BIBLIOTECA CENTRALĂ
a Raionului Odorheiu
Udvarhely Rajon
KÖZPONTI KÖNYVTÁRA

Biblioteca

Prin grija partidului

Ceea ce ne-a dat partidul nouă, tinerei generații de scriitori, e măreț, e imens fiindcă aparține revoluției.

Conducînd destinele poporului, în lupta pentru cuceririle revoluționare, pentru consolidarea lor și construirea socialismului, partidul ne-a dat odată cu imaginea fabuloasă a acestui zbor înainte și mesajul unei literaturi adînc izvorîte din tradiția și aspirațiile poporului.

Dacă astăzi, printre succesele literaturii noastre, se pot număra cu mîndrie și operele unora dintre cei mai înzestrați poeți și prozatori ai tinerei generații, aceasta se datorește partidului, îndrumării sale atente, luptei asidue și ferme pe tărîm ideologic împotriva teoriilor retrograde asupra artei.

În procesul de formare a noii intelectualități, tinerele talente scriitoricești s-au afirmat în acești ani, uimitor de repede și de fecund, nu numai datorită condițiilor materiale atît de favorabile care li s-au pus la dispoziție de către Guvernul și Statul nostru democrat popular, ci mai ales din cauza climatului spiritual în care aceste talente s-au ivit și-au înflorit. Tinerele noastre talente nu s-au irosit ca în trecut în căutările sterile ale începutului, bîjbîind prin păienjenișul prăfuit al „artei pentru artă".

Însușindu-și ideologia marxist-leninistă, tinerii scriitori au o concepție și o viziune științifică asupra lumii și legității sociale. Operînd asupra realității cu metoda de o înaltă semnificație filozofică a realismului socialist, drumul creației lor a mers pe un făgaș menit să se lărgească mereu spre inima și dragostea poporului.

Căci una din cerințele principale ale partidului a fost ca scriitorii să înțeleagă că poporul are nevoie de frumusețe, așa cum a avut nevoie de libertate și pîine, așa cum are nevoie de grandioasele construcții ale socialismului. Și pe acest criteriu, profesiunea de scriitor a fost ridicată pe treapta cea mai înaltă a semnificației sale, scriitorul trebuind să devină el însuși un constructor activ în socialism, un constructor de frumusețe. Nu e vorba de frumusețe în sine, ci de o frumusețe oglindă a unei realități în care avîntul forțelor creatoare a poporului descătușat transfigurează omul într-o nouă și minunată configurație morală.

În aceasta constă politica partidului nostru în rîndurile tinerilor scriitori și roadele acestei îndrumări se arată nu numai în creșterea numerică a condeielor noi care se ivesc, dar mai ales în creația lor care dezvoltă o diversitate de genuri și stiluri proprii fiecărei personalități artistice în devenire.

Poezia, schița, reportajul, nuvela și îndeosebi romanul, cultivate cu succes de tineri, suscită nu numai atenția criticii literare, ci interesul maselor largi de cititori. Aceasta ca o dovadă a unui vădit progres pe planul valorii artistice.

Consecvența îndrumării de către partid în rîndul scriitorilor, pentru a da opere cît mai legate de interesele poporului și de problemele mari ale epocii, răzbate clar din cuvintele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej rostite la cel de-al III-lea Congres al Partidului.

Se subliniază din nou inepuizabilul izvor de inspirație ce-l constituie, pentru creatorul de artă, avîntul forțelor creatoare ale poporului. Trebuie, pe baza succeselor de pînă acum, să lărgim mereu tematica, să îmbogățim fondul de idei al literaturii noastre, cu acele idei, cu acele opere pe care le cere poporul. Creația noastră nu trebuie să rămînă cu nici un pas în urma înaltelor exigențe artistice și ideologice care definesc etapa prezentă de desăvîrșire a construcției socialiste.

„Se cere îndeosebi cunoașterea aprofundată a realităților, studierea lor îndelungată, contactul viu, permanent, al artistului cu oamenii muncii, viitori eroi ai operii sale. Numai astfel în paginile cărților, în operele de artă va pulsa din plin viața noastră bogată, cu faptele ei mărețe, cu ideile ei nobile, cu luptele ei victorioase".

Am înțeles că aceste cuvinte, ne sînt adresate și nouă. Recenta Consfătuire a tinerilor scriitori nu a fost numai un bilanț al succeselor. E vorba să răspundem, prin cărțile noastre, celor mai arzătoare chemări ale epocii contemporane.

Gica Iuteș

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 1 (60) • 1 ianuarie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

CĂLĂTORIE ÎN 1965

„Obiectivul principal al planului economic pe anii 1960—1965 este dezvoltarea bazei tehnice materiale a socialismului, încheierea procesului de făurire a relațiilor de producție socialiste în întreaga economie, în vederea desăvîrșirii construcției socialismului".

(Directivele Congresului al III-lea al P.M.R. cu privire la planul de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1960—1965).

Am ajuns la intrarea principală a Palatului Pionierilor din Cotroceni. Un copil cu cravată roșie la gît m-a oprit, ieșindu-mi înainte. N-a strigat la mine autoritar și agresiv: „Stai! Cine-i?" Acesta era doar strigătul întrebător al fostelor sentinele regale, dar ultima lor gardă s-a schimbat în ziua de 30 decembrie 1947. Zeci de ani răsunaseră atunci în bezna groasă a nopților strigătele: „Stai! Cine-i?"

Nici o singură clipă de-a lungul a zeci de ani monarhii, prinții și principesele n-au putut suporta vecinătatea poporului și garda palatelor întreba în noapte cu glasuri în care asprimea era mereu întrecută de spaimă: „Stai! Cine-i?"

Pentru că în marile vitrouri luminate ale palatelor, izbeau ca niște ciocane de oțel ecourile luptelor pentru libertate de la Lupeni și Grivița, din piața Teatrului și de la Tatar Bunar. Monarhia n-a cunoscut în lunga și bestiala ei agonie un coșmar mai îngrozitor decît poporul.

Am fost martor și eu în seara și în noaptea zilei de 30 decembrie 1947, în piața Palatului, la uriașa frenetica revărsare a bucuriei populare și, poate că fără să-mi dau prea mult seama, am trăit atunci, în iureșul horelor și al marilor demonstrații, un moment de istorică răscruce. Atunci, în primele ceasuri, mina uriașă a poporului eliberat din tirania monarhiei a zugrăvit în locul vechilor mizgăliturи heraldice cu lei, panglicuțe, coroane și hlamide, peisajul sintetic al stemei R.P.R.: un cer albastru-scăldat în razele soarelui, un șir de munți înalți, o margine de brădet, și o sondă petroliferă, peisaj îmbrățișat de cununa spicelor de grîu. Iar deasupra, în partea cea mai de sus a stemei, speranța și fericirea poporului stau oglindite și mărturisite în smaltul roșu al stelei în cinci colțuri, al stelei scînteietoare și atotbiruitoare a omenirii muncitoare.

Stăteam la poarta principală a Palatului Pionierilor, oprit în prag de un făt frumos de-o șchioapă, de un copil cu obrajii rumeni și cu roșie cravată fluturînd la gît. M-am legitimat și am pătruns pe neașteptate într-un mic univers de speranțe și de splendori: drumeț într-un ocol al patriei, nu ca într-un basm străvechi, ci ca într-o literatură de anticipație. Lucrurile s-au petrecut așa: mi s-a arătat vastul program al zilei împărțit pe cercuri: chimie, mecanică, aviație, astronautică, botanică, matematică, coregrafie, pictură, teatru, tîmplărie, horticultură, radiofonie, literatură, basm... Copleșit în emoții și tentații multiple și ezitînd între numeroasele puncte ale programului, m-am oprit, nițel uimit de frumusețea ideii și de pedagogia ei directă și simplă, la punctul din program exprimat în numai trei cuvinte: „Călătorie în 1965". — Aici vreau să merg, am spus și am fost îndrumat într-un iatac cu bolți și ogive, ca într-o ilustrație de basm mirific. Scăunele numeroase ca pentru barbăcoții Albei ca zăpada, stăteau rînduite în fața unei hărți a patriei, desfășurată ca un ecran pe un perete întreg.

Pe harta ca de stat major, zeci de steguțe roșii arătau obiectivele planului de 6 ani: Combinatul Siderurgic de la Galați, Uzina de cocs metalurgic din Valea Jiului, cele 3 cuptoare Martin de cîte 400 tone/șarjă la oțelăria nouă de la Hunedoara, noua secție de furnale și noile laminoare hunedorene, laminorul de țevi de la Uzinele „Republica" din București, furnalele reconstruite de la Reșița, Combinatul de aluminiu, noile mine de cărbuni și minereuri de fier, fabrica de televizoare și aparate de radio, combinatele de îngrășăminte de la Craiova și Tg. Mureș, fabricile noi de hîrtie, fabricile de fibre, de celuloză și de cauciuc sintetic, cele trei noi fabrici de ciment, cele patru noi fabrici de zahăr, fabricile noi de ulei, lapte praf, bere, pîine, morile și abatoarele moderne.

În fața hărții copiii așteptau pe scăunele și călătoria sta gata să înceapă.

Nu știu cum va fi arătat covorul zburător din poveste, dar dacă el a existat vreodată cu adevărat, nu putea să fi fost altminteri. „N-ai întîrziat" — m-a liniștit un pitic și mi-a făcut loc să stau lîngă el.

— „Sînteți gata? a întrebat singurul om mare dintre noi, care semăna nițel și cu un profesor de geografie, dar și cu un învățător de țară, cu un inginer, dar și cu un instructor superior de pionieri. Privindu-l, m-am gîndit astfel de ochi limpezi și cutezători va fi avut Ilie Pintilie, un timbru asemănător, va fi avut glasul utecistului Vasile Roaită, și un astfel de piept plin de viață și sănătate va fi avut Filimon Sîrbu.

În aceste gînduri ale mele a început călătoria. Eram într-un tren ciudat cum nu mai văzusem pînă atunci, cu o locomotivă fără horn și fără știutele caiere de fum negru. La manetele și tablourile ei de comandă stătea un fel de farmacist în halat alb ca de laborator. Casa Scînteii a rămas în dreapta liniei ferate, ca un monument uriaș în mijlocul noului cartier al Capitalei. Alergam cu o viteză de 80 km. pe oră. Eram într-un tren electric care ne ducea spre Brașov. „Numai să nu întîrziem" — l-am auzit pe cineva spunînd îngrijorat. Neprevenit, nu știam ce treburi avem în marele oraș industrial dintre munți. Dar ajungînd acolo am aflat. La fabrica „Steagul Roșu", în mijlocul șirului de camioane ce se asamblau, era unul împodobit cu crengi de brad, cu steaguri roșii și tricolore și pe capota lui, pe o placardă de carton alb cineva scrisese o cifră: 16.000! I se puneau farurile, oglinda rotundă lîngă ușa cabinei și plăcuța albă pentru numărul de circulație. A ajuns în dreptul unei pompe de benzină și ulei. În clipa aceea un pionier din grupul nostru a sărit la volan.

— Lăsați-l, a spus însoțitorul nostru. E cel mai bun șofer din cercul de mecanică-auto al Palatului.

Camionul înainta încet, coborînd de pe conveier, în uralele noastre, în furtuna de crizanteme cu care întîmpinam fabricarea celui de-al 16.000-lea camion din anul 1965. La o oră după aceea, în incinta uzinelor „Ernst Thälmann" eram martori la fabricarea celui de-al 25.000-lea tractor. În ziua aceea, patria noastră avea un parc uriaș de 100.000 de tractoare și parcă aevea le vedeam pornind la asalt în bătălia pentru pîine, alături de 70.000 de semănători și de cele 43.000 de combine. Oțel, oțel! La fabricarea locomotivelor Diesel-electrice se cerea oțel, la fabricarea tractoarelor și camioanelor, la fabricarea strungurilor și instalațiilor de foraj se cerea oțel, din ce în ce mai mult oțel. Dar spre cer, pe lîngă furnalele știute de la Hunedoara, Reșița și Călan, pe lîngă marile cuptoare Siemens Martin care au dat oțel pentru tractoarele IAR-22, pentru primele modele de strunguri ale uzinei „Iosif Rangheț" din Arad, pentru primele instalații de foraj de la uzinele „1 Mai" din Ploești, pentru primele linii de ciment fabricate la uzinele „23 August" din București, pentru primele laminate de la Roman, ca și pentru cei dintîi rulmenți de la Bîrlad, iată se profilează furnalele și cuptoarele de pe țărmul Dunării, la Galați. Tractoarele care ară pămîntul dobrogean la Valea Nucarilor și la Chirnogeni salută pe cei mai tineri oțelari ai țării, pe oțelarii de la Galați. O bună parte din minereul topit vine de la Palazu Mare, de pe țărmul străvechi al Pontului Euxin și minereul trimis în vagonete spre Galați se întoarce și aci, ca în toate celelalte regiuni ale țării, topit, forjat, laminat și strunjit sub forma unor gigantice șiruri de tractoare. Cargourile maritime, moderne și de mare tonaj, lansate pe apă la Galați, făurite din același oțel tînăr, salută și ele arborînd marele pavoaz, pe glorioșii oțelari ai patriei. Cînd am ajuns de la Brașov la Galați? Nici n-am băgat de seamă. În fața hărții distanțele se topesc într-o clipă ca sub aripile unui avion turbopropulsor. În grupul nostru de călători fantaști se află și un căpitan de navă maritimă? A desfăcut jurnalul de bord la prima lui pagină și iată-l aplecat cu gravitatea specifică bătrînilor lupi de mare, scriind: „Pornim în prima noastră cursă. În cala vasului ducem spre țări străine, tractoare și strunguri, mesajul puternicei noastre industrii socialiste".

Pe catargul cel mai înalt flutură stindardul patriei și în mijlocul lui stema R.P.R. Pescărușii se rotesc uimiți de-a supra navei. De milenii întregi ei zboară pe sub aceste ceruri dar pentru prima oară văd nave maritime fabricate în șantierele navale românești. Și pescărușii se leagănă pe aripile lor întinse, în semn de salut, așa cum fac aviatorii cînd se întorc biruitori dintr-o misiune de luptă.

Oțel, oțel! Geologii care au căutat și au găsit minereu în regiunea străvechilor gorgane scitice de la Palazu Mare, au căutat și descoperit zăcămintele de fier de la Poiana Ruscă. Harta patriei a devenit cunoscută într-o măsură mai largă și în marile ei adîncimi geologice...

Surprind pe cîțiva dintre tovarășii mei de călătorie cum își notează ceva în carnete. Nu sînt — așadar — singurul reporter al grupului. Peste umărul unuia dintre ei, văd însemnările caligrafiate pe filele clasicului carnet de reporter. „În 1959 produceam 846 mii tone de fontă și 1,4 milioane tone de oțel. Acum dăm 2 milioane tone de fontă și 3,3 milioane tone de oțel. Aluminiu? Cum producem și aluminiu? Bineînțeles că da! Combinatul în care am intrat adineauri produce peste 20.000 tone de aluminiu și acesta-i doar începutul. Plecăm mai departe. Cum să nu cunoști orașul pe care-l vezi în zare? E orașul Victoria, construit în anii noștrii. Totuși ai dreptate. Nu mai e un oraș chiar așa de nou. De atunci au apărut și alte așezări citadine: Lucăcești, Uricani, Năvodari. Dar ce să mai vorbim? În fiecare oraș vechi s-au ivit în acești ani întinse cartiere noi, moderne, zeci și zeci de mii de apartamente confortabile, spațioase și elegante. Să ne oprim nițel pe șantierul acesta. Tata a fost zidar. Punea mortar cu mistria și așeza apoi cărămizile. Au dispărut zidarii? Se pare că da, măcar în sensul clasic ne care-l dădeam acestei meserii. Păi nu vezi? Cărămida asta e de fapt un panou cît peretele unei odăi. Macaraua turn o urcă la etajul 7 sau 8 și o așează frumos la locul ei. E treabă de lăcătuș, de fier-betonist, de mecanic, de orice vrei numai cu zidăria clasică nu aduce de fel. Etajele se înalță repede și în materialele de construcție intră cimentul, oțelul, materiile plastice și plăcile din aschii și talaș de lemn.

Vorbirăm de masele plastice și nici n-am băgat de seamă că ele domină pur și simplu universul în care ne mișcăm. Minerele de la uși, robinetele, covoarele, hainele, condeiul, telefonul, geamul, tapiseria, învelișul cărților, pingelele, farfuriile, roțile dințate, șuruburile, mînerul cuțitului, lampa, etajera, draperia, ciorapii, — în toate acestea și încă în alte o mie de lucruri, cuvîntul hotărîtor îl spun petrochimia, rășinele sintetice, masele plastice și celofibra. Am devenit una din marile producătoare europene de mase plastice, rășini sintetice și fibre artificiale. Aici a fost stejarul din Borzești? Tradiția spune că aici. Nu e nici un arbore de cauciuc prin împrejurimi și totuși, în uzina asta recent dată în funcțiune, se fabrică anual 50.000 tone de cauciuc. E vorba de cauciuc sintetic.

Strașnică hîrtie au carnetele voastre de reporter! Anual dăm 360.000 tone de la hîrtia „cărți și școlare" pînă la „Chamois Japon". Stuful la tot mai mult locul lemnului, iar lemnul e cules și folosit pînă la ultima aschie. O mobilă din plăci aglomerate e mai rezistentă și mai frumoasă decît panelul clasic.

Călătorim, călătorim... De ce zboară avioanele pe deasupra acelor locuri abrupte? Aruncă îngrășăminte chimice pe niște terenuri neproductive? Se însămînțează noile păduri și avionul face într-un ceas treaba cîtorva mii de cantonieri și lucrători silvici. Peste 400.000 de hectare de păduri s-au semănat în acești ani.

— E ca în poveste! remarcă un pionier de lîngă mine. Vă amintiți? Arunci un piepten și răsare o pădure. Arunci în urmă o oglindă și apare un lac...

Da, oglinda pe care o vedem acolo, e lacul de acumulare de la Bicaz. Tovarășii mei de drum știu totul și poartă cu dezinvoltură un dialog din specialitatea „inginerie electrică":

— Știți cîtă energie electrică producem acum?

— 18,5 miliarde KWh.

— Care sînt centrele electrice ale planului de 6 ani?

— Bicaz, Ploești, Luduș, Craiova, Oradea, Tg. Mureș, Iași.

— Dar lungimea liniilor de transport electric în clipa de față?

— 23.000 km.!

— Cîte sate s-au electrificat din 1960 pînă în 1965?

— Patru mii de sate.

— Douăzeci de puncte! îmi vine să strig entuziast ca profesorul examinator de la concursurile „Cine știe cîștigă".

Pe nesimțite încep să povestesc tovarășilor de călătorie

Petru Vintilă

(Continuare în pag. 4-a)

Altar la Putna

Ceaslovul de la parastas
Îl răsfoiesc întîiaș dată.
O foaie-n mijloc i-a rămas
De patru veacuri netăiată.
E carte copiată de diac
Și scrisă-n alburi cu vopsele,
Garoafe, păpădii și flori de mac,
Într-un chenar de mușețele.
Ghicesc prin rînduri, ca prin site,
Un nume vechi de cititor,
Semnat cu slove ruginite:
Ieromonahul Nicanor.
Dar colțul paginii mai poartă
Și-o urmă de-altă semnătură,
Cînd mîna lui, de mult fusese moartă.
Trecut pe buze și uitat în gură
La fostul hram de sărbătoare:
Buricul degetului mare.

Tudor Arghezi

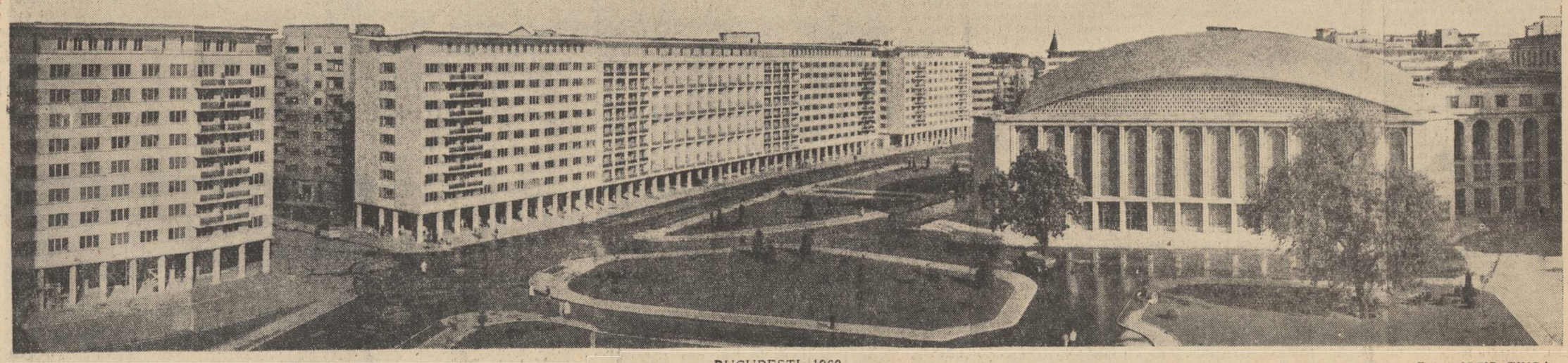

BUCUREȘTI, 1960

Foto: IOSIF GIUCA

Anul literar 1960

PROZA

In existența unei literaturi, anul constituie o unitate cronologică de măsură foarte incomodă. La dimensiunile lui, ierarhizarea valorilor artistice create se face, totuși, cu mare greutate și nu fără riscuri. Eforturile scriitorului au nevoie pentru apreciere de o perioadă istorică ceva mai largă. Și, desigur, oricît de bogat în apariții beletristice ar fi un an, el nu poate fi niciodată judecat independent, rupt de ceea ce s-a realizat anterior. Cu toate acestea „bilanțul anual" a devenit astăzi tot atît de obișnuit în literatură ca și în orice alt domeniu de activitate. Faptul se explică, fără îndoială, prin interesul uriaș al cititorilor pentru literatura noastră realist-socialistă, pentru fiecare succes al scriitorilor noștri.

Despre 1960 se poate spune în genere că a fost anul unor remarcabile apariții editoriale de proză originală. Nu pot fi uitate nici reeditările sau fragmentele din opera lui Sadoveanu, Arghezi, Agîrbiceanu, Victor Eftimiu, Cezar Petrescu, N. Dunăreanu, Zaharia Stancu, Ion Pas, Eusebiu Camilar, Nagy Istvan, Geo Bogza, Ion Călugăru, V. Em. Galan, Asztalos Istvan, Kovacs Gyorgy, Marin Preda, Radu Tudoran etc.

Ceea ce caracterizează majoritatea volumelor de proză, care au văzut lumina tiparului în 1960, este pasiunea actualității socialiste de care sînt pătrunse.

Ar trebui, poate, să începem cu *Scrinul negru* de George Călinescu, roman mult discutat în paginile revistelor. Evident că, indiferent de obiecțiile ce au fost sau pot fi făcute pe marginea cărții, ne aflăm în fața unei importante opere de actualitate. Destinul arhitectului Ioanide se confundă cu destinul multor intelectuali, formați în cadrul vechii societăți, care și-au găsit deplinele posibilități de valorificare a potențelor lor creatoare odată cu începutul și triumful revoluției socialiste.

Urmărind deocamdată cărțile mai importante inspirate din actualitatea socialistă, e necesar să avem în vedere în primul rînd romanele *Drum deschis* de Șerban Nedelcu și *Destin* de Aurel Mihale — ambele inspirate din lupta pentru transformarea socialistă a agriculturii. *Ora șase*, primul roman al tînărului prozator Nicolae Țic, ne înfățișează un episod din viața minerilor din Valea Jiului. Tot anului 1960 îi aparține și cartea lui Al. I. Ghilia, *Ieșirea din apocalips*, *Oțelul* de Constantin Chiriță, *Bilete de bal* de Pop Simion, *A doua dimineață* de Dragoș Vicol. Tot aici e locul să amintim, fiindcă am început această prezentare oarecum pe specii, cîteva romane pentru copii și tineret, intrate de asemenea în librării în 1960. E vorba de *Cei de la Crisanta* de Gica Iuteș și *Seri albastre* de Costache Anton, care pot fi considerate ca succese ale literaturii despre și în special pentru cei mici. Tradus imediat după apariție în limbile rusă, germană, etc., romanul științifico-fantastic *O iubire în anul 41042* de Sergiu Fărcășan, s-a bucurat pretutindeni de o frumoasă primire. E o carte într-adevăr captivantă, bogată în fantezie și scrisă cu mult nerv. Mai menționăm volumul *Sfîrșitul vacanței* de Ion Hobană.

Am avut ocazia să citim în 1960 și cîteva romane istorice interesante. I. Ludo ne-a oferit *Ultimul batalion*, frescă a vieții politice din Rominia interbelică, C. Ignătescu *Măria sa țara* (pe linia vechilor sale preocupări), B. Iordan: continuarea la *Zile și nopți în furtună* (întîmplări din vremea răscoalei lui Tudor Vladimirescu).

Schița și nuvela au fost și ele bogat susținute. Marin Preda a adunat sub titlul colectiv *Întîlnirea din pămînturi* aproape toate nuvelele sale. Cititorii au putut să-și dea mai bine seama, astfel, de drumul parcurs de scriitor de la întîile încercări pînă la *Îndrăzneala*. O imagine concludentă asupra activității de nuvelist a lui Remus Luca am putut-o avea parcurgînd culegerea selectivă *Revederea și alte schițe*. Reluate în noi ediții *Povestirile despre Doftana* de M. Novicov, *Din neagra țărănie* de Ion Istrate, culegerile de schițe *Vremuri și semne* de Maria Arsene și *Se destramă noaptea* de Theodor Constantin, continuă să se afle în atenția tinerilor îndeosebi ce frecventează librăriile.

Masivă a fost în 1960 prezența prozatorilor tineri: Ștefan Luca — *Drumul trece prin pădure*, Ioan Grigorescu: *Obsesia*, Petre Sălcudeanu: *Iubește ziua de mîine*, Nicolae Velea: *Poarta*, Alexandru D. Lungu: *Hotar*, Florian Grecea: *Născut a doua oară* etc. Ni s-au relevat cu aceste ocazii încă odată scrisul viguros al tînărului Nicolae Velea, cunoscut pînă acum numai din schițele publicate în *Luceafărul*, *Gazeta literară* etc., capacitatea de fin analist a lui Ioan Grigorescu, interesantul bagaj de impresii din viața satului contemporan al lui Petre Sălcudeanu.

Talentul robust, în plină desfășurare, al lui Fănuș Neagu, dovedit și cu prilejul celui de al doilea volum al său de nuvele — *Somnul de la amiază*, a fost larg comentat în numeroase cronici și recenzii. Spațiul nu ne permite să vorbim mai pe larg despre fiecare autor în parte. Dar e limpede că ne aflăm în fața unor oameni care îndreptățesc mari speranțe.

Această enumerare ar fi mult incompletă omițîndu-se numele unor prozatori ca: **Sütö Andras**, Haralamb Zincă, Nicolae Jianu, Dumitru Mircea, Petru Vintilă, N. Deleanu, Ion Lăncrănjan, C. Prisnea, Ion Băieșu, D. R. Popescu, Nicuță Tănase, Victor Vintu, Irimie Străuț, I. M. Ștefan, Francisc Munteanu, Letiția Papu, H. Rohan, Ieronim Șerbu, Victor Bîrlădeanu, D. Ignea, Octav Pancu-Iași, M. Stoian, Petre Stoenescu, N. Osman, Ion Grecea, N. Mărgeanu, Florian Avramescu, Ion Arieșanu, Virgil Birou, Aurel Martin Bologa, Irimie Străuț, Sever Utan, George Bălăiță, St. Cismaru, T. Mileșan, Titel Sorin ș. a. prezenți în cursul anului cu schițe, nuvele și însemnări în paginile diverselor publicații. Se face simțită în mod pregnant frumoasa recoltă a „genului scurt" din acest an, pasiunea scriitorilor noștri pentru elementul nou din realitate, pentru transformările cele mai subtile survenite în conștiința omului contemporan, în viața noastră socialistă unde lupta dintre nou și vechi îmbracă nebănuite forme.

Pasiunea actualității, a noului, este proprie în egală măsură și reportajului. *Cît în 7 zile* de Eugen Barbu, *Energii* de Radu Cosașu, *Șoaptele pămîntului* de Viniciu Gafița, *Drum în cîmpie* de Ștefan Bănulescu, *Hora titanilor* de Elena Mătasă, reportajele lui V. Nicorovici, ale lui Traian Coșovei, ale lui Romulus Rusan, Leonard Gavriliu, Ilie Purcariu, Paul Anghel, Eugen Mandric și a multor alți prozatori talentați, dovedesc aceleași preocupări ca și în cazul schiței și nuvelei.

Se poate vorbi și despre un „reportaj extern", reportajul-memorial de călătorie, foarte căutat de cititori, care în 1960 s-a îmbogățit cu o serie de volume de bună calitate: Scarlat Calimachi — *Un călător prin U.R.S.S.*; Veronica Porumbacu, *Pagini din Coreea*, A. E. Baconski — *Călătorii în Europa și Asia*, Horia Stancu — *Călătorind prin țările Nordului*, la care trebuie adăugată și reeditarea cărții lui Dumitru Corbea: *De peste mări și țări*.

Urmărind desfășurarea prozei noastre în 1960, ai tot timpul senzația că ți-au scăpat din vedere destule titluri și nume de autori. Asistăm la o afirmare vizibilă a zeci de talente tinere hotărîte să-și spună răspicat cuvîntul despre adevărul zilelor noastre. Care dintre ele va fi o surpriză mîine, care va deveni un simbol ori un luceafăr? Greu de știut. A încerca să alcătuiești o listă cu toate numele e imposibil. Cu fiece zi apare o speranță nouă, o semnătură nouă. Pe nesimțite ea ajunge familiară: a apărut un nou scriitor.

Imaginea anului literar în proză pe care ne-am străduit s-o schițăm în rîndurile de față se cere întregită și cu ceea ce s-a tradus în acest interval de timp din literatura rusă, sovietică, din celelalte literaturi: Șolohov, Aragon, Hemingway...

Anii viitori vor impune și realiza o selecție valorică mult mai precisă, a ceea ce 1960 a oferit. Dar pasiunea aceasta a actualității despre care vorbeam va rămîne, indiferent de trierea ce o va face timpul.

Gheorghe Achiței

DRAMATURGIA

Evoluția dramaturgiei noastre, — spre deosebire de cea a prozei sau a poeziei — are un ritm lent și, în general, nu prezintă „surprize". Deși anul acesta e foarte bogat în autori, lucrări și specii dramatice, cititorii și spectatorii sînt încă în așteptarea acelei piese mari a stagiunii, a acelui moment unic, care să constituie un salt în istoria teatrului nostru contemporan.

Dar e adevărat că multe din piesele publicate sau jucate în acest an sînt bune, cîteva chiar foarte bune; spectatorul are așa dar din ce să aleagă. S-au dezvoltat nu numai aria tematică și problematica pieselor, dar și forța de analiză și caracterizare a personajelor, autenticitatea lor, personalitatea replicii, capacitatea de a dirija, mișcarea, dialogul, conflictul etc., adică ceea ce se înțelege, în deobște, prin măiestrie. Dramaturgia noastră se maturizează, deocamdată însă mai încet în raport cu celelalte sectoare ale literaturii.

Se joacă piese interesante care aduc în scenă viața și, mai ales, problemele de conștiință ale oamenilor care construiesc socialismul. Este cazul Intoarcerii *de Mihai Beniuc care evocă, prin destinul principalelor personaje, o perioadă importantă din trecutul apropiat al poporului, din lupta antifascistă și antirăzboinică a comuniștilor. Deși ceea mai mare parte a acțiunii se desfășoară în trecut, reconstituirea care se află în centrul piesei este un act al contemporaneității, în folosul celor care construiesc socialismul.*

Momentul ciocnirii decisive dintre concepțiile eticii comuniste și cele ale eticii burgheze este redat în comedia Prietena mea Pix *de V. Em. Galan. Se impune ideea că munca pentru construirea noii societăți nu presupune doar efort și conștiinciozitate, dar și un înalt nivel etic, o conștiință cu adevărat comunistă. Probleme ale formării și dezvoltării conștiinței comuniste sînt dezbătute și în piesa lui Dorel Dorian,* Secunda 58. *Educația comunistă a tineretului, modelarea profilului moral al tînărului nou, constituie tema a patru comedii:* O lună de confort *de Ștefan Iureș și B. Dumitrescu* În căutarea extraordinarului *de I. D. Șerban,* Băieții veseli *de H. Nicolaide,* Scrisori de dragoste *de V. Stoenescu. De asemenea, piesa lui Aurel Storin:* Eroii sînt în stal, *este inspirată tot din viața tineretului nostru. Iată așadar că vechiului deziderat (acela de a scrie comedii) i s-a răspuns, numai în acest an, cu cîteva realizări notabile (adăugați* Celebrul 702 *de Al. Mirodan,* Siciliana *de Aurel Baranga). Tot în acest sens trebuie remarcată contribuția generației vechi de scriitori la întregirea profilului comediei românești.* (Parada *de Victor Eftimiu și* Moș Teacă *de Alexandru Kirițescu): Recent a avut loc și premiera noii versiuni a piesei* Dezertorul *de M. Sorbul.*

Trecutul de luptă al poporului a fost redat în piesa Oameni care tac *de Al. Voitin și* Cînd scapătă luna *de Horia Stancu. Iar lupta pentru eliberarea de sub jugul fascist, culminată cu actul istoric de la 23 August 1944 este prezentă în piesa lui T. Popovici* Passacaglia *și în Explozie întîrziată de Paul Everac. S-a obținut, cum se vede, o arie mai largă a tematicei dramaturgiei noastre contemporane. Au apărut de asemeni și cîteva nume noi în acest an pe frontul dramaturgiei: V. Em. Galan, T. Popovici, Ștefan Iureș și B. Dumitrescu, H. Stancu, H Nicolaide.*

Există însă, în afara succeselor obținute, cîteva aspecte pe care nu le pot trece cu vederea. Dacă în proză și în poezie etapele evoluției sînt distincte, progresul sensibil și aparițiile de noi personalități artistice adevărate evenimente, în dramaturgie, cel puțin pînă în prezent, stilurile și personalitățile se formează, se delimitează și se impun mai greu, după ce unele au coexistat destul timp sub același acoperămînt. Dramaturgia noastră nouă are posibilități nelimitate de dezvoltare. Condițiile obiective și subiective sînt cum am văzut, infinite, iar terenul vieții contemporane e deopotrivă de fertil pentru toate genurile literaturii. A mai rămas însă o porțiune de drum (pe care prozatorii și poeții în cea mai mare parte a lor au parcurs-o) pînă la miezul problematicii actuale, a acelei problematici pe care nu fără un rost bine definit, o numim majoră.

Aceasta nu o afirmăm fiindcă am fi privit prin acoperiș, ca Asmodeu, în laboratoarele de creație, ale dramaturgilor: faptul e denunțat de înșeși rezultatele unora dintre autori. De altfel, în ansamblul ei, dramaturgia nu ne-a dat încă, în acest an, imaginea amplă și diversă a marilor transformări în viața și în conștiința omului socialist, nu ne-a dat încă acea figură complexă proeminentă, memorabilă a eroului caracteristic epocii noastre.

Generalizarea participării și răspunderii colective în muncă — adevăratul spirit comunist, apariția unui nou tip de muncitor — muncitorul intelectual, desăvîrșirea unui nou tip de intelectual — intelectualul muncitor, legat de cele mai intime probleme ale producției, conflictul nu rareori dramatic între conștiința nouă și cea veche, între morala comunistă și cea burgheză, între inerție și spirit critic, între rutină și spirit inovator, sînt doar cîteva din problemele de primă ordine ale construcției societății și omului nou pe care dramaturgia noastră urmează să le oglindească.

S-au scris comedii, (și e bine că s-au scris), dar multe dintre ele se circumscriu cam aceleași probleme și mizează mult prea mult pe comicul unui anume limbaj (cel „șmecheresc") iar personajele seamănă îngrijorător între ele.

S-a scris despre agricultura socialistă, dar autorii au rămas, în linii mari, la nivelul anilor trecuți, cînd problemele erau altele. Acum, figura centrală trebuie să fie întruchipată de țăranul colectivist, conștient de marile posibilități și perspective ale agriculturii socialiste.

Este îmbucurător faptul că se scrie mult despre tineret și mai ales comedii. Dar n-a apărut încă pe scenă o figură interesantă de tînăr comunist, visătorul, constructorul, omul avid de știință și cultură, îndrăgostitul, în sfîrșit personajul care să dea reala măsură a valorilor pe care le reprezintă tineretul nou al patriei socialiste.

Realitatea contemporană oferă deci nenumărate posibilități dramaturgiei. În ceea ce-i privește pe dramaturgi, chiar dacă nu s-au ridicat dintre ei tot atîtea personalități ca în proză sau poezie, ei constituie totuși un front puternic al literaturii noastre, capabil să transmită publicului tabloul viu și tulburător al realității noastre contemporane.

Dumitru Solomon

POEZIA

Aintrat, în ultimii ani, tot mai mult în vocabularul activ al oamenilor din patria noastră, expresia „poezia vieții noi", înțelegîndu-se prin aceasta, că actualitatea socialistă, prin istoricele transformări economice, politice și sociale, pe care le înfăptuiește, prin înalta prețuire a omului și a năzuințelor sale de pace și prosperitate, prin toată bogăția ei variată și complexă, e ea însăși încărcată de poezie și frumos. Expresia lirică a acestui fapt obiectiv — cu excepții, fără îndoială — nu e nicidecum o poezie festivă, idilică, lipsită de dramatismul și de freamătul vieții reale. Dimpotrivă, poezia anului care s-a scurs se concretizează, în general, prin eforturile poeților de a înfățișa actualitatea în procesul ei dialectic de dezvoltare. Tendințele evazioniste, versurile rupte de actualitate și de viața constructorilor socialismului, s-au veștejit în umbra adevăratei poezii.

Poeții cei mai activi și mai talentați au înțeles cu toată profunzimea lor cuvintele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej din Raportul la cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn. „Avîntul uriaș al forțelor creatoare ale poporului oferă o sursă inepuizabilă de inspirație pentru scriitorii noștri".

Aproape toate revistele literare de la noi au avut inițiative frumoase, în acest sens, organizînd ieșiri pe teren și documentări colective, al căror rod au fost grupajele de poezii, publicate în reviste ca Viața românească, Tribuna, Gazeta literară, Luceafărul etc.

O caracteristică salutară a anului literar 1960, sub raportul producției poetice, constă în apariția și afirmarea unor talente tinere în paginile ziarelor și revistelor, unele dintre ele ajungînd chiar să-și tipărească în Colecția Luceafărul **prima plachetă de versuri.** Amintim pe Nichita Stănescu, cu Sensul iubirii, pe Cezar Baltag cu Comuna de aur, pe Ilie Constantin cu Vîntul cutreieră apele. **În curs de editare se află plachetele tînărului poet clujean Leonida Neamțu și a poetului ieșan, tot tînăr, Florin Mihai Petrescu. Numărul tinerilor poeți ajunși, în 1960, la un stadiu de maturizare poetică, demnă de a fi oglindită într-un volum, e incomparabil mai mare. Fără îndoială tineri poeți deosebit de înzestrați ca Victoria Ana Tăușan, Aurora Conțescu, Mihai Negulescu, Miron Scorobete, Ion Rahoveanu, Dimitrie Rachici, Constanța Buzea, Florența Albu, Petre Ghelmez, vor semna cărți cu versuri actuale, străbătute de fiorul actualității. Tineri poeți ca aceștia și mulți colegi de-ai lor de generație, care deși publică mai rar, activînd mai mult în cercuri literare, au adus, în lirica anului 1960, o notă proaspătă, sănătoasă, plină de clocotul vieții și-al tinereții.**

Demn de remarcat în acest an este apariția în reviste a unor ample poeme izvorîte din problematica bogată a actualității, din frumusețea morală și munca eroică a oamenilor de astăzi. Anul s-a deschis chiar sub auspiciile unui astfel de poem vibrant, excelent realizat în multe părți, cum este Despre oțel **de Dan Deșliu publicat în nr. 1/1960 al Luceafărului.**

Nu pot scăpa interesului nostru lucrări ca Poem despre constructii **de Miron Scorobete,** Orizonturi solidare, Depărtarea de zădărnicie, Aceste ore mari **de Ion Rahoveanu (Tribuna),** Despre cei ce se nasc **de Ana Blandiana (Luceafărul),** Legenda lacului **de Dimos Rendis (Gazeta literară),** Ochii Danielei **de T. G. Maiorescu (Contemporanul),** Marele cîntec de dragoste **de Ion Cringuleanu (Luceafărul) și acel amplu și profund poem al dragostei** Spectacol în aer liber, **de Nina Cassian, tipărit în** Viața românească **nr. 9/1960.**

Cititorii au putut urmări cu același interes, ca și în alți ani, versurile poeților noștri din toate generațiile. Astfel, poate niciodată nu s-au citit și nu s-au bucurat de o mai sinceră prețuire stihurile vechi și noi ale maestrului Tudor Arghezi, ca în acest an, cînd autorul lor, octogenar, a fost sărbătorit de întregul nostru popor și de multe alte popoare, cînd am avut sentimentul că celebrăm una din cele mai mari izbînzi ale poeziei mondiale contemporane.

Volumele de poezie, apărute în acest an, deși puține la număr, dacă le integrăm în peisajul general al producției poetice de la noi, sînt concludente atît pentru stadiul de dezvoltare al poeților respectivi, cît și pentru unele aspecte ale liricii noastre noi, realist-socialiste. Ele vorbesc oricui despre afirmarea și dezvoltarea unor personalități originale, conform cu natura specifică a talentului fiecărui poet, în cadrul metodei unice de creație a realismului socialist. Astfel, volumul Nu sînt cîntăreț de stele **de Dumitru Corbea, înfățișînd linia ascendentă de dezvoltare a unui poet militant încă de la începuturile creației sale, afirmă în cîmpul liricii noastre, talentul unui scriitor comunist, format în spiritul tradițiilor noastre folclorice. Apreciată de critica literară, cartea de versuri a lui Ion Bănuță La întîlnirea** dintre lumi, **așa cum arată un cronicar în** Gazeta literară, **aducea cititorilor o** „poezie autentică, scrisă de un poet combatant, situat ferm pe pozițiile de luptă pentru desăvîrșirea construirii socialismului".

Miron Radu Paraschivescu și-a strîns sub titlul Declarația patetică **poeme mai vechi și mai noi, care au reprezentat momente lirice remarcabile în istoria poeziei realist socialiste din Rominia. Critica a relevat, la momentul oportun, semnificația poeziilor înmănunchiate în** Declarația patetică. **Volumul** Ceasul de slavă **de Violeta Zamfirescu a marcat, fără îndoială, un pas înainte în drumul spre maturizarea artistică a poetei. Volume, apreciate în chipuri diferite de critica literară — dar care s-au bucurat de multă atenție, au fost** Poem despre tinerețea noastră **de Gelu Naum și** Pui de lună **de George Dan. N. Tăutu a publicat un volum de versuri bogat și variat, cu unele piese inegale, care a stat, din păcate, insuficient în atenția criticilor literari.**

Un fapt semnificativ pentru înflorirea activității poetice din patria noastră îl reprezintă publicarea unor plachete de versuri de către casele regionale de cultură. Astfel, în regiunea Brașov, s-a tipărit volumul: Trei zboruri, **care cuprinde versuri de Adrian Munțiu, Ștefan Stătescu și Ion Lupu. La Craiova, tînărul poet Ilarie Hinoveanu a tipărit plachetă** Cintec tînăr, **iar, la Iași, Florin Mihai Petrescu:** Chemarea primăverii, **Andi Andrieș:** Urcuș, **Horia Zilieru:** Fluierul.

Anul 1960 a înregistrat puține volume de versuri pentru copii; puține, dar bune. Remarcăm în mod deosebit pe Ion Brad cu volumul Să citim cu voce tare **și pe Veronica Porumbacu cu** Din lumea noastră. **Un volum atractiv intitulat** Orașul cu porumbei **a semnat Elena Dragoș.**

In vremea din urmă au mai ieșit de sub teascurile tipografiilor volumele a doi înzestrați tineri poeți: Gheorghe Tomozei Steaua polară **și Ion Gheorghe** Căile pămîntului. **N-am putea spune, însă, că edițiile au dat pe deplin imaginea muncii creatoare a poeților noștri, care au publicat, în acest an, poeme, cicluri de poezii sau poezii izolate în ziarele și revistele noastre, oglindind evenimente de seamă ale istoriei sau slăvind eforturile constructive ale oamenilor muncii.**

Ne-am întîlnit tot timpul anului — ori numai sporadic — dar ne-am întîlnit — cu versuri impresionante semnate de Tudor Arghezi, Mihai Beniuc, Victor Eftimiu, Eugen Jebeleanu, Marcel Breslașu, Otilia Cazimir, Alfred Margul Sperber, Maria Banuș, Radu Boureanu, Cicerone Theodorescu, Al. Șahighian, George Lesnea sau cu ale poeților din prima generație a lui 23 August: Veronica Porumbacu, Victor Tulbure, Cezar Drăgoi, Eugen Frunză, Szemlér Ferenc, Majteniy Erik, Ioanichie Olteanu, Mihai Gavril, Teodor Balș, A. E. Baconsky, N. Tătomir, Nina Cassian, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, ultimii trei remarcîndu-se, în acest răstimp printr-o activitate deosebit de rodnică, publicînd poeme sau pagini compacte de poezii unanim apreciate de cititori. Ne-au reținut atenția și ne-au impresionat plăcut frumoasele versuri ale lui Tiberiu Utan, Alexandru Andrițoiu, Ion Brad, Ion Horea, care ne-au dat adesea o poezie viguroasă, turnată într-o formă concentrată pînă la delicatețe ca și versurile lui A. Rău, Aurel Gurghianu, Ștefan Iureș, Al. Jebeleanu.

Deși ne speriem de liste lungi, nu putem să nu pomenim cu satisfacție de activitatea bogată a unor poeți înzestrați ca Niculae Stoian, Rusalin Mureșanu, Valeria Boiculesi, Victor Felea, Valeriu Gorunescu.

Sîntem convinși că, de bogăția activității poetice din anul acesta, ne vom da mai bine seama, abia în anul viitor, cînd o vom putea citi în volume, din care unele se anunță excelente.

I. D. Bălan

CRITICA ȘI ISTORIA LITERARĂ

Bilanțul criticii literare pe o anumită perioadă de timp nu este, în fond, decît bilanțul anului literar. O anumită orientare generală a beletristicii, anumite tendințe ale genurilor literare, anumite direcții de manifestare a talentelor lirice, epice sau dramatice, determină în ultimă instanță evoluția și înfățișarea anului critic literare. 1960, de pildă, în comparație cu ceilalți ani, a adus o afirmare nu numai numerică, ci mai ales calitativă a unui însemnat număr de tineri scriitori. Prezența lor, materializată atît în paginile publicațiilor dar și în cîteva volume marcînd debuturi demne de laudă, a determinat interesul viu, operativ, al criticii literare pentru creația tinerilor. Cronica literară din Gazeta literară, semnată de Paul Georgescu și la începutul anului de S. Damian, s-a oprit nu numai cu căldură și înțelegere asupra volumelor scrise de tineri ci și cu conștiința că, vorbind despre ele, analizează lucrări importante ale frontului nostru literar. De aici exigența, de aici nivelul înalt al discuției, de aici încadrarea celui prezentat în contextul literaturii noastre realist-socialiste. Interesul pentru tineri s-a manifestat și în profilurile literare publicate de revista Luceafărul semnate de Al. Oprea, Vasile Nicolescu, Dan Grigorescu și în prezentările din Gazeta literară și Contemporanul scrise de Mihail Petroveanu, M. Gafița, D. Solomon, G. Dimisianu, N. Ciobanu etc. cît și în paginile altor publicații. În același timp vrem să semnalăm ca un fapt pozitiv ce trebuie continuat și dezvoltat în anul viitor, dragostea cu care unii dintre scriitorii maturi cu experiență s-au apropiat de lucrările confraților tineri. Ar fi destul să cităm contribuțiile demne de reținut în acest sens ale academicienilor Ion Agîrbiceanu, Tudor Vianu, Alexandru Philippide, Eusebiu Camilar și ale scriitorilor A. M. Sperber, Al. Șahighian, Maria Banuș, Nina Cassian, Mihu Dragomir, Radu Boureanu, Dan Deșliu, Lucia Demetrius etc. Criticii au înțeles și în acest an că exigențele dezvoltării literaturii și exigențele cititorilor reclamă un efort pentru a generaliza experiența scriitorilor, pentru a studia contribuția unor personalități creatoare, care însumează prin opera lor cele mai de seamă cuceriri ale artei noastre. Astfel am avut de semnalat, în 1960, volumul lui Marcel Breazu **Cunoașterea artistică**, monografia substanțială despre poetul ce reprezintă culmea liricii românești contemporane Tudor Arghezi, semnată de Ov. S. Crohmălniceanu, ca și numeroase articole de sinteză despre poezie, teatru, proză, critică. Nu avem pretenția să facem o enumerare exhaustivă, dar trebuiesc citate în acest sens contribuțiile criticilor: Mihail Novicov, I. Ianoși, Paul Georgescu, Andrei Băleanu, George Ivașcu, Ion Vitner, Silvian Iosifescu, Traian Șelmaru, Vera Călin, M. Petroveanu, Ion Mihăileanu, Radu Lupan, Al. Oprea, Al. Dima, Ion Lungu, D. Micu, Const. Ciopraga, Eugen Luca, George Munteanu, Zoe Dumitrescu, D. Isac, Lucia Olteanu, N. Barbu, Valentin Silvestru, Leonard Gavriliu, Marin Bucur, D. Costea, Lucian Dumbravă, Horia Bratu, Savin Bratu. Contribuția acestora trebuie semnalată alături de aceea a numeroși alții care au fost prezenți în mod permanent în paginile periodicilor noastre, discutînd în cronicile și articolele lor nu numai cărți sau spectacole, ci și probleme ale literaturii realist-socialiste. Am aminti în primul rînd pe: Vicu Mîndra, I. D. Bălan, Radu Popescu, Mihnea Gheorghiu, cronicari permanenți ai unor reviste, alături de alții enumerați mai sus, ca și pe D. Săraru, Dumitru Solomon, Mira Iosif, Emil Mandric, Radu Enescu, Ion Oarcăsu, Gh Achiței, Eugenia Anton, Traian Liviu Birăescu, Al. Popovici, Aura Pană, Liviu Leonte, Gh. Ciompec, Al Hanță, Gh. Gană, Pavel Ruxăndoiu, Călin Căliman, Maria Nicoară, Adriana Iliescu, Georgeta Horodincă, Eugen Simion, M. Dragu, G. Munteanu.

Desigur că ceea ce s-a realizat pînă acum nu ne poate mulțumi îndeajuns, mai ales dacă ne gîndim la faptul că discuțiile din presa literară nu au fost în acest an destul de consistente. Rămîne ca o datorie a criticii noastre literare să dezbată cu și mai multă adîncime cuceririle literaturii noi realist-socialiste, să generalizeze victoriile artei noastre noi. Apariția volumului „Probleme actuale ale literaturii realist-socialiste" salutată de critica literară nu trebuie să rămînă izolată. Viitoarele culegeri de acest gen nu pot să întîrzie și ele vor cuprinde neîndoielnic contribuțiuni ale unui cît mai mare număr de critici literari care s-au distins prin activitatea lor din ultima vreme.

Anul 1960 a însemnat în istoria culturală a țării noastre sărbătorirea a 80 de ani de la nașterea celor doi maeștri ai prozei și poeziei românești: Mihail Sadoveanu și Tudor Arghezi. A fost un prilej nu numai de omagiere sinceră și călduroasă a acestor personalități uriașe, dar mai ales un prilej de analiză adîncă, pătrunzătoare, multilaterală a semnificațiilor operei lor. În acest sens contribuțiile științifice ale unor eminenți oameni de cultură în frunte cu academicienii: Atanasie Joja, Mihail Ralea, Iorgu Iordan, Tudor Vianu, George Călinescu, Perpessicius, Al. Philippide, au însemnat pași înainte pe calea înțelegerii universului sadovenian și arghezian. Alături de ei, critici din toate generațiile și scriitori de la cei mai vîrstnici pînă la cei mai tineri au adus prinosul lor de recunoștință și au relevat influența operei lui Sadoveanu și Arghezi asupra literaturii române de astăzi.

Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn a arătat importanța deosebită a combaterii ideologiei burgheze. Din acest punct de vedere, în 1960, am avut de înregistrat succese în privința discutării critice a unor curente diversioniste și reacționare din trecutul literaturii noastre. Studiile și articolele despre **„Semănătorism"** și **„Poporanism"** (G. C. Nicolescu, D. Micu, Mircea Zaciu, Z. Ornea, Al. Săndulescu) despre **„Gîndirism"** (Gh. Achiței) au constituit multe din ele puncte de plecare serioase și interpretări profunde a ideologiei (mai puțin literaturii) promovate de exponenții acestor curente. Începutul trebuie, desigur, continuat și lărgit. Anul 1960 a însemnat și anul începerii lucrărilor pentru alcătuirea Tratatului de istoria literaturii române, în cinci volume. Dar, așa cum a arătat acad. Tudor Vianu, un tratat de istoria literaturii române trebuie să fie precedat de o muncă serioasă de tipărire a unor monografii, ediții științifice. Dar alături de monografia lui Ov. S. Crohmălniceanu amintită mai sus se poate semnala numai cartea criticului și istoricului literar Constantin Ciopraga despre Calistrat Hogaș. Lucrarea profesorul ieșean ca și a lui Ov. S. Crohmălniceanu reprezintă un succes al anului literar și un progres serios în cercetarea moștenirii noastre literare. Dar numai aceste două monografii nu reflectă posibilitățile mari de care dispune critica și istoria noastră literară. De asemenea și în ceea ce privește editarea unor culegeri științifice, critice din operele clasicilor literaturii noastre. În 1960 au văzut lumina tiparului volumul al doilea al ediției critice I. L. Caragiale, îngrijită de un colectiv condus de acad. Al. Rosetti, operele lui Nicolae Bălcescu, (ediție îngrijită de Andrei Rusu, prefață de Georgescu-Buzău), operele lui Gala Galaction, (ediție îngrijită de Teodor Virgolici, prefațată de Dumitru Micu), operele lui G. Topîrceanu, prefațate și îngrijite de Al. Săndulescu), scrierile alese ale lui Al. Șahia, (cuvînt înainte de G. Macovescu, post-față de Pompiliu Marcea) etc. Lor li s-au adăugat tipăriturile din Biblioteca pentru toți, colecția de mare importanță de educare estetică și cetățenească a maselor pentru apariția căreia ESPLA merită sincere felicitări. Trebuie salutată inițiativa Editurii de stat pentru literatură și artă care a inaugurat colecția de documente inedite. O faptă culturală de importanță este și aceea întreprinsă de Academia R.P.R. pentru tipărirea textelor vechi (cronici etc.) în ediții științifice. Studiile de literatură comparată au înregistrat anul acesta un succes însemnat în primul rînd prin volumul acad. Tudor Vianu. Culegerea însumînd o activitate de mai mulți ani, **Studii de literatură universală și comparată**, reprezintă unul din cele mai de seamă evenimente ale științei noastre literare. În acest an, Tatiana Nicolescu a tipărit primul volum dintr-o serie mai largă de studii despre influența literaturii ruse și sovietice asupra literaturii române.

Cartea sa **Opera lui Gogol în Rominia**, marchează un început binevenit în această acțiune atît de necesară. Îmbucurătoare, în 1960, este orientarea Editurii tineretului care a promovat cu mai multă perseverență monografiile despre oamenii de seamă ai țării noastre. Semnalăm cărțile despre Grigore Manolescu de Tudor Șoimaru, Luchian de Petru Comarnescu, Ibrăileanu de Savin Bratu, Nicolae Grigorescu de Barbu Brezianu, ca și cărțile despre Delacroix de Elena Vianu, Aristotel de D. Isac, Ovidiu de O. Drimba.

Am vrea să subliniem cu deosebire activitatea acelor critici și istorici literari care, în anul 1960, s-au ocupat de valorificarea tradițiilor literaturii noastre realist-socialiste între cele două războaie mondiale. Muncă de extraordinară însemnătate, ea va trebui continuată și lărgită, iar edițiile vor lua desigur măsurile necesare ca multe din aceste studii să vadă lumina tiparului în volum. Contribuția criticilor Ileana Vrancea, M. Gafița, Dan Hăulică, I. D. Bălan, P. Marcea, Theodor Virgolici merită să fie remarcată.

În încheierea acestui bilanț, am vrea să arătăm că 1960 ne-a adus trei volume antologice, de un deosebit folos nu numai cititorilor, dar și criticilor și istoricilor literari. Ne referim la admirabilele volume **Mărturisiri** de Mihail Sadoveanu, **Tablete de cronicar** de Tudor Arghezi și **Prietenii mei, scriitorii**, de Otilia Cazimir. Pagini emoționante, articolele și amintirile cuprinse în aceste volume se înscriu ca documente nepieritoare ale istoriei literaturii române de ieri și de astăzi.

Valeriu Rîpeanu

Luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Al. I. ȘTEFĂNESCU (membru în Comitetul de direcție); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcție).

meridiane lirice 1960

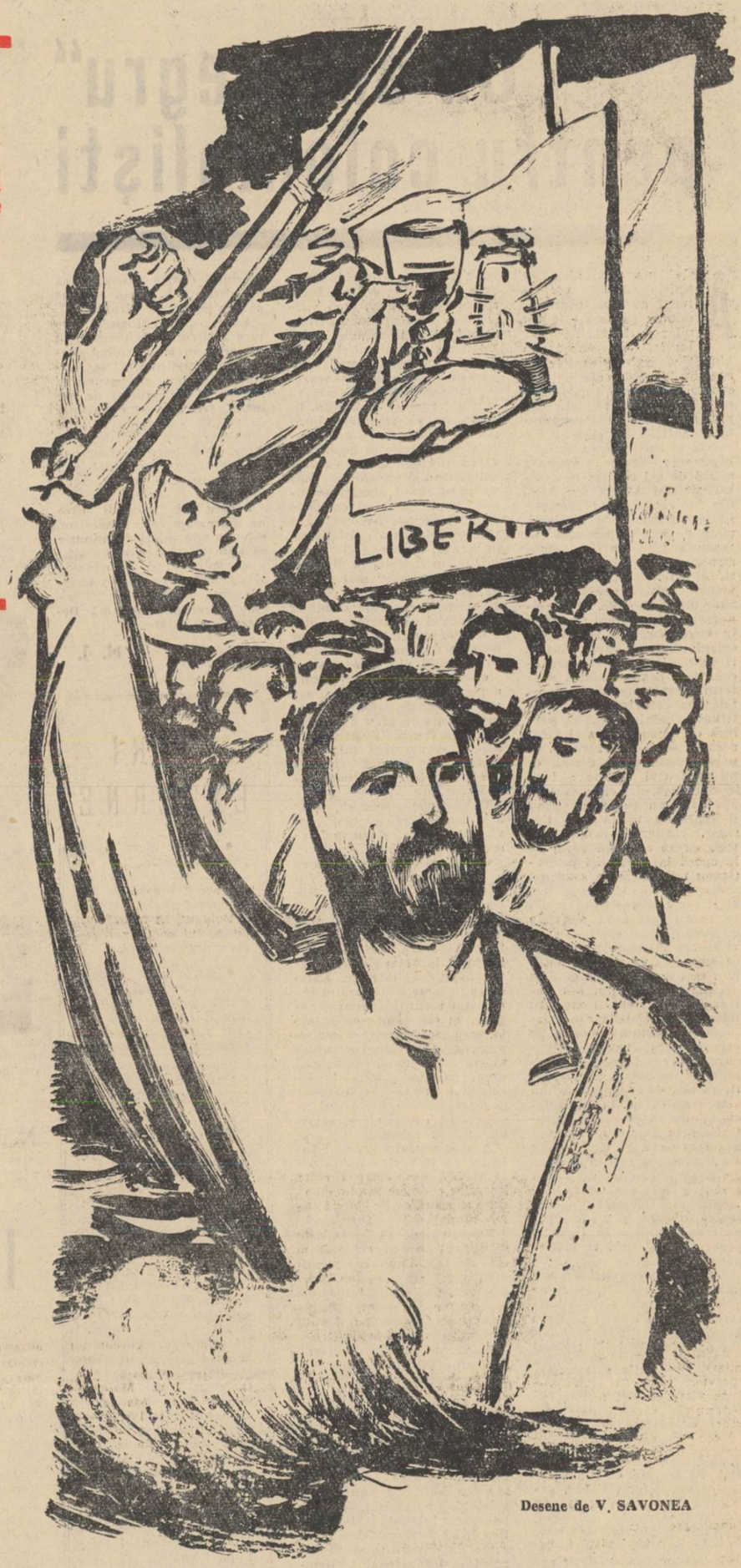

Desene de V. SAVONEA

Evgheni Dolmatovski

Migdalul de pe colina Malahov

Betonul, chiar și el
Tot crapă-n foc și ger
Sub vijelie piere și iarba de istov.
Doar un migdal zdrelit de grindina de fier
A mai rămas pe vechea colină Malahov.

El, singur, neînfrînt,
Pe dîmbul de pămînt
Stătu aici precum o stîncă de granit.
Și-n ani de pace-și puse al frunzelor veșmînt
Și în mijlocul unei alei s-a pomenit.

Cu un noian de flori
Primind pe trecători
Păstrează-n veci același surîs de-adolescent
El, care-a fost în lupte rănit de-atîtea ori
El — biruinței noastre, naturii, monument.

Alături de el, roi,
Artarii, mlade noi,
Sădiți de președinții de seamă an de an.
Migdalul însă, el — erou între eroi —
E în grădina lumii întîiul cetățean.

Iar de va fi cîndva
Să răsplătim cumva
Mestecenii, stejarii cu-al vitejiei semn,
Migdalului, o scumpă medalie i-aș da
Că s-a făcut de-această înaltă cinste demn.

În romînește de NICULAE STOIAN

Louis Aragon

Poeții

(fragment)

În ceru-albastru, cu nesaț,
Să credeți ați voi mereu.
Știu, cred în el ades și eu,
Cum crede ciocîrlia-n lut.

Ba, cîteodată, cred în el
Cît nu-mi cred propria ureche, —
O, eu vă sînt de mult pereche,
Vă sînt de-a binelea la fel.

Precum grăuntele-n nisip,
Ca sîngele ce-n veci se varsă,
Ca degetele pururi arse,
Asemenea vă sînt la chip.

Și atîta să v-ajut aș vrea
Pe fiecare, mie geaman! —
Dar vorbele ce-n vînt le seamăn
Știu eu de le-auziți cumva?

Se pierde tot, nu vă găsește
Nici vorba mea, nici mîna mea,
Voi vă urmați cărarea grea
Și gura mea-n zadar grăiește.

Dar iadul vostru e și-al meu, —
Aceeași lege grea ne strînge,
Cînd sîngerați și eu pierd sînge
Și-n lanțul vostru mor și eu.

Cît este ceasul?, plouă-afară?...
O, mi-ar fi fost mai drag oricînd
Prin voi să birui, eu pierzînd,
S-aduc foloase, bunăoară.

Ast vis, modest, nebun, mă sapă, —
Mai bine, cred, l-aș fi tăcut,
Cu el mă veți închide-n lut
Ca pe o stea-ntr-un fund de groapă.

În romînește de GEO DUMITRESCU

Salvatore Quasimodo

Voi, oameni ai epocii mele!

Oameni ai epocii mele! Cu pași uriași
străbateți pămîntul pietros pe care încă răsună
focuri de armă.
Pe unii dintre voi i-am văzut
rînjind bucuroși de priveliștea luptelor de cocoși,
retezînd sălbatec aripi și pinteni...
I-am privit îndelung, i-am privit
cum ațîță văpaia rugului sub tălpile „ereticilor".
I-am auzit urlînd la picioarele spînzurătorilor.
I-am zărit agitînd frenetic sulițe împodobite
cu teste de semeni.
I-am auzit rîzînd, l-am văzut.
Tehnică, maniere galant-elegante, indiferență de gheață,
Viața ce le-a fost dăruită o batiocoresc.
La fel au făcut și părinții acestor „oameni".
Miros acru de sînge umple văzduhul
ca arșița amiezii de vară.
O, fii ai părinților voștri!
Goniți-i „pe unii dintre voi"
de pe pămîntul acesta-mbibat cu sînge,
de pe pămîntul ce-nalță tremurătoare
picle de sînge!
Cărarea bătătorită de părinți, iat-o:
părăsite morminte, cenuși risipite,
păsări cu aripa neagră și vîntul —
singurii prieteni
ai dușmanilor vieții.

În romînește de ROMULUS VULPESCU

Nazim Hikmet

Inainte de răsăritul soarelui

(fragmente)

Lucrează mașinile-atomice, lucrează,
lunile-artificiale zboară în zori
și tot în zori
mașinile de strîns gunoaie
adună cadavre din stradă
cadavre
de șomeri și flămînzi.

Lucrează mașinile-atomice, lucrează,
lunile-artificiale zboară în zori
și tot în zori moare-un copil,
un băiat japonez de doisprezece ani,
trecut în registru c-un număr.
Dar nu de vărsat
ori meningită
moare băiatul nipon,
ci, fiindcă s-a născut atunci,
în nouăsutepatruzeci și cinci.

Lucrează mașinile-atomice, lucrează,
Lunile-artificiale zboară în zori,
și tot în zori șoferul negru
e spînzurat de-un copac
la o margine de drum
și udîndu-l cu gaz, îi dau foc
și se duc:
unul să soarbă cafeaua,
să se tundă, un altul,
altul să-și deschidă mai curînd prăvălia
altul să-și sărute fiica pe frunte.

Lucrează mașinile-atomice, lucrează,
lunile-artificiale zboară în zori,
și tot în zori,
înainte ca razele trandafirii să lumineze,
pe un aeroport
piloții tăcuți,
încarcă-n avioane bombele H;
și tot în zori, și tot în zori,
ei seceră cu mitraliera
muncitori și studenți,
salcîmii de pe bulevarde
și glastrele cu flori din balcoane.
În zori, un om de stat
de la banchet se-ntoarce în vilă.
În zori este cîntec de păsări
și tot în zori, și tot în zori,
o tînără mamă-și alăptează copilul.

Lucrează mașinile-atomice, lucrează,
lunile-artificiale zboară în zori,
și tot în zori
sfîrșește o noapte grea de nesomn,
în care-am luptat împotriva durerii.
M-am gîndit la moarte,
la tine, la patrie, la lumea noastră.

Lucrează mașinile-atomice, lucrează,
lunile-artificiale zboară în zori,
și, oare, înainte de răsăritul soarelui
nu răsare speranța?

Speranța, speranța, speranța,
speranța în om.

În romînește de O. STARCK

Nicolas Guillén

Se va-mplini

Tot ce promise Marti
Fidel îi dă-ntruchipare;
Ay, Cuba, țara mea-n care
înțăptuim pe vecii!
Se va-mplini.
Ay, Cuba, da, și aci
se va-mplini.

Gîrbaciul de manați
cu care silești să se care
yankeul se împlini.
Tot ce promise Marti
Fidel îi dă-ntruchipare.

Cu ghiare de răpitoare
yankeul ne tîlhări
mierea din trestii — spre zare.
Se-ntorc ale noastre-avuții
în mîna de-aci, truditoare.

Coboară lumina de soare
Ay, Cuba, prin nori străvezii;
și vulturu-ncepe să zboare
și eu îl zării —
căluța robiei dispare
și eu o zării —
și cîntă poporul aci
un cîntec din zare în zare.

Fidel dă acum întrupare
la tot ce promise Marti
Se va împlini!

Ay, cum flutură-n soare
steagul cuban, steagul meu!
Nu va putea vreun yankeu,
năimiții de peste hotare
-n Havana să-l calce-n picioare!

Se împlini,
văd, și aci,
ce ne promise Marti.
Fidel îi dă chip și culoare.
Se va-mplini.

În romînește de TEODOR BALȘ

Pablo Neruda

Revoluție cubană

Dacă-n oceanu-adînc tăcea durerea,
nădejdile le ridica pămîntul:
și debarcară într-o zi pe coastă;
brațe erau și pumni erau, de luptă.
Fidel Castro cu cincisprezece oameni
cu libertatea coborî pe coastă.

Întunecată insula, ca moartea,
dar ei făcură flamuri din lumină.
Și n-aveau alte arme decît zorii
care dormeau încă lipiți de țărnă,
atuncea începură în tăcere
lupta și marșul către zodia lor.

Trudiți și-nlăcărați înaintau,
se războiau să-și apere onoarea.
N-aveau drept arme decît propriul sînge
și noi erau cum au venit pe lume.
Din acel pumn de oameni de pe coastă,
se zămisli în Cuba libertatea.
Curînd, mîndria celor goi le puse
pe umeri haina stelului de munte
și îi hrăni cu neștiută pîine
și-i înarmă cu tainic praf de pușcă.
Cu ei se deșteptară adormiții
și obiditii își lăsară groapa
și mamele-și îmbrățișară fiii,
țăranul își înfățișă necazul,
și a sărmanilor curată oaste
creștea, creștea asemeni lunii pline.
Nu-i luau cu sila pe ostași în luptă.
Creștea în vijelie stufărișul.
Vrăjmașul își lăsa la drumul mare
zvîrlite, părăsite-ale lui arme.
Călăii tremurau, se prăbușeau
rupți în bucăți de către primăvară,
cu o detunătură ce-n sfîrșit,
le decora cămășile cu moarte,
pe cînd tălăzuirea celor slobozi
înainta ca vîntu-n preerie,
învîrtejea țărîna insulară
țîșnea, planetă, deasupra mării.

. . . . . .

Aceasta-i cupa, poți s-o iei, Fidel,
e plină, plină, de nădejdi e plină.
Cînd ai s-o bei vei ști că biruința
e ca și vinul vechi din țara-mi scumpă,
nu l-a făcut un om — mulțimi de oameni —
și nu de la un fir, din multe vițe,
și nu-i un strop — în el sînt multe fluvii,
nu-i căpetenia doar, ci bătălii sînt,
și sînt cu tine pentru că-nsemnezi
toată onoarea marei noastre lupte.
De cade Cuba, vom cădea și noi,
și vom veni s-o ridicăm din pulberi,
de va-nflori cu florile ei toate
va înflori cu însăși seva noastră,
și de vor îndrăzni s-atingă fruntea
acestei Cube, — libere prin tine —
se vor lovi de pumnii strînși ai lumii:
arme-ngropate da-vom la iveală
vor da năvală sîngele, mîndria
iubitei Cube pavăză să-i facă.

În romînește de MARIA BANUȘ

Langston Hughes

Bătrînețe

O, de-aș putea să fiu ierba de flori
Pe care dulgherul o scufundă-n apele vîntului,
Sus, pe schela cea mai înaltă!
Să fiu prova tăioasă-a vaporului
Încărcat cu fructe înmiresmate și cu mașini,
Despicînd îndepărtatele oceane!
Să fiu biela unei locomotive
Ce urcă spre crestele stîncoase,
Trăgînd după ea trenuri pline cu bumbac,
Cu zahăr, cu grîu și petrol!
Să fiu, aș vrea să fiu
Rotundul curcubeu care țese
Într-o singură năframă multicoloră
Două lacuri
Zvîrlite în cele două margini ale orizontului,
Vestind liniștea de după furtuna nimicitoare.
Aș vrea să fiu spicul țepos de secară
Pe care-l mîngîie vîntul
Și mîna bătucită a fetei de țăran;
Apoi, rumenit în cuptor,
Să astîmpăr foamea copilului negru
Flămînd și bolnav și singur.
Aș vrea să fiu poemă de ilacără,
Poemă de briză liniștitoare,
Poemă de cîntec și dans,
Poemă de cîntec,
Poemă de chemare la luptă,
Poemă de înlănțuire drăgăstoasă,
Și glonț în pieptul ucigașilor,
Glonț și streang și bici
Pentru ucigașii fraților noștri.

Sînt numai un bătrîn fără putere,
Cu vorba firavă și aspră,
Cu mîini ostenite de truda anilor lungi,
Mîini care tremură.
Dar sînt și ierbă și pînză de vas
Și curcubeu și spic de secară,
Poem pentru oameni, pentru dragostea lor,
Glonț pentru cei ce ucid...

Prieteni, nu sînt prea bătrîn,
Oameni buni, pasăre, vînt,
Oameni, prieteni!

În romînește de DAN GRIGORESCU

Un an „negru" pentru colonialişti

Acolo n-a fost niciodată liniște. Acolo, veacuri lungi nu s-au uscat lacrimile pe obrajii oamenilor și sîngele lor n-a încetat să curgă sub biciul și sub gloantele asupritorilor. Colonialiștii se străduiau, prin mijloacele cele mai diverse și mai perfide, să adoarmă conștiința umanității, să creeze impresia și certitudinea că „albilor" le revine misiunea sfîntă de a-i civiliza pe „sălbaticii" din Africa, din Asia, din America de Sud. Romane, filme, jurnale de călătorie, piese de teatru, încercau să ascundă realitatea monstruoasă, garnisind-o cu un sirop melodramatic și sentimental, pentru uzul burghezilor din metropole. Dacă cineva ar avea putere să adune în cifre bogățiile jefuite din colonii, dacă ar aduna sîngele și lacrimile care au curs acolo, s-ar dezlega îndată misterul „bunei stări occidentale" pe care burghezia o atribuie geniului ei. Se pare însă că umanitatea a și făcut această socoteală, rezultat al unor transformări firești, ce nu puteau fi oprite nici cu înșelăciunea, nici cu gloanțele, așa cum nu poate fi oprită deslănțuirea uraganelor. Desigur, jefuitorii coloniali simțeau că se schimbă ceva, de la epocă la epocă, își perfecționau mijloacele de asuprire, sadismul lor se șlefuia mereu, mari forțe represive erau din ce în ce mai mult angajate în colonii, dar continuau să viseze că „sistemul" va dura, că omenirea va putea fi înșelată mai departe. Dar cînd se așteptau mai puțin, s-a petrecut un fenomen uluitor: Revoluția Socialistă din Octombrie. Intuind pericolul pe care această uriașă răsturnare îl prezenta pentru capitalismul mondial, imperialiștii au tăbărît asupra tînărului stat socialist și au constatat cu uimire că ei rămîn neputincioși în fața unor asemenea fenomene. Și legile aspre ale dezvoltării societății umane și-au purtat acțiunea cu aceeași putere nestăvilită. Revoluția din Octombrie a deșteptat Orientul și a atras popoarele coloniale în torentul general al mișcării revoluționare mondiale.

S-a ivit fascismul și din nou imperialismul a tresărît, nădăjduind ca prin această mișcare antiumană să-și păstreze jugul asupra unei jumătăți din omenire. Victoria Uniunii Sovietice în cel de-al doilea război mondial a dat un nou și uriaș avînt popoarelor asuprite. Au luat ființă țările de democrație populară în Europa și în Asia, s-a născut China revoluționară, s-a format sistemul socialist mondial. În această vreme, soarta colonialismului a fost pecetluită. Ceea ce a urmat, va constitui capitolul cel mai înălțător al zbuciumatei istorii omenești. Nu un singur istoric, nu un poet, oricît de genial ar fi, va izbuti să comunice viitorimii ceea ce s-a întîmplat în acești din urmă cincisprezece ani. Ci toate mințile și toate talentele lumii scriu de pe acum paginile unor epopei fără seamăn. Așa cum menționează declarația Consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești, „prăbușirea sistemului de robie colonială sub presiunea mișcării de eliberare națională este, în ceea ce privește importanța sa istorică, al doilea fenomen după formarea sistemului socialist mondial".

Într-adevăr, în numai cincisprezece ani cîți au trecut de la al doilea război mondial, 1.500.000.000 oameni s-au eliberat de sub jugul colonial. Pe harta lumii au apărut patruzeci de state noi. Priviți ce se întîmplă în Cuba! Recent S.U.A., care se consideră cea mai puternică și mai bogată țară din lume, au trimis vase militare să patruleze în apele teritoriale ale micului stat cuban, sperînd că vor intimida acest popor eroic și pe conducătorii săi. Dar marinarii americani s-au întors acasă ca de la o vînătoare stearpă și fără glorie, într-o tăcere penibilă și rușinoasă. Priviți spre Algeria! Cine mai poate pune la îndoială victoria poporului algerian, sărac și flămînd și fără arme, dar minat în luptă de marea lui sete de libertate? Marea burghezie franceză, ofițerimea aventurieră, cercurile jefuitoare și ultrareacționare, adică toți cei interesați în continuarea războiului în Algeria, ei înșiși își dau seama că au pierdut.

Nu știm ce socoteli își va fi făcut generalul De Gaulle înainte de călătoria sa în țara a cărei asuprire o patronează, dar poporul algerian i-a rezervat o primire concludentă: sute de mii de mii de oameni au ieșit în stradă, cerînd libertate și independență. Ultracolonialiștii au manifestat și ei, dar tancurile și mitralierele au fost îndreptate asupra algerienilor, precum stă în tradiția stăpînilor. Sute de morți și mii de răniți, acesta este bilanțul unei vizite ce se voia glorioasă. Indiferent de sentimentele și intențiile președintelui Franței, dincolo de isteria generalilor parașutiști, în ciuda manevrelor monopoliștilor, Algeria va fi a algerienilor și curînd, de acolo, de pe nisipurile înroșite de sînge, se va auzi cîntecul de victorie al poporului. El va străbate întreg cuprinsul african și va ajunge cîndva și în sudul acestui continent, unde rasismul cunoaște acum, în epoca noastră, cea mai monstruoasă înfățișare. În Kenya, Rhodezia și Nyassaland, în Angola, în Mozambic și Oman, vor mai sosi și parașutiști și gloanțe, experți și agenți ai capitalului și spionajului imperialist, dar setea de libertate a acestor popoare nu poate fi măsurată cu nimic și nici înăbușită.

Dacă procesul de eliberare a popoarelor coloniale are uneori aspecte foarte complexe, nu este greu de deslușit intervenția disperată a blocurilor agresive înghebate în apus și nici cîrdășia burgheziei locale cu monopolurile străine.

Dar în epoca noastră, toate aceste manevre nu mai pot rămîne ascunse și nu mai înșeală pe nimeni.

Consfătuirea de la Moscova a partidelor comuniste și muncitorești, printr-o analiză de cea mai mare acuitate și justețe marxist-leninistă, rupe masca de pe fața imperialiștilor și arată tuturor popoarelor înrobite calea adevărată spre libertate. Existența în lume a sistemului socialist dă curaj acestor popoare și ele știu că „toate țările socialiste, mișcarea muncitorească și comunistă internațională, consideră drept datoria lor a da tot sprijinul moral și material popoarelor care luptă pentru eliberarea de sub jugul imperialist și colonial".

Angajamentul acesta solemn, ca și declarația făcută la O.N.U. de către Nichita Hrușciov, determină o elucidare a pozițiilor pe arena internațională

Este limpede că acela care se declară pentru colonialism este de fapt împotriva pacificării lumii, se va opune la dezarmare, va rîvni totdeauna războiul, ca o soluție disperată pentru cauza sa demult pierdută.

În vremea noastră marile probleme ale prezentului și ale viitorului omenirii nu pot fi despărțite și o lume în care stăruie nedreptatea și asuprirea nu-și poate găsi liniștea. Frămîntările politice și sociale care au caracterizat anul 1960 arată limpede că noțiunea de popoare „sălbatice" sau „primitive" sau „înapoiate" s-a pulverizat, — aceste popoare înfruntă azi gigantice înghebări militare, armate de diplomați și agenți, adică întreg arsenalul monstruos creat de imperialism pentru apărarea intereselor lui. „Ne vom bate cu cuțite, cu ciomege și cu pietre", a strigat deunăzi un congolez, partizan al lui Lumumba. Așa poate striga orice rob de pe coloniile care mai există și trebuie să-l credem, pentru că el a dovedit-o cu prisosință. Pe malurile marilor fluvii, în pădurile tropicelor și ecuatorului, în pustiurile aprinse, în colibele lor mizere, cei peste 100.000.000 de oameni aflați încă sub teroarea colonială, își pregătesc armele. Lucrul acesta se știe, dar nimeni nu poate opri această ofensivă. Este posibil ca cinismul asupritorilor să pună și el la cale noi vărsări de sînge și noi manevre disperate. Nimic nu va abate omenirea din drumul ei spre libertate.

Prăbușirea colonialismului cu simptomele acute înregistrate în 1960, umple sufletele oamenilor cinstiți de emoție și mîndrie. Anul în care savanții sovietici au pus la punct zborul omului în Cosmos, se întîmplă a fi anul în care multe milioane de oameni au întîlnit lumina libertății.

Adoptarea de către Adunarea Generală a O.N.U. a Declarației cu privire la acordarea independenței țărilor și popoarelor coloniale, reflectă tocmai această sete de libertate a omului contemporan. În ciuda șoviăielilor și manevrelor imperialiste, reprezentanții a 90 de state au votat pentru condamnarea și desființarea colonialismului. Aceasta este o victorie istorică a frontului unit al forțelor anticoloniale. Trebuie reținut faptul că imperialiștii nu au avut curaj să se ridice fățiș împotriva declarației. Este un simptom de slăbiciune, un semn că forțele întunericului dau înapoi. Este limpede că marile idei ale marxism-leninismului cîștigă omenirea, că ele exercită o uriașă atracție pentru popoarele înrobite.

Explozia de entuziasm pe care a stîrnit-o la vremea lui proiectul sovietic privind abolirea colonialismului, se întîlnește acum cu bucuria și satisfacția milioanelor de oameni care au luat cunoștință că O.N.U. „proclamă în mod solemn necesitatea de a se pune capăt imediat și necondiționat colonialismului sub toate formele și manifestările lui".

Pentru noi, oamenii care ne îndreptăm spre comunism, este un nou prilej de mîndrie să știm că „sistemul socialist a devenit scutul de nădejde al dezvoltării naționale independente a popoarelor eliberate", precum proclamă Declarația de la Moscova.

N. J.

ȘTIRI EXTERNE

● *„Opere alese" din poezia și proza lui G. Topîrceanu vor apare în traducere rusească la începutul anului viitor. Volumul va fi prefațat de poetul sovietic Konstantin Paustovski.*

● *Bernt von Kügelgen, redactorul șef al revistei germane* Sonntag *(din R.D.G.) a făcut recent o vizită de două săptămîni în țara noastră.*

Impresiile culese în Dobrogea formează subiectul unui prim reportaj intitulat Nunta din Comana.

● *Prima ediție (în patru volume) a traducerii italiene a romanului* Pămînt desțelenit, *s-a epuizat într-un timp record. A doua ediție este sub tipar.*

● *Cu ocazia celui de al 6-lea Congres al țărănimii din R. D. G. a apărut o antologie a țăranilor scriitori intitulată* Zwischen Saat und Ernte *(Între semănat și recoltă) Cele cincizeci contribuții, prefațate de Werner Lindemann oferă o imagine cuprinzătoare a transformărilor revoluționare ale satului german.*

● *Editura sovietică „Goslitizdat" a anunțat pentru 1961 apariția traducerii în limba rusă a romanului* Străinul *de Titus Popovici.*

● *Operele lui Bertholt Brecht se bucură de o largă audiență în Anglia. După un volum de* Versuri alese, *editura Methuen din Londra a întreprins editarea integrală a operei dramatice a scriitorului german.*

● *Institutul de limbă și literatură letonă din Riga pregătește publicarea unui* Dicționar al limbii literare letone *Lucrarea va cuprinde explicarea a peste 60.000 termeni.*

● *Suplimentul literar al ziarului londonez* Times *(nr. 196/1960) consacra un foarte documentat articol dezvoltării literaturii în R.D.G.*

Autorul (anonim, — articolele din Times Literary Supplement *nu sînt niciodată semnate) vede în literatura antifascistă și realist-socialistă germană o continuare a glorioasei tradiții a literaturii clasice umaniste germane.*

● *Sub titlul* Das Schlüssel *(Cheia) revista germană* Sonntag, *publică în numărul ei din 11 decembrie 1960 prima parte a unei schițe a colaboratorului nostru H. Rohan.*

● Literatura sovietică *se intitulează o culegere de 22 portrete literare apărută recent la Budapesta. Volumul cuprinde, între altele, remarcabile eseuri asupra lui Gorki, Maiakovski, Esenin, A. Tolstoi, Fadeev, Leonov, Gladkov, Fedin, Djambul, Tvardovski, Simonov, Scipaciov etc.*

● *Editura berlineză* Aufbau *publică o culegere antologică a nuvelelor și schițelor lui I.L. Caragiale. Volumul este intitulat* Ein Glückspilz. *(Două loturi).*

MARCELA CORDESCU: ȘI NOI VOM FI LIBERI
(Expoziția anuală de grafică)

DIALOG NEWYORKEZ

Sfîșiată de coloșii de fier și beton ce străpung parcă văzduhul sau adăpostind cele cîteva sute de mii de cocioabe în care oamenii muncii își înghesuie zilele, New-Yorkul trăiește în binecunoscutul ritm trepidant, din care nu lipsesc în ultimii ani istericele exerciții anti-atomice care pun la grea încercare nervii locuitorilor săi. Și iată că, în plin centrul celei de a doua capitale a Statelor Unite, și-au făcut apariția, fără a provoca nici urletele sirenelor mașinilor poliției și nici agitația generalilor Pentagonului, două tipuri ce par descinse de pe alte lumi: Beatnikul *și* Hipsterul.

Înrudite oarecum, cele două specimene dau la iveală trăsături comune și anume: folosirea stupefiantelor, rock and roll-ul, conștiința de a aparține unei comunități deosebite și separate, părerea că societatea este închisoarea sistemului nervos.

Judecînd după aceste date anatomo-patologice, ele se încadrează mai degrabă în sfera zoologicului. Dar să nu ne grăbim. Fiecare ține și la amprenta propriei personalități.

Beatnikul: — *Pentru mine, plăcerea fizică este numai mijlocul de a mă ridica la concepții mistice.*

Hipsterul: — *Eu, dimpotrivă, socot plăcerea ca un scop în sine. De altfel, eu nu am încredere în nimic și prefer atitudinile neresponsabile, provizoratul, proiectele pe termene foarte scurte, lipsa de obligații.*

Beatnikul: *(care, între timp, a renunțat la curățenia corporală)* — *Bine, dar și eu refuz să muncesc și-mi iau rămas bun de la societate.*

Hipsterul *(exprimîndu-se cu voce răgușită, animalică).*

— *E prea puțin. Eu prefer moartea sau închisoarea.*

Beatnikul: — *Atunci nu-mi rămîne decît să risc ospiciul de nebuni.*

Dialogul respectiv șterge orice nedumerire. Singurul element care-i face pe cei doi să simuleze apropierea de specia umană este folosirea unor termeni convenționali ca: închisoare, ospiciu și așa mai departe.

Tot ceea ce privește descrierea și amănuntele numiților Beatnik *și* Hipster *le-am aflat — nu fără urmă de uluire — dintr-o corespondență trimisă din New-York de ziaristul Auro Roselli de la cotidianul burghez* Il Giorno *care apare la Roma.*

Paternitatea celor două prototipuri aparține unor așanumiți scriitori: Ginsberg și Kerouac, inițiatorii mișcării Beat, *și Mailer, părintele mișcării* Hip. *Ziarul afirmă că „aceștia dirijează germenii noii culturi americane". Pare mai degrabă că e vorba de o cultură microbiană, căci e greu să crezi că asemenea germeni pot zămisli altceva. Fisa tutorelui spiritual al Hipsterilor — Norman Mailer — ne edifică pe deplin. Socotit de critică „un fenomen literar al epocii postbelice", autorul best-sellerului* Nudul *și moartea se află la clinica de psihiatrie (acolo unde tinde, de altfel, să ajungă și eroul său). Prezența lui aici se datorează „unei crize acute de paranoism cu halucinații și tendințe de omucidere — și-a înjunghiat soția — și sinucidere.*

Dacă în patria lui Whitman și Twain se întreține astăzi asemenea „fenomene și mișcări literare" e firesc ca mari creatori ca E. Hemingway și A. Miller, W. Faulkner și W. Sarovan să nu mai fie agreați de porții criticii literare. Și nu din altă pricină decît că eroul acestora continuă să fie Omul, care, în America atotputerniciei monopolurilor, ar trebui să cedeze locul Beatnikului sau Hipsterului (După preterință ori grad de nevroză). Creatorii acestor specii pe care i-am inițiatsal vin să demonstreze diagnosticul pus recent de profesorul Schlessinger de la universitatea amer. ană Harward, noii culturi din Statele Unite. „Se simte — spunea acest profesor burghez — că teama și desnădejdea au cuprins societatea noastră". Pînă și crepusculul a încetat să mai fie ora culturii burgheze. Ea trece cu beatnici și hipsteri cu tot prin bezna nopții eterne.

Cristian Popișteanu

Note de călătorie

Școala lorzilor

În apropierea castelului Windsor, care, de peste nouă veacuri este reședința regilor Angliei, se află Eton-ul cunoscut prin colegiul său. Acest colegiu pregătește an de an, promoții proaspete de gentlemeni, de lorzi.

De la regele Henric al VI-lea, fondatorul colegiului, adică din 1440 și pînă astăzi, conform unei tradiții care constituie legea nescrisă a Angliei, totul a rămas neschimbat. O atmosferă apăsătoare domnește în castelul mohorît, care adăpostește colegiul. Prin ferestrele mici pătrunde lumina zilelor încețoșate. Pretutindeni se simte un iz de feudalism, care începe de la casele întunecoase, cu bănci greoaie, și se termină cu mentalitatea profesorilor și a elevilor. Pînă și capitalismul pare să fi rămas departe de această frîntură de epocă feudală, pe care un conservatorism exagerat a reușit să-l păstreze între pereții cenușii ai colegiului de la Eton.

Bătrîna scoarță a pămîntului nostru, în lunecarea vremilor, a cunoscut atîtea ciudățenii; ea rămîne totuși uimită de îndărătnicia spiritului îngust al aristocrației engleze, care stă la baza întregului sistem de educare și de instruire a nobililor sale vlăstare — sistem care nu are nimic comun, cu nevoile inteligenței umane în secolul al XX-lea.

De cum pășește pe poarta colegiului, micul „sir" îmbrăcat în frac și cu joben, trebuie să fie respectat pentru hainele ce le poartă, pentru vechimea numelui său, ori pentru pungile îndesate cu bani, ale părinților săi. El vine la colegiu cu calul său și cu servitorul care-i va sta la dispoziție pînă la absolvirea școlii. Rasa calului constituie una din cele mai importante probleme, ea aducînd o prețuire în plus stăpînului său. Călăria este o disciplină care te promovează în rîndul adevăraților gentlemeni, iar cunoașterea temeinică a raselor cabaline formează un obiect important de studiu. Un gentlemen care nu se pricepe la cai, este demn de dispreț.

Cea mai strictă etichetă, un cod răsuflat al manierelor elegante, înlocuiesc disciplinele de seamă, ce ocupă un loc de frunte în toate școlile de pe glob. A ști cum anume să iei cravașa din mîna servitorului care-ți aduce calul, cînd anume să i-o dai după ce ai descălecat, constituie un ritual rigid ale cărui reguli o dată încălcate, ești trecut în rîndul elevilor care nu promit că vor putea ajunge oameni „de lume".

Sînt însă și două obiecte, cărora li se acordă multă atenție — geografia și istoria. La geografie se studiază Anglia și coloniile ei, precum și domeniile ce le posedă lorzii. O dată cu predarea acestora, elevilor li se propovăduiește ura și disprețul pentru popoarele considerate de aristocrația reacționară din Anglia ca fiind „înapoiate". La istorie se studiază dinastia angliei de la începuturile ei și pînă astăzi, precum și trecutul familiilor de lorzi. Singurul sport admis în afară de călărie, este golful, deoarece nu este zgomotos și nu are nimic „vulgar".

Se mai învață, între zidurile celebrului colegiu, diferențele de ton în vorbire, după rangul persoanei căreia te adresezi; se învață înțepenirea șirii spinării, felul ceremonios de a te comporta, snobismul cu multiplele și ridicolele sale manifestări. Toate acestea fac parte din domeniul vastelor cunoștințe pe care le capătă tînărul, pe băncile colegiului de la Eton.

Micuțul „sir", care o dată cu îmbrăcarea fracului și a cămășii cu guler tare, și-a luat rămas bun de la tot ce are mai frumos copilăria, așteaptă totuși cu nerăbdare vacanța. Automobilul de acasă intră pe poarta colegiului. „Sir"-ul de-o șchioapă a călcat regulile severe ale etichetei și n-a așteptat să fie anunțat special, ci s-a dosit prin apropiere. Cînd mașina a staționat, grăbit, s-a repezit să deschidă portiera. Șoferul a coborît îndată, dar în același timp, ca din pămînt, a răsărit un pedagog uscat și țeapăn. Important, el își va începe discursul.

— Un gentlemen nu-și deschide niciodată singur portiera mașinii, nici cînd se urcă, nici cînd coboară. El are răbdare să i-o deschidă cine e pus pentru această treabă.

Puștiul, care a uitat de mult copilăria cu nepăsarea și jocurile ei vesele, își înțepenește mai bine gîtul și suportă cu demnitate observația, imitînd aerul grav al celor mari.

Nici rîsul zgomotos, plin de tinerețe și de voie bună, nu este permis între zidurile colegiului Eton, deoarece el coboară demnitatea unui gentlemen. În această școală se învață respectul pentru o lady, ori pentru un lord, dar mai ales adorarea și prețuirea propriei persoane adesea fără nici un dram de spirit. În egală măsură se mai învață disprețul pentru omul simplu, distanța care trebuie păstrată între un adevărat gentlemen și lumea oamenilor obișnuiți.

Dar marea aristocrație și marea burghezie din Anglia, pentru a prosti poporul, pentru a-i arăta că școala de la Eton nu este deschisă numai pentru fiii celor „aleși" — a admis și un număr foarte mic de copii din alte categorii sociale. Aceștia sînt fiii unor înalți funcționari și uneori chiar ai unor conducători reformiști din sindicatele engleze. O diplomă de la faimosul colegiu de la Eton, îți deschide porțile unei lumi, în care se pătrunde greu. Purtătorii unor asemenea diplome se bucură de un deosebit respect în lumea de unde au plecat și-n care reintră.

Cei mai mulți dintre ei, nu cunosc opera marelui Shakespeare, nu știu pe dinafară nici un vers din Byron; dar, în schimb, știu cum trebuie, după ultimul cod al manierelor elegante, să aducă la o distanță de zece centimetri de buze, mîna vreunei lady, fără a i-o săruta, știu cît anume trebuie să-și aplece spinarea în fața cutărei personalități și cît de puțin în fața alteia mai puțin însemnate. Acestea sînt comori de cunoștințe, în fața cărora „lumea bună" a Marii Britanii se extaziază — bineînțeles, atît cît îi permite eticheta. A se îmbrăca după ultima modă, a fi la curent cu schimbarea liniei de croială a hainelor — este mult mai important pentru un elev de la Eton decît să fie la curent cu marile cuceriri ale științei.

Între străvechile ziduri ale Windsor-ului, seculara tradiție aristocratică engleză, în haine mucegăite de vreme, a închis bine ușile și ferestrele, și-a înfundat urechile, dar ca o bunică iubitoare, are grijă de strănepoții săi de la Eton-College. Ea a statornicit ca în fiecare an, într-o înserare de iarnă, doi dintre cei mai mici elevi ai colegiului, să traverseze puntea îngustă ce pare că separă castelul de Eton. Elevii duc flori la capela de la Windsor, unde se află mormîntul lui Henric al VI-lea, fondatorul colegiului. Totul ar fi frumos și plin de poezie, dacă nu ar ascunde un tîlc mai adînc — acela de prosternare în fața unei tradiții rigide și de păstrare a cultului ei.

Această lume mucegăită și rigidă nu are însă nimic comun cu fața aspră și simplă a poporului englez.

V. Russo

Călătorie în 1965

(Urmare din pag. 1)

lucruri văzute în drumețiile mele mai vechi:

Prin 5 sau 6 iunie 1960 eram la Comana, de față la o adunare a colectiviștilor în care se dezbătea Proiectul de Directive al celui de-al 3-lea Congres al Partidului nostru. Oamenii povesteau despre comuna și gospodăria lor ca niște agronomi, ca niște ingineri constructori și ca niște economiști cu o solidă experiență și cu o grozavă poftă de lucru.

— Comuna noastră vrem să semene cu un oraș!

Asta a fost concluzia lor. Comuna nu semănă acum cu un oraș numai pentru că s-au făcut trotuare, pentru că apa curge la robinet, ori pentru că s-au construit sute de case noi. Ea seamănă cu un oraș în primul rînd pentru că au început să se șteargă deosebirile dintre munca specifică așezării citadine și cea rurală. S-o luăm de la grîu și de la pîine. Tractoarele și combinele au făcut din colectiviști niște tehnicieni agricoli. Tocătoarele mecanice, adăpătoarele automate, mașinile electrice de muls vacile și de tuns oile, vagonetele decauville pentru transportul furajelor și a gunoiului de grajd, au transformat și transformă fără încetare munca îngrijitorilor de animale într-o profesiune de oraș și laborator. Clubul, căminul cultural, cinematograful, stația de radioamplificare, biblioteca, parcul, școala, farmacia, restaurantul, magazinele, brutăria, atelierele de croitorie, cizmărie și frizerie, scurtează de sigur pînă la anihilare drumul dintre sat și oraș. Comana pe care o vizităm acum nu e un exemplu rar, ci una din sutele de așezări rurale ce se modernizează și capătă o înfățișare nouă.

Mi-ar trebui paginile unei reviste întregi ca să nu uit nici unul din amănuntele călătoriei și e greu să prinzi în focarul unor impresii de uimiri și revelații crescinde popasurile numeroase ale unei astfel de călătorii, prețioasă chiar și numai în stadiul ei de anticipație în care a fost caligrafiată aici.

Dar dinadins am lăsat la urmă lucrul cel mai important și hotărîtor. Mergînd în iunie 1960 la Corbu de Jos, în regiunea Constanța am auzit această invitație: „Să poftiți la noi în 1965" Eram acolo în prima sau a doua zi a Congresului Partidului. Cum am să pot uita emoția cu care locuitorii acestui sat așezat pe țărmul mării ascultau, transmis din sala Congresului prin posturile noastre de radio, cuvîntul înflăcărat pe care partidul îl adresa țării întregi? Mă aflam la cîteva sute de kilometri departe de locul în care, ca într-o fierbinte inimă a patriei, se simțea pulsul poporului întreg. Mă aflam la Corbu de Jos și președintele colectivei, după ce îmi zugrăvise tabloul satului său așa cum avea să arate în anul 1965, încheiase cu cîteva cuvinte ce erau nu numai o simplă formulă de politețe, ci și o provocare prietenească a memoriei, un angajament al viitorului: „Să poftiți la noi în 1965!".

Și dintr-o dată am avut sentimentul că s-a ivit în fața ochilor mei un strop rotund și limpede în care zăream profunzimea și grandoarea, strălucirea și frumusețea patriei întregi.

Totdeauna pe teren am avut revelația acestui sentiment, revelația legăturii intime și omniprezente dintre partid, guvern și popor.

Aceasta e și chezășia succeselor noastre, chezășia muncii și victoriilor noastre pe frontul construirii socialismului.

Petru Vintilă

MIHU DRAGOMIR

TINERI POEȚI în paginile revistei „Luceafărul“

Una dintre cele mai importante sarcini atribuite revistei „Luceafărul“ de la apariție, și care îi definiția în același timp și profilul, în cadrul frontului nostru scriitoricesc, a fost deosebita atenție pentru descoperirea și îndrumarea tinerelor talente care trebuiau să găsească în paginile revistei solicitudine și ajutor tovărășesc pentru formarea lor în spiritul literaturii realist-socialiste. În Prologul din primul număr, revista își expunea astfel aceste sarcini: „Ne adresăm în primul rînd tinerilor, celor care s-au afirmat de pe acum, sau se vor afirma. Nu este nevoie, credem, să mai demonstrăm pentru ce credem în tinerețea ideilor și sentimentelor, în tinerețea cuceritoare care pregătește schimbul de mîine al literaturii. Vrem să rezervăm cît mai mult spațiu talentelor ce pornesc la asaltul dificilelor înălțimi ale artei realist-socialiste.. Alături de alte publicații literare, „Luceafărul“ vrea să le înmănunchieze eforturile, pentru a le dărui cititorilor“. Acest angajament urma să se traducă în practică prin publicarea, mai ales, a debutanților, prin urmărirea atentă a dezvoltării lor, prin îndrumările multiple oferite de scriitorii cu experiență.

După scurgerea a doi ani și jumătate, rezultatele acestei muncii permit o schiță critică asupra unora dintre tinerii poeți afirmați de „Luceafărul“, cunoscuți de cercuri largi de cititori.

In chiar primul număr, revista publica două nume noi, Aurora Conțescu și Constanța Buzea. Cu un vers mai format, Aurora Conțescu anunța un glas poetic pe care dezvoltarea ulterioară nu l-a desmințit. Deși debutase în paginile revistei „Iașul literar“ poeta și-a desfășurat activitatea mai ales în paginile „Luceafărului“, devenind una dintre nădejdile de seamă ale cititorilor. Moartea pescarului, poezie prezentă în primul număr al revistei, dovedea o cunoaștere intimă a locurilor deltei, răsfrîntă aproape asupra întregii activități poetice de pînă acum a Aurorei Conțescu. Versurile denotă că tînăra poetă n-a încercat să debuteze de la primele încercări poetice, așteptînd să trimită tiparului lucrări în stadiul cînd obținuse o oarecare stăpînire a mijloacelor (fapt demn de relevat pentru tinerii poeți care, îndeobște, se grăbesc să asalteze gloria de la primele cuvinte rimate). Îndrăgostită de universul deltei și de oamenii care construiesc astăzi acolo o viață nouă, poeta prezintă cititorilor acest ținut pitoresc sub cele mai variate aspecte. Cuvintele adresate de ea eroilor unei poezii i se pot adresa tot atît de bine : „Sînt de pe-aici, de-aproape, și îi țin legați de deltă, nevăzute rădăcini, / cu aceeași pătimașă încleștare / ca sălciile care-nfig în mal / cângi vii de lemn / care-l cuprind ca-n gheare'. Versul este sigur, fără ezitări și de preferință încadrează un tablou concret de natură văzută în cele mai semnificative detalii. Aurora Conțescu este unul dintre poeții a căror poezie nu numai că se pretează, dar solicită în modul cel mai direct ilustrația. Ea desenează, atent, peisajul și personajele : „O față duce vacile spre sat, / o fată cu manta pînă-n pămînt / și cu ciubote nalte, de pescar / călcînd prin bălți, cu fața către vînt / ce-i smulge — ca pe-o foaie de arțar / lipindu-i rochia de coaste — șuba“. Simbolurile sînt, de asemeni, plasticizate, văzute în lumea concretă din care își desprinde poezia. Visarea unui pescar este asemuită cu o cumpănă, pe care, cu toată abstracțiunea imaginei, o vedem aevea : „Un taler greu de ocări și sărăcie / se trage-n fund, spre apa vineție / Iar celălalt, spre culmi vestind urcușul / se-nalță săgetînd, ca pescărușul“. Delta este o „imensă palmă“ în care poți citi prezentul și viitorul (Chiromație), o imagine sugestivă, reținînd atenția cititorului. Alte ori delta este în cuprinsul unei singure poezii o „baleriană dintr-un alb balet ceaikovskian“ și o închipuire de sticlă a unui „făurar venețian“, are și „strai de curcubeu“, este și un „marmoreean sonet“ etc. etc. într-o aglomerare eterogenă de comparații livrești și telurice. Uneori poeta încearcă rime „rare“, ca în poezia din care citățm, și nu dintre cele mai fericite, cum ar fi „irumpe-n“ — „curpeni“ ; astfel de jucării poetice s-au ieftenit prea mult, rima rară trebuie să fie integrată firesc în vers, de îndată ce se simte „raritatea“, poezia, capătă un aer de confecție ! Poate că faptul se datorește și insistenței asupra aceleiași teme, care, oricît de bine ar cunoaște-o un poet, sfîrșește prin a se slei ! După ce ne-a dat dovada certă a talentului său, Aurora Conțescu are datoria să-și lărgească preocupările tematice, căutînd inspirația la izvoarele ei, în munca avîntată a celor ce desăvîrșesc construcția socialistă, nu numai în ținutul fermecător al deltei, ci pe șantierele, uzinele și ogoarele întregii țări, în clocotul muncii creatoare. Timbrul propriu nu constă numai în detaliile pitorești ale tablourilor pe care ni le pictează, de cele mai multe ori cu finețe și autenticitate, ci mai ales în profunzimea pe care o va dărui acelei vibrări prezente în unele poezii : „Dar mi-ai întors, partidul meu, spre mine / oglinda vie-a tinereții mele, / și-ai dezgropat din malul ei, mai uriaș decît un munte / de aur lucitor doar un grăunte / cît o scînteie / l-ai scos în dimineața asta, / naltă / și l-ai spălat în zeci de curcubeie / cu altele, asemeni laolaltă. / Mi-ar trebui — să-i fac să sune struna / lăutei mele, laudă să-ți deie / o viață, / și-ncă una / și-ncă una...“

Aurora Conțescu

Constantin Abăluță

Ion Țîrlea

La capătul a doi ani și jumătate de susținută activitate poetică, Aurora Conțescu se numără astăzi printre talentele tinere care au îndreptățit încrederea. Poeziile ei răspîndite prin reviste alături de cele mai noi versuri, încă nepublicate, așteaptă înmănunchierea într-un volum pe care colecția „Luceafărul“ a E.S.P.L.A.-ei l-ar putea înscrie în planurile sale.

★

Debutînd cu două mici crochiuri pastelistice, Constanța Buzea n-a lăsat în nici un fel să i se întrezărească evoluția. Primele versuri, prevesteau o poezie cuminte, descriptivă, de elevă silitoare, cu un ușor iz sentimental : „Din borangicul mărilor de spice, / Înalță macii flacără măruntă / Și lujerele murelor pitice / Țin umbra caldă-n ochii lor răsfrîntă“. De aici, poeta a făcut încă un salt brusc surprinzător către o poezie imagistică, poate prea încărcată, dar plină de prospețime : „Pe buzele malului verde filfîie pasările cîntecului / Valurile cu legănări de pendul bat trecerea clipelor, / La teatrul de vară se aplaudă în răstimpuri / Și insula plopilor pare un piepten negru cu dinții rupți / Pinzele bărcilor amintesc de ziua ce s-a stins / Luna răsărind cufundă la mal mărunțiș de zece bani...“ Fără îndoială era doar un exercițiu poetic, dar de incontestabilă calitate. Ideile erau încă palide, fărămițate printre valurile nesfîrșite ale metaforelor. În momentul cînd poeta și-a dat seama că nu tropii constituie poezia, ci doar pot s-o exprime, în momentul cînd realitatea n-a mai constituit doar un cadru, ci esența însăși a preocupărilor poetice, Constanța Buzea a scos primele acorduri autentice, nesalvate încă din căutările începuturilor, dar în care poezia se organizează armonios în jurul unei idei : „Unde-mi sînt descultii ? / Au crescut și s-au risipit prin țară... / Asfaltul ne-acoperă amintirile / Stampilele tălpilor goale și numele scrise cu degetul în praf. / Parcă-am semnat atunci un act de deces... / Teii înfloresc în împărăția dispăruților mărăcini / Și mă salută, ca pe-un veteran clătinîndu-și rămurișul des“. Rămurișul, deci natura înconjurătoare, nu mai era doar „un piepten negru cu dinții rupți“ ci devenise un element al înțelegerii mai adînci a lucrurilor. Tînăra poetă a început să cînte alături de „cei de o generație cu mine“ : „Mă plec aproape de pămînt / Șoptind firelor fragede / Să dea spic fiecare, și floare / Pentru cei care-au rămas atunci însingerați și tăcuți“. Trăsătură comună a tinerilor noștri poeți, tema tinereții scăldată de lumina Eliberării este cîntată de Constanța Buzea în versuri în care fermitatea și gravitatea se împletesc firesc cu candoarea și în acest firesc se pot distinge unele trăsături care, dezvoltate, îi pot da un profil aparte în rîndurile generației tinere. Deși abia în pragul tinereții și numărînd o activitate poetică de doar doi ani și jumătate, Constanța Buzea dovedește o rodnică înțelegere a perseverenței în munca poetică. De la versurile de debut, curate dar lipsite de adîncime, a trecut la imagistica pletoasă pe care a părăsit-o repede, căutînd imaginea de conținut, exprimată tot metaforic. În ultimele poezii publicate se vădește îndreptarea către o simplitate muzicală a expresiei, în folosul conținutului. Tropii prea denși sînt îndepărtați, rămînînd conținuți, topiți în expresie, iar versul cîștigă în adîncime, în împletirea firească de gravitate și candoare despre care vorbeam mai sus. Pentru aceste două versuri: „Trebuia să ridicăm cu brațele noastre / Coroana orașului, înaltă și strălucitoare“, Constanța Buzea ar fi consumat, cu puțin timp înainte, un sos metaforic din care este puțin probabil că ideea poetică ar fi ieșit îmbogățită. Aceste căutări deși nu au fost însoțite pînă acum de un succes răsunător îi crează tinerei poete posibilități mari în viitorul apropiat. Se cere în momentul de față, mai mult curaj în abordarea temelor contemporane, curaj pe care îl va găsi desigur, cunoscînd mai îndeaproape pe constructorii socialismului.

★

La tînărul poet Constantin Abăluță, evoluția a avut cu totul alt ritm ! De la primele lucrări publicate în paginile revistei, el a afirmat un vers spontan, cu multă naturalețe, o predispoziție către meditație, atacarea firească a temelor contemporane, vădind și unele neclarități venite din curgerea capricioasă a versurilor : „Piciorul meu se simte bine numai în opincile ierbii, / Brațele numai atunci cînd leagănă aurul snopilor, / Iar inima mea scîncește înfiorată numai atunci / Cînd află toate acestea în inimile oamenilor“. Poeziile publicate ulterior au demonstrat aceleași calități, iar multe din neclarități s-au îndepărtat. Poetul a păstrat însă o linie nedorit de constantă pînă acum în creație, nedepășindu-se și nelăsînd să se vadă decît timide tendințe de depășire. Bineînțeles evoluția cere timp și, de altfel, nivelul de la care a plecat C. Abăluță este destul de încurajator pentru un tînăr. Totuși, căutările sînt inerente actului de creație, ele înlătură și primejdia fixării de la bun început, într-o manieră oarecare. Versurile lui Constantin Abăluță crează impresia că sînt scrise într-o stare de incantație, ceea ce nu este, evident, de loc rău, dar se pare că autorul nu mai revine asupra lor pentru a se corija lacunele exprimării incantatorii. Ce înseamnă, în strofa citată mai sus, „toate acestea“ din versul final ? Logica ne îndeamnă să credem că este vorba despre „opincile ierbii“ și de „aurul snopilor“, dar este evident că poetul s-a gîndit la altceva. Nerevenind asupra versurilor, ele păstrează toate impuritățile primei exprimări așa cum se poate constata și în unele dintre poeziile publicate ulterior.

Încercînd uneori să-și disciplineze versul, Abăluță este pîndit de pericolul invers, al corectitudinii incolore, („Lucrăm tăcuți, plecați peste planșete. / Compasul scurt măsoară, ca o rază. / Dar planurile noastre n-au măsură, / compasu-i doar un fir, doar o spetează“), în versuri cărora nu li se poate reproșa decît lipsa zvîcnetului poetic pe care îl aveau versurile lui de început. Fără să constituie un veritabil impas, această etapă înseamnă totuși pentru tînărul poet o stagnare ce se cere lichidată curajos. Negîtuindu-și spontaneitatea, ci numai improvizațiile, lăsînd să curgă liber șuvoiul versului, dar nu și aluviunile impure, el va reuși, sîntem siguri, să ducă mai departe promisiunile atît de reale din versuri ca : „Către noi, majestuoase, vin cîmpiile toate / să le-ascundem în brazdă semințe bogate — / o nouă geografie să răsară din ele, / cu-adîncimi de oceane și-nălțimi pîn' la stele“ (Arhitecții).

★

Unul dintre talentele care au creat cele mai multe nedumeriri, înainte de a fi promovat de „Luceafărul“, a fost, fără îndoială, tînărul I. Țîrlea. Plicurile conținînd versurile lui apăreau în redacție într-un ritm sufocant. Se părea, de altfel, că tînărul colaborator nici nu intenționa să țină seama numărului de poezii trimise, deoarece, în timp ce i se pregătea răspunsul pentru un grup de 10—20 poezii, pe masa redacției apăreau alte plicuri, mereu mai voluminoase. Aproape fiecare dintre lucrările trimise conținea o promisiune. Și totuși.. Poetul părea a fi înzestrat cu un dar deosebit de a crea imagini și mai ales atmosferă poetică, într-un șir nesfîrșit de fulgurații, scîntei ce se stingeau înainte de a fi strălucit. În general, I. Țîrlea tenta să realizeze mici momente de contemplare, amintiri fugare, totul în notații aparent interesante dar inconsistente. Rar se desprindea cîte un moment mai conturat : „Țin minte tot / cum țin minte degetul degerat / de la piciorul stîng, / cum port amintire inima / cu fiul băcanului împlîntat în ea, / ca un fier otrăvit“ în care conceptiile erau destul de discutabile.

Această producție luxuriantă, scăpînd oricărei intenții de a o discuta în ansamblu, putea primejdui însuși talentul evident, atras prea mult către notații în sine. Cînd reușea să închege o imagine, tînărul poet rămînea totuși prizonierul ei, nestăpînind-o, pentru a o supune ideii, ca în această poezie a plecării păsărilor : „Trec iarăși în coloane plutitoare / Cu vîsle noi spre apele din sud ; / Și soarele, cu aurul lui ud, / Le picură din rame vîslitoare“. Prin acești funigei zburînd în nor compact, se pierdeau și viziunile actualității. Înțelegînd, după un timp, pericolul gratuității, I. Țîrlea a reușit să nu mai confunde poezia cu poetizarea, stăvilindu-și avalanșa verbală și încercînd să dea viață unor imagini izvorînd din realitatea noastră. Talentul său, liberat de starea de continuă beatitudine, s-a dovedit, astfel, autentic, versurile au prins consistență : „Seva proletară e dură ca diamantul / și aspră ca diamantul / și strălucitoare ca diamantul“... „În această bogăție a zilelor actuale, / vreau să-mi stea zorii răcoroși în aripi, / să-mi poleiască fruntea cu florile-soarelui, / cicoarea să-mi plîngă în zori de bucurie“. Sau acest ingenuu cîntec închinat vînturilor: „Voi, vînturi ale Turzii / cosind înflorata iie a gheții / cu micile voastre fiorduri, / vă string în obraji și vă dărui seninului larg din suflet... „Obrajii îmi sînt două cupe / în care voi răsturnați / fumurile Turzii solare, / fluviile înelate ale fumurilor, / fluviile lor de cărbune și aur“. Sînt și în aceste versuri notații, dar ele se adună în jurul unei singure imagini centrale, nerisipindu-se ca un joc gratuit de virtuozități. Este linia pe care credem că va trebui să meargă de acum I. Țîrlea, pentru a-și da întreaga măsură a talentului. Cantitatea era, la început, o simplă iluzie, deoarece versurile se vaporizau de îndată ce erau așternute pe hîrtie. Și, de altfel, nu cantitatea hotărăște soarta poeziei...

★

Adrian Munțiu s-a caracterizat, de la început, printr-o reală seriozitate a versului, o ținută gravă, pusă în slujba unor idei de cea mai profundă semnificație. Poemul Văluri sfîșiate, distins cu Premiul I la concursul de creație literară organizat în cinstea celui de al VII-lea Festival al tineretului și studenților, de la Viena, a prezentat un talent în linâ formație, cu o stăpînire notabilă a mijloacelor de expresie : „Și vedeniile / s-au topit în ochii omului muribund ca niște dimineți în izvoare / Și omul muribund și-a mișcat buzele a cîntec. / Și inima lui sălbatec de plină de cîntece. / Și omul muribund și-a înălțat palmele ca niște poeme spre cer. / Și inima lui era sălbatec de plină de poeme. / Și într-o ultimă / sfîșietoare / zvîcnire, / s-a născut dintre sîrmele ghimpate / în gol, /ca un stejar îngenunchiat de flăcări, / ca un ultim stejar îngenunchiat de fulgere... „Cîntind, ca și ceilalți confrați de generație, amintirea războiului, dar mai ales bucuria Eliberării, sub semnul căreia li se desfășoară întreaga tinerețe, Adrian Munțiu nu recurge numai la amintiri per-

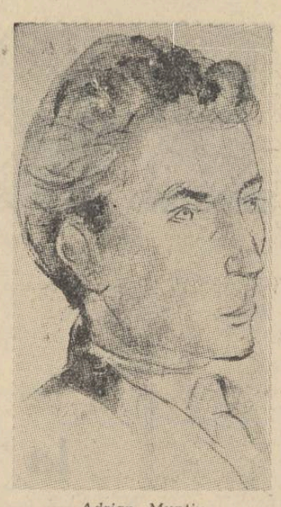

Adrian Munțiu

Constanța Buzea

Al. I. Zăinescu

sonale. Infernul camerelor de gazare hitleriste, neuitata figură a Olgăi Bancic, apar în versurile lui cu toată profunzimea și tragismul unei epoci, conținînd astfel și mesajul chemării la luptă pentru apărarea păcii. Adrian Munțiu este un tînăr poet care nu se lasă furat de aspecte formale sau de teme așazise „eterne“. Voind să exprime, firesc, gîndurile tineretului de azi recunoscător partidului pentru uriașele posibilități ce i le-a deschis, poetul n-a mai fost silit să dibuie un artificial „ton propriu“, în modul livresc, ci s-a simțit o parte a unui întreg. Poezia închinată ostașilor sovietici este grăitoare, din acest punct de vedere : „Vă caut de milenii... Și ani de ani vă caut... / Oștiri de vis și pace... Oștiri de grîu și cînt... / Și glasul meu e fluier... / Și glasul meu e flaut... / Și glasul meu se leagă și crește din pămînt...“ Versul ultim, amintind de Beniuc, are sinceritatea unei arte poetice nedeclarate dar binefăcătoare, explicînd în bună parte îmbucurătoarele începuturi ale lui Adrian Munțiu.

★

Ca și Aurora Conțescu și Adrian Munțiu, tînăra poetă Victoria Ana Tăușan a apărut ca un element trecut de primele încercări, cu prima ucenicie făcută în tăcere,de unul singur. Prima poezie publicată în paginile „Luceafărului“ reflecta preocupările întregii generații tinere : dragostea înflăcărată față de partid : „Ca-n basmele cu focul veșnic viu, / Mi-aprinde flacăra ce nu se mai răpune. / Suflarea ta de-adîncă-nțelepciune / Acestor ani cîntarea să le-o scriu.“ Pîndită de primejdia unei prea mari corectitudini — de fapt, o treaptă obținută prin muncă, dar care poate deveni și un obstacol — tînăra poetă a depus vizibile eforturi pentru găsirea unor posibilități mai proprii de exprimare. Reușitele se numără tocmai din rîndul acelor poezii care au năzuit să cînte temele pentru care se cere cea mai profundă vibrație și cea mai înaltă răspundere, și în poeziile închinate partidului i se afirmă promisiunile poetice cele mai evidente: „Și iată-mă: viu / cu nepotolita mea tinerețe, / mă aplec spre slovele tale rostite de la tribună, / înscrise în palmele, în privirile noastre, / iar slovele tale le cuget, le știu : / sînt caldele cuiburi din care zbucnesc / mult căutatele păsări albastre pe-aceste meleaguri“. Este unul dintre meritele acestei tinere poete faptul că și-a axat poezia pe coordonatele principale ale realității noastre. Acolo unde, rar, transpare o încercare de a-și defini arta poetică — tentație aproape irezistabilă pentru tineri — Victoria Ana Tăușan își alege imaginile din lumea constructorilor socialismului : „Tăcerile voastre căutau ales minereu / și dacă au găsit vreun grăunte, / Vă rămîn datoare, datoare mereu, / ca o mină abia începută în munte“. Prin Victoria Ana Tăușan, alături de alți tineri poeți, pătrunde în poezia noastră glasul celor care erau, nu de mult, pionieri, fericita generație tînără a zilelor noastre : „În glasul fetei ce mi-a dăruit / cravata roșie, spunîndu-mi bun venit / te-am regăsit, trecuta mea copilărie...“ .„Cu zîmbetul de neastîmpăr plin, / cu mîinii fierbinți și fața-mbujorată, / cravata mi-ai legat-o strîns, ca altădată... / Doar eu a trebuit să mă aplec puțin...“ Această trăsătură distinctivă a generației celor mai tineri poeți este, prin ea însăși, izvor de poezie și, departe de a uniformiza încercările poetice, oferă fiecăruia posibilitatea unei exprimări proprii, pe măsura talentului și a vibrației cu care a trăit acești ani de izbînzi. Căutînd să-și biruie tendința către corectitudinea sonoră a versului, adîncind și mai mult sursele de inspirație către care este în mod firesc aplecată, Victoria Ana Tăușan va reuși, credem, să obțină un mesaj poetic vibrant și personal, în rîndurile confraților ei.

★

Cu o pregătire anterioară asemănătoare a intrat în pagînile revistei și tînărul poet Iosif Naghiu. Cele cîteva tablouri din Marea Revoluție, pe care a încercat să le transpună în vers, denotă sensibilitate, simț al cuvîntului și al proporțiilor : „Căzuse lîngă un mănunchi de flori / Parcă-amestecat de-al lor parfum subțire. / Și viața se pierdea ca un cocor / Din cerul care-i îngheța-n privire. / Pierea și frontu-n zare ca-ntr-un cring. / De s-auzea cum zgomotul și-l stringe. / Simțind că-l fură moartea, în adînc, / El trupul și-l cosea cu-n fir de sînge. / Printre explozii auzea căzînd / Pe el, imense salve de tăcere. / Și mîinile-i păreau ca de pămînt / Pe care noaptea plîng-necet cu stele.“ Asemenea calități obligă la o dezvoltare pe care încă o așteptăm. Din păcate, Iosif Naghiu reutilizează uneori propriile imagini, procedeu pe care dacă l-au obișnuit și unii scriitori mari nu înseamnă că este fecund. Orice poezie trebuie să se tragă din cele scrise înainte, și în același timp să fie o poezie nouă.

★

Încercînd să analizăm succint contribuția unor tineri poeți în paginile revistei „Luceafărul“, n-ar trebui să ne oprim, firește, numai la cei citați mai sus. In cei doi ani și jumătate de apariție, „Luceafărul“ a promovat multe alte nume, unele dintre ele impuse ulterior de alte reviste, cum este cel al lui Ion Cringuleanu, publicat, ca și alți tineri poeți, de „Contemporanul“. Din păcate, însă, în afară de cei citați mai sus, ceilalți poeți, mulți la număr, au apărut sporadic, fie din cauza dificultății unor probleme de creație pe care fiecare dintre ei și le pune cu ascuțime, fie din cauză că revista n-a urmărit în mod organizat evoluția lor. Multe promisiuni aveau, de exemplu, versurile lui Tudor Opriș și Ion Butnaru. Galina Ciobotaru și Alexandru Chiriacescu erau încă pe băncile școlii medii cînd au apărut cu primele versuri, demne de atenție. Merită să fie urmărită îndeaproape dezvoltarea tînărului Vasile Petre Fati, din Constanța, (un tînăr de... 16 ani !) ale cărui versuri surprind prin siguranța și armonia lor. Din Arad trimiteau versuri promițătoare Ligia Tomșa și Damian Ureche. Horia Gane și George Cristea Nicolescu au fost promovați recent și nu este încă momentul să ne pronunțăm asupra evoluției lor. Dar cei publicați mai demult, și apoi retipăriți la mari intervale, sau mai de loc ? Zeno Ghițulescu are un vers matur și colorat, meritînd mai multă înțelegere. De asemeni, Al. I. Zăinescu și Ștefan Seitan, Tiberiu Cristescu, A. Păunescu, Simon Ajarescu. Unii tineri au dispărut de-a binelea, cum ar fi Aurel Călugăru sau N. Edulescu și revista este, în primul rînd, obligată să răspundă de continuitatea muncii lor poetice. Se mai pot adăoga nume ca Nicolae Dragoș, Victor Nița, Gheorghe Pocreanu, Alexandru Barna, Octavian Georgescu, Ion Cazan, publicați și apoi „pierduți din vedere“. Prima poezie publicată e un prilej de bucurie nu numai pentru tînărul debutant. Dar, pe lîngă emoția și bucuria descoperirii, această publicare incumbă obligații severe. Publicînd din ce în ce mai susținut debutanți, „Luceafărul“ trebuie să urmărească cu cea mai mare atenție dezvoltarea lor ulterioară, contribuind, astfel, din plin, la crearea schimbului de mîine al literaturii noastre realist-socialiste. Rezultatele pozitive obținute pînă acum obligă la o și mai mare răspundere, și sîntem siguri că, în cursul anului care începe, noi talente vor deschide aripile, din paginile revistei, cîntînd bucuria vieții noastre generatoare de frumuseți un'ce, cîntînd ziua de azi și pe cea de mîine, către care ne îndreptăm cu pași repezi, sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn, deschizătorul unor infinite posibilități de realizare pentru poezia noastră.

Vasile Petre Fati

STEAUA fără NUME

Casa veche

Aici a fost o casă cu scări de lemn în spirală,
Cu perdele decolorate ca o duminică de toamnă,
Aici, au fost fotolii vechi, roase la margini.
Ca haina liceanului roasă la coate.

Pe sub ușa casei — totdeauna închisă —
Poștașul lăsa ziarul și pleca mai departe.
Aici a fost inima unui ceas guraliv, măsurîndu-și viața ;
Fotografia unui bărbat cu fluturașul papionului la gît.

Tîrnăcoapele stredelesc pereții casei, rîd între ele.
Un zid se vaită în cădere predînd ștafeta noilor ziduri,
Pe care le-or înălța mîine zidarii,
Cu salopete pistruiate de var și degete îngălbenite de tutun.

A rămas în moloz fotografia bărbatului cu papion,
Pe care un zidar își lasă amprenta în praful fotografiei, și rîde.
A rămas ultima scară de lemn în spirală,
O ultimă scară de lemn care duce în gol.

Șantier, noaptea

Aici, noaptea și-a sfîșiat doliul
lîngă ochii de ciclop ai reflectoarelor,
lîngă chenarul noii ferestre.

Macaralele vor să muște din lună...
Luna se oprește pe mortarul proaspăt,
și noi o zidim între cărămizi, ca meșterul Manole.
Acum, după fiecare fereastră s-a strîns o față de masă,
pe care cel mai mic dintre frați,
a pătat-o într-o zi cu cerneală.
Acum, după fiecare fereastră, visele !
Oamenii visează pentru că visele
sînt ca ferestrele deschise
în care toamna va pune gutui galbene.
Oamenii visează pentru că visele
sînt înalte ca diminețile cînd sună sirena la șase.
Aici, noaptea și-a sfîșiat doliul
lîngă ochii de ciclop ai reflectoarelor,
lîngă chenarul noii ferestre.
Aici, zidarii vor semna adeverința de viață a noului bloc..
Și-aici după noua fereastră,
unde-acum sînt doar umbrele noastre,
vor visa oamenii, într-o noapte
cînd zidarii, pe schele
vor semna adeverința de viață a unui nou bloc,
lîngă macaralele ce vor să muște din lună.

Gărzile roșii

Bocancii lor cîrpiți,
urcau pe scările Palatului de iarnă.
Bocancii lor erau vechi și cîrpiți,
dar pașii lor mari și adevărați,
pașii lor simpli,
erau pașii istoriei,
pașii viitorului,
pe scările Palatului de iarnă.

Revoluție

Lenin a înfierbîntat marea !
Lenin a înfierbîntat marea !
Revoluția
Vor veni dimineți cu buze de rouă.
Am atins apa cu degetele mele.
Era fierbinte.
Am atins apa cu buzele mele.
Era fierbinte.
Am atins apa cu ulciorul inimii mele.
Era fierbinte.
Și am rămas cu flacăra revoluției în mine.

Raport

prezentat de tovarășul Aurel Mihale, secretar al Uniunii Scriitorilor din R. P. R., la cea de a III-a Consfătuire pe țară a scriitorilor tineri

(26–27 decembrie 1960)

Tovarăși,

Consfătuirea noastră are loc la cîteva luni după lucrările celui de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, eveniment de însemnătate deosebită în istoria poporului nostru. Congresul a făcut bilanțul unei perioade de mari realizări, în decursul căreia socialismul a învins în patria noastră, și a trasat programul unei etape noi în dezvoltarea țării — etapa desăvîrșirii construcției socialismului. Ne aflăm într-un moment istoric de o importanță excepțională, caracterizat printr-un mare avînt al întregului popor muncitor pentru traducerea în viață a sarcinilor trasate de cel de al III-lea Congres al Partidului nostru cu privire la planul economic de șase ani și la cel de perspectivă. Țara noastră va deveni în următorii zece-cincisprezece ani o țară industrială dezvoltată, cu o agricultură multilaterală și de înaltă productivitate, în care producția și consumul calculate pe locuitor, vor ajunge la nivelul țărilor dezvoltate din punct de vedere economic, iar întregul popor se va bucura de condiții de viață demne de epoca socialismului victorios. Sarcinile cuprinse în raportul Comitetului Central, prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Congres au și început să fie traduse în viață, constituind un vast program concret de muncă și creație.

Istoricele victorii ale întregului nostru lagăr, în frunte cu Uniunea Sovietică, au darul să ne dea un sentiment de mîndrie și de nețărmurită încredere în forța socialismului. Sub ochii noștri știința și tehnica sovietică supun cosmosul, sporind încrederea omului în capacitatea sa de a domina forțele naturii spre folosul tuturor.

O strălucită expresie a forței și a prestigiului fără precedent ale socialismului și comunismului în viața și destinul omenirii, o constituie recenta Consfătuire a reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești de la Moscova. Declarația adoptată la Consfătuire, rod al înțelepciunii colective a tuturor partidelor comuniste și muncitorești, întruchipează generalizarea bogatei experiențe revoluționare a mișcării comuniste mondiale.

Documentele Consfătuirii dau o profundă caracterizare științifică epocii noastre, definind-o ca o epocă a luptelor celor două sisteme sociale opuse, a revoluțiilor socialiste și a revoluțiilor de eliberare națională, a prăbușirii imperialismului, a lichidării sistemului colonial, epoca trecerii pe calea socialismului a noi și noi popoare, a triumfului socialismului și comunismului pe scară mondială. Sistemul socialist mondial se transformă în factorul hotărîtor al dezvoltării societății omenești și el este acela care, învingînd în mod inevitabil capitalismul, se situează în fruntea apărării intereselor vitale ale fiecărui popor, în fruntea forțelor păcii, capabile să preîntîmpine războiul. De importanță istorică pentru destinele omenirii este programul de dezarmare generală și totală propus de Uniunea Sovietică, program ale cărui idei de bază, sintetizate în lozinca „o lume fără arme, fără armate și fără războaie", au prins rădăcini adînci în conștiința oamenilor iubitori de pace de pretutindeni.

Conștiința omenirii nu poate tolera ca în zilele noastre, în epoca unei minunate înfloriri a geniului uman, să mai dăinuie asemenea rămășițe barbare ca robia colonială, sursă permanentă de primejdii pentru pacea popoarelor. Nu este departe vremea cînd lupta de eliberare națională va șterge definitiv de pe suprafața pămîntului orice urmă a robiei coloniale, a dominației unui stat asupra altuia.

Adoptarea, în urmă cu cîteva zile, de către Adunarea Generală a O.N.U. a proiectului de rezoluție propus de către delegația noastră condusă de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, cu privire la măsurile pentru promovarea în rîndurile tineretului a ideilor păcii și înțelegerii între popoare, constituie încă o dovadă a forței și vitalității ideilor coexistenței pașnice, a rezultatelor obținute prin eforturile consecvente depuse în această direcție de țările socialiste și de toate statele iubitoare de pace.

Tovarăși,

Congresul Partidului nostru a arătat că atragerea celor mai largi mase la creația istorică conștientă de dezvoltare a noii orînduiri sporește rolul și însemnătatea activității ideologice, a muncii politico-educative desfășurate în rîndurile poporului. Formarea conștiinței socialiste și lichidarea influențelor educației și moralei burgheze este o sarcină de cea mai mare însemnătate. Sub conducerea Partidului se desfășoară azi o intensă și multilaterală activitate pentru dezvoltarea conștiinței socialiste și a noilor trăsături ale omului nou, membru demn al societății socialiste. Muncitorii, țăranii, tineretul patriei noastre manifestă o mare sete de carte, de cunoștințe, de frumos. În satisfacerea acestor cerințe, scriitorilor le revin sarcini de răspundere. Literatura realist-socialistă este un mijloc eficace de educare a oamenilor muncii în spiritul idealurilor nobile ale marxism-leninismului, ale patriotismului socialist și internaționalismului proletar, în spiritul intransigenței față de orice influență a ideologiei burgheze. Ea contribuie la promovarea noii atitudini față de muncă și colectivitate, la statornicirea noilor trăsături morale și de caracter, proprii eroului zilelor noastre, constructor al socialismului.

Tînăra generație de scriitori — parte integrantă a întregului front scriitoricesc — își datorește dezvoltarea grijii părintești a Partidului nostru, cuceririlor poporului muncitor, înfăptuirilor revoluției culturale din țara noastră. Tinerii scriitori, crescuți și educați în anii regimului democrat-popular, sînt legați organic de realitățile construcției socialismului din țara noastră.

În anii din urmă, numărul scriitorilor tineri a sporit considerabil, o bună parte din ei manifestîndu-se activ și eficient în frontul larg și unit al literaturii noastre realist-socialiste. Acești scriitori tineri se dezvoltă statornic, arta lor cîștigînd continuu în calitate. Noul detașament al tinerilor scriitori, valoros și activ, devine pe zi ce trece tot mai larg.

Cercurile literare, forme ale mișcării artistice de amatori din țara noastră, cunosc o dezvoltare impetuoasă, contribuind activ la creșterea și promovarea de noi și noi talente ridicate din rîndurile poporului și, în primul rînd, din sînul clasei muncitoare. Numărul cercurilor literare din uzine și de la sate, din școli și din facultăți, se ridică astăzi la 200 în întreaga țară, cuprinzînd aproximativ 2500 de membri. În aceste cercuri capătă întîiile îndrumări literare mulți tineri de talent — poeți și prozatori — ale căror lucrări apar nu numai în culegerile editate de casele regionale de creație, ci și în publicațiile Uniunii Scriitorilor și îndeosebi în revista „Luceafărul". Tocmai pentru că mișcarea literară de amatori constituie un vast teren fertil și plin de îmbucurătoare surprize, peisajul literar al scriitorilor tineri este bogat în noutate și prospețime ; procesul de promovare a valorilor este destul de rapid, deși uneori cu inegalități, datorate experienței limitate, lacunelor de ordin teoretic și estetic, deficiențelor de meșteșug, ori uneori inconsecvenței muncii pe care o exercită publicațiile de specialitate, edițiile, critica literară, scriitorii maturi.

Dezbaterile noastre au menirea să analizeze activitatea creatoare din ultimii ani a scriitorilor tineri și îndeosebi să stabilească coordonatele dezvoltării lor viitoare, în lumina sarcinilor trasate de Partid pentru perioada desăvîrșirii construcției socialismului în țara noastră.

La Consfătuire participă scriitorii tineri cei mai reprezentativi, care au lucrări publicate, membri sau nemembri ai Uniunii Scriitorilor, tineri scriitori activi, care își desfășoară munca în cadrul filialelor, precum și un număr de tineri talentați, reprezentanți ai unor cercuri literare din țară.

Sînt reprezentați, de asemenea, în această Consfătuire scriitorii tineri aparținînd minorităților naționale, a căror creație se dezvoltă cu tot mai mult succes în cadrul literaturii noastre realist socialiste, problemele lor de creație fiind aceleași cu ale scriitorilor romîni.

Dorim să imprimăm dezbaterilor noastre un caracter de lucru. Raportul nu-și propune să treacă în revistă toate lucrările apărute, ci să abordeze cîteva probleme care ne pot ajuta la lămurirea unor probleme de creație ce stau în centrul interesului nostru colectiv.

I. *PROZA ȘI PROBLEMELE ACTUALITĂȚII*

În ansamblul creației tinerilor, unul dintre sectoarele în care s-au conturat talente interesante, cu reale posibilități de dezvoltare, este, fără îndoială, sectorul prozei. În ultimii ani au apărut numeroase lucrări în proză care s-au bucurat de aprecierea publicului cititor, dovedind o tot mai profundă cunoaștere de către tinerii prozatori a bogatelor noastre realități contemporane, marcînd totodată creșterea măestriei artistice a unora dintre cei care la ultima noastră consfătuire se găseau la primele lor lucrări, precum și apariția unor noi tineri talentați.

Titus Popovici a tipărit în această perioadă încă un roman deosebit de valoros, „Setea", care s-a bucurat de cele mai calde aprecieri ale cititorilor și ale criticii literare și, în prezent, este tradus în mai multe limbi. Alecu Ivan Ghilia, cunoscut pînă nu de mult prin cîteva povestiri și reportaje de gazetă, a publicat romanul „Cuscrii", inspirat din lumea satului nostru de astăzi; Huszár Sándor a scris un număr de nuvele interesante despre viața clasei muncitoare ; Teodor Mazilu, de la foiletoane și schițe satirice a trecut la roman, prin cartea sa „Bariera"; Nicolae Țic, depășește stadiul de reporter, prin realizarea romanului „Ora șase". Se anunță ca o carte interesantă romanul „Cordovanii" de Ion Lăncrănjan.

La baza reușitei artistice a acestor cărți stă în primul rînd tematica lor bogată, inspirată din lupta clasei muncitoare, a întregului nostru popor condus de Partid, împotriva exploatării burghezo-moșierești și a fascismului, pentru realizarea transformărilor revoluționare din țara noastră, pentru construirea unei vieți noi, socialiste.

Este semnificativ faptul că o specie literară ca reportajul solicită în primul rînd interesul tineretului, cîștigîndu-și în ultimii ani un loc binemeritat în literatura noastră nouă, prin pana unor tineri ca Pop Simion, Vasile Nicorovici, Ioan Grigorescu, Romulus Rusan și alții. Volume de reportaj ca „400 de zile în orașul flăcărilor", „Paralela 45 ", „Profiluri" și altele sînt în măsură să ne ofere o imagine a varietății modalităților reportericești. Acestora li se adaugă două interesante volume de reportaj scris în limba germană, semnate de Berl Millitz.

S-au afirmat în ultima vreme ca povestitori talentați Dumitru Radu Popescu, Nicolae Velea, Fănuș Neagu, Schuster Paul, Tompa István, Veress Zóltan, Vasile Rebreanu, ca să nu vorbim decît de aceia care și-au strîns lucrările în volum.

După cum se poate vedea, în domeniul prozei tinerii depun o activitate creatoare intensă, inspirîndu-se din aspectele majore ale realității. Datorită permanentei și înțeleptei îndrumări a Partidului, în cadrul succeselor generale ale prozei actuale, tinerii au obținut realizări însemnate în ceea ce privește oglindirea artistică a marilor teme ale prezentului. Să ne oprim mai întîi asupra așanumitei proze scurte : portret, schiță, nuvelă, specii literare care, prin însăși natura lor, sînt chemate să zugrăvească operativ problemele actualității. Hunedoara, Bicazul, Valea Jiului, Oneștii, Săvineștii, Țiclenii au fost muzele care au fertilizat imaginația reporterilor și nuveliștilor noștri. S-a creat, am spune, chiar o specie nouă în proza actuală, rezultată din interferența dintre reportaj și beletristica propriu-zisă, care departe de a fi un hibrid ciudat, reflectă veridic faptele din viață. Căci ce altceva pot fi oare reportajele — povestire, cultivate de Pop Simion, Domokos Geza și alții, decît o astfel de specie nouă, impusă de însăși cerințele vieții ?

Atenția pe care au acordat-o scriitorii tineri temelor inspirate din viața clasei muncitoare se poate vedea și în numărul și calitatea nuvelelor scrise în ultimii ani. Nicuță Tănase este unul din aceia care au scris despre transformările petrecute în conștiința unor oameni tineri, care, ajutați de colectivul muncitoresc în care se încadrează, își găsesc adevăratul drum în viață. Se cuvine să amintim nuvelele cuprinse în volumul „Sîngele și apa" de Corneliu Leu și acelea din volumul „Energii" de Radu Cosașu, precum și altele, semnate de Oltean László și Ștefan Gheorghiu etc.

În ceea ce privește oglindirea transformărilor care au loc în lumea satului, tinerii prozatori au continuat succesele înregistrate în anii anteriori, sesizînd relațiile noi, socialiste, care s-au statornicit în mediul sătesc. Pe baza acestui material social-uman, reflectînd variate aspecte ale conflictelor de viață, au fost create nuvele și povestiri remarcabile, semnate de cei mai buni prozatori tineri, amintiți adineauri, cărora li se adaugă un detașament mai larg de autori de proză, ca: Petre Sălcudeanu, Ștefan Bănulescu, Alexandru D. Lungu, Dionisie Șincan, Ion Băieșu, Viniciu Gaiița, Ioniță Marin, Petre Surupăceanu, Hornyák Jozsef, Toth Mária, Petre Stoenescu, Lucian Zatti și alții.

Trebuie să arătăm însă că deși lucrările tinerilor autori de schițe și povestiri, ale reporterilor, oglindesc probleme și aspecte variate ale actualității, totuși ele exprimă încă insuficient marea bogăție și complexitate a vieții de fiecare zi a constructorilor socialismului. Clasa noastră muncitoare, întregul nostru popor, luptă cu entuziasm și abnegație pentru a da viață istoricelor hotărîri ale celui de al III-lea Congres al P.M.R. pentru desăvîrșirea construcției socialiste. În această uriașă operă creatoare a celor care aduc mai aproape ziua de mîine, se formează trăsături noi, puternice, socialiste ale caracterului uman, se îmbogățește viața spirituală a poporului nostru. De aceea, în ciuda succeselor, nu putem avea o atitudine de automulțumire, de ignorare a lipsurilor pe care le mai prezintă creația prozatorilor tineri.

O deficiență importantă a reportajelor și schițelor noastre rezidă în prezentarea uneori superficială, simplistă a proceselor complexe care au loc în realitate. Deficiența aceasta se relevă mai ales în reportaj. Sînt reporteri care nu au depășit faza unui extaz liric în fața cutărei sau cutărei construcții, fără a detecta problematica umană a acelora care o înalță. Desigur, este mai ușor să operezi cu descrieri de peisaj, cu exclamații metaforice, decît să pătrunzi în miezul vieții realte a oamenilor. De această slăbiciune suferă unele dintre reportajele semnate de Alecu Ivan Ghilia, Pop Simion, Victor Vîntu, Vasile Căbulea etc.

O exagerată înclinație pentru descriptivism și „pitoresc" vădesc și unele schițe și nuvele, care sînt actuale mai mult prin decorul lor decît prin adîncimea de idei, ori a problemelor umane pe care ar trebui să le abordeze. Cadrul exterior, peisajul tehnic își au, firește, rosturile lor, însă numai prezența acestor amănunte nu poate oferi unei scrieri caracterul de actualitate. E nevoie de studierea atentă și îndelungată a vieții și a muncii oamenilor, de străduință neobosită, pentru a surprinde esența fenomenelor caracteristice vieții de azi.

Uneori însă, căutînd să evite primejdia schematismului, autorii de schițe și nuvele cad în cealaltă extremă : aleargă după situații și întîmplări „excepționale", după false conflicte, care nu rezultă din dramatismul real al vieții. Dumitru Radu Popescu, bunăoară, își ratează în cîteva schițe intenții lăudabile, nepotind rezista atracției către scenele „tari", cu un puternic iz naturalist. Un exemplu, schița „Drumuri", apărută în Tribuna. Un tînăr, victimă a războiului imperialist, se întoarce nebun de pe front. Scriitorul intră cu acest prilej în fundătura naturalismului, prin goana după anumite efecte tari. Căutarea unui fals dramatism explică și conflictul artificial din nuvela lui Corneliu Leu „Întoarcerea fiului risipitor", nuvelă ce nu depășește de fapt semnificația mitului biblic. Un alt prozator tînăr, Bálint Tibor, recurge în lucrările sale la zugrăvirea naturalistă a unor oameni înapoiați.

Apar încă lucrări în care determinarea socială este estompată, pînă la cufundarea în zona atemporalului, ca în cazul povestirii lui Fănuș Neagu „Dincolo de nisipuri", ori portrete ale muncitorilor în care elementul caracterologic specific, de clasă, se pulverizează în divagații lipsite de semnificație, cum se întîmplă în unele schițe ale lui Radu Cosașu.

În legătură cu lucrările de acest fel, trebuie să spunem limpede că orice încercări de a găsi poezie și inedit în afara problematicii sociale a realității, în afara luptei poporului pentru construirea socialismului, rămîn sterile, constituie piedici serioase în dezvoltarea talentului.

Vorbeam la început despre realizări incontestabile ale tinerilor prozatori. Observația se verifică și în ceea ce privește specia mai dificilă de creație, romanul.

În rîndurile tinerilor prozatori se manifestă un viu interes pentru problematica satului, pentru transformările social-economice din viața țărănimii. Acest interes pentru tematica rurală s-a concretizat printr-un număr mare de lucrări de proză, printre care cîteva romane de valoare, ca „Setea" și „Cuscrii".

În ciuda faptului că acest sector tematic este în general bine reprezentat, căutările tinerilor prozatori fiind, de cele mai multe ori fructuoase, trebuie să facem următoarea observație critică: romanele redau deobicei etapa de început a trecerii țărănimii pe drumul socialismului și prea puțin problemele actuale ale luptei pentru consolidarea și dezvoltarea pe mai departe a sectorului socialist din agricultură. Este necesar, așadar, să se depășească acest stadiu al zugrăvirii satului, care reprezenta o noutate în urmă cu cîțiva ani, și să se deplaseze atenția principală a prozatorului tînăr către acele situații care constituie astăzi noul, adică fenomenele consolidării și dezvoltării pe mai departe a sectorului socialist constituit.

Viața clasei muncitoare începe a fi obiectul unei forme epice ample. Au apărut astfel cărți, ca atît de discutata „Barieră" de Teodor Mazilu și „Ora șase" de Nicolae Țic, contribuții importante la fixarea tipologiei muncitorului. Romanul „Întîlnirea" de Constantin Chiriță, în ciuda deficiențelor lui, aduce un material important de discuție în privința zugrăvirii vieții de uzină. Spre a sublinia varietatea tematică, prezentă și în domeniul romanului, amintim volumele lui Corneliu Leu : „Ochiul dracului", surprinzînd aspecte de viață dintr-un oraș dobrogean, și „Vîrsta de aur", în care abordează într-un mod interesant tema tineretului studios. Din păcate însă, aceste două lucrări sînt împovărate de multe deficiențe artistice.

În privința zugrăvirii tematicii muncitorești se remarcă și în creația tinerilor anumite lipsuri. Avem încă prea puține romane care să oglindească munca plină de eroism a clasei muncitoare pentru industrializarea socialistă a țării, viața sufletească bogată a muncitorilor din fabrici și de pe marile șantiere. Unele romane care oglindesc mediul muncitoresc au provocat obiecții îndreptățite. Tinerii noștri romancieri păsesc încă cu destulă nesiguranță în domeniul analizei și zugrăvirii lumii lăuntrice a muncitorului, este încă palid oglindită tăria morală a eroului pozitiv, a conducătorului de masă, a comunistului, spiritul lui plin de inițiativă, marea sa forță și bogăție sufletească. Tocmai de aceea eroii comuniști din unele cărți rămîn încă cu mult inferiori eroilor din viață.

Pentru ca lucrările noastre să fie cu adevărat izvorîte din clocotul vieții clasei muncitoare — clasă conducătoare în societatea noastră — să dea chip unor eroi activi, plini de patos revoluționar, așa cum sînt prin excelență comuniștii, se cere în primul rînd o bună cunoaștere a vieții de uzină și de șantier, o participare activă la marile prefaceri prin care trece țara noastră în plin proces de industrializare. Pentru creatorul care își propune să reflecte viața clasei muncitoare, — legătura multilaterală, profundă și pe căi variate cu muncitorii, cu mediul muncitoresc, apare în chip necesar și obiectiv. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a dat o expresie pregnantă acestui principiu al artei realist-socialiste, în cuvîntarea rostită în primăvară la conferința regională de partid de la Cluj, criticînd pe „acei scriitori care fug de viață, de realitate, nu vin în mijlocul muncii, nu se străduiesc să cunoască viața și preocupările lor. Astfel de scriitori devin inevitabil sterpi în activitatea lor creatoare; ei pot stîrni admirația ieftină a cîtorva snobi, dar poporul — acela căruia trebuie să se adreseze orice operă de artă veritabilă — îi respinge". Aceste cuvinte trebuie să constituie pentru toți scriitorii și cu atît mai mult pentru cei tineri, un îndreptar permanent în munca de fiecare zi.

II. *POEZIA ȘI MESAJUL REVOLUȚIONAR*

Tînăra generație a dat liricii realist-socialiste un însemnat număr de talente. In cursul ultimilor ani, s-au afirmat: Alexandru Andrițoiu, Ion Brad, Aurel Rău, Ștefan Iureș, Tiberiu Utan, Székely János, Ion Horea și alții, prezențe efective în concertul poeziei noi din țara noastră, nume cunoscute în cercuri tot mai largi de cititori.

Amplificînd prin varietate și culoare acest peisaj al liricii, în anii din urmă o întreagă pleiadă de tineri poeți a cunoscut o promițătoare afirmare. Printre cei amintiți la consfătuirea din 1956 ca fiind la început de drum, se impunea numele mult regretatului Nicolae Labiș. Volumele sale, „Primele iubiri" și „Lupta cu inerția", se înscriu astăzi în mod vădit printre realizările de seamă ale poeziei noastre. În ultimii ani, au mai apărut numeroase plachete de versuri, din care amintim : „Fierul dracului" de Niculae Stoian, „Căile pămîntului", de Ion Gheorghe, „Steaua polară" de Gheorghe Tomozei, „La marginea cîmpiei" de Rusalin Mureșan ș.a.

Recent, cinci poeți tineri: Ilie Constantin, Cezar Baltag, Nichita Stănescu, Leonida Neamțu, Florin Mihai Petrescu — au realizat un interesant debut editorial în colecția „Luceafărul" a Editurii de Stat pentru Literatură și Artă. Culegerea de versuri „Sub semnul revoluției", apărută anul trecut, care însumează zeci de semnături, sugerează numărul mare de tineri poeți care au început să se manifeste în vremea din urmă, cum sînt : Mihai Negulescu, Miron Scorobete, Negoiță Irimie, Florența Albu, Ion Crînguleanu, Horia Zilieru, Anghel Dumbrăveanu, Cristian Maurer, Andi Andrieș, Darie Novăceanu, Sina Dănciulescu, Aurora Conțescu, Adrian Munțiu și alții.

Ceea ce caracterizează în ansamblu creația poetică a tinerilor, este năzuința lor de a aborda teme inspirate din actualitate, cu un mesaj înaintat, mobilizator. Diferitele manifestări de apolitism, evazionism și intimism bolnăvicios, ce puteau fi observate în anii trecuți în scrisul unora dintre poeții tineri, au devenit din ce în ce mai rare, fiind anacronice și străine realismului socialist. Sînt nu numai evidente, ci încununate de tot mai certe reușite, eforturile tinerei generații de poeți de a se apropia de realitatea construirii socialismului, de a se contopi sufletește cu ea. Pot fi amintite în această ordine de idei multe din lucrările poetice adunate recent în volumele de debut și altele publicate în reviste. Florin Mihai Petrescu redă în versuri adeseori izbutite frumusețea și bogăția patriei socialiste, sau cîntă eroismul oțelarilor hunedoreni. La Nichita Stănescu își găsește expresia sentimentul unei copilării întunecate de războiul hitlerist. Lászlóffy Aladár și Silágyi Domokos, afirmați în ultimii ani, crează o poezie de intensitate lirică, bogată în idei, se străduiesc să devină cîntăreții lumii spirituale a omului de azi.

Exemplele ar putea continua.

Mai de folos ni se pare însă examinarea concretă a diferitelor modalități lirice, în funcție de răspunsul pe care îl dau ori îl pot da ele întrebării fundamentale : este creația lirică a tinerilor la nivelul sarcinilor actuale ale literaturii noastre, la nivelul cerințelor vieții în necontenită prefacere ? Răspunsul nu este prea liniștitor.

Ce împiedică oare tînăra poezie de a merge consecvent, în totalitatea ei, în pas cu viața ?

Deși strădania poeților tineri de a reflecta realitatea socialistă le este o trăsătură caracteristică, ei nu reușesc încă întotdeauna să surprindă esențialul din viață, să interpreteze datele realității, să comunice prin mijlocirea unor imagini artistice inedite, marile semnificații ale transformărilor contemporane. E vorba, așadar, de ținuta ideologică a creației poetice, de forța mesajului ei revoluționar, de capacitatea de a transmite sentimentele generoase ale epocii noastre, de a-l emoționa pe cititor.

Foarte frecvent, se încearcă oglindirea vieții prin așa numitul reportaj liric, modalitate, fără îndoială, adecvată reflectării active a actualității. Călătorind prin țară, poetul are ocazia să descopere semnele de înnoire, să releve fenomenele interesante ce apar zi de zi în viața noastră. Condiția ca aceste observații să atingă nivelul poeziei este aceea ca ele să fie trecute prin prisma unei sensibilități contemporane vibrante, să fie puse în legătură vie cu o idee poetică profundă, astfel ca versurile să ne dezvăluie — dincolo de particularitatea faptelor — imagini veridice, încărcate de semnificație, despre epoca noastră.

Ca să ne referim la poeți dintre cei mai tineri, citîm izbutita poezie „Început de șantier", în care Ilie Constantin înfățișează colectivul unui nou șantier stînd noaptea în jurul focului. Scenă simplă, comună. Evocarea dobîndește valoare poetică prin sensurile comunicate. Prin văpăile focului, poetul întrevede viitorul oraș :

...Privim la focul tînăr, nesupus
Cum stăruie cutremurat în sus.
Orașul alb care va fi, se-arată
În flacăra prin vreascuri spintecată,
Uzine sună-n ramura ce arde
Și poduri se-arcuiesc și bulevarde...

Se pot citi însă, nu rareori, destule compuneri ce n-au cu poezia nimic altceva decît dispunerea grafică a rîndurilor. Asemenea scrieri subliterare, reportaje plate, relatări prozaice inexpresive, searbede, lipsite de vibrație, poartă, în multe cazuri, semnăturile unor poeți talentați. Descrierea uscată, ternă, fără aripi, amenință, de pildă, scrisul Florenței Albu. Alături de poezii inspirate, pătrunse de o pulsație autentică, poeta încredințează tiparului pagini de un prozaism izbitor. Iată un fragment din poezia-reportaj „Într-o primăvară", apărută în revista „Viața Romînească". Ni se oferă aici un portret al bibliotecarei, pe care nu știm în ce alt mod l-ar fi întocmit un prozator fără pretenții lirice. Citîm :

„Era o fată subțire / și veselă și gureșă ca o ciocîrlie / și tînără. / Umbla printre rafturi de cărți, / cu tinerețea ei — / nu știu cum — / ca o lumină. — / Veneau tractoriștii din brigada de cîmp / îi cereau pentru orele de răgaz, / poeziile lui Eminescu / sau romanul lui Pavel Korceaghin. / Veneau cale de kilometri pe jos / să ia cărți. / Înțelegeți ? / Cale de kilometri. / Și fata aceea / nu știa că sub ochii ei / se săvîrșea o minune, / nu știa că ea și raiturile acelea, pline de cărți / așezate într-o fostă crîșmă / gheboșită și afumată / fac împreună minuni"...

Problema nu este, desigur, de domeniul unei simple opacități în fața regulilor de compoziție ale liricii; ea ține de o modalitate pe care am putea-o defini prozaizare voită a versului, prin abandonarea totală a elementelor de transfigurare poetică, printr-o emfază a simplificării, o simplitate pretențioasă. Nu vrem să spunem prin aceasta că în versul alb sau liber nu se poate scrie poezie autentică. În reportajul de mai sus totul este rezolvat într-un mod eminamente prozaic, lipsind o idee poetică profundă.

Alți autori dau reportajelor expuse în versuri un ton ostentativ modernist, ca în „Anul XV" de Paul Anghel și Ilie Purcaru — apărut în revista „Contemporanul". Citîm :

„Traduceri din Lenin :
37 de cărți plus
Bicaz
Rațiune :
18.000.000 de inși — noi pămînturi arabile.
Nouă poemă a lui Tudor Arghezi
Noutatea sintezei materiei
poezia tare-a esențelor :
orlon — relon — danulon —
Săvinești 59
Hunedoara — elixir de văpăi
în viscerele-avide ale țării
O floare, un om !..."

„Mame,
iiice,
surori,
Juliete !
Armate — onor :
Pușkin
Ovidiu
Will
Eminescu !..."

Acest limbaj cifrat, amintind violența futurismului literar, cu însăilări și răsturnări de fapte, date, nume proprii, cu apropierile cele mai absurde, sîntem siguri că nu găsește simpatia cititorului nou.

Lipsite de mesaj revoluționar, de capacitate mobilizatoare sînt și acele lucrări în care autorii, evitînd să pătrundă în miezul actualității, se limitează la notații vagi, superficiale, la consemnarea palidă a unor impresii fugare. O asemenea bucată este „Lîngă voi" de Horia Zilieru, publicată în „Iașul Literar". Autorul se mulțumește să înregistreze fotografic peisajul, mecanismul exterior al muncii, nu fără pricepere și meșteșug adesea, dar fără o preocupare de generalizare artistică, de încadrare a datelor concrete într-o viziune lirică proprie.

Atitudinea contemplativă în fața realității se dovedește mai puțin proprie comunicării unui bogat și emoționant mesaj revoluționar. Întîlnim uneori poezii în care autorii cad în extaz în fața anumitor fenomene ale vieții din țara noastră, se minunează ca în fața unor realități exotice. Petre Stoica, de pildă, publică în revista Steaua versuri prin care adresează zidarului un ditiramb ce începe astfel :

„Te salut ! Te salut
așa cum aș saluta mlădița salcîmului
cînd anunță crengi pentru ferestrele mele".

Pe același ton exaltat, bombastic, vorbește poetul oțelarilor hunedoreni :

„Sînteți pacea. Imnul pădurilor.
Nilul tuturor continentelor.
Mari vulturi veghează
Dincolo de lumina ochilor voștri..." etc.

Ignorarea a ceea ce este esențial în realitate, a ceea ce constituie inima vie a realității, sau înfățișarea ei superficială, determină inevitabil anemierea creației literare. Nu imnuri convenționale, cum sînt exemplele citate mai sus, nu ditirambi găunoși așteaptă de la tinerii poeți oamenii muncii — eroii și cititorii lor — ci contopirea cu aspirațiile lor înălțătoare, situarea fermă pe pozițiile lor de luptă pentru socialism. Glasul poetului tînăr, pătruns de patos revoluționar, trebuie să se audă cu consecvență în dezbaterea acelor teme majore ce rețin în cel mai înalt grad atenția oamenilor muncii. Realizările obținute de tinerii poeți, pe această cale a unor poezii mobilizatoare, agitatorice, nu sînt de loc neglijabile.

Nu o dată însă limpezimea glasului sonor al poeților e tulburată de căutări sterile, estetizante, de imitare a versului „modernist", ce nu se încorporează în substanța poeziei. Astfel, Nichita Stănescu, tînăr ce a dovedit reale calități artistice, vorbește într-o poezie publicată în Gazeta Literară despre activitatea unui ilegalist care distribuia manifeste revoluționare. După o prezentare interesantă, poetul deviază spre studiu imagistic. Bunăoară, lauda adusă acestui erou se transformă într-o suită de comparații : „O laudă bărbătească / scurtă / ca o strîngere de mînă pe front, / ca un țipăt de izbîndă, / la capătul pădurii, / ca saltul de panteră / al soarelui speriind semețul / subțire al nopții / alungîndu-l ca să vină liniștea dinaintea zorilor / cînd îți mai auzi liniștea...". După această avalanșă de metafore, tonul liric, firesc, este regăsit și poemul înaintează fără alte dificultăți, pînă cînd un nou sens, o nouă sugestie verbală incită fantezia poetului la o nouă și nesăbuită cascadă de imagini.

Este imperios necesar ca poeții tineri, manifestînd o mai mare exigență artistică, să renunțe la podoabe inutile, gratuite, dînd în felul acesta mai multă pregnanță lirică ideilor, mesajului revoluționar.

Subliniind faptul pozitiv că în însușirea meșteșugului exprimării lirice tinerii au înregistrat progrese vizibile, ținem totuși să atragem atenția că adevărata măestrie artistică se dobîndește numai odată cu profunda cunoaștere a vieții poporului, cu neîncetata studiere a operei clasicilor poeziei romînești și universale, cu însușirea creatoare a experienței celor mai buni poeți contemporani. Împreună cu întreaga noastră poezie, creația tinerilor are menirea de a reflecta grandoarea epocii noastre, țumultul ei, înaintarea impetuoasă spre desăvîrșirea construcției socialiste, spre comunism.

Chemată să dea o contribuție efectivă la făurirea lumii noi, e natural ca poezia epocii noastre să fie o poezie însuflețită de ideile cele mai înaintate, o poezie cu un larg orizont filozofic, crescută pe temelia concepției despre lume și viață a partidului clasei muncitoare, o poezie militantă. Acest înalt deziderat formulat de viața însăși, departe de a limita sfera inspirației sau de-a-i impune un stil uniform, presupune, dimpotrivă, cea mai mare varietate tematică și artistică, deschide un cîmp vast inițiativelor creatoare individuale.

Ținînd seama de realizările dobîndite, avem toate motivele să credem că poeții tineri vor da în viitor o contribuție substanțială la îmbogățirea artistică a poeziei noastre realist-socialiste, poezie militantă, mobilizatoare, mijloc eficace de educare comunistă a oamenilor.

III. *DRAMATURGIA*

Tinerii autori dramatici au înscris pe afișele ultimelor stagiuni cîteva lucrări apreciate de public, pe marginea cărora se pot desprinde unele tendințe pozitive cu privire la dezvoltarea viitoare a acestui sector dificil al literaturii noastre.

Este desigur pozitiv faptul că dramaturgii tineri se îndreaptă cu precădere spre teme actuale, axîndu-și lucrările lor pe conflicte reale, reprezentative pentru fizionomia morală a oamenilor din vremea noastră. Eforturile scriitorilor de a aduce în scenă teme interesante, de a căuta soluții inedite, modalități noi de tratare a materialului dramatic, s-au soldat nu o dată cu succes. Fără să ne mai propunem o analiză, o constatare se impune : dramaturgii noștri tineri n-au izbutit încă să aducă în fața spectatorilor prea multe personaje pozitive de mare vigoare artistică, eroi comuniști care să se fixeze cu pregnanță în ansamblul creației dramatice originale. Cerchez, eroul lui Mirodan, prin caracterul său integru, prin umorul său acid, prin tactul și perseverența cu care știe să acționeze în împrejurări dificile și să mobilizeze în jurul său oamenii, întruchipează cu adevărat figura unui luptător comunist.

Este demn de reținut încă un fapt. Tinerii autori dramatici au început să abordeze, uneori cu rezultate pozitive, problemele eticii, ale noii atitudini față de viață. În acest sens, reține atenția piesa „Secunda 58", scrisă de Dorel Dorian. Aici dialogul se poartă în legătură cu hotărîrile pe care oamenii de tip nou trebuie să le ia în momentele-cheie ale vieții lor, chiar dacă aceste decizii contravin uneori intereselor lor. Deși piesa lui Dorel Dorian nu duce pînă la ultimele consecințe această dezbatere despre etica socialistă, iar din punct de vedere dramatic simbolul piesei nu polarizează întotdeauna în jurul său datele acțiunii, „Secunda 58" rămîne un început bun în această direcție.

Ion D. Șerban, în comedia sa „În căutarea extraordinarului", dă o replică concepției mic-burgheze despre fericirea personală. Este o piesă a îndrăznelii și romantismului tineresc, în care întrevedem un real nerv dramatic. Demonstrațiile dramatice nu sînt însă totdeauna concludente pentru ideea propusă, iar eroii piesei îi scapă autorului, atunci cînd aceștia descoperă „extraordinarul".

Teofil Bușecan, Aurel Storin fac parte dintre acei tineri talentați care au debutat recent în dramaturgie. Problema care se pune în mod deosebit pe

marginea pieselor scrise de ei, este aceea a însușirii măestriei dramatice. Piesa lui Teofil Bușecan, „Dialog în parc" bunăoară, pornește de la o orientare tematică justă. Conflictul se diluează însă pe parcurs, degenerează în relatarea simplistă a unor întîmplări nesemnificative. Aurel Storin, în lucrarea sa „Opinia publică", dovedește înclinații spre teatrul liric cu inflexiuni patetice, însă personajele sale nu sînt îndeajuns de studiate și de conturate. Piesa nu are un conflict propriu-zis, ci este compusă dintr-o suită de tablouri, nelegate organic în acțiune.

O observație critică cu caracter mai general este aceea că nu se face simțită o preocupare evidentă pentru piese cu caracter eroic, romantic-revoluționar, inspirate din viața tineretului din uzine și de pe șantiere, chemate în primul rînd să educe, să însuflețească, să aprindă entuziasmul constructiv și fantezia creatoare a spectatorului tînăr. Au ajuns să vadă lumina rampei piese despre tineret în care procedee artificiale de teatru provoacă confuzii de conținut, ca de pildă, în „Scrisori de dragoste" de Virgil Stoenescu. Aceeași piesă este deficitară și prin calitatea literară a dialogului. Dramaturgii tineri alunecă uneori în platitudine, alteori într-un limbaj căutat, artificial, un limbaj voit pitoresc, cu accente vulgarizatoare, care atentează la decență și la bunul gust.

În frontul nu prea numeros al dramaturgiei noastre, tinerii reprezintă un schimb în care se învestesc îndreptățite speranțe. De aceea, este imperios necesar să spunem că problema esențială de care depinde dezvoltarea lor viitoare este aceea a cunoașterii conflictelor adînci ale vremii noastre. Viața ridică la fiecare pas conflicte mult mai ascuțite decît aduc autorii noștrii dramatici pe scenă, unde conflictele personajelor apar simplificate în raport cu frămîntările adînci și creatoare ce constituie universul moral al oamenilor din societatea noastră.

Cîteva cuvinte despre dramaturgia cinematografică.

Scenariul cinematografic pentru filmul artistic, specie integrantă a literaturii, a atras în ultima vreme, firește, în primul rînd pentru marile sale posibilități de exprimare a temelor actualității — numeroși scriitori tineri.

Faptul s-a soldat cu cîteva succese incontestabile ale cinematografiei noastre din ultima vreme. Ne referim în primul rînd la filmul „Valurile Dunării", al cărui scenariu literar este semnat de scriitorii Francisc Munteanu și Titus Popovici.

Se află în producție scenariile pentru filmele artistice „Setea", ecranizat de Titus Popovici după romanul său, „Transfuzie" de Dimos Rendis și Ioan Grigorescu, inspirat din viața de azi și de ieri a petroliștilor, „Vară romantică" de Octav Pancu-Iași, care aduce în centrul acțiunii figura unui utecist, în anii ilegalității etc. Lucrează, de asemenea, la scenarii și numeroși alți scriitori tineri.

Un fapt semnificativ îl constituie tendința unor scriitori de a se apropia de munca regizorală, îmbinînd astfel în chip nemijlocit cele două elemente de bază ale filmului: scenariul și regia. Astfel, Francisc Munteanu a terminat recent filmul „Soldați fără uniformă" și se pregătește să turneze după un scenariu propriu o nouă producție.

Cinematografia pune la îndemîna scriitorilor mijloace deosebit de eficace în reflectarea vieții, învestite cu o mare forță de convingere și putere de răspîndire în masă. Tinerii scriitori sînt chemați să adîncească specificul mijloacelor artei cinematografice, să studieze temeinic legile compoziției, ale prelucrării și transpunerii temelor literare în film. Trebuie însă precizat că așa-numita „specificitate" a scenariului cinematografic nu reprezintă un scop în sine, ci este subordonată exprimării unui mesaj ideologic și artistic înaintat, mesaj care trebuie să stea, ca și în literatură, în centrul atenției autorului.

Considerați, tovarăși, aceste cuvinte drept o invitație de a ne apropia mai mult de cea de-a „șaptea artă", complexă, modernă, cu nelimitate posibilități de exprimare artistică.

IV *DESPRE CRITICA LITERARA*

În dezvoltarea tinerei generații scriitoricești, critica literară îndeplinește o misiune importantă. Tinerii critici au datoria să ajute pe colegii lor în străduința de a reflecta realitatea socialistă, să semnaleze lipsuri și să evidențieze cu căldură realizările autentice. Dezvoltarea criticilor tineri a avut loc pe baza însușirii temeinice a esteticii marxist-leniniste, a grijii permanente de care s-au bucurat ei, pentru o sănătoasă orientare ideologică și pentru combaterea hotărîtă a tuturor manifestărilor ideologiei străine.

Cu principialitate și cu atenție față de cadrele tinere, au fost semnalate confuziile din activitatea unor tineri critici, care au făcut o vreme concesii anumitor teorii retrograde. Se poate spune însă că în ultimii ani, activitatea criticii tinere s-a întărit puternic, în spiritul unității întregului nostru front literar.

Cum putem caracteriza situația actuală a criticii tinere ?

În direcția articolului de analiză, criticii tineri au marcat un progres incontestabil. Se observă acum o aplecare către cercetarea la obiect, făcută cu competență și seriozitate. Mai multe publicații literare promovează în mod curent critici tineri înzestrați, semnatari ai cronicilor literare și ai altor articole de analiză. Trebuie citată în acest sens activitatea rodnică a lui Dumitru Micu, Alexandru Oprea, S. Damian, Ion Dodu Bălan, Galfálvi Zsolt, Ion Oarcăsu, Szöcs István, ori critici aparținînd celei mai tinere generații ca : Eugen Simion, Leonard Gavriliu, Kantor Lajos, Baroti Pal, Al. Căprariu, D. Solomon și alții. Deși nu toate cronicile și articolele semnate de tineri critici se disting prin profunzimea analizei și o orientare principială, nu se poate tăgădui drumul ascendent al cronicarilor tineri. Există acum o stăruință generală pentru aplicarea unor criterii științifice, pentru relevarea unității conținutului și formei, pentru ridicarea nivelului estetic al analizei. Un efect puternic în dezvoltarea spiritului critic l-a avut articolul din Scînteia, intitulat „Împotriva tonului apologetic în critica literară și artistică". De practicarea elogiilor nediferențiate și nemăsurate se făcuseră responsabili și unii critici tineri, menționați în articolul susamintit. Tonul apologetic crea o atmosferă neprielnică dezvoltării literaturii realist-socialiste, nu constituia un sprijin dat scriitorilor și implicit tinerilor aflați în faza căutării unui profil artistic.

Majoritatea criticilor tineri s-au străduit să-și îmbunătățească munca, ridicînd nivelul estetic al analizei și renunțînd la tonul apologetic, neprincipial. În pofida succeselor dobîndite în acest sens, mai persistă însă lipsuri serioase. Mai apar articole de analiză scrise superficial, fără orizont științific. Unor critici tineri, prezenți adesea cu contribuții prețioase, li s-a imputat pe bună dreptate înclinația spre un stil alambicat, plin de termeni inadecvați (articole scrise de Leonard Gavriliu, Eugen Simion, Al. Căprariu). În anumite cazuri, limbajul strident se asociază cu aprecieri derutante, lipsite de temei (discuția despre cronica lui H. Zalis din Romînia Liberă, consacrată romanului „Zilele săptămînii"). Mai apar sub semnătura unor critici tineri recenzii de cărți sau cronici de teatru și film care își îndeplinesc uneori superficial sarcina, utilizînd criterii simpliste de analiză.

Putem aprecia pozitiv cîteva lucrări de sinteză apărute în ultima vreme. În primul rînd, ampla lucrare a lui Dumitru Micu : „Romanul romînesc contemporan". Se realizează aici o analiză a principalelor opere ale literaturii noi, formulîndu-se observații interesante despre conturarea diferitelor personalități artistice în proză. În sectorul teoriei literare trebuie remarcat volumul „Conținut și formă în artă" de Andrei Băleanu, care tratează cu competență o temă fundamentală a esteticii științifice.

Cu mai mult curaj ar trebui să se manifeste însă inițiativa tinerilor în elaborarea unor articole de generalizare care să releve căile de dezvoltare ale literaturii noastre noi.

Criticii tineri se aplecau, pînă nu de mult, aproape în exclusivitate, asupra analizei scriitorilor consacrați, desconsiderînd munca de creație — anevoioasă și grea — a confraților lor de vîrstă. În ultima vreme, situația s-a îmbunătățit. Cronicarii tineri se îndreaptă cu precădere înspre realizările literare ale noii promoții. Remarcăm în acest sens suita de portrete publicate de Alexandru Oprea și Lucia Olteanu în Luceafărul, articolele lui Matei Călinescu despre tinerii poeți, sau ale lui Gabriel Dimisianu despre reportaj.

Pentru elucidarea unor probleme importante de creație, trebuie să încurajăm lupta principială de idei, confruntarea opiniilor. Este un merit al tinerilor critici că au participat la unele discuții desfășurate în presa literară, ca acelea despre problemele poeziei, despre construcția romanului, despre cărți consacrate luptei ilegale — „Pe muche de cuțit", „Rădăcinile sînt amare", „Șoseaua Nordului", despre cărți ca „Bariera", „Ora șase" etc.

Este însă regretabil faptul că uneori tinerii critici nu respectă lupta de opinii și încurajează cîteodată polemica neprincipială, răfuiala măruntă, spiritul de clan. Ei sînt adesea autorii notelor nesemnate, pornind de la fapte periferice, nesemnificative.

Se ridică astfel cu acuitate problema atitudinii etice a tînărului critic. Se impune ca o necesitate ridicarea nivelului teoretic și științific al muncii în acest domeniu, îmbunătățirea pregătirii ideologice, culturale și estetice. Fără o cultură bogată, o informație amplă și o experiență practică temeinică, activitatea criticilor este amenințată de grave eșecuri. Vrem să punem unora dintre criticii tineri următoarea întrebare : cum veți putea, tovarăși, emite păreri competente asupra cărților construcției socialiste, fără o documentare serioasă, fără o participare directă la viața poporului ? Pentru criticii tineri, problema cunoașterii vieții se pune cu aceeași tărie ca și pentru ceilalți scriitori tineri.

Un număr de tineri s-au dedicat în ultima vreme, cu pasiune, muncii științifice privind reconsiderarea în spirit critic a moștenirii noastre culturale. Prin studii, articole, monografii, ei aduc un aport însemnat în ansamblul general al cercetărilor. Articolele lui Dumitru Micu despre poporanism, Mircea Zaciu despre sămănătorism, Gheorghe Achiței despre gîndirism etc. — au supus discuției științifice momente literare care necesitau o interpretare marxist-leninistă. Prin monografii semnate de tineri, ca aceea a lui Valeriu Rîpeanu despre George Mihail Zamfirescu, ori a lui Alexandru Săndulescu despre Topîrceanu, cercetarea a fost extinsă, trecîndu-se la analiza pe larg a operei autorilor tratați.

Se cuvine însă, cu acest prilej, să readucem în discuție ideea principală a criticii cuprinse într-un articol din Lupta de clasă, cu privire la unele dintre aceste lucrări ; și anume aceea că unii cercetători nu dovedesc suficient spirit critic și suficientă documentare, tratează tema sau autorul izolat, exagerîndu-se pînă la ridicul meritele, trecînd superficial peste limitele ideologice și scăderile artistice ale acestuia. Pentru munca de istoric literar, nu e deajuns să dovedești bunăvoință și hărnicie. Este imperios necesară înarmarea cu învățătura leninistă privitoare la preluarea critică a moștenirii culturale, o pregătire intelectuală serioasă, precum și o matură judecată științifică. Numai în acest fel vor izbuti tinerii care activează în domeniul istoriei literare să atace probleme dificile, neglijate ori falsificate în trecut, și a căror elucidare științifică se impune prin însuși stadiul superior al dezvoltării noastre culturale.

În ultimii ani, s-au încercat lucrări istorico-literare de perspectivă, cum ar fi Inceputurile romanului romînesc, fragment dintr-un volum scris de Teodor Vîrgolici. Se cuvine de asemenea relevat aportul tinerilor în munca de cercetare și reconsiderare, prin studii ca acelea semnate de Marin Bucur, Dan Hăulică și alții, în revista Institutului de Istorie Literară și Folclor, prin numeroasele prefețe care preced opere literare importante, cum ar fi noile ediții Coșbuc, Delavrancea, Panait Cerna etc., ori prin munca depusă la îngrijirea unor colecții, cum ar fi „Miorița", care va deveni, cu timpul, o adevărată istorie a folcloristicii noastre.

Nu puțini dintre acești tineri cercetători au fost solicitați să-și aducă contribuția la lucrările Tratatului de Istoria Literaturii, ocordîndu-li-se teme și autori importanți. Este necesar ca și editurile să promoveze cu mai mult curaj pe tinerii cercetători literari în activitatea atît de diversă a preluării moștenirii literare.

V. *ROLUL EDUCATIV AL LITERATURII PENTRU COPII*

În primăvara acestui an a avut loc o ședință plenară a comisiei de literatură pentru copii a Uniunii Scriitorilor. E util totuși să aducem și cu acest prilej în discuția consfătuirii noastre, cîteva idei ce caracterizează activitatea scriitorilor tineri din acest important sector al literaturii noastre.

Un simplu tur de orizont asupra cărților și publicațiilor de literatură destinată micilor cititori, ne oferă o constatare îmbucurătoare : alături de cei mai buni scriitori, prieteni apropiați și părinți spirituali ai copiilor, un mare număr de scriitori tineri aduc o contribuție de preț în acest domeniu al educației socialiste a tineretului nostru.

Dacă proza pentru preșcolari — cu puține excepții — mai continuă să aibă o dezvoltare înceată, nesigură, în domeniul prozei inspirate din viața copiilor de școală și destinată lor, asistăm la un fenomen de înviorare. Acesta se concretizează prin lărgirea orizontului tematic, prin diversitatea temelor atacate, cît și prin abordarea unor modalități artistice capabile să distingă individualități creatoare în formare.

Un număr de cărți valoroase abordează problema dificilă a vieții de familie și a modului cum se reflectă ea în psihologia copiilor, lărgind mult aria de investigație a acestei proze. Într-una din cărțile sale, „Acțiunea P 1500", Nicuță Tănase povestește cu talent întîmplări familiale ca nu rămîn de loc străine copiilor. În paginile volumului „Cartea cu ochi albaștri" de Octav Pancu-Iași, cei mici găsesc o galerie de personaje pitorești puse în situații neprevăzute, ingenioase. Fuga de schematism îl împinge însă uneori pe autor spre neverosimil, iar abuzul unui limbaj suburban diluează efectul stilului său. „Seri albastre" este romanul de debut al lui Costache Anton. În ciuda unor scăderi de ordin compozițional, cartea este scrisă cu real talent, urmărind evoluția plină de neprevăzut a cîtorva copii și modul în care colectivul exercită o influență pozitivă asupra lor. Prin „Cei de la Crisanta", Gica Iuteș demonstrează cu mijloace artistice adecvate adevărul prețios că ceea ce determină educația sănătoasă a generației tinere sînt prefacerile social-politice. Demonstrația artistică a cărții este convingătoare. Copilul-cititor înțelege că fericirea personală e strîns legată de cea colectivă.

Oricine răsfoiește cărțile și publicațiile pentru copii, se poate convinge că așa-numitul „gen scurt" pentru cei mici este adeseori deficitar sub raportul calității. Petre Luscalov, Mircea Sîntimbreanu, Bájor Andor, Octav Pancu-Iași, Fodor Sándor, Hedi Hauser sînt dintre puținii scriitori care publică schițe și povestiri reușite pentru copii. Atît ei cît și alți scriitori talentați ar trebui să-și intensifice eforturile în acest domeniu.

Prin cele cîteva cărți bune, scrise pînă azi, proza literaturii de anticipație și aventuri tinde să devină pentru tînărul cititor un tovarăș de faptă și vis, un educator al fanteziei, răspunzînd cu mijloace specifice la un nesfîrșit șir de întrebări, născute de setea arzătoare de cunoaștere a copilului, a adolescentului. Curajul, perseverența, dăruirea plină de abnegație, ingeniozitatea, optimismul sînt atribute de preț ale unor eroi dotați cu trăsăturile morale ale comuniștilor și care acționează în spiritul romantismului revoluționar. Dintre tineri, au adus o apreciabilă contribuție în acest sector al literaturii pentru copii : Ion Hobana, prin cartea sa „Ultimul văl", și Constantin Chiriță, prin volumele „Cireșarii" sau „Castelul fetei în alb". Deși vădind încă imperfecțiuni de ordin artistic, cărțile acestor prozatori sînt valoroase, ele răspunzînd unor superioare țeluri educative.

În domeniul poeziei pentru copii, lucrări ce rețin interesul cititorului și — noutate ! — interesul criticii, sînt semnate de Elena Dragoș, Florin Mugur, Rusalin Mureșan, Veress Zoltán, Emilia Căldăraru, Aurora Conțescu, Titel Constantinescu, Horia Aramă, Tamás Maria și alții.

Au apărut, din păcate, în această perioadă și producții pseudo-poetice, cum ar fi așa-numitul basm în versuri „Bob auriu" aparținînd lui George Tudor, ori volumul Anei Tudoraș „Familia Bunădimineața", al căror nivel submediocru a fost arătat și cu alte prilejuri.

Deși literatura destinată copiilor e în continuă dezvoltare, totuși se simte încă nevoia unui număr și mai mare de cărți pentru copiii de toate vîrstele, inspirate din viața plină de eroism a poporului nostru, constructor al socialismului. Noi căutări pentru varietate tematică, pentru o mai mare diversitate a speciilor și stilurilor trebuie să înviorcze activitatea tinerilor autori de literatură pentru copii. Basmul, schița, romanul, povestirea științifico-fantastică, ori aceea de aventuri, trebuie să servească în egală măsură sarcina nobilă de educare comunistă a tinerei generații, tot așa cum în poezie, aceleași țeluri trebuie să urmărească toate formele de activitate poetică, de la simpla ghicitoare pînă la poemul epic, de la pastel la balada eroică, de la jocurile umoristice la poemul cu suflu romantic.

Partidul, Uniunea Tineretului Muncitor, acordă o mare atenție mijloacelor de educație comunistă a tineretului. Este de datoria noastră să răspundem încrederii ce ni se acordă, prin lucrări de un tot mai înalt nivel ideologic și artistic, lucrări pătrunse de o mare forță mobilizatoare și educativă.

VI. *REVISTE, EDITURI, UNIUNEA NOASTRA DE CREAȚIE*

Este un fapt îmbucurător că putem constata la actuala Consfățuire că ponderea scriitorilor tineri în viața literară a țării noastre crește mereu. Procesul acesta este firesc, el decurgînd din structura orînduirii noastre, în care sprijinirea activă și deliberată a dezvoltării și valorificării tuturor talentelor, aptitudinilor tineretului, menite să contribuie la mersul nostru înainte, este o politică de stat, cu implicațiile morale, materiale și social-organizatorice care se impun.

Revistele literare — organe ale Uniunii Scriitorilor — au promovat în ultimii ani numeroase talente tinere. Unele publicații literare ca „Luceafărul", „Gazeta Literară", „Tribuna"; „Utunk", „Steaua", „Igaz Szo", și-au făcut un titlu de cinste din preocuparea de o promova noi scriitori tineri, de a veghea ca talentul lor să găsească climatul prielnic unei armonioase dezvoltări, de a-i îndruma spre matca sigură a literaturii noastre realist-socialiste.

Este suficient să amintim că Fănuș Neagu, de pildă, a crescut la „Luceafărul" ; Dumitru Radu Popescu la „Steaua" ; Vasile Rebreanu la „Tribuna" ; Nicolae Velea și Nichita Stănescu la „Gazeta Literară" și așa mai departe, spre a sugera seriozitatea cu care s-au ocupat unele reviste de consacrarea unor scriitori tineri valoroși.

Rubrica „Poșta redacției", indiferent de felul cum se intitulează — „Dintre sute de catarge", „Pe aripile poeziei" etc. — captează interesul începătorilor, ei găsind aici, de multe ori, o îndrumare competentă, concretă. „Luceafărul", preluînd în această privință sarcinile revistei „Tînărul Scriitor", a desfășurat o muncă folositoare, devenind o bună pepinieră de talente noi, cunoscute cititorului. Amintim în acest sens cîteva nume apărute mai recent, ca : Iosif Naghiu, Constanța Buzea, Adrian Munțiu, Cornel Omescu, Ilarie Hinoveanu, Victoria Ana Tăușan, Ion Cazacu, Constantin Abăluță, Ștefan Cizmaru și alții. Rubrica „Dintre sute de catarge" poate fi socotită drept o reală contribuție la opera de îndrumare a începătorilor. Din păcate, ea n-a fost totdeauna redactată cu grijă și seriozitate, iar la un moment dat, ea a fost înlocuită cu articole de îndrumare mai puțin eficiente, generale, dezbătînd o sferă restrînsă de probleme. Faptul ține de inconsecvența cu care această importantă revistă literară se ocupă de promovarea unor modalități publicistice capabile să dea o expresie elocventă a forței și valorii generației tinere de scriitori — zona principală de activitate a „Luceafărului".

Tinerii scriitori, mai ales în perioada de debut, își desfășoară activitatea literară, în mod explicabil, aproape exclusiv în paginile revistelor. Criteriile de selecție, munca dusă cu autorii în redacție capătă așadar importante funcții în opera de îndrumare a scriitorilor tineri. Lipsa de exigență față de lucrările tinerilor, care duce la promovarea falselor valori, cît și dezinteresul, blazarea, neîncrederea și plictisul manifest al unor redactori față de manuscrisele tinerilor, — sînt racile care trebuie deopotrivă blamate de la tribuna consfătuirii noastre.

„Gazeta Literară" și-a cîștigat o binemeritată stimă pentru articolele-medalion scrise cu căldură despre un număr de tineri, iar „Luceafărul" pentru permanența și valoarea „Profilurilor literare" ori pentru aportul altor rubrici, cum ar fi „Tribuna scriitorului tînăr". Cronicile, medalioanele, recenziile, notele inserate în publicațiile literare nu au însă întotdeauna o ținută principială și o profunzime științifică. Sînt tineri scriitori care nu intră în simpatiile uneia sau alteia dintre redacții. Faptul că există autori tineri pe care îi întîlnim exclusiv numai în paginile unei anumite publicații, atrage atenția asupra existenței unor tendințe de grup, ce ar putea stînjeni dezvoltarea și promovarea lor firească.

Scriitorii tineri, prin faptul că s-au modelat spiritualicește în condițiile înfăptuirii bazelor orînduirii socialiste, au datoria să lupte cu hotărîre împotriva unor racile ca boema, individualismul, cancanul, — racile pe care societatea burgheză le proclama în mod ipocrit drept virtuți ce „disting" tagma scriitoricească. În țara noastră se statornicește o etică nouă. Etica scriitoricească trebuie să fie în toate manifestările sale o etică comunistă. Publicațiile noastre de specialitate trebuie să devină adevărate tribune, menite să contribuie la formarea unui climat principial, tovărășesc, în viața literară. Tineretul este chemat să aibă inițiativă, curaj, să cultive cu stăruință acele înalte calități etice și cetățenești ce caracterizează pe scriitorul comunist.

Editurile joacă un rol important în înlesnirea contactului dintre scriitor și cititor, în difuzarea largă, exigentă și promptă a lucrărilor literare. Cînd e vorba de scriitori tineri, acestor instituții le revine și o sarcină sporită de îndrumare, de popularizare atentă și stăruitoare a autorului aflat la prima sa ieșire în public. Datorită transformărilor revoluționare petrecute în țara noastră, tinerii scriitori sînt scutiți astăzi de întregul cortegiu de umilințe care însoțeau odinioară publicarea volumului de debut. În ultimii ani, editurile noastre au continuat să publice volume de proză, versuri și critică ale unor autori tineri.

Recent, Editura de Stat pentru Literatură și Artă a început publicarea unei colecții cuprinzînd plachete de versuri sau proză ale celor mai talentați dintre debutanți. Astfel, vitrinele librăriilor s-au îmbogățit cu primele culegeri ale celui mai proaspăt contingent de scriitori. Inițiativa, a cărei nevoie se simțea de mult, se cuvine remarcată ca un succes. De asemenea Editura Tineretului are meritul de a fi ajutat debutul editorial plin de perspective al prozatorului tînăr Ion Russe prin romanul „În portul de pescari". Aceste succese editoriale nu ne pot împiedica sa arătăm deficiențele înregistrate în munca editurilor cu scriitorii tineri. Părînd a-și fi pierdut încrederea în forța și orientarea debutanților, unii redactori de editură au căzut pradă, la un moment dat, căutării a tot soiul de soluții — antologii, culegeri colective etc., rămase și acelea în studiu de plan. Manifestînd o timiditate exagerată și nejustificată în promovarea scriitorilor aflați în etapa de ucenicie, editurile noastre au dat totuși dovadă de inexplicabilă larghețe în tipărirea și difuzarea unor autori care puteau părea tineri numai datorită lipsei lor de popularitate și fragilității talentului : Grigore Bejancu, Valentin Raus, Iosefini, Pintilie și alții.

Cu unele excepții, redactorii de editură se mărginesc — cînd e vorba de scriitori tineri — la un rol pasiv, de așteptare, de înregistrare a ofertelor și nu manifestă suficientă inițiativă în stimularea alcătuirii de volume noi.

Fără îndoială că redactorii editurilor noastre, care au dovedit în repetate rînduri principialitate, operativitate, competență și gust, vor ști să găsească noi soluții de promovare a literaturii scrise de tineri. Organizarea de către edituri a unor concursuri anuale pentru cea mai bună carte de poezie, proză sau critică a unui debutant, pe lîngă că ar constitui un rodnic imbold pentru a scrie cărți de un nivel artistic ridicat și cu un bogat conținut de idei, ar înlesni mult și consacrarea, pătrunderea în conștiința publică a celor mai valoroși dintre tinerii scriitori.

Aminteam la începutul acestui capitol că ponderea scriitorilor tineri în viața literară este în continuă creștere. Acest lucru se reflectă și în viața Uniunii noastre de creație, organizația profesională a scriitorilor, care atrage în bună măsură în sfera ei de activitate pe scriitorii tineri, îi îndrumă, contribuie la ridicarea nivelului lor cultural și ideologic, prin învățătura organizată pe linie de partid și prin dezbaterile și conferințele de la Casa Scriitorilor, îi antrenează într-o bogată activitate obștească.

În mai mică măsură și-a exercitat Uniunea Scriitorilor rolul îndrumător asupra tinerei generații prin formele organizatorice create anume în acest scop. Ne referim la Comisia pentru problemele tinerilor scriitori și la Comisia de îndrumare a cercurilor literare. De ani de zile aceste comisii, create pe lîngă Uniunea Scriitorilor, se dovedesc neviabile, lipsite de capacitate de acțiune și inițiativă creatoare. În structura lor actuală, aceste comisii nu au autoritate și prestigiul de a crea o emulație în rîndurile scriitorilor tineri, de a dinamiza acest foarte interesant și divers domeniu al vieții literare, de a polariza eforturile tineretului scriitoricesc în jurul unor acțiuni de importanță majoră. Această stare de lucruri riscă să devină tradițională, pe de o parte datorită rutinei, dezinteresului și blazării de care dau nu o dată dovadă cei ce sînt însărcinați să desfășoare o atare muncă de îndrumare și, pe de altă parte, caracterului îngust, funcționăresc, al atribuțiilor cu care sînt învestite aceste comisii de către conducerea Uniunii Scriitorilor. Este oportun să se studieze posibilitatea ca unul dintre secretarii Uniunii noastre să se ocupe exclusiv de munca cu scriitorii tineri, în a cărui sarcină să intre toate problemele de îndrumare, de muncă și de trai ale acestora.

Cenaclul „Nicolae Labiș", care funcționează la Casa Scriitorilor — cu toate că a avut perioade de activitate rodnică — nu a izbutit încă să devină un organism literar viu, capabil să stimuleze din plin creația scriitorilor tineri din București. El nu trebuie să fie un cerc literar al amatorilor și debutanților, ci un atelier scriitoricesc de creație, cu un bogat program de lucru, bazat pe seriozitate, disciplină și matură exigență politică și artistică.

În același timp, tinerii scriitori vor trebui să aducă un aport mult mai sporit la activitatea de educare și promovare a noilor talente care se afirmă în ampla mișcare literar-artistică de amatori, în cercurile literare din întreaga țară și îndeosebi în îndrumarea acelor tineri înzestrați care apar și se dezvoltă în mediul muncitoresc.

Scriitorii tineri învestesc tot mai multă încredere în rosturile stimulatoare și îndrumătoare ale Uniunii Scriitorilor. Fie că sînt sau nu membrii Uniunii, ei se simt bine în sistemul de lucru al Uniunii Scriitorilor, unde pot, alături de scriitorii vîrstnici, de maeștrii lor, să-și aducă cu modestie și răspundere aportul lor tineresc la făurirea literaturii realist-socialiste. Ei ucenicesc azi, fiind conștienți de răspunderile sporite de mîine, cînd, în mod firesc, vor trebui să ducă, prin priceperea și truda lor, destinele literaturii noastre mai departe.

VII. *FERMITATE IDEOLOGICA, CUNOAȘTEREA VIEȚII, MAIESTRIE ARTISTICA*

Tovarăși,

În raportul Comitetului Central prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al Partidului, sînt trasate sarcinile pe care le au creatorii de frumos pentru a făuri opere la nivelul înaltelor exigențe artistice și ideologice ale măreței epoci pe care o trăim. „Pentru aceasta, — spune tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — se cere, în afară de talent, lichidarea a tot ce-l poate îndepărta pe artist de popor — spirit de castă, individualism, tendință de a făuri opere pentru uzul unui cerc îngust de „aleși" ; se cere îndeosebi cunoașterea aprofundată a realităților, studierea lor îndelungată, contactul viu, permanent al artistului cu oamenii muncii — viitori eroi ai operelor sale".

Toți oamenii de litere și artă au datoria de a scoate la iveală prin dezbateri fecunde înțelesurile concrete și multilaterale ale acestor prețioase indicații, aplicîndu-le în activitatea lor închinată cauzei socialismului. Fermitatea ideologică, cunoașterea vieții au fost și rămîn condiții fundamentale pentru orice om de talent care vrea să vorbească despre, și în numele contemporanilor săi.

Partidul nostru ne arată că în prezent activitatea ideologică, munca de lichidare a înrîurilor educației burgheze din conștiința oamenilor este tărîmul principal al luptei de clasă, al luptei dintre vechi și nou. De aici rezultă necesitatea consecvenței și fermității în combaterea concepțiilor ideologice străine : liberalismul, obiectivismul burghez, naționalismul și șovinismul ; unele — moștenire a trecutului, altele — reflectare a influențelor lumii capitaliste.

Succesele literaturii noastre au fost obținute în luptă cu ideologia burgheză, cu concepțiile străine despre artă. În anii care au trecut, realizările literaturii realist-socialise din întreaga lume și în primul rînd din țările socialiste au provocat atacuri înverșunate ale ideologilor burghezi și revizioniști — apologeți ai imperialismului. Aceștia au încercat să discrediteze metoda realismului socialist și elementul său vital — spiritul leninist al partinității, succesele însemnate obținute de literatura și arta țărilor socialiste. Scriitorii noștri, îndrumați de partid, au dat o ripostă fermă acestor atacuri și diversiuni ideologice.

Tînăra generație de scriitori, parte integrantă a întregului front scriitoricesc din Republica noastră, se manifestă azi în totalitatea ei ca un detașament valoros și unit. Ei militează cu hotărîre și pasiune tinerească pentru promovarea în literatură a principiilor esteticii marxist leniniste, a ideilor Partidului clasei muncitoare, animați de dorința fierbinte de a-și aduce contribuția neprecupețită la zestrea literaturii noastre realist-socialiste.

Promovarea consecventă în creația literară a spiritului de partid constituie chezășia succeselor literaturii noastre. În acest sens, se impune studierea temeinică de către tinerii scriitori a învățăturii marxist-leniniste, a filozofiei materialiste, care dă răspuns la marile întrebări pe care le pune dezvoltarea contemporaneității și orientează creația artistică. Înarmați cu ideologia marxist-leninistă, scriitorii tineri vor fi capabili să descopere noul în viața noastră socială, să înțeleagă fizionomia și profilul moral în continuă înflorire a eroului reprezentativ al zilelor noastre. Partinitatea comunistă, conjugată cu o bună cunoaștere a vieții și o înaltă măiestrie literară, dă certitudinea înfloririi unor individualități creatoare puternice, cu trăsături proprii, pregnant reliefate.

Legătura cu viața poporului nu este doar un simplu deziderat de principiu la care ne referim adesea în dezbaterile noastre despre creația scriitorului. Ea constituie un program de muncă perseverentă și concretă. Recomandarea ca scriitorii tineri să continue și să sporească preocupările lor în această direcție, trebuie privită în primul rînd ca o îndrumare de creație. Legătura cu uzina, cu satul, cunoașterea celor mai înaintate sectoare ale construcției socialiste, trebuie să se realizeze pe acele căi concrete ce corespund pe deplin posibilităților reale ale scriitorilor. Ei trebuie să găsească în acest fel, potrivit cu înclinațiile lor personale, cu planurile proprii de creație, cele mai adecvate mijloace pentru a pătrunde în lumea de gîndire și simțire a oamenilor muncii din fabrici și de pe ogoare. Orice experiență bună trebuie să se transforme în metodă de lucru, care să fie larg generalizată și să devină proprie activității majorității scriitorilor tineri. Plecările scriitorilor la țară, pe o perioadă mai lungă, în timpul lunilor de iarnă, cu sarcini cultural-obștești, ori sprijinirea de către ei a mișcării literar-artistice de amatori din uzine — modalități folosite de Uniunea Scriitorilor în vremea din urmă — constituie o experiență bună. Trebuie să adîncim această experiență cîștigată, să o amplificăm, să o generalizăm. În acest sens, ni s-ar părea deosebit de utilă inițierea unor deplasări ale scriitorilor tineri pe un timp mai îndelungat, în centre muncitorești importante.

Trebuie să concepem problema cunoașterii vieții nu doar ca pe o simplă luare de contact cu realitățile. Avînd în vedere oamenii vii care transformă realitatea socială, ea trebuie să presupună o complexă și profundă cercetare a relațiilor sociale ce determină anumite caractere, temperamente, înclinații, preocupări, — într-un cuvînt conștiința, lumea de gîndire și simțire a constructorilor epocii noastre. Din acest punct de vedere este util, credem, să facem distincție între ceea ce am numi cunoașterea de tip gazetăresc și acea cunoaștere mai stăruitoare, mai revelatoare, pe care am numi-o scriitoricească. În permanență atent și receptiv la mișcările sufletești semnificative pentru schimbările pe care le determină în viața și în conștiința oamenilor dialectica construcției socialismului, scriitorul, prin însăși natura preocupărilor sale, va deosebi mult mai multe sensuri și nuanțe, acolo unde realitatea s-ar putea înfățișa ca un simplu fapt divers.

Dar a restrînge sfera de cercetare a realității, privind-o numai prin prisma unor preocupări intime, limitat scriitoricești, nu poate să ducă în ultimă instanță decît la ruperea de viață. Și acesta este pericolul care pîndește — trebuie să o spunem deschis — pe aceia dintre scriitorii tineri la care s-a manifestat ori se manifestă tendința pe care o numim în mod obișnuit profesionalizarea timpurie. Am vrea să precizăm cîteva idei în legătură cu această tendință. Lucrurile se întîmplă cam așa : un tînăr scrie cîteva lucrări bune, pe care revistele literare le publică, iar criticii se grăbesc să le laude. De aici începe „criza succesului". Tînărul se și crede scriitor, și ca atare, găsește de cuviință să părăsească activitatea productivă, profesiunea pentru care s-a pregătit, ori, dacă e elev sau student, să întrerupă învățătura. Capitala, în imaginația unui asemenea tînăr, devine un loc călduț, potrivit cu aspirațiile lui mărunte de a duce o viață ferită de greul unei adevărate munci creatoare bazată pe studiul atent și multilateral al realității. De fapt, ce pot „crea" asemenea „literați", născuți la șapte luni ? Niște scrieri ce vădesc preocupări minore, periferice, un orizont de viață scăzut... Chiar cînd vorbesc despre realitățile noi, ei adoptă o tonalitate ușor dulceagă, lipsită de avînt, o tonalitate de confesiune intimă, neinspirată, lîncedă, livrescă.

O asemenea situație este favorizată de superficialitatea cu care își îndeplinesc uneori redactorii și criticii literari sarcina lor de a promova noile talente. Unii critici, între care și tineri — se grăbesc să dea tinerilor pripite certificate de mari creatori, pe care le distribuie fără suficient discernămînt. În asemenea condiții, e firesc ca talentul, oricît de viguros, să fie atins de boala lîncezelii. Tînărul entuziast pe care nu de mult îl numeam o „speranță", devine un răsfățat, refractar la critică, un înfumurat. De aici și pînă la starea de automulțumire, cînd ți se pare că ai învățat destul, nu-i decît un pas.

Așa înțelegînd lucrurile, preîntîmpinarea și înlăturarea manifestărilor de profesionalizare înainte de vreme trebuie privite ca probleme de etică scriitoricească — parte integrantă a moralei comuniste. Tocmai pentru că discutăm aci despre unele trăsături ale procesului de formare a scriitorului, vrem să stăruim în chip deosebit asupra modului în care ar trebui înțelese problemele măestriei artistice, care nu de puține ori sînt limitate doar la problemele limbii. Spunem adesea că literatura este un mijloc specific de cunoaștere a realității. E de la sine înțeles că posibilitatea aceasta de cunoaștere artistică crește pe măsura desăvîrșirii mijloacelor artistice, de îmbogățire necontenită cu mijloace inedite. Această căutare creatoare a unor modalități proprii care să exprime cît mai bine noul conținut de viață, ne dă cheia mult discutatei probleme a raportului dintre tradiție și inovație. Preluăm ca un tezaur prețios al tradiției tot ce a ajutat la formarea unei culturi înaintate, progresiste, umaniste, și o îmbogățim cu trăsături noi, specifice, proprii să exprime conținutul nou al epocii noastre. Așadar, nici inovație cu orice preț, nici tradiție de dragul tradiției. Noul apare astfel ca un rezultat al negării dialectice a vechiului.

Formele literare noi, adecvate exprimării conținutului nou, scriitorii tineri le vor găsi și trebuie să le găsească în studiul pătrunzător al realităților actuale. Esențial ni se pare să-ți dobîndești posibilitatea de a sesiza aceste realități, noi, pe măsura manifestării lor. Și aici intervine, fără îndoială, personalitatea scriitorului. Personalitatea artistică nu este un lucru dat o dată pentru totdeauna. Ea se dezvoltă și se manifestă ca o forță creatoare în condițiile marilor prefaceri sociale. Sîntem, așadar, împotriva acelei concepții a ideologiei burgheze potrivit căreia scriitorul este un om în afara societății și timpului său, fruct și expresie a unei categorii suprasociale. O asemenea concepție nu-l poate duce pe scriitor decît la ruperea sa de popor, la manifestarea spiritului de castă, la care se referă în raportul prezentat la cel de al III-lea Congres al P.M.R. tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Literatura noastră este o parte integrantă din opera de construire a socialismului în țara noastră, iar scriitorii constituie o parte integrantă a făuritorilor acestei opere, ca activiști ai frontului ideologic.

Tovarăși,

Avem înaintea ochilor minții imaginea înfloritoare a viitorului orașelor țării noastre, începînd cu capitala patriei ; întrezărim cu o puternică emoție amploarea și forța pe care o va avea industria romînească în 1965. Deși pe cîmpul din preajma Dunării doar țărușii indică o așezare viitoare, simțim de pe acum trepidația fierbinte a Galaților. Bicazul, săpat în piatra Ceahlăului, a intrat în epoca roadelor. Vedem cum marea sa explozie de lumină se va revărsa din belșug peste țară, auzim bătaia sacadată a motoarelor, presimțim mîna și ochiul înțelept al constructorului de mașini, pornind uzine automate. Admirăm de pe acum un adevărat festival al produselor romînești, roade ale unor ramuri industriale necunoscute pe meleagul dintre Dunăre și Carpați. Prin colectivizarea întregii țări se proclamă sub ochii noștri desprinderea pentru totdeauna a țăranului de credința în multisecularul său idol cu chip de lut, gospodăria individuală. Bunăstarea, personajul care a căpătat în anii noștri și cetățenie romînă, face casă bună cu frații lui — știința, arta, cultura.

Exprimînd sentimentul adînc de siguranță neclintită că planul de șase și cincisprezece ani va fi înfăptuit cu succes, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în raportul prezentat la cel de al III-lea Congres al Partidului, spunea :

„Tineretul nostru are în fața sa un vast cîmp de activitate, pentru afirmarea nestăvilită a energiei și entuziasmului său creator, pentru înfăptuirea celor mai îndrăznețe năzuințe închinate fericirii poporului și înfloririi patriei".

Pentru tinerii scriitori aceste planuri economice nu constituie numai un amplu și emoționant poem al vieții noastre, văzut într-o perspectivă revoluționară, ci în același timp un extraordinar de fecund program de muncă concretă, promițător de mari roade viitoare. Ei trebuie să se pătrundă de acel spirit sănătos al muncitorului care se simte în fiecare clipă răspunzător în fața colectivității pentru ceea ce face.

În anul 1975, anul încheierii planului de perspectivă, tinerii prozatori și poeți de azi nu vor fi ajuns decît la vîrsta acelor scriitori pe care, în plenitudinea forțelor, îi socotim ca făcînd parte din generația de mijloc. Vom deveni maturi în anii desăvîrșirii socialismului și vom trăi din plin zorii comunismului. Sîntem, așadar, demni de invidiat, însă totodată investiți cu înalte răspunderi. În scrisul nostru de adîncă rezonanță, tineresc și frumos, vor trebui să prindă glas ideile, sentimentele, avîntul, pasiunile celui mai înaintat om al epocii noastre — comunistul.

Partidul ne-a deschis largi perspective de afirmare, a dat aripi visului nostru tineresc, visul de a trăi viața în chip pasionat și generos. Să slujim această viață în continuă și dinamică mișcare, făcînd din scrisul nostru unealtă de construcție pașnică, armă, drapel, puse la îndemîna oamenilor muncii ridicați de revoluție la conștiința și demnitatea de om nou, care făurește o lume nouă. Avem datoria să trăim și să muncim în așa fel, încît să se verifice și în viața tineretului scriitoricesc, crescut și educat de partid, cunoscutele cuvinte ale lui Lenin :

„Noi sîntem partidul viitorului, iar viitorul aparține tineretului. Noi sîntem partidul inovatorilor, iar tineretul îi urmează întotdeauna cu dragă inimă pe inovatori. Noi sîntem partidul luptei pline de abnegație împotriva vechiului putregai, iar tineretul merge întotdeauna primul la luptă de abnegație".

Să facem din acest însuflețitor și fierbinte îndemn o torță care să lumineze lupta noastră de ostași credincioși ai Partidului Muncitoresc Romîn, creierul, inima și brațul tuturor înfăptuirilor noastre.

Citiți, în numărul viitor al revistei, lucrările celei de a III-a Consfătuiri pe țară a scriitorilor tineri.

Fantome

Nicolae Jianu

Desen de TIA PELTZ

De cînd se așezase la Bistra, Natalia Nichifor trimisese părinților ei doar cîteva cărți poștale scrise în grabă, poate și cu teama de a-și mărturisi adevărata stare sufletească. Lumea nouă în care căzuse avea înfățișări atît de complexe și contradictorii, încît nici după patru luni de ședere aici, nu-și găsise o cale, o atitudine hotărîtă față de fenomenele care o asaltau. Singura ei armă i se părea a fi credința nestrămutată, aproape instinctivă, în puterea de a domina o realitate tiranică prin vechimea ei și de a o cuceri atacînd-o în punctele cele mai sensibile. Oboseala și inerția unor conștiințe care stăpîniseră pînă atunci lumea din Bistra, trebuiau înpinse pînă la consecințele ultime, adică trebuiau ucise. Cu răbdare și tenacitate, cu acea perseverență drăcească a omului care cucerește pămînturi noi și care știe că fiecare pas înseamnă o victorie. Așa gîndea Natalia în clipele ei cele mai bune și atunci un soi de căldură plăcută cuprindea întreaga ei ființă. De obicei asta se întîmpla în ceasurile de seară, după o zi agitată, atunci cînd aștepta să audă pașii lui Miron, pe cerdac, să-l vadă intrînd în casă, obosit, ud, mirosind a pucioasă. Conștiința că el, Miron, se luptă cu aceleași forțe obscure, îi readucea în minte o imagine mai veche care o tulbura încă de pe băncile facultății: ei doi făceau parte dintr-o armată numeroasă, răspîndită pe tot cuprinsul țării, o armată care asalta necontenit zidurile lumii vechi. Dacă ei nu izbuteau să străpungă aceste ziduri, în fiecare zi, în fiecare ceas, înseamnă că degeaba veniseră pe lume. De fapt viziunea aceasta îi aparținea lui Miron, de la el și-o însușise cu mult înainte de a fi început bătălia. Spirit mai rece, în contact mai strîns cu realitatea materială, Natalia socotise cam romantică această concepție, dar fusese nevoită să o adopte, viața însăși o silise la aceasta. Abia la Bistra a înțeles că medicul care se luptă numai cu microbii, cu bolile, rămîne un meseriaș oarecare, sortit să cadă în condiția mizerabilă a unui cîrpaci. Orgoliul o împiedica să-i dea dreptate deplină lui Miron, dar se simțea din ce în ce mai mult aruncată într-o viltoare care depășea marginile profesiunii ei. Acum ar fi dorit ca Miron să readucă în viața lor de fiecare zi acea veche atmosferă de visare, nu pentru a îndepărta asprimile realității, ci pentru a le confrunta cu puterea și cu mijloacele lor. Dar o ciudată schimbare se petrecuse cu bărbatul ei. În ultima vreme vorbea puțin, nu pomenea aproape de loc despre ceea ce se întîmplă la mină, ajunsese la insensibilitatea aparentă caracteristică neamului său de mineri. Toate mișcările lui, privirea, zîmbetul rar și abia schițat pe fața care se întunecase puțin, mărturiseau aceeași dragoste adîncă și netulburată, dar tăcerile și nepăsarea față de munca și necazurile ei, o derutau și o întristau. Atitudinea lui părea să spună mereu: descurcă-te cum poți, apără-te, bate-te, ești un om tînăr, știi la ce trebuie să te aștepți. O singură dată i-a vorbit ceva mai deschis:

— Cu doctorul Teleman fii atentă. Mulți nu-și dau seama ce se petrece și au început să vorbească urît pe seama ta...

Natalia n-a socotit necesar să se apere, dar un fior dureros îi străbătu inima și o preveni asupra chinurilor de mai tîrziu. Lipsită cu totul de ipocrizie, neavînd încredere nici în acele mărunte minciuni convenționale, ea spuse doar atît:

— Teleman este un om obosit, aproape un mort...

— Sper că nu-ți propui să-l învii, șopti Miron c-un soi de răutate și adăugă: sînt aici lucruri mai însemnate de făcut.

Da, Natalia știa că la Bistra sînt multe de făcut, dar deocamdată nu-l putea arunca pe Teleman la periferia preocupărilor, chiar și pentru motivul că el ar fi putut s-o apere într-o măsură de cei care voiau distrugerea ei. Teleman avea încă autoritate, era stimat tocmai pentru blîndețea, pornită poate și din oboseală, pe care o arăta în relațiile lui cu oamenii. O intimida puțin stăruința lui în ultima vreme, dar era încredințată că el este prizonierul unei stări trecătoare și-și va da seama la vreme. Spiritul Nataliei era acum mai temător față de doctorul Vițișpan, față de Pischirelu și chiar față de Flore, sanitarul, iscoada vicleană a dușmanilor ei. În ultima vreme aflase că și preotul catolic îndemna lumea să se ferească de asistența ei, să-l caute pe Vițișpan, care este un medic cu experiență și nu poate greși. Astfel ajunsese să se vadă înconjurată de pericole și amenințată să cedeze într-o luptă inegală.

În seara de 4 mai 1948, Miron îi trimise vorbă prin inginerul Levay că rămîne noaptea la mină și că va ataca într-un loc greu din galeria Barbara. O neliniște mare puse stăpînire pe sufletul Nataliei și o clipă se gîndi chiar să pornească spre Izvorul Roșu, să fie lîngă el, să nu-l părăsească oriunde s-ar duce. Dar știa că lui Miron nu-i plac asemenea manifestări și apoi, a doua zi dimineața, soseau la Bistra **Teleman și doctorul Pischirelu.** Ea acorda acestor vizite de inspecție o mare atenție și totdeauna aștepta de la ele adevărate minuni: medicamente, o masă de operație, cîteva paturi pentru staționar, un felcer și poate... înlăturarea lui Vițișpan.

Totuși nădejdea aceasta n-o liniștea și ea rămase pradă unor temeri nebuloase, dar cu atît mai chinuitoare. Pîrîul care curgea sub zidurile casei, se umflase mult, geamătul lui stins și egal era acum un fel de vuiet și apele tulburi loveau cu violență temeliile de grezie. Dar seara era blîndă, cerul limpede deasupra munților, mireasma crudă și rece a livezilor din Bistra se amesteca în cea jilavă și sălbatică ce venea dinspre pădurile de brazi. Aerul tare, întunericul dens, brutalitatea sănătoasă cu care natura se manifesta în aceste locuri, continuau s-o tulbure pe Natalia, om născut și crescut în cîmpia Dunării, unde toate fenomenele vieții sînt disimulate și șoptite. Îi era frig. Închise fereastra și zgomotul apei se ascunse deodată, parc-ar fi intrat sub casă. Fulgerător, gîndul îi fugi spre Miron. Ce face el acum? Poate a intrat la Barbara, cu Marian, cu Pelion, cu Pamfil, cu prietenii și frații lui, împotriva voinței bătrînului Nichifor, cu dușmănia și invidia multora, cu entuziasmul și voința lui de piatră. Va izbuti oare Miron? Și dacă nu izbutește ce se întîmplă? Dar dacă...

Natalia își trecu mîna peste frunte, refuzînd ideea unei nenorociri. Barbara... Barbara...

Cuvîntul avea în el ceva dușmănos și înspăimîntător. Se văzu în oglinda cu ape tulburi, în lumina puțină a lămpii, își trecu mîinile prin părul căzut pe umeri în neorînduiala. Vai, ce neîngrijită sînt... Am uitat că sînt femeie... Cum poate să-mi spuie Teleman...? Zîmbetul se topi repede pe fața ei mică, de culoarea alunelor sălbatice și pe sticla aburită rămaseră parcă numai ochii de un negru aprins, adînc și nedesluși. Se așeză la masă și scrise părinților ei cea dintîi scrisoare mai amănunțită, în care scăpă ceva din zbuciumul încă nemărturisit. După cîteva însemnări, obișnuite în orice corespondență, Natalia scrise, adresîndu-se, în intenție, mai mult tatălui ei:

„Cînd am fost ultima oară acasă, eram foarte încrezătoare și mîndră de puterile mele. Porneam la un drum lung și nu știam cîte hățișuri are. Îmi aduc aminte că dumneata, tată, mi-ai spus abia în gară, la despărțire, după ce două zile ai tăcut și nu mi-ai dat nici un sfat: „ai grijă, fată, noi ne-am luminat, dar nu sîntem încă la capăt. Eu de cincizeci de ani mă bat, dar știu că trebuie să-mi adun puterile să trag acuma mai vîrtos ca niciodată. Ai să întîmpini greutăți mari și primejdii, dar să nu te temi și să nu te încovoi". Vai, tată, cît de bine înțeleg acum ce-ai vrut să spui, înțeleg mai bine și viața dumitale și traiul nostru de pînă acum. Dacă voi ați ști cît de greu îmi vine cîteodată, ați zbura să mă ajutați. Cîtă vreme am fost la facultate simțeam mereu o putere mare care mă ajută să văd și să merg înainte. Aici sînt înconjurată de prea mulți oameni răi, ba parcă nici nu-s oameni, niște stafii, niște fantome. Și e cu atît mai greu să-i înfrunți, cu cît ființa lor e ca un fum care te învăluie, nu-l poți alunga, nici cînd lucrezi, nici cînd mănînci, nici cînd dormi. Am găsit aici un doctor bătrîn, mai degrabă un hoț bătrîn, un șarlatan care a jefuit și a ucis mulți oameni. Am intrat aproape cu forța în dispensar, el se socotea stăpîn pe veci și nu bănuia atîta curaj la mine. Acum stă la pîndă, uneltește împotriva mea, așteaptă să mă lovească. Cei care ar trebui să-l înlăture, arată o îngăduință care pe mine mă revoltă și mă dezgustă. Îmi dau seama că există un soi de cîrdășie a celor care nu vor să priceapă că s-a schimbat ceva în lumea asta, nu le vine a crede că li s-a luat dreptul de a-i jefui și de a-i batjocori pe țăranii din aceste sate prăpădite. Sînt gata să mă ucidă și pe mine pentru că nu iau bani, pentru că le-am spus bolnavilor că la dispensar nu se plătește, că nu se va mai plăti niciodată. Am spus că vreau să fac la Bistra un spital, dar cei care ar putea să mă ajute mă privesc ca pe o nebună. Unora le-a mai rămas o fărîmă de suflet, dar sînt atît de obosiți și măcinați că par niște morți care se mișcă degeaba pe pămînt. Și de aceștia mă tem pentru că nu mă lasă să gîndesc și să acționez pe măsura ființei mele..."

★

Dimineața veni surprinzător de limpede, lucru neobișnuit primăvara la munte. Pîrîul curgea mai liniștit, dar încă tulbure. Dintre pădurile negre, vîrful Ineului izbucnea spre cer și-și scălda clonțul pietros în pulberea de aur a răsăritului. Clopotele bisericii băteau cu un soi de veselie și toată firea părea jucăușă în dimineața asta. Îndată după ora șase, Natalia se îmbrăcă în grabă și fugi la poștă să vorbească la telefon cu mina.

Miron ieșise pe la orele patru din galerie, dar îl aștepta pe inginerul șef să hotărască asupra atacului viitor. Era bine dispus și vorbăreț, stare obișnuită cînd izbuteau inițiativele lui.

— Dacă te grăbești, mă găsești încă aici, vină la dispensar, vorbi Natalia, cuprinsă subit de o mare liniște. Vreau să-mi spui ce-ai găsit la Barbara.

— Da, vin îndată... sînt mort de foame... uite, Marian te salută, și Pelion.. știi că și tata a fost cu noi în galerie, bătrînul începe să înțeleagă...

— Spune-le tuturor că mi-e dor de ei și-am să vin să-i văd, le mulțumesc... Pe tine te iubesc și te aștept, vino repede.

De la poștă Natalia se duse direct la dispensar, deși era prea dimineață. Flore, sanitarul, mătura scările fluierînd. Cînd o văzu își puse de îndată masca lui de supunenie prefăcută și rînji, arătîndu-și dinții mari de viplă. După ce se învîrti puțin în jurul Nataliei bocănind cu țintele în podeaua murdară, vorbi cu un aer misterios:

— Doctorul nostru nu se lasă... aseară a fost la primărie și a scris nu știu ce la mașină, pînă spre miezul nopții... zice că vrea să vă arate ce poate un bătrîn care a făcut două războaie... cred că-i dă hîrtiile domnului doctor Teleman sau ăluilalt...

Încremenită în picioare lîngă masa ei, Natalia zise cu mînie stăpînită:

— Ți-am mai spus, Flore, că nu mă privește ce face doctorul Vițișpan. Pune seringile la fiert, pregătește fiole și vată, azi recoltez sînge la Valea Mare. Polgar să se ducă la gară, să nu uite să ia două pături.

Flore se retrase fără supărare, ca o slugă veche și credincioasă. Pe la șapte jumătate căruța lui Polgar îi aduse pe cei doi șefi de la județeană. Natalia le ieși în întîmpinare și îl văzu cu mirare și pe doctorul Vițișpan coborînd din căruță, pesemne așteptase la gară. Teleman se îndreptă surizător către Natalia, îi sărută mîna, ținînd-o prea mult pe buzele lui, făcu o mișcare ca și cum ar fi vrut s-o îmbrățișeze și spuse în șoaptă:

— Eram nerăbdător să te văd.

Doctorul Pischirelu întinse și el Nataliei o mînă leneșă, dar rămase mut, cu nepăsarea scîrbită care-i întuneca totdeauna fața. Flore se ațînea și el pe aproape, adus de spate, cu obrazul lungit într-o expresie de mare devoțiune. Vițișpan îi porunci să aducă ceai, slănină și rom de la circiumă și sanitarul alergă numaidecît fluturîndu-și ițarii de cînepă.

Intrară cu toții în sala de consultații și vreme de cîteva minute nu vorbi nimeni. Într-un tîrziu, Teleman întrebă, punînd mîna pe umărul Nataliei:

— Ei, ce-i nou pe la voi?

— Din păcate nu mă pot lăuda cu noutăți, zise Natalia cu glasul puțin tremurat. Înregistrez mereu bolnavi, iau sînge, îi întorc pe o parte și pe alta, dar cu atît ne alegem și eu și ei.

Iar se făcu tăcere. Teleman își scoase ochelarii și-i șterse îndelung cu o batistă albă. Ochii lui, puțin încercănați, aveau o lumină curată și tinerească, în contrast cu părul cărunt, poate și cu obrazul cam obosit. Natalia văzu iute toate acestea, pentru că nu-și putea învinge nevoia de a-l studia pe acest om, de a-l cunoaște mai bine decît pe ceilalți. La Pischirelu evita să se uite, simțea că o urăște, pentru că venirea ei la Bistra i-a stricat și lui socotelile. Se știa îndeobște că Vițișpan împarte cu Pischirelu cîștigurile. Acum Natalia se aștepta la replica brutală a lui Pischirelu și într-adevăr acesta zise:

— Voi știți tineri credeți că putem face peste noapte spitale, că batem din palme și gata, vin și aparatele și medicamentele... veniți la țară cu o mentalitate absurdă și periculoasă. Vreți să-i obișnuiți pe bolnavi cu ideea că noi, medicii, sîntem un fel de slugi, că ei nu ne datorează nimic, că totul li se cuvine, pentru că sînt bolnavi.

— Mie nu-mi e rușine să mă consider sluga lor, spuse Natalia, fără să-l privească.

— Asta e treaba dumitale, mormăi doctorul, dar nu căuta să ne impui nouă asemenea concepție.

Natalia înghiți în sec, se uită cu un soi de disperare la Teleman care privea nepăsător pe fereastră. Vițișpan se prefăcea a căuta ceva în registrul de consultații, dar se vedea că e foarte atent. Între Flore, purtînd în mîini oala cu ceai, cești, o pîine neagră și o sticluță cu rom.

Natalia izbucni, hotărîtă să limpezească raporturile ei cu Pischirelu, dar neavînd siguranță că procedează bine:

— Eu am cerut doar să mi se asigure condiții normale de lucru, și voi continua să cer. Minerii de la Izvorul Roșu au nevoie de un dispensar, pădurarii de la Valea Mare, cel puțin de un felcer și medicamente. Îmi trebuie un mijloc de transport și cîteva ajutoare... și să înceteze campania care se duce împotriva mea.

Cu un curaj nebănuit îi măsura pe cei trei doctori ajunși acum dușmanii ei pe față. Teleman se întoarse de la fereastră și vorbi cu o blîndețe care Nataliei i se păru suspectă:

— Colega noastră are întrucîtva dreptate. Noi sîntem niște umili servitori ai societății și, așa cum se întîmplă cu servitorii, nu trebuie să ne așteptăm la o răsplată dreapman aproape bucuros. De altfel nu vom sta mult, plecăm cu trenul de patru.

Se înghesuiră amîndoi pe scaunul din spate al căruței. Polgar își fluieră căluțul și apucară pe drumul către Valea Mare. Teleman era în extaz. Se răsucea cînd într-o parte, cînd în alta, privea cerul, și pădurile, și dealurile de un verde crud. Natalia era îngîndurată, ținea bărbia în piept și vîntul îi scutura părul care-i ieșea din căciuliță de lînă.

— Dumneata vezi cît e de frumos? întrebă Teleman în șoaptă, dar nu așteptă răspuns și continuă: e adevărat, lumina e prea violentă și culorile astea aduc a litografie nemțească, dar e amețitor, aș vrea să te bucuri.

Mîngîie mîna Nataliei, dar se retrase repede, oftînd. Ea îl privi cu un fel de uimire copilărească, puțin prefăcută, pentru că știa, bănuia de mult ce se întîmplă cu doctorul Teleman. I se părea curios că stăruința lui n-o jignește, nu-i dă nici un fel de teamă. Nu-i părea nici nelalocul ei, deși în asemenea împrejurări îi cerceta părul brumat al tîmplelor, obrazul obosit, mîinile cu acea înfățișare pergamentoasă a vîrstei care înclină spre bătrînețe. Vorbi într-un tîrziu:

— Frumusețea asta m-ar interesa mai mult și mi-ar face bine dacă aș fi mai liniștită, tă. Eu cred că se va rezolva și problema dispensarului, și a personalului, și a medicamentelor. În ce privește... campania de care te plîngi, exagerezi. Noi toți te stimăm.

Se apropie de Natalia, îi luă mîna, strînse degetele ei subțiri și adăugă privind-o în ochi:

— Te vom apăra de unele inamiciții care te tulburâ. Problema e în studiu și-i vom găsi o rezolvare curînd... Liniștește-te, ia un ceai.. domnilor, poftiți... stimabile, dar ai adus cam puțin zahăr.

— Mă duc fuga să mai aduc, zise Flore holbînd ochii. Chiar că-i puțin, ptiu, ce prost sînt!

— Lasă acuma, dă-i te rog și căruțașului un păhărel de rom, spune-i că plecăm numaidecît.

Un timp nu se auziră decît buzele sorbind ceaiul. Și de astă dată, doctorul Pischirelu izbutise, probabil, în chip deliberat, să înghețe atmosfera și s-o facă neprielnică unor hotărîri folositoare. Pentru Natalia era limpede că acest Pischirelu se află sub influența lui Vițișpan, iscoada și complicele lui. Teleman părea oarecum degajat, dar nu avea un punct de vedere hotărît. De luni de zile el promitea că Vițișpan va fi mutat, că se va pune capăt conflictului, că va fi trimis la Bistra personal auxiliar și medicamente, că toate se vor mișca din inerția veche. Dar nu se întîmpla nimic și Natalia trăia din nou în dimineața asta sentimentul istovitor că se află în fața unor fantome.

— Nicăieri nu-mi pare ceaiul mai bun ca la dumneata, zise Teleman învăluind-o pe Natalia cu privirea lui blîndă. Sînt în stare să merg pînă în vîrful munților, e o zi minunată, nu-i așa? Gata, domnilor... dumneata rămîi pentru consultații...

— Rămîn, ce să fac? zise Vițișpan plecînd ochii cu o sfială neobișnuită la el.

Ieșiră cu toții în curtea mică din fața dispensarului. Fire puține de iarbă își făceau loc prin pietrișul presărat acolo cine știe cînd.

— Aici am să pun flori, zise Natalia mai mult pentru sine. Am să răsădesc și cîțiva brazi. Ce tristă e clădirea asta, și cenușie ca o cazarmă. Peste un an n-o s-o mai recunoașteți, de fapt aici va fi un spital.

Se uită la Teleman și zîmbi cu un fel de tristețe.

— Să sperăm, șopti acesta. Că va fi frumos, nu mă îndoiesc, unde te ivești dumneata totul se face mai frumos. Vreau să contribui și eu cu ceva, avem la Năsăud un grădinar, am să-ți trimit, și un zidar, să lumineze puțin cocioaba asta.

Pischirelu urmărea discuția cu mutra lui împietrită și posacă. Se duse spre căruță, se urcă lîngă Polgar, în față, și-și trase pătura pe genunchi. Natalia întîrzia voit, nădăjduind că Miron va sosi curînd și chiar îi spuse lui Teleman:

— Vroiam să mă văd cu soțul meu, trebuie să apară dintr-o clipă în alta.

— Așteptăm, bineînțeles, spuse doctorul cu bunăvoință. Mi-ar face plăcere să-l întîlnesc. Aud adesea vorbindu-se despre el ca despre un om cu o mare voință, chinuit de ambiția teribilă de a-i face fericiți pe mineri în această vale. Frumos, îl invidiez.

Ușoara ironie pe care Teleman o punea în vorbele lui nu-i scăpă Nataliei, simți un nod dureros în gît, îi venea să plîngă sau să țipe, dar nu spuse decît atît:

— Ceea ce face Miron nu e o ambiție, ci rostul lui pe lume, el nu visează și nu așteaptă ajutor iluzoriu, el acționează... dar acolo sînt altfel de oameni. Să mergem, nu-l mai aștept.

— Cum dorești, făcu Teledacă aș putea lucra, dacă oamenii ar înțelege ce vreau eu.

— Care oameni? întrebă Teleman încurajat.

— Toți, și în primul rînd dumneavoastră, cei care aveți această datorie. Săptămîna trecută o zi întreagă am cerut o mașină să-l trimit la Năsăud pe omul acela care și-a rupt piciorul. L-am trimis noaptea într-o căruță și a murit pe drum. Asta e revoltător, se poate spune că cineva dintre noi l-a asasinat.

Teleman nu se lăsă impresionat, dar se văzu că e mai degrabă nervos, cînd răspunse:

— Dacă am plăti pentru toți cei care se sting sub mîinile și sub ochii noștri, dacă am răspunde pentru toate neputințele noastre, vai, s-ar cuveni să fim spînzurați.

— Ne bucurăm de prea multă clemență, sau funcțiile noastre, protejate de stat, ne fac invulnerabili. Sîntem lași.

— Poate ai dreptate, vorbi doctorul, dar lașitatea asta are cauze mai adînci. Aș fi preferat să mă bucur de ziua asta frumoasă și să nu-mi aduci aminte iară de condiția mea mizerabilă, dar iată pot să-ți spun, cu toții sîntem bolnavi, de război, de atîtea crime, de minciunile politice care ne-au otrăvit și ne-au plecat spinarea. În ce să mai credem, în numele cui și pentru ce să fim buni și cinstiți?

Doctorul Pischirelu stătea întors pe jumătate, voind să audă ce se vorbește, dar drumul era rău și zgomotul căruței astupa glasul celor din spate. Polgar își îndemna mereu calul, înjura cînd pe ungurește, cînd pe romînește, scuipa în lături și părea foarte plictisit. Natalia înțelegea încă o dată că omul de lîngă ea, șeful sanitar al județului, bărbatul acesta în care tinerețea nu se stinsese, al cărui suflet palpita încă la frumusețile crude ale vieții, este totuși un înfirm, devreme ce tot ce se întîmplase în țară nu-l zguduise și nu-i deschisese ochii, sau el nu avea curaj să se lase cuprins de vîltoare. Clipa aceasta i se păru nepotrivită să încerce o nouă dispută cu șeful ei, mai cu seamă în prezența bănuitoare și agresivă a lui Pischirelu și șopti:

— Da, poate e mai bine să privim munții și soarele, să uităm că mai sînt și oameni pe lumea asta.

— Ești crudă, vorbi Teleman cu glasul obosit dintr-odată. Pentru mine există un singur om acum: tu.

Mărturisirea era neașteptată și uluitoare, dar Natalia se sili să rămînă treză. Își aduse aminte vorbele lui Miron: „sînt alte lucruri mai de seamă decît să-l învii pe Teleman!" Oare însănătoșirea și renașterea unui om să fie un lucru neînsemnat? Dar se mai poate face ceva cu Teleman? Voi fi eu destul de tare ca să stăpînesc procesul acesta?

Se iviră cele dintîi case din Valea Mare. Acum, sub lumina cerului tînăr, sărăcia și mizeria acestei așezări se arăta cu violență. Copii palizi se jucau pe marginea șanțurilor și mamele lor, ca niște sperietori îmbrobodite, urmăreau cu ochi stinși căruța cu cei trei doctori. Undeva, la o distanță nedefinită, în păduri, răsunau lovituri de topor și brazii se prăbușeau cu un filfîit uriaș. Piei de oaie, nedubite, stăteau agățate de stîlpii cerdacurilor și jos, în albia rîului, cîteva femei băteau cu maiul de lemn ițari și cămăși de cînepă vînătă. Era în toate o încremenire și o liniște de vechime preistorică.

Grupul de medici se instalase la cîrciumă, singurul local „public" în acest cătun. Se bătu toba, chemînd oamenii la „doftor" dar pînă la amiază Natalia nu izbuti să ia sînge decît de la nouă femei și vreo patru copii. Ceilalți, care se aflau pe acasă, aflînd despre ce este vorba, se ascunseră prin șuri și prin pădurea care creștea chiar din ogrăzi. Teleman și Pischirelu, conduși de un băiat, urcară pe jos pînă la cantonul silvic, unde se afla tabăra muncitorilor forestieri. Natalia află abia la întoarcerea lor că ei îndeplineau de fapt un ordin al ministerului, în care li se cerea să cerceteze locurile de muncă și să asigure asistența sanitară a oamenilor.

Cei doi doctori arătau foarte obosiți, se mînjiseră de noroi pînă sub genunchi, erau tăcuți și îngîndurați. În cîrciumă era frig, mirosea a rachiu și a fum vechi, pătruns de mult în toate lucrurile. Pischirelu ceru cîrciumarului să-i ducă în casa lui și acesta, un țăran uscat cu privire vicleană, deschide ușa spre o odaie care duhnea a brînză. Dar era cald și se simțea o bunăstare suspectă pentru aceste locuri.

Natalia cunoștea de mult tabăra muncitorilor și zise cu un fel de bucurie răutăcioasă:

— Cum v-a plăcut excursia? Eu am izbutit să recoltez puțin sînge, sînge adevărat, cu nimic deosebit de al celorlalți oameni, privit cu ochiul liber, dar îl vom pune sub microscop și atunci... va fi cu totul altceva.

Pischirelu parcă nu auzi. Se încălzea cu spatele lipit de soba care ocupa jumătate din cameră. Teleman însă se uită la Natalia cu o privire înghețată, parcă impresionat de judecata ei tragică. Spuse într-un tîrziu:

— Dacă-i vom depista pe toți lueticii, tot ar fi un început bun, deși va fi greu să-i aducem la tratament. Cu lupii te-ai înțelege mai ușor. Sus, la tabără, ar trebui un punct sanitar, cel puțin.

Pischirelu se mișcă pe picioare și mormăi:

— Deocamdată va veni dumneaei aici, de trei ori pe săptămînă.

— Asta e greu, înseamnă s-o ucidem, zise Teleman, ridicîndu-se de pe lavița îngustă. Sînt 14 sate, și mina, îți dai seama.

— Atunci mai așteptăm, raportăm că medicul de circumscripție e plăpînd, așteptăm să vie unul mai voinic.

— Vom cere încă un post, vorbi Teleman cu o nuanță aspră și poruncitoare.

Natalia era în dreptul ferestrei și lumina mare de afară îi contura silueta înaltă și subțire. Ochii îi străluceau, dar cei doi medici nu vedeau că ochii aceștia stau gata să fulgere. Natalia păși spre mijlocul camerei și zise abia stăpînindu-și răsuflarea:

— Să mi se dea doi felceri și o căruță la dispoziția mea, luați-l pe Vițișpan de aici și răspund eu. Oamenii vor veni la dispensar, vă asigur... pentru mineri este nevoie de un medic, dacă nu-l veți trimite, vă veți trezi cu ei la Năsăud, poate vor merge și mai departe...

— Să încerce... zise Pischirelu răgușit de mînie.

— Mi se pare că nu i-ați mai văzut de mult, vorbi Natalia cu un zîmbet rău. S-au schimbat puțin, în orice caz, nu mai sînt dispuși să se roage de Vițișpan, și de nimeni, oricît ar fi de sus pus.

Pischirelu căscă puțin gura, se uită la Teleman, apucă marginea mesei, strîngînd-o tare cu degetele și strigă:

— Ascultă, cucoană, dacă ai venit aici să instigi populația, să știi că vei pleca legată...

Ieși trîntind ușa. Cu o liniște nefirească, Teleman se așeză iarăși pe laviță, dar se ridică numaidecît, luînd mîna Nataliei și-i vorbi ca un copil:

— S-ar spune că se ciocnesc două caractere puternice, dar omul acesta este o brută. A te coborî pînă la el, înseamnă a capitula. Ai răbdare, dă-mi voie să reflectez. Ajută-mă.

Natalia își retrase mîna și-l privi cu mirare:

— Eu să vă ajut?

— Da, am nevoie de tine... de tine, înțelegi? Iartă-mă că te tutuiesc... sînt gata să bat drumurile acestea, să vin lîngă tine, să-mi arăți tu ce trebuie să fac.

Natalia se trăsese spre ușă, puțin palidă, dar cu aceeași strălucire rece în ochi. Era limpede că nu se teme, că nici măcar nu e surprinsă, că pentru ea totul se așează într-o ordine intuită de mult, dar nu putu vorbi și Teleman se apropie, continuînd cu mare emoție:

— Te iubesc, Natalia, nu înțelegi? Te așteptam, știam că vei veni, știam, știam...

O cuprinse cu îndrăzneală, frîngîndu-i brațele subțiri, o sărută pe gît, își înfundă gura în părul răvășit. Abia acum, cu o putere aproape negîndită, Natalia îl lovi cu pumnii în piept, reușind să se desclești și șopti:

— Ce este asta... ce faci... e îngrozitor...

Teleman se lăsă în genunchi și-i cuprinse picioarele, imobilizînd-o. În clipa asta doctorul Pischirelu deschise ușa, holbă ochii cu adevărată spaimă și se retrase bîiguind:

— Pardon... pardon...

Teleman se ridică de la pămînt, rămase cîteva clipe înlemnit în mijlocul camerei, apoi își netezi părul și-și aranjă cravata. Natalia întrebă cu o liniște deplină:

— De ce-ai făcut asta?

— Plecăm, șopti Teleman. Voi îndura singur consecințele... acum să plecăm.

Pischirelu aștepta în căruță. Îi vorbi lui Teleman cu seninătate, ca și cum nu știa nimic și nu văzuse nimic:

— E tîrziu, șefule, să nu pierdem trenul, diseară avem ședință cu Bursuc.

Pînă la Bistra nu rosti nimeni nici o vorbă. Doar Polgar își îndemna calul cu strigăte guturale și neînțelese. Soarele scăpăta după muntele Tișa, văzduhul se răcorea, ape nevăzute se scurgeau spre albia tulbure a Someșului, toate intrau sub puterea naturii bătrîne și aspre, străină de zbuciumul oamenilor.

★

Natalia se minuna de liniștea care coborîse asupra ei. Era sigură că Vițișpan fusese informat de Pischirelu și știa că, în cîteva ceasuri numai, șoapta va trece din casă în casă, va bate la porți, se va sui în turnul bisericii și de acolo, cu clopotele, va zbura deasupra tîrgului. Un neînțeles amestec de judecăți, aducea în ființa ei curajul pe care oamenii îl au în fața marilor primejdii. N-o încerca nici măcar teama că Miron ar putea înțelege totul greșit. Dar știa, peste toate acestea, că e aproape ceasul cînd va urca scările de piatră veche ale județenei de partid, la Năsăud. Acolo trebuia să se știe tot, poate încă de pe acum se știe tot și este înțeles așa cum trebuie.

Pînă seara văzu cîțiva bolnavi, urcă dealul la o casă izolată unde o femeie se pregătea să nască, hotărî ca gospodarul să vie după miezul nopții s-o ia de-acasă cu un felinar. Se duse la farmacie și cumpără ce trebuia. I se părea că niciodată nu îndeplinise asemenea treburi cu mai multă liniște și trăia cu intensitate sentimentul că viața e un lucru grav, că răul și binele își joacă fața în lumină și nu se pot amesteca.

După căderea nopții, acasă, în timp ce-l aștepta pe Miron, o cercetă iară imaginea tatălui ei. Fața lui rotundă și obosită, spinarea adusă, lădița neagră cu care pleca la drum, ceasul lui mare de ceferist, mîinile uriașe și fierbinți, toate acestea mărturiseau acea tenacitate nebiruită care îi tăinuse treizeci de ani pe locomotivă, treizeci de ani în așteptarea izbînzii comuniștilor. Natalia își aduse aminte că unii copii o întrebau la școală:

— E adevărat că tatăl tău e comunist?

Pe atunci cuvîntul era nebulos, înconjurat de un soi de spaimă. Acum e rotund și obișnuit și înseamnă putere, înțelepciune, siguranță. El poate să definească ceea ce s-a ales mai bun din zbuciumul necontenit al omenirii. Teleman... Teleman... oh, ce departe e omul acesta și ce lung drum are de străbătut pînă la ea...

Miron intră în casă, învăluit în mirosul subpămîntean de sulfuri și ape zăcute, devenit aproape părtaș cu ființa lui. Obrazul tras îi era rumenit de răcoarea nopții. O îmbrățișă cu acea mișcare obișnuită, cuminte și reținută, ferind-o de hainele lui murdare și ude. Se retrase și spuse în șoaptă:

— Este, Natalia. L-am găsit... plec la București chiar mîine, cu Marian, cu Pelion, acum îi vom convinge... Știi tu ce este în sat? Se joacă și se cîntă ca la nuntă. Vai, ce foame mi-e, fata mea, vină-ncoa, vină să te pup.

Natalia tremura de emoție. Se bucura, dar nodul acela de durere i se urca iar în gît. Ea nu se putea lăuda, ea nu făcuse nimic, ba chiar...

— Ei, ce-ați făcut la Valea Mare?, întrebă Miron începînd să se dezbrace.

— M-am bătut cu strigoii, spuse silindu-se să zîmbească.

— Da.... făcu Miron gînditor. Liviu Albu de la județeană a întrebat de tine. Știe ce necazuri ai, va veni curînd să stea de vorbă, să vadă bine ce se întîmplă aici. Te roagă să-l ierți că nu și-a făcut timp pînă acum. Ce este, de ce te uiți așa?

Acum, în fața bărbatului ei, Natalia avea un vag sentiment de vinovăție. O clipă se gîndi să-i spună lui Miron totul, dar se întrebă îndată ce legătură aveau întîmplările de azi cu ființa ei, cu sufletul ei. În lumina lămpii fața ei cu carne puțină, de o tăietură mongolă, ochii aprinși, buzele bogate, alcătuiau o frumusețe crudă încă, neîmplinită. Întinse mîinile, veni spre Miron și șopti:

— Mă gîndeam la Liviu Albu... și la tata, nu știu de ce îi asociez mereu, și asta îmi dă putere.

Miron o luă cu mare ușurință în brațe și o așeză pe pat, își lipi fruntea de fruntea ei și îngăimă:

— Puica mea, puica mea...

Apele pîrîului vuiau la temelia casei, tinere și nestăvilite.

Pagina elevilor

Elevul ne scrie

În ultima vreme numeroși elevi și profesori scriu redacției noastre arătînd părerile lor despre „pagina elevilor", venind cu sugestii și propuneri interesante.

Dintre scrisorile sosite la redacție, publicăm pe cele semnate de Elvira Cioroianu, clasa a X-a, școala medie nr. 3-Craiova și Marin Neacșu, clasa a XI-a serală, școala medie nr. 22 „Gh. Lazăr" :

«„Luceafărul" este o publicație care ajută foarte mult, atît pe profesori în activitatea didactică cît și pe elevi în completarea cunoștințelor primite în orele de clasă.

Aștept de fiecare dată cu mult interes apariția acestei reviste și adesea îmi lămuresc unele probleme școlare citind „Pagina elevilor".

Ceea ce doresc foarte mult e ca revista să rezerve în cîteva numere cîte o pagină în care să publice dicționarul de rime pe bază populară ale lui Eminescu și cugetările lui asupra limbii.

Folosesc această cale pentru a-mi exprima marea mea dorință ca în librăriile țării să apară o carte care să oglindească viața și opera marelui nostru poet Eminescu, redată amănunțit într-o formă asemănătoare cu cea din cartea „Un om între oameni" de Camil Petrescu. Această apariție cred că ar fi cel mai nobil omagiu adus geniului poeziei românești».

ELVIRA CIOROIANU
clasa a X-a Școala medie nr. 3-Craiova

«Aș vrea să adresez un salut fierbinte de mulțumire și recunoștință tovarășilor din redacție, care, neprecupețind nici un efort, se străduiesc să alcătuiască această „Pagină a elevilor".

Această pagină s-a născut ca urmare firească a cerințelor cititorilor. De un ajutor prețios au fost consfătuirile ce s-au desfășurat în primăvara trecută, între membrii redacției și elevii școlilor din regiunile Craiova și Ploești. Materialele publicate pînă acum în „Pagina elevilor" ne-au fost de un real folos în pregătirea temeinică a lucrărilor de limbă și literatură română, precum și în îmbogățirea cunoștințelor despre literatură.

Odată oferită nouă, această pagină va trebui, de acum înainte, prin sugestiile noastre, să căutăm să o folosim la maximum.

Iată ce aș propune în urma discuțiilor purtate cu colegii mei de clasă și cu alți colegi din școală :

— În primul rînd am dori ca în redactarea materialului pentru pagina noastră să se țină seama cu deosebire de programa analitică și numai de programa analitică. Am dori ca materialul dv. să fie în pas cu tratarea scriitorului respectiv în școlile noastre.

— De asemenea rugăm pe tovarășii autori, ca în tratarea problemelor, pe viitor, să țină seama și de lipsurile manualului școlar și acolo unde-i tratată superficial o temă, dînșii să o adîncească așa cum se cuvine.

— În afara biobibliografiilor, am mai insista să ni se prezinte încă o temă, pe care manualul o tratează fugitiv, și anume : „Influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie asupra literaturii noastre".

— O altă temă care ne-ar interesa cu deosebire pentru examenul de maturitate ar fi : „Începuturile realismului socialist în literatura noastră".

— Rubrica „Știați că..." o găsim interesantă, binevenită și de aceea rugăm să fie continuată.

Scrisoarea mea, adresată redacției o las deschisă și pentru alți colegi».

MARIN NEACȘU
clasa a XI-a serală
Școala medie nr. 22

AMINTIRI LITERARE

Acad. Victor Eftimiu

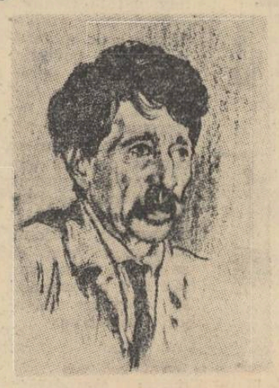

AL. VLAHUȚĂ, văzut de Jean Al. Steriadi

Am început să public foarte tînăr fiind și am avut norocul, astfel, să cunosc și să fiu cunoscut de marii scriitori ai vremii, contemporani și, unii din ei, prieteni ai lui Eminescu : Ion Slavici, Alexandru Macedonski, I. L. Caragiale, Alexandru Vlahuță...

Slavici și Caragiale lucraseră cu Eminescu la ziarul Timpul. *Caragiale, expansiv și familiar din fire, Slavici mai închis, mai puțin comunicativ. De altfel, mai toți scriitorii ardeleni erau ceva mai rezervați, mai tăciturni. Slavici, Coșbuc, Șt. O. Iosif, Ion Agîrbiceanu, Liviu Rebreanu nu vorbeau mult. Mai mult ascultau. În schimb, I. L. Caragiale era un torent : acolo unde se afla el, nu mai scotea nimeni un cuvînt, atîta vervă risipea, atîtea lucruri inteligente spunea... Eminescu era o fire melancolică, un timid, un suflet ales, meditativ.*

La ziarul Timpul, *Eminescu lucra mult. Caragiale, care avea spaimă de hîrtia albă și de tocul cu care urma să scrie, i-a spus, nu o dată :* — Trebuie să fac un articolaș, în chestia cutare. Fă-l tu, Mihalache, că te pricepi mai bine !

Și bietul Eminescu se executa...

★

Alexandru Vlahuță vorbea cu evlavie despre Eminescu. Admirator și discipol de frunte al autorului Luceafărului, i-a purtat toată viața un sentiment de afecție și de respect.

Îmi povestea odată Vlahuță cum s-a dus împreună cu Eminescu să asculte pe Vasile Alecsandri citindu-și ultima piesă : Ovidiu. *Salonul era plin.*

— „Noi ședeam la un colț, stîoși — spunea Vlahuță — Eminescu era emoționat, se simțea onorat să se afle în prezența marelui poet național... Vasile Alecsandri, bătrîn, strălucea în culmea gloriei.

Acel rege-al poeziei veșnic tînăr și ferice, era ascultat cu veneratie... Ni se părea o figură aproape legendară... parcă datînd de secole : participase la revoluția din 1848, se număra printre realizatorii Unirii, la 1859 ; cîntase războiul Independenței... Cine nu cunoaște Hora Unirii, Peneș Curcanul, Sergentul ?"

Toate aceste mari evenimente, poetul, luptătorul politic, diplomatul și omul, care, înainte de alegerea lui Al. I. Cuza ca domn al țărilor române, fusese propus la domnie, Vasile Alecsandri le-a trăit și le-a imortalizat în versuri.

Prea tînăr și prea fericit nu era ilustrul poet ! Un cancer care l-a răpus scurtă vreme după lectura lui Ovidiu, îi rodea ficatul. Melancolia bătrînețel, a amurgului, se adăoga cruntei sale boale. Tinerii poeți, însă, Eminescu și Vlahuță, îl vedeau pe culmile Olimpului...

★

Pe Alexandru Vlahuță, care m-a onorat cu o mărturie de „dragoste frățească" scrisă pe o cartea a sa, îl vedeam des, în ajunul primului război mondial. Locuia la un etaj al „Palatului funcționarilor publici", la capul podului, cum se spunea, pe vremuri, pieței care încheie Calea Victoriei, la șosea, și unde acuma e o zonă de verdeață. Locuința poetului era plină de tablourile marelui său prieten Nicolae Grigorescu. Domnea acolo o atmosferă caldă, luminoasă, amicală, înviorată de surîsul bunei soții a lui Vlahuță și de peisagiile vibrante ale „meșterului Nicu". Nu o dată am fost poftit și eu la mesele pe care poetul le oferea confraților săi și la care veneau, printre alții, George Coșbuc, Barbu Delavrancea, Dobrogeanu-Gherea, Șt. O. Iosif, Octavian Goga.

Pe bunul prieten al lui Vlahuță, I. L. Caragiale, nu l-am întîlnit acolo : era departe de țară, la Berlin...

Alexandru Vlahuță era un om mărunt, cu părul și mustața stufoase, încă negre. Fire blîndă, de mosneag înțelept, era iubit de toți cei care îl cunoșteau. În 1907 mi-aduc aminte cum, trimis de Ilarie Chendi, i-am cerut autorizația să-i reproducem în Viața literară *și artistică poezia devenită celebră,* Minciuna *stă cu regele la masă, scrisă cu prilejul răscoalelor și publicată în* Viața românească *de la Iași. Aveam optsprezece ani, scriam cîte 3—4 articole pe zi la ziarul* Prezentul, *poezii, nuvele și cronici rimate la revista condusă de Gh. Coșbuc, Ion Gorun și Ilarie Chendi,* Viața literară și artistică. *În această foaie săptămînală am semnat E. Victor o lungă poezie satirică la adresa claselor exploatatoare, tot cu prilejul marelui eveniment — răscoalele țărănești.*

Răscoala din 1907 a pregătit-o, a condus-o, a realizat-o el însuși, singur el, norodul. Mocnea, fierbea de mult în adîncuri și — acuma răzbătea, în lumina conacelor aprinse, după atîta amar de vreme, vreme de răbdare și de zadarnice așteptări...

Spre cinstea lor, scriitorii de atunci și de mai tîrziu au fost de partea poporului răzvrătit. I. L. Caragiale a trimis din străinătate vestita lui broșură „1907"... Alexandru Vlahuță, Panait Cerna și-au legat și ei numele de acea epocală dată. Versurile și proza lor ce se citesc și azi cu aceeași emoție cu care le-am citit cu toți, odinioară, vor rămîne pagini de glorie pentru cei ce le-au scris.

BIOBIBLIOGRAFIE

Ion Călugăru

S-a născut la 4 februarie 1902, în tîrgușorul nordmoldovean Dorohoi, într-o familie săracă de muncitori. A copilărit în mahalaua „piezișă" și murdară a sărăcanilor, pentru care ulița celor înstăriți era un tărîm de vis.

Într-o schiță, embrion al viitorului său roman autobiografic Copilăria unui netrebnic, **I. Călugăru mărturisește :** „M-am pomenit și am viețuit toată copilăria în aceeași mahala piezișă, în aceeași căsuță, care purta înfiptă în perete o placă de piatră cu ulița și numărul". **Iar mai departe :** „Amintirea mea păstrează încă vedenia unui tîrg în care vremea nu se mai schimbă : totdeauna toamnă" (Casa șoarecilor, **ed. S. Pană, p. 44). Oamenii care trăiau în aceste mizere ulițe ale tîrgurilor moldovene, duceau o viață grea :** „Lume necăjită, întunecată de la o barieră la cealaltă a tîrgului. Nu-i arde nimănui de zburdălnicie, de fudulie. Fiecare cap de familie cîștigă doar cîteva săptămîni pe an. Cîștigul este însă atît de mic, că abia ajunge să amăgească foamea copiilor, iar pe a celor vîrstnici nici măcar pe atîta". **(Ibid. p. 86,** „Profesorul").

Această lume va popula operele viitorului scriitor. Ea va fi privită cu compasiune dar și cu ironie pentru muta ei resemnare.

Pentru că micul fecior de sărăcan se arăta foarte înzestrat și cu o deosebită sete de carte, cei din preajma lui rup suma necesară pentru întreținerea lui la gimnaziu. „Căpcăunul de cărți". **Buimaș al Țiprei, nume sub care autorul apare în romanul autobiografic** Copilăria unui netrebnic, **citește și studiază cu pasiune literatură, așternînd totodată primele pagini, după cum ne mărturisește poetul S. Pană, coleg cevă mai vîrstnic.[1]) Împreună cu acesta, în toamna anului 1919, vine la București unde se înscrie la liceul „Matei Basarab". Din această perioadă datează primul său contact cu mișcarea muncitorească. Ion Călugăru frecventînd „Clubul socialist". Totodată urma și cursurile unei universități populare unde țineau prelegeri B. Lăzăreanu și Gala Galaction.**

Debutul în publicistică datează din 1920. Verva deosebită, ironia și spiritul caustic îmbrăcate în mantia străvezie a umorului, trăsături specifice scrisului său, se manifestă încă de pe acum. Debutul său literar nu e străin de experiențele cu caracter așazis inovator al decadentismului.

I. Călugăru nu rămîne însă mult timp sub înrîurirea acestor curente și regăsindu-și filonul, puternic realist, alimentat de o experiență de viață amară, îmbrățișează metoda realistă.

„Caii lui Cibicioc" **și** „Copilăria unui netrebnic **(1936), deschizînd seria unui ciclu de romane, marchează orientarea realist-critică netă a tînărului scriitor. Versiunea inițială a romanului autobiografic** Copilăria unui netrebnic **a apărut între anii 1922—1923 în foiletoanele** Adevărului literar și artistic. **Apropiindu-se tot mai mult de mișcarea muncitorească, I. Călugăru a devenit membru al Partidului Comunist încă din ilegalitate.**

Ecou al glorioaselor lupte ale ceferiștilor de la Grivița, nuvela sa De la cinci pînă la cinci **a pătruns dincolo de zidurile închisorilor și a însuflețit pe muncitori.[2]). Ea constituie o nouă treaptă în evoluția ideologică și scriitoricească a autorului : trecerea de la revolta pasivă la atitudinea activă, militantă.**

Al doilea roman al unui ciclu pe care-l deschide Copilăria unui netrebnic **este** Trustul, **apărut în 1937, care lărgește simțitor sfera aspectelor realității îmbrățișate de autor.**

Menționăm scenariile dramatice : Ion și Salomeia, Clovnul care gîndește, **avînd ca erou pe Ch. Chaplin, prețuit în chip deosebit de Călugăru, și** Năpasta Varvarei, **care ocupă un loc aparte în opera scriitorului.**

Călugăru a fost un publicist valoros, o prezență activă în presă. Cronicele sale, care așteaptă să fie adunate de prin

revistele vremii, apăreau sub titluri de rubrică ca acestea : Din caietul unui scriitor, Alfabetul originalității **sau simplu** Note.

În perioada tulbure a anilor din preajma celui de-al doilea război mondial, I. Călugăru a fost o conștiință înaintată, antifascist convins și combatant neobosit împotriva războiului.

După evenimentul de răscruce de la 23 August 1944, I. Călugăru s-a încadrat firesc avangărzii proletariatului, aducînd cuvîntul Partidului în rîndul maselor, prin activitatea sa în redacția Scînteii.

Piatră de hotar pentru creația sa, dar și pentru noua literatură realist-socialistă o constituie romanul industrial, rod al unei bogate documentări pe teren și a unor intense căutări, Oțel și pîine. **Dacă în** Lumina primăverii **(1948) se află doar ecouri ale Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și acțiunile de organizare a unor grupări comuniste, în** Oțel și pîine, **clasa muncitoare și transformările revoluționare din țara noastră după 23 August 1944 ocupă locul central.**

Greu bolnav în ultimii ani de viață, ținuit la pat, nu renunță la munca ce-i era dragă și prin intermediul prietenilor e la curent cu totul. Muncește în pofida bolii la finisarea, unor proiecte literare.

Moartea, care a survenit la 22 mai 1956, l-a răpit de timpuriu, nelăsîndu-i răgaz să termine o serie de lucrări.

Au rămas în manuscris al patrulea roman al ciclului început în 1936 : „Cei ce n-au jucat Jijia", **ultimul proiectat din serie fiind** Greva generală **în centrul căreia stau evenimentele anului 1920.**

Cei care l-au cunoscut și au stat în preajmă-i în diferite epoci, i-au păstrat o amintire caldă. Ion Călugăru fiind un om excepțional, discret și nobil, prietenos, un neprețuit tovarăș. A fost un „prob slujitor al literaturii" (S. Pană) de o mare conștiinciozitate, lucrîndu-și îndelung manuscrisele într-o muncă artistică demnă de cele mai nobile pilde ale înaintașilor.

Arta sa, căreia i se găsesc puncte de contact cu a marelui artist francez Ch. Chaplin, e bazată pe un umor amar, comicul fiind menit să reliefeze o tragedie umană care nu poate lăsa indiferent pe artist, fiind totodată puternic demascatoare.

Bibliografie

De la cinci pînă la cinci, **nuvele, 1936.**

Copilăria unui netrebnic, **1936.**

Trustul, **1937.**

Lumina primăverii, **roman, 1948, ed. II-a, 1955.**

Oțel și pîine, **1950 ; ed. II-a, 1952 ; ed. III-a revăzută 1954.**

Casa șoarecilor, Schițe fără humor și nuvele, **ed. îngrijită de Sașa Pană, București, ESPLA, 1958.**

Din jurnalul scriitorului — 1944, Luceafărul, **15 mai 1959, p. 11.**

Despre Ion Călugăru și opera sa :

D. Micu : Un scriitor de neuitat, **Scînteia, 3.VIII. 1956.**

Sașa Pană : Ion Călugăru, Tînărul scriitor, **nr. 12, 1956.**

N. Moraru : In memoriam, Gazeta literară, **31 mai 1956.**

Eugen Luca : Note despre arta lui Ion Călugăru. Contemporanul, **1 iunie 1956.**

Eugen Luca : Recenzie la volumul Casa șoarecilor, Viața românească, **1958, nr. 7.**

Ion Vitner : Universul tragic, Gazeta literară **22 mai 1958.**

Ov. S. Crohmălniceanu : Cronică la Oțel și pîine, Contemporanul **august 1950, nr. 201 202.**

Const. Ciopraga : Cronică la Oțel și pîine, Iașul nou, **nr. 7—8, 1951.**

Mircea Mancaș : Recenzie la Lumina primăverii, **ed. II-a,** Viața românească, **1956, nr. 9.**

Ov. S. Crohmălniceanu : Introducere la Fragmente din Jurnalul lui Ion Călugăru, Luceafărul, **1959, 15 mai.**

S. Damian : Cronică la Copilăria unui netrebnic, Gazeta literară, **1954.**

Clement Mîrza

[1]) S. Pană „I. Călugăru" în Tînărul scriitor, nr. 12/1956.

[2]) Vezi mărturia lui N. Moraru „In memoriam" din Gazeta literară, 31 mai 1956.

Gînduri despre școală și profesori

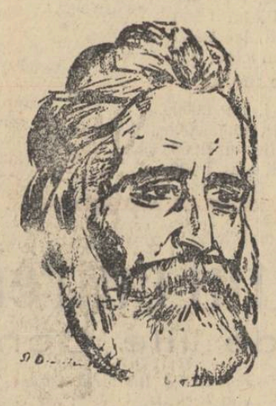

G. IBRĂILEANU, văzut de Șt. Dumitrescu

Amintirea raporturilor dintre profesor și elevi este neînchipuit de lungă și de lucidă. După mai bine de o jumătate de veac, aș putea face un studiu extraordinar de exact și de amănunțit asupra felului de predare și comportare a fiecăruia dintre profesorii pe care i-am avut.

Vreau anume să exclud încă și astăzi cu un tremur de indignare în toată ființa mea, pe doi din profesorii mei de tristă memorie : unul a cărui cea mai mare satisfacție era să bată elevii, o bătaie la rece, cu îndîrjire, cu dușmănie și altul care de la înălțimea de-o șchioapă a platformei catedrei pe care sta, avea o sadică satisfacție să ne umilească. Amîndoi au murit de mult, dar eu tot nu i-am iertat. Petele acestea negre au fost, cum vedeți, doar două, de-a lungul unui învățămînt complet.

În schimb mi se luminează și astăzi fața cînd îmi evoc chipurile, vorbele, gesturile, zîmbetul, omenia și dragostea celorlalți profesori care numără cîteva zeci.

La Liceul internat din Iași unde mi-am făcut cei opt ani de liceu, am avut norocul să am un grup de profesori extraordinari printre care vreo cîțiva scriitori. Acolo au fost profesori G. Ibrăileanu, Calistrat Hogaș, Mihai Carp, Vasile Bogrea, Axinte Frunză, Ion Paul, Petre Bogdan și alții.

Unele din aceste nume au intrat în dicționarul personalităților deosebite ale țării noastre. Alții, nu. Dar și aceștia din urmă au fost la fel de inspirați în misiunea lor de dascăli, chiar dacă dintr-o cauză sau alta, începînd a scrie s-au lăsat pe drum. Mihai Carp, Ion Paul, Axinte Frunză au scris nuvele, pe atunci remarcate de toată critica, — în „Viața Românească" de la Iași. Petre Bogdan, un mare om de știință, a făcut parte din primul grup al „Vieții Românești", cel care a constituit-o, în 1906. Vasile Bogrea era un profesor erudit, care a publicat în multe reviste, dar care a murit foarte tînăr.

Aș mai fi voit să-l amintesc pe Teodor Neculai, profesorul de științe naturale, într-adevăr neîntrecut pedagog, și pe G. Ionescu, profesorul de franceză, un om de o cultură rar întîlnită. Aceștia doi nu erau scriitori, deși nu aș putea jura că Ionescu nu scria în secret, pentru sine, măcar niște aforisme sau considerațiuni filozofice, gen Anatole France, cu care avea afinități intelectuale.

Dar toți aceștia, scriitori sau nu, aveau acel dar sufletesc al oamenilor superiori de a se pune, fără teamă și fără afectare, ci cu totul firesc, la nivelul nostru, de a ne trata la egal, sau chiar prietenește. Prin aceasta nu-și pierdeau galoanele de profesori, ci din contra, le dobîndeau, ca și cum le-am fi atribuit noi, printr-un plebiscit și în unanimitate.

A ! Cum le așteptam orele. Ce desfătare erau lecțiile lor, dialogurile lor cu noi, atmosfera aceea de sinceritate deplină, de curățenie sufletească, de comuniune caldă, prietenească ! Ora lor de clasă mi se pare și azi ca o oră în care am fi citit în colectiv o carte frumoasă, nouă, interesantă, asupra căreia, fiecare, profesor și elev, ne spuneam net părerea.

Prestigiul lor mare sta în valoarea, în calitățile lor spirituale, nu în teamă, nici în ierarhia unor raporturi artificiale în care ne simțeam diminuați fără motiv.

Se vede că acei scriitori, care și în literatură reprezentau o autoritate și o valoare, aveau în structura lor sufletească darul de a înțelege pe alții, de a-i apropia, de a-i stimula să se dezvolte în libertate, fără sfială, fără constrîngeri. La ei, notele nu aveau sens. Unii, — cum era G. Ibrăileanu, uita să le și pună. Pentru ei, fiecare dintre noi nu putea fi pus la măsură, pe patul lui Procust, cel cu zece dimensiuni, căci fiecare era un om în devenire, cu însușirile și defectele lui, cu perspectivele lui de dezvoltare, cu toată acea complexitate care totalizează noțiunea de om.

Nu știai o dată o lecție ? ! Dar mai întîi, spaima propriei tale rușini în fața acelui profesor pe care-l adorai, te lăsa cu lecția neînvățată ? Dar chiar dacă cine știe ce întîmplare te făcea să treci peste asta, nu era nici o catastrofă. Profesorul aprecia în tine omul, nu papagalul. El trecea la alte întrebări pentru ca să-și dea seama cu cine are de-a face, pentru a te situa în univers, pentru a vedea ce și cît ți-ai însușit din cultura generală, ceea ce pentru el era hotărîtor.

Nici cele mai aride materii nu ne erau lipsite de farmec. Desigur, că o cunoaștere a limbii latine dă satisfacții de nebănuit. Dar ce greu este pentru un profesor să ți le facă simțite ! Cît de greu este ca, trecînd peste greutățile gramaticii, să simți scandarea versului latin, să simți frumusețea largă a odelor lui Horațiu !

Axinte Frunză a izbutit să ne facă să le simțim, să devenim pasionați ai clasicilor latini, să-i citim cu delectare, cu adevărată emoție artistică.

Din cînd în cînd, în raport cu textele de tradus, Axinte Frunză dedica o oră pentru a ne povesti viața la Roma în epoca respectivă. Nici unul dintre elevii lui nu a uitat acele minunate ore, în care Frunză crea adevărate pagini minunate de literatură. Păstrăm în minte plimbarea lui lentă printre bănci, cu mîinile la spate, glasul lui domol, rar, plin de expresii vii și evocatoare. Frunză era un maistru al cuvîntului, un fermecător. Aș putea spune că, prin el am *văzut viața* la Roma : plebeii, soldățimea... parcă aș putea s-o pun într-un tablou și acum.

Azi mă gîndesc ce bine ar fi fost dacă protocolul didactic ne-ar fi îngăduit să-i mulțumim atunci pentru toate acele frumuseți. Atunci nu am putut-o face. O fac acum în numele tuturor elevilor lui, măcar că, acolo unde este, nici cuvîntul nostru nu mai poate ajunge.

Port amintirea acelor profesori ca amintirea unor frați mai mari, care au fost buni cu noi, care ne-au învățat cu plăcere și artă, fiindcă ne-au iubit.

Taina marii pedagogii este iubirea de elevi și prestigiul intelectual, autentic.

Demostene Botez

ȘTIAȚI CĂ...

• *Cezar Bolliac și-a încercat pana mai întîi în articolul de gazetă, la vîrsta de 23 de ani. Astfel, în primul număr al revistei* Curiosul, *pe care a editat-o în 1836, publică articolul* O conversație învățătoare a lui Diderot. *Versuri publică pentru prima dată la vîrsta de 26 de ani, în ziarul* Pămînteanul *din 18 iulie 1839, în care îi apare poezia* O patimă.

• *Alecu Russo și-a făcut intrarea în publicistică la vîrsta de 27 de ani, cînd tipărește articolul polemic* Critica criticii *în* Albina românească *din 14 februarie 1846.*

• *Nicolae Filimon, autorul romanului* Ciocoii vechi și noi, *a debutat în publicistică la vîrsta de 38 de ani, cu o cronică muzicală intitulată* Teatrul italian — Paralelism între fosta direcțiune și cele de astăzi, *apărută în ziarul* Naționalul *din 5 decembrie 1857. Prima sa scriere literară în proză, intitulată* O cantatriță de uliță, *a fost publicată un an mai tîrziu, tot în ziarul* Naționalul, *în numărul din 9 noiembrie 1858.*

• *Debutul literar al lui Vasile Alecsandri este strîns legat de prietenia sa cu Mihail Kogălniceanu. Întorcîndu-se dintr-o călătorie făcută în Italia, în 1839, Alecsandri scrie nuvela* Buchetiera din Florența, *la îndemnul lui Kogălniceanu, publicînd-o în revista acestuia* Dacia literară *din 1840, la vîrsta de 19 ani. Iar primele sale poezii în limba română* — Hora, Cîntecul ostașilor călăreți *și* Cîntec haiducesc, *apar în* Calendarul pentru poporul românesc pe anul 1843, *editat de M. Kogălniceanu.*

• *În vara anului 1850, mergînd la Paris pentru completarea studiilor, Alexandru Odobescu întîlnește acolo grupul exilaților pașoptiști, printre care Bălcescu, Alecsandri, Balliac, Russo, precum și un număr de tineri studioși cu idei progresiste. Cînd acești tineri editează revista* Junimea română, *în mai 1851, Odobescu publică cel dintîi articol al său, intitulat* Muncitorul român, *edificator pentru ideile înaintate care-l însuflețeau atunci. În anul debutului, viitorul autor al lui* Pseudokynegheticos *avea vîrsta de 17 ani.*

• *Prima poezie tipărită a lui M. Eminescu este oda* La mormîntul lui Aron Pumnul, *apărută în broșura colectivă* Lăcrămioarele învățăceilor, *în 1866, cînd poetul avea vîrsta de 16 ani. În același an, în 1866, Eminescu debutează la revista* Familia, *din 25 februarie, cu poezia* De-aș avea...

• *La vîrsta de 21 ani, în 1873, I. L. Caragiale începe să colaboreze la revista* Ghimpele, *semnînd* Car. *și* Palicar. *Cu numele său întreg semnează prima dată în* Revista contimporană *din 1 octombrie 1874, în care publică poezia intitulată* Versuri.

• *După unele informații, se pare că Barbu Ștefănescu Delavrancea și-ar fi tipărit primele sale poezii în 1876, la vîrsta de 18 ani, într-o broșură intitulată* Cîmpenești — Amintiri de la Poiana Lungă, *broșură care nu s-a păstrat însă în nici o bibliotecă. Un an mai tîrziu, la vîrsta de 19 ani, Delavrancea debutează în ziarul* România liberă *din 9 iunie 1877, în perioada războiului pentru independență, cu* Stanțe dedicate ofițerilor români, *semnînd Barbu.*

• *În revista* Lyra română *din 22 februarie 1880, Al. Vlahuță a debutat cu poezia* Domnișoara G..., *fiind atunci în vîrstă de aproape 22 de ani.*

• *La vîrsta de 18 ani, G. Coșbuc și-a publicat cea dintîi poezie,* Filozofii și pluguarii, *în revista* Tribuna *din 5—8 decembrie 1884, sub pseudonimul C. Boșcu.*

• *D. Th. Neculuță, primul nostru poet muncitor, și-a publicat cea dintîi poezie, intitulată* Îndrăgostită, *în revista* Icoana vremii *din 10 octombrie 1894, la vîrsta de 35 de ani.*

• *Călistrat Hogaș a debutat ca poet la vîrsta de 27 de ani, în gazeta* Corespondența provincială *din Piatra Neamț, în numărul 5 din 1874, în care publică poezia* Legenda lăcrămioarei.

• *G. Ibrăileanu a debutat cu bucata* Amintiri *în revista* Școala nouă *din iulie 1889, la vîrsta de 18 ani.*

• *În perioada debutului literar, Dimitrie Anghel era atras de ideile mișcării socialiste și de aceea s-a îndreptat mai întîi către revistele cu o astfel de orientare. În* Contemporanul *din octombrie-noiembrie 1890, îi apar primele două poezii,* Plînset de grieri *și* Zîna codrilor de brad, *poetul fiind atunci în vîrstă de 18 ani.*

• *Șt. O. Iosif a debutat cu versuri la publicația craioveană* Revista școalei, *în numărul din mai 1892, în care a tipărit poezia* Izvorul. *În momentul debutului, poetul avea 17 ani.*

• *În revista lui G. Coșbuc* Foaie interesantă, *din 24 august, 1897, Panait Cerna, în vîrstă de 16 ani, a tipărit poezia* Trecut, *prelucrată după Lenau.*

• *Fiind ofițer și neavînd permisiunea să desfășoare o activitate literară extra-militară, Emil Gîrleanu a debutat sub pseudonimul Emilgar, la vîrsta de 22 ani, în revista ieșeană* Arhiva *din iulie-august 1890, în care publică poezia* Iubitei.

• *Octavian Goga a început să scrie versuri pe la vîrsta de 12 ani, prin 1893. La începutul anului 1898 își trimite însă versurile, spre publicare, la* Revista ilustrată *a lui I. Pop Reteganul, primind următorul răspuns la „telefonul redacțiunii", în numărul din martie-aprilie :* „Ai talent, tinere amic, cultivează-l cu diligență". *Și, ca urmare, în numărul imediat următor al* Revistei ilustrate, *din mai 1898, i se tipărește, pentru prima dată, poezia* Nu-i fericire pe pămînt, *semnată Octavian.*

• *Știut este faptul că primele încercări literare ale lui Liviu Rebreanu au fost scrise în limba germană și maghiară. Cea dintîi scriere a sa în limba română, pe care o tipărește, este schița* Codrea, *apărută în revista sibiană* Luceafărul *din 1 noiembrie 1908, cînd scriitorul era în vîrstă de 23 de ani.*

• *Cea dintîi scriere publicată a lui Mihail Sadoveanu este schița* Domnișoara M... din Fălticeni, *apărută în revista umoristică* Dracu *din 20 aprilie 1897, pe cînd scriitorul era de 17 ani.*

• *Tudor Arghezi și-a început activitatea publicistică la vîrsta de 16 ani, cînd publică, pentru prima dată, în revista* Liga ortodoxă *a lui Macedonski, în numărul din 30 iulie 1896, poezia intitulată* Tatălui meu. *Primul său volum de versuri, intitulat* Cuvinte potrivite *și l-a tipărit însă mult mai tîrziu, în 1927, cînd era în vîrstă de 47 de ani.*

Teodor Vîrgolici

Momentul cel mai prielnic

Vitalitatea unei literaturi poate fi apreciată, printre altele, după numărul și vigoarea talentelor noi, a generației tinere. Din acest punct de vedere — și nu numai din acesta — literatura noastră nouă își dovedește din plin buna sa orientare. Niciodată nu s-au afirmat, într-un răstimp destul de scurt, atîtea talente noi, atîția tineri. Și cînd zicem afirmat, nu ne gîndim la cîteva debuturi timide, la niște oameni care încearcă abia să se realizeze în domeniul scrisului, ci la cei care și-au cucerit de-acum un loc bine definit în literatură prin lucrările pe care le-au publicat, prin unele succese pe care le-au obținut. E de semnalat, în legătură cu asta, marea diversitate de profiluri, mai ales în domeniul prozei. De asemeni trebuie semnalat și subliniat faptul că toate succesele care s-au obținut se datoresc abordării unor teme de actualitate. Aproape toți tinerii, dacă nu chiar toți, scriu numai despre realitățile noastre noi, socialiste. Aproape toți tinerii, dacă nu chiar toți, au publicat pînă acum foarte multe reportaje, schițe și nuvele (romanul, mai ales romanul pe teme de cea mai stringentă actualitate, a fost abordat cu mai puțină îndrăzneală). S-a creat astfel, datorită publicării unui mare număr de lucrări scurte, datorită succeselor obținute de întregul front literar, în cadrul căruia tinerii activează și se dezvoltă, un moment deosebit de prielnic unui nou avînt în creația literară, luată în ansamblu. În raport cu acest moment, în raport cu sarcinile pe care cel de-al III-lea Congres al Partidului le-a pus în fața întregii noastre literaturi, trebuiesc abordate și problemele generației tinere, stadiul în care se află tinerii scriitori, cum se pregătesc ei să treacă pragul maturității artistice, ce literatură vor să scrie, ce fel de scriitori vor fi mîine, cînd vor trebui să ducă pe umeri sarcinile întregii literaturi și să se îngrijească, la rîndu-le, de generațiile care le vor urma.

O situație specială a tineretului scriitoricesc n-a existat și nu există dat fiind că toți tinerii activează și se dezvoltă, așa cum s-a mai arătat, în cadrul mai larg al frontului nostru literar, care are ca principal scop promovarea și realizarea unei literaturi noi, realist-socialiste, partinice. Probleme și sarcini specifice însă, care se pun cu deosebită ascuțime în fața tinerilor, au existat și există, întrucît tinerii sînt obligați de vîrstă și de stadiul în care se află să rezolve probleme pe care scriitorii cu mai multă experiență le-au rezolvat mai demult. Tocmai de aceea am vrea să discutăm cîteva din tendințele care s-au manifestat în creația tinerilor, ce carențe au existat sau mai există în atitudinea pe care o au unii dintre noi față de prea mult discutata problemă a inovațiilor artistice, dar mai ales față de viață, față de sarcinile care ne revin. Există în acest sens foarte multe lucruri pozitive fără de care nici nu s-ar fi putut obține succesele pe care le-am menționat și care sînt reale, de necontestat. În același timp însă au existat și mai există încă destule slăbiciuni, atitudini greșite față de inovații, căutări și teoretizări sterile, gratuite. Se cuvine, deci, să insistăm puțin asupra acestor slăbiciuni, întrucît unele dintre ele, mai ales cele care se repetă, pot stînjeni procesul de maturizare în fața căruia se află noua generație de scriitori. Una dintre aceste slăbiciuni — și care se manifestă destul de des — este cochetăria cu vîrsta, complacerea care se face simțită la unii dintre noi în a nu ne lua răspunderi mari, grele, care să dovedească pasiune, tinerețe, dragoste de muncă. E ciudat, dar de întîmplat cam așa se întîmplă: unii tovarăși au pretenții de scriitori, sînt pușpi pe pledoarii și pe revendicări, dar cînd e vorba de răspunderi și de realizări concrete dau numaidecît vina pe tinerețe, pe vîrstă. De asemenea se face simțită la unii dintre noi o profesionalizare artificială, care duce de cele mai multe ori la îndepărtarea de viață, atît afectivă cît și practică. În mod normal un scriitor trebuie să se documenteze mereu, să participe cu toată făptura sa la munca pe care oamenii muncii din țara noastră o duc pentru desăvîrșirea construcției socialiste. Teoretic, toată lumea e de acord cu această afirmație, dar practic se mai întîmplă să privească realitatea strict „profesional", cu un fel de degajare obiectivă, cercetînd numai lucrurile care-i privesc „direct", culegînd numai datele pe care le socotesc absolut necesare pentru scrierea unui reportaj sau a unei nuvele. Pe de altă parte, unii dintre noi s-au obișnuit — nu se știe de ce, din lipsă de curaj, poate — să-și teoretizeze lipsurile, scăderile care se fac simțite în munca lor, părțile cele mai slabe ale literaturii pe care o scriu. Astfel, tovarășii care nu stăpînesc destul de bine limba literară rezolvă problema prin arborarea unui dispreț suveran față de această unealtă de bază a literaturii. Alții, cărora nu le plac construcțiile epice mai ample sau care nu pot realiza asemenea construcții, vorbesc cu fervoare despre „romanul scurt" — modern și ultramodern — scriind de fapt mici nuvele pe care le lățesc și le lungesc apoi, ca să le transforme în „romane scurte". Se creează astfel probleme artificiale, neglijîndu-se sau trecîndu-se peste problemele reale, pe care însăși viața le pune în fața literaturii și peste care nu se poate trece fără a nu se ajunge, indiferent de justificări și de ocolișuri, la îngustarea viziunii de ansamblu, la o anumită falsificare a realității. Insuficienta cunoaștere a vieții muncitorimii noastre — și acesta nu-i un rău care să nu poată fi remediat — îi determină pe unii tovarăși să atribuie calitățile și ideile clasei muncitoare unor eroi care abia se tîrăsc în coada vieții și care sînt mai apropiați prin tot ce fac, prin comportamentul și „filozofia" lor, de condiția socială a micului burghez. De cele mai multe ori, ce-i drept, aceste completări de viziune, aceste mutații și-aceste „teoretizări" sînt generate de căutările unor tineri scriitori, de încercările pe care le fac unii dintre noi pentru a găsi noi și originale modalități artistice, care — în treacăt fie spus — nu sînt întotdeauna chiar așa de noi. Firesc ar fi ca aceste căutări să nu ducă la autoexplicații, la autoapărări, la false teoretizări, ci la o efervescență și la o animație creatoare de înalt nivel, cu rezultate efective, de mare răsunet. Din păcate însă, încă nu se întîmplă așa, deoarece lupta pentru inovații artistice are adeseori un caracter formal, gratuit. Și în această problemă există o recunoaștere, cel puțin teoretică, a unui adevăr destul de elementar: nu se poate ajunge la inovații artistice decît prin preocuparea de a reliefa cît mai bine conținutul nou care trebuie să stea la baza lucrărilor noastre. În legătură cu asta ar fi instructiv, cred, să ne reamintim de discuția care s-a purtat în anii trecuți în jurul „spiritului modern", de considerațiile care s-au făcut cu acest prilej pe seama „neliniștii omului modern", pe seama nu știu cărei „sincronizări", cu nu știu ce epocă. Spun că e instructiv să ne amintim de această „dispută" deoarece ea n-a fost abandonată complet, chiar dacă nu se mai vorbește despre ea atît de insistent și atît de manifest. Dar de vorbit tot se vorbește, mai pe ocolite, mai timid, mai voalat. În timpul „disputei" pomenite mai sus, s-a procedat cam la fel, vorbindu-se mereu, cu orice prilej, în ședințe și în articole, despre așazisul „adevăr integral" — n-am înțeles nici astăzi de ce nu i s-a spus „intermediar"! — despre neliniștile și sincronizările amintite, despre binefacerile neorealismului și despre multe alte „binefaceri", amintindu-se doar în treacăt — și formal, de cele mai multe ori — de realitățile noastre noi, de principiile care stau la baza literaturii noastre. Tot atunci, în perioada acestei „dispute", s-a încercat și s-a reușit în bună măsură ca discutarea unor lucrări literare să fie transformată într-un prilej de lansare și de vehiculare a unor „idei" și a unor „teorii" care, de cele mai multe ori, n-aveau o legătură directă cu lucrările discutate, cu problemele sociale și politice care erau dezbătute în aceste lucrări — deci cu problemele lor esențiale, de conținut (pot fi date exemple în acest sens, unele dintre comentariile făcute pe seama operei lui Marin Preda, și-anume cele care se referă la anumite stări sufletești, la un așazis „echilibru psihologic" luat în general, văzut abstract, în afara societății). În prezent, destul de recent de altfel, se încearcă să se facă același lucru cu prilejul discutării creației unui tînăr și foarte talentat prozator — e vorba de Nicolae Velea — vorbindu-se, la modul amintit, general, vag, despre puritate și despre nu știu ce stări de regăsire și de beatitudine, despre bucurie și despre „decantările" pe care Nicolae Velea le face pe seama și în cadrul bucuriei, pomenindu-se și de data aceasta doar în treacăt și formal de realitățile noastre noi. Se încearcă din nou să se militeze pentru un umanism vag și călduț, nedefinit, (un tînăr poet spunea într-o discuție că ceea ce l-a impresionat pe el la Nicolae Velea „a fost marele său umanism!" — a lui lui Velea adică) pentru preamărirea prea micilor căutări și stări sufletești ale micului burghez, fiindcă, în ultimă instanță, numai micul-burghez ar putea să-și închipuie că munca și lupta ar duce la o eventuală uscăciune sau sărăcire sufletească. Evident, în toată treaba aceasta, Nicolae Velea nu are nici o vină, în afară de „vina" de a fi scris cîteva lucrări deosebit de interesante. L-aș îndemna, chiar de aceea, fiindcă n-are nici o vină, să nu se lase îndemnat către practicarea unei proze miniaturale, „general-umană" și „general valabilă" și să-și îndrepte atenția — fără a renunța la ceea ce-i este atît de propriu: la înclinația sa pentru cea mai bună și cea mai exactă notație psihologică — spre o proză cu rezonanțe cît mai largi, cît mai legată de actualitate, de lupta care s-a dat și se mai dă încă la noi, pentru ca bucuria să poată înflori în voie și cu adevărat, în cadrul noii noastre orînduiri și nu pe deasupra ei.

Îndemnul acesta din urmă cred de altfel că-i valabil pentru noi toți, pentru toată generația. Nu vom putea deveni scriitori — în adevăratul înțeles al cuvîntului — dacă nu ne vom asuma răspunderi mari și dacă nu ne vom strădui să împlinim aceste răspunderi, să realizăm lucrări de seamă în domeniul creației. E mult mai bine — e mai sigur, mai clar, mai folositor — să mutăm toate disputele în acest domeniu, al creației artistice autentice și de valoare, și să nu ne mai pierdem timpul cu fel de fel de „teoretizări" și „autoexplicații". Însăși tinerețea ne cere să fim la înălțimea sarcinilor care ne revin, ca scriitori și ca oameni, mai ales ca oameni, ca luptători pentru o cauză frumoasă și măreață.

Ion Lăncrănjan

Notă

În articolul „Discuții despre limba literară" de acad. prof. Iorgu Iordan, publicat în numărul nostru trecut au fost omise, dintr-o regretabilă eroare, două paragrafe. După fraza: „Unii dintre participanții la dezbateri (...) indiferent dacă ele sînt sau nu înțelese de publicul căruia se adresează autorii articolelor vizate", se vor citi în continuare următoarele două alineate:

„Dovedind o neînțelegere surprinzătoare pentru actualele nevoi de ordin cultural ale țării, susținătorii cu orice preț ai neologismelor au bagatelizat în așa măsură ostenelile celor ce pretind să se scrie „pe înțeles", încît au evocat figura odioasă a ziaristului reacționar și șovin Timoleon Pisani, care ura cuvintele „străine" cu aceeași patimă cu care le iubesc mulți dintre promotorii de astăzi ai neologismelor.

Seamănă oare stările de lucruri din R. P. Română cu acelea din Rominia veche? Se adresează criticii literari, cronicarii dramatici și publiciștii actuali, crescuți și îndrumați de regimul nostru democrat-popular, unui public identic cu cel din epoca burghezo-moșierească? Cum se explică atunci diferența enormă de tiraj dintre revistele de azi și cele dinaintea războiului? Zecile de mii de exemplare ale „Contemporanului" sau ale „Gazetei literare" sînt citite numai de către oameni cu studii universitare și cu titluri academice înalte? (De altfel, chiar aceștia trebuie adesea să mediteze... mult și bine asupra sensului unora dintre termenii luați direct dintr-un dicționar francez sau „creați" cu mijloace așa-zicînd românești).

După care urmează fraza „Sublinierea necesității de a scrie simplu...".

Tot din pricina unei greșeli tehnice a fost omis titlul articolului, care era: „Purism" sau... „cosmopolitism?" rămînînd numai subtitlul.

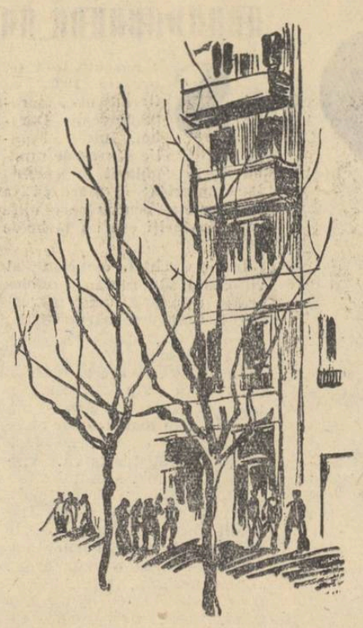

Un constructor al magistralei Nord-Sud

Unde am mai văzut macaralele astea pe șine de tren, cu cîte un braț în stare să ridice o casă? Parcă nu de mult, la șantierele noastre navale. Fluviul marelui bulevard lat de cincizeci de metri curge furtunos și devine surîzător și neted între blocurile solemne de șapte și de douăsprezece etaje. De ce n-ar fi un șantier naval, în anume sens, și Magistrala Nord-Sud, de vreme ce construcțiile ei sînt niște nave care plutesc spre victoria socialismului!

Iată oamenii manevrînd mecanisme moderne: aici nu se mai construiește cu cărămidă; macaralele ridică pereți întregi de beton, montați sus de constructori. Dar unde am mai văzut figura asta masivă, încleștată, grea și totuși senină? Acum o clipă era în fața unui plan cu linii carmine, la o masă dintr-o odaie improvizată. Nu știu cînd s-a urcat sus, pe schela etajului patru, fiindcă acuma coboară; nu-l aud: nu strigă, dar cumpătatul gest sever al omului masiv comunică o observație, sînt convins. Lîngă el, alți oameni. Desprind din fraza lui singurul cuvînt auzit și atunci pricep că cerea tovarășilor de muncă economie de materiale, economie de timp... Unde l-am mai văzut totuși? Printre oamenii mării?

A doua zi am aflat că a fost în tinerețe marangoz, adică dulgher de corăbii la șantierul naval din Brăila. Îi ascultam evocările și îi priveam trupul solid, obrajii ușor îmbujorați (vorbea, la cerere, despre sine!) mîinile de constructor, groase însă agile, nervoase, umerii lați, fața puternică cu buze subțiri și strînse, ochii limpezi, căprui, care par blajini, deși mereu îți vine să cauți la spatele tău să vezi dacă nu se uită la altcineva prin tine. Da, mi-aduc aminte cu cine seamănă: cu Thomas Morus, așa cum l-a văzut Holbein cel tînăr, doar că privirea constructorului nostru nu e pierdută peste orizont ca ochii faimosului utopist, ci se înfige în realitatea imediată. Totuși e o privire complexă: o parte din ea visează și cred că vede ceea ce încă nu e clădit, alta se agită pe dinăuntru, căutînd mereau soluții mai bune pentru activitatea diurnă a șantierului.

E unul din cei mai buni maiștri de pe șantierul magistralei, om cu o lungă experiență de constructor și ține foarte mult la ritm. Nimic nu l-ar împiedica să scurteze timpul de ridicare a clădirii sau să micșoreze cheltuielile construcției. O dată, cînd stația de beton nu putea să intre în ritmul lui, a dus la betoniere muncitori de la blocul lui și și-a făcut beton. Altă dată s-a întîmplat ca panourile de cofraje să se umfle, nefiind bine făcute: nu s-a mulțumit cu ele așa, ci le-a reparat, le-a readaptat, întorcîndu-le placajul pe dos și s-a folosit de ele în condiții normale. Într-o zi muncitorii Marin Gheorghe și Enache Borsan i-au spus:

— Tovarășe Tănase, noi n-am mai vrea să vedem funii pe fațadă la blocul nostru ca pe vremea lui Papură Vodă. Ce să facem?

Funiile păreau firești pînă de curînd, alături de cea mai nouă mecanizare. Indiferent de altitudine, mortarul se ridica cu găleata (la alte construcții am văzut lifturi sau măcar tomberoane urcate cu frînghia pe scripete) și se mai ridică. Dacă șantierul unui bloc are șase funii cu tot atîtea găleți, trebuie să le slujească pînă la 21 de oameni.

Maistrul comunist Gheorghe Tănase înțelesese mai de mult dezavantajul și ieșirea din modă a funiilor cu găleți. Fu de acord să se schimbe mijlocul vechi. Cum? Într-o duminică (duminicile sînt pentru el zile de meditație asupra muncii) a făcut o schiță de jgheab flexibil care să fie adus pe fereastră și utilizînd macaraua, blocul să capete mortar într-o curgere neîntreruptă. Ieșind cu inginerul, acesta i-a arătat în apropierea șantierului niște tuburi pentru turnarea betonului de fundație, comandate, și acum (pentru că betonul se toarnă altminteri), zăcînd nefolosite, pîndite de rugină. „Astea-mi trebuie!" zise meșterul și le adaptă. Funiile la blocul său au dispărut. Din cei 21 de oameni, imobilizați la mortar, au rămas 4, ceilalți muncind la clădire.

Cînd îmi vorbise despre sine, se rezumase la o povestire elementară și sgîrcită în date biografice, și cînd, față de el, ba secretarul de partid, ba un inginer, mi-au descris detaliile inovațiilor lui, meșterul, cu privirea deodată lărgită, a început să zîmbească stînjenit. Mi-a spus timid că se gîndea numai cum să-i facă pe tovarășii lui să lucreze mai ușor și mai bine.

Gheorghe Tănase s-a născut să-i facă patriei clădiri. Asta și face. Face asta și toată familia lui, o familie de constructori. Cu un frate al său lucrează împreună chiar aici, la magistrală; acesta e dulgher. Altul e șeful unui șantier din București și a lucrat la ridicarea fabricii de chibrituri din Brăila. Are și copii: fata și ginerele sînt ingineri, băiatul clădește și el (e „atașamentist").

În 1958 lucrează la trei blocuri de cîte patru etaje la Eforie, pe țărmul mării (vechiul marangoz își va fi amintit multe lucruri și va fi făcut fără îndoială asemuiri între fostul țărm modest și minunea noului litoral născută și din mîinile sale). Restaurantul l-a făcut unul din frații săi.

În anul următor finisează interiorul blocului-turn din Piața Palatului. Și de la începutul lunii mai — pe Magistrală, blocul 5, blocul 4, acum blocul 8...

— N-o să fie zgomot? întreb.

— Nuuu! meșterul rîde și-mi arată plăcile pereților, semănînd din profil, dacă le-ai îndepărta crusta, cu niște napolitane. Nu sînt dulci, dar au altceva. Meșterul îmi arată secretul: — Vezi umpluturа asta? Știi ce e?... E vată minerală care ține căldura și absoarbe zgomotul. Și uite dincoace dușumeaua: pe placa de beton se toarnă un strat de praf de cauciuc de doi centimetri grosime, peste el placajul de 2 cm. din plăci aglomerate și deasupra parchetul, lipit cu o soluție cauciucată specială, care pînă azi nu s-a întrebuințat la noi.

Zăresc groși și lungi șanțuri cu țevi, de-a lungul viitorului bulevard. Îmi închipui că sînt țevi de gaz metan, dar meșterul îmi corectează gîndul lesne surprins:

— Ăsta-i caloriferul subteran. O centrală termică pentru 1060 de apartamente... Hai să vezi și apartamentele!

Meșterul Gh. Tănase are acum răspunderea blocului 8, dar știe tot ce e pe magistrală, se bucură de toate succesele și-l doare fiecare secundă nefolosită cum trebuie, fiecare ban cheltuit în plus din buzunarul țării. Omul acesta în vîrstă de 51 de ani, căruia nu-i poți spune om în vîrstă, e atent și sensibil față de orice amănunt al muncii, față de orice nervură sufletească a oamenilor dați în grija sa. Dacă conducerea șantierului nu-i rezolvă numaidecît ceva, umblă pe la toți sau îi caută pe toți cu telefonul, pînă capătă tot ce îi cere clădirea pe care o înalță. N-a putut, de pildă, să accepte că iarna sus nu se va putea lucra din cauza curentului și a frigului. S-a gîndit într-o duminică la faptul că pereții dinăuntru sînt mai urgenți decît scara interioară și din aplicarea ideii sale (nu vreau să-mi obosesc cititorii transcriind detaliile ei tehnice) s-a cîștigat timp, blocul se ridică consecvent ritmului inițial, iar zidarii au de lucru și iarna în apartamente. Pereții interiori vin și ei acum, după ideea lui, de jos, unde se toarnă în granulit și sînt ridicați cu macaraua...

În fiecare seară, meșterul își adună tovarășii și discută pe scurt numai două lucruri: ce s-a făcut în ziua aceea și ce trebuie să se facă a doua zi ca să se lucreze mai bine, pentru oameni și pentru clădire.

Totdeauna intransigent față de sine, a știut să ceară și altora și să și dea. Își amintește cum lucrase acum doisprezece ani pe șantierul Institutului Pasteur, cînd, în același timp, soției bolnave i se bănuise un cancer (ulterior doi medici sovietici au vindecat-o deplin). Soția la spital, cei doi copii acasă, meșterul însă lucra ca și cum n-ar fi fost nimic altceva în viața lui decît munca. Numai acasă devenea altul și mărturisește că de multe ori îl lua amețeala. Era singurul maistru din tot șantierul și n-a vrut să lipsească de la lucru nici o secundă. Și deduc de sub vălurile modestiei lui că n-a fost numai atît.

— Cînd a ieșit soția din spital, i-am dus în dar niște bani, destul de mulți... Premiul pentru inovație.

Vasăzică inovația se născuse în perioada lui grea, de mare dificultate familială!

Găsindu-l într-una din zile printre muncitorii blocului 8 (cîțiva crescuți chiar de el, ca Enache Borsan din satul Malu Spart, Vasile Văduva, zidarul Gheorghe Niculae și alții) l-am surprins cum se uită la ei și la zidurile turnate. Bănuiam ce îl preocupă. Știuse să scurteze timpul, realizînd cu echipele lui 168 de apartamente în opt luni.

— Nu știu cum să fac să fie prețul de cost al blocului și mai mic.

— Păi nu e mic?

— Ba e, dar se poate și mai... Aș face cu tovarășii mei, cu echipele astea, un bloc de experiență. Sîntem comuniști. Cine să lupte primii pentru economii și calitate, dacă nu noi?

Urîndu-i spor, am plecat de-a lungul șantierului. Cînd am văzut din nou macaralele uriașe ridicînd pînă la etajul al șaptelea pereți întregi de camere, turnați în beton dinainte, m-a cuprins un sentiment sublim. În jur era o densă îngrămădire de clădiri, materiale de construcții, mașini, pereți, șanțuri, țevi. Printre toate, forfotă omenească. Lozinci pe alocuri, roșii, surizînd soarelui. Mi-am adus aminte de Cărăușii de piatră ai lui Rubens, de acum peste trei secole, și de marele haos silvestru din tabloul acelui pictor flamand. Dincoace, la noi, este însă în marea îngrămădire de oameni și de lucruri o rînduială perfectă. De aceea, pe unde sînt deocamdată dealuri de var și argilă, între gropi și noroaie, sub brațele marilor macarale, între blocuri încă nude și înalte, vor trece în curînd troleibuze pe asfalt.

Haosul învechitului cartier a murit adineauri. Magistrala Nord-Sud îi ia domnia. Născută ca tot ce e nou în țară, din inițiativa partidului, această nouă minune a Capitalei crește alimentată de sufletul ferm al constructorilor comuniști, și unul din ei e cel cu care am vorbit mai sus.

Victor Kernbach

PARINȚI ȘI JUCARII

La fereastra largă au bătut az-noapte fulgi mari de zăpadă duși ca niște fluturi adormiți, din geam în geam și din uliță în uliță, peste sat, peste oraș, peste cîmp. Cînd s-au trezit copiii de dimineață, pomii, streșinile, acoperișurile, erau țesute în văluri albe de catifea croite pe tipare nemaivăzute.

Gîndurile părinților și ale copiilor zboară și se întorc amplificate: fetița așteaptă o păpușă mare, un cărucior și o bucătărie în miniatură. Băiatul, un automobil cu baterie electrică, un pistol de tras la țintă și poate că și o sanie... Cine știe? Măicuța vrea să le facă cel mai frumos brad pe care tătuțu l-a și ascuns, cumpărat de cîteva zile, pe undeva prin pod: un adevărat complot la care a participat și unchiul și mătușa și tata-mare!

Copiii au rămas ieri acasă, măicuța pretextînd o vizită la o vecină, iar tătuțu o întîlnire urgentă la un telefon imaginar. Regăsiți într-ascuns în fața magazinului cu jucării, tătuțu intră cu aerul grav al cunoscătorului în materie.

— Vă rog să-mi dați cele mai frumoase și mai trainice jucării.

Trei pereți lungi plini de jucării, plus o vitrină mare și cîteva maldăre de cutii cu etichete colorate.

— Doriți jucării pentru ornament, din sticlă sau pentru jucat cu ele, din tablă, din carton, din plastic? Avem și cîteva sorturi de cauciuc și lemn, ca să nu mai vorbesc de caii, urșii, pisicile și ciinii de bumbac...

Sute de jucării așezate pe virsta copiilor, pe firme și materiale încintă ochii emoționați ai părinților, așteptînd alegerea după gust, împachetarea și expedierea lor prin sacul misterios al cine-știe cărui moș cu barbă și cu un toiag... Măicuța alege păpușa care închide ochii, cu rochița roz.

— Pentru băiat ce aveți?

— Patru tipuri de tractoare, autocamioane mari și mici, cisterne, macarale automate, trenuri pe șine și cîteva tipuri de autoturisme... Un pistol olimpic de tir, un avion de pasageri și altul cu reacție...

— Iau pistolul! Altceva nu mai aveți?

Vînzătorul încruntă sprîncenele și săgetează dintr-o privire rafturile. Tătuțu precizează, oarecum vexat:

— Alte arme nu mai aveți? Cînd eu eram mic aveam tunuri, tancuri, soldați... o armată întreagă. Asta place băieților!

— Noi nu mai avem asemenea jucării, reteză scurt vînzătorul, pe un ton totuși amabil. Noi nu mai vrem să dăm azi băieților mici automobile blindate, mitraliere și avioane de bombardament: credem că jucăriile noastre mecanice, de un tip, aș spune pașnic, se potrivesc foarte bine cu aspirațiile și dorințele copiilor și ale timpurilor în care trăim...

Soții cumpărători se simt cam stînjeniți de precizarea omulețului care le surîde dincolo de tejghea și de ochelari. O fulgerare în amintirea tătuțului: își duce brusc mîna pe cicatricea care-i brăzdează obrazul sub ochi. O fostă rană de război!... Îi vine în minte și revede cu pleoapele închise atacul soldaților lui Hitler în uniforme verzi... Clipa în care a trecut pe lîngă moarte... Tancul care era cît pe-aci să-i strivească sub șenile, căzut cu fața în sînge, străpunsă de o baionetă... Tancul scmăna leit cu cel din lada lui de jucării de altă dată... Păpuși cu puști și baionete, Kinderi cu pistol... Avioanele-machetă Stuka, învîrtite pe un resort care scăpăra și bubuia... Soldați cu crucea neagră încîrligată pe piept care ucideau, mașini de tot felul care nimiceau satele și orașele, aceleași figuri trecute din plumb în cisme și căști adevărate de oțel. Tatăl are o tresărire adîncă pe care vînzătorul, cam de aceeași vîrstă, o subliniază cu finețe:

— Jucăriile acelea la care poate că v-ați gîndit, erau fabricate în Nürenbergul unei anumite politici care îi ațița la război pînă și pe copii... Jucăriile lor nu erau decît miniaturi-machete ale mașinăriilor armatelor de cotropire. Poate că nu-i accidental faptul că cel mai mare proces al criminalilor de război s-a ținut la Nürenberg, orașul jucăriilor care le-au folosit cîndva și copiii noștri.

Tatăl înțelege mai bine decît măicuța, ceva mai tînără, și schimbă vorba:

— Jocuri de construcții aveți?

— Tocmai ne-au sosit cîteva noi: fiul dvs. poate deprinde cu multă ușurință tehnica de construire a unui zid, a unui pod, a unei case... aici aveți și un complex de piese metalice cu șuruburi: se pot construi prin îmbinare zece tipuri de mașini-unelte... dincoace aveți o trusă de traforaj și o cutie cu materiale pentru confecționat un pianor... cartonul acesta reprezintă un joc cu aplicație la electricitate...

Măicuța și tătuțu au ales jucăriile cele mai frumoase și au plecat cu brațele pline.

Acasă, noaptea, pe tăcute și pe întuneric, a sosit și Moș Gerilă, cu traista plină de jucării frumoase:

— Noi știm cine-i Moș Gerilă! au strigat a doua zi copiii.

Părinții amuțiseră. Cine i-o fi trădat? Copiii au răspuns:

— Ne pare rău că nu mai e aici, că l-am fi pupat!

Baruțu T. Arghezi

Concursul nostru

Revista „Luceafărul", împreună cu comisia de îndrumare a cercurilor literare a Uniunii scriitorilor din R.P.R., organizează un concurs literar cu tema: „Munca pentru desăvîrșirea construirii socialismului în patria noastră".

Pot participa la acest concurs membrii cercurilor literare din țară, ca și tinerii care nu sînt încadrați în cercuri. Nu pot participa membrii Uniunii scriitorilor din R.P.R. și membrii Uniunii ziariștilor.

Lucrările, nesemnate, vor purta un motto, transcris și pe un plic închis, în care vor fi notate: vîrsta, școala sau instituția unde lucrează concurentul, adresa exactă. Lucrările, de preferință dactilografiate, vor fi trimise pînă la data de 15 ianuarie 1961 pe adresa revistei „Luceafărul", B-dul Ana Ipătescu 15, București.

Concursul este dotat cu următoarele premii și mențiuni:

POEZIE

Premiul I, lei 2.000
Premiul II, lei 1.500
Premiul III, lei 1.000
3 mențiuni a lei 500

PROZA

(Nuvelă, schiță, portret, reportaj literar etc.)

Premiul I, lei 3.000
Premiul II, lei 1.500
Premiul III, lei 1.500
3 mențiuni a lei 750

PIESE INTR-UN ACT

Premiul I, lei 4.000
Premiul II, lei 3.000
Premiul III, lei 2.000
3 mențiuni a lei 1.000

CRONICA LIMBII

Vîntul cutreieră apele

de Ilie Constantin

Tînărul poet Ilie Constantin este un faur răbdător și neobosit al limbii. Expresia lui nu pare spontană, nu izvorăște, ci este mai degrabă gîndită, extrasă cu metode verificate și desigur migăloase. Poetul nu este timid în fața cuvintelor și nici în fața legilor gramaticii. Fără să cadă în beție lexicală, să se lase sedus de „alianțe" surprinzătoare, fără să siluiască morfologia, topica sau sintaxa, el și-a construit o limbă originală, nuanțată, melodioasă, corectă.

Observațiile de față, foarte modeste, urmăresc să ajute pe tînărul poet, fie să prevină primejdii care doar își anunță eventualul popas în versurile lui, fie să-l facă să cugete asupra unor exprimări care par să se situeze sub nivelul general atins de scriitor în volumul recent apărut.

Ilie Constantin nu s-a sfiit să utilizeze din belșug cuvinte a căror putere de sugestie poetică a fost supusă de-a lungul istoriei poeziei la foarte mari presiuni. „Stele", „lună", „zare", „a arde", „adînc", „înalt", „vis", „lut", „văzduh", „vînt", „vuiet", „cutremurat", „zvîcniri", „flăcări", „zbateri" revin cu o frecvență ridicată în cele patruzeci de poeme ale plachetei. În sine, acest fenomen nu constituie o scădere. Poetul reușește de cele mai multe ori să utilizeze aceste cuvinte în contexte care le dau „frumusețe și prețuri noi". Ele pot fi, pe de altă parte, ceea ce e și cazul de multe ori, elemente constitutive ale universului său metaforic, înnăscut sau dobîndit. Primejdii care pot pîndi pe poet sînt: repetiția involuntară, limitarea universului lexical.

Iată un exemplu de repetiție care, fără a supăra, se apropie totuși de limita sub care efortul de imaginație începe să devină anemic. „Ard de suferință și-ncăpățînare ochii lui Korceaghin" (p. 14) „Și-n ochii morți mai arde, în tumult, conacul falnic prăvălit de mult" (p. 87) „Cumpliții ochi ce ard neîndeplecat" (p. 91).

Fără a constitui vreun manierism, întrebuințarea frecventă a epitetului „alb" face să scadă eficiența lui, ca în „stropii albi" „orașul alb" (de două ori), „țărmul alb" „lumina albă", „alb profil", „muntele alb".

Poetul este tînăr și inima lui bate cu putere: „zvîcnind nebună" (p. 14), „inima ciocan subpămîntean, se-auzea-năbușită" (p. 21), „și parc-auzi cum bate dedesubt / o cavalcadă-n ritm neîntrerupt / inima lui, spre oameni... (p. 72), „sînt inimi comuniste acelea ce-au bătut..." (p.75), „ritmul inimilor pămîntene" (p. 83), „și inimile bat mai plin, mai tare" (p. 95). Exemplele, al doilea și al treilea, se distanțează vădit de celelalte care rămîn în zona nedorită a facilității.

Dimpotrivă, repetarea aproape obsesivă a noțiunilor „înalt", „înălțare", însoțite de corolarele lor firești „adînc", „cădere", departe de a marca o diluare a energiei poetice, devine o caracteristică izbitoare a poeziei lui Ilie Constantin, se integrează nu rareori desăvîrșit avîntului tineresc dar și definitoriu pentru esența creației sale. Ideea de „înalt" și „înălțare" este exprimată nu numai prin reluarea conștientă și în contexte variate a celor două noțiuni, dar mai este redată și printr-o serie de alte mijloace, ca de pildă: „a izbucnit în sus" (p. 14) „tu peste toate crești" (p. 31), „ca pe-o maree ne cheamă" (p. 36), „năzuind în sus" (p. 52) „ci iarăși te ridici ca dintr-o vale" (p.57), „să crească scara lui înaltă" (p. 65), „s-ar năpusti pe coaste-n sus" (p. 66), „necontenită primăvara suie" (p. 72), „E un izvor fără sfîrșit, în sus" (p. 76) „l-a zvîrlit spre cer" (p. 76), „sensul spre soare și stele" (p. 82), „Și-n spate, ripa, mută-n așteptare, se trage-n jos lăsîndu-i scrișt pe zare!" (p. 93, distih excepțional!)

Semnalăm și cîteva expresii mai puțin reușite: „flacăra prin vreascuri spintecată" (p. 16 poate „de vreascuri"), „vîrtejul centrifug tot mai aproape de ierburi și țărînă mă apleacă" (p. 18 pomenit și de Paul Georgescu. Fără a socoti că se impune neapărat „centripet", observăm însă că și „centripet" se poate încadra organic în imagine, care se dovedește astfel imprecisă). „Chipuri umane" (p. 38), „geamul cel verde" (p. 43), „vîntul cel lin" (p. 44) „umbrite de flăcări rebele" (p. 43), mesteacănul năruit este cînd „trup proaspăt și suplu de fată" cînd „trunchi mort de mult (p. 47—48).

Continuînd să șlefuiască îndelung expresia, tînărul poet nu trebuie să fie zgîrcit cu bagajul său lexical. Vocabularul variat și bogat îl va ajuta în cuprinderea mai exactă a orizontului vast și multilateral al omului contemporan.

Al. I. Ștefănescu

Abonați-vă la

luceafărul

Abonamentele se primesc prin difuzorii voluntari din întreprinderi, instituții, factori poștali și oficiile poștale, precum și prin administrația noastră, București, șoseaua Kisselef nr. 10 tel. 18.63.99.

Prețul abonamentelor:

3 luni — 9 lei; 6 luni — 18 lei; 1 an — 36 lei.

Victoria Ana Tăușan

Vîrsta la care am ajuns

Vîrsta la care am ajuns
știe jocurile, dar nu se mai joacă,
iar cînd se lovește, pe-ascuns,
n-o mai sărută mama, să-i treacă.

Are două palmi, cu care ar vrea
să cuprindă rostul adînc al cuvîntului,
să împrăștie pulberea de stea
în șuvițele vîntului.

Și nu trece pe cărări cu mirarea
anilor streașină peste privire —
nu o uimește cîntarea
pătimașă, de ură ori de iubire.

Din ea izvorăște, firesc,
învăpăierea pentru orice visare,
și pasul meu tineresc,
și ceasul de îngîndurare.

Comorile mult căutate
în neodihna din seara tîrzie,
bucuros le-ar da jumătate
pentru ceea ce încă nu știe.

Iar ceea ce știe, adună
ca o claviatură enormă de clape,
pe care-mi plimb degetele ca o furtună
ca nimic să nu treacă pe de lături, să-mi scape.

Intre oglinzile sferice

„...Și drumul va să-l ar și să-l despui ;
Și iată de ce sîntem împreună"...
François Villon

Am brațe să cuprind întregul pămînt.
Iată, am fruntea înaltă pînă la nori.
Gîndurile în pălmi uriașe le adun, de frămînt.
Sub tîmple, printre arșițe, cad molatec ninsori.

Îmi bat joc de distanțe — le cuprind sub un pas.
Degetele mele imense pot cînta la o mie de viori dintr-odată ;

Pot sorbi nesfîrșitul de apă al tîrziului ceas,
ori mi-l prefac într-o maree ciudată.

Dacă-ți culci capul pe umărul meu
îl simți cîmp de zăpadă, ori zgrunțuros ca o stîncă —
l-au încercat furtuni cu răsufletul greu,
dar în mine dragostea arde. Încă. Și încă.

Nu mă-nspăimînt chiar dacă tu, ca-n povești
ai răsturna rîurile bolții pe vale —
iubitule, sînt mereu unde ești,
uriașă pășesc, alături de urmele tale...

★

Ce ciudată mai sînt cînd iubesc —
aș umbla cărările toate
cu tine-mpreună, să nu mă opresc
niciodată, dacă se poate.

Am nevoie de sprijinul brațului tău.
Nu-s făcută anume să-l cer, dar alături
îmi pare ușoară orice părere de rău
și mi-e bine, mi-e cald prin omături.

E de ajuns să mă prinzi de mijloc
și vibrez aproape-n neștire,
ca o frunză cu nervură de foc
din ramura toamnei, subțire.

Iar privirea cînd ți-o desmierd,
citeodată mi-e atîta de frică,
înaltul frunții tale să nu-l pierd
necuprinzîndu-l mîna mea mică...

★

Tinerețea mi întinde — concave, convexe — oglinzi.
Ba-s o fărîmă, ba mă înalț printre stele...
Că sînt de tine-alături, mă desprinzi
din cîntecul ce trece printre ele.

Remus Luca

CROCODILUL NU PLÎNGE

Stimați colegi,

După o matură chibzuială, m-am decis să vă trimit ultimul meu roman și totodată autorizația expresă de a-l publica în exclusivitate. Cît privește reeditarea, rămîne s-o discutăm după ce el va fi epuizat.

Pentru că țin la dumneavoastră, vreau să vă scutesc de un efort supraomenesc, absolut necesar pentru înțelegerea operei mele.

Pe scurt, vă schițez aici o caracterizare a romanului meu, autorizîndu-vă s-o dezvoltați în recenzii, studii și diferite monografii pe care le veți scrie după apariția lui ; mă simt dator să vă ofer această șansă de a deveni nemuritori ca teoreticieni ai noii școli literare pe cale de a se naște din nimic, asemenea legendarei păsări Fenixus Imortalicus Perplexatum. (Tradus înseamnă Nemuritoare prin uimirea fără seamăn produsă de orice se naște din nimic ; Fenixus = făcut din nimic, perplexatum = ceea ce produce uimire, imortalicus = nemuritor și totodată producător de nemurire).

Romanul meu este mai întîi modern și numai în al al doilea rînd roman. Notații scurte, a căror profunzime se ascunde îndărătul aparentei lor banalități. (Exemplu : eroul meu, fiind artist, trăiește artistic. Este o observație de mare profunzime, rezultat al unei analize psihologice intense și de o extremă obiectivitate. O permanentă independență față de obtuza cauzalitate a prozei clasice. În romanul meu cauzele actelor eroilor nu se văd, pentru că pur și simplu aceste cauze nu există, eroii mei sînt existențe în sine, faptele lor sînt fapte în sine, cauzele n-au ce căuta aici.

Observați complexa absență a descrierilor și a peisajului.

Omul modern nu trăiește în peisaj, el n-are o înfățișare concretă, el trăiește în propriul său eu și are o înfățișare abstractă, sublimată. Omul modern n-are caracter distinct, el nu e volitiv, sau sentimental, sau ticălos, sau laș, sau curajos, ci e din toate în egală măsură, o sinteză a tot ce este și nu este, a tot ce-a fost și n-a fost, a tot ce va fi și nu va fi. Omul modern e universal valabil.

Mi s-a imputat că un astfel de om nu există în realitate. Precizez, n-a existat încă. Acum există în romanul meu.

Mi s-a spus : În romanul dumitale nu se întîmplă nimic. E mai ușor să scrii proză în care să se întîmple tot felul de lucruri. Adevărata proză, proza modernă, e aceasta, pe care o scriu eu. Nu întîmplările contează. Ritmul. Aceasta-i marea cucerire a prozei moderne.

E cunoscut impasul în care logica a împins proza clasică; determinismul a ucis surpriza. Am suprimat și această ultimă cătușă, eliberînd proza de pacostea determinărilor precise ; în romanul meu fiecare capitol constituie o surpriză, și chiar fiecare frază. Soarta eroului meu n-are o țintă precisă, ci-i într-o continuă schimbare.

Mi s-a obiectat că romanul meu nu este actual, că n-are contingențe cu epoca. Fals. Lelia este casieriță la C.F.R. Doar în secolul al XVI-lea nu existau astfel de slujbe. Eu însă am proiectat lumina scrutătoare a cercetării nu asupra contingențelor (relații superficiale și trecătoare) ci asupra esențelor. (Lelia e timidă, ține ochii plecați fiindcă e sașie — adică trăsături etern umane). (Tot așa, de observat că Sili îl bate pe Dinu fără să-i lase vînătăi. E o nuanță necunoscută pînă azi a perfidiei femeiești).

N-am pomenit nimic de subtilitate și de neliniștea

omului modern. E explicabil. Nu-mi pot trăda secretele de creație fără o prealabilă asigurare din partea dvs. că nu le veți face publice.

Cu distinsă stimă,
MODESTUS PEDESTRAȘU

P. S. — Volumul II vi-l expediez îndată ce-l veți publica pe acesta.

P. P. S. — Volumul III nu vi-l pot trimite decît după ce apare IV.

P. P. P. S. — Onorariul vă rog să-l expediați pe adresa Modest Călărașu — București — Poste restante.

CARTEA I-a

Capitolul I

Dinu se așeză pe bordura trotuarului. Gestul nu-i era în fire. Nu i se mai întîmplase. Își aprinse o mărășească ; nici aceasta nu-i era în obicei : fuma Virginia.

Dinu era nervos. Suferea de hipersensibilitate, cum suferă alții de gastrită. Un purece pe care nu izbutea să-l prindă, îi provoca adevărate insomnii. Astfel, enervarea îi devenise o a doua natură.

Acum însă era nervos, fiindcă n-avea nici un motiv de enervare. Se tulburase astfel cursul normal al existenței sale.

Capitolul II

Trecătorii se uitau mirați la el. Mirarea lor începu să-l irite. Era o senzație stupidă. Parc-ar fi simțit o mîncărime în mijlocul spinării, în acel loc unde nu ajungi cu mîinile, oricît te-ai contorsiona.

Capitolul III

Dinu era un tip reflexiv. Deși de mii de ori se hotărîse să ia viața așa cum i se prezintă, nu izbutea să reziste ispitei.

Își spuse deci : „dat fiind că sînt un tip reflexiv, hai să reflectez".

Capitolul IV

„Uite cum se miră !" — își spuse Dinu, mîhnit că trecătorii se miră. Ei nu sînt capabili să înțeleagă un lucru de neînțeles. Cînd dau de un lucru inexplicabil, neapărat se miră. Mirarea e proprie firii omenești. Deci n-are rost să te miri de ea".

Capitolul V

Dinu se afla pe punctul de a-și stopa reflexia. Instinctul lui sigur de ins reflexiv îi șopti că trebuie să continue. Incapabil să reziste tentației, continuă.

Cu totul inexplicabil, în organul gîndirii se desenă distict cuvîntul „logică". Era un cuvînt nou, necunoscut lui, sau uitat demult, din lipsă de întrebuințare.

Fapt cu totul inexplicabil, Dinu înțelese acest cuvînt. Iritarea lui se accentuă. Și-o simțea cu acuitatea unei erupții de urticarie, ce-ți tortureză nemilos întreaga epidermă.

Capitolul VI

Senzația de urticarie în plină acțiune era în strînsă legătură cu structura poetică a lui Dinu. Inexplicabil — deci explicațiile n-au rost — dar în acest moment Dinu intuia o idee nouă și profundă. Simțea material cum lumea se îmbogățește cu această idee. De aici senzația analoagă mîncărimii pielei.

Capitolul VII

Iată și ideea.

„Oamenii n-au simțul neobișnuitului, așa cum surzii n-au simțul auzului. Ei caută în toate logica. O caută chiar și acolo unde nu se află".

Capitolul VIII

Își întinse picioarele, schițînd gestul de a se culca pe trotuar. Gestul îi era familiar. Cînd reflexia lui ajungea la un anumit punct, Dinu se culca și adormea.

Acum însă nu-și duse gestul la bun sfîrșit.

Brusc, își trase picioarele înapoi.

Era gata să i le strivească un camion de zece tone, ce trecuse ca fulgerul pe lîngă el.

Un fior rece ca o descărcare electrică îl străbătu pe Dinu.

Capitolul IX

Dinu tremură, cîteva secunde.

Pe urmă se reculese. Mai pe urmă rise.

Și din nou reflectă : „Picioarele au efectuat o operație perfect logică. Din propria lor inițiativă. Deci picioarele au logică. Curios. Logica poate începe de la picioare".

Deși înzestrat cu o fantezie fabuloasă, Dinu nu și-a imaginat niciodată că între logică și picioare ar putea să fie o legătură atît de strînsă.

Capitolul X

În fața lui se opri un milițian. Salută și spuse cu ton condescendent :

— Cetățene, nu e bine că v-ați așezat aici.

— De ce nu e bine ?

— V-ar putea stropi mașina care spală strada.

— E adevărat. La asta nu m-am gîndit.

— Atunci ?..

— Va trebui să reflectez. Mi s-ar uda pantalonii.

— Da.

— Și-ar trebui să-i dau la călcat.

— Bineînțeles ! Dar s-ar putea să și răciți.

— Ipoteza dumitale e plauzibilă.

— Și-apoi sînt mai încolo bănci pe care puteți ședea mai comod.

Milițianul vorbea blînd, prevenitor. În ochii lui licărea ceva ca o îngrijorare.

Capitolul XI

Dinu dormi acolo două ceasuri și nu visă nimic.

Ceea ce i se poate întîmpla oricui.

CARTEA a II-a

Capitolul I

Dinu, suferind de hipersensibilitate, era șocat de tot felul de întîmplări ; fiind reflexiv, își punea o mulțime de întrebări, tot întrebîndu-se, ajunsese un neliniștit.

Capitolul II

Prima lui neliniște i-o provocase, cu mulți ani în urmă, o muscă.

Aceasta se depusese pe oglindă, unde își freca deolaltă piciorușele de dinainte, nepăsătoare.

Dinu se întrebase : „De ce s-a așezat pe oglindă ? De ce își freacă lăbuțele ? De ce-i nepăsătoare ?"

Și simți cum îl cuprinde neliniștea.

Capitolul III

Dinu își iubea neliniștile. După o oră, două, de neliniști, izbutea să doarmă ca un copilaș. Cînd neliniștile durau mai mult, somnul lui obținea profunzime.

Capitolul IV

Azi Dinu trăia o neliniște nouă. Lelia, nevastă-sa, plecase de-acasă fără să-i lase obișnuitul dejun pe noptieră.

Nu mîncase deci nimic.

Consecință supărătoare, îi ghiorăiau mațele.

Capitolul V

De ce Lelia nu i-a lăsat dejunul pe noptieră ?

De ce îi ghiorăie mațele ?

Aceste întrebări îi furnicau prin circumvoluțiuni, în momentul cînd s-a trezit.

CARTEA a III-a

Capitolul I

Dinu era artist. Își simțise vocația încă din copilărie. Chiar din primii ani de școală manifestase o îndărătnică aplicație spre reflexie. Atunci descoperise prin intuiție că, pentru reflexie, poziția optimă este cea orizontală. Adopta poziția orizontală ori de cîte ori simțea nevoia să reflecteze. Reflectînd, adormea.

Capitolul II

Fiind artist, Dinu trăia artistic. Reflecta ades, întinzîndu-se cît mai aproape de orizontală și reflectînd mult dormea mult. Cu timpul, ajunsese să poată reflecta chiar și numai rezemat. Pe-o bancă în parc, în fotoliul său de-acasă, în tramvai în tren. Acum era aproape de faza în care să poată reflecta mergînd sau stînd în picioare. Deci în poziție verticală.

Capitolul III

Poate de aceea, Lelia îl adora, deși nu era un bărbat frumos.

Gura lumii se întreba : „Ce naiba o fi găsit la el ? Frumos nu-i, bani nu cîștigă. Mai e și idiot. Și-l și întreține".

Capitolul IV

Dinu nu cunoștea aceste opinii ale gurii lumii.

Autorul își permite o explicație. Era un fenomen tipic de neînțelegere a ceea ce nu se poate înțelege. Pentru femeile obișnuite, un bărbat prezintă interes doar în trei cazuri : cînd e frumos, sau măcar deștept sau măcar cîștigă bani. Dinu însă era un om neobișnuit și și a găsit o femeie neobișnuită.

Povestea amorului lor o relatăm în capitolul următor.

Capitolul V

S-au văzut s-au plăcut, au spus da și trăiesc împreună în cea mai bună înțelegere de mai bine de zece săptămîni .

Capitolul VI

Lelia-i o femeie nu prea tînără, reflexivă și de aceea tăcută. Are o înfățișare sfioasă. Umblă cu ochii plecați, nu pentru a-și ascunde un neînsemnat defect (e sașie) ci pentru că-i timidă. Și-i șade bine, fiind subțire și înaltă. Dinu a socotit din totdeauna un avantaj să ai nevastă înaltă ; o zărești imediat din mulțime, cînd ai întîlnire cu ea, și nu ești obligat să umbli ca un rătăcit, zgîindu-ți ochii în toate părțile.

Cam acestea erau calitățile Leliei. Defecte putem spune că n-avea. Chiar dacă avea, nu și le manifesta, ceea ce i tot aia.

Și mai avea o calitate. Avea un serviciu bun și sigur. Casieriță la C.F.R. Leafă, concediu și șase călătorii gratuite pe an. Își îndeplinea conștiincios slujba, fapt pentru care Dinu o respecta.

Și mai avea o calitate. Destul de rară. Fusese văduvă. „O femeie care a pierdut un bărbat, are grijă să nu-l piardă și pe-al doilea" — reflecta Dinu și era mulțumit.

Capitolul VII

Dinu era un om frămîntat. Natura îl înzestrase cu creier, iar creierul cu idei. Ideile

sînt o povară grea. Invidia pe oamenii care pot trăi fără ele și cîștigă bani muncind cu brațele. Fără bani nu poți trăi ; sau trebuie să te însori și să-ți vinzi jumătate din independența ta de om. Ideile — singure, goale — n-aduc bani. Trebuie să le dai o formă concretă. Să faci din ele mașini sau statui sau măcar jucării pentru copii. Ori ideile lui Dinu era neîncorporabile. Materia încă n-ajunsese la acel nivel al evoluției sale, cînd să posede forme care să întruchipeze aceste idei.

Și Dinu se frămînta.

CARTEA a IV-a

Capitolul I

Se întoarse acasă pe la prînz, dus de instinctul sigur al foamei. Uneori, Dinu se lăsa cu voluptate în voia unor porniri proprii oamenilor obișnuiți. Își spunea: „din cînd în cînd, e bine să trăiești ca ceilalți oameni. E foarte plăcut. Cunoști viața de toate zilele. Îi poți sezisa esența. Și-n creație — indiferent domeniul — esențial e să cunoști esența".

Capitolul II

Nevastă-sa încă nu se întorsese și în mod logic mîncarea nu era pregătită. Foamea lui Dinu amenința să mai dureze vreun ceas. „Cunoașterea cere sacrificii" își

spus[...]
de [...]
eroi[...]
lips[...]
de[...]

I[...]
rile [...]
în f[...]
pe ca[...]
zută c[...]
perfect[...]
pricina [...]
nise. Înduioșat, [...]
țări s-o ajute în [...]
Aprinse reșoul ara[...]
întrebă :

— Lelia-Leliuța, [...]
noi azi ?

— Ai să vezi — ră[...]
și-n glasul ei se sim[...]
niștea creatoare a c[...]
pregătesc o surpriză [...]
dragi.

Capitolul IV

Dinu se gîndi : „Sînt u[...] fericit". Îi sărută mîna [...] vesti-si și se retrase în c[...] mitor, ca să n-o stinghere[...] că în activitatea ei.

Capitolul V

Lui Dinu nu-i convenea să fie un soț fericit. „Fericirea-i o stare pentru dobitoace, gîndea el. Unde-i gîndire, e căutare, unde-i căutare e neliniște, unde-i neliniște nu-i fericire". Și dezvoltîndu-și filozofia : „Unde-i fericire, e mulțumire ; unde-i mulțumire nu sînt imbolduri. Unde nu sînt imbolduri e inerție".

De-aceea stînd în dormitor și ascultînd muzică la radio, urmărea cu enervare creșterea în intensitate a stării lui de foame, ințărîtată de mirosurile ce pătrundeau pînă la el din bucătărie.

Și era fericit că fericirea lui nu-i deplină. Că are goluri.

Capitolul VI

Peste vreo oră, Lelia îl chemă la masă.

Dinu mînca destul de neglijent și Lelia îi făcea observații.

— Nu mai plescăi din buze, te rog !

— E-o manifestare a personalității mele, îi răspunse Dinu.

— Personalitățile nu plescăiesc din buze.

— Sînt personalități care nu plescăiesc și sînt personalități care plescăiesc. Eu sînt dintre acestea din urmă.

— Și-acum de ce rîgîi ?

— E-un fenomen fiziologic explicabil și în fond sănătos.

— Dar nu-i frumos.

— Frumosu-i o pură convenție. E frumos ce-ți place.

— Mie nu-mi place.

— De gustibus non est disputandum.

— M-am plictisit să-ți tot spun și mă plictisesc răspunsurile tale idioate.

— Plictiseala e-o stare de oboseală a creierului, generată de neînțelegere, de efortul neizbutibil de-a înțelege.

— Slăbește-mă. Altă dată am să te las că mănînci singur.

— Singurătatea e condiția geniului.

Săturîndu-se, Dinu se ridică, mulțumind frumos pentru masă și trecu în dormitor să-și citească ziarul, să tragă un somn și apoi să se apuce de lucru.

Lelia rămase să spele vasele.

Capitolul VII

Dinu fu urmărit cîteva minute lungi de înfățișarea obosită a Leliei. „Muncește mult săraca !" O stare de milă i se furișa în suflet. Cînd sufletul îi fu plin de milă pentru Lelia, adormi și nu visă nimic, ceea ce i se întîmpla a doua oară în cursul unei singure zile.

Capitolul VIII

În acest capitol nu se întîmplă nimic deosebit.

De-aceea îl redăm rezumativ.

Capitolul IX

Dinu se angajă paznic la un depozit de lemne. Gestul nu-i era în fire. Fusese silit de Lelia, sub amenințarea despărțirii. Geniul însă se regăsește, chiar și în cele mai defavorabile condiții; învăța în fine să reflecteze și deci să doarmă de-a-n picioarele.

Capitolul X

Evoluția plină de meandre a lui Dinu nu se opri aici. Găsit dormind fu dat afară. Părăsit de Lelia se căsători cu Sili. Aceasta, spre deosebire de Lelia, era grasă. Avînd o cultură vastă, Sili știa să-l bată fără să-i provoace vînătăi. Avea un pumn subtil. Iar Dinu prețuia subtilitatea.

Capitolul XI

Și continua să trăiască fericit că n-are motive să fie fericit.

— Sfîrșit —

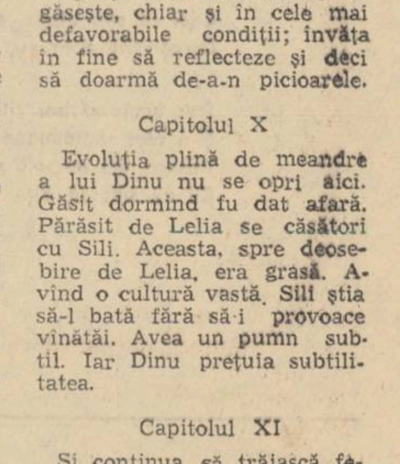

Cîteva păreri

Am scris destul de puțin dar, fără a stîrni zarvă, m-am bucurat de atenția criticii, cărțile mele cît și povestirile, reportajele din reviste și ziare fiind discutate cu seriozitate. N-am fost și nu sînt supărat pe critici, dimpotrivă, le sînt recunoscător pentru punerea în valoare a unor calități ale scrisului meu și, mai ales, pentru depistarea unor greșeli și slăbiciuni. Nu e un act de politeță : astăzi, îmi pare bine că o critică aspră, de cele mai multe ori îndreptățită, m-a determinat să meditez asupra rostului meu de scriitor. Și cred cu fermitate că rostul meu este să lupt pentru a crea opere de valoare în spiritul realismului socialist. Ideal ar fi să scriu atît de bine încît de aici înainte să nu mi se mai facă obiecții, să izbutesc din plin, dar, după cum îmi simt cu puterile, acest lucru nu e posibil. Obiecțiile care vor veni nu mă sperie din mai multe motive : întîi, fiindcă ele vor fi îndreptățite, pornite din dorința de a mă ajuta ; în al doilea rînd, fiindcă m-am convins că e mult mai folositor să înveți din observațiile judicioase decît să le respingi ; și în al treilea, fiindcă îmi spun mereu că e mai bine să fi criticat acum, în tinerețe, și să înveți, decît mai tîrziu... Izbînzile ușoare, de moment, mîngîierile de tot felul, îmi repugnă. Dacă nu sînt supărat pe critici, dacă n-am de ce, îmi îngădui, totuși, să exprim o părere — și anume, că uneori ar trebui să fie mai atenți, mai pătrunși de răspundere în discutarea creației tinerilor scriitori. Sper că nimeni nu mi-o va lua în nume de rău dacă exemplele la care vor apela privesc mai mult relațiile mele cu criticii, mai precis, cu unul dintre critici, tînăr și el. Aceasta nu este nicidecum o răfuială. Așadar : în 1953 am publicat un portret, Tudorică — în care era vorba de un băiat de vreo 14 ani ajuns pe un șantier. Băiatul descoperea lumea șantierului, voia să fie și el de folos și se entuziasma. În același an, în cuprinsul unui articol apărut în Viața romînească, tovarășul Al. Oprea — criticul tînăr care s-a ocupat **mult de mine și pe care, să i-o mai declar o dată ? — îl prețuiesc, califica portretul de idilic. Asta e imaginea șantierului ?** vroia să spună tovarășul Oprea. Dar greutățile cu care se luptă brigadierii unde sînt ? Și acum părerea mea: Portretul era mediocru, dar idilic în nici un caz. Criticul n-a ținut seama de eroul meu, de puterea lui de-a înțelege evenimentele din jur și de sensul portretului. Criticul avea nevoie de un exemplu „idilic". Peste doi ani am publicat o schiță, Decorația. Tot în Viața romînească, tovarășul Al. Oprea susține, de data aceasta argumentat și convingător, că schița e negativistă. Sînt de perfect acord, așa era, negativistă. Pe urmă, tovarășul Oprea a mai scris despre această schiță, în aceiași termeni, bineînțeles uitînd că în acel timp eu mai scriam și alte schițe și reportaje, care nu erau negativiste. La schița aceasta s-au mai referit și alți critici, toți de acord că e negativistă. Se creease impresia, la un moment dat, că dacă există negativism în literatura noastră nouă, atunci el e provocat de această schiță. În 1955 am tipărit, printre altele, povestirea Doi oameni răi. Nu era o schiță reușită, i se puteau aduce multe obiecții privind construcția, realizarea unor eroi. Dar după părerea mea ea nu dădea o imagine deformată a realității noastre. Și iată că apare un articol semnat de tovarășul Mihai Gafița, în care sînt criticat să alerg după cazuri excepționale, promovez numai ceea ce mi se pare ieșit din comun etc. Așa dar, trecusem prin idilism, negativism și ajunsesem cu bine la cazuri excepționale. Am publicat apoi schița Căruciorul, catalogată și ea de unii la negativism, de alții la cazuri excepționale. În 1958 mi-a apărut schița Un om invidiat. Era o schiță slabă și greșită — ea dădea, într-adevăr, o imagine deformată a realității noastre. Tovarășul Al. Oprea, în articolul Adevărata frumusețe a vieții și impasul negativismului, s-a ocupat pe larg de această schiță, dovedind că este negativistă. I-am fost recunoscător tovarășului Oprea pentru seriozitatea pe care a pus-o în argumentare. Dar m-a surprins că dînsul mă judecă fără milă numai în funcție de această schiță, ca și cînd numai pe asta o scrisesem. Pînă la această schiță însă, pe lîngă povestiri și reportaje ferite de negativism, mai tipărisem și o carte, nuvela A doua moarte a lui Anton Vrabie, apreciată pozitiv de critică și pomenită la realizări chiar de tovarășul Oprea într-un articol. După aceasta, tovarășul Oprea a mai pomenit de cîteva ori de un Om invidiat, dar, de obicei, în comparație cu alte lucrări ale mele pe care le socotea izbutite. Despre volumul Profiluri și nuvela Șantier, tovarășul Al. Oprea a scris favorabil, evidențiind merite și slăbiciuni, a scris cu răspundere. Și tot dînsul a publicat un „profil" al meu în „Luceafărul", anul trecut, cu observații interesante și cu sugestii bune pe care le țin minte (în care profil însă tovarășul Oprea susține că eu aș fi... un romantic refulat). În octombrie 1959, am tipărit schița Un briceag frumos. Face și ea parte dintre lucrările pe care nu trebuia să le scriu. Eugen Simion a criticat-o în cîteva fraze în Contemporanul. S. Fărcășan a criticat-o convingător în cuprinsul unei cronici din Scînteia. Schița a mai fost criticată de vreo două ori, în treacăt, și de către alți critici și s-au făcut referiri la ea în ședințe. Și iată că în 15 septembrie 1960, tovarășul Al. Oprea publică un articol, Proza tinerilor și pericolul descriptivismului, în care schița mea îi servește drept ultim exemplu. De acord. Schița este descriptivistă. Dar cred că am dreptul să mă întreb : oare într-adevăr mă caracterizează descriptivismul ? Este el un pericol pentru mine în așa măsură încît tovarășul Al. Oprea să se refere din nou la această schiță ? Iată-mă, așadar, în decurs de numai cîțiva ani, trecînd prin : idilism, negativism, cazuri excepționale, iar negativism și, în sfîrșit, descriptivism. Puțini scriitori tineri se pot mîndri cu o evoluție atît de ciudată. Și mai ales, cu atîtea epitete. Să precizez, încă o dată : schițele în cauză au avut greșeli și slăbiciuni evidente. E foarte bine că s-a luat atitudine față de ele. E bine pentru mine și pentru alții. Și de ce tovarășul Oprea uita mereu de alte lucrări ale mele ? Cred că o asemenea atitudine față de scriitorii tineri nu e tocmai indicată, ea poate să deruteze, să producă multe confuzii, să-l ducă pe scriitorul tînăr la impas. Cred că atunci cînd scrii despre un tînăr scriitor, mai ales cînd ești îndreptățit să-i faci observații drastice, nu trebuie să pierzi din vedere ceea ce el are bun (dacă are !), tendința principală, cu șanse de dezvoltare. Și mai ales, să nu lași impresia că în urma unor greșeli, explicabile nu prin rea voință, intenții ascunse, ci prin confuzii vremelnice, căutări, lipsă de experiență — zic, să nu lași impresia că totul e pierdut.

Există tineri scriitori cărora o notă elogioasă, chiar dacă este trasă de păr, le provoacă mari satisfacții. Ei socotesc, probabil, că în felul în care sînt definiți în respectiva notă vor intra și în istoria literaturii. Și mai sînt alții cărora o notă aspră, îndreptățită, le face mult sînge rău ; se revoltă împotriva criticului pentru că : n-a înțeles ce am scris eu, n-a ținut seama de fraza cutare, care este „cheia" lucrării, sau are ceva cu mine. Nu înțeleg asemenea comportări și nu mi le doresc. Cred că nu e bine, și nu **e folositor nici pentru noi, nici pentru cititori să ne complicăm existența cu frămîntări sterile, să fim chinuiți de întrebări de felul : Cum mă prezintă criticii publicului, de ce pe mine mă laudă mai puțin, iar pe alții... ? etc. Care va fi locul meu în istoria literaturii ?... Sarcina noastră principală este să pătrundem realitatea acestei epoci mărețe, să-i trăim frămîntările și izbînzile și să scriem cărți de valoare. Criticii și cititorii vor ști să aprecieze așa cum se cuvine activitatea noastră, greșelile flagrante în această privință sînt astăzi excluse. După părerea mea, cu toate obiecțiile care li se pot aduce, scriitorii tineri au dat, în acești ani, lucrări demne de reținut, lucrări despre epoca noastră, în care apar chipuri izbutite de constructori ai socialismului. Și aceasta, pentru mulți dintre ei, este doar începutul. Cărțile tinerilor scriitori sînt discutate. Apar cronici, recenzii și note despre ele — în cea mai mare parte judicioase. Și totuși, îmi mai îngădui o nedumerire : e adevărat că lucrările tinerilor au slăbiciuni multe, e adevărat că sînt pîndiți de primejdii — și trebuie să-i scăpăm de aceste primejdii — dar de ce în unele articole care semnalează slăbiciuni ale literaturii noastre se citează numai exemple din activitatea tinerilor ? Și de ce se consideră că anumite pericole, reale sau nu, îi privesc numai pe scriitorii tineri ? Și de ce se repetă aceleași și aceleași exemple? Ar fi cazul, pe lîngă cronicile și recenziile la cărți, să mai apară și articole de sinteză care să dezbată reușitele, chiar parțiale, ale scriitorilor tineri în prezentarea realității noastre. Din asemenea articole, scrise cu răspundere, scriitorii tineri ar învăța, poate, ceva mai mult decît din acele articole care anunță mereu pericole și calamități.**

Nicolae Țic

Luceafărul

PARODII

MĂCAR O DATĂ PE AN, CRITICA CRITICII...

BALADA EULUI MĂRIT

Trec anii, trec lunile-n goană
Și-n zbor, săptămînile trec.
Dar nici eu nu stau de pomană
Că nu sînt ca alții, zevzec.

Aud cîte unul că plînge
Că are ficatul mărit,
Că n-are-o globulă în sînge,
Că simte-n rinichi un cuțit.

Ei bine, eu nu sînt astenic,
Cînd merg, nu răsuflu din greu.
Sînt sigur că n-am acid fenic –
Am hipertrofie la eu.

Mi-e eul mărit din născare
(Și-avu un parcurs triumfal !)
Era cît o miță de mare,
Acu' s-a făcut cît un cal.

Și, zilnic, îl simt. Se dezvoltă.
Se umflă văzînd și făcînd.
Gigantic e-naltă, spre boltă
Și scoate un urlet flămînd.

Ce vrea să mănînce ? Vrea spații
Imense, vrea sute de ani,
Și vrea să-și mănînce confrații...
Vrea glorii, vrea lauri (și bani).

Îi dau, dacă cere, îl ghiftui.
Și el mi-e de mare folos.
Spre slavă mă urcă în liftu-i,
În timp ce confrații stau jos.

Să stea, că și-acolo e bine.
Să-nvețe să scrie întîi
Și-apoi să se uite la mine
Să vadă : mi-ajung la călcîi ?

Ah, eule, eule dragă,
Ce drum am făcut amîndoi !
Ce multe triumfuri ne leagă,
De cînd învățam o-i, oi.

Îți minte sonetul celebru
Cu titlul „O zi, pe-nserat" ?
Dar satira „Zebra și zebrul"
Cu stilul ei supra-ncărcat ?

Îți minte catrenul mirific
La care-am lucrat ani în șir
Pe care, oricînd îl verific,
Îl simt la nivelul Shakespeare ?

Dar auto-imnul „La mine" ?
Dar auto-oda „La eu" ?
Dar ego-poemul „Mi-e bine" ?
Dar „Lauda duhului meu" ?

Ești mare. E-un fapt fără dubii.
Silit sînt s-o spun răspicat,
Conform cu adagiul : Ubi
Ești tu, îți se-nchină-un palat.

Mulți ani să trăiești, dragă Ego !
Să crești, să te umfli mereu,
Căci ce s-ar alege, colego,
De-aș scrie doar eu, fără „eu" !?

Trec lunile-n zbor cîte patru
Și-n zbor săptămînile trec.
Trăiesc, mă dezvolt, ego-latru,
Că nu sînt ca alții, zevzec.

Cronica optimistului

Sublimitatea stepei

Ajuns în fața Bărăganului, reporterul modern este solicitat în primul rînd de colosalitatea stepei orizontale. Mai mult chiar decît Odobescu (care a executat un tablou dezolant, în tonuri sumbre, pămîntoase, al Bărăganului arhaic), reporterul modern reface vechiul tablou fără să se timoreze de incomensurabilitatea și sublimitatea peisajului odinioară atractios numai pentru cineqeți, astăzi de un magnetism prestigios pentru tehnica tractoarelor, odinioară cu neputință de subscris determinațiunilor exacte de temporalitate, astăzi însă inteligibil și înscris contemporaneității și ingineriei umane denunțate la fiecare pas în acest fost imperiu al imensității prăfoase, ierboase și lutoase. Este interesant desigur a gîndi ce tonuri în descripția acestui gigant geologic și agrar ar fi folosit Stendhal, care are un chip placid și banal de a zugrăvi chiar și policroma geografie citadină (vezi : „Lyon este pavat cu mici pietre ascuțite de forma unei pere") dar să mișcăm raționamentul nostru printr-un mic efort de translație și să nu uităm că Balzac în fața Bărăganului ar fi căzut ușor în bombastic și tumefacție, ceea ce nu e cazul nostru fiindcă, fără să scriem cu cerneala de chinoroz a cronicarilor, deci într-un „beau style néologique", totuși comunicăm impresiile noastre estetice într-o limbă curată, fără tărîțe, inteligibilă în totalitatea ei, însă nu glacială.

G. CALINESCU

Errata la nr. trecut : *talentul aplicîndu-se reticular ; rațele măcăiau cu fervoare ; poetul trecuse și pe la Bîrlad.*

Cronica literară

Reportajul

Reporterului trebuie să-i șeadă bine cu drumul și ne este absolut cu neputință să realizăm — chiar și numai mental — portretul unui reporter sedentar, obosit, istovit, manifestînd o cronică paralizie de birou și — ceea ce ar fi mai grav — de turn de ivoriu, o carență gravă a acuității sale vizuale, o inhibare a curiozității, o lene a gîndirii, o împietrire a dorinței de cunoaștere activă, multilaterală și frenetică a realității, o moleșire accentuată a motilității și rapidității cu care el, reporterul, trebuie, e dator să alerge în calea noutății, înbrățișarea configurației ansamblului, se poate realiza nu contemplarea vagă și empirică a realității, ci observarea ei profundă, totală, metodică, ritmică, masivă, unitară și globală, concentrică și complexă.

RADU POPESCU

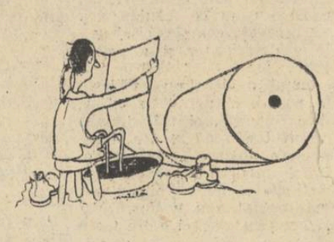

Portret

Autorul descinde parcă din botanică, adică din științele naturii vegetale, dar dacă nu l-am fi observat noi intrînd pe fereastră în redacție (cu toate că putea folosi ușa ca toți ceilalți) am fi crezut că e o sculptură în lemn, animată pe neașteptate în fața noastră. Fața e cioturoasă, contorsionată, cu sute de „răsuceli", ca o rădăcină arboroasă năvălită la suprafața solului, lucrată pare-se de-a dreptul în coajă, încît văzîndu-l exclami : e de la pădure, dar nu din zona precară a pădurilor de sălcii de la Baltă și cîmpie, ci din zona precarpatică a stejarului ; față modelată din lut ars, deshidratată de o secetă îndelungată și pernicioasă, dar nu modelată de un sculptor rafinat și expert în roata olarului, ci de un artist greoi și stîngaci, necunoscut și primitiv ; gîtul ca o scorbură, gros, congestionat, tăiat dintr-un lemn vechi, cu noduri numeroase și impulsive, cu mușchi uscat și vîsc divergent, într-un contrasens continuu și comic cu rădăcinile și cu smaltul oalei de lut ars : trupul ca un trunchi de copac aparținînd unui soi solitar predispus la monolog — deseori mut, încă necatalogat de botanică și I.F.E.T., dar tocmai de aceea rarisim, cu toate că tace activ și nițel sentențios. Cine l-a îmbucat, i-a rămas la omușor și înghițitoare și n-a izbutit să-l răpună, nestiind cît este el de vîrtos și de bine înfipt în cernoziomul socolatiu, cu toate că robustețea lui prudentă și circumspectă, invocînd o ignoranță autoironică, este stîngace și își expune proiectele literare într-un mod bagatelizator, ca pe niște cristale efemere pe care le soarbe apoi el însuși cu un amuzament cordial.

MIHAIL PETROVEANU

Reflector și sport

Ultimul act

Sfîrșit de toamnă, vorba poetului, și iată-ne eziținď între stadionul lui Real-Giulești și sala teatrului. Dat fiindcă un oarecare Ionescu (unde am mai auzit numele ăsta ?) a luat locul personalității cu nas (Ozon), ne gîndeam că după ridicarea cortinei nu vom avea nimic de văzut pe uriașa scenă acoperită cu gazon verde a stadionului de la podul Grand, dar — vai ! — ne-am înșelat. Neavînd loc în I.T.B., am solicitat (cu bani, bineînțeles) un vehicul cu hățuri în carouri (Getax), gata să ne iertîm pe altarul jocului cu balonul rotund, fiind și noi unul din cei 25.000 de spectatori bolnavi de amokul acestui sport ce se practică în 22 cu 44 de picioare, fără sufler. Chiar și morții din cantonamentul de la Stța Vineri dacă ar fi dat buzna în tribunele Maracanei-Giulești, n-ar fi mirat pe nimeni, într-atît de justificată era înghesuiala fanaticilor.

Bănuiam că vom asista la o dramă nițel exterioară, dar n-a trecut mult, cu pauza la un loc, și spectacolul ne-a încîntat privirile. Un hent cam întîmplător în mijlocul tabloului al doilea, (cu ochii închiși) a făcut ca regizorul tehnic să moară de frică să nu cumva să se lase cortina înainte de sfîrșit, dar tînărul actor, eminent înlocuitor al lui Marcel Anghelescu, fără o ieșire zgomotoasă și nici cu scaune trîntite, a făcut o adevărată creație dintr-un rol mic. Greșeala o punem însă tot în spinarea arbitrului, așa cum i le dăruim și meritele de a fi oprit jocul la linia de mijloc (nu în careu), dincolo de care se trece de la sublim la ridicol. Mitică Trubadurul a găsit într-un corner un gol gata făcut, dar poate că mici retușuri, mai ales la scena cînd Silvestru cade la un penalty, erau indicate, cu toate că în general el este un interpret sensibil și cu o manieră excepțională de joc, mai ales în cîmp, pe extreme, cunoscînd la perfecție sistemul W M și posedînd o artă excepțională de joc mut adică de mimică. Un ultim cuvînt despre arbitru : d-sa are merite deosebite în crearea unui mare spectacol, așa cum le-am vrea pe toate la Național, prima scenă a țării. Ne îngăduim o binemeritată vacanță pînă la reluarea returului campionatului.

EUGEN BARBU

P. S Umor cutăridean : cineva spunea că dacă fotbalul s-ar juca într-o sală de teatru, nu s-ar mai putea trage decît lovituri de la 11 metri. Cine are urechi de auzit s-audă !

PE TEMA ANULUI NOU

Mihai Beniuc

Nu mi-e de anul care vine
Punînd la tîmpla-mi încă-un fulg.
În șea mă țin, și m-oi mai ține,
Și firul alb din cap mi-l smulg.

Eu călăresc spre veșnicie
Și fiecare an mi-e nou.
Cînd chiui, îmi răspund o mie
De văi, cu haiducesc ecou.

Chiar Ursa-Mare o cutreier,
Mă-ntind pe blana ei de foc.
Hei, fraților, la mine-n creier,
Nici o clipită nu stă-n loc !

Radu Boureanu

Zăpezile albastre se cern ca o hlamidă
pe umerii planetei, din Anzi pînă-n Bucegi,
din recea Groenlandă la zonele toride,
din calme Polinezii, spre țărmuri cu norvegi.
Lumina violetă filtrată-n abajururi
mi-arată planisfera ca pe-un vrăjit tablou :
Sahare selenare, fantastice contururi...

Privesc – și-n tot Atlasul colindă anul nou...

Nina Cassian

Limpiditatea castă a țurțurului rupt
(această sonoritate tubular-unghiulară)
îmi dă iubirii sensul de-astă vară
în care mă măsor și mă lupt.

Dar virstele toride s-au smuls
din plaja anului – ciulini rebarbatici –
și iată virsta rece, polară ca un urs,
acest poem poncif...

Trecute-mbrățișări – sărut continu'
acesta mi-e surghiunul și destinul.

Mihu Dragomir

Ai mei purtau vasilca și încrustau paharul,
ai mei trăgeau parîme, ducînd în cale pești,
ai mei străzdau de veacuri ogorul lor cît arul,
ai mei luau notițe la cursuri studențești.

Un bulz de mamăligă, un dans cu tamburina,
salcîmi, mătasea broaștei, baroase și dimii...
Duceam în raniți soarta, talaz către Sulina,
și fata-n amintire și astăzi caldă mi-i.

Ai mei tirau desaga, cositoreau tingirea,
iar eu sînt paralaxei eterului ecou,
acolo unde firea se țese cu nefirea –
și-n cosmica mea diblă e veșnic Anul nou.

Dan Deșliu

Anul nou ne iese-n cale
cu fluiera dumisale,
și îmi vine căpătîi
de Ghenar, pe la zi-ntîi,
pe-un căluț voinic, cudalb,
nu pe-un vers libero-alb
ce la om să nu pătrunză,
ci pe-un dulce ghers din frunză,
cîntător, sfătos, cu fala,
cum mi-s firele-n urzală,
cum mi-ți cîntă cucu-n vară
pe cînd plugurile ară,
ghers cu pas și cu măsură,
potrivit la-mpletitură,
nu un cîntec șui și lung,
șchiop de gînd, de rimă ciung,
cum mai fac ei, flăcăiandrii,
Andrițoii, Alexandrii,
Tomozeii și-alți Nichiți, –
n-aud șoapta din răchiți
cînd pe cerul nopții suie
luna de Anul nou, silhuie,
și toți codri cîntă-a dor
din fluiera dumnealor...

Cicerone Theodorescu

Am luat rondelul de-anul nou.
Cu el închin – cleștar – Tîrnave,
Lăuntric foc sticlind ecou
Sub candelabre astronove.

Acestei nopți, zăpezi suave
Miez alb îi pun ca unui ou –
Și închinînd – cleștar – Tîrnave,
Am luat rondelul de-anul nou.

Spunînd poemului un „Ave !"
(De pe teren, nu din birou)
Gonind imagini vechi, epave,
Preiau ce-i bun de la rondou

Și-apuc rondelul de-anul nou.

luceafărul
urează cititorilor săi
LA MULȚI ANI!

Pagină întocmită de un colectiv de colaboratori ai revistei „Luceafărul"

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Biblioteca

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 2 (61) • 15 ianuarie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Demostene Botez

Ceas de seară *)

Grîul copt își-apleacă lungile lui ciocuri
De spice arămii și gînditoare.
Maci rari și-nalță florile pe-alocuri. —
Mici steaguri comuniste pe ogoare.

Pe sat în vale înserarea lasă
Din fum și ceață, o albastră dună.
Și-i parcă-un văl subțire de mătasă
Și parcă-s zorii unui clar de lună.

Țărani trudiți pe prispe stau la rînd;
E ceasul de odihnă-al înserării.
Și grîul copt îl văd din nou în gînd,
Cît ține nesfîrșitul depărtării.

E vară, și plămada muncii lor
Dospește singură-n pămîntul ud,
Și-ncheagă rod din țărnă și din nor
Și floare și tulpini din colțul crud.

E-o liniște adîncă, fără nume.
În oameni gîndu-i calm și împăcat.
Așa e Pacea pe la noi, în sat,
Și-așa e-n toate satele din lume.

iulie 1960.

*) Din ciclul: „Cîntarea Păcii"

Ana Blandiana

Copaci cu frunze fierbinți

Poate c-aș fi vrut să mă risipesc ca un copac,
Să freamăt în vîntul fiecărui an și al fiecărei
generații.
Poate atunci, frunzele mele de aur căzător
Oamenii le-ar fi păstrat ca pe niște amnare.

Dar printre crengi aerul nu mi-a fost niciodată solid,
Pămîntul îmi răsucea rădăcinile parcă m-ar fi căutat,
Din totdeauna vîntului i-a fost dor de mine
și m-a chemat,
Iar oamenii, oamenii îmi cereau nu numai frunze.

Sufletul meu de copac îl dărui sub formă de schele,
Eu peste mine m-am înălțat în bucăți.
Mereu ceva mai înalt decît zidul pe care îl cresc,
Părinte și fiu îi sînt cu fiece treaptă.

Milioane de pași i-am curățat de noroi
Și-atîtea mistrii mi-au scrijelat anonimele riduri...
Pînă cînd zidul va fi sărutat cerul pe frunte
Turnul timpului va mai avea nevoie de schele.

Peste ani, nu mă va răsădi nimeni în grădinile
memoriei
Și nu va bănui nimeni c-aș fi putut să rodesc
în generații ca un copac:
Entuziasmul fluid prin care vîslesc spre înalt
Mă va dizolva, peste ani, într-un cîntec uitat.

Dar azi, cînd simt cum fără mine timpul
nici nu s-ar naște,
Fericirea mă străbate ardent ca o sevă
Și înmuguresc cu mîndria celui mai vital
dintre sensuri —
Schelele sînt niște copaci cu frunze fierbinți.

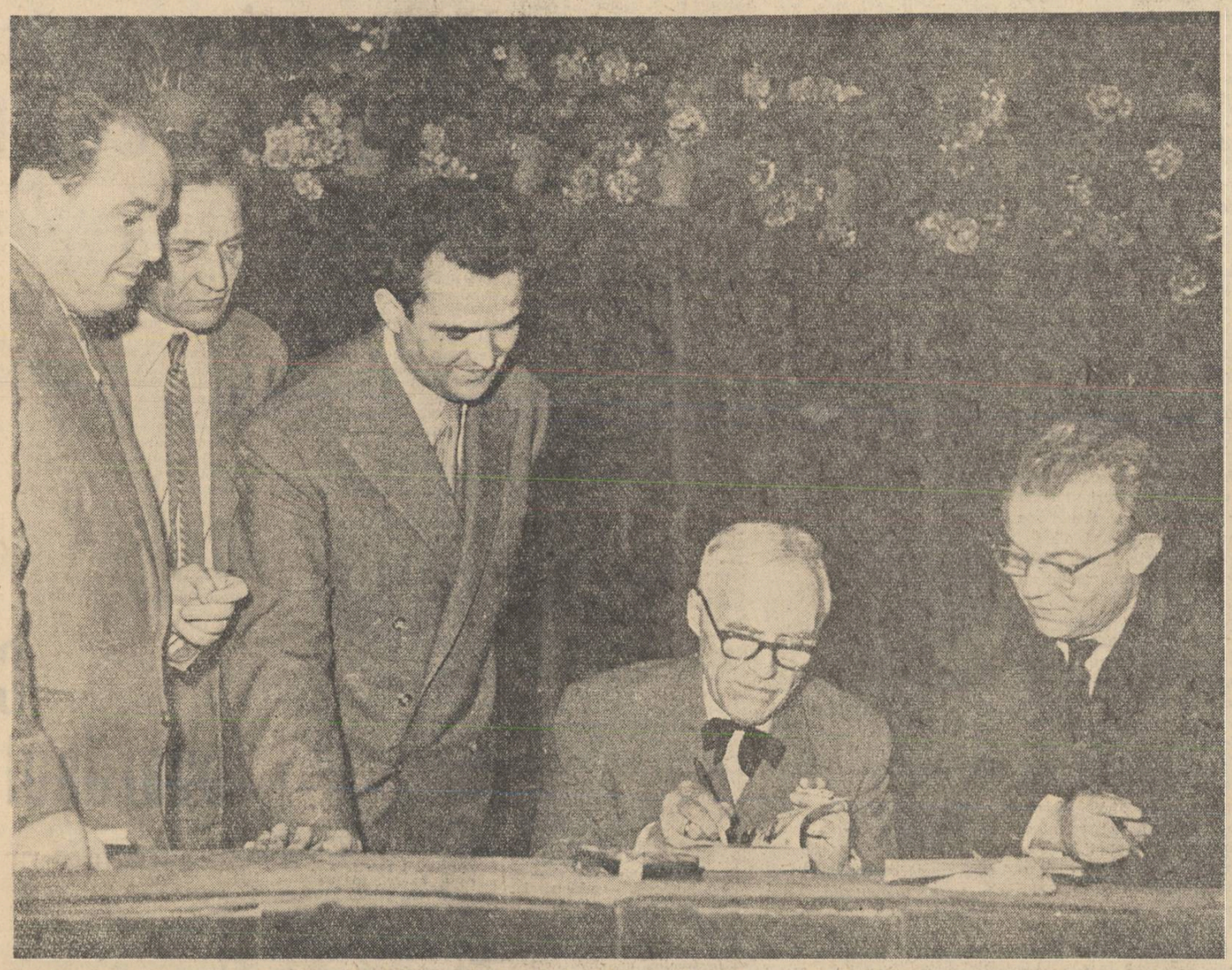

Maestrul TUDOR ARGHEZI dînd autografe, într-o pauză a Consfătuirii

Cuvîntul tovarășului Nagy István

Eu nu vreau să revin asupra tuturor problemelor multilaterale din referat. Mă mărginesc la o singură problemă: apropierea de viață.

Eu aș modifica această lozincă, în sensul că să nu fim doar „mai aproape" ci cu totul în viața pe care o trăim. De fapt, cu toții trăim în viață, însă nu toți scriitorii trăiesc în mod conștient. Trebuie trăit conștient din punct de vedere filozofic, din punct de vedere al conștiinței marxist-leniniste, din punct de vedere al cunoașterii societății și direcției în care se dezvoltă societatea noastră. Și ca să ilustrez acest lucru necesar, vă voi spune cîte ceva din experiența mea scriitoricească.

Aveam 28 de ani cînd am început să scriu. Nu am făcut nici liceul, ci doar cinci clase elementare. Primul text pe care l-am scris a fost o povestire mai mare, despre lupta muncitorilor din acel timp.

Cît credeți că m-am documentat eu pentru această primă nuvelă? Timp de 28 de ani m-am documentat pentru ea. Sigur că ar fi fost o perioadă mai scurtă dacă eu, cel puțin de la zece sau cincisprezece ani, sau chiar de la douăzeci de ani, aș fi plecat cu ideea că voi deveni scriitor. Dar pe atunci nu aveam acest gînd. Atunci m-am gîndit doar să fiu un tîmplar excelent.

Ce conținut au avut acești 28 de ani, în care m-am străduit să scriu această primă nuvelă? O viață proletară, o copilărie zbuciumată. În 1914, cînd aveam 10 ani, eram deja muncitor în fabrică. Cînd eram de 9 ani — între clasa a treia și a patra — am mers cu tatăl meu să lucrez cu ziua ca zugrav și vopsitor. Tatăl meu mi-a spus: „Uite, băiatule, trebuie să cîștigi parale pentru ghete și pentru cărți". Și eu într-adevăr am cîștigat.

Am cunoscut și am studiat viața zugravilor, a vopsitorilor, viața meșterului, a soției meșterului, a fiicei sale și tot acel mediu. Apoi am lucrat la zidărie, după aceea la fabrica de chibrituri, apoi ca ucenic în fabrică, ucenic de probă la brutărie și așa mai departe, o mulțime de meserii. Am văzut fel și fel de oameni.

Dacă citiți în scrierile mele despre brutari, să știți că aceasta nu o scriu numai așa, că mi-a venit poftă să scriu despre brutari; scriu fiindcă am studiat această viață. Nu am făcut „documentare" printre brutari, ci am fost ucenic brutar. Și nici atunci poate nu aș fi început să scriu, dacă tovarășii comuniști și tovarășii muncitori printre care munceam, nu mi-ar fi spus: „Uite, tovarășe Nagy, ar fi bine ca dumneata să scrii despre aceste lucruri, fiindcă ar fi foarte folositor și pentru alții".

Mi-am spus: hai să-ncerc! Am încercat atîtea meserii! De ce să nu încerc și meseria aceasta? Mai ales că am avut în fața mea un mare exemplu: pe Maxim Gorki. L-am citit pe Maxim Gorki, cu mare pasiune, cînd eram tînăr muncitor, ca și pe mulți alți scriitori revoluționari.

Cam în felul acesta m-am documentat pentru prima nuvelă pe care am scris-o cînd aveam 28 de ani. Pot să declar aici, în fața dumneavoastră, că fiecare nuvelă, fiecare roman pe care l-am scris mai tîrziu, erau rezultatul întregii vieți pe care am trăit-o pînă atunci, cu adăugirile pe care le-a adus timpul, pe care le-a adus Partidul, cu învățătura sa.

Deci nu trebuie spus „mai aproape de viață", ci trebuie să trăim în mod „conștient" viața aceasta pe care o trăim.

Întotdeauna cînd vine un tînăr scriitor la mine, cu prima sa lucrare — o nuvelă sau o poezie — mă uit la el și îl întreb: Ce ești dumneata? El spune: „Am fost student"... sau altceva. După aceea, mă uit ce scrie. Dacă văd că el a fost student sau țăran și-mi scrie despre un rege din evul mediu, atunci mă îndoiesc întrucîtva că omul acesta are talent.

De ce? Fiindcă scriitorul, despre nimic nu poate să scrie mai bine decît despre ceea ce cunoaște el, ceea ce a trăit, ceea ce a analizat el în mod conștient cu filozofia noastră, cu filozofia comunistă. Dacă văd că el nu pornește de la ce cunoaște el cel mai bine, atunci primul sfat pe care i-l dau lui este acesta: „Dumneata ai fost student cinci ani, și ai mai făcut opt clase pînă cînd ai ajuns student. Deci

(Continuare în pag. 2-a)

Cuvîntul tovarășului Nicolae Roman

Secretar al C. C. al U. T. M.

Luînd cuvîntul în numele și din însărcinarea Comitetului Central al U.T.M., tovarășul Nicolae Roman a adresat participanților la cea de-a treia Consfătuire pe țară a tinerilor scriitori un călduros salut.

Întîlnișind în lumina Congresului al III-lea al P.M.R. marile succese obținute de poporul muncitor în opera de construcție socialistă, vorbitorul a citat aprecierea dată de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej în raportul său prezentat la cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn contribuției tineretului: „alături de întregul popor muncitor, tineretul patriei noastre participă cu entuziasm la lupta pentru dezvoltarea economiei și culturii, aducînd o contribuție de preț la obținerea tuturor victoriilor noastre".

După ce a subliniat marile dificultăți întîmpinate de scriitori în trecut, el a relevat condițiile deosebit de prielnice asigurate tinerilor creatori de către partid și stat. Trecînd apoi la literatura produsă de tinerii scriitori, tovarășul N. Roman a spus:

„După cum a reieșit din analiza și din aprecierile făcute în raport, tematica dominantă a literaturii tinerilor scriitori este o tematică a actualității, pătrunsă de spirit de partid. Tinerii scriitori au reușit să se impună opiniei publice prin lucrări de valoare, în măsura în care au cuprins în paginile cărților lor clocotul anilor noștri, marile teme ale construirii socialismului.

Nivelul artistic al lucrărilor tinerilor scriitori, capacitatea de cunoaștere a vieții și muncii constructorilor socialismului sînt într-o continuă creștere, lucru îmbucurător și firesc totodată, date fiind condițiile optime de creație oferite scriitorilor.

Dezbaterile consfătuirii noastre au confirmat din plin hotărîrea tinerilor scriitori de a contribui și mai activ prin creația lor, alături de clasa muncitoare, de întregul popor muncitor, sub conducerea partidului, la opera de construire a socialismului în scumpa noastră patrie".

Subliniind aspectele pozitive și cuceririle literaturii tinerilor, tovarășul N. Roman s-a oprit la lipsurile și neajunsurile ei. Atrăgînd atenția asupra dezvoltării impetuoase a vieții, el a semnalat că tinerii scriitori au încă înaintea lor o serie de sarcini neîmplinite. Printre aceste sarcini, cele mai de preț sînt zugrăvirea multilaterală a chipului omului înaintat și în primul rînd a muncitorului, oglindirea mai cuprinzătoare a vieții tineretului și a copiilor: „A scrie pentru copii și tineret, nu e lucru oarecare, bun de făcut, după mentalitatea unora, doar în pauzele dintre două opere, așazis „serioase". Literatura constituie unul din mijloacele cele mai eficace în activitatea de educație comunistă a copiilor și tineretului. De aceea, ar trebui ca și tinerii scriitori să-și facă un titlu de onoare din munca lor pe acest tărîm al creației".

Totodată, el a apelat și la necesitatea unui stil îngrijit, a unei limbi literare expresive, alese, a unui stil curățat de expresii vulgare, care au efecte dăunătoare și care denotă lipsă de respect și de grijă a acestor scriitori față de limba bogată și frumoasă a poporului nostru, atît de stimată și cultivată de marii noștri scriitori. „Cei mai tineri cititori așteaptă cu dragoste și interes cărți atractive, accesibile, în paginile cărora să întîlnească personaje menite să le devină prieteni și sfătuitori apropiați. Cărțile acestea trebuie să aducă, în culori puternice, chipul celui mai înaintat erou al zilelor noastre, al comunistului, exemplu viu în formarea personalității viitorului cetățean al patriei socialiste. De asemenea, exemplul muncitorilor fruntași, al țăranilor colectiviști, trebuie să-și găsească o expresie artistică în pagini emoționante, mobilizatoare.

Au rămas în mare măsură în afara preocupărilor tinerilor scriitori munca tineretului studios, a elevilor și studenților, pasiunea cu care tineretul patriei noastre luptă să cucerească noi cunoștințe la nivelul celor mai avansate date ale științei și tehnicii. Sînt încă prea puține romane, nuvele, schițe în care să se reflecte morala nouă a tineretului nostru, atitudinea sa față de muncă, spiritul de răspundere, curajul, îndrăzneala, concepția sa sănătoasă despre dragoste și prietenie.

Unele dintre poeziile semnate de tinerii poeți suferă încă de pe urma unei reflectări superficiale a sentimentelor și gîndurilor contemporanilor noștri. Este firească dorința tineretului de a avea mai multe poezii care să îndemne tinerii la muncă și luptă pentru socialism, să cînte bucuriile vieții noi, frumusețea și măreția epocii noastre, poezii capabile și mobilizeze energiile, să înflăcăreze inimile tinere, care să poată fi învățate și recitate oricînd se simte nevoia cuvîntului înaripat al poeziei.

Nu putem neglija faptul că într-un gen literar ca dramaturgia, atît de important și iubit de tineret, își mai fac loc unele tendințe ca înlocuirea conflictelor reale, interesante, ale vieții contemporanilor noștri, cu

(Continuare în pag. 2-a)

„Schimbul de mîine"

de Marcel Breslașu

Consfătuirea tinerilor scriitori a constituit un moment de seamă în viața Uniunii noastre de creație — și aceasta nu numai pentru cei tineri — începători sau de curînd afirmați — ci pentru întregul front literar. Într-adevăr, nu problemele specifice ale stadiului de evoluție sînt precumpănitoare în asemenea împrejurări, ci acelea generale: de etică profesională, de angajare și apartenență, de concepție despre lume și de expresie artistică a ei. Socotesc dezbaterile — pe baza unui raport bogat de idei și concret în ilustrarea acestora — ca o dovadă a creșterii nivelului de cultură generală și de pregătire politică, luările la cuvînt curajoase și vădind simțul de răspundere al celor care s-au perindat la tribună. Maturizarea nu a adus însă cu ea o prematură scădere a elanurilor juvenile, a patosului propriu acestor ani; polemicile angajate au rămas, în genere, în limitele principialității, ale unei sănătoase lupte de opinii, temperamentele atît de diferențiate — și e bine că sînt așa — găsind limbajul comun al realismului socialist, punctele de vedere înscriindu-se pe coordonatele majore ale partinității și actualității.

Pentru noi cei mai vîrstnici (singurii care am urmărit evoluția consfătuirilor succesive de-a lungul anilor, dintr-o perspectivă stabilă — căci zece ani înseamnă altceva între 20 și 30, sau 40 și 50!) progresul este incontestabil, atît la fiecare participant cît, mai ales, prin însumarea acestor creșteri individuale, în configurarea „profilului" tineretului scriitoricesc de acum.

Așteptăm cu încredere noile lucrări ale „schimbului de mîine" care de pe acum se vădește atît de pregătit teoretic. Pentru orice artist și mai ales pentru noi toți, bătrîni și tineri cari constituim „schimbul de azi", ceea ce contează pînă la urmă este opera, capacitatea ei de a sluji cauzei noastre: construcția socialismului și aceea a conștiinței constructorilor lui. Din consfătuire a rezultat că cei mai buni tineri scriitori știu „să privească" — rămîne să și vadă, să transcrie, să transmită această viziune, marilor mase de cititori, eroi și modele în același timp ale cărților noastre.

Pentru o literatură bună și nouă!

de Szemlér Ferenc

Am asistat, timp de două zile, la cea de a 3-a consfătuire pe țară a scriitorilor tineri și am plecat de acolo cu sentimentul bucuriei. M-am convins din nou că scriitorii noștri tineri vor să creeze o literatură bună, care s-o ducă mai departe pe cea a predecesorilor lor. Consider aceasta ca o datorință nobilă, pe care trebuie s-o susținem cu toată fervoarea inimilor noastre, deoarece numai o literatură bună și nouă pătrunde în inima oamenilor, numai cu ajutorul unei asemenea arte le putem comunica ideile noastre, cele ale socialismului, ale comunismului.

În statul nostru democrat popular căutarea și întruchiparea noului artistic nu mai este un proces dureros, cum a fost în timpul regimului burghezo-moșieresc. Firește nici această cale nu este ușoară. Trebuie s-o plătești cu o muncă de pregătire migăloasă. Aceasta se cheamă procesul de cunoaștere a vieții. Totuși prețul plătit azi de un scriitor tînăr este mult mai scăzut decît cel de altă dată. Azi, scriitorul tînăr nu mai este nevoit să se facă întîi profesor ca Mihai Beniuc, sau gazetar ca Zaharia Stancu, sau tîmplar ca Nagy István, sau funcționar ca A. M. Sperber. Trebuie însă că cunoască fără greș viața țării sale, a poporului său. Materialul lui de viață este prezentul, este chiar viitorul. Trebuie să-l trăiască din plin, să-l cunoască profund, deoarece numai atunci va produce o literatură bună și nouă, la care — potrivit mărturiei consfătuirii — toți rîvnesc.

Am încercat un sentiment cald de siguranță constatînd că la baza acestei dorințe nobile au stat și stau ideile exprimate la Congresul al III-lea al Partidului. „...Creatorii noștri — spunea acolo tovarășul Gheorghiu-Dej — au îndatorirea de a făuri opere la nivelul înaltelor exigențe artistice și ideologice ale partidului și poporului. Pentru aceasta... se cere îndeosebi cunoașterea aprofundată a realităților, studierea lor îndelungată, contactul viu, permanent al artistului cu oamenii muncii..."

Cuvinte de rară înțelepciune! Mă bucur că îndemnul cuprins în ele a fost mereu urmat de participanții la consfătuire!

Cuvîntul tovarășului Nicolae Roman

(Urmare din pag. 1-a)

unele „conflicte" fabricate, artificiale.

Formarea trăsăturilor politico-morale ale omului nou al societății socialiste, atașamentul fierbinte al tinerilor față de partid și patria socialistă, dezvoltarea în rîndul tineretului a atitudinii noi, socialiste față de muncă și avutul obștesc, a spiritului colectivist, a eroismului, cinstei și curajului, trebuie să-și găsească reflectarea în operele tinerilor scriitori.

Viața oferă prozatorilor, dramaturgilor, poeților subiecte nenumărate, conflicte puternice, între ceea ce este nou, viabil și luminos, mereu biruitor în lupta cu elementele ce țin de vechile mentalități, rămășițe sau influențe ale educației burgheze".

Ocupîndu-se de cauzele rămînerii în urmă în unele privințe a creației tinerilor scriitori față de cerințele vieții, tovarășul N. Roman s-a oprit asupra „insuficientei conoașteri a faptelor și oamenilor zilelor noastre", asupra lipsei de adîncire și înțelegere a problemelor puse de realitatea atît de bogată a zilelor noastre.

Scoțînd în evidență împrejurarea că lipsa de orientare politică principială împiedică „sezisarea prezenței ofensive a noului", tovarășul N. Roman a stăruit asupra necesității studierii de către tinerii scriitori a învățăturii marxist-leniniste, a luptei glorioase a partidului nostru, pentru făurirea regimului democrat-popular, a politicii de construire a socialismului, tocmai pentru ca operele lor să corespundă înaltelor exigențe ale partidului și poporului".

„Operele clasicilor marxism-leninismului și documentele partidului nostru constituie călăuza sigură în orientarea tînărului scriitor — însușirea temeinică a măreților idei ale comunismului este sarcina fundamentală a tuturor celor chemați să fie cronicarii timpurilor noastre în pagini de literatură.

Din acest punct de vedere, trebuie apreciat faptul că tinerii scriitori, în majoritatea lor, au înțeles această sarcină de mare răspundere. Dar, din păcate, mai sînt unii — care studiază superficial, se mulțumesc cu cunoștințele căpătate cu mulți ani în urmă, nu se preocupă de creșterea continuă a nivelului lor politic și ideologic".

Arătînd că „talentul trebuie asociat cu o cunoaștere temeinică și profundă a întregului tezaur pe care l-a elaborat omenirea", vorbitorul a îndemnat pe tinerii scriitori să-și însușească „cultura și arta progresistă a poporului nostru. În epoca mărețelor descoperiri ale științei și tehnicii — a declarat el — cînd oamenii sovietici au pornit asaltul asupra cosmosului, orizontul de cunoștințe al tinerilor creatori trebuie să fie cît mai larg, pentru a fi la înălțimea cerințelor epocii socialismului și comunismului".

„Acum, cînd partidul ne-a arătat că activitatea ideologică, munca de lichidare a înrîuririlor burgheze din conștiința oamenilor este țărîmul principal al luptei de clasă, al luptei dintre vechi și nou, capătă o însemnătate deosebită formarea în rîndurile tinerilor scriitori a unei opinii puternice pentru stîrpirea unor rămășițe ale moralei burgheze cum ar fi spiritul de boemă, atitudinea de îngîmfare și de automulțumire, de admirație reciprocă neprincipială, tendința unora de a scrie — mai ales în versuri, lucrări ce pot fi înțelese numai de cercuri înguste de „aleși".

Referindu-se la etica tînărului scriitor, tovarășul N. Roman a criticat și „părerea care mai dăinuie în mintea unor tineri scriitori, aceea că unui om talentat îi este permisă sustragerea de la răspunderile ce revin unui activist pe tărîmul culturii și artei. Între cuvîntul scris și comportarea de fiece zi a scriitorului se cere să fie o deplină concordanță. Însușirea unui nou mod de a gîndi, de a te comporta în toate împrejurările vieții în spiritul moralei comuniste, este o datorie de prim ordin pentru fiecare tînăr scriitor. E necesar de aceea să se acorde o mai mare importanță muncii educative în rîndurile tinerilor scriitori, să ne îngrijim permanent și concret de viața acestora.

Un rol de seamă în promovarea și educația tinerelor talente revine organizațiilor Uniunii Tineretului Muncitor. În organizația revoluționară a tineretului nostru se făuresc trăsăturile tînărului scriitor comunist, devotamentul său față de politica partidului clasei muncitoare, hotărîrea de a sluji cu toată forța sa creatoare la înfăptuirea marilor idei ale socialismului și comunismului.

Sub îndrumarea organizațiilor de partid, organizațiile U.T.M. s-au preocupat cu mai mare competență de ridicarea nivelului ideologic-artistic al creației tinerilor scriitori, de realizarea unor opere literare care să răspundă cerințelor înalte ale vieții.

Apreciem unele inițiative menite să adîncească cunoașterea vieții din uzine, fie sub forma alcătuirii textelor pentru brigăzile de agitație, fie sub forma sprijinirii concrete a gazetelor de uzină. De asemenea, organizarea unor brigăzi formate din tineri artiști și scriitori care se deplasează în diferite locuri de producție cu programe artistice menite să dezvolte gustul pentru literatură și artă al tinerilor muncitori, sprijinirea concretă a desăvîrșirii în bune condițiuni a concursului „Iubiți cartea", constituie în același timp și un bun prilej de cunoaștere mai îndeaproape a vieții tineretului.

Socotim că tinerii noștri scriitori au obligații deosebite față de munca cercurilor literare din țară. Și nu numai pentru faptul că aici, în aceste ateliere literare, au poposit la început aproape cu toții, că aici au primit primele încurajări atît de necesare talentului și pregătirilor sale pentru un zbor lung, înalt, îndrăznet.

Cercurile literare constituie forme deosebit de atractive ale muncii educative și cultural-artistice de masă, ele sînt direct legate de viața din uzine și fabrici, de pe mari șantiere, din școli și facultăți, de la orașe și de la sate. A le sprijini în activitatea lor, înseamnă nu numai a vă face o datorie politică, patriotică, dar și a găsi una din acele modalități foarte potrivite pentru cunoașterea vieții.

Romantismul revoluționar, care animă generația tînără în toate înfăptuirile sale, poate constitui un permanent izvor de inspirație. Lucrările dedicate tineretului au menirea să dezvăluie forțele morale care-i îndeamnă pe tinerii noștri la fapte eroice, să dezvăluie procesul de creștere al conștiinței acelora care participă la transformarea societății, se transformă pe ei înșiși, eliberîndu-se de înrîuririle vechilor deprinderi și moravuri.

Avem convingerea că nu va trece mult timp și noi lucrări literare vor zugrăvi tabloul amplu și bogat al vieții poporului nostru, fericirea tineretului de a participa, sub conducerea partidului nostru drag, la desăvîrșirea construcției societății socialiste și de a se îndrepta spre ziua comunistă de mîine".

În încheiere, tovarășul N. Roman a adresat tinerilor urarea de „succes deplin în această muncă nobilă și de mare răspundere".

— Text prescurtat —

Proza începătorilor în „Luceafărul"

Pentru o revistă literară care apare în vremea noastră, care își are un loc și un rost bine determinat în marele front al construcției socialiste, împlinirea vîrstei de doi ani și jumătate de la tipărirea primului număr, poate să justifice un popas și o judecată. O asemenea judecată este cu atît mai necesară cu cît în acest răstimp societatea noastră a făcut pași uriași înainte, probleme noi s-au ridicat în fața poporului, perspective emoționante prin frumusețea și măreția lor s-au deschis în urma celui de al III lea Congres al Partidului. Este firesc ca aceste schimbări să se fi făcut simțite și în munca redacției noastre, este firesc ca ea să fi vrut să țină pasul cu ritmul impetuos al epocii.

In Prologul care anunța apariția „Luceafărului", se spunea: „Vrem să rezervăm cît mai mult spațiu talentelor ce pornesc la asaltul dificilelor înălțimi ale artei realist-socialiste". Dorința aceasta echivalează cu rîvna de a păstra ochiul limpede și proaspăt, de a fi mereu sensibil la ivirea unui nou talent literar, de a găsi puterea necesară să-l ocrotești și să-l crești. Paginile revistei noastre mărturisesc că acest angajament a fost, într-o bună măsură, îndeplinit.

La recenta Consfătuire pe țară a scriitorilor tineri, „Luceafărul" a recunoscut printre participanți, zeci și zeci de nume și chipuri pe care el le-a publicat și le-a făcut cunoscute. Vorbind de prozatorii tineri, pentru că acesta este rostul articolului de față, se poate spune că mulți din cei care-și văd azi numele tipărit pe un volum sau au ajuns să fie cunoscuți de publicul cititor, au trecut prin paginile „Luceafărului", au înfruntat aici proba debutului și s-au călit în marea întîlnire cu judecătorul suprem: cititorul. Ion Băieșu, Radu Cosașu, Corneliu Leu, Fănuș Neagu, Vasile Nicorovici, Ilie Purcaru, P. Sălcudeanu, Sorin Titel, Lucian Zatti (nu vă alarmați, ordinea este alfabetică!) iată numai cîteva nume cunoscute, care au cinstit paginile „Luceafărului" cu talentul lor și poate au învățat cîte ceva de la cei ce trudesc în secția de proză a revistei. In legătură cu această muncă nu a fost grea pentru ei veneau cu solide experiențe ce se înșiră pe cîțiva ani în urmă și sîntem fericiți să-i vedem azi definitiv consacrați. Rămîn ceilalți, mulți, foarte mulți, încă în stadiul de ucenicie, dar din rîndurile cărora se va alege, fără îndoială, o nouă generație de scriitori. Condeiul lor fragil și șovăielnic adesea, vocabularul crud, construcția epică așezată uneori pe o schelărie nepotrivită, necesită în continuare din partea redacției o mare atenție, un efort susținut și mai cu seamă o dragoste nelimitată.

Ceea ce caracterizează creația acestor tineri și constituie în același timp o calitate de preț, este orientarea aproape exclusivă către problematica de actualitate. Marile construcții, colectivizarea agriculturii, transformările din conștiința oamenilor, noile înfățișări ale dragostei și prieteniei, sînt motive care atrag pe tinerii prozatori, conștienți de misiunea omului care scrie și de faptul că numai astfel talentul lor se poate dezvolta și rodi. Impresionează de asemenea marea varietate a temelor și subiectelor, fapt care dă un răspuns concludent afirmațiilor dușmănoase precum că realismul socialist ar impune uniformizarea preocupărilor scriitoricești și restrîngerea ariei de inspirație. In multe cazuri tinerii noștri colaboratori scriu despre experiențele lor nemijlocite, se inspiră din mediul în care trăiesc și muncesc, sînt chiar muncitori la strung, în mină, sau la furnal. Putem număra printre aceștia pe Gh. Ruja, Ion Dan, Ion Grozav, Gh. Hoinaru, Mircea Tuță, Mircea Neagu etc. Se simte în lucrările acestora atmosfera fremătătoare a uzinelor, aspirația muncitorilor către calificare înaltă și cultură, este surprinsă viața lor foarte complexă, morala nouă care-i unește pe oameni și-i îndreaptă spre un țel comun. In ciuda multor imperfecțiuni, aceste lucrări se remarcă prin noutatea și autenticitatea conflictelor, calitate la care s-ar cuveni să rivnească și unii scriitori formați, care continuă să prito cească niște experiențe foarte vechi.

Ceea ce constituie încă o piedică serioasă în activitatea tinerilor prozatori, este necunoașterea legilor artei literare, șovăiala și deruta lor în fața fenomenelor complexe ale realității, nepriceperea de a selecta faptele. Ion Grozav, de pildă, elev la o școală de maiștri, se arată pasionat de noile relații într-un colectiv de muncă. Vrea să scrie scurt și asta e bine, dar el își consumă spațiul propus consemnînd dialoguri nesemnificative și neprelucrate. Rezultă o înregistrare naturalistă a unor convorbiri obișnuite, banale. Redacția a lucrat cu el, l-a văzut cum se minie pe propria-i stîngăcie, cum i se aprind ochii din dorința de a scrie bine și nu ne îndoim că va izbuti cîndva.

Un tînăr care se dovedește foarte productiv este Cornel Omescu din Arad. Aria lui de preocupări este vastă, notația amănunțită și psihologia eroilor nuanțată. Dar foarte adesea, după lectura prozei lui, nu știi ce a vrut să spună, ce idee a intenționat să ne comunice. El trebuie să dea dovadă de curaj, să atace în plin temele actualității, să renunțe la ideea că aluzia, sugestia cețoasă, mesajul abscons dau valoare lucrării și o fac mai interesantă. Un prozator cu reale însușiri este și Emanoil Petruț, atent la procesele mari ale umanității. Lucrările sînt străbătute de o sensibilitate deosebită față de nedreptățile pe care omenirea le cunoaște încă, ei pare a voi să se lupte cu acele forțe întunecate care minjesc obrazul umanității și amenință liniștea popoarelor. In acest sens scriitorul este actual și izbutește să comunice cititorului emoția sa. Nu mai că, uneori, notația sa cade în considerații generale, personajele nu prind viață, nu sînt individualizate și drama se estompează. Inclinația spre exotism îl apropie de subiecte insuficient cunoscute, îl obligă la o tratare superficială, cu, puternice accente livrești. Se face simțită chiar influența așa-numitei literaturi a faptului nud, în care simpla înșiruire de întîmplări înlocuiește construcția rațională și selectivă. Nu metoda în sine e periculoasă ci aplicarea ei cu prea mare ușurință și iluzia că tema singură poate salva prestigiul artistic al lucrării.

Am publicat la un moment dat trei schițe de Ante Laurian, apreciabile pentru claritatea ideii care le dăduse viață și așteptam ca autorul să persevereze pe drumul început. Am constatat cu surprindere că la o distanță de cîteva luni, Ante Laurian ne-a prezentat lucrări în care nu-l mai recunoșteam. Aceste oscilații și inegalități sînt firești în perioada de început, dar trebuie să atragem atenția tinerilor noștri colaboratori că munca literară cere eforturi mari și de lungă durată. Uneori este bine să lași pentru un timp condeiul de o parte, să cercetezi oamenii și să citești mult, cît mai mult, să lași să se acumuleze o mare doză de fapte și de emoții care nu vor întîrzia să se ceară mărturisite în scris. Prin aceasta nu vrem că acreditîm teoria „gestației", de care ar avea nevoie un subiect dar se știe că graba este cel mai mare dușman al muncii artistice. Mulți tineri își prezintă lucrările în forme embrionare, nefinisate. Chiar dacă talentul unora este evident, ei ne lipsesc de posibilitatea de a-i publica sau de a le da îndrumările necesare.

Putem cita însă și cazuri în care exigența față de propria creație promovează relații rodnice între redacție și colaboratorul respectiv. Am publicat anul trecut două schițe de Ion Ilie Mileșan, remarcabile prin conținutul lor de idei cît și prin forma aleasă. Se simțea o îndelungă elaborare, o cultură temeinică, o cunoaștere adîncă a faptelor și a oamenilor. Aceste calități ne-au îndreptățit să semnalăm într-un articol apariția unui scriitor autentic. Ne-am îngăduit atunci și cîteva sfaturi pe marginea schițelor Ropotă și În sat e o ședință. Am fost bucuroși să constatăm că sfaturile noastre au fost ascultate și Ion Ilie Mileșan se apropie acum cu curaj de unele probleme esențiale ale construirii socialismului la sate. Același lucru se poate spune și despre Valer Hossu, autorul unor schițe izbutite, deși de valoare inegală.

Nădejdile noastre se leagă în aceeași măsură și de alte numeroase nume de tineri prozatori publicați în paginile „Luceafărului". Ne gîndim la P. Surupăceanu, M. Eraclide, Crișan Radu, Mircea Herivan, V. Chiriacescu, George Carpat, St. Cizmaru, Mircea Moise, Gh. Gheorghe, Stelian Mihuț, Florian Avramescu, Catinca Spătaru, Traian Bădulescu, Vasile Gaftone și mulți alții.

Precum se vede, recolta obținută de revista noastră pe tărîmul descoperirii și promovării de noi talente, este bogată și la proză. Dar ar fi greșit să socotim că mai mult nu se putea face. Din motive care țin în mare măsură de felul cum a muncit redacția, mulți tineri au rămas în aria vastă a stelelor fără nume, nu i-am căutat și nu i-am urmărit, lăsîndu-ne noi înșine prădați de ideea că talentul, dacă este, răzbate oricum. Firește, în orînduirea noastră este cu neputință risipirea și pierderea unui talent adevărat, dar „Luceafărul" face parte tocmai din acel sistem de protecție și de creștere a talentelor tinere și munca noastră trebuie judecată din acest punct de vedere. Redacția n-a păstrat o legătură strînsă cu cenaclurile și cercurile literare, locul unde apar de obicei cele dintîi semne ale înzestrării. Propriul nostru cenaclu de proză se întrunește sporadic și fără o pregătire temeinică.

Răspunsurile la Poșta redacției au întîrziat uneori, neținîndu-se seama de sensibilitatea și nerăbdarea celor care ne-au încredințat încercările lor.

Am început un an nou și știm de pe acum că el va fi un an de mari victorii în construirea socialismului. Știm că la șirul de nume noi publicate în paginile revistei noastre, se vor adăuga altele și altele. Suite de tineri vor bate la porțile de aur ale creației literare și bătaia lor timidă trebuie auzită. Dar emoția și dragostea cu care este de obicei întîmpinat un tînăr de talent, nu trebuie să se transforme într-un soi de dădăceală, într-o risipă de laude și complimente care dau pînă la urmă rezultate contrarii celor scontate. Nu trebuie să creștem pseudo-scriitori, oameni care să rămînă veșnic debutanți. Scriitorul epocii noastre este un luptător, un om cu mintea limpede, conștient că are de îndeplinit o sarcină, că este un soldat al partidului, asemenea altor milioane de soldați. Nimic mai penibil decît să vezi un tînăr care abia a înnegrit cîteva pagini, îndu-și aere de atoateștiutor, refuzînd sau primind cel mult cu îngăduință sfaturile redacției.

„Luceafărul" a publicat unele încercări numai pe considerentul că autorii lor sînt tineri, investind astfel o încredere cu nimic justificată. Practica aceasta este dăunătoare nu numai pentru că îl derutează pe autorul nechemat, dar mai cu seamă pentru că produce confuzie în rîndurile cititorilor și tinerilor realmente înzestrați.

Munca desfășurată la „Luceafărul" cu tinerii prozatori trebuie și poate fi îmbunătățită. Pentru aceasta stau chezășie atenția și căldura cu care au fost întîmpinați totdeauna colaboratorii noștri aflați la începuturile lor literare. Urmînd principiile partidului în ce privește atenția ce trebuie acordată tinerelor talente, credincios angajamentului ce și-a luat încă la apariție, „Luceafărul" va continua și pe viitor să adune în jurul său pe toți acei tineri în sufletul cărora pîlpîie flacăra chemării scriitoricești.

Nicolae Jianu

Cuvîntul tovarășului Vasile Mușat

vicepreședinte al C. C. S.

Tovarăși, în primul rînd vreau să mulțumesc organizatorilor acestei Consfătuiri conducerii Uniunii Scriitorilor, că ne-a invitat să asistăm la o adunare așa de importantă și așa de interesantă.

Nu vreau să repet ceea ce s-a spus de mulți aci și în referat că tinerii scriitori și-au adus o contribuție de seamă la dezvoltarea literaturii noastre. Lucrările tinerilor scriitori au avut și au un rol important în dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, a muncitorilor, inginerilor, funcționarilor, țăranilor.

Tinerii scriitori, așa cum s-a dovedit și din discuțiile de aici, sînt plini de avînt, de entuziasm, ei sînt mai receptivi la nou, sînt oameni crescuți de regimul nostru, în spiritul ideologiei noastre marxist-leniniste, cu dorința de a fi folositori poporului, clasei muncitoare.

Trebuie spus, ceea ce de asemenea s-a mai spus, că ei au și condiții deosebit de favorabile pe care nu le-au avut și nici nu puteau să le aibă niciodată vreo altă generație de tineri în general și de tineri scriitori în special. Ei au toate posibilitățile pentru învățătură, nu sînt nici cum frămîntați, nu au motive să fie frămîntați de gîndurile și grijile existenței, ale pîinii, ale muncii".

Apoi vorbitorul a arătat că „nu putem fi mulțumiți de ceea ce s-a realizat pe frontul tinerilor scriitori. Nu putem fi mulțumiți nici cu cantitatea și mai ales cu calitatea lucrărilor pe care ei le-au dat pentru a-și aduce contribuția la construcția socialismului în țara noastră. Eu aș vrea să mă refer în primul rînd la faptul că se simte încă o mare lipsă de lucrări în domeniul vieții muncitorilor. Sînt puține lucrări, în primul rînd prea puține romane, în al doilea rînd prea puține piese de teatru într-un act, în două acte sau în trei acte și în al treilea rînd prea puține scenarii cinematografice care să reflecte munca eroică a clasei muncitoare în fruntea întregului popor, pentru făurirea socialismului, pentru făurirea unei vieți fericite întregului popor muncitor.

Cei care au umblat mai mult, au cunoscut desigur figuri înaintate ale muncitorilor noștri luptători pentru cauza socialismului. Aș vrea să mă refer — cu toate că am auzit că s-a mai referit cineva — la o astfel de figură de muncitor înaintat cum ar fi oțelarul Ștefan Tripșa. Însăși activitatea lui, am putea spune, îl impune în paginile unei lucrări de literatură. Acest tînăr, acest muncitor crescut în timpul regimului nostru democrat popular, dovedește, prin întreaga sa activitate, o conștiință înaintată, socialistă. El nu ține nicidecum socoteala timpului pe care-l dă societății: oricînd este nevoie de el la oțelărie, îl găsești. Și Tripșa nu este singurul. Acest spirit nou comunist, de muncă, această suprapunere a intereselor colectivității față de interesele personale se manifestă la sute și mii de oameni conducători de brigăzi de producție, cum ar fi Niculae Militaru care avînd în conducerea sa o brigadă fruntașă, împreună cu care obținea și un cîștig frumos, a cerut organizației de partid și sindicale să-i dea în primire o brigadă codașă, care nu-și îndeplinea normele, deși prin aceasta cîștigul lui a scăzut pentru cîteva luni.

Sau o astfel de viață nouă a unui astfel de muncitor ca Chiru Alexandru, strungar dintr-o uzină din regiunea Argeș, care s-a ridicat la un nivel de activitate de-a dreptul a unui intelectual. De cîte ori vine în București, Chiru Alexandru, care este muncitor strungar, trece pe la Academie, pe la biblioteca tehnică și se interesează ce mai este nou în tehnică, ce-a mai apărut în materia tăierii metalelor, în tehnica metalurgiei prelucrătoare, se interesează, se documentează, ia cărți pentru el și pentru tovarășii lui, iar întreaga lui brigadă de cîteva zeci de tineri este o adevărată școală a tehnicii înaintate.

Iată deci care sînt figurile înaintate, noi, ale muncitorilor, care cred că merită cu prisosință, cu mult mai mult de cît au fost pînă acum, să fie prezente în literatură, în lucrările tinerilor noștri scriitori în primul rînd.

Cred că trebuie mult mai mult vorbit și despre viața din afară de uzină, despre viața muncitorilor, a locuitorilor orașelor noastre.

Aș vrea să spun, tovarăși, că nici despre agricultură nu se poate spune că sînt suficiente lucrări. Ducem încă lipsă de lucrări care să vorbească despre lucrurile noi, despre situația nouă care există în agricultura noastră, despre lupta pentru întărirea unității socialiste, pentru dezvoltarea lor multilaterală.

Eu cred, tovarăși, că tovarășii noștri scriitori, tinerii în mod deosebit, trebuie să dea mai multă atenție cunoașterii vieții. Mie mi se pare că ar fi bine să se renunțe la cuvîntul „documentare" în ceea ce privește cunoașterea vieții de către scriitori în general și de către scriitorii tineri în special: cunoașterea vieții este posibilă numai printr-o participare activă, printr-o legătură nemijlocită și îndelungată — cîteva luni, un an — cu colectivele de muncitori, ingineri, țărani.

Consiliul Central al Sindicatelor este gata să ajute la asigurarea unor condiții materiale și organizatorice corespunzătoare acelor scriitori, în primul rînd tineri, care doresc să cunoască bine viața și activitatea muncitorilor din diferite întreprinderi și șantiere și se angajează să scrie romane, nuvele, piese de teatru, scenarii cinematografice valoroase despre munca și viața oamenilor muncii, în primul rînd a muncitorilor. In acest sens, se vor stabili măsuri mai concrete împreună cu conducerea Uniunii Scriitorilor".

În încheierea cuvîntării sale, tov. Vasile Mușat a vorbit despre calitatea artistică a lucrărilor literare și necesitatea unei exigențe sporite în această direcție,

Cuvîntul tovarășului Nagy István

(Urmare din pag. 1-a)

acest lucru îl cunoști dumneata cel mai bine, la vîrsta aceasta. De ce nu aduci ceva nou din această viață, de ce nu arăți cum ai ajuns dumneata elev, student sau profesor? Aceasta cunoști mai bine, această viață ai trăit-o. Bineînțeles, dacă ai trăit din plin și nu ușuratic, cum trăiesc mulți".

Trebuie să trăim activ, să fim la curent cu tot ce se întîmplă în universități, în școli, cum se lucrează în organizația de pionieri, în U.T.M., cum se prezintă profesorii, să cunoaștem așadar cum se realizează toate aceste lucruri pe care noi le numim „viață nouă". Și viață nouă nu există numai în fabrici, sau în gospodării colective. Viața nouă e prezentă oriunde. Putem descoperi această viață nouă oriunde descoperim prezența Partidului și influența lui.

Prezența aceasta trebuie să fie însă în primul rînd în conștiința și în sufletul nostru. Spun aceasta din experiența mea. Cu alte cuvinte, trebuie să trăiești cu foarte multă pasiune.

În orice muncă trebuie pasiune. Fără pasiune ești un executor, un simplu funcționar și nu creator.

Din experiența mea știu că poți să fii creator ori și unde, în cizmărie, în brutărie, în orice meserie, în orice domeniu unde lucrezi, dacă lucrezi cu pasiune și dacă ai această dorință: În meseria asta în care activez nu sînt mulțumit cu ceea ce există pînă acum. În meseria aceasta trebuie să se meargă înainte și dacă se poate, să fiu eu acela care să dea un brînci ca ea să evolueze, să se dezvolte mai departe.

Dar să vorbesc și despre o altă experiență, de după 23 August 1944.

Am cunoscut foarte bine viața muncitorilor, mai ales la Cluj, dar credeți că aceste cunoștințe mă ajută astăzi prea mult? Mă ajută, tovarăși, într-o oarecare măsură. Totuși, cînd scriu despre muncitorii de astăzi, mă simt ca un scriitor tînăr, începător, și știu că trebuie să merg înapoi, de-acolo de unde am pornit, ca să-i văd și să-i cunosc mai bine.

Dar nu este vorba numai să călătorești cu trenul sau cu tramvaiul prin cartierele unde am trăit cîndva. Trebuie să pătrund în viața nouă a muncitorilor, în familiile muncitorilor. Ca să cunoști această viață nouă, multiplă, ca să distingi ceea ce îi este esențial, trebuie să trăiești incontinuu în sinul ei.

Eu dau dreptate acelor tovarăși tineri care își iau angajamentul să meargă în uzină și să petreacă acolo un timp foarte îndelungat, să muncească acolo, să încerce diferite meserii, să pătrundă în mentalitatea muncitorilor, fiindcă muncitorii diferă unii de alții chiar și după meserie.

Pot spune că, în general, am reușit să cunosc oamenii cel mai bine, cunoscîndu-i în munca lor. Spun aceasta din experiența mea. Deci, încheiu cu această sugestie că, în afară de învățătura marxist-leninistă și de însușirea ei permanentă din toate punctele de vedere, se cere să trăiești în mod conștient viața aceea pe care ai posibilitatea s-o trăiești, s-o cunoști mai bine și să-ți îmbogățești aceste cunoștințe din viață, de acolo de unde trăiești. Numai atunci poți face lucrul acesta, dacă participi în mod activ la bucuriile poporului, la luptele și la succesele lui, la construirea socialismului.

Pentru aceasta este nevoie și de un schimb de experiență. Un schimb de experiență nu numai între scriitorii mai în vîrstă și scriitorii tineri, dar cred că este nevoie de un schimb de experiență în general între scriitorii tineri.

Mă gîndesc în primul rînd la operele scrise în limbile minorităților naționale. Să căutăm să ne traducem reciproc operele noastre, ca să ne putem da seama oricînd ce scrie cutare scriitor romîn ce scriu scriitorii maghiari sau germani și chiar, cred, că ar fi bine să avem un schimb de experiență direct.

Scrieți, tovarăși tineri, nu numai romane, dar scrieți tot felul de reportaje asupra felului cum munciți, acolo unde trăiți, unde vă documentați pentru operele viitoare, despre fenomenele pe care le întîlniți. Scrieți cum vă gîndiți să realizați aceste opere literare, pentru ca și în felul acesta să lărgim posibilitățile de schimb de experiență. Avem mare nevoie de aceasta tocmai pentru că nici părinții noștri, nici noi, nu am trăit în sistemul socialist. Trăim astăzi și, pentru noi toți, aceste lucruri sînt foarte noi, această viață este foarte nouă.

Trebuie să îmbunătățim activitatea noastră, să ridicăm la un nivel mai înalt literatura generală și literatura fiecăruia dintre dumneavoastră. Rezultatele ei sînt apreciabile și ne bucură. Fac apel în numele tuturor scriitorilor și în numele meu și vă cer să mergeți înainte, și vă urez să ne întreceți și pe noi și dacă se va putea chiar pe clasici.

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE
Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Al. I. ȘTEFĂNESCU (membru în Comitetul de direcție); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcție).

Cîntecul de libertate al AFRICII

Keia Epelle
NIGERIA

Bucuria eliberării

Te-nalț în cîntecul meu
Pămînt al Africii.
Te port în inima mea
Grădină a palmierilor.
Te strig și te salut
Cîmpie-a orezului, pămînt al
Ce porți în adînc diamante.
Vă salut,
Sahară și Kalahară.
Și fluviu al Nilului,
Zambezi și Congo!
Vă salut nisipul auriu și pădurile,
Colibele junglei, orașele, satele!
Dansez azi și cînt leoparzii, felinii.
Dansez azi și cînt elefanții și struții,
Cînt miezul din fructe,
Parfumul din flori,
Pămînt african cu bărbați luptători,
Pămînt cu femei duioase și mîndre!
Sînt liber! Sînt liber!
Maceta-i securea mea cutezătoare,
Cu ea am luptat, cu ea am învins.
Și lanuri vreau azi, în păduri defrișate,
Cîmpii roditoare în mlaștini secate,
Vreau munți de batat în hambare,
Săgeți de porumb, vreau să-mi
joace-n azur!
Tăceți! Cine e? Sssst! Cine e?
Macetă, fii gata. Iar dușmanii? Iar?
Ssst! Cine e? Cine e? Nu ai glas?
...Sînt ramuri uscate, troznite sub pas.
O, teamă ciudată,
Ce-n inima mea ai rămas!
În țara mea-i liniște! Nigeria e-n pace.
Azi mîinile noastre mîngîie jungla.
Macetă, securea mea harnică,
Vino-n plantațiile de cauciuc
Să le crestăm tulpinele zvelte,
Suie-n banan să culegem ciorchinii,
Macetă, secure-a luminii!
Cu tine-am scăpat de robii seculare,
Cu tine-am luptat cucerind libertatea.

Bătrîna mea Africă,
Dintr-un capăt în altul
Liberă vei întineri, într-o zi,
Îți vei cînta bucuria, lumina,
Despicînd înaltul
Dintr-un capăt într-altul
Africa mea! Vei cînta, vei cînta!
Uite, Nigeria e casa mea.
Eu sînt stăpînul ei, eu am s-o schimb,
Rotind maceta ca pe un nimb,
Un nimb al liniștii, un nimb al muncii...
Junglă străveche și nesfîrșită,
În laturi am să te dau cu maceta.

Lovește macetă,
Doboară-mi copacii,
Ajută-mi pămîntul să iasă din junglă.
Înalță case, aruncă sămînță
Pe unde-a plîns jungla.
Cîntă macetă,
Ascute-ți muchia, nu te culca,
Banani, manioca și pepeni dulci
Să-și dăruie rodul în urma ta.
Timpul nu iartă o clipă pierdută.
Te-așteaptă grădina de tine-ncepută,
Grădina Nigeriei, maceta mea.

Parcă aud
Africa-ntreagă,
La nord, la sud,
Parcă aud
Cîntecu-i fericit,
Spre apus, răsărit,
Parcă-l aud!
Muncește macetă, cîntă macetă!
Ai!... Africa toată
Va fi într-o zi liberată!

În romînește de VIOLETA ZAMFIRESCU

Henne Khali
GUINEEA

Văzduhurile Africii

E-atîta soare-n cer!
E-atîta soare-n cerul Africii! Chiar și pămîntul
A ostenit, cărindu-l pretutindenea cu el.

Eu însumi mă căznesc s-alung povara-i arzătoare
Și astfel trec prin brazda de curînd deschisă,
Iar nările-mi, tot aspirînd dogoarea,
În mine-aduc al vieții proaspăt clocot.

Atîtea ploi!
Peste pămîntul Africii, atîtea ploi! Purtîndu-le
mereu
În pîntecu-i, a ostenit chiar și pămîntul.

Eu sorb, și sorb, tot sorb șuvoaiele adînci,
Cu capul dat pe spate-ntîmpin cerul,
Cu gura larg deschisă sorb, și inima mea soarbe,
Și iată sete nu-mi mai e, dar ploile tot cad.

Atîtea vînturi bat!
Prea multe vînturi bat în Africa! Chiar și
pămîntul,
De cînd pe pieptul lui se tot preling, a ostenit.

Eu aripile-mi desfășor, sute de aripi,
Ușor să zbor jur-împrejurul lumii.
O, vînturi Sirokko și alizee,
E timpul — pentru dumnezeu! — să-ncremeniți
odată!
Căci astăzi eu deschid o eră nouă: era luptei.

În romînește de BEN CORLACIU

Marsial Sinda
CONGO

Lumina zorilor

O rană sîngerîndă-ncinge încă,
Africă,
încheietura mîinilor tale:
negustătorul de sclavi.
Și prin văzduhul înăbușitor,
miasme-nveninate se tîrăsc,
miasmele mîlului putred,
miasma bălților verzi
și-a lemnului putred
și-a vechiului șireang
Fără odihnă se zbate
talazul gîndului meu.
Și cîntecul și tînguirea mea
le poartă-n bătaia inimii tale,
tu, tam-tam «l meu.
Ascult cum stîncile șoptesc,
cum vuiesc valurile,
cum pămîntul strigă despre sclavie,
despre străbunii mei,
marfă ieftină în tîrgurile de sclavi.

Talazul fără de odihnă al gîndului meu,
mereu în aflux, în aflux,
se rostogolește pînă la picioarele mele.
Și cîntecul și tînguirea mea
vestește-le lumii tu, tam-tam al meu.
Prin văzduhul înăbușitor
plutește miasma sclaviei
ce se tîrăște iarăși peste Congo,
peste stîncile negre de bazalt
poleite-n luminile ierbii.
Talazul gîndului meu,
în aflux, mereu în aflux,
mi se rostogolește la picioare
și-apoi se pierde iar în largul mării.
Vorbește lumii tu, tam-tam al meu,
despre cîntecul și tînguirea mea.

Văzduhul e-năbușitor,
O rană sîngerîndă-ncinge încă,
Africă, încheietura mîinilor tale:
negustătorul de sclavi.
Adu-ți aminte, tam-tam al meu, adu-ți aminte,

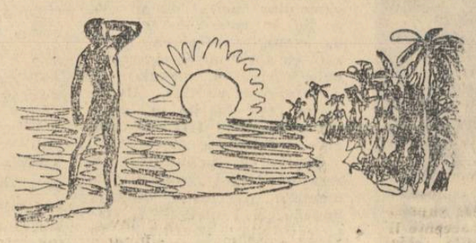

de glasul nostru slobod de-altădată
ce se înalță și azi spre libertate
pe tărmurile Africii străbune,
în Martinica,
în Guadelupa
și în Guiana
și-n îndepărtatele Antile.
Miasma șireangului e încă înăbușitoare.

Și cîntecul și tînguirea mea
le povestește tu, tam-tam al meu!

Și spune că sînt ceasuri de visare
și ceasurile somnului de plumb
și ceasurile îndoielii
cînd simți nedeslușit îndemnul
să strigi, și-n hohote să plîngi,
ca să alungi a nopții spaimă.

Întregii lumi să povestești, tam-tam al meu,
și cîntecul și tînguirea mea!
Și spune că sînt ceasuri de-ncremenire mută
și spune că-s ceasuri și zile și nopți
cînd glasul nostru-n strigăt se preface
și teama de stăpîni se risipește.

Să povestești, tam-tam al meu,
și despre ceasul furtunos al răzbunării,
cînd glasul ni-i vuiet
și brațul se ridică să izbească.
Și povestește tu, tam-tam al meu,
și despre ceasul libertății
ce rumenește zările străbune
ale Africii noastre.

În romînește de DAN GRIGORESCU

H. Dhlomo
AFRICA DE SUD

Valea celor o mie de coline

Fragment

Vreme de veacuri ai fost jefuită și apăsată,
tu însă te-ai împotrivit,
ai fugit de sub picioarele dușmanilor, ai rîs
de ei
și ai continuat să înfloreștî cu alte și alte flori,
ai continuat să cînți, preamărind gloria
vremurilor apuse,
preamărind pe înțelepții, mîndrii negri titani,
pe cei ce-n inima celor o mie de coline
au pătimit și au luptat apărîndu-și țara
împotriva străinilor cotropitori.
Unde e inima, sufletul, unde e înțelesul vieții
trecutelor generații de eroi?
O, pămînt al celor o mie de coline, cîtă vreme
trăiești
e viu de-a pururi și sufletul lor
și inima lor necontenit va bate.

Noi pășim înainte domol
și-n tăcerea noastră sîntem de neînfrînt.

★

Au fost trezite sacrele morminte!
Tulburate, umbrele strămoșilor se ridică și
cheamă!
Liniștea cuprinde pămîntul și soarele privește
resemnat.
În adîncurile timpului
se naște sămînța unei vieți noi,
ce va răzbate negreșit la lumină!
În trupul istovit inima întinerește
și-un sînge nou aleargă prin vine.
Copacii au înflorit cu florile păcii
și iarăși, în adîncul pădurii, ne simțim acasă.
Din pulbere răsar nemaivăzute flori
purtînd în ele culorile, sevele sufletului
care nu se ofilește niciodată, —
în ele se coace sămînța tinerei și viguroasei
rase
atît de dornică de învățătură,
dar poate încă atît de naivă.

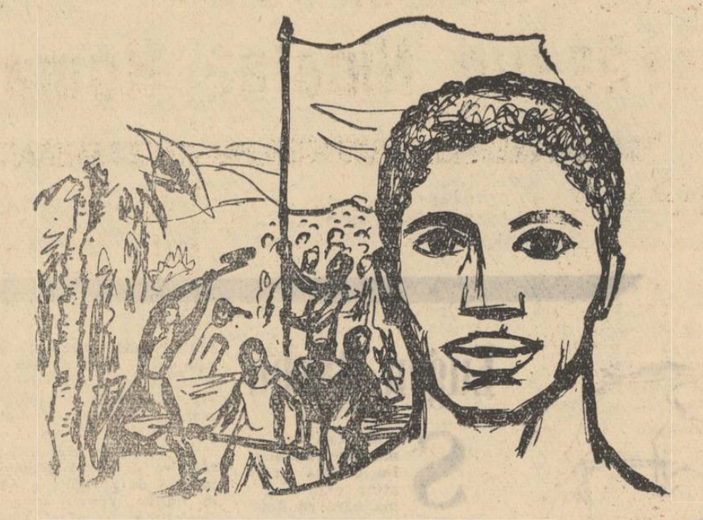

Da, zeii se maturizează pe îndelete.
Prin vinele negre rătăcește chemarea
minunatelor tărîmuri...
O, uită-te mai bine la păsările ce străbat cîntînd
văzduhurile înalte, —
e sufletul poporului în ele,
e sufletul lui viu ce cîntă plutind în văzduh..
Sînt fericit.

În romînește de GEO DUMITRESCU

Liliniu Mikaya
MOZAMBIC

Patriei mele

Fragmente

Te-a legănat Oceanul Indian,
O, Mozambic, țărm african
Care te zbuciumi la apus de ape.
Lovesc în tine valurile-ntr-una,
În creasta lor,
Oglinzi de-argint, ies din adînc,
Cînd mîna neagră mi-o scufund în val,
Și cînt, o Mozambic, pămînt natal!
Eram copil cînd scoici diamantine
Strînse-n nisipul cu sclipiri de aur vechi,
Îmi povesteau, lipite de urechi,
Neomenia navelor străine,
Cu albi sălbateci
Ce-n-roșeau fără-ndurare
Cu purpură din sînge african
Și țărm, și mare.

E timpul să-ți speli trupul de noroi.
E timpul să-ți speli lacrimile feții.
Sămînța libertății
Să-ți rodească-n livezile vieții, țara mea!
Te-ai ridicat din lutul suferinței
În fața ucigașului, și ai strigat
Să-și scoată ghiarele dușmanii din umerii de
abanos!

Și ai strigat oceanului să cînte,
Din toate fluierele lui albastre,
Și să vestească lumii
Ziua de-argint a libertății noastre.
O, țara mea,
Știu, calea fericirii este grea.
Dar lîngă negrii mei eu mă ridic
Și zarea o despic
Cu pomul libertății și-al iubirii
Pe care-l voi sădi în Mozambic!
O, Mozambic,
Ce mîndru vei trăi
Eliberat de chin și de străini!
Va fremăta Oceanul Indian
Cînd țărmul ți l-o mîngîia-ntre ape.
Iar scoicile pe care le-adunam
Copil fiind,
Și le-ascultam de-aproape,
Cînta-vor mîine altor generații
Toți anii tăi de zbucium, Mozambic.
Și dragostea mea,
Știu, o să ți-o cînte,
Și fericirea-mi că m-ai zămislit.

Sînt fiul mîndru-al suferinței tale,
Pe lume n-am alt dor
Decît să fiu
Om liber
Și nedespărțit
De brazdele natale.

În romînește de VIOLETA ZAMFIRESCU

Ovidio Martins
CAPUL VERDE

Poemul sării

Sînt născut pe o fîșie de plajă;
iată pentru ce port în mine
toate mările lumii.

Poștași îmi sînt valurile
care mi-aduc, mereu îmi aduc,
mesaje și taine.

Și poemele mele
(micile mele poeme de dor)
sînt suspine sărate
pe care le culeg sirenele
de pe crestele undelor.

În scoicile și-n ghiocurile
tuturor mărilor lumii
stau închise
cîntecele mele de dragoste.

Sînt născut pe o fîșie de plajă;
iată pentru ce port în mine
toate mările lumii.

În romînește de TAȘCU GHEORGHIU

Desene de **V. SAVONEA**

Antonio Fernandez de Oliveira
ANGOLA

Dragostea și viitorul

Să-ți ascund
silabele unui grai vechi pe care nu-l înțelegi
(tu faci parte din mîine, firesc,
ca un copac în floare)
și să-ți vorbesc cu vorbele noi ale viitorului
țesut din flori.

Să-ți ascund
acel dor de demult,
și pe acela moștenit de la marinarii albi,
de la robii negri
care visează luna
în cala negrilor.

Să-ți ascund
vechile lacrimi
travestite azi într-un slow, într-un blue, într-un
bolero.

(iubirea ta
și apăsarea ușoară, dureroasă, care nu minte:
sînii tăi strivindu-se de pieptul meu,
mîna ta într-a mea,
căldura coapsei tale,
ochii tăi-arzători...)

Să-ți ascund toate astea
(tu faci parte din mine, firesc
ca un copac în floare) și să-ți repet cîntecul nou
al nădejdii care se împlinește
să te cînt pe tine, copac în floare,
așteptare a fructului,
preludiu al zilei,
răsărit al soarelui în viața mea.

În romînește de NINA CASSIAN

Frank Parks
GHANA

Cerul Africii

Un suflet negru să-mi dați!
Lăsați-l negru să fie
ca negrul pădurii desiș.
Să aibă culoarea pămîntului,
ca nisipul de țărm mai noptatec;
dar dacă-i cumva cu putință
negru să fie,
negru.

Și niște tobe să-mi dați,
trei tobe;
sau fie și patru, de vreți.
Lăsați-le negre, cum este
drumu-necat în noroaie.
Și tobele mele să fie
din lemnul pădurilor voastre,
din piele-argăsită de oaie.
Și dacă-i cumva cu putință
să sune cum sună pădurea
intrată-n furtună.
Puternic răsune,
ca tunetul.
Tare,
mai tare.
Și-apoi, cînd ar fi să se stingă
chemările lor potolite,
din nou izbucnească-n văzduh
chemările tobelor toate.

În romînește de TEODOR BALȘ

ATLAS LIRIC ★ ATLAS LIRIC ★ ATLAS

Cea de a III-a Consfătuire pe țară a scriitorilor tineri

SCRIITORI LA TRIBUNĂ:

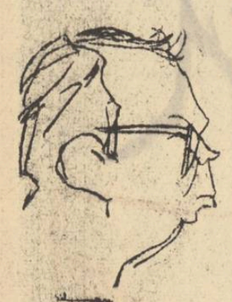

Octav Pancu-Iași

Cezar Baltag

I. D. Bălan

Corneliu Leu

Al. I. Ghilia

Ștefan Iureș

Fedico Ivai

Eugen Barbu

Să-mi dați voie să mă adresez mai ales acelora care ating pentru prima oară cu degetele sfioase geamul incandescent al literaturii. Știu sentimentul unic al dorinței în care intră speranța în hainele ei strălucitoare, știu sfiala agresivă a proprietarului de sonete ascunse în buzunarul de la piept, cunosc lacrima celui ce se crede nedreptățit. Ție, pinditor de stele, mă adresez:

„Nici un meșteșug nu este mai frumos și mai bogat, mai dureros și mai gingaș totodată ca meșteșugul blestemat și fericit al cuvintelor. El devine o pasiune nestăpânită și a scriitorului mediocru, și a meșteșugarului de geniu — și cînd o urăște mai mult, atunci o iubește artistul mai puternic. Atelierul: un colț de masă; instrumentul: un condei pe hîrtie; cea mai ieftină instalație: totul se găsește concentrat în linia care le unește, în invenția și din mina deschisă, ca dintr-un corn al abundenței, curge avalanșa miraculoasă a cuvintelor, flacoanelor de superesențe".

L-am citat pe maestrul Tudor Arghezi.

N-aș vrea să trec peste trecut și să vă amintesc unele lucruri care mi-au îndurerat și mie inima. Înainte de revoluție ocupația de scriitor, așa cum au mai spus-o și alții, presupunea și nițică ticneală și riscul de a fi catalogat drept om de nimic.

Partidul comuniștilor, între altele, a restituit artistului demnitatea. În zilele noastre titlul de scriitor este un titlu de invidiat.

Ca unul care a mai apucat cîte ceva din vechile orînduiri, vă pot asigura că toți cei care v-ați adunat aici, v-ați născut sub o stea norocoasă. Negustorii de cuvinte, vînzătorii de maculatură și toți traficanții de idei au dispărut pe vecie din viața noastră literară. Artei adevărate i s-a deschis un drum nou. Să prețuim acest lucru și să ne străduim să fim demni de titlul nobil de scriitor.

Cel ce vă spune aceste cuvinte a cunoscut și el așteptarea înfrigurată, speranța și chinul confirmării. Poarta cea mare și grea de aramă se deschide greu și cere puteri destule. E nevoie de ani de zile de ciocănit vorbele, de renunțări și de curaj. Nu e un secret cînd vă spun că de aproape 2 ani lucrez la noua ediție a „Șoselei Nordului". Obiecțiile aduse de critică m-au îndemnat să reiau o carte socotită încheiată. N-a fost o ocupație lesnicioasă. Dar numai perseverența aduce bucurii.

Intrarea dumneavoastră în viața literară trebue să recunosc este mai ușoară. Cenacluri, reviste, edituri, totul vă stă la dispoziție. Firește sînt și coarde mai încercate, dar în cele din urmă toți cei ce au avut fibra de aur a sensibilității au reușit s-o facă auzită.

Ce se cere fiecăruia dintre noi?

O muncă îndirjită, o înaltă stimă pentru calitate, o dorință fierbinte de a duce cultura românească pe cele mai înalte culmi. Condițiile oferite de către partidul și guvernul nostru au facilitat dezvoltarea unor scriitori cunoscuți de-acum de mult peste granițe, pe care n-am să-i înșir aici. Pe fiecare dintre dumneavoastră vă așteaptă consacrarea (vorbesc despre cei care fac primii lor pași în literatură). Cine vede însă în intrarea în rîndul scriitorilor numai eventualele sume de încasat de la Fondul Literar sau o publicitate oarecare, este sfătuit să se apuce de altă meserie.

Se cere scriitorilor, pe bună dreptate, să cunoască profund viața, să fi trăit mai multă vreme o experiență foarte utilă, asta în afara talentului — fără de care nimeni nu se poate numi om de litere. Se cere o enormă cantitate de timp dedicată studiului, o viziune politică foarte limpede. Adăugați la toate o forță nemaipomenită de muncă, fără de care nu poate fi vorba de reușită. Eu văd în scriitor un istoric, un economist, un filozof, un om foarte instruit și curios. Nu cred că se poate face poezie adevărată fără să fi citit multă astronomie, fără a ști botanica și geologia. Toți marii artiști au fost în cele din urmă, în afara studiilor școlare și universitare, mari autodidacți. Ei au citit în fiecare zi cu o patimă nedomolită și setea lor de a cunoaște nu s-a oprit decît în clipa morții.

Infatuarea, alt mare microb, bîntuie unele capete. Să nu se uite cîte lumini s-au stins prea devreme. Automulțumirea și lauda prietenilor au pierdut pe mulți. Trebuie să vă gîndiți la cele ce vă spun.

Aș dori ca din această consfătuire să reiasă că noua generație de scriitori a înțeles de multă vreme pericolele semnalate de mine și că nu vom asista aici la răfuieli personale, la o dispută sterilă despre lucruri neinteresante. Stringerea noastră laolaltă trebuie să scoată la suprafață înțelegerea și armonia fără de care o cultură nu se poate naște și dezvolta. Este știut că în balanța valorilor atîrnă greu numai etalonul talent și seriozitate.

Cu acestea zise, urez vorbitorilor care mă vor urma, spirit critic, luciditate și chiar mult spirit, pentru că tinereții îi stă bine să spună lucrurile cele mai interesante cu umor.

Ion Brad

Pentru noi toți, ca și pentru tot mai numeroșii cititori de literatură, rezultatele muncii din ultimii ani a scriitorilor tineri constituie un semn, desigur mai modest, dacă îl comparăm cu nesfîrșitul șir de uriașe semne care vorbesc pregnant, cu mare limpezime, despre faptul că politica partidului nostru a dat un avînt deosebit forțelor creatoare ale poporului.

În afara acestui avînt fără precedent în toate domeniile de construire și desăvîrșire a socialismului la noi în țară, n-am fi putut crește și nici n-am putea concepe scrisul nostru, cu toate problemele și semnificațiile lui.

Noi avem obligații enorme față de popor și tocmai în sensul îndeplinirii lor din ce în ce mai bine — aș vrea să vă spun aici cîteva lucruri despre care s-a vorbit și în raport, să propun dezbaterea lor mai amplă și unele inițiative menite să le dezvolte. O fac și ca scriitor, dar și ca redactor la „Scînteia tineretului".

Bogăția extraordinară a problemelor vieții noi, socialiste, pe care sîntem chemați s-o cuprindem în cărțile noastre ne obligă nu numai la o cunoaștere profundă a lor, dar și la sistematizarea, la discernerea, așezarea pe prim plan a celor mai importante dintre toate preocupările și obiectivele imediate.

La cel de-al III-lea Congres al partidului, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a subliniat în mod deosebit că „Partidul nostru desfășoară o intensă activitate pentru dezvoltarea conștiinței socialiste și a noilor trăsături de comportare a oamenilor, pentru plămădirea omului nou, membru demn al societății socialiste".

În această extrem de importantă și actuală operă desfășurată de partid, pe planuri nu numai vaste dar și de lungă durată, activitatea fiecăruia dintre noi trebuie să-și găsească un loc bine definit.

Desăvîrșirea socialismului înseamnă și desăvîrșirea morală a oamenilor care-i dau viață. Pentru a putea influența, trebuie să cunoaștem unde e

nevoie de cuvîntul cel mai potrivit. Cunoașterea aceasta ne-o dă citirea profundă în conștiința și inima oamenilor. Și viața noastră nouă nu e de loc zgîrcită cînd e vorba să ne pună în față chipurile minunate ale contemporanilor noștri, harnicii oameni ai muncii a căror conștiință înaintată reprezintă o mare forță în construirea țării de azi și de mîine. Prin zugrăvirea faptelor unor asemenea eroi pozitivi, în primul rînd ale muncitorilor care și-au identificat interesele personale cu cele generale, ale colectivității socialiste, care își manifestă marea lor încredere în viitor muncind astăzi cu entuziasm pentru îndeplinirea planurilor elaborate de partid, prin zugrăvirea în culori bogate a chipului și exemplului celor mai buni dintre cei mai buni, putem contribui din plin la educația socialistă, la combaterea rămășițelor și influențelor vechi din conștiința oamenilor. Numai așa putem da paginilor noastre acel suflu viu, eroic, al realității contemporane — știut fiind că tot ce e viu, scăpărător de idei și sentimente noi, are o mare forță de însuflețire și mobilizare. Numai cărțile bune, în care trăiesc oameni adevărați și în primul rînd comuniști, pot deveni elemente creatoare în dezvoltarea opiniei publice sănătoase, a judecății colective și formelor obștești de influențare.

Și dacă ne bucurăm de mare stimă în rîndurile cititorilor, cărțile noastre putem și ți că sînt întotdeauna foarte așteptate sau chiar și simplele reportaje și articole în care se dezbat asemenea probleme ca: eroismul, devotamentul față de partid și de patrie, pasiunea pentru știință și tehnică, prietenia, dragostea, fericirea și atîtea și atîtea alte lucruri care frămîntă inima oamenilor.

Raportul a arătat, pe bună dreptate, că noi avem asemenea cărți care încearcă să răspundă exigențelor cititorilor, cerințelor vieții.

Dar, să fim sinceri, ele nu ne ajung și mai ales nu ne vor prisosi niciodată. Nimic nu ne împiedică să încercăm a le avea. De noi depinde aceasta în primul rînd.

Pentru a veni în sprijinul tinerilor scriitori și a le ușura munca, a acelor tineri scriitori care doresc să-și consacre fără întîrziere eforturile de zugrăvire a chipului celor mai înaintați contemporani ai noștri, „Scînteia Tineretului" își deschide paginile pentru lucrări în proză și versuri inspirate din munca și viața constructorilor socialismului.

„Scînteia Tineretului" vă invită la studierea cît mai multilaterală și bogată a activității muncitorilor, constructorilor, țăranilor colectiviști, a tineretului din toate sectoarele de activitate, a tuturor oamenilor antrenați cu brațele și cu mintea în opera de desăvîrșire a socialismului în fruntea cărora se află întotdeauna comuniștii.

Pe lîngă faptul că ziarul oferă sprijin material ca unii tineri să poată pleca pentru mai multă vreme în marile centre industriale sau pe marile șantiere, devenind astfel corespondenți literari speciali, propunem ca Editura Tineretului să acorde premii, după apariția culegerilor respective, celor mai harnici și talentați scriitori tineri.

Personal, socotesc că o astfel de inițiativă, dacă se soldează cu o participare entuziastă, ar putea fi nu numai un puternic și tineresc factor educativ mobilizator, ci și o etapă pregătitoare importantă pentru noi opere literare de actualitate, un bogat fișier viu, la îndemîna prozatorului, dramaturgului și poetului tînăr care se vrea un cronicar al zilelor noastre.

Cred că nici criticii n-ar avea nimic de pierdut dintr-o asemenea experiență.

Celor deprinși cu diversele genuri ale prozei și reportajului, le va veni, probabil, mai ușor să răspundă acestei chemări. Eu cred însă că poeții nu trebuie să rămînă mai prejos.

Dacă am nega poeziei rolul acesta de cunoaștere, de transmitere a unui înalt mesaj uman, fierbinte prin ideile și sentimentele cele mai alese, ne-am tăia singuri creanga de sub picioare. Cunoscînd oamenii cei mai buni din zilele noastre, purtătorii unor nesecate comori sufletești, cunoscîndu-le exigențele, gusturile, ni se vor îmbujora obrajii de rușine atunci cînd vom vedea că scriem lucrări slabe, mediocre, că ne dedicăm uneori căutărilor sterpe, încîlcite, fals inovatoare. Și-apoi vom avea un etalon mai sigur de apreciere a reușitei sau nereușitei muncii pe care o facem, mai constant și mai obiectiv decît unii critici, ale căror gusturi fac cîteodată concesii cercurilor de „aleși" și snobilor.

Cu alte cuvinte, criteriul raportării operei literare la viață, la înaltele exigențe ale partidului și poporului față de scrisul nostru, va funcționa din plin, de la bun început.

Să facem totul ca primele rezultate ale acestei etape noi în creația noastră să le închinăm aniversării a 40 de ani de existență și luptă a Partidului Muncitoresc Romîn, conducătorul iubit, gloria și mîndria poporului nostru muncitor!

Niculae Stoian

Niculae Stoian și-a început cuvîntul prin a arăta că unul din rezultatele însemnate ale multelor călătorii întreprinse prin țară atît de el, cît și de mulți alți tineri scriitori îl constituie faptul că a simțit o mai înaltă răspundere față de ceea ce scrie, a cîștigat mai mult acel sentiment al datoriei care te încearcă ori de cîte ori îți este dat să-ți confrunți munca ta cu cerințele acelora pentru care scrii.

„Sentimentul acesta m-a încercat văzînd și simțind marea dragoste cu care am fost întîmpinați peste tot unde am mers. Dar aș face o greșeală neiertată dacă n-aș transmite această mare dragoste aceluia căruia îi este adresată — cum spune Simonov într-o poezie — aceluia care a făcut ca literatura să devină un bun al întregului popor — Partidului Muncitoresc Romîn. Aș greși dacă n-aș vedea în această dragoste un prinos pe care îl aduce poporul înainte de toate marilor făuritori ai literaturii noastre, de la Eminescu și Caragiale pînă la Sadoveanu și Arghezi.

Iată de ce, bucurîndu-mă de grija cu care sîntem în genere înconjurați noi, tinerii scriitori, m-am gîndit dacă noi facem tot ce se cuvine pentru a fi demni de această deosebită prețuire. Raportul a vorbit destul de pe larg despre ce am făcut și nu am făcut. Concluzia însă pe care am tras-o eu este că noi încă sîntem datori vieții în multe privințe. Dacă m-aș referi la ceea ce am scris eu, de pildă, trebuie să spun, nu fără să mă mustre cugetul că am trecute la capitolul „datorii" din bilanțul pe acest an, multe poezii.

Ca urmare a făuririi bazei tehnice a socialismului, întreaga noastră viață s-a ridicat pe o treaptă superioară, se constată peste tot, în toate procesele ce au loc sub ochii noștri, o maturizare, o temeinicie și o siguranță care nu sînt altceva decît realitatea vie a socialismului. E firesc de aceea ca noi, tinerii scriitori, să ne

punem întrebarea: oare această maturizare a devenit caracteristica predominantă și a poeziei tinere? Răspunsul este numai în parte afirmativ, căci dacă sub aspectul cantitativ poezia tinerilor stă în genere bine, sub aspectul profunzimii ei, al maturizării, al sporirii fortei artistice, ea manifestă unele deficiențe izbitoare. Mă refer, de pildă, la poeziile scrise despre oțelari, despre mineri, despre noile construcții, poezii destul de multe, care adunate la un loc ar alcătui o antologie destul de substanțială. Totuși, dacă e să judecăm aceste poezii după eficiența lor asupra cititorului, după profunzimea cu care noi oglindim gîndurile și sentimentele unor oameni din detașamentele de frunte ale clasei noastre muncitoare, atunci am constata că ele nu sînt îndeajuns de numeroase. Cum e posibil acest lucru? După părerea mea el se datorește superficialității cu care unii dintre tinerii poeți abordează aceste teme, insuficientei adînciri a ideii poetice, grabei cu care mulți încredințează tiparului versuri care rămîn la suprafața lucrurilor, nu dezvăluie sensul omenesc adînc al obiectului poeziei respective.

Lipsa de maturitate artistică, de profunzime, de gîndire temeinică a poeziilor se constată în mod deosebit în ceea ce privește orizontul filozofic marxist al acestora, încărcătura lor politico-ideologică, cum o numea Maiakovski.

Sub acest aspect trebuie să spun că poeziile semnate de unii tovarăși ai noștri, între care și de mine, sînt deficitare".

În continuare, vorbitorul s-a referit la unele poezii semnate de Ion Gheorghe și Nichita Stănescu care, din pricina orizontului filozofic limitat, superficial, nu reușesc să dezvăluie semnificația adevărată a faptelor de viață sugrăvite.

Asemenea deficiențe — a spus în încheiere tov. N. Stoian — ale unor poezii explică și faptul că ne este dat destul de rar să întîlnim versuri cu un bogat conținut de idei, conjugat cu o mare încărcătură emotivă, versuri care să ne rămînă în minte ca niște aforisme, asemenea versuri cu care ne-au obișnuit cei mai buni poeți ai noștri din trecut și de astăzi.

De un mare ajutor pentru dezvoltarea poeziei noastre tinere în acest sens, ar fi publicarea cu regularitate în paginile revistelor noastre a versurilor poeților tineri din Uniunea Sovietică cît și din alte țări socialiste frățești.

Noi trebuie să facem totul pentru a ne spori pe toate căile, capacitatea de a cînta cu pasiune și noutate, cu vigoare și emoție, această impetuoasă revărsare a tuturor energiilor poporului nostru în fluviul larg al construcției socialiste, al cărui vad a fost croit cu atîta siguranță de Partidul Muncitoresc Romîn.

Nu trebuie să uităm, de asemenea, că aparținem unei generații căreia îi va fi dat nu numai să participe la făurirea comunismului, dar să se și bucure de roadele comunismului. Și nouă, deci, celor care azi sîntem la primele volume, sau chiar la primele poezii apărute, ne va reveni înalta misiune de a asigura acel belșug de poezie despre care vorbește cu atîta certitudine Maiakovski: „În comunism funcționarii vor dispare / și vor fi multe cîntece și poezii".

Irimie Străuț

Luînd cuvîntul în numele tinerilor scriitori membri ai celor 13 cercuri literare din regiunea Hunedoara, tov. Irimie Străuț, subliniază rolul cercurilor literare și sarcinile ce revin membrilor lor. Tinerii autori literari hunedoreni, majoritatea muncitori și țărani muncitori, ei înșiși eroi ai măreței prefaceri revoluționare care s-au petrecut pe meleagurile noastre în anii regimului de democrație populară, au reușit în bună măsură să oglindească în cele mai izbutite creații ale lor, aspecte interesante din viața oamenilor noi, educați de partid. În acest sens se poate da exemplu culegerea realizată cu sprijinul casei regionale a creației populare — „Am crescut cu tine, Hunedoară"! — tipărită în cinstea celui de-al III-lea Congres al P.M.R.

Odată cu activitatea de creație literară propriu-zisă, membrii cercurilor literare hunedorene contribuie la viața culturală a localității în care activează. Au obținut succese importante cercurile literare din Deva, Hunedoara, Petroșani, Orăștie ș.a.

Tov. Irimie Străuț a arătat, în continuare, că există în unele cercuri literare tendința de a subaprecia munca de creare a textelor pentru brigăzile artistice de agitație, că este demnă de urmat de toate cercurile literare din țară inițiativa conducerilor unor cercuri din regiunea Hunedoara, de a îndemna pe membrii fruntași la alcătuirea de texte pentru brigăzile artistice de agitație. În acest fel, tinerii creatori iau un contact mai strîns cu viața întreprinderilor și instituțiilor, a G.A.S., S.M.T. și G.A.C., cunoscînd cele mai interesante aspecte ale realității.

În continuare, vorbitorul se referă la ajutorul pe care membrii cercurilor literare din regiunea Hunedoara l-au primit din partea Uniunii Scriitorilor. Inființarea cercului literar „Flacăra"—Hunedoara, creșterea calitativă a activității acestuia, se datorește și faptului că Uniunea Scriitorilor l-a sprijinit în mod concret.

De asemenea, în mai multe ocazii, grupuri de scriitori din București, care au vizitat regiunea, au organizat ședători literare, în centrele muncitorești și la sate, învățîndu-i pe tinerii scriitori să înțeleagă actualitatea, să-și pună puterea de muncă în slujba maselor largi de oameni ai muncii.

Pe linia valorificării creației și a îndrumării tinerilor scriitori, un ajutor prețios am primit și din partea revistelor „Luceafărul" și „Tribuna" care au publicat periodic lucrări ale membrilor cercurilor literare, articole de analiză și îndrumare. Am vrea însă ca și alte reviste și publicații, printre care și „Scînteia Tineretului", să publice cu mai multă regularitate creațiile noastre, să promoveze cu curaj pe tinerii scriitori talentați. De asemenea, cerem ca Uniunea Scriitorilor să trimită mai des în regiunea noastră, scriitori cu experiență.

Congresul al III-lea al P.M.R. a trasat sarcini sporite pentru regiunea Hunedoara.

Tinerii creatori din regiune s-au angajat să reflecte în lucrările lor, avîntul oamenilor muncii pentru traducerea în viață a acestor sarcini.

În încheiere, vreau să subliniez doar faptul că o sarcină a noastră a tuturor este să combatem tot ceea ce e vechi, oglindind în ceea ce scriem: nou, chipul comunistului, omul zilelor noastre. Să devenim cu toții adevărați ostași pe frontul socialismului, luptînd fără preget pentru cauza partidului, cu armele nobile ce le avem la îndemînă.

Enache Marin

muncitor la Uzinele „23 August"

Mai întîi vorbitorul a schițat un viu tablou al realizărilor obținute de oamenii muncii de la Uzinele „23 August" în acest an, subliniind că pe lîngă munca în producție, în această uzină se observă o bogată activitate culturală la care participă cu multă însuflețire tineretul.

„Nu spun un lucru nou dacă afirm că operele literare au o mare influență asupra tineretului. Cărțile bune, eroii cu însușiri alese, proprii omului nou, au mare înrîurire asupra tinerilor, trezesc în ei dragostea de a-i urma, îi educă în spiritul dragostei față de patrie, față de muncă.

Ne plac în mod deosebit cărțile care ne vorbesc despre lupta comuniștilor în ilegalitate, despre lupta clasei muncitoare. Citim „Șoseaua Nordului" de Eugen Barbu, „Despre oțel" al lui Dan Deșliu, „Bariera" de T. Mazilu, „Întîlnirea" de Constantin Chiriță, cărțile lui Nicuță Tănase, cît și alte lucrări în proză sau versuri apărute în presă, acele cărți în care se arată cum se formează noua conștiință.

Tocmai acest fenomen al creșterii conștiinței socialiste în rîndurile muncitorilor am dori să stea în centrul cărților dv., tovarăși scriitori. Datorită circulației lor largi, cărțile acestea vor face cunoscuți asemenea eroi pentru ca ei să servească drept exemplu tuturor tinerilor muncitori din țară.

Ori, adesea dv. acordați atenție mai mult aspectelor de suprafață, exterioare și nu complexelor probleme sufletești ale omului nou, omul socialist. Acesta se simte mai ales în unele poezii.

Explicația apariției unor asemenea poezii stă, credem, înainte de toate, în faptul că tinerii noștri poeți nu trăiesc în măsura suficientă în mijlocul muncitorilor, nu participă nemijlocit la viața tineretului din uzine. Ne-am bucurat de aceea, cînd organizația U.T.M. de la Uniunea Scriitorilor a hotărît să stabilească un contact permanent cu organizația U.T.M. de la uzina noastră, văzînd în această inițiativă nu numai un ajutor dat muncii culturale ce o desfășoară, ci, în primul rînd, posibilitatea ca tinerii poeți să ne cunoască mai bine și deci, cunoscîndu-ne, să scrie despre noi.

Deși încă insuficiente, rezultatele acestei colaborări dovedesc că este folositor pentru tinerii scriitori să vină nu numai de cîteva ori prin uzină, ci să mențină cu noi o legătură continuă pentru a ne cunoaște cu adevărat. Nu putem de asemenea să nu le aducem o critică tovărășească și pentru faptul că nici pe la cercul literar din uzină n-au mai trecut de cîtva timp.

Apreciind inițiativa aceasta, noi ne exprimăm convingerea că ea va fi continuată cu mai multă ardoare în viitor, că numărul prietenilor noștri tineri scriitori va crește, și odată cu aceasta și lucrările care să vorbească despre viața noastră."

Ion Băieșu

Raportul pe care l-am ascultat astăzi este larg și cuprinzător, el oferă un prilej serios pentru discuții rodnice. Capitolul despre proză mi s-a părut însă a fi mai slab și prea puțin generalizator.

Evident, s-au enumerat cîteva realizări mai de seamă ale tinerilor prozatori, cum ar fi romanele: „Cuscrii", „Bariera", „Ora 6".

După aceea vorbitorul a criticat unele lipsuri ale romanelor „Bariera" de T. Mazilu, și „Ora șase" de N. Țic. De asemeni s-a oprit asupra lipsurilor din schița „Duminica secretarului" de Radu Cosașu.

În continuare, tov. Ion Băieșu a spus:

O problemă esențială în această privință este cunoașterea vieții, pe care acum trei decenii Mihai Beniuc o scria cu majuscule, ca o chemare spre descoperirea ei profundă, atentă. Personal, nu cunosc la ora actuală o problemă mai serioasă și mai la ordinea zilei pentru tinerii scriitori decît aceasta. Lucrurile sînt foarte limpezi și evidente. Noi n-am cunoscut trecutul, despre el au scris și vor scrie cei care l-au trăit, scriitorii mai vîrstnici. Nouă ne este dat prezentul și viitorul, sîntem contemporanii unor vremuri deosebite și unor evenimente minunate din viața poporului nostru. Desăvîrșim socialismul, nu peste mult timp se vor ivi zorii de aur ai comunismului. Noi sîntem cei care trebuie să scriem cronicile acestor vremuri, prin scrisul nostru le vor trăi și urmașii. Dar noi trebuie să trăim, să cunoaștem profund aceste vremuri, oamenii lor, altfel cum va fi posibil să-i zugrăvim? Aceasta este o cerință, o chemare care trebuie pusă pe frontispiciul adunării noastre, consfătuirea noastră trebuie să aibă în această privință un rol deosebit.

În raport se amintea că actuala comisie a tinerilor scriitori și comisia de îndrumare nu sînt ceea ce trebuie să fie.

O ultimă chestiune pe care vreau s-o pun este legată de învățătură. Sîntem la vîrsta cînd învățătura ne este vital necesară. Din păcate, unii tineri scriitori au renunțat cu ușurință la continuarea studiilor de stat, socotind că diploma de absolvent al facultății nu ți-o cere nici o editură cînd te prezinți la ușa ei cu opul de literatură. N-are rost cred să mai pledez împotriva unei asemenea concepții înapoiate. Altceva vreau să spun. Vechea Școală de literatură „Mihail Eminescu" s-a desființat demult, devenind o secție pe lîngă Facultatea de Filologie. Dar nici aici n-a avut o viață mai lungă. Ultima grupă care mai există în această secție este acum în lichidare. Dar de ce să se desființeze această secție? Ea și-a dovedit utilitatea, pregătind în ceea ce privește cultura politică și generală pe mulți tineri scriitori și este foarte potrivită pentru aceasta. Propun ca Uniunea Scriitorilor să insiste pe lîngă Ministerul Învățămîntului și Culturii să nu se desființeze această secție.

Haralamb Zincă

Vorbind în numele Comisiei de îndrumare a cercurilor literare din țară, tov. Haralamb Zincă a evidențiat cîteva din realizările obținute în ultimii doi ani, de la reorganizarea ei, precizînd că principala sarcină a constituit-o asigurarea îndrumării ideologice și artistice a cercurilor literare.

O formă importantă de îndrumare a tinerilor începători — a spus vorbitorul — s-a dovedit a fi organizarea consfătuirilor regionale ale cercurilor literare, urmate de seminarii de creație. Numai în cursul

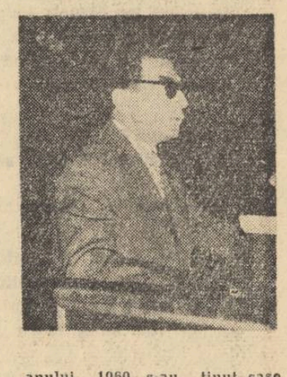

anului 1960, s-au ținut șase consfătuiri (Constanța, Craiova, Bacău, Deva, București-oraș și Brașov).

Trebuie să subliniem faptul că aceste consfătuiri s-au bucurat de sprijinul și îndrumarea plină de dragoste a organelor regionale de partid. Din însărcinarea birourilor regionale de partid, lucrările consfătuirilor au fost conduse de către primsecretari sau secretari cu problemele de agitație și propagandă. Bucurîndu-se de îndrumarea Partidului, consfătuirile

(Continuare în pag. 5)

(Urmare din pag. 4)

regionale au dat un nou avînt politic, nelimitat, cercurilor literare. De o mare popula[illegible] printre tinerii începători în ale scrisului — participanți la consfătuiri — s-au bucurat seminariile de creație, organizate și conduse de către Comisia de îndrumare La conducerea seminariilor a fost atras un număr însemnat de scriitori consacrați care, cu dragoste și răbdare, s-au aplecat asupra creației tinerilor începători. Ei au dezvăluit scriitorilor tineri cîteceva din tainele măiestriei artistice, au contribuit la lămurirea unor probleme de estetică, au insistat asupra necesității de a se combate cu fermitate influențele ideologiei burgheze — sub orice formă s-ar manifesta ele. Din păcate, la apelurile Comisiei au răspuns și răspund un număr foarte restrîns de scriitori. Socotim că acest fenomen îngrijorător ar trebui să dea de gîndit conducerii Uniunii Scriitorilor, cu atît mai mult cu cît noi intenționăm să continuăm organizarea consfătuirilor regionale și am vrea să ridicăm necontenit nivelul de îndrumare al seminariilor de creație.

O altă acțiune importantă a Comisiei s-a concretizat în cele unsprezece culegeri regionale de poezii, proză, reportaj. Membrii Comisiei s-au străduit să dea un ajutor cît mai calificat la alcătuirea culegerilor. În parte ei au izbutit, în parte nu. În legătură însă cu apariția celor 11 culegeri, am vrea să atragem atenția că niciuna dintre ele n-a constituit obiectul unor analize literare temeinice.

Presa noastră literară, cu excepția „Luceafărului", care a publicat ceva, a trecut ușor pe lîngă rodul activității cercurilor literare din țară. Nici presa centrală n-a acționat mai prompt.

Noi, cei din Comisie, ne-am bucura foarte mult dacă, de pildă, am citi undeva — hai să spunem în „Contemporanul" — un articol al poetului Eugen Jebeleanu, pe marginea poeziei scriitorilor tineri din culegerea de la Bacău. Ne-am bucura, și credem că, cu atît mai mult s-ar bucura scriitorii tineri, dacă, de pildă, în „Luceafărul" ar apărea un articol al scriitorului Eusebiu Camilar, pe marginea prozei publicată în culegerea de la Hunedoara. Trebuie să venim în sprijinul scriitorilor tineri, folosind din plin toate formele și mijloacele pe care Partidul ni le pune la îndemînă. Tot în cursul anului 1960, Comisia de îndrumare, împreună cu revista „Luceafărul" au trecut la organizarea unui concurs literar. În acest scop Uniunea Scriitorilor a alocat suma de 20.000 lei. Este încă o pildă de grija pe care o poartă Uniunea Scriitorilor descoperirii de noi talente din rîndurile oamenilor muncii.

Membrii cercurilor literare se adresează Comisiei cu rugămintea de a fi ajutați, în vederea studierii și înțelegerii unor probleme de estetică și teorie literară. Trebuie să relevăm că în cadrul orașului București, Comisia a deschis pe lîngă Casa orășenească de creație un ciclu de lecții de estetică și teorie literară pentru membrii cercurilor literare din Capitală. Tot în cadrul Casei de creație, s-a inaugurat și Cabinetul scriitorului tînăr, unde începătorii se pot adresa unor scriitori cu experiență, pentru a le cere sfatul. Ne întrebăm dacă nu cumva această inițiativă ar trebui să fie extinsă, mai cu seamă în orașele unde există filiale ale Uniunii Scriitorilor și unde se poate asigura ținerea unui ciclu de lecții.

Sîntem de acord cu observațiile și cerințele raportului, față de ceea ce numim „Poșta redacției". Socotim și noi că presa literară nu se poate limita la o poștă lapidară, uneori și ironică. Conducerile revistelor literare ar trebui să se preocupe îndeaproape de ridicarea nivelului îndrumării ideologice și artistice care se exercită prin mijlocirea „poștei redacției".

Și în viitor, Comisia de îndrumare își va îndrepta toată atenția către găsirea unor forme concrete de îndrumare a cercurilor literare. În centrul atenției noastre va sta, mai cu seamă, activitatea cercurilor literare din fabrici și uzine. În acest sens, acțiunile Comisiei vor trebui să se bucure de sprijinul organizatoric al C.C.S., al U.T.M., al Casei centrale de creație.

Sîntem de acord cu propunerea făcută de raport, că în cadrul Uniunii Scriitorilor ar trebui să existe un secretar care să se ocupe zi de zi de îndrumarea scriitorilor tineri și a cercurilor literare.

Sîntem de acord cu critica pe care o formulează raportul în ce privește componența Comisiei. Într-adevăr, unii membri ai Comisiei noastre au obosit, deși nu o dată au fost criticați pentru indiferența lor. În același timp însă, trebuie arătat că, conducerea Uniunii n-a analizat nici măcar o singură dată activitatea Comisiei de îndrumare a cercurilor literare.

Considerăm că în raportul prezentat de tovarășul Aurel Mihale s-a tras o linie de egalitate între activitatea Comisiei pentru problema scriitorilor tineri și aceea a Comisiei de îndrumare a cercurilor literare. Nu putem fi de acord cu aprecierea care se face că actuala componență a Comisiei, este neviabilă. Comisia de îndrumare, în forma ei actuală, nu s-a născut printr-o minune cerească, ci pe baza unei hotărîri a conducerii Uniunii Scriitorilor, hotărîre luată anul trecut.

Emanoil Petruț

Rezultatele Consfătuirii dvs. sînt, a spus vorbitorul, așteptate cu nerăbdare și de tineretul din teatru, ca și de fiecare cetățean ce ce frecventează spectacolele noastre.

Munca dvs. de pînă acum a fost îndeaproape urmărită de noi. Dezbătută chiar.

„Ziariștii" de Al. Mirodan, „Secunda 58" de Dorel Dorian, „În căutarea extraordinarului" de I. D. Șerban, „O lună de confort" de Ștefan Iureș și B. Dumitrescu, „Cînd scapătă luna" de Horia Stancu, piese în care rolurile de răspundere le-au avut tinerii, au provocat în colectivele teatrelor din capitală și provincie o vie curiozitate și s-a pornit la punerea lor în scenă cu mare entuziasm.

În discuțiile purtate între noi, cei care dăm viață spectacolelor, în discuțiile dintre noi și public, se pune totuși problema : de ce oare nu se scriu suficiente piese cu conținut adînc de idei, privind viața tinerilor noștri din ziua de azi, tineri care, sub conducerea Partidului, muncesc alături de întregul nostru popor, pentru realizarea celor mai frumoase visuri și idealuri, — socialismul și comunismul.

Directivele celui de-al III-lea Congres al Partidului deschid oamenilor muncii din țara noastră perspectivele uriașe pe care le cunoaștem. În lupta

pentru îndeplinirea acestor directive, se ivesc necontenit subiecte interesante, capabile să furnizeze material viu, emoționant, operei dramatice.

La noi în țară se produc transformări radicale în toate domeniile, se formează noua conștiință a oamenilor. Procesul acesta nu este lipsit de frămîntări, de căutări, de conflicte.

Tratate însă simplist, lucrurile nu numai că nu vor interesa pe nimeni, dar vor suferi și criticile celor ce trăiesc pe șantiere, lucrează acolo, ale celor ce au reușit să îndrepte purtările unora care s-au comportat astfel.

Pînă acum am vorbit ca și cum aș fi spectator, nu actor. E drept, la spectator m-am gîndit mai întîi. De ce? Înțelegeți că nu numai de dumneavoastră depindem noi. Sîntem la fel legați de dumneavoastră ca și de spectatori. Sîntem trei elemente care nu ne putem despărți niciodată.

Aș vrea totuși să vă spun că o piesă de teatru bine scrisă care să vorbească despre bucuriile și despre năzuințele tineretului din țara noastră, despre educarea și creșterea lui, despre muncă și despre dragoste, ne ajută și nouă, celor care o jucăm.

O să-mi permit să vă dovedesc aceasta tot printr-un exemplu.

La Teatrul Național s-a jucat de un colectiv de actori tineri piesa „Poveste din Irkuțk", scrisă de un mai puțin tînăr dramaturg — Abruzov. Și iată că o piesă bună, scrisă bine, a adus în colectivul nostru o atmosferă de colaborare și un spirit de disciplină exemplară. Asemenea piese vă cerem dumneavoastră, scriitorilor tineri, piese în care să se pună atît de uman și atît de adînc problemele încît fiecare spectacol să-l facă pe om să gîndească, să-i îndrepte o lipsă.

Dorim să interpretăm piese despre eroismul tinerilor, despre faptele lor mărețe de pe șantiere și din uzine. Am vrea să vedem că oamenii se recunosc în aceste piese, că ei pleacă din sala de spectacol cu dorința de a deveni ca eroii de pe scenă. Atunci vom considera că și dvs. ca și noi ne-am îndeplinit cu adevărat misiunea de slujitori devotați ai socialismului și păcii.

Eugen Simion

In ultimii ani au apărut creații interesante aparținînd tinerilor. Au fost, pe bună dreptate, apreciate cu căldură în raport.

Pornind de la unele observații ale raportului, aș vrea să spun cîteva cuvinte despre dezvoltarea poeziei pe care am urmărit-o mai sistematic.

La noi activează o generație de poeți tineri care a dat de acum personalități distincte ca Andrițoiu, Aurel Rău, Tiberiu Utan, Ion Brad, Ion Horea și alții.

Despre creația lor s-a scris destul de mult în revistele noastre. O nouă promoție de poeți se afirmă și dintre foarte mulți stihuitori, să amintim numai — pentru stilurile lor diferite — pe Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Miron Scorobete, Negoiță Irimie, Niculae Stoian, Florența Albu, Ilie Constantin, Horia Zilieru, Mihai Negulescu, Anghel Dumbrăveanu și nenumărați alții. Există în scrisul acestora o notă comună ce ține de experiența de viață și de etapa actuală a dezvoltării literaturii realismului socialist.

Succesele înregistrate în această direcție au fost amintite în raport, așa încît nu este cazul să insistăm. Vrem însă să spunem că nu totdeauna intenția de a face o poezie contemporană la nivelul preocupărilor și sensibilității epocii noastre, s-a soldat cu rezultate notabile. Desprinzîndu-se de anecdota rimată, de versurile plate, înflorite cu lozinci, unii poeți au ancorat, din păcate, în obscuritate, într-un soi de ermetism ostentativ, ce ține de fapt de o experiență poetică de acum treizeci de ani.

Într-un articol recent, tovarășul Crohmălniceanu atrăgea atenția asupra acestui fapt, găsind o vină și criticii, care s-a încurcat în diagnostic. Observația nu este lipsită de temei. Dar după părerea mea, tendința opusă este și mai evidentă. Această tendință raportul a numit-o prozaizarea voită a versului, pornită dintr-o emfază a simplificării. Asupra acestui aspect aș vrea să insist, deoarece o bună parte din lirica noastră tînără urmează această cale.

Pentru a nu fi grandilocvent sau sentimental, prețios sau idilic, poetul utilizează mijloace mai simple, ce țin de domeniul notațiilor. Printr-un ritm interior, o muzicalitate a ideii poetice, să spunem așa, poemul poate exprima un sentiment puternic (...)

Am cita în acest sens, ca să ne referim la poeții tineri, ciclul hunedorean al lui Aurel Rău și altele.

Ceea ce nu se înțelege adesea, mai ales de către poeții tineri, dornici de a-și găsi un drum al lor în poezie, este faptul că poemul necantabil, deci cel care utilizează sugestia și aproximația, își are legile lui, am îndrăzni să spunem legi stricte, anumite principii de organizare, de construcție, peste care nu se poate trece decît cu prețul evadării în prozaism. Există un punct pînă unde observația exactă, notația, poate fi împinsă. Depășind acel punct, ieșim din sfera poeziei.

Unii tineri poeți abordează poemul prozaic, ca să spunem așa din obligație, pentru că li se pare mai evoluat, în fine, mai modern.

Pentru a închega o imagine lirică corespunzătoare despre peisajul socialist, despre oamenii epocii noastre, poetul trebuie să aibă capacitatea de a pătrunde filozofic realitatea, de a desluși semnele înaintate și profunde, sub lucrurile întîmplătoare comune.

O asemenea cerință pune în fața scriitorilor raportul prezentat de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al Partidului.

Cred că stadiul de dezvoltare a literaturii noastre, stadiul de dezvoltare a însăși sensibilității constructorilor socialismului, impune poeților, inclusiv tinerilor, un etalon liric superior.

În finalul expunerii, tovarășul Eugen Simion, după ce a amintit că nu poate fi critic literar cel care nu are perspectiva evoluției literare, cel care nu este și istoric literar, a arătat că în acest domeniu este necesară o muncă metodică ce trebuie să fie continuată — pe lîngă revistele literare a căror sarcină principală în domeniul criticii rămîne, totuși, încurajarea literaturii de actualitate, analiza acestei literaturi — în revistele de specialitate.

Ion Meițoiu

Referindu-se la unele probleme ale mișcării artistice de amatori, tov. ION MEIȚOIU a insistat asupra contribuției pe care trebuie s-o aducă tinerii scriitori la dezvoltarea cîntecului de masă, prin versuri mobilizatoare, clare și de un înalt nivel artistic. În sprijinul apelului său a citat cuvintele spuse de poetul Mihail Isakovski la penultimul Congres al Scriitorilor sovietici: „Noi trebuie să scriem versuri pentru cîntece care să aibă o valoare artistică intrinsecă, să nu constituie doar o anexă la muzică".

Referindu-se la repertoriul formațiilor artistice de amatori și în special al brigăzilor artistice de agitație, vorbitorul a combătut mentalitatea greșită a unor tineri scriitori și a unor membri ai cenaclelor literare care consideră programele brigăzilor niște producții „literare" situate la periferia artei și literaturii. El a arătat că lucrînd nemijlocit la realizarea unui program de brigadă, poeții, prozatorii, dramaturgii ajung să cunoască aspecte ale muncii productive, oamenii, pe care într-o simplă documentare nu i-ar putea cunoaște. În al doilea rînd ei înșiși își vor da seama în ce măsură propria lor literatură are sau nu priză în masă, văzînd ce anume interesează pe oamenii muncii.

De asemenea el a evidențiat munca unor tineri scriitori din provincie care, prin culegerile lor de folclor poetic contemporan, au contribuit la îmbogățirea repertoriului brigăzilor artistice de agitație cu piese valoroase, îndemnîndu-i și pe participanții la consfătuire să le urmeze exemplul.

În încheiere, tovarășul Ioan Meițoiu și-a exprimat convingerea că „lucrările consfătuirii vor avea darul să stimuleze procesul apropierii tinerilor scriitori de aceste forme ale mișcării artistice de masă și vor contribui la apropierea tinerilor scriitori de viața noastră nouă, mereu strălucitoare sub bogăția de lumină a Partidului".

Cornel Omescu

După ce a solicitat criticii literare intervenții mai prompte și mai operative în discutarea creației tinerilor scriitori, tovarășul CORNEL OMESCU a criticat lucrările slabe, rod al unei documentări turistice și al unei profesionalizări pretimpurii a unor tineri scriitori.

Nicolae Țic

Vă cer iertare pentru faptul că, fiind un orator foarte nepriceput, am să vă supăr cu formulări stîngace, întortochiate, oarecum nelalocul lor, dar, fiindcă sîntem într-o consfătuire de lucru, mă încumet să spun ceea ce am de spus, mai precis, să fac cîteva sublinieri pe marginea unor idei.

În anul 1956, cînd s-a ținut cea de-a doua consfătuire a tinerilor scriitori, încă nu mă hotărîsem definitiv pentru literatură, deși aveam în spate cîțiva ani de gazetărie și publicasem cu multă tragere de inimă cîteva schițe, reportaje — unele mai izbutite, altele mai puțin izbutite, iar altele de-a dreptul lamentabile — și unii tovarăși, în care aveam încredere, își luaseră o mare răspundere și anume, aceea de a mă încuraja să mă dedic meseriei de scriitor.

Ezitările pe care le-am încercat atunci, le-am socotit firești și le socotesc firești și astăzi, deoarece cred că, înainte de a îmbrățișa o meserie atît de nobilă ca aceea de scriitor, trebuie să-ți cîntărești forțele, să știi exact pe ce contezi. Se punea întrebarea dacă voi fi în stare să creez cu talentul — mult, puțin — pe care-l am, cu puterea de a pătrunde realitatea vieții noastre — o operă demnă de epoca noastră, de care să nu mă rușinez nici eu, nici cititorii mei. Adunasem pînă la acea dată multe impresii, unele încă nelimpezi, din păcate. Aș vrea să spun că, în alegerea drumului meu, au avut cuvîntul hotărîtor aceste impresii adunate.

Nu am nici un drept, nici un mandat să vorbesc în numele altor tineri scriitori, dar cred că nu greșesc afirmînd că cei mai mulți colegi din generația mea au început să scrie tocmai din această nobilă dorință de a împărtăși impresiile despre clasa muncitoare, de a împărtăși impresii din realitatea noastră de astăzi, de a le face cunoscute și altora, de a fi folositori, de a avea un rol în educarea cititorilor.

Citind scrierile tinerilor scriitori, poți să descoperi multe stîngăcii, pagini albe, pe care să le ironizezi sau chiar să le ridiculizezi ; dar trebuie să recunoști că aceste cărți aduc un suflu proaspăt, înviorător, sînt scrise de oameni ai epocii noastre, care au ceva de spus despre această epocă și tocmai acest lucru este deosebit de important. Cărțile acestea sînt scrise de oameni cu o mare voință de a se perfecționa, de a-și ridica nivelul ideologic și artistic. Aceasta este o garanție că vom avea buni scriitori comuniști.

Sîntem o generație de scriitori fericiți care nu ne putem plînge că nu avem ce și despre ce să scriem. Aceasta, bineînțeles, dacă vom urma neabătuți îndemnul înțelept al partidului, de a cunoaște viața nouă, pentru îmbogățirea neîncetată a experienței. Printre noi, cei tineri, sînt puțini aceia care nu au nimic de spus, care se agață de literatură, cei nechemați, nepoftiți, care vor să fie scriitori din dorința de a cîștiga anumite avantaje, urmărind interese meschine. Sînt totuși și unele cărți pe marginea cărora nu se poate discuta, cărora deabia dacă le poți sublinia cîteva pasaje sau să le expui subiectul.

Unii dintre criticii literari, din dorința de a nu cobori la nivelul cărților pe care le recenzează, fac cronici pline de idei, în care dezbat alte probleme decît acelea care sînt cuprinse în cartea respectivă. Dar apar destule cărți care merită și ar trebui să intre în dezbateri, cu scopul de a lămuri problemele generale și de a-i ajuta pe autori. Vorbitorul a dat cîteva exemple în acest sens.

Cînd propun dezbateri largi asupra unor cărți de actualitate, nu mă gîndesc neapărat să-l scoatem la iveală pe scriitor, să-l popularizăm, să-i auzim numele peste tot, ci cred că trebuie să se discute probleme de interes general, în interesul scriitorului respectiv. Să-l îndemnăm tot timpul la seriozitate, la muncă susținută, împotriva succeselor ieftine care pot să-l amăgească.

Referindu-se la unele lipsuri din creația sa de pînă acum, tovarășul N. Țic a arătat: Promit că viitoarele mele cărți — mai mult decît cele apărute pînă acum — vor fi un răspuns la criticile aduse. Am început să scriu din dorința de a împărtăși unele impresii. Dar, după cîțiva ani, mi-am dat seama, că trebuie să scriu bine foarte bine, că azi, în condițiile noastre, cînd ne bucurăm de tot ajutorul, îndrumarea și înțelegerea, nu avem dreptul să fim scriitori mediocri, lăturalnici.

Al. I. Ghilia

Arată că, fără a clarifica problema în totalitatea ei, raportul dezvoltă cu exigență și seriozitate una din laturile ei cele mai importante — profesionalizarea timpurie — aruncarea în neant, înainte de a-și simți crescute aripile pe umeri.

Legat de aceasta, aș vrea să spun cîteva cuvinte despre conștiința profesională de scriitor. Pentru că, oricît am lupta împotriva profesionalizării, există totuși o profesie de scriitor, o profesie bine definită, grea și nobilă, necesară oamenilor, și care cere să i te dărui cu pasiune și luciditate.

Tov. Nagy István a vorbit despre această pasiune, despre răspunderea și exigențele muncii scriitoricești. Mulți dintre noi am auzit pe tovarășii mai vîrstnici vorbind despre experiența lor scriitoricească, despre chinuitoarea singurătate din fața paginii albe, în fața cuvintelor grele care trebuiesc ciocănite și umplute cu incandescență. Marii noștri clasici, de la Eminescu pînă la Arghezi, ne-au lăsat pagini tulburătoare despre frumusețea profesiunii noastre. „Nici un meșteșug nu este mai frumos și mai bogat, mai dureros și mai gingaș totodată ca meșteșugul blestemat și fericit al cuvintelor" — scrie marele meșteșugar al versului romînesc contemporan.

Acum, cînd poporul nostru e angajat în lupta entuziastă pentru desăvîrșirea construcției socialismului, alături de scriitorii vîrstnici, generația noastră are de dat marea bătălie pentru a face ca literatura să oglindească biruința definitivă a trăsăturilor socialiste din viața și conștiința oamenilor. Sarcinile noastre sînt infinit mai grele și mai complexe și la rezolvarea lor îi dorim alături, literalmente, pe criticii literari. Munca noastră nu se poate concepe fără activitatea criticilor literari, dar criticii să nu pozeze în chip de monumente estetice la sfîrșitul muncii literare, cînd să arunce spre capul romancierului sau poetului cu fulgere sau nori anunțători de tămîie — „minune" (vezi Radu Popescu). Să participe la munca noastră, să intre în atelierul creației literare și, cu inteligență și gust, să supravegheze munca noastră, pe cît se poate de dinăuntru. La sfîrșitul barajului de la Bicaz nu se întrunește o comisie de expertiză să-i măsoare înălțimea și rezistența — calculele în mare și-n mic, la milimetru, s-au făcut dinainte și lucrul nu se mai poate dărîma, ca să fie luat de la capăt. O carte rebutată e mai mult decît cîteva zeci de mii de lei cheltuiți — e o armă ideologică fără încărcătură, un loc gol în front.

Personal am simțit totdeauna nevoia unei confruntări cu critica, înainte de a lăsa să ajungă la tipar o carte. „Cuscrii" a fost citit în manuscris de Al. Oprea, Tertulian, Eugen Luca, Ion Dodu Bălan, Al. Simion și fiecare din ei a venit cu sugestii și observații interesante. În perioada muncii la „Ieșirea din apocalips", m-am sfătuit mereu cu tovarășul Paul Georgescu, care mi-a dat un ajutor substanțial în rezolvarea unor dificultăți artistice, așa cum, în rezolvarea unor probleme referitoare la veridicitatea momentelor istorice descrise, „Editura Tineretului" mi-a dat o serie de sugestii prețioase. Cred că era o absurditate obiceiul încetățenit pînă acum cîtva timp la edituri de a nu se arăta autorilor referatele externe — ba, mai mult, de a nu divulga numele referenților.

În sfîrșit, vreau să spun că sentimentul responsabilității în fața partidului și-n fața poporului nostru, pentru a crea opere literare care să satisfacă cerințele epocii noastre, trebuie să apese deopotrivă pe umerii prozatorului, ai romancierului, ai poetului dar și ai criticului și redactorului de editură.

Kantor Lajos

In cîteva cuvinte mă voi referi la unele aspecte care reflectă creația tinerilor scriitori maghiari. O problemă centrală, proprie creației tinerilor scriitori, este oglindirea colectivității, a muncii de construcție în societatea noastră socialistă.

Pentru a înfățișa veridic tipul omului nou, tipul comunistului, nu ne putem mulțumi cu prezentarea acestui om numai la locul lui de muncă, arătînd cum își îndeplinește norma. Trebuie să se arate problemele lui lăuntrice, personale, latura vieții lui care nu se petrece în incinta uzinei, dar care este strîns legată de munca lui în producție, de viața lui colectivă.

Vreau să vă arăt un exemplu pozitiv din practica unui tînăr prozator maghiar, Veress Zoltan. În nuvelele lui, Veress Zoltan se ocupă foarte mult de viața personală, de viața sufletească a eroilor. Această viață sufletească însă este întotdeauna determinată de realitatea socială. La început, în scrierile lui de proză, Veress a înfățișat viața personală a eroilor nelegată de viața lor în colectiv, cum s-a întîmplat de pildă în nuvelele intitulate *Întîlnire* și *Direcția drumului;* dar, într-o nuvelă apărută de curînd, intitulată *Intimitate,* tînărul scriitor a reușit să prezinte aceste două laturi ale vieții unite într-un singur șir de acțiuni, după cum aceste probleme apar unite și în viață.

Problemele vieții particulare se ivesc în lirică într-un mod deosebit. Cu această ocazie, vreau să vorbesc despre lirica de dragoste. Lirica de dragoste este legată de înfățișarea eroului liric și nu este problemă de rangul doi. Totuși, în ultima vreme, în producția tinerilor poeți maghiari, întîlnim puține poezii de dragoste, printre care le putem cita pe cele scrise de Laszloffy Aladar, Szilagyi Domokos, Janosik Pal.

Tinerii cititori, elevi și muncitori, așteaptă poezii de dragoste scrise de poeți tineri, ceea ce e și firesc.

S-a vorbit în raport și despre posibilitățile de publicare a tinerilor. E adevărat, despre aceste condiții create se poate vorbi numai cu mulțumire și recunoștință. Totuși, sînt și redactori care vor să publice din lucrările tinerilor numai opere perfect elaborate, uitînd faptul că tinerii au nevoie să se formeze o opinie publică pe marginea creației lor.

Să organizăm discuții ample asupra operelor mai puțin reușite ale tinerilor scriitori încă neconsacrați. Problema respectivă este de mare importanță. Păcat că de multe ori această preocupare critică are un caracter de campanie. Cred că aceasta pot s-o spun și în mod autocritic.

În încheiere, vorbitorul s-a referit la unele probleme ale criticilor literari : Cunoașterea vieții este o obligație și a criticilor. Criticul care stă întotdeauna în redacție nu ar putea să aibă o părere completă asupra operelor care oglindesc realitatea noastră de azi. Nici tînărul critic nu poate fi mulțumit cu așa numitele excursii documentare, ci trebuie să trăiască în permanență între oamenii muncii. După părerea mea, un mijloc foarte folositor este participarea activă în muncile obștești și reportajul. Reportajul poate folosi nu numai la o cît mai profundă cunoaștere a vieții, dar îl va ajuta pe tînărul critic ca stilul scrierilor lui să fie mai colorat, mai atractiv, mai interesant.

După părerea mea, ar fi necesar ca toate aceste probleme de creație să fie discutate cît mai des.

Atilla Socaciu

Ilie Constantin

Irimie Străuț

Valeriu Ripeanu

Ion Lăncrănjan

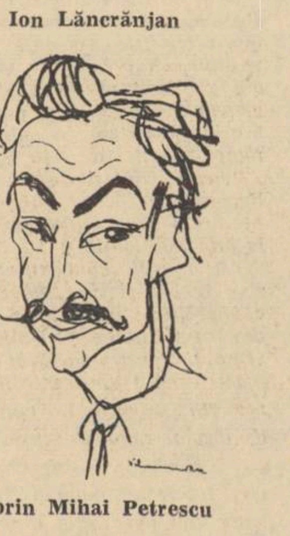

Florin Mihai Petrescu

Gheorghe Tomozei

Văzuți de SILVAN

Octav Pancu-Iași

Tovarășul Octav Pancu-Iași a arătat că sîntem încă departe, după părerea sa, de ceea ce s-ar numi o mare literatură pentru cei mici, dar pașii ne sînt mai siguri, orientarea mai fermă.

N-am izbutit să oglindim decît într-o prea palidă măsură acest luminos adevăr al societății noastre — dragostea și grija nețărmurită a partidului față de cea mai tînără generație — dar, în ce am făcut bun pînă acum, ne simțim mîndri că am slujit acest adevăr.

Au apărut cîteva romane și povestiri, cîteva cărți de versuri, nu lipsite de stîngăcii și imobilități, dar, sînt sigur, nici lipsite de frumuseți, cu buruieni netrebnice, dar și cu flori din grădina uimitoare a vieții noastre socialiste.

S-a îmbunătățit mult, în ultima vreme, calitatea paginilor literare, ale literaturii din revistele pentru copii.

Este aici, repet, meritul unei îndrumări mai perseverente, este rezultatul muncii mai susținute a multor scriitori, dar pentru că-mi spun cuvîntul de la această tribună, permiteți-mi să relev contribuția demnă de apreciere a scriitorilor tineri. Voi cita astfel romanele Gicăi Iuteș, ale lui Constantin Chiriță, Nicuță Tănase, Costache Anton, povestirile lui Ion Hobană, Mircea Sîntimbreanu, Mihai Stoian, versurile lui Alexandru Andrițoiu, Ion Brad, Ștefan Iureș, Emilia Căldăraru, Horia Aramă, Elena Dragoș ca să numesc numai pe cîțiva (cu scuza sinceră că n-am posibilitatea să-i numesc pe toți tinerii scriitori, care, după părerea mea, au dăruit copiilor lucrări interesante).

Apariția unei cărți, ca de pildă aceea a Gicăi Iuteș, în care copiii apar ca niște pui de oameni, cu adevăratele lor bucurii, necazuri și visuri, trebuie să facă în același timp să înceteze apariția unei — iertați-mi sinceritatea — maculaturi populate cu copii de seră, palizi. Apariția unor admirabile poezii semnate de pildă, de Andrițoiu sau Brad, în paginile revistelor pentru copii, trebuie să oblige redacțiile acestor reviste de a se bate fără osteneală pentru apărarea pozițiilor cucerite, pentru noi asalturi.

Firește, pentru aceasta nu există decît o cale — o cale care e aceeași și pentru literatura destinată copiilor — și care începe de la cunoașterea temeinică a vieții. Familia, școala, organizația de pionieri, sînt principalele arene în care se dă lupta pentru educație a celei mai tinere generații. In mijlocul lor se găsesc cei mai buni tineri scriitori pentru copii. Ele le oferă materialul de viață și nu amintirile din propria copilărie!

In cărțile noastre, din multe motive, printre care, ca să zic așa, și dintr-o regretabilă greșeală optică, problemele complexe ale omului matur apar diformate și îngustate. Ai senzația, citind cîte o schiță, că, de exemplu, eroul ei, un constructor al hidrocentralei de la Bicaz, are o singură preocupare în viață : soarta copilului său sau al copilului vecinului său. Frămîntările legate de găsirea unei îndrăznețe soluții pentru betonarea rapidă sînt un fleac pe lîngă frămîntarea sa că Ionel sau Lenuța nu și-au luat la timp elixirul tinereții veșnice — untura de pește. Discutarea unei probleme de protecție a muncii pe șantier, îi pare un lucru neesențial și abia așteaptă să se termine ședința ca să se ducă acasă, unde trebuie să strîngă mîna bravului său fiu în vîrstă de 5 ani, care, în ziua aceea, la grădiniță, a obținut un important succes : a desenat o rață care nu seamănă cu un galoș, deși aduce nițeluș cu un castravete...

Aș vrea să nu vă mai rețin decît pentru a vă povesti în cîteva cuvinte ceea ce aș numi o „istorioară semnificativă" pentru noi toți cei care dăruim o parte a muncii scrisului pentru copii. Istorioara o știu la rîndu-mi de la un prieten care se află în sală și care și-a făcut studiile în Uniunea Sovietică.

Vania sau Sașa, sau Iura, îi cere într-o zi mamei bani de cinematograf.

— Ce film vrei să vezi ? — întreabă mama.

— Ceapaev ! răspunde puștiul.

— Păi filmul despre Ceapaev l-ai mai văzut de opt ori ! exclamă mirată mama. Pentru ce te mai duci încă o dată ?

— Pentru că... zise puștiul, poate că de data asta, în film, Ceapaev n-o să mai moară...

Aș putea desigur lăsa acest dialog fără comentariu. Dați-mi voie însă să visez o vreme — pe care o doresc din inimă, nu prea îndepărtată — cînd scrierile noastre pentru copii vor conține atîta veridicitate în tratarea partinică, la un atît de înalt nivel al artei realist-socialiste, încît să provoace și ele asemenea dialoguri.

Atilla Socaciu

Tovarășul Atilla Socaciu în numele tinerilor scriitori din regiunea Brașov a spus : A vorbi despre activitatea scriitorilor tineri din regiunea Brașov înseamnă a vorbi despre cercurile literare în care ei sînt încadrați organic. Toți scriitorii tineri din regiunea noastră sînt membri ai unor cercuri literare ca „Vladimir Maiakovski" de la uzinele de tractoare „Ernst Thälmann"; „Mihail Sadoveanu" de la Uzinele de autocamioane „Steagul Roșu" ; „Orizonturi noi" din Sibiu ; „Timotei Cipariu" din Blaj ; „St. O. Iosif" de la Sighișoara ; „Mihail Eminescu" de pe lîngă filiala din Brașov a Uniunii Scriitorilor, și altele.

După cum vă este cunoscut, în regiunea noastră s-a născut valoroasa inițiativă „Procesul milimetrilor", care, stimulată de organele și organizațiile de partid, s-a transformat într-o largă mișcare de masă în bătălia pentru economisirea de metal și alte materii prime. Tinerii scriitori din Brașov au susținut nemijlocit această inițiativă patriotică, care a adus economiei noastre naționale economii de ordinul zecilor de milioane.

În activitatea cercurilor literare din regiunea Brașov, „procesul milimetrilor" este doar un singur aspect. Creația tinerilor scriitori îmbracă aspecte multiple. Apariția, în perioada scursă de la ultima consfătuire și pînă acum, a 12 culegeri literare, a suplimentului literar și a numeroase pagini de literatură și artă în ziarele „Drum Nou", „Volkszeitung", în zia-

(continuare în pag. 6)

(Urmare din pag. 5-a)

rele raionale și de uzină, sprijinirea activă a acestor organe de presă în mobilizarea oamenilor muncii la înfăptuirea politicii partidului și guvernului, toate acestea atestă dezvoltarea mișcării literare în regiune și legarea ei tot mai strînsă de problematica vieții. In această mișcare literară din regiunea noastră a intrat în ultimii ani un însemnat număr de scriitori tineri. În afară de Adrian Munțiu și Cristian Maurer, care au fost citați în raport, în cercurile noastre literare s-au afirmat talente promițătoare ca Ion Lupu, Hans Schuler, Daniel Drăgan, Ștefan Bănaru, Viorica Mureșan, Nicolae Stoe și alții.

Considerăm că raportul prezentat la consfătuire trebuie să consemneze în mod critic conținutul culegerilor literare apărute în regiunea noastră ca și în celelalte regiuni ale țării, cel puțin a celor publicate în ultimul an. Acest lucru ar fi constituit, implicit, o analiză a activității comisiei de îndrumare a cercurilor literare, comisie pe care raportul a apreciat-o ca neviabilă. Noi considerăm această apreciere ca nefiind întru totul întemeiată. Pe lîngă lipsurile semnalate aici la consfătuire, comisia de îndrumare a cercurilor literare a sprijinit publicarea culegerilor literare, a organizat consfătuiri regionale cu tinerii scriitori și seminarii de creație, ceea ce pentru noi a fost de un real folos.

Apoi vorbitorul a făcut cîteva propuneri asupra activității comisiei de îndrumare și a comisiei pentru problemele tinerilor scriitori.

Dan Deșliu

Am să vorbesc despre două lucruri: despre munca la „Luceafărul", la sectorul de poezie de care răspund, și despre unele aspecte ale problemei legăturii cu viața a scriitorilor tineri.

Noi la „Luceafărul" avem sarcina să ne ocupăm îndeosebi de tinerii scriitori, de la cei care debutează în literatură, pînă la tinerii scriitori consacrați. Este o muncă foarte frumoasă, foarte interesantă și în același timp foarte dificilă.

Una din laturile principale ale acestei activități o constituie depistarea de noi talente din cercurile literare, îndeosebi de la uzine, de pe șantiere, din sate, din școli. Această muncă nu are, din păcate, în redacția noastră, un caracter susținut. Noi o facem și mai bine și mai rău, așa cum se și vede din paginile publicației. O facem prin scrisori, prin corespondențe cu unii oameni, prin întîlniri la redacție, prin intermediul ședătorilor literare pe care le organizăm sistematic și care ne sînt de un mare ajutor în această privință. Iată, putem spune că în acțiunea aceasta de cunoaștere a tinerelor talente, ședătorile „Luceafărului" au constituit, probabil, principalul mijloc de acțiune. Ele au succes. Au succes în fața publicului de pretutindeni. Ele constituie o experiență foarte importantă pentru noi, o posibilitate de a verifica pe viu eficacitatea lucrărilor pe care le scriem. În aceste acțiuni, în afară de unii scriitori cu experiență, au venit cu noi tineri scriitori care au început să publice în ultimii ani, ca, de pildă, Constanța Buzea, Florența Albu, Victoria Ana Tăușan, Ion Crînguleanu etc., precum și tineri scriitori localnici din orașele și regiunile pe care le străbate cu aceste ședători „Luceafărul".

Vă asigur, că mai mult decît orice teorie în legătură cu necesitatea unei poezii clare, legată de problemele cele mai importante ale actualității, mai mult decît orice fel de discursuri pe această temă, conving pe tinerii scriitori — și nu numai pe cei tineri — aceste legături firești cu publicul mare.

Din păcate, trebuie să remarcăm că presa centrală nu a acordat prea multă atenție acestui gen de manifestări. În afara unor notițe foarte sumare, n-am văzut nicăieri apărută o relatare mai amplă nu știu pentru ca să ne bucurăm noi — mă rog, nici asta nu strică, — dar în primul rînd ca schimb de experiență, ca să citească și alții și să poată pune în practică.

Nici noi la „Luceafărul" n-am folosit prea bine învățămintele desprinse din aceste acțiuni.

Toate acestea nu constituie pentru „Luceafărul", pentru sectorul de poezie, un motiv de a ne declara mulțumiți de munca noastră. Considerăm foarte întemeiată critica ce ni se aduce și considerăm că se putea spune chiar mai mult în această privință.

În ce cred eu că constau greșelile noastre?

În general n-am urmărit sistematic drumul tinerelor talente, n-am sprijinit decît rareori în mod consecvent și susținut dezvoltarea lor. Unii dintre aceia care s-au adresat „Luceafărului" puteau găsi mult mai multă grijă din partea noastră și puteau avea acum foarte bine o plachetă de versuri în colecția „Luceafărul". Așa, de pildă, Aurora Cornescu, pe care o consider o poetă formată, cu o personalitate bine conturată în poezia noastră nouă.

N-am reușit totodată să creem o legătură temeinică între redacție și un număr cît mai mare de „cătarge" și „stele", cu sau fără nume.

De asemenea foarte puțin ne-am priceput să antrenăm, în munca de îndrumare a tinerilor scriitori, pe scriitorii cu experiență. Trebuie să remarcăm în această privință ajutorul pe care ni l-au dat la rubrică scriitori ca: Al. Philippide, Radu Boureanu, Mihu Dragomir, Maria Banuș, Nina Cassian și alții, dar în același timp să constatăm că numărul este încă insuficient, că această listă ar trebuit în mod necesar mult lărgită.

N-am reușit să antrenăm în muncă colegiul redacțional. Dacă unele dintre publicațiile Uniunii Scriitorilor posedă o experiență mai mare în această privință, am fi foarte bucuroși să ne-o însușim și noi.

Totodată, nu am reușit să avem o discuție cu Biroul Uniunii Scriitorilor; ce-i drept, nici noi n-am insistat decît în ultimul timp, deși o asemenea dezbatere ne-ar fi fost foarte folositoare. Noi vom urmări acest lucru și am desprins din discuții o sugestie foarte potrivită, aceea de a lărgi cercul poeților tineri care colaborează la „Luceafărul", pentru a nu se da impresia că există un cerc închis, că o revistă este mamă bună unora și mamă vitregă altora dintre scriitorii tineri.

O parte din vină pentru această situație o poartă și sectorul de critică literară de la „Luceafărul" — și, poate, tovarășul Ion Dodu Bălan, dacă va lua cuvîntul aci, va spune cîte ceva în această privință.

Aș vrea să subliniez răspunderea personală pe care o simt pentru această stare de lucruri. Sînt conștient că am făcut mult mai puțin decît aș fi putut face; am scris și am intervenit rar și insuficient, nu întotdeauna bine argumentat, în dezbaterea problemelor tinerilor scriitori. Cred că mi-a dăunat în această privință un anumit aer de superioritate. Este rău dacă un poet, după o activitate de cîțiva ani, ajunge la concluzia că are în primul rînd drepturi și în al doilea rînd obligații. După mine, lucrul se prezintă exact invers. Între obligațiile importante, consider pe aceea de a-și expune cu limpezime și cu consecvență ideile, de a discuta problemele importante pe bază de argumente convingătoare.

În legătură cu aceasta, îmi amintesc cu oarecare regret de recentele dezbateri de la Casa Scriitorilor, așa numita „masă rotundă" între poeți. Îmi dau seama că unii dintre colegii mei mai tineri, de a căror creație m-am ocupat în această dezbatere, s-au putut simți pe alocuri nedreptățiți, tratați cumva de sus, deși mărturisesc că a fost departe de mine această intenție.

Noi avem un detașament important de tineri poeți de real talent — și aceia care au fost citați în raport și unii care n-au fost citați dar care sînt de-acum prezenți cu ceva în poezia noastră nouă. Sînt mulți oameni talentați, animați de cele mai bune intenții, adeseori cu reușite evidente în creația poetică, dar nu într-un singur caz ei rămîn încă departe de esența fenomenelor noi în viața societății noastre.

Aci este locul din nou să privim autocritic activitatea noastră, a celor de la „Luceafărul", care n-am reușit să stimulăm crearea de poezii bune, valoroase, cu un anumit caracter, poezii pe problemele la zi, ceva gen Maiakovski-Brecht. Prea puțin am făcut acest lucru. Important este care sînt cauzele? — la noi, la „Luceafărul", și în general. Ce împiedică oare tînăra poezie de a merge consecvent, în totalitatea ei, în pas cu viața? — se întreabă la un moment dat raportul — dar, după mine, nu izbutește să dea un răspuns satisfăcător la această întrebare.

Problema esențială rămîne aceea a cunoașterii vieții, în aspectele ei cele mai semnificative. Problema legăturii cu viața, sau, parafrazînd pe tovarășul Nagy Istvan, problema vieții poetului, problemă de maximă importanță din punct de vedere etico-estetic.

Și aci vreau să spun cîte ceva despre această chestiune, a legăturii cu viața. Raportul citează, la finele capitolului rezervat prozei, cunoscutul pasaj din cuvîntarea rostită de primul secretar al Partidului, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în primăvara acestui an, la Cluj, pasaj în care sînt criticați „acei scriitori care fug de viață, de realitate, nu vin în mijlocul oamenilor muncii, nu se străduiesc să cunoască viața și preocupările lor. Astfel de scriitori devin inevitabil sterpi în activitatea lor creatoare; ei pot stîrni admirația ieftină a cîtorva snobi, dar poporul, acela căruia trebuie să se adreseze orice operă de artă veritabilă, îi respinge".

Aceste cuvinte — subliniază raportul — trebuie să constituie pentru toți scriitorii, și cu atît mai mult pentru cei tineri, un îndreptar permanent în munca de fiecare zi.

Desigur, situînd citatul sus amintit și comentariul respectiv la capitolul proză, autorii raportului consideră, ca și noi toți, că aceste cuvinte au o perfectă valabilitate și pentru sectorul poetic.

Să ne întoarcem puțin în trecutul apropiat. Dezbaterea noastră are loc după patru ani, în care s-au petrecut unele lucruri în literatura noastră care merită o analiză mai atentă. Așa vom înțelege mai bine esența anumitor greutăți cu care avem încă de luptat la capitolul „viața și creația poetului".

La un moment dat, după cum se știe, au fost criticate unele greșeli de esență dogmatică, proletcultistă, despre care s-a vorbit pe larg la Congresul Scriitorilor. Acest lucru era necesar și a fost foarte bine că s-a luat atitudine hotărîtă împotriva unor erori de această categorie. Aceasta-i un bun cîștigat pentru noi toți, pentru întregul nostru front literar și personal sînt dintre cei care au avut de folosit de pe urma acestei critici.

Dar non idem est si duo dicunt idem, nu este același lucru dacă doi oameni spun același lucru. Uneori este exact viceversa, de-a-ndoaselea.

S-au infiltrat unele tendințe străine, unele confuzii estetice, teorii apolitice, o linie incompatibilă cu principiile de bază ale realismului socialist. Asemenea tendințe și-au găsit expresia îndeosebi în activitatea unor poeți de la revista „Steaua", în frunte cu A. E. Baconsky, făcînd prozeliți și pe la „Gazeta literară" și pe la alte publicații.

Au apărut concomitent așa zise încercări de „teoretizare" a năzbîtiilor moderniste, a „adevărului integral". Unii critici și poeți tineri s-au lăsat ispitiți (cam lesne!) de aceste pseudoinovații, neglijînd conținutul de dragul unor pretinse inovații formale. A suferit în special tineretul, oameni în formare sau care abia atunci veneau la poezie.

Urmările acestor greșeli necombătute la timp de către noi, le mai simțim și astăzi. Intîlnim încă deseori, în Uniunea noastră, oameni tineri care zîmbesc sceptic atunci cînd aud de vizita în uzină sau pe șantier. Pentru unii poeți — și nu exclusiv pentru poeții începători — așa ceva poartă eticheta „proletcultism". Dar, cum s-ar zice, „departe griva de iepure".

Marea tradiție a poeziei românești și universale nu este tradiția boemei, a cafenelei și a birtei, ci tradiția neîntreruptului colind de-a lungul și de-a latul țării, adunînd în suflet oameni și locuri, tradiția lui Eminescu și Coșbuc. Din acest mod de a concepe viața poetului, s-au născut multe capodopere ale literaturii noastre și ale celei universale.

Ori, iată ce se întîmplă astăzi încă, mai bine zis acum trei săptămîni, la sfîrșit de noiembrie, cînd am fost prin părțile Clujului cu „Viața Românească". A mers cu noi la Turda, în documentare, și un poet dintre aceia care nu se îndură să părăsească asfaltul citadin cam 52 de săptămîni pe an.

Să arăt în puține cuvinte cum s-a comportat acest poet: ne-am dus, încă din prima zi, în vizită la fabrica de sticlă, unde am văzut multe minuni, ca să zic așa, între altele și niște vase pe care fabricuța de ieri de la Turda, astăzi o importantă întreprindere industrială, le exportă în America de Sud și în Asia. În sfîrșit, poetul cu pricina se învîrtea pe acolo cu un aer absent, ca și cum ar fi fost într-o lume ireală pentru el. Spre seară a dispărut de-acolo. Cu siguranță că va veni în dimineața următoare — ne-am gîndit noi — însă de atuncea nu l-am mai zărit.

Tovarăși,

Este interesant ce spuneau oamenii acolo la Turda, muncitori și membri ai cercului literar din localitate, care mărturiseau că n-au văzut la față pe poeții aflați la 40 de kilometri. De ani de zile, nu știu cum arată unii dintre ei.

Așa ceva mi se pare de neînțeles și totuși acest lucru de neînțeles explică multe. Asta explică, între altele, de ce asemenea scriitori tineri au ajuns să fie apreciați la un moment dat de aceia despre care Bebel zicea: „Cu ce-oi fi greșit, de mă laudă?"

Cred că este o lipsă a raportului faptul că nu pomenește nimic despre aceste greșeli, despre asemenea atitudini, care nu rămîn pur și simplu comportări izolate în viața particulară, ci se exprimă în poezii lîncede, lipsite de semnele caracteristice timpului nostru, mentalității noastre socialiste.

Oare autorii raportului ignoră atari fenomene? Oare conducerea Uniunii n-a observat niciodată nimic în acest sens? Respectul față de adevăr ne obligă să spunem că asemenea tendințe și manifestări, contrarii intereselor literaturii noastre, liniei generale de dezvoltare a poeziei noastre pe drumul realismului socialist, n-au fost criticate cu toată tăria. Conducerea Uniunii n-a privit cu seriozitatea cuvenită această problemă. Faptul apare cu atît mai greu de înțeles, cu cît majoritatea membrilor conducerii noastre se află în mod evident, prin creația lor, pe poziții estetice clare, radical opuse tendințelor retrograde despre care vorbesc.

După cît se pare, aici, din păcate, n-au primat principiile. Numai așa se explică, după mine, faptul că asemenea manifestări au putut dăinui timp îndelungat în poezie și în critica de la „Steaua", găsind ecouri și în paginile altor publicații.

Aici, tovarăși, nu este vorba de rătuieli, ci de interesele superioare ale literaturii noastre — și nu numai aceea a tinerilor. Dintr-o asemenea activitate de dezvăluire adîncă și temeinică a greșelilor amintite, activitate neînregistrată cu ochiul liber, pînă la ora de față, tinerii poeți ar avea de tras concluzii extrem de importante pentru dezvoltarea lor, pentru întregul lor drum poetic.

Cu atît mai mult cred că trebuie salutate din toată inima acele poezii care se străduiesc — și reușesc adesea — să reflecte viața uzinei, a șantierului, noua mentalitate muncitorească.

Mă rog, să facă unii critici ai noștri rezerve la poezia de notație (interesant numai amănuntul, că dacă-i vorba de notații de peisaj tomnatic, ei nu fac atîtea rezerve ca atunci cînd se notează amănunte... notabile din viața uzinei sau a șantierului).

Repetați, dragi tovarăși critici, că nu-i deajuns să intri într-un atelier sau într-o secție a întreprinderii, dar subliniați din plin că, pentru început, așa ceva nu-i chiar de lepădat! Cum spune un proverb japonez — chiar un drum de o mie de kilometri începe printr-un pas. E important să dai cu nasul prin uzină, la fel de important cum, după vorba unui clasic, în materie de proză principalul este să iei condeiul în mînă și să-l ții cu fermitate asupra hîrtiei!

Trebuie să-l cunoști pe muncitor la lucru, în hală, la furnal, pe platou. Omul nu se dezvăluie nicăieri mai profund decît în creație. Ce ar înțelege, de pildă din mine sau din dumneata, cineva care nu ne citește cărțile, poemele, articolele?

Mi-a plăcut foarte mult cum a vorbit despre asta tovarășul și prietenul meu mai vîrstnic Nagy Istvan. El a spus în esență: „Cartea este omul și atîta viață-i în ea, cîtă-i în autorul ei". În legătură cu asta, mă gîndesc ce se petrece cu unii poeți și prozatori din generația noastră, care au început să se „specializeze" prea de timpuriu. Mi se pare că și Titus Popovici și Eugen Barbu și Maitenyi Eric și Fănuș Neagu și alții, consumă ca să zic așa, din ceea ce au adunat într-o perioadă anterioară.

Iată, tovarășa Melania Cîrje, de la liceul „Lazăr" a ridicat aici o problemă importantă: Ce-i cu, Andrei Sabin astăzi? Unde-i cartea care să ne înfățișeze un asemenea erou în zilele noastre? Formularea n-a fost chiar asta — dar asta-i esența problemei. Despre ce vor scrie unii dintre noi peste zece ani — îndeosebi prozatorii?

Iată o chestiune care trebuie să ne preocupe în modul cel mai serios.

Scriitorul este o albină care elaborează mierea într-un proces ceva mai complex și mai îndelungat. Ca să avem ce elabora mîine-poimîine, trebuie să ne îngrijim cu atenție ce culegem astăzi.

Aș vrea să mai fac, în încheiere, cîteva observații sumare cu privire la raport.

Este absolut supărătoare discreția pe care o manifestă raportul în privința lipsurilor conducerii Uniunii în munca de educare a tinerilor scriitori. În această privință, a analizei autocritice, raportul este un model negativ.

Tinerii prezenți aici, la consfătuire și în general, scriitorii tineri, trebuie să deprindă o altfel de atitudine față de lipsuri și greșeli, o atitudine bărbătească, principială, combativă.

Raportul critică activitatea comisiilor pentru problemele tinerilor scriitori și de îndrumare a cercurilor literare, dar nu sufla un cuvînțel despre faptul că biroul n-a găsit în patru ani cîți au trecut de la Congres, o singură zi pentru a se ocupa de problemele generale ale respectivelor comisii.

În raport se afirmă la un moment dat că „Gazeta literară" și-a cîștigat o binemeritată stimă pentru articolele-medalion, scrise cu căldură despre un număr de tineri. Au fost și asemenea articole în „Gazeta literară" dar nu exclusiv. De pildă, articolul lui M. Petroveanu despre Nicolae Velea a fost critical în presă pe

Partidului Muncitoresc Romîn se ocupă de marele avînt și de marele progres care l-a făcut țara în economia ei în acești ani între 1956—1960. Eu v-aș ruga să vă aruncați ochii pe acest raport, să cercetați fiecare cifră și dată, pentru ca să vedeți cum au răspuns și în ce măsură au răspuns scriitorii la acest progres material și cultural al țării noastre.

Tita Chiper

Cea de a treia Consfătuire a scriitorilor tineri reunește în fața noastră aproape toate forțele tinere ale literaturii, aproape toți tinerii crescuți în răstimpul de zece ani cît s-a scurs de la prima consfătuire a tinerilor scriitori, organizată de Uniunea Scriitorilor în 1950.

Această ultimă Consfătuire se caracterizează prin faptul că mulți dintre participanți au acum volume de versuri și proză, unele cu tipăritura proaspătă, și tinerii scriitori vin în fața Consfătuirii aducînd rodul împlinirii lor.

Diversitatea temelor verifică încă o dată teoria că numai un contact nemijlocit cu viața, cu problemele ei majore și actuale poate da sens și valoare tuturor eforturilor pe care tinerii scriitori le fac pentru a da o literatură contemporană bună, eficientă.

Între Consfătuirea din 1956 și cea de acum, tinerii scriitori sînt mult mai apropiați de realitate, ajutați îndeaproape de Uniunea Scriitorilor care crează posibilități de cunoaștere a realității prin documentări, ședători literare, vizite în întreprinderi, șantiere, gospodării colective etc.

Citabile în acest sens sînt ședătorile organizate de revista *Luceafărul* mai ales, documentarea mai îndelungată a unor scriitori, în special tineri, la țară etc.

Problema este ce s-a realizat în urma acestui contact cu realitatea, cum s-au concretizat și au prins viață în paginile scrise, impresiile, faptele, întîmplările încercate, cunoscute pe teren.

De asemenea găsesc necesar să spun aici un lucru tovarășilor mei de muncă: să ne amintim că acum zece ani, cînd a fost prima Consfătuire a tinerilor scriitori, eram toți intimidați de importanța care ni se acorda. Nu prea știam bine pe ce lume trăim, erau mulți dintre noi foarte tineri. Dar am primit sfaturi, am primit încurajări și cei mai mulți scriitori vîrstnici s-au ocupat de creșterea noastră.

Cred că noi, cu cît știm acum, cu cîtă experiență avem, trebuie să facem același lucru acolo unde lucrăm, dacă sînt oameni tineri care scriu și au talent. Orice grăunte, cît de mic, cît de timid, trebuie cercetat cu dragoste, trebuie încurajat pentru că așa s-a făcut și cu noi la vremea noastră. Este foarte necesar acest lucru, întrucît tînărul scriitor cîștigă enorm de pe urma muncii de îndrumare.

Am primit vizita multor tovarăși de la Uniune pe șantierul de la Bicaz; tovarășii Geo Bogza și Marin Preda ne-au sfătuit, discutîndu-ne lucrările, învățîndu-ne cum să facem notații. În urma acestei îndrumări, noi am strîns un material suficient de la Bicaz, care acum credem că este capabil să dea cît de cît o imagine fidelă a acestui șantier. N-am fi reușit acest lucru fără ajutorul neprecupețit pe care l-am primit de la organele de partid. Țin să vă spun că tovarășii de acolo trebuiau să se ocupe în primul rînd de problemele complexe ale șantierului. Totuși ei au înțeles importanța literaturii și aceasta în primul rînd pentru că sînt oameni de partid.

I. D. Bălan

Ați auzit nu o dată, și dumneavoastră ca și mine, exprimată mai în glumă, mai în serios, părerea că cineva care nu poate deveni un bun scriitor se face critic. Ce bine ar fi dacă această butadă ar fi adevărată. Cîți critici literari am avea, cîte comentarii, și critici ale literaturii actuale am citi, cîte studii de analiză, de sinteză, cîte monografii ați întîlni despre creațiile dumneavoastră.

Din nefericire, și spre dezamăgirea admiratorilor acestei savuroase butade, lucrurile nu stau așa.

Formarea unui critic literar presupune o muncă foarte grea și mai ales necesită din partea oamenilor cu mai multă experiență cu o mai bogată cultură, un ajutor necontenit, fiindcă profesia de critic literar este foarte adesea pîndită de numeroase neajunsuri.

Unul din neajunsurile cele mai grave care a bîntuit în critica literară nu numai tînără, din ultima vreme — precizez, din ultima vreme și nu de la ultima consfătuire încoace, — a fost tonul apologetic, comentariile ditirambice, elogiile nediferențiate aduse operelor literare, mai ales cînd acestea erau scrise de nume consacrate sau de scriitori care dețineau și anume funcții de răspundere.

Printre cei care au păcătuit în acest sens am fost și eu și pe drept cuvînt am fost criticat în articolul din „Scînteia" care, așa cum am mai arătat, în scris, mi-a fost de un real folos.

Fără îndoială că ar trebui să vorbesc prea mult ca să intru în esența problemelor pe care vreau să le pun. Mă voi mărgini să enunț numai cîteva dintre ele.

În legătură cu această problemă atît de importantă — fiindcă sîntem la o consfătuire în care ne preocupăm cu toții de dezvoltarea criticii literare și, în cazul de față, a criticii literare practicată de tineri — cred că este de datoria noastră să arătăm că această atitudine, semnalată de articolul din „Scînteia" ca fiind străină de spiritul științific al criticii marxiste, nu a dispărut nici astăzi.

Sigur, oamenii vizați, într-un fel sau altul, și-au găsit forme noi de a practica acest ton apologetic. Cred că uneori, chiar după autocritica făcută, eu însumi am mai dat tribut acestui ton apologetic; cred însă că el s-a manifestat într-un mod pregnant în legătură cu cea mai tînără generație de tineri poeți și scriitori.

Eu am încredere și admirație pentru talentul unor tovarăși ca Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Cezar Baltag ș.a. Cred însă că se face un prost serviciu, în primul rînd acestor tovarăși și în al doilea rînd întregului nostru front literar, cînd se cheltuiesc epitetele și formulările cele mai ditirambice pentru realizarea portretelor acestor tineri prozatori și poeți talentați.

Ca să fiu concret, cum se cere aici, amintiți-vă, de pildă, de portretele din „Gazeta literară" (au mai fost amintite) și de termeni folosiți în comentarea acestor noi volume care, precizez, se datorează unor scriitori talentați dar care ar fi folosit mult mai mult dacă s-ar fi apropiat critica de ei cu seriozitate, tocmai criticîndu-i mai concret și dîndu-le în felul acesta, un ajutor mai substanțial.

O altă problemă care cred că ar trebui să preocupe pe toți tinerii scriitori și pe criticii tineri.

Spre regretul celor care cunosc în ansamblu mișcarea literară de la noi, asistăm la un fenomen foarte ciudat.

Există o generație de scriitori pe care noi îi știam încă de acum 5-6 ani, care și în raport, și în presa literară și în discuții sînt înșiruiți nominal, unul după altul, ca niște băieți cuminți: Ioan Horea, Al. Andrițoiu, Tiberiu Utan, Ion Brad, Al. Rău, Ștefan Iureș, Al. Ivan Ghilia, Ion Lăncrănjan etc. Am impresia că trecem foarte ușor peste această categorie de scriitori, care, după părerea mea și a dumneavoastră, sînt convins de aceasta — reprezintă un moment însemnat în dezvoltarea liricii și prozei noastre, dar care niciodată nu au norocul să intre cum se cuvine în cîmpul atenție criticii literare, alături de generația vîrstnică.

Cred că e o atitudine greșită, fiindcă această demarcare arbitrară între generații ne oprește să facem aprecieri mai judicioase, mai substanțiale, să vedem cum s-a dezvoltat în mod organic din generație în generație, literatura noastră și cum datorează o generație experiență și învățăminte altei generații.

În legătură cu aceasta cred că o altă slăbiciune, care se manifestă uneori în critica noastră literară, este lipsa unei pasiuni puternice pentru evidențierea ideilor socialiste, comuniste, care sînt cuprinse în opera respectivă. Adeseori, opere care reflectă foarte profund, problematica bogată a vremii noastre, frămîntările oamenilor de la noi, sînt discutate pe niște coordonate abstracte, ca seninătatea personajelor, echilibrul moral al eroului și alte lucrări de natura aceasta, care cel puțin nu sînt legate într-un context social, în sensul că această seninătate sau acest echilibru moral de care se vorbește să ne apară ca o expresie a vremurilor pe care le trăim.

Cred că dăunează acest fel de-a face critică literară. Datoria noastră este de-a milita mai deschis, cu mai multă dragoste pentru promovarea ideilor fundamentale, acelea care dau în primul rînd valoare romanelor, volumelor de poezii, nuvelelor și schițelor pe care le prezentăm cititorilor.

Un alt aspect mai puțin plăcut și care s-a pus cu destulă tărie este acela privitor la ținuta morală, la respectul pentru propria ta persoană, pentru ideea nobilă de activist în frontul ideologic, în frontul cultural.

Vorbeam, la început, despre tonul apologetic căruia am încercat să-i găsesc în alte împrejurări — și nu vreau să mă repet — cauza. Una din aceste cauze persistă și vreau să spun acest lucru pentru a atrage atenția unor tovarăși mai în vîrstă, cu răspundere pentru educarea tinerilor scriitori. Unii tineri scriitori mînați de o patimă de afirmare care să depășească munca lor propriu zisă, asaltează într-un mod neplăcut secțiile de critică ale redacțiilor, cerîndu-le socoteala în legătură cu opiniile exprimate despre cărțile lor.

Nu trebuie încurajată mai departe această atitudine, care nu are nimic comun cu profilul moral al unui utemist,

(Continuare în pag. 7-a)

(Urmare din pag. 6)

al unui tînăr din vrema noastră.

Şi acum o altă problemă. Am fost cu toţii bucuroşi de apariţia unor plachete de versuri şi proză, datorate celor mai tineri scriitori. Însă eu mă mir cum îşi imaginează cineva că se poate realiza o dezvoltare a criticii literare cîtă vreme ei efectiv nu i se acordă o atenţie suficientă. De pildă, foarte multe articole consacrate cărţilor noi şi problemelor literaturii actuale, poz. din cînd în cînd, să alcătuiască o plachetă de critică literară precum şi studii mai ample referitoare la o specie literară, la prozatori foarte talentaţi, la probleme care se cer rezolvate şi prezentate în faţa cititorilor. Aceste studii ar trebui să apară cel puţin în colecţia Mica Bibliotecă Critică, în care de foarte multă vreme apar mereu numai culegeri din scriitorii clasici. Ar putea de asemenea să apară în colecţia Luceafărul *de la E.S.P.L.A. Cred că această atitudine nu poate contribui la dezvoltarea criticii literare. Mulţi tineri care scriu despre literatura actuală se văd în situaţia de a ajunge nişte oameni foarte bătrîni şi de a face în fiecare săptămînă cîte o recenzie pe care o va acoperi praful şi uitarea în paginile revistelor devenite piese de bibliotecă şi arhivă.*

În altă ordine de idei, în legătură cu munca secţiei de critică de la revista „Luceafărul" vreau să spun că în ciuda eforturilor făcute de a lărgi numărul colaboratorilor la sectorul de critică, rezultatele n-au fost îndeajuns de fructuoase. Trebuie să precizez cu toată sinceritatea că este şi vina noastră, însă într-o bună măsură e şi vina acelora care nu au răspuns solicitărilor insistente din partea redacţiei.

Nu cred că există tînăr critic care să nu fi fost invitat să serie la această revistă, dar mulţi nu au răspuns cum se cuvine.

Titus Popovici

Voi trece peste introducerea de rigoare şi voi începe direct, vorbind despre unul din cele mai mari daruri pe care ni le-a făcut, ca oameni şi ca scriitori, în epoca noastră, Partidul clasei muncitoare. E vorba de sentimentul responsabilităţii noastre.

Drumul nostru, la început stîngaci, şovăitor, — aşa cum e orice început — a fost cruţat de umilinţele, de mizeria înjositoare, de fărîmarea zi de zi a demnităţii omeneşti. Faptul că ne găsim aici, că ne spunem deschis problemele e o dovadă strălucită şi grăitoare. Faptul că încercăm mîndria bărbătească de a fi nu numai martorii unui proces uriaş de transformări, dar că sîntem consideraţi o parte vie, creatoare, faptul că ni se cere să fim luptătorii celei mai înaintate idei, faptul că lucrările noastre, indiferent cum ne cheamă, sînt aşteptate cu nerăbdare, primite şi înconjurate cu dragostea oamenilor munciţi, toate acestea trebuie să genereze în noi sentimentul nobil, înălţător, al responsabilităţii de scriitor şi cetăţean.

După părerea mea, diferenţa între scriitorul adevărat şi filistin depinde de răspunsul pe care îl dăm următoarei întrebări : tot ceea ce am primit de la popor şi de la partid e o răsplată a marilor şi unicelor mele merite — sau e un îndemn adînc să dau poporului care m-a crescut, m-a hrănit, mi-a îmbogăţit viaţa cu minunatele lui trăsături spirituale, tot ceea ce este mai bun în mine, pînă la capăt, fără şovăieli, deschis şi curajos ?

Şi sînt convins că despre acei scriitori, mulţi încă foarte tineri, care îşi dau lor înşile acest al doilea răspuns, se va vorbi multă vreme după ce, vorba unui erou din „Hanul Ancuţei", vor fi şi ei „oale şi ulcele".

Cred că e cazul să lăsăm timpului sarcina de a răspunde care şi cîţi dintre noi am fost genii : iar noi să ne vedem de splendida noastră muncă, atît de grea şi atît de plină de mari satisfacţii, cu liniştea, încrederea, înţelepciunea şi seriozitatea omului care se întreabă firesc, fără emfază, ce ar trebui făcut pentru ca patria să aibă mai mult oţel.

Aş vrea să precizăm un lucru : a spune unui scriitor : cunoaşte viaţa, e ca şi cum ai spune unui medic că pentru a face o operaţie e nevoie să cunoască cel puţin anatomia. Şi iată, viaţa ne dovedeşte că acest lucru trebuie spus cu tărie. Asta nu e deajuns : trebuie să găsim împreună, tovarăşeşte, acele metode practice care să ne ajute în aprofundarea datelor realităţii noastre socialiste şi — dacă e nevoie — să scuture inerţia, acolo unde este nevoie.

Consider că fraza „literatura e o cauză a noastră a tuturor" e plină de multiple semnificaţii (o poate, de altfel, constata oricine, la o simplă întîlnire cu cititorii). Noi sîntem scriitori şi alcătuim un front larg pe platforma învăţăturii marxist-leniniste, pe platforma eticii comuniste.

Succesul unuia dintre noi este, în mod obiectiv, succesul fiecăruia : iar de insuccese sîntem fiecare, în mai mare sau în mai mică măsură, răspunzători.

Aş vrea să dau un mic exemplu :

După ce a apărut romanul meu „Străinul" şi critica l-a apreciat foarte pozitiv, m-am considerat un scriitor făcut odată pentru totdeauna. Am cerut un concediu la Sinaia şi am spus că în două luni am să scriu o nouă carte. Am scris-o într-adevăr în două luni. Era infernală. La editură mi s-a spus că poate apare. Între timp, prietenul meu, Marin Preda, mi-a făcut o surpriză şi a publicat romanul „Moromeţii". Am cerut cartea de la editură, spunînd că am de pus nişte virgule. Am pus timp de trei ani virgule. Probabil mai trebuie. Atîta am putut.

Acest spirit al celei mai sănătoase şi mai nobile întreceri trebuie, după părerea mea, să ne călăuzească, mult mai hotărît de azi înainte. Eu, ca cel mai tînăr membru al Biroului Uniunii Scriitorilor, consider că am făcut mult prea puţin,

Mircea Radu Iacoban

Din raportul pe care l-am ascultat precum şi din cuvintele celorlalţi tovarăşi delegaţi, ne-am putut da seama o dată mai mult de faptul că în frontul literaturii noastre realist-socialiste, detaşamentul tinerilor păşeşte cu fermitate către împlinirea maturităţii artistice, spre a fi cît mai folositori acelora care au avut încredere în ei.

Nouă, tinerilor, ne sînt create condiţii la care nu am fi putut visa în trecut. Munca acelora care mînuiesc condeiul este preţuită şi respectată. Şi sîntem mîndri că asupra slovelor pe care noi le aşternem pe hîrtie se apleacă ochii muncitorilor, ţăranilor şi intelectualilor, constructorii vieţii noi în patria noastră.

În continuare vorbitorul s-a ocupat de cîteva probleme ale îndrumării tinerilor scriitori din provincie de către critica literară, de legătura dintre redacţiile literare şi tinerii colaboratori: „Nu le putem pretinde tovarăşilor redactori să ne asalteze cu scrisori, cerîndu-ne lucrări ; le putem pretinde însă să acorde atenţia cuvenită scrisorilor primite, acestea fiind o soluţie mai simplă decît mutarea tinerilor scriitori din provincie, la Bucureşti.

Dar, la concret. Revista „Luceafărul", deosebit de preţuită de noi tinerii, acordă cu multă bunăvoinţă, spaţiu debutanţilor la rubrica „steaua fără nume". Mulţi dintre cititori se întreabă însă de ce aceste stele nu rămîn stele şi se transformă uneori în meteori ?

Eu am găsit o explicaţie în propria-mi experienţă şi a altora care, după ce au debutat la „Steaua fără nume", au continuat să trimită lucrări revistei „Luceafărul". După ce au epuizat categoriile trimiterilor poştale (recomandat, recomandat-expres, scrisori cu valoare declarată etc.) s-au lăsat păgubaşi. Unii dintre noi nu au primit nici un rînduleţ răspuns de la tovarăşii de la „Luceafărul". Dacă eram bucureşteni, treceam pe la redacţie. Dar aşa, ne-am consolat şi am început să colaborăm la alte reviste. Ar fi interesant de urmărit cîţi dintre cei care au debutat la „Steaua fără nume" au mai fost găzduiţi de revista „Luceafărul", care este revista tinerilor scriitori.

Vreau să mai vorbesc de atitudinea Casei regionale a creaţiei populare din regiunea noastră. În Iaşi există cîteva cercuri literare dintre care unul al Casei Regionale de creaţie. Membrii acestui cerc şi-au înmănunchiat de multe ori lucrările în culegeri editate de forul tutelar — adică de Casa de creaţie. În Iaşi mai există însă şi alte cercuri literare, între care şi cel al Casei de cultură a studenţilor. Noi, studenţii, ne-am adunat de cîteva ori lucrările, i-am rugat pe colegii noştri pictori să le ilustreze, am dactilografiat volumul şi, conducîndu-ne după regulamentul de organizare şi funcţionare a cercurilor literare, care obligă Casele de creaţie să editeze culegeri oricărui cenaclu, atunci cînd nivelul lucrărilor îndreptăţeşte aceasta, l-am înaintat Casei de creaţie. Mulţi studenţi au terminat facultatea, sînt acum profesori sau ingineri în toate colţurile ţării, dar Casa regională de creaţie, întîrzie editarea plachetelor care cuprind printre altele lucrări ale creatorilor studenţi : Ion Crînguleanu, Manole Auneanu, Mircea Radu Iacoban, Sorin Stoian, Marin Sorescu etc. În schimb, Casa regională de creaţie editează şi pregăteşte în continuare culegeri ale lucrărilor membrilor cercului literar propriu. Ne veţi întreba de ce nu am sezisat comisia regională de îndrumare a cercurilor literare ? De ce ? Fiindcă este sublimă, dar lipseşte cu desăvîrşire, deşi trebuia creată încă de acum doi ani."

S. Damian

În cuvîntul meu vreau să mă refer la două probleme, întîi la unele aspecte în dezvoltarea prozei tinerilor şi în al doilea rînd despre raporturile între „Gazeta literară" şi tinerii scriitori.

Dacă privim cele mai bune dintre lucrările tinerilor noştri scriitori întîlnim o senzaţie de robusteţă, de sănătate. De unde vine această senzaţie ? Este bine să amintim aceste lucruri, cum s-a amintit şi în raport şi anume faptul că existenţa socialismului în condiţiile noi de viaţă, perspectivele deschise tineretului, îndrumarea şi grija partidului, acestea au permis şi au favorizat dezvoltarea sănătoasă a creaţiei tinerilor.

Dar seninătatea despre care s-a vorbit nu este o seninătate a nepăsării prin evitarea preocupărilor tulburătoare ale veacului, prin escamotarea lor. Aceasta este important. Nu întîlnim în literatura noastră probleme care nelinîştesc astăzi omenirea, mari preocupări ale veacurilor ? Le întîlnim, dar ele sînt privite din perspectiva luminoasă a socialismului.

În sufletul scriitorului de astăzi există un fond de ură şi silă faţă de jefuitorii copilăriei ; burghezia şi moşierimea. Aceste lucruri le găsim în lucrările lui Titus Popovici, N. Velea, Al. Ivan Ghilia.

Este vorba şi de o înţelegere precisă a raporturilor existente, de prezentarea realistă a acestor relaţii. Este importantă această participare afectivă. Dar este şi înţelegere, obiectivare. Este o prezentare realistă a monstruozităţii unei clase, dar şi violenţă în persiflare.

Apoi vorbitorul a analizat din acest punct de vedere „Străinul" de Titus Popovici, „Bariera" de Teodor Mazilu, „Obsesia" de Ioan Grigorescu.

Trebuie apreciat efortul către o literatură problematică (dacă termenul nu e înţeles difuz).

Tinerii scriitori încearcă să dea o judecată asupra lumii, o interpretare a raporturilor între oameni, o viziune asupra realităţii, aşadar să creeze o literatură cu un orizont larg. Trebuie să se scrie despre viaţa clasei muncitoare, despre lumea satului, dar nu în mod tehnicist, ci relevîndu-se problemele de conştiinţă generate, trăsăturile moralei noi. Acesta este mediul favorabil în care apar aceste probleme.

Cu privire la problematica ideologică şi morală a lucrărilor tinerilor, vorbitorul s-a referit la „Cuscrii" de Al. I. Ghilia, „Setea" de Titus Popovici, la povestiri scrise de Fănuş Neagu, Radu Cosaşu, N. Ţic, Nicolae Velea, D. R. Popescu, Costache Anton.

De ce e importantă această subliniere ? Mai apar povestiri fără nici un fel de veleităţi, în care predomină pitorescul, anecdotica cu semnificaţia restrînsă, faptele minore (de exemplu, povestirile lui Corneliu Leu).

Problemele complexe ale formării conştiinţei cititorilor cărora ne adresăm au fost dezbătute şi în raportul la Congresul al III-lea al P.M.R. Acolo s-a arătat clar ce sarcini înalte au scriitorii în dezvoltarea conştiinţei acelor oameni care ridică marile construcţii ale socialismului. Literatura trebuie să pună probleme majore, să reflecte înfruntarea de opinii, înclestarea ideologică a epocii, triumful filozofiei şi eticii marxiste.

Tinerii scriitori trebuie să participe mai activ la elaborarea unor opere de mari semnificaţii. Să nu mai fim toleranţi cu proza mediocră, limitată ca gîndire, ca problematică !

Pe măsura acestor căutări de conţinut se vădeşte efortul către o expresie artistică mai elevată, corespunzătoare. Ar mai fi multe de discutat pe acest tărîm, dar ele depăşesc cadrul acestei intervenţii. Sînt rezultate îmbucurătoare ; stiluri incipiente, valori artistice promiţătoare în creaţia tinerilor. De pildă, mi se pare ca o tendinţă pozitivă din acest punct de vedere în creaţia tinerilor, înlăturarea sentimentalismului, crearea unei proze mai sobre, mai precise ; o direcţie salutară spre analiza psihologică ; sînt tendinţe realiste reunite cu încercări de a extrage simboluri de largă generalizare.

„Gazeta literară" n-a acordat în anii trecuţi o atenţie suficientă tinerilor scriitori. Au fost lipsuri serioase dar în ultimul an s-au adus o serie de îmbunătăţiri însemnate. S-au publicat multe lucrări originale (poezii, proză scurtă) şi articole critice — chiar pagini întregi consacrate tinerilor. O serie de tineri ca Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Nicolae Velea, Ştefan Bănulescu, Matei Călinescu şi G. Dimisianu au crescut în redacţie sau în jurul redacţiei. Gazeta dă o îndrumare ideologică acestor tineri şi le corectează erorile. Ei scriu acum o literatură în spiritul realismului socialist, împotriva tendinţelor moderniste, împotrivă concepţiilor ideologice străine.

Rezultatele bune se văd şi prin volumele publicate în colecţia „Luceafărul", volume care s-au bucurat de aprecieri favorabile din partea criticii.

În legătură cu atitudinea faţă de tinerii scriitori, dacă îmi este permis, vreau să vorbesc în replică cu tov. Dan Deşliu. Dînsul a arătat aci, în cadrul consfătuirii, o serie de probleme în ceea ce priveşte orientarea poeziei tinerilor.

Sînt cu totul de acord că ar fi necesar să existe discuţii substanţiale pe această temă şi că unele din poeziile publicate în revistă manifestă încă tendinţe greşite. Ele ar fi bine să fie supuse dezbaterii colective a scriitorilor. Dar nu consider că poziţia lui faţă de tinerii poeţi este cea mai justă. Cum a recunoscut şi dînsul, la secţia de poezie, în cadrul discuţiei desfăşurate, luarea sa la cuvînt s-a rezumat la desfiinţarea a doi tineri poeţi ca : Nichita Stănescu şi Cezar Baltag, ale căror volume de poezii nici măcar nu apăruseră. Tovarăşul Dan Deşliu nu a avut de spus nici un cuvînt bun despre aceşti tineri poeţi şi toată creaţia lor a fost pusă sub semnul unei orientări străine literaturii noastre.

Nu cred că tov. Dan Deşliu a avut dreptate adoptînd o asemenea poziţie faţă de nişte tineri care, chiar dacă manifestă unele confuzii în creaţia lor — de altfel din ce în ce mai puţine după cum se vede din volumele respective — ei ar trebui să fie sprijiniţi printr-o analiză atentă, obiectivă şi prin semnalarea lucrurilor pozitive existente în creaţia lor.

Tov. Dan Deşliu nu a arătat că există posibilitatea ca pe platforma comună a realismului socialist să admitem o varietate de stiluri şi de personalităţi artistice.

Există mai multe tendinţe artistice şi numai atunci cînd ele nu sînt compatibile cu principiile noastre ideologice, trebuie să le condamnăm şi să le criticăm.

Al. Oprea

Aşa cum s-a arătat şi în raportul prezentat aici, anii care au trecut au fost anii în care marile succese obţinute de lumea socialistă au provocat atacuri înverşunate din partea forţelor reacţionare de pretutindeni.

Este un motiv de mîndrie pentru noi că facem parte dintr-o generaţie care, integrată în frontul literaturii noastre noi, în toţi aceşti ani şi-a dovedit ataşamentul neclintit faţă de politica partidului clasei muncitoare, care a ştiut să dea răspunsuri imediate şi categorice unor manifestări străine, izolate, care în toţi aceşti ani a dovedit concret — alături de alţi scriitori ai literaturii noastre — prin opere din ce în ce mai valoroase — fidelitate faţă de marile idei ale socialismului şi comunismului.

Succesele obţinute de tinerii scriitori sînt evidente, au fost subliniate şi în raport, s-a vorbit despre ele şi în discuţii. Aş vrea să dau un singur exemplu. Luaţi aminte ce caracter au în literatura noastră debuturile. Citez „Poarta" de N. Velea, „În plină zi" de Vasile Rebreanu, ori mai din urmă volumele lui Andriţoiu, Rău, Utan, Brad, ori „Ziariştii" de Mirodan. „Primele iubiri" de N. Labiş, „Străinul" de Titus Popovici. Acestea sînt debuturi, dar prin ele autorii tineri au ţîşnit din anonimat în arena scriitorilor cunoscuţi. Acestea nu mai sînt debuturi, acestea sînt consacrări. Un asemenea nivel al debuturilor nu ar fi fost posibil dacă nu ar fi existat evoluţia generală a literaturii noastre. Asupra acestui aspect aş vrea să apăs mai mult. Succesele tinerilor scriitori sînt succese care aparţin literaturii noastre, frontului nostru ideologic în general. Ele nu ar fi fost posibile fără acest drum sănătos pe care a mers literatura contemporană sub îndrumarea partidului.

Dar dacă aceste succese sînt indiscutabile, la fel de indiscutabil este şi faptul că noua etapă istorică în care a intrat ţara noastră, etapa desăvîrşirii construcţiei socialismului, pune în faţa literaturii noastre în general — deci şi a tinerilor scriitori — sarcini noi şi importante.

Aş vrea să mă ocup în luarea mea de cuvînt de teza enunţată în raportul tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al P.M.R. după care în momentul actual domeniul moralei şi ideologiei devine principalul domeniu de manifestare al luptei de clasă dintre nou şi vechi.

La o consfătuire a dramaturgilor cineva mărturisea cu o adorabilă candoare : Ce conflicte mari, dramatice, să mai stea la baza pieselor noastre în momentul în care naţionalizarea a avut loc de mult, cînd burghezia şi moşierimea au dispărut din arena istoriei, cînd acum ultima clasă exploatatoare — chiaburimea — a fost desfiinţată ? I s-a răspuns, pe bună dreptate, că dacă-şi pune o asemenea întrebare trebuia să-şi pună şi întrebarea dacă este sau nu scriitor.

Într-adevăr, actuala perioadă istorică nu oferă în nici un chip material adepţilor teoriei lipsei de conflict. În raportul tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej prezentat la al III-lea Congres al P.M.R. s-a spus destul de clar că tocmai noua conştiinţă socialistă care se dezvoltă în ţara noastră, care a cucerit poziţii atît de temeinice obligă la o luptă ascuţită împotriva diverselor influenţe ale moralei burgheze.

Eu aş vrea să fac şi precizarea că în raport se vorbeşte despre faptul că ideologia şi morala este domeniul principal al desfăşurării luptei de clasă.

Dar pentru a se înfăţişa aceste conflicte specifice noi, scriitorii vor trebui să cunoască cu mai multă profunzime ceea ce gîndesc şi ceea ce simt oamenii zilelor noastre. Cred că în acest mod literatura noastră îşi va spori gradul de actualitate.

Literatura noastră, pentru a fi actuală, trebuie să răspundă frămîntărilor actuale ale contemporanilor. Oameni ai muncii din diferite categorii, la orice ocazie spun că au nevoie să primească din partea literaturii răspunsuri la acele probleme de viaţă pe care le ridică în faţa lor noua perioadă istorică şi în general această dezvoltare impetuoasă a ţării noastre.

Este clar pentru toţi că în perioada actuală, cînd domeniul principal al luptei de clasă îl constituie domeniul moralei şi al ideologiei, creşte în mod considerabil rolul literaturii în transformarea conştiinţei oamenilor, rolul ei educativ.

Tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej sublinia în raport că în perioada actuală capătă o însemnătate tot mai mare judecata opiniei publice, a colectivităţii, formele obşteşti de influenţare a celor ce încalcă normele vieţii sociale, de combatere a manifestărilor nesănătoase ale unor elemente înapoiate ale societăţii.

În legătură cu aceasta aş vrea să spun că tinerii scriitori, deşi au obţinut succese importante, nu se poate spune totuşi că îşi dau în toată măsura contribuţia care se cuvine în această luptă. Am dori o creştere a combativităţii revoluţionare a tinerilor scriitori faţă de acele tare ale trecutului pe care le întîlnesc în realitate, în aşa fel încît să se poată ajuta formarea şi dezvoltarea conştiinţei socialiste.

În raport s-a arătat că în literatura noastră pătrund într-o măsură încă mică conflictele ascuţite noi ale actualităţii.

Eu aş sprijini această critică cu cîteva exemple concrete în ceea ce priveşte această ocolire a conflictelor, ceea ce face să nu se arate în mod viu cum se naşte şi se întăreşte caracterul omului nou.

Consider necesar să mă desolidarizez de părerea tovarăşului Băieşu. Schiţa „Duminica unui secretar" a lui Cosaşu este, după părerea mea, o schiţă frumoasă şi care recoltează acea muncă pe care o face autorul în cunoaşterea mediului muncitoresc.

Apoi vorbitorul a analizat critic schiţa „Irina mea" de Radu Cosaşu, arătînd că în această schiţă, precum şi în „Drumul" de N. Velea, există tendinţa de a merge alături de problematica esenţială a actualităţii.

Unii dintre tinerii noştri nu cunosc suficient conflictele care sînt la ordinea zilei, în S.M.T.-uri ori în G.A.C.-uri şi atunci merg pe o cale facilă. Încep să inventeze cîte o problematică „morală". Tovarăşul Damian remarca un aspect cu care sînt de acord : tendinţa aceasta a tinerilor de a „impune" cititorilor o viziune proprie. Eu sînt de acord cu acest lucru dar se întîmplă că uneori ei „impun" nişte viziuni livreşti, transplantîndu-le doar într-un decor social important.

În raport se subliniază şi faptul că reportajul nostru care a cucerit succese mari, — a creat o întreagă şi interesantă şcoală de reporteri, totuşi nu este încă un reportaj de probleme, este încă în mare măsură un reportaj descriptiv, uneori la suprafaţa lucrurilor.

În această ordine de idei aş vrea să critic pe prietenul meu Ghilia. Cu el se întîmplă un fenomen curios. De fiecare dată cînd vine de pe teren, vine încărcat de tot felul de întîmplări foarte interesante cu o mare semnificaţie socială. Dar unele din reportajele lui care apar sînt puţin cam netede. El afirmă că datele documentării le reţine pentru romane. Eu cred că e foarte rău.

Subliniez importanţa chemării pe care a lansat-o aici tovarăşul Brad în numele „Scînteii tineretului". Este o datorie a tinerilor scriitori să întreprindă o campanie pentru cunoaşterea acelei conştiinţe înaintate care există în realitatea noastră. Despre omul viitorului şi despre societatea comunistă au jinduit şi visat multe minţi luminate din trecut. Amintiţi-vă visurile Verei Pavlovna din romanul „Ce-i de făcut ?" de Cernişevski. Dar acest om al viitorului, al viitoarei societăţi comuniste, există printre noi. Tinerii scriitori nu au altceva de făcut decît să-l invite în paginile creaţiei lor sau pe scenele teatrelor.

Dar pentru ca tinerii scriitori să poată participa la opera de educaţie comunistă a maselor, trebuie să fie ei înşişi exponenţii eticii comuniste. Noi trebuie cu toţii să depunem eforturi pentru însuşirea eticii noi, să dovedim combativitate faţă de acele comportări care nu corespund eticii scriitorului în societatea noastră.

Toma G. Maiorescu

Care este sarcina noastră cea mai arzătoare în această ambianţă de adeziune şi elan? Aceea a perfecţionării armei noastre, a reglării tirului, a lungirii bătăii de armă. Cel de al III-lea Congres al Partidului nostru a trasat sarcina unei calificări superioare, a sporirii exigenţei în toate sectoarele de activitate. Calitatea face parte din eficienţa ideologică a scrisului nostru. Există în toate domeniile o emulaţie, o fierbere, o căutare de perfecţionare. Trebuie să ne străduim şi noi să ridicăm forma la nivelul importanţei conţinutului vremurilor pe care le trăim.

Noi scriem însă multă literatură de mîntuială, abordăm încă de multe ori teme care nu interesează şi nu entuziasmează pe nimeni, recurgem la o imagistică confuză, abordăm conţinutul nou cu modalităţi vechi, cu o optică care nu e a noastră.

Pentru ca nici un cuvînt al nostru să nu se irosească în eter, nu e timp pentru jocuri de cuvinte, pentru ca fiecare cuvînt al nostru să ajungă la inima cititorilor noştri trebuie să ne perfecţionăm arta expresiei — măiestria.

Păcat că raportul citit aici nu s-a ocupat mai pe larg de această problemă a problemelor.

Am numit măiestrie arta expresiei : 1) Ce exprimi? — şi 2) Cum exprimi acest ce?

În legătură cu „Ce exprimi?" — s-a vorbit aici despre necesitatea apropierii de viaţă. Pusă în acest sens problema este privită unilateral. Cred că ar trebui pusă aşa şi numai aşa, cum a vorbit despre ea Nagy Istvan. Viaţa trebuie trăită cu pasiune. Indiferenţa este incompatibilă cu atitudinea unui scriitor comunist. Ne interesează tot ce ne înconjoară. Şi ne interesează nu din curiozitate, ci dintr-un punct de vedere militant.

2. Cum exprimăm acest ce inedit, al epocii noastre? Veacurile trecute au născut unii scriitori mari, măreţi şi geniali. Îi stimăm şi-i iubim.

Dar scriitorii trecutului, la orice culmi ale genialităţii s-ar fi ridicat, nu ne pot răspunde la întrebarea „Cum să exprimăm conţinutul nou al epocii noastre ?"

Epoca noastră ridică în faţa scriitorilor o seamă de sarcini şi de probleme cu totul noi.

Una dintre aceste probleme importante ale măiestriei care merită să fie dezbătută la consfătuirea noastră, este cea ridicată de noua corelaţie ştiinţă-literatură. În epoca noastră ştiinţa a devenit un însemnat factor al conştiinţei sociale. Şi nu se poate concepe o literatură într-adevăr contemporană care să poată face abstracţie de gîndirea ştiinţifică şi filozofică a epocii.

Dar cel mai bun răspuns al problemei cred că ar fi să urmărim în scris cum se reflectă în conştiinţa contemporanului nostru noile cuceriri ale ştiinţei. Cum se schimbă, cum evoluează, cum creşte sub influenţa ideilor epocii conştiinţa oamenilor ?

Să contribuim şi noi prin scrisul nostru la această creştere a conştiinţei.

Noul conţinut al epocii noastre cere şi forme de expresie noi. Dar ele nu vin de la sine. Trebuie căutate cu sîrguinţă şi răbdare.

Const. Chiriţă

Vreau să insist asupra cîtorva lucruri privitoare la problema cunoaşterii vieţii. Eu aş fi ispitit să spun confraţilor mei că a cunoaşte clasa muncitoare înseamnă atît: a o iubi. Adică a realiza o comuniune sufletească, deschisă, caldă cu reprezentanţii ei. Adică a simţi în acea strîngere de mînă cu muncitorul un schimb de daruri. Ne dăruim reciproc pasiunile, simţămintele, ideile.

Dacă acest cuvînt „documentare" sună strident, cînd îl raportăm la comuniunea noastră spirituală cu viitorii noştri eroi, el îşi cîştigă locul cînd îl raportăm la cunoaşterea profesională a mediului muncitoresc. Aici, documen-

(Continuare în pag. 8)

(urmare din pag. 7)

tarea trebuie să se transforme într-o documentare riguroasă, temeinică, dacă vreți chiar în specializare (fără să exagerăm). Dacă vrem să scriem despre muncitori care activează într-un anumit domeniu industrial, e bine să cunoaștem cît mai în amănunt acest domeniu. Insist asupra acestui lucru, pentru că, după părerea mea, necunoașterea domeniului poate deveni primejdioasă în munca scriitorului.

Cunoașterea superficială a domeniului industrial împiedică apropierea reală a scriitorului de muncitor. Subliniez — de muncitor, Neurmărindu-l în mediul lui social, profesional, neînțelegînd că aici se petrece partea esențială a vieții sale, riscăm, pentru a ne ascunde propriile goluri, să creăm conflicte colaterale, neesențiale, imaginate sau fotografiate.

Cunoașterea vieții, talentul, documentarea riguroasă, dragostea pentru eroii pe care-i zugrăvește, îl poate transforma pe scriitor în orice: în copil, în bătrîn, în femeie, în adolescent, fără să ajungă însă în starea de pod sau de terrier, cum face Kafka. Cu cît vom cunoaște mai mulți oameni, cu atît sarcina noastră de a cumula trăsături diverse dar revelatoare în tipuri literare va fi mai aproape de realizare. Gorki fundamentează teoretic această problemă, informîndu-se precis și sigur.

Cunoașterea vieții, documentarea — mă alătur aici raportului și altor tovarăși care au luat cuvîntul — trebuie pusă cel puțin cu aceeași tărie și în fața criticii. Criticii, ca și scriitorii, doresc la urma urmei același lucru: să se înalțe literatura noastră pe o treaptă cît mai înaltă, treaptă care poate fi cucerită. Dar pentru aceasta criteriile de judecată ale criticii trebuie să aibă la bază aceeași uniune dintre cunoașterea teoretică și practică a vieții.

Radu Cîrneci

Vreau să fac numai cîteva propuneri, pentru că s-au spus aici o serie de lucruri de către tinerii scriitori și poeți. Vreau să subliniez că dacă tovarășii Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ilie Constantin, care în momentul de față sînt apreciați, și pe drept cuvînt, pentru calitățile lor literare, dar sînt foarte puțin cunoscuți și recitați în țară, — sînt o serie de tineri scriitori, și unii mai vîrstnici, în centrele de regiuni, care sînt foarte cunoscuți și apreciați acolo, iar poeziile acestora se bucură de o largă circulație.

Ce vreau să vă spun cu aceasta? Cred că revistele literare, critica noastră literară, conducerea Uniunii Scriitorilor trebuie să se aplece cu multă atenție asupra muncii de creație a tinerilor scriitori din regiunile țării.

În acest sens aș vrea să fac cîteva propuneri:

Revista Uniunii Scriitorilor, „Iașul literar", după părerea mea, este pînă la ora actuală încă o revistă ieșeană, nu este încă o revistă moldoveană, cu toate că în ultimul timp a reușit să înmănunchieze în paginile sale o serie de nume ale unor tineri scriitori, și mai vîrstnici, talentați, însă nu s-a reușit totuși ca cei mai buni scriitori din Moldova și din alte părți să-și aducă rodul muncii lor de creație în paginile acestei reviste.

Propun ca, atît „Iașul literar" cît și celelalte reviste, și în special „Gazeta literară" și „Contemporanul" care, pînă în momentul de față, n-au făcut prea mult în ceea ce privește cuprinderea unor tineri scriitori, să facă acest lucru de aci înainte.

Tov. Cîrneci a vorbit apoi despre activitatea comisiei de îndrumare a cercurilor literare care în ultimul an s-a ocupat de dezvoltarea mișcării literare de amatori din regiuni și care cu prilejul consfătuirilor organizate în diversele regiuni ale țării a reușit să îndrume într-o oarecare măsură mișcarea literară din țară. În continuare el a spus:

Cred că biroul Uniunii Scriitorilor ar trebui să dea un sprijin mai concret acestei comisii, să se ocupe în mod practic de cercetarea și de îndrumarea activității literare a cercurilor literare din regiuni, nu numai prin organizarea de consfătuiri pe regiuni, ci mai ales prin îndrumări practice pe teren.

De asemeni, această comisie de îndrumare a cercurilor literare, care diferă prin structură și prin atribuții de comisia pentru problemele tinerilor scriitori, ar trebui să se ocupe în mod special de o serie de tineri scriitori din țară, care nu au posibilitatea să ajungă așa de ușor la redacții și edituri.

Pe linia acestei colaborări între regiuni, noi, regiunea Bacău și regiunea Galați, ne propunem ca, începînd din momentul de față, să avem o colaborare cu totul deosebită, în sensul că vom edita în comun o serie de culegeri literare.

O ultimă propunere a tovarășului Radu Cîrneci s-a referit la posibilitățile de editare a tinerilor scriitori din provincie, de către Casele de creație populară din regiuni, în colaborare cu editurile din București.

Aș vrea să fac cunoscute în cîteva rînduri o serie de realizări pe linie de creație literară ale cercurilor literare din regiunea Bacău:

— Organizarea a 4 concursuri de creație pentru scrierea de piese de teatru într-un act, piese de teatru pentru păpuși, texte pentru brigăzile artistice de agitație, precum și poezie recitabilă pentru formațiile artistice de amatori.

— Tot pe linia realizărilor literare Casa regională a creației populare, cu concursul cercurilor literare, a reușit să scoată în ultimii doi ani o serie de culegeri literare, unele cu caracter festiv iar altele cu caracter periodic. Citâm din acestea: „Plaiurile Bistriței", „Anii tinereții noastre", „Din toată inima" și „Cîntece de slavă partidului".

Trebuie să arătăm că în regiunea noastră, un rol deosebit pe linia promovării unor talente l-a jucat ziarul regional „Steagul roșu", precum și ziarele raionale, care au scos în mod aproape permanent pagini culturale și pagini literare care reflectă activitatea cercurilor literare din regiune. Putem afirma cu mîndrie că o serie de tineri scriitori ca: Bălăiță Gheorghe, Aurel Stanciu, Dumitru Buznea, Ciubotaru Silvian și mulți alții, au crescut și s-au dezvoltat prin sprijinul organelor de presă de partid din regiune.

Ion Grecea

Aspus că, după părerea sa, principala cauză a deficiențelor semnalate în creația unor scriitori tineri constă în superficiala lor pregătire teoretică. Creatorii noștri tineri se pregătesc, își însușesc învățătura marxist-leninistă în diferitele sectoare de activitate în care lucrează: facultăți, școli, fabrici, iar membrii Uniunii în cercurile de învățămînt politic. În general însă nu există preocuparea din partea celor care conduc aceste mijloace de învățămînt de a lega problemele teoretice de practica creației artistice.

Cred că e necesar ca Uniunea Scriitorilor să acorde o mai mare atenție acestei probleme organizînd mai judicios învățămîntul politic. Critica literară are datoria să analizeze nu numai subiectul și realizarea artistică a unei lucrări literare, ci și felul cum această lucrare răspunde principalelor sarcini ale politicii partidului nostru.

Mai departe vorbitorul a combătut tendința criticii literare de a avea unele preocupări de campanie în atenția ce-o acordă scriitorilor tineri. Scriitorii tineri trebuie să fie permanent în atenția criticii noastre literare. Articole de critică să nu fie simple înșiruiri uneori lipsite de profunzime, ci să constituie adevărate lecții pentru scriitorii tineri, să fie puternice mijloace de orientare a tinerilor creatori pe linia unei fructuoase creații. De asemeni criticii literari nu trebuie să evite lucrările slabe. Din analiza lor atentă, profundă se pot trage prețioase învățăminte. Articolele de critică, care vorbesc despre debutanți în literatură, să evite stilul ironic, erudiția falsă, ci să conțină sfaturi practice, concrete, la obiect, necesare pentru elaborarea unei creații viitoare.

În încheiere, vorbitorul arată că tinerii scriitori trăiesc azi un eveniment important în viața lor. Tinerii scriitori aduc mulțumirile învățătorului și îndrumătorului nostru Partidul Muncitoresc Romîn. Urmînd pilduitoarea sa învățătură cresc tot mai puternice tinerele vlăstare ale frontului literar. Și socotesc că nu este o recunoștință mai mare, mai înălțătoare pe care noi tinerii trebuie s-o aducem partidului, decît a ne angaja ca în operele noastre viitoare să oglindim cu fidelitate importantele realizări ale poporului nostru condus de partid pe drumul desăvîrșirii construirii socialismului.

Ion Crînguleanu

Referindu-se la activitatea scriitorilor din provincie, a arătat că tînărul creator este legat de locurile în care trăiește, de oamenii din jurul lui. El este cu atît mai original, cu cît în opera lui se reflectă specificul vieții din care provine.

„Fiecare colț al țării are ceva deosebit față de alte locuri. De aici și varietatea posibilității de a cunoaște viața și oamenii. Trebuie să venim fiecare cu experiența noastră de viață, cu felul nostru de-a scrie. Sîntem originali numai atunci cînd luptăm pentru redarea caracterului specific locului din care venim. Labiș cîntă pădurea cu aceeași dragoste ca și Andrițoiu, dar cît de mult se deosebesc unul de altul! În provincie sînt destule posibilități care favorizează dezvoltarea literaturii. Nu numai în Capitală se realizează adevărata artă. Un centru cultural din orice parte a țării, oferă largi posibilități de afirmare."

În acest sens, I. Crînguleanu a vorbit apoi despre activitatea revistelor literare: „Tribuna" și „Steaua" din Cluj și a revistei „Iașul literar". El s-a referit îndeosebi la activitatea tinerilor poeți, critici și prozatori care s-au dezvoltat în paginile revistei „Iașul literar".

În încheierea cuvîntării sale, Ion Crînguleanu a cerut criticilor literari să discute cu mai multă atenție producțiile beletristice din paginile ziarelor regionale.

Viniciu Gafița

Avorbit despre atenția care trebuie dată genului scurt. „Schița și povestirea mai sînt încă socotite de unii ca gen minor, ca treaptă necesară în cucerirea titlului de romancier. La întreținerea acestei atmosfere de ușor dispreț la adresa schiței, contribuie și critica în bună măsură, căci mai repede și mai profund se analizează în presă romanele decît volumele de schițe.

Un roman de trei-patru sute de pagini consacră un scriitor tînăr. Dar cît timp îi trebuie unui scriitor ca să adune treipatru sute de pagini de schițe și să le prezinte la o editură? Vreo cîțiva ani, desigur.

Se întîmplă și cazul cînd cîteva schițe apărute în diferite reviste să fie semnalate de critică la fel de insistent ca și apariția unui volum încît nu poți bănui ce-a mai rămas de zis atunci cînd va ieși de sub tipar cartea gata. Desigur acestea sînt cazuri izolate și ele pot fi ușor remarcate chiar de scriitori".

În această ordine de idei vorbitorul a subliniat și unele probleme de etică scriitoricească ridicate și de raport. În continuare, referindu-se la literatura pentru cei mici și rolului ei important în educarea tinerilor generații, a arătat că tinerii scriitori trebuie să se apropie mai mult și de viața de azi a elevilor. În continuare Viniciu Gafița a vorbit despre cunoașterea vieții și documentarea pe teren.

Scriitorul tînăr care de pe băncile școlii intră direct în redacția unei gazete literare, riscă să rămînă la experiența lui din școală, să apară cu amintiri din copilărie, să-și facă o documentare mijlocită de cărțile și manuscrisele pe care le citește. Cunoașterea vieții va însemna o lărgire tematică nemăsurată a activității scriitorilor tineri, va însemna că și noi vom ține pas cu uriașele prefaceri socialiste care au loc în țara noastră.

Kibedi Floriana

Instructoare superioară de pionieri, la Șc. nr. 119, raionul N. Bălcescu — a vorbit despre succesele înregistrate de unii scriitori tineri în domeniul literaturii pentru copii. Ea a subliniat faptul că unele genuri, de pildă basmul sau teatru pentru copii, nu sînt de ajuns de cultivate.

Mai este oare nevoie să arăt aici ce influență exercită basmul asupra copilului? S-au scris în ultima vreme basme care dezvoltă orizontul celor mici, le îmbogățește imaginația și-i educă în spiritul moralei comuniste.

Dar copiii noștri sînt mult mai pretențioși, ei ar vrea o nouă mitologie care să insufle freamătul muncii colective, dragostea pentru disciplină ca o condiție esențială a izbînzii efortului uman colectiv în societatea socialistă, ei vor să găsească în aceste basme aspectele multilaterale ale vieții care îi înconjoară. Teatrul este unul din genurile preferate de copii. Lipsesc însă piesele despre viața de astăzi a școlarilor și pionierilor, piese educative, cu un conținut bogat de idei, accesibile, atractive, care să devină pentru noi un mijloc eficace în munca de educare comunistă a celor mici.

O atenție deosebită trebuie dată de asemenea materialelor literare care se publică în „Scînteia Pionierului", „Luminița", „Cravata Roșie", „Aricioaica Pogonici". Nu întotdeauna povestirile și poeziile sînt scrise într-un limbaj accesibil, clar, pe înțelesul elevilor noștri.

Pionierii doresc să se vorbească în povestiri despre viața lor de astăzi, despre munca lor de zi de zi în școală, despre eforturile lor de a obține distincțiile pionierești, despre viața din tabără și despre toate preocupările lor atît de bogate și de interesante. Ei ar vrea să citească în articolele publicate despre hărnicia colectiviștilor, despre minerii care scormonesc pămîntul pentru a da patriei cît mai mult cărbune, despre harnicii furnaliști de la Hunedoara, despre sondorii din Valea Prahovei, despre munca clocotitoare a oamenilor zilelor noastre.

I. Fedico

Sighet — scriitor de limba ucraineană.

După cum s.a mai amintit, alături de literatura română se dezvoltă și literatura minorităților naționale. Printre acestea, se dezvoltă și literatura minorității naționale ucrainene. Într-adevăr această literatură este încă tînără. Ea s-a dezvoltat în ultimii ani. E necesar de amintit că minoritatea națională ucraineană care numără peste 100.000 de locuitori avea pe vremea burgheziei 70 la sută analfabeți. Numai în anii de democrație populară această minoritate națională a cunoscut lumina cărții, lumina culturii. Aceasta, datorită muncii și politicii partidului nostru muncitoresc, căruia îi aduc calde și sincere mulțumiri din partea acestor oameni.

În lucrările tipărite sînt zugrăvite nu numai problemele vieții noi a țărănimii și tineretului ucrainean, ci și armonia și colaborarea care există între toate naționalitățile.

Literatura ucraineană care se dezvoltă alături de celelalte literaturi din țara noastră duce în masele populare cuvîntul partidului, viața nouă, înfăptuirile economiei naționale, transformarea omului vechi în omul nou al epocii socialiste.

Tov. Fedico a vorbit despre necesitatea publicării a cît mai multe piese de teatru într-un act pentru echipele artistice de amatori care activează în cadrul căminelor culturale de la sate.

În încheiere vorbitorul a spus:

„Vă asigur că tînăra literatură ucraineană care se dezvoltă sub îndrumarea permanentă a partidului nostru, va cunoaște noi progrese, zugrăvind în forma artistică corespunzătoare viața nouă a oamenilor muncii din patria noastră, care, cu ajutorul Partidului Muncitoresc Romîn, pășesc spre desăvîrșirea construirii socialismului".

C. Potîngă

Bacău. A vorbit despre problema textelor pentru brigăzile de agitație, arătînd că scriitorii tineri vor trebui să scrie și texte de brigăzi — scenarii pentru acele spectacole actuale, strict legate de viața uzinelor, șantierelor, gospodăriilor agricole colective.

Tov. Potîngă a propus ca revista „Luceafărul" sau „Scînteia tineretului" să supună unei discuții publice problema: „Este oare nu textul pentru brigada artistică de agitație o specie literară?" în cadrul căreia să-și spună cuvîntul scriitori, critici, oameni ai muncii, activiști culturali, după care să se tragă concluziile necesare.

Gheorghe Tomozei

Problema centrală asupra căreia s-a oprit Gheorghe Tomozei în cuvîntul său a fost brigada comună a tinerilor scriitori și artiști din Capitală, „Vladimir Maiakovski". Ca și Emanoil Petruț, care s-a referit și el la această brigadă, Gh. Tomozei a subliniat marea utilitate a acestei inițiative, atît sub aspectul contactului nemijlocit al tinerilor creatori cu muncitorii cît și al unei mari coeziuni care se realizează pe această cale între ei. În continuare Gheorghe Tomozei a făcut apel la toți tinerii scriitori pentru a scrie poezii, piese scurte și texte pentru această brigadă.

A atras după aceea atenția asupra unor practici neprincipiale de care uzează rubrica „Lector" a revistei „Contemporanul" în recenzarea cărților unor autori tineri.

În încheiere vorbitorul a spus:

„Orînduirea noastră socialistă ne acordă toate posibilitățile de afirmare. Sînt concludente cîteva cifre rezultate dintr-un calcul aproximativ. În ultimele 14 zile, au apărut, în materie de poezie, 9 volume de versuri, însumînd peste 1.000 de file. În ele sînt cuprinse — numeric — mai multe versuri decît în „Divina Comedie".

Pășind în anii desăvîrșirii construirii socialismului, adevărata vîrstă de aur a vieții noastre, generația noastră crescută de partid, contemporană cu flăcările Hunedoarei și Marea Bicazului, e conștientă de marile răspunderi care-i stau în față. Cuvintele rostite dovedesc aceasta."

Mircea Șerbănescu

Filiala Uniunii Scriitorilor — Timișoara. Axîndu-și intervenția sa pe problema însușirii ideologiei marxist-leniniste, învățătura care este cheia de boltă a complexei activități scriitoricești — de la participarea directă și activă la viața constructorilor socialismului și pînă la problemele selectării și reflectării aspectelor caracteristice ale epocii în opera literară — tov. Mircea Șerbănescu, după ce a arătat care ar trebui să fie contribuția criticii literare în această problemă, a spus în încheiere:

„În munca de selectare artistică nu ne poate ajuta decît gradul de pregătire ideologică. De aceea să nu precupețim nimic pentru ca acest grad să fie cît mai înalt. El asigură tensiunea unei opere literare și consacră un talent autentic."

Marin Porumbescu

Constanța. După ce a scos în evidență participarea tinerilor condeieri din cercurile literare dobrogene la activitatea culturală din această regiune, vorbitorul a amintit sprijinul acordat de Uniunea Scriitorilor și o serie de reviste literare care au promovat în presa centrală pe cei mai talentați poeți și prozatori dobrogeni. În încheiere, tov. Marin Porumbescu a mulțumit partidului pentru neprecupețitul sprijin dat scriitorilor ca și tuturor forțelor creatoare din patria noastră, exprimîndu-și convingerea că în lucrările literare viitoare, noul profil socialist al Dobrogei va fi oglindit mai mult și mai profund.

Osman Nicolae

Tov. OSMAN NICOLAE — Cercul Literar al Casei de cultură a Ministerului Afacerilor Interne: „S-a ridicat aici problema muncii cu acei tineri care nu s-au afirmat încă suficient pentru a fi considerați scriitori în accepția normelor amintite la început. Este vorba despre membrii cercurilor literare din țara noastră, despre debutanții din paginile „Luceafărului", „Tribunei", „Gazetei Literare" și a ziarului „Munca", precum și a altor publicații din Capitală și provincie.

Vorbesc în numele cercului literar de pe lîngă Casa de cultură a Ministerului Afacerilor Interne, un cerc literar cu caracter specific, cum scria mai deunăzi „Luceafărul". Nu este un secret pentru nimeni că munca lucrătorilor M.A.I. nu e ușoară. Pentru a asigura viața și liniștea oamenilor muncii, pentru a apăra orînduirea noastră democrat-populară, proprietatea socialistă, se cer eforturi susținute. Și totuși, tovarășii noștri găsesc timp și pentru a așterne pe hîrtie gîndurile și impresiile lor, pentru a se ocupa de literatură".

Apoi, tov. Nicolae Osman a analizat pe larg creația scriitorilor tineri formați în cercul literar de pe lîngă Casa de cultură M.A.I. El a arătat că, în ultimul timp, cercul literar de pe lîngă Casa de cultură M.A.I. a obținut o seamă de succese remarcabile. Unii membri ai cercului au volume contractate cu editurile, alții sînt în curs de alcătuire a unor volume ce urmează a fi propuse pentru editare.

„Impunătoarea promoție de scriitori tineri participanți la actuala consfătuire dovedește că „generația tînără" este ceva care schimbă și îmbogățește mereu numărul scriitorilor. Despre mulți cei din sală, noi cititorii, nu știam aproape nimic în urmă cu numai patru sau cinci ani. Acest fapt dovedește că trebuie să ne preocupe în permanență activitatea cercurilor literare unde tinerele talente fac primii pași, unde debutează cei care mîine vor deveni scriitori. Cercul literar de pe lîngă Casa de cultură M.A.I. a primit în ultimii ani un ajutor din partea Uniunii Scriitorilor prin tovarășii: Mihail Novicov, Haralamb Zincă, Eugen Frunză, Gh. Achiței, Valeriu Ripeanu, Teodor Constantin, Viniciu Gafița și alții, pentru care noi ținem să le aducem aici călduroase mulțumiri.

De asemeni menționăm că actuala Comisie centrală de îndrumare a cercurilor literare a manifestat mai mult interes pentru îndrumarea cercurilor literare, inclusiv cercul nostru.

Călăuziți de istorica Declarație a Consfătuirii partidelor comuniste și muncitorești de la Moscova, care atrage atenția că existența sistemului capitalist face să trăim într-o lume plină de secrete a căror dezvăluire la timpul potrivit servește sarcinii de preîntîmpinare a unui război distrugător, membrii cercului nostru literar se străduiesc să publice o serie de materiale în care demască activitatea de spionaj a statelor capitaliste.

In continuare tov. Osman a vorbit despre problemele literaturii de aventuri, făcînd următoarea propunere:

Ținînd seama de rolul educativ al literaturii de aventuri cît și al materialelor demascatoare, noi am mai propune ca pentru viitor să se studieze problema îndrumării unuia din cercurile literare din Capitală pe linia literaturii de aventuri. Considerăm că aceasta ar ajuta la ridicarea nivelului artistic al literaturii respective.

Leonard Gavriliu

REFERINDU-SE la problema legăturii cu viața și a documentării, a analizat cîteva poezii de Darie Novăceanu, Florența Albu. Apoi Leonard Gavriliu s-a ocupat de pericolul profesionalizării timpurii a scriitorului și s-a referit în acest sens la activitatea tinerilor prozatori Fănuș Neagu și Nicolae Velea.

Vorbitorul s-a oprit apoi asupra prefețelor destinate volumelor care apar în colecția „Luceafărului", arătînd că ele sînt scrise în mare parte în stil apologetic. După aceea Leonard Gavriliu a analizat volumul „Comuna de aur" de Cezar Baltag și „Vîntul cutreieră apele" de Ilie Constantin, arătînd calitățile și lipsurile lor.

Manole Auneanu

Iași. „O cercetare, fie ea și fugară a presei literare, demonstrează convingător că cel mai tînăr detașament de scriitori a răspuns cu entuziasm chemării partidului, care la cel de-al 3-lea Congres a trasat ca sarcină reflectarea veridică, la un înalt nivel artistic, a realităților contemporane atît de multiple în care e cuprins iureșul nestăvilit al construcției socialiste în patria noastră.

Referindu-mă la proză, domeniu în care îmi desfășor și eu activitatea, aș putea semnala schițele și reportajele publicate de Ion Arieșanu în „Scrisul bănățean", de ieșeanul Mircea Radu Iacoban în „Tribuna" mai ales, în „Iașul literar" mai rar, de Corneliu Ștefănache și Corneliu Sturzu în „Iașul literar", Ilie Tănăsache în „Tribuna", „Scrisul bănățean" și culegerea „Pagini dunărene". I-am amintit pe aceștia fiindcă nu și-au adunat încărările în volum și, deci, nu au putut intra în vederile referatului".

Apoi, tov. Manole Auneanu s-a referit la unele lucrări publicate de Fănuș Neagu, Vasile Rebreanu, Nicolae Velea și a criticat revista „Luceafărul" pentru faptul că nu a sprijinit așa cum se cuvine pe unii tineri scriitori din provincie.

În încheiere, tov. Manole Auneanu a spus: „Aș vrea să subliniez faptul că tinerii noștri critici au datoria să se ocupe și de confrații de aceeași vîrstă, să le analizeze lucrările, să-i ajute tovărășește, pentru ca și cu scrisul lor să contribuie mai activ la o valoare artistică înaltă, la îmbogățirea patrimoniului literaturii noastre noi."

Neagu Udroiu

Studentul Neagu Udroiu de la Institutul Politehnic s-a referit în cuvîntul său la prețuirea și popularitatea de care se bucură literatura scrisă de scriitorii tineri în rîndurile studenților.

Vorbitorul s-a ocupat apoi mai pe larg de unele lucrări închinate vieții studențești, subliniind că acestea sînt încă prea puține și oglindesc încă destul de superficial preocupările studenților.

„Noi am dori să citim — a spus în încheiere vorbitorul — lucrări literare de un înalt nivel artistic despre aspectele esențiale ale vieții noastre studențești de azi. Vă sugerăm, tovarăși scriitori, să scrieți despre studenții muncitori din zilele noastre, despre frămîntările, gîndurile și visurile pe care le avem de a deveni constructori ai socialismului și comunismului, oameni adevărați, de o înaltă factură morală. Am vrea să găsim cît mai multe pagini de literatură bună, în care să ne recunoaștem, așa cum sîntem: entuziaști, pasionați pentru munca creatoare, îndrăgostiți de frumos".

Damian Ureche

La începutul cuvîntării sale, tov. Damian Ureche, muncitor tipograf, s-a referit la situația actuală a cercului literar „Alexandru Sahia"-Arad, unde s-au afirmat o serie de tineri poeți și prozatori. Apoi tov. Damian Ureche a spus:

„E adevărat că referatul nu putea să cuprindă toate aspectele din creația tinerilor. Sînt în provincie tineri care publică de ani de zile în ziare locale lucrările lor, dar critica literară nu explorează și aceste colțuri în care cred că ar putea găsi cîțiva stropi de aur. O singură dată am observat un articol în „Scînteia tineretului", scris de Niculae Stoian, în care analiza spicuiri literare din presa de provincie. „Scînteia tineretului" sau chiar „Luceafărul ar putea să publice din cînd în cînd articole în care să analizeze creația tinerilor din provincie. Am vrea ca și strădunița noastră literară, a condeierilor din colțurile patriei, să nu fie neglijată de către confrații tineri critici literari. Le mulțumim cînd ne arată greșelile. Cu o căldurooasă și sinceră răspundere întocmește tov. Nina Cassian poșta redacției din „Gazeta literară", iar „Luceafărul" în ultimul timp a început să reia poșta redacției cu mai multă hotărîre de a ne ajuta".

Dumitru Solomon

Tov. DUMITRU SOLOMON a vorbit despre educația comunistă a tinerilor scriitori, despre formarea unui profil nou de tînăr scriitor, demn exponent al timpului său. Ne mîndrim sincer că avem printre colegii noștri de generație scriitori cu o ținută morală ireproșabilă, oameni care se formează și se dezvoltă — ca scriitori și cetățeni — în spiritul eticii comuniste, al respectului față de muncă, al exigenței și auto-exigenței profesionale, al modestiei și cinstei. Dar nu putem totodată să nu ne alăturăm criticilor pe care le aduce raportul acelor atitudini incompatibile cu etica nouă, manifestate de unii scriitori tineri, atitudini care contravin principiilor noastre de conduită. S-a amintit în raport și în unele luări de cuvînt de „profesionalizarea timpurie" a unor tineri scriitori, de credința că, odată cu primele lucrări publicate, s-a obținut și consacrarea. Eu aș vorbi de „consacrarea timpurie". Fenomenul nu e tocmai lipsit de importanță și urmările sînt destul de grave. În afară de faptul că această concepție duce la automulțumire și la sterilitate artistică, mai generează și o serie de fenomene adiacente, deloc neglijabile. Vorbitorul citează unele exemple în spiritul constatărilor sale.

D. Solomon arată că e regretabil că unii critici literari și unele redacții întreține ideea inferiorității schiței față de roman și acordă un supliment de atenție și un spor de apreciere romancierilor, neglijînd de multe ori pe autorii de schițe.

De asemenea, vorbitorul cere din partea redacțiilor mai multă atenție pentru satiră. Nu poți surpa concepte și concepții dacă nu te situezi net pe o poziție de clasă, dacă nu ridici în loc alte concepte și concepții. Rolul demascator al satirei realist-socialiste este întotdeauna dublat de un rol constructiv. Scriitorul satiric nu e un mizantrop și nici un cinic. El își bate joc nu de oameni, ci de defectele unora dintre ei, de ceea ce e trecător în existența lor.

Miron Dragu

ARATĂ că lipsa spiritului colectiv de lucru în munca tinerilor critici dăunează fiecăruia dintre ei. N-ar trebui să uităm totuși că avem și o răspundere comună — aceea a dezvoltării noastre în ansamblu. Este regretabil că, în locul unor strînse legături de conlucrare, relațiile noastre sînt de multe ori protocolare și convenționale, că între colectivele de critică ale revistelor noastre literare apropierile se mărginesc numai la un simplu schimb de articole și că, în sfîrșit, de multe ori relațiile între acești tineri păstrează o distanță oficială.

Vorbitorul propune analiza comună a unora dintre lucrările de amploare ale criticilor tineri sau chiar a unor cronici literare.

Spiritul colectiv în muncă este deficitar și sub raportul relațiilor dintre critica tînără și cea care aparține generației mature. Cei tineri n-au reușit încă să păstreze un contact permanent și efectiv cu cîțiva dintre cei mai activi critici ai noștri.

Un alt aspect al aceleiași probleme îl constituie ajutorul pe care tinerii scriitori trebuie să-l primească din partea criticilor de o vîrstă cu ei.

Dacă tovarășii noștri din conducerea cenaclului „Nicolae Labiș" sau din organizația U.T.M. a Uniunii Scriitorilor ar urmări metodic și riguros un plan concret al unor ședințe de lucru, oricare dintre noi am pregăti cu bucurie referate care să analizeze creația colegilor noștri.

Tov. Miron Dragu arată că organizarea unor brigăzi speciale formate din tineri critici care să stea mai mult timp pe un șantier sau într-un mare combinat industrial, ar putea avea o influență favorabilă pentru formarea lor morală și profesională.

Vorbitorul a făcut propunerea ca E.S.P.L.A. să tipărească o colecție consacrată tinerilor critici, în genul colecției „Luceafărul".

Pagina elevilor

Tînărul scriitor și școala

Cuvîntul tovarășei Cirje Melania, elevă în clasa XI-a a Școlii medii „Gheorghe Lazăr" din București, la cea de-a treia Consfătuire pe țară a tinerilor scriitori.

Sîntem la o vîrstă cînd asupra inimilor noastre știința și literatura au o deosebită influență, ajutînd formarea noastră ca adevărați cetățeni ai patriei socialiste.

Nu a trecut mult timp de cînd chiar dumneavoastră stăteați pe băncile școlii, așa că știți ce înseamnă emoția pe care o simți atunci cînd, ascultînd explicațiile profesorului, parcă vezi în fața ochilor figurile eroilor cărora poporul le-a dăruit nemurirea tocmai pentru faptul că aceștia au înțeles să se identifice cu năzuințele și aspirațiile lui.

Sau, atunci cînd iau ființă înaintea ta chipurile oamenilor de știință și cultură care și-au pus întreaga viață și activitate în slujba poporului. Îi vezi, dorești din tot sufletul să fii ca ei și continui cu și mai multă înflăcărare să înveți, să-ți însușești cît mai mult din tezaurul pe care omenirea l-a adunat de-a lungul veacurilor.

Noi, elevii, sîntem educați în spirit nou, într-o școală nouă în care prin grija Partidului Muncitoresc Romîn — părintele nostru drag, — ne sînt create condițiile pentru însușirea științei celei mai înaintate, pentru formarea unei concepții materialiste despre viață și societate.

În procesul hotărîtor de formare a omului nou, un rol important îl are și literatura. În biblioteca școlii noastre care numără aproape 50.000 de volume, alături de operele marilor clasici, sîntem bucuroși să deschidem cu emoție unele cărți ale dumneavoastră, în care simțim cum pulsează freamătul tinereții. Mulți dintre noi citind opere ca cele ale lui Titus Popovici, Alexandru Andrițoiu, Nicolae Labiș, Ion Brad, Nicolae Stoian, Corneliu Leu, Gica Iuteș, le-am îndrăgit pentru că sînt opere care vorbesc despre oameni și fapte apropiate nouă. Acest lucru nu ne-a împiedicat însă să vedem cu tristețe că nu întîlnim în operele lor și chipuri de tineri din generația noastră. Fără îndoială că Andrei Sabin, eroul lui Titus Popovici, este un personaj caracteristic pentru perioada de răscruce a istoriei vieții noastre, dar între el și noi s-au perindat pe băncile școlii mai multe generații de elevi.

Pe dumneavoastră, tovarăși scriitori, atunci cînd vă găsiți în fața unui panou cu fotografiile absolvenților școlilor medii, nu vă încearcă regretul că ați rămas datori încă unei generații de elevi care aveau nevoie de sprijinul dumneavoastră, de personajele dumneavoastră, care să-i înaripeze, să le fie prieteni credincioși, să-i ajute să înfrîngă greutățile ce se ivesc uneori în drumul lor?

Am dori tare mult să creați și piese de teatru în care chipurile eroilor uteciști să trăiască cu aceeași forță ca eroina Zoia Kosmodemianskaia din piesa scriitoarei sovietice Margareta Aligher.

Am dori ca în vitrinele librăriilor să întîlnim măcar de acum înainte cărți care să reflecte lupta dusă în școala noastră nouă împotriva manifestărilor negative ale unor elevi, lupta împotriva mediocrității, a indisciplinei, a chiulului, împotriva acelei tendințe mic-burgheze manifestată la unii elevi de a se înscrie în liceu numai pentru titlul de licean, de a nu se încadra în activitatea colectivului.

Am vrea ca în aceste cărți să găsim oglindită marea putere educativă a colectivului școlii noastre care reușește să făurească din fiecare membru al său un om nou, un viitor constructor al socialismului, devotat cu trup și suflet patriei și partidului.

Ne-a bucurat foarte mult faptul că revista *Luceafărul* care este scrisă în cea mai mare parte de tineri scriitori, ne-a dedicat una din paginile sale, venindu-ne astfel în ajutor în studierea și aprofundarea literaturii romîne — îndeosebi contemporane — în stimularea aptitudinilor literare ale elevilor. În acest sens, trebuie să vă spun că în școala noastră a luat ființă cercul literar *Luceafărul*, format din 45 de elevi și care activează sub directa îndrumare a redactorilor de la revista *Luceafărul*. Revenind la „Pagina Elevului" a revistei *Luceafărul* trebuie să arăt că în cadrul acestei pagini contribuția adusă de unii tineri critici și istorici literari ca: I. D. Bălan, Dan Hăulică, Teodor Virgolici, Valeriu Ripeanu ș.a. are meritul de a ne spori cunoștințele în domeniul literaturii. Dar dacă unele dintre articolele cuprinse în această pagină sînt scrise într-un limbaj clar și accesibil, nu același lucru îl putem spune despre alte articole publicate chiar în *Luceafărul*, cît și în alte reviste: *Contemporanul, Tribuna, Viața Românească, Steaua* etc.

Ne bucură faptul că unii dintre tinerii noștri critici nu au uitat că au fost pe băncile școlii și ale facultății pînă nu de mult și de aceea vor să fie cît mai folositori procesului de învățămînt. Monografiile și prefețele semnate de acești istorici literari sînt citite de noi cu mult interes. Am fi recunoscători dacă eforturile lor, alături de cele ale unor încercați istorici literari, s-ar solda și cu publicarea unor colecții de studii literare destinate elevilor.

Dragi tovarăși scriitori,

Noi elevii sîntem convinși că dorințele exprimate aici își vor găsi ecoul în inimile dumneavoastră, reprezentanți ai generației noastre în domeniul literaturii. Chiar dacă în prezent, avem destul de mult de studiat la limba romînă, să știți că nu ne vom supăra deloc dacă numărul cărților pe care va trebui să le citim va fi sporit cu operele pe care le veți scrie de acum înainte, opere care, întocmai ca niște tovarăși credincioși, să ne însoțească tinerețea.

Elevul ne scrie

Dintre scrisorile primite în ultima vreme la redacție, publicăm pe cea trimisă de elevul Toma Erdös:

„Cînd factorul poștal îmi aduce Luceafărul sînt încîntat. Găsesc în el materiale valoroase. Îmi sporesc astfel cunoștințele de care am nevoie la orele de literatură romînă și-n viitorul apropiat la maturitate și la concursul de admitere la facultate. Nu numai revista a avut de cîștigat de pe urma publicării „Paginii elevilor".

Consider că, pentru continua îmbunătățire a „Paginii elevilor", e bine să inaugurați următoarele rubrici: „Ce să citim pentru maturitate?" — în cadrul căreia să publicați recenzii și cronici ale volumelor indicate pentru acest examen; „Cenaclul literar" — în cadrul căreia elevii să discute despre încercările colegilor lor; „Viața noastră literară" — cu note despre însușirea literaturii romîne în școli și despre activitatea cercurilor literare ale elevilor.

Aș dori să aflu mai multe despre revista „Reporter" apărută sub îndrumarea P.C.R.

În calitate de cititor mă angajez să colectez în anul ce vine abonamente în valoare totală de 250 lei și să difuzez cu bucata în cadrul liceului 200 bucăți.

Tocmai acum mi-a venit Luceafărul și constat cu vie satisfacție că inițiativa mea reieritoare la popularizarea activității literare din școli este pusă în practică!

M-am hotărît să provoc la întrecere pe o elevă pe tot restul anului școlar. Eleva să fie din cl. XI-a umanistică. Obiectele întrecerii: Romîna, Istoria. Obiectivele: Romîna: — note numai de 10, 9 și 8; compoziția: „Publicistica acad. Tudor Arghezi"; recenziile volumelor 1—5 de Opere de acad. M. Sadoveanu. Istoria: — note numai de 8, 9, 10; compoziția: „Lupta ilegală a comuniștilor și uteciștilor noștri".

Totodată lansez o chemare la întrecere către toți elevii din învățămîntul mediu cu scopul popularizării revistei Luceafărul (abonamente, vînzări cu bucata, popularizarea revistei prin articole la gazetele de perete, prin stații de radioficare ș.a.).

TOMA ERDÖS
elev, cl. XI-a serală, Liceul „Avram Iancu", Brad, regiunea Hunedoara

BRAD, la 20 XII, 1960.

N. R. Despre revista „Reporter", apărută între cele două războaie mondiale sub îndrumarea P.C.R., „Luceafărul" a publicat două ample articole semnate de tov. Dan Hăulică în numerele din 1 decembrie 1959 pag. 6 și 15 decembrie 1959 pag. 6. Tov. Toma Erdös va afla în aceste articole elementele care-l interesează cu privire la această revistă.

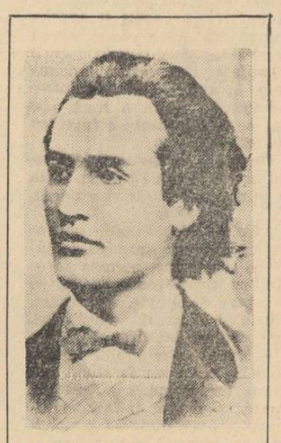

111 ani de la nașterea lui Mihail Eminescu

— Din gîndurile marelui poet despre limbă —

Norma limbii scrise trebuie să fie cea care există obiectiv și în realitate în gura poporului (...) iar nu fantasiile mai mult sau mai puțin ingenioase ale filologilor noștri. Așadar, adevăr obiectiv și nu arbitrariate subiectivă. În acest proces de a stabili o normă pentru limba scrisă, trebuie luate în considerare și acele influențe istorice care au rezistat tendinței de espulsiune și s-au conservat în limba vie... Limba noastră, cum ea există obiectiv, toată lumea o va recunoaște de frumoasă și dulce.

★

Farmecul poeziei populare îl găsim în faptul că ea este expresia cea mai scurtă a simțămîntului și a gîndirii. Lăsînd la o parte tot ce e nenatural, ea nu este decît limba simțămîntului și pentru ca această limbă să fie totdeauna curată, adeseori se renunță la rimă și căutîndu-se cuvîntul cel mai apropiat, nu se impune nici o silă la construirea versului. Și să sperăm că tot se vor mai găsi suflete care să nu fie jignite de rima neîndemînatică sau de simplitatea unui cuvînt vechi, și vor preferi de a se adăpa mai bine la izvorul curat ca lamura și mai prețios ca aurul al poeziei noastre populare, decît să bea din izvorul de apă de zahăr cu portocale.

Dar o adevărată literatură trainică, care să ne placă nouă și să fie originală și pentru alții nu se poate întemeia decît pe graiul viu al poporului nostru propriu, pe tradițiile, obiceiurile și istoria lui, pe geniul lui.

★

Cronicele și cîntecele populare formează în clipa de față un material din care culeg fondul inspirațiunilor. (1874).

★

Alecsandri, el ce luminează geniul poporului în calea sa spre ceriu — elegant poet de salon care cu toate astea se rătăcește (pe) piscurile de granit a gîndirii, în nourii cei sușiai melancoliei puternice. El și-a muiat aripile sale în cîntece și inima sa în senin. — căci simțirile sale sînt senine și dulci ca razele celemai strălucite și cele mai albe ale soarelui de mai... Pleiada scriitorilor noștri celor mai buni: Alecsandri, C. Negruzzi, Bolintineanu, Donici, Bălcescu și alții... știau o limbă frumoasă, vrednică și înțeleasă...

George Coșbuc

Amintiri literare

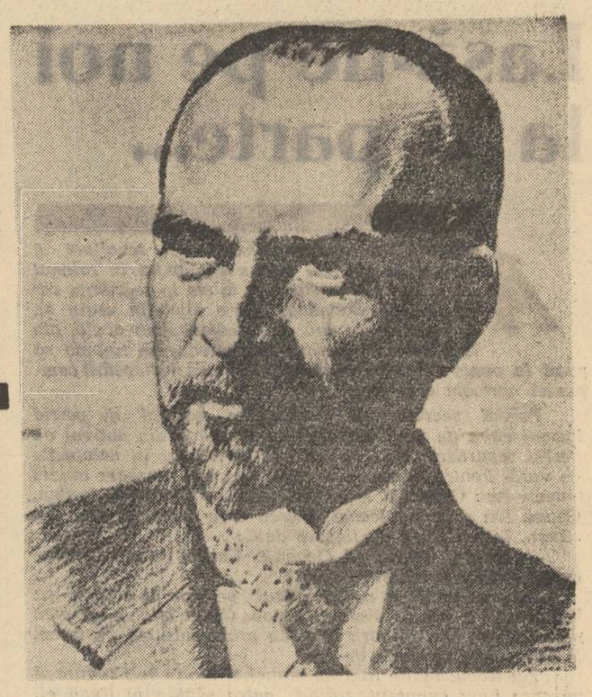

În noiembrie 1912 un grup de studenți în litere și scriitori tineri, hotărîră să editeze pe spese proprii, o revistă de literatură, Cuvîntul nostru. **Entuziasmul tinereții mă îndeamnă să primesc nu numai postul de prim redactor, dar și pe acel de... administrator. Între cei dintîi cumpărători, se întîmplă să se găsească și un elev din clasa a VI-a: vioi, sportiv și cu un pronunțat spirit de independență. Era fiul marelui poet ardelean George Coșbuc. Două zile după aceea la sfîrșitul meditației de seară, tînărul Coșbuc se apropie zîmbitor de catedra de pe care supravegheam lecțiile, la liceul unde eram pedagog:**

— „Vreau să vă dau o veste care cred c-o să vă bucure. Tata ține să vă cunoască. Locuim chiar aici pe gangul de la intrarea liceului nostru.

Nu poate fi descrisă emoția cu care poetul începător și studentul de 19 ani, abia stăpînindu-și bătăile inimii, sună la intrarea casei lui George Coșbuc, în acea îndepărtată simbătă din noiembrie 1912. Am fost primit și condus de prietenul elev care îmi făcu semn să bat la ușă.

— Vă așteaptă! Am întîrziat de la patinaj numai ca să vă primesc. Acum vă las.

De la biroul de lucru al camerii în care intrasem, așezat între soba din colț și fereastra mascată cu draperii, poetul, cunoscut mie numai din fotografii, mă întîmpină cu ochi ce încă păstrau urma febrei. Se ridică de pe scaunul acoperit cu o pernă, ținînd la gură o batistă în care tușea ușor din cînd în cînd. Avea gîtul înfășurat într-un șal mic de lînă și era îmbrăcat într-o haină groasă de interior. Îmi întinse o mînă fierbinte:

— Te rog, dezbracă-te, să nu răcești! Și ia un loc în fața mea, tinere. Se pare că afară e un ger din cele mari. Să mă ierți că te primesc infofolit cum mă vezi. M-a doborît cîteva zile la pat o mizerabilă de „influență" care umblă prin București...

— Dumneavoastră să mă iertați... Vă răpesc un timp prețios și poate vă turbur de la lucru.

— De loc. Am ținut cu tot dinadinsul să te cunosc, pentru că ți-am citit Lacrimile de copil. **Volumul închide în paginile lui calități care trebuiesc îndrumate. Ai profesori buni la facultate, și cum întîmplarea face să fii pedagogul fiului meu, țin să-ți fiu și eu de folos. Îți iubești mult satul, și el e prezent în numeroase poezii din care nu lipsește omul, cum e acel țăran ajuns cerșetor fiindcă ciocoiul i-a înghițit bruma de avere. Dar volumul are și multe scăderi, firești la un începător. Mi-a displăcut, pentru un poet cu sănătatea morală ce arăți, tendința spre melancolie, spre o continuă tristețe. E o mare scădere. Dumneata ești fecior de țăran, ai trăit și copilărit printre țărani, în Carpații noștri plini de păduri și frumusețî rar întîlnite. Ai putut să înfrunți ploile aspre și vîntul, geruri iarna și troiene cît casa pe uliți, ai cîntat din fluier păzind oile... Atunci de ce, cînd scrii despre toate astea, dumneata porți haine de împrumut? Aruncă-le!... Simte, trăiește și scrie cu întrupări optimiste, limpezi, ca în viață! Sînt sigur că într-o zi îmi vei da dreptate, și că îți vei schimba radical scrisul!**

— Nu am cuvinte să vă mulțumesc!... Te rog nu te grăbi să pleci. Am mare nevoie să cunosc unele date despre viața satelor din munții Teleajenului. Un prieten al meu care vinează de cîțiva ani prin sălbăticia pădurilor dinspre Vama Bratocii, mi-a povestit o mulțime de lucruri în legătură cu oamenii și locurile de acolo. Am făgăduit să țin o conferință și vreau neapărat ca la vară să fac o excursie pornind de la Vălenii-de-Munte, străbătînd satele pînă sus la frontieră. Vreau să aflu de la dumneata ce aș avea mai interesant de văzut!? Vreau să pot spune în toamnă bucureștenilor numai adevăruri curate, să-i trezesc, să-i zgudui puțin. Azi, la cinci ani trecuți de la răscoalele țărănești, mă interesează să aflu raporturile dintre moșierii stăpînitori de pămînt sau interpușii lor, și țăranii pălmași, necăjiții satelor.

— Raporturile sînt absolut neschimbate. Ba, s-ar putea zice că prin unele comune sînt mult mai înrăutățite. Vara, cele mai multe sate par pustii, părăsite de majoritatea bărbaților care se duc să lucreze spre Dunăre, pe la moșiile de cîmp, în dijmă sau în bani...

— Așa!... Mai vreau să cunosc obiceiurile, portul și felul de trai al oamenilor, durerile lor și cum sînt ele oglindite în versul popular. Ia-le pe rînd, căci eu sînt numai urechi. Astă seară fiind simbătă, elevii au liber, iar dumneata ești scutit de serviciul ce prestezi ca pedagog...

Aproape două ore s-au scurs ca prin farmec, Marele meșter de la Năsăud, cel căruia prietenii apropiați îi spuneau din multă dragoste „moșu' Gheorghe", avea un dar înăscut de a deschide inimile, de a-i face pe oameni să vorbească nestingheriți. Îi îmbia la povestit, cu vorbe simple, ca într-un șfat de taină la o clacă de sat, îi făcea să-și dezvăluie simțirile și gîndurile cele mai ascunse, ajutîndu-i cu întrebări potrivite. Fără să-mi dau seama, mă lăsasem furat de firul povestirii, înșirind acolo, la un pahar de ceai servit între timp, amănunte legate de obiceiuri și de lucruri pe care le credeam uitate și la care pînă atunci nu meditasem prea îndelung...

Îmi opri mărturisirile pendula din perete, spre care fără voie îmi alunecase privirile, cînd o auzisem bătînd orele noua. Poetul tuși în batistă de cîteva ori, apoi se ridică de la masa de lucru.

— S-a făcut cam tîrziu. Îți mulțumesc pentru tot ce mi-ai povestit. Dacă nu te stinghерesc, fiindcă eu n-am încă voie să părăsesc casa, putem continua discuția noastră, mîine seară la aceeași oră. Mi-ai dezvăluit lucruri mai mult decît interesante. Și te rog, să-mi aduci revista care ți-a tipărit după cum mi-ai spus, varianta „Mioriței", culeasă din satul Schiulești, de pe valea rîului Crasna. Mă interesează mult această nouă variantă.

A doua zi, la șase fără zece minute, mă grăbeam să sun la ușa de intrare a marelui meșter. Toată ziua mă gîndisem ce lucruri și ce aspecte mai interesante să-i pot dezvălui cît mai curgător. Băgasem de seamă că luase note în ajun, cînd îi vorbisem despre indeletnicirile fetelor și femeilor tinere: țesutul covoarelor și al pînzei, cusăturile cu riuri și creșterea viermilor de mătase din cele două Mineciuri... Eram dornic totodată să-i pun cu discreție și cîteva întrebări, să-i memorez răspunsurile și apoi să-i cer învoirea de a le publica în revista noastră.

Reluarăm convorbirea în chipul cel mai firesc, și fiindcă tusea aproape nu-l mai necăjea, poetul se arătă volubil și bine dispus. Cînd înțelese că am epuizat tot ce aveam de povestit, mă copleși cu întrebări neașteptate la care mă grăbii să răspund. O ușoară umbră i se așternu pe frunte. (...)

★

În primăvară, am avut norocul să-l întîlnesc pe fugă, la Terasa Oteteleșanu. Dar nu în bodega unde se adunau de obicei gălăgioșii membri ai „boemei", ci în sala cea mare. Salutîndu-l, m-a oprit cu un semn și după ce m-am apropiat, m-a întrebat, stringîndu-mi mîna:

— Așadar n-ați putut rezista!?... Revista noastră a murit din lipsă de fonduri la al patrulea număr, mi-a spus fiul meu. Nu descurajați. Aveți toată viața înaintea voastră. Stringeți-vă rîndurile, iar în toamnă porniți din nou la drum cu puteri întărite. Vara asta, am să colind o lună întreagă pe Valea Teleajenului. M-am înțeles cu prietenul meu vînător să-mi țină tovărășie.

★

Cîteva săptămîni mai tîrziu aveam să-l ascult citind Nunta Zamfirei, invitat la o ședință a studenților în litere. Furtuna de aplauze ce părea că nu mai sfîrșește, îl transfigurase de bucurie. Și-a cerut iertare că starea sănătății nu-i îngăduia să repete fragmentul solicitat cu insistență de auditori. O studentă, i-a înmînat în numele colegilor un buchet de flori albe. „Moșu' Gheorghe" i-a strîns mîna și a sărutat-o pe frunte...

Sandu Teleajen

„Prietenul acesta al meu n-a murit..."

Scriitorii noștri despre Tolstoi

Numai răsfoind presa vremii îți poți face o idee despre ecoul puternic, zguduitor pe care l-a avut în țara noastră moartea marelui scriitor rus L. N. Tolstoi. Pe coloane întregi de ziare se succed telegramele, transmise uneori la distanță numai de cîteva ore, telegrame din timpul zilei și al nopții, telegrame de la Astapovo, Moscova, Petersburg, Tula, Harkov, dar și de la Paris, Berlin, Londra. Știrea morții a fost anunțată, apoi desmințită, pentru a fi din nou și — vai! — iremediabil comunicată.

De pe la 1—2 noiembrie, cînd s-a răspîndit zvonul despre plecarea lui Tolstoi de acasă, atenția presei și de altfel a opiniei publice a fost atîntită, captată de personalitatea genialului scriitor. Această atenție atinge punctul său culminant în momentul decesului. Pagini de-a rîndul, numere întregi de ziare și reviste au fost închinate scriitorului rus. Dar de fapt, interesul nu dispare a doua zi după anunțarea morții. El continuă: se comunică măsurile luate de guvernul țarist pentru a împiedica manifestările de protest ale muncitorimii și studenților, se comentează felul cum au decurs funeraliile, se anunță represaliile împotriva elementelor progresiste etc. Pînă pe la jumătatea lunii noiembrie, ba chiar și dincolo de această dată, numele lui Tolstoi nu dispare din coloanele ziarelor, din paginile revistelor. Impresia puternică, cutremurătoare pe care au trăit-o contemporanii romîni ai morții lui Tolstoi în deosebi intelectualii, scriitorii, tineretul studios ne este relatată de următoarea amintire a unui coleg de studenție și prieten al lui Panait Cerna: **„Eram în Lipsca** — scria Horia Petra Petrescu — **cînd a murit poetul rus și n-am să uit niciodată marele efect dureros pe care l-a avut moartea lui asupra lui Cerna. Timp de două-trei ceasuri n-am putut să povestim nimic împreună fiindcă o singură exclamație întrerupea tăcerea dintre noi. A murit Tolstoi! Timp de peste două săptămîni l-a urmărit, aș putea zice, ideea pe Cerna, să scrie o odă lui Tolstoi, odă în care să-și toarne simțămintele față de marele etician de la Iasnaia Poliana...".** Precum se știe această idee s-a realizat într-o poezie de proslăvire a talentului marelui scriitor rus, de exprimare a admirației pe care i-o purta întreaga intelectualitate progresistă romînească de atunci. Ambianța spirituală a acelor zile de doliu a fost marcată de omagiile aduse memoriei lui L. N. Tolstoi de reprezentanți de frunte ai vieții noastre literare, cum ar fi G. Ibrăileanu, Mihail Sadoveanu, Alexandru Vlahuță, Emil Gîrleanu sau Victor Eftimiu.

Aceste pagini și în deosebi cele semnate de Mihail Sadoveanu sînt o elocventă confirmare a rolului puternic pe care marele romancier rus l-a jucat în formarea și evoluția intelectuală și literară a unora dintre scriitorii noștri. Ele ne dovedesc că multora dintre cei mai de seamă reprezentanți ai literaturii noastre de la începutul secolului XX, creația lui Tolstoi le-a descoperit o lume nouă, le-a deschis larg orizontul lor intelectual și literar. **„Am intrat cîndva în paginile cărții acesteia ca într o țară** — mărturisește Mihail Sadoveanu despre lectura romanului **„Război și pace". Am văzut peisagii nouă, am auzit vorbind, am privit mișcîndu-se, lucrînd oameni după oameni; am auzit glas de durere, țipăt de plăcere, zbuciumul războiului: am simțit liniștea păcii și a veșniciei... Am fost și eu de față la multe imprejurări din „Război și pace". Aș putea spune că am impresii personale. De multe ori stau la îndoială: îmi aduc oare aminte de întîmplări ale mele... ori de întîmplări de** dincolo?"

Totodată articolele subliniază în unanimitate valoarea operei literare a lui Tolstoi din ale cărui învățăminte s-au îmbogățit și unii dintre scriitorii noștri. ...**Ceea ce ne interesează mai mult** — scria G. Ibrăileanu — **ceea ce e și al nostru, ca și al Rusiei, ceea ce e al omenirii întregi, este marele romancier, acela care a scris Război și Pace și Ana Karenina".** Arta realistă viguroasă a lui Tolstoi a atras din totdeauna atenția tuturor cititorilor, comentatorilor și prețuitorilor săi de la Flaubert și Georg Brandes, Guy de Maupassant și Romain Rolland, Thomas Mann și Theodor Dreiser, John Galsworthy și Bernard Shaw și pînă în zilele noastre. Această artă a fost omagiată fără rezervă de scriitorii noștri în articolele scrise cu prilejul morții lui Tolstoi. De fapt tot portretul-necrolog publicat de G. Ibrăileanu în **Viața Romînească** nu urmărește decît descifrarea cîtorva din secretele acestei arte neasemuite: **„Fiecare cuvînt spune ceva** — notează criticul nostru. **Observații profunde după observații profunde! Observații cum nu s-au mai făcut! Necontenit îți vine să spui: „așa e!" dacă ai simțit vreodată lucrul despre care e vorba, sau: „așa trebuie să fie, altfel nu se poate!" dacă e vorba despre ceea ce n-ai avut ocazia să simți!" Cine n-a admirat, înspăimîntat, acea colosală evocare de viață din „Război și pace", și acea minuțioasă disecare zi cu zi, a sufletului nefericitei Ana Karenina!"**

Pentru toți contemporanii săi, Tolstoi a fost în același timp și o remarcabilă personalitate, un căutător al adevărului, un luptător pentru dreptate, un apărător al celor umili și asupriți: **„A fost un nobil ostaș al dreptății acest mare prieten al mulțimii. Prin adevărurile pe care le-a răspîndit și mai ales prin francheța și liniștea de zeu cu care le-a spus, a stăpînit poporul lui cu mai multă putere decît un monarh"** — scria Alexandru Vlahuță.

Înaintea oricărei verificări prin vreme, ideea veșniciei creațiilor lui Tolstoi a răsunat ca o certitudine în cuvintele de cinstire rostite de contemporanii săi romîni în noiembrie 1910. **„Prietenul acesta al meu n-a murit"** — declarase răspicat Mihail Sadoveanu, Iar Victor Eftimiu, care-l numea **„cel mai uman și mai evocator romancier al veacului"** afirma: **„Tolstoi a murit. Numele său însă va străluci peste veacuri".**

Teodor Virgolici **Tatiana Nicolescu**

Știați că...

— Prima încercare de roman în literatura romînă o face Mihail Kogălniceanu, în 1850, cînd publică în Gazeta de Moldavia din lunile ianuarie-martie ale acelui an, fragmente din romanul Tainele inimii.

— Romanul Coliba unchiului Tom *de scriitoarea engleză Harriet Beecher-Stowe, roman care descrie dramatic viața negrilor și purtarea criminală a proprietarilor de sclavi, apărut la Londra în 1852, a fost tradus uimitor de repede în limba romînă, prima dată în 1852—1853, de către Teodor Codrescu. Prefața intitulată* Ochire asupra sclaviei *era semnată de Mihail Kogălniceanu.*

— În afară de romanele Manoil *(1855) și* Elena *(1862), Dimitrie Bolintineanu a scris și un al treilea roman, puțin cunoscut astăzi, intitulat* Doritori nebuni, *roman care zugrăvește frămîntarea de idei din epoca pașoptistă, promovînd cu vădită simpatie ideile democratice, progresiste. Romanul a apărut în foileton în ziarul* Dîmbovița *(3 iunie—15 noiembrie 1864). Nu a fost tipărit în volum.*

— Mihail Eminescu a lucrat aproape zece ani la nemuritorul său poem Luceafărul, *manifestînd o exemplară exigență față de propria sa creație. Astfel, numai pentru a definitiva versul al patrulea din prima strofă:*

A fost odată ca-n povești
A fost ca niciodată
Din rude mari împărătești
O prea frumoasă fată.

Eminescu a elaborat, în decursul anilor, 9 variante: „Un ghiocel de fată", „O mult frumoasă fată", „Un vlăstărel de fată", „Un gangure de fată", „Un soiu frumos de fată", „O pasere de fată", „Un giuvaer de fată", „Un cănăraș de fată", „O dalie de fată", *oprindu-se la cea mai plastică și mai expresivă formă:* „O prea frumoasă fată".

— Manuscrisele lui M. Eminescu, păstrate în Biblioteca Academiei R.P.R., totalizează 15.000 de pagini.

— În Revista modernă *din 1902 apar cîteva* Povestiri vînătorești *de Turgheniev, traduse de Mihail Sadoveanu, sub pseudonimul Ilie Pușcașu.*

— Jean Bart a păstrat tot timpul, în muzeul său personal, o panglică de la bereta unui marinar rus revoluționar de pe crucișetorul „Potemkin" refugiat la Constanța, în 1905.

— În 1911, în timp ce Emil Gîrleanu era director al Teatrului Național din Craiova, Liviu Rebreanu era secretarul literar al acelui teatru.

— Sub influența victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, în articolul Literații și socialismul, *apărut în ziarul* Socialismul *din 18 iunie 1919, poetul Emil Isac se adresa scriitorilor:* „Viitorul este al socialismului. Scriitorii romîni să-și pună mîna pe inimă și să-mi răspundă: ai cui sîntem noi, cei ce simțim bucuria și durerea altora: sîntem ai cuiva, ori sîntem ai tuturor? Și cui să se facă literatură? Unor cucoane și unor bărbați ai lor, ori milioanelor, frați cu frații lor din lumea întreagă?", *încheind astfel:* „Veniți, grăbiți la izvorul socialismului, căci aci este viitorul".

— În timp ce era funcționar la Asigurările sociale din Satu-Mare, George Mihail-Zamfirescu a condus revista Icoane Maramureșene, *între anii 1923—1924, revistă literară cu atitudine democratică.*

— Într-un articol apărut în revista Era nouă *din aprilie 1936, revistă condusă de Partidul Comunist Romîn, vorbind despre literatura nouă, despre literatura clasei muncitoare care începuse să se făurească la noi în perioada dintre cele două războaie mondiale, Miron Radu Paraschivescu scria:* „E o față nouă a culturii romînești, care se deschide acum, aceea a culturii marxiste, nelipsită desigur, de modestia oricărui început. Dar ea e singura cultură organică, singura adevărată".

Lasă-ne pe noi la o parte...

Astăvară, în toiul campaniei de recoltare a cerealelor am stat cîteva săptămîni în raionul Istria din Dobrogea. Am ajuns la reședința raionului, la Babadag, într-o sîmbătă seara și, la un sfert de oră după ce-am sosit acolo, am luat parte la ședința operativă care trebuia să pună la punct ultimele amănunte înaintea declanșării campaniei agricole din raion.

Primul secretar al comitetului raional de partid tocmai citea un tabel nominal cu tovarășii din activul de partid repartizați pe S.M.T.-uri și G.A.C.-uri în campania de vară. Pentru prima oară în viața mea auzeam atunci numele lor: Cubaniță Ivan, Halciuc Iacob, Pandrea Iordan, Geană Ion și mă aplecam mereu spre vecinul meu din stînga, întrebîndu-l de fiecare dată:

— Care-i tovarășul Geană? Care-i tovarășul Pandrea? Care-i tovarășul Sarica?

Așa am aflat că pe tovarășul pe care îl sîcîiam cu întrebările îl chema Halciuc Iacob. Cu el aveam să plec peste cîteva ore, în zorii zilei, în prima misiune pe teren, la Lunca și Ceamurlia de Jos.

Au trecut multe luni de atunci și dintre toți tovarășii pe care i-am cunoscut, trăind patru săptămîni lîngă ei, îmi aduc cu osebire aminte de unul din secretarii raionului de partid și anume de Halciuc Iacob.

Molcom la vorbă ca un moldovean, stăpînit, aspru cu sine însuși, am început să-l știu cînd era „plouat" și cînd nu.

Aș fi jurat că-i un om cu cîteva diplome universitare în buzunar, într-atîta era aleasă vorba lui și plină de o rară noblețe de spirit. Am rămas surprins cînd el însuși mi-a spus că pînă cu cincisprezece ani în urmă a fost un om sărman, un țăran simplu, sărac, doar cu cîteva clase primare. N-am vrut niciodată să-l jignesc, să folosesc carnetul de însemnări de față cu el, ca să-mi notez acele expresii și idei care-l așezau în rîndul unei intelectualități de o profundă sobrietate și de o solidă cultură. Multe din ele nu mi le mai reamintesc, nu le-aș mai putea reconstitui, dar amintirea lor globală a rămas neistovită în mine.

E adevărat că în ultimii 15 ani a urmat cîteva școli de partid, între care cursurile școlii de doi ani cu profil agricol, de pe lîngă Institutul agronomic din București. Îmi spunea că vrea să scrie un roman al colectivizării, un roman la persoana întîia și care ar fi într-o oarecare măsură autobiografic, fiindcă în perioada aceea, el era unul din nenumărații activiști de partid trimiși în satele dobrogene să lucreze pe frontul colectivizării agriculturii. Romanul acela proiectat, dar încă nescris, l-am ascultat în multe seri atunci, povestit în ceasurile de răgaz. Stenografiată, povestirea lui ar fi dat un text dens, plin de o profundă experiență umană, clocotitor și romantic, energic și pasionant, o proză în stilul povestirilor lui Tendriakov. Unul din eroii ce reveneau des în povestirea lui era Terentie Gurei, președintele gospodăriei colective din Sarichioi. Nu-l cunoșteam încă pe acest om, dar în clipa cînd am dat mîna cu el, întîlnindu-l pe cîmp, la țărmul Razelmului, am avut conștiința unei revederi cu un erou știut ca și cum l-aș fi văzut în carne și oase pe Ilie Barbu ori pe Anton Filip. Povestirea lui Halciuc Iacob îmi îngăduise să-i construiesc anticipat portretul moral și întîlnirea cu el a căpătat caracterul unei verificări, caracterul unei confruntări a ceea ce mi se păruse pînă atunci că era în bună măsură o ficțiune literară, cu adevărul curat, nud.

Confruntarea a dat cîștig de cauză lui Halciuc Iacob, acestui neștiut tovarăș în ale literaturii orale. Îmi spusese despre Terentie Gurei:

— N-a vrut nici în ruptul capului să devină președinte. Ținea morțiș că nu se pricepe, că sărmana lui gospodărie personală nu-i pusese niciînd complicate probleme de administrație și contabilitate, obișnuit fiind nu cu adunarea, ci cu scăderea și cu strînsul curelei. Dar n-a avut încotro Terentie Gurei și în fața unanimității adunării generale, a consimțit să fie președintele gospodăriei.

Halciuc Iacob își amintea clipa aceea pe tonul unui scriitor. În ograda gospodăriei, privind atelajele proaspăt aduse, privind forfota colectiviștilor care încă nu știau ce trebuie să facă și se învîrteau pe acolo fără rost, Terentie Gurei a zis: Na, tovarăși, de azi înainte nu voi mai avea somn. Va trebui să învăț alături de voi cu ce anume e bine să începem. Sîntem ca niște copii care învață să meargă. Poate că vom cădea uneori în nas, dar va trebui să înaintăm...

Unui președinte de gospodărie de la „Vasile Alecsandri", pe care l-a surprins beat în toiul campaniei agricole, Halciuc Iacob i-a dat o lecție de o rară forță educativă. I-a spus la un moment dat:

— Măi Pușcuță, tu trebuie să fii pom cu roade bogate, dulci și toți colectiviștii trebuie să vadă în tine un exemplu. Dar dacă te porți așa, ce pot vedea colectiviștii la tine, decît fructe găunoase și stricate?

L-am văzut la Lunca luptînd să-l convingă pe un brigadier de cîmp să dea la un lan de porumb o priză de de azotat de amoniu. Brigadierul o ținea una și bună că fiind irigat, porumbul acela nu mai avea nevoie de îngrășăminte chimice.

Dar în Halciuc Iacob vorbeau doi oameni dintr-odată, cu o pasiune geamănă: activistul de partid și agronomul. Atunci, în aproape două ceasuri de discuție extenuantă, el a ținut o adevărată prelegere despre rostul administrării îngrășămintelor chimice și cînd s-a despărțit de brigadier, i-a spus:

— Să știi că trec mîine să văd ce-ai făcut.

— Nu m-ați convins, tovarășe secretar, i-a spus brigadierul.

Credeam că pînă a doua zi secretarul de partid va uita de întîmplarea aceea, mai ales că știam precis ruta fixată pentru a doua zi și nici nu era vorba să revenim la Lunca. Dar a doua zi am trecut iar pe acolo. Brigadierul scosese de la magazie cîteva sute de kilograme de azotat de amoniu și l-am găsit împrăștiind îngrășămîntul pe tarlaua cu porumb irigat.

Eram uneori așa obosit, încît mi se închideau ochii, parcă aveam pleoape de plumb. Noaptea tîrziu, în mașina cu care băteam drumurile raionului, adormeam de-a binelea.

În astfel de împrejurări îl auzeam ca prin vis pe omul acesta spunînd șoferului să conducă atent, iar odată m-a acoperit cu trenciul său, arătîndu-mi ca un frate mai mare. Nu l-am văzut niciodată grăbit să plece dintr-un loc înainte de a fi aflat totul și dacă ajungeam noaptea la orele două la raion, urmînd ca să pornim iar la drum peste trei ore, își cerea iertare că nu mă lăsa să dorm mai mult; dar munca asta istovitoare el însuși o făcea fără ostentație. Cînd i am spus că aș vrea să scriu și despre el cîteva rînduri într-un reportaj, m-a privit consternat și mi-a răspuns:

— Niciodată nu vom scrie deajuns despre oameni ca Terentie Gurei de la Sarichioi, ca Uzum Stere de la Beidaud, ori ca Deancu Vlad combinerul de la Camena. Lasă-ne pe noi la o parte...

Îl cunosc bine pe Halciuc Iacob. Mi-e teamă că dînd cu ochii peste aceste pagini, în modestia lui nedisimulată se va supăra cu adevărat pe mine. Parcă-l aud spunînd: „lasă-ne pe noi la o parte"...

De cîte ori îmi amintesc de cele patru săptămîni petrecute în raionul Istria, de regiunea marilor lacuri dobrogene, de dealurile pietroase de la Beidaud și Altîn Tepe, de pădurea de tei de la Codru, de lanurile cu grîu de la Sabangia și Pașacîșla, între sutele de figuri pe care le-am cunoscut și le-am îndrăgit, revăd fața acestui activist de partid, arsă de soare, plină de praf, așa cum în fotografiile vechi, de război, văd fețele tanchiștilor...

Petru Vintilă

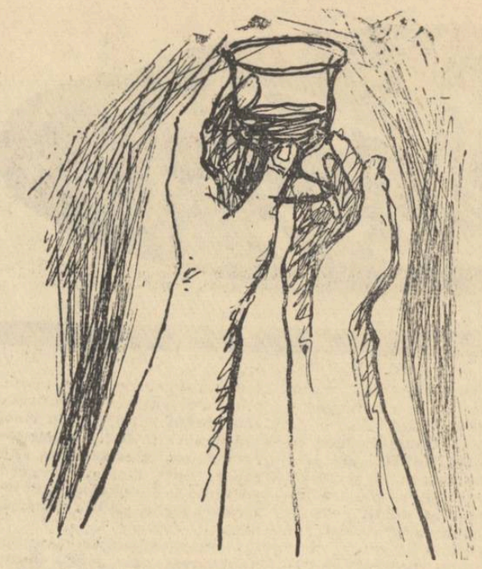

Cristian Sîrbu

Tinerilor poeți

Eu sînt bolnav, stau țintuit în spital
Așa că nu vă pot spune noutăți prea mari, prea coșcogea,
Decît că cerul a devenit trandafiriu
Și că apele dimineții fac valuri pînă la fereastra mea.

Fiecare poet tînăr își are barca legată la fereastră;
Cine mai întîi va ajunge la marginea mării albastră
Și va rosti: — Se vede catargul comunismului!
Acela va fi poetul generației sale.

Care dintre voi va renunța
La comoditatea străzii cu numărul cutare
Și va porni în zare?
Care?

Valer Hossu

SINGUR

De cum trecu Simion Bumbu pragul grajdului și se izbi cu ochii de juninca bălțată, crescută zestre Liontinei, inima îi zvîcni ca într-o crestătură de cuțit. Și zărind alături vițelușul pe care mama îl desmierda trecîndu-și limba umedă peste fruntea înstelată, se lăsă cuprins de-o jale amară.

— Dulci-s copiii pînă-s mici! cugetă el înduioșat. Dar și uitători cînd ajung mari...

De unde cu o lună în urmă se legănase în visul acela tulburător de părinte care plănuiește la măritișul fetei cu un om așezat, acum se simțea cu totul străin de așa simțăminte și de aceea nu-l mai umplea nici o mulțumire de viață.

Și iată de la ce i se trăgea:

Colectiviștii își vedeau de treburile lor, după rînduiala statornicită în gospodărie. El nu le avea grija. Numai că-i venea peste mînă să nu-i mai ceară nimeni o furcă, o greblă ori o grapă. Asta i-a dat să înțeleagă că a scăpătat din locul lui de frunte printre puținii individuali. De aceea l-a învăluit o tînjire după vremea de mai înainte.

— Ei, atîta necaz să fie! și-a zis el, împăcîndu-se cu gîndul.

Se vede însă treaba că nu prea era lăudat pentru rămînerea lui de căruță. În sat îl vorbeau. Numai așa se poate lămuri de ce într-o zi Tinu vecinului, școlarul cu cravată roșie, i-a strigat în uliță:

— Dumneata ce stai în coasta satului ca o impunsătură în splina vacii?

La așa întrebare s-a înfuriat și l-a luat la goană.

— Așa te-a învățat la școală, mă, nerușinatule?

Mamă-sa i-a auzit copilului plînsul și-a ieșit la capătul prispei. I-a prins partea odraslei de s-au mîncat în gură ca la ușa cortului. A avut satul ce vorbi De atunci se dușmănesc într-una fără să-și mai rostească vreun cuvînt.

Dar ar fi trecut și peste asta de nu se dovedea Liontina așa slabă de minte. Ea a pus vîrf la toate. A dibuit-o el că ținea dragoste cu feciorul Văduvii: Viorel. Se prinseseră în vorbă încă înainte de-a se face colectivul. Nu prea se bucurase el de așa încuscrire nici atunci. Dar după ce Văduva și feciorul au intrat în gospodărie, inima lui s-a întors cu totul de la un așa ginere.

L-a oprit pe flăcău într-o seară și i-a spus cu blîndețe:

— Caută-ți alt vad, măi copile. Las-o tu pe Liontina, că-i încă neîmplinită la ani pentru tine.

Ce-i drept, de atunci feciorul nu i-a mai zdrîngănit porțile Dar se vede că de cecea ce se teme omul, de aceea nu scapă. Liontina se schimba pe zi ce trecea: ochii îi ardeau parcă sub sprincenele mereu încruntate și în colțurile gurii îi mijeau două cute. Mocnea ceva în sufletul ei... Și într-o duminică, acum o lună, și-a dat pe față gîndul: a fugit cu Viorel.

Doamne, ce lovitură! Păcatul acesta el nu i-l putea ierta și inima i se împietrise parcă.

★

...Cum stătea Simion cufundat în gînduri, aproape de juninca de zestre, aceasta incolăci pe neașteptate coada, să se apere de muște. În treacăt, atinse și obrazul stăpînului, de-i dădură lacrimi.

— Minca-te-ar lupii! sudui el, și în pornirea de ciudă ce-l înecă, vru să sară cu pumnii. Parcă și-ar mai fi îndulcit amarul, răzbunîndu-se pe ceea ce-i era drag Liontinei; ca și cum ar fi pedepsit-o pe ea.

Dar se potoli căci răzbătu de-afară glasul nevestei:

— N-ai gătat odată rinitul? strigă Tudosia și la întrebarea ei omul răspunse răstit:

— Acu' gat. Da ce-i?

— Dă-i mai repede! stărui femeia. — A tras a doua oră

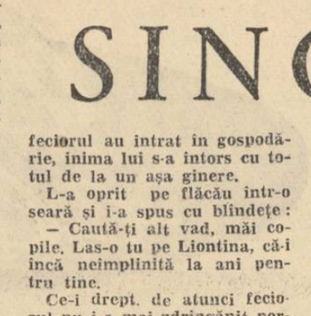

clopotul la biserică și-ai zis că mergi la slujbă.

Gospodarul înșfăcă o jurcă de paie, le presără în grabă pe podeaua grajdului, apoi ieși afară. Din susul drumului, de la căminul cultural, țîșniră răpăituri de palme și strigăte de voie bună cărora le țineau isonul zdrăngănit de ceteră.

— Iar au „ăia" adunare! făcu Simion și veselia de acolo parcă-i zgîria pe inimă. — ...Pentru avansuri. Se țin de adunări în sfînta duminică, în loc să se roage să le dea dumnezeu roade în țarini.

Pierzîndu-și răbdările, Tudosia răsări din nou în gura tînzii.

— Hai odată, mă omule, că se răcește mămăliga! il zori ea înciudată.

— No-no!... ce dracu ai? se burzului la rîndu-i Simion. — Nu vezi că vin?

Nu apucă Simion să se așeze bine la masă și de la Căminul cultural il ajunse din nou mare larmă și chiote, și muzică. Asta il puse pe foc.

— Lua-le-ar dracu muzica lor! Nici nu se poate hodini omul, rosti el înroșindu-se de ciudă.

— Se duc la împărțire! zise Tudosia și în felul pripit cum vorbise, cum îi lucrau ochii și-și freca palmele pe șorțul de la briu, Simion ghici un neastîmpăr care-i trezi bănuieli.

— Și-apoi ce-i? se răsti omul. — Ce te tot holbezi la ei?... Ducă-se!

Citind nemulțumirea bărbatului, femeia se zbuciumă, făcînd să i se împurpure ușor pielița obrazului. Ieși din încăpere tocmai cînd alaiul colectiviștilor se scurgea pe sub ferestrele casei și-o cotea spre magazii.

— Trage-i aicea mai cu foc! se auzi un glas ațițat, strigînd ceterașului.

— Să-i tragă, să se veselească și badea Simion în colivie! strigă altul.

— Mai bine i-ar trage o nuia la nădragi să-i vină mintea la cap! rosti rizînd brigadierul Roșca.

Cei din jur hohotiră și hohotul se rostogoli din om în om.

Simion scrîșni de să-i dea scîntei din măsele. Înghițitura i se opri ca o așchie în gîtlej. O văzu și pe Liontina zîmbind.

— Să rîdă de tată-său! Nenorocit am ajuns! își vorbi el și-i veni să-și fărîme capul de pereți.

Se ridică tare tulburat și cu pași iuți trecu în tindă. Deschise ușa camerei alăturate să-și cheme nevasta dar aruncîndu-și privirile, simți o împunsătură sub umărul sting și înlemni.

Tudosia sta arcuită peste pervaz și sorbea cu ochii alaiul colectiviștilor. La scîrțîitul ușii sări ca arsă și rămase înțepenită de spaimă.

— Îți curg ochii după „ăia", ha? făcu Simion cu o căutătură de plumb și în inima lui se făcu un gol nemărginit. Înțelese că ultimul său reazim se clătina. Acu' pricep eu cum a putut fugi destrăbălata ceea. Ați fost într-un gînd.

Apucă una din perinele de pe pat, pregătite zestre Liontinei, dar spre și mai marea lui mînie, luă seama că din noianul ce se ridicase mai ieri pînă în grindă, lipseau acum cîteva.

— Doamne! scînci Tudosie, cuprinsă de tremur.

— Văd că ai dus „celcia" din haine!! răcni Simion în culmea turbării și repezi mîna înainte. Perina lovi fața femeii. Tudosia se prăvăli într-un geam și sticla sări în zoburi:

— Îmi furi și casa, ha?... Na! Să-ți fie!

Rușinată, Tudosia se agăță de pieptul lui și cu pumnii strînși, orbește, îi făcu vînt. Împins cu putere, Simion dădu peste colțul mesei. Bălăbăni din mîini dar nu se putu prinde, și căzu cît era de lung pe podea.

Femeia folosi clipa și sări pe fereastră.

— Acolo să-ți dai sufletul, singur! îi aruncă ea. Că tu n-ai inimă de om... Eu n-o să-ți mai calc casa, și să dea dumnezeu să ardă pe tine...

Buimăcit de furie, de căzătură și de vorbele azvîrlite ca un blestem, lui Simion i se făcu negru dinaintea ochilor și cîteva clipe rămase ca într-un leșin... Cînd se trezi, parcă trecuse totul ca o furtună.

— Doamne, nu cumva nu-s în toate mințile? se întrebă el, pomenindu-se deodată înfricoșetor de singur în lumea din jur.

Se ridică. Văzînd lucrurile răvășite, i se încrîncena inima. Ieși în uliță, ulița pustie. O biată bătrînă, ca o închipuire, abia își tîra rochia după ea, pierzîndu-se pe poarta bisericii. „La anii ei, rămîn fără nici o mîngîiere", îl sfîșie pe el gîndul. Și îl năpădi o frică ascunsă, amintindu-și cu cîtă înstrăinare risese Liontina, în rînd cu ceilalți, de singurătatea lui.

— Hei! — oftă el de-i pîrîi pieptul — tinerii au alte gînduri. În zadar am vrut să opresc vîntul cu palma...

Trecea pe drumul prăfos singur, numai cu gîndurile lui.

Pe neașteptate, un rostogol de chiote și larmă îl deșteptă. În față, venind parcă să-l întîmpine, căruțele gospodăriei colective se înșiruiau ca niște mărgele înflorate pe ața drumului. În fruntea tuturor, cocoțați pe saci, stăteau Viorel cu Liontina. Cali îi mîna Roșca, brigadierul.

Simion dădu să se întoarcă, răsucindu-se pe jumătate, dar Roșca îl zărise și de rușinea lui, trecu înainte. De tulburat ce era, un colț de mustață începu să i se zbată. Se îndîrji în sine și călcîndu-și slăbiciunea, făcu semn căruțașului:

— Stai!

Liontina se lipi strîns de Viorel. „Oare ce-o să facă?" Pălise, și aștepta neliniștită să audă glasul tatălui.

— Noroc! rosti Simion molcom și-și preumblă privirea peste sacii plini, trîntiți ca niște viței tăiați, unul peste altul.

— Bună ziua, tătucă! îndrăzni Liontina și în glasul ei străbătu și duioșie și un fir de nădejde.

— Ați ieșit bine, văd! cîntări Simion căruța, dar în vorba ocoliită se ghicea ascuns alt gînd.

— Cum ne-a ajutat hărnicia, zise Viorel, vrînd să se arate nepăsător. Roșca îl măsura lung pe Bumbu, cu un zîmbet tăios.

O clipă trecu în tăcere. Simion smulse un firicel de paie de lîngă leucă, îl frînse mărunt-mărunt, apoi rosti într-o aruncătură:

— No, bine. Doamne ajută!

Făcu doi pași în pripă, dar se opri deodată și strigă fetei:

— Fă bine nu te mai smeri atîta! Vină și ia-ți zestrea!

Liontina își bătu palmele într-o bucurie năvalnică, gata să sară jos. Dar Simion nu întîrzie. Porni în grabă, căci un nod i se urcase în gîtlej. Nu voia să i se dibuie slăbiciunea. Capul îi vîjîia. După frămîntările prin care trecuse puterile îi ajunseseră la capăt. Pleoapele începură a-i bate des și o lacrimă țîșni pe obraz.

Într-un tîrziu, Simion Bumbu se opri și întoarse capul, jinduind la veselia celor ce se pierdeau cu căruțele pline pe uliți.

Sorin Titel

ÎNTR-O ZI DE PRIMAVARĂ

Întîi au fost babele. De la fereastră, Domnica privea afară în curte cum își schimbau pe rînd, cojoacele și se bucura privind cum în bălțile din ogradă se oglindea soarele. Apoi i-a murit o mătușă și Domnica în fiecare dimineață se scula cu noaptea în cap, ca să ducă după obicei, cîte un cîrceag cu apă, tocmai în cealaltă parte a satului, la casa celei moarte. Zilele acelea au fost primăvăratice și apa de pe streșini i se prelingea în creștetul capului, udîndu-i cîrpa roșie, ori de cîte ori se furișa în zorii tulburi, pînă la casa celei moarte... Au urmat după aceea zile de primăvară și de la fereastră Domnica asculta cum cîntă streșinile.

În casă mai mirosea a ploaie, a cojoace, și a țuică fiartă, miros rămas de astă iarnă, de la sărbători. Prin fereastra udă de ploaie, Domnica a văzut venind păsările și i se părea că în odaie tremurau ciudat aripile lor.

În dimineața aceea, mama ieși pentru prima oară să facă mîncare în cuina de vară. Peste noapte plouase și lemnele umede ardeau sfîrîind. Cînd mama scoase colacii din cuptor și îi aduse în cuină, Domnica fugi repede în casa de sus. „Iar mă trimite cu colacii" își spuse ea și se așeză la război și începu să se joace cu suveica. Aci în odaie era frig și mirosea a lînă și a opinci vechi putrezite de zăpadă.

— Îi duci lui taică-tu niște colaci calzi, îi strigă mama din mijlocul curții.

Domnica nu-i răspunse nimic.

— Te-a asurzit dumnezeu de nu-mi răspunzi, îi strigă din nou mama. Atunci Domnica ieși din război și strigă și ea cu glas de copil înfuriat.

— Iacă mă duc. Și ieși în ogradă.

Coșul cu colacii era în mijlocul curții, pe un scăunel cu trei picioare, aproape de mărul cel mare și uscat.

— Cotorița asta mi-o dai! se scînci ea. Dar mama trecu pe lîngă ea fără s-o asculte ce zice. Dă-mi una mai mică, se scînci din nou fata, fără ca mama s-o ia în seamă. Din casă se auzi vocea poruncitoare a mamei, prin fereastra deschisă.

— I-am pus și pacla de tutun, c-a uitat-o azi dimineață acasă.

Domnica își strînse mai bine cîrpa pe cap, își luă colacul pe care mama îl pusese peste ceialalți și plecă.

Pe drum noroiul era mare, dar ei și prea puțin îi păsa de noroi. Avea niște cizme mari de gumă, niște cizme care îi ajungeau din sus de genunchi. Chiloții albaștri îi atîrnau deasupra cizmelor, iar rochia de flanelă albastră îi stătea înfoiată.

Domnica sărea fără să se uite la bălți și nimerea tot timpul dintr-o baltă în alta.

Trecu din nou pe lîngă casa în care murise mătușa cea bătrînă. În fața casei era o salcie și Domnica se miră văzînd-o înflorită. În același timp, se gîndi la bătrînă, și mirarea ei fu umbrită de o ușoară tristețe. Își amintea de bătrînă cum la bobotează jucase la ei în șoprul din curte, cu altă babă, din celălalt capat al satului... „că eu cînd pășesc pe drum, pașii mei miroase-a rum"... cîntase bătrîna, își aducea ea bine aminte.

Ieși din sat și începu să fugă. Uitase să-și mănînce colacul, și sărea veselă cu el în mînă, peste bălțile noroioase.

Holda lor o cunoaște după un tei mare și bătrîn. Întotdeauna vara, cînd venea cu părinții la sapă, ea stătea și dormea la rădăcina teiului. Pe coaja lui, un văr de-al ei care era deja la școală, își scrisese numele cu un briceag. Domnica văzu de departe teiul și apropiindu-se de el se miră că nu-l vede pe taică-su. „Oare unde o fi taica?" se întrebă cînd fu destul de aproape. „Cum de nu-l văd?"

Cînd ajunse lîngă tei, Domnica fu atît de uimită încît rămase cu gura căscată. De mirare, aproape că uitase de colaci și era cît pe-aci să scape cotorița din mînă. Holda dispăruse și ea. „Oare n-am greșit?... venit-am eu oare bine?" se întrebă Domnica privind întinderea nesfîrșită, întinderea aceasta de pe care dispăruseră deodată ca prin farmec toate holdele. În fața ei era o singură holdă verde, atît de întinsă încît semăna cu cerul. Grîul era mic, abia ajungea pînă la glezne și se legăna atît de frumos, încît Domnica se uită la cer și i se păru că îi vede umbra legănîndu-se pe cer. „E ca cerul, doar că cerul nu e verde, își spuse ea, privind întinderea nesfîrșită. E atît de întinsă, încît undeva trebuie să se întîlnească cu cerul. Holdele astea s-au adunat la un loc ca rîurile. Așa se adună rîurile ca să facă marea, se gîndi ea fiindcă așa îi povestise moș Lulă, care murise acum un an în timp ce dădea zăpada de pe casă.

Apoi privi din nou cum holda asta mare se întîlnește undeva departe, cu cerul de primăvară.

Atunci îi veni o idee grozavă.

Își descălță cizmele mari, le puse lîngă coșul cu colaci și sări șanțul. Cînd păși pentru prima oară pe pămîntul colectivei, simți grîul mic, de-o șchioapă, cum îi gîdilă gleznele. Începu să alerge. Trebuia să ajungă la locul unde holda asta mare se întîlnește cu cerul.

Abia după un timp, alergînd prin holdă drept înainte, își aduse aminte că taică-su intrase în colectivă și trebuia să fie cu oamenii undeva în altă parte. „Cînd am să ajung la capăt, adică la pereții cerului, am să mă întorc și am să-i duc pîinea" își spuse și i se păru că simte adus de vînt mirosul pîinii calde, plutind peste întinderile verzi.

Limbă și stil

„SECUNDA 58" de Dorel Dorian

Textul dramatic este totuși doar una din componentele spectacolului, oricît ar fi, desigur, cea mai importantă. Dramaturgul deci, spre deosebire de alți artiști ai cuvîntului, trebuie să țină seama de anumite condiții speciale în ce privește expresia lingvistică. Textul fiind destinat în primul rînd interpretării sale de către actori și abia în al doilea rînd lecturii obișnuite, autorul dramatic utilizează o limbă mai apropiată de cea vorbită decît de cea scrisă. Scriitorul își prezintă ideile și sentimentele încorporate în eroii și conflictele lor, prin mijlocirea exclusivă a dialogului, de unde necesitatea unei maxime economii verbale și a identificării, dacă se poate absolute, a personajului cu replicile sale. (Abundența, în unele piese, a indicațiilor regizorale din partea autorului trădează, de obicei, fără a împieta neapărat asupra valorii piesei, pe prozatorul care renunță greu la libertățile genului preferat. De pildă, piesele lui Camil Petrescu sau, recent, Prietena mea Pix de V. Em. Galan).

Tînărul dramaturg Dorel Dorian este un îndrăgostit al replicii febrile, pătimașe, care urmează îndeaproape mișcarea sufletească a personajului. Eroii din **Secunda 58**, în cea mai mare parte tineri, se exprimă într-o limbă vie, firească, apropiată de cea vorbită. Rareori intervin cuvinte sau întorsături de frază care să aparțină cu precădere limbii scrise. Mai degrabă, există unele alunecări în direcția prolixității sau a limbajului familiar, ușor incorect. De remarcat este faptul că proaspătul dramaturg nu comite greșala, frecventă în ultima vreme chiar în piesele unor autori mai în vîrstă ca de pildă Aurel Baranga, de a acredita pe scenă limbajul „șmecheresc".

Din categoria exprimărilor care țin mai mult de limba scrisă, ar fi de pomenit utilizarea formei literare a viitorului: „Dacă știam **că vom ajunge** aici... (Ștefan, p. 3), într-un moment cînd eroul este foarte surescitat. E preferabilă forma vorbită, familiară: **Dacă știam c-o s-ajungem aici.** Exemplul citat nu este singurul.

Unul din procedeele întrebuințate de dramaturg pentru a dinamiza replica (uneori chiar scena) este repetiția, acumularea sacadată. De cele mai multe ori, procedeul este bine folosit: **„Mint? Tu-mi spui mie că mint? Tu-mi spui mie?...** (Lupu, p. 29), exclamă personajul, într-un moment de enervare crescîndă. Alteori însă, autorul e mai puțin atent și replica are un iz „literar", ca de pildă: **„Cineva trebuie să fie totdeauna lucid. Cineva trebuie să fie totdeauna „cel rău". Cineva trebuie să vadă mai departe** (Lupu, p. 25) e greoaie, ca în **„Au fost altă dată** (fete care să plece de pe șantier, n.n.) **și au plecat altfel: cu spatele, speriate de viață, fără nici un orizont"** (Lupu, p. 46) sau, în sfîrșit, prolixă, fără gradație bine marcată, ca în **„...Dar nevrînd în realitate nimic. Necăutînd nimic. Nemeritînd nimic. Te distrugi, te scufunzi, te îneci"** (Domnica, p. 25).

Utilizarea frecventă a unor cuvinte care dozează epitetul, cum ar fi **„destul, prea, cam, pentru, cred"** etc., este în spiritul limbii vorbite, unde subiectul n-are prea mult timp ca să-și aleagă termenii. Totuși **„prea riscant"** (p. 3) **„prea moralizator"** (p. 14) **„prea înflăcărat"** (p. 82) sună puțin dogit, în sensul că aceste epitete conțin în ele ideea de exces și superlativul ar fi fost bine să fie construit cu adverbe mai tari ca de pildă „mult prea", „din cale-afară de..." etc.

În legătură cu necesitatea identificării dintre personaj și replicile sale, s-ar putea obiecta autorului o anumită inconsecvență în creionarea figurii episodice a spiritualului șofer Cristescu. Acesta e prezentat la început ironizînd limbajul funcționarului mărunt. El amestecă termenii administrativi cu cei automobilistici. Mai tîrziu, autorul fortează nota și pune în gura șoferului expresii care trec din domeniul mărunt administrativ în cel înalt juridic: **„Conform codului penal, orice sustragere confirmată...",** sau **„Apărarea n-a fost în temă. Subscriu din principiu la rechizitoriu..."** (p. 22). Aci, replica se desparte subit de personaj, despre care autorul nu a dat vreo indicație că ar fi frecventat lumea tribunalelor. De altfel, se pare că și dramaturgul a simțit decalajul, deoarece el își întoarce personajul, încă în aceeași scenă, la mediul său obișnuit: **„Ambalați prea tare...", „Tovarășe... schimb traseul..."** etc.

Curios este faptul că dramaturgul, păcătuind rar în replici (mai semnalăm: **„abnegație dezinteresată"** p. 24, expresie pleonastică; **„Căutați deci... Elena"**, p. 14, adaptare foarte greoaie a dictonului franțuzesc „cherchez la femme"; **„nici într-un caz"**, p. 42, formă regională, stridentă, originară probabil din germanul „nicht einmal") este mai neglijent în indicațiile de regie care, să nu uite, îi aparțin integral: **„pe jumătate îmbrăcați țărănește,** (p. 18, corect: îmbrăcați pe jumătate țărănește); **„puțin copil în îmbrăcăminte și în înfățișare"** (p. 7, corect: copilărească, aer vag copilăros), „stinge o țigară **nefumată** încă" (p. 34, obscur și greoi, poate: fumată pe jumătate, sau strivește o țigare neaprinsă încă) „trecută prin viață" (p. 40, preferabil, trecută prin multe sau care a văzut multe în viață).

Posesor al unei replici prompte, cuceritoare, nesilite, Dorel Dorian trebuie să se păzească de festele pe care i le poate juca spontaneitatea neîndeajuns strunită.

Al. I. Ștefănescu

Vera Lungu

Șomaj

De ce sînt mutilați oamenii aceia,
brațele lor poartă poverile ca fiecare,
mîinile lor scriu scrisorile tot ca noi
degetele lor poartă în iernile friguroase
mănuși de lînă,
și gerul le-nvinețește ca pe ale noastre.
De ce sînt mutilați oamenii aceia?

Picioarele îi poartă pe drumuri,
pe străzile cu casele mari cît satele
unde s-au născut,
pe străzi și mai mari,
unde claxoanele se-nghesuie în urechile
trecătorilor.
Picioarele lor urcă scările căutînd de lucru
Nu găsesc...
De ce sînt mutilați oamenii aceia?

Ochii lor privesc, ochii lor se uită în
ochii tăi fără să te vadă
ochii lor nu mai știu să se uite în ochi.
De ce sînt mutilați oamenii aceia dacă
respiră ca noi?

De ce?
Doar buzele lor cînd vorbesc se mișcă
asemenea buzelor noastre

Ți s-a părut.
Buzele lor se mișcă plîngînd,
se mișcă cerșind,
rugînd se mișcă,
apoi strigînd.
Amenințînd se mișcă,
proorocind,
așteptînd...

Și buzele lor se vor mișca rizînd.

In continuarea materialului Literatura romînă în anii construirii socialismului, publicat în Luceafărul din 15. XII. 1960, (introducerea părții a II-a a manualului de Literatură romînă pentru clasa a XI-a), publicăm capitolele de sinteză Poezia și Proza, care preced monografiile unor scriitori prevăzuți de programa școlară.

Rugăm pe cititorii noștri să-și trimită și pentru aceste capitole observațiile și propunerile, Direcției generale pedagogice din Ministerul Învățămîntului și Culturii.

LITERATURA ROMÎNĂ ÎN ANII CONSTRUIRII SOCIALISMULUI

POEZIA

În anii de după Eliberare, a luat naștere la noi o poezie nouă, expresie a celei mai înaintate conștiințe sociale din epoca noastră, a conștiinței socialiste.

Creatorii liricii noi sînt poeți din cele mai diferite generații. Opera lui Tudor Arghezi, cel mai de seamă poet romîn din secolul al XX-lea, dobîndește, sub influența transformărilor revoluționare, un conținut nou, de o vigoare inedită. Protestul social, căutarea unor răspunsuri la unele din marile probleme ale epocii, le găsim și în versurile de dinainte de 23 August 1944, ale poetului. Opera argheziană din trecut exprimă însă, în cele mai multe cazuri, o zbatere fără ieșire. Omul pare a fi condamnat la suferință, strivit de forțe superioare lui, de neputința aflării soluțiilor căutate. Dimpotrivă, în ciuda tragismului evenimentelor evocate, ciclul de poeme 1907 apărut după Eliberare și închinat marilor răscoale țărănești de la începutul veacului, se caracterizează printr-o perspectivă luminoasă a viitorului, iar poemul Cîntare omului, tipărit de asemenea în acești ani, este un imn de slavă pe care poetul îl înalță forței creatoare și transformatoare a omului.

Noi accente profunde, determinate de viața nouă a poporului nostru a dobîndit în anii puterii populare, poezia cu largi rezonanțe sociale a lui Emil Isac, iar o neobosită activitate desfășoară în diferite ramuri de creație ca și pe tărîm obștesc, Demostene Botez, care în anii puterii populare, a publicat volume valoroase de poezii ca Floarea soarelui (1955) și Prin ani (1958)), ecouri lirice ale vieții noi, de construire a socialismului.

Pînă în ultima clipă a vieții, a activat cu însuflețire pe tărîmul noii poezii A. Toma, dînd creații lirice remarcabile ca poeziile : Popor, izvor renăscător, Partidului ș.a. străbătute de avîntul epocii noastre de mari transformări revoluționare.

Dintre poeții care s-au afirmat între 1930—1944 se află astăzi între fruntașii poeziei contemporane, personalități creatoare cu o vie activitate ca Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Geo Bogza, Miron Radu Paraschivescu, Cicerone Theodorescu, Marcel Breslașu, Dumitru Corbea, Radu Boureanu ș.a.

În lirica aparținînd minorităților naționale se remarcă poeții maghiari Horváth Imre, Kiss Jenő, Szemler Ferenc, Horváth István, — ultimii doi fiind în același timp și prozatori de valoare ; poeții germani Alfred Margul Sperber, Franz Liebhart ș.a.

În anii puterii populare s-au format noi generații de poeți din rîndurile cărora fac parte Nicolae Labiș, Dan Deșliu, Nina Cassian, Victor Tulbure, Veronica Porumbacu, Eugen Frunză, Mihu Dragomir, A. E. Baconsky, Tiberiu Utan, Al. Andrițoiu, Aurel Rău, Ion Brad ș.a., poeți maghiari ca Majtényi Erik și Letay Lajos, poeți sîrbi ca Vladimir Ciokov și Svetomir Raicov etc.

Lirica a ajuns la o mare dezvoltare în anii puterii populare, abordînd o tematică variată și bogată și fiind reprezentată prin creații trainice. Încă din primii ani de după 23 August 1944, poeții noștri își exprimă în versuri pline de patos crezul lor liric, hotărîrea lor de a se alătura noului drum al poporului. În poezia noastră dobîndește un loc important lirica militantă, angajată direct în lupta socială, creația poetică exprimînd realitățile luptei pentru democrație populară, pentru socialism.

Un fenomen specific poeziei noi este înflorirea poemului amplu, menit să dea expresie măreției unor fapte și unor eroi populari, unor momente de seamă din viața poporului. Poemul amplu a fost cultivat cu succes de poeții secolului trecut, în special în evocarea trecutului istoric. Eroismul constructorilor socialismului, precum și dragostea oamenilor noi față de momentele glorioase ale luptei poporului și-au găsit expresii pline de patos în poeme precum Cîntare omului de Tudor Arghezi, În frunte comuniștii de Mihai Beniuc, Bălcescu și În satul lui Sahia de Eugen Jebeleanu, Cîntec de leagăn al Doncăi de Marcel Breslașu, Silvester Andrei salvează abatajul de A. Toma. Despre pămînt, Tie-ți vorbesc, America și La porțile raiului de Maria Banuș, Lazăr de la Rusca și Minerii din Maramureș, de Dan Deșliu. Lupta cu inerția de N. Labiș, Tudor Vladimirescu, Războiul și Întoarcerea armelor, de Mihu Dragomir, Balade și întîmplări din marea răscoală de Mihnea Gheorghiu.

O dezvoltare apreciabilă au luat, în cuprinsul liricii actuale, diferite specii ale poeziei satirice, între care fabula, atît de strălucit afirmată în secolul trecut prin Grigore Alexandrescu și Alexandru Donici. În anii noștri au creat opere de mare valoare în domeniul fabulei, în special Tudor Arghezi și Marcel Breslașu.

Tudor Arghezi, în volumul Stihuri pestrițe, Mihai Beniuc și Maria Banuș în diferitele lor volume, Cicerone Theodorescu în ciclul Cocoși de tablă din volumul Un cîntec din ulița noastră **și în alte scrieri, Marcel Breslașu în** Dialectica poeziei, Mic tratat de zoologie etc., **Nina Cassian în diverse poezii, au realizat pagini străbătute de vervă satirică îndreptate atît împotriva dușmanilor externi, cît și împotriva unor manifestări învechite, moștenite de la orînduirea trecută.**

O seamă de poeți creează frecvent poezii pentru copii, domeniu în care activau în trecut puțini autori de real talent. În locul versurilor searbede, al platitudinilor rimate, care apăreau altădată în număr mare în vitrinele librăriilor, astăzi poeți ca Tudor Arghezi, Otilia Cazimir, Marcel Breslașu, Cicerone Theodorescu, Maria Banuș, Nina Cassian, creează o valoroasă poezie destinată celor mici. Volume ca Prisaca de Tudor Arghezi, Baba iarnă intră-n sat de Otilia Cazimir, basmul în versuri Nică fără frică de Nina Cassian și alte asemenea opere se bucură de aprecierea micilor cititori.

Tematica poeziei noi

Cîntînd omul contemporan, eforturile și biruințele sale, poezia noastră nouă exprimă, într-o mare bogăție de teme, îndeosebi acele stări sufletești care reflectă reacții specifice față de fenomenele noi ale vieții sociale, față de lupta pentru construirea socialismului.

Un sentiment fundamental, care alimentează și susține permanent creația tuturor poeților, este patriotismul socialist. **Dragostea pentru patria socialistă își găsește expresia în cîntări lirice avîntate, pline de elan, în evocări emoționante și în ample construcții epice, în tratarea tuturor temelor pe care le abordează poezia noastră.**

Astfel, în poezia Avînt, cîntînd mersul victorios **înainte spre „Comună", însuflețirea luptei pentru biruirea tuturor greutăților și obstacolelor, Mihai Beniuc exprimă un sentiment luminos de iubire pentru patria sa socialistă.**

Maria Banuș preamărește, în poemul Despre pămînt, **forța poporului descătușat, Dan Deșliu, în** Lazăr de Rusca, **zugrăvește figura luminoasă a unui țăran comunist, luptător pentru colectivizare, asasinat mișelește de o bandă de chiaburi, dușmani ai socialismului. În** Minerii din Maramureș, **poetul istorisește fapta eroică a unor mineri ce nu precupețesc nici un sacrificiu spre a duce la bun sfîrșit o sarcină încredințată de partid : transportarea în bune condiții a unui motocompresor, cu ajutorul căruia să poată fi din nou pusă în exploatare o mină părăsită cîndva de capitaliști.**

Poemul În satul lui Sahia **de Eugen Jebeleanu surprinde scene luminoase ale muncii în Gospodăria Agricolă de Stat din satul Mînăstirea, gospodărie ce poartă numele autorului nuvelei „Uzina vie". Victor Tulbure își intitulează sugestiv un volum** Lauda Patriei; **Mihu Dragomir slăvește în versuri pasionate patria, în ciclul** Pămînt natal. **Aceleași teme îi este consacrat și volumul** Laude **de Miron Radu Paraschivescu.**

Patriotismul socialist se împletește în operele poetice cu internaționalismul proletar. Poeții noștri scriu versuri ce exprimă dragostea și admirația pentru Uniunea Sovietică și popoarele ei (ca de exemplu ciclul Carnet de drum prin Uniunea Sovietică **din volumul** Mărturii **de Veronica Porumbacu); dragostea frățească pentru poporul bulgar (volumul** Dialogul vîntului cu marea **de Nina Cassian) ; pentru poporul coreean (ciclul** Orientul de aur **din volumul** Fluxul memoriei **de A. E. Baconsky, poezia** An-Son-Hi **de Veronica Porumbacu), pentru poporul chinez și pentru alte popoare (numeroase poezii de Mihai Beniuc în volumul** Călători prin constelații), **pentru poporul vietnamez (în volumul** Nu sînt cîntăreț de stele **de D. Corbea) etc. Spiritul internaționalist al solidarității cu lupta popoarelor din colonii, din țările oprimate de imperialism alcătuiește tematica volumului** Singele popoarelor **de Radu Boureanu. În special tema prieteniei cu popoarele sovietice este abordată de toți poeții, care văd în marea Țară a Socialismului garanția păcii în lume și chezășia unui viitor fericit al popoarelor.**

Condamnînd dușmanii de peste hotare, denunțînd uneltirile războinice ale imperialiștilor, chemînd la luptă pentru pace, poeții realizează expresii ale dragostei lor adînci pentru patria socialistă. Printre poeziile cele mai populare în care ura împotriva criminalilor agresivi și voința de pace a popoarelor se traduce în accente emoționante, se numără Umbra de la Hiroșima **de Mihai Beniuc, poemul** Surîsul Hiroșimei **de Eugen Jebeleanu,** La masa verde, Chemare, Tie-ți vorbesc, Americă de Maria Banuș, Balada femeii care și-a pierdut iubitul în război **de Nina Cassian,** Cîntec de ruină **de Dan Deșliu,** Act de acuzare **de Eugen Frunză etc.**

Foarte frecventă este, în lirica actuală, și tematica istorică. Poeții noștri evocă momente și înving figuri din trecutul de luptă al poporului nostru, al clasei muncitoare. Astfel Eugen Jebeleanu creează în poemul Bălcescu **chipul marelui luptător revoluționar de la 1848. Bălcescu apare în poem ca o întrupare și un simbol al aspirației maselor spre libertate. Marcel Breslașu rememorează în** Cîntec de leagăn al Doncăi, **momente eroice, pline de dramatism, din lupta partidului în anii negri ai ilegalității; Veronica Porumbacu a consacrat un ciclu de poezii memoriei lui Ilie Pintilie.**

Pe lîngă temele sociale, poeții noștri abordează cu tot mai mult succes, teme ale vieții intime. Iubirea e cîntată de mai toți poeții noștri. Ciclul Din cenușia vîrstă **din volumul** Mărul de lîngă drum **de Mihai Beniuc și numeroase poezii din volumul** Cu un ceas mai devreme, **cuprind vibrante poezii de dragoste ce cîntă devotamentul, fidelitatea, încrederea reciprocă deplină a celor ce se iubesc. Un cîntec de iubire cu mari rezonanțe lirice și implicații social-filozofice realizează Maria Banuș în poemul** La porțile raiului, **ca și în alte poezii ale sale. De asemenea, N. Labiș, în** Primele iubiri **și Cicerone Theodorescu în volumul** Oameni **și dragoste, au cîntat iubirea în numeroase poezii.**

Lirica de evocare a naturii a luat, de asemenea, o largă dezvoltare. Cîntînd natura Patriei în procesul transformării ei socialiste, poeții noștri continuă pe o bază nouă, cu mijloace artistice originale, bogatele tradiții ale liricii peisagiste din trecut.

Izvorîtă din freamătul vieții contemporane, tinzînd să exprime cu o forță artistică demnă de măreția epocii în care trăim întreaga bogăție de sentimente a omului eliberat de exploatare, constructor al socialismului, poezia nouă din țara noastră însuflețește masele, le sporește avîntul constructiv, contribuie activ la formarea conștiinței socialiste a oamenilor. Permanenta alimentare din realitate, izvor nesecat de inspirație poetică, asigură liricii realist-socialiste posibilitatea unui avînt neîntrecut.

PROZA

În anii construcției socialiste, în domeniul prozei s-au înregistrat succese deosebite. Mai mulți factori au contribuit la continua îmbogățire a acestui sector al literaturii noastre. Tradiția realistă a marilor creatori din secolul trecut, continuată de scriitorii perioadei dintre cele două războaie mondiale, a oferit strălucite modele de reflectare profundă, complexă, a fenomenelor sociale caracteristice orînduirii vechi, de dezvăluire critică, demascatoare a racilelor regimului burghez. Această experiență a fost de un neprețuit ajutor și pentru zugrăvirea unora din oamenii și faptele care au apărut după Eliberare. Dar cum realitatea revoluționară a transformărilor socialiste a impus scriitorilor adîncirea și lărgirea conținutului de viață al creației lor, proza noastră actuală a avut bogate exemple în capodoperele prozei sovietice. Viața aducea pe prim plan figurile unor noi eroi, necunoscuți literaturii anterioare, figura luptătorului ilegalist, a muncitorului conștient, constructor al vieții noi, figura activistului de partid, a țăranului luminat care a înțeles cerințele înaintate ale epocii și a pășit pe drumul socialismului, figura intelectualului care descoperă noul său drum, alături de clasa muncitoare. Îndrumați de partid, însușindu-și concepția științifică marxist-leninistă despre lume, mergînd pe drumul realismului socialist, prozatorii au abordat dintr-o perspectivă nouă și teme mai vechi, caracteristice perioadelor anterioare, dar, mai ales, ei au descoperit temele cele mai actuale izvorîte din noile realități revoluționare. Bogăția de figuri și tipuri ale literaturii s-a lărgit astfel în direcții variate. Întreaga proză a devenit tot mai legată de problemele concrete ale construcției socialiste, de procesele de transformare petrecute în conștiințele oamenilor, de figurile celor mai autentici reprezentanți ai epocii noastre — comuniștii.

Noua tematică. Orientarea nouă a prozei în primii ani după Eliberare

Scrierile în proză cele mai semnificative, apărute în primii ani de după Eliberare, conțin numeroase elemente noi, reprezentînd începutul dezvoltării largi a creației epice pe drumul realismului socialist.

În această perioadă, apar numeroase schițe și articole ale lui Mihail Sadoveanu care, pe lîngă condamnarea războiului hitlerist, aduce o caldă și patetică evocare a unor realități sovietice ; volumul Caleidoscop **(1946) este deosebit de expresiv pentru lupta pe care o desfășura în acei ani marele scriitor de partea forțelor populare, pentru o nouă orînduire. Romanul** Păuna Mică, **publicat de M. Sadoveanu în 1947, este prima operă epică de amploare, inspirată din actualitatea socială. Cu toate că viziunea creată de scriitor este în bună măsură utopică, ea exprimă încrederea în viitorul drum al poporului nostru spre socialism.**

De un succes meritat s-a bucurat Cartea Oltului **(1945) de Geo Bogza, vast reportaj în care, urmărind cursul riului, autorul realizează o foarte originală și poetică prezentare, nu numai a naturii patriei, dar și a unor medii sociale ale Rominici de ieri.** Oameni și cărbuni din Valea Jiului **(1947), o altă carte a lui Geo Bogza, marchează orientarea scriitorului spre realitatea contemporană, care devine astfel principala sa sursă de inspirație.**

Romanul lui Cezar Petrescu **Războiul lui Ion Săracu (1945) face parte dintre lucrările care îndreaptă un violent rechizitoriu împotriva războiului hitlerist de cotropire și a regimului fascist din țara noastră. Perspectiva încă încețoșată a acestui roman l-a determinat pe scriitor să reia, după un deceniu, subiectul într-o variantă mult îmbogățită** Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine **(1955), roman semnificativ în special prin profesia de credință democratică, progresistă a autorului și a eroilor săi, intelectuali și țărani, prin adeziunea lor însuflețită la noul regim.**

Publicat la începutul anului 1948, romanul lui Ion Călugăru Lumina primăverii, **aduce o înnoire de altă natură : aici sînt prezentate pe temeiul unor elemente în mare măsură autobiografice, ecourile Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și sînt zugrăvite momente dramatice ale luptei proletariatului.**

În romanul său Turmele **(1946), Eusebiu Camilar evocă un episod din trecut, a cărei semnificație alegorică se raportează la problematica realității de atunci : nesupunerea unor ciobani maramureșeni din secolul XVIII în fața asupritorilor simbolizează cîntarea permanentă de către oamenii simpli a unei vieți noi, libere de apăsare, întemeiate pe dreptate.**

O bogată creație nuvelistică apare în acești ani, în special prin 1947 și 1948, oglindind din ce în ce mai frecvent aspecte ale noii realități, în continuă prefacere revoluționară. Ea se impune prin noutatea tematicii, prin legătura tot mai strînsă cu viața. Unele nuvele reconstituiau într-o viziune nouă pagini din istoria patriei, scriitorii orientîndu-se mai ales către momente de avînt ale luptei pentru libertatea poporului. Cu prilejul centenarului revoluției din 1848, George Călinescu schițează portrete vii ale revoluționarilor pașoptiști („Iubita" lui N. Bălcescu, Catina damnatul) **și evocă momente ale răscoalelor țărănești din 1907. Cezar Petrescu reconstituie momente ale luptelor care au precedat același an revoluționar 1848, în episodul intitulat mai tîrziu** Ajun de revoluție 1848 **(1953).**

Deosebit de important este faptul că acum apar lucrări care surprind aspecte din lupta proletariatului. În nuvela lui Camil Petrescu Cei care plătesc cu viața **este zugrăvit momentul sîngeroasei represiuni antimuncitorești de la 13 Decembrie 1918. Aspecte ale vieții de suferințe la care erau condamnați muncitorii mineri sînt zugrăvite în** Moartea lui Iacob Onisia **de Geo Bogza. Despre sălbatica teroare anticomunistă a guvernelor burgheze povestește nuvela** Toate drepturile rezervate **a scriitorului maghiar din R.P.R. Nagy István.**

O tot mai bogată reflectare își găsesc, în nuvelistica primilor ani ai puterii populare, diferite momente ale războiului, Eliberarea, lupta pentru viața nouă. Nuvelele apărute după trecerea la revoluția socialistă abordează cu tot mai mult succes teme generate de noile realități, căutînd să fixeze artistic semne ale atitudinii socialiste față de muncă, să dezvăluie conștiința avansată a oamenilor muncii, să contureze figuri pozitive, demne a deveni model de conduită.

Prin creația lor nuvelistică, în primii ani după Eliberare, se impun noi prozatori ca: Marin Preda, V. Em. Galan, Francisc Munteanu, Aurel Mihale, Remus Luca, Petru Vintilă ș.a., ale căror talente aveau să se dezvolte în anii următori.

Primele romane de factură nouă

Ca urmare a intensei preocupări pentru o tematică nouă, legată strîns de viața socială și datorită în același timp preocupărilor tot mai vii ale scriitorilor de a-și însuși concepția despre lume a clasei muncitoare, s-au tipărit, începînd cu sfîrșitul anului 1948, primele opere de amploare, care marcau apariția unor elemente noi în structura romanului romînesc. Un loc important îl au, în această privință, romanele Desculț **(1948) de Zaharia Stancu, unde se zugrăvește satul romînesc de la cîmpie în momentul răscoalelor țărănești din 1907 și** Negura **(două volume 1948—1949) de Eusebiu Camilar, evocare a anilor de război, sumbră ca însăși acea perioadă grea, dar străbătută de nădejde într-o nouă viață. După aceasta, la un scurt interval, avea să apară romanul** Mitrea Cocor **(1949) de Mihail Sadoveanu, în care răzvrătirea țăranului împotriva nedreptății și impilării capătă o rezolvare cu totul nouă, datorită orientării revoluționare pe care autorul o imprimă eroului său. Romane ca** Desculț, Negura, Mitrea Cocor, **reprezintă trepte noi în dezvoltarea realismului, ele aduc o adîncire în înțelegerea fenomenelor vieții sociale, a raporturilor și luptei dintre clasele sociale. Astfel de opere au constituit mărturia plină de semnificație a trecerii prozei noastre către realismul socialist.**

Alături de aceste romane, trebuie citate lucrări valoroase ale scriitorilor minorităților naționale, ca ampla povestire Vîntul nu se stîrnește din senin **(1949) de Asztalos István și romanul** Cu ghiarele și cu dinții **(1950) de Kovács György, primul zugrăvind lupta de clasă la țară în anii noștri și al doilea, dezbătînd, pe fondul întunecat al războiului, problema raporturilor între naționalitățile din țara noastră.**

În anii următori, proza s-a dezvoltat mereu, îmbogățindu-se cu noi opere semnificative și lărgindu-și preocupările, îmbrățișînd o tematică tot mai variată, abordînd aspecte și conflicte centrale ale vieții din trecut și de astăzi, zugrăvind o vastă galerie de eroi și dezbătînd probleme esențiale, care caracterizează stadiul actual al istoriei poporului nostru.

Evocarea trecutului istoric

Un număr important de lucrări în proză reconstituie momente caracteristice din trecut, începînd din timpuri vechi. Această literatură este reprezentată prin multe opere de o mare valoare. Are loc o adevărată renaștere a romanului istoric. Reluînd tema romanului său din tinerețe, Șoimii, **lucrare plină de romantism, Mihail Sadoveanu dă capodopera literaturii sale cu temă istorică, romanul** Nicoară Potcoavă **(1952), închinat unui moment eroic al luptei poporului nostru la sfîrșitul secolului al XVI-lea. Un roman istoric de mare amploare este** Un om între oameni **(trei volume : 1953, 1955, 1958) de Camil Petrescu. Acest roman ocupă un loc de seamă în dezvoltarea scriitorului și a prozei contemporane, prin epoca pe care o oglindește, epoca 1848, prin eroii săi înaintați, precum și prin noua rezolvare a problemei intelectualului, pe care autorul o descoperă acum, datorită concepției sale marxiste în interpretarea istoriei.**

Scriitorul german din R.P.R., Oskar-Walter Cisek, închină un mare roman epocii răscoalei lui Horia, roman din care a apărut primul volum, intitulat Foc de vreascuri **(1960).**

Proza cu subiecte din trecutul istoric s-a dezvoltat după 23 August 1944 pe baza unei tradiții bogate ce s-a închegat în literatura noastră anterioară, începînd de la Costache Negruzzi și pînă la Mihail Sadoveanu.

Demascarea regimului burghezo-moșieresc

Într-o suită de opere deosebit de valoroase, proza noastră de după Eliberare evocă evenimente mai apropiate, făcînd o critică necruțătoare la adresa vechiului regim burghezo-moșieresc. Răscoalele țărănești din 1907, bunăoară, ocupă un loc important în romanul Desculț **de Zaharia Stancu, constituind și tema altor lucrări între care romanul** Zorii robilor **(1950) de V. Em. Galan. Autorii acestor opere continuă tradiția înaintată a literaturii realiste anterioare, care a exprimat protestul împotriva marii crime dezlănțuite de clasele exploatatoare împotriva țărănimii. Totodată însă, aceste opere aduc un element cu totul nou în zugrăvirea tragicului eveniment; acest element nou este perspectiva revoluționară a scriitorilor; răscoala apare în noile opere ca o verigă într-un întreg lanț de lupte ale poporului, care nu puteau să nu ducă la victorie, în cele din urmă.**

Perioadei de la începutul secolului al XX-lea îi este consacrat romanul Ion Sîntu **(1958) de Ion Marin Sadoveanu, continuare la Sfîrșit de veac în București, apărut înainte de Eliberare.**

O puternică demascare a burghezo-moșierimii din perioada dintre cele două războaie și a crimelor fasciste din timpul celui de al doilea război mondial întreprinde George Călinescu în romanul Scrinul negru **(1960).**

Viața satului în regimul burghezo-moșieresc, pe care Zaharia Stancu a evocat-o în Desculț **și** Dulăii **(1952) — în episoadele petrecute la începutul secolului — este urmărită de Marin Preda în romanul** Moromeții **(1955), care fixează artistic evenimente, tipuri și probleme caracteristice perioadei din preajma celui de al doilea război mondial, în condițiile ruinării inevitabile a micii proprietăți țărănești, provocată de exploatarea capitalistă nemiloasă și de fiscalitatea excesivă.**

Încă mai aproape de zilele noastre este situată acțiunea romanului Străinul **(1955) de Titus Popovici, avînd în centrul său transformarea unui tînăr intelectual privită în cadrul larg al vieții sociale a țării noastre, la sfîrșitul criminalului război antisovietic.**

Tema războiului continuă să solicite numeroși scriitori. După Negura **de Eusebiu Camilar, un alt roman consacrat acestei teme este** Eroica **(1956) de Laurențiu Fulga, ce reconstituie tragedia soldaților romîni treiți în războiul banditesc împotriva Uniunii Sovietice. Participarea trupelor romîne la războiul drept, antifascist, alături de armatele sovietice, a fost surprinsă într-o suită de episoade ale volumului de nuvele** Nopți înfrigurate **(1957) de Aurel Mihale. Procesul de limpezire și trezire a unui soldat-țăran care ia parte și la războiul din est și apoi luptă împotriva hitleriștilor, este zugrăvit în nuvela** Indrăzneala **de Marin Preda. Scriitorul maghiar Nagy István înfățișează într-un ciclu de nuvele, intitulat** Douăzeci și cinci de ani, **precum și în alte scrieri ale sale, tablouri viguroase din viața și lupta poporului în anii regimului burghezo-moșieresc, mergînd pînă în epoca noastră.**

Literatura care demască trecutul de exploatare, denunțînd regimul burghezo-moșieresc și instituțiile lui reprezentative, aduce, ca element nou față de literatura realist-critică, ideea unei posibilități de rezolvare a gravelor contradicții sociale.

Zugrăvirea clasei muncitoare și a luptei comuniștilor în ilegalitate

Viața și lupta clasei muncitoare și a partidului în anii ilegalității constituie teme de o importanță cu totul deosebită și de o mare noutate în cuprinsul noii noastre literaturi. Prin aceste teme, proza noastră a pătruns adînc în esența proceselor sociale ale trecutului, punînd în lumină existența și creșterea elementelor revoluției, idealul revoluționar și forțele care luptau pentru înfăptuirea lui.

Între primele opere cu această temă, romanele lui Ion Pas Lanțuri **(vol. I — IV, 1950—1954) și** Zilele vieții tale **(vol. I—IV, 1949—1950) prezintă prima etapă a mișcării muncitorești, la sfîrșitul secolului trecut și la începutul secolului nostru. Romanele** Rădăcinile sînt amare **(vol. I—V, 1958—1959) de Zaharia Stancu,** Pe muche de cuțit **(1959) de Mihai Beniuc,** Solstițiul **(1959) de Szemler Ferenc și** Șoseaua Nordului **(1959) de Eugen Barbu, realizînd tablouri cuprinzătoare ale societății romînești din perioada războiului și chiar din cea anterioară, evocă pe larg lupta comuniștilor ilegaliști, reliefînd rolul partidului comunist în acțiunea de organizare și conducere a forțelor populare, pentru pregătirea și înfăptuirea actului revoluționar de la 23 August 1944.**

Tema industrializării socialiste

Abordarea temelor izvorîte din viața actuală a poporului nostru constituie una din realizările cele mai de seamă ale prozei actuale și, desigur, ale literaturii noastre noi. În tratarea acestor teme s-au reliefat în mod expresiv principalele trăsături ale literaturii realismului socialist, ca partinitatea sau perspectiva viitorului. Un loc important îl ocupă romanele despre lupta clasei muncitoare pentru socialism în domeniul industriei și al marilor șantiere de construcție.

Romanul Oțel și pîine **(1950) de Ion Călugăru evocă momentele dramatice ale luptei pentru refacerea industriei metalurgice în primii ani după Eliberare, în condițiile extrem de grele ale secetei din 1946, accentuate și mai mult de consecințele războiului și de sabotajul foștilor patroni.**

Romanul lui Nagy Istvan, La cea mai înaltă tensiune **(1952) este legat de momentul naționalizării uzinelor și fabricilor, în iunie 1948. Descompunerea și decăderea lumii vechi, a foștilor patroni și a slugilor acestora sînt zugrăvite în acest roman în pagini de mușcătoare satiră; în același timp, muncitorii înaintați sînt arătați în munca grea, complexă, de reorganizare și conducere înțeleaptă a unei întreprinderi socialiste.**

Romanele lui Francisc Munteanu, În orașul de pe Mureș **(1955) și** Statuile nu rîd niciodată **(1957), aduc de asemenea aspecte semnificative din viața unor uzine, zugrăvind faptele și problemele colectivelor de muncitori, ca și problemele propriu-zise de producție. Reînceperea muncii în fabrică îndată după război și asigurarea unui înalt ritm în producție (**Statuile nu rîd niciodată**), construirea unei noi uzine și fabricarea primului strung romînesc (În orașul de pe Mureș) constituie un cadru general, determinant pentru zugrăvirea unor eroi plini de viață, reprezentanți tipici ai clasei muncitoare, angajați cu elan în lupta pentru socialism și împotriva reprezentanților vechi orînduiri.**

Unui șantier socialist, unde se construiește o centrală electrică, îi este închinat romanul lui Nicolae Jianu, Cumpăna luminilor **(1951) ; un alt roman al aceluiași autor,** Izvorul roșu **(1955), zugrăvește viața minerilor în anii noștri. Nuvelele lui Eugen Barbu din volumul** Oațe și ai săi, oglindesc, în afara unor episoade grăitoare din lupta ilegală a comuniștilor, și aspecte caracteristice din viața muncitorilor după Eliberare.

Viața nouă a satului

Continuînd tradiția, adînc înrădăcinată în literatura romînă anterioară, a zugrăvirii vieții satului, se dezvoltă și operele închinate noii vieți a țărănimii muncitoare. Volumele cu această temă, apărute în anii puterii populare, constituie o impresionantă cronică a transformărilor prin care a trecut satul nostru în primii ani de după Eliberare și în anii construcției socialiste.

Prima etapă a acestor procese esențiale o aflăm în romanul Mitrea Cocor **(1949) de Mihail Sadoveanu, care urmărește formarea conștiinței revoluționare a unui țăran exploatat, în vechea orînduire. Acestei prime etape îi este consacrat și romanul „Setea" (1958) de Titus Popovici, care prezintă evenimentul istoric al reformei agrare, privit în complexitatea procesului social din acea vreme. Constituirea gospodăriilor agricole colective sau activitatea altor unități socialiste din agricultură stau la baza unor lucrări ca romanul** Temelia **(1951) de Eusebiu Camilar, întinsa nuvelă** Desfășurarea **de Marin Preda, romanele** Bărăgan **(vol. I — 1954 ; vol. II — 1959) de V. Em. Galan,** Brazdă peste haturi **(1951) de Horvath Istvan,** Cuscrii **(1958) de Alecu Ivan Ghilia,** Liniștea iernii **(1956) de Remus Luca ,nuvelele lui Sütő András din volumul** Pornesc oamenii **(1955) etc. Alte aspecte, ca întărirea gospodăriilor colective înființate, apărarea lor împotriva uneltirilor și atacurilor chiaburești, atragerea de noi membri, sînt relevate în romane și povestiri numeroase, ca de pildă : Aventură în lunca Dunării (1954) de Mihail Sadoveanu,** Trandafir de la Moldova **(1953) de Ion Istrati,** Lența **(1954) și** A venit un om **(1956) de Francisc Munteanu etc.**

Privite în ansamblu, aceste romane și nuvele dau un tablou veridic al noului sat, trezit la viață nouă, mergînd pe drumul socialismului.

Dezvoltarea reportajului

O amploare cu totul necunoscută în trecut a luat-o, în ultimul timp, reportajul literar. O contribuție de cea mai mare valoare în această privință a adus-o Geo Bogza, care reliefează măreția construcției socialiste în patria noastră, în contrast cu mizeria de altă dată (Oameni și cărbuni din Valea Jiului **1947 ; Porțile măreției — 1951), sau evocă în tablouri grandioase, aspecte din Uniunea Sovietică (**Meridiane Sovietice, **1953).**

Diferitele aspecte ale luptei pentru construirea socialismului au inspirat reportaje valoroase unor scriitori ca : Eugen Jebeleanu, V. Em. Galan, Maria Banuș, Dumitru Corbea ș.a. Printre lucrările scriitorilor mai tineri se remarcă amplele reportaje ale lui Traian Coșovei intitulate Uriașul preludiu **(1955) și** Farmecul genezei **(1956) ce oglindesc munca uriașă de transformare socialistă a realității din țara noastră și culegerea** Pe-un picior de plai **(1956), în care Eugen Barbu evocă frumusețile naturale ale țării noastre și consemnează realizări ale oamenilor muncii.**

În ultimii ani s-au scris numeroase reportaje asupra impresiilor de călătorie în U.R.S.S., Republica Populară Chineză și alte țări socialiste. Despre realitățile sovietice au scris G. Călinescu (Moscova, Kiev, Leningrad**), Zaharia Stancu (**Călătorind prin U.R.S.S. — 1948**), Tudor Arghezi (**Din drum, 1958**) ș.a. ; despre Republica Populară Chineză, George Călinescu (**Am fost în China Nouă, 1954**), Eusebiu Camilar (**Împărăția soarelui, 1956**), V. Em. Galan (**Vecinii, 1955**) ; Demostene Botez a publicat un volum de impresii despre Republica Populară Bulgaria (**Curcubeu peste Dunăre, 1955**), Veronica Porumbacu un volum de note de călătorie în Ungaria (1952), Aurel Rău, unul despre R. P. Mongolă (**La marginea pustiului Gobi, 1960**) etc.**

Străbătută de ideile cele mai înaintate ale epocii, avînd la bază ideologia clasei muncitoare, urmărind să promoveze umanismul socialist, bogată tematic, afirmînd cu vigoare superioritatea idealului socialist, zugrăvind în profunzime figuri ale oamenilor înaintați ai epocii noastre, luptători pentru noua orînduire, constructori ai socialismului, și deschizînd perspective luminoase de viitor — proza românească din perioada de după 23 August 1944 se înscrie ca o contribuție de seamă în dezvoltarea realismului socialist în literatura noastră, marcînd un moment de înflorire deosebită a creației epice în literatura romînă.

O demascare a colonialismului

Editura în limbi străine din Hanoi a editat recent versiunea franceză a primului volum al Operelor alese ale lui Ho Şi Min. Volumul este subintitulat „Procesul colonizării franceze", dar aria lui de preocupări este mult mai largă. Ea cuprinde nu numai fenomenul colonialismului francez, ci toate aspectele colonialismului mondial. În plus, se examinează situaţia ţărilor semicoloniale precum şi anumite probleme legate de o anumită mentalitate colonială, deşi statutul juridic respectiv se referă la independenţă şi libertate — cum ar fi de pildă situaţia negrilor din Statele Unite.

Punctul de vedere care stă la baza Operelor alese este, firesc, cel marxist-leninist. Nguyen Ai Quoc — acesta este numele autentic al scriitorului şi omului politic vietnamez — a fost şi el unul dintre acei tineri pe care salvele „Aurorii" i-a trezit la o nouă viaţă. Venind în Franţa şi înrolîndu-se de la început în rîndurile Partidului Comunist Francez, a devenit curînd unul din specialiştii cei mai autorizaţi ai mişcării muncitoreşti în problemele coloniale. Între anii 1922 şi 1926, adică într-o epocă în care — ca să reproducem termenii introducerii editoriale — „perspectivele luptei anticolonialiste erau departe de a apărea limpezi tuturor spiritelor", tînărul gînditor şi luptător s-a manifestat ferm şi consecvent pe linia marxist-leninistă a interpretării şi soluţionării problemei coloniale. Articolele lui din „L'Humanité" şi „Pravda", din „La Vie Ouvrière" şi „La Correspondance Internationale", din „Le Paria" şi din „La Sirène", adică din cele mai importante publicaţii muncitoreşti ale epocii, au examinat operativ, competent, concis şi cu muşcătoare ironie aspectele oarecum cotidiene ale colonialismului. Sarcina era grea dar foarte importantă, mişcarea muncitorească internaţională trebuind să adopte un plan de acţiune precis, o politică efectivă şi realistă. În primul rînd, era marea întindere a coloniilor, suprafaţa teritoriilor coloniale fiind de cinci ori mai mare decît aceea a metropolelor, iar populaţia acestora reprezenta doar 3/5 din aceea a coloniilor. În al doilea rînd, se situa o anumită indiferenţă a proletariatului metropolitan faţă de colonii şi, în acest sens, trebuia procedat în spiritul indicaţiilor lui Lenin asupra ajutorului pe care mişcarea muncitorească urma să-l dea mişcărilor eliberatoare din teritoriile dependente. În al treilea rînd, ignoranţa indigenilor în ceea ce priveşte forţa proletară şi lupta de clasă putea duce sau la intimidarea lor sau la diversiunea naţionalistă. Prejudecăţile rasiale, care tratau pe indigen ca pe o fiinţă inferioară, constituiau şi ele un impediment abil exploatat de colonialişti. În sfîrşit, ferocitatea represiunilor nu constituia nici ea un factor neglijabil în lupta anticolonialistă. În faţa acestor dificultăţi, ce trebuia să facă Partidul? — se întreba Nguyen Ai Quoc şi tot el dădea un răspuns categoric: să intensifice propaganda, pentru a învinge. Ca unul din promotorii mişcării anticolonialiste, căreia i-a consacrat întreaga sa viaţă, strălucitul om politic vietnamez a făcut din scrisul său propagandă de maximă eficacitate. Rezultatele ei s-au văzut în libertatea atîtor milioane de oameni deşteptaţi din subjugarea seculară.

Firească că atare propagandă nu se putea face numai prin răspîndirea metodică a principiilor marxist-leniniste. Articolele se adresau unor cetitori cărora trebuia să li se vorbească în limbajul faptelor. Aşa că autorul lor ne vorbeşte despre procedura curentului electric aplicată indigenilor din Madagascar; despre cruzimea sadică a funcţionarilor din Indochina (cauciuc topit turnat peste organele sexuale, spînzurări de mîini şi picioare, bătăi); despre otrăvirea sistematică cu alcool şi opium a populaţiei conchineze pentru pretexte fiscale; despre împuşcările nemotivate ale populaţiei; despre toate ororile de teroare şi de oroare. Dar nu uită să arate care este substratul social al revoltei din Dahomey; care este aportul popoarelor coloniale la victoria aliaţilor în primul război mondial; care este importanţa mişcării muncitoreşti din Turcia, care este situaţia ţăranului chinez şi mai ales ce a învăţat Lenin în problema colonială. Vorbind despre Lenin, Ho Şi Min ne arată că, la început, popoarele oprimate din colonii nici nu „îndrăzneau să creadă că ar fi existat un asemenea om cu un atare program", că, adică, „după ce a dat libertate ţării sale, Lenin a vrut să elibereze şi celelalte popoare, că a chemat pe albi să ajute pe galbeni şi pe negri în lupta lor pentru desfiinţarea jugului cuceritorilor... că a trasat un program concret de acţiune pentru a atinge acest ţel". „Lenin — ne spune autorul — a sesizat cel dintîi importanţa cîştigării popoarelor coloniale la mişcarea revoluţionară. El cel dintîi a subliniat că revoluţia socialistă mondială ar fi imposibilă fără participarea lor... Înţelepciunii sale datorăm faptul că am putut mobiliza masele cele mai înapoiate ale coloniilor. Tactica sa, aplicată de toate partidele comuniste ale lumii, ne îngăduie să cîştigăm în fiecare zi în ţările coloniale cît mai multe elemente printre cele mai active". Rîndurile acestea sînt scrise în 1926 dar îşi păstrează întreaga actualitate şi după un sfert de secol.

A doua parte a volumului este consacrată intervenţiei autorului în problema naţională şi colonială la al V-lea Congres al Internaţionalei Comuniste (iunie—iulie 1924). Ea arată, între altele, că politica colonială — în speţă a Franţei — a substituit proprietatea privată celei colective, a lichidat, pe de altă parte, mica proprietate privată în profitul marii proprietăţi, ţăranii coloniilor fiind expropriaţi de peste 5 milioane de hectare din pămînturile cele mai fertile. La această spoliaţiune, administraţia colonială a adăugat sistemul muncii forţate a indigenilor. Mulţi ţărani, în neputinţa de a rezista condiţiilor draconiene impuse de fiscalitate şi autorităţile militare, au abandonat pămînturile lor, rătăcind şi fiind urmăriţi apoi ca vagabonzi şi „piraţi". Biserica catolică şi a adus şi ea contribuţia importantă de corupţie, şantaj şi constrîngere: profitînd de recoltele slabe, misiunile catolice împrumutau bani, luînd pămînturile în garanţie; dobînzile erau cămătăreşti şi debitorii în imposibilitatea de a se achita la termen. În Africa, triburi întregi abandonau pămînturile, refugiindu-se în păduri, unde erau apoi secerate de inaniţie şi

malarie. În Congo belgian, populaţia s-a redus de la 25 milioane în 1891 la 8 milioane şi jumătate în 1911. Cei 20.000 indigeni care populau Congo-ul francez în 1894 au rămas 9.700 în 1911. Germanii au exterminat 23.000 negri în cîţiva ani (încă nu inventaseră crematoriile, altfel rezultatele ar fi fost de ordinul sutelor de mii sau chiar al milioanelor).

Partea a treia şi ultima a volumului se ocupă cu „procesul colonizării franceze". Nu e un proces specific ci tipic: englezii şi portughezii, germanii şi olandezii, spaniolii şi belgienii nu s-au purtat fără îndoială mai bine. Dar sublinierea ororilor colonialismului francez este cu atît mai oportună astăzi, cînd milioane de algerieni refuză atît de hotărît şi de eroic politica „integrării"; cînd, în faţa simulacrului de referendum, cer în auzul şi văzul întregii lumi o „Algerie a algerienilor".

Înainte de 1914, indigenii erau sau „negri murdari" sau „anamiţi murdari", buni cel mult să tragă ricşele şi să primească bastonadele stăpînilor albi. Nevoile primului război mondial au făcut din ei „dragi copii" şi „bravi prieteni". Înaintaţi la rangul de „apărători ai dreptului şi libertăţii", au fost recrutaţi prin metode scandaloase şi abuzive. Din cei 700.000 aşazişi „voluntari" au înălbit cu oasele lor cîmpurile de lupte europene peste 80.000. Voluntariatul armat a fost paralel cu un „voluntariat" al împrumutului de război. Sate întregi au fost distruse, sute şi mii de oameni torturaţi şi ucişi pentru a „da exemplu" celor mai puţin dispuşi să-şi ofere serviciile militare sau agoniseala. Iar cei care au avut noroc să scape de gloanţele nemţeşti, s-au reîntors acasă, la vechea situaţie de inferioritate strigătoare la cer: la zece şcoli care trebuiau să deservească necesităţile de cultură a 12 milioane de indochinezi se adăugau 1.500 debite de alcool şi opiu. Guvernatorii francezi întronaseră arbitrarul cel mai absolut, întreaga economie şi justiţie fiind la discreţia necesităţilor personale. Înalţii funcţionari, administratorii, considerau şi ei colonia respectivă ca moşie proprie de vînătoare. Învestiţi cu putere necontrolată, ei numesc şi suspendă, arestează şi eliberează, confiscă şi împart, bat şi torturează, şi de foarte multe ori, ucid. „Nenorociţi prizonieri, rău hrăniţi, îmbrăcaţi în petici murdare, scoşi din zori, cu jugul de git, cu lanţuri grele la picioare, legaţi unii de alţii, trag un rulou compresor enorm, care avansează pe straturi groase de prundiş. Complet epuizaţi, ei înaintează penibil sub soarele implacabil. Soseşte şi rezidentul, care poartă de obicei un băţ gros şi, fără motiv, dintr-un sadism de o bestialitate de neînţeles, loveşte în dreapta şi în stînga pe aceşti nenorociţi, reproşîndu-le că sînt leneşi". Nu e o alegorie, ci unul din sutele de exemple, însoţite întotdeauna de numele, locul şi data necesare identificării istorice. Dacă urmărim uşurinţa cu care se minuieşte nu numai bîta ci şi revolverul sau puşca de vînătoare; dexteritatea cu care cea mai mică indispoziţie a colonizatorului se transformă în crimă; cadenţa şi frecvenţa acestor crime; sîntem în drept să ne întrebăm nu numai cum au suportat atîta vreme indigenii binefacerile „civilizaţiei" albe, dar şi cum s-au putut arăta atît de generoşi, am zice chiar uituci, în momentele eliberării.

Alături de crimă, jaful deschis. Un deputat reîntors din colonii spunea „tîlharii la drumul mare sînt oameni cinstiţi în comparaţie cu funcţionarii coloniilor noastre". Toate ocaziile şi toate mijloacele sînt bune pentru despuiere pe de o parte, pentru îmbogăţire pe de altă parte. Impozitele impuse arbitrar, furturile la furnituri, prelevările din salariile personalului de culoare, exproprierile: atîtea binefaceri ale administraţiei coloniale. Cît despre justiţie, are şi ea chipul şi asemănarea stăpînilor: degeaba ne-am întreba de ce au rămas nepedepsiţi funcţionarul francez care a închis pe un tonkinez într-o cuşcă de ciine; sau antreprenorul francez care a ucis un conchinez după ce i-a legat braţele şi a asmuţit ciinele asupra lui. La Haiduong, în urma unei răscoale care n-a făcut nici o victimă, au fost decapitaţi, fără judecată, 64 indigeni: părinţii, mamele, soţiile, copiii au fost obligaţi să asiste şi capetele celor ucişi au fost înfipte în suliţi implîntate pe principalele străzi din Hanoi. Obscurantismul urmărit ca politică de stat menită să împiedice progresul intelectual al populaţiei indigene; complicitatea clericalismului la toate crimele mărturisite şi nemărturisite ale colonialismului; situaţia martiră a femeii: atîtea alte capitole care ar merita să fie tratate separat dacă spaţiul ar permite. În tot cazul, dacă s-a putut spune că „colonialismul este un furt", după toate faptele pe care le citează, Ho Şi Min are tot dreptul să adauge: „un viol şi un asasinat".

Dar sclavii s-au trezit. Anii care au urmat celui de al doilea război mondial nu au lărgit numai sfera socialismului, dar au ingustat treptat şi pe aceea a colonialismului. Numai în Asia, peste un miliard de oameni şi-au scuturat fie jugul colonial, fie semidependenţa politico-economică. Ultimii ani au însemnat progresul sistematic al independenţei şi pe continentul negru. Pete coloniale au mai rămas, firesc, şi chiar în regiunile de curînd eliberate mai activează germenii colonialişti. Dar soarta colonialismului este acum limpede. Nimeni nu se mai îndoieşte de sucombarea lui apropiată. Lenin şi Uniunea Sovietică au fost şi în această direcţie marii deschizători de drumuri. Iar gînditori şi revoluţionari ca Ho Şi Min au pregătit harta de azi şi de mîine a lumii.

M. Roşca

Note de călătorie

ÎNTR-O PIAŢĂ PERSANĂ

Nu de mult, ziarele occidentale au cheltuit multe coloane pentru a relata cu lux de amănunte grandioasele festivităţi care au avut loc cu prilejul naşterii primului fiu al şahului Iranului. În reportajele publicate, s-a vorbit despre tronul imperial încrustat cu briliante — dintre care unele sînt moştenire directă de la bătrînul Darius — despre trusoul noului născut — executat de casa de mode pariziană Balmain contra modicei sume de 85.000 dolari —, despre florile aduse de pe Riviera în patru avioane speciale, pentru a alcătui covorul pe care a călcat fericita mamă...

Şi totuşi, presa de senzaţie din Apus nu a spus tot ce se putea spune despre Iran.

Într-o piaţă persană — aşa se intitulează o foarte cunoscută uvertură de Ketelby, nelipsită din repertoriul fanfarelor şi al orchestrelor de restaurant. Acordurile ei ample şi pseudo-orientale evocă temple somptuoase, cu gonguri răsunătoare, procesiuni elefantopurtate, profuziuni de giuvaericale, falduri grele de purpură şi alte asemenea splendori ale soarelui-răsare.

Nu ştiu cîte peţe persane a văzut Ketelby. De cînd am fost la Teheran, a încolţit în mine grăuntele îndoielii cu privire la autenticitatea deplasărilor sale pe teren. Căci peţele pe care le-am văzut cu nu seamănă nici una cu cea pe care o cîntă uvertura compozitorului englez.

Cum arată, aşadar, o astfel de piaţă, atunci cînd nu o descriu nici glisando-urile viorilor, nici vocea gravă a tubei, nici pompom-urile timpanelor?

Mai înainte de a arăta în vreun fel, o piaţă persană miroase. Şi cînd spun miroase, subapreciez în mod intenţionat şi decent duhoarea care se degajă din ea şi care o anunţă, năvălindu-ţi pe nări şi pe gît-lej, încă de la o distanţă apreciabilă. Cu un fior în inimă şi cu o batistă la nas, păşeşti în aria pe care localnicii o numesc piaţă şi care nu e de fapt altceva decît o corcitură între un maidan şi o rampă de gunoaie. Reuniţi în somnul de veci, care le-a împăcat antagonismele atavice, zac acolo ciini şi pisici — ce par a fi murit de inaniţie — şi şobolani, pe care, după toate aparenţele, i-au răpus excesele alimentare. Obeze sau emaciate, cadavrele putrezesc liniştite, degajînd caracteristica duhoare dulce şi inecătoare a răposaţilor abandonaţi în aer liber.

Dar agresiunile olfactive ale pieţii persane nu se limitează la atît. O altă cale de atac împotriva mucoasei nazale o constituie murdăriile şi rămăşiţele adunate în gorgane respectabile, care împestriţează maidanul. În concertul de pestilenţe, se distinge, din cînd în cînd, solo-ul executat de seul de oaie rînced şi acompaniamentul în surdină al rodiilor mucegăite.

Într-o piaţă persană, confluiază cinci-şase uliţe strîmbe şi întortocheate, atît de anonime şi asemănătoare, încît, dacă nu dispui de un dezvoltat simţ de orientare, rişti uşor să o confunzi pe cea care te-a adus acolo cu oricare din celelalte. Fiecare uliţă îşi varsă în piaţă zestrea ei de apă curgătoare, ceea ce dă naştere unui smîrc inelar, care încinge maidanul de jur-împrejur.

Vorbind despre „apa curgătoare" în Teheran, abordăm o noţiune care trebuie revizuită. În capitala Iranului, prin apă curgătoare nu se înţelege lichidul limpede şi filtrat, care ţîşneşte pe gura robinetului instalat în baie şi bucătărie. În versiunea persană, apa curgătoare este pîrîiaşul lenevos care se scurge pe fiecare uliţă, în şanţul săpat de-a lungul trotuarului. Undeva, la începuturile sale, pîrîiaşul a fost cu siguranţă curat şi transparent. Aici, în inima Capitalei, el e galben şi opac, ducînd cu sine, ca amintire, particule de diverse dimensiuni din gunoaiele pe care le-a întîlnit în lunga sa călătorie.

Şi iată acum o scenă colectivă de-a lungul albiei sale: în capul uliţei, un bătrîn zdrenţuros îşi spală picioarele în unda pîrîiaşului. La cîţiva metri mai în aval, din aceeaşi apă îşi potoleşte setea un băieţaş. Şi, mai în jos, o femeie umple cu apa din şanţ un ceaun uriaş, din care o familie întreagă se va îndestula cu ciorbă de gulii.

Evident că, în aceste condiţii, Teheranul devine un imens mediu de cultură al microbilor, un fel de paradis terestru a tot ceea ce este germene patologic. Morbiditatea, mortalitatea — şi, în special, mortalitatea infantilă — ating cifre fantastice, iar străzile Teheranului formează un vast panopticum de plăgi, leziuni şi infirmităţi. Orbii, ciungii, ologii, paraliticii te pîndesc la fiecare colţ, ca într-o nouă „curte a miracolelor", ca într-o nouă „Operă de trei parale", în care însă schilodirile protagoniştilor nu mai sînt simulate sau artificiale, ci reale, înspăimîntător de reale.

...Ba nu! Nu la fiecare colţ te întîmpină aceste figuri de coşmar. Există zone protejate, în care epavele umane nu au ce căuta. De exemplu, pe bulevardele Naderi şi Lalezar. Acolo, în spatele gardurilor înalte de fier forjat, printre verzile boschete fremătătoare, se înalţă zidurile masive ale vilelor în care locuiesc stăpînii Iranului.

Stăpînii Iranului sînt moşierii — în proprietatea cărora se găsesc peste 70 la sută din pămînturile arabile — deţinătorii marilor pachete de acţiuni ale lui „Anglo-Persian Oil Company", generalii, politicienii şi, în sfîrşit, regele.

În limba persană, monarhului i se spune „şah în şah", adică „regele regilor". Denumirea este mincinoasă, deoarece şahul nu numără printre supuşii săi nici un alt rege. În schimb, s-ar putea adopta un termen similar, care să desemneze pe stăpînii stăpînilor Iranului. Căci moşierii persani, capitaliştii persani şi chiar şahul Persiei au, la rîndul lor, patroni. Patronii aceştia nu mai sînt persani. Unii sînt americani şi fac parte din misiunile militare S.U.A. care împînzesc ţara, alţii sînt englezi şi conduc destinele complicate ale lui „Anglo-Persian Oil Company".

Ce fac stăpînii şi stăpînii stăpînilor Iranului? Beau şi ei apă din şanţ? Nu! În vilele somptuoase, în hotelurile elegante, hidrofoare puternice duduie 24 de ore pe zi, sugînd din adîncul pămîntului apă proaspătă pentru guri nobile şi epiderme delicate.

Raporturile dintre stăpîni şi stăpînii stăpînilor sînt cît se poate de simple. Cei dintîi cedează celorlalţi cea mai mare parte din bogăţiile ţării, primind în schimb protecţie şi apărare. Împotriva cui? Împotriva propriului lor popor. Căci, aşa cum o dovedesc anii din urmă, de mult n-ar mai fi avut Iranul stăpîni, dacă n-ar fi existat stăpînii stăpînilor.

Dar atît armele americane, cît şi intrigile engleze sînt bete prea fragile pentru roata istoriei. Aceasta se învîrteşte în ciuda lor, în mod ineluctabil. La Menton şi Chamonix, unde îşi omoară timpul şi plictisul, regii scoşi la reformă aşteaptă cu încredere pe colegul din Iran. Numai într-o singură împrejurare le pot fi înşelate aşteptările: dacă persanii vor adopta soluţia folosită în Irak, unde a căzut nu numai coroana, ci şi capul care o purta.

...Există toate premizele să credem că după ce Iranul se va descotorosi de stăpînii stăpînilor, peţele persane vor începe să semene cu uvertura lui Ketelby.

Nicolae Minei

Americanul detestat

— CARTEA STRAINĂ —

Criticul literar american Rusell Lynes constata cu amărăciune acum cîtva timp că, printre produsele cele mai cotate la bursa librarilor transatlantici, nu figurează nici măcar o singură carte care să se ocupe de vasta şi irezistibila mişcare de eliberare a popoarelor din coloniile pe cale de totală dispariţie sau de problemele majore ale epocii noastre. Totuşi, un roman care urcă vertiginos spre tiraje atinse de obicei de relatarea isprăvilor erotice sau a aventurilor brutale şi sinistre, — un roman apărut pînă acum în numeroase ediţii la editura *Victor Gollancz*, încearcă să constituie o excepţie la concluzia atît de categorică a lui Lynes.

Ceea ce pot căuta cititorii şi, într-o oarecare măsură, găsesc, în romanul lui William J. Lederer şi Eugene Berdwick (intitulat *The ugly american* — „Americanul urît") este explicaţia eşecurilor repetate, suferite de diplomaţia Statelor Unite în ţările Asiei şi Africii. Interesul cu care este urmărită cartea se datoreşte în oarecare măsură creditului de care se bucură cei doi autori. Deşi se află la prima lor lucrare literară, ei sînt totuşi experţi cunoscuţi ai situaţiei şi evoluţiei evenimentelor din Asia.

Romanul lor (a cărui lectură te duce la o traducere mai exactă a titlului — „Americanul detestat") are o anumită înrudire cu *Americanul liniştit* al lui Graham Greene. Înrudire justificată nu numai prin mediul în care se desfăşoară acţiunea, ci chiar prin temă şi, mai cu seamă, prin galeria personajelor şi tonul de acerbă critică. Critica aceasta capătă o greutate şi o forţă de convingere cu atît mai mare pentru lectorii americani, cu cît este verdictul unor compatrioţi. Iar ficţiunea lasă să se întrevadă foarte clar scheletul trainic de fapte, experienţa documentară care i-a ghidat pe autori.

Penibilul erou al cărţii — de astă dată, fără a se mai amăgi singur, fără a se mai îmbăta cu formule goale, ca Pyle al lui Greene — este Louis Sears, — ambasador al Statelor Unite la Sarkhan, o ţară imaginară, plasată undeva la frontierele Birmaniei. *Lucky-lucky-Lou* (norocosul Lou) pentru intimi, este, într-adevăr de două ori norocos. Mai întîi, pentru că, prin simpla vechime ca figurant în rîndurile unuia din cele două partide care fericesc pe rînd pe electorii americani, a cîştigat un post destul de însemnat. În al doilea rînd, pentru că este dăruit cu harul suficienţei şi al automulţumirii în asemenea grad, încît nu-şi pune nici o clipă întrebarea dacă dezaprobările şi rezistenţele provocate de acţiunile sale n-au şi motive reale, puternice, afară de presupusul „primitivism" al localnicilor. Astfel că poate cădea senin dintr-o groapă într-alta, nulitatea sa strălucitoare ajutîndu-l să se convingă mereu că ceea ce el nu cunoaşte nu poate exista. Sears a picat în Sarkhan pur şi simplu ca răsplată pentru că a avut răbdare şi pentru că postul gras în magistratură, care îi fusese promis, nu era pe moment vacant. Dar proaspătul ambasador ignoră total limba şi istoria, tradiţiile şi năzuinţele, tendinţele şi curentele de opinie, problemele vitale ale populaţiei în mijlocul căreia a fost trimis să reprezinte Statele Unite, să exemplifice pe viu principiile stabilite în Declaraţia Drepturilor Omului. În mod firesc, cu asemenea „pregătire" plimbîndu-şi privirea mioapă din vîrful monumentului de ignoranţă pe care s-a cocoţat „norocosul" Lou intră în „serie neagră" la ruleta politică la care joacă. Ameninţă cu represalii pe conducătorii politici neutri din ţară; jigneşte profund opinia publică din Sarkhan; îi tratează pe interpreţi ca pe înveteraţi spioni. Într-un cuvînt, are mult lucrurile şi compromite poziţia diplomaţiei americane prin obtuzitatea sa universală.

Lederer şi Berdwick, decişi să exploateze la maximum filonul experienţei lor de cronicari externi, împing şi mai departe satira. Sesizat de catastrofa spre care Louis Sears se îndreaptă cu paşi siguri şi seninătate, Departamentul de Stat trimite pe senatorul Jonathan Brown să se „documenteze" la faţa locului. Bineînţeles că „faţa locului" se rezumă la birourile reprezentanţei americane. Cît priveşte „documentarea", ea se traduce printr-un schimb de sfaturi — în jurul unor cocktailuri şi al unor mese de bridge. Drept rezultat, raportul oferit senatorului este măsluit cu aceeaşi olimpiană seninătate şi Brown pleacă cu impresia că s-a făcut mult zgomot pentru nimic.

În demascarea lor, cei doi autori depăşesc poate chiar limitele iniţiale propuse. Ei descoperă — pe lîngă fanţii şi cărţile fără valoare din acest poker diplomatic — pe un padre iezuit, Riman, care îşi aduce contribuţia prin provocări la adresa populaţiei din Sarkhan. Spre final, fie că un liberalism îngust şi depăşit de mult de mersul istoriei impune limite viziunii autorilor fie că ei au vrut să aureasca şi să îndulcească pilula, pentru ca să nu intre în rîndul „americanilor urîţi" de anumite foruri din S.U.A. — se resimte un „marche-arrière". Lederer şi Berdwick îşi moaie subit condeiul în apă de roze. Coborît cu o maşină producătoare de optimism în serie, apare Homer Atkins, un personaj neverosimil, un fel de „haiduc" lucrînd în afara diplomaţiei — care se pune dezinteresat în slujba bieţilor ţărani din Sarkhan, apărîndu-i şi de feudalii locali şi de marea finanţă! Imbibat de apoase soluţii oferite problemei tratate — cunoaşterea limbilor şi folclorului popoarelor asiatice, aprofundarea noţiunii de solidaritate umană, — acest final nu convinge pe nimeni. Dovadă strigătul de alarmă lansat de revista reacţionară *Time*: „Dacă aceştia sînt reprezentanţii noştri în războiul rece contra comunismului, atunci S.U.A. a pierdut partida. Romanul acesta este o carte defetistă".

Rînd pe rînd evenimentele din Coreea de Sud, din Japonia, din Turcia, din Congo, din Cuba, au venit să confirme — în proporţii nebănuite de Lederer şi Berdwick, — avertismentul conţinut în romanul lor. În Asia ca şi în alte continente, politica mioapă, diplomaţia de pe poziţii de forţă şi-au dovedit falimentul deplin, fiind la fel de depăşite de evoluţia istorică ca şi arhaica doctrină Monroe. Succesul romanului *Americanul urît* este deci o dezavuare şi de către masele largi din Statele Unite a diplomaţiei americane, înconjurată de ostilitatea crescîndă a popoarelor din Asia, Africa şi America Latină.

Eugen B. Marian

Max Zimmering

Max Zimmering s-a născut în 1909 la Pirne în Saxonia. Fiu al unui ceasornicar care şi-a aflat sfîrşitul în lagărul de la Auschwitz, Max Zimmering a activat înainte de venirea lui Hitler la putere în mişcarea de tineret, ajungînd membru al U.T.C.-ului german. A colaborat încă de tînăr în presa muncitorească. Între 1933—46 a trăit în emigraţie (Franţa, Anglia, Australia). Întors în patrie, a fost întîi redactor cultural al revistei ilustrate „Zeit im Bild" (Timpul în imagini); astăzi este membru al Biroului Uniunii Scriitorilor Germani şi director al Institutului de Literatură „Johannes Becher" din Leipzig. În 1950 i-a apărut volumul: Nu-ţi fie teamă de lumina zilei (Fürchte nicht den Tag). **În 1958 volumul** În asprul vînt de dimineaţă (In herben Morgenwind), **iar în 1960, placheta** Ne cheamă ziua (Es ruft der Tag). **A primit în 1953 premiul Heinrich Mann, în 1958 premiul Heinrich Heine. A mai fost distins şi cu medalia Erich Weinert.**

Dresda

Cîţi au murit? Dar cine-i ştie?
Nu memorează rana vie.
Cîţi anonimi vedeai cum cad
în limbile de foc şi iad!

Din scrumuri, renăscut odată,
nu-ţi cere fiul vreo răsplată,
că simplu, fără de parăzi,
noi poduri înălţăm şi străzi.

Ce rezidim din piatră moartă,
e ca un leagăn care poartă
viaţa — pruncul uriaş —
ce — iată-l — creşte în oraş.

Cît preţuieşte darul?

Cît preţuieşte darul? E mult sau mai nimic?
Chiar greu în greutate, rămîne-atît de mic,
dacă nu-ţi cere ţie un dram de renunţare.
Vin vechi cînd unui oaspe îi dărui în pahare
din beciul plin — nu-i cere şi mulţumiri cumva.
Dar dacă la nevoie îmbii un om să bea
un ultim strop din sticlă — cît de-nsetat să fii,
pe arşită-n deşerturi cu zările pustii,
cuvîntul mulţumirii, ce ţi-l va fi adus,
primeşte-l cu plăcere şi poartă fruntea sus.

În romîneşte de
VERONICA PORUMBACU

„LUCEAFĂRUL" ÎN REGIUNEA HUNEDOARA

Între 16—19 decembrie 1960, un grup de scriitori, redactori şi colaboratori ai revistei noastre, s-au deplasat în regiunea Hunedoara pentru a participa la obişnuitele şezători organizate de redacţie.

Cu acest prilej, scriitorii Nina Cassian, Alexandru Şahighian, Nicolae Tăutu, Al. I. Ştefănescu, Mihu Dragomir, Corneliu Leu, George Dan, N. Stoian, Florenţa Albu şi Constanţa Buzea s-au întîlnit cu cititorii din Hunedoara, Deva, Petroşani, Petrila, Lupeni, Gurabarza, Alba Iulia, Baia de Criş şi Ighiu.

O pagină din numărul nostru următor va fi închinată acestei călătorii.

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

BIBLIOTECA CENTRALĂ
a Raionului Odorhei
Udvarhely Rajon
KÖZPONTI KÖNYVTÁRA
Biblioteca

DIN SUMAR:

Cîntec în apărarea Cubei • Documente inedite despre EMINESCU • Note de drum de *Scarlat Callimachi* • O pagină de versuri și proză despre Hunedoara • Croazieră la Bicaz de *Cezar Drăgoi*

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 3 (62) • 1 februarie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

DIN CARNETUL SCRIITORULUI

CEI CINCI

Un subiect de nuvelă se naște greu [illegible] de o butadă : confrații pot confirma. La început e vorba, un gest, o față îți dezvăluie o latură nouă a unui caracter și această descoperire, dacă într-adevăr este descoperire, te muncește o bună bucată de timp. O altă vorbă, un alt gest, pune bazele unei biografii. Biografia aceasta nedefinită, vagă, se potrivește unui personaj cu care te-ai întîlnit de zeci de ori, pe stradă, în documentare, la Bicaz, la Arad, aiurea. O biografie implicit creează relații cu alte personaje, cu alte biografii. Pe urmă, trec luni și, fără să vrei, te gîndești la personajele născute din acel gest primar, la relații, la conflicte și subiectul în embrion e gata. Urmează perioada de gestare, răscolești toate notițele scrise, însemnările, amintirile și subiectul se rotunjește, se încheagă. După un an, știi o mulțime de lucruri despre „eroii" subiectului : ce profesie au, ce studii au urmat, cum și în ce fel gîndesc, dacă iubesc sau urăsc. După aceea personajele încep să „trăiască". Îi știi cum arată, ce le place să mănînce, ce ar răspunde dacă li s-ar pune cutare sau cutare întrebare. După încă un an subiectul e familiar, l-ai povestit de zeci de ori prietenilor, cunoști fraza cu care vei începe să scrii cartea și dintr-odată totul îți se pare banal, neinteresant. Cu regret, mai povestești subiectul prietenilor, tovarășilor de la editură, dar nici încurajările, nici insistențele nu mai ajută cu nimic. Subiectul e mort. Cred, această moarte subită se datorește prea multei gestații. Dacă te-ai fi apucat să scrii în perioada căutărilor, în perioada „febrei" cartea s-ar fi scris. Mai jos vreau să povestesc cum am renunțat să scriu o nuvelă. Nuvela s-ar fi intitulat „Cei cinci" și ar fi fost povestea a cinci oameni : un sublocotenent și patru soldați. Acțiunea trebuia să înceapă în '44, undeva în munții Tatra într-o noapte de decembrie. Un ordin aduce la cunoștința sublocotenentului că trebuie să facă o recunoaștere pe teritoriul inamicului. Sublocotenentul alege patru soldați cu care va executa ordinul. Aici se intercalau pe scurt cele cinci biografii. Cinci oameni de aceeași vîrstă cu totul deosebiți unul de celălalt. Sublocotenentul devenise ofițer în prizonierat : s-a prezentat voluntar la panduri, s-a distins la luptele de la Debrețin, la Budapesta și era trist că în loc de barbă îi creștea un puf fin, blond, aproape invizibil. Primul soldat fusese funcționar la Turda, al doilea dogar în munții Apuseni și avusese o mare decepție. Cînd a deschis pentru prima oară un aparat de fotografiat a avut senzația că a fost trișat. Aparatul era gol și el și-l închipuise plin cu o mașinărie la fel de complicată ca a unui ceasornic. Al treilea era lăcătuș de la depoul din Buzău, iar al patrulea țăran din lunca Dunării.

Înainte de a pleca în recunoaștere au hotărît ca după război, după vreo 15 ani să se întîlnească în casa țăranului din lunca Dunării.

Partea a doua a nuvelei trebuia să înceapă după 15 ani, în ziua întîlnirii. În timp ce descriam masa tovărășească continuam cele cinci biografii de la război încoace. Ultima frază a nuvelei ar fi sunat astfel : Biografiile lor puteau fi așa cum le-am povestit sau altminteri : în noaptea aceea de decembrie însă cînd au plecat în recunoaștere au murit toți cinci.

Știu, nuvela „Cei cinci" n-am s-o scriu niciodată.

Fr. Munteanu

O CONSTRUCȚIE A PĂCII

La primul an din deceniul șapte

Fiecare an are parfumul său unic, nerepetabil. A fost un an fierbinte al luptelor pe baricadele insurecției. Apoi au fost mitinguri, manifestații de stradă, și ani de reconstrucție pașnică, răsunînd de chemările la întrecere și de primele „hei-rup"-uri brigadierești. Au fost anii primului cincinal, de avînt constructiv, de făurire a unor opere mărețe, la Bicaz sau Hunedoara. Oare anul 1957 nu ne va aduce aminte întotdeauna „bip-bip"-ul vesel al primului sputnic ? Sau anul 1960 nu ne va rămîne mereu în amintire ca un an de vaste perspective deschise țării de către cel de al treilea Congres al Partidului ? Fiecare an este o cucerire care ne face mai puternici, o treaptă mai înaltă de pe care orizontul se vede mai larg.

Ce putem spune despre anul 1961, din care prima lună s-a și scurs ? Acest an va constitui, desigur, așa cum se prevede în plan, o etapă de mari construcții siderurgice și petro-chimice, o treaptă de progres tehnic și de consolidare a bazei socialismului. Totodată însă, el are și o semnificație mai largă, fiind primul dintr-un deceniu la capătul căruia vom începe ascensiunea, mult visată, spre comunism. Și acest lucru ne obligă de pe acum, cînd noi, ca tineri scriitori, ne gîndim la proiectele noastre imediate pe următoarele luni, pe care trebuie să le situăm în această mare perspectivă a viitorului, așa cum înaintașii noștri, încă din capitalism, creau viziunea vremurilor socialiste pe care le trăim astăzi. Oare constructorii combinatului siderurgic de la Galați nu-și elaborează proiectele în perspectiva vastă a acestui țel ? Ca să se mențină în ritmul vieții și literatura trebuie să privească departe în viitor.

O asemenea perspectivă este necesară scriitorului în 1961 (ea a fost necesară din totdeauna, dar acum e mult mai necesară), în cele mai obișnuite lucruri de fiece zi, chiar înainte de conceperea operei, în perioada de stringere a materialului. Dacă va pleca, să zicem, să se documenteze pe șantierul marelui combinat de la Galați oare nu va trebui el să aibe o concepție clară nu numai asupra felului cum va arăta colosala construcție peste 10 ani, la terminarea ei, dar și asupra profilului moral al oamenilor care vor mînui atunci agregate moderne ? El trebuie să distingă de pe acum acele tendințe noi, înaintate din conștiința oamenilor, care-i apropie de comunism, dacă vrea ca opera lui să nu se învechească mai înainte încă de scoaterea primului lingou din valțurile blumingului gălățean. Iată de ce trebuie să privim cu cel puțin un deceniu înainte și din perspectiva lui să măsurăm tot ce vom face încă în anul viitor.

Desigur că plecînd de la această constatare, discuția se poate îndrepta pe mai multe direcții. Fie să se dezbată pe marginea unei experiențe existente, care sînt cele mai bune metode pentru realizarea contactului optim cu realitatea (dacă e bine ca tinerii scriitori să străbată țara întreagă ca reporteri sau să se așeze pe mai multă vreme într-o anume localitate), fie o altă problemă tot atît de importantă a temelor încă neabordate, către care ar fi bine să se orienteze reportajul, proza sau dramaturgia (n-avem încă un roman al uzinei care să reflecte problemele cele mai noi, din etapa de desăvîrșire a socialismului ; și unde sînt romanele sau piesele unor mari șantiere de construcție ? etc.). S-ar putea discuta și de ce unii poeți încă nu s-au pătruns pe deplin de patosul acestor vremuri pe cînd alții din păcate au rămas la modul declarativ de a scrie versuri. Și lucrînd-le în dezbatere să analizăm în ce măsură corespund aceste metode, teme sau stiluri, epocii istorice care se deschide înaintea noastră. Cred însă că problema esențială de care depinde și rezolvarea celorlalte, citate mai sus, este tot vechea și noua problemă a cunoașterii și a reflectării chipului moral al eroilor contemporani. Fiindcă zugrăvirea veridică a vieții, a dramelor și bucuriilor acestora, verifică în ultimă instanță în ce măsură metodele de investigare, orientarea tematică sau maniera artistică sînt sau nu sînt adecvate.

Omul nou al deceniului care urmează, iată obiectivul principal al scrierilor noastre. El este acela care va desăvîrși socialismul și va începe construcția comunismului. Îl întîlnim în uzine și pe șantiere și chiar printre noi înșine, căci în pieptul lui, atunci cînd reușim să-l înțelegem și să-l înfățișăm veridic, bat și propriile noastre inimi. Îl caracterizează setea de acțiune, năzuința de a se transforma și de a transforma pe alții, o categorică opoziție, față de tot ce a fost și este încă negativ, neomenesc, dăunător în civilizația veche. Acea civilizație, ridicată pe temeiul împărțirii societății în bogați și săraci și care a cultivat în oameni, cum spunea Engels, mobilul înavuțirii, al egoismului, o civilizație în care Gobsek și Harpagon, dezumanizați de setea de aur, domină pe ceilalți, o civilizație în care știința devine mijloc de distrugere.

Omul nou se afirmă în luptă, în transformarea revoluționară a societății. Fericirea omului simplu este scopul suprem al revoluției. Belșugul de bunuri materiale, constituie numai premiza fericirii, dar nu și fericirea însăși. Căci fericirea nu se poate reduce la senzația de sațietate fizică, ci este un sentiment, o concluzie ideologică asupra sensului vieții care nu se pot dobîndi fără cultură, fără artă și în genere fără tot ceea ce îmbogățește viața spirituală a omului. Se vorbește de pătrunderea frumosului în viață, de contopirea tot mai largă a intereselor personale cu cele obștești, ale colectivului, orașului, țării, ale marelui front al statelor socialiste. Ca reflectare a acestor realități obiective, frumoasă și vastă este lumea interioară a omului nou ! Așa am dori s-o regăsim și în personajele literare care-l reprezintă. Să-l vedem pe acest om nou, inteligent, spiritual, dornic de frumos, de fericire, preocupat de inovațiile lui tehnice, de economii, intransigent cu manifestările negative, curajos, preocupat de tot ce e nou, de la zborurile cosmice și mașinile de calcul, pînă la ultima carte care povestea despre un roman științifico-fantastic. Și-apoi, la gîndiți-vă ce viață spirituală bogată au contemporanii noștri : vă dați seama ce proces de gîndire, — de „reconsiderare" a întregii lui vieți, de „analiză lucidă a situației sale" — trebuie să parcurgă un țăran pînă se hotărăște să se înscrie la gospodăria colectivă ? Revoluția a schimbat aproape locul fiecărui om în societate, obligîndu-l să reflecteze, să se gîndească la semnificația drumului pe care l-a străbătut. Din această cauză contemporanii noștri sînt lucizi și apreciază în primul rînd nu atît fantezia scriitorului, cît caracterul veridic al faptelor expuse într-o carte. Oare nu din această cauză au avut atîta succes : Povestea unui om adevărat, Reportajul lui Fucik, Jurnalul Anei Frank, Descrierea expediției Kon Tiki, Tînăra Gardă și încă o sumă de alte cărți inspirate nemijlocit din viață ?

Din respect pentru acest cetitor să nu îndulcim conflictele. Să nu ne închipuim că anii ce vin vor fi lipsiți de ciocniri dramatice între vechea și noua mentalitate. Raportul la cel de al III-lea Congres al Partidului ne arată că în domeniul ideologic lupta va continua încă multă vreme. De asemeni, viața de fiecare zi a oamenilor sovietici, oglindită în presă și literatură, ne arată că lupta pentru înfăptuirea principiilor moralei noi, chiar în pragul comunismului, continuă.

Am plecat să fac portretul personajelor literare și am ajuns pe nesimțite să mă ocup de cetitori. Aici nu există însă nici o inconsecvență. Eroii noștri sînt cetitorii noștri, intransigenți cu morala lumii vechi, dornici de fericire și de frumos, lucizi, avînd un larg orizont de preocupări.

Fie ca volumele care vor apărea în acest deceniu de pregătire a comunismului să alcătuiască un șir de trainice monumente literare ale acestor contemporani ai noștri.

V. Nicorovici

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

A III-a Consfătuire pe țară a scriitorilor tineri

Concluziile expuse de tovarășul MIHAI BENIUC

prim-secretar al Uniunii Scriitorilor

În concluziile sale, M. Beniuc a mulțumit tuturor acelora care au contribuit la reușita consfătuirii.

„Vă mărturisesc că simt o emoție plăcută, putînd să afirm că această consfătuire s-a desfășurat într-o atmosferă deosebit de bună. Am constatat din luările la cuvînt entuziasmul tinerilor scriitori, entuziasm bazat pe o experiență serioasă de viață. Ei au manifestat principialitate, au manifestat exigență și spirit critic în ceea ce privește noua noastră literatură. Avem cu ce ne mîndri atunci cînd vorbim de scriitorii formați în anii de după Eliberare, sub îndrumarea partidului.

Între generații și între scriitori de aceeași generație, există un spirit tovărășesc, o armonie specifică colectivelor de muncă însuflețite de aceleași idealuri. Știți cui datorăm acest lucru: partidului care în rîndul intelectualității noastre ca și în rîndurile tuturor celor ce muncesc a dezvoltat spiritul dragostei față de popor, față de cauza socialismului.

Dvs., sînteți, deși foarte tineri, cei mai bătrîni scriitori crescuți în focul luptei construcției socialiste, crescuți în școala înaltă a partidului și trebuie să țineți în permanență seama de aceasta și de faptul că ceea ce ați cîștigat trebuie dus mai departe, dezvoltat necontenit prin învățătură, prin experiența vieții din ce în ce mai adîncită și, mai presus de orice, prin opere literare de valoare.

Noi toți așteptăm ca scriitorii tineri să înmulțească numărul acelor opere care folosesc construirii socialismului, opere care servesc, din plin cauza partidului, opere care îi educă pe oamenii noi, care le sporesc conștiința socialistă.

Ceea ce ați realizat, fără îndoială că ne permite, astăzi, să avem pretenții mai mari față de tinerii scriitori. Cărțile voastre sînt însă nu simple certificate de scriitori, ci nădejdi întemeiate pentru a aștepta de la voi o literatură mare, izvorîtă din construcția socialismului.

Pentru a înainta pe acest drum cu toată fermitatea, să nu uităm cele spuse la Congresul al III-lea al partidului, în raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, în legătură cu scriitorii. Trebuie să avem mereu prezente documentele acestui Congres, care pentru noi toți au devenit un program de viață. Lucrările Congresului sînt pentru noi ca acea oglindă fermecată din poveste, în care te uiți și vezi dintr-o dată idealul — visul ce trebuie realizat — și drumul pe care trebuie să mergi ca să ajungi la el.

Prețuim literatura noastră nouă, aceea realizată de voi în proză, în poezie, în dramaturgie, în critica literară, tocmai pentru motivul că ea a evoluat pe acest drum, făcînd în ultimii ani progrese atît de serioase încît nu putem concepe literatura românească de astăzi fără prezența voastră, fără operele dvs., care ne slujesc în educația poporului.

Eugen Barbu în cuvîntul său, folosind o idee a lui Tudor Arghezi, spunea că nouă, scriitorilor, ne este dat să dispunem de cea mai ieftină instalație, anume de o bucată de hîrtie și un creion. Fără îndoială că aceasta costă mult mai puțin decît instalațiile necesare lansării unei rachete. Numai că ajutîndu-ne de această instalație ieftină, noi trebuie să lansăm ceva asemănător cu rachetele, anume niște lucrări literare care să se înscrie pe orbita conștiinței omenirii sau cel puțin pe orbita conștiinței poporului nostru, în așa fel încît să le vadă toți și să impună tuturor prin forța, prin lumina lor.

Nu există nici un fel de meserie sau de ocupație care să necesite mai mult timp pentru a fi bine învățată. Maestrul Arghezi vă spunea, astăzi, că el de 60 de ani face această treabă. Și cu cît trece timpul, îți dai seama cîte ai mai avea de învățat și mai ales cîte ai mai avea de spus.

Cineva dintre voi, poate Niculae Stoian, spunea, parafrazînd pe Maiakovski, cu cîte se simte încă dator Aceasta o spunea Stoian, care este tînăr, dar o spunem și noi : sîntem îndatorați față de poporul nostru, față de tineret, cu lucrări pe care încă n-am reușit să le scriem sau nu le-am scris cum trebuie.

Nagy István spunea tot aici: „Atîta viață este într-o carte cîtă are autorul ei".

Este adevărat că viața ta, experiența ta de viață, trebuie s-o pui în cărțile tale. Dar numai atunci merită această experiență să fie ridicată la rangul de literatură, de artă, dacă este valabilă și pentru viața altora. În acest sens un autor pune într-o carte nu atîta viață, cîtă are el însuși, ci cîtă reușește să absoarbă din epoca sa pentru a o transmite viitorului. Noi trăim un timp așa de grandios încît fiecărui scriitor de talent îi este dată posibilitatea să absoarbă ceva și să-pună în cartea sa pentru a fi transmis mai departe, peste veacuri.

Este, desigur, foarte grea meseria noastră. Dar n-aș vrea, pe tinerii scriitori și mai cu seamă pe cei care într-adevăr sînt începători în ale scrisului, să-i sperie-m că este vorba de o treabă în care e mai bine să nu te bagi din capul locului.

Grecii antici aveau obiceiul să spună tot felul de grozăvii despre călătoriile pe mări, cu greutăți de neînvins, cu Scylla și Carybda, cu monștri și ispite unele mai înfiorătoare decît altele, cu scopul de a-i face pe vecinii lor să nu navigheze.

Eu vă spun să navigați, numai să fiți curajoși și înțelepți ca Ulisse. Domeniul creației literare este o mare liberă, cu greutăți și primejdii, dar cu posibilități nebănuite pentru oricare navigator îndrăzneț de a descoperi nenumărate insule minunate. Noi scriitorii din țările socialiste avem și o busolă bună: partinitatea".

Arătînd cît de necesar este să crească mereu detașamentul scriitorilor noștri, tov. Mihai Beniuc a spus în continuare :

„Pentru ca un scriitor să fie în stare să prindă nouă, el trebuie să aibă o pană care să fie cea mai sensibilă, ca o adevărată antenă care prinde realitatea și care o transmite în realitate, după

(Continuare în pag. 8-a)

PROFILURI LITERARE

Ion Brad

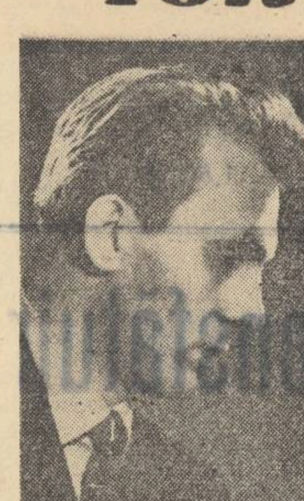

Intr-o Ars poetica din volumul său Cu sufletul deschis (1954), Ion Brad îşi defineşte atitudinea şi modul de expresie: „De veacuri lungi iobagii semănară / Cu bob de aur un pămînt străin / Sînt glasul lor acum cînd liber ară / Cu cinci brăzdare plugu-n adîncimi. / De veacuri lungi... Dar azi cînd bate ora / In turnul visurilor de demult / Eu prind în ritmuri pulsul tuturora / Si ca pe-o inimă de foc l-ascult". Poetul, alimentîndu-se din „izvoarele bogate" ale unui folclor străvechi, întîmpină totodată cu entuziasm realitatea socialistă şi o reflectă în creaţia lui. El îmbină astfel tradiţia sănătoasă a poeziei populare cu realizările construcţiei socialismului. Cele patru volume principale pe care le-a publicat pînă acum Cu sufletul deschis (1954), Balada împuşcaţilor (1955), Cîntecele pămîntului natal (1956) şi Cu timpul meu (1958) corespund acestei Ars poetica şi o ilustrează în chip susţinut.

In jurul unei întîmplări cu nişte lăutari dintr-un sat din vestul Ardealului, ucişi în 1944 de hitlerişti, pe cînd aceştia se retrăgeau în faţa armatei sovietice, poetul a strîns într-un poem lung, împărţit în zece capitole, aspecte impresionante din acea vreme, alcătuind astfel sub titlul de Balada împuşcaţilor o povestire în versuri, cu un remarcabil simţ al naraţiunii epice. Versul e pretutindeni bine legat, cu sonorităţi aspre, pe măsura temei, care e gravă şi adîncă; rimele sînt bogate şi asonanţele potrivite cu îndemînare, aşa încît să nu dea o impresie de neglijenţă: „O, pustă largă, nesfîrşită pustă ! / Deasupra ta arşiţa lui august stă, / Dar în curînd septembrie-o să suie / Mirozna ta în struguri şi gutuie. / Cine-o s-ajungă oare să culeagă-n / Octombrie din auritul leagăn / Al bogăţiei tale, pustă dragă, / Cine-o s-ajungă oare să culeagă ?"

Poetul izbuteşte tot atît de bine în scurte şi viguroase poezii de avînt liric, ca în acest Cîntec tineresc din volumul Cîntecul pămîntului natal: „Loveşte-mă în faţă, vînt fierbinte, / Sălbatec vînt, loveşte-mă în piept ! Mă cheamă ochiul soarelui 'nainte, / Spre, soare urc pe drumul cel mai drept. / Rotească-se mari aştri-n jur şi spaţii, / Nu mă abat din drum şi nu-i aştept. / Eu sînt trimisul noii generaţii, / Fierbinte vînt, loveşte-mă în piept !"

Vigoarea accentului nu trebuie să lipsească niciodată din aceste poezii în care tocmai din pricina scurtimii lor, expresia trebuie să fie concisă şi frapantă. In volumul Cu timpul meu, poetul consacră mai multe bucăţi însemnărilor unor impresii de natură care dovedesc sensibilitate poetică, dar nu chiar întotdeauna şi o expresie potrivită de puternică. Fixarea în cîteva strofe a unei impresii fugare nu este de loc de evitat dar numai cu condiţia ca vibraţiile ei să nu se stingă o dată cu ultimul cuvînt citit sau, mai exact, cu condiţia ca ecoul acestor vibraţii să stăruie puţin în amintire. Poetul poate puncta clipa şi, oprind-o în loc, să adune în ea milenii, prin puterea expresiei, a stilului. Intr-o poezie cum este aceea intitulată Ceartă autumnală, condiţiile acestea sînt împlinite în chip excelent: „Cum te lasă inima, vară, să fugi? / Rămîn singuratici bunicii nuci / Să se certe cu vîntul, balaur, / Să-şi plîngă nucile, mari lacrimi de aur. / Te-apleci în faţa toamnei de parcă / Ai fi o trestie sau subţirică tătarcă, / O fetiţă de salcie tremurînd peste ape / De viforul nopţii atît de aproape, / Nici prunii, nici alunii, nici perii, fraţii verii, / Visarea nu-şi închină spiralelor căderii / Şi s-or ruga luminii — gingaşa ei făptură / Să-i scape de-ntuneric şi de bură". /

Fenomenul trecător şi periodic repetat al sfîrşitului verii este văzut de poet cu adîncime şi fixat într-o expresie durabilă, în care arta e pe măsura sentimentului. In cîteva bucăţi din acelaşi capitol al însemnărilor sentimentale, poetul nu izbuteşte însă să prindă tot aşa de bine şi să fixeze în adîncime impresia, de exemplu în aceste două strofe intitulate Azi noapte: „Azi noapte, sărutînd brumele, / Pădurea s-a aprins la faţă. / Umblă frunzele prin văzduh ca nebunele. / Şi zborul numai spre pămînt îl învaţă. / Soarele mai pierde-n văzduh cîte o amintire de jar. / Vîntul nu ştiu ce discurs vrea să ţină. /In tristeţea căderii se bucură doar / Sperietoarea-n zdrenţe, din grădină". Totul aici este numai amuzant şi ingenios. Vibraţiile pier însă odată cu ultimul vers.

Aspectele realităţii actuale pe care Ion Brad le iniţiază cu o interpretare personală în volumele sale, sînt multe şi felurite. Poetul cîntă munca minerului, a oţelarului şi a muncitorului de pe ogoare, cîntă oraşul şi satul, pădurea şi podgoria, cu înţelegere şi pătrundere a esenţialului.

Munca plină de devotament şi abnegaţie a activiştilor de partid îşi găseşte în poezia Cîntecul activistului de rînd (din culegerea Cîntecele pămîntului natal) o expresie emoţionantă: „Cînd spun „partid" eu văd şi lunci cu flori, / Şi fruntea unor scumpi conducători, / Şi plugul care-n ţelină se-mplîntă, / Şi cîntec furtunos şi mîna blîndă / Şi sînge picurînd în bătălie, / Şi trăsnete şi glas de ciocîrlie, / Şi printre toate-acestea colindînd / Te văd pe tine, activist de rînd... / E seară poate.... Dorm pe ceruri stele... / Tu chiar acum porneşti la drumuri grele... Aşa te văd şi-mi pare că tu eşti / Cel care-n bezna grea despici fereşti, / Ostaşul care-ascultă comandantul / Pilotul care biruie neantul / Tu, care în pămîntul ţării / Oţel, recolte, zboruri, poezii..." Iată fragmente dintr-o excelentă poezie patriotică, sobră, fără uscăciune, gravă fără răceală, de-o simplitate măreaţă ca şi tema pe care o ilustrează.

Ultimul volum al lui Ion Brad Cu timpul meu e compus în lumina unui viguros optimism şi a unei mari bucurii de-a trăi într-o ţară ca a noastră în care o viaţă nouă pulsează sub semnul construcţiei socialiste: „Mi-e foame de vînturi şi de plesne de ploi, / De gustul lor dulce-amar, ştiut de demult, de departe, / Ah, soarele-acela ca vinul cel vechi de la noi / Să-l simt cum mă arde. / Daţi-mi deci caii de foc peste cîmpuri să trec, / Să lărgesc fruntariile moşiei comune pînă în zare. / Pentru voi, bătrîne răzoare, vine marele-nec, / Vă-nghit valurile ţarinei, neiertătoare". (Cai de foc peste cîmpuri). Insufleţite de viaţă nouă a construcţiei socialiste, cîmpiile, pădurile, satele şi oraşele, apele şi munţii, se transfigurează şi se luminează. Şi tulnicele, străvechile buciume care sunau jalnic odinioară, astăzi îşi schimbă şi ele glasul: „Tulnice, tulnice / Tulburătoare glasuri de brad / Peste văi, între inimi, peste ape ce cad / Lungi solii de tristeţi care-aţi fost, veac de veac /Intre munţii ce tac şi-ntre omul sărac, / Daţi năvală în inima mea tocmai azi / Cînd prin stînci, prin nămol, peste munţii cu brazi / Spintecăm drumuri noi, fulgerate zigzaguri, / Din Ardealul bătrîn spre Moldova de veacuri. / Noi cei tineri cu bluze din cerul de vară / Adunaţi ca de-un cîntec călător peste ţară".

Poezia de pînă acum a lui Ion Brad este o bună dovadă că, dacă nu se mulţumeşte numai cu notarea superficială a realităţii şi se sileşte să atingă esenţialul, lucrînd în adîncime un poet dă temelor obişnuite o interpretare nouă şi personală. Ajuns acum în pragul maturităţii, Ion Brad nu mai trebuie decît să evite uşurinţa oricît de formal strălucitoare ar fi rezultatele ei, să evite totodată şi tocmai prin asta repetarea şi să caute esenţe. Căutarea aceasta îi este pe plac, aşa cum arată excelentele rezultate la care a ajuns pînă acum. Trebuie deci să adîncească o înclinare care îi este firească şi care formează una din trăsăturile distinctive ale personalităţii sale literare.

Al. Philippide

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); Dan DEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Al. I. ŞTEFĂNESCU (membru în Comitetul de direcţie); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcţie).

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

Pop Simion: „AFIŞE DE BAL"

În urmă cu doi ani, într-un fel de crez artistic, intitulat Pîinea şi sarea prozei noastre, Pop Simion exprima, în revista Luceafărul, sub forma unei pilde populare, o profundă observaţie referitoare la necesitatea legăturii indestructibile a scriitorului cu viaţa. Oamenii din nordul ţării — povestea el — au o vorbă a lor cu care îşi îmbărbătează feciorii atunci cînd aceştia se hotărăsc să-şi cîştige singuri existenţa:

— Du-te, fătul meu, şi te freacă pogan de viaţă, că numai aşa te vei ridica om în lume.

Acest înţelept şi străbun îndemn al oamenilor din nordul ţării, poate fi, într-un anume fel, şi azi folositor pentru mulţi dintre noi — conchidea autorul, trecînd fraza spre o mărturisire autobiografică. Ştiindu-l încă de acasă, eu m-am prins de tînăr să-l împlinesc, ucenicind la şcoala prozei de actualitate, slujind povestirea, schiţa, reportajul. (s.n.).

Ca scriitor, a te freca zdravăn de viaţă — sublinia el în continuare — nu înseamnă altceva decît a participa cu tot entuziasmul făpturii tale la marile transformări revoluţionare care au loc în patria noastră. Consecvent acestui principiu Pop Simion a abordat cu predilecţie aşa numitul „gen scurt", inspirîndu-se din imediata actualitate, publicînd în fiecare an, din ultimii şase, cîte un volum de reportaje, povestiri sau nuvele. Ne amintim, desigur, de: Călătorie cu bucluc — povestiri, 1955, Lauda tinereţii — reportaje, 1956, Pămîntul spînzuratului — povestiri, 1957, Paralela 45^0 — reportaje, 1958, Anul 15 — reportaje, 1959, Afişe de bal — nuvele, 1960.

Ucenicind îndelung şi serios la şcoala reportajului — specia literară cea mai operativă — Pop Simion şi-a integrat scrisul în freamătul vieţii noi, socialiste, în miezul transformărilor revoluţionare, şi-a acordat sensibilitatea cu psihologia constructorilor noii orînduiri, care au devenit principalii eroi ai operelor sale.

Cei mai mulţi din eroii nuvelelor din volumul Afişe de bal, sînt oameni din nordul ţării, de pe plaiurile natale ale autorului, „oameni care s-au frecat pogan de viaţă".

Sub raport geografic şi psihologic ei vin din aceeaşi zonă cu eroii lui Vasile Rebreanu din volumul În plină zi. Zugrăviţi, însă de un alt temperament artistic şi într-o altă modalitate epică, ei ne apar pe deplin originali şi inediţi.

Cîtă vreme eroii lui Vasile Rebreanu se conturează parcă în perspectiva unui poem liric, eroii lui Pop Simion sînt realizaţi adesea cu mijloace reportericeşti, de bună calitate artistică. Construcţia epică a nuvelelor sale e ingenioasă, bazîndu-se pe surprize (vezi mai ales nuvela Hulpe), pe fapte neobişnuite, captivante, în care se resimte o influenţă fericită a practicii reportajului. Aceste modalităţi reportericeşti au efectul unei „explozii în conştiinţă", — cum ar zice Radu Popescu — menită a arunca lumină asupra caracterelor, asupra sensului adînc uman şi social al acţiunii eroilor. Surpriza epică n-are numai simplul rol de a antrena lectorul în acţiune; ea coincide cu descoperirea frumuseţii morale a personajelor, cu mesajul lor uman, adînc pozitiv. Aşa, de pildă, în nuvela Afişe de bal, acţiunea începe linear. Cele două personaje centrale, tînărul şofer Ionică Ciulean şi Şuta, unchiul său, meşter la cazangerie, discută aparent o temă banală: cum să te porţi cu fetele. Momentul hotărîtor, în acţiune, intervine tîrziu, pe neaşteptate, dintr-o altă sferă de probleme. Multă vreme cititorul are impresia că bătrînul Şuta se preocupă de tînărul Ionică Ciulean pentru a-l deprinde cu normele vieţii de majorat, cu o comportare adecvată faţă de fete şi baluri. Într-un moment epic prielnic, se produce surpriza. Bătrînul muncitor urmărea, de fapt, să-l educe pe tînăr în spiritul unei lucide conştiinţe de clasă. Şi reuşeşte. Din acest moment nuvela cîştigă în adîncime, densitatea epică se accentuează, ritmul narativ devine vertiginos, stilul se îmbogăţeşte cu metafore elocvente, metaforele se dezvoltă în simboluri, care sporesc lirismul dens, dramatic şi subliniază sensurile majore ale luptei personajelor. În acelaşi sens sînt construite nuvelele Hulpe, Căţeaua, Scară la cer, inspirate din mediul rural din nordul Transilvaniei, în perioada izgonirii fasciştilor. Dacă nuvelele Hulpe şi Căţeaua, pline de autenticitate, sînt realizate la acelaşi nivel artistic, ca şi Afişe de bal, pe baza aceluiaşi procedeu, Scară la cer ni se pare mai puţin verosimilă şi de aceea mai puţin izbutită. Aici „senzaţiile tari" sau surprizele sînt construite în sine şi pentru sine, neavînd întotdeauna darul de-a contribui organic la conturarea personajelor. Povestirea pare ţesută pe alocuri pe un conflict artificial.

Pantofarul Moise Augustin e ţinut de nemţi mai multe zile închis într-un grajd cu intenţia de a fi împuşcat. Într-o zi e luat, dus în pădure şi pus să taie crengile unui brad, de jos în sus, avînd în spate o raniţă cu grenade. Ofiţerul trage, la un moment dat, cu pistolul în raniţa cu grenade din spatele lui Moise Augustin care „explodează scurt, violet, ca o scăpărătoare într-un brad de Crăciun".

E greu de crezut că nemţii, în preajma ruperii frontului îşi permiteau o astfel de joacă şi o asemenea cheltuială de muniţii. E păcat că autorul nu s-a gîndit mai profund la conflict, fiindcă, altfel, personajul e splendid realizat, purtînd în el un admirabil simbol umanist.

Dacă povestirile amintite, la care am mai adăuga Paraşuta, se petrec în anii robiei capitaliste sau în aceia ai asupririi fasciste, altele ca Pămînt tînăr, Paşca-Grof, Darida, Cer cuvîntul, Şopîrla, sînt inspirate din viaţa noastră nouă, socialistă.

Îndemnul oamenilor din nordul Ardealului, urmat cu consecvenţă şi conştiinţă profesională, i-a fost de un nespus ajutor prozatorului tînăr. Povestirile lui respiră viaţa autentică, oamenii lui, tinerii tractorişti, din zguduitoarea nuvelă, Pămînt tînăr sînt adevăraţi, tragedia lui Grigore Mogoş care visează să-şi are pămîntul cu lupii, e răscolitor de verosimilă, iar gestul tîrziu al fiului său Alexa Mogoş, care ară cu tractorul „pămîntul spînzuratului" e o replică simbolică, pe care numai epoca noastră o puteau da trecutului de umiliri şi suferinţi.

Într-un recent articol din Scînteia, criticul Dumitru Micu sublinia, pe bună dreptate, că „principalul merit al nuvelelor lui Pop Simion rezidă, evident, în strădania de a realiza chipuri vii de oameni înaintaţi, exemplari".

E un merit esenţial al literaturii realist-socialiste, chemată să educe în spirit comunist milioanele de constructori ai socialismului. Mulţi dintre eroii lui Pop Simion sînt caractere exemplare — în sensul cel mai nobil al cuvîntului.

Ne amintim de chipul luminos al meşterului cazangiu Şuta, tipul muncitorului cu o înaltă conştiinţă de clasă, de tînărul Ionică Ciulean din Afişe de bal, de Ştefan Tomoioagă-Hulpe, Dumitru Dac din povestirea Hulpe, de Tudosia Fătului, din povestirea Căţeaua, de Moise Augustin din Scară la cer, de tractoristul Alexa Mogoş din Pămînt tînăr, Pavel Curta, şi Paşca-Grof din nuvela care are titlul numele ultimului erou şi mai ales Pavel Porumb din Cer cuvîntul.

Ei sînt rodul contactului nemijlocit al scriitorului cu actualitatea, cu viaţa de toate zilele a oamenilor. De aici, impresia de autenticitate care se impune din scrisul tînărului prozator, de aici puterea emotivă a creaţiei sale şi interesul pe care cititorii i-l acordă.

Un atare personaj tonic, tipic pentru vremea noastră — spuneam că este inginerul Pavel Porumb, din nuvela Cer cuvîntul, care alături de Pămînt tînăr e una din piesele de rezistenţă ale volumului.

Personajul principal e un tînăr de o remarcabilă frumuseţe morală. Băiat de moţ sărac din Munţii Apuseni, ajunge pe Şantierul Salva-Vişeu, unde se comportă ca un adevărat erou, salvînd de la moarte un mare număr de brigadieri. Această împrejurare e prezentată de autor cu o remarcabilă sobrietate. Nimic afectat, nimic spectaculos şi artificial. Totul e menit să reliefeze trăsăturile morale ale unui tînăr din ziua de astăzi. Şi aici construcţia epică e cît se poate de ingenioasă.

Povestitorului i se cere într-o bună zi o referinţă despre inginerul Pavel Porumb. Cu toată bunăvoinţa nu poate s-o dea, neamintindu-şi de un asemenea inginer. Aflînd în ce scop i se cere referinţa, mînat de curiozitate, povestitorul doctor, fost, ca student în medicină, brigadier la Salva-Vişeu, cere să i se permită să asiste la şedinţă. La şedinţă descoperă în inginerul Pavel Porumb, pe fostul erou, poreclit de ei Pavel Viziune „pentru vorba de care nu se putea despărţi; se pare, în ruptul capului: „chestie de viziune" — Biografia acestui personaj — pe care nu poţi să nu-l îndrăgeşti, pentru înaltele lui calităţi morale — întruchipează în ea drumul multor eroi tineri, al multor muncitori deveniţi intelectuali în condiţiile vieţii de astăzi.

Am vrea să-i atragem autorului atenţia asupra unei slăbiciuni care-l pîndeşte şi anume o tendinţă spre uniformizarea construcţiei epice, care dacă în unele nuvele reprezintă o calitate, folosită prea des poate deveni manieră.

E meritul lui Pop Simion de a fi înfăţişat un univers moral ţărănesc, specific, exprimat autentic în felul de a fi şi a vorbi al personajelor, dar ni se pare că uneori nota dialectală a limbajului se extinde prea mult, intrînd într-un mod inoportun chiar şi-n vorbirea autorului.

Desigur, cuvîntul dialectal contribuie la redarea culorii locale, dar abundenţa lui poate avea uneori consecinţe nedorite.

În pleiada de prozatori tineri care s-au afirmat impetuos în ultimii ani, Pop Simion se defineşte, în primul rînd, prin acel patos al actualităţii, de care vorbeam la început, prin marea bogăţie a faptelor de viaţă semnificative, prin efortul de a se depăşi de la volum la volum, ceea ce nu se întîmplă cu toţi confraţii săi de generaţie. Proza lui se caracterizează printr-o mare sobrietate, în interiorul căreia arde un discret lirism şi este capabilă să comunice frumuseţea şi poezia vieţii noastre noi.

Eusebiu Camilar: POVESTIRI EROICE

Au apărut cam în aceeaşi vreme: în paginile *Contemporanului* tableta maestrului Tudor Arghezi îndemnînd pe scriitori să vădească mai multă dragoste pentru lumea de preocupări a copiilor; în vitrinele librăriilor — cu promptitudinea unui răspuns adecvat — cartea lui Eusebiu Camilar; în coloanele *Luceafărului*, această rubrică permanentă, a cărţii pentru copii. Cenuşăreasă înainte de Eliberare, literatura pentru copii păşeşte cu dreptul în 1961 şi cel ce şi-a asumat sarcina de a gospodări noua rubrică socoate drept un fericit prilej acela care-i îngăduie să-şi plaseze cronica sub semnul acestor coincidenţe neîntîmplătoare, dovedind prin fapte sporul de atenţie acordat lucrărilor ce vor educa pe cetăţenii noştri de mîine.

Istoricii, aşadar, pregăteau marele tratat de Istoria Romîniei, pe cînd Eusebiu Camilar se gîndea la viitorii cititori ai masivelor tomuri, aflaţi deocamdată pe băncile şcolilor elementare. Pe planuri diferite, însemnătatea celor două munci nu poate scăpa nimănui: dragostea pentru patrie, pentru poporul făuritor de istorie nu e deplină fără cunoaştere, fără adîncă înţelegere a drumului parcurs, a jertfelor aduse: flacăra entuziasmului revoluţionar al constructorului socialist arde mai viu, aflîndu-şi origina în scînteile şi focurile ţîşnite de mult, în negura unor veacuri apuse, pe care incomparabila lumină de azi le scoate dintr-o voită uitare.

Scrierea unei adevărate şi complete istorii a patriei pentru copii e o întreprindere dificilă, întrecînd poate puterile unui singur om. De aceea Camilar s-a orientat just, cred, mulţumindu-se deocamdată să stăruie asupra unor momente „de vîrf" ale zbuciumatei noastre istorii şi înfăţişînd copiilor o suită de povestiri evocînd acele epoci de glorie în care mari conducători au înţeles glasul maselor şi, împreună cu ele, au scris pagini nepieritoare în cronica veacurilor. Pornind de la primele izvoare scrise, Camilar reînvie astfel chipurile legendare ale sciţilor lui Idantirsus şi ale dacilor lui Decebal, pentru a recreea apoi, potrivit înţelegerii micilor cititori, epocile eroice ale lui Mircea, Ioan de Hunedoara, Vlad Ţepeş, Ştefan cel Mare şi Ion Vodă. Am scris inadins cuvîntul *epocile*, deoarece principalul merit al lui Camilar constă în neprezentarea figurii voievodului aşa cum vechile manuale obişnuiau, înfăţişînd un erou „absolut", desprins din procesul social, economic şi politic al vremii, ci situîndu-l în epocă şi explicîndu-i opera măreaţă prin trăsăturile progresiste ale personalităţii. Iată de ce şi Mircea şi Vlad

CARTEA PENTRU COPII

Ţepeş şi Ştefan cel Mare nu apar numai ca nişte glorioşi conducători de oşti, ci şi ca desăvîrşiţi gospodari, care au înţeles de pildă, necesitatea încurajării comerţului pentru ridicarea bunăstării a poporului şi care au ştiut să se bizuie pe acest popor în lupta împotriva turcilor şi a marei boierimi preocupată doar de menţinerea privilegiilor ei de clasă. Iată de ce Doja apare în adevărata lui măreţie, ca exponent al revendicărilor şerbilor, iar Ion Vodă ca apărătorul ţărănimii. Faptul că, de cele mai multe ori, tabloul epocii e înfăţişat în ţesătura povestirii, fără a face corp străin, constituie un merit de seamă pe care „iscusiţii cititori" îl vor aprecia îndeosebi în povestirile închinate lui Mircea şi Ştefan cel Mare, după cum nu vor uita curînd, desigur, colorata descriere a rătăcirii sciţilor, demnă de pana celui care a scris *Turmele*.

Depăşind simplele legende, amintite de altfel cu multă zgîrcenie, respingînd cu hotărîre interpretările tendenţioase care tindeau să semene odinioară ura şovină şi naţionalismul burghez, mai ales în povestirile istorice destinate copiilor, Eusebiu Camilar a scris de pe poziţii ştiinţifice şi povestirile sale eroice fac tocmai de aceea să vibreze coarda pură a patriotismului, a dragostei şi stimei faţă de mulţimile anonime care şi-au vărsat sîngele la Tapae şi Rovine, la Racova şi Cenad, la Roşcani şi într-atîtea locuri pe care se ridică astăzi uzine şi gospodării colective, sub fluturarea steagurilor roşii.

Deşi reprezintă un succes cert, Povestirilor eroice li se poate reproşa o prezentare pe alocuri idealizată a Dacilor („getodacii nu rîvneau la avut străin", „Decebal nu s-a îngîmfat, căci astfel de porniri nu se aflau în firea dacului") înfăţişarea neclară a unor iniţiative luate de Ştefan cel Mare, abuzul în folosirea unor cuvinte („stropşire", „a stropşi") etc. Asemenea mărunte inadvertenţe vor putea fi lesne rectificate cu prilejul unei viitoare ediţii, de necesitatea căreia, — de pe acum — nu mă îndoiesc. Ar fi bine, de asemenea, să nu se întîrzie prea mult cu cel de al doilea volum, care va povesti paginile de eroism scrise de poporul nostru din vremea lui Mihai Viteazu şi pînă azi. Completate astfel Povestirile eroice ale lui Eusebiu Camilar, vor umple un gol de mult resimţit şi vor constitui o lectură de predilecţie a copiilor, dornici să cunoască din trecutul patriei mai mult decît le poate oferi manualul de istorie, limitat la strictul necesar şi în care faptele trecutului sînt relatate cu o sobrietate — pentru a nu spune uscăciune — caracteristică.

Un cuvînt de preţuire, în încheiere, pentru efortul Editurii Tineretului, care s-a străduit — şi a reuşit — să ofere copiilor o carte ale cărei condiţii grafice contribuie din plin la noul succes pe care literatura pentru copii îl înregistrează.

VLADIMIR COLIN

UN CONDEI TÎNĂR

La vîrsta lui Corneliu Şerban, unii dintre cei care simt chemarea poeziei (şi o simt mulţi, deşi numai puţini îi pot într-adevăr răspunde) se arată foarte nerăbdători. Ei bat insistent la uşile redacţiilor, revendică un loc cît mai convenabil în coloanele publicaţiilor literare de prestigiu, sau îşi compun o figură „interesantă", „originală".

Corneliu Şerban nu e un familiar al redacţiilor. Numele său se întîlneşte în puţine publicaţii printre care „Viaţa studenţească". S-a dovedit deci de o modestie care ni se pare a proba o încredere în forţele sale ce nu-i caracterizează, din păcate, pe unii dintre bătăioşii săi confraţi.

Un exemplu: el nu elaborează arte poetice (aceasta ar presupune, orice s-ar zice, un dram de orgoliu) ci, modest, dar tulburat, se întreabă dacă poetul face faţă sarcinilor ce-i revin şi îşi pune astfel întrebarea, încît ea să implice un răspuns care să constituie o condamnare fără drept la apel a poeziei mediocre, „pasabile", o chemare la o înaltă autoexigenţă:

„Într-un fel sau altul / o aducem toţi din condei / şi totuşi, totuşi / ce cîntec am scris pentru ei? (...) Ei stăpînesc adîncurile, înălţurile, / împlinind măreţia-n firesc — / Sîngele lor a înroşit steaguri şi zări / ei năruiră şi tot ei clădesc / ...Într-un fel sau altul / o aducem toţi din condei / şi totuşi, totuşi / ce cîntec am scris pentru ei?"

Modul de viaţă micburghez, spiritul filistin pe care le caracterizează cu atenţie, îi repugnă, iar adversitatea aceasta se traduce în acţiune hotărîtă, dinamică:

„Grandoarea-n creştet scundă, resentiment perfid / şi resemnarea de-a trăi oricum... / abil, imundă, mocirlos lichid, / dar mă opun trăind şi-n gest postum".

Individualismului micburghez, îi opune spiritul colectiv. La Corneliu Şerban eu se confundă aproape cu noi, şi, de aceea, evită pe cît e cu putinţă, să rostească singularul pronumelui personal la persoana I-a. Cînd se vede nevoit s-o facă, procedează astfel încît în strofa următoare să-l poată înlocui cu pluralul: „La fel gîndeşte şi prietenul meu, / Chiar dacă ar spune-o cu alte cuvinte / Poemul acesta, de fapt / e al nostru".

Nu e, aşadar, vorba aici de un simplu joc, ci de un mod de a gîndi, de o sensibilitate, specifice omului format în spirit socialist.

Formaţia aceasta o vădeşte şi refuzul sentimentelor călduţe, dulcege, ieftine. Entuziasmul nu e, la el, facil, ci de substanţă; eşecurile nu declanşează lamentaţii, ci călesc voinţa de a învinge. Avîntat spre înălţimi, deprins cu urcuşul şi îndrăgind efortul, el rămîne, în toate împrejurările, lucid. Lucid, poetul distinge între esenţă şi aparenţă. De aceea entuziasmul său e statornic şi discret:

„Toate ni se par deacum fireşti. / Nu-i minune care să ne mire / Căci trăirea anilor aceşti / Stă mai sus de cîntec şi uimire".

Ar fi eronat să se creadă că luciditatea aceasta ar ucide sentimentele sau le-ar diminua măcar tăria. Dimpotrivă, le dă un contur deosebit. Poetul nu are nici o clipă prejudecata că afectivitatea sa ar fi un lest dezagreabil. Nu numai că nu-l jenează, dar ea constituie pentru poet un titlu de glorie: „Sufletul mi-e larg în el să-ncapă / doruri cîte-n lume s-au ivit / Şi albastre nesfîrşiri de apă / şi întinderi fără de sfîrşit".

Că fuga de sentimentalism nu echivalează cu o carenţă a sentimentelor ne-o demonstrează printre altele aceasta, după noi, foarte frumoasă poezie de dragoste, intitulată Scrisoare:

„Scrie-mi luni / să vie marţi / (Dragostea / cu cine-o-mparţi?) / Dorul face / cercuri-cercuri... / (Scrie-mi marţi / să vie miercuri) / Miercuri scrie-mi / s-o am joi... / (Să fim iarăşi amîndoi) / Scrie-mi joi / să vie vineri... (Mîine / nu vom mai fi tineri) / Sîmbătă / e pentru morţi... (Poate atuncea / să am sorţi) / Doru-mi spune: Bine că / mai e şi / Duminecă".

Talent autentic, care se caută încă pe sine, tînărul Corneliu Şerban e uneori robit unor influenţe ale înaintaşilor. Asimilate organic, acestea i-ar favoriza dezvoltarea poetică. Ucenicul, însă, alunecă uneori spre pastişa maeştrilor săi, iar pastişa, departe de a-l exprima, îl falsifică. E mai mult decît evidentă, bunăoară, influenţa poeziei din ultima vreme a lui Beniuc în piesa Mă bucur eu... conţinînd astfel de versuri: „Mă bucur eu, mă bucur şi nu prea / că se-mplineşte tinereţea mea... / (...) Şi totuşi, totuşi timpului ce pleacă / i-aş spune să întîrzie oleacă / Să scînteie lumini de curcubeu / să fiu tot tînăr, ca şi-acum, mereu..."

Prea evidentă e, pe alocuri, şi înrîurirea lui Labiş. Uneori Corneliu Şerban alunecă pe panta uşurinţei şi spune lucruri într-un limbaj poetic care nu mai e simplu, ci simplist. Ca de pildă:

„Străbătînd cale lungă de fier / am trăit freamătul muncii intense / şi ţara mi s-a arătat şantier / crescută-n contururi imense" (Drumuri).

Corneliu Şerban e un poet care are de spus multe şi poate, în genere, să le spună într-un chip inedit. Justifică, deci, pronosticuri optimiste şi solicită interes din partea criticii, a cărei menire este, între altele, şi descoperirea şi buna îndrumare a noilor talente scriitoriceşti.

EUGEN LUCA

UN VIITOR ROMANCIER

Se înmulţesc lucrările în proză care zugrăvesc satul romînesc într-o etapă nouă, aceea a luptei pentru consolidarea relaţiilor socialiste în agricultură, pentru dezvoltarea gospodăriei agricole colective, formă fundamentală a vieţii ţărăneşti de astăzi. Întinsa nuvelă *Iubeşte ziua de mîine*, — piesa de rezistenţă a cărţii lui Petre Sălcudeanu, se axează pe o astfel de problematică.

Nuvela înregistrează, de pildă, noua atitudine a *masei* ţărăneşti faţă de gospodăria colectivă. Poziţia dubitativă a ţăranului din anii de început, care provenea din necunoaştere, a fost înlocuită acum cu adeziunea organică, profundă, pentru formele de viaţă socialistă. Datorită colectivei, ţăranul a dobîndit sentimentul necunoscut înainte, dar atît de năzuit, al *siguranţei*, al încrederii în „ziua de mîine". Uneltirile lui Vasile Baciu, preşedintele necinstit, se izbesc de împotrivirea masei de ţărani. Colectiviştii sînt frămîntaţi de soarta gospodăriei lor, a cărei dizolvare nu o pot accepta nici măcar ipotetic. Existenţa colectivei garantează viaţa fericită a fiecăruia şi eventualitatea desfiinţării capătă în conştiinţele ţăranilor proporţii dramatice, dar îi şi îndîrjeşte s-o apere cu orice preţ. Extragem din carte un pasaj edificator în acest sens: *„Apăi, fraţilor, dacă colectiva m-o scăpat de la înec, să se desfacă io n-o las, să ştiu că bag brişca-n cineva. Aşa să ştiţi. Mă, dacă Baciu ne-o desfiinţează, eu ce să fac? Mă, Ilarie, ce eşti muiere, ce te-ai prostit? Cum să se desfiinţeze?... — Nu m-am prostit de loc, de ce să mă prostesc?... Da ce să fac dacă se desface colectiva? Să mă agăţ de grindă? Să mor? Să mă dau la cîini? Aia să fac? — Nu se desface Ilarie. Ce să se desfacă, mai trebuie să vrem şi noi. Şi noi nu vrem"* (p. 53).

Din masa ţăranilor colectivişti se desprinde, creionat cu vigoare deosebită, chipul lui Ion Şuştăruţu, eroul central al nuvelei. Om sărac în trecut, nevoit să îndure mizerii şi jigniri de tot felul, cunoaşte, intrînd în colectivă, o viaţă nouă. Fostul umilit, care zicea tuturor, de la mic la mare, ziua bună, „dea dumnezo bine", începe să privească lumea cu alţi ochi. Treptat el dobîndeşte demnitatea umană care în trecut îi fusese refuzată. Procesul de regenerare sufletească este determinat de noua condiţie materială: *„Pînă în după masa aceea, cînd ieşise cu carul plin cu bucate din curtea gospodăriei colective, nu-şi pusese niciodată întrebarea de ce îşi ridica el pălăria în faţa tuturor. Întoarse capul, văzu carul încărcat cu vîrf, se gîndi apoi la toată agoniseala strînsă de cînd era colectivist, se miră ca şi atunci cînd descoperise că era om cu stare şi, înciudat, îşi zise că, la urma urmei, de ce să spună tot el întîi „bună ziua", de ce nu şi alţii, că «el nu-i dator nimănui cu nimic»".* Şuştăruţu dovedeşte o fermitate morală deosebită. Nu întrezărim nici un moment în comportarea lui urme ale vechei mentalităţi ţărăneşti. Nu raţiuni meschine, utilitariste îl fac să se îngrijoreze cînd îşi dă seama că gospodăria începe să meargă prost, ci soarta întregii colectivităţi. Antipatia lui pentru Vasile Baciu, preşedintele, suspiciunea cu care îl urmăreşte nu se datorează unui resentiment personal, deşi între ei era o veche vrăjmăşie, căci în tinereţe Baciu îi ademenise nevasta, ci bănuieli confirmate pînă la urmă, că acesta acţiona în dauna gospodăriei.

P. Sălcudeanu stăpîneşte bine tehnica construcţiei, realizînd cu îndemînare interferarea planurilor acţiunii, conducînd abil evoluţia gradată a intrigii către deznodămînt. Stilul său, fără ornamentaţii, ponderat, aminteşte tradiţia realismului ardelenesc.

Schiţele alăturate nuvelei la care ne-am referit nu se integrează decît parţial acestei linii. Scriitorul nu reuşeşte să evidenţieze semnificaţii profunde, dramatice, în puţine pagini. Spre a suplini această lipsă el recurge la elementul liric, în dezacord, credem noi, cu adevărata sa natură scriitoricească. *Roşu pe alb*, *Flori de muşcată*, *Viaţa irosită* sînt compuneri scrise corect dar care conţin accente sentimentaliste nepotrivite.

Cu adevărat în largul său se simte Sălcudeanu atunci, cînd are putinţa să desfăşoare faptele pe îndelete, în cadrul unei compoziţii epice ample. Nuvela *Iubeşte ziua de mîine* anunţă, de fapt, un viitor romancier.

G. DIMISIANU

Tiberiu Utan

DIN INSULA FÎNTÎNII CÎNTĂTOARE

Nici un oraș din lume nu mi-i drag
ca tine, cetate cu ziduri solare,
corabie albă ce țara mi-o porți
departe de stînci și pirați,
gorun de oțel și beton, București.
De data asta lasă-mă uitat
pe malurile Dunării, în insula
fîntînii cîntătoare,
aici, pe dealul Gellért, de-unde văd
scăldată harta Pestei în lumină,
aici, de unde-aud
chemarea la-nfrățire a lui Ady
și gingașele versuri despre Leda
pe care numai el a întîlnit-o...
O, lasă-mă uitat
în Vidampark, în parcul nebuniei,
în care intri om bătrîn
și ieși adolescent de-atîta rîs...

...Stăpînic ție, de atîtea ori
mi-am împărțit iubirea
— cum pîinea și-o împart drumeții între ei —
cu marile orașe ale lumii
pe care tu m-ai învățat să le iubesc,
oraș al dragostei de oameni, București.
De-aceea pretutindeni
cu-aceași cupă duc la gură
lumina soarelui și-a prieteniei, —
de-aceea cupa-mi este veșnic plină
iar buzele nu-mi sînt niciînd uscate.

Budapesta, august 1960

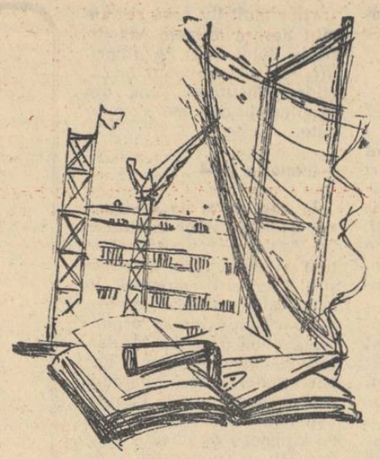

Al. Andrițoiu

LIRICĂ

Aceste zări mirifice sînt țara, —
prilej de cugetare și de rime,
în care cîntă mai suav vioara
și scapără mașini mai cu asprime.

Metalul, nucii, pîinea, trandafirii
și marmura și cartea și culoarea,
sînt date toate-n seama nemuririi
desăvîrșită fiindu-le chemarea.

Cad veștejind zadarnicul și vidul
și sensul, densul, etalon se face.
E țara-n care, luminînd, partidul
face răscruci de glorie și pace.

N-a fost nicicînd atît de dulce dorul
nici brațu-atît de faur.
Pe tot ce facem, iată, viitorul
Ca o paraiă cu contur de aur.

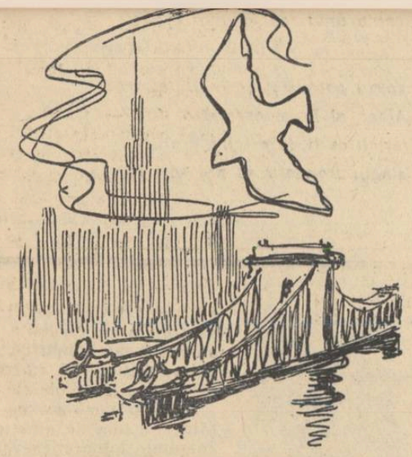

Aurel Storin

UTECISTUL

OCHII

Peste agentul răstit ca o poruncă
leoparzii ochilor lui se aruncă:
îi string lopețile mîinilor, părăoselor,
îi împletesc funiile albe-ale oaselor,
i se încolăcesc pe trup
pînă cînd mușchii troznesc și se rup,
i-aduc omoplații să se-mpreune
ca două palme pentru rugăciune,
i se așează pe frunte arzîndu-l,
coroană de flăcări ce arde și gîndul,
i se răsucesc în păr ca-ntr-un copac încîlcit
ce s-a uscat fiindcă nimeni nu l-a iubit,
îl împresoară din toate părțile ca un rug,
ochii acuză, ochii atacă, ochii distrug.

Agentul lovește cu patimă cruntă.
Apoi, ascuțindu-și mînia ca briciul,
în fața clasei care-l înfruntă,
atît e de slab, că ridică și biciul.

CÎNTECUL

— Cîntec din Doftana, cîntec din Doftana,
despletit prin gratii de-nchisoare,
fluturat ca steagul, arzător ca rana,
cine te-a adus pe lume oare,
cîntec din Doftana, cîntec din Doftana?

— Petroliștii mei cu fața suptă,
într-o noapte de torturi, la „haș",
au trimis, cu clocot uriaș,
peste ziduri, cîntecul de luptă.
Oțelarii mei, precum se cere,
au turnat oțelul urii lor,
ca să aibă cîntecul putere,
să doboare-atîtea închisori...
Îmi aduc aminte-o țesătoare,
meșteră la cînepă și in.
Cele mai frumoase rime rare
ei, de bună seamă-i aparțin.
Îmi aduc aminte-un ceferist
ce-a murit de foame și de chin.
Poate că refrenul cel mai trist
și revolta lui îi aparțin.
Și-mi aduc aminte, de departe,
utecistul condamnat la moarte
care m-a iubit și m-a cîntat
pînă-n zori,
cînd l-au executat.

NEMURIREA

Cînd va începe ziua, se va stîrși o viață,
căci orice trup se rupe sub grindina de plumb
Și veșnicia morții, eterna noastră teamă,
își va lua tributul greu și scump...

Iertați-mă, dar nu pot să vă vorbesc de
moarte
deși m-apasă luna și stelele mă dor,
și viața mi-aș fi dat-o cu drag, fără să
pregel,
tovarășului care a fost ucis în zori.

Cum să vorbesc de moarte cînd el a fost
mai tare,
cînd tresărirea puștii l-a întîlnit cîntînd,
și cîntecul de luptă i-a stat pe buze pînă
la ultima silabă, din ultimul cuvînt?

Cum să vorbesc de moarte cînd chipul lui e
viu,
cînd mi-l aduc în minte, cu nimb de aur,
zorii!
Și ei îmi spun că-n lupta cea mare, niciodată,

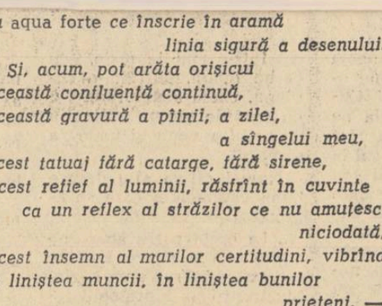

Dimitrie Rachici

CÎNTEC DE DRAGOSTE LA MARGINEA ȚĂRII

CONTUR VECHI

Delta Dunării
Semăna c-o frunză de viță de vie
Pe trunchiul țării tremurînd, cenușie.
Canalele împotmolite erau negre nervuri.

Dunele — pete roase de tiloxeră.
O clătinau toate furtunile mării,
O sfîșiau vîntul sărăciei și-al uitării...
Pierdută acolo sub zare —
O frunză de viță tînjind după soare.

ODIHNA APELOR

Aici e odihna apelor —
Dunărea se oprește din drum și din trudă
Să mai contemple chipul tău, țară,
Să-ți mai îngîne un cîntec de dor și iubire
Și-adoarme tîrziu între sălcii și trestii.
Legănîndu-te molcom în brațe...
Dar în zori pornește din nou la drumul
cel mare
Deșteptată de cutere, de lotci și vapoare.

Mihai Negulescu

LINIȘTEA ORAȘULUI MEU

Noaptea sare de la ultimul balcon
Risipindu-se ca o aromă înstelată,
ca un abur de aur
Peste literele de tipar ale străzilor frînte,
Peste liniștea parcului strivită de arbori
bătrîni,
Peste cuvintele mele, pietoni între zi
și amurg —
Trecînd prin dreptul vitrinelor mari,
Atrași de vocala imaculată a neonului
Și de exclamația tutunie a părului fetelor...

Noaptea se rotește peste oraș
Ca umbrela unei femei adorate, —
În timp ce în gară, ca într-o țintă, arcașii
Din patru colțuri de țară, trimit
Neîncetat, săgețile albastre ale expreselor;

Iar orașul flutură elitre de stele
Peste valul de oameni,
Peste scrisul mărunt al pașilor, peste ecoul
Glasului lor între dreptunghiuri de ziduri.
Glasul lor, calea lor, șopotul lor
Trece aici, jos, sub fereastra albastră
Ca un izvor al orelor mele de noapte,
Al orelor mele de veghe,
Al orelor mele de cîntec...

Liniștea orașului meu
Nu o am de vînzare pe strigătul groazei;
Liniștea orașului meu
Ca aqua forte ce înscrie în aramă
linia sigură a desenului.
— Și, acum, pot arăta orișicui
Această coniluență continuă,
Această gravură a pînii, a zilei,
a sîngelui meu,
Acest tatuaj fără catarge, fără sirene,
Acest relief al luminii, răsfrînt în cuvinte
ca un reflex al străzilor ce nu amuțesc
niciodată,
Acest însemn al marilor certitudini, vibrînd
în liniștea muncii, în liniștea bunilor
prieteni, —
Erupînd ca un cîntec vrăjit
în pîine, în vin, în sărut...

Simple prezențe, simple secunde,
simple frînturi
Clătinate albastru pe cadranul memoriei;
Clătinate ca un abur de aur în noaptea
de-acum?
Lucruri simple, simple prezențe,
simple secunde.

Nu zăbovesc lîngă voi
Decît să vă salut, decît să vă simt
Sensul limpede, cristalin, împăcat.
Simple prezențe între care revin
La capătul durerii trecute prin mine,
Din cripta deschisă a timpului,
La capătul durerii ce nu o mai vreau
repetată!

Dacă am căzut sub rafale,
Dacă am gemut în tortură
Și am putrezit în doftane,
Strigătul meu, sufletul meu
A rămas totdeauna pe buza mormîntului,
S-a împietrit în mine în clipa de iad
a torturilor
Și a spart cu o mie de fulgere
Porțile grele ale temniței, fremătînd,
bucurîndu-se
Peste dealuri stropite cu vinul de aur
al toamnei...
La capătul atîtor drumuri amare
La înginările zilei cu zgura
de picîă a nopții,
A năvălit către voi
ca o bucurie plină, rotundă... Nimbul fraged
al zorilor
S-a schimbat în beton, în mortar, în coloane.
Peste aceste coloane se-adună
Liniștea și neliniștea inimii mele;
Dar nu tresar cînd aud
Silabele metalice, frînte, ale tramvaielor
Au o mantie lină de pluș)
Și zgomotul nu mă-nspăimîntă,
Nu tresar auzindu-l tîrîndu-se greu;
Eu n-am uitat zilele și nopțile dramei.
N-am uitat acel „Goya" halucinant, împietrit,
Gravat cu napalm în betonul orașului,
Tatuajul absurd al dezastrului...
De aceea cîntecul meu, la ceasul acesta,
sărută
Silabele de fier ale păcii prin liniștea nopții:
Orașul e viu, orașul e tînăr,
Pașii lui nu amorțesc niciodată;
Orașul călătorește în troleibuze,
tramvaie, taxiuri
Și respiră liniștit lîngă mașina de tors,
lîngă forja puternică,
Lîngă emoția cuvîntul scris,
Lîngă ochii deschiși ai iubirii...

Orașul privește peste casa de marmură
de la marginea lacului
Ca peste umărul alb al iubitei...
Ceea ce vezi peste umărul alb al iubitei,
Are întotdeauna alt înțeles:
Dincolo de ameținătorul ei umăr,
Totul e limpede, e adînc, termecat.
Nu îți clatină timpul, nici stelele,
Imaginea vie pe care-ai văzut-o
odată cu părul, cu fruntea, cu ochii iubitei...

Orașul privește spre țară peste casa
de marmură de la marginea lacului
Ca peste umărul alb al iubitei,
Ca peste umărul fraged al Păcii
Tulburător și lucid, — și ne învăluie
bătăile inimii
Cu vocala imaculată a neonului,
Cu strigătul de bucurie pentru înfrîngerea
apelor nopții,
Cîntecul limpede al marilor noastre iubiri.

George Bălăiță-Teg

După somn

Visă urît Iatlan, un vis ciudat, care parcă era și nu era vis. Se făcu așa, că ograda nu-i mai ajunge pentru acareturi, pentru casă. Incit ale lui cuprindeau și locul vecinului Dode. Vecinul Dode stătea pe deal; dealul era departe la locul lui, unde stă întotdeauna, tocmai la marginea zării, dar Dode se vedea lămurit ca la doi pași; clătina capul, își privea locul care nu mai era al lui, era al lui Iatlan.

Iatlan îl văzu. Nici prin gînd nu-i trecu să-l întrebe ceva, nu-i păsa de supărarea altora. El se afla pe pămîntul lui.

Veniră niște păsări galbene și Iatlan strigă:

— Mamă!

Bătrîna ieși în cerdac, un cerdac înalt, crestat cu felurite flori.

— Ce-i Iatlan?

— Mamă, adă un sac cu grîu, au venit păsările.

Mama, bătrîna, avea ghete roșii și șal cu ciucuri pînă la șale. Aduse sacul într-o singură mînă; feciorul îl deșertă în mijlocul ogrăzii. Păsările galbene ciugulîră totul într-o clipită.

— Mai adă, zise Iatlan.

Și cînd păsările galbene ciugulîră tot grîul, mulți saci cu grîu, ele crescură cît căpițele și zburară. Iatlan își roti privirea și nu putu cuprinde acareturile. Crescuseră, se lărgiseră. Erau acolo multe case, grajduri, coșare, cuprindeau tot satul. El stătea la mijloc. Și își așternu brațele unul peste altul, se prinse de spete și fu mulțumit.

In ogradă, în ocolul acela nemaipomenit de mare intrară cirezi de vite. Le atîrnau tălăngi la gît, dar niște tălăngi făcute parcă din pîslă; nu se auzeau. Și abia acum își dădu seama că în jurul lui e prea multă tăcere. I se făcu frică, vru să țipe cînd apărură din nou păsările galbene, care erau acum mici ca vrăbiile. Ele se așezară pe umerii lui. Așa se simți apărat. Atunci îl auzi pe vecinul Dode, ce stătea tot pe zare, deși era foarte aproape, la doi pași:

— Dă-mi pămîntul, Iatlane, mi l-ai luat.

Iatlan se înfurie. Pămîntul era al lui, și cirezile și casele, totul era al lui. Ce vrea calicul ăsta? Ridică palma și lovi. Fața lui Dode se făcu țăndări; pe neașteptate tăcerea se rupse. Din zarea dusă, cît vedeai cu ochii, crescuseră miini multe, nenumărate. Palme cum nu se poate mai crăpate, degete groase, strîmbe se îndreptară spre el. Iatlan urlă, păsările galbene se făcură nevăzute. Văzu și oamenii. Îi cunoștea pe toți, erau din satul lui. Spuneau:

— Nu te vrem, chiaburule, răule, ne-ai luat pămîntul, ne-ai supt sîngele. Du-te dintre noi, nu te vrem. Nu te primim. Du-te.

Vru să fugă, picioarele nu-l ajutară, păreau lipite de pămînt. Oamenii se apropiau; se simți singur și, curios, ar fi vrut să fie socotit din nou între ai lui, să nu-l mai alunge, parcă nu el ar fi fost cel care le-a luat pămîntul. Dar oamenii se apropiau, ochii lor frigeau plini de ură. Nu mai era scăpare...

Il trezi lumina: intra ca o apă în casă. Sub pleoape încă se mai zbăteau miinile înfricoșătoare. Lumina însă bătea în ele; le deschise. Visul stăruia înlăuntrul lui, nu-l părăsise. Se trezise atunci cînd păsările galbene se apropiau din nou și ar fi vrut să știe ce urma să se întîmple.

Picioarele se întinseră și apoi se făcură ghem pe marginea patului. Ochii îi ținea tot închiși, tălpile se sprijiniră pe lutul uscat și atunci Iatlan se trezi. Lutul era rece, aspri-mea lui îi făcu bine. Ridică pleoapele, ochii întîlniră lipitura galbenă, negrie, apoi lumina mare a zilei.

„Cînd dracu m-am chiaburit peste noapte", gîndi și se veseli foarte. „Eu, calicul, păcătosul, care nici nume n-am, doar poreclă, m-am boierit într-o noapte". Spuse pentru el:

— Iatlane, care-i numele tău adevărat?

Rămase fără răspuns întrebarea.

Mai trist de data asta, se ridică în picioare. Își aduse aminte că azi se face colectiva la ei și că el, Iatlan, trebuie să meargă acolo. Iarăși visul îi veni în gînd. Rise:

— Păi dacă nu m-or primi pe mine, care n-am nimic, pe cine să primească? Doar numai am visat că-s bogat; o singură noapte, și ce mai griji. Ducă-se!

Își simți inima ușoară, el însuși se mișcă mai sprinten, îi veni să cînte.

Din drum, Velisarie strigă:

— Iatlane, hai că acuș se face ziuă, și avem treabă azi.

Căruța lui se auzea scîrțîind. Avea căruță nouă, tot satul știa. Iatlan privi prin ochiul de geam. Velisarie stătea în picioare în căruță și de acolo, strigă din nou:

— Ieși măi, și-ți du cirezile la colectivă, că așteaptă, zău pe tine te așteaptă acolo!

Iatlan n-avea vite. Il înjură pe Velisarie și, prostește, se gîndi la cirezile din vis.

Cînd ieși în ogradă, inima îi era prinsă într-un vălătug de lînă, nu se mișca în voie.

Mama, veni, sprijinindu-se în ciotul ei de ciomag. Era bătrînă, abia mai mergea, și toată ziua și noaptea se gîndea la Iatlan al ei. Bună mamă, dar muncise fără folos o viață. Așa se gîndi feciorul și o prinse de mînă și amîndoi priviră bordeiul care se vedea mai scund decît ei, cînd se uitau la el din mijlocul bătăturii. Șura de paie și nimic altceva nu se mai afla acolo. Și iar se gîndi Iatlan la vis, prostește se gîndi și se văzu plin de griji, urît de oameni. Bucuria îl umplu cînd se gîndi pe urmă, că el e cu oamenii, îl primesc între ei, nu-l alungă, ca pe hainul din noaptea trecută.

— Am să-ți fac mamă cisme roșii; cu miinile mele și au să se bucure toți, că eu singur le-am făcut.

— N-am purtat niciodată cisme, Iatlan.

— Și casa am s-o ridic, mamă. Casă mare cu cerdac, din munca mea și au să mă ajute toți.

— Ia seama la oameni Iatlan, că sînt răi, eu am argățit o viață.

Spasu, morarul, trecea strada. Vorbi din mers:

— Stai Iatlan, tai frunza la ciini, și finul tău șade nestrîns, are să-l boțească ploaia.

Iatlan n-avea pămînt și nici fin de cosit. Batjocura îl atinse, vru să alerge după Spasu, dar umerii mamei tremurau; era bătrînă și aproape oloagă.

Tot timpul au să rîdă de el. Toți sînt la fel, oamenii. N-are nimic. Se duce numai cu brațele. Goale. Alții vin cu pămînt, cu vite. Au să-i scoată ochii. Au să-i strige: „Iatlan, golașule, vii de-a dreptul la pomană!"

I se făcu inima ca de plumb, grea. Zise:

— Mamă, mămucă de ce mai visează oamenii ăștia? Și visează al dracului, nici ei nu știu ce.

— Bine ar fi Iatlan, dacă ai duce azi la moară sacii nașului Iftimie. Ieri a fost nașul Iftimie, și i-am spus că-i duci. Ți-o da un miertic și ție, să-ți iei coșteiul din grindă.

— Mă duc mamă, numai cît să mă răcoresc indată, spuse Iatlan.

Și izbi cu pumnul gol, în coaja prunului de lîngă prispă, izbi pînă sîngele țîșni din pumn.

Bătrîna se așeză pe prispa joasă, mai mult ca o închipuire de prispă. Nu mai vedea nimic decît gîndurile ei. Lumina începu să ardă, era o zi fierbinte afară.

Ca pe nimic trăgeau boii lui Iftimie căruța plină. Boilor grași le luceau spinările, capetele se legănau în părți; roțile se învîrteau fără zgomot. Erau bine unse, căruța zdravăn legată.

„Sînteți hrăniți măi boilor" spuse Iatlan și simți foamea; îi tăia pintecul, îl făcu să-și bage pumnii sub briu. Desfăcu gura unui sac, luă un pumn de grîu. Il simți dulce în gură, ușor prăfuit ca după un stat lung.

Socoti în gînd după țăria soarelui. Acum ar fi fost primit, i-ar fi venit rîndul, ar fi fost strigat. Ar fi intrat cu oamenii în colectivă, cererea lui e acolo printre celelalte ale lor. Așa o fi fost:

L-au strigat: „Iatlan".

Și el își închipui cum toți s-au uitat în jur, nu l-au văzut și au ridicat din umeri. Unul o fi zis: „Iatlan cu argățeala, așa l-am apucat".

Și l-au mai strigat o dată, sigur că l-au mai strigat o dată, nu se poate să nu-l fi strigat: „Iatlan".

Altul o fi zis: „Vine repede el, numai să-l aducem, că vine repede, e singur cu nădragii și cămeșa".

Gîndea Iatlan, așa cum se pricepea el. Boii care sufiau lîngă el nu erau ai lui, nici căruța, nici grîul. Nimic nu era al lui. Nici el nu era al lui; era al cui vroia să-l aibă.

Mergea cu gîndurile lui și se trezi pe neașteptate c-a ajuns în dreptul caselor lui Gore, fugitul. Acolo se făcea colectiva.

Casele fugitului se vedeau, el vru să întoarcă boii, să ocolească pe la baltă, îi era rușine de oameni. Și ciudă.

Ghiță Dacu îl văzu întîi și strigă:

— Iatlan, vine Iatlan mă...

Toți întoarseră capetele, se împinseră unii pe alții să vadă.

— Iatlan măi, cu zestrea bunicii.

La masa acoperită cu pînză roșie, rămaseră doi oameni. Cînd Iatlan ridică ochii se sculară și ei. Veneau cu toții spre poartă.

— Frumoși boi, Iatlan, i-ai ținut în pușculiță pînă acuma, măi, bravo ție!

Animalele călcau liniștite. Roțile se învîrteau fără zgomot. Tălpile omului băteau praful moale.

— Hăis boală, zise Iatlan.

Dar glasul suna răgușit, ș-bia se auzea, parcă nu era al lui. „Rid de mine, își spuse, sînt răi, n-au nevoie de mine și eu prostul, am crezut".

— Hăis boală!

Cineva prinse coarnele cudalbului în miini. Plăvanii se opriră din mers și capetele lor se legănau într-una și fălcile mestecau în gol mereu, mereu.

— Uite măi, tocmai Iatlan să facă una ca asta, se miră un glas; se auzi înjurătura, ca spusă în căciulă.

Pe neașteptate Iatlan se văzu înconjurat de oameni. Stăteau în jurul lui și-l priveau. Chiru mai ținea încă miinile pe coarnele plăvanului.

— Te-ai dat cu ei, Iatlan, cu Iftimie și morarul Spasu.

— Slugă, slugă, asta-i.

— Ia lăsați-l strigă Chiru cu putere. Să spună el singur ce are de spus...

Toate le auzi Iatlan și altceva nu putu face, decît să privească de sus. Privi la soare. Și din ochii lui curseră lacrimi două șiroale mari care se scurseră pe obraji. Și cînd el coborî capul, lacrimile curseră pe picioarele lui mari, albe de praf, și în locul acela, praful se strînse în boabe de apă. Și se văzu pielea înnegrită.

— Ehei, săracul! se auzi un suspin.

— Taci fă. că știe el, știe omul.

Și deodată toți tăcură. O mare liniște cuprinse adunarea. De aceea glasul omului care vorbi (un om străin de sat, unii îi spuneau „tovarășe dragă" ca un semn de cinste), era glasul instructorului de partid, Iatlan îl auzi limpede.

— Ai venit bine Iatlan. Adineauri te-am strigat.

Desene de V. SAVONEA

Din cartea GHEȚURILOR

Juhan Smuul

1 noiembrie 1957

Astăzi la orele 16,00 „Kooperația" [1]) s-a desprins, în sfîrșit, de mal.

Controlul actelor se face rapid. Pe debarcader sînt vreo douăzeci de oameni care ne conduc. Unii au ochii scăldați în lacrimi. Într-o cabină, cineva cîntă din armonică. Cîțiva dintre cei care ne conduc, și care au fost pe punte, au coborît și ei. Odgonul de protecție a fost luat dar scara a rămas. Trebuie să coboare și Alexei Mihailovici Fișkin, un om minunat pe care toată lumea îl iubește și care lucrează la *Glavsevmorputi* [2]). El a făcut mult pentru pregătirea acestei expediții. Nimeni din noi nu va uita barbișonul cărunt, ochii buni și inteligenți, strălucind sub sticlele ochelarilor, statura înaltă și zîmbetul care parcă-i luminează fața dinăuntru.

În sfîrșit coboară și Alexei Mihailovici...

...„Kooperația" se desprinde de chei foarte încet, cu pupa înainte...

5 noiembrie, Marea Nordului

Tovarășul meu de cabină își petrece ziua pe punte. Cînd vasul se leagănă, el nu se simte bine. E prima lui călătorie pe mare. N-a început bine. Dar, după cîte înțeleg, către sfîrșitul călătoriei, el va deveni marinar...

...Vasiukov, cercetător științific principal din grupul meteorologilor, care va rămîne peste iarnă cu echipa la Mirnîi, are față de țăran. De cîteva zile caut și nu găsesc cuvîntul care să-l caracterizeze precis. Despre el se poate spune: e o personalitate luminoasă. Rar întîlnești la estonieni atîta sinceritate, căldură și bunătate ca la Vasiukov. Desigur, și noi avem asemenea calități, dar parcă ne e rușine de ele, chiar atunci cînd alții le manifestă față de noi și la început încercăm o sfială. Așa s-a întîmplat cu mine și cu Vasiukov. Caracterul lui este o carte deschisă: nu există ceva în viața lui și în destinul lui de care ar putea să se rușineze. Bunătatea lui e bunătatea unui copil mare. Și, pe lîngă aceasta, este și un meteorolog bun și renumit.

6 noiembrie, Canalul Mînecii

Timpul e frumos, valurile mici. În dreapta noastră e Anglia.

Plutim aproape de țărm. La ora 14,00 lăsăm în urmă portul Douver. Malurile sînt joase și stîncoase; ici colo, se văd pete albe de cretă. Întîlnim foarte multe nave, majoritatea tancuri petrolifere. Nu prea e plăcut să vezi cum ți-o iau înainte multe din ele. Au o viteză mai mare. Dar și noi facem azi zece mile pe oră. Nave, nave, nave! Binoclul meu trece tot timpul din mînă în mînă cu o iuteală neobișnuită, de la un capăt la celălalt al navei. Pe bord sînt mulți tineri care călătoresc pentru prima oară. Canalul Mînecii face asupra lor o impresie puternică. Aceasta e în adevăr una din marile artere comerciale. E firesc ca navele să trezească interesul ori să stîrnească o anumită înviorare chiar și în sufletul unui om foarte apatic. Numai să nu vă uitați la ele noaptea. Nu există un sentiment mai trist, decît acela pe care-l trezesc luminile navelor care pier în depărtare. El îl cunosc foarte bine.

Deși nu plutim cu o viteză de invidiat, „Kooperația" noastră, albă ca o lebădă, pare, printre celelalte nave, o frumusețe...

...„Kooperația" nu e o navă mare. Cînd e încărcată bine, deplasamentul ei este egal cu 5560 de tone. Lungimea navei e de 103 metri, lățimea de 14 metri. Are două motoare Diesel de cîte 1400 de cai putere fiecare. Viteza maximă a navei (pe care n-am atins-o încă și, probabil, nu o vom atinge) este de 11,6 mile pe oră. Afară de încăperile pentru marinari, „Kooperația" are 37 de cabine pentru călători, în total 120 de locuri. Are și patru magazii. În cele două frigorifere ale navei încap peste o mie de kilograme de alimente alterabile. Comanda direcției și macaraua ancorei se pun în mișcare cu ajutorul electricității. Pe navă se află o foarte bună aparatură de radio-emisiune și recepție.

7 noiembrie, Canalul Mînecii

Astăzi pe navă e o atmosferă festivă... Ne strîngem mîinile unul altuia și ne urăm sărbători fericite. Oamenii, adunați în sala de mese, sînt îmbrăcați tot atît de bine ca și publicul la o premieră. Tot timpul se primesc radiograme pe care le împarte comandantul expediției, Golubenkov, în jurul căruia se află întotdeauna un cerc de oameni nerăbdători. Deși știu că nu voi primi nimic, totuși mă învîrtesc și eu în jurul lui. Aici începi să înțelegi ce înseamnă să primești două cuvinte de acasă.

Se ține adunarea festivă a expediției. Vorbește Reabinin, primul adjunct al comandantului. Se citesc radiogramele trimise de pe nava „Obi" (care se află cu aproximativ 8000 de mile înaintea noastră), de „Mirnîi", de „Glavsevmorputi", de academicianul Bardin etc.

La ora două e masa festivă. Patru oameni primesc o sticlă de votcă și o sticlă de vin de Georgia. Bem pentru Patrie, pentru succesul expediției, pentru sănătatea „Kooperației" și a comandantului ei. Șeful cursei, Alexandr Pavlovici Kibalin, ridică paharul pentru cei pe care-i iubim, pentru sănătatea soțiilor și a logodnicelor noastre. Aplauzele se transformă în ovații. Toți se ridică în picioare. După prînz, toți au o dispoziție excelentă.

...Pe „Kooperația", ca și pe orice altă navă sovietică de cursă lungă, se vorbește mult despre țara noastră, despre trecutul, prezentul și viitorul ei. Țara e cu noi și „Kooperația" reprezintă o parte din teritoriul ei, pe care trăiesc 226 de oameni. Gazeta radio a transmis astăzi o poezie a biologului Alexei Naumov în care acesta spune că noi auzim Patria fără antene și fără aparate de recepție. E adevărat! O auzim, credem în ea, și a treia expediție antarctică va face negreșit mult pentru gloria ei în plină ascensiune. În genere, în zilele de lucru nu vei auzi pe „Kooperația" rostindu-se cuvinte mari. Nici azi nu se aud multe. Desigur, e mult mai bine să vorbim mai puțin și să facem mai mult pentru ca Patria noastră să trăiască bine și să fie fericită.

15 noiembrie, Oceanul Atlantic

Astăzi, la 5,40 am trecut tropicul Racului (longitudinea apuseană de 17°). Vremea este frumoasă ca și înainte. Bazinul e plin de oameni care țipă, se împing și împroașcă apa. Nava începe să semene tot mai mult cu un sanatoriu plutitor sau cu o casă de odihnă. Ne plimbăm pe punte în chiloți de baie. Am puțină febră, m-a prăjit soarele, care, aici, e perfid. Temperatura apei din bazin este de 25-26 grade; scăldatul te răcorește numai pentru un minut. Cînd pielea se usucă se acoperă toată cu sare. Îmi trece prin cap un gînd hazliu: cu ce plăcere i-ar linge viteii pe oamenii de aici, care se plimbă în jurul bazinului, după ce s-au scăldat, căci viteilor le place sarea.

Am văzut cîțiva delfini. Dar pe noi ne interesează mai mult peștii zburători care zboară în adevăr ca păsările și cu aripioarele lor desfăcute în aer par niște rîndunele. Și în zborul lor e ceva din zborul rîndunelelor. Peștișorii sînt frumoși și plini de grație; pîntecele lor alb și spatele de culoare închisă strălucesc la soare. Unii țîșnesc din apă la o înălțime de doi metri și ai impresia că zboară cel puțin o sută de metri...

18 noiembrie, Oceanul Atlantic

Astăzi „Kooperația" face 10,5—11 mile pe oră.

Nu-i rău. Apropierea ecuatorului se simte în aer. Ceremonia botezului mării promite să fie interesantă. Pe coridor se arată o clipă un fel de rege Lear îmbrăcat într-o mantie roșie, cu barbă lungă, purtînd o coroană, cheia ecuatorului și un scut de argint. Nu știu de unde a venit și unde a dispărut.

Numai cîțiva știu despre taina ceremoniei care se apropie...

...La orele patru apar pe punte cîteva mutre ciudate care se furișează spre bazin. Muzicanții — hidrologul Izvekov, meteorologul Lobodin, radiotelegrafistul Sulim, aerologul Maevski, vopsiți și cu măști, încep să cînte un marș solemn. Înaintea lor pășește căpetenia dracilor, geofizicianul Gurbanov, mizgălit cu diverse figuri de zei și cu coarne pe cap. Fața lui are o expresie satanică. În urmă vine Neptun, îmbrăcat cu o manta roșie de împărat, presărată cu stele, cu coroană pe cap și cu barbă pînă la briu. Într-un cuvînt, o figură impozantă! Asta e Ivan Moiseevici Kuznețov, unul din cei mai vechi, ori poate cel mai vechi explorator polar...

...Orchestra a început să cînte cîntecul comandantului din „Copiii căpitanului Grant". În sunetele ei, urmat de ajutoarele lui și îmbrăcat în uniformă de paradă, apare comandantul „Kooperației", Ianțelevici, care rostește o cuvîntare de salut adresată împăratului mărilor, ocrotitorul navelor, domnitorul furtunilor, stăpînul crabilor, al racilor, al rusalcelor și al altor vietăți...

Comandantul a spus că sîntem bucuroși de întîlnire, că plutim spre Antarctica, unde ducem diverse materiale pentru expedițiile noastre. Vă rugăm să ne lăsați să trecem ecuatorul și înălțimea voastră va primi votcă de la ospătar, iar de la ceilalți va avea onoare și respect. Și i se întinse lui Neptun o cupă mare pe care el o secă îndată. N-a spus nimic rău despre votcă și calitatea ei, dar șeful protocolului sîsîi printre dinți cu o mină extrem de nemulțumită că conducerea expedi-

Azi noapte am trecut de paralela cincizeci. Acum o să ne dea o normă mai mare de alimente, o normă polară. Dar și pînă acum pe „Kooperația" se mînca foarte bine.

Am întîlnit primul aisberg. E salutul Antarcticii. A apărut în dreapta navei și a crescut treptat. „Kooperația" a trecut la distanța de 5-6 kilometri de el. Ce priveliște minunată! De un alb strălucitor cu umbre sinilii, aisbergul pare o insulă stîncoasă plutitoare cu două biserici. Cu cît ne depărtăm, ea își schimbă înfățișarea tot mai mult. Ici foce cu pielea de culoare galben-cenușie, care se hrănesc cu crabi.

Am stat pe punte o jumătate de oră fără ochelari de soare. Lumina e foarte puternică. Mă dor ochii.

25 decembrie 1957

Azi dimineață, un avion mare a aterizat lîngă „Kooperația". Am plecat cu el la Mirnîi. Sub aripile lui, gheața, tăiată ici-colo de lungi crăpături, alearga înapoi. Aproape de Mirnîi se vede corpul negru al navei „Obi".

Facem cunoștință cu Mirnîi. Aerodromul e bun, se află chiar lîngă stație și sînt multe avioane. Mirnîi se adăpostește între stînci ieșind din zăpadă, a căror culoare brun-roșcată amintește șisturile cristaline din Estonia. Casele cu acoperiș plan și cu ferestre înalte par cuburi aruncate ici-colo de un copil. E foarte multă zăpadă, moale ca în timpul verii, brăzdată în lung și în lat de urmele tractoarelor cu șenile. De bună seamă, la nici o latitudine și la nici o longitudine nu se va găsi o altă așezare înzestrată cu atîta tehnică ca aceasta. Aici se află de toate!...

...Poate că la Mirnîi, de departe, casele nu par frumoase. Cutii netede, ele dispar iarna, cu desăvîrșire, sub zăpadă. Dar înăuntru sînt foarte confortabile și uimitor de calde și au covoare pe podele și pe pereți. Și totuși e destul de ciudat să vezi într-o cameră, care se află pe continentul Antarctida, un șifonier obișnuit, o canapea, un pat nichelat, un raft de cărți. Aceasta contrazice mult tot ceea ce am citit despre primele expediții la Polul Sud. Pe atunci, greutatea și volumul lucrurilor constituiau una din problemele cele mai complicate...

5 ianuarie 1958

În istorica zi de 4 ianuarie, a debarcat pe continentul Antarctida un reprezentant al poporului estonian și al literaturii estoniene. În acest raion apare pentru prima oară un estonian și pentru a doua oară un insular. (primul insular care a debarcat aici a fost baronul Bellingshausen de la Pilgus). Estonianul a străbătut cei 20 de kilometri de gheață, care despart „Kooperația" de Mirnîi, pe o sanie metalică trasă de tractor! El stătea pe un ghem de cablu, la spatele lui se afla o servietă cu opere neterminate, la picioarele lui zăcea un sac din foaie de cort de culoare verde în care erau pantaloni de vată, cărți, o peliculă cinematografică și alte obiecte prețioase, iar la dreapta, o valiză elegantă, de culoare neagră, plină cu rufărie curată. Buzele călătorului erau crăpate, fața cojită, nasul degerat și devenise roșu. Dar în pieptul lui se înghesuiau bărbăția, hotărîrea, năzuința indestructibilă de a birui al șaselea continent și alte sentimente puternice. De cîte ori țîșnea de sub șenilele tractorului un șuvoi de apă verde, inima lui zvîcnea. Îi era teamă, și nu fără motiv, că Marea Dawis va înghiți tractorul, tractoristul, sania și persoana lui.

Apoi sosi la Mirnîi și își duse hainele în cabina presei, instalată în casa Nr. 2 pe strada Lenin, unde a constatat că nu poate dormi pe patul ce i se destinase, deoarece era dat temporar altei persoane. Și îndată fu trimis cu schimbul de noapte să descarce sănîile trase de tractor, venite de pe „Kooperația".

11 ianuarie 1958

...Zburăm deasupra continentului Antarctida. Relieful neted se înalță mereu într-o liniște profundă. N-a rămas altceva deasupra avionului decît cerul limpede, siniliu și rece, scama norilor aurii pe orizontul lăsat în jos și, sub nori, continentul Antarctida, orbitor de alb, fără nici o pată, nespus de întins, rece și fără viață. Întinderea de gheață este înviorată numai de troienele de zăpadă, care aruncă umbre mici. Avionul zboară cu o viteză de 180—190 kilometri pe oră. Nu întîlnim nici un fel de goluri de aer. Ne ridicăm tot mai sus, dar pămîntul se apropie mereu de noi lunecă tot mai iute și-l vedem tot mai bine. Altimetrul arată înălțimea de 2000 metri. Dar ce distanță este pînă la gheața de sub noi? Aici lumina e înșelătoare, aprecierea distanței din ochi te induce în eroare, dar cred că pînă jos sînt mai puțin de cinci sute de metri.

Ceainicul plin cu zăpadă se încălzește pe plita cu gaz; în curînd vom primi ceai.

La orele 10,45 zburăm la o înălțime de 3 km. deasupra nivelului mării, temperatura aerului e —28°. Gheața de jos se apropie mereu de noi, ne aflăm la trei sute de metri de blana albă a pămîntului.

La 11,45 am atins înălțimea de 3200 metri și gheața este și mai aproape, la 50—100 de metri. Cînd ne-am îndreptat încoace, am lăsat în stînga noastră Pămîntul lui Wilhelm al II-lea, la dreapta Pămîntul reginei Mary, acum zburăm deasupra unui pămînt necunoscut. Orizontul ia o înfățișare posomorîtă, zăpada nu mai lucește orbitor ca înainte. Plutim chiar deasupra gheții, parcă avionul n-are putere să scape de această apropiere neplăcută. Fără să vrei, te gîndești cu ce este acoperit, cu piatră, cu stînci, cu pietriș mărunt, ce ascunde în sînul lui și de cînd își doarme somnul de gheață? Pînă la urmă rămîi cu o senzație precisă, senzația greutății uriașe cu care masa de ghiață apasă fiecare tol pătrat de pămînt.

...La orele 12,15 zburăm deasupra coloanei de tractoare, care rămîne în dreapta noastră. Opt tractoare puternice cu șenile, fiecare avînd la remorcă cîte două sănii, se mișcă spre stația Est-II. Privită din avion, coloana parcă stă pe loc. Pe întinderea nemărginită de zăpadă, ea apare minusculă și seamănă cu un tren. Tractoarele nu merg unul după altul, ci la rînd sau la mare distanță unul de altul. Acolo, jos, se săvîrșește în adevăr ceva mare, care necesită curaj, bărbăție, fermitate și disciplină de fier, acolo ajutorul reciproc nu-l dictează politețea, ci legea vieții. Frigul, gerul, foamea de oxigen, care îngreuiază orice efort fizic, drumul nesfîrșit către centrul continentului, spre stația Sovietică, care se creează acum, toate acestea sînt un imn eroic al gheților polare, creat de oamenii noștri.

30 ianuarie 1958

Ieri dimineața a sosit la Mirnîi spărgătorul de gheață „Barton Island" aparținînd flotei militare americane. La șapte dimineața, am fost treziți de zgomotul unor motoare străine, care se auzeau deasupra caselor noastre și care nu semăna deloc cu zgomotul avioanelor și helicopterelor noastre. Două mici helicoptere americane, decolînd de pe puntea lui „Barton Island", s-au rotit deasupra lui Mirnîi și au aterizat pe aerodromul nostru. În loc de roate, ele au pontoane cilindrice, care le dau posibilitate să coboare pe apă și pe gheață.

După o jumătate de oră, Mirnîi e plin de americani; aparatele fotografice zbîrnîie și tăcănc, discuțiile se înfiripează ușor...

...Expediția antarctică americană și efectivul de bază al celor care rămîn peste iarnă în stațiile continentale este format din militari. Cheltuielile expediției le suportă Ministerul de război. Trebuie să menționăm în legătură cu aceasta că programul cercetărilor lor are o orientare militară, spre deosebire de programele științifice ale expedițiilor Australiei, Angliei, Franței și a noastră. Pe „Barton Island" aproape toți sînt militari...

...Americanii se simt la Mirnîi ca la ei acasă. Colaboratorii lor științifici manifestă un interes deosebit pentru munca cercetătorilor sovietici, pentru aparatura științifică, pentru Mirnîi și pentru stațiunile noastre de pe continent. Glaciologul se îndreaptă spre glaciolog, meteorologul spre meteorolog. Și între ceilalți se înfiripă discuții prietenești și relații economice normale. Curînd a trebuit să alerg în cameră să aduc țigări „Kazbek", care au mare succes. S-au pus în circulație lui țigări americane de toate felurile. Dar cel mai mare interes îl stîrnesc căciulile noastre. Unii din noi n-au ce pune acum pe cap.

Trebuie să spunem că americanii sînt oameni foarte mobili. Parcă ar fi șosit la Mirnîi nu douăzeci, ci două sute de oameni. Îi vezi pretutindeni, pe toate grămezile de zăpadă, pe toate stîncile, lîngă toate casele. Intră pe toate ușile și dacă dau peste un membru al expediției noastre care știe englezește, se încing discuții, iar dacă nu există un asemenea om, se descurcă și fără el...

3 februarie 1958

La 31 ianuarie seara a sosit în rada lui Mirnîi vasul expediției antarctice australiene „Tala Dan". A apărut pe neașteptate. Noi îl așteptam să sosească la 1 februarie dimineața...

...„Tala Dan" își sprijină nasul în gheața de pe mal, pe care se lasă scara de coborîre. Se aruncă pe gheață și cîteva ancore. De pe vas coboară australieni și danezi. (Expediția este formată din australieni, iar echipajul vasului din danezi). I-am întîmpinat cu căldură. De unde „Barton Island" s-a limitat să ne comunice că se îndreaptă spre Mirnîi, expediția australiană ne-a trimis o radiogramă nespus de amabilă, cu rugămintea de a-i îngădui să viziteze stațiunea antarctică sovietică, deși teritoriul pe care se află Mirnîi, Dazis, Pionierskaia, Komsomolskaia și Estul se socotește că aparține Australiei...

în romînește de
VI. CAVARNALI

---

[1]) *Navă sovietică cu motor Diesel cu propulsie electrică.*

[2]) *Direcția generală a căii maritime de nord.*

Teodor Murășanu

Frumoasa fără trup

În liniștea unui amurg de vară,
amenințat de-al nopții labirint,
nedumerit, ca iăt-frumos din basme
la marginea pădurii de argint.

În creștet candelabrul încărcat de constelații,
opaluri de părelnice castele —
Și forfot-tropot de ființe aeriene
purtînd în frunte stele.

Spre zarea lor mi se strecoară pașii
aș trece prin pădurea de aramă
chiar inima cu unicul ei diamant
de-ar fi să i-o las vamă.

Pindit de umbre lungi, în urma mea
aud cum ape murmură și cad —
mă razim și-mi apăs urechea
pe coaja unui fag, a unui brad.

Dincolo-i parcul și castelul fermecat
al Albei, al Frumoasei fără trup —
ce fericit aș fi de printre gratii
un singur trandafir să pot să-i rup...!

Hunedoara

Nina Cassian

Adînc

Pînă la pămînt mă plec în fața ta, minerule,
pînă la pămîntul pe care-l scurmi îndîrjit,
proptit cu pichamărul în peretele feeric și negru,
ca și cum ai ucide o fiară fastuoasă...
Pînă la pămînt mă plec în fața ta,
îmi scot casca de miner pe care-am purtat-o
doar cîteva ore
și te salut cu ea, și pun în ea un poem răcoros
ca o înghițitură de apă acidulată,
la ieșirea din mină.

Plecăciunea mea e fără umilință și fără trufie?
te salut așa cum un meseriaș salută pe celălalt,
stimîndu-i efortul,
doar ceva mai adînc,
pentru că lucrezi la adînc.

Îmi scot casca și, iată,
un cerc de nădușeală rămîne-n urma ei,
așa cum pe fruntea ta sclipește conștiința,
minerule, [...]
tovarășul meu de idei!

COLOCVIU ÎNTR-UN ANTRACT

De obicei cînd începi să ai amintiri comune cu un om pe care într-o vreme îl considerai mult mai în vîrstă decît tine, cînd începi să nu te mai simți stingherit de deosebirea de vîrstă care există între tine și el, începi parcă să ai semnele propriei tale... „îmbătrîniri"...

Ce era Aurel Stanciu în 1948?... Un om sărman care se săturase să mai fie slugă la bogătanii satului și venea zilier la oțelăriile Hunedoarei.

Iar Gheorghe Roman era maistru vechi, cu prestigiu căpătat în aproape un sfert de veac de muncă lîngă furnale.

Și totuși, astăzi, stau amîndoi unul lîngă altul pe bancheta de pluș din foierul vast și elegant al superbului teatru hunedorean, și deapănă amintiri comune.

— Vezi, nene Roman, acum intrăm, stăm, ne plimbăm prin sălile astea ca și cum ar fi aici de cînd lumea!

[...] Roman zîmbește bun, blînd, cu fața lui mare, mărginită de tîmple cărunte:

— Iți închipuiai tu că din noroaiele pe care le-ai găsit în 1948, o să se-nalțe așa ceva?...

— Dar matale?

— Eu?... Eu sînt obișnuit. Din 1934, de cînd am venit, m-am obișnuit cu moartea latentă la care era supusă Hunedoara. Vezi, noroaiele alea de care-ți pomeneam, aveam impresia c-or să înghită și construcțiile pipernicite care existau pe-atunci!...

— Ehe, nici nu-ți închipuiai c-o să iasă din ele orașul nostru mîndru de azi...

Gheorghe Roman își plimbă privirile pe lîngă draperiile elegante ale teatrului, ca și cum ar fi revăzut în minte întregul oraș nou, cu mii de apartamente, cu sute de blocuri elegante, cu zeci de străzi largi, civilizate care-ți dau certitudinea tihnei și buneistări în care trăiesc oțelarii și furnaliștii hunedoreni, și răspunde:

— Cum era să-mi închipui cînd pe atunci nici măcar interesul pentru a face fabrica să producă cu în- [...] ta!... Și, ca o explicație:... Asta fiindcă uzinele erau ale statului. Particularii aveau interes. Și trăgeau de partea lor interesele statului. Atunci pentru ca ei, cu uzinele lor, să cîștige cît mai mult, noi la Hunedoara trebuia să stăm pe loc. Știi, furnalele cele vechi, pe care le întrebuințăm și acum și scoatem din ele 170 de tone pe zi; ei bine, în afară de faptul că niciodată nu mergeau toate, niciunul nu dădea mai mult de 40 de tone. Și atunci?... De unde să cîștigăm noi pentru un trai ca lumea?... Hunedoara era uzina disperării... a foamei, a mizeriei... Pentru Aurel Stanciu, cîteva din aceste lucruri sînt de neconceput. El a ajuns aici în anii cînd începea marele entuziasm constructiv în țara noastră, el a făcut parte de la început din echipe care se întreceau în productivitate, în economii, în grija deosebită față de utilaj. El e un om crescut în anii ăștia... E drept că în 1948 nu era Hunedoara așa; abia atunci începea a se ridica pentru a deveni azi cetatea oțelului... Dar oricum, nimeni, niciodată, nu i-a spus cum i se spunea lui Roman că „de mîine nu mai e nevoie de el". El, de cum a venit, a fost primit cu bucurie, a fost învățat cum să topească oțelul, a fost ținut gratis la o școală de calificare, a ajuns prim topitor, i s-a dat posibilitatea să urmeze o școală și mai înaltă, a ajuns maistru și i s-a mai oferit încă un curs de calificare, iar acum e maistru principal de întreținere la cuptoarele de oțel, ajungîndu-l în cîțiva ani, pe tovarășul său mai vîrstnic de la furnale.

— Eu, niciodată, n-am avut nici cea mai mică senzație cum că aș fi inutil, spune el.

Roman zîmbește înțelegător:

— Eu am avut-o atît de multă vreme... Ii pune o mînă pe umăr: zău, măi flăcăule, tu te-ai mutat într-un apartament modern din orașul nou, și consideri asta normal; vii la teatrul ăsta și iarăși consideri un lucru normal, știi că numai pentru protecția muncii noastre se cheltuiește cîte un leu și [...] zi de fiecare muncitor, și iarăși consideri că-i normal, dar eu, după aproape patruzeci de ani de muncă, acum, cînd trăiesc altă viață, pipăi zidurile casei pe care mi-am ridicat-o cu împrumut de stat și parcă nu-mi vine să cred că sînt ale mele...

Vru să mai spună ceva, dar soneria anunță sfîrșitul antractului și cei doi se ridicară, intrînd în superba și majestuoasa sală cu colonade.

Iar eu, care venisem să scriu un reportaj despre nivelul de trai al muncitorilor hunedoreni, am rămas cu părerea de rău că n-am putut auzi și alte lucruri.

E drept, știam că la Hunedoara se cheltuiesc cam 28 de milioane pe an cu construcția de locuințe, cam 8.000.000 cu problemele de sănătate, 4.901.642 lei cu cele de protecția muncii, 5-6 milioane cu construcțiile de învățămînt și cultură și alte zeci de milioane prevăzute în fondurile cultural-sportive ale sindicatelor, în bugetele complexului școlar care-i cuprinde pe aproape toți muncitorii uzinei. Știam că, în afară de ceea ce, din întregul buget al țării, este oferit ca salariu social, pentru fiecare muncitor hunedorean se cheltuiesc pe lună cu investițiile social-culturale trei sute șase lei — o treime din salariul mediu.

Dar în discuția celor doi, am aflat lucrul cel mai important, acela care nu poate fi calculat într-o sumă fixă și inclus în buget: siguranța și demnitatea pe care o au acești oameni de cînd [...] munca lor, și se îngrijește ca ei să trăiască în cît mai bune condiții.

E ceva care nu poate fi calculat decît în ani, în anii luminoși adăugați la viața fiecărui om.

Asta m-a făcut să cred că, în cazul de față, poate că nu semnele propriei lor îmbătrîniri îi făceau pe cei doi interlocutori din holul teatrului hunedorean să se simtă apropiați unul de altul. Poate erau semnele unei tinereți comune. Pentru că o viață înfloritoare nu-ți poate da decît sentimentul tinereții.

Corneliu Leu

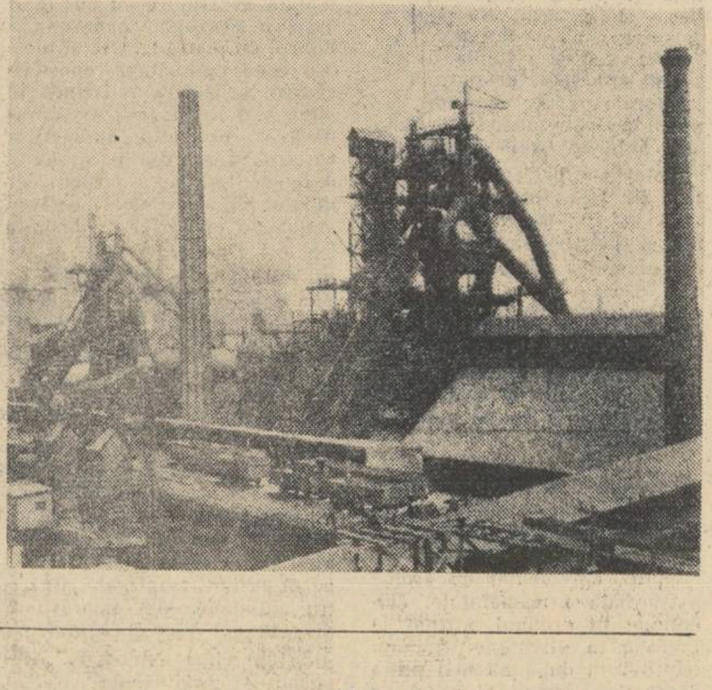

George Dan

Gorunul lui Horia

Lui Constantin Clemente

Poetul de la Deva — aminte îmi aduc —
Reînvia trecutul cu stihuri de Beniuc,
Pe cînd, printre luceferi și brazi, în țintirim,
Urcam pe trepte-nalte, eroii să-i slăvim.
Aici e cripta-n care, sub lespezile reci,
Își doarme Avram Iancu mîhnirea lui pe veci.
Sub facle de ziare, cetim cărunte cruci —
Norod de umbre sfinte și împietriți haiduci.
Și-alături de mormîntul mărețului tribun,
Se-nalță al lui Horea urieșesc gorun.
Cît turnul urcă trunchiul în chingă de ciment —
Un vegetal, de veacuri, fantastic monument,
Gigantică-ntrupare a celui ce horea,
Chemîndu-i la răscoală pe moți cu furcă grea.
...Ne-am prins, mînă de mînă, în juru-i opt poeți,
Lipind de pieptu-i falnic opt inimi, opt peceți.
Simțeam pe buze mușchiul copacului bătrîn,
Și parcă și copacul ne-mbrățișa la sîn...
În brațu-i încă verde, un tulnic nevăzut —
Cît tot văzduhul nopții mai buciuma-n trecut...

. . . .

Mi-a spus în zori bătrînul colectivist Arun:
„Gospodăria-anume, după acest gorun,
Au botezat-o moții.. Spre crucea lui Avram,
Gorunul mai hrănește un singur verde ram.
Se uscă ramul mîine... Dar, vezi, gospodăria
Ne va rămîne-n floare și-n roadă cît vecia..."

Florența Albu

Cîntec la Ighiu

O, lasă să-și adie miresmele spre noi
această seară-cîntec, această seară-vin.
Peste zăpezi trec cerbii, cînd fruntea mi-o închin
spre tine, soro lume, cînd beau și cînd închin —

Aceste vinuri cîntă, aceste ceasuri cîntă.
O, fie să cinstim acum culegătorii
trecînd prin vii cu bruma, cu sorii și cocorii;
o, fie să-nchinăm acest fuior de cîntec
și dragostea aceasta trecînd peste zăpezi,
semănătorilor de lanuri și livezi.

Ce alchimii ciudate s-au petrecut în noi
de am făcut din timp și din cîntare—aur,
de am făcut din vin și din iubire — aur,
de trecem încărcați prin tine, soro lume,
și te îmbogățim cu viața noastră — aur.

E ceasu-acesta plin de frumuseți, prieteni.
Deci să-nchinăm acest pahar cu vin
cu „durigaș" cum cere pe-aicea obiceiul —
pentru această viață cu steaguri și iubiri,
pentru culegători și pentru gîndu-acesta
cu care îmi sărut iubitul și închin!

Moment

Spuneau: cîntă mina.
Vuiau tăceri din adînc în adînc
și-și răspundeau orizonturile
și-și răspundeau băieșii
și era un cîntec solemn
ca o fugă de Bach,
cu-aceleași și aceleași voci,
mai bogate de sens, mai bogate-n ecou,
căutîndu-se,
găsindu-se,
dîndu-și mîna
și mergînd împreună
și iar despărțindu-se
pe o mie de filoane,
să se găsească altunde,
altfel.

Spuneau: cîntă mina.
Și-mi părea, ascultînd-o,
o fugă de Bach
amplificînd solemn
vocile, orizonturile, ecourile.

Valea Bucuriei

Poeții și prozatorii din jurul revistei noastre au purces nu de mult pe meleagurile laborioase ale regiunii Hunedoara. La Petroșani și la Gurabarza, la Lupeni și la Deva, la Hunedoara și la Ighiu, scriitorii s-au întîlnit cu mineri și cu studenți, cu oțelari și cu elevi, cu profesori și cu colectiviști. Intîlnirile au fost calde, uneori participanții nemaiîndurîndu-se să se despartă în ciuda orei tîrzii din noapte.

Din multitudinea impresiilor îmi îngădui să consemnez fugar aici doar două.

★

Am cunoscut doi tineri. Unul de 28 de ani, celălalt de 29. Unul blond, aproape albicios, voinic, cu ochi albaștri străpungători, cu gesturi și statură de sportiv. Celălalt, mai scund, mișcîndu-se legănat, cu atenția concentrată, cu buze foarte subțiri, obișnuite să rețină cuvintele, pentru a le trece pe la controlul de calitate al lucidității.

Blondul se mișca în mină ca la el acasă, punînd umărul la un vagonet, cercetînd cu tîrnăcopul o „armare" proaspătă, aspru în glas dar fără să-și interzică sclipirea jucăușă și familiară a ochilor. Celălalt se strecura delicat printre cuptoarele, manetele, tablourile de comandă ale unei termocentrale, parcă mîngîindu-le pe furiș, în timp ce înregistra cu grijă pe tabloul său personal de sub fruntea ușor cutată, gesturile oamenilor, dinamica interioară a mecanismelor.

Blondul are doi copii, e din Valea Jiului, și, în ciuda dezinvolturii sale, e timid în fața artei, despre care e conștient că s-a preocupat încă puțin. Celălalt îți răspunde cu o ușoară superioritate, pe care însă armătura delicată și exactă a argumentării sale o atenuează pînă la limita superioară a modestiei.

Blondul, Nicolae Nicorici, conduce mina Petrila, adică mii de oameni pe zeci de kilometri de „subteran".

Celălalt, Gheorghe Militeanu conduce termocentrala Paroșeni, un colos care hrănește cu sînge electric zeci de organisme industriale din țară.

Amîndoi sînt din generația tînără priveghiată de ochiul părintesc, și cît de exigent, al partidului; o generație a învingătorilor a conducătorilor, a celor ce nu se precupețesc.

Mi-ar plăcea să lucrez sub conducerea lor.

★

Am vizitat într-o după amiază obișnuită a săptămînii clubul muncitoresc din Petrila.

În afară de încăperea șahiștilor, plasată chiar lîngă intrare, în care domnea o tăcere calmă și destinsă, în restul numeroaselor săli și sălițe ale clădirii te împresura o forfotă neostenită a fețelor îmbujorate, a surîsurilor preocupate. În sala mare rula un film după care, seara, urma reprezentația de teatru cu piesa Băieții veseli de H. Nicolaide. Din biblioteca bine înzestrată, am trecut în sala de muzică, apoi la cercul literar, la cercul plastic și la echipa de dansuri. Pretutindeni activitate entuziastă, gălăgioasă sau cumpănită, după caz. M-am simțit ca într-o cetate a artei, ruptă parcă din „utopica" Cetate a Soarelui a lui Campanella.

★

„Trebuie să facem din această vale a Plîngerii o vale a Bucuriei" declara în noiembrie 1944, ministrul comunist de pe atunci al Comunicațiilor, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, la o adunare o minerilor din Valea Jiului.

Încă cu ani în urmă, făgăduiala comuniștilor a devenit realitate. O realitate care nu se mulțumește cu ea însăși și care pășește mereu din lumină în lumină, din bucurie în bucurie.

Al. I. Ștefănescu

Niculae Stoian

Durigaș!

Bun obiceiul, n-am la ce s-ascund
Și de n-o iei apoi iavaș-iavaș
Paharul plin golește-l pîn' la fund
Și dă-l de-a dura vesel, durigaș!

Mă bucur dar că la-nceput de an
Pot pentru tine, de izbînzi chezaș,
Bătrîn și tînăr plai hunedorean,
Să-nchin precum ți-i datul, durigaș!

Paharul sus, prietenii mei buni,
Ce-n vadul muncii noastre, uriaș,
Oțel aduceți, aur și cărbuni
Și vin cum e sărutul, durigaș!

Cu tine, și romantic și lucid,
Deopotrivă dascăl și ostaș,
Neobosit tovarăș de partid
Paharul îl îngemăn, durigaș!

Cu Tripșa, vrăjitoru-ntru oțel,
Grijind cuptorul ca pe-un prunc gingaș,
O șarjă rubinie vreau la fel
S-o dăm degrabă gata, durigaș.

Și-asemenea cu Geza Kopetin,
La flacăra străvechiului lămpaș
Paharul încă vreau să mai închin
Adîncul să răsune, durigaș!

C-aici pe unde taica Decebal,
Fiind la grea înfrîngere părtaș,
Sorbi al morții otrăvit pocal,
Noi bem pentru victorii, durigaș!

Hunedoara de oțel

Imi amintesc de un mohorît orășel de pe vremuri în care oamenii tot pe-atît de întunecați, apăsați și de vremi și de cugete, călcau legați cu strașnice lanțuri.

Un orășel cu faimă de oraș al oțelului, dar cu o producție neînsemnată, redus la neînsemnătate de către burghezia care scotea dividende uriașe din alte centre muncitorești conduse de consorții străini.

Mă duceam pe-atunci — ca mulți alții — atras de singurul element de senzație care era castelul Huniazilor ce se sumețea din stîncile mîngîiate la poale de apele sărace ale Zlaștiului; castel al unei feudalități apuse, stăpînă pe mari întinderi cu șerbi. Priveam și mi se părea că în jurul acelor străvechi ziduri, nimic nu se schimbase din veacurile cu domnia feudelor trufașe. Mai stăruia șerbia pe umerii oamenilor grei, purtînd de astă dată un nume modern cum moderni erau, și totuși feudali, prin toate apucăturile lor, noii stăpîni ai întinderilor hunedorene.

Am revăzut orașul de cîteva mii de locuitori, de odinioară, lipsit de noimă arhitecturală și de viață, ca să întîlnesc astăzi blocurile de locuințe muncitorești într-un oraș care-și întinde brațele arhitecturii dincolo de margini (și de fapt nu are încă margini), pentru a cuprinde într-un formidabil tumult zeci de mii de locuitori gravitînd în jurul uriașului combinat siderurgic — castel modern al socialismului care întunecă prin construcția lui ciudată, bizareriile anacronice ale castelului feudalității.

In acest grandios și vast palat de oțel, unde zi și noapte arde focul nestins al viitorului țării, meșterii în fontă, oțel și laminate dezvoltă cu forțe uluitoare baza tehnico-materială a socialismului.

Dacă urci în turnurile crenelate ale castelului Huniazilor, urci spre a privi de la înălțime vasta panoramă a orașului muncitoresc Hunedoara sumețit de toate turlele lui zvelte către cerul înalt, înfruntînd desuetudinea bastioanelor din stîncă.

In Hunedoara de astăzi nu clocotește cu tărie numai oțelul în cuptoarele cu foc din soare, ci și sufletele oamenilor smulși din lanțurile robiei capitaliste de strălucirile roșii ale steagului socialist. Sub cețurile de fum ale cuptoarelor aleargă însuflețită o lume nouă care-și strigă existența prin marile ei înfăptuiri.

Intr-una din consfătuirile cu cititorii pe care grupul nostru le-a avut la Hunedoara, un muncitor invita pe scriitori să poposească mai îndelung în orașul oțelului, spunînd că fiecare ins din acest mare combinat are romanul lui care merită să fie scris. Și avea dreptate.

Iată că ziarele ne-au adus vestea că în primele două zile ale anului care a început, meșterii hunedoreni au oferit țării, ca un dar, primele sute de tone fontă, oțel și laminate peste plan.

In resorturile sufletești care împing pe meșterii cetății de foc la întreceri pentru depășirea planului, stau nescrisele încă romane despre care vorbea cu drept cuvînt tovarășul hunedorean.

Al. Șahighian

Constanța Buzea

Lupeni

Lîngă placa comemorativă

Trebuie să simt
Și trecutul acestor locuri.
Prea sînt noi și proaspete
Grădinile înflorind lîngă blocuri
Ca să nu trezească bănuiala
Că văile n-au mai ținut în poală
Asemenea comori de culoare și frăgezime
Și-acum se răzbună pămîntul
Izbucnindu-și înmiit sevele...

Privind în timp înapoi
Trebuia să văd și acea mulțime
De mineri tăcuți ca grevele
Trebuia să le văd ochii scăpărînd de revoltă
Și inimile înflorind pămîntul
Cu sîngele lor
Schimbat de atunci în floare și rouă:
6 August 1929.

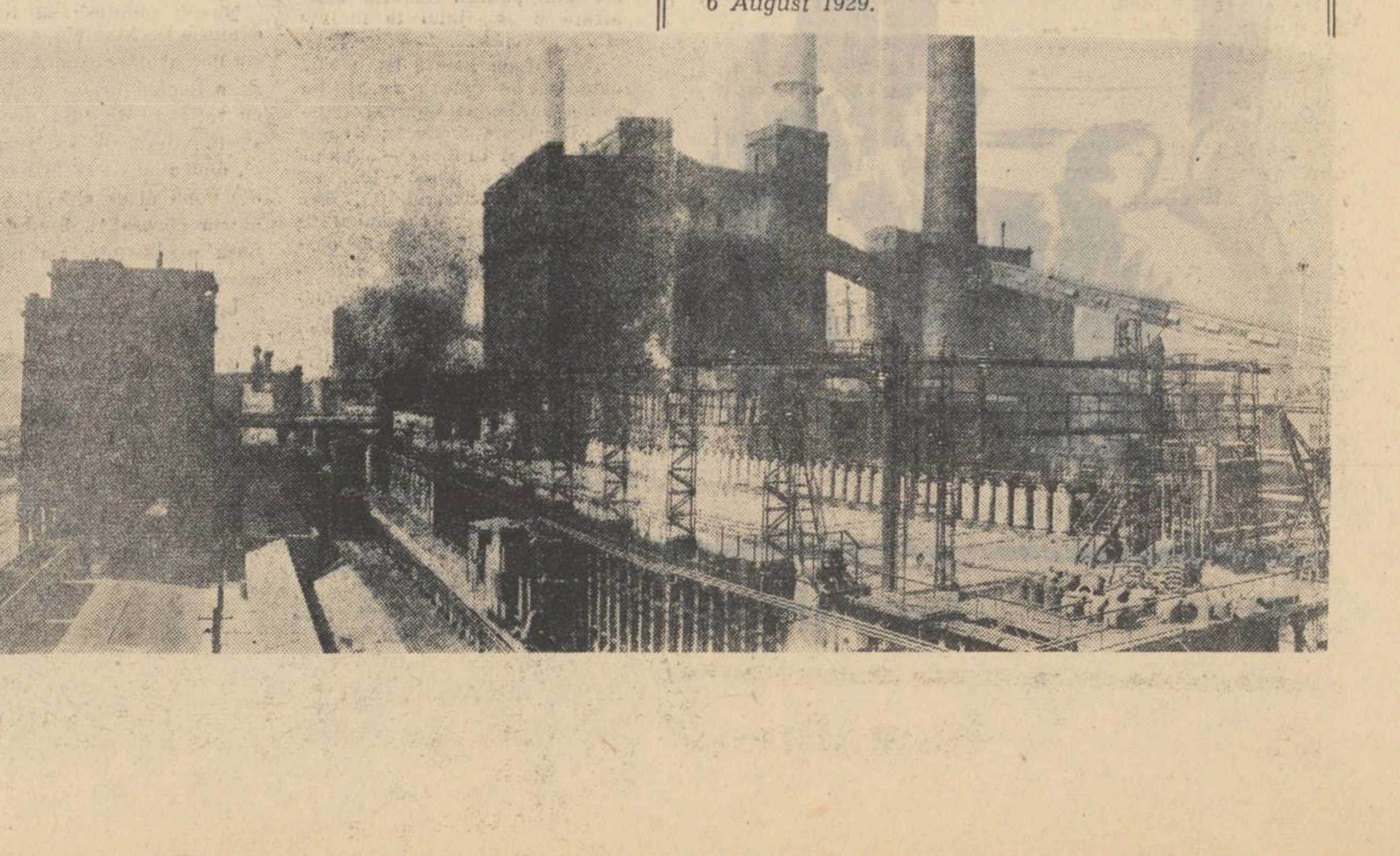

George Mihăescu

NECUNOSCUTUL

Nicolae Moga se afla în trenul de persoane care avea să-l ducă la centrul de raion unde se ţinea a doua zi o şedinţă destul de importantă. Stătea pe culoar şi privea aproape absent imensitatea lanurilor de grîu care-i defilau pe dinaintea ochilor, cînd se auzi strigat şi salutat de cineva de la fereastra vecină.

— Noroc, noroc, tovarăşe zarist.

Întoarse capul, dar nu văzu pe nimeni cunoscut, de aceea, nu putu să-şi dea seama cine-l strigase decît atunci cînd înspre el înaintă un om robust, cu faţa arsă de soare, îmbrăcat în haine uşoare de doc.

— Ce mai faci, tovarăşe Moga, nu te-am mai văzut de-un car de vreme, îl luă acesta în primire.

— Colind, scriu, răspunse el, căutînd să-şi aducă aminte de unde se cunosc.

— Sînt gata să te cred, dar prin raionul acesta am impresia că n-ai dat cam de mult.

Lui Moga tonul i se păru a fi de reproş şi nu-i răspunse. Căuta încă să ghicească cine putea fi omul care într-un anumit fel îl lua la rost. Între ei se aşternuse o tăcere apăsătoare, acompaniată de ritmul roţilor de la vagoane. Fiecare cerceta cîmpul ce clocotea sub dogoarea soarelui. Era o căldură înăbuşitoare care se făcea simţită cu atît mai mult în vagonul ticsit de oameni.

— E nevoie de ploaie, zise necunoscutul şi tractoriştii se străduiesc din răsputeri s-o înlocuiască.

— E posibil lucrul acesta ? întrebă Moga cu vădită curiozitate.

— Da, e posibil. Noi avem o vorbă care a ajuns o adevărată zicătoare : „o praşilă bună face cît o ploaie căzută la vreme". Şi tractoriştii asta fac acum. Prăşesc mecanic. Parcă sînt la atac, ia-n priveşte ! Tarlalele sînt luate pieptiş. E frumos, nu ?

— Da, recunoscu Moga.

— Cu toate astea, să ştii că munca tractoristului e tot atît de grea pe cît e de frumoasă. Cînd te gîndeşti, el răstoarnă pămîntul, îl scurmă pînă-n măruntaie, seamănă şi culege holda. El se ia de piept cu natura şi nu se dă bătut. Ştii cît praf înghite el, cîte riuri de năduşeală îi curg pe spate, cîte geruri îndură ? Dar, vezi dumneata, e călit şi nu se lasă. Astă-primăvară, la semănat, la gospodăria asta care se vede din tren, tractoriştii au fost cu adevărat nişte eroi. Suprafaţa e mare şi campania nu trebuia să dureze mai mult de 7—8 zile. Ei bine, unul din tractorişti, în ajunul semănatului, n-a dormit de loc. Şi-a frămîntat mintea şi a doua zi a venit la inginer cu propunerea de-a face un cuplu de două semănători. Cu alte cuvinte, să lucreze cît doi. Şi aşa a făcut. Altul fiindcă i se rupsese o patină la semănătoare, s-a dus la directorul gospodăriei care se afla la capul tarlalei cu maşina şi i-a cerut voie să plece cu ea după piesa necesară. Şi directorul s-a dat jos din maşină. Campania e campanie. Noaptea discuiau la lumina farurilor şi ziua semănau la lumina soarelui. Acum vezi şi dumneata ce ispravă au făcut. Porumbul e cum nu se poate mai frumos.

„Vădit lucru, îşi zise Moga, omul de alături era ori tractorist, ori agronom la gospodăria aceea. Altfel nu se explică de ce vorbea cu atîta pasiune despre munca tractoriştilor şi de unde cunoştea atîtea amănunte în legătură cu gospodăria".

Trenul înghiţea distanţele, ocolind dealurile enorme, ca nişte uriaşi încremeniţi care se prăjeau la soare. Cu cît înainta mai spre sud, înfăţişarea pămîntului se schimba. Cîmpia netedă cu lanuri nesfîrşite ceda treptat acestor dealuri de calcar, sure sau alburii, pătate din loc în loc de culoarea ruginie a ierburilor ucise de soare. Era un peisaj dezolant şi bizar, pe care Moga îl asemuia cu pustiurile asiatice. Aci soarele părea să fie şi mai strălucitor.

— Şi acum ai să afli de ce ţi-am spus că n-ai mai venit de mult pe la noi. Uită-te bine la coclaurii aştia şi gîndeşte-te că de mii şi mii de ani nimeni nu i-a clintit din loc. Apa aci e la o sută şi ceva de metri sub pămînt. Vara, vitele sorbeau roua căzută în timpul nopţii, şi ciobanii făceau la fel. Oamenii săpau fîntîni, ajungeau pînă în miezul pămîntului şi cînd dădeau de apă o scoteau cu burdufurile trase de măgari. Vara, însă, din fîntîni se scotea nămol. Acum ai să vezi că măgarii şomează. Oamenii spun că au fost şcoşi la pensie. Le-o ajunge şi lor, săracii.

— Şi unde s-a găsit apa ? întreabă Moga, tentat să-şi scoată carnetul din buzunar.

— Peste crestele dealurilor, nu se vede de-aici, e un lac. Au venit oameni din şapte sate. Sute şi mii. Erau ca furnicile.

Inginerii au trasat terenul, au înfipt ţăruşi şi în cîteva zile monştrii aceştia s-au văzut treziţi din somn. Oamenii s-au apucat de lucru. Într-o lună de zile, au închis văile cu un baraj zdravăn. Apoi au aşteptat. Ploile toamnei, căzute pe spinările dealurilor, au curs la vale şi au rămas pe loc. S-au topit şi zăpezile şi s-au adunat tot în vale. La fel s-a întîmplat şi cu ploile primăverii. Acolo a apărut un lac.

— În partea aceea, unde se vede conducta, ca o panglică... se vede, nu ? — irigăm 130 de ha. de porumb. Ştii cît o să scoatem la hectar ? 10.000 de kg. O producţie de cinci ori mai mare. În anii viitori, putem să irigăm 500—600 de hectare.

— Dumneata ai lucrat la baraj ? întrebă Moga, cu gîndul că va afla cine putea fi omul acela care-l uimise.

— Bineînţeles. Între sutele şi miile de oameni am fost şi eu.

„Nu mai înţeleg nimic, îşi zise Moga. Ori e colectivist, ori e inginer la O.R.I.F. Mai degrabă inginer. Poate a trasat chiar el cu mîna lui linia barajului".

Ar fi vrut să-l întrebe cine e, de unde ştie atîtea, dar dacă n-o făcuse de la început, n-avea nici un rost acum. După ce vorbeşti trei ceasuri cu un om, să-l întrebi cine e şi cum îl cheamă, e caraghios.

— Dealurile astea vorbesc încă de Dobrogea aridă şi însetată de apă — rosti Moga într-un tîrziu.

— Asta aşa e, dar ai răbdare. Cred că de acum ai să vii mai des pe la noi, să vezi cum o prefacem. Dacă ai să revii numai peste şase ani — şi-l privi cu ironie — ai să vezi pe dealurile acestea, urcate în terase, vii încărcate de rod şi livezi de pomi. Poate ştii că la noi se face un vin grozav. Ei, o să-l scoatem de aici, din piatră seacă. Iar la poalele dealurilor se vor aşterne lanurile nesfîrşite de grîu. Vom face şi alte baraje, vom crea şi alte lacuri şi pămîntul va fi mai darnic.

De data aceasta, lui Moga i se păru că tovarăşul lui e de-a dreptul poet. Încercă să-i surprindă privirea visătoare, gesturile blajine şi faţa luminată de o bucurie lăuntrică, nepotolită. Dacă era într-adevăr un poet care venise să se documenteze, ca şi el, pe meleagurile acestea ? Moga făcuse facultatea la Bucureşti, cunoscuse destui scriitori, tineri şi virstnici, dar pe acesta nu-l întîlnise niciodată. Oricum, era un poet veritabil, chiar dacă lucra pe tractor sau tăia linia barajelor.

Fiecare din cei doi se gîndea acum la altceva. Tăcerea se aşternu de-a binelea şi numai forfota călătorilor care se pregăteau de coborîre îi mai deranja.

— Trebuie să ne pregătim şi noi, zise necunoscutul.

Moga îşi luă servieta din plasa unui compartiment. După zece minute se aflau la centrul de raion.

— Acum o să ne despărţim pentru cîteva ore, zise acesta. Te aşteptăm la şedinţă. O să afli mai bine cum va arăta Dobrogea peste şase ani.

Se uită la ceas, apoi se îmbrăcă în cea mai mare grabă. Cînd Moga ajunse la raion, după vreo două ore, sala de şedinţe era arhiplină. Peste cîteva minute, la masa prezidiului luară loc cîţiva tovarăşi, unii din ei cunoscuţi. Între ei se afla şi tovarăşul său de drum.

— Deschidem şedinţa, anunţă cineva, avînd ca ordine de zi prelucrarea proiectului de Directive al celui de-al III-lea Congres al P.M.R. Are cuvîntul tovarăşul...

De la tribună, se ridică de data aceasta chiar omul despre care Moga crezuse pe rînd că era tractorist, inginer şi în cele din urmă, poet.

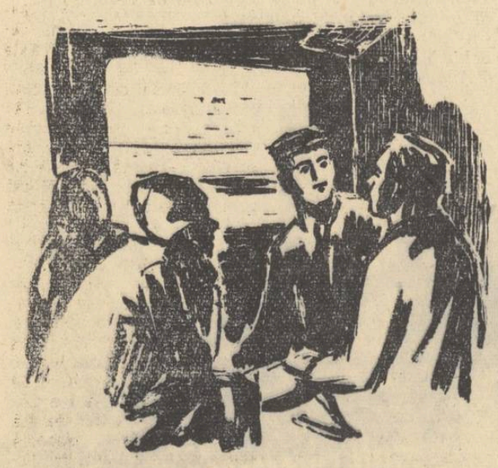

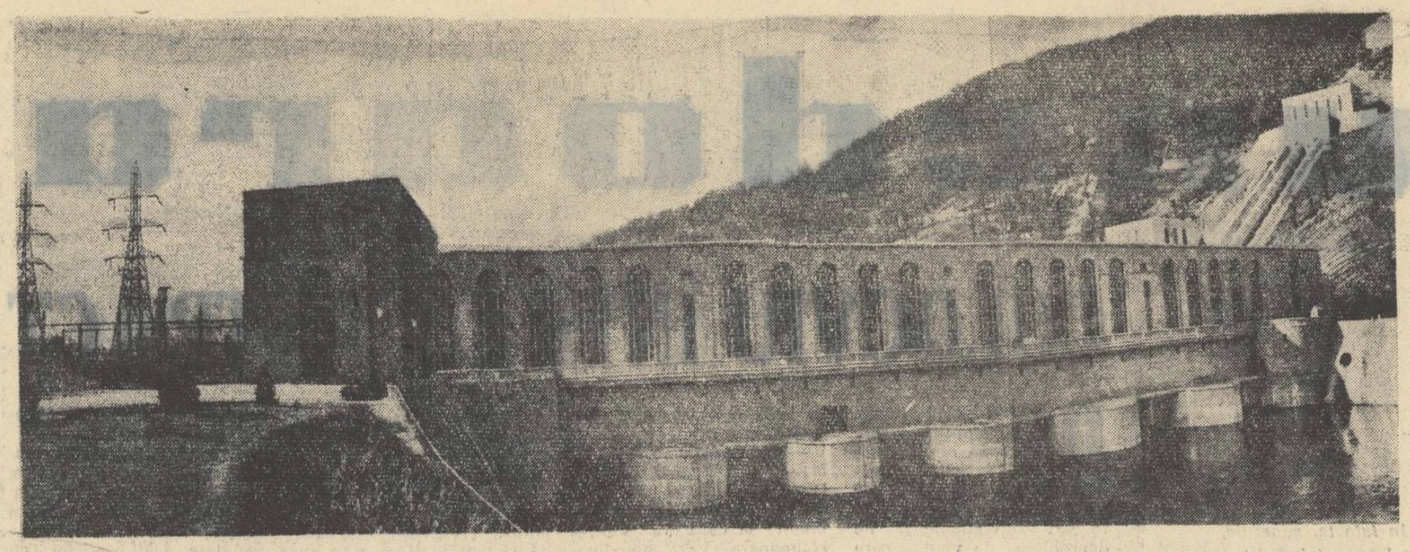

Croazieră la Bicaz

Am cutezat să nesocotesc îndepărtata amintire a celebrului navigator genovez şi a caravelei sale — acea săgeată de lemn care înspica apele oceanului către sfîrşitul veacului al 15-lea — şi m-am lansat într-o expediţie modernă, folosind (fără prea multe remuşcări) acceleratul 503 (cu plecarea din Bucureşti la orele 23,16) şi apoi un autobuz de fabricaţie românească „Tudor Vladimirescu". Punctul terminus propus l-am atins cu o şalupă sveltă „Made în R.P.R."

Nu m-am împovărat nici cu x. galloni de apă şi nici cu x. livre de pemmican !... Eram convins că oricăreia dintre soluţiile gastronomice oferite de Jules Verne, tocmai pentru astfel de călătorii — îi va fi superioară soluţia mea : vagonul-restaurant !

La capătul unei „expediţii" care a durat două zile şi trei nopţi, sînt în posesia următoarelor date :

1. Apariţia unei „mări" necunoscute, care se află la o înălţime de aproape 700 m. deasupra nivelului... mării !... (Am străbătut-o într-o şalupă care tesea 22 km. de spumă pe oră).

2. Am plutit peste acoperişurile a nouă sate scufundate, sate care — aidoma păsării Phoenix — au reînviat pe versantele munţilor alăturaţi.

3. Pe albia rîului Bistriţa curge — nelegitim — numai apa Bicazului.

4. Un pisc al muntelui Tobrasca a plătit tragic lăcomia de a înghiţi trei vagoane şi jumătate de explozibil. Am fost martor la naşterea inexistenţei sale şi — deopotrivă — martorul unicului gen de explozii pe care popoarele lumii sînt hotărîte să le îngăduie !

Totul s-a petrecut pe paralela 47° (aproximativ), pe meridianul 26° (aproximativ), la 665 m. (deocamdată) — deasupra nivelului mării. *)

...Dar, mai bine, să dăm cuvîntul Jurnalului de bord :

Ziua I-a. Mijlocul toamnei. Se simte în nări aroma răşinei şi a fînului proaspăt cosit...

La capătul a şapte ani, după cei din urmă drum străbătut cu plutele de la Dorna-Arin la Piatra-Neamţ, după popasul de noapte agrementat cu aroma patriarhală a mămăliguţei clocotinde în ceaunul atîrnat la crăcană în vîlvătăile focului improvizat, după nu mai puţin îmbietorul miros al cepei de apă, alăturat celui al vestitei brînze aurii de Vatra-Dornei — iată-mă din nou drumeţind pe aceste meleaguri !

Dar de data aceasta am în nări mirosul puternic de benzină şi-al fumului acru, de tren şi cel copleşitor al prafului de ciment...

Îmi mai stăruie încă în auz şi în crisparea involuntară a genunchilor, clipa cînd pluteam pe deasupra colţilor răi, de piatră, ai vestitelor Toance, printre înspumatele şi dezlănţuitele ape, prin ceaţa unei nelămurite spaime. Nu voi uita niciodată cutezanţa celor doi cîrmaci care minuiau vislele de la capul a zeci de metri şi zeci de tone de buşteni !...

Cutezanţă ?... Da !

Neobişnuinţă ?... Nu !

Meseria lor de plutaşi le pretindea această cutezanţă la două zile o dată.

...Călătoream confortabil, tolănit pe bancheta îmbrăcată cu vinilin a autobuzului care mă îndrepta către locul exploziei...

Sălbăticia obişnuită a peisajului căpătase blîndeţi noi, dar şi o nouă vigoare : blocuri şi grădini după liniile trasate cu creionul şi echerul şi alături, giganţi de beton — comparabili doar cu munţii — precum şi hornurile industriale, aidoma unor păduri. Această umanizare a peisajului te încînta şi îţi impunea.

Drumul de munte bătut altă dată doar de opinca necăjiţilor sau de haitele de ogari ai regelui de tristă amintire, (regele care — chiar în Bicaz — avea un pavilion de vînătoare închinat dumnezeului desmăţului), este astăzi străbătut de oameni liberi, de sute de camioane basculante şi scutere, de autoturisme şi rutiere care se întovărăsesc deasupra fişiei cenuşii şi a noii şosele asfaltate. (Cu ani în urmă, această şosea părea cel mai îndepărtat vis al Văii Bistriţei !).

Valea Bistriţei a devenit un vast şantier.

Aceeaşi zi. Orele 10,30. Torasca, un munte nu departe de locul unde sfredelul de argint al Bicazului a mîntuit crearea superbelor Chei cu acelaşi nume.

Sirenele minusculelor ceaimice pe roate, părăsind cariera cu vagoanele lor, tiriş, au enunţat ultima jumătate de oră care precede explozia.

Aştept clipa care, în limba minerilor, este sinonimă cu cuvîntul „arde !"... O aştept de pe versantul muntelui din faţă urcat în modul cel mai puţin sportiv : cînd cu un pas înainte şi doi înapoi, cînd în patru labe. Gîfîi. În spate, teroarea placardelor galbene care poartă inscrise cu negru lungimea probabilă a efectelor exploziei... În faţă, panta lunecoasă a muntelui cu iarba lui încă înrourată... În memorie, cele trei vagoane şi jumătate de dinamită, precum şi cele 400.000 tone de calcar care va fi derocat prin explozie. Renunţ la ţigara care mă îneacă. Gîndesc la modul cel mai absurd : cantitatea de piatră aşteptată ar asigura cu uneltele şi arme o întreagă generaţie a Epocei de piatră !... Urc şi blestem acea curiozitate reportericeacă, pricină a întîrzierii în vale. Mai tîrziu, însă aveam să blestem prudenţa inginerilor carierei, care, din prea multă dragoste faţă de oaspeţii lor inoportuni, au exagerat raza de acţiune a exploziei cu de vreo trei ori. Deocamdată urc şi gîfîi, aproape de capătul puterilor... Fotoreporterii şi operatorii cinematografiei încă nu bănuiesc binevoitoarea farsă inginerească... Am satisfacţia să-i aud gîfîind alături de mine... În urmă, rămîne operatorul de la Radiodifuziune, cel care va indica ora exactă a exploziei, ceea ce va înlesni geofizicienilor să cerceteze, cu ajutorul aparatelor lor, structura solului la o adîncime pînă la 5.000 de metri. (Cele patru echipe amplasate pe patru autodube, sînt împrăştiate de-a lungul Văii Bicazului...).

Aştept clipa exploziei... Rememorez camioanele care au descărcat, în vale, cele trei vagoane şi jumătate de dinamită şi artificierii, căţărîndu-se, în lanţ, strecurîndu-se printre colţii aspri ai stîncei, cu încărcătura lor periculoasă pe umeri... Mă obsedează galeriile lungi de aproape 40 m. ghiftuite cu explozibil.

Aştept clipa cînd, cu ajutorul a 300 W. lansaţi pe fir, maistrul electrician Victor Pascale, din birlogul lui de piatră, din valea de mult evacuată, va „anclasa *), dezlănţuind explozia simultană.

Aceeaşi zi, după jumătate de oră. Explozia.

Un foc de armă, două mici explozii semnal (acordate operatorilor cinematografiei sau, tot aşa de bine zis, declanşării aparatelor lor)... apoi explozia finală.

Pe acest parcurs gîndesc cu viteza secundelor :

„Acuarela proaspătă a piscului care va exploda, acuarela pe care o strîngea sub braţul înfrigurat pictoriţa (era lîngă mine !) din Piatra Neamţ, va deveni, peste numai o clipă, un document... Mai am numai trei ţigări... Brădul de pe buza prăpastiei se va prăbuşi... Peste nu mai mult de două ore — cu autobuzul — voi descinde în oraş..."

Nu-mi amintesc să fi auzit explozia !... Muntele a crescut, s-a umflat neverosimil, a slobozit o flacără uriaşă, galbenă şi cu reflexe de roşu decolorat, şi, în sfîrşit, — s-a surpat în el, devenind — ca în basme — din voinicul de altă dată — un bătrîn cocoşat !... Brădul de la buza prăpastiei s-a prăbuşit, nevăzut şi...

Încă ore lungi după aceea, şuvoaie de piatră s-au tot rostogolit dinspre vîrf — pe coaste...

Tîrziu, zburînd prin înnoptare, către oraşul Bicaz, în camionul cu prelata smulsă pe jumătate de vînt, am întregit spectaculoasa explozie, adăugîndu-i înalta ei semnificaţie umană.

*) Va face contactul.

*) E falsă afirmaţia unor geografi din trecut că pe aceste meleaguri ocupaţia de căpetenie a băştinaşilor ar fi plutăritul, ciobănitul, sau agricultura !... Se va vedea din paginile următoare, în ce măsură locuitorii acestei văi sînt betonişti, mecanici, electricieni, constructori, marinari etc., etc.

Ofer cîteva informaţii tehnice :

Cariera avea un fond atacabil de 200 m. Galeriile minate au fost săpate la o înălţime de 140 m. în loc de 50 m. înălţime oficială. Cariera de la Bicaz e unica exploatată astfel în ţara noastră. Explozia la care am participat era una experimentală. Avea ca scop omologarea ca metodă oficială de lucru a acestei metode. Autorii acestei îndrăzneli sînt ing. Molnar August, inginer Opris Silviu, inginer Tranulis Spiridon. Avantajele unei astfel de exploatări ?... În cazul de faţă s-a obţinut materia primă necesară fabricii de ciment din Bicaz pe patru luni şi jumătate. S-au obţinut mari rezerve de piatră măruntă, uşurîndu-se astfel munca minerilor care altfel ar fi fost nevoiţi să sfărme cu pichamerele uriaşii bolovani. S-a înlăturat aşa numitul pericol al exploatării, adică minerii nu au mai trebuit să lucreze, suspendaţi pe corzi, porţiuni mici din peretele masivului, dar cu riscuri mari.

Cu alte cuvinte, o metodă de lucru născută dintr-o categorică dragoste faţă de om şi din respect faţă de munca lui !

Ziua a II-a. Zori de zi şi zori de basm.

1.600.000 m.³ de beton, 1.230.000.000 m.³ de apă şi 490.000.000 kWh pe an.

Cu nimic altceva n-ar putea fi mai bine comparat gigantul de beton de la Bicaz decît cu fermecata cutie pe care Fătfrumos a aruncat-o în urmă, ca să se prefacă în munte de netrecut şi să zdrobească goana Babei Cloanţa care-l urmărea cu ura firească a întunericului faţă de lumină.

Acest baraj care a oprit apele Bistriţei este ad litteram un adevărat hotar între întuneric şi lumină. Pe aceste meleaguri unde, cu cinci veacuri în urmă, Ştefan Vodă vîna zimbri, aştăzi Bistriţa, aidoma unui zimbru alb se va năpusti prin cei cinci kilometri ai canalului de aducţiune, purtînd pe grumazul lui lumină, lumină pentru jumătate din Moldova : 490.000.000 kWh pe an !

În zece ani de la Hotărîrea luată de Partidul nostru de a se construi Hidrocentrala de la Bicaz, unul dintre importantele obiective ale Planului de electrificare al Republicii Populare Romîne, şantierul s-a dovedit a fi o excelentă şcoală. Sute şi sute de betonişti, mineri, constructori, montatori, electricieni etc., etc., aici au învăţat a.b.c.-ul meseriei lor şi tot aici au obţinut o înaltă calificare. Şi marele şantier continuă să califice şi să dăruiască şi altor şantiere specialiştii creaţi de el. De altfel, de la Bicaz, în josul Bistriţei s-a hotărît construirea a încă zece hidrocentrale. Trei au şi fost începute.

Perla verde de la picioarele ninsului Ceahlău.

Am refuzat să intru în cabina camionului. Sus, în picioare, îmbătat de ozon şi miros de răşină, cu vîntul în faţă, aştept, la capătul a cca. 6 km. de şosea, întîlnirea cu cei 1.600.000 m.³ de beton şi cei 1.230.000.000 m³ de apă. Împresurat de oştirile în zale verzi ale pădurilor, mă simt totuşi nespus de liber şi fericit ! Şoseaua urcă în serpentine. Soarele — craiul de aur — a sărit în şaua munţilor. În nări simt apropierea lacului. Iată-l.

Portul Bicaz-Baraj e în plină construcţie. Ca de altfel şi celelalte porturi : Potoci, Secul, Izvorul-Alb, Buhalniţa, Hangu, Răpciuni, Bistricioara, Poiana-Teiului, toate înconjurînd cele 3.000 ha cît însumează suprafaţa lacului.

Porturi în construcţie !... şi totuşi numărul călătorilor urcă, în zilele de vîrf, pînă la 1.000. (Lăsînd de o parte manipularea a mii de tone de buşteni, transportul a sute şi sute de vehicule, camioane, căruţe, care cu boi etc.).

De altfel, numărul vaselor care alcătuiesc flota Bicazului este în continuă creştere. În clipa cînd sosisem în port, undeva, pe şoseaua care leagă portul danubian Oltenita de Bicaz, urca spre nord un bac de 10 tone. E aşteptat, tot de la Dunăre şi vasul de pasageri Orşova.

Îmbarcaţi pe două şalupe pornim. Sîntem mulţi : ingineri, specialişti, căpitanul portului, un foto-reporter, un ziarist etc. Scopul acestei călătorii comune ?... E de fapt o călătorie de studii. Se hotărăşte locul viitoarelor faruri, se hotărîşte utilarea porturilor şi locul unde se vor ridica noile clădiri portuare.

E straniu să pluteşti cu aproape 70 m. pe deasupra fostelor aşezări omeneşti ! Îmi imaginez cum păstrăvii şi clenii au luat în deplină stăpînire noua lor împărăţie, satele fără case şi uneori case fără acoperişuri, cu pervazuri fără ferestre cu uşori fără uşi. Întîlnim din cînd în cînd, pe mal, cîte o placardă indicînd cîţi kilometri de şosea mai ai de străbătut pînă la satul cutare. Şoseaua însă e pe fundul lacului, iar satul pe un munte vecin.

Ne încrucişăm cu mici remorchere tîrînd în urma lor uriaşe plute ori bacurile încărcate cu camioane.

Munţii oglindiţi în ape, spuma de dantelă lăsată în urmă de şalupe, valurile stîrnite de ambarcaţiunile cu care ne încrucişăm, departe, ca un munte de beton, barajul — totul exercită asupra noastră o ciudată vrajă. Mai presus de toate însă, simţim o legitimă mîndrie : Bicazul este creaţia noastră. Cu inteligenţa şi Mîinile noastre l-am creat. E rodul dragostei noastre faţă de ţara noastră. E rodul muncii noastre. E rodul muncii noastre libere, luminată de steaua roşie. Pe acest şantier s-au încrucişat destine omeneşti, s-au călit oamenii, s-au întrupat visele.

Asupra oamenilor din toată ţara, Bicazul exercită o legitimă atracţie.

Căpitanul portului Bicaz, Dobreanu Gheorghe, fost căpitan al portului dunărean Călăraşi, a părăsit stepa pentru munte, crapul cu solzi de aur, pentru păstrăvul de argint. Acum veseşază o puternică flotă a Mării V. I. Lenin. Căpitanul fluvial Cristea Nicolae, cu luni în urmă a scris un nou capitol în Istoria Dragării : fiind comandantul unei drăgi, a extras balast ieftin de pe albia Bistriţei. 45.000 m³ de balast pe lună. Munca odată terminată, n-a mai putut părăsi marea de care s-a îndrăgostit. Este astăzi dispecerul noilor porturi. Cîţi puşti oare, de prin împrejurimi, nu visează să devină marinari sub comanda celor doi căpitani ?

Tot ce alcătuieşte complexul de la Bicaz exprimă inteligenţă, forţă, curaj, dragoste faţă de patrie. Aici, la tunelul de aducţiune, minerul Paşca Gavrilă, Erou al Muncii Socialiste, pătrundea în adîncurile muntelui Stejaru cu 7 m. pe zi în loc de 2 m. Aici tunelul de aducţiune a fost betonat cu 83 zile înainte de termen. Aici şi-a dezvăluit talentul Ştefan Topală, comandantul macaralei funicular care transportă benele a cîte 20 t. de beton. Fiecare din constructorii Bicazului i-au dăruit cîte o fărîmă din inima lor.

Drăguşanu Nicolae este şef de sector al plutăritului. Nimeni nu i-a pretins să rezolve problema transporturilor rutiere. Şalupele şi bacurile care făceau transbordarea între cele două capete ale şoselei rupte nu erau încă su[illegible]. Asta însemna încetinirea ritmului transporturilor. Ce era de făcut ? Drăguşanu Nicolae, repet, fără să i-o ceară nimeni, a construit din table de [illegible] un pod de 460 m. lu[illegible]. Podul, încercat, a supo[illegible] tone. Rezultatul : circula[illegible]tre cele două capete a [illegible]lei este normală.

Locuri noi — oameni noi...

Aici ar trebui să încheie reportajul despre [illegible]. Dar poemul Bicazului n-a [illegible]rşit. Cele de mai sus sînt [illegible] începutul.

Cezar Drăgoi

Săvineşti

Uzina din Săvineşti se defineşte mai limpede prin comparaţie cu altele, bunăoară cu Hunedoara. Cetatea de foc e clocotitoare, contrastantă, dramatică. Vitejia şi forţa muncitorească sînt parcă înscrise de-a lungul furnalelor. Uzina din Săvineşti e o fabrică fără trecut. Poate de aceea mai limpede, mai împlinită şi mai rotundă ţi se impune constatarea că ai de-a face cu o altă eră a istoriei, era libertăţii, acea a muncitorului stăpîn. Muşchii încordaţi în răzvrătirea îndîrjită s-au destins, pumnii grei, uriaşi, s-au deschis şi degetele agile au un creier al lor.

Impresia unei lumi deosebite, a unui univers oarecum feeric te întîmpină încă din goana trenului, mai ales dacă treci pe lîngă şantier după apusul soarelui. „Ia uite parcă-i un castel din basme" — exclamă lîngă mine o necunoscută. Te apropii de geam şi-ţi pare pe cîmpul înnegrit că un uriaş desenează cu stele turnuri şi cupole.

Desigur că a doua zi, în lumina dimineţii vraja de poveste se destramă, dar impresia că ai dinainte un palat, rămîne. Cupolele argintii, zidurile curate, sugestia de albeaţă şi totodată de măreţie e foarte clară.

Pătrunzi în secţii, ceea ce izbeşte privirea nu sînt atît aparatura şi panourile de comandă foarte moderne şi perfecţionate desigur, dar mai puţin vorbitoare pentru un necunoscător, noul îţi apare mai cu seamă în feţele oamenilor. Săvineştii e o uzină a tineretului. Vîrsta medie e de douăzeci şi patru de ani. Şi tinereţea nu e înscrisă numai în actele muncitorilor ci în întreaga atmosferă. Obrajii sînt curaţi, proaspeţi, trandafirii, ochii limpezi privesc atenţi, gravi, plini de răspundere, dar buzele se destind adesea în zîmbete afectuoase şi şăgalnice. Nici o crispare a muşchilor feţii, nici o contorsiune sau începeneală a trupului. Mişcările sînt line, firesti. Din salopetele cărămizii apar gulerăşele albe imaculate ale băieţilor. Nici zgură, nici scame, în aerul dimprejur.

Am ieşit din imperiul subteran al făurarilor lui Vulcan şi am intrat în domeniul duhurilor aeriene ale lui Ariel.

Asemănarea acestor tineri muncitori cu grupe de studenţi universitari e evidentă şi nu întîmplătoare. Cei mai mulţi sînt absolvenţi de liceu şi de şcoală tehnică. Între ei şi ingineri există raporturi nu numai tovărăşeşti dar de sinceră prietenie. Îţi aminteşti de postulatul ştergerii diferenţei dintre munca manuală şi cea intelectuală şi ai senzaţia că atingi cu mîna viitorul şi că slovele din carte s-au făcut fiinţe vii.

Muncitorul Ion Drăgulescu, secretar U.T.M., care mă conduce, se opreşte mai mult în dreptul unui panou de comandă din secţia de rolan. Privirea i se încarcă de nostalgie şi pe buze îi trece un surîs sentimental. „Aici am lucrat un an şi jumătate înainte să fiu scos din producţie". Îţi plăcea ? îl întreb. „Era splendid !" În glasul lui vibrează entuziasmul. „Fireşte — îl iscodesc — aveai mai mult timp liber atunci. După opt ore plecai". „Ba, nu, — spune Drăgulescu — muncă politică făceam şi atunci şi o făceam bucuros, nu fug de ea, dar să mă fi lăsat să lucrez şi la maşina mea". Poate că acest lucru nu pare cu totul nou, chiar şi în vremurile de exploatare erau muncitori care-şi îndrăgeau unealta de muncă şi se despărţeau cu greu de ea. Dar sentimentul acesta conştient nu numai de creator ci şi de stăpîn, identificarea firească şi sentimentală a intereselor personale cu cele ale fabricii mi se pare că arată pulsul erei noastre.

Ceva mai tîrziu, cînd stăm mai pe îndelete de vorbă, aflu că tatăl lui a fost învăţător iar acum e profesor de matematică şi a absolvit facultatea nu demult. „Deşi mai bătrîn, rosteşte el cu o invidie admirativă, mi-a luat-o înainte. E membru de partid, e şi decorat. Nu-i nimic, la anul dau şi eu examen la politehnică, în partid sînt candidat, iar în privinţa decoraţiei i-am şi spus, că în cel mult trei ani îl ajung".

Mă gîndesc la conflictele dintre generaţii în familiile mic-burgheze atît de frecvente în trecutul apropiat, la literatura care le oglindeşte... Vremea noastră le stinge tot mai mult. Poate fiindcă întinerindu-i pe virstnici crează posibilitatea acestei mişcătoare emulaţii tovărăşeşti cu feciorii lor, poate mai ales fiindcă lărgeşte cadrele înguste ale familiei şi insuflîndu-le membrilor ei conştiinţa de cetăţean şi de om folositor unui mare colectiv.

În secţia de relon, privirea îmi e atrasă de un bărbat înalt şi falnic ca un brad. Impresia pe care o lasă e cea a unui om care încearcă să-şi domolească puterea, să imprime mişcărilor lui vînjoase o nuanţare mai fină. E Ion Radu, fost pînă acum doi ani plutaş. A lucrat la I.F.E.T. la Roznov şi Piatra Neamţ. A început plutăritul de la vîrsta de 16 ani, adică prin 1947, pe vremea aceea n-aveau încă nici dormitoare, nici cantine şi dormea pe plută sau pe mal... Acum urmează cursurile de calificare ale uzinei şi-şi dă toată silinţa să-i ajungă din urmă pe cei mai pregătiţi decît el.

După cum am aflat, foarte silitoare la aceste cursuri e şi Lucia Codreanu, o puştancă rumenă şi îndesată care nu-şi arată nici cei 18 ani. A făcut şapte clase în satul ei de lîngă Adjud şi a dorit mult să lucreze în această uzină.

În schimb, vecina ei, mai matură — are vreo 30 de ani, e absolventă a liceului comercial şi a lucrat vreo 8 ani contabilitate. Apoi a preferat să treacă în producţie şi s-a calificat acum un an.

Mai departe mă conduce în secţii un tînăr blond şi subţirel, inginerul Momanu Valeriu. Nu văd la el nici un [illegible] din dorinţa de a ului prin expunerea înlăptuirilor, de a-şi scoate meritele în relief, lucru pe care l-am observat în alte părţi, la unii ingineri. Încîntarea cu care îmi vorbeşte despre fabrică e sinceră şi plină de sentiment, aproape de duioşie. Apropiindu-se de oameni sau de aparataje are pe buze un zîmbet plin de dragoste. Tovarăşii răspund la afecţiunea lui cu tot atîta prietenie şi încredere. Mi s-a spus de altfel că la cursul de calificare unde e lector la polimerizare, a ajutat mulţi muncitori să se pregătească temeinic.

Mă uit la feţele din jurul meu şi-mi pare că oamenii aceştia se simt deosebit de legaţi între ei. Fireşte, veţi spune, aici nu-i nimic nou. E bine cunoscută solidaritatea muncitorească din care avem exemple eroice şi în trecut. Da, e vechea solidaritate dar căreia i s-a adăugat ceva de mare însemnătate. E impresia că aceşti oameni împărtăşesc între ei o bucurie şi o dragoste. De aceea feţele lor sînt mai luminoase decît strălucirea albă a firelor de lactamă.

Letiţia Papu

Viniciu Gafița

FIOLELE

Desen de TIA PELTZ

Eleonora State oftă și se întoarse pe partea dreaptă, să nu mai audă atît de tare sforăiturile soțului care dormea în patul de alături. Acesta fusese coșmarul ei de-o viață ; din prima noapte cînd s-au culcat alături. Altfel, preotul State s-a dovedit un soț tare bun și un gospodar stringător pentru casa lui. Nu era lacom nici după pămînt, nici după bani, nici după mîncare. Era cumpănit în toate și asta l-a ajutat să se așeze temeinic în sat, „să prindă rădăcini" cum spunea el. Cînd veniseră aici, acum douăzeci de ani, în plin război, trebuiseră să muncească din greu pînă să-și închebeze o gospodărie mai răsărită. Oamenii erau săraci, pămîntul n-avea cine-l munci cum trebuie, lipsuri mari peste tot. Noroc cu parastasele pentru cei morți pe front. Ei, dar au trecut toate și acum viața s-a așezat pe făgașele ei noi.

Eleonora State oftează din nou și se întorce cu fața în sus. Hotărît, nu poate dormi și pace. Poate din pricină că e prea cald în casă. Plouă de trei zile și aseară s-au gîndit să facă puțin foc în sobă măcar că e abia începutul lui septembrie. Sau poate din pricina oblonului de la șură, uitat deschis și pe care-l izbește din cînd în cînd vîntul. I-a spus încă de dimineață lui Culiță, băiatul pe care-l cresc pe lîngă casă și le mai face chinga, și se vede ca a uitat. Mîine dimineață are să se ducă să-l închidă cu mîna ei.

Iar lui Culiță are să-i rupă urechile, ca să fie ascultător. Să nu se deprindă ca alții...

Și iar oftează Eleonora State : Eh ! nu mai e credință, și pace, își zice ea parcă fără nici o legătură cu tot ce gîndise pînă atunci. Dar vorbele acestea se dovedesc a fi numai capătul unui fir pe care preoteasa Eleonora State se ferea ca de foc să-l apuce. Știa că dacă pornește pe calea asta, apoi s-a dus somnul pentru întreaga noapte. De aceea s-a tot frămîntat și a căutat să îndeparteze de dînsa astfel de gînduri. La cei-i folosește să-și mai facă singură fiere și venin, că și așa îi fac destul alții. N-ar ști să spună cine anume, dar îi fac. Uite, ca acuma, își zice ea cu ciudă. Unde s-ar mai fi întîmplat, ca să-i fie cuiva copilul bolnav într-un asemenea hal, și să nu vină la preot să-l cheme să-i citească pentru tămăduire ? Și tocmai cine s-a găsit ? Ileana Sorbului. Ileana care a crescut pe lîngă casa lor, pe care a îmbrăcat-o de atîtea ori cu haine vechi de-ale ei sau de-ale părintelui ! He-he ! cîți colaci și cîtă colivă nu a mîncat Ileana la masa lor ! Adică nu chiar la masă... ci acolo, în odăița de lîngă grajd, unde dormea cînd nu se mai ducea acasă.... dar a mîncat. Și cîtă o mai fi furat din partea lăsată pentru porci... asta nimeni nu mai știe. Și acuma, cînd e și ea cineva în sat, nu mai vrea să cunoască pe cei care au ajutat-o. A trecut aseară pe la dînsa și nici n-a poftit-o în casă. I-a spus numai că-i bolnav tare Mitruț, că nu știe ce are, că arde ca focul și chiar aiurează. Era îngrijată că drumul către oraș e stricat din cauza ploilor și nu se pot aduce doctorii. Nici n-a pomenit de preot și de cele sfinte. S-a dat și ea după bărbat care-i mare comunist Preoteasa a sfătuit-o cum a putut mai pe ocolite, să-l cheme pe preot pentru o slujbă. Chiar și noaptea, cînd nu-l vede nimeni. Dar Ileana s-a făcut că nu pricepe. Ea o ținea într-una cu doctoriile.

Deodată pe uliță se auziră pași scrîșnind pe prundișul proaspăt așternut. Pași ușori de femeie. În douăzeci de ani, de cînd stă în satul ăsta, Eleonora State a învățat să deosebească pe cei care trec pe dinaintea casei lor. Ghicește de departe pe acei care se vor opri și pe cei care vor trece înainte. A căpătat un simț deosebit care nu o înșeală niciodată. E drept că în ultimii ani i s-au cam amestecat învățămintele. Oamenii calcă altfel, unii prea apăsat, alții dimpotrivă, furișat și nehotărît. Înainte cunoștea jumătate de sat numai după mers. Acum însă... Iacă, să-l ia chiar pe Sorbu, bărbatul Ilenei. Cu vreo zece ani în urmă aproape nu-l auzea cînd trece. Abia atingea prundișul. Mergea tot pe margine, pe lîngă gard, parcă să se ferească din calea altora. Azi trece drept prin mijloc, pietrișul îi scrîșnește sub bocanci, parcă la fiecare călcătură zdrobește capul a zece șerpi.

Și acuma, uite. Pașii grăbiți se apropie. Dar mai poate ea ști ai cui sînt ? Că-s de femeie și nu de bărbat, asta recunoaște acuma șoptise vorbele știind bine că el nu va auzi. Dar, spre mirarea ei, preotul State se ridică îndată în capul oaselor.

poarta lor. Dar ai cui sînt ? Poate că ai Ilenei. Da, da, numai ea poate fi. Da, e chiar ea. Inima îi spune că e ea. Și o mare bucurie i se revarsă în suflet. A venit. Totuși a venit. Acum o să strige ușor, sub geam : „Coană preoteasă", apoi o să ciocănească în ușă. O va lăsa să strige de cîteva ori, ca nu cumva să creadă că o așteaptă. După aceea o să iasă în ușă și o să se prefacă a n-o cunoște. Și o va ține oleacă de vorbă, pe urmă îl va scula pe părintele... Sau mai bine, nu. Are s-o ia repede, să nu se răzgîndească. Adică, dacă a venit ea pînă aici, nu se răzgîndește așa ușor.

— Coană preoteasă ! se aude afară vocea cunoscută a Ilenei Sorbului.

Și îndată răsună ciocănițurile în ușă.

Eleonora State sare grăbită din pat. Niciodată n-a fost atît de grăbită ca acum să iasă la cei de afară. Și doar în atîția ani i s-au oprit în prag fel de fel de oameni. Iată, cînd a venit într-o noapte Gheorghe Zincaru, tot așa n-a putut dormi, de cu seară. Lui Zincaru i se îmbolnăvise nevasta și adusese vreo doi doctori. Degeaba. N-o putuse pune pe picioare. Pe atunci Zincaru era primar și se certase cu preotul de la niște socoteli cu reparatul bisericii. Ar fi vrut să fie el președintele comitetului pentru minuirea fondurilor adunate de la poporani. De aceea era supărat. Parcă mare scofală au fost și fondurile acelea. E drept că atunci și-au ridicat șură nouă, mai mare ca a lui Zincaru, dar asta nu din banii adunați.

Eleonora State zîmbește fără voie. Tot așa l-a așteptat și atunci pe Zincaru noaptea întreagă. Voia să-l vadă la ușa ei, să-l fiarbă puțin și după aceea să se împace. Știa că Zincaru căuta împăcarea căci se apropiau alegerile pentru conducerea cooperativei unde preotul era președinte.

Acum însă nu va avea nici un folos din venirea Ilenei. Numai că mîine va ști tot satul că și președintele Sfatului popular a chemat preotul să-i grijească feciorul bolnav. Și în vremurile astea, așa ceva nu-i puțin lucru. Cu ce obraz va mai ieși el pe urmă în fața oamenilor să-i învețe că dumnezeu e o scornire a preoților și credința o minciună cu care cei bogați au ținut totdeauna în frîu pe cei săraci ? Îmbrăcîndu-se cu halatul călduros, de molton cusut cu vată și lînă, anume pentru luat în grabă pe umeri în nopțile reci, Eleonora State chibzuia dacă să-l scoale pe soțul ei de pe acum, sau să vadă mai întîi ce zice Ileana Sorbului. Nu se putu hotărî pînă isprăvi de tras pe mîneci haina largă și nici pînă legă strîns cordonul în jurul mijlocului. De aceea, înainte de a porni spre ușă, zise încet, mai mult pentru ea însăși.

— Părinte, ar trebui să te scoli. Cred că te cheamă cineva cu o nevoie.

Știa că preotul doarme greu, că trebuie să tragă de dînsul uneori mult și bine pînă să priceapă ce-i spune. În douăzeci de ani de cînd erau împreună nu se putuse obișnui că ea nu-l trezea noaptea decît pentru asemenea lucruri. De aceea și

mă duc ? întrebă el cam buimac dar destul de treaz pentru un om cu somnul greu ca al lui.

„Nu trebuia să-i spun de aseară despre Ileana, își zise Eleonora State. I-am stricat și lui somnul".

— Nu știu, să văd, mormăi ea oarecum ciudoasă și trase zăvoarele.

Afară era destul de lumină, căci obținuse de la sfatul popular să se pună un bec chiar pe stîlpul din fața casei lor. Fusese greu, trebuise să se zbată mult pe la sfat, ba pe acasă pe la președintele sfatului, ba pe la inginerul cu electrificarea satului. Izbutise numai pentru că pe atunci ulița nu era încă pietruită și s-a luat hotărîrea să se pună cîte un bec la fiecare stîlp. Dar oamenii nu au știut prea bine toate aceste socoteli. I-au mulțumit ei că aveau lumină pe drum și nu mai alunecau în bălți și noroaie.

— Sărut mîna !

Glasul Ilenei, puțin cam răgușit și parcă oarecum speriat, o făcu totuși să tresară.

— Bună seara, Ileană. Ce-i ? întrebă zgribulindu-se din pricina umezelii reci care o cuprinse.

— Cu necazul, coană preotească, zise Ileana potolindu-și cu greu vocea. Ai văzut și mata, aseară... Mitruț

doctorii, că-i dai... nu se putu opri Eleonora State să nu-i amintească.

— Da, dar degeaba. Nu știu ce are, aiurează tot mai tare. A fost și sanitarul, dar nu a avut ce să-i facă.

— Să-l scol pe părintele? Și Eleonora State era gata să se repeadă în casă, plină de avînt, ca pe vremea tinereții. Dar iar nu se putu abține să nu verse puțin din năduful pe care îl aduna de ani de zile. Că numai la nenorocire vă mai aduceți aminte de dumnezeu și de slujitorii lui. Noaptea, să nu vadă nimeni... ca hoții.

Ileana nu înțelese pe de-a-ntregul toată mormăiala Eleonorei State dar ceva tot pricepu. Că cealaltă e supărată și că trebuie să-l scoale pe preot.

— Păi, eu credeam că nu-i nevoie să-l mai scoli pe părintele. Ziceam să mile dai dumneata, și mîine dimineață îți le dădeam înapoi. Că părintele, știu eu, doarme mai greu.

Preoteasa Eleonora State rămase cu răsuflarea tăiată și i se păru că n-a auzit bine.

— Ce ? Ce vorbești tu acolo ? întrebă ea zgribulindu-se mai tare în haina ei de molton cu lînă și vată. Ce să-ți dau ?

— Păi.., niște injecții din care a scris sanitarul aici... parcă streptomicină... că zi-

ți-a rămas de cînd a avut părintele buboaiele celea...

— Ce buboaie, Ileană, hăi ? se miră preoteasa nevenindu-i încă să creadă.

— Păi... sanitarul zicea... că în vară cînd a avut părintele niște buboaie din cele rele, i-a făcut injecții cu streptomicină.

— Da, ei și ?

Și zice că v-au rămas două fiole. A scris și pe hîrtia asta. Că dacă nu-i acasă Dumitru și la oraș nu ne putem duce, acum, noaptea, că a rupt Moldova podul, trebuie să așteptăm pînă mîine dimineață și se prăpădește Mitruț. Că are de aceea... diftерică, se înăbușă și moare cu zile...

În vorbele Ilenei izvorau lacrimi pe care Eleonora State le simțea bine. Da, se întîmplase așa cum prevăzuse ea de aseară. Știa că fierbințeala mare a băiatului și moleșala, horcăielile, nu pot fi decît de la o anghină diftерică. În douăzeci de ani învățase să cunoască bolile cele mai grele, mai ales la copii. Și mai știa că dacă trece noaptea asta, Mitruț scapă. Greu, dar scapă, așa cum au scăpat uneori și alți copii. Dar la cele două fiole de streptomicină rămase din vară nu se gîndise de loc.

— Păi... eu știu dacă le mai am... zise ea ca să cîștige timp.

Nu știa ce să facă. Să i le dea sau să nu i le dea ?

— Te rog, coană preoteasă, izbucni aproape în plîns Ileana Sorbului. Sanitarul spune că dacă-mi mai dai mata cele două fiole, cu una pe care a mai avut-o el, scapă. Și mîine, dis-de-dimineață, mă reped eu la oraș și ți le cumpăr.

— Să văd... să văd.., mormăi preoteasa retrăgîndu-se în casă.

— Și lasă... că pentru bine acesta, o să știm să ne plătim cum se cuvine și eu și Dumitru... mai zise Ileana, dar Eleonora State apucase să închidă ușa.

— Ei ? întrebă preotul care rămăsese în capul oaselor. Să mă îmbrac ?

— Ce să te îmbraci ! se oțîrî pe șoptite preoteasa, cu teamă parcă să nu fie auzită de femeia din prag. Crezi că la ăștia le trebuie slujbă ?

— Dar ce vrea?

— Pe dracu-l vrea. Injecții vrea. Asta vrea !

— Ce injecții ? se nedumeri și mai mult preotul.

— Injecțiile acelea care au rămas astă-vară. Parcă eu mai știu unde-s.

Preotul tăcu. Eleonora State tăcu și ea, încremenită lîngă patul din care sărise cu atîta grabă adineaori. De afară se auzeau răbufnirile tot mai dese ale ploii. Oblonul de la șură se zbătea scîrțiind în balamale.

— Ei, ce faci?

Eleonora State ridică din umeri.

— Dar de unde știe ea că ai injecții ?

— I-a spus Tomescu. El a trimis-o.

— Hm !

Iar tăcură. Și după o vreme, tot preotul :

— Atunci, eu mă culc.

Preoteasa nu zise nimic, dar se mișcă grăbită prin odaie. Aprinse un bec mic de deasupra mesei și începu să răscolească în mărunțișurile strînse de-a valma în două vaze mari de sticlă. Nu trebui să caute mult, că îndată dădu peste cele două fiole

împachetate bine în niște hîrtie subțire, colorată în albastru. Chiar ea le împachetase, în vară, după ce preotului îi trecuseră bu-

nevoie" și-a zis, și n-a vrut să le dea sanitarului care ceruse să i le vîndă lui. Acum le luă tăcută în mînă și-și trase pumnul bine strîns în mîneca largă a halatului. Ieși repede, închizînd ușa încet, ca și cum s-ar fi temut să nu trezească pe cineva. Își împleti brațele cruciș pe piept și se zgribuli iar în haina groasă.

Așteptă. Ileana Sorbului aștepta și ea.

— Și... zici că alt leac nu mai e decît injecțiile celea ? întrebă Eleonora State cu un glas plîngăreț, ca să ascundă năduful care i se zbătea în suflet.

— Așa zice tovarășul Tomescu, răspunse repede Ileana. Că înainte mureau copiii cu zile din cauza anghinei. Dar acuma e ușor că este streptomicină și auromicină. Dar s-a nimerit cu vremea asta afurisită că s-a rupt podul și nu au putut aduce doctorii la dispensar. De dimineață mă reped la oraș anume pentru asta. Eu mă duc, tot într-o fugă și vi le aduc. Sau vă dau bani, acuma, cît ziceți, și vă omenesc pentru binele ce mi-l faceți.

Eleonora State stringea în pumnul închis, ascuns în mîneca halatului, cele două fiole învelite în hîrtie albastră subțire. Dintr-odată ele căpătaseră o valoare de neînchipuit. Puteau să dea viața sau moartea unui om. În aceste două sticluțe mici, slabe să le sfărîmi cu o singură apăsare a degetelor, stătea fericirea acestei femei. A acestei femei, a bărbatului ei care acum învață la oraș și mîine va veni să le vorbească cine știe ce oamenilor, a băieților ei care stau în jurul frățiorului lor bolnav și-și așteaptă cu nerăbdare mama. Ea le va da aceste sticluțe cu puterea lor nemărginită, le va da liniștea, fericirea. Dar pentru liniștea, pentru fericirea ei, ce vor însemna ele ? Le-a avut, le-a avut în mînă și le-a dat. Va primi poate altele, pe care poate le va înveli tot în hîrtie albastră, dar nu vor mai prețui cît acestea pe care le ține acum în mînă, pentru că nu vor mai trebui nimănui grabnic, în noaptea asta, în ceasul ăsta. Vor fi două fiole oarecare, cum erau și acestea pînă mai adineauri.

— Ce-ar fi să vină părintele să facă o slujbă pînă caut eu injecțiile celea, vorbi Eleonora State smulgînd cu greu cuvintele. Îi era silă să le rostească, îi era silă de ea însuși, dar simțea lămurit că așa trebuie să facă. Dacă nu cumva le-o fi părăduit băieții astă-vară, continuă ea, că-l auzeam pe Miluță că are nevoie de streptomicină într-un rînd, cînd se înțepase în niște sîrmă ruginită și se temea să nu se infecteze. Că el e tare rău la carne, seamănă cu tată-su, îndată coace orice zgîrietură cît de mică. Așa-i și părintele, că astă-vară, cînd cu buboaiele tot dintr-o nimica i s-a luat. Din niște ouă roșii la ispas, care se vede că erau vechi ținute de la Paști și s-a intoxicat și pe urmă a colectat în buboaiele acelea de nu mai putea să scape.

Eleonora State vorbea, vorbea, și se mira singură de dînsa : ce-a găsit-o să se întindă la povești cu Ileana Sorbului, în miez de noapte, acolo în fața ușii ? Strîngea tot mai tare în mînă cele două fiole, se temea să nu

bera în vorbăria multă care-i țîșnea dintre buze.

— Așa și cu Miluță, într-un rînd, s-a zgîriat la mînă, o zgîrietură de nici să n-o bagi în seamă. La altul n-ar fi fost nimic. Dar la el îndată s-a umflat și a început să se roșească în jur, peste noapte i se făcuse mîna ia așa, cît o pliine, că m-am și speriat. Zic să se ducă la doctor. Atunci el zice : ce să mă mai duc la doctor, că doar știu ce am. Să pun niște streptomicină. Zic : du-te și pune, vezi că e în casă, acolo, pe masă...

Ileana stătuse mută în tot acest timp, chibzuind ceva ori poate fără să poată gîndi la un lucru anume. Pricepea un singur lucru din tot ce auzea, și asta îi era de ajuns. Că nu va căpăta doctoriile de care avea atîta nevoie.

— Eu zic să-l trimit pe părintele pînă la voi, să-i citească și el, spuse deodată Eleonora State de-a dreptul cele ce avea pe suflet. Voi nu credeți, dar ce poate să-i strice ? Vine noaptea, nu-l vede nimeni, nu știe nici bărbatul, că nu-i acasă...

— Vasăzică, nu aveți injecțiile acelea ? întrebă Ileana Sorbului parcă fără să audă ultimele vorbe ale celeilalte.

— Eu știu... or fi pe undeva... dar nu le găsesc, le-or fi pus băieții... dacă nu le-or fi stricat ei... Dar eu zic să mă asculți... că rău n-o să-ți pară rău... Că azi...

— Apoi iertați-mă că v-am sculat din somn ! grăi hotărît Ileana Sorbului și se întoarse, pornind cu pas hotărît spre portiță.

Eleonora State vru s-o strige, să-i întindă cele două fiole, dar ceva ce nici ea singură nu știuse că zace în fundul sufletului ei, o opri, îi strînse glasul și-i înțepeni brațele.

Urmări cu privirile umbra dreaptă, hotărîtă a celei ce se depărta în fosnet tot mai ușor de prundiș ud. Stătu mult în prag, simțind cum o pătrunde frigul prin haina ei groasă de molton, cu vată și lînă, de parcă ar fi fost goală în bătaia ploii. Ar fi intrat dar se temea de întrebarea soțului ei, a preotului State care nici el nu prea dormise de aseară de cînd ea îi spusese că s-ar putea să fie chemat peste noapte de Ileana Sorbului. În urma femeii plecate rămăsese parcă un gol, pe care nu știa cu ce să-l umple.

Intră totuși, închizînd ușa cu piciorul și împingînd zăvoarele cu cotul. Ținea mîinile strînse încrucișate pe piept, ca și cum ar fi fost lipite acolo. Se mișcă pînă la pat, apoi pînă la masă și stinse lumina, ținînd încă strîns în pumnul închis cele două fiole. Se așeză pe pat fără să ridice picioarele și să se învelească cu plapuma roșie îmbrăcată în cearșaful alb, bine călcat. Dar preotul nu o întrebă nimic. Sforăia ușor, și Eleonora State nu putu să-și dea seama dacă doarme sau se preface. Stătu așa o vreme, apoi o mînie surdă începu să i se zbată în piept și în tîmple. „Eu mă amărăsc, eu mă frămînt, nu dorm nopțile, mă pun rău cu oamenii, pentru ce ? Pentru mine ? Pentru tine, pentru..." Dar nu mai găsi pentru cine altul, în afară de soțul ei, se mai zbătea ea atîta. Și totuși mînia îi clocotea tot mai aprigă în suflet.

Se culcă totuși, aruncînd haina cea groasă la întîmplare, pe un scaun pe care-l știa mai la o parte. Ținea încă în palma strînsă fiolele. Nu se putea hotărî să le pună undeva. Vru să le bage sub pernă, așa cum punea altădată legătura cu bani, cînd se adunau mai mulți. Dar se puteau sparge și-i pătau cerșaful. Muncise o după amiază întreagă ca să-l calce. Pe noptieră i se păreau că-s prea la vedere, deși cele cîteva raze ale becului de afară, strecurate printre perdele abia împrăștiau beznа din dreptul ferestrei. Se aplecă și le așeză binișor jos, pe podea, mai mult sub pat, și trase marginea covorului peste ele. „Poate se întoarce totuși", își zise oftînd. Pe urmă, mai liniștită, se cuibări în pat, ascultînd ploaia de afară, scîrțîitul oblonului de la șură uitat deschis, sforăitul ușurel al preotului. Poate adormi, poate stătu numai așa, ca într-o amorțeală, mai multe ceasuri. Nu se gîndea la nimic, nu putea lega două imagini. Cînd bagă de seamă, printre perdele se strecura lumina tulbure a zilei. Nu se mai auzea nici scurgerea ploii, nici scîrțîitul oblonului uitat deschis. Nici preotul nu mai sforăia în patul de alături. Răsuflarea lui rară și liniștită creștea încă liniștea acelui început de zi.

Deodată, de undeva din cer, din nori sau poate din lucruri se înfiripă un biziit

cuprinzînd parcă întreg văzduhul, răzbind prin pereți și prin acoperiș. Eleonora State se ridică mirată din pat. Se trezi și preotul State, ascultînd cu încordare.

— Un avion ? întrebă el nedumerit.

— Parcă. Dar prea răsună tare.

— Parcă ne caută anume. Dă drumul la radio.

Preoteasa Eleonora răsuci butonul aparatului de radio. Preotul State începu să se îmbrace în grabă, cu un fel de înfrigurare. Bîzîitul acela mai stărui deasupra satului, se rotea pe deasupra satului, se rotea pe deasupra caselor, se îndepărta și se apropia.

La radio începu să răsune o melodie săltăreață. Apoi o voce plăcută de femeie anunță ora : cinci și treizeci de minute. Începea lecția de gimnastică de dimineață. Însemna că nimic rău nu se întîmplase. „Bine că nu s-a întîmplat nimic !" oftă preotul State ușurat, simțind în același timp o mare amărăciune în străfundurile cele mai ascunse ale sufletului. „Nu s-a întîmplat nimic !" oftă el și ieși în grabă afară. Preoteasa îl ajunse din urmă. Apucară să mai vadă un fel de avion ciudat, cu o coadă ca de țînțar și cu burta mult umflată cum se ridica chiar de deasupra caselor și se pierde în norii cafenii, lăsați jos peste sat.

— Ue helicopter !

— ...Helicopter !

Pe uliță se auziră pași grăbiți. Cineva venea aproape în fugă. Cînd se apropie, cunoscură pe sanitarul Tomescu. Preotul State ieși în poartă și vorbi ceva cu el. Cîteva cuvinte aruncate în grabă căci celălalt se grăbea grozav.

— Ce-i ? întrebă nerăbdătoare preoteasa Eleonora State cînd soțul ei se apropie de prag.

— Un helicopter, nu ți-am spus ? zise preotul în vreme ce-și scutura bocancii pe ștergătoarea de papură. Cică a adus medicamente pentru feciorul Ilenei Sorbului. Au telefonat astă-noapte la oraș... și pentru că e stricat podul, au trimis cu avionul... cu asta, cu helicopterul...

— Da... cu helicopterul, repetă și preoteasa Eleonora State.

Și tăcută intră în casă, se duse la pat, se aplecă și luă de sub marginea covorului cele două fiole învelite în hîrtie albastră. Le mai strînse o dată în pumn, căutînd în ele căldura de astă noapte, dar nu simți decît răceala sticlei răzbătînd prin hîrtia albastră subțire. Căută cu ochii un loc unde să le așeze, apoi se îndreptă grăbită către găleata veche în care aruncau de obicei gunoiul înainte de a-l duce la movila din spatele grajdului. Le dădu drumul să cadă și sunetul sec al sticlei lovite de tablă o făcu să tresară. Mai puse deasupra niște hîrtii, șterse plita, masa din bucătărie și aruncă totul în găleată. Apoi ieși în ușă și-l strigă grabnic pe Culiță să ia găleata s-o golească la movila din spatele grajdului. Undeva departe răsuna moale bîzîitul de țînțar uriaș al helicopterului.

Dimitrie Stelaru

VALEA USCATĂ

I.

Vînturile treceau uscate, vînturile
Din sus, de pe mare — numai vînturi
Și cuptoare fierbinți, cuptoarele soarelui.
Norii nu-și despleteau șerpii
Nici stropii diamantelor roditoare.

Femeile strigau noaptea la demoni,
Adunau în ochi păianjenii stelelor
Și cu mîinile crăpate făceau descîntece —
O să mă întorc și-o să le arăt
Casele de piatră, livezile,
Pînza de aur a grîului
Și cărțile din rafturi
Și-o să le spun :
— Aici creșteau spini și laptele cucului,
Plugul de lemn sta înfipt în tina îndărătnică
Nu erau decît vînturile uscate ale Dobrogei
Și ochii voștri desnădăjduiți
Și corbii albaștri-vineți.
Îi spuneți satului unde v-ați așezat
Valea Uscată — și-așa a fost !
Dar în locul asinilor aveți mașini,
În locul boilor aveți tractoare,
Toată valea e o grădină a luminii —
Fiii și nepoții clădesc ziduri înalte,
Străzi noi, vesele sub salbele electrice —

Voi bunici albi, mame și tineri
Dați satului vostru numele : Valea Bogată.

II.

Trec vînturile cu șolduri greoaie
Simfonice, vînturile rămîn în perdelele arborilor.
Praiul își rătăcește drumul
Și norii zvîcnesc tunete.
O să mă întorc la tine grîule copil,
Să mă odihnesc între spicele tale
Ca sub înalte arcade pămîntene.

O să mă întorc la bunicii albi,
La mamele care adunau păianjenii stelelor
Și cu mîinile crăpate făceau descîntece —
O să mă întorc și-o să le arăt
Casele de piatră, livezile,
Pînza de aur a grîului
Și cărțile din rafturi
Și-o să le spun :
— Aici creșteau spini și laptele cucului,
Plugul de lemn sta înfipt în tina îndărătnică
Nu erau decît vînturile uscate ale Dobrogei
Și ochii voștri desnădăjduiți
Și corbii albaștri-vineți.
Îi spuneți satului unde v-ați așezat
Valea Uscată — și-așa a fost !
Dar în locul asinilor aveți mașini,
În locul boilor aveți tractoare,
Toată valea e o grădină a luminii —
Fiii și nepoții clădesc ziduri înalte,
Străzi noi, vesele sub salbele electrice —

Voi bunici albi, mame și tineri
Dați satului vostru numele : Valea Bogată.

A III-a CONSFĂTUIRE PE ŢARĂ A SCRIITORILOR TINERI

Concluziile expuse de tovarăşul MIHAI BENIUC, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor din R. P. R.

(urmare din pag. 7)

ce a prelucrat-o cu mijloacele artei, o antenă care prinde niște lungimi de undă pentru care încă nu există aparate fizice: lungimile de undă ale sufletului omenesc. Şi în afară de scriitor pînă acum nici un fel de oameni nu au reuşit să prindă mai bine aceste lungimi de undă.

Această sensibilitate la problemele realităţii, atît de complexe, la problemele vieţii omeneşti, priceperea de redare a lor, se cîştigă cu timpul.

Ce ni se cere nouă — şi tineri şi bătrîni — să facem din acest punct de vedere, ca scriitori ce trăim într-o ţară socialistă? Ni se cere ca lucrările noastre să fie pătrunse de spirit de partid.

Cuvîntul partinitate este unul din cele mai frecvente care se folosesc în limbajul nostru. Partinitatea în majoritatea operelor literare care se scriu în ţara noastră a devenit un lucru firesc; spiritul de partid a devenit o dimensiune a sufletului scriitorului din ţara noastră. Ceea ce înţelegem noi prin partinitate, este abordarea oricărei probleme care ni se ridică — şi problemele sînt, din acest punct de vedere, nelimitate nici de timp, nici de spaţiu (poate să fie vorba de trecut, poate să fie vorba de prezent, de ceva ce se petrece în Romînia sau în Australia), de pe poziţiile de luptă ale partidului. Este vorba ca de la un capăt la altul al unei cărţi, al unei poezii, al unei piese de teatru, să se simtă că ea a fost scrisă de un scriitor educat într-o ţară socialistă de către un partid al oamenilor muncii, în ideologia comunistă.

Noi sîntem obligaţi, prin educaţia noastră, prin ceea ce a învestit partidul şi clasa muncitoare în noi, prin tot ceea ce se realizează în ţara noastră, să creăm opere pătrunse de spirit de partid. Pentru aceasta este nevoie ca, în primul rînd, să avem o pregătire ideologică corespunzătoare. Ideologia comuniştilor s-a dovedit fecundă pentru scriitorii noştri. Există însă cazuri cînd, unul sau altul, mai şchioapătă în acest sens.

Arta trebuie să pornească din realitatea omenească, din viaţa omenească şi experienţa scriitorilor mai vechi, arată că poţi ajunge în impas cînd izvorul inspiraţiei tale şi faptele la care te referi nu sînt fapte ale realităţii omeneşti. Niciodată, nici un fel de ficţiune neîntemeiată pe fapte nu poate suplini realitatea. Rişti întotdeauna să faci greşeli, măcar de logică dacă nu altfel de greşeli, atunci cînd recurgi la ficţiuni subordonate unor idei preconcepute despre realitate.

Constantin Chiriţă vorbea aci despre legăturile dintre ideologie şi practica vieţii. Fără această strînsă împletire dintre ideologie şi practica vieţii, nu este posibilă realizarea artistică.

Pe această poartă a poeziei care este realitatea nouă pe care o construiesc oamenii din ţara noastră trebuie să pătrundă nu numai poeţii, ci toţi scriitorii, dacă vor să realizeze opere valabile şi durabile.

La scriitorii tineri există cîteodată primejdia de rupere de realitate, în sensul că după ce au stat cîtva timp într-un loc şi au adunat o cantitate de experienţă, consideră că aceasta le ajunge ca merinde de drum pentru tot restul zilelor. Sacii aceştia însă, de merinde, „cu experienţă de viaţă", nu durează multă vreme. Şi mai au un defect; experienţa făcută, de pildă, acum cinci ani nu mai are valoare deosebită, deoarece lucrurile se schimbă aşa de mult în viaţa noastră socială, încît eşti obligat să reîmprospătezi în permanenţă ceea ce ai învăţat sau ai experimentat în viaţă.

S-a vorbit aici de primejdia profesionalizării. În realitate profesionalizarea timpurie începe atunci cînd se întîmplă ruperea între scriitor şi teren. Aceasta este cauza pentru care la un moment dat începe să se simtă o sărăcire în conţinutul operelor literare. Numai în realitate se găsesc elemente pentru personaje pozitive sau negative, şi se găsesc desigur şi eroii. În momentul de faţă, într-adevăr, nu există o criză de eroi pozitivi în viaţa noastră. În literatură însă mai persistă lipsa lor.

Un scriitor îşi ia, desigur, din viaţă, prototipurile de la care pleacă pentru a da viaţă eroilor săi, fără ca aceasta să devină numaidecît obligator.

Tinerii scriitori nu e bine să pornească la drum cu ideea că opera literară nu este altceva decît un decupaj de forme vii din realitate, că literatura este — ca să zic aşa — o cameră cu pereţii împodobiţi cu chipuri tăiate din publicaţiile ilustrate. Noi nu sîntem pentru o literatură de abţibilduri.

Noi trebuie să creăm personaje printr-o adîncire a problemelor vieţii, în aşa fel încît aceste personaje să devină „valorimetri" pentru comportarea omenească. Cineva povestea că un cunoscut al său, muncitor la Simeria, citeşte aproape tot ce apare, în dorinţa de a găsi o carte despre un om bun. Nu uitaţi acest lucru. Nimic nu interesează pe oamenii de astăzi mai mult decît să găsească în operele noastre tipuri vrednice de urmat sau de combătut. Dar mai ales eroi pozitivi vrea omul de azi, aşa cum întîlneşte printre semenii săi.

Aceasta nu numai pentru a califica sau categorisi pe ceilalţi, ci pentru a-şi controla el însuşi visul despre sine, despre ceea ce vrea să facă în viaţă. Ca să ajungă la întruchiparea acestui fel de eroi scriitorul tînăr trebuie să evite profesionalizarea timpurie, care rezultă din ruperea de viaţă.

O primejdie similară cu profesionalizarea timpurie îi paşte şi pe unii critici literari, anume o timpurie „academicizare" atunci cînd încep la vîrsta de 24 sau 28 de ani să vorbească în sentinţe ca nişte academicieni şi dau norme de conduită pentru întreaga literatură.

Pentru a scăpa de această timpurie academicizare, criticii trebuie să menţină un contact strîns cu realitatea, cu viaţa noastră obştească şi mai ales trebuie să urmărească necontenit pe viu, în desfăşurarea lui zilnică, fenomenul literar.

S-a vorbit aci despre „documentare". Cuvîntul „documentare" a devenit prea îngust, cînd ea se reduce la un contact cu realitatea, limitat în timp. Noi trebuie să găsim forme de documentare în care scriitorul să stea într-un contact îndelungat cu viaţa.

Ion Băieşu spunea că idealul ar fi ca scriitorii să fie legaţi de cîte o mare întreprindere socialistă. În schimb Tita Chiper spunea — după ce a stat cinci ani la Bicaz — că nu e bine să stai prea mult în acelaşi loc de muncă, fiindcă rişti să-ţi îngustezi vederile, venind în contact mereu cu aceleaşi locuri şi cu aceiaşi oameni.

Trebuie găsită o cale mijlocie. E vorba să-ţi găseşti un loc al tău pe care cu preferinţă să-l cercetezi pentru a putea cunoaşte oamenii. Dacă lucrurile de altă natură pot fi cunoscute mai uşor, pe oameni îi cunoşti mult mai greu. De aceea trebuie să te întîlneşti mai des cu aceiaşi şi aceiaşi oameni. Dar fiecăruia-i este dată posibilitatea în ţara noastră să-şi împrospăteze experienţa cu imaginile realităţii socialiste în continuă transformare şi progres.

Pentru ca să-i putem face pe eroii pozitivi mai înţeleşi, mai iubiţi, trebuie să-i arătăm în lupta pe care o dau. Dar pentru aceasta scriitorul însuşi trebuie să participe la luptă. Documentarea, oricît ar fi ea de amplă, oricît ar fi ea de lungă durată, pentru cunoaştere, nu este suficientă atîta vreme cît scriitorii nu iau asupra lor sarcina concretă de participare la munca obştească.

Epoca noastră este de o frumuseţe cum nu a mai cunoscut istoria, iar creatorii acestei frumuseţi sînt oamenii muncii.

Caracterul fundamental al vieţii noastre îl dau succesele oamenilor muncii în construirea socialismului, îndrumaţi de partid".

După ce s-a referit la multiplele posibilităţi de cunoaştere a vieţii de către artişti, vorbitorul a spus:

„În ceea ce priveşte scopurile noastre în viaţă, să nu pornim la drum cu gîndul că nu reuşim, ci cu gîndul că trebuie să reuşim şi că trebuie să facem totul ca să reuşim. Drumul nostru, care numai uşor nu este, este totodată un drum al succeselor scontate, pentru care noi facem eforturi oricît ar fi de mari, şi nu ne dăm bătuţi în ruptul capului.

Noi nu mergem pe şosele asfaltate. Mai mult: noi nu mergem totdeauna pe şosele, cîteodată începem să facem şosele acolo unde niciodată nu a fost drum şi le asfaltăm după aceea.

Pe acest drum al construcţiei unei vieţi noi în ţara noastră, noi mergem umăr la umăr, pătrunşi de convingeri, de acelaşi entuziasm scriitori romîni şi ai minorităţilor naţionale.

Trebuie să cimentăm cît mai mult legătura dintre noi, peste deosebirile de limbă, deoarece sîntem uniţi prin idealuri, prin ideile cele mai înaintate ale timpului nostru".

În continuare, vorbitorul s-a oprit asupra problemelor exigenţei artistice:

„Problema nivelului artistic al operelor noastre trebuie să fie preocuparea de fiecare zi a fiecăruia dintre noi.

Aici s-a vorbit de măiestrie. Pentru creaţia literară este nevoie de o adîncire specială a problemelor realităţii, de mijloace de exprimare speciale.

Noi avem obligaţia de a cunoaşte realitatea ca scriitori. Cînd mergi în mijlocul oamenilor cu orice treabă, trebuie să fii foarte interesat de a vedea ce probleme se ridică la faţa locului, dar în acelaşi timp să nu uiţi a fi atent la trăsăturile oamenilor, la schimbările din viaţa lor, la vorba şi la portul lor, la conflictele pe care le simţi sau afli că există între ei, la tot ceea ce ar putea odată să-ţi servească pentru construcţiile tale literare.

Cele mai bune expresii pe care le are un scriitor în opera sa, nu sînt de obicei invenţiile sale. El le-a auzit de la alţii. Norocul nostru este că poporul nu ne învinuieşte de plagiat şi nici nu ne cere să împărţim drepturile de autor cu el. În schimb ne pune la dispoziţie o limbă extraordinar de colorată, de plastică şi de frumoasă, ne pune în faţa unor conflicte ale vieţii, ne arată eroi pozitivi, personaje negative, ne oferă să asistăm la tot ceea ce se construieşte azi în ţară. Noi nu avem decît datoria de a studia toate acestea.

Accentuez în mod deosebit asupra problemei limbii. Ar merita discuţii ample despre limba ca noţiune scriitoricească, căci ea este altceva decît „limba literară" propriu-zisă. Ea presupune şi stil personal şi capacitate de a înfăţişa viaţa imagistic prin construcţii verbale, care să te facă să auzi, să vezi lucrurile şi oamenii, manifestîndu-se în acţiunile şi procesele lor sufleteşti.

Limba, spre deosebire de alte mijloace de construcţie, are posibilităţi cu totul nelimitate. Cărămizile sînt paralelipipedice şi le poţi aranja numai în anumite feluri. Pentru cuvinte există incomparabil mai multe posibilităţi, cîteodată cu totul surprinzătoare.

Secretul limbii nu constă în a amesteca cuvintele şi a le combina în fel şi chip, ci de-a găsi îmbrăcămintea cea mai adecvată pentru faptele noi observate, expresiile cele mai sugestive, mai pline de farmec, fără a forţa natura vorbirii. Numai în sensul acesta limba scriitorului poate să aducă un plus de cunoaştere.

Ceea ce ne-a spus azi aici maestrul Arghezi, este foarte important pentru noi şi anume, că trebuie să tindem în exprimare spre simplicitate. Unul din defectele începătorilor este că prin cuvinte încearcă să devină complicaţi. E desigur şi o trăsătură a oamenilor tineri în general aceasta. Simplitate şi claritate în exprimare, iată idealul unui scriitor ce caută cuvîntul care exprimă adevărul".

Vorbitorul s-a referit apoi la relaţiile de colaborare dintre scriitori şi edituri şi publicaţii literare, după care a spus în continuare:

„Partidul este cel care ne îndrumă şi ne orientează. Partidul urmăreşte cu dragoste şi cu exigenţă literatura pe care noi o realizăm. În ceea ce priveşte însăşi munca de creaţie literară, aceasta ne aparţine nouă, scriitorilor, trebuie s-o îmbunătăţim prin forţele noastre şi s-o transmitem maselor prin colaborare strînsă cu redacţiile publicaţiilor literare şi cu editurile noastre.

Colaborarea aceasta nu merge în sensul de a face coautor din redactor, ci în sensul de a îmbunătăţi opera pentru a putea fi publicată. Ceea ce partidul ne-a dat nouă în această privinţă este un bun de nepreţuit: răspunderea faţă de creaţia noastră.

Aici, Titus Popovici a vorbit despre această răspundere. Într-adevăr, este lucrul cel mai mare şi cel mai frumos pe care-l avem şi pe care trebuie să-l ştim preţui, căci în realitate este vorba de răspunderea ce o avem faţă de cei cărora se adresează creaţia noastră.

Uniunea Scriitorilor, în această privinţă, fără îndoială că trebuie să dovedească un spirit mai activ, o participare mai vie, secţiile ei trebuie să lucreze mai intens, urmărind cu interes şi mare atenţie munca scriitorilor, raporturile lor cu redacţiile şi cu editurile. Aceasta mai cu seamă în ceea ce-i priveşte pe tinerii scriitori.

Acum cîteva cuvinte despre criticii noştri literari. Aici au luat cuvîntul cîţiva critici. Mi-a făcut plăcere să-i aud, căci au spus într-adevăr lucruri foarte interesante, bine gîndite, şi tovarăşul Eugen Simion, şi S. Damian şi Al. Oprea. Ceea ce m-a supărat este că şi ei se plasează ades pe poziţia afirmaţiilor neargumentate, din delicateţă faţă de colegii care merită să fie criticaţi.

Consfătuirea noastră, între altele, trebuie să aducă şi un vînt proaspăt, care să risipească deplin această atmosferă de menajamente şi de tămîieri adesea. Ea ne împiedică să vedem copacii, nu de pădure, ci de ceaţă.

Noi avem obligaţia de a spune cu curaj, pe faţă, ceea ce gîndim despre o operă literară. Nu este bine ca scriitorii să fie în primul rînd aceia care să facă această treabă. S-o facă şi scriitorii, dar ea este în primul rînd treaba criticilor. Critica nenominală nu serveşte absolut nimănui. Noi avem nevoie de atitudine deschisă, de combativitate tinerească în ceea ce priveşte critica noastră tînără, cu atît mai mult cu cît criticii aproape toţi sînt tineri şi se ocupă mai ales de literatura de actualitate".

După ce a relevat necesitatea unei preocupări mai atente faţă de scriitorii tineri din regiuni, tov. M. Beniuc a adăugat:

„Nu s-au bucurat de atenţie suficientă nici cercurile literare. Iar a neglija cercurile literare înseamnă a neglija izvorul de unde porneşte literatura noastră, de unde pornesc viitoarele forţe ale scrisului nostru. Comisia care se ocupă de cercurile şi cenaclurile literare trebuie într-adevăr reorganizată şi întărită, deşi a făcut anumite eforturi apreciabile şi pînă acum.

Cercurile şi cenaclurile literare merită mult mai multă atenţie, scriitorii începători trebuie trataţi cu mult mai multă grijă. Trebuie să ducem o muncă susţinută de descoperire a lor şi aci revistele noastre toate, revistele literare, să facă eforturi mult mai mari pentru a promova fenomenele noi care se ivesc în literatura noastră prin operele acestor scriitori încă neconsacraţi.

Tovarăşi,

Consfătuirea noastră a avut loc nu la mult timp după Consfătuirea de la Moscova a reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti. Trebuie să ne gîndim la ceea ce înseamnă în momentul de faţă a fi scriitor într-o ţară socialistă, într-o ţară care face parte dintr-un front de o forţă extraordinară, de o unitate internă nemaicunoscută şi care dă fiecărui om, nu numai din lagărul socialist, ci din întreaga lume, dacă e un om cinstit, nădejdea că lumea va putea fi scăpată de primejdia unui nou război şi că va merge pe drumul progresului. Victoria va fi de partea comunismului.

Consfătuirea noastră se petrece într-o perioadă în care noi ne apropiem cu paşi repezi de alegerile pentru Marea Adunare Naţională şi pentru Sfaturile Populare. Există un minunat prilej pentru scriitori să contribuie la succesul acestor alegeri, prestînd o susţinută muncă obştească care-i va apropia mai mult de viaţă.

Fiecare, plecînd de aici, va trebui să se pregătească sufleteşte pentru campania de alegeri, să-şi facă un plan al său de lucru, să se gîndească prin ce va putea contribui la munca uriaşă în care este angajat întregul popor.

De asemenea, nu trebuie să uităm că ne apropiem de data cînd vom sărbători a 40-a aniversare de la înfiinţarea Partidului Comunist din Romînia. Sînt numai cîteva luni pînă în mai 1961.

Spiritul de partid care arde în inimile fiecăruia şi care ne luminează tuturora drumul, ne face de pe acum să ne gîndim la întîmpinarea acestei mari sărbători care nu este numai a comuniştilor, ci a întregului popor.

Tovarăşi,

Dumneavoastră plecaţi de la această consfătuire cu convingerea că sînteţi alături de toţi creatorii de valori, mîndrie a poporului nostru constructor al socialismului şi că această mîndrie nu poate fi onorată decît prin cărţi pline de spirit revoluţionar, decît prin cărţi care să contribuie din plin la educarea oamenilor muncii, la creşterea conştiinţei socialiste în ţara noastră".

(Text prescurtat)

Gînduri despre Consfătuire

DEZBATERI CREATOARE

Dezbaterea problemelor legate de creaţia tinerei generaţii de scriitori a dovedit, de la tribuna celei de a treia consfătuiri, spiritul partinic, maturitatea ideologică de care s-au pătruns cele mai tinere condeie.

Realizările arătate în Raport ne-au umplut inimile de bucurie, dar am simţit o dată mai mult, răspunderea ce ne revine faţă de grija şi respectul cu care sîntem înconjuraţi oricînd.

Purtăm cu mîndrie numele de „Generaţia lui 23 August" şi trebuie să îndreptăţim încrederea Partidului prin munca noastră, nu uşoară, dar cu atît mai frumoasă, mai plină de realizări.

VICTORIA ANA TAUŞAN
(Oradea)

•

MESAJUL CONSFĂTUIRII

Ceea ce am ţinut să ne comunicăm la Consfătuire n-a fost preferinţa pentru o modalitate artistică sau alta, pentru versul alb sau versul liber, pentru proza satului sau a oraşului, ci conştiinţa răspunderii noastre. Datorită faptului că toţi cei care au urcat la tribună au pornit de la acest punct de vedere, entuziasmul care a dominat Consfătuirea n-a fost unul superficial care să ducă la discutarea voioasă a unor laturi neesenţiale ale muncii noastre, ci a fost unul de substanţă. Discuţiile s-au orientat către probleme fundamentale.

S-a vorbit îndelung din unghiuri deosebite, îndreptăţit de mult despre cunoaşterea vieţii. Îndreptăţit deoarece pentru noi tinerii scriitori este o chestiune esenţială. Dacă acum cînd vîrsta ne favorizează prospeţimea ochiului şi ascuţimea observaţiei, preocupările noastre sînt limitate, lucrările pe care le vom scrie vor fi debile sau, cel mult, improvizate „drăguţ". Lectura operelor capitale ale literaturii echivalează cu o experienţă de viaţă. După ce întorci ultima pagină ai sentimentul că ai păţit ceva. Aceasta deoarece ele au ieşit din experienţe fundamentale de viaţă. Realitatea socialistă, prin profundele transformări pe care le operează, ne oferă cu dărnicie adîncimi de semnificaţii şi mutaţii în conştiinţele oamenilor, uneori zguduitoare. Trebuie numai să ne scuturăm de inerţia şi comoditatea prejudecăţilor şi să ne apropiem de ele cu cuprindere adecvată, marxistă.

Acesta cred că a fost mesajul Consfătuirii.

NICOLAE VELEA
(Bucureşti)

O VIAŢĂ MAI BOGATĂ, MAI COMPLEXĂ, MAI FRUMOASĂ

In dezbaterile Consfătuirii s-a impus ca principală condiţie de creaţie, prezenţa nemijlocită a tinerilor scriitori în ansamblul zilelor noastre. Cunoaşterea vieţii a devenit în mare măsură o certitudine. Stau mărturie cărţile noi apărute cît şi nivelul discuţiilor în consfătuire. Dacă în sală ar fi fost prezenţi oameni de diferite meserii, cititori şi eroi ai paginilor noastre, ar fi recunoscut în această reuniune scriitorească una dintre şedinţele lor de lucru. Ne-ar fi înţeles şi ar fi constatat că-i înţelegem din ce în ce mai bine.

Tot mai mulţi dintre noi văd în cercetarea atentă a transformărilor socialiste din ţara noastră o problemă de măiestrie artistică. Fiindcă viaţa devine din ce în ce mai bogată, mai complexă, mai frumoasă.

VICTORIA IONESCU
(Bicaz)

•

MATURITATE

La Consfătuirea scriitorilor tineri din acest an majoritatea vorbitorilor s-au prezentat la tribună animaţi de dorinţa sinceră de a contribui la îmbunătăţirea muncii de creaţie, îndemnînd la o activitate mai strîns legată de viaţă, printr-o cunoaştere mai în adînc a sufletului omului nou, omul revoluţiei.

Meritată subliniată unitatea de vederi relevată în timpul lucrărilor în ceea ce priveşte contopirea preocupărilor tuturor celor ce scriu cu idealurile comuniştilor. Toţi cei prezenţi, într-un fel sau altul, s-au declarat mobilizaţi să participe alături de cei ce muncesc nemijlocit în redacţie — la realizarea măreţului plan al P.M.R. cuprins în Directivele celui de al III-lea Congres.

Aceasta se cheamă deja maturitate, o înţelegere clară a ceea ce trebuie să fie răspunderea scriitorului tînăr în societatea nouă, care înfăptuieşte azi cele mai scumpe visuri ale poporului nostru.

IRIMIE STRAUŢ
(Hunedoara)

•

ADEVĂRATUL DRUM

A treia Consfătuire a scriitorilor tineri vine să reconfirme grija cu care Partidul înconjoară creaţia tinerilor, creşterea lor ideologico-politică şi literar-artistică. Raportul şi discuţiile au evidenţiat faptul că realismul socialist este drumul adevăratei arte legate organic de lupta şi năzuinţele luminoase ale întregului nostru popor.

A treia Consfătuire a scriitorilor tineri constituie o etapă superioară în dezvoltarea literaturii noastre.

Spiritul de partid, reflectarea realităţii vieţii noastre noi, socialiste, iată ce caracterizează operele scriitorilor tineri din patria noastră.

RADU CÎRNECI
(Bacău)

Pagina elevilor

Noi știri și documente despre EMINESCU

In orașul Cîmpulung Moldovenesc, localitate prin care adolescentul Eminescu a trecut spre Ardeal, se păstrează cîteva documente eminesciene. La Muzeul regional bunăoară, se găsește o fotografie originală (inedită) a fratelui lui Eminescu, Matei Eminescu. Ea a fost donată muzeului de doctorul emerit Heinrich Gareiss, fiului lui Heinrich Gareiss von Döllizsturm, căpitan în armata austriacă. Acesta din urmă s-a căsătorit în 1870 cu sora lui Eminescu, Aglae. Prin această filieră, fotografia a ajuns la dr. Gareiss, care a donat-o Muzeului. In revista Luceafărul an. VIII, nr. 13 (1 iulie) 1909, p. 303 e reprodusă o fotografie asemănătoare, nu identică, sub formă ovală, ce ar reprezenta pe Gheorghe Eminovici (Iorgu), fratele poetului, a cărui iscălitură autografă e reprodusă sub fotografie. Fotografia îl reprezintă însă pe Matei, iar Luceafărul o reproduce greșit.

Din cercetările cunoscute pînă în prezent se știe că Matei Eminescu s-a născut la Ipotești în 1856, că a studiat la Praga devenind inginer. A luat parte la războiul din 1877, iar mai tîrziu a fost căpitan și maior în armata romînă. A dat informații despre poet și i-a îngrijit o ediție de poezii. Informațiile, despre poet și familia sa, le-a publicat îndată după moartea poetului în Fîntîna Blanduziei, 1889, nr. 27; în Omagiu, 1909, (unde are și o fotografie la pag. 150) și Junimea Literară (1909, nr. 7 și noi informații în Junimea Literară, (an. XIII, 1924), nr. 1—2 (fotografia sa la pag. 6 identică cu cea din Omagiu, 1909).

Matei a avut 4 copii din prima căsătorie (aprilie 1880). El a fost căsătorit de două ori. Unul din fiii săi, Victor Eminescu a fost în tinerețe publicist. A scris despre Geneza primelor versuri ale lui Mihail Eminescu, (în Mihai Eminescu, Literatură, Iași, 1904, nr. 6, p. 73—75). Victor trăiește la București; e colonel pensionar. Despre Matei Eminescu, în afară de fotografia de la Cîmpulung și cea amintită mai sus în „Omagiu" și „Junimea Literară" mai sînt două: una la Academia R.P.R. și una a fost publicată în Buletinul Mihai Eminescu, II, fasc. 7, înfățișîndu-l, locotenent, în uniformă neagră cu decorații. Deci în total sînt patru fotografii și socotim că ar trebui publicată și cea de la Academie! Matei trăia în 1923 la Turnu-Severin. El s-a stins din viață în 1929 și e înmormîntat la Bistrița, regiunea Cluj, unde se dusese să se îngrijească de boala ce suferea, deoarece avea aici rude, prin cea de-a doua soție a lui. La moartea sa a scris Ștefan Lupu articolul Cel din urmă vlăstar publicat în ziarul Săptămîna, ce apărea atunci la Bistrița.

De asemenea, un document inedit de mare preț aflat la Cîmpulung Moldovenesc este ceasul lui Eminescu. Se știe că bătrînul Gh. Eminovici, după moartea Ralucăi (1876), i-a dăruit fiului său, Mihai, un ceas de aur. Despre acest lucru amintește I. L. Caragiale în necrologul închinat poetului „În Nirvana".

Eminescu însuși amintește într-o scrisoare din timpul bolii cînd era la Viena — 1884, că a amanetat și scos de la inginerul Simțion ceasul (vezi: acad. G. Călinescu, Viața... (1938), p. 389, și: Studii și documente literare, IV, p. 158: Scrisoarea lui Eminescu către A. Ghibici Rivneanu-Döbling, 12/24 ian. 1884: „În ladă trebuie să se fi aflînd și ceasornicul pe care l-am scos de la Simțion". Iar „însemnările zilnice" ale lui Titu Maiorescu mai conțin și unele date referitoare la soarta acestui ceas. Despre ceasul lui Eminescu a dat informații și Victor Eminescu, fiul lui Matei, din amintirile mamei

Matei, fratele poetului

sale. (Omagiu, 1909, p. 197-198). Acest ceasornic al poetului, după peripeții familiale, se găsește în posesia dr. H. Gareiss din Cîmpulung Moldovenesc. E un ceas de buzunar, cu trei capace: unul în față și două în spate. Pe capacul din față se găsește monograma H. E. (Henriette sau Harieta Eminovici ?). Credem că Eminescu l-a făcut cadou surorii sale care l-a îngrijit în timpul bolii la Botoșani, 1887—1888. Ea și-a făcut monogramul ei, înapoindu-l poetului din motive necunoscute pînă acum.

Un alt obiect necunoscut pînă azi (posesor același dr. H. Gareiss) e inelul de aur al poetului. Inelul are în mijloc un rubin oval cu monograma poetului aplicată: M. E., înconjurată de o ghirlandă. Inelul se ramifică spre rubin în trei brațe, din care cele exterioare sînt formate din două frunze. Rubinul e montat în aur, diametru 11/9 mm; greutate două grame.

Semnalez încă o dată fotografia originală, înfățișînd pe Eminescu bolnav în 1887. Fotografia e în posesia prof. Traian Suhan din Cîmpulung Moldovenesc și a fost găsită în comuna Hudești, satul Lupeni, din fostul județ Dorohoi, în vara anului 1932. E provenită probabil de la Scipione Bădescu, prietenul lui Eminescu.

Puțini sînt astăzi oamenii care l-au cunoscut sau văzut pe Mihail Eminescu. Iată ce ne mărturisește poetul T. Arghezi: „Mă numesc unul din oamenii în viață care l-au văzut pe Eminescu în carne și oase. Eram copil de șapte ani. L-am zărit pe Calea Victoriei...

Trecea prin public un om grăbit, fără să ocolească, impetuos. „Uite-l pe Eminescu" — a spus cineva, cu un glas pe care-l țin minte... nu puteam ști atunci cine era să fie Eminescu și ar fi fost normal să-i uit numele auzit. E curios că nu l-am uitat".

Unul din oamenii, încă în viață, ce l-au văzut pe poet e și bătrînul învățător Gafițanu din Hilișău-Dorohoi, absolvent din 1886 al liceului „Anastasie Bașotă" din Pomîrla, care își amintește foarte bine de poet, cu ocazia vizitei pe care poetul a făcut-o prietenului său, Samson Bodnărescu, la Pomîrla. Amintirile mi-au fost comunicate de fiul d-sale, D. Gafițanu, profesor universitar la Iași. Iată amintirile acestea inedite:

„În anul 1884, eram elev în

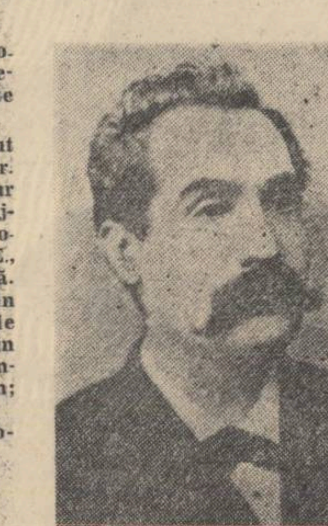

cl. a V-a a liceului „Anastasie Bașotă" din Pomîrla. În una din duminicile lunii mai, cam între orele 8—9 seara, am văzut intrînd în ograda liceului o trăsură cu un domn, care

directorului Samson Bodnărescu.

A doua zi dimineața, oara întîia, aveam limba romînă. Profesorul care preda era Samson Bodnărescu, directorul liceului.

Puțin după ce a sunat de intrare, se deschide ușa și intră în clasă directorul însoțit de un domn — călătorul din ajun.

Directorul s-a adresat către noi: Elevi, vă recomand pe domnul Mihai Eminescu.

Noi, elevii, l-am salutat frumos. Îl cunoșteam din cititul poeziilor lui, care nu mai ajungeau trecînd din mînă în mînă.

Din clasa noastră directorul l-a condus pe la toate clasele existente în acel timp. Eminescu a rămas la Pomîrla mai multe zile.

Clasa a V-a era în colțul clădirii dinspre miază noapte. Uitîndu-ne pe fereastră, îl vedeam în fiecare dimineață pe Eminescu plimbîndu-se cu o carte în mînă, pe drumul din fața locuințelor profesorilor.

Intr-una din zile, însă, de la ora 11, nu l-am mai văzut. Ce se întîmplase ?

În apropierea caselor vechi, în partea dintre miază noapte erau clădiți stînjeni de lemne, rămînînd printre ei un drum cotit.

La ora 12, cînd am ieșit din clasă, l-am văzut pe Eminescu, tot cu o carte în mînă, pe drumul acela cotit printre stînjenii de lemne, de unde nu putea ieși.

Ne-am dus îndată de l-am anunțat pe director despre aceasta. Directorul s-a dus la Eminescu, a mai stat de vorbă cu el și pe încetul l-a scos dintre stînjenii de lemne, între care se încurcase.

În aceeași zi, însoțit de S. Bodnărescu, Eminescu a plecat la Dorohoi".

Amintirile acestea sînt autentice, iar despre această vizită a poetului la Pomîrla vorbește și dr. Ioan Popescu din Piatra, un alt fost elev — în anii aceia — al liceului „Anastasie Bașotă".

Dr. Popescu povestește că, în cinstea acelei vizite, Bodnărescu ar fi plantat un castan în fața camerei în care a fost găzduit Eminescu.

★

La sfîrșitul acestor rînduri țin să mulțumesc tov. prof. univ. D. Gafițanu, tov. dr. Heinrich Gareiss, prof. Ștefania Maierean, prof. Alex. Vasilescu și prof. Leonida Dănilă, care mi-au înlesnit cercetările.

Grațian Jucan

Inelul

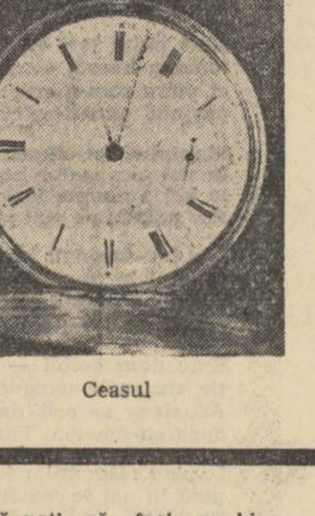

Ceasul

BIOBIBLIOGRAFIE

Victor Ion Popa

Victor Ion Popa s-a născut la 11 august 1895 în Bîrlad. Copilăria și-a petrecut-o la Călmățui unde avea să urmeze și cursurile școlii elementare. După terminarea școlii primare, Victor Ion Popa și-a continuat învățătura la Iași, la Liceul Internat.

Activitatea scriitoricească și-o începe încă de pe cînd era elev al Liceului Internat. Victor Ion Popa publică în această perioadă de început cîteva poezii în Revista Noastră *(a liceului din Focșani) semnate cu pseudonimul G. A. Hamza. Priceperea sa în arta regizorală iese la iveală încă din clasa a VIII-a cînd îl aflăm punînd în scenă cunoscuta piesă* Revizorul *de Gogol sau* Ginerele domnului Poirier *de Augier.*

Către sfîrșitul școlii Victor Ion Popa a început să frecventeze cursurile Conservatorului de Artă Dramatică conduse de poetul Mihail Codreanu. După terminarea liceului se înscrie ca student al acestui Conservator.

În 1914 tipărește revista satirică Bondarul *pe care o și ilustrează, iar după dispariția ei, pe cînd se află prin anul al doilea al Conservatorului, prima sa producție dramatică* Viitoarea.

Urmează anii întunecați ai 1916—1918. Victor Ion Popa, purtat pe diverse fronturi de luptă, în special pe cel de la Oituz și Mărășești, cunoaște nemijlocit ororile războiului. In el avea să se trezească ura împotriva militarismului. La Bîrlad, în timpul războiului, Victor Ion Popa l-a cunoscut îndeaproape pe Alexandru Vlahuță.

In anul 1919, Victor Ion Popa se afla, tot sub arme, la Cluj. In acest an scrie comedia Flori și fluturi *pe care urma să o pună în scenă la teatrul din localitate. Piesa s-a jucat abia cu doi ani mai tîrziu de un colectiv studențesc din Bîrlad.*

Desen de SILVAN

După o scurtă ședere în locurile în care se născuse și copilărise, Victor Ion Popa părăsește pentru totdeauna tîrgul Bîrladului pentru a se stabili la București. Se angajează ca redactor și desenator la Revista copiilor și tinerimei, *condusă de G. Costa-Foru unde desfășoară o muncă intensă. Paralel cu munca la revistă, unde publică și poezii — se ocupă și de teatru. Cu trecerea vremii această pasiune avea să-l cucerească în întregime. Treptat el va fi sufler, autor dramatic, regizor sau profesor la conservator.*

Entuziasmul cu care muncea își afla rădăcinile în concep-

ca școala ... mulți, arată G. M. Zamfirescu în „Mărturii în contemporaneitate": „Domnul Victor Ion Popa era zidar, croitor, mașinist, electrician, pictor scenograf, director de scenă, comitet de lectură și deseori dactilografă."

Pornind de la această concepție, Victor Ion Popa intenționa să formeze echipe artistice la sate. De asemenea el a scris piese numeroase pentru sate ca Plata birului, Cuiul lui Pepelea *(comedie într-un act prelucrată după Tudor Pamfile),* Deșteapta pămîntului, *etc. Scrie pe de altă parte piese pentru copii —* Păpușa cu piciorul rupt, Pufușor și Mustăcioară.

Dintre multele piese de teatru scrise de Victor Ion Popa, cîteva vor izbuti să înfrunte vremea. Este vorba de Ciuta, *1921,* Mușcata din fereastră, *1928,* Tache, Ianke și Kadîr, *1932, care s-au impus atenției spectatorilor și criticii dramatice.*

Paralel cu activitatea pe tărîmul dramaturgiei, Victor Ion Popa a îmbogățit literatura noastră cu cîteva lucrări în proză deosebit de interesante prin problematica lor. Amintim de romanele Floare de oțel, *1932, în care scriitorul se pronunță împotriva războaielor și a militarismului în general.* Velerim și veler Doamne, *1933, inspirat din întîmplări petrecute în părțile copilăriei sale,* Sfîrlează cu fofează, *1936, cu subiect din lumea aviației.*

Victor Ion Popa a încetat din viață la 30 martie 1946.

BIBLIOGRAFIE

— Sfîrlează cu fofează; *E.S.P.L.A. 1949.*
— Sfîrlează cu fofează; *Ed. Tineretului, 1956* (Colecția „Cutezătorii").
— Florea de oțel și Velerim și Veler Doamne; *E.S.P.L.A., 1958.*
— Teatru; *E.S.P.L.A., 1958.*

DESPRE VICTOR ION POPA

— Ioan Massoff — *Despre Victor Ion Popa cu prilejul împlinirii a zece ani de la moartea sa. — Gazeta Literară nr. 14. 5.IV.1956.*
— Ștefan Cristea — *Teatrul lui Victor Ion Popa. Viața romînească nr. 10, oct. 1956.*
— Horia Oprescu — *Victor Ion Popa. Tînărul scriitor, nr. 3. martie 1957.*
— Mircea Mancaș — *Victor Ion Popa și problemele teatrului contemporan. — Tribuna nr. 40, 1958.*
— Sanda Radian — *Prefață la vol. Teatru de Victor Ion Popa. E.S.P.L.A. 1958.*
— Valeriu Rîpeanu: *„Teatru" de Victor Ion Popa — în Gazeta literară, ianuarie 1959.*

„Cetățeanul turmentat"

Critica literară reacționară, sub pretextul că acțiunea Scrisorii pierdute *se mărginește la un orășel lăturalnic, a tăgăduit personajelor rezonanța categoriei lor sociale. Așa s-a întîmplat de pildă cu cetățeanul turmentat.*

Caragiale știa că pe vremea lui masele populare n-aveau nici un cuvînt în viața politică a țării.

Scriitorul vrînd totuși ca masa oropsită să-și facă simțită prezența cît de cît în faimoasa bătălie electorală, a deschis ușa unui cetățean fără nume, care să-și poată pune problema votului. De aceea l-a și înzestrat cu însușirile necesare, spre a fi primit în listele electorale. Și a trebuit să-i înșeleze o stare materială pentru a i se face „cinstea" să voteze. L-a făcut „apropitar" pentru a avea dreptul de vot. Dacă ar fi fost sărac lipit pămîntului n-ar fi putut intra în politică. Pe vremea aceea, în mintea tuturor, ideea votului se lega de proprietate. Cine avea voie să voteze, nu vota pentru obrazul lui, ci pentru al averii. Știindu-se alegător, „cetățeanul" se și vedea în rîndul oamenilor și lumea trebuia să știe acest lucru. Cu această conștiință intră eroul nostru la prefect și rămîne tare mirat că acesta îl mai întreabă cine este, cînd doar se știe, că el este alegător. Aproape dezmeticit îi răspunde: „Eu (sughite) eu sînt „alegător". Spunînd „alegător", spusese totul, se recomandase. Era de prisos să-și mai rostească numele. „Ce trebuie să spui cum mă cheamă ?... vorba e sînt alegător ?" Zîmbind își precizează poziția sa social-politică. E tare încîntat cetățeanul nostru că, în sfîrșit, face politică și îl bagă lumea în seamă. Este omul naiv care se fălește că e și „membru" în „soțietatea" lui Cațavencu și că îl mai cunoaște și Conu Zaharia de la „11 februarie". I se pare că toate astea îl îndreptățesc să i se dea mai multă considerație, să i se deschidă ușile mai ușor. In orice caz, Cetățeanul fiind tîrgoveț nu putea să voteze legal, decît la colegiul al doilea unde se îngrămădea masa tîrgoveților. Că pentru noi, anonimul de pe scenă, înarmat cu puterea materială a dreptului de vot nu reprezintă imaginea poporului, este cu totul altceva. In acel timp însă numai așa a fost posibilă prezența sa pe scenă. Cetățeanul alcoolizat e o victimă a orînduirii sociale prăbușite. Așa aveau grijă politicienii burghezi să fie pregătit poporul în preajma alegerilor.

El bate pe la toate ușile pentru un drept legitim, dar nimeni nu-l aude. Este și privit pieziș de celelalte personaje. E luat în seamă numai atunci cînd au nevoie de el. Cum n-a mai găsit scrisoarea prin buzunare, este dat afară de Pristanda din ordinul prefectului — ca un nepoftit ce ofensa obrazele subțiri. Tot așa pățește și în adunare. Cînd lui Trahanache i se pare că „Cetățeanul" strică solemnitatea, dă poruncă „politicos" să-l dea afară pe „onorabilul".

Dar totuși cetățeanul este alegător, și, cînd unii îl scot pe o ușă, vin alții și îl fac să intre pe alta. În mijlocul întrunirii, el, omul din popor trebuia ridicat în slăvi. Și Farfuridi, oricît de prost era, a înțeles momentul și face mare caz că a fost scos din sală. Îl ia de braț și îl introduce din nou ca pe un „cetățean onorabil".

Adevărul e că dintre toate personajele numai pentru Cetățeanul turmentat votarea e un proces de conștiință. El umblă de colo pînă colo, să nu piardă prilejul de a vota, caută mereu și fără preget să afle pînă nu se închide urna: el... „pentru cine votează el" ?...

În figura lui senină și încrezătoare e și o trăsătură de duioșie. Cînd află sigur, din gura Coanei Joițichii, cui să dea votul, i se luminează fața și aleargă să-și execute dreptul de alegător. Nu votează nici pe Farfuridi, nici pe Cațavencu, de care se știa înșelat, ci pe un străin oarecare sosit de la centru cu aureola sărbătoririi comandate.

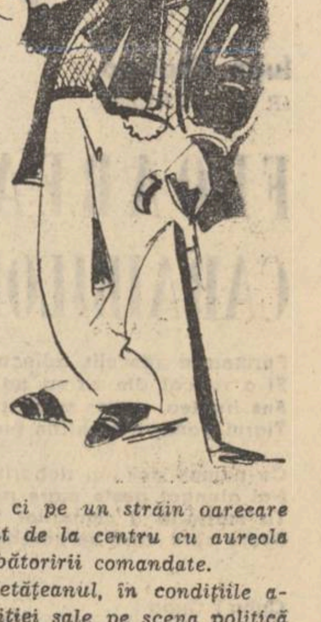

Cetățeanul, în condițiile apariției sale pe scena politică a istoriei, nu putea fi nici muncitor, nici țăran — ci un tîrgoveț, travestit în haină burgheză, în căutarea rostului celor mulți în politică. Astfel realizat este o ființă mult mai robustă și mai necesară în operă, decît dacă ni l-am închipui ca pe un simplu burghez „turmentat".

Prof. Leon Diculescu

Constantin C. NOTTARA

Se împlinesc 10 ani de cînd a plecat dintre noi compozitorul C. C. Nottara. Fiu al marelui actor C. Nottara, el este unul din reprezentanții începuturilor zbuciumate pentru afirmarea muzicii simfonice romînești.

Născut în 1890, C. C. Nottara a început activitatea muzicală de la vîrsta de 16 ani, cînd, deși elev, deținea vioara secundă în orchestra Ministerului Instrucțiunii. În anul 1914 înființează un cvartet. C. C. Notara a luptat ani de-a rîndul pentru înființarea orchestrei Municipiului, realizată în 1929. El este autorul a numeroase lucrări simfonice, dintre care citâm: *Dansuri Bihorene, Suita Romînească, Concertul pentru vioară și orchestră.* Tot lui îi aparține și opera *La drumul mare,* creată după piesa de teatru cu același titlu de Cehov, reprezentată atît pe scenele romînești cît și la Bratislava și Praga.

C. C. Nottara a desfășurat o vie activitate de critic, contribuind și în acest fel la popularizarea marilor capodopere ale muzicii. Opera lui C. C. Nottara se bucură în patria noastră de o largă prețuire.

Știați... LA CE ȘCOLI AU INVAȚAT SCRIITORII NOȘTRI?

— I. L. Caragiale a urmat cursurile elementare la așa-zisa „Școală domnească" din Ploești, între anii 1860—1864. Cea mai puternică și mai frumoasă amintire din acești ani a fost prilejuită de vizita domnitorului Alexandru Ioan Cuza în clasa în care învăța I. L. Caragiale. Emoția acestei întîlniri e prezentă în articolul **Peste 50 de ani**, apărut în **Universul** din 18 mai 1909.

★

— După absolvirea primelor trei clase primare în comuna Telciu, G. Coșbuc se mută la școala primară superioară din Năsăud. Aici urmează apoi și cursurile liceale.

★

— Ca elev la gimnaziul din Bîrlad, Alexandru Vlahuță a avut multe de suferit, după cum însuși mărturisește: **„Pînă-n clasa a patra gimnazială am fost rob, rob în toată puterea cuvîntului. Stăteam în gazdă la o mătușă... In fiecare dimineață, mă duceam în piață de-i făceam tîrguielile, pe urmă-i aduceam două cofe cu apă — iarna, pe ger, mi se lipeau degetele de toarta ciuturei — apoi trebuia să mătur, să-i fac focul, să îngrijesc să aibă lemne tăiate... și numai după ce-i puneam toate la cale, plecam la școală, zgribulit, într-o haină de căpătat, citindu-mi lecțiile pe drum...**

La același liceu, dar mai avansat cu o clasă decît Al. Vlahuță, se afla elev și Alexandru Philippide, cunoscutul savant, tatăl scriitorului Al. A. Philippide.

★

— La „Liceul Național" din Iași, întemeiat la 26 octombrie 1860, sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza, Calistrat Hogaș a urmat cursurile în același timp cu Alexandru Sadoveanu, tatăl marelui nostru prozator: **„Eram pur și simplu poetul clasei și făceam admirabile și admirate poezii"**, își amintește C. Hogaș. Dintre colegii săi de clasă, enumerăm pe istoricul A. D. Xenopol, filozoful Vasile Conta, filologul Al. Lambrior și cunoscutul publicist antimonarhic Gheorghe Panu.

★

— In toamna anului 1883, G. Ibrăileanu a fost înscris în clasa I-a la gimnaziul „Roman-Vodă" din orașul Roman. După cîțiva ani, fiind un elev eminent și lipsit de mijloacele materiale, a început să dea lecții particulare, ajutîndu-și familia cu puținii bani cîștigați, după cum însuși mărturisește în **Amintiri din copilărie și adolescență**, apărute postum în **Adevărul literar și artistic**, din 5 decembrie 1937. După absolvirea celor patru clase gimnaziale la Roman, G. Ibrăileanu intră la **liceul** din Bîrlad, în toamna anului 1887, unde se împrietenește cu Raicu Ionescu-Rion, întemeind cunoscuta lor societate literară „Orientul", denumită astfel după numele străzii pe care locuiau.

★

— Dimitrie Anghel urmează clasele primare la „Institutul pedagogic" din Iași, trecînd apoi, pentru cursurile medii, la „Institutele unite".

★

— Șt. O. Iosif și-a început studiile la Brașov, în orașul natal, continuîndu-le la Sibiu și la București. În timpul vacanțelor mari **„m-am apucat să adun povești și anecdote din popor și poezii populare"**, mărturisește poetul într-o scrisoare, considerînd că **„limba pe care o vorbește poporul are o dulceață pe care n-o pot descrie"**.

★

— Panait Cerna a fost elev la liceul „Nicolae Bălcescu" din Brăila, începînd din anul 1893. Fiind sărac, a trebuit să se întrețină singur, dînd lecții particulare. Devenind student în litere și filozofie, la București, din 1900, Panait Cerna a avut aceeași existență amară și zbuciumată, despre care aflăm următoarele din scrisoarea adresată unui prieten: **„Am plecat din Brăila cu visuri de glorie și fără nici o grijă de ziua de mîine. Visurile nu s-au împlinit, dar grijile m-au luat cu asalt după un asediu de o lună... Dacă poți să faci un bine, stăruie pe lîngă El. Bd. sau pe lîngă B. D. să-mi găsească o lecție într-o familie cunoscută, sau roagă pe d-l B. să-mi dea masa, în schimbul serviciilor mele, în marginea posibilului"**.

★

— Ca ieșean, Emil Gîrleanu a urmat clasele elementare la Școala de băieți din Sărărie. Aici a învățat după **Povățuitorul copiilor** al lui Ion Creangă, pe care l-a păstrat tot timpul vieții cu venerație și despre care a scris într-un moment de reîntîlnire cu îngălbenitele file: **„Nici un colț rupt — am iubit cartea aceasta, se vede c-am iubit-o"**.

★

— G. Topîrceanu a urmat clasele III—V elementare la școala din comuna Șuici, din județul Argeș. In toamna anului 1898 se înscrie în clasa I-a la liceul „Matei Basarab" din București. In toamna anului 1901, cînd liceul „Matei Basarab" își desființează internatul, autorul de mai tîrziu al **Baladelor vesele și triste**, pe atunci în clasa a IV-a, se transferă la liceul „Sf. Sava" din Capitală, devenind coleg de clasă cu poetul Mihail Cruceanu.

★

— După ce absolvă gimnaziul „Alecu Donici" din Fălticeni, Mihail Sadoveanu își continuă studiile la „Liceul Național" din Iași, începînd din anul 1897. **„Veneam de la un mic gimnaziu, dintr-un orășel provincial, de la iazuri și huceaguri, de la îndeletnicirile tradiționale... și intram dintr-o dată într-o fierbere pe care nu preget nici o clipă s-o numesc intelectuală"** își amintește Mihail Sadoveanu. **„Convorbirile animate, la care am participat din primul moment, erau în legătură cu literatura și cu problemele sociale"**.

— In vremea studiilor liceale, făcute tot la Iași, Jean Bart a luat contact activ cu mișcarea socialistă. Ca elev, Jean Bart îi conducea pe țărani la întrunirile de la clubul muncitoresc, iar în vacanțe împărțea pe ascuns, printre țărani, broșuri de propagandă socialistă.

★

— In 1903, terminînd liceul din Bacău, G. Bacovia întîlnește în ziarul **Țara** un chestionar adresat absolvenților de liceu, prin care erau invitați să răspundă ce amintiri și rezultate au din anii de școală. Și atunci compune cunoscuta sa poezie **Liceu**, edificatoare pentru atmosfera sumbră și apăsătoare din școlile de odinioară:

Liceu, — cimitir
Al tinereții mele —
In lume m-ai dat
In viitorile grele
Atît de blazat...
Liceu, — cimitir
Al tinereții mele !

★

— Intr-un articol publicat în revista **Cuvîntul liber** din 9 februarie 1935, amintindu-și de anii de școală, de la liceul militar din Craiova, Alexandru Sahia scria: **„Pereții suri ai unui liceu militar mi-au închingat anii copilăriei și ai adolescenței în eforturile unei educații prusace — adeseori cu bătăi... Nopți întregi, alături de alți cinci camarazi, închiși cu dreve la geamuri, n-am putut să ne odihnim din cauza loviturilor primite la spate și în cap"**.

★

— Liviu Rebreanu a făcut școala primară în comuna Măieru, azi în raionul Năsăud, regiunea Cluj, avîndu-l învățător chiar pe tatăl său. In 1896 s-a înscris la gimnaziul romîn din Năsăud, dar, după absolvirea primelor două clase, trece la gimnaziul german din Bistrița, terminînd cursurile medii la școala maghiară de honvezi din Sopron, în 1903.

★

— Tudor Arghezi a învățat la liceul „Sf. Sava" din București, închegînd o trainică și nedespărțită prietenie cu colegii săi N. D. Cocea și Gala Galaction.

Teodor Vîrgolici

Cîntec în apărarea CUBEI

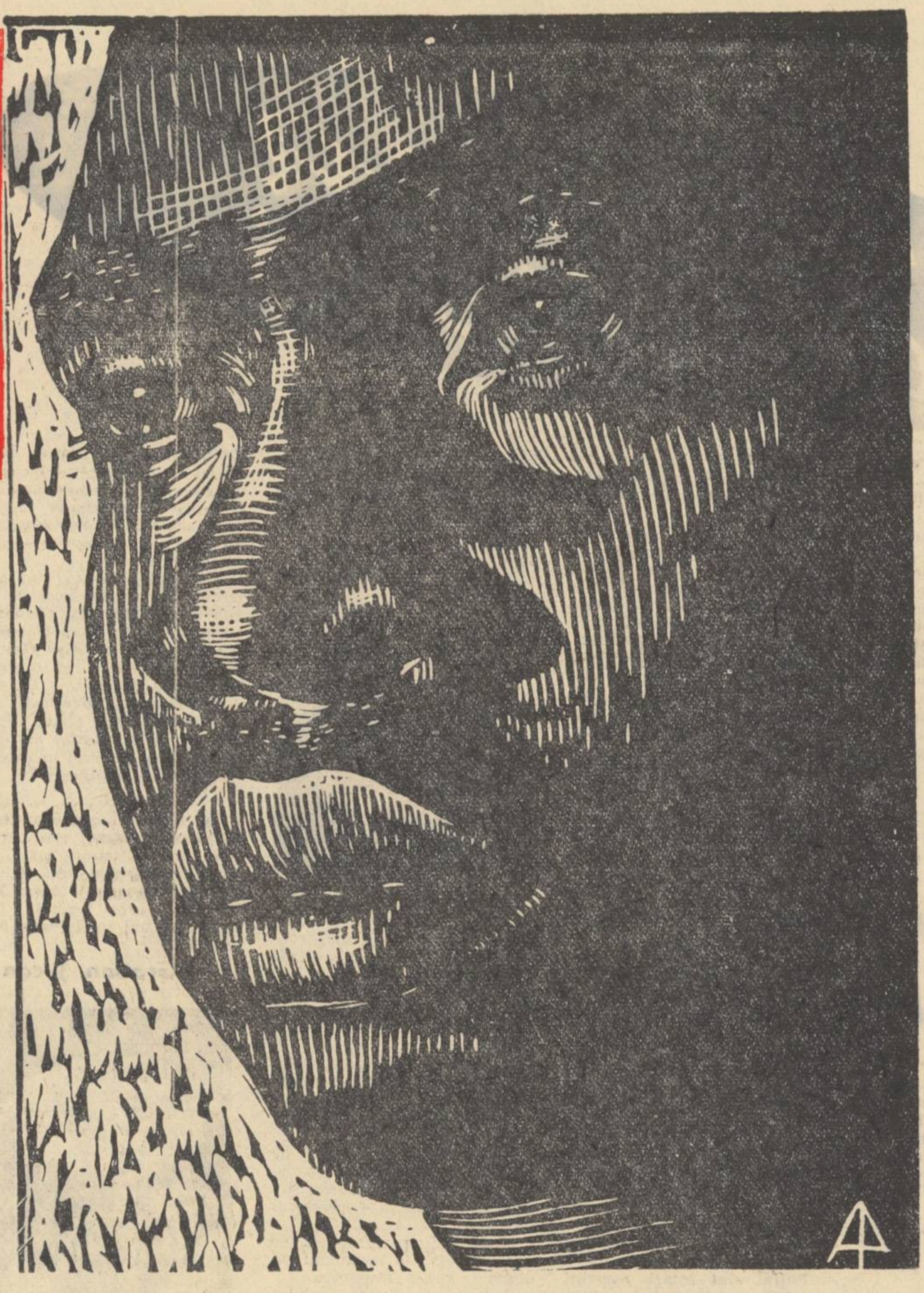

Pablo Neruda
(CHILE)

O CLIPĂ DE CÎNTEC ÎN CINSTEA SIERREI MAESTRA *)

Ca să-şi poată lua rămas-bun de la noi
cînd ne-a bătut ceasu-ntoarcerii-n lut,
oamenii cer să se facă tăcere...
Asemenea lor şi eu vă cer doar o clipă
ca să puteţi auzi cum răsună
glasurile Americii.
O clipă vă cer, în al cărei răstimp
veţi putea auzi un cîntec al inimii mele
în cinstea Sierrei Maestra!
De astă dată, haide să uităm de oameni...
De astă dată vom aduce laudă acelor locuri.
Să păzim, ca-n tainiţi de munte, scînteia
aprinsă în lunci asemenea unui incendiu.
Eu cînt încîlcite hăţişuri
şi aspre-aşternuturi de piatră,
şi noaptea, de zgomote plină,
de şoapte-alarmante, de foşnet,
şi licăr de mari constelaţii;
cînt liniştea munţilor, goală,
şi pilda poporului cînt
— poporul lipsit de propriile flamuri
pînă-n clipa cînd lupta a fost pretutindeni —
rug unic al insurecţiei generale.
Soldaţii bărboşi coborîră
ca pacea să prindă, în patria lor, rădăcină.
Acuma văzduhu-i senin, dar pe-atunci
largi văluri de ceaţă-ascundeau Sierra Maestra.
Eu vă cer doar o clipă,
o clipă vă cer:
ca imnul comun să se poată-auzi
cîntînd vitejeştile fapte-ntr-un cor unanim.
Cu-aceste cuvinte-am să-ncep
căci vreau să le-aud repetate
de-ntreaga Americă:
„Popoare frăţeşti, ridicaţi-vă ochii:
se nalţă şi-n ţările voastre-o Sierra Maestra!"

În romîneşte de **ROMULUS VULPESCU**

*) *Lanţul de munţi ce se înalţă în Cuba. Nucleul de organizare al Revoluţiei cubane, conduse de Fidel Castro.*

●

Roberto Fernandez Retamar
(CUBA)

SCHIMBUL

Noi, care-n miezul necruţătoarei lupte trăim,
Cui sîntem datori viaţa noastră?
Cine a tăiat cu pieptul său
Drumul glonţelui care venea să mă piardă?
Cine s-a stins pentru mine-n celulă?
În oasele mele ale cui oase dor?
Deasupra cărui erou
Îmi ridic vocea înfierbîntată de viaţă?
Al cui ochi
Îi reaprind sub sprîncenele mele?
Şi cu puterea cîtor mîini, acum,
Cînd scriu cu propria mea mînă
Întipăresc în conştiinţa oamenilor
Ca în piatră,
Cuvintele mele de flacără,
Eu, care sînt strigătul ne-ntrerupt al jertfei lor?

În romîneşte de **CONSTANŢA BUZEA**

●

Iuan Shui-po
(R. P. CHINEZA)

FLOAREA CARAIBILOR

Furtuna a răscolit adîncurile Mării Caraibilor
Şi a ridicat din valuri un ţărm al vitejilor;
Sus fruntea, popor mîndru şi dîrz al Cubei,
Tigrul yankeu de hîrtie fuge de privirile tale.

Cu pumnii goi i-ai doborît pe duşmani,
I-ai alungat peste mare pe yankei,
Tu mărturie a chinurilor întregii Americi Latine,
Soare spre care se-ndreaptă privirea popoarelor
coloniale.

Cuba! Cuba!
Scînteietoare floare a Caraibilor,
Floare a revoluţiei, răspîndindu-şi mireasma
În cele patru vînturi ale lumii,
Duşmanii te privesc cu ochi însîngeraţi,
Prietenii îţi scandează numele cu bătăile
inimii lor!

Flăcările care ţi-au pîrjolit ogoarele-ntinse
De trestii de zahăr
Ne dogoresc ochii, de parcă ar arde
Căminele noastre...
Ne despart cele şapte mări ale pămîntului,
Dar inimile noastre bat la fel
La Pekin şi la Havana.

Cuvintele poeţilor sînt săbii-ascuţite
Ridicîndu-se-mpotriva păsărilor negre de pradă:
Viva la revolucion gloriosa!
Viva la heroica Cuba!

În romîneşte de **ANTON ILIESCU**

Sarandi Cabrera
(URUGUAY)

NU VOM UITA

Cine-a văzut palmierii din Cuba,
cine-a văzut stelele de pe cerul albastru al Cubei,
cine-a simţit doar o dată pe buze
vîntul din Cuba, vîntul libertăţii din Cuba,
îşi va aduce aminte de oamenii ţării cubane.

Ei, da, palmierii — nu te mai saturi privindu-i!
Da, stelele — ca stelele din copilăria noastră!
Dar oamenii Cubei... Ah, oamenii —
Noi nu-i vom uita niciodată —
iată Cuba cu victoria-n cuibul de flăcări
al inimii.

În romîneşte de **TAŞCU GHEORGHIU**

●

Abelardo Vicioso
(REPUBLICA DOMINICANA)

ZORILE

Pe care drumuri s-au pierdut, demult,
paşii fiilor tăi?
Umbrele lor au lunecat pe orizont
şi au devenit noapte,
glasurile li s-au stins, contopite cu bezna,
pulberea s-a-mprăştiat în vînt,
dar sîngele lor
s-a prefăcut în lumina înflăcărată a zorilor.

O, Cubă!
Cum scapără-n ferestrele-oceanului
întîia ta rază de lumină!
Pe-aripile porumbeilor tăi
se-nalţă spre soare şi inima noastră.
Morţii noştri, măreţi în neclintirea lor,
grăiesc cu buzele tale.
Cele din urmă săbii ale nopţii
se frîng cu zăngănit de fiare,
şi se vesteşte ceasul luminii,
năprasnica vîlvoare
a aurorii.

O, Cubă!
Insula aceasta a noastră, Santo Domingo,
e-alături de tine
şi nimeni nu-i poate despărţi destinul
de-al tău.
Durerea şi chinurile tale de-altădată
pulsează în rănile noastre.
Nu, nu în zadar,
O, nu în zadar,

Cubă,
uliţele noastre pustii
sînt luminate de bucuria şi zorile tale,
soarele tău — speranţa şi visul
uliţelor noastre pustii.

În romîneşte de **DAN GRIGORESCU**

Fernando Roca
(MEXIC)

BALADA CELOR 4 LITERE

Ce simple-s literele-aceste
ca patru flăcări ce dogoare:
lumină, cîntec, luptă, soare!
Sînt patru simple manifeste.

Nu-s patru ţevi de carabină:
teroare, beznă, sînge, moarte,
ci patru raze-n care arde
cuvîntul care-n-nvins: lumină.

Sînt între noi albastre ape;
la voi pun zorii-n zări cunună,
la noi e noapte fără lună —
dar mîinile ne sînt aproape!

Suspinu-Americii erai,
pumnal în trupul libertăţii,
zăvor pe porţile cetăţii,
crenel de temniţă: pîndeai.

Erau doar corbii — atuncea regi
pe cîmpurile-nsîngerate.
Azi steag ne eşti, de libertate,
onoarea-Americii întregi.

Lumina steagurilor tale
pînă la noi în munţi pătrunde
iar cîntul marilor răscoale
în orga codrilor răspunde.

Izbîndă, cînt, lumină, soare,
sau CUBA; literele-aceste
le-a-nscris Fidel, ca manifeste,
pe zidu-Americii-nchisoare.

În romîneşte de **TEODOR BALŞ**

●

Pablo Armando Fernandez
(CUBA)

CANTATA PENTRU ORAŞUL SANTIAGO

fragment

Sîngele eroilor tăi e asemeni
unui pumn roşu
ce creşte din pămînt.
Năprasnicul pumn e poporul!
. . . .

Acesta e pămîntul tău
şi tu îi eşti strajă,
Iată-ţi atelierul, iată-ţi casa
a cărei uşă miroase-a arătură
şi a recoltă
şi unde licărul gălbui
al roadelor rumene
se aşterne pe chipurile ţăranilor.
Mă auzi, Santiago?
Fereşte-te de vorbele adormitoare,
de vorbele ce fac să aţipească
sufletul.
Fereşte-te de cuţit — căci pîinea
poţi s-o rupi şi s-o imparţi
şi cu mîinile goale.
Fereşte-te de fierul străin,
dar ţine-ţi la îndemînă arma ta
căci prin apropiere dă tîrcoale
moartea.
Păstrează-ţi arma, Santiago,
ţine-ţi arma pe umăr
şi sabia scurtă în mînă,
păstrează-ţi sculele
şi poartă-le de grijă alor tăi.
Dar ia seama,
există insecte ce inoculează
veninul îndoielii.
Ai grijă de pumnul înălţat,
dar fereşte-te, Santiago,
de paşii furişaţi ai morţii.
Ridică-ţi arma,
de mii de ori ia seama la duşman!

În romîneşte de **GEO DUMITRESCU**

●

Evgheni Evtuşenko
(U.R.S.S.)

MOSCOVA ŞI CUBA

Cu-autobuzul merge fata,
iată.
Biletu-n pumn
un boţ e de hîrtie.
Cîtă sfială şi copilărie
E în această fată!
Şi cînd o vezi,
aşa copilăroasă,
Cum pare fetişcana,
De Cuba,
zici,
ce-i pasă
De Congo
sau de Ghana?
Dar iată,
că la fabrică,
E mitingul —
furtună.
O cuvîntare aprigă
Răsună la tribună.
Şi-alături de tovarăşii dragi ei
Greu înfierează-acum
comsomolista
Pe fabricanţii Belgiei
Şi pe susţinătorii
lui Batista...
Iar eu —
în colţul gurii cu-o ţigare,
Un tînăr moscovit,
Pornii prin parc
duminica-n plimbare,
De cîntece şi rîs şi toamnă
ameţit.
Şi la nimic să mai gîndesc nu-mi vine!
Dar se aud
vuiete crunte,
ameninţătoare
De „douglasuri" străine,
Deasupra Cubei paşnice
planînd.
N-o spun aceasta
să mă aflu-n treabă.
Ca pionier,
cîndva mi-am pus în gînd
Spre Franco să pornesc în grabă,
De-a lungul Pirineii
străbătînd.
Zilele voastre-s trudnice
cubani,
De dimineaţa
pînă-n soare-apune.
Dar dacă,
spre a-i înfrînge pe duşmani,
Mobilizarea Cuba o să sune,
În numele prezentei voastre zi
Şi-ai anilor măreţi,
ce vor veni,
Pe mine,
Fidel,
mă socoate
Soldat al dreptei tale-armate.

În romîneşte de **NICULAE STOIAN**

Note de drum

Pe Marea Neagră

ODESA 27 august 1960

Activitate multă în port. Vase mici, remorchere, vase mari pentru călători „Filip Dzerjinski", „Piotr Veliki" şi altele. Unele se îndreaptă spre cheiurile portului, altele se îndepărtează încet spre largul mării.

Oraşul îşi păstrează încă toate caracteristicile şi pitorescul oraşelor vechi, istorice, ale Rusiei: străzi drepte — îndeobşte largi — case în stilul rusesc de la sfîrşitul veacului al XVIII-lea şi începutul veacului al XIX-lea.

Forfoteală mare peste tot.

Odesa a fost întemeiată, în anul 1794, printr-un decret al împărătesei Caterina II-a. Aceasta s-a întîmplat după izgonirea Turcilor, din acele locuri, de către Suvorov.

Două nume sînt legate de istoricul acestui oraş-port: Richelieu şi Voronţov. Emanoil de Richelieu a fost primarul Odesei, iar mai apoi guvernatorul regiunii de la 1803 pînă la 1811; de la 1811—1832 înalta funcţie a fost deţinută de Voronţov.

Bulevardul Primorski îşi înşiră palatele şi florile începînd de la impunătorul palat al lui Voronţov pînă la fosta bursă.

Mergînd pe bulevardul Primorski, dăm de scara Potiomkin. Planurile ei au fost făcute de arhitectul Boffo; ea a fost construită între anii 1837—1841. Toţi acei care au văzut minunatul film „Potiomkin" au, fără îndoială, această scară în faţa ochilor. Represiunea sîngeroasă a regimului ţarist din 1905 a dus numele şi imaginea acestei scări departe peste hotarele Rusiei. Sîngele nevinovat al unor oameni paşnici, al unor femei şi copii a curs pe pietrele roase de paşi şi de ani. Coborîndu-le, cauţi cu privirea, fără să vrei, urmele măcelului. Dar scara nu mai e aceeaşi, ea a fost distrusă de armatele hitleriste în cel de al doilea război mondial. A fost refăcută. Petele negre de sînge nu mai sînt, dar simbolul unor lupte drepte, sfinte, dăinuieşte şi va mai dăinui atîta vreme cît conştiinţa omului va fi trează.

Pe strada Puşkin e casa în care a locuit poetul, în anii exilului. O placă de marmoră, cu chipul său în bronz, e prinsă în zid, alături de poarta de intrare. Suferinţa cea mare a poetului, în acei ani petrecuţi la Chişinău şi la Odesa, şi-a înfipt rădăcini adînci în opera sa. Toţi cititorii săi de odinioară şi de azi o cunosc. Nostalgia Petersburgului, izolarea de prietenii săi cei mai buni, zorile întunecate care prevedeau furtună pentru Rusia, chinuiau zi şi noapte făptura genialului poet. Era ca un vultur uriaş cu aripile ciuntite, pe care infirmitatea îl lega de pămînt şi care, totuşi, se străduia cu privirile şi cu gîndul să străbată nesfîrşitul văzduhului.

Odesa mai păstrează urme ale rănilor pricinuite de armatele invadatoare hitleriste. Multe clădiri au fost refăcute sau reparate. În curţile vechi din dosul caselor — ca pe vremuri — zăreşti, uscîndu-se pe frînghii, rufele locatarilor.

Străzile principale: Puşkin, Karl Marx, Deribas (Deribasovskaia — după tradiţie cea mai însemnată, centrul comercial), strada Armatei Sovietice, etc, nu mai reamintesc cu nimic crîncenele bombardamente, incendiile şi distrugerile, din anii ultimului război.

SUHUMI 28 august

Motonava „Transilvania" îşi urmează, pe o mare liniştită, drumul spre Suhumi. Se zăreşte, o bucată de vreme, coasta muntoasă a Crimeii. Soarele e învăluit de o piclă destul de deasă. Ici şi colo, apar — ca pe nişte hărţi reliefate — oraşe, orăşele şi sate.

Coasta dispare.

Ne apropiem de Suhumi, capitala republicii autonome Abhazia. Munţii Caucazului străjuiesc malurile. Cîteva creste stîncoase înalte, ai zice că ating nesfîrşitul cerului, strălucesc în veşnicia zăpezilor neprihănite! Apele mării sînt limpezi şi privirea omului le poate răscoli adîncurile de culoarea smaragdului. Se zice că, în zile foarte luminoase, se pot zări în fundul mării rămăşiţele unor clădiri din veacul al VI-lea înainte de era noastră.

Acostăm în portul Suhumi. Coborîm de pe vas. Iată-ne într-unul din cele mai vechi şi pitoreşti oraşe de pe coasta caucaziană a Mării Negre. Bulevardele sînt drepte, străjuite de palmieri înalţi. Parcuri cu o vegetaţie bogată subtropicală, cu felurite soiuri de flori minunate, chiparoşi drepţi ca nişte uriaşe făclii negre, îţi atrag privirile din toate părţile.

Trecători numeroşi pe uliţi: bărbaţi înalţi, cu trupuri zvelte, arşi la chip, cu mustăcioare mici, negre; femei şi fete cu priviri tăioase, cu frumuseţea îmbinată cu liniile armonioase ale palmierilor şi pinilor.

Străzile principale sînt: uliţa Lenin şi uliţa Stalin. Am întîlnit pe uliţa Lenin un moldovean din Tiraspol, stabilit de 35 de ani în capitala republicii Abhaze. Tăia cu o foarfecă mare, prinsă în vîrful unei prăjini lungi, frunzele uscate ale palmierilor. Am vorbit împreună o leacă moldoveneşte.

Casele, mai toate, sînt vechi şi-şi păstrează încă caracteristicul semioriental. Sînt străzi care-ţi amintesc de uliţele vechilor noastre tîrguri moldoveneşti.

Printre clădirile noi, monumentale, sînt palatul Societăţii filarmonice şi Teatrul, clădit în anul 1951, în stilul georgian. El este împodobit cu busturile celor mai de seamă scriitori dramatici ai Georgiei. În faţa teatrului este o fîntînă care-şi revarsă apele răcoritoare prin gurile unor balauri de bronz — balauri vii în mintea tuturor abhazienilor care cunosc străvechile legende populare.

Grădina botanică, cu toată întinderea redusă pe care o ocupă, e foarte bogată în tot soiul de plante subtropicale. Chiar în alte grădini botanice, mult mai mari, nu se găsesc atîtea varietăţi rare de plante.

În împrejurimile oraşului Suhumi este o crescătorie de maimuţe. Ea este o anexă a Institutului medico-biologic al Academiei de Ştiinţe medicale din U.R.S.S. Peste patru sute de maimuţe trăiesc în acest frumos parc. Crescătoria are laboratoare, în care se fac preţioase experienţe.

Înfruntînd veacurile — încă de pe vremea Greciei antice, focar al civilizaţiei, al gîndirii, al artelor, al comerţului, oraşul Suhumi ni se înfăţişează, şi astăzi, ca una din aşezările cele mai minunate pe care le putem vedea.

Scarlat Callimachi

N. VINĂTORU — Lupeni.

Versurile de dragoste — mult prea narative și axate pe anecdotică — rămîn seci, golite de lirism. Sentimentul inițial și buna intenție sînt înecate de afirmații și exaltări retorice neinteresante. Uneori vă opriți prea insistent asupra unor amănunte intime: Brațul meu se lasă-n vale / Și pe el un puișor / Dulce, dulce se prăvale / Tot mai fin, tot mai ușor... etc.

De altfel, toată lirica dvs. erotică este copleșită de cîntecul lăutăresc de la care a împrumutat numai dulcegăria, văicăreala și tentația confesiunii picante.

Programul de brigadă este promițător. Deși abundă încă de generalități este axat pe o idee clară. Îl puteți îmbunătăți reflectînd mai direct și mai convingător viața minerilor.

Poeziile închinate minerilor, mai reușite decît cele de dragoste, au uneori accente autentice (Elevul muncitor și Atunci). **Și în ele, însă, pătrund prozaismul, clișeul poetic și afirmația, de care trebuie neapărat să vă dezbărați.**

Vă sînt necesare lectura și munca stăruitoare pe vers.

ZLĂVOG ION — Iași.

Ne-ați promis un lot mai numeros de versuri și n-am primit decît două poezii (De vorbă cu Golia și Călătorind prin țară) **care nu sînt concludente pentru un comentariu critic.**

Vă împărtășim concluzia din finalul scrisorii: „Eu cred că trebuie să muncesc, să muncesc și iar să muncesc pentru ca să culeg acele roade care atît de greu se seamănă"...

Așteptăm culesul.

EMIL CRĂCIUN — Cluj.

Din poezia Pasărea albastră **ne-a plăcut începutul:** Doftana... / În cifrele purtate de oameni / Ardeau încă flăcări. / ... / Ne strîngeau brațele... / Ardeau brățările... / ... / Ferestruica părea o pasăre albastră / Ce cobora spre mine și urca înaltul / Să-mi arate / O singură stea...

În continuare, sugestia poetică se diluează, poezia devine discursivă și uneori confuză, pînă la finalul care reia și amplifică imaginea frumoasă de la început: Unde ești, pasăre albastră? / Îți contopești culoarea / Cu cerul necuprins... / Ne-am ridicat... / Ne chemi către soare / Pasăre albastră.

Reproducem și poezia Ura din care am eliminat unele versuri prozaice:

Atît i-a rămas'i / Ura lucind în ochii deschiși / Și-o lungă șuviță de sînge. / Ura și pielea neagră / Pentru care-a fost linșat /

Sîngele se șterge, / Se spală; / Pe om îl înghite pămîntul / Ori flăcările / (Tot una e). / Principalul, să rămînă locul curat; / Trec limuzinele, / Asfaltul e curat... / Această ură / A fulgerat în privirile trecătorilor, / În privirile continentelor, / În palmierii care străjuiesc asfaltul curat. / Împotriva lupilor albi / Și palmierii s-au crispat în coloană de pumni uriași. / Trec limuzinele printre pumni, / Pumni uriași...

Versuri sugestive sînt și în celelalte poezii; ele însă rămîn izolate și incapabile să suplinească lipsa unor idei poetice clare, care să le polarizeze.

IOSIF TURDEȘANU — Sebeș.

Poeziile sînt, într-adevăr, cam prăfuite. Versificați corect, stăpîniți tehnica poetică suficient ca să puteți realiza schițe lirice acceptabile; vă împiedică însă „unghiul filmării poetice", mult prea lipsit de inedit, și vocabularul vetust. După lectura versurilor rămîi cu impresia pe care ți-ar lăsa-o răsfoirea unui album de fotografii „la minut" făcute odinioară în tîrmaroace.

Ce v-am putea recomanda decît prospețime, multă prospețime și tensiune lirică autentică?!...

TEODORESCU ION — Iași.

Mai-întîi o precizare: printre cele 8 poezii primite nu există nici una închinată luptătorilor ilegaliști (Primii căzuți) **— cum scrieți în preambulul scrisorii. Probabil că ați uitat s-o trimiteți.**

„Sînt brăilean și cunosc viața portului și a oamenilor. M-am încumetat să ridic o cortină, un colț din ea".

Așteptam să ne întîmpine versurile dvs. cu imaginea acestei vieți. Și nu ne-au întîmpinat decît cu idei poetice vagi și generale, unele conturate cu talent, e-adevărat, dar încă palid conturate, (între frică și speranță); **altele confuze** — ca întreaga poezie Lăsați-mi valea, **al cărei final e ermetic:**

Pentru tot ce a fost zgură și schije / Pentru tot ce a fost vîlvătaie / Copacul ciuntit, copilul ce plînge /, Lăsați-mă în acea vale.

Ce simbolizează acea vale și abandonarea voită, nu putem înțelege.

Poezia de atmosferă, care vă este predilectă, (în cultivarea ei dovediți reale însușiri) — nu presupune vagul poetic și, cu atît mai mult, confuzul. Veți putea realiza poezii publicabile dacă veți depune un minimum de efort pentru clarifiate și dacă veți acorda mai multă atenție oamenilor.

AUREL C. IFRIM — Simeria.

Sugestiile dvs. au fost discutate și — în măsura posibilităților — vor fi realizate, mai ales cele privitoare la Poșta redacției.

Din poezii citățm deocamdată doar unele versuri răzlețe:

...Lanul e un drapel înflăcărat... / ... / Minerule, șirul de vagonete pline cu adînc / leagă inimile noastre-n iubire... / ... / Sînt slova ce dă ecou poeziei omenești, / Inima mea este uzina / este omul / pacea, / libertatea, / iubirea... / și fără inimă nu pot trăi...

Restul este incoerent, notații făcute la întîmplare, neorganizate poetic pe axa unei idei.

Cereți sprijinul cenaclului literar de la Hunedoara sau a celui de la Deva. Vă este necesară și lectura făcută metodic.

SANDU COSTIN — Cluj.

Pastelul Cad picuri **nu poate ieși din anonimatul poeziilor fără culoare, înecate în accente nostalgice confecționate după cele mai uzate clișee de recuzită poetică, din care nu lipsesc vînturile care tot mai jalnic gem, picurii de ploaie, lacrimi reci de ploaie se preling pe geam etc.**

Dintre cele trei sonete cel mai aproape de realizare ni se pare Partid al meu **din care reproducem cîteva versuri mai personale:**

De-mi ești stegar, discipol dacă-ți sînt / partid al meu, las versul meu s-o spună. / ... / Partid al meu eu ți-am purtat chemarea / și-n corzi de-oțel și-n strune de argint.

Poezia trebuie curățată de versurile care creionează impropriu idei și sentimente demne de o modalitate și strălucire poetică pe potriva lor. (Vezi primul catren și începutul cel de-al doilea, care pe deasupra este și neclar).

Prima terțină este o parantează inutilă, ca și primul vers al terținei a doua.

Din celelalte două sonete — mai puțin realizate — ne-au reținut atenția versurile:

Tiriș, pe drum de spini și zgură / te-am străbătut trecut amar / de-aceea-n versul meu răsar / spre lumea ta măcești de ură.

sau: Dar nu ești ura sfîntă ce-ndeamnă pe eroi / la jertfă...

Cu resursele ce le aveți, dar și cu o străduință mai mare, ați realiza mai mult.

GEORGE BOITOR — Baia-Mare.

Sînt perceptibile unele progrese, în special în privința conciziunii, a siguranței notației și a acurateței versului. Toate acestea, din păcate, parcă în dauna tensiunii lirice. Ar fi binevenită și o tentă mai puternică în plasticitatea imaginii. În privința preferințelor tematice ni se pare curios că ocoliți tocmai viața și munca ceferiștilor alături de care munciți, a minerilor...

Vă reproducem două poezii; sperăm că nu va urma iarăși o pauză prea îndelungă.

MIHAI PELIN — Ploești.

Din trilogia Inscripții **remarcăm** Epitaf-ul **și** Inscripție pe arme și ciocane **pe care le transcriem mai jos.** Inscripție **pe un tablou este mult prea tributară modelului plastic care a inspirat-o, culoarea imaginii și conturul ideii nereușind să depășească rama.**

Comentariul liric pare o reproducere în acuarelă a unui tablou în pastă violentă.

În corespondența următoare sperăm să fiți mai puțin laconic în privința muncii și activității dvs.

Și acum, poeziile:

EPITAF

A fost marinar. / Comunist. / Comisar. / Gardistul alb apăsă pe trăgaci / Înspăimîntat de surîsul / Marinarului cu umeri mai largi decît zarea. / S-a prăbușit între ierburi amare, / În stepă, departe de mare, / Departe de pragul ușii / În care își frîng freneticul zbor / Pescărușii.

INSCRIPȚIE PE ARME ȘI CIOCANE

Arme, arme... / Mîinile v-au cumpănit, / V-au legănat în aer / Și au izbit. / Toată lumea veche / S-a prăbușit în aer. / Ciocane, ciocane... / Cu zgomotul vostru-n ureche / Mergeau batalioane / Sub ceruri stropite cu stele, / Pe drumuri stropite cu stele; / Mergeau batalioane / Și-n ochi aveau sute de stele, / Sau poate că aur de pîine / Și flăcări rebele / Din holda și șarja de mîine.

PAUL DRUMARU — Reșița

Jurnal de bord, cu cele patru momente, îți lasă impresia unor crochiuri lirice, cu linii trase în fugă, fără prea mare discernămînt. Din păienjenișul lor ideea se conturează greu și diformat. În poezia Răscruce luptătorii comuniști par mai curînd niște haiduci, într-un codru „călugărit de toamnă" care-i îmbie la somn și renunțare. Finalul lasă impresia unei „poante surprinzătoare" neîn- de logica ideii poetice (și ea, de altfel, destul de cețoasă):

Și mîna renunțării ne lingușea cu grijă / Că somnul nu-i doar logic ci-i și un somn lucid, (?) / Cînd, iată, peste rînduri a izbucnit drapelul: / — Tovarăși, adunare de partid!

În zori este și mai neclară. Cine erau cei care dormeau? Cei care au renunțat la luptă, lașii, cei seceați de extenuarea fizică? Și cînd se petrece acest popas al somnului de moarte?

Marș **și... Și... au și ele umbre. În** Marș **simbolul toamnei care „se roagă și plînge-n păduri" este destul de piclos, obligîndu-vă la ciudățenii de natura celor din versurile:** Noi ne jurăm să uităm, să lovim / Vorbele toamnă și tihnă.

Dacă vorbele toamnă și tihnă pot fi uitate, cum să le lovești? Și... este supraaglomerată de bombastic și retoric. Totul se reduce la afirmații grandilocvente folosite ostentativ pentru a ascunde golul ideilor.

Sîntem mai severi cu dvs. pentru a vă atrage atenția asupra unor neajunsuri care vă pîndesc condeiul: superficialitatea și graba, din care se trag și celelalte nereușite semnalate mai sus.

Talentul și realizările de pînă acum vă obligă nu numai față de dvs., ci și față de cititori.

MIHAI MĂRTZ — Pitești.

Ce să fac? Să-ți sfărîm capul? Să te las în pace? Sau / Să blestem ziua în care mi te-ai agățat de gît? / Tu ești școlărița care, zi de zi, tristă... pierdută... / Aruncîndu-se în valuri — la logodnă m-a tîrît? / Ce-ai făcut? Asta-i finalul? Să mă duci la judecată? / Piei din față! N-am nevoie de o astfel de femeie / Chiar de m-a iubit odată!

După cît se pare, ea nu prea are nevoie de dvs. și nici noi de astfel de „poezii"...

D. BOIERU:

N-ai putut să-ți faci chepiță. / Și-apoi a-nceput să ploaie / Și să nu-ți fie urît / Și cînd mi-ai dat un măr din sîn / Te-am luat atunci în brațe / Și ne-am ascuns frumos în fîn. / Eu te stringeam cu drag la sîn / Ardeam parcă eram de foc... / Tu mi-ai spus: n-auzi că tună? / Fii cuminte, stai în loc. / Dar eu, ție minte ce-am făcut? / Te-am sărutat, te-am strîns în brațe / Și tu atuncea te-ai pierdut... / Ploaia de mult încetase... / Noi mai stăteam ascunși în fîn. / Tu mă strîngeai cu drag la sîn... **etc.**

În post scriptum ați adăugat: „Fiind pe teren v-am scris cu creionul"... Erați în documentare?

ANA MANOLE — Iași.

Am prefera poezii mai puțin „serafice". Cele trimise v-au prezentat ca un talent insuficient de receptiv la tumultul generos al vieții contemporane.

SERGIU SÎRBU — București.

Noul lot de versuri nu necesită comentarii în plus față de cele din numărul din 15 septembrie 1960.

PÎSLARU VALERIU — Tulcea.

De ce e nevoie să abordați teme care nu vă sînt familiare? Ele vă împing la retorism, la generalități și locuri comune.

Pescarii, muncitorii portuari, marea bătălie a stufului, viața țăranilor colectiviști din Dobrogea — cu alte cuvinte realitățile din preajma dvs. — nu sînt de demnitatea condeiului dvs?

ION VĂLEANU — Ceahlău — Piatra Neamț.

Observația de mai sus este valabilă și pentru dvs. Apelați și la Casa regională a Creației populare din Bacău care vă poate îndruma.

Pastelul pe care l-ați îndrăgit mai mult, îl cultivați fără scop, ca un joc poetic în sine; nu spune nimic.

Poemul Marte — dementa genocidului **păcătuiește prin tonul afirmativ, grandilocvent și uneori ușor afectat. Rămîne totuși o tentativă meritorie.**

CORNELIU IONESCU — București.

Din ce ne-ați trimis am reținut versurile închinate Partidului, pe care le reproducem:

E strălucirea din ochii muncitorilor, / soarele nou ce-a năvălit / în lumea renăscută, / în inimile calde și curate. / Nu știu să existe pe lume / un alt izvor de veșnică tărie / să-ți dea mereu puteri și bucurie / cum îți dă el.

Poezia Muncitorii este **o încercare de portretizare cu elemente pur formale, exterioare, aparente, care nu reușesc să contureze profilul moral al clasei muncitoare — așa cum ați intenționat.**

Versurile poeziei Răspunsul meu sînt **declarative.**

DUMITRIU PETRICĂ — Galați.

Înțelegem supărarea dvs. pe cele două echipe de fotbal gălățene. Cele trei epigrame însă sînt tot atîtea ratări de la 11 m... Ce ne facem cu „tehnica individuală?"...

ZAHARIA SINGEORZAN — Năsăud.

Toate trei poeziile au nevoie de infuzii lirice puternice pentru a le scoate din zona reportajului și a notațiilor obișnuite. Ultima este și cea mai slabă. Dați atenție primelor două. Vă așteptăm și cu alte versuri.

GHEORGHIU ALEXANDRU — București.

Perseverența este lăudabilă. Rezultatele încă nu.

VALENTIN GRIGORESCU — București.

Cîntec — **e cu cîntec... Notația e prea vagă și săracă în imagini, ideea poetică destul de comună, iar imaginea Bărăganului de astăzi prea vetustă.**

ION C. ION — București.

Treceți într-o după amiază pe la redacție cu poeziile încriminate.

ION FELTER — Bîrlad.

Finalul poeziei Aniversare **este citabil:** Douăzeci de ani, douăzeci de viori, / Acordați-vă strunele și cîntați simfonia / Zilelor noastre-mbrăcate în buchete de soare, / Odată cu prigoriile cîntecelor ce-au prins ca să zboare!

„Buchete de soare" este totuși impropriu spus.

Ne-a plăcut și începutul poeziei Inscripție pe zidul celulei: Mi-am culcat arsura tîmplei pe piatră / Ca rădăcinile ei să-și verse țăria în mine — **și încă vreo cîteva versuri răzlețe.**

Așteptăm un lot mai realizat.

PAUL CIORICIU — București.

Versurile sînt livrești și uscate, fără „carne lirică" — cum spune Federico Garcia Lorca. Construite cu destulă strădanie, aproape corecte, nu au suflul generos al poeziei capabile să comunice nemijlocit cu lectorul. Vă cenzurați prea sever afectivitatea sau încă nu i-ați descoperit izvoarele?

NEAGU ALFRED — Iași.

Ceas tîrziu **și** Năzuință, **sînt mult sub posibilitățile dvs.**

Vă așteptăm cu versuri mai viguroase și mai plastice, străbătute de vibrația autentică a epocii noastre, însuflețite de idealurile generoase ale comuniștilor.

REGVALD M. RICHARD — Tg. Ocna.

Un grupaj de versuri mai variat și mai bogat poate ar fi mai concludent. L-am prefera însoțit și de cîteva amănunte biografice.

Totuși, cîteva impresii: manifestați o predilecție neaventă pentru poza poetică (O vorbă mine, Ceasul purificării) **și simbolul cu cheie** (Ceasul purificării). **S-ar părea că nici beția de cuvinte nu vă displace.** (Cîntec).

Acestea sînt, deocamdată, simple impresii care ar putea fi infirmate de versurile viitoare pe care le așteptăm.

TITUS ANDRONIC — Mediaș.

Sînteți, desigur, un mai vechi șlefuitor de versuri. Cursivitatea, claritatea și siguranța versului dvs. justifică această afirmație, cum și tematica unor poezii ca: Filă de război, Monument, Îndoieli, Pallas Atena **etc.**

Aproape toate poezile sînt citabile. Reproducem deocamdată, STRĂBUNILOR MEI:

„Mi-e gîndul dur ca un cuțit / și-n sînge lava fierbe-amară / Căci tot calvarul pătimit / De noi, în mine se strecoară, / Și dacă astăzi pot să cînt / Belșugu-acestor vremi măiastre / Eu n-am uitat, și ele sînt / Izvor din lacrimile noastre.

Influența lui Goga și a lui Beniuc se mai face simțită încă; a primului, chiar în versurile de mai sus, a lui Beniuc în poeziile Gînduri și Amfora.

Reflectarea puternică a realității socialiste rămîne încă un deziderat, deși, ca muncitor la Fabrica de geamuri din Mediaș, ar fi trebuit să începeți cu ea, fiind în miezul acestei vieți tumultuoase plină de poezie. „Documentarea", cunoașterea vieții, nu constituie impedimente pentru dvs. N-avem dreptate?

DUMITRANA NICOLAE — DONEȘTEANU, DOREL TEODORESCU — Constanța; PETRE VLAD — Hunedoara; T. POIANĂ — Tohanul Vechi; V. LUPULESCU — Sinteși.

Așteptăm mai multe lucrări pentru a putea comenta mai amănunțit creația dvs., care ni se pare interesantă. Pentru primii doi tovarăși și tov. Lupulescu V., **o rugăminte stăruitoare: o caligrafiere mai îngrijită — și mai ales — nu atît de măruntă, ca să necesite lupa.**

NICOLAE FULGA — Slatina.

Ne-a plăcut versul melodic și elegiac (necopleșit de tristețe ci, dimpotrivă) din poezia Frunzele. **Plasticitatea imaginii, puterea de sugestie a versului sînt calități care vestesc un poet. Sînt și reminiscențe ale unor lecturi — probabil recente, neasimilate complet — și unele platitudini alunecate din condei ca acelea din prima strofă (care este și cea mai slabă) și următoarea: În cîte seri** cu ochii duși privesc / Cum zilele se duc să nu mai vie! **Dar ele nu întunecă prea mult versurile ce le urmează:** De undeva se-aud încet și cresc / Acorduri noi de toamnă timpurie. / Dar nu mă plîng, nu mă opresc în drum / Și nu de asta inima mi-e sumbră; / Mi-e greu că frunza ce-a căzut acum / S-a rupt din ram și nu mai are umbră.

Poezia Mi-e drag **este prea tributară versurilor lui Mihu Dragomir din** Odă pămîntului meu:

Iubesc plugarii aspri în sala de concert. / Fetița ce-l învață pe moș abecedarul. / Orașul ce răsare deodată-n cîmp deșert. / Televizorul magic adus în sat cu carul. / Îmi place cînd în nouri berbecii-n cap se bat. / Copii cu-o minge ruptă vorbind de batisfere. / Căsuța cu zorele umbrită de-un palat. / Pelinul ce dospește alăturea de miere. / **(Mihu Dragomir).**

La dvs.: Mi-e drag s-aud pe baba vorbindu-mi de procente / Și unul să-mi vorbească de treburile lor, / Să potolesc din mînze răzbunătoarea sete / A plugului ce mușcă din ultimul răzor /. Mi-e drag autobuzul prin satele răzlețe / În urma cărui seara copiii nu mai fug, / La nunta colectivei să viu să dau binețe, / Să sorb bărdaca plină de pace și belșug — etc.

Căutați-vă mai stăruitor propriul dvs. timbru — care se face bănuit încă de pe acum în versurile mai personale — și veți ajunge, după o muncă stăruitoare, la realizări la care vă dau dreptul talentul evident pe care îl aveți.

Mihai Elin

STEAUA fără NUME

TINEREȚE

Grădinile se întindeau cenușii,
cu goluri murdare și bălării.
Casa cu peretele vestel
era lipită de zidul uzinei
înalt și cu sîrmă ghimpată pe creștet.

Alături, pădurea
ieșea din oraș
cu răsuflarea oprită,
suind într-aiurea.

În poartă, liliacul de nea
își numără anii pitici
și cîteodată greșea,
înflorind și în toamnă.

Departe pădurea-și purta
trupul uriaș.
Casa noastră era cît o stea
între ea și oraș.

*

Tata e meșter fierar.
S-a luptat o viață cu taurul de jar
pe care l-a răspus într-una
scoțîndu-i cu migală, încruntat,
minunile din pîntec, cîte una.

De aceea poate,
printre cleștii și fierele sale,
m-am deprins eu cu mîresmele toate
de sudoare, de cărbune și metale.
Și poate tot de aceea
urăsc singurătatea și tăcerea goală,
în care nu mai lucește nici un jărate
și-mi place ritmul vîforos și sălbatec,
căruia timpul nu-i pune zăbală.

Fierăria era pentru mine prea strîmtă
și voiam să mă iau cu tăria la trîntă.

Prietenii mei plecaseră spre zarea din care
noaptea vedeam cum țîșneau către stele scîntei.
În mine era o zbatere de nalturi și soare
și iluierînd, am plecat după ei.

Și iată-mă aici
între luceferi, cîntînd și licurici,
unde oțelul, betonul și cristalul se-ncheagă
în galopul fierbinte-al motoarelor,
ziua și noaptea întreagă.

Mă simt uneori ca aproape de-un pisc
— fără tristețe și palidă lună —
cioplind lîngă prietenii mei trepte-n stîncă,
pe cînd în preajmă totul fulgeră și tună.

Copilăria mă privește încă
din urmă, dintr-o vale adîncă.

*

Ce tînăr sînt
și ce țară de moarte!
Lujer de foc
luminînd departe.

Ca să nu ard mocnit și cu fum,
vreau zarea deschisă în drum
spre ținta rîvnită.
Iubirea, alături, curată și mare,
să-mi fie cînd zvon de izvoare,
cînd scut
și spadă la cingătoare.
În mersul tău mi-am găsit
pasul meu sigur, Partid.

Pe unde treci, urmele tale sînt,
dragostei mele și hrană și cînt.

Cîntecului meu
îi ești coloana de-oțel
pe care se cațără
ca iedera zbucnită spre soare.

DIN TREN

Drumul de fier săgetează
Somnul de zăpadă al munților,
S-a desfăcut ca o rază
în mine imaginea ta.

Rîzi, amintindu-ți de lucruri
rămase atît de departe,
(Dragoste, oare de ce m-ai durut
ca pe copii jucăriile sparte?)

Ziua întreagă a nins cît în vis
și trenul tot lunecă, lunecă,
Nu știu ce în mine îmi spune că
asemenea mie gîndești.

M-așteaptă orașul-meu vechi
cu turlele albe spre lună.
M-așteaptă orașul meu nou
— lumini de neon și palate perechi.
Iubita la ora aceasta e trează
și vinul în sticlă, sclipind, mă așteaptă.

Drumul de fier săgetează
somnul de zăpadă al munților.

George Boitor

Acestei lumi

Acestei lumi de foc îi sînt dator,
Acestei vremi de purpură și soare,
Acestei vremi de ample biruințl...
Și dăruindu-mă total acestor clipe
Mă simt îndatorat cu-atît mai mult.
Cu cît încerc să nu rămîn dator.

Perspectivă

Ca o coroană-n soare se deschid
Palmele sprintene ale zidarului,
Și-odată cu frăgezimea mortarului
Lasă ceva din inima lui în fiece zid.
În fiecare clipă, în fiecare ceas,
Cu noua cărămidă ce o pune,
Eterul face undele să sune
Cu limpezimi necunoscute-n glas.
Cu fiecare treaptă care-o suie
Spre apele înalte, de cleștar,
Stăpîn deplin pe marele hotar...
Zidarul pare-o schiță de statuie.

◆◆◆

Adrian Păunescu

Cîntec de iubire

La tine vin cu-n cîntec de iubire
Despre salcîmi și despre grîie, fată.
În tremurul privirii port uimire
Ca pe-o lumină în izvor jucată.

...Iar dacă vom rămîne împreună
Te-oi duce-n miezul iernii în cîmpie
Să fie frig și doar un ciob de lună
Adus de viscol sus să întîrzie.

Pe care ne vom pierde amîndoi
Cu viscolul în haine și-n fulare.

Și să tot colindăm peste zăpezi,
Să ne oprim spre seară într-o tindă.
Iar tu scoțînd paltonul să te-așezi
Să-ți scuturi părul negru la oglindă

Și-apoi în satul risipit pe dîmburi
Pe oamenii de-acolo-i vei cunoaște
Că nesfîrșirea din acele cîmpuri
De lîngă inimile lor se naște.

◆◆◆

Melinescu Gabriela

Înainte de curs

Doar la catedră ziua cu tocul privirilor scrie.
Clasa cu băncile goale așteaptă pașii știuți,
să re-nvie.
Noaptea-a fugit — poate-a uitat să-și facă
vreo temă.
Țara întreagă trezită surîde din stemă.

Lecție

Nerăbdătoare ca norii pe cer,
hainele ne așteaptă-n cuier.
Becul privește discret
cum aleargă creionu-n caiet.
Băncile perechi
sînt numai urechi.
Din fiecare carte
gîndul s-a-nălțat departe.

După curs

E ceas tîrziu. Înșir din nou pe masă
caietele și cărțile de școală.
Zvicnește timpla-mi ca un vîrf de coasă.
Gîndul mi-e toc și-n inimă-i cerneală.
Încep să scriu. Aș vrea să fiu un nuc
cu ramul plin din vîrf și pînă-n poală
cu mine-n rod să port unde mă duc
mult îndrăgiții, anii mei de școală.

◆◆◆

Ion Crudu

Truda

Trece prin mine vuind mai departe
Fluxul materiei fără de moarte.
Lumea incertă, fără de chip,
Stive de piatră și de nisip,
Capătă forme lucii și zvelte
Sub înstelatele mele unelte.
Neobosite, în lut și metal,
Stăruie brațele mele egal
Fără să fiu vreodată uimit,
Că dăltuind temerar în granit
Urc în lumină, trudnic, mereu
Arhitectura veacului meu.
Sînt unitate de brat și gîndire.
Arc răsucite peste zarea subțire
Rampă de zboruri albă și grea
Zborul începe din inima mea.

◆◆◆

Zamfir Vasile

Dimineața noastră

Fiecare la locul lui, meșterind poezia
Zilei de azi înflăcărate și dîrze
În juru-ne copiii surid
Că niște trandafiri numai aur.
Ziarele
Și aparatele de radio
Transmit faptele lumii;
Iată mesagerul neobosit al păcii
Nichita Sergheevici
De la un capăt la altul al globului
Cercetează oamenii, locurile.
Deschide inimi.
Alungînd gînduri dușmane
Împărțind tuturora
Steagurile mari ale păcii.
Lumina veacului merge cu el;
Noi, cunoscîndu-i neodihna bărbată
Ridicăm și mai sus meterezele
Biruințelor noastre.
Meșterind poeziei de azi
Filigranul de aur al inimii

CALEIDOSCOP...

Cartea străină

SCRIITORII DESPRE EI INŞIŞI

În „Editions du Seuil" colecţia *Ecrivains de toujours*, au apărut în ultimii ani o serie de volumaşe ale căror titluri indică intenţia editorilor de a prezenta cititorului o seamă de mari scriitori văzuţi de ei înşişi: Voltaire par lui même, Shakespeare par lui même, etc. Cele peste cincizeci de volume apărute — elegante şi atrăgătoare ca prezentare grafică — acoperă, prin scriitorii astfel prezentaţi, o arie imensă în timp şi spaţiu. Antichitatea e prezentă prin Virgiliu şi Horaţiu, renaşterea prin Rabelais şi Montaigne, secolul al 17-lea prin Corneille, Molière, doamna de Lafayette, romantismul prin Hugo şi, — ca să ajungem în contemporaneitate, — veacul nostru prin Saint-Exupéry, Colette, Sartre etc. Dar nu numai scriitorii Franţei se prezintă pe ei înşişi în colecţia de care vorbim. Din renaşterea italiană a fost ales Machiavelli, din cea engleză Shakespeare, din romantismul american Poe şi Melville, din marii ruşi Cehov şi Gorki, din literatura contemporană Hemingway, etc. etc.

Din capul locului, cel care reflectează asupra titlului volumelor se întreabă dacă toţi scriitorii prezentaţi pînă acum în colecţia Ecrivains de toujours, *sînt apţi să vorbească despre ei înşişi. Un poet liric, mai ales cînd aparţine romantismului, se mărturiseşte cu dezinvoltură; Voltaire, Flaubert, Cehov şi alţii au fost mari epistolari, s-au comunicat într-o corespondenţă vastă. Saint-Simon a fost un ilustru memorialist, iar Rousseau a scris* Spovedanii; *opera lui Marcel Proust este o imensă revărsare a şuvoiului amintirii.*

Alţi scriitori au fost, prin structură psihică sau apartenenţă estetică, mai reţinuţi cît priveşte etalarea propriului lor eu. Molière îşi pronunţă numele într-o operă literară doar ca să-şi apere ideile artistice şi atunci o face obiectivîndu-se ca personaj într-o piesă: Improvizaţia din Versailles. *Vorbind despre sine în Sonete, Shakespeare îşi supune eul unei atari transfigurări, încît nici pînă astăzi comentatorii nu au reuşit să stabilească precis evenimentele care au fost sursa acestei desfăşurări lirice.*

Trebuie spus că titlul „...par lui même" comportă oarecare elasticitate. Dacă unii dintre autorii volumelor acestei colecţii dau mereu glas scriitorului, prezentat aşa cum face Claude Mauriac, care ilustrează copios fiecare idee în legătură cu viaţa şi concepţia lui Proust cu citate abundente din ciclul În căutarea timpului pierdut *şi din romanul autobiografic neterminat* Jean Santeuil *şi, fireşte, specificul creaţiei proustiene o îngăduie, în schimb La Varende, autorul volumului* Flaubert par lui même, *aproape nici nu se referă la corespondenţa atît de interesantă şi de revelatoare a romancierului francez şi preferă să rezume şi să parafrazeze, alegînd fragmentele ilustrative din romane şi povestiri.*

În general, iniţiatorii colecţiei n-au urmărit vreo unitate de concepţie sau de construcţie. Unele volume arată preferinţă pentru tonul eseistic (Proust par lui même); *altele se menţin la nivelul unui reportaj destul de superficial, ca volumul dedicat lui Saint Exupéry de Luc Estang; altele îmbină cu succes intenţia popularizatoare cu scrupulul ştiinţific, ca cel dedicat lui Zola şi mai ales intitulat* Voltaire par lui même, *acesta din urmă vădind o serioasă stăpînire a imensului material voltairian.*

Cît priveşte unghiul istoric, filozofic, istoric, literar, din care sînt priviţi scriitorii aleşi pentru a vorbi despre ei înşişi, şi aci ne întîmpină toate variantele posibile în afară de poziţia marxistă.

Unii autori îşi tratează scriitorul în totală detaşare nu numai de condiţiile social-istorice, ci de orice element de atmosferă temporală sau locală. Vastul ciclu al lui Proust, În căutarea timpului pierdut, *nu reprezintă numai aducerea în lumina literaturii a adîncurilor memoriei, ci şi o evocare, nu lipsită de ironie, a unor straturi din societatea timpului, evocare în care snobismul social şi artistic are parte de o judecată hotărît dezaprobatoare. Acest aspect al operei lui Proust nu se bucură de atenţia comentatorului. Mai ciudată pare ruperea operei scriitorului de epocă în cazul lui Flaubert. Ura acestuia faţă de filistinismul burghez şi prostia suficientă a posedantului, ca şi interesul lui Flaubert pentru ratările tragice se plasează pe un fond social pe care romancierul însuşi ni-l oferă. Dar în eseul lui Varende nu se pomeneşte nici măcar de împrejurările revoluţiei din 1848, care alcătuieşte fundalul* Educaţiei sentimentale. *În general, romanele sociale şi de moravuri ale lui Flaubert sînt minimalizate în volumul amintit, în favoarea evocărilor istorice, arheologice, biblice ca* Salammbo, Herodiada, Sfîntul Iulian, *acestea socotite a fi încununarea structurii temperamentale flaubertiene.*

Opera lui Edgar Poe este privită la Jacques Caban, autorul volumului Edgar Poe par lui même, *exclusiv ca rezultatul unei eredităţi nefericite şi al unei structuri fizice morbide. Aspectul halucinant al creaţiei poeşti este interpretat din perspectiva misticismului atribuit lui Poe şi psihologiei freudiste la care pare să adere autorul volumului. Se fac numeroase referinţe la lucrarea Mariei Bonaparte, care a văzut în opera romanticului american ilustrarea concepţiilor psihoanalitice.*

Alte volume dovedesc mai multă înţelegere pentru fenomenul interdependenţei dintre faptele de ordin social-istoric şi manifestările artistice. Volumul dedicat Virginiei Woolf de Monique Nathan debutează cu o inteligentă prezentare a atmosferei sociale şi culturale la sfîrşitul erei ce s-a numit victoriană şi cu sublinierea ideii că „scoasă din contextul istoric, opera Virginiei Woolf îşi pierde orice articulaţie concretă. Ea pare atemporală, descărnată, ea care mai mult decît altele poartă stigmatele epocii". Adeziunea la ideea determinismului social, îngăduie comentatoarei o apreciere critică a romancierii engleze: „Virginia Woolf n-a scris decît un mare roman cu un singur personaj şi acest personaj — în general feminin, este ea însăşi... De aci limitele lui. Romanul ei o dezvăluie în întregime, dar n-o dezvăluie decît pe ea".

O carte consacrată lui Emile Zola nu poate face abstracţie de realitatea socială în care autorul Germinalului a pătruns ca cercetător şi participant. Volumul lui Marc Bernard ne familiarizează cu un Zola, titan al muncii, pasionat căutător al adevărului, luptător politic într-un moment de mare încordare cum a fost Afacerea Dreyfus, *creator în literatura franceză a unui nou personaj: masa proletarilor.*

Un cuvînt despre prezentarea volumelor din colecţia Ecrivains de toujours. *Iconografia foarte bogată (facsimile de manuscrise, reproduceri de tablouri şi stampe de epocă sugestive pentru atmosfera timpului şi ambianţa scriitorului prezentat, fotografii numeroase) satisface curiozitatea cititorului şi înlesneşte familiarizarea cu cadrul specific. Cele mai multe volume conţin, în apendice, o cronologie amănunţită a vieţii, epocii şi creaţiei autorului studiat, o colecţie de aprecieri spicuite din contemporani şi urmaşi şi o bibliografie a operelor scriitorului ca şi a principalelor lucrări critice consacrate lui.*

Vera Călin

70 de ani de la naşterea lui PAVLO TÎCINA

UN MARE POET UCRAINEAN CONTEMPORAN

Pavlo Grigorovici Ticina s-a născut la 27 ianuarie 1891 în satul Piski din ţinutul Cernigov în familia unui dascăl de ţară. Copilăria şi-o petrece în condiţii grele, de sărăcie. După terminarea gimnaziului, în 1907, Ticina intră la Seminarul teologic din Cernigo pe care-l termină în 1913. În timpul celor şase ani petrecuţi pe băncile seminarului, nu simte nici un fel de atracţie pentru „cariera" duhovnicească. El citeşte cu nesaţ operele clasicilor literaturii ruse şi universale, ba chiar operele unor scriitori interzişi în acel timp, ca de pildă, operele lui Maxim Gorki. De asemeni îl pasionează şi pictura.

În 1910 Pavlo Ticina se întîlneşte şi se împrieteneşte cu scriitorul democrat revoluţionar ucrainean, prieten nedespărţit al lui Maxim Gorki, Mihailo Koţiubinski. Făcînd cunoştinţă cu primele poezii ale lui Pavlo Ticina, Koţiubinski afirmă cu bucurie că: „*în acest tînăr sfios arde scînteia unui talent puternic*".

Poeziile scrise între anii 1910—1918 şi tipărite în volumul *Clarnete solare* oglindesc, în majoritatea lor, evenimentele furtunoase din acea perioadă.

Cititorul poeziilor de debut ale lui Pavlo Ticina face cunoştinţă cu încrederea neţărmurită a poetului în nemurirea erei noi, făurită de ciocan şi secere.

Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie a jucat un rol hotărîtor în creaţia artistică a lui Pavlo Ticina. Dar pînă a deveni cîntăreţul expresiv al gîndurilor revoluţionare, pînă a deveni cîntăreţul epocii socialiste, Pavlo Ticina trebuia să străbată un drum anevoios de înţelegere a proceselor revoluţionare din tînăra republică sovietică şi în general, de înţelegere a revoluţiei socialiste.

În condiţiile realităţii sovietice poetul s-a străduit să scrie despre constructorii activi ai societăţii comuniste, sub influenţa ideilor creatoare ale partidului comunist.

Volumul de poezii *Plug*, editat în 1920, este prima contribuţie a poetului ucrainean la lupta pentru întronarea şi dezvoltarea literaturii în Ţara Sovietelor. Fiecare poezie din volumul *Plug* este un imn închinat măreţelor evenimente ale viforosului an 1919.

Volumul se deschide cu poezia *Vînt*, în care poetul generalizează chipul Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie. Evenimentele vijelioase, legate de transformarea grandioasă a vieţii pe baza socialismului se asociază în imaginaţia poetului cu o furtună care „trosneşte, smulge din pămînturi" rînduielile vechi. Lumea capitalistă s-a destrămat sub presiunea maselor populare, sub loviturile revoluţiei proletare. Poeziile lui Pavlo Ticina, scrise în timpul războiului civil, ca: *Pe maidan, Cînd căzu el de pe cal, Rondele, Eu ştiu, Pe mormîntul lui Sevcenko*, înfăţişează zbuciumata epocă cu trăsăturile ei cele mai caracterstice şi tipice. Din punct de vedere al patosului revoluţionar şi al forţei mobilizatoare, aceste poezii stau alături de renumitele opere ale lui Vladimir Maiakovski din perioada războiului civil ca: *Revoluţia, Marşul nostru, Ordinul nr. 2 către armata artei* şi altele.

Ca şi mai înainte, Pavlo Ticina cîntă bucuria omului, pe care revoluţia l-a eliberat de exploatare. Optimismul major, patosul poeziilor ambilor poeţi pornesc dintr-un izvor concret, din starea de spirit a poporului învingător în măreaţa bătălie.

Viziunea artistică a lui P. Ticina din volumul *Plug* s-a schimbat radical faţă de prima culegere. Ea răspunde cerinţelor artei realist-socialiste şi dă o ripostă serioasă reprezentanţilor proletcultului din Ucraina.

Poezia sovietică ucraineană de la începutul anilor 20 se dezvoltă şi se întăreşte, mulţumită întăririi generale a construcţiei sovietice, mulţumită ajutorului teoretic şi practic dat de Partidul Comunist. Pavlo Ticina, Maxim Rîlski, Vladimir Sosiura, Andrei Golovko, Petro Panci, Micola Terescenko, Alexandr Kopilenko, Stepan Vailcenko, sînt primii făuritori activi ai literaturii sovietice ucrainene din perioada reconstrucţiei de după războiul civil şi cărora le-a revenit sarcina de a duce o luptă dîrză împotriva vrăjmaşilor ideologici ai culturii socialiste.

În această luptă Pavlo Ticina ocupă primul loc. Volumul *Vînt din Ucraina*, editat în 1923, întruchipează cele mai tipice trăsături ale omului sovietic. — Patriot înflăcărat al primului stat socialist din lume: bucuria muncii creatoare, năzuinţele sale, încrederea şi propriile-i forţe, dragostea fierbinte faţă de pămîntul patriei eliberate pentru totdeauna din ghiarele exploatării.

Volumul *Cernigov*, editat în 1931, înmănunchează cele mai frumoase poezii din literatura ucraineană închinate primului plan cincinal de dezvoltare a economiei sovietice. Fiecare poezie în parte este un imn închinat înţeleptei politici a Partidului Comunist, îndreptată spre industrializarea ţării, colectivizarea agriculturii, imn în care ca un şuvoi puternic izbucneşte patosul construcţiei socialiste. Dragostea pentru Partidul Comunist, Pavlo Ticina o exprimă în volumul *Partidul conduce* (1934). Cu acest volum, poetul devine un agitator activ şi propagandist al ideilor partidului. Un loc principal în creaţia poetului îl ocupă tema prieteniei între popoarele U.R.S.S. Volumul *Simţămîntul familiei unite* cuprinde cîntece închinate temei U.R.S.S., constituţiei, patriotismului omului sovietic, indiferent de naţionalitate.

Cu cîteva luni înainte de izbucnirea Marelui Război de Apărare a Patriei apare volumul *Oţel şi gingăşie*, volum închinat umanismului sovietic.

Opera poetului din timpul războiului e plină de ură împotriva hitlerismului, educînd astfel patriotismul înflăcărat şi credinţa în victorie. De asemeni în această perioadă Pavlo Ticina se dedică publicisticii, scriind o serie de pamflete şi articole îndreptate împotriva cotropitorilor.

În anii de după război Pavlo Grigorovici Ticina se consacră luptei pentru apărarea păcii. Astfel apar nenumărate poezii şi articole închinate acestei lupte măreţe, demascînd acţiunile duşmănoase ale imperialismului.

Pavlo Ticina este unul din cei mai mari poeţi ai literaturii sovietice multinaţionale. Opera lui s-a dezvoltat şi îmbogăţit odată cu dezvoltarea şi întărirea puterii sovietice. În toate etapele dezvoltării Uniunii Sovietice, poetul şi-a adresat slova sa înflăcărată poporului — creatorul noii societăţi.

Stelian Iaţentiuc

Pavlo Ticina

Vînt

Vînt.
Nu-i vînt — furtună!
Trosneşte, rupe, zmulge din pămînturi...
Iar după negrii, negrii nori
(ies fulgerele din strînsori)
după norii negri, milioane de mîini muşchiuloase...
Goneşte. Spintecă pămîntul
de-ntîlneşte oraşe, drum sau luncă,
e plug ce brazde aruncă.

Iar pe pămînt sînt oameni, grădini şi fiare.
Pe pămînt sînt dumnezei şi mănăstiri:
— O, treci peste noi ale tale priviri,
Judecă-ne tare!

Şi-au fost unii care-au fugit departe,
Prin peşteri, pe lacuri, prin păduri,
Ce putere eşti? întrebau mii de guri
Cu spaime de moarte.
Şi nimeni din ei nu s-a bucurat.
Lira nu şi-a strunit-o deloc
(Doar vîntul gonea un cal de foc.
Un cal de foc —
în noapte).
Şi numai ochii lor vlăguiţi, străvezii,
Străluceau în frumuseţea zilelor noi!
Ochii.

Traducere din limba ucraineană de
GRUIA CODRU

Limbă şi stil

Un critic: D. CESEREANU

Nu rareori în ultimii ani, textele criticilor literari publicate în periodice au servit, pe drept sau uneori pe nedrept, copioase exemple celor care, preocupaţi de corecta folosire a limbii în publicistica noastră au semnalat diverse tendinţe greşite. Se pare că direcţiile în care criticii păcătuiesc mai adesea sînt fie utilizarea excesivă a unor neologisme, cuvinte rare sau pretenţioase, fie neglijarea în anumită măsură a unei condiţii esenţiale pentru cel care scrie, aceea de a fi lesne de înţeles de un număr cît mai mare de cititori.

Oprindu-ne la aceste două reproşuri principale care s-au adus modului greşit în care se exprimă unii critici literari am vrea să expunem cîteva modeste consideraţii.

Limbajul criticii literare (care este o disciplină a ştiinţei literaturii) posedă cum e şi firesc un număr destul de mare de termeni aproape „tehnici". În acelaşi timp critica literară avînd ca cititori nu numai pe cei mai mulţi dintre „consumatorii" obişnuiţi de literatură, dar şi pe cei „de meserie" (oameni de artă, intelectuali etc.), trebuie să ţină seama de ambele categorii de cititori, oricît de diferite ar fi ele din punct de vedere al numărului membrilor lor sau al bagajului cultural al acestora. Prin urmare, criticul literar este obligat să ţină seama de cerinţele şi putinţele ambelor categorii de cititori. El trebuie să-şi dozeze expresia în funcţie de publicaţia în care scrie. De aici, decurg unele greutăţi şi pentru critic şi pentru cititori. Ceea ce unora dintre cititori le poate apărea complicat, greu de înţeles, nu este exclus să fie considerat de alţii drept banal, deja citit, lipsit de interes, după cum ceea ce pe cei din urmă îi interesează în cel mai înalt grad, celor dintîi să li se înfăţişeze ca ceva greu de înţeles, dacă nu chiar pe alocuri inaccesibil. Aceasta mi se pare a fi una din cauzele pentru care criticii literari oferă mai mult decît alţii prilej pentru observaţii critice în legătură cu corectitudinea modului lor de exprimare.

O a doua cauză rezidă în însăşi una dintre funcţiile principale ale criticii literare, aceea de a stabili, cu o precizie desigur relativă, dat fiind obiectul analizei, deosebirile dintre stilurile, caracteristicile operelor literare şi ale autorilor lor. Deoarece numărul acestor opere şi autori este aproape infinit, strădania criticului de a diferenţia „timbrul" fiecăruia, duce la necesitatea de a distinge între nuanţe adesea infinitezimale, a căror exprimare, la o primă vedere (mai ales pentru cei care nu sînt „de meserie"), poate să fie obscură sau chiar ininteligibilă.

Înseamnă oare, cele de mai sus, că cerem pentru critica literară un vocabular special şi îngăduinţa de a folosi un limbaj pentru „iniţiaţi" şi altul pentru masa de cititori? În nici un caz nu militām pentru aşa ceva. Încercările de a izola domeniul esteticii de masele largi, de popor, constituie un indiciu caracteristic al gîndirii estetice reacţionare. Rugăm însă pe cei care sînt în situaţia de a aprecia corectitudinea limbii folosite de un critic literar, să nu piardă din vedere considerentele de mai sus, care, ştim cu toţii, nu sînt decît o parte din piedicile pe care trebuie să le învingă criticul literar în lupta sa cu expresia (întru nimic mai puţin dramatică decît cea a altor „creatori").

Cu alte cuvinte, cînd îndemnăm pe criticul literar să scrie simplu (nu simplist!) pe înţelesul tuturor (tuturor acelora care respectă obligaţia de a năzui să posede bagajul de cunoştinţe „socialmente necesar", ca să spunem aşa) să avem mereu în faţă specificul şi condiţiile actuale ale profesiunii sale.

Recitind articolele publicate de tînărul critic D. Cesereanu în cursul anului 1960 în revista clujeană „Tribuna", trebuie să remarcăm drept calităţi ale exprimării sale, bogăţia lexicală, nuanţarea pe alocuri admirabilă a ideilor, claritatea şi precizia stilului, puterea de sinteză a expresiei. Criticul urmăreşte cu perseverenţă exprimarea exactă şi completă a gîndirii sale, merge pînă la ramificaţiile ei cele mai subtile, nepregetînd uneori în faţa creării de noi cuvinte, a folosirii unor termeni mai greu de înţeles dar necesari. Rareori exprimarea sa este pretenţioasă, confuză, obscură sau prolixă, niciodată aproape greoaie, plată, încîlcită. Totuşi, nici D. Cesereanu nu reuşeşte întotdeauna să îmbine fericit cerinţele diferite ale celor două categorii de cititori sau să satisfacă în întregime exigenţele propriei profesiuni.

Utilizînd o serie de termeni care au căpătat o deosebită circulaţie în critica literară contemporană, ca de pildă: „**disociere, secvenţă, modalitate, efervescenţă, osmoză, a afecta, stimul, a converti, dinamica, a travesti, exegeză, a circumscrie, proteic, a atesta, opţiune, a cristaliza, potenţare, a învesti** etc. etc., tînărul nostru critic nu păcătuieşte cu necesitate. Cei mai mulţi dintre termenii de mai sus şi alţii pe care nu i-am mai înşirat şi-au dobîndit dreptul de cetăţenie în limba noastră. Totul este ca întrebuinţarea lor să fie dictată de nevoia de a exprima cît mai deplin gîndirea criticului, să nu fie o simplă paradă neologistică, destinată să impresioneze pe cititorul neexperimentat sau să acopere sărăcia de idei. Dacă la D. Cesereanu nu se poate vorbi nici de unul nici de altul din defectele pomenite, nu-i mai puţin adevărat că pe alocuri folosirea acestor cuvinte nu este cu totul ireproşabilă.

Iată, de pildă, verbul „a travesti": „**...idealurile revoluţionare se TRAVESTESC liric într-o stare de sentiment**" (Tribuna nr. 39/1960; mai departe vom menţiona doar numărul din 1960 al publicaţiei) spune criticul. Şi altă dată: „**...patosul SE TRAVESTEŞTE vădit într-o luminozitate incandescentă** (39). În ambele citate operaţia de „travestire" e înţeleasă în sens pozitiv, deşi verbul a travesti înseamnă mai ales „a (se) deghiza, a schimba hainele sau înfăţişarea, în genere cu un uşor accent reprobativ pentru operaţia îndeplinită. Travestirea la care se referă criticul este de fapt o simplă convertire, fără diminuare morală, de aceea erau preferabili termeni obişnuiţi ca a transforma, a înveşmînta şi nu neapărat spectaculosul „a travesti".

Un alt cuvînt utilizat pare-se, de asemenea, doar pentru „spectaculosul" lui, este „exodul": „**...cînd începe EXODUL transformării lui** (e vorba de brad; nr. 2). Alăturarea „exodului" de brad (chiar brazi) sau de „transformare" este silită. Tot aşa „**exodul prin ţară... al brigadierilor**" (nr. 42) sună stîngaci, neţinîndu-se seama de nota oarecum depresivă a cuvîntului exod. De acelaşi fel este exprimarea „**INFILTRAŢIA regeneratoare a concepţiei... poporului**" (nr. 20).

Al. I. Şt.

(Urmare în numărul viitor)

Ştiri externe

Editura sovietică Iskustvo **a publicat într-un tiraj de 2.500 exemplare piesa lui M. Beniuc** În valea Cucului.

Amurgul zeilor **se numeşte piesa-pamflet a scriitorului sovietic A. Sofronov, consacrată trezirii popoarelor din lumea întreagă şi pieirii colonialismului.**

Editura „Corvina" din Budapesta a început editarea unei reviste trimestriale în limba engleză The New Hungarian Quarterly, **cu un cuprins de 240 pagini. Ilustrată cu numeroase reproduceri în afara textului, revista este menită să ţină la curent pe cititorii de limbă engleză cu activitatea literară şi ştiinţifică din Republica Populară Ungară. Redactorul şef al revistei este Ivan Boldiszár.**

„Editura de Cooperaţie agricolă" din Varşovia a iniţiat publicarea unui anual intitulat Tineretul de la sate scrie. **Periodicul va înmănunchia cele mai bune lucrări de poezie şi proză ale debutanţilor, consacrate temelor satului polonez actual.**

Jurnalul lui Dawid Sierakowiak, **recent apărut în Polonia, cuprinde notele zilnice ale unui tînăr care şi-a început studiile şi primele încercări literare în ghetto-ul din Lodz, unde a şi fost ucis. Revistele literare poloneze subliniază că, spre deosebire de alte jurnale similare publicate pînă acum, acesta prezintă într-un mod foarte viu preocupările intelectuale ale autorului. Ultimele pagini, după ce amintesc epuizarea rezervei de cartofi, conţin o fină analiză a unui roman de Thomas Mann.**

Presa suedeză apreciază ca un mare eveniment literar volumul recent apărut, Arborele vorbitor, **de A. Lundkvist, laureat al „Premiului Lenin pentru întărirea păcii între popoare". Volumul cuprinde mici lucrări în proză, pamflete, basme, note de călătorie în Europa, precum şi satire şi fabule.**

În cursul anului 1961 vor apare primele 12 volume din colecţia de 36 volume a Bibliotecii romanelor istorice ale popoarelor din U.R.S.S., **editată de revista** Drujba Narodov. **Printre cele dintîi volume vor apare** Pădurea Briansk **de M. Zagoskin,** Marele Novgorod **de D. Mordovţev,** Stepan Razin, **de A. Ceapighin,** Vardanak **de D. Demircian,** Sviatoslav **de S. Skliarenko,** Navoi **de Aibek etc.**

Academia de Ştiinţe a R. S. Cehoslovace va edita în limba spaniolă drama lui Pedro Galderon de la Barca, intitulată El Grand Duque de Gandia **(Marele duce de Gandia). Manuscrisul, considerat pierdut de aproximativ 250 ani, a fost găsit în arhiva care aparţinuse contelui Künberg din Mlada Vozice, lîngă Tabor. Cercetările literare au arătat că drama lui Galderon, scrisă în 1671, aparţine celei mai bune perioade de creaţie a marelui scriitor spaniol.**

Ministerul italian al culturii şi educaţiei a atribuit Premiul culturii **pe 1960 scriitoarei Maria Brandon-Alboni pentru volumele** Galabria **şi** Sicilia secretă.

Cărţi de călătorie, cele două volume constituie o critică severă a stărilor de lucruri din sudul Italiei, dar premiul oficial n-a făcut decît să consacre răsunetul lor în rîndurile cititorilor italieni.

CONCURSUL NOSTRU

Îndeplinind dorinţa exprimată de mai mulţi corespondenţi, redacţia anunţă că data încheierii concursului literar s-a amînat pînă la 1 martie a. c.

Pînă la această dată se mai pot trimite lucrări literare destinate concursului.

UMOR

Răzbunarea muzei
de
GYÖRGY VÁRNAI
(din
„Revista Ungară")

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Biblioteca
BIBLIOTECA CENTRALA a Raionului Odorheiu Udvarhely Rajon KÖZPONTI KÖNYVTÁRA
BIBLIOTECA CENTRALA a Raionului Odorheiu Udvarhely Rajon KÖZPONTI KÖNYVTÁRA

Niculae Stoian

Manifest electoral

Nu, nu-i nevoie să-i mai dau eu pinteni
Pegasului, spre-a nu umbla la pas;
Imaginile vin de pretutindeni,
Oşti tinere ce nu cunosc popas.

Coloana lor, ce-n veci nu se mai gată,
Ca marea-n clocot, val născînd din val,
E, fără vreo putinţă de tăgadă
Al nostru manifest electoral.

Aici, în fabrici şi pe străzi şi-n case,
Nu undeva în ceaţa unui vis,
Socialismu-n carne şi în oase
E printre noi, precum Poetu-a zis.

Cu coşuri, semne mari de exclamaţii,
Se-ntind adîncii codri de uzini
Trăgîndu-şi sevele din toţi Carpaţii
Prin minele — vînjoase rădăcini.

Ciudaţi vulcani, treziţi de om, prin care
Erupe-al energiilor imbold,
Nalt, se ridică sondele pe zare
Din holdele care le-ajung la şold.

Un fermecat ochean e-ntreaga ţară,
Nicicînd nu te mai saturi de privit.
Şi-i pentru orice om oglinda clară
În care-şi vede chipu-ntinerit.

Bicazul de aceea, Hunedoara
Un buletin de vot sînt pentru noi
Pe care c-un condei de aur ţara
Înscrise nume simple, de eroi

Şi votul care-n ceasul acătării
Li-l dă poporul pe-acest plai stăpîn,
E-un vot dat primului ales al ţării,
Partidului Muncitoresc Romîn.

Al. Andriţoiu

Cetăţeanul

Tăia-n metal ca un artist vestit,
În ritm de inimă suna ciocanul
Ca fulgerele flăcări i-au zvîcnit
În jurul frunţii. El e cetăţeanul
Prin care epoca-şi găseşte sens.
Deşi, cum vezi, este măreţ de simplu.
Prin calendarul lui trecu mai dens
Mai repede, mai cu lumină timpul.
Pămîntu-l ştie, apele îl ştiu
Văzduhu-l mîngîie şi focu-l place
Şi ornicile bat ca pulsu-i viu
Căci pentru el a vrea înseamnă-a face.
Din înlăuntrul sufletului său
Ca în spirale de azur şi soare
Se urcă mîndru viitorul meu
Şi-a ţării frumuseţe viitoare.
În braţul lui cu unghiul larg deschis
E-un semn prin vreme şi-o mişcare vastă
Prin care prinde formă orice vis
Materializat în faţa noastră.

E el. *E cetăţeanul vremii noi,*
Bronz viu şi marmur limpede-n cristale.
Şi tot ce e frumos aici la noi
Stă-n măreţia simplităţii sale.

Trăiască victoria în alegeri a Frontului Democraţiei Populare!

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 5 (64) • 1 martie 1961 • Apare la 1 şi 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

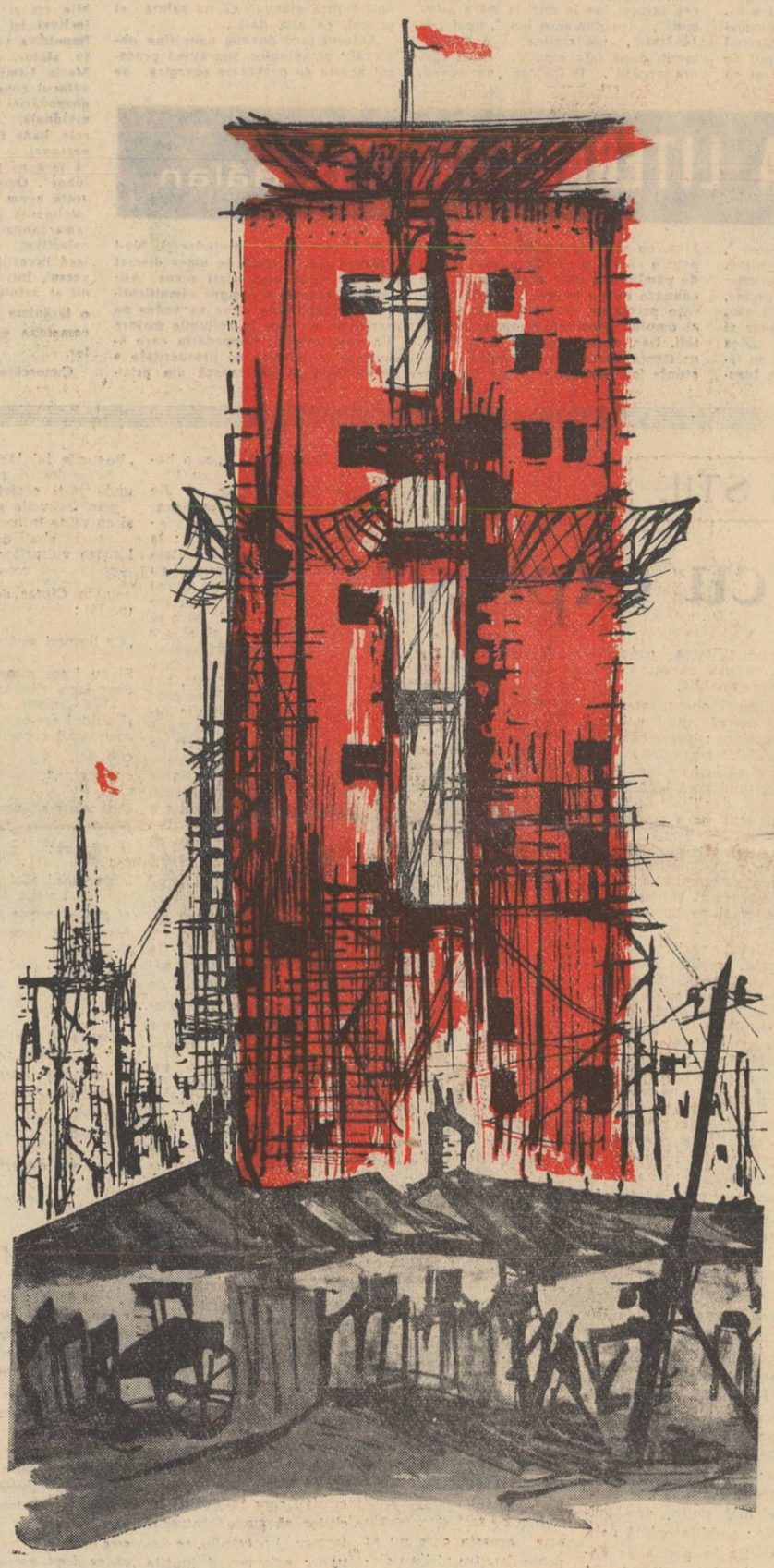

MIHU VULCĂNESCU: CALEA GRIVIŢEI

Ziua de 5 martie, în care veţi alege deputaţii în Marea Adunare Naţională şi în Sfaturile Populare — oameni devotaţi cu trup şi suflet intereselor celor ce muncesc, gospodari pricepuţi ai treburilor obşteşti — va fi o zi de sărbătoare a întregului popor. Votînd candidaţii Frontului Democraţiei Populare, vă veţi exprima hotărîrea de a înfăptui măreţul program al luptei pentru înflorirea patriei, dezvoltarea economiei naţionale şi ridicarea bunăstării poporului, pe care vi-l înfăţişează Frontul Democraţiei Populare.

Trăiască unitatea întregului popor în lupta pentru victoria socialismului şi a păcii.

Pentru bunăstare şi fericire, cu toţii la vot!

Votaţi candidaţii Frontului Democraţiei Populare!

Trăiască şi înflorească scumpa noastră patrie — Republica Populară Romînă!

(Din Manifestul Consiliului Central al Frontului Democraţiei Populare)

Două timpuri

La ultimele alegeri parlamentare regizate în 1937 de către burghezie, satul Dragomireşti-Deal din fostul judeţ Ilfov a fost declarat „contaminat de tifos exantematic" şi, înconjurat cu sîrmă ghimpată şi cordoane de jandarmi, el a stat izolat de tot restul ţării. Dacă n-ar fi fost dictată de alegeri, măsura ar fi putut să pară plauzibilă: în vremea aceea eram ţara europeană cu cea mai jalnică stare sanitară. Tuberculoza, sifilisul, pelagra, frigurile palustre şi guşa endemică făceau ravagii în lungul şi latul ţării sărăcite şi înfometate. Asta a fost în 1937, cînd politicienii burghezi îşi aruncau unul altuia în obraz invectivele de hoţ, speriar, tilhar şi escroc şi toţi aveau dreptate să-şi spună aşa, fiind cu toţii hoţi şi speriari, tilhari şi escroci. Îşi făceau fabrici storcînd sudoarea poporului, îşi rotunjeau moşiile tot din sudoarea poporului, îşi îngroşau conturile la bănci din sudoarea poporului, furau, jefuiau şi iar furau. Întorceau cu scîrbă spatele poporului şi numai în preajma alegerilor, amintindu-şi subit de el, îi făgăduiau marea cu sarea, totul, bineînţeles, la timpul „viitor incert": „vom face", „vom drege", „vom construi"... Dacă ar fi construit ceva, istoria n-ar fi putut ascunde nimic. Dar n-au construit, ci au jefuit. Acesta e trecutul de care ne aducem numai cu scîrbă aminte.

Faţă în faţă cu el stă prezentul. El e luminos, e al nostru, ne mîndrim din tot sufletul cu el şi nu pregetăm a ne mîndri cu minunata lui înfăţişare. Se măreşte forţa de producţie a centrelor siderurgice Reşiţa şi Hunedoara. La Reşiţa se află în construcţie noua secţie de furnale; la Galaţi se aşează jaloanele viitorului gigant al industriei noastre socialiste. În locuri cu totul necunoscute odinioară pe vreo hartă industrială, au apărut numele noi şi dragi ale cetăţilor industriei chimice: Govora, Săvineşti, Năvodari, Victoria, Borzeşti şi Oneşti. Producţia fabricilor noastre este astăzi de 5 ori mai mare decît înainte de război. Producem de 4 ori mai mult zahăr, de 6,6 ori mai mult ulei şi de 2,4 ori mai multe ţesături. Pe întinsul patriei au apărut în anii noştri şi continuă să apară sute şi sute de fabrici noi, întreprinderi moderne şi de mare tehnicitate. Eliberat de sub jugul fabricanţilor, bancherilor, moşierilor şi chiaburilor, poporul nostru muncitor, stăpîn pe soarta sa şi pe munca sa, stăpîn în ţara sa, dă în faţa istoriei examenul strălucit al conştiinţei sale politice, al hărniciei sale, al uriaşei sale energii creatoare. Marea majoritate a ţărănimii muncitoare a ales calea socialismului, calea gospodăriei colective, calea bunei-stări. Şi iată numai o parte din ceea ce alcătuieşte viaţa cea nouă a ţărănimii noastre de azi: numai din vînzarea produselor către Stat, ţărănimea a primit în 1960 aproape 9 miliarde şi jumătate lei. În satele noastre s-au construit în ultimii ani peste 330.000 de locuinţe şi un număr însemnat de şcoli, cămine culturale, cinematografe, biblioteci, dispensare, case de naşteri şi magazine.

Astăzi avem în ţară peste 2.800.000 elevi în şcolile elementare, medii, în şcoli pedagogice. Din acest an elevii claselor I—VII, deci sute de mii de elevi, primesc manuale şcolare cu totul gratuit. Azi avem un învăţămînt universitar vestit în întreaga lume pentru seriozitatea, competenţa şi profunzimea ştiinţifică a cursurilor predate şi la noi vin să înveţe studenţi din cele mai depărtate colţuri ale planetei. Un avînt fără precedent au luat în anii noştri arta, ştiinţa şi literatura. Numai într-un singur an (1960) s-au difuzat în oraşele şi satele patriei 50 milioane cărţi şi broşuri, multe sute de milioane de ziare şi reviste. În acelaşi an s-au prezentat poporului aproape un milion de spectacole de cinematograf şi peste 28.000 spectacole de teatru şi concerte.

Ne aflăm la începutul unei noi şi măreţe etape în istoria patriei noastre, etapa istorică a desăvîrşirii construcţiei socialismului în Republica Populară Romînă.

Congresul al III-lea al P.M.R. a trasat un program grandios şi realizarea lui în cadrul planului de 6 ani va însemna creşterea considerabilă a bunurilor economice şi social-culturale puse la îndemîna poporului muncitor, va însemna înaintarea patriei noastre cu paşi repezi pe drumul bunăstării şi al progresului.

În 1965 Republica Populară Romînă va produce în numai 40 de zile întreaga producţie industrială fabricată în Romînia în anul 1938. Vom produce în 1965 3,3 milioane tone oţel, iar în 1970 7,5 milioane tone oţel, mergînd aşadar, într-un ritm fără precedent, pe calea dezvoltării unei puternice şi moderne industrii socialiste. Oamenii muncii de la sate vor primi 100.000 tractoare, peste 43.000 combine, peste 70.000 semănători şi alt utilaj agricol, iar această masivă înzestrare tehnică a agriculturii noastre socialiste va uşura considerabil munca ţărănimii, va crea condiţiile unei creşteri neîncetate a producţiei de bunuri agro-alimentare şi va asigura întărirea economică a gospodăriilor colective.

Toate aceste victorii remarcabile au fost şi sînt posibile datorită conducerii înţelepte a partidului, legăturii indestructibile dintre partid, guvern şi popor.

La conducerea treburilor obşteşti şi de stat iau parte activă masele largi populare. Numai la alegerile din 5 martie crt., numărul candidaţilor propuşi pentru Marea Adunare Naţională şi pentru Sfaturile Populare ajunge la 140.000. Pe drept cuvînt ei sînt denumiţi „deputaţii poporului", ei înşişi venind din mijlocul poporului, de la strung şi de la forje, de la plug şi de la catedră.

În ziua de 5 martie, vom da votul nostru candidaţilor Frontului Democraţiei Populare, cu conştiinţa şi încrederea că dăm votul înseşi ideii de pace, de muncă, ideii de fericire şi bunăstare!

Petru Vintilă

Răspunderea deputatului

de ION PAS

Îndatorirea deputatului e să păstreze cît mai strînse legături cu masele, vizitînd cît mai des circumscripţia, pentru ca, astfel, să poată sta pe-ndelete, deschis, de vorbă cu oamenii muncii, să-i desluşească mai bine asupra multiplelor probleme pe care le pune statului efortul construirii socialiste şi să se desluşească, la rîndu-i, mai în adînc asupra stărilor de lucruri din locurile unde a fost ales. Cum merge treaba? Ce s-a mai înfăptuit? Ce greutăţi sînt întîmpinate în muncă? Ce lipsuri stau încă în asigurarea unui trai mai bun?

S-a schimbat faţa comunei, a tîrgului, a cartierelor de la marginea oraşelor mari. Se schimbă faţa întregii ţări. Se schimbă şi sufletul oamenilor patriei.

Deputatul pune cuvîntul său, la nevoie pune şi umărul, pentru ca treburile să meargă bine. Om al muncii din fabrică, uzină, mină sau de pe ogor, activist politic sau în aparatul de stat, cărturar legat prin toate fibrele de popor, savant, inginer, tehnician, medic, profesor, scriitor sau artist, el este pătruns de cinstea şi răspunderea ce-i revin.

— Ne-aducem aminte, tovarăşe deputat, că era o vreme cînd...

Se poate întîmpla ca deputatul să fie tînăr, foarte tînăr, la limita minimă prevăzută de lege, iar în adunarea la care se găseşte cu cetăţenii — ei să fie, cei mai mulţi, vîrstnici şi chiar bătrîni. Amintirile lor merg în urmă către o vreme cînd altor forme înrobitoare, cinice sau făţarnice, ale regimului burghezo-moşieresc li se adăuga minciuna vieţii parlamentare.

Dar este cu neputinţă ca deputatul să fie mai vîrstnic, şi chiar cu mult mai vîrstnic, decît alegătorii.

În cazul acesta, şi cu deosebire cînd are în faţa sa cetăţeni tineri, deputatul cu păr cărunt sau alb evocă împrejurările vitrege ale vieţii de altădată pentru ca ascultătorii săi să poată preţui şi mai mult prezentul, să aducă o contribuţie şi mai plină de avînt făuririi viitorului, să urască fără îndoială trecutul de împilare şi înjosire care a întunecat traiul părinţilor, bunilor şi străbunilor lor.

Era o vreme cînd...

Ei da, era o vreme cînd două partide se perindau la cîrmă, guvernările lor însemnînd chivernisire pentru ele, pentru regele lacom care le sprijinea, şi, pe de altă parte, exploatare, sărăcie, asuprire pentru popor. Pe urmă, prin destrămarea acestora, numărul partidelor a sporit, ajungînd prin anul 1930 la aproape două duzini, toate dîndu-şi titulaturi de „naţionale" şi „democrate", şi toate asemuindu-se ca două picături de apă — de apă, se-nţelege, murdară.

Legea electorală şi practicile politice, caracterizate prin silnicie şi măsluire, au împiedicat masele largi, de-a lungul aproape a opt decenii, să-şi exprime voinţa şi să trimită în cele două corpuri legiuitoare, Camera şi Senatul, pe reprezentanţii lor autentici.

Cîteva zeci, cîteva sute de indivizi, aleşi pe sprînceană pentru rangul şi averea ce deţineau, puteau să desemneze un deputat sau un senator, în timp ce sute de mii de cetăţeni erau lipsiţi de dreptul de-a propune candidaţi şi a vota, iar voturile altor sute de mii de cetăţeni erau falsificate.

Amintirile deapănă împrejurările în care se desfăşurau alegerile pentru Senat şi Cameră, sau cele comunale: demagogie, corupţie, teroare; agenţi electorali şi oameni ai poliţiei deghizaţi care votau de zeci şi zeci de ori, folosind buletinele cetăţenilor împiedicaţi să-şi exercite dreptul cetăţenesc, sau pe cele ale cetăţenilor decedaţi cu trei, cinci, sau zece ani în urmă; urne cu fundul dublu; urne pur şi simplu prădate noaptea; comune înconjurate de jandarmi sub pretextul contaminării de boli contagioase, pentru ca locuitorii să nu poată veni la vot.

Marele nostru satiric I. L. Caragiale şi, după el, alţi scriitori au consemnat în pagini virulente, cu indignare şi dezgust, întreaga turpitudine şi întregul grotesc al unor moravuri care s-au perpetuat timp de mai bine de trei sferturi de veac.

— Mai sînt duşmani, tovarăşe deputat, şi aici, şi-n afară, care ar vrea să ne întoarcă la robia de altădată.

— Mai sînt. Îi ştiu; îi ştiţi.

— Pun la cale războaie ca să ne răpească nouă şi altor popoare, care au scuturat ca şi noi jugul — pîinea, libertatea şi fericirea. Să poftească! Acum, după cele ce vorbirăm despre ce-a fost în trecutul care s-a dus pe pustii, să ne sfătuim cu privire la ale noastre. Stăm bine dinspre partea semănăturilor. Am reparat podul. Credem că vom mîntui în primăvara asta căminul cultural pentru care am mai avea nevoie de nişte ţiglă. Te rugăm să ne dai o mînă de ajutor ca să ne programeze cu ea. Şi să ne ajuţi să tragem lumina electrică şi în comuna noastră.

Făceau parte din parlamentul de altădată moşieri, bancheri, fabricanţi şi mari comercianţi, chiaburi şi alte elemente parazitare.

Astăzi, în incinta Marii Adunări Naţionale, stau alături muncitori industriali, ţărani muncitori şi intelectuali care au servit şi servesc, cu devotament şi iubire, cauza poporului.

Alăturarea acestor două înfăţişări e adînc grăitoare şi întru totul lămuritoare pentru prefacerile care s-au produs în patria devenită stăpînă pe destinele ei.

COMUNA DE AUR de Cezar Baltag

Comuna de aur este un volum tipic de debut. Debutul unui talent real. Se găsesc în aceste pagini şi versuri care vor putea figura peste ani într-un volum de „alese", la început, cu nostalgicul titlu „din primele versuri"; se găsesc şi poezii care ar putea fi revăzute chiar azi, la numai două luni de la apariţie. In ansamblul lor, versurile ne dau, însă, sentimentul unei prezenţe poetice care, deşi în plin proces de formaţie, a depăşit dibuirile, trecînd în lumea creatoare a căutărilor, aşa cum socotim că trebuie să se prezinte un volum de debut, publicînd primele poezii ale autorului nu în sens istoriografic, ci în sens artistic. Pe de altă parte, impresia persistentă de debut este prilejuită — şi ne referim tot timpul la debuturile care nu se mulţumesc să bată, cum se spune, la porţile poeziei, ci să şi capete dreptul de a intra — şi de unitatea de sentiment a volumului. Cezar Baltag este la vîrsta fericită cînd gîndurile şi senzaţiile se contopesc într-un tot poetic, disocierile între imagini încă nu s-au produs, şi vibraţia, deşi monocordă, este continuă şi inedită prin însăşi tinereţea ei. Riul care va iriga ogoare, crengile, holdele, uzinele, angajamentele luate de muncitori la o şedinţă, zborul în cosmos, — totul este cuprins cu aceeaşi privire entuziastă, fără ezitări, într-un elan care nu poate să mai ţină seama de bogăţia culorilor, ci numai de existenţa lor. Dominat de prezenţa luminii care inundă viaţa noastră de azi, trăind din plin simbolul soarelui către care se înalţă, din ce în ce mai cutezătoare, planetele făurite de mîinile oamenilor sovietici, Cezar Baltag a găsit cu uşurinţă numitorul comun al nenumăratelor imagini care îl solicită: soarele. Crezul poetic este integrat acestei imagini: „Viaţa-mi e văpaie tinzînd spre-nalturi, castă, / Fără de care versu-mi ar fi tînjit firav. / Eu datorez întreagă, Partidului, această / Solară demnitate cu sens profund şi grav". Realitatea zilelor noastre este încadrată într-o formulă fericită, demnă de reţinut: „In toate-s eu, în mine toată-această / Ameţitoare fericire rară. / Ştiu: în alt veac, prea strîmt, atîta soare / interior, ar fi putut să doară". Inima lui Danko trece „printre sori, printre stele". In anii tineri „curg sori imenşi şi grei". Imaginea soarelui, dinamică şi suavă în acelaşi timp, îşi găseşte împlinirea în „Zbor în cosmos", una dintre poeziile care îi conferă lui Cezar Baltag dreptul cititorilor de a-i cere din ce în ce mai mult: „Numai jumătate din fiinţa mea / Cade sub bătaia razelor de soare / Că un trunchi înalt, scăldat de nea / Doar pe partea şuvoită de ninsoare. / Soarele-şi urmează calea lui ştiută, / Nu-şi întoarce fruntea în alt chip. / De milenii, palidă şi mută, / Umbra mă răsfrînge în nisip. / Dar în zări departe o să mă împlînt, / O, şi cum vor ninge stelele-nmiit / Cînd desprinsă prima dată de pămînt / Umbra mea va fulgera în infinit! / Voi privi cum toate zările întind / Braţe limpezi către albul meu contur, / Trupul zvelt, lumina sorilor vuind, / Mi-l va înunda jur împrejur". Imagine a pătrunderii în lumea celor patru dimensiuni, poezia vibrează de o tinereţe plenară, care nu poate fi decît a omului comunist, pregătit să învingă spaţiile cosmice, şi este, în acelaşi timp, plină de o nesecată bucurie a vieţii. Soarele, silit de om să lumineze şi altfel, se contopeşte, aici, cu funcţia poetică. Este imaginea centrală a volumului. Simţind că exprimarea i s-a supus, poetul a încercat (poate fără voie, dar faptul ni se pare prea evident) s-o reia ori de cîte ori versul se apropia de tensiune. Şi astfel, imaginea soarelui a devenit un factor comun. Din spaţiu, poetul a trecut în timp, definindu-l: „Timpul, snop de arderi rectilinii". (Teoria relativităţii pune, într-adevăr, timpul şi spaţiul în dependenţă relativă de viteza luminii, dar deocamdată noi încercăm să discutăm dintr-un punct de vedere mai modest, pur şi simplu, poetic). Pe nesimţite, poetul alunecă în banal: „La ţărmul de aur al holdelor, inima mea / soare ar vrea să fie (şi, insistînd asupra acestei comparaţii uzate) pisc al lumii să fie". Intr-o singură poezie, de numai patru strofe, găsim: „nesfîrşite valuri verzi în soare", un om care „poate soarelui zîmbea", bucuria aceluiaşi om, care „împurpurase cu văpăi de aur zarea împrejur", şi, în final, din nou, „soarele bătea fierbinte lîngă tîmple". Este, desigur, cam mult şi, împrumutînd un termen aritmetic, factorul comun riscă să devină cel mai mic comun multiplu... Desigur, nu imaginea în sine şi nici chiar frecvenţa ei sînt nerecomandabile, ci doar circulaţia fără acoperire (mai ales că, strict statistic vorbind, poeziile abundă şi de termeni apropiaţi: aur, lumină, zori etc. ceea ce restrînge considerabil posibilitatea de creare a imaginilor). Cînd, într-o serie apreciabilă de comparaţii, unul dintre elemente este mereu acelaşi, poetul trebuie să devină atent. Aceasta cu atît mai mult cu cît, ieşind din această euforie solară, el ştie să creeze tablouri tot atît de autentice ca „Zbor în cosmos". („Schiţă pentru portretul unui Herr Doktor de la Bonn": Ar vrea un anotimp uitat să-ntoarcă / Întepenit cu braţu-n vînt, solemn. / De-o stea-n cîrlige îi atîrnă parcă / Privirea fixă, putredă, de lemn", admirabilă 'gravură, cărcia i-am dori multe altele alăturea).

Problema imaginii, aşa cum reiese din „Comuna de aur" se mai poate discuta şi din alt punct de vedere. Desigur, deocamdată nu se poate şti dacă Cezar Baltag va evolua către o poezie imagistică, sau către imaginea conţinută, a poeziei de idei, sau către o sinteză a amîndurora. Cert este că, în momentul de faţă, există ambele tendinţe, opunîndu-se uneori violent. Mai proprie (ne permitem să observăm, cu toate că viitorul ne poate contrazice) ni se pare tendinţa către versul concentrat, neîncărcat de tropi, evoluînd liber, muzical şi spontan: „Vin zilele şi nopţile Comunei / Şi cresc deasupra noastră ca un cor. / Şi eu alerg nestingherit de nimeni / Iesind transfigurat în calea lor". La fel de proprii, prin naturaleţea lor, sînt şi încercările de definiţii: „zîmbetul: continuare a sufletului", „vom şti că veşnicia sîntem noi" etc. Cînd însă tropii nu se topesc în gîndirea poetică, şi sînt chemaţi cu insistenţă la apel, ei vin greoi, obosiţi, ca în „Războiul", poezie greoaie, silnică, stridentă faţă de celelalte pagini ale volumului. Aici, Cezar Baltag aglomerează imagini de tipul „mărăcinoase vînturi tremolizînd eterul", „mestecenii palizi" ard „într-un fuior de lapte", lucirea amintirilor este sunată ca o vioară, bolta cerească scutură „cîrpe de foc din vasta-i crinolină" iar, în final, „bivolii de aur" în care se vrea concretizată poetic tinereţea, iau beznele în coarne „şi sparg taftaua nopţii /, şi-o-nsîngeră. / şi-o rup". Bivolii luptîndu-se cu o tafta! Tafta din care curge sînge! Nu, deşi şi bătrînul Homer mai motăie citeodată, nu putem crede că se pot asimila de către cititori asemenea imagini. Cezar Baltag se anunţă ca un poet al versului fluent, luminos, şi credem că trebuie să elimine fără cruţare orice solicitare a confecţionării unei poezii din petice colorate. Drumul lui este cel din „Copaci de primăvară", căreia îi atribuim subtextul de artă poetică: „Umbrele au plecat cu gerul pe umeri / şi nu s-au mai întors niciodată. / A rămas un aer real şi adînc, / toate lucrurile au căpătat o mie de dimensiuni, / toate au început să-şi dezmorţească formele / colţuroase şi înţepenite. / şi au pornit un dans armonios şi lucid, / ca dansul coapselor mării, trezite / dintr-un somn îndelung şi viclean". Dansul armonios şi lucid al versului, pe care îl rîvneşte, şi pe care ne-a dovedit că îl poate surprinde, nu se poate obţine decît printr-o cunoaştere profundă a vieţii noastre, printr-o muncă poetică încordată, care să tindă a descoperi şi a pune în valoare „soarele interior" al fiecărei imagini către care este atras. (In paranteză fie zis, insuficienţa acestei cunoaşteri se relevă şi într-o poezie ca „Printre colectivişti", în care ţăranii sînt puşi să vorbească astfel: „La noi în fiecare se zbat în piept comori / Şi fagurii nădejdii se rotunjesc mai plini". Ştim, nu se pot transplanta în poezie legile dialogului dramatic, dar oricît de transfigurat ar vorbi un ţăran, poetul este dator să găsească mijlocul de a ne face să credem în autenticitatea cuvintelor.)

Volumul „Comuna de aur" are, ca orice izbucnire, o flacără conţinînd încă impurităţi. Dar, în partea ei cea mai de sus, flacăra ţîşneşte dreaptă şi dornică să se contopească cu azurul.

Mihu Dragomir

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACŢIE:

Dumitru CORBEA (redactor şef adjunct); Dan DEŞLIU (redactor şef); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Al. I. ŞTEFANESCU (redactor şef adjunct); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (redactor şef adjunct).

Petre Sălcudeanu: IUBEŞTE ZIUA DE MÎINE

Una din tipologiile sociale cele mai semnificative, care s-au impus în proza noastră realist-socialistă, cu tematică rurală mai ales, este, neîndoielnic, aceea a ţăranului exploatat în regimul burghezo-moşieresc, umilit şi jefuit de simţul valorii propriei demnităţi umane, capabil însă, în condiţiile regimului nostru, să-şi recîştige încrederea în sine, să se ridice ferm la înţelegerea rostului său în cadrul noii societăţi. Personajele care alcătuiesc această tipologie atît de caracteristică epocii socialiste sînt numeroase şi, în general, bine realizate. Ne amintim întotdeauna în acest sens de eroii lui Marin Preda: Ilie Barbu din Desfăşurarea şi Anton Modan din Îndrăzneala, de Ion Dohotaru din nuvela lui V. Em. Galan La Răzeşi ca să pomenim numai pe cei mai cunoscuţi reprezentanţi ai acestei tipologii. Galeria personajelor de care vorbeam s-a îmbogăţit în vremea din urmă cu încă unul: Ion Şuştăruţu, eroul amplei nuvele a lui Petre Sălcudeanu Iubeşte ziua de mîine din volumul cu acelaşi titlu. Meritul tînărului prozator şi originalitatea nuvelei sale constă în urmărirea vieţii eroului în ţesătura relaţiilor socialiste, în miezul unei gospodării colective. Personajele din aceeaşi familie tipologică — ca să zicem aşa — se află aproape cu exclusivitate într-o fază premergătoare relaţiilor socialiste de producţie, ceea ce determină un anume specific şi în comportarea lor morală. Ele se desmorţesc şi-şi recapătă demnitatea într-o luptă directă, aprigă, cu duşmanul de clasă. Ion Şuştăruţu, ţăranul sărac şi umilit în trecut, povăţuit de bietul taică-său „să fie supus şi să zică el întîi bunăziua la toată lumea", fusese multă vreme docil şi blînd, „încît puteai să tai lemne pe grumazul lui". Saluta mecanic pe oricine, ca un semn de supunere (tatăl său, pantofarul ambulant, adresa doar şi copiilor originala-i reverenţă „dea dumnezo bine"). Ion „uitase că se făcuse om în toată firea, că era însurat, că avea o faţă de măritat, el zicea tuturor, de la mic la mare „ziua bună", „dea dumnezo bine", apoi „cu sănătate", cum credea că e mai nimerit, după faţa omului, după cum era necăjit". Îi trecuse neveste-si, Lina, cu vederea legăturile amoroase pentru că era proprietara unui pogon de pămînt şi-a unei căsuţe în care se adunase de pe drumuri. In sfîrşit fusese privat de cel mai de preţ bun al omului, conştiinţa propriei demnităţi. Dar, a arătat genial Karl Marx, existenţa oamenilor determină conştiinţa lor. Şuştăruţu începe să trăiască altfel, ca membru devotat şi harnic al gospodăriei colective. In această perspectivă socială urmăreşte autorul împlinirea personalităţii morale a eroului său. Personajul e admirabil redat cu toate frămîntările lui din drumul făcut cu carul încărcat cu bucate de la sediul colectivei spre casă, în care umilul de pînă atunci Ion Şuştăruţu dărîmă toţi idolii prejudecăţilor sale. „Pînă în după masa aceea, cînd ieşise cu carul plin de bucate din curtea gospodăriei colective, nu-şi pusese niciodată întrebarea de ce îşi ridica el pălăria în faţa tuturor. Intoarse capul, văzu carul încărcat cu vîrf, se gîndi apoi la toată agoniseala strînsă de cînd era colectivist, se miră că şi atunci cînd ar fi descoperit că era avut, om cu stare şi, înciudat îşi zise că la urma urmei de ce să spună tot el întîi „bună ziua" de ce nu şi alţii, că „el nu-i dator nimănui cu nimic" şi, îmbufnat, îşi puse capul în piept, trăgînd cu coada ochiului să vadă dacă nu-l înjură cineva că nu salută el primul, ca altă dată".

Autorul face dovada unor fine observaţii psihologice, zugrăvind procesul acesta de desbărare energică de rînă acţiunilor dizolvante ale unor elemente ca Iermulaie, Gaftonica, Achim Racoşă şi a spiritului individualist al noului preşedinte Vasile Baciu. (Am fi preferat un alt nume, acesta fiind mult prea încetăţenit în conştiinţa cititorilor din romanul lui Liviu Rebreanu Ion).

Oamenii, sub raportul gospodăriei individuale, prosperă, îşi fac case, în dauna fondului de bază al colectivei, „ceea ce se cuvenea colectivei — arată într-o scrisoare către raionul de partid, un personaj bine realizat, Artenie Goga, studentul practicant la gospodărie — s-a împărţit colectiviştilor"... „Fondul indivizibil nu poate asigura noi construcţii, şi, din această cauză, grajdul nou, început pe vremea vechiului preşedinte, nu s-a terminat nici acum, iar grajdurile vechi sînt într-o situaţie de plîns. Din această cauză preşedintele vrea să împartă vitele pentru iarnă la colectivişti şi o dată cu ele şi nutreţul".

La ideea aceasta elementele instabile cît şi duşmanul din afara colectivei îşi fac tot mai auzit glasul. Impotriva acestora luptă Ion Şuştăruţu, alături de secretarul de partid Marin Gîmbuţan, pătruns pînă în adîncul conştiinţei de superioritatea gospodăriei colective faţă de cea individuală. „Mie nu-mi trebuie jugărele, bade Ilie, — îi spune el unui personaj — mie-mi trebuie colectivă, că fără ea la stare noi n-om mai ajunge". Omul umil de altă dată se arată acum înzestrat cu o deosebită inteligenţă practică, şi cu o dîrzenie remarcabilă în apărarea intereselor colectivei. Sălcudeanu a reuşit să facă investigaţii interesante în universul, într-o bună măsură încă inedit al satului socialist, înfăţişîndu-ne o ţărănime nouă, eroi noi, probleme complexe din conştiinţa colectiviştilor.

Cunoscător minuţios al satului, el a prins într-o frumoasă construcţie epică, atmosfera socială şi psihologică a unei gospodării colective, realizînd personaje bine închegate, ca Ion Şuştăruţu, studentul practicant Artemie Goga, sau numai schiţate ca: Puica, Vasile Baciu, Marin Gîmbuţan, care s-ar fi cerut mult mai solid conturate în economia nuvelei. Acestea din urmă, prin natura evenimentelor, ar fi trebuit să aibă un rol mult mai subliniat în cadrul nuvelei, să fie mai vii, mai pregnant înfăţişate, prin acţiune şi nu numai prin vorbe şi afirmaţii generale. Personajele negative sînt palide şi inexpresive. Din pricina aceasta, credem că suferă însuşi conflictul nuvelei, care la un moment dat se mută pe un personaj, oricum episodic, cum este în economia nuvelei, Artemie Goga.

Cititorul rămîne în minte cu tragedia acestui tînăr ale cărei cauze nu le pricepe îndeajuns, fiind insuficient subliniate de autor. Era necesară, în acest caz, o apăsare mai accentuată pe pricina morţii lui, pentru ca ea să nu apară ca un accident stupid.

O schiţă care se aseamănă, întrucîtva, ca mesaj cu nuvela Iubeşte ziua de mîine este Vreau să trăiesc. Ciobanul Toader al Glahirei, împuşcat deasupra inimii de chiaburul Pantea, la care slugărise ani de zile, ajunge şi el la sentimentul propriei demnităţi umane în sînul societăţii socialiste şi se comportă ca atare faţă de fostul stăpîn. In pragul morţii, Toader, prin toată fiinţa lui, transmite cititorului o mare sete de viaţă, şi un aprins dor de a învinge. Din întreaga lui comportare, senină şi optimistă, din atmosfera sănătoasă, naturală şi morală a mediului în care trăieşte, se desprinde convingerea „că el s-a născut într-o zodie norocoasă, că el nu moare, că el vrea să trăiască, şi că trebuie să ţină de ea cu dinţii".

Schiţele Trenul de zero patruzeci şi unu, Roşu-pe alb, bine scrise, au un anume dramatism şi o problematică în stare să reţină atenţia şi să emoţioneze. Un gram de aur, Flori de muşcată, Viaţă irosită nu ating întotdeauna nivelul intenţiilor autorului.

Inegal, sub raportul realizării şi al importanţei temelor abordate, volumul lui Petre Sălcudeanu atestă un prozator de talent care dacă ar fi scris numai interesanta nuvelă Iubeşte ziua de mîine, stă, totuşi, în rînd cu cei mai buni colegi de generaţie. Nuvela aceasta reprezintă, fără îndoială, un pas înainte în cunoaşterea artistică a satului nostru socialist.

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

LIMBA ŞI STIL

Lupta cu expresia

Ceea ce impresionează în mod plăcut în volumul *Sensul iubirii*, al talentatului poet Nichita Stănescu, este efortul necontenit şi de multe ori demn de admirat pentru a-şi făuri o expresie puternică, nouă, originală. In concertul viguros şi variat al poeziei noastre tinere, acest lucru nu este uşor de realizat şi meritul tînărului artist este cu atît mai mare. In acelaşi timp, în placheta pomenită, pe lîngă poemele izbutite, de o ridicată valoare poetică, există şi unele care sînt umbrite de un viciu neaşteptat: obscuritatea. Care sînt izvoarele acestei obscurităţi, în ce constă ea şi ce trebuie făcut pentru a o învinge, iată ceea ce vom încerca să arătăm în rîndurile de mai jos.

Întîi, trebuie să înlăturăm confuzia vulgară ce se face uneori între poezia obscură şi cea clară, dar care necesită mai multe lecturi pentru a fi bine înţeleasă. Unui cititor incult sau doar grăbit îi poate apărea obscură chiar şi poezia *La steaua* de Eminescu:

„Era pe cînd nu s-a văzut
Azi o vedem şi nu e".

În al doilea rînd, este bine să distingem între obscuritatea voită şi cea involuntară. De-a lungul istoriei, poeţi renumiţi au folosit uneori cu intenţie o exprimare mai puţin clară pentru a înşela ochiul rău al asupritorului. Alţii au crezut că poezia e destinată doar unor „iniţiaţi" şi au slujit, conştient sau nu, clasele dominante, interesate să rupă arta de popor. Obscuritatea îşi are uneori explicaţia în faptul că înseşi ideile sau sentimentele pe care vrea să le exprime poetul sînt neclare, obscure, şi atunci ar fi nedrept să-i cerem, ca cititori, mai mult decît poate da. Intervine aici ceva asemănător cu tehnica clar-obscurului rembrandtian, adică o „claritate a neclarităţii", cum spunea odată academicianul Tudor Vianu. În astfel de cazuri ne conducem după scopul urmărit de poet. Dacă poemul cercetează zone umbroase ale realităţii, în vederea lărgirii ariei cunoaşterii umane, încă imperfecte, atunci o exprimare mai puţin clară, şi ea parţială, apare legitimă şi o luăm ca atare. Dacă întunecarea expresiei vine din alte intenţii, ca de pildă aceea de a dovedi direct sau indirect imposibilitatea cunoaşterii, atunci ea este total condamnabilă.

Uneori obscuritatea vine derivă din mobiluri grosolane: înşelarea cititorului, acoperirea propriei sărăcii de idei. Alteori, unui poet bine intenţionat, dar lipsit de talent sau mult prea grăbit, sau chinuit de demonul „originalităţii cu orice preţ", i se poate întîmpla să propună poezii obscure. Şi acestea sînt refuzate de cititor şi pe bună dreptate.

Metoda realismului socialist respinge obscuritatea, atît cea de fond cît şi cea formală, ambele contrazicînd unul din principiile de bază ale esteticii marxist-leniniste: caracterul popular al artei. O literatură obscură, chiar atunci cînd este însufleţită de cele mai bune intenţii, nu-şi poate atinge scopul ei suprem, acela de a contribui la desăvîrşirea moral-socială a omului, pur şi simplu pentru că nu reuşeşte să ajungă la acest om. De aceea scriitorul realist-socialist nu-şi poate îngădui să adopte o expresie mai puţin clară, decît foarte rar şi în cazuri bine precizate, ca unele dintre cele despre care am vorbit.

Izvoarele obscurităţii, care, pe alocuri, viciază expresia în placheta lui Nichita Stănescu mi se par a fi, într-o ordine care le justifică din ce în ce mai puţin, următoarele: ambiţia nobilă de a înfăţişa în poezia sa domenii ale realităţii mai puţin explorate, graba (sau stîngăcia) de a fi publicat poeme al căror „travaliu" poetic nu era terminat şi, în sfîrşit, unele concesii juvenile făcute „originalităţii cu orice preţ".

Nu se poate spune că obscuritatea unora dintre poeziile lui Nichita Stănescu constă din întrebuinţarea termenilor rari, inaccesibili sau inventaţi. Poetul foloseşte un lexic deosebit de bogat şi variat şi, din acest punct de vedere, poate fi dat ca exemplu altor tineri poeţi care sînt lipsiţi de îndrăzneală, sau sînt prizonieri ai unei concepţii, de mult perimate, despre cuvinte „poetice" şi „nepoetice". Dacă există unele cuvinte care revin obsesiv, cum ar fi „orizont", „arc-arcuit", „întins", „dungă", „a roti", acestea fac parte dintr-o familie vizibilă şi care defineşte spaţiul vast circular în care se mişcă sensibilitatea poetului. Totuşi „C-un gînd..." „cu-o bătaie-a inimii"... „cu timpu-acesta..." par să fie elemente propuse ca o gradaţie în vederea fervoarei finale a poetului: la un gînd al meu, la bătaia inimii mele, în acord cu timpu-acesta... Dar numai ultimul element aparţine poetului. „Gîndul" pare să fie al arborilor şi el are mai multe sensuri posibile: un *singur* gînd îi face să fosnească *mai pur c-un gînd* sau c-un gînd mai pur fosnesc *toţi* arborii. Nu se ştie care-i sensul dorit de poet şi nici restul strofei nu ne ajută la elucidarea acestei prime probleme, căci al doilea moment are şi el „problemele" lui. Orizontul nu poate fi un „disc", ci un cerc. Dacă-i disc, ne gîndim la „cer". „Orizontul din jur" sună cam nefericit, dar ţinînd seama de confuzia cu cerul, putem accepta că-i „în jur", adică peste tot, la marginile şi deasupra pămîntului. Răsăritul de lună care loveşte orizontul făcîndu-l să răsune larg este foarte frumos spus, dar nu ştim a cui este „bătaia inimii" (a poetului? a discului? a arborilor din versul precedent?) şi nici relaţia dintre „bătaia inimii" şi „răsunetul discului lovit de răsăritul lunii" nu-i explicită. În primul distih al strofei finale, al treilea element, „cu timpu-acesta", se referă clar la poet, dar relaţia sintactică cu actul poetului de a „supune bolţii diverse pietre preţioase (metaforă banală, chiar uşor minimalizantă în context) este iar neclară: în acord cu „acest timp" de azi? în acelaşi timp cu „arborii" şi „discul"? Toate aceste nelămuriri, care împiedică pe cititor să guste întregul farmec al poemului, se datoresc aglomerării inutile a licenţelor despre care vorbeam. Punctuaţia, topica, sintaxa sînt pe rînd îngenunchiate de poet dar, după cum se vede, nu în vederea obţinerii unor efecte fericite.

Şi pentru a linişti pe cei care ar crede poate că gonim fiorul poetic (fără discuţie, existent) cu o analiză gramaticală rece şi meschină, trebuie să menţionăm că am ales una dintre poeziile taxate drept „clare" şi „reuşite" ale volumului.

Alteori, obscuritatea derivă din insuficienta struniire a fluxului metaforic (în general bogat şi nou la Nichita Stănescu):

„Colţul inimii să-l dau de trunchiuri
nu mai vreau, ci
orizontu-nvins
arcuit în pălmi şi strîns
mănunchiuri
i l-am dat femeii mele
dinadins. (*Avertisment;* p. 43)

sau, despre Vasile Roaită (p. 104):

„Piscurile lui lăsau
locuri rotunde
unde să-ţi caţări trupul,
prin ierburile scunde,
şi cu mîna întinsă, să
abaţi din cale
liniştea vulturilor în
rotogoale"

sau, în *Cîntec de iarnă* (p. 79):

„Ce limpezi sînt mîinile
tale, iarna!
Şi nu trece nimeni
doar sorii albi se rotesc
liniştit, idolatru
şi gîndul creşte-n cercuri
sonorizînd copacii
cîte doi,
cîte patru."

Cineva s-a amuzat să schimbe cuvintele în unele versuri:

...doar sorii albi se rotesc
liniştit, idolatru
şi gîndul creşte sonor
încercuind copacii
cîte doi,
cîte patru

sau:

...doar sorii albi se rotesc
liniştit, idolatru
şi cercurile cresc în gînd
sonorizînd copacii
cîte doi,
cîte patru

şi aşa mai departe.

Nu acordăm credit acestui procedeau, dar faptul că el este atît de posibil într-o poezie dă totuşi de gîndit.

Veghind mult mai atent la proprietatea termenilor, neîngăduindu-şi să violeze punctuaţia, topica, sintaxa decît bine motivat artisticeşte, strunindu-şi fluxul metaforic, Nichita Stănescu va izgoni obscuritatea din versurile sale, aşa cum a izbutit în poeme frumoase ca *Joc de seară*, *Imn*, *Pentru liniştea somnului*, *Deodată am auzit ploaia venind* şi atîtea altele. Din lupta poetului cu expresia, luptă care, în cazul lui Nichita Stănescu, are aspecte spectaculos-dramatice, nu se cuvine să fie înfăţişate cititorului decît izbînzile. Poemele nedesăvîrşite, în sensul că n-au atins gradul necesar de claritate, trebuie să zacă în atelierul artistului, care are dreptul şi datoria să se întoarcă pe locurile înfrîngerilor trecătoare, încercînd mereu şi mereu să smulgă victoria finală, a poemului de cea mai cristalină eficacitate pentru omul liber al Comunei.

AL. I. ŞTEFANESCU

Reportaj şi poezie

După Pe-un picior de plai, volum care i-a atestat întîia dată calităţile reportericeşti, Eugen Barbu se prezintă în faţa publicului cititor cu cel de-al doilea volum Cît în 7 zile. *Cartea marchează o ascensiune pe linia abordării aspectelor esenţiale şi tipice ale realităţii noastre socialiste. Plecat în „hoinăreală profesională", reporterul descoperă un peisaj şi o lume pe care nu şi le închipuia. Astfel că, pe drept, poemul liric ia, uneori, locul reportajului propriu zis:* „Am fost martorul acestor zece ani de putere republicană, de domnie a oropsiţilor de ieri, asistînd la renaşterea patriei, la desmorţirea ei... S-au scris destule cărţi despre ţara noastră şi nu voi spune o noutate dacă am să afirm că acest pămînt generos şi oamenii lui merită şi mai multe cîntece. Poeţi, e vremea noastră". *Scriitorul proclamă, cu convingere nestrămutată, o nouă estetică, estetica muncii omeneşti constructive.* „Visarea este un sentiment de aur pe care nu trebuie să-l pierdem, dar nu cunosc o rouă mai frumoasă decît sudoarea frunţii unui metalurgist şi nu există oboseală mai sacră decît aceea a omului care a înălţat o casă". *Ţara întreagă, Romînia socialistă, i se pare, folosind o imagine de provenienţă bogziană,* „un templu uriaş sprijinit pe coloane de oţel, templu în care se arde cărbune în cinstea zeiţei cu braţe de fontă, numită Munca".

Cît în 7 zile *este în mare parte un crochiu literar al capitalei noastre socialiste, la care se adaugă cîteva reportaje despre satele din jur* (grupate sub ciclul Viaţa la ţară şi Azi la Coşereni), *cele despre uzinele: 1 Mai din Ploieşti precum şi descrierea noului Galaţi. Dar obiectivele reporterului sînt mult mai vaste: fabrica de confecţii „Gheorghe Gheorghiu-Dej", uzinele „23 August", Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", uzinele „9 Mai" şi „Semănătoarea", numeroasele şantiere ale construcţiei socialiste (între care Grivita se bucură de o atenţie deosebită), frumoasele pagini despre „Bucureştiul noaptea" etc.*

Peste tot reporterul surprinde suflul înnoitor al vremurilor noastre, nestăvilitul elan constructiv al oamenilor de pe aceste meleaguri: „Noroaiele noastre ancestrale vor fi îngropate sub beton, căuneie noastre de pămînt vor fi prăbuşite sub tîrnăcop şi deasupra vor creşte trupuri de granit închipuind oraşe vaste şi tot acest ţinut fără seamăn va fi stăpînit de oameni frumoşi şi drepţi". *In „aterizarea pe acoperişuri" a antenelor de televiziune, în pieţuirea unui drum de ţară, în lărgirea unui bulevard, în ridicarea la tot pasul a schelelor, în atelierele luminate cu neon, în bibliotecile şi standurile din uzine, reporterul descifrează sensul vremurilor socialiste. Privită din înălţimi, ţara i se pare un ogor peste care a trecut un semănător generos şi iscusit. Semănătorul acesta nu este, arată scriitorul, decît Partidul clasei muncitoare. Mari satisfacţii îi prilejuiesc scriitorului întîlnirea cu oameni noi. Acari, plugari, locuind pe Victoria sau Grivita, pe „Bulevard" sau la Otopeni, aceştia şi-au dobîndit adevărata lor demnitate umană, care se exprimă în mîndria fiecăruia pentru realizările lui şi ale semenilor. Suportul demnităţii îl formează faptul că oamenilor nu le mai este nimic zăvorît, bunurile materiale şi spirituale le sînt pe deplin accesibile, complexul de inferioritate faţă de „domni" a dispărut. Partidul a creat oameni adevăraţi.*

Ceea ce ne pare specific artei reporterieşti a lui Eugen Barbu este poezia ei. Ne referim şi la tehnica literară propriu-zisă a reportajelor din acest volum, în care metaforele abundă. Ialomiţa, cu mersul ei lin, este „somnoroasă"; Oltul, atunci cînd nu e vijelios, e surprins „sumbru şi trist"; zorii zilei i se înfăţişează ca o „ucidere a nopţii"; meşteri zidari „gîndesc în cărămidă cu mîna"; unei uzine complexe din Moldova, reporterul i-a auzit „respiraţia industrială" etc.

Reportajele lui Eugen Barbu incluse în volumul Cît în 7 zile *evidenţiază din plin intenţia scriitorului de a supune cuvîntul, de a-i îmbogăţi sensurile şi a-l înzestra cu noi valori, inedite, surprinzătoare. In acest sens cred că Eugen Barbu descinde din familia scriitoricească a lui Arghezi (observaţia a mai fost făcută). Ca şi marele „craci al cuvîntului romînesc" (desigur la proporţiile respective deocamdată), Eugen Barbu este un artist îndrăzneţ, fără prea multe prejudecăţi codificate, care împerechează cuvinte de natură, s-ar părea, total diferită. N-am putea să constatăm, deocamdată, dacă scriitorul e solicitat de imaginile ţinînd de un anume simţ: vizual, auditiv etc. pentru că împerecherile metaforice de care vorbeam ţin, în egală măsură, de toate simţurile: „perdele visătoare", „sirenă cu glas metalic", „prăjitură epică" (e vorba de un reportaj rozi) etc. Aceasta demonstrează din plin multiplele posibilităţi artistice ale reporterului.*

Autorul cărţii Cît în şapte zile *reuşeşte de cele mai multe ori să fie viu, totdeauna interesant, inspirat în imagini. Scriitorul atît de original care s-a impus într-un timp record în proza noastră contemporană, este uşor de recunoscut în cele mai multe dintre reportajele cărţii. Deosebit de inzestrat, Eugen Barbu scrie foarte uşor. Fraza e alertă, degajată, ai impresia că aparţine primei redactări. Citeodată însă ne încearcă regretul că autorul scrie prea uşor, neselectînd şi neprelucrînd suficient materialul faptic. Unele reportaje suferă de un anumit practicism reporteriesc, nu reuşesc să se ridice la nivelul unor generalizări, semnificaţii mai adînci lipsesc. Oamenii pe care-i întîlneşte reporterul sînt conturaţi uneori prin detalii nesemnificative (vîrstă, stare civilă, sportul preferat, salariul lunar obţinut etc.) care nu reuşesc să scoată în relief aspecte esenţiale. In ciuda acestor observaţii de amănunt, noul volum al lui Eugen Barbu se înscrie ca o valoroasă contribuţie la dezvoltarea reportajului nostru literar.*

POMPILIU MARCEA

LAUDĂ PATRIEI

Dacă țara noastră a obținut asemenea succese în dezvoltarea sa, dacă trăim din ce în ce mai bine și avem încredințarea că fiecare zi ne va aduce noi victorii — aceasta se datorește faptului că la cîrma țării se află Partidul Muncitoresc Romîn, neobosit luptător pentru fericirea poporului.

(Din Manifestul Consiliului Central al Frontului Democrației Populare)

Constanța Buzea

Unui betonist de la Bicaz

— Aș fi vrut să te văd și eu vislind, atunci...
Cine știe, cu mine, cînd voi veni,
Poate-ți vei înflori gîndurile cu alte cuvinte,
Și lacul, mai adînc, respirînd
N-o să-ți aducă aminte
De sat și copilărie...
Cine știe dacă prietenul meu n-a fost prea norocos
Contopindu-se-n marea ta bucurie...
Aș fi vrut, ca și el, să aflu pe chipul tău,
Măcar o undă de părere de rău...
Dar lacul scăpăra blajin, urcînd,
Sau toate pădurile veneau către apă.
De ce surideai privind peste capul prietenului meu?
Simțeai că-n adînc se destrăma un sat,
Se topea un drum prăfuit,
Și zilele tinereții tale pierdute
Pe care nu le-ai prins una de alta
Ca bușteni în plute.

Aproape, s-a ridicat un oraș zvelt,
Despre care-am citit undeva,
Iar brazii, tainicii, năvălesc cu umbră adîncă
Peste șosea.
Zilele tale, anii maturi de iubire și de curaj
Sînt prinși în trunchiul marelui baraj.
Mi te-nchipuiam stingherit
După ani de-ncordare firească
Dădăcind acum visle albe de brad
Care parcă tot fremătau, vii, ca pădurea...
Dar prietenul meu
Visa la poemele lui viitoare
Iar tu îi desfășurai liniștit
Pe fața aprinsă de soare a lacului
Vastul plan de electrificare.

●

Victoria Ana Tăușan

Biografie

M-am născut între acești patru pereți,
înalți, albi, tulburător calendar
pentru anii mamei,
înscriși sub fiecare rînd de var.
Știu bine drumul de la masă la ușă, —
primul meu drum;
mama îl mai știa
și pe cel ce ducea
printre vise de fum...
Durerile noastre erau lilieci
ascunși în crăpăturile-adînci —
lumina zilei nu-i urmărea niciodată
și reveneau mereu, reveneau
izbindu-se surd de acești patru pereți...
De-aș fi rămas neștiutoarea attor minuni,
și mereu între ei,
acești patru pereți,
ori, dacă vreți,
îmbătrînitele, albele mele dădace,
nu mi-ar fi vorbit niciodată,
chinuindu-mă cu tăcerile lor de zăpadă,
cum au chinuit-o pe mama...

Am învățat
respirația largă a tuturor drumurilor,
să scriu, cu cerneala inimii mele,
să citesc, pipăind lucrurile dimprejur,
să văd dincolo de albastrul senin
și, mai ales, să-mi tai dreaptă cărare
de visări și de cînt.

Nu-mi suna la poartă
la orice oră din zi, ori din noapte —
poate trec în schimbul următor la uzină,
ori, tot eu, culeg pentru cîntece stele.

Nu sînt asemene
întru totul
nici Penelopei, nici Julietei, nici lui Manon,
dar iubesc
mai mult decît ele,
eliberată dintre acești patru pereți —
patru tăișuri de securi ciudate,
înfipte astăzi neputincios în pămînt.

●

Florin Mugur

Inscripție

Erau o sută de săgeți paralele.
Soarele-n apus le mînjea cu sînge pe rînd.
O sută de săgeți fluturînd,
încleștate de sol și legate-ntre ele...

Împrejmuiau dușmănoase un imperiu mizer,
strîns în sine, să nu moară cumva,
să nu moară
de foame, de-otravă, de ger,
de singurătate țepoasă și-amară.

Săgeți de lemn, greoaie și boante,
fără curaj încercînd înălțimile,
săgeți zgîriate de ghimpii uscatelor plante
cu florile neverosimile...

Gard rupt de-altă dată, gard negru de sat,
cu săgeți înșirate pe-o muche de zare,
care n-au fișiit printre frunze, n-au tremurat
lîngă stele, n-au șuierat aurii către soare...

★

Gardul, uitîndu-și de șipcile lipsă,
orgolios și-a-nălțat șirul scurt de săgeți.
Întreg ar fi vrut să păsească-n deplina-i eclipsă,
cu toate săgețile-n sus, îndrăzneț.

Dar omul cel vesel, sub luna lui decembrie nouă,
săgețile putrede le-a smuls și le-a strîns în mănunchi,
și le-a spart cu toporul în două
și le-a frînt pe genunchi.

Apoi le-a azvîrlit în foc,
cîte una, pîn-a sfîrșit cu toate.
Ce flăcări strașnice-au țîșnit! Ce dans pe loc!
Ce hohot de rîs, cu scînteile verzi și roșcate!

Poate nutrea niște vise
care nu se mai voiau înconjurate dușmănos de săgeți.
Sau poate i se părea mai de preț
ceea ce dincolo de gard îi nălucise.

Gardul ardea. Închisese-un imperiu mizer,
strîns în sine, să nu moară cumva,
să nu moară
de foame, de-otravă, de ger,
de singurătate țepoasă și-amară.

Ardea înălțînd cadențat pilpîiri și chemări —
unghiuri și curbe dansau enigmatic pe-omături,
Omul s-a ridicat, alungîndu-și scînteile repezi din păr.
Simțea lumea, tulburătoare, alături.

●

Ion Butnaru

Activistului de partid

Pe drumurile țării tăiate-n lat și-n lung
Mă zbat mereu din urmă cu versul să te-ajung
Dar răspîndit organic în oameni și în toate
Eu te cunosc pe tine cel mult pe jumătate.

Și chiar cînd la popasuri o clipă ne-ntîlnim
Rămîi pe mai departe modest și anonim,
La fel cum anonime sînt razele de soare
Sau vuetul furtunii în stropul alb de sare.

Și nu știu din atîtea frînturi ce le culeg
Să-ți desenez conturul portretului întreg
Ca să măsor vecia de marmoră cu dalta...
Știu doar că țara-ntreagă devine zilnic alta.

●

Ion Crînguleanu

Simfonia fantastică

Străbunii mureau în Țara de Sus
Halucinați de dor după stele,
Dar niciunul din ei n-a pus
Mîna, măcar pe una din ele.

Calea lactee rămînea întristată;
Străbunii n-au putut-o călca niciodată!
Florile de mac iubitoare — florile roșii
Coborau credincioase în pămînt cu strămoșii;
Aruncînd către soare obidă și vină
Străbunii mureau însetați de lumină...

Deasupra visării întunericul mut
Cădea peste oameni cu brațele frînte;
De veacuri străbunii mistuindu-se-n lut,
Au visat cîndva, în lumină să cînte...

...S-auzeau furtuni de ape în munți;
Partidul strălucea în inimi, pe frunți:
Chemarea-i spre oameni răsuna și ardea
Slovă cu slovă — stea lîngă stea.

Bicazul coboară din nopți seculare
Parcă-și răzbună istoria foamea de soare!
În amurg luceferii dansează la geamuri —
Bicazul își scutură bogatele ramuri;
Mîinile încă n-au obosit pe vioară, —
Portative de sîrme prin sate coboară!...

Dimitrie Rachici

Cîntec de dragoste la marginea țării

Ninsoare de pescăruși...
Valuri gudurîndu-se la picioarele mele...
Și marea... și marea...

Aici, la marginea țării,
Unde zarea e-un incendiu de alabastru,
Stînd față-n față cu marea,
Mai mult te iubesc, patria mea!

Fiecare talaz ce se frînge de malul abrupt,
De tăria ta-mi amintește;
Fiesare grăunt de nisip
Tresaltă sub apa vie-a dragostei mele!

Și-mi surîzi de după soare
Și din zborul de pescăruși
Și din legănarea frunzelor
Sărutate de briză.

De-aici, plecînd cu vapoarele,
Trepte urcînd pe toate meridianele,
Iese-n larg măreția ta!...

Ion Țîrlea

Cartier

S-au răspîndit în văzduh cărămidă și piatră —
și s-au făcut stihuri pe dată;
crezusem că nu se scriu cu mistria
cîntecele, dansurile, rimele, poezia...

Mîinile tale, omule, eu le cînt.
Copiez versurile mele din fiece zid.
Și le-afișez povestind despre viață
ca pe niște lozinci de partid.

●

Violeta Zamfirescu

Un om...

Norii tună și fulgeră,
Și un om, prin ploaie, pe jos,
Udă pîn' la os.

Norii tună și fulgeră,
Și un om, din casă în casă
Inima-și lasă.

DĂNEȚ CORNELIA: **linogravură**

Norii tună și fulgeră,
Curg noroaiele pîn' la genunchi.
Omul, ne-nduplecat,
Trece prin ele...
Norii fulgeră, fulgeră,
Detunînd depărtat, rareori...
Printre nori,
Strălucind în mănunchi,
Ies cinci stele.

Cine cîntă?

Depărtat, cîte un fulger,
Depărtat, tot mai rar...
Stelele,
Uite-le, toate răsar.
Peste țară ard stelele.
Cine cîntă?

●

Ștefan Iureș

Din arcul tinereții

Partidului

Din arcul tinereții noi am țîșnit, săgeată,
Spre zări scînteietoare de aur și azur.
Viteză din viteză, nimic nu-i să ne-abată,
Și trecem sfredelind văzduhul pur.

Păduri fremătătoare, din veac pe munți albaștri,
Ascultă amețite vibrațiile-n zbor.
Se mișcă sonde, turle, și-ai cerului pilaștri
Cînd fulgerăm o clipă-n preajma lor.

De energia noastră nu are a se teme
Decît disprețuitul, urîtul putregai.
Îl nimicim din locuri, din ginduri și din vreme
Să dăm întinderi unei guri de rai.

Căci mai presus ca toate ni-e darul zămislirii
Frumosului, în faguri simetrici de oțel.
Incendiem gunoiul să crească trandafirii,
Captăm torente și le dăm un țel.

Cu clonț de fier unealta izbește în cocioabă,
O surpă și o șterge în toamnă. În april,
Pe verticală, dese, balcoanele podoabă
Rid, colorate tandru și subtil.

Dinamitînd năpraznic, pulverizăm o rocă
Explozia mai urlă-n ecoul infernal,
Dar lacul ce se naște cînd am sfîrșit evocă
O profunzime calmă, de cristal.

Bem vinul bucuriei ce sufletul desfată
Cînd armonii prin muncă răsar jur-mprejur.
Din arcul tinereții noi am țîșnit, săgeată,
Spre depărtări de aur și azur.

Splendidă încordare ai petrecut în coardă
Și ai ochit cu grijă supremă, de ostaș.
Cît va fi dat țării deasupră-ne să ardă
Slăvit să fii, nemuritor arcaș!

Meteoriți, mișcarea oricît să ne-nfierbînte,
Iubim incandescența și nu avem alt vis
Decît ca ascuțișul săgeții să se-mplinte
În ținta către care ne-ai trimis.

●

Ion Horea

Elemente

Se-mpacă totuși apele cu focul,
Cînd focul strînge apelor mijlocul
Și apele se-ntorc, și sărutîndu-l, —
Îi duc iubirea pe întreg pămîntul.

Așa va fi de-acum, din primăvară, —
Aici, la noi în margine de țară,
Pe unde numai bălțile și stuhul
Foșnesc în pace oglindind văzduhul —

De-acum încolo veți vorbi de mine,
Cînd voi turna-n paharele — lingouri
Cu foc și apă, fulgere și nouri,
De-aici vibrînd stelar în înălțime.

●

Mihai Cîmpeanu

Votez

Votez întinsul zării — larg, cît cuprinzi cu gîndul,
și cerul vieții noastre crescînd fără hotare,
și-acel mezin gigantic din vatra Hunedoarei,
și vrăjile din basme, aievea-n Săvinești.

Votez armate mîndre de mii și mii de oameni
ce stăpînesc combina și strungul și atomul...
Și cel mai tînăr munte — piepțoșul din Bicaz,
și țărmul vechi al mării celei noi,
și noul țărm al vechii noastre mări.

Votez amperii, care în nopțile senine,
în sat, dau bună seara perechilor de tineri,
ogoarele-nfrățite ce-și înzecesc belșugul,
plugarul ce recită, la club, pe Topîrceanu.

Votez pentru iubire și șoapta ei fierbinte,
pentru uimirea gravă din ochii fiicei mele,
pentru păpușa nouă din colțul ei de joacă,
și — cine știe --- pentru iubirea ei dintîi...

Votez pentru Congresul ținut în casă nouă,
de marmură și soare, sub bolta ca un cer,
și-n urma lui — vulcanul strunit, de la Galați,
cu Dunărea de lavă curgînd în forme fixe.

Votez --- păduri de sonde și steaguri și antene,
cristalele din turnuri cu lujeri de balcoane,
oglinda de pe scenă a marilor prefaceri,
fiorul fericirii — ce versului dă aripi!

Schimbul

Váradi Zsuzsa

E o arşiţă înnăbuşitoare. Cu o ultimă sforţare soarele de sfîrşit de septembrie îşi revarsă cu patimă risipitoare razele, umplînd hala de maşini cu o strălucire ce supără ochii pînă la durere.

Eva blesteamă termometrul care arată treizeci şi opt de grade.

— Afurisitule! De te-ai sparge o dată! — apoi deschide brusc fereastra şi, punîndu-şi degetele între buzele crăpate, fluieră ascuţit înspre hala cazanelor.

Acolo stă în picioare Gagyi Ştefan, fochistul, dezbrăcat pînă la briu, ca să-şi mai răcorească trupul aprins şi ud de năduşeală. Cu mîinile în şolduri el se întoarce în partea de unde aude fluieratul şi clipeşte mîhnit.

— Ce-i?

— Ne topim, nene Ştefan! Ce faci?!

Gagyi Ştefan dă din umeri:

— Ce?

— Ne to-pim! zbiară Eva. Sînt 38 de grade! O să raportez SANEPID-ului!

Bătrînul mormăie ceva şi arată spre cer.

— Asta să i-o raportezi fochistului din cer, fata mea!... Eu, uite, realizez economii de materiale. Lucrez doar cu cinci atmosfere.

Eva aude numai cuvîntul atmosfere, căci restul e înghiţit de zgomotul metalic al maşinilor, care zbîrnîie în spatele ei. Face mîna pîlnie şi strigă:

— Cu care?...

— Cee?

— Cu care atmosferă?!

Gagyi Ştefan pricepe şi rîde. Se scarpină în cap, trecîndu-şi mîna prin părul ud de transpiraţie şi arată spre cazanul care răpăie în spatele lui.

— Din păcate, numai cu a ăstuia... Uite-l.

— Destul de rău... Sînt treizeci şi opt de grade, ne topim! Închide gazul, nene Ştefan.

Bătrînul dă iarăşi din umeri, depărtîndu-şi braţele a neputinţă. A oprit de mult gazul, cu încălzitul halei de maşini a terminat încă de pe la nouă, aşa că degeaba se ceartă cu dînsul.

Eva face un semn cu mîna, în chip de resemnare, şi închide geamul. Nu înţelege o vorbă. Se întoarce la maşina ei care poartă numărul patru şi-şi continuă lucrul. Dar nu merge nicicum. Niciodată nu i s-a părut Evei atît de lungă vreo zi ca cea de astăzi. Nu pricepe de ce suportă atît de greu dogoarea cu care se obişnuise de fapt de mult şi de ce se simte atît de obosită şi fără chef de muncă.

Indispoziţia aceasta de fapt o stăpîneşte de cîteva zile, de cînd a fost pensionat Kari, bătrînul Kari de la maşina cu numărul cinci. Din clipa aceea parcă ar fi îmbătrînit şi ea, parcă ar fi rămas fără vlagă...

Cu bătrînul Kari lucrase de cincisprezece ani în acelaşi schimb, la aceleaşi maşini, faţă-n faţă. Se simţeau uniţi la necaz şi la bucurie, erau ca doi care muşcă deodată din aceeaşi bucată de pîine şi oricum ar fi fost pîinea asta, mucedă, uscată, moale sau cu miere, amîndoi simţeau acelaşi gust deodată. Orice mişcare, orice semn din mînă, din cap, din sprîncene, sau chiar şi un scurt şi ascuţit fluierat era de ajuns ca ei doi să se înţeleagă reciproc în zgomotul asurzitor al maşinilor. Cînd capul lui Kari dispărea pentru un timp mai îndelungat în spatele maşinii, era sigură că bătrînul are o defecţiune şi că de bună seamă, asudînd şi înjurînd, schimba acele rupte. Atunci, fără ca el s-o cheme, alerga numaidecît la dînsul ducîndu-i din acele economisite de dînsa. In ultimul timp, bătrînului începuse să-i meargă cam prost şi uneori nu-i ieşea lucrul cum trebuie... Cu cincisprezece ani în urmă, cînd tînăra văduvă Marton Eva venise în fabrică, lucrurile se întîmplau invers. Pe atunci bătrînul o ajuta pe ea, dîndu-i şi platine şi arătîndu-i cum se schimbă acele, cum trebuie să lucreze la maşină. Mai totdeauna intrau în schimb o dată, începeau lucrul o dată şi pe atunci, ea era cea care rămînea mereu în urmă. Bătrînul îi dădea pînă şi ciorapi lucraţi de el dacă se întîmpla să nu aibă vreo duzină completă: „Uite, ai colo cîteva bucăţi" — zicea el, îndemnînd-o să-i ia, ca nu cumva să i se cuvină prea puţin la chenzină...

Meseria, cu toate chitibuşurile şi „smecheriile" ei, tot de la bătrîn şi-a însuşit-o Eva.

— Să-i dai maşinii mintea şi sufletul tău. La maşina asta nu trebuie să depui forţă, ci pasiune. Maşina trebuie s-o simţi... In vîrful degetelor şi în atenţie e sufletul meseriei noastre. Dacă minuieşti maşina cu cap, cu răbdare şi cu delicateţe, atunci să ştii că merge singură... Şi, bineînţeles, trebuie să te recăsătoreşti. Neapărat. Şi încă ceva: dacă strici producţia în vreo tură, trage o înjurătură din toată inima şi varsă-ţi necazul ca să nu-ţi zdruncini nervii cumva.

Eva procedase întocmai cum o învăţase bătrînul. Şi totuşi, acum... a obosit, ceva i s-a şubrezit în organism...

Păşeşte spre capătul celălalt al maşinii, ca s-o încarce din nou, şi, pipăindu-şi tîmplele, care o ustură de durere, rîde nervos:

— Mi s-au zdruncinat nervii. Te pomeneşti că m-am enervat din pricina ăsteia, totuşi... mormăie, privind cu ochii ei mari, negri, spre maşina cu numărul cinci.

Acolo, în locul bătrînului Kari, lucrează o muncitoare nouă. Dacă e fată sau tînără căsătorită, Eva nu ştie încă. O cheamă Balog Ana... E o tînără voinică, cu părul blond şi cîrlionţat, prins cu ace în creştetul capului, şi i se vede gîtul gingaş şi ceafa acoperită cu un puf auriu... Pe braţele ei puternice, goale pînă la umeri, pielea străluceşte, uleioasă, în lumina fierbinte a becurilor de 500 W., pe şoldurile rotunde i se mulează salopeta bleumarin nou-nouţă, la care poartă o bluză roşie cu carouri. E încălţată cu săndăluţe roşii de pînză, puţin pătate de-acuma de ulei. Păşeşte cu ele uşor şi sprinten, iar pe faţa asudată şi aprinsă i se citeşte emoţie, teamă. Lucrează pentru prima dată singură la maşină. Mişcările îi sînt încă nesigure, agitate. Cu dinţii ei albi şi sănătoşi îşi muşcă buza de jos, — groasă, acoperită cu un strat subţire de puf — ori de cîte ori se apleacă deasupra barei cu ace. Şi înainte de a porni maşina, mai priveşte încă o dată neliniştită, întrebîndu-se, parcă, dacă totul e în ordine. Ochii ei mari, albaştri, umbriţi de gene lungi, blonde, plini de spaimă, de emoţie, dar şi de o proaspătă curiozitate faţă de tot ce o înconjoară, parcă aşteaptă nerăbdători să vadă ce-o să se mai întîmple cu maşina asta atît de ciudată.

Astăzi, însă, întîlnind pentru a nu ştiu cîta oară privirea Evei care se uită la ea cu ochii ei rotunzi, Ana se întristează pentru o clipă întrebîndu-se: „ce-o fi vrînd de la mine baba asta?"

Eva se întoarce repede cu spatele. I se vede numai ceafa vînjoasă de sub basmaua veche, decolorată şi udă leoarcă de sudoarea ce-o năpădeşte ca un val fierbinte, în vreme ce inima-i bate neregulat în pieptul plat şi osos.

...Pentru că vreme de cincisprezece ani, ori de cîte ori nenea Kari îi punea obişnuita întrebare: „Ei, Eva, ce ai de gînd, nu te mai recăsătoreşti odată?" — ea, cincisprezece ani la rînd, i-a răspuns: „Nu, moşule, deocamdată nu poate fi vorba de aşa ceva... Dar nu te teme, curînd..." Şi uite, abia acuma îşi dă seamă că într-adevăr au trecut cîţiva ani.

★

La ora două, cînd sună sirena, Balog Ana nu aleargă să se înghesuie la vestiar deşi ştie că după colţ, la cîţiva paşi de poarta fabricii, cineva o aşteaptă... Tînărul o aşteaptă la colţul străzii pentru că ea e „faţă nouă" şi nu vrea să intre de la început în gura lumii, să se creadă că e neserioasă... Mai ales că băiatul ăsta nu-i ea ceilalţi, ci cu totul altfel... E mecanic bun şi s-au cunoscut întîmplător, în curtea fabricii, cînd Anei îi căzuse lanţul de la bicicletă...

Ana strînge fără grabă ciorapii — producţia ei din ziua aceea — cu toate că-i vine să zboare la el, ca să-i povestească, să-i spuie tot ce are pe suflet, căci nimeni pe lumea asta afară de el n-ar putea s-o înţeleagă aşa de bine. Cînd îl aude întrebînd-o atît de frumos:

„Ei, cum a mers astăzi, micuţă Ana?..." simte că are şi ea pe cineva în toată fabrica asta mare că totuşi nu e străină.

Şi, la urma urmei, şi o muncitoare de la maşina de tricotat e la fel de calificată ca şi un maşinist şi ce bănuţi frumoşi ar cîştiga amîndoi, şi ehe!... cîte n-ar putea realiza împreună...

Nu se grăbeşte fiindcă în vestiar e aglomeraţie la ora asta şi nu-i place. Se simte foarte singură şi străină, fiindcă toate-şi îndreaptă privirile spre ea şi încep: „Ia te uită... Cineva mi-a dat jos jacheta! Aşa ceva numai o fată nouă mi-a făcut-o!" Sau: „A cui e haina asta? Cineva şi-a pus paltonul pe umerasul meu. Trebuie să le spunem celor proaspăt venite să facă bine să-şi aducă umerase".

Ori, nouă, e numai ea. Numai ea... „Vai, astea noi sînt atît de pretenţioase de parcă ar fi cel puţin de treizeci de ani aici. Niste încrezute, fac nazuri şi abia aşteaptă să li se facă curte... Ce să le pese lor de lucru? De lucru nu le arde... Dar să le auzi numai ce gură au să facă la leafă... Că de ce iau mai puţin, de ce nu iau la fel ca noi astea vechi, care am îmbătrînit aici"...

Dar n-au dreptate de loc, fiindcă ea şi-a adus de acasă un umeraş şi niciodată n-a dat jos jacheta nimănui.. Şi de ce să primească mai puţin decît lucrătoarele vechi?... Păi dacă o să producă la fel de mult şi de aceeaşi calitate ca şi ele, atunci... ar fi nedrept... Dar nici nu poate fi vorba de asemenea lucru. De geaba le merge gura! Pot să crape de necaz, că ea tot are să cîştige exact cît ele... Uite aşa, ca să le facă în necaz! Da, tocmai ea, care e nouă, o să le arate ce înseamnă să lucrezi bine... cum să-ţi faci planul, ba chiar să-l şi depăşeşti... Fiindcă ea e tînără şi voinică şi poate să facă faţă... Fiindcă are picioare bune, ochi şi nervi buni... Da, tocmai ea, cea tînără! Las' că le arată ea lor!....

Schimbul Anei e un bărbat robust, lat în umeri. Cu toate că poartă numai nişte pantaloni scurţi şi încolo e gol pînă la briu, asudă de zor de pe acuma.

— Ei, te-ai deprins cu maşina? o întreabă el cu vocea lui groasă.

— Oho! Şi încă cum... răspunde Ana, care tocmai numără ciorapii lucraţi. Dar oricît îi numără nu-i ies decît patru duzini de ciorapi buni. Restul trebuie repansaţi... Nu pricepe: cum a fost posibil să realizeze numai patru duzini bune?... Şi două duzini întregi pentru repansat...

Schimbul Anei ar vrea să-şi ia în primire dulapul. Se învirte nerăbdător în jurul ei şi tot tuşeşte dregîndu-şi vocea. Ana leagă ciorapii cu mişcări grăbite, nervoase, apoi prinde bileţelul pe care l-a scris cu mîna uşor tremurînd: Balog Ana, maşina 5: 4 duzini. Cele două duzini pentru repansat le încuie în dulap, hotărîtă să nu le predea astăzi, ci mîine sau poimîine... Cînd o să-i meargă mai bine... Aşa, numai ca să nu le dea satisfacţie celor vechi!...

Şi Eva îşi leagă abia acum cele şapte duzini, iar alături o singură duzină pentru repansat. Schimbul ei, Zoca Vasile, povesteşte ceva despre meciul de fotbal de duminică dimineaţă. Eva îl ascultă distrată, pe urmă salută şi pleacă. Se mai opreşte o secundă la maşina cu numărul doi să stea de vorbă cu tovarăşa Juhaz.

— Ce-ţi mai face copilul? o întreabă.

— Mulţumesc, e mai bine...

— Dar Feri?

— Feri a şcăpat... N-a luat boala. Mergi spre casă?

Eva dă din cap, obosită. Acasă, Sigur că acasă... Unde ar putea merge?

Tovarăşa Juhaz se apropie şi mai mult de ea. E o femeie grasă, robustă.

— Ascultă, Eva, dar cu şcoala ce facem?

— Incepem săptămîna viitoare cu documentele Congresului al treilea...

— Vai de capul meu, şi eu încă nu mi-am cumpărat broşura.

— Las' că ai timp să ţi-o cumperi luni... Servus.

Dar tovarăşa Juhaz nu-i dă drumul.

— Mai stai puţin, Eva... o clipă — zice şi, arătînd spre Ana, care tocmai trece pe lîngă ele, întreabă: Cum lucrează?

Eva rămîne pe gînduri, privind lung în urma fetei.

— Nu ştiu, n-am observat-o...

— Face pe grozava... Ce dichisită e! Pare obraznică rău. Nu cred să-i stea capul la lucru...

— E tînără...

Tovarăşa Juhaz rîde.

— Cred şi eu... Şi frumoasă. A şi observat-o de-acuma unul...

— Cine?

— Păi da... Ionel Bocu. Cică umblă cu ea din prima zi...

Privirea Evei se îngustează o clipă: „Vasăzică a pornit-o bine şi asta..." — gîndeşte în sinea ei cu dispreţ, apoi, dînd din umeri, zice cu indiferenţă:

— Treaba lor... şi pleacă.

Ana s-a oprit pe sală să privească gazeta de perete. Tot nu-i vine să între în vestiar. Zărind-o pe Eva se preface că e absorbită de un articol, iar după ce o vede trecînd se întreabă dacă o fi observat-o că a predat astăzi numai patru duzini de ciorapi buni... Pentru că ea a văzut foarte bine cele şapte duzini ale Evei... „Babă veninoasă". In ochi i se iveşte o sclipire răutăcioasă şi simte un fel de satisfacţie văzînd-o pe Eva cum îşi tîrşeşte picioarele obosite, încălţate cu nişte tenişi tociţi. Silueta slabă, gîrbovită, a femeii e îmbrăcată într-o salopetă decolorată, pătată de ulei şi toată înfăţişarea ei e complet lipsită de feminitate, fără pic de cochetărie. Are părul încreţit tare din cauza unui „permanent" prost şi prins după urechi cu două agrafe negre, grosolane, iar faţa slabă, negricioasă, brăzdată de riduri adînci, cu sprîncenele negre şi buze subţiri, are un aer iscoditor.

„Babornită!", o ocărăşte în gînd din ce în ce mai furioasă. Cotoroanţă lăudăroasă! Ipocrită... face pe modesta şi sînt sigură că nu mai ştie ce să facă cu atîţia bani cîţi cîştigă... şapte duzini şi cu una la repansat, opt... Asta... asta înseamnă pe puţin o mie cinci sute de lei pe lună!"

Eva simte privirea întunecată a Anei ca o înţepătură în ceafă şi înainte de a intra în vestiar întoarce capul.

— O fîşneaţă... mormăie aruncîndu-i o privire dispreţuitoare şi trage apoi încetişor uşa după dînsa.

★

— Şi... si se uită într-una la mine...

— Să nu-ţi pese, Anuşca... Se uită, probabil, pentru că şi tu te uiţi la dînsa.

— Pe naiba, mă uit. Parcă ai ce vedea la ea... E bătrînă, urîtă ca muma pădurii...

— Vezi cu ce ură vorbeşti? Nu vorbesc cu ură, îţi spun numai. Mă priveşte atît de ciudat...

— Parcă poţi să ştii tu ce-i în sufletul ei...

— Asta cred că nici n-are suflet. Toate babele sînt rele şi invidioase... Le doare cînd te văd tînără, voinică... că ai toată viaţa înainte!

— Ba nu asta le doare, ci numai faptul că ele au îmbătrînit.

— Vezi, aşa eşti tu. Ii iei apărarea. Iar eu vroiam să-ţi spun ceva...

— Spune...

— Mi-ai stricat cheful... Da... Voiam să-ţi spun numai, că dacă vom cumpăra mobila în rate pe salariul tău, atunci pe al meu putem cumpăra o maşină de spălat.

— Mai întîi un aparat de radio.

— Ba maşină de spălat. Nu vreau să-mi stric mîinile. Uiţi că lucrez la o fabrică de ciorapi?... Eu nu-s maşinist!... Da, şi să vezi, că totdeauna cînd eu abia isprăvesc prima tură, ea o porneşte de-acum pe-a treia...

— Tu să nu urmăreşti turele ei, ci pe ale tale. De aici ţi se trage!... De-aia rămîi în urmă!

Ana ştie că el are dreptate. Nu vrea să recunoască însă. Dar seara, înainte de a adormi, se gîndeşte îndelung la cele întîmplate. Şi, în sinea ei, îşi făgăduieşte ca pe viitor să nu se mai uite nici în stînga, nici în dreapta, ci să-şi vadă numai de lucrul ei... Pentru că bătrînele au experienţă îndelungată, de ani de zile, şi lucrează de-acuma ca nişte automate... Dar cînd o să deprindă şi ea meseria cum trebuie, are să le dea gata pe toate. Şi în privinţa cantităţii!... Pe toate! Acum însă, la început, e greu. Pentru că nu lucrează calm, e nerăbdătoare, se zbate, dă zor. Acele nu sînt şlefuite ca lumea, decherul nu e bine pus şi se rup din ce în ce mai des acele şi platinele, iar ciorapii cu defecte se înmulţesc.

Dar de mîine are să fie altfel. Da, cu totul altfel... Şi atunci nici n-o să mai obosească atît de rău. N-o să mai fie aşa de frîntă încît să nu-i ardă nici măcar de-un film. Şi atunci nici Ionel n-o să mai fie furios ca aseară. Vai, cum a ţipat:

— Şi eu muncesc, măi fată, doar muncesc şi eu! Şi să ştii că sînt şi eu un maşinist la fel de bun cum eşti şi tu la tricotaje! Numai că nu mă iubeşti, începi să-mi dau seama, da, nu mă mai iubeşti, te-ai plictisit de mine.

Şi ea, cu ochii în lacrimi, i s-a destăinuit:

— Vai, Ionel dragă, ce ştii tu! Mi-e aşa de greu... grozav de greu...

— Ei hai, vino-ncoace, mititica mea... Şi nu mai plînge... Auzi?

Dimineaţa Ana îşi pune o bluză curată, îşi perie bine părul şi se fardează uşor pe buze. Aşa, de necaz! Apoi porneşte veselă, în dimineaţa răcoroasă de septembrie, legănînd uşor plasa ei roşie de nylon. Tocurile pantofilor răsună strident pe asfaltul proaspăt măturat şi mîna cu care-l strînge de braţ pe Ionel parcă-i spune la fiece pas: te iubesc, ce bine e să trăieşti!

La colţul străzii se despart, ca să între separat pe poartă. Pentru că e bine să ştie numai ei doi. Aşa... Dragostea lor e cu totul deosebită... asemenea dragoste nici nu mai există, căci ei au simţit din clipa în care s-au văzut pentru prima oară că nici unul nu va mai iubi vreodată pe altcineva. Aşa a vrut soarta ca să se rupă lanţul la bicicleta ei tocmai atunci, în faţa lui... Dar pînă cînd se vor căsători nu e nevoie să ştie nimeni...

— Ei, servus, Anuşca mea. Şi să fii fetiţă cuminte...

— Da.

— Şi să vii mai repede. Mă plictisesc de moarte tot aşteptîndu-te atîta la colţ.

— Iar tu, te rog, să nu-mi mai aduci înapoi slănina. Eu ţi-o împachetez ca s-o mănînci. Eşti slab, numai piele şi oase.

— Sînt îndrăgostit...

— Şi eu...

— Ei, pa, şi să fii fetiţă cuminte...

— Am să fiu.

...Şi totul începe de la capăt: în faţa ei stă Eva, „tovarăşa Eva Marton, veche muncitoare calificată, fruntaşă în muncă" şi naiba mai ştie ce... Zgripţuroaica bătrînă... care întotdeauna, dar absolut întotdeauna, parcă ar face-o anume, dă drumul la tura a treia cînd ea abia a isprăvit-o pe prima...

★

Cam pe la mijlocul săptămînii vremea se strică dintr-odată şi ploaia începe să toarne cu găleata. La început pare că e o ploaie trecătoare; dar cerul se întunecă din ce în ce, devenind plumburiu, şi pare că atîrnă jos de tot, iar din el curg picăturile de ploaie atît de reci încît te ard cînd te biciuiesc peste obraji.

In biroul meşterului se ţine, ca în fiecare sîmbătă, şedinţă de grupă! Se discută cîteva probleme interesante, legate de calitatea materialelor, de lipsa platinelor şi de economisirea acelor. Apoi se lasă o toropeală teribilă. Mulţi iau cuvîntul şi bat apa în piuă iar moleşeala după amiezii de sîmbătă îi cuprinde pe toţi ceilalţi; printre genele mijite, fiecare priveşte la arătătoarele ceasornicului care înaintează nespus de anevoie. Deodată însă se ridică meşterul Pavel Gyuri şi spune:

— Maşina cu numărul cinci nu şi-a îndeplinit planul. A rămas în urmă.

Ana e roşie ca racul. Degetele îi tremură şi o transpiraţie rece îi scaldă mîinile: „Ei, acu e acu!"

Eva tresare ridicîndu-şi capul: „Aha, domnişoara!"

Pavel Gyuri îşi încruntă sprîncenele:

— Ai vreo problemă, vreo greutate, tovarăşă Balog?

— Nu... nici o greutate... Am să recuperez rămînerea în urmă pînă la sfîrşitul lunii, răspunde ea.

— Bine. Mai are cineva ceva de spus? Nimeni... Atunci închidem şedinţa, anunţă meşterul.

Eva intră în baie. Zăboveşte mult, face duş, se freacă şi se spală bine cu apă pe tot corpul. Baia a durat mai bine de-o jumătate de oră şi totuşi acum, cînd intră în vestiar, o mai găseşte pe Ana.

In salopetă încă, Ana stă pe un scaun cu coatele pe genunchi şi-şi sprijină bărbia eatifelată în palme. Are ochii roşii. Eva îşi dă seamă numaidecît că a plîns. „De necaz"... gîndeşte ea, dar nu rîde de dînsa.

Ana se scoală îndată şi întorcîndu-i spatele se duce la dulap. Zornăie nervoasă cheile, bombănind ceva... Pe urmă se opreşte şi stă, stă nemişcată în faţa dulapului deschis, fără să se îmbrace. Atunci, aşa, deodată, Evei i se înmoaie inima şi începe să-şi tot răsucească jacheta ei roşie de parcă n-ar şti cum s-o îmbrace.

O zvîrle la loc şi se duce la Ana:

— Eşti obosită? o întreabă.

Ana nu ridică privirea. Tace.

— Eşti obosită, tovarăşă Balog?

Ana trînteşte furioasă uşa dulapului şi se întoarce spre Eva. In privirea acuzatoare îi scapără durerea şi ura:

— Te rog să nu mă compătimeşti! Cînd mi-oi lua avînt, praf vă fac pe toate... Te umfli în pene acum!... Ce fericită eşti!... Las-că-i vin eu de hac fericirii tale! Ţi-arăt eu!

Eva se face albă ca varul. Păşeşte un pas înapoi, pe urmă unul înainte. Îşi ia jacheta, o pune iar la loc, iar o ia în mînă. Tremură toată, ochii i s-au mărit, apoi i s-au îngustat încît n-au rămas din ei decît două linioare din care ţîşnesc parcă fulgere.

— Obraznico... izbucneşte deodată. Mucoasă nerusinată.

— Mucoasă? Ei las-să fiu mucoasă! Mai bine să fiu o mucoasă decît o cotoroanţă bătrînă. Prefer! Ştiu... M-ai îneca într-o lingură de apă... da, da... Crezi că nu ştiu? Parcă nu văd cum te oftici de invidie cînd mă priveşti!...

— Invidie?! Şi de ce, mă rog, te-aş putea invidia? Doar dumneata nici nu ştii să stai cum trebuie în faţa maşinii! Şi probabil că nici timp de odihnă nu ai din cauza dansului, cinematografului şi dichisurilor... Din cauza dragostei! Dacă te-ai culca seara mai devreme, sînt sigură că ţi-ar merge mai bine!...

Ana îşi pune mîinile în şolduri. Şi ea tremură.

— Aşa vasăzică? Dar ce? Poate nu e voie? Dacă faci aluzii la Ionel află că ne căsătorim! Da, ne căsătorim... In curînd... îndată ce... Da, am căutat de acuma şi mobilă, şi maşină de spălat, şi un covor!... Din cele de 360 de lei... Dar ce te priveşte? Ce te priveşte? Aş vrea să ştiu ce vă priveşte?! Şi din ochi i se preling deodată două lacrimi imense, care i se rostogolesc încet pe faţa înfierbîntată.

Gîfîind sălbatic, aruncă de pe ea hainele de lucru şi, în timp ce bîjbîie zorită căutîndu-şi rochia, bombăne: „Ce mîncătorie... Să te mănînce, nu alta... Şi asta pentru că sînt tînără... Şi fericită... Parcă noi am fi de vină că v-aţi omorît viaţa, că aţi dus-o greu! Parcă am fi eu vreo vină, cotoroanţă bătrînă!" — îi strigă tare ultimele cuvinte înainte de a trînti uşa cu toată furia în urma ei.

Se face liniste. De sus răsună clar zgomotul ritmic al maşinilor, iar de alături, din baie, se strecoară vocile unora, care se zbenguie vesele sub duş.

In curte zbîrnîie un motor. E motocicleta cea nouă a lui Miclos Feri. E marca IJ... Miclos Feri e de noapte... A venit numai ca să-şi arate motocicleta... A făcut economie un an de zile ca să şi-o cumpere. Treaba asta o ştie fiecare şi toţi vor să i-o vadă, în sfîrşit...

Eva îşi pune jacheta. Trebuie să se ducă şi ea să se uite la motocicleta lui Miclos Feri.

★

Se smiorcăie streaşina, lăcrimînd cu patimă, ca un prunc lăsat ud în scutece.

Eva s-a trezit cam pe la miezul nopţii şi de atunci o ascultă cu ochii deschişi. Nu se gîndeşte la nimic. Stă întinsă în pat, nemişcată. Se pare că a chinuit-o un coşmar şi o trec şi acum din cînd în cînd fiorii. Se scoală şi face focul în sobă. Dar cu toate că e numai ora patru dimineaţa, nu se mai culcă. Îşi pune capotul el bleu-marin cu buline albe, de barchet, şi se lipeşte friguroasă de sobă.

Toţi ceilalţi din casă dorm. Doar de dincolo, dinspre bucătărie, se mai aude cîte un zgomot surd. „Probabil că mama îşi caută bomboanele în bufet..." îşi zice ea ascultînd o clipă, apoi îşi îndreaptă atenţia spre cealaltă odaie, unde dorm cei doi copii... Dar acolo e linişte. O linişte adîncă, deplină.

„Bătrînii n-au somn" — îşi aduce aminte ea şi zîmbeşte acru. Apoi, ca şi cum s-ar fi speriat deodată de ceva, se întoarce şi priveşte în jurul ei alarmată. „Cotoroanţă bătrînă". Îşi perindă privirea peste pereţii învechiţi, pe care atîrnă cîteva fotografii ale familiei printre care e şi una de la nunta ei cu Imre. Doi oameni străini, mînă în mînă, cu privirile îndreptate undeva spre viitor.

Da, amîndoi i se par străini. Nici nu-i vine a crede, atît de gros s-a aşternut vălul uitării peste acele vremuri cînd au trăit împreună...

Poate că n-a fost niciodată altminteri... Poate că totdeauna a fost ca acuma, singură, aci, între aceşti patru pereţi, cu aceeaşi mobilă veche pe care o primise încă de la maică-sa, cu covoarele acestea roase, cu bibelourile de porţelan ieftin şi de sticlă lunate de la diferitele tîrguri, cu borcanele ei de dulceaţă, cu mileurile pe care le croşetase lîngă sobă alături de mama ei cînd era fetişcană, în după-amiezele lungi de iarnă... Şi uite, abia acum o izbeşte deodată gîndul că odinioară, cînd a început să lucreze la fabrică, avusese şi ea planuri, visuri... Dorise şi ea să se mute mai în centru, într-o casă mai spaţioasă, să-şi cumpere mobilă nouă, o cameră bleu-deschis pentru copii, un bufet roz pentru bucătărie, un studio cu bibliotecă, două fotolii adînci şi comode lîngă o măsuţă rotundă pe care să stea un vas cu flori şi o scrumieră neagră... Covoare moi în culori calde, tablouri, rochii şi pantofi noi şi... ar fi vrut să fie frumoasă, măcar un pic, frumoasă şi tînără ca Balog Ana.

Şi cum a uitat de toate... A uitat cu desăvîrşire, nici ea nu ştie cum, fără să observe şi fără s-o doară. Da, pur şi simplu i-au zburat din minte, i-au scăpat cu totul din vedere, ca atunci cînd învăţînd sau citind ceva interesant, uita ibricul cu ceai pe foc şi se trezea numai cînd casa se umpluse de fum, vasul era ars şi cu tot smaltul pleznit.

Pentru o clipă o cuprinde ameţeala, se simte slăbită, dar nu se duce să se culce din nou ca nu cumva să facă zgomot. E duminică şi copiii dorm. „Şi poate că şi mama a mai ăţipit nitel, sărmana. Oare şi-a găsit bomboanele?!..."

Ce bine că aseară n-a uitat să-i aducă bomboanele cu mentă. I le-a cumpărat de ieri ca nu cumva să i se termine şi să rămînă fără bomboane... N-a uitat nici de George, că se duce la dans la clubul metalurgiştilor... şi i-a cusut nasturele la cămaşa cea albă... Şi nici în poşeta Iuliei n-a uitat să pulе 10 lei ca să aibă pentru un film şi o prăjitură azi, duminică... Venind de la slujbă n-a uitat să cumpere carne şi vanilie... Vezi deci că încă mai e destul de ageră la minte, că nu uită niciodată nimic. Nici afişul care anunţa seminarul următor la învăţămîntul de partid n-a uitat să-l afişeze ieri.

Şi totuşi, de ea a uitat. Cu desăvîrşire a uitat.

Timp de cincisprezece ani a bătut zi de zi acelaşi drum între casă şi fabrică, şi-a bătut capul mereu cu aceleaşi probleme: cu defecţiunile maşinii, cu acele şi platinele rupte, cu grijile cîrpitului şi ale pîngelitului, cu plata luminii şi a chiriei, cu astma mamei şi lecţiile de matematică ale Iuliei... şi a uitat... Da, pur şi simplu a uitat că vis-à-vis de ea nu numai Kari îmbătrînea.

Şi acum?... „Ce ai de gînd, Eva, tot nimic, tot singură?" îşi aminteşte obişnuita lui întrebare. „Deocamdată nimic... George pleacă luni la Bucureşti la o şcoală de maiştri... Iulişca intră la facultate..."

„Sîntem în o mie nouă sute şaizeci... şaptezeci... şoptea ea. Cît mai am pînă la pensie?" Şi se gîndeşte că Balog Ana şi Bocu Ionel or fi dormind acum la fel de adînc şi de liniştit cum dorm dincolo copiii ei, George şi Iulişca... Pentru că tinerii au somn adînc...

Cînd se uită pe geam observă că s-a făcut ziuă. Apoi observă că s-a luminat de-a binelea, iar ploaia a stat. Un vînt puternic scutură pomii şi frunzişul galben cade ca smocurile de păr din capul bătrînilor.

★

Pînă la sfîrşitul săptămînii următoare drumurile s-au uscat şi au devenit cenuşii şi reci. Pe marginea trotuarelor de la periferia oraşului, frunzele strivite între pietrele de

(Continuare în pag. 11)

Desene de MIHU VULCĂNESCU

ION MURGEANU — Coroești.

Versificarea corectă a unor teme impuse la masa de lucru nu înseamnă încă **poezie.** Aptitudinilor pe care le aveți (simțul ritmului, capacitatea de organizare a unei recuzite imagistice în jurul unei idei etc) și lăudabilei orientări spre o tematică contemporană, li se cere asociată o participare afectivă mai intensă, o temperatură mult mai înaltă, capabilă să realizeze acea incandescență lirică indispensabilă înnobilării minereului poetic. La temperatura forjei poți modela metalul, la cea a furnalului îl naști. Dvs. prezentați încă elementele eterogene ale minereului poetic drept produs laminat. Din aceastăpricină ingredientele asociate întîmplător ideii poetice nu fac corp comun cu aceasta, nu o susțin, nu-i dau strălucire ci, dimpotrivă, ca în **Cîntec despre tractoriști,** spre exemplu, unde această imagine a cîmpului arat peste noapte :

Spre dimineață
Pămînturile au respirat adînc
Sub cupola imensă a zilei,
lumina.
Zarea-și curbase sprinceana
prelung
Și prin ceață
Abia desluseai chenarul
brazdelor negre —

este înecată într-o imagistică forțată : **Privighetori de oțel înhămate la coarnele plugului (?!) /../ soarele-ncinse obrazu-nălțimii / Și sub ochii calzi ai luminii / Cîmpul trudit de-atîta-ncordare / Întindea către zare / Spinări asudate de bivol.** (Dealurile și nu cîmpul pot fi comparate cu spinările bivolilor).

Sau : **Tractoarele-și frînaseră zborul** etc.

În **Peisaj matinal** unghiul poetic se deschide de undeva din afara vieții, ca o vizetă artificial pusă de poet între el și lume. Versurile finale susținute de simple afirmații : **Vreau să le-o cînt** (viața) **și m-amestec cu ei.. / Sufletul meu la fel cu al lor / E avînt și temei,** sună fals, neconvingător, punînd sub semnul îndoielii întreaga poezie. Celelalte lucrări sînt simple versificări în care abundă locurile comune, acele imagini migratoare, gata confecționate, pe care le întîlnești în majoritatea versificărilor pe teme asemănătoare.

Lectura, „amestecul" cu oamenii, de care pomeneați mai sus, munca și exigența sporită vă vor ajuta să scăpați de aceste neajunsuri care vă îngrădesc posibilitățile.

GEORGE BODEA — Cîmpulung Moldovenesc.

Poeziile sînt scrise cu acurateță și simț al echilibrului, lăudabile pentru vîrsta pe care ne-o mărturisiți : 17 ani.

Ne-a plăcut profesia de credință din **Poetul** (cu toate slăbiciunile pe care le mai are), pentru siguranța cu care este afirmat sentimentul încrederii în viață, atît de caracteristic tineretului nostru „de-o vîrstă cu țara" :

Mi-e cîntul ecou
Al vremii mărețe,
Cînd dăm un sens nou
Zicînd — tinerețe.
Mi-e cîntecul dur
Și-avid de putere,
Căci vremea mi-o cere
Și cerul de-azur.
Mi-e cîntul foc,
Tăiș ca de spadă
Ce nu stă pe loc
Și nici n-o să cadă.

Am remarcat și finalul poeziei **Iubesc,** pentru sinceritatea sentimentului și simplitatea transcrierii lui :

Aseară ai venit tîrziu
Cînd dau luminile cerești.
De-acum și stelele ne știu
Că te iubesc, că mă iubești.

Frumuseți izolate sînt și în celelalte poezii. Le-am fi dorit însă nu prea rare și mai organic integrate în vers. Filtrate mai mult prin sensibilitatea dvs., impulsurile poetice ar fi mai autentice, mai personale.

AL. NEGOIȚĂ — Iași.

Versurile cu pricina nu ne-au sosit. Cînd le vom primi (dacă reînnoiți tentativa) le vom da atenția cuvenită.

PURCEL TEOFIL — Huedin.

Școala de care te interesezi se numește Universitate și nu poate fi urmată decît după ce ai absolvit școala medie. Te sfătuim să nu întrerupi cursurile, să înveți cu sîrguință, să citești multă literatură, să fii înainte de toate un bun elev pentru a putea deveni — cu talentul pe care l-am întrezărit în puținele versuri trimise — și un bun poet. Alege din cele două caiete poeziile cele mai bune și trimite-le redacției.

NICU LISOVSKI — Brăila.

Slăbiciunea dvs. pentru poezie este demnă de laudă. Deși scrieți „numai de trei luni" — ați reușit încă de la început să transmiteți versului sinceritatea sentimentului care l-a generat. Ne-a plăcut în special ultima strofă a poeziei **Salut Partidului,** pentru simplitatea cu care transcrie vibrația lirică autentică și robustă :

Te salut, Partid, pe tine
In Octombrie mărit,
Te salut căci pentru mine
Te-ai născut și-ai biruit.

Sînteți sudor la Uzina „Laminorul 1" din Brăila ; înseamnă că lucrați direct la izvoarele poeziei. Acolo trebuie să fie și sursa inspirației dvs. pentru ca versurile să se încarce de marea frumusețe a gestului creator. Străduiți-vă să realizați acea sudură între viață și condei (pe care o urmăresc toți slujitorii versului) în așa fel încît, în fața colii albe, condeiul să iște frumuseți noi, nu mai prejos de cele pe care le dați le iveală în uzină. Pentru aceasta vă sînt necesare — în afara calităților pe care le aveți — lectura și munca stăruitoare.

TITUS POPESCU — București.

Cele trei tentative poetice : **Eclipsă totală, Pămîntul, soarele și luna** și **Ciinele și... eclipsa,** n-ați reușit să le salvați din conul de umbră al prozei rimate. Încercați la eclipsa viitoare...

V. NIȚU

Anecdotica poeziei **Sub poarta închisorii** reia un motiv folosit de Taras Sevcenco, rămînînd mult sub nivelul originalului. **Spre Palatul de Iarnă** păcătuiește prin generalități și locuri comune. Am remarcat, totuși, pe lîngă cursivitatea versului (întunecată uneori de exprimări confuze), o lăudabilă străduință de a organiza poezia pe o idee — și, cînd și cînd, — unele încercări de împrospătare a rimelor : **sape — apăsa pe ; seacă — spunea că** etc. V-ar folosi foarte mult dacă ați orienta acest spirit novator în reflectarea zonelor tematice ale actualității.

LIE NOUR — Satu Mare.

Prea mult **steril** și prea puțin **minereu** în versurile dvs. Generalitățile, șabloanele imaginilor tăiate pe măsuri dinainte cunoscute, simbolurile prea uzitate și caduce înecă în ele oazele unor versuri reușite cum sînt cele din poezia **Steril și minereu :**

Am învățat să merg pe filon,
Să știu deosebi
omul de om
și minereul de steril.
Am prăpădit o groază de fitil
și dinamită-n fiecare schimb
cătînd mereu...

cele din poezia **Miner :**

Am crescut vremea nouă
Ca pe-un hulub — în sîn —
și nu-mpart pe din două
nimic,
Sînt stăpîn pe azi și mîine...

sau cele din **Album de primăvară :**

Soarele sărută
brazda culcată
și fură somnul pămîntului.

Am remarcat și tendința spre conciziune :

Cît din vorbe
Cît din ochi
noi ne-am înțeles etc.

Sînteți însă inconsecvent ; după asemenea versuri concentrate și expresive, transcrieți discursiv ideea, parcă obosit de efortul făcut. Genul de poezie anecdotică pe care îl cultivați vă solicită retorismul și discursivitatea în dauna versului dens, potențat de plasticitatea imaginii.

Ciclul **Album de primăvară** concentrează evident neajunsurile semnalate mai sus :

„Vine soare / și-altă floare, / vin albine / din stupine. / Dimineața dă povață : / Hai în cring, / fete string / flori în poală / — stropi de rouă — / că e iară / primăvară" etc.

In contextul unor asemenea naivități poetice lipsite de coloritul unei idei sau al unui sentiment, tenta actualizării pe care o încercați apare ca o pată de culoare stridentă.

Cînd realizați versuri ca acestea :

Îl iubesc (...)
pentru tot ce-a făcut
să devină om,
pentru că a-ndrăznit
să se-nfrunte pe sine...

nu-i păcat să nu vă frînați hotărît alunecarea spre banalitate și platitudine ?

P. CÎRSTOIU — București.

Vatră, Timiditate, Bătrînețe, Amărăciune. Simpla enumerare a titlurilor date versurilor dvs. este concludentă pentru a demonstra zona inspirației livrești și atmosfera unui pesimism de circumstanță, fără orizont :

A-nceput să plouă repede, cu spume, / Într-un fapt de seară. Luna lui Cuptor. / Și-a plouat așa două ceasuri bune. / Stau pe prispa casei cu genunchii-n palme. / Tot privind cum plouă-ncerc să mă gîndesc. / Ochii-n beznă-adîncă geaba-i rătăcesc. / A-ncetat și ploaia. Miezul nopții bate. / Mîngîindu-mi fața, vîntul se ivește. / Peste ceru-albastru luna rătăcește. (Ploaie de vară).

În **Timiditate** sînteți mult prea tributar lui Coșbuc :

Cînd te priveam mai mult roșeai, / Cătai în lături, și-ncercai / Să pari nepăsătoare. / Dar ochii tăi mi te trădau / Căci, muți, cu vorbe mă chemau, / Cu vorbe rugătoare.

De ce coborîți ciutura în apa sălcie a fîntînii cînd izvoarele limpezi țîșnesc de pretutindeni ? Izvoarele vieții sînt singurele capabile să vă împrospăteze sursa inspirației.

LUCIAN ALBINARU — Brașov.

Finalul poeziei **Mîine** (închinată ultimei nave cosmice sovietice) este promițător : **În poieni stelare / mîni va aștepta / ca să vie semeni din planeta sa.**

Prima parte este, din păcate, o versificare facilă, cu versuri transcrise neglijent : **...mai din sus de blocul / devenit cu ea (?!) / într-un timp cînd ziua / aur îmbrăca** etc.

Epigrama este prea malițioasă. Așteptăm altceva.

ION GHIAUR PAULEANA — Arad.

Epigramele n-au depășit stadiul bunelor intenții. Fiind lipsite de spirit, săgețile țintesc alături. Mai reușită pare a fi cea dedicată colegului dumitale Damian Ureche : **Scrie-n versuri bucuria, / Lumea nouă, nu cea veche ; / Nu-i Grigore cronicarul / Ci e Damian Ureche.**

Rondelul lui Adam și Eva are un început mult prea „tare" pentru a mai putea fi salvat. Îl transcriem fără comentarii : **Vino Adame și tu Evă, / Lăsați lumea de dincolo, / Într-o viață fără sevă / N-are rost să fiți voi solo.**

ROMICĂ TOMA BENETERO — Roșiorii de Vede.

Observațiile noastre din numărul 19, din 1 octombrie 1960, sînt valabile și pentru noul lot de poezii. Reflectați mai mult pe marginea lor și „grăbiți-vă... încet", cum spunea maestrul Tudor Arghezi la Consfătuirea tinerilor scriitori. Superficialitatea și graba nu fac casă bună cu poezia.

MAVREA R. — București.

Ne-ați trimis versurile însoțite de această prezentare căreia i-am apreciat umorul sec : „Iată mai jos cîteva versuri care, din păcate, sînt ale mele". Urmează poezia **Noapte,** din care extragem această strofă care justifică prezentarea :

...Jos, pămîntul, răcitură de soare / Ce vrînd acum din nou să se-ncălzească, / Lui tat' su-i dă eliptice tîrcoale / De multe ere fără s-amețească.

Ideea poeziei **Buletin meteorologic** este interesantă, iar procedeul ingenios. Realizarea artistică lasă însă de dorit. De altfel, aceasta este lacuna principală a versurilor dvs. și, în plus, un prea vădit ton moralizator care pune între cititor și poezie catedra poetului.

OLGA ANDRIES — Giurgiu.

Stihurile de pînă acum sînt simple versificări ale unor idei unanim acceptate, pe care încercați să ni le transmiteți nesensibilizate artistic. Mai personală ni s-a părut epigrama adresată redacției : **Dintre sute de catarge / Care vin și care pleacă, / Unele-s fără răspunsuri / Și-n oceane se îneacă.**

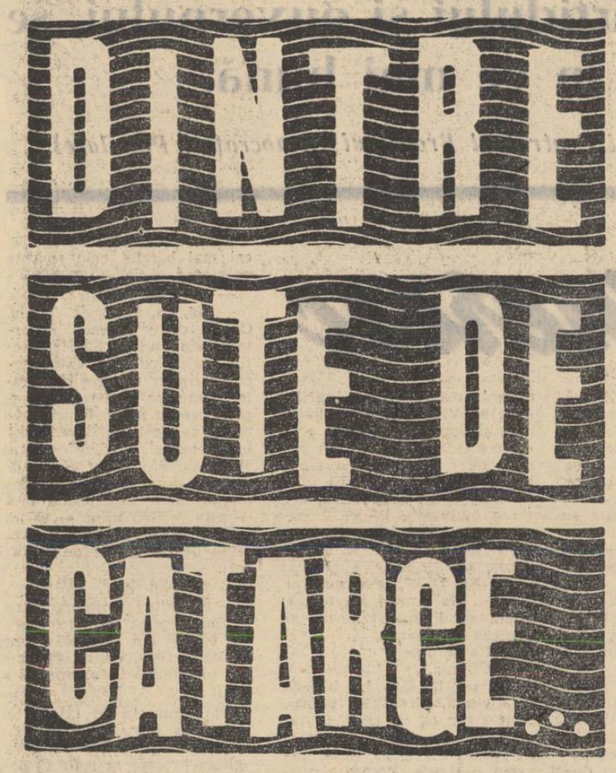

STEAUA fără NUME

George Carpat

Cubană

Revoluția e cîntec de bucurie în gîtlejul istoriei,
un cîntec cu un singur cuvînt :
Da !
și o mie de adevăruri vitale.
La început, cîntecul avea culoarea durerii.
Indoitul strigăt :
țipătul pescărușului deopotrivă cu șoapta uitată pe buze.
Cîntecul bătrîn l-a cîntat prima oară mizeria.
Mizeria cu gîndul firav,
amețită de rom și liturghie duminicală.
Mizeria cu ochi adînci,
fîntîni în care turiștii căutau misterele sudului
(misterele ochilor — din cînd în cînd friguri galbene
și mereu magnetismul iluzoriu al foamei).
Mizeria cu glasul ars și crăpat
ca o Tăcere
care silabisește scrîșnind din măsele
cuvîntul Sesam împotriva propriei tăceri.
Cubana...
Cîntecul respiră încet în trupurile arămii
secătuite de-atîta nevinovăție irosită.
L-au cîntat sub secetă secerătorii,
cînd cerul ca o gură uscată
gîfîia în cîte-o limbă de vînt.
L-au cîntat bătrînii sub liniștea trudită
cînd noaptea se ascunde după fiecare palmier,
își luneca trupul înalt printre plantații
ca un negru evadat
(numai luna vorbea
arătînd cu deget de lumină către munți un drum,
un drum)
Toți l-au cîntat sub furtuna de-o zi,
pildă atîta vreme neroditoare,
(n-au cunoscut fulgerul, o !)
Cubana...

O mie de glasuri care cîntă nu mor. Niciodată,
Cubana !

„Destul zahăr amar poporului,
destul aur de soare străinilor,
există și altceva decît manualele ignoranței !"
Securile pentru trestie,
pușlile pentru putregaiul istoriei,
steagurile pentru curajoși,
și-au început Marele Cîntec,
un cîntec de culoarea încrederii
și a prafului de pușcă.
A pornit din munți
unde aerul cade în fîșii ca ploaia,
unde pinii îngeamănă pămîntul cu cerul
ca niște cuie.
Prin timp se aude cîntecul celor care nu mor
niciodată.
„Trestie, melasă, rom, tutun.
Sfîrșitul mizeriei e mai greu decît începutul revoltei.
Luați înapoi pămîntul ;
în fiecare casă aduceți o stea
și încălziți-vă palmele trudite !
Deschideți cărțile ca niște porți către lume !"
Acolo, în munți,
revolta și indîrjirea cîntau
cu obrazul neras :
„La dracu' nesătuii de gringo !
Cubana !"

Și-apoi ?
La răscrucile din Havana,
către valurile care ies pînă la briu din ape
să privească insula,
pe șoselele obosite de atîtea mlădieri,
aleargă Libertatea
cu răsuflarea tăiată,
oprindu-se uneori să-și amintească numele străzilor
și scuturîndu-și pletele largi, umezite de sare.
Fericită,
rîde moale și tremurat
și sărută în neștire totul.
Are fruntea bronzată de soarele temniței
— ohe, raze încurcate între gratii —
și în păr o șuviță căruntă.
Mîine, într-un sat de pescari,
va învăța pe copii
alfabetul.
Cubana...

Cîte-un supraom rînjește coclit :
noapte bună în toiul dimineții !
Primul supraom : United Fruit
apoi American Powers Co...
(demni moștenitori ai piraților din Antile !).
Furia aceasta miroase a pămînturi pierdute
(un dig împotriva lăcomiei, un dig)
și a cangrenă.
Zadarnică înverșunare !
Soarele clipește din singurul ochi
ca un semafor care strigă „Atenție !"
(soarele n-a răsărit niciodată din nord)
Îl salută prietenește
mîinile înarmate rîvnind pacea tuturor zilelor.
Brațele întinse sînt praguri peste care nu se trece
fără a trezi în fiecare privire o pușcă ucigătoare
fără a trezi în fiecare glonte o ură cu ochiul precis
fără a gusta din propriul sînge.
Orice e zadarnic.
Fulgerul e la locul său.
Oceanul, limpede după toate uraganele,
curge senin și cald din răsărit
(oceanul e-al celor ce-l iubesc)
aducînd odată cu undele
o solie de încredere și de liniște.
Da !

Lacul Bicazului

Barajul, rezemat de încheieturile munților.
Firele care așteaptă ploaia orizontală, electrică.
Și constructorii...
La fund, sub muntele răsturnat al apelor
doarme trecutul
(uitat ca o eră geologică)
într-o beznă tot mai sporită în singurătate.
Lacul nu-și mai amintește de albie.
Seara, pe maluri,
constructorii visează Bicazuri noi,
visează către satul natal
neîntrerupte caravane de stele.
Și cînd se apleacă pe ape,
lacul își recunoaște în pupilele lor
o adîncime care crește mereu
și unicul sens al apelor sale — lumina.

Memoria orașului

Ultimele amintiri
cu miros bolnav de mizerie și tristețe
cad în brînci ca niște cocioabe
pentru a lăsa loc viselor,
viselor înalte și trainice
împietrite în beton și limpezime.

Visele sînt memoria viitorului.

Em. Stejaru

GHIDUL DOFTANEI

A, B, C,... G
parterul cu primul și al doilea etaj
și-n plus 4×10
litera H.

Nu-s cartonașe sau vreun joc de copii
Sînt cămăruțe cu gratii și zăvoarele trase
Devenite cu timpul celulele — clase.

În școala aceasta se preda
Cu vina de bou — pînă-n zori dimineață ;
Cursurile se prelungeau cu anii
Și, uneori, pe viață.

Istoria burgheză modernă
Se preda
la litera A.

Aici, „un elev", bătut și zdrobit,
în liniștea gravă —
a fost spînzurat (într-o clasă) de-o țeavă.

La litera C
Balaurii de mult pregăteau
Sub bolovani o lecție a morții ;
Deținuții veghind deșteptau
Cu strigătul lor, tainele nopții
Cerînd : „Să fie salvat Pintilie" !

Cînd au apărut primele raze de soare,
l-au dezgropat comuniștii legați de mîini,
legați de mîini și picioare.

Această lecție atunci s-a predat,
În veacul cu catedrele roșii —
Și viitorul s-a cutremurat
Și, treaz, prezentul a acuzat
Și-au acuzat din veacuri trecute strămoșii.

Acolo, acolo... la litera H
În celula cu beznă pustie
Acolo, acolo, la B, la al doilea etaj
Era o școală vie de curaj,
Era o școală de lumină vie.

Pe trepte,
prin curte
și-n toate celulele — clasă,
peste tot se predau
oral și în scris, pe foiță subțire,
legile luptei de clasă.

Ioan Eremia

LAMINORISTUL

Ce ger — cuțit. Simți Dunărea cum scade.
În laminor, plus patruzeci de grade.

Un zgomot surd, grozavă galopare ;
El crește. S-a pierdut. Și iar apare.

Cresc stive mari de tablă fumurie
Ca un bogat volum de poezie.

Așteaptă-afară lunga țării cale,
Ca să-ți sărute rodul muncii tale.

DE LA CUPTORUL..

De la cuptorul de-nroșit platine
Pînă la caja care tablă scoate
Distanța uriașă de-un secol și mai bine
Au scos-o-ntr-o secundă jumătate.

Florin Nestor

DIMINEAȚA LA MARE

Era dimineață —
țin bine minte — și, ciudat,
soarele răsărise la marginea pămîntului,
dar eu îl simțeam aproape.
Îmi ardea privirile și rîdea, fugărindu-se în ape.
Marea, da, marea îmi zîmbea chemîndu-mă
-ncet, murmurat.
Cerul, scăldîndu-se-n valuri, deodată și el m-a
chemat !

Noaptea fugise, luînd cu ea tristețile și somnul
de gheață.
Asta țin bine minte.
Restul am uitat.
Era dimineață !

Și oamenii parcă erau alții :
privind către soare îl salutau ca pe un vechi
cunoscut,
își umezeau fața în vîntul de mare !
Și lăsau în urmă tristețile și tot ce-a durut.
Dar ziua trecu fără veste,
ochii s-au umplut de răcorile serii :
nu știu, venea noaptea iernii sau verii.

Îmi părea că trăiesc o poveste
și ce mult e de atunci, am uitat.
De ce încerci, noapte, să-mi încurci cărările ?
Oare crezi c-am să-mi părăsesc marea
și răsăritul și zările
numai pentru că oamenii se ascund la-noptat ?
Nu-mi atinge gîndul, nesiguranță !
Spui că oamenii sînt mai bătrîni și la față
mai trași ?
Îmi amintești trecutul
pierdut în urme de pași ?
Teme-te, noapte !
Oamenii știu că din nou va fi dimineață.
Cînd soarele răsare la marginea zării
și vîntul alungă tristețea din față cu apele mării,
Teme-te, noapte !
Șoaptele tale nu pot să doară !
Oamenii noștri n-au vreme să moară !

Romulus Cojocaru

RECOLTĂ

Aceasta e ultima recoltă de grîu,
Ultima dată pămîntul se laudă,
Iar combinele trec grăbite spre zare ;
Ultima dată aplaudă...

Priviți, cît de darnic e pămîntul cu noi ;
Holda e grea și gata de prinz.
Soarele trece rîzînd și zburdalnic
Alergînd lîngă noi ca un mînz.

Dar ultima dată mai trece prin grîu ;
Mîine vor veni aici muncitorii,
Mîine va urca aici combinatul
Să întîmpine cu flamuri și zîmbete zorii...

CIOCOIU SEVER — Craiova.

Aș vrea... rămîne o poezie de album, cu toate tarele genului : sentimentalism, idilism și platitudini, toate foarte corect distribuite.

Am vrea... să ne trimiteți versuri mai reprezentative pentru tinerețea dvs.

VASILE PĂTRU — Craiova.

Imaginile sînt încă prea căutate, accentuînd impresia de livresc : **Cînd au venit tractoarele, cu totul / S-au sfîșiat tăcerile — și-mi pare / Lovit în darabană orizontul / A refractat vuirea de motoare. (Venirea tractoarelor)** — În acest final din poezia **Leninism** intervine și generalitatea cu vagul ei : **În timp. naintea noastră se inclină / Comuna așteptată cu ardoare. / Cu piscurile albe de lumină. / Astfel va fi și așfel ne apare. / Cu gesturi largi urmașii-or să respire / Mirific aer dens, purificat. / Legați de veac sîntem prin mii de fire / Și-om dăinui prin ei neîncetat.**

Versurile citite pînă acum ne-au lăsat să întrevedem posibilitățile de depășire a acestei etape a creației dvs.

PROTEIANU IULIAN — București ; VIRGIL HORIA DUMA — Arad ; CARIGOIU DAN — Craiova ; VASILE F. DUMITRU — București ; ȘIȘU D. ION — Negru Vodă ; CUCERZAN TIBERIU — Tîrnăveni ; IULIU VUIA — Giurgiu ; M. D. SANDU — Suceava ; CORNEL NISTEA — Cluj ; CLAUDIU ION CHELEȘANU — București ; ION PÎRVULESCU — Ciudanovița ; ANGHEL VALERIU — București ; MIRCEA GH. — Tîrgoviște ; CORNELIU ICȘINESCU — Cugir ; A. HALDEVICI — Bacău ; G. MANUS — Iași ; ION D. LIȘTEAVĂ ; ZLĂVOG ION — Iași ; LIVIU BARNA — Calafat ; APATEANU AL. ȘT. — București ; HOTARÎȘ VASILE — Ilteu ; G. DAMIAN — Rădăuți ; GHERENDI ZOIA — Reghin ; ȘERB IOSIF — Galați ; EMILIAN POPESCU — Iași ; VLAD GABRIEL — București ; MALACU PĂUN ; TIBERIU ADOC — Socodor ; ȘECLĂMAN I. ILIE — Amaradia ; V. TUREA — Rădăuți ; DIMA RODICA — Huși ; GH. LEONIDA — Iași ; VASILE A. DUMITRU — Săbăoani ; VIOLETA POHOAȚĂ — Iași ; NEAGU VIRGIL — București ; ION VOICU — București ; CEAUȘU ALEX. — Bacău ; NELU CHIVIC — Galați ; BÎDIU FELY — Iași ; TEODOR P. GHIDIU — Deva ; FILIP CIUC — Suceava ; DIANU A. VIOREL — Rm. Vîlcea ; BULACU ION — Pitești ; STELIAN FETELCA — Petroșani ; BEJAN OCTAVIAN — Roșiești ; FELICIA GEORGESCU — Drajna de Jos ; MINCĂ FLORIAN — București ; SASU GHEORGHE — București ; NICOLAE BOGDAN — Tîrgoviște ; NEDELUȘ MIHAI — Alexandria ; VASILE ZVÂNCESCU — Cluj ; GABRIEL BEKE — București ; PETRE MANOLACHE — Vaslui ; ANCA I. GHEORGHE — Găești ; HOGMAN CORNEL — Petroșani ; GHINEA OCTAVIAN VEDEA — Afumați ; TEODOR CÎMPAN — Cluj ; I. NĂSTĂSESCU — Pucioasa ; GRECU ALEXANDRU — Vatra Dornei ; ILIE CHEROIU ; BUTIURCĂ PETRU — Merișor ; NICULAE GEORGESCU — București ; GHEORGHE BOSTAȘ — Heleșteni ; BLAGA IOAN VIOREL — Blaj ; BURUNȚIA I. PETRE — Pleniță ; PÎRVAN ȘTEFAN — Chiojdeanca ; GOLOGAN I. NICULAE — Perieți ; Ing. STAICU T. BOGDĂNESCU — Băicoi ; CORNELIU STOICA — Galați ; AL. PASCU ; O. MURA — Iași ; CONSTANTIN TH. CIOBANU ; RUXANDARU GABRIELA — Iași ; BĂLUȚĂ CONSTANTIN — Grădina Medgidia ; DUMA GHEORGHE DIONISIE — Nărteși ; TRAIAN DORGOȘAN — Timișoara ; GANEA GHEORGHE — Alexandria ; LUMINIȚA ISTRATE — București ; CÎRSTOIU GEORGE — București ; CONSTANTIN POPESCU-BERCA — Urlați ; TITEL DAN — București ; VICTOR LEAHU — Focșani ; ION CHIUGARU — Cîmpulung ; PETRIHI MIHAI — București ; BECE GH. — Mărășești ; DIACONIȚĂ GHEORGHE — București ; VIRGIL BĂDĂNAC — Craiovea-nul ; NICOLAE BIXY MOCANU — Poiana Lacului ; NICOLAE ROGOBETE — Tr. Severin ; GH. COTEȚ — Iași ; ADRIAN MÎNTULESCU — București ; GROZESCU TUDOR ; VICTOR VIȘAN — Copăceoasa ; MARIN CONSTANTINESCU — Craiova ; MARILENA TOCTILĂ — București ; EBETIUC CORNEL — Reșița ; GH. ANTONESCU — București ; MARGARETA LĂZĂROIU — București ; PETRU GHIȚĂ — Cîrnecea ; SANDA MIHAIL — Bicaz ; PETRE SPÎNU POPOVICI — Vaslui ; IORDACHE FLORIN — București ; GAVRILĂ ION — Tulcea ; BĂDIȚĂ NICULAE — Slobozia ; VODĂ VALER — Cluj ; COSTIN ȘOLTUZ — Bîrlad ; GH. LEONIDA LUPU — Iași ; RADU NEGOVAN — Vînju-Mare ; IVĂNESCU E. NICOLAI — Cluj ; N. ORȘOVEANU — Galați ; NATALIA BONCU ; GH. FRĂȚILOIU — Tîrgoviște ; IVANOVICI VICTOR CONSTANTIN — Tulcea ; T. R. LUDOȘAN ; CABAT ALFONS — București ; MARA TRAIAN — Timișoara ; FARCAȘ ALEXANDRU — Cluj ; BĂNICĂ C. GHEORGHE — Florești ; VLASICI ION — Lugoj ; GH. MAGHERESCU — Craiova ; DRAGA TENOVICI — Craiova ; DUMITRU OLARU — Cîmpina ; CIUCIUNĂ ION — Sibiu ; HORCEA ION — Mioveni ; MATEICIUC MIHAI — Corbu ; IONIȚĂ T. ION — Petroșani ; Soldat POPESCU CONSTANTIN ; MIHAI MUNTEANU — Cordăreni ; TRAIAN D. LUNGU ; LUCIA SĂVESCU — Ploești.

MAI TRIMITEȚI.

DUMITRU SĂNDEI ; NICOLAE PANĂ — Brăila ; N. MUNTEANU ; GROȘESCU ION Ploești ; ANDREI MAVRU — Timișoara ; OCTAVIAN CARPIAN — București ; AUREL ȘTEFEA — Arad ; DANIELLA CRĂCIUN — Fălticeni ; GEORGE DIENESCU — Chetriș ; VALERIU GALANTON — Dorohoi, SILVESTRU NICHIFOR — București ; T. CHIFIAC — Tîrgoviște ; BIRA I. ION — Iași ; DAVID PÎRVULESCU — Poiana Mărului ; V. DINU — București.

DEOCAMDATĂ, NU.

Carnetul scriitorului

REVEDERE

Urmăream de pe banca ziariștilor lucrările Marii Adunări Naționale cînd, deodată, auzii glasul puțin răgușit al președintelui, anunțînd :

— Are cuvîntul tovarășa deputată Maria R...

Fără să vreau, avui o tresărire : numele-mi era cunoscut, chiar foarte cunoscut. Mă ridicai curios în picioare, aplecîndu-mă peste balustrada balconului. Zării atunci urcînd la tribună o femeie îmbrăcată într-un costum de prin părțile Gorjului. Atrăgea luarea aminte, mai cu seamă, marama bogată de borangic, ușoară ca un fulg, care o îmbrobodea pînă la umeri. Nu i-am văzut fața decît în clipa cînd se întoarse spre ascultători rostind :

— Tovarăși deputați și deputate !...

O recunoscui de îndată ; și nu atît după chipul ei — o revedeam după aproape patrusprezece ani și se schimbase mult, mult de tot — cît după voce. O voce energică, hotărîtă, dar, în același timp, și foarte feminină. Da, nici vorbă, ea era...

Maria R. vorbea cu o siguranță, aș spune, bărbătească, despre economia gospodăriilor colective din circumscripția sa electorală. O ascultam atent, neluîndu-mi privirile de la ea : cît de mult se schimbase ! Întinerise parcă și se făcuse mai frumoasă. Îmi plăcea să văd cum în răstimpuri ochii ei negri și inteligenți scrutau sala. Oare cîți ani să aibă ? Nu, nu-i știam vîrsta. Știam doar că din ziua cînd am cunoscut-o s-au scurs mai bine de paisprezece primăveri. Acum, la tribună, ea avea ceva din tinerețea impunătoare a patriei noastre.

Cînd își termină cuvîntarea, deputații o răsplătiră din plin cu aplauze. Iar eu, nu știu de ce, mă simții dintr-odată nespus de mîndru. Mă ridicai din nou în picioare ; o urmării cum se îndreptă, pășind plină de demnitate, spre locul ei. Copleșit de amintiri, părăsii sala de ședințe cu gîndul s-o aștept în foaier. Mă așezai într-un fotoliu și aprinsei o țigară. Am rămas acolo multă vreme singur-singurel, retrăind aevea clipa primei noastre întîlniri...

1945... Pe meleagurile acelea ale Gorjului, iarna venise mai devreme decît în alți ani, dezlănțuindu-se cu viscole și zăpezi. Drumurile ce duceau spre unele comune se troieniseră. Iar eu, pe vremea aceea un tînăr instructor de partid, căpătasem sarcina să ajung în satul B... și să ajut organizația sătească de partid la răsturnarea primarului antonescian. În ziua aceea, secretarul județenei mă chemase și-mi spusese :

— Pleci imediat... Vezi să nu intri în sat pe drumul principal... Ocolește-l. Huliganii năimiți de primar pîndesc intrarea. Pa Lambru l-au zdrobit în bătaie. Tu însă trebuie să ajungi cu orice preț la casa Mariei R.

— La casa unei femei, tovarășe secretar ?

— Da, și ce vezi rău în asta ?

— La o femeie, tovarășe secretar ?! am întrebat eu din nou, și mai necăjit. Crezi dumneata c-o să poată să mă ajute cu ceva ?

— Oho ! Mai întrebi ? Ai să vezi... Și-apoi, dînsa, nu altcineva, este secretara celulei... Nu căsca ochii așa la mine. Totul e ca tu să ajungi în B. viu și nevătămat.

Am pornit-o la drum, socotindu-mi timpul așa încît să ajung acolo pe înserate. Călătorisem în ziua aceea și cu trenul și cu sania. Din satul Crinul, am pornit-o spre B. pe jos. N-aveam de mers mai mult de șapte kilometri. Străsnic mai geruia în după amiaza aceea, iar drumul era troienit și virgin. Înaintam cu greu și, pe măsură ce mă apropiam de B., cobora și înserarea. Tot drumul nu întîlnisem țipenie de om, ceea ce mă bucura. Mă mai bucura și faptul că aveam să intru în sat, așa cum de altfel socotisem, pe întuneric. Se vede însă treaba că mă bucurasem prea devreme. Secretarul județenei avusese dreptate. Ciomăgarii primarului păzeau intrarea-n sat. Norocul meu a fost că i-am descoperit la vreme. M-am cufundat de îndată în zăpada adîncă și am stat acolo tupilat pînă ce s-a făcut întuneric de-a binelea. La început n-am simțit gerul ; doar mă încălziseră cei șapte kilometri străbătuți prin zăpadă. După un timp, un somn dulce a prins să-mi dea tîrcoale, însă nu m-am lăsat în brațele lui. Nu știu cît am stat în culcușul acela rece ca gheața. M-am ridicat tîrziu cu chiu-cu vai, și asta numai după ce mi-am dat seama că deocamdată nu mă mai pîndea nici o primejdie.

Casa Mariei R. am aflat-o destul de ușor. Explicațiile secretarului județenei se potriveau întocmai. Se găsea într-adevăr la marginea de miazăzi a satului, îngrădită sărăcăcios cu niște uluce înălbite de omăt. La fereastra casei nu licărea nici o lumină. N-aveam ceas, nu știam cît ar fi putut să fie ora. Am intrat în curte temător, apoi, apropiindu-mă de ușă, am ciocănit încet de cîteva ori. Am așteptat răspunsul cu sufletul la gură. Mai întîi am văzut aprinzîndu-se un opaiț, apoi am auzit vocea severă, parcă amenințătoare a unei femei :

— Cine-i acolo ?

— Un tovarăș... am răspuns eu încet, de la Județeana de partid.

Mi-a deschis fără să șovăie. N-am apucat însă să-mi arunc ochii în casa femeii. Am auzit doar o exclamație de om înspăimîntat : „Doamne, ce-i cu dumneata ? Ai degerat ?" După care am simțit cum sînt tras fulgerător înapoi în curte și îmbrîncit fără milă în omăt. Pe loc nu mi-am dat seama de ceea ce se petrecea cu mine. Numai după un timp, am priceput că femeia lupta voinicește să mă scoată din primejdia degeratului. M-am lăsat atunci în voia soartei.

— Ajunge, am rugat-o eu, cu glasul stins.

— Da, ajunge, a încuviințat și dînsa. Acum gata, hai în casă ! Am mormăit un „mulțumesc" și m-am luat după dînsa. În casă, la lumina palidă a opaițului, mi-a fost dat să descopăr o sărăcie lucie. Pe o laviță mizeră dormeau doi copii acoperiți cu țoale vechi și subțiri. Se ghicea ușor că și femeia dormea tot pe laviță, încălzindu-și astfel copiii. Încolo, o masă, un cuptor înghețat, un scaun. Apoi privirea mi s-a oprit pe chipul gazdei : o față supță, osoasă, întunecată, fără vîrstă. Doar ochii aprinși trădau o mare energie lăuntrică.

— Ți-o fi foame ?

— Nu !

— Mai bine, zise ea surizînd amar. Tot n-aș fi avut ce să-ți dau. O să-ți aștern de dormit. În zori o să stringem celula și o să stăm de vorbă.

A tras masa lîngă perete. Am priceput că acolo aveam să dorm. O vedeam cum se mișcă ușor, ca o umbră, iar tăcerea ei mi se părea nefirească. Dintr-o cămară scoase la iveală o cergă veche pe care mi-a întins-o :

— Na, ia-o, tovarășe, să ai cu ce să te acoperi... Mîine o să-ți găsim un loc mai potrivit de dormit...

Ea a stins opaițul. Am auzit-o cum se furișase sub țoale, lîngă copii. Somnul mi se spulberase. Într-un tîrziu, dînsa a oftat :

— Dormi, tovarășe ? m-a întrebat ea în șoaptă.

— Nu !

— Să știi că gospodăria mea n-a arătat întotdeauna atît de săracă, mi-a șoptit ca și cînd ar fi vrut să-și ceară iertare pentru faptul că-mi așternuse pe masă. Războiul e de vină. Mi-am vîndut totul. Bărbatul meu s-a prăpădit pe front.

— Unde ?

— Încă din primele zile... la Odesa... Era un om bun... vrednic...

Se lăsase din nou tăcere. Apoi, după un timp, a continuat :

— Iar dumitale să nu-ți fie teamă... De terminat, terminăm noi și cu „Căpățînă".

— Da ' cine-i „Căpățînă" ?

— Birică, primarul... Oamenii îi spun și „Căpățînă"... Îl răsturnăm noi... oamenii îl urăsc...

— Și dumneata ?

— Și eu.. mai cu seamă eu...

— De ce ?

A oftat iarăși, adînc, dureros.

— De ce ? În sat, tovarășe, sîntem multe văduve de război... Femeia lui n-a rămas văduvă... nici femeile altor chiaburi... Eu am rămas văduvă cu doi copiii... altele cu o droaie... Dumnealui mi-a mîncat ajutorul, pensia, pămîntul... Și-acum tot dumnealui taie și spînzură...

Glasul femeii mi se părea a fi acum plin de ură.

— Ascultă, tovarășe, dumneata să știi că din pricina lui, eu, femeie de treabă, am furat.

— Dumneata ?

— Da, da, eu... așa cum îți zic... am furat.

— Cînd ?

— Mai de mult, în timpul războiului... o singură dată am furat, într-o noapte... După moartea bărbatului, — toate au început să-mi meargă prost... Și nu știu de ce... Munceam cît era ziulica de mare, da ' de ales nu mă alegeam cu nimic. „Căpățînă" mi-a înghițit avutul, petecul de pămînt... tot el m-a îndemnat să-mi vînd și vitele. În doi ani m-am pomenit la sapă de lemn. Așa am ajuns să muncesc pe ogorul lui „Căpățînă". Doamne, cîte nu mi-a fost dat să îndur — și foame, și durere, și batjocură... Da ' parcă niciodată n-am dus-o mai greu ca în vara lui '44. Îmi mureau, tovarășe, copiii de foame... îi vedeam cum se sting ca niște luminările...

— Da ' „Căpățînă" n-a pus și el mîna să te ajute ?

— Cine să mă ajute ? Căpățînă ?! Ți-ai găsit și cine ! Cînd îi ceream cîte ceva, spunea că mi-a plătit simbria pînă hăt în anul două mii. Hoțu '... Auzi, dumneata, vorbă, pînă-n anul două mii. Într-o noapte, tocmai dăduse grîul în pîrg, n-am mai putut îndura. Mi-am zis, acum mă furișez în lanul lui Birică, să fac rost de un snop mai acătări de grîu, îl scutur de boabe și dau copiilor o fiertură bună și gustoasă, să se satur. Și uite așa, tovarășe, mi-a încolțit în minte gîndul să fur. M-am furișat în noapte... trecînd toată însă nu m-am dat bătută. Am ajuns la cel mai apropiat lan... și m-am apucat de-am secerat un snop bun de grîu. Îmi spuneam : „Doamne, ajută-mi să termin cu bine". Da ' se vede treaba că dumnezeu la ceasu ' ăla stătea cu „Căpățînă" la sfat... Nu știam că primarul năimise în taină pîndari. Și unul din ăștia m-a înhățat... Cum m-am mai rugat de el să-mi dea drumul. Diavolul ! Avea inima de piatră și n-a vrut. I-am căzut, tovarășe, și-n genunchi și tot nu l-am înduplecat.

— Mai trăiește ciinele ăsta ? am întrebat-o stăpînindu-mi cu greu mînia.

— Nu... Și-a dat sufletul... L-a călcat trenul : și-a primit pedeapsa... Diavolul ăsta m-a tîrît în noaptea aia la primărie. Acolo a venit și „Căpățînă". S-a repezit la mine și a început să-mi arunce tot felul de sudalme : „Hoțoaico, eu te ajut și tu mă furi... furi piinea ostașului romîn..." Multe vorbe de ocară mi-a mai aruncat în obraji... Eu tăceam. Îmi era rușine. Furasem. Există oare rușine mai mare ? Se adunase tot satul. Cîte cineva îl ruga să mă lase-n voie, dar el o ținea într-ale lui. M-a legat de stîlpul din fața primăriei. Mi-a pus snopul în brațe și un carton pe piept. „A furat piinea ostașului romîn", așa scria pe carton.

Nu știu ce s-a petrecut atunci în sufletul meu. Încetasem să mai plîng. Am îndurat totul cu ochii-n pămînt. Chiaburii și copiii lor treceau prin fața mea și mă scuipau. Nevestele celor plecați pe front plîngeau. În tot răstimpul ăsta nu mă mai gîndeam decît la ăști doi copii... pentru ei încercasem să fur. S-a găsit însă o femeie cu suflet și cît m-au ținut pe mine legată de stîlpul rușinii a avut ea grijă de ei. Abia în ziua cealaltă spre seară mi-a dat drumul : „După faptă și răsplată". Am fugit spre casă, ducînd în suflet o mare amărăciune și rușine, dar și o ură fără margini. Cum de l-a putut răbda inima să mă batjocorească în halul ăsta, pe mine, văduvă sărmană ? Și-apoi cum de-l mai rabdă și astăzi pămîntul ? Acum tot el ar vrea să fie mare și tare... Nu, nu, tovarășe, o să vezi dumneata, mîine ori poimîine îl alungăm de la primărie...

— Crezi c-o să izbutim ?

— Da, sînt sigură ! Uite, ai să vezi...

Și-am văzut. A doua sau a treia zi, tot satul, în frunte cu văduvele de război, s-a ridicat să-l răstoarne pe primar. Și au izbutit. În locul lui Birică, sărăcimea satului a numit-o pe Maria R.

Haralamb Zincă

Trecînd în revistă marile sale înfăptuiri, poporul nostru are de ce să se bucure și are cu ce se mîndri. Romînia, menținută veacuri de-a rîndul în înapoiere economică, înaintează rapid pe calea progresului. Omul muncitor, în trecut jefuit și asuprit de clasele exploatatoare, azi stăpîn pe soarta sa, se află în centrul atenției și grijii partidului și guvernului, se bucură de o viață din ce în ce mai bună.

(Din *Manifestul Consiliului Central al Frontului Democrației Populare*)

Moment Tineresc

Februarie 1961 la uzinele „7 Noiembrie" din București. Soare de primăvară, cer albastru, lumină. Iarna nici nu s-a născut bine și pare că s-a sfîrșit. Fîntînile țîșnitoare din curtea uzinei urcă șuvițe de apă cît un fir de lînă spre cer. Caldarîmul se usucă la soare culcat de-a lungul aleilor, și ochiurile mici de zăpadă topită pe care le mai are fug ca argintul viu spre grătarele canalelor. Cîțiva copaci tineri, cu crengile plăpînde înfipte într-un văzduh albastru și răcoros, cugetă parcă la culorile verzi ale primăverii. Seva lor nezărită de noi ia pildă de la fîntînile mici țîșnitoare și saltă spre vîrfurile ramurilor într-un joc mai lent dar mai viguros, mai încăpățînat. Se simte răbufnirea, deocamdată ascunsă, a naturii care nu ține seamă de caldarîm, de ziduri, de mașini. Un tînăr bea apă aplecat peste șuvița argintie a fîntînii, în mijlocul curții. Jetul plăpînd l-a atins ca într-o joacă peste ochelari și tînărul își ridică vioi fața spre soare. Vede numai curcubee în stropii care rîd pe lentile. Și în timp ce-și șterge ochelarii cu o batistă, intru în vorbă cu el. Are ochi mari, căprui, visători, blînzi. Urmele lăsate de ochelari în jurul ochilor, fața fină, părul îngrijit și bogat, fruntea înaltă și boltită, îi dau o înfățișare de intelectual. Îmi zîmbește intimidat că l-am surprins în jocul acela cu apa și-mi întinde o mînă viguroasă și binevoitoare. E foarte tînăr, nu-i dau mai mult de 18 ani. Aflu mai tîrziu că de fapt împlinise 19 la 22 februarie. Ne împrietenim repede. E un băiat sociabil, serios, și ochelarii îi dau un aer de maturitate. Intrăm în sala războaielor. E în orele de vîrf și Roșca Ion nu are timp de pierdut. E lăcătuș de revizie și trebuie să supravegheze bunul mers al războaielor. Acesta e rolul lui aici. Un rol important. La fiecare sesizare a țesătoarelor, vine, ascultă bătăile ritmice, repară. E ca un stupar printre stupi. În sala războaielor zboară un cîntec puternic ca un marș. Vorbim prin semne. Lîngă fiecare două războaie, o fată. Toate sînt tinere și frumoase. Nu e o impresie. Secretara organizației de tineret mi-a prezentat faptul acesta ca pe-un adevăr cunoscut de multe alte uzine. E uzina cu cele mai frumoase țesătoare. Una din mîndriile uzinei.

Asist la nașterea pînzei : materiale pentru rochii în zeci de modele, pînză pentru cămăși bărbătești. Valuri întregi. Spata bate ritmic, ca un pieptene uriaș, printre firele colorate. Suveicile mărunte zboară de sute de ori pe minut de la un capăt la altul al urzelilor, ca niște zvîrlugi în matca unui pîriu iradiat de soare în zeci de culori. Fire și iar fire, bumbac și lînă, sute, mii de kilometri se împletesc, se încrucișează, înfăptuind pătrățele, romburi, linii și cercuri, dînd naștere la o geometrie inedită. Printre toate acestea, printre războaie, țesătoare cu ochi vioi, și printre valuri de pînză trece el, Ion Roșca — lăcătuș de revizie, în salopetă gri, pătată de uleiuri, ascultînd atent bătaia războaielor. Sînt aici mașini românești, fabricate la Cluj, germane, sovietice, chinezești. Toate războaiele țes aceeași pînză moale, caldă, albă sau colorată, pentru noi, pentru bunăstarea noastră. Roșca le cunoaște pe toate. Dacă ar vrea, ar ști să le demonteze pe toate. piesă cu piesă și să le monteze din nou așa cum au fost. Doar e absolvent al școlii profesionale de doi ani și are și practică solidă pentru vîrsta lui. Lucrează în uzină din 1957. Deși e tînăr, utemistul Ion Roșca a trecut prin destule greutăți în viața lui. Născut în 1942, în plin război, copilăria i-a fost gîtuită de sărăcie și de groază. Acolo, la Armeni, în fostul județ Sibiu, părinții săi, țărani săraci, de-abia isbuteau să astîmpere foamea celor 5 copii. De aceea, cu durere, l-au dat la vîrsta de doi ani unei mătuși din București, pensionară, care l-a înfiat. De atunci, și-a văzut rar de tot părinții. Mătușa aceasta i-a devenit mamă și l-a îngrijit cum a putut. Ion e un băiat isteț și după cele 7 clase primare a urmat școala profesională de doi ani și s-a făcut lăcătuș. Cîștigă bine, își ajută mătușa, își face haine, dar nu e mulțumit. Pe el îl pasionează „științele exacte", cum zice el. E bine să fii lăcătuș, dar inginer e și mai bine. Și astfel, s-a pus pe învățat. De curînd a terminat liceul seral. Intenționează să urmeze facultatea.

— Ce anume ?

— Chimia.

Mă uit la fața lui blîndă, inteligentă. Respiră voință. Sînt sigur că va termina facultatea cu bine. Discutăm literatură afară, în curte, fumînd o țigară. Fumez numai eu. El nu fumează.

Știe să judece cu maturitate tînărul lăcătuș Ion Roșca. Judecă lucrurile simplu, calm, omenește, fără emfază, dar cu

Desen de V. SAVONEA

pasiune. E propagandist la învățămîntul politic U.T.M. anul I. E la curent cu evenimentele internaționale cele mai noi. Acasă citește. Are o bibliotecă personală de peste 80 de volume de literatură și de specialitate. Dar evenimentul care-l interesează acum cel mai mult este cel al alegerilor. El votează la 5 martie pentru prima oară în viață. Își dă examenul de maturitate — spune el — și pentru examenul acesta se pregătește intens. Citește broșuri, și întreabă pe cei mai bătrîni cum se vota odinioară.

— Și n-ai emoții ?

— Ba, da, zîmbește el. Am. Ca la orice examen important. Deși cunosc bine subiectul, adică pe candidatul circumscripției noastre electorale. Muncește în aceeași întreprindere cu mine. Îl prețuiesc mult, ca de altfel toți muncitorii uzinei. E... țesătoare fruntașă. Sînt sigur că ai auzit și dumneata de Dincă Ioana. Mi-a fost teamă însă — asta pentru mine — ca nu cumva să fiu omis din greșeală de pe listele de alegători.

— E greu de crezut.

— Se putea întîmpla totuși — îmi replică el. De aceea am fost și am controlat. Sînt pe listă. Deci, cum s-ar spune, înscrierea la examen s-a făcut...

Așa cum stă în fața mea, în curtea plină de soare, cu lentilele ochelarilor ca două oglinzi în care se reflectă corpacii tineri din spatele meu, clocotind de sevă, lăcătușul Ion Roșca îmi pare într-adevăr un elev timid și cuminte. Învîrtește în mîini, ca într-o joacă, o șurubelniță și zîmbește undeva, parcă spre viitor. E intimidat. Are impresia, poate, că mi-a spus lucruri prea intime, prea legate de inima lui. Mi-l închipui dintr-odată ca într-un film, acolo în satul lui ardelenesc din care l-a smuls fluviul latent și tulbure al mizeriei, ca pe un fir de abia încolțit, dezrădăcinîndu-l. Dar vlaga lui tînără a prins rădăcini aici în București, printre prietrele și zidurile fumegînde de bombe. A găsit o fărîmă de pămînt proaspăt nears de flăcări, neotrăvit de schijele ruginite — uzina — și fărîma aceasta de humă i-a dat viață. Sub soarele Eliberării a crescut întocmai ca un copac tînăr. Are în spatele său, în amintire, o lume care i-a furat copilăria, în jurul său o altă lume fericită, serioasă, din care face parte și el, iar în fața sa viitorul care-l cheamă ca o carte deschisă la a 19-a filă. Și pe fila aceasta, printre evenimente și date, se mai adaugă una importantă pentru el : marele examen al maturității cetățenești, votul de la 5 martie. El și-l închipuie ca pe un examen. Și chiar așa este. Eu însă îmi îngădui să mi-l reprezint altfel : ca pe un salut al tinereții descătușate, ca pe o pasăre albă peste cerul lui martie.

Rusalin Mureșanu

Alegerile de altădată

Tinerii de azi știu prea puține despre chipul în care vechile partide, pentru de-a pururi răposate, înțelegeau să facă alegerile. Spre a se documenta, ei trebuie să răsfoiască, răbdători, colecțiile ziarelor de odinioară, să apeleze la evocările bătrînilor, la mărturiile lor.

Anevoie vor putea ei înțelege sensul unor cuvinte și expresii intrate de mult în dicționarul politic de pe vremuri, cum ar fi: ingerințe electorale, elector, urnă corijată, „blatt cu magistratul" *etc.*

Semnificația lor e cu desăvîrșire perimată și, pe drept cuvînt, tînărul zilelor noastre se va mira aflînd de cîte abuzuri și „acrobații" au uzat și abuzat vechii satrapi politici, liberali sau țărăniști, averescani sau gogiști, legionari sau cuziști, în ce fel încercau să înșele mulțimea și prin ce obiecte mijloace izbuteau să înăbușe glasul norodului.

„Ingerințe" ? se va întreba tînărul de azi — ce sens o fi avînd cuvîntul ăsta ? Și, în pofida pretenției moșierilor și a fabricanților, a bancherilor și a lacheilor lor din fruntea treburilor politice — că „respectă" legea, — n-a fost partid vechi sau grupare veche care să nu fi făcut ingerințe în timpul alegerilor — adică să nu fi terorizat pe cetățenii bănuiți de idei potrivnice guvernului.

— Ce e aia elector ? Ce meserie ? Ce îndeletnicire ? se va întreba cu aceeași justificată nedumerire tînărul de azi.

„Elector" era propagandistul vechilor partide, ins fără nicio profesie, trăind din expediente în timpul „opoziției", adică atunci cînd „stăpînii" săi nu se aflau la putere și din bugetul Statului cînd „șefii" săi ajungeau „în scaun".

Dar: urnă corijată ?

Nimic mai simplu — și mai rușinos: în locul urnei adevărate, cei de la cîrmă veneau cu alta, corijată, *adică veneau cu o urnă în care aveau grijă să puie voturi de-ale lor.*

Vreți să mai știți ce se înțelege prin expresia „blatt cu magistratul" ? *Sînteți îndreptățiți s-o aflați, tinerii mei cetitori: oamenii guvernului mituiau pe magistratul slab de înger care prezida alegerile, promițîndu-i și acordîndu-i diferite avantaje iar el, în schimb, închidea ochii și le făcea jocul.*

Și-acum să evocăm cîteva episoade din alte vremi, scene de la alegerile de altădată și unele aspecte ale vechilor parlamente.

Nea Mișu intră în acțiune

Fost ofițer activ — căpitan — demisionat din armată și devenit la o vîrstă destul de înaintată avocat, nea Mișu trăia mai ales din politică.

Satrapia sa erau satele din jurul capitalei (județul Ilfov de altădată).

Nea Mișu era înalt, spătos, surîzător și de o ignoranță... „enciclopedică".

În pofida acestei ultime „calități", nea Mișu știa „să se poarte" cu alegătorii, mai ales cu țăranii mai vîrstnici, temători de jandarmi și de surtucari ; știa cum să-i amăgească — și se lăuda cu istețimea lui.

Cu prilejul unei alegeri — cam prin 1923 sau 24 — nea Mișu își făcu apariția în comuna Bolintinul din Vale, escortat de o echipă de agenți electorali — tot unu' și unu' — care recent ieșit din pușcărie pentru niscai escrocherii, care bătăuș profesionist, tocmit cu ziua de cine se întîmpla la guvern, care vechi și înrăit ex-perceptor prins cu ocaua mică și scos din slujbă...

Nea Mișu adună mulțimea în localul primăriei, deschide un catastif cît toate zilele și, cu o voce tunătoare, strigă :

— Cine te știi fără decorație, prezintă-te aici !

Mulțimea nu pricepe nimic.

Se aflau acolo foști combatanți în primul război mondial, țărani săraci, care primiseră, pe front, cîte o decorație.

Chiaburii s-au cam „învîrtit", rămînînd la vatră.

Se mai aflau țărani care deși luptaseră și ei — n-aveau nicio decorație.

— Ei, cine te știi, prezintă-te ! striga de astădată și mai tunător ex-căpitanul.

Sfios, ieșea din rînduri cîte unul.

Nea Mișu îl întreba :

— Cum te cheamă ?

După ce însemna numele în catastif, decidea :

— Te-am decorat cu „Coroana Romîniei" ! Altu !

Mai ieșea cineva.

— Te-am decorat cu „Steaua" ! Altu !

Venea al treilea.

— Te-am decorat cu...

În două ceasuri mea Mișu a decorat pe cei mai slabi de minte din comună.

Apoi, răcni :

— Care te vrei cu slujbă la oraș, prezintă-te !

S-au înfățișat cîțiva.

— Pe tine te numesc primodăiaș la prefectură ! Ești mulțumit ?

Cel care umbla după slujbă la oraș dădea din cap, afirmativ.

— Pe tine te-am făcut gardian la ministerul industriei. Leafă — floare la ureche. Bacșișuri: să nu știi ce să mai faci cu bănetul !

Adresîndu-se altuia :

— Vrei să fii portar de zi la primărie ?

— Vreau !

— S-a făcut ! Care te mai vrei cu slujbă la oraș ? Hai, fraților, că acu' termin lista !

Vehiculați de diavolul „măririlor" și amăgiți de asigurările domnului aucat, se înfățișau destui.

Nea Mișu îi „numea" pe loc: la „Ecarisaj", la „Finanțe", în „Poliție"...

Înainte de plecare, se adresa unuia din echipă:

— Ia deschide lista... daniilor ! Și răcnind către țărani :

— Care te știi cu casa într-o rînă, care-ți plouă în odaie — treci de te înscrie pe tablou: ți-o reparăm — de zici că-i nouă !

Mulți s-au lăsat înșelați și s-au înscris „pe tablou".

— Ați văzut, striga nea Mișu, guvernu' nostru te face și cu decorație, și cu slujbă la oraș, și cu casă. Acu' să vă vedem la vot !

Bine-nțeles — după alegeri — nimeni n-a primit decorație, slujbă, casă...

— Ne-a dus cu vorba ! ofta cîte-un țăran.

— Dacă ne luăm și noi după isteții ăștia ? îi răspundea un bătrîn.

„Și pătura ?"

Într-un sat din nordul Moldovei.

Locuitori cu obrajii supți, cu umerii încovoiați, cu privirile încețoșate: oameni asupriți și de boieri, și de vechili, și de jandarmi, și de perceptori.

Un boernaș — Chiriacescu — trimis de centru să candideze în județ.

La cîrmă, partidul averescan.

Grăsuț, lustruit, „bine ras, bine dispus", boernașul picat din capitală s-a simțit dator să le facă o vorbire alegătorilor.

— Fraților, rosti el dulce, noi, cei care am venit acu' la cîrmă, înțelegem să vă ajutăm în fel și chip, să vă fim de folos !

Ascultătorii își loveau coatele: au mai auzit, adică, asemenea promisiuni deșarte.

— Noi, care... continua din ce în ce mai aprins Chriacescu — fără a izbuti să schimbe starea de spirit a ascultătorilor.

Atunci, pe un ton și mai dulce, exclamă, triumfător :

— Noi, fraților, nu sîntem ca ăilalți de v-au mințit ! Noi am venit la cîrmă ca să ridicăm pătura țărănească !

— Și pătura, domnule ? se miră un țăran bătrîn, întrerupîndu-l pe orator, în hazul ascultătorilor.

Știa omu' ce știa !

I. Peltz

V. TONITZA „Avîntul" 1919

Agenții electorali :

— Bătaie de joc ! Nu ni se recunoaște munculița noastră ! Să spună regele că alegerile s-au făcut în ordine, cînd numai noi am votat de cîte 10 ori...

POEȚII COMUNISMULUI

Vladimir Solouhin

Vîntul

Vîntul
cutreeră marea.
Pînă nu de mult, el nu era încă vînt,
aer călduț era și nemișcat
peste pămînt,
și-nvăluia un cîmp cu romanițe
inmiresmat de vara proaspătă,
își tremura arșița sa gălbue
pe un lan de secară.
Apoi,
fremătînd în nisipuri
și răvășind o leacă firele de iarbă
și-a început mișcarea :
s-a preschimbat în vînt !
Priviți-l,
zboară peste mări.
A început să gonească.
Și-a adunat putere. Aripele și-a-ntins.
Frămîntă valurile
spuma le-o spulberă,
le sfarmă.
El, vîntul molatec
ce adia,
păstrează nu mireasma florilor,
s-a-nmiresmat de sare și de iod, —
și uneori de-amenințare.
Miinile mele aripi sînt.
Vîntul dă buzna-n inima-mi deschisă
și-mi spune :
— Aripsem
în lunca liniștită,
deasupra unui fir de romaniță.
Mă străpungeau albinele de aur.
Dar iată-mă,
sînt vîntu-ntraripat,
zbor peste Marea Neagră,
umflu pînze,
cu mine nu e de glumit !
Răspunde-mi deci :
Să fii doar romaniță ?
Să-nmiresmezi cîmpia ?
Or, să zbori,
— timpul strivind sub aripile tale —
peste lume ?
Ce i-am răspuns ?
— Ni se-mpreună, vîntule, cărările.
Atîta doar că argumentul tău
e șubred :
de n-ar fi fost văzduhul liniștit
deasupra romaniței,
de unde-ai fi pornit ?
De unde ți-ai fi strîns
întreg elanul ?

În românește de TIBERIU UTAN

INSEMNARI DIN JURNALUL UNEI DEPUTATE

...pe o stradă liniștită

Prima oară l-am văzut pe Nelu acum cîțiva ani, în tîrgul Moșilor din Obor. Îndeplinea pe atunci funcția de „motor" la „fabrica" de vată de zahăr. L-am zărit întîmplător prin ușa deschisă a gheretei și minute întregi am rămas țintuită locului urmărind spinarea aceea îndoită de copil, brațele subțiri cu care trebuia să învîrtească manivela neîncetat, pînă la amețeală.

Un ins gras și urît ca un guvid, îmbrăcat în halat alb cu mîneci suflecate, înfășura pe bețigașe, cu niște mișcări de prestidigitator, fuioarele albe de zahăr fluid, răcnind cu glas subțire, de trompetă:

— Uite, lume, fabrica de zahăr! Un leu, un leu bucata. Vată dulce, un leu bucata, luați de la tata!

Afară, de partea cealaltă a gheretei, o femeie cu buclele oxigenate care contrastau ciudat de nefiresc cu obrazul ei prelung și negricios, strîngea banii într-o casetă de lemn pirogravat.

Se îmbulzeau în vacarmul de muzici, rîsete și pocnete de petarde, copii și părinți, cu toții păreau nespus de nerăbdători să cumpere, să-și înfigă dinții în spuma aceea dulceagă cu iz scîrbos de spirt denaturat.

Am profitat de-un scurt moment de răgaz. Omul cu mutră de guvid se apleca să ia, pesemne, o nouă provizie de zahăr și bețigașe.

Femeia schimbă o bancnotă de o sută de lei și numără atentă banii mișcînd încet buzele.

Băiatul lăsă manivela se morțite. Fruntea îi era brobonată de nădușeală.

— Trebuie să ai mușchi strașnici, frățioare, pentru dracovenia asta!

Mă privi mirat, cu niște ochi negri inteligenți, apoi rîse și-mi făcu cu ochiul.

— Uite colea! și-și încordă brațul. Mușchii subțiri, nedezvoltați se arătară sub piele ca niște sforicele înnodate.

— Strașnic! N-am ce zice! Dar cît trebuie să tot învîrtești?

— Păi, de cînd deschide și pînă închide „patronul" fabrica! și-mi făcu cu ochiul, conspirativ, către omul cu halat alb.

Acesta se întoarse brusc și șuieră printre dinți.

— Hai, mă, închide botul și dă-i drumul! Apoi, fără să mă privească, deși după cîte-mi dădusem seama trăsese cu urechea și mă pindise tot timpul, strigă poruncitor către femeie:

— Lola, vezi ce dorește tovărășica!

— Ce dorîți, mă întrebă ea, văzînd că mă rezem de prichiciul de lemn. Caseta cu bani o trase lîngă ea cu o mișcare bănuitoare și repetă din nou cu o undă de nelinițe în glas:

— Ce dorîți? Avem autorizație în regulă.

— Am stat puțin de vorbă cu băiatul.

Pe buzele palide i se lipi un zîmbet fad, șters.

— Aaa, băiatul? E al meu. Doriți un bastonachi?

— Nu, aș dori să știu la ce școală învață!

Zîmbetul îi pieri și ochii i se întunecară.

— Cu ce drept?

— Arată-i autorizația, vacă încălțată! zbieră individul agitînd furios mîinile în care ținea cîte un evantai spumos de vată de zahăr.

Ea păli ca varul, se întoarse cu spatele la mine și șopti cu glas răgușit adresa unei școli elementare.

Cine erau acești oameni? Era clar că nu erau o familie... Băiatul îl numise oarecum în batjocură pe omul cu mutră de guvid „patron". Femeia spusese „băiatul meu", nu „al nostru" Atunci? Ce legătură putea fi între mamă și omul acela, de-o răbda inima să-și pună copilul la o asemenea muncă, ea însăși să rabde șudalme? Și ce coincidență: după adresa pe care mi-o dăduse, descopeream că băiatul ar fi trebuit să urmeze cursuri la o școală elementară din cartierul meu. Dar adresa numai așa, ca să scape de mine?

Dar ea nu mă minți se. De la directorul școlii și de la dirigintele clasei a V-a, am aflat amănunte dureroase despre situația școlară și familiară a copilului. Nelu B. n-avea tată. Așa-zisul tată vitreg era un beție și un trîntor ticălos care zădărnicea orice încercare de a ajuta copilul, care rămăsese doi ani la rînd repetent. Mama nu avea, se pare, nici o influență asupra lui. Și era lesne de înțeles de ce: lucrătoare la o cooperativă de lenjerie, părăsise serviciul, terorizată de omul acela care „fabrica" vată de zahăr în tîrgul Moșilor. Băiatul, snopit în bătăi, umbla fugar zile întregi. Locuiau pe strada T., în două odăițe din fundul curții. Vecinii se plîngeau de scandalurile și bătăile zilnice. Am încercat să vorbesc cu Maria B. despre fiul ei. Dar a ieșit și bărbatu-său. Era beat. M-a apostrofat rînjind:

— Dumneata, tovărășică, ăi fi deputată pe stradă, dar nu în casele oamenilor. Dar dacă vrei să ne faci o realizare, am nevoie de-un televizor și de-o mașină mică la scară!...

Ea și-a acoperit fața cu mîinile și a fugit în casă. Asta m-a îndîrjit. Ce era cu dînsa? Părăsise o meserie atît de frumoasă, ca să se ducă să vîndă vată de zahăr în tîrgul Moșilor? Oare îl iubea într-atît de orbește pe omul acela respingător? Ce avea să se aleagă de copilul ei?

Într-adevăr, în planul meu de muncă nu aveam prevăzute astfel de îndatoriri.

Da! La adunările cetățenești vorbeam despre curățenia și frumusețea străzilor din circumscripția noastră. Primăvara se văruiau fațadele caselor, se puneau răsaduri de petunii și micșunele. Enumeram realizările: refacerea asfaltului pe porțiunea intrării T. unde se efectuaseră niște lucrări de canalizare; înlocuirea becurilor de la felinarele din parcul Rondă, construirea, prin muncă voluntară a cetățenilor și cu resurse locale, a gardului din fața imobilului A. și B., naționalizat, de pe strada S; atîtea mii de kilograme de fier vechi, sticlă și cîrpe predate la DAC (eram circumscripție fruntașă); atîtea sute de ore de muncă voluntară pe șantierul de la Groapa Vergului... Nu uitam nici micul squar din stația troleibuzului, dat în grija pionierilor; și, în sfîrșit, cea mai dificilă problemă: ce facem cu rădăcinile castanilor. Deodată am tresărit. Pe bancă, o mogîldeață:

— Sărmîna.

Și de trei ori să mă fi întîlnit în aceeași zi cu Nelu, și îmi făcea cinstea să mă salute într-un mod cu totul deosebit. Cu o anume gravitate și politețe, își scotea bășcuța țuguiată și-o sălta în aer. Acum salutul avea rezonanța unui suspin de ușurare. Ședea ghebos și zgribulit ca bătut în cuie pe bancă, cu bărbia în piept și cu mîinile adînc înfundate în buzunarele surtucului, prea scurt la mîneci.

— Ce faci, domnule?

— Stau!

— La ora asta în parc? Pe frigul ăsta?

— Păi ce are?

Ca un argument hotărîtor, o sirenă sună de zece jumătate.

— Are! I-auzi! Șterge-o acasă.

— Nu-i nimeni acasă. Ea lucrează de după masă.

Așadar, mă gîndii cu bucurie, Maria B. izbutise să intre la fabrica de confecții. Băiatul intui îndată.

— Ați avut dreptate. Au angajat-o cu leafă fixă și dacă dă peste normă poate să ia peste un miar.

— Bravo ei! Înseamnă că tovarășii de-acolo și-au dat seama că e o lenjereasă de prima mînă.

— Acum nu ne zice nimeni nici dă-te mai încolo!

— Păi vezi?

— Numai să-ndrăznească! făcu el, amenințător.

— Lasă, nu du tu grija asta! Tu să fii băiat ascultător și silitor. Uite, la ora asta ar fi tată... Că primul m-a înșelat și m-a părăsit. Eu pentru băiatul ăsta m-am chinuit. Credeți că nu mă durea inima cînd îl bătea?

— Dar că-l punea să învîrtească la zahăr de vată pînă la miezul nopții? Ce gînd de învățătură mai poate avea un copil în condițiile astea?

— Acuma, dacă plecasem de la cooperativă, ce era să mai fac?

— Să te întorci. Să-ți aduci copilul acasă.

Nelu nu fugise, se adăpostise în casa nașului său, un muncitor de la „Electro-aparataj", într-o familie care avea șapte copii. Locuiau la blocurile noi în Vatra Luminoasă. Aș fi vrut să mă duc să cunosc această familie, dar era destul că Nelu începuse să vină din nou la școală, destul că fusesem chemată ca martoră la procesul de divorț al Mariei B.

★

De obicei, ca să scurtez drumul spre casă, o luam din Popa Nan de-a dreptul prin curtea bisericii și traversam micul parc din Rondă. La ora aceea tîrzie frigul mă întețea și mai mult la pas. Bătea un vîntișor iute și subțire ca un șfichi de bici și în lumina tremurătoare a felinarelor cu două brațe din capătul aleii frunzele uscate, învîrtejite, sunau, foșneau, jucîndu-se cu umbrele părelnice ascunse pe după trunchiurile groase ale castanilor. Deodată am tresărit. Pe bancă, o mogîldeață:

— Sărmîna.

Și de trei ori să mă fi întîlnit în aceeași zi cu Nelu, și îmi făcea cinstea să mă salute într-un mod cu totul deosebit. Cu o anume gravitate și politețe, își scotea bășcuța țuguiată și-o sălta în aer. Acum salutul avea rezonanța unui suspin de ușurare. Ședea ghebos și zgribulit ca bătut în cuie pe bancă, cu bărbia în piept și cu mîinile adînc înfundate în buzunarele surtucului, prea scurt la mîneci.

— Ce faci, domnule?

— Stau!

— La ora asta în parc? Pe frigul ăsta?

— Păi ce are?

Ca un argument hotărîtor, o sirenă sună de zece jumătate.

— Are! I-auzi! Șterge-o acasă.

— Nu-i nimeni acasă. Ea lucrează de după masă.

Așadar, mă gîndii cu bucurie, Maria B. izbutise să intre la fabrica de confecții. Băiatul intui îndată.

— Ați avut dreptate. Au angajat-o cu leafă fixă și dacă dă peste normă poate să ia peste un miar.

— Bravo ei! Înseamnă că tovarășii de-acolo și-au dat seama că e o lenjereasă de prima mînă.

— Acum nu ne zice nimeni nici dă-te mai încolo!

— Păi vezi?

— Numai să-ndrăznească! făcu el, amenințător.

— Lasă, nu du tu grija asta! Tu să fii băiat ascultător și silitor. Uite, la ora asta ar fi tată... Că primul m-a înșelat și m-a părăsit. Eu pentru băiatul ăsta m-am chinuit. Credeți că nu mă durea inima cînd îl bătea?

— Dar că-l punea să învîrtească la zahăr de vată pînă la miezul nopții? Ce gînd de învățătură mai poate avea un copil în condițiile astea?

— Acuma, dacă plecasem de la cooperativă, ce era să mai fac?

— Să te întorci. Să-ți aduci copilul acasă.

Nelu nu fugise, se adăpostise în casa nașului său, un muncitor de la „Electro-aparataj", într-o familie care avea șapte copii. Locuiau la blocurile noi în Vatra Luminoasă. Aș fi vrut să mă duc să cunosc această familie, dar era destul că Nelu începuse să vină din nou la școală, destul că fusesem chemată ca martoră la procesul de divorț al Mariei B.

★

De obicei, ca să scurtez drumul spre casă, o luam din Popa Nan de-a dreptul prin curtea bisericii și traversam micul parc din Rondă. La ora aceea tîrzie frigul mă întețea și mai mult la pas. Bătea un vîntișor iute și subțire ca un șfichi de bici și în lumina tremurătoare a felinarelor cu două brațe din capătul aleii frunzele uscate, învîrtejite, sunau, foșneau, jucîndu-se cu umbrele părelnice ascunse pe după trunchiurile groase ale

Timpul înseamnă OȚEL

- Gînduri despre Ștefan Tripșa -

Ștefan Tripșa, uluitor de tînărul Erou al Muncii Socialiste de la Hunedoara, a devenit de multă vreme un personaj binecunoscut în toată țara. Nici nu e de mirare acest lucru într-o țară ca a noastră, unde munca e în mare cinste. De mirare nu e nici faptul că pe adresa laconică „Ștefan Tripșa, Hunedoara" sosesc nenumărate scrisori. Sosesc scrisori de la tovarășii de breaslă din Reșița care-i cer sfatul în problemele atît de complicate ale oțelului, de la tineri muncitori care-l întreabă cum a reușit să descifreze tainele meseriei, de la pionieri care îl asigură că după terminarea școlii se vor face neapărat oțelari.

Dar, în afară de scrisori, la Ștefan Tripșa vin și alți „musafiri", ziariști și scriitori. Printre aceștia mi-a fost dat să mă număr și eu.

Obișnuit cu metaforele din poeziile confraților mei despre oțelari, mi-l și imaginam pe tînărul erou hunedorean drept un „zeu născut din lava oțelului, precum Afrodita din spuma mării". Ștefan Tripșa însă n-are nimic comun cu acest produs năstrușnic al imaginației noastre poetice. E un om foarte simplu, un băiat plin de viață, pasionat după fotbal (suporterul numărul 1 al echipei „Corvinul"), amator — la o bere — de glume, iubitor de canari (din care pricină are dispute cu soția care trebuie să-i hrănească în timpul cît el e la oțelărie), tată grijuliu pentru răsfățatul familiei, Ștefan Vasile Tripșa, care împlinește peste cîteva zile doi ani. Mă rog, un om ca toți oamenii.

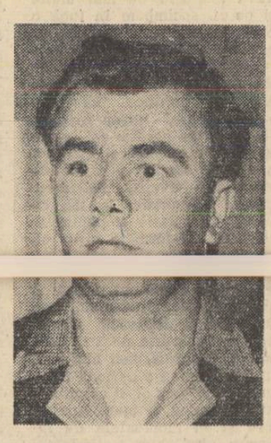

Ei bine, îmi veți spune, dar [illegible] cii Socialiste" la o vîrstă (26 de ani) cînd unii tineri abia își croiesc drumul în viață. E adevărat, nu pentru aceasta, ci pentru că el a înțeles în măsura cea mai înaltă, concret și zi de zi, că țara are nevoie de oțel, de cît mai mult oțel. Înțelegerea aceasta nu se capătă peste noapte. Ea cere de multe ori ani îndelungați de muncă, de insuccese uneori. Ștefan Tripșa a știut, în acest sens, ca să ne exprimăm în limbajul oțelarilor, să dea o șarjă rapidă, să forțeze ritmul de desfășurare a acestui proces anevoios. Lucrul acesta l-a înțeles foarte bine în timpul lunilor de învățătură, la oțelăriile din Zaporoje, de la maistrul oțelar sovietic Alexei Abramovici, cu care se află în prezent nu numai în corespondență, ci și într-o întrecere prietenească, și căruia i-a trimis, la primirea înaltului titlu, o entuziastă scrisoare de mulțumire.

Bătălia pentru oțel e într-adevăr o bătălie cu timpul, o străduință ca în fiecare zi pe stichurile cuptoarelor din imensa hală a oțelăriei noi hunedorene să curgă cît mai mult oțel. Pentru aceasta este necesar ca în vetrele acestor cuptoare să găzduiască în timp cît mai multe șarje. Este de ajuns ca într-o bună zi vatra unui cuptor să se perforeze întocmai ca un vas ars prea mult de foc, și pînă la repararea ei se pot pierde mii de tone de oțel, ceea ce înseamnă milioane de lei, și în primul rînd mai puține tractoare, vagoane, autobuze, strunguri. Vetrele au însă în Ștefan Tripșa un excelent lecuitor.

Cînd spunem „vatră" și „cuptor" ne amintim, fără să vrem, de cuptorul de copt pîine de acasă, a cărui vatră o încerca mama cît e de încinsă cu un smoc de hîrtie înfipt într-o nuia și pe care îl lipea cînd se crăpa. „Tehnica" aceasta a cunoscut-o și Tripșa în copilărie, dar cîtă diferență este între această imagine din copilărie și uriașii pe care trebuie zi de zi să-i stăpînească!

Nu exagerez de loc dacă spun că între Tripșa și cuptoarele de mare tonaj ale oțelăriei noi există o comunicație sufletească permanentă. L-am văzut stînd în fața lor într-o liniște adîncă, de parcă un fluid puternic se statornicise între el și cuptoare. Aceasta îmi confirma adevărul cuvintelor ce mi le spusese într-o discuție: „oțelul are nevoie de liniște".

Într-o asemenea liniște s-au ivit ideile multora din inovațiile sale. Iată, unul după altul, oțelarii din echipă aruncă în gura cuptorului dolomită, creînd un prag care să stăvilească clocotul oțelului dinăuntru, gata să dea buzna în hală. Operația e obositoare și mult prea lungă. Ștefan Tripșa s-a gîndit că munca aceasta ar putea fi executată într-un timp foarte scurt de o mașinărie ca un coș de trior, plină cu dolomită, care, fixată cu macaraua în gura cuptorului, ar putea să facă acest prag printr-o simplă deschidere a unui orificiu aflat în partea inferioară, prin care să curgă val-vîrtej dolomita. Inovația s-a introdus. Pe lîngă ușurarea muncii oamenilor, an de an, datorită scurtării timpului, se obțin mii și mii de tone de oțel în plus.

Pragurile se rezolvă rapid în acest fel, dar ce te faci cu părțile inaccesibile ale cuptorului, din stînga și din dreapta ușii, pe care oțelarii trebuie să le căptușească cu dolomită, venind cu lopata pînă la gura incandescentă a cuptorului și străduindu-se să execute o asemenea mișcare care să permită dolomitei să-și atingă țința. Ștefan Tripșa a descoperit un remediu foarte simplu: în calea unui jet de dolomită se ține un disc în capul unei prăjini de fier. Dolomita ricoșează din discul de metal, în fețele inaccesibile ale cuptorului.

Oțelul are într-adevăr nevoie de liniște, de gîndire, de observație atentă și în mare măsură de curaj, de caractere omenești puternice.

Într-una din zilele cînd mă aflam acasă la Tripșa, într-o duminică, tocmai cînd să ne așezăm la masă, în ușă a ciocănit un tovarăș de la oțelărie.

— Veniți, că-i bai. La cuptorul 4 avem groapă.

Într-un minut, lăsînd masa întinsă, am și ieșit pe ușă. Pe Tripșa aceasta nu-l mira. Cuptoarele sînt adesea capricioase. Le stăpînești cu greu.

— Trei duminici la rînd a venit un prieten la mine și de fiecare dată a trebuit să amînăm discuția în oțelărie. Pînă la urmă mi-a spus că nu-mi mai trece pe-acasă, întrucît se vede treaba că e ghinionist.

În drum spre oțelărie, Tripșa își făcea socoteala unde ar putea să fie groapa, iar eu (să-mi fie iertat) mă bucuram că am să-l văd executînd acele reparații la cald în care este neîntrecut și al căror procent a reușit să-l reducă uneori sub 1, la nivelul unora dintre țările producătoare de oțel foarte înaintate. Speranța mea s-a spulberat încă de cum a cercetat vetrele cuptoarelor de pe macaraua care te apropie foarte mult de gura cuptorului.

Maistrul care ieșise din [illegible] de zgură care se formase la știc și din pricina cărei a rămăsese baie de zgură în cuptor. Cercetînd vatra i s-a părut că există o groapă în care se adunase această zgură lichidă. Lipsa de atenție nu putea fi trecută cu vederea. De la elaborarea șarjei se scurseseră două ore, în care timp cuptorul stătuse degeaba. Timpul însă înseamnă oțel. Ștefan Tripșa a cerut raportul șarjei respective și a tăiat 50 de tone de oțel pe care le-a trecut schimbului următor. Reparația la cald n-o văzusem, însă descoperisem încă un secret al rezultatelor bune pe care le are noua oțelărie de la Hunedoara al cărei maistru principal este Ștefan Tripșa: munca cu oamenii.

Pricepeam de ce în disputa dintre Ștefan Tripșa și maistrul principal al oțelăriei vechi, Dumitru Brînzei, la care asistasem în ajun, cel care avea dreptate era tînărul Erou al Muncii Socialiste. Oțelul îl produc oamenii, ei hotărăsc soarta lui, iar de oameni trebuie să te îngrijești, să le stimulezi curajul, să-i îndemni să gîndească, să caute necontenit noi procedee, să știi să-i înțelegi.

Tocmai de aceea atît Tripșa cît și ajutorul lui, Aurel Stanciu, au primit bucuroși propunerea tovarășului Brînzei de a trece timp de o lună să lucreze la oțelăria veche.

— E clar, își spuneau ei după acceptarea acestei propuneri, trebuie să ne îngrijim de oameni, să le organizăm mai bine munca, chiar dacă va fi să stăm zi și noapte în oțelărie. Cuvintele aveau multă certitudine în ele. Știam că așa se va întîmpla, căci au existat momente grele la Hunedoara, cînd Tripșa nu a închis ochii zeci de ore în șir, cînd în răgazul scurt dintre două reparații abia reușea să ațipească culcat într-un pat improvizat chiar acolo, lîngă cuptoare. Nu întîmplător doar, în biblioteca lui stă la loc de cinste, lîngă cele mai recente cărți despre tehnica oțelului, acea eroică pledoarie pentru tot ce e mai sublim în om, pentru frumusețea desăvîrșită a comunistului: „Așa s-a călit oțelul".

Ștefan Tripșa face parte din familia aceasta tot mai numeroasă a discipolilor lui Pavel Korceaghin, el se numără printre cei mai străluciți reprezentanți ai generației tinere crescute în focul luptelor conduse de partid pentru statornicirea noii vieți și în spiritul înălțător al acestei lupte.

De aceea cu dragă inimă tovarășii lui de muncă, bătrînii oțelari și furnaliști, ori mai tineri, cu care împreună a învățat pe băncile școlii profesionale, sau pe care i-a învățat tainele oțelului, l-au propus drept candidat al lor pentru alegerile de deputați în Marea Adunare Națională în circumscripția Hunedoara-Vest.

Sîntem siguri că îi va reprezenta cu strălucire, căci un om care știe să răspundă, cu atîta abnegație, la chemarea partidului nostru de a da mai mult oțel pentru satisfacerea nevoilor țării, este firesc să fie și unul dintre gospodarii ei de frunte.

Alexandru Sever **N. S.**

STEAUA ROȘIE

Treceam copleșit printr-o pădure de pe valea Trotușului, vastă colonie de ființe colosale, brazi înalți de 30 de metri; tăcerea colectivă, îmbrățișarea unanimă, foșnetul stins al lumii infinite de la nivelul bolovanilor și al ierburilor, parfumul tare sub imensa ciupercă de nori plumburii, umiditatea pătrunzătoare vecină cu răceala și umbra vecină cu întunericul, totul îmi impunea un respect nesfîrșit. A trebuit să întîlnesc în marginea pădurii, pe povîrnișul muntelui, butucii — aceste stranii monumente ale cimitirului forestier, pe care singurele inscripții erau cercurile ce atestau vîrsta arborelui doborît — pentru ca să pot gîndi această idee, oarecum surprinzătoare, că poate sub nici o altă înfățișare materia nu participă într-o măsură atît de mare la viața intimă a omului ca sub forma pădurii prelucrate: masa și patul, podeaua și garderobul, ușa și rama ferestrei, cutia radioului și rafturile bibliotecii, vioara și coada toporului... Nici o clipă n-am sesizat în freamătul pădurii foșnetul hîrtiei.

Bușteniii

Cînd vii de la Săvinești și de la Onești, unde chiar înainte de a cunoaște întreprinderile arhitectura îți sugerează ordinea — prima impresie pe care ți-o face această foarte veche fabrică din preajma Bacăului, cu multele ei clădiri și instalații dispuse fără nici o rațiune evidentă, e aceea de aglomerare haotică. Profanul nu izbutește să se limpezească decît abia cînd cunoaște fabrica pe linia procesului tehnologic.

De la depozitul de bușteni, care livrează materia primă, pînă la marile fierbătoare, de la turnul de leșie la holendre, de la defibratoare pînă la mașina de fabricat hîrtia — pretutindeni, pe tot traseul acestei lungi călătorii întortocheate, oamenii pregătesc cele peste o sută de varietăți de hîrtie. De la Tătarcă Ion, muncitor la secția de preparare a lemnului, la Brașoveanu Adela din secția de sortaj a hîrtiei; dela Hurdubei Vasile, conductor de mașină, la Margaș Neculaie, conductor la fierbătorul celulozei; din depozitul de bușteni la cabinetul tehnic, un lung șir de oameni luptă inteligent cu materia ca să-i impună o metamorfoză pe care natura n-a prevăzut-o niciodată în laboratorul ei fantastic.

Cîndva, cînd Bistrița avea funcția unui vehicul și era, cel puțin în preajma Bacăului, încorporată fabricii, asimilată în armata mașinilor cu gradul unui fabulos transportor, demn de a fi trecut într-un inventar — apa căra la vale uriașe, nesfîrșite păduri; încă înainte de a fi stivuite în depozit, pădurile veneau să se predea legate sub formă de plute, păstrînd parcă din ținutul de baștină tradiția solidarității, gustul îmbrățișărilor unanime. Astăzi, de cînd Bistrița a fost stăvilită la Bicaz, cărăușul e o locomotivă; permanentizată în decorul industrial, ți se pare citeodată, cînd o auzi din cine știe ce colț al fabricii, că prin plămînii ei formidabili respiră întreaga întreprindere.

Tătarcă

Un transportor cu ghiare și lanțuri lasă bușteniii în pachete, direct în vagonete. Ultima toaletă începe în „Secția de preparare, cojire mecanică și rectificare manuală". Un sistem de role imprimă lemnului o mișcare de rotație în timpul căreia se operează decojirea, adică depărtarea ultimului strat de impurități de pe carnea lui albă. Grija pentru calitatea hîrtiei începe încă de aici.

Dinainte cu un șorț aspru și cenușiu și înarmat cu un cuțit lung și sprinten ca un arcuș, Tătarcă pare că acordează un violoncel: el desăvîrșește munca mașinii — asigură puritatea hîrtiei. Cînd degetele mîinii sale stîngi alunecă de-a lungul lemnului, ai zice că mîinile deja hîrtia, că aude foșnetul ei sublim.

Metamorfoze

După ce a fost tocat și însilozat, lemnul intră în fierbător, ca să fiarbă într-o soluție de bisulfit de calciu. Aici își pierde înfățișarea.

Văzută de-afară, „Fierbătoarea" e o clădire înaltă, cu aparența unui turn. Fierbătorul propriu-zis e o uriașă pilnie roșie, de înălțimea a trei etaje, montată între platforme, împlinită în partea superioară cu o calotă sferică cît o turlă de biserică. O scară de piatră, cu parapet de fier, vopsit în roșu, te poartă de la baza fierbătorului, din platformă în platformă, pînă la nivelul calotei. Urieșenia și automatizarea dau acestei ființe un straniu aer de independență. Mirosuri iuți, acide, care îți lasă uneori în gură un gust amărui, iscă în minte bănuiala nemaipomenită că independența acestei ființe e sporită de un sistem respirator adaptat la un mediu gazos, cam în felul în care peștii se pricep să respire numai în apă. Numai prezența omului îi îndulcește aparența.

Celuloza brută mi se pare un fel de frișcă mai puțin pură. Iar așazisa pastă mecanică, sortată și spălată, seamănă cu ghipsul, deși în țesătura ei intimă mi se pare încă fibroasă. Bineînțeles, pe tot parcursul procesului de fabricație, chimia străjuiește devenirea lemnului. Cînd, în fine, la capătul procesului tehnologic, pe sulurile imense ale mașinei apare hîrtie, ai zice că lemnul s-a spiritualizat; materia are acum o înfățișare gingașă, albeața îi garantează puritatea.

Mașina de fabricat hîrtie te întîmpină cu gălăgia unui uriaș angrenaj de locomotive; ai zice, 20 de locomotive, cu o respirație uniformă, făcînd clacă cu 40 de pistoane, s-au înjugat să tîrască după ele o infinită panglică de hîrtie. De fapt am în fața ochilor un sistem de suluri metalice de mare diametru. Spre deosebire de fierbător pe care nu l-am putut reconstitui decît bucată cu bucată, de la un etaj la altul, aici am sub ochi întreaga mașină: cu ființa sa colosală umple o hală întreagă.

Pe primul sul hîrtia are lățimea unui șiret, pe celelalte capătă imediat, rînd pe rînd, dimensiunile unei curele, unui prosop, unui cearceaf; sfîrșește prin a acoperi întreaga lățime a unui sul. De pe un sul pe altul, în tot lungul mașinii, hîrtia are aparența unui rîu de lapte, cu valuri geometrice, fabricate fără reproș. La celălalt capăt al mașinii, valul se înfășoară strîns în jurul unui ax.

Stoarsă prin presare, călcată de cilindri uscători prin care se introduc aburi, satinată cu valțuri de oțel și de carton, după ce în prealabil a fost impregnată cu un clei special, hîrtia capătă un luciu caracteristic. Pentru ca să mai regăsești în prezența ei gingașă ceva din freamătul pădurii, trebuie s-o cunoști în sala de finisaj, fremătînd în coale. Ai crede că o mare pădure albă și-a scuturat aici frunzișul unui an.

Firește, varietatea sorturilor de hîrtie nu egalează pe aceea a soiurilor de frunze. Există totuși multe varietăți, și de fiecare dată sînt hotărîtoare natura și calitatea materiei prime, prelucrarea chimică și tratamentul mașinilor specializate. Fără îndoială, zdrențele și bumbacul constituie, de asemenea, o excelentă materie primă: ba, într-un fel, în măsura în care îmi amintesc de materii deja prelucrate, ele mi se par chiar mai aproape de natura hîrtiei. Să scoți din cîteva tone de zdrențe atîta hîrtie cîtă e nevoie pentru a tipări o plachetă de versuri sublime, ori o ediție completă de un milion de bancnote, asta poate să fie, în definitiv, o minune tot atît de mare ca aceea de a destășura de pe trunchiurile unei păduri ediția de dimineață a marilor cotidiene. Dar pentru mine care am început cercetarea fabricii din depozitul de bușteni, hîrtia e în primul rînd o ipostază a pădurii. Și într-adevăr, tot cercetînd fabrica, m-am învățat să descopăr pădurea în orice hîrtie. Nici o metamorfoză nu mi-o mai poate tăinui. Într-o foiță de carbon care transmite un semn de pe o filă pe alta, regăsesc la urma-urmei, evoluat și înnobilat, străvechiul obicei al arborilor de a-și împrumuta șoapta, poate chiar străvechiul obicei al munților de a îngîna pădurea, fiarele, trăznetul și omul. În învelișul efemer care arde în focul mizer al celor cîtorva fire de tutun, pădurea retrăiește poate lupta disperată cu dușmanul ei cel mai vechi, incendiul. În smeul înălțat din mîna unui copil, bate poate același vînt care înfiora odată frunzișul; și cînd, pierdut din mîna fragilă și neîndemînatică, smeul se va înălța deodată, bolnav de dorul stelelor, însetat să trăiască barem o clipă strălucirea cometelor, atunci, în peticul acesta de hîrtie, pădurea va vibra înfiorată de marea speranță a unei descătușări din rădăcini, pentru ca un vis străvechi — o lungă călătorie prin cosmos — să se împlinească acum. Chiar jaluzelele de hîrtie albastră care ocrotesc vara tăcerea și odihna încăperilor modeste, pădurea le va împrumuta de acum înainte ceva din taina și puterea umbrei sale, unică sub soare, cu care cîndva își măsura înălțimea și în care uneori își presimțea măreția...

Fierbătorul

Foarte înalt, s-a deprins, probabil fără să știe cînd, să se plece ușor ori de cîte ori vrea să se facă auzit. În astfel de momente, cu umerii aduși, vorbește pe îndelete, sorbind din cînd în cînd, aproape fără să știe, o țigară interminabilă pe care o poartă de ici-colo cu aceeași mînă mare, vînoasă, puternică cu care stăpînește marele fierbător. Două brazde adînci, din dreptul nărilor pe colțul gurii, dau obrazului negricios o expresie de duritate pe care n-o îndulcește decît deprinderea, contractată poate în prima tinerețe, de a purta șapca pe ceafă.

Margaș Neculae s-a născut în 1915 în Colonești-Tecuci. Era al cincilea copil între cei 7 cîți erau de toți: doi băieți și cinci fete. Mult timp a lucrat pe lîngă casă. Apoi, după militărie, lucrează un an și jumătate la căratul lemnului. În 1940 intră în fabrică, în atelierul de preparare a leșiei, unde va rămîne pînă în 1948, cînd trece la fierberea celulozei, ca „ajutor doi". Mai trec doi ani pentru ca să ajungă „ajutor întîi" și abia în 1949 devine „conductor". Căsătorit în 1938 are 4 copii și, pentru ca să păstreze probabil tradiția familiei sale, el însuși va fi dăruit cu trei fete... Zîmbește.

E membru de partid din 1945. Ca secretar al organizației de bază nr. 6 la secția F 2, îndatoririle sale sînt covîrșitoare. Să răspunzi pe fabrică de munca de agitație și propagandă, să califici cadre, să organizezi secția, să participi la un curs pentru conductori, de ridicare a calificării — asta înseamnă, în primul rînd, să participi la o mare bătălie politică.

— Iată o treabă care nu se măsoară nici cu kilogramul, nici cu metrul...

Modestia îl împiedică să spună că măsura muncii sale o constituie reușitele pe care le-a avut și care în 1959 i-au adus Ordinul Muncii, iar în întrecerile pe profesie i-au adus de două ori titlul de cel mai bun fierbător. Comuniștii i-au făcut cinstea de a-l trimite să-i reprezinte la Congresul al III-lea al partidului și sindicaliștii l-au trimis la Congresul al IV-lea al sindicatelor unde a și fost ales membru în Consiliul Central... Revoluția a descătușat atîtea energii și a solicitat o asemenea uriașă investiție de inteligență și de pricepere, încît nu e de mirare că oameni, altădată robiți unei lupte crunte pentru existență, acum stăpîni la ei în casă, se cheltuiesc generos pentru binele obștesc... Revoluția!

Au rămas în amintire anii grei de exploatare capitalistă, anii în care muncitorii își iroseau sănătatea, lucrînd pentru salarii de mizerie, în ateliere insalubre, în condiții îngrozitoare și inumane.

Mîine

„Steaua Roșie" nu e pur și simplu o firmă aplicată pe poarta unei vechi întreprinderi brătienieste. Lumina acestei stele se întreține cu efortul și cu inteligența tuturor tehnicienilor și muncitorilor. Față de 80 de inovații în 1959, în 1960 s-au primit peste 200 de propuneri; un atelier de sortare și de spălare a celulozei a îngăduit creșterea producției, a contribuit la îmbunătățirea calității și a oferit condiții optime de lucru; noul atelier de recuperare a bioxidului de sulf, de concentrare și de prelucrare a leșiei, a dus la o scurtare a timpului de fierbere, la creșterea productivității fierbătoarelor și a permis însemnate economii de piriță.

Între cele mai însemnate inovații: curățirea chimică a calorizatoarelor. În mod obișnuit, ghipsarea țevilor obliga la oprirea instalației; pentru a le curăța, muncitorul lucra la piele, la o temperatură foarte ridicată, înfruntînd emanația gazelor. Astăzi spălarea chimică cu o soluție de sodă înlătură toate inconvenientele. E inovația inginerului Mihăilescu Petre și a adus economii de 300.000 de lei. O altă inovație — de astă dată datorată inginerului Nacu Hristodor — a cruțat Republicii 200.000 de lei și obligația unui import. E vorba de adaptarea unor pompe de apă pentru a prelua atribuțiile unei pompe de materiale.

În prezent, pentru asigurarea unei mai înalte tehnicități se studiază modernizarea unor mașini sau înlocuirea lor. Între altele, pentru anii 1961—1962, se prevede sistematizarea și mecanizarea depozitului de lemne, ceea ce va avea drept rezultat un randament sporit și o reducere a efortului uman... Mi se vorbește cu multă mîndrie despre faptul că această veche și mare întreprindere a furnizat cadre de ingineri pentru sectorul respectiv. E aici o mare unitate socialistă. O mare navă, cu un echipaj încercat și puternic, navighează cu toate pînzele în vînt. Steaua ei polară e steaua roșie...

★

Cînd, două ceasuri mai tîrziu, am intrat într-una din librăriile Bacăului și am dat cu ochii de un șir de rafturi cu cărți, pădurea, simultan prezentă în două ipostaze fundamentale, nu numai că mi-a demonstrat încă o dată, în felul ei, eficiența inteligenței în circulația infinită a materiei, dar mi-a amintit în primul rînd că biblioteca e memoria umanității: pe o coală de hîrtie, ca pe un covor fermecat, călătorește toată gîndirea lumii... Și dacă o filă albă și pură e o făgăduială de nemurire, o carte e un vehicul în eternitate.

Alexandru Sever

Nicolae Mărgeanu

DRUMURI

S-ar zice că sînt în concediu, dar nu recunosc nimic din atmosfera specifică vacanțelor — brazi, valuri și nisip, rîsete, muzică de dans, ușurătate a gîndurilor. A venit toamna, seara bulevardele se estompează în ceață și neonul strălucește difuz, cu o nuanță de neliniște pe care o sesizez acut. Bat străzile fără țintă, mă îmbulzesc la casele de bilete ale cinematografelor, intru sau renunț, eșuînd în cele din urmă într-o berărie cu clienți zgomotoși și miros iute de mici. Chelnerul îmi aduce o halbă cu spuma de o palmă și-mi trec timpul sorbind din cînd în cînd din lichidul anost. Invariabilul individ cu stiloul de ocazie vine să-mi ofere marfa lui dubioasă, iau din mîna grăbită a vînzătorului de ziare o „Informație", ca s-o întorc de zece ori de pe o parte pe alta, fumez și fixez cu semiatenție figurile cenușii de la mesele de alături. Prin fața vitrinei aburite trec tramvaiele ca niște năluci, vacarmul surd al străzii se interpune peste zgomotele din local, cer chelnerului încă o bere. Observ, în sfîrșit, că s-a făcut destul de tîrziu, plătesc, mă ridic, plec. Mă îndrept spre hotel. Așa se încheie ziua.

Dimineața, mă trezește căldura excesivă a caloriferului. Mă trezesc transpirat. În țevile de tuci se produc nu știu ce păcănituri puternice. Prima reacție, cînd deschid ochii, e să sar din pat și să mă îmbrac la repezeală: pe șantier nu mă prindea niciodată soarele în pat. Îmi revin, pot să dorm cît vreau, nu mă zorește nimic, mă cuibăresc sub păturile mototolite, dar somnul s-a dus. Aștept să înceteze naibii păcănăturile caloriferului, dar nici după aceea nu mai pot adormi. Mă scol, deschid geamul și privesc de sus, de la etajul șase, ritmul vioi al străzilor Bucureștiului, cerul dens, saturat de culoare, pîclele străvezii de la orizont. Aprind o țigară și zîmbesc în neștire.

Sînt obosit, sînt obosit. Se vede că s-au adunat în oasele mele, în creierul toropit, toate nopțile nedormite, toate lunile de efort continuu, îndîrjit, pasionat, toate zloatele, gerurile și arșițele, toate zilele agitate ale ultimilor patru ani. Se răzbună nervii întinși la maximum, disputele aprinse, certurile cu unii și alții, se răzbună chiar și clipele de satisfacții febrile. Acolo, nici unul din noi n-a avut cînd să simtă oboseala. Seara, adormeam buștean și în zori o luam de la capăt, nepăsător, cu entuziasmul convertit în gînduri și gesturi aproape mecanice. A trebuit să vin aici, în această cameră de hotel, colivie cenușie, searbădă, suspendată deasupra marelui oraș, ca să descopăr că totuși am obosit... Dar nu, nu cred să fie asta! Cred mai curînd că obosește această inactivitate, această odihnă pe care nu mi-am dorit-o și de care nu am nevoie, oricît de multă ar fi. E obositor să nu faci nimic, într-un oraș în care nu cunoști pe nimeni...

După vreo oră de tîndăleală prin cameră, în care timp fumez țigară după țigară, fiindcă n-am altceva de făcut, mă duc la chiuvetă și îmi săpunesc obrajii. Doi ochi împăienjeniți mă ațintesc din ciobul de oglindă. După toate aparențele, sînt eu. Dau cu lama peste obraz și de sub spuma albă apare o piele tăbăcită, aspră, care scîrțîie la contactul cu oțelul ascuțit. Ha! mormăi, ridicînd privirea, ți s-a rărit părul, băiete, și ai cîteva fire albe... cam devreme... Scot limba ca un copil rău și-mi bat joc de mine, cel din oglindă. Pe șantier nu prea mi se întîmpla să fac constatări dintr-astea, absurde. Acolo mă bărbieream una-două și smulgeam prosopul din cui, ca să termin cît mai repede operația. Acum, după cum se vede, am răgaz să meditez asupra ireversibilității timpului... Și nu-mi place de loc. S-ar zice că numai pe șantier mă simt bine, vesel, în elementul meu — și așa și e... Și detest singurătatea, îmi place forfota, agitația, simt în permanență nevoia să glumesc, să discut, să întocmesc planuri de muncă, să cert, la urma urmelor. N-am fost niciodată atît de singur ca acum, eu... și imaginea mea din oglindă...

Aud în fața ușii zăngănitul unei găleți. Un ciocănit insistent. „Am venit la curățenie", vocea albă a femeii de servici. Ei, asta-i! Îmi pun haina și ies. Mă cufund în vălmășagul străzii ca într-un vîrtej de apă, o apă care curge în toate sensurile.

Nu sînt nici de o săptămînă în București, dar am impresia că s-a scurs un veac. Nu de cînd am venit, ci de cînd am plecat... Sînt uluit: mi-aș fi închipuit vreodată că, la 24 de ore de la coborîrea în Gara de Nord, tot ce am trăit într-un răstimp lung și greu se va pierde brusc, va rămîne în urmă ca o poveste veche și în parte incredibilă, cu imagini tremurate, cu sentimente stinse? Ceea ce a fost realitate cotidiană a devenit subit reminiscență. Mă rog, s-a „poetizat"... Înțeleg acum de unde provine impresia de nu știu ce palid, ca un abur dintr-o lume inexistentă, pe care mi-a comunicat-o întotdeauna orice poezie; poetul e un observator al unei lumi transfigurate, nu-l invidiez. Dacă mi-ar fi dezvoltat cineva asemenea teorii mai acum cîteva zile, aș fi ridicat din umeri și l-aș fi trimis la plimbare. Numai că, uite, vorba lui nea Costică, șoferul nostru, „vine de ți se-ntîmplă ce nici nu crezi..." Nea Costică mi-ar trînti una pe romînește dacă ar afla că el e acum pentru mine un fel de „abur". Și totuși... Am avut acolo prieteni. Am cunoscut atîția oameni, cu care n-am fost propriu-zis prieten, dar cînd ne întîlneam, o dată la cîteva zile sau de mai multe ori pe zi, schimbam în fugă o vorbă, o glumă, o privire, și de multe ori simpla încrucișare a privirilor, sinceră, amicală, frățească, nu știu cum, ne făcea bine, ne tonifica. La șapte dimineața, intrau în ghereta mea cu pereții de scîndură șefii de echipă și, cît dura împărțirea sarcinilor pe ziua respectivă, aveam minunata senzație că gîndim la fel, cu aceeași intensitate și pentru același țel, că formăm toți un singur aliaj. De altfel, dacă mă analizez bine, acesta a fost sentimentul dominant pe întreg parcursul celor patru ani de șantier, cînd depășeam planul, bucuria și mîndria noastră erau comune, identice, mai mult decît atît, se crea o osmoză între sentimentul meu și al celorlalți, între ai lor și al meu. Același lucru și în momentele de insuccese, cînd chiar certîndu-ne, chiar dînd vina unul pe altul, supărarea noastră avea în fond același mobil și, în loc să ne dezbine, ne unea: ne afecta soarta construcției, nu interesele noastre mărunte. Conflictul meu cu inginerul-șef a durat aproape o jumătate de an. Și cînd, după refacerea tuturor calculelor, Mironescu a fost nevoit să-mi dea dreptate, am simțit și la el, dincolo de amorul propriu fără îndoială rănit, satisfacția că se găsise o soluție tehnică mai bună. Am băut, în prima sîmbătă, în doi, pînă dimineața și ne-am făcut prieteni la cataramă. Mironescu ăsta e unul. Dar Joldea, inginerul stagiar, băiatul acela cu ochii albaștri ca de acuarelă, care se legase de mine într-atît că îl simțeam oricînd gata să intre și-n foc la un cuvînt al meu? Mă simțeam și stingherit din cauza asta, neputîndu-mi explica prin ce i-am cîștigat o încredere atît de oarbă. Ei, da, și Viorica, pe care am iubit-o și pe care am pierdut-o nu știu de ce. Iarna neuitată cînd o așteptam în fiecare seară. Auzeam zgîriatul ca de pisică la geam, săream la ușă și ea se lipea de mine zîmbind naivă. Pe urmă, cînd a început dezghețul, ne-am certat dintr-un fleac, n-a mai venit și la scurt timp după aceea a plecat de la șantier. Mi-a trimis o simplă carte poștală în care îmi scria că-i pare rău, că iubește pe altcineva, că s-a logodit, că-mi dorește să fiu fericit și așa mai departe. De cine s-o fi îndrăgostit, cine o fi făt-frumosul care mi-a răpit-o? Și unde e acuma? Ciudată fată.

Da, și băieții de la betoniere, care mă chemau să arbitrez meciurile lor de fotbal; după aceea, bineînțeles, beam bere și ne stricam de rîs luîndu-l peste picior pe Joldea care era portar și lăsa de fiecare dată cîte cinci-șase goluri. Nopțile de iarnă cînd vîntul izbea cu dușmănie în pereții subțiri ai barăcii. Uneori auzeam lupii urlînd în sihlă. Rîul, cristalin și întunecat, în zori, cînd se lăsa roua în valea încă neagră. Escapadele în grup, la Petroșani sau la Tîrgu-Jiu, excursiile, noaptea cînd ne-am rătăcit în pădure și după o rotire de ceasuri pe aceleași cărări am avut impresia că străbătusem jumătate din Carpații meridionali...

O amintire chemă pe alta și a reconstitui cei patru ani în amănunt e imposibil. Au fost, s-au dus, ciclul s-a încheiat. Peste un an, doi, trei, îl voi revedea poate pe Joldea printr-o întîmplare, vom fi desigur foarte bucuroși amîndoi de întîlnire, dar peste o jumătate de oră vom constata că nu mai avem ce ne spune. Asta e. Sau mă înșel? Poate că vom mai lucra împreună, noi doi; poate că pe viitorul meu șantier vor fi repartizați și alții din vechii mei prieteni — asta ar fi grozav, zău așa! Dar pe Viorica o voi mai întîlni oare cîndva? Să presupunem.

Ea va fi atunci măritată, dacă nu e de pe acum, cu un copil sau mai mulți...

Parcă văd — în fiecare zi cu trenul de șase seara mai pleacă un grup, toți încărcați cu valize și boccele, un grup de oameni grăbiți, gălăgioși, însuflețiți, ascunzînd îndărătul voioșiei prefăcute sentimentele nu prea vesele pe care le-am încercat și eu la plecare. Abia cînd trenul se va urni din loc, în compartimente se va face brusc liniște; fiecare va păli, femeile vor lăcrima, geamurile vor fi lăsate în jos pentru o ultimă privire asupra peisajului familiar pe care seara îl încenușează semnificativ. O ultimă privire asupra barajului, asupra micului lac, asupra turnurilor clădirilor care la venire n-au existat (era un loc cu totul sălbatic...) și care acum sînt... Apoi, iarăși, discuțiile stranii între oameni care știu că se despart pentru totdeauna, care își vor face alți prieteni, alte cunoștințe, altundeva, un stilou trecut din mînă în mînă pentru notarea adreselor provizorii, promisiuni solemne de corespondență — cunosc eu chestiile astea! Dar de ce mă tulbur în fiecare seară la ora șase, cînd știu că pleacă trenul din gară? De ce încerc să ghicesc cine pleacă astăzi, cine a plecat ieri și cine își face bagajele pentru cursa de mîine? Îmi spun că cei patru ani de șantier au rămas undeva departe, dar însingurarea mea de acum nu dovedește că, deși plecat pentru totdeauna, **mai sînt acolo** și nu voi părăsi cu totul locurile acelea niciodată?...

Cînd va veni iarna în defileul nostru, stingînd ultimele focuri reci ale toamnei în păduri (și pe acolo iarna vine de obicei mai devreme), vor fi plecat și ultimii întîrziați. Bărăcile noastre, atît de gălăgioase, cu zeci de lumini și fum din toate coșurile, cu aparatele de radio zbîrnîind la limită, mica noastră Alimentară și ceva mai arătosul Magazin universal forestier, cu mărfurile rămase nevîndute cărate în altă parte, „Dancing-Bar"-ul cu țuică de prună și rachiu alb, toate vor primi mirate acoperămîntul zăpezii și, încet, în cîțiva ani, se vor topi în mijlocul pădurii, care va ști să-și recîștige drepturile. Din cîți ne-am agitat pe acolo vor rămîne cîțiva, dar și aceia mai la vale, lîngă casa turbinelor, să facă de gardă la tablourile de comandă...

Și mai rămîn, desigur, barajul, tunelul, hidrocentrala. Esențialul, adică. Aceasta e și imaginea copleșitoare care nu mi se va estompa din memorie niciodată. E ciudat, am asistat la săparea fiecărui metru cub de prundiș, am cunoscut fiecare milimetru pătrat de stîncă pe care s-a fixat fundația, sub ochii mei s-a turnat fiecare tonă de beton, dar imaginea care mi-a rămas e aceea finală, foarte simplă, pe care o poate reține orice vizitator ocazional și care poate fi reprodusă și pe o carte poștală ilustrată: zidul de beton, crenelat, înfipt între spinările celor doi munți — o statuie colosală. Imaginea mă urmărește; cîteodată, fiind cu ochii deschiși, peste ceea ce văd se interpune imaginea aceasta ideală... și înghit în sec.

„Cînd a fost construită hidrocentrala?" vor întreba unii și alții de-a lungul vremii. „Ce putere instalată are?" va întreba cineva peste secole. „Cine a construit-o? Cum se numeau oamenii aceia?" Asemenea curiozități nu există.

Hidrocentrala noastră nu e Bicazul, nu e Bratskul, e, recunosc, considerabil mai mică, dar va dăinui tot atît cît piramidele. Poftim: am construit-o noi — Mironescu, Joldea, nea Costică șoferul, Viorica, eu, dar pe nimeni nu va interesa asta și nici pe noi nu ne roade ambiția să fim... nemuritori.

Nimic nu egalează nemaipomenita bucurie pe care am trăit-o în ziua inaugurării, uralele care au răscolit pădurea, îmbrățișările, nesfîrșitele strîngeri de mînă, lacrimile vărsate pe furiș chiar și de cei mai „bărbați" dintre noi... Da. Am dus la capăt o treabă și ne apucăm de alta. Nimic mai simplu.

Astăzi, avînd audiență la directorul general, am fost la minister. Nu m-a intimidat nici acum, cum nu m-a intimidat nici altă dată, clădirea elegantă cu dale de marmură, becuri de neon discrete, covoare persane și mobilier de material plastic (asta, de la ultima mea vizită, e ceva nou), dar nici nu m-am numărat vreodată printre cei ce se strîmbă cînd li se pomenește de funcționarii de la minister, susținînd că aceștia mai mult ard gazul și că numai pe șantiere se lucrează cu adevărat. Chiar și astăzi, cînd șefa de cabinet a directorului, o blondă platinată, cu cîrlionți de modă pariziană, altminteri venindu-i bine, a privit prin mine ca și cum aș fi fost de sticlă și nu mi-a răspuns propriu-zis la salut, n-am fost înclinat nici o clipă să cred că ea reprezintă „ministerul", ci doar mi-am întărît convingerea mai veche că prin birourile bucureștene se oplosesc mai ușor decît la noi tot felul de femeiuști.

Pînă la urmă, duduia platinată tot a trebuit să mă introducă la șeful ei.

Convorbirea mea cu tovarășul I. P. a durat aproximativ o oră. Nu-l cunoscusem pînă astăzi. Am constatat că e mai tînăr decît credeam, doar cu vreo doi-trei ani mai în vîrstă decît mine. Cînd m-am prezentat, mi-a spus simplu:

— Ne-am mai cunoscut, tovarășe inginer, și a precizat în ce împrejurări: fusese pe șantier, dar pe atunci nu era director general. I-am spus că nu-mi aduc aminte și n-a părut să sesizeze lipsa mea de tact. Ne-am așezat în două fotolii, față în față, el lîngă măsuța cu telefoane (convorbirea noastră a fost, bineînțeles, mereu întreruptă de apelurile telefonice) și mi-a cerut:

— Relatați-mi, dacă vreți, pe scurt, cum s-a desfășurat munca în sectorul dumneavoastră și precizați ce lipsuri în organizare au existat.

I-am făcut pe plac și, treptat, în cursul expozeului meu, ca să-i zic așa, m-am încălzit, poate chiar peste măsură; vorbeam de toate dificultățile noastre trecute, ca și cînd aș fi solicitat ajutorul ministerului pentru rezolvarea lor, ca și cînd hidrocentrala n-ar fi și intrat în funcțiune. (Și eu care credeam că toate astea mi s-au șters din memorie!) Nu, nu, mai eram încă pe șantier, mai sînt și acum și voi mai fi multă vreme... Deși în sinea mea consideram asta o pedanterie, tovarășul I. P. și-a făcut, în timp ce vorbeam, o serie de notițe.

— E bine de știut pentru celelalte șantiere, prezente și viitoare, mi-a explicat la sfîrșit.

A întins mîna și a luat de pe birou o mapă cu scoarțele cărămizii, care mi s-a părut cunoscută.

— Iată, păstrez memoriul dumneavoastră în legătură cu diferența aceea de nivel... polemica cu tovarășul Mironescu... Am impresia că va mai fi util și în vreun alt caz, similar.

Am fost atît de surprins încît n-am găsit nici o replică. M-am mulțumit să tușesc stînjenit; dar ca să fiu sincer, mă simțeam foarte bine.

— Și acum unde doriți să vă transferăm?

Am ridicat din umeri.

— Oriunde.

— Mda. A ezitat o secundă, după care: Dacă doriți, pot să vă propun un post în minister. Dar, evident, ar fi de dorit să lucrați pe un șantier... cu toate că, așa se zice, e mai plăcut în București...

„Se zice..." L-am privit lung, și iată ce mi-a trecut prin cap: dar tu, tu ai merge bucuros pe un șantier? Brusc, mi-am amintit că Mironescu fusese simplu inginer la Bicaz, mai mulți ani la rînd, ceea ce mi-a făcut dintr-odată plăcere.

— Sînteți în concediu, nu-i așa? V-ați luat avansul de concediu și primele, totul e-n regulă?

— Da, și am rîs: sînt plin de bani!

— Perfect! a rîs și el. Cel puțin n-o să vă plictisiți la București!

Privirile ni s-au întîlnit.

— Prin urmare, oriunde, tovarășe inginer? Într-adevăr, nici o preferință?

— Nu, sincer, nici una. Dar... neapărat pe un șantier.

Simțeam o fierbințeală ciudată în coșul pieptului: pe un șantier, cît mai repede pe un șantier, vreau să construiesc, ăsta-i rostul meu, mă pricep, am acum mai multă experiență, vreau să construiesc... Cînd am terminat politehnica eram plin de iluzii și de entuziasm, acum am adăugat și încrederea în puterile mele. Înțelege, tovarășe, eu numai pe șantier sînt acasă.

Desigur, am ținut numai pentru mine acest discurs patetic, poate cam ieftin...

I. P. își trase fotoliul mai aproape de mine și văzui pe fața lui, o secundă, o expresie ciudată: parcă un fel de regret, parcă un fel de dor de ducă, de ispită a neprevăzutului. Să nu știi unde vei fi mîine, cu cine vei lucra și cît timp — iată un romantism deghizat, prietene, și l-aș încerca și eu... Poate că omul acela tînăr și de o energie reținută, din fața mea, e însetat de aer, de mișcare, de efort, de explozii nervoase, funcția lui mai mult sau mai puțin birocratică îl nemulțumește și-l uzează. Văzui însă îndată că mă înșel. Da, probabil că tînjește după aerul proaspăt al „terenului", dar nici îndeletnicirile de aici nu-i displac; începu să vorbească degajat, cu un soi de voioșie, și observai în vocea și în privirile lui o înfrigurare ivită din senin, deși disimulată. Ce-mi spusese? Nu vorbise decît vreo zece minute, dar îmi făcuse în acest timp un tablou succint dar foarte viu al tuturor unităților energetice în construcție și înțelesei că a se ocupa de toate, urmărirea, impulsionarea lor erau pentru el o pasiune, nu o obligație de birou, nu o „muncă".

— Nu v-am expus punctele în construcție ca să vă las să alegeți, tovarășe inginer. Am reținut acel interesant „oriunde" și voi uza de el. În cîteva zile vă voi anunța unde ați fost repartizat, vom mai sta o dată de vorbă atunci, și, de altfel, vom colabora oricum mai îndeaproape.

Înțelesei că nu e vorbă goală și că îl voi întîlni des pe viitorul meu șantier (care o fi acela? acum începuse să mă obsedeze asta), — cine vor fi viitorii mei tovarăși de muncă, acum ardeam de nerăbdare să-i cunosc, să ne împrietenim, — aici, în cabinetul din minister. Mă bucura siguranța că voi avea oricînd în directorul general ceea ce se numește un colaborator apropiat; dar nu te teme, nu te voi plictisi cu probleme mărunte, aș fi vrut să-l asigur. Ne ridicasem și schimbam ultimele fraze. Probabil că sunase, fiindcă intră secretara, introducînd pe cineva. Era o fată înaltă, cu părul revărsat pe spate, într-un pulovăr alb. Se apropie și se prezentă:

— Inginer Robaru.

Îmi întinse mîna întîi mie. (Să mă fi luat pe mine drept directorul? Caraghios: am eu aerul de director general?!) Salutai și mă grăbii să ies. Îi lăsai secretarei adresa și telefonul de la hotel; femeia se purtă acum infinit mai politicos, probabil că acorda considerație vizitatorilor după numărul de minute pe care i-l consumă șefului. Trecui pe la „Cadre" pentru niște formalități și un sfert de oră mai tîrziu coboram scara fredonînd o arie din **Bărbierul.** Mă oprii în hol: pe un perete întreg, un panou uriaș, reprezentînd harta țării, cu centrele energetice indicate pe becuri colorate, toate aprinse. Pulsul îmi bătu mai iute: iată și mica mea hidrocentrală, simbolizată de un beculeț roz care se aprindea și se stingea intermitent, ca o stea care își trimite razele pîlpîind dintr-un adînc de univers: da, hidrocentrala e în funcțiune și zecile de mii de kilowați ale ei sînt prezente pe acest panou care seamănă cu o jucărie de pom de iarnă, cu o fantasmagorie de Orașul copiilor. Și faptul că el reprezenta harta țării, că beculețele colorate, printre care și **al meu,** îl împodobeau atît de frumos, mă tulbura adînc: da, toți facem țara mai frumoasă, viața o facem mai frumoasă... Eram din cale-afară de vesel; ca un bătrîn cal de regiment auzind trompeta, începusem să adulmec mirosul de beton și var al viitorului șantier: ești un constructor nărăvit! mă tachinam.

Simții lîngă umărul meu o prezență străină. M-am întors: era fata care intrase la director cînd eu plecam. I-am zîmbit.

— Admirați Romînia electrificată, domnișoară colegă?

— Da, și mă întrebam spre care din stelele acestea voi pleca. Am dat de curînd examenul de stat, a completat.

— Coincidență: și eu mă întreb care va fi steaua mea. Asta a fost, și am arătat beculețul roz din Carpații meridionali.

Am ieșit împreună.

— Încoace?

— Încoace...

Am luat-o agale, alături, pe bulevardul însorit.

Iată-mă așadar în plină idilă! Idilă? Nu, nu e asta, cuvîntul e deplasat, de-a dreptul frivol, între noi nu e decît o prietenie foarte sinceră, foarte directă, discutăm fără reticențe orice și ne face o plăcere copilărească să nu ne menajăm de loc, să controversăm, să polemizăm. Geta (așa o cheamă pe colega mea, inginer Robaru) și ce nume aspru, cu rezonanțe barbare! dar care i se potrivește, fiindcă are un păr lung, negru, despletit ca al amazoanelor, și ochi adînci ca pădurile de odinioară. Geta a devenit pentru mine, în cele cîteva zile de cînd ne cunoaștem, unul din acei prieteni rari din anii de liceu cu care dezbăteam cele mai incredibile subiecte, totdeauna la modul grav, patetic, absolut; pe urmă, cu trecerea anilor, a venit scepticismul, autoironia, elanurile s-au cuminți.

Ne-am plimbat prin București, am făcut poate sute de kilometri, pe jos, cu tramvaiul, cu autobuzul, și întotdeauna la întîmplare, fără vreun itinerar. Ne trezeam cînd pe cele mai elegante străzi de la Șosea, cînd la lacul Tei, în curtea bisericii Ghica, printre pietrele verzui de morminte, sau pe ulițele cu cocioabe din apropiere, cînd în pădurea Băneasa, în grădina zoologică, cînd în Floreasca, în orășelul nou, sau la Obor, unde am colindat vreo trei ceasuri printre tarabele cu legume și fructe. O singură dată ne-am refugiat într-o sală de cinematograf, unde rula un film mexican foarte slab. Am poposit destul de des, în schimb, prin restaurante și bodegi de cartier, prin mustării cu garduri de papură și ospătari spirituali. Așa se face că Bucureștiul, în care m-am plictisit copios în primele zile, mi s-a descoperit dintr-o dată policrom și divers, vesel și plin de fantezie, maliții și naiv, cu amurgurile sale picturale, cu o trepidație aparte, muzicală la o observație mai atentă, cu o populație mai spumoasă la periferie decît la centru. La ora asta sînt zdrobit de oboseală, după încă o zi de peregrinări citadine, și ușor amețit (probabil că și vinul are partea lui de contribuție...), dar refuz să mă predau somnului, mă simt întăritat, aștept ușoara aburire a geamului ca să salut de la etajul șase orașul care se va trezi iarăși proaspăt și altfel decît ieri...

Ce am discutat în aceste zile, care au fost temele și pretextele de discuție, mi-ar fi imposibil să precizez — și ce rost ar avea? Cuvintele s-au topit în văzduhul colorat al toamnei, ideile au zburdat pe buzele noastre, ne-au făcut cîte o reverență și au zburat, zîmbetele au licărit ca niște efemeride — și din toate s-a închegat acea miraculoasă încredere reciprocă, acea afecțiune fără o undă de erotism (de necrezut! sau să fie o iluzie?), sentimente care mă domină în acest sfîrșit de noapte și îmi dau o stare de euforie. Astăseară am fost pentru întîia dată la un restaurant „de lux". Pe malul lacului, la „Pescăruș". N-am dansat, localul era aproape pustiu și nici una din cele cîteva perechi de la mese nu se încumeta să apară prima pe ring. Se făcu întuneric și frig.

Desene de TIA PELTZ

— Îmi dai voie să te sărut?

Fără să vreau, m-am dat ușor îndărăt, lipindu-mă de trunchiul copacului, cu brațele înlături. Ea mi-a prins capul între palme și m-a sărutat pe obraji. S-a întors repede, mi-a făcut un „la revedere" cu mîna și a străbătut strada în fugă; a cotit după colț și am pierdut-o din ochi. M-am desprins din loc și am plecat încet. Mă sărutase, de fapt, cum își sărută o soră fratele. Prin urmare, mîine n-o văd. Abia poimîine. Dar ce voi face mîine, o zi întreagă, din nou singur? Dorm pînă la prînz — n-are decît să bată femeia de serviciu cît o vrea, că nu-i deschid. Pe urmă văd eu ce mai fac. Ce simplu m-a întrebat: îmi dai voie să te sărut?...

Nu va mai fi nici un poimîine... Dimineața la opt — și ce adînc dormeam! — m-a trezit telefonul. Era ministerul, vocea afectată a secretarei cu părul platinat mă convoca pentru ora zece la directorul general. În cabinetul tovarășului I. P. am făcut cunoștință cu noul meu director și cu secretarul comitetului de partid. Eu — surpriză — am fost numit inginer-șef al șantierului din V... Curiozități reciprocă, zîmbete, cîteva glume. Trecere în revistă a problemelor tehnice, consfătuire însuflețită. (Ni s-au adus cafele — ceea ce mi-a prins bine, mă durea capul după vinul de aseară). Directorul și secretarul veniseră să ceară un plus de utilaj și de fonduri, ceea ce I. P. le-a aprobat, nu fără oarecare nemulțumire, și, după cîte mi-am putut da seama, voi avea de furcă pe șantier, dar nu-i nimic, mă simt în stare de oricîte eforturi, mă simt „în formă", totuși oarecari îngrijorări încerc de pe acum (voi face sau nu față?), destule ca să-mi umbrească mîndria copilărească cu care am întîmpinat vestea înălțării mele în grad. Am înțeles că tovarășul I. P. are încredere în mine, că e frămîntat și el de problemele șantierului nostru (îl și numesc „al nostru", fără ca măcar să-l fi văzut!), voi căuta să nu-l dezmint. Am convenit cu directorul și secretarul să plecăm la noapte, ne-am dus toți trei la biroul de voiaj și ne-am scos bilete de tren, după care ne-am despărțit — fiecare mai aveam de rezolvat cîte ceva în aceste cîteva ore. E bine că plecăm la noapte, acum ard de nerăbdare să iau contact cu situația de pe șantier, să cunosc oamenii, să mă apuc de treabă — ești un tip activ, băiete, bravo...

Da, dar nu va mai fi nici un poimîine... Cît fusesem la ministeri, pe urmă cu ceilalți, pe stradă, la biroul de voiaj, uitasem cu totul de întîlnirea de mîine, pur și simplu uitasem! Puteam să mă gîndesc și la altceva? Da... dar acum e prea tîrziu. Ea mă va aștepta, ca de obicei, la ceasul de la Universitate (mania mea provincială) și nu va ști că eu am plecat undeva în nord. Poate că va fi repartizată și ea tot la V...? Absurd! Sînt atîtea întreprinderi și șantiere în R.P.R.! Am fost s-o caut, am cutreierat prin Cotroceni în speranța că o voi întîlni întîmplător. Am regăsit piatra dreptunghiulară, copacul, strada, am cotit după colț și m-am rotit pe acolo de nenumărate ori, cercetînd fiecare fereastră, luminată și neluminată, lătrat de cîțiva ciini, măsurat cu suspiciune de două băbătii de prin curți. Începuse să plouă mărunt și eu băteam mereu acele cîteva străzi, construind tot felul de ipoteze — poate aici locuiește, poate dincoace. Am sunat la două porți, nu, nu cunoșteau nici o inginer Geta Robaru (de altfel ea îmi spusese că locuiește de scurt timp la o colegă). Procedam copilărește, căutînd să identific casa după vreo asemănare cu ea însăși... Te-ai mințit, păcătosule, mă admonestam, adevărul e că ești îndrăgostit, îndrăgostit ca un caraghios... N-am întîlnit-o.

Și nici n-am s-o mai întîlnesc. N-am cum s-o mai întîlnesc. N-am cum să-i scriu. Va pleca și ea. Poate că e mai bine. Mi s-a năzărit mie nu știu ce, și... Nici nu i-aș fi putut spune. Mai bine să-i rămînă nealterată amintirea prieteniei noastre ciudate și efemere. Dar dacă?... Lasă-te de fleacuri. Deschide valiza, aruncă în ea cămășile și pijamaua — nu uita prosoapele, le-ai pus în sertarul de jos, vezi că mai e și peria de dinți, și mașina de bărbierit, și lamele! Lasă fleacurile, te așteaptă de mîine încolo o groază de treburi! Werther, Romeo, bine îți șade, nimic de zis! E timpul să te însori, băiete, toți trăiesc tihniți, cu micile lor bucurii pe lîngă cele mari, numai tu... ca un lup... Viață de holtei, caraghiosule... Poate că tot o mai întîlnești cumva, prin cine știe ce întîmplare? Haide, haide!...

Apuc valiza și cobor la portar. Plătesc nota. Străbat bulevardul și mă opresc în stația de tramvai. Îndărătul meu, Cișmigiul — un spațiu vast de tăcere udă. Plouă mărunt. Tramvaiul. Mă uit la ceas: 11 și 5, mai am timp să iau o friptură la restaurantul gării? Scrîșnetul roților, pe geamul tramvaiului șiroiește ploaia, privesc orb și văd în noapte imagini ireale. O, de-aș fi mai repede în compartiment, în penumbră, s-o visez cu ochii deschiși... Ei, nu, vei fi cu directorul și cu secretarul și vei discuta cu ei despre șantier. Da. Gara.

„Trenul numărul... în direcția... pleacă din stație peste cinci minute...". În compartiment, strîng mîinile tovarășilor mei. „Credeam c-o să pierzi trenul...", „La ce oră ajungem?". Jerbe de lumini în noapte. „Ce fabrică furnizează cimentul?". Cît timp îmi va trebui s-o uit — o săptămînă, o lună, un secol? Nu știu. Ești însurat, tovarășe inginer, copii ai? Nu, păi de ce?... E simpatic directorul ăsta al meu, dar cam indiscret... Și de ce s-o uit, în definitiv?! „Intrăm în Ploești". Da, am s-o caut, am s-o găsesc neapărat, am să-i spun că o iubesc, da, da, că n-am s-o uit niciodată...

S-a dezvoltat puternic învățămîntul de toate gradele, care a devenit accesibil tuturor copiilor și întregului tineret. In țara în care altădată milioane de copii rămîneau analfabeți, astăzi nu mai există copii de vîrstă școlară care să nu fi fost școlarizați, iar aproape toți absolvenții de anul trecut ai clasei a IV-a au fost înscriși în ciclul II al școlii de 7 ani.

(Din Manifestul Consiliului Central al Frontului Democrației Populare)

PRIMUL VOT!

Ai împlinit de curînd 18 ani! Cei din jurul tău te privesc acum ca pe un om în toată firea, în care societatea poate să aibă deplină încredere. Ce mîndru te simți de uriașa răspundere care-ți revine din această zi! Ai intrat acum în primele rînduri ale constructorilor societății noi, socialiste. Cu un plus de seriozitate dar cu același elan tineresc propriu „vîrstei de aur", pornești încrezător înainte.

N-ai cunoscut viața în trecuta orînduire burghezo-moșierească, domnia banului și a exploatării omului de către om. Le-au cunoscut însă părinții, frații și surorile tale mai mari. Traiul lor a fost plin de sufe-

vărătoare. 15 milioane de oameni nu aveau în stăpînire nici a zecea parte din glia fertilă a țării. Restul, de nouă părți, aparținea cîtorva sute.

Au trecut acele vremuri de tristă amintire. Ai crescut odată cu Republica Populară. Ai deschis larg ochii tăi de copil neștiutor în fața muncii uriașe de reconstrucție a țării, te-ai împrietenit cu alții de-o vîrstă cu tine, în timp ce vă jucați sub atenta îngrijire a educatoarelor la grădiniță sau creșă. Ai învățat să citești și să scrii, să cunoști tainele vieții, științei și artei.

Acum poate stai aplecat pe o carte într-o bibliotecă liniștită, sau asculți explicațiile profesorului într-o clasă luminoasă. Sau poate ești acasă, într-unul din blocurile construite pentru oamenii muncii, sau într-un parc, sau la un spectacol...

Ori unde te-ai afla, te gîndești cu dragoste la cei ce ți-au asigurat o viață atît de îmbelșugată, la cei ce îți asigură un viitor luminos, lipsit de griji, la Partidul nostru drag, sub a cărui conducere părinții noștri au dărîmat vechea orînduire și au construit una nouă, socialistă, în care domnește bunăstarea și fericirea.

Peste cîteva zile ești chemat să-ți dai cu încredere votul Frontului Democrației Populare.

Va fi un prilej de veselie, un bilanț al activității trecute și un solemn angajament pentru eforturile viitoare.

Primul tău vot! Prima ta contribuție la fericirea poporului!

Așteptăm cu emoție acest moment.

Boroianu Radu
elev, clasa XI-a D, Șc. medie nr. 11 „Dimitrie Cantemir" București

Pagina elevilor

SCRIITORI CANDIDAȚI

Întîlnirile scriitorilor noștri, mai vîrstnici și mai tineri, cu oamenii muncii din fabrici și de pe ogoare, cu tineretul studios și chiar cu cei mici au început să devină o tradiție. Adevărate caravane de scriitori străbat orașele și satele patriei noastre, stînd de vorbă cu cititorii, împărtășindu-le din experiența lor în domeniul creației literare sau învățînd de la aceștia să cunoască mai bine tainele și frămîntările sufletului omenesc, tradițiile și tezaurul inepuizabil al creației poporului. La Galați și la Timișoara, la Craiova și la Hunedoara, în Munții Apuseni sau pe întinsa cîmpie a Bărăganului și a Dobrogei s-au stabilit legături trainice între creatorii în domeniul literaturii și între zecile de mii de cititori ai acestora. S-a scris poate prea puțin în presă despre aceste întîlniri, dar în sufletele celor ce s-au întreținut, cu sinceritate și dragoste, cîteva ore asupra eroilor unor romane, nuvele sau schițe, asupra unor creații poetice sau dramatice, s-au întipărit adînc impresii puternice, menite să constituie izvorul multor opere noi și interesante.

Cetățenii familiarizați cu astfel de întîlniri au asistat în ultimele săptămîni la un gen nou de întîlniri. Acad. G. Călinescu s-a întreținut cu cetățenii despre normele agrotehnice, selecționarea semințelor, electrificare, echipele artistice, căminele culturale ș.a.; poetul Mihai Beniuc a discutat despre creșterea producției și a productivității, despre progresele uimitoare ale științei și tehnicii, despre sănătate publică, despre sutele de școli noi care se construiesc anual etc. Ca și ei, Geo Bogza, Zaharia Stancu, Ion Pas, Demostene Botez, Anton Breitu, Nagy Istvan, candidați ai Frontului Democrației Populare pentru Marea Adunare Națională, s-au întîlnit în mai multe rînduri cu cetățenii, au discutat cu aceștia, și-au strîns mîinile cordial și și-au fixat noi întrevederi în care vor colabora la buna mers al treburilor obștești.

In timp ce marele Eminescu nu s-a bucurat de atenția nici unei municipalități, afară de cea a orașului Botoșani, care s-a înspăimîntat de perspectiva grevării bugetului ei printr-o subvenție de mizerie, solicitată de unii binevoitori pentru poetul bolnav și fără nici o sursă de existență, poeți și prozatori ca Veronica Porumbacu, Nina Cassian, Ion Lăncrănjan, Gica Iutes, D. Mircea sînt chemați să participe direct la gospodărirea Sfaturilor populare. Atenția pe care regimul democrat-popular o acordă astăzi minuitorilor condeiului, făuritorilor literaturii noastre noi, este chezășia cinstei deosebite ce se face scriitorilor mai tineri sau mai în vîrstă, unii bine cunoscuți de marele public, alții abia la începutul carierei lor artistice. Dacă de I. Creangă oficialitățile vremii nu s-au ocupat decît atunci cînd l-au destituit din postul de modest învățător la Iași, de Caragiale decît cînd s-a pus la cale ștergerea lui din bugetul Regiei Monopolurilor, sub pretextul absurd al economiilor, de Ioan Slavici decît atunci cînd l-au trimis la iortul de la Domnești sau la închisoarea de la Văcărești, astăzi scriitorii stau în atenția conducerii partidului nostru, care le creează toate condițiile de existență și de lucru și le face cinstea rară de a participa direct la conducerea treburilor obștești.

Scriitorului este ridicată, alături de cea a creatorilor în orice domeniu de activitate, tot mai mult în ochii tuturor cetățenilor. Ca cetățeni ei înșiși, scriitorii nu rămîn izolați de masele populare. Prin operele lor, aceștia contribuie direct la educarea tinerelor generații, la făurirea omului nou, omul societății socialiste, bazată pe egalitatea în drepturi și pe respectul reciproc. Prin participarea lor la activitatea obștească, ei intră direct în contact cu masele, le înțeleg mai bine nevoile și aspirațiile, cunosc mai profund complexitatea funcționării mecanismului societății, pun umărul la rezolvarea unora dintre problemele ce revin puterii legislative sau executive în statul nostru, verifică absurditatea teoriei perimate a apolitismului scriitorului. Scriitorul cetățean, activist nu numai în domeniul cultural, ci și în cel politic și obștesc, va înțelege mai bine problemele complexe ale societății, cărora le va acorda tot mai multă atenție în creația sa.

Scriitorii noștri, fie că li s-a făcut cinstea de a fi antrenați direct în activitatea obștească, fie că vor participa indirect, alături de confrații lor, în această muncă utilă și interesantă, trebuie să fie mîndri de această cinste, să fie pătrunși de răspunderea ce apasă pe umerii lor, de misiunea nobilă ce le revine ca cetățeni și scriitori, făuritori ai literaturii noastre noi și educatori conștienți ai maselor avide de cultură și de civilizație.

Prof. Ion Popescu
Școala medie „Gh. Lazăr"

ȘTIAȚI CĂ...

— În anii puterii populare, scriitorii noștri clasici s-au bucurat și se bucură de cea mai înaltă prețuire.

Adunarea plenară a Academiei Republicii Populare Romîne a votat în ziua de 28 octombrie 1948 următoarea hotărîre:

„Acum, cînd Academia Republicii Populare Romîne, după lucrările preliminare, pășește la organizarea activității ei ca instituție de Stat, socotim că e bine să ne aducem aminte cu recunoștință de acele personalități de valoare pe care regimurile din trecut le-au împiedicat să facă parte din fosta Academie.

Regimul de democrație populară de astăzi, care cinstește știința, literele și artele, ține să așeze la locul ce li se cuvine valorile nedreptățite de odinioară.

În acest spirit, propunem onoratului plen următoarele nume de oameni unanim recunoscuți ca valori permanente ale științei, literelor și artelor poporului nostru spre a fi declarați, în chip excepțional, membri de onoare post-mortem ai Academiei Republicii Populare Romîne, legînd astfel, și pe această cale, ce a fost sănătos în trecut cu prezentul și viitorul patriei noastre: MIHAIL EMINESCU, ION CREANGĂ, I. L. CARAGIALE, C. DOBROGEANU-GHEREA, AL. VLAHUȚĂ, ȘT. LUCHIAN, D. TEODOR NECULUȚĂ, ION PĂUN-PINCIO, N. GRIGORESCU, I. ANDREESCU, AUREL VLAICU, dr. ST. STÎNCĂ, G. IBRĂILEANU, AL. SAHIA, dr. D. BAGDASAR".

— Institutul de istorie literară și folclor al Academiei R.P.R., în colaborare cu Ministerul Învățămîntului și Culturii și Uniunea Scriitorilor din R.P.R., elaborează în prezent **Tratatul de istorie a literaturii romîne**, în cinci volume. Lucrările generale ale Tratatului sînt conduse de către acad. G. Călinescu, iar fiecare volum în parte este condus, respectiv de către acad. Al. Rosetti, acad. Perpessicius, acad. G. Călinescu, acad. Tudor Vianu și acad. Mihai Beniuc.

— Din aceeași dragoste și prețuire deosebită pe care regimul nostru democrat-popular le acordă valorilor literare din trecut, a luat ființă și **Muzeul literaturii romîne**, în 1957, sub conducerea academicianului Perpessicius.

— **Muzeul literaturii romîne** are deschisă, permanent, o expoziție bogată în documente, ediții rare, manuscrise, scrisori, diferite periodice literare din trecut, intitulată **Imagini din literatura romînă**. Totodată, cu prilejul unor importante comemorări și aniversări, Muzeul a organizat expoziții speciale, ca „O sută de ani de la nașterea lui Delavrancea", „15 ani de literatură nouă în R.P.R.", „Mihail Sadoveanu la 80 de ani" și altele. În afara sediului său, **Muzeul literaturii romîne** a organizat expoziții volante în diferite întreprinderi și instituții din București și din provincie, cum a fost, de pildă, expoziția „Alexandru Sahia" în satul natal al scriitorului.

— **Muzeul literaturii romîne** a achiziționat pînă acum peste 5000 de manuscrise, scrisori, documente și fotografii inedite ale scriitorilor noștri clasici și contemporani. Așa sînt, printre altele: două scrisori autografe ale lui M. Eminescu, un fragment din manuscrisul nuvelei **Păcat** de I. L. Caragiale, un număr de scrisori și testamentul autograf al lui Vlahuță, diferite scrisori ale lui Mihail Sadoveanu și multe altele. Muzeul posedă, de asemenea, un număr însemnat de obiecte care au aparținut scriitorilor noștri clasici, cum sînt masa de lucru a lui Delavrancea, călimara lui Liviu Rebreanu, un creion al lui Emil Gîrleanu și altele.

— **Muzeul literaturii romîne** posedă cîteva cărți extrem de rare, cum sînt **Cazania** lui Varlaam, tipărită la Iași în 1643, **Gramatica** lui Eliade Rădulescu din 1828, precum și cîteva periodice de asemenea rare, ca **Pruncul romîn** de la 1848, **Junimea romînă**, editată la Paris în 1851, la care a colaborat Al. Odobescu, **Albina romînească**, **Dacia literară** și altele.

— În 1949 a luat ființă **Institutul de istorie literară și folclor** al Academiei R.P.R., menit să cerceteze în mod științific și să pună în adevărata lor lumină toate comorile din trecut ale literaturii și folclorului poporului nostru. Institutul este condus de către academicianul G. Călinescu.

— În ultimii ani, au fost organizate numeroase muzee și case memoriale în cuprinsul țării, cum sînt muzeul „M. Eminescu" de la Ipotești, muzeul și casa memorială „V. Alecsandri" de la Mircești, casa memorială „A. Vlahuță" de la Dragosloveni, muzeul și casa memorială „G. Coșbuc" de la Hordou, muzeul „I. L. Caragiale" de la Ploiești, muzeul și casa memorială „G. Topîrceanu" de la Nămăiești — Argeș și altele. Muzeul și casa memorială „Calistrat Hogaș" din Piatra Neamț sînt îngrijite de însăși fiica scriitorului, Sidonia Hogaș.

— Marea popularitate de care se bucură astăzi scriitorii noștri clasici e dovedită și de tirajele nemaiîntîlnite în care sînt retipărite operele lor. De pildă, numai în cinci ani, din 1953 și pînă în 1957, poeziile lui Eminescu au apărut în 422.000 de exemplare, ale lui Coșbuc în 359.000 de exemplare, iar povestirile lui Creangă în 954.000 de exemplare. Tot în aceeași perioadă, scrierile lui I. L. Caragiale au apărut în 337.000 de exemplare.

Teodor Vîrgolici

NOTĂ

În articolul „Vlahuță, Caragiale, Delavrancea în lumina unor noi documente" — în capitolul introductiv — ne refeream la faptul că unele fragmente din caietul Cesuri *de singurătate au fost publicate și comentate de Al. Bojin.*

ȘCOALA

De ieri

— Numărul analfabeților se ridica în 1945 la 4.223.451, adică 48 la sută din populația țării. 27 la sută din oameni abia știau să iscălească.

„Școala este o fabrică de funcționari, de salariați publici și de avocați, o pletoră de semidocți, fără caractere, fără omenie, adevărați cavaleri de industrie intelectuală, cărora le trebuiesc numai decît onoruri cît de multe, fără nici un merit, și cîștig cît de mare, fără multă osteneală". *(I. L. Caragiale: 1907 — Din primăvară pînă-n toamnă").*

„La oraș dar, la fiecare sută de copii, sînt aproape 60, iar la țară chiar aproape 75, care nici nu văd școala, de cum să învețe în ea" *(I. Slavici: „Școlile noastre sătești",* 1890).

„Școala (era) sub albastrul cerului, pe prispa bisericii, unde, cînd ploua, copiii se înghesuiau în odaia țircovnicului, jos pe cărămizi, sau în clopotniță; citeau și scriau pe genunchi și pe brînci". *(I. Ghica: „Scrisori către V. Alecsandri").*

„Localul e cu totul descoperit și plouă în el, ferestrele sînt sticate, băncile sînt foarte stricate, tablă — școala nu are de loc, lemne pentru încălzitul școlii nu-s, servitori nu, reparația școlii nu, întreținerea școlii nu, nici salariul de învățător nu, cu un cuvînt absolut nimic". *(Mihail Eminescu: Raport în calitate de revizor școlar în anul 1875).*

„Localul de școală din Șipote l-am găsit prefăcut în locuință a notarului, însă ușa din tindă, care da în clasă, am găsit-o zidită, și deschisă în pereții din nord o altă ușă, încît de afară copiii intră de-a dreptul în școală. Școala nu [illegible] și păstrează peste iarnă curechiul și nutrețul pentru vite. Toate acestea, sub ochii domnului primar". *(Mihail Eminescu,* idem).

„In fine, chestiunea localelor de școală a ajuns să nu se mai poată ocoli. Cele mai multe școli sînt instalate în niște locale ce sînt în așa stare încît sînt o amenințare pentru sănătatea copiilor și chiar pentru viața lor. Și aceasta e adevărat nu numai pentru școlile rurale și primare urbane, dar și pentru majoritatea școlilor secundare". *(Spiru Haret, într-un raport din anul 1884).*

„Localele procurate de comună nu pot să conțină decît 31.221 copii, adică abia 54,89 la sută; și încă și pe aceștia în niște locale cari de multe ori sînt în așa stare încît copiii trebuie să țină cu spatele ușile ca să nu le deschidă vîntul". *(Tabele statistice din 1880).*

Intre 1897—1910, din 2.243 localuri cu 3.536 săli de clasă, 414 sînt construite din bîrne. (După o statistică oficială).

„Învățătorul meu conducea, într-o singură cameră a umilei noastre școli, 6 clase, el singur și simultan. Cînd se ocupa de clasele celor mari, de pildă, punea pe cei mici să scrie. Întrebuința pentru clasele începătorilor ca ajutoare pe cei din ultimele clase". (Mihail Sadoveanu: „Anii de ucenicie").

Despre manuale și sistemul de învățămînt

„Învățarea pe de rost a unor cuvinte goale din deosebitele discipline caracterizează această școală, dar nu cu mult mai mult decît mai pe toate celelalte școli din țară"... „O privire numai în manualele noastre scolastice ne va încredința că elevii trebuie să fi învățînd ca în somnambulism, că nu știu ce scriu și nici ce citesc". *(M. Eminescu).*

„De altă parte mai toate cărțile didactice numai cu numele sînt didactice, încolo niște instrumente de tîmpenie pentru copii, scrise într-o limbă păcătoasă, împestrițată cu streinisme, începînd cu abstracțiuni, înțesată cu definiții și reguli absurde, mișuiesc de neadevăruri științifice, îmbrăcate în fraze mistice și perioade lungi de cîte o pagină". *(Ștefan Mihăilescu: Raport în*

ferici pe cei 75 la sută, care nici că văd școala. *(I. Slavici: „Școalele noastre sătești",* 1890).

Soarta absolvenților

„Ne amintim cu toții de spectacolul dureros al celor 6.000 de absolvenți de școale normale, chemați în Capitală spre a-și alege postul în învățămîntul primar și fugăriți apoi de organele polițienești, pentru că îndrăzneau să ceară dreptul de a pune munca lor în serviciul operei de luminare a poporului". *(Revista generală a învățămîntului,* 1931).

In 1933, dintre profesori și învățători, numai 5 la sută aveau post sigur, 63 la sută posturi întîmplătoare, 32 la sută șomeri.

Situația învățătorilor și a profesorilor

„Bugetul armatei e de trei ori mai mare decît al instrucției! Ne trebuie armată permanentă ca să avem cu ce ne fuduli, cu ce face parăzi la zile împărătești și, mai ales, cu ce împușca pe cei ce nu s-ar mulțumi cu starea de acuma" *(Contemporanul,* 1881).

„Ținuți mereu în umbră, puși și la sat și la oraș între cei din urmă slujbași ai țării, lăsați la discreționea autorităților administrative, lipsiți de conducere conștientă și de disciplină severă, aruncați prin ruine și colibi, ei trebuie neapărat să fie coprinși de simțămîntul umilitor că sînt mai mult ori mai puțin de prisos în organismul nostru so-

Aceste două fotografii au un singur subiect: trecutul și prezentul Școlii de meserii din com. Peștișani, raionul Tg. Jiu.

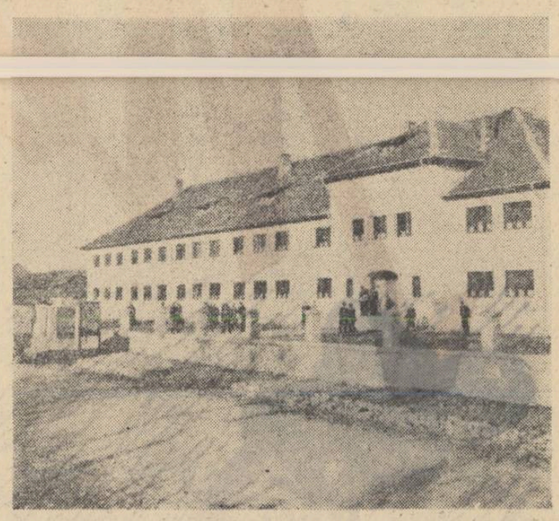

Pregătirea elevilor

„Modul cum este astăzi alcătuit învățămîntul secundar inferior nu permite celor cari au absolvit cele patru clase gimnaziale sau liceale de a ieși din școală cu o diplomă care le-ar da oarecari drepturi, nici cu cunoștințe îndestulătoare". *(Frederic Damé,* 1898).

„Astfel la noi, ca la nealții, se învață carte, nu pentru ea însăși, cu acea vioiciune de concepție, cu acel entuziasm care se află la tinerimea și la corpul didactic al altor țări, ci pentru a trece cît se poate de repede prin toate clasele, a face tot atît de repede și superficial dreptul la vreo facultate ocultă și a intra cît mai curînd într-un post" *(M. Eminescu).*

„Mai tristă încă e starea învățămîntului nostru în ceea ce privește funcționarea organismului școlar. Cînd ne dăm seama *ce, cît* și *cum* învață puținii copii care au în țara noastră parte de instrucțiune, sîntem ispitiți de gîndul de a

Se vor investi fonduri sporite în vederea dezvoltării învățămîntului de toate gradele. Vor fi construite la orașe și sate încă 15.000 săli de clasă, noi localuri pentru învățămîntul superior, noi cămine studențești cu peste 15.000 de locuri. In anul 1962, aproape întregul tineret de vîrstă școlară va fi absolvit școala de șapte ani, ceea ce va permite trecerea treptată la învățămîntul general de opt ani, durata școlii medii de cultură generală ajungînd la 12 ani. Se va dezvolta învățămîntul profesional și tehnic și va continua profilarea institutelor de învățămînt superior, dezvoltîndu-se ramurile legate de extinderea tehnicii moderne. Se va lărgi tot mai mult învățămîntul mediu seral.

(Din Manifestul Consiliului Central al Frontului Democrației Populare)

De azi

„Școala de cultură generală trebuie să dea procesului instructiv-educativ un conținut determinat de sarcina sa fundamentală de a crește un tineret multilateral pregătit, înarmat cu cunoașterea legilor naturii și ale dezvoltării societății, cu o concepție științifică despre lume, capabil și competent să aplice în practică cunoștințele însușite în școală, educat în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar". (Hotărîrea C.C. al P.M.R. și a Consiliului de Miniștri al R.P.R. din 13.VII.1956).

„Statul nou va da copiilor școli numeroase care să-i cuprindă pe toți, le va da cărți și rechizite școlare fără plată... nu numai copiii să se ducă la carte, ci și oamenii în vîrstă. Să se ducă la școlile de adulți ca să învețe și să-și ascută înțelegerea". (M. Sadoveanu: „Despre cultură și învățătura poporului").

„Dacă o mare acțiune primește numele de operă, nici una nu merită mai mult această denumire ca realizarea uriașă, să treci cîteva milioane

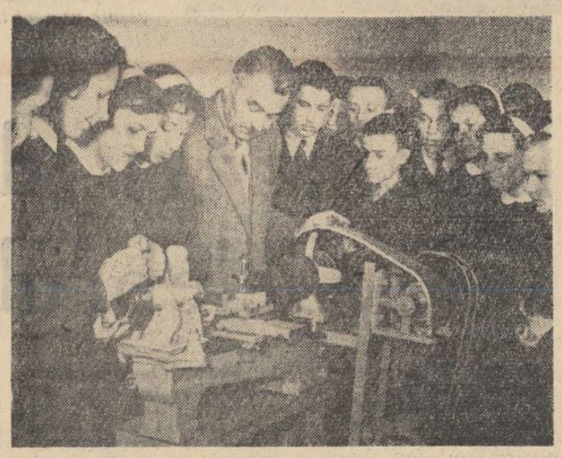

Elevii clasei a VII-a a Școlii medie nr. 26 din Capitală la o oră de practică.

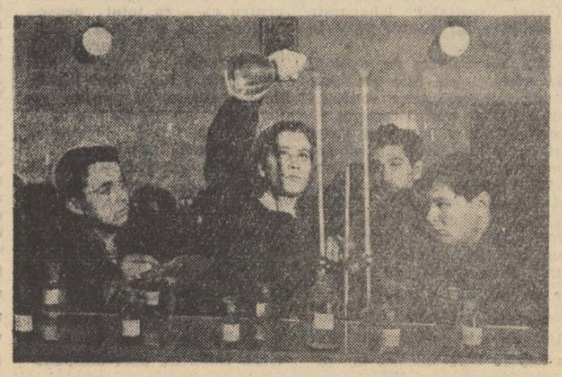

In laboratorul de chimie al Complexului școlar din Birlad

de oameni dintr-o beznă perpetuă milenară în seninătatea diafanului răsărit. Ofensiva literei scrise — și în tot alfabetul sînt numai 24, două pe lună, — a pornit din toate părțile prin încercuire și a fost posibilă numai în Era socialistă". (Tudor Arghezi: „Rezultate").

„In țara noastră funcționează 184 școli tehnice, 42 instituții de învățămînt superior, 131 facultăți, 9 centre universitare. Numărul studenților care au intrat în anul I în facultate în 1960 este aproape egal cu numărul tuturor studenților din Romînia în 1938.

In anul școlar 1959—1960, au fost înscriși în învățămîntul elementar 1.508.401 elevi.

In clasele V—VII în 1938 erau înscriși 119.110 elevi. In 1960 — 627.002, de aproape șase ori mai mult.

In școlile medii de cultură generală, profesionale și tehnice învață astăzi 435.000 elevi, față de 88.500 în 1938.

In facultăți: In 1938 — 26.488 studenți, în 1960 — 61.980.

Profesori pentru clasele V—XI, în 1938 — 9.770, în 1960 — 44.874.

— Pînă în 1965 se vor construi încă 15.000 săli de clasă și cămine studențești cu peste 15.000 locuri.

— In 1960 au fost date în folosință 3.000 săli de clasă.

— In anul școlar 1960/1961 au fost cuprinși în învățămîntul de toate gradele un număr de 2.840.000 elevi și studenți, cu 11 la sută mai mulți decît în anul școlar precedent.

— Incepînd cu acest an școlar, elevii cuprinși în clasele I—VII primesc gratuit manuale școlare.

— In 1960, în învățămîntul superior au fost cuprinși în anul I 24.800 studenți, cu 54 la sută mai mulți decît în anul universitar trecut.

— In institutele de învățămînt tehnic numărul studenților din anul I a crescut de 2,6 ori.

— Peste 62 la sută din numărul total al studenților înscriși la cursurile de zi sînt bursieri.

Mexic

Miguel D. Martínez Rendón

Revoluţie

— Fragment —

Cînt versul care-a scînteiat în stîncile munţilor,
în satul pierdut în valea negurilor,
în pajiştea întinsă,
care a fluturat flamurile porumbiştilor
şi a iscat din nerodite ogoare
— pustii şi arse —
o floare cu mii de corole de soare,
din mii de sombreros.

Explozia măreaţă a aprins stele
din fiece durere, iar mitraliera
a tăiat o dîră în noapte,
cu noul ritm al jocurilor de flăcări.

Cînt bucuria întîielor goarne
care deschid cutia de cleştar a dimineţii,
cînt trîmbiţa cocoşului ce-alungă noaptea.

Cînt braţele făurarilor lumii noi,
care au dat glas grenadelor,
tunetelor şi săgeţilor aprinse,
dărîmînd noaptea cea putredă,
dăruindu-ne tuturor adevăratul sens al vieţii.

Tu, Revoluţie, ai ancorat speranţa
la ţărmul dreptăţii tale,
ai ridicat păduri nesfîrşite
pe locurile unde era doar putreziciunea nopţii.

Ară acum ogoarele paşnice,
pîrguieşte roadele bogate,
şi pune pe mormîntul ostaşilor tăi
un semn al aducerii-aminte.

Copiii scaldă-i în apele riului,
nu în cristelniţe pline cu otravă.
deschide-le porţile şcolii,
învăţîndu-i să rostească limpede
cuvîntul „demnitate".

O, Revoluţie, în steagurile tale,
istoria a desluşit un alfabet nou,
al libertăţii,
al demnităţii,
al siguranţei în ziua de mîine.

In romîneşte de
FLORIN MURGESCU

●

Pedro Mir

Chemarea lui Octombrie

Prietene din marele-Octombrie, dă-mi mîna.
Mîna ta ne-ntinde torţa nestinsei dimineţi,
ne dă vîntul pentru-aripile morilor noastre,
mîna ta veghează pe garda spadei,
răstoarnă munţii şi schimbă albia apelor.

O, prietene din marele-Octombrie,
de-a pururi alături de noi,
veşnic prezent în visele mele,
tovarăş al speranţelor noastre,
mîinile noastre scriu împreună
un singur cuvînt: PACE!
Spaima-ngheaţă pe domnii pleşuvi,
pe domnii cei gravi cu saféurile pline de război.

Războiul care pîrguieşte grîul?
Sau, poate, tînărul îndrăgostit
taie, cu o baionetă bine ascuţită
cosiţa fetei iubite
şi o păstrează visînd, visînd într-una,
într-un medalion de schijă?
Drumurile se construiesc, poate,
cu flăcările exploziilor care
aruncă în aer poduri şi oameni?
Cine a rostit aceste minciuni?
Cine a rostit aceste minciuni
şi n-a căzut sub tăişul blestemelor?

Măduva oaselor zdrobită,
gîtlejul sfîrtecat,
pleoapele arse, căzute ca o lespede fierbinte
peste orbitele goale, —
Acesta-i războiul!
Mame cu sînii tăiaţi,
copii flămînzi, cerşind un strop de lapte.
Spaime de mitralieră,
moarte organizată conform unui plan,
moarte şi spaimă.

Cavalerul suplu al plumbului,
cavalerul amar al trestiei de zahăr şi al bananei,
cavalerul blond al petrolului,
cavalerii yankei
ai cozii de scorpion,
ai biciului, ai tuberculozei,
se tem de soare, se tem de tine, de noi.

Tu ne-ai dat sensul cuvîntului PACE,
mie şi tăietorului de păduri,
vecinei cu braţele-ncărcate de garoafe,
paznicului farului de pe stîncile uitării.
Ghitarele noastre cîntă acum
melodia celor două cuvinte al căror sens
se confundă:
PACE ŞI OCTOMBRIE.
Milioane de mîini
sub care strunele ghitarei
dau glas aceluiaşi cînt:
PACE şi OCTOMBRIE.

In romîneşte de DAN GRIGORESCU

●

Miguel Rodriguez

Poem

Am respirat adesea
aerul curat şi puternic al înălţimilor.
Întotdeauna, aici, printre păstorii săraci,
mă simt încărcat de bucurii
mai mult decît ghitara de cîntece.

Îmi sînt vechi cunoştinţe stîncile,
pădurile, — prieteni vechi;
dar păstorii, în mijlocul cărora am crescut,
sînt una cu mine, trup şi suflet.

Lor vreau să le închin cîntecele mele
zămislite din cîntecele lor.
Ei mi-au legănat zilele de grea cumpănă,
ei mi-au dat să sorb
cleştarul înaltelor văzduhuri,
ei mi-au arătat cum acvilele taie
feliі imense din azurul necuprins,
ei mi-au arătat cum caprele,
ca nişte explozii de umbră,
desfac volute pe deasupra abisurilor.

De la ei am învăţat trei cuvinte
atît de dragi,
încrustate pe uşa casei mele:
mîndrie,
libertate,
iubire.

Mîndria de a fi liber şi de a iubi
libertatea de a fi mîndru şi de a iubi,
dragostea pentru cei liberi şi mîndri.

De la ei le-am învăţat.

In romîneşte de
GEO DUMITRESCU

Jaime Federico Pena

Nu ştiu

Nu ştiu de ce cad frunzele
chemate de glasul pămîntului,
de ce cad oamenii
chemaţi de glasul morţii,
de ce păsările nu aud glasul pămîntului.

Ştiu doar că oamenii pot ignora
glasul morţii
Arborii, plecaţi în fiecare an în călătorie spre zare,
izvoarele curgînd fără întoarcere
nu ascultă glasul morţii.

Oamenii nu trebuie să moară-n războaie
Oamenii au dreptul la viaţă,
au datoria să amplifice
glasul pătrunzător al bucuriei
pe care şi eu vreau să-l sporesc
cu cîntecele mele
desăvîrşind înflorirea albă a umerilor femeii iubite,
bucuria flăcărilor îmbătate de mireasma dulce a
pîinii,
mîndria de-a creşte copii harnici,
liniştea sigură-a mîinilor
care aruncă-n mare armele morţii.

In romîneşte de
CONSTANŢA BUZEA

●

Germán Pádro Garcia

Aşteptare

La poarta tristă-a casei mele-am stat
o zi întreagă să m-aştept. Dar cine
mi-a spus oftînd: „El a plecat..."?! Din mine
se rupse glasul trudnic şi-ntristat?

Pe pielea mîinii, — adresele străine,
plîngînd, în seara-aceea mi-am notat.
Zadarnic mă mai caut; sînt plecat
şi focul arde fără jar în mine.

Cin' mi-a prădat din curcubeu culoarea
lăsînd în schimb tristeţea? Ce departe
înşurubează ciocîrlia zarea!

Voi reveni-ntr-o zi din lungul drum!
De-o altă viaţă-atunci am să am parte
eu, cel întors acasă din surghiun.

In romîneşte de
ANTON ILIESCU

ATLAS LIRIC • ATLAS LIRIC • ATLAS

Insemnări despre „Celebrul 702"

Un lucru e să exclami, după spectacol: „Mi-a plăcut!" şi altceva e să scrii un articol. Cititorul zilelor noastre e exigent. El respinge, fără drept de apel, aprecierile impresioniste. Eşti somat să răspunzi cît se poate de clar: de ce ţi-a plăcut? — Pentru că piesa e bună. — Dar de ce e bună?

Noi cei care ne ocupăm cît de cît de problemele literaturii avem o deformare profesională. Pe baza cunoaşterii întrucîtva mai amănunţite a fenomenului literar elaborăm un număr de criterii de calitate şi ori de cîte ori sîntem în faţa unui succes de creaţie, ne grăbim să vedem în el doar o confirmare a propriilor teorii. Numai că, uneori, lucrurile parcă nu se potrivesc.

Aşa-i şi cu piesa lui Mirodan.

Este un lucru îndeobşte recunoscut că o primă condiţie de reuşită în dramaturgie este iscusinţa de a construi un conflict dramatic puternic, a cărui tensiune să nu scadă pînă la sfîrşitul piesei. Există un asemenea conflict în „Celebrul 702"? Ciudat lucru, la prima vedere parcă nu există... Principalele personaje contrapuse sînt Editorul (Harrisson) şi gangsterul condamnat la moarte, Cheryl Sandman, devenit, peste noapte scriitor celebru. Numai că acesta din urmă n-are nici o posibilitate să se opună primului. Harrisson are perfectă dreptate cînd susţine că Cheryl Sandman nu există, ci este doar o invenţie a lui („Deci, tu eşti eu. Ori dacă tu nu eşti tu, ci eu, cum îţi permiţi, domnule să te amesteci în viaţa mea particulară?"). Este posibil în asemenea condiţiuni un conflict puternic între Harrisson şi Sandman? Metaforic întrebarea ar putea fi transcrisă în felul următor: ca să treacă o baltă un om şi-a amenajat o pereche de picioroange. Dar după ce a revenit pe solul tare le aruncă înapoi în mlaştină. Şi iată că picioroangele se revoltă: nu vrem! Pot să se răscoale picioroangele împotriva aceluia care le-a fabricat? În piesă se pare că pot. Dar în anumite condiţii.

În cazul lui Cheryl asemenea condiţiuni au fost create prin intervenţia Dianei. Este singurul personaj pur în piesă, ceea ce ne îndreptăţeşte s-o interpretăm ca pe un simbol. Ea întrupează ceea ce a mai rămas neintinat în adîncul sufletului lui Cheryl. În faţa morţii inevitabile omul renaşte şi atunci lupta se încinge, lupta adevărată! Bine, dar asta se întîmplă doar în actul trei! Cum de se poate susţine o piesă în care conflictul veritabil izbucneşte doar în actul ultim? Se vede că se poate...

Un alt criteriu de calitate în dramaturgie este existenţa unor caractere bine conturate, reliefate multilateral şi tipice în sensul cel mai strict al cuvîntului. Există asemenea caractere în „Celebrul 702"? Se pare că... nu... (Ciudat, foarte ciudat!). Eroul principal Cheryl Sandman e mai degrabă un pretext decît un caracter. „Fata în albastru" e un simbol. Harrisson e un tip, dar e realizat corect, după şabloane, diferă puţin de alţi afacerişti fără scrupule care mişună în lumea capitalistă ca rechinii în Marea Mediterană. Foarte bine reliefat, dar iarăşi fără o individualitate distinctă, e gangsterul blazat Joe Gardane. Directorul? Preotul? Nu şi iar nu. Toţi se mişcă excepţional de firesc pe scenă, dar nu sînt tipuri. Ne este greu să pretindem (deocamdată) că „Celebrul 702" va îmbogăţi literatura cu „tipuri celebre". Atunci de ce totuşi piesa e bună?

Se pare că în primul rînd pentru că e cu totul nepretenţioasă, în al doilea rînd pentru că e scrisă foarte inteligent, iar în al treilea rînd pentru că e indisolubil legată de actualitate, în sensul că dezvăluie extrem de pregnant o latură a luptei ideologice din timpurile noastre.

Unii ar putea fi ispitiţi să conchidă că succesul piesei s-ar datora ingeniozităţii cu care autorul împleteşte gluma cu laturile grave ale vieţii. (Cam aşa apreciază spectacolul şi Dumitru Solomon în „Gazeta literară"). Fără să le respingem de plano, nu ne alăturăm totuşi acestor aprecieri. Nouă ne pare dimpotrivă că discursul de la urmă a lui Cheryl în apărarea adevărului sună strident în gura unui personaj care, totuşi, nu-i decît un gangster. De altfel, textul piesei aşa cum a fost publicat în revista Teatrul nu cuprindea şi această intervenţie finală. Frazele rostite nu pot fi niciodată apreciate făcîndu-se abstracţie de omul care le debitează. Iar în gura lui Cheryl Sandman orice adevăr este profanat, se compromite. Ni se va replica invocîndu-se exemplul lui Satin din Azilul de noapte. Gorki însuşi spunea cu mulţi ani mai tîrziu că monologul despre om „e destul de străin în limbajul lui Satin". Totuşi, adăuga Gorki, „în afară de Satin, n-avea cine să-l spună". Şi în „Celebrul 702" nu există altcineva în afară de Cheryl care să poată pronunţa monologul despre adevăr. Dar să nu uităm că Azilul de noapte a fost scris cu 57 de ani în urmă în Rusia ţaristă. Atunci Gorki a fost nevoit să ţină seama şi de o serie de consideraţii de conjunctură care nu există pentru un scriitor contemporan din R.P.R. Şi apoi — e o deosebire mare totuşi între Satin şi Cheryl. În cazul piesei pe care o discutăm ni se pare că mesajul piesei ar rămîne tot atît de clar şi fără „precizarea", oarecum didacticistă de la urmă. Dar care este atunci secretul succesului piesei „Celebrul 702"? Adîncimea explorării, am spune noi, ceea ce a permis autorului să extragă maximum de semnificaţii actuale dintr-un fapt oarecum mărunt. Pînă la urmă şi „Celebrul 702" se bazează pe o simplă anecdotă, ce ar putea fi povestită în cîteva fraze, dar prin ea se dezvăluie o latură esenţială a vieţii contemporane. Autorul parcă subliniază printre rînduri că el ştie cît de neînsemnat e în fond „pretextul" piesei, ne invită însă să-l urmărim în încercarea de a descoperi, dincolo de faptele seci, implicaţiile majore.

Epoca noastră este în primul rînd — după cum a reliefat recenta consfătuire de la Moscova a partidelor comuniste şi muncitoreşti din 81 de ţări — epoca trecerii de la capitalism la socialism, epoca înfrîngerii capitalismului şi a victoriei socialismului. Dar lupta nu e deloc uşoară. Una din laturile ei esenţiale e bătălia ideologică. Folosind un aparat propagandistic uriaş, burghezia imperialistă încearcă să-i convingă pe cei naivi că fericirea şi libertatea umană pot fi asigurate doar acolo unde predomină „libera întreprindere". Piesa lui Mirodan demască puternic, pregnant minciuna acestor afirmaţii şi arată convingător la ce se reduce, de fapt, libertatea şi respectul omului în Statele Unite ale Americii. Demonstraţia e cu atît mai interesantă, cu cît, printr-o reţea întreagă de replici şi situaţii ingenioase, autorul permite spectatorului să tragă unele concluzii privind combaterea rămăşiţelor burgheze de la noi. Nu e armă mai eficace pentru combaterea unor atitudini incompatibile cu morala socialistă decît a arăta cu cine începi să semeni dacă nu te descotoroseşti de ele. Tensiunea dramatică în piesa lui Mirodan este de esenţă ideologică (gorkiană, într-un sens). Autorul acumulează treptat cu multă pricepere elemente variate pentru a demonstra în actul III adversitatea ireductibilă între aspiraţia spre umanitate şi lumea burgheză. Este speculat în acest sens pînă la capăt momentul confruntării cu moartea (pretext foarte des folosit în dramaturgie) pentru a se arăta că în lumea capitalistă singura posibilitate de a exista pentru om, e de a lupta împotriva burgheziei. Cheryl e condamnat la moarte. Profitînd de această împrejurare Harrisson îl cumpără şi într-adevăr Cheryl are iluzia că şi-a salvat viaţa, că există. Curînd însă, află prin gura lui Harrisson chiar, că n-a existat. A trebuit să vină „fata în albastru", adică să se trezească în ultima clipă conştiinţa sa adormită, ca Cheryl să poată exista cîteva luni. El ştie că pînă la urmă Harrisson se va răzbuna crunt. Că el, Cheryl, va muri, însă, pînă atunci va trăi, va exista cu adevărat, pentru că se va angaja cît de cît în lupta cu distrugătorii umanităţii. Al. Mirodan realizează acest mesaj combativ îmbinînd umorul savuros cu momente de tensiune, grotescul cu ironia fină, comicul de situaţie cu verva dialogului. Totul e subordonat unui înalt scop ideologic. De aceea opera literară are adîncime. De aceea piesa place.

Deoarece acest articol nu are pretenţia să fie o cronică dramatică, vreau numai să elogiez în cîteva rînduri spectacolul Teatrului de Comedie. Mi se pare că reuşita se datoreşte aceleiaşi cauze decisive; toţi factorii componenţi: regie, jocul actorilor, decorurile, converg în aceeaşi direcţie, urmărind aceeaşi ţintă: să atragă maximum de semnificaţii ideologice din textul piesei. Pe această linie se realizează o foarte interesantă îmbinare a procedeelor riguros realiste cu folosirea unor simboluri. Jocul e pe alocuri ca în piesele lui Cehov (în realizarea M.H.A.T.-ului) pe alocuri e uşor şarjat, atît cît e nevoie pentru ca valenţele comediei să fie reliefate. Decorurile creează pe o porţiune a scenei o atmosferă adecvată de închisoare americană, dar o înconjoară cu alte elemente sugestive pentru modul de viaţă american în ansamblu. Fiecare actor caută să simbolizeze riguros o categorie socială, îmbogăţind în acelaşi timp rolul — întocmai în spiritul piesei — cu o seamă de variaţiuni savuroase care dau ansamblului ceea ce se numeşte uneori „culoare".

Nu pot să nu termin felicitîndu-l pe autor în primul rînd, dar în aceeaşi măsură şi teatrul care şi-a inaugurat activitatea cu un spectacol atît de reuşit.

Mihai Novicov

Era un bătrîn oraș moldovenesc!... Un oraș al birjelor colbăite, clătinate prin hîrtoapele ulițelor, pe roțile abia urnite de înduioșătoare mîrțoage care uitaseră de mult gustul ovăzului!... Un oraș al desculților vînzători („la trei la doi lei — covrigii proaspeți, iaaa!"), un oraș al cocioabelor lipite pe jos cu lut, al palidei malarii, al țîncilor cu pîntecul diform — dar și-al fanfarei militare care intona din chioșcul romantic al Grădinei Publice, valsurile („ah valsurile"!), care făceau să tresalte inima doamnelor sub corsajul năpădit de dantele și să lunece monoclul domnilor

NUMAI CARUL MARE NU SE ÎNVÎRTE PE RULMENȚI!...

de-a lungul și pînă la capătul șnurului negru... Un oraș umilit și desfigurat de rapacitatea boierului și-a negustorului și-a polițaiului și-a judecătorului și-a prefectului și-a cîrciumarului și-a deputatului și-a senatorului... Un oraș prăbușit sub catastrofale inundații și îngrozitoare cutremure, un oraș trecut sub grindina de plumb a ultimului război, un oraș sortit pieirii.

Acesta era orașul celor 120 de crîșme, Bîrladul!

Pe vremuri, Bîrladul a avut un teatru. Patronul — copios asigurat, l-a incendiat. Era și un cinematograf — „Francez"-ul! (Undeva, pe malul unei gîrle pe cît de centrală, pe atît de rău mirositoare). Era pe cale de prăbușire. În 1900 Bîrladul număra 13.000 de analfabeți. Peste jumă- [illegible] -tecă și din cele 500 de aparate de radio în funcție, nici unul singur într-o casă de muncitor! Nu exista nici o policlinică de copii. În zilele premergătoare alegerilor, căruțe încărcate cu nisip și piatră de rîu, parcurgeau fantomatic hîrtoapele străzilor desfundate. Era ceea ce se chema „campanie de alegeri". Și tot atît de fantomatic dispăreau o dată cu votul obținut de „conașu". Singurii votanți care nu crîșneau din dinți erau cei înscriși și ei cu anîsîna, cei care odihneau sub crucile de pe Dealu'Raiului, la „Eternitatea"!

Acesta este Bîrladul de ieri!... Bîrladul de astăzi?... Iată o adunare edificatoare:

— Fabrica de rulmenți Bîrlad
— Fabrica de confecții Partizanul Roșu
— noi unități de producție
— un total de 5.100 de muncitori
— numai în ultimii ani — 24 de blocuri cu peste 630 apartamente
— un complex școlar care este mîndria întregii țări
— un Institut pedagogic cu 280 studenți
— o școală pedagogică, una medie, una profesională.
— canalizarea în lucru.
— racordarea la sistemul energetic național
— asfaltarea străzilor, înființarea unei rețele de autobuze (în continuă creștere),
— un spital pentru adulți și unul pentru copii.
— un sanatoriu T.B.C. și numeroase policlinici.
— Teatrul de Stat „Victor Ion Popa", cu 500 de locuri,
— două monumentale cinematografe și un cinematograf de vară, etc. etc. etc.

Dar acest total ar fi văduvit de cele mai înalte ale sale semnificații dacă n-am adăuga: anii puterii noastre populare și elanul creator al oamenilor muncii din țara noastră eliberată, elan condus către culmile socialismului de Partidul Muncitoresc Romîn! ...Aceasta este esența miracolului petrecut pe malurile Bîrladului!... Este mărturisirea unuia care — în anii copilăriei, a hălăduit de-a lungul tulbure al apei, pescuind chitici cu coșul priponit în tăria firului apei. Și precum era coșul cu marginile întoarse înlăuntru, aidoma călimării „dintr-a-ntîia", așa l-au fost și ochii. Și cîte s-au întîmplat — nu le-a scăpat din amintire, în uitare!... N-am uitat!... Și nu voi uita niciodată!... Și te slăvesc, soare, care luminezi bătrînul oraș al copilăriei mele!

De la înălțimea celor ai săi un metru și nouăzeci, inginerul Ștefan Dumitrescu, directorul Fabricii de rulmenți din Bîrlad, exclamă cu o neprefăcută modestie, cu nedumerire și chiar cu oarecare (destul de prost ascunsă!) indignare:

— Păi, bine... dar ce rost are să scrieți despre mine!?... Eu sînt doar o modestă rotiță în tot acest angrenaj!... Vă pot numi o sută și încă o sută de muncitori și tehnicieni din această fabrică... Și încă o sută și o sută, dacă memoria mă va ajuta!... Despre ei, da — merită să scrieți. Această fabrică este creația lor. Succesele fabricii — sînt succesele lor.

Totuși îmi fac datoria — devenită neplăcută — de ziarist:

— Vreau să vă cunosc biografia!?

— Biografia mea?... O biografie de toate zilele!... Sînt fiu de muncitor. La patrusprezece ani am fost ucenic la Uzinele Timpuri Noi. După război, am studiat în Uniunea Sovietică. Am devenit inginer... Însfîrșit — în 1954 — am devenit directorul... Însfîrșit... Cam atît!...

Tac... Și el tace... O vreme, își alege o țigare potrivit de îndopată, din pachetul de „Favorit". Apoi, cu un gest hotărît o replantează în pachetul încă plin, dar destul de mototolit. Și reia:

— O biografie de toate zilele!... Știți — și pleoapele i se string — în fosta mea casă bătrînească, undeva pe strada Mitropolitul Dosoftei, abea mă puteam strecura prin dreptunghiul ușorilor. La [illegible] mama de tuberculoză... [illegible]

Să nu vă mirați că n-am decît patruzeci de ani!... Vîrsta medie a muncitorilor din fabrica noastră nu depășește douăzeci și trei de ani! Ei au creat faima fabricii noastre!... Să vă povestesc despre importanța fabricii noastre?... Dar gîndiți-vă!... Numai roțile Carului mare nu se învîrt pe rulmenți!

Aici, la apa Bîrladului, în orașul care a împlinit 800 de ani de existență cronicărească, la încrucișarea drumurilor chervanelor negustorești, din Istambul sau Cracovia, din Muntenegru și Chiev, aici, unde bucșa primitivă se-nvîrtea sub roata de lemn (nu mai puțin primitivă), s-au născut rulmenții creați pentru căile ferate!... Acești rulmenți, mărturisește Ștefan Dumitrescu, ne pun pe aceeași treaptă calitativă cu țările cu cea mai bătrînă tradiție în materie... Și vom dubla producția! Încă ceva: vă atragem atenția că încă din 1958, valoarea cheltuielilor făcute cu construirea și punerea în producție a acestei fabrici a fost acoperită ba și întrecută!... Astăzi sîntem o întreprindere rentabilă!... Exportăm cantități uriașe de rulmenți și sîntem exportatori preferați! Sîntem pe picior de egalitate cu țările cu tradiție în fabricarea rulmenților!

Tace... Închid carnetul și-l strecor, cu o oarecare stînjeneală, în buzunar.

Nu pot să trec peste unele amănunte ale biografiei sale: a fost decorat de trei ori, e deputat orășenesc, e suporterul echipei Rulmentul-Bîrlad, una dintre slăbiciunile sale este muzica corală, iubește teatrul, iar ultima sa inovație aduce fabricii economii de peste 500.000 lei și, mai mult, această inovație se va extinde și la alte întreprinderi!

Plec. În orașul unde, odată cu fluieratul vardiștilor de noapte, se stingeau ultimele pîlpîiri ale gazornițelor — s-au aprins luminile noi ale orașului nou... Asemeni unei corăbii — orașul pare că plutește cu toate luminile sale către viitor.

Cezar Drăgoi

NOAPTE DE VEGHE PENTRU PATRICE LUMUMBA

de Gheorghe Tomozei

MOTTO:

„Rănile noastre sînt încă mult prea proaspete, pentru a putea uita de ele..."
LUMUMBA

AL DOILEA MOTTO:

„Să triumfe poporul nostru!"
LUMUMBA

AL TREILEA MOTTO:

„...Și dacă trebuie să murim pentru popor, vom muri..."
LUMUMBA

Ninge...
Aerul e crud
ca o garoafă albă...

E o ninsoare ciudată,
fulgi mari se aud
căzînd peste ramuri,
căzînd peste chipuri.

Vasăzică, l-adevărat,
departe, peste-ale temniței săgetătoare nisipuri
crima s-a făptuit:
Patrice Lumumba a fost asasinat!

Ninge,
ninge amețitor
și aerul e crud
ca o garoafă albă...

Ninge... Fulgii se-adună
scînteind
[illegible]
ninge peste arborii iernii, subțiri,
peste visuri,
peste amintiri
și peste acoperișurile de tablă-ncrețită
ale memoriei...

Ochii mei privesc lumina zăpezii
(ochii lui nu mai sînt),
mîinile noastre se-apropie,
se caută și se găsesc,
(mîinile lui nu mai sînt)
bătăile inimii vibrează, curate,
(inima lui e cenușă și vînt,
inima lui e pămînt
și nu mai bate, și nu mai bate...)

Flăcăul negru a fost ucis
poate l-au fulgerat gloanțe,
poate l-au fulgerat cuțite
ori poate a fost încredințat focului
ori a fost spînzurat
de-o creangă de stea
cu frunze-ascuțite.

Le-a fost teamă călăilor
de glasul bărbatului negru
de trupul lui, ca o trestie sonoră de bambus,
de privirile lui fierbinți
și de cîntecele lui
în care se zvîrcoleau fluvii.

Imperialiștii,
colonialiștii —
și-au învățat bine slugile să ucidă
și slugile-au deprins învățătura.
Călăii-or să piară.
(cititorule, după ce le rostești numele,
clătește-ți gura!)

Ucigașii se tem,
lumina le arde fața lividă,
se tem
că sîngele nu li se mai supune,
că n-au ajuns încă la „perfecțiune"
și-atunci, de sute de ani,
învață să ucidă,
și nu știu decît să ucidă.

De la o vreme însă, monstrul se clatină,
mîinile îmbătrînesc,
săbiile se subțiază de atîtea trupuri sfîrtecate,
pînă se rup,
și teama, ca o apă a morții
le urcă în trup.

Lustruiesc gratiile temnițelor, posaci,
țipă, dar nu mai sînt auziți
și gîtlejul le rămîne ca o cartușieră goală, —
se strecoară pe sub arbori, hoțește.

Moartea-i găsește cu degetele pe trăgaci
dar glonțul, glonțul pornește,
spintecă aerul, neabătut
și-atunci o stea pe boltă asfințește
și-atunci flăcăul negru cade-n lut...

Vai, negre păsări se aud,
plîng arbori negri —
și negre tobe bat, peste păduri
pe cînd flăcăul negru cade-n lut...
Amintiți-vă cuvintele lui,
flăcări vii:
„Dacă trebuie să murim pentru popor,
vom muri!"

Cine ar fi putut s-aducă teama
în gîndurile celui ce rosti:
„Dacă trebuie să murim pentru popor,
vom muri!"

Glasul continuă să răsune
prin însîngeratele, africanele văi
și fiecare cuvînt
se rostogolește rotund peste lume
ca un fruct copt.

Ucigașilor,
Cînd ați năvălit în africane tărîmuri,
ați descoperit firele de aur, în piatră,
argintul și perlele fine, din ape
nezărite aproape,
și-ați zărit pasărea colibri...

Un singur lucru n-ați văzut,
la început:
izvoarele Nilului,
uriașe, scăpărătoare,
izvoarele Nilului!

Așa și acum,
nu zăriți, dincolo de fierbințile păduri
cu culburi de foc,
fluviul sălbatic al nestinsei uri
în care vă veți prăbuși cu-ncetul.

Nu zăriți cum se apropie,
amenințătoare —
și vi se plimbă pe ochii deschiși,
degetele copiilor uciși!

Nu auziți cîntecul de libertate
care suie în cetățile sparte
și le împinge, ca pe caravane
spre „mîine", spre „mîine";
cîntecul negru ce crește în inimi
ca-n junglele africane
fantasticii
arbori de mîine!
[illegible]
Călăii vor plăti pentru tot,
văd ziua aceasta sublimă, îi simt căldu[illegible] de-aici
dintre zăpezile iernii mele.

Nu-l vom uita pe bărbatul negru,
drapel însîngerat,
printre victorioasele lumii drapele —
nu-i vom uita surîsul
și vom păstra totdeauna, în noi,
sîngele scump și scumpa
umbră a omului
pe care totdeauna-l vom numi:
„tovarășul
Lumumba!"...

14 februarie

Patrice Lumumba în ianuarie 1960, după ce colonialiștii belgieni fuseseră siliți să-i redea libertatea. Cătușele i-au rănit mîinile.

PORNESC PĂDURILE

de Dan Grigorescu

Și noaptea s-a răsucit
ca trunchiul ars al unui copac,
risipindu-și cenușa neagră
peste inima Africii negre.
Beznele-adînci fulgerau
deasupra bătrînelor fluvii,
deasupra pădurilor cu arbori ciudați,
deasupra cîntecelor învăluite în ceață.
Dusă în galopul îndurerat al inimilor,
rostogolindu-se în apele iuți ale fluviilor,
învîrtejind frunzișurile pădurilor,
vestea alerga năucă prin inima Africii:
„L-au ucis!"

Pădurile-au înghețat în noaptea imensă,
[illegible]
stelele moarte s-au prăvălit
în mîlul bătrînelor fluvii.

Lumumba,
flacără mistuitoare, prefăcînd în scrum
funia sclaviei,
Numele ucigașilor,
prin centrul Africii negre,
osie cioplită din cîntecul de revoltă al Africii,
din cîntecul Africii.

Lumumba!
Umerii rîurilor tresar
într-un hohot de plîns.
Unde-i mormîntul? Sub care ninsori de cenușă?
„Cum socotiți că-l puteți ascunde
de ochii milioanelor de negri"?
Numele ucigașilor, implîntate ca niște cuțite
în amintirea Africii,
sînt blesteme rostite cu buze amare de ură.

Pădurile nesfîrșite vuiesc.
Strigătul lor izbește în toba orizontului:
pe mormîntul lui se ridică
vîlvătăi,
vîlvătăi.
Funia,
glonțul,
securea,
pămîntul încins
nu-l pot ascunde.
Pe mormîntul lui neștiut se ridică
mari vîlvătăi.

În noaptea răsfirată peste-ntinderi
ard milioane de scîntei,
de parcă s-ar fi aprins milioane de fitiluri de dinamită.
Sînt ochii Africii.
Lespedea nopții, prăvălită
peste trupul lui zvelt,
va fi sfărîmată de pumnii
milioanelor de negri,
de dinamita ochilor Africii.

În ochii negrilor ard ochii lui.

Africa-și smulge eșarfa de doliu.
Africa neagră nu va mai fi
eșarfa de doliu a libertății.

Fug ucigașii prin noapte, cerșind noaptea.
Dar răsuflarea Africii preface, în drumul lor,
trunzele pădurilor în ascuțișuri de lănci,
lianele în fulgere neîntrerupte;
o plasă arzătoare îi prinde, îi strînge.
Sevele noi explodează în ramuri,
fiecare frunză,
fiecare arbore-i un steag de răscoală
pe care flutură un singur cuvînt:
Lumumba!

Pădurile imense ale ecuatorului
și pădurile de oameni se ridică
și trec spre orizont în ritmul unui singur cuvînt:
Lumumba!

G. F. BOGATÎRIOVA-KONONOVA:
„Patrice Lumumba" (bust)

Schimbul

urmare din pag. 4

pe drum putrezesc încetul cu încetul.

Puieți firavi, sădiți anul acesta în noul părculeț din fața fabricii, gem din cînd în cînd, aplecîndu-se pînă jos, și, îndreptîndu-se la loc, își împreunează creștetele în aprigul vînt de octombrie, dar rădăcinile lor tinere s-au înfipt de-acum puternic în pămînt și rezistă bine.

Eva îi privește uneori de la fereastra halei de mașini și, văzînd lupta lor și fermitatea cu care își apără tînăra lor viață, se simte cuprinsă de o grijă imensă, de dorința maternă de a-i ocroti...

Schimbul de după amiază e totdeauna mai liniștit, mai ușor... Și pînă cînd ajung ciorapii la călcîi mai zăbovește omul cu ochii pe geam, mai cu seamă cînd stă bine cu lucrul.. Iar numărul patru stă bine totdeauna. Sînt mulți ani de-acuma de cînd n-a mai rămas niciodată în urmă.

Săptămîna aceasta Eva stă deosebit de mult la geam. Parcă o tot îmbie ceva să compare vechea priveliște atît de cunoscută care în timpul acestor cincisprezece ani s-a schimbat profund și totuși într-un fel a rămas așa „cum o știe ea". Blocurile noi, răsărite acum în dosul acoperișurilor scunde și negre, coșul uriaș al fabricii „Steaua roșie" care e în construcție de un an, zidul roșu al magaziei extinse ce aparține fabricii „Progresul", și ea ridicată aproape pe neobservate în mijlocul acestui vechi peisaj de te-ntrebi cînd și cum au apărut toate acestea parcă dintr-odată? Conștiința încă nici nu a apucat bine să ia notă de ele dar ochiul s-a și obișnuit, înregistrîndu-le într-un tot unitar și armonios.

Și Evei îi place să le privească mereu, fiindcă pentru ea toate acestea înseamnă cei cincisprezece ani trecuți... „Ani trecuți... ani trecuți..." îi răsună ca un ecou în suflet și simte cum i se umple inima de o duioșie proprie femeilor bătrîne, o duioșie care doare dulce, răscolește și mîngîie în același timp. În astfel de clipe se revede pe sine însăși în cîte o dimineață răcoroasă din tinerețe mergînd pe aceste străzi și piețe. Revede aievea imaginea „maghernițe" care acum cincisprezece ani se afla pe locul uriașei uzine ultramoderne de astăzi... Mașini vechi, tip 45, deserveau sectoarele primitiv amenajate, unde oamenii se coceau, nu altceva. Își aduce aminte și de perioada aceea cînd a crăpat cazanul și timp de șase luni încălzirea s-a făcut din curte, cu un cazan provizoriu, pe care l-au instalat și l-au pus în funcțiune ei singuri prin muncă voluntară...

Apoi cînd s-a construit prima baie, azi numită „cea veche"... Cu cîtă greutate au făcut rost de fiecare țeavă, de fiecare țiglă necesară... Dar cînd s-au introdus în producție materialele sintetice... Doamne, cît au avut de furcă atunci!... N-au precupețit nici zilele și nici nopțile pentru adaptarea mașinilor la noul sistem. S-au înjurat unii pe alții, s-au certat, s-au înfuriat, dar fiecare în sinea lui era convins că pînă la urmă tot au să reușească... Apoi s-a pornit noua secție a vopsitoriei și fiecare sac de ciorapi ieșea din mașină cu o mulțime de pete, iar maiștrii, toți cîți erau în fabrică, disperați, nu mai știau ce să facă și singura lor nădejde era să plece cu toții în concediu de boală...

Acuma, cînd îți amintești, toate astea ți se par fleacuri și parcă-ți vine să rîzi. Dar multe, foarte multe din lucrurile acestea mărunte au fost probleme capitale pe vremea aceea și uite că așa au trecut anii. Cincisprezece ani.. Trecutul e drumul unora ca Marton Eva sau Kari baci.

Eva își întoarce deodată capul și privește cu ochii ei mari, negri, larg deschiși. Se uită la mașina cu numărul cinci... mașina lui Kari baci, în locul căruia lucrează o muncitoare nouă...

O muncitoare nouă care nu poate lăsa mașina singură nici o secundă... O muncitoare nouă care și ieri și alaltăieri și în toate zilele abia reușește să încheie prima tură cînd ea, la numărul patru, o pornește pe-a treia... O muncitoare nouă care are o ceafă acoperită cu puf auriu, complet udă de sudoare cînd se apleacă peste bara de ace, și ai cărei ochi oglindesc o spaimă mereu crescîndă, ori de cîte ori îi cade privirea pe calendarul din perete, din care scad încet zilele scurte ale lunii.

Este abia ora cinci, dar afară se întunecă de-a binelea. Eva pleacă de la geam și în timp ce-și controlează ciorapii cu mișcări încete, calme în aparență, o cuprinde o ciudată emoție, cine știe pentru a cîta oară de acum...

O muncitoare nouă... la mașina cinci. Se gîndește că acum cincisprezece ani o fi fost poate și ea la fel „muncitoarea cea nouă de la mașina numărul patru"...

Îndemnată parcă de acest gînd, Eva trece cu pas iute, aproape alergînd, în partea cealaltă a mașinii unde se oprește deodată. O secundă parcă uită pentru ce a venit, apoi cu inima bătîndu-i tare în piept, descarcă mașina. Și între frîna de fier și clopotul de protecție al bobinei își ridică capul și aruncă din nou o privire spre cinci...

Dar n-o vede pe Ana. Capul blond al Anei zăbovește prea mult sub tarnitzer. „I s-o fi defectat mașina?" îi încolțește în gînd întrebarea și cu neliniște se uită la ceasul care-și urmează cu nepăsare drumul... Trec cinci minute... opt... zece minute... „I s-a defectat mașina!" Tresare deodată și înălțîndu-se în vîrful picioarelor caută să vadă mai bine ce se petrece dincolo.

Da, Ana e acolo... I se vede numai spatele arcuit în bluza ei cu pătrățele roșii, udă leoarcă, lipită de piele, dar din felul cum îi ies în relief mușchii încordați și cum se mișcă, își dă seama: schimbă acele... Acele! Oare cîte?... Douăzeci, treizeci, cincizeci? Doamne dumnezeule!

Eva revine încet la locul ei și se uită nehotărîtă spre dulap. Cîte ace a reușit ea oare să economisească luna aceasta? Adică e tot una... Cîteva ace... Ce contează acum? Zece, douăzeci, treizeci, cincizeci... În sfîrșit, nu contează... Le-ar mai putea...

Pornește... Se apropie de dulap și-și ia cutia cu ace. Se întoarce spre mașina numărul cinci. Dar se oprește. Nu poate face nici un pas... Pe frunte îi apar broboane uriașe de sudoare: „Cotoroanță bătrînă!" Gîndul o străpunge ca o săgeată în piept și simte atît de ascuțit împunsătura încît ar putea să arate exact locul unde o doare și o ustură atît de cumplit, de parcă nici nu mai are putere și e gata să cadă... Încearcă totuși...

Face un pas, se oprește, pornește iarăși, încet, bătrînește, obosită, tîrșindu-și picioarele în tenișii ei tociți, și ajunge la cinci gîfîind din greu ca și cum ar fi urcat un munte în fugă...

Zărind-o, Ana împietrește. Întîi îi piere toată culoarea din obraji, apoi, îmbujorîndu-se, își îndreaptă spatele și o cercetează cu o privire bănuitoare. Între buzele ei pline, roșii, sclipesc acele... Mîna ei asudată tremură și strînge cu înverșunare cleștele, parcă s-ar teme ca nu cumva să i-l smulgă cineva dintre degete... În privirea ei provocatoare, hotărîtă, se răsfrînge lumina și face ape-ape ca un curcubeu.

— Ce!... ce vrei?... întreabă ținînd strîns cu dinții acele din care pricină întrebarea sună ciudată, amenințător.

Eva nu răspunde îndată. Se uită la Ana. „Poate — dac-ar știi... dacă m-ar crede că acum cincisprezece ani și eu..." — gîndește cuprinsă de o tristețe duioasă; dar peste cîteva clipe, ridicîndu-și capul, spune cu un fel de ciudă în glas:

— Am venit să te ajut!

Ana o privește bănuitoare.

— Mulțumesc... Acuși termin... răspunde rece, respingător. Obrazul Evei se întunecă.

— Așa n-o să înveți niciodată! Și nici n-o să recuperezi nimic!

— Nu-mi purta de grijă! E treaba mea!

— Nu-i adevărat! — izbucnește Eva sacadat. Nu e treaba dumitale! Nu e numai a dumitale... Aici e vorba despre toți, despre noi toți și despre toate... despre toate... Și de altfel... dar se oprește. Înghite lacrimile de ușurare ale unui plîns interior și nu poate spune o vorbă. Numai de nu i s-ar umple ochii de lacrimi în fața acestei puștance încăpățînate și țîfnoase... Căci cu tineretul ăsta... Doamne, dumnezeule, cît trebuie să-ți mai bați capul cu ei! Cred că știu tot, că pricep tot, pînă cînd se lovesc cu capul de pereți..

În sfîrșit reușește iarăși să vorbească:

— Hai, dă-te la o parte — îi zice și-i ia hotărîtă locul Anei care, fără să vrea, se dă un pas înapoi.

— Uite acele... îi întinde Ana speriată și supusă acele din mîna ei și nu știe de ce se poticnește și ea. Eva își scutură capul. N-are nevoie. A adus ace economisite de ea...

— Dar... cleștele...

Nici de el n-are nevoie... Are și clește. Eva lucrează iute ca fulgerul. Schimbă acele unul după altul, și Ana roșește ori de cîte ori îi cade privirea pe mîna osoasă a Evei, care lucrează cu atîta pricepere și siguranță chiar și în interiorul mașinii, acolo unde nu te poți uita. În cele din urmă, Ana se apropie și se apleacă tot mai mult, din ce în ce mai mult și mai aproape, ca să audă cuvintele Evei care-i tot explică, dar glasul abia i se aude din pricina mașinilor din jur, abia poate distinge vorbele ei sacadate, pline de emoție:

—...Nu cu forța, fetițo, căci mașina are forță berechet... Pasiune să pui și suflet... În vîrful degetelor tale se ascunde sufletul acestei meserii și în atenția ta. Și încă ceva... da, da... să-ți mai spun ceva: cînd o să vă cumpărați bufetul acela pentru bucătărie... nu uita... să fie neapărat roz...

În romînește de
ANA LUNGU
și
P. MATYAS

CALEIDOSCOP...

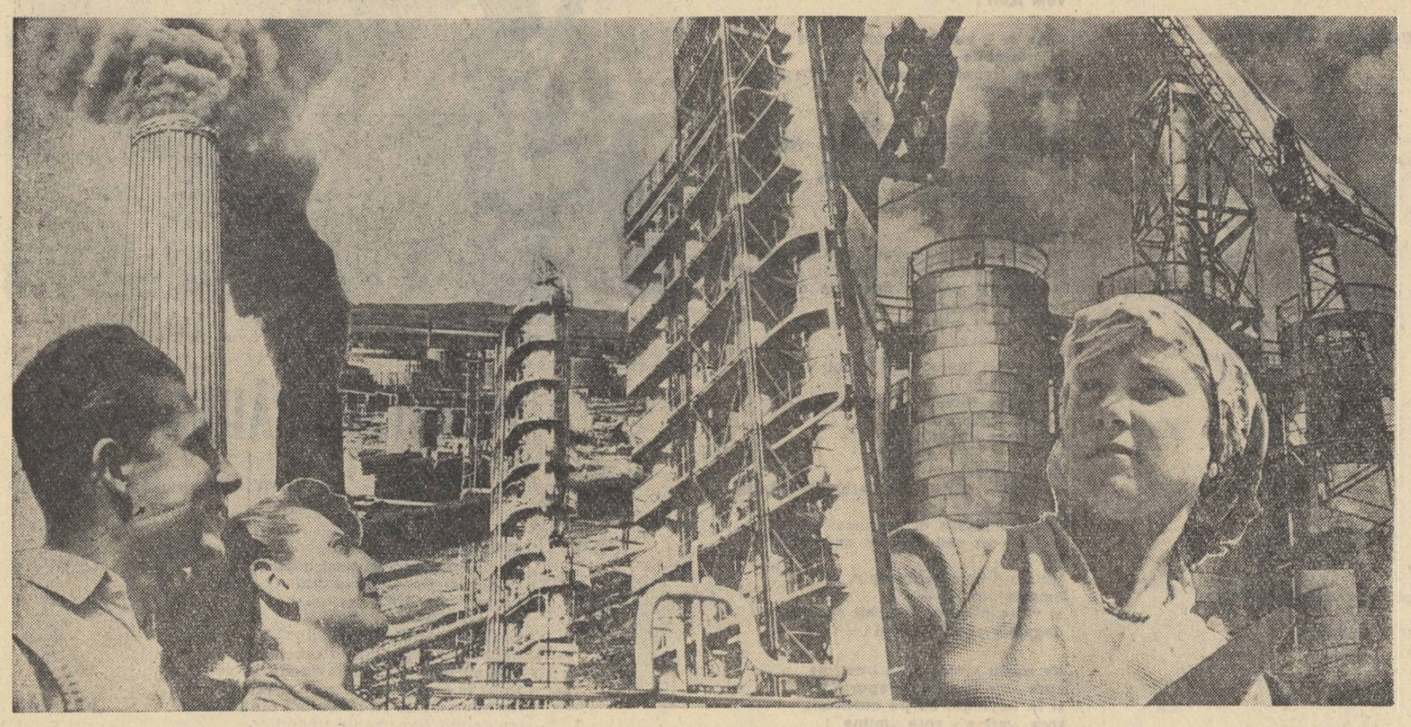

„Puternică, liberă, pe soartă stăpînă" — Montaj de DUMITRU MOLDOVEANU

EXTERN

În cursul anului trecut, teatrele din Republica Socialistă Cehoslovacă au prezentat peste 800 piese, dintre care peste 400 scrise de autori cehoslovaci.

★

Revista sovietică Teatr *va publica în 1961 lucrări dramatice noi semnate de A. Arbuzov, B. Barataşvili, A. Korneiciuk, V. Lavrentiev, N. Pogodin, V. Rozov, A. Salinski, V. Solko, A. Sofronov, I. Cepurin, A. Stein şi alţii.*

De asemenea, alături de amintirile unor cunoscuţi oameni de teatru, va publica unele capitole din memoriile lui I. Ehrenburg, consacrate lui V. Meyerhold şi A. Tairov.

★

Din iniţiativa unui important grup de scriitori argentinieni, Uniunea Scriitorilor din Argentina a creat un „Comitet pentru apărarea libertăţii de conştiinţă". Membrii acestui comitet, de apartenenţă politică variată, militează împotriva percheziţiilor organizate la librării, împotriva închiderii unor tipografii şi a interzicerii unor reviste de cultură de către autorităţile argentiniene. Cu ocazia întemeierii acestui comitet, s-a protestat împotriva amestecului clerului în viaţa culturală şi împotriva violării garanţiilor constituţionale în ceea ce priveşte libera desfăşurare a fenomenelor de cultură.

★

Romanul lui Nicuţă Tănase, M-am făcut băiat mare, *a apărut la Berlin în colecţia „Robinsons billige Bücher", în traducerea Mariannei Soţa.*

★

O iniţiativă interesantă în domeniul schimbului de păreri între autori dramatici, interpreţi şi spectatori este aceea a Teatrului Naţional din Praga. Astfel, piesa Hippodamia *de Fibich şi Vichlicky a fost prezentată în premieră pentru studenţii şi profesorii Universităţii caroline. După terminarea spectacolului au avut loc discuţii vii între autori, regizori şi interpreţi pe de o parte şi spectatori pe de altă parte. O altă premieră,* Poveste din Irkutsk *de A.N. Arbuzov, a fost închinată constructorilor Hidrocentralei de pe Orlik şi a dat loc de asemenea la utile schimburi de păreri între conducerea teatrului, muncitorii, tehnicienii şi inginerii spectatori.*

★

Ingeborg Seidel a tradus în germană Mara *lui Ion Slavici. Romanul a apărut recent în editura „Aufbau" din Berlin.*

★

În Editura Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. a apărut un vast studiu, Moştenirea romantismului englez şi contemporaneitatea.

Autorul, A. A. Elistratova, analizează creaţia poeţilor romantici Blake, Wordsworth, Coleridge, Byron, Shelley şi Keats, precum şi influenţa lor asupra literaturii contemporane.

★

Cu ocazia împlinirii a şaptezeci de ani, guvernul cehoslovac a conferit scriitorului Karel Novy înaltul titlu de artist al poporului. Personalitate remarcabilă a prozei ceha moderne, Novy a făcut un aspru rechizitoriu societăţii burgheze. Decepţionat de evoluţia politică a ţării sale după primul război mondial, el şi-a exprimat în permanenţă convingerea în victoria unei orînduiri drepte şi a militat prin scrisul său pe linia intereselor oamenilor muncii.

★

Primul volum al Micii enciclopedii geografice, *editate la Moscova sub îngrijirea Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S., este consacrat ţărilor socialiste precum şi fostelor state coloniale care şi-au căpătat de curînd independenţa.*

Celelalte trei volume ale Micii Enciclopedii geografice *vor apare pînă la sfîrşitul anului 1962.*

★

Consilier cultural al ambasadei R.P. Polone la Roma între 1955 şi 1959, Tadeusz Breza a reunit în volumul Poarta de bronz *(Spisowa Brama) impresiile culese în capitala Italiei.*

E o carte care nu poate fi uşor catalogată şi care, după capitole, e rînd pe rînd reportaj ziaristic, studiu social, culegere de impresii literare, analiză politică, eseu filozofic şi psihologic; istorioarele se alătură portretelor, digresiunile istorice, examenului instituţiilor eclesiastice.

Acest volum compact — 600 pagini — se bucură de un mare succes de librărie şi presa poloneză îl consideră în general „o critică severă, extraordinar de sugestivă prin latura ei intelectuală şi convingătoare prin aspectul ei raţionalist, a Vaticanului ca instituţie şi a rolului acestuia în lumea contemporană".

★

Cartea amintirilor *(Ksiega wspomnien) se intitulează o colecţie de documente apărute la Varşovia, referitoare la epoca 1919—1939.*

Este vorba de o antologie voluminoasă a memoriilor unor oameni politici şi a amintirilor unor scriitori şi artişti cu privire la aripa stîngă a vieţii cultural-politice poloneze între cele două războaie mondiale. Volumul dă amănunte puţin cunoscute despre lupta cu curentele reacţionare, luptă susţinută de Partidul Comunist Polonez şi de grupele de militanţi progresişti.

CARTEA STRĂINĂ

OMUL şi COLECTIVUL

În Cehoslovacia s-a încetăţenit obiceiul ca editurile să premieze în fiecare an cele mai bune lucrări originale în versuri şi proză. Anul trecut a procedat astfel pentru prima dată şi editura „Scriitorul cehoslovac".

Se vorbeşte de cîţiva ani despre nivelul ridicat al poeziei cehe şi slovace; prozei contemporane îi revine însă o parte considerabil mai mică în laudele criticilor. Dar, din producţia de cărţi a anului trecut, am avut ce alege. Au fost premiate trei romane şi o culegere de versuri: Jan Prochazka — *Orizonturi verzi* (Zelené obzory), Ivan Kriz — *Marea singurătate* (Velica samota), Eduard Patiska — *Cînd se coc bărbaţii* (Kdyz zrají muzi) şi versurile lui Jan Skacel — *Ce-a rămas din înger* (Co zbylo z andela). Aceste cărţi, cu subiecte diferite şi, bineînţeles, diferit construite din punct de vedere artistic, au o trăsătură caracteristică comună: urmăresc soarta omului simplu contemporan, fără a-l separa de soarta întregii societăţi. Dar, în acelaşi timp, nu numai mediul în care autorii îşi încadrează personajele e cel care contează (pînă nu de mult, ne întîlneam şi la noi, în discuţiile cu cititorii, cu cereri categorice adresate scriitorilor: „Scrieţi un roman din mediul feroviar!" „Scrieţi mai mult despre pompieri!", „Ocupaţi-vă de lucrătorii din domeniul sănătăţii!" etc.). Tot atît de important ca şi mediul este fără îndoială omul.

Omul, raporturile lui cu colectivul şi cu bunurile comune, — constituie problema centrală a romanului lui Prochazka, *Orizonturi verzi*. Fabulaţia lui este foarte simplă. Tînărul inginer agronom Ondrej, sătul de atmosfera unui institut din Capitală, unde lucra, pleacă la ferma unei gospodării agricole de stat din Sumava şi preia conducerea ei. Viaţa aspră de pionier din regiunea de graniţă, în perioada colonizării de după război, a reliefat mult lipsa de omogenitate a noilor locuitori, explicînd numeroasele conflicte dintre ei. Această situaţie apare frecvent în proza cehoslovacă postbelică. Atît de frecvent, încît autorii reuşesc din ce în ce mai greu să evite un punct de vedere convenţional asupra unor lucruri în general cunoscute. Dar Jan Prochazka îşi conduce eroul printre greutăţile luptei într-un mod degajat şi convingător din punct de vedere psihologic. Despre ce fel de luptă e vorba? Lupta pentru o păşune care, pentru fermă, constituie o necesitate vitală. Dacă nu o vor căpăta, animalele vor fi ameninţate cu foamea. Agronomul cinstit luptă fără compromis pentru interesele gospodăriei de stat. Se ciocneşte de un adversar care apără cu îndîrjire aceeaşi bucată de pămînt necesară unui drum spre o carieră de piatră. Fără drum, e ameninţată extracţia pietrei de construcţii. Ambele probleme sînt deopotrivă de importante. Directorul fermei şi directorul carierei sînt în egală măsură preocupaţi de interesele societăţii. Nu se poate spune acelaşi lucru şi despre unii locuitori ai satului.

Ondrej, prins de muncă şi rănit de un sentiment de dragoste neîmpărtăşită, poate cu greu să înţeleagă sentimentele unor muncitori ai gospodăriei şi ale colorilalţi ţărani. Ştie de cîţiva duşmani cunoscuţi, doritori să se răzbune în urma criticilor aduse de Ondrej. Acesta însă se îndoieşte de toţi. Ţi par indiferenţi. Se crede singur, izolat. Nu înţelege că societatea omenească de care e înconjurat tace, dar tăcînd îi judecă faptele. Abia în finalul romanului, cînd doi dintre duşmanii săi se dedau la acte de violenţă care îl puteau costa viaţa, Ondrej îşi dă seama că, în clipa hotărîtoare, toţi oamenii cinstiţi au fost alături de el. Lupta lui, departe de a le fi fost ind'ferentă, i-a coalizat şi, în momentul critic, au sărit să-l ajute. Ondrej ajunge astfel să vadă în lumină prielnică trăsăturile de caracter, înţelegerea prietenească şi înflăcărarea bătăioasă a adversarului său, precum şi sentimentele fetei, uimitor de curată sufleteşte. E evident că, după însănătoşirea lui Ondrej, lupta pentru păşune va continua. Rămîne în sarcina cititorului să-şi dea seama că rezultatul luptei are tot atîta însemnătate ca şi relaţiile dintre oameni, ca şi conştiinţa răspunderii lor comune. Prin fiecare cuvînt al romanului, autorul dovedeşte o încredere fără rezerve în om.

Jan Prochazka şi-a concentrat întîmplarea în puţine pagini. Modul lui de exprimare, prin excelenţă concis, vădeşte experienţa lui de scenarist. Fiecare rînd respiră cunoaşterea intimă a oamenilor de la ţară şi a preocupărilor lor. Forma spirituală, expresia adecvată, dialogurile pline de miez şi monologul interior adesea întreţesut de reminiscenţele unor întîmplări mai vechi, caracterizează această lucrare neobişnuit de umană şi convingătoare.

Patosul ei moral este de asemenea natură încît chiar şi cei mai pretenţioşi cititori îl primesc fără rezerve. Aceasta a reieşit, de altfel, şi din discuţiile pe care „Uniunea scriitorilor cehoslovaci le-a organizat prin satele ceha. „Viaţa de la ţară este aşa cum aţi descris-o", a spus o locuitoare dintr-un sat din apropiere de Praga. Un scriitor poate cu greu aştepta o preţuire mai înaltă decît aceasta.

În ce constă secretul succesului *Orizonturilor verzi?* Multe poate să le explice însuşi autorul. Iată ce ne spune despre asta:

— S-au întîmplat în adevăr toate despre care se vorbeşte în această carte?

— Da. Altfel, nu aş fi scris despre ele. Nu ştiu să inventez.

— Unii oamenii se recunosc în cartea dumneavoastră.

— Mi-aş dori să fie mulţi. Şi nu numai din agricultură sau din regiunea de graniţă. De fapt, nici nu m-a interesat atîta mediul. M-au interesat relaţiile dintre oameni şi legătura cu lucrul pe care îl fac.

— Dar aveţi ceva comun cu agricultura?

— Mult. Iubesc agricultura. Şi sînt agricultor. Voi fi agricultor pînă la moarte... Orice aş mai fi între timp.

În 1949, după ce Jan Prochazka şi-a terminat studiile la Institutul Agronomic, a lucrat la Comitetul Central al Uniunii Tineretului Cehoslovac. Acolo a primit ca sarcină să pună bazele unei gospodării de stat a tineretului din Moravia. O mare parte din întîmplările cărţii s-au petrecut în realitate chiar acolo. Mai tîrziu a înfiinţat astfel de gospodării în alte şase locuri. Cîteva întîmplări din acea vreme, unite cu experienţa prietenilor lor, au dat ţesătura întîmplării de bază. În nuvelă apar deci multe elemente autobiografice.

Bine! Dar ce va urma? se pot întreba unii. Căci toţi cunoaştem cel puţin un autor care a scris o carte bună despre oamenii şi mediul în care a trăit ani de zile... şi pe urmă nimic. Imediat ce scriitorul pierde legătura cu frontul experienţei lui de viaţă se produce sfîrşitul. Făgăduielile rămîn simple făgăduieli. Jan Prochazka, se pare, nu trebuie să se teamă de o asemenea soartă. E adevărat că nu mai lucrează de mult la fermă. Numai că, din fericire, nu a încetat să trăiască între oameni. Munca lui în cinematografie îi cere şi îi face posibilă o temeinică cunoaştere a oamenilor pe care îi introduce în scenarii. Prochazka merge deseori la ţară. Recent, a terminat o nouă nuvelă. *Nămetele* (Závej), pe care a scris-o pentru *Gazeta literară* (Literarny Novini), unde a început să apară din ianuarie.

Nu este deci nelogică speranţa că tînărul scriitor (are azi 32 ani) nu va duce lipsă nici în viitor de subiecte contemporane şi că va continua, în peregrinările lui neîncetate prin Cehoslovacia, să cunoască bine oamenii despre care va scrie.

Miroslava Rektorisova
Praga

ANIVERSĂRILE CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII

400 ANI DE LA NAŞTEREA LUI

Francis Bacon

Contemporan cu Shakespeare, născut acum patru secole la Londra, Francis Bacon deschide gîndirii moderne perspectivele unei ştiinţe experimentale care să înlocuiască sterila subtilitate a scolasticii medievale cu cercetarea fenomenelor naturale şi, în acelaşi timp, să întărească puterea omului asupra naturii, făcînd mai bune condiţiile vieţii omeneşti.

Ştiinţa ne dă putere (tantum possumus quantum scimus), *şi pentru elaborarea acestei noi „ştiinţe eficiente". Bacon îi formulează pentru prima oară metodele şi procedeele.*

Sîntem în Renaştere, „cea mai mare răsturnare progresistă din cîte trăise lumea pînă atunci", cum o numeşte Engels, cînd sînt dărîmate concepţiile teologice medievale şi dogmatismul scolastic care înăbuşiseră gîndirea ştiinţifică aproape un mileniu. Dacă Renaşterea timpurie (sec. XIV, XV) a fost mai ales literară, apoi în sec. XVI au fost puse bazele gîndirii ştiinţifice moderne, în primul rînd prin opera lui Fr. Bacon.

Scolastica era o ştiinţă a conceptului, care se mărginea să formuleze definiţii şi să tragă concluzii corecte din premise dogmatice. Raţionamentul era o metodă de expunere, nu de descoperire a unor adevăruri noi. Marea reformă Instauratio Magna, *cum se intitulează opera lui Bacon, urmărea crearea unei ştiinţe noi, fecunde, capabile de o continuă dezvoltare, care să stabilească legile cauzale ale fenomenelor din natură. Această ştiinţă nouă se construieşte cu o metodă nouă, un* Novum organum, *un „nou instrument sau indicii pentru interpretarea naturii". Această nouă metodă e inducţia, procedeul prin care, plecînd de la un număr de fapte observate, se ajunge la legi.*

Înaintea lui Bacon, în Italia, Bernardino Telesio şi Galileo Galilei aplicaseră metoda inductivă, dar fără să-i formuleze regulile. Pentru prima oară, Fr. Bacon a expus principiile metodei care stă la baza ştiinţei experimentale moderne şi a cărei dezvoltare a deschis umanităţii perspective nelimitate de bunăstare şi progres.

În acelaşi timp Bacon e primul empirist, deschizător al acestui curent predominant în gîndirea engleză. Aşa cum observă Marx în „Sfînta Familie", Bacon e primul materialist englez.

„Ştiinţa nouă" urmăreşte să realizeze descoperiri şi invenţii, şi în cartea V-a a lucrării „Despre demnitatea şi progresul ştiinţelor", Bacon dă şi o teorie a descoperirii (ars inveniendi), *pe care o numeşte alegoric „Vînătoarea lui Pan"* (Venatio Panis), *zeul naturii şi al vînătorii.*

În sec. XVI invenţiile tehnice începuseră a fi foarte preţuite. Bacon observă că tiparul, busola şi praful de puşcă au determinat schimbări revoluţionare. Anglia cunoştea atunci dezvoltarea industriei postavurilor şi apariţia manufacturilor. Burghezia în ascensiune, pe atunci clasă progresistă, avea nevoie de invenţii tehnice pentru industrie. De aici preocuparea pentru „arte şi meserii" care, în loc de a fi desconsiderate ca în Evul mediu, sînt acum deosebit de apreciate. Bacon consideră că „scopul legitim şi veritabil al ştiinţelor este de a înzestra viaţa omenească cu noi invenţii şi însemnări".

Pentru construirea unei astfel de ştiinţe, bazată pe observaţie şi pusă în folosul omului, Bacon a elaborat metoda şi procedeele. În pragul epocii moderne, cînd negura Evului mediu nu se risipise încă. — Giordano Bruno era ars pe rug de inchiziţie şi Galileo Galilei fusese condamnat — Francis Bacon a proclamat eficienţa unei ştiinţe bazată pe observaţie şi pe experienţă, înlăturînd superstiţiile, prejudecăţile şi erorile izvorîte din credinţe neexaminate critic, din opinii acceptate prin tradiţie şi din explicaţii care se reduc la cuvinte goale, lipsite de sens.

Materialiştii francezi din sec. XVIII şi-au dat seama de importanţa gîndirii lui Bacon ca factor de progres. D'Alembert, în discursul preliminar la „Enciclopedie", îl numeşte „cel mai mare, cel mai universal şi cel mai elocvent dintre filozofi", iar în anii Revoluţiei franceze, Convenţia, în şedinţa din 15 Brumar anul III (1794), a votat tipărirea traducerii în limba franceză a operei „ilustrului filozof englez" pe cheltuiala naţiunii.

Lenin considera materialismul lui Bacon ca plin de virtualităţile dezvoltărilor ulterioare. La Bacon „materia surîde omului întreg în toată strălucirea ei poetică senzorială". („Caiete filozofice").

La împlinirea a 400 de ani de la naşterea sa, — acum, în epoca sateliţilor artificiali şi a călătoriilor interplanetare — opera lui Bacon, care visa „să întindă stăpînirea şi puterea geniului uman asupra imensităţii lucrurilor", ne apare în toată însemnătatea ei adîncă.

C. I. Botez

Boala fericirii?

Săptămînalul parizian burghez **Arts** lansează într-unul din recentele sale numere — 804 din 17 ianuarie — pe un ilustru necunoscut. Redacţia ni-l prezintă pe Clément Rosset, în vîrstă de numai 20 de ani, învestmîntat în toga înţelepciunii, şi-i publică pe mai multe coloane năstruşnicele încercări filozofice. Însăşi aprecierea pe care redacţia amintitei reviste o face asupra tezelor lui Rosset — „operă insolentă prin caracterul său inactual şi independent faţă de curentele filozofice contemporane" — ne-ar fi scutit de orice eventuale comentarii.

Ce vrea de fapt acest Rosset? Nici mai mult nici mai puţin decît să nefericească omenirea. E curul adevăr. Clément Rosset îşi propune să vindece umanitatea de „boala năzuinţei spre fericire".

Cu aplomb — pe care bunul simţ îl numeşte impertinenţă — Clément Rosset (la o vîrstă cînd sute de mii de tineri francezi încep să cunoască de-a binelea vicisitudinele sistemului „liberei iniţiative" — mai pe scurt exploatarea), emite ostentativa pretenţie de a fi găsit **causa causarum** tuturor „crizelor civilizaţiei umane" într-o presupusă „boală a fericirii" de care suferă — fără să ştie — omenirea.

Bilbîindu-se între numele unei duzini de filozofi idealişti, luîndu-l drept mentor pe Nietsche, Rosset afirmă: **„Luciditatea intelectualului constă în a şti să abandoneze raţiunea într-un moment în care aceasta abandonează lumea. Cel care păstrează speranţa unei soluţii superioare în faţa insolubilului — se înşeală pe sine însuşi".**

Şi unde începe junele Clément Rosset să se dea în vînt după spectacolul morţii, absurdului, josniciei, pe care l-ar vrea universal glorificat.

Să fim serioşi!

Ar fi prea naiv să presupunem că domnişorul Rosset şi-a făcut apariţia din proprie iniţiativă. El nu face decît să emită enormităţi pe o undă dinainte dirijată. Căutînd permanent să semene defetismul, raţionalismul, pesimismul, în rîndurile intelectualilor din ţările capitaliste, burghezia scoate periodic pe piaţa artistică şi literară astfel de copii sau bătrîni minune pe care-i pune să repete postulatele filozofiei fricii. Da! Această este sensul adevărat al impostorilor filozofice gen Clément Rosset. Semnificaţia lor nu este greu de descifrat. O clasă căreia istoria îi refuză viitorul încearcă să otrăvească şi să ameţească conştiinţele, să le abată de la comandamentele majore ale vremurilor noastre. Desigur că, în accepţia lui Rosset şi a tutorilor săi spirituali şi financiari ar fi mult mai comod ca milioanele de oameni ai muncii belgieni să n-ai fi desfăşurat acea măreaţă bătălie de clasă care a însemnat greva generală de la începutul anului acesta; ca milioanele de francezi care se împotrivesc continuării războiului din Algeria să-l tolereze; ca sutele de milioane de oameni de pe toate continentele (între care se încadrează şi foarte numeroşi intelectuali) să privească nepăsători urzelile agresive ale generalilor nord-atlantici. Ce supremă satisfacţie ar fi pentru inspiratorii lui Rosset să constate, de pildă, că milioanele de latino-americani, care mor în jurul vîrstei de 30 de ani striviţi sub călcîiul de fier al dominaţiei colonialiste, ar exclama în ultima clipă: „Mor de fericire"!

Nu! Hotărît nu!

Raza de acţiune a ideologiei burgheze e tot mai îngustă, iar străduinţele de a inocula în mintile oamenilor asemenea virusuri tot mai falimentare.

Cît despre obrăznicia celor care, la 20 de ani, se vor imortalizaţi ca descoperitori ai pietrei filozofale, ea ar trebui sancţionată la o casă de corecţie.

Cristian Popişteanu

— Să-mi daţi 8 m. de Armstrong, 5 metri şi jumătate de Johann Strauss, 3 m. de Mozart şi un metru şi jumătate de Beethoven...

Desen de
TIBOR KAJAN
(R. P. Ungară)

PARODII

TEXTE DE MUZICĂ UŞOARĂ

Vino lîngă mine
Că altfel nu-i bine
Nu-i bine, nu-i bine, nu-i bine
Decît lîngă mine...

Astăzi iar sînt supărată.
Ziua toată
N-o să am nici poftă de mîncare,
De ce oare?
Vrei să-ţi spun de ce?
Fiindcă eşti prostuţ
Asta e!

Cînd veneam aseară
Prima oară
Braţ la braţ de la cinema,
Oprindu-ne în dreptul casei mele
(După ce ne-am întîlnit cu cineva)
Tu te-ai roşit şi ţi-ai luat imediat la revedere
Şi ai plecat, şi ai plecat, şi ai plecat...

Timidule, prostuţule, tăcutule.
De ce nu mai sărutat?
De ce nu mai sărutat?
Uritule!

Tra-la-la-la-la!
Tu eşti viaţa mea,
Tra-la-la-la-la!
Auzi? Să nu zici ba!

Cînd voi veni ca să te iau de la
Să ieşi zîmbind în calea mea
Şi aşa să-mi zici:
Tra-la-la-la-la!

Tu eşti viaţa mea,
Eu sînt viaţa ta,
Tra-la-la-la-la!

Fără tine, draga mea copilă,
Viaţa mea este imposibilă...
Dar ce să mai vorbesc:
Te iubesc, te iubesc, te iubesc.
Cînd te văd îmi creşte inima
Uite-aşa, zău aşa, uite-aşa —

Te iubesc, da, da, da!

Aviz pentru compozitori:
Transpunerea pe note interzisă.

Marin St. Sorescu

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

BIBLIOTECA CENTRALA
a Raionului Odorheiu
Udvarhely Rajon
KÖZPONTI KONYVTÁRA
Biblioteca Odorhei

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 6 (65) • 15 martie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

ÎNDEMN

de Mihai Novicov

După cum scrie „Scînteia", aniversarea a 40 de ani de la înființarea partidului este sărbătoarea nu numai a membrilor de partid dar și a maselor largi de muncitori, țărani, intelectuali, a tuturor oamenilor muncii, care văd în partidul comuniștilor propriul lor partid, apropiat și scump ca lumina ochilor". Pe drept cuvînt se spune că Partidul este „conștiința poporului".

În istoria ultimelor patru decenii nu există un eveniment mai important pentru progresul țării care să nu fie legat de activitatea partidului revoluționar, marxist-leninist al clasei muncitoare. În anii grei ai asupririi și exploatării burghezo-moșierești, aruncat în adînca ilegalitate, Partidul Comunist [illegible] le în lupta pentru pîine, pămînt, libertate, pace. Nici teroarea, nici represiunile, oricît de sălbatice, n-au putut frînge avîntul de luptă al comuniștilor. Lozincile partidului, ca niște raze ascuțite de lumină, sfîșia bezna apăsătoare. Acțiunile organizate și conduse de partid dădeau încredere maselor, le oțeleau în luptă. Iar atunci cînd asupra țării s-au abătut norii războiului antonescian, tot partidul comuniștilor a fost acela care a mobilizat forțele patriotice, a pregătit și a organizat insurecția armată de la 23 August 1944, deschizînd astfel o epocă nouă în istoria poporului. Progresele uriașe pe care le-am obținut atunci pe drumul revoluției și al construcției socialiste sînt rod al politicii înțelepte a partidului, al capacității sale uimitoare de a mobiliza masele, al clarviziunii și fermității sale. Partidul Muncitoresc Romîn se bucură astăzi de încredere nelimitată și dragoste fierbinte a maselor pentru că niciodată nu s-a abătut de la linia leninistă, de la linia slujirii neprecupețite a intereselor vitale ale poporului muncitor.

Iată de ce masele populare întîmpină a 40-a aniversare a Partidului printr-un măreț elan creator, angajîndu-se în cinstea aniversării într-o avîntată întrecere socialistă.

Realizările grandioase obținute sub conducerea Partidului și-au găsit expresia cea mai pregnantă în lucrările Congresului al III-lea al P.M.R., iar hotărîrile Congresului au trasat o nouă perspectivă mobilizatoare, de o măreție fără seamăn. Întrecerea socialistă în cinstea celei a 40-a aniversări are ca obiectiv îndeplinirea în condițiuni optime a sarcinilor trasate de Congres.

„Directivele C.C. al P.M.R. către toate organele și organizațiile de partid, sindicate, ale U.T.M. cu privire la criteriile principale ale întrecerii socialiste în cinstea aniversării a 40 de ani de la înființarea Partidului Comunist din Romînia" reprezintă un document amănunțit, elaborat la obiect, cu îndrumări precise pe ramuri de producție, un splendid instrument de lucru. Totodată acest document și mai ales felul cum a fost el primit de oamenii muncii dă măsura tăriei legăturii partidului cu masele. În „Directive" se [illegible] spune că obiectivele întrecerii prevăzute în ele nu sînt limitative, ci dimpotrivă se presupune posibilitatea afirmării de noi inițiative. Multitudinea lor e un semn al vremii. Pe un scriitor nu poate să nu-l impresioneze cu deosebire faptul că fiecare om al muncii din patria noastră, la locul său de muncă, își încordează eforturile, priceperea, energia creatoare pentru a participa cît mai intens la acțiunea generală, pentru a se depăși, pentru a realiza măcar ceva nou și substanțial în cinstea Partidului. A 40-a aniversare a înființării P.C.R. se înscrie astfel în istoria țării ca un imbold puternic al activității creatoare în toate domeniile. În această imensă mișcare scriitorii sînt datori să ocupe un loc de cinste.

Hotărîrea C.C. al P.M.R. cu privire la sărbătorirea glorioasei aniversări a Partidului prevede numeroase acțiuni care-i privesc direct pe scriitori. Dacă aniversarea partidului va constitui în general „un stimulent pentru îmbunătățirea muncii de propagandă a ideilor marxism-leninismului", în special se simte nevoia acestei îmbunătățiri în legătură cu dezbaterea problemelor creației literare.

Critica noastră literară n-a extras nici pe departe toate învățămintele posibile, nici din materialele Congresului al III-lea al P.M.R., nici din istorica „Declarație a consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești" (noiembrie 1960, Moscova). Ne lipsesc încă studiile de sinteză elaborate în lumina acestor documente, incursiuni retrospective în istoria mai recentă a literaturii, studii analitice privind influența luptei de clasă a proletariatului asupra literaturii, îndrumarea literaturii de către partid. A 40-a aniversare a înființării P.C.R. este un imbold puternic pentru ridicarea nivelului ideologic al criticii și al activității literare în general.

Destul de însemnat poate fi aportul creației literare și la acțiunea care are drept obiectiv să facă larg cunoscute „glorioasele tradiții ale luptei eroice duse de clasa muncitoare și de alți oameni ai muncii sub conducerea partidului". Oglindirea literară este un mijloc minunat de popularizare a acestor tradiții de valorificare [illegible] a lor în munca de educație socialistă a tineretului. Nu ne îndoim că pînă la 8 mai 1961, în periodicele literare și în presa zilnică vor apare noi lucrări de toate genurile în care vor fi evocate în tablouri puternice, realizate la un înalt nivel ideologic și artistic, acțiunile de luptă, eroii lor, minunata școală de călire a caracterelor care a fost și este partidul revoluționar, de tip nou, al clasei muncitoare.

Hotărîrea C.C. al P.M.R. mai prevede că în cinstea aniversării Partidului va fi organizată „decada dramaturgiei originale" și alte aniversări artistice, vor apare „noi opere de literatură și artă inspirate de lupta revoluționară a partidului, de munca însuflețită a poporului muncitor pentru construirea socialismului". Unele din aceste opere sînt deja realizate, altele trebuiesc desăvîrșite, altele probabil că vor fi inițiate în cinstea aniversării. Noi, scriitorii, dorim ca aceste lucrări să fie cît mai multe și cît mai bune, dar cu această dorință începe de abia datoria cea mare care ne incumbă.

Esențialul este ca scriitorii să se încadreze organic în întrecerea însuflețită a oamenilor muncii, în avîntul creator al întregului popor. Întrecerea socialistă în cinstea aniversării partidului s-a angajat pentru aducerea la îndeplinire a sarcinilor trasate de Congresul al III-lea al P.M.R. Este firesc ca și scriitorii să-și încordeze eforturile pentru a răspunde și ei îndemnurilor cuprinse în lucrările Congresului. Partidul a cerut cu acest prilej scriitorilor să se apropie cît mai mult de viața poporului, ca s-o cunoască cît mai bine, cît mai aprofundat, pentru a da opere în care să pulseze „din plin viața noastră atît de bogată, cu faptele ei mărețe, cu ideile ei nobile, cu luptele ei victorioase". Dar oare poate exista un prilej mai minunat de asemenea cunoaștere decît întrecerea socialistă care a început? Să ne gîndim la inițiativele ce se vor afirma în toate colțurile țării, la eforturile încordate, la spiritul creator ce se va statornici și mai puternic pretutindeni, la eroii care-și vor dezvălui cu dărnicie trăsăturile noi, înaintate, socialiste, în desfășurarea întrecerilor! Hotărîrea C.C. al P.M.R. îi cheamă pe scriitori nu doar să urmărească, dar și să trăiască cu oamenii muncii etapele întrecerii, extrăgînd din această splendidă experiență material inedit de viață nouă pentru viitoarele lor opere literare.

[illegible] care adună și fructifică în special creația tinerilor scriitori. Îndemnul de care am vorbit se adresează tuturor scriitorilor, dar el răsună parcă și mai stăruitor atunci cînd e vorba de tineret: nu pierdeți nici o clipă, legați-vă imediat de cîte un colectiv de muncă, învățați de la viața însăși ce este întrecerea socialistă, uriașa ei forță mobilizatoare, faceți în așa fel încît avîntul întrecerii să devină parte integrantă a experienței voastre de creație! Masele de cititori așteaptă de la scriitori, de la scriitorii tineri mai ales, ca ei să devină și „cronicari ai întrecerii socialiste", oglindind în ziare și reviste —cu maximum de operativitate, scriind schițe, reportaje, poezii, piese de teatru despre evenimentele principale ale întrecerii, etapele ei, rezultatele cele mai însemnate, greutățile pe care le biruie oamenii muncii, victoriile lor însuflețitoare.

Și mai e ceva: obiectivul principal al întrecerii e pentru calitate. Într-un fel specific obiectivul acesta este pe deplin aplicabil și vieții literare. Este firesc ca în cinstea celei de a 40-a aniversări a Partidului, scriitorii să se angajeze într-o puternică emulație creatoare pentru îmbunătățirea continuă a calității producției literare. De fapt îndemnul acesta este conținut și în materialele Congresului al III-lea al P.M.R. fiind formulat cu maximum de claritate. Despre „lupta revoluționară a partidului", despre „munca însuflețită de azi a poporului muncitor", nu se poate scrie decît la un nivel înalt de măiestrie. Măreția temelor obligă.

De bună seamă în viața literară este greu de folosit criterii precise pentru aprecierea rezultatelor emulației creatoare. Un criteriu există totuși. Întrecerea oamenilor muncii pentru îmbunătățirea [illegible] același timp, implicit, și o mișcare pentru întărirea spiritului de răspundere. Toți muncitorii, tehnicienii și inginerii unei fabrici răspund pentru calitatea produselor pe care e impregnată marca acestei fabrici. Toți scriitorii răspund pentru calitatea romanelor, nuvelelor, poemelor, pieselor de teatru, reportajelor. Să fim la înălțimea acestei răspunderi — iată modul esențial prin care ne putem integra în uriașa acțiune de sărbătorire a iubitului nostru Partid. Să ridicăm la un nivel ideologic și artistic superior munca în redacții, în secțiile de creație, în cercurile literare și la masa de lucru! Să întărim zi de zi spiritul partinic în toate sectoarele muncii noastre! Numai așa vom putea da poporului opere demne de uriașul său avînt creator!

Acesta e principalul îndemn pe care-l simțim în întîmpinarea glorioasei aniversări!

LELIA ZUAF „PRIMĂVARA VIEȚII"

Țara a votat!

Țara a votat!

Ziua de 5 martie s-a înscris în calendarul marilor noastre sărbători, ca o zi a victoriei, o zi a încrederii în viitor, o zi a începutului de primăvară.

Poposind pe pămînt, venind pe drumul lor de totdeauna, razele soarelui — care au întîlnit în cale racheta sovietică zburînd spre Luceafăr — au bătut în ferestrele casei. Cînd, în urmă cu patru ani, la trecutele alegeri, alegătorii veneau la vot, aceste ferestre nu existau... Nu existau nici blocurile. Nu existau străzile cu nume scînteietoare de muzicieni, și nu exista cartierul, așa cum îl știm astăzi. Toți oamenii cu care m-am întîlnit în dimineața zilei de 5 martie la secția de votare de la școala „Emilia Irza" din cartierul Floreasca votau, ca și mine, pentru întîia oară. Pentru întîia oară într-un cartier cu totul nou, în care sînt vechi numai bătrînii arbori plantați cu rădăcini, în parcuri. Pentru întîia oară, împreună, într-un colț de oraș care prefigurează orașele viitorului, marile orașe ale socialismului.

Iată-i: muncitori, militari, intelectuali, se apropie de secția de votare. Merg în liniște, ca în așteptarea unei clipe pline de măreție. I-am urmărit din momentul în care, înainte de a urca treptele școlii, cumpărau numărul proaspăt al „Scînteii" și pînă în clipa în care, cu buletinele în mînă se îndreptau spre cabine... Aceeași atmosferă. O bucurie matură, o bucurie solemnă. I-am văzut apoi, introducînd buletinele împăturite în urnă...

Am încercat o descripție a acestui gest.

Așa, cu degetele strînse, țin zidarii cărămizile.

...Să-ți apropii ușor, mîna de deschizătura urnei...

Ți se pare că mîngîi creștetul de marmură și beton al blocurilor-turn din noile, marile orașe.

Parcă atingi oglinda iradiind argint și răcoare a unei mări. Să spunem, a Mării Bicazului...

Parcă strîngi în mînă spice coapte, din lanurile colectivelor.

E un gest simplu, cum simple par cuvintele poemelor, ori traectoriile cosmice.

El semnifică liniștea creatoare în care construiește poporul nostru muncitor. Știm că în momentul în care milioanele de alegători de pe cuprinsul patriei au votat pentru candidații Frontului Democrației Populare, ei au hotărît de fapt să ridice nivelul de trai, să construiască orașe, să făurească mașini. Multe, multe secții de vot ale viitoarelor alegeri vor funcționa în case, în cartiere, în orașe care azi nu există, dar pe care aceste brațe ale oamenilor muncii conduși de Partid le vor înălța.

În același cartier Floreasca, despre care vorbeam la început, s-a întîlnit cu alegătorii din circumscripția „Grivița Roșie" întîiul ales al țării, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, prim secretar al C.C. al P.M.R. Consfințind victoriile poporului nostru, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a spus: „Cea mai măreață cucerire a poporului o constituie victoria socialismului în țara noastră, crearea bazei economice a noii orînduiri sociale, astfel înfăptuindu-se marele ideal al clasei muncitoare: lichidarea exploatării omului de către om. Poporul muncitor este stăpîn al tuturor bunurilor materiale și spirituale pe care le produce."

Pentru a desăvîrși aceste cuceriri, aceste înaripate vise, pentru socialism și pentru pace, la 5 martie, țara a votat.

A votat pentru fericire.

A votat pentru candidații F.D.P

Gh. Tomozei

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

O ARIE TEMATICĂ MAI CUPRINZĂTOARE!

Istoricul literar de mîine, cercetînd fenomenul artistic actual, va constata și va fi obligat să consemne în marea carte a culturii noastre un fenomen nou, nemaiintîlnit în istoria literelor romînești: apariția unui front atît de numeros de tineri scriitori înzestrați. Fenomenul se explică prin acea descătușare de energii pe care a adus-o revoluția culturală.

Este de observat, vorbind despre prozatorii tineri, că mulți dintre ei, dacă nu cei mai mulți, își aleg temele din viața satului. S-au obținut, fără îndoială, succese reale pe această linie, s-au scris cărți de o incontestabilă valoare. S-au conturat încă de pe acum profiluri interesante, de o evidentă originalitate. Nu neagă nimeni influențele, firești în creația de început a oricărui artist. Scriitorul, tînăr sau bătrîn, nu poate neglija tradiția. Dar nici pasiunea înverșunată de a clasa cu orice preț creația cuiva, de a-l încadra într-o școală sau alta, fără drept de apel, mai ales în ceea ce-i privește pe tineri, nu mi se pare recomandabilă. Este știut că scrisul tinerilor, datorită condițiilor create de partid, climatului spiritual în care trăiesc, se dezvoltă foarte repede. S-au purtat în presa noastră literară discuții despre proza așa zis lirică și cea — tot așa zis — obiectivă. Mi se pare însă că uneori creația tinerilor a fost văzută într-un mod static, ca un dat, fără să se țină seama întotdeauna de dinamica schimbărilor survenite. De aici s-au tras uneori concluzii pripite, cum că unii prozatori tineri ar fi lirici iremediabili, ceea ce, ciudat lucru, se pare a fi un păcat, apoi că a fi liric înseamnă neapărat a „sadoveniza", sau a te integra spiritului literaturii așa zis moldovenești. Alți prozatori tineri au fost calificați obiectivi, de unde părerea că infiltrațiile de lirism nu le sînt permise. O proză în afara formulei „tip Sadoveanu" și „tip Liviu Rebreanu" nu este oare de conceput?! Lucru de mirare pentru acești tovarăși, dar o asemenea proză există. Pentru a constata existența ei trebuie însă ceva mai multă receptivitate. Este deosebit de îmbucurător faptul că tinerii nu sînt numai niște elevi cuminți și sîrguincioși ci au adus și aduc, prin lucrările lor, un aer nou, tineresc și original, — firește, într-o măsură mai mică sau mai mare. Faptul se explică și prin tematica nouă, prin conținutul lucrărilor respective. Iar dacă se observă acea undă lirică în unele lucrări de proză ea se datorește, cred, patosului romantic al epocii noastre de adînci prefaceri revoluționare. Marea epopee a Cazacilor de pe Don a lui Șolohov nu o concep fără acea undă de lirism tragic, ce o străbate de la un capăt la altul.

Fără îndoială, nu pledează nimeni pentru o proză cu floricele, lipsită de observația realistă, pătrunzătoare. Dar vreau să arăt doar că una din trăsăturile prozei multor tineri este tocmai această împletire între două modalități diferite și că ele nu se exclud, că aceasta se explică prin condițiile social-concrete, prin patosul romantic al timpului pe care îl străbatem.

Revenind la proza despre sat a tinerilor, trebuie să spunem că s-au scris multe lucrări interesante, profund realiste, care zugrăvesc cu măiestrie realitatea satelor noastre. Acel soi înduioșător de lucrări cu moși sfătoși care scot pipa de la obiala opincii și o bat vîrtos de masă și spun povești de pe vremea lui „Franț-Iosub" pe cînd „căsencele" torc din caiere ca pe vremea dacilor, iar „căsenii" ascultă cu gurile căscate — lucrări de soiul acesta sînt astăzi aproape de domeniul amintirii. Dacă cineva mai scrie așa, asta se explică nu atît prin motive de ordin filozofic, cît prin aceea că scriitorul nu cunoaște cu adevărat viața. A pune pe niște țărani colectiviști, din orice parte a țării, să vorbească așa ca în cronici, este un lucru cel puțin bizar. Și nu este vorba numai de limbaj, ci mai cu seamă de acele trăsături, cu totul noi, survenite în psihologia și mentalitatea țăranului. Se poate spune, cu îndreptățită mîndrie, că o bună parte a lucrărilor scriitorilor tineri au surprins cu finețe aceste transformări, cu măiestrie chiar. Din păcate, însă, tematica acestor cărți a rămas deocamdată în urma realității. Cred că a sosit timpul pentru următorul pas. Se așteaptă marea carte despre viața satului actual, de astăzi și de mîine, civilizat și modern. Și această carte, în mod sigur, nu va întîrzia.

Este o realitate știută de toți că peisajul material și moral al satului de astăzi este total schimbat. Vechile păreri ale unor teoreticieni reacționari burghezi, după care satul era o permanență statică și imuabilă, în vădită opoziție față de viața marilor aglomerări citadine, depozitar de valori unice de neînlocuit, autonome, refractar la civilizație — au fost infirmate de mult. Iată de ce socotesc că este deosebit de interesant și necesar de urmărit fenomenul literar actual, — pe care în discuția de față l-am limitat, cum spuneam, la proza țărănească — în perspectiva ștergerii treptate a diferenței între oraș și sat.

Altele sînt relațiile dintre oameni, modul lor de viață, psihologia lor. Altele sînt figurile care constituie peisajul uman al satului actual. Și cea mai importantă, figura centrală a satului, este a acelui Prometeu cu șapcă și cizme, care doarme uneori pe masa unui sfat popular, după zile de umblat, multiplicat în sute și mii de exemplare, pe tot cuprinsul patriei, figură de o nespusă frumusețe morală, care este în termeni simpli denumit: activistul de partid. Se cere cartea pe măsura frumuseții și măreției lui. Și ea va veni. Am ferma credință că atenția noastră spre el trebuie să se îndrepte. Acest lucru poate duce și trebuie să ducă la o extindere a investigației scriitorului de inspirație rurală. Contactul și cunoștința pe care le face în creația sa cu acest prim muncitor-intelectual îi înlesnesc apropierea de marea familie a muncitorilor, îi deschide drumul spre temele mediului muncitoresc. Personal mi se pare un drum firesc și este posibil ca mulți scriitori tineri să urmeze acest drum. Nu socotesc fecundă intenția de a te limita („specializa") la un singur mediu și sînt sigur că mulți dintre cei care s-au inspirat mai insistent din lumea satului vor da o carte, în care va clocoti incandescența oțelului, freamătul marilor șantiere, văpaia spirituală a eroilor modești și anonimi, de o sublimă frumusețe morală: muncitorii patriei noastre socialiste.

Vasile Rebreanu

Alexandru Andrițoiu

Fîntîna oarbă

Fîntîna oarbă ca Homer
au cutropit-o mărăcinii.
Uitind uimirile luminii,
ea nu mai are astăzi cer.

Ea nu mai are astăzi cer
iar stelele o văd în silă,
căci apa s-a făcut argilă
și piatra s-a făcut de fier.

Și piatra s-a făcut de fier
și s-a ascuns, sub mușchi, înfrîntă.
Ascult-o, cum, în vînturi, cîntă
fîntîna oarbă ca Homer.

Fîntînii oarbe ca Homer
istoria îi este tutor.
Aicea craniul lui Tudor
a fost zvîrlit de-un ienicer

A fost zvîrlit de-un ienicer
și apa s-a umplut de sînge
Și s-a uscat. Și iat-o, plînge,
fîntîna oarbă ca Homer.

Gala Galaction

La 8 martie 1961 s-a stins din viaţă, după o îndelungată suferinţă, scriitorul Gala Galaction, membru titular al Academiei R.P. Romîne şi membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Romînă.

S-a născut la Dideşti-Teleorman, la 16 aprilie 1879. Incepe să scrie încă din 1896 cînd editează o revistă şi colaborează la „Adevărul ilustrat". Incepînd din 1910, devine un colaborator activ la ziarele progresiste ale vremii: „Socialismul", „Luptătorul", „Cuvîntul Liber" şi altele. In ce priveşte activitatea literară, Gala Galaction s-a situat de la început pe poziţii democratice. In „Viaţa socială" şi apoi în „Viaţa Romînească", publică nuvele de un realism viguros, atacînd în unele dintre ele o serie de probleme sociale.

Gala Galaction, în articolele adunate în volumul „O lume nouă", apărut în 1919, scrie cu simpatie despre victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie.

Nuvelele şi romanele publicate în perioada dintre cele două războaie conţin idei înaintate ca aceea a înfrăţirii între popoare indiferent de rasă sau de credinţă religioasă.

După 23 August 1944, Gala Galaction prin activitatea sa publicistică şi obştească îşi dă contribuţia la dezvoltarea culturii în ţara noastră.

Pentru meritele sale, el este ales membru al Academiei şi, în 1948, deputat în Marea Adunare Naţională. In anul 1954 a fost decorat cu Ordinul Muncii cl. I.

Cele mai reprezentative dintre operele scriitorului, pătrunse de atitudine democratică şi realism, avînd o mare valoare artistică, aparţin tezaurului literaturii noastre.

Moartea lui Gala Galaction înseamnă o grea pierdere pentru cultura romînească.

PREZIDIUL ACADEMIEI R.P. ROMÎNE
UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.P. ROMÎNĂ

Cezar Petrescu

In dimineaţa zilei de 9 martie 1961 a încetat din viaţă scriitorul Cezar Petrescu, membru titular al Academiei R.P. Romîne şi membru al Uniunii Scriitorilor din R.P. Romînă.

S-a născut la Cotnari, regiunea Iaşi, la 1 decembrie 1892. Incepe să scrie încă din facultate, debutînd în 1912 la „Facla", condusă de N. D. Cocea.

Prin activitatea sa literară desfăşurată între cele două războaie mondiale, Cezar Petrescu s-a situat printre scriitorii reprezentativi ai realismului nostru critic. Incepînd cu volumul de nuvele „Scrisorile unui răzeş", apărut în 1922, şi continuînd cu romanele sale ca „Intunecare", „Aurul negru", „Apostol", „Calea Victoriei" opera sa întinsă a urmărit să realizeze o „cronică romînească a veacului XX" în care sînt zugrăvite în mod critic şi demascator diverse aspecte sociale ale epocii.

După 23 August 1944, Cezar Petrescu a dus o vie activitate literară întruchipată într-un număr de volume de proză în care şi-au aflat ecou înfăptuirile poporului nostru pe drumul socialismului. De asemenea, a scris lucrări dramatice, scenarii, însemnări de călătorie, un mare număr de articole în presă şi a realizat traduceri valoroase din literatura universală, îndeosebi din literatura rusă şi sovietică.

In aceşti ani, scriitorul s-a manifestat cu aceeaşi însufleţire şi pe tărîm obştesc, în primul rînd în cadrul Comitetului Naţional pentru Apărarea Păcii din R.P. Romînă, din al cărui birou făcea parte.

Pentru meritele sale în domeniul literaturii a fost distins cu Premiul de Stat şi, în 1954, i s-a decernat Ordinul Muncii clasa I-a.

Prin moartea lui Cezar Petrescu literatura romînească pierde pe unul dintre reprezentanţii ei de seamă.

PREZIDIUL ACADEMIEI R.P. ROMÎNE
UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.P. ROMÎNĂ
COMITETUL NAŢIONAL
PENTRU APĂRAREA PĂCII DIN R.P. ROMÎNĂ

Cristian Sîrbu

La 9 martie a încetat din viaţă, după o lungă şi grea suferinţă, poetul Cristian Sîrbu, membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Romînă.

S-a născut în anul 1897, în Bueşti-Slobozia. Activitatea literară şi-a început-o în anul 1925. Cu preţul unor severe privaţiuni, legate de condiţia sa de muncitor sub regimul de exploatare burghezo-moşieresc, Cristian Sîrbu a păstrat pana în mînă şi, colaborînd la diferite publicaţii progresiste ale epocii, şi-a închinat versurile zugrăvirii vieţii de trudă şi lipsuri a celor asupriţi.

După 23 August 1944, Cristian Sîrbu îşi continuă merituoasa sa activitate literară, ca poet şi în cadrul redacţiei revistei „Viaţa Romînească".

Versurile şi articolele publicate în aceşti ani reflectă bucuria vieţii noi, avîntul poporului nostru în lupta de construire a socialismului. „Poeme de ieri şi de azi", „Dragoste de viaţă" — ultimele sale volume — slăvesc cuceririle revoluţionare ale oamenilor muncii şi mărturisesc încrederea în viitorul fericit al ţării.

Pentru meritele sale literare şi obşteşti, Cristian Sîrbu a fost decorat, în anul 1957, cu Ordinul Muncii clasa a II-a.

Prin moartea lui Cristian Sîrbu, literatura noastră suferă o grea pierdere.

UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.P.R., BIROUL ORGANIZAŢIEI DE BAZĂ P.M.R. A SCRIITORILOR

Luceafărul
Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACŢIE:
Dumitru CORBEA (redactor şef adjunct); Dan DEŞLIU (redactor şef); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Al. I. ŞTEFĂNESCU (redactor şef adjunct); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (redactor şef adjunct).

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

Ilie Constantin: VÎNTUL CUTREERĂ APELE

Numele lui Ilie Constantin a circulat printre oamenii de litere, chiar înainte de publicarea primelor versuri. Ulterior el s-a făcut cunoscut diverselor cenacluri din Capitală pentru ca, în scurtă vreme, ziarele şi revistele literare să-l pună în contact cu masele largi de cititori, poetul devenind, apoi, prin publicarea plachetei de versuri Vîntul cutreeră apele, unul dintre tinerii cei mai discutaţi de critica literară. Din păcate, unele cronici, pierzînd simţul măsurii critice, s-au transformat în adevăraţi ditirambi privînd, astfel, pe tînărul poet de posibilitatea unei cunoaşteri şi orientări mai juste a creaţiei sale. Ilie Constantin se află la volumul de debut şi, ca orice debutant, are nevoie şi de încurajările criticii dar şi de observaţiile ei judicioase, sincere, ştiinţifice. Cum era firesc şi de aşteptat, pentru un tînăr scriitor, volumul aduce cititorilor experienţa directă de viaţă şi de cultură a unui om care n-a depăşit cu mult vîrsta de douăzeci de ani, trăiţi, în majoritatea lor, în timpul regimului de democraţie populară. Mai mult, poate, decît alţi colegi de generaţie şi de debut, tînărul poet — deşi nici el pe deplin — face să vibreze în versurile lui sensibilitatea generaţiei sale, participantă entuziastă la clădirea noii lumi socialiste:

Mi-e generaţia etaj
In schela roşie-a Comunii,
Pe ea, cu paşi de uriaş,
Se urcă zidu-n calea Lunii.
(Schela roşie)

Şlefuind şi elaborînd cu migală imaginile, poetul pare uneori — poate şi din lipsa unei experienţe artistice mai bogate — să nu aibă încă forţa de a prinde şi a reda poezia vieţii de fiecare zi, a muncii în procesul ei tumultuos de desfăşurare. Poezia dinamică a unui început de şantier îi apare potolită ca un basm idilic spus la gura sobei prin ale cărei flăcări întrezăreşte construcţiile desăvîrşite:

...Privim la focul tînăr, nesupus,
Cum stăruie cutremurat în sus.

Oraşul alb care va fi se-arată
În flacăra prin vreascuri spintecată,
Uzine sună-n ramura ce arde
Şi poduri se-arcuiesc şi bulevarde...
(Început de şantier)

Talentul lui Ilie Constantin înclină mai mult către gravura migăloasă şi nu-i putem cere, împotriva firii lui, să abordeze poemul de largă respiraţie, înţeles efectiv ca un fluviu liric şi nu ca o suită de poezii distincte. Cînţi cu un fluier o doină, dar nu poţi executa cu el o simfonie. Ceea ce îi este însă absolut necesar e o mai mare pulsaţie a vieţii autentice în versurile sale, o mai activă participare a poetului la procesele realităţii contemporane. Chipurile muncitorilor constructori ai socialismului se înfăţişează în poezia lui ca nişte delicate crochiuri lirice prea riguros stilizate, încît sînt sărăcite de vigoarea şi entuziasmul care le dă frumuseţe în viaţă. Zidarului căţărat pe schele, cu mîinile înăsprite de cărămizi i se adresează printr-o comparaţie potrivită mai de grabă unei fecioare care coase cu mătase într-o pînză de borangic:

Ca viermele mătăsii, însorit,
Încerci mereu să te-nveleşti în zid.
(Zidar)

Mult mai împlinită nu ni se pare nici oda închinată minerului, tocmai din pricina aceleiaşi excesive simplificări a lucrurilor:

Cărbunii nu pot să-ţi cuprindă
Trupul în neagra lor oglindă.
Tu ieşi prin ziduri minerale
Şi-n codrul mort deschizi portale.

Cînd spargi aceste ramuri reci,
Prin vîrste şi prin ere treci.

Tu faci să-nvie-n mari cuptoare
Străvechi amiezi mustind de soare
Şi-aprinzi din nou la noi pe vatră
Sîngele vremii scurs în piatră!
(Miner)

E mai mult aici o poezie a straturilor geologice, decît un imn adus minerului. Simplu prilej de pastel, e adevărat izbutit într-o bună măsură, sînt şi versurile din Şarjă de oţel şi La furnale. De altfel, în poezia industrială, în poezia muncii, în general, greu răzbate la Ilie Constantin prezenţa omului, participarea lui activă, entuziastă, dramatică, eroică uneori. Nu ne gîndim numaidecît la exigenţa unei participări strict fizice, ci la sentimentul valorii omului în mijlocul naturii pe care se luptă s-o domine.

În poezii ca Barajul de la Bicaz simţi această imensă forţă umană, uriaşele eforturi ale omului care triumfă şi schimbă legile firii. Incepînd printr-o strofă ce nu depăşeşte cu nimic proza de toate zilele: „Barajul crescut stăruitor prin ani / primeşte-acum întiia oară / asaltul tragic al Bistriţei", versurile lui Ilie Constantin ţîşnesc apoi spre poezia autentică, exprimînd sentimentul măreţ al forţei umane, al ştiinţei care realizează minuni necuprinse în memoria multimilenară a naturii:

„Memoria apelor e răscolită adînc:
niciodată încă
undele năvalnice nu s-au oprit!

Rîul a căzut, de la înălţimea
zborului de vulturi, pe lespezi de granit,
s-a strecurat printre gleznele munţilor,
însă niciodată, niciodată, niciodată
apele nu s-au oprit!

Barajul este astfel o negaţie
omenească, fermă
a legilor naturii scrise în văzduh.

Şi-n paginile uriaşe ale acestor legi
el pare-o tăietură violentă, cu cerneală...

Freamătul constructiv şi dinamica muncii oamenilor de astăzi sînt înfăţişate, de asemenea, cu vigoare şi reală măiestrie în poezia Tunelul, căruia, ca unei fiinţe vii, educabile:

Brigadierii tineri îi ară
Cu braţ stăruitor de tîrnăcoape
Sensul visat prin munte, drept, aproape,
Tunelul ars în piatra detunată.

De o viziune largă, spectaculoasă este strofa ce înfăţişează străpungerea tunelului ca un triumf al luminii şi al muncii:

...Din două părţi lumina dă năvală
Peste obraji şi umeri, vuietoare,
Cînd ultimul perete de sineală
Li se prăvale-n pulberi la picioare.

O poezie remarcabilă, după părerea noastră cea mai reuşită din volum, respirînd o rară şi înălţătoare frumuseţe morală, este Ilegaliştii, care are darul de a sublinia cu mijloace de o elocventă discreţie, nemurirea comuniştilor ucişi. Natura, ea însăşi, se face mică, pentru a profila pe zare imaginea lor eroică:

În şir pe buza rîpei largi aşteaptă
Frînţi sub torturi dar cu privirea dreaptă.

Sub tălpile desculţe iarba nouă
Le şterge, moale, sîngele în rouă.

Nainte puştile, crescînd deodată,
Tulburători ochi negri le arată.

Şi-n spate rîpa, mută-n aşteptare,
Se trage-n jos lăsîndu-i scrişi pe zare!

Ilie Constantin face adeseori dovada unei imaginaţii vii, inedite, exprimată în versuri de o impresionantă plasticitate care atestă o viziune şi o sensibilitate originală. Astfel tradiţionala imagine a primăverii, frumoasă şi ea în felul ei dacă o gîndim istoric, cu „înfloresc grădinile", e ocolită de tînărul poet care reţine din fenomenul acestui anotimp ceea ce i se pare esenţial şi caracteristic.

În suita lirică Trei motive homerice, poetul rezumă exact într-o versificaţie îngrijită, cunoscutele legende antice, izbutind, uneori, să exprime chiar în umbra miturilor genialului aed, sentimente care au însoţit din adîncurile istoriei fiinţa umană ca: dragostea, despărţirea, aşteptarea, nuanţîndu-le oarecum în lumina sensibilităţii omului contemporan:

...Dar într-o seară, nu peste multă vreme
vei veni,
ştiu că vei veni!
Şi de departe luminile corăbiilor
vor străluci ca o constelaţie
răsfrîntă-n mare.
O! luminile corăbiilor tale
vor putea oare să străbată
prin toate nopţile noastre pierdute,
prin toate nopţile dintre noi?
(Glasul Penelopei)

Dacă frecventarea marilor izvoare de poezie ale umanităţii îi prilejuieşte izbînzi, ca-n exemplul citat mai sus, surprinde lipsa de frăgezime pe care o au versurile inspirate din experienţa imediată a vîrstei lui, precum este compoziţia lirică intitulată Versuri de dragoste:

Ca printr-un văl te văd, printr-o perdea,
Cînd creşti deodată-n faţa mea.

Pierdute, ca după-un sălbatic zid,
Pleoapele şi genele te-nchid.

Şi simt arterele cum bat, mai pline,
Cum inima se-ntoarce după tine.

Astfel de notaţii dau o impresie de incoerenţă şi „de făcut" fiind incapabile să comunice dogoarea unei simţiri autentice.

Se impune pentru dezvoltarea viitoare a tînărului poet, o orientare fermă către problemele acute ale actualităţii, pe drumul poeziei angajate, politice, pătrunsă de spirit de partid. Căci un poet care a făcut dovada unui talent real, chiar cu volumul de debut, e dator să-şi îmbogăţească necontenit universul artistic printr-o participare mai activă la viaţă, printr-o cunoaştere nemijlocită a oamenilor, a lumii lor sufleteşti şi a variatelor relaţii dintre ei. In felul acesta, în versurile sale ar pătrunde mai viguros poezia epocii noastre, s-ar contura mai bine fizionomia morală a constructorilor socialismului. Anumite note livreşti împrumutate poeziilor lui Eminescu, Arghezi, Beniuc sau poeziei italiene, pe care tînărul poet pare a o frecventa asiduu, s-ar altoi mai organic în tulpina talentului său şi ar rodi mai fructuos. Dată fiind tinereţea şi experienţa sa încă redusă, Ilie Constantin va şti, fără îndoială, să muncească, pentru a se depăşi necontenit, pentru ca versurile sale să servească tot mai mult masele de cititori, singurele în stare să dea un certificat de talent ce nu-şi pierde niciodată valabilitatea.

Autenticitate şi naturalism

Limbă şi stil

Pentru filologi, cartea lui Ion Ruse, În portul de pescari, este o adevărată comoară. Ea conţine o sumedenie de termeni pescăreşti, unii probabil chiar necunoscuţi, precum şi un bogat sortiment de mostre ale graiului regional din partea de jos a Dunării.

Proaspătul prozator, despre ale cărui neîndoielnice însuşiri artistice se va scrie desigur şi în „Luceafărul", s-a folosit din plin de elementul pitoresc al limbajului dunărean pe care se vede că-l cunoaşte bine, poate chiar din proprie experienţă şi cititorul este, la început, plăcut impresionat de forţa şi autenticitatea stilistică a cărţii. Plăcerea aceasta estetică nu durează însă din păcate, la acelaşi nivel pînă la sfîrşitul cărţii. Ceea ce la început era atractiv, limbajul nou şi colorat al personajelor, riscă să devină, prin acumulare şi repetare, obositor, întunecînd chiar pe alocuri mesajul general al cărţii.

De unde provine acest neajuns? Din faptul că lipsa de experienţă a scriitorului îl face să confunde la un moment dat autenticitatea necesară a limbajului pe care-l întrebuinţează personajele cu înregistrarea lui „fonografică" am spune. Aceasta, mai ales în ultima parte a cărţii. De unde la început procedeul are o funcţie artistică de individualizare şi chiar de tipizare a personajelor, pe parcurs el îşi pierde această funcţie (tocmai pentru că şi-a îndeplinit-o cu succes), şi operează ca un simplu ornament formal, ajungînd să se transforme în contrariul său, într-un element care frînează procesul de creştere artistică a caracterelor şi conflictului.

Cît timp autorul ne introduce în lumea pitorească a pescarilor din satul Geluza, exploataţi, reduşi la o existenţă mizeră fizică şi morală, împotriva căreia au luptat spontan şi neorganizat, redarea pe larg a limbajului lor îndeplineşte tocmai funcţia artistică de a ne înfăţişa întregul lor univers moral şi material. Din clipa în care acest obiectiv a fost atins, scriitorul avea datoria să reducă pitorescul de limbaj la strictul necesar, pentru a asigura în continuare autenticitatea personajelor şi chiar să sugereze, prin mijloace stilistice şi de limbă noi, profunda schimbare care se înfăptuieşte în mentalitatea acestor pescari care trec sub influenţa comuniştilor ilegalişti la forme de luptă din ce în ce mai conştiente împotriva cotropitorilor nazişti şi chiar împotriva exploatatorilor băştinaşi. În a doua parte a cărţii, lungile tirade cu caracter „mahalagesco-regional" ale unor personaje nu servesc decît la lungirea lucrării, la încetinirea ritmului ei. (În special discursurile lui Moş Tună Caraghios, acest emul al lui moş Sciukar).

Alunecarea autorului spre folosirea naturalistă a limbii mai este vizibilă şi în presărarea unor termeni vulgari, sau în redarea unor fonetisme corupte, nerecomandabile („s-a-s", în loc de „s-a dus" etc.). Autorul nu se oboseşte decît rareori să explice termenii rari prin context (de pildă: pidic, bîh, tidaric, leit la panair, teferici, scalaen, aschimode, tală, nea besim ba, măximă etc.) şi cu atît mai mai puţin editura care, în schimb, ne explică pe larg că „baracă" vrea să zică, în text „gheretă pentru sentinelă, pentru grănicer".

Ion Ruse este un excelent cunoscător al limbii şi un înzestrat stilist. Observaţiile de mai sus nu sînt destinate decît să-l pună în gardă împotriva unor procedee lingvistice şi stilistice a căror practică excesivă în viitor, ar putea să umbrească un talent ce se dovedeşte viguros.

AL. I. ŞTEFĂNESCU

Descătuşarea copilăriei

Despre autorul volumului Poarta, s-au exprimat opinii unanim favorabile şi pe bună dreptate. Critica s-a găsit de data aceasta nu în faţa unei „frumoase promisiuni", ci a unui scriitor care a dovedit chiar de la început calităţi incontestabile. Într-adevăr, N. Velea dispune, de pe acum, de capacitate analitică, de sobrietate şi de un ascuţit simţ al realităţii şi al firescului.

Cum s-a arătat, tînărul prozator debutează prin sondarea psihologiei copilului care a mai simţit asprimea şi răceala societăţii burgheze. Schiţe ca Răgaz întins, Ochelari cu împrumut, aduc imaginea unei copilării ofilite, a unor inumane relaţii sociale, în cadrul cărora pînă şi jocul nevinovat se plătea cu bani sau cu lacrimi. E o copilărie ultragiată care n-a avut cînd să-şi desfăşoare farmecele unice şi ireversibile, o copilărie crispată sub lovituri de bici şi arsă de secetă.

Chinuiţi deopotrivă cu atîţia alţii, eroii lui Velea n-au fost hărăziţi să piară în vechea societate. La diferite vîrste, ei ajung să trăiască momentul revoluţiei, al reformei agrare şi al înfiinţării primelor gospodării colective.

Scriitorul are prilejul să asiste înseninat la descătuşarea copilăriei, la repunerea ei în drepturile ce i se cuvin, să participe, cu alte cuvinte, la înlocuirea mirajului cu realitatea. Ca într-o imagine cinematografică, minuţioasă şi dinamică, Velea înregistrează însăşi schimbarea, trecerea de la o stare psihologică la alta, ca expresie a procesului social. Ilustrativ ni se pare finalul schiţei Ochelari cu împrumut, în care copiii se zmulg jocului mincinos, comercializat de afaceristul Gogu al lui Fabrică şi aleargă spre casă, unde-i atrage mirosul de mult uitat al mămăligilor aburinde. Seceta cu noianul ei de tristeţi e înfrîntă prin ajutorul obţinut din partea Uniunii Sovietice. Copiii se găsesc acum, psihologic vorbind, într-un moment de victorie împotriva mizeriei şi înşelăciunii.

Velea merge mai departe în surprinderea schimbării, a dialecticii vieţii, demonstrînd în continuare fineţe şi subtilitate. El marchează, de pildă, în Răgaz întins (observînd de data aceasta un adult) trecerea de la furia nestăpînită la blîndeţea îngrijorată şi duioşia paternă, iar în Poarta consemnează chiar saltul calitativ de la vîrsta copilăriei naive, descoperită dintr-odată fără sens, la prima treaptă a unei gîndiri mai realiste. Analiza dobîndeşte aici precizie şi nuanţare, definind etape abia diferenţiate ale noului, cînd aproape toate elementele se află într-o stare incipientă, embrionară. Scriitorul are meritul de a le fi detectat şi a le fi urmărit în această fază incertă, nebuloasă, de întrepătrundere a două zone distincte.

Dar nu întotdeauna schimbarea se petrece aşa de acut ca în exemplele citate. În alte cazuri, scriitorul nu se mai opreşte la momentul final al procesului, ci observă întreaga lui desfăşurare complicată, care antrenează o adevărată luptă de forţe psihologice contrarii, ca ecou al forţelor sociale. Vilă Vîrşan din Întîlnire tîrzie, fost vizitiu la moşierul Bărcănescu, a ajuns la conştiinţa demnităţii sale umane în anii construcţiei socialismului. Principial, nimic nu-l împiedică să se identifice cu lupta comuniştilor pentru crearea gospodăriei colective. Şi cu toate acestea, rămăşiţele vechii mentalităţi îl influenţează pînă la distrugerea, cel puţin temporară, a fericirii. Are loc o dramă provocată de vechile prejudecăţi cu privire la proprietatea privată, drama slăbiciunii unui caracter pozitiv, dar uşor influenţabil din lipsă de combativitate morală şi politică. Zbuciumul psihologic din sufletul lui Vilă, ca şi al soţiei sale Fica, e stîrnit şi alimentat de prezenţa Panaitei care „le aducea în casă pămîntul". Această reprezentantă a lumii vechi ţesea plasa bănuielilor reciproce, pe care tinerii o vor destrăma cu preţul propriei fericiri. Schimbarea se produce, în cazul de faţă, violent, avînd consecinţe dureroase. Vilă ajunge la un impas moral, tocmai datorită obişnuinţei de „a fi supus", de a nu supăra pe nimeni, adică datorită lipsei de curaj şi de fermitate în viaţă. Caracterul său deficitar pe o anumită latură şi de aceea suspicios, ne apare şi mai pregnant în comparaţie cu al instructorului de partid Tudor Leca, în care descoperim un om plin de tact, prietenos la nunta lui Vilă, dar atent şi sever faţă de comportările destul de ciudate ale acestuia.

Sînt concentrate în schiţa (sau mai degrabă nuvela) Întîlnire tîrzie, principalele calităţi de prozator ale lui N. Velea: abordarea unei problematici actuale, crearea de personaje vii, cu psihologii bine diferenţiate, şi a unor momente de tensiune dramatică bine conduse. Ar trebui să mai adăugăm tablourile realiste specifice (ex. nunta lui Vilă, despărţirea de Fica) şi — ca foarte caracteristic pentru Nicolae Velea — cultivarea stilului oral, în care expresia populară („draci chiori", „zi zău" etc.) se împleteşte cu limbajul ţărănesc modernizat („sînt precis că...", „nu eşti mai în fizic ca mine", „ai să-mi pui vreo tematică?"). Toate aceste elemente recomandă un scriitor de autentic talent, ale cărui scăderi artistice, unele rare prolixităţi de stil, sînt de mică însemnătate în raport cu valoarea primului său volum.

Însfîrşit, s-a observat cu justeţe că Nicolae Velea descinde, într-o măsură, din proza lui Marin Preda. Într-adevăr, eroii din volumul Poarta amintesc uneori ironia disimulată a lui Moromete (ex. Nea Dănilă din schiţa Odihnă), gesturile şi chiar vorbirea acestora.

Ar fi de făcut însă o precizare. Tema comună (aici viaţa satului) poate determina, în ultimă instanţă, trăsături caracterologice comune. Dar din punct de vedere literar, personajele sînt individualităţi specifice, nerepetabile, ceea ce face ca de exemplu eroii lui Rebreanu să nu se confunde cu ai lui Slavici, deşi înrudirea lor, privind setea de înavuţire, ne apare evidentă, respectiv în Mara şi Ion. Filiaţia tipologică reprezintă (sau trebuie să reprezinte) pînă la urmă pentru scriitorul tînăr, doar un punct de pornire şi nimic altceva. Simţindu-şi anumite afinităţi cu proza lui Marin Preda, Velea are datoria să-i asimileze arta (aşa cum a dovedit-o în cea mai mare măsură) şi, în acelaşi timp, să se detaşeze net de autorul Moromeţilor. Sîntem convinşi (recentul volum e o garanţie) că talentatul autor al volumului Poarta se va dezvolta pe propriul său drum, care se vădeşte de pe acum original.

AL. SĂNDULESCU

Drumul spre ziuă

In prima sa carte tînărul prozator Irimie Străuţ dă viaţă unor amintiri şi chipuri de oameni din locurile pe unde a copilărit. Aceste schiţe şi povestiri aduc un material de fapte preţios şi interesant, privind luptele duse de minerii de la Petrila, Lonea, Vulcan, Lupeni, împotriva cruntei exploatări burghezo-moşiereşti. Cartea lui Străuţ e o mică frescă în negru şi alb a Văii Jiului de altădată: greve, accidente de muncă în mină, un peisaj întunecat, portrete schiţate în cărbune deoparte; de alta, „drumul spre ziuă", lupta comuniştilor şi sclipirile noii conştiinţe, manifestele şi steagul greviştilor înălţat peste Valea Jiului în anii crunţi ai ilegalităţii.

Povestirile lui Irimie Străuţ se impun prin simplitate şi sobrietate. Ele pot fi narate în cîteva cuvinte: un miner tînăr salvează „fluturaşii", manifestele pe care un ortac le lasă în colivia puţului înainte de a fi înhăţat de oamenii Siguranţei; Rişculiţă, un utecist de la Lupeni, îşi scoate cămaşa roşie şi-o urcă pe coşul uzinei electrice în chip de steag, în semn de solidaritate cu greviştii; Achim, grăjdarul umil, care n-a ştiut decît de caii minei şi de viaţa lui, ajunge să aibă conştiinţa demnităţii; Anghel, ungătorul de funicular, pe care şefii lui îl socot un tînăr sărac cu duhul, îşi duce la îndeplinire cu mult calm sarcina pe care o are de a-i sabota pe nemţi, tăind firele funicularului.

Cu toată simplitatea lor, multe din conflictele povestirilor şi schiţelor sale ar putea forma mai tîrziu subiectul unei nuvele sau unui episod de roman.

Irimie Străuţ e mai stîngaci atunci cînd încearcă să ducă acţiunea pe mai multe planuri. Caracterele eroilor săi se reliefează în povestire prin acţiune, prin dialog, prin gest, nu prin reflecţii şi introspecţii psihologice. Tocmai de aceea mi s-au părut mai puţin reuşite unele povestiri ca Fluturaşii, Fugarul sau Steagul, în care cuvintele, gesturile, portretele, nu sînt suficient motivate interior. In aceste schiţe sărăcite de emoţie, mesajul apare mai mult enunţat. Alteori, din întregul grup de personaje pe care-l aduce Străuţ se conturează un portret interesant, se dezvăluie un om adevărat, puternic. Aceasta fără a mai fi nevoie ca autorul să sublinieze că e comunist sau utecist. Eroul ne convinge din felul cum acţionează, cum reuşeşte să organizeze lupta în mină, din însăşi esenţa lui umană. Astfel se întîmplă cu Vitoşin din Drumul spre ziuă, cînd povesteşte firesc despre Achim, despre ungătorul de funicular, despre femeia din Muguri păliţi.

Asupra acestei din urmă povestiri aş vrea să întîrzii mai mult pentru că mi se pare mai izbutită, mai adîncă, mai matur scrisă. Străuţ reuşeşte să stăpînească aci nu numai materialul de viaţă, dar şi mijloacele scrisului său.

Drama femeii care şi-a pierdut doi bărbaţi în accidentele din mină, spaima că are să-l piardă şi pe-al treilea în grevă, zbuciumul aşteptării şi acele amănunte pe care autorul le aduce creînd atmosfera specifică aşezărilor din Valea Jiului de altă dată reuşesc pînă la urmă să te cucerească.

Trebuie apreciată economia acestor povestiri, sobrietatea stilului, dialogul firesc şi acele episoade care anunţă de pe acum maturizarea tînărului prozator — episoadele dramatice, zgîrcite în comentarii, dar cu atît mai adevărate.

Eroii lui Irimie Străuţ, mai toţi tineri, se dăruie luptei pentru comunism, cu pasiune, cu devotament. Au o ţinută morală de adevăraţi utecişti. Dar, cum arătam mai sus, în unele cazuri autorul este pîndit de o uşoară superficialitate. Este expeditiv, se limitează la gestul retoric, la o simplitate care se învecinează uneori cu simplismul. Intr-un moment de tensiune ca acela în care utecistul din povestirea Fluturaşii se trezeşte singur, într-un orizont părăsit, cu datoria de a scoate manifestele la lumină şi a le răspîndi printre mineri, autorul notează plat că: „Inima îi bătea repede, repede, ştia ce are de făcut. Ştia şi care e rostul fluturaşilor... E drept, de puţină vreme. Abia de cîteva luni fusese primit în armata celor curajoşi, în rîndul tinerilor comunişti... Deocamdată nu primise vreo sarcină mai grea... Acum însă, iată, viaţa însăşi i-o dăduse... Adună în grabă pachetele preţioase; le vîrî la loc în săculeţ, legîndu-l strîns la gură. Manifestele trebuie să ajungă „la ziuă", între mineri".

Asemenea episoade apar doar în cîteva din povestirile volumului. Autenticitatea, valoarea povestirilor din Drumul spre ziuă, stilul sobru, economia mijloacelor şi dramatismul fac din cartea lui Irimie Străuţ o culegere care va fi indiscutabil apreciată de masele de cititori.

ANA PAVEL

Patru poete tinere

Constanța Buzea

Moment la Băicoi

I. AM VRUT...

Înainte de-a-mplini douăzeci de ani,
Înainte de-a mă-ndrăgosti de ochii tăi negri
Înainte ca vîntul, bătînd lung
Să te-nfășoare-n pletele mele,
Am vrut să văd sondele —
Aceste ace subțiri, kilometrice
Care cos liniștea caldă-a adîncului
De pojghița rece-a zăpezii-mbibată de aer
Am vrut să văd sondele,
Și iată le țin dinainte ca pe-o tablă întinsă de șah
Și nu pot face nici o mișcare,
Dar știu că acești pioni uriași, negri și argintii
Sînt mutați din loc în loc de oameni ca mine.

O echipă de noapte —
Cinci comuniști, cureaua de siguranță,
Tractorul și cablul negru ca o dîră de țiței
Prelins în zăpadă.
Și ochii lor
Intuind zbaterea violentă-a șingelui negru
Din inima pămîntului.

...A plesnit o sudalmă-n văzduh
Cablul s-a deșirat inutil o clipă,
Apoi s-a-ntins la loc,
Și omul acela,
Petrecut ca un fir gros
Prin acul curelei de siguranță
Șuieră vesel în vîrful ascuțit al încordării noastre

II. DE VORBĂ CU POEȚII...

Trebuie să vorbim despre prietenia acestor oameni
Cum vorbim despre fîntîni,
Pentru că prietenia se leagă ușor
Și se adîncește încet, muncind,
Ca puțurile tăiate în piatră.
Oamenii aceștia au închinat cu mine un pahar
Așa cum pămîntul
Forat cu îndîrjire de mîinile lor
Închină, înălțînd de la mari adîncimi
Cupe cu aur negru.

Am privit acest aur de-aproape
Aur care-nfășoară tălpile fiecărui petrolist
Mîinile, drumurile lui,
Aur care-ngrașă pămîntul —
Pămînt de aur afînat, înzăpezit de lună

Nu-i deajuns să-nțelegem visurile acestor oameni
O singură seară
Scurtă ca naufragiul lunii în cer
Unde nu se mai poate dubla
Închipuind perechea tristă a omului de zăpadă
Părăsit de copii...

Noi poeții nu sîntem decît drumurile
Pe care fug copii cu sănii,
Drumuri ce duc sigur înainte,
Drumuri ce fac legătură-ntre oameni care trăind, caută,
Drumuri ce le ascultă întîmplările de peste zi,
Drumuri ce țin minte și aduc aminte;
Noi nu sîntem decît drumuri
Ne cuprindem între noi și ne desfacem
Bucurînd depărtările
Unde trebuie să găsim neapărat oameni.
Și dacă nu, să-i aducem cu noi.

Dragostea

Trebuia să te văd într-o zi, să te chem,
Trebuia să se sfîrșească o vîrstă și să înceapă a doua,
Trebuia să amestec mierea și roua
Cu grijile dintotdeauna
Și să fiu una...
Trebuia să încep cîntecul și l-am început;
Uneori am cîntat frumos, uneori am tăcut.
Trebuia să ascult apele, codrii adînci,
Trebuia să mă cațăr pe stînci,
Să mă prind de rădăcini și de fire,
Trebuia să cer și să dau nemurire
Cuvîntului meu și pasului greutate,
Agerime privirii să le vadă pe toate.
Trebuia să lărgesc și să ridic
Universul meu mic,
Trebuia să deprind de la fiecare
Cum se cîștigă puterea cea mare...

Mi-am găsit în tine liniștea și frămîntarea,
Și întunericul, și lumina, și floarea,
Lumea o țin într-o mînă și visul în alta;
Diamante pe frunte mi sînt stelele mari de pe cer,
Și nu mă clatin sub atîtea poveri.

Primăvara

— Ce să mă fac? — întrebam —
Stoluri deslușind prin dezghețul din geam;
Încă mi-e frig de somnul iernii, cumplit.
Oare-am pierit? N-am pierit!

Voi avea în curînd frunzele, florile —
Cuvintele mele de toate culorile
Și dorul de ducă, spre oameni, dulce-amar...

Nu mi se pot lua cîte din fire le am,
Cîte vara din mine le-nspică,
Să mă pot bucura
Cînd fiecare om spre inima lui mă ridică.

Desene de D. GREBU

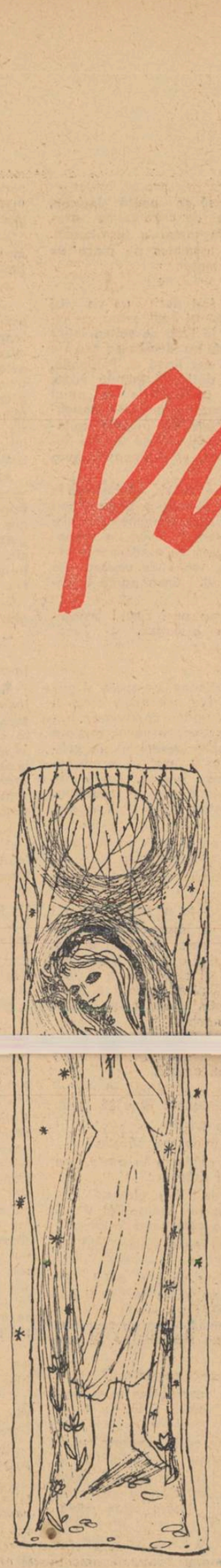

Ana Blandiana

CÎNTEC DE ZIDARI, ÎN IANUARIE

Tovarășului Ștefan Kunkuti, maistrului Ștefan Kun și tovarășilor lor de muncă de pe șantierul nr. 7 din Cluj.

Zidul mi-e sub palme o zăpadă roșie;
Mîine dimineață o să freamăt: Ninge!

Va isca văzduhul o imensă floare
Ca un rîs cu hohot alb, nestăvilit,
Anii mei zănatici s-or roti prin spații
Beți de bucurie și de infinit...

Meșterul încearcă încruntat mortarul:
— Dacă mîine ninge nu putem zidi.
Nefiresc de simplu, nu mai vreau să ningă:
Dacă mîine ninge nu putem zidi!

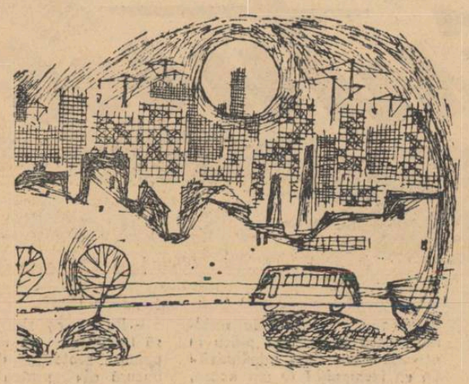

Eu cresc mereu, zidu-mi tîșnește mereu paralel

AUTOBUZ, ORA 6 DIMINEAȚA

Urma unui vis întrerupt la ora fixată,
Trupul nopții-njunghiate zbătîndu-se încă,
Somnul ca o aripă mată
Filfîind peste luciditatea adîncă,
Autobuzul care oprește pentru un călător întîrziat,
Șoferul care a uitat să injure,
Sufletul arborilor răsfirat,
Alergîndu-și umbrele sure,
Sirenele care-n curînd vor începe să cheme
Turnul de bob al șantierului profilîndu-se-n zare,
Presimțirea unor viitoare poeme
Că-mi ritmează în sînge mai tare, mai tare,
Trecerea clipelor ca niște-nceputuri de eră,
Înduioșarea pentru copiii care încă mai dorm
Și mulțumirea adîncă, severă,
Plutind peste noi ca un nimb colectiv și enorm.

MULTIPLICARE

Zidesc mereu pînă la glezne, pînă la mijloc,
pînă la sîni,
Și trupul meu se dedublează în zid.
Sîngele-mi trece în cărămidă prin mîini
Și iar se-ntoarce în tîmplele mele, torid.

O mie de ziduri vibrară în mine la fel —
O mie de trupuri, toate-ale mele, fără de seamăn.

Păru-mi miroase ametitor a mortar.
Cărămizile mi-s apropiate ca firul de iarbă.
Aștept suprema intimitate — bizar
Zidul să-nceapă, asemenea mie, să fiarbă.

CÎNTEC DE IARNĂ

Noaptea doarme și presimte alb —
Dansuri înghețate de scîntei.
Stele — ochii gerului demenți —
Mingîie sarcastic schimbul trei.

Mîinile ne ard ca niște gînduri,
Somnul se rotește să ne-atingă,
Toți zidim, tăcem, zidim, tăcem.
Mîine dimineață o să ningă.

Infantilă, albă, mare bucurie —
Mîine dimineață cade prima nea,
Înghețatul soare destrămat prin aer
Fremătînd frenetic peste fruntea mea.

Gerul e acuma un arici de flăcări,
Rînd pe rînd metalul ochilor și-l stinge;

EXALTARE

O, pasăre ametită de infinit a privirilor mele,
Cum se rotește, cum se rotește peste creștetul schelei!
Pieptul ei se lărgește așa de avid să legene soare,
Încît mi-e frică să nu se sfarme în cioburi de lacrimi.

Aș săruta mîinile care au înălțat blocul acesta
Dar mi-e rușine de palmele mele grave și sobre;
Aș vrea să strig din acest pisc al fericirii:
Oameni, mîinile noastre, mîinile noastre, mîinile noastre
v-au zidit casa!

Niciunde soarele nu-i mai uman ca pe fruntea
blocului nou,
Acolo sus se contopește cu mine și eu sînt soare —
Părul mi-e fuior de lumină, fața mi-e o explozie
de flăcări,
Și ca răsplată împart fericirea cu soarele.

A PATRA DIMENSIUNE

Nopțile îmi băteau citeodată în geam,
Nopțile mi-erau totdeauna deghizate în ursitoare.
Magnetul stelelor mă suspenda ca-ntr-un fotoliu în spațiu
Silindu-mă să privesc ecranul fatidic al cerului.

Și pe ecran rula o nouă variantă oferită la alegere:
Ca o reptilă uscată plictisul mi se încolăcea peste piept,
Simțeam că mă sufoc și mă scufundam neoprit
în mlaștina nimicniciei.

Muncesc! Cît de simplu cuvîntul acesta destramă
stihiile!
Duc palma bătătorită la ochi și razele stelelor verzi
ricoșează-n neant,
Nopțile mele dorm fericite, de oboseală,
Cerul se leagănă deasupră-mi ca un hamac.

Partid, fiecare cărămidă pe care-o pun e mai mult
decît un poem,
Toate blocurile mele ți le dedic în semn de recunoștință:
Munca devenită idee filozofică ai dăruit-o
Vieții mele ca pe-o a patra dimensiune.

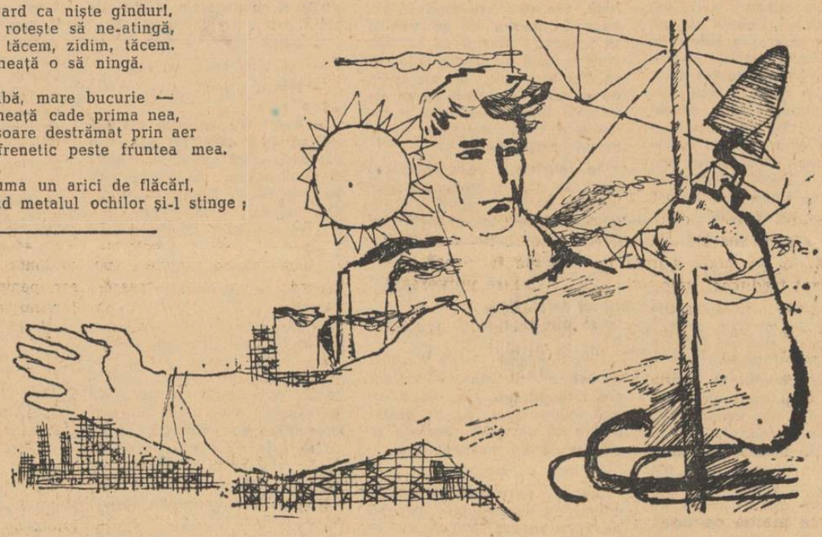

Florența Albu

Omenește

**Tu.
Eu.
Zăpezile albe
Vîntul care taie sticla nopții
și munții
în muchii,
jur-împrejur,
munții și vîntul — jur împrejur.**

**— Mă bate,
mă clatină,
mă doare vîntul.**

**— Vino mai sus,
înfige-ți pașii-n zăpezi**

**— Nu mă-ncovoi,
nu mă întorc!**

**Pădurile cresc spre vîrf
șerpuiesc.
Vînt.
Vuiet
și vînt.
Pădurile nu ne primesc.
Munții nu ne primesc.**

**— Așa. Taie trepte mai sus.
Sînt cu tine.**

**Piscul se-ascute
în lună, în vînt;
Ne taie lumina,
vîntul de cremene**

**Tu.
Eu.
Aproape. Puternici.
Așa.**

**Omule, să mergem aproape.
Prea multă cremene,
prea mult văzduh
jur-împrejur,
jur-împrejur,**

**Doar inima ta,
omenește bătînd, o aud
cu a mea, în urcuș.
o aud...**

Mîna

**Noaptea visez mîna ta, Han,
mîna ta, cu patru degete frînte,
cu floarea unui singur deget
întreagă.
Cînd ninge
ninsoarea închipuie
în palma bolnavă
încă patru degete prelungi,
puternice, albe,
cum au fost degetele
secerate de gloanțe.**

**Cînd dansezi
un singur deget
se arcuiește tandru,
pe umărul femeii,
pentru întreaga mînă
(o, singurătatea acelui deget
care trebuie să vorbească
pentru o mînă întreagă!)
Cînd am urcat în munți
ne-am dat mîinile,
ne-am sprijinit unul de altul**

**Mi-ai dat mîna
și mîna ta
avea patru degete secerate de
gloanțe
și-ntr-un singur deget,
solidaritatea.**

**Mîna ta,
pune pecetea războiului
peste zăpezi,
peste umărul femeii,
peste mîinile noastre.**

În Făgăraș

**La ceasul acesta de seară
doar luna și skiorii
înscriu prelungă urmă în zăpezi,
doar chiotul skiorilor
și rotitorul țipăt al vulturilor
trecură peste culmi, peste zăpezi,
cînd soarele își înflorește
ultimii trandafiri
în grădinile suspendate ale
Negoiului.**

**Poate a scăpărat pe oareunde
stelara urmă-a căprioarei negre,
poate-a sunat un nor
cînd a trecut,
cu umbra lui, suind peste pădure?**

**E-atîta alb,
atîta pace albă,
că-mi scriu sfielnic
pașii-ntre zăpezi!**

**O, ce de cîntec curge peste lume,
din piscul cu grădini și mari zăpezi**

Dragoste, dragoste

**Era un mare cules roșu
în zare
și omul din fața mea
îmi povestea de o pădure,
o pădure de stejari,
pe care-a văzut-o arzînd,
toamna, arzînd,
pornită cu focul în zare, arzînd;**

**Vorbea de-o pădure aprinsă,
și-n lumina amurgului
auzeam cum vine pădurea arzînd.**

**Spunea — sînt puternici!
Și era frumos ca o spaimă,
ori ca pădurea aceea, arzînd!**

**Vino — spunea.
Și era tot — un hohot
și lumea se deschidea spre noi
cu aurul și viile toamnei.**

**Era totul un hohot
și, departe, în zările lumii
se culegeau strugurii
și-și ridica tăria nebună
vinul cel nou.
Huu, dragoste, dragoste,
ori vin încoace pădurile tale
arzînd?**

Victoria Ana Tăușan

În casă nouă

*Iubirea-a tras cu var peste ce-a fost.
Mă simt în casă nouă, cu ușa dată-n lături,
și-aștept să-mi ceri odată și-odată adăpost,
să-ți scutur, la intrare, veșmîntul, de omături.*

*Avîntul tinereții o clipă-l vom opri
și-l vom ruga să-nghine, cu glasul jumătate,
un imn ce-l știe numai în ceas de bucurii,
cu dansuri de poeme în purpură muiate.*

*Chiar de-ți grăbesc venirea, poate c-un ceas, ori două,
iubesc această vreme și cursu-i înțelept —
ea, cheile-ncercîndu-și, mi-a dat o casă nouă
de dragoste și cîntec, în care te aștept.*

Către „Marea Ploilor"

*Țărmul tău n-a știut niciodată
printre ierburi sălbatece șerpii de vînt,
nici aripile de pescărușii săgetînd
nu le-a stropit cu apă sărată.*

*Poate nici n-a știut să fie-nsetat,
apoi a uitat ce-l mai doare,
cînd cu mîini de ger și dogoare,
milenii de tăcere l-au surpat.*

*Mare a Lunii, fără de unde,
nume ți-am dat cu tăria cuvîntului meu
și-am visat, de atunci, pentru tine mereu,
să-ți pot aduce ploile fecunde...*

*Ploile încă n-au căzut și totuși,
împing cu-o zare visul mai departe —
în largul tău văd apa ce-o să poarte,
de mîna mea zvîrliți, întîii lotuși.*

*Vor înflori în preajma ta grădini,
iar în grădini, simbol spre viitor
și semn că n-am trecut întîmplător,
va dăinui mireasmă de măslini...*

Întîlnire cu Iozsef Attila

*În gara asta — cum s-o fi chemînd? —
vom sta mai mult ca-n altele, se pare...
Un fluierat se-aude, cînd și cînd,
și noaptea poartă, straniu, felinare.*

*E-o trecere de amintiri și vis
oprind în anii înșirați pe-o parte,
atît cît poate, totuși, e permis,
nestingherindu-ți mersul mai departe...*

*Geamul visării încă aburit,
îl șterg cu latul palmei și afară
o umbră văd... Și tot mai deslușit,
pe lîngă rampă, iat-o, se strecoară.*

*Îl întîlnesc pe cînd, cu ne-ndurare,
tîra mizerii mersu-i tineresc,
și, nu știu cum, că nu-s la geam îmi pare,
ci lîngă el, alături, și-i vorbesc:*

*— „Eu te cunosc, dar tu nu ai de unde
Nu te-am oprit anume să mă știi,
ci despre tot ce vezi să-ți pot răspunde
aici, în gara orelor tîrzii.*

*Știu versul tău care a ridicat
paharul dulce de atît amar,
și l-a băut întreg, neînfricat,
alături de maghiarul proletar.*

*Îți știu și strigătul de-ntîmpinare
spre vremurile noastre de acum,
și, către pietre, ruga de iertare,
cînd le călcai, înfometat, pe drum.*

*M-au îndemnat să te opresc din cale
aici, pe mal de ginduri, înnoptat,
și împlinirea visurilor tale
și Mureșul pe care l-ai cîntat..."*

*...Cu șuier lung, pe șapte zări stăpîn,
pornește trenu-ncetul cu încetul,
doar eu acolo, jos, parcă rămîn,
vorbind o noapte-ntreagă cu poetul.*

Romeo, Julieta și întunericul

Ian Otcenasek

„Romeo și Julieta și întunericul", remarcabila lucrare a scriitorului cehoslovac Ian Otcenasek, laureat al Premiului de Stat, este o poveste de dragoste tragică. Ocupația nazistă îi împiedică pe cei doi eroi principali ai cărții, Paul și Ester, să se bucure de fericirea dragostei spontane ce se înfiripă între ei. Paul este arian, Ester evreică. Se cunosc întîmplător într-un parc din Praga, în momentul în care Ester, neprezentîndu-se autorităților naziste spre a fi deportată într-un lagăr de concentrare, este scoasă în afara legii. Animat de cele mai nobile sentimente umane, Paul, — în ciuda primejdiei care-l pîndește, îi oferă Esterei adăpost în micuța odăiță pe care tatăl lui i-o amenajase în spatele atelierului său de croitorie...

Paul și Ester ar vrea ca cei patru pereți ai camerei să-i izoleze de întunericul înfricoșător: ocupația nazistă. Sentimentele puternice, dublate de o mare doză de naivitate, caracteristice vîrstei de 18 ani, izbutesc vremelnic să le dea iluzia unui spațiu departe de orice frămîntare umană. Dar realitatea îi contrazice dureros. Atmosfera apăsătoare a „orașului de aur", călcat de cizmele naziste, pătrunde treptat, treptat, în încăperea Esterei. Iubirea ei pentru Paul capătă alt înțeles, după cum și dragostea acestuia îmbracă o nouă și profundă semnificație. Inimile lor palpită. În fiecare din ei se naște puternic, irezistibil, gîndul ocrotirii celuilalt. Bucuriile și necazurile, izbînzile și insuccesele, alternează. Așa cum apar, circumscrise la viața celor doi eroi, au o mare forță simbolică, întruchipînd o rază de lumină, de speranță, în mijlocul unor imense tenebre.

Publicăm un fragment din această dramă zguduitoare, care, fără îndoială, ocupă un loc binemeritat printre cele mai de seamă lucrări antifasciste adînc legate de actualitate, prin mesajul ei uman, prin chemarea la vigilență și la luptă împotriva întunericului.

JEAN GROSU

Se trezi din nou lipit de cabina telefonică din colțul străzii, soarele îl bătea nemilos, sfredelindu-i cu săgețile lui fierbinți pielea insensibilă, bătătorită a obrajilor, broboanele de sudoare i se prelingeau pe git, sub cămașă. „Trebuie să mă trezesc, își repeta în sinea lui cu încăpățînare, trebuie să mă trezesc, da, da, mă trezesc și iar va fi bine și toate la locul lor: odăița, canarul, cărțile, atlasul astronomic. Totul nu-i decît un vis! Poate chiar și ea! Nu — asta nu vreau!" Urmărea prin geamurile cabinei automobilul negru, bătea pasul pe loc de pe un picior pe celălalt.

Oare cît de lungă o fi de fapt veșnicia?

De ce nu ieșeau odată? I Ce așa mare ispravă pentru niște vlăjgani, pentru niște asasini bine plătiți și ghiftuiți ca ei? Oricum, ea va muri de frică în labele lor monstruoase.

Iată-i, au apărut în poarta imobilului. Erau cinci, cinci găligani. Unul mai voinic decît celălalt; nu-i vedea în față și era fericit, în încercuirea trupurilor ghiftuite apăruse și un om între două vîrste, în capul gol. Mergea doar așa, în haină, cu gulerul de la cămașă descheiat. Vlăjganii îl conduceau spre portiera mașinii, fără cătușe la mînă, siguri de ei, de pumnii și revolverele lor, stăpîni pe meseria lor de toate zilele; de departe puteai crede că era vorba de o invitație în excursie. În sfîrșit, au ajuns lîngă mașină, șoferul se repede la volan, portiera se deschide și motorul pornește docil.

Omul în capul gol se oprește o clipă în loc și soarele îi izbește trupul, ștergîndu-i, cu lumina lui ascuțită, trăsăturile feței, care acum arată ca o pată cînd albă, cînd gălbuie. Își mai ridică o dată capul, își rotește privirile în stradă, pe la ferestrele casei cu ghivece cu azalee și fucsii, din spatele cărora îl însoțesc zeci de perechi de ochi; respiră adînc, trage aerul pînă în străfundul plămînilor și își îndreaptă trupul.

Da, era el: pictorul de la mansardă!

Unul din cei cinci îi dă un ghiont în coaste și-l împinge în întunericul mașinii; portiera trosnește și automobilul negru pornește cu un zgomot infernal, în sus, pe strada înspăimîntată și înmărmurită.

...Și toate lucrurile, și casele, și ferestrele, și chipurile trecătorilor, firmele magazinelor și zidurile cu tencuiala năruită de pe la colțurile imobilelor — totul țîșnește deodată ca din apă, se scutură de haina groazei; încetul cu încetul, în silă, strada revine la aspectul ei obișnuit; de undeva se aude un lătrat caraghios de potaie, iar caii distribuitorului de bere tropăie sonor cu copitele lor, făcînd să răsune pietrele pavajului.

Paul se urni din loc. Mergea înainte, fără țintă; simțea în inimă o fărîmă de ușurare care nu-i făcea cinste; se rușina, dar totuși, o simțea în el: o ușurare eaoistă, nedemnă, rușinoasă. „Ei, și acum, gîndește-te băiete, pune-ți mintea la bătaie!" Începuse să-i fie limpede că acolo ea nu mai putea să rămînă. Era posibil ca ei să cerceteze întregul imobil ca pe un cuib de elemente subversive, să percheziționeze locuință cu locuință, pod cu pod, pivniță cu pivniță; poate azi, poate mîine, de îndată ce-și vor șterge nădușeala de pe frunte și vor avea puțin răgaz. Trebuia să plece. Dar unde? Încotro? La mătușa, la țară! Da, mătușa locuiește într-un cătun izolat, poate că s-ar putea face ceva; are să stea de vorbă cu tata, cu mama, are să-i convingă, chiar dacă ar fi să moară de frică, are să-i sileacă să înțeleagă; pentru că ea trebuie să trăiască! Numai să se termine o dată cu isteria asta, să se mai răcească un pic țevile de puști; de îndată ce se va restabili liniștea imbecilă și alterată a vieții cotidiene în odiosul protectorat.

Se întoarse, pe ocolite, copleșit de povara gîndurilor apăsătoare. Strada, albită de dogoarea soarelui de amiază, i se părea nepăsătoare și indiferentă, amorțită de somn. I se usca gîtlejul de sete. Se va repezi mai întîi pînă în atelier, își va potoli setea, apoi va căuta să afle noutăți de prin imobil.

Găsi atelierul într-o dispoziție foarte ciudată. Atmosfera era înăbușitoare, de două ori mai înăbușitoare ca de obicei pentru că de data aceasta se afla acolo un musteriu nou.

Și încă ce musteriu!

Stătea cu picioarele răscrăcărate pe dușumeaua prăfuită pe care zăceau, împrăștiate în dezordine, bucățile de stofă stricată, îi expunea lui Paul spatele său proeminent. Îl recunoscu numaidecît și încremeni locului. Ce voia?

Musteriul vorbea într-una; nu-i mai tăcea gura și îndruga vrute și nevrute...

I se răspundea cu zgîrcenie. Meșterul stătea îngenunchiat în fața lui și, cu metrul de pînză, îi lua măsura pantalonului de la crăcane pînă la manșetă. Apoi inscrise măsura în carnetul lui jerpelit și, tăcut, cu fruntea numai cute, trase cu coada ochiului la fiul său.

De fapt, toată lumea tăcea; în afară de Rejsek, care sporovăia și gesticula cu insuflețire.

Și-i mergea gura, ca o moară stricată.

— Mi-am zis: unde să încep să caut un croitor, cînd îl am aici, sub nas, în casa noastră! Așa că, precum vezi, meștere, am sosit! Încearcă să mă faci gigea...!

Nimeni nu rîdea, în intervalele dintre frazele lui se lăsa o tăcere surdă, tulburată numai de smiorcăitul din nasul înfundat al ucenicului Pepek, care scotea firele dintr-o vestă de pînză aproape terminată. O muscă mare, albăstruie, ametită de zăpușeală, încerca să răzbată prin sticla ferestrei care răsuna sub loviturile ei. Bzzz... bzzz...

Cepek se sprijinea cu burta lui scăzută de masa de croit și freca stofa între degete; apoi o apropia de ochii lui miopi și cu un aer de cunoscător, făcu, dînd din cap: Hm, hm...

— Ce ziceți? întrebă Rejsek. Scoase din buzunar o pungă cu pastile de mentă și, cu un gest de om pofticios, își îndesă una în gură. Stofă, nu glumă: Material clasa întîia...

— Ce mai, un poem — confirmă lucrătorul, fără să schițeze vreun gest și fără să țină seama de privirile rugătoare și prevenitoare ale meșterului său. Așa stofă zic și eu... nici n-o găsești astăzi prin magazine...

— Cred și eu... — se făli Rejsek, mormăind cu gura plină; bomboana îi împiedica vorbirea; ceva însă nu-i plăcu în această apreciere admirativă: Ce vă închipuiți? O am acasă, de multă vreme... V-aș ruga numai să-mi dați hainele gata cît mai repede. Am motivele mele... Și... știți... eu plătesc cu bani peșin!

— Numai să nu vă fie prea cald în ele — ținu să sublinieze, grijuliu, Cepek și împinse cu mîna stofa într-o parte.

— Credeți? întrebă Rejsek cu o privire indiferentă de om somnoros.

În același timp pe meșter îl înecă o tuse sufocantă și Cepek înțelese numaidecît tilcul acestei crize subite. Bătrînul încerca să acopere cu horcăitul bronhiilor sale hodorogite penibila și primejdioasa convorbire.

— Se zice că o să avem o vară fierbinte, și se pare că așa va fi, după calendarul secular — explică lucrătorul grav, împungînd cu degetele balotul de stofă. Hm... fir pieptănat!

— Aha!

— Ați spus ceva, vă rog?

— Nimic. Am zis numai „aha"!

— Aha! Nu de mult am cunoscut unul care, tot așa, n-a zis decît „aha", și pînă la urmă a sfîrșit-o rău. Și, credeți-mă, nu era chiar trăsnit cu leuca. Da, da, azi e mai bine să...

— Dumneata, vorbești ca Sveik.

— Da? Și, mă rog dumneavoastră, ce părere aveți despre Sveik?

— Un timpit — răspunse prompt Rejsek. Un timpit primejdios. Astăzi mulți cîntre ai noștri fac pe Sveicii. Joacă teatru. E o boală națională. La toți dracii, n-au decît să gîndească ce vor, nătărăii, numai să se lase de prostii. Încep ca Sveik și termină pe eșafod ca sabotori, sau ca elemente subversive. Păcat de atîtea capete cehe, nu-i așa?

— Se înțelege — aprobă Cepek. Păcat de ele...

— Stimatul domn dorește costumul la un nasture sau la doi? se amestecă în vorbă meșterul, ștergîndu-și broboanele de sudoare de pe frunte.

Paul se simți copleșit de o sfîrșeală care-i înnegura simțurile.

— Unul, unul singur! răspunse plictisit clientul și numaidecît își continuă expunerea întreruptă: Da, războiul ăsta! E un lucru ingrozitor! Numai dumnezeu știe cum se va termina...

— Ce anume, războiul? se minună Cepek. E cît se poate de limpede! Nu? Scrie doar și la gazetă...

— Desigur! Dar e nevoie de rațiune, da, de înțelepciune cu carul — se încălzi clientul cu propriile lui cuvinte. Ai noștri încă nu știu să prețuiască șansa de a nu fi nevoiți să se tăvălească prin toate noroaiele frontului. N-au astîmpăr. Îi mănîncă spinarea; habar n-au ce înseamnă să poți trăi acasă, în liniște...

— Ba eu aș zice că nu știu să fie destul de recunoscători pentru protecția de care se bucură din partea Reichului...

Rejsek amuți pentru o clipă, urmărindu-l cu o privire fixă, meditativă, pe lucrător, apoi ridică din umeri și spuse:

— Firește, eu înțeleg, sentimente naționale... Păstrează-ți-le sănătos, dar privește situația cu ochii deschiși! În mod realist! Ei n-au timp de pierdut; și așa nu mai prididesc de atîta zor! Și oricum: Cu capu' zidul tot nu-l spargi!

— Înțelepte cuvinte — încuviință cu insuflețire lucrătorul Cepek.

— La urma urmei, nici un stat nu poate accepta anarhia... Auzi dumneata: s-a găsit unul să ascundă o pușcă sub saltea... Închipuiți-vă: o pușcă veche. Poate chiar din timpul războiului de treizeci de ani! Un ciuruc! Nici nu se putea trage cu ea. Da! Și cu asta ar fi vrut dumnealui să iasă, pesemne, împotriva tancurilor și a avioanelor. Niște descreierați! Dar se mai găsesc și din aceia — adăugă el după o scurtă clipă de tăcere — care ascund persoane nedeclarate. Și chiar jidani! Vă dați seama ce înseamnă asta?... se înțelege că pe urmă ei n-au încotro și procedează... fără... milă... și mde... Nici nu mai știi cum să-i previi pe acești naivi, visători și fanteziști, ca să priceapă odată...

Vorbea cu zel, plimbîndu-și privirile prin atelier; ajunse cu ele pînă la ușa ce dădea spre odăița vecină, apoi ochii lui obosiți alunecară, pe rînd, pe chipurile celor de față. — Ei, da!

— Ca ăla de sus — reînnodă discuția neobositul Cepek.

— Ca cine?! făcu mirat clientul.

— Ăla de la mansardă. Chiar azi l-au ridicat.

— Un bolșevic!

— Serios? Și, mă rog, de unde știți dumneavoastră?

— Da' cine nu-l știe în casa asta... În casa asta veche...

Meșterul se grăbi să intervină, ajuns la capătul puterilor:

— ...Și... mă rog frumos, pe cînd ar dori stimatul domn să aibă gata costumașul?...

— Cît mai repede, patroane! Într-o săptămînă; e bine? S-a făcut; peste trei zile vin la probă. Ne-am înțeles?

Pregătindu-se de plecare, clientul se legăna în loc ca un urs bătrîn; își șterse ceafa cu batista lui tărcată și zîmbi, schimonosindu-se la față. Spuse:

— Ei, plăcut ne-a mai trecut timpul, nu-i așa? Mda, și acum, la revedere!

Cu o iuțeală neașteptată se răsuci din călcîie și apoi... se produse un lucru nemaipomenit: se încurcă și în loc să pornească spre ieșire se îndreptă către ușa ce dădea în odăiță.

Pînă se apuce cei de față să se desmeticească, clientul pusese mîna pe clanță și apăsase.

Nimeni nu se clinti din loc. În afară de Paul. Se ridică de pe scaun, livid la față; nimeni nu-l băgă în seamă. Bîjbîi cu mîna pe masă, în spatele lui, căutînd foarfeca de croit; o găsi, o strînse în pumn, atît de tare încît i se albiră încheieturile. Acum! Urmărea cu ochii întredeschiși mîna sprijinită de clanță. Ah, bestia!

Clanța se mișcă din nou.

Acum! Împunge-l! Năpustește-te asupra lui și înfige-i cu toată puterea virful foarfecei între coaste, lovește-l peste mîna aceea blestemată! Trupul se încordă, într-o supremă sforțare, gata pentru un atac disperat.

Nimic.

Clanța nu cedă. Clientul se întoarse spre atelier schițînd un zîmbet de vinovăție; cercetă încă o dată din ochi fețele celor prezenți și ridică din umeri cu aerul omului încurcat:

— Ieșirea e pe aici, mă rog frumos — șopti respectuos meșterul.

— A, da! Fir-ar să fie! Am confundat ușile. Asta, știți, din cauza căldurii! Ah, ce zăduf!

Dispăru, lăsînd în urma lui o liniște mormîntală.

Tăcere, zăpușeală.

Primul își reveni lucrătorul. Chipul lui îmbrăcă la loc obișnuita-i expresie, prelungă, ascuțită.

— Văzuși? făcu el, arătînd cu capul spre ușă. Te-ai pricopsit cu un client nou!

Meșterul stătea aplecat cu nasul în carnetul său, ca și cînd s-ar fi gîndit la măsură; se foia în loc, ridicînd nervos din umeri; nu cumva îl stringea gulerul și se sufoca?

— Bine... bine... hm... hm...

— Ai de gînd să-i coși toalele astea? trecu repede la atac, fără să se codească, lucrătorul, și își înfipse cu scîrbă degetele în stofă.

Meșterul își desfăcu brațele, cu un gest de autoapărare.

— Ce vrei? Ce te legi mereu de mine? Îi cos, nu-i cos! Mă privește! Trebuie să fim rezonabili, da! De ratiune avem nevoie acum, nu de trăncănelile tale! Asta nu-i mariaj cu licitație.

— Asta am vrut să aud! Într-o zi, cînd o să-ți aducă o piele de om tăbăcită, te rog să ai grijă să-i coși o haină la doi nasturi! Să vezi atunci abia, ce material...!

— Ești nebun! se apără fără convingere meșterul. Asta ești tu! Ar fi o provocare fățișă dacă nu i-aș...

— Așadar, i le coși?

— Înțelege, omule, pentru numele lui Dumnezeu! Ce vrei să fac?

— Să faci în pantaloni! Ce să faci?! Asta trebuie tu s-o știi! Tu ești patronul aici. N-au decît să se îngrașe pe spinarea noastră, că sîntem deștepți! Ah, negustorașule!

Dar înainte ca obișnuita ceartă să se poată încinge, foarfeca de croit curmă avalanșa de injurii a lucrătorului.

Căzu zgomotos pe placa de lemn a mesei.

★

N-a fost decît un vis, își spuse ușurat Paul, seara, pe întuneric, în timp ce stătea întins alături de ea. Realitatea cea vie și caldă era lîngă el. Palpabilă. N-avea decît să întindă mîna, să intre cu degetele în părul ei parfumat; putea să-și petreacă degetele pe arcurile sprîncenelor, să-i atingă buzele întredeschise, să-și lipească gura de ele.

Scăpase de vis, își revenea în fire. Dar rămase în el ceva ce-l apăsa. Toate evenimentele zilei se transformau acum în simboluri absurde. În avertismente nedeslușite, venite de undeva, din necunoscut. Ceva parcă îi împresura.

Imaginea unei cuști! Invizibilă, dar el o simțea.

— Dormi?

— Nu.

Își lăsă capul pe spate și privi cerul. Era mut acum cerul și nu-l mai ispitea să zboare. Stelele se așterneau pe el, rînduite după legile universului, în constelații; ar fi putut să le enumere; clipeau glacial, indiferente și mute în drumul lor neabătut. Îl dezgustau acum pînă și ele, stelele!

— Ce au să facă cu el? auzi deodată din întuneric.

Se ridică sprijinindu-se în coate:

— Cum, tu ai văzut?

— Da. Îl îmbrînceau pe sub fereastra mea. Unul din ei s-a oprit și și-a aprins o țigară. Era pașid și slăbănog, o fi fost bolnav; mîna dreaptă o avea înmănușată, poate că-și ascundea vreo rană.

— Te-a văzut?

— N-a avut cum. Am stat ascunsă sub pătură.

— Bine — încuviință el și tînu să mai adauge: Bine ai făcut.

— Cine era?

— De unde vrei să știu?

— Mă gîndeam la acela pe care l-au ridicat.

— A, da! Era pictorul. Pictorul de la mansardă. Îl știi doar. Ăla care cînta la chitară.

— Cîntă niște cîntece atît de triste...

— Înainte cînta și altfel de cîntece. Se spune că l-ar fi părăsit soția. Nu știu... În fond, eu nu știu nimic. Oamenii spun atîtea că nu mai știi ce să mai crezi!

— De ce l-au ridicat?

— Știu doar atît ce se vorbește prin imobil... Cică ar fi comunist...

— Și de ce îi urmăresc pe...?

— Probabil pentru că și în Rusia sînt comuniști care luptă împotriva lor. Dar eu nu prea știu multe despre toate astea. Pînă acum nu m-au preocupat.

— Pînă la urmă tot îi bat rușii. Tu ce crezi?

— Sînt convins. Au să-i bată cu siguranță. Dar cînd va fi asta?

— Și pe noi de ce ne persecută?

— Pentru că sînt niște fiare. Au născocit o teorie infamă despre rase și acum își fac de cap. Ca în evul mediu. Pe vremea aceea, asta se numea gheto.

— Bine, dar acum nu-i evul mediu. Sîntem în secolul douăzeci.

Paul zîmbi cu amărăciune.

— Ai dreptate. Așa e. Dar trăim niște vremuri ciudate. Înainte de a te întîlni, nici nu mi-a trecut prin minte una ca asta. Ca și cînd deodată mi s-ar fi deschis ochii. Protectoratul ăsta al lor e ca o cușcă, mă înțelegi? Oricît ți-ai da cu capul de gratii, tot nu le spargi. Înainte de a te cunoaște n-am simțit așa...

Amuți; se întinse din nou pe spate. Îi căută prin întuneric trupul și-l lipi de al lui. O mîngîie pe păr, îi frămîntă între degete șuvițele rebele, suflă în ele, străduindu-se să-și concentreze gîndurile numai asupra ei. Nu izbutea.

— Paul — se auzi din nou glasul ei molcom.

— Ce e?

— De fapt ce se întîmplă afară?

Simți în această întrebare o insistență amestecată cu durere, care îl neliniști. Se ridică în capul oaselor, întinse mîna în întuneric și apăsă pe butonul lămpii. Se făcu lumină. Se întoarse spre ea cu o mină aparent nepăsătoare și se posomorî puțin la față:

— Nimic... În fond nu știu ce vrei să afli; vorbea anapoda, îndrugînd vrute și nevrute, își ferea privirea și cînd, întîmplător, i-o întîlni, își dădu seama că ea știa ceva.

— În definitiv, tu ce știi? o întrebă cu neliniște.

— Prea multe nu știu. Știu doar atît, că tu mă minți. De ce?

O apucă de umeri și o zgîlîi ușor. Arătă cu degetul către cutia mută și hodorogită a aparatului de radio și izbucni într-o adevărată explozie de reproșuri:

— Ai ascultat, mărturisește! Cutie blestemată, trebuie s-o arunc pe fereastră! Te-am rugat doar să nu faci asta! De ce sînteți cu toții așa de curioși? Ți-am spus: în casa asta sînt oameni de tot felul. Poate că nu sînt răi, cu siguranță că nu toți sînt răi, dar se tem... Deasupra noastră locuiește unul care s-a dat cu ei... Voi fi silit să duc de aici lada asta afurisită. N-ai minte! Aici ești în siguranță. Lîngă mine! Ce se întîmplă afară nu te privește pe tine, înțelege odată...

— Ba mă privește! Și pe mine, și pe tine. Și tu o știi foarte bine!

— Și... mă rog, ce știu? Ce știu, spune, pentru numele lui Dumnezeu!

Izbucni în plîns și-l strînse la pieptul ei.

Îi cuprinse capul între degete și în clipa aceea ea își vărsă tot amarul care îi stătea pe inimă de cîteva zile. El se desprinse din îmbrățișarea ei și se așeză pe marginea divanului. Asculta cu fălcile încleștate, mototolind în buzunar un cocoloș de hîrtie. Se scotoci prin buzunare, sperînd să găsească măcar un muc de țigară. Nu găsi. Îi tremurau degetele.

— Nu mai pot să tac, mă înțelegi, Paul... ar fi rău dacă... Știu tot, m-auzi? tot... știu că te vor împușca dacă dau de mine aici; și nu numai pe tine... ci și pe tatăl tău, și pe mama ta, pe toți... Îmi vine să urlu de frică... de frică pentru mine... Dar una ca asta nu trebuie... Nu trebuie să se întîmple...

— Taci...! Liniștește-te...

— Azi i-am văzut, Paul... i-am văzut și nu mai pot să continui așa... nu mai pot! Te iubesc mult, mai mult decît propria-mi ființă, aș înnebuni de frică... Te iubesc nespus de mult... dar eu, eu nu mai am ce căuta aici... locul meu nu mai este între oameni, iar tu... tu trebuie să trăiești... Mă înțelegi? Paul!

Îi înăbuși strigătul cu palma. Se zbătea în brațele lui într-o explozie de disperare, dar el nu cedă pînă cînd ea nu se liniști. Scăpată de strînsoare, își cufundă fața în pernă și hohotele unui plîns nervos îi scuturară umerii. El se așeză pe scaun în fața ei, cu capul lăsat în palme, privind absent valiza neagră din fața lui.

— Și ce ai de gînd să faci?

— Să plec! Imediat... chiar azi...

— Nu — izbucni el, aspru. Nu-ți dau voie!

— Trebuie, Paul! Ce, tu nu înțelegi?

— Nu. Nu înțeleg. Și nici nu vreau să înțeleg. Ar pune mîna pe tine cît ai clipi...

— Dacă mă găsesc aici, te ucid și pe tine.

— Ce să-ți spun...! Mult îmi pasă... Fără tine mi-ar fi totuna!

— Paul! strigă ea înspăimîntată.

— Acesta-i adevărul. Așa simt eu. Simplu, nu vreau și nu te las! Pentru mine asta ar fi egal cu moartea. Chiar mai rău. Dacă n-ai fi tu aici, n-aș mai dori nimic. Nici să știu, nici să aud, nici să simt. Ce vrei? Lumea în care trăim acum nici nu merită să fie trăită. Stau și mă întreb de ce nu ne-am născut mai bine în altă parte? Printre sălbatici! Sau în preistorie? Cel puțin am fi avut deasupra capului cerul. Un cer cît se poate de obișnuit. Nu de mult am respirat împreună, îți amintești? Împreună! Ce bine m-am simțit atunci... Să respiri numai pentru tine e un nonsens. Să inspiri pentru nimeni, să expiri pentru nimeni, un-doi; un efort stupid, fără rost. Demn de un om imbecil. Brr! Mulțumesc frumos... nu vreau!

— Vorbești cu păcat, Paul. Eu... eu vreau să trăiesc...

— Și eu. De o mie de ori! Dar nu fără tine!

Cuvintele țîșniră din el cu o încăpățînare frenetică, cu o furie sumbră, pe care ea n-o mai cunoscuse pînă atunci la el. În timp ce vorbea, își lovea genunchii cu pumnii încleștați.

— Și ce-i mai prost în toată povestea asta e că n-aș mai avea nimic de așteptat de la viață. Ce să mai aștept? Pînă cînd oamenii au să-și spintece burțile unul altuia? Pînă au să-și arunce cu foc în cap? Nu vreau! Nu mai cred în nimic. În nimic, decît numai în ceea ce se află acum în minte. În ceea ce simt eu în acest moment. Nu știu, dar e ceva putred și confuz în luminatul nostru secol douăzeci, Ghetoul Progresul, tehnica și evul mediu! Cum se împacă toate astea? Curată menajerie! Chiar dacă dispune de încălzire centrală! Să-ți verși mațele, nu altceva... Așa îmi imaginam eu ultimele ceasuri ale omenirii. Pretutindeni întuneric..

— Trebuie să fie pe undeva și lumină...

— Poate — acceptă el, și dădu din mînă, plictisit. Dar unde?

— Trebuie s-o găsim!

— De ce s-o căutăm? E aici. Lîngă tine. Alta nu există!

— Bine, dar... nu trăim singuri pe lume...

— Mă rog — o întrerupse el, neavînd chef să continuie această discuție sterilă. Dar acum avem alte griji. La urma urmei, poate că-i mai bine să știi tot. Dar atunci ascultă-mă: Îmi dau foarte bine seama că aici nu poți să rămîi o veșnicie. Îmi închipui ce-i în sufletul tău. Voi întreprinde ceva, numaidecît, și știu și ce. Dar tu făgăduiește-mi că pînă atunci ai să fii cuminte! Ai să reziști! Trebuie să reziști! Dacă mă iubești cu adevărat și tii să fim împreună. Îmi făgăduiești?

— Da — spuse ea, suspinînd.

Se întinse pe spate lîngă ea, îi apucă mîna și i-o puse pe pieptul lui. Era caldă și ușoară, lipsită parcă de greutate materială; închise ochii istovit de ziua aceea îngrozitoare și se strădui să nu gîndească. Cu neputință. Se cuibări adînc în el această zi, îi infectase creierul. Și ar fi dorit să doarmă, să se cufunde în lumea iluzorie a visurilor. Să se refugieze în ele.

Ah, să doarmă!

— Paul — auzi el, de data aceasta ca de departe.

— Hm...?

— Ce crezi, îl vor ucide? Paul?

— Nu știu. Nu te mai gîndi la asta. Eu... eu... nu știu.

Adormi în brațele ei într-un somn agitat. Respira în părul ei ca un copilaș, și din cînd în cînd se cutremura de neliniște. Ea îi veghea somnul, privindu-l țintă în față. Se pierdea toată în el. Își dădea seama că trebuia să-l trezească, pentru ca părinții lui — bătrînii, cum le spune el — să nu se alarmeze; se tocmi în sinea ei pentru fiecare minut, pentru fiecare secundă, îi asculta răsuflarea. Se topea toată în el, cu duioșie. Era al ei și era pentru ea totul — tot ce-i mai rămăsese pe lume.

★

Răspunsul la întrebarea ei îl aduseră ziarele. Pe lista proaspătă a celor executați, locatarii imobilului citiră pe penultimul loc, jos de tot, la sfîrșitul coloanei, numele și adresa pictorului de la mansardă.

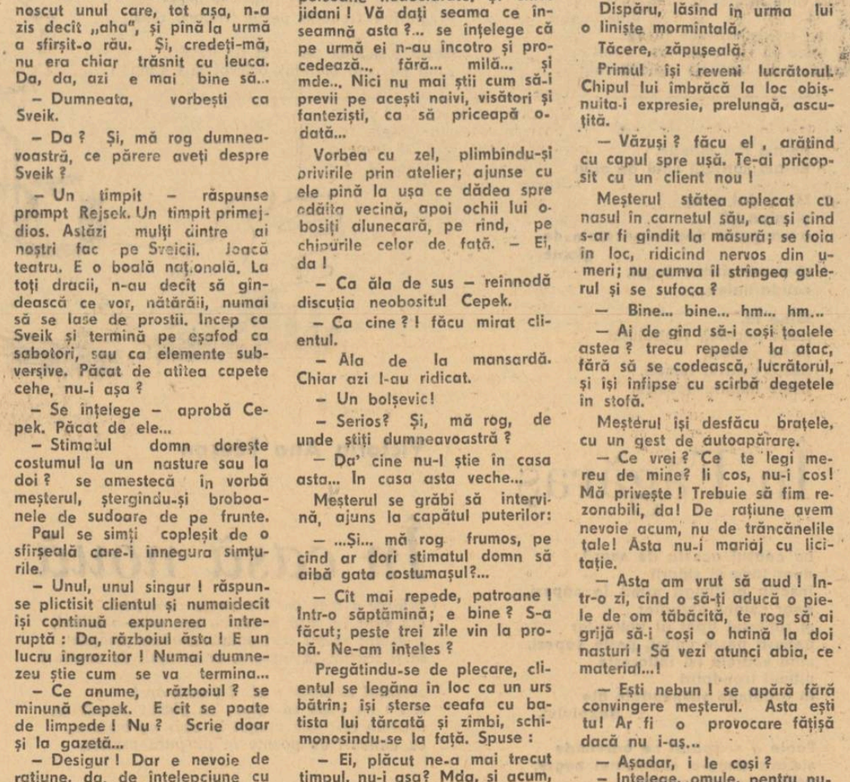

Desen de TIA PELTZ

Angela Chiuaru

Mărțișor tîrziu

O ciută hăituită de război
Saltă prin poienile anilor, arse,
Ingenunchează și cade și iar se
Ridică, zvicnind, prin scrum și noroi,
Cu apele privirii spre piscuri mari întoarse...
Așa-ncepeam adolescența amîndoi.

Și totuși ne-a purtat spre culmi semețe
Năluca mădioasă cu gleznele subțiri,
Rănite-n colți de cremeni
Și-n ghimpi de trandafiri...
Iar azi, din creasta anilor, asemeni
Unui cleștar zîmbind în mii de fețe,
Despovărați de răni și amintiri,
Intrăm, abia cărunți, în tinerețe.

●

Darie Novăceanu

Evocare

Lui Pavel Chirilă.

Creionul nu mai vrea să scrie.
Mîinile-n brățări de fier s-au umflat.
Și liniștea tîrzie o sfîșie
Ritmic, măsurat,
Răcnetele gardienilor ca niște ghiare
Pline de sînge. Și liniștea doare.

Dar linia aceasta scrijelită-n zid
E-un manifest pe care, cu unghie și sînge,
Cel care-și dete viața, luptînd pentru Partid,
Știu că niciodată Partidul nu-l vor frînge.

Un riu cu ape de vioară
Trece pe undeva, fără gînduri.
Nu l-am văzut, da-n zilele de vară
Răzbate, superb, de pe prunduri,
Ca un curcubeu
Glasul copiilor peste sufletul meu.

Dincolo-i o pădure de brad și molid.
Eu n-am văzut-o niciodată.
Dar îi aruncă vîntul peste zid
Miresmele și doina zbuciumată.

Sînt singurele vești ce-mi vin din afară.
Inimă, ia-le, pentru tine sînt,
Să-ți fie singurătatea ușoară
Aici unde nu poți vedea pămînt.
Cît vor trăi ele nu mi-e teamă:
Cineva de dincolo de ziduri mă cheamă.

Pași pe zăpadă

Fugea pe o cîmpie de fildeș strălucitor, pe un ocean de stele căzute din iarna lumii. O cîmpie cu zări rotunde de gheață, vinete. Printre copaci trecea un cîntec sălbatic, înghețat — și copacii erau plini de țilinci și zurgălăi. Cerul era albastru și înalt, ca o parașută boltită peste cîmpia albă. Sub parașuta aceasta atîrna un punct negru: el. Fugea înainte, strîngînd cu brațele niște sfori nevăzute, ferindu-se parcă să nu-l supere mătasa ei albastră, care-i cădea pe creștet. Șoseaua rămăsese departe, confundată cu imensitatea, viața se retrăsese în forturile ei pașnice cu acoperișuri roșii atîrnate de funii de fum. N-avea nevoie de șosea. Drumul lui îl însemnau pașii ei pe zăpadă, mici ca un șir de potîrnichi albastre. Pe urmele pașilor ei zăpada se topise, apoi înghețase din nou. Gara nu se vedea, înghițită încă de zare, și pașii ei duceau într-acolo, într-o linie dreaptă, înghețată, rece, de neînduplecat. El trecea pe urmele ei și sub pașii lui gheața aceea subțire a pașilor ei se topea iar pentru o clipă.

Și în fuga aceasta spre gară el vorbea cu ochiurile [illegible] binți ca sufletul ei.

— De ce-ai plecat? De ce-ai fost slabă?

Urmele îi răspundeau.

— Nu am fost slabă! Uită-te la linia dreaptă peste care calci! Așa ai călcat și peste sufletul meu! Amintește-ți!..

— Nu pleca! N-am fugit niciodată după nimeni.

Vîntul cînta mai departe peste cîmpia de fildeș și urmele ei răspundeau pătrunse de frig.

— Ți-ai amintit? Atunci știi de ce plec. Am venit în sat acum doi ani. Eram o fată firavă și slăbuță. Dar aveam în mine suflet mult și pasiune pentru cel mai mic lucru. Cu tine m-am întîlnit în aceeași zi, doar erai învățătorul satului, și eu fiind activistă U.T.M. trebuia să mă vezi. Făceam doar parte din aceeași generație, din aceleași rînduri, aveam aceleași idealuri... Am hotărît să luptăm amîndoi. Eu fusesem țesătoare înainte, la o fabrică oarecare, dar am primit să duc o muncă de activist, nu pentru că mi s-a dat o sarcină, ci pentru că aveam elan și pasiune, pentru că vroiam să fac ceva deosebit. Ți-am vorbit de asta. Ești un băiat curajos. Cel puțin pentru mine. Eu nu știu cum sînt. Tu însă mi-ai spus același lucru, în aceeași seară. Acum îmi dau seama că te-ai pripit. Nu mă iubeai, de fapt.

— Nu judeca astfel, stri- [illegible] aminte bine. Sînt un om cinstit. Anii petrecuți lîngă tine sînt cei mai frumoși din viața mea. Cît ne-am zbătut pentru colectivizare, pentru cămin, pentru cor, de parcă toate le-am fi făcut pentru noi doi. Și de fapt așa și este. Aici e sensul vieții noastre. Spune-mi, nu pleci pustiită? Unde ți-e îndîrjirea? Ne-am certat dintr-un fleac. Cum poți să-i dai importanță? Ai obosit. Ai muncit prea mult. Te iubesc.

Cîntecul aspru al vîntului îi risipea vorbele.

Linia dreaptă a pașilor ei făcea un ocol, ca o unduire abia zărită în imensitatea cîmpiei.

— Nu, n-ai dreptate, spuneau urmele pașilor. N-am obosit. Au fost doi ani minunați alături de tine. Satul ne iubește pe amîndoi, am făcut atîtea pentru el. N-aș obosi încă o sută de ani. Iubesc prea mult munca asta. Ții minte cum dormeam cîteodată în frig, aproape flămîndă, frîntă de oboseală? Duceam cana cu lapte la buze și adormeam cu ea în mînă. Ce ani frumoși! Diminețile, cînd porneam prin sat, mă gîndeam la tine. Cîteodată te zăream prin fereastră în clasă, predînd lecția. Copiii se uitau la tine ca la un zeu. Așa priveam și eu. Mi se umplea inima de lumină. Seara ne întîlneam și, mai în glumă, mai în serios, ne dădeam raportul. Erau zile pline. Așa-i?

— Așa-i, murmura el. Nici n-am simțit cum a trecut vremea.

— Ești un băiat bun, totuși, șopteau urmele pașilor. Nu știu cum o să pot trăi fără tine. Nu ți-am spus-o pînă acum, din mîndrie. Tinerețea noastră n-are dreptul să îngenuncheze.

— Nici în fața iubirii?

— Nici! Iubirea trebuie să umble în picioare atunci cînd e matură.

Cîmpia nu se mai sfîrșea. Șoseaua rămăsese departe. El fugea mereu pe urmele ei, spre gară. Îi era cald. Simțea că e pe cale să piardă ceva, imens pentru el. Ceva ce nu se mai poate întoarce mai tîrziu decît azi. Trecea un cîntec aspru peste imensitate, și lovindu-se de el căpăta nuanțe și adîncimi noi. Se făcea un cîntec mai plin, o simfonie ciudată de îngheț și incandescență. Urmele pașilor ei parcă ascultau cîntecul acesta. Deveneau mai proaspete, mai calde. Într-un loc, parcă undeva la mijlocul cercului zării, s-au oprit pentru o clipă, să-l asculte mai bine; se făcuse pe locul acela un ochi albastru de apă în care se oglindea cerul.

— Acasă am aprins focul, vorbea el. Trebuie să fie cald acum. Diseară avem oaspeți, vine mama. Mîine avem de lucru. Îți place cum cîntă Marin dintr-a șaptea la ghitară?

— Parcă tu nu știi, i-au răspuns pașii.

— A spus că trece pe la noi.

Pe cîmpia de fildeș strălucitor, urmele pașilor ei se întoarseră pentru o clipă, apoi își urmară drumul mai departe, spre gară, șovăielnice, chinuite. În cîmpia de stele fugeau numai el și vîntul și urmele pașilor.

— Poate m-aș întoarce, spuneau urmele. De fapt a fost o prostie, un fleac. Cred în tine. Dar cum să fac?... Învață-mă!...

— Nu mai privi spre gară — sau poate ai și ajuns? Privește înapoi spre mine și ...de ce ți-s urmele atît de moi? S-a topit zăpada în jurul lor. [illegible] Nu mai e mult pînă la primăvară...

Gara se apropia, urmele pașilor ei erau întortochiate și nesigure, dar blînde, aproape că nu se mai cunoșteau. În apropierea gării zăpada se topise și se iviseră cîteva fire de iarbă. Pașii nu se mai vedeau. Pătrunse pe peron, încălzit și roșu la față. Ea stătea pe o bancă, afară. Și-l aștepta. Trenul plecase de mult.

Rusalin Mureșanu

NOTE DE CĂLĂTORIE

Rhodos!

Un colț al raiului. Fără îndoială, acest străvechi fel de a spune poate să pară banal, depășit, totuși n-ai cum să caracterizezi altfel această bucată de pămînt. Albastrul-opalin al unei mări străvezii, cerul de un albastru-argintiu, vegetația bogată, mediteraneană, liniștea din orașul cu cîteva mii de locuitori, curățenia lui, albul orbitor al caselor și vechiul oraș medieval al cavalerilor, îmbină imagini de vis cu realitatea. Poetul francez Lamartine, trecînd pe acolo în călătoria sa prin orient, în anul 1833, scrisese: „...Ți se pare că insula este un buchet țesut din plante verzi, care răsare din apele mării... N-am văzut nicăieri pe pămînt un cer mai minunat și un pămînt mai fecund..."

Motonava **Transilvania** ancorează la cîteva sute de metri de mal. Cu o barcă mare cu motor ne îndreptăm spre debarcader. O priveliște feerică ți se desfășoară în fața ochilor. Treci între două coloane zvelte de piatră: pe una e statuia de bronz a unei căprioare, pe cealaltă statuia unui cerb. Ambele animale scrutează depărtările gata să-și reia fuga după un popas de reculegere.

Pe cheiuri e liniște. Trece, din cînd în cînd, cîte un automobil sau o motocicletă, apoi liniștea tulburată își reia imobilitatea. Cîțiva trecători se îndreaptă cu pași domoli fie spre locurile de muncă, fie spre terasele cafenelelor scăldate în lumina orbitoare a soarelui.

Te simți parcă în altă lume, pe altă planetă, unde viața se deapănă molcom: fără huruitul motoarelor, fără pasiuni violente, în armonia umbrelor de palmieri și sub privirea parfumată a mii de flori.

Orașul cel nou n-are nimic deosebit, clădiri moderne fără un stil precis, case mai vechi — vile — cu grădini în care verdele se îmbină cu pete violente de culori felurite: roșii ca sîngele proaspăt, galbene ca aurul, albastre ca cerul, albe ca argintul lunei.

Orașul nou e curat, străzile bine pavate; prăvălii cu mărfuri aduse din multe țări.

Cînd te apropii însă de orașul cel vechi, de zidurile crenelate, de turnurile roase de vreme, de străzile strîmte, de piețele împodobite cu statui de marmoră, te întrebi, fără să vrei: Unde mă aflu? În fața unor decoruri perfecte ale unui film istoric... sau în fața unei realități nebănuite?

„...Din fericire, nici cele patru veacuri de ocupație turcească, nici alte evenimente, n-au adus stricăciuni și distrugeri însemnate cetății cavalerilor. Așa încît, astăzi, cu toate că nimeni în decurs de secole nu luase nici un fel de măsură pentru apărarea acestor monumente, avem în fața ochilor un oraș-cetate așa cum a fost zidit. Și putem spune că vechiul Rhodos este cea mai autentică mărturie, mai perfectă decît Nürnberg-ul sau orașul francez Carcassonne, a evului mediu..."

Istoria fondatorilor acestui oraș își are rădăcinile adînc înfipte în negura vremurilor. Întemeietorii — Cavalerii ordinului Hospitaliers de St. Jean — au venit în insula Cipru bine organizați și bine înarmați. Ordinul cavalerilor Sf. Ioan a fost întemeiat în orașul Ierusalim, în veacul al XI-lea e.n., de niște negustori din Amalfi, pentru a apăra și îngriji pe pelerinii care veneau în Țara sfîntă. La începutul veacului al XII-lea s-a prefăcut într-un ordin militar. Mai tot tineretul nobil din Apus se înrola în acest ordin, pentru a lua parte la lupta dusă împotriva necredincioșilor.

Acest ordin a luat parte în chip glorios, în Palestina, la apărarea Statelor latine, dar, după căderea cetății Saint Jean d'Acre în anul 1291, el a trebuit să-și caute un refugiu, mai întîi în insula Cipru, apoi la Rhodos. În 1312, după condamnarea ordinului Templierilor de către papalitate, cavalerii Sf. Ioan au moștenit numeroasele bunuri ale Templierilor. Și, timp de două secole, s-au străduit să le întrețină cît mai bine și să organizeze o apărare a lor, îndestulătoare și adecvată vremurilor lor.

Înfățișarea orașului Rhodos este astăzi, după cum am mai spus, cam aceeași cu acea de acum cîteva secole: oraș împrejmuit din toate părțile cu un zid înalt, gros și cu șanțuri largi și adînci. Ca o cingătoare, străzi și turnuri crenelate. Reședința cavalerilor alcătuia, în unghiul nordic, un cartier izolat de un zid și dominat de palatul marilor maeștri. Porturile își aveau turlele lor de apărare. Totul era astfel orînduit încît orașul Rhodos a fost socotit, vreme îndelungată, ca una din cetățile cele mai puternice și bine întărite din lume.

Printre primii călători care au fost prin acele locuri e, de pildă, Niccolo di Martoni, în 1394. El vorbea de castelul din lăuntrul zidurilor, adică de orașul de sus și de tîrgul de jos... Castelul era un oraș în oraș, despărțit de tîrg cu un zid cu turnuri. În această parte a orașului, numită Collachium, și-au înălțat cavalerii cele mai multe monumente. Acestea uimesc astăzi prin grandoarea și frumusețea lor pe călătorul străin.

Castelul sau Collachium, loja și biserica Sf. Ioan erau așezate în unghiul nord-vestic cel mai înălțat; de la lojă cobora către port strada numită a Cavalerilor; pe această stradă se găseau hanurile „diferitelor graiuri", adică ale diferitelor neamuri, ca: francezi, germani, englezi, italieni etc.; strada Cavalerilor se sfîrșea pe o piațetă unde se afla noul spital.

Palatul marilor magiștri era o construcție masivă, pătrată, înconjurată de turnuri, de un aspect general destul de greoi, dar în schimb atît de bine zidită încît a rezistat bine la multe asedii. Palatul slujea drept locuință marilor magiștri și suitei lor; după cît se știe, în sala cea mare de coloane se țineau ședințele ordinului.

Sub curtea pătrată, cu arcade, zece silozuri circulare făceau posibilă stocarea cerealelor pentru zilele de asediu.

În curtea cu arcade se găsesc astăzi cîteva statui de marmoră din epoca elenistică și din cea romană.

Biserica Sf. Ioan nu mai este; ea a fost distrusă de o puternică explozie în anul 1856. Ea se găsea alături de lojă și în linie paralelă cu fațada palatului. Biserica Sf. Ioan fusese clădită în stilul simplu al bazilicilor primitive; grinzile pe care se sprijinea acoperișul erau împodobite cu stele de aur pe fond de azur. În vremea cavalerilor, biserica avea o împodobire bogată: statui de argint aurit și de aur masiv cît și cincisprezece tablouri cu împodobiri în relief de aur și argint. Marii magiștri erau înmormîntați sub pietre funerare de marmoră polichromă.

Biserica și clopotnița ei au fost reconstruite întocmai — după gravuri vechi — și se află acum pe cheiul Maudraki.

Strada Cavalerilor, pavată cu pietre și cu un dalaj la mijloc, coboară în trepte largi spre Piața Spitalului. Este strada principală și, în același timp, cea mai frumoasă, iar toate clădirile de pe ea au fost declarate monumente istorice: în primul rînd hanurile cavalerilor din diferite țări. În aceste hanuri, după cîte se știe, cavalerii își luau mesele și își țineau adunările. Cînd veneau oaspeți de seamă ei erau găzduiți în ele.

Acum, cîteva cuvinte și despre spitalul, cea mai de seamă clădire civilă a cavalerilor, care se găsește în partea de jos a străzii. Spitalul ne amintește rostul acestui ordin întru începuturile lui. Această clădire este „noua infirmerie" pe care o ceruse marele magistru Fluvian în vremea magisterului său; trei ani după moartea lui, în 1440, ea a fost începută și în anul 1489 a fost terminată.

Doi călători din veacul al XV-lea, Jacques le Saige și G. Lengherand ne-au lăsat două descrieri prețioase ale Spitalului.

Primul: „...pentru ca să ne treacă vremea, am mers să vedem Spitalul din Rhodos și am văzut că se dădea fiecărui bolnav vin în cești minunate de argint și carne în farfurii frumoase de argint..." Al doilea a scris: „...În sala în care sînt acum bolnavii, se găsesc paturi bogat împodobite și cu baldachine și în mijlocul ei este un altar unde se zice, zilnic, slujba..." (1485). Tot el ne povestește că mai erau și camere — numite astăzi rezerve — pentru bolnavi, care dădeau pe galerie și care sînt acum sălile Muzeului. Totul era orînduit cu multă precizie: vizitele medicilor, regimul alimentar, spovedania și împărtășirea bolnavilor, care erau obligați la internare să-și facă testamentul.

Două camere la sud de sala cea mare, dintre care una foarte frumoasă, par a fi fost bucătăria și refectoriul, mai curînd decît infirmeria și farmacia, cum au crezut unii.

Tîrgul sau orașul de jos se întindea între zidul care îl despărțea de castel și împrejmuirea cea mare de dinafară. Străzile erau strîmte, în deobște de 2—3 metri. În această parte a Rhodosului se găseau mai ales biserici grecești și latine (cele mai multe s-au năruit cu timpul), cîteva monumente civile și frumoasele case ale bogătașilor.

În ansamblul lor toate clădirile din Collachium și din tîrgul zis de jos oglindesc o armonie perfectă în creația arhitectonică în ceea ce privește ornamentația.

Mai toate edificiile vădesc o influență dominantă occidentală, față de unele elemente minore în stilul oriental...

★

În muzeul care se află în clădirea Spitalului găsim cîteva vestigii ale artei, vestite peste mări și țări, ale Insulei Rhodos. Puține la număr, dar atît de frumoase încît cu greu te poți despărți de ele. Afrodita cea castă, sau pudică, cum este numită, te tulbură cînd îi privești trupul: o armonie perfectă a liniilor, o frămîntare fierbinte a marmorei. Adînc rănit de vitregia vremurilor, acest trup imaculat de femeie trăiește încă în toată minunăția lui. O privești pe această Afrodită — opera unui sculptor anonim — și ți se pare că ea se mișcă în penumbra sălii de muzeu, că ea coboară cu sfiiciune treptele unui templu invizibil, îndreptîndu-se spre apele limpezi, opaline ale mării...

O altă statuie a Afroditei, cunoscută sub numele de Afrodita din Rhodos, te subjugă și ea prin poezia liniilor desăvîrșite ale trupului ei. Cu un genunchi rezemat de pămînt, cu brațele ridicate și cu mîinile prinse de părul despletit, ea se pregătește să înfrunte veșnicia frumosului. O privești și ai vrea și tu, străinule, să-i mîngîi trupul divin, așa cum l-au mîngîiat valurile fierbinți ale mării și privirile limpezi ale lui Cronos.

Nu poți să treci fără a nu te opri în fața unei stele funerare înfățișînd două femei: pe Crito și pe Timarista. Această sculptură de la sfîrșitul veacului al V-lea î.e.n., de inspirație ionică, este totuși foarte legată de arta greacă clasică. Durerea celor două femei, trupurile zvelte înveșmîntate în văluri străvezii, sînt cioplite cu atîta dibăcie în blocul de marmoră, încît nu încape îndoială că autorul acestei opere a fost un mare mînuitor al daltei, unul din aceia care au contribuit la gloria artei grecești din Rhodos.

Pliniu, în veacul întîi al erei noastre, amintea de trei mii de statui, dintre care o sută uriașe, și de o mulțime de edificii publice, teatre, stadioane, gimnazii, academii și temple. Studiul operelor de artă făurite la Rhodos de-a lungul anilor, secolelor, prezintă mari greutăți, căci cele mai multe din vestitele creații de artă au dispărut și cele care au mai fost găsite nu sînt semnate.

Cele mai bune lucrări despre arta rhodiană le-a scris Chr. Caruzos, după îndelungate și anevoioase cercetări. El ne spune, de pildă, că celebra statuie „Victoria de la Samotrace" care se află la Muzeul Luvrului din Paris a fost creată la Rhodos și trebuia să proslăvească victoria amiralului Eudamos în războiul împotriva lui Antiochus, în anul 190. De la ce premise a pornit Chr. Caruzos ca să facă această afirmație? De la următoarele două premise principale: întîi, marmora prorei este din Rhodos, a doua, care pare hotărîtoare — este că artiștilor din Rhodos le plăcea să dea statuilor lor o bază în formă de corabie.

Tot la Rhodos au fost și „Carul soarelui tras de patru cai", opera lui Lisip, și vestitul „Colos de bronz" — socotit ca una din cele șapte minuni ale lumii, creația lui Chares din Lindos, elevul lui Lisip. Pentru a desăvîrși și a turna în bronz această lucrare, i-au trebuit doisprezece ani artistului.

Și așa, aș mai putea înșira multe nume de sculptori și de opere, ca să dau o imagine și mai vie despre ceea ce a fost viața artistică în epoca de aur a insulei și a orașului Rhodos...

Dar orele trec repede, ca în goana visului. Trebuie să mă întorc la vapor. Plecarea se apropie.

Soarele apune. Marea de opal se întunecă, pentru ca, apoi, să izbucnească într-o baie de sînge și în fîșii de flăcări. Motonava **Transilvania** se cutremură, elicele vuiesc, apele mării se zbat ca lovite de un bici uriaș, gem pe o limbă stranie, apoi amuțesc iarăși spre a se desfăta pălind în umbrele nopții.

Scarlat Callimachi

Poeții comunismului

Konstantin Simonov

CASA PRIETENILOR

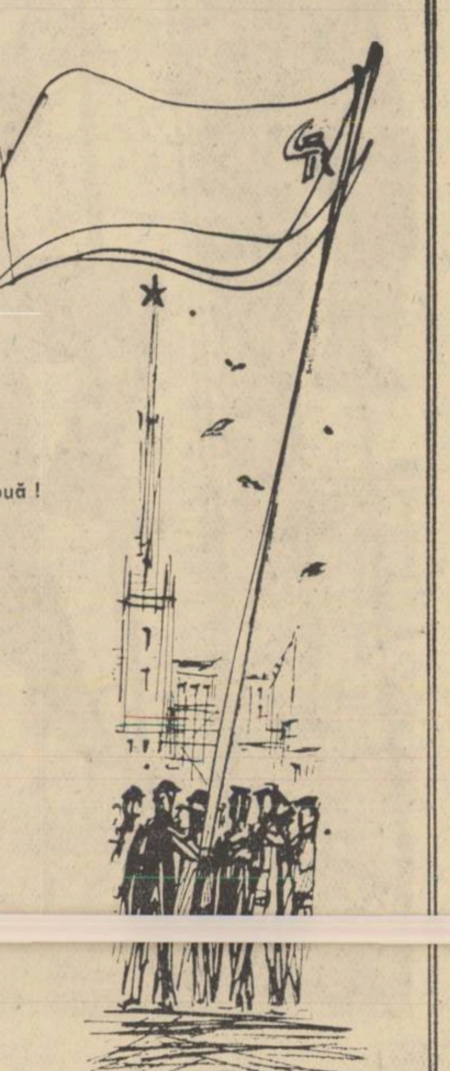

E-o casă de prieteni, și peste noapte-oricînd
ți-e patu-ntins în grabă și perna înfățată,
și focul bun în sobă l-auzi îndată-arzînd,
și, din belșug, cămara pe masă-i revărsată;
și mîna, cînd ți-au strîns-o, troznește-a bun venit,
și daru-ntins de tine cu mîinile-amîndouă
e-uitat pe-un colț de scaun; și te-ai obișnuit:
cînd n-au — sînt tot aceiași; cînd este — pe din două!

E-o casă de prieteni, și-aici nici preț, nici glas
n-au ranguri, sau succese, sau alinări viclene;
Cît ție-ți semeni insuți, și-același ai rămas,
nu s-a clintit, în casă, nici firul unei gene.
Cînd taci, ei nu te-ntreabă. Dar judecata lor,
de-o ceri, va fi tăioasă, ca baioneta, dreaptă.
Aici, greșela-și află iertarea mai ușor,
dar frica și-ngîmfarea — zadarnic o așteaptă.

E-o casă de prieteni, cu griji ce-apasă greu,
a cunoscut războiul, orfani și văduvie,
dar dacă altor ușa deschisă li-i mereu,
durerea lor e-nchisă sub lacăt, pe vecie.
De-atîtea ori, prin noapte, cînd la răscruce-ai fost,
cînd inima și viața ți-era în două ruptă,
găseai în casa asta și masă, și-adăpost,
ca hrana de rezervă, pe front, după o luptă.

E-o casă de prieteni... Și ce să dai în schimb?
Ce flori de neuitare, sau ce cununi de cetini?
Sau — să le fii asemeni, și-n orice loc sau timp,
căminul tău să fie o casă de prieteni?
Eu rîndurile-acestea, sărac și veșted dar,
voiam să-nchin acelor ce-mi sînt mereu în gînduri.
Dar ei, văzînd, desigur, s-or întrista amar.
Și, chiar fără-nchinare, — tot vor citi-ntre rînduri...

1954

FIUL

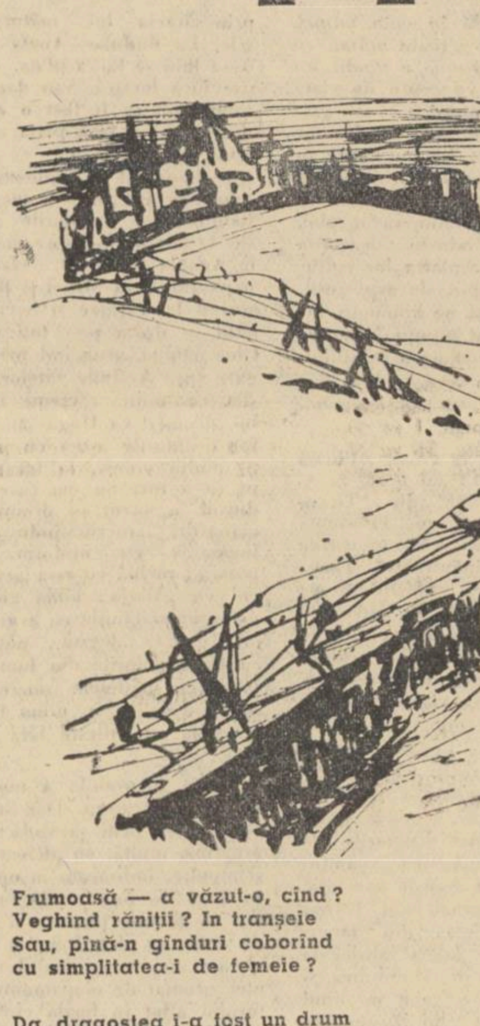

Prea tînăr nu era. Pornit
pe front, în zodia durerii,
el poduri sute-a construit
sub nori de plumbi, cu pionierii.
Lîngă Berlin, pe-un cîmp minat
căzuse, fără să cunoască
rămasul bun, nici n-a aflat
că ea un fiu avea să-i nască.

Soția la Tambov i-era.
Pe front, unde stăpîn e tunul,
rămase-aceea ce-l iubea
din anul negru,41.
Iubindu-l, n-a-ntrebat de loc
ce drum avea să mai străbată,
și, lîngă el, trecînd prin foc
ea n-a gîndit la ea vreodată.

Nu, ea nimic nu i-a cerut
prin nopți și zile sîngeroase.
Dar stînd cu trupu-i firav scut
de glonț și moarte-l apărase.
Și, îngrijindu-l, nu i-a zis
de ea să-și lege noua-i soartă,
nici testament să-i lase, scris,
de prima nici să se despartă.

Frumoasă, ea n-a fost nicicînd.
Nimic n-avea să-și fure ochii.
El n-o văzuse nici purtînd
mărgele sau cercei, nici rochii,
ci doar în cizme și-n manta,
cu geanta grea de sanitară,
pe căi de front, prin vînt și nea,
sub bolta schijelor ce zboară.

Frumoasă — a văzut-o, cînd?
Veghind răniții? În tranșeie
Sau, pînă-n gînduri coborînd
cu simplitatea-i de femeie?

Da, dragostea i-a fost un drum
drept, fără-ntoarceri, pe vecie.
Ce rost mai are vorba-acum?
El îi vorbise de soție...

Soției, pensie i-au dat,
și pensia-i pe drept primită;
băiatu-i mare, e bărbat,
ca mîine-i fata logodită...

Dar, cu tăcutele-i nevoi,
e-o mamă, undeva, uitată.
Doar ei, soției de război,
nimic nu i s-a dat vreodată.

Nici ei, nici micului băiat
mergînd la școală prima oară—
cu griji și trudă îmbrăcat
din leafa ei de sanitară.

Că tatăl lui a fost erou,
și bun, și drept, — băiatul știe.
Dar, mîndru, pe caietul nou
nu poate numele-i să-l scrie.

De frate, soră, știe,dar
ar vrea vreodată să-l asculte?
Le-o cere-atît, atîta doar:
pe maică-sa să n-o insulte...

Și ea, dacă-a greșit cumva,
călcînd vreo lege omenească,
ce suflet strîmt, bigot, ar vrea
pe el, pe fiu, să-l pălmuiască?

Să-i fie totul cunoscut.
să știe-n orișice clipită,
că tatăl e pe front căzut,
iar ea, de două ori rănită!

La pat, o poză veche-a pus.
Pe malul Oderului, iată-l!
Pe front, departe, în apus,
pe drept stă maică-sa cu tatăl!

Nemăritată rămînînd,
doar amintirea i-e stăpîna.
Dacă-o-ntîlnești, — îngenunchind
sărută-i, în tăcere, mîna...

1954

Desene de MIHU VULCĂNESCU

În romînește de
Mihu Dragomir

GALAȚII, MÎNDRIA ÎNTREGII ȚĂRI

Pentru gălățeni, victoria deplină a puterii populare a deschis epoca celor mai înaripate construcții. De aceea ei au și întîmpinat marele eveniment al alegerilor muncind cu un nemaicunoscut avînt.

Încă din gară, cuprinși de iureșul general, pornim spre Dunăre, la șantierele navale. Se zămislea o nouă lebădă uriașă: cargoul „Victoria", în vreme ce primul din aceeași serie, cargoul „Galați", înfrunta furtunile ce bîntuiau apele oceanului Atlantic și ducea, o dată cu faima constructorilor săi iscusiți, primăvara dezlănțuită la Dunăre.

Cargoul „Victoria" stă prins cu parîme de țărm împreună cu ragourile „Iași", „Suceava" și „Cluj". Toate de aceeași capacitate: 4.500 tone.

Poezia lor e unică. De neîntrecut graiul mîinilor ce le încheagă pregătindu-le de drum. Numai urcînd pe bordul lor reușești cu adevărat să le respiri frumusețea. Poezia a învins și în acest domeniu al științelor exacte, unde röntgenografia sudurii își are ultimul cuvînt înainte ca nava să fie lansată. Arhitecții, constructorii cargourilor sînt mari visători. O îmbinare exactă de frumusețe și forță, de lirism, comfort și simț practic, iată cargourile românești.

Trecînd prin cala mașinilor — o modernă uzină — și prin cabinele marinarilor, din bucătăria electrică la creierul navei, — puntea de comandă, ne surprind feluritele forme de artă ca și culorile date tuturor obiectelor menite să satisfacă și să ajute munca omului. În socialism exigența nu numai că nu poate fi desconsiderată ci este o lege a construcției. Și în acest domeniu, de arhitectură navală, cunoștințele temeinice ale constructorilor gălățeni, îmbinate cu poezia avîntată a tehnicii comunismului, și-au spus pe deplin cuvîntul.

N-au trecut mulți ani de cînd pe aceste locuri se aflau doar o forje și un atelier de reparații, proprietate a fostului senator și industriaș G. Fernic. Acesta fiind solicitat să repare unele nave străine, își transformă maghernițele într-o „societate anonimă" de exploatare a proletarilor gălățeni. Încearcă să construiască și nave mici. Dar acestea nu reușesc să depășească prea mult primul caic. ce-l încheagă destoinicii meseriași valahi, sub supravegherea primului nostru poet, Enăchiță Văcărescu, în urmă cu aproape două veacuri.

Astăzi, activitatea șantierului socialist se caracterizează prin faptul că a ajuns să făurească în întregime numai vase autopropulsate ce pot înfrunta toate apele lumii, vase dotate cu instalațiile cele mai moderne de navigație și radio.

Anii trecuți, o delegație de specialiști dintr-o țară capitalistă, vrînd să se convingă de existența unui asemenea șantier la Dunăre, a rămas surprinsă, determinînd imediat un acord economic cu țara noastră. Procesul de fabricație al vaselor noastre îi depășise.

Din vechea „societate anonimă" n-au mai rămas decît urmele unor ateliere prăpădite. Sînt ca niște melcușori în fața halelor moderne, a danelor de acostare și a celor, a macaralelor ce par niște berze uriașe care poartă în zbor trunchiurile viitorilor somoni de oțel.

Departe, în aval, pe Dunăre, interlocutorul nostru, un tînăr constructor de nave, ne arată un punct roșu. Acolo se pregătește cala de lansare a viitorului cargobot de 10.000 tone. Un transatlantic. Zămislirea lui a început.

Întorși de pe șantier în oraș, ne oprim cîteva clipe lîngă bustul de marmoră al marelui nostru poet Mihail Eminescu. El privește la orașul ce-și înalță minunatele monumente.

Esplanada spre Dunăre s-a conturat. De o parte și de alta se înșiră uriașe blocuri moderne, pînă pe malurile fluviului. Unde se afla odată „hanul ars" și „hanul lui Țigănuș", cel mai pitoresc altădată, s-au înălțat blocurile P.9 și P.10, predate, zilele trecute, noilor locatari. De pe terasele lor poți privi împărăția apelor Dunării, Țiglina, platoul titanilor: inima viitorului combinat siderurgic. Gălățenii visează viitorul oraș. Cel mai mare port din Europa — la Dunăre. Cetatea oțelului: Galații, mîndria întregii țări.

Constructorii au așezat bustul poetului pe locul acela în semn de aleasă cinstire. Aici se afla pe vremuri o baracă de scînduri, numită teatru, în care primele noastre echipe de actori, conduse de Matei Millo și Iorgu Caragiale (cu Eminescu sufleur), dădeau neuitate spectacole.

Nimeni aproape nu mai știe cum arăta vechea stradă Domnească din „orașul cumplit de negustori".

Maghernițele moștenite se prăbușesc una după alta. La graiul mîinilor, se înalță viitorul oraș, în care, odată cu betonul simplu, se plămădește și un alt beton, mai nou, mai sublim, armat cu tăria de neînvins a comuniștilor.

Mihai Gavril

Desen de CORNELIU ALMAȘAN

Nichita Stănescu

Sufletul de metal al orașului

Se face seară și orizontul coboară.
Orașul își ridică un cartier spre lună.
E un sunet de fier, de cabluri întinse.
Umbrele oamenilor încep să apună.

Cînd ridic brațul, umbra lui ascuțită
izbește capătul străzii de unde vii, necunoscut
de parcă-aș fi zvîrlit la întreceri, o lance
pe care o primești nepăsător în scut.

Ești sufletul de metal al orașului.
În amurguri apari în piețele ovale:
— Cetățeni, s-a tăcut seară. Încep serbările!
(brațele tale bărbătești par două macarale).

Te-ntîlnesc uneori cînd mă-ntorc de la lucru.
Gîndurile izbesc în stele și ele răsună.
De-a lungul stîlpilor svelți cînd mă-ntorc
de la lucru
un cartier al orașului se ridică spre lună.

Nu te recunosc niciodată de la prima privire;
iei mereu un alt chip.
Azi mi-apari ca o schelă îndrăgostită
de tainicul zenit.

●

Iosif Naghiu

Oraș în adînc

Deasupra, un cer de pămînt
Fără nori plutitori, fără stele...
Orașul coboară sub el
Cu abataje, cu schele
Și cu străzile lungi
Din care minerii, voioși,
Noul oraș îl împing
Mai în larg
Și mai jos.

Încă un orizont în adînc!...
Minerul-constructor îl taie
Împotrivirile pietrii se tring,
Se-ncovoaie,
Și subteranul oraș
E gata, cu case de stei,
Cu negrul cărbunelui pas
Ieșit pe alei.

În orașul lui de cărbuni
El taie geamuri spre soare,
Și sădește plopi și aluni,
Și din cînd în cînd cîte-o floare.

omul de la volan

Omul ce ținea în mîinile lui aspre volanul Skodei de 60 de locuri mi-a vorbit pe neașteptate. Bătrînește. Ca dintr-o cronică scrisă pentru a rămîne peste vremi. Pentru că o dată cu drumurile noi s-au născut și drumeții noi. Călătorii care văd, simt și participă la țesutul pînzei fericirii. Cum lîngă hogașul de munte se înalță cetăți ale luminii. Cum șoseaua stingheră, arsă de soare sau bătută de viscole, a fost martora zidirii unui lăcaș al chimiei moderne. Cum geografia, ajunsă știință exactă, se schimbă de la o zi la alta prin truda eliberată a unui întreg popor.

Nu l-am cunoscut cu multă vreme înainte. Doar cîteva zile ne-au fost de ajuns pentru a ne spune multe.

★

O bună bucată de vreme, botul de mops al Skodei, cu farurile ce aruncau sulițe frînte în ceața zorilor, și motorul ce duduia din toate mădularele, stăpîniră orice gînd. Cum însă eram silit de gerul dimineții, îmi strînsei haina îmblănită, potrivită pentru acest anotimp. Și nu vedeam decît ceața și o mică porțiune de drum înainte. Undeva, în dreapta noastră, se conturau, întunecoși, munții Neamțului.

— Am trecut pe lîngă bătrîna casă a lui Hogaș. Stă așa, în inima drumului, de cînd mă știu. E la doi pași de autobază. Cînd am răgaz îmi fac treabă prin odaia călătorului-scriitor. Mingii cu privirile mantia-i largă și pălăria de drumeț cu borurile mari. Și mi-l închipui așa, călător cu „Pisica" lui, bătînd drumurile Neamțului... Din Skoda noastră n-ai putut vedea bine casa. Am trecut pe lîngă ea cu 40 de kilometri pe oră. N-a fost decît o zare albă... Dar vezi, zarea asta te face să gîndești. Că așa sîntem noi, oamenii de la volan. Conducem mașina ,sîntem atenți la toate semnele și semnalele, dar gîndurile, vezi dumneata, gîndurile umblă slobode, aleargă de pe un drum pe altul, așează locurile văzute, oamenii, obiceiurile, în așa fel încît cătînd bine la ele îți dai seama cum și cînd s-au schimbat...

Mă privi îngîndurat pe sub genele rare, cu ochii săi limpezi, inteligenți.

— Să nu-mi spui că orice călătorie, afară de cea pedestră, e o călătorie pe picioare străine. Poți să ai și cauciucuri grozave, și motor de 80 de cai, și să vezi. Chicotii ușurat la gîndul că Skoda noastră de 60 de locuri, la care radiatoarele funcționau din plin, va urca ușor pînă sus la Chei, va cobori înapoi la Piatra, lunecînd mai departe pe șosea spre Săvinești și Roznov, bătînd drumurile Dochiei, Bălțăteștilor sau Păstrăvenilor. Sigură, impasibilă la sfichiul gerului de afară, avea să mănînce kilometrii cu repeziciune.

Parcă răspunzînd gîndurilor mele, continuă:

— Nu-ți trebuie bastonul sănătos de drumeție și nici opinci de piele roșie legate cu sfori negre din lînă de capră. Îți trebuie inimă. O inimă cuprinzătoare ca, văzînd, să aduni în ea strădaniile oamenilor, bucuria lor de viață, triumful lor.

Se făcuse ziuă de-a binelea. Fața omului de la volan se îmbujorase. Părul suriu pe la tîmple, fața tăiată în cute adînci, privirea ageră, toate arătau că tot ceea ce spune e gîndit, că aparține unei concepții de viață de acum formate.

— De 33 de ani bat drumurile Neamțului. Le-am văzut în plină zi la lumina orbitoare a soarelui. Farurile le luminau în noaptea adîncă. Am văzut ploi, ape mari așezîndu-se deasupra lor. Am văzut piatra lor colțuroasă, noroiul pînă la axul roții, pulberea întinsă pe kilometri întregi. Am văzut munții Neamțului prinși în pălălaia asfințitului. Am văzut cum cresc păduri, dar și cum mor. Am văzut oameni...

★

Omul de la volan, Ilioaia Gavrilă, avea 13 ani cînd, la Asociația șoferilor din Tîrgu-Neamț, a intrat ucenic. Pe atunci mașinile pentru transporturile călătorilor se improvizau. Turismelor rablagite, aruncate de pe piața orașelor, li se adăugau scaune. Se tăia caroseria cam pe jumătate. Ce rămînea se colora strident cu săgeți albastre, galbene sau verzi. Aveau rolul să dea o formă aerodinamică rablelor. Motoarele tușeau, praful ineca vilegiaturiștii. Hîrtoapele îi făceau să sughițe. Cîte 8 sau 10 într-o mașină, „claie peste grămadă", urcau drumurile la Agapia, la Mănăstirea Neamțului. A lucrat la această asociație automobilistă pînă cînd Juster, un mare proprietar din Dumbrava-Roșie — (avea fabrici la Piatra și Găinești, Dumbrava și Buhuși) — l-a angajat pe unul din camioanele lui. Juster era prieten cu Gică Măcărescu, proprietar al fabricii de cherestea din Piatra, și făcea politică țărănistă. Juster, în numele prieteniei, îl „împrumuta" pe Gavrilă lui Măcărescu. Avea ăsta o soră. Pe duduia Aneta. Plătea cei 600 de muncitori de la fabrica de cherestea unde Gavril era deseori „împrumutat", la 3—4 luni o dată. În acea mare zi, duduia Aneta scotea banii din ciorap, în văzul oamenilor. Și plătea doar 10—15 din angajații ei. Restul trebuia să mai aștepte. Pînă cînd? Poate pînă ce duduia și-ar fi umplut din nou ciorapul. Printre cei ce deseori nu-și căpătau plata era și Gavrilă Ilioaia. Că doar era al lui Juster, ce dracu'... La domnul Juster iar nu primea plata, că doar a lucrat la duduia Aneta. Și cînd îi arăta stăpînului tărășenia, omul de afaceri o dădea drept: pildă de virtute și economie. Dar uita să-i plătească. Iar Gavrilă, șofer la 18 ani, rămînea cu buza friptă. Iar acasă, în comuna Brusturi, în satul Tîrzia, îl așteptă taică-su cu cei cinci frați ai lui.

Ilioaia Gavrilă începuse să cunoască oamenii.

★

A făcut armata pe undeva prin București. Timp în care a fost „vărsat" la dispoziția personală a unui general, în calitate de șofer. Generalul era prieten cu un moșier din Fălticeni, Ghițescu, senator pînă în '35. Generalul l-a „vărsat" senatorului. Acesta, mașinii lui personale. Iar Gavrilă Ilioaia slujea țara, moșierul. La care se adăuga: cocoana cea virstnică, coconița, odraslele, ibovnicile. Slujea fără voia lui. Era vărsat „cu forme legale".

Și astfel, Ilioaia Gavrilă a cunoscut viața claselor stăpînitoare.

★

S-a întors acasă. La Piatra, toți cei din Cășăria, sat netrebnic prin sărăcia lui, măturau străzile. La duduia Aneta tot la 3—4 luni se făcea plata. Nu murise încă hoașca. Sau dacă ar fi murit, nu ar fi fost o altă duduie care să facă plata cu banii scoși de la ciorap?

S-a angajat la exploatarea autobazelor C.F.R. și a început să bătătorească drumurile colbuite ale Iașilor urcînd spre mănăstiri, la Agapia și Nichit, clacsonînd nepăsător prin Mîrcu și Broșteni, oprind la Văratec și Secu, întîlnind în drum pe toți părinții Ghermănuță, aruncînd priviri fugare spre Acsinile satelor. Și nu știa că, multă vreme înaintea lui, drumeți ca Hogaș au străbătut drumurile astea cu piciorul. Și multă vreme, la fel n-a știut că a fost un om care, ca și dînsul, a văzut în drumul spre mănăstiri „...încrucișîndu-se moda lumească cu uniforma bisericească; rochia cu rasa; comanacul cu pălăria; mîna goală cu mănușa; mătăniile cu evantaiul;" în sfîrșit, „...negrul posomorît cu toate culorile din lume, găitanul cu dantelele. smerenia cu îndrăzneala, și în urma tuturor, ipocrizia cu sufletul fără ascunsuri".

Tusea incurabilă a motorului îi lua mult timp. Dar stînd la volan avea ochi să vadă: „...O argățime multă, cu picioare lungi și arcuite, îmbrăcată în opinci și în ițari de lînă creți, cu piepturi desfăcute, păroase și pîrlite de soare, cu plete lungi și negre" — așa cum era dînsul uns cu ulei, afumat de eșapamentul motorului aflat în boală cronică.

Drumeții își întîlneau peste timpuri gîndurile.

★

Dar „ghiorlanii"?

— Vezi dumneata, „roata lumii se învîrtește, și noi cu dînsa". Hai, urcă, Leone! Ia spune că doar ești președinte de colectivă...

— Ce să spun, bată-te norocul, că nu lași oamenii nici măcar să răsufle...

Rost ar avea să-l las pe Leon Eșanu, președintele G.A.C. „23 August" din Păstrăveni, să tăifăsuiască cu Ilioaia Gavrilă, conducătorul Skodei de 60 de locuri. Nu-i dau răgaz însă.

— Spune, tovarășe, ce-i cu ghiorlanii.

Nedumerit, aruncă spre mine căutări aprige.

— Ce ghiorlani?

Îl las pe Ilioaia Gavrilă să spună despre ce-i vorba.

— Bată-te să te bată. De ăsta-mi ești? Vă pierdeți în discuții, măi fraților. Pentru asta, dumneata ar trebui să vii și să vezi.

M-am dus și i-am văzut:

Pe colectiviștii Iacob Costache, Tătaru Vasile, Mihai Grumăzescu, Paru Dumitru, care au dus acasă, cu prilejul împărțirii veniturilor de sfîrșit de an, nenumărate căruțe încărcate cu bucate și sume importante de bani. Paru Dumitru, de pildă: 2880 kilograme grîu și porumb, 1464 kilograme cartofi, 132 kilograme zahăr, 49 kilograme fasole, 488 kilograme fin, 380 kilograme legume și, pe deasupra, 4880 lei.

„Ghiorlanii" lui Hogaș?

Nu, colectiviștii! Un număr de 124 dintre ei și-au făcut case noi. Și-au cumpărat 10 garnituri de mobilă, 19 aparate de radio, 48 de biciclete, două motorete, 6 mașini de cusut, 19 copii de colectiviști urmează cursurile la școli medii, iar 4 fac studii superioare. G.A.C. „23 August" din Păstrăveni numără azi 506 familii și se întinde pe suprafața de 1127 de hectare. Are un fond de bază de aproape 1.500.000 lei. Gospodărie milionară! Sectorul zootehnic cuprinde 120 de vaci, 38 de boi de muncă, 33 de scroafe, 540 de oi. Alte cifre? 900.000 lei venit din cultura sfeclei de zahăr, 140.000 lei din floarea soarelui, 100.000 lei din valorificarea seminței de ceapă, 70.000 lei din sămînța de sfeclă, 56.000 lei din contractarea plantelor medicinale, 220.000 din sectorul zootehnic, cca. 100.000 lei din cultura legumelor și zarzavaturilor. Toate, sume încasate în 1960!

De către cine? De strănepoții ghiorlanilor lui Hogaș. Nu, nu-i cunoașteți. Dar vă amintiți de judecata lor dreaptă. Pe vremea lor, se spunea că roata lumii nu se învîrtește. Că „...a împiedicat-o nu știu cine și merge de-a șăniușul: cei de deasupra tot deasupra și cei de dedesubt tot dedesubt". Iată-o despiedecată. Iată-i acum deasupra. Și-s fericiți.

★

— Vezi, Hogaș a luat-o prin dreapta, spre Gîrcina. La stînga Gîrcinei sînt Pingăraților lui Lăpușneanu Vodă. Mai sus, pe apa Bistriței, Bistricanii ctitoriți de Ștefăniță, iar și mai sus mănăstirea Bistrița, înălțată de Alexandru cel Bun. Noi o s-o luăm pe drumul Pingăraților, pînă la Bicaz. De ce să batem pustietățile? Să mergem să vedem ce-au făcut oamenii de azi.

Ilioaia îmi povestește.

— Știi dumneata, înainte toată industria din regiunea noastră se mărginea doar la cîteva fabrici textile, de cherestea, sonde și mine...

„Înainte" — acest cuvînt avea o rezonanță particulară în graiul omului de la volan.

— Da, înainte numai 23 la sută din țărani foloseau lampa cu gaz. Restul, opaițe cu grăsime sau gazoniță cu păcură. În 1930 vechiul județ Neamț făcea parte din locurile cele mai bîntuite de pelagră. Nu, n-ai de unde să știi. Pari tînăr, iar mie părul mi-i colilii. Aș putea adăuga că Moldova avea renumele regiunii cu cei mai mulți analfabeți. Peste 80 la sută din populația regiunii noastre era neștiutoare de carte.

Treceam pe lîngă un desiș tînăr de brazi crescuți cît statul unui om. Prinzîndu-mi gîndurile, le 'înșiră pe ale lui:

— Și niște, pădurea... Hogaș are dreptate. Nu știu cum, dar și eu cred că pădurile au suflet. Și în sufletul lor, dragoste de mamă. Așa-i pădurea. Ăsta-i puiet... Teren replantat. Pe o sută de mii de hectare s-a făcut treaba asta... Dar acolo, în munții Neamțului, pădurea e largă, de necuprins. Ocupă 44 la sută din suprafața regiunii. A fost distrusă o mare parte din ea în anii regimului trecut. În bazinul Bistriței, în care ne aflăm acum, existau la sfîrșitul războiului 50.000 de hectare despădurite. Sturdza, Ghica, Brătianu și familia regală dezgoleau povîrnișurile și-și umpleau buzunarele...

Bicazul, așa cum a fost făcut de mîna oamenilor, se află înaintea noastră. Apele se aruncă de la o sută de metri. Strunită să alerge pe drumul pe care omul l-a ales, Bistrița trimite Moldovei o uriașă jerbă de lumini. De jur împrejurul hidrocentralei — munții împăduriți. Apoi lacul de acumulare, cu cei 1200 de milioane de metri cubi.

— Ai auzit de Pașca și de Roman de întrecerea lor la săparea tunelului? Cînd cei doi șefi de echipă au străpuns tunelul și s-au întîlnit față în față, și-au strîns mîinile. Eram și eu de față. Bucuria lor a fost și bucuria mea și a tuturor celor ce aveau gazoniță cu păcură, a celor ce în trecut nu au avut parte decît de opaiț. Era bucuria acelora care nu au cunoscut lumina în nici un chip.

...Motoarele Bicazului bat ritmic, trimițînd lumină, lumina socialismului. Pe șoseaua asfaltată Skoda noastră de 60 de locuri aleargă, înghite hămesită kilometri după kilometri. La tunelul Bicazului, peste tot în jurul său, în drumurile sale, Ilioaia Gavrilă a cunoscut oameni. Stăpîni pe ei, pe soarta lor. Oameni zilelor înălțătoare pe care le trăim.

Dacă îl întrebi pe Ilioaia Gavrilă, conducătorul Skodei de 60 de locuri, cîți kilometri a străbătut cu mașina în viața lui, îți spune că întrebarea nu-i cu rost. Dacă-l întrebi cît a străbătut cu Skoda aceasta o să-ți răspundă precis: 311.000 kilometri cu o singură reparație capitală. E o performanță rară. Pentru asta prietenii cehoslovaci i-au dăruit o motocicletă Iawa și l-au invitat să-și petreacă concediul în „Praga de aur". Skoda de 60 de locuri a luat-o în primire în 1951. A străbătut mai întîi 100.000 de kilometri fără reparații. A urcat la 340.000 kilometri. În 1956 i-a făcut o reparație generală. Acum iată-l la 511.000 de kilometri. Comunistul Ilioaia Gavrilă și-a depășit planul valoric cu 750.000 lei. Cu acești bani se pot cumpăra 4 autobuze Skoda sau 15 autocamioane Zis. A calificat la volan 8 conducători auto. De două ori a fost decorat cu „Ordinul Muncii" clasa III-a, în 1953 și 1959, și cu „Medalia Muncii" în 1950. Are doi copii la facultate și un altul la școala medie. E deputat orășenesc și regional. Aceasta e cinstea care i s-a dat drumețului modern pentru faptele sale, pentru drumurile sale.

★

— Cată, călătorule, să vezi totul. Nu te sfii. Privește, cugetă. Cum va arăta regiunea mîine? Cum pe munții sălbatici ai Neamțului triumfă viața. Că din 1957 și pînă acum s-au construit peste 300 de școli și numeroase săli de clasă la școlile existente. Funcționează astăzi 15 școli medii cu peste 6000 de elevi. Iar la învățămîntul seral urmează cursurile peste 8000 de elevi. Și ține minte că în 1948 nu erau sate electrificate. Iar astăzi sînt foarte multe. Și că tot în acel an existau numai 379 de cămine culturale și nici o bibliotecă comunală. Acum există 922 de cămine culturale, 111 biblioteci comunale, peste 500 de biblioteci sătești. 10 case raionale și orășenești de cultură, 8 biblioteci raionale. Ține minte că pînă în 1944 în regiunea Bacău nu exista nici un singur drum modernizat. Ți-o spune un șofer care a bătut drumurile. În anii noștri s-au modernizat 333 de kilometri de drumuri naționale. Tine minte toată suma lucrurilor bune care s-au făcut. Că ele s-au ridicat peste întunericul trecutului. Și asta ți-o spune un conducător auto care a văzut multe. Un om care în 50 de ani de viață a bătut multe drumuri. La noi, la Piatra, se spune că numai cel care are în minte, în suflet, vîrful muntelui, numai acela poate ajunge pe vîrful lui.

Noi avem muntele în suflet, în inimă. Cunoaștem drumul, știm unde mergem. Asta am vrut să-ți spun, drumețule.

Drum bun, călătorule!

★

Mi-a vorbit deputatul Ilioaia Gavrilă, un drumeț pe drumurile Neamțului.

Romulus Zaharia

Giuleștenii au învățat să aplaude

După ce străbătusem spirala de serpentine a Gutinului, urmăriți tot timpul de un soare primăvăratic care alerga beat parcă printre virfurile fagilor, iată-ne din nou prin pitorești sate maramureșene.

Într-unul din aceste sate urma să aibă loc una din șezătorile noastre. Clipa întîlnirii cu țăranii maramureșeni o așteptam cu bucurie dar și cu o umbră de neliniște. Știam dintr-o experiență, aș putea spune considerabilă, că în fiecare colț al țării cititorii reacționează diferit la poezie. Ne reveneau în gînd cu acest prilej șezătorile din Dăbulenii Olteniei, de la Pecineaga din Dobrogea, de la Calafindești Sucevei ori de la Ighiu, din regiunea Hunedoara...

Dar această trecere în revistă a multelor sate în care poposisem în ultimii trei ani am întrerupt-o repede, căci mașina se și oprise pe neașteptate în fața școlii din comuna Giulești, comună așezată pe firul șoselei ce duce de la Baia Mare la Sighet. De îndată grupurile de oameni care așteptau în preajmă ne-au înconjurat, urîndu-ne bun venit. N-am apucat bine să strîngem mîna tuturor celor de față, că de undeva, din susul șoselei, se auzi o larmă veselă, o muzică vie și acel specific maramureșean „hai țurai, țurai, țurai". Vasăzică ne era dat să vedem și o nuntă maramureșană!

Într-adevăr, de după o cotitură a drumului apăru obișnuitul alai al nuntașilor, în cea mai mare parte flăcăi, doar cîteva grupuri de fete, mergînd cu toții într-un pas foarte lent. Ceterile, dobele și celelalte surate ale lor îi ziceau de zor, sticlele cu rachie le acompaniau cu gîlgîitul lor, feciorii strigau de-a valma; și peste toate acestea juca măreț steagul, ca un vultur cu penaj multicolor.

— Ne ducem să furăm mireasa, — ne explică unul dintre nuntași, văzînd că sîntem străini, și ne îmbie totodată cu sticla de rachie.

De la șezătoare aproape că ne luasem gîndul, căci cine și-ar mai fi putut închipui că se mai găsesc amatori de poezie într-o zi ca aceasta, cînd întregul sat petrecea la una din cele mai frumoase nunți. Presupunerea noastră nu se adeveri. Sala căminului cultural era plină și ne întîmpină tremătînd. Șezătoarea începu. Încă de la prima lectură am simțit că acea „zonă a nimănui" dintre scenă și ascultători a și început să fie străbătută de liniile de forță ale receptivității. Aplauzele entuziaste au pus definitiv capăt neliniștii noastre. În timp ce se aplauda, unul din tovarășii care stăteau alături de noi, la masă, mi-a spus că pînă nu de mult giuleștenii nu știau să aplaude. Aplauzele sînt pentru ei o descoperire datînd din ultimii 10—15 ani. Faptul mi s-a părut ciudat.

Orice văl de mister în legătură cu aplauzele a dispărut însă de îndată ce, după terminarea lecturilor, li s-a dat cuvîntul mai multor țărani. Motivele pentru care ei au învățat să aplaude erau într-adevăr foarte temeinice.

— Păi, — zise unul dintre țărani — cînd ne-am făcut o școală nouă, cu cîteva clase, un cămin cultural, o baie populară (auziți: baie populară la poalele Gutinului!) poți să nu te bucuri?

— Biblioteca noastră are mai multe mii de volume — ne înștiință un altul, iar de curînd satul s-a electrificat.

Șezătoarea noastră se transformase într-un adevărat miting, fiecare dintre cei prezenți în sală simțind neapărat nevoia să spună și el bucuria care o are: că și-a făcut o casă nouă, că și-a introdus lumină electrică, ori că unul dintre copii învață la liceu la Sighet...

Solemn și totodată familiar, precum cuvîntul „aer" sau „pîine" sau „apă", revenea în spusele fiecăruia cuvîntul „partid". Și de fiecare dată izbucneau aplauzele: sincere, entuziaste, din inimă.

Giuleștenii au învățat să aplaude. Au și de ce.

Niculae Stoian

Oamenii muncii sînt chemați să lucreze cu pricepere și inițiativă, încît în domeniul îmbunătățirii calității producției să obținem în cel mai scurt timp, în toate ramurile economiei naționale, succese similare cu cele pe care le-am dobîndit pe tărîmul economiilor materiale și bănești.

(Din Directivele Comitetului Central al P.M.R. către toate organele și organizațiile de partid, sindicale, ale U.T.M. cu privire la criteriile principale ale întrecerii socialiste în cinstea aniversării a 40 de ani de la înființarea Partidului Comunist din Romînia).

ORGOLIUL DE A NU FI UNIC

Nu era prima oară cînd o vedeam lucrînd. O mai văzusem și în alte rînduri. Am așteptat totuși, dornic să mă umplu iar (nu exagerez !) de uimirea acestui spectacol.

Un sul de piele cafenie s-a întins în fața mea ca un geam opac. Părea o groenlandă ciudată, cu golfuri multiple, desenate moale în aer. Maria Ciolca scotea din ea figuri originale de geometrie. În cîteva minute, din geamul opac a mai rămas o ramă sinuoasă și fină, ca o plasă de vitraliu. Apoi figurile geometrice s-au așternut unele peste altele ca filele unei cărți. Le-am văzut mai tîrziu transformate în pantofi. Cea care le dăduse linia și croiul era ea, tînăra femeie cu obraz delicat și mîini ușoare, care parcă nici nu atingeau obiectul... Și asta doar în cîteva minute !

În cîteva minute, ochii Mariei au citit suprafața ; a rezolvat-o într-un calcul mintal, a tăiat. A lucrat cu siguranța pictorului maestru căruia suprafața pînzei — toată — trebuie să-i spună ceva, să-i răspundă unui rost, unui ce estetic. Nu există într-un tablou decît spații aparent neutre. ... terul acesta cu obraz delicat nu lăsa nici o fișie de piele nefolosită.

Mi s-a părut, urmărind-o, că Maria Ciolca lucrează într-adevăr după legea frumosului, acea lege pe care a dedus-o și formulat-o Marx.

Pînă aici, însă, Maria Ciolca rămîne un meșter. Atît. Un meșter strălucit, e drept, deținînd, la vîrsta de numai douăzeci și ceva de ani, titlul de „cel mai bun croitor de piele" în întrecerea pe profesii a fabricii „Kirov" (unde sînt sute de croitori de piele bătrîni, adevărați maeștri ai meșteșugului), dar numai atît. Un breslaș bun, unul dintre aceia care au împrumutat oricînd obiectului făurit personalitatea lor. Dintre aceia care, chiar dacă munca le fuge în anonimat, te silesc să stai în fața fructului mîinilor, ca în fața frumosului.

Dar Maria Ciolca n-a rămas un meșter obișnuit.

În lupta cu secundele, ea nu s-a mulțumit să fie singură și n-a încercat, în arta ei de a folosi materia pînă la coajă — și cu cele mai bune efecte de calitate — orgoliul unicității, orgoliul care face din pecetea vechiului meșter faur un blazon nobiliar. S-a înconjurat de băieți și fete, proaspeți absolvenți ai școlii profesionale a fabricii.

— Nu pot să tai ca dumneata ! a replicat la început cineva. Nu izbutesc ! N-am talent.

Tînăra profesoară a surîs :

— Uită-te la mine ! (Degetele și-au început iarăși dansul savant). Să tai e simplu. Să gîndești e mai complicat. Dar și să gîndești e simplu, de vreme ce avem cap...

Și băiețandrii și fetele au învățat să croiască. Mai rămînea să-i învețe să bată secunda, adică să umple timpul la maximum cu forme de o geometrie perfectă.

— De o geometrie perfectă ! a subliniat profesoara. Intr-un fel, lupta pentru trainicia și eleganța pantofilor începe de-aici, de la noi ; noi dăm pantofilor croiala și linia. Să înceapă tot de-aici și întrecerea pentru produse de maximă calitate ! Va fi onoarea noastră, a fiecăruia.

Ajungînd aici, Maria Ciolca s-a întrerupt ; s-a întunecat o secundă ; a potrivit cravata unuia dintre elevi :

— La haina dumitale — i-a spus ea — aș fi preferat o cravată gris perle...

Și către o fată din grup :

— Cînd ai fost ultima oară la teatru ?

Și către toți :

— Ascultați !

La megafonul din secție se transmiteau primele măsuri ale „Sonatei Kreutzer".

In ziua aceea, lecțiile de arta croitului s-au prelungit cu douăzeci de minute de muzică. In vederile Mariei, lucrul acesta era un adaos important, neapărat necesar în calificarea ucenicilor ei. Educația luptei pentru calitatea produselor, această „onoare a noastră, a fiecăruia", trebuie să înceapă cu educația bunului gust, a dragostei pentru frumos în toate manifestările lui.

A reușit.

Maria Ciolca a încetat astfel să mai fie un simplu croitor de piele. Comunista Maria Ciolca este astăzi un meșter de oameni.

Ca un scriitor preocupat de dilema personajelor sale, Maria își disecă părintește „eroii", le prinde cusururile, le îndreaptă și îi conduce ferm spre o soluție. O luminează o perspectivă. Acolo trebuie să-i ... pasionați, să le descopere talentul, să-i facă să guste bucuria de a produce mult, după legea frumosului. Și pentru asta — în primul rînd, — să le deștepte răspunderea, ambiția nobilă, sentimentul că opera mîinilor lor este destinată lor înșile, lor și milioanelor de prieteni din orașele și satele țării.

Tinerii școlarizați astfel au și început să dea produse de calitate înaltă, rivalizînd cu vechii fruntași ai secției.

...Care și ei, la rîndu-le, s-au pornit să califice, sacrificînd adesea din timpul lor de odihnă, alți și alți tineri, ridicîndu-i pe toți la exigențele marii producții socialiste.

Maria Ciolca s-a bucurat. Ea nu cunoaște beția originalității. Orgoliul ei e să nu fie unică. Maria Ciolca e comunistă. Iar ideea este de fapt a lui Lenin.

★

Întîmplările de mai sus — care pot oferi, ele singure, destule date interesante pentru portretul Mariei — nu s-au petrecut pe distanță de ani, acea distanță ideală pentru desfășurarea unui destin literar. Nu le-au cuprins nici măcar rotirea cîtorva anotimpuri. Sînt întîmplările acestei primăveri ; și s-au petrecut în numai cîteva zile, mai precis : în primele zile de la apariția Directivelor Comitetului Central cu privire la criteriile principale ale întrecerii socialiste în cinstea glorioasei aniversări a Partidului.

„Orgoliul de a nu fi unic !" Calitatea produselor fabricii, onoarea fiecăruia dintre noi ! „Cazul" Mariei Ciolca și al elevilor ei s-a pierdut printre alte zeci și sute la fel, contopindu-se cu ele, în febra generală a acestor zile. In febra generală, unică, a întrecerii socialiste închinate Partidului.

Ca pretutindeni în țară, și aici, la fabrica de încălțăminte „Kirov", în întrecerea ce se duce pe decimetri și centimetri de piele (și, uneori, pe spații de-a dreptul infinitezimale), victoriile muncii au în aceste zile rezonanța faptelor de bravură ale unei mari bătălii. Iată cîteva dintre ele :

— Vom da 200 de modele noi, cu nimic mai prejos decît cele mai lăudate pe piața lumii ! au vestit muncitorii secției de „Creație", secția de la care pornesc ideile ce se închează în linii și forme. (De la începutul anului, fabrica a și dat 103 de modele noi de pantofi. Multe din ele au strălucit la tîrgurile de la Leipzig și Frankfurt, întorcîndu-se încărcate cu lauri ; altele vor pleca nu peste mult la Lyon și Casablanca).

— Vom introduce noul model de încălțăminte extraflexibilă ! Calitate sporită, productivitate a muncii de trei ori mai mare !

— Dintr-o sută de perechi de pantofi, 92 să poarte ștampila de „calitatea I"! a cerut, în chemarea sa la întrecere, muncitorul fruntaș Vasile Onceru.

— Cel puțin 92 ! i-au dat replica Gheorghe Șoimu, Gheorghe Crețu, Teodor Melnic, Vasile Păcălici, Alexandru Mihăilă, Cristea Moraru și nenumărați alți fruntași.

— Să extindem întrecerea pe profesii și în sectorul nostru ! au decis cei de la „încălțăminte manuală".

— Și la noi, la „talpă artificială"!

— Și la noi, la „tăbăcăria minerală"! Și-n plus, să sporim cu 10 procente calitatea pieilor de box de categoria I !

— Noi, ștanțatorii, vom da cu minimum 2 la sută calitate mai bună !

— Și noi, tăbăcarii de la „vegetală" !

— Și noi, croitorii de piele !

— Și noi, tălpuitorii !

— Și noi !...

Dar nu pot fi cuprinse toate datele, toate faptele care dau — pe spațiul cîtorva centimetri de piele, în răstimpul a numai cîteva zile — dimensiunea acestei mari bătălii !

O bătălie a intensității.

Un răstimp, măsurat cu măsuri obișnuite, scurt, dar pe care îl umple o infinită energie, o întrecere clocotitoare a inventivității și a creației. A inventivității, creației, luptei pentru întîmpinarea cu cinste a zilei Partidului.

Ilie Purcaru

Uzinele „Mao Tze-Dun". Se sudează o coloană pentru noua rafinărie de la Onești.

PENTRU MARCA FABRICII

Iată, îmi zic, ce înseamnă ca reporterul să fie norocos. Să ajungă la fața locului chiar în momentul cînd se dezbate o problemă de calitate. Și unde ? Tocmai în sectorul care-a chemat toate colectivele de muncă ale uzinei la întrecerea socialistă în cinstea aniversării a 40 de ani de la crearea Partidului.

Șeful secției de mecanică grea a uzinei „Mao-Tze-Dun", inginerul Gheorghiu Gheorghe, n-are deocamdată nici un moment de răgaz. Secretarul de partid al secției, așijderea. Sînt acolo, printre lăcătușii de la montaj. Stau cu toții ciucure în jurul bancului de lucru. Desigur, nu-i cazul să-i asaltez cu întrebări. Se vorbește puțin, aproape monosilabic. Se înțeleg din gesturi și priviri. Frunțile-s încrețite și atenția așa de încordată încît pot să număr țigările care se sting pe rînd, uitate în colțul gurii.

În timpul rodajului unei unități de pompaj s-au ivit niște fenomene termice necorespunzătoare. Problema care se cere rezolvată este să se caute modificarea unor cîmpuri de toleranță între bucșe și bolți pentru a se da posibilitatea menținerii unei pelicule de ulei care să asigure ungerea perfectă a lagărului, în așa fel încît în stare de funcționare să nu intervină nici un fel de depășire de temperatură.

Oricît aș trage cu urechea și oricît m-aș schimba de pe un picior pe altul, rămîn să aștept în afara problemei care-i frămîntă pe cei de la montaj. Așadar, iată-mă în stare s-o pornesc singură în lungul halei care să tot aibă vreo sută metri plat, încercînd să mă folosesc cît pot de proaspetele mele performanțe tehnice în materie de utilaj petrolifer. Hala e spațioasă, aerată.

Strungurile noi cîntă, nu uruie, iar șpanul albăstrui se răsucește ca nesfîrșite semne de întrebare pentru reporterul stingher care caută din te miri ce sămînță de vorbă. Dar n-ai cu cine ! Aici totul e mare, înalt, și mașinile, și piesele, și produsele. Oamenii se ascund undeva, îndărătul lor, și mișcările degetelor lor sînt tainice și ciudate. Și nu poți pricepe decît atîta, că ele au întruchipat acești coloși de fier, gata să prindă viață la o simplă sau mai complicată comandă.

Iată, în sfîrșit, un tip de strung pe care-l cunosc și eu. Un Carusel.

Podul rulant lunecă încet deasupra lui și cu o mișcare ușoară clonțul macaralei se apleacă și o piesă uriașă, rotundă (cîte tone o fi avînd ?) este depusă ca un fulg, exact în matca unde trebuie. Ceva mai departe zăresc cîteva asemenea piese finisate. Par niște sori de argint... Ce-or fi ? Un băiețandru cu un zbenghi de funingine pe nas trece, călcînd ... bucăți lungi de tablă.

— Ascultă... Ce-s astea ?

— Unitatea noastră de pompaj, zice el, și se uită mîndru la ceea ce poartă așa de grijuliu pe palme...

— Nu. Roțile alea !

— Alea nu sînt roți ! și după ce mă cercetează mormăie dezamăgit: Îs funduri de mori de ciment.

Se duce, călcînd ca pe ouă, pe semne ca să nu-și clintească „unitatea de pompaj"... Îl surprind cum întoarce capul cu un surîs pe buze... Dar ce surîs !

Just! cuget. Una e o roată și alta-i un fund de moară de ciment. Mă iau după dînsul. Acuma vreau să știu ce e aceea o unitate de pompaj.

Știu și eu, fără îndoială, cîteva chestiuni despre profilul secției de mecanică grea a uzinei : aici se produc în majoritate lucrări de prelucrări și montaj la o serie de piese grele sau agregate complexe de utilaj petrolifer... Asta teoretic, dar vreau să aflu și cum devine...

Așa l-am cunoscut îndeaproape pe elevul din anul II al școlii metalurgice de pe lîngă uzină Budașcă Marin. Are pe nas un zbenghi de ulei, dar asta nu-i un motiv să-l întrerup din lucru. Confruntă piesa cu proiectul. În jurul proiectului, colegii lui: Gasler Nicolae, Pătrașcu Mircea și Telegescu Tiberiu (despre care aflu că se cam lasă pe tînjeală la învățătură). Intre ei, un tînăr care poartă pe cap un fel de pălărie cu cozoroc, care-i dă un aer năstrușnic, șugubăț. E secretarul U.T.M., lăcătușul Drăgan Constantin. Se vede cît de colo că nu-i zgîrcit cu sfatul ori cu ajutorul, mai ales că maistrul Dobrescu trebuie să vină și să controleze lucrul băieților. Mă uit pe proiectul pe care degetul lui Marin Budașcă se plimbă cu siguranță...

— Ca să înțelegeți mai bine ce-i aceea o unitate de pompaj, îmi spune el grav, uitați-vă acolo...

Mă uit. Emoție: Made in Rumania.

— O executăm întocmai !

Budașcă Marin se întoarce la macheta lui, măsoară cu șublerul și trece pe lîngă mine în fugă.

— Gata, tovarășe maistru !

Maistrul Dobrescu vine, aprinzîndu-și din mers țigara stinsă în colțul gurii. Ia și el șublerul, măsoară, controlează și se supără puțin: „balansorul" trebuia făcut dintr-o singură bucată. Cine-a mai văzut balansor cîrpit, ai? Just!

Piesa executată de Marin Budașcă e bună. Îl întreb dacă-i primul în clasă și cu o modestie cuceritoare mă înștiințează :

— Săndulescu a fost primul anul trecut. Eu am fost al doilea.

★

Văd eu că maistrul Dobrescu e cam înnourat. Stă ca pe ghimpi în birou, e zgîrcit la vorbă. Îmi dă oarecum a înțelege că întrecerea socialistă pornită în toate sectoarele de muncă ale uzinei este o chestiune care te cere în orice clipă acolo, la locul de muncă, lîngă mașină și om. Punctul esențial este stabilirea cu claritate a sarcinilor care revin fiecărui colectiv de muncă. Fiecare inginer, maistru, muncitor, tehnician trebuie să cunoască precis ce are de făcut. Și pe replica asta se ridică și pleacă.

Inginerul șef Gheorghiu Gheorghe privește mai binevoitor carnețelul meu de notițe. Subliniază faptul că maistrul Dobrescu nu este numai un tehnician bun, dar își dă sufletul și inima pentru îndrumarea tinerilor din echipa lui. Îi este un ajutor neostenit în conducerea secției și, într-un cuvînt, un tovarăș de muncă excelent.

Ușa se deschide și maistrul Dobrescu intră, mărunțel și vijelios, cu un deget ridicat în sus. Degetul e plin de ulei.

— Șpan ! zice sec și întoarce degetul uns spre fereastră.

Inginerul șef se ridică, cercetează dintr-o ochire pasta uleioasă. Și dă o dispoziție. E vorba de aceeași problemă. O ... în funcțiune, și de pe bucșe se desprinde șpan sub formă de pulbere. Defecțiunea poate să provină de la o structură necorespunzătoare a metalului. Sarja neferoasă a fost elaborată neîngrijit. Neplăceri asemănătoare se mai ivesc și la roțile dințate care vin de la turnătoria de oțel. Ce-i mai grav e că defecțiunile apar după ce roata s-a uzinat complet (inclusiv și danturarea). Așa se pierd ore, mașini prețioase, și efortul întregului colectiv de la turnătorie se îndreaptă spre o supraveghere mai atentă a turnării, a operației de formare și uscare a miezurilor.

Maistrul Dobrescu intră din nou, îl cheamă pe inginerul șef să asculte pe „162". Pare mai înseninat...

— Mai aveți foi în carnet ? (cînd rîde îți vine să-l sorbi într-un pahar cu apă rece !).

„162" se află chiar la intrarea în hală. E o pompă de noroi în rodaj. Pe o tablă sînt înscrise cu cretă observațiile constatate de la ora pornirii. Se ascultă cum sună „162". Părerile par împărțite. Controlorul de calitate dă din mîini. Pun și eu urechea. Măcar așa, ca să-l mai fac odată pe maistrul Dobrescu să rîdă.

— Ei, ce se-aude ? mă întreabă.

— Pompează ! și adaug plină de competență: A ajuns la punga de noroi ! Dăm de țiței !

Inginerul șef fixează diagnosticul:

— Monoblancul slăbit...

În stînga noastră, macaraua poartă o cutie mare de lemn.

— Ce-i înăuntru ?

— Made in Rumania... Marca fabricii peste hotare.

În glasul inginerului șef deslușesc și-o undă de firească mîndrie.

În secția de mecanică grea, cele opt brigăzi de calitate au trecut la acțiune. Se urmărește cu perseverență autocontrolul .

De specializarea muncitorilor de la borwerkuri pe anumite repere, pentru creșterea profesională și calitatea producției, se ocupă tehnicianul Fic Rusalin. Strungarul Pietroiu Nicolae are „poanson" de control. Piesele lui nu mai trec prin controlul intern. Nu numai experiența lui de atîția ani de meserie îl face campion al calității, ci și dragostea cu care muncește... Pe același strung lucrează un alt strungar, Perșa Nicolae, care se află în momentul de față „în rodaj", după expresia tovarășului inginer șef Gheorghiu.

Colectivul a avut mult de furcă cu dînsul. Deși strungar de mare elită, a cășunat mari neplăceri tovarășilor săi de muncă. Cînd era mai mare nevoie de îndrumarea și priceperea lui, ia-l de unde nu-i. Iar îi mai trăsese un chef. „Azi chef, mîine bairam și munca haram !" Rimele îi aparțin exclusiv maistrului Dobrescu, care are însă acum toată încrederea că strungarul Perșa Nicolae n-o să mai aibă „defecțiuni de rodaj". Lucrează iar ca-n timpurile lui cele bune. Și asta e o realizare care ține de marca fabricii !

La plecare, inginerul șef mi-a spus :

— Aș putea spune că noi ne-am pus mereu problema calității, dar Directivele C.C. al P.M.R. cu privire la criteriile întrecerii socialiste în cinstea aniversării a 40 de ani de la înființarea partidului ne-au dat nu numai noi aripi, ci și alți ochi. E vorba că acum lupta pentru calitate deschide un minunat cîmp de afirmare a măiestriei, talentelor, a capacității noastre creatoare, a tuturor. Și nu ne gîndim numai ca renumele bun dobîndit de calitatea agregatelor noastre petrolifere, vîndute peste hotare, să fie menținut și întărit, ci calitatea înseamnă și putere : îmbunătățirea calității producției să ne aducă succese asemănătoare cu cele pe care le-am dobîndit pe tărîmul economiilor materiale și bănești.

Gica Iuteș

MAISTRUL MARIN ZAMFIR

Uzină cu veche tradiție comunistă, „Wilhelm Pieck" reprezintă în planul economiei noastre o puternică și foarte importantă bază a industriei grele, iar pe plan social și uman—un efort emoționant al unui nucleu de oameni angajați, în frunte cu inventivul lor director, tovarășul Dumitrache, într-o luptă neobosită pentru a răspunde în orice moment la chemările partidului, într-o mișcare veșnică spre progres, într-o căutare neîncetată de a găsi formele cele mai potrivite care ar exprima în modul cel mai deplin cuvintele de ordine ale partidului. Intreaga viață a uzinei se desfășoară sub forma unor perioade ce ridică în fața colectivului cîte o întrebare, cîte o problemă, — cum să se ridice schimbul III la nivelul schimbului I, cum să se organizeze întrecerea rezolvînd în același timp problema calificării celor mai slabi, cum să se organizeze munca în ateliere etc., etc. — și în jurul răspunsului dat de către întregul colectiv la această întrebare. Iar prototipul muncitorului plin de spirit inventiv, de energie, de talent organizatoric și de voință neobosită al acestei uzine este, cred, maistrul Marin Zamfir, șeful atelierului strunguri mari și Carusel.

Maistrul Marin Zamfir e un om înalt și solid, negricios, cu părul presărat de fire albe, țepoase, care vorbește cursiv, cu voce plină și răgușită, de fumător, ca un om obișnuit să vorbească în public și să-și asculte fără mirare frazele rotunde și bine articulate.

Realitatea este că maistrul Zamfir are în urma sa și o bogată activitate de conferențiar. Tovarășul Marin Zamfir e unul din cei mai cunoscuți oameni din regiunea Galați. E solicitat să țină conferințe în oraș și regiune, invitat și vizitat cu prilejul a nenumărate schimburi de experiență, cunoscut la comitetul orășenesc, la comitetul regional, în toate uzinele importante din oraș și din întreaga regiune. Notorietatea maistrului Zamfir e legată de punerea în aplicare a celei mai importante dintre inițiativele sale, aceea care a adus cel mai mare folos economiei noastre naționale. „Nu-l cunoașteți pe maistrul Marin Zamfir ? — spun oamenii pe la Brăila. E cel care a introdus pentru prima oară hozrasciotul pe atelier".

Maistrul Zamfir a introdus gospodărirea chibzuită pe atelier pentru prima dată în atelierul său, la strunguri mari și Carusel, în 1959. De atunci, inițiativa sa a trecut de mult granițele secției uzinaj și cele ale uzinelor „Wilhelm Pieck", fiind extinsă în întreaga regiune. Se vorbește despre ea și în broșurile propagandistice editate de comitetul regional de partid, și tot în legătură cu inițiativa miastrului Zamfir, cu geneza ei, cu desfășurarea epică a punerii ei în aplicare, circulă prin uzină fel de fel de versiuni populare, în stil profan. În aceste versiuni populare care circulă, opinia publică din uzină își arată admirația față de figura maistrului Zamfir și față de ingeniozitatea acestuia printr-o expunere a faptelor într-un stil de voită și exagerată simplitate. Cum a procedat maistrul Marin Zamfir ? — povestește cîte un muncitor. — Întîi de toate — ar fi spus maistrul — să știm ce avem de făcut. Asta-i prima mișcare. Pe urmă, vedem noi mai departe !...

— A ajuns pînă acolo încît să realizeze lunar numai la scule o economie între trei și patru mii, plus economia la combustibil și energie, plus folosirea minutului, plus folosirea rațională a mașinilor. Total, scoate de la 8 pînă la 10.000 economie lunară. Planul se depășește, nu mai există rebuturi, cei rămași în urmă au ajuns la nivelul celor mai buni, „uzinajul" ține astăzi pasul cu „montajul".

La conferințele sale, tovarășul Marin Zamfir expune situația de la care a pornit întîi și întîi, situația care exista atunci în atelierul său și în alte secții din uzină, cu un fel de mirare în glas, ca și cum ar fi el singur surprins cum de fusese posibilă o asemenea situație și cum de izbutise el personal, maistrul Zamfir, om sever, să suporte ca „uzinajul" să nu poată ține pasul cu „montajul", ca asigurarea locului de muncă cu scule „să lase de dorit", ca mașinile să nu fi fost îngrijite cum trebuie. Din felul în care spune astăzi, nu fără oarecare supărare retrospectivă, „cutare lasă de dorit" sau „cutare mai lasă încă mult de dorit", se poate presupune cît de mare trebuie să fi fost supărarea sa de atunci, cînd toate aceste lipsuri azi dispărute mai existau încă în realitate.

O imagine de asemenea învechită a maistrului sever și pedant presupune ca pe un lucru de la sine înțeles că, de vreme ce acesta e sever, trebuie să fie numaidecît și încăpățînat și neîncrezător, refractar la ideile dinafară și anchilozat pe propriile sale poziții. Tipul acesta de maistru, în marea sa severitate, vede toate în negru și nu are nici o nădejde în îndreptarea lucrurilor.

Un triumf al vieții noastre noi, în societatea socialistă, este că ea desminte în fiecare zi vechile idei, foarte sigure, pe care și le-au făcut oamenii, le face să apară tot mai stupide. Maistrul Zamfir e într-adevăr un om sever, foarte sever față de orice comportare incompatibilă cu un muncitor al zilelor noastre, dar nu e nici încăpățînat, nici anchilozat în propriile sale poziții, nici neîncrezător. Farmecul personalității sale stă tocmai în felul în care îmbină severitatea închisă și necruțătoare cu o mare mobilitate a spiritului, cu o mare receptivitate față de nou, o neîncetată căutare de inițiative, metode, soluții, în favoarea cărora e oricînd gata să renunțe la cele vechi, chiar dacă ele reprezentau pînă atunci propriul său punct de vedere. În felul în care maistrul Zamfir își prezintă de obicei lucrurile, se pot distinge două laturi : o latură grea, întunecată și o latură luminoasă. În partea de început, maistrul se întrece pe sine în asprime, își prezintă lucrurile în cuvinte severe, încît s-ar părea că e greu să se mai poată face ceva. Înainte de a-și pune în practică inițiativa cu introducerea hozrasciotului în atelier, maistrul Marin Zamfir prezentase situația în fața conducerii uzinei cam în stilul acesta, exagerînd cît se putea laturile negative : „ce să mai zic eu, tovarăși ? — acesta era tonul maistrului Zamfir — mai întîi și întîi, înainte de a ne apuca de lucru ar trebui să știm ce avem de făcut ! Cînd și ce fel ajunge planul la noi, în ateliere, o știm cu toții, lasă mult de dorit ! Asigurarea locului de muncă cu semifabricate lasă de dorit, îngrijirea mașinilor mai lasă încă foarte mult de dorit, în privința disciplinei la locul de muncă ar mai fi încă foarte multe de făcut ! Într-un cuvînt, lucrăm cum se nimerește și consumăm cît putem !

După o asemenea descriere a situației — care, firește, era departe de a fi chiar atît de sumbră cum o prezenta maistrul Zamfir — s-ar fi părut că nu mai era altceva de făcut decît să-i răspunzi : bine, tovarășe Zamfir, îți mulțumim foarte mult pentru analiză, la revedere, bună ziua, bună ziua.

Numai că maistrul Zamfir are, pentru orice analiză dezastruoasă, și o soluție luminoasă.

— Vin, tovarăși, cu o propunere clară — a adăugat el imediat. Planul să fie defalcat și repartizat pe ateliere cu cinci zile înainte de începerea lunii. Voi avea dinainte fondul de salarii, voi cunoaște planurile de producție și cheltuielile la creșterile de producție. Atunci eu, ca maistru, voi fi obligat să mă gospodăresc, atît trebuie să cheltuiesc de la 1—10, atît de la 10—20, atît de la 20 pînă la finele lunii. Personal, mă angajez, în aceste condiții, să depășesc planul cu 2%, să obțin o creștere a productivității muncii, să economisesc, etc. etc.

Maistrul Zamfir umblă încolo și încoace prin uzină, cu pași mari de om grăbit și cu capul întotdeauna puțin aplecat într-o parte, ca și cînd ar fi observat chiar în clipa aceea undeva, într-un colț al atelierului, o problemă nouă, ce se cere rezolvată, și într-adevăr problemele noi care trebuie rezolvate se ivesc tot timpul în calea sa, ca și cînd ar fi aflat că maistrul Zamfir le caută și au venit atunci mai repede, i-au ieșit ele însele în întîmpinare. După cum activitatea întregii uzine se desfășoară la „Wilhelm Pieck" în jurul unor întrebări mari, ridicate de o anumită perioadă, așa și activitatea lui Marin Zamfir se desfășoară sub forma unui șir de observații ale maistrului și a soluțiilor găsite de el pentru fiecare situație în parte. Nu e zi aproape în care maistrul să nu întîlnească în drumurile sale prin uzină cîte o asemenea nouă problemă. Ce am observat noi, tovarăși ? Observăm nu de puține ori că timpii stabiliți pentru executarea unor piese — să zicem — sînt ori prea mari, ori prea mici. Ce măsură luăm atunci ? Și urmează expunerea măsurilor luate. Ce am mai observat noi ? Că tovarășii de la forjă ne trimit piese cu adausuri mari de prelucrare. Ce propun eu ? Să stăm de vorbă cu ei, să le facem scrisori deschise. Ce am mai observat, într-o vreme ? Că unii tovarăși lipseau de la lucru, avînd pe lîngă profesia de strungar și ocupații secundare, ca de exemplu tovarășul Urluială, pe care „balta" Dunării îl sustrăgea de la uzină cel puțin cîteva zile pe lună. Ce măsură am luat atunci ? Am adresat cîte o scrisoare familiilor celor care lipseau de la lucru.

Am cerut să văd textul unei asemenea scrisori. Tovarășul Marin Zamfir e necruțător atunci cînd sînt în joc probleme de producție, procedează cu cruzime și fără multe menajamente față de soțiile chiulangiilor. „Stimată tovarășă — scrie maistrul — soțul dumitale este chiulangiu, dezorganizator al producției. In ceea ce privește interesul său propriu, în trei zile, cît a lipsit, ar fi putut cîștiga 150 de lei, cu care 150 de lei și-ar fi putut cumpăra o pereche de pantofi".

Maistrul Zamfir folosește cuvintele „dezorganizator al producției" și „chiulangiu" așa cum folosește și schimbarea tehnologiei în atelier atunci cînd e nevoie, cum ține cursuri de minim tehnic și face economie la semifabricate, cu conștiința că toate la un loc ajută la îndeplinirea planului, și în general la bunul mers al uzinei.

Frumusețea morală a unui astfel de om nu are în ea nimic abstract sau nebulos, ea crește din datele cele mai exacte ale realității socialiste ; cunoștința unui astfel de om se dovedește rodnică îndeosebi prin meditația pe care o stîrnește în noi, în legătură cu uimitoarele înnoiri tipologice determinate de epoca noastră socialistă.

Sonia Larian

In secția de mecanică-grea a uzinelor „Wilhelm Pieck"— Brăila.

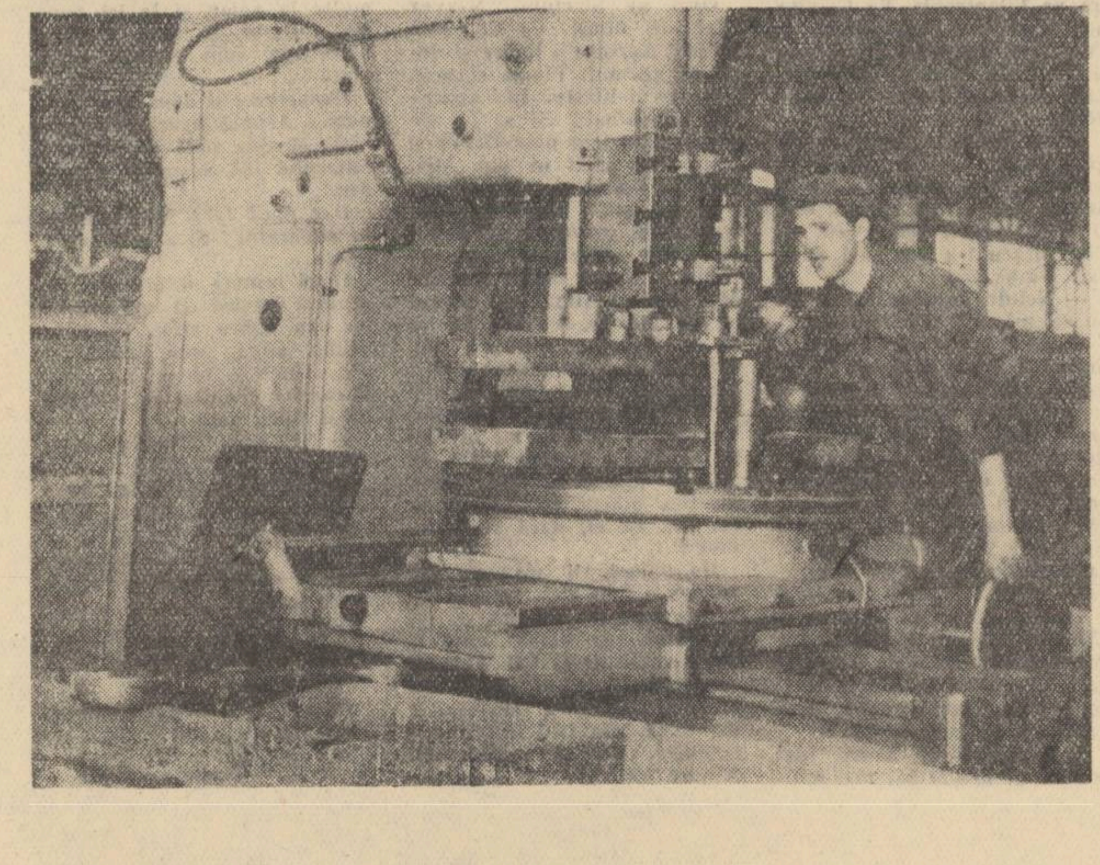

Adrian Păunescu

STEAUA fără NUME

TINEREȚE

Cu pași siguri și răsunători
Ne îndreptăm spre viitor, statornic.
De frumuseți, de linii, de culori
Ni-i sufletu-nsetat și cîntul dornic.

Și-atunci cînd noi ne vidicăm semeți
Sub viscolul continuu al luminii
Mereu spre comuniste frumuseți
Și spre dorițele culori și linii,

Coloane suie fiecare vis
Al tinereții noastre luminate
Din aliajul său de romantism,
De bărbăție și de gravitate.

OȚELARUL

În sîngele lui doarme mineroul
Ca-n munții
Care au suit spre nori —
Și peste fruntea-i arsă,
Curcubeul
Încrucișează spade de culori.

„Oțelul — spune — merge-n tara toată"
Și ca într-o fantastică pădure,
Cuvintele găsesc ecou
Îndată,
Se sprijină pe grinzi de flăcări pure
Și din văzduh
Întîrzie să cadă.

VITEZA

În drumul spre Comună,
Vom trece prin Cosmos.

Văzduhul săgetat de respirații
S-a prăbușit pe pămînt.
Văzduhul n-are putere să plece
Văzduhul nu va pleca niciînd de aici.

Arborii — rachete vegetale —
Au pornit spre înalt dar rămîn în pămînt
Și nu au putere să plece.

Numai noi. Numai noi vom pleca,
Numai noi ne vom despărți pentru o vreme
De natura acestei planete
Și o vom revedea uneori
La televiziunea memoriei.

Pentru că numai noi ne putem desprinde de pămînt,
Noi, cetățenii secolului XX,
Înzestrați de timpul nostru
Cu un sentiment
Nou, miraculos și măreț:
Viteza.

VIBRAȚIE

Din aer berzele lovesc ușor
În clopotele verzi ale privirii
Și trupul beat de sunete vibrează.

În orice mugur e ceva de miel.
Din orice gînd pornește un compas
Pe-ntinderi de oțel, de cer, de piatră
Căci fiecare gînd e inginer
În marele proiect al primăverii.

...Și berzele trecînd lovesc ușor
În clopotele verzi ale privirii.

PREAJBA

Peste oraș, din stele, cade somnul
Și turlele culcate-n Jiu adorm.
La Combinat buștenii bat continuu
În clopotul pămîntului, enorm.

Se risipesc, se risipesc în aer
Miresme galbene de fag cioplit
Și de tăria lor lîngă fereastră
Un bec dansează-n noapte amețit.

În cleștii podului rulant, un tînăr
Poartă buștenii în mișcări firești,
Iar către dimineață el ridică
Din răsărit și soarele în clești.

MICROCENTRALA DE PE SOHODOL

Deasupra văilor privea-n adînc
Pădurea, clătinînd albastre suliți.
Se aprindeau luminile în Runc,
În casele de piatră și pe uliți.

Din muntele Vîlcan, de undeva,
Părea că albi hulubi și-aruncă stolul
Cînd printre stînci de calcar alerga
Cu valuri zgomotoase, Sohodolul.

În vale Sohodolul stăvilit
Se lenevea în ultima escală
Din drumul lui oprindu-se trudit
Pentru o clipă la microcentrală.

Se conturau pe urmă stîlpii suri,
Salcîmii, încăperile și solul,
Că după drumul liber prin păduri
Se prefăcea-n lumină Sohodolul.

DINTRE SUTE DE CATARGE...

CORNELIU BUZINSCHI — Bacău. Să începem prin ceea ce ne-a plăcut: schița Piatra de hotar. Natalița, personajul principal al schiței, este stăpînită încă de ideea proprietății, de individualism. Ea îngroapă niște pietre, pentru reper, într-o tarla pe care trebuie s-o dea colectivei, în schimbul unui teren care nu cădea în perimetrul pămînturilor gospodăriei. Speră astfel că pămîntul care i-a aparținut „îl va avea ea odată înapoi". Dar pămîntul colectivei va fi arat cu tractoarele, în adîncime, și pietrele se vor descoperi. Natalița pleacă într-o noapte să le dezgroape. Schița concisă (calitate remarcabilă), bine scrisă, nu motivează suficient de ce nu intră Natalița în colectivă (nimic nu justifică opoziția ei față de gospodărie. „De colectiv a auzit mai tîrziu. Dar nu se va trece. Șila". De ce?) Ar trebui mai bine explicate, motivate logic ideile, gesturile ei. Sîntem siguri că veți reuși s-o faceți. Aveți îndemînare la scris, aceasta se simte din foarte multe pasaje.

nici o explicație, suficient de veridică, pe care s-o credem cu temei, de ce acei ciobani se vor expune unor eventuale necazuri (cum s-au și expus), de ce vor trece netulburați peste ele, de ce, la urma urmei, nu-l denunță pe Toader Cucu, pe care ei nu-l cunosc și de care nu sînt legați cu nimic. Și, mai mult, n-au de unde să știe, în adevăr, cine este omul, ce vrea, și nici n-au cum să verifice adevărul în legătură cu el, dacă ar vrea s-o facă. De la această insuficientă explicare a cauzelor care-i determină pe ciobani să se poarte așa, și nu altfel, pornesc mai departe, agravîndu-se spre final, greșelile povestirii. Comportarea ciobanilor la șeful de post este neveridică, se mizează pe un comic minor, jandarmii devin niște marionete jalnice cu care nu mai are haz nici un soi de luptă, primarul este bătut de femei și mînjit cu păcură etc. Și lumea întreagă rîde... și rîde... și rîde. Chiar dacă în ultima pagină revine oarecare tensiune, ea nu mai reușește să ni se transmită.

învețe (ei n.a.) cum se lucrează pămîntul. Știe și singur. Și producția mai mare nu-i trebuie" (cam fals, după părerea noastră!) Lui îi ajunge cît scoate, să fie sănătos numai... Vrea să arate cu orice preț că tot mai bine-i cum a apucat fiecare".

În sfîrșit, cînd vede că satul, respectiv colectiviștii, îl lasă în pace, nu se mai preocupă de el, nu-l mai cheamă, se neliniștește și dă cererea de intrare în colectiv. Faptul de viață este bine tratat, frămîntările lui Ilarie Moțoc sînt urmărite cu finețe și în cele mai multe ocazii cu exactitate. Dar lucrurile nu sînt duse pînă la capăt, hotărîrea moșului Ilarie nu este încă suficient adîncită și indiferența tuturor colectiviștilor pare neveridică, contrară realității. Încercați, în viitoarele lucrări pe care așteptăm să ni le trimiteți, să îmbrățișați toate aspectele unei probleme pe care v-o propuneți spre tratare.

IANCU BÂRBULESCU — Arad.

Interesul cu care v-ați aproplat de cazul sudorului Mircea Crișan este real și din această cauză îi urmărim soarta cu multă atenție, simpatie chiar. Conflictul lui cu șantierul ne-am fi așteptat să fie mai bine prezentat. Bejan, elementul rău și destructiv, este descoperit ușor; tocmai un moment decisiv este expediat repede, fără relief.

Mai trimiteți, în orice caz lucrări mai scurte.

MIHUT BRÎNDUȘ — (loco).

Că Ionică vi-i drag, vă înțelegem. E un băiat isteț, muncitor, merită stimă. Schița „O mină de bărbat" în care facem cunoștință cu Ionică este însă mult lungită prin introducerea jocurilor copiilor din partea întîia, parte care nu face corp comun în mod organic cu restul schiței. De asemenea, Ionică atunci cînd își povestește viața folosește un vocabular nepotrivit cu virsta sa, pretențios pe alocuri. Căutați să găsiți tonul just, în conformitate cu datele personajului. Credem că veți reuși. Mai trimiteți.

GEORGEAD TORENT — Constanța.

Ne-ați trimis două povestiri: „Apă din piatră seacă" și „Zăporul". Prima are și un „ante-scriptum", autocritic într-un fel, de care însă nu era nevoie. Tema povestirii „Apă din piatră seacă" este interesantă, actuală, dar credem că merită o soartă mai bună. „Fiatinarul" nu s-a priceput să-i capteze izvoarele dramatice și s-a oprit, ca să ne exprimăm în mod adecvat, în momentul în care a dat de pragul de stîncă. Nu se conturează nici un caracter și sînt multe pasaje discursive în lucrare.

Cea de a doua povestire — „Zăporul" — de mai mare întindere, atestă mai mult decît prima posibilitățile autorului de a observa realitatea. Oamenii sînt mai veridici (interesant Partizanul — deși incomplet prezentat, unilateral, monocord; partiala devenire la soldatul Ion Palmașul, urmărirea relațiilor care se creează între ei mai atentă, nuanțată. Intențiile bune nu sînt însă duse la capăt, bucata fiind încă deficitară.

Mai încercați, deoarece literatura începe abia în momentul în care personajele trăiesc, gîndesc, iar acțiunile lor sînt rezultatul logicii interne a caracterului lor. O sugestie: reveniți la numele dv., este mult mai frumos și serios decît pseudonimul grecoi și căutat pe care vi l-ați ales.

IORDACHE V. ILARION (Vedea, reg. Argeș). — Adresați-vă cu manuscrisul dv. unei edituri.

PREOTU MARIN (Craiova). — Nuvela dv. „A venit revizia de fond" depășește ca număr de pagini spațiul pe care-l acordă de obicei revista noastră prozei. Adresați-vă unei edituri.

ELISABETA GUȘE (Aiud). — Am primit piesa dv. „Un vis împlinit". Vă sfătuim s-o trimiteți Casei regionale de creație sau Casei centrale a creației populare din București care au mult mai multe posibilități de a o valorifica, dacă va fi cazul.

VIVAGO NIZITI: Nu știm dacă e să vă recunoașteți sub acest nume; vă rugăm să trimiteți piesa la Casa Centrală a creației populare. În orice caz, caligrafiindu-vă mai corect numele și dîndu-vă adresa, ca să nu-i puneți în încurcătură și pe tovarășii de acolo.

OPREA CONSTANTIN, Alunișul de sus, reg. Argeș; GREMENE VLADIMIR, Babadag, reg. Dobrogea; DAN CHEȚA, Loco; C. LUPEANU, Loco; IOAN ODOBESCU, Kalvia 10, Satu Mare; DAMIAN NICOLAE; ȘTEFAN POP TARNIȚA, Satu Mare; ION GEORGESCU-DELAVALE, Brașov; MARIA SINTEANU, București; EMIL CIOBANU.

Mai trimiteți.

ANGHEL ROMAN; GH. PĂTRAR — Iași; Prof. MIHAI APOSTOL, Ploești; ȘOFEI CONSTANTIN — Țicleni, reg. Oltenia; CRISTEL DUMITRESCU, Ploești; MOCANU GHEORGHE — Loco.

Deocamdată, nu.

Mărul ar fi vrut să fie un moment. Nu e, regretăm.

Așteptăm să ne mai trimiteți proză scurtă, pe teme de actualitate.

NICOLAE MAFTEI — Galați.

Apreciem la dv. orientarea către o tematică majoră, plină de sens: lupta Partidului Comunist din Romînia în condițiile cruntei oprimări burghezo-moșierești, pentru formarea conștiinței țăranilor, pentru călirea lor. Povestirea Lupii are meritul de a oglindi în bună măsură adevărul vieții creînd tipuri veridice: printre reușitele lucrării se numără portretul comunistului Toader Cucu (cel mai bine conturat), al ciobanului Onofrei, al moșarului Negrea sau portretul țăranului Sfredelușă. Plutonierul de jandarmi Tispoi e confecționat cam după tipare știute, cunoscute în literatură (toți jandarmii înjură de „vascrisu și anafora", de plidă) și creionarea lui ține mai mult de caricatură.

Apreciem capacitatea dv. de a crea o atmosferă veridică, de a grada tensiunea dramatică a momentelor povestirii. Noaptea de iarnă, noapte pe care comunistul Toader Cucu o petrece în plin cîmp, pe furca fîntînii, pîndit de jos de lupi, e descrisă remarcabil. O mai atentă revizuire a cîtorva amănunte ar putea face din pasajul amintit chiar unul de sine stătător, emoționant și dramatic. Demnă de evidențiat este și ușurința dv. de a înfiripa un dialog, precum și stăpînirea corectă a limbajului moldovenesc (pe care însă nu-l nevoie să-l transcrieți atît de exact, devenind obositor la un moment dat, dacă nu selectați din el doar elementele esențiale, care să dea culoare). Ceea ce este încă deficitar în povestirea dv.: finalul, toate acțiunile care duc la acest final. Să explicăm: ciobanii îl salvează pe Toader Cucu de la pieirea sigură în noaptea aceea de iarnă. Apoi îl ascund la ei, îl feresc de ochii jandarmilor, sînt chemați la post pentru a fi cercetați în legătură cu Toader Cucu, deci există oarecare risc (demonstrat) în acțiunile pe care le întreprind. Dar nu există

Cercul literar „13 iunie 1916" din Galați a avut dreptate apreciind bucata dv. Rămîne ca dv. să reluați bucata, să revedeți punctele ei slabe, neclare, să le clarificați și să le îndreptați. Aveți multe șanse de reușită.

CURETEU Gh. — Poștăvăria Română.

Trebuie întotdeauna, atunci cînd pornim să scriem, să-i acordăm cititorului multă încredere și să-l bănuim cel puțin egalul nostru în ceea ce privește puterea de înțelegere a faptelor de viață pe care i le prezentăm. Așa scăpăm de la început de crispare, de explicații suplimentare, netrebuincioase, de tendințele de didacticism care s-ar face simțite eventual, pe alocuri. Schița dv. Necazul mătușii Agapia n-a scăpat de explicațiile suplimentare, netrebuincioase, de tendințele de didacticism și astfel s-a depărtat binișor de literatură. Păcat. Altminteri, — dialogul viu, autentic, simplu. Aveți simțul mișcării, al caricaturii prin acumulare de elemente aparent fără legătură între ele, al humorului rezultat din situații duse pînă aproape la absurd (vezi toată vînătoarea cînelui lup care este savuroasă). Asta ne îndreptățește să mai așteptăm lucrări de la dv. Dar nu era nevoie să mai intervină și copiii (Mătușa Agapia iubește animalele, dar nu iubește copiii), ori să mai spuneți și dv. în final că aseminea cazuri se găsesc în număr mare pe strada Armenească etc. Literatura mai trebuie să și sugereze cîteodată, contînd, cum spuneam la început, și pe inteligența cititorului, nu numai a autorului.

IONEL POPESCU — Drăgușeni—Iași.

Din păcate, cuvîntul nostru s-a lălăsat așteptat cam mult. El sosește totuși și este, la început, bun. Ilarie Moțoc este mai mult un portret decît o schiță, cum spuneți dv. Badea Ilarie nu vrea să intre în colectivă, temporizează, se eschivează și toate acestea pentru că: „Să nu-l

Se vede cît de colo!

La prima vedere pare un om modest, retras, fără prea mari pretenții, cu gesturi calme și tabieturi nevinovate.

Dimineața intră pe poarta instituției călcînd agale, cu servietă ținută elegant sub brațul stîng, salutînd în dreapta sau în stînga, după cum este cazul: „Sal' tare Costică"! „Bună ziua, nea Vasile"! „Să trăiți, tovarășe director". Duce neglijent două degete la pălăria cafenie, o scoate nepăsător sau se înclină cu mult respect. La 7,25 își călește condica de prezență, apoi își face apariția în birou, onorîndu-i pe cei prezenți cu un „Salve!" grav și sonor. De obicei la ora asta în birou sînt numai două persoane: Costineanu de la „Aprovizionare", care-l privește prin ochelarii cu trei dioptrii răspunzîndu-i morocănos „m'neața"! și Popeasca de la „expediție" care-i aruncă veselă un „Servus, Puișor"!

Fix la 7,30 își întoarce perna de pe scaun, descuie sertarele și scoate cîteva dosare voluminoase, aranjîndu-le pe cristalul de pe birou. Își trage mînecuțele lustruite, își pune tichia de lînă pe cap și începe meticuloasa și delicata operațiune care-i răpește zilnic zece minute: ascuțitul creioanelor. Este un fel de preludiu respectat cu sfințenie în fiecare dimineață. E recunoscut ca specialist în ascuțitul creioanelor!

Ehe! Dacă ar fi director, inspector sau cel puțin șef de serviciu, s-ar schimba situația. Ar striga plictisit de la înălțimea biroului:

— Costinene, ascute-mi și mie creioanele astea!

L-ar vedea atunci pe Costineanu repezindu-se furtunos, dar oprindu-și avîntul la doi pași de birou într-o poziție respectuoasă.

Ehe! Nicolae N. Nicu are ambiții mari! Visul lui de totdeauna a fost să ajungă „șef". În acest scop și-a elaborat o tactică întreagă. Unul din principii sună: încet, încet, departe ajungi! De aceea, la fiecare ședință, neapărat se înscrie la cuvînt, în așa fel încît să fie cît mai des pomenit în procesele verbale.

Se ridică grav, își aranjează cu mîna stîngă batista roz din buzunarul de sus al hainei, își trece dosul mîinii drepte pe sub bărbia dublă întotdeauna proaspăt rasă, își descheie haina ca să i se vadă mai bine cravata liliachie și își drege glasul Apoi proptește mîna dreaptă în buzunarul vestei pipăindu-și începutul de burtă, iar cu stînga se joacă neglijent cu lanțul — agățat la buzunarul ceasului — de care spînzură cheile biroului.

— Eu, tovarăși, am numai cîteva cuvinte de spus. Să muncim, tovarăși! Să arătăm deschis lipsurile noastre, tovarăși... Să ne gîndim, tovarăși, că tovarășul director are atîtea pe cap... Eu personal îmi iau angajamentul...

Nu pricepe de ce este tras de mînecă de cei din jur și de ce colegii lui din prezidiu îi amintesc mereu:

— Mai scurt, mai scurt. Treci la fapte!

După fiecare ședință i se pare că-i privit altfel de către colegi. Asta îi dă un fior de măreție. „Mă invidiază" își spune Nicu și se simte mai bărbat, în timp ce în mintea lui începe să se contureze imaginea unui birou elegant, cu fotolii adînci, cu o vază cu flori și două telefoane impresionante. De la înălțimea biroului se vede pe sine dînd ordine scurte și precise unei secretare nostime. Ah! Avansarea! Ce vis minunat, care îți dă fiori de plăcere și siguranță de sine.

Dar vai! Imaginea visată nu durează mult. Acasă îl ia în primire Sevastița.

— Prostule! De cînd te-am luat tot moțu ai rămas. Toți se ridică numai tu bați pasul pe loc. L-ai văzut pe Martinescu? Pînă mai ieri trăgea la pilă și-acum e șef de secție. Nevastă-sa nu-și mai încape în piele.

Uite-așa, aproape zilnic are scandal cu Sevastița. De multe ori i-e și teamă să mai intre în casă. Așa că e de înțeles pentru ce, zi cu zi, își pregătește eventuala avansare. Încet, încet, departe ajungi! Nicu nu vrea cine știe ce: să se strecoare printre categoriile de salarizare, și încet, încet, să pășească sigur și precis spre sferele superioare ale schemei. Să vedem ce-or să facă atunci anumiți colegi de birou care, cînd i-e lumea mai dragă, strigă după el:

— Carieristule!

Caraghioși mai sînt și ăștia! Nu-l înțeleg, și pace! De exemplu, Stamate de la „Muncă și Salarii", sau lunganul ăla de Nedelcu de la „financiar", sau Bănică de la „Tehnic" se țin toată ziua de capul lui. „Carierist" în sus, „carierist" în jos. Și li se pare că sînt grozavi! La ședințe le place să spună adevărul, așa, drept în față, fără să se teamă de nimic. Și toată lumea îi aplaudă. Pe el, pe Nicu, nu-l aplaudă nimeni. De ce oare? Și doar trage concluzii destul de frumoase, și nu s-atinge cu niciun cuvîntel de vreun șef, fie el cît de mic. La gazeta de perete e prezent veșnic cu cîte un articolaș.

Totuși, în felul acesta nu mai merge! Nu! Hotărît nu! Trebuie să facă ceva ca să avanseze. Ceva special.

Într-o zi se afla pe culoarul de la parter. Privea panoul pe care erau afișate fotografiile fruntașilor în muncă. M-am oprit lîngă el, curios să aud ce mai spune. S-a întors spre mine indignat și mi-a aruncat:

— Spune și tu! Asta-i dreptate?

— Ce s-a întîmplat?

— Păi nu vezi? Ține fotografia asta de trei zile pe panou, răspunse el bătînd furios cu degetul în geamul care acoperea fotografia lui Pîrvan, șeful de secție de la „financiar". Spune și tu, repetă, asta-i dreptate? Ce? Alți fruntași nu mai avem în instituția noastră?

— Avem, cum să nu avem, am replicat eu liniștit. Vezi doar că mai sînt și alți evidențiați pe panou!

De fapt, știam ce-l enerva pe Nicu. Cu cîteva săptămîni înainte, Pîrvan îl criticase, declarînd în plină ședință că „prea se bagă în sufletul superiorilor" și că „nu folosește din plin cele opt ore de muncă, dovadă fiind lucrările neexecutate la timp".

Mai repezi cîteva cuvinte tari la adresa lui Pîrvan și părea că se pregătește să plece. Deodată s-a întors spre mine și mi-a șoptit, misterios:

— Te pomenești c-ai auzit și tu vestea cea mare?

— Ce veste?

M-a luat de braț cu un gest familiar și degajat — gest pe care-l hărăzește numai acelora pe care îi clasează în categoria „egali" — și, trăgîndumă într-un colț ferit, mi-a șoptit rar și grav, după ce mai întîi s-a uitat cu atenție în jur:

— Iți spun, dar să nu sufli la nimeni! E secret! Mîine ne sosește un nou șef contabil...

Un sfert de ceas a vorbit numai despre acest lucru. Îl vedeam că fierbe de curiozitate să afle cine va fi noul său superior. La despărțire, mi-a spus:

— O să-i fac o primire să se ducă pomina! Flori pe masă! O să-mi iau și cîteva angajamente. Trebuie să fiu atent de la început. Acum ori niciodată. Să-i prind toate slăbiciunile. O să-ți povestesc eu mai tîrziu. Acum mă duc.

A doua zi, Nicu își așezase pe birou mai multe dosare decît în oricare altă zi. De dimineață, sosise spre mirarea tuturor la orele 7, adică cu 25 de minute mai înainte. Așa ceva se mai întîmplase doar anul trecut, în ajunul Anului Nou, cînd o condusese pe Sevastița la gară, la personalul de 6. A căutat pe undeva, prin celelalte birouri, o vază de flori, și, după ce a șters-o cu multă atenție, a umplut-o cu apă, a aranjat în ea buchetul mare de crini pe care-l adusese de dimineață, înfășurat cu grijă în pergament. S-a dat cu un pas înapoi ca să-și admire opera:

— Superb! a exclamat, ridicînd ambele brațe și făcînd cu ochiul lui Costineanu.

A șters cu batista niște fire imaginare de praf de pe biroul șefului contabil, a mai examinat o dată cu ochi critic întreaga încăpere și numai după aceea s-a așezat satisfăcut la birou.

În tot timpul acesta, Pîrvan de la „financiar", care intrase întîmplător în birou, se uita la Nicu, zîmbind.

— Gata, Nicule? l-a întrebat el, serios.

— Aaa! Ai apărut și tu? Te plimbi fără rost prin birouri?

— Am venit să-ți admir opera!

— Ce știi tu! Azi e zi mare pentru mine. Dar lasă-mă. Sînt ocupat acum. Nu vezi cît am de lucru?

— Dar bine, frate, abia ieri am încheiat bilanțul. Azi cred că n-ai prea mult de lucru. Sau vrei să demonstrezi noului șef contabil cît ești de harnic.

— Nu, dar... oricum... știi mata!

Discuția a fost întreruptă de intrarea directorului. Nicu s-a repezit în calea lui:

— Să trăiți, tovarășe director!

I-a oferit imediat cel mai bun scaun din birou.

— Mulțumesc, tovarășe. Nu stau. Am venit să vi-l prezint pe noul șef contabil. De azi înainte, în acest post va funcționa tovarășul Pîrvan!

S-a auzit deodată un zgomot sec, de spărtură. Au întors cu toții ochii într-acolo. Nicu umbla deja pe sub birou, ca să strîngă cioburile călimării pe care emoție o răsturnase de pe masă. Cînd s-a ridicat de sub birou, obrazul lui grăsuț era acoperit de-o roșeață, care în nici un caz nu se datora efortului.

Cîteva secunde, în încăpere s-a auzit numai bîzîitul unei muște obraznice care se izbea cu îndărătnicie de geamul ușii.

După ce ușa s-a închis în urma directorului, Pîrvan a întors capul spre Nicu:

— Vroiai să spui ceva, tovarășe Nicolae?

— Eu? Nu... nimic, a bolborosit Nicu.

Din roșu cum era pînă atunci, chipul îi devenise galben.

A doua zi l-am oprit în drum pe Nicu și l-am întrebat curios:

— Ei, cum e cu șeful contabil?

Mi-a aruncat cu un fel de mînie:

— Cine? Pîrvan? E un carierist! Se vede cît de colo!

G. Buzoianu

Șoferul de „Getax"

Trase lîngă bordură, în stație — și opri. Făcuse cîteva curse de azi dimineață, una după alta, și ar fi ieșit să se desmorțească puțin, dar afară ploua cu găleata.

E bună și ploaia asta la ceva. Stă omul sub streașină cît stă, dar are treabă, sau se plictisește: ia un getax. Îți face semn, oprești, îl duci pînă acasă sau la treburile lui. El e mulțumit și tu la fel, nu stai în stație degeaba. Și stația e bună. Vin destui și aici. Stație de centru. Îi dăduseră o „Volgă" nouă: mașină pe cinste! Cînd trecea pe bulevard, se lăsa cu spatele pe pernă și punea cotul pe geam. Cine mai era ca el? Sau la vreun stop, pe cîte o fată întîrziată pe galben, o clacsona scurt și lua virajul cum scrie la carte. Fata întorcea capul. Cîteodată zîmbea. La cine zîmbea? Și la el și la mașină.

— Ce dracu', mă, ai asurzit?

Nea Fănică, șeful stației, deschise brusc ușa și se trînti pe pernă lîngă el. Apa îi curgea șiroaie prin păr și pe față.

— Nea Fănică! Îmi uzi tapițeria...

— Lasă asta! Bine c-ai venit. Uite, ai aci o adresă. O căsătorie civilă. Fugi repede. La 11 trebuie să fii acolo. Dar unde dracu' te uitai? Fă-i semn, strigă-l, și el nimic!... Din birou pînă aici, m-a udat leoarcă!

— Și vroiai să mă ude pe mine!? Hai să te las la scară, să nu te-nmoaie de tot, și-o întind.

Din ușă, nea Fănică mai strigă, făcînd semn amenințător cu degetul:

— Nelule! E căsătorie civilă! Să nu dea dracu' să torni în tine vreun șprit... E în sus pe Grivița, la...

Nu mai auzi restul. Demară scurt și-i făcu un semn liniștitor cu mîna.

Pipăi cu dreapta alături pe pernă, după biletul cu adresa. Era împăturit. Opri după colț, la debit, își luă țigări și ieșind desfăcu foaia. Se opri în mijlocul trotuarului. Aruncă chibritul neaprins și duse mîna la frunte. Un trecător îl împinse în lături. Se trase pe bordură și mai citi încăodată adresa: Mihai Șerbu, Sutașului 102, ora 11, din Griviță. Tot aia e! Pe hîrtie nu s-a schimbat nimic și de văzut, vede destul de bine. Doar că-i tremură mîna cu hîrtia. De sus ploua și foaia se umezea. O aruncă. Se răzgîndi, o luă de jos și o mai citi o dată. O aruncă din nou și-o strivi cu piciorul. Se uită la volan.

Nu! nu se prinde! Ăștia își bat joc de el. Trebuie să fie un banc al lui nea Fănică!... Dar de unde să știe nea Fănică de toată tărășenia?

Se uită la ceas: unsprezece fără douăzeci. Porni motorul, să se întoarcă. Trebuie să-i ceară socoteală. Om bătrîn, se ține de prostii! Hoo! Stai așa, Nelule! Dar dacă te duci, faci scandal și nici urmă de banc, nu te faci de rîs? Scăpă o înjurătură.

Cum dracu' și de unde vine toată nimereala asta?

În debit e telefon. Să dea un telefon la stație: e banc sau nu? Și dacă nu, să trimită acolo altă mașină! Cum o să se ducă el acolo? Dar de unde altă mașină, pe ploaia asta?

Coborî, intră în debit și făcu numărul. De dincolo, răspunse vocea lui nea Fănică:

— Da! Stația Getax. Cine întreabă?

— Eu, Nelu, cu 12,458.

Vocea lui Fănică răsună alarmată:

— Ai făcut accident!?!?...

— Nu! Stai, nea Fănică... adresa aia, care mi-ai dat-o...

— Dacă ai pierdut-o, te omor! Ne facem de rîs!

Vasăzică, nu e banc.

— Nuu! O am, nea Fănică... da' nu pot să mă duc...

— Ce ai, mă? Ce-i cu tine? Unde ești? De ce nu poți? Ești în pană?

Ce putea să-i spună? În pană nu e.

Vocea de dincolo îi țipă în ureche:

— Vorbește, omule, o dată!

— Nea Fănică, n-ai pe altul în stație?

— Mă! Spune unde ești! Ce s-a întîmplat? N-am pe nimeni...

Să-i spună toată povestea, ride I.T.B.ul de el o lună de zile...

— Nimic, nea Fănică. Mi-am adus aminte... că vreau... să mă învoiesc. Aveam treabă azi.

— Tu ești nebun, cel puțin nebun!! Du-te unde te-am trimis și lasă-mă-n pace!

Auzi telefonul trîntit. Agățat și el receptorul încet, de parcă îi fu frică să nu-l spargă. Se duse la mașină, porni și ieși în bulevard.

Se chinuia să afle adevărul. Glumă nu era, asta e sigur, nu o lungea șeful atît. Nici nu l-ar fi lăsat să plece cu mașina. Punea o mașină pe drum în joacă? Nu-i nea Fănică ăla.

Dar dacă Mihai a dat telefon înadins și l-o fi cerut pe el?... I-ar fi spus la stație... Dar Mihai nici nu știe că lucrează aici. Și chiar dacă știa, el putea să meargă din cursă în cursă și să nu vină la stație. Atunci de unde îl mai lua?

Nu știa ce să facă! Îi venea să-njure, să dea cu pumnii.. și pînă la urmă să rîdă. Ce frumusețe! A dracului frumusețe! După ce-i suflase fata, să-l mai ducă, adică să-i mai ducă și la Sfat cu mașina. Poate să le ia și flori... să le trimită și felicitări... Trase o înjurătură și frînă brusc. Era cît pe aci să intre pe stop la Lemnea. Milițianul clătină din cap.

Ce se tot gîndește atît? Mai face și vreo prostie cu mașina. De dus, trebuie să se ducă, asta-i meseria. O să facă pe indiferentul și gata. Nici n-o să întoarcă capul să-i vadă. Un șofer ca toți șoferii de la Getax...

Nu s-a mai întîlnit, după aia, de două ori cu Mihai? L-a văzut de departe și a trecut pe trotuarul celălalt. Asta era acum șase luni. Acum o lună, cînd l-a văzut, s-a făcut că intră la frizer.

Tăie piața Victoriei și intră pe Filantropia. Pe Griviță nu merge, sînt construcții...

Vasăzică, s-au luat! Lua-s-ar... și lovi cu palma clacsonul, care răspunse scurt și strident...

Apoi zîmbi: „totuși... drăguță fată!"... Era colegă cu soru-sa, Mia. A cunoscut-o la bal, la ele, la cooperativă. Era și Mihai acolo, porni și ieși în bulevard.

Se chinuia să afle adevărul. Glumă nu era, asta e sigur, nu o lungea șeful atît. Nici nu l-ar fi lăsat să plece cu mașina. Punea o mașină pe drum în joacă? Nu-i nea Fănică ăla.

Dar dacă Mihai a dat telefon înadins și l-o fi cerut pe el?... I-ar fi spus la stație... Dar Mihai nici nu știe că lucrează aici. Și chiar dacă știa, el putea să meargă din cursă în cursă și să nu vină la stație. Atunci de unde îl mai lua?

Nu știa ce să facă! Îi venea să-njure, să dea cu pumnii.. și pînă la urmă să rîdă. Ce frumusețe! A dracului frumusețe! După ce-i suflase fata, să-l mai ducă, adică să-i mai ducă și la Sfat cu mașina. Poate să le ia și flori... să le trimită și felicitări... Trase o

cu el? Are tot o meserie. Și cîștigă tot atît. E matriței, așa-i? Nu-i șofer. Da' ce, șofer nu-i tot meserie? Nu-i frumoasă? Nu tot muncește? Că face liceul la seral? Ce, parcă el, Nelu, nu poate să-l facă? L-a plăcut... îl ia de bărbat și prostu' de Nelu îi duce cu mașina.

Strînse din dinți și luă virajul scurt, de fluierară cauciucurile. S-a făcut de rîs. I-a ris în nas — cine? Bețivul ăla de Gigi al lui Grosu Plăcintaru:

— Bă! Ți-a luat ăla gagica și tu stai ca prostu'! Așteaptă-i într-o seară și pune mîna pă ei!

L-ar fi luat la palme. Ce manivelă? Mai întîi că „Volga" n-are manivelă — și al doilea e el ăla, să dea? Și cu manivela? Și în cine!?

Opri pe Siretului. N-avea chef de nimic. Ce să caute acolo? Aprinse o țigare și deschise geamul. Ploaia stătuse.

De ce îi luaseră toți apărarea lui Mihai? Și ai lui de acasă, cînd le-a povestit ce și cum, i-au sărit în cap. Mia, soru-sa, i-a spus de la obraz:

— Ce, mă? Voiai să te-aștepte, fată serioasă, pe tine... pe toate trotuarele Bucureștiului, și tu să umbli aiurea? Mai întîi că Mihai n-a luat-o să se plimbe. A venit cu ea să te strige pe tine. Da' ție, cine știe unde îți luceau ochii...

Și tatăl său l-a luat tare:

— Fugi, mă, că ești neserios. Tu ești de vină și tot tu faci pe nebunu'! Prieten de 20 de ani, îi întorci spatele! Dacă nu ți-a plăcut fata, ce-ai cu ea, sau cu el, dacă se întîlnesc?

De plăcut, îi plăcuse, dar voise s-o facă pe... șmecherul. Prima oară nu s-a dus, că nu l-a lăsat s-o sărute, cînd a dus-o acasă de la bal. Abia se cunoscuseră... Ei și? Dacă așa vroia el? Dar n-a vrut ea... A pus-o pe Mia să-i mai dea o întîlnire. Aia de la Basarab. Atunci întîrziase o jumătate de oră: s-o lase să-l aștepte. S-o facă să sufere!

Măăă! Că prost a fost. Uite că s-a dus după Mihai. Și ce mai suferă ea acum!?!?

Hai, Nelule, c-ai greșit-o. Nu că ești șofer, nu ce-a plăcut, mă! Nu te-a plăcut, c-ai fost așa cum ai fost!...

Aveau ai lui dreptate? Îi venea greu să le-o dea. Ea, vasăzică, nu e vinovată! Mihai nu e vinovat! Atunci cine e vinovatul?

Ce s-o mai întoarcă? El e. Asta o cam știa. Și așa era, pînă la urmă. Atunci de ce a stat aproape un an, fără să vorbească cu Mihai și chiar cu ea? Tot de... șmecher: cum să se ducă el la Mihai? El, Nelu! Să-și calce pe mîndria lui?

Iar Nelu-i vinovat!

Nelule, Nelule! Ici tu virajе multe la volan și le iei frumos... Ce-ar fi dacă ai lua unul, așa cum trebuie, și-n viață?...

Unsprezece și două, trei minute.... Aruncă țigara neterminată. Mașina opri la poartă: Sutașului 102. Se mișcă o perdea.

Dar dacă face Mihai acum pe supăratul? Și ar cam avea de ce.

Două minute se prinseră de geamul deschis al mașinii și un cap apăru sfios. Sfios în prima clipă, apoi uimit. O zdupăitură — și cel mai mic al casei fugi înăuntru, strigînd cît îl ținea gura:

— Nea Nelu! Nea Nelu-i, cu „Volga"... Nea Nelu!!!

Strigătul nu se sfîrși bine și în prag apăru Mihai, căutînd cu ochii. S-au întîlnit pe trotuar. Nelu nu știe nici acum cînd a deschis ușa și cînd a ocolit mașina.

Ei!!! Și s-au îmbrățișat...

Cineva spunea că prea le luceau ochii.

Eu nu cred. Sînt oameni în toată firea.

Tudor Ursu

A văzut lumina zilei într-o familie de țărani săraci la 21 august 1907, în comuna Tritiul de Sus (azi Triteni) din raionul Turda. Tatăl său, Simion Dan, își încercase norocul în America, de unde se întoarce sărac și cu sănătatea șubrezită. Moare în 1933. Nastasia Dan, mama sa, era o țărancă isteață cu talent de povestitoare. Pavel Dan urmează școala primară în satul natal, iar în 1919 se înscrie la liceul din Turda. După mărturiile profesorilor era un elev sîrguincios. Fiind eliminat în 1926, se mută la Tulcea, unde termină liceul. Bacalaureatul îl trece în 1927, după care se înscrie la Facultatea de Litere și Filozofie din Cluj, secția Română și Latină. Ca elev și student duce o viață trudnică, impusă de lipsurile materiale. În clasa a VII-a la Turda medita unsprezece elevi cu care pierdea cîte șapte ore în fiecare zi, iar la Tulcea este pedagog de internat. Din pricina greutăților materiale și a bolii își întrerupe timp de un an studiile universitare. După trecerea licenței, în sesiunea din iunie 1932, la specialitățile română și latină, la 1 septembrie, în același an, este numit profesor suplinitor la liceul din Blaj.

BIOBIBLIOGRAFIE

Pavel Dan

Își ia apoi examenul de capacitate pentru învățămîntul secundar, la specialitățile limba română și latină. E numit la 2 septembrie 1935 profesor titular în același oraș. Moare răpus de o boală nemiloasă — la 2 august 1937, în clinica de la Cluj.

Vădește de timpuriu o inclinație puternică spre literatură. Încă din liceu, în 1925, împreună cu alți colegi, la îndemnul profesorului și poetului Teodor Murășanu, scoate revista **Fire de tort.** Tot în această perioadă scrie cîteva schițe și numeroase poezii care au rămas nepublicate. În 1926, de pildă, trimite schița **Lacrimi nevinovate** revistei **Propileele literare,** care nu i-o publică. În lumea literară debutează în 1930 cu schița **Ursita,** publicată în revista lunară **Darul vremii.** După această dată colaborează susținut cu schițe și nuvele la **Abecedar** și alte periodice ardelene (precum **Blajul, Gînd românesc, Pagini literare).**

Interesul predilect al prozatorului ardelean s-a îndreptat asupra ambianței sătești. Nuvele de mai largă respirație epică : Poveste țărănească, Înmormîntarea lui Urcan bătrînul, Priveghiul, Uliana (Banii), **Precub** s.a., dezvăluie într-un stil sobru formele exacerbate și pernicioase pe care le îmbrăcau pe planul conștiinței cele două patimi ale personajelor sale din lumea satului : pămîntul și banii. Corolarul acestei lumi urîte de setea de avere, îl constituie „luminătorii satului" din **Intelectualii,** unde autorul satirizează totala lipsă de demnitate a acelor fragili stîlpi ai „moralității rurale". Curați sufletește rămîn numai cei săraci **(Cîrjă, Precub, Zborul de la cuib, Priveghiul),** dar aceștia sînt disprețuiți și nedreptățiți de cei din jur. Este o afirmație indirectă dar răspicată a faptului că într-o ambianță umană care subsistă sub jugul capitalului, efortul muncii oneste este sortit eșecului. O ieșire din acest impas schițează Pavel Dan în nuvela **Iobagii** care implică revolta poporului asuprit. **Copil schimbat** și **Ursita** combat un alt aspect al alterării psihologiei țărănești : superstițiile.

Schițele a căror acțiune se desfășoară în mediul citadin se înscriu pe o orbită autobiografică, prefigurînd atitudinea critică a autorului față de carențele instrucțiunii burgheze **(Vedenii din copilărie, Pedagogul, Corigențe)** și față de lipsurile materiale care fring elanul celor săraci spre învățătură **(Studentul Livadă, Drumul spre casă, Noaptea).**

O primă culegere a nuvelelor și schițelor lui Pavel Dan, intitulată [illegible] în 1944. În 1957 E.S.P.L.A. îi tipărește **Scrieri alese** iar în 1960 **Urcan bătrînul,** culegere care selectează nuvelele și scrierile sale mai semnificative.

Stan Velea

BIBLIOGRAFIE

— Mihai Beniuc : **Pavel Dan,** în vol. **Meșterul Manole,** ESPLA București, 1957, p. 76—78.

— Florian Potra : **Prefață** la volumul **Scrieri alese,** București, E.S.P.L.A. 1957.

— Dan Hăulică : **Însemnări despre arta lui Pavel Dan,** Gaz. Lit. 21.III.1957.

— Theodor Virgolici : **La reeditarea lui Pavel Dan,** Informația Bucureștiului — 2.V.1957.

— B. Elvin : **Prefață** la volumul **Urcan bătrînul,** București, E.S.P.L.A. 1960,

Pagina elevilor

Practica elevilor în cosmos

(Reportaj fantezist din anul 2.300)

Mai multe scrisori de mulțumire primite la redacție, precum și cîteva sesizări (cum că elevul Iepure C-tin clasa XVI-a, Școala medie nr. 3.245 — București, a lipsit două zile de la practică, „umblînd brambura prin sistemul nostru solar" ; că la masa de prînz elevul Ciclotronaru Neagu, de la o școală din Dorohoi, după ce a pus să i se frigă un creier electronic, s-a purtat necuviincios față de robotul de serviciu la cantină, spunînd „că nu poate să-l înghită" etc.) au avut darul de a ne reaminti cît de numeroase probleme ridică astăzi practica

Se impunea ca un om de nădejde să se deplaseze imediat la fața locului pentru a vedea ce și cum. Nu m-am mirat de loc cînd această sarcină mi-a fost încredințată mie personal, deoarece, — așa cum s-a exprimat tovarășul redactor șef, — „numai dumneata cunoști această parte a cosmosului, cum îți cunoști lungul nasului".

Așa cum fac întotdeauna cînd plec într-o călătorie mai lungă, mi-am luat la revedere de la cunoscuți și prieteni, am mai citit o dată „Luceafărul" (Pagina elevilor), ultimul număr, și m-am îndreptat spre Lună. Avînd o oră întreagă la dispoziție, n-am mai luat racheta, ci am pornit direct „per pedes apostolorum" [1]). Cufundat în tot felul de probleme, nici nu știu cum am ajuns acolo. Primul lucru care m-a izbit la intrarea în Lună a fost un satelit artificial defectuos, construit de studentul Ilie State, venit aici la practică pedagogică, și care își stabilise orbita în jurul capului meu. Aceasta m-a îă-

că, de fapt, Luna nu are nici o condică de sugestii și reclamații pînă la ora actuală.

★

Stop ! Așa sînt eu, ghinionist. De cîte ori traversez Calea Laptelui, imposibil să nu pierd cel puțin o jumătate de zi: ba iese la plimbare o cometă cu o trenă lungă cît toate zilele, ba o nuntă de stele... Acum tocmai se muta Steaua Polară și trecea cu tot bagajul, ca vecina noastră de peste drum, în Carul Mare. Ca să nu stau chiar degeaba, am scos din buzunar volumul în manuscris „Sub clar de Pămînt" pe care, cu o săptămînă în urmă, mi-l prezentase la redacție elevul Nicolae N. Tigae de la școala medie 783-Caracal. Să știți că versurile poetului elev Tigae nu sînt lipsite de interes. Dar sînt prea evazioniste ; în loc să cînte realitatea înconjurătoare de pe Selene, el scrie despre Pămînt. Așa ceva se întîmpla numai cu unii poeți „moderniști" de pe Pămînt, din secolul XX, care, crezîndu-se inovatori și deschizători de drumuri, își permiteau tot felul de aberații.

In sfîrșit, mi se dă liber. Cît timp zăbovisem la stop, pulberea stîrnită de roțile Carului Mare ninsese din belșug peste mine, acoperindu-mă cu un fel de brumă cosmică. Așa că a trebuit, înainte de a ajunge în planeta artificială Cilibia, să trec printr-o zonă de aer plouat artificial. Acest duș interplanetar a avut darul de a mă înviora și cînd am pus piciorul pe noua planetă străluceam de curățenie și de spirit.

Elevii care se aflau la ora de Astronomie stăteau în fața unor telescoape imense și descopereau noi stele. După ce le descopereau, le lăsau așa.

— Este ciudat, îmi spuse unul dintre ei, dar cele mai multe planete nu le-am descoperit eu !

— Mda ! am răspuns eu, nefiind de specialitate.

de geologie aflasera că vin și îmi pregătiseră o surpriză : m-au luat cu ei să asist la nașterea unui munte. Era ora 10,30 și, conform datelor anului geofizic interplanetar, muntele trebuia să răsară dintr-o clipă într-alta. Deodată, un țipăt ca de copil a sfîșiat cerul chiar lîngă mine. Incepe, mi-am zis. Dar nu era așa ; în febrilitatea așteptării, un elev o călcase pe picior pe colega lui din dreapta care sărise în sus. Am așteptat-o să revină și tînărul și-a cerut scuze, — politețe pe care, acum trei-patru sute de ani, nu o prea întîlneai la unii elevi. Atenție-ne ! Priviți ! Chiar sub mina profesorului s-a căscat o prăpastie cețoasă. Imediat o ploaie de pietre s-a abătut asupra noastră. Fiecare piatră care ne pocnea în cap era culeasă de elevii noștri cu o grijă de adevărat geolog, etichetată și băgată în buzunar : pentru laboratorul de mineralogie. Cînd muntele a țîșnit drept înaintea noastră, parcă mi s-a luat o piatră de pe inimă : era frumos și înalt, așa cum mi-l închipuiam...

Se făcuse tîrziu, așa că m-am îndreptat spre Pămînt. Trebuie să vă spun că în spațiul interplanetar toate lucrurile prind o viteză extraordinară și eu abia reușeam să mă țin de ceasul meu, care, ca întotdeauna, mergea înainte. Cînd am ajuns pe Pămînt, toată lumea era culcată, inclusiv colegii mei de redacție. Așa că înainte de a începe să scriu „materialul" de analiză despre „Practica elevilor în Cosmos", m-am apucat să-mi aștern aceste file de „Jurnal intim".

Marin Sorescu

[1]) Vezi Manualul de limba latină pag. 8.784

ANTOLOGIE LIRICĂ

BERTOLT BRECHT

10 februarie 1898 — 14 august 1956

Despre Bertolt Brecht, marele său prieten Lion Feuchtwanger spunea : **„Intocmai ca Shakespeare și Molière, Brecht a fost făcut pentru teatru. Nu putea sta locului, mereu trebuia să lucreze pe un material viu. Poetul îl completa în el pe regizor, regizorul pe poet".** Considerat, pe bună dreptate, ca una din cele mai remarcabile personalități culturale ale secolului nostru, Brecht a lăsat la moarte, în vara anului 1956, una din cele mai multilaterale și scînteietoare opere literare ale secolului al douăzecilea. Inzestrat cu o energie și o putere de lucru excepționale, a scris în mai puțin de 40 de ani (prima piesă de teatru, **Baal,** e scrisă în 1918, cînd poetul abia împlinise 20 de ani) peste 50 de drame, romane, volume de versuri, dramatizări, fără a mai pomeni nenumăratele articole, eseuri, caiete de regie. Martor al sîngeroaselor evenimente pe care le-a cunoscut istoria Germaniei în ultimele decenii, el și-a transformat operele într-o cronică patetică a anilor celor două războaie, înfierînd crimele burgheziei filistine germane, care au culminat cu măcelurile organizate de fasciști. Mesajul profund democrat al operei lui Brecht, apropierea sinceră de popor, credința sa nestrămutată în victoria rațiunii, au dezlănțuit furia oarbă a regimului nazist. La fel ca alți reprezentanți de frunte ai intelectualității germane, cum ar fi Einstein, frații Thommas și Heinrich Mann, Arnold și Ștefan Zweig, Feuchtwanger, Johannes Becher, Brecht a fost silit să emigreze. Cărțile sale au fost arse de hitleriști în piețele publice. Brecht s-a întors în țară la cîțiva ani după zdrobirea hitlerismului; guvernul Republicii Democrate Germane i-a pus la dispoziție un teatru în care să poată fi montate, conform viziunii regizorale a marelui scriitor, piesele sale cele mai de seamă. În 1950 a fost ales membru al Academiei Germane. Traduse aproape [illegible] astăzi, de-a lungul pămîntului, mesajul unui ostaș credincios al adevărului și al rațiunii umane.

Inscripția de neînvins

In timpul războiului mondial,
într-o celulă a temniței italiene San Carlo,
înțesată de soldați, de bețivi și borfași,
un soldat socialist a zgîriat pe zid cu creionul chimic:
Trăiască Lenin !
sus de tot, în semiobscuritatea celulei, abia vizibil,
dar cu litere imense.
Cînd temnicierii zăriră inscripția, trimiseră un zugrav
cu o găleată de var.
Și, cu o pensulă, acesta acoperi cuvintele amenințătoare.
Dar, cum el urmărise cu luare-aminte numai conturul literelor,
acum, sus, în celulă, stătea scris, de data aceasta cu var:
Trăiască Lenin !
Veni atunci un al doilea zugrav care acoperi totul cu o bidinea,
astfel încît, după cîteva ore, spre dimineață,
cînd varul se uscă, inscripția ieși la iveală mai clară decît înainte:
Trăiască Lenin !
Atunci temnicerii trimiseră un zidar înarmat cu un cuțit să lupte cu inscripția.
Zidarul răzui un ceas întreg, literă după literă.
Și cînd totul fu gata, sus, în celulă, răsări din nou,
săpată adînc în zid, inscripția de neînvins:
Trăiască Lenin !
— Acuma, înălțurați ziduł ! zise soldatul.
(1927)

In românește de DAN GRIGORESCU

ȘTIAȚI...

CARE AU FOST CONDIȚIILE DE VIAȚĂ ALE SCRIITORILOR NOȘTRI IN TRECUT ?

— În primăvara anului 1871, ca urmare a unei vieți de zbucium și de lipsuri, Dimitrie Bolintineanu s-a îmbolnăvit grav și a fost internat la sanatoriul „Pantelimon". Nemaiavînd cine să-l îngrijească și neprimind nici cel mai mic ajutor din partea statului, mobilierul și biblioteca poetului au fost scoase la licitație publică. In ziarul *Trompeta Carpaților* din 4 aprilie 1871, întîlnim acest anunț : *„Poetul Bolintineanu zace de mai mult timp în casa amicului său Zane, care și el nu se bucură de vreo favoare a soartei, cu numeroasa sa familie ce dă îngrijirea de tot momentul acestei ilustrațiuni a națiunei române, care se cheamă Dimitrie Bolintineanu, de la care în puține case românești se va întîmpla să nu fie o carte.*

Noi facem apel la toți românii simțitori să se grăbească a veni să concure la o loterie, la care s-au pus mobilierul și biblioteca Bolintineanului. Frumos suvenir în fiecare casă de român, un scaun, o masă, un obiect oarecare cu care s-a servit poetul în veghea sa..."

Biblioteca lui Dimitrie Bolintineanu a fost cumpărată de Vasile Alecsandri, care a dăruit-o iarăși poetului.

— Nemulțumit și revoltat de strîmbele alcătuiri ale vremii sale, de potentații societății ei care priveau nepăsători tragicul său destin lăsîndu-l pradă mizeriei și sărăciei, Mihail Eminescu scria prietenului său Chibici-Rîvneanu aceste rînduri edificatoare și acuzatoare : *„Foamea și demoralizarea, iată cele două stări continue în care petrece nenorocitul tău amic".*

— În articolul *În Nirvana*, scris la moartea lui Eminescu și publicat în ziarul *Constituționalul* din 20 iunie 1889, I. L. Caragiale scria : *„Eminescu a suferit de multe, a suferit și de foame".*

— După moartea lui Eminescu, sora sa, Henrieta, făcea această tragică mărturisire, într-o scrisoare : *„Moartea lui Mihai și ologirea mea provin numai din sărăcie ! Ce nedreptate este în lume : unii se răsfață în lux și eu n-am cu ce mă căuta".*

— Sub un aparent ton umoristic, care ascundea însă un adevăr dureros, Ion Creangă obișnuia să spună : *„Sărac ca în anul acesta ca în anul trecut și ca de cînd sînt, niciodată n-am fost".*

— În articolul *Noroc*, publicat în revista *Viața* din 28 ianuarie 1896, amintindu-și de anii tinereții, de perioada de după bacalaureat, Alexandru Vlahuță mărturisea : *„Un post de copist — 80 de lei pe lună — era idealul după care alergam de șase luni și nu-l puteam prinde".* Iar în altă parte, nota : *„Pînă la treizeci de ani am trăit de azi pe mîine".*

— La 1 noiembrie 1918, Vlahuță îi scria lui Paul Bujor, cu amărăciune, despre destituirea sa din postul de referent la Casa Școalelor : *„Frate Bujor... După aproape 20 de ani de serviciu ca referendar la Casa Școalelor, m-am pomenit îndepărtat, așa din senin, de d-l ministru Mehedinți... Dintr-un sentiment de mîndrie, ușor de înțeles, nu m-am plîns nimănui, oricît aș fi de strîmtorat ; dar îți mărturisesc sincer că mă doare pentru cei ce vor veni după noi, mă doare gîndul amar că suferințele și jignirile noastre n-au făcut nici atîta lucru, ca soarta unui scriitor cinstit și demn să nu mai fie la discreția unui Mehedinți".*

— Spre sfîrșitul anului 1893, constrîns de greutăți materiale, I. L. Caragiale a fost nevoit să deschidă o berărie, pentru a-și putea asigura existența. Situația dureroasă în care îl adusese nepăsarea oficialității culturale a orînduirii din trecut pe marele nostru dramaturg a nemulțumit pe mulți oameni cinstiți și pe mulți scriitori. Astfel, într-un articol de protest publicat în ziarul *Rominul* din 29 noiembrie 1893, poetul Al. Macedonski critica deschis pe guvernanții din acea vreme, arătînd că situația în care ajunsese I. L. Caragiale *„este sau o sălbăticie sau o nepăsare vinovată"*, încheind astfel : *„Ca om de litere, ca scriitor, ca tată a patru copii, protestez în contra unei astfel de nepăsări nedemne".*

— Istovit de muncile grele, extra-literare, pe care trebuia să le săvîrșească zilnic, în vederea asigurării sărăcăcioasei sale existențe Șt. O. Iosif scria cu amărăciune la 2 ianuarie 1904, într-un caiet de însemnări intime : *„Sărmanele mele proiecte literare ! Cîtă vreme o să vă mai port așa ; cînd voi avea puțină liniște ca să mă ocup de voi mai deaproape ! Voi cereți viață, cereți lumină... Numai din cînd în cînd cite un gînd mai îndrăznet, mai nerăbdător, rupe zăgazul — și se întrupează-n vers. Ah, numai o lună de pace senină, de farmecul singurătății plină, lipsită de grijile zilei de mîine și a celor ce vin pe urmă — dați-mi o lună de muncă pe an ! Nu vă cer mai mult".*

— La 15 noiembrie 1902, după doi ani de amară studenție, în care a căutat zadarnic să intre copist la Arhivele Statului și să predea lecții particulare, Panait Cerna scria cu durere : *„Sînt bolnav și fără nici un ban. Mi-i imposibil să mai rămîn în București. Acum văd lămurit viitorul : întrerup facultatea".*

— Ca redactor la o revistă bucureșteană, Emil Girleanu avea o leafă de mizerie, din care nu putea să asigure existența familiei sale. Doveditoare și acuzatoare sînt aceste rînduri dintr-o scrisoare adresată directorului revistei, la 28 octombrie 1906 : *„Astăzi n-am casă, nevasta mea o să nască și eu sînt silit să-mi fac bugetul cu 120 lei... Acum însă e iarnă, sînt multe greutăți. M-ați întrebat mai ieri ce ați putea face pentru mine. Să cereți, dacă credeți că eu merit, să cereți 480 lei, din cei 5000 făgăduiți de d-l S., și aceste 6 luni din urmă să mă plătiți cu 200 lunar... Atunci, cu 200 lei, voi scăpa de multe nevoi. Așa, dimineața sînt la revistă, iar după prînz trebuie să alerg să caut parale ca să pot trăi".*

— În articolul *Pentru slovă — pentru bani*, publicat în 1914, Gala Galaction scria : *„Astăzi, sub domnia capitalului și a muncii tarifate, poetul este și el un muncitor, un proletar"*, înțelegînd prin aceasta faptul că scriitorii noștri din acea vreme trăiau în necazuri și grele lipsuri materiale. Gala Galaction a criticat de nenumărate ori starea mizeră în care se zbăteau scriitorii în cadrul crudei și nedreptei orînduiri burgheze. De pildă, în articolul *Răspuns și sfaturi*, publicat tot în 1914, scria cu ton protestatar împotriva realităților din acel timp : *„Poezia și literatura, în lumea noastră românească și în ceasul de acum, sînt, pentru poet și literat, îndeletniciri sterpe și păgubitoare. Un purtător de condei, la noi (îl presupun serios și talentat), nu poate să-și facă nici o iluzie, nu poate să aibă nici o încredere în viitorul lui. El nu va putea trăi din munca lui de scriitor".*

— Într-un interviu luat lui Liviu Rebreanu, publicat în revista *Vremea* din 8 noiembrie 1931, Alexandru Sahia aducea în discuție și problema condițiilor vieții materiale a scriitorilor din perioada dintre cele două războaie mondiale, întrebînd : *„In ceea ce privește branșa scriitoricească, d-le Rebreanu, nu sînteți de părere că ei sînt extrem de mult izbiți de criză ?, că pentru ei, care sînt reprezentanții culturii unui stat, nu se face nimic ?,* — primind din partea lui Liviu Rebreanu următorul răspuns, edificator pentru situația din acea vreme : *„Sînt atîtea de spus în această privință. Primul adevăr este acesta : scriitorul romîn suferă mizeria la culme și s-a ajuns pînă acolo că noțiunea de scriitor se confundă cu lipsa materială".*

Teodor Virgolici

Introducere în documentare

Documentarea din țara noastră — domeniu în care s-a realizat atît de mult în anii puterii populare, odată cu avîntul deosebit al științei și tehnicii puse în slujba marilor construcții ale socialismului — a fost înzestrată recent cu o lucrare de bază, de proporțiile și conținutul unui tratat, dar prezentată numai drept o Introducere în documentarea științifică.

Lucrarea are peste 500 pagini bogat ilustrate și este semnată de inginerul Aurel Avramescu, membru corespondent al Academiei R.P.R., și de Virgil Cîndea. Scopul și valoarea lucrării sînt rezumate de acad. prof. Horia Hulubei în Prefață : „Manuale sau tratate de documentare de acest fel sînt puține în literatura universală, iar cele existente sînt în general incomplete, sumare și adresate documentaliștilor specialiști, iar nu cercetătorilor științifici". Examinînd, într-adevăr, bibliografia de specialitate, constatăm că Introducerea în documentarea științifică publicată de Editura Academiei R.P.R. este cel dintîi instrument din această specialitate care se prezintă cu o asemenea ampioare de informații, totdeodată folosind cu o metodă originală realitățile și tehnica documentării tuturor categoriilor de lucrători intelectuali.

O carte necesară în biblioteca elevului

Documentarea este descrisă în evoluția ei, apoi în structura și organismele pe care le utilizează (centre și servicii de documentare, arhive, biblioteci, fonoteci, filmoteci, muzee și colecții). Familiarizat cu cadrul larg al activității de documentare, cititorul este introdus apoi în cunoașterea varietății indefinite de documentare, care pornește de la inscripții și manuscrise, pînă la carte și revistă, de la stampe sau monete, pînă la discuri, filme și exponate de muzeu. Curiozității cercetătorului, elevului, studentului, tehnicianului, scriitorului, ca și multor altor categorii de interesați, li se deschide universul nebănuit de larg al surselor de informare, în care spiritul inventiv al omului a concretizat rezultatele unei experiențe milenare. Înarmat cu cunoașterea instrumentelor sale de lucru, cititorul trece apoi la ultima parte (a 4-a) a cărții, în care arsenalul mijloacelor de informare este pus în acțiune pentru însușirea tezaurului de realizări umane anterioare. Condițiile informării, traseul cercetărilor în arhive, biblioteci, colecții și muzee, regulile de studiere a documentelor, de la carte pînă la film sau partitură muzicală, sînt descrise metodic, proiectînd o lumină revelatoare asupra unei tehnici a muncii intelectuale a cărei eficiență sporește prin buna ei cunoaștere și utilizare. Opt anexe cu caracter practic uzual (adrese de biblioteci, muzee și centre de documentare, vocabular tehnic de documentare în 14 limbi, standarde aplicate în munca de informare, prescurtări bibliografice etc.) adaugă la valoarea informativă a cărții, ușor de apreciat și după imensa bibliografie (peste o mie de referințe în text și lista finală) consultată pentru redactarea lucrării.

Adresată beneficiarilor documentării, Introducerea lui A. Avramescu și V. Cîndea reprezintă un apreciabil instrument de lucru pentru cercetătorii din domeniul istoriei literare, cît și pentru scriitori și redactori, pentru studenți și elevi. Subliniem, în acest sens, mai intîi atenția egală dată în lucrare nu numai surselor clasice de informare (manuscrise, documente istorice, cărți și reviste), ci și variatei documentații iconografice și celei auditivo-vizuale, de un sprijin atît de mare în istoria literară și culturală în genere. Cercetătorii folclorului nostru sînt familiarizați cu tehnica stringerii de informații pe teren, cu regulile de înregistrare a comunicărilor orale, a pieselor muzicale, a artei coregrafice. Contribuțiile românești în acest domeniu (ca, de pildă, kinetografia, sistem de notare a dansului popular, realizat de cercetători ai Institutului de folclor din București) sînt just valorificate și prezentate.

Importanța pieselor artificiale (mobilier, ustensile de uz domestic, de lucru, podoabe, jucării, costume, ustensile de agricultură, pescuit, crescătorie, case, monumente etc., etc.) pentru cercetările de istorie a culturii este scoasă în evidență deschizîndu-se orizonturi largi nu numai începătorului în tehnica investigației, ci și cercetătorilor avansați, care dispun astfel de un adevărat breviar indispensabil unei informări complete asupra realităților studiate. Prin recomandările din ultima parte a cărții (reguli de notare a surselor, de citare, de întocmire a unei bibliografii, de încorporare într-o lucrare a informațiilor culese), forma însăși a publicațiilor va avea de cîștigat prin metodă și rigoare științifică.

A. Iliescu

SCRISORI DE LA ELEVI

Dragi tovarăși,

Tipărirea „Paginii elevilor" în revista Luceafărul *are un rol foarte important, îndeosebi pentru noi, elevii clasei a XI-a. Articolele cuprinse în această pagină ne sînt de un real folos în activitatea noastră școlară de zi cu zi.*

Consider că publicarea cu regularitate a bibliografiilor, în special ale scriitorilor prevăzuți pentru a fi studiați în clasa a XI-a, ne face să înțelegem mai bine opera scriitorului respectiv, aportul adus de el la dezvoltarea literaturii noastre.

Cînd se vorbește despre activitatea unui scriitor la anumite reviste, cred că este necesar să se specifice și orientarea acelor reviste în viața socială. Publicarea rubricii „Știați că..." aduce o notă pozitivă caracterului revistei Luceafărul.

Despre revistele care, între cele două războaie mondiale, s-au orientat spre mișcarea muncitorească și au avut un caracter progresist, militînd pentru o literatură combativă, realistă, socotesc că ar putea fi publicate articole atrăgătoare și care, totodată, ne-ar ajuta foarte mult să ne îmbogățim cunoștințele.

Urez activitate rodnică colectivului de redacție al revistei și colaboratorilor ei și țin să mulțumesc pe această cale tuturor acelora care au avut valoroasa inițiativă de a publica această interesantă și atractivă pagină.

Eftenie Nicolae
elev clasa a XI-a, Școala Medie Rișnov

Taras Şevcenko

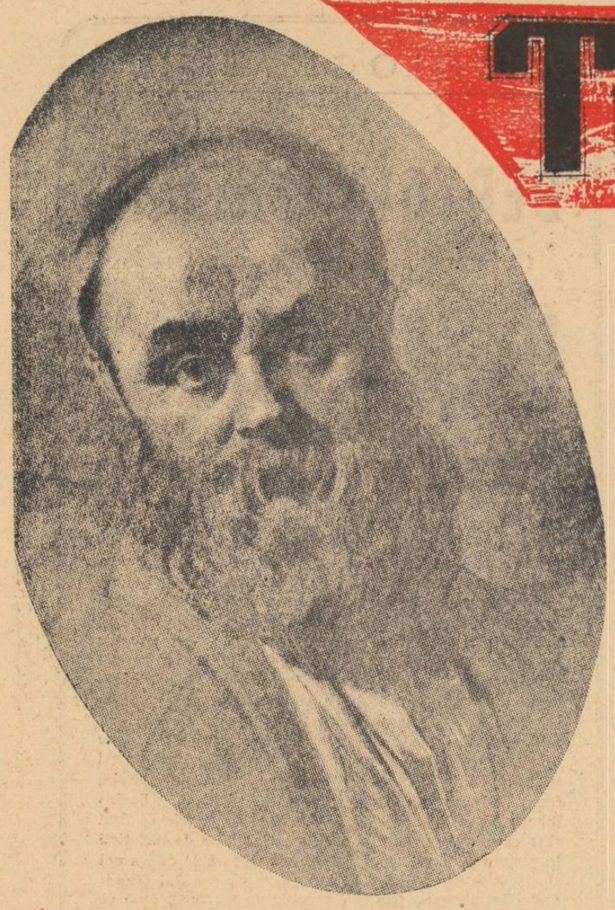

Autoportret ((1858)

UMBLĂ-N NOAPTE UN CAZAC

Colo-n cîmpul sărac
Un mormînt e, departe —
Şi, din el, un cazac
Se înalţă din moarte.
Gîndul lui e cuprins
De o jale adîncă.
Un cazac, cu păr nins,
Umblă-n noapte şi cîntă :
— Mult pămînt au cărat,
Mult pămînt au mai pus
Şi apoi ne-au uitat
Şi acasă s-au dus.
Şi pe toţi ne-or uita...
Şi trei sute voinici
Îngropaţi sînt aici
Dar pămîntul nu-i vrea.
Că poruncă ne-ai dat,
Atamane cumplite,
Către jug blestemat
Să-i mînăm ca pe vite.
Şi pe cîmpul străbun
Junghiindu-i din spate,
Am băut sînge bun
Şi fierbinte, de frate.
Şi aici am căzut
S-adormim pentru veci...".
S-a-ntristat. A tăcut.
Cu privirile reci
Peste Nipru privea
De pe naltul gorgan.
Spumega şi plîngea
Nipru-n valuri, avan.
Iar cînd zorii-nspre sat
Se-nroşiră ca macul
La al treilea cîntat,
A pierit şi cazacul.
A pierit nevăzut
Şi pămîntu-a gemut.

In cazemată
1847

CASA CATERINEI

Lîngă pod e casa
Caterinei. Iată
De la Zaporoje
Oaspeţi i se-arată :
Semeon Desculţul,
Cu Ivan Golanul
Şi cu Iaroşcenko
Vania, zis orfanul.
— Nici în stepa noastră
Nici în cîmpuri străine,
Fată mai frumoasă
N-am văzut, ca tine.
Unul zice :
— Dare-aş
Aurul din lume,
Soţ o oră
Să îi fiu anume.
Altul :
— Eu a lumii
Toată strălucirea
Pentru-o oră numai,
Să-i cunosc iubirea.
Iar celalt :
— Pe lume
Nu-i ce pot eu face,
Caterinei dacă
Pentru-un ceas i-aş place.

Catia se socoate
Şi aşa grăieşte :
Am un singur frate...
Rob se prăpădeşte.
Cine din Crimeia
Mi-l aduce mie
Celuia, de-a pururi
Îi voi fi soţie !
Şi cei trei deodată
Caii-şi înşeuară
Fratele să-l scoată
Din robii, plecară.
Cînd să treacă Niprul
Unul piere-n apă,
La Kozlov al doilea
Este tras în ţeapă.
Vania Iaroşcenko
Sparge-n Krîm lăcate
Şi-l eliberează
Pe-al Catrinei frate.

Către zori se-aude
Zornăit de pinteni :
— Scoală-te, Catrino,
Fratele să-ntîmpini !
Şi Catrina sare
Şi de bucurie
Plînge :
— Nu mi-e frate !
Mi-e ibovnic mie !
— Cum ? Şi căpuşorul
Caterinei sare
Şi de-a rostogolul
Cade la picioare.
— Să plecăm ! Aicea
E urît pămîntul !
Şi-amîndoi plecară
Să ajungă vîntul.
Sprîncenatei groapa
I-o acoperiră
Şi zaporojenii-n
Stepă se-nfrăţiră.

Kos Aral
1848

ŞI ASTĂZI SCRIU...

Ciinele care a învăţat să alerge după car, va alerga şi după sanie.

Şi astăzi scriu aşa cum simt.
Nu-mi irosesc în van hîrtia...
Dar altădată, nu vă mint,
Plîngeam cu toată duioşia
Cînd ticluiam un vers mai bun
Pentru iubita noastră ţară,
Şi inima-mi ca un lăstun
Zbura sub cer de primăvară.
Şi-atît de bine mă simţeam
De parc-aş fi făcut un bine.
Azi glasul înăsprit îl am
La gîndul bietei Ucraine
Şi îi blestem pe împăraţi
Că sînt mai răi decît e ciuma.
Iertare, fraţilor, să-mi daţi
Aşa cum eu vă iert acuma.
În mine n-aruncaţi noroi,
Nu v-am făcut o nedreptate.
Trăit-am, totuşi, printre voi,
Şi bun, ceva, lăsat-am poate.

Fortăreaţa Orsk
1847

NU-ŢI LUA FATĂ BOGATĂ

Nu-ţi lua bogată fată :
Mult nu te va ţine.
Nici cu fata cea săracă
Nu-ţi va fi mai bine.
Ci însoară-te cu soarta
Şi cazaca fală.
Ia-ţi nevastă libertatea
Cum o fi : şi goală.
Şi o să te lase-n pace
Lumea, frăţioare.
Nici măcar n-or să te-ntrebe
Capul de te doare.
Unii spun că-n doi, amarul
Mai uşor îţi pare.
Nu te potrivi : plîngi singur.
Nu le da crezare.

4 octombrie 1845
Mirgorod

CÎNTEC DE LEAGĂN

Ah ! Şi nani, prin Ucraina, nani,
Că-n curînd,
Te voi duce, blestemîndu-mi anii,
Prunc flămînd !
Nu-ntreba de tatăl tău : de-acuma
Să nu-l chemi !
Numai soarta rea şi numai muma
Să-ţi blestemi !
Şi cînd nu voi fi şi mă vei pierde
Pentru veci,
Fugi de oameni, du-te-n cîngul verde
Să petreci.
Şi te-opreşte la călinu-n vale
Înflorit,
Că şi eu, demult, cîndva, cu jale
L-am iubit.
Iar vreun sat de ţi se-arată-n faţă
Nu te-opri,
Şi la mume cu copii în braţe
Nu privi !

Kos Aral
1848

T. G. Şevcenko : „La Periaslav"
(acuarelă, 1845-46)

SOARTA

Cîndva, crescurăm împreună
Şi ne-am iubit cu voie bună
Iar mamele privind la noi
Ne şi vedeau la cununie...
Dar n-au ghicit. Sub muşuroi
De mult li-i somnul pe vecie
Iar noi ne-am despărţit de mici
Nu ne-ntîlnirăm niciodată
De-atunci şi soarta-mi blestemat
Mă mînă colo şi aici
Mi-i dat la bătrineţe iară
Să mă-ntorc în sat acasă
Ca-n vremile de-odinioară
Privirea-l caută duioasă
Dar satu-acum mi s-a părut
Întunecat, bătrîn şi mut
Aşa cum sînt acuma eu
Şi-mi pare numai... Satul meu
La fel e de sărac şi mic
Nu s-a schimbat în el nimic
N-a putrezit şi n-a crescut
Şi-i totul ca la început
La fel sînt ripa şi cîmpia
Şi cumpăna de la fîntînă
Îngîrbovită şi bătrînă
Amară cum mi-a fost robia.
La fel sînt iazul, stăvilarul
Şi morile de vînt... Stejarul
Ca un cazac ce-n cîngul verde
Plimbîndu-se-n amurg se pierde.
Pe sub livada-ntunecoasă
Cu umbră deasă, răcoroasă,
În care muma şi-al meu tată
Dorm sub o cruce aplecată...
În candeli nu e untdelemn
Cuvintele s-au şters pe lemn
Ploi multe pe aici căzură
Anii îndeajunşi pe aici trecură...
Dar odihneaască-se părinţii
În pacea domnului cu sfinţii
Şi-ntreb cu jumătate gură
Pe frate-meu : „trăieşte oare
Oksanocika aceea..." — „Care ?"
— „Cu păr buclat, aceea mică
Venea la noi cîndva la joacă...".
Şi-o lacrimă din ochi îi pică
Şi-i faţa fratelui posacă :
— „Da, mi-amintesc : De mult plecat-a
Cu soldăţimea, cu armata
După un an s-a-ntors, aşa e
Dar fără cozile-i bălaie
Ci tunsă, c-un bastard în mînă
Ţinea privirea în ţărînă
Iar noaptea zgîrîia ulucii
Ţipînd aşa cum ţipă cucii
Sau cîntec îngîna uşor
De leagăn poate sau de dor
Şi iar s-a dus şi iar s-a dus
Din satu-i urma i-a apus
S-a prăpădit pe undeva
Ce fată mîndră mai era !
Şi nu sărmană... dar noroc
Nu-i dete dumnezeu de loc
Sau poate că noroc i-a dat
Dar cineva i l-a furat".

Kos Aral, 1849

MAGUL

Magule, cărunt prieten,
Mai vrăjeşte-mi încă
Eu nu-mi zăvorăsc ca tine
Inima-mi adîncă.
Nici pustiul să-l înlătur
Încă n-am tărie
Ci aştept şi-o altă vreme
Ca o apă vie,
Dătătoare de nădejde
Şi de sănătate.
Vremea ceea, cine ştie ?
Poate o să se-arate.
Şi-n căsuţa pîrjolită
Poate o să ierneze
Şi măcar pe dinăuntru
O s-o întremeze.
Şi în sobă o s-aţiţe
Jarul cu surcele,
Ca din nou să se trezească
Gîndurile mele.
M-oi ruga să se destrame
Piclele tristeţii
Şi-oi vedea măcar în vise
Soarele dreptăţii.
Chiar de nu-mi spui adevărul
Frate bun, mă-nvaţă
Mie ce-mi rămîne oare
Să mai fac în viaţă ?
Să mă rog la ei fierbinte
Sau pe lîngă vatră
Să tînjesc, sau poate capul
Să mi-l sparg de-o piatră !

13 decembrie 1844
S. Petersburg

PE MUMA NU O PĂRĂSI

(IV)

„Pe muma nu o părăsi !" ţi-au spus,
Iar tu ai părăsit-o şi te-ai dus.
Şi te-a căutat pe drumuri depărtate,
Pe urmă n-a putut să te mai cate.
Şi a murit plîngînd. S-a dărîmat
Portiţa veche. Lumea te-a uitat
Şi cîinele plecă să-şi afle-o soartă...
La casă a rămas fereastra spartă.
Pasc ziua în livadă miei şi miele
Şi toată noaptea ţipă cucuvele
Şi bufniţele fac, şi ele, larmă,
Că nu mai pot vecinii să adoarmă
Tot aşteptîndu-te şi bărbănocul verde
Prin bălării înalte-acum se pierde.
Şi se usucă iazul cel curat
În care-odinioară te-ai scăldat.
Întunecat e cîngul şi întinsul
Nu cîntă pasăre, c-ai luat şi plînsul
Şi cîntecele şi le-ai dus cu tine.
Fîntîna-i prăbuşită în ruine
Iar salcia e în amurgul vieţii.
Cărările le-au năpădit scaeţii...
Unde te-ai dus ? La cine ai zburat ?
Pe ce meleaguri te-ai înstreinat ?
Pe cine-nveseleşti acum ? Pe cine
'mbrăţişezi în casele străine ?
Iar inima-mi îmi spune că nu-ţi pasă,
Că huzureşti, de nu te-ntorci acasă.
Ci eu mă rog ca dorul niciodată
Să nu te prindă-n casa cea bogată
Ca să huleşti a domnului povaţă
Şi muma s-o blestemi că ţi-a dat viaţă !

In cazemată
1847

STIHURI GINGAŞE SAU ASPRE...

* * *

Stihuri gingaşe ori aspre
De le-aştern pe coală
Nu voi lauri pentru ele
Nici să capăt fală
Ci aşa-mi trec mai uşoare
Zilele-n robie
Cînd se-nşiruie mărunte
Slove pe hîrtie.
De la Nipru, de departe,
Vin aici la mine,
Pruncii mei, aceste gînduri,
Şi mă simt mai bine.
Al meu suflet se alină
De necazuri grele,
Cînd plîngînd îmi pun în stihuri

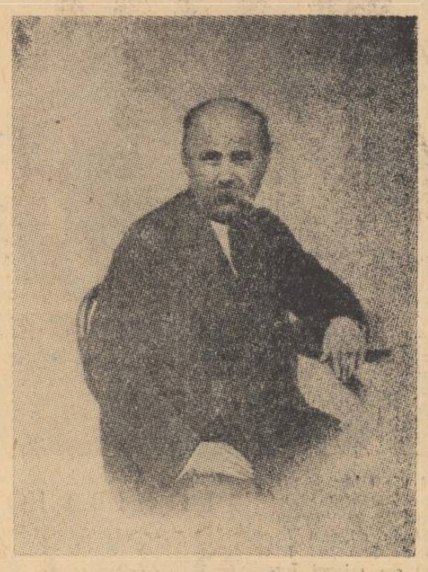

T. G. Şevcenko în 1860

Gîndurile mele.
Şi mă rog să nu-mi apună
Ele niciodată,
Să nu piară, să n-adoarmă-n
Ţara depărtată.
Ci acasă-n zbor să plece
Şi să povestească
Greu cît le-a mai fost prin lumea
Asta să trăiască.
Şi din cap să deie tata
La oftatul mumei :
„Nu v-aţi fi născut mai bine
În viltoarea lumii !"
Iară fata sprîncenată
Cu cosiţa brună
„Ba, mi-s dragi aceste stihuri"
Doar în gînd să spună.

Kos Aral, 1848
S. Petersburg (?) 1858

VISUL

Ea secera-n moşia boierească
Şi ostenită a ieşit din lan
Spre snopi s-a dus, dar nu să se-odihnească
Ci piept să-i deie micului Ivan.
La umbra snopilor plîngea odorul
Şi ea l-a desfăşat şi l-a hrănit
Şi mîngîindu-i, biata, căpuşorul
Trudită lîngă el a adormit.
Iar somnul în năpraznica amiază
O poartă pe tărîmul minunat
Şi mama fericită îşi visează
Feciorul că e mîndru şi bogat.
Şi nu e rob. Trăieşte-n libertate
Ogorul ce-l munceşte nu-i strein
La prînz copiii îi aduc bucate
Şi apă rece-n coşăelul plin.
Dar s-a trezit în arşiţa greoaie
Şi nu-i nimic din ceea ce-a visat
Şi merge să mai secere o claie
Vătaful cum poruncă i-a lăsat.

13 iulie 1858
S.-Petersburg

Altă fotografie din acelaşi an.

T. G. Şevcenko : „Bordeiul"
(ulei, 1843)

În romîneşte de VICTOR TULBURE

100 ANI DE LA MOARTEA LUI TARAS ŞEVCENKO

Fiul robului

Eusebiu Camilar

De bună seamă că oameni cu înaltă și desăvîrșită rutină vor tăia și vor croi cu știința lor fișii și drumuri luminoase în noaptea timpului, analizînd pînă la esență opera celui ce a uimit prin har. Noi ne vom mărgini să amintim cititorilor că de multe ori cînd ni se înnobilează mîna cerîndu-ni-se să scriem despre oamenii mari, nu căutăm elementele trebuitoare atît în cărți cît în amănunte mai simple, cum ar fi legendele, și de la ele urcăm către adevărurile stricte. Pe Taras Sevcenko l-am înțeles pînă în adîncul ființei lui, acum cîțiva ani, cînd pașii ne-au dus pe vechi meleaguri ucrainiene. Într-o înserare ne aflam la Caniovo. Și poate din undele Niprului bătrîn, poate din pacea întinderilor sau din solemnitatea amurgului, s-a trezit ca din veac nu știu ce farmec. Ochii noștri și gîndurile noastre alunecau departe, departe, dincolo de zări și timp. De bună seamă că și cititorii noștri au sesizat adese clipele unice ale unei desprinderi totale, ca de vulturi în apa înălțimilor sau de atomi în Haos. Acest sentiment ni-l iscă întinsul apelor, cîmpiile și mai cu seamă asfințiturile. Așa era și la Caniovo atunci: stepele și amurgul se uniseră într-o pace de farmec, străfulgerată cînd și cînd de fișia Niprului. Undeva către Apus, înălțimile arătau ca niște imnuri, ridicate frumuseților naturii și încremenite așa, din veacul veacului către veacul veacului. Totul era atît de frumos și solemn, încît sărmanului suflet omenesc nu-i rămînea decît să cînte și să dea laudă. În acele clipe s-a auzit în preajmă o bandură. Poate sunase cîndva, într-un ungher de veac bătrîn, și geamătul îi ajunsese la noi tocmai atunci, spre a întregi frumusețea lumii și farmecul clipei. Drept mărturisesc că primele acorduri erau atît de triste, încît ne-au apucat de inimă ca remușcarea. După ce am deschis ochii, am văzut în preajma noastră un cîntăreț bătrîn. Zguduia strunele cu mîna, parcă dojenindu-le pentru tristețea profundă, parcă rugîndu-le să tacă. Dar ceea ce aveau de povestit strunele era mai presus de puterea de oprire. Amintirile năvăleau lunecînd spre lumina cunoașterii, pe firele coardelor întinse, și așa parcă prindea ființă aevea poetul Taras Sevcenko din cîntecul popular și din toate elementele din juru-ne. Încremeniserăm deplin imnurile înălțimilor, iar Niprul își domolise focul culorilor. În acele condiții deosebite, ne-a fost hărăzit să cunoaștem un om care a trăit gama tuturor suferințelor, care a recapitulat cu experiența lui drumul istoriei omenirii.

De bună seamă că nimeni nu a știut, în ziua de 9 martie 1814, că la izba lui Grigore Sevcenko din satul Kirilovka dăduse primele scîncete spre lumină un copil extraordinar, menit să înfrunte cîndva puterea celui mai mare imperiu și pe țarii conducători. Acest fiu al robului Grigore avea să-și audă el însuși lanțurile, de la cei dintîi pași spre lume. Iată-l pe cîmpia satului părintesc, păscînd porcii și gîștele, dar ascultînd cu toată făptura lui un freamăt gigantic, freamătul firii abia percepute pentru alții, dar copleșindu-l total pe fiul, desculț al robului. Milioanele de nuanțe ale cerului și lucrurilor pentru fiul robului aveau înțeles și glas tainic, și-l potopeau deopotrivă, și încă de mic încerca să le repovestească prin mijlocirea culorilor. Pentru el lumina era o uriașă muzică a tăcerii, după cum glasurile și foșnetele firii, în închipuirea copilului excepțional, se transformau în lumină. Deseori ieșea înaintea cîntăreților orbi și-și pleca umărul sub brațul lor, oferindu-se să le fie călăuză, numai să le poată asculta cîntecele care parcă reînviau un timp neîntrecut prin măreție. Așa evocau cîntăreții orbi vremurile de vitejie cînd se ridicaseră la luptă Zelesneak și Gonta împotriva panilor poloni și boierescului. După ce poeții aceia pribegi se îndepărtau către alte așezări, fiul robului rămînea în fața casei natale și cu mîna streșină se uita lung, copleșit de simțămîntul ciudat că sub sumanele orbilor nu se aflau bandure ci păsări măiestre. Desculț, cu capul gol, într-o cămășuică ruptă, cu părul mare răvășit de vîntul întinderilor, — iată-l pe Taras Sevcenko în anii de început, alergînd pe cîmp, mereu mai departe și mai departe, să afle odată pentru totdeauna pilonii care susțin văzduhul, să-i pipăie și să-i netezească cu mîna lui aspră; iar dacă cumva stîlpii aceia erau translucizi ca sticla sau ca lumina, să-și lipească ochii de ei, să vadă cum arată lucrurile așa... Din toate aceste rătăciri care-i dădeau aripi spre înalt, se întorcea plin de trudă și se prăbușea ca sub o cușmă de uriaș sub streșina de paie a bordeiului părintesc. Deseori cînd se uita peste întinsul stepei, zărea suluri de pulbere în văzduh și el știa că se întorc tocmai de la geana mării, din Crimeea, carele ciumacilor. O rupea la fugă, să le întîmpine, să sară în brațele tatălui său, care aducea jucării ciudate sau poame încă nevăzute prin partea locului. Cîteodată, cînd tatăl pleca spre Crimeea sau ținuturile Donului, copilul Taras se agăța dinapoia carului, lîngă felinar, și călătorea așa o bucată de drum, închipuindu-și că cucerește din ce în ce distanța către tărîmurile de legendă descrise în tînguirile orbilor, distanța către lumea de care era atît de însetat, dar care avea să-l oblige foarte repede să-și simtă lanțurile.

II

Primii ani de învățătură la țîrcovnicul din sat n-avea să-i uite niciodată, căci atunci, odată cu slovele ceaslovului, a gustat primele umiliri și lacrimi. Ca să poată răsplăti țîrcovnicul pentru trudă, Taras Sevcenko cînta la strană, printre alți nenorociți dornici de lumina cunoașterii, iar în fiecare zi de sîmbătă toți învățăceii erau așezați la pămînt și bătuți pînă la sînge. Cît timp țîrcovnicul îi croia cu varga ei trebuiau să rostească cu glas tare tatăl nostru, iar cel ce slăbea de durere primea tain de vergi îndoit. Mai la urma urmei, de ce oare era pedepsit atît de des Taras? După cum mugurul tinde spre lumină, necontenit, gata să spargă bronzul și piatra, tot astfel spiritul acestui copil țintea mai sus și mai sus, scormonind și cercetînd, spre groaza țîrcovnicului, neobișnuit cu astfel de învățăcei. La orice întrebare privind lucruri și fapte din afara psaltirii, Taras era trîntit la pămînt și bătut cumplit, dar cu cît era repezit înapoi, către groapa ignoranței obștești, el se repezea mai sus, cu forța vîrfului de stejar care străpunge cerul! Tatăl său murise de curînd, într-o primăvară, pe la întoarcerea gîștelor sălbatice, și odată cu stingerea lui se stinseseră și speranțele copilului că i se va aduce din așezările misterioase de departe pasărea măiastră. Pasărea aceea trebuia să și-o caute singur, și-și va arde degetele de cîte ori va rîvni spre pana ei, dar nu se va lăsa! Ne aflăm prin 1825, la 13 ani după înfrîngerea lui Napoleon. Iobăgia mînca de vii țăranii Rusiei. Cu tot eroismul dovedit de ei în timpul războiului, țarii nu schimbaseră nimic spre îmbunătățirea vieții lor. Boierescul căpătase forme diabolice, țăranul putea fi vîndut ca vita. Familiile puteau fi despărțite după placul latifundiarului și nu erau rare cazurile cînd copiii și baronii schimbau feciorii de prin satele lor, pe ciini de vînătoare sau pe cai. Cu cît Taras Sevcenko creștea și-și punea întrebările firești asupra lumii, cu atît și lumea se încrunta asupră-i. Orice gînd sau întrebare despre schimbarea stărilor erau reprimate crunt. De curînd fusese înăbușită în sînge mișcarea decembriștilor, unii sfîrșind în streang, alții în surghiun. Regimentul Cernigovski, care se răsculase, fusese și el înfrînt și se părea că noaptea secular se lasă din nou peste întinderile Rusiei. Tristețea și deznădejdea apăsătoare urmaseră zvîrcolirilor spre libertate, dar dur[illegible] meni și nimic nu poate opri năvala mugurilor primăvara, tot așa nimeni și nimic nu putea opri strigătul și rîvna oamenilor spre lumină. În locul celor căzuți se ridicau mereu alții și alții, cu puterea focului care răsare de unde nu te aștepți într-o cîmpie uscată de arșiță. După o vreme de pribegie prin străini, Taras Sevcenko s-a întors în satul natal, la sărăcia obștească. Cel ce odinioară căutase cheia fermecată, să deschidă zările, cel ce auzise cîndva glasurile luminii, acum se maturizase pretimpuriu. Se părea că harul său ar fi fost meseria de zugrav, și iată-l dar, după o vreme de argăție la popa din sat, ucenic la un meșter zugrav în Hlipovka! Grozavă trebuie să fi fost și această ucenicie, însă el răbda, cu tenacitate de piatră, cum îl învățaseră generațiile. Cu o dragoste vecină cu pietatea, da culorilor viață puternică, într-o neliniște amintind marile creații. Deseori se trezea murmurînd versuri. De unde și cum răsăreau aceste frînturi de armonie, pe buzele ucenicului zugrav? Le ascultase cîndva, sau prindeau formă gîndurile lui despre lume și lucruri?

...„e pe moarte copilașul,
ochii îi sticlesc
Pe cînd maică-sa lucrează,
greu, la boieresc..."

Undeva în amintirile lui, ca într-un adînc de zare, deslușea convoiul cîntăreților orbi, primii lui meșteri în arta poetică. Dar pe lîngă ei mai erau și alții, de o vîrstă cu pămîntul și cu lucrurile: vîntul care străbătea stepa în cavalcade, păsările și toate lucrurile care alcătuiesc o armonie unică...

Prima zornăitură puternică a lanțurilor de rob avea să răsune surd și curînd, pe cînd învăța la Hlipovka meșteșugul de zugrav. Văzînd meșterul său că ucenicul are har deosebit, l-a întrebat mai bine de unde și al cui este? Să facă bine ucenicul să răspundă la întrebări și dacă răspunsurile vor fi bune, poate că va fi primit să învețe mai departe. Taras Sevcenko și-a pus penelul la o parte și a prins a grăi despre ai săi: cine nu auzise de Grigore, cărăușul cel ce ducea grîu la Crimeea și la așezările Donului?

— Bine, bine, toate sînt bune, fiul meu! va fi răspuns meșterul, oftînd adînc; dar știi tu oare ce năpastă ai asupra capului? Știi doar că ești fiul robului Grigore și că n-am voie să te țin la învățătură fără îngăduința stăpînului, domnul colonel Engelhard? Aleargă deci la măria sa și roagă-te de el să-ți îngăduie să înveți...

Întîi, auzindu-l, băiatul a simțit un frig cumplit, învăluindu-l din cap pînă-n picioare. S-a recules repede, căci s-ar fi putut să nu-l lase la învățătură tocmai un om luminat cum trebuie să fie stăpînul său? Și nici nu și-a mai șters culorile de pe mîini și a pornit tot într-o fugă spre Olșana, unde se afla conacul. Era încredințat că în cel mult un ceas va aduce meșterului dovada că este liber să învețe mai departe. Cu atît mai îngrozitor va fi faptul ce va urma, cu cît băiatul se oprea des și rîdea spre păsările cerului și le îngîna, simțind cum cresc aripi și la subțiorile lui. Tăia în fugă cîmpurile de-a dreptul și stîrnea mînjii tineri din herghelii. Cum a ajuns la Olșana, a urcat treptele din fugă. S-a oprit, sub privirea îngrozitor de aspră a domnului Dimitrenko, administratorul.

— Ce vrei? Ce cauți? Cum îndrăznești?

— Înălțimea voastră! a răspuns Taras. Sînt fiul robului Grigore din Kirilovka. Am venit să-l rog pe stăpînul nostru să mă lase să învăț meșteșugul de zugrav. Se poate să-l rog pe înălțimea sa?

clipă pe gînduri. Se uită la fața acelui băiat, deosebită prin semnul unei premature și arzătoare inteligențe. Se uită și la mușchii lui, vibrînd nerăbdători sub pielea de culoarea bronzului. Se uită și la mîinile lui, deosebite de toate mîinile văzute pînă atunci, amintind mîinile subțiri și luminate ale chipurilor de pe icoane. O clipită și-a dat seama că are în față un copil extraordinar. Cînd a zîmbit cu bunătate, Taras a răsuflat adînc, adînc, lepădînd de pe inimă un munte format parcă din țărîna tuturor generațiilor anterioare! Era gata să se repeadă înăuntru, la boierul cel mare, dar Dimitrenko i-a pus mîna în gît. L-a oprit. L-a repezit înapoi:

— În primul rînd, țărane, nu te repezi! În al doilea rînd, boierul cel mare, înălțimea sa domnul colonel, locuiește la Vilno și nu aici! Și chiar dacă ar locui aici, n-ar sta de vorbă și n-ar îngădui niciodată unui rob să învețe... Dar totuși... a sfîrșit Dimitrenko, ca să nu spui că sînt om rău, iată...

— Îmi îngăduiți să învăț? va fi întrebat Taras.

— Da! Dar vei învăța ce vreau eu! Înainte de asta, treci la grajd, la starostele argaților, și spune-i că i-am poruncit eu să te lege la iesle și să-ți tragă 50 de bice...

III

Închipuiască-și și inimile de piatră deznădejdea tînărului, cînd un oblon îngrozitor de negru i-a fost trîntit înaintea ochilor. Totul se risipise, totul pierise. Cu o boccea în spate, a fost pornit spre Vilno împreună cu alți argați, la domnul Engelhard, unde avea să facă slujbă de servitor. Deseori se trezea cu versuri izvorîte ca din senin, sau se pomenea pictînd pe petece de hîrtie. Într-o noapte, a fost prins de către brutalul și întunecosul stăpîn pictînd la para luminărilor și a fost bătut la scară, nu din pricina că picta, ci pentru că cheltuia lumina. Astfel de jigniri și pătimiri nu se uită niciînd și vor sîngera necontenit în sufletul fiului de rob, crescîndu-i pînă la disperare setea de libertate. Cu cît se maturiza Taras Sevcenko, cugetul lui se ridica pentru eliberarea milioanelor de oameni de pe tot întinsul imperiului și de pe întreg pămîntul. Conștiința rostului său pe lume creștea și tot mai puternic era și accentul de revoltă în izbucnirile poetice. În iarna anilor 1830, pe un vifor năpraznic, din orășelul Vilno ieșeau convoaie după convoaie. Era în plină răscoală a polonezilor. În fiecare noapte fugeau boierii de prin sate și orășele. Fugea și colonelul Engelhard, din Vilno, tocmai la Petersburg. În timp ce el călătorea în sanie, înfășurat în șube, în urmă, pe jos, veneau robii și slugile, aplecați spre pămînt, tremurînd în gerul iute ca para focului. Printre slugi și robi se afla și Taras Sevcenko. Drumul îngrozitor către Septentrion a ținut zile și nopți, și ei au tot tăiat cu piepturile stihia albă, pînă s-au auzit într-o dimineață clopotele din Petrograd. Aici Taras Sevcenko avea să cunoască alte și alte laturi ale vieții. Printr-o întorsătură bizară a minții boierești, i s-a îngăduit să învețe pictura și a fost dat la pictorul Sireaev. Tot mai clocotitoare izbucneau și versurile. Într-o zi, Taras Sevcenko a făcut cunoștință cu alți ucrainieni și toți au rămas uimiți de vigoarea și de talentul lui. A aflat despre dînsul și mare poet Jukovski. S-a cutremurat. A adus la cunoștința pictorului Brüllow că un colonel neamț rusificat, pe nume Engelhard, ținea în robie un tînăr de excepțional talent de poet și pictor. Cu toate intervențiile, Taras nu putea fi eliberat de cît pe o mare sumă de bani. Astfel, datorită bunăvoinței lui Jukovski și Brüllow, în ziua de 22 aprilie 1838, în schimbul sumei de 2.500 de ruble strînse prin colectă, robul Taras, feciorul lui Grigore Sevcenko din Kirilovka, a fost eliberat. Crudul și întunecosul stăpîn a luat banii și i-a aruncat cu nepăsare într-un sertar, în timp ce unul din șoimii cei mai glorioși ai veacului trecut își arunca lanțul și se avînta spre largul tăriilor. Toți ceilalți robi rămîneau în starea lor, însă Taras Sevcenko nu-și va precupeți nici sîngele, nici libertatea, pentru mîntuirea lor.

Datorită prietenilor, însetatul de cultură a intrat la Academia de arte, iar mai apoi, în primăvara anilor 1840, avea să-i apară *Cobzarul*, prima lucrare poetică. Într-o prea frumoasă limbă, în imagini învăluitoare, arta noului cîntăreț era un vădit protest. Setea de libertate a milioanelor de țărani va fi exprimată cu putere și umilății îl vor iubi tot mai mult pe poetul lor, Taras Sevcenko. Talentul care cunoscuse gama tuturor suferințelor se afla în drumul spre deplina maturitate. Numele lui era pe toate buzele, mai ales în satele și orașele Ucrainei. Însă revoluționarul nu se putea mulțumi numai cu arma de luptă a poeziei. Iată-l deci în cercul revoluționar al „frăției Chiril și Metodiu..." Programul de luptă al acestei organizații cuprindea și eliberarea țăranilor din umilirile feudalismului. Taras Sevcenko și-a început activitatea cu toată inima, așa cum știa el să pornească și să ducă la bun sfîrșit toate lucrurile, însă și riposta stăpînirii avea să fie neîndurătoare! Organizația revoluționară a fost descoperită și Taras Sevcenko osîndit la deportare ca soldat, în depărtata fortăreață Orenburg, „sub cea mai aspră supraveghiere și fără dreptul de a mai picta și scrie", după cum sună sentința.

— „Și totuși, n-o să-mi plec capul în fața lor!" a rostit Taras Sevcenko și iată-l în urma unei căruțe care pornea pe calea întunecată a surghiumului! Și, în sfîrșit, după un pohod blestemat, prin stepa chirghiză, iată-l privind un deal fumuriu, înconjurat de temnițe și de căsuțele sărmane ale localnicilor. Aceea era cetatea groazei sau „Orsk-iamam-Kala", după cum îi spuneau oamenii din partea locului. Înspăimîntător bătea vîntul și printre oftările lui se deosebeau doar ritmurile cazne malelor, căci osîndiții zdrobeau și sfărmau piatra parcă de la începutul lumii. Taras Sevcenko, înainte de a pătrunde după zidurile fortăreței, se va fi uitat în urmă și va fi recitat versurile:

„Pîn' atunci voi semăna
Gîndurile mele,

Statuia lui Taras Şevcenko din Kiev

Vîntul îmi va legăna
Cîntecul sub stele.
Și în seri și-n zori de zi
Vîntul cît va bate,
Tu în rouă-mi vei ghici
Lacrima de frate.
Să mă mîngîi, să usuci
Roua din verbine,
Și aminte să-ți aduci,
Frate, și de mine..."

Era parcă cel din urmă salut către prieteni și către pămîntul natal. Adio speranțe ale tinereții! De-acum casa și masa îi vor fi fortăreața Novopetrovsk. Vremea trecea îngrozitor de încet și îngrozitor de încet aveau să treacă zece ani. Creasta semeață a vulturului de odinioară se tot pleca, mai jos și mai jos. Poetul plesuvise, încît arăta nespus de bătrîn la ieșirea din întunecoasa fortăreață. Văzuse bătaia cu vergile, acele blestemate „ulițe verzi" cît și cazna la butuci. Avea abia 43 de ani, în ziua de 21 iulie 1857, dar era de mult bătrîn. Totuși nu capitulase în lupta pornită odinioară pentru izbăvirea umiliților. Iată un vers din *Neofiții*:

„Doar adevărului în lume
Să vă-nchinați, alt nimănui...
Popi... țari... minciună!
Pururi credeți
În el și în puterea lui!"

. . . . . .

„Nu-i casă-n care să nu fie
Părinți ori frați cu ochii
plînși,
lanțuri,
De deznădejde toți
cuprinși..."

În ziua de 10 martie 1861 vulturul Ucrainei avea să dea ultimul suspin frumuseților lumii. Se ceruse acasă, să putrezească în glia natală, după ce dăduse tîrcol uimitor cerului și pămîntului:

„Dac-oi muri, într-un gorgan
Să mă-ngropați în taină,
Sub brazdele de bărăgan
Din draga mea Ucrainâ.
Să se deschidă-n depărtări,
Spre Nipru, alba cale,
S-ascult în adîncimi de zări
Cîntările de jale".

Cînd deschizi cartea vieții lui Taras Sevcenko te întrebi cum a fost cu putință să încapă atîta durere în sărmana pasăre de lut numită inimă. Geniul lui a rodit ca un pom, întinzîndu-și coroana peste timpuri. Sufletul lui s-a răspîndit în iarba stepelor, în flori și-n aerul pur, în rîurile și izvoarele pămîntului natal. S-a reîntors în elementele dintîi, iar trupul lui chinuit doarme în gorgan la Caniovo. A fost adus acolo, în niște împrejurări dramatice, tocmai de la Petrograd, cetatea Septentrionului alb. După cum istorisesc oamenii, cu mulți ani în urmă, cobora din nord un car țărănesc ucrainian. Boulenii despicau negura cu coarnele și troienele cu piepturile, tăind drum pe glob către Niprul bătrîn și către gorganele singurătăților. Țăranii însoțitori tăceau cum se tace la petrecerea morților. Uneori, noaptea, cortegiul poposea la hanuri și drumeții și cărăușii se uitau la struțenii din car acoperiți cu un suman, însă nici ochii cei mai iscoditori nu bănuiau că sub struțenii aceia era petrecut Taras Sevcenko către Niprul bătrîn. Și astfel, trupul cobzarului a fost îngropat în gorganul de pe Nipru, în preajma altor gorgane, în care dorm de veci craii Sciției.

Taras Sevcenko și-a împletit fuiorul inimii în pînza timpului fără început și fără sfîrșit. Și l-am pomenit și noi într-o înserare, cînd amurgul părea în unda fluviului comoară a Niebelungilor. Stepele se contopiseră cu văzduhul într-o pace de farmec. Undeva la Apus, înălțimile păreau imnuri ridicate frumuseților lumii și încremenite așa pînă în veacul veacului. În acele clipe de neuitat s-a auzit în preajmă o bandură. Poate sunase într-un ungher de veac bătrîn și oftatul îi ajunsese la noi, tocmai atunci, spre a întregi frumusețea lumii și farmecul clipei.

Februarie, 1961

CALEIDOSCOP...

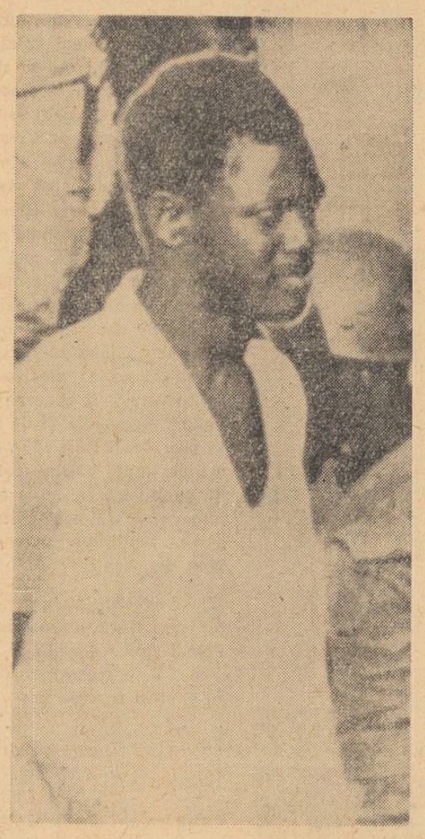

PATRICE LUMUMBA

Dragoș Vicol

pelerinaj

Nu, nu e nevoie să ne spuneți unde l-ați ucis...
Ne duc spre locul acela pădurile și velele,
Fluviul își părăsește vadul și vînturile vin cu el,
Tobele nopții bat pretutindeni și acolo, iar stelele
clinchetă larg în văzduhul mirosind a explozii...

...Nu, nu e nevoie să ne spuneți unde l-ați ucis...

Nu, nu e nevoie să ne spuneți unde l-ați îngropat...
Pașii noștri găsesc singuri drumul, inimile adulmecă:
Brațele lui, de-o viață întinse spre noi, iubitoare ne-atrag
Ca un magnet uriaș... Patrice, tu ai venit totdeauna
Odată cu soarele și cu speranțele noastre în prag...
Patrice, te dor rănile?... Singele te doare, Patrice?...

Nu, nu e nevoie să ne spuneți unde l-ați ucis
Și unde l-ați îngropat...
In locurile-acelea ierburile-au crescut înalte ca niște săbii,
In locurile acelea cocotierii stau cu frunțile-n vînt,
Iar fluviul s-abate cu tot cu furtuni și corăbii:
Aici ne cheamă Africa trezită de țipătul tobelor,
Aici ne cheamă durerea și ura și lupta, deodată,
Să ne plecăm frunțile peste sîngele lui Lumumba
Și să-l ridicăm pe steaguri, tînăr și viu, peste Africa toată!
Nu, nu e nevoie să ne spuneți unde l-ați ucis
Și unde l-ați îngropat...
...Drumul trece peste voi, răzbunător, încrîncenat!

UN PROTEST
care va da roade

Un tînăr francez, Jean Lemerre, care-și făcea serviciul militar în Algeria, a refuzat la un moment dat să se supună ordinelor comandanților săi. Dîndu-și seama că cele ce se petreceau în jurul său pătau nu numai prestigiul Franței, ci și aspirațiile umanității; că teroarea barbară exercitată savant împotriva patrioților algerieni cere imperios un protest vehement, tînărul ostaș a refuzat să devină un organ de execuție oarbă. A fost încarcerat și, în așteptarea unei condamnări severe, a cunoscut mai multe închisori militare din Algeria.

Fragmente din scrisorile trimise fratelui său și din jurnalul ținut înainte de arestare au fost publicate în presa italiană și sovietică, de unde le reproducem. Ele vădesc pregnant că metodele de tortură nazistă n-au dispărut și că, în cei șapte ani de război murdar în Algeria, colonialiștii francezi s-au dovedit urmași fideli ai barbariei hitleriste.

Tînărul Lemerre subliniază că nu a vrut să facă un act de eroism excepțional și că gestul său e deocamdată izolat. Însă această luare de atitudine e semnificativă. Ea demască o politică care se îndreaptă cu pași repezi spre dictatura militară și, în același timp, marchează voința fermă a cetățeanului francez de rînd de a se opune terorii și aventurii.

★

Sensela, 17 septembrie

Filip,

Ieri, la ora 10 seara, am auzit vaiete în baraca vecină. M-am dus acolo. Se lua, ceea ce bănuiești și tu — un „interogatoriu". Doisprezece jandarmi se distrau, privind „spectacolul"... Nu știu cum își chinuiau victima, dar bănuiesc că o făceau cu electricitate. Am rămas acolo numai zece secunde și, plecînd, mi-am exprimat revolta împotriva a ceea ce făceau. Aceasta i-a stîrnit pe jandarmi să facă observații batjocoritoare, iar pe locotenent să amenințe îngrozitor. „Procedura" a durat mai mult de o oră. Și în tot acest timp, eu am știut ce se petrece în baraca vecină. Și acum sînt stăpînit de groază și de deznădejde...

Mi se reproșează că fac joc comuniștilor!

Casa unde se iau interogatoriile se află la marginea drumului, în fața casei unui musulman. Vaietele se aud la o distanță de cincizeci de metri. Iar eu, cînd protestez împotriva acestor lucruri, mi se spune că dau apă la moara comuniștilor...

...A spune aici că există lucruri care nu trebuie făcute în nici un fel de condiții, este ceva periculos. Chiar și lectura regulamentului militar va fi privită în curînd ca un semn de revoltă. Mă aflu încă sub impresia descoperirii înspăimîntătoare de ieri. Dar aici se întîmplă lucruri și mai îngrozitoare, dacă i-am crede pe ceilalți. Mulți condamnă în șoaptă ceea ce se întîmplă aici; grozăviile ne vor epuiza complet. Mă îngrozesc, băiatule! Eu, totuși cred că, protestînd de unul singur, nu o fac în zadar; protestul meu va da roade.

Sensela, 9 octombrie

Și în prezent, ca și înainte, sînt supravegheat de jandarmi.

Am aflat că sînt învinovățit de faptul că nu mă supun ordinelor și „că aș fi luat parte la acțiuni care demoralizează armata". E interesant cu ce se vor termina toate acestea. Uneori am impresia că dispune de mine o mașină uriașă, care mă poate strivi. Dar, deocamdată aștept sentința.

Cred că Franța se află în prezent mai aproape de un sistem totalitar decît se bănuiește de obicei. Toți suportă cu răbdare orice abuzuri ale autorităților, fiindcă ele sînt făcute de autorități... Dacă salut pe cel care chinuiește oamenii, dacă mă supun călăului, cu aceasta eu aprob și tortura și crima.

Aș fi vrut să vorbesc cu tine despre altceva; visez la timpul cînd voi putea să mă gîndesc și la altceva. Dar tot ceea ce se întîmplă aici se face în numele poporului francez: aici sînt chinuiți copiii.

Taberga, 11 octombrie

Scumpul meu,

Astăzi am băut pînă la fund toată amărăciunea nenorocirii mele. Astăzi dimineață m-am lovit din nou de societatea care a fost cîndva și a mea, în ochii căreia am devenit acum un trădător și un laș. Dar, de fapt, eu sînt singurul prizonier, nu am aici nici un prieten, am fost pus la dispoziția unor oameni „liberi din punct de vedere juridic", care au devenit pentru mine, — musafir nepoftit — niște paznici de închisoare (nu vorbesc de sentimentele lor față de mine, ci de realitatea obiectivă). Toate acestea sînt pentru mine, un mic provincial, niște lucruri care mă întristează profund, mă fac să-mi pierd curajul. Pentru a suporta toate acestea, am nevoie de prieteni...

Mă gîndesc atît de mult la situația mea, că a început să mi se pară că este o stare naturală. Am săvîrșit această faptă, nu dintr-un eroism extraordinar, ci pentru că n-am putut să fiu de acord cu nedreptatea, ridicată la rangul de sistem. Toți acești oameni, care-i condamnă repede și ușor pe nemți pentru supunerea lor față de nazism, iau o poză de oameni jigniți și plini de mînie, cînd cineva, călăuzit de principii precise, nu vrea să se supună cererilor unei politici greșite. E destul să te gîndești puțin și devine limpede că teama nu poate fi o justificare. Toate arată că Franța este deja coaptă pentru totalitarism, că ea se îneacă de pe acum în el, deși ea nu-l poate constata. La Lyon, locuitorii caselor învecinate cu secția de poliție se plîng că nu pot dormi noaptea! Preoții progresiști din Prado sînt învinovățiți că vorbesc în gura mare despre torturi, cînd polițiștii nu fac altceva decît să supună pe cei interogați „prelucrării respective".

Unii din prietenii mei oferă material uman pentru camera de tortură...

Constantine, 1 iunie

Scumpul meu,

Din odaia mea aud seara, tot mai des, țipetele și vaietele celor care sînt torturați: cazarma musulmană se află aproape de închisoare. De aceea trăiesc într-o disperare continuă. Fiecare zgomot care tulbură liniștea, fiecare vaiet care vine în zbor nu știu de unde, mă scot din minți. Aceste drăcovenii mă istovesc cu desăvîrșire. Oamenii au decăzut atît, fac atîtea ticăloșii, încît mă rog și aștept numai o minune.

SOLDAȚII AU ÎNCEPUT SĂ TRAGĂ...

Un băiat de treisprezece ani stă arestat în bucătărie de două zile. Băiatul a fost prins de o patrulă, cînd alerga spre răsculați, pentru a-i preveni. Văzîndu-i pe soldați, el se îndrepta spre pădure, de unde au ieșit cîțiva oameni. Soldații au început să tragă cu armele... Apoi l-au prins pe băiat și pe un bătrîn, care încerca să fugă.

BĂIATUL „A ÎNCEPUT SĂ VORBEASCĂ"

Ieri seara mi s-a părut întîi că urlă șacalii. Strigătele nu conteneau. Am ieșit afară și am ciulit urechile: din corturile ofițerilor se auzeau glasuri, zgomote și vaiete. Mi-am zis: „Nu cred că bătrînul e torturat cu electricitate. Îl torturează probabil pe băiat: îl forțează să-i trădeze pe ai lui". M-am retras în odaia mea. Am fost cuprins de disperare, că băiatului îi este frică singur în mașină, unde a fost închis să stea toată noaptea. Fusese torturat nu bătrînul, ci băiatul. Se pare că a vorbit... Asta mi-a spus-o astăzi dimineață ofițerul, care avea o înfățișare triumfătoare.

Sînt foarte trist că n-am posibilitate să-l văd pe băiat, să vorbesc cu el, să-l liniștesc...

FIRE ELECTRICE...

La mine, în oraș, a fost în vizită contabilul șef al escadronului. El mi-a povestit că, noaptea trecută, căpitanul lui a fost trezit de niște vaiete îngrozitoare. El s-a sculat din pat, a ascultat de unde vin strigătele și s-a dus în fugă spre încăperea unde stă locotenentul care ia interogatorii prizonierilor. Locotenentul stătea întins pe divan cu mîinile după ceafă și interoga un arab. In cameră erau multe fire electrice; două fire magnetice se întindeau spre arabul interogat, unul era pus pe capul lui, iar celălalt pe organele genitale. Nenorocitul arab țipa îngrozitor...

Jean Lemerre

CAUZELE *cancerului*

de Prof. univ. dr. Emil C. Crăciun

Director al Institutului de Anatomie Patologică „Victor Babeș"

Științele medicale au făcut în ultimul timp mari progrese în direcția combaterii bolilor cu largă răspîndire, precum tuberculoza, bolile infecto-contagioase, malaria etc. In toate aceste cazuri medicamentele preparate sintetic s-au dovedit a fi pe deplin eficiente, bineînțeles luînd în considerație și ameliorarea condițiilor de viață și de lucru etc.

In privința combaterii cancerului succesele au fost obținute numai prin ameliorarea condițiilor de viață și de muncă, dar fără contribuția vreunui medicament specific, capabil să acționeze direct asupra cauzei cancerului. Motivul este foarte simplu: nu se cunoaște încă această cauză.

Foarte numeroase au fost ipotezele pe care medicii le-au enunțat de-a lungul anilor. Astăzi reținem doar două ipoteze, bineînțeles ele avînd o serie de aspecte particulare comune.

Observațiile medicale pornesc de la faptul stabilit clinic încă acum 200 ani de către Percival Pott. Acest medic a descoperit la coșari un cancer dezvoltat în regiunile pielii cele mai iritate de funinginea care îmbiba în permanență hainele lor. Acest cancer al coșarilor era evident un cancer chimic. De aceeași natură este desigur și cancerul celor care lucrau cu parafină, descoperit un secol mai tîrziu de către Volkmann. Apoi s-au mai descoperit cancere la lucrătorii care vin în contact cu gudron, smoală, anilină, uleiuri folosite la ungerea mașinilor de țesătorie etc. Numărul varietăților de cancer profesional a crescut mult cu timpul. Practic aceste cancere nu mai există astăzi deoarece, mai ales în țările socialiste, ele sînt preîntîmpinate prin ameliorarea rațională a condițiilor de lucru.

Faza experimentală a cercetării cancerului chimic a fost mult întîrziată, deoarece abia în 1914 Ishikawa și Yamagiwa au reușit a produce experimental la iepuro cancerul de gudron. Alt cercetător japonez Tsutsui în 1918 a reușit să reproducă același cancer la șoareci. In felul acesta s-a obținut în laboratoare un material ușor de folosit pentru orice studiu biologic, terapeutic etc. Alt pas mare a fost făcut de către chimiști (Kenneway, Coock, Mayneord etc) ,ei au reușit, cu ajutorul unei metode fizice, să identifice în zecile de mii de hidrocarburi care se găsesc în gudron, o substanță numită benzpiren ca agent cauzal „specific". Sintetic s-au mai preparat apoi și alte substanțe precum metilcolantrenul, dibenzantracenul etc. Așa că astăzi cunoaștem peste 300 de cancerigeni chimici cu formule bine precizate. Nu mai putem deci vorbi de agent chimic specific, ci doar de o acțiune specifică de ordin chimic. In 1958, la Congresul internațional de cancer, s-a precizat modul de acțiune al unor coloranți cancerigeni. După absorbția lor în organism, ei sînt descompuși enzimatic în produse cu acțiune cancerigenă slabă. Acestea se elimină prin rinichi fără a-l leza, dar acumulîndu-se în vezica urinară, ajung la o concentrație așa de mare, încît produce un cancer vezical, — bine cunoscut de lucrătorii cu anilină.

Altă direcție fundamentală de cercetări se referă la agenți vii. In primul rînd, sub influența ideilor lui Pasteur și Robert Koch (ca și a succeselor practice obținute independent de Lister, în antisepsia chirurgicală), cercetările s-au îndreptat către găsirea unui microb al cancerului. Nenumărați au fost acei care au pretins că au identificat agentul cauzal microbian. Alți cercetători s-au gîndit la paraziți animali sau vegetali, adică la viețuitoare de trepte mai înalte. Toate aceste „descoperiri" au rămas însă neconfirmate, așa încît nu mai au astăzi nici măcar un interes istoric, deoarece reprezentau greșeli de tehnică și interpretare. Ceea ce rămîne însă pe primul plan al atenției noastre este posibilitatea unui virus cancerigen deoarece Rous încă din 1910 a identificat virusul unui sarcom al găinilor. Este adevărat că, cu doi ani mai înainte Ellerman și Bang au găsit un virus în leucemia găinii, proces care astăzi este considerat ca o manifestare a bolii canceroase. De atunci s-au mai înmulțit varietățile de cancer și leucemii (sau leucoze) cu agent virotic precizat. Important este însă că toate aceste cancere nu interesează omul. Cancerele umane încă nu s-au dovedit a fi de origină virotică, așa cum s-a dovedit pentru cancerele virotice ale animalelor sălbatice sau de laborator.

Iată deci că vechi preocupări despre un agent cauzal viu în cancer capătă astăzi un teren foarte important de cercetare.

S-a folosit larg microscopia electronică asociată cu ultracentrifugarea și autoradiografia moleculelor marcate cu izotopi. Pe această cale dispunem astăzi de contribuții de mare importanță atît pentru studiul cancerului chimic, cît și pentru studiul cancerului virotic. Știm astăzi în ce mod se succed diversele etape ale producerii cancerului în celulele receptive. Știm chiar ce părți ale celulei sînt direct afectate în cursul îmbolnăvirii canceroase. Știm, de asemenea, ce anume funcții ale acelor structuri celulare sînt tulburate din cauza cancerizării. Cu alte cuvinte specialiștii tind să localizeze la nivelul celulei receptive manifestări structurale, biochimice și histochimice cu totul caracteristice pentru îmbolnăvirea canceroasă.

Cercetările acestea analitice se adresează direct țesuturilor unde se dezvoltă cancerul. Dar de la I. P. Pavlov, medicina modernă știe să analizeze mai temeinic procesul îmbolnăvirii. Putem descifra, dincolo de răspunsul țesuturilor cancerizate, și un răspuns al organismului cancerizat. Astfel cercetări experimentale făcute de Petrova, o elevă a lui Pavlov, ca și de mulți alți cercetători din numeroase țări ale lumii, duc la o perspectivă nouă în problema bolii canceroase considerată ca boală a întregului organism. Se mai poate aminti că la cazuri de cancer gastric I. T. Niculescu și colaboratorii săi au găsit în sistemul nervos central leziuni cu totul caracteristice pentru boala canceroasă.

De altfel, trecînd în revistă recentele cercetări de laborator referitoare la imunitate în cancer*) ne putem ușor convinge cît de important este rolul factorilor de organism în boala canceroasă. Aci sînt deosebit de importante cercetările făcute în special de școala Acad. Zilber din Moscova. Folosind o metodă ingenioasă și precisă, bazată pe întinse studii mai vechi făcute în U.R.S.S., acest savant a reușit să arate că în organismul animalelor bolnave de cancer se dezvoltă substanțe de apărare specifice împotriva unui agent corpuscular specific aflat în țesuturile cancerizate. Cu alte cuvinte noi încă nu cunoaștem, în stadiul actual de cercetare, virusul canceros, dar putem să l identificăm indirect, prin fine reacții imunologice. Acestea reprezintă consecințele interacțiunii acestui virus cu organismul animalelor cancerizate. Chiar și această probă indirectă este extrem de prețioasă, deoarece ea constituie, nu numai o cale nouă dar și singura posibilitate deocamdată spre a cîștiga argumente importante în sprijinul ipotezei virotice. Este însă necesară o tehnicitate foarte exigentă și o deplină stăpînire a celor mai precise reacții imunologice.

Incontestabil că chiar dacă noi încă nu am putea izola și cultiva agentul cauzal specific cancerului, dar l-am putea identifica prin astfel de reacții biologice, aceasta ar însemna un enorm progres pentru combaterea cancerului. Preocuparea primă a medicului este bineînțeles de a-l diagnostica un moment mai devreme, chiar mai înainte ca semnele clinice și tumora să se fi dezvoltat deplin, căci aceasta înseamnă a sosi prea tîrziu. Prin urmare, dacă diagnosticul precoce al cancerului ar putea fi ajutat și perfecționat prin metode bazate pe cercetările lui Zilber și colaboratorilor săi, desigur că ne-am afla într-o situație incomparabil mai bună pentru cazurile cu cancer visceral profund decît în condițiile actuale. Din momentul cînd se vor putea aplica curent asemenea determinări și la om, desigur că stăruința cercetătorilor va găsi noi căi de atac, noi procedee, — poate chiar și noi principii, o nouă concepție, cea mult așteptată.

Nu mai puțin importante sînt fără îndoială și cercetările pe care Acad. A. T. Timofeevski din Kiev, distins cu premiul Stalin, pentru cercetările sale în culturile de țesuturi, le-a comunicat la congresul internațional de cancer din 1958 în colaborare cu A. L. Zilber și alții. Studiind cancere umane în culturi de țesuturi, Timofeevski a identificat particule care cresc împreună cu celulele canceroase și care par să reprezinte particule de virus. O asemenea constatare ar însemna un pas uriaș în direcția rezolvării problemei. Bineînțeles însă că rigurozitatea unor asemenea interpretări reclamă cea mai mare grijă. Astfel Șabad de la Institutul Oncologic din Moscova se întreabă dacă acele particule ar reprezenta într-adevăr un virus, sau doar niște particule de albumină din chiar protoplasma celulelor bolnave. Asemenea importante discuții necesită desigur și noi metode de control, fie experimental, fie clinic. Cercetările folosesc metode puțin obișnuite de identificare, așa că dificultățile tehnice nu pot fi rezolvate decît în condițiile muncii de colectiv și cu prețul unor investigații de mare amploare.

Ceea ce interesează practic pentru medicina noastră de spital, policlinică și teren este însă legat de riscul unei contaminări virotice în boala canceroasă. Dacă aceasta s-ar datora unui virus, s-ar pune desigur în mod foarte insistent aspectul combaterii cancerului ca boală contagioasă. Practic deocamdată, niciodată nu s-a discutat, sub nici o formă, problema contagiunii în cancer. Se obiectează că sînt foarte ușor de transmis acele forme de tumori care conțin mult virus, precum și unele veruci simple, adică tumori benigne (negi). Invers adevăratele cancere ar conține foarte puțin virus și deci contagiunea este greu de făcut, sau devine efectivă doar după un număr mare de ani. Cu alte cuvinte ar fi mult virus în tumori benigne și care deobicei dispar de la sine, prin imunizare naturală (așa cum dispare veruca juvenilă), în contrast cu puțin virus în tumorile care nu ajung astfel la imunitate ci invers, la malignizare, adică la cancer. Poate tocmai în asemenea situații net opuse pare să se valideze mai bine concepția apărată de către Zilber, extinzînd-o și la cancerul uman.

Antibioticele și chimioterapia ar putea de asemenea fi întrebuințate cu folos într-un cancer virotic. Noi descoperiri în această direcție sînt desigur necesare. De altfel în planul de stat al U.R.S.S. pe 1961 și în perspectivă sînt cerute oamenilor de știință încă sute de noi antibiotice. Acest vast plan de cercetări științifice și realizări practice înseamnă o viziune largă asupra orientărilor moderne, pe care toți oamenii de știință trebuie să le aibă în deosebită atenție. De altfel se cunosc o serie de antibiotice și mai ales preparate chimice, care dau rezultate apreciabile în unele forme de cancer, pe cîtă vreme ele nu dau rezultatul dorit în alte forme de cancer. Rămîne de văzut dacă rezultatele diferite se datoresc deosebirii de organ, de evoluție, de vîrstă și alte condiții care pot interveni diferențiind un caz de altul, — sau dimpotrivă dacă, așa cum afirma Roussy, ar exista forme de cancer cu totul deosebite unele de altele, indiferent de organul atins.

Speranța cea mare într-un viitor apropiat este deci în găsirea unui preparat chimic cu acțiune specifică împotriva cancerului. Aceasta se referă nu numai la cancerul chimic, dar și la cancerul de origină virotică.

Mai există însă și alte posibilități de cancer. Dezastrul de la Hiroșima sublinia în mod tragic riscul cancerului produs de raze ionizante. Se cunoșteau încă din 1902 victime de acest fel printre primii medici care aplicaseră tratamentul cu raze X. Se cunoștea la fel și cancerul minerilor de la Schnseberg din Cehoslovacia. Experiențe de laborator de asemenea arată că iradiațiile ionizante pot avea un efect cancerigen bine demonstrat. Clinic și experimental a fost identificată recent o nouă boală profesională, legată de pregătirea filmelor luminoase pe bază de materiale fluorescente.

Razele solare în anumite condiții produc și ele cancer la om, ca și la animale de experiență. Faptul este documentat prin observații medicale și verificate experimental.

Iată deci trei mari varietăți ale bolii canceroase (virotice, chimice, fizice) observate și reproduse experimental pe baza unor acțiuni aparent cu totul deosebite. Teoriile moderne, tind a le corela printr-o unică explicare dată recent. Aceasta se referă la dereglarea acțiunilor electronice pentru un anumit teritoriu al atomilor activi și moleculelor active în procesul metabolic celular. In felul acesta diversele ipoteze ar avea un punct comun și anume acest dezechilibru de ordin electronic.

Apare net prin urmare rolul țesuturilor ca suport al unor tulburări pe care deocamdată le cuprindem sub denumirea de tulburări metabolice. Aceasta pentru că ele se manifestă ca schimburi nutritive complexe avînd ca rezultat formarea țesuturilor tumorale.

Dincolo de aportul oamenilor de știință, dincolo de valoroasele cercetări și concepții despre boala canceroasă, merită toată atenția noastră unele aspecte cu totul generale. Teoretic rămîne de precizat dacă toate aceste modificări de structuri și funcții, inclusiv modificările electronice, reprezintă cauza cancerului, sau reprezintă doar unul din efectele cancerizării. Aceasta cu atît mai mult, cu cît observațiile pe scurt amintite mai sus folosesc, ca material de studiu, tumora însăși sau țesuturile pe cale de transformare tumorală.

In orice caz, factorii de organism intervin în boala canceroasă, slăbind apărarea organismului nostru față de cancer. In acest sens par a vorbi și observații statistice pe sute de mii de fumători, care în decurs de circa 16 ani au arătat mult mai mult cancer decît nefumătorii. Insă fumătorii dădeau în totul procentaje mai mari (ca letalitate și morbiditate) și pentru toate celelalte boli, în afară de cancer. Cu alte cuvinte tabagismul cronic însemnează o slăbire generală a rezistenței organismului. Se cunosc bine asemenea acțiuni toxice și virotice sau microbiene suprapuse. Faptul este cu atît mai important de reținut pentru cancerul bătrînilor, la care boala are o evoluție foarte îndelungată.

Aceste cîteva spicuiri vor să arate cît de importante și variate sînt cercetările moderne asupra cauzelor cancerului.

*) *E. C. Crăciun: „Cercetări asupra imunității în boala canceroasă" — conferința A.R.L.U.S., Cluj 18 oct. 1960.*

LA ÎNCEPUT DE SEZON SPORTIV

SPORT

Peste cîteva zile, ne vom întîlni pe stadionul 23 August, pentru a asista la deschiderea oficială a sezonului de fotbal. Clipa întîlnirii se apropie. O primăvară timpurie înviorează orașul în raze de aur, pe stadioane răsar firele de iarbă, meșteri pricepuți vopsesc barele, repară plasele, iar fotbaliștii continuă cu febrilitate pregătirile. Cronicarul sportiv răsuflă ușurat. A trecut iarna săracă în evenimente sportive urmărite cu eroism pe frig, pe lapoviță și zăpadă, la... televizor. Acum, sînt 1001 de subiecte. Să enumerăm cîteva:

Valerii Brumel a traversat oceanul, pentru a se întîlni cu Thomas. Emoția l-a împiedicat să doarmă, dar nu l-a împiedicat să-l învingă pe trei ori pe sportivul american. In ultimul concurs — în sală — Valerii a sărit peste ștacheta ridicată la 222 de centimetri, adică exact atît cît măsoară recordul lui Thomas în aer liber...

Începe meciul Tal—Botvinnik. Va reuși Tal să păstreze titlul mondial? Ce surpriză pregătește „bătrînul" Botvinnik?

Echipa de fotbal a Bucureștiului s-a întors din lungul turneu întreprins în Brazilia. (Cronicarul „Luceafărului" nu-și amintește, ca la întoarcere, bucureștenii să fi jucat și în Olanda...). Cine s-a remarcat? Vom nota pe aceși jucători ale căror nume se repetă mai des în relatările protagoniștilor turneului: Voinescu, frații Nunweiller, Țircovnicu, Jenei. Golgeterii turneului: Ene II și statornica noastră simpatie, Constantin, despre care, însă, se poate spune că n-a strălucit.

Hocheiștii din echipa noastră reprezentativă, după ce au pierdut în chip cu totul inexplicabil partida cu Austria (5-6) au terminat învingători în seria C a campionatului mondial, cîștigînd toate meciurile, cu scoruri astronomice.

Ioly a sărit 1,77 la Berlin, devenind și recordmană mondială la sărituri în sală.

Handbaliștii au ajuns în finala campionatului mondial pentru echipele de 7 jucători, învingînd clar trei pretendente la titlu: Echipa unită a Germaniei, Norvegia și Danemarca.

Așadar, (cel puțin pentru cronicarii sportivi), sezonul se arată a fi de aur...

Ne vom... revedea, după prima etapă a returului.

CRONICAR

EXTERN

Un juriu literar parizian, avînd în componența sa pe scriitorii François Mauriac, André Maurois, Georges Sadoul și Jacques Madaule, a acordat „Premiul fraternității" pe 1960 reportajului lui Jules Roy La guerre d'Algérie (Războiul din Algeria).

Lucrarea constituie o demascare a politicii franceze în Algeria și o condamnare a metodelor teroriste utilizate de ofițerii francezi în „războiul murdar".

★

La al 14-lea Festival internațional al Filmului, care se va ține la Cannes între 3 și 16 mai, și-au anunțat participarea 26 țări, printre care și R. P. Romînă.

★

Într-o declarație făcută presei, Pier Paolo Pasolini, autorul mult discutatului roman Una vita violenta, **a mărturisit: „Dacă toți ar gîndi și ar fi gata să acționeze ca mine, atunci Strauss și toți generalii nemți ar medita acum într-un lagăr de concentrare asupra memorandumului lor referitor la înarmarea atomică a Bundeswehrului".**

★

La conferința anuală a bibliotecarilor englezi de la Scarborough s-a hotărît alocarea unei sume de 100.000 lire sterline traducerii unor cărți și publicații sovietice de știință, pentru a fi puse la dispoziția cercetătorilor britanici.

★

După Jurnalul Annei Frank, **după Caietele lui D. Rubinowicz, alte însemnări ale suferințelor unui copil țintuiesc la stîlpul infamiei barbaria nazistă. E vorba de memoriile unei fetițe, Janina Heszeles, care descriu viața în lagărul de la Janow. Apărute la Varșovia, memoriile se intitulează** Cu ochii unei fetițe de doisprezece ani.

★

Sub titlul Stalingrad — Eine Chronik in Bildern **(Stalingrad — O cronică în imagini), Heinz Bergschicker publică în editura „Nation" din Berlin, o colecție de 236 fotografii (multe din ele inedite pînă acum) asupra evenimentelor care au însemnat cotitura hotărîtoare în cel de-al doilea război mondial.**

★

Romanul recent al scriitorului ucrainean M. Ciabanivski Pe Dunăre **urmărește viața unui sat din țara noastră, pornit pe calea colectivizării.**

★

Scriitorii Günther Deicke și Uwe Berger, din R.D.G. au alcătuit o vastă antologie a poeziei germane, Deutsches Gedichtbuch, **editată de „Aufbau Verlag" din Berlin.**

Antologia, care începe cu secolul al 12-lea și merge pînă în actualitatea cea mai imediată, pune cu deosebire accentul pe om și pe existența lui așa cum s-a oglindit în poezia mai puțin cunoscută sau uitată și, pornind de la poezia populară pînă la creațiile realismului socialist, urmărește sistematic linia de revoltă și de luptă care a fost neglijată pînă acum.

★

Suplimentele literare sînt o veche tradiție a revistelor ruse și sovietice.

În 1961, cunoscutul magazin săptămînal Ogoniok **va oferi cititorilor săi 14 volume de J. London, 5 volume de Cervantes și 5 volume de V. Versaev.**

★

Celebrele memorii ale lui Giacomo Casanova au fost de fapt opera unui impostor. Așa afirmă cel puțin editura „Brockhaus" din R.F.G. care împreună cu editura pariziană „Plon" au întreprins recent publicarea „adevăratelor" memorii ale celebrului aventurier și libertin.

★

„Editura de literatură străină" din Moscova va publica în cursul anului 1961 traduceri din 50 limbi.

Printre cărțile politice care vor vedea lumina tiparului se vor număra „Autobiografia" președintelui ghanez Kwame Nkrumah, „Memoriile" președintelui Indiei, Rajendra Prasad, „Războiul partizanilor cubani" de Ernesto Guevara și „Cuvîntările" lui Kemal Ataturk.

★

„Biblioteca poeților", care apare la Varșovia, va publica în curînd cîteva antologii ale poeziei universale. Pe lîngă Poe, Verhaeren și Essenin este programat și Eminescu.

★

Tribunalul din Lyon a condamnat la amendă și daune-interese editura franceză „Vitte" pentru publicarea unei traduceri trunchiate și denaturate a cărții scriitorului sovietic A. Kuznețov: Legenda continuă.

Într-adevăr, traducerea și modul de prezentare a cărții au convins tribunalul de reaua voință a traducătorului și editorului, care au vrut să facă din cartea lui Kuznețov un prilej de propagandă antisovietică.

REDACȚIA: Bd. Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Biblioteca

BIBLIOTECA CENTRALA
a Raionului Odorheiu
Udvarhely Rajon
KÖZPONTI KÖNYVTÁRA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 7 (66) • 1 aprilie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

MĂREȚIA UNITĂȚII

Marea Adunare Națională și-a încheiat cu strălucit succes lucrările celei dintîi sesiuni a celei de a patra legislaturi. Cei 463 de deputați care au participat s-au întors în regiunile respective să-și reia lucrul la locurile de muncă, ducînd pretutindeni mărturia entuziasmului care a domnit în incinta Marei Adunări Naționale în tot timpul dezbaterilor, ca și mărturia impresionantei unități între partid, guvern și toți reprezentanții poporului.

În votul unanim cu care au fost adoptate legile acestei sesiuni, s-a exprimat adeziunea întregului popor la noile măsuri de excepțională însemnătate ce s-au luat în organizarea și conducerea statului.

În primul rînd s-a modificat întreg capitolul III al Constituției în vigoare, referitor la organele supreme ale puterii de stat în Republica Populară Română, precizîndu-se atribuțiunile fiecăruia și modul în care ele se îndeplinesc.

Aceste modificări au fost cerute de întărirea tot mai puternică a statului nostru democrat-popular, de creșterea rolului său ca principal instrument al construirii socialismului, de nevoia de a perfecționa neîncetat conținutul, formele și metodele activității lui.

S-a subliniat în mod deosebit principiul că Marea Adunare Națională, ca organ al puterii de stat, exercită toate drepturile statului romîn democrat-popular, că ea are o însemnătate tot mai hotărîtoare în conducerea vieții noastre de stat.

De extremă importanță este crearea Consiliului de Stat al Republicii Populare Romîne, ales în sînul Marei Adunări Naționale pentru exercitarea puterii de stat între sesiuni.

Trebuie semnalat că una dintre atribuțiunile pe care Consiliul de Stat le exercită în mod permanent, este aceea că prin președintele său, reprezintă Republica Populară Romînă în relațiile internaționale.

Exercițiul celorlalte atribuțiuni este clar și sistematic prevăzut, ceea ce va permite îndeplinirea lor cît mai eficientă. Această lege înseamnă o îmbunătățire substanțială a activității de conducere pe care o exercită organele supreme ale puterii de stat, cît și a activității de control.

Dată fiind importanța rolului și sarcinilor ce revin Consiliului de Stat, Marea Adunare Națională, într-o atmosferă de mare însuflețire, a ales ca președinte al acestuia, pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, prim secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn.

Alegerea aceasta este expresia nețărmuritei încrederi și a dragostei fierbinți a poporului nostru pentru partidul clasei muncitoare, pentru Comitetul său Central, pentru politica clarvăzătoare și înțeleaptă de construcție a socialismului și de apărare a păcii, politică ce se concretizează în progresul rapid și neîncetat al țării noastre și în creșterea continuă a prestigiului ei în viața internațională.

Organizarea Consiliului de Stat este o mărturie a puternicei unități între partid, popor și guvern.

În cuvîntarea sa, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, președintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Romîne, trasînd linia dezvoltării țării noastre pe plan intern și internațional, a subliniat:

În opera de construcție socialistă, sarcini de mare însemnătate revin statului democrat-popular, organelor sale centrale și locale. Aceasta impune o permanentă preocupare pentru îmbunătățirea legislației noastre, perfecționarea funcționării organelor de stat, dezvoltarea democrației socialiste, asigurarea participării tot mai largi a maselor populare la conducerea treburilor obștești.

În aceeași sesiune, Marea Adunare Națională a aprobat de asemenea componența guvernului, desemnînd în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri pe tovarășul Ion Gheorghe Maurer.

O altă hotărîre plină de adînci semnificații este aceea de a se trece la studierea și elaborarea viitoarei Constituții în care se vor consfinți cuceririle epocale ale poporului.

Votarea legii cu privire la crearea Consiliilor Economice ale Sfaturilor Populare, cărora li s-a dat un mare rol în conducerea economiei locale, înseamnă la rîndu-i aplicarea constructivă a principiului leninist al centralismului democratic.

Noile Consilii Economice vor asigura în cele mai bune condițiuni conducerea economiei locale, vor mobiliza mai intens și vor folosi rațional și mai armonios resursele naturale din fiecare regiune, vor coordona economia locală cu dezvoltarea activității economice republicane.

Toate aceste legi și hotărîri de extraordinară însemnătate întăresc organele supreme ale conducerii de stat și sînt menite să dea un nou avînt dezvoltării economiei noastre naționale, ridicînd la un nivel tot mai înalt și mai armonios propășirea tuturor regiunilor țării, traiul zilnic al milioanelor de cetățeni conștienți.

Încredințați de victoria luptei lor, întrezărind fața puternică și surîzătoare a patriei după îndeplinirea planului de șase ani, oamenii muncii au pornit la cea mai însuflețită întrecere socialistă: întrecerea pentru calitate, în cinstea aniversării a 40 de ani de la întemeierea partidului leninist al clasei muncitoare, conducător sigur și înțelept al poporului nostru spre fericire.

Demostene Botez

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej vorbind la recenta sesiune a Marii Adunări Naționale.

Mihai Beniuc

PE STÎNCI ÎNALTE

Prin smeurișul anilor ca ursul
Lăsai-o să-și urzească viața-mi cursul,
Arare dulce, — adesea înspinată,
Dar nu purtai belciug în nas vreodată.

Am trîndăvit, puțin ce-i drept, la soare,
Ori mormăiam visînd la Ursa Mare,
Cînd pe vrăjmașii libertății crunți
Pierduți știamu-i și năuci prin munți.

Acuma sînt bătrîn, iar undeva
M-așteaptă cu-ntunerecu-i bîrlogul
Din care către zi nu-s urme-ntoarse.

Dar pîn-atunci, fiți liniștiți, mai va...
Și stau de strajă, cunoscîndu-mi locul,
Pe detunate stînci, înalte, arse.

Florența Albu

ARMATA PÎINII

Ieșim în diminețile lui martie
prin vîntul care arde
în Bărăganul sur, bolovănos,
să-i prindem pulsul și puterea,
să-i cercetăm semințele-n adînc,
să le-ajutăm să nască,
să-ndrăznească.

Ieșim în cîmp și ceru-i jos și grav
și e zgîrcită seva și culoarea
și-i vîntul-țipăt galben care arde
și joacă țopăind drăcește, apa morților,
prin bolovani, prin grîul țirav.

Ieșim în martie
colectiviști și agronomi alături,
ferindu-ne obrajii în pufoaică
și rîsul, precum strigătul, ni-e aspru
și anevoie trece pasul peste cîmpuri.
Aducem apele să-ntreme brazda,
croindu-le alt curs și altă viață,
în noua geografie a cîmpiei
și-n ceasul calmelor transfuzii, zi și noapte,—
parcă-auzind pămîntul cum respiră,
visăm grădini și lanuri mari de grîne.

Statornicită, largă, ivindu-și răsăririle,
cîmpia stă cu fața-n vînt, în soare
și noi înaintăm, armata pîinii,
solemni și mari,
puternici și-mputerniciți,
să-i ajutăm să prindă viață,
să dea viață.

Scriitorul și reportajul

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

Am crezut întotdeauna și cred încă profund că nu există două feluri de reportaj. Sunătorul „literar" pus în coada unui reportaj nu mi-a stimulat niciodată în plus pana. Există pur și simplu reportaj și, atunci cînd cel mai modest reprezentant al acestei specii, așezate încă pe la periferia beletristicei, e făcut în așa fel încît să convingă și să emoționeze, îl consider cea mai bună literatură. Kisch n-a scris azi reportaj „simplu", pentru ca mîine să scrie reportaj „literar". N-au „literaturizat" reportajul nici John Reed, nici Kolțov, nici Bogza. Kisch spunea: „Nimic nu e mai frapant ca adevărul, nimic nu e mai plin de exotism decît ceea ce ne înconjoară, nimic nu e mai fantastic decît lumea concretă. Și nimic pe lume nu e mai excepțional decît timpurile pe care le trăim."

„Literaturizarea" reportajului înseamnă în același timp literaturizarea adevărului, crearea unui fals exotism, alunecarea spre pseudo-senzațional, îndepărtarea de realitatea obiectivă. Se consideră, de fapt, că atunci cînd un scriitor de profesie face reportaj, acel reportaj e scris sui generis „literar", autorul permițîndu-și ceva mai multă ficțiune artistică și implicit, fantezie. De cele mai multe ori, însă, în astfel de cazuri, asistăm la construirea unor panoplii de adjective bombastice, scriitorul-reporter sau reporterul-scriitor, mulțumindu-se să descrie extaziant doar ceea ce vede și aude, sau ceea ce crede că ar trebui să vadă și să audă.

Uneori, procesul e firesc, uimirea în fața noului constituie un factor obiectiv al lumii noastre, tocmai pentru că, așa cum spunea Kisch, nimic pe lume nu este mai excepțional decît timpurile pe care le trăim. Dar elanul descriptivist duce de cele mai multe ori la estomparea problematicii contemporane, la ocolirea în reportaj a problemelor actualității imediate ale locului de unde reporterul își culege materialul de viață. Revistele noastre literare și uneori și cotidienele noastre publică nu rareori reportaje „literare" în care faptul de viață nu constituie decît un pretext pentru ficțiunea artistică. Prea multă fantezie alterează genul și atunci scriitorul se simte dator să-și denumească produsul „reportaj literar". Alternînd între cele două idei principale, uneori atît de apropiate încît se confundă — contemporaneitate și actualitate — noi, reporterii, nu trebuie să pierdem conștiința misiunii noastre artistice. Și misiunea noastră artistică este în primul rînd integrarea cît mai concretă în viața pe care o descriem, participarea activă la lupta de desăvîrșire a construcției socialiste, tocmai pentru a putea ca prin genul literar profesat — reportajul — să avem o contribuție reală la această luptă. „Specificul reportajului (scria același Kisch) constă în aceea că tematica sa e formată din întîmplări autentice. Oare nu se poate născoci și totuși afirma că întîmplările descrise au avut loc cu adevărat?... Nu. Dacă faptul de viață este născocit, atunci descrierea lui, indiferent dacă cititorul observă sau nu acest lucru, nu se poate numi reportaj. Un cronicar (reporter n.n.) care minte e iremediabil pierdut".

Noi, reporterii, sîntem deci cronicarii timpurilor noastre. Pentru noi, contemporaneitatea devine astfel istorie, istoria zilei pe care o trăim. Și sîntem chemați să consemnăm această istorie în mod activ, s-o depistăm în toate fenomenele vieții contemporane, s-o comentăm, nu numai s-o descriem. Căci oricît de strălucitor și extaziant am descrie realitatea, uimirea noastră se reduce în cele din urmă, la o poziție contemplativă față de lumea care ne cere o participare activă la cele mai caracteristice procese ale ei.

Cititorul de astăzi are nevoie de un reportaj de problemă, dinamic, narativ, cu o pregnanță ritmică interioară, concis, capabil să convingă și să emoționeze. Am constatat din propria experiență că, de cele mai multe ori conciziunea în reportaj, întrebuințarea cumpătată a ficțiunii artistice, a fanteziei, selectarea riguroasă a materialului cules pentru a păstra doar cele mai reprezentative fapte de viață și expunerea acestora nu dintr-un unghi pasiv-contemplativ încărcat de zorzoane sunătoare, ci de pe o poziție activ-constructivă față de realitatea înconjurătoare, îl scutește pe scriitor de a mai adăuga alături de genul profesat cuvîntul „literar". Eroul reportajelor noastre este în primul rînd cititorul nostru, constructorul de azi al societății socialiste. El așteaptă încă de la noi, scriitorii, cea mai elocventă și cea mai completă cronică a epopeei sale.

Ioan Grigorescu

„Luceafărul" s-a întîlnit cu poeții tineri

În afara confruntărilor directe, în cadrul șezătorilor literare și al întîlnirilor cu cititorii, „Luceafărul", în dorința stimulării creației tinerilor, a îmbunătățirii conținutului și calității materialelor lor beletristice și de critică literară, a inițiat un nou gen de întîlniri periodice, cu tinerii scriitori crescuți și îndrumați de către revista noastră.

Prima întîlnire a avut loc în ziua de 19 martie a.c. și a fost consacrată poeziei. Poeți din provincie și din București au vorbit despre poemele la care lucrează în cinstea aniversării Partidului, despre poezia publicată de revistă, despre îndrumarea pe care „Luceafărul" o dă tinerilor scriitori, despre necesitatea legăturii permanente cu viața și oamenii etc.

Din numeroasele probleme abordate în discuții vom reliefa cîteva dintre cele mai importante, urmînd ca în numerele viitoare ale revistei să revenim mai pe larg.

Socotim semnificativ faptul că majoritatea poemelor aflate în lucru sînt dedicate oamenilor cunoscuți mai îndeaproape, în mijlocul cărora poeții își duc activitatea profesională și socială. Marile șantiere ale construcției socialiste — Bicaz, Galați, Preajba, Chiscani etc —, coloșii siderurgiei noastre — Hunedoara și Reșița —, minerii văii Jiului și petroliștii de la Țicleni, colectiviștii dobrogeni și din Cîmpia Dunării, muncitorii din Orașul Victoria, constructorii de pe miile de șantiere din întreaga țară, activiștii de partid, noul peisaj al patriei socialiste sînt principalele obiective poetice pe care le reflectă în creațiile lor tinerii poeți.

Necesitatea documentării nemijlocite, a cunoașterii îndelungate, în profunzime, a oamenilor, pentru a surprinde coordonatele noi pe care se mișcă sufletul omenesc, a fost deziderat amintit adeseori de vorbitori.

„Fără îndoială că între noi — a spus o tînără poetă — există întotdeauna diferențe de talent, diferențe temperamentale, diferențe de vîrstă, dar în nici un caz nu trebuie să existe diferențe de „temperatură". Este ceea ce ni se cere în primul rînd... De aceea am ținut să fac această invitație la patetism".

Pornindu-se de la poeziile publicate de „Luceafărul", unii vorbitori au scos în evidență modalitățile poetice variate ale poeziei tinere, multitudinea timbrelor distincte în frontul poeziei noastre contemporane, demonstrînd o dată în plus posibilitățile inepuizabile pe care realismul socialist le oferă dezvoltării și împlinirii personalității artistice.

Eroul muncii socialiste, Ștefan Tripșa, invitat la întîlnire, a vorbit despre munca oțelarilor de la Hunedoara, despre perspectivele create muncitorilor de către regimul nostru, despre agregatele moderne care se construiesc în țară și noile cadre de tehnicieni și ingineri care cresc și se formează în focul acestor uriașe construcții. „Noi trebuie să apropiem oamenii de nivelul acestor agregate pe care sînt chemați să le stăpînească. În această nemaicunoscută luptă de formare a oamenilor noi, poeții își au locul lor de cinste".

Exprimîndu-și încrederea în talentul și entuziasmul generației tinere, tov. Mihai Beniuc, prim secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., a vorbit despre mărețele îndatoriri care stau în fața lor, în cinstea celei de a 40-a aniversări a Partidului. Adresîndu-se celor prezenți i-a îndemnat să scrie „acea poezie de care avem astăzi nevoie, pentru a însufleți tot mai mult pe oameni, pentru a-i face pe toți aceia care muncesc să-și vadă propria lor muncă cristalizată în forme artistice strălucite".

Luînd cuvîntul în încheierea discuțiilor tov. Dan Deșliu, redactor șef al revistei „Luceafărul", a vorbit despre sarcinile care revin tinerilor poeți cu prilejul celei de a 40-a aniversări a Partidului, spunînd printre altele:

„Tinerii noștri poeți să considere că au în față un prilej minunat de a exprima tot ceea ce este mai bun în ei, tot ceea ce s-a format pînă acum mai adevărat, mai pregnant în personalitatea fiecăruia dintre noi".

R.

ISTORIA PATRIEI

de Al. I. Ștefănescu

După 23 August 1944, istoricii noștri marxiști au trecut la o muncă grea și de lungă durată căci, așa cum spunea Engels, „întreaga istorie trebuie studiată din nou".

Ne amintim, cu oarecare nostalgie pricinuită de scurgerea ireparabilă a timpului, de manualul „nou" de Istoria Romîniei, alcătuit de un entuziast colectiv de istorici comuniști, sub conducerea regretatului academician Mihail Roller. Apărut în 1947, el a constituit, ani la rînd, o indispensabilă călăuză pentru milioanele de oameni tineri sau virstnici, muncitori, țărani și intelectuali, care dobîndeau o nouă înțelegere a istoriei patriei. Se înțelege că acest manual, chiar și după reeditările succesive, avea lipsurile inerente începutului.

Acum, Academia Republicii Populare Romîne ne-a dăruit (căci nu este acesta un dar neprețuit pentru fiecare dintre noi?) primul volum dintr-o operă vastă, elaborată de un colectiv foarte larg, care s-a bucurat pe deplin de îndrumarea și sprijinul partidului clasei muncitoare. Un volum masiv, de nouă sute de pagini, cu o înaltă prezentare științifică și grafică, cuprinzînd „Comuna primitivă. Sclavagismul. Perioada de trecere la feudalism", marchează începutul acestui eveniment cultural: noua Istorie a Romîniei.

Nu e căderea noastră să judecăm calitățile și eventualele imperfecțiuni ale unei asemenea opere.

Ceea ce ne interesează și trebuie să ne intereseze mult mai îndeaproape pe noi scriitorii, este prezența emoționantă a acestei impunătoare cărți, „studiul". Lectura aceea atentă, solitară, reculeasă, plină de recunoștință pentru maiestatea adevărului, plină de respect pentru strădaniile neîntrerupte ale miilor de generații care ne-au precedat pe pămîntul patriei. Să cunoaască istoria patriei, istoria poporului, istoria lui adevărată, luminată de reflectorul lucid și necruțător al învățăturii marxist-leniniste, este datoria plăcută a fiecărui cetățean.

Pentru scriitori, cunoașterea adîncă a istoriei poporului nostru nu este însă doar o datorie plăcută. Este o necesitate obiectivă, fără de care ei nu pot fi scriitori. Nu poți sluji bine poporul tău, dacă nu-l cunoști în amănunt. Alături de cunoașterea vieții contemporane, mai cu seamă prin contact direct cu realitățile ei, scriitorul are nevoie și de cunoașterea științifică a trecutului din care s-a dezvoltat prezentul. Artistul are nevoie de cunoașterea vieții, direct și indirect, de astăzi, și din trecut, așa cum are nevoie de aer și de apă. Creatorul care-i lipsit de această cunoaștere se sufocă, opera lui se închircește.

Noi, scriitorii acestor zile cu adevărat măreațe, trebuie să știm să prețuim cum se cuvine darul pe care ni-l face clasa muncitoare, să întoarcem cu venerație pagina întîia a acestei noi Istorii a Romîniei, să ne afundăm în lectura cărții și să hrănim puterea noastră creatoare cu seva nesecată a istoriei poporului.

Cu atît mai mult ni se pare valabil acest îndemn pentru scriitorii celor mai proaspete generații.

Cristian Sîrbu

Pasărea de stea

– Poezie inedită –

Cînd sînt acasă și cînd nu-s
O văd de mult în zare, sus:
E-o albă pasăre. De ea
Se leagă-n taină viața mea.

Planează-n cercuri largi sub cer,
Și-mi dă, atuncea cînd îi cer,
Aripile cu împrumut
Să mă înalț mai sus de lut.

Înfruntă fulgerile-n zbor
Și-ades privirile mă dor
De grija ei. Că de-o cădea
Se va sfîrși și viața mea.

Măiastră pasăre de stea!

PROFILURI LITERARE

Dorel Dorian

Curioasă evoluția lui Dorel Dorian! Inginer de profesie a îmbrățișat ani de zile meseria de reporter și publicist. Un volum al său **(N-au înflorit încă merii)** a trecut din păcate aproape neobservat și astăzi puțini își mai amintesc de existența lui. În literatură Dorel Dorian a intrat propriu zis în 1959. Dar nu ca prozator, cum ar fi fost de așteptat, ci ca dramaturg. După ani de căutări a aflat în sfîrșit făgașul cel mai prielnic pentru dezvoltarea personalității sale artistice. A debutat în dramaturgie într-un an în care s-a petrecut o interesantă transmutație a scriitorilor și publiciștilor spre „genul dificil". Din cei tineri intrați atunci în teatru, Dorel Dorian și Paul Everac au reușit să-și contureze în decursul a două stagiuni un profil mai aparte.

Ca și Paul Everac, Dorel Dorian scrie un teatru al întrebărilor morale, hotărîtoare, decisive. Conflictele pieselor lui converg spre un anume răspuns ce trebuie dat într-un moment de supremă încordare morală, care verifică deplin tăria sau slăbiciunea caracterelor. Paul Everac are o paletă socială mai bogată, un registru mai amplu care îi permite fixarea simultană a unor psihologii bine diferențiate într-o pînză de mari proporții. Dorel Dorian se înrudește ca structură literară cu Horia Lovinescu. Pe autorul „Secundei 58" îl atrag discuțiile morale, dar nu pe fundalul unei mișcări vii, permanente, al unei mari agitații umane. El se concentrează asupra cîtorva portrete pe care caută să le deseneze cu cît mai multă precizie și minuțiozitate. În prima sa piesă „Dacă vei fi întrebat", de pildă, se atacă problema răspunderii etice a unui judecător care caută să deslege enigma unei crime căreia îi căzuse victimă un luptător comunist. Mergînd pas cu pas pe firul crimei, noi nu reconstituim numai etapele săvîrșirii ei, ci reconstituim fizionomia morală descompusă a unor oameni ce se pun de-a curmezișul istoriei. Barbu Dragomir, și aici trebuie să remarcăm talentul dramaturgului, nu anchetează și nu dovedește vinovăția unor indivizi izolați, ci a unei clase sociale. Etapele dovedirii crimei — pregătire, săvîrșire, acoperire etc. — nu urmăresc latura senzațională a faptului, ci latura etică. De aceea fiecare moment adaugă personajelor care au premeditat și au comis crima încă o trăsătură ce contribuie la definirea lor complexă. Ceea ce i-a reușit lui Dorel Dorian în această piesă a fost îmbinarea între tehnica trepidantă, „polițistă", în sensul cel mai bun al cuvîntului, și discuția etică, purtată tot timpul la un nivel înalt, ce anunța pe autorul unui viitor teatru de idei. Odată cucerite aceste două calități însă autorul avea încă de luptat pentru a mai urca pe treptele celelalte ale împlinirii sale artistice. Mai întîi rămînea încă restantă problema definirii profunde, multilaterale a eroului pozitiv. Pentru că Dorel Dorian nu a reușit să aducă unele culori complimentare absolut necesare în portretul lui Barbu Dragomir pe care la un moment dat îl simțim ca un personaj static ce nu se îmbogățește caracterologic pe parcursul acțiunii. Dacă parțiala nereușită a figurii lui Barbu Dragomir se datora unui defect de construcție — și anume o succesiune nu totdeauna fericită a celor două planuri prezent — trecut — în cazul comunistului Marin Străuț, personaj nerealizat, autorul vădea o eroare de concepție și o cantonare inexplicabilă în zonele unor clișee perimate. Marin Străuț apărea ca un sfătuitor, ca un ins ce rezolva ad-hoc situațiile cele mai dificile. Și mai erau acele momente care ieșeau din acțiunea propriu zisă a piesei, scenele de masă, finalul etc. Asistam la un fenomen de supralicitare a posibilităților dramatice ale autorului. Și cum era firesc, porțiunile cele mai puțin rezistente, cele mai puțin omogene, introduse în corpul textului dramatic, cedau.

Cea de-a doua piesă, scrisă, după cîte știm, aproape în același timp, dar reprezentată ulterior, dovedea o cunoaștere lucidă a calităților și cusururilor celei discutate mai înainte. Dorel Dorian a efectuat o dublă operație artistică: de eliminare și adîncire. Adică a renunțat la tot ceea ce nu era pe linia structurii sale artistice, tot ceea ce îl putea împinge în zonele convenționalului, adică scenele de masă, momentele patetice etc. Și-a delimitat acțiunea într-un cadru mai restrîns, a adus-o scenic în „interior". Concentrîndu-se într-o direcție precisă, Dorel Dorian a avut posibilitatea să amănunțească acum procesele sufletești ale personajelor, să le dea relief. De aceea, secretarul de partid Lupu Aman din „Secunda 58" nu apare în postura de simplu sfătuitor cum ni se înfățișa tovarășul său Marin Străuț din „Dacă vei fi întrebat". Lupu Aman nu dă lecții de viață, ci sădește neîncetat în conștiința oamenilor noul mod de a privi și de a înțelege viața. Astfel că atunci cînd Domnica Rotaru, în secunda 58 a primei sale mari întîlniri cu viața, acționează ca o adevărată eroină a zilelor noastre, știm că de această hotărîre a ei nu este străin Lupu Aman. Dar nu pentru că secretarul de partid ar fi prelucrat-o în acest sens, ci pentru că modul comunist de a privi evenimentele a pătruns, datorită înțelegerii și căldurii sufletești a lui Lupu Aman, în conștiința fetei și a celorlalți tovarăși ai lui de pe șantier. Și în „Secunda 58" și în „Dacă vei fi întrebat" autorul caută să urmărească modul în care concepția nouă, socialistă triumfă și oferă existenței omului un sens înalt, major. Și Barbu Dragomir și Banu Mareș și Domnica Rotaru sînt îndrăgostiți de meseria lor. Dar ei nu rămîn în stadiul de simpli entuziaști ai unei profesii. Judecătorul Barbu Dragomir vede mai departe, în ani, răspunsul pe care trebuie să-l dea unei întrebări de natură etică. Este vorba de conștiința răspunderii sociale. La fel se petrec lucrurile și în „Secunda 58". Și aici o problemă, personală în fond, se rezolvă tot în funcție de răspunderea socială a celor doi eroi: Banu Mareș și Domnica Rotaru. Numai gîndind din acest punct de vedere Domnica Rotaru a reușit să depășească propria-i durere oricît de sfîșietoare ar fi fost ea și să capete puteri noi pentru viitor. Plecarea ei nu constituie o evadare, ci începutul unui drum nou spre adevărata desăvîrșire morală. Ea nu pornește spre noul loc de muncă împovărată de conștiința nefericirii, ci cu certitudinea aflării în viitor a adevăratei fericiri. In aceasta constă noutatea și contemporaneitatea piesei lui Dorel Dorian.

Am arătat concluziile pozitive care se desprind din analiza lucrărilor lui Dorel Dorian. In momentul de față, autorul „Secundei 58" a trecut pragul calitativ al debutului. Este un dramaturg matur, dotat cu certe calități de analist.

Dar Dorel Dorian nu a învins încă toate dificultățile drumului său în dramaturgie. Sînt încă unii factori comuni de ordin negativ care stăruie în ambele piese. Mai întîi este vorba de modul în care autorul motivează momentele culminante ale transformării eroilor săi. Ele rămîn mai mult *spuse* și mai puțin demonstrate artistic. In al doilea rînd, cred că autorul consumă prea mult spațiu cu acele personaje episodice care ar trebui în intenția sa să contureze atmosfera. Și în „Dacă vei fi întrebat" și în „Secunda 58" personajele episodice — Cristescu, Tunsoiu, — sînt prezențe care nu se convertesc încă în eroi viabili artistic și nu se integrează în problematica morală a piesei. Există în piesele lui Dorel Dorian tentația creionării unui pitoresc în sine ca și introducerea unor note melodramatice distonante în contextul sobru și armonios al acestor lucrări dramatice (vezi intervenția Anei Petrescu).

Dorel Dorian se află de abia la a doua piesă. Important e faptul că în acest stadiu al carierei sale putem vorbi despre el ca despre un autor dramatic și ca un discipol talentat al unora dintre maeștrii dramaturgiei moderne ca Mihail Sorbul, Camil Petrescu sau George Mihail-Zamfirescu.

Valeriu Rîpeanu

Ion Ruse: IN PORTUL DE PESCARI

CRONICA LITERARĂ de Gh. Achiței

Romanul lui Ion Ruse te pune, de la bun început, în fața unei situații puțin obișnuite. Ai înainte un tom de peste cinci sute de pagini, semnat de un scriitor despre care nu știi aproape nimic. De bine, de rău, oamenii ce se îndeletnicesc cu prezentatul cărților cunosc, mai întotdeauna, cîte ceva și despre autorii lor. Și e normal să fie așa, căci, înainte de a apare „cu volume", de obicei, fiecare poet ori prozator tînăr trebuie să satisfacă un anumit „stagiu de presă". La noi, regimul democrat popular asigură în permanență talentelor tinere din domeniul literaturii și artei condiții optime de dezvoltare. Iar revistele literare, ziarele, constituie o bună școală pentru viitorii romancieri, nuveliști, dramaturgi. Așa s-a întîmplat aproape cu toți scriitorii cunoscuți, ridicați în ultimul deceniu. Și iată că întîlnești acum o lucrare hotărîtă să nu mai respecte tradiția. Ion Ruse nu a frecventat, pare-se, paginile nici unei reviste literare. Asemenea cazuri, deși rare, permit totuși cititorilor mai experimentați presupunerea că: sau se află în fața unui talent excepțional, care prin vigoarea sa a reușit să spulbere acea îndreptățită rezervă, manifestată de orice editor, cînd are de-a face cu un nume necunoscut, sau este vorba despre un simplu accident editorial, fără perspective, determinat de cine știe ce împrejurări.

Din ce categorie face parte romanul În portul de pescari? Întrebarea e cît se poate de legitimă, pentru că „stagiul de presă" constituie în general o garanție nu numai pentru redactorul căruia îi încredințezi spre tipărire cartea, ci și pentru cititor. Fără a ne lansa în elogii încă neargumentate, afirmăm de la bun început: din prima, aceea a cărților tonice, revelatoare.

Volumul aduce un material faptic bogat în semnificații, viu, captivant. Ai permanent senzația că scriitorul are atîtea lucruri de spus, are atîtea întîmplări de povestit, încît nu știe pe care să le aleagă. Le preferă cîteodată, în genul tuturor debutanților, pe cele ieșite din comun, extravagante, „pitorești". Dar se simte aici un suflu de viață aevea, o viziune artistică originală. Discutînd lucrarea te simți obligat să inițiezi cititorii în biografia sumară a autorului: cu ce se ocupă el, cînd și unde s-a născut etc. Mai ales că acțiunea cărții se petrece într-un mediu social nu prea investigat și cunoscut de alți prozatori, mediul pescarilor dunăreni; și presupunem că Ion Ruse a trăit multă vreme în acest mediu.

În portul de pescari zugrăvește, pentru a întrebuința o expresie curentă, existența unei așezări pescărești — Getuza — între anii 1940—1944. Micul port trăiește coșmarul ocupației fasciste. Este transformat într-o bază militară a cotropitorilor, iar localnicii sînt evacuați forțat. Ne sînt prezentate apoi momentele organizării rezistenței și luptei antifasciste a populației evacuate, condusă de către comuniști. În încleștarea dintre cele două forțe, cad mulți dintre getuzeni, — unii fără a fi apucat să ia arma în mînă, alții, direct, pe cîmpul de luptă. Evident, ca perioadă istorică tratată, romanul se „înrudește" cu Pe muche de cuțit de Mihai Beniuc, Străinul de Titus Popovici, Ultima toamnă de Haralamb Zincă, Șoseaua nordului de Eugen Barbu, Bariera de Teodor Mazilu, Ieșirea din Apocalips de Al. Ivan Ghilia etc. Nici un alt moment din istoria Romîniei nu a prilejuit pînă în prezent o asemenea afluență de prozatori ca momentul pregătirii mărețului act de la 23 August 1944. Fiecare volum vine parcă să ilustreze alte și alte fațete ale aceluiași grandios fenomen istoric, cauzele profunde ce au determinat epocala cotitură în istoria poporului romîn. E regretabil că fenomenul nu s-a bucurat, pînă azi, de o cercetare mai atentă și mai amplă din partea criticii literare, întrucît dintr-o atare experiență pot fi extrase o seamă de învățăminte prețioase, valabile și pentru alți scriitori. Căci despre pregătirea și înfăptuirea epocalului eveniment se va mai scrie, de bună seamă. 23 August 1944 se înscrie printre acele acte hotărîtoare din istoria popoarelor, care nu-și pierd niciodată actualitatea. Literatura închinată lui ar putea fi asemănată, oarecum, cu acele opere din beletristica sovietică inspirate de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Numeroși poeți, prozatori, dramaturgi simt nevoia să-și încerce forțele, oprindu-se asupra acestui moment crucial din istoria Romîniei.

În portul de pescari începe prin a ne înfățișa viața pașnică a portului Getuza. Sărăcia, primejdiile ce le aveau de înfruntat pe apă pentru a-și cîștiga traiul au imprimat pescarilor, de-a lungul anilor, trăsături aspre. Certurile, bătăile, omorurile, nu mai contenesc. Întreaga colectivitate ajunge să fie împărțită, la un moment dat, în două tabere, reprezentînd două cartiere — „cuțitarii" și „colivarii" — aflate în gîlceavă și dușmănie.

Dar așa grea, aspră, mizeră, cum le e viața, pescarii continuă să o trăiască intens, să se înveselească din cînd în cînd și să cînte. De dimineața pînă seara, bărbații sînt plecați pe Dunăre după pește. Femeile își pun mereu aceeași întrebare: ce vom face de mîncare astăzi și se necăjesc cu țîncii neascultători. Seara, Getuza se retrage sub acoperișuri. Necazurile, patimile înăbușite, visurile neîmplinite sînt potolite, duminica cu rachiu.

Dar dintr-odată ritualul după care se desfășura această viață fu întrerupt. Bărbații mai tineri au fost chemați sub arme și trimiși să lupte pe pămînturi îndepărtate. Pentru ce? Nici ei nu știau. A început războiul. „Portul aproape că rămăsese fără parte bărbătească, și marginea Dunării era plină de țînci cu undiți în mîini, care de dimineața pînă seara pescuiau cu cîrlige mici, făcute din ace cu gămălie îndoite, cu un firicel de ață neagră sau albă de mosor, cu o pietricică la petilă și cu o bucățică de rîmișoară în vîrful cîrligului simplu. Scotea țîncul, unul după altul, ghiborți mici și țepoși, zbîrliți și cocoșați ca niște arici, îi înșira prin urechi pe o ață de-un stînjen, cu bețe de chibrit legate la capete, și-i ținea vii în apă pînă se umplea șirul. Apoi alerga acasă mîndru și mulțumit că-și hrănea familia fără tată, fără frați."

Getuza devine un fel de bază militară fascistă atunci cînd trupele germane pătrund în Romînia. Evacuați pe nepregătite, în bărcile lor șubrede și învechite, pe o furtună năprasnică, getuzenii încep să-și dea seama că-s datori să se împotrivească războiului, nenorocirilor. „Plecăm de la casa noastră! Lăsăm noi căsuța noastră! Uite-o cum se vede, mică, mititică, din ce în ce mai mititică, și n-o s-o mai vedem poate niciodată! Poate c-o s-o bombardeze! Doamneee, ce năpastă! Lacrimile îi curgeau pe obraji, pe bărbie, pe gîtu-i vînos de muncă. Măi, ce blestem veni peste noi! Măi, ce pedeapsă căzu pe capu' nostru! Oare cu ce greșirăm noi, Radule, de ne pedepsește așa? Cu ce? Spune tu, cu ce? Că noi n-am furat, noi n-am omorît, noi n-am prăduit! Noi am știut o muncă și-o cinste! Și-acuma? Acuma unde ne ducem, Radule, în lume? Unde plecăm noi, Radule, cu copilașii?"

În Portul de pescari nu aduce pe prim plan nici un caracter neobișnuit, de neuitat. Marin Buloi, Culai, Ivanca lui Graur, Moș Tună Caraghios și ceilalți sînt figuri care mai puteau fi adîncite. Există însă cîțiva protagoniști mai bine conturați care se impun cititorului. Mai întîi: Vetrineanu. Comunistul Tudor Vetrineanu atrage tocmai prin simplitatea și modestia sa. Lui îi revine un rol important în luminarea conștiinței pescarilor getuzeni, în organizarea în port a rezistenței antifasciste. Cu toate astea Vetrineanu nu evoluează pe parcursul acțiunii.

Radu Ceafalan este unul dintre pescarii ce sub influența lui Vetrineanu se încadrează conștient în lupta de rezistență antifascistă. Ceafalan este un tip de o robustețe fizică impunătoare, semănînd, într-un fel, cu Alexandru Severin și Voicu din romanele lui Constantin Chiriță: Întîlnirea și Oțelul. Mi se pare un mod cam simplist de a concepe omul din popor — erou al zilelor noastre. De ce el trebuie să aibă neapărat doar atribute fizice de uriaș? După cum se știe măreția unui personaj constă, în primul rînd, în frumusețea sa interioară.

Ceea ce surprinde plăcut în carte este modul cum e înfățișată mișcarea maselor. Transformarea portului dunărean dintr-un orășel adormit cu beții și înjunghieri nocturne, cu nenorociri mai mult sau mai puțin groaznice pe Dunăre, cu aceleași episoade de nefericire amoroasă ca pretutindeni, într-un punct important de rezistență antifascistă formează mobilul acțiunii romanului. Toate conflictele dintre indivizi sînt absorbite încetul cu încetul de șuvoiul urii populare împotriva cotropitorilor. În fața răului comun cuțitarii și colivarii uită vechile dușmănii.

Mulțimea din romanul În portul de pescari caută o cale de ieșire din întunericul războiului. Locuitorii Getuzei, în simplitatea lor, prea multă politică nu înțeleg. Simt însă, intuiesc, mersul timpului, sensul istoriei și pășesc încrezători, sub conducerea celor mai luminați dintre ei — comuniștii — în întîmpinarea viitorului. Forța romanului rezidă, după părerea noastră, tocmai în faptul că prozatorul a știut să pătrundă dincolo de aparențe, să arate resorturile intime ale frămîntărilor mulțimii — personajul central al romanului. Getuza ni se înfățișează ca un organism armonic alcătuit, ca un singur erou, a cărui comportare, de fiece moment, își are o motivare istorică precisă. Pătrundem într-un univers uman destul de arhaic, cu o viață spirituală închisă, cu unități proprii de apreciere a omului și a valorilor morale. Pentru getuzeni, vatra lor forma, înainte de 23 August 1944, „centrul pămîntului". De aici porneau și aci se reîntorceau toate speranțele, toate dorințele, toate problemele sufletești ale personajelor. O atare viziune își are sorgintea în folclor. Pentru creatorul anonim din trecut, satul său rămînea o unitate socială organic alcătuită, care își are viața ei sufletească, deosebită de cea a altor sate. De unde, atmosfera atît de variată a literaturii populare, accentele mereu familiare ale fiecărui basm sau poezie. Actul Eliberării deschide perspectiva integrării vieții spirituale a Getuzei în ansamblul luptei și aspirațiilor poporului romîn.

Descrierea obiceiurilor și datinilor de la Getuza formează obiectul a numeroase pagini remarcabile din volum.

Totuși, Ion Ruse procedînd astfel pierde cîteodată din vedere ansamblul condițiilor sociale în care a avut loc eliberarea Getuzei și riscă să se încurce în hățișul de relații nesemnificative ale personajelor fără a-l determina pe cititor să reflecteze la situația generală a țării, la semnificațiile largi ale actului de la 23 August 1944. Aceeași viziune limitată se manifestă și în faptul că în roman nu se acordă importanța cuvenită luptei pescarilor împotriva exploatării capitaliste nemiloase. Portul este detașat, așadar, din ansamblul social mare din care face parte.

Îndemînarea cu care Ion Ruse mînuiește situațiile, conturează diversele personaje, indică un scriitor format. Cu atît mai mult, supără naivitatea cu care sînt înfățișați fasciștii în roman, caracterul pueril al multor acțiuni întreprinse de pescari împotriva nemților. Semnalăm preferința exagerată a lui Ion Ruse pentru scenele din cîrciumă, pentru descrierile de bătăi și episoadele amoroase, melodramatice. Deseori descripțiile de acest gen conțin supărătoare scene naturaliste, în ciuda dialogului sprinten, a faptelor interesante, atrăgătoare pe care romancierul ni le relatează.

Romanul lui Ion Ruse constituie o lectură plăcută pentru orice cititor. Literatura noastră nouă s-a îmbogățit cu o nouă carte de certă valoare și cu un prozator remarcabil. De aceea, este regretabilă, întîrzierea criticii literare în dezbaterea acestui roman.

Stilul artistic în reportaj

Realitățile contemporane atît de complexe și la fiecare pas surprinzătoare prin bogăția și îndrăzneala inovației oferă scriitorului în general și reporterului, în special, o tematică substanțială, plină de inedit și-i cer o expresie dinamică, la nivelul ritmului viu, pitoresc, dar și sobru în măreția lui, al muncii de azi.

Peste tot se lucrează temeinic și fără emfază, de aceea oglindirea realității în opera literară trebuie să fie străină și ea de orice artificiu; jocul gratuit al fanteziei și al cuvintelor este străin de literatura realist-socialistă.

In acest sens, trebuie să înregistrăm, ca o experiență pozitivă și cu rezultate originale, cartea lui Ștefan Bănulescu **Drum în cîmpie,** în care autorul vorbește direct și în termenii literari la îndemîna oricui despre impresiile culese în contact cu medii variate de muncitori; gîndurile lui merg la cititor, fără vreun ocoliș stilistic, făcut de dragul asocierilor poetice artificiale. Concentrarea exprimării ajunge să capete forma unor propoziții reduse, uneori chiar monomembre: **Ultimii oameni se văd cum ies pe porțile șantierului. Porțile se închid. Pe punte sună un telefon. Alerg. Puntea e goală. Arde puternic soarele.** (p. 116).

Procedeul concentrării stilistice alternează însă cu frazele bogate, în care ritmul evocării, mai încetinit, se desfășoară plastic: **„La cea mai ușoară adiere de vînt, din trupul dunelor se torc fire subțiri de nisip, țesînd în jur o plasă curgătoare, care scînteiază multicolor în bătaia soarelui, înaintează și se retrage, înșelătoare. Faci un pas spre dune și-ți simți limba și cerul gurii uscate...** (p. 61) sau cu formulări exacte de moralist: **omul tinde să devină egal cu timpul său și-și formează conștiința că trebuie să netezească cu orice sacrificii, inegalitățile pe care le mai are față de contemporaneitate.**

Cartea lui Ștefan Bănulescu este scrisă cu nerv și cu o stăpînire matură a materialului expresiv, a limbii literare contemporane. Inflexiunile lirice care dau construcției stilistice un relief personal al evocării și

Limbă și stil

naturalețea dialogului apropiat de expresia orală, comunică esența nouă a observației cu mijloace mereu înnoite ale expresiei. Desigur că prelucrarea acestora putea merge și mai adînc; ne gîndim, de pildă, la o mai deplină valorificare a specificului popular și chiar regional, legat de mediul descris. Graiul eroilor putea, fără îndoială, avea o mai vie pecete populară, ceea ce nu se vede de pildă în convorbirea autorului cu Iaurum din **Ger de februarie.** Dacă ne place admirabila unitate a limbii literare din cartea discutată, desigur la o experiență scriitoricească mai evoluată, am vrea să vedem integrate artistic în context unele cuvinte mai rare, expresiile plastice atît de numeroase în graiurile locale. Nu ne gîndim la colecții de rarități, ci la explorarea unei bogății stilistice care, folosită cu pricepere, poate imprima expresiei noutate și culoare, în limitele conciziei și ale simplității. Oamenii lui Ștefan Bănulescu vorbesc o limbă literară curată, îngrijită. E o mărturie a progresului cultural din zilele noastre. Nu toți oamenii au înlocuit însă cuvîntul de acasă, regional, cu termenul literar. Această realitate poate fi și ea deci oglindită de scriitorul tînăr, atent la faptele oamenilor și la graiul lor.

Am notat cîteva amănunte de ordin stilistic, nu pentru a reduce meritele incontestabile ale scriitorului la început de drum, ci pentru a avertiza asupra unor tendințe mai generale în scrisul contemporan: acumularea unor construcții gramaticale obositoare prin uniformitatea lor. Lanțul de atribute nu favorizează totdeauna claritatea exprimării: construcțiile care-ți **apar constant dominante, cardinale în estetica peisajului vîrfurilor capitalei, sînt cele noi, ca și cele..** (p. 25); sau: **peisajul lor imprecis, amalgamat, aci îngrămădit aci risipit, l-am zărit în întregime captiv cenușiului burniței de toamnă** (ib).

A doua observație, în aceeași ordine de idei, este în legătură cu succesiunea relativelor, tot un fel de atribute. A trebuit să recitim următorul pasaj ca să înțelegem exact înșiruirea celor trei relative care, care, care): **Oamenii Tulcei și ai satelor deltei, conduși de ingineri locali, au căznit și căznesc mereu (?) să stăvilească apele care amenință navigația, satele deltei, care au căzut an de an și mai cad încă, unele din ele, cu ulițele, cu casele mai puțin ponosite în vîltoarea apelor care bîntuie primăvara mai nemiloase și mai șuierătoare decît viscolele iernii.** (p. 78).

Construcții de acest fel sînt foarte rare (vezi totuși și p. 74—76) pentru că Ștefan Bănulescu e atras de simplitatea stilului și de concentrarea frazei. Cînd am întîlnit forme ca cele citate mai sus, ne-am amintit de un vechi articol al poetului Tudor Arghezi **Regimul lui care**, scris cu o justificată pornire contra abuzurilor care se făceau pe vremuri cu anumite unelte gramaticale de legătură (vezi **Tablete de cronicar** p. 101—104); este necesară, cum spunea poetul în 1935, **o severă inspecție a propriului.. vocabular și a căilor de comunicație ale unui text"**, pentru a asigura stilului vigoare și pătrunderea continuă în miezul realității.

Această supraveghere fără cruțare îl va duce pe Ștefan Bănulescu, care a debutat atît de pormițător cu **Drumul în cîmpie,** la noi succese în creația sa.

GH. BULGĂR

AU APĂRUT:

LUCIA DEMETRIUS: **Primăvara pe Tîrnave – roman.** Editura pentru literatură.
AL. GHEORGHIU-POGONEȘTI: **Rînduri de ieri și de azi – versuri.** Ed. Tineretului.
M. NOVICOV: **Realism critic, realism socialist – studii critice.** Ed. pentru literatură.
ILIE PURCARU: **Ev nou în Țara Banilor – reportaje,** Ed. Tineretului.
RADU COSAȘU: **Lumină – reportaje.** Ed. Tineretului.
VERA HUDICI: **Zile de primăvară – nuvele.** Ed. pentru literatură.
GEORGE NESTOR: **Cineva scutură cuibul – roman.** Ed. Tineretului.
M. LUNGEANU: **Basme.** Ed. Tineretului. Cu o prefață de Teodor Vîrgolici.
DRAGOȘ VICOL: **Povestiri la umbra cetinei.** Ed. Tineretului.
VIOLETA ZAMFIRESCU: **Grădina soarelui – versuri.** Ed. Tineretului.
VIRGIL CHIRIAC: **Dimineața cerul e mai albastru** – Ed. Tineretului.

REEDITĂRI

MIHAIL SADOVEANU: **Locul unde nu s-a întîmplat nimic. Insemnările lui Neculai Manea** (Biblioteca pentru toți) E.P.L. Prefață Const. Ciopraga
I. AGÎRBICEANU: **Povestind copiilor.** Prefață de Ion Brad. Ed. Tineretului.
ION PAS: **Lanțuri – roman.** ediția a III-a Editura pentru literatură.
I. PELTZ: **Foc în Hanul cu tei – roman.** Prefață de Valeriu Rîpeanu. Editura pentru literatură.
T. TEODORESCU-BRANIȘTE: **Prințul – roman.** Prefață de Radu Popescu, Ed. pentru literatură.

Un studiu polonez despre N. Bălcescu

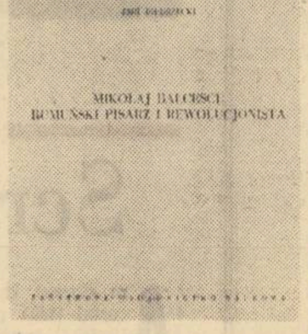

Emil Biedrzycki, autorul studiului N. Bălcescu — scriitor și revoluționar romîn, *nu e la prima lucrare consacrată culturii romînești. Cercetările sale anterioare —* Scurt tratat de istorie a literaturii romîne. Curs de limba romînă *și altele au făcut de mult cunoștință cititorului polonez cu limba și literatura poporului nostru.*

De data aceasta, Emil Biedrzycki își oprește atenția asupra celui mai reprezentativ dintre luptătorii revoluționari romîni de la 1848.

Situîndu-l în condițiile politice și social-economice ale Țărilor Romînești din jurul anului 1848, autorul schițează figura luminoasă a lui Nicolae Bălcescu, meritele lui literare, concepțiile istorice și sociale, în strînsă legătură cu gîndirea progresistă a vremii.

Un loc de seamă în studiul lui Emil Biedrzycki îl ocupă activitatea revoluționară și patriotică a lui Nicolae Bălcescu, poziția lui în revoluția de la 1848, activitatea la Tribune des Peuples, *alături de marele poet polonez Adam Mickiewicz și prietenia pe care Bălcescu o nutrea față de poporul polonez.*

Autorul face cîteva paralele interesante între concepțiile „genialului istoric romîn" și concepțiile lui Mickiewicz și Ludowik Wolowski. Pe alocuri, atras de aceste paralele, autorul pierde oarecum din vedere deosebirile existente între concepțiile despre lume ale lui Bălcescu și Mickiewicz. Apropierea lui Bălcescu de concepția mesianică a lui Mickiewicz, înecată în aburii misticismului lui Towianski, nu se susține în întregime, ca și confruntarea amănunțită a Proclamației de la Izlaz cu Sklad Zasad (Proclamația principiilor), *în care Mickiewicz se închină în fața tronului papal.*

Un mare merit al lucrării lui Biedrzycki este traducerea integrală, și subliniem, reușită, a Cîntării Romîniei *în versiunea lui Bălcescu. De altfel,* Cîntarea Romîniei *se bucură de o atenție deosebită și în capitolul introductiv, în care se reia problema paternității ei.*

Emil Biedrzycki se pronunță în favoarea afirmației că autorul acestui „minunat poem în proză" este Nicolae Bălcescu. In sprijinul ei citează pe I. Ghica, I. Voinescu II. și I. Brătianu, iar la sfîrșitul studiului, într-un comentariu judicios întocmit, arată corespondențele existente între Cîntarea Romîniei *și celelalte opere ale lui Nicolae Bălcescu.*

Discuția în jurul paternității Cîntării Romîniei *este posibilă datorită publicării ei anonime. In epoca romantismului acest procedeu era destul de frecvent. Dar în cazul de față un rol important putea să-l joace și cenzura, afirmă autorul. In literatura polonă e foarte cunoscut cazul dramei* Kordian *a lui Juliusz Slowacki, publicată anonim și atribuită de Pușkin lui Mickiewicz. Slowacki însă trăia pe vremea aceea și a restabilit el insuși adevărul. Nu trebuie uitat nici faptul că apariția sub semnătură a* Cîntării Romîniei *ar fi spulberat orice vis al autorului de a se întoarce în țară.*

Polemica în jurul presupusei existențe a unui manuscris în limba franceză l-a dus pe autorul studiului la presupunerea după care ar exista o versiune în limba franceză publicată înaintea versiunii din Romînia viitoare. *Emil Biedrzycki încearcă chiar să motiveze „apariția" versiunii franceze înaintea celei romînești prin dorința lui Bălcescu ca această capodoperă să ajungă „cît mai repede la cititorul francez", prin analogie cu apariția aproape concomitentă în limbile polonă și franceză a „Cărților pelegrinilor polonezi" ale lui Mickiewicz.*

Dar este greu de crezut că existînd un original sau chiar o versiune reușită în limba franceză, ea să nu fi fost dată publicității, tocmai din motivele care l-au determinat pe Mickiewicz s-o facă. Și nu încape nici o îndoială că atît Bălcescu cît și Russo cunoșteau ecoul „cărților" lui Mickiewicz datorită traducerilor în limba franceză.

De altfel cred că tot mai puțini vor fi cercetătorii care să susțină că cel mai înălțător poem din literatura romînă, pătruns de cel mai profund patriotism, să fi fost conceput și scris în... limba franceză.

Studiul lui Emil Biedrzycki aduce o contribuție însemnată la elucidarea numeroaselor probleme ale relațiilor culturale polono-romîne din trecut, și deci la cimentarea relațiilor de prietenie frățească între cele două popoare.

I. PETRICĂ

Luceafărul
Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE:
Dumitru CORBEA (redactor șef adjunct); Dan DEȘLIU (redactor șef); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Al. I. ȘTEFĂNESCU (redactor șef adjunct); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (redactor șef adjunct).

Marin Preda

Aglomerări

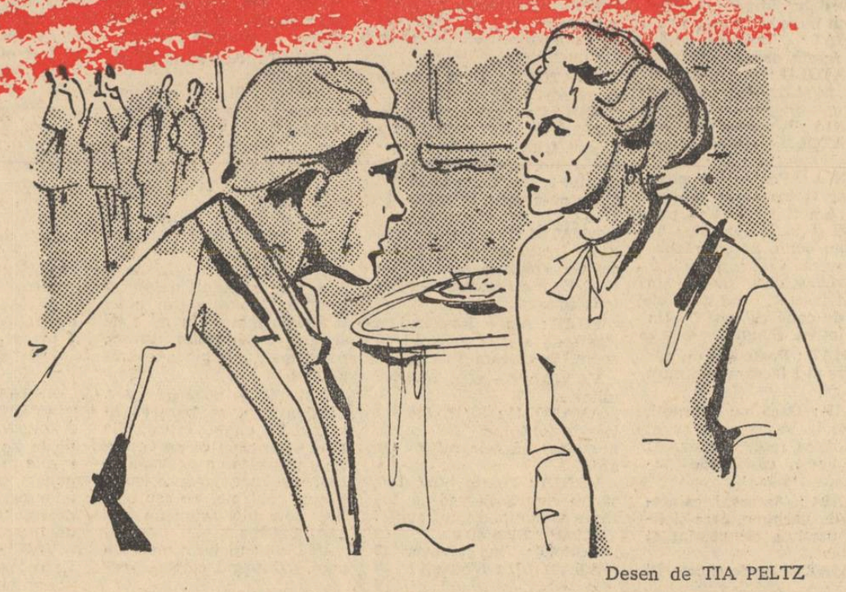

Desen de TIA PELTZ

Soțul și soția se întîlniră tîrziu, după mai multe ceasuri de cînd începuse festivalul. Acum se dansa și era peste tot înghesuială mare. Soțul arăta palid și privirea îi aluneca dezorientată la dreapta și la stînga. Nu părea să aibă mai mult de treizeci și cinci de ani, dar oboseala care se așternuse peste chipul său îl îmbătrînea. Pleoapele îi erau pe jumătate închise, colțurile gurii puțin lăsate în jos, a descurajare și neputință, iar pașii îi erau nesiguri. În afară de toate acestea se vedea că omul însuși își agravează cu un fel de ciudată voluptate oboseala, că nu face nici un efort să se scuture de starea aceea: trecînd prin mulțime se clătina la cea mai ușoară atingere sau rămînea mai mult decît trebuie înghesuit, fără să facă vreo sforțare să meargă mai departe. Nu părea totuși chiar atît de leșinat încît să nu se mai țină ferm pe picioare. Cînd îl văzu, femeia se duse spre el, îl apucă de braț și îl trase după ea:

— De unde vii tu la ora asta? Era vorba ca la ora nouă să fii acasă.

Bărbatul nu răspunse la întrebare. Își desprinse brațul și întrebă:

— Încotro este bufetul? Mi-e foame! N-am mîncat nimic de azi dimineață.

— Dece n-ai mîncat nimic? întrebă femeia cu o voce îngrijorată și poruncitoare. Nu înțeleg ce e cu tine de vreo cîteva zile.

Se așezară într-un loc mai ferit și bărbatul începu să mănînce sandviciuri cu șuncă.

— Stă nemîncat, repetă soția uitîndu-se la el cu o mînie îndurerată și opacă. Trebuia să vii întîi la prînz la masă și pe urmă să te întorci...

Soțul parcă nu auzea. Spusese că n-a mîncat nimic, dar nu se prea vedea că ar fi mort de foame. Mesteca și înghițea absent, în neștire. La un moment dat fălcile sale începură să se miște într-un fel anumit sugerînd că după ce va termina cu mestecatul și va înghiți are să spună ceva. Într-adevăr el înghiți și mormăi cu un glas plin de descurajare:

— Nu mi-am închipuit că așa se construiește socialismul!... Că o să ajung să...

Se întrerupse și făcu un gest de lehamite. Nu mai avea nicio importanță ce și-a închipuit el, tot aia era, nu se mai putea schimba nimic. Își aduse aminte de mîncare și băgă iar în gură.

— Ne aflăm în situația că în uzina asta fiecare face ce vrea, și nimeni nu se mai întreabă dacă asta e socialism... Cînd ăla vorbește una și în realitate... În realitate cine știe ce așteaptă și la ce se gîndește... Ah! m-am săturat de oamenii de aici! Nicăieri nu cred să fie o lipsă mai mare de răspundere...

Vorbise cu întreruperi și se simțea că pe lîngă ceea ce gîndește el cele cîteva fraze pe care le spusese încă nu însemnau nimic. Era un ins cam pirpiriu, dar avea o spinare lată. Această spinare puternică, puțin încovoiată, te ducea cu gîndul că e foarte cu putință ca omul să fie de meserie hamal mai ales după felul eliptic în care se exprima, un hamal dintre cei mici, fiindcă nu totdeauna puterea fizică se află în proporție directă cu dimensiunea corpului. Omul avea însă mîini fine, falange alungite, pătate cu cerneală, putea în același timp să fie funcționar, contabil, sau ceva de acest gen. Se așezase în colțul bufetului singuratic cu soția lui, de pe chipul căreia nu se stergea deloc o expresie de îngrijorare care nu avea în ea nimic esențial, era mai mult o întrebare îngrijorată: se va observa oare că bărbatul ei a venit la festival cu o cravată strîmbă la un guler șifonat de sudoarea unei zile întregi și cu costumul necălcat? Totuși ea era atentă și la ce spunea el și la un moment dat încercă să-i schimbe starea aceea sufletească de oboseală și învîrtirea aceea de gînduri iritate de care parcă nu mai putea scăpa.

— Dar Petrică, îl întrerupse ea, am auzit că hotărîrea aia cu tăierea acordului vostru e temporară, că o să se revină asupra ei.

— Temporară! murmură omul mișcînd din cap cu atîta convingere sau atîta lipsă de convingere încît spinarea lui lată se clătină și ea cu umeri cu tot. Nu e vorba de asta, ce-mi pasă mie acuma de acord? Pe mine mă interesează rezultatele și cînd e vorba de rezultate tot pe tine vine și te trage la răspundere. Și cine crezi că vine și te trage la răspundere? Chiar ăla care ar trebui să fie el tras la răspundere..

Omul se opri din vorbit, înghiți sandviciul pe care îl mesteca parcă ar fi înghițit gumă, bău un pahar de vin și după ce tăcu cîtva timp, reluă:

— Acord... Foarte bine că ni s-a tăiat acordul! Fiindcă munceam și cîștigam, dar cînd venea ședința sindicală se ridica cîte unul: „Așa! sînteți materialiști! Stați la birouri și vă aranjați între voi cîștigurile! Și muncitorul care sparge norma nu cîștigă nici pe sfert cît voi". Te ridici să lămurești că nu e vorba de niciun aranjament și de niciun cîștig, dar degeaba vorbești! Toată lumea știe care e adevărul, dar parcă le face plăcere să-l lase pe ăla să-și bată joc de tine. Ni s-a întîmplat odată să facem o greșeală... Era vorba de un calcul de toleranțe... Cine crezi că a fost primul care a dat semnalul? Tot el! Și pe urmă începe să te critice pentru lucruri care n-au absolut nici o legătură cu greșeala. „Nu întîmplător, zic ei, cei de la serviciul Proiectări au greșit... Nu întîmplător cîștigă ei mii de lei... Nu e o simplă întîmplare că tovarășii..." Și cine crezi că te critică? Unul care n-are absolut nicio legătură cu problema. El nu știe despre ce e vorba, dar a auzit ceva... A auzit că proiectanții cîștigă mult și ce zice în capul lui: „Aha!" Și ți-o coace absolut fără niciun motiv, și cînd te gîndești ce fel de om e el, încremenești: nu e nici fruntaș în producție, nici activist, din contră, afli că activul lui e destul de încărcat... Bineînțeles că pe urmă îți pierzi răbdarea, te ridici și îi tai apa de la moară,... dar asta se întîmplă de multe ori abia după ce toată lumea l-a ascultat cum te murdărește... Și adunarea nu știe care e adevărul și pînă se lămuresc lucrurile... S-a terminat și cu povestea asta cu acordul... Bine că s-a terminat... Să stai și să răsufli și să-ți vezi de lucru... Dar nu poți să-ți vezi de lucru că nu lucrezi singur și nu conduci tu lucrările... Te uiți la lucrare și vezi că ți se cere s-o construiești să coste atît. Te miri și te întrebi dece să coste douăzeci de mii cînd vezi că tu o poți face să coste cinci mii. Te duci la șeful de studii și control. „Nu-mi iau răspunderea, du-te la șeful serviciului". Șeful serviciului nu se poate să nu vadă că ai dreptate, dar îi se pare suspect, te trimite la directorul tehnic. Ei! Asta bate cu pumnul în masă! Și urlă: „lucrarea e venită de la minister. Ei au studiat bine problema, nu veni tu și încurca lucrurile! Umblați numai după evidențieri". „Dar nu e vorba de evidențieri, spui tu, mi-ați cerut să adaptez lucrarea la posibilitățile noastre. Ministerul a avut în vedere cel mai rău caz; posibilitățile noastre sînt mai mari". Te duci la sindicat și expui problema. Încep discuțiile. Sindicatul te susține, dar povestea abia acum se agravează. Dai lucrarea în execuție; trebuie s-o urmărești; directorul tehnic nu se interesează; trece prin atelier și lucrătorul îl oprește și-i cere lămuriri, pentrucă desenul e nou; directorul dă din umeri și-i spune fă așa; lucrătorul e zăpăcit, cheamă maistrul, maistrul te cheamă pe tine; te transformi în agent de mișcare, te epuizezi făcînd pe curierul, pe șeful lucrărilor, pe directorul tehnic... Ah!

Omul se opri cîteva clipe, în culmea descurajării. Apoi continuă:

— Bineînțeles că în condițiile astea poți să greșești. Și cine se ridică în ședință și te critică? Directorul tehnic. „Le-am dat lucrarea și au încurcat-o, le-am dat dispoziții și nu le-au respectat. Am luat măsuri, am dat circulare..." Și vorbește bine, cheamă în ajutor pe lucrători să spună ei dacă cutare desen n-a fost greșit, lucrătorul spune că e adevărat, citește copii după circulare și dispoziții și te îngroapă pînă la gît...

— Dar despre ce e vorba, Petre, ce s-a întîmplat la voi acolo? întrebă soția din ce în ce mai îngrijorată de ceea ce auzea. Nu te-am auzit niciodată văitîndu-te, ce e cu tine?

— Nu mai pot, dragă, răspunse bărbatul trăgîndu-și adînc răsuflarea.

— Dar despre ce e vorba? Spune limpede despre ce e vorba, că nu înțeleg nimic.

— E vorba de o situație la care trebuia să ajungem odată și odată! răspunse bărbatul. Toate secțiile serviciului nostru sînt prinse în lucrări care nu pot fi scoase de pe planșă. Întîi: instalația centrală de lapte; lucrarea e urgentă, altfel se oprește producția la toate strungurile care filetează cu apă și săpun — ăsta e laptele. Pe urmă doi: planurile pentru montarea unor cazane B.W.; nici nu se poate fără ele. Trei: comandă de export, proiecte de vagoane cisterne de adaptat pentru a fi executate la noi, obrazul firmei, e vorba de acorduri între țări. Și patru...

Omul se opri și parcă i se făcu negru înaintea ochilor.

— Ei, Petre, spune, insistă femeia.

— Ce să mai spun! Ce pot să mai spun?! exclamă omul parcă copleșit de vizunea sa neagră. Tu știi ce e aia o uzină electrică?

— Știu, răspunse femeia.

— Ei, uzina electrică a rămas doar într-o turbină care o să mai funcționeze cel mult o săptămînă! La turbina cea nouă lipsesc niște piese care n-au fost comandate în altă parte pe baza că le proiectăm la noi. Ei, piesele astea nici n-au intrat în lucru! Și nimeni nu se gîndește la ele și eu nu pot să scot comanda de export de pe planșă dacă vreau să nu mă zboare ministerul în douăzeci și patru de ore. Ai înțeles?

Femeia înțelesese. Înțelesese atît de bine încît tăcu și nu mai întrebă și nu mai spuse nimic timp de cîteva minute.

— Bine, rosti ea în cele din urmă ca sub apăsarea unei mari nedumeriri, dar ei nu-și dau seama că fără curent electric nici celelalte lucrări n-o să poată fi executate?

— Ei! Ei! strigă deodată bărbatul ca și cînd ar fi fost iluminat brusc de o intensă revelație. Ei! Asta e! Asta e! Chiar asta e! Nu-și dau seama, da, nu-și dau seama, închipuiește-ți că asta e adevărul cel mai pur, adevărul cel mai senzațional: nu-și dau seama.

Iarăși se lăsă tăcerea. Din sala de dans se auzea muzica, ritmul tobei. Bărbatul repeta inconștient acest ritm cu degetele în masa acoperită cu hîrtie albă.

— Petre, ești obosit, hai acasă, spuse femeia.

Bărbatul, după ce vorbise atîta, rămase acum cu desăvîrșire tăcut. Parcă nici nu auzi ce spusese femeia. După lungă vreme de tăcere el îi aruncă apoi o privire vie, scrutătoare și deodată se ridică. Parcă îl mistuia ceva, și parcă era conștient de acest lucru și în mod conștient și parcă cu voluptate se lăsa mistuit de acel ceva din el însuși, ca un beliv ce se dedă viciului în singurătate, fără spectacol și fără cuvinte.

— Stai tu aici, zise, și distrează-te că eu am ceva de vorbit cu Otto! Mă duc să-i dau un telefon.

Bărbatul ieși din bufet și o luă pe coridoare. Mergea acum cu pași elastici, oboseala aceea care îl împleticise o oră mai înainte pierise. Ieși în stradă. Noaptea neagră și tîrzie ocrotea somnul adînc al orașului de provincie. Omul intră într-un restaurant, scoase o monedă din buzunar și o vîrî în telefon.

Apelul sună cîteva clipe lungi. La celălalt capăt al firului, telefonul țîrîia insistent într-un mic hol singuratic, în întuneric. Se auzi dincolo de glasvand o mormăitură, se făcu lumină și un om în pijama intră în hol și apucă receptorul. Să fi avut treizeci—treizeci și cinci de ani. Era rotofei, fără să fie gras și avea o privire ca de pasăre, foarte vie și sclipitoare.

— Alo! spuse el brusc. Cine e acolo? Tu ești, Ciontaș? Ce vrei, dragă, dece m-ai trezit din somn?... Cum?... Să mergem la uzină? Și ce să facem acolo? Să lucrăm? Ce, ești nebun?!... Ia ascultă, mă, tu, de la o vreme, nu știu ce e cu tine, ți-ai cam luat-o în cap... Lasă-te, dragă, de chestii de-astea, fii serios... Da, e adevărat că sîntem cam aglomerați, ei și? O să le executăm, e timp berechet. Comanda de export?! Aiurea, cine ți-a spus ție că nu poți s-o scoți de pe planșă? Să fii tu... să fii tu... Să fii tu sănătos în privința cazanelor B.W. și a instalației de lapte, azi la prînz mi-a spus pe drum inginerul Bornemiza că amînăm executarea pe trimestrul următor... Da. Păi sigur! Cum o să rămînă, dragă, cine ți-a mai băgat și chestia asta în cap. Ce? Unde zici că te duci? Ei și? Poți să te duci de pe-acuma. Ce? Crezi că ei nu cunosc problema? Taci că te găsiși tu... A... A!... Aiurea! Și d-aia ai stat tu toată după amiaza și ai lucrat?! Fii solemn! Fii... Mă, dar tu te crezi buricul pămîntului, taci că depinde uzina de tine! Fii solemn!... Du-te dragă și te distrează și nu mai trezi lumea din somn.

Și cu o sclipire jucăușă din ochi, omul din hol luă de la ureche receptorul și fără să mai asculte îl depuse în furcă și se întoarse chicotind în pat.

Decembrie 60 — Sinaia.

Horia Gane

Lumină spre univers

...Mi-a plăcut totdeauna să știu
Că pămîntul e-o stea
Și se-oglindește în semenul lui Soare...
Dar niciodată eu n-am înțeles
Unde sînt razele lui,
La amiază de foc, pe-nserat de răcoare...

Parcă erau spulberate de vînt,
Parcă, trecînd printre veacuri de spații,
s-au șters,
Parcă s-au retras în sinea lor, în pămînt...

...Veacuri de-a rîndul am mers toi spre alte
Pămînturi, și sîntem de veacuri luntrași,
Pînă-am simțit că e marea rotundă
sub valuri înalte,
Pînă-am simțit că pămîntul
Este rotund și fierbinte sub pași.

Ne-mbiau zeci de steaguri
În care sufla îndoiala,
Din sîngele nostru cerul își făcea curcubeu.
Dar presimțeam steagul cel simplu
ca inima Omului,
Roșul lui umed și greu.

Ne-am privit fața-n oglinzile de orizonturi,
Ne-am văzut ochii atotcuprinzători,
ca un ocean.
Pentru urmele noastre
Pe cele cinci continente,
Am luat drept simbol secera și-un ciocan.

Ne-nălțăm pînă-n alte planete gîndirea,
Însetați să-mplinim cu o nouă lumină
Privirile Omului,
În mersul nostru spre zarea
Cît fruntea lui Lenin.

Zilele noastre sînt aripi imense de zbor,
Ca lumina în umerii stelei polare,
Sînt razele timpului,
Care converg înspre noi și prin noi
Își desfac evantaiul culorilor vii peste zare.

De aceea veghem
Să nu se izbească din nou
Vrăjmașele gînduri în liniștea noastră,
Să nu ne-o sfărîme explozii,
Să nu se mai sape în liniștea noastră tranșee,
Și gropi, milioane de gropi, pentru morți.

Să respire liniștea pe glob,
Ca fiecare Om arzînd pe umbra
Ce i se zbate vie pe țărînă,
Să aducă partea lui de lumină,
Din lumina pe care-o trimite Pămîntul
spre univers.

Dimitrie Stelaru

Satul nou

Casa lui e spre Miază-zi;
Dincolo de ea încep grădinile —
Ascunsă în coroanele merilor
Nu-i zărești decît intrarea cu uși portocalii
Și acoperișul pierdut între frunzele răscoapte.

În amiaza de vară flăcări încing pietrele —
Flăcări ies din pămînt.
Străzile ard sub castanii zbîrliți de soare
Și nici o umbră nu te satură.

Vine de la cîmp. Grîul cu spicele
Ca trestia și boabe de aur
Geme undindu-se.
La miezul nopții secerișul începe.

Fața lui e bătută de vînt
Și arsă de soarele care a dat viață
Mării grîului colectiv.
Vine de la cîmp. Flăcări ies din pămînt.

Coroanele merilor stau aplecate
Dar el trece pe sub umbrele încinse,
Deschide ușile portocalii ale casei lui
Și gălăgios, intră în baie și face un duș rece.

REPARAREA NĂVODULUI — Foto: DAN GRIGORESCU

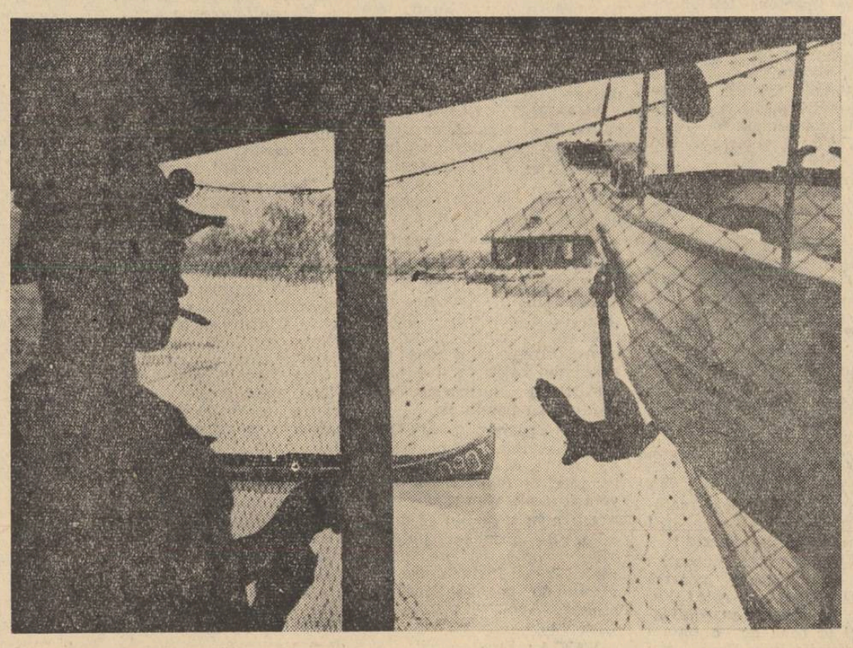

Ion Horea

DEASUPRA TUTUROR

La cariera de piatră din Turda

Ceața îngropase totul, pînă și speranțele noastre
de-a mai cuprinde panoramic peisajul pietros.
Ne-mprejmuiau parcă revărsările vaste
care ne-au modelat cîndva și ne-au scos
din oceanul sarmatic
al unor timpuri necunoscute,
din universul acvatic
al plutirilor mute,
și parcă aveam fețele pietrificate,
în piatra acestor tărîmuri ciudate.
Și gîndeam: acum să contemplu
al oceanului templu
și să mă pierd liniștit
în albastrul lui infinit,
ah, acum să mă clatin
peste oglinda de platin
al acelui multicolor
unic „chant de Maldoror".

Și ce liniște măreață!
Totul înecat în ceață,
totul strîns și dus de unde
înspre straturi mai profunde,
straturi fosile
de milenii și zile,
de clipe oprite,
de unde încremenite.

Iar noi urcam din vale
în acel Noembrie sfîrșit
spre piscurile colosale,
spre acel bănuit
ocean calcaros
trezit în acest început
din încremenirea de jos,
din timpul necunoscut.

Simțeam cum muntele crește
din străfunduri primare
și-i spuneam omenește
într-o intimă implorare:
– Spulberă ceața severă,
dă priveliștii formele dure,
răsucește fuioarele sure
pe copaci, în pădure,
din sus de carieră,
dincolo de chei,
unde n-o să ajungă
munții să-i străpungă
pe la ora trei,
explozia pregătită,
din tonele de dinamită!

Nu mai avea loc să viseze
fruntea mea. Sus pe creastă
peste ceața vastă
băteau sondele foreze:
repetat ecou
dus și-ntors din nou,
lovituri se răsfring
în al muntelui piept,
din umărul stîng
în umărul drept,
ecou repetat
în tărîm depărtat,
chemări peste timp
al acestui Olimp.

Și-n priveliștea măreață,
oameni ridicați din ceață
păreau să-mi spună
o dată cu „ziua bună":
– Lasă visul furat
de timpul prea depărtat
ciudatule Maldoror. –
Aici, deasupra tuturor,
oceanele pietrificate,
să fie-acum lăudate!

Și-am început atunci să vă caut,
și-am început atunci să vă laud,
piatră și om,
universal atom,
într-o unire firească,
a celui ce vrea să zidească,
și-a celei ce se vrea zidire,
și-ți poartă-n închipuire,
fața ta, omenire.

În fiecare zi trec pe lîngă voi,
exploratori ai acestor tărîmuri,
cînd deschid ușa casei,
și ies în stradă,
călcînd pe palmele voastre de piatră,
Cînd deschid ușa casei
și întors de la lucru
vă regăsesc,
oameni – pereți,
oameni – lumină,
oameni – căldură.
Iau cuțitul în mînă
să-mi tai bucata de pîine,
și simt în lucirea lui
lucirea discretă a pietrei
trimisă de voi la furnale.

Piatră și om,
nedespărțit atom,
cînt unic sub soare
prin timpurile viitoare,
pădure de stîlpi în cîmpii
și ne-mblînzite herghelii
cu coame de lumină fluturînd
și galopînd peste pămînt,
cînd fluviile uriașe
în flăcări prind să se reverse
mai sus de ziduri și baraje,
lung, peste linii și traverse.
Și viaducte arcuite
peste genuni, piloni înfipți,
cu trunchiurile-ncercuite
de vîrstele nebănuite
a marilor eucalipți.

Soarele dădea la o parte
pînzele sure
înălțîndu-le departe
peste pădure,
și te-am găsit
în peisajul pînă-acum bănuit
om și piatră
familiară vatră.
Pe socluri de calcar, diforme,
oameni și perforatoare
escavatoare enorme,
linii ferate,
stînci și abis,
lumi adevărate,
nu închipuire și vis.

EROICILOR OSTAȘI SOVIETICI

Ashat Ziganșin, Filip Poplavski, Anatolii Krucikovski și Ivan Fedotov, care au străbătut vreme de 49 de zile Oceanul Pacific pe o șalupă avariată, fără apă și alimente.

PATRU BĂIEȚI DESCULȚI STRĂBAT OCEANUL

EVOCARE ÎNTR-UN ACT SAU POATE POEM

de Gh. TOMOZEI

PERSONAJE :

1. **Ashat Ziganșin**
2. **Filip Poplavski**
3. **Anatolii Kriucikovski**
4. **Ivan Fedotov**
5. **Comandantul postului îndepărtat**
6. **Ostașul**
7. **O umbră care poate e a lui Ulisse**
8. **Un bătrîn pirat**

și

9. **O fată frumoasă, de pe coperta unei reviste ilustrate.**

PROLOG

(În fața cortinei. O măsuță simplă pe care se află un telefon. În picioare, comandantul postului îndepărtat vorbește la aparat :)

COMANDANTUL : ...Furtuna dezlănțuită pe neașteptate a rupt firele electrice. Totul a rămas în beznă. Două șalupe au fost smulse din ancoră și aruncate în larg. Una dintre ele a fost găsită. Membrii echipajului au fost salvați iar șalupa aproape scufundată a fost trasă cu tractorul pe țărm. A doua „T.36" a dispărut fără urmă. De 12 ore nu mai răspunde la radiograme. Pe bordul ei se află patru ostași : Ashat Ziganșin, Filip Poplavski, Anatolii Kriucikovski și Ivan Fedotov. Oceanul continuă să fie bîntuit de furtună, dar credem că băieții rezistă și-i vom putea salva !

(Comandantul lasă jos receptorul. În „încăpere" intră un ostaș care salută și comunică :)

OSTAȘUL : Tovarășe comandant, nu departe de țărm a fost găsită o scîndură cu însemnele flotei noastre maritime !

COMANDANTUL : E de la vreun vas avariat. Ce scrie pe ea ?

OSTAȘUL : *(încet, aproape ca pentru sine)* „T.36"...

(...Lumina se stinge. Cele două personaje dispar și se trage cortina).

(Undeva în Oceanul Pacific. Puntea unei șalupe grănicerești. Acțiunea evocării noastre se desfășoară numai pe o parte a șalupei, pe care se află cîteva lăzi goale, un butoi metalic și anvelope de cauciuc masiv. În spatele scenei, efluvii de albastru îl fac pe spectator să simtă prezența oceanului).

FILIP : A mai trecut o zi...

VANIA : A cîtea ?

FILIP : Nu știu. Anatolii știe. El răspunde de vreme. Anatolii, citește-ne ultima filă din calendarul tău !

ANATOLII : Din ziua în care uraganul ne-a smuls de țărm, în fiecare seară crestez cu cuțitul o linie în lemnul antenei.

FILIP : E timpul să mai însemni o zi.

ANATOLII : A 42-a !

VANIA : Și mai ai loc ?

ANATOLII : Numai pentru cîteva zile...

FILIP : Dar tu Ashat, tot n-ai reparat lampa ?

ASHAT : Meșteresc la ea de aproape o lună. Curînd are să fie gata. Vom putea să ne vedem bărbile și noaptea.

VANIA : O, ce fericire !

ASHAT : Mîine trebuie s-o termin.

FILIP : Și tot oceanul se va însufleți. O luminiță rătăcitoare va sfîșia întunericul.

ASHAT : Și oamenii o vor găsi.

FILIP : Dacă sînt oameni în stele, or s-o vadă și ei !

ANATOLII: Crezi ?

FILIP : Sînt sigur.

ASHAT : Poate că undeva, în nemărginirea stelară, pe valurile unui ocean, înfruntînd uraganul, ploaia de gheață și vîntul, patru oameni plutesc, asemenea nouă...

ANATOLII : Desculți...

ASHAT : ...Înconjurați de neguri, de fumuri amăgitoare și deodată, ridicîndu-și ochii, văd o luminiță scînteind...

(Cîteva clipe de tăcere. Abia auzită se aude vocea oceanului).

ASHAT : A început să bată vîntul...

ANATOLII : Miroase a zăpadă.

VANIA : Și-a sare...

FILIP : Se întunecă.

ASHAT : Stelele n-or să se mai vadă nici ele...

ANATOLII : Mi-e dor de pămînt, de pescăruși.

VANIA : Și mie mi-e dor. Le-aș săruta ciocul umed și ochii rotunzi. Cred că în ochii lor, ca-n oglinzi, poți zări stînci, nisipuri, catarge...

ASHAT : Ai privit vreodată în ochii unui pescăruș ?

VANIA : Nu, și mă întreb de ce n-am făcut-o. Trebuie neapărat să ne întoarcem acasă să-i privim.

ASHAT: Să mergem. Neîntîrziat Deși... oceanul ăsta e parcă însăși nemărginirea. Nu se mai sfîrșește niciodată...

FILIP : Robinson Crusoe ar fi pierit după o săptămînă.

ANATOLII : Adică, vrei să spui că noi...

FILIP : ...Noi ne vom mai război încă. Oceanul nu trebuie să ne înfrîngă. Va veni ziua cînd vom găsi țărmul la orizont, oricînd ne va salva vreo corabie...

ASHAT : De vom mai avea atîta putere, vom cînta !

FILIP : Ei, de-aș mai avea armonica...

ANATOLII : Era o armonică strașnică.

VANIA : Vorbiți despre ea ca despre o ființă vie.

ANATOLII : Avea suflet !

ASHAT : Ce armonică din lume îți înveselește și inima și stomacul ?

VANIA : A fost gustoasă...

FILIP : O aveam de multă vreme. Mi-a fost soră, prietenă, pețitoare. Și voi ați tăiat-o cu cuțitul...

ASHAT : Ideea a fost a ta !

FILIP : Apoi fișiile de piele din burduful armonicii le-am fiert în apă sărată de mare și le-am mîncat Așa ne-am mîncat și cizmele.

ANATOLII : Trebuie să recunoașteți că ale mele au fost mai bune !

FILIP : Asta fiindcă erau mai vechi. Le-am fiert mai ușor. Ale noastre erau noi, dar ce folos, tari ca piatra.

ASHAT : Iar vorbiți despre mîncare !

VANIA : Poate că e mai bine așa. Cred că acum, cînd nu mai avem nimic să mîncăm, putem vorbi. Cînd mai aveam un singur cartof, nu trebuia să ne gîndim la el, iar dacă-l priveam, mi se părea că-l tocim cu privirea, că se face mai mic. Și cu apa la fel. Aș vrea s-o sorb încet, să-mi ud buzele numai și să-mi închipui că beau îndelung pe săturate.

FILIP : Așa e Vania.

VANIA : Atunci, fiindcă nici mîine nu vom mînca nimic, să ne îngăduim această singură plăcere, această singură fericire: să vorbim despre mîncare ! Deci haideți fraților, nu vă codiți. Asta poate ne va ajuta să răzbim. Să ne înfrîngem osteneala. Tu nu te simți ostenit, Ashat ?

ASHAT : Sînt prea ostenit ca să mă mai pot gîndi la asta...

ANATOLII : Poate că mîine ne vom găsi, aproape de noi, o insulă. Cu ultimele puteri, vom înota către ea. Chiar de va fi o insulă pustie o vom învia, vom scormoni pămîntul cu ghearele dar vom bea pe săturate, vom putea pescui. Ne vom potoli foamea, vom aștepta !

FILIP : Credeți că am îndura mai ușor toate suferințele, dacă am ști că peste atîtea sau atîtea zile vom fi salvați ?

ASHAT : Nu, am trăi zile chinuitoare, pe cînd așa, ne așteptăm din clipă în clipă să găsim vasul salvator. Această clipă poate fi oricînd. De aceea n-am putea sta pe o insulă. Am rămîne la aceeași distanță de țărmurile oceanului. Nu știu cîte zile vom mai rezista... *(omenește, fără a ignora total posibilitatea unei catastrofe).* Dar știu că au trecut 42 de zile de cînd trăim și că azi este, mai este pentru puține ore încă, 27 februarie...

ANATOLII: *(tulburat, iluminat de un gînd lăuntric).* Cum ai spus, Ashat, 27 februarie ?

ASHAT : Tu întrebi ? Tu, părinte al calendarului, tu păstrător al marilor taine ?

ANATOLII : N-am știut...

VANIA : Ce n-ai știut ?

ANATOLII *(continuînd)* că astăzi e ziua mea ?

ASHAT : Înțeleg, dar e și ziua noastră, ți-am mai spus. Toți patru am ajuns la respectabila vîrstă de 42 de zile !

ANATOLII : Eu sînt atunci ceva mai bătrîn. Azi împlinesc 22 de ani.

VANIA : Ești sigur ?

ANATOLII : Sigur !

FILIP : Și nu puteai să te naști mai tîrziu ? Nu puteai să fii atît de înțelegător ? Peste puține zile, după ce vom ajunge la un țărm, te-am fi sărbătorit cum se cuvine.

VANIA : Oricum e minunat să-ți sărbătorești ziua nașterii în mijlocul Pacificului, cel mai mare ocean din lume, între prietenii cei mai buni din lume.

ANATOLII : Prieteni, sînteți invitații mei !

ASHAT : Unde zici să mergem ?

ANATOLII : La restaurantul din parc.

ASHAT : Din parc ? Poate că e mai bine la cel din colț ?

VANIA : A, nu, acolo nu merg. Nu insistați !

FILIP : Nici eu nu merg. Mă cam strîng cizmele...

ASHAT : Asta-i adevărat. Și pe mine.

ANATOLII : Atunci am să aduc ceva de băut aici. De acord ? Tu ce bei Vania ?

VANIA : Votcă. Votcă de Odesa. Rusească !

ANATOLII : Tu, Filip ?

FILIP : Vin de Gruzia. Chihlimbar. Un vin fermecat, te face să rîzi, să joci și să cînți !

VANIA : Fără armonică n-are nici un haz !

ANATOLII : Tu, Ashat, beai cumîs. Nu, așa nu se poate. Lasă că mă îngrijesc eu de tot ce trebuie că voi sînteți în stare să vă îmbătați și cu ceai.

VANIA : Înainte de asta se cuvine să-i facem daruri lui Anatolii. Ceva prețios, ceva scump, mai scump ca aurul și argintul. De pildă niște cartofi. Dar ultimele coji le-am mîncat acum o săptămînă...

ASHAT : Anatolii, eu... tu știi... de o lună de zile mă trudesc să repar lampa noastră, steaua noastră săracă. Atunci cînd sînt mai ostenit iau bucăți de tablă și le bat, le strîmb, la subțiez ca să fac din ele niște linguri de pescuit. Vania împletește în fiecare zi plase gigantice pe care le strică seara pentru a putea a doua zi s-o ia de la capăt. Numai peștii lipsesc. Dar îți promit Anatolii că primul pește pe care-l voi prinde va fi al tău. Tu ai să-l mănînci cu solzi cu tot, dacă vrei. Chiar de-am prinde un rechin sau, știu eu, ceva mai mare ca un rechin...

ANATOLII : Îți mulțumesc Ashat ! *(se îmbrățișează).*

VANIA : *(care a dispărut între timp, pentru o clipă, în culisa din dreapta scenei, reapare, ținînd în mînă cu gravitate o cutie de conserve :)* Eu, Anatolii îți dăruiesc o cutie, o cutie simplă de conserve... *(după o scurtă pauză)* Goală desigur... *(coboară privirea, umilit parcă).*

ANATOLII : E mai prețioasă decît atunci cînd a fost plină. Vania, ești un băiat strașnic !

ASHAT : E rîndul tău, Filip.

FILIP: *(scoate din cămașă niște hîrtii mototolite, dintre care alege una, coperta unei reviste ilustrate, înfățișînd chipul unei cunoscute și frumoase actrițe de cinematograf, pe care milioanele de spectatori o numesc „Veverița").* Iată darul meu, Anatolii. E poza unei fete... *(cei trei privesc cu înfrigurare portretul, îl privesc pe Filip, apoi unul din ei, Ashat, întreabă cu o oarecare sfială în glas :).*

ASHAT : *(cu o notă de mirare, de netăgăduit respect).* Cine e fata ?

VANIA : E... drăguța ta ? *(speriat de întrebarea prea directă, continuă :)* ...Vreau să spun... o cunoștință...

FILIP : *(vinovat)* Nu...

VANIA : Dar îți dai seama ?

ASHAT : Poți să-ți dai seama ce comoară de fată ai ținut în buzunar ?

FILIP : *(corectînd)* În cămașă...

ASHAT : Cu atît mai mult !

VANIA : *(surprins, aproape speriat de constatare).* Bine, dar e Veverița.

ANATOLII : Veverița ? Artista de cinematograf al cărei portret împodobește pereții caselor a milioane de burlaci ?

FILIP : Da, da' e măritată... *(nu se mai poate face nimic !).*

ANATOLII : Ei și, noi o iubim și așa, mai ales așa.

VANIA : Cum „mai ales"?

ANATOLII : Nu mergem cu visul prea departe și nouă, cu timpul, nu ne rămîne decît să ne însurăm cu alte veverițe, pe care le împodobim, nu numai cu numele nostru, dar și cu frumusețea veveriței de pe ecran...

VANIA : Înțelept ai vorbit, dar nu înțeleg, pe toți sfinții din cer, cum a putut tîlharul de Filip să ascundă de noi o asemenea frumusețe ?

FILIP : Vă dați seama, vom fi cinci !

ASHAT : O fată printre noi...

VANIA : Frumoasă...

ASHAT : Și, lucru rar, tăcută...

ANATOLII : Cea mai tăcută iubită.

FILIP : Cea mai iubită iubită...

VANIA : O vom iubi în taină, cu toții...

ASHAT : Dimineața îi vom săruta portretul.

FILIP : Ea nu va suferi de foame.

VANIA : Și nici de sete...

ANATOLII : Pe ea n-o s-o mănînce nimeni !

ASHAT : Poza trebuie pusă la loc de cinste.

VANIA : Deși... înțelegeți-mă fraților, nu pot să privesc imaginea fetei, avînd o asemenea barbă...

FILIP : *(trecîndu-și mîinile prin păr):* Și între noi fie vorba, ar cam trebui să ne pieptănăm. Fiindcă, printre alte comori, pe nava noastră se află și un pieptene.

ASHAT : Trebuie să fim frumoși !

ANATOLII : Nu se poate altfel. Printre noi, patru oameni biciuiți de vînt, prefăcuți în adevărate statui de sare, însetați și flămînzi, a coborît o fată...

ASHAT : Darul tău Filip a fost cel mai frumos. Și pentru ca noi să încununăm cei 22 de ani pe care-i sărbătorim astăzi, propun să-i oferim lui Anatolii o porție dublă de apă !

VANIA : Bine te-ai gîndit, Ashat. Mă duc s-o aduc! *(Iese).*

ANATOLII : Nu se poate, băieți !

FILIP : De ce să nu se poată ? *(a venit spre Anatolii).* E un dar pe care ți-l facem cu toții. Il meriți !

ANATOLII : Să împărțim totul egal. E legea noastră nescrisă N-am s-o calc ! *(Vania a încremenit cu ochii ațintiți la cana de aluminiu din mîinile lui).* Vania, ești slăbit, să nu-ți cadă cana din mînă. Ține-o cu amîndouă mîinile. Ajută-l și tu Ashat și turnați-o înapoi... Nu vă temeți, mai avem încă multă apă de băut împreună, cînd ne vom întoarce acasă.

ASHAT : Vasăzică, nu ne-ai primit darul...

ANATOLII : Nu v-aș fi putut privi în ochi ca înainte.

VANIA : Nu ne-ai înțeles...

ANATOLII : Ce să înțeleg ?

VANIA : Pentru noi clipa asta ar fi însemnat foarte mult. Am fi vrut să te privim cînd beai apa, să ne săturăm ochii. Să ne răzbunăm setea. Ce-ar putea fi mai frumos decît să vezi un bărbat însetat, dînd gata un sfert de cană de apă ? Un sfert întreg. Singur.

ASHAT : Poate era un dar pe care ni-l făceam mai mult nouă...

FILIP : Dacă nu primești, atunci, în seara asta, tu ai s-asculți la radio, lumea. Ai să-ți lipești căștile de urechi...

VANIA : Asemeni călăreților din vechime, care-și lipeau urechea de pămînt și ascultau...

ASHAT : Mii de sunete îți vor umple auzul. În jurul tău se vor desfrunzi păduri...

ANATOLII : Dacă sînt flămînd, pot să vă ascult cînd vorbiți despre mîncare. Dacă mă sfîșie setea, nu tresar, atunci cînd povestiți despre fîntînile și zăpezile de-acasă, dar nu pot să mă gîndesc la păduri fără să plîng...

VANIA : Așa-i frățioare. În pădure ți-s altfel ochii, glasul, răsuflarea. Și noi ne depărtăm de păduri...

ANATOLII: Cu fiecare clipă...

ASHAT : Nu ne depărtăm.

VANIA : Ce vrei să spui ?

ASHAT : Că sîntem într-o pădure. Dacă închizi ochii auzi frunzele căzînd, auzi păsările în scorburi...

VANIA : Dacă închizi ochii...

ASHAT : Chiar de-i deschizi, tot pădurea e alături de noi.

FILIP : Tu vorbești ca un poet, Ashat !

ASHAT : Poate, dar eu văd pădurea rusească, mă îmbăt de miresmele ei crude, de netulburata ei liniște. Întind mîna și-i ating crengile.

VANIA : Arată-ne-o și nouă, Ashat !

ASHAT : Lemnul șalupei pe care plutim și puntea asta pe care-o apărăm de ploaie cu spinările noastre sînt frînturi din pădurea rusă. Și poate și noi sîntem niște arbori ciudați, însetați.

FILIP : Anatolii, du-te și ascultă.

(Anatolii iese în culisa din dreapta, unde se presupune că se află cabina minusculă a șalupei și aparatul de radio...).

VANIA : Acumulatorii sînt pe sfîrșite... Sînt ca niște inimi gata să se stingă.

ASHAT : Crezi că vom afla ceva despre noi ?

VANIA : Nu cred. Dar vom asculta pămîntul. Și poate vom auzi, printre voci necunoscute, melodii ciudate, clopotele dragi din turnul Spasski.

ASHAT : Măcar o secundă... Auzi ceva, Anatolii ?

ANATOLII : Aud o muzică de jazz foarte îndepărtată...

FILIP : Poate e orchestra unui mare restaurant. Cu catifele, oglinzi, bare de nichel și băuturi colorate.

ASHAT : Galbene...

FILIP : Verzi...

ASHAT : Și... albastre. Se poate să fie albastre ?

FILIP : Sigur. Pentru noi se poate. Saxofoanele țipă, vinele basului sînt gata să plesnească și oamenii, într-un cub de lumină, dansează... Femeile alunecă pe podea, abia atingînd-o și nu e decît o zăpadă albă tot vîrtejul lor amețitor. Un marinar doarme cu capul pe masă. Luminile se leagănă în jurul lui... Dar iată că se trezește. Pe masă se află o sticlă goală, culcată. Marinarul ridică și plantează parcă un catarg pe mica lui navă. Nu poate ațipi. Visează că e pe ecran, pe o șalupă, că e flămînd, că și-a mîncat cizmele...

(Vania și Filip își privesc picioarele desculțe).

ANATOLII : *(Apare din culise. E mai palid, ar vrea să spună ceva, dar nu îndrăznește...).* Băieți, aparatul de radio...

VANIA : Nu mai funcționează ?

ANATOLII: S-a prăpădit...

FILIP : Iar vorbiți despre el ca despre oameni...

ANATOLII : Aș putea să spun că a murit în brațele mele... A cîntat frumos pînă-n ultima clipă, deși se auzea din ce în ce mai rar.

FILIP : Era ultima noastră legătură cu pămîntul.

VANIA : Ultima ? Nu ! Ultima e soarele ! El ne vede, ne ascultă, el spune oamenilor totul. Vom fi căutați, vom fi găsiți, vom fi salvați !

ASHAT : E timpul să dormim. Să prindem puteri. Mîine poate că ne vom război iar cu furtuna. Azi eu rămîn de pază în primul schimb. Apoi, te trezesc pe tine, Vania.

VANIA : Bine, Ashat.

FILIP : De fapt de ce păzim noi, noapte de noapte șalupa ?

ASHAT : Nu pe ea o păzim. Nu avem de ce să ne temem. Dar poate noaptea, cel care va sta de veghe are să vadă ferestrele rotunde ale unei nave...

ANATOLII : Dacă lumina n-are să-i ardă ochii...

ASHAT : Dacă nimeni n-ar rămîne, de pază, dimineața ne-am frînge mîinile de necaz. Am crede că noaptea, o corabie a trecut pe lîngă noi și nu ne-a zărit. Și n-am zărit-o !

ANATOLII : Noi o vom găsi ! Iar tu Ashat, dacă n-ai ce păzi, păzește steaua polară. Ea e de totdeauna prietena noastră.

FILIP : Așa e. Răspunzi cu capul de steaua polară ! Și acum, la culcare fraților !

VANIA : Ne vom revedea mîine...

ANATOLII : Să fixăm un loc de întîlnire. De pildă, lîngă cabina telegrafică. De acord ?

VANIA : Foarte bine. Dar să nu cumva să văd că întîrzie vreunul... că mă supăr.

FILIP : Plec și eu...

ASHAT : Vine și Veverița?

ANATOLII : Negreșit !

ASHAT : Și să nu uitați băieți. Visați. Visați, cît mai mult. Trebuie să avem ce ne povesti, mîine. De pildă, tu, Anatoli, ești cam slăbit...

ANATOLII : Mai slab decît voi ?

ASHAT : Mai.

ANATOLII : Mă mir.

ASHAT : Nu te mira deloc. Și fiindcă nu avem ce să facem pentru tine, îți propunem să visezi mîncare. Multă, foarte multă mîncare. Ce dracu, trebuie să te îndrepți. Să mănînci, Anatolii !

ANATOLII : Mă tem că am uitat...

ASHAT : Să nu uiți. N-ai voie. *(Anatolii se ghemuiește lîngă o ladă, cu capul sprijinit de o anvelopă de autocamion, care va fi pernă și pentru Vania).* Tu, Vania visează peștii pe care am să-i prind eu.

VANIA : Numai atît ?

ASHAT : De ce te miri ?

VANIA : Fiindcă am să termin repede. Fie. Noapte bună ! *(se culcă și el).*

ANATOLII : Dar n-am urat noapte bună cuiva...

ASHAT : Cui ?

ANATOLII : *(încet, rostește cuvintele grav, cu o voluptate dureroasă aproape, de parcă ar spune o rugăciune tainică :)* Noapte bună, Veverițo !...

(Se întunecă în întreaga scenă. Se aude o muzică, de departe parcă, Vania, Filip și Anatolii dorm, rezemați de anvelope și lăzi. Brusc, un reflector inundă violent puntea, cu o lumină albăstrie, ireală — muzica a încetat — desprinzînd din întuneric silueta lui Ashat rămas de pază, în stînga scenei, în prim plan. Ostașul stă pe o ladă, sprijinindu-și fruntea, în pumni. Liniște. Apoi se aud pași sacadați, energici, apropiindu-se...)

ASHAT : *(se ridică în picioare și privește spre dreapta, și întreabă cu voce schimbată:)* Cine calcă puntea corăbiei noastre ? *(în conul de lumină al reflectorului, intră un bărbat înalt, cu barba argintie, ascuțită, cu părul sur. E îmbrăcat într-o mantie decolorată, de pînză. Umbra lui, care poate fi a lui Ulisse, rămîne nemișcată).*

ULISSE : Nu mă recunoști, corăbierule ? Sînt cel care străbate de mii de ani apele pămîntului, rătăcitorul pentru care nu mai sînt țărmuri. Sînt Ulisse...

ASHAT : Ulisse ?

ULISSE : De ce te miri corăbierule ? Locul lui Ulisse e pe apă, așa cum locul șoimului e în văzduhuri.

ASHAT : Fii bine venit. N-avem cu ce să-ți potolim setea ori foamea. Un uragan ne-a rupt de țărm și rătăcim de multe zile pe ape...

ULISSE : Vă așteptați sfîrșitul ?

ASHAT : Nu te înțeleg bătrîne. Te uiți la ei, la marinarii care dorm ? Se odihnesc, vor să prindă puteri. Somnul lor e liniștit, ca al unor oameni care dorm vara, pe pămînt, după seceriș. Totul e omenesc în înfățișarea lor. Trăiesc, visează, rîd... Da, rîd, un rîs ciudat e drept, se gîndesc la femei...

ULISSE : La femeile lor ?

ASHAT : Da, și uneori — și asta e omenesc — la ale altora. Nimic nu s-a schimbat în felul lor de a fi. Unul dintre noi chiar sforăie în somn.

Ce-ai face în locul nostru, Ulisse, dacă furtuna te-ar arunca pe o cutie de chibrituri ca a noastră, cu o găleată de cartofi și o armonică ?

ULISSE : Pe corăbiile mele aveam butoaie cu apă, burdufuri de capră pline cu vin, pește și carne sărată și nenumărate poame... Miere, în chiupuri...

ASHAT : Nu mai continua, bătrîne, că s-ar putea să te audă băieții. Să vorbim despre altceva.

ULISSE : Cînd eu, năruitorul de cetăți, străbăteam mările, purtam cu mine sipete din lemn de chiparos pline cu podoabe de argint și de aur... Voi știți să vă repeziți săgețile și să prefaceți cetățile în pulbere ?

ASHAT : Noi știm să zidim cetăți.

ULISSE : Și care e atunci bucuria pribegiei voastre ?

ASHAT : Viața. Trăim ! Adesea cîntăm... Spune-mi, nu-ți era dor de casa și averile tale cînd pluteai pe mări ?

ULISSE : Mă topeam de dorul de a vedea înălțîndu-se fumul din acoperișurile vetrelor mele. Lăsasem case albe cu ziduri de piatră cioplită, înconjurate de uluci tăiate de mine, din miez de stejar. Cînd m-am întors, peste toate stăpînea părăginirea...

ASHAT : Și nouă ne e dor. Cîteodată, ni se pare că oceanul e o cîmpie întinsă. Ne vine să credem că pe aproape e o căsuță cu obloane albastre și mergem spre ea. Și totuși, bătrîne, ce cauți pe ape, oare nici acum nu ți-ai găsit liniștea ?

ULISSE : În jurul meu era pace. Oamenii ciopleau catarge pentru corăbiile cu gîturi de lebede, fecioarele țeseau pînze albe scînteind ca untdelemnul topit, meșterii făureau lopeți și praguri de case și eu simțeam cum fuge din mine umbra fără de putere a morții. Despicam lemne cu toporul de aramă și aprindeam focuri în vatra casei, sorbeam vin negru din ciorchinii pămîntului. Noaptea, năruitorul de cetăți se năruia în fața femeii sale, îi săruta genunchii netezi ca frunza și mîinile ei îl înlănțuiau.

ASHAT : Și ai plecat !

ULISSE : Eram într-o zi pe malul mării cînd am zărit, ridicîndu-se din ape, trupurile fraților mei de rătăcire și de războaie. Erau plini de sînge, fără capete, fără mîini, și-mi vorbeau, cu vocile sparte, sunînd neștiut: „Sîntem frații tăi, Ulisse. Noi am fost vîslașii corăbiilor tale. Am vîslit ani după ani. Ne-am născut vîslind, am trăit și am murit vîslind. Sarea mării ne-a ars chipurile, furtunile ne-au lustruit spinările. Vîslele ne-au intrat în carne, ni s-au lipit de umeri, s-au prefăcut în aripi !"

ASHAT : Cum de-ai putut să-i uiți ?

ULISSE : Am hotărît să-i caut. Am înțeles că liniștea mea e stearpă. Voiam să-i caut pe cei lîngă care rătăcisem sub soare. Îi știam legați de corabie cu lanțuri, voiam să-i dezleg, să-i aduc lîngă mine.

ASHAT : Îi cauți de multă vreme ?

ULISSE : Poate de cînd a început Timpul.

ASHAT : Părul ți-e nins. Au scăpărat în el fulgerele.

ULISSE : Un lup sur cutreeră lumea...

ASHAT : Copacii care te-au văzut tînăr s-au întors cu scorburile și cuiburile în țărînă... Dar oamenii te știu. Îi înveți să spargă cetățile apei. Cînd sînt amenințați de amețitoare vîrtejuri, atunci cînd pleoapele lor sînt gata să se închidă, își amintesc de tine.

ULISSE : De mine ?

ASHAT : Îți văd mîinile înnegrite, îți văd lespedea pieptului și înțeleg că moartea poate fi înfrîntă.

ULISSE : Nu le e teamă de nemărginire ?

ASHAT : Mările nu sînt niciodată pustii !

ULISSE : Corăbiile pot să zgîrie valurile.

ASHAT : Fiindcă pe ape plutește Ulisse.

ULISSE : Ulisse pribeagul.

ASHAT : ...Care se caută și nu se mai găsește. Aleargă spre sine.

ULISSE : Poate... Poate voi sînteți tovarășii mei. Fiii pe care-i caut.

ASHAT : ...Se poate.

ULISSE : Dar mi-au spus că au aripi...

ASHAT : Au zburat. Pe pămînt, pe ape și acolo ! *(arată cerul).* Acolo, unde e o mare care poartă numele de Marea Liniștii, în Lună, glasul lor a fost auzit. Numai tu nu-l auzi, fiindcă ești legat încă de catarg. Și catargul e propriul tău trup, Ulisse. Smulge-te !

ULISSE : Voi sînteți cei pe care-i caut !

ASHAT : ...Cu apă vie, vîslașii tăi și-au lecuit rănile. Ei stăpînesc mările.

ULISSE : Voi sînteți cei pe care-i caut !

ASHAT : Noi !

ULISSE : Atunci e sfîrșită rătăcirea mea...

ASHAT : E sfîrșită de mult ! Tu ai ajuns la țărm înainte de a întinde pînzele, înainte de a porni în larg.

ULISSE : Nu lemnul corăbiilor mele s-a tocit. S-a tocit marea. Dar încotro plutiți ?

ASHAT : Oceanul ne poartă în voia lui.

ULISSE : Vă depărtați...

ASHAT : Nu, ne-apropiem. Spre orice colț al pămîntului am pluti, nu putem decît să ne apropiem.

ULISSE : Nu mergeți cu mine ? Abia v-am găsit.

ASHAT : Nu putem. Sîntem ostași, avem o datorie a noastră pe care n-o vom călca. Înțelege-ne. Doar și tu ai fost ostaș.

ULISSE : Sînteți frații mei...

ASHAT : Așa-i, bătrîne. Noapte bună ! *(Ulisse a dispărut în culise).* Poate, sîntem frații tăi ! *(nu-i răspunde nimeni. Deodată, tare !)* Ori poate părinții tăi, Ulisse! *(animație, printre cei trei, sculați din somn).*

FILIP : Ce e, tătarule ? De ce faci atîta tărăboi? Ce părinți, ce fii, ce Ulisse ?

ASHAT : Cred că am ațipit puțin.

FILIP : Și cu cine vorbeai?

ASHAT : Cu... Ulisse!

VANIA : Iar Ulisse ?

ASHAT : Da. Mi-a spus...

ANATOLII : Lasă acum, Ashat. Ne spui mîine, mîine poate ne trezim totuși cu o insulă în cale. Măcar să mai punem picioarele pe pămînt adevărat cîteva clipe. Ce dracu, v-am spus că mi-e dor de pămînt.

VANIA : Pe-aici trebuie să fie o insulă cu arbori bătrîni și cu păsări ciudate, cu pene multicolore...

FILIP : Comestibile ?

VANIA : Desigur, dar dacă avem altceva de mîncare, le cruțăm. De pildă, niște... niște pepeni.

ANATOLII : Pepeni ? Ce sînt ăștia ?

VANIA : Niște... așa, cum să-ți explic eu... Să vezi că am uitat. Poate ți-amintești, tu, Filip ?

FILIP : Refuz să-mi amintesc. Vreau să dorm. Noapte bună ! *(se ghemuiește, pentru somn)* Sau mai bine, poftă bună, băieți !

ANATOLII : De ce ne înjuri ?

(Din nou, clipe de liniște. Apoi se aud pași. Apare un om cu înfățișare simpatică, avînd un ochi acoperit cu o fîșie de piele neagră. Are o cămașă pestriță, cam peticită. Fumează dintr-o gigantică pipă goală și-și ține mîinile în buzunare. Este, evident, proverbialul pirat al mărilor adolescenței...)

ANATOLII : *(trezit din somn)* Cine e ?

PIRATUL : Nu te speria, un pirat...

ANATOLII : Mai liniștit...

PIRATUL : Nu crezi ?

ANATOLII : *(îngăduitor)* Un pirat pensionar, poate ?

PIRATUL : Tinere ! *(patetic)* Nu-ți bate joc de un biet pirat. Am fost spaima mărilor. Aveam oameni, corăbii, averi *(cu glasul coborît)*, femei... Aveam și o insulă...

ANATOLII : Ești un bătrîn cumsecade. Spune, insula e pe aproape ?

PIRATUL : Foarte aproape de-aici !

ANATOLII : O insulă ciudată, cu palmieri, cu o grotă plină de aur, a cărei intrare...

PIRATUL : De unde știi ?

ANATOLII: Cum e insula? Dar o cunosc. Și pe tine te cunosc. Demult. Am citit în cărți peripețiile tale. Te-am visat cînd eram școlar, noaptea. Îți vedeam fața cumplită...

PIRATUL : Ei, nu eram chiar așa...

ANATOLII : *(continuă)* — ...ochiul acoperit de fîșia de piele neagră...

PIRATUL : De-ai ști cum mă chinuiam...

ANATOLII : De ce ?

PIRATUL : Nu suferam să-mi tot țin ochiul acoperit. Da' nu se putea altfel, nu aveam ce face. Așa se purta...

ANATOLII : Vasăzică nu e adevărat că ți-ai pierdut ochiul într-o bătălie cumplită ?

PIRATUL : Nici pomeneală. Pesemne că scriitorii au scornit asta.

ANATOLII : Te-au jefuit ei ! Crunt ! Dar să lăsăm asta. Spune-mi, cum ai murit ?

PIRATUL : Vasul meu a fost lovit de un fulger. Abia am stins focul. Cîrmă nu mai aveam. Nici lopeți, nici pînze. Am plutit la întîmplare, în voia valurilor, două săptămîni. Băieții mei mureau ca muștele. Nu mai aveam apă și nici mîncare *(cu emfază).* Dar, bineînțeles, eu am murit ultimul.

ANATOLII : E și asta o fericire ?

PIRATUL: Oricum... Nu-ți bate joc de mine *(cu voce schimbată, rece).* Lasă vorba! Unde țineți aurul, argintul și pietrele rare. Repede, că mă grăbesc !

ANATOLII : *(îi întinde cutia de conserve)* Ia-o !

PIRATUL : Asta e tot ?

ANATOLII : Tot !

PIRATUL : Argint ?

ANATOLII : Negreșit !

PIRATUL : *(Constată, specialist, neadevărul)* Tinichea! Tutun aveți ?

ANATOLII: Nimic. Vania, un tovarăș de-al meu care doarme, are o tabacheră...

PIRATUL : Aur ?...

ANATOLII : Nu, mase plastice. Și cum îți spun, o tabacheră goală. În fiecare zi, o deschidem și o mirosim cu toții. Asta e tot.

PIRATUL : Rom ?

ANATOLII : Ce-i aia ?

PIRATUL : E așa, cum să-ți spun... Înțelegi tu... *(trist, nedumerit, pirat „amărit")* Atunci plec...

ANATOLII: Du-te, bătrîne !

PIRATUL : Și... vreau să vă spun. Dacă vedeți o insulă, o insulă apropiată, să nu înotați spre ea. Insula mea nu mai poate fi locuită nici de umbre. Nisipul, piatra, pămîntul, frunza, toate, și-au pierdut chipul, s-au amestecat cu cenușa arborilor. Oameni întunecați au aruncat bombe năprasnice peste insulă...

ANATOLII : Pirați ?

PIRATUL : Poate. Pirați cu adevărat, sîngeroși. Ciuperci de fum au plutit peste insulă, multă zile. Aerul e blestemat. Au pierit gîzele, păsările și peștii. Mi-au distrus insula. Să nu vă duceți... *(dispare).*

(Întunericul inundă din nou, totul. Se aude o muzică apropiată, care diafanizează aerul, gîndurile, și în scenă pătrunde, fremătătoare, într-o lumină de argint crud, o fată... Toți patru, oameni bărboși, flămînzi, palizi, se scoală în picioare. Fac o jumătate de pas înapoi, într-o mișcare sincronizată firesc, și reflectă în ochii lor frumusețea neverosimilă a fetii în alb, care seamănă cu fata de pe coperta revistei ilustrate. Este o imagine finală, care străbate visele lor, ale prizonierilor oceanului...)

FATA ÎN ALB : *(simplu)* Am venit...

VANIA : Cine ești ?

ASHAT : De unde vii ?

VANIA : De ce ai venit ?

FATA ÎN ALB : Sînt fata pe care o visați. O visați în somnul vostru aproape disperat. Visul care e mica voastră taină, singurul vis pe care nu vi-l veți povesti. Veți povesti întîlnirea cu Ulisse, întîlnirea cu piratul nefericit, dar despre fata în alb, nu veți sufla nici o vorbă.

VANIA : Nu trebuia să vii. La noi e frig, e vînt. Frumusețea ta nu trebuie să rămînă aici, pe mica noastră navă. Ne luptăm cu furtuna, cu setea, cu foamea...

ANATOLII : Noi...

FATA ÎN ALB : *(se apropie, firesc de ei, le mîngîie fețele)* Nu trebuie să-mi vorbiți, nu vreau să vă întreb nimic. Vreau numai să vă privesc.

FILIP : *(încurcat)* Sîntem cam... bărboși...

ASHAT : Cîndva, la porțile unui palat, cu steaguri roșii în mîini, cu benzile de cartușe încrucișate pe piept, niște oameni bărboși au pășit, primii, într-o lume nouă!

VANIA : Sîntem nepoții lor.

ASHAT : Deocamdată sîntem aici, în mijlocul oceanului, dar ne vom întoarce.

FILIP : Nu vom pieri...

ANATOLII : Vom mai putea pluti încă. Marea Liniștii ne așteaptă și ne așteaptă toate mările și toate oceanele.

FATA ÎN ALB : Vom ajunge la țărm ! Fiindcă e nemăsurată dragostea voastră, încrederea voastră. Dragostea e oglinda asupra căreia vă aplecați și sînteți prea tari, nu vă cuprindeți în ea voi însivă. Sînteți patru oameni sovietici. Patru bărbați.

VANIA : Îți mulțumim. Știam că exiști. Te vedeam, dar nu îndrăzneam să credem că poți fi alături de noi, că te poți smulge din pădurile tale, veverițo !

ANATOLII : Din pădurile frumuseții, ale dragostei și ale gingășiei.

ASHAT : Și aceste păduri s-au născut acolo de sub picioarele oamenilor bărboși apropiindu-se de poarta de fier a palatului...

FILIP : Să nu crezi că zilele au trecut ușor. Glumele noastre au fost adesea pline de tristețe, glume ciudate care ne-au ajutat să răzbatem. Crezi că nu ne-a încercat uneori teama, că nu ne-a măcinat deznădejdea ? Pe această șalupă, sînt patru oameni care înfruntă moartea. Oameni vii.

FATA ÎN ALB : Cît de vii?

VANIA : Atît de vii, încît să viseze o fată frumoasă ca tine, o fată în alb...

FATA ÎN ALB : Sînt Speranța.

ANATOLII : Întotdeauna mi-am închipuit Speranța înveșmîntată în alb.

FATA ÎN ALB : Se apropie dimineața... Și mîine cînd va răsări soarele, îl vom întîmpina ca pe un oaspete drag, ca pe un prieten din copilărie, ori ca pe un frate mai mare. Să mergem !

ASHAT : Încotro ?

FATA ÎN ALB : În întîmpinarea soarelui !

— CORTINA —

București, 9-11 martie 1960.

MIHU DRAGOMIR

Columbiana

La sfîrşitul orei de curs, copiii, curioşi ca întotdeauna, l-au năpădit cu o sumedenie de întrebări. Metodic, profesorul şi-a notat în carnet toate întrebările care nu-i fuseseră transmise în scris, pentru a le cerceta, în linişte, acasă. Era şi prea grăbit să poată răspunde pe loc, nici nu le-ar fi putut cuprinde pe toate, şi, de altfel, ştia că întrebările, sau cea mai mare parte dintre ele, nu erau decît obişnuite, legitime nedumeriri, pricinuite şi de explicaţiile lui prea sumare, dar mai ales de neatenţia elevilor. Oricum, însă, el trebuia să le răspundă acestor copii, abia trecuţi de 11 ani, care începuseră să se apropie de tainele universului.

Tîrziu, noaptea, după ce şi-a cercetat carnetul şi biletele primite, grupînd întrebările, unul dintre bilete a rămas de o parte, refuzînd să se amestece printre celelalte. Cu un scris naiv, zgîriat, o fetiţă, al cărei chip profesorul nici nu-l reţinuse, întreba: „De ce unele stele au nume cu cifre, ca T.123, iar altele au nume atît de frumoase, cum e Columbiana? Este vreo legătură între Columb, descoperitorul Americii, şi această stea pe care aţi pomenit-o astăzi"?

Fără să vrea, profesorul, deşi era singur în camera lui de burlac, a ridicat din umeri. De ce unele stele au nume, ca oamenii, iar altele nu, ştia foarte bine, sau i se părea că ştie. Dar ce legătură este între Columbiana, minuscula stea galben-verzuie, atît de depărtată încît abia se poate vedea cu telescoapele cele mai puternice, şi Columb, — nu se întrebase niciodată. De altfel, cine se întreabă despre rostul şi originea atîtor nume de stele, plante sau animale? Planetele sistemului nostru solar au nume de zei din mitologia greco-romană, aşa cum au şi alte stele. Pe harta cerului figurau, însă, şi multe nume ciudate, născute din fantezia, curînd uitată, a descoperitorilor. Ca şi elementele chimice, stelele purtau, unele lîngă altele, nume de zei, numele descoperitorilor sau ale unor oameni iluştri, sau erau botezate cu vreo metaforă, reuşită sau nu, ca Fulgul alb, numit astfel din cauza munţilor bănuiţi multă vreme, fără temei, de altfel, că sînt acoperiţi de zăpezi veşnice. Dar cum apăruse pe harta cerului numele Columbienei?

Bătrînul profesor a răscolit, în noaptea aceea, toate dicţionarele şi atlasele pe care le avea la îndemînă, dar n-a putut găsi nici o explicaţie. De fapt, şi uitase de întrebarea fetiţei, şi, bombănind, se necăjea de unul singur că pînă atunci nu s-a gîndit că numirile stelelor ascund, poate, istorii pline de tîlc. Chemînd biblioteca cosmonautică şi cerînd fişa Columbienei, îşi propunea să întocmească un tablou explicativ al numirilor principale folosite în cursul lecţiilor, care astfel — cine ştie? — puteau deveni mai interesante...

A doua zi, avea pe masa de lucru istoria Columbienei. Era o poveste veche, de pe la începutul mileniului 2, pe vremea cînd abia se începuse explorarea intensă a cosmosului.

★

...Cînd s-au primit semnalele astronavei-mamă, Valentin era de mult pregătit să zboare în întîmpinarea ei. Rămăsese aproape o lună pămîntească pe planeta E.114, cît timp astronava-mamă îşi urmase drumul, dînd ocol întregului sistem solar pe care îl explorau. Pe vremea aceea era un lucru obişnuit ca mici grupuri de doi-trei astronauţi, lansaţi cu o rachetă-laborator, de dimensiuni reduse, dar bine utilată, să rămînă pe o planetă, făcînd cercetările necesare, în timp ce astronava îşi continua programul de zbor. Echipele erau, apoi, „culese" de astronavă la înapoierea ei din marele circuit al sistemului şi în felul acesta se puteau cerceta zeci de planete, într-un singur zbor. Metoda mai avea şi avantajul că unele dintre cele mai importante date astrografice înregistrate de echipele izolate se comparau apoi cu datele înregistrate din astronavă, în timpul zborului, obţinîndu-se astfel puncte de comparaţie care, o dată astronava înapoiată pe Pămînt, n-ar mai fi putut fi obţinute decît de o nouă, obositoare şi costisitoare expediţie.

Valentin rămăsese pe E.114 împreună cu mineralogul Carmen, care, pe lîngă remarcabile calităţi de cercetător, mai avea şi calitatea de a-i fi logodnică. De fapt, jurnalul de bord al astronavei ar fi trebuit să-i înregistreze ca tineri căsătoriţi, dar cu puţin timp înainte de plecare amînaseră căsătoria, cam fără motiv, sau, oricum, fără un motiv bine cunoscut. Motivul îl ştia doar Valentin. Carmen, deprinsă, deşi fără voia ei, cu încăpăţînarea lui Valentin, nu insistase prea mult.

— Vreau să-ţi fac un dar de nuntă la înapoiere — atîta îi spusese Valentin. Nu scosese nici o vorbă mai mult şi cum, de altfel, nimic nu se schimbase, în relaţiile lor, pentru a o face să-l bănuiască, fie şi o clipă, Carmen se mulţumise cu această ciudată şi incompletă explicaţie.

Valentin era la primul lui zbor, ca şi Carmen. Avea calităţi fizice corespunzînd tuturor exigenţelor vieţii în cosmos, şi i s-ar fi propus să devină astronaut chiar dacă nu s-ar fi gîndit niciodată la o asemenea activitate. El însă se gîndise, se pregătise temeinic în universitate pentru astrografie, ştiinţă încă la începuturile ei, pe atunci, şi, după ce trecuse cu uşurinţă primele probe ale zborului cosmic, fusese selecţionat pentru expediţia ce urma să exploreze îndepărtatul sistem E. Era, de altfel, urmarea cererii lui de a face măsurătorile planetei E.114, pe care o privise de atîtea ori, alături de Carmen, prin telescopul gigant de pe Lună. Ca orice tînăr atras de necunoscut, era atras de această scînteie aproape nevăzută în hăurile cosmosului. De fapt nici nu se cunoştea despre E.114 altceva, decît că există, şi oarecum i se bănuia traiectoria mişcării de revoluţie în jurul soarelui său, tot atît de pierdut ca şi ea însăşi, pentru telescoapele de pe Pămînt sau din Lună. Cîteva spectrograme nesigure, — şi atît... Sistemul fusese însă trecut de multă vreme în planurile de explorare cosmică. Avea peste 170 de planete şi sateliţi şi E.114 era una dintre cele mai mici.

Ajuns pe planetă, Valentin o cercetase cu migală, ridicase pe hartă toate cotele importante, stabilise coordonatele esenţiale, înregistrase mii de date şi zeci de mii de metri de peliculă şi avea de ce să fie încîntat atunci cînd astronava, reintorcîndu-se, lansase semnalele prin care îi chema să reintre în familia astronauţilor.

S-au urcat în rachetă aruncînd o ultimă privire peisajului în mijlocul căruia trăiseră, numai ei doi, o lună de zile. Solul gălbui, lipsit de orice viaţă vegetală, încreţit de vînturile nemiloase care bîntuiau planeta fără oprire, li se părea acum, la plecare, atît de prietenos! Cînd racheta-laborator se oprise, prima oară, pe solul necunoscut al planetei, şi ei, în costumele de scafandri cosmici, priveau astronava-mamă stingîndu-se în depărtări, simţiseră, deodată, cum li se anihilează orice voinţă, şi o disperare ascuţită, ca aceea a gîndului că nu vei putea adormi, cînd de fapt eşti pe pragul somnului, îi împinsese să se refugieze în mica rachetă cu care veniseră. Era singura prezenţă concretă a lumii pămîntene, a cărei lipsă nu o realizaseră pînă atunci în astronava-mamă, atît de plină de viaţă. Primele efecte ale teribilei boli cosmice, paralizia numită a „dizolvării în infinit", trecuseră, însă, fără urmări. Erau amîndoi tineri, sănătoşi, pregătiţi pentru asprimea vieţii în cosmos şi, de altfel, astronava urma să se înapoieze după o lună de zile! Migăloasa şi greaua muncă i-a sorbit în nenumăratele ei probleme de fiece secundă. Solul sterp, despicat ici şi colo, ca de un aparat de precizie, lăsînd să se vadă stratificările străvechi pe adîncimi de kilometri, dîmburile teşite, pulberea gălbuie, călătoare, în nori subţiri, transparenţi, la fiecare răsărit de soare, totul le devenise familiar. Ştiau că vor duce dorul acestui peisaj necunoscut altora, cu cît se vor îndepărta de el, deşi, — sau poate tocmai pentru că-l aveau înregistrat pe pelicule şi etichetat în sute de probe minerale strînse de Carmen pentru analizele ulterioare.

— Adio, steaua noastră dragă... a murmurat Carmen.

— Nu a noastră, ci...

Şi Valentin a tăcut, zîmbind unui gînd numai al lui.

— De ce nu? Nu sîntem noi primii oameni care au trăit aici? Nu te înţeleg...

— Nu pot să-ţi spun deocamdată. Vei înţelege foarte curînd. E o idee a mea... Să mergem, ceilalţi ne aşteaptă!

Cei doi erau ultimii „cercetaşi" lăsaţi pe planetele sistemului şi, după ce îi reîmbarcase, astronava se îndrepta către Pămînt. O, bucuria revederii... Fiecare vorbea cam de unul singur, ţipînd şi căutînd să-i uimească pe ceilalţi cu aventurile prin care trecuse, fiecare era convins că avea în buzunare descoperiri senzaţionale, care vor lăsa în umbră tot ce se ştia pînă atunci despre cosmos. Laboratoarele astronavei lucrau fără întrerupere, calculatoarele zumzăiau zi şi noapte, membrii fiecărei echipe îşi căutau cîte un colţ cît mai ascuns, vorbindu-şi în şoaptă, comparînd date, cerînd mereu calculatoarelor calcule noi, developînd pelicule sau cercetînd la spectroscoape. Apoi, cînd s-a reluat programul normal, au mormăit cu toţii împotriva somnului prelungit, dar, cum cuvîntul conducătorului expediţiei nu putea fi călcat, au trebuit în cele din urmă să se supuie. Liniştea s-a coborît în sălile şi culoarele astronavei...

Apoi Pămîntul, reîntîlnirea cu cei dragi şi, în sfîrşit, munca pe brînci pentru prelucrarea datelor. Cînd a terminat, Valentin a închis microfilmele şi textul expunerii în casetă şi i-a întins-o lui Carmen.

— Poate vei crede că a fost o copilărie din partea mea, dar iată de ce am amînat căsătoria noastră. Voiam să-ţi fac acest dar de nuntă.

Carmen, cu caseta în mînă, îl privea fără să înţeleagă.

— Citeşte...

A plecat ochii şi a citit. Pe casetă scria, cu litere mărunte, de tuş, ca pe albumele vechi de artă: **Steaua Carmen**. Şi dedesubt, celelalte date ale planetei. Era un obicei străvechi, după care primul explorator al unei stele avea dreptul să-i dea şi numele. Steaua E.114 dispăruse şi pe hărţile cerului urma să fie înscris numele lui Carmen, care împărţise cu Valentin o lună de singurătate acolo, pe steaua pierdută în cosmos. Numele lui Carmen, care urma să-şi împartă cu ei toată viaţa.

Căsătoria a avut loc după cîteva zile, apoi au plecat într-o călătorie în insulele Pacificului. Noaptea, în lunecarea lină a vasului, sub cerul spuzit de stele, priveau, de pe punte, bolta pe care o străbătuseră împreună şi în imensitatea căreia se afla, undeva în dreapta stelei polare, sistemul din care făcea parte şi steaua Carmen, nevăzută pentru ochii omeneşti.

— Nimeni n-o vede, dar noi o ştim. Oamenii te văd, în schimb, pe tine. Ceea ce, pentru mine, este acelaşi lucru...

— Chiar acelaşi?

— Nu, dar vreau să te ştiu şi acolo sus, unde am fost cîndva numai noi...

Au trebuit să-şi întrerupă călătoria, chemaţi grabnic. Se fixase ziua cînd se comunicau public rezultatele expediţiei. „Simpozionul întoarcerii", cum era numită această festivitate, se desfăşura în imensa aulă a Academiei cosmonautice. Era urmărit de tot globul, ca unul dintre cele mai de seamă momente ale vieţii publice. De cîte ori nu priviseră în copilărie, pe ecranele televizoarelor, apoi, cînd erau studenţi, din ultimele bănci ale amfiteatrului, pe eroii cosmosului, înapoiaţi din lungile lor expediţii, povestind omenirii descoperirile lor şi proiectînd, pe ecranul semisferic al cupolei, imaginile noi şi răscolitoare din alte lumi... Acum făceau şi ei parte din această familie invidiată de toţi pămîntenii şi mîinile lor se vor strînge ca una singură, cînd se va anunţa înscrierea stelei Carmen pe hărţile cerului...

Desene de MIHU VULCĂNESCU

Valentin nu s-a mirat cînd nu şi-a văzut numele în lista vorbitorilor. Expediţia avusese peste patru sute de cercetători şi rezultatele urmau să fie prezentate de conducătorul expediţiei, de astrograful şef şi de doi matematicieni. Visase, desigur, o clipă, că ar putea anunţa chiar el rezultatele cercetărilor de pe steaua Carmen, dar îşi dăduse, în acelaşi timp, seama că nu este decît o naivitate. Era doar la prima lui expediţie...

Cînd, însă, astrograful şef, descriind, pe rînd, planetele cercetate, a trecut de planeta Carmen, fără să o pomenească măcar, Valentin a simţit că ecranul cupolei se clatină. Carmen l-a privit, tot atît de surprinsă.

— E o eroare... a murmurat el. Stai aici, mă întorc îndată.

Carmen nu putea rămîne, liniştită, în amfiteatru, atîta vreme cît Valentin ieşise, fugind. L-a urmat şi, după cîteva minute, cîteau amîndoi, în lunga listă a rezultatelor expediţiei, afişată în holul Academiei: „Steaua E.114, cercetată de astrograful Valentin Dan şi mineralogul Carmen Dan. Timp de cercetare: 30 zile. Datele astrografice vin în contradicţie flagrantă cu datele mineralogice. Pînă la verificarea definitivă, planeta nu poate fi trecută în rezultatul ştiinţific al expediţiei". S-au privit unul pe altul, uluiţi. Înţelegeau atît că steaua E.114 reapăruse pe harta cerului, în locul stelei Carmen, care încă nu avea voie să apară.

De cîte ori şi-a adus, mai tîrziu, aminte de cele ce au urmat, Carmen îşi punea, fără voie, mîinile la ochi. Valentin s-a năpustit în aulă, tocmai cînd astrograful şef îşi termina expunerea şi amfiteatrul vuia de aplauze. A trecut, în goană, spre pupitrul vorbitorului şi, fapt care nu se mai petrecuse niciodată pînă atunci în istoria Academiei cosmonautice, a început să vorbească fără să fie anunţat. Nici nu vorbea, ci striga, strangulat de indignare:

— S-a comis o eroare! Un furt. Mi s-au furat rezultatele cercetărilor. Steaua E.114 a fost cercetată de mine timp de o lună şi acum nu figurează în expunerea rezultatelor expediţiei. Cer o anchetă de urgenţă. Steaua Carmen...

N-a putut vorbi mai departe, deoarece legătura cu sala i-a fost tăiată. S-a auzit vocea conducătorului expediţiei:

— Astrograful Valentin Dan a uitat unde se află în acest moment. Îl invităm să părăsească sala. Rezultatele cercetărilor lui vor fi discutate în mod obişnuit, în comisiile ştiinţifice ale Academiei...

Valentin a părăsit aula ţipînd şi gesticulînd dezordonat. Pe culoar nu-l aştepta nimeni. Carmen fugise, plîngînd de ruşine. A doua zi, Valentin a înaintat Academiei cosmonautice un lung memoriu susţinîndu-şi rezultatele cercetărilor şi cerînd o anchetă care „să pedepsească exemplar pe cei ce s-au făcut vinovaţi de o uşurinţă condamnabilă, dacă nu chiar de incompetenţă, în verificarea măsurătorilor de pe planeta Carmen"... I s-a răspuns printr-o adresă rece, oficială, care îl invita să verifice singur, încăodată, datele obţinute.

După săptămîni de cercetări şi confruntări chinuitoare, a ajuns şi el la aceleaşi concluzii. Spectogramele luate de pe pămînt, prin telescoape, ca şi cele luate din zborul astronavei-mamă, arătau cu totul alte particularităţi decît datele mineralogice obţinute de Carmen. Parcă ar fi fost cercetate două planete diferite. Pe de altă parte, datele astrografice luate de Valentin, deşi păreau asemănătoare cu cele obţinute de astronava-mamă, nu se încadrau în datele întregului sistem solar cercetat. Nu era vorba despre erori de detaliu. Nici traiectoria planetei, nici mişcările de rotaţie şi revoluţie nu corespundeau, contradicţia era prea izbitoare pentru a permite omologarea datelor. Planeta rămînea să poarte mai departe acelaşi nume cifrat care o arăta drept un astru neexplorat, deşi cei doi umblaseră pe solul ei treizeci de zile şi nopţi.

— O eroare... Unde am greşit? Cum am putut greşi?

Valentin întreba zadarnic. Carmen nu-i putea răspunde, cum nu-şi putea răspunde ei înseşi, şi mai ales durerii mute de a se fi expus ridicolului, primind ca dar de nuntă o stea care refuza să poarte numele ei. Undeva, în arhiva Academiei cosmonautice, o casetă pe care scria cu litere mărunte, de tuş, ca pe vechile albume de artă, **Steaua Carmen**, era rînduită într-un raft cu inscripţia: **Rezultate eronate.**

Cînd şi-a dat seama că nu va putea reconfrunta din laborator datele esenţiale, Valentin a cerut să fie trimis din nou pe E. 114. Dar o nouă expediţie în îndepărtatul sistem solar care acum era, totuşi, cunoscut, nu mai era prevăzută decît peste zece ani... Zece ani, scurşi cu încetineala zilelor pămîntene, în care Valentin a colindat alte planete, alături de Carmen, care şi uitase de această extravaganţă a tinereţii lor. El, însă, purta cu încăpăţînare acest gînd, de a se reîntoarce şi a controla totul de la capăt. Nu mai pomenea nimănui despre planul lui, nici nu se mai supăra cînd vreun prieten amintea despre unii oameni care se cred în stare să ofere stele ca dar de nuntă. Dar, după zece ani, cînd au început pregătirile pentru noua expediţie, Valentin a cerut din nou să fie primit. A fost prima dată cînd a plecat în cosmos fără Carmen. Cine nu cunoştea încăpăţînarea lui Valentin?

Şi iar doi ani lungi pămînteşti de aşteptare, cînd Carmen privea bolta cerului unde, în dreapta stelei polare, se găsea o stea ce purtase, o clipă, în închipuirea lor, numele ei.

Cînd s-a înapoiat, Valentin a îmbrăţişat-o, cu ochii strălucind de bucurie, ca odinioară, dar nu i-a spus nimic despre rezultate. S-a închis în laborator, printre calculatoare, şi a ieşit abia după cîteva săptămîni. Ţinea în mînă o casetă asemănătoare celei ce figura în arhiva Academiei cosmonautice, printre rezultatele eronate.

— Acum este totul limpede, Carmen. Ni s-a întîmplat şi nouă ceea ce se întîmpla de atîtea ori călătorilor din primul mileniu, aici, pe Pămînt. Bănuieşti?

Carmen a dat din cap, afirmativ, dar Valentin nici n-a observat.

— Am nimerit pe o altă planetă, înţelegi? Ceea ce luasem noi drept E.114 era o planetă vecină, la vreo lună-lumină distanţă... E stupid de simplu, nu? De aceea nu concordau rezultatele. Spectogramele luate de pe Pămînt şi din astronavă erau cele ale planetei E. 114, iar noi cercetasem o vecină a ei... Am încurcat stelele.. Parcă odinioară Columb n-a ajuns în America fiind convins că umblă pe pămîntul Indiei? N-a fost chiar vina noastră, ci a celor de pe astronavă, care au dat drumul rachetei-laborator cu cîteva minute mai tîrziu. Cîteva minute, la plecare, au făcut două luni-lumină la sosire... Eu, însă, m-am încăpăţînat să cred că nu am greşit cu nimic, că noi cercetasem steaua E.114. Şi de fapt era...

— Sora ei geamănă, E.115, neinclusă atunci în planul de cercetări.

— De unde ştii?

— Am bănuit de mult, dar...

— Şi eu, dar nu puteam să recunosc că am comis o greşală atît de grosolană. Acum, însă, primeşte, te rog, tîrziul meu dar de nuntă, steaua Carmen.

— Nu, Valentin, trebuie să înţelegi că n-o mai pot primi. Mi-e deajuns că ai vrut să-mi dărui o stea. Nu oricine se gîndeşte să facă un asemenea dar. Să lăsăm stelele pe cer, iar noi să rămînem cu ceea ce putem să ne dăruim unul altuia. Cu viaţa noastră. Dar, pentru că ai vorbit despre călătorii din primul mileniu, de ce să nu ne oprim la îndrăzneţul Columb? Nu s-a înşelat şi el, odinioară, încurcînd continentele? În numele îndrăznelii şi al tuturor erorilor pe care le îndreptăm, să botezăm planeta noastră Columbiana. E un nume frumos şi potrivit. Poate oamenii de mîine, rostind acest nume, îşi vor aminti şi despre întîmplarea noastră...

★

...Bineînţeles, pe fişa trimisă bătrînului profesor de către biblioteca cosmonautică, povestea nu era înregistrată în aceşti termeni. Conţinea numai cîteva fraze tipice de dicţionar: „Columbiana. Stea de mărimea 8, a 17-a planetă din sistemul solar E. A fost cercetată prima dată în 2116, cînd a fost considerată, din eroare, drept vecina ei, Carmen, a 18-a planetă a sistemului. A doua oară a fost cercetată şi i s-au stabilit coordonatele şi structura mineralogică, în 2126, cînd a primit şi numele de Columbiana. Vecina ei, Carmen, a primit acest nume mult mai tîrziu, după numele astromineralogului Carmen Dan, soţia astrografului Valentin Dan, cercetătorul celor două planete. Ea refuzase ca steaua Columbiana să poarte numele ei, din pricina erorii survenite".

Bătrînul profesor era, însă, un sentimental şi, citind aceste fraze seci, a reconstituit povestea celor două stele şi a pornit spre şcoală fluierînd, mulţumit că avea ce povesti fetiţei curioase, care voia să ştie ce se ascunde sub numele stelelor.

DIALECTICA VIEŢII ŞI REFLECTAREA EI

E greu, e imposibil — oricîte tumbe sofistice ar face esteticienii revizionişti contemporani — să se demonstreze faptul că, pe măsură ce înaintăm victorios în socialism, sfera sentimentelor, frămîntărilor, preocupărilor noastre, s-ar goli, s-ar reduce, chipurile, la date sumare, lipsite de culoarea şi expresia contemporaneităţii. Cine priveşte cu luciditate, constată dimpotrivă o diversitate tematică nebănuită pînă acum, o lărgire crescîndă a sferei sentimentelor şi problemelor vieţii noastre noi, oglindită cu mijloace şi la niveluri diferite în creaţia noastră literară.

Numeroase romane, nuvele, schiţe, povestiri, reportaje (mai ales în ultimii ani) au căutat să surprindă în imagini artistice cît mai convingătoare, cît mai pregnante şi verosimile, realitatea socialistă. Există cărţi orientate tematic către viaţa tumultuoasă a muncitorimii de pe şantierele noastre industriale, către prefacerile revoluţionare care au loc în viaţa satelor noastre. Împletite cu realităţile de mai sus sau elaborate distinct, pe alte planuri, avem cărţi care explorează analitic procesul de cristalizare a unei noi conştiinţe umane cu conflicte generate de lupta de clasă, de lupta dintre vechi şi nou, de formarea noii intelectualităţi, de stabilirea noilor raporturi dintre sat şi oraş, cu modificările psihologice corespunzătoare acestei etape etc.

Congresul al III-lea al Partidului, după expunerea bilanţului activităţii sale, a trasat sarcini concrete pentru desăvîrşirea construcţiei socialiste în ţara noastră. Angajată să activeze acest proces, să contribuie la mobilizarea conştiinţei maselor pentru „desăvîrşirea construcţiei socialiste", literatura noastră trebuie să reflecte mai viu, mai dinamic, cuceririle noastre, să răspundă mai prompt, mai operativ, chemărilor Partidului.

Probleme tot mai noi, cu aspecte inedite, fecunde creaţiei artistice, se ivesc în cadrul acestor transformări. Crearea unor obiective industriale noi, foarte puternice (Combinatul siderurgic de la Galaţi) şi darea lor în folosinţă într-un ritm rapid, oferă un cîmp larg de cunoaştere şi reflectare artistică a realităţii.

În agricultură asistăm la apariţia unor elemente noi, extrem de importante, de a căror cunoaştere şi oglindire cît mai veridică atîrnă în bună măsură calitatea cărţilor noastre inspirate din acest sector. E vorba în fond de oglindirea etapei de împlinire, de consolidare, a gospodăriilor agricole colective, de zugrăvirea conflictelor care se ivesc în această etapă. Aceasta este veriga principală în clipa de faţă — în dezvoltarea satului nostru. În jurul oglindirii acestui aspect esenţial trebuie aruncată ancora cunoaşterii noastre. Confruntarea activă şi permanentă cu viaţa îndrumă atenţia creatorilor noştri tocmai către elementele esenţiale, ivite pe treapta superioară a unui proces unic neîntrerupt, consolidează şi lărgeşte relaţiile de producţie socialiste la sate.

În cadrul acestor transformări revoluţionare care au modificat substanţial viaţa satului, „se dezvoltă conştiinţa socialistă a maselor ţărăneşti, se întăreşte şi se ridică pe o treaptă mai înaltă alianţa muncitorească — ţărănească", aşa cum a arătat tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul său la cel de-al treilea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn.

Există o serie întreagă de tendinţe în viaţa gospodăriilor colective: unirea gospodăriilor colective mici în gospodării colective mai mari, folosirea raţională a pămîntului, aplicarea metodelor agrotehnice înaintate. Cîte motive, tot atîtea surse inepuizabile de viaţă, de frămîntări, de probleme. Am comite o eroare evidentă dacă ne-am imagina că o dată lucrurile constituite, consolidate, s-ar exclude posibilitatea unor conflicte omeneşti viguroase, şi să credem că etapa anterioară, a înjghebării gospodăriilor colective, prin caracterul ei mai exploziv, ar fi prilejuit trăiri sufleteşti mai intense, mai puternice. Acreditînd o asemenea idee falsă, am accepta implicit o viziune trandafirie, idilică, asupra realităţii. Adevărul e că viaţa contrazice înainte de toate aceste aserţiuni.

În al doilea rînd, literatura însăşi dă replica cea mai semnificativă. Proza noastră (ne referim la cea care evoluează în această sferă tematică) a înregistrat deja — deşi nu în măsura cuvenită — unele succese. Mai săracă în sectorul romanului şi a nuvelei, în plin progres în cel al schiţei şi fecundă în reportaje, proza prezintă astăzi premizele unei vizibile îmbunătăţiri tematice şi calitative.

Fără a face o analiză exhaustivă a cărţilor care abordează problemele de genul celor amintite, vom consemna unele creaţii meritorii şi care conferă autorilor lor calitatea de a fi răspuns prompt unei sarcini politice. Romanul Drum deschis **de Şerban Nedelcu, unanim apreciat de critica noastră, lipsit de complicaţii inutile, pune deschis probleme strîns legate de noua structură economică şi politică a satului, probleme caracteristice acestei etape. Ion Damian, preşedintele unei gospodării fruntaşe pe raion, bun organizator, spirit inteligent, devotat, dar vădind unele tendinţe de înfumurare, devenind impermeabil faţă de iniţiativele colectivului, tocindu-şi vigilenţa şi riscînd într-un moment crucial — cu ocazia stabilirii cotei din veniturile destinate creşterii fondului de bază al gospodăriei — să fie compromis de duşmani (fapt care ar fi avut consecinţe negative asupra celor neînscrişi încă în gospodăria colectivă), biruie tocmai datorită ajutorului pe care i-l dă colectivul. Urmărit de autor cu suficientă degajare şi obiectivare epică, Ion Damian se îmbogăţeşte sufleteşte, sentimentele lui au în cele din urmă o axă puternică, de neînfrînt. Încrederea în sine exagerată, cu care intră în acţiune, se transformă pe parcurs în încredere adevărată. Încrederea lui devine expresia încrederii în puterea gospodăriei agricole colective, în forţa sufletească a colectivului. Întreg romanul pune accentul pe biruinţa noului mod de viaţă, al socialismului.**

Mai seismografică prin natura ei, consemnînd sau anticipînd, inima genului scurt, schiţa, aduce o contribuţie sensibilă în reflectarea noilor prefaceri în viaţa satului. Prozatorul Ion Istrati în Milionarul, **prin intermediul unui simplu dialog între autor şi un bătrîn colectivist, scris cu vioiciune şi naturaleţe, ne oferă imaginea unui sat colectivizat, milionar, cu oameni noi, reclamînd necesităţi spirituale pe care în trecut nici nu le puteau visa. Ianoş-baci** are oaspeţi **de Dumitru Mircea, alternînd confesiunea retrospectivă cu date ale prezentului, sugerează convingător biruinţa elementului socialist la sate, nivelul de trai ridicat al ţăranilor colectivişti. Schiţa lui Remus Luca** Bocancii lui Mişca **narează o întîmplare extrem de simplă. Ţiganul Mişca, „ăl mai mare" peste grajdurile de cai ale colectivei, hulit altădată, calcă astăzi demn către cooperativă, cu batalionul de copii după el, şi cere cu gravitate... 11 perechi de bocanci! Dacă pe un plan schiţa relevă cu umor şi căldură schimbarea condiţiei umane a celor de două ori năpăstuiţi în trecut, pe alt plan subliniază momentul unic de prosperitate la care a ajuns prin colectivizare ţărănimea noastră. Ochi adînci de Grigore Beuran pare pînă la un punct a ilustra teza caracterului dublu al mentalităţii ţăranului. Nivelul de viaţă şi forţa morală a colectivului reuşesc în cele din urmă să facă dintr-un caracter slab, nehotărît, „îmbrobodit", egoist şi hrăpăreţ, un om integru.**

Reportajul, gen care cunoaşte o adevărată eflorescenţă în planul literaturii noastre noi, pare a răspunde cel mai direct uneia din sarcinile trasate de partid scriitorilor noştri: cunoaşterea aprofundată a realităţilor, studierea lor îndelungată, contactul viu, permanent, al artistului cu oamenii muncii. Şi în sfera de probleme care constituie obiectul însemnărilor noastre, reportajul a păşit cu curaj luînd-o înaintea celorlalte genuri. Investit cu rigoarea prozei adevărurilor clare, concrete, şi selectiv (ne referim la reportajele artistice, mobilizatoare), reportajul are posibilitatea de a dezvălui cel mai operativ şi pe viu noile aspecte esenţiale din viaţa satului. Lucru pe care îl şi fac, de cele mai multe ori bine: G. Călinescu Laptele, vinul şi mierea, **Eugen Barbu** Viaţa la ţară, **Ion Macarie şi Maria Ştefănescu** Azi la Slobozia Mîndra, **Corneliu Leu** Poveste de altă dat' şi de azi, **Aurel Leon** Zile de vară, **Virgil Birou** Zile şi nopţi la Lenauheim, **Al. Ivan Ghilia** Dobrogea, **V. Căbulea şi Şt. Iureş** Dumineca tineretului, **D. Corbea** Colectiviştii din Roma, **Ilie Purcaru** Maglavit **ş. a. în numeroase reportaje risipite în principalele noastre reviste literare şi ziare.**

Evident, supralicitarea pe alocuri a unor tipuri şi cadre comune, tendinţa reportericească (în sensul nedorit al cuvîntului) de a filma în galop cifre şi date, şi care tinde uneori să înlocuiască elementele de analiză, reduce din influenţa pe care unele reportaje o exercită asupra cititorului.

Totuşi, diferite ca procedee şi stiluri, reportajele amintite reflectă tot atîtea faţete luminoase ale satului nostru colectivizat, întărit, biruitor. Nimic poleit, lăcuit, de circumstanţă. Metafora, cînd e introdusă, suplineşte prin concentraţia ei descripţia. Senzaţia de veridic, de real, devine prin metafora călinesciană cu atît mai frapantă: „Pe şoseaua Ploieşti-Bucureşti zăresc o uriaşă butelie cilindrică, ca de porţelan, un vas de Sèvres culcat pe roţi de autocamion. E o imaculată, zmălţuită cisternă pentru transportul laptelui. Nu m-aş mira dacă un alt asemenea gratios şi imens recipient trandafiriu ar trece purtînd inscripţia vin şi după el un altul ca chihlimbarul plin cu miere".

Reportajul Viaţa la ţară **de Eugen Barbu surprinde pe dimensiuni panoramice, într-un ritm viu, cu interesante infiltraţii poetice pe alocuri, noua şi adevărata civilizaţie a satelor noastre colectivizate, ca reflex al întăririi economico-organizatorice a gospodăriilor agricole colective.**

Nu putem ignora însă faptul, în concluzie, că proza noastră a oglindit pînă acum cu precădere rezultate, consecinţe ale procesului de consolidare, şi nu procesul ca atare, tendinţa creatorilor mergînd cam unidimensional către reflectarea constatativă şi nu procesuală, dialectică, prin care s-a ajuns la stadiul de gospodărie agricolă colectivă fruntaşă. Trebuie demonstrat artistic şi cum, prin înlănţuirea căror fapte de viaţă, prin rezolvarea căror contradicţii neantagoniste, prin ce transformări, gospodăriile agricole colective au devenit şi devin fruntaşe. În felul acesta, succesele obţinute vor deveni cu adevărat pilduitoare, mobilizatoare, iar reflectarea lor de către proza noastră cu atît mai eficientă.

Vasile Nicolescu

Două momente de Tita Chiper

DATORIA

Responsabilul clubului central umblă de multă vreme după „o manifestare deosebită". Din explicațiile sale, cam încîlcite altminteri, se deduc următoarele: tinerii nu trebuie să vină la „joile tineretului" numai să danseze. Si dacă anumite comitete U.T.M. de la sectoare nu prea se ocupă de organizare, atunci caută el „o manifestare deosebită".

Pe Jianu, strungarul de la Ateliere, l-a întîlnit la o ședință miercurea trecută, la sindicat.

— Gata, ești omul meu, e clar! Vino joi să vorbești tinerilor despre cum ai devenit tu inovator.

— Mîineee?

— Da, ce te deranjează? Numai 10 minute, să nu le ții conferință.

— Stai, frate, că am ale mele, nu-i timp.

— Sînt mort fără tine... zău, numai 10 minute.

— Nu pot acum... poate joia viitoare. Mă pregătesc și eu puțin, nu așa, pe nepusă masă.

— Vii, vasăzică? Sigur, nu? Atunci fac afișe, dau la stația de radioficare, împart invitații. Of, m-ai salvat, m-ai înviat.

Astăzi e miercuri, exact o săptămînă de la ședința de sindicat în care Jianu a avut ghinionul să-l întîlnească pe responsabilul clubului. Cel puțin așa socotește Jianu; ghinion curat. Aici însă e puțin și vina lui. Cu tot ghinionul putea cel puțin să refuze mai hotărît: „poate săptămîna viitoare" a zis el și responsabilul a luat-o de bună. De două zile, la afișierele de pe șantier e anunțată întîlnirea lui cu tinerii, iar stația de radioficare parcă numai invitația asta ar avea-o de transmis, atît de des o repetă la difuzoare. E aproape opt seara. Jianu stă la masă în fața unei foi de hîrtie pe care a scris numai „dragi tovarăși" și e furios la culme că nu știe ce să spună. Mîine are de lucru, nici vorbă să lase pentru a doua zi scrierea cuvîntării. Și mîine seară e „joia tineretului". Să încerce a desluși lucrurile. O țigară ar ajuta. O aprinde și-i soarbe fumul cu plăcere. Cum a devenit el inovator... Sau, poate, ar trebui să le spună mai întîi de cînd e pe șantier, cum erau acum zece ani Atelierele, că de fapt stăteau într-o baracă prizărită, nici n-aveai loc să te-ntorci acolo. Ei, asta-i prea de la Adam și Eva. Mai dincoace, adică așa: „Am devenit maistru în anul 195..." Nu, că pe urmă a fost chestia aia cînd a zis că e prea tînăr, a fugit de la lucru, că el nu cerea să fie maistru și... Ce idee a avut atunci moș Petcu! „mă, tu ești zăpăcit, nu te cunoști, te sperii din te miri ce și mai nimica. Te păstoresc eu de azi, auzi? Cîți ani ai? Două-ș-unu? Și nu ești candidat de partid? Lasă că te cresc eu, ai să-mi mulțumești". Da, moșul a avut dreptate. După ce a devenit candidat de partid a primit sarcini, le-a îndeplinit, n-a mai dat înapoi. A rămas maistru, că avea calificare, de altfel însă se cam speriase el la început. Dar astea sînt alte probleme. Tema cuvîntării este: „Cum am devenit inovator". Adică — în ce fel? Să le spună pe toate? Nu, mai bine ar fi așa: la ce a lucrat el în ultimele trei luni! Scurt. Mai întîi a fost recondiționarea pendulelor și șpițurilor de la vibratoarele Notz. Complicat să explice. Dar a avut o oarecare bătaie de cap fiindcă nu erau mașini de rectificat originale, elvețiene. Iar specialiștii străini, atunci cînd au livrat vibratoarele, au spus că rectificarea se poate face numai cu mașini elvețiene de mare precizie. La ateliere există o mașină de rectificat, românească, tip „Cugir". Avea însă unghiul de precizie prea mare: 1 grad — adică 3600 de secunde. Ce să facă: pentru ce-i trebuia lui, avea nevoie de un unghi de precizie de numai 30 de secunde. Cum le reduce pe ceie peste 3500? Chestie de specialitate... nu chiar toți tinerii care vor veni la joia tineretului sînt strungari, n-are rost să dea acest exemplu. Așa, în ultimele trei luni a lucrat și piesele pentru telescoapele mașinilor de 10 tone, de n-a mai fost nevoie să le aducă din import, și a mai strunjit și cîteva piese la antrenoarele de pompe... la toate a propus adaptări, soluții noi. Cum să le spună ca să fie ușor de înțeles, plăcut și de loc obositor? Doar tinerii vin la dans, nu la școala de calificare. Pas de mai dansează, după ce vine unul și-ți impuie capul cu Notz-uri, telescoape sau altele... chiar te prinde cheful de vals, cînd auzi! Nu merge. Ah, dacă n-ar fi afișele și anunțurile de la stație și n-ar fi „cuvîntare"... să le spună el cum crede de cuviință, șnur ar vorbi. Cum să nu devie inovator în situația lui? E cel mai vechi în atelier: cînd e o problemă mai complicată, și acuma sînt destule, de cînd au început reparațiile utilajelor de la noile șantiere, la o adică vin la el: „nea Jianule, mi-a spus tovarășul Grigore că dumneata ai avut de lucrat la bolțuri de-astea, cînd s-a-nceput tunelul — cum le fac, am o comandă de la șantierul II". Poate să nu explice? Dar de cînd a lucrat el bolțurile, 8 ani în urmă, a trecut vreme, acum știe mai multe și-i vine o idee nouă: „uite-așa, mai omule". Pe de altă parte biroul organizației de bază i-a trasat ca sarcină lupta pentru introducerea tehnicii avansate la strungărie. Asta-i datoria lui de membru de partid, e consemnată și-n hotărîrea adunării generale. Trebuie să facă față.

Acuma s-a mai înscris și la cursurile de perfecționare ale școlii de maiștri, fără frecvență. Aoleu, are de dat lucrarea de control la rezistența materialelor și el stă și se gîndește cum a devenit inovator.

Fir-ar să fie, că doar n-o să-i rezolve responsabilul clubului calculele lui! la să-l mai lase cu conferințele! Cum a devenit inovator, auzi! Munca, societatea te obligă, dacă ești simțit și nu vrei să lași lucrurile în voia lor, să meargă fie cum o fi, dacă te doare.

Da, dar responsabilul nu se mulțumește cu o explicație de două cuvinte.

E aproape 9 și Jianu oftează, apucă stiloul și caligrafiază ceva, încet, îngrijit, pe foaia de hîrtie din față. Ce-i drept a drept: uitase. „Dragi tovarăși și tovarășe", că doar băieții nu dansează singuri. Acuma titlul e bun. Vorba e, cum rămîne cu restul cuvîntării?

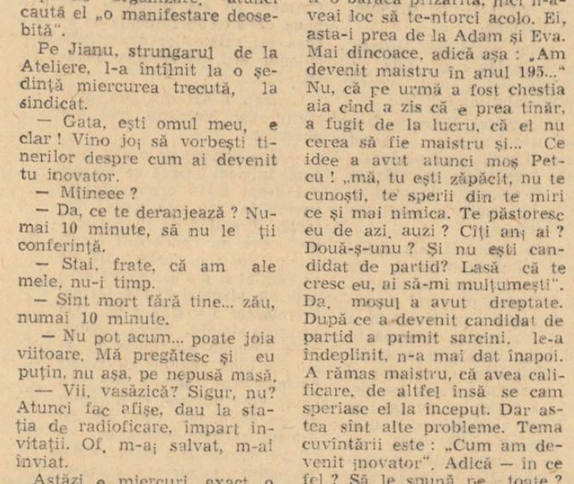

Desen de ALEX. TIRZIU

ACEA ZI...

Pentru că avea treabă „în centru" la ora 11, iar demontarea pompei de beton, care se înfundase, a ținut pînă aproape de 10 — mecanicul Gheorghe T. a cerut inginerului Albu o mașină să-l repeadă pînă unde avea el nevoie, fără întîrziere. Văzuse de dimineață o „Tatră" trimisă de la depozit cu niște fier beton și se bucurase: oricum, în cabina „Tatrei", dacă șoferul mai închide ochii și oamenii se înghesuie, încap, de bine de rău, încă 3 persoane. Era frig și n-ar fi vrut să călătorească 5 km. în lada vreunei basculante. Inginerul Albu i-a promis și acum Gheorghe T., aflat acasă la el, în fața oglinzii, aranjează colțurile gulerului de la cămașă, mormăind nemulțumit:

— Ți-am spus eu de data trecută că nasturele de le guler e slab.. trebuia să-l coși, așa ți-am spus.

— Am uitat, se dezvinovățește nevastă-sa, știam eu că mi-ai spus ceva despre cămașa albă, dar uitasem ce. Și doar ieri am spălat-o, că-ți trebuia azi... Eu atîta am ținut minte, că-ți trebuie azi.

— Imi trebuia, dar pusă la punct, nu fie cum o fi. Știi bine unde mă duc acuma.

Nevasta se uită la el pe sub sprîncene: adică are chiar chef de ceartă, din te miri ce și mai nimica, un nasture de cămașă, acolo?

— Lasă, că te-ai mai dus tu la comitetul de partid și-n salopetă și nu s-a supărat nimeni.

Gheorghe T. nu vrea să izbucnească, deși asta a fost prima pornire.

— Biin... și aici vocea scade, potolindu-se voit — bine, dragă, dar știi că atunci era vorba de altceva. Cînd m-am dus în salopetă? Așa, cîte odată, mai alerg într-un suflet, nu le poți prevedea pe toate. Crezi că eu nu-mi dau seama că nu face? Dar mai intervine cîte o belea, povestea cu lagărele de vagoneți de la ateliere... Sau cînd m-am dus atunci pentru fierul beton... eram plin de ulei, dar oamenilor le crăpa măseaua! Sigur, mă mai duc și așa, dar nu-ntr-o zi ca asta. Tu înțelegi, doar.

Femeia înțelege și știe că el are dreptate, dar atunci ar trebui să recunoască și neglijența ei în legătură cu cămașa.

— Ai tu idei curioase — asta e. Și ce, dacă te duci cu candidații, trebuie să fii neapărat îmbrăcat ca un mire?

— Ei, asta-i! Îmi ții predici de parcă m-aș duce pentru prima dată. Ți-am mai spus: e o zi mare pentru ei. Trebuie s-o respect și eu, în felul meu. Parcă n-ai știi!

— Respect-o, dragă, dar să nu pățești ce-ai pățit cu Grecea... Că după ce l-ai respectat și ți-ai bătut capul cu el, a plecat de pe șantier și nu ți-a zis nici bună ziua, măcar.

O mașină frînează lîngă baracă și peste puțin Petre Crăciun, tînărul fierar betonist, subțirel și negricios, intră grăbit în odaie, fără să mai bată la ușă.

— Tovarășe secretar, a sosit mașina. E și inginerul... adică tovarășul Puiucu.

— Bun, merg acuma, numai să-mi iau șapca. Ia să te văd. Arăți bine, pantalonii călcați, tuns — îmi place.

Ies amîndoi pe ușă și lîngă mașină secretarul îi face semn.

— Hai, urcă-n cabină.

— Dar dvs?

— În ladă, nu deger eu pînă-n centru

Inginerul Puiucu și Crăciun protestează, dar Gheorghe T. îi zorește să nu-ntîrzie și șoferul pornește mașina. În primele minute de drum nu simte frigul, mai bine zis nu vrea să-l simtă. Unde s-o fi dus „Tatra"? Treaba ei, dar era bună acuma, mergea și el în cabină.

La cotul Obcinei suflă un vînt subțire, țiuind pe lîngă urechi, și secretarul se gîndește o clipă că n-ar fi fost rău să-și fi luat totuși căciula. Dă-o-ncolo, prea e rablă, nu se potrivește cu paltonul maro „cel bun", pe care-l poartă acum. Cu greutate aprinde o țigară și i se pare că așa îl mai încălzește. Nu-i iese din cap povestea cu Grecea. Nevastă-sa l-a cam lovit, fără să-și dea seama, desigur. L-a durut și pe el — mai ales că în legătură cu Grecea avusese o atitudine plină de grijă... mai mult, de tact.., nu, nici așta nu-i cuvîntul; altul, nu-l găsește acum.

Mă rog, asta e atitudinea lui față de oameni. Că unii n-o apreciază mai tîrziu — fie, nu-i grav — el și-o menține. Parcă acuma nu putea să se suie în cabină? Crăciun e mai tînăr, ar fi stat și sus.

Dar ajungea sloi la comitet, nu putea să-l lase. Tocmai azi? În centru, parcă e mai frig. Sau l-a pătruns răceala? Să mai aprindă o țigară. De unde, că mai erau două, dar s-au scuturat de tot. O să-și cumpere altele, că uite, coboară acuma.

La secretara tehnică în birou mai așteptau și alți candidați de la celelalte sectoare ale șantierului. Îi lasă pe cei doi tineri și dă o fugă pînă la debit. Cînd se întoarce îi vede într-un colț, singuri, destul de stînjeniți.

Secretara îl mustră subliniind cuvintele:

— Lași băieții singuri, tocmai acum? Oricum, puțină delicatețe! N-ai deloc grijă de ei.

Gheorghe T. dă din umeri.

Ce-au toate femeile pe ziua de azi de-i fac morală?

Fără asta nu se poate

Dispariția

— Pe unde naiba o fi putut să dispară?!

— Crezi că a dispărut, sau a apucat-o cine știe pe unde?

— Nu. N-a dispărut. Dacă ar fi dispărut, n-aș mai avea pic de încredere în propria mea persoană și în toate supozițiile pe care le-a făcut capul ăsta.

— Atunci?

— E pe aici, spre nord-vest, prin văile astea sălbatice...

Omul se ridică în picioare. E potrivit de stat, cu ochii rotunzi, serioși și închiși la culoare.

— Uite, vezi, pe aici, pe unde harta e acoperită de pădure dar nu are reliefuri de amănunt... Și, privindu-și tovarășul în ochi: Dacă mă ajuți tu, căutăm mai departe pe partea cealaltă, eu am să cobor pe ele și am să le răscolesc pas cu pas...

— Da: dacă stai și te gîndești bine, asta ar fi singura posibilitate, aprobă celălalt. E vioi, înalt, bine legat, are nasul puțin cîrn, obrajii roșii, sănătoși. Și adaugă: eu, bineînțeles că am să caut; dar tu, ai grijă, e foarte greu!...

— Am să cobor pe toate văile astea, mai spune o dată primul stringînd harta, făcîndu-și sul gluga hanoracului. Sînt sigur că am să-i ies în drum. Nu se poate! Undeva pe aici, tot îmi cade în mînă!...

Se ridică și celălalt și, tăcuți, încruntați, ambiționați, pornesc amîndoi spre ușă.

Pe lîngă o tolbă mare de piele, fiecare poartă cîte un ciocan alungit într-un cioc de oțel ascuțit, amenințător, ca pliscul de vultur.

Seara celor mai triste gînduri

Hanoracul, tolba de piele și ciocanul. Silueta geologului de abia se desenează în lumina albicioasă a lunii. Numai pașii se aud cu perseverență lovind pietrele potecii. O perseverență înciudată. O perseverență vecină cu încăpățînarea. Perseverență în care simți prezența multor convingeri. Și silueta lui întunecată înaintează, înaintează.

Jos, în vale, lumina lunei atinge fața fluviului și se revarsă în reflexe grele ca de mercur. Dincolo, munții negri și păduroși adăpostesc mari mine și mari zăcăminte de minereuri. Dincolo. La o distanță atît de mică, aceleași roci, aproximativ aceeași formație geologică. În plus, aici, chiar pe pămîntul unde calcă el, urmele unor vechi exploatări. Oamenii acestor locuri: de meserie mineri. Mineri care acum cîteva generații căutau de lucru prin alte părți. Nu sînt acestea destule certitudini?

Omul tînăr, negricios, potrivit de statură, se oprește nehotărît în mijlocul potecii și deodată pornește direct prin pădure, prin noapte, pe un drum numai de el știut. După un timp începe să se audă duduitul unui motor. Apoi, și un uruit de metal pe piatră. La sondeuză ard trei becuri și două perechi de ochi.

— Ceva nou, Barbule?...

— Nimic, tovarășe inginer!...

Privirile sondorului parcă se feresc de ale sale. Iar el insistă copilărește, aproape îl imploră.

— Nimic, nimic?...

Sondorul calcă apăsat, apucă doi cilindri de rocă extrasă și i-i pune sub nas.

— Poftim: steril și iar steril. Exact ca la început!

Inginerul se uită la el cu teamă:

— Nu mai crezi nici mata, nene Barbule?

— Nu mai cred! Sondorul masiv, cu mîini mari, care strunește granicele, încă se ferește de privirile lui... Nu mai cred, tovarășe inginer, nu mai cred pînă nu văd. Niciodată nu mi s-a întîmplat așa ceva. Și deodată îi caută privirile, îi prinde brațul cu mîna sa mare: Dar ascultă la mine, tovarășe inginer, știu și eu un lucru. Fără să dai de greu nu poți să scoți la lumină ceva bun. Și de aia, stau, tovarășe inginer; fiindcă îmi placi. Fiindcă te văd că nu ești om care dai înapoi la greu.

O clipă, pe fața negricioasă a inginerului clipește nedumerirea, apoi, deodată, o explozie de fericire i-o luminează. I-o luminează, poate, la fel ca atunci cînd în locul bucăților de steril sondorul i-ar fi pus în mîini minereu compact.

Devine vesel, vorbăreț, stringe cu emoție palma latră a sondorului, îi spune cum echipa de mineri are rezultate ceva mai bune: găsește din cînd în cînd scurte infiltrații. Apoi își amintește de situația asemănătoare de la Baia de Aramă: formațiunile au sinclinale și anticlinale; zona mineralizată poate fi găsită foarte sus, sau foarte jos.

— Dacă dincolo de fluviu e la suprafață, nea Barbule, aici poate fi foarte jos. Foarte adînc. Avem toate argumentele. Nu trebuie să ne pierdem speranța! Peste munte, Constantin a găsit un strat gros de pirită!...

...Hanoracul, tolba de piele și ciocanul. Silueta inginerului străbate ulițele satului, intră pe-o poartă.

Gazda îl întîmpină cu mincarea acoperită-n șervet, ca să nu se răcească. Dă șervetul la o parte, cu grijă. Aburul aromitor îi umple nările. Acum își dă seama cît îi e de foame. Apucă lingura. Lîngă farfurie, observă un plic cu ștampilele Centralei. Îl ia, îl deschide, îl citește și mincarea rămîne uitată pe masă, sleindu-se. Inginerul nu poate decît să privească-n gol cu ochii săi negri și să șoptească rar, cu buze arse: „Da, au dreptate. Au trecut doi ani",

Hîrtia parafată care-l atîrnă-ntr-o mînă îi comunică simplu, fără bucurie și fără tristețe, că, întrucît au trecut doi ani de cercetări lipsite de rezultate promițătoare, el trebuie să se pregătească spre a începe în altă parte o altă lucrare. I se spune că în luna care urmează trebuie să lichideze șantierul, să trimită utilajele și să predea inginerului Popa, vecinul său de lot, punctele mai importante de cercetare. Cei 20 de oameni, sondori și mineri, trebuiesc anunțați din timp, ca să spună unde vor să fie mutați.

Cine știe cît rămîne așa? Îi trezesc niște bătăi în ușă.

— Bună seara, tovarășe inginer...

— Bună seara, Nistorane...

Minerul e vesel, voios, masiv, rumen în obraji.

— Tovarășe inginer, au sosit azi în sat cel puțin două sute de oameni.. Și-au luat lichidarea de acolo de unde erau și s-au întors, că, de, li-i mai drag să muncească pe locurile noastre, unde ne-au avînd serioase argumente științifice. Oamenii cu care a lucrat însă au crezut și mai mult. Au crezut nu din pricina unor argumente, ci din pricina speranțelor lor dintotdeauna. Nistoran, de exemplu, acest flăcău masiv, plin de viață, neam de neam de mineri, a fost artificier la Bicaz, la „tunel intrare". Artificier fruntaș, cu multe prime încasate, cu fotografie la panoul de onoare. Dar cînd a auzit că se va readuce la viață regiunea în care a minerit bunicul său, regiunea în care se află casa sa, familia sa, și-a luat rămas bun de la tovarăși și a plecat.

Lucrase în mina de cărbuni, lucrase în mina de aur, în mina de fier, pușcase tuneluri, dar niciodată n-a fost mai emoționat decît cînd a intrat cu inginerul Dumitrescu în galeria secundă, cu armături pu-

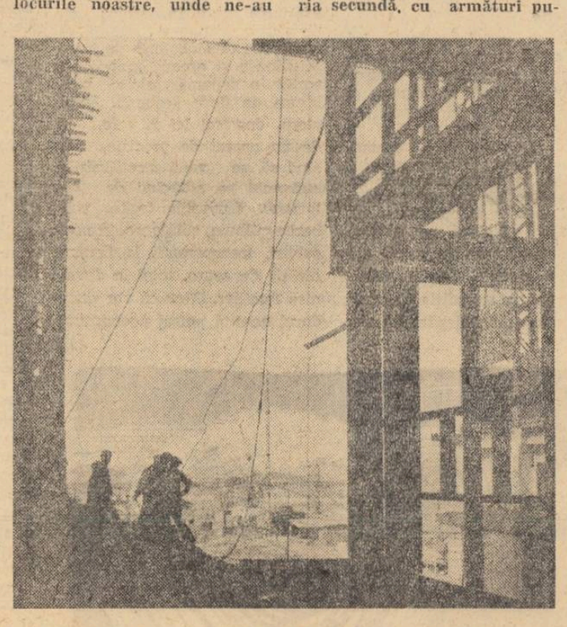

Prospecțiuni

muncit și bunicii. Acuma, eu mă gîndesc: o să putem, deodată, să-i angajăm chiar pe toți?... Eu le-am spus că nu știu. Dar ei zic că stau și așteaptă; doar au case și femei aici!... Ce ziceți, poate-ntr-o lună, două...

Inginerul se uită speriat la fața mare și voioasă a lui Nistoran. Într-un tîrziu, bîiguie:

— Nistorane, tu ești băiat bun. Am să vorbesc cu Popa, poate că mai are loc la el pentru tine... Te-ai bucurat atît de mult că ai venit pe locurile astea...

Și își dă seama că e de neînțeles, dar vorbește înainte...

Nistoran și ai săi

Cititorule, care ai colindat munții, ai întîlnit uneori, desigur, urme ce ți se vor fi părut ciudate. Te-ai întrebat, poate, ce ființă curioasă face șanțuri neterminate, ce ființă curioasă poate avea capriciul de a merge pe poteca pe care mergi și tu și de a sfărîma ici-colo cîte-o piatră pentru a-i lăsa apoi bucățile-n drum. Ei bine, află că lîngă acea piatră sfărîmată e foarte posibil ca un om, negăsind ceea ce căuta, să fi trăit amara dezamăgire a întrebării: „Oare nu merg pe un drum greșit?" Sau, dimpotrivă, lîngă acea piatră sfărîmată e foarte posibil ca tumultul sentimentului de izbîndă să fi umplut inima unui om, deoarece ținea în mînă roca mult căutată cu ajutorul căreia a descoperit un nou filon, o nouă bogăție a țării noastre.

Inginerul Dumitrescu a crezut mult în viitorul acestor locuri. El a crezut temeinic, log de meserie, și două ajutoare.

Cu Dumitrescu îl leagă o veche prietenie, încă de pe băncile facultății. O veche prietenie, dublată de admirație. Din pricina asta, poate, a ales locurile de-aici, atît de grele dar apropiate de prietenul său.

Și el, și soția, și cele două ajutoare urmăresc aceeași zonă de mineralizare. Fac căutări, supoziții și luptă cu șiretenia mineralului. Iar noaptea, se-ncuie bine-n casă din pricina ursilor.

Și iată că-ntr-o noapte, în fereastra înnegrită se aud bătăi precipitate, și glasul unui om care a alergat cu sufletul la gură strigă:

— Mihai! Viorica! Alo! Deschideți! Mihai! Viorica! Sînt eu, Dumitrescu.

Cei doi tresar. Un chibrit scapără. O lampă cu carbid capătă flacără ca o elipsă albăstruie, un zăvor este tras și omul slab, suplu, cade în brațele tovarășului său:

— L-am găsit!

— L-ai găsit?!... Ura! Unde? Cum?...

Nimeni nu-l mai întreabă cum a putut ajunge pînă aici, pe întuneric, atîția kilometri, cu atîtea prăpăstii. Din camera de alături vin și ceilalți:

— Unde l-ai găsit, cum l-ai găsit?!...

Omul îi învăluie pe toți într-o privire fericită, își trage tolba în față, îi desface cu degete nervoase cataramele și scoate dinăuntru un cilindru mare, lung, galben, și apoi încă unul.

— I-am scos de pe lățime. E un filon foarte gros. Sondorii încă mai scot!...

În lumina albăstruie a lămpii de carbid, cristalele galbene strălucesc.

Toată lumea le cercetează cu sfințenie, le admiră în tăcere.

— E mult?... întreabă cîndva cineva, trecînd peste emoție...

— Dacă facem legătura cu ce există spre nord, cred că 30—40 kilometri...

— 30—40!... mîinile se îndreaptă încet spre buze, a uimire și admirație.

— Da! — omul suplu se îndreaptă spre hartă — ... știți de ce a trebuit să-l urmărim atîta?... Simplu: pentru că l-am găsit cu 300 de metri mai jos. Vedeți, în urma unui cataclism filonul de minereu s-a rupt, rămînînd o parte deasupra și o parte mult mai jos. Urmele noastre nu duceau nicăieri pentru că-l căutam în spațiul rămas gol. E clar, tovarăși?

— E clar! răspund toți, aproape strigînd de bucurie.

A trecut vremea.

Vestea

A trecut vremea. Dumitrescu a fost chemat la București, într-o funcție mai mare. Mihai Popa a rămas șeful șantierului.

Este un bărbat tînăr, bine legat. Are un zîmbet jovial, fața deschisă, nasul puțin cîrn, obrajii roșii, sănătoși.

Astăzi, în locul vechii baraci, este un adevărat șantier, plin de oameni. Viorica, soția lui, conduce lucrările hidrogeologice care vor arăta celor ce vor prelua exploatarea minei modul în care trebuie consolidat terenul, pentru că, așa cum am spus, tot înaintînd pe drumul vechilor galerii, artificierul Ion Nistoran s-a întîlnit în miezul muntelui cu sfredelul sondei lui Ion Barbu. Emoția a fost nemaipomenită. S-au întîlnit cu toții pe versantul dinspre fluviu și au calculat: da, era exact cum prevăzuseră, e unul dintre cele mai mari zăcăminte de acest gen din țară.

Au început să vină și alte sonde, alți și alți geologi, o întreprindere întreagă de exploatare a luat ființă. Proba de minereu și-a luat drumul spre furnalul Institutului de cercetări miniere. Se așteaptă o zi, două, trei, urechile sînt ciulite doar spre pașii factorului. Iar cînd, în sfîrșit, mult așteptata veste vine, din piepturile tuturor izbucnesc urale: „Proba excepțională. În curînd numărul muncitorilor va crește și se va construi o instalație de prelucrare. Vă felicit și vă mulțumesc, Dumitrescu".

Oamenii sînt entuziasmați. Mîinile se strîng, privirile se cercetează cu satisfacție. Încet, încet, încep să-și amintească de Dumitrescu, de ei toți, cum erau atunci, între îndoieli și certitudini. Și, ca-n fața oricărui lucru îndeplinit, își spun că fără asta nu se poate.

Corneliu Leu

Dan Grigorescu

Numele dealului

Veneai din primăvară
prin rostogolirea torentelor înspumate
ale livezilor.
De sus, de pe creasta dealului, se auzea
răsuflarea adîncă a sondei,
cel dintîi semn de viață
din pădurile în care fumega pînă atunci,
de-a lungul tuturor anotimpurilor,
ceața verzuie a tăcerii.
Dealurile,
adormite în cutia de sticlă a orizontului,
se treziseră...
Cîte primăveri s-au rotit de-atunci
pe deasupra pădurilor?
. . . . . .
Treceau săptămînile...
Ca niște dulăi uriași,
dealurile păzeau somnul petrolului.
Geologii își așezau cu grijă uneltele
în cutiile lor tăcute,
gata de plecare,
lăsînd pădurilor neclintirea lor amară.
Atunci, cuvîntul tău
a trezit ecourile ostenite ale elanurilor.
Ochii tăi au zărit
flăcările nevăzute care jucau pe comoară.
Veneai din primăvară,
aducînd primăvara.
In inimă creșteau, cum crește-n vioară cîntecul,
cuvintele spuse la sediul de partid:

„Petrolul fuge ca o sălbăticiune,
se-ascunde sub pămîntul tăcut
al pădurilor,
unde luceferii n-au argintat niciodată
neclintirea lacurilor,
unde umbra se ghemuiește
sub tulpinile tăcute-ale fagilor.
Trebuie prins!"

Pe sub zborurile-nalte-ale cocorilor,
gîndurile tale se deschideau ca un compas,
desenînd peste tălăzuirea împietrită-a pădurilor
liniile precise-ale proiectului vieții.
Uneltele geologilor au sclipit din nou în lumină:
capcane pentru fuga petrolului.
...Și în păduri a răsunat deodată
mugetul sălbăticiunii învinse,
și orizontul întreg a început să-și filfîie aripile
în jurul sondei.

Mîinile tale
rupseseră pînzele de păianjen ale liniștii
de pe întreaga priveliște.
Sînt două primăveri de cînd
vîrsta dealurilor a început să se măsoare
cu o unitate nouă de timp:
respirația sondei,
de cînd petrolul și-a întins întîiele crengi negre
spre soare.
Și oamenii au botezat dealul
cu numele tău.

Cu 300 de metri mai jos

Cel cu care se sfătuia Dumitrescu la începutul acestui reportaj, inginerul Mihai Popa, locuia într-o baracă veche, în mijlocul pădurii, împreună cu soția sa, hidrogeolog de meserie, și două ajutoare.

FIERARUL GOSPODĂRIEI, SAU FERICIREA DE A TRĂI

Am intrat seara în Sinnicolaul Mare. Dintr-o călătorie mai veche, de pe cînd eram copil, păstram în amintire imaginea unui sat de pustă cu uliţe desfundate şi cotropite de noroaie grase, consistente şi lutoase. Şi iată că de la fereastra autobuzului ni se arată acum, în inserarea primăvăratică, un adevărat oraş, cu străzi asfaltate, cu magazine numeroase, cu firme de neon, cu animaţia obişnuită numai asezărilor citadine. Autobuzul m-a lăsat la cîţiva paşi departe de hotel, un hotel adevărat, cu portar, cu odăi frumos mobilate, cu chei rînduite în căsuţele lor numerotate, ca la „Aro-Sport", cu registru de înscriere a călătorilor şi cu chitanţier.

Ajuns tîrziu, mi s-a dat o cameră cu patru paturi. Obosit de drum, am intrat în cameră, hotărît să dorm cît mai repede cu putinţă. Dar în cameră am găsit un tînăr apleca t, ca un mecanic de locomotivă, asupra uşiţei cuptorului de teracotă. Era cald în cameră, o căldură de baie cu aburi, şi tînărul acela necunoscut continua să vîre lemne în sobă, indesîndu-le în flăcările dogoritoare. Apoi, lăsînd uşiţa deschisă, mi-a atras atenţia asupra focului :

— Parcă-i la mine la covăcie...

Avea o candoare de copil care descoperă lumea şi tainele ei elementare. Era o uimire atît de simpatică în ochii lui, încît, surprins, l-am întrebat :

— De unde vii dumneata ?

— De la Gelu. Sînt fierarul gospodăriei colective „Maxim Gorki" din comuna Gelu.

Apoi s-a apropiat de şifonierul masiv, de panel, şi, trecînd cu palma peste luciul lui grozav, a spus pe acelaşi ton admirativ, plin de o bucurie totală, concentrată :

— Aşa dulap am şi eu acasă, de nuc !...

— Zici că eşti fierarul colectivei ?

— Da, domnule dragă.

— Ştii să pui o potcoavă la cal ?

— Eu !? Dorm şi pun potcoava. Păi, trei ani am fost ucenic şi alţi trei ani am fost calfă...

— Eşti în stare să pui şi-o „pantă" de fier la roata unei căruţe ?

— Vreţi să ziceţi un „ raf" ? Păi, singur pun raful şi-l lipesc. Dar ce credeţi dumneavoastră ? Eu pot să lucrez şi la Sînnicolau, nu numai la Gelu !

Era consternat că-i puneam astfel de întrebări elementare şi mă privea cu un fel de milă nespusă, ca şi cum aş fi venit la el să-i spun că vreau să intru ucenic la covăcia gospodăriei din Gelu. Şi în ochii lui, pe lîngă mila aceea nespusă pentru mine, continua să stea, ca o lumină dogoritoare şi plină de strălucire, ca o prezenţă concretă şi precisă, (care nu era un comentariu al meu subiectiv şi liric) sentimentul debordant al fericirii de-a trăi, aşa cum n-a mai trăit încă nimeni pînă la el şi pînă în seara aceea.

— Cînd ai intrat în gospodărie ?

— Acum unsprezece ani. Primii am fost !

— Merge bine gospodăria ?

— Nu-mi place să mint. Sînt om de ţară. Ce să spun ? Pînă acuma merge bine.

— Cum eşti văzut la gospodărie ?

— Eu ? Fotografia mea, uite aşa de mare cît servieta dumneavoastră, stă acolo la fruntaşi, la panoul de onoare. Dar îmi daţi voie să mă recomînd. Mă numesc Belenţan Dimitrie, din Gelu.

— Ai venit cu treburi la raion ?

— Nu, doamne fereşte ! Am venit numai aşa. Îmi place să merg, să călătoresc, să văd lumea.

— Şi ce-ai făcut aici, de cînd ai venit ?

— M-am preumblat pe strada principală, mi-am cumpărat pantofi şi am fost la restaurant. Am bani. Am vrut să dau 25 de lei la muzicanţi, dar n-au primit. Mi-au cîntat la masă.

— Dar numai la Sînnicolaul Mare ai călătorit ?

— Oh, domnule dragă, dar cum puteţi pune aşa întrebare ? Am fost şi la Bucureşti ! O dată am fost în 1951, eram în clasa 7-a, cu profesorii şi toată clasa. A doua oară am fost în 1953. Singur am fost.

— Şi ce-ai făcut ?

— Mi-am cumpărat palton.

— Dar voi n-aveţi magazin la Gelu ?

— O, Magazin Universal ! Poate că nu mai există nicăieri ceva aşa de frumos ! Şi cămin avem. Dacă vreţi să mă credeţi, eu nu ştiu să mint, dar căminul de la Sînnicolau e mic tare pe lîngă al nostru. Un cămin grozav, are etajul doi ! Camionul şi căruţa, uite aşa se rotesc pe scenă, dacă le urci acolo !

— Film aveţi în comună ?

— În fiecare seară ; şapte zile — şapte filme. Şi filmul ăsta îl operează la aparat Iorgovan Bata. E prietenul meu !

...Intre timp au mai venit doi oameni în cameră, ocupînd şi celelalte două paturi. Au intrat cu sfiiciune, să nu ne conturbe discuţia, şi s-au recomandat : colectivişti de la Lenauheim. Eu tocmai discutam cu fierarul meu despre sport. Iar îi pusesem o întrebare care-i răscolise mîndria lui atît de simplă, de evidentă şi de concentrată :

— Aveţi echipă de fotbal la Gelu ? Aveţi echipament ? Nu cumva jucaţi desculţi ?

— Oh, domnule dragă, dar ce fotbal mai e şi ăsta ? Cum desculţi ? Da' ce ? Ni-s „pitici" ? Avem dresuri (adică tricouri, n.a.), bocanci şi mingii. Avem şi nume : „Steaua roşie".

Apoi s-a întors spre cei doi călători din Lenauheim şi i-a întrebat pe tonul unui antrenor federal :

— Cum îi fotbalul la Lenauheim ? Merge bine ?

Şi, ca să n-am nici o îndoială, s-a apropiat de urechea mea şi mi-a spus în şoaptă :

— I-am bătut cu doi la zero. La ei acasă, i-am bătut. Noi avem arenă grozavă, cu porţi adevărate, de stîlpi. Teren normal, în lungime de 104 metri ! Mîine (era sîmbătă seara) mă duc la Arad să văd meciul U.T.A.-Dinamo. Cu motorul meu mă duc. Nu-mi trebuie nici un ceas şi ajung. Ăsta-i beteşugul meu : motorul şi să bag viteză grozavă !

N-am înţeles despre ce motor era vorba. A scos o fotografie din portmoneu şi mi-a arătat cu aceeaşi mîndrie cuceritoare şi simplă :

— Aici îs eu pe motorul meu şi am ceas pe mînă.

Era fotografiat la ghidonul unei motociclete „Java".

— E a dumitale ?

— Păi dar cum ? A cui să fie ? La Gelu am cumpărat-o. Eu nu mint nimic. Doamne fereşte ! Sînt vreo şaizeci de motoare în Gelu. Cumpără lumea, nu se lasă. Ieri a cumpărat unul un „Simson" de 250 cu 14 mii. Un „Super-Export". Am şi bicicletă „Carpaţi". Nu mint. Ce am eu să mint ? Am dat pe motocicletă 9500 lei. Asta-i boala mea : viteză !

— Am să viu şi eu la Gelu să văd cum stai.

— O, domnule dragă, chiar veniţi ? Nici nu vă trebuie adresă. Şi copiii de cinci ani ştiu de mine, în Gelu. Eu îi plimb pe toţi cu motocicleta. Poate că aveţi vreme şi mergeţi dimineaţă la Arad cu mine, să vedem meciul U.T.A.-Dinamo. Mie tare-mi place sportul. Eu mor pentru sport. Aradul şi Timişoara şi Sînnicolaul Mare le cunosc ca pe Gelu meu !...

Stăteam în pat, cu mîinile sub ceafă, şi mă uitam în tavan. Fierarul meu, de care mă simţeam apropiat ca de un prieten drag, pe care nu-l mai văzusem tare de mult, continua pe acelaşi ton orgolios, dar la modul simpatic, să-mi povestească despre el, despre Gelu, despre gospodăria lor. Îi mărturisisem cu cîteva minute înainte că am să scriu despre el la gazetă şi perspectiva aceasta fabuloasă, mirifică, i-a înteţit şi mai tare mîndria aceea adîncă şi revelatoare :

— In fiecare zi am să întreb la poştă. Am să arăt ziarul la toată lumea. Credeţi că vine în două săptămîni ? Avem gospodărie mare, milionară. Avem două camioane şi două rutiere cu remorci. Preşedintele gospodăriei este Semionov Gioca, un om bun, om sărac, un om pentru popor. Merge bine gospodăria. Noi, de pildă, eu cu mama, cu tata şi cu fratele meu am făcut 800 zile-muncă. Am luat 2 kg. de grîu şi aproape 5 kg. porumb la ziua-muncă şi în total 176 kg. de zahăr, în afară de bani. Ne-am luat mobilă extrafină, de nuc. Uite aşa dulapuri avem acasă, cum e ăsta de la hotel. Te uiţi în luciul lor ca într-o oglindă !... Acuma vreau să mă-nsor...

— Cum o cheamă pe fată ?

— Dorina.

— Tot colectivistă ?

— Altfel de fete nici nu există la Gelu.

— Frumoasă ?

— Tare frumoasă. Ca un chip de pe-un tablou... Nu mai există aşa ceva nici la Sînnicolau... Tot raionul dacă-l cercetezi, nu mai găseşti aşa ceva frumos.

...Am adormit tîrziu, după miezul nopţii. Şi am visat că-s la nunta lui Belenţan Dimitrie, la Gelu, la o nuntă ca-n poveşti. Dar ştiu că nunta asta va trece într-o bună zi din vis în realitate şi mai ştiu că voi scrie despre ea cu adevărat. I-am dat adresa lui Belenţan Dimitrie şi el mi-a făgăduit cu mîndria aceea atît de simplă şi de profundă :

— Am să bat telegramă-trăznet, şi vă chem la nuntă. Nici la raion nu se fac nunţi atît de frumoase ca la Gelu !...

Petru Vintilă

Mihai Negulescu

Înserări

In serile trăite la Reşiţa
Loc pentru şoapte nu am aflat ;
Nici pentru acordurile mele cizelate
N-am găsit molatec culcuş ;
N-am avut adăpost nici pentru melancolia
Ce bătuse cîndva din aripi de ceaţă lîngă inima mea.

Serile mele, la Reşiţa,
Erau nimburi smulse din vatra de jar,
Din stampele fulgerătoare ale turnătorilor...

Serile mele, la Reşiţa,
Erau ameţitoare ca o ploaie de aştri ;
In serile mele
Lumina striga şi umbra apăsa tot mai slab —
Umbra nu poposea în serile mele
Decît ca o culoare locală
Din imaginare călătorii în trecut.

In locul tăcerii şi umbrelor
Furişate din coiful fără contururi al serii,
In sufletul meu se-ntretaie de-atunci
Traiectorii albe de sunete
Ca o cunună de stele subţiri
Arzînd după turnare,
Deasupra lingotierelor...

EVA CERBU : „Brigada de tineret".

MÎINILE OLARULUI

„...mîna devenise liberă şi putea să dobîndească tot mai multă dibăcie, iar această dibăcie, odată dobîndită, se moştenea şi se mărea din generaţie în generaţie".

ENGELS

Fără mînă, lutul e lut — afirmă bătrînul olar turdean Szilaghy-baci, azvîrlind pe masa de lucru bulgărele de argilă înmuiată cu apă. Miracolul se săvîrşeşte sub ochii noştri. Pe masa de lucru a olarului, care n-are nimic din masa de lucru a altor meşteşugari, lutul se însufleţeşte, pasta informă dobîndeşte contur, graţie, sens. Străvechea pereche de discuri, pe sfert cît roţile carului, cu „osia" aşezată vertical, se învîrteşte numai cu un picior putere" — piciorul lui Szilaghy-baci, care călătoreşte de peste cincizeci de ani pe acelaşi drum, prelungind de fapt o uimitoare călătorie, începută cu milenii în urmă.

— Olăritul e cea mai veche meserie a lumii ! exclamă meşterul, întrerupîndu-şi lucrul o clipă, cît să ne convingă cu privirea-i hotărîtă. Pune apoi din nou „piciorul-putere" pe discul inferior şi roata reîncepe să se învîrtă. Drumul bătrînului olar turdean continuă... Primul pas pe acest drum l-a făcut cînd abia împlinise şapte ani. Pe atunci, mai mult în joacă, băiatul a dat brînci roţii olarului, fără să bănuie că perfidul instrument n-avea să se mai oprească pentru el, ţintuindu-l locului o viaţă de om, sub tiranica pasiune a olăritului.

Contemplăm în tăcere o carafă suplă, crudă, pe care gazda noastră o aşează, în şir cu altele, pe o scîndură suspendată.

— Acum e timpul lui de odihnă. Îşi mai trage şi el răsuflarea, pînă pierde, încetul cu încetul, apa pe care olarul i-a dat-o cu de-a sila.

Despre sine, meşterul vorbeşte ca despre un altul, iar despre lut ca despre o fiinţă.

— Aşa-i el, păcătos ! Nu se coace decît la o mie de grade; stă în cuptor cam opt ore şi se probează greu, după sunet.

Mai intrăm şi la cuptor. E rece. Szilaghy-baci lucrează mai rar în ultima vreme, „de dragul artei". De astă dată s-a aşezat la roată „de dragul oaspeţilor". Cît l-am urmărit la lucru, am avut impresia că degetele lui sînt mai iuţi decît gesturile ; mîinile mari, poate prea mari pentru trupul său, sînt mai tinere decît ochii. Omul e mai bătrîn decît olarul. Pricepîndu-ne parcă gîndul, el ne priveşte calm în faţă :

— Nu vă temeţi, nu rămîne el fără unul de-al familiei Szilaghy care să-i ţină de urît. Şoni al meu...

Cu o înţeleaptă resemnare, gazda recunoaşte că faima ceramicei de Turda s-a mutat de pe fosta stradă a olarilor. Acolo, e drept că mai găseşti prin fiecare casă cîte-un cuptor prăpădit, de ars argila, sau un strung de olar, azvîrlit pe cine ştie unde. Dar de faima Turdei au astăzi grijă alţii. Alături de ei e şi Alexandru Szilaghy.

Turda, pămînt prielnic !

Ceramica, însoţitoarea tuturor tipurilor de civilizaţie, a înfruntat uzura secolelor, ală-turi; de silexurile tăiate şi osemintele animalelor antediluviene, ca să-ţi vorbească astăzi despre neîntrerupta tradiţie artistică ce leagă pe ceramistul contemporan de strămoşul său olar de acum aproape cinci mii de ani. În limbajul ei mut dar atît de precis, folosind „scrierea" spiralei neolitice sau a bastonaşelor striate, ea se dovedeşte un ghid preţios. Nu poţi însă să nu-l admiri şi pe însoţitorul tău care, în ciuda formaţiei lui riguroase, îţi strecoară la ureche ideea născocirii unui ac miraculos, capabil să dea glas preistoriei. Cum ? Nespus de simplu ! Desigur că obiectele de ceramică, din pricina rotirii lor în timpul lucrului, sînt străbătute de şanţuri microscopice, asemănătoare celor de pe tubul fonografului. Or, un ac extraordinar, plimbat pe şanţurile acestea, ar fi în stare să dea glas obiectelor. Atunci, vasul de mari proporţii care tace astăzi în vitrina muzeului ţi-ar istorisi taina îmbinării elementelor ornamentale de origină locală (trei şerpi însetaţi urcînd pe cele trei toarte ale vasului), cu elementele ornamentale împrumutate de la romani. Ai cheltui nopţi şi zile în şir ca să poţi asculta pe îndelete toate farfuriile, opaiţele şi figurinele.

Ascultă ! „Memoria omenirii" vorbeşte !

Meleagurile turdene şi-au avut, cu mai bine de o sută de ani în urmă, propriul lor Benvenutto Cellini. S-ar putea ca atelierul lui Czeglédi Jozsef să fi fost tot pe strada olarilor, nu departe de casa lui Szilaghy-baci. Vestitul olar şi-a dobîndit gloria prin lucrările sale cu contururi neaşteptate şi ornamentaţii de o prospeţime remarcabilă. Creaţiile lui ajunseseră să fie cunoscute la Viena şi Budapesta, iar legenda spune că, deşi muncea într-un ritm îndrăcit, nu şi-a isprăvit niciodată comenzile, nici pînă la moarte.

Doi, trei paşi şi străbaţi distanţa care desparte fosta stradă a olarilor de locul în care astăzi se modelează faima ceramicei de Turda. O vitrină spaţioasă. Pe poliţe, neaşteptate obiecte de ceramică. Cu molipsitorul zîmbet al visătorilor pe buze, ghidul te lămureşte numaidecît.

— Nu se cuvenea să lipsească din istoria oraşului tocmai fila cea mai importantă, cea mai nouă : *electroceramica*.

„Memoria omenirii" se perfecţionează. Ţine pasul cu tehnica.

Ceasornicul nu mai înfăşoară timpul

— „Fără mînă, lutul e lut !". Aşa am auzit încă de mic copil spunîndu-se în casă, aşa am crezut.

Interlocutorul nostru înclină capul spre „roata" la care lucrează. Nu mai are nevoie să adauge nimic. Tînărul Alexandru Szilaghy stă şi el dinaintea unui strung de olar, care se învîrte, se învîrte. Dar pentru Şoni, instrumentul acesta nu mai constituie monotonul ceasornic care înfăşura înainte timpul, pe tăcute, în jurul axei sale, înnodînd cap la cap destinele nenumăratelor generaţii de olari. Destinul lui şi al ultimei generaţii de ceramişti refuză să-l continue pe cel al taţilor, bunicilor şi străbunicilor. Roata lui Şoni se învîrte, se învîrte... Pare că se mişcă de la sine. Nu mai e acţionată de „un picior putere" pentru singurul motiv că tînărul nu mai prelungeşte drumul tatălui, ci păşeşte pe un drum propriu. „Osia", cuplată printr-o curea de transmisie la motorul electric, a eliberat olarul de tirania veşnicei drumeţii circumscrise. În centrul discului acţionat mecanic, o formă de ghips se roteşte fără efort. Într-însa, muncitorul introduce doar pasta gata preparată, pentru ca apoi, cu un şablon aparent simplu dar milimetric calculat, să strunjească ceea ce prisoseşte formei. Rezultatul ? Un izolator de înaltă tensiune. Acelaşi din vitrina nouă a muzeului de istorie.

Un „anonim" cunoscut

Niciodată domnul Victor Iliescu din Cluj, fost bancher, nu va protesta pentru faptul că dintre străchinile produse cîndva de el nici una nu şi-a găsit locul în vitrinele muzeului turdean. Dumnealui preferă anonimatul ca şi în trecut. Pe atunci se camufla îndărătul firmei „Manufactura Naţională de porţelan—Coral", societate *anonimă* română. În spatele anonimatului se afla pofta de cîştig a „olarului" Victor Iliescu. „Colegul" de breaslă al atîtor olari turdeni nu muncea la roată, ci la masa consiliului de administraţie, nu călătorea pe drumul anevoios al lutului, ci doar prin străinătate. Anonimatul lui ascundea de fapt un voluminos pachet de acţiuni :

Banca Iliescu S.A.	5050	acţiuni
Iliescu Victor	1610	„
Margareta Iliescu (soţie)	700	„
Margareta dr. Spătaru (fiică)	1000	„
alţi 26 diferiţi acţionari	1640	„

Anonimatul aducea cîştig. Victor Iliescu nu rîvnea la faima renumiţilor olari turdeni, a lui Czeglédi Iozsef sau a altora. Se mulţumea să realizeze la sfîrşitul anului 1938 un beneficiu de 1.743.607 lei. În plus, avea în fabrică şi o lefşoară de 100.000 lei lunar. Nevastă-sa, biata, cîştiga mai puţin pe lună : 60.000. Tot salariu. Pentru munca din consiliul de administraţie. Cînd muncitoarea Ţirvuică Maria a cutezat să vină în biroul patronului; ca să-i ceară mărirea salariului „că tare e mic !", el a pălmuit-o şi a lovit-o cu un scaun.

Poate că e chiar unul din scaunele pe care stăm acum, în biroul directorului...

— Nu, nu, nici vorbă ! Tot ce vedeţi aici, începînd de la utilaj pînă la clădiri şi acest birou, a apărut după naţionalizare pe locul fostelor ateliere insalubre, rudimentare, mizerabil utilate.

Mîna muncită, mîna măiastră, mîna fără de care bătrînii olari credeau că lutul rămîne lut, a izbit cu hotărîre în biroul patronului la 11 iunie 1948.

Directorul ne însoţeşte. E un bărbat între două vîrste care moşteneşte parcă străvechea pasiune a olarilor. Pe hainele sale, sobru croite, şi-un ochi neatent poate descoperi cu uşurinţă amprentele pasiunii lui: petele de caolin sau cuarţ, materii din compoziţia electroceramicei. Conduce din 1952 fabrica, la trei ani după ce a dobîndit titlul de inginer. E comunist şi are o calitate fermecătoare : deşi la „Electroceramica" muncesc sute de oameni, el îi cunoaşte nu numai după nume.

— Tovarăşa de colo e Ţirvuică Maria.

Ne apropiem de o femeie trecută de 40 de ani. Străbatem o sală lungă unde fiecare produs în parte trece pe sub ochii muncitoarelor, ca sub un duş de raze X, pentru ca orice defect, cît de mic, să fie înlăturat. Treabă de gospodine mîgîloase şi vrednice.

Tovarăşa Ţirvuică Maria ne întîmpină veselă. Zîmbetul rotunjeşte chipul său prelung, iar ochii ei mici devin şi mai mici. De sub batic, cîteva şuviţe albe ne previn că avem de-a face cu un om care a dus-o greu în trecut. Femeia deznodă baticul şi îşi potriveşte, cochet, părul. E alb de tot. Cu o seninătate uluitoare pentru cîte a avut cîndva pe suflet, îşi istoriseşte viaţa cu minuţiozitate, cu aceeaşi minuţiozitate cu care munceşte. Ne atrage doar atenţia că ne va vorbi despre două vieţi.

— Prima !

A rămas orfană în războiul din '918. N-a apucat să sfîrşească decît patru clase primare. Mîna Mariei Ţirvuică a trebuit să părăsească de timpuriu condeiul de şcolar, pentru ca apoi să fie, ani şi ani, sclava lutului. A intrat la 12 ani în atelier, să lucreze chiar aici, pe locul unde astăzi se înalţă „Electroceramica". Amărăciunea copilăriei ei, prea devreme irosită, zace cine ştie pe unde, risipită în lutul ars al nenumăratelor obiecte care i-au trecut prin mînă. Destinul ei părea gata, gata să prelungească destinul tradiţional al olarilor.

— A doua !

A venit Eliberarea. Din 1946 e membră de partid. Pe urmă, după naţionalizare, fruntaşă în muncă...

Fetiţa ei, Elena, se apropie de doisprezece ani. Exact vîrsta la care Maria Ţirvuică intra la patron. E şcolăriţă, n-are decît note bune. E îndrăgostită de ştiinţele naturii; vrea să se facă dentist...

„Vieţi" paralele

Directorul are şi el sentimente paterne, atît faţă de fabrică, cît şi faţă de muncitori. De aceea cere îngăduinţa de a înfăţişa şi el două „vieţi" paralele :

— Prima : fabrica !

Colindăm atelierele, halele spaţioase, curate. Ne fură ochii o lozincă uriaşă: „COMUNISMUL ESTE PUTEREA SOVIETICA PLUS ELECTRIFICAREA ÎNTREGII ŢĂRI". Alci, lozinca leninistă scrisă de o mînă de olar eliberată are o adevărată putere de simbol. La „Electroceramica" se produce cea mai mare parte din izolatorii necesari electrificării ţării. În jur, oriunde ne-am întoarce, nu mai întîlnim chinuitoarea roată a olarului. I-au luat locul discul acţionat mecanic şi presa hidraulică, automată.

Ca fiecare părinte, însoţitorul nostru ţine mai mult la ultimul „fiu": izolatorul de 110 Kw, cea mai recentă creaţie a fabricii. Alături de izolator, ne simţim ca în preajma unui băiat sănătos, de nădejde, care a crescut cum trebuie. E înalt de peste un metru şi cîntăreşte... 240 kilograme.

Mîna fostului olar devenit ceramist a sporit în putere !

★

Din nou în curtea fabricii. Se apropie ora întrării la lucru a schimbului doi. Un clopoţel de bicicletă răsună în spatele nostru. Ne întoarcem. Un tînăr subţirel, de vreo şaptesprezece ani, duce o bicicletă de ghidon. Pe portbagaj, un teanc de cărţi.

— Minunat ! exclamă directorul. Iată şi a doua „viaţă" despre care ţineam să aflaţi. De vreme ce v-am arătat cea mai tînără generaţie a produselor noastre, să faceţi cunoştinţă şi cu cea mai tînără generaţie de ceramişti.

Băiatul e isteţ, înfipt. Îşi cercetează grijuliu ceasul şi dă din cap, semn că mai are cîteva clipe libere pînă începe lucrul. Întinde mîna şi se prezintă :

— Suciu. Suciu Ioan. Vă cunosc. V-am zărit hoinărind pe fosta stradă a olarilor. Tot acolo stau şi eu. E o coincidenţă, se înţelege. Deşi, încă de mic, mi-a plăcut să frămînt lutul, să-l modelez, să fac din el cai, căprioare... De ce zîmbiţi ? V-aţi amintit de ceva ? Sper că n-am zis nimic caraghios... Da, da, se înţelege, n-am să tac numai pentru atîta... Cînd am terminat şcoala în comuna natală, m-am înscris la şcoala profesională de ceramică din Turda. Acolo am devenit utemist. Candidat de partid am devenit alci, în fabrică, unde am intrat după terminarea şcolii. Dar n-am legat cartea la gard. Sînt elev la seral, într-a noua. Vreau să merg şi la facultate. Iubesc grozav fizica şi chimia. Asta nu înseamnă că nu îndrăgesc şi munca din atelier. Sînt hulubar-ceramist, adică răspund de prima formă brută a izolatorului. Vi se pare prea puţin ? Credeţi că la vîrsta mea nu-i destul ? Da, da... Am împlinit douăzeci. Poate unde-mi cheltui cam mult timp cu cărţile. Se înţelege, lectura nu-i timp pierdut. Fără îndoială ! Citesc cărţi bune. Altfel cîştigam eu primul loc pe oraş la concursul „Iubiţi cartea" ?

Mihai Stoian

Post-scriptum : în ultimul moment citim că ceramica, după ce e arsă în cuptor şi tratată cu un amestec minuţios de diverşi oxizi de metale, printre care fierul, poate fi prelucrată în mici discuri absolut necesare maşinilor electronice. Ea constituie un fel de suport al memoriei acestor ultramoderne creaţii umane. Iată deci că ceramica nu se dezminte. Rămîne şi pe mai departe o „memorie a omeniri". Ţine pasul cu vremea. Cu tehnica.

Ion Ţirlea

Vînturi de primăvară

Şi bate vîntul, da, bate vîntul !
Aspru şi tînăr e vîntul —
parcă ţara îmi trece mîinile sale prin păr.

Pe ce trăpaş alerg ca-n poveşti,
cu ochii plini de imagini şi cînt,
şi-n lacrimi mi-aud bucuria rîzînd?

Şi bate vîntul cu fumuri în braţe,
se hîrjoneşte cu lumina din frunze,
şi case
cu sute de ferestre m-adastă;

doar să mă vadă o clipă cum trec,
cum săgetez cîmpia către munţi...
Iar acolo
m-aşteaptă Carpaţii cu gheaţă pe frunţi.

★

Geamul aleargă-mbrobonat de ploaie
ca o frunte albastră.
Copacii rîd lîngă linii şi se îndoaie
şi rup în frunzişe-nnorarea sihastră.

Pămîntul nou şi verde se cutremură-n vînt
şi beat e vîntul de licoarea limpede iar.
Ascultă, ascultă, se-aude cîntînd
pîrguirea de jar.

S-a oprit trenul. O gară-n cîmpie.
Grînele colectivelor sub ploaia curată murmură:
orice fir are rouă pe gură
şi cîntă-ncordat sub arcuşul tău, bucurie.

Adrian Păunescu

Contur

Doliul alb al zăpezilor e sfîşiat.
Către emisfera cealaltă,
iama se-aude
fugind, ca un cerb speriat,
ca un cerb
cu copitele ude.
Pe aripi de păsări
vine aerul cald de amiază.
Frunzele ţîşnesc din arbori :
le cheamă azurul.
Soare. Lumină. Pe buze
suride o rază.
In beton, în văzduh, în oţel,
îi fixăm primăverii conturul.

DINTRE SUTE DE CATARGE...

VALENTIN Sm. POPESCU — Craiova.
În cele două poezii de dragoste, naiv-sentimentale, se resimt influențele unor lecturi neasimilate din Eminescu și Vlahuță. Trimiteți altceva.

PAUL EDUARD LEDMOND — București.
Vă solicităm trei lucruri: poezii cu o tematică mai actuală, un scris mai citeț și numai pe o singură parte a coalei de hîrtie și — pe lîngă pesudonimul adoptat — numele și școala unde învățați.

DAN MEDEANU — București.
Întors de pe front este un calc nereușit după celebra poezie **Să m-aștepți**, de Konstantin Simonov. Celelalte încercări nu conturează o notă mai personală, rămînînd simple mimări de factură simbolistă **(Albastru)** sau narațiuni versificate, pigmentate cu false valori emotive („basmele bunicii", „piticii" etc. din poezia **Pe schele, noaptea).**

Notația laconică din **Adio**, — interesantă ca exercițiu poetic, e totuși nereușită din pricina afirmației seci la care recurge.

În toate versurile sînt prea evidente procedeele laboratorului poetic, „gesturile profesionale", în dauna ideii și a imaginii poetice, a tensiunii și a vibrării sufletești.

ING. DEICĂ VASILE — Anina.
Poezia minei nu ne-a transmis ceea ce promite titlul. Versurile sînt înecate de descriptivism (locul de muncă, organizarea muncii și cîteva elemente „picturale" de decor) și de generalități care nu au putere de comunicare poetică (vezi finalul poeziei).

Vădiți însă o deprindere a prozodiei și o oarecare stăpînire a mijloacelor poetice. Versul are cursivitate, o „cantabilitate" corectă (poate prea corectă și prea monotonă).

V-am cere mai multă îndrăzneală, mai multă atenție și stăruință asupra conturării universului sufletesc al minerilor, mai mult minereu poetic de calitate. Veți putea realiza toate acestea numai coborînd în orizonturile cele mai adînci ale sufletului omenesc, cu naturalețea cu care dv. înșivă coborîți în mină.

TUTILĂ MARILENA — Gherla.
Comentariul nostru din numărul de 15 septembrie 1960 este confirmat de noile versuri. Vrem să vă spunem, totuși, cîte ceva în plus. **Amintire, Orizont, Istorie, Preludiu** și **Iubirile toamnei**, deși pornesc de la intenții lăudabile, rămîn nerealizate, datorită ideilor poetice neclare, nesusținute de comentarii lirice capabile să le pună în valoare.

În **Amintire**, spre exemplu, cîteva creionări aluzive ca: **aurul recoltă, roșu răsărit, zările în clocot, un cîntec nou** etc. nu ajută la conturarea „visului" și a simbolurilor sale atît de cețoase. Din cele 12 versuri ale poeziei **Istorie**, singurul frumos, în care de fapt se concentrează ideea poetică, este penultimul: **Din ierbile pitice m-am înălțat pădure.**

Poezia merită să fie reluată, pornind de la ideea de mai sus. Cităm din **Constructorul**, strofa penultimă:

Pierdut undeva între cer și pămînt
Ca un punct negru,
Urmărit de brațul drept al macaralei,
Constructorul clădește.
La picioarele lui se așterne orașul
Îngrămădit în fumurile serii.

Finalul scade, mai ales prin reluarea unor versuri fără ca ele să fie potențate cu noi valențe poetice.

În **Cîntecul partizanului** reușiți în parte reconstituirea momentului evocat; din păcate, însă, nu depășiți cadrul moto-ului din **Cîntecul de partizan** de la care porniți, iar ideii poetice îi tăiați aripile și îi convertiți greșit sensul pe care îl are în cîntecul amintit. Visul de fericire al partizanului căzut în stepă nu rămîne îngropat sub movila peste care se leagănă ierbile înalte ci, preluat de tovarășii lui de luptă, el va germina în sufletele oamenilor și va prinde viață pretutindeni.

Sfera tematică am prefera-o — ca în **Constructorul** — mai apropiată realității pe care o cunoașteți.

V. ȘERBAN TROTUȘANU — București.
In ciuda bunelor intenții, compunerile dv. au idei discutabile, din pricina unui slab nivel ideologic, conjugat cu nestăpînirea mijloacelor poetice și folosirea improprie a cuvintelor.

Nu arareori, versurile sînt îmbîcsite de banalități și observații rudimentare, de natura celor de mai jos:

Ce dulce-i la mare!
Caldă-i raza de la soare!
Chiar în prima fază
Trupul ți-l bronzează,
etc.

DUMA GHEORGHE DIONISIE — Nărtășești.
Nici **Floarea din inima mea**, nici **Primăvara cu roșii flamuri**, nu depășesc notația cu pretenții de transcriere fidelă a unor sentimente care în realitate sînt livrești și provocate. Străbat în ele grandilocvența gestului prost mascată, însoțită și de o recuzită poetică uzată. Versul care dă titlul celei de a doua poezii este voit colorat pentru a salva — fără să reușească — restul poeziei de neutru și banal.

Amintindu-ne poeziile de anul trecut — evident mai bune — ne întrebăm de ce ați renunțat la reflectarea realității ce vă este familiară?

ANDREI MAVRU — Timișoara.
Este contrariant la dv. amestecul de plasticitate și prozaism, de prospețime și caducitate, de autenticitate și livresc. Din păcate, negativele predomină. Cîteva ilustrări: In orașul în care a căzut prima zăpadă, dîndu-i aspect de carnaval:

pomii sînt arlechinii
și mii de vrăbii duc
scrisori de fulgi
spre cerul azi din ce în ce
mai gri
și vezi chiar convorbirile
la colțuri sînt mai lungi.
. . . .
un oaspe a sosit în albă
uniformă
și difuzoarele, vibrant,
vreau (vor!) să-l conducă etc.

În aceeași poezie **(Tablou)**, apar versurile:

...e-o muzică ce face slujba
s-o întîrzii (?!)
...pe ziua de azi am fost
și eu bolnav
și deși nu-i frumos, cine
vrea, să mă condamne.

Sau în poezia **Pastel**:

...gîndul meu spre tine
zboară
în complexul vieții mele...
etc.

Tonalitatea generală a poeziilor este sumbră, cu un orizont limitat și mărunt, respirînd atmosfera închisă a celor patru pereți în care vă consumați meschin și însingurat **(Cîntec de liubov**, — de ce liubov și nu dragoste? — **Florile, Refren de iarnă, Pelerinaj).**

Deschideți larg ferestrele și ușile și ieșiți printre oameni, pentru a putea scrie despre ei și despre epoca în care trăiți.

DOREL SCHOR — Iași.
Corect construite, vădind un mai vechi exercițiu, lucrările dv. au totuși ceva artificios care le barează drumul spre inima cititorului. Le lipsește dezinvoltura, naturalețea și tensiunea lirică, în locul cărora folosiți excesiv afirmația nudă, care vă împinge spre retorism.

Poantele finale sînt și ele artificiale, cîtă vreme nu se integrează organic poeziei. În fine, imaginile poetice sînt rare și anemice, de cele mai multe ori comune. Credem că răul principal împotriva căruia trebuie să luptați este rutina și, în plus, „generalitatea" care este în fond o altă fațetă a aceluiași defect esențial: necunoașterea vieții.

TRUȚĂ VICTOR — Reghin.
Sînteți la primii pași în poezie. Trebuie să citiți foarte multe versuri și studii critice. Grupajul trimis este insuficient pentru un comentariu critic. Așteptăm și alte lucrări, mai concludente pentru posibilitățile dv.

În privința cercului literar „Mihai Beniuc" din Reghin și a inactivității tov. Balosin, vom anunța Comisia de îndrumare a cercurilor literare de pe lîngă Uniunea Scriitorilor.

MAKARENKO O. T. — București.
Sînt prea copleșitoare influențele poeziilor lui G. Coșbuc și Șt. O. Iosif. Abundă descripțiile plate și afirmațiile seci. Din cînd în cînd apare și cîte un amănunt indecent ca în poezia **Iubito.**

Reveniți după o triere mai atentă a versurilor.

SILVIU GUGA.
N-ați depășit faza notației brute și a influențelor. În mărturisirile lirice am vrea să distingem timbrul dv. poetic și nu pe al altora. Lucrați mai mult și nu neglijați lectura.

C. SILVIAN — Ceahlău.
În poezia **Bistrița** am întrezărit unele posibilități. Trimiteți un grupaj de versuri care să ne permită o cunoaștere și o discuție mai aprofundate.

LANDA MIHAIL — Bicaz; PETRU BALMUȘ — Vaseni; CARABULEA VIRGINIA — Constanța; CHIRA VERA — Tirgu-Lăpuș; N. BARAT — Izvoarele; PUIU POPESCU — Moinești; TRIFON MISCHIE — Arad; BOTEZ MARIA — București; ALBOI I. GOGU — Călărași; TEODOR HARDON, POPESCU I. IULIAN — Reșița; FELICIA POPA — Drajna de Jos; IONESCU B. BUCUR — Cîmpulung-Muscel; MILTON FANNY LEHRER; A. R. DELEANU — Oradea; ZAMFIROV; CORNELIU PANȚÎRU — Sighișoara; ION GH. VASILESCU — Găești; AIFTINCĂ MARIN — Pomîrla; C. ELINESCU — Bacău; ZLĂVOG ION — Serbești; IOAN ODOBESCU — Satu Mare; NICOLAE STEPAN — Timișoara; KOGĂLNICEANU GH. — Botoșani; CIOBANU MIHAI — Tr. Severin; IOAN MIHAI NĂSTĂSESCU; N. ISAIA; IOAN ANDRONIC — Cozla; ZAMFIR GHEORGHE — Colentina; M. LEGA; MOȘOARCĂ VASILE — Oravița; V. CIOCMĂREANU — Sibiu; ION POP CIUBĂNCANU — Sibiu; VICTOR VIȘAN — Copăcioasa; CEZAR FLORESCU; ION SÎNGEREANU — Ocna Mureșului; C. LUPESCU — Constanța; TASCIANU ȘTEFAN — Brașov; BOTEZ MARIA — București; NICOLAE BIXY MOCANU — Poiana Lacului; MĂTĂSARU ION — Luduș; MIHAI CUPCEA; ELISABETA GUȘE — Aiud; ȘERBU NICOLAE — Cubleșul Someșan; PETRESCU GHEORGHE — Turnu Măgurele.

MAI TRIMITEȚI.

F. N. NICOLESCU — București; N. R. MAZILU — Viperești-Ploiești; OANA DĂNESCU — Tîrgoviște; VASILE DUMITRU SĂRĂOANI (MITICĂ LĂCĂTUȚU) — Roman; ANGHEL MOISE ROMAN — Năvodari.

DEOCAMDATĂ NU.

Într-o zi de toamnă

Era toamnă, cald și nu adia nici o boare de vînt. Alături de linia ferată, într-o șaretă vopsită în galben, paznicul gospodăriei colective „Drumul belșugului" — om trecut de 60 de ani — opri în dreptul cantonului pînă trecu personalul de Timișoara. Apoi o luă de-a dreptul prin lanurile de cucuruz dat în copt, îngînînd un cîntec din tinerețe. La urmă o întoarse pe cuvinte, dar un foșnet de frunză uscată îl făcu atent. Opri. Ascultă. „O fi vreun drac de iepure?"... „Ei drăcie..." își zise. „Ăsta-i „iepure" cu două picioare!" se minună omul și-și ridică privirea către flăcăul acela înalt și robust, care ducea în spate un sac umplut pe jumătate. „Aha! vasăzică... din ăștia îmi ești, puișorule..." mormăi el în barbă. Tuși în sec, în semn că se afla la... datorie și-o luă la trap. Dar flăcăul în salopetă albastră, pătată pe la mînici, fără să țină seamă de tusea omului, coti la dreapta pe o cărăruie mărginită și-și căută de drum. „Îi deplomat pezevenghiul, nu glumă!" clătină din cap Laie Carabăț și trase de frîne. Oprind în mijlocul drumului, îl luă din scurt:

— Ascultă, flăcăule...

Drumețul îl privi lung, apoi îi răspunse cu oarecare rezervă:

— Ce-i năcazul, bădiță?

Moșul se cam pierdu cu firea. „Hm! L-am luat prea aspru", se mustră singur și se gîndi să-l ia mai pe ocoliș.

— Zici că... mergi departe? făcu el șiret. Urcă în șaretă că drumu-i lung, iar povara, după cum văd eu...

— E mult mai ușoară decît crezi mata, se grăbi să-i răspundă tînărul, fără prea mult chef de vorbă.

— Aș! faci pe viteazul! Te văd destul de în putere, dar mîine o să simți. Ascultă-mă pe mine, am o minte de „ginăral". Ehe! In '918, cînd am trecut la romîni împreună cu zece maramureșeni, îmi aduc aminte ca acum, era o zăpușeală la fel ca asta de azi...

Drumețul zîmbi. Paznicul, văzîndu-l dispus, se încălzi nițel continuînd cu mai multă prietenie:

— Dacă nu ți-i cu supărare, încotro ai luat-o cu sacul în spate pe toropeala asta? — încercă acesta din urmă să lege vorba.

— Către Herneacova, bădiță, îi răspunse drumețul, mai mult din politețe.

— Daaa.. Atunci lasă mîndria și urcă, te duc pînă în comună, de acolo calea e mult mai scurtă, rosti moșul cu blîndețe ascunsă și trase cu coada ochiului către sacul de-a-dura. Tînărul sovăi un moment, apoi azvîrli povara în spatele șaretei și urcă lîngă paznic, încîntat de... mărinimia acestuia.

Tăcură cîtva timp. Dar după o bucată de drum, Laie Carabăț, vrînd cu dinadinsul să-l atragă pe flăcău în discuție, lovi calul cu codiriștea și sparse tăcerea:

— Și așa zici. Mergi către Herneacova?

— Da. Intr-acolo merg, bădiță.

— Hm! Departe-i de noi și... buricul ăsta de sat! apăsă pe ultimele cuvinte. Apoi o întoarse: Dacă nu te mînii, din care colț de țară ești, frate? Că după vorbă și îmbrăcăminte...

— Mi-s din părțile Crișului, bădiță, din Crișova.

— Așa! Ardelean vasăzică...

— Ardelean crescut în țoale de dimie, întări drumețul și zîmbi prietenește.

— Și unde lucri? Că, după cum simt eu, duhnești a benzină de la o poștă.

— Lucru la S.M.T. Remetea Mare, bădiță, mi-s mecanic într-o brigadă de cîmp.

— Aha, mecanic... aprobă bătrînul. Și ce spui de cucuruzul nostru?

— Fain, n-am ce zice! Se cunoaște unde lucră tractoarele; cucuruzului îi place arătura adîncă.

Vremea se scurse repede.

In fața Sfatului Popular comunal, așa cum e obiceiul acelora ce îndeplinesc o muncă „de răspundere", Laie Carabăț opri șareta scoțînd un oftat de ușurare. Drumețul sări jos și vru să apuce sacul. Dar Carabăț îl opri:

— Stai, băiete, să-ți ajut, că n-am stat cu pana în mînă, zise ca în glumă, dar mai mult cu răutate ascunsă.

— A! Nu-i nevoie, bădiță. Rămîi cu bine și mulțam pentru îngăduință. De o fi să ne întîlnim la loc potrivit, ne-om cinsti cum se cade.

Paznicul, văzînd că lucrurile iau o întorsătură neașteptată, apucă sacul din mîinile flăcăului, devenind mieros:

— Hai de te mai odihnește pe un scaun; mintenaș prind alt cal și cît ai zice „hocus-pocus" am și ajuns în hotarul Herneacovei. Zic bine, or ba?

Ardeleanul strînse din umeri în semn că acceptă propunerea acestuia și porni în urma lui Laie Carabăț care urca scările de piatră tocite, ca un flăcău de douăzeci de primăveri. Dînd piept în piept cu președintele colectivei care tocmai ieșea de la o consfătuire, se apropie și prinse curaj:

— Vezi! Ai grijă. Acum cîteva secunde l-am prins pe... dumnealui, zise în șoaptă și-i făcu cu ochiul președintelui, care își ațintí privirea către drumețul ce rămase în capătul scărilor cu sacul în brațe.

Președintele, grăbit ca totdeauna, vrînd să scurteze vorba, se adresă tractoristului pe un ton grav:

— Trebuie să dai o declarație cum s-au întîmplat lucrurile și mai vedem noi.

— Dar pentru ce să dau declarație? ripostă ardeleanul.

— Lasă, nu te prefă. Am mai avut eu de-a face cu mușterii din ăștia. Mai bine să trecem la fapte.

— Poftim. N-am nimic împotrivă. Totuși aș vrea să aflu și eu, pe concret, care-i motivul să dau declarație?

— Hai, lasă teoriile, tinere! Legea-i lege și...

Apoi către paznic:

— Dezleagă sacul, uică Laie, îi dădu poruncă omului care sta rezemat de un dulap și-și freca mîinile, bucuros.

In birou, în fața cîtorva oameni care se aflau cu anumite treburi, se produse o adevărată senzație. Laie Carabăț trecu la executarea poruncii, mîndru și țanțoș: acuma vedea tot satul că unul singur era Laie Carabăț în sat. Dar tăind sfoara, rămase cu ochii holbați și țeapăn.

Președintele se minie:

— De ce ai încremenit, moșule?

— Păi... să vezi, că nu-s știuleți, se bîlbîi omul.

— Ce nu-s, domnule! Dar ce sînt: lămîi, portocale?

— Nici asta nu-s.

—Dar ce sînt? Spune odată.

— Cărți! Cărți, tovarășe președinte, suspină și se rezemă de colțul mesei, mai mult mort decît viu de necaz și rușine.

— Și așa zi, ardeleanule. Mi-o făcuși, ei? clătină din cap către tovarășul de drum.

Tractoristul zîmbea pe sub mustăcioara tunsă, înțelegînd că Laie Carabăț, omul pe care-l admirase pentru bunătate și îngăduință, îl luase drept altcineva. Începură să rîdă cu toții. Numai Laie Carabăț ședea îmbufnat și trăgea din pipă cu amărăciune.

Intre timp, președintele întrebă, mai mult cu titlu informativ:

— Totuși, explică-ne și nouă — se adresă el tractoristului. De unde ai, frate, atîtea cărți? Ce faci cu ele? Că după cum le văd eu, toate sînt noi-nouțe.

— Le am de la o librărie, pentru a fi difuzate tractoriștilor.

— Aaaa...! Adicătelea, dumneata ești librar după cum înțeleg eu... se dumeri în cele din urmă președintele.

— Da. Librarul S.M.T.-ului. Or, mai bine zis: difuzorul de cărți al standului din stațiune.

— Așa!.. Păi de ce n-ai spus, frate, de la început, că poate te-am fi rugat să ne aduci și nouă cărți. Avem noi la biblioteca căminului, însă după ce le citim trebuie să le înapoiem. Mult mai bine ar fi să avem bibliotecile noastre personale, apuci cartea de pe poliță, o citești și o pui la loc. Cînd ai terminat-o, o recitești iar, ori cumperi alta.

— Dacă-i așa, uite! Am să vă aduc cărți și dumneavoastră, făcu tractoristul în timp ce lega sacul cu ață roșie, bucuros că oamenii aveau dragoste pentru citirea cărților. Numai bani să aveți că... îi încercă pe oameni.

— Ehe! Despre asta nu te teme! se lăudă un mustăcios înalt și gros cît un trunchi de fag. Adă-ne numai cărți, ardeleanule, că ne-om descurca noi.

Laie Carabăț se uită în ochii președintelui care îi și ghici gîndul.

— Prinde-l pe „Machidon" la șaretă și repede-l pe tovarășul pînă-n deal, la tractoare, îi porunci acesta și întinse mîna tractoristului.

Din ziua aceea colectiviștii din Ianova se obișnuiră să aștepte în fiecare joi seara pe un flăcău cu sacul plin cu cărți care le zîmbea vesel din șaretă.

Ion Suceveanu
Cercul literar Timișoara

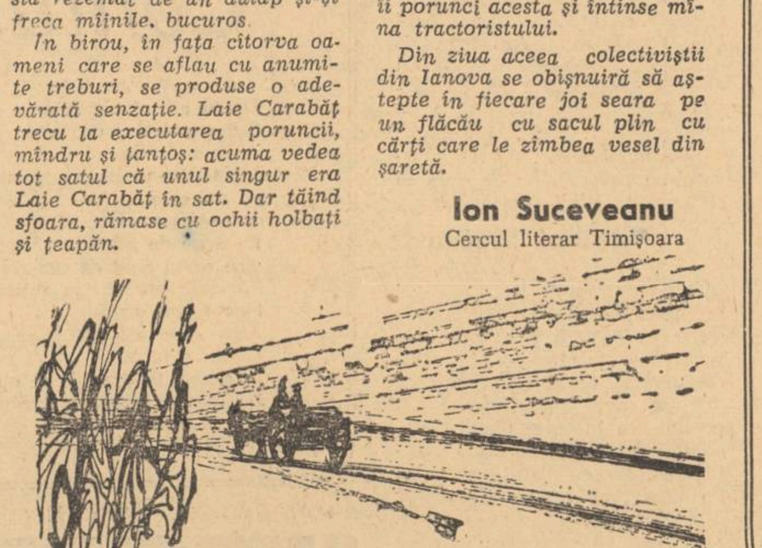

Desen de OANĂ MIHAI

Nicolae Stoe

Dimineața

Fiecare clipă e mai albă acum,
Plopii sînt albe flăcări pe margini de drum
Și de liniște ce-i, se aude curgînd
Vîntul, de la o zare la alta, peste pămînt.
Vreau să mă îmbăt de tăria contrastelor, azi;
Negru și alb stînd alături, obraz la obraz:
Pe mînerul spadei să se așeze o porumbiță,
Pe țeava de tun să se joace un copil cu suris de halviță.

Trupul călăului să se zvîrcolească pe rug,
Mîna soldatului să steie pe plug,
Pe ruinele războiului vreau străzi frumoase și noi.

Oameni ai lumii, sînt plin de încredere-n voi
Și fiecare clipă e mai albă acum
Iar plopii sînt albe flăcări pe margini de drum.

...Glasul meu, îl aud, cum îl poartă curgînd
Vîntul, de la o zare la alta peste pămînt...

Mihai Pelin

Miting

Piața respiră ca un surîs după victorie.
S-au regăsit toate cîntecele orașului.
Ascultăm.
Cuvintele au grația macaralelor-turn.
Intre cuvinte și furtuna aplauzelor
sudorul de lîngă mine
și-a încheiat salopeta, și-a trecut mîna prin păr,
s-a urcat la tribună.
Ascultăm.
Acum îi alunecă ochii peste etaje și steaguri
și etajele se răsucesc în ochii lui
așa cum se răsucesc portul și cerul
în jurul corăbiilor
cînd se ridică ancora.
Acum răstoarnă cerul și etajele în ochii noștri
așa cum descarcă vapoarele bumbacul și cîntecele
în portul natal.
Ascultăm.
Ca toți marinarii din lume,
vorbește despre țărmul spre care am ridicat ancora,
și piața respiră ca un surîs după victorie.

Prima zi de școală

Invățătorii au scris în abecedare
„Pace", cu literă mare...
Și seara copiii nu s-au jucat de-a soldații
Și nu s-au mai bătut cu săbii.
Centura cea lată, de piele,
Din vremea cînd tata și frații
Mîncau din gamele,
A rămas aruncată sub pat.
La prima ploaie, coifurile vor deveni corăbii.

Anghel Gîdea

Fiul meu

Fiul meu, unde-ai căzut,
Cîte gloanțe te-au durut
Răsucite-n trupul tău
Prăvălit în zbucium greu?
Poate-n șoaptă m-ai chemat
Schijele cînd te-au crestat,
Poate-ai plîns cu lacrimi multe
Făr-ca maica să te-asculte...
Cîmpurile, blestemate,
Te-au sorbit în ierburi toate:
N-am putut să te mîngîi,
Să-ți pun mîna căpătîi,
Să-ți dau apă, să sărut
Ochii tăi de miel căzut.
...Singură rămasă-acum
Caut pașii tăi pe drum
Și gîndesc, maică, gîndesc
Coasa mare s-o izbesc,
Coasa de cosit trifoi
In cine-o mai vrea război...

Vaste ecouri

Ascult glasul cîmpului meu,
Zvîcnirile lui din șolduri de spice;
Mările din matcă parcă au pornit să se ridice
Amestecate cu nisipul galben și greu.

...Din vremi parc-aud cum învie
Vaste ecouri de strigăte-n luptă;
Intoarse, se sting în cîmpie
In cîntarea holdei — neîntreruptă.

Maria Tudor

„Celula 267 cîntă"

Lui I. Fucik

Cîntecul se naște, ca soarele, pe cer,
Cîntecul e un fir de iarbă
Sau poate de fier.
Aici pereții sînt galbeni și strîmți,
Și-s numai 7 pași de podea;
Pe tavan — nici o stea...
Tu cînți.

„Celula 267 cîntă"
— Spuneau cei ce-așteptau să te ucidă.

N-au înțeles ce zare fără margini
Cu-n cîntec, ai deschis peste firidă.

Cîntecul comunismului

Cîntecul acesta a fost început
Din durere și frumusețe,
De mult...

Și de aceea, el a crescut
chinuit ca o floare,
Dintr-un pămînt
Inmiresmat și pătat de sudoare.

Cei care-au căzut
I-au dat o lumină din suflet,
Din trup, o fărîmă de lut.
Trăiau pentru el doar,
Pentru cîntecul fără de moarte
Și fără hotar.

Eu l-am luat de la ei
Și l-am făcut cîntecul anilor mei.

Victor Rusu

„Citește-l și dă-l mai departe"

Pe ziarele și manifestele care apăreau în ilegalitate era scris acest îndemn de foc.

„Citește-l și dă-l mai departe"!
Să poarte spre inimi lumină
Și raza nădejdii s-o poarte
In negura nopții, deplină.

Călăii cu furii deșarte
Vor visele-n lanțuri să țină;
„Citește-l și dă-l mai departe!"
Să poarte spre inimi lumină!

El este a robilor carte
Și slova-i de-ndemnuri e plină:
Să cadă cătușele sparte,
Să cadă palate-n ruină!
. . . .
„Citește-l și dă-l mai departe!"

I. Ciuchi

N-a căzut nici o stea

N-a căzut nici o stea
Pe lîngă inima mea,
Ridicînd în lumină întîile-i schele
N-a căzut nici un brad din pădurile mele.

Le-am păzit cu ardoare
Și-am petrecut pe cărare,
In ele, doar pașii luminii marelui vis;
Nici un brad n-a căzut, nici un drum n-am închis.

N-a poposit în crengile-mi mii
Negura toamnei tîrzii,
Nici n-am vărsat să-mi tămăduí, topind,
Pe vreo rană, stropii rășinii de-argint.

Lumină ca soarele isc
Și nu-mi pare-nalt nici un pisc
Cînd vîntul cu-arcușul îmi mîngîie strune
Și noul meu cîntec mi-l poartă în lume.

Zidurile Doftanei

Aceste ziduri vorbesc cu umbrele-ntipărite pe ele,
Cu zgîrieturile cătușelor cînd, noaptea,
Brațele-ncleștate sprijin și-au cătat...

Aceste ziduri negre vorbesc
Cu privirile comuniștilor ce le-au străpuns,
Cu ceasurile de așteptări din istorie,
Cu pașii de front ai zilelor care,
Ca o imensă armată, se îndreptau către ele.

Intre aceste ziduri de temniță
Istoria n-a putut fi întemnițată.
Gloanțele și înspăimîntatul lor lătrat
Și-au înscris traiectoria-n gol.

Aceste ziduri rămîn în istorie
Să vorbească de cel mai puternic cutremur...
Și niciodată, pe sub arcadele lor,
Ziua nu va trece uitînd!

PAGINA ELEVILOR

Cum am scris...

Am scris **Cumpăna** în vara anului 1948. Eram în acea vreme profesoară de artă dramatică la Conservatorul Muncitoresc. Cursurile începeau după masa târziu, cînd elevii mai ieşeau din producţie. Mi-aduc aminte că în acea zi de iunie i-am aşteptat mult peste ora cuvenită pe cei care lucrau în fabrici, în uzine. De obicei alergau de la lucru la şcoală, împinşi de dragostea lor aprinsă pentru teatru. În sfîrşit au venit şi parcă erau alţii. Transfiguraţi, cu sufletul la gură, cu ochii plini de lumină, mi-au povestit că în ziua aceea a avut loc naţionalizarea marilor întreprinderi. Apoi mi-au relatat cum s-au desfăşurat lucrurile, cum au primit muncitorii acest eveniment extraordinar. Emoţia ne-a cuprins pe toţi. Îi cunoşteam bine pe aceşti elevi ai mei, îi iubeam mult, ştiam eforturile pe care le fac ca să muncească toată ziua, să alerge seara la Conservator, să înveţe, să cunoască alte lucruri decît acelea la care fuseseră limitaţi pînă atunci şi bucuria viguroasă cu care păşeau în acea seară pragul unei vieţi noi, a determinat în mine, care scrisesem pînă atunci o literatură lipsită de fior şi de perspective revoluţionare, o frămîntare, un zbucium adînc şi înnoitor.

Aşa s-a născut dorinţa de a scrie o piesă în care să oglindesc **marele** eveniment şi pe oamenii care l-au determinat. Mi-am mărturisit gîndurile tovarăşului Mihai Novicov. Am găsit în el un sprijin preţios, care nu m-a părăsit pînă în clipa în care, în martie 1949, piesa a fost reprezentată pe scena Teatrului Municipal.

Pentru a o scrie, în diverse etape, am vizitat o fabrică de textile din Bucureşti şi am căutat să cunosc mai de aproape cîţiva muncitori, pentru ca chipul lui Anton Vadu să fie cît mai autentic, cît mai viu. Sigur, nu am reuşit s-o scriu de la început în forma în care a ajuns pe scenă. Mi-aduc aminte că uneori mi se păreau neîntemeiate o critică, o observaţie, ca să ajung pe urmă, întorcîndu-le pe toate feţele, să-mi dau seama de justeţea lor, să-mi dau seama că a scrie nu e o treabă chiar atît de personală. Că a scrie implică neapărat respectarea adevărului, implică o mare răspundere faţă de cei cărora pretinzi că le spui adevărul, implică o cunoaştere adîncă a cauzei, a ideologiei pe care vrei s-o slujeşti şi o profundă disciplină în toate manifestările tale de om care a acceptat-o cu toată convingerea.

Piesa **Oameni de azi**, care tratează tema alipirii intelectualului cinstit de popor, şi în acelaşi timp drumul unui sat către colectivizare, mărturisesc că a fost scrisă de două ori. Prima versiune avea un mare cusur: eroul principal, doctorul Murgu, părea că se zbate singur în mijlocul acelui sat, din care nu se vedea mare lucru. Părea că eroul creşte singur. Traian Şelmaru, cu care m-am sfătuit de multe ori în vreme ce lucram, a avut atunci privirea lucidă care mie îmi lipsea. În a doua versiune a piesei se vede mult mai limpede, nu numai cu cine luptă doctorul Murgu, dar şi cine îl ajută, datorită căror oameni ajunge la fermitatea şi înţelegerea matură pe care o dovedeşte în actul ultim.

Pentru a scrie această piesă am cutreierat multe spitale şi dispensare, şi din regiunea Bucureşti şi din jurul Buzăului, unde l-am întîlnit pe eroul meu. În general, scriitorul împleteşte şi topeşte la un loc multe chipuri întîlnite în viaţă, ca să zugrăvească un tip. Rar, rar de tot, omul pe care îl întîlneşti poate fi luat aşa cum e, poate fi transpus în literatură de-a dreptul, poate servi adică tema atît de bine cum a servit-o tînărul doctor pe care l-am întîlnit lîngă Buzău. După ce am scris piesa, m-am întrebat dacă în viaţă doctorul C. M. va face saltul calitativ pe care îl face doctorul Murgu în piesă. Nu m-am înşelat. Doctorul C. M., cu care am păstrat legături prieteneşti, a ajuns azi un om mai activ, mai viu, mai dinamic decît eroul meu. Viaţa depăşeşte scriitorul şi de aceea sarcina noastră e să ne ţinem mereu în pas cu ea. Pe ţăranii pe care i-am zugrăvit în **Oameni de azi, în Vadul Nou, în Vlaicu şi feciorii lui,** i-am cunoscut şi înainte de război, mergînd, la nevoie, la ţară, şi fără greş, în fiecare vară, în acelaşi sat. Socotesc că acest fel de documentare „la nevoie" poate fi folositor pentru un detaliu, pentru o anumită problemă în care trebuie să pătrunzi mai adînc, dar că adevărata documentare nu se poate face decît trăind cît mai mult între oamenii despre care vrei să scrii.

Trei generaţii nu mi-a cerut o documentare specială. Este vorba în ea de o lume burgheză pe care scriitorii de vîrsta mea au cunoscut-o vrînd-nevrînd. Dacă tema s-a desenat limpede în mintea mea în vara anului 1955 cînd am scris-o, personajele, caracterele, întîmplările care o servesc, mi se imprimaseră în memorie din copilărie poate. Pe acele femei sufocate şi strivite de o viaţă de familie plină de ipocrizie, de falsitate şi platitudine, împiedicate să se realizeze pe plan social, împiedicate să trăiască pînă şi cele mai autentice sentimente ale lor, veştejindu-se în resemnare sau alunecînd într-un desmăţ care de fapt nu le dă nici o satisfacţie în afară de iluzia — repede deşartă şi pentru ele, — că se răzbună pe cei care le stăpînesc, le-am întîlnit bătrîne sau doar repede îmbătrînite de uzură, în anii dinainte de război. Pe Veronica, fata care scapă lanţului familiei burgheze, am cunoscut-o în mai multe exemplare, mai tîrziu. Ea s-a rupt din lumea veche şi s-a integrat cu cinste în cea nouă.

Nu mi-a fost greu să scriu piesa. Cînd am prezentat-o Teatrului Municipal, consiliul artistic a fost de părere că lipseşte din ea un element de comedie, care să învioreze pe alocuri această dramă care se repetă ca un leit motiv. Am găsit-o abia atunci pe Domnişoara Macri cea mică, fata bătrînă care, într-adevăr, lipsea din galeria de personaje a familiei burgheze, care era totuşi un fenomen frecvent al acelei societăţi, şi care s-a putut lega organic cu întregul, pentru că ridicolul ei e căpuşit cu destul tragic. Domnişoara Macri nu e numai caraghioasă, ea e o victimă a acelor concepţii, a acelor rînduieli, a acelei lumi.

*

Dacă e vorba să coborîm în amănuntele muncii scrisului, cred că ea diferă de la scriitor la scriitor. Pentru mine, zbuciumul cel mare are loc înainte de a începe să scriu, în perioada în care lucrurile, ideea, planul de desfăşurare al acţiunii, caracterele mi se clarifică. După ce încep, nu mai simt nici zbucium, nici nelinişte. Dacă personajele sînt bine gîndite, în clipa în care sînt puse faţă în faţă, acţionează şi grăiesc conform caracterelor lor, cu un firesc, cu o logică, cu o voinţă proprie, împotriva căreia tu aproape că nu mai ai nici o tărie. Dacă însă nu sînt bine gîndite, o iau razna şi, natural, textul se umple de contradicţii, iar tema şi mesajul tău sînt primejduite. Socotesc de cea mai mare importanţă perioada aceasta de pregătire, de proiectare a unei piese, a unei nuvele de pildă.

Toate aceste mărturisiri nu trebuie luate drept declaraţia plină de satisfacţie a cuiva care e convins că a făcut foarte bine tot ce a făcut. Un scriitor, chiar dacă e mulţumit uneori de o pagină, de un capitol, de o scenă scrisă de el, se mustră mereu că altele nu i-au izbutit la fel, şi pînă la sfîrşitul vieţii vrea să se depăşească, vrea să scrie şi mai bine, şi mai eficient.

Aceste mărturisiri nu sînt decît împărtăşirea unei experienţe literare.

Lucia Demetrius

O carte instructivă*)

I. JALEA: „Împărat şi proletar"

În urmă cu aproape cinci decenii, revoltat de neglijenţa cu care erau administrate pinacoteca şi muzeul de arheologie, fapt care dusese la degradarea unor piese deosebit de preţioase, Fr. Şirato constata că, adăpostit în localuri cu totul necorespunzătoare, tezaurul artistic şi istoric „nici nu e cunoscut de public". El stăruia asupra necesităţii de a se edita ghiduri alcătuite la un nivel de popularizare fără exces de erudiţie, capabile să stîrnească interesul pentru muzeele bucureştene.

Editura Meridiane a pus la îndemîna publicului de astăzi, şi mai ales a tineretului însetat de cunoştinţe şi de frumos, o asemenea călăuză cuprinzătoare, înfăţişînd marile comori adăpostite în cele 46 de muzee, expoziţii permanente şi colecţii din Capitală.

Ceea ce impresionează, chiar şi după o fugară parcurgere a cărţii, este, înainte de toate, dezvoltarea uluitoare pe care a cunoscut-o acest sector în anii puterii populare. Nu numai întemeierea unor muzee noi, unele din ele de mari proporţii; nu numai organizarea în localuri adecvate, după criterii ştiinţifice a unor muzee mai vechi, dar şi lărgirea colecţiilor prin achiziţii noi, munca asiduă a unui personal ştiinţific calificat care identifică şi restaurează lucrări de mare valoare, punîndu-le, astfel, la îndemîna publicului. Toate acestea sînt încă o dovadă a preocupării Partidului şi Statului pentru tezaurul artistic, istoric şi ştiinţific al poporului nostru. Sutele de mii de vizitatori înregistraţi în cursul anului trecut, de pildă, demonstrează în mod concret că valorile produse de popor de-a lungul vremurilor au fost restituite celor care le-au făurit.

Îmbinînd informaţia ştiinţifică cu accesibilitatea, autorul întreprinde o lungă călătorie prin sălile celor mai diferite muzee din Bucureşti. El ştie să surprindă esenţialul, să-l prezinte într-o formă atractivă, cu multă vioiciune. Temperamentul său de scriitor se face simţit, de pildă, în paginile dedicate Muzeului de Istorie a Partidului Muncitoresc Romîn, scrise cu multă căldură, cu dragoste pentru trecutul de luptă grea al Partidului, pentru figurile eroilor clasei noastre muncitoare, fără a pierde nici un moment din vedere scopul lucrării sale: fiecare panou, fiecare obiect sînt descrise cu amănunţime, desprinzîndu-li-se semnificaţia.

Un capitol mai mare este rezervat impozantului Muzeu de Artă al R.P.R. Tratînd separat Galeria naţională, Galeria universală, Secţia de artă feudală şi Secţia grafică, Marin Mihalache prezintă cîte un scurt şi instructiv istoric al formării fiecărei secţii în parte, lucru care-i permite să releve creşterea prodigioasă a tezaurului artistic în anii noştri. Prezentarea operelor expuse se face cu sobrietate, analiza succintă operîndu-se la un nivel accesibil.

Dacă în sectorul muzeelor de artă şi istorie, informaţia este bogată, (chiar în cazul unor colecţii mai modeste cum ar fi Muzeul Şcolii medii nr. 1 N. Bălcescu sau colecţia I. Minulescu), stilul alert, în privinţa muzeelor cu caracter ştiinţific autorul a procedat ceva mai sumar. Aici, cititorul află doar date elementare, fără un comentariu amplu capabil să lumineze pe deplin însemnătatea pe plan ştiinţific a colecţiei. De asemenea, paginile dedicate Muzeului literaturii romîne nu subliniază îndeajuns însemnătatea acestei instituţii, prima de acest gen în ţara noastră.

Lucrarea lui Marin Mihalache constituie un îndreptar deosebit de preţios pentru tineretul nostru şcolar, ca şi de altfel pentru toţi oamenii iubitori de adevăr şi frumos.

D. G.

*) Marin Mihalache: „Muzeele din Bucureşti". Editura *Meridiane*.

Ştiaţi că...

● Acum o sută de ani, în aprilie 1861, a apărut primul număr din **Revista romînă**, publicaţie cu caracter enciclopedic, la conducerea căreia s-a aflat Alexandru Odobescu. În paginile acestei reviste a fost publicată, prima dată, postum, lucrarea lui Nicolae Bălcescu **Istoria romînilor sub Mihai Voevod Viteazul.** Tot aici a apărut întîia oară şi **Ciocoii vechi şi noi** de N. Filimon, primul nostru roman realist.

● De la Costache Negruzzi ne-a rămas în manuscris, încă inedit, un manual cinegetic intitulat **Vînătorul cel bun sau meşteşugul de a nu-ţi fi urît.**

● În iunie 1866, Al. Odobescu a vizitat muzeul „Ermitaj" din Petrograd, exprimîndu-şi apoi prin scris marea sa admiraţie pentru colecţiile cercetate.

● Alecu Bassarabescu, tatăl nuvelistului I. A. Bassarabescu, a fost coleg de clasă cu Nicolae Bălcescu şi Ion Ghica, la liceul „Sf. Sava" din Bucureşti.

● În februarie 1848, în timpul revoluţiei burgheze din Franţa, Nicolae Bălcescu manifestează entuziast pe străzile Parisului, pătrunde o dată cu mulţimea în palatul regelui Ludovic Filip şi rupe o bucată de catifea din tronul acestuia, trimiţînd apoi o părticică din ea lui Vasile Alecsandri.

● Între Nicolae Bălcescu şi Vasile Alecsandri a existat o caldă şi nezdruncinată prietenie. În aprilie 1852, cînd primeşte vestea că Bălcescu şi-a îndreptat puţin sănătatea, mistuită de o necruţătoare boală, Alecsandri îi scrie aceste emoţionante rînduri: **„Nu-ţi pot spune bucuria ce m-a cuprins, cînd am primit scrisoarea ta şi am cetit bunele ştiri ce-mi dai despre scumpa ta sănătate... Mă simt fericit de această ştire, parcă aş fi cumpărat o lume întreagă, căci te iubesc ca pe un dulce frate şi aş voi să împart cu tine zilele şi sănătatea ce-mi sînt hărăzite de soartă".**

● Spre sfîrşitul vieţii sale, Dimitrie Anghel lucra la un roman fantezist intitulat **Hipparc şi Didona**, din care a publicat numai un singur fragment în revista **Flacăra** nr. 22 din 1911.

● Forma actuală a sonetului a fost inventată de poetul italian Giacomo da Lentino, în secolul al XIII-lea.

● După ce traduce Moartea şoimului de Maxim Gorki, în revista **Ţara noastră** din 5 aprilie 1909, Liviu Rebreanu traduce mai multe povestiri din Cehov, pe care le publică în Universul literar din 1915 şi pe care le reuneşte în anul următor, 1916, într-un volumaş intitulat **„Gura femeii".**

● Cunoscutul roman **Cimentul** al lui F. Gladkov a fost tradus la noi de Ion Pas, în 1928.

GALA GALACTION

Personalitatea lui Gala Galaction are o structură cu totul aparte, singulară, determinată de faptul că opera sa poartă pecetea unor tendinţe adverse, contradictorii. În opera regretatului nostru scriitor s-au înfruntat adesea două concepţii opuse: una laică, izvorîtă din atitudinea sa de scriitor-cetăţean, frămîntat de problemele majore ale timpului său, din cercetarea şi interpretarea atentă, obiectivă a vieţii şi societăţii, iar alta mistică, religioasă, derivată din situaţia sa de preot. Acest aspect contradictoriu al operei lui Gala Galaction este o consecinţă explicabilă a însuşi evoluţiei vieţii sale.

Scriitorul, pe numele său adevărat Grigore Pişculescu, s-a născut la 16 aprilie 1879, în Dideşti-Teleorman, petrecîndu-şi copilăria împreună cu fiii ţăranilor şi ai ţiganilor ce fuseseră robi ai mînăstirii din sat.

Însuşi scriitorul şi-a analizat această perioadă de început a vieţii sale, scriind: „Am crescut între fiii plugarilor şi fiii micilor tîrgoveţi. Aceasta nu avea să rămînă fără importanţă în viaţa mea. Pentru că, deşi făceam parte dintr-o familie mai înaintată în vederi şi umană în relaţiile cu ţăranii sau cu ceilalţi, anumite nedreptăţi şi anumite deosebiri izbitoare nu puteau să nu fie dezvăluite ochilor mei. În Dideşti, fusese un schit de călugări. Foştii robi mînăstireşti, ţiganii, au fost întîii mei prieteni. Aceasta, iarăşi, poate să-şi fi avut însemnătatea sa în dezvoltarea mea ulterioară. Oricum, atunci trebuie să fi desprins eu sensul noţiunii de „rob", de om neliber şi tot atunci, sau poate nu cu mult mai tîrziu, sensul noţiunii de „libertate", pe care mizeria şi incultura în care trăiau ţiganii o falsificau şi, de fapt, o anulau".

După terminarea şcolii primare, Gala Galaction se înscrie, în 1899, la liceul Sf. Sava din Bucureşti, unde întemeiază o trainică şi frumoasă prietenie cu colegii săi N. D. Cocea şi Ion Theodorescu, viitorul Tudor Arghezi, durabilă peste decenii. În anii de liceu, la vîrsta de 16 ani, Gala Galaction îşi face şi intrarea în literatură, debutînd cu schiţa Pe terasă, apărută în Adevărul ilustrat din 6 octombrie 1896. Deosebit de important este însă faptul că, în această perioadă, viitorul scriitor ia contact cu mişcarea socialistă, fiind un entuziast participant al întrunirilor muncitoreşti.

Odată cu terminarea liceului, în 1897, şi intrarea la facultatea de litere şi filozofie, începe însă pentru Gala Galaction o perioadă de mari şi adînci frămîntări lăuntrice, prilejuite de multiple împrejurări. Şi, ca urmare, tînărul cu visuri literare părăseşte, după cîtva timp, facultatea la care urma şi se înscrie la facultatea de teologie. După ce îşi ia doctoratul în teologie, în 1909, Gala Galaction renunţă însă în bună măsură la preocupările sale clericale, dedicîndu-se literaturii. Pentru scriitor începe acum o perioadă de participare intensă la viaţă. Problemele mari ale timpului său îi frămîntă, îl atrag, îl fac să mediteze şi să ia atitudine faţă de ele. În acest timp, se simte din nou atras, mai puternic, de mişcarea socialistă. Vechiul său prieten N. D. Cocea este cel care-l influenţează cel mai mult, îi este un îndrumător şi un sfătuitor apropiat. În articolul Poet şi proletar, publicat în 1919 în ziarul Chemarea, Gala Galaction reamintea această perioadă şi scria: „Am reîntîlnit socialismul în sufletul luminos şi irevocabil revoluţionar al scumpului meu amic N. D. Cocea". Reluarea legăturilor cu mişcarea muncitorească a determinat în mare măsură orientarea sa către o artă realistă, către crearea unei opere care are ca trăsături dominante nobilele principii de umanitate şi protestul faţă de orînduirea nedreaptă a burgheziei şi moşierimii. În această perioadă, Gala Galaction colaborează la revistele Viaţa socială, Facla, Viaţa românească, la ziarele Socialismul, Chemarea, Luptătorul, Cuvîntul liber, Avîntul şi altele, tipăreşte volumele de nuvele Bisericuţa din Răzoare, Clopotele din Mînăstirea Neamţu, La ţărmul mării, Caligraful Terţiu, Răboj pe bradul verde, iar în 1919 publică volumul O lume nouă în care salută cu simpatie victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie. După 1930 tipăreşte romanele Roxana, Doctorul Taifun, Păpucii lui Mahmud şi La răspîntie de veacuri.

Anii studiilor teologice au avut însă consecinţe pentru scrisul lui Gala Galaction, determinînd caracterul contradictoriu al operei sale. Dar, trebuie înţeles şi subliniat cu claritate faptul că Gala Galaction a rămas mereu fidel nobilelor principii de umanitate şi de dreptate socială, s-a situat întotdeauna pe poziţia scriitorului-cetăţean, intrat în conflict cu orînduirea burghezo-moşierească, sprijinind întotdeauna cu căldură şi sinceritate lupta maselor muncitoare pentru dreptate şi libertate, pentru o lume nouă.

Opera lui Gala Galaction, în partea ei cea mai valoroasă şi continuu viabilă, conţine numeroase şi puternice trăsături realiste, este străbătută de un vibrant sentiment de umanitate şi de protest îndreptat împotriva nedreptăţilor sociale. Evocînd trecutul, în nuvele ca La Vulturi!, Zile şi necazuri din Zaveră, Gala Galaction a zugrăvit emoţionant tragismul vieţii oamenilor simpli, de la ţară, şi vitregia vremurilor din timpul cotropirii turceşti din primele decenii ale veacului trecut. În evocarea trecutului, Gala Galaction a surprins însă şi puternice conflicte sociale, ura şi lupta dintre asupriţi şi asupritori. Nuvela Lîngă apa Vodislavei, de pildă, are la bază un asemenea conflict, ea este povestea dreptei răzbunări a celor umiliţi şi asupriţi împotriva cruzilor lor stăpîni.

Cercetînd viaţa satului din vremea în care a trăit, din societatea bazată pe domnia banului, Gala Galaction a dezvăluit, cu mult realism, în nuvela Gloria Constantini, drama oamenilor de la ţară, cuprinşi în mrejele setei de avuţie. Cei doi fraţi, Constantin şi Badea, eroii nuvelei, se duşmănesc pentru o dragoste. Neînţelegerea dintre ei se dezlănţuie însă, se manifestă cu violenţă şi capătă amploare în momentul cînd intervine setea de bani. Cînd Constantin descoperă comoara căutată cu atîta aviditate, el nu pregetă să-şi ucidă fratele, care l-a surprins, pierzînd orice sentiment, orice raţiune, la vederea aurului. Prin întregul eşafodaj de fapte al nuvelei, scriitorul demonstrează că nu eroii săi, încleştaţi în pasiuni oarbe, nimicitoare, sînt vinovaţi de aceasta, ci legile morale din societatea în care trăiesc şi sub a căror nefastă influenţă au căzut. Morala putredă a orînduirii din trecut a fost dezvăluită şi condamnată cu asprime de către Gala Galaction şi în nuvela Mi-e dragă Nonora, care zugrăveşte decăderea şi descompunerea familiei burgheze.

În nuvelele sale, Gala Galaction a zugrăvit adesea drame omeneşti zguduitoare, dovedind o mare fineţe analitică şi o desăvîrşită putere de pătrundere a sufletului omenesc. Nuvela De la noi, la Cladova, de pildă, zugrăveşte în imagini profund emoţionante o dramă omenească răscolitoare, drama sufletească a unui om încătuşat de legile canonice. O dramă sufletească la fel de impresionantă, — dragostea nefericită a ţiganului Mură Lăutarul pentru Oleana, fiica stăpînului său, — este zugrăvită de Gala Galaction cu un fierbinte sentiment de umanitate, cu înţelegere şi compasiune, în nuvela Copca Rădvanului, nuvelă care, ca şi Moara lui Călifar, În Pădurea Cotoşmanei şi altele, se inspiră din creaţia folclorică. Nuvelele lui Gala Galaction emoţionează şi prin profunda lor tonalitate lirică, prin bogăţia şi farmecul inedit al imaginilor, prin deosebita expresivitate şi plasticitate a stilului, bazat pe cunoaşterea şi interpretarea la un înalt grad artistic a limbii poporului nostru.

În romanele lui Gala Galaction, infiltraţia tezelor şi preceptelor biblice este mai pronunţată. În ciuda tuturor acestora însă, multe din paginile romanelor se transformă de nenumărate ori în adevărate rechiziitorii la adresa nedreptelor şi strîmbelor alcătuiri din orînduirea burghezo-moşierească. În romanul Roxana, de pildă, întîlnim critica severă a îmbogăţiţilor de război, a imensei prăpăstii sociale dintre cei ce petreceau în huzur şi bogăţie şi cei ce aveau o existenţă apăsată de sărăcie şi durere. Tot astfel, în romanul Doctorul Taifun, sînt condamnate vehement corupţia aparatului administrativ din trecuta orînduire, putreziciunea şi decăderea morală a burgheziei.

Timp de peste cinci decenii, Gala Galaction a fost un consecvent colaborator al ziarelor şi revistelor democratice, progresiste, în activitatea sa de gazetar afirmîndu-se cel mai înalt grad al altitudinii sale de scriitor cetăţean, de militant pentru dreptatea maselor muncitoare, pentru făurirea unei lumi noi. Îndeosebi după 1919, cînd colaborează intens la publicaţiile muncitoreşti, scriitorul salută cu încredere victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, sprijinind cu căldură şi sinceritate, prin scrisul său, lupta proletariatului nostru. Edificatoare în acest sens sînt articolele sale O lume nouă, Exemplul lui Lenin, Întîi mai, Batalioane a plebei proletare, Puterea celor mulţi, şi multe altele, scrise în anii de după întîiul război mondial. De pildă, într-un articol din 1919, Gala Galaction scria: „Proletariatul romînesc merge înainte în cete de sute şi de mii de oameni spre ţelul precis şi sigur. Biruinţa este de partea lor! Ei sînt trecătorii, ei sînt expuşi urei, prigoanei şi nimicirii, dar avîntul lor este etern şi dreptatea lor e soră cu stelele nemuritoare!".

Gala Galaction a crezut întotdeauna, nestrămutat, într-o lume nouă, într-o lume de adevărată dreptate şi libertate pentru masele largi muncitoare. El a avut fericirea să trăiască această lume după 23 August 1944, cînd s-a alăturat cu un fierbinte entuziasm făuririi vieţii noi, socialiste.

Pentru meritele deosebite ale întregii sale activităţi, scriitorul a fost ales academician în 1948, deputat în Marea Adunare Naţională a Republicii Populare Romîne, iar cu prilejul împlinirii vîrstei de 75 de ani, a primit înalta distincţie Ordinul Muncii clasa I.

Gala Galaction, al cărui sfîrşit din viaţă ne-a îndurerat în primăvara acestui an, rămîne înscris în istoria literaturii romîne, la loc de frunte, prin opera sa de înaltă valoare artistică, pătrunsă de puternice note realiste, de un vibrant sentiment de umanitate, pusă în slujba celor mulţi, în slujba luptei pentru făurirea unei lumi noi.

Teodor Vîrgolici

ACTUALITATEA LUI GARABET IBRĂILEANU

Născut la 23 mai 1871 la Tîrgul Frumos, Garabet Ibrăileanu a avut o copilărie nefericită. De timpuriu, pierde ambii părinţi. Tatăl său, Teodor Ibrăileanu, originar din Suceava, încearcă diferite ocupaţii dar moare sărac. Mama sa Maria, era dintr-o familie din Roman, la fel de împovărată de grijile existenţei zilnice.

Între 1878—1883, Garabet Ibrăileanu urmează, la Roman, cursurile şcolii primare. Tot aci absolvă şi cele patru clase de gimnaziu. Elev eminent, Ibrăileanu reuşeşte doar printr-o „listă de subscripţie" să se înscrie, în toamna anului 1887, la liceul din Bîrlad.

În acei ani, tinerii liceeni erau animaţi de ideile răsnîndite de mişcarea literară de la Contemporanul. Cei mai activi dintre ei, printre care Raicu Ionescu-Rion şi Garabet Ibrăileanu, înfiinţează societatea literară denumită Orientul, unde se discutau cu aprindere texte filozofice şi literare. Tînărul Ibrăileanu debutează cu un articol de „critică literară agresivă" la un ziar din Bucureşti, după care, în 1899, îşi începe seria de articole semnate Cezar Vrajă, la Şcoala nouă, revistă de propagandă socialistă din Roman. În 1890, devine student. Continuă să publice la periodicele socialiste Generaţia nouă, Romînia viitoare, Munca, Lumea nouă, Critica socială, Evenimentul literar şi altele. Despre anii începuturilor în preajma cercurilor socialiste, Ibrăileanu îşi va aminti întotdeauna cu nostalgie. A fost, într-adevăr, o epocă a avînturilor sincere în care Ibrăileanu s-a apropiat cel mai mult de marxism. „Arta este o admirabilă armă în lupta de clasă", scria el în articolul Înrîurirea artei din Evenimentul literar. De aci, rolul de militant social al scriitorului şi sensul pledoariilor sale pentru o literatură realistă, împotriva diverselor curente decadente. Trădarea oportuniştilor din 1899 influenţează negativ şi pe tînărul Ibrăileanu. El se va îndepărta tot mai mult de poziţia sa din anii începuturilor, sociologismul burghez devenind preponderent în concepţiile sale. Unele curente idealiste, ca de pildă, pozitivismul, vor lăsa urme adînci în teoriile sale estetice. Influenţele nefaste, kautskiste şi gheriste, vor altera poziţia sa politică, făcîndu-l să-şi piardă încrederea în forţa revoluţionară a proletariatului romîn. Îmbrăţişarea ideologiei poporaniste a lui Stere a agravat aceastăă deplasare spre poziţii ideologice diversioniste.

La 1 martie 1906, apare la Iaşi Viaţa Românească. *Munca efectivă de tipărire a revistei aparţinea secretarului de redacţie, Garabet Ibrăileanu. Aici îşi va desfăşura el de acum înainte principala activitate de critic literar, estetician, romancier. În ciuda ideilor politice pervertite ale poporanismului, care circulau în paginile revistei, literatura şi critica literară au depăşit mereu tiparele impuse. La* Viaţa Românească *Ibrăileanu a apărat realismul, atacînd estetismul lovinescian, continuînd astfel dispute Gherea-Maiorescu. De pe poziţiile unei arte care să reflecte realist viaţa socială, Ibrăileanu va scrie articole împotriva semănătorismului, simbolismului, avangardismului etc.* Viaţa Românească *a publicat traduceri şi studii asupra literaturii progresiste universale, printre care şi asupra creaţiei scriitorilor ruşi Tolstoi, Turgheniev, Dostoievski, Korolenko, Gorki. Ibrăileanu a rămas, la* Viaţa Românească, *un critic militant şi un democrat. În cercul* Vieţii Româneşti, *scriitori însemnaţi ai literaturii noastre ca Mihail Sadoveanu, G. Topîrceanu, Calistrat Hogaş, Jean Bart, Gala Galaction şi-au dezvoltat posibilităţile lor creatoare.*

Ibrăileanu însuşi este stimulat de atmosfera de lucru ce domnea în redacţia Vieţii Româneşti. *În 1909, îi apar volumele* Spiritul critic în cultura românească *şi* Scriitori şi curente; *în 1912, se tipăreşte teza lui de doctorat:* Opera literară a d-nului Al. Vlahuţă; *volumul* Note şi impresii, *în 1920, şi, în acelaşi an,* După război, *volum reluat sub titlul* Cultură şi literatură; *în sfîrşit, în 1926,* Scriitori români şi străini, *iar în 1931* Studii literare.

După 1930, G. Ibrăileanu se îndreaptă şi spre creaţia literară. Începe cu un volum de „aforisme" intitulat Privind viaţa *(1930). În anul în care se retrăgea de la redacţia* Vieţii Româneşti *(1933) Ibrăileanu publică singurul său roman,* Adela, *pe care el însuşi îl defineşte ca „psihologic". Postum, îi mai apar în* Adevărul literar şi artistic *(1937—1938),* Amintiri din copilărie şi adolescenţă.

Garabet Ibrăileanu a desfăşurat şi o intensă activitate pedagogică. Din aprilie 1895, cînd îşi ia licenţa în litere, pînă în 1900 îl găsim profesor la Bacău, apoi opt ani la Liceul internat din Iaşi. Între 1908—1934 va fi conferenţiar, apoi profesor universitar la Facultatea de litere şi filozofie din Iaşi. Cursurile sale, alături de întreaga sa operă, au format generaţii de critici, istorici literari, publicişti.

Curînd, după retragerea de la facultate, la 12 martie 1936, moare într-un spital din Bucureşti. În 1948, este proclamat membru de onoare post mortem al Academiei Republicii Populare Romîne.

Moştenirea lui poate contribui şi azi la formarea noilor generaţii de critici literari. Credinţa sa că o operă literară trebuie să dea senzaţia de viaţă adevărată, tendinţa sa de a face „psihologie literară" — opusă impresionismului, năzuinţa sa de a reconstitui procesul de creaţie al scriitorilor analizaţi, au determinat o raportare continuă a criticii sale la realitatea obiectivă reflectată de scriitor. O critică legată de viaţă, preocupată de problemele majore ale literaturii şi ale contemporaneităţii, este îndemnul pe care ni-l oferă Ibrăileanu prin studiile sale. Exemplul lui de polemist evidenţiază necesitatea participării intense a criticului la dezbaterile ideologice ale contemporaneităţii. În sfîrşit, exigenţele stilistice ale criticului de la Viaţa românească, *căutarea permanentă a „expresiei logice" face utilă pentru tinerii critici studierea atentă a scrierilor sale.*

Stancu Ilin

BIBLIOGRAFIE

— *G. Ibrăileanu,* Studii literare, *Buc., 1957, Ed. tineretului (Bibl. Scolarului).*
— *G. Ibrăileanu,* Pagini alese, *I—II. Prefaţa de Mihai Ralea, Buc. E.S.P.L.A., 1957 (Bibl. pt. Toţi).*
— *G. Ibrăileanu,* Adela, *roman, E.S.P.L.A., 1959*
— *Al. Piru:* Viaţa lui G. Ibrăileanu. *Buc., 1946.*
— *Mihai Ralea,* Criticul ştiinţific, G. Ibrăileanu (Scrieri din trecut, *III. E.S.P.L.A., 1958, p. 183—225).*
— *Al. Dima,* Concepţia despre artă şi literatură a lui G. Ibrăileanu, *E.S.P.L.A., 1955.*
— *Iorgu Iordan,* Probleme de limbă la Viaţa Românească, *în V.R. nr. 3, 1956, p. 33-37*
— *Const. Ciopraga,* G. Ibrăileanu, creator literar, *în V.R. nr. 3, 1956, pag. 201-220.*
— *M. Sevastos,* Amintiri de la Viaţa Românească, *Buc., E.S.P.L.A., 1956.*
— *Ionel Teodoreanu,* Masa umbrelor, *Buc. E.S.P.L.A., 1958.*
— *Savin Bratu,* Ibrăileanu omul, *Buc., E.T., 1959.*
— *D. Micu,* Poporanismul, *în V. R. nr. 2, 3, 4, 1960.*

ATLAS LIRIC

ÎN LUPTA PENTRU VIAȚĂ, O ARMĂ SÎNT ȘI EU

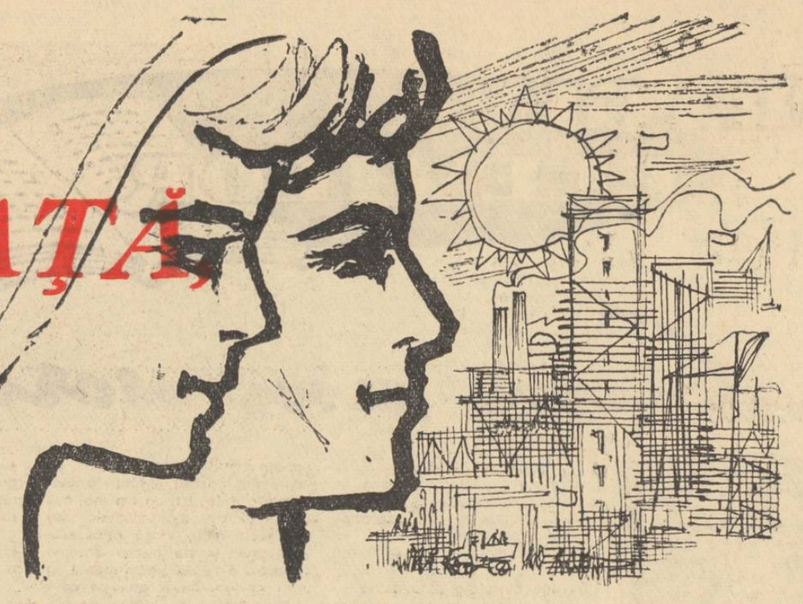

Iannis Ritsos
(GRECIA)

De pe țărm fac semn...

De pe țărm fac semn
pietrele roșii
liliacul pitic
și fetele!

Cine ne cheamă
de pe terasa casei?

Casa ne-am clădit-o pe mare.
E o perlă-n scoici
o imensă pădure de corali în abisele solitare.

Ne-am făcut un fluier
din oasele pe care ieri le-a aruncat
în inima noastră furtuna care urlă.

Ascultă cîntecul nostru, mamă,
e cîntecul unei noi călătorii.

Tu, tu plîngi moartea;
tu nu ne cunoști.

Marea nu plînge.
Ea cîntă.

Ascultați, frați, cîntecul mării
ascultați cîntecul nostru.

În românește de TAȘCU GHEORGHIU

●

Elisaveta Bagriana
(R. P. BULGARIA)

Tulburătoarea primăvară

O, primăvară nouă și-adînc tulburătoare
prin tainele pe care-n făptura ta le-ascunzi!
Cu cît mai caldă-i raza acestui proaspăt soare,
cu-atît mai mare taina din ochii tăi profunzi.

Copacii-și vor deschide coroana de lumină,
treziți la viață stupii vor zumzui de zor,
iar floarea fecundată-n sărutul de albină
își va lăsa petala să zboare pe ogor.

Acum, cînd de vigoare se-mbată-ntreaga fire,
cînd fiece grăunte se-nalță spre zefir,
cînd fiece făptură se-mbată de iubire —
noi ce urare-aducem întregii omeniri?

Ni-i oare dat de-apururi, de cînd e soare-n lume,
de cînd lumina zilei se-aprinse pe pămînt,
ni-i dat războiul oare mereu să ne sugrume
și omul și pădurea să le topească-n vînt?

Chiar gîndurile mele s-ar stinge pe vecie
de-ar izbucni din tunuri năpraznice furtuni,
s-ar spulbera ca puful gingaș de păpădie,
șrapnelele le-ar pierde-n adîncuri de genuni.

Urarea e: Să piară trecutul de minciună!
În lupta pentru viață, o armă sînt și eu,
căci, Patrie, azi freamăt cu tine dimpreună,
suflarea mea ți-o dărui — și vom trăi mereu.

În românește de BEN. CORLACIU

●

Fahri Erdinci
(TURCIA)

Versuri despre unele păsări

Pasărea Phoenix
este poate doar o nălucă
la care de veacuri visăm.
E pasărea speranței
și pasărea biruinței.
Pasărea Katsal
nu va-nceta să cînte
cîntecul eliberării Guatemalei,
cîntecul prelins cu sînge din gîtlej.
E pasărea libertății
și pasărea durerii.
Vulturului
nu i-e dat să stea pe tronuri
ci să domnească sus pe stînci.
E pasărea puterii
și pasărea măreției.
Porumbelul alb
de Picasso a fost
desenat pe un steag
în fluturarea lui pe cer.
E pasărea vieții
și pasărea fericirii.

În românește de O. STARCK

Izet Sarailici
(R. P. F. IUGOSLAVIA)

Născuți în '23, uciși în '42

Să le-nchinăm astă seară dragostea noastră.
Au fost douăzeci și opt.
Au fost cinci mii douăzeci și opt.
Au fost mai mulți decît vreodată-i dragostea în cîntece.
Acum ei ar fi fost părinți.

Gheorghe Stănescu: „PACE"

Dar au pierit.
Iar noi, cei ce-am trecut
pe peroanele vecaului,
prin patima singurătății tuturor Robinsonilor,
noi, cei ce-am supraviețuit tancurilor
și n-am ucis pe nimeni,
draga mea,
să le-nchinăm astă seară dragostea noastră.
Nu-ntreba dacă ei s-ar fi putut întoarce
și nu-ntreba dacă tu le-ai putea întoarce
acolo
unde, pentru ultima oară,
roșie precum comunismul,
ardea zarea dorințelor lor!
Peste anii lor lipsiți de sărutări, de dreptate,
acoperiți de răni,
a coborît, pe puntea timpului, dragostea.
N-a fost nici o taină a ierbii culcate.
N-a fost nici o taină a mîinii care-a lăsat
să-i scape floarea.
N-a fost nici o taină în butonul desfăcut
al gulerului.
Au fost nopți, au fost cabluri, au fost ceruri
pe care
le-au privit pentru ultima oară.
Au fost trenuri care se-ntorceau goale,
fără oameni,
Au fost trenuri și maci
roșii ca sîngele lor.
Iar pe Kalemegdan, pe Nevski Prospekt, pe
bulevardele sudului
și pe cheiurile Bunului-Rămas,
în piețele Florilor și pe podurile Mirabeau,
au așteptat,
frumoase și atunci cînd nu-s iubite,
au așteptat Any, Zoia, Jeanette,
i-au așteptat pe soldați.
Dar ei nu s-au întors.
Peste ochii lor străpunși de gloanțe
au trecut tancuri.
peste Marseillezele lor neterminate
peste visurile lor sfîrtecate...
Acum, ei ar fi fost părinți.
Dar au pierit.
Să le-nchinăm astă seară dragostea noastră.

În românește de GEO DUMITRESCU

●

Djakid Sitki Tarandji
(TURCIA)

Vreau ca în țara noastră...

Vreau ca-n țara noastră
să fie ramuri verzi, ogoare aurii
și cer albastru,
un rai să fie-n păduri pentru păsări
și-un rai pentru flori pe cîmpii.
Vreau ca-n țara noastră să nu mai fie
bogați și săraci
nici inimi frînte de dureri
nici capete-mpovărate de griji.
Vreau ca-n țara noastră
să nu mai curgă sînge frățesc
și iarna fiecare să aibă-un cămin.
Vreau ca-n țara noastră să se trăiască
așa cum se visează și se iubește.
Și vreau ca-n țara noastră
moartea să fie singura nenorocire.

În românește de O. STARCK

Kostas Varnalis
(GRECIA)
(Laureat al Premiului Internațional „Lenin" pentru Pace)

Soldatul necunoscut

Am fost ucis în toate războaiele, în toate!
Pe apă, în pustiuri, în glia strămoșească...
Oriunde — ați tras în mine, ochindu-mă din
spate,
cînd dușmanii din față cătau să mă ochiască;
mi-ați înălțat în urmă statuie de granit,
și-ați salutat ucisul și v-ați descoperit!

Da, drumul crucii mele e-oriunde pe pămînt,
și-ntr-adevăr, în lupte,-n granit
m-am prefăcut
Iar voi, deși știți bine, cu toții, cine sînt,
voi, mi-ați găsit un nume, și-ați scris:
Necunoscut!
Eu sînt soldatul care, crezîndu-vă,-a plătit
cu capul lui aceasta, slujindu-vă smerit!

Sînt lumea care fost-a de două ori trădată.
De două ori? De multe, de multe mii de ori,
și-a fost zvîrlită-n ocnă prin strîmbă
judecată,
chiar fără judecată, fără judecători,
voi ați mînat-o-n noapte, mereu, ca pe cirezi,
în mlaștini, în nisipuri, noroaie și zăpezi!

Aici, pe soclul vostru, stau, de granit și mut.
Voi mă priviți, dar nimeni, nimeni din voi
nu știe
că-n piatra asta moartă, cu luciu mohorît,
și grea, — deși zidită — stă inima mea vie.
Și-ncununată-n piatră cu noaptea și tăcerea,
ea, crîncenă și mîndră, așteaptă Invierea!

Voi, care, fără milă, la moarte m-ați împins,
nu veți afla niciunul, voi, pînă la soroc,
că nu sînt mort, că viața în mine nu s-a stins,
prin gropi și prin tranșee, că nu am ars în
foc.
O, dacă-ați ști o clipă că-s viu, — chiar de
granit,
de ura voastră cruntă din nou aș fi zdrobit!

Ascundeți dar, în noapte, coloanele-n mișcare:
din lumea ce-ndurase trădarea și durerea
soldații din morminte se-nalță azi în soare,
de pretutindeni, — iată, venit-a Invierea!
Iar eu, urnindu-mi pasul de piatră, colosal,
voi coborî-n mulțime, viu, de pe piedestal.

În românește de TAȘCU GHEORGHIU

Vitrina cu CĂRȚI

Fănuș Neagu.

Somnul de la amiază

Evoluind de la început pe o orbită proprie, Fănuș Neagu s-a dovedit a fi unul dintre cei mai înzestrați prozatori tineri. Lumea prozei sale e Bărăganul, fabuloasa cîmpie evocată cu Odobescu, legănată în cîntecele amare ale lui Istrati, Bărăganul viziunilor morganice ale anilor de secetă și foamete ai trecutului sau Bărăganul noilor colective de azi.

Nu încercăm să stabilim diferențe valorice între acest volum și lucrarea de debut a autorului lui „Ningea în Bărăgan", pentru simplul motiv că nuvelele ambelor volume sînt scrise cam în aceeași perioadă, și au același univers tematic. „Somnul de la amiază" e o continuare a debutului, a unui debut fericit.

Fănuș Neagu e deopotrivă înclinat fie către redarea unor aspecte dramatice ale vieții, fie către prezentarea într-o atmosferă feerică, încărcată de poezie, a frumuseților ei. Este un colorist fin, dotat cu un simț al umorului, deosebit. Adăugăm la toate acestea construcția oarecum cinematografică a nuvelelor sale și o tehnică a dialogului în stare să-l ajute în redarea cu autenticitate a vorbirii numeroaselor sale personaje. Există la tînărul prozator o pondere, o putere de selectare a filonului prețios de „steril". Momentele acțiunii se succed firesc, într-un ritm care sporește tensiunea dramatică. Efectele spectaculoase, atunci cînd există, (vezi „Cantonul părăsit"), nu par căutate, sînt distribuite lucid și exact, devin necesități.

Am amintit „Cantonul părăsit", cea mai întinsă și — după părerea noastră — cea mai reușită piesă a volumului. Pornind de la un pretext de actualitate și anume „drama" repartizării studenților cetățeni la țară, Fănuș Neagu nu s-a sfiit să-și aleagă eroul chiar din „lumea" aspiranților la literatură. Așa cum e firesc — și nu e un mare merit al autorului că a izbutit aceasta — realitățile satului bărăgănean, cu numele pitoresc de Lacul-dulce, și oamenii lui fac din absolventul blazat un om pasionat, hotărît să-și dăruie energiile sale muncii de învățător.

Comportarea directoarei școlii, Lilica Dobrogeanu, un personaj foarte atrăgător, e unul dintre elementele determinante ale acestei schimbări de atitudini. În nuvelă întîlnim oameni adevărați, oameni modești și mîndri, oameni pasionați. E o ciocnire de modalități etice, ciocnirea violentă din care ies înfrînte numai deprinderi vechi, nu oameni. Fără să pilpîie în juru-i un nimb idilic, Lilica Dobrogeanu proiectează în imaginația noastră, cu limpezime, gesturi, cuvinte, gînduri pline de lumină.

Foarte importantă în evoluția autorului este „Într-o toamnă la Dunăre", în care folosind procedee de investigație în trecut, deosebit de subtile, sîntem introduși în atmosfera unui oraș dunărean, „oraș cu salcîmi". Andrei Țuțulan, frizer de cartier, păstrează un respect orb fostului său maior din armată, Marțian Pop. Acesta, după ce lichidează „afacerile cu creșcătoria de șoareci albi" deschide o florărie, realizînd un adevărat perpetuum-mobile: vinde flori furate de pe morminte. Cînd Țuțulan, personaj mediocru, înțelege natura odioasă a fostului său idol, reacționează brusc împotrivă-i. Dispariția lui Pop simbolizează dispariția treptată din memoria oamenilor — a rămășițelor ideologiei burgheze.

Îi obiectăm autorului atmosfera vag dulceagă din „Lișca" și abundența de „condimente" umoristice, adesea inutile (transcrierea unor reclame pitorești, zicători, „amintiri" versificate hilar etc...) care contrastează cu atmosfera sobră a prozei sale în liniile ei de forță.

„Somnul de la amiază", pe un pămînt înflorit, e un somn profund, întineritor, care împlinește o etapă de muncă, înainte de începerea alteia noi.

O așteptăm cu încredere...

G. T.

Alecu I. Ghilia:

Ieșirea din Apocalips

Prin noul volum al lui Alecu Ivan Ghilia (de ce roman?), Ieșirea din Apocalips, intrăm de fapt într-o lume de coșmar, de nonsens: lumea războiului nedrept, a nenorocirilor, a sacrificiilor absurde. E apropierea unui sfîrșit, finalul unei tragedii, provocată de războiul criminal în care dictatura antonesciană a minat țara noastră. Începe ieșirea din Apocalips. Aceasta apare ca o necesitate, e izbăvirea de nenorocire, de sînge, de foc și ruine. (Din păcate, această necesitate istorică nu-i pe deplin demonstrată, și-i insuficient argumentată artistic).

Personajele care populează această lume, îi dau mișcare și culoare, respectiv mama, Emil, Gheorghe, Ioana, doctorul Vereanu, preotul Leonida, Paul, sînt schițate sumar, nervos, în linii întrerupte. De aceea, unele dintre ele au o consecință neîndestulătoare și, poate, tocmai acelea care ar fi putut da sens mișcării, un sens conștient, activ, ofensiv. Goana, procesul de evadare din această lume cumplită a războiului, se face pe două planuri, urmărite cu consecvență lăudabilă de autor: cei care găsesc războiul în firea lucrurilor, profită de el, adaugă la mulțimea de crime și nedreptăți pe cele făcute de ei, adică doctorul Vereanu, chestorul, preotul Leonida, vor să fugă cu teama proprie șobolanilor cînd simt că se scufundă corabia. O altă mișcare, cea a personajelor care vor să se elibereze de coșmarul războiului nedrept — este înregistrată și ea de Alecu Ivan Ghilia însă nu totdeauna ordonat, cu precizunile interioare care să sugereze deosebirea capitală dintre cele două lumi, care se mișcă, fiecare în felul ei, spre țînte istorice bine deosebite.

Cartea lui Alecu Ivan Ghilia este o reușită a autorului față de el însuși, de modalitățile anterioare de zugrăvire a realității dintr-un unghi mai liric, mai așezat. Înțelegem rigoarea pe care și-o impune, dorința de a fi nou, contemporan, încercarea de a crea atmosferă. Numai că o atmosferă apăsătoare, copleșitoare, nu poate fi creată mai ales cu ajutorul unui vocabular în care se întîlnesc de predilecție: „a scrîșnit", „se prăvăli", „se surpă", „holbă", „bîjbîi", „se izbiră", „hohotiră", „orbiți", „rupți", „frînți", „destrămîndu-se", „zvîrcolindu-se"...

Lista s-ar putea mult lungi. Stilul acesta obosește. Nu știm cîte cuvinte crunte are un document de atmosferă, de pildă „Salonul nr. 6" în care se vorbește despre atîtea lucruri oribile în limbaj simplu, și cu atît mai cutremurător. Nu e doar o simplă asociație, pornită de la ideea de „atmosferă".

Și totuși Alecu Ivan Ghilia este un prozator interesant ale cărui căutări nu vor întîrzia să se alieze și cu reușite globale.

T. C.

Violeta Zamfirescu:

Grădina soarelui

După cartea lui Ion Brad Să citim cu voce tare, unanim apreciată de critica noastră, recentul volum de versuri pentru copii Grădina soarelui al Violetei Zamfirescu reprezintă încă un argument convingător în favoarea acelor poeți tineri care înțeleg să se dedice cu toată dragostea și seriozitatea acestei categorii de iubitori de poezie — copiii.

E un fapt care ne bucură și care nu trebuie de loc ignorat ori relevat numai la zile mari de către critica noastră. Doar cititorii de astăzi ai cărților pentru copii vor fi constructorii de mîine ai comunismului și totodată și cei ce se vor bucura de „multele cîntece și poezii" profețite de Maiakovski pentru ei.

Violeta Zamfirescu a ținut seama de această cerință arzătoare atunci cînd a scris Grădina soarelui. Cartea respiră, într-adevăr, atmosfera atît de tonică în care crește generația născută după 23 August 1944. Dragostea copiilor noștri pentru partid, pentru muncă și pentru omul muncii, mîndria pentru realizările patriei noastre constructoare a socialismului, sînt înfățișate în imagini poetice vii, avîntate, romantice. Violeta Zamfirescu a știut să se transpună cu artă în rolul de erou liric copil, tonul poeziilor fiind autentic, cuceritor. Atunci cînd părăsește acest ton direct, de mărturisire, fiorul poetic e mai puțin prezent, versurile înșiruindu-se fără viață ca în Tineri sînt codrii: Tineri sînt codrii, mîndri și calzi / Vino în apele lor să te scalzi. / Astăzi în cele mai repezi din ape, / Oamenii luptă-n virtejuri să sape / Poduri, baraje, hidrocentrale, / Țara să uite de vechea ei jale". Asemenea versuri neinaripate sînt însă prezențe accidentale în placheta Violetei Zamfirescu.

Singura poezie care contrastează în acest volum printr-o notă artificială și gratuită, e Bătrînul cal, relatare versificată a aventurii unor copii care călăresc „un cal bătrîn, aproape orb", prinăsit la marginea unei păduri, cal ce „prinde puteri de dragul scumpei lui poveri".

În rest, cartea cuprinde poezii, care, datorită actualității lor, tonului agitatoric, versului simplu și curgător, pe înțelesul micilor cititori, sînt potrivite pentru repertoriul serbărilor pionierești, contribuind la educarea comunistă a celei mai proaspete dintre generații.

Versuri ca cele de mai jos, vor fi repetate cu drag, ca niște devize pionierești, căci așa și sună unele dintre ele:

„Cînd ești pionier,
Cinstește-ți, păstrează-ți
cuvîntul,
Să fie ca seva ce umple
De roade pămîntul.

N. S.

„Portretul unui necunoscut"

Filmul „Portretul unui necunoscut" are meritul că aduce pe ecran o acțiune captivantă: o anchetă a ofițerilor de miliție pentru identificarea unui asasin. Motivul — atrăgător prin sine însuși — putea constitui un pericol pentru scenariști, dacă ei s-ar fi lăsat ademeniți de mirajul „senzaționalului". Acest lucru — din fericire — nu s-a întîmplat. Inspirîndu-se dintr-o povestire a lui Dan Gr. Mihăescu, autorii — Ion Hobană și G. Turcu — au conceput un scenariu interesant, păstrînd simțul măsurii și bunul gust în cele mai multe secvențe. Meritul lor mai constă în faptul că au realizat un personaj pozitiv convingător, care își demonstrează calitățile în acțiune. Este vorba despre căpitanul de miliție Codruț. În raport cu celelalte personaje, Codruț a oferit mari posibilități interpretului. Pasiunea, inteligența, perseverența sînt trăsături definitorii pentru acest personaj. Căpitanul nu se conduce după aparențe, ci caută să pătrundă în miezul faptelor, să reconstituie împrejurările în care s-a petrecut asasinatul. În investigațiile lui, se călăuzește după experiența și observația colectivă. Față de modul în care scenariștii au conceput figura lui Codruț, celelalte personaje cad în penumbră. După părerea noastră, niciunul din protagoniștii filmului nu e realizat cu aceeași pastă densă. Eduard și Irina Comșa sînt conturați cu zgîrcenie de mijloace. Scenariștii au fost mai puțin atenți la surprinderea vieții interioare a acestora, au trecut cu vederea faptul că spectatorul trebuie să-i cunoască la fel de bine și pe ei. Poate că și formula compozițională pe care au folosit-o i-a dezavantajat într-o anumită măsură. (Episoadele se succed în funcție de ancheta lui Codruț). Spre final, situațiile se precipită, iar mobilurile crimei sînt dezvăluite fugar. Ni s-ar putea reproșa că ne-am ocupat de acest scenariu, așa cum am fi procedat cu o piesă de teatru. Firește că între o „specie" și alta există deosebiri profunde. Însă trebuie să ținem seama de faptul că în scenariu se află condensată materia filmului.

Mihai Botez

Un fericit început de drum

Deschiderea Teatrului pentru copii și tineret

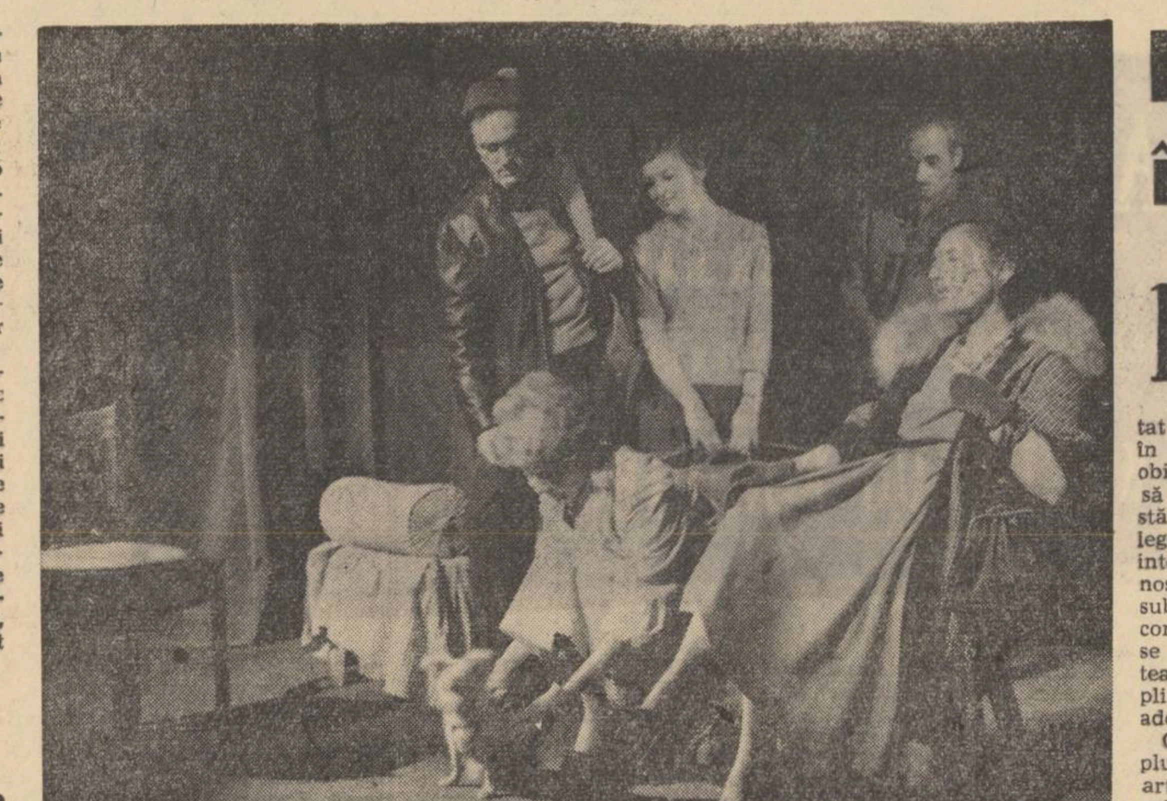

Scenă din piesa „Prima întîlnire"

Ai o mare mulțumire asistînd la un spectacol ca Prima întîlnire de Tatiana Sîtina, pe scena Teatrului pentru tineret și copii. Pe de o parte, pentru că dobîndești învățăminte despre ceea ce trebuie să fie conștiința omului societății socialiste; pe de alta, fiindcă spectacolul te convinge, fiind servit de o excelentă funcționare a tuturor componentelor sale artistice.

Piesa, scrisă într-un stil simplu și suplu (cursiv și scenic tradus de Mara Nicolau), prezintă strădania colectivității sovietice de a ridica pe cei rămași în urmă, îți vorbește despre deosebita frumusețe morală a omului nou. Deși mulțimea personajelor și fragmentarea în tablouri-momente ar fi putut duce la aspecte difuze, piesa e bine polarizată, autoarea întărind consecvent ideile centrale. Faptele se înlănțuie succint, personajele sînt colorate, și, ceea ce e mai important, au o evoluție îndeaproape urmărită. Nu numai oameni aparent pierduți, ca Pavel Smurov, sau oameni cu oarecare scăderi, ca Alioșa, își îmbunătățesc datele morale inițiale, dar chiar și personajele cele mai pure,—Valia, sau micuța ziaristă — dobîndesc pe parcurs o înțelegere nouă. Piesa nu fuge de conflicte acute, atît între personaje, (de pildă conflictul Valia — Alioșa, sau, pe alt plan, cu Smurov) cît și înlăuntrul lor. Frămîntările tinerei ospătărițe, între dragostea firească de soție și neacceptarea tendințelor acaparatoare, exclusiviste, ale soțului ei, — marea combustie a tatălui disputat de viciu ca și de dragostea paternă, sau de dorința de a se regenera, — ciocnirile din sufletul lui Alexei — sînt înfățișate de Sîtina, cu adîncă înțelegere.

Deși ceea ce întreprinde ea nu are nimic spectaculos, Valia este totuși o eroină. Capacitatea ei de dăruire e fără oprelişti: e în stare să-și sacrifice tihna individuală pentru a răspunde chemării celor pe care îi simte că au nevoie de ea. Însăși în meseria ei aparent plată („două ciorbe, trei fripturi") ea pune tot sufletul, demonstrează că orice muncă cuprinde noblețe, e la fel de utilă oamenilor, și că fiecare îndeletnicire poate fi îndeplinită creator.

Piesa se bucură din partea spectatorilor de o participare atentă pînă la dăruire. Nu numai fiindcă vorbește despre oameni tineri, dar și pentru esența ei tinerească, pentru bogatul ei conținut educativ adresat oamenilor tineri — o socotim foarte potrivit aleasă cu prilejul deschiderii porților acestui teatru. Așteptăm ca și dramaturgii noștri, atît cei maturi, ajunși la o deosebită măiestrie, cît și cei tineri, cărora problemele acestea le sînt mai apropiate, să ne dăruiască asemenea creații, în care problemele majore ale educației și orientării tineretului să fie atît de nuanțat expuse! Viața de zi cu zi prezintă infinite aspecte demne de a fi reflectate într-o atare lucrare. Numai răsfoind, de pildă, paginile „Scînteii tineretului"—și cîte sondaje inedite găsim acolo spre diferitele zăcăminte ale vieții noastre noi! De ce oare unii dintre dramaturgii noștri se lasă furați de aspecte minore, nesemnificative, din viața celor tineri și se limitează la aceleași clișee? Ca și cînd „bulevardismul" ar fi problema „numărul unu" a tineretului nostru, sau repartizarea dincolo de Chitila ar părea la fel de îngrozitoare ca exilul sărmanului Ovidiu în pustietatea pontică.

Dacă forța unui colectiv de oameni călăuziți de o înaltă idee este o dominantă de bază a piesei, aceeași dominantă se desprinde din analiza felului în care a fost realizat spectacolul.

Cu un regizor care pînă de curînd lucra la Teatrul Național, cu actori care acum cîteva luni aparțineau fostului Teatru al Tineretului, fostului studio „Constantin Nottara" sau Teatrului Muncitoresc C.F.R. exista pericolul ca munca să se desfășoare nesudat, discontinuu și tot așa să se oglindească și în spectacol. Teatrul nou înființat are meritul de a fi unit toate forțele sale într-un colectiv omogen și viu, călăuzit de aceeași idee.

În spectacolul de față, cel mai important factor catalitic a fost regizorul, Ion Cojar, care, pe lîngă sudarea colectivului actoricesc, a asociat, într-un tot stilistic adecvat textului, și jocul actorilor, și elementele vizuale sau sonore. Interpretarea de ținută contemporană a partiturilor actoricești (cu unele excepții, eliberată de stilul artificios, vetust, pînă de curînd prezent la fostul Teatru al Tineretului), se îmbină cu decorul ingenios și simplu, bine conceput de Toni Gheorghiu și cu ilustrația muzicală (Romeo Chelaru), într-o fluență neîntreruptă a spectacolului, — altfel amenințat de a fi rupt prin prea multele schimbări de decor. Cojar a lucrat cu o fantezie sobră, cu căldură reținută, îmbogățind textul piesei. Momentele sînt reliefate fără ostentație, compoziția mișcării e limpede, elastică și simplă; arta cuvîntului e armonios adecvată mișcării. Lumina are un rol poetic în spectacol, datorit artei lui Titi Constantinescu. Regizorul a realizat o reușită sinteză creatoare, din care a rezultat un spectacol convingător și înalt.

Cel mai însemnat merit al regiei este însă nivelul la care a reușit să ridice colectivul actoricesc.

Se cuvine să subliniem în primul rînd aportul Leopoldinei Bălănuță (Valia), o tînără actriță dotată cu inteligență scenică, amplitudine afectivă, cu o mare capacitate de a „trece rampa" pînă în inima spectatorului. Ea a dovedit din plin că are resursele nemijlocite de a aduce pe scenă universul luminos al gîndurilor unui om de tip nou.

Dacă protagonista se detașează de ceilalți interpreți, ea nu se desprinde însă de ei, căci realizările partenerilor ei sînt în general bune. Ne-a impresionat Boris Ciornei, care în ultimele două stagiuni dă din ce în ce adevărata măsură a posibilităților sale. Ne bucură că tendința spre monotonie, pe care o avea manifestă în rolurile lucrate anul trecut, de data aceasta a fost absentă.

Eugenia Eftimie a colorat, cu deosebită vervă, o tușă Nastia plină de autenticitate. Inteligent și nostalgic, Tudorel Popa schițează cu farmec discret, de seară de toamnă, chipul pianistului îndrăgostit. Personală, interpretarea Genovevei Preda, în rolul Violetei Makarova. Tatiana Iekel își împrospătează gama cu rolul Marinei, dovedind că și într-un rol mic actorii pot avea sclipiri care să rămînă.

Andrei Codarcea (Alexei) are o bună performanță depășindu-și simțitor nivelul obișnuit, cu atît mai mult cu cît rolul e plin de dificultăți.

Felicitînd Teatrul de copii și tineret, urăm viață lungă unui spectacol elevat etic și artistic, așa cum se dovedește a fi Prima întîlnire.

Mihai Dimiu

Emoție și rațiune în cunoașterea artistică

Problema cunoașterii artistice este o problemă centrală a esteticii marxist-leniniste. Discuțiile aprinse care s-au purtat în ultima vreme, mai ales în Uniunea Sovietică, privind obiectul specific al artei, vin să întărească încă o dată această convingere. Nu poți înțelege bine *cum* cunoști, înainte de a ști *ce* anume cunoști. În raportul dialectic subiect-obiect, termenii sînt corelativi, se condiționează și se explică reciproc. Modalitatea artistică a cunoașterii implică modalitatea estetică a adevărului.

Cînd nu a negat, pur și simplu, funcția gnoseologică a artei, estetica idealistă a dat prioritate laturii subiective, formale, a procesului, adică lui *cum*, pierzîndu-l din vedere pe *ce*, obiectul și conținutul operei de artă. Făcînd abstracție de obiect, arta abstractă face în esență abstracție de ea însăși. *„O pictură poate fi numită abstractă, cînd nu putem recunoaște în ea nimic din realitatea obiectivă, care constituie mediul normal al vieții noastre..."* — spune Michel Seuphor într-un *Dicționar al picturii abstracte*, publicat în 1957. Este evident că pentru o asemenea poziție de agnosticism extrem problema reflectării realității și, implicit, a obiectului artei, ar fi o inadvertență logică.

Alături de artă, știința este și ea o formă a conștiinței sociale și, ca atare, reflectă la rîndul său realitatea obiectivă. Atunci prin ce se deosebește cunoașterea artistică de cea științifică și care sînt termenii definitorii ai obiectului său?

Într-o carte recentă, în care consacră, de pe pozițiile materialismului dialectic și istoric, o amănunțită analiză *Cunoașterii artistice*, Marcel Breazu precizează de la început acest lucru. *Cunoașterea artistică are un OBIECT SPECIFIC: realitatea în care este prezent, în mod actual sau posibil, omul ca ființă socială, angrenată în totalitatea determinărilor create de relațiile lui în societate"* (p. 24). Este vorba, bineînțeles, de prezența nemijlocită a omului, pentru că, indirect, și cercetarea științifică presupune o asemenea raportare. Desigur că principiul lui Arhimede sau legea gravitației universale pot fi înțelese fără o raportare directă la om, însă nimeni nu poate nega faptul că la originea lor stă un punct de vedere uman. Ca principii ele sînt obiectul direct al științei, dar ca adevăruri, reflectînd un punct de vedere uman, ele pot intra în sfera preocupărilor artei. *„Reflectarea artistică autentică înseamnă deci reflectarea amplă a realității, reflectarea unor multilaterale procese în complexele lor legături cu ansamblul lumii înconjurătoare. Aceste procese aparțin atît realității obiective, lumii materiale, cît și relațiilor subiectului față de această lume"* (p. 13—14). Faptul că zone ale obiectului artei pot să interfereze uneori cu zone ale obiectului științei nu îndreptățește, în nici un fel, confundarea lor, după cum diferențele lor specifice nu le fixează granițe absolute.

Cînd în mod obișnuit distingem adevărurile artei de cele ale științei, ne gîndim în primul rînd la caracterul concret-senzorial și la capacitatea de a emoționa a unora și la caracterul teoretic-abstract al altora. În timp ce cunoașterea celor dintîi este determinată implicit de intensitatea emoției pe care opera de artă o generează, cunoașterea celor din urmă apare nu numai stînjenită dar de-a dreptul incompatibilă cu o asemenea stare sufletească. Corelația emoție-cunoaștere, fundamentală în estetică, în știință este din capul locului contradictorie. Asupra acestei distincții acordul pare să fie unanim, atît pentru cei ce susțin că arta și știința au domenii specifice de explorare, cît și pentru acei care consideră că aceste două forme ale conștiinței sociale au un obiect comun.

Întîmplarea lui Arhimede, pe care descoperirea unui adevăr științific l-a cutremurat într-o măsură atît de mare încît a pierdut, pentru o clipă, controlul gesturilor sale elementare, pare să pledeze indirect împotriva specificului afectiv al cunoașterii artistice. Dacă simplul contact cu o formă științifică a adevărului a putut să provoace o emoție atît de puternică, nu rezultă oare că adevărul este emoționant prin el însuși, iar notele diferențiale ale cunoașterii artistice de ale cunoașterii științifice, trebuie să fie căutate în altă parte?

Pentru a dovedi însă *emoția* adevărului nu ar fi fost nevoie să ne căutăm atît de departe exemplele. Mai aproape de noi, pe cine nu l-a emoționat adevărul sputnicilor și cine nu va striga Evrika, în momentul în care, întorcînd butonul de radio, va auzi răspunsul patetic al unui mesager al meleagurilor noastre, anunțîndu-ne, dintr-o altă galaxie, prezența vieții! Cu un cuvînt, cine nu se va emoționa profund în fața acestor adevăruri nude? Oricine va înțelege cît de cît semnificația lor pentru destinul omenirii, nu va putea să rămînă insensibil. Numai că înțelegerea ține de rațiune și, în acest caz, se poate spune că emoția încercată nu este decît ecoul afectiv al unei cunoașteri intelectuale. Rămîne de văzut, în ce măsură emoția artistică este ea însăși determinată rațional sau își are în altă parte izvorul, condiționînd, la rîndul său, o modalitate specifică de cunoaștere. Se pare, în adevăr, că raporturile existente între emoție și cunoașterea științifică, pe de o parte, și între emoție și cunoașterea artistică, pe de altă parte, sînt absolut inverse. În timp ce în procesul cunoașterii științifice, emoția nu este decît un rezultat, care poate sau nu să survină, numai după ce procesul cunoașterii propriu zise s-a încheiat, în cunoașterea artistică ea este o condiție *sine qua non*. Orice intervertire a lor este dăunătoare bunului mers al cunoașterii. Cu alte cuvinte, pe cît de necesară este emoția în modalitatea artistică a cunoașterii, pe atît de inutilă și chiar nocivă este ea în cea științifică. Prezența în ambele tipuri de cunoaștere, în grade și locuri diferite, a elementelor raționale și afective, nu ar justifica în nici un fel confundarea lor, după cum prezența fanteziei în creația artistică și în cea științifică nu anulează deosebirile esențiale ale acestora. *Elementul afectiv care intră în sinteza complexă a emoției artistice*, — cum just observă Marcel Breazu vorbind de *ideea artistică* a romanului *Moromeții* — *alături de cel intelectual și de cel senzorial, este inclus în operă, devine IMANENT și se IMPUNE..."* (p. 175). Vasăzică pe cînd în știință, emoția este exterioară operei și cunoașterii, apariția ei marcînd în mod incontestabil încheierea „momentului pur" al cunoașterii, cînd adevărul este apreciat ca valoare umană, practic-spirituală, în cunoașterea artistică emoția este un element intrinsec, constitutiv. Pe baza ei se realizează acea originală sinteză între senzorial, afectiv și intelectual, pe care o prilejuiește opera de artă. Tot așa, de exemplu, răscoala din 1907 poate fi obiect de cercetare al științei istorice dar pînzele lui Băncilă sau Corneliu Baba, consacrate acestui eveniment, ne prilejuiesc, prin intermediul imaginii artistice, cunoașterea nemijlocită a adevărului, a valorii sale umane.

Arătînd că ceea ce distinge în mod esențial *ideea artistică* de *ideea științifică* este actul valorificării a cărei prezență este imanentă procesului de cunoaștere artistică, Marcel Breazu susține, în cartea citată, că aci rezidă „încărcătura emoțională" a operei de artă. Determinînd o atitudine explicită față de adevărul reflectat, actul valorificării implică ideea de partinitate. Făcînd această relație judicioasă, autorul demonstrează imposibilitatea absolută a nepartinității creatorului ca și a consumatorului de artă.

Operînd distincțiile necesare între cunoașterea artistică și cunoașterea științifică, autorul, situat în permanență pe pozițiile esteticii marxist-leniniste, pentru ale cărei principii militează, nu pierde din vedere nici o clipă esența dialectică a fenomenului studiat. De aceea, afirmînd specificul afectiv al cunoașterii artistice, Marcel Breazu nu uită să sublinieze rolul rațiunii în declanșarea emoției și implicit a cunoașterii artistice. *„Elaborările fanteziei artistice se destramă în absența unei idei ordonatoare, care să oglindească sensul de dezvoltare a realității oglindite"* (p. 163). Așa se și explică, de altfel, necesitatea unei concepții științifice despre lume în elaborarea și în receptarea operei de artă. Impasul artei contemporane burgheze determinat de iraționalismul abstracționist, care, înlăturînd *conținutul de idei* al artei, a golit-o de substanța sa emotivă, vine indirect în sprijinul acestei aserțiuni.

Dacă emoția artistică provoacă anumite procese intelectuale din care cauză nu se poate vorbi de o ipostază estetică a adevărului și, implicit, de modalitatea artistică a cunoașterii, cunoașterea științifică determină, la rîndul său, anumite procese emoționale și, în acest sens, se poate vorbi de emoția adevărului. Faptul că ideea artistică este esențial valorificatoare iar ideea științifică esențial constatativă-generalizatoare, nu înseamnează că valorificarea este incompatibilă cu știința sau observația cu arta. Distincția de mai sus se referă la dozajul specific, maxim sau minim, la gradul și locul care le caracterizează pe fiecare în parte. Constatarea își are locul său în cunoașterea artistică, după cum valorificarea poate interveni în cunoașterea științifică, fără să-i știrbească autenticitatea. Plecînd de la ipoteza identității lor ca procese de cunoaștere, Marcel Breazu a insistat asupra diferențelor lor specifice ca modalități de cunoaștere. Deosebirile dintre cunoașterea artistică și cunoașterea științifică pe care le pune în valoare o asemenea investigație nu anulează și nici nu implică *„despărțirea arbitrară a logicului de artistic"* (Virgil Pop, *Contemporanul*, nr. 47/960). Ca structură intimă, cunoașterea artistică nu este mai puțin logică decît cunoașterea științifică. De aceea se contrapune ideii artistice, ideea științifică și nu ideea „logică".

Momente deosebite ale însușirii realității de către om, cunoașterea științifică și cunoașterea artistică nu se exclud, ci conlucrează, independent, pe plan teoretic-abstract sau practic-spiritual la desăvîrșirea acestui proces.

Octavian Barbosa

Lorraine Hansberry:

Un strugure în soare

De unde provine oare dramatismul piesei prezentate de Teatrul Municipal? Situațiile nu sînt cu totul excepționale, eroii nu dezbat totdeauna idei de o înaltă ținută filozofică, poanta, replica scînteietoare nu caracterizează lucrarea. Și totuși... Tensiunea de pe scenă se comunică în sală, captivează, provoacă participarea pasionată la zbuciumul familiei de negri americani care năzuiește la o viață mai bună, concepută, de fiecare membru al ei, în alt fel, pe măsura propriului temperament.

Credem că explicația trebuie căutată în modalitatea lirică, poematică, în care autoarea a înțeles să transpună existența obișnuită a eroilor săi. Evident, afirmația nu trebuie înțeleasă în sensul atribuirii unei tendințe de estompare a conflictului. In ce constă acest conflict? Intreaga familie așteaptă încasarea unor drepturi bănești, rămase de pe urma răposatului tată. Bătrîna visează o casă mare, luminoasă. Fiul ei, Walter, se gîndește cu înflăcărare la „pub"-ul, cîrciuma pe care o va deschide. Fiica, Beneatha, se gîndește la facultatea pe care o va putea urma ca apoi, eventual, să se întoarcă în Africa strămoșilor ei. In sfîrșit, Ruth, nora, visează la fericirea tuturor celor din jurul ei. De fapt, drama „strugurelui în soare" (aluzia titlului e și ea poematică) se realizează din urmărirea acestor visuri mai mult sau mai puțin modeste.

In realizarea visurilor acestei familii, societatea capitalistă intervine brutal, prin Lindner, „delegatul locuitorilor" din cartierul în care urmează să se mute cei cinci negri. E un cartier „curat", alb, în care, încearcă să sugereze „delegatul", familia „nu se va simți prea bine". Traducerea exactă a acestei afirmații e ușor de citit pentru o țară în care segregația rasială e practicată chiar și atunci cînd nu e legiferată. Și, totuși, cu demnitatea dobîndită prin zbucium, negrii resping și ofertele bănești, și amenințările, și pleacă în noua locuință. Pe de altă parte, setea de cîștig, de înavuțire, ce stăpînește ca o lege supremă viața Statelor Unite, a atins și caracterul lui Walter. El plasează o parte din bani într-o speculație riscantă și e excrocat. Aceasta e cea de-a doua sursă a tragismului piesei. Aici, societatea capitalistă a acționat mai puțin vizibil, dar rezultatele ei sînt tot atît de grave.

Existența lipsită de bucurii a eroilor e grăitoare pentru soarta individului în cadrul așa-zisului mod de viață american.

Scriitoarea nu a izbutit desigur să depășească un anumit prag determinat de puternica influență a naturalismului, sub care se desfășoară mare parte din creația dramatică americană.

Regia (Lucian Pintilie) a dat dovadă de un discernămînt inspirat, stabilind centrul de gravitate al spectacolului în domeniul frămîntărilor sufletești ale eroilor, al vieții lor apăsătoare, și subliniind doar în parte episoadele care se sprijină pe discuții de ordin filozofic. Atmosfera veridică, dinamismul acțiunii, au fost bine realizate de regizor, cu mijloace de o mare simplitate.

Figura mamei a prilejuit artistei emerite Beate Fredanov o creație deosebit de valoroasă. Folosind din plin resursele expresive artista a prezentat cu profunzime zbuciumul sufletesc al eroinei, a descifrat mesajul pe care i-l încredințează scriitoarea și l-a transmis cu o înțelegere superioară. Succesul obținut de Beate Fredanov, această artistă cu posibilități atît de complexe, ne-a amintit un alt rol din Rădăcini adînci de Haw și d'Usseau, interpretat cu ani în urmă și în care actrița izbutise o altă creație memorabilă. Victor Rebengiuc (Walter) a urmărit cu atenție evoluția sufletească a eroului, dovedind o reală forță de caracterizare. Foarte bun jocul Ancăi Verești (Beneatha), deși rolul e oarecum ingrat. Soluția utopică, neclară, a întoarcerii spre tradițiile strămoșești, pe care o propune autoarea, nu oferă suficiente resurse de compunere a unui rol unitar. Orientîndu-se mai ales spre latura de vitalitate a caracterului eroinei, Anca Verești a rezolvat dificultatea principală a rolului. Asagai (interpretat de D. Onofrei), conceput de autoare oarecum declamator și exterior, n-a prilejuit regiei și nici interpretului un succes deosebit. Sobră, sinceră, interpretarea rolului Ruth de către Valy Voiculescu-Pepino a dovedit căldură și discreție.

Beate Fredanov

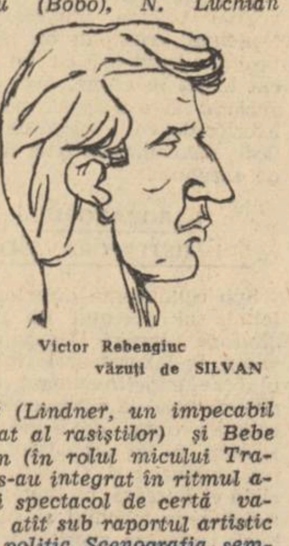

Victor Rebengiuc
văzuți de SILVAN

In alte roluri, Adrian Georgescu (Bobo), N. Luchian Botez (Lindner, un impecabil delegat al rasiștilor) și Bebe Ioanin (în rolul micului Travis), s-au integrat în ritmul acestui spectacol de certă valoare atît sub raportul artistic cît și politic. Scenografia, semnată de N. Savin, a subliniat cum se cuvine sensul tragic și poetic al piesei, deși se putea obține și mai mult.

Spectacolul Municipalului se înscrie printre cele mai izbutite, prezentate în această stagiune, pe scena acestui teatru de frumoasă tradiție.

Em. Enache

CUI PRODEST?

Multă lume s-a întrebat cui folosește vizionarea filmului Vaca și prizonierul? Că Fernandel și-a pus talentul (filmul este de altfel slab artisticește) în slujba propagandei oficiale gaulliste, aceasta poate fi o problemă a lui personală, care nu-i de natură să-i atragă simpatia spectatorilor cinstiți din lumea întreagă.

Dar ca Difuzarea filmelor să nu observe că sub masca unei comedii „ușoare", filmul acesta tinde să sugereze că Oradour și Auschwitz n-au fost decît niște „cazuri izolate", că nazismul n-a fost bestial și periculos ci doar ridicol și chiar inofensiv, că traiul prizonierilor francezi în „Marele Reich" era de fapt destul de agreabil, chiaburii nemți (indiferent de sex) fiind cu totul francofili, asta este mai puțin explicabil.

O fi Fernandel un „best-seller" cinematografic, dar difuzarea filmului trebuie să țintească în primul rînd „rentabilitatea" ideologică. Și sub acest aspect, filmul este nu numai deficitar, dar chiar periculos prin ideile reacționare pe care, deliberat sau nu, le servește.

Al. I. Șt.

Victorie!

Cînd în urmă cu 5 ani, echipa feminină de handbal în 11 a Romîniei a cucerit titlul mondial, într-o competiție în care nu i se acordase literalmente nici o șansă, succesul ei, deși a avut darul să producă stupoare în cercurile sportive, a putut părea unora întîmplător.

Dar...

Dar după patru ani, aceeași echipă-surpriză a Romîniei a susținut în cadrul turneului final 4 meciuri, cîștigîndu-le pe toate, înscriind 31 de goluri și primind numai 11.

Intre timp, băieții deveniseră și ei vicecampioni ai lumii. Parcă pentru a confirma rezultatul obținut, handbaliștii noștri au pornit într-un turneu lung și obositor în R. P. Chineză și Japonia în care au obținut succese de-a dreptul senzaționale: 21 meciuri jucate, 19 victorii, 2 înfrîngeri. Golaveraj 382 (treisuteoptzecișidoi) — 198!

Dar...

Dar de la o vreme handbalul în 7, practicat la început cu destulă timiditate, mai mult ca un mijloc de antrenament, în timpul iernii, a cucerit interesul a mii de spectatori și curînd, în țări ca Suedia, R. D. Germană, R. F. Germană și Cehoslovacia s-au organizat competiții oficiale. Cele două campionate mondiale de după război au revenit cu brio naționalei suedeze. În acest timp, la București, la Brașov, la Făgăraș, niște băieți citeau cu îngrijorare „Sportul popular" și se gîndeau la ziua în care vor putea să se întîlnească și ei cu așii „fotbalului cu mîna", după cum se exprima deunăzi un confrate de la „Contemporanul". Voiau să învețe. Desigur, nu se gîndeau că ar putea să învingă. Nu. Repet, voiau să învețe.

Și ziua a venit.

La gară i-au condus antrenorii, soțiile, logodnicele. Grupul lor, pe peronul gării, trecea aproape neobservat.

Dar...

Dar la 20 martie, expresul de Curtici care îi readucea în Capitală a fost asaltat de mii de oameni, veniți să-i felicite pe băieții noștri, care în urmă cu puține zile cuceriseră titlul de CAMPIONI MONDIALI, învingînd echipa minune a Cehoslovaciei, după un meci desfășurat într-un ritm fantastic. Redl, Hnat, Bulgaru, Ivănescu, Costache, Moser, Covaci au dovedit o putere de luptă care a surprins, o însușire apropiată de perfecțiune a tainelor handbalului.

Printre cei veniți să-i întîmpine, se aflau și cîteva fete (vă asigur, foarte drăguțe), care realizaseră și ele o mare performanță: cuceriseră prima ediție a „Cupei campionilor europeni" la handbal în 7, purtînd culorile clubului „Știința-București".

Astăzi, țara noastră deține supremația în handbal.

Succesele handbaliștilor, posibile datorită grijii pe care statul nostru o acordă dezvoltării sportului, vin să se alăture succeselor obținute de baschetbaliști, voleibaliști, rugbiști, de boxeri și tenismani, de gimnaști și atleți.

Cronicar

Cuvinte încrucișate

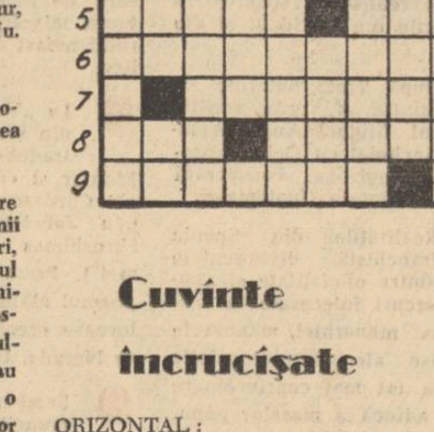

ORIZONTAL:

1. Luna lui Nae, la diminutiv!; 2. Nimeresc și iepurii din lună!; 3. Singur pe lume — Merge cu lucitor; 4. Poate fi sub lună sau spre ea; 5. Zburător — Sat în Ardeal (nu e Luna!); 6. Precede uneori luna de miere; 7. Pusă la punct; 8. În Cuba — Poftim talaz!; 9. Vîntoasă.

VERTICAL:

1. Plutire pe-o rază de lună sau de luceafăr...; 2. Din lună-n lună... — Două luni; 3. Se află pretutindeni în Cosmos; 4. Ilizibil pe romînește; 5. Cui fără cap decapitat! — A treisprezecea!; 6. Lemn și apă — Și pe el bate luna...; 7. Corabia lunii; 8. S-a-ntors din lumea viselor; 9. Mai încurcat — Cel mare e celebru.

Pym

PARODII

O NOAPTE CA O PIATRĂ DESPLETITĂ

A venit o noapte ca o piatră albastră,
Despletită.
Și mai era acolo și un turn.
Un turn cu geamuri rotunde, nesparte
și cafenii.

Omul acela cu privirea de colț de cremene
Cînd a dat cu ochii de noapte,
Aceasta s-a împleticit,
Gata să intre în pămînt.
Dar a mai venit un om care
Cînd i-a călăuzit celuilalt o palmă albastră
Peste privire
I-a umplut țeasta de gînduri.

Eu eram și unul și celălalt:
Am privit în fîntîna sufletului
Și m-am văzut rătăcind
Între obtuz și isoscel.
Am avut totuși curajul
Să trag o perdea între mine și eu.
O perdea mare, împădurită.

Și cerul s-a umplut deodată de cozi de păun.
Cine știe, poate că erau stele?

Atunci mi-am adunat toate fulgerele
Mîniei
Și am înțepat turnul
Drept în ferestre...
S-a făcut praf, l-am luat în palmă
Și l-am suflat în patru vînturi.

Cerul era plin de cozi de păuni,
Multicolore cozi de păuni
Poate că erau chiar gîndurile mele
Care dădeau strălucire aerului.

Apoi mi-am luat din cui
Paloșul versului și am plecat
Pe străzile orașului
Să ricii
Umbra pomilor de pe trotuare.

Ca să fie și mai multă lumină.

Marin St. Sorescu

(Din ciclul: „Stiluri și tendințe în poezia unor tineri")

SPIONAJ ÎN ETER

cu și fără firmă

Strada *Englischer Garten* se deosebește de oricare alta din München. Pe această stradă, la numărul 1, se înalță o clădire mare și modernă, care dă impresia unui sediu de stat major. În liniștea aparentă, care acoperă clădirea, simți parcă priviri iscoditoare. Intrarea este accesibilă numai după o serie de verificări. Interiorul adîncește și mai mult impresia de mister. Pe coridoare se circulă puțin și repede. Cele patru sute de birouri sînt mobilate în stil american. Aparatele și instalațiile celor douăzeci și unu de studiouri, care lucrează neîntrerupt zi și noapte, poartă eticheta *Made in U.S.A.* Este vorba de o instituție care constituie de mulți ani un punct de atracție pentru transfugi. Ea este strîns legată de trădare și de crimă și se intitulează pompos *Radio Freies Europa.*

Povestea acestei instituții a început în ianuarie 1949, atunci cînd presa americană și engleză anunțau că la New York a luat ființă un „Comitet național" intitulat „Europa Liberă".

ORGANIZATORII SPIONAJULUI ÎN ETER

Pregătirile imperialiste de război cereau, după convingerea fermă a lui Allan Dulles, organizarea unui sistem nou de spionaj. Părerea lui era că spionajul „în eter" nu seamănă cu niciuna din formele tradiționale. Era însă nevoie de o acoperire, de o fațadă care să corespundă inovației. Și s-a găsit!

Nici o altă organizație nu convenea atît de bine scopurilor lui Allan Dulles ca acest „Comitet național Europa Liberă", înființat de cele mai mari monopoluri ale S.U.A. Henry Ford, Charles Wilson și Nelson Rockfeller și-au pus mijloacele lor financiare în slujba „libertății" și „democrației" — atîpite, vai, dincolo de „cortina de fier". Pe de altă parte, fonduri uriașe, provenite din tot felul de donații dubioase, unele alocate direct din bugetul S.U.A., au fost puse de asemenea la dispoziția „Comitetului național Europa liberă". Acesta, la rîndul său, a fost divizat în alte comitete, tot atît de „naționale", dar mai mici: „Ungaria Liberă", „Romînia Liberă", „Polonia Liberă", ș.a.m.d.

ACTUL DE NAȘTERE AL POSTULUI „EUROPA LIBERĂ"

În primăvara anului 1949 — ca și cu 17 ani în urmă, cînd l-au adus pe Hitler la putere — experții serviciului secret american au traversat oceanul, au ales locul, au virat băncilor vest-germane fondurile necesare și „treaba" a început... La München, pe strada Englischer Garten nr. 1, nu departe de casa faimosului Ernst Röhm (casă în care, în luna iunie 1932, colonelul Walter Nicolae, Goebbels, Himmler, Hess și alți cîțiva conducători ai fascismului au pus bazele spionajului total al gestapoului fascist) s-a instalat centrul de spionaj american pentru Europa, sub falsa titulatură a unei instituții „particulare" și „autonome".

Se știe că radioul a produs o schimbare radicală nu numai în domeniul comunicațiilor pașnice. El oferă organizatorilor „războiului rece" anumite posibilități și în domeniul spionajului. Agenții lor nu au decît să fixeze aparatul pe o anumită lungime de undă, pentru a transmite informațiile culese sau pentru a primi instrucțiuni și date. Totul este să utilizezi o cheie bună. În cazul de față s-au construit și aparate complicate de înregistrare, amplificare și producere a vibrațiilor, cu care au fost echipați atît postul „Europa Liberă", cît și corespondenții lui particulari.

EXPERȚI ȘI SPECIALIȘTI

Concomitent cu construcția centrului de spionaj de la München, a început în R. F. Germană recrutarea cadrelor necesare.

Comisia de experți a „Biroului serviciilor strategice" americane (OSS), compusă din circa o sută de persoane, a întocmit tabele, a făcut verificări și a trecut la angajarea noilor „specialiști". Întrucît foștii SS-iști din aparatul de propagandă al lui Goebbels prezentau garanțiile cele mai „sigure", au fost declarați apți și angajați. În marea lor majoritate, erau absolvenți ai „Școlii speciale de radiotehnică și radiodifuziune pentru străinătate", care a funcționat în orășelul Göttingen și care pregătea cadre pentru spionajul radiofonic condus de Goebbels. Dar cea mai bună sursă pentru recrutarea de cadre au constituit-o așa-zișii emigranți, aflați în cele 200 de „lagăre de persoane strămutate" din occident.

„În anii 1949—1950 am fost împreună cu Dimitriu Mircea în lagărele unde erau romîni și le-am propus să se încadreze în noua organizație înființată de americani", spunea căpetenia legionară Tănase Alexandru, în depoziția sa la procesul spionilor din 1953. Umblînd din lagăr în lagăr, „reprezentanții" ai așa-zisei organizații a transfugilor au adunat la centrul de triere de la Lindau un număr destul de mare de candidați. Șase sute dintre aceștia au fost recrutați pentru noul centru de spionaj.

Pregătirile se desfășurau sub supravegherea directă a guvernului american. Astfel generalul Eisenhower, într-o declarație făcută ziarului trupelor de ocupație americane din Germania *Die Neue Zeitung* la 4 iulie 1950, spunea: Programul postului „Europa Liberă" va folosi un limbaj tare și nu-și va pierde timpul cu formule de politețe diplomatică.

Dar un limbaj „tare" se putea utiliza numai cu acoperirea unei instituții particulare, în care, chipurile, oficialitățile americane nu ar avea nici un amestec. Așa că, după cum a arătat ziarul *La libre Belgique*, șaizeci de milioane de dolari au traversat discret oceanul și s-au materializat în ceea ce, la 1 mai 1951, a început să funcționeze în strada Englischer Garten nr. 1. Cuvintele veninoase, sporovăielile demențiale de la miezul nopții, răspîndite pe unde scurte de cele douăzeci și nouă posturi de transmisie situate în împrejurimile Münchenului, și-au demascat de la început caracterul lor dușmănos.

Ca orice serviciu de spionaj organizat în mod corespunzător, Radio Freies Europa și-a împrăștiat în diverse puncte ale Europei, ca Viena, Copenhaga, Stockholm, Atena, Ankara, Paris, și în alte capitale, colaboratori și agenți camuflați în corespondenți „particulari".

MÜNCHENUL, CENTRU DE SPIONAJ

Zeci de așa-zise asociații, cluburi, institute sau firme tot atît de „particulare" au apărut la München și în alte orașe din occident, pentru a asigura colaborarea unor persoane a căror apariție în str. Englischer Garten nr. 1 ar fi, din anumite motive, inoportună.

Misiunile cu caracter secret, încredințate acestor organizații, sînt mai ușor de îndeplinit din umbră. De pildă, căpetenia legionară Horia Sima figura încă de acum cincisprezece ani în serviciul de spionaj american. Din sumele pe care le-a primit în acest timp, o parte a revenit secretarului său particular, Traian Borobaru, omul prin care ține legătura cu americanii. Mulți ani Horia Sima s-a ascuns sub titlul pompos de conducător al așa-zisului „Institut romîn" din München, iar în prezent voiajează prin Europa Occidentală. El apare în văzul tuturor rar și totdeauna cu „acoperire".

Iată cine sînt colaboratorii acestei oficine imperialiste: transfugi, criminali de război fasciști, legionari cu un trecut bogat în crime, foști conducători ai așa-ziselor partide istorice deveniți spioni de profesie, elemente corupte, lipsite de scrupule.

LABORATORUL LUI MISTER GRAVESON

Sub conducerea directorului tehnic al postului de radio „Europa Liberă", George Graveson, în laboratoarele R.E.L.-ului se experimentează diferite metode de diversiune, de sabotaj, tipuri de arme fără zgomot și de ambalaje pentru otrăvuri tari. O secție specială elaborează, pe lîngă noile sisteme de machiaj și substituiri, metodica zvonurilor false, a legendelor, cu scopul de a ușura munca „băieților" în culegerea de informații.

Obținerea oricăror informații cu caracter de spionaj din țările lagărului socialist constituie, fără îndoială, partea cea mai complicată și mai grea. Complicată, deoarece spionii trebuie să-și măsoare forțele cu un aparat de securitate puternic; și grea, pentru că fiecare popor eliberat își păstrează cu grijă secretele sale de stat.

Mister Graveson „studiază" posibilitățile dezvoltării spionajului în eter

La harta „marilor operații radiofonice"

ELEVII LUI MISTER JOHNY ȘI MONSENIOR GEORGES

Ani în șir, diverși „Georges" și „Johny" au instruit grupe de „băieți" în școlile de spionaj de la Salzburg, Lindau, Isny, Longjoumeau, Kefelaria sau Andilly. Huliganii fasciști și-au însușit tehnica distrugerii sub îndrumarea instructorilor americani. Pe un aeroport militar din vecinătatea Münchenului, se fac antrenamente de salt cu parașuta. Străzile orașului sînt folosite pentru exercițiile speciale de filaj, în cadrul cărora teroriștii învață cum să se ferească de urmărire. Nu este greu să ne închipuim ce ar zice bietul muncitor münchenez, împovărat de grija zilei de mîine, aflînd că tocmai în acea clipă trece pe lîngă el una din slugile spionajului american, în plină activitate de pregătire a unor acțiuni criminale.

Cu unii din absolvenții acestor școli, constituiți în grupe intitulate „Robert", „Jacques", „Șoimii Carpaților" sau alte denumiri bombastice, am făcut și noi cunoștință în 1953, cînd au fost parașutați, la miez de noapte, pe teritoriul patriei noastre. Musafirii fasciști s-au izbit însă de un element care le era cu desăvîrșire străin: vigilența poporului devenit stăpîn pe soarta sa. În aceste împrejurări școala fărădelegilor, cu toată tehnica *made în U.S.A.*, s-a dovedit nefolositoare. Brațul puternic al ostașilor noștri, care străjuiesc cuceririle poporului muncitor, i-a înșfăcat fără cruțare, silindu-i să se așeze în boxa acuzaților.

O altă serie de elevi ai școlilor de spionaj a ieșit la lumină cu ocazia evenimentelor din Ungaria, cînd postul de radioemisiune „Europa Liberă" s-a transformat în cartier general și a condus operațiunile forțelor contrarevoluționare. Instalațiile R.E.L.-ului emiteau 20 de ore zilnic: atîțări, minciuni, lozinci contrarevoluționare și, în special, instrucțiuni „eliberatorilor" care, punînd în practică tehnica învățată la școala crimei, au îndignat întreaga lume. Se mai poate deci contesta „neutralitatea" și „obiectivitatea" cu care „Europa Liberă" pretinde că informează populația din Europa?

SCHEMA CENTRULUI DE SPIONAJ ÎN ETER

Întregul aparat este divizat în opt direcții, care, la rîndul lor, se împart în birouri teritoriale, corespunzînd țărilor europene din lagărul socialist.

Aceste birouri se subîmpart și ele în servicii, secții, redacții, emisiuni colective etc.

După cum arată *Buletinul de Informații* nr. 5/1958 al Ambasadei R.D. Germane la București, posturile de răspundere din cadrul „Europei Libere" sînt ocupate de 130 de americani, foști comandanți militari, industriași, financiari, oameni politici și agenți ai „Biroului Serviciilor Strategice" (OSS). Pe unii din aceștia îi cunoaștem, după numele profesional, așa cum s-au prezentat: „Lorentz", „Johny", sau „Vidal". Ei dirijează întreaga activitate a centrului de spionaj în eter și dispun de cheltuirea fondului de zece milioane de dolari alocat anual de S.U.A. Ei fixează și caracterul emisiunilor. Încît, paralel cu acțiunile propagandistice, cu îndemnurile la un nou război, are loc o intensă acțiune de spionaj efectiv. Se primesc rapoarte, se dau instrucțiuni, se prelucrează datele obținute.

O MĂRTURIE EDIFICATOARE

„Eu am prelucrat, în afară de rapoartele din Cehoslovacia, rapoarte de spionaj din Polonia și Romînia, care apoi erau discutate în secția de informații amenajată special într-o încăpere mare a centrului, în care se adunau șefii rînduiți în jurul unei mese ovale, sub președenția lui Mr. Sorensen, șeful așa-numitei secții de prelucrare. Discuțiile se duceau într-un limbaj extrem de laconic și cu precauție. Nu se pronunța nici un fel de nume. Cînd se vorbea despre o „informație valoroasă", nimeni nu putea să-și dea seama despre sursa sau modul în care a provenit. O deosebită însemnătate se acorda rapoartelor referitoare la mișcările de trupe, la paza frontierelor, cît și la măsurile luate în regiunile de frontieră, care erau subliniate, ca și cele referitoare la producția în scopuri militare, în mod deosebit". Aceste amănunte le relatează emigranta cehă Maria Davorakova, fostă colaboratoare mai mulți ani la „Europa Liberă", în prezent înapoiată în R. S. Cehoslovacă.

EMISIUNI SPECIALE DE LUNI ȘI VINERI

Alături de calomnia la adresa popoarelor, practicată în stil mare, printre țipetele stridente și frînturile muzicii de jazz, se transmit bineînțeles din München și instrucțiuni cifrate agenților de pe teren, provocatorilor obsedați de spaima judecății dreptate a poporului.

Münchenul era socotit altă dată un oraș al muzicii; înlăuntrul lui înfloreau artele, se dezvolta gustul pentru frumos.

Începînd din mai 1951, Münchenul transmite, prin cele 29 de posturi, așa-zisele „Wunschkonzerte", concerte de muzică ușoară, cerute de ascultători. În cadrul acestora, folosindu-se unele șlagăre ca: „Marina", „Capitano d'amore", „Come prima", „Ciau, ciau, bambina", „Volare" și altele, se transmit instrucțiuni spionilor. Așa că muzica „solicitată", este de fapt un pretext. Dacă am avea ocazia să citim scrisoarea unui „solicitator", ne-am da seama imediat că dorința acestuia este de fapt obligația profesională de a raporta șefilor informațiile culese.

În fostul oraș al muzicii, pe strada Englischer Garten nr. 1, se repetă metodic, sub bagheta dirijorului de peste Atlantic, simfonia macabră pe care se străduiesc s-o dezlănțuie asupra lumii apostolii dolarului.

DIN EȘEC ÎN EȘEC

Evenimentele au arătat însă că toate mașinațiile rețelei de spionaj în eter au înregistrat insuccese repetate și zgomotoase. Această armă a războiului rece s-a lovit de scutul rezistenței morale a popoarelor eliberate. Ca și diplomația „pe muche de cuțit", politica provocărilor din umbră a consumat dolari, a ridicat cursul anumitor acțiuni bancare, dar n-a reușit decît să slăbească și mai mult nervii celor ce o manevrau. Realizările au fost minimale față de eforturi: în atîtea rînduri spionajul în eter a fost surprins de evenimente, încît și cei care mizau pe eficacitatea lui și-au manifestat nemulțumirea. Asta ca să nu mai vorbim de scepticismul și chiar ironia cu care se privește azi în S.U.A. și în întreaga Europă occidentală eficiența rețelei și uneltelor lui Allan Dulles. În fața forțelor viguroase ale lumii eliberate de exploatare, stafiile trecutului sînt sortite unei înfrîngeri depline și inevitabile.

N. Osman

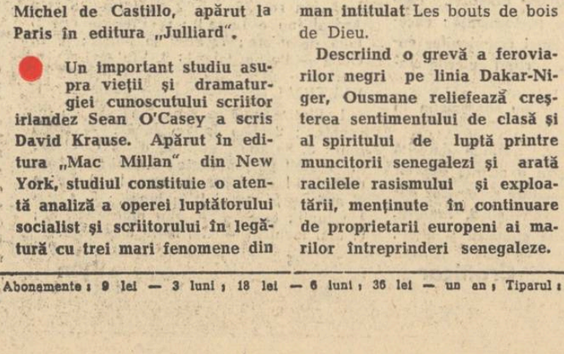

Nu departe de München, se înalță antenele spionajului în eter

UN NOU SCRIITOR BRAZILIAN:

CAROLINA MARIA DE JESUS

Carolina Maria de Jesus. Acest nume, după cum afirmă surprins literatul brazilian Paulo Dantas, a dezlănțuit o veritabilă revoluție în cadrele editoriale și intelectuale din Brazilia. Cine este Carolina Maria de Jesus? Este o simplă negresă braziliană, actualmente de patruzeci și șapte de ani, născută în orașul Sacramento, statul Minas Gerais. Ca instrucție, nu posedă decît două clase elementare. După moartea mamei sale, și-a încercat norocul în Sao Paolo și a servit multă vreme acolo ca slujnică și bucătăreasă pe la case mari. Avînd, însă, un copil, nimeni n-a mai angajat-o.

Atunci Carolina, amenințată de spectrul foamei, a recurs la o soluție disperată. Ea se mută în Canindé, nume echivalent cu acela al infernului pentru locuitorii din Sao Paolo. Canindé **este cea mai mizeră periferie a orașului, locul unde se aruncă gunoaiele. Strînși în cîteva sute de barăci sordide, din scînduri vechi, din tinichele și cartoane, trăiesc aci mai multe mii de năpăstuiți. De cincisprezece ani, Carolina — acum mamă a trei copii — își duce viața în acest loc blestemat. Cu ce se îndeletnicește ea? Pentru a se întreține pe sine și pe ai săi, caută prin gunoaie cîlți, fiare vechi, mai cu seamă hîrtie, pe care le predă unor speculanți în schimbul cîtorva** cruzeiros.

Totuși, ceea ce am relatat pînă acum n-ar fi contribuit cu nimic să o scoată pe Carolina din anonimat. În lumea capitalistă mai există milioane și milioane de existențe la fel de umilite și de urgisite. Dar — și aci ne găsim în fața unui eveniment literar cu adevărat senzațional — Carolina Maria de Jesus este scriitoare. Sublinierea cuvîntului nu se confundă de loc cu punerea lui între ghilimele. Într-adevăr, Carolina este scriitoare și anume autoarea unei cărți de „însemnări zilnice" care se poate număra printre jurnalele intime cele mai tulburătoare și mai adînc umane, din cîte s-au scris vreodată. Iată împrejurările care i-au scos opera la suprafață. Prin 1958, reporterul Audalio Dantas, de la O Cruzeiro, **este trimis de redacția ziarului pentru o problemă cu totul întîmplătoare în mahalaua Canindé. Cu acest prilej o cunoaște pe Carolina, îi vizitează mizerabila baracă, și descoperă acolo vreo treizeci și cinci de caiete afumate, aproape toate culese de prin gunoaie; unele erau chiar registre contabile vechi, aruncate de posesorii lor. Caietele atrag atenția lui Dantas, care le cercetează. De atunci, inimosul redactor a bătut zadarnic, vreme îndelungată, pe la ușile edituriior braziliene. Manuscrisul a fost trimis și în Statele Unite de unde s-a întors, însă, nici măcar desfăcut.**

În sfîrșit, cartea reușește să apară la Sao Paolo în august 1960. Ea alcătuiește primul număr al unei colecții inițiate de editura „Francisco Alves" din acel oraș. Colecția poartă sugestivul nume Contraste și confruntări, **urmărind să dea la iveală o serie de lucrări menite a oglindi realitățile sociale atît de contradictorii ale Braziliei. Cartea Carolinei, cu care începe această „serie", se numește în limba portugheză** Quarto de despejo, ceea ce **s-ar traduce aproximativ prin** Încăperea cu lucruri de aruncat.

Lucrarea, așa cum a apărut, este rezultatul unei atente selecționări întreprinse de Audalio Dantas. Dar reporterul de la O Cruzeiro **s-a mulțumit numai să aleagă părțile cele mai adînc grăitoare din acest jurnal; în rest, el n-a intervenit cu nimic. A lăsat întocmai și ortografia stîlcită și acordurile defectuoase și lexicul nesigur al bietei Carolina. Și tocmai prin aceasta, cartea păstrează un farmec deosebit, o prospețime cuceritoare care ne lasă să surprindem imediata vibrație a vieții și din care se desprind trăsăturile unei indiscutabile personalități. Jurnalul începe în ziua de 15 iulie 1955, se întrerupe curînd după aceea, este reînceput la 2 mai 1958 și se desfășoară în continuare pînă la 1 ianuarie 1960.**

Ce cuprinde acest jurnal, care a sugerat apropieri de Amado, de Gorki, de Foamea lui Hamsun, dar care, în fond, este altceva decît tot ce s-a scris pînă acum? El cuprinde, după cum s-a amintit, o denunțare a îngrozitoarelor contraste sociale braziliene, accentuate în expresia încăperea cu lucruri de aruncat, prin care se evocă simbolic periferia gunoaielor, Canindé. Carolina notează viața ei zilnică și, o dată cu ea, mediul de declasați al barăcilor. Consemnează mizeria și abrutizarea ce o înconjoară, existența ei în mijlocul unei mulțimi abrutizate de sărăcie și de ignoranță. Descrie promiscuitatea, murdăria, bețiile, bătăile, furturile și incestuile pe care le vede sau de care aude. La toate acestea asistă copiii, familiarizați încă de mici cu laturile cele mai dezgustătoare ale vieții și care cresc fără nici un ideal și fără nici o speranță. De pildă: într-o noapte, un vecin beat se ia la bătaie cu femeia lui; în încleștarea luptei, cad amîndoi peste patul în care dormea fetița lor nevîrstnică, și o ucid, strivind-o. Nenumărate relatări similare întregesc această frescă sinistră.

Partea cea mai tulburătoare a cărții rămîne, însă, aceea care dezvăluie zilnica luptă cu foamea, pe care o duce nefericita Carolina. În momentele de mare nevoie — de altfel foarte dese — gunoaiele nu sînt numai sursa indirectă a existenței, ci și cea directă. De multe ori, Carolina culege din gunoaie macaroane, cartofi, biscuiți, pe care le consumă laolaltă cu copiii ei. Tragicul situației stă în faptul că această femeie se arată totdeauna conștientă de degradarea la care necesitatea o supune. Fiind, bunăoară, întrebată de un muncitor dacă e adevărat că mănîncă ceea ce găsește la gunoi, Carolina răspunde următoarele: „Scumpetea vieții ne obligă să nu ne fie silă de nimic. Trebuie să facem și noi ce fac animalele". Ea sfătuiește odată pe un copil negru să nu mănînce carnea alterată pe care acela o găsise în gunoi. Foamea nefericitului este însă prea puternică, pentru a da ascultare acelui sfat înțelept. El își frige carnea și o consumă. A doua zi Carolina privește copilul mort: cadavrul lui era umflat pînă la desfigurare.

Întreaga carte este, de fapt, un fel de simfonie a foamei. Accentele ei cele mai intense reliefează tocmai acest motiv. „Prostirea din foame", spune autoarea, „e mai rea decît prostirea din alcool. Prostirea din alcool ne îndeamnă să cîntăm. Dar aceea din foame ne face să ne cutremurăm. Mi-am dat seama ce îngrozitor e să ai numai aer în stomac. Am început să-mi simt gura amară. M-am gîndit: nu sînt destule pentru noi amărăciunile vieții?". Acest m-am gîndit o însoțește în fiece clipă, Carolina este o lucidă care asociază neîncetat cîte o reflecție la tot ceea ce face și vede. Ea pătrunde îndeosebi fenomenul foamei pe care-l înfățișează cu o exactitate de analist. „Pe cîtă vreme", adaugă autoarea, „mai-nainte de a mînca am văzut cerul, copacii, păsările, toate de culoare galbenă, după ce am mîncat, s-a normalizat totul pentru ochii mei". Asemenea pasaje merită să figureze într-o eventuală antologie a foamei din literatura universală.

Existența Carolinei, așa cum se desprinde din jurnalul ei, apare ca o luptă continuă, eroică, disperată, pentru supraviețuire. Ea exprimă protestul și revolta unei întregi categorii de oameni aflați în aceeași situație. Relatarea întunecatei sale vieți cotidiene, precum și a mediului ce o înconjoară, se grefează pe o atitudine conștientă și pe un temperament combativ. Ea veștejește pe rînd inegalitatea socială, indiferența guvernanților, promisiunile umflate și găunoase ale deputaților înainte de alegeri, scumpirea traiului, abuzurile administrative. În toate aceste probleme majore, Carolina arată un ascuțit bun simț, cîștigat din asperitățile vieții, și o judecată infailibilă.

Ea este totuși și o visătoare, care, din păcate, n-are răgazul de a se abandona fanteziei decît în scurtul ei somn. Visele ei nocturne sînt mai totdeauna de natură compensatorie. Semnificativ este însă faptul că imaginile din somn nu prezintă numai compensații de ordin material, ci și de ordin moral. Pe lîngă visele în care ea se vede instalată într-o locuință luxoasă și îmbelșugată, ba uneori chiar într-un palat de aur cu ferestre de diamante, ne atrage atenția și un vis cu totul deosebit; se făcea că autoarea zbura plutind printre astre, iar stelele executau un dans luminos în cinstea ei. În acest elan astral, în această aspirație către înălțime și puritate, transpare o sete deznădăjduită de a se desprinde din mocirla, din gunoaiele, din atmosfera sordidă a barăcilor.

Dar asemenea momente de iluzie sînt accidentale.

Mai mult decît orice, Carolinei îi place să consemneze realitatea. De aceea cînd cineva a întrebat-o dacă scrierea ei este comunistă, ea i-a răspuns că e realistă (termenul aparține autoarei). Iată încă o judecată infailibilă a Carolinei, fiindcă lucrarea sa, care nu va întîrzia de a fi cunoscută pretutindeni, se va număra cu siguranță printre marile triumfuri ale realismului în literatura progresistă sud-americană, în luptă cu elucubrațiile așa-zisei „arte pentru artă".

Edgar Papu

carnet extern

Forma și... conținutul
de ADRIAN LUCACI

● **Piesa lui Giovanni Testori, Arialda, a fost interzisă, la intervenția procuraturii din Milano, la a doua reprezentație. Piesa lui Testori, pusă în scenă de Luchino Visconti, fusese aprobată de cenzura oficială și a fost reprezentată la Roma de cincizeci de ori.**

● **Amintirile lui Rafael Alberti,** La arbolada perdida, **apărute la Buenos Ayres, cuprind informații prețioase referitoare la viața literară spaniolă între 1902 și 1931. Considerată de critici o „autobiografie lirică", cartea aceasta este o reconstituire vie a personalităților și curentelor literare ale vremii.**

● **Manuscrisele antice ale sectei esenienilor, găsite în cîteva peșteri din regiunea Mării Moarte între 1947 și 1957 și care au dat loc la vii discuții în Occident cu privire la originile creștinismului, sînt analizate critic de istoricii sovietici Kovaliov și Kublanov în lucrarea** Descoperirea din regiunea Mării Moarte, **apărută la Editura „Gospolitizdat". Examinarea textelor eseniene infirmă existența istorică a lui Isus și demonstrează originile sociale ale religiei creștine.**

● **Scriitorul american John Steinbeck, lucrează la un roman de vaste proporții intitulat: Iarna nemulțumirilor noastre.**

● **Guido Piovene, scriitor progresist italian și militant activ pentru colaborarea între răsărit și apus, a terminat recent o carte de impresii din U.R.S.S.**

● **„Editura Academiei de Științe" din U.R.S.S. a publicat un volum consacrat** Realismului socialist în literatura străină. **Este vorba de o analiză cuprinzătoare a locului, din ce în ce mai mare, ocupat de realismul socialist în literaturile din Occident și din Asia.**

● **După** Vînt puternic **și Sfînția sa verde, scriitorul Miguel Angel Asturias a încheiat cu Ochii înșopaților, trilogia sa, consacrată istoriei recente a Guatemalei.**

● **Realitățile din Spania franchistă, divergențele dintre oficialitate și anumite cercuri interesate în restaurarea monarhiei, manevrele de culise ale clerului catolic și lupta tot mai cuprinzătoare și mai adîncă a maselor populare sătule de fascism și exploatare constituie subiectul romanului** Le manège espagnol **de Michel de Castillo, apărut la Paris în editura „Julliard".**

● **Un important studiu asupra vieții și dramaturgiei cunoscutului scriitor irlandez Sean O'Casey a scris David Krause. Apărut în editura „Mac Millan" din New York, studiul constituie o atentă analiză a operei luptătorului socialist și scriitorului în legătură cu trei mari fenomene din viața Irlandei: amploarea mișcării de independență, dezvoltarea mișcării muncitorești și rolul nefast al bisericii catolice.**

● **La „Verlag der Nation" din Berlin, a apărut în traducerea lui Georg Maurer și cu ilustrațiile Floricăi Cordescu poemul lui Eugen Jebeleanu** Das Lächeln Hiroshimas **(„Surîsul Hiroșimei"). Presa germană situează poemul alături de cele mai valoroase creații ale unor poeți ca Neruda, Eluard și Hikmet.**

● **Sembène Ousmane, fost muncitor la Dakar în Senegal, a publicat recent în editura „Le Livre contemporain" din Paris, al treilea roman intitulat** Les bouts de bois de Dieu.

Descriind o grevă a feroviarilor negri pe linia Dakar-Niger, Ousmane reliefează creșterea sentimentului de clasă și al spiritului de luptă printre muncitorii senegalezi și arată racilele rasismului și exploatării, menținute în continuare de proprietarii europeni ai marilor întreprinderi senegaleze.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

BIBLIOTECA CENTRALA
a Raionului Odorheiu
Udvarhely Rajon
KÖZPONTI KÖNYVTÁRA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 8 (67) • 15 aprilie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

JULLES PERAHIM: LENIN — Din ciclul „Zece zile care au zguduit lumea"

Niculae Stoian

COMUNICATELE DIN APRILIE

„Ca telegrama să zbori, strofă!"
MAIAKOVSKI

Cea mai frumoasă poezie,
Pe care, doar s-o-nsemn mi-a mai rămas,
E-n fine scrisă și, pentru vecie:
Comunicatul TASS.

Putem acum să spunem, pare-mi-se,
Părinte al poeților, Homer:
O, ce copil naiv era Ulisse,
Mult încercatul tău corăbier!

★

Gagarin, Iuri Alexeevici!
Ce simplu sună și ce lapidar,
Cuvintele ce le aștern aici.

Dar ele-s un întreg dicționar,
Cel mai cuprinzător din cîte sînt!
Dicționarul păcii pe pămînt.

★

Bătrîne Arhimede, descoperă-le, iată
Acel punct fix, care-l rîvneai, profetic,
Determinat acum întîia dată
Acolo, pe tărîmul sovietic.

Pîrghia-a fost deci sigur sprijinită
Și-n cerul ce de veacuri ne-nfrica
Am proiectat o nouă, dar veșnică orbită:
Pămîntul se ridică! Evrika!

12 aprilie 1961

Majtényi Erik

FIUL MĂREȚEI UNIUNI

Să-și țină jos feciorul, pămîntul căuta:
— În spațiile vaste-s capcane înghețate.
Un fir de zîmbet pare de-aicea orice stea,
dar colo sus, sînt peșteri de nimeni cercetate.

— Ești om și rupt îți-e trupul din însăși brazda mea,
cu frunzele te-asemeni, cum seamănă doi stropi,
poți să-ți întinzi, la umbră, culcușul printre plopi,
pîrîul scînteiază, la apă-n pumni și bea.

— Magneticelor cîmpuri, stihii spăimîntătoare,
la ce le-ai mai străbate întunecata slavă?
Acolo ceru-albastru se-ncinge ca o lavă,
acolo-n veci ești singur și fără apărare.

Așa-ncerca pămîntul frumosul fiu să-l ție,
și-un braț scotea oricare copac spre el în noapte,
dar el și-a-nțins aripa spre Căile de Lapte
și-atracției severe se smulse pe vecie.

Cînd l-a născut pămîntul fragilă-avea ființa,
Da-l oțeli Octombre și-ncununa de slavă.
Și i-a călit știința nemuritoarea navă,
Secera și ciocanul: înaltă, conștiința.

Așa pornit-a fiul măreței Uniuni,
și s-a întors din spații pe rotitoru-i drum,
— Ar trebui, tovarăș' maior, să stringi acum,
întinse către tine, miliardele de mîini.

Cînd ai pășit, tovarăș' maior, pe-acest pămînt,
din zori pîn-la amiază, aflase-ntreaga lume
de tine, în răstimpul în care cu-al tău nume
a zărilor albastre cătușe tu le-ai frînt.

În romînește de
TAȘCU GHEORGHIU

Lenin

de Alberto Hidalgo — poet peruvian

Lenin
Lamură-a lumii; limpede literă; la orice latitudine — liman;
Efort, energie, elan; echilibru-al urechii atente la orice ecou;
Nord nestemat; navă nouă-a nădejdii prin neguri nefaste și naufragii;
Inimă, imn și iubire; imbold împotriva imensei injustiții și-a irațiunii;
Netedă, nepieritoare, naltă vibrare de clopot năvalnic.
Lenin
Simfonie revoluționară,
sunet, răsunet de muzică pururi prezentă,
imn care-anunță zorii conștiinței,
primăvară.
1928

Îndemnurile lui

de Mihai Negulescu

Prin îndemnurile lui arzătoare,
Lenin
învinge cu fiecare din noi.
Îl regăsim în fiecare din noi:
claritate, iluminare.

Glasul lui ne-nfricat,
steag de purpur destăcînd
peste nopțile Rusiei, stîșiate, —
pentru veci
ne-a redat
și bucurie, și demnitate.

Crusta durerii stărmînd,
ne-a ridicat ca pe-un codru
tînăr, spre soare...

— Bună dimineața,
tînăr pămînt...

Ce strîmtă celulă era
pămîntul acesta —
privit din genunchi...
Ce larg e pămîntul acum,
cînd tălpile noastre ușoare
încrustă spre zare
Marele Drum!

Prin îndemnurile lui arzătoare,
Lenin
învinge cu fiecare din noi.
Îl regăsim în fiecare din noi:
claritate, iluminare.

IURI GAGARIN — CRISTOFOR COLUMB AL VREMURILOR NOASTRE

de Prof. univ. Dumitru Dumitrescu
membru corespondent al Academiei R.P.R.

Prin apariția în lumea astrilor uitați de vreme a maiorului Iuri Alexeevici Gagarin, adevăratul Cristofor Columb al vremurilor noastre, oamenii de știință și tehnicienii sovietici au realizat una dintre cele mai visate năzuințe omenești: cunoașterea și stăpînirea Cosmosului.

Oamenii sovietici au creat definitiv premizele unei noi discipline științifice: cosmonautica. Prevederile teoretice ale posibilității trimiterii unui aparat de zbor, dincolo de limitele atmosferice terestre, formulate pentru prima dată, acum 50 de ani în urmă de către marele savant rus, Konstantin Eduardovici Tiolkovski, adevăratul întemeietor al cosmonauticii, au fost realizate și depășite prin munca creatoare, perseverentă, rectilinie și înțelept perseverentă, a tehnicienilor și oamenilor de știință sovietici.

De la data de 4 octombrie 1957, ziua memorabilă a lansării primului satelit artificial al Pămîntului, U.R.S.S. a continuat cu un ritm uluitor, caracteristic dezvoltării tehnicii și științei sovietice, bătălia pașnică a cuceririi Cosmosului. Lansarea mai multor sateliți artificiali ai Pămîntului, efectuarea de zboruri în direcția Lunii și în Lună, plasarea pe orbite în jurul Soarelui a noi planete, întoarcerea pe Pămînt în regiunea dinainte stabilită a navei cosmice cu toți pasagerii ei vii și nevătămați, constituie o mărturie indiscutabilă a potențialului și supremației tehnicii și a științei din țara socialismului triumfător.

Nebănuite perspective de dezvoltare a vieții noastre terestre se coboară din golurile unde vremea încearcă să se nască. Fantasticul devine realitate. Odată cu pătrunderea în Cosmos a maiorului I. A. Gagarin, primul cosmonaut, se fixează noile coordonate ale științei și tehnicii sovietice în spațiul infinit al viitorului.

Omul sovietic este solul de pace al Pămîntului în spațiile interplanetare. Către el își ridică fruntea cu mîndrie toți locuitorii Pămîntului.

Succesul gîndirii sovietice devine astfel un succes al gîndirii omenești, se înscrie o dată importantă în biografia Pămîntului nostru.

Racheta cosmică sovietică străbate nu numai spații interplanetare. Ea străpunge în același timp teoriile metafizice ale unei filozofii cosmogonice decadente, ridică zenital încrederea omului în forțele sale proprii, cu care își stăpînește destinul, indică direcția polară a idealurilor sociale ale populației noastre terestre.

Această clipă mare în istoria trepidantă a Pămîntului nostru, să o trăim cu profunzime, să o înțelegem cu emoție, să o prețuim cu veneratie.

Această trăire supraomenească o datorăm integral științei și tehnicii sovietice,

CONGRESUL AL III-lea AL P.M.R. ȘI PROBLEMELE LITERATURII

INVĂȚĂMINTE ȘI PERSPECTIVE

Unul din rezultatele binefăcătoare ale îndrumării literaturii de către partidul marxist-leninist al clasei muncitoare este și stimularea dezvoltării ei în direcția unei neîncetate înnoiri. Realitatea socialistă este o realitate prin excelență revoluționară care transformă radical existența oamenilor. Menită să oglindească o atare realitate, creația literară nu poate să nu-și adapteze mereu și ea uneltele noilor sarcini. Îndrumarea partidului îi ajută pe scriitori să stabilească raportul necesar între ceea ce a apărut nou în viața și tradiția prin valorificarea căreia se îmbogățește literatura.

Victoria clasei muncitoare în lupta împotriva burgheziei, crearea regimului de democrație populară, dictatura proletariatului și angajarea țării pe drumul construcției socialiste, eliberează creația literară de tot ce o împiedica în trecut să se dedice exclusiv misiunii sale firești — slujirea poporului. Instaurarea puterii populare și lărgirea continuă a democrației socialiste i-a eliberat definitiv pe scriitori de orice servitute politică față de burghezie. Desființarea proprietății private asupra mijloacelor de difuzare a creației artistice, trecerea acestora în sectorul proprietății socialiste și sub controlul obștesc, a eliberat pe creatori de orice dependență de sacul cu bani. Este certă eliberarea scriitorilor de influența gustului burghez și a ideologiei burgheze. Și din acest punct de vedere au fost înregistrate în ultimii ani succese remarcabile, dar se dovedește că, într-un fel, această eliberare e cea mai grea și, în orice caz, constituie un proces de mai lungă durată.

Conținutul principal al îndrumării literaturii de către partid izvorăște cu necesitate și din această împrejurare. Eliberarea creației literare de sub influența ideologiei burgheze și a gustului burghez trebuie desăvîrșită. Cu atît mai mult cu cît sesizarea și selectarea justă a noului din viața socialistă nu este posibilă fără înlăturarea tuturor înrîuririlor ideologiei burgheze.

Dușmanilor realismului socialist le place să insinueze că îndrumarea literaturii de către partid ar limita, chipurile, libertatea creației. Pentru a putea argumenta cît de cît în favoarea unui punct de vedere atît de absurd, „specialiștii" în materie nu se dau înlături de a prezenta într-un fel cu totul denaturat îndrumarea literaturii de către partid ca un fel de tutelă ce s-ar institui asupra scriitorilor, ca un sistem de reglementare administrativă a creației etc. Toate acestea n-au nimic comun cu adevărul. Scopul îndrumării de către partid a literaturii este diametral opus: asigurarea condiției necesare pentru ca scriitorii să poată avea maximum de libertate în opera de slujire a țării și a poporului muncitor prin creația lor artistică. Dar libertatea completă e de neconceput atîta timp cît n-au fost încă rupte unele legături cu ideologia burgheză și gustul burghez.

Istoria recentă a îndrumării literaturii de către Partidul Muncitoresc Romîn oferă un exemplu strălucit de fermitatea și înțelepciunea cu care partidul a ajutat și ajută scriitorilor să descopere căile cele mai bune care duc spre completa eliberare și nemaiîntîlnită înflorire a creației literare. Îndrumarea literaturii nu se exercită prin stabilirea unui punct de vedere definitiv asupra cutărei sau cutărei opere, ci prin elaborarea problemelor esențiale în fața cărora se găsește creația literară și lămurirea lor în lumina sarcinilor generale ale construcției socialiste în etapa corespunzătoare. Îndrumarea de către partid dă perspectivă frontului literar în ansamblu.

O asemenea perspectivă clară și mobilizatoare a fost definită prin lucrările Congresului al II-lea al P.M.R. Subliniind succesele remarcabile obținute în domeniul creației literare și artistice datorate, în primul rînd, faptului „că tot ce are mai talentat literatura și arta românească participă astăzi la opera de dezvoltare a culturii puse în slujba poporului", precum și împrejurării că dezvoltînd „tradițiile literaturii și artei înaintate a trecutului", scriitorii și artiștii „se străduiesc în marea lor majoritate să reflecte în operele lor realitatea noastră și să contribuie activ la opera de educare a oamenilor muncii în spiritul socialismului", ceea ce le-a permis „să creeze în ultimii ani opere care și-au cîștigat pe merit dragostea poporului", raportul C.C. al P.M.R., prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în fața Congresului, enumeră în același timp și care sînt problemele nerezolvate sau insuficient rezolvate, ajutînd astfel scriitorilor să-și dea seama de direcția în care vor trebui să-și îndrepte în viitor eforturile lor creatoare.

Prima problemă acută pe care a înfățișat-o Congresul al II-lea al P.M.R. în fața scriitorilor a fost aceea a orientării tematice: „Multe din temele mari și dintre aspectele fundamentale ale luptei eroice a poporului muncitor pentru construirea socialismului ca și din istoria ultimelor decenii, nu și-au găsit oglindirea în literatură și artă decît în slabă măsură". **Cunoaștem cu toții cît de mare a fost ecoul pe care l-a stîrnit în rîndurile scriitorilor această constatare critică. Acțiunea întreprinsă de Uniunea Scriitorilor sub lozinca „actualitate și partinitate" a fost o urmare directă a perspectivei deschise de îndrumarea partidului. În cadrul acestei acțiuni s-a lămurit de ce pentru frontul literar în ansamblu problema orientării tematice e o problemă principială. A devenit clar că nu e vorba nici de eliminarea temelor istorice din ansamblul literaturii realist-socialiste, nici de „condamnarea" scriitorilor care scriu despre trecut, ci de** direcția principală **a dezvoltării literare în totalitatea ei, de datoria întregii literaturi, a întregului front literar, să intervină activ în viață și să ajute astfel oamenilor muncii să rezolve mai repede, mai bine și mai deplin sarcinile practice, concrete ale construcției socialismului. Din acest punct de vedere au respins scriitorii teoria „patosului distanței", ca demobilizatoare și defetistă.**

Chemarea plină de înțelepciune a partidului a rodit și în creația literară ca atare. În anii care ne despart de cel de al II-lea Congres al P.M.R., literatura noastră s-a îmbogățit cu lucrări în care sînt înfățișate aspecte din lupta actuală a muncitorilor din fabrici pentru mărirea continuă a producției, pentru creșterea productivității muncii și scăderea prețului de cost, pentru îmbunătățirea calității produselor. Ne referim la lucrări ca piesele „Ferestre deschise" și „Explozie întîrziată" de Paul Everac, „Secunda 58" de Dorel Dorian, romanul „Ora șase" al lui Nicolae Țic și chiar romanele lui C. Chiriță „Întîlnirea" și „Oțelul" care, cu toate scăderile lor, sînt totuși ilustrative pentru fenomenul pe care vrem să-l evidențiem. Nu facem aici analize critice, nu ignorăm că lucrările citate sînt de niveluri artistice foarte diferite, dar nu putem să nu subliniem totuși că în fiecare din ele se reliefează, după posibilitățile autorului, cum influențează colectivul muncitoresc conștiința oamenilor, cum, în mod inevitabil, încadrarea într-un colectiv socialist îl obligă pe om să pună într-un fel nou, superior, o serie de probleme de viață, cum, deci, începe să se desfășoare procesul de formare a conștiinței socialiste și cum schimbă acest proces o mulțime de relații între oameni, relații ce păreau scriitorilor în trecut și mai par unora și azi, acelora care nu cunosc temeinic viața socialistă, ca imuabile.

Deplasări interesante s-au produs și în sectorul literaturii pe teme rurale. Dacă în romanul „Cuscrii" al lui Alecu Ivan Ghilia interesul scriitorului se fixează încă asupra momentului înființării unei gospodării colective (dar cu elemente noi totuși — cum ar fi, de pildă, încercarea chiaburilor de a organiza o diversiune sub pretextul înființării unei întovărășiri), în alte lucrări, problema centrală e deja lupta pentru consolidarea gospodăriei existente, cum ar fi romanele „Zilele săptămînii" al lui D. R. Popescu, „Drum deschis" de Șerban Nedelcu sau în piesa lui Mihail Davidoglu „Uriașul din cîmpie".

Realizarea tematică cea mai impresionantă din anii dintre cele două Congrese ale Partidului este incontestabil seria de romane apărute în cinstea celei de a XV-a aniversări a Eliberării, romane în care se reflectă lupta Partidului pentru scuturarea jugului fascist și întoarcerea armelor. (Pe muche de cuțit de **M. Beniuc**, Șoseaua Nordului de **Eugen Barbu**, Bariera de **T. Mazilu**, cărora li s-a adăugat mai tîrziu, Eșirea din Apocalips de **Alecu Ivan Ghilia** și altele). **Cu toate că — așa cum s-a arătat la timpul său în critică — tuturor acestor romane le sînt proprii și cusururi serioase, cîștigul de orientare, în spiritul cerințelor Congresului al II-lea, e evident. Lupta forțelor celor mai înaintate ale poporului e tema principală, subiectele se grefează pe această luptă, în centrul construcției epice sînt eroii timpului, luptătorii comuniști, biografia lor e dată amplu, cu implicații variate în toate sectoarele vieții.**

Dar dacă putem vorbi de realizări importante care reflectă cum îndemnul partidului privind orientarea tematică a literaturii a rodit, ar fi greșit să declarăm că acest îndemn nu păstrează actualitate și astăzi. Mai sînt încă perioade și evenimente importante din istoria ultimelor decenii care-și așteaptă „cronicarii", istoria artistică a glorioasului Partid Comunist din Romînia este încă, din păcate, destul de fragmentară. Iată o sarcină foarte concretă pe care nu putem să n-o repetăm în ajunul celei de a 40-a aniversări a Partidului.

După cum mai sînt încă multe „aspecte fundamentale ale luptei eroice a poporului muncitor pentru construirea socialismului" care au rămas și pînă astăzi palid și insuficient oglindite în creația artistică. Această constatare, care ne obligă la cercetarea multilaterală a cauzelor rămînerii în urmă, ne conduce direct la

Mihai Novicov

(Continuare în pag. 11)

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

CRITICĂ ȘI CULTURĂ

A te numi tînăr critic înseamnă a pune laolaltă două cuvinte care se resping. Dacă e bun, criticul nu e tînăr; chiar dacă este tînăr de ani. Oficiul de critic, vreau să spun, trezește ideea unei maturități indefinite; în vreme ce, dimpotrivă, poetul autentic ne apare în mod indefinit tînăr. De aici perplexitatea cititorilor, cînd află despre un cronicar, de pildă, pe care-l stimează, că nu-i nici măcar cărunt. Dascăl al acestor cititori, criticul decepționează nițel cînd arată prea juvenil. Într-un fel, el împrumută ceva din vîrsta zăcămintelor de cultură prin care se filtrează, ca să devină limpede, firul ideilor sale. Iată de ce mi se pare fără folos, dictată mai degrabă de o comoditate a spiritului, clasificarea care-i grupează pe critici în tineri și vîrstnici; există numai critici merituoși și critici lipsiți de merit.

Matur de maturitatea culturii pe care o poartă cu sine, pe care și-a însușit-o, criticul adevărat simte cultura ca o dimensiune a actului critic, încorporată la orice pas în scrisul său. Cultură profundă, substanțială, care-i altceva decît cultura folosită de unii drept panaș, bun de pus cînd și cînd la pălărie, cîteodată mai semeț, cîteodată mai sfios, cum se întîmplă; cîteodată chiar buclucaș, împingînd spre gafe de neîngăduit, cum e aceea cu care pornește la drum un articol al lui Mihai Gafița, Revistele și tinerii scriitori, *apărut nu de mult în „Contemporanul". „Pentru Socrate — scrie dezinvolt criticul, care-l confundă pe Socrate cu Homer — s-au înfruntat cîte cetăți ale vechii Elade, revendicîndu-și cinstea de a-l fi născut?" Nu s-a înfruntat niciuna; departe de epoca supozițiilor fabuloase, Socrate, feciorul moașei, s-a născut, pozitiv și prozaic, la marginea Atenei. Ceea ce nu-l împiedică pe M. Gafița, mai departe, să-și dezvolte abundent,* descoperirea, *să-i dea turnură epică: „Se știe — spune el, convins, — că disputa a cunoscut nu numai tonuri vehemente; au răsunat îndemnurile războinice, au sclipit coifurile și sulițele, ca în preajma venirii perșilor". Etc., etc. Îndărătul aparatului informativ pe care-l afișează un articol, trebuie să ghicești rezerve mult mai vaste, neetalate, de cunoștințe; însă, la lectura unora din criticii generației noastre, ai tocmai impresia opusă: sînt oameni care țin parcă să citeze mai mult decît știu realmente.*

Dar nu aștern aceste rînduri spre a semnala deficitul de informație pe care-l trădează scrisul cîte unui critic; în general — lucrul e evident — critica se face la noi într-un spirit tot mai informat și mai judicios. A reaminti cît de vitală și definitorie îi este criticului setea de cultură, e altceva decît a duce un război mărunt contra erorilor de informație. S-a vorbit, la a doua consfătuire a tinerilor scriitori, despre pericolul profesionalizării excesive, despre pericolul închiderii în niște habitudini rutiniere. O astfel de primejdie se întrevede, socotesc, și în atitudinea criticului care-și reduce orizontul meseriei, care uită că datoria lui e alta decît a fi un tehnician al prezentării cărților. Are doar aparență de paradox, ideea pe care vreau s-o amintesc aici: adevărata profesiune a criticului nu e aceea de critic; este aceea, mult mai bogată în sensuri și implicații, care se cheamă om de cultură, *acordat realităților socialismului. Cînd spunem cultură așadar, spunem priză lucidă, perspicace, asupra vieții. Căci de sus din înălțimea unei culturi crescută cu amploar ecurajoasă, criticul vede mai acut, vulturește, ținta pe care ne-o pune înainte viața; apucă mai cuprinzător țelurile comuniste ale prezentului.*

E o nevoie apăsată a prezentului, exigența ca scrisul nostru, al criticilor, să stea mai ferm într-un orizont de vastă cultură; o nevoie la care trebuie să medităm în lumina Directivelor partidului privind criteriile de organizare a întrecerii; în lumina Directivelor pe care întreaga țară le traduce cu entuziasm în faptă. Imperativul calității, proclamat cu tărie în acest important document, ne conduce — transpus în termenii criticii literare — spre o astfel de concluzie. A sta mai ferm în orizontul culturii: ceea ce înseamnă a nu uita — cum ni se întîmplă uneori — că avem a scrie nu în primul rînd pentru scriitorii pe care-i re-

Dan Hăulică

(Continuare în pag. 8)

PROFILURI LITERARE

DUMITRU RADU POPESCU

Mai circulă în critica noastră literară o prejudecată formulată apodictic în legătură cu evoluția prozatorilor tineri. Se exprimă bunăoară ideea că, un prozator care a pornit la drum cu un volum de schițe, de nuvele sau povestiri, trebuie să ajungă cu necesitate la roman, acesta din urmă fiind cel mai în măsură să confirme autenticitatea și potențialul creator al autorului. Un postulat, dacă nu fals, în orice caz unilateral. Nu încape îndoială că reflectarea psihologiei unei colectivități umane, surprinderea unei mișcări mai ample, mai complexe a masei, reclamă cu necesitate virtuți de romancier, o anumită penetrație și dintr-o perspectivă mai largă a elementului social. E greu de imaginat că numai prin intermediul unei nuvele Rebreanu ar fi putut reda suflul răscoalei din 1907.

Dumitru Radu Popescu, tînărul prozator clujan, și-a trecut examenul literar cu un interesant volum de schițe *Fuga*. În ciuda unei anumite efervescențe a faptelor, în ciuda unui romantism naturist care sugerează pe alocuri nervozitatea notației, D. R. Popescu e în fond un laborios care tratează cu luciditate și gravitate materialul de viață, problemele pătrunse în cîmpul său de observație. Temperament complex, tinzînd cum observă Paul Georgescu *„spre o proză simplă și concentrată, cu situații balansînd între comic și dramatic"* (Romînia liberă 10.V.1958), D. R. Popescu aduce în proza noastră o variată gamă de probleme de ordin etic, psihologic și social, tratate diferențiat sau laolaltă, printr-o optică originală și pătrunzătoare, de pe pozițiile epocii noastre. Prozele de debut ale lui D. R. Popescu sînt circumscrise în cea mai mare parte, temporal și spațial vieții satului nostru de azi, surprins în febra noilor și adîncilor prefaceri pe drumul construirii socialismului.

Operînd o analiză verticală, de adîncime, asupra mediului sătesc, D. R. Popescu oferă o imagine realistă, veridică în general, desprinde fizionomii și probleme care stîrnesc întrebări și răspunsuri, care antrenează atenția cititorului. Descoperim, dacă pornim de la aceste considerații, o problematică specifică, axială creației tînărului prozator, care îl diferențiază și îl conturează în același timp.

Oglindind în ansamblu probleme frecvente în anii de început ai construirii socialismului la sate: rezistența chiaburimii, psihologia contradictorie a țăranului (dublu caracter al țăranului) pe de o parte, iar pe de alta apariția mugurilor conștiinței socialiste, tăria morală a oamenilor noi, urcușul impetuos spre lumină, D. R. Popescu răsfrînge pe plan artistic într-un mod original, problematica luptei noului împotriva vechiului. Prozator înzestrat, D. R. Popescu declanșează un foc concentric și prin surpriză împotriva tarelor monstruoase ale mentalității burgheze. Adesea efectul e neașteptat și cu atît mai eficient. Extrem de concisă *Păpușa spînzurată* e o glosă amară structurată pe un sens combativ față de elementul înapoiat, sortit implacabil pieirii. Precedeul fuzionării celor două planuri (comic — marșul babelor bocitoare și bîrfitoare, surprins într-un amuzant crescendo; dramatic — moartea bărbatului care-și teroriza tînăra soție) suscită un rîs acid la adresa unor tradiții retrograde, a egoismului, a brutalității, privite că rămășițe izolate, în disoluție, ale lumii vechi. Într-o formă apropiată sînt flagelate egoismul, hoția celor doi părinți bătrîni din schița *Singur*, absurd alienați în vechea societate de adevărata lor esență umană.

Fără a fi folosit abuziv, procedeul are darul de a sancționa destul de caustic încercarea devenită ridicolă (deși nu mai puțin periculoasă) de a frîna viața biruitoare, adevărul. Întorcîndu-se din război, Tebeică (unul dintre cei șapte frați Tebeică considerați morți și îngropați fictiv, cu tot ritualul corespunzător) este lovit aproape mortal cu toporișca și aruncat în baltă de către nașul său, chiaburul Sperdea care-i răpise căruța și caii *(Gîștele sălbatice.* Steaua nr. 11/1960).

Desnodămîntul e imprevizibil, neobișnuit, dar nimic nu diminuează nota de veridic a situației. Ironia la adresa vechiului e corosivă: „Venii să-mi iau căruța și caii, zise omul. Și scoase caii din grajd și îi înhămă. Lui Sperdea parcă-i se sfîrșiseră cuvintele. *Nu știa dacă e cel adus de la gară, or altul. Toți șapte semănau, erau făcuți de Tebeică cu prima sa muiere.* (s. n.)

Alternînd construcția rotundă, mai mult sau mai puțin clasică, a conflictului, cu cea zigzagată, frîntă, D. R. Popescu dovedește de la începuturile sale și pînă astăzi o continuă preocupare de a găsi noi soluții.

Neadîncirea conflictului, reflectarea lui oarecum detașată de complexul istoric l-a dus însă pe autor la unele șovăiri de construcție — *Cutia de conserve.* Realizînd un adevărat tur de forță în demascarea procesului de desumanizare totală a unui chiabur, abjecția împinsă pînă la sadism și crimă, schița sfîrșește precipitat, plat, fără o concluzie logică. De asemenea *Fata lui Dumnezeu*, încheiată subit pe o poantă sentimentală, n-are o motivare socială și nici perspectiva corespunzătoare conflictului.

Ceea ce i se poate reproșa autorului e de asemenea faptul că tendința (pozitivă cum am văzut) de a înfiera vechiul, riscă prin extindere să capete preponderență în ansamblul creației sale în dauna cunoașterii și reflectării elementelor noi *(Fuga, O partidă de șah* ș.a. privite și ca realizare, sînt sub nivelul celorlalte).

Darul de investigație psihologică, capacitatea de transfigurare artistică a vieții, îl obligă pe creator să oglindească într-o proporție mai mare și să sprijine direct elementul pozitiv, biruitor în realitatea noastră. Altfel oglindirea unilaterală pe care o semnalăm riscă să coboare nivelul viziunii autorului, stimulîndu-i tentația căutării ineditului cu orice preț, a dramatismului în sine. E ceea ce s-a și întîmplat de altfel cu nuvela *Neam adînc* (Steua nr. 12/1959) care e o consecință directă a acestui mod de a privi lucrurile. Pentru a da în vileag existența larvară, imundă a unei familii de chiaburi, autorul o situează în atmosfera unui chef monstruos. Viziunea e naturalistă, exploatarea pînă la epuizare a orcărui detaliu pulverizează total semnificația socială a tipurilor.

Romanul *Zilele săptămînii*, frescă a unui sat oltenesc aflat în plină transformare socialistă, confirmă — deși nu la nivelul așteptat — talentul autorului, interesul crescînd pentru problemele noi care frămîntă țărănimea noastră.

Romanul e o cronică interesantă, cu numeroase elemente descriptiv-pitorești, cu acțiune tensionată pe alocuri, oferind însă mai puțin cîmp de investigație autorului în lumea sufletească a eroilor săi. Suflul înnoitor, pulsația sănătoasă a vieții țăranilor colectiviști, sînt abia schițate. Depășind tentația pe care o semnalam mai sus (și aici sînt vizibile situații fără semnificație socială profundă: erotismul disimulat al lui Lae pentru Tanța, prietena soției sale; scena de la M.A.T. în care Marin Presură, văcarul satului denotă fler și provoacă prin derută demascarea lui Bălăceanu ca amant al Anei, soția sa etc), romanul ar fi avut un conflict mai unitar și ar fi căpătat o perspectivă mult mai adîncă, mai luminoasă.

Cum se poate vedea nu avem de-a face cu erori de natură să altereze organismul acestei proze vii, frămîntate, în căutarea unui făgaș propriu. Sînt dificultăți pe care talentul viguros al autorului le poate depăși cu certitudine.

Puterea de observație, de sezisare a amănuntului semnificativ, simțul pentru compoziție și inventivitate, asociate mai organic unei cunoașteri ample a vieții noi, iluminate de sensul luptei pentru desăvîrșirea socialismului, vor asigura lui Dumitru Radu Popescu o evoluție ascendentă, fecundă.

Vasile Nicolescu

luceafărul
Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE:
Dumitru CORBEA (redactor șef adjunct); Dan DEȘLIU (redactor șef); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Al. I. ȘTEFĂNESCU (redactor șef adjunct); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (redactor șef adjunct).

Gheorghe Tomozei: STEAUA POLARĂ

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

Simbolica „pasăre albastră" din volumul de debut al lui Gheorghe Tomozei și-a deschis larg aripile, în ultimii ani, străduindu-se să cutreere — călăuzită de „steaua polară" a socialismului — un univers poetic nou, desfășurat pe întinse spații cosmice, în care vibrează un acut și limpede sentiment al istoriei. In universul acesta hotărnicit între sterpul bulgăre de lut și strălucirile astrale, poetul vrea să evoce destinul ființei cuvîntătoare din vremuri cînd gestul temerar al minții umane, în luptă cu legile oarbe ale naturii, se răsfrîngea în mit și legendă (Fulgerul, Nașterea stelei polare, Culegătorul de visuri) **pînă în epoca socialismului victorios, în care oamenii sovietici au fixat, pe fața palidă a lunii, steagul roșu al revoluției, ca un triumf al rațiunii** (Ora zero două minute și douăzeci și șase de secunde, Treptele surîsului, Întîiul cîntec printre stele). **Intre acești doi poli ai universului său artistic, zvîcnește mai autentic sau mai stîngaci sensibilitatea omului contemporan: visurile și dorurile sale sau uneori numai metaforele poetului, care nu se mai reazimă într-un conținut sufletesc real și obiectiv. Ca și în primul său volum,** Pasărea albastră, **și în** Steaua polară, **Tomozei înlătură deliberat, sistematic, versul retoric, exprimarea nudă, preferînd limbajul figurat, metafora și simbolul. Preocuparea e lăudabilă și firească pentru un poet. Limbajul metaforic — în sensul cel mai bun al cuvîntului — e necesar poeziei cum e necesar aerul pentru viețuitoare. Epitetul, comparația, metafora, în general, tot ceea ce se cheamă didactic „figuri de stil", sînt menite să evidențieze puterea de observație și reprezentare a poetului, sentimentele și gîndurile care-l stăpînesc, definind mai pregnant atitudinea lui în fața realității obiective. Cu ajutorul acestora, poetul obține, fără îndoială, cel mai adesea, reliefarea mai puternică a ceea ce vrea să exprime, să reprezinte și să evoce în conștiința și fantezia cititorului.**

Tomozei folosește adeseori acest limbaj metaforic cu remarcabile efecte stilistice și estetice, care plasticizează puternic ideea și sentimentul exprimat. Degetele lipite peste pleoapele lăcrimînde îi apar poetului, în Treptele surîsului, **ca niște „meridiane ale lacrimii"; în procesul de descoperire a elementelor științelor matematice din poezia** Culegătorul de visuri **„întîiul zero" îl vede „ca o lacrimă rotundă și veștedă / rătăcită printre cifrele vii", iar spiritul pătrunzător al bătrînului astrolog îl surprinde „zăvorît în turnul sub bred al trupului / cu trepte-n declin", sugerînd splendida dăruire a omului de știință pe altarul preocupărilor sale. „Lanurile galbene" sînt „ca frunțile de sfinți"** (Stăpînii frumuseții) **și luna, arcuită noptatec peste vii /, pare de lut, o toartă subțire de carafă / în aer împietrită, peste poteci pustii".**

Gestul creator al zidarului care începe să construiască pentru omenire, în ciuda unui pleonasm „scripeții vinelor de sînge" și a unei inadvertențe „nisip de lacrimi", este înfățișat într-o admirabilă metaforă. La început zidarul ridică „palate cu mozaicuri albe și negre / cu turnuri străjuite de ofițeri nebuni, / și cu ostași întunecați / lustruind lespezile cu copitele cailor..."

In zidar se trezește, însă, conștiința demnității sale umane și înțelegînd rostul menirii lui:

„... a dărîmat singur, totul,
a amestecat varul visului cu nisip de
lacrimi
și a suit mortarul pe schele,
pe scripeții vinelor de sînge.
A săpat mai întîi o fîntînă,
a risipit în juru-i un pîlc de mesteceni
și a zidit o casă albă,
cu ferestre deschise
în care să încapă toți oamenii lumii",

(Casa zidarului)

Sînt aci, și în alte poezii, valori artistice autentice care atestă un poet înzestrat, original, cu o bogată imaginație creatoare, dornic să împrospăteze tezaurul imagistic tradițional.

E salutar felul în care cuceririle științei moderne și elementele noi ale societății socialiste intră în componența universului său imagistic ca substanță de artă veritabilă.

Cum remarcam și cu prilejul primului volum e în această înclinație spre limbajul metaforic și o virtute dar și o slăbiciune a poeziei lui Gheorghe Tomozei — virtute, fiindcă poezia e — orice s-ar spune — simțire și gîndire în imagini, slăbiciune fiindcă întrebuințarea abuzivă a imaginii întunecă sentimentul și ideea, știrbind din prospețimea actului poetic. Limbajul metaforic este, fără doar și poate, un mijloc prețios al sensibilizării, prin el spiritul nostru intuiește mai bine lucrurile și relațiile dintre fenomene, dar poate să le și piardă din vedere esența. Citeodată, poetul folosește cu prea mult belșug metaforele și cu ușurință mărturisește despre el însuși:

„Stau comuniștii la sfat și e noapte,
satul va fi mai frumos și poetul, de pe
acum
poate să răstoarne în file
metaforele, amfore fragile..."

Bine zis, metaforele sînt într-adevăr amfore fragile, care nu pot merge de multe ori la fîntînă fără să se spargă... uneori chiar în capul poetului. Nu e cazul lui Tomozei, firește, a cărui inteligență artistică va ști să-l ferească de un asemenea pericol. Nici un poet n-a obținut mari efecte estetice, aninînd, la fiecare element al frazei, epitete, comparații sau metafore. Uneori ne întîmpină în poezia lui Tomozei un exces imagistic — cum spuneam — o aglomerare de epitete și comparații, care fac versurile greu accesibile;

**„In lespezi mările tresar, fecunde,
ca-n pîntecul clopotniței arama,**
și seve-aprind aeriene ruguri...
Nisipul toamnei, în clepsidra frunzei,
se strînge tainic, viscolit de-argintul
zăpezilor ce se presimt în zare.
Rotunzi, genunchii stelelor coboară
în iarba viselor,
rătăcitoare
și se destramă în oglinzi de ape
uleiul trandafirilor, văratic..."

(Planeta zburătorilor)

Cîteodată, comparația pare a nu se justifica suficient logic. Astfel greerii:

„Din trupul lor cîntarea și-o dăruie, ei
singuri,
precum din plute albe, desprind
rudarii, linguri..."

(Bărăgan)

Eterogenitatea termenilor din versurile de mai sus nu suportă o comparație.

Dar raportul dintre folosirea măiestrită a limbajului metaforic și dintre excese și slăbiciuni este în favoarea succeselor obținute în drumul spre o deplină maturizare artistică, pusă în slujba unei stringente actualități. Cele cinci cicluri ale volumului: Planeta zburătorilor, Stăpînii frumuseții, Tinerețe, Imagini din copilărie, Antirăzboinice **(curioasă simetrie cu ciclurile primului volum) cuprind o sferă tematică bogată și variată, capabilă să înalțe imnuri de laudă muncii și frumuseții morale a omului socialist, să exprime optimismul unei copilării furate de fasciști, să demaște și să protesteze energic împotriva războiului, sau să cînte binefacerile păcii.**

Unghiul din care Tomozei își privește universul său artistic, ca o reflectare a lumii obiective, este acela al filozofiei marxist-leniniste, în lumina căreia istoria omenirii este succesiune dialectică a luptei dintre asupriți și asupritori, a strădaniei pentru cucerirea demnității umane și a fericirii. In această perspectivă epoca noastră e cîntată ca o epocă a marilor împliniri, ca un salt dialectic al îndelungatelor acumulări istorice:

„Cu noi renasc neîmplinite vise
nimic nu s-a pierdut,
răpuse aripi
reînviate, ni le-am prins de umeri"

(Planeta zburătorului)

Poetul vede pe omul contemporan, ca pe descendentul unei străvechi tipologii eroice și evocă figuri mitologice ca Prometeu și Icar, în a căror jertfă îndrăzneață nu concepe înfrîngerea:

**„N-am zărit fulgerul aripilor arse,
n-am văzut prăbușirea,
în sufletele noastre zburătorul continua
să suie,
dincolo de grinzile afumate ale cerului,
dincolo de zăpezile stelei polare,
spre nesfîrșire."**

(Fulgerul)

In lumina acestor glorii ale genului omenesc, se profilează luminos pe fundalul istoriei chipul omului nou, comunist, a cărui inteligență, eroism și îndrăzneală sînt mai presus de mit și de legendă. Pe această linie se înscriu poeziile închinate Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, oamenilor care au cucerit spațiile cosmice, sau celor patru ostași sovietici, eroi ai Pacificului.

Actualitatea din patria noastră, sentimentele și gîndurile oamenilor ei noi constituie substanța multor poezii din volumul Steaua polară. **Orizontul moral și filozofic, pe coordonatele căruia se profilează acțiunile omului de la noi, constructor al socialismului, e definit luminos, cu o sensibilă intuiție lirică. Sensul muncii și al activității acestor oameni capătă o finalitate majoră sub forța de neînvins a partidului:**

„Partid, tu dai, fierbinte, un sens
trudirii noastre,
Nu aripi de șindrilă pe umeri tu ne
prinzi,
Ci aripi vii, cu care, din zboruri către
astre,
Aducem printre oameni stelarele
oglinzi.

Desprinși de pe cupole, nu ne mai
soarbe lutul
Și schelele zidirii nu se mai surpă-n
trup.
Nu mai strivim în piatră lumina și
sărutul,
Cu fragedă mireasmă de frunză și de
stup..."

(Fîntîna)

Dacă unor poezii le obiectăm o supraîncărcare imagistică, trebuie să salutăm în altele o simplitate de factură clasică. Aceste poezii sînt mai cu seamă acelea inspirate din realitatea imediată a vremii pe care o trăim, din viața nouă a țăranilor colectiviști (Primăvara, la împărăție) **a muncitorilor** (Șantierul naval) **a celor ce durează blocuri uriașe** (Constructorul) **a bucuriei de fiecare zi** (Strada fără istorie) **și mai cu seamă din munca activiștilor de partid** (Dăruire, Mașina raionului). **Reține atenția și impresionează în mod deosebit ultima poezie, prin simplitatea și puterea de sugestie de care dispune. In mașina raionului de partid, care trece ca un gînd dintr-un sat într-altul, se reflectă parcă viața unui întreg raion. Mașina „prăfuită' cu capota verzuie / și roți înalte" e parcă un scump personaj simbolic: „zăresc aceeași mașină, / simplă, / în care se află un om** ostenit / care vorbește cu șoferul / și-i arată un spic de secară... / Oriunde am **fost, / ne-a întîmpinat, parcă mereu** aceeași, / mașina raionului de partid. / Oamenii o cunosc. / Cînd se oprește, în vreun sat, / bărbații se apropie de ea cu încredere / iar omul cu pleoape ostenite / vorbește cu ei despre spice, despre case, / despre neveste chiar / și discută despre inevitabila cădere a guvernului Kiși. / Copiii, cu degete subțiri, / se iscălesc pe mașina prăfuită, / ori se joacă, veseli, cu ursulețul de pîslă / atîrnat de parbriz / de către logodnica șoferului. / Apoi mașina pornește, mai departe, / mai departe / și e pretutindeni, pe drumuri / printre sălcii, pe bulevarde, ori la porți de uzină".

Tomozei dispunea încă de la debut de variate resurse lirice și prozodice care pot oscila de la poemul într-un vers „Toamna: „Murise vara-n struguri, ca-n chihlimbar, o gîză"... **la catrene dense și sugestive precum** Cîmpiile **și** Copilărie, **pînă la suite lirice bine articulate cum e** Intîia zi de pace, **sau la poeme de largă respirație** Scafandrul din lacrimă, Imagini din Budapesta, Florile nu răscumpără moartea, Bătălia cu valurile **etc.**

Volumul Steaua polară **e o treaptă calitativ superioară în creația poetului în drumul ascendent al evoluției sale cu atît mai mult cu cît Gheorghe Tomozei a avut dorința salutară de a da cititorilor o culegere în cea mai mare parte inedită. Ca unul dintre poeții înzestrați ai generației sale, Tomozei are datoria să fie necontenit prezent în actualitate cu forme dintre cele mai variate ale scrisului. Poezia lui cu adevărat izbutită e gustată și apreciată de public și va fi din ce în ce mai mult pe măsură ce se va împlini mai adînc și mai organic urarea sa din poezia** Mașina raionului, **a cărei principală caracteristică e simplitatea adîncă a patosului revoluționar:**

Fie ca versul
să fie asemenea acestui neprețuit
simbol:
mașina raionului!

Notă

Cu acest prilej, autorul „Stelei polare" ne roagă să comunicăm cititorilor o scurtă erată: *Pag. 97 versul 11,* **se va citi: „te-nconjură..."; pag. 96 versul 3, se va citi: „o pădure"; pag. 147, versul 9, sună: „cu cioburile inimii sparte, în mîini".**

RELIEF

„Autobibliografie"

Incepînd cu numărul 2/1961 „Viața Romînească" a deschis o rubrică deosebit de utilă și interesantă, intitulată Poeții noștri, cuprinzînd o Autobibliografie urmată de un material beletristic inedit. Rubrica e deschisă de poetul Marcel Breslașu, care prezintă cititorilor o foarte sobră și densă „autobibliografie" din care putem desprinde momentele esențiale ale evoluției sale ca poet și artist cetățean.

Pe lîngă faptul că satisface o curiozitate legitimă a publicului cititor, rubrica aceasta, alături de alte materiale ca de pildă cele publicate la Pagina elevilor din Luceafărul, are o deosebită utilitate practică pentru elevii școlii medii din ultimul an, care studiază literatura romînă actuală, precum și pentru studenți și profesori. De aceea am sugera revistei să lărgească aria de preocupări a rubricii în așa fel încît ea să poată cuprinde pe toți scriitorii contemporani, prevăzuți în programa analitică.

Materialul beletristic însumînd cicluri inedite de versuri din „Fabule", „Din zodiac" și poezia „Sămînța răzvrătirii" ilustrează în mod fericit intenția autorului și a revistei.

I. D. B.

Tragic și dramatic

Intr-o cronică la spectacolul Puterea întunericului **(Romînia liberă din 30 martie a.c.) Radu Popescu formulează unele aprecieri critice asupra spectacolului pe baza confruntării acestuia cu un punct de vedere**

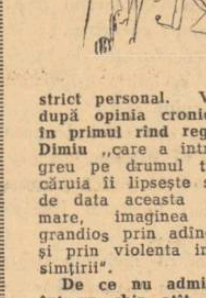

strict personal. Vinovată — după opinia cronicarului — e în primul rînd regia lui Mihai Dimiu „care a intrat destul de greu pe drumul tragediei și căruia îi lipsește sau i-a lipsit de data aceasta dimensiunea mare, imaginea ansamblului grandios prin adîncimea ideilor și prin violența intensitate a simțirii".

De ce nu admitem, și încă într-un chip atît de categoric, că Mihai Dimiu a preferat drumul mai complex și mai interesant al dramei sociale și psihologice, refuzînd imaginea „grandioasă", „tragică", „violentă" în favoarea luminării tocmai a complexității eroilor și situațiilor? Mai cu seamă că însuși Tolstoi și-a intitulat piesa „dramă" și nu „tragedie"?... „Nu s-a simțit întunericul", zice criticul. Dacă ar fi fost așa, „calificarea îmbucurătoare" pe care cronicarul a acordat-o colectivului teatral, nu și-ar mai fi avut rostul, căci dacă într-adevăr nu s-a simțit întunericul, înseamnă, implicit că nu s-a simțit nimic, spectacolul fiind neavenit. Realitatea este că între Mihai Dimiu și Radu Popescu există o deosebire în ceea ce privește modul în care trebuie simțit „întunericul". Regizorul a intenționat (și, desigur, se poate discuta măsura în care a reușit) să prezinte „întunericul" ca o forță care acționează în raporturile dintre oameni, în psihologia și faptele acestora grandioasă, violentă și tragică, (simplu, uman, profund); cronicarul ar fi dorit o imagine „arzătoare și spăimîntătoare" a puterii întunericului. Firește, Tolstoi poate fi jucat și într-un fel și în celălalt. (Și la drept vorbind, în multe alte feluri). Dar un punct de vedere nu trebuie impus cu... violență și grandoare, ci argumentat, susținut cu oricîtă pasiune dar fără exclusivism.

D. S.

Atenție la date!

Buna intenție a articolului Voluptatea absurdului **(vezi** Gazeta literară **nr. 12/366/16 martie 1961) este eclipsată, din păcate, de cîteva erori de informație de istorie literară, dintre care o menționăm pe cea mai regretabilă:**

Se spune acolo că „De la moartea lui Montesquieu au trecut peste 3 veacuri". Or, se știe că pașnicul castelan de la Brède s-a stins din viață în 1755.

C. T.

Spirit acid

Ne-a reținut atenția, de mai multă vreme, activitatea laborioasă a unui tînăr poet talentat și spiritual, puțin cunoscut încă, Marin St. Sorescu. Vrem însă să subliniem cu acest prilej efortul tînărului poet depus pentru reactivarea unor specii literare atît de savuroase și cu tradiții atît de frumoase în literatura noastră, cum sînt parodia și cronica fantezistă. Mai ales în revistele Iașul literar **și** Viața studențească **au găsit găzduire numeroasele lui parodii și cronici fanteziste care vădesc imaginație creatoare, spirit acid și gust literar.**

Relevăm pentru savoarea lor Ursitoarele, Contribuție la valorificarea lunii, Contribuții la descoperirea viitorului **etc.**

Aceste încercări ale lui Marin St. Sorescu aduc un aer proaspăt, tineresc, constituind o replică tonică la adresa unor colegi de generație, care, deși foarte tineri, afectează o morgă nelalocul ei.

I. B.

Interviurile „Gazetei literare"

Trebuie apreciată inițiativa Gazetei literare **de a publica o seamă de interviuri cu scriitorii. Asemenea materiale au darul să învioreze paginile revistei și să atragă totodată atenția asupra celor mai acute probleme de creație ale scriitorilor noștri. Utile pentru cititori au fost, astfel, interviurile acordate** Gazetei literare **de către Marin Preda, Eugen Barbu, Silvian Iosifescu, Dumitru Micu, Titus Popovici etc.**

In interviul lui Teodor Mazilu însă, scriitorul consideră drept critici competenți numai pe acei cronicari literari și autori de articole care au avut o atitudine îngăduitoare față de lipsurile romanului său, Bariera. **Acea parte din interviu în care se resping pe un ton inelegant criticile aduse** Barierei, **cu un an în urmă, de către Al. Oprea de pildă nu se încadrează în spiritul general obiectiv al opiniilor exprimate de ceilalți scriitori solicitați.**

G. A.

Poșta redacției în publicațiile noastre

De prisos să stăruim asupra importanței și necesității îndrumării atente, responsabile a debutanților. Un rol de seamă revine în această direcție tuturor publicațiilor noastre literare de la care sute de corespondenți, trăind sau numai crezînd că trăiesc fiorul creației, solicită și așteaptă un sfat competent. Din păcate nu toate publicațiile acordă cuvenita atenție acestei probleme. Viața romînească **a renunțat de multă vreme să mai acorde spațiu poștei redacției,** Tribuna **e pe cale, pare-se să procedeze la fel,** Steaua **nu a dovedit niciodată în mod constant asemenea preocupări, iar** Contemporanul, **după ce realizase datorită, mai ales, strădaniilor poetului Miron Radu Paraschivescu, lucruri valoroase în acest domeniu, a pornit de curînd pe același drum, motivîndu-și abandonul cu argumente ce nu se susțin de fel. Au mai rămas, sub acest raport, „pe poziții" numai cîteva publicații a căror consecvență am voi-o, curînd, contaminatoare.**

Rubrica aceasta aparent minoră înghesuită de obicei la sfîrșitul unei pagini, alteori izgonită cu totul din lipsă de spațiu, trebuie să-și capete, totuși, peste tot drept de cetate și trebuie încredințată, necondiționat, unor persoane competente. Capabile — cum precizează Nina Cassian, mereu programatic, „să detecteze atent și responsabil gradul de fierbere de la care versul devine poezie... să traseze hotarul dintre sonor și retoric, dintre măiestrie și rutină". Însemnările entuziaste, răbdătoare, curajoase, ale Ninei Cassian la

Poșta redacției **din** Gazeta literară, **dovedesc înțelegerea adecvată a acestor comandamente. Analiza la obiect mereu pe text, claritatea opiniilor, judecățile de valoare totdeauna argumentate, sfatul matur, căldura discuției tovărășești, au conferit rubricii o notă de cenaclu literar, în care se duc utile și fructuoase dezbateri. Nu același lucru se poate spune despre** Poșta redacției **în** Scrisul Bănățean **și** Iașul literar. **În primul rînd trebuie observat că la revista timișoreană rubrica e inserată foarte rar în sumar (în 1960 numai de patru ori, iar în primele două numere din 1961 de loc). Apoi în afara unor răspunsuri competente și realmente utile pentru creația unor corespondenți, redacția preferă minima rezistență derutînd prin opiniile formulate, în loc să ajute. Se pornește aproape invariabil de la ideea că principalul lucru în creația artistică este alegerea temei, a subiectului, modalitatea realizării depinzînd cu totul de acest factor. Așa de pildă în numărul 6 din 1960 un corespondent anunțat că „ideea pe care vă axați poezia este valabilă", capătă asemenea false și dăunătoare certificate, pornindu-se numai de la criteriul acesta tematic: „Luînd viața drept teren de explorare artistică, dovediți o orientare proprie artiștilor autentici". Aceasta, deși, „din păcate dumneavoastră rămîneți în versurile trimise doar la simpla enunțare abstractă a unor idei poetice". Sau în același număr un alt corespondent e îndemnat să reflecte în producțiile sale realitatea înconjurătoare. Îndemnul e fără îndoială prețios și just. Dar un asemenea îndemn e insuficient pentru cineva care scrie versuri „văduvite de rezonanță lirică, sterpe". Aceeași îngustime estetică o dovedește și înțelegerea utilității lecturii. Evident, lectura e tuturor folositoare și absolut necesară celor ce-și fac ucenicia în ale scrisului. Problema e însă: naște ea talent, har poetic? Redacția optează pentru un răspuns pozitiv. De aceea fiecare răspuns este însoțit de îndemnul la lectură, transformată în izvor parcă unic al posibilităților creatoare. Un corespondent căruia i se mărturisește deschis că materialul trimis dovedește „necunoașterea temeinică a limbii, enunțînd foarte vag și foarte neartistic o seamă de lucruri arhicunoscute, masate fără har poetic... într-o poezie" este totuși sfătuit, inutil, să citească „și apoi să scrieți". De ce? Atîta vreme cît, evident, acest corespondent nu are nimic de comunicat pe plan artistic. Sau un alt corespondent (nr. 11) căruia pe baza unei analize destul de detailate a poeziilor trimise i se face un examen sever din care reiese limpede că ceea ce îi lipsește este... talentul, e totuși sfătuit în final: „Încercați trăiri autentice (?!) fără de care nu-i de conceput o poezie majoră și citiți lirica actuală. Vă va ajuta". Cum? Prin ce mijloace? În ce fel? E aici o problemă de principiu. E oare just să se acorde false certificate și să se îndemne să persevereze în ale scrisului corespondenți care nu trădează în vreun fel aptitudini?**

Tot atît de gratuită e și „îndrumarea" cu ajutorul frazelor vag generale, aplicabile ca o mănușe extensibilă pentru orice material, evitîndu-se analiza atentă la obiect pe baza exemplificării concrete. La Iașul literar **acest mod de îndrumare e des utilizat. Într-un răspuns din nr. 4/1960, se spune cumva programatic unui corespondent: „Ceea ce este important, e receptivitatea dumneavoastră la critica noastră. Dacă o veți înțelege, exemplele pot fi de prisos". Începătorii solicită însă argumente și nu sentințe neconcludente, încît redacția e nevoită să dea uneori satisfacție unui solicitant cu justificare insistent: „Iată, de data asta, vom argumenta mai mult" (4./1960). Pentru a suplini elementul analitic recurge revista mereu la invitarea corespondenților ieșeni la redacție. Procedeul în sine e foarte lăudabil. El nu scutește însă revista de răspunsuri întemeiate. Răspunsuri scrise, nu orale.**

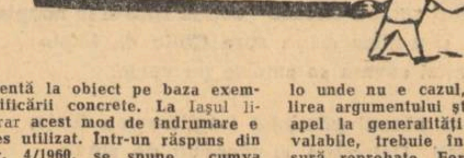

Gratuitatea actului critic e condamnabilă, firește, în orice situație, iar în munca de îndrumare a începătorilor, actul critic nu poate fi în nici un fel ocolit. Falsele și păgubitoare menajamente, încurajările, acolo unde nu e cazul, ca și ocolirea argumentului științific prin apel la generalități universal valabile, trebuie în egală măsură reprobate. Fermitatea și deplina responsabilitate, judecata de valoare științifică și delicatețea just înțeleasă, trebuie să opereze necondiționat la „Poșta redacției".

Z. O.

Pitorescul simplu în proză

LIMBĂ și STIL

Cartea lui Fănuș Neagu, *Somnul de la amiază*, pornește din cunoașterea directă a mediului popular, a satului contemporan, în primul rînd. In legătură cu acest specific, expresia se colorează prin cuvinte și expresii pitorești, luate din tezaurul graiului muntean; de aici tînărul scriitor extrage elementul pictural și forța plastică a imaginii noi: „Hei, domol, zise bătrînul, că n-am supt covastră amîndoi. Ia te uită la el, cum se înfoaie! Ce vrei să-mi spui, adică, că-ți îndoi spinarea de pomană la atîta povară? Piei de-aici, că nu ești tu omul ăla să dai în brînci pe degeaba!" (p. 46).

Calitatea stilului său e încă mai pregnantă în pasajele descriptive în care asocierea nouă a cuvintelor tinde către metafore sugestive. „Luna se clătina într-o copcă de nori. Adia vîntul și împrăștia miros de pelin. Inflorită a doua oară, după coasă, cîmpia se desfășura netedă, pînă unde vedeai cu ochii. Dormea și visa și sufletul ei aburea în ierburi. Iar în depărtare, acolo unde negura nopții se aduna într-o pînză întunecată, stăruiau la distanțe egale pete de lumină galbene ca polenul" (94).

Observam în cronica precedentă că uniformitatea literară a lexicului sau a construcțiilor stilistice nu poate avantaja arta literară a tinerilor scriitori. Pitorescul popular constituie o rezervă inepuizabilă pentru poeți și prozatori; valorificarea lui ține de natura subiectului și de talentul scriitorului.

În *Somnul de la amiază* stilul e nuanțat prin cuvinte și expresii autentic populare; registrul lor ar putea umple mai multe pagini. Am notat cîteva doar: „uguia o porumbiță" (15); „s-auzeau bătînd faroanele unei cărușe" (16); „s-ar putea să-i bărtăcească nădragii" (21); „să mă scoale în crucea nopții" (22); „a se strica la ceafă" (28); „dumadă să-l facă dumnezeu" (29); „osînza naibii" (31); „ce-i mă, pelegitule" (34); „ți-ai făcut noada mai" (43); „meșteșugul unditului" (75); „tîmplă de icoană" (76) etc.

Predominantă, fraza scurtă, densă alternînd cu asocierile mai ample, descriptive, dă impresia unei stricte conformări la conținutul epic. În trecerile de la analize la scene dinamice, întîlnim adesea dialogul viu.

Iată și unele cusururi în stilul lui Fănuș Neagu. Uneori, fraza complicată, cu subordonări numeroase, în sistemul etajelor, obosește și surprinde la un autor inspirat din viața și graiul oamenilor muncii: „Fumul de tutun, cît și cel ce se revarsă pe gura sobei de tuci, iarna, a înnegrit de tot tavanul boltit la mijloc, a pătruns în mobilă, pînă și în dușumele, așa că tot ce e lemn în această parte a casei răspîndește un miros acru, stătut, ce se întețește și mai mult cînd se cască ușa spre coridorul din dreapta, îngust și întunecos, unde se găsesc două putini, una cu varză, alta cu murături" (p. 62). Să pomenim și de labirintul frazei de la începutul primei bucăți sau ceva mai departe (13) care obligă la efort, la reluarea textului. Exprimarea naturală, concisă, e umbrită ici-colo de artificiul unor asocieri sintactice: „Cu mintea bogată în impresii felurite, Tutulan trecu de partea cealaltă a străzii" (p. 53).

De evitat aglomerarea unor timpuri verbale, care nu produce o bună impresie estetică: „Ocolii prin cîmpie, apoi, tîrziu, cotii spre sat, oprii lîngă o piatră de hotar și mîngîiai botul calului umed" (95); „sării jos, luai în palme miezul roșu, pufos și-mi înfipsei dinții în el" (139). Sînt destule timpuri verbale care să evoce acțiunea și chiar pentru ideea de trecut avem posibilitatea de a alterna perfectele (simplu și compus) și de a sugera anumite momente folosind toate timpurile pentru a exprima exact și nuanțat o gîndire.

Dincolo de aceste rezerve, cititorul reține din *Somnul de la amiază* înclinația către pitoresc și naturalețe a stilului, rezerva bogată a graiului popular și spontaneitatea unor asocieri metaforice despre care Aristotel spunea că sînt un indiciu cert al talentului literar, pentru că inovația poetică în sfera exprimării nu poate fi imitată. Această însușire trebuie să și-o cultive tînărul scriitor.

GH. BULGAR

PRIETENA CU FOCUL ȘI CU APA

Traian Coșovei

Se trezi așa dintr-odată, dintr-un somn foarte liniștit și adînc. Deschise ochii repede și se uită la ceas. În pacea nețărmurită a nopții, atîta cît putea să fie pace în noaptea aceea de viscol învălmășit și fără gînd de încetare, ceasul părea să fie singura vietate de metal neinfluențată de nimic, bătea ritmic, repede, însuflețind odaia și arăta orele două și un sfert, după miezul nopții. Ceasul își făcea datoria.

— Abia două — își spuse bătrîna Ana — mai bine nu mă uitam la el. Ar trebui să-i dau afară, se supără pe ceas, ca un șef pe funcționarul subaltern care nu-și face sîrguincios datoria și se mișcă alene.

Știa că pînă la ziuă n-are să mai poată dormi, iar pînă la ziuă era o veșnicie pe care el, ceasul, putea s-o măsoare — el era de fier, însă ei îi era foarte greu să stea singură acolo, în odaia cuprinsă de noapte, amorțită, învăluită din toate părțile acelei nopți de viscol și de pustietate, și să măsoare oceanul acela al timpului. Parcă umblau elefanți și mamuți prin ogradă, s-auzeau șuflînd și sforăind înverșunați, bătîndu-se în capete, răcnind și din cînd în cînd unul se scărpina de peretele casei, exact de peretele unde era așezat patul ei și amenința să zvîrle acoperișul cu spinarea lui răpănoasă.

Era obișnuită cu asemenea nopți albe, de nesomn, și se resemnă cu bărbăție. Oamenii așteaptă noaptea pentru odihnă, unii pentru petreceri, alții pentru dragoste (pentru dragoste niciodată nopțile nu ajung, nu țin destul). Dar Ana se oprise la asta: oamenii așteaptă nopțile pentru odihnă, pentru somnul cel bun. De multă vreme însă, ea aștepta nopțile acestea ca pe niște fiare uriașe, diforme și negre, moi și adînci, cu care ea trebuia să se lupte. Există lupte cu tauri, dar există aceste lupte cu nopțile nesfîrșite. Te calcă-n picioare, te tăvălesc, te strivesc; te-aruncă pe spinarea lor și aleargă cu tine peste tot pămîntul și te-aduc leșinat, sleit, înapoi, și iar te trîntesc și te aruncă de colo-colo, cu botul lor negru și moale și rece, mustăcios. Încerci să le scapi din labe, să le înșeli, să le birui — pentru că există și asemenea încercări, de cele mai multe ori jalnice. Așa încearcă și Ana: îndată ce se întunecă afară, se ascunde în patul ei, sub plapumă, închide ochii și încearcă să nu se mai gîndească la nimic, face pe mortul, astfel poate o va fura somnul și noaptea va trece pe deasupra ei, fără s-o bage în seamă, se va duce pe pustii. Dar cînd se-ntîmplă asta! O mie de dușmani mărunți, ca niște șicanii, stau în slujba acestui monstru negru și-l ajută să te descopere, să nu-i scapi; un șoarece a chițcăit, o pisică a sărit după el; un cîine a lătrat, un scaun a troznit; pe după casă a dupuit un porc sau o vită; cineva te-a strigat parcă din ogradă cu glas cunoscut, parcă bărbatul răposat, parcă s-au auzit pași prin ogradă, urcînd. Cîte mii de glasuri și semne și șoapte perfide are la îndemîna ei noaptea cu care să te ademenească, să te facă să răspunzi, să deschizi ochii, să ieși la iveală, să te prindă. De multe ori poate să fie și așa. De cele mai multe ori însă, Ana simte cum în ea, în mintea și în inima ei, sînt un noian întreg de lucruri, gînduri, ființe care abia așteaptă sosirea nopții, pentru ca să iasă de prin ungherele cele mai ascunse și să tabere pe ea. Pînă și odaia, casa întreagă este plină cu lucrurile cele mai neașteptate, cu oameni, cu întîmplări, cu gînduri, care altfel, ziua, nu se văd, stau ascunse și de cum se aprinde lampa, cum se pregătește de culcare, încep să răsară din toate părțile și să se strîngă în jurul patului ei. Aici s-ar părea că trecutul nostru, cu tot ce-am trăit și-am văzut — trecutul acesta mult, risipit și cu un obraz de hoț, de vinovat și de înșelător față de noi înșine, îndrăznește mai puțin să dea ochi cu noi, la lumina zilei, și-atunci alege aceste ceasuri de singurătate și de pîclă amorțită, din puterea nopții, încă să ne fure, încă să ne înșele, și să ne chinuie.

Se spune că nu poți dormi, primele nopți, într-un loc străin și sînt, într-adevăr, oameni care nu pot dormi într-un loc străin, pînă cînd se obișnuiesc. Bătrîna Ana își amintește că ea, de cînd a venit în satu-ăsta, n-a dormit. S-a simțit mereu într-o casă străină, într-un loc străin și n-a putut să doarmă nici primele nopți și nici după aceea nu s-a obișnuit și n-a dormit, aproape toată viața. Judecînd dar și după această lipsă de somn, după aceste nesfîrșite nopți de veghe și de chin, ea, Ana, a trăit aici, o viață, într-un loc străin, într-o casă străină, între oameni cu totul străini. Ciudat și trist, foarte trist și tocmai acuma se gîndește la aceste lucruri, noaptea, cînd de o asemenea descoperire și ziua te cutremuri de frică. A muncit aici, în bătătura asta, a zidit case, a crescut atîția copii și-a muncit și iar a muncit, ca o roabă, dar pentru ea n-a fost nimic, ea s-a simțit între străini, pe un loc străin. Străine și triste i-au fost locurile acestea sălbatice ale Dobrogei abia scăpată din robia turcească, străini oamenii care au înconjurat-o; străin bărbatul ei, străin tot ce făcea el, ce voia el; străin pămîntul lui, averea lui străină ca și mîngîierea lui, ca și mînia lui, asprimea lui. Căzută din cer. Pasăre căzută din cuib. Și totuși l-a ajutat pe bărbatul acela în tot ce voia el, în tot ce făcea el, dar așa, ca o străină, așa, fără să o intereseze fără să țină la ceva și fără să creadă în ceva din ce făcea el. Ca o umbră care se mișcă, după cum se mișcă stăpînul ei.

Nu, nu ca o umbră — asta ar fi greșit, ar fi nedrept. Pentru că a trăit totuși aici, a muncit peste puteri, a pus suflet, a pus o uriașă credință și statornicie; s-a și revoltat, s-a și mîniat și a încercat să se rupă și să fugă. Ea a avut un suflet tînăr și mare și frumos. Și tot sufletul acela minunat și luminos ce s-a făcut cu el, dacă n-a ars ca un rug veșnic pe vatra acestei case? Da, atunci, demult, cînd a vrut să se rupă și să fugă din acest loc, atunci s-a văzut că era totuși legată de ceva aici, că iubea ceva în acest loc străin. Își iubea copiii și pentru copii a trebuit să-și înfrîngă și să-și înăbușe totul și să rămînă aici, să-și crească copiii. O vreme trăise, prin urmare, ca un copac adus cu sila, pus în pămînt cu sila și care stă acolo, pentru că nu știe că poate umbla; iar cînd a simțit, cînd a descoperit că poate să plece, poate să se zmulgă, atunci a rămas pentru că niște puișori, niște copăcei răsăriseră în jurul ei și aveau nevoie de ocrotirea și de dragostea ei. S-a dăruit acestor copii cu tot ce-a avut și tot ceea ce din inima ei nu-i mai trebuia nicăieri în altă parte, acolo a dat acestor copii — tot, tot, tot. Și trăi între revoltă și această supunere, dăruire oarbă. Și acea mică parte de bucurie ce i s-ar fi cuvenit ei de la viață, dar n-o putea avea, crescu în ea, uriașă, și o dărui copiilor, o dărui tuturor celor din jurul ei. Avea o mare putere de a crea în jurul ei bucurie, sărbătoare, fericire. Aceasta era generozitatea ei.

Nu dormea nici atunci — sînt locuri în care nu poți dormi niciodată și sînt oameni de care somnul nu se poate apropia niciodată. Atunci, demult, în gospodăria aceea, era bine chiar să găsească oameni care să fie mereu treji, mereu la muncă, la munca mereu nedovedită. Și ea, Ana, era acest om. Se trezea, la un ceas după ce punea capul jos. Toți dormeau, duși. Ea se ridica și se apuca de muncă. Covata cu aluat o aștepta: făcea focul la sobă, frămînta pîinea, o băga în cuptor, mătura ograda, punea oalele cu mîncare la foc. Tot satul dormea, dar în somnul lui visa, cu siguranță, truda, zbuciumul din bătătura aceasta de pe deal, truda acestei femei. La lumina zorilor valea se umplea cu abur mirositor de pîine caldă. Așa îi întîmpina pe toți ai casei în revărsatul zorilor: cu pîine caldă, cu lipie neagră și colăcei, înfășurați în frunze de știevie, mirosind a orz și secară. În fiecare dimineață, apărea ca dintr-o legendă, îmbujorată de para cuptorului, cu ochii obosiți și cu un mare, neînțeles zîmbet pe față — un surîs mare, în care pluteau resemnarea și acea dăruire neștiută de nimeni.

Erau în fața casei niște oțetari și doi salcîmi: nici copiii și nici bărbatul acela n-au văzut-o, nu s-au sculat să vie după ea, s-o ajute sau măcar să-i ție de urît. Copacii aceia i-au ținut tovărășie, ei au stat și-au privit-o, un număr de multe mii de nopți, neclintiți acolo, înfiorați parcă și ei de zbuciumul acestei femei. Pe urmă s-au uscat acei copaci și alți oțetari și alți salcîmi au crescut acolo și s-au învățat s-o vadă umblînd prin ogradă, muncind, noaptea, singură, tăcută, semănînd și ea cu un pui de salcîm. Cît se vor fi uimit acei copaci de ființa asta și cît o vor fi iubit-o, cît vor fi simțit-o ca pe o soră a lor, apropape la fel de necuvîntătoare ca și ei! La flacăra unei lămpi aprinsă de ea și așezată în fereastră și la para cuptorului pe care îl încingea în fiecare noapte, valea aceasta a arătat împodobită și frumoasă, ca în basme, un nesfîrșit număr de nopți. Toți dormeau: ea era cu stelele, ea era cu roua, cu cîntarea cocoșilor, cu umbrele nopții, cu vîntul ușor, ea era cu semnele nopții, cu flăcările cuptorului și cu pîinea, cu pașii ei, iuți, neauziți, cu mîinile ei harnice, cu bătăile inimii ei, cu cîinii care umblau somnoroși prin preajma ei, cu pui de găină piuind prin somn, grămăjoară, sub pliță. Dar era destul să-i știe pe ei, acolo, în casă, dormind, crescînd în somn, visînd bine, rîzînd prin somn și bucurîndu-se poate de colăceii pe care îi împletea ea — era destul să-i știe acolo, pentru ca să fie fericită, să se simtă ușoară ca raza lunii și să nu-i mai trebuiască nimic. Nu putea dormi nici atunci, cînd erau toți — renunțarea îi lăsase această stare de trezie, de veghe, somnul nu se mai prindea de ea — dar atunci, cînd deschidea ochii, dădea de ei, dormind în paturile lor, acolo, în preajma ei. Și ea se simțea liniștită. În nopțile lungi, de iarnă, își dădea lampa aproape într-un cui, deasupra pătucului de scînduri, și torcea, împletea ciorapi, flanele, căciulițe; cîrpea, dregea, croia, cosea cu acul. Un pisic se juca, neastîmpărat, cu ghemul de lînă. Totdeauna un pisic îi ținea ghemul, îl deșira, îl fura și i-l aducea înapoi, îi ținea tovărășie. Iar ea era tînără și frumoasă, era atît de tînără că ar fi putut să se joace încă cu pisicile, în rînd cu copiii ei. Ce rupeau zece copii, în timpul zilei la joacă sau la măruntele treburi, umblînd cu oile, cu vaca, păzind pepenii, adunînd spicele pe tarla, repara, dregea ea cu andrelele și cu acul, în timpul nopții. Uneori, se ridica ușor din colțul ei, de lîngă lampă și cu pași neauziți se apropia de patul în care dormeau ei, întîi la un pat, pe urmă la altul, se apleca încet deasupra copiilor și dezvelindu-le un picior sau un braț, le măsura ciorapul, mîneca, lungimea, să vadă cît trebuie să mai împletească. Ei se-ntindeau prin somn sau spuneau ceva tot prin somn, iar ea îi învelea la loc și se depărta cu grijă, să nu-i trezească. Și făcea treaba asta aproape în fiecare noapte, încît ai fi spus că în fiecare noapte îi cerceta să vadă cît au mai crescut. Dimineața, cînd ei se trezeau, ea nu mai era în casă, era acolo, la cuptor, iar ei găseau, jos, lîngă pat, ciorapii lor noi, împletiți în noaptea aceea, flanelușele lor, hainele lor lucrate, reparate în noaptea aceea. Iar ei se îmbrăcau repede și alergau la joacă, la treburi — umpleau ograda. Era o minune frumoasă pentru ei că găseau, dimineața, lucrurile lor acolo, lîngă paturile lor, dar puțin și aproape nu se întrebau ei cine înfăptuia mereu, mereu acea minune.

Erau nopți de iarnă, nopți de viscol, ca în noaptea asta, și altele și mai viforoase: dinspre ziuă, se făcea frig în casă, și, umblînd ușor, ea aprindea focul. Odaia se încălzea repede și toți dormeau mai adînc și mai bine, întinzîndu-se prin somn, ca puii sub aripa mamei lor. Ardea harnic focul în sobă, torcînd mulțumit și-nvărat ca o pisică; pe plită fierbea cu-n cîntec înghinat ceainicul cu apă. Și ea se simțea mulțumită și mai puțin singură, în tovărășia focului, în tovărășia acelui ceainic cu apă, care cînta pe sobă — ea, prietenă cu focul, ea, prietenă cu apa. Uneori, se trezea unul dintre ei, Valerica, Adrian, și somnoros întreba: „Mamă, nu dormi?". Și se scula, venea lîngă ea, aproape de lampă și-i ținea tovărășie, citea. Citea cu glas tărîșor ca să asculte și ea. Atunci era frumos, atunci ea era fericită, era ca și cum într-o grădină, primăvara, asculta cîntecul firav al vreunei păsărele. Mereu, mai tîrziu, încoace, se scula cineva, Adrian sau Valerica sau Domnița și stăteau cu ea, îi ținea de urît și-n timp ce ea împletea, lucra, copilul citea dintr-o carte. Stăteau așa, în marea taină și pace a nopții, pînă se iveau la fereastră turmele fumurii ale dimineții de iarnă. Și acestea erau cele mai frumoase, mai minunate ceasuri de duioșie, de dragoste din viața ei. „Du-te și te culcă" — îl trimetea cu glas șoptit pe copil. — „Culcă-te, că ți-i somn". Iar el nu voia să se culce, el voia să stea cu mama lui, să-i țină de urît, și asta ei îi mîngîia sufletul, simțea că-i răsplătește totul, și toate acele lucruri mari la care ea renunțase în viața ei cîntăreau mult mai puțin, aproape se pierdeau pe lîngă acest țînc de copil care se trezea din somn și stătea cu ea să nu fie ea singură.

Nu-i era frică pe atunci de aceste nopți lungi de nesomn; ba avea chiar o bucurie, cînd se trezea; deschidea ochii, și, la lumina coborîtă a lămpii, îi vedea pe toți în jurul ei, dormind. Și era liniștită. Și apucîndu-se de tors sau de împletit, aștepta cu o mare și naivă bucurie ca unul dintre copii să se scoale și amețit încă de somn, cu ochii închiși și împiedicîndu-se de cămășuța lungă, să pornească drept spre colțul ei, să vie repede la ea, învăluind-o cu căldura și mireasma somnului. Acesta care stătea pînă la ziuă cu ea era mîndru după aceea de isprava și de vitejia lui. Da, atunci nu-i era frică de clipa aceea, cînd se trezește. Dar acum se teme, acum se trezește și uneori ține ochii închiși, înadins, și mai întîrzie o clipă, să nu vadă singurătatea, odaia goală din jurul ei. O, dacă băieții aceștia ai ei, pe care i-a crescut, ar ști de pe acolo, de pe unde se află ei acuma, cît de greu îi este mamei lor să deschidă ochii după miezul nopții și să vadă odaia asta pustie — dacă ar ști ei cît de greu îi este, ar veni de la cele mai mari depărtări, s-ar face la fel de mici, cum erau atunci, ca să poată ieși din pătucurile lor și să-i stea tovărășie, să-i ție de urît. Dar ei nu știu, sau nu au timp, sau nu pot.

Și uneori se trezește liniștită: deschide ochii, parcă și-a împlinit somnul și e limpede, liniștită. De multe ori se trezește însă zbuciumată, speriată și cu inima bătînd, să-i spargă pieptul. Parcă unul din copii este bolnav greu, se zbate și, sufocîndu-se, iar ea, a adormit cu capul pe patul lui, veghind, a furat-o somnul și-acuma a sărit, ca arsă, îngrozită că a adormit și a lăsat copilul zbătîndu-se cu moartea. Parcă arde undeva o casă și lumea strigă la ea strigă. Parcă a uitat cuptorul acela de copt pîine îndesat cu paie și a adormit, de o parte, lîngă covata cu aluat, și flăcările s-au înălțat și luminează satul, iar lumea strigă la ea. Parcă a adormit stînd și așteptîndu-l pe Ion, pe bărbatul ei, întîrziat, noaptea în viscol, pe bălțile pustii. Și-n timp ce ea doarme, în ogradă au năvălit oameni mulți strigînd la ea, chemînd-o: „Vino degrabă! Nu vezi că ți l-am adus?". Și i-l aduc, într-adevăr, pe Ion, mort, înghețat tun, ca un copac, cum a căzut sub ghiață și abia l-au pescuit cu năvodul, sau cum a căzut un copac peste el în timp ce tăia lemne în pădure. Pînă la ziua albă nu se poate liniști și casa e plină de umbre și foșnete, parcă tot umblă cineva dintr-o odaie-ntr-alta, și ograda e plină de strigăte, iar ea stă-ascunsă sub plapumă, a ridicat focul la lampă, mai mare, și stă și ascultă și numără clipele acestea lungi, fără sfîrșit.

Acum s-a trezit liniștită însă. Ca și cum cineva i-a pus mîna pe plapumă, ușor și cu grijă, și i-a șoptit „trezește-te". Atîta a fost, iar cînd a deschis ochii, era singură în toată liniștea asta. Ana se gîndește că astea, ceasurile astea la care se trezește ea acuma, așa din senin și fără să fie nevoie de ea, trebuie să fie ceasurile ei mari, însemnate — ceasuri în care s-a trezit altădată, ceasuri în care a vegheat altădată.

Se trezește la ceasuri la care atunci se trezea să dea apă unui copil, să-l învelească pe altul; să ia temperatura unui copil, să-i dea un medicament și să rămînă trează lîngă el, pînă la ziuă. Ceasuri mari de așteptare, de încordare, de grijă sau de nădejde și multe altele. Se repetaseră de atîtea mii de ori în viața ei, încît veneau și acuma, veneau mereu, erau înscrise și socotite cu exactitate în sufletul ei. Cineva în noi, adînc, în sufletul nostru, cronometrează timpul și — trebuie sau nu mai trebuie — răsună toată viața-n noi bătaia unor ceasuri mari, hotărîtoare. Din lunga ei experiență de mamă, Ana observase și ținea minte că, într-un fel neînțeles, copiii mici aveau obiceiul de se trezeau din somn, la ora la care veniseră ei pe lume. Aproape mereu, unul sau altul dintre ei pînă crescuseră, se treziseră la ora aceea, la care îi adusese pe lume. Dar aceste ceasuri ale lor erau și ale ei: poate se trezea și ea la acele ore — ea nu le mai știe exact acuma. Poate se trezea la acele ceasuri multe, mereu repetate, în care ea trăise, rezolvase acele mari încleștări, mari dezamăgiri și procese ale ei, cu lumea, pînă cînd renunțase la tot, pînă la acea resemnare și înțelegere a destinului ei — pînă se dăruise cu tot ce avea copiilor ei. Drumul pînă acolo fusese lung, fusese aspru și greu. Atîta veghiase, atîta stătuse trează și cu grijă și în alarmă, păzind, trăgînd cu urechea la un glas de alarmă, încît, cu timpul, cea mai mare parte din ființa ei devenise această stare de veghe, aceasta trezie care niciodată n-avea să fie îmblînzită.

Numai că acum se trezea singură, înconjurată de pustietate. Copiii au crescut, au plecat. A citit, a citit fiecare dintr-o cărticică a lui, i-a ținut tovărășie, și pînă la urmă au plecat și fiecare a luat cu el și o parte din inima ei. Acuma ea nu mai stă de fapt în casa asta, de mult. Ea nu trăise fără ei, aici, în casa asta străină, în locu-ăsta străin și este firesc că dacă ei au plecat, s-au dus în lume, de mult și ea să fie dusă după ei. Nu mai e nimic sub această streașină străină. Degeaba se boncăluiesc și se bat în capete elefanții și mamuții ăștia ai viscolului și se giorsăie de zidurile casei și cu limbile lor groase și reci ling ferestrele: Pe cine vor ei să sperie!? Nu este nici o Ană aici — ea este acolo, plecată, cu băieții, după ei. Aici, patu-ăsta e mai mult gol, sub plapumă este și nu este ea, e mai mult o umbră, o amintire — inima ei este toată acolo, după ei.

Sînt ceasuri goale acestea la care, aici, se trezește ea; ceasuri în care nu se întîmplă nimic și la care nu are nevoie să fie trezită, decît așa, ca să le numere, să le îndure veșnicia. Dar asta aici, în casa asta pustnică: dar poate se întîmplă ceva, în ceasurile astea, dincolo, unde sînt ei, unde este și inima ei, numai un ecou al întîmplărilor de-acolo, numai un strigăt în văzduhul larg al nopții, ajunge pînă la ea, cea de aici, și o trezește. Unul lucrează-n carieră, la ora asta, face găuri adînci în stîncă, le umple cu dinamită și dă foc; altul, activistul, pe dealuri, pe la gospodăriile de stat, pe la Maliuc, prin alte bălți, cine știe pe unde umblă și ce face; fetele, și ele, cine știe ce fac. Iar ăla, micul, ăla cu cărticica lui, care cel dintîi venea, noaptea, și-i ținea de urît — cine știe pe unde este și ce face prin orașele, pe șantierele lui, prin trenurile lui. El este cel mai greu de urmărit, aproape la fel de greu ca și activistul — greu să te ții cu gîndul după ei, greu să te ții tu, inimă bătrînă, pe urmele lor. Și fiecăruia, în fiecare ceas i se întîmplă ceva, trece prin ceva. De bine sau de rău. E plină țara cu ei și tu, inimă bătrînă, pe o vreme ca asta, te-ncumeți la zbor de noapte și vrei să cuprinzi toată țara, pe urmele lor; să-i păzești, să-i veghiezi, să-i îndrumezi și să-i aperi; să te așezi tu între ei și primejdie, să fii sigură că nu li se-ntîmplă nimic rău. Să veghiezi și iar să veghezi, să vezi totul cu ochii tăi.

Ce bine era atunci, de mult, cînd îi aveai pe toți aici, dormind în pătucurile lor, iar tu îi păzeai împletind, prietenă cu focul și cu apa. Ai fost atunci prietenă cu apa și cu focul în înfățișarea lor blîndă, la tine în casă, în sobă și în căldările tale. Dar cît te-au terorizat, atunci, aceste forțe uriașe, cîtă grijă ți-au dat, cîte temeri și spaime, tu avînd să-ți aperi copiii de foc și de apă. Aceste două elemente au fost mereu ca două stihii înălțate în fața ta și ai trăit mereu față-n față cu ele. Mereu ai tresărit cînd ți-ai adus aminte de apă; mereu ai tresărit cînd ți-ai adus aminte de foc și-ai dat fuga să vezi unde-s copiii. Dacă ai fi avut tu o putere, ai fi secat toată apa și ai fi nimicit tot focul de pe pămînt, numai ca să-ți ieși de pe inimă o uriașă povară, să fii sigură de copiii tăi, că n-are să-i înghită nici focul, nici apa. Apoi, desigur, te vei fi trudit să aduci din nou pe pămînt și focul și apa, ca să le faci pîinea și mîncarea și să-i scalzi cu miinile tale, iar focul și apa le-ai fi păstrat sub lacăte uriașe. Lacul ăsta din fața casei a fost mereu pentru tine ca un ochi vrăjmaș, un ochi mare, cenușiu și vrăjmaș, veșnic deschis asupra ta, veșnic uitîndu-se după tine, urmărindu-te, uneori tulburat și roșu, amenințîndu-te mereu că are să facă, într-o zi, o glumă rea cu tine și are să ți-l ia pe unul dintre ei, dintre băieți. Pe atunci, însă, îi adunai seara în casă, pe toți, inima îți venea la loc, te linișteai și noaptea-i păzeai tu, erai sigură de ei că sînt acolo și-n liniște îți treceai noaptea, cu focul și cu apa prietenă.

Simțeai de atunci încă, de cînd ei învățau să treacă ulița și să se joace în țărîna din mijlocul drumului, că are să-ți fie și mai greu. Simțeai de atunci că inima ta era acolo, cu ei, în mijlocul drumului, sau la gîrlă, sau pe dealuri, pe unde se duceau, la păscut caii, cu alți băieți, sau la smuls iarbă pentru vaci. Inima ta era cu ei, peste tot, alături de fiecare dintre ei, în sînul fiecăruia dintre ei, și știai că o căruță sau o cireadă de vite, sau un cîine turbat sau un șarpe sau un cal, dacă trecea pe acolo, trecea peste inima ta.

Dar acuma? Acuma e mult mai greu — îți spui. Acuma tu ești aici, în odaia asta goală, cu bivoli negri, cu elefanți și mamuți bubuind pe la ferestre, iar inima ta e împărțită în atîtea părți, pribeagă prin viscolul ăsta, prin noaptea asta, pe urmele fiecăruia din copii, prin orașele luminate, pe șantierele aspre, prin cariere și mine adînci, pe ape înghețate, pe drumuri viscolite. În trenuri care aleargă chiuind în noaptea largă. Inima ta e peste tot, după ei, mereu căutîndu-i, găsindu-i pentru o clipă și pierzîndu-i, pornind din nou după ei, mereu în zbucium, mereu căutîndu-i. Stai lîngă ei, acolo, în carieră printre stînci și unelte grele, printre mașini, umbră credincioasă, răbdătoare, neclintită și mută, lipită pe stîncile înghețate ale muntelui; stai lîngă ei, acolo, pe șantierele lor, în mijlocul pădurii de fier și de piatră și de foc; stai acolo, pe ghețurile viscolite ale Deltei, în marginea stufăriilor. Stai și veghezi, păzești; umbli la nesfîrșit pe drumuri și le duci grija și-i păzești pe ei, ei fiind acuma cei aprig încleștați cu focul și cu apa. Ar trebui puse indicatoare scrise cu litere mari, roșii, peste tot: încet că aici e o femeie bătrînă, umblați încet să n-o loviți. Șoferi, conducești cu atenție, e aici o bătrînă care-și păzește feciorii; mineri, umblați încet; salahori, zidari, mecanici de motoare, artificieri, vagonetari, muncitori de tot felul, mecanici de locomotive, mînuitori ai focului, ai focurilor de tot felul — umblați cu grijă și cu atenție, avem aici, cu noi, o bătrînică, să n-o loviți. E peste tot urma ei, sufletul ei așternut pe toate lucrurile, ca să le îmblînzească, să le învăluie asprimea, să nu lovească, să nu sfărîme, să nu ardă, să le întîmpine ea mai înainte ca acestea toate să se întîlnească cu feciorul ei.

Focul și apa. Și aici și peste tot sînt focul și apa. Nu într-o sobă, nu într-un ceaun, nu într-o baltă. Aici, în mii de forme, aici în mii de mașini, în nesfîrșite înfățișări, toate uriașe, toate necunoscute tie, nevăzute de tine. Nu mai este focul blînd în sobă, torcînd ca un motan, nu mai este apa, cîntînd în ceainic, ca o fetiță. Sînt apa și focul în cantități uriașe, cu forțe uriașe, închise în coloși ai industriei de forme și mărimi fantastice. Sînt forțe năpraznice, iar lacul tău, lacul care te-a chinuit atîta, este un gîscan cenușiu și prostănac pe lîngă toate acestea.

„Umblați atenți! Umblați cu grijă!" — îți vine să strigi în toate patru vînturi. Și îți pare rău că nu ți-a dat dumnezeu o inimă mult mai puternică — o inimă, ca un aparat care să simtă, să afle cu precizie tot ce se întîmplă peste tot, acolo, departe. Inima asta pe care o ai, nu-i bună pentru așa ceva. Îți pare rău că nu ai o inimă puternică și altfel zidită, ca o mașinărie uriașă, modernă — atomică, electronică, de exemplu — și care, nu numai să simtă, nu numai să afle, să știe ce se întîmplă acolo, în zeci de locuri depărtate, dar să aibă în ea puterea să preîntîmpine tot ce-i rău, tot ce-i primejdie. Să preîntîmpine, să oprească tot ce-i rău, tot ce-i primejdie așa ar trebui. Atunci n-ar mai fi nevoie de zece mii de ori pe zi să te duci cu gîndul la fiecare dintre ei, acolo și să îmbrățișezi stîlpii înghețați ai schelelor pe care stau ei, urcați tocmai sus.

În timp ce gîndurile ei pornesc de aici și se răsfiră pe toate drumurile nopții și ajung acolo unde-i știe pe ei sau au fost ieri și se agață, se împletesc pe ei și pe toate lucrurile lor, ca niște fire subțiri pline de viață, ca niște rădăcini ușoare și ca niște ierburi, firele acestea, gîndurile ei pipăie și simt, descoperă alte fire, alte gînduri și griji, altă dragoste, tot așa venite de departe, tot așa venind de la alte mame, de la alți oameni care își au aici pe ai lor. Se întîlnesc toate aceste nesfîrșite fire — Ana simte cum sînt cuprinse și ale ei în altele și altele sînt cuprinse în ale ei și toate se leagă între ele, se urzesc și fac o țesătură trainică, bună, care îmbracă și ocrotește acele uriașe adunări de oameni ai construcțiilor. Poate așa simte Ana solidaritatea ei cu lumea toată, cu lumea aceasta a muncii — în această urzeală și țesătură minunată a atîtor nesfîrșite griji și iubiri și gînduri ocrotitoare, este și ea, trăiește și ea. Și pentru prima dată, nu singură, ci cu mulți laolaltă.

Fii liniștită, bătrînico, încearcă să adormi liniștită și bucuroasă; pe zidurile palatelor și ale uzinelor; pe zidurile albe ale orașelor înalte și pe fruntea tuturor lucrurilor care se vor înălța, se găsesc și vor rămîne învristate ca niște fire de mătasă ca niște vinișoare subțiri, albastre și roșii de marmură care nici nu se prea văd cu ochiul, toate gîndurile, toate grijile și toată dragostea ta și toate gîndurile bune și nopțile de veghe ale tuturor mamelor ca tine care ați cutreierat nopțile pe aici și ați avut răbdare și putere să stați aici cu noi și să priviți cum zidim. O țesătură frumoasă din sufletul vostru va străluci, nevăzută, pe fruntea tuturor lucrurilor noastre.

Aa, dar iată s-a făcut ziuă! O zi înghețată și vînătă, dar ziuă. Elefanții și bivolii negri s-au culcat prin ogradă și au căzut grămezi mari de zăpadă peste ei. Dar e alb totul, e frumos chiar. Unde vă sînt sănii-le, copii!? Ciorapii, opincuțele, pieptărașele, căciulile! Uite-l pe Vasilică, încărcat de zăpadă, vine, înaintează încet la deal, se luptă cu nămeții, face cărare. El a fost la mină azi noapte, a muncit acolo, pînă acuma, dar acuma are grijă să vie să o deszăpezească pe bătrîna lui mamă. Și din urma lui, abia să zăresc printre troiene, fetițele, nepoatele; Licuța cu un brățișor de lemne, Nina, cu o sticluță de gaz, Fănuța cu sania. Vin să facă focul. Focul și apa — aceste semne veșnice ale vieții și ale zbuciumului, trecute acum în mîinile nepoatelor.

Poate are să vină și vreunul din băieții de departe. Pe o iarnă ca asta e greu de crezut. Totuși bătrîna Ana crede, cum ar putea să nu creadă, dacă inima ei îi cheamă. De cînd îi cheamă a ostenit. În fiecare dimineață e străvezie, istovită. Și peste cîteva ceasuri are să vie iar noaptea. Hai, veniți, veniți, este timpul, e cazul ca unul dintre voi, cel puțin, să vie.

Ea are să se îmbrace acum bine, are să-și pună pe umeri și paltonul adus de scriitor și are să iasă pînă la poartă. E un dîmb de pămînt, zidit de ape, acolo, la poartă: acolo îi așteaptă ea pe copiii ei. E parcă un loc ceva mai înalt și poate vedea mai bine, acolo-i așteaptă, de acolo îi petrece, cînd se duc. Puțin aplecată de umeri, puțin nu mai vede bine, îmbrăcată modest, de acolo îi așteaptă, de acolo... Atîta a stat ea acolo pe dîmbul acela, în poartă și i-a petrecut pe toți și i-a așteptat și iar i-a petrecut cu mîna streașină, cu obrazul încreștit de tristețe și de resemnare: atîta a stat ea pe locul acela încît sute de ani, pe dîmbul acela, în marginea drumului în fața porții, va stărui imaginea ei, așteptînd sau petrecînd, urmărind ceva care se depărtează în zare sau se apropie. Și va crește acolo un salcîm sau un vișin, sau o salcie, care va avea înfățișarea ei și va aștepta sau va petrece acest copac în locul ei, pe toți care vor veni sau care vor pleca — va semăna cu ea, numai că nu va putea vorbi...

Desen de DINU VALENTINA

Ion Butnaru

PARTIDULUI MEU

Ești cîntecul metalului și-al pietrii
Desfășurat pe mii de kilometri
Cînd piatra luminează și tresare
Vital, ca să devină iarăși soare

Ești constelația mea interioară
Iluminîndu-mi lumea din afară
În orice colț de spațiu și de timp
Și pentru toate n-ai cerut în schimb

Decît să simt aproape și s-aud
Bătaia clipei de la nord la sud,
Bătaia conștiințelor și-a orei
În ornicul stelar al Aurorei;

Decît să lupt, mai iute să măsor
Distanța de la noi la viitor
Ce trece pînă dincolo de stele —
După măsura visurilor mele.

Mi se deschid aripile și cresc
Din lutul meu inert și pămîntesc
Dar fără tine aș cădea mereu
Căci tu ești zborul și văzduhul meu.

Violeta Zamfirescu

DE CÎND PARTIDUL...

Adolescența, prea călcată-n picioare
Blestema crucile-ncîrligate,
Ștergînd toate
Urmele lor pe ziduri, pe porți.
Adolescența prea mi-a plîns printre morți.
Poate de-aceea
În vatra gîndului meu
Nu s-a aprins și n-a ars
Decît flacăra vie-a lui Marx.
Am rîsul tot tineresc,
Inima graur,
Crengi de aur îmi par
Toate clipele pentru care am ars
De cînd Partidul
Mi-a rotunjit cîntecul după chemarea limpede-a dimineții.
Dragostea, — să n-aleagă om după nație ori grai,
Doar pentru oameni
Să-mi stîrnesc fluieru-ntr-o noapte de mai,
Să zboare pasărea albă-a vieții,
Pasărea păcii,
Liberă,
Liberă, Liberă!

CONSFĂTUIREA REDACŢIEI REVISTEI „LUCEAFĂRUL“ CU TINERII POEŢI

Cuvîntul unui poet al oţelului: Ştefan TRIPŞA

Sînt foarte fericit că astăzi am avut această posibilitate să iau parte la consfătuirea tinerilor poeţi, din care mi-am putut da seama că aşa cum furnaliştii, oţelarii, laminatorii, la asemenea şedinţe caută să lupte cu toată hotărîrea şi dau anumite sugestii ca întreprinderea respectivă să meargă bine, să fie rentabilă, la fel şi dv., prin munca pe care o duceţi zi de zi, căutaţi să veniţi cu sugestii, cu noi metode pentru ca arta noastră, cultura din ţara noastră să se ridice pe o treaptă mai înaltă. Cred de aceea că atît noi cît şi dumneavoastră o să întîmpinăm cu succese măreaţa zi a aniversării a 40 de ani de la înfiinţarea partidului nostru.

Am avut ocazia să mă întîlnesc cu diferiţi scriitori şi am văzut că ei au căutat să culeagă fapte din munca de zi cu zi a muncitorilor noştri, fapte ce au fost mai departe popularizate şi extinse în toate colţurile ţării. Chiar despre Hunedoara s-a scris foarte mult, şi aceste lucrări au fost discutate chiar în cadrul acestui centru muncitoresc.

Hunedoara, în trecut, era un cătun, iar astăzi, în regimul de democraţie populară, Hunedoara numără peste 70.000 de locuitori. Numărul celor care lucrau în această uzină, în vechea Hunedoară, era de 400 de muncitori, iar la ora actuală numai în combinatul siderurgic sînt multe mii de muncitori care lucrează în „secţii cu foc continuu“, adică fără ca munca să fie întreruptă.

Noi luptăm ca să eliminăm din şarjele de oţel care sînt elaborate oţelul „necalmat“, cum se spune, oţelul moale, adică să mergem pe o altă linie, ca să obţinem un oţel semi-calmat, care costă tot atît de puţin ca şi un oţel necalmat, însă se apropie de calităţile unui oţel calmat, oţel care se întrebuinţează în industria noastră metalurgică pentru fabricarea de maşini, tractoare etc.

Această luptă de multe ori a fost şi este încununată de succes. Alte ori nu am obţinut neapărat un succes. Într-adevăr, este foarte greu ca omul să fie pregătit o dată cu agregatul care se construieşte. Omul se formează pe măsură ce lucrează cu acest agregat şi se luptă cu el ca să reuşească să-l supună.

Foarte mulţi dintre tovarăşii noştri nu erau obişnuiţi la început cu aceste agregate. Vă închipuiţi, să pleci de la un cuptor de 5 tone, după aia să ajungi la unul de 20 tone, să pleci de la unul de 60 tone şi să vii la unul de 200 tone, şi după aceea să pleci la unul de 400 de tone. Într-adevăr, acest lucru ne-a dat foarte mult de furcă.

Hunedoara era atunci în întrecere cu Reşiţa. În prima perioadă a anului 1959, Hunedoara nu conducea în acest „clasament“ şi noi trăiam cu speranţa că toamna se numără bobocii.

A fost o bătălie foarte mare, atît din partea conducerii combinatului, a organelor de partid, cît şi din partea oamenilor care răspundeau de această problemă, fiindcă o „perforare“ înseamnă scoaterea unui cuptor din funcţiune pe timp de o lună de zile şi se pot pierde circa 13—15.000 tone de oţel. Pentru reparare se întrebuinţează materiale refractare de milioane de lei, plus manopera respectivă. Vă închipuiţi deci ce însemna acest lucru: oprirea unui cuptor, în clipa cînd ţara noastră are atîta nevoie de oţel.

Aceste cuptoare au fost reparate „la cald“, nu într-o lună de zile, ci în maximum 57 de ore, în 40 şi în 32 de ore, lucru pe care anumiţi oameni îl considerau altădată imposibil.

Acesta a fost rezultatul faptului că noi am căutat, ne-am străduit în munca noastră să aplicăm diferite metode. Vă spun o simplă cifră: în 1959 procentul de reparaţii la cald era de 7%, ceea ce însemna pe lună 150 ore de staţionare a cuptorului. La ora actuală oţelăria are lunar o staţionare de maximum 20 de ore şi obţine sub 1% reparaţii la cald.

Noi însă vom căuta să nu ne mulţumim pe mai departe nici cu această cifră pe care o obţinem. Ne vom strădui să obţinem mai mult în viitor, pentru ca oţelăria noastră să se situeze printre oţelăriile fruntaşe, nu numai din ţara noastră.

Consfătuirea — un fapt obişnuit

O consfătuire a unei redacţii cu colaboratorii săi pe probleme, hai să le zicem „de producţie“ nu e, fără îndoială, un fapt neobişnuit într-un moment cînd zeci şi sute de mii de muncitori au dezbătut sarcinile stabilite de Directivele Partidului cu privire la obiectivele principale ale întrecerii socialiste în cinstea aniversării a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia.

Semnificaţia totuşi nouă a acestei consfătuiri constă în aceea că ea deschide seria unor modalităţi mai eficiente de înrîurire reciprocă între redacţii şi colaboratorii lor în vederea îmbunătăţirii muncii literare.

Consfătuirea a căpătat de la început un caracter de lucru. Redacţia a cerut colaboratorilor săi, să-şi spună părerea despre poezia care se publică în „Luceafărul“ despre îndrumarea dată de revistă creaţiei literare.

Întîlnirea a mai avut ca subiect definitivarea planurilor redacţiei în vederea alcătuirii numerelor închinate celei de a 40-a aniversări a Partidului nostru.

„Această consfătuire — mărturisea în cuvîntul său tînărul poet Horia Gane — cu „stelele fără nume“, aşa zise „fără nume“, este foarte bine venită, mai ales că s-a pus problema foarte interesantă de la început: care sînt preocupările de creaţie ale acestor poeţi?

Discuţiile purtate pe această temă au scos în primul rînd în evidenţă faptul că redacţia trebuie să-şi sporească eforturile pentru a cuprinde mai bine sfera largă de preocupări a unui număr însemnat de poeţi, dintre care majoritatea au debutat în paginile „Luceafărului“.

Secţia de poezie în munca cu tinerii poeţi lansaţi a avut unele deficienţe, neocupîndu-se suficient de unele foste „stele fără nume“ care, după debut, timp îndelungat nu au mai apărut în paginile „Luceafărului“. Printre aceştia se numără şi tovarăşul Ion Butnaru care în cuvîntul său a cerut ca „atenţia redacţiei să fie distribuită asupra tuturor, pentru că, în ultimă instanţă toţi sînt copiii „Luceafărului“ şi deci „Luceafărul“ trebuie să fie părinte bun pentru toţi.

Nu-i mai puţin adevărat că o evoluţie uniformă nu este posibilă. Aceasta depinde nu numai de munca redacţiei, ci şi de particularităţile fiecărui debutant: talent, cultură, cunoştinţe de viaţă.

Fiecare se dezvoltă în felul lui...

„Vreau să spun aici — şi-a început cuvîntul Ion Cringuleanu — că în momentul actual mă aflu la un stadiu, în ceea ce priveşte poezia, de luptă cu mine. De un an de zile vin la „Luceafărul“ cu poezii care nu au fost capabile decît rareori să capete o expresie de „maturizare“, aşa cum cere pe bună dreptate revista.

Ce se întîmplă? Această maturizare cred că nu se poate realiza cu atîta rapiditate din cauză că găsesc o oarecare discordanţă între felul meu de a scrie şi ceea ce mi se cere acum“.

Discordanţa la care se referă tovarăşul Cringuleanu constă în aceea că redacţia şi-a sporit exigenţele în ultimul timp, în sensul că cere colaboratorilor săi să oglindească mai profund realitatea contemporană, să-şi lărgească tematica, să depăşească stadiul unor constatări vagi, de cele mai multe ori cu caracter livresc. Cerinţele acestea le impune însăşi viaţa noastră care s-a ridicat pe o treaptă superioară datorită succeselor obţinute de poporul nostru în construirea socialismului.

Dacă la început, în etapa debutului, redacţia a trecut cu vederea unele deficienţe de genul celor arătate mai sus, după o perioadă mai îndelungată de colaborare, ea are nu numai dreptul, dar chiar datoria să adreseze colaboratorilor săi cerinţe mai mari, în scopul dezvoltării lor.

Concluzia aceasta e valabilă, după cum reiese din munca redacţiei de poezie şi pentru alţi poeţi cum ar fi Adrian Munţiu, Constantin Abăluţă, I. Butnaru, I. Ţîrlea, A. I. Zăinescu etc. Poziţia aceasta nu scuteşte însă pe redactor de obligaţia de a lucra mai atent cu colaboratorii, de a ţine seama de ceea ce tot Ion Cringuleanu spunea: „Tocmai acest fel al meu de a scrie, — dacă ar fi bine prins în mînă şi cultivat pentru „maturizare“, — cred că tocmai aici aş avea rezultatele cele mai bune“.

Ideea aceasta a fost şi mai viguros exprimată de către Ion Butnaru care a afirmat că îndeosebi în ultima vreme preţuieşte grija „Luceafărului“ pentru fiecare debutant în parte, şi a cerut ca totodată să se urmărească pe cît este posibil evoluţia fiecăruia.

Ion Butnaru a lăsat impresia la început că ar exista la redacţia noastră tendinţa unei uniformizări a stilului. Spre satisfacţia unanimă, atît din cele spuse pînă la urmă de Ion Butnaru cît şi de către alţii, s-a precizat că o asemenea tendinţă nu există la „Luceafărul“, dar că redacţia de poezie trebuie să preîntîmpine acest pericol.

„Dovada că acest pericol nu există — a spus chiar Ion Butnaru, — e că apar poezii semnate de Constanţa Buzea care scrie într-un fel cu totul specific şi deosebit de Victoria Tăuşan, de pildă, sau Ana Blandiana“.

„În legătură cu modalitatea de poezie despre care s-a pomenit că s-ar susţine la „Luceafărul“, — a adăugat şi Horia Gane — părerea mea personală este că se susţine într-adevăr o modalitate: modalitatea poeziei bune. În „Luceafărul“ sînt publicate nume mai mult sau mai puţin cunoscute, cu condiţia ca poezia să fie bună“.

O lipsă serioasă în îndrumarea poeziei tinerilor, în stimularea evoluţiei lor firesti, aparţine criticii literare, îndeosebi criticii din „Luceafărul“. Mai mulţi vorbitori s-au întrebat cu mirare de ce asupra unor tineri poeţi care publică de mai multă vreme poezii valoroase nu se scrie nici un articol.

Este de aşteptat aşadar ca de aceste probleme să se ocupe mai atent critica de la „Luceafărul“, să-şi aducă mai simţitor contribuţia la dezvoltarea unor personalităţi poetice viguroase, să lupte ca şi întreaga redacţie pentru realizarea dezideratului lui Maiakovski:

S-avem poeţi
şi mulţi
şi buni,
şi diferiţi!

Probleme majore, cunoaşterea vieţii — iată ce se cere!

Dar pentru realizarea dezideratului lui Maiakovski, este necesar înainte de toate ca fiecare talent nou afirmat să-şi îndrepte de la început eforturile creatoare, întreaga energie spre o poezie care să abordeze din plin, cu pasiune şi sensibilitate, temele cele mai importante ale construcţiei socialiste din ţara noastră.

Tinerii poeţi care colaborează la „Luceafărul“ fac eforturi vizibile de a fi în pas cu viaţa. Rezultatele însă pot fi mult mai bune, şi este necesar să fie mai bune. Maturizarea unui poet este în primul rînd o problemă de conţinut, de lărgire a problematicii, de adîncime a gîndirii, de acuitatea cu care se dezvăluie artistic această problematică.

Criticînd pe unii tineri poeţi pentru excesul de poezii despre copilărie, Ana Blandiana spunea în acest sens: „Se pun probleme cu mult mai arzătoare şi care se cer dezbătute. Ceea ce ne trebuie este un anumit patetism. Fără îndoială între noi există întotdeauna diferenţe de talent, diferenţe temperamentale, diferenţe de virstă chiar, dar în nici un caz nu trebuie să existe diferenţe de temperatură. Este ceea ce ni se cere în primul rînd“.

Lipsa unei problematici majore, rămînerea la o poezie constatativă, neinaripată, inexistenţa unor idei poetice robuste, capabile să declanşeze o bogăţie de imagini, se explică, desigur, printr-o insuficientă cunoaştere a vieţii care constituie izvorul principal de inspiraţie. Este nevoie deci cum s-a subliniat în Raportul la cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, de „cunoaşterea aprofundată a realităţilor, de studierea lor îndelungată, de contactul viu, permanent al artistului cu oamenii muncii, viitori eroi ai operelor sale“.

Problema aceasta se pune cu deosebită stringenţă la tineri, întrucît experienţa lor de viaţă e încă redusă şi pe deasupra tinereţea, prin specificul ei, e perioada hotărîtoare de „acumulare“.

„Eu cred că atita timp cît un tovarăş — a spus I. Butnaru — nu execută o muncă concretă, necesară, adică să fie, de pildă, profesor, metodist la o casă de cultură sau în altă parte, nu poate să urmărească, nu poate să acumuleze experienţă de viaţă şi nu poate să transfigureze nici experienţa de viaţă deja acumulată“.

Victoria Ana Tăuşan a arătat de asemeni că este necesar ca tinerii poeţi „să trăiască acolo unde pot să observe mai rapid şi cu mai multă eficacitate noul“.

Legat de aceasta s-a apreciat călduros iniţiativa revistei de a trimite în mod sistematic tineri poeţi pe marile şantiere ale ţării, în centrele industriale dezvoltate, acolo unde sînt posturile cele mai înaintate ale construcţiei socialiste. Rezultatele acestei acţiuni au putut fi de altfel observate chiar în paginile „Luceafărului“ prin apariţia unor poezii bune dedicate acestor teme semnate de Constanţa Buzea, D. Rachici, I. Cringuleanu, Iosif Naghiu etc.

Calitatea — problema numărul 1

Problema ridicării calităţii poeziei promovate de revistă a constituit în mod firesc subiectul multor luări la cuvînt.

Oamenii muncii aşteaptă de la poeţii tineri, ca de la toţi scriitorii noştri, opere care să satisfacă înaltele lor exigenţe artistice şi ideologice. De aceea, atît selecţia pe care o întreprinde fiecare autor şi mai ales selecţia făcută de redacţie capătă o însemnătate din ce în ce mai mare.

Modul în care au dezbătut această problemă o seamă de poeţi între care Horia Gane, Cringuleanu, Victoria Ană Tăuşan, Petre Dragu a fost just. Pe drept cuvînt au criticat unii dintre ei redacţia pentru exigenţă slabă dovedită uneori şi mai ales pentru lipsa de promptitudine a acestei selecţii în unele cazuri.

Dimitrie Rachici şi I. Butnaru cereau ca redacţia să facă această selecţie mai operativ pentru a stimula creaţia poeţilor, pentru a nu-i lăsa, cum s-a exprimat Ana Şoit „să ardă prea mult fără flacără între scrierea poeziei şi publicarea ei“.

În discuţie s-a afirmat însă şi un punct de vedere greşit. Darie Novăceanu a cerut ca revista să publice „fără a selecta“ atunci cînd poeziile au unele calităţi. Toţi participanţii la întîlnire au împărtit cu căldură replica dată de tovarăşul Mihai Beniuc acestui aşazis punct de vedere: „Eu zic să nu căutăm noi aceste lacune cu orice preţ şi să le înfăţişăm cititorilor. Noi să ne străduim numai pentru invers, pentru a scoate aurul din nisipul cernut“.

Întîmpinarea aniversării Partidului cu poezii cît mai bune — ţelul unanim al tinerilor poeţi

Convocată în preajma împlinirii a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia, consfătuirea a avut în centrul atenţiei dezbaterea sarcinilor ce revin tinerilor poeţi în sărbătorirea acestui eveniment de seamă.

Fiecare vorbitor a simţit nevoia să relateze amănunţit felul în care înţelege să cinstească această zi, luîndu-şi angajamente concrete de a scrie acele poezii care să mărturisească viu şi emoţionant ataşamentul nestrămurit şi dragostea fierbinte a tinerei generaţii faţă de cauza Partidului Muncitoresc Romîn.

„În preajma lui 1 martie — a declarat de pildă D. Rachici — am început un ciclu închinat aniversării a 40 de ani de la înfiinţarea Partidului. Mă voi strădui ca acest ciclu să fie de calitate, pe măsura tematicii care o implică“.

Petre Dragu şi-a exprimat părerea că „în această perioadă „Luceafărul“ este bine să se orienteze către poezia agitatorică, adică folosind perioada aceasta de muncă pentru sărbătorirea cît mai frumoasă a aniversării partidului, să lupte pentru a arăta care este adevărata şi cea mai bună poezie agitatorică capabilă să mobilizeze oamenii muncii în bătălia care se desfăşoară în ţara noastră sub conducerea partidului pentru desăvîrşirea construcţiei socialiste“.

Anton A. Iliescu

FLORENŢA ALBU

CONSTANŢA BUZEA

MARIN ŞT. SORESCU

ADRIAN PĂUNESCU

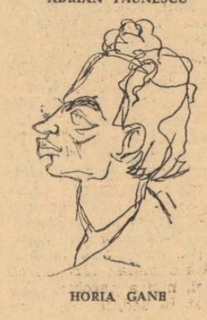

HORIA GANE

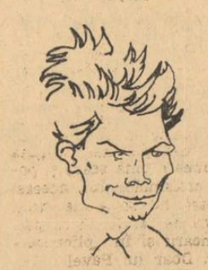

MIHAI ELIN

Desene de SILVAN

Cuvîntul tovarăşului Mihai BENIUC

Întîlnirea noastră de astăzi eu o consider extrem de importantă prin faptul că ea are loc înainte de aniversarea celor 40 de ani de la înfiinţarea partidului şi prin aceasta reuşeşte oarecum să ne facă să analizăm mai bine forţele, în special în ceea ce vă priveşte pe voi, pe tineri, pentru a reuşi să dăm, cum spune Tripşa, oţel „semicalmat“ şi să scăpăm tot mai mult de oţelul necalmat, de oţelul moale.

Noi ştim că avem de dat cît mai multe lucrări literare bune pe care să le primească cu inima deschisă şi cu dragoste oamenii muncii şi mă refer într-un mod foarte general la aceasta. Dacă nu te citesc oamenii muncii, dacă cititorii nu vor să ştie de tine, nu-ţi mai face iluzia că peste trei mii de ani ai să fii citit.

Avem un drum al nostru în dezvoltarea poeziei pe care ne orientează întîi şi întîi „steaua polară“ a socialismului. Să nu pierdem din vedere acest lucru esenţial.

Nu vreau să spun nici un cuvînt împotriva acelora care scriu versuri libere, pentru că eu sînt dintre poeţii acestei ţări, — în măsura în care am dreptul să port acest titlu, — care au scris de la început versuri libere. Nu este o invenţie.

Dacă noi vom merge pe drumul de a nu mai scrie decît nişte versuri care echivalează perfect proza, o să riscăm să nu mai fim învăţaţi pe dinafară.

De aceea vă spun, nu vă lăsaţi ispitiţi de o reţetă sau de o formulă care sună definitivă: nu scriu versuri cu rimă pentru că am oroare de rimă. Limba romînească nu se găseşte în acel stadiu în care să i se facă lehamite cuiva de rimă şi de vers. Mai avem o experienţă colosală de făcut; şi Eminescu a ştiut să pătrundă pentru că a respectat ca nimeni altul arta poetică a poporului său, — deci tehnica de acolo a luat-o în primul rînd, — care nu este epuizată nici prin Eminescu şi noi trebuie să ducem mai departe şi ceea ce a făcut Eminescu şi ceea ce a făcut şi poporul şi nu-i recomand nici unuia dintre tineri să găsească o reţetă. Reţeta este moartea oricărei creaţii artistice. Fiecare creaţie artistică îşi are reţeta sa unică, o dată pentru totdeauna. Folosind-o a doua oară, nu mai merge, iese de acum un avorton literar artistic. De fiecare dată trebuie să încerci să aduci ceva nou.

Dvs. aţi realizat astăzi, chiar aici, prin tov. Tripşa, un proces de cunoaştere. Procesul acesta de cunoaştere trebuie repetat în fiecare zi. Trebuie întreţinut cald cuptorul în permanenţă. Aceasta nu se poate face decît printr-un contact nemijlocit, continuu cu realitatea, cu viaţa şi această posibilitate există. Azi se petrec lucruri extraordinare în ţara noastră. Nimeni nu ar putea spune că nu are de unde să-şi scoată în permanenţă noi rezerve afective pentru poezie, să scoată noi formule de expresie verbală. Oamenii vorbesc foarte despre aşa de frumos încît rămîi uimit şi ei nu se supără şi nu cer drept de autor dacă ai prins de la unul o imagine, un cuvînt şi l-ai combinat şi l-ai pus în retorta ta şi ai scos un cristal pe care nu-l mai recunoaşte nimeni. Este ceva nou. Aceasta este meseria noastră, de a da astfel de cristale.

Fără îndoială însă că este nevoie pentru aceasta de ceea ce spunea cineva în discuţie, — rămînînd diferenţele de temperament şi de talent, — adică să fie acea temperatură ridicată care întreţine în permanenţă viu focul cu flacără, nu arderea fără flacără, — că şi eu sînt niţel împotriva ei, — focul cu flacără, care să facă să strălucească în permanenţă poezia noastră, să existe acel patetism pe care îl întîlnim astăzi absolut în întreaga ţară şi pe scară de masă.

Patetismul nu aparţine în Romînia numai comuniştilor, aparţine astăzi întregului popor muncitor. Întregul nostru popor este patetic.

Cred că este datoria poeţilor să se pătrundă de acest patetism. Să se simtă în poezia noastră acest patetism.

Convingerea mea este că, din cît vă cunosc eu, şi chiar din luările la cuvînt de aici, dvs. sînteţi capabili să daţi acea poezie de care avem noi astăzi nevoie în cinstea celei de a 40-a aniversări, pentru a însufleţi tot mai mult pe oameni şi pentru a-i face pe toţi aceia care muncesc să-şi vadă propria lor muncă cristalizată în aceste forme artistice. Acestea dau muncii o mai mare strălucire chiar dacă nu-i dau o mai mare valoare, ca să zic aşa bănească, materială, dar îi dau o strălucire care o face şi mai atrăgătoare şi mai scumpă nouă tuturor şi avînd în vedere că voi pînă acum aţi dat această dovadă de a putea veni cu contribuţii valoroase în ce priveşte noua noastră poezie, avînd în vedere că noi înşine sîntem convinşi că sarcina de a împărtăşi problemele realităţilor noi revine în primul rînd tinerilor scriitori şi tinerilor poeţi, eu însumi vă chem la această întrecere în vederea celei de a 40-a aniversări la care mă înscriu şi eu, fireşte cu forţele mele mai bătrîneşti.

Sînt convins că aveţi să mă întreceţi. Cu toate acestea n-am să mă las şi voi încerca şi eu să mă ţin măcar în rîndul al doilea dacă nu în rîndul întîi. Însă vă doresc tuturor să fiţi în rîndul întîi în publicaţiile noastre şi în primul rînd la „Luceafărul“, cu cele mai frumoase poezii în cinstea celei de a 40-a aniversări a partidului, cel care a făcut din Romînia o ţară care astăzi merge hotărît nu numai pe un drum nou, ci pe un drum care va asigura fericirea poporului nostru întreg.

Cuvîntul tovarăşului Dan DEŞLIU

Discuţia noastră de astăzi, cu toate laturile ei criticabile, a fost bine venită. Ea nu constituie un spectacol festiv. Aş vrea să se înţeleagă foarte bine acest lucru. Îl subliniez încă o dată. Noi trebuie să ne obişnuim cu un stil de muncă de acest gen, cu întîlniri care să devină familiare. După cum se vede, treaba n-a mers chiar aşa de rău.

S-au făcut observaţii judicioase cu privire la activitatea revistei, propuneri foarte interesante de care noi vom ţine seama. S-au adus critici întemeiate unor defecţiuni în munca noastră. Trebuie să ne preocupăm mai susţinut de tinerii care debutează în paginile „Luceafărului“. Să fie ajutaţi mai eficient de critica literară, de criticii de la „Luceafărul“. Dezvoltarea tineretului nostru literar necesită o mai mare grijă în ce priveşte îndrumarea concretă şi sprijinirea iniţiativelor care vin din partea tinerilor poeţi în problemele documentării“.

În legătură cu cele discutate, vorbitorul a făcut mai apoi unele precizări. În primul rînd, într-o chestiune importantă: în legătură cu politica de promovare. „Noi, la „Luceafărul“, facem într-adevăr o politică preferenţială, şi iată în ce constă criteriul: noi considerăm, fără să ne credem originali în această privinţă, că aportul noii promoţii, celei mai tinere generaţii în poezia noastră, constă mai ales în adîncirea unor probleme de conştiinţă, în urmărirea procesului construcţiei socialiste, în reflectarea lui în conştiinţa oamenilor, în sensul că problema construcţiei socialiste devine o problemă de viaţă şi de moarte a fiecărui om al muncii în ţara noastră, în fiecare domeniu al vieţii sufleteşti.

Incepe să ne placă din ce în ce mai puţin poezia constatativă, poezia care se mărgineşte să înregistreze nişte lucruri de fapt mult înregistrate în viaţa societăţii noastre. Cred că reflectăm în acest mod nu o poziţie particulară, nu gesturile unuia sau altuia, ci atitudinea estetică a publicului nostru larg.

De asemenea cred că în acest aport al tinerei poezii, în această mişcare care merită a fi îmbrăţişată în ansamblu, apar şi unele aspecte criticabile, altele chiar regretabile. Ele se reflectă în poezia din „Luceafărul“.

Noi nu pretindem simple procese sufleteşti, nu pretindem nişte „aşezări“ sau „răscoliri“ înăuntrul individualităţii — care nu ţin de un timp anumit, de un loc anumit, — ci dimpotrivă, nişte procese vii care ţin de acest loc, de acest moment istoric şi care să fie legate de un proces istoric mult mai larg.

De aceea, aşa cum spunea Lenin, trebuie să fim întotdeauna atenţi şi să verificăm în ce măsură „nou“ este comunist, în ce măsură această „noutate“ care apare în versurile tinerilor poeţi are un caracter realmente nou. Aceasta nu înseamnă că noi am fi cumva pentru limitarea preocupărilor tematice. Sînt unii poeţi care se mai ocupă încă exclusiv de elemente de „peisaj“. Foarte bine. Cine vrea să cînte noul peisaj al ţării, să-l cînte! Dar dacă noul peisaj al ţării e cîntat sub forma a şaptezeci de mii de codri ruginiţi şi se pune la coadă, undeva, un steag roşu pe o schelă, daţi-ne voie să facem o operaţie selectivă.

Ne trebuie poezii care, pe măsura pregătirii fiecăruia, pe măsura acumulărilor care există în fiecare dintre noi, să reflecte ceea ce a dat partidul întregului nostru popor şi îndeosebi tineretului şi fiecăruia dintre noi. Să arate ce însemnează sincer, profund, intim pentru fiecare dintre noi această viaţă care se construieşte, această forţă călăuzitoare a vieţii noastre. Să arate ce însemnează pentru noi să dăm, cu prilejul aniversării a 40 de ani de la înfiinţarea partidului, o şarjă sărbătorească de oţel de calitate, acel oţel de calitate de care vorbea tovarăşul Tripşa. Să dăm consecvent poezii cît mai bune, opere cît mai înaintate, să batem cu calitatea, să arătăm că tinerii noştri poeţi, urmînd drumul ascendent al culturii noastre, reuşesc să reflecte stadiul la care construcţia socialistă a adus conştiinţa întregului nostru popor.

VITRINA CU CĂRŢI

Lucia Demetrius: Nunta Ilonei

Mărturisind preocupări pentru aspectele etice ale conflictelor umane, Lucia Demetrius dovedeşte o remarcabilă intuiţie în descifrarea dinamicii sufleteşti. Un ochi atent, dotat cu mare putere de observaţie, pătrunde cu delicateţă în tainiţele conştiinţei pentru a dezvălui dramele surprinse acolo. Ancorat în zone exclusiv morale, condeiul fixează, cu aceeaşi aplicaţie, fie momente cruciale în evoluţia unui caracter, fie întregul proces al devenirii. Întotdeauna, mobilul care determină dezvoltarea transformatoare e realitatea socialistă, ale cărei idealuri comuniste însufleţesc oamenii, modificîndu-le optica. De aceea, în nuvelele Luciei Demetrius comuniştii, modele de ţinută etică şi comportament, cuceresc simpatia şi înţelegerea semenilor, cărora le grăbesc apropierea spre modalitatea comunistă de viaţă.

Doctorul Pavel Ştefănescu din *Moartea fericitului* — ftizic şi bolnav de inimă — şi-a petrecut mai toată viaţa în sanatorii, dedicîndu-se muncii de laborator. Suferinţa, ajunsă acută — îi interzice orice deplasare dincolo de laborator şi camera de odihnă. Dar viaţa nu i se pare searbădă şi mohorîtă pentru că întîlnirea cu partidul, idealul îmbrăţişat cu ardoare a dat sens existenţei, luminînd-o pînă la incandescenţă.

Letiţia Poplicean din *Cînd au crescut apele* a dus un trai însingurat, zăvorît în individualism, drămuindu-şi banii puţini şi neinteresîndu-se de zbaterea celor din jur. Actul ei din final — salvarea de la înec, cu preţul vieţii, a tuturor copiilor din staţionar, semnifică emoţionant contopirea cu colectivitatea, înălţarea eroinei pe treptele eticii contemporane. Pe acelaşi plan tematic, la dimensiuni asemănătoare se desfăşoară conflictul şi în *O zi împlinită*.

Cînd înfierează tare morale, azi condamnate ca lesturi ale lumii vechi, tabloul capătă nuanţe corosive, pasta e îngroşată, se apelează la sarcasm, scriitoarea zugrăvind cu umor neîndurător moravuri în desuetudine. Goana neostenită a celor două bătrîne domnişoare bigote după suflete „rătăcite“ de căile Domnului e fixată în linii sigure, luminînd absurditatea şi în fond neomenia străduinţei lor. *(Femei active)*. Izbutit în acest sens e şi portretul moral al moşierului Caligari, un fel de cocotă masculină. *(Un om fermecător)*. Umor, de astă dată condescendent, învesteşte scriitoarea şi în relatarea avatarurilor tînărului Gyuri, din *Nunta Ilonei*.

Dincolo de unele alunecări spre reportaj şi sentimentalism, noul volum al Luciei Demetrius adună cîteva nuvele excelent realizate, cu totul reprezentative pentru arta prozatoarei.

L. O.

Rusalin Mureşanu: Amiezile veacului

La o vîrstă cînd mulţi din colegii săi de generaţie se află încă la placheta de debut, iar alţii nici nu şi-au văzut numele pe coperta primului volum, Rusalin Mureşanu apare cu a cincea carte de versuri. Vedem în asta fecunditate, hărnicie şi prezenţă în actualitate a tînărului poet, dar — şi o oarecare grabă care l-a dus uneori la poezii superficiale şi nesemnificative. Noul volum e un indiciu cert că în bătălia dintre cele două atitudini a învins cea bună. Poetul a făcut dovada unei lăudabile exigenţe în alcătuirea noii cărţi. Cele cinci cicluri cuprind o arie tematică variată: eforturile eroice ale oamenilor muncii de la noi în lupta lor de înfăptuire a socialismului, frumuseţile patriei, universul moral al contemporanilor, dragostea acestora pentru pace, pentru patrie, pentru partid, pentru ideea înălţătoare a internaţionalismului proletar. Se remarcă şi un efort, încununat de succes, de îmbogăţire a universului de imagini. Totuşi ne mai întîmpină uneori locuri comune, anacronisme, care nu contribuie la evoluţia poetului. Certele calităţi prozodice şi mai ales o remarcabilă muzicalitate îl determină cîteodată să publice cu uşurinţă versuri care ar trebui încă încărcate cu gînduri şi sentimente contemporane.

Poezia bună a lui Rusalin Mureşanu are o expresie sinceră, entuziastă.

Volumul este o treaptă sensibil superioară în creaţia lui Rusalin Mureşanu.

I. B.

George Nestor: Cineva scutură cuibul

Cineva scutură cuibul reprezintă drama familiei unui învăţător sărac din părţile Bîrladului în anii criminalului război antisovietic, dramă văzută prin perspectiva unui copil.

Nu întîlnim în paginile cărţii o viziune idilică, trandafirie asupra anilor de şcoală. Eroul deschide de timpuriu ochii asupra împrejurărilor sociale, gîndeşte destul de adînc. Chiar şi jocurile „nevinovate“ ale copilăriei sînt un prilej de a ajuta pe un cunoscut al său, deţinut în închisoarea oraşului pentru vina de „instigare“.

Am vrea să subliniem faptul că locurile în care se desfăşoară viaţa copilului la Bîrlad (mahalaua Cotu-Negru, dealul Ţuguita) au mai fost descrise în literatura romînă (în special de Al. Vlahuţă). Dar George Nestor nu pastişează. Atmosfera specifică a Bîrladului sărăcit, înfometat, militarizat, terorizat de obrăznicia şi impertinenţa comandanţilor armatei antonesciene, este realizată cu talent.

Bine reliefate sînt şi contradicţiile lumii satului din acei ani. Autorul nu a rezolvat însă o problemă dificilă care va trebui clarificată abia în volumul al doilea al cărţii. Ne referim la modul în care este prezentată lupta patriotică a comuniştilor în acei ani. Uneori prozatorul reduce totul la perspectiva copilului; alteori depăşeşte orizontul eroului său, fără să explice mai atent faptele. De aceea, în unele pagini ale cărţii, acţiunile patrioţilor nu sînt văzute în legătura lor directă cu masele populare.

George Nestor scrie într-o limbă îngrijită. Prima sa lucrare mai amplă este un autentic document al copilăriei ultragiate de război şi de o nedreaptă aşezare socială.

V. R.

Vlaicu Bîrna: Romanul Caterinei Varga

Cunoscut numai ca poet, Vlaicu Bîrna a ţinut să-şi încerce forţele şi în proză cu acest *Roman al Caterinei Varga*. Cartea, se vede, totuşi — atît în ceea ce priveşte calităţile, cît şi unele slăbiciuni pe care le are — că e scrisă de un poet. Există în *Romanul Caterinei Varga* numeroase pagini emoţionante. Autorul a surprins bine îndeosebi acea atmosferă ce stăruia peste Imperiul Austro-Ungar în ajunul revoluţiei de la 1848. Figura legendarei luptătoare împotriva despotismului este, în general, izbutit conturată. Pe alocuri se simte, însă, un condei „gazetăresc“. Cele mai frumoase pagini rămîn acele legate de prinderea, judecarea şi şederea la închisoare a Caterinei Varga. Emoţionante sînt, de asemenea, episoadele legate de şederea Caterinei Varga în Munţii Apuseni şi fraternizarea ei cu ţăranii moţi împotriva grofilor. Ceea ce supără în roman este lipsa unui fir epic central. *Romanul Caterinei Varga* pare mai degrabă un fel de monografie, serisă cu reale calităţi literare, decît o naraţiune bine închegată, un „roman“, aşa cum se lasă a se înţelege în titlu. Volumul oferă însă cititorilor o lectură interesantă şi instructivă.

A. G.

In haine curate

de Radu Cosașu

La sfîrșitul lunii septembrie, în 1944, Pavel Crăciun ieși din spitalul Brîncovenesc; zăcuse o lună; în noaptea de 24 spre 25 august, din ordinul lui Pricop, scosese din garajul marii brutării camionul pe care îl conducea de doi ani și se prezentase la sediul Apărării Patriotice de pe calea Șerban-Vodă; două zile, în focul insurecției antihitleriste, zburase la volan, de la un capăt la altul al capitalei distruse și fumegînde, transportînd puști, mitraliere, pîine, manifeste, steaguri, grupuri de șoc muncitorești înarmate; țăcănitul, deasupra capului, al închizătoarelor de la puștile puse pe tăblia cabinei — îl înnebunise două zile și trei nopți. În a treia dimineață, lîngă Otopeni, camionul fusese distrus de explozia unei bombe nemțești, în timp ce el, în imediata apropiere, coborîse într-un șanț; schijele l-au atins la umăr și în picior. Cu alții, nu știu cîți soldați și civili, căzuți tot acolo, prin pădure, pe lîngă aeroport, — a fost cules din șanț și încărcat într-o ambulanță hodorogită. S-a trezit noaptea în curtea unui spital militar din Cotroceni, însîngerat, pe pămîntul gol, cu dureri îngrozitoare în pulpă și în umăr. În jur, alții, mulți, gemeau și înjurau.

— Noaptea asta dormiți în curte, stimabililor... pe pămînt... din țărînă sîntem făcuți, în țărînă ne întoarcem.

Cineva trecea printre ei, prin întuneric, călcîndu-i parcă pe oase, pe răni, vorbindu-le cu glas mulțumit; chicotea, din cînd în cînd, și nu dădea atenție înjurăturilor ridicate dintre cei întinși pe pavajul curții spitalului:

— De ce mă înjuri, camarade? Știi că te pot împușca pentru insultă? Te-am pus eu să te bați cu nemții? Ce ți-a trebuit? Nu știai că nemții mai au artilerie? Mai au... mai au... Popescule, îi ții pînă mîine, în curte... Dimineață, trierea...

— Am înțeles, domnule colonel.

Dimineața, rebegit, fusese aruncat în altă ambulanță, după un triaj sumar și cîteva răspunsuri date în șoaptă, cu fălcile încleștate de frig și durere, cu ochii închiși.

— N-ai nimic. La Brîncovenesc... spuse același care-și bătuse joc de ei, noaptea.

Pavel încercă să deschidă ochii, dar nu întrevăzu decît un obraz uscat, stafidit, al unui om de 50—60 de ani, partea dreaptă căzută, cu pielea atîrnînd, pleoapa de jos lăbărțată; își spuse că aiurează.

La Brîncovenesc îl operă un medic tînăr, simpatic, Nicolau, îi puseră piciorul drept în ghips și după prima săptămînă se simți mai bine, deși îl încerca mereu gîndul că n-o să mai poată conduce. Mîncau și prost, — și mîncarea proastă te face să gîndești mereu la rău. Era o concluzie a lui, la capătul atîtor ani de foame și de sărăcie; mîncarea proastă e mai rea decît foamea. Mîncau de două ori pe zi ciorbă de fasole; altceva — nimic. Doctorul Nicolau le spusese că situația lor fusese raportată la serviciul sanitar al Apărării Patriotice — poate chiar de el, dar păstra tăcere în direcția asta; nu se vedeau îmbunătățiri. Le era frig sub păturile cu țesătura rărită, și erau singuri, 10—15, cîți erau în salon, tăcuți, mohorîți, fără chef de a se cunoaște. La dreapta, Crăciun avea un soldat, Tîlvan, care toată ziua, ridicat în șezut, împletea din ață groasă o plasă de prins pește, un hălău, cum îi spunea el, printre cuvintele rostite cu oarecare greutate; o explozie — tot la Otopeni — îi sfărîmase nasul și gura din care nu mai rămăseseră decît două găuri mari, cît un nasture; uneori, încerca să vorbească; reușea și te treceau fiorii, mai ales că omul povestea frumos, cum trăise la stînă, lîngă Drăgănești, cum îl iubeau cîinii, ce mari și puternici erau și cum niciodată nu-i lătrau iubitele care veneau pînă la el, din sat; doar literele „p", „m", „b" pe care trebuia să le rostească cu buzele se transformau în „h", și asta făcea ca prin poveștile lui să treacă un fior, nu știu cum. La stînga, era un popă căruia îi lipsea mîna dreaptă, căzută undeva tot prin jurul Bucureștiului; în noaptea de 23 August, fără să-i spună nimeni, a început să tragă clopotele, chemînd poporul la luptă, după cum sublinia cînd mînca, ținînd pe picioare farfuria de tablă cu ciorbă infectă, mînuind lingura, dumnezeu știe cum, încă neobișnuit fără o mînă; fără știrea preotesei, nici a parohiei s-a prezentat la sediul Apărării Patriotice pe Plevnei și a cerut o pușcă să-i alunge pe ticăloșii care au pîngărit țara: oamenii au rîs blînd de el, i-au dat o pușcă și l-au ridicat de subsuori, cît era de greu, suindu-l într-un camion, cu muncitorii de la chefere... În general însă, părintele se ruga de dimineața pînă seara și povestea eroismelor lui, aceeasi și aceeași, nu se auzea decît la ciorba de fasole, în hlepăitul mîncării și în plictiseala tuturor. Doar lui Pavel îi venea să rîdă, dar nu își îngăduia.

Nu primeau ziare, nu discutau între ei, nu aflau nimic din cele ce se petreceau afară. Dar cu două zile înainte de plecare, în preajma prînzului, Pavel auzi din piața Națiunii, cu totul deosebit de zgomotele cu care se obișnuise, încît nici nu le mai deslușea separat, un strigăt nou, al unor voci tinere, puternice: Scînteia! A apărut Scînteia! I se păru că visează; se întinse mai bine în pat, închise ochii, strînse pătura sub bărbie și instinctiv sîsîi lung. Părintele se ruga alături.

— Ce ți-e? mormăi în barba neagră, din care răsăreau doi ochi albaștri, nemaipomenit de bulbucați. „Ce ți-e?" Și se întoarse la ale lui.

— Scînteia! Scînteia! se auzea clar de afară, chiar de lîngă gardul lung al spitalului. Pavel se rugă în gînd ca nimeni să nu deschidă gura acum în salonul lor.

— Care vii la ciorbă? Usa se trînti de perete, apăru în prag artelnicul care bătu încăodată cu linguroiul în oala triumfătoare pe cărucior: „Care vii la ciorbă?".

În sfîrșit i se scoase ghipsul; piciorul apăru, alb și proaspăt ca o fecioară; Pavel se temea să-l privească — Nicolau rîdea, încurajîndu-l cu aceeași prietenie temătoare ca în dimineața operației:

— Hai, domnule, uită-te, e piciorul dumitale, în fond...

— În fond, da... Pavel rîdea, ca să-și acopere teama.

— Nu ți-o fi frică de dumneata? Nu rîde, nu sînt deplasat... se apără Nicolau.

— Nu ești, zău nu ești... Lui Pavel îi plăceau grozav cuvintele rare, dar nu prea îndrăznea să le repete, bănuindu-le pe toate că vin din franceză, limba cea mai respectabilă de pe glob, după cum își închipuia din liceul profesional.

— Sînt oameni care susțin că trebuie să ne fie frică de noi... continuă Nicolau, stîngaci, imberb, potrivindu-și ochelarii cu brațe subțiri, delicate.

— Care? întrebă surîzînd Pavel, privindu-l drept în ochi, pentru a cîștiga timp, și în fond ca să se mai joace cu doctorul. Într-adevăr, Nicolau crezu că Pavel e curios să știe care-s oamenii care susțin prostia aceea; începu școlărește, înveselindu-l mai mult pe Pavel:

— Sînt o specie de filozofi... filozofi germani...

— Fii serios, domnule doctor, nu mă interesează, eu sînt șofer... și se ridică brusc în picioare. Dumneata nu știi? Oamenii se împart... îi veni amețeală și căzu pe patul din camera de gardă a doctorului.

În dimineața plecării, nu-l găsi pe Nicolau, să-și ia rămas bun de la el; primi hainele, cu sînge închegat pe pantaloni și cămașă; fuseseră legate bine, mototolite perfect, după cum apreciă răspicat, bine dispus totuși că a avut loc și minunea asta, a păstrării lor; își închipuise că fuseseră arse.

— Cum o să le ardem? se miră femeia de la magazie.

— Dar picioare și mîini — cum tăiați? răspunse Pavel întinzînd cămașa însîngerată și potrivind-o sub bărbie, să vadă dacă e a lui.

— Ce legătură au operațiile cu hainele?

— Au! În mintea lui spitalul era un sistem de distrugere totală, dar n-avea rost să-i explice femeii ce gîndește. Unde au prins mirosul ăsta? — și-i întinse, sub nas, pantalonii. Femeia se feri.

— Nu-ți place, ă? Da' eu cum să le port? Parcă le-ai adus de la morgă; le-oți fi dus înainte; ce-ați zis? După aia vine și el...

Femeia rîse: — O fi mirosul dumitale!

— Eu nu miros a mort. Nu era nimic de rîs. Mirosul hainelor — nu chiar de mort, dar a mucegai tot era, — sîngele închegat la umăr pe cămașă, zgîriindu-l tot timpul, îi stricară bunătate de dimineață; nu se mai duse acasă, la gara de Est; porni direct la brutărie, doi pași Cuza-Vodă de spitalul Brîncovenesc. Era o dimineață de toamnă cețoasă, cu casele învelite în vată — femei bătînd așternuturile în balcoane, căruțașl strigînd după clienți pe Bibescu-Vodă, tramvaiele de pe linia 12 deșelate, sunînd îngrozitor cu fierăria lor veche; soarele se ghicea prin ceață, printre strigăte, în dinții unui cal care bea apă, într-un lighean spart rămas între dărîmăturile lîngă brutărie ale băcăniei lui Costică, distrusă în bombardamentul din 4 aprilie.

Ciudat, dimineața, brutăria părea pustie. Prăvălioara de desfacere dinspre stradă avea canaturile închise; un afiș decolorat, mic, scris de mînă: „nu avem pîine" și o dată mai veche, 15 septembrie. Un copil adăugase dedesubt: mîine. Poarta de lemn, înaltă, roșie, spălată de ploi, putrezită de soare, era întredeschisă. Pavel intră în curtea întinsă, cu bolovani de ani de zile, de cînd călcase prima oară, aici; de-a lungul calcanului casei din dreapta erau înșirate patru căruțe de pîine, cu hulubele lăsate; în fund, pe colț, grajdul, pe urmă garajul, unul în altul, gata să se sufoce; din fabrica de la stînga nu venea nici un zgomot; doar vechiul miros de pîine, impregnat peste tot, juca în ceața dimineții, în căutarea soarelui: fabrica era închisă, desigur. În corpul de clădire al direcțiunii, cu un etaj, cu ferestrele spre stradă, cu prăvălioara de desfacere, jos, dar a cărei intrare era pe aci, prin curte, — iar nu părea a trăi cineva; încercă clanța, suna a spart; pe geamul ușii, un afiș: „Îneacă necazurile în uitare; nu în răzbunare"... Bătu de al dracului, cu pumnii, în porțile garajului; sunară a gol. Aci, alt afiș deajuns de proaspăt: „E mult mai bine să nu comentăm faptele politice și militare, că nu e treaba noastră"; alături, tot pe lemnul porții, la cîteva degete, mai rămăseseră fîșii dintr-un vechi afiș, rupt. Pavel recunoscu desenul unei urechi mari — „Zidurile au urechi, dușmanul ascultă". „Poate ai rămas fără mașini" — se gîndi Pavel și zmulse afișul privitor la faptele politice și militare. În grajd mirosea a baligă stătută, a paie vechi. Ieși în stradă; fără brutărie. toată Cuza-Vodă asta lungă, din Șerban-Vodă pînă în Lînăriei, cunoscută ca în palmă, hodorogită, nepavată, gălăgioasă, cu zeci de copii, bombardată amarnic din primăvară, de la primul bombardament, părea cu totul tristă, încremenită. seacă. Ce să mai întrebe în dreapta, în stînga?...

Din piață, luă tramvaiul șapte, spre Bulevardul Ferdinand, în sus, la Gara de Est; nu avea un chior în buzunar; se hîrjoni cu taxatorul și scăpă netaxat, chiar pe distanța asta lungă, din piață pînă acasă:

— Nu te apropia, șefule... miros a mort... Zi mersi că mă ai în tramvai, călător. Dacă mă lua dracul ce ai fi spus? N-am murit, pentru că noi nu murim... las' c-o să ai nevoie de mine, pe o șosea, pe undeva... ridici mîna, te văd, spui că ești taxatorul 4320... te țin minte...

Făcea haz de necaz; nu vroia să fie serios, adică să-i spună că e fără lucru, n-are un ban și nici n-o să aibă; nu vroia nici să se laude, că dacă nu erau ei, nu mai purta dumnealui numărul 4320; n-avea rost nici să pălăvrăgească despre spital, n-avea chef de mutre în jurul lui; și, la urma urmei, așa devenea mai vesel, mai optimist. E mare lucru!

Din casă nu mai găsi nimic; nici măcar nu izbuti să-i găsească locul, s-o bănuie printre mormanele de dărîmături si moloz din jurul gării de Est; i se păru că a nimerit în altă parte a orașului, și doar un fluierat lung de locomotivă — care-i aminti cum tremurau toate în cămăruța lui, îl trezi: plecă repede, tăcut în gînduri; așa primea totdeauna durerile. Mult mai tîrziu, cine știe cînd, se deschideau în el; își spuse că ar fi bine să se ducă la nea Moga, pe Zece Mese, lîngă Foișorul de Foc.

Moga îl primi fără mirări și mîngîieri, în cămăruța lui de burlac, de la subsolul unui blocuteț în trei etaje; omul se bărbierea, partea dreaptă era rasă, așa că, la fel de înalt ca Pavel — îl trase spre el și-i lipi capul de obrazul tare, ars bine în 25 de ani de brutărie:

— Ce n-ai venit să mă vezi, nea Moga? șopti Pavel, simțind cum din cămașa lui nea Moga se înalță un extraordinar miros de pîine, tot ce era mai bun în dimineața asta păcătoasă. Moga îl îndepărtă și se întoarse la oglinjoara de deasupra chiuvetii.

— Nu ne-au lăsat...

— Cine nu v-a lăsat?

— Ministerul, Statul Major, dracu să-i știe... da' știam că n-ai nimic.

Pavel se întinse pe un pat prost: — De unde știai? — și-și potrivi perna sub cap; simți cum duhnesc hainele lui și se ridică repede, văzu cum Moga îl urmărește în oglindă:

— Am eu al șaptelea simț și jumătate. Bine c-ai venit, asta-i principalul. E un loc pentru tine, la noi, la Păsculescu. Ce te învîrtești? culcă-te pe pat!...

— Nu pot, nea Moga, nu știu unde au stat hainele mele, la magazie.

— Stai că aranjăm noi și asta...

— Da' ce, lucrezi la Păsculescu?

— Păi Geller s-a închis.

— Am văzut, am fost pînă acolo. De ce au închis?

— Sabotăm.

Moga se spăla pe față cu capul lui viguros în chiuveta mititică; i se vedea ceafa solidă, mușchii spatelui ca dracii, om care căra în spate sacii ca pe niște jucării; privindu-l cum se spălă, cu zgomot, împroșcînd stropii pe podea, Pavel își aminti că Moga vorbește totdeauna despre capitaliști la persoana întîia plural, ca să-și bată joc de ei; și numai de asta; ștergîndu-se începu să-i explice lui Pavel care-i situația:

— Sabotăm, înțelegi? Nu mai producem 12 ore. Producem 8... muncitorii nu au vrut 8 ore de lucru? Îi aducem pe hitleriști din lagăre, că n-avem specialiști și ce facem fără specialiști...? — Moga spălă briciul, pămătuful, — Specialiștii constată cai verzi pe pereți și închidem fabrica, brutăria, moara. Am închis mori, știi asta? Armata vrea pîine, trebuie să-i dăm pîine —— nu-i dăm pîine, n-avem pîine. Populația să stea la coadă, să aștepte. Cine i-a pus să se dea cu rușii... Uite ce bine e cu rușii. Sănătescu vede și zîmbește... Înțelegi? A, încă ceva... Cîți ani ai?

— 24...

— Ai să primești ordin de plecare pe front și ai să pleci!

— Am să plec.

— N-aveai mobilizare pe loc?

— Ba da.

— Pe front... continuă poruncitor Moga, prelungind prefăcătoria pe care o juca perfect. Pe front... de comun acord cu Marele Stat Major, toate întreprinderile fac liste de mobilizabili, toți oamenii noștri rămîn pe loc, comuniștii, rebelii, nesupușii, cine a cerut salariu la nivelul scumpetei, care a rupt vreun afiș din astea noi...

— Eu am rupt... zîmbi Pavel.

— Cu „îneacă-ți necazul în uitare"?...

— Nu, altul...

— Ce haine să-ți dau eu ție? si rămase încurcat în fața dulapului deschis.

— Dă-mi orice, că în astea nu mai pot... mă trag la cimitir...

— Îți dau niște haine de lucru, altele nu am, decît astea de pe mine... sînt cam vechi, miros a brutărie, ce să-i faci? Cînd o fi, închiriem haine de gineri în piață... Moga îi aruncă o haină roasă, de altfel deajuns de bună, o pereche de pantaloni la fel de mototoliți ca ai lui și o cămașă curată, peticită trainic. Îți vin?

— Merge, nea Moga... Pavel se schimbă pe marginea patului; se simțea mult mai bine; poate pantalonii erau prea largi și haina cam lungă în mîneci, dar ce conta? Mirosea plăcut a pîine, a brutărie; era ceva nou pentru el, obișnuit cu benzina, cu aerul mașinii. Moga tăie cîteva felii de salam pe o bucată de hîrtie, o întinse pe masă și începură să mănînce.

— Totdeauna te-ai priceput la tactică, nea Moga...

— Nu-i nici o filozofie, e cu ochi și cu sprincene. La 15, Geller a închis; știi că rămăsesem singur? Toți băieții plecaseră, în patru zile, gata... i-a trimis; au revocat ordinele de scutire. Vizavi, la „Talpa", uteciștii spărseseră carcerele... Mai ia, mă, salam, altceva n-am!...

— Și-au plecat toți băieții?

— Toți, dacă-ți spun, Și de la cuptoare și de la garaj.

— Cristea?

— Cristea, Cîrnu, Mihai, Dulă, toți.

— Cu tovarășul Pricop, ce-i?

— E în spital la Cotroceni; a căzut la Otopeni.

— L-ai văzut?

— Nu ne-a lăsat nici acolo; e un zbir, Cămărășescu; colonelul care conduce spitalul; a pus soldați la poartă, cu puștile întinse. „Care vrei să intri în spital, să faci agitație — că trag".

— Și nu s-a aflat ce e cu tovarășul Pricop?

— L-au operat.

— Nea Moga, nu mă necăji... ce-i cu tovarășul Pricop?

— Stai, mă, acolo. I-au tăiat un picior.

Pavel tăcu și-și frecă barba, în răspăr, cu degetul arătător îndoit, numai vestea asta lipsea azi dimineață! Barba era aspră. Moga mototoli hîrtia și îi spuse că n-ar fi rău să se bărbierească și el.

— Hai, stai aci și te rad extra. După o bucată de salam, un ras bun face minuni. Pe urmă mergem la adunare, la Aida. Hai, că ai o barbă...

— Ce adunare?

— La trei, la Aida, adunarea muncitorilor din industria alimentară.

Pavel închise ochii, dădu puțin capul pe spate și se lăsă săpunit de Moga; simțea din mișcarea degetelor lui noduroase, care frămîntaseră milioane de pîini, că-i face plăcere să se lupte cu barba lui afurisită, parcă și săpunul de ras mirosea a pîine.

— Te-ai jigărit, Pavele, numai oase...

— Mîncam prost...

— Lasă-te, ai strîns din fălci, că te gîndeai în altă parte, nu mă duce.

Moga ascuți din nou briciul și dădu „contra".

— Tu crezi că nu mă doare chestia cu Pricop? Cine m-a adus în partid? Pavel asculta cu ochii închiși, bănuind că acolo e ceva pe care Moga nu trebuie să-l vadă. Da — cît timp un comunist trăiește n-ai voie să-l plîngi; o să trăiască cu un picior de lemn. Și? O să trăiască...

Nici Moga nu știa ce să spună; sub ploape, Pavel îl văzu pe Pricop: — Parcă asta-i totul...

— Ce?

— Nu-i totul să trăiești... Și Pavel se spălă pe fața trasă, simțind în palme îndărătnicia oaselor ieșite în afară.

Nu plecă cu Moga la adunare; îi promise că vine mai tîrziu, dar nu-i spuse unde se duce; îi ceru cîțiva lei împrumut, îi dădu, spunîndu-i că s-au scumpit chibriturile: „7 lei cutia... să fumezi și să bei mai puțin", luă tramvaiul și coborî la capăt, în Cotroceni; pierdu mai mult de un ceas la poarta spitalului, încercînd să intre la Pricop; stărui zadarnic; de la poarta de fier forjat se vedea, pustie sub un cer scund de toamnă, — soarele pierise, — curtea spitalului, împărțită în careuri mari de piatră albă; parlamentînd cu santinela, cu sergentul de serviciu, cu ofițerul de serviciu, toți încăpățînați și rău voitori, căuta din ochi, peste umerii lor, locul unde zăcuse o noapte întreagă, însîngerat; și i se păru că fiecare din acești oameni care nu-l lăsau să ajungă la tovarășul Pricop e o întruchipare a glasului aceluia batjocoritor, călcînd peste rănile lor, în noaptea de chin; căpătă siguranța, dintr-odată, că același om cu fața stafidită și pleoapa lăbărțată, de un roșu anemic, care-l amenințase că-l împușcă, — același îi tăiase și piciorul lui Pricop.

Din Cotroceni — ajunseră să-l alunge din fața porții lovindu-l cu patul puștii — porni spre calea Rahovei, pe jos, de-a lungul Dîmboviței murdare; cunoștea și calea asta a Rahovei, înțesată de ateliere pentru reparația automobilelor și birturi ieftine; lăsa mașina în reparație la Misu, intra peste drum la Pandele — cele mai bune chiftele din București, după aceea mergea mai sus, la cinema la „Aida" sau la „Rahovei" — două filme întotdeauna, dintre care unul cu cowboy sau cu gansteri, urmate de trupa de reviste. La trupa de revistă nu mai rămînea, se făcea și prea tîrziu și nici nu-i plăcea; dar filmele cu cowboy îl încîntau, și Stan și Bran; îi plăcea să rîdă. Cît fuseseră interzise de nemți văzuse cîteva filme italienești — Fanfulla da Lodi, Coroana de fier, Ospățul nebunilor, — dar nici unul nu se compara cu „Diavolii roșii", „Vulturul negru" sau „Diligența însîngerată", cu Dick Foran, cowboyul cu vocea de aur. Pe urmă, devenind serios, cum îi plăcea să zică, adică după ce citi Manifestul, „Sarcinile tineretului", cîteva numere din „Scînteia" și pricepu ce vrea Pricop, cinematografele cu propaganda lor fascistă nu-l mai interesară; la începutul lui '44, împărțise manifeste sub formă de programe de cinema; aveau titlul A.R.P.A. și — își aduse aminte cum ani de zile înnebunise după Dick Foran la A.R.P.A. În primăvară intră la „Aida", îndură un film tîmpit german cu o fată săracă sedusă de stăpînul ei, care murea eroic la Stalingrad, cu gîndul totuși la ea; o comedie cu Macario bunică, „Macario-bunică", și lăsă prin sală treizeci de manifeste, care chemau la alungarea nemților și pace cu U.R.S.S. Acum la „Aida" juca un film, un singur film — „Visul unei prințese" cu Shirley Temple. Pavel intră în sala ticsită, afumată, respirînd imediat aerul înțepător, ceva de drojdie; de sus, de la balconul care pîrîia, cădeau coji de semințe dar cei de jos nici nu ridicau măcar privirile; la parter, oamenii stăteau cîte doi pe scaun, scaunele scîrțîind gata să se rupă, atenți la cuvîntarea unuia de la balcon, pe care Pavel nu putea să-l vadă:

— Domnul Moga nu a propus în moțiunea care ne-a prezentat-o dreptul la grevă! De ce? Nu a sîngerat proletariatul romîn pentru dreptul la grevă? Nu am făcut noi greve care i-au înspăimîntat pe patroni, pe capitaliști? Atunci, de ce să nu ne apărăm interesele, avînd la îndemînă și arma temută a grevei? De ce, domnule Moga?

Pavel îl văzu pe Moga, în față, pe scenă, între doi oameni pe care îi întrecea cu un cap; se ridică deodată în picioare, cu mîna dreaptă în sus; cei doi parcă dispăruseră de lîngă el:

— O să-ți răspund... Pavel îl auzi prea slab și printre oamenii de pe margine, rezemați de pereții igrasioși ai sălii, își făcu loc spre scenă: mai toți sîsîiau în urechile lui; alunecînd pe lîngă ei, frecîndu-se de hainele lor, simți același miros ca al lui Moga, ca al hainei lui. Ajunse la balustrada care despărțea locul orchestrei de sală. Moga era tot în picioare, cu mîna întinsă, dar omul de la balcon nu-i dădea voie să vorbească, vociferînd și aruncînd mereu începuturi de frază care rămîneau în aer, printre sîsîiturile asistenței. Pavel privi jos, peste balustradă, pupitrele orchestrei, scheletice, și pe unul dintre ele, sub ochii lui — o pagină cu cîteva portative muzicale scrise și un titlu: „dacă nu te superi, dă-mi un pol!" Se întoarse într-o clipă spre balcon, întinzînd gîtul; nu izbuti să desprindă nimic, balconul era învăluit în fum. Cineva aprinse de undeva lumina unui reflector care-i căzu pe față, pe neașteptate; închise ochii și auzi o voce groasă: „Să înceapă revista!" împreună cu necunoscutul de sus: „degeaba! degeaba!" Oamenii rîseră scurt, dar glasul celuilalt urcă atît de repede, acoperindu-i, încît hohotul se curmă, brusc, ca tăiat din rădăcină:

— Degeaba... cerem salarii la nivelul scumpetei, degeaba, patronii n-o să ni le dea. N-avem ce discuta cu ei, înainte de grevă. Dar fără grevă, ne legăm de mîini și de picioare. Ce, ne e teamă că o săptămînă, două, n-o să mănînce populația pîine? Ei și? De cînd am devenit așa slabi? După o grevă bună, o să avem și pîine și bani și o să le intre mințile în cap că sîntem tari. Ni se spune că trebuie să susținem frontul, nemții au pierdut războiul. În cîteva luni aliații o să ajungă la Berlin și cu și fără noi... Ce-i mai important?

Oamenii începură să bată din picioare, cu o furie grozavă, și „Aida" trozni cu scaune cu tot; cîțiva, sus, la balcon, aplaudară și li se răspunse cu huiduieli.

— Afară! Jos! Huo! Afară! Afară! — și fluierături.

O înjurătură ușoară străbătu sala, peste capetele tuturor, a aceluiași care strigase să înceapă revista. Parterul începu să rîdă de indignarea sinceră a mucalitului și Pavel simți cum mînia slăbește; privi grabnic la Moga și văzu că acesta înțelege tot așa.

— Jos fasciștii! strigă din toate puterile și auzi cum mulțimea de capete se întoarse spre el. Strigă încă odată ca să le pironească atenția: „Jos fas-ciș-tii!".

— Da, jos fasciștii! îl susținu Moga, de pe scenă, cu o furie răgușită. Sala începu să scandeze imediat după Moga: jos fasciștii! Și Pavel li se alătură, simțind cum din el, în deschiderea brațelor pentru a aplauda, urcă mirosul de pîine binecunoscut. Moga rămase împietrit, cu pumnul ridicat, aplecîndu-se mult peste masă; privirile urcau pe el, de jos, de la parter, mărunte ca niște gîndaci. După un minut, Moga bătu cu pumnul în masă: cine știe de ce, sala tăcu dintr-odată, crezînd că Moga, pe care-l recunoscuse din senin conducător, vrea să mai spună ceva. Într-adevăr:

— Frontul... asta-i cel mai important pentru noi... Ați făcut foarte bine că l-ați huiduit, că l-ați înjurat. Chiar de mamă... Oamenii începură să aplaude înveseliți și, ceva mai în fund, la parter, un om foarte înalt, un boxer parcă de categoria grea, mucalitul cu vocea groasă, se ridică în picioare; mai departe, ca un boxer veritabil, aduse mîinile deasupra capului, le împreună și se înclină în semn de salut, cum fac învingătorii. Oamenii rîseră, căutîndu-l însă din ochi pe Moga. Pe față îi curgeau boabe de sudoare, încete, unsuroase și buzele la colțuri îi tremurau, cît era el de masiv și puternic. Toți tăcură, fără ca el să le mai facă vreun semn. „Tot ce le-ar conveni mai bine ar fi să nu producem, să nu muncim; ce-i doare mai rău e că noi, muncitorii, susținem războiul antihitlerist cu burțile goale, săraci, și-l punem înaintea a orice. Noi înțelegem să facem toate sacrificiile pentru a învinge; nu-i ultimul nostru sacrificiu, dar toată lumea știe că niciodată nu ne-am sacrificat zadarnic. Acum ne trebuie mai mult decît orice victoria. Ăsta e cel mai important război pe care l-a dus Romînia și trebuie să ieșim curați, cu fruntea sus. Cei care-l sabotează — ăia sînt trădători, nu noi. Noi nu închidem morile. Noi nu declarăm igrasioase și nehigienice brutăriile care trebuie să aprovizioneze frontul. Noi nu vindem moșiile, ca să nu le însămînțăm și de frică să nu ni le ia țăranii. Noi nu facem sabotajul pîinii și nu vom fi părtași la sabotaj, oricît ne fac cu ochiul și ne mituiesc, ba că au redus ziua de muncă la 8 ore, ba că li se rupe inima pentru dreptul nostru la grevă. N-am fost părtași cu capitaliștii la nimic, nici la profituri, nici la război, n-o să fim acum la sabotaj și dezorganizare... De-aia, la primul punct am propus totul pentru front, totul pentru victorie. Sînteți de acord?

Votară moțiunea în urale, cîțiva începură „Internaționala". Moga, cu mîinile lui mari, ieșite din haină pînă la cot, îi conducea. Nimeni însă nu plecă. Erau înmărmuriți cu toții de mișcările serioase și pline de stîngăcie ale lui Moga, de cîntecul acesta, mai mult rostit, fără melodie, dar pentru prima oară răspicat de la un capăt la altul fără teamă. Pavel simțea că totul e nou în jurul lui; se lăsă condus de Moga care desigur în viața lui nu bătuse tactul pentru un cor; știa Internaționala dar n-o cîntase niciodată într-o sală mare, cu atîția oameni în jur, liber, mai ales liber: cuvintele parcă sticleau și cădeau altfel.

Fragment din romanul „Un extraordinar miros de pîine".

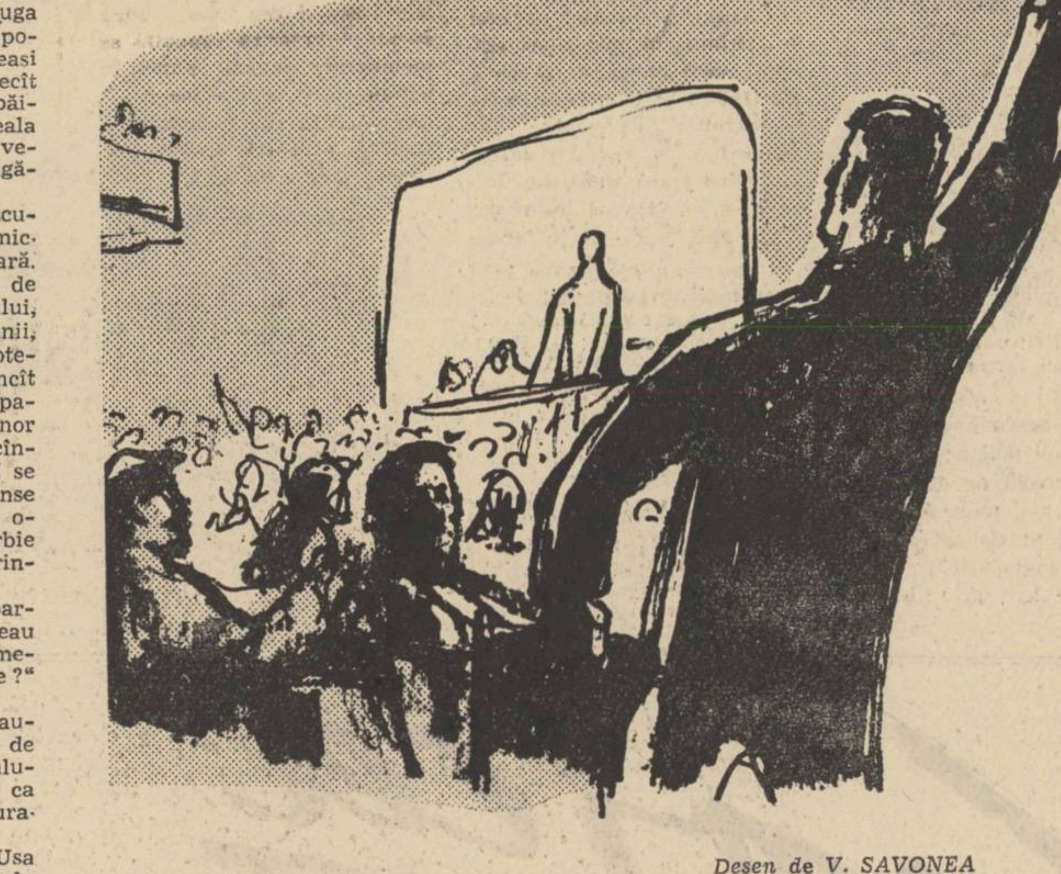

Desen de V. SAVONEA

POEȚII *comunismului*

Nikolai Aseev

DIN VISUL DE AUR

Noi viața lui Lenin
o știm fiecare,
dar nimeni n-o poate
închide-ntr-un vers,
căci el
e-nsumarea de gînduri
ce-au pus în mișcare
prin veacuri
istoria-n largul ei mers.
Ci mie, mai scump,
din întregu-i tezaur,
îmi este ce-n viață ne-a dat prima oară:
puterea de-a face
din visul de aur,
prin faptele noastre, reală comoară.
Nu visul
să ai tu o ciorbă
și-o haină,

ci visul acela sublim,
care vindecă rana
și care zăcuse
închis,
ca-ntr-o taină:
visul ca oamenii toți să-și cîștige
căldura
și hrana.
Scumpe ni-s toate, la Lenin, oricît de mărunte:
și pomeții,
și gura cu linii de vis și dîrzenii,
și-acele minuni ale brazdelor
scrise pe frunte,
și-adînca-i privire
cernută prin sitele genii.
Dar eu mă gîndesc,
din întreaga-i făptură,
la mintea
ce vieții i-a dat trăinicie,
mă gîndesc la voința-nflorită
pe fiece gură,
la inima
care cu inima lumii bătea pe vecie.
Vigoarea
de veacuri, din vreme bătrînă,
rămasă nepoților
de la bunicii culcați sub un grui,
ea îl purta,
cu puternica-i mînă,
ea prefăcuse în bolte
arcadele ochilor lui.
De chipu-i
și eu
îmi aduc totdeauna aminte,
de brazdele care, în orice uzină și-n satele toate,
prindeau să se-așeze pe fruntea,
de visuri fierbinte,
a clasei
eliberate.

Cu gîndul la buzele lui, la pomeții
încinși de obidă,
de forța voinței
și-a vieții,
eu văd pe cei din Caluga,
mordvinii,
tătarii,
o mare de buze eu văd,
cum alungă povara tristeții.

Iar omul
cînd văd cum se-nalță în țara
care-ngropat-a trecutul ei trist,
cînd văd cum în mintea-i,
ca primăvara,
se-nvolbură visul
sădit de mărețul
partid leninist,

atunci eu și astăzi îl văd printre noi,
și nu mi se pare
c-ar fi murit,
ci iată-l alături,
cu mersul lui ferm și vioi,
dovadă-a mișcării materiei —
fără sfîrșit...

în romînește de BEN CORLACIU

CE E NOU ÎN PATRIA NOASTRĂ

Șoseaua milionarilor

P. Tolvadia

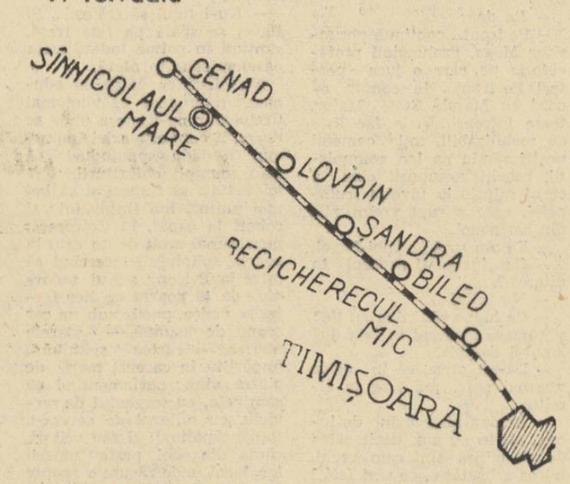

În urmă cu vreo opt ani plănuisem să scriu un reportaj intitulat *Șoseaua socialismului*. Era vorba de șoseaua care pornind din Călărași ajunge ținînd marginea Borcei și a Bărăganului, la Fetești. Nu era sat, de la Călărași la Fetești, în care să nu fi existat una din formele de viață socialistă: gospodărie de stat, stațiune de mașini și tractoare, gospodărie colectivă ori întovărășire. Pe atunci, acest fapt încă mai putea să solicite ca un lucru nou atenția reporterilor. Azi, un reportaj pe aceeași temă n-ar mai avea nici pe departe caracterul inedit pe care l-ar fi avut atunci, în primii doi-trei ani ai mișcării revoluționare pentru transformarea socialistă a agriculturii, pentru că toate șoselele ce străbat întinsul patriei de la o margine la alta sînt drumuri ale socialismului învingător.

Nu cu multe săptămîni în urmă, aflîndu-mă la Timișoara, mi-a căzut în mînă un număr din ziarul local *„Drapelul roșu"*. O pagină plină de fotografii, chenare și texte scurte cu titlul *„Pe șoseaua milionarilor"*, mi-a atras repede atenția. Era vorba de șoseaua Timișoara-Cenad, în lungul căreia toate gospodăriile colective sînt multimilionare. Curios deodată să repet itinerariul redactorilor de la *„Drapelul Roșu"*, cu toate că descoperirea temei nu-mi aparținea, m-am pregătit de drum și fără zăbavă am pornit spre Cenad. Urmează-mă, cititorule, în această călătorie revelatoare în gradul cel mai înalt:

KILOMETRUL 14: BECICHERECUL MIC

Istoria literară pomenește deseori de Becicherecul Mic: aici s-a născut Dimitrie Țichindeal. Satul are străzi drepte și de o lărgime neobișnuită. Despre ele, ca despre ulițele tuturor celorlalte sate de pe această șosea a milionarilor, pot spune ca și Dinicu Golescu, slăvitul nostru înaintaș în ale reportajului, care a trecut prin aceste locuri aproape cu un secol și jumătate în urmă: *„...toate linii drepte și încrucișate, unde ori la care încrucișare va ședea omul, vede isprăvitul uliții și a liniei caselor..."*. Dar, ceea ce nu era pe vremea lui Dinicu Golescu, îi este dat să vadă reporterului contemporan cu inginerul agronom Mircea Neagu. E președintele gospodăriei colective „Drum nou" din Becicherecul Mic. *O convorbire cu el:*

— Gospodăria noastră a dobîndit anul trecut un venit total de aproape 5 milioane lei, iar fondul de bază s-a ridicat la 3.650.000 lei. Valoarea zilei-muncă a ajuns la 41 lei din care bani-gheață am dat cîte 19 lei.

O vizită acasă la un colectivist: — Aș vrea să văd casa unui colectivist.

— Să vă duc la Milivoi...

— Nu, aș vrea să nu alegem, ci să intrăm la întîmplare.

— De acord.

Am ieșit în stradă. Am luat-o spre marginea satului. Mă opresc în dreptul unei case mai puțin arătoase decît celelalte. Intrăm. Gazdele sînt acasă. Au scos toată mobila dintr-o odaie și fac o treabă de magazionieri la un siloz de cereale. Cu lopețile în mîini, lopătează o movilă care de departe pare să fie orez.

— Ce faceți?

— Ne-au intrat gărgărițele-n zahăr și-l lopătăm ca pe grîu.

— Dar cum de-aveți atîta zahăr?

— Am primit în toamnă, pentru 1.111 zile-muncă, în afară de un vagon de grîu și porumb și în afară de 21.000 lei, o căruță cu 211 kg. de zahăr.

Un interviu cu președintele cooperativei (la care m-am dus întîns, după ce-am ieșit din casa colectivistului):

— Care e volumul anual de vînzări al cooperativei?

— Anul trecut am vîndut mărfuri de peste 4 milioane lei.

— Ce mărfuri au mai mare căutare?

— Articolele tehnice.

— Vă rog cîteva exemple.

— Am vîndut pînă acum cîteva sute de biciclete (în sat sînt peste 600 biciclete), am vîndut 60 mașini de spălat rufe (dar în sat sînt peste o sută. Mai cumpără lumea și de la Timișoara), zeci de aparate de radio, aragazuri, fiare electrice de călcat etc.

O vizită la sectorul zootehnic. După interviul luat la tejgheaua magazinului universal, am pornit cu o șaretă la sectorul zootehnic al gospodăriei. E un adevărat cartier nou, afară din sat, în stepă, dincolo de taluzul liniei ferate. Numai în ultimii doi ani aici s-au construit: 2 grajduri pentru 20 vaci, o magazie de cereale cu o capacitate de 800 tone, o maternitate de porci, o îngrășătorie pentru 250 porci, două saivane pentru o mie de oi, un pătul pentru 400 tone porumb, o moară de ciocane și două turnuri-siloz.

O ultimă convorbire cu președintele colectivei (pe peronul gării, așteptînd să sosească trenul și să plec mai departe, la Biled):

— Proaspăt absolvent al Agronomiei am fost repartizat aici. Colectiviștii m-au ales apoi președinte. Gospodăria avea pe atunci un buget anual de 960.000 lei. Niciodată n-am mînuit, n-am gospodărit și n-am răspuns pentru valori așa de mari. Acum ne-am învățat cu milioanele, și sutele de mii nu ne mai impresionează.

KILOMETRUL 26: BILED

Un aviz: Cum cobor din tren în gara Biled, dau cu ochii peste acest aviz memorabil, lipit la intrarea pe peron: „Intrarea cu bicicletele și motocicletele pe peron se pedepsește cu amendă de la 25 la 50 lei. Șeful stației". Am citat avizul fiindcă mi se pare paradoxal: el e lipit în incinta unei gări sătești, nu la peroanele gării de nord și nici la peroanele gării Timișoara. Biled e un sat! Dar alături de avizul cu pricina, iată un afiș colorat, făcînd reclama unui film: „La cinematograful „23 August" din Biled rulează filmul „Singe alb".

Cu căruța: în urma mea vine de la gară o căruță încărcată cu pachete de ziare, reviste și cărți. Mă uit consternat la acel transport masiv de slovă tipărită. Factorul poștal care stă cu hățurile în mînă ca un vizitiu, mă lămurește:

— Nu-i nici o mirare. Avem în comună 1.500 de abonamente la ziare și reviste. Nu le-așî putea aduce nici cu sacul în spate, nici cu bicicleta. Le aduc cu căruța.

Așadar zilnic, peste o mie de ziare vin la Biled, într-un sat în care (am aflat pe urmă de la directorul școlii) în 1945 erau peste 800 de analfabeți.

„1958 — NIC. ȘI IOAN SUPORAN": acesta e textul care e săpat cu litere în relief pe fațada uneia din casele noi ale colectiviștilor din Biled. E data cînd a fost construită și numele proprietarilor: capul familiei și fiul său. E inscripția heraldică a unuia dintre milionarii din Biled. Nicolae Suporan are 60 de ani și din aceștia 45 de ani a fost muncitor la o fabrică de cinepă și servitor la chiaburi:

— Patruzeci și cinci de ani — îmi spune Suporan — am visat o casă; acum o am. Iat-o! Patruzeci și cinci de ani n-am intrat într-o prăvălie să-mi cumpăr o pereche de bocanci măcar. Nu cred că în toți anii aceia am rupt zece perechi de opinci. Am umblat mai mult descult...

— Cît ai cîștigat anul trecut la gospodărie?

— 450 kgr. grîu, 1.000 kgr. porumb, 54 kgr. zahăr și 3.500 lei. Anul ăsta am cumpărat acordeon unui copil, iar celuilalt copil al meu i-am cumpărat bicicletă. Vreau să mă răzbun pe trecut. Un acordeon și-o bicicletă le-am cumpărat copiilor!

Interviu cu Bec Sabin: și Bec Sabin a fost servitor la chiaburi, dar azi e președintele gospodăriei colective din Biled. L-am întrebat:

— Cît venit a realizat gospodăria dumneavoastră anul trecut?

— 9.300.000 lei. Numai din cultura plantelor tehnice (sfeclă de zahăr, tutun și cînepă) am realizat peste 6 milioane lei.

— Ce avere avea gospodăria la înființare, în 1950?

— Zece porci și cîteva vaci. Oi n-aveam nici una. Eram tare săraci.

— Ce sector zootehnic aveți acuma?

— 627 taurine (din care 330 vaci cu lapte), 1.050 oi și 1.500 porci.

— Cum v-ați îmbogățit așa? Ați găsit o comoară în pămînt?

— Așa ziceau vecinii noștri. E adevărat că am găsit o comoară în pămînt: îl muncim bine.

KILOMETRUL 32: ȘANDRA

Gospodăria colectivă din Șandra poartă numele lui *„A. S. Pușkin"* și aflînd acest amănunt onomastic mi-am adus aminte de poezia *„Satul"* pe care a scris-o cu peste o sută de ani în urmă marele poet rus:

...Și mai departe, dealuri,
ogoarele tărcate
Și mai departe-acolo, căsuțe
răsfirate,
Pe mal cirezile cu pasul rar,
Uscătorii ce-afumă și mori
înaripate,
Și munca, mulțumirea,
de peste tot răsar...

Parcă e vorba de Șandra, așa cum apar casele ei dincolo de liziera de salcîmi, în mijlocul grădinilor cu pomi înfloriți și plini de miresme.

Milioane, milioane! Știți ce venituri a avut gospodăria din Șandra în 1960? 3.453.000 lei! E o gospodărie mai mică decît vecinele ei, dar asta n-o împiedică să fie milionară. În 1952 avea un fond de bază de 350.000 lei. În 1960 fondul de bază a crescut la 2.284.250 lei, iar averea obștească la 3.611.900 lei!

Calul lui Cira. Vom înțelege mai bine belșugul de azi dacă vom povesti cîteva întîmplări petrecute la Șandra. De pildă, să amintim de colectivistul Cira Constantin și calul său: la intrarea în gospodărie, Cira avea un cal, un fel de Rozinantă bleagă și costelivă, ținută numai cu paie și apă. Un cal care nu văzuse grăunțe niciodată pînă atunci. Pus pentru prima oară la ieslea grajdului colectiv, calul lui Cira nici n-a știut să mănînce porumbul și ovăzul cu care a fost tratat ca un oaspete de seamă. Era așa de slab, încît Cira, pe cînd era încă țăran individual, trebuia să-l pășuneze pînă la ora 10 și abia pe urmă să-l înhame la plug. Vorba ceea, era cunoscut ca un cal breaz. Cînd îl vedea, lumea zicea cu mirare că n-a crăpat peste noapte: uite calul lui Cira! Mai trăiește!...

Poveste cu opinci: Stăteam de vorbă cu un grup de colectiviști și tocmai îmi spuneau că „la noi, la Șandra, nu mai poartă nimeni opinci", cînd pe neașteptate a apărut pe ulița principală, venind spre noi, un om încălțat cu niște opinci de toată frumusețea.

— Uite unul cu opinci! am dat eu glas, nițel ironic, dar ei l-au lăsat pe om să se apropie și l-au întrebat:

— N-ai, bre, bani să-ți cumperi bocanci?

— Ba și pentru cizme ofițerești am bani dar eu îs pedestru. Am căzut dintr-un pom cînd eram mic și nu sufăr bocancii, nu-i pot încălța.

Coasele au ruginit în pod: de opt ani coasele la Șandra au ruginit, stînd nefolosite în poduri și șoproane. Dar anul trecut, combinele repartizate gospodăriei colective au trebuit să fie mutate de urgență la Gostat, să recolteze grîul de mare productivitate semănat acolo. Colectiviștii au fost nevoiți să-și dea jos din poduri coasele ruginite. Au spus ei înșiși mirați:

— Ia te uită, bre, am uitat cum se mai lucrează cu coasele! Ne-am boierit!

KILOMETRUL 42: LOVRIN

Scurt baedecker. Iată ce poate vedea un călător care se duce acum pentru întîia oară la Lovrin (și nu uitați că e vorba de o comună rurală): un cinematograf cu ecran lat (așadar un cinemascop), un stadion sportiv, un parc, un spital, cîteva zeci de magazine și unități comerciale: tutungerii, bufete, agenție pronosport, chioșcuri alimentare, cofetărie, librărie, magazine specializate de textile, încălțăminte, mobilă și articole electro-tehnice, brutărie, C.E.C., farmacie, măcelărie, ateliere de croitorie, frizerie, cizmărie etc. etc. Ca la oraș, cinematograful are nume (23 August) la fel parcul (1 Mai) și stadionul sportiv (Victoria). În fața fiecărui magazin și instituție se află suporturi speciale metalice, pentru parcarea bicicletelor.

Gospodăria colectivă a realizat anul trecut un venit total de 6.182.420 lei (față de 5.521.850 lei cît fusese planificat), iar fondul de bază a trecut de 4.000.000 lei.

Recorduri: Colectiviștii aveau planificat să recolteze 27.000 kg. sfeclă de zahăr la hectar și au cules 31.000 kg., iar în total au vîndut fabricii de zahăr din Freidorf 573 vagoane cu sfeclă de zahăr. De pe un hectar de grădină irigată au recoltat 71.944 kg. ardei gras. Au mai recoltat 3.080.649 kg. cereale (grîu și porumb) și, ca un reflex direct, în acest an magazinul de produse electro-tehnice a vîndut colectiviștilor 80 mașini de spălat rufe și cîteva sute de aparate de radio, biciclete, aragazuri și motociclete.

KILOMETRUL 58: SÎNNICOLAUL MARE

De la sat la oraș: cînd am călătorit pentru prima oară la Sînnicolaul Mare, în copilărie, localitatea aceasta era o comună rurală obișnuită. În 1946 cînd am călătorit aci pentru a doua oară tot sat era, un sat mare și plin de noroaie grase, revărsate parcă din stepa de cernoziom din jurul său. Acum, în martie 1961, am avut o surpriză, o adevărată revelație: Sînnicolaul Mare a devenit un oraș, dar nu numai de fapt, ci și de drept, așa fiind înscris pe harta patriei noastre, ca oraș. Și, pare paradoxal, de necrezut, dar trecerea Sînnicolaului Mare de la sat la oraș se datorește în primul rînd dezvoltării rapide și substanțiale pe care a luat-o gospodăria agricolă colectivă înființată aci în 1950. În ziua de 25 iunie 1950 socotitorul gospodăriei consemna, în cel dintîi registru contabil, prima cifră din istoria gospodăriei: 21.000 lei. Atîta era fondul de bază! Cît salariul pe două luni al unui funcționar obișnuit de atunci. Azi, fondul de bază a atins suma de 4.150.000 lei și numai într-un singur an (1960) a fost realizat un venit net de peste 8.000.000 lei.

La înființare, gospodăria nu avea nici un porc, nici o vacă, nici o pasăre. Azi are peste 400 bovine, 800 porci și 2.000 oi. Azi are 10 camioane și 4 rutiere.

Fostul socotitor. Roca Mihai, fostul socotitor al gospodăriei ales în funcție de prima adunare generală, inaugurală, fusese analfabet și ultimele examene de absolvire ale cursului de alfabetizare le-a dat chiar în sediul gospodăriei. Dacă s-ar scrie o povestire pe această temă, poate că recenzenții literari ar obiecta că potrivirile amintesc de tehnica „Deus ex machina". Dar stați, că potrivirile aranjate așa de viață și de nimeni altcineva merg și mai departe:

Roca Mihai a fost servitor în tinerețe la chiaburul Richi și chiaburul acesta stăpînea casa în care acum e sediul gospodăriei. Acolo unde e acum biroul contabilității, deci biroul unde lucrează fostul analfabet și fostul servitor Roca Mihai, era dormitorul lui Richi. E o fereastră în peretele dinspre ogradă al încăperii. O fereastră așezată cam absurd și fără sens. Dar chiaburul o făcuse acolo, ca să poată urmări în voie munca slugilor, să-i poată vedea și controla oricînd. De acolo, ani de-a rîndul, Roca Mihai a fost strigat în toiul nopții, la ora unu:

— Gata, sculatea! Ai dormit destul! Treci la lucru!

Fereastra, cu toate că e inutilă acum și absurdă, n-a fost zidită. Îmi place să cred că la zidirea ei s-a împotrivit în primul rînd Roca Mihai și astfel fereastra aceea cîștigă semnificația unei neașteptate piese de muzeu și istorie.

Despre oraș. Vreau să vă prezint măcar în cîteva șiruri orașul acesta tînăr și frumos, ca o carte poștală ilustrată. Am pătruns seara în el, într-un autobuz care face cursa de la gară la centru, și m-au întîmpinat niște străzi asfaltate, plantate pe margini cu peluze de flori și pomi ornamentali, cu numeroase și noi și elegante magazine luminate cu neon. Eram într-un oraș de-o acuratețe surprinzătoare și nimic din imaginile vechi, știute din anii copilăriei, nu mai aflam acum, ca și cum veneam aci pentru prima oară. Tînărul oraș are un hotel, un restaurant elegant, un stadion cu tribune de beton (6.000 de locuri), o baie comunală, o școală medie, o școală agricolă, o casă de cultură, un cinemascop, cîteva parcuri, dintre care unul în curs de amenajare, uriaș cît o pădure, are două camioane pentru transportul gunoaielor menajere, o autovidanjeuză și cîteva zeci de magazine, un bufet expres, un magazin cu autodeservire etc. etc. A doua zi după ce-am sosit la Sînnicolau, cu noaptea-n cap, am ieșit pe străzi ca să vizitez orașul și am văzut un măturător în haine de protecție, în șalopetă, măturînd asfaltul, ca în orice oraș din lume. Și nu-mi mai ieșea din cap ideea că în urmă cu cîțiva ani aci era încă un sat plin de hîrtoape și noroaie.

KILOMETRUL 64: CENAD

La acest kilometru, la punctul cel mai nordic al șoselei milionarilor, se află gospodăria agricolă care poartă numele lui Ștefan Plavăț. Aceasta e una din cele mai vechi gospodării din țară și a luat ființă în 27 august 1949. Aci au venit în ultimii unsprezece ani nu zeci și sute, ci mii de țărani din întreaga regiune să vadă cu ochii lor cum trăiesc colectiviștii. Aci au venit în vizite repetate, plini de curiozitate, poate că neîncrezători și bănuitori la început, țărani din Biled și Lovrin, din Iecea Mare și Uihei, țărani care pe urmă, ei înșiși, intrînd în familia unită a colectivei au ajuns multimilionarii de azi, maeștri ai recoltelor bogate, crescători de vite cu o mare experiență, transformatori ai naturii oameni cu o viață plină, frumoasă și îmbelșugată. Dar gospodăria aceasta veche, gospodăria aceasta care a aprins cea dintîi stea de rubin pe întinsul regiunii Banat, arătînd tuturor celorlalte, ca o stea polară, drumul pe care ele aveau să vină cu pînzele umflate de vînt, nu încetează să fie și azi un strălucit exemplu, o școală vie a agriculturii socialiste. Iată, de pildă, anul trecut a realizat un venit total de 12.111.600 lei, cu peste un milion de lei peste planul inițial. Acum fondul de bază depășește suma de 7.000.000 lei, iar averea obștească trece de 14.000.000 lei!

Cutezătorii: orice adaus și comentariu reportericesc pălește în fața acestor cifre, în fața planurilor de viitor pe care le au colectiviștii din Cenad. Ei au amenajat (săpînd și urnind din loc mii de metri cubi de pămînt, prin muncă voluntară, votînd în adunarea generală ca munca aceea să nu le fie pontată) 45 hectare de grădină irigată, 60 hectare de porumb irigat, o orezărie de 110 hectare și o tarla de sfeclă irigată de 58 hectare. Și-au propus să mărească suprafața irigată la cultura mare pînă la 700 hectare. Ei vor așadar să nu mai fie la cheremul buletinelor meteorologice, schimbîndu-l pe clasicul sfînt Ilie cu niște simpli mecanici la stația de pompe. Numai în 1960, colectiviștii din Cenad au excavat prin muncă voluntară 23.180 metri cubi de pămînt, în cadrul unor gigantice lucrări de hidroameliorații scoțînd de sub primejdia revărsărilor de ape 2.000 hectare de pămînt arabil. Ei schimbă așadar natura, ei înnobilează pămîntul și pare a fi de-a dreptul un strălucit destin istoric faptul că pe aci a trecut cu sute de ani în urmă oastea de iobagi romîni și maghiari conduși de Gheorghe Doja, în dramaticul lor drum spre cetatea Timișoarei. Acolo unde pămîntul cîmpiei bănățene a fost sfințit cu sute de ani în urmă de sîngele iobagilor conduși la luptă de Gheorghe Doja, azi înflorește, ca o definitivă și strălucitoare victorie a lor, viața liberă a celor ce făuresc o nouă și dreaptă orînduire, fără moșieri și bogătani, fără grofi și negustori, fără jandarmi și pretori...

Întoarcere: ci iată, am ajuns la sfîrșitul călătoriei. Automotorul mă poartă îndărăt spre Timișoara, alergînd ca un punct negru prin grandioasa, uriașa cîmpie bănățeană. Sub giganticul clopot albastru al cerului primăvăratic, stepa îmi arată iar satele ei bogate, oamenii ei harnici și talentați. Sînnicolau... Lovrin... Șandra... Biled... Becicherec... În stepă văd tractoare arînd pămîntul, văd colectiviști împrăștiind îngrășăminte chimice, văd ca prin lentila unui ochean fermecat viața cea nouă desfășurîndu-se larg, sub lumina mirifică a soarelui, pe cernoziomul mănoasei cîmpii a Banatului.

De-a lungul șoselei, colectiviștii își construiesc noi case.

Eroica

Constantin Abăluță

I

O celulă. Piatră și fier.
Din cînd în cînd, lama subțire
a unei raze de soare
tăind în două singurătatea.

Uită-te bine
și vei vedea alunecînd pe ea
izvoare și grădini înflorite,
peisagii cunoscute, zîmbetul și strîngerea de mînă
a tovarășilor, încrederea lor neclintită
în tine. La rîndul tău,
trimite tovarășilor încrederea ta.
Grăbește-te, această rază
va pleca în curînd.

O celulă. Piatră și fier.
Un singur om, o rază de soare.
Singurătatea prăbușindu-se înjunghiată.

II

Știi de ce te-au adus aici. Ar fi vrut
să te vadă-n genunchi — arbor frînt.
Cu vînturi, cu ploi, cu omături te-au biciuit,
colcăiau împrejuru-ți ca niște viermi de pămînt.

Ți-a fost greu. Ți pironeai ochii pe muchia zidului
și căutai un punct negru, măcar unul
sau o pată subțire, sau o urmă de cui —
privirea ta cristaliza pe zid ca alaunul.

Dinții-ncleștați, piatră pe piatră, stăvilar
oprind durerea, dînd-o înapoi.
Așa. Scrîșneai. Nu descleștai dinții
decît atunci cînd nu mai erau ai tăi.

Voiau să știe pe unde vine-n țară primăvara.
Cine a instigat toți mugurii să încolțească,
Cîte izvoare au să-și umfle pieptul sub vînturi
Cum putem crede în seve și-n fructe și nu-n cenușă și iască —

Ai tăcut. Glasul tău se revărsase-năuntru,
pieptul urla de ecouri, vuia în furtună
dar afară nimic nu se-auzea, doar biciul
sfîșiind fibrele aerului pînă departe în lună.

Ai tăcut. Printre buze sîngele era singurul cuvînt
șoptit încet, zvîcnit din cînd în cînd,
roșu închis scăpărînd pe buze — să înțeleagă
că-i singurul răspuns, și dincolo de el,
o lume întreagă.

III

Îți cărau trupul
prin ganguri întunecoase, cotite,
pe scări cu trepte înalte de piatră,
prin tăcerea aceasta plină de igrasie
ca o apă pe care plutesc neguroase
pete mari de ulei;
îți cărau trupul
prin hrube stătute, prin ganguri
întunecoase, cotite.

Și trupul tău înroșit, trupul tău nemișcat,
cu toate strunele rupte ca o vioară stricată,
era singura particulă de viață, globulă roșie
— roșie, roșie, roșie orice s-ar întîmpla —
prin vinele acestea goale ale morții
alături de mecanismele bine unse ale gardienilor
ce-ți cărau trupul: un-doi, un-doi.

IV

„Nu știu ce-i cu mine,
stele sărate mi se zbat în privire.
Umerii vlăguiți sînt coborîșuri line,
sub tîmple sîngele cîntă-n neștire
ca o ploaie monotonă de toamnă, subțire.

Mîine unde voi fi, unde?
Vîntul se-nvolbură și-n mine pătrunde
ca-ntr-o peșteră. Pe pereți scrijelată
e viața mea toată.
Pămîntul parcă s-a întors, s-a cutremurat.
Peștera se scufundă adînc, tot mai adînc,
firele de iarbă țîșnesc la suprafață;
în urma unui înecat
bule de aer pe fața apei se strîng.

Așa va fi? Nu! Trebuie să trăiesc,
să-nalț steagul roșu în mii de priviri —

coborîți către mine, gesturi uitate,
umpleți-mi pieptul, speranțe-amintiri".

V

„Gesturi uitate undeva în cutele aerului
ca niște flori de cîmp presate
între scoarțele albastre ale unui caiet,
gesturi simple și liniștite,
obișnuite — asemeni fluxului și refluxului,
asemeni zilei înginîndu-se mereu cu noaptea —
și totuși mereu altele și altele,
gesturi ale lumii întregi
arătînd unitatea solară a lumii —

vîsliți pînă la mine, gesturi uitate
și vă înfigeți, ramuri noi și proaspete,
în trunchiul meu scorburos
ars de tăceri și poleit de vînturi,
legat cu umbre grele dar nu îngenunchiat.
Veniți către mine, gesturi uitate,
nu vă sfiiți, v-am cunoscut și eu o dată,
o dată lîngă rîul alb al zilei
sau prin verdele curat
al brazilor înveliți în ecouri,
o dată, lîngă rîsul tău ca o lumină
nostalgică, jucînd în dreapta mea.

Veniți către mine, speranțe, păsări de zare adîncă,
zburați încoace, veniți, umpleți-mi crengile
împrăștiați cu-aripile voastre aerul ce le-nfășoară,
goniți cu-a voastră respirație moartea ce mă pîndește,
ajutați-mă să pot trece în viitor
cu-adînci rădăcini scobind piatra și-n pămînt înfigîndu-se,
luminînd cu-aprinsele-mi roade cenușiul celulei".

VI

Ai deschis ochii. Ai învins.
Trăiești.
Duhuri subțiri nu-ți mai joacă în privire.
Amărăciunea s-a topit undeva
sub cupola imensă a acestui început de lume.
Îți întinzi mîinile. Te miri
de mișcările lor noi, necunoscute
largi și cuprinzătoare, cum n-au fost niciodată
asemeni mișcării planetelor
pe orbita soarelui.
Tragi aer în piept,
ți se pare înnebunitor de tare și ozonat
și pieptul tău sună limpede
sub palele lui. Trăiești.
Îți încerci glasul.
Începi „Internaționala"
și sunetele se trezesc
unul după altul și ies în lume
încolonate, sub mari steaguri roșii.
Cînți mereu — prin cîntec respiră
lumea întreagă,
aici,
în celulă la tine.

VII

(Ultima scrisoare, mamei)

„Azi dimineață
mi-au spus că mă vor împușca,
m-au lăsat să-mi revin înadins
ca să-mi fie moartea mai grea.

Tu, mamă, să nu plîngi, să nu tremuri
privirile să nu ți le apleci în pămînt,
va veni un vînt și-o să-ți spună
că nu mai sînt.
Să-ți treci mîna ușor prin el
și să-l mîngîi cu palma desfăcută, mare
și poate că învîrtejindu-se nițel
va-nchipui pe ea o sărutare,

și să-l trimiți, măicuță, mai departe
tovarășilor să le fie-mbărbătare".

VIII

(Glasul unui tovarăș)

„Dau la o parte frunzișul putred al durerii,
cioturile în care seva s-a uscat
și n-a mai rămas decît o pulbere fină, cenușie

cu brațele mele tinere înlătur din cale
orizonturile galbene ale deznădejdii
pîlpîind astmatic la capătul pădurii

și m-aplec și curăț țărîna de urmele morții
praful de pușcă îl suflu în vînturi și sîngele,
sîngele lui îl adun din pămînturi
cu sîngele ce-mi gîlgîie-n vine: magnet.
Sîngele lui n-au putut să-l omoare odată cu trupul,
sîngele lui e-un izvor subteran ce răspunde
la chemările sîngelui nostru — și-aleargă,
aleargă mereu sub pămînturi.

Luați seama, călăi, sub orașele voastre
e sîngele lui, un izvor care sapă,
lavă ce clocotește gata să se reverse —
luați seama, sîngele lui
a întîlnit sîngele atîtor eroi
și toate temeliile voastre
sînt șubrede".

OAMENII ȘESENALULUI

ȘTAMPILA DE CALITATE

Ca orice oțelar, Dumitru Barbu are pasiunea Hunedoarei. Aș fi spus: „nostalgia", dar Barbu nu și-a văzut niciodată cu ochii obiectul dragostei sale. A privit Hunedoara numai în poze, a dedus-o din povestirile „norocoșilor" care i-au călcat pragul de oțel și de foc. Aflînd că mă număr și eu printre aceștia, m-a rugat fierbinte să-mi destăinui impresiile; ochii-i de obicei duri, neclintiți, — niște ochi care par desenați, — îi scînteiau acum de plăcere:

— Povestește-mi! Povestește-mi pe larg ce-ai văzut!

M-am executat... Nu fără un surîs profesional-autocritic: iată-mă eu însumi intervievat, înainte de a izbuti să aflu ceva despre omul acesta mărunțel, negricios. Să-i povestesc, așadar, „pe larg" tot ce-am văzut, asta va obliga la reciprocitate! Se va mărturisi și el, la rîndul lui, mai „pe larg"... I-am povestit. M-a ascultat în tăcere; într-o tăcere mohorîtă, care s-a prelungit alarmant, vreme de cîteva clipe grele. Ce se întîmplase?

— N-ai văzut nimic! a oftat el. Ai fost la Hunedoara și n-ai văzut-o. Păi, tovarășe dragă, Hunedoara...

Hunedoara!... Mi-a zugrăvit-o cu niște cuvinte care erau și poezie, și cîntec; m-a luat de mînă și m-a purtat, hotărîndu-mi nu numai pașii ci și reacțiile gîndului, prin locuri pe care eu le ignorasem sau peste care (și mai rău, poate!) aruncasem doar privirea albă a unui trecător oarecare. N-a rămas turn al marii cetăți pe care să nu-l cucerim. N-a rămas subterană în care să nu coborîm, luminînd-o. Am trecut, cu pasul recules, prin fața cuptoarelor în care arde zi și noapte focul, și, dînd la o parte învelișul de lumini și culori al oțelului, prietenul meu m-a făcut să văd sufletul veșnic viu al materiei; ne-am amestecat în petrecerea nebună, orbitoare de chiote, a șarjelor care curg în marile cupe de ametist aburit; la urmă de tot (oare de cînd ne plimbam?!) ne-am odihnit pe ultima terasă a Furnalului 7, admirînd de acolo norii incendiați ai amurgului și reflexul lor înmiit în ferestrele noului oraș de pe dealul Chizidului. Acolo, sus, am tăinuit îndelung cu niște bătrîni oțelari, pe urmă cu niște tineri abia angajați, cărora noi — noi, ca unii ce străbătuserăm taina cetății — n-am putut rezista ispitei de a le da cîteva sfaturi... Într-un tîrziu ne-am întors pe pămînt. Prietenul meu a oftat:

— Hunedoara!

M-am străduit să mă smulg mirajului:

— Mi-ai povestit foarte frumos! i-am spus. Dar despre dumneata, ce-mi povestești?

O clipă mai tîrziu am regretat. Fusesem, — hotărît lucru, — inabil. Bruschețea, tonul oarecum oficial al întrebării, spulberaseră apropierea ce se stabilise între noi în clipele Hunedoarei de vis. Ochii scînteietori ai omului s-au făcut iarăși duri, neclintiți:

— Ce să-ți povestesc? La noi, după cum vezi, nu-i ca acolo...

N-am găsit replica imediat. Se părea că Dumitru Barbu are dreptate. Între Hunedoara și atelierul de oțelărie al uzinei „Electroputere"-Craiova, deosebirea de proporții punea totul, prin reflex, în alte perspective... Oțelul nu mai era același, nu mai putea fi același; și-n hala incomparabil mai mică, cu ferestrele săltate doar la doi-trei pași de pămînt, atmosfera nu mai putea fi nici ea ca acolo... Poate exageram, firește că exageram, dar ce vreți, abia mai adineaori atinsesem cu mîna fruntea de nori a Furnalului 7! L-am privit încă o dată pe Barbu. Sta în fața mea, cu mîinile înfundate în buzunarele salopetei, cu aerul unuia pe care-l strînge cravata. Aștepta, plictisit, să termin odată și să-l las să plece la ale lui. Peste cîteva clipe avea să intre în schimb... Și totuși... Și totuși, mi-am zis, omul acesta, omul acesta care-mi descoperise miezul de frumusețe al cetății oțelului, descriindu-mi-o cu atîta fervoare, zidind-o parcă din nou în fața ochilor mei fermecați, omul acesta trebuie să aibă ce povesti despre el. O astfel de bogăție a sufletului s-a vărsat desigur, și nu o dată, în fapte. Dar care sînt oare acestea?

N-am izbutit să mai scot nimic de la Barbu. După cîteva clipe a intrat în schimb. A sfătuit ceva, repede, scurt, cu băieții din brigada pe care-o conduce, pe urmă a prins în mînă ranga cea lungă de fier și a început să mesterească la ușa cuptorului. Nu mi-a mai dat nici o atenție. De cîteva ori, mai apoi, întîlnindu-mă din întîmplare în calea privirilor sale, a trecut cu ochii prin mine. A făcut-o însă cu atîta — cum să zic? — naturalețe, încît nu i-am luat-o în nume de rău. Nu, nu mă evita... Pur și simplu, încetasem să mai exist pentru el.

Despre Barbu mi-au vorbit însă alții. Mi-au vorbit nenumărați oțelari, tehnicieni, ingineri. Nu mă înșelasem în bănuieli. Bogăția sufletească pe care eu i-o intuisem numai, Barbu o dezvăluise, concretizîndu-o faptic, în nenumărate și felurite prilejuri.

Nu, nu fapte deosebite, nici un fel de fapte „deosebite"! Nu s-a întîmplat niciodată vreo nenorocire, vreun accident, la cuptorul pe care-l veghează; niciodată Barbu n-a trebuit să oprească, erou mitologic, cu pieptul lui, cu efortul îngrozitor al mușchilor biciuiți de foc, torentul oțelului năpustit din albie; n-a trudit niciodată, orb și asfixiat, prin pădurea de fum care umpluse hala, izbutind în ultimul minut să abată nenorocirea... În cei 10 ani de cînd e oțelar, Barbu Dumitru a avut prozaica prudență ca totul, dar absolut totul din munca sa, să funcționeze întocmai unui ceasornic perfect, fără nici o abatere și fără nici o surpriză. Acesta este eroismul lui: s-a îngrijit ca să n-ajungă niciodată „erou"... Și, după opinia specialiștilor într-ale oțelului, pentru aceasta merită într-adevăr să fie felicitat.

Fapte dintre cele mai banale, fapte peste care atenția noastră îndeobște alunecă... De cînd a chemat — în cinstea aniversării partidului — toate brigăzile din atelier la întrecere, sub lozinca: „Nici o piesă returnată de la bancul de probă!", Barbu vine în fiecare zi la lucru cu un ceas mai devreme. Timp pe care îl hărăzește pregătirii severe și minuțioase a lucrului. După terminarea schimbului mai rămîne în hală vreun ceas, ca să dirijeze „prima bătaie" a lucrului la schimbul următor al brigăzii. Banal? Să socotim puțin. Povestea aceasta se repetă zilnic începînd de la 25 februarie (Barbu a lansat lozinca pomenită chiar în ziua apariției Directivelor Comitetului Central cu privire la criteriile principale ale organizării întrecerii socialiste în cinstea aniversării Partidului). De atunci și pînă la ora cînd citiți aceste rînduri, Barbu a dăruit uzinei nu mai puțin de 100 de ore!

De la 25 februarie și pînă azi, niciuna din piesele turnate de brigada lui nu s-a întors de la bancul de probă. Toate, absolut toate, au dobîndit certificatul calității perfecte. Avînd în vedere virtuțile de bun meșteșugar ale lui Barbu, lucrul ar putea fi circumscris „excepționalului firesc", numai că...

Acest „numai că" a intervenit în însăși dimineața de 25 februarie. După ce-a împăturit „Scînteia" cu Directivele, — după ce a zvîrlit mănușa celorlalți oțelari din uzină — Barbu s-a adresat astfel băieților din brigada sa:

— ...Numai că, frații lor, de azi încolo vom încerca alte metode de turnare. Vom face chiar acum o experiență cu „placa de bază" pentru camioane...

Sub privirea intrigată a grupului, Barbu a explicat cum trebuie încercată, după socotelile lui, înlăturarea „maselotei" piesei respective; cum, pentru asta, „piciorul pîlniei de turnare" trebuie prevăzut cu o secțiune mai mare; cum, în felul acesta, se va obține o piesă de o calitate mai bună, fără zgrunțurii inestetici și nepractici ai pieselor vechi, și cum, totodată, se vor economisi mii de lei prin renunțarea la tăierea cu oxiacetilenă a „maselotei"... Demonstrația s-a făcut, cum am spus, sub privirea colectiv-intrigată a grupului care n-a întîrziat s-o comenteze aprins:

— Bine, nea Bărbule! — au sărit vreo doi — păi acum te găsișî? Acum, cînd pornim întrecerea, cînd interesul e să dăm cît mai multe piese de calitatea pe care-o cer normativele! Plăcile ni se cer cu maselote, nu? Păi să le facem mai departe așa, că doar le știm limpede rostul! Și cum o să le dăm, pac! — și ștampila de calitate pe fiecare! Simplu și sigur. Este? Or, matale vii acum cu experiențe... Asta se poate lăsa cu rebuturi. Mai va, de, pînă dibuim bine metoda... O s-o dăm de ripă tocmai acum!...

— Nu, a surîs Barbu. O să dăm piese peste plan și de calitate maximă!

Și le-a explicat... El, comunistul Barbu Dumitru, înțelesese astfel întrecerea închinată Partidului: nu ca pe o goană după succese ușoare, nu ca pe o colecție de „ștampile de calitate", aplicate pe cumințenia unei munci neschimbate, ci ca pe o întrecere dîrză, febrilă, pentru nou, pentru curaj în promovarea lui, pentru inventivitate și pentru creație, pentru autodepășire continuă.

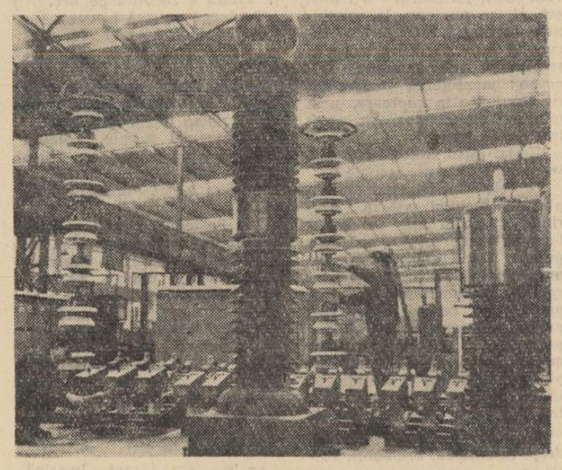

Controlul aparatajului electric de înaltă tensiune

Argumentele, însoțite de exemplul faptelor lui, au rodit. De la acel 25 februarie, nici una din piesele brigăzii — inclusiv „plăcile de bază" — nu s-a întors de la standul de probe, iar planul de producție a fost depășit cu 10 la sută.

Vom mai marca această periodă prin două întîmplări, revelatoare, cred, pentru personalitatea eroului nostru. Într-una din zilele de debut ale întrecerii, Ștefan Oacă, unul din cei 20 de băiețandri care compun brigada lui Barbu, a rebutat niște piese. Așezase formele strîmb și piesele ieșiseră, după cum se zice printre oțelari, „forfecate", trădînd, adică, în sinuozități, linia de rigoare a schemelor. Ce-i rămînea într-o astfel de împrejurare lui Barbu, era să-i facă vinovatului o mustrare severă. Dar Barbu nu i-a făcut-o. Observase în atitudinea lui Ștefan ceva care-i dădea de gîndit. Cu frăcălă ăsta se petreceau lucruri ciudate. Îl rodea o neliniște, un necaz poate, o tulburare, o grijă, era poate primăvara de vină (Ștefan e mezinul de vîrstă al grupului lor) sau altceva, trebuia aflat ce, și, după caz, operat: cu bisturiul, cu mîngîierea, cu sfatul... Barbu s-a pus pe lucru. N-aș putea spune exact cum a „lucrat" în cazul lui Ștefan, îmi lipsesc datele, nu mi le-am putut procura; a te apropia de oameni e un talent care, ca orice talent, cînd vrei să-l pipăi și se risipește vaporos, surizînd, printre degete... Știu însă că s-a ocupat zile-n șir de mezinul brigăzii, cu stăruință, dar în același timp cu mult tact, cu gingășie și cu discreție; nimic nu-l supără mai mult pe om — a socotit Barbu — nimic nu-l obligă să se zidească mai aprig în sine, decît încercarea de a-i deschide cu sila porțile inimii. Mai știu și rezultatul acestei „munci": Ștefan și-a destăinuit el singur, pînă la urmă, necazul, și Barbu l-a sfătuit amical ce să facă...

— Trebuie să mai știi — a urmat maistrul-șef al atelierului — că Barbu îi iubește pe băieții din brigadă ca pe frații lui. Nu s-ar despărți de ei nici să-l pici cu ceară fierbinte. Au crescut toți împreună, odată cu uzina, s-au legat între ei, s-au legat de uzină... În cîteva rînduri, Barbu s-a întors din concediu cu două, trei zile mai iute, „așa, — zicea el — să văd ce mai faceți..."

Am tresărit... Eram răzbunat! L-am părăsit pe meșter și-am dat fuga la Barbu. Ațița cu ranga de fier vîlvătăile din gura cuptorului.

— Ascultă, tovarășe Barbu, nu ți-ar place să fii transferat la Hunedoara?

Mă crezusem răzbunat, dar Barbu a surîs:

— N-ai înțeles că e numai un vis? E un vis, tovarășe dragă, pe care-l vom trece în faptă aici, în atelierul acesta. Vom face chiar aici o Hunedoară ultramodernă, o să vezi dumneata cum o să se dezvolte atelierul acesta...

Da — am convenit — o să se dezvolte...

Există deocamdată victoriile muncii, cu nimic mai prejos decît cele hunedorene. Și există oameni ca Barbu și ca băieții lui.

Ilie Purcaru

ÎNSEMNĂRI

Uneori mă gîndesc la oamenii pe care i-am cunoscut în drumețiile mele. Tovarășii mei, risipiți în toate hotarele...

Cred că am cunoscut mulți oameni adevărați — eroi în felul lor și al vremii. Ei îmi dau certitudinea că, acolo unde am poposit odată, s-au împlinit lucrurile începute și-mi dau acea stare de neliniște a noilor începuturi, a noilor drumuri pe care trebuie să le fac, pentru că, uite, acolo se schimbă ceva, ceva e nou și eu nu știu, dincolo trebuie să mă întorc, acolo ar trebui să mă opresc mai mult, să cunosc mai mult.

Oamenii nu știu neapărat cînd sînt eroi și-ar ride dacă le-ai spune — „Dumneata ești un erou!"

Ne-am obișnuit cu eroii, cu șantierele vii, cu lupta pe zeci de fronturi împotriva inerției, ne-am obișnuit cu extraordinarul...

Medicul raionului...

Așa l-am cunoscut. Un om tînăr încă, un palton maron, fără identitate precisă, un fular albastru, fluturînd în voie, un basc de tractorist, îndesat pe frunte, și mănușile pe care le poartă tot timpul — singurul lux pentru a-i proteja mîinile de medic, — o gură mare, voluntară, mișcările vii... Un om tînăr, așa e. Dar sînt brazde prelungi care-i însemnează obrazul. Privindu-i profilul, fruntea repezită înainte, obrazul tras, ostenit — te gîndești că nu i-au trecut anii lesne pînă acum, te gîndești că nu i-a fost ușor, că oamenii nu mai caută ușorul, nu-i mai mulțumește ușorul; că sînt generații care trăiesc la temperaturi înalte această epocă febrilă și că s-au integrat ritmului ei, răspunzînd întîm timpului, cu același ritm interior...

Sînt cîteva brazde care-i însemnează obrajii și fruntea și brazdele acestea nu-i desmint nici rîsul, nici tinerețea, ci le argumentează matur.

Pentru a-l caracteriza succint — doctorului Mircea Alexandrescu i se potrivește atributul „viu" — la superlativ.

Așa l-am cunoscut — ca medic șef al raionului Urziceni, în niște zile ninse, cu ger aspru și soare sănătos — și-am străbătut alături zeci de kilometri într-un GAZ — una din acele mașini modeste, lipsite de cochetărie, care au trecut prin botezul tuturor noroaielor și hîrtoapelor și zăpezilor Bărăganului.

Poate în zilele acelea, cînd l-am cunoscut pe doctorul Alexandrescu, poate atunci m-am gîndit la eroism — la eroismul cotidian...

Armășești, Rădulești, Petrechioaia, Măineasca, Creața, Leșile.., Drumuri, kilometri, zile — și farurile mașinii străbătînd peste cîmpie, prin amintiri. Se arăta în lumină obrazul robust al cîmpiei, al satelor, al oamenilor, profilul încordat al doctorului.

Mi se părea că farurile mașinii alungă prin cîmp niște năluciri negre, galopînd îngrozite sub lună. Așa îmi păreau că vin din amintire bolile vechi ale Bărăganului, spaimele vechi, sărăcia, mizeria, moartea. Și doctorul vorbește. Și tace. Îl ascult. Ascult drumurile.

„Cînd am venit prima oară aici..."

Cîți ani sînt în urmă? Anii se socotesc de parcă n-ar fi doar ai tăi — sînt ai satelor, sînt anii Bărăganului, sînt anii tăi undeva, în toate acestea.

„Însemnările doctorului Ulieru". Și alte însemnări. Acestea. Noua generație de medici. Satele-problemă. Satele Bărăganului, în care au fost înrădăcinate: pelagra, malaria, tuberculoza, tifosul.

Mămăliga stricată, satele fără grădini, fără pomi fructiferi, fiertura de fasole și casele insalubre, neîncăpătoare, în care copiii se năștea greu și mureau ușor.

(O statistică păstrată în arhivele vechiului județ Ialomița dezvăluie starea sănătății și asistenței medicale, pentru anul 1934: mortalitatea infantilă: 19.25% — cifră record pentru întreaga Europă; pelagra — sate întregi, în Bărăganul supranumit „grînarul țării"; malarie: 2.659 de cazuri la 10.000 de locuitori; tifos exantematic, tuberculoză, epidemii cutreierînd satele... Medici de țară în tot județul: 14! Există un limbaj al cifrelor — laconic, lucid. Un limbaj care nu mai cere comentarii...).

„Înțelegi ce moștenire ne lăsase regimul trecut? Trebuia luptat nu numai cu microbul bolii, ci și cu neștiința, cu superstițiile, cu leacurile bătrînești: trebuia ajutat nu numai cu arma medicamentelor, ci și cu pîine mai multă, cu o alimentație rațională, cu săpun și cursuri de cultură generală. Înțelegi?"...

Kilometri. Amintiri. Uneori — mult — tăcem. E un peisaj pur, le o frumusețe tonică. O frumusețe ca o certitudine. Coborîm din sat în sat la dispensare, la staționare. Ne învăluie albul blînd, liniștit, al caselor de naștere; drumul nostru se încrucișează cu drumul doctorilor de circumscripție care merg din sat în sat să dea consultații, să îndrume. Spitalul Armășești — modernizat, bine utilat, cu o întreagă armată de medici și personal sanitar...

Și-n drum spre Armășești — un sat:

— Acolo a fost unul din acele sate-problemă, — cum le spusesem noi: Rădulești. Cazurile recidiviste de pelagră scoteau capul. Puteau deveni focare. S-a dat alarma...

Ascult. Mi se pare că trăiesc, alături de medici, zilele acelea. Zi de zi, săptămînă de săptămînă.

„S-a dat alarma"...

Echipele de Cruce Roșie, Sanepidul, medicii, caravana cinematografică și filmele documentare, și expozițiile, și conferințele.

Zi de zi s-au trimis pîine și vitamine.

„Am învins".

Se depărtează nălucile călări, prin cîmpul larg, fără hotare. Trec stîlpii de înaltă tensiune peste cîmp, bine înfipți în pămînt.

— N-am văzut de multă vreme o piesă de teatru. Dar mai am timp, nu-i așa?

Sigur, doctore Alexandrescu. Mai e timp. Dumneata ești din generația care a avut de făcut „radicarea". Radicarea parazitismului și la propriu, și la figurat, radicarea analfabetismului, radicarea pelagrei și a nepăsării comode, călduțe, liniștite...

(În vocabularul medical există acest cuvînt tăios, categoric: radicare. Radicarea pelagrei, a malariei, a parazitismului...).

„La început, unii colegi de breaslă au fost împotriva mea. Aveau vechime în meserie. Unii puteau fi numiți — nu cu vechime, ci învechiți. Le era bine așa. Unii — blazați. Își plîngeau nu știu ce idealuri de a parveni. Alții dădeau consultații acasă. Primeau plocoane și erau mulțumiți. Trebuiau urniți din nepăsare, din indolență"...

Generația radicării...

Doctorul sau cetățeanul? Merg împreună prin anii aceștia. Kilometri de drum, probleme, nopți nedormite și anii. Cîți ani ai, tovarășe Alexandrescu?

„În 1959 am fost ales deputat la Cecora. Am făcut parte din echipele care lămureau cetățenii din casă în casă. În felul acesta am putut observa anumite debilități ale copiilor. Rahitismul... Grădinița colectivei, care a fost înființată apoi, a dat o atenție deosebită acestor copii...".

Rădulești. Fostul sat-problemă. Doctorul Mircea Alexandrescu a fost ales deputat acolo, anul acesta.

„Întîi, trebuie înființată o brutărie a satului. Apoi, să-i învățăm pe oameni să-și facă grădini de legume, livezi. Pentru ca niciodată să nu mai învie pelagra acolo"...

Cîți kilometri a parcurs acest GAZ — mașină modestă, care a cunoscut toate drumurile Bărăganului, toate hîrtoapele? Pare să fi împrumutat ceva din rezistența și voința stăpînului care o conduce.

Cînd se împotmolește prea rău, „șoferul" se dă jos, o mai ridică de o roată, de alta, și prin nu știu ce minune, mașina reușește să iasă din încurcătură, scuturîndu-se din toate încheieturile. Atunci doctorul fluieră a veselie. (Obișnuiește să spună că are două pasiuni: medicina și automobilismul...).

Așa l-am cunoscut pe medicul raionului Urziceni și mi se pare că nu-l pot vedea altfel decît din profil — profilul acela conturat ferm, cu obraji brăzdați, un pic osteniți, și rîsul — de parcă și rîsul ar căpăta o dimensiune anume — concretă, robustă.

Îmi amintesc o comună — de fapt, un șir de vreo trei sate, cu drumuri gloduroase, în care se împotmolea mașina, fîntîni cu cumpene în răscruci și ape, venind cine știe de unde și mergînd cine știe unde... Și această comună cu nume de cumătră bătrînă: Creața Leșile; și-o pană de mașină în drum, undeva.

Și-mi amintesc bine dispensarul — într-o fostă casă boierească — zăpezile, luna și sania aceea, venită dintr-un sat apropiat, noaptea, cu un copil bolnav, și consultația, la lumina lămpii, și părinții — atît de tineri, privind pierduți spre doctorul care asculta respirația copilului lor...

Am ieșit în urma celor care plecau de la dispensar. Era noaptea aceea, noapte frumoasă și aspră, de Bărăgan.

Se loveau pustietățile cu zăpezi și lună de pragul dispensarului și rămîneau în prag.

Și-am stat în urma saniei care pleca, gîndind la anii apropiați cînd va fi un dispensar în fiecare sat, la lumina electrică adusă să lumineze aceste săli de consultație, la doctorii care trec din sat în sat să vindece, să-i îndrume pe oameni cum să-și crească copiii, cum să răsădească grădini... Pentru că, undeva, munca medicului se întîlnește cu munca activistului de partid.

M-am gîndit la aceste drumuri pe care le face medicul raionului, săptămînă de săptămînă, la vîrste, la obrajii brăzdați și la poezie, la eroismul cotidian, care intră firesc, modest, în anonimat.

Dacă ceea ce găsești azi în comune ca Armășești, Dridu, Balaciu sau Gîrbovu îți dă un sentiment optimist, dacă asemenea drumuri peste zăpezi cu lună, prin sate, te fac să scrii poezie — nu trebuie uitați oamenii care construiesc acest fapt numit prezentul, sau punerea în concordanță a realității cu poezia...

Florența Albu

IX

(Elegie întîrziată)

A înflorit în mai numele tău neștiut,
liliac, furtună de albe scîntei,
s-a scris cu lumini proaspete ca ochii de porumbei
pe cerul tot din zare-n zare desfăcut,

Liniștea flutură ca un drapel în vînt
peste mormîntul tău. Din zări de lut
inima ta s-a ridicat și azi
în soare a bătut.

X

(Închinare)

Cînt pașii voștri care-au uitat moliciunea proaspătă a ierbii,
pămîntul reavăn aburind sub tălpi,
mirajul drumurilor nesfîrșite;
pașii voștri mutilați în celula îngustă, siliți
să se strecoare doar pe lîngă ziduri,
să se strivească mereu unul pe altul
arzînd cu-avîntul din ei
lespezile de piatră.

Cînt pașii voștri care au adunat în celula îngustă
ca-ntr-un pucleu, toate drumurile comunismului,
(o, cîți pași au sîngerat pentru-aceasta)
drumurile acestea larg izbucnind
pe care am ieșit în lumină
sub pasul arcuit al rachetelor
străfulgerînd țăria,
purtînd în noi însine pasul imens al conștiinței
și parcă simțind cum zi de zi
fruntea noastră pătrunde în viitor.

Văzduhul e-un strigăt albastru
din pieptul comunismului săgetat, —
un strigăt de izbîndă sub bolțile lumii
rotindu-se, rotindu-se neîncetat.

IULIAN OLARIU: Fragment din ciclul „Doftana"

Vera Lungu

Zborul pămîntului

Oamenilor sovietici, constructori ai rachetelor cosmice

Pămîntul...
pămîntul poartă primăverile,
verile, toamnele, amiezile,
serile, pe toate le poartă pămîntul.
Pămîntul își poartă cîntecele
pornind din el,
izvorînd le ascultă
apoi le trimite în zări.
Din rădăcinile pomilor
își crește roadele
și le dăruie oamenilor.
Înfrunzește diminețile,
petrece toamnele,
culege porumbul
cu mîinile oamenilor
și seamănă flori și grîu
împodobindu-se
ca fetele așteptate cînd înserează.

Pămîntul știe
tainele ierbii și ale arborelui,
tainele fructului și izvoarelor,
ale zborului păsărilor
și ale focului.

Și pașii tot pămîntul ni i-a învățat
să calce-apăsat,
să se sprijine-n el.
Ne-a-nvățat să visăm,
să cîntăm, să iubim,
Ne-a-nvățat să luptăm.

N-a zburat pînă astăzi pămîntul,
dar păsării-n zbor i-a dat vîntul
să zboare.
Pămîntul n-a zburat, pînă cînd
tradescantia
— o aripă verde-a grădinii —
pătrunse-ntre astrele serii.
Pămîntu-a trimis vestitoare
a zborului nostru în Cosmos
o floare-a grădinilor sale.

28 martie

Florin Mugur

Soare de primăvară

Alerg către tine și gheața-mi trozнește sub pași,
alerg — și izvoare țîșnesc de sub gheața subțire,
cu albe și-albastre scîntei, alungîndu-se...
Alerg ascultînd fîșîitul zăpezilor vechi:
din arborii negri alunecă lente zăpezile,
devin străvezii și dispar fără glas în pămînt.
Sînt ultimele zile ale iernii,
și alerg spre capătul lor,
către tine,
fragil și puternic soare de martie.

Soare de martie,
zeu al pîraielor sprintene,
împreunîndu-le pletele moi într-o singură coamă
și fluturînd-o
pînă sus, foarte sus, unde suplu în seri se desface
scînteietorul păr al Berenicei...

Soare puternic, rotind prin univers
scăpărătoarele oglinzi ale izvoarelor,
în care oamenii să-și vadă chipul
pe care nu-l mai pun
zăpezile, reflexul pal și rece.
Te-mparți lipsit de-orgoliu, bucuros
de-a fi stăpîn pe arta dăruirii,
pe sensul și rigorile ei simple.

Nimic mai trist decît să nu poți dărui!
Vezi: omul singuratec trece — el nu știe să dea;
nimic dintr-însul nu rămîne-n ceilalți.
Îl vezi cum pleacă? Merge spre apus.
Nici umbra-i nu mai stăruie în urmă,
să amintească-o clipă c-a trecut.
Un arbore care nu pierde-o frunză
și toate ramurile i se frîng pe rînd
de-atîta greutate inutilă...
Dar tu ești însăși dăruirea — și te-mparți
privirii, hainelor, înfloreșcențelor,
soare de martie, vrăjmaș al solitudinii!
Dungi late de aur așterni pe țărînă,
dungi tari, fără tremur, de aur roșcat —
și uite, pămîntul, vibrînd încleștat și febril,
superb se-arcuiește în blana-i dungată, de tigru,
pentru marele salt către noul solstițiu...
Te celebrăm: ești însăși dăruirea,
nu foc intens ce-așteaptă să se stingă,
în singurătate —
ci soarele:
pentru că nu ești singur — singurătatea nu are nume
pentru că ni te dărui
și noi îți dăm în schimb un nume,
numele cel mai frumos: soare de martie,
vrăjmaș solitudinii, zeu al pîraielor, timp luminînd.

Soare de primăvară, timp luminînd.
Ce nume frumos ți-am găsit!
Mă leagăn o clipă voios
în plasa de sunete
a numelui tău.

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Nadina Cordun

În recunoaștere

Comunistului Iuri Gagarin

Am deschis poarta zării albastre
și-am zdrobit hăul beznelor grele...
Am trecut, ca un cîntec de foc, printre stele
și-am trimis omenirii primul salut dintre astre.

Iată,
am dat chip și trup marelui vis.
Oameni ai lumii,
drumul este deschis!

●

Paula Dan

Din primăvara noastră

Hei, munților, scuturați-vă pleata pădurilor,
Voi, norilor, puneți valurilor flamuri de spumă,
Voi, vijelii, răscoliți cu aripile voastre pămîntul,
Melodiosul tunet să vă-ncunune cîntul!

Că primăvara noastră zămislită-n iubire,
Născută din muguri de zîmbet striviți sub sărut,
Dansează cu cerul un dans nemaivăzut,
Rotindu-se-n vaste ecouri prin nemărginire.

Din primăvara noastră de lupte și visuri
S-a ridicat spre soare noul Icar:
Cu aripi neînfrînte plutind peste abisuri,
Un drum fără de moarte el ne-a adus în dar.

Dă-mi pletele, pădure, dă-mi valurile, mare,
Furtună, dă-mi aripa de fulger scînteind!
Năframa primăverii vreau s-o desprind din zare,
Celui întors din stele c-un zîmbet să i-o-ntind.

●

Gabriela Melinescu

Geografie

Vîntul încearcă ușile închise.
Ușile simple de brad.
Peste nesfîrșitele zări zăpezile cad
Ca niște foi de caiete nescrise.
Pe masă, împrăștiate din mape
hărțile par fulgerate de soare
parcă o inimă tresaltă în orice culoare
și își leagănă oceanul albastrele ape.
Mă aplec peste masă, peste atîtea pămînturi.
De pretutindeni simt cum răsar
popoarele lumii din hotar în hotar.
cum cresc către mine atîtea flamuri și cînturi.
atîtea mîini parcă ațtern semnătura de pace
pe zăpezile albe ce cad
ca niște foi de caiete nescrise
afară, în curte, lîngă ușile simple de brad.

●

Dumitran Frunză

Dimensiuni viitoare

Drumul căptușit cu dreptunghiuri de bitum
a șerpuit pe sub noi, ca o enormă bandă rulantă,
lăsînd la dreapta și la stînga cătunele, satele,
Galațiul renăscut din cenușa roșcată-a războiului,
și sfîrși, ca în fața unei oglinzi,
pe platforma viitoarei cetăți a oțelului,
unde-am întrezărit, printre pleoapele jumătate,
imaginea schelelor pînă la cer înălțate.

Deocamdată au sosit constructorii...
Unii dintre ei au fixat goniometrele cu priviri cristaline,
alții au întins sforile ca niște strune de-argint.
și-odată cu primele cupe de beton răsturnate,
s-a înălțat în aer o simfonie reală,
simfonia marilor arcuri de triumf ale halelor.
sub care se naște cu fiece gînd modelat
o nouă geografie a țării pe-acestе meleaguri.

Fiecare cuptor sau furnal va fi un izvor purpuriu,
de unde vor țîșni riuri de foc
către toate punctele cardinale ale patriei,
avînd poate fiecare cîte-o denumire simbolică:
Riul tractoarelor, care brăzdează cîmpiile,
Riul sondelor vecine cu norii,
Riul rulmenților sau laminoarelor,
unite toate într-o confluență masivă.

Reuniunea

În liniștea serii mașina alerga de-a lungul lanurilor pustii, ruginite de toamnă. La volan, inginerul Matei Posteucă urrea țintă drumul.

Pînă la Deva, șoseaua o ținea tot ca-n palmă. Cu mașina, calea se destrăma sigur într-un ceas. Or, Posteucă își planificase timpul, rămînîndu-i mai bine de o jumătate, mai exact 45 de minute, răgaz în care trebuia să gareze automobilul la filiala uzinei, să-și cumpere gazetele și revistele trebuincioase și, în sfîrșit, să scoată de la gară biletele reținute telefonic pentru expresul de 21,15 spre București. Lîngă dînsul stătea Irina, soția sa, o femeie cu o față rotundă, cu părul castaniu, tuns scurt. Bărbatul ținuse cu orice preț să vină și ea la reuniune. De altfel așa și fusese înțelegerea: să se vină cu „jumătățile". Nu, Irina nu trebuia să lipsească de la un asemenea eveniment. Ar fi însemnat să piardă — cine știe — poate ultimul prilej de a-i cunoaște „faimoșii colegi" și încă pe toți grămadă. Posteucă îi și vedea: inginerul Apalaghiei din Bacău, scund, blond și cu nasul în vînt, Boicsi Sandor din Ungaria, cel cu proiectul de transformare al lacului Balaton; Neacșu, un munte de om de pe malurile Oltului, care jurase să devină campion de box; cugetătorul Bagdasar din Constanța, cu sufletul lui larg și generos.

Zece ani! Ce repede au trecut! Oare cu ce noutăți vor veni foștii lui colegi? Cît despre el, se prezenta la reuniunea foștilor studenți cu începutul unei victorii; lucra la rezolvarea unei probleme spinoase: menținerea temperaturii constante în cuptoare, prin folosirea stabilizatoarelor electronice cu reacție.

— Mai încet, Matei! Nu vezi semnalul: „Atenție, școală?"

Vorbele Irinei îl zmulseră din gînduri. Încetini viteza. Curînd ieșiră din sat. În depărtare, pe banda șoselei, apăru un punct. După cîțiva kilometri punctul se dovedi a fi un autocamion. Prelata mare ce-i acoperea lada caroseriei parcă-l pregătise pentru o odihnă neprielnică. Pe de lături, carcasa motorului sta deschisă ca aripile unui cărăbuș care zadarnic încearcă să-și ia zborul. Posteucă încetini viteza. Nu de alta, dar șoferul se postase drept în mijlocul drumului. Posteucă se văzu nevoit să frîneze.

Șoferul se apropie, vru să spună ceva, dar, cînd îl văzu pe Posteucă îmbrăcat ca de sărbătoare, ridică din umeri a nemulțumire și zise, în silă:

— Credeam că ești unul de-al meu.

Posteucă deschise portiera și coborî din mașină:

— Poate că totuși...

— Nu, nu, se apără șoferul. De amatori sînt sătul pînă-n gît!

Posteucă îl privi cu un surîs. Sub șapca trasă pe ceafă descoperi o față mînjită de ulei.

— Mă pricep, grăi Posteucă.

Își încrucișară privirile. O clipă lui Posteucă i se păru că mai întîlnise undeva acești ochi negri. Dar unde, nu-și aminti.

— Dacă nu vrei... Mă rog! E mașina dumitale. Totuși, spune-mi la ce întreprindere lucrezi. Să dau un telefon de la Deva.

— Hei!... Pînă la Brașov, calea-i lungă, tovarășe! răspunse șoferul încercînd să-și șteargă mîinile cu o cîrpă, și ea plină de uleiuri.

Se priviră din nou. Și Posteucă se întrebă iar: unde și cînd mai văzuse ochii aceștia?

— Și ce transporți, omule?

— Un transport greu, dom'le... niște compuși chimici. La primire mi-au atras atenția că viața ăstora e socotită pe ore.

Posteucă se uită la ceas.

— Ce faci, Matei! Nu vii? se auzi glasul Irinei din mașină.

— Un minut numai, te rog. Apoi, către șofer: Și ce crezi că ar putea totuși să aibă?

Țuguindu-și buzele, celălalt ezită o clipă, apoi zise într-o doară:

— Și-a băgat dracu' coada, asta-i!

Lui Posteucă începu să-i fie cunoscut și glasul șoferului. Acest timbru aspru de supărare îl mai auzise cîndva. Ba, mai mult, acum și întîmplarea i se părea că a mai trăit-o undeva. Dar cînd? Cum?...

— Spune-mi, se interesă Posteucă, mașina dumitale pornește ușor?

— Deobicei, da. Azi însă n-a prea vrut. Dimineața a fost rece.

— Și?... Și?...

— Și... am turnat benzină prin epurator. I-am dat un șpriț, cum se zice.

— Dar benzina, benzina, te-ntreb, nu cumva a fost impură?

— Nu, nu cred...

Posteucă auzi din nou glasul subțire, nerăbdător al Irinei:

— Matei, pierdem trenul, dragă. Ce tot faci acolo?

Posteucă se uita cînd la ceas, cînd la fața mînjită a șoferului. Apoi aruncă o căutătură undeva în direcția Bucureștiului. O clipă își văzu colegii, așteptîndu-l. Apoi muzica, dansul... Posteucă scutură din cap. Își frecă tîmplele. După asta, cu mișcări hotărîte, își scoase haina, o duse la mașină și o întinse Irinei.

— Nu pot lăsa omul în drum, explică el. Ce vrei? Asta-i legea șoferilor... Ș-apoi...

Irina luă cu grijă haina:

— Numai să nu întîrziem!

Posteucă se întoarse tăcut la autocamion, își suflecă mînecile cămășii și se apucă să desfacă chiulasa motorului.

— Nu-nțeleg... Ce cauți la chiulasă? îl întrebă șoferul, îngrijorat. Să n-o strici, tovarășe, și mai rău!

Posteucă nu-l luă în seamă. Începu să lucreze repede, dar sigur pe mișcările sale.

În liniștea serii se auzi deodată huruitul expresului. Posteucă însă nu-l auzi; n-avea vreme să-l audă. Apucă hotărît capacul chiulasei. Mai mult îl zmulse.

— Da! Mi-am închipuit eu. Iată de unde vine și bătaia suspectă... Noroc că ai oprit la vreme!...

Între degete, ca pe un trofeu, Posteucă ținea o fărîmă de metal.

— Da!... Ai... ai dreptate! îl aprobă șoferul.

Se așternu un moment de tăcere.

— Să te speli, zise după un timp șoferul. Uite un pic de benzină.

Posteucă făcu palmele căuș și șoferul îi turnă benzină.

— Știi, tovarășe, uite, stau și mă întreb: ce te-a făcut pe dumneata să pierzi cine știe ce treabă importantă pentru mine? Ce meserie ai?

— Inginer!

Mirat, celălalt făcu ochii mari. Clipi des.

— Dumneata? Inginer!... Hm! Vezi-ți de treabă, omule. Apoi după o vreme urmă: Și pentru că tot veni vorba de ingineri, să-ți povestesc ce mi s-a-ntîmplat odată cu unul: l-am luat din gară. Din gară de la Deva. Se rugase de mine. Venise cu expresul și pierduse autobuzul. Era tînăr, ferchezuit, filfizon, ce mai! Se tot lăuda că-i inginer. Uite, și tot pe drumul ăsta mergeam și — lucru care mi se întîmplă destul de rar — s-a defectat motorul. Am căutat eu să dreg, dar pana era grea. Mă treceau toate sudorile. Aveam nevoie de un ajutor. Crăpam, nu altceva. Dar dumnealui, inginerul, n-a pus mîna, n-a vrut să m-ajute. Deși după

Desen de LIANA PETRUȚIU

cum aducea vorba, vedeam că se pricepe. Însă în loc să mă ajute, dumnealui trăgea din pipă — pif-paf. În cele din urmă, ce crezi?

Posteucă fresări. „Da, da... acum știu unde am mai întîlnit ochii omului ăsta!" Nu-l lăsă pe șofer să termine.

— Nu-l așa că te-a lăsat baltă în mijlocul drumului și a urcat în altă mașină?

— Exact! Da' dumneata de unde știi?

— Cum să-ți spun... Vezi,, știu, pentru că eu am fost acela...

Șoferul izbucni în rîs.

— Glumești, tovarășe?

— Nu glumesc, omule! răspunse Posteucă hotărît.

Șoferul nu mai știa ce să creadă. Zise:

— Oricum, e bună!

— Uită-te mai bine, tovarășe, la mine. Nu-i așa că asta s-a întîmplat acum zece ani?

Șoferul prinse a-l măsura din cap pînă-n picioare.

— Nu mă mai măsura atîta, spuse Posteucă. E așa cum îți spun eu. Pe vremea aceea, îmi era teamă să nu mă murdăresc. De! Hainele mele miroseau încă a facultate...

Rămaseră o vreme cu mîinile strînse. Apoi se despărțiră. Cînd se văzu în mașină Posteucă își zvîrli haina pe umeri și apucă volanul.

— Ei, acum să te ții bine. Cu toată viteza, la gară!

Mîna mică, albă, a Irinei se așeză moale ca o mîngîiere pe brațul lui vînjos. Zise încet:

— Nu mai e cazul. Trenul l-am pierdut...

— L-am pierdut, zici? se miră Posteucă, în vreme ce privirile i se fixară pe cadranul mare al ceasului de la bord. Phii, s-a dus reuniunea!

Emil Simionescu

Poșta redacției

MARIȘ ION — *Vișeu.* Versurile dvs. înregistrează impresii cotidiene lipsite de vibrație. După lectură, ele nu reușesc nici să te convingă, nici să-ți sporească cunoașterea. Idelle poetice nu sînt susținute de imagini plastice care să le pună în valoare (vezi poeziile: *Anticipație, Anii mei cei tineri, Mărturisirea încrederii).* Comparațiile — destul de comune de altfel — sînt uneori impropriu folosite pe parcursul argumentării poetice, ca în poezia *Mărturisirea încrederii.*

Lectura și studiul, o revizuire foarte atentă a gramaticii, pentru înlăturarea greșelilor supărătoare, și o mai mare spontaneitate în scris, credem că vă sînt absolut necesare.

Transcriem poezia *Ca-n toată țara, și-n orașul meu,* cea mai reușită din grupajul pe care l-am primit:

Ca-n toată țara, și-n orașul meu
Miroase a mortar și a rășină.
Comună ieri, astăzi oraș,
Vișeu,
În beznă-ai fost și azi ești în lumină.

Ca-n toată țara, și-n orașul meu
În care mi-am trăit copilăria,
Dună-al lui August roșu curcubeu
Sîntem colocatari cu bucuria!

PETRE M. RUSU — *Adunații-Copăceni.* Apreciem la dv. dorința de a scrie și încercările de a cînta bucuria oamenilor din satele noastre, în drum spre socialism. Sentimentul unei vieți demne, fericite, al muncii creatoare, generează elanuri lirice pe care te simți ispitit să le comunici și celorlalți prin intermediul versului. Din acest punct de vedere dvs. ați reușit să faceți vizibilă sinceritatea sentimentului. Nestăpînind însă bine uneltele poetice, versurile sînt lipsite de puterea de convingere și de sugestie poetică, rămînînd simple încercări fără rezonanțe în inima cititorului.

V-am sfătui să folosiți deocamdată factura versului popular care, fiindu-vă mai familiară, v-ar putea disciplina condeiul, obișnuindu-vă cu ritmica și muzicalitatea poeziei.

Și încă ceva: nu folosiți cuvinte al căror sens nu-l cunoașteți bine pentru a nu cădea în ridicol.

CORIOLAN BRUJ

Poem pentru Africa, pentru Lumumba, cu toate inegalitățile sale, comunică acea indignare pe care mărturisiți că n-ați mai putut-o stăpîni pînă nu ați așternut-o pe hîrtie. Spre deosebire de alte versuri închinate eroului poporului congolez, în care argumentele poetice repetă aceeași viziune livrescă a Africii, dvs. ați putut ocoli în parte această primejdie cîtă vreme ați stăruit pe ideea poetică conturată sugestiv în prima strofă:

Natura a risipit multă moarte
pe pămîntul Africii negre.
Africanul știe să treacă
pe lîngă ea calm,
cum ar trece pe lîngă
un semen de-al său
negru.
Dar moartea lui Lumumba
n-a venit din păduri,
nici din mlaștini.
Moartea lui Lumumba
a fost plătită.
Ea a venit de peste mări
în Congo, în Africa...

Următoarele două strofe îmbogățesc ideea poeziei cu două aspecte: 1) lupta de eliberare a popoarelor Africei nu încetează să existe, așa cum realitatea pe care refuzi să o vezi cînd îți acoperi ochii nu dispare; 2) ideea că asasinarea lui Lumumba, unul din conducătorii mișcării de eliberare a popoarelor continentului negru, nu va putea schimba cursul istoriei acestui continent care se trezește la luptă. Poezia are astfel un crescendo, ideii poetice descoperindu-i-se, de la strofă la strofă, sensuri și valențe noi:

Africa arde de soare,
arde de luptă și gînduri.
Poți să-ți acoperi ochii
cu mîna
să nu mai vezi soarele,
dar asta nu-nseamnă
că sus, peste lume,
nu-i astrul puternic.
Acolo, în inima Africii,
a încetat să bată o inimă
care-a rupt multe lanțuri
cu bătaia ei luminoasă.
În inima Africii negre
mîna — stăpîna lanțului —
a ucis.
A ucis
ca să poată face mai departe istorie
din zgomot de lanțuri.
Dar Africa a început
să iubească
doar zgomotul lanțurilor frînte.
Ea știe că dincolo de ele
spre viitor
începe adevărata ei viață.

Din păcate, versurile care urmează, pînă la finalul poeziei, sînt discursive, „bat pasul pe loc" și, cu rare excepții, nu-i mai descoperă lectorului nimic nou, nici măcar ca imagine poetică.

NICOLAE LĂCRIMAR — *București*

Citățm din *Umanism* cîteva versuri mai reușite, deși în ele mai străbat încă unele influențe ale lecturilor:

Oameni, vouă, cu inima-s dator;
Palma voastră bătătorită și grea
Ca o creangă de vis și lumină
Se-apleacă stîoasă spre ea.
. . . . . .
Sub mîngîierile ei profunde
Soarele și astrele-s rotunde,
Florile au culori și parfum,
Lanuri de aur în cînt de prigorii
Se-ntind pînă-n zarea de fum...
Din palma voastră, inima mea
Luceferi și soare va bea...

Îi reproșăm eroului liric o anumită pasivitate în fața eforturilor creatoare de frumusețe și de bunuri omenești. Poetul nu este un privilegiat chemat doar la culesul roadelor; el trebuie să intervină activ în viață, să grăbească prin arta lui formarea noii conștiințe socialiste.

Un gen de pasivitate înrudită cu cea de mai sus străbate și în poezia *Groapa comună.*

Visele și gîndurile celor căzuți în lupta pentru idealul măreț al comunismului nu s-au stins odată cu dispariția lor fizică. Ele au fost preluate și înfăptuite de tovarășii lor de luptă. Izvoarele lor, straturile adînci ale conștiinței din care s-au născut, poetul trebuie să le caute, să le descopere singur atunci cînd încearcă asemenea sondaje, nu să aștepte răspunsul de-a gata.

Orașul comunei are o strofă frumoasă:

Deși e noapte-n ceruri,
în mine este soare
Și-mi suie-n ochi lumina
cu undele-i sonore;
Înfund în piatră urma (?)
picioarelor și-mi pare
C-au scăpărat în mine
văpăi de aurore.

Poezia păcătuiește însă prin generalități și vag, nereușind să contureze ideea solicitată de titlu. În plus, finalul este grandilocvent, melodramatic și nemotivat.

Prietenie suferă în general de aceleași lipsuri.

Posibilitățile pe care ni le-au relevat versurile dvs. îndreptățesc și asprimea cu care le-am discutat și convingerea că dacă veți munci mai mult veți putea realiza poezii mai bune.

PUSTAI AUREL. Înregistrăm cu satisfacție profesia dvs. de credință din poezia *Ei, da!*

Ei, da! Poezia mea-i manifest!
Sînt reporter în versuri
și-mi place
Să scriu despre viață și pace
Și-n frunte dușmanii
să-ncrest etc.

Acest crez poetic — nu știu de ce conceput polemic, cîtă vreme nimeni nu v-a reproșat orientarea spre poezia manifest — se cere susținut de o creație corespunzătoare. Celelalte două poezii, bune ca intenții, sînt sub nivelul celei din care am citat. Mai multă grijă pentru măiestrie! Poezia manifest nu trebuie înțeleasă greșit, ca o poezie seacă, aridă, construită numai pe afirmații, retoric, eliminînd imaginea poetică. Versul care se vrea baionetă trebuie să aibă ascuțișul imaginii care taie drum neocolit ideii spre inima și mintea cititorului.

IOAN CRISTEA — *Vaslui.* Pastelistica dvs. este copleșită de influențele din poezia lui Vasile Alecsandri. Balada *Jalea cerbului bătrîn* este melodramatică.

Ne-ar interesa tentative poetice din sfera tematică a actualității.

ALEXANDRU MISIUGA — *Bistrița*

Fragmentul din poemul *Nebu...* de Taras Sevcenko, deși este tradus cursiv, este mult prea departe de strălucirea originalului. Rimele sărace și plate (verb cu verb, adjectiv cu adjectiv etc.) îngroașă impresia de diletantism. Mai interesantă pare prelucrarea după *Cîntecul* lui Sevcenko.

Sete și *Gelozie* sînt siropoase și ușurele. *În loc de...* parodie după G. Topîrceanu, pentrucă este parodie la... parodie, cu o tentă de actualizare, ar putea fi folosită în cadrul unui program de brigadă artistică de agitație.

Ușurința versificării vă împinge la superficialitate și improvizație. Încercați să abordați și temele majore ale actualității, însă cu mai multă profunzime.

EMILIA DĂNILĂ, *București.* *Flori de primăvară* și *Iarna* poartă încă amprenta compozițiilor școlare.

O notă mai personală am întrevăzut în *Orașul bucuriei,* dedicată Tîrgu-Jiului. Trimiteți-ne regulat versurile mai reușite.

ALEXANDRU GHEORGIU — *București*

Continuați să faceți progrese în versificare. Ideile sînt mai clare și transcrise cursiv. Păcatul principal rămîne superficialitatea.

MARIANA FILIMON, *Cluj.* Pe lîngă delicatețea notației din *Seară de iarnă* sau plasticitatea imaginii din *La o moară veche,* calități ce ne fac să întrevedem în dvs. un poet autentic, v-am cere și o îndrăzneală mai mare și... o corespondență mai frecventă cu redacția.

CIOCOIU SEVER — *Craiova* Toate cele cinci lucrări sînt scrise sub influența prea evidentă a poeziei cosbuciene.

Uneori împrumutați și versuri din Coșbuc, aproape fără modificări:

Flăcăi și fete hăulind
. . . . . .
Din bice se aud pocnind etc.

Cititi multă poezie — în special poezie contemporană — dar nu muiați tocul în călimara altuia...

DANU PAVEL — Oravița; PANESCU PETRICA — Tg. Jiu; BALMUȘ CONSTANȚA — Călărași; CONST. DAVLEA — Vîrful Cîmpului; CONST. NASTAC — București; GEORGE AL. IONESCU — Craiova; I. GALAVAN — Arad; MIHAI F. ION — Copșa Mică; PAUL L. FILIP — Iași; MIHAI MÂRTZ — Pitești; BUGEA GHEORGHE — Pădureni; STELIAN FETELCA — Tr. Severin; MATILDA ȘEICĂRESCU — Buzău; ADY C. FULGA — Iași, G. OANCEA — Bucșani; GEORGE URSU — București; PETRE VASILE CAZANGIU — Slatina; RUSU DOREL — Predeal; MIOARA OLTEA-BOGDAN — Brașov; IUHAS GAVRIL — Marghita; TITUS DOBOȘ — Năsăud; RUSU ALEXANDRU — Blaj, ARHIP TRAIAN — Onești; NANAU GHEORGHE — Reșița; DINU WILLYAMS — Arad; *Mai trimiteți.*

DUMITRU BEIUȘAN — București; VLAD CORBEA — București; I. S. — Cluj; OCTAVIAN CARPIAN — București. *Deocamdată nu.*

Teodor Balș

Critică și cultură

(Urmare din pag. 1)

cenzăm, ci mai ales pentru progresul culturii și pentru cultura publicului.

Că trebuie să gîndească perpetuu la mijloacele prin care critica impune respect/și devine eficace.

Ea a devenit „respectabilă" în secolul al XIX-lea, scria cu voioșia lui familiară Ibrăileanu, într-o polemică din 1928 — ea s-a pus „în rînd cu lumea" numai atunci cînd a consimțit să se angajeze mai adînc în curentul larg al culturii. Atunci cînd, devenind explicativă, făcînd apel la o gîndire istorisită, la sprijinul sociologiei și al psihologiei, a încetat de a mai fi doar filologică ori simplu tehnică, meșteșugărească. Atunci cînd, în sfîrșit, a căpătat rolul de „nebănuită pîrghie a culturii". Încrederea în puterile criticii crește acolo unde critica e gîndită fără limitări tehniciste, ca o prezență vast culturală. Îmi place, de aceea, să-mi amintesc aici despre un săptămînal de „artă-literatură - filozofie-sociologie", apărut sub îndrumarea partidului în 1935, care și-a spus Critica *și a debutat printr-un elogiu al criticii ca armă de progres. Sau de gîndul complex care a prezidat la alcătuirea unei alte reviste conduse de partid,* Era nouă, *unde critica literară era văzută ca o parte inseparabilă dintr-un context bogat de probleme culturale, filozofice. Fiindcă înțelege adecvat circuitul și determinarea valorilor, marxismul este, dintre toate filozofiile, singura apți să deschidă drumul unei critici literare de vastă rezonanță culturală. Dar pentru aceasta, trebuie să învățăm a depăna mai bine ghemul inepuizabil al relațiilor dintre literatură și celelalte valori. Să gîndim în termeni mai stricți problemele filozofice, să urmărim literatura în jocul dialectic de răsfrîngeri și influențe care o apropie de restul artelor. Și chiar în domeniul literar socotesc că ne restrîngem uneori, pentru claritatea discuției, la prea puține puncte de referințe, că ne reducem excesiv cîmpul incursiunilor. Sînt cronicari inteligenți, precum Paul Georgescu, în scrisul căruia regreți uneori raportarea doar la cîteva opere fundamentale ale literaturii noastre, la cîteva romane precum* Răscoala *ori* Ciocoii vechi și noi, *luate mereu ca reper în diverse demonstrații estetice. Știu, o cronică e altceva decît istorie literară, dar presupune o preparație mai atentă de istorie literară.*

A marca punctele de recunoaștere într-o zonă cît mai vastă de probleme culturale, înseamnă a-l ajuta pe cititor să generalizeze mai ușor și mai fructuos, să gîndească mai viu asupra realității. Fiindcă numai astfel criticul poate sluji efectiv maselor populare, poate să fie un adevărat profesor de cultură și de viață al cititorului. Să apreciem cum se cuvine acest public, pe care ni-l creează socialismul, infinit mai numeros decît în trecut, plin de o curiozitate infinit mai robustă. Să ne amintim de situația de acum cîteva decenii cînd, consternați de criza lecturii, intelectuali precum G. Călinescu imaginau sisteme administrative care să-i oblige a citi măcar pe profesori. „Pînă acuma, scria criticul în 1932 — n-am cunoscut un profesor de limba română (cu excepția acelora care sînt ei înșiși literați) care să fi citit o revistă literară contemporană". „La bacalaureat — spunea Anton Holban, un scriitor care era și el dascăl — serii întregi de elevi nu au citit o carte în afara manualului". Să punem astfel de mărturii alături cu realitățile de azi, cu publicul nostru adesea încă neexperimentat, dar așa de dornic de lectură. Pentru acest public merită să faci orice efort de exigență. În fața lui greșim dacă abordăm — cum fac unii, L. Raicu, de pildă, — ostentația unui stil „de lucru". Cred că în critică „hainele de lucru" sînt mai degrabă o neglijență regretabilă. Dacă e bună, critica dăruiește cititorului o revelație de sensuri, o cunoaștere mai profundă, care nu trebuie lăsată să se tîrască în anodinul expresiei. Critica tinde să provoace în mintea cititorului o luminare de orizonturi care trebuie sărbătorită și prin ținuta verbului. Deși unora lucrul le poate apărea paradoxal, nu poți fi cu adevărat accesibil *în critică — și accesibilitatea e o obligație pe care o recunoaștem cu toții — atîta timp cît nu ții la frumusețea scrisului. Căci opera critică nu e — cum și-o închipuie unii confrați comozi — o piesă de învățat obligatoriu de către studenți, pentru examene. Da, critica trebuie să fie frumoasă, să fie citită cu plăcere; o frumusețe care nu se poate reduce la artificiile cu care-și îmbobodea uneori scrisul Eugen Lovinescu, ci ține de asemenea de o anume rotunjime a gîndirii, de o anume grație a inteligenței, de aplicarea la obiect firească și în același timp neprevăzută, de accentul unei exprimări fericite. S-au făcut mari progrese în această direcție, la noi, în ultimii ani, ca dealtminteri și în alte privințe. Se scriu multe articole personale, agreabile. Totuși frumusețea criticii le apare încă multora nu ca o necesitate imperioasă, ci ca un dar al hazardului, sau chiar ca un accesoriu. Critici care au arătat la începuturile lor că știu să scrie cu o anume culoare, de exemplu Ov. S. Crohmălniceanu — practică azi — dintr-o dorință, poate, de seriozitate, pe care mărturisesc că n-o pricep — un scris mai tern. Critica, de sigur, este o oglindă a literaturii; dar oglindă specifică, ea se constituie ca un gen, în stare a trezi interes și singur. Ea nu poate rămîne o umbră incoloră a literaturii, ci se cade a tinde spre frumusețea definitivă a cristalului. Insist asupra acestei cerințe, fiindcă mi se pare că destui confrați au, chiar dacă nu și-o mărturisesc, conștiința unei servituți a criticii, pe care o văd într-o inferioritate ancilară față de creația beletristică. Nu e vorba aici doar de talentul criticului, de verva stilului sau de imaginația lui plastică; e vorba de conștiința lui artistică. A voi să dai realmente criticii prestigiul care e propriu artei, nu înseamnă să te pierzi în amuzamente estetiste; dimpotrivă, frumusețea autentică a unui articol e în măsură să verifice cît de definitivă, dreaptă și bine decantată e judecata științifică rostită într-însul: cu alte cuvinte, cît de limpede se răsfrînge opera în cristalul criticii.*

Cît de numeroase sînt implicațiile practice ale unei astfel de înțelegeri — care vede în critică o operă neapărat frumoasă — nu e loc să arătăm aici. Nici cît de dificilă devine în acest mod critica. Ea e ispititoare, tocmai fiindcă e grea. „Subliniem încă o dată, scria cîndva Lunacearski — cît de mult, excepțional de mult, cere epoca noastră criticului marxist". „Pentru a ajunge la prima platformă care-l îndreptățește pe criticul marxist să se considere măcar calfă, trebuie să urcăm o scară foarte înaltă și foarte pieptișă". Azi această scară o putem urca mai încrezători, fiindcă socialismul asigură criticii o învestitură nouă, într-o perspectivă nobil și vast culturală. Fiindcă în acest urcuș te simți, mai mult ca oricînd, susținut de setea de cultură și frumos a unui întreg popor.

Din tradițiile literaturii noastre realist-socialiste

Zilele lui Octombrie 1917 au răscolit adînc conștiința întregii umanități. Denigrată cu o înverșunare disperată de către reprezentanții reacțiunii mondiale pe de o parte, și admirată cu entuziasm de către spiritele cele mai avansate ale epocii, Marea Revoluție Socialistă s-a impus, cu repeziciune, drept cel mai important eveniment al secolului, exercitînd o uriașă influență asupra omenirii. Referindu-se la această epocă, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej spune:

„Perioada 1917—1923 este perioada avîntului revoluționar care a luat naștere în toată lumea în urma victoriei de însemnătate istorică mondială a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Rupînd lanțul mondial al imperialismului și deschizînd epoca revoluțiilor proletare, Revoluția din Octombrie a fost imediat urmată de puternice lupte revoluționare în lumea întreagă" (Articole și cuvîntări, ed. IV, p. 365).

Mișcarea muncitorească din Romînia, în această epocă, a influențat numeroși intelectuali și, în primul rînd, numeroși scriitori care au aderat la cauza proletariatului. Un puternic ecou a produs, în rîndul scriitorilor, declarațiile de solidaritate cu Revoluția Socialistă, ale unor personalități de prestigiu ca Henry Barbusse, Romain Rolland și alții.

Mihail Sadoveanu ‚cîntărețul de totdeauna al „durerilor înăbușite" ale poporului nostru, a intuit cu o genială pătrundere sensul Marii Revoluții:

„Marele popor al stepelor s-a scuturat deodată din somnu-i lung și, ca printr-un farmec, a început a zvîrli în juru-i zdrențele trecutului, apărînd în fața lumii într-o nouă haină de armă" (Fatalismul, 1917).

Un rol pozitiv în popularizarea Revoluției din Octombrie în țara noastră, în acea epocă, l-a avut N. D. Cocea. Cunoscînd direct evenimentele revoluționare, impresionat de forța și măreția acestora, el a depus o activitate publicistică nebosită pentru triumful ideilor clasei muncitoare, antrenînd în această acțiune și pe alți scriitori, ca Cezar Petrescu, Gala Galaction, Emil Isac etc.

În ziarul *Chemarea* (1918—1927), apărut cu intermitențe sub diverse titluri: *Chemarea Roșie, Facla, Torța, Revolta*, se întîlnesc pamflete vehemente la adresa claselor conducătoare, articole pătrunse de spirit revoluționar și de încredere în victoria socialismului. În februarie 1920, N. D. Cocea publică, în acest ziar, suita de articole-reportaj *Cum se face revoluția*, care constituie o replică zdrobitoare dată detractorilor Revoluției din Octombrie. Memorabilă rămîne evocarea emoționantă a figurii lui Lenin la al III-lea Congres al Sovietelor, evocare care înseamnă de fapt, pentru istoria culturii noastre, întîiul portret al geniului revoluției. În același an, și tot în *Chemarea*, Gala Galaction închină lui Lenin un admirabil portret intitulat *Exemplul lui Lenin*. După ce condamnă cu sarcasm lumea îmbuibaților din Romînia, gîndul scriitorului se îndreaptă spre „lumea nouă":

„Și în vremea aceasta, un popor de peste 150 de milioane, grav aplicat și îrămîntat de cele mai arzătoare probleme sociale, se zbuciumă să scoată, din urna sorților și din blestemata fire omenească, o croială nouă, o pravilă nouă și un nou Adam".

Broșura lui Galaction *O lume nouă*, apărută în *„Biblioteca socialistă"* (1919) și cuprinzînd articole scrise între 1918—1919, este mărturia emoționantă a aderiunii sufletești a unui intelectual la spiritul noilor întocmiri sociale instaurate de *„lumina roșie"*. Căutările înfrigurate ale lui Galaction, ale

I

generației sale, își găsesc un făgaș:

„Așteptăm cu toții — și cei ce o dorim și cei ce n-o doresc — o lume nouă. Niciodată n-au fost atîtea semne prevestitoare și niciodată muncitorimea universală nu s-a simțit mai aproape ca astăzi de marea sărbătoare. Ceea ce marii proleți socialiști au prevăzut și au anunțat, se apropie de îndeplinire. O lume nouă se ridică, uriașă și temeinică, mai bună și mai dreaptă, în proiunzimile sociale".

În *Chemarea* din 1919 (24 martie) întîlnim semnătura lui Cezar Petrescu sub un articol care exprimă ideea luptei de clasă:

„Procesul între clase a intrat într-o fază nouă. Nevroza de astăzi este tristețea imprecisă pe care o împrăștie, ca orice crepuscul, apusul unei lumi".

O problemă ce revine adesea în dezbaterile presei democrate este cea referitoare la rolul și îndatoririle intelectualilor în fața noilor evenimente. *Umanitatea, „revistă literară, socială și științifică"* apărută la Iași în 1920 (la care au colaborat, între alții: Ion Slavici, Tudor Vianu, F. Aderca) se deschide cu articolul *Oamenii de știință și rolul lor social* de dr. C. I. Parhon. Ilustrul savant arăta că intelectualii de pretutindeni trebuie să fie animați de aspirația ca *„oamenii să trăiască în condițiuni cît mai prielnice"*, ca marile descoperiri științifice să fie destinate ușurării traiului omenesc, să ducă la *„scăderea orelor de muncă"* și la crearea timpului *„pentru cultura celor ce muncesc"*.

Problema rolului social al literaturii este pusă cu deosebită acuitate și de poetul ardelean Emil Isac. Într-un articol din *Socialismul* (18 iunie 1919) el adresează un apel înflăcărat către scriitori, îndemnîndu-i să îmbrățișeze idealurile nobile ale socialismului:

„Veniți, grăbiți la izvorul socialismului, căci acesta este viitorul."

Amintind, cu evlavie și recunoștință, pe scriitorii care s-au apropiat, printre cei dintîi, de idealurile socialiste, fie și numai sub raport sentimental, se cuvine să menționăm pilda lui Slavici care, la cei peste 70 de ani ai săi, întemnițat la Văcărești, a avut o adevărată revelație cunoscînd, aci, pe socialiști. Umanismul și altruismul socialiștilor îl impresionează pe cel care învățase de la Schopenhauer că *„egoismul e simburele umanității"*:

„Schimbați mi se păreau la față cînd începeau să vorbească despre durerile altora, despre suferințele celor mulți, despre mizeria care crește și se-ntinde mereu... despre bogățiile îngrămădite pe urma minciunii și a nelegiuirii, despre risipa făcută în îmbuibări și desfrîu" (*Închisorile mele*, 1921). Reînvierea spirituală a scriitorului bătrîn, învins de viață, care-și așteptă sfîrșitul, apare, în perspectiva timpului, emoționantă: *„E dureros, afară din cale, să te știi om bătrîn, cînd simți în tine pornirea de a intra-n lupta nu numai crîncenă, ci totodată și îndelungată"* (idem).

Influența ideilor revoluționare asupra vieții literare de la noi crește considerabil, deschizînd o nouă etapă, o dată cu înființarea, în 1921, a Partidului Comunist din Romînia. *Chemarea* lui N. D. Cocea, devenită *Facla*, apoi *Facla literară*, își întețește campania antiburgheză și antimonarhică, iar pe de altă parte propagă, în ciuda persecuțiilor și riscurilor, idei socialiste. Într-un articol din 10 martie 1929, intitulat *O mare aniversare*, scris cu prilejul împlinirii a 40 de ani de la moartea lui Karl Marx, se spune:

„Abia au trecut 40 de ani de la moartea întemeietorului doctrinei socialiste și socialismul se ridică azi și triumfă de la un capăt la altul al pămîntului".

O binefăcătoare influență exercită ideile revoluționare și asupra *Cuvîntului liber* — seria II-a (1924—1926) (prima serie apăruse între 1919—1921). Scriitori și publiciști ca Emil Isac, Ion Călugăru, Gala Galaction, Al. A. Philippide, Bacovia, Eugen Filotti etc. militează adesea în spiritul unor idei curajoase și înaintate. Într-un articol scris de Eugen Filotti intitulat *Moartea lui Lenin* (26 ianuarie 1924) se exprimă admirația pentru marele conducător al proletariatului.

„Iubeam în el — pe deasupra oricăror judecăți politice — pe cel mai mare făptuitor contemporan".

Aceeași revistă, în 1924, cînd Partidul Comunist trece în ilegalitate, ia apărarea celor întemnițați prin numeroase articole. Tot aici, Tudor Teodorescu-Branițte combate și demască cu vehemență șovinismul gîndiriștilor, iar Barbu Lăzăreanu începe o rubrică intitulată *Capitole de istorie socialistă*.

Merită a fi menționată, prin semnificația ei, revista *Cultura proletară* (din care n-au apărut decît 6 numere, între 1926—1927) dar care aspira (ca și *Bluze albastre* mai tîrziu), să devină o publicație culturală, care să se adreseze clasei muncitoare.

Cultura proletară a fost o publicație culturală revoluționară, scrisă de pe pozițiile cele mai avansate ale proletariatului. Revista popularizează după modelul *Contemporanului* realizările științei: dă noțiuni despre formarea pămîntului, despre nașterea lumii, demonstrează prin articole documentate, dar accesibile, incompatibilitatea religiei cu știința. Realizările Uniunii Sovietice în domeniul științei, tehnicii, învățămîntului, culturii și literaturii sînt menționate în fiecare număr. În numărul din februarie-martie 1927 ni se prezintă, pe 11 pagini de revistă, viața și opera lui Lenin și în același număr sînt reproduse convorbiri ale lui Lenin cu Clara Zetkin privind problemele de artă și cultură.

Articolele de critică literară sînt orientate în spirit materialist. Romanul lui Dem. Theodorescu, *Sub flamura roșie*, în care sînt prezentate cîteva figuri de muncitori în timpul procesului din Dealul Spirei, este aspru criticat pentru că autorul, adept al naturalismului zolist, falsifică imaginea clasei muncitoare, escamotînd problemele fundamentale și mistificînd imaginea eroilor.

În același articol, consacrat romanului social, analizîndu-se romanul *Ion* al lui Rebreanu, autorului i se face printre alte aprecieri observația justă că n-a reflectat destul de puternic viața socială a țăranilor, *„marile lupte contra exploatatorilor, ura acestei țărănimi sărace contra marilor latifundiari, greutățile și luptele milioanelor de Ion-i săraci"*.

Pompiliu Marcea

„Bluze albastre", anul I, nr. 1 (coperta exterioară).

Cum am scris... NEGURA

Acum cîțiva ani, să fi fost prin 1947 sau 1948, vara prin iulie, pe peronul plin de mulțime al gării Verești, căutam un locușor la umbră. Deodată, dincolo de cărucioara poștei, într-un colț, am văzut o roată de oameni. Toți stăteau pe un suman și în mijlocul lor, pe un ștergar alb, se afla o mămăligă aurie, rotundă și mare. Lîngă mămăligă, și neagră ca o planetă stinsă lîngă soare, se afla o strachină de lut cu brînză. Opt sau zece mîini apucau ca niște vîrcolaci, marginile soarelui coborît pe suman; și după ce întingeau cu el în strachină, îl urcau spre guri, în bulgări... Deodată cum m-am uitat mai bine, de pe ochi mi s-a luat ca un nor! De jos, din roata de oameni, a sărit drept în sus, unul bărbos și cu pălărie mare. Abia am apucat să strig înecat de bucurie:

— Dădaci! Măi, Dadaci! Măi, Niculai!

O îmbrățișare puternică mi-a întrerupt respirația. Marginile pălăriei lui îmi acoperiseră capul, ca aripile unei mari păsări stranii. L-am apucat și eu strîns, strîns, și nu știu ale cui lacrimi au izvorît mai întîi, căci obrajii amîndorura ne erau uzi de-a binelea. Ochii ni se uitau unii într-alții, prin ceața cea mai caldă a acestei lumi. De jos, în vremea asta, se ridicaseră patru sau cinci danci, și mai mici și mai mărișori, însă speriați deopotrivă și se ridicase dănciță lui Dadaci, Tuna, și toți îl trăgeau de mîneci și toți îl repezeau de spate, crezînd nimic, copiii au prins a plînge în gura mare. Degeaba îi ogoia Tuna. Abia cînd l-au văzut pe tatăl lor rîzînd printre lacrimi, au prins și ei a rîde printre lacrimi. Deodată a venit trenul. Ca un vînt năpraznic a măturat peronul de oameni și lucruri. A dispărut și soarele auriu de pe sumanul lui Dadaci, vîrît repede într-o traistă.

II

— ...emigrăm!, așa a început vorba prietenul meu Niculăeș cel de demult. Am moștenit fierăria unui moș de-al meu... la un sat de lîngă Bacău și emigrăm cu tot satul...

Și în vreme ce gloata de „emigranți" ne pîndea de la fereastra cupeului, noi doi stam pe culoar și Niculăeș istorisea înainte. Au căpătat rînd și amintirile. Crîncene amintiri, dar acum rîdeam tare, unul spre altul, și grăiam nefiresc de repede, de spaimă că drumul nostru împreună se va sfîrși. Mințile deveniseră ca depănătorile. Iată zilele îngrozitoare ale războiului! Iată-l pe Niculăeș dat dezertor și condamnat la moarte! Și, într-o dimineață, iată-l adus de poliția frontului, cu o barbă mare, cu ochii duși în fundul capului, îmbrăcat într-un suman rupt...

— Să sfîrșim mai repede, domnule comandant! a rostit atunci Niculai Dadaci, și deodată toată compania a prins a striga „iertare!" — încît și comandantului nostru i s-a înmuiat glasul, și a făcut ce a făcut, pe lîngă cei mari, încît așa, ca printr-o minune, Niculai Dadaci a scăpat de plutonul de execuție... Dar întîmplarea cu cismele ofițerului hitlerist, trecute peste rîu, în fața celor Șapte Coline?

— A fost ca o nebuneală! se apăra Dadaci, și așa, ne-am adus aminte de vioara lui, și nu știu cum am auzit-o așa de aevea, încît am închis ochii strîns. Și cînd mi i-am deschis, Dadaci cînta încetișor, într-adevăr, căci făcuse semn Tunei să-i dea vioara... Și văzînd vioara, m-am uitat la ea ca la o străveche prietenă, care niciodată nu ne-a uitat, în lungul anilor de concentrare! Prin noroaie grele, în întunecimi negre ca moartea, pe vifore, în nopți lungi, lungi, de bivuac, cînd luna plină și albă aduce aminte de satele natale, de iubite și mame, de plopi în șiruri ducînd către cimitirile străbunilor, în astfel de nopți noi stăteam întinși cu fața la galaxii și vioara lui Dadaci era mai dulce ca argintul din glasul greierilor! Iată de ce-l iubeam frățește și iată de ce ne-am fi dat viața pentru el!

Trăise o tragedie cumplită, asudase și el de o rușine înfiorătoare: învinuirea de a se fi născut țigan și de a fi pedepsit pentru asta cu deportarea în Ucraina... Tuna lui trecuse cu bine prin acest

III

Iată, dragii mei cititori, noblețe sufletească! Iată la ce înălțimi splendide poate urca sufletul omului simplu! Ce ar fi avut de spus, sau cum s-ar fi comportat într-o astfel de situație, vreun „nobil" care în numele unor galoane căpătate pe protecție, se da drept poporul romîn, pe care-l pălmuia, și căruia îi nega orice valoare? Cît de insondabile sînt frumusețile și puterile sufletului celui simplu, dacă un amărît ca Niculăeș Dadaci e în stare de atîta uluitoare noblețe? Mă mîndresc a spune că printre eroii din *Negura*, Niculai Dadaci ocupă locul de cinste, îndată după Costan Cimpoeșu. Deosebirea între unul și altul e că Dadaci este erou viu, în carne și oase, pe cînd Costan Cimpoeșu, e „tipizat".

Mare parte din acest al doilea erou, sînt eu însumi. Voi cita doar o parte autobiografică: Darienii luînd grădina Nataliei Cimpoeșu. E vorba despre grădina mea natală, jinduită de un vecin. În 1945, după foamete, fratele meu Alecu a murit de exantematec. Atunci s-a arătat și vrăjmașul grădinii noastre, gata să rupă gardul, să intre cu plugul. L-a oprit o telegramă trimisă de mine autorităților. Dar asupra acestor amănunte voi reveni altă dată.

Acum, îl vom pomeni pe al doilea bun prieten al meu, Itic Blonder. Curioșii se pot duce la Muzeul Literaturii, să vadă o carte poștală primită de la acest erou, îndată după apariția *Negurii*. Imi scria cam așa: „...frate și dragă camarade Cămilar, eu Itic Blonder îți mulțumesc că m-ai pus și pe mine într-o carte..." Nu știu dacă Itic Blonder mai trăiește sau nu. Oricum, mi-a fost scump prieten de suferințe și aș zice, de sărăcie! De ce, de sărăcie? Cititorii vor înțelege curînd, cînd le voi spune că am cătănit alături, doi ani, din 1939 pînă în primăvara 1941. Prin vifore și ploi, prin noroaie și arșițe, Itic Blonder și cu mine și cu alți oameni săraci, am dus tot greul „zonei". Cei avuți plecau mereu în concedii și permisii, avînd cu ce umple ochii majurului sau ofițerilor șperțari! Imi aduc aminte, ca ilustrare a faptului, de un majur foarte pîntecos. Odată, chemîndu-mă să grăiască cu mine „confidențial" mi-a spus textual:

— Vai, dragă! N-ai chiar nici un ban? Nici un ban? Ah, îmi vine să plîng de mila ta! Dacă ai avea cel puțin o sută de lei, ți-aș da drumul acasă să-ți vezi fumeia..."

Am stat crucit în fața acestei compătimiri stranii. In ce-l privește pe sărmanul Blonder, același milos majur i-a făcut o adevărată morală și chiar a fost înjurat de obiectele cultului, că „deși e evreu" nu se știe învîrti.

— Cum, dom' majur? a întrebat Itic Blonder, plîngînd în hohote. De mai bine de un an nu mi-am văzut casa și copiii! Și sînt sărac lipit pămîntului!

— Apoi, a răspuns majurul, tocmai asta e vina ta: că ești sărac! Marș la cantonament...

Insă, ar însemna să nedreptățesc amintirea celor de odinioară dacă n-aș recunoaște că tot tuși acelaș majur ne-a dat drumul acasă mie și lui Blonder și că amîndoi cîntam încet de bucurie, ștergînd armele, să le dăm în primire... Am luat foaia de drum, datată cu multă silă de dom' majur:

— Na-vă, mă! Să nu spuneți că-s fătat din căței...

Și ne-a întors spatele, în timp ce eu și Itic Blonder porneam repede spre gara Vijnița, pe cărarea albă de iarnă, prin liniștea de piatră așternută după spasmul viforului.

Cum am ajuns la gară, Itic a făcut cinste cu un ciocan de rachiu, la crișma din colț și ochii lui luceau straniu, de o bucurie cum nu mai trăise. Vasăzică, el, Itic Blonder, pleca acasă! Pleca acasă și prietenul său cel mai bun! Cît de frumoasă e lumea, oh, Doamne! Iată și trenul! In care vagon să ne suim, mai camarade Blonder? In oricare, numai vagon să fie și să ne ducă repede! Și ne-am suit și ne-am tixit și noi între alți soldați și toți cîntam. Adio, majuri! Adio, munți!

Dar deodată, cînd să pornească trenul, iată-l și pe furierul companiei I-a! Pe cine caută? Pe cine altul decît pe mine și pe Blonder.

— Coborîți repede! Repede! Inapoi la companie! Ordin de la dom' majur...

Am văzut fața lui Itic Blonder: era neagră ca pămîntul...

IV

Astfel de întîmplări leagă oamenii pentru de-a pururea și nu-i mai pot despărți toate grindinile naturii și istoriei.

Și Niculai Dadaci și Itic Blonder și-au primit locul cuvenit pe jilțul mare, în cartea mea scrisă acum zece ani. Am pus în această carte viață din viața mea și viață din viața lor, și toată simpatia inimii mele s-a îndreptat și se va îndrepta pururi, numai spre cei oropsiți și loviți cu fulgerul nedreptăților!

La întrebarea cum am scris *Negura*, am răspuns prin aceste scurte și dramatice reînvieri din pulberi. Vom reveni. *Negura* este o carte trăită pînă la durere.

martie, 1961.

Eusebiu Camilar

CEZAR PETRESCU

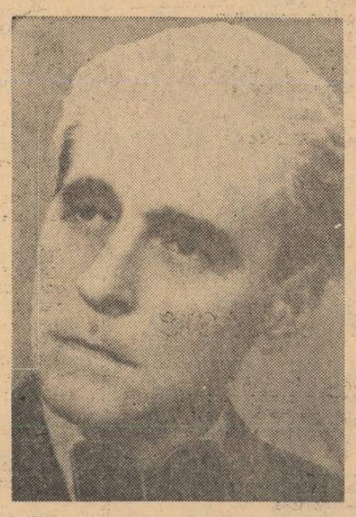

Precocitatea artistică a lui Cezar Petrescu, evidentă în primul său volum **Scrisorile unui răzeș**, s-a transformat cu timpul într-o pasiune a scrisului rar întîlnită, autorul concepînd și realizînd în cea mai mare parte proiecte literare vaste. Răzlețite unele de altele numai în aparență, romanele lui sînt legate prin ideea de a prezenta, din diferite unghiuri, societatea românească de după 1900. Visul romancierului era alcătuirea unei frești a secolului — **„cronica românească a secolului XX" — o Comedie umană românească** în genul Comediei umane a lui Balzac și al marilor cicluri de romane din literatura universală.

Romanul **Intunecare**, prin poziția critică demascatoare față de societatea burgheză ocupă în ansamblul creației lui Cezar Petrescu de pînă la Eliberare, un loc aparte. Pe fundalul primului război mondial se proiectează destinele unor oameni aparținînd tuturor claselor sociale. „Interesele naționale", fluturate în piețe și pe la cluburile partidelor politice burgheze, se dovedesc a nu fi decît aprige interese de clasă. Romancierul distinge două „țări": una a lui Vasile Breazu, țara tîlpașilor și a pelagroșilor și alta a **Căii Victoriei**, a ședințelor parlamentare, a moșierilor și a politicienilor de teapa Vardarilor. Valul de nemulțumire și de protest a maselor în timpul și după terminarea războiului a determinat în mare măsură această ținută cetățenească, curajoasă a artistului.

Colonelul Pavel Vardaru luptă pe front împreună cu trupa de ostași, dar prin asta nu înseamnă că este un erou. In timp ce unitățile sînt decimate — într-o singură zi căzuseră 7.000 de oameni, — Pavel Vardaru trimite ordonanțe la București pentru a-i aduce lenjuri noi, două rînduri de uniforme, patru cutii de homari etc. „Eroul" care după terminarea războiului va face caz de „patriotismul" său, transformă campania de mobilizare și de război într-un prilej de chefuri interminabile, concurînd localurile de noapte ale Capitalei. Intelectualul Radu Comșa, feciorul de țăran, pleacă pe front îmbătat de „chemarea națională", încrezător în așa-zisa putere miraculoasă de regenerare a societății prin război. E un om cinstit, sigur că jertfele de pe front vor aduce o schimbare în bine a soartei milioanelor de oameni simpli. Drama lui Radu Comșa este drama intelectualului de bună credință, care își vede idealurile prăbușindu-se clipă de clipă. Pe de o parte luptă cu entuziasm și așteaptă rezolvarea problemelor social-economice prin mijlocirea războiului fără a înțelege caracterul imperialist al acestuia, pe de altă parte e conștient de tîrgul de afaceri pricinuit de război și se revoltă.

„Generația războiului", se dovedește pînă la urmă a fi generația unor învinși. Ștefan Gheorghidiu, eroul lui Camil Petrescu, sfîrșește printr-o ratare totală. La fel și Radu Comșa. Idila dintre Comșa și Luminița, fiica moșierului Vardaru, nu poate umple prăpastia existentă între cele două forțe sociale cărora le aparțin personajele. Respectarea adevărului vieții l-a condus pe romancier la sesizarea anomaliilor de neîmpăcat din societatea burghezo-moșierească, dînd romanului un pronunțat conținut critic. Iluziile lui Comșa se destramă treptat. Idealurile pentru care a luptat au fost simple himere; dragostea Luminiței pentru el, o minciună. Comșa e un om care s-a înșelat și s-a mințit pe el însuși. In loc de a-și asocia protestul său luptei maselor, el rămîne un frămîntat și un nemulțumit individualist pe care lumea lui Iordan Hagi Iordan, Vardaru, Vezbianu, Gică Elefterescu îl va ucide.

Pe alt plan, Niculaie Apostol din romanul **Apostol** face parte din aceeași familie sufletească a lui Radu Comșa, a oamenilor pe care romancierul îi opunea reprezentanților clasei stăpînitoare. Apostol, învățătorul entuziast care se dedică operei pedagogice de ridicare culturală a satului, se luptă cu indiferența și ostilitatea oficialităților.

Exemplul personal al lui Apostol e ineficace. Arma sigură pentru a birui în satul în care stăpînește moșierul Lascăr Sofian, moșiereasa Catinca Știrbulescu, primarul Ioniță Țăpu, notarul Bosinceanu, jandarmul Stănică, este lupta revoluționară de care Apostol este departe. El nu poate rezolva singur problema țărănească în Ponoare.

Influențat de teza semănătoristă a opoziției dintre sat și oraș, romancierul a prezentat orașul — capitala, ca pe un loc de prăbușire și de asfixiere în care nu pot trăi ființele cinstite și delicate. **Orașul metropolă — Sodomă și Gomoră — din romanul Calea Victoriei**, nu rămîne însă o simplă opoziție cu satul ca în falsa literatură semănătoristă. E orașul nu numai al prăbușirilor dar mai ales al corupției. Membrii familiei Lipan, oameni demni, acționînd în afara influenții moralei burgheze, sînt în cele din urmă zdrobiți de societatea burghezo-moșierească.

Refugiul nu este însă satul, provincia, tîrgul. Cezar Petrescu urmărește prezența aceluiași mod inuman de viață, pretutindeni în societatea burgheză. Dacă Bucureștiul îi apare ca un infern al civilizației burgheze, tîrgul, orășelul provincial sînt înfățișate ca niște morminte în care se închid viețile oamenilor mărunți.

Un merit al romancierului îl constituie preocuparea de a descrie mediul industrial, dezvoltarea în condițiile sistemului capitalist a industriei petrolifere, felul în care se petrec aceste schimbări, repercusiunile în viața politică și socială a țării.

Operațiunile de prospecțiune, explorare și exploatare adună ca un roi pe bancheri, politicieni în jurul Piscului i Voevodesii. Sufletul curat al lui Zaharia Duhu, căutătorul și descoperitorul adevăratei comori, e pervertit de culoarea și mirosul banilor. El devine „acționar", intră cu alte cuvinte în lumea lui Iordan Hagi Iordan, Gică Elefterescu și Emil Sava. Capitalul ucide relațiile patriarhale, schimbă nu numai peisajul geografic, dar în primul rînd pe cel uman. Forța proletariatului nu se face simțită decît sporadic în această carte. Orientarea realist-critică a artistului așa cum rezultă din romanele **Intunecare, Apostol, Oraș patriarhal, Aurul negru** a fost de multe ori subminată și denaturată de influențe și tendințe diversioniste. Indeosebi se resimt tezele ideologiei semănătoriste și poporaniste în **Apostol, Aurul negru,** în nuvele și schițe și în special în romanul **1907.** Aici, scriitorul face apologia boierului de țară Cumpătă pe moșiile căruia țăranii ar fi fericiți, trăind într-o înțelegere ideală. Lui Cumpătă i se opun în mod fals boieri „parveniți" și arendași „streini". Astfel scriitorul plătește un dureros tribut „conformismului" politic în mrejele căruia a fost atras în timpul dictaturii carliste. Poziția lui ideologică greșită s-a reflectat în creația sa literară și prin unele lucrări în care romancierul a fost ispitit de literatura ușoară, cu conflicte ieftine și de duzină, redactate într-un stil jurnalistic.

Forța creatoare a lui Cezar Petrescu a fost însă întinerită de transformările și patosul revoluționar al vremurilor contemporane care au rezolvat așa cum trebuia vechile frămîntări ale lui Comșa, Apostol, Opriș. Scriitorul a desfășurat o activitate fecundă după 23 August 1944. Romanele pe care singur le-a ales din suma generală a scrierilor sale, le-a retipărit în ediții noi, îmbunătățindu-le structural. **Aurul negru, Intunecare, Apostol, Calea Victoriei, Oraș patriarhal, 1907,** în noile variante, sînt autorevizuiri estetice, operate de autor prin prizma nouă a ideologiei clasei sale muncitoare, evident, în măsura în care Cezar Petrescu a reușit să și apropie această ideologie.

La acestea el a adăugat opere inedite **(Ajun de revoluție 1848),** inspirate din contemporaneitate **(Vino și vezi, Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine, Nepoții gornistului)** și traduceri din literatura sovietică și clasică franceză. Aceste romane, nuvele, schițe, articole sînt o continuare de la un punct superior de înțelegere a realității, a operei sale vechi și, din această cauză, și o replică a ei. In romanul **Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine,** Cezar Petrescu pune ca personaj principal pe exploatatul de ieri și omul liber de azi, integrat în colectivitatea muncii. Ion Săracu e unul din milioanele de săraci de ieri care au dus pe umerii lor povara vremurilor de odinioară. Pentru epoca de pînă la 23 August 1944, romanul de față completează imaginea artistică a satului din operele sale „țărănești". Oricît s-ar strădui Apostol să aducă lumina cuvîntului în Ponoare, **săracii** se scufundă din ce în ce mai mult în beznă. Contradicțiile de clasă se agravează. **Oamenii de ieri** nu suportă umilința cu resemnare, ei învață să lupte pentru a ieși din această condiție.

Ion Săracu nu rămîne un singuratec revoltat, întristat de neputința de a mișca roata istoriei. El, ca și Mitrea Cocor, cunoaște pe comuniști — pe Stoichiță, care îl educă în spiritul intereselor proletariatului.

Cronica epocii sale a fost adusă de Cezar Petrescu la zi. Fervoarea scrisului s-a manifestat pînă în ultima clipă, necunoscînd popasul. Romancierul s-a dăruit luptei obștești cu pasiune și a slujit-o statornic.

Marin Bucur

Știați că...

● *Incepînd din februarie 1927, un grup de scriitori au editat, la Craiova, revista* Gînduri noi, *subintitulată „revistă social-literară". Articolele și lucrările beletristice, publicate în paginile acestei reviste de către I. P. Puțuri, Mihail Cruceanu, Ion Pas și alții, aveau un caracter militant, progresist, în spiritul ideilor și năzuințelor clasei muncitoare. Așa sînt, de pildă, poeziile* Convoi muncitoresc *și* Destăinuirea *de I. P. Puțuri, aceasta din urmă dedicată* „Primului stat muncitoresc și țărănesc", *poezia* Răsăritul *și articolul* Lanțurile artei de Mihail Cruceanu, *precum și articolul* Otrava de Ion Pas, *în care se denunța caracterul retrograd și dăunător al unei mari părți din literatura pentru copii din acel timp. Ion Pas condamna cu vehemență mai ales acea literatură care urmărea afițarea șovinismului și naționalismului, scriind:* „Această literatură, — accentuăm — trebuie nimicită".

● *Convorbirea lui Lenin cu Clara Zetkin despre problemele literaturii și ale artei a fost reprodusă și în revista de limbă maghiară* Front *din Alba-Iulia, în 1932. In paginile acestei reviste mai întîlnim o schiță de Nagy Istvan, precum și traduceri din Romain Rolland, V. Kataev, și un fragment din romanul* Trenul blindat *de Vsevolod Ivanov.*

● *Luptele muncitorilor ceferiști din februarie 1933 și-au aflat ecoul și în poezia lui Alexandru Șahighian* „Ideea muncitorilor din Viena", *intitulată astfel pentru a abate atenția cenzurii, poezie publicată în* „Cuvîntul liber" *din 20 iulie 1935.*

● *Cunoscuta cuvîntare a lui Lenin* „Sarcinile Uniunilor Tineretului", *rostită la cel de al III-lea Congres general al Uniunii Tineretului Comunist din Rusia, la 2 octombrie 1920, a fost popularizată la noi prin gazeta* Tineretul socialist, *prima dată în articolul* „Lenin vorbește tineretului", *apărut în numărul din 15 iunie 1921, și apoi în articolul* „Menirea tineretului comunist", *apărut în numărul din 24 februarie 1924.*

● *Prezența marelui scriitor francez Henry Barbusse în Romînia, în toamna anului 1925, era salutată astfel de către ziarul* Viața muncitoare, *în numărul din 22 noiembrie al acelui an:* „Romînia muncii manuale și intelectuale trăiește momente mari. De o săptămînă se găsește în mijlocul ei Henry Barbusse, scriitorul social cu faimă mondială. Henry Barbusse — omul, luptătorul și gînditorul — stă la răspîntia spirituală a două lumi ce se ciocnesc, anunțînd, prin măreața operă ce o îndeplinește, triumful luminii, adevărului și dreptății asupra milenarei asupriri a creatorilor cu brațul și cu mintea".

● *Zguduitoarele și barbarele torturi pe care le îndurau luptătorii comuniști întemnițați la Doftana, au fost dezvăluite în 1934 de către M. Gh. Bujor, în broșura sa intitulată* „Doftana".

Teodor Virgolici

Victorie, tovarăși!

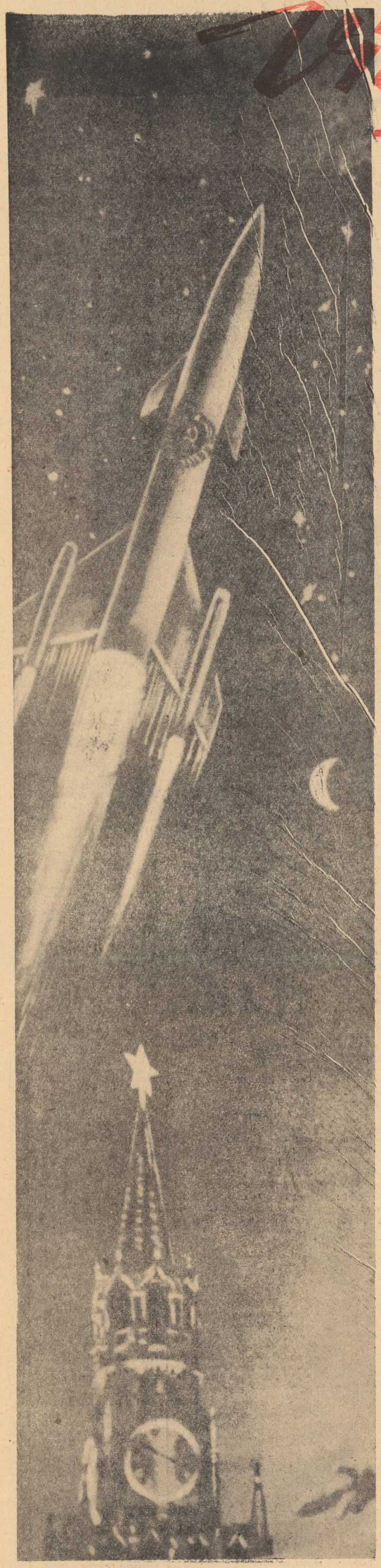

SPRE STELE

lui Iuri Gagarin

V-am spus : voi pleca, în curînd voi pleca,
de multă vreme v-am spus, m-ați văzut pregătindu-mă,
măsurînd depărtările, adunînd merinde, înhămînd caii,
trebuie să plec, v-am spus, a sosit vremea...
Și am deschis ușa unei imagini
care a intrat plină de zăpadă, friguroasă,
cu mustățile pline de chiciură ; —
dar zăpada nu era zăpadă, ci pulbere cosmică, zăpadă lactee,
și imaginea nu era imagine, ci o simplă
fotografie stingace a săptămînii viitoare...
Ați crezut poate, unii, că glumesc, că mă joc cu vorbele,
așa cum fac de obicei doar poeții, acești arbori de cauciuc
ce mereu își crestează sufletele, pentru a dărui oamenilor
o rășină dulce și lipicioasă ce se aprinde ușor.
Dar nu, n-a fost nici o glumă, nici o joacă, — am plecat !
Ușor, cum se desprinde vîntul, răsucindu-se în răspîntii,
înainte de a da buzna în nori, șfîșiindu-i,
cum se încolăcește dulce, în lungul coloanei vertebrale,
spirala viselor, înainte de a dobîndi
amețitoarea ei viteză, — am pornit !
Voi n-ați aflat decît mai tîrziu,
cînd marele tunet ce s-a-nlors pe pămînt
v-a dat de știre că depășisem bariera timpului,
Voi n-ați știut decît mai tîrziu, cînd ați văzut
prin sticlele fumurii, mișcarea de spaimă a soarelui
ce se-ascundea în spatele lunii, privind
peste umărul ei, cu văpăile părului zburlite de mirare,
spre crainicul vertiginos, strălucitor, al Pămîntului ; —
dar, curînd, luna, recunoscîndu-mă după floarea mea roșie,
s-a dat ușor la o parte, ștergînd de pe ochii soarelui noaptea,
și m-ați putut vedea și voi
alergînd ca o nălucă de aur spre stele.
Acuma sînt sus, departe, în marea noapte a haosului, —
în jurul meu, mari, stelele strălucesc
ca scoase din apă,
și ca să-mi fac auzit glasul pînă la voi,
va trebui să mă folosesc de singurul grai
ce are cale liberă printre stele, cunoscut lor
din lunga istorie a nopților de vară,
graiul sprinten, monosilabic, al greierilor...

Ascultați-mă dar, vă transmit cele dintîi vești :
zborul decurge normal, aparatele,
inclusiv detectorul de iluzii, inima,
funcționează desăvîrșit. Sînt vesel,
zbor, alerg cu viteza libertății,
și-n goana mea, haosul se preface în timp,
timpul în lumină, iar lumina într-un fir de beteală
ce se-nfășură în jurul navei mele
ca într-o năzdrăvană jurubiță,
ca pe însuși degetul arătător al Pămîntului.
Alerg, plutesc, pipăind infinitul, —
am trecut de vămile văzduhului, unde poetul străvechi
îi văzuse pe Dante și pe Adam mîncînd alegorii din
același pom.
Zăresc, de-aici, brahicefala teastă a Pămîntului
ca o uriașă, ciudată perlă de aur, verzui-albastră,
craniul bătrînei mele stele de baștină,
din care am țîșnit în zbor ca o idee nouă, răscolitoare :
Te salut, bătrînă mamă a omenirii,
ce dărui azi, din inima ta roșie, viață pustiurilor astrale !
Întîia oară te văd rotundă, întreagă,
și nu mă mai satur privindu-te, — rotundă,
așa cum plutești de veacuri în zarea marilor minți
pe care le-ai zămislit, — întreagă,
așa cum te întruchipezi implacabil în privirile limpezi,
nesovăitoare, ale celor ce m-au trimis să duc stelelor
armele de pace ale omului, heraldica lui planetară,
uneltele primordiale ale vieții, ciocanul și secera...
Zbor, alerg, cu viteza iubirii, în jurul planetei natale
și-i strig salutul meu de plecare, și nu mă mai satur privind-o,
dar, după cîteva ocoluri de rămas bun, mă depărtez cu iuțeală,
absorbit de bulboana neagră a haosului,
căci puterea motoarelor mele și puterea năzuințelor umane,
ce m-au azvîrlit în spațiu cu această scăpărătoare viteză,
sînt pe măsura unor înălțimi mai mari,
a unor distanțe fără sfîrșit...
Mai sus, mai sus ! Alerg străbătînd necuprinsul,
în drum spre lună, în drum spre vechiul,
neprihănitul nostru prieten, luceafărul.
Alerg, alerg cu viteza speranței,
spre vechiul nostru prieten înfășurat în aburi.
Știu, voi mă urmăriți cu privirile și cu bătaia inimii,
vă simt tulburați, plini de teamă și de îngrijorare
pentru viața trimisului vostru.
Dar nu trebuie, n-are rost. Nu. Nu-mi duceți grija :
Zborul decurge normal. Insula fragilă de carne și singe,
de pămînt și de vise, pe care ați trimis-o spre stele,
înfruntă biruitoare neumblatele hăuri.
Mașina pe care mi-au pregătit-o mințile voastre ascuțite,
mîinile voastre dibace, zboară desăvîrșit, —
aflați despre mine că sînt bine sănătos,
ceea ce vă doresc și vouă, și că marile primejdii
ale călătoriei nu mă-nspăimîntă cîtuși de puțin.
Am întîlnit și roiuri de meteoriți, dar îi știam,
de mult îi știam, din nopțile noastre limpezi, de august,
cînd ploaia lor îmi nimerea citeodată în călimară,
iar chinul dulce, paradoxal, al imponderabilității
sînt ani de cînd nu mi-e străin, din vremea cînd,
întîia oară, cu hîrtia albă în față, valul iubirii
îmi umfla pieptul din cale afară, năvălind sub frunte
și ridicîndu-mă de la pămînt, copleșind
mărunta supapă a peniței pe unde mă căzneam să-l deșert...
. . . . . .
Nu-mi purtați de grijă, așadar, nu vă temeți,
vă voi transmite veștile mele. Să m-ascultați seara,
mai ales seara, ca să putem vorbi în liniște
și să nu pierdem nici-un cuvînt, nici-o vibrație
din bucuria taifasului nostru interstelar.
Să vă uitați cînd răsare luceafărul,
ca să vă pot vedea și eu, așteptînd să răsară
Pămîntul, mare, ca o pîine de-acasă,
și să-mi aduc aminte cu dor de nopțile noastre,
de diminețile noastre limpezi de pe Pămînt,
de mîinile calde ale oamenilor, de prunci,
de salcîmii în floare, ca niște țărani în haine de duminică.
Eu vă voi transmite reportaje amănunțite de pe-aici,
vă voi da să ascultați, înregistrată pe bandă,
muzica stelelor, un cîntec ciudat, dulce și mîngîietor,
dar plin de putere și de măreție,
pe care, în lungul drumului, l-am cules în urechi pentru voi !
„Mărire ție, omule !" — cîntau stelele
într-un cor solemn, tulburător, de glasuri imateriale,
„Mărire ție, omule !", intonau miliardele de roiuri astrale —
sau poate nu era decît șuierul motoarelor rachetei,
ori bătrînul meu detector de iluzii,
ce adunase ca o credincioasă scoică
imensele radiații sonore ale istoriei umane,
risipite de milenii prin spații, —
imnul de glorie al omului, închinat sie-și...
Oricum, eu vă voi transmite din cînd în cînd
această muzică tulburătoare,
iar voi să-mi spuneți atît : că pe Pămînt e pace,
că oamenii și-au îngropat pe veci armele,
că amîndoi obrajii planetei sînt rumeni...

Geo Dumitrescu

STELELE AȘTEAPTĂ PĂMÎNTUL

Și-n mine se rotește-o galaxie,
un cosmos neatins de astronave,
cu sori ce-și fierb mercurul roșu-n lave,
cu nebuloase stinse-n pribegie.

Cînd urc spre stele, mă scufund în mine.
Sînt cumpăna și martorul mișcării,
pulsînd cu globul, în cadența mării,
pe harta-ntinsă-a lumilor din mine.

Întind în spații mîinile-amîndouă
și alte lumi nu-mi ies doar mie-n cale :
bătînd în gongul erelor astrale,
cu mine-aduc o galaxie nouă.

Mihu Dragomir

MOSCOVA, 12 APRILIE

Victorie, tovarăși ! Nemuritoarea clipă
Ne bate viu în piepturi, ne sună în urechi,
Înmărmurit e globul văzînd cum se-ntraripă
În orele aceste, dorințele-i străvechi !

Victorie, tovarăși ! Azi pasărea stelară
Sub ochii noștri zboară prin înălțimi vibrînd,
Din zorile Comunei ca flamuri mari de pară
Ea torțele Minervei le-naltă luminînd !

Victorie, tovarăși ! Sînt flamurile noastre :
Pornite de la Smolnii, ce larg au biruit !
Ca prova „Aurorii" pe căile albastre,
„Vostok" brăzdează cerul în zbor nemărginit !

Pe marea de-ntuneric strălucitoarea navă
Înalte porți spre Cosmos azi lumii a deschis.
Octombrie urcat-a biruitor în slavă
Aripa cutezanței, al omenirii vis !

Deschisul drum spre astre, Gagarin îl străbate,
Iar glasul i-l ascultă întregul univers.
În pasărea măiastră, inima noastră bate
Și aripa-i vibrează în marmoră și vers !

Niculae Tăutu

COSMONAUTUL

Sub ochii săi înfiorați se-arată
Măreața înălțime derutată.

Și-n fața lui, privelișteа unică
Se clatină, se-nclină, se despică.

Parcă i-ar bate valuri pieptul teatăr.
Fiece val e însă un luceafăr.

Și ochii săi apropiați de lună
Televizează drumul spre Comună.

...De patrie vremelnic despărțit,
Simțea la piept carnetul de partid,

Ca o a doua inimă urcînd
Să lege, trainic, cerul de pămînt.

Iosif Naghiu

PRIMUL CETĂȚEAN AL UNIVERSULUI

Sîrme de telegraf
— meridiane și paralele —
Zbîrniie, se zbat răspîndind
simplă, laconică
știrea :
Un cetățean sovietic e în zbor către stele
Și săgetează,
săgetează nesfîrșirea.

Deasupra arborilor,
Deasupra oamenilor, departe
El poartă
freamătul stepelor ruse
Poartă învățătura lui Lenin,
fără de moarte.
De astăzi
anii
ca-ntr-o nouă olimpiadă — victorie
Își vor număra
cosmicul mers
De la el
Fiu al țării Revoluției
Iuri Alexeevici Gagarin
Pentru istorie
Întîiul cetățean
din Univers.

Adrian Păunescu

NEOMECANICĂ

Traiectoria ta începe-n măsura terestră,
(putem măsura-n hexametri dactilici
anii-lumină de ritmuri unduitoare).
Prozodiile cosmice, stilul, cer spațiul etern,
timpul prezent, uriaș ca un epos eroic,
tăiat în viitor — la scara sovietică-a vieții.

Timpul nostru-a fixat noțiunea „pămînt"
— cu sensul ei nou, dialectic, uman —
în vechea mecanică-albastră cerească.
Penița istoriei contemporane,
racheta a-nscris
pe fruntea împietrită-a veșniciei
cel mai frumos cuvînt comunist :
OMUL,
lozincă de muncă, început de poem...
Primul vers l-ai scris tu, călător planetar.

Cei șapte stîlpi ai vechii-nțelepciuni,
bătrîni voiajori printre vise cu astre,
îți închină constelația Pleiadei,
omagiu.
De astăzi privim universul în ochi,
egali,
stăpîni peste Calea Lactee,
peste misterele-avare din nebuloase.

Pe fruntea cu planete rotitoare — cască,
și jerbe de stele, pe umerii drepți — epolete,
cu palmele pline, scînteind, de nestemați meteori,
scuturîndu-ți batista de comete fluturătoare,
drumeț pe orbita de vis,
te-ai întors din fantezie.

Dar planeta victoriei tale
se-nvîrte rotund și etern
după legile neomecanicii-astrale.

Te salut, om sovietic, poet al viitorului lumii.

Romulus Vulpescu

UN OM ÎN CER

Ai noștri au trimis un om în cer,
ne-a-nconjurat victorios și-a revenit,
de parcă unui continent aurifer
i-am găsit itinerariul rîvnit.
Ci eu mă-ntreb și-acuma cine trebuia
să pătrundă sigur cu un om în cer,
iscodindu-i treptele din stea în stea
decît acei ce-l asaltau sever?
După zborul omului la astre
am să-ntrec cu prevestirile augurii,
că înlăturăm din calea vieții noastre
tirania mută a naturii...

Poi acestor zile totuși să le iert
ne-ndurarea că și nave-au înecat,
că nisipul otrăvit dintr-un deșert
norii atomici l-au întunecat ;
că transfugii toarnă pulbere în arme,
rozînd țărmurile Cubei dedesubt ;
că cenușa lui Lumumba nu adoarme
pe pămîntul țării sale rupt ;
că guverne vitrege mai pot ucide
proletarii care ies cîntînd în stradă,
că discipolii măreților partide
sînt și-acuma-nlănțuiți fără dovadă ?

Secol mare, inegal te-agiți
inegal te miști și zămislești ;
parcă ninge-n brazii moscoviți
cînd se-mbracă liliecii-n Bucure
Taine încă mai închid tăcerea Lunii
și planetele tot nu știu dacă-s stinse.

Fie dat să se-mplinească timpii rațiunii
trebuind și faptele naturii prinse.
Cristofor Columb al anilor-lumină
a deschis azi cerul și ne-a-nconjurat.
Bucuria mea începe deci, senină,
zborul care s-a desfășurat...

Ca un semn s-au tăinuit în mine
secolii ce-n suflet mi se-aud,
din răspunsul lui ; că-i este bine
pe deasupra Continentului de Sud,
pentru ei pricep eu vorbele ce spun,
că-i e bine peste continentul brun.

Care pilde mari mai pot acum încape
disciplina ce s-a oțelit în el
cînd, ca un matroz venit de peste ape,
caim a dat raportul sub drapel ?
El a plămădit în fabrică metale
poate construindu-și propria lui navă...
Slavă muncitorului și faptei sale,
țării care l-a crescut, de-a pururi slavă

O lumină nouă se deschide
peste fruntea demnității omenești
apărată de mărețele Partide
Comuniste și Muncitorești.

Ion Gheorghe

VICTORIE!

Lui Iuri Alexeevici Gagarin

Grădinile planetei foșnire
noaptea întreagă
și neliniștite sunară
în mine săgețile albe
ale secundelor.

Racheta lasă în urmă cuvintele,
regăsindu-le-n stele.
Umanitatea
ascultă
pe împuternicitul erei comuniste
vorbind universului,
împodobindu-l cu respirația lui.

Radioul îmbracă pămîntul
într-o rețea
prin care țîșnesc electronii izbînzii
luminînd conștiințele,
înălțindu-ne inimile
în piscul circular al istoriei.

Mihai Elin

12-IV-1961

ÎNVĂȚĂMINTE ȘI PERSPECTIVE

(Urmare din pag. 1-a)

învățămintele pe care le au de extras scriitori din lucrările Congresului al III-lea al P.M.R. Din nou Partidul a îndrumat creația arătînd care este în prezent în actualele condițiuni problema principală ce se cere rezolvată : „cunoașterea aprofundată a realității, studierea lor îndelungată, contactul viu, permanent al artistului cu oamenii muncii — viitori eroi ai operelor sale".

În 1955, Congresul al II-lea al P.M.R. a subliniat că este de datoria scriitorilor care aderă la realismul socialist, să lupte cu perseverență împotriva schematismului, împotriva prezentării simpliste a realității noi și a oamenilor noi, împotriva idilismului și a negativismului care amîndouă alterează creația, pentru ridicarea neîncetată a măiestriei, a calității operelor ce se adresează unui public din ce în ce mai exigent. În cei aproape șase ani care ne despart de aceste îndemnuri mobilizatoare, literatura a realizat progrese însemnate, tocmai în spiritul cerințelor înfățișate, dar problemele ca atare își păstrează totuși actualitatea, evident în condițiuni schimbate.

În cinstea aniversării a 40 de ani de la înființarea P.C.R. muncitorii, tehnicienii, inginerii, țăranii colectiviști, toți oamenii muncii au pornit o întrecere avintată în centrul căreia se găsește lozinca luptei pentru calitate. În cercurile literare a fost acceptată cu însuflețire ideea că lozinca aceasta îi privește direct și pe scriitori și nu doar pentru că sînt datori să reflecte cu mijloace artistice întrecerea oamenilor muncii, dar și pentru că scriitorii înșiși consideră că azi îndatorirea lor principală este lupta pentru calitate și anume pentru calitatea artistică a operelor literare.

Nu este lipsit de interes să revenim în lumina îndrumărilor partidului asupra acestei noțiuni în aparență atît de simple, dar în numele căreia s-au formulat totuși în trecut și se mai formulează încă din cînd în cînd și în prezent, atitea cerințe confuze și derutante. Dacă ne referim la producția industrială sau agricolă, acolo criteriul calitativ e foarte simplu : fiecare lucru se produce pentru ceva, pentru satisfacerea unei anumite nevoi a societății și în consecință va fi de calitatea cea mai înaltă acel produs care va satisface cel mai bine nevoia pentru care a fost creat. Criteriul acesta este aplicabil întocmai și în cele mai variate sectoare ale activității intelectuale .

Oare în domeniul creației artistice criteriul calității nu poate fi aplicat în același fel ? Ideologilor burghezi, precum și artiștilor infectați de ideologia burgheză le este organic inacceptabilă ideea finalității creației artistice. Însă pentru scriitorii și artiștii legați de lupta clasei muncitoare, principiul caracteriului angajat al creației artistice le este indispensabil firesc. Evident nu fiecare operă se scrie pentru rezolvarea unei probleme. Dar creația în ansamblu servește, este în slujba operei de construire a socialismului. În consecință de calitatea cea mai înaltă va fi acea lucrare care servește cel mai bine — cu mijloace artistice — cauza generală a luptei pentru victoria socialismului. Calitatea operei literare trebuie să fie apreciată deci după intensitatea ecoului pe care-l stîrnește în cercurile largi ale cititorilor și spectatorilor, precum și după intensitatea înriuririi pozitive pe care o exercită asupra acestora, înlesnindu-le înțelegerea justă a aspectelor și cerințelor realității socialiste ajutîndu-i, în consecință, să-și îmbunătățească comportarea în viață.

Dar pentru ca o atare înriurire să poată avea loc cititorul, care în multe cazuri este deja un om cu o conștiință socialistă formată sau în formație, trebuie să găsească în carte ceea ce știe din viață, să se găsească pe el cu problemele, descoperirile, frămîntările și năzuințele sale. Totodată pentru ca o operă literară să-și poată îndeplini misiunea, ea trebuie să fie artă, trebuie să se adreseze în primul rînd nevoilor estetice ale oamenilor, trebuie să te emoționeze și să te ridice.

Schematismul și simplismul apar în creație mai ales atunci cînd scriitorul nu reușește să sincronizeze „materialul" de viață cu exigențele estetice, ci în consecință „literarizează" forțat o prezentare mai mult sau mai puțin publicistică. De exemplu — de aicea provin, după cum reiese și din două articole interesante, ale tovarășilor Paul Georgescu și Matei Călinescu în ultimul număr al „Gazetei literare" (30 martie 1961) și scăderile principale ale romanelor pe teme industriale ale lui C. Chiriță. Cunoașterea superficială a realității l-a condus pe autor la concluzia (în fond greșită) că trebuie s-o înfrumusețeze într-un fel, să-i dea „lustru" literar, să-i adauge semnificații estetice pe care nu le-ar avea în sine. De aici tendința de a-i portretiza într-un mod senzațional pe eroii principali, de a le atribui niște trăsături hiperbolice nearmonizate cu tabloul realității noi. Tendința aceasta de literaturizare livrească a realității, poate fi surprinsă și în alte lucrări. Mai mulți critici — printre care și tovarășul Silvian Iosifescu, au fost de părere că unele simptome ale aceleiași tendințe pot fi identificate chiar în creația unui scriitor atît de talentat și bine orientat ca Alecu Ivan Ghilia. E o problemă prin excelență ideologică întrucît reflectă în fond nu doar cunoașterea insuficientă a vieții noi, dar mai ales insuficientă înțelegere a valențelor ei estetice, o anumită atitudine estetică de superioritate, care ține în ultimă instanță, de același spirit de castă împotriva cărora ne-a mobilizat Congresul al III-lea al Partidului.

Fără pretenția de a absolutiza, nu putem să nu susținem că tendințele spre schematizarea și simplificarea conflictelor, se nasc atunci cînd acestea din urmă sînt „însușite" (sau „apropiate") de către scriitor doar în coordonatele lor cele mai generale. Ignorarea datelor omenești ale problemei, adică a acelor date care transformă materialul „brut" de viață într-un material literar, se produce de obicei atunci cînd scriitorul, prea încrezut în darul său artistic, socotește că n-are nevoie să aprofundeze cunoașterea, convins fiind că poate transforma el singur aspectele generale, publicistice ale problemei într-o operă de artă. Adevărul este că mai ales din acest punct de vedere necesitatea de a învăța de la viață este imperioasă. Iată de ce în lumina învățămintelor pe care le extragem din lucrările Congresului al III-lea al P.M.R., simțim datoria de a combate cu tenacitate documentarea superficială reporterească, turistică.

Dacă aruncăm o privire de ansamblu asupra creației artistice în anii de după Congresul al II-lea al P.M.R., oricît de fugară ar fi trecerea în revistă, nu putem să nu constatăm cu satisfacție că în lupta împotriva idilismului și a negativismului au fost repurtate victorii incontestabile.

Principalul constă în faptul că opinia publică — și a cititorilor și a scriitorilor — a devenit atît de intolerantă față de aceste devieri de la linia principială realist-socialistă, de dezvoltare a literaturii, încît apariția unor lucrări care în întregul lor ar fi idilice sau negativiste, e practic imposibilă. Dar de aici ar fi greșit să se tragă concluzia că lupta împotriva devierilor semnalate de partid este azi fără obiect. Dimpotrivă, manifestările contrarii dezvoltării realist-socialiste mai frinează pe alocuri progresul literaturii, dar au îmbrăcat o formă diferită. În special trebuiesc discutate după părerea noastră cauzele care-i determină pe unii scriitori să evite conflictele spectaculoase atunci cînd este vorba de tema contemporană. Oare a devenit viața noastră mai „liniștită", oare viața seamănă cît de cît cu „Siciliana", de pildă ? E ciudat, poate, dar în această piesă atît de viguros criticată de opinia publică, sînt prezentate într-o convingătoare stranie și idilismul și negativismul. Atmosfera de pe scenă e dulceagă, îngăduitoare pînă și față de atitudinile cele mai incompatibile cu morala socialistă, oamenii viciați se transformă cu o repeziciune uluitoare însă în ansamblu imaginea realității noi e negativistă, defăimătoare, pentru că forțele cele mai înaintate sînt ignorate (ignorate și nu nereprezentate, ceea ce, evident, nu era absolut necesar). Nesesizarea dramatismului conflictelor contemporane rezultă, fără îndoială, din insuficiențele neîncrederii în conținutul estetic al vieții noi despre care am vorbit mai sus. Realitatea însă desminte cu vigoare această „prudență" (snobă în fond) iar dovezi putem găsi cu duiumul în chiar materialele Congresului al III-lea al Partidului dacă pornim de la ideea că frontul literar are de extras învățăminte nenumărate nu doar din pasajele care se referă nemijlocit la literatură sau la problemele ideologice, dar și din întregul complex de probleme, sarcini și perspective care au fost dezbătute pe baza raportului Comitetului Central.

Dar despre asta într-un alt articol.

MIHAI NOVICOV

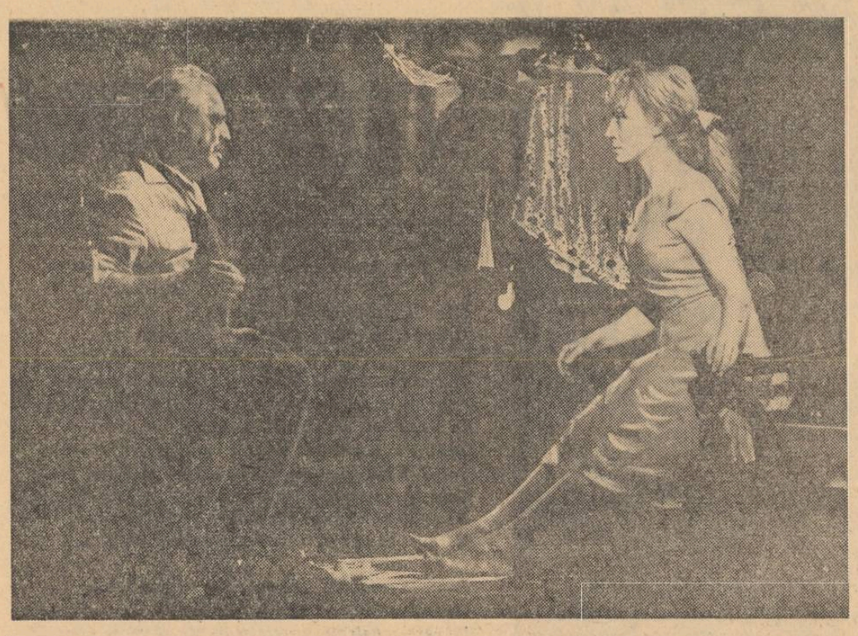

Jules Cazaban și Ileana Predescu într-o scenă din „Passacaglia".

PASSACAGLIA — SAU IMPOSIBILITATEA IZOLĂRII

De ce oare Passacaglia ne face să ne gîndim cu atîta stăruință la Dezertorul maestrului Mihail Sorbul ? Pe scurt, am putea răspunde : pentru că amîndouă au izvorît din tragedia unui popor silit în două rînduri să înfrunte trufia fără margini și impertinența demență a cizmei teutone. Și Silvestru Trandafir — mahalagiul frust și bolovănos — și Andrei, naivul și rafinatul pianist, sînt în fond doi „dezertori", oricare ar fi motivele care le generează acțiunile. Și unul și altul au iluzia că pot trăi izolați de realitatea crudă a războiului. Silvestru Trandafir — pentru cîteva ceasuri, Andrei — pentru cîțiva ani. Și unul și altul se simt „străini" în mediul infectat de prezența unui ocupant „pervers rafinat", fie pe planul senzațiilor primare ca acel Gottfried Schwalbe, negustor și spion, fie pe planul ideilor ca locotenentul Knapp, „doctor în filozofie" și ucigaș. Confruntarea cu ocupantul teuton are loc, în ambele cazuri. După ce instinctualul Schwalbe se înfierbîntă ascultînd o romanță la modă, iar filozoful Knapp pare transfigurat de arta lui Bach, ambii își dezlănțuie pornirile josnice și criminale. Numai că, în timp ce Silvestru Trandafir curmă cu cîteva lovituri de cuțit poftele nesățioase ale lui Schwalbe, credulul Andrei va cădea în cursa discuțiilor „filozofice" și va plăti cu ce are mai scump lipsa lui de experiență. Iar dacă în finalul piesei lui Sorbul, Silvestru Trandafir moare ucis „fără judecată", la sfîrșitul Passacagliei, mutilatul Andrei este recuperat pentru sine și pentru societate.

Am insistat asupra acestei comparații pentru a demonstra implicit faptul că Passacaglia nu este o piesă a ideilor abstracte (momentele în care autorul a vizat asemenea intenții sînt nedramatice și lipsite de un suport filozofic solid), a simbolurilor atemporale, ci o dramă inspirată din vicisitudinile unui popor crunt lovit de ocupantul nazist. Tendința unor critici dramatici de a privi lucrările tinerilor autori în mod izolat, neintegrate în contextul evoluției literaturii noastre, fără o perspectivă istorică, a știrbit, credem, piesei sensul ei major, demascator, și nu i-a conferit locul pe care ea îl ocupă în dezvoltarea dramaturgiei noastre.

Mesajul antirăzboinic, patriotic al piesei maestrului Sorbul se completează în mod fericit cu acela al talentatului prozator, ambele lucrări aducînd înaintea spectatorului chipul unui tînăr ale cărui visuri de glorie sînt ucise de fascism. Drama lui Andrei ne-ar fi părut mai pregnantă, mai dureroasă și atitudinea lui mai puțin egoistă totuși, dacă autorul ar fi pătruns mai adînc în mișcările sufletești ale eroului său și ne-ar fi înfățișat zbuciumul unei adevărate și complexe personalități artistice, asemenea lui Jean Cristophe sau Adrian Leverkuhn.

Deficitară oarecum din acest punct de vedere, piesa își regăsește echilibrul, căpătînd înțelesuri umane mai largi și rezonanțe sociale mai ample, atunci cînd Titus Popovici reintră în problematica și mediul său favorit. Adică atunci cînd Andrei devine, ca și omonimul său din Străinul, un om care-și pune problema existenței într-un cadru concret și sub influența unor anumiți factori sociali.

Desigur, s-ar putea obiecta autorului și faptul că acțiunea clasei muncitoare asupra lui Andrei nu apare într-o lumină destul de puternică din cauza modului cam convențional în care se duce discuția dintre pianist și Mihai. Este adevărat, dar nu se poate nega faptul că în actul al treilea simțim trepidația și emoția zilelor revoluționare din preajma lui 23 August, a acelui impuls de viață nouă, fie prin prezența atît de bine realizată a profesorului de muzică, fie prin acele elemente de viață cotidiană pe care excelentul creator de frescă socială care este Titus Popovici știe să le sugereze.

Cu Passacaglia, Titus Popovici și-a făcut o bună intrare în dramaturgie. Apelînd la tematica și mediul său preferat, folosind puncte de sprijin din creațiile sale anterioare, el a construit o piesă de teatru care transmite spectatorului un mesaj de înaltă și caldă umanitate. Pilonii ei de forță stau în demascarea chipului bestial al fascismului și în demonstrarea artistică a neputinței izolării de societate. Că procesul reintegrării rămîne ca și în Străinul mai mult enunțat, aceasta nu-i mai puțin adevărat. Dar Passacaglia deschide un drum. Pentru că și Mihai și Ada și Profesorul abia s-au prezentat spectatorilor (Mihai ceva mai complex în actul al doilea) și nu au spus tot ce autorul ne lasă să înțelegem că aveau de spus. Aceasta și pentru că, talent epic prin excelență, Titus Popovici nu deține încă întreaga știință a construcției dramatice, fapt care l-a dus la un prim act alcătuit mai mult din discuții insuficient de semnificative.

Passacaglia nu reprezintă, desigur, doar un prilej de verificare a forțelor autorului ei. Piesă de înaltă ținută etică, lucrată cu inteligența și talentul cunoscutului romancier care este Titus Popovici, Passacaglia se înscrie pe linia dramaturgiei noastre de calitate, dezbătînd locul și rostul omului în societate.

Valeriu Rîpeanu

PENTRU O COMEDIE REALISTĂ

Cici Dumitrache și Irina Petrescu, într-o scenă din film.

Curioasă poveste ! Un farsor, responsabil cultural de întreprindere, se plimbă de mînă cu o dactilografă de-a lungul a sute de metri de peliculă, bătîndu-și joc de oamenii din jur. Pe drum tabloul se complică : apar o solistă, un inginer pianist, încă o solistă în devenire, un fagotist naiv, fete, instrumente muzicale, un spectacol de operetă (în straie țărănești la început) și altul în salopete albastre, la sfîrșit.

Această istorioară colorată și prevăzută cu un șir de glume (mai mult sau mai puțin vechi) a fost prezentată pe ecran sub numele de Nu vreau să mă-nsor !

Totuși, publicul spectator rîde. Poate că se amuză și de superficialitatea filmului, de naivitățile care abundă în el. Dar publicul rîde în primul rînd pentru că e vorba de o comedie, „pasăre rară" nu numai la noi ci și aiurea. E un motiv care nu ține totdeauna de calitatea peliculei. Rîsul contaminează provocînd reacție în lanț.

Această reacție în lanț nu-l descalifică însă pe spectator. El participă la film înarmat cu inteligența și cultura lui, cu simțul umorului etc. E vorba de prezență activă din unghiul căreia fabula și faptele sînt mai întîi confruntate cu realitatea sau cu posibilul și apoi gustate pînă cînd, convins, omul din sală se lasă în voia minunilor de pe ecran.

La capitolul „idei", Nu vreau să mă-nsor se arată anemic. Presa zilnică și cea de specialitate a fost unanimă în a semnala slăbiciunile scenariului din acest punct de vedere. Într-adevăr, cu ce pleci de la film ? Nimeni și nimic nu se transformă, totul se pierde. Este o realitate acolo, aceea a zilelor noastre, care rămîne nefolosită : Bucureștiul cu fața lui nouă, o fabrică modernă, clubul ei — adevărată instituție de cultură — și mai ales oamenii care populează aceste ambiante. Tinerii muncitori din brigada artistică se ocupă mai ales de repetiții și de farse, ocolind în mod inexplicabil munca. Ba mai mult ! Tinerii artiști amatori refuză să introducă în programul brigăzii opereta răsuflată a compozitorului Manta, pentru ca în finalul filmului să ne prezinte cîteva încercări vagi de balet în salopete, care nu se deosebesc cu nimic de spectacolul fals respins de ei de la început.

Lucrarea se arată astfel lipsită de realism. S-ar putea obiecta că o situație sau un colț de lume realizate în studio pot crea o impresie mai convingătoare decît cele adevărate. Da, dar numai atunci cînd pornește de la o bază reală. E un loc comun dar trebuie amintit că filmul are valoare numai dacă exprimă (și în ce măsură) o realitate concretă.

Lipsa de logică în fabula filmului se datorește, evident, selecției defectuoase a materialului de viață.

Grevat de astfel de deficiențe, scenariul evocă un univers simplificat la extrem pe care-l și tratează simplist. Apare deci greu de înțeles cum a putut accepta regizorul Manole Marcus această bază de pornire pentru film.

Consecințele sînt vizibile și în tratarea cinematografică, numai corectă, neinspirată.

Prin ritmul general al montajului regizorul exprimă în mare măsură ritmul fabulei din scenariu. În cazul de față acest ritm nu este prezent.

Personalitatea creatoare a regizorului nu se putea deci manifesta pe un teren gol. Dar regizorul putea, avea chiar obligația să intervină acolo unde materialul filmat o cerea. De pildă, cînd V. Tomazian (corect în rolul unui muncitor) dă examen la istorie, se reeditează o glumă veche îmbogățită cu o poantă nouă. Dar o dată consumată poanta (eroul știe și primul subiect despre Ștefan cel Mare), regizorul trebuia să taie, oprind astfel numai ceea ce era neapărat necesar. În film, după poantă urmează alte cîteva planuri : profesorii care se consultă între ei și constată că trebuie să-i scadă nota etc., etc., planuri inutile, care anihilează efectul comic deja obținut. Mai mult poate decît oricare alt gen, comedia reclamă ordonarea și dozarea precisă a materialului, un simț al măsurii care să dubleze permanent simțul umorului. În acest sens lipsuri ale regiei se pot constata și în privința jocului interpreților. Rolurile sînt interpretate de actori bine distribuiți, cei mai mulți cu aplicație pentru gen. Dar, dincolo de jocul lor, nu se simte suficient mîna regiei care să exploateze din plin posibilitățile comicului. Jocul e ținut și reținut, expresia sentimentelor fiind menținută în limitele unei rigori impuse care evident deservește. S-a fabricat o sobrietate care transmite răceală. De această răceală s-au scuturat într-o măsură Ștefan Tăpălagă, Liliana Tomescu, Nae Roman.

E de adăugat aici și o observație privind sincroanele decalate într-un mod nepermis pe toată lungimea filmului. Iar în legătură cu cîntecul executat de Irina Petrescu, al cărui post-sincron este nereușit, trebuie amintit că publicul păstrează încă în memorie exemplul Silviei Popovici (Darclée) pe care inginerul de sunet a ajutat-o să realizeze, cîntînd, scene perfecte sincron.

Iată pe scurt motivele pentru care spuneam la început că avem de-a face cu o poveste curioasă. Curioasă și pentru că e greu de stabilit în ce măsură acest film, al cărui erou este tineretul, poate acționa asupra educației acestui tineret. Filmul, artă cu rezonanță în masele largi, își justifică menirea atunci cînd se prezintă în fața maselor cu un mesaj educativ. Această cerință este obligatorie și pentru comedia cinematografică, aceea pe care oamenii muncii o așteaptă cu brațele deschise.

Al. Boiangiu

RAȚIUNEA ÎMPOTRIVA DEMENȚEI

Realizare excepțională a Studioului central de filme documentare din Moscova filmul acesta aduce în fața spectatorului mărturii de mare vigoare artistică privind conferințele și tratatele care au premers cele două războaie mondiale, uriașele măceluri dezlănțuite de imperialismul ajuns în pragul descompunerii, provocările de azi ale revanșarzilor, necesitatea luptei pentru pace și dezarmare. Fără a menaja nervii spectatorilor, după cum precizează comentatorul, realizatorii prezintă imagini zguduitoare, trezind în sufletele oamenilor ura împotriva acelora ce au dezlănțuit războaiele. Filmul demască fără drept de apel esența imperialistă a celor două războaie mondiale, arătîndu-i în toată hidoșenia lor pe profitorii măcelurilor: Rotschild, Krupp, Rockfeller etc.

Varietatea și mișcarea interioară a secvențelor este excepțională în imagine, realizînd în mod magistral ceea ce s-ar putea numi simbolistică cinematografică : (de pildă, reînvierea morților în cohorte lugubre, marșul înapoi al ostașilor fasciști, Christ cu mască de gaze etc.). Imaginile contrastante (viața ciinilor aparținînd claselor avute din America și cea a oamenilor de la periferia marilor orașe de acolo) amplifică puternicul caracter demascator al filmului.

În final, imaginile lumii noi socialiste vin să lumineze ecranul, să arate perspectiva care se deschide tuturor oamenilor de bună credință, subliniind necesitatea luptei neobosite a forțelor rațiunii împotriva demenței războinice.

Un film care merită și trebuie văzut de toți cetățenii cinstiți din lume.

Clement Mîrza

Gîndirea plastică și cea literară

Ilustrația de carte este, fără îndoială, unul din genurile cele mai dificile ale graficei. Munca ilustratorului se aseamănă într-o mare măsură cu aceea a traducătorului : între propria sa personalitate și aceea a autorului textului trebuie realizat un acord deplin, capabil să sublinieze cu eficiență sentimentele și ideile predominante ale operei literare.

Ilustrațiile Floricăi Cordescu, recent expuse la Galeriile de artă ale Fondului Plastic, demonstrează rezultatele fericite ale acestei unități dintre gîndirea plastică și cea literară. Gama largă a posibilităților creatoare ale graficienei se reflectă în diversitatea modalităților plastice care ilustrează opera unor temperamente artistice atît de diferite : Pușkin, Eugen Jebeleanu, Marin Preda.

Pentru ilustrațiile poemului pușkinian Ruslan și Ludmila, în care sentimentul romantic al dragostei mistuitoare și mișcarea eroică se împletesc într-o țesătură scînteietoare, Florica Cordescu a ales linia suplă, accentuată de transparența tușurilor colorate. Efectul plastic e remarcabil. De la atmosfera de visare care învăluie un desen ca acela ilustrînd versul „Domnița zace-n amortire / căci ochi și buze-i sînt închise" și, apoi, la dramatismul încleștărilor luptei din „potop de sînge-i pînă-n vale / cînd, în galop, vin călăreții", graficiana a trecut cu succes prin varietatea viziunii poetice a lui Pușkin. Delicatețea lirică a scenelor de dragoste, a visului, energia fragmentelor epice, au fost rezolvate de artistă cu finețe. Ciclul inspirat din poemul lui Pușkin dezvăluie, prin puritatea liniei, prin respingerea oricărei tentații de încărcare a lucrării, sensibilitatea lirică a artistei.

Aceeași înclinație spre simplitate, spre ilustrarea fragmentului literar cu ajutorul unui minimum de mijloace plastice, poate fi urmărită și în ilustrațiile pentru Nuvelele lui Marin Preda. De data aceasta, linia lapidară a artistei urmărește vigoarea personajelor create de autorul Moromeților, surprinzîndu-le cu înțelegere psihologia, fără să accentueze inutil detaliul pur retretistic, ceea ce ar fi dus la o filmare a elementului esențial. Ne gîndim, mai ales, la ilustrațiile pentru nuvela Ferestre întunecate, rezolvate cu grijă pentru sugerarea caracterului eroilor literari, așa cum a fost conceput de scriitor. Ilustrațiile pentru celelalte nuvele ale lui Marin Preda demonstrează preferința artistei pentru compozițiile de grupuri, concepute în armonii plastice. Florica Cordescu nu caută cu orice preț geometrizarea compoziției, ci, printr-un amănunt aproape imperceptibil, creează senzația de perspectivă, de mișcare. Grăitoare în această privință ni se par ilustrațiile „...Erau doi flăcăi care se întorceau cu caii de la păscut" și „pe urmă a început să se scalde" (amîndouă la Întîlnirea din pămînturi) „marșul de noapte", „...acum ajungem și o să ne odihnim" (Înrăzneala) sau „Oamenii stăteau adunați" (Desfășurarea).

În Surîsul Hiroșimei, Florica Cordescu a subliniat într-o modalitate simbolică, patosul și tragismul versurilor lui Jebeleanu. Viziunea de infern a orașului nimicit de furia atomică e rezolvată cu o concizione sugestivă. Linia, mai puțin cursivă decît în ilustrațiile pentru Ruslan și Ludmila, cîștigă în expresie, e mai fîrntă, corespunzînd încordării dramatice a poemului. Efectul politic al acestei modalități grafice e deosebit de puternic. Ilustrația se rezolvă în contraste tari, spațiile albe capătă un suflu mai amplu pentru ca în ultimele lucrări, „...și iată, oceanul se înalță" și surîsul peste moarte să izbucnească într-un sentiment de profundă încredere în forța de neînvins a vieții și a păcii.

Știind să aleagă cu precizie momentele cele mai concludente ale operelor literare respective, păstrîndu-i fiecăruia amprenta personalității scriitorului, Florica Cordescu se dovedește încă o dată o artistă cu bogate resurse, pe care tehnica subtilă, desenul inspirat, o ajută să realizeze lucrări de o certă valoare plastică.

Dan Grigorescu

CUVINTE ÎNCRUCIȘATE

UNDE-I ȘAHUL?

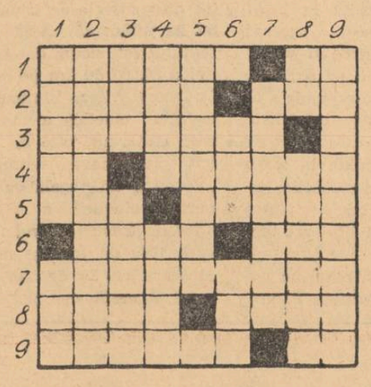

ORIZONTAL :

1). Oțel liniștit ! — Partide alese ! 2). Protector al viilor — Calitate ! 3). Poate fi engleză sau... comercială ! 4). Unul din patru ! — Șahul șahului ! — 5). Paf ! — Ape și prafuri. 6). Raicu Ionescu — Ciocîrlie. 7). Provoacă o mișcare înapoi ! 8). Sămisch, de pildă ! Alunecă mai lesne. 9). Adversari implacabili. — Notă veche.

VERTICAL :

1). Finisterre ! — Tub de cauciuc. — 2). Una lîngă alta ! 3). Divinitate romană. — Rege ! 4) Fără vorbă ! — Roșca decapitat... 5). Indigo. — 6). Tradem, pe jumătate — — ...Blas. — 7). Insulă nordică ! 8). Rocadă ! — Regizor la... Sahia ! — 9). Deschidere !

Pym

FOTBAL!

După cele patru etape disputate în retur, lupta pentru cucerirea campionatului a devenit și mai pasionantă. Actualul lider — C.C.A. — a pierdut un punct pe teren propriu la Farul și a capotat în fața Rapidului pentru a doua oară în campionat. Dinamo s-a pierdut pe drum, iar U.T.A. și Petrolul și-au sporit zestrea de puncte și fac o adevărată cursă de urmărire a fruntașei clasamentului. C.C.A. continuă să se comporte cenușiu și să primească multe goluri. Apărarea e ușor penetrabilă și fără Voinescu, pe care celebrul Szepessi l-a numit cîndva „apărătorul mingilor imposibile" emoțiile suporterilor echipei ar crește considerabil. Forma constant bună a mijlocașilor Jenei și Bone permite înaintării să înscrie spectaculos, să realizeze faze de fotbal bun. Cei patru înaintași (fiindcă Ghiță Cacoveanu pare de multe ori un al doisprezecelea adversar) dau încă mult de furcă tuturor portarilor. Dar C.C.A. are multe de făcut. Ca probleme imediate: un stoper sigur, o extremă dreapta care să țină pasul cu Constantin, Raksi și Tătaru. Încă de pe acum, echipa ar trebui să găsească înlocuitori pentru „bătrînul lup de mare" Zavoda II și pentru celebrul „vulpoi" Alexandrescu.

Dinamoviștii bucureșteni au suferit trei înfrîngeri în patru etape, dovedind un accentuat declin de formă. Rapid, echipa fără mari emoții (nu contează niciodată în lupta pentru titlu) e în progres, în vreme ce Progresul n-a mai obținut o victorie în campionat din toamna lui 1960 și echipa pare decisă să întărească rîndurile diviziei B. Petrolul ne

mai rezervă, desigur, surprize. E de netrecut la Ploiești iar la București, unde se deplasează pentru a dispune de Gremio (Brazilia) de pildă, face meciuri mari. E ciudat, dar nici un jucător de la Petrolul n-a făcut turneul în Brazilia. La U.T.A. „cetatea neobositului Petschowski", s-au ridicat cîțiva tineri de mare talent : Czako, Pop, Floruț și — iată un nume care ne pare cunoscut — Petschowski II. Dinamo Bacău, echipa fără nume sonore, merită titlul de campioană a modestiei. La Bacău n-a ajuns „vedetismul". La Bacău nu sînt „păsări călătoare". La Bacău nu se știe de jocul dur. Băcăoanii nu fac declarații sforăitoare. Nu cer să fie susținuți cu sunete de talangă. Și chiar așa, „fără muzică", în tăcere, ei realizează surprize. (Surclasează pe Știința Cluj) Bravo, Dinamo Bacău!

Farul se apropie de linia de plutire. C.S.M.S. Iași însă a căzut „di tăt" la coada clasamentului, unde se zbate și Știința Timișoara. Cred că studenții stau, în nopțile de iarnă, la gura sobei și-și povestesc „A fost odată ca niciodată. Era pe vremea cînd... băteam sistematic pe C.C.A. Demult, tare demult. Pe vremea unuia, de-i zicea Dinulescu, sau Dinculescu, nu știu prea bine, ori pe vremea lui Ciosescu, (ce-o fi mai făcînd oare?) un băiat nălțuț, care marca multe goluri... Dar asta demult, în fumul anilor"...

Cronicar

Gheorghe Tomozei

LUI IURI ALEXEEVICI, SALUT!

1

Noaptea,
bătrînul profesor de geografie s-a trezit din somn
şi a intrat, tiptil, în camera hărţilor,
de unde veneau zgomote ciudate...
Hărţile de pînză foşneau, se legănau în întuneric
asemeni unor cămăşi colorate
puse la uscat
în livada copilăriei...
„Copiii au crescut — îşi spunea —
cămăşile le-au rămas mici.
Sigur, trebuie făcut ceva cu cămăşile,
cu hărţile Pămîntului, adică,
sigur au rămas mici,
ne-au rămas mici,
nu ne mai încap...“
A închis uşa în urma lui, cu nelinişte.
Nu mai putea dormi.
Era uimit :
toate ferestrele oraşului erau luminate
iar pe străzi năvăleau, din zare,
ierburile cîmpiei,
ameţitoare...
Nici el n-a ştiut
cum a început, deodată, să cînte
(deşi nu mai cîntase de patruzeci de ani.)
Simţea nevoia să citească poezii,
să-şi sape numele pe trunchiuri de castani,
să scrie o scrisoare de dragoste
(cum n-a mai scris de patruzeci de ani)
şi păsărilor să le mîngîie aripa,
s-alerge cu şcolarii, după cuiburi
şi să-i înveţe să fumeze cu pipa...
În zori,
s-a închis din nou în camera hărţilor
şi aşa l-a găsit clipa
cînd în văzduh
s-au rostogolit,
fierbinte,
nemaiauzitele cuvinte :
„Vorbeşte Moscova !
Vorbeşte Moscova !
O rachetă, avînd pe bord, un om,
un om sovietic,
suie în Cosmos !“

Bătrînul gîndea : „A pornit, aşadar
pe lunga stelelor cale,
poate... poate mi-a fost şcolar
şi eu l-am învăţat
punctele cardinale...“

2

Oamenii îşi aminteau de glasul lui Levitan, care-n vremea războiului, înainte de a transmite comunicate de pe front, rostea cuvintele speranţei :

„Vorbeşte Moscova !“

...În Leningradul asediat, zăpada cădea, amară, peste ziduri rănite de gloanţe. vîntul vuia în ferestrele sparte, în sobe erau arse pînă şi volume de Puşkin şi leagăne de copii, iar foamea rătăcea beată, pretutindeni, tîrînd în urmă-i arome de pîine şi struguri, chimuitoare arome... Dar oamenii apărau lespezile oraşului şi focurile duşmane rămîneau dincolo de zăpezi, neputincioase. Era o linişte de piatră, fulgerată numai de cuvintele speranţei :

„Vorbeşte Moscova !“

...Vă voi vorbi despre o fetiţă de 9 ani, Tania, care şi-a scris un jurnal de-nsemnări, un jurnal de numai cinci rînduri, pe care nu l-ar fi putut scrie nici unul din marii poeţi ai planetei :

„28 decemvrie : Azi a murit Jenia.
3 ianuarie : Azi a murit Sonia.
10 mai : A murit unchiul Losia.
13 mai : A murit mama.
14 mai : A rămas numai Tania...“

Acesta e tot jurnalul. Albe zăpezi cădeau, de argint, şi fata credea că se apropie de ea stele fierbinţi, stele scînteietoare prin nea şi-şi întindea mîinile mici să le-ncălzească la focul lor alb. Copleşitor alb. Ninsori... Tania nu putea să mai plîngă. Orbise de foame...

Dar niciodată stelele n-au fost mai frumoase ca-n ochii ei stinşi...

...Şi tot pe atunci, într-un alt oraş, trăia un copil, şcolar în clasa întîi. Era mîhnit. Şcoala abia-ncepuse, cînd a venit războiul. N-a apucat să ajungă cu lecţia nici măcar pînă la „punctele cardinale“. Învăţătorul s-a dus pe front şi a plecat cu punctele cardinale la el. Se gîndea poate, că într-o zi, şcolarul se va înălţa singur, în văzduhuri şi-are să vadă cu ochii lui, stelele. Şi luna. De aproape... Şi punctele cardinale...

Fiindcă şcolarul se numea Iuri.
Iuri Gagarin.

3

Cu sîngele nostru, în care s-a strîns
sîngele a mii de generaţii.
reînvia-vom planetele moarte
— mari urne de cenuşă, călătorind prin spaţii —
de care ne-apropie şi ne desparte
o pînză străvezie, ţesută din plîns...

Prin pînza de lacrimi
a întîilor, depline izbînzi,
se-nalţă-n azur
ochii noştri, de stele flămînzi !

Primul pas l-am făcut
în clipa în care, biruind depărtarea,
a răsunat sub a cerului legănătoare arcadă
chemarea
bărbatului cu barba de zăpadă :
„Proletari din toate ţările, uniţi-vă !“

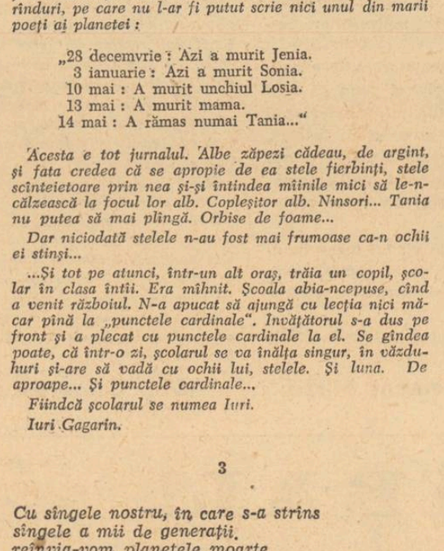

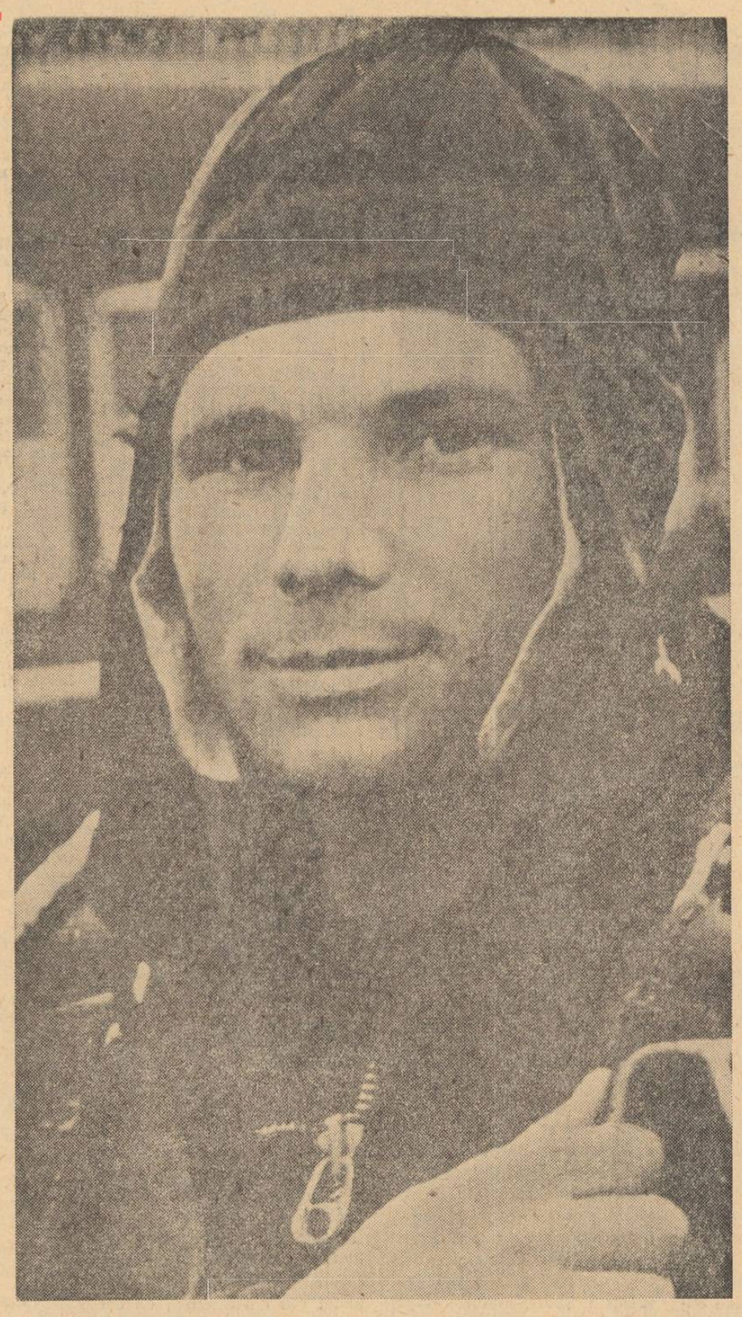

4

Azi toate crengile ard, în explozii de flori,
azi fluviile cîntă,
azi toate fetele sînt frumoase
şi ni se-ngăduie
— trebuie —
să-i spunem fiecărei fete :
Te iubesc !
O, cît de întregi, cît de limpezi sună aceste cuvinte acum,
abia acum,
după o aşteptare de mii de ani.

Să smulgem din părul de liane-al pla[illegible]
garoafele radioactive,
să învăţăm să rîdem cu adevărat,
(ştiu, e greu, dar trebuie)
şi trebuie să umplem văzduhul cu flacăra unui cosmic sărut.

Să piară cenuşa !
O floare moartă
să se preschimbe-n altă floare, nouă,
aşa cum amintirea noastră
se va preschimba în spice şi cîntece.
Abia acum, ne pîlpîie în palme,
solemn,
gigantic,
bobul de grîu :
cel mai perfect monument
înfăţişînd străvechiul nostru Pămînt !
Cu zborul de azi,
zborul din aprilie,
luna în care s-a născut Lenin,
să alungăm din lume războiul.
Nu vom mai muri în războaie,
nu mai vrem să murim,
nu mai putem să murim.
E greu,
dar trebuie să învăţăm mîinile să nu mai adoarmă-n lut,
să învăţăm ochii să nu mai apună
pe cîmpuri însîngerate
să învăţăm lacrimile
să nu se mai ascundă-n tranşeele
încreţiturilor feţii...

Să nu mai sîngereze, omeneşte,
ceasornicele-n turnuri,
să piară ploile de cenuşă,
amestecate cu pene de păsări
şi cu cocleală de sfeşnice.

Azi,
am trăit cît într-o mie de ani ai planetei,
azi,
toţi bărbaţii lumii au fost tineri,
toţi bărbaţii lumii au avut 27 de ani,
toate fetele lumii s-au numit Lena sau Galia,
azi,
nici un pas nu s-a cheltuit la întîmplare,
fiecare am poposit în regiuni „dinainte stabilite“,
azi, tipografii aleg pentru ediţiile speciale ale ziarelor
cele mai mari litere, cele mai vesele,
literele cu care se tipăresc afişele de bal !
Azi (şi poate nu numai azi)
cea mai bună băutură din lume e votca,
azi, în poveştile „la gura sobei“
Făt Frumos se numeşte Iuri Alexeevici,
azi — ciudat ! — toţi generalii lumii ar vrea să fie maiori,
azi, „Ora Moscovei“
e ora întregii planete.
Acum e bine să stai, dus pe gînduri, o clipă,
într-un parc, pe o bancă,
(am auzit că la bursa din New-York
sînt nişte fotolii ne-mai-po-me-ni-te !)
şi să priveşti stelele,
pe care le vede azi
şi fata care a orbit de foame,
să priveşti luminile oraşului,
somnul dulce-al luminii
(am auzit că la bursa din New-York
de cînd „mîna Moscovei“ a atins Cosmosul,
e o insomnie for-mi-da-bi-lă !)
şi-apoi să mergi acasă,
şi să scrii un poem
care să sfîrşească aşa :

„Am scris acest poem,
la 12 aprilie,
în ziua minunii,
a anului Unu
de la facerea lumii“...

Radu Boureanu

POEM PENTRU IURI GAGARIN

Pe toate meridianele pămîntului
Sînt oameni care se iau la trîntă cu viaţa,
Din Ţara de Foc pînă unde aşterne lespede veşnică gheaţa.
Minerii strîng copiii la piept,
Coboară cu căldura lor în frigul şi în noaptea minelor,
Furnaliştii deschid în gînd pupile mici, albastre
Jucîndu-le luminos în incandescenţa furnalelor,
În freamătul metalic al uzinelor.
Zidarii se înalţă pe treptele etajelor
Suind către albastru, căldura micului astru
Care le luminează căminul.
Navigatorii visează pămînt,
Ţărmul unde o mînă mică flutura ca o frunză pe vînt,
Pescarii trăgînd comori de solzi în năvoade
Lunecă-n lotcile negre spre grind
Pe care-n aşteptare stele mărunte şi vii se aprind.
Undeva în ţări bîntuite de ură
Partizanii adorm cu palme-ncleştate pe arme
Simţind în fierul rece a pruncilor căldură ;
Alţii dispar în luptă pentru mari idealuri
Pe care nici o ură nu poate să le sfarme
Pe care nu-s oceane să le înece în valuri.

Pe toate meridianele pămîntului
Oamenii visară marele zbor
Şi iată că pe căile vîntului
Vestea gravată cu viteza luminii solare
Pe frontispiciul eternităţii
Inscrie numele tău, Iuri Gagarin,
Icar sovietic întors cu bine din zborul spre soare.
Pe toate meridianele pămîntului
Braţe puternice cuprind trupuri mlădii de copii,
Oameni lucrînd pe pămînt, jucîndu-se seara cu pruncii,
Sau întorcîndu-se din focul muncii.
Doar undeva în Soviete,
O fetiţă privea adîncimile violete
Pe unde tatăl ei se întîlnea cu stele viorii
Care-i vorbeau ca în poveştile pentru copii.
Şi iată, în ziua de douăsprezece, în zori,
Iuri se întoarce de dincolo de nori,
De dincolo de drumul închipuirii,
Stringînd la piept o fetiţă
Şi legănînd-o — cum zborul spre astre
Se legănase-n visul omenirii.

Drama, născocită cu milenii în urmă, e bineînţeles imaginară. În neputinţa lui de a pătrunde tainele lumii, omul a făurit o dramă omenească şi a învăluit-o în aura faptelor legendare.

Alte mii de ani au trecut de-atunci ; mitologia cu şirul ei nesfîrşit de legende şi miracole a îmbătrînit, s-a topit acoperită de colb şi uitare. În tot acest timp, soarele n-a încetat să se ridice în zorii zilei din mările şi oceanele răsăritului, ca să coboare la asfinţit cu aceeaşi frunte aureolată de lumină şi mister. Dar în lumea de milioane de ori mai mică decît cel mai mărunt fir de nisip, omul a descoperit izvorul energiei originare şi în vetrele reactoarelor atomice omul a realizat, după îndelungi şi extenuante şi dramatice încercări, clocotul din inima soarelui. În clipa aceea, în dimineaţa aceea mirifică, omul se pregătea să pătrundă în Univers. A urmat — se ştie — primul sputnic lansat de pe pămîntul sovietic în octombrie 1957 şi astfel omul a făcut cel dintîi pas în Univers. Omenirea a intrat în era zborurilor cosmice.

12 aprilie 1961 ; o zi obişnuită, ca toate celelalte. Prin nimic ziua aceea nu se arăta ca un miracol, nici un amănunt nu era neobişnuit şi totuşi umanitatea nu va mai putea uita niciodată ziua care a început odată cu răsăritul soarelui, la 12 aprilie 1961.

Cititorii ziarelor au putut găsi în paginile gazetelor, între alte materiale, un interviu acordat corespondentului agenţiei TASS de către Nikolai Varvarov, specialist sovietic în problemele astronauticii. Nikolai Varvarov declara între altele : ...„în timpul zborurilor cosmice omul îndeplineşte rolul de descoperitor al unor noi legi ale naturii, rolul de cercetător activ al corpurilor cereşti. Automatele vor comanda întregul zbor al navei şi chiar „vor avea grijă“ de om, reglementînd funcţionarea tuturor aparatelor care menţin în cabină condiţiile necesare vieţii. La prima vedere cosmonautul are numai rolul de „pasager“. În realitate, în timpul zborului cosmic, omul nu se limitează numai la simpla observare a mediului înconjurător, ci este un element activ...“

Astfel de interviuri apăruseră cu zecile în ultima vreme, ele păreau încă o eventualitate incertă, pronosticurile lor nu dădeau termene de ceasornic şi de calendar. În dimineaţa zilei de 12 aprilie 1961, oamenii s-au sculat din somn, ca în toate celelalte dimineţi de pînă atunci, s-au deschis bufetele „expres“ şi restaurantele, cinematografele şi magazinele, elevii au intrat la cursuri, muncitorii s-au aplecat peste manetele strungurilor şi plugarii au ieşit pe cîmpuri, în vreme ce soarele se înălţa la fel ca şi ieri, la fel ca totdeauna, semeţ, cu coama lui incandescentă.

Dar ziua de 12 aprilie 1961 avea să fie unică prin ştirea explozivă care, în primele ore ale dimineţii, a irupt pe toate lungimile de undă ale staţiilor de radio, pe toate cablurile telefonice internaţionale, blocate şi cucerite de o singură şi fantastică veste pe care a transmis-o de la Moscova, din centrul spiritual al întregii umanităţi, vechea, glorioasa agenţie TASS : „Prima navă cosmică sate-

Petru Vintilă

Phaeton a condus straşnic carul de foc!

De milenii fără număr soarele, răsărind în fiecare dimineaţă, nu încetează să uimească lumea cu gigantica sa vatră incandescentă, cu fantastica şi colosala sa energie, cu lumina şi căldura lui atotbiruitoare şi frenetice. Multe milenii omul n-a ştiut ce miracole se petrec în cercul acela îndepărtat, în cercul acela de o strălucire plină de grandoare şi de forţă, în cercul acela de o lumină atît de concentrată, încît îţi ardeai retina uitîndu-te mai mult la el. Înfricoşat de prezenţa lui maiestuoasă şi toridă, omul i-a dat un nume, HELIOS, imaginîndu-i o genealogie divină : fiu al titanului Hyperion şi al Theiei, surorile lui erau Selena şi Eos, adică Luna şi Aurora.

Elinii din antichitate şi-l imaginau ca pe un flăcău tînăr şi plin de vigoare, cu un cap pletos foarte. În fiecare dimineaţă se avînta de la răsărit spre apus, în carul său de foc tras de patru cai năprasnici. Zeul arunca priviri scînteietoare de sub viziera uriaşului său coif de aur, iar haina-i de purpură flutura pe cerul înalt şi limpede. Mitologia a păstrat în memoria ei, nu atît de lucidă cît de tenace, una din cele mai patetice drame pe care le-a născocit omul în bezna adîncă din care ieşise, drama lui Phaeton, fiul lui Helios, cutezătorul, temerarul fiu al soarelui. Reluînd-o de la Hesiod, Ovidiu a povestit-o, el însuşi copleşit de emoţie. Urcînd drumul spre palatul incandescent al tatălui său, Phaeton l-a rugat, cu înflăcărarea şi curiozitatea frenetică pe care numai tinerii o au, să-l lase şi pe el măcar o singură dată să se urce în carul său de foc, să prindă hăţurile în pumni şi să urce cu el pe bolta cerească. În adînca sa mirare, Helios i-ar fi răspuns, cutremurat de îngrijorare : Te sfătuiesc să nu faci asta. Dorinţa ta nu-i fără primejdii. Phaeton, năzuinţa ta e mare şi nu se potriveşte nici cu puterea, nici cu tinereţea ta... Calea e la început prăpăstioasă, şi abia o pot sui dimineaţa caii mei înviorăţi de odihnă ; la mijlocul cerului ea se face foarte înaltă şi eu însumi mă înfior uneori, cînd îmi arunc privirile-n jos. La coborîş drumul se face prăpăstios şi e nevoie de-o cîrmă sigură. De altminteri nici caii mei, arşi de focul ce-l scuipă din piept, din gură şi din nări, nu sînt lesne de mînat...

Phaeton nu l-a ascultat, s-a urcat în carul de foc, dar s-a prăbuşit într-o dîră prelungă de flăcări, cu trupul înnegrit de fulgere...

primăvară, omenirea a încetat să se mai gîndească la altceva şi două miliarde şi jumătate de oameni au urmărit, copleşiţi de emoţie, uimiţi, fericiţi şi însufleţiţi de-o frenetică speranţă, momentele pline de-un concentrat patetism ale zborului celui dintîi cosmonaut. Au urmat apoi din sfert în sfert de ceas noile ştiri şi, în timp ce nava cosmică zbura la 300 de kilometri deasupra omenirii înmărmurite, ştirile învăluiau planeta în toate sensurile, glorificînd fapta temerară a cetăţeanului sovietic Iuri Alexeevici Gagarin. Omul acesta fusese, pînă în urmă cu cîteva ore, necunoscut, omenirea, în covîrşitoarea ei majoritate nu ştia de existenţa lui Iuri Alexeevici Gagarin, dar el e acum omul cel mai vestit din întreaga lume şi milioane de tineri îl îndrăgesc şi-l pizmuiesc pentru fapta lui fără egal. Şi atunci, în primele ore, în timp ce el zbura în cosmos, neuitînd să transmită că „zborul se desfăşoară în mod normal, starea de imponderabilitate este bine suportată“, toate agenţiile de presă de pe faţa planetei comunicau cele dintîi date de stare civilă ale eminenţi savanţi pe care-i are omenirea în zilele noastre. Agenţia France Presse **spunea :** „Amundsen la Polul Sud, Edmund Hillary pe înălţimea Everestului, Lindberg deasupra Atlanticului de Nord, apar acum simpli excursionişti“.

Associated Press **declara :** „Lansarea navei cosmice satelit avînd la bord un om constituie un nou triumf impresionant al sovieticilor în întrecerea lor cu S.U.A., în domeniul cuceririi spaţiului cosmic“. **Apoi, făcînd ca întreaga omenire să răsufle liniştită, a venit ştirea încununării cu succes deplin a zborului...** „la 12 aprilie 1961, ora 10,55 (ora Moscovei), nava sovietică „Vostok“ a aterizat cu bine într-o regiune stabilită din Uniunea Sovietică. Aviatorul cosmonaut, maiorul Gagarin a comunicat : „Rog să se raporteze partidului şi guvernului, precum şi lui Nikita Sergheevici Hruşciov personal, că aterizarea a decurs normal, că mă simt bine, că nu am traumatisme şi contuzii“.

La ora aceea solemnă şi memorabilă în gradul cel mai înalt, am putut să văd, în inima Bucureştilor, mulţimea entuziastă, frenetică, nerăbdătoare, smulgînd ediţia specială a „Informaţiei Bucureştiului“ **din miile vînzătorilor. Sute de mii de exemplare s-au epuizat în mai puţin de două ore. Minute întregi, troleibuzele şi maşinile de pe arterele Capitalei au fost blocate de mulţime. În jurul fericiţilor care putuseră cumpăra un exemplar, se îmbulzeau zeci de oameni, gazetele erau citite cu voce tare, lectura lor era luată de la capăt. La cîteva ore după aceea, cu ediţia obişnuită a** „Informaţiei Bucureştiului“ **avea să se întîmple la fel. Ea aducea în sfîrşit şi fotografia temerarului cosmonaut, chipul tînăr şi sănătos, chipul frumos al eroului zilei de 12 aprilie 1961, ziua memorabilă cînd cel dintîi om a pătruns în Cosmos.**

Marile agenţii de presă ale lumii nu conteneau să transmită în şuvoi mereu alte ştiri şi comentarii, elogiind uriaşa victorie a ştiinţei şi tehnicii sovietice.

Agenţia France Presse **sublinia :** „Elementul excepţional al comunicatului este că a fost transmis înainte chiar ca astronautul Gagarin să fi efectuat reîntoarcerea sa pe pămînt. Aceasta indică cît se poate de bine încrederea totală pe care o au savanţii sovietici în succesul acestei reîntoarceri“. **De la New York se transmitea, nu fără amărăciune :** „...în S.U.A. un zbor cu un om în jurul pămîntului nu este programat de oamenii de ştiinţă americani decît tîrziu în 1961, sau la începutul lui 1962“.

În orele acelea patetice, mi-am reamintit de vechile mele lecturi din şcoală, de povestea mitică a lui Phaeton, fiul soarelui, istorie plăsmuită cu mii de ani în urmă pe pămîntul Eladei, între coloanele de marmură ale Parthenonului, lîngă aripile Victoriei de la Samotrace, pe triremele îndrăzneţilor navigatori elini. După mii de ani, iată răspunsul umanităţii civilizate, iată răspunsul omului contemporan, făuritor al comunismului : Phaeton s-a urcat în carul de foc, a strîns bine în mîini hăţurile cailor şi a făcut primul pas în Univers. Plină de fericire şi de speranţă, plină de mîndrie şi forţă, omenirea elogiază fapta adevăratului Phaeton : el a condus straşnic carul de foc ! Mîine el va zbura biruitor, spre aştri.

Copleşită de emoţie, omenirea îl întîmpină pe erou strigîndu-i din toată inima : Excelsior ! Tot mai sus !

DE ORDINUL A 30.000...

de prof. univ. Edmond Nicolau

Primăvara zborurilor cosmice a început! La 12 aprilie 1961, Iuri Gagarin a făcut primul zbor la bordul navei cosmice „Vostok“. Este un moment unic în istoria omenirii.

Este uşor de înţeles că nenumărate sînt problemele ce trebuiesc rezolvate înainte de a păşi la trimiterea primului cosmonaut. Este foarte greu de a plasa un satelit pe orbită, dar cu atît mai greu este să îl readucem înapoi pe Pămînt.

Pentru a plasa un satelit pe o orbită în jurul Pămîntului, este necesar să i se imprime o viteză de circa 8 km pe secundă, ceea ce corespunde la 27.000 de km pe oră ! Este o viteză pe care cu greu o putem imagina la scara obişnuită a deplasărilor citadine. Dar odată plasat pe orbită, satelitul are tendinţa să se menţină pe traiectoria sa, oarecum paralelă cu suprafaţa Pămîntului. Pentru a-l face să coboare, e necesar să i se imprime un impuls suplimentar, produs de motoare rachetă dispuse la bord şi care să fie orientate corect. (În caz contrar, nava satelit nu se apropie ci se îndepărtează de Pămînt). În fine, ajunsă în regiunile atmosferei pămînteşti mai dense, trebuie să intre în foc dispozitivele de frînare. Să nu uităm că viteza satelitului este acum de ordinul a 30.000 de km pe oră. La aceste viteze uluitoare, energia cinetică a unui corp cîntărind 4.425 de kg (cît avea nava cosmică „Vostok“) este egală cu energia cinetică a circa 4.700 de trenuri, avînd fiecare 1000 de tone şi mişcîndu-se cu 30 de km pe oră ! Această energie formidabilă trebuie să fie „cedată“ de nava-satelit ce coboară, graţie dispozitivelor de frînare.

Dar toate acestea s-au realizat conform prevederilor, pentru că înaltul umanism sovietic nu a permis să se treacă la zborul omului în Cosmos decît după ce s-a dobîndit certitudinea că primul cosmonaut va reveni sănătos pe Pămînt.

Şi astfel, ştiinţa şi tehnica sovietică au dovedit o dată în plus că sînt primele din lume. Graţie lor, omenirea adaugă ziua de 12 aprilie 1961 la lista datelor memorabile, ce se înscriu în cartea de aur a cuceririlor geniului uman. Felicităm călduros pe toţi oamenii sovietici pentru noua şi grandioasa lor realizare, ce marchează o etapă decisivă pe drumul măreţ al cuceririi paşnice a Cosmosului.

REDACŢIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAŢIA : Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin“

Biblioteca Raională
Odorheiu

Bibliotecii
Odorhei

TRĂIASCĂ A 40-A ANIVERSARE A PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 9 (68) • 1 Mai 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Mihai Beniuc

Cine-a vorbit...

Sîngele meu a vorbit stîncilor,
De-atunci stîncile picură miere și ceară,
Iar noaptea stau de vorbă cu stelele,
Luminoase ca ele.
Cine a vorbit din sîngele meu
Și a schimbat pietrele-n faguri?
Limba mea-i a omului de rînd
Cu intonații rurale,
Cu duritați de topor despicînd uscăciunea,
Cu gingășii mai simple decît chemările
Mierlei în aluniș
Ori ca brîndușile-n umbra de cring.
Cine a strigat din sîngele meu,
De s-a-nfiorat întunerecul
Și s-a trezit din somn calea de lapte
Cu nesfîrșitele ei gloate de aștri?
Cine a chemat din sîngele meu,
De s-au făcut roșii la față zorii
Ca o față mare cînd vine iubitul?
Unul din străbunii mei a fost un nour
Mai negru ca păcura suptă de sonde
Din miezul adînc al pămîntului.
Altul a fost șopot de frunză
Mai dulce ca doina privighetorii —
Eu fulger m-am născut
Scrijelat pe porțile cerului
De-o mînă nevăzută.
Cine pe fila hîrtiei îmi poartă
Sigură mîna
Ca p-a chirurgului
În trupul bolnav?
Știința mea-i limpede ca ciuroiul de apă din munte.
Ca unu cu unu fac doi
Sau trei minus unu fac doi:
Ce caută mizeria-ntre oameni?
În lături cu mîna ce ia și nu dă,
În lături cu mîna ce pipăie pungi
Cu aur furat de la alții!
Cine m-a-nvățat
să grăiesc răspicat,
Să-mi fie gîndul drept
înspicat,
O lance cu luceafăr în vîrf?
Cine m-a făcut s-aud timpuriu
șuerul secerei
Și s-ascult cuvîntul greu
al ciocanului?
Sînt rîu care liniștește
Șuvoaiele repezi din munți,
Sînt munte cu soarele în coamă.
Cine m-a făcut ce sînt
Și ceea ce încă voi fi?
Seismografele vii,
Milioane de inimi umane,
Înscriu pe registrul aducerii aminte
Cutremurele mele subpămîntene.
Nu moartea,
Ci viața o vestesc
Pe dărîmăturile istoriei!
Profet le sînt
Acestor tulburi timpuri,
Acestor 'nalte zile?
De-acasă prunc sărman
Al unor foști iobagi umili
prin veacuri.
Din matca lor de purtători
de arme
Pentru războiul celor ce trăiau
În viciu și belșug neîngăduit,
M-am ridicat,
Dar nu cu-ndătinatul foc din gura puștii,
Ci cu atomul zdrențuit
Al suferinței noastre milenare
Aprins de vrerea leninistei ere!
Acesta-s eu.
Aceștia sîntem noi!

Nina Cassian

Pace, pîine, libertate

— Uite, acolo, pe zid,
e urma lăsată de scrisul nostru lucid.
Privește ce litere mari, inegale,
semne-ale vechii lozinci de partid,
din nopți ilegale.

— Nu văd nimica pe zid.

— Ba, Zidul e nou.
Uzina e nouă.
Și nou e fulgerătorul contur
al luminii pe care-o atingi.

Dar toate,
și noile vise,
sînt scrise, acolo,
în litera vechii lozinci.

C. BARASCHI: OMAGIU PARTIDULUI

STEGARUL MĂREȚIEI UMANE

Puțini dintre contemporanii evenimentului puteau să bănuiască în primăvara aceea, ce influență hotărîtoare va avea asupra dezvoltării artei și literaturii noastre — ca și asupra fenomenului social în ansamblu — faptul că în mai 1921, într-o casă oarecare dintr-un vechi cartier al Bucureștiului, cîteva sute de muncitori puneau bazele Partidului Comunist din Romînia.

Timp de două decenii și mai bine, pînă la victoria asupra fascismului și sfărîmarea dictaturii antonesciene, această influență s-a exercitat mai mult sau mai puțin evident, cu intensificări și scăderi determinate de condițiile politice generale, de avîntul sau refluxul valului revoluționar. Este perioada în care apar unele din cele mai bune opere ale literaturii române moderne, opere în care răsună tot mai acut accentele criticii sociale și se reflectă tot mai viu contradicțiile de clasă. Ecoul profundelor frămîntări din viața poporului se face auzit — cu inerentele deosebiri cantitative și calitative — în creația principalilor autori contemporani. Îl vom distinge în cele trei lucrări capitale ale lui Rebreanu (Ion, Pădurea Spînzuraților, Răscoala), în romanele lui Cezar Petrescu (Întunecare) și Camil Petrescu (Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război), în primul volum de versuri de Tudor Arghezi, în multe pagini din titanica operă sadoveniană, de la „Strada Lăpușneanu" la „Locul unde nu s-a întîmplat nimic".

A defini dimensiunile și intensitatea influenței exercitate de lupta politică a partidului leninist din Romînia, de activitatea sa ideologică — asupra creației unora din maeștrii literaturii noastre dintre cele două războaie, rămîne o sarcină importantă a criticii literare.

Pe lîngă această acțiune, oarecum implicită, lumina concepțiilor marxist-leniniste s-a răsfrînt mai direct în scrierile unor autori ca Al. Sahia, Ion Călugăru, A. Toma, Mihai Beniuc, Geo Bogza, Miron Radu Paraschivescu, D. Corbea și alții.

Odată cu preluarea puterii din mîinile burgheziei și moșierimii, în condițiile consolidării regimului democrat-popular, ale ofensivei neîntrerupte pe frontul construcției socialiste, partidul a creat artiștilor și scriitorilor perspectiva unei activități grandioase, pusă — pentru prima dată în istoria țării noastre — pe de-a-ntregul și în mod deschis în slujba poporului. Înarmîndu-ne cu înțelegerea științifică a fenomenului social-politic, avangarda clasei muncitoare ne-a creat totodată posibilitățile materiale de a cunoaște nemijlocit cele mai semnificative aspecte din viața poporului, din munca și lupta făuritorilor noii societăți. Trebuie subliniat faptul că și aici, ca și în toate celelalte sectoare, s-a confirmat adîncul adevăr leninist, că revoluția socialistă este prima revoluție din istorie care nu se mărginește să arate poporului doar niște avantaje morale, ci îi oferă totodată roade materiale.

Partidul a conferit oamenilor de artă din țara noastră, considerați de foștii exploatatori drept un fel de măscărici, de ciudățenii ale naturii, — demnitatea muncii libere în rîndul maselor de milioane de constructori ai vieții noi.

Rezultatele concrete ale acestor prefaceri revoluționare n-au întîrziat să se arate.

Literatura română a pășit hotărît pe drumul realismului socialist, luminat de exemplul strălucitelor realizări ale scriitorilor sovietici; în mai puțin de șaptesprezece ani cîți au trecut de la eliberarea țării noastre, s-a creat un front larg de artiști ai cuvîntului „ce exprimă adevărul", de la maeștri venerabili, care-și mai amintesc silueta lui Eminescu, pînă la debutanți de anul acesta sau anul trecut, născuți după 23 August 1944. Cele mai bune dintre creațiile poeților și prozatorilor noștri, ale dramaturgilor, criticilor și istoricilor noștri literari, militează cu talent și entuziasm pentru formarea noului tip uman, omul epocii comuniste. Profilul moral al acestuia a încetat să mai fie o ficțiune artistică; tot mai multe din trăsăturile viitorului pot fi descifrate de pe acum în fizionomia eroilor vieții și literaturii noastre, așa-zișii „oameni simpli" — poporul, care și-a luat soarta în propriile mîini, făurind — sub conducerea partidului — fericirea. Iar marea fericire a noastră, a scriitorilor, a oamenilor de artă în genere, constă în faptul că trăim și muncim în cea mai luminoasă perioadă din istoria patriei noastre. Vedem înfăptuindu-se prefaceri uriașe, transformări structurale în peisajul natural și în conștiința oamenilor. Toate aceste schimbări uimitoare se desfășoară în profunzime și într-un ritm neobișnuit de rapid.

Tocmai de aceea, sarcina literaturii de a ține pasul cu viața, de a deschide drum noului din viață, combătînd ceea ce stînjenește apariția și dezvoltarea unor forme superioare ale existenței sociale, este o sarcină măreață, dificilă și pasionantă totodată. Desfășurînd o intensă activitate ideologică, partidul clasei muncitoare educă ferm și consecvent pe artiști și scriitori în spiritul abordării curajoase a principalelor probleme ale actualității, în spiritul dragostei și entuziasmului pentru creația poporului, al intransigenței față de slăbiciuni, de tendințele retrograde.

De la raportul Comitetului Central, prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al P.M.R., pînă la articolele de specialitate care apar în mod obișnuit în presa de partid, totul vorbește concludent și convingător despre atenția și adîncimea analitică impresionantă cu care conducerea partidului se îngrijește de progresul artei și literaturii, aplicînd consecvent principiile leniniste, inspirîndu-se din experiența gloriosului Partid Comunist al Uniunii Sovietice, trasînd cu mînă sigură itinerariul noilor succese. Așa cum ne învață partidul, așa cum demonstrează practica muncii literare, principala chezășie a izbînzilor artistice este legătura temeinică, permanentă, cu activitatea constructorilor socialismului. Aici trebuie să avem în vedere existența unui fenomen nou, calitativ diferit de situația din trecut, și anume, de faptul că astăzi, la noi, eroii vieții sînt și eroii literaturii, ei constituind totodată principalul nostru public cititor. Acest nou auditor nu vede în artă un mijloc de „a-și omori vremea" — ci o armă, un sprijin în activitatea creatoare. Eroii-cititori sînt oameni pentru care ideile partidului, stilul partinic de a gîndi și acționa, devin tot mai mult un „modus vivendi", de la cele mai importante pînă la cele mai mărunte probleme ale existenței. Ei sînt cei care înfăptuiesc minunile de fiecare zi ale vieții noastre, arhitecți și zidari ai cetăților energiei, stăpînii și lucrătorii cîmpurilor fără granițe, vrăjitorii mașinilor electronice și ai sintezelor inedite, visători cu picioarele pe pămînt și cu ochii în zarea marilor traiecte cosmice.

Pentru fericirea de a fi contemporani cu asemenea oameni, pentru cinstea de a-i înfățișa în operele noastre pe făuritorii și stăpînii Romîniei socialiste — exprimăm recunoștința noastră acelei forțe care-a pornit la drum acum patru decenii, dintr-o casă oarecare a unui vechi cartier bucureștean, Partidul comuniștilor — stegar invincibil al frumuseții și măreției umane!

L.

CULTURA — BUN AL MASELOR

Ne-ar trebui noi formule prin care să putem consemna lapidar tot ce se petrece astăzi pe întinsul patriei. Nu întotdeauna cifrele reușesc să exprime deplin ceea ce am realizat sub conducerea Partidului în acești 17 ani de la Eliberare. Notăm, bunăoară, că în țara noastră activează în momentul de față peste 10.000 de formații teatrale de amatori, că la ora actuală avem aproximativ 6000 de brigăzi artistice de agitație, că între anii cutare și cutare s-au construit atîtea cămine culturale, că s-au înălțat noi case de cultură.

Desigur, și asta spune oricui destul de mult.

E nevoie însă de apelat la resursele imaginației pentru ca dincolo de semnele matematice seci să-ți reprezinți uriașul proces de transformare revoluționară a conștiinței maselor. Cîți oameni au început în acești ani efectiv să gîndească, să judece viața, să participe activ la treburile țării, să se simtă oameni în adevăratul înțeles al cuvîntului, să se ridice de la starea de înapoiere și inerție seculară spre orizonturile largi ale culturii, ale civilizației? Asta nu se mai poate transcrie prin cifre și procente, pentru că ceea ce se petrece în sufletul fiecărui om, în biografia lui interioară, dacă se poate spune așa, e imposibil de adus „la același numitor". Orice schimbare petrecută aici este unică. Și dacă am încerca să schițăm un tablou, cît de cît exact, al transformărilor spirituale ale poporului romîn, el ar trebui să cuprindă aproape 18 milioane de rubrici, adică atîtea cîți locuitori are în momentul de față țara noastră.

Am lichidat analfabetismul.

În 17 ani am ajuns ca în cele mai îndepărtate cătune să se joace teatru, să se țină conferințe.

În 17 ani, pe plan cultural, poporul romîn, sub conducerea Partidului, a realizat cît n-a realizat în secole de existență.

S-ar părea că abia începem să trăim cu adevărat viața. Mărturie stau monumente ca Hidrocentrala „Vladimir Ilici Lenin" de la Bicaz, cu uriașul ei lac de acumulare. Casa Scînteii, edificiile de la Onești, Săvinești, Galați etc. Un atare salt uriaș în civilizație nu putea să nu se răsfrîngă și în literatură. S-a vorbit de nenumărate ori despre noua tipologie a nuvelisticii și romanului de după 23 August 1944, despre problematica nouă a literaturii romîne realist-socialiste.

Ca să ne dăm seama de numărul de cititori, în mod curent, raportăm tirajul cărților editate azi cu al celor editate în trecut, sau cercetăm totalul cititorilor cu permis înregistrat la biblioteci.

Și asta spune oricui destul de mult.

Un popor întreg citește, învață, muncește!

Au apărut și unele specii literare noi, edificatoare pentru modul cum cititorii înțeleg literatura, pentru modul cum sînt asimilate cărțile la noi: textul de brigadă, procesul literar — sau renasc altele ca, de pildă: piesa într-un act, despre care vorbim îndeobște mai puțin. Asupra lor am vrea să stăruim. Impresionează îndeosebi varietatea mijloacelor artistice folosite de către autorii programelor de brigadă. „Textul de brigadă" devine tot mai mult o specie folclorică foarte răspîndită.

Procesul literar, de asemenea, cucerește tot mai mult interesul maselor. Conținutul etic al unei opere literare culte este scenarizat, adecvat interpretării. Cititorii au ajuns să trăiască astfel în fața „spectatorilor" viața personajelor cunoscute prin intermediul lecturii. Mii de oameni sînt antrenați să citească.

Aceleași lucruri se pot spune și despre piesa de teatru într-un act, atît de solicitată de miile de echipe artistice de amatori.

Iată cum scriitorii și cititorii contribuie deopotrivă la îmbogățirea literaturii în cadrul acestui impresionant proces de asimilare a valorilor spirituale. Literatura a devenit un bun comun al maselor de oameni ai muncii, ridicate la o nouă viață de către Partidul clasei muncitoare. Privind la suprafață, totul ți se pare obișnuit; astăzi în Romînia se citește incomparabil mai mult decît în trecut. Dar dincolo de această constatare, ochiul atent va putea desluși germenii culturii viitorului, făurită de întregul popor, luminat de învățătura partidului.

„Desigur — spune Lenin, referindu-se la procesul de trezire a conștiinței maselor, de activizare a lor, — *aceasta constituie un început de o extrem de mare importanță. E începutul unei revoluții mai grele, mai profunde, mai radicale, mai hotărîtoare decît însăși răsturnarea burgheziei, căci ea înseamnă victoria asupra propriei noastre rutine, asupra desmățului, asupra egoismului mic-burghez, asupra atîtor deprinderi pe care capitalismul blestemat le-a lăsat moștenire muncitorului și țăranului".* (Lenin — *Marea inițiativă*).

Un popor cult, posesor al marilor cuceriri ale civilizației moderne!

Asta înseamnă, printre altele, comunism. Și numai sub conducerea Partidului se poate năzui spre așa ceva.

Gh. Achiței

Vl. Maiakovski

STINDARDUL INSORIT

Zi-ntîi de mai.
Stindardul de soare
topeşte zăpada pe plai.
Deasupra republicii
e veşnic lumină-arzătoare.
Muncă,
Pace,
Mai.
Roşu colindă
Europa-n tot locul !
Spală cutii de-nchisori
cu flăcări de mai !
Opriţi-vă, aburi !
Să tacă şi focul !
Oţel,
stop,
stai !
Azi,
cu o clipă
de luptă-nainte
pe străzile largi
şi-n cîmpii,
numărăm
în cadenţa
fierbinte
forţa
multelor
mii.
Soarele
n-are putere
să şteargă
toată-amintirea
ce-am strîns :
prin colibe chineze
trecea
o flacără neagră,
noapte,
jale,
plîns.
Şuieră-n jarul coloniilor
biciul,
şi arde.
Plantaţii irigate
cu sînge şuvoi.
Porniţi,
colonii,
cu roşii stindarde,
cu noi
în marş
spre noi.
Liga *) se pierde-n discursuri,
pedantă.
Tropăie iarăşi soldaţi.
Zăngăne,
huruie,
puşti şi şenile,
vicleana Antantă.
Ochi,
urechi,
vegheaţi !
Tace duşmanul,
fuge cum poate,
tace,
înfrînt,
sub pămînt.
Faceţi curat prin minele toate,
Forţă-nsutită
şi-avînt.
Umăr la umăr
şi mînă în mînă !
Stăm,
milioane,
alături la greu !
Nimeni în urmă un pas nu rămînă !
Clasa
ne poartă
mereu.
Timpule,
groapă adîncă
burjuilor sapă !
Ridicaţi cazmalele,
zilelor,
hai !
În lumea întreagă
altă zi
să înceapă !
Muncă,
Pace,
Mai !

În romîneşte de MIHU DRAGOMIR

*) Fosta Ligă a Naţiunilor.

PENTRU O LITERATURĂ DE ÎNALT NIVEL IDEOLOGIC ŞI ARTISTIC

Apropierea celei de a 40-a aniversări a Partidului iubit face să sporească zi de zi avîntul creator al oamenilor muncii din patria noastră. Rezultatele, de pe acum vizibile, ale întrecerii însufleţite, reliefează pregnant una din trăsăturile esenţiale ale realităţii socialiste: creşterea continuă a răspunderii în muncă, precum şi a capacităţii de rezolvare a problemelor dintre cele mai complicate de către colectivele socialiste. Hotărîrea de a produce cît mai mult, cît mai ieftin şi cît mai bine, este azi unanimă, ceea ce reflectă, între altele, şi cît de adînc a pătruns în conştiinţa oamenilor convingerea că muncind pentru patria socialistă fiecare munceşte şi pentru propria bunăstare, pentru propria fericire. E o cucerire remarcabilă a epocii noastre şi o victorie de seamă a Partidului clasei muncitoare.

Frontul literar nu face excepţie de la starea de spirit generală. Sentimentul predominant cu care scriitorii întîmpină ziua de 8 Mai 1961 se degajă din dorinţa de a contribui cît mai eficient la împlinirea măreţelor sarcini elaborate de Congresul al III-lea al Partidului. Iată de ce ni se pare că e cît se poate de firească tendinţa, manifestată şi în presa literară, de a se angaja o discuţie largă asupra problemelor calităţii în creaţie. Acestui deziderat major i-a fost subordonată, de pildă, discuţia pornită recent în paginile **Gazetei literare** în legătură cu modalităţile prozei. De asemenea, se cuvine să fie subliniat, ca un fenomen pozitiv şi promiţător, faptul că în toate (sau aproape toate) cronicile dedicate volumelor de versuri ale tinerilor poeţi a putut fi urmărit şi efortul criticilor de a nu limita aprecierea la acordarea unui calificativ, ci de a discuta fiecare volum în perspectiva dezvoltării generale a poeziei noi. Pînă şi discuţia despre **Siciliana** n-a fost o simplă controversă de apreciere, ci o dezbatere principială, în legătură cu sarcinile actuale ale literaturii. Dintr-o informaţie, deocamdată sumară, apărută în **Literaturnaia Gazeta**, am putut afla că nu de mult s-a ţinut la Moscova o consfătuire a criticilor literari din R.S.F.S.R. închinată pregătirii celui de al XXII-lea Congres al P.C.U.S. Consfătuirea s-a desfăşurat sub semnul îndemnului ca „critica să fie militantă, publicistică, eficientă, ceea ce cere ca analiza estetică a fenomenelor literare să fie întemeiată pe o adîncă analiză socială". Exemplul tovarăşilor sovietici ne întăreşte în convingerea că sîntem datori să încercăm şi noi o analiză multilaterală a fenomenului literar în lumina prefacerilor pe care le-a adus în viaţa oamenilor victorioasa ofensivă a socialismului. În raportul prezentat la Congresul al III-lea al P.M.R., tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej a arătat că principala caracteristică a politicii partidului este „ofensiva neîntreruptă a socialismului". Problemele şi sarcinile literaturii nu pot fi discutate decît în această perspectivă. Larga întrecere a oamenilor muncii în cinstea celei de a 40-a aniversări a Partidului a scos şi ea la iveală o bogăţie atît de mare de probleme, conflicte, caractere, situaţii noi, încît nici un scriitor nu mai poate ignora întrebarea : de ce, totuşi, cu toate succesele incontestabile ale literaturii, imaginea vieţii noi din cărţi este încă mai palidă decît cea a realităţii ?

Cercetarea atentă a materialelor Congresului al III-lea al P.M.R. ne ajută să ne dăm seama de marea complexitate a problemelor pe care le au de rezolvat colectivele socialiste ale oamenilor muncii. De pildă, în sectorul industrial : directivele Congresului prevăd că în următorii şase ani „vor intra în funcţiune peste 180 de întreprinderi noi şi aproape 300 secţii noi vor fi **lărgite şi reutilate aproape 400 de întreprinderi...**" ceea ce înseamnă că în foarte multe întreprinderi sarcinile producţiei se vor împleti indisolubil cu cele care decurg din politica investiţiilor ; totodată, cerinţa reducerii preţului de cost implică luarea în considerare a unor factori diverşi ca : progresul tehnic, ridicarea calificării profesionale a muncitorilor, realizarea de economii. N-am enumerat decît cîteva aspecte, dar nu putem să nu adăugăm că fiecare din ele se leagă într-un fel sau altul cu bătălia pentru dezvoltarea conştiinţei socialiste a oamenilor muncii. De mare complexitate sînt şi problemele care urmează să fie rezolvate în agricultură, unde ofensiva pentru continua lărgire şi consolidare a sectorului socialist se împleteşte şi cu luarea de măsuri variate pentru creşterea producţiei, iar ambele cu procesul de dezvoltare a „conştiinţei socialiste a maselor ţărăneşti".

Practica din ultimii ani a construcţiei socialiste şi întreaga activitate a Partidului dovedesc că aceste probleme nu pot fi rezolvate la nivelul necesar, dacă în rezolvarea lor nu participă conştient şi cu răspundere toţi membrii colectivelor de muncă. În acelaşi timp discuţia desfăşurată pe marginea „Directivelor" în întîmpinarea Congresului a arătat cît de intensă e astăzi această participare : 4.850.000 oameni ai muncii, din care 285.000 au luat cuvîntul făcînd peste 65.000 propuneri. Cifrele vorbesc despre generalizarea tot mai pronunţată a unui fenomen esenţial : milioane de oameni ai muncii, simpli participanţi de rînd la construcţia socialistă, discută sarcinile lor curente avînd perspectiva unor oameni de stat, adică ţinînd seama de **întreaga complexitate** a problemelor pe care construcţia socialismului le ridică, şi fără a căror rezolvare progresul necontenit nu e posibil. Iar progresul necontenit e o lege de bază ale dezvoltării socialiste.

Despre aceşti oameni, cu un simţ de răspundere din ce în ce mai înalt, au de povestit scriitorii în operele lor. Aceşti oameni sînt oamenii epocii noastre, eroii ei. Scriitorilor le place să repete că există un domeniu al realităţii în care competenţa lor depăşeşte pe aceea a oamenilor de alte profesiuni — sufletul uman, dialectica sufletului uman. Dar ca să dezvălui sufletul unui contemporan, ca să urmăreşti mişcările sinuoase ale frămîntărilor şi ale preocupărilor omului epocii noastre, trebuie mai întîi să cunoşti bine aceste preocupări, să le înţelegi în adîncime. Iar aşa ceva nu se obţine fără un contact viu, îndelungat cu oamenii muncii. Numai cu intuiţie, oricît de „pătrunzătoare" ar fi ea, nu poţi să dezvălui psihologia unor oameni care rezolvă, cu un mare simţ al răspunderii, probleme de stat. Marii scriitori realişti au lăsat posterităţii portrete minunate ale oamenilor din vremea lor, pentru că ei cunoşteau şi înţelegeau excelent preocupările viitorilor eroi ai cărţilor lor. Ca să putem fi la înălţimea înaintaşilor trebuie să ne înarmăm cu aceeaşi cunoaştere pătrunzătoare.

Este un adevăr îndeobşte cunoscut că obiectul literaturii nu rezidă nici în problemele tehnice, nici în cele organizatorice, ci este omul, sufletul omului. Dar omul, portretul căruia îl au de realizat scriitorii epocii noastre, a învăţat cu ajutorul partidului să rezolve operativ, îndrăzneţ, cu un înalt simţ de răspundere cele mai complicate probleme tehnice şi organizatorice. Nu se poate cere fiecărui scriitor să fie inginer, economist etc., dar i se poate cere să fie constructor entuziast al socialismului.

Tehnicismul anemiază literatura, o sărăceşte din punct de vedere artistic, slăbeşte legătura între scriitor şi cititor. Dar tehnicismul nu este un rezultat al iniţierii prea stăruitoare a scriitorului în problemele tehnice, ci, mai degrabă o consecinţă a neiniţierii, sau în orice caz a iniţierii insuficiente, în problemele construcţiei socialismului.

Una din trăsăturile prozei din ultimul deceniu este şi abundenţa romanelor-frescă în două, trei şi chiar mai multe volume. Trebuie salutată sau nu această tendinţă ? Departe de mine gîndul de a pleda pentru vreun răspuns interdicţional. De bună seamă romanele-frescă au farmecul lor şi locul lor în literatură, ele permit cuprinderea într-o singură construcţie epică a unui material mai bogat de viaţă, urmărirea unor destine umane pe traectorii mai lungi şi mai sinuoase etc. Să se scrie cît mai multe şi cît mai bune romane-frescă ! Dar e supărătoare totuşi, nu prezenţa romanelor-frescă, ci absenţa (sau prezenţa într-un număr disproporţionat de mic) a romanelor „scurte", am zice „rotunde", care să dea posibilitate cititorilor să extragă învăţăminte interesante din cîte un episod semnificativ. Ni se pare că problema ridicată nu poate fi redusă la o chestiune de preferinţă pentru cutare sau cutare tip de roman. Ea se leagă de o alta, semnalată de critică în ultimul timp : existenţa în multe lucrări epice a materialului parazitar, extinderea artificială a unor subiecte. Sîntem deci îndreptăţiţi să ne întrebăm (deocamdată) : preferinţa unilaterală pentru romane-frescă, pentru proza abundentă şi prolixă nu este oare şi o consecinţă a insuficientei selecţiuni artistice ? Sarcina selectării adecvate este o latură esenţială a tipizării. Arta literară presupune condensare, cuprinderea unei bogăţii maximale de conţinut într-un spaţiu cît mai restrîns. Nu e un paradox, ci un adevăr recunoscut de ştiinţa literară că romanele lui Lev Tolstoi sînt un exemplu de creaţie condensată pînă la limită. De bună seamă sarcina reflectării realităţii noi, excepţional de bogată şi complexă, are aspecte variate, dar în rîndul lor nu putem să nu înscriem datoria scriitorului de a alege din mulţimea de fapte semnificative acelea în care să poată fi condensată într-un singur episod tocmai excepţionala complexitate a vieţii noi. Orice diluare devine în acest punct de vedere derutantă.

Cercetarea materialelor Congresului al III-lea ne întăreşte convingerea că greşesc profund acei tovarăşi care manifestă neîncredere în caracterul spectaculos şi în intensitatea conflictelor din zilele noastre. Reliefînd marele succese obţinute în intervalul dintre cele două Congrese, raportul C.C. la Congresul al III-lea, atrage atenţia şi asupra problemelor încă nerezolvate sau insuficient rezolvate, de pildă, în sectorul investiţiilor sau în domeniul explorărilor geologice. Enumerînd sarcinile specifice din fiecare ramură a producţiei, raportul scoate în relief amploarea şi importanţa eforturilor ce urmează să fie realizate cît şi faptul că în fiecare domeniu e necesară iniţiativa, îndrăzneala, operativitatea conjugată cu studierea temeinică a condiţiunilor concrete. În procesul rezolvării tuturor acestor probleme care se împletesc cu aspectele dintre cele mai ascuţite uneori ale luptei ideologice, caracterele oamenilor se ciocnesc inevitabil, soluţiile cele mai bune, cele mai partinice îşi fac drum, dînd la o parte rezistenţa scepticilor, a birocraţilor, a celor comozi şi rutinaţi. Doar în asta constă în fond **ofensiva** socialismului. Ni se pare că pentru progresul continuu al literaturii noastre, e util să repetăm din nou că nici un tablou al realităţii noi nu poate fi veridic, dacă scriitorul ocoleşte pudic problemele mai ascuţite şi se preface că nu observă laturile negative ale vieţii. Orice ofensivă se duce împotriva cuiva; este deci o absurditate să crezi că poţi zugrăvi ofensiva socialismului fără să prezinţi concret forţele, factorii, fenomenele, apucăturile împotriva cărora se duce ofensiva socialismului. Arta realist-socialistă o presupune cu necesitate. Negativismul nu constă în zugrăvirea fenomenelor negative, ci în ignorarea forţelor pozitive, în ignorarea ofensivei socialismului. Iată de ce ni se pare că predilecţia unora pentru conflicte mai „simple" (mai comode, în fond) este un rezultat direct al insuficientei cunoaşteri a ofensivei socialismului.

Literatura realist-socialistă are incontestabil problemele ei de creaţie, de măiestrie. Efortul creator se sprijină pe tot ce s-a cîştigat în dezvoltarea de pînă acum a literaturii, dar experienţa se îmbogăţeşte mereu, mai ales în contact cu viaţa nouă. Pînă şi problemele tradiţionale ale măiestriei se pun într-un fel nou. Cercetarea adîncită a materialelor teoretice despre viaţa nouă (în primul rînd a documentelor de partid), cît şi contactul continuu cu viaţa, sînt necesare pentru înţelegerea multilaterală a acestui raport nou. Spiritul de răspundere al constructorilor socialismului, maturizarea continuă a conştiinţei socialiste, nu pot să nu-i contamineze şi pe scriitori determinîndu-i să se avînte cu aceeaşi răspundere în explorarea vieţii noi şi în elaborarea de forme adecvate, îndrăzneţe, strălucitoare, capabile să redea măiestrit patosul vulcanic al înaintării socialismului. O atare activitate creatoare de mare inventivitate, de excepţional dinamism, ar constitui, în afară de orice îndoială, modul cel mai potrivit de încadrare în grandioasa sărbătoare a partidului.

Prin întreaga lui activitate, prin lupta lui dîrză şi neprecupeţită, prin fermitatea cu care conduce masele spre ţintă, prin ampla acţiune de educaţie socialistă a oamenilor muncii, prin adînca explorare a problemelor teoretice, prin perspectiva luminoasă pe care o deschide spre viitor, partidul îndrumează literatura, ajutîndu-i pe scriitori să dea poporului opere de înalt nivel ideologic şi artistic, reflectînd cuceririle cele mai importante ale umanităţii în epoca socialistă. Iar scriitorii valorifică imensul tezaur de învăţăminte conţinut în îndrumarea partidului, scriind cărţi în care victoriile partidului, succesele luptei sale se întrupează pentru posteritate în tipuri şi fapte de uimitoare frumuseţe. Căci nu există în zilele noastre o realitate mai frumoasă şi mai sublimă decît lupta uriaşă a partidului, concretizată în acţiunile milioanelor de oameni pe care partidul îi conduce spre zorile minunate ale comunismului.

Mihai Novicov

CONDIŢIA SCRISULUI ŞI A SCRIITORULUI

Unui tînăr sau unui adolescent format în anii regimului popular, multe lucruri posibile numai în acest regim i se pot părea fireşti. E greu pentru el să sesizeze, contrastul violent cu un trecut pe care nu l-a trăit. I se pare normal ca în jurul său, în uzină, în şcoală, pretutindeni orice făgăduinţă de talent să fie stimulată, educată, dusă la împlinire. Cercul literar sau artistic, concursul, şcoala de arte, fac parte din coordonatele culturii socialiste.

Condiţia artei şi artistului în trecut — şi ceea ce pentru noi astăzi e trecut, în lumea capitalistă, prezentul — era privată de un adevăr rezistent la orice travestire. Arta era o marfă mai puţin cerută decît celelalte mărfuri în condiţiile analfabetismului şi ale tirajelor minuscule. Realitatea servea mereu cîte un duş îngheţat acelor artişti care se complăceau cu încăpăţinare în iluzia independenţei absolute. Încă din 1905, Lenin arătase artiştilor că au de ales între dependenţa camuflată faţă de editorul burghez şi de publicul „celor zece mii", care se plictisesc şi suferă de obezitate, şi punerea curajoasă a creaţiei în slujba poporului lor, în slujba clasei revoluţionare şi a partidului. În deceniile de luptă în ilegalitate, Partidul Comunist din Romînia a reamintit scriitorilor de teza leninistă.

În regimurile bazate pe exploatare, artistul sau scriitorul care nu acceptă situaţia înjositoare de „grămătic" sau de măscărici, nu pot trăi din munca lor. Într-un articol polemic, Caragiale a arătat că cele două rosturi pe care le avuseseră scriitorii pentru boieri se păstrau şi în societatea burgheză. Cu deghizări de independenţă, cu frazeologie onctuoasă ori solemnă, stăpînitorii de la 1895 cereau scriitorului să le exprime punctul de vedere şi să-i amuze. Au acceptat-o mai ales mediocrii sau nulităţile, faţă de care singura indulgenţă a istoriei literare este că i-a uitat. Altfel, raportul cu scriitorii de valoare care dădeau glas simţămintelor populare, este de continuă ostilitate, plătită cu mizerie şi umilinţe.

S-ar putea alcătui liste foarte lungi care să mărturisească cu elocinţa nudă a faptelor, atitudinea oficialităţii trecute faţă de scriitori. Sînt gesturile de nepăsare sau de duşmănie. E acel „Ce să-i facem" cu care în parlament I. Brătianu a răspuns apelului făcut de Bolliac în favoarea lui Bolintineanu muribund. E filipica lui Dimitrie Sturza, fost ministru şi academician, împotriva lui Caragiale, ori destituirea aceluiaş funcţionar Caragiale de către acelaşi Sturza. Sînt campaniile duse împotriva lui Arghezi sau Bogza de către apărători ai moralei burgheze, de felul lui Georgescu-Cocoş. Astăzi, strigătele victorioase ale lui Cocoş ne par numai ridicole. La vremea lor, asemenea ţîşnituri de noroi au înveninat existenţa multor scriitori.

Dureros de lungi ar fi listele cu scriitorii morţi înainte de patruzeci de ani, cu scriitorii morţi la casa de nebuni, cu scriitorii morţi de tuberculoză. Boala de plămîni se asociase într-atîta cu condiţia scriitoricească, încît căpătase un nimb romantic, era considerată semn de talent. Mai ales după 1860—70, cînd se înmulţesc în literatură acei pe care Gherea i-a denumit artişti proletari culţi, creşte şi numărul de vieţi secerate prematur — Eminescu. Traian Demetrescu, Petică, Săvescu, Iosif, Sahia, Bogdan Amaru, George Mihail Zamfirescu...

Cel mai caracteristic şi-a arătat capitalismul esenţa atunci cînd considerarea muncii artistice drept o marfă oarecare a acţionat ca o frînă, a împiedicat sau a oprit pur şi simplu creaţia. În muzică există un exemplu îngrozitor de clar, consemnat în memoriile lui Hector Berlioz.

Într-o vreme cînd lipsurile permanente erau mai acute, compozitorul a avut într-o noapte ideea unei simfonii. Prima parte o avea toată în minte. Pe cale s-o treacă pe hîrtie, s-a gîndit la urmările practice şi şi-a dat seama că nu-şi putea permite luxul să compună simfonia. Ar fi însemnat un plus de cheltuieli — imprimarea partiturii, închirierea sălii de concert. Şi-a impus să uite, s-a zbătut două nopţi şi a reuşit.

Nu mulţi artişti au avut tăria să-şi înfrîneze elanul creator ca Berlioz. Dar situaţii asemănătoare se întîlnesc nenumărate şi la noi. E corespondenţa lui Eminescu sau cifra ridicolă de drepturi de autor pe care Caragiale a comunicat-o fiului său. În jurnalele scriitorilor, cîte ni s-au păstrat, în însemnările lui Camil Petrescu, sau Mihail Sebastian, revin aceleaşi întrebări. Vor avea răgazul să termine piesa ori romanul schiţat ? Vor putea convinge pe vreun director de teatru să intercaleze piesa respectivă între două comedii bulevardiere, ori pe vreun editor să aloce hîrtia şi tiparul destinat unei noi ediţii din Mătăniile lui Barclay, platitudinile lui Drumeş sau Dessila ?

Considerente de prestigiu, pofta de osanale a cîte unui „rege al culturii", care se resemna cîte o dată să repartizeze propagandei culturale o cîtime din redevenţele caselor de joc clandestine, isca periodic cu multă larmă cîte o vastă acţiune în favoarea scrisului, cîte o „Lună a cărţii". În timpul şi în afara acestor luni, scriitorii chiar ajunşi la maturitate şi faimă, continuau să-şi pună problema existenţei, sau, pur şi simplu, urmau tradiţia şi mureau de tuberculoză.

Condiţia nouă a scriitorului înseamnă dobîndirea demnităţii pe tărîm moral şi material. Tot ceea ce s-a făcut pentru artişti are această semnificaţie şi ideea de caracter popular capătă noi înţelesuri. Preţuirea materială şi morală, contactul mereu reînnoit între scriitor şi cititor, împlineşte un vechi vis al atîtor clasici care observau cu amărăciune că cei pentru care scriau nu erau în stare să-i citească.

Scriitorul din trecut se întreba dacă va putea fi tipărit, dacă va ajunge la cititor. Tînărului de astăzi i se pare firesc că puterea de stat populară caută prin toate mijloacele să descopere şi să formeze talentele. E necesară însă oricînd şi mai ales cu prilejul marii sărbători a partidului şi a întregului popor, conştiinţa că aceste stări fireşti s-au plămădit dintr-o enormă cheltuială de energie şi sacrificii, că sînt în primul rînd, roadele celor patruzeci de ani de luptă a comuniştilor.

Silvian Iosifescu

PARTIDUL — ÎNDRUMĂTOR AL LITERATURII

Vorbim despre a 40-a aniversare a Partidului, cu sentimentul că cinstim în ea o expresie concentrată şi o culme a întregii noastre istorii. Căci, partidele comuniste şi muncitoreşti, continuînd la nivelul cel mai înalt tradiţiile de luptă ale popoarelor, au într-un fel vîrsta acestora. Secera şi ciocanul din emblema lor poartă căldura mîinilor celor care-au trudit milenii pe ogoare şi au asudat îndelung lovind metalele pe nicovală. Filozofia lor, aşa cum au arătat Marx şi Lenin, se bazează pe tot ceea ce spiritul creator al geniului uman a elaborat mai preţios de-a lungul veacurilor. De aceea ea şi numai ea a ridicat masele muncitoare la conştiinţa propriei valori istorice, le-a eliberat de prejudecăţi, le-a organizat la luptă sub conducerea partidelor comuniste şi muncitoreşti, le-a arătat calea dreaptă spre fericire, cultură şi bunăstare.

În condiţiile grele ale ilegalităţii, Partidul Comunist din Romînia a apărat cu intransigenţă revoluţionară adevăratele valori ale culturii noastre, într-o vreme cînd brute dezlănţuite terfeleau memoria marilor clasici, le ardeau cărţile în pieţe publice sau le despicau „voiniceşte" cu topoarele. În bătălia dintre cele două culturi, Partidul, demascînd ideologia reacţionară, antipopulară şi antinaţională, a militat tot timpul pentru promovarea unei arte cu adevărat *mare*, oglindă a vieţii poporului şi slujitoare a acestuia. E cît se poate de semnificativ, în acest sens, faptul că încă din 1927 revista *Cultura proletară* reproducea cunoscuta convorbire a Clarei Zetkin cu Vladimir Ilici Lenin, sub titlul *Lenin despre artă şi cultură* : „Ştiu bine ! Sînt oameni în adevăr convinşi că vor trece peste greutăţile şi pericolele momentului cu *panem et circenses. Panem*, desigur ! *Circenses*, dacă vor ! Dar să nu uite că spectacolele de circ nu sînt artă : ele nu sînt decît o petrecere mai mult sau mai puţin frumoasă. (...) Muncitorii şi ţăranii noştri merită într-adevăr mai mult decît *circenses*, ei au dreptul la arta adevărată, la marea artă".

Iată de ce, în lumina acestei înalte aprecieri a artei, ne apare şi mai stupidă propaganda reacţionară, susţinută în anii imediat următori Eliberării de către „teoreticienii" crizismului, care socoteau socialismul şi în general democraţia, incompatibile cu cultura, cu arta şi ştiinţa. Partidul a combătut cu fermitate gogoriţele reacţiunii, menite să deruteze pe cei neavizaţi, iar prodigioasa înflorire a ştiinţei, artei şi culturii, în anii regimului democrat-popular, a constituit replica cea mai puternică, dată întregului arsenal de minciuni şi calomnii ale duşmanului de clasă. Principiul leninist al revoluţiei culturale, aplicat cu consecvenţă de Partidul Muncitoresc Romîn, a scos la iveală nenumărate talente în toate sectoarele artei. Oameni înzestraţi cu darul versului, care în vechea orînduire n-ar fi putut decît să-şi plîngă dorul şi amarul în frunză şi-n fluier de soc, oameni al căror talent plastic ar fi rămas săpat în codirişti de bici şi-n stîlpii porţilor, oameni al căror talent muzical s-ar fi risipit în singurătăţile pădurilor şi-a căror agerime graţioasă ar fi rămas uitată în praful horelor de la ţară, — toţi aceştia au putut şi pot, cu sprijinul Partidului, să-şi cultive talentul, să publice în ziare şi reviste, să-şi expună producţiile la expoziţii, să cînte şi să joace pe principalele scene ale ţării. Ei nu mai rămîn nişte anonimi dispreţuiţi, cum au rămas cei ce-au zămislit baladele, încremenind apoi sub ceaţă şi uitare. Robul de pe moşie avea un nume cu care să poată fi tras la răspundere pentru biruri, şi dări ; robul care a oftat doinele a rămas însă un ANONIM. Cuvîntul acesta sec şi gol ca o coajă de nucă uscată, înghesuind în nimicnicia lui un imens cimitir de creatori, în epoca noastră rămîne o noţiune întristătoare de istorie literară.

Uimitoarea revoluţie culturală de la noi, parte integrantă a revoluţiei socialiste, concretizată în numărul mare al talentelor ivite din popor, în cifrele surprinzătoare ale tirajelor din operele clasicilor, ilustrează cu prisosinţă cuvintele tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej care spunea, în noiembrie 1946, cînd reacţionarii mai vînturau încă teoriile lor neroade : „Democraţia şi concepţiile care o călăuzesc înseamnă tocmai salvarea de la naufragiu a celor mai autentice valori etice, culturale şi politice, înseamnă o revalorificare a tuturor valorilor reale ale trecutului". Iată de ce nu s-a produs, nu s-a putut produce nici o criză a culturii, cum scontau mincinoşii profeţi ai reacţiunii.

Luptei poporului nostru pentru socialism i s-au alăturat cei mai de seamă reprezentanţi ai culturii şi artei romîneşti.

Scriitori din generaţii mai vîrstnice, în general oameni de cultură cu convingeri democratice şi cu adîncă dragoste de popor, ca Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, N. D. Cocea, Gala Galaction, Tudor Vianu, M. Ralea, Perpessicius, G. Călinescu, Al. Philippide, Ion Agîrbiceanu, Cezar Petrescu, A. Toma, Camil Petrescu, I. Pas, I. Călugăru, D. Botez, V. Eftimiu, Al. Şahighian, alături de generaţia imediat următoare care număra nume ca : Mihai Beniuc, Geo Bogza, Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, M. Breslaşu, D. Corbea, Cicerone Theodorescu, Miron Radu Paraschivescu, Radu Boureanu, Eusebiu Camilar, M. Davidoglu, Lucia Demetrius, Maria Banuş, A. Baranga, au pornit cu dragoste şi elan pe drumul indicat de partid, înfăţişînd trecutul dintr-un unghi estetic şi ideologic nou, unii obţinînd succese remarcabile în oglindirea actualităţii. Atitudinea acestor intelectuali patrioţi nu putea fi alta. Ei înţelegeau aşa cum arăta acad. G. Călinescu, în *Tribuna poporului* din 15 septembrie 1944 că „ar fi o lipsă de spirit civic, acum, la începutul noii ere democratice să stăm la o oarte. Poporul intră în plinele sale drepturi, trebuie şi vrem să fim alături de el".

Integrarea în noul făgaş al istoriei, urmat de poporul nostru sub conducerea partidului, contactul cu ideologia marxist-leninistă a reprezentat în creaţia scriitorilor un reviriment. În lumina noii filozofii a istoriei ei au înţeles ştiinţific lupta poporului, creînd opere de o valoare excepţională precum „Nicoară Potcoavă" de Mihail Sadoveanu, „Un om între oameni" de Camil Petrescu, „Cîntare omului" şi „1907" de Tudor Arghezi, „Desculţ" de Zaharia Stancu, „Bălcescu" de Eugen Jebeleanu. Alţi scriitori s-au inspirat din lupta ilegală a partidului, din lupta împotriva fascismului, din evenimentul de răscruce al istoriei noastre : Eliberarea patriei cu ajutorul glorioasei armate sovietice, din lupta pentru consolidarea orînduirii democrat populare.

Dintre numeroşii scriitori care s-au inspirat din această sferă tematică, amintim pe Marcel Breslaşu cu *Cîntec de leagăn al Doncăi*, Dumitru Corbea cu *Doftana*, Mihai Beniuc cu romanul *Pe muche de cuţit*, Eugen Barbu cu *Şoseaua Nordului*, Mihai Novicov cu *Povestiri despre Doftana*, A. G. Vaida cu romanul *Clocote*, Corneliu Leu, cu *Sîngele şi apa*, Teodor Mazilu cu *Bariera*, Aurel Mihale cu *Nopţi înfrigurate*, Ion Bănuţă cu *Cetatea tăcerii*, Mihu Dragomir cu *Întoarcerea armelor*, Haralamb Zincă cu *Un civil în tranşee* şi *Jurnal de front*, Pop Simion cu nuvelele din volumul *Afişe de bal*, Vasile Rebreanu cu schiţe şi povestiri din volumul *În plină zi*.

Alături de unii scriitori din generaţiile mai vechi, au abordat cu succes noile teme ale literaturii noastre prozatori şi poeţi din generaţiile care s-au format după 23 August 1944. Folosind metoda de creaţie a realismului socialist, scriitorii din generaţiile noi, crescute şi educate de partid, au devenit totodată cronicari pasionaţi ai actualităţii. Nu există eveniment din istoria noastră contemporană care să nu-şi fi găsit cîntăreţii în vers, în proză sau în dramaturgie.

Dacă în ţările capitaliste arta burgheză se îndepărtează tot mai mult de viaţă, neputînd răspunde la marile probleme sociale, în schimb viaţa noastră nouă, condiţiile politico-economice, create de popor sub conducerea partidului, au plămădit zi de zi un om nou, un erou luminat de zorii socialismului, care biruind greutăţi şi neajunsuri, în luptă cu duşmanul de clasă şi cu tainele naturii, a schimbat înfăţişarea ţării noastre, schimbîndu-se pe sine însuşi, devenind treptat un model de conduită civică şi de atitudine comunistă. Putem afirma cu justificată mîndrie că frumuseţea reală a oamenilor vii, formaţi în luptă şi muncă entuziastă, a stat la baza eroului literar. Au devenit de mult populare asemenea figuri, precum Mitrea Cocor al maestrului Mihail Sadoveanu, Anton Filip din *Bărăgan* al lui V. Em. Galan, muncitorul comunist Bucsi Karoly, noul director al fabricii naţionalizate din romanul lui Nagy Istvan, *La cea mai înaltă tensiune*, Ion Anghel şi Ilie Barbu din *Desfăşurarea* sau Anton Modan din *Îndrăzneala* de Marin Preda, Lazăr de la Rusca din poemul lui Dan Deşliu, Ana Nucului din povestirea cu acelaşi titlu a lui Remus Luca, Mitru Moţ din *Setea* lui Titus Popovici.

Îndrumarea partidului a dat liricii noastre o orientare creatoare, poezia aflînd adevăratele sale rosturi. Lirica noastră realist-socialistă, inspirată din tumultul vieţii contemporane, a impus un mare număr de personalităţi creatoare, cu modalităţi de expresie dintre cele mai variate. Continuînd tradiţiile poeziei noastre cetăţeneşti, poeţii de astăzi au făcut din versul lor o armă eficace pentru mobilizarea maselor de oameni ai muncii în lupta avîntată pentru înfăptuirea chemărilor partidului care nu sînt decît chemările propriei lor conştiinţe. S-au afirmat, pe lîngă numele amintite, individualităţi poetice originale: Victor Tulbure, Nina Cassian, N. Tăutu, Veronica Porumbacu, Eugen Frunză, Ion Brad, Tiberiu Utan, Al. Andriţoiu, Ion Horea, Teodor Balş, Ştefan Iureş, A. Rău, A. E. Baconski, Gh. Tomozei, N. Stoian, Al. Jebeleanu, Gica Iuteş, Violeta Zamfirescu, Leonida Neamţu şi mulţi alţii, pînă la tinerii Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Constanţa Buzea, Miron Scorobete, pe care îi întîlnim frecvent în paginile ziarelor şi revistelor noastre.

Partidul a îndrumat cu înţelepciune şi siguranţă pe scriitorii noştri, pe drumul neabătut al realismului-socialist al artei militante, ajutîndu-i să înţeleagă faptul că individualismul, evazionismul, estetismul sau proletcultismul duc în mod inevitabil la îndepărtarea artei de viaţă, de adevărata ei menire. Partidul cere scriitorilor noştri să lupte pentru o literatură de un înalt nivel artistic, care să răspundă exigenţei tot mai mari a publicului cititor.

Fireşte, creşterea literaturii noastre se vădeşte în primul rînd în nivelul ei calitativ, în spiritul ei partinic, în caracterul ei popular, în felul în care, oglindind viaţa, participă la înnobilarea omului, la educarea lui ca bun constructor al socialismului.

„Rolul activ pe care-l îndeplinesc scriitorii din Romînia în revoluţia socialistă — arăta acad. Mihai Beniuc la al III-lea Congres al scriitorilor sovietici — nu poate fi închipuit fără îndrumarea partidului clasei muncitoare, fără ideologia marxist-leninistă, precum şi fără cunoaşterea literaturii şi ajutorul scriitorilor sovietici".

Lupta continuă a Partidului împotriva manifestărilor ideologiei duşmane, îndrumarea cu consecvenţă a scriitorilor spre însuşirea filozofiei marxist-leniniste, spre contactul nemijlocit cu viaţa au constituit ajutoare dintre cele mai preţioase pentru înflorirea artei realist-socialiste în patria noastră. Partidul i-a învăţat pe scriitori că o condiţie vitală a artei mari şi adevărate este contactul nemijlocit cu viaţa. Într-o scrisoare către Gorki din 31 iulie 1919, Vladimir Ilici Lenin, referindu-se la capacitatea scriitorilor de a sesiza *noul*, de a-l înţelege şi a-l zugrăvi în spirit partinic, spunea : „Una este să observi şi alta este să simţi în fiecare zi viaţa, prin contact nemijlocit cu ea".

Tocmai pentru că scriitorii simt aceasta ca o nevoie organică pentru creaţia lor, ei întîmpină cu atenţie şi bucurie îndrumările referitoare la literatură şi artă, precum acelea date de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej în conferinţa Organizaţiei regionale de partid Cluj : „...organele şi organizaţiile de partid trebuie să combată cu tărie ruptura de viaţă care se manifestă în creaţia unora dintre scriitori şi artişti, slaba reflectare a operei de construire a socialismului şi a eroilor acestor opere, oamenii simpli ai patriei noastre, tendinţele de refugiere în trecut sau într-o tematică îngustă, lipsită de semnele distinctive ale epocii pe care o trăim, neglijarea conţinutului operei de artă de dragul unei pretinse originalităţi în formă".

Scriitorii noştri, în desele lor întîlniri cu oamenii muncii de pe şantiere, din gospodăriile colective, din uzine şi fabrici, s-au putut pătrunde o dată mai mult de înaltul adevăr al esteticii leniniste. Ascultînd comentariile oamenilor muncii referitoare la operele lor şi ale colegilor lor, ei au putut avea sentimentul că citesc un excelent tratat de estetică, estetica vieţii, scrisă de constructorii socialismului, educaţi de Partidul Muncitoresc Romîn. Observaţiile, gusturile şi aprecierile acestor oameni vorbesc limpede despre legătura indestructibilă dintre învăţătura partidului nostru şi viaţa poporului. Şi pe această cale, oricine se poate convinge că îndrumarea de către partid a literaturii înseamnă, de fapt, conducerea ei de către popor, care vede în Partid : „Stegarul zborului spre astre / Şi-al fericirii pe pămînt".

I. D. Bălan

luceafărul
Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director : acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACŢIE :
Dumitru CORBEA (redactor şef adjunct) ; Dan DEŞLIU (redactor şef); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN ; Silvian IOSIFESCU ; Aurel MIHALE ; Mihai NOVICOV ; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Titus POPOVICI ; Al. I. ŞTEFĂNESCU (redactor şef adjunct) ; Tiberiu UTAN ; Haralamb ZINCĂ (redactor şef adjunct).

drum de luptă și victorii

PMR

Ana Șolt

Cîntec partidului

Îți mulțumesc că ai crezut în mine...
Pe lume numai tu mi-ai spus că-s bun,
Eu anii negri astăzi mi-i răzbun
Strălucnind viața mea prin tine.

Din lume-am fost o undă, un atom,
Tu mă faci paznic peste-un lan de vise
Și pentru-ntîia oară, pare-mi-se,
Simt bucuria mare de-a fi om!

Mi-s cîntecele ciocîrlii zbucnite;
Nimic nu le lipsește pentru zbor.
De-atîta fericire ochii dor,
Și de lumină-s pleoapele rănite.

Eu viața mea și cîntul ți le-nchin
Cu visele, un rîu fără răgaz,
Și-asemeni uriașului Bicaz
Voi încerca să izvodesc lumini.

Omul meu

Omul meu cînd se-ntoarce din mină
Poartă-n păr mirezmele adînci ale pămîntului
Cum aduce vulturu-n aripi, stropi de lumină,
Tăind în două fluierele vîntului.

Pe gene i-a mai rămas pulbere-albastră
Minereu praf, cît un bob să alegi,
Parc-am vorbi despre dragostea noastră
Cînd vorbim despre dragostea lumii întregi.

●

Valeria Boiculesi

Cîntecul

Am ajuns la porțile Doftanii.
N am merinde,
duc în traistă anii...

Pe Telega, jos, jucînd în volburi,
soarele s-a sfărîmat în cioburi.

Fumul serii urcă în Cetate...
Cine, oare, a strigat „Nu bate"?

Toaca-toaca,
bate toaca,
bate...

Undeva, un cîntec, fără teamă,
s-a aprins ca flacăra
și cheamă!
Tună pașii grei și se frămîntă:
— Unde?
— Care ușă?
— Cine cîntă?
Șuieră cravașa de tortură
peste gură, numai peste gură...

Toaca-toaca,
bate toaca,
bate...

Doar o clipă doborît sub rangă —
cîntecul se-nalță ca o creangă...
Cîntecul
din piepturile toate,
cîntecul
ca un torent răzbate,
sfărîmînd celule și lăcate!

. . . . . .

Tremură cravașele în mînă.
Pașii-mpleticiți abia se-ngînă.

A tăcut și toaca.
Nu mai bate.

Numai cîntecul, descătușat,
străbate,
numai cîntecul, biruitor
ca zorii,
flutură deasupra închisorii...

*

Poposesc la porțile Doftanii.
N-am merinde.
Duc în traistă anii.

Îi așez, ca brazii, în picioare,
sub văzduhul vremii viitoare...

Știu acum un cîntec ce nu moare!

Ștefan Iureș

Punți

Acolo-n bezna de la Haș
În ochii lui plutea lumina
Acestui înstelat oraș
De azi, un vis, sau un lămpaș
Ce fascinant străbate mina.

Acolo-n bezna de la Haș.

Musteau agoniciii pereți
Dar străbătîndu-i, gînduri-zare
Clădeau aceste frumuseți
Și pînze aninau, de preț,
Răsfăț de flori pe ziduri clare.

Pe care-aevea le aveți.

Cel ce-nvăța al luptei drum
Scris pe foiță de țigară
Avea ochi buni — vedea și cum
Ai să-ți aduci un nou volum
În casă, Lenin, bunăoară.

Și învăța pentru acum.

Mai mult decît oricare chin
Îl mistuia singurătatea,
Dar din celulă, ce deplin
Simțea seninul tău cămin,
Copiii, rîsul, libertatea...

. . . . . .

Îi știi mormîntul, cel puțin?

●

Constanța Buzea

Vor fi odată, multe...

Vor fi odată, multe, gata,
Dar nu mă tem că vom uita
Mistria roasă și lopata,
Și scripeții de macara.

Vor fi atîtea — fapte — mîine
Din visul meu de azi, bogat
De zbor, și trandafiri, și pîine,
Cîte din veac m-au luminat.

Și, mai frumos ca la-nceput,
Vor fi atîtea visuri încă
Și-atîta lume de crescut —
Cascadă scăpărînd din stîncă.

Numai că lumea noastră mare
Din care ne desprindem azi
Făptura-ntreagă, visătoare
Ca din adînci păduri de brazi,

Va fi un șantier gigantic,
Un cerc de drumuri largi în cer...
Ni s-o părea prezentul, antic,
Ca epopeea lui Homer.

Vor fi atîtea fapte, mîine...

●

Horia Gane

Unui activist

Pleca la drum. Parcă ducea pe spate
Tot cerul de garoafe înghețate.

Știam că drumuri lungi și grele-i rup
Bocancii mari — și i se suie-n trup.

Știam c-o fată-i va citi dojana
(Să nu-și mai lase gîndul spre-ntristare)

Din foaia care-o lasă la plecare,
Cu scrisul mic, deprins de la Doftana...

Ion Horea

Arhitectul

Sînt unul dintre cei ce-și lasă
Amprentele pe fiecare casă.
Îmi las pe ziduri palmele și fața,
Umbrite seara, albe dimineața,
Și recunosc în tot ce mă-nconjoară
Un gînd oprit, al meu, ce totuși zboară,
Un gînd ce cheamă și spre care vin
Ecouri din amurgul citadin.
Cu frumusețea lumii dezvăluită mie,
Sînt ziditor în cifre și linii pe hîrtie,
Spre aștrii milioane
Înalț imaginar coloane,
Dezlănțui în văzduhuri trepte
Și în amurg ori în amiază
Sub ochii mei se profilează
Clădiri și bulevarde drepte.
Materia și gîndul laolaltă
Le-am adunat între condei și daltă —
Veniți și descifrați-le conturul
Și sprijiniți pămîntului azurul,
Legați această țară pentru întîia oară
Cu firele luminii de sus ce-o înconjoară.

●

Victoria Ana Tăușan

Lîngă umărul oțelarului

Aici, unde nu ne auzim la doi pași,
incandescente idei
se transformă-n lăuntricul strigăt
al rațiunii trezite,
înnobilînd taciturna ta frunte
de muncitor — filozof comunist.
Chiar fără să trec
prin ploaia fierbinte-a ciudatelor stele
și fără să văd
superbe răsărituri de soare
la gura fiecărui cuptor,
mi-aș fi trăit bucuria simplă: exist
și cutreier din zare în zare.
Dar alături de umărul tău
învăț să trag drumuri precise
în fiece zi,
să-mi trec inima prin lava clocotitoare
și-apoi,
limpezită de tot ce-a rămas
— ca vetrele acestor cuptoare —
s-o călesc în focul nestins
al luptelor noastre.

●

Ilarie Hinoveanu

Bobinatoarele

Fete de prin părțile mele,
Indemînatice cusătoare de ii,
Impletitoare de străvezii perdele,
Neîntrecut de zvelte la horele tîrzii,
Vă recunosc suplețea din degete, așa
Cum am simțit-o pură, cu linii de vioară,
Cînd desenați la școală, pe bănci, în preajma
mea,
Un colț cu munți și ape, nemaivăzut, de țară.
Se-ndoaie firul sîrmei sub degete, ușor,
Ca raza de lumină rotită în fîntîni
Și miezul de bobină rotund e un mosor
Ce-mbracă straiș de cupru în meșterele mîini.
E-un meșteșug în vreme deprins de voi cu gust
Din căutarea celei dintîi ucenicii
Cînd dăruirăți horii un ritm febril, robust,
Iar iilor adîncul cîmpiei de la Jii.

Violeta Zamfirescu

Despre calitate

Uzină

Grădină unde soarele-apare
Flacără răsărind și-apunînd în cuptoare!
Mai avem mult de-nnoit,
Mult de schimbat,
La fiecare motor, la fiecare strung,
Zilele, uneori, n-ajung,
Nopțile sînt prea mici,
Gîndul greu îl despici,
Dar în văzduhul inimii
Dorul și visele curg, — străvezie
cale lactee —,
Și ne zbatem, ne zbatem,
S-apari strălucind,
Stea nouă din adîncuri,
Idee!

Inovația

Inovația, pasăre ce-și tot schimbă penele,
N-o afli pînă nu-ți ostenesc genele,
Pînă nu-nveți ce culori
I-au purtat aripile,
Cît a trăit pe la alți visători.
De-o prinzi în făptură
Nevăzută de soare,
Du-o să cînte la toate casele,
Penele-i să strălucească, frumoasele,
Și dă-i nemurire dac-ai putea
Inovației,
Pasărea ta.

E vremea cred...

E vremea, cred, să retopim
cazanele-nvechite,
Imensii urși cu aburii în nări
Să iasă-n soare,
Să bea din ceru-aprins al energiei nucleare,
E vremea, cred,
Să retopim pretinse legi statornice,
Cazanele-nvechite, le vrem precise ornice,
Cu forțe-amețitoare,
Ce răsucindu-se, — columnă de Brîncuș,
subțire —
Să tindă către infinit,
Ca veșnica-nnoire.

Timpul așterne praful pe forme primitive,
Sub geamuri de muzee, în rafturi de arhive,
Pe treptele istoriei le lasă,
Modelînd
Tipare noi călite la flacără de gînd.
Partid, părinte-al țării,
Ne-ai aureolat cu nimbul cugetării,
Ne-aduni pentru minuni,
Să fim mai îndrăzneți, mai vrednici
și mai buni.
Cu linii noi și pure
Ne-ai definit lăuntrice conture.

●

Mihai Negulescu

Orizont

Apropie-te, vino în mareea
ce forța și-o adună ne-ntrerupt,
trecînd din mare-n mare... Cum Egeea
spre două mări hotarele și-a rupt,
la fel și fluxul nostru se adună
din spațiile pragului de zi
și spre amiază apele își sună,
mai limpezi, mai adînci... Și vom zări
nu peste mult — lărgimile visate —
nu peste mult — strălucitorul ceas
cînd știi-vom că aceste clipe, toate,
ca trepte vii în urmă au rămas...

Ne-om bucura că-i soarele aproape
și-mbrățișați de strălucirea lui
vom desluși cum pînze mari pe ape
își leagănă conturul albăstrui.

Din zilele întrecerii solie,
întruchipînd acolo, la liman,
un imn de slavă și statornicie
izbînzilor Partidului, prin ani, —
cu viitorul ca o zare clară
și cu izvorul altor energii,
va fi corabia
ce o purtară
umerii noștri — valuri vii!

DRUMURILE POEZIEI

Partidul mi-a dat ochii, privirea-mi limpezind"... Imaginea îi aparține lui Aragon — dar pot s-o repete ca pe-un gînd propriu, toți cei care luptă sub marele steag al epocii noastre: strungari, savanți, agitatori, cosmonauți, poeți. Mai ales poeții.

Există, cum știm, o veche tradiție a rapsozilor călători: trubaduri, minesingeri, Byron, Hugo, Whitman, Maiakovski... La noi, ar fi de ajuns să-l amintim pe acela care bătea într-o vară jumătate țară — cu piciorul — și, pe semne, de acea putea spune, prin gura lui Mircea Bătrînul, că „tot ce mișcă-n țara asta, rîul, ramul" — îi sînt prieteni.

Ce-i drept, privelișlea Rominiei vechi nu era încîntătoare decît prin măreția naturii. Poetul care vroia să celebreze realizări remarcabile trebuia să apeleze la trecutul istoric, evocînd într-o aură de legendă siluete mai mult sau mai puțin glorioase. Mentorii culturii nu numai că nu agreau intimitatea artistului cu viața poporului, dar prescriau de-a dreptul claustrarea în turnul singurătății.

Astăzi, pentru foarte mulți dintre noi, marile drumuri ale patriei au devenit familiare, ca traseul spre casă, spre locul de muncă, spre poarta unui prieten de taină.

„Partidul mi-a dat ochii, privirea-mi limpezind"... Sigur — totul nu se reduce la a vedea; esențial este a înțelege ceea ce vezi, a distinge sensul profund din faptul simplu în aparență.

Poeții noștri — artiștii noștri, în genere, au aflat în acești ani adevăruri de-a dreptul senzaționale, au deprins o atitudine incompatibilă cu figura desuetă a visătorului cu capul în nori. Ne-am obișnuit să străbatem șantierele, începînd cu Bumbești Livezeni și Apaca — pînă la Bicaz și Borzești; poposim în vaste cetăți industriale, cetăți ale focului și aburilor, ale fabuloaselor reacții chimice, ale visului transcris în formule algebrice. Întîlnim la tabloul de comandă — Argus policrom cu o sută de ochi electronici — pe fiul minerului din Apuseni sau al ciobanului din Jegălia discutăm despre situația din Cuba cu fostul ucenic de la „Malaxa" — astăzi director la Combinatul chimic; dezbatem probleme filologice cu președintele noii gospodării colective de la Pechea; ascultăm în tăcerea majestuoasă a codrului carpatic, un glas de copil rostind la focul de tabără versuri din „Împărat și proletar"?

„Va crește tot ce-n lume este menit să crească!"

Și e atît de important să urmărești cu luare aminte și fosnetul frunzelor și glasul pionierului și flăcăruia lămpașului de pe cărare, ca un luceafăr de codru și obrazul cu luciu întunecat al fochistului de pe locomotivă, fulgerînd o clipă în noapte și luminița aceea, repede trecătoare pe boltă — poate însăși racheta care duce luceafărului stema cu secera și ciocanul...

„Partidul mi-a dat ochii, privirea-mi limpezind".

Cred că printre lucrurile esențiale pe care mulți dintre noi le-au învățat în acești ani de umblet pe drumurile țării, trebuie să înscriem, la loc de cinste, deprinderea de a privi și asculta cu atenție oamenii, faptele, cuvintele lor, gîndurile lor — despre grîu și despre oțel, despre dragoste și despre cosmonautică, despre folclor și despre situația internațională.

La rîndul său, artistul va avea și el de spus ceva despre frumusețea vieții noastre și ar fi de dorit s-o facă tot mai concis, mai convingător, cu mai puține cuvinte și mai multe idei — simplu, despre cele măreție, — măreț, despre cele simple.

Dan Deșliu

Juan Marinello
(CUBA)

Zi de 1 Mai

Azi soarele încinge
ca o eşarfă roşie
ecuatorul planetei.
Oamenii trec prin peisajul luminos,
strîngînd în pumn ciocanul
cu care modelează viitorul.

Vîntul stîrnit de flamurile muncii,
de suflarea fierbinte a oamenilor,
mişcă braţele ciudate ale morilor
care macină piinea.
Pămîntul întreg e un singur pumn
strîngînd laolaltă
firele destinelor umane.
Pămîntul
e pumnul muncii,
pumnul luminii,
pumnul dreptăţii.
Privesc oamenii trecînd pe străzile lumii;
Şi aud cum foşnesc ierburile preriilor
sub sărutarea fierbinte a coasei,
buştenii uriaşi zbătîndu-se
în riurile de munte,
oţelul revărsîndu-se, într-o apoteoză de scîntei,
şi transformîndu-se în corăbii uriaşe,
plumbul cel greu al linotipelor
prefăcîndu-se în vers şi în floare.

Azi e ziua noastră;
depănată de degetele noastre,
eşarfa roşie a soarelui încinge
ecuatorul
planetei.

In romineşte de DAN GRIGORESCU

Ne-a crescut partidul

REALITĂŢI ŞI VISURI

de Ion Lăncrănjan

Nu mai ştiu precis cînd s-a întîmplat asta, în ce an şi ce vîrstă aveam eu pe-atunci. Să fi fost prin treizeci şi opt, treizeci şi nouă sau prin patruzeci, pe cînd aveam vreo zece sau doisprezece ani. Era spre sfîrşitul primăverii şi în clasa la noi în zilele cînd mergeam la şcoală, se vorbea mereu de un băiat care urma să plece în anul acela la liceu la Blaj, de un băiat care stătea bine acasă, tatăl său fiind unul dintre cei mai bogaţi oameni din sat, dacă nu chiar cel mai bogat. Cum s-a reflectat asta în gîndurile celorlalţi copii, nu ştiu. Ştiu în schimb că eu n-am gîndit mult la această plecare. Ţin bine minte că într-o după-amiază m-am gîndit numai şi numai la asta, la plecarea băiatului aceluia pe care îl ajutasem de nenumărate ori la învăţătură, căruia îi desenasem toate hărţile geografice, căruia îi rezolvasem de-atîtea ori problemele de aritmetică. Din una în alta — poate chiar pentru că ştiam că eu nu voi putea pleca la şcoli înalte — am ajuns să-mi făuresc un vis cu care m-am amărît o bucată de vreme. În visul acesta al meu, toate se petreceau cît se poate de frumos. Învăţătorul nostru — domnul Munteanu — venea şi-mi spunea că mă trimite şi pe mine la liceu, să învăţ carte. Eu îi mulţumeam şi mă duceam la examene şi reuşeam strălucit, peste tot. Mă şi vedeam mergînd şi venind de la şcoală, învăţînd. Ce urma să se întîmple mai departe, nu ştiam şi nici nu încercam să aflu.

M-am liniştit — apoi şi-am uitat de toate, într-un timp destul de scurt. Acasă la noi era strimtoare mare (nu era loc nici măcar de o palmă, pentru visuri şi pentru planuri mari). Tata fusese bolnav multă vreme. S-a întîmplat apoi că s-a îmbolnăvit şi mama, grav de tot, de piept şi de inimă. Şi de epilepsie. De multe ori, noaptea, în timpul atacurilor pe care le suferea, ne trezeam cu toţii, înspăimîntaţi. Nopţile acelea nu le voi uita niciodată! Şi nici primăvara în care s-a stins mama. Ce vreme frumoasă era atunci — era prin aprilie — şi cît era de urît şi de pustiu la noi acasă! De-acum chiar că se terminase cu toate visurile. Tata, ştiindu-ne mulţi şi ca să ne facă fiecăruia un rost în viaţă, s-a gîndit să ne deie să învăţăm cîte-o meserie. Un frate a şi fost băgat la un atelier de mecanică din Alba Iulia, un altul, cel mai mare, a fost dat la o şcoală de şoferi, cu toate că era cam în vîrstă de-acum. Mie de asemenea mi se hotărî soarta... Trebuia să termin şcoala primăvara şi să învăţ apoi o meserie, orice fel de meserie, numai meserie să fie. Celelalte visuri, de-a învăţa la liceu ori de-a deveni pictor, au rămas în urmă, nu atît pentru că erau naive, făurite de un simplu copil de ţăran care mergea iarna la şcoală şi păzea vitele vara, ci pentru că erau în contradicţie cu realităţile de-atunci, cu viaţa pe care o trăiam noi.

La Braşov, la uzină, am ajuns în anul 1942, în timpul războiului. Au fost ani grei anii aceia. Uzinele de care aparţinea şcoala noastră erau mobilizate fiindcă fabricau armament, tunuri şi proiectile. Căminul în care stăteam, de asemenea era „militarizat" avînd un regim de cazarmă, şi nu de orice fel de cazarmă, ci de una fascistă, antonesciană, în care bătaia era la loc de cinste. Directorul căminului — pe unde o mai fi oare tamburul acela? — nu admitea să i se spună decît „domn comandant". Asta era a lui: „domn comandant" în sus, „domn comandant" — în jos. Şi pasul de defilare şi „plecarea" cu cîntec „înainte marş!"... Lîngă cămin se afla cantina iar dincolo de cantină se afla uzina, cu cîteva mii de muncitori şi cu lagărul de prizonieri din fundul curţii, de dincolo de turnătorie. Deseori, dimineaţa, cînd mergeam la lucru, încolonaţi, ne întîlneam cu şireagurile de prizonieri. Într-un fel, situaţia în care ne aflam era asemănătoare: prizonieri erau ei, prizonieri eram şi noi.

La uzină am cunoscut, fără să vreau şi fără să-mi fac un scop din asta, viaţa de zi cu zi a muncitorilor cu care am lucrat, în mijlocul cărora am trăit în vremurile acelea aspre şi grele. Apoi, după ce a trecut valul bombardamentelor, după 23 August, în toamna lui 1944, în iarna şi-n primăvara lui 1945, în vara şi-n toamna aceluiaşi an, — i-am văzut şi i-am cunoscut şi pe comunişti. Erau muncitori şi ei, ca şi ceilalţi şi-mi erau cunoscuţi dinainte unii. Anii aceia frămîntaţi, manifestaţiile acelea mari şi cuprinzătoare, de ridicare la luptă împotriva reacţiunii, m-au atras şi pe mine în şuvoiul lor clocotitor. Îmi amintesc, de pildă, că atunci cînd a fost schimbat primarul Braşovului, muncitorii din uzina noastră s-au strîns în curte, în apropiere de poarta nr. 3 şi-au plecat apoi către centrul oraşului, cu mic cu mare, toată uzina. Pe drum, coloanei noastre i s-au alăturat alte coloane, de la fabrica de ciment şi de la fabrica lui Voinea. Apoi, cînd am ajuns în dreptul străzii Sînpetru, ne-am întîlnit cu coloana I.A.R.-ului. Pînă noaptea tîrziu a vuit oraşul atunci. Şi nu numai atunci, cînd cu schimbarea primarului, ci şi mai tîrziu, ori de cîte ori a fost nevoie. Dacă ar fi să evoc numai o parte din întîmplările acelea frumoase şi semnificative, mi-ar trebui foarte multe pagini. Cert este un lucru, în ceea ce mă priveşte, şi-anume că întîmplările acestea, timpul cît am trăit la uzină, au avut o influenţă puternică asupra mea. Însuşi faptul că am devenit scriitor e legat şi condiţionat de anii aceştia, şi de cei care le-au urmat, de anii şi de vremea noastră. Altfel, dacă ar fi încolţit în gîndul meu o asemenea dorinţă, sub altă zodie, — sub zodia aceea cunoscută şi nemiloasă, care a trecut peste atîtea visuri, — n-aş fi avut nici o şansă de împlinire.

Dacă n-ar fi fost Partidul, dacă nu s-ar fi săvîrşit în ţara noastră ceea ce s-a săvîrşit şi ceea ce ne este scump, eu, feciorul unui ţăran care abia ştia să-şi iscălească numele, n-aş fi ajuns niciodată scriitor. Aceasta nu-i o metaforă poetică, de circumstanţă. Aceasta-i un adevăr viu şi de necontestat, o părticică dintr-o realitate nouă, în cadrul căreia visurile au foarte mulţi sorţi de împlinire, confundîndu-se de fapt cu realitatea însăşi.

SOARELE REVOLUŢIEI

de Pop Simion

Pentru un scriitor comunist întîlnirea cu partidul este un proces continuu, mereu, reînnoit, de aprofundare a unor adevăruri revelatorii despre viaţa clasei muncitoare, despre revoluţie, despre partid, ele reprezentînd treptele succesiunii dialectice, însuşirea deliberată a acestor adevăruri cu scopul de a milita în numele lor cu mijloacele artei literare.

Ucenicind la şcoala prozei de actualitate, am simţit continuu şi binefăcător îndrumarea de partid mai cu seamă în străduinţele mele de a cunoaşte şi înţelege profundele transformări care au loc azi în ţara noastră, evoluţia conştiinţei socialiste, a mişcărilor sufleteşti ale oamenilor. Cu alte cuvinte, am simţit această îndrumare mai ales ca un proces de formare a unei optici care să fie la înălţimea răspunderilor pe care le reclamă munca de scriitor al realismului socialist. Pentru că în legătură cu asta ar fi foarte multe lucruri de spus, v-aş cere îngăduinţa să mă refer la un personaj literar, care este, cred, purtătorul unei semnificaţii.

În cartea mea recent apărută, Afişe de bal, am un personaj care se cheamă Darida, secretarul unui comitet raional de partid. Nu pot spune că există undeva prototipul acestui erou literar, modelul său real, concret identificabil. Totuşi, Darida, personajul meu literar, mă însoţeşte cu perseverenţă în munca asupra paginii albe, impunîndu-mi-se ori de cîte ori e vorba de activitatea de partid, ori de judecăţile drepte pe care scriitorul trebuie să le dea asupra destinelor personajelor sale. Aşa îmi explic faptul că Darida a depăşit aria lucrării pentru care a fost plăsmuit. Revine, fără drept de apel, în schiţe şi nuvele şi, recent de neevitat, într-o lucrare de proză mai amplă pe care o scriu despre mineri.

Ca orice scriitor ce meditează asupra structurii şi evoluţiei personajelor sale, am încercat să lămuresc pentru mine izvoarele biografic concrete, care au concurat în chip diferenţiat bineînţeles, la actul stării civile a personajului literar. Fără îndoială, am găsit în memorie cîteva modele remarcabile: primul secretar al comitetului raional de partid de la Gura Jiului (pe atunci), un cunoscut activist de partid din Dobrogea colectivizată, un sculptor comunist din nordul Ardealului, ori conducătorul unei redacţii bucureştene în care mi-am făcut ucenicia literară. Dar (şi acest „dar" e important pentru mine) rămîn o sumedenie de valenţe, însuşiri, reacţii ale lui Darida care sînt neidentificabile, proprii, ele fiind particularităţi ale personalităţii sale nerepetabile (în caz că e vorba de un personaj literar autentic). Să fie oare acestea rodul fanteziei? Posibil; în orice caz însă, o recreere a unor date concrete ale realităţii. Şi aici îşi spune în primul rînd cuvîntul autobiografia spirituală, modelată continuu după chipul şi asemănarea tipului care se filtrează prin sensibilitatea creatorului, îşi spune cuvîntul întregul său bagaj de cunoştinţe despre lume, oameni şi evenimente, acumulate în anii aceştia. Exemplul concret care ţine loc de model pentru starea civilă a unui personaj literar reprezintă, de fapt, doar picătura care umple paharul, gradul de fierbere, care face trecerea de la acumulări cantitative la calitate. De ce s-a fixat durabil un Darida şi tocmai Darida în lumea preocupărilor mele?

În primul rînd pentru că-i ivit dintr-un izvor bogat, autentic şi semnificativ pentru mesajul ideologico-artistic pe care îl aşteaptă de la noi masele largi de cititori, oamenii muncii din patria noastră.

Este doar un exemplu modest al modului concret cum spiritul de partid reprezintă esenţa muncii noastre literare.

EROUL PREFERAT

de Dorel Dorian

Întîlneşti un om: îl vezi pentru prima oară, tot pentru prima oară îi auzi numele, drumurile lui, în viaţă, par să nu se fi încrucişat cu ale tale şi totuşi... E suficient să-şi deschidă inima — cred că de aici şi începe adevărata documentare — şi începi pe neaşteptate sentimentul ciudat al reîntîlnirii cu un prieten pe care întîmplarea şi numai întîmplarea a făcut să nu-l fi cunoscut „personal" pînă atunci.

Procesul de elaborare a ultimei mele piese, contactul îndelungat şi nemijlocit cu adevăraţii ei eroi — cei care mi-au inspirat-o — mi-au confirmat o dată în plus acest sentiment. Şi indiferent c-ar fi fost vorba de Turcu Aurel, în urmă cu 16-17 ani, lăcătuş mecanic la fosta „Concordie" şi astăzi directorul celei mai mari schele petrolifere din ţară, de Gh. N. Săftescu, muncitor petrolist, deputat în Marea Adunare Naţională, de brigadierii Lumezeanu, Gheorghiu sau Pantazie, mîndria Ţiclenilor, sau de creatorii primei staţii de control centralizat şi telecomandă de la Boldeşti, am regăsit de fiecare dată sub haina celor mai diferite biografii acelaşi prieten şi erou preferat: comunistul, membrul de partid.

Şi chiar atunci cînd ocupaţiile zilnice ar încerca oarecum să ne despartă, „el" — Turcu Aurel, Gh. Săftescu, Pantazie, Gheorghiu sau Lumezeanu — urmînd să rezolve complicatele probleme ale extragerii petrolului din adîncurile straturilor meotiene şi sarmatiene, iar eu întîrziind în faţa paginii albe, nescrise, îi simt totuşi alături de mine şi încerc să ţin pasul cu „el" pe acest drum, suiş continuu spre culmile construcţiei unei noi societăţi.

Cui ţi-aş putea închina munca mea, scrisul meu, şi cine ar putea fi eroul meu preferat dacă nu tocmai el, comunistul, membrul de partid?

SIMPLE AMINTIRI

de Al. Oprea

Condeiul de critic se simte neajutorat, şovăie în faţa acestei teme care trezeşte sfiala, îi copleşeşte chiar pe scriitori, deşi aceştia sînt privilegiaţi dată fiind plasticitatea şi forţa de expresie a scrisului lor.

Cînd şi cum s-a petrecut această cotitură din viaţa şi conştiinţa noastră?

Sînt năpădit de amintiri scumpe legate de acei ani furtunoşi, de anii cînd generaţia noastră a crescut şi şi-a format profilul moral şi ideologic, sub îndrumarea atentă a comuniştilor.

Îmi amintesc de şedinţele Organizaţiei Tineretului Sătesc dintr-o comună din Oltenia. Sediul era improvizat într-o casă săracăcioasă — singurele ornamente erau lozincile noastre lipite pe pereţi — şi care se afla la marginea satului, pe vîrful dealului, dincolo de o vale adîncă, numită valea Bîntei. Acolo ne adunam, îndeosebi băieţii, discutînd şi cîntînd pînă noaptea tîrziu, — pentru fete a trebuit să ducem multă muncă de lămurire ca părinţii să le lase să vină. La unele din şedinţele noastre, venea şi un activist de partid, instructor judeţean, un om mic de statură, îndesat, cu o figură jovială. Era din părţile noastre şi se trăgea dintr-o familie de ţărani săraci. Rămăsese orfan de copil şi, după multe peripeţii, ajunsese ucenic şi apoi muncitor într-o fabrică din Rîmnicu-Vîlcea. (Pe unde o fi acum „tovarăşul Nicolaie", cum îi spuneam noi?) Cu el am purtat discuţii aprinse. De multe ori el m-a criticat pentru că în referatele pe care le ţineam despre diferite cărţi — ca responsabil cultural — foloseam un limbaj „păsăresc", nu vorbeam pe înţelesul tuturor. Singurul referat care i-a plăcut şi care a contribuit la împrietenirea noastră a fost cel pe care l-am făcut pe marginea romanului lui N. Ostrovski „Aşa s-a călit oţelul". Cu ajutorul „tovarăşului Nicolaie" mi-am lărgit sfera lecturilor — care cuprindea exclusiv cărţi beletristice — cu broşuri politice. Mai păstrez şi astăzi de la el o broşură despre viaţa eroică a utecistului Vasilescu-Vasia.

Dar poţi oare să cuprinzi în cîteva cuvinte toate acele împrejurări care au avut un rol determinant în formarea şi educarea noastră?

Din mulţimea de întîmplări care mi se învolburează în minte, aleg pe cele petrecute în redacţia ziarului de partid „Înainte" din Craiova.

Cînd am văzut primul meu manuscris — pe care cu candoarea celor 18 ani pe care îi aveam, îl considerasem excelent — înroşit în întregime de observaţiile secretarului de redacţie, simţeam că intru în pămînt de ruşine. Nici nu îndrăzneam să mă uit în ochii tovarăşilor. Dacă aş fi plecat atunci acasă, nu m-aş mai fi întors la ziar. Văzînd mutra mea plouată, ceilalţi au izbucnit în hohote de rîs. Unul din adjuncţii redactorului şef, un om foarte cumsecade care vorbea puţin peltic, vrînd să-mi ia apărarea, de abia a mărit hazul general. Mi s-a explicat — de acum mă molipsisem şi eu de veselia celor din jur — că toţi au trecut prin asta cînd au primit întîia dată „botezul focului". Atunci am avut ocazia să înţeleg ce înseamnă munca în mijlocul unui colectiv de comunişti. Fără a se face nici un fel de rabat greşelilor mele — ironiile binevoitoare au continuat să mă urmărească şi după aceea — simţeam pînă şi în unele probleme de amănunt grija caldă, tovărăşească. Materialele mai grele le lucram sub îndrumarea unui gazetar cu experienţă. (Abia mult mai tîrziu am aflat că fiecare treaptă din evoluţia mea se afla în atenţia organizaţiei de partid). Din secţia de documentare, unde fusesem dat prima dată, am fost trecut în categoria reporterilor şi apoi la secţia culturală.

Am început să scriu critică, îndeplinind o sarcină politică de ziar. Astfel am ajuns să semnez însemnări despre activitatea filialei Uniunii Scriitorilor, recenzii despre diferite cărţi — între altele şi despre legea cu privire la alegerea Sfaturilor Populare ş. a. m. d. Pot să spun că am îndrăgit munca de critic nu în urma unor lecturi din cutare sau cutare critic celebru — asta am făcut-o ulterior — ci ocupîndumă de popularizarea cărţilor ca de un mijloc al revoluţiei culturale...

Opresc aici şirul amintirilor. Îmi dau seama că nu reuşesc să comunic toată poezia acestor clipe unice din viaţa mea şi a altor colegi de generaţie cu mine. Pentru aceasta ar fi nevoie să reconstitui întreaga istorie a generaţiei tinere care se leagă de istoria prefacerilor revoluţionare din ţara noastră, organizate şi conduse de cei care reprezintă conştiinţa, cinstea şi onoarea epocii.

UN TOVARĂŞ

de Nicolae Ţic

La vîrsta de zece ani îmi doream să fiu învăţător; la doisprezece — bibliotecar; la cincisprezece, profesor universitar; apoi: şofer, dirijor etc. În timpul „liber" scriam poezii, puneam la punct proiecte de roman, dar fără nici o intenţie de a deveni scriitor.

O poezie, din puţinele pe care le aveam, a nimerit la un concurs. Cînd am citit în „Revista elevilor" că sînt premiat, m-am mirat şi eu... La nouăsprezece ani, cînd tocmai mă hotărîsem pentru cariera de profesor, am cunoscut un tovarăş, un comunist, de care s-au legat, apoi, multe întîmplări din viaţa mea. Acel tovarăş, care-mi apreciase poezia ajunsă la concurs şi o propusese pentru premiu, mi-a spus: „Dumneata, trebuie să scrii, să fii ziarist sau scriitor! Drept care, vei începe să lucrezi într-o redacţie!" „Bine, dar eu m-am hotărît pentru altceva", am replicat. Răspunsul: „Studiază, pregăteşte-te pentru meseria pe care ţi-o doreşti — dar eu îţi spun că vei scrie... trebuie să scrii! Şi dacă nu eşti de acord, atunci e sarcină..."

Şi chiar de-a doua zi am fost repartizat unei redacţii să-mi fac ucenicia.

Intervenţia acelui tovarăş în „treburile" mele, mi s-a părut atunci, destul de ciudată. Am acceptat-o fiindcă, cinstit vorbind, în sinea mea nu mă vedeam profesor, nici eu singur nu prea ştiam încotro s-o apuc.

Cînd am dat de primele greutăţi — din multele pe care ţi le rezervă scrisul — descurajat, m-am dus la acel tovarăş, cerîndu-i să mă „schimbe" în altă muncă. Drept urmare, după o critică tovărăşească, am mai primit şi sfaturile şi îndrumările atît de necesare în lupta cu îndoielile, neîncrederea în forţele proprii... „Trebuie să munceşti mult, încă nici nu-ţi închipui cît poate să muncească un om!" De-a lungul anilor am aprofundat sensul acestor cuvinte. Poate că nici acum nu-mi dau seama cît poate să muncească un om, dar vreau să aflu...

Astăzi îi sînt recunoscător acelui tovarăş, întîi fiindcă a avut curajul să-şi asume o răspundere cu privire la drumul meu de viitor, a ştiut să mă îndrume şi să mă încurajeze cînd dădeam semne de oboseală, — şi, în al doilea rînd, fiindcă, treptat, m-am pasionat de meseria de scriitor şi încerc să o stăpînesc. N-aş vrea să renunţ la scris şi astăzi mi se pare că de cînd mă ştiu mi-am dorit să fiu scriitor.

Cine este acel tovarăş despre care am vorbit... cum îl cheamă? Reţineţi doar atît: un comunist.

OAMENI PE CARE N-AM SĂ-I UIT NICIODATĂ

de V. Nicorovici

Mi s-a întîmplat uneori să mă întîlnesc cu oameni cu care am avut de-a face într-o împrejurare a vieţii, dar mi-a venit greu să precizez cînd şi unde. Ştergerea amănuntelor concrete din memorie nu se datoreşte faptului că nu i-am văzut de ani de zile sau că între timp am cunoscut pe mulţi alţii, ci fiindcă ocaziile care ne-au pus faţă în faţă erau legate de preocupări întîmplătoare, obişnuite, nesemnificative. Afirm aceasta întrucît mult mai limpede îmi aduc aminte de alţii, puţind să reconstitui împrejurarea concretă, înfăţişarea lor, propriile mele impresii, cu toate că i-am întîlnit pentru foarte scurtă vreme şi nu i-am mai văzut foarte mulţi ani. Explicaţia e că aceste vechi cunoştinţe de scurtă durată au jucat totuşi un rol important în viaţa mea.

Astfel, îmi aduc aminte de un coleg de facultate, cu un an mai în vîrstă decît mine, cu care m-am întîlnit de cîteva ori la examene. Amîndoi eram în aceeaşi serie, la litera „N", şi pînă să ne vină rîndul stăteam de vorbă. Mi-au plăcut felul său simplu şi modest de a se comporta, seriozitatea lui, într-o vreme — aceasta se întîmpla în 1945 — cînd „eroii" de pe culoar erau feciorii de bani gata, care se lăudau cu faptul că se prezintă a zecea sau unsprezecea oară, la acelaşi examen, fără măcar să deschidă cursul. Privea cu ochi matur şi critic materia la care dădeam examen, reproşîndu-i nişte lacune fundamentale şi anume că tratînd despre economia capitalistă nu se pomeneşte nimic de contradicţia dintre forţele şi relaţiile de producţie. Lucrul acesta mi-a aruncat o nouă lumină într-un domeniu în care, ca student, mă mărgineam să reproduc ceea ce era scris în cursuri. Aşa se face că l-am remarcat pe acest coleg al meu ca pe-un om deosebit, cu un orizont mai larg decît al colegilor cu care mă întîlneam zilnic.

Un alt om pe care n-am să-l uit este tot un coleg de studenţie, cu care am locuit în acelaşi cămin. Nici n-aş putea să-l uit, deoarece, atîta vreme cu cît şi alţii din anturajul meu ne propusesem ca un singur scop: studiul, acest coleg, cu cîţiva ani mai tînăr decît mine, găsea timp atît pentru învăţătură, cît şi pentru activitatea obştească, pentru asigurarea hranei şi a unor bune condiţii de viaţă pentru căminişti, în anii de grele lipsuri, ca urmare a războiului şi a secetei. Acest coleg modest şi simplu, care-şi îndeplinea misiunea, mi-a fost drag şi l-am admirat.

Alături de lecturi, conferinţe, cititul ziarelor, care au contribuit la lărgirea orizontului meu politic, aceşti doi colegi ai mei, comunişti, m-au călăuzit spre lumea nouă prin exemplul lor personal, i-am îndrăgit şi-am vrut să fiu asemenea lor. De aceea n-am să-i uit niciodată, deşi viaţa ne-a pus de rare ori, nemijlocit, faţă în faţă.

MONOLOG

de Vasile Nicolescu

Să ştii că lumea e nemărginită în timp şi spaţiu, să ştii că raţiunea şi sensibilitatea ta pot să răsfrîngă toate miracolele şi tainele lumii; să ştii că sublimul şi adevărul sînt viaţa însăşi; să ştii că Omul a înţeles necesitatea de a fi liber şi că a început adevărata creaţiune; să ştii că înainte-ţi e viitorul adînc, oceanic şi tulburător care te strigă cu trîmbiţe solare la porţile Comunei; să ştii că stelele — focuri purificatoare, gigantice, astre mişcate de iubire sau focuri veşnice ca iubirea, cum le-au contemplat Empedocle, Dante sau Eminescu — din absoluta lor tăcere şi depărtare cum ne apăreau, vor intra în abecedarele urmaşilor noştri ca lucruri obişnuite; să ştii că luminile mari ale cugetului uman sporesc necontenit dimensiunile sufletului nostru altădată ţinut între soboli şi cîrţiţe; să ştii că Lenin te cheamă — pentru a fi un adevărat comunist — să cunoşti tot ceea ce a creat mai bun umanitatea, mai nobil, mai înălţător, mai curat, şi că pentru aceasta patria îţi deschide la tot pasul atîtea viste-rii; să ştii că trebuie să urăşti trupul lînced al inerţiei care se-aşează uneori între tine şi visul tău; să ştii cu luciditate şi pasiune toate acestea e o biruinţă a ta şi a tuturor care năzuiesc laolaltă cu tine.

Cine ţi-a dat aşadar aceste certitudini? Cine ţi-a insuflat aceste gînduri şi cînd?

Atîtea fapte de viaţă au stratificat în cugetul tău sentimente, idei, năzuinţe şi visuri.

Unele te-au iluminat indirect şi ţi-au dat pentru o clipă revelaţia unor tablouri grozave. Aşa se întîmplă că lucruri auzite în copilărie, în nopţile spuzite cu stele ale cerului de la Podeni — cînd fierarul care ţi-e tată, concediat în 1933 de la fabrica „Romîno-americană", îţi povestea despre greve, manifeste, percheziţii, arestări, — s-au schimbat cu timpul în mari şi adînci înţelesuri.

Altele s-au răsfrînt nemijlocit: fie în zilele cînd ca redactor la ziarul local de partid străbăteai ţinutul cu schele şi rafinării de lîngă Ploieşti, cunoscînd oameni adevăraţi, comunişti, fie în anii de facultate, fie printre laminoriştii şi furnaliştii de la Hunedoara.

Ai întîlnit Partidul oriunde-era febră creatoare, curaj, dăruire, demnitate şi puritate.

Lumina lui a iradiat mereu şi adînc în cugetul nostru, ne-a restituit esenţei noastre umane, ne-a dat energia şi înţelegerea misiunii noastre grave de artişti şi de oameni, de luptători pentru fericire şi frumuseţe.

SCRIITOR... DAR NU LA PRIMĂRIE

de Irimie Străuţ

Era prin anul 1943. Tata lucra la mina „Ileana" din Lupeni. Această mină, ca o nerusinată sfidare azvîrlită trudei de sudoare şi sînge a robilor adîncurilor, purta numele amantei unuia din acţionarii „Societăţii Petroşani". Într-una din zile au prins a vui a jale sirenele. Peste casele coloniei s-a năpustit un răcnet:

— Arde la „Ileana!"

Toată colonia s-a transformat într-un vaier. Majoritatea din această colonie lucra la „Ileana" şi se afla acum în subteran.

Femei şi copii s-au prăvălit spre mină, frămîntînd întrebarea: „Oare al meu a scăpat?!?"

Mama ne-a luat pe cei 4 copii de mînă şi s-a postat în gura minei, în aşteptare. 53 de mineri au pierit atunci, arşi de vii, din pricină că patronii au refuzat să le dea cîteva tuburi pentru evacuarea gazelor din abataje. Tata a scăpat doar cu o izbitură la cap, fiind pe o galerie mai ferită de locul exploziei. Întors acasă, dînd cu ochii de noi, copiii, ne-a mîngîiat pe cap:

— Să ştiu că-mi dau sufletul, dar în mină nu vă las. O să mă zbat să învăţaţi, să ajungeţi chiar scriitori la primărie.

Era supremul vis al unui om care cînd semna îşi apăsa cu virtoşenie buricul degetului pe hîrtie.

Cît de sărac i-a fost acest vis şi-a dat seama şi el mai tîrziu, după Eliberare, cînd a cunoscut partidul, idealurile sale măreţe. Datorită partidului a ajuns să cunoască şi lumina slovei scrise. Datorită partidului şi-a putut vedea toţi copiii terminînd diferite şcoli. Unul (la îndemnul tatii!) a terminat o şcoală medie de maiştri mineri, sora e directoare la o şcoală unde învaţă fiii minerilor din Lupeni, cel mai mic frate e în clasa a IX-a medie, iar eu... Eu am terminat o şcoală superioară de literatură şi mă străduiesc să devin scriitor... însă nu la primărie.

Cînd mi s-a tipărit prima carte, un volumaş pentru copii, i-am dus-o tatii. Tata n-o putea vedea. Pensionar fiind, orbise, ca urmare tîrzie a exploziei din 1943. I-am citit ce am scris.

— Şi cărţile acestea sînt bune — mi-a spus — dar tu nu trebuie să uiţi minerii din rîndul cărora ai crescut. Am într-un buzunar o declaraţie. Citeşte-o! Despre cei ce şi-au avut legată viaţa de astfel de hîrtii să scrii.

Era o declaraţie, în care tata, ca alţi peste 3.000 mineri expulzaţi între anii 1929—32 de capitaliştii din Vulcan, sub ameninţarea jandarmilor, se obliga să nu se mai întoarcă în Valea Jiului, vreme de 10 ani.

Despre aceşti ani grei, de şomaj şi mizerie am scris cum m-am priceput în volumele *Flăcări nestinse* şi *Drumul spre ziuă*. Aceşti ani caut să-i reînviu cu tot tragismul lor în scenariul de film *Ecouri din adînc*, care aş vrea să fie totodată un îmn de slavă luptei partidului pentru izbînda zilelor luminoase de azi. Scenariul va fi terminat în cinstea aniversării a 40 de ani de la înfiinţarea partidului, în semn de mulţumire pentru condiţiile minunate create mie, ca tuturor fiilor de muncitori, care azi au posibilitatea să aspire mai sus de umilul titlu de scriitor... la primărie.

PARTIDUL

de Traian Coşovei

Acolo, unde nu sînt păduri, oamenii visează păduri; unde nu sînt ape, oamenii visează ape; unde este asuprire, oamenii visează libertate; unde este trudă multă, oamenii visează odihnă; unde-i întuneric mult, oamenii visează soare, lumină; unde nu este pîine, oamenii visează pîine; unde-i pustietate, oamenii visează însufleţire, viaţă.

Locurile şi împrejurările cele mai aprige, cele mai în contradicţie cu ideea de armonie şi de frumuseţe, cu ideea de fericire a lumii trezesc în oameni aspiraţiile şi visele cele mai puternice şi mai de neînfrînt.

În asemenea locuri, în asemenea împrejurări s-a născut şi a crescut partidul nostru — ca o întrupare a setei de dreptate şi libertate; ca o întrupare a luptei şi a tuturor aspiraţiilor. Unde-i pustietate — s-o îmblînzească; urîţenia s-o alunge; asuprirea s-o înfrunzicheze şi s-o desfiinţeze; unde-i neştiinţă, să aducă viaţă; unde-i arşiţă să aducă viaţă; să tragă rîuri, acolo unde n-au mai fost niciodată; să crească pe de-a-ntregul acolo, unde n-a fost nimic; să spargă lespezi groase şi să facă să izbucnească lumina, acolo unde a fost beznă de nepătruns.

Şi cu cît a lipsit mai mult pîinea, cu atît partidul o ajută să crească mai albă şi mai dulce, mai din belşug; cu cît a fost mai cruntă asuprirea, cu atît mai luminoasă, prin puterea partidului, se înalţă dreptatea oamenilor; cu cît mai mare a fost pustietatea, neştiinţa şi urîtul — cu atît partidul ajută să se înalţe oraşe mari, frumoase, păduri şi grădini, cu cît mai oroşiţi trăiră oamenii, cu atît prin grija partidului, cresc-ură semeţi şi vrednici şi deveniră îndrăzneţi constructori.

Astfel, rînd pe rînd, am văzut ridicîndu-se păduri şi oraşe, uzine pline de forţă; grădini şi sate noi; am văzut cîmpuri noi, imense, dealuri pietroase dispărînd sub podgorii, ape răcoroase urcîndu-se pe podişuri, potolindu-le setea, — toate acestea izvorînd din tezaurul de aspiraţii şi hotărîri ale partidului.

În fiecare moment însemnat, în fiecare îndrăzneaţă, eroică acţiune recunoşti fiorul mare al drumului uriaş, pînă la capăt. Ca în marile simfonii, un moment îl prevesteşte pregătindu-l pe următorul; în fiecare moment răsună toate celelalte care vor urma. În zdrobirea fascismului — marea libertate a poporului; în izgonirea patronilor şi capitaliştilor — uriaşul avînt al industriei. În toate marile acţiuni — strălucitoarea arhitectură a socialismului şi a păcii.

Totul gîndit, conceput pe-de-a întregul, totul nou, totul pornind de la capăt ca o operă mare.

Totul gîndit unitar, în ansamblu, în perspectivă, organic, monolitic, — totul după chipul şi esenţa partidului. Totul gîndit şi stabilit matematic, potrivit ca un sistem solar cu alt sistem solar, după marea forţă de la Răsărit, după marea ştiinţă marxist-leninistă, la fel de precisă şi de verificată ca şi astronomia. Totul gîndit, visat, conceput în oţel, în energie electrică, în beton, în energie nucleară — de către o lume care a frămîntat de milenii în milenii ei piatra şi metalul, toate energiile naturii.

Totul pornit şi dus la îndeplinire cu îndrăzneala şi tenacitatea şi forţa înverşunată a acelora care lucrează cu materia aspră, dură şi nesupusă. În totul partidul lucră, după nevoie, cînd ca un metalurgist, cînd ca un chirurg îndrăzneţ, cînd ca un grădinar, cînd ca un arhitect, cînd cu un pisător, vizionar, un neîntrecut strateg — şi în toate acestea fiind un genial, un revoluţionar.

Convinşi şi cuceriţi de perspective, de măreţia drumului pe care ne conduce înainte — i-am încredinţat de mult forţele şi năzuinţele, dragostea noastră cea mare.

Eugen Barbu

SEARA PE GRIVIŢA

Seară dulce a Griviţei, primăvara, cînd eşti toată numai miros de floare de salcîm amestecat cu zgură ; seară leneşă de vară cînd deasupra străzii noastre rătăcesc luminile îndepărtate ale stelelor tale ; seară amăgitoare de toamnă cu frunze călătoare în văzduh, cu cîntec de lăutar furişat pe sub gardurile acoperite cu iederă ale grădinilor; seară cumplită a crimei, de-acum, seară de februarie începută cu joc de fulgi uşori şi moi; seară ce ascunzi totdeauna casele noastre triste într-un întuneric strălucitor şi sonor care ne minte şi ne face să ne credem cîteodată fericiţi; seară care laşi deasupra caselor somnul şi binecuvîntata foame a cinei, ai venit şi astăzi, eşti aici, între ziduri, peste garduri, peste acoperişuri, te strecori ca o pisică jigărită deasupra ninsorii ca să înghiţi totul, murdărie şi bănuială, faptele ticăloşilor, vorbele lor, privirile lor !

Nu te binecuvînt ! Mi-e groază de tine, seară-lepădătură, seară şireată, seară a călăilor...

— Ina, ai luat Hohnerul ?

— Luat.

— Cum te simţi ?

— Bine. Ţine sacul pe umăr.

Mareş îl săltă pe umeri. Deasupra afişelor a aruncat trei buturugi de lemn. Dacă or să-l controleze soldaţii, ştie ce-o să spună. E o tehnică veche:

„Ce-ai acolo ?"

„Fasole..."

„Mă, vorbeşte respectuos cu forţa publică..."

„Caută şi dumneata..."

Miini curioase, priviri asemenea. Un băiat şi-o fată dau mai puţin de bănuit. Cînd e mai groasă, Ina spunea (asta în timpul grevei poloneze de la Saturn, tot din iarna asta, primul act, cum îl numea Mareş):

„Ce crezi c-o să găseşti acolo ? Lemne ! Facem şi noi pe Moş Crăciun !"

„Staţi departe ?" întreba cîte unul.

„Pe-aici, prin mahala..." şi arătau străzile Cuţaridei, întunecate şi pline de noroi.

„Hai, duceţi-vă !"

Dar, de la greva poloneză, soldaţii au mai primit instrucţiuni, s-au mai deşteptat. Nu-i lasă gradaţii, că după ei, Griviţa clocoteşte ca un cazan aproape.

— Facem un ocol să vedem ce mai e la Ateliere ?

Fata ezită.

— Cu traista asta în spinare ?

— O las după un gard şi mergem cu miinile în buzunare.

— Şi dacă trece cineva şi o fură, crezînd că înăuntru sînt cu adevărat lemne de foc ?

— Norocul lui, afişele or să-i ţină mai puţin de cald...

— Tu glumeşti, dar dacă te-ar auzi nenea Dobre...

— Las' că am eu ascunzătorile mele...

— Bine, dar numai un minut şi-atît...

— Atît...

Garduri prăbuşite, cu căciuli de mareşal, albe, pufoase, deasupra peste Cuţarida nu cade sare ca să le topească. Pe aici zăpada ţine de leac, cu lunile. Se întăreşte ca blana, scinteie sub bocanci. O poartă întunecată, cu o umbră căzută, neagră şi deasă.

Sacul face „buf" în stratul pufos. Lemnele sună înfundat pe cea mai bună hîrtie din magazia lui nenea Dobre — nunţi, botezuri, ciupită de la clienţii mai pricopsiţi; hîrtie de afişe de cinematograf; hîrtie pentru menu-urile restaurantului „La roata lumii", hîrtie pentru ziarul domnului Ionică Pară, gazeta „Căsătorii", monitor al căsătoriilor, să rîzi să te prăpădeşti, nu alta...

Iată Griviţa ! Sub cerul negru şi îngheţat, mulţimea ţinută de cordoanele de jandarmi, abia ţinută, e ca o mare întărîtată, ca o mare de braţe, de chipuri, sosită la ţărmul lumii, cu toată furtuna glasurilor, cu mînia pe care o stîrneşte luciul baionetelor şi toată pregătirea crimei, cu ordinele, cu zdrăngănitul paturilor de puşcă, ce clănţăne ca nişte muieri pe caldarîmul îngheţat. Deasupra miilor de oameni strînşi laolaltă, al căror număr creşte necontenit, pentru că acolo unde se simte primejdia, cei ce aparţin aceleiaşi clase se adună aduşi de simţul special al revoltei, pluteşte aburul răsuflărilor. Pe trotuare ard bîrne smolite peste care s-a aruncat gaz şi noaptea este străpunsă de flăcări ca o pătură veche. Nimeni nu mai simte frigul, nimeni nu mai simte fulguiala zăpezii, nimeni nu aude decît glasul celui din stînga sau din dreapta şi, mai presus de ele, murmurul de talaz ce precede întotdeauna o furtună. Piepturile femeilor din faţă ating aproape baionetele. Ofiţerii răcnesc, dar ostaşii în mantăi dau înapoi cu teamă. Fiecare are o mamă acasă, are surori. Mamele lor, surorile lor sînt aici, cu chipuri necunoscute, strigînd ceva de neînţeles, ca un uriaş cor ce nu poate fi oprit pentru că are mii de guri.

Mii de guri ridicate spre cer. Mii de guri care cer pîine. Mii de guri pe care foamea le-a făcut să strige. Foamea pe care şi ei o cunosc pentru că vin din ţinuturile pelagrei, ale sărăciei, şi o bucată de fier pe care se aşterne bruma gerului nu poate opri strigătul gurilor lor flămînde.

Nu, nu-i credeţi puternici pe ofiţeraşii spelbi, cu săbii la centură ! Ei dau ordine de frică. Deodată strada noastră i-a cuprins într-un cleşte şi-i strînge şi-i împinge. Trotuarele sînt parcă mai înguste. Abia mai ai loc să respiri şi soldaţii păşesc înapoi. Un pas, doi paşi, trei paşi. Deasupra capetelor tuturor se aude strigătul de dincolo de gardul de fier :

— Pace ! Pîine ! Libertate !

— Pace ! Pîine ! Libertate !

— Pace ! Pîine ! Libertate !

Pe un autocamion al armatei se aşează un reflector şi fascicolul lui de lumină mătură şovăitor la început curtea, apoi urcă pe ziduri, acolo unde un chenar negru de trupuri omeneşti ridică braţele în sus, ca şi cînd ar spune: „Sîntem aici, nu ne temem !"

Seară zdrenţuită a Griviţei, care soseai aici, furişîndu-te pe sub felinare, pe lîngă garduri, intrînd în vitrine ca un acid coroziv, seară timidă, fără culoare, uneori parfumată, uneori cu gust stricat de cărbune, seară pe care noi toţi o simţeam tîrziu, cînd abia ne mai vedeam şi trotuarele erau înghiţite de întuneric ca şi cînd s-ar fi scufundat pămîntul, seară obişnuită, uite ce de lumini ţi-au adus oamenii ! Bat clopotele de la Sfîntul Gheorghe şi sirena n-a răguşit încă. Totul vesteşte marea sărbătoare în cinstea ta, seară de februarie a anului 1933 !

Frica stă în cîrca oamenilor care au năvălit pe strada noastră, glasurile lor se pierd în murmurul batjocoritor al mulţimii:

— Înapoi ! strigă plotonierii.

— Înapoi ! strigă locotenenţii.

— Înapoi ! spun soldaţii cu armele în cumpănire, simţind piepturile muierilor noastre, dîrze, în vîrful baionetelor.

— De, că nu ne temem ! spune cîte una. Uită-te la noi. Am cărat cu spinarea, n-o să ne zgîriem într-o ţepuşă...

— Încet, soro, să nu te înjunghie la deget ! face gura bogată a unei femei.

Soldaţii dau înapoi, pas cu pas.

— Mă, proastelor, se roagă jalnic de ele, o să tragem gloanţe...

— Da de unde ! rîde mulţimea. N-aveţi voi atîtea gloanţe cîte trebuiesc pentru noi...

— Şi cînd m-oi face mai spre tine, caporale, îţi iau surcica aia din mînă şi aprind focul cu ea...

— Plecaţi de-aici şi lăsaţi-ne bărbaţii în pace ! strigă lungana unui acar.

— Avem treabă cu ei la noapte !

— Le-o fi cît au strigat !

— Duceţi-vă la treburile voastre şi noi să ne vedem de-ale noastre !

Făpturi ale Griviţei, zdrenţele voastre, broboadele voastre ieftine, vă învelesc ca pe nişte regine, glasurile voastre muşcă şi strigătele voastre sînt porunci. Nimeni nu poate să nu dea înapoi în faţa unei batjocuri, scuipate de pe buzele crăpate de foame.

— O să vă luăm centiroanele şi-or să vă cadă nădragii !

— Mă, Ţugulea, mă, ia să văd ce capelă ai, parc-ai fi Machenzen !

— Nu pune mîna, cucoană, că trag !

— Ce spui, puişorule ? Ia să văd, ai trăgace ?

Starea de spirit a armatei nu e tocmai bună. Haide, ce mai aşteptaţi, slugoilor ? Pînă acum aţi trimis un regiment la căldurică. Nu vedeţi că vorba face mai rău decît orice ?

Femeile noastre s-au încălzit, cuvintele lor ard, se duce dracului moralul armatei.

— Puică, dă-mi şi mie mantaua aia să mă-nvelesc, că-i petrecere mare astă seară la Ateliere...

— Te găsişi şi matale, coană Aristio...

Coana Aristia e nevasta unui ciocănar şi are mînă grea. Dă să-l desbrace de manta pe soldăţelul cu obrazul ca hîrtia. Asemenea ruşine nu păţeşti în fiecare zi.

— Nu pune mîna pe efecte!

— Care efecte, maică, ce efecte ! Dă-i mantaua, că i-o fi muierii frig !

Din spate creşte zidul de trupuri. Bărbaţii bagă degetele în gură şi fluieră sănătos.

— Huuuuuooooo !

— Insultaţi armata, curtea marţială vă mănîncă !

— Vă spunem noi numaidecît ce ne mănîncă ! Păduchii ne mănîncă, cum vă mănîncă şi pe voi !

Gradaţii aleargă de colocolo, ca apucaţi de draci. Asta nu mai e ordine, ăsta nu mai e respect ! Lumina reflectorului se plimbă pe ziduri ca şi cînd ar vrea să le fărîme. Lîngă gard s-a ridicat o tribună şi cineva vorbeşte, ridicînd braţele.

— Tăceţi, fraţilor, să auzim ce spune !

— Gura !

— Voi n-auziţi, muieri zăpăcite !?

Dar vorbele nu se desluşesc pînă aici. Un tramvai oprit de la prînz pe şine stă cu geamurile îngheţate, înconjurat de cordonul soldaţilor. Înăuntru dormitează un taxator, rămas să păzească scaunele goale, să nu cumva să le vină unora în cap să-l răstoarne. Pe coada de tablă, un afiş mare, alb, anunţă onor publicului bucureştean celebra revistă Alhambra în carnaval.

Toată dimineaţa lucrătorii de la ceame au bombardat vagonul cu bulgări de zăpadă. Acum ferestrele albite de ger par buceardate.

— Scoal' mă c-a venit Vaida, strigă grupul remeseului, aflat în faţa mezelăriei Paţac, dar taxatorul s-a obişnuit cu fluierăturile şi cu urletele aşa încît moţăie mai departe, cu capul înfundat în gulerul mantăii. Dinspre podul Grant sosesc alte trupe. Se aude marşul pe zăpadă:

— Rap ! Rap !

— Rap ! Rap !

— Rap ! Rap !

— Bine-aţi venit, n-aţi mai fi venit !

— Vă tremură dosu' de noi, că sîntem cu miinile goale !

— Daţi-ne pîine, mai bine, nu gloanţe !

Pancartele se ridică şi se lasă în acelaşi timp. Cuvintele scrise cu vopsea ard în lumina focurilor :

JOS EXPLOATAREA ! JOS CURBELE DE SACRIFICIU !

— Huuuuooooo !

De peste gardul Atelierelor cade iar grindina acelor glasuri înfrigurate :

— Pace ! Pîine ! Libertate !

— Pace ! Pîine ! Libertate !

— Pace ! Pîine ! Libertate !

Griviţă, eşti aici. Griviţă, nu eşti singură! Griviţă, tu lupţi fără arme, numai cu glasul tău stîrnit de foame, cu braţele slăbite de muncă fără răsplată !

Plotoanele dublează rîndurile de soldaţi.

— Ce-i în oraş ? întreabă majurii.

— Nimic, linişte ! spun alţi gradaţi.

Dar soldaţii şoptesc între ei :

— Fierbe, degeaba au pus cordoane la gară, lucrătorii tot vin încoace.

— Sînt mulţi ?

— Mulţi.

— Şi aici ?

— Aici ? Ascultaţi...

Glasurile iar fierb, iar se aprind ca un rug sonor şi cerul pare că se sparge ca la un tunet.

— Pace ! Pîine ! Libertate !

— Pace ! Pîine ! Libertate !

— Pace ! Pîine ! Libertate !

— Credeţi că or să ne pună să tragem ?

— Eu nu-mi bag sufletu-n păcat !

— Să nu te-audă majuru'...

— Pă-ăi de la 21 pifă i-a trimis acasă pentru că n-au vrut să şarjeze !

— Poate or să ne trimită şi pe noi acasă !

— La căldurică...

— La decoraţii...

— La spălatul latrinelor !

— Guuurrra ! Ce-i aici, parlament ?

Gradaţii se uită crunt în jur. Zadarnice sînt ordinele ofiţerilor. Moralul trupelor este foarte scăzut.

— Se-aude că ne dă ţuică !

— Să ne mai încălzim puţin la pipoaşcă ! Ne-o fi !

— Eu nu pun gura...

— Nu zice, doamne ia-mă !

— Mai bine în consemn decît aici...

— Şi muierile astea ce vor?

— Au bărbaţii dincolo. Le-au adus mîncarea. Dar e ordin să nu le mai lăsăm.

— Vor să-i înfometeze.

— Sînt porniţi rău, ascultă la mine...

— Trebuie să-i scoatem din Ateliere.

— Şi crezi că e lesne ?...

Nu e lesne de loc, nu e lesne de loc, or să vadă domnii ofiţeri, or să vadă gradaţii, or să vadă generalii, nu mai merge cu vorba bună !

Minutele trec, frigul se înteţeşte. Mai sînt şi din astea; muieri mai slabe:

— Haide acasă că mi-au îngheţat picioarele.

— Şi mie, dar pot să-l las pe-al meu singur ?

— De, că nu e singur. Uite ce de lume !

Desene de MIHU VULCĂNESCU

— Du-te dumneata şi pune-ţi fundu' pe sobă, eu stau aici...

— Nu fii încăpăţînată, ce să căutăm noi, femeile, la revoluţie !

— Nu e nici o revoluţie.

— Atunci ce mai aşteptăm?

— Pe dracu-l aşteptăm. Să vie să-i ia pe cine ştiu eu !

— Eu mă duc...

— Du-te, da' nu te mai cunosc...

— Îmi plîng copiii de foame...

— De ce nu i-ai adus şi pe ei aici ? Soldaţii nu trag în copii...

— Om vedea noi cînd o începe balul...

— N-o să fie bal, nu omoară ei oamenii, aşa, pe nespusă masă...

— Să te-audă Dumnezeu...

— Da' ziceai că pleci ?

— Und' să plec ? Parcă acasă m-aşteaptă vreun bine ? Lemne abia mai am o braţetă, le opresc pentru-al meu cînd s-o întoarce ostenit şi îndopat de frig...

— Cine ştie dacă se mai întoarce...

— Şi dumneata, adineaori spuneai că nu trag ei în oameni...

— Ei...

Soldaţii au mai căpătat parcă glas de cînd sînt mai mulţi.

— Hai, toată lumea'napoi! Nu vă puneţi cu armata.

— Nici armata să nu se pună cu noi !

— Gurrra ! 'Napoi !

— Nu ne dăm, na, să vedem ce-o să ne faceţi ?

Baionetele au început să împungă ameninţător.

— Lasă jucăria aia că mă strînge !

— Nu te-nghesui că te-njurăm de mamă !

Rîsul îngheaţă pe undeva. Soldaţii stau crunţi cu capelele pe ochi.

— Mă, nu ţi-e frică, mă ?

— Ordinu-i ordin !

Se aud copite de cai alunecînd pe caldarîmul îngheţat.

— O să pună cavaleria pe noi !

— Le răsturnăm caii, tot sînt ei buni de salam. În timpul războiului numai carne de cal am mîncat.

Bărbaţii au luat locul femeilor.

— Ia staţi, proastelor, mai la dos, să vedem cu noi ce-o să facă ?

— O să vă-mpingem pînă unde e ordin...

— Nu mai spune, şapcaliule !

— Uite la el, parcă l-a făcut mă-sa călare...

— Huuuuuooooo !

Remeseul ridică iar o pădure de pancarte.

— JOS EXPLOATAREA !

— Jos !

— Jos !

— Jos ! strigă deodată mii de glasuri.

Şi de peste gardul Atelierelor, acoperind sirena şi clopotele de la Sfîntul Gheorghe, strigătul greviştilor.

— Pace ! Pîine ! Libertate !

— Pace ! Pîine ! Libertate !

— Pace ! Pîine ! Libertate !

— Gata, Ina, curtea e lămurită.

— Îţi place ?

— Prea multă armată ca să-mi placă...

— Crezi ?

— Nu cred nimic...

Griviţa a rămas în urmă, cu larma ei, cu toată furtuna acestei seri teribile.

— Trebuie să terminăm repede cu afişele. Trebuie să ne întoarcem. După aia începe munca de...

— Cît o fi ceasul ?

— Peste 6 şi jumătate...

— Ochiul mare, şi cînd vezi cumva sticleţii, cîntă puţin din Hohnerul tău. Păsările astea iubesc muzica...

Sacul e la locul lui.

— Greu ?

— Sînt obişnuit. Am cărat piese de locomotivă, am un spate de hamal...

— Ar trebui să umbli mai la fund şi să scoţi grenadele de mînă...

Grenadele de mînă sînt nişte afişe mai mici, nici fluturaşi, nici manifeste mari, ceva la mijloc, de mărimea unei cărţi poştale, marfă specială pentru asemenea ocazii. Ele pot fi aruncate peste garduri. Dimineaţa, cînd face omul ochi, găseşte curtea presărată cu flori de bumbac, bumbac „made in Griviţa", cum spune falnicul stăpîn al tipografiei Coresi.

Mareş clipeşte :

— Să fii dumneata sănătoasă de cînd le-am pus în buzunar. Omul gospodar se gîndeşte la toate.

— Dar nesuferit mai eşti...

— Nu-mi plac serile de iarnă, sînt urîcioase ca femeile.

— Nici mie nu-mi plac oamenii încrezuţi...

— Ina !

— ...

— Ina...

— ...

— Bine. Greva tăcerii...

Străzi ca nişte rîuri îngheţate sub slaba lumină a serii de februarie. Paşii toacă distanţele cadenţat. Trebuie ocolit prin spate, pe aici, pentru ca să nu întîlneşti gabori, sticleţi şi alte animale cu puşcă şi centiron, care abia aşteaptă să pună mîna pe un asemenea sac cu daruri.

— Saltă tu puţin şablonul, c-a început să zdrăngăne !

Buturugile s-au lăsat pe bucata de tablă şi izbesc din cînd în cînd şi în cutia cu Duco-veritabil.

— Aşa, acum nu se mai aude.

Un stol de afişe zboară ca nişte porumbei peste un gard.

— Îţi place? Priveşte în urmă...

Nimic decît întunericul Cuţaridei. În stînga, Saturnul întunecat, pe labele lui de cărămizi, în grevă de simpatie. Poarta ocolită pentru că acolo stau santinele. Dar aici, peste sîrma ghimpată, nu strică o ninsoare de hîrtie. Prinde bine.

Cînd te scoli mîine de dimineaţă ce-o să găseşti, stăpîne pe zăpadă ? Textul unei romanţe ? Strofele imnului regal? Da' de unde!

„MUNCITORI, CLIPA CEA MARE A SOSIT ! PAHARUL E PLIN ! JOS EXPLOATAREA ! JOS CAPITALISMUL!"

Mai departe. Lumini de lămpi anemice. Prin curţi mai stau bătrînii şi unele muieri. Hai, nu-i lăsaţi singuri acolo pe-ai voştri, în faţa puştilor, nu-i lăsaţi singuri !

— Se vede cineva ?

— Nimeni.

— Aici ar trebui un afiş mare...

— Ai dreptate !

— Atenţie la sac. Nu-l las jos din spinare. Vîră mîna adînc şi scoate-mi un cearşaf...

Cearşaful are două feţe. Pe una e înfăţişat Călăreţul fără frică, Tom Mix, omul care a speriat moartea, pe cealaltă, textul manifestului Partidului Comunist din Romînia:

MUNCITORI, ŢĂRANI, INTELECTUALI,

Partidul comunist din Romînia vă cheamă la luptă hotărîtă pentru o viaţă mai bună, pentru eliberarea de sub jugul exploatării. Pentru aceasta, sprijiniţi cu toţii greva generală. Lupta muncitorimii ceferiste este şi lupta voastră, a tuturor, pentru un trai fericit şi nimicirea burgheziei.

MUNCITORI, ŢĂRANI, INTELECTUALI...

— Ai scos cleiul ?

— Da, gata...

O bidinea mică, ţeapănă de varul cu care fuseseră spoiţi nişte pereţi ai unei cocioabe de mahala, umezeşte gardul înalt. Afişul se aşterne frumos şi deasupra limba bidinelei mai trece puţin clei.

— O ştergem...

Pămîntul îngheţat răsună sub paşi. Aici cerul e parcă mai jos, lăsat pe casele mici. Deasupra Cuţaridei nu sfîrîie în noaptea asta fumurile. Latră cîinii în depărtare.

— Îţi place meseria noastră ?

— Cum să nu, n-aş da-o pe nimic !

— Nici pe aceea de mecanic ?

— Acum, nu. Şi mecanic nu se ştie dacă voi mai fi vreodată.

— Şi-ţi pare rău ?

— Cine ştie ?

— Mai e mult pînă la Lia ?

— Puţin.

— Crezi că au curăţat fluturaşii de azi de dimineaţă ?

— Poate...

Fata începe să cînte pe neaşteptate din Hohnerul ei. Başii profunzi ai muzicuţii de gură răsună deasupra uliţelor pustii. Vine cineva. Poate un nevoiaş, poate un sergent de stradă. A trecut.

— Frumos ?

— Frumos...

Merită un cîntec seara asta. E un cîntec care ţine de cald şi de foame.

— Ţi-e foame ?...

— Toată viaţa mi-a fost foame.

Încă un pumn de hîrtii albe zboară peste garduri.

— Ce-ai face dacă ai avea bani mulţi ?

— Ştiu şi eu, poate o rochie ca lumea, dar tu ?

— I-aş împărţi la săraci.

— Nu-i ajuţi astfel. Ar trebui să le dai de lucru...

— Bine spus. Cînd vom termina cu toţi capitaliştii din lume, voi cere să fiu numit directorul Oficiului de plasare a braţelor de muncă. Pe Rockefeller am să-l fac agentul de publicitate al domnului Marin Bălună : doamnelor şi domnilor, cea mai elegantă pălărie din lume se găseşte numai în prăvălia la Balon, de pe calea Griviţei, în oraşul Bucureşti, din Romînia, poftiţi, domnilor, poftiţi !

— Noroc că nu e lume să se uite la tine...

— Norocul lui Rockefeller !

Glumiţi, zîmbiţi, cîntă din armonică, fată ! Minutele trec, timpul nemilos îşi strînge în sacul său orele şi primejdia călătoreşte într-aici, moartea, călare pe un cal negru ca noaptea ce se instăpîneşte deasupra Griviţei, soseşte, aleargă neobosită, îi e foame ca şi vouă şi glasurile celor de la Ateliere o cheamă ca pe-o lunatecă...

Ion Brad

ISTORIE

FRAGMENT DIN „CALEA GRIVIŢEI"

Aşa se scria pînă-acuma istoria:
Cu pana de foc a lui Doja şi Horia
Muiată în lacrima de apă tare
A celor ce nu ştiau plînge,
Pană ca limbile de topoare
Şi iscălind cu-nflorituri de sînge,
Pana coaselor harnice în '907,
Oţelită de muncitori în '33...
Mulţimea împlînta un fulger în noapte
Şi se umpleau inimile,
Erau inundate paginile
De roi călător de scîntei...

Cînd se-mplînta un fulger în noapte...

Tu, an al încleştării de oţel,
O, leat săpat cu dalta de oţel,
În '33, hronicul eroic,
Cu litere adînci din care cresc
Spiralele hotărîrilor de-oţel,
Semn scris cu soarele topit
Al sîngelui muncitoresc,
Eşti anu-n care se-oţeliră anii
De luptă ne-ntreruptă cu duşmanii!

Tu ai făcut ca peste-ntreaga ţară
Să treacă noua luptei primăvară
Şi Calea Griviţei să treacă
Asemeni apelor răscolitoare
Pe-ntinderea crăpată de vînturi şi săracă,
Desferecînd în inimi noi izvoare.

An crîncen, an de slavă,
Duşman de-oţel al fricii,
Încins cu funia de-oţel
A curbelor de sacrificii,
An fără măşti — de groază pentru laşi,
De zbor şi de mîndrie a celor uriaşi,
Oameni în salopetă şi-n zdrenţe deseori
Ei, clasa cu voinţa — ghem de-oţel,
Robii de-atunci, stăpînii viitori!

Tu, an-vulcan,
Ţi-ai pus la temelie
Bătaia inimilor cea mai vie,
Inimi în ritm, ca marile pistoane
Ce trag istoria pe căi de-oţel
Cu zvîcnet lung de inimi milioane,
Ca lîncezeli şi haos nicicînd să nu existe —
Tu care porţi în vine, în suflul tău enorm,
Vulcanii libertăţii ce n-adorm,
Bătaia inimilor comuniste.

Tu, an-columnă săgetată-n soare,
Pe care s-a înscris nemuritoare
Faţa conducătorilor bărbaţi
Ce-au stat în fruntea luptei ne-nfricaţi,
Smulgînd din miezul nopţii răsăritul,
Din lungul şir de lupte şi sfîrşitul,
O, an-columnă,
Te-a înălţat şi-ai înălţat — Partidul!

Istoria, cu litere de-oţel,
O scriem azi, din inimă, altfel
Pe Calea Griviţei care străbate
Întreaga ţară-n mersul uriaş
Al fluviului pe nume Libertate.

Cu macarale-turn înfigem paşi
Între cuvintele ce cresc, ca-n vraje,
Cu-nflorituri de şapte-opt etaje,
Şi pana se înmoaie în azururi
Scriindu-i fericirii noi contururi
Cu schele şi catarge pînă-n cer,
Cu steaguri ce se joacă-n vînt pe schele
Ca roşia cravată la piept de pionier.
Au înflorit ciorchini nestinşi de stele,
Noi galaxii visate de ochii stinşi în lut
Ai celor ce sub gloanţe au căzut.
Şi stelele pulsează pînă-n zori
Cu inima atîtor părinţi şi luptători
Şi viaţa ta amiezii nu-ţi pare rău s-o dai
C-a înflorit cu ţara ca o livadă-n mai!

VIZITÎND MUZEUL DE ISTORIE A PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÎN

Pagini de luptă

de Ilie Purcaru și Gheorghe Tomozei

1921

Există în București, pe Șoseaua Kiselef, o casă roșie, uriașă, cu acoperișuri de ardezie, în care, de îndată ce intri, te întîlnești cu istoria.

Aici sînt, nespus de vii, imaginile luptei de decenii a celor mai buni fii ai poporului nostru — comuniștii. Am suit treptele clădirii de pe Șoseaua Kiselef în ziua în care un comunist, maiorul sovietic Iuri Alexeevici Gagarin, urcase în Cosmos într-o navă făurită de aceleași mîini care construiesc, astăzi, grandioasele monumente ale comunismului, mîinile oamenilor sovietici...

În rîndurile care urmează, nu încercăm — nici nu ne-ar sta în putință s-o facem — să prezentăm pe larg istoria partidului nostru drag, ci vom desprinde pentru tine, cititorule, cîteva imagini, cîteva mărturii, cîteva raze luminoase. Ele vor vorbi despre glorioșii 40 de ani pe care-i sărbătorim în Mai...

Steagul

L-am văzut. Un steag. Un simplu steag muncitoresc. Era zdrențuit, culorile își pierduseră din tărie, iar inscripția cusută cu borangic abia se mai putea citi...

Și totuși, roșul stins al steagului răspîndea în preajmă o lumină neobișnuită. O lumină de fruct pîrguit, gata să se desprindă de pe creangă, după ce sevele pămîntului și-au cheltuit ultimul aur. O lumină calmă, a împlinirii.

Cînd privești vechi gravuri ori fotografii înfățișînd manifestații muncitorești, ceea ce te impresionează în primul moment e steagul roșu, pîlpîind ca o flacără neîmblînzită, neîmpăcată, peste capetele oamenilor cu fețele palide, cu pumnii strînși. Steagul, asemenea unei gigantice păsări, venită parcă din cîntecele poporului, era o prezență dominantă, faldurile sale erau electrice zbateri de aripi.

Steagul era un suflet viu, un trup care, în ciuda sîngelui continuu gîlgîit din răni, nu cade. Întîia metaforă prin care oamenii au evocat steagul roșu este, prin timp, și cea mai bună, de o simplitate și o precizie tulburătoare. Steagul roșu e o flacără, e sînge. Inima steagului nu-și încetează nicicînd bătaia...

Dar unde s-a născut bătrînul steag?

...Era în 1867. Într-o casă din marginea Botoșanilor s-au strîns, într-o noapte, membrii societății muncitorești „Cărămidari". În încăperea mică, la masa de brad, erau strînși oameni de toate vîrstele. Vorbeau despre frigul în care muncesc, despre patroni, despre salariile de mizerie. Vorbeau încet. Dincolo de perdelele ferestrei, noaptea... O lampă de gaz, cu flacăra putină, tresărînd, din clipă în clipă, le ilumina chipurile.

În vreme ce vorbeau, într-un colț al camerei o femeie, poate nevasta gazdei, cosea. Totul, pînă aici, obișnuit: o casă simplă, o lampă de gaz, o femeie care coase. Dar femeia și-a apropiat pînza de buze și, cu un gest știut, a rupt cu dinții firul de ață. Bărbații și-au întors chipurile spre ea. S-au ridicat în picioare. În mijlocul lor, scînteia, tînăr, roșul învăpăiat al unui steag. Nimeni nu vorbea. Fiecare pipăia literele galbene, ori își umplea mîinile cu mătasea nouă, foșnitoare. Se născuse steagul, flacăra care avea să le însuflețească, pe drumurile luptei, largile coloane, flacăra care avea să dea sens elanurilor și trudei lor.

În timpul grevelor, steagul încălzea trupurile înghețate ale oamenilor flămînzi.

Jandarmii i-au zgîriat mătasea cu baionetele, l-au rănit gloanțele lor, dar n-au pus niciodată mîna pe steag.

Se găsea totdeauna cineva care să-l salveze. Lipit de trup, sub cămașa vreunui tînăr, ori ascuns în vreun pod de casă, steagul continua să trăiască.

La Eliberare, după mulți ani, bătrînul steag a văzut din nou soarele. Purpura lui continua să licărească, sub cerul de august, neînvinsă, nemuritoare.

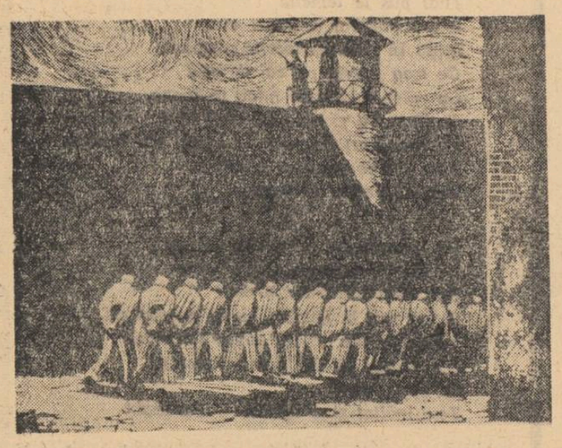

J. PERAHIM: Doftana.

Mîna femeii care l-a cusut a coborît de mult în țărînă, după ani de trudă, pentru ca și acolo, în adînc, să țesească rădăcinile subțiri ale ierburilor și florilor roșii, pentru a le înălța din nou, spre cer, într-o înflorire superbă. Inima tînărului care a ținut cîteva ore steagul la sîn, sub cămașă, nu mai bate nici ea, dar bate inima steagului. Inima lui roșie, tînără.

Ora soarelui

...E un ceasornic vechi, construit de muncitori, la sfîrșitul veacului trecut. Un ceasornic masiv, în care nu scînteiază aurul și argintul, cu cadranul simplu, pe care sînt înscrise cifre mari, cifre solemne, decisive...

Poate un muncitor l-a purtat cu sine, în iureșul uzinei patronului, unde-și cheltuia viața, și, după orele de trudă amară, stergîndu-și sudoarea de pe frunte, l-a scos cu un gest simplu și i-a privit cadranul alb...

Poate un comunist l-a dăruit — neprețuită comoară — fiului său, pe patul de moarte, cu speranța că el, fiul, are să apuce vremea în care vechiul ceasornic va bate ora victoriei proletarilor. Ora soarelui...

Poate, în încăperi tăinuite, pe mesele acoperite cu pînză roșie, la ședințele ilegale, ceasornicul înconjurat de lănțișorul său a bătut, clar, orele.

Poate că a fost dus și el, împreună cu posesorul lui, la închisoare. Și ceasornicul a fost întemnițat. A stat dincolo de gratii, continuînd să bată. Să bată continuu, tare, atît de tare încît, uneori, noaptea, paznicii să tresară din somn, speriați. Să audă bătăile amenințătoare, implacabile, și să nu știe de unde vin.

Pe cadranul alb, ușor îngălbenit de timp, se pot citi, gravate, lozinci revoluționare:

„LUCRĂTORI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR VOASTRE!"

„8 ORE DE LUCRU!"

„8 ORE PENTRU A NE INSTRUI!"

„8 ORE REPAOS!"

Neobișnuită inscripție pentru un ceasornic! Fiecare bătaie a lui ne apropia de ora exactă a revoluției, cînd, alături de alte cuceriri ale luptei poporului, s-a înfăptuit și această împărțire istorică a timpului. Comuniștii au fost totdeauna în luptă cu vremea. Ei au știut, ei știu să învingă vremea...

...O altă inscripție a muzeografilor impresionează cu concizia cu care prezintă un lucru în aparență puțin însemnat: „Ceasornicul funcționează și azi, cu precizie..."

Pe acest cadran, vremea a tatuat ora izbînzii Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Mai apoi, ora întemeierii Partidului Comunist din Romînia. Ora eliberării din întuneric a țării. Orele izbînzilor poporului condus de partid.

Și acum, cu puține zile înainte de a bate ora împlinirii a 40 de ani de la întemeierea partidului, ceasornicul comuniștilor a bătut ora pătrunderii în Cosmos a omului!

8 Mai 1921

...O sală obișnuită în strada Sfîntul Ionică, semănînd cu o sală de clasă, în vreo școală dintr-un cartier mărginaș. Lumina pătrundea prin cinci ferestre mari... Șiruri de bănci de lemn. O masă acoperită cu pînză roșie, înconjurată de cîteva scaune. Pe perete, încadrate de trei drapele purpurii, portretele lui Marx și Engels.

Dincolo de fereastră, o dimineață de primăvară bucureșteană. Se vedeau turle de biserici, firmele viu colorate ale magazinelor, blocuri albe, grădini, porți metalice.

Era ora cînd vînzătorii de ziare goneau pe străzi, cu teancurile de gazete proaspete sub braț.

Pentru patroni, pentru negustori, era ora „aperitivelor..." Era ora în care, înainte de „a face piața", ordonanța cu costumul ponosit, cu capela zburată în țărînă, primea palmele obișnuite din partea cucoanei, consoarta domnului căpitan ori colonel.

Ora plimbărilor cu automobilul, printre trandafirii de la Șosea. Luminile candelabrelor păleau, postavul mesei de joc putea respira, în sfîrșit...

Regele savura micul dejun, în vreme ce miniștrii în haine de mort așteptau, dincolo de ușă, o întrevedere.

Curînd, ușa s-a deschis, și, în fumul generos al havanelor, matinala convorbire pe teme statale a început. Domnii în negru se legănau în fotoliile moi.

Toate astea, la ora cînd cîteva sute de muncitori se așezau pe băncile de lemn ale sălii din strada Ionică. Rod al consfătuirii preliminare din martie, de la Iași, se deschidea acum întîiul congres al Partidului Comunist din Romînia.

În ciuda teroarei guvernului averescan care, în timpul desfășurării congresului, a trimis jandarmii și armata să ocupe clădirea și să-i aresteze pe participanți, documentele istorice ale întîlnirii reprezentanților grupărilor comuniste din toată țara au ajuns în mase. Din totalul de 539 de delegați, marea majoritate, 428, au votat documentul central, declarația de afiliere la internaționala comunistă.

La masa secretariatului, un tovarăș scria pateticele cuvinte adresate „celor închiși":

„Congresul... înainte de a-și începe lucrările sale destinate întăririi mișcării socialiste și asigurării unei izbînzi cît mai grabnice, se simte dator să aducă prinosul său de recunoștință vouă, tovarăși, bărbați și femei, care suferiți cu bărbăție toate lipsurile și rigorile ocnelor și închisorilor și vă încredințează că lupta noastră, care e și a voastră, va urma hotărîtă mai departe, așa ca toate suferințele voastre să fie spre binele clasei muncitoare și întru grăbirea liberării sale".

Baionetele jandarmilor puteau sfîrteca trupuri, puteau lovi, dar nimic nu putea împiedica marșul impetuos al comuniștilor spre victoria definitivă.

Chemările întîiului congres de constituire a partidului comuniștilor răsunau, vii, sub cerul înnourat al țării.

Chiar dacă patronii aflați la „ora aperitivelor", ori domnii de la masa de poker, ori regele sorbind obișnuita „jumătate de șampanie frapată", nu le simțeau adevărata tărie.

Toate acestea se întîmplau în Bucureștiul anului 1921, la început de mai.

J. PERAHIM: In piața Palatului

O torță la Lupeni (1929)

(inscripție pe un tablou)

Era un bărbat înalt, cu ochii neobișnuit de vii, cu fața pămîntie. Avea mîinile negre, atît de negre, încît păreau bucăți de cărbune. De multă vreme, simțea cum cărbunele îi năpădește clipă cu clipă, cum suie în el, cum îi golește parcă vinele de sînge și le umple cu praful negru, înecăcios. Uneori nu-și putea mișca brațele. Uneori își strivea degetele și parcă nu mai simțea durerea. Cărbunele nu suferă. Cărbunele urca, urca în el, răbdător, neînduplecat...

Ochii aveau licărul cărbunilor.

Umerii tresăreau ca niște păduri arse, sub vînturi...

Acum, grevistul de la Lupeni stă piept în piept cu prefectul venit să-i alunge pe greviști.

În spatele prefectului de Deva, armata. Baionetele.

Minerul a încruntat sprînceana.

Era întreg, întreg, un arbore de cărbune.

Buzele lui au spus NU! Muncitorii nu părăsesc mina pînă ce nu obțin o îmbunătățire a situației lor...

Buzele de cărbune spuneau NU!

Spuneau NU! brațele de cărbune...

În mîna prefectului a țîșnit revolverul. A tras.

Omul s-a prăbușit.

Cărbunele, negru, suia cu grabă în ultimele tainițe ale trupului, în care nu pătrunsese. În inima omului. Sub pleoapele negre.

Glonțul a scăpărat.

Trupul însîngerat parcă ardea, acolo, sub soarele verii, ca o torță cu flacără veșnică.

O torță de cărbune...

Articol de fond

Redăm cîteva fragmente — pagini de înaltă literatură — dintr-un articol de fond intitulat „Eroica luptă a ceferiștilor din București", articol apărut în „Scînteia" din 15-28 februarie 1933...

„Atunci trupele și poliția fură puse în ordine de bătaie, mitralierele își îndreptară țevile asupra atelierelor. Muncitorii se baricadaseră în ateliere. Poarta și gardul de fier al atelierelor fură electrizate de muncitori. Două cisterne cu apă fură pregătite pentru a stropi pe asaltatori".

★

„...Muncitorii înțeleseseră semnalul de alarmă, înțeleseseră chemarea de luptă a ceferiștilor..."

★

„...Un cor vorbitor, de 200 de muncitori, fu organizat în curtea atelierelor..."

★

„...Nu trageți în muncitori, camarazi! Noi nu putem fi ucigașii fraților noștri! Noi nu putem să le înăbușim în sînge luptele, ca să salvăm interesele vrăjmașilor lor și vrăjmașilor noștri — boierii și burghezia!"

(Cuvinte rostite de un soldat, suit pe umerii camarazilor săi).

★

„...O delunătură — și soldatul se prăbuși mort la pămînt..."

★

„...Fără nici o somație, mitralierele fură îndreptate înspre masele din jurul atelierului..."

★

„...Sirena șuiera fără încetare"...

★

„...Utecistul care trăgea semnalul a fost împușcat avînd mîna încleștată pe sirenă..."

★

„...Muncitorii rămași în picioare, peste 1.500, au fost închiși la cazarma Malmaison și în beciurile prefecturii de poliție..."

★

„...Sirena a tăcut numai cînd brațul celui ce-i dădea glas a încremenit în moarte..."

★

„...mulți dintre ei aveau răni grave de gloanțe și de baionete..."

★

„...Dîrzi și hotăriți, călîți de îngrozitoarea încercare prin care au trecut, cu o ură neîmpăcată împotriva ucigașilor tovarășilor lor de luptă, muncitorii ceferiști nu vor da înapoi nici un pas din calea luptei revoluționare neînduplecate pe care au pornit..."

★

„...plini de propriul lor sînge și de sîngele tovarășilor răpuși în luptă, muncitorii, cu ochii lucind de o nebănuită hotărîre de luptă, au strigat: Nu ne e frică de moarte! Lupta noastră o vom duce mai departe"...

Două tradiții

Pasul s-a oprit. A tăcut parcă și inima, în suspensia amplă a clipei:

Doftana.

O machetă: închisoarea-cetate, ale cărei ziduri sumbre, verzi de mușchiul păros, se răsfiră către toate zările, tentacular (Simplă întîmplare arhitectonică? Simbol?); un costum zdrențuit, de ocnaș, la picioarele căruia rugineste lanțul cu zale enorme; și pe costum și pe lanț, sigiliile parcă vii ale sîngelui; și o celulă de întuneric încastrată în zidul alb al muzeului:

Doftana!

S-o mai descriem?

Să citățm dintr-un raport aparținînd însăși direcției închisorii:

„În acest penitenciar se aplică și acum, prin tradiție, următorul regim deținuților pedepsiți la secția H (celule de pedeapsă):

I se pun deținutului lanțuri de mîini și de picioare. Drept hrană primește jumătate din rația reglementară și două zile pe săptămînă post (adică nimic, n.a.). Nu are voie să-și îndulcească traiul cu alte alimente. Nu are voie să scrie sau să primească scrisori și nici să fie vizitat de rude. În celulă nu există nici un fel de mobilier, afară de o tinetă și o rogojină".

Pasul s-a oprit. Inima a cuprins și a tăcut, în suspensia amplă a clipei:

Doftana...

★

Doftana și „tradiția" ei... Obișnuit cu altfel de sensuri, termenul supără spiritul, dar accentuează parcă, prin contrast, culoarea violentă a acelor ani de cruntă memorie. „Tradiția" Doftanei: barbaria, prigoana, tortura, asasinatul lent, de fiecare clipă, mergînd de la cazna infinitezimală a foamei și setei, pînă la zdrobirea oaselor pe butuc, cu barosul. „Tradiția Doftanei: zdrobirea sub baros a oricărui elan, a oricărui vis, a oricărei împotriviri față de rînduielile statornicite „prin grația lui dumnezeu" și „voința națională" a unui pumn de suspuși.

Dar mai era și o altă tradiție, infinit mai puternică. O vei deduce din cîteva detalii, mici dar atît de tulburătoare detalii, păstrate aici, sub cristalul vitrinelor, piese dintre cele mai nobile ale istoriei patriei noastre. O vei simți în însăși atmosfera muzeului, în sufletul viu care palpită parcă în mătasea perdelelor, lîngă celula încastrată-n zid. Și vei afla că în costumele de deținuți — în costumele acestea îngrozitor de zdrențuite, ele însele instrumente de supliciu, în care și cei mai săraci cerșetori s-ar fi simțit umiliți — oamenii aceea erau învingători.

Tradiția Doftanei: voință de fier, neînfricare, luptă!

★

...Privește! În celulele cu veșnică noapte, oamenii aceia citeau. În celulele cu veșnică noapte („nici un fel de mobilier, afară de o tinetă și o rogojină"...) funcționa strălucit Universitatea Partidului, se studia marxismul, se învățau limbi străine, se citea cu pasiune istorie, literatură, filozofie. Se găsea putere a ochiului (și nu era de loc simplu, în noaptea Doftanei!), se găsea disponibilitate a inimii (și nu era de loc simplu, în noaptea aceea a țării!) pentru Romain Rolland, pentru Anatole France, pentru Darwin, pentru Maiakovski, pentru Mihail Sadoveanu. Sub cristalul unei vitrine, cîteva cărți, — „Jean Cristophe", „La vie litteraire", „Originea speciilor", poemul „150 de milioane", „Nopțile de Sînziene", — îngălbenesc tulburător alături de o altă vitrină, cu cătușe și gîrbace...

Să mai privim o dată vitrina cu cărți. Să mai privim o dată în noaptea celulei.

MARCEL CHIRNOAGĂ: Victoria insurecției

Ce fel de ochi aveau acești oameni?

★

Meșteri vestiți, din timpuri străvechi, au ivit din palmele lor, ca pe niște minuni de har și migală, obiecte de o fragilitate și o finețe care stîrnesc și astăzi uimirea: viori de dimensiunea firului ierbii, desene complicate pe un bob de orez, cărți de o sută de ori mai mici decît cărțile cele mai mici... Le-au ivit din unelte măiestre, trudind asupra lor ani întregi, vieți uneori, și le-au rînduit pe polițele muzeelor lumii ca să stîrnească și astăzi uimirea. La Doftana, mîinile oamenilor — mîini încătușate, mîini strivite de lanțuri, — au scris „Cursul scurt de istorie a P.C.U.S." pe foița de țigară. Cîte 15-20 de rînduri pe o foiță de țigară... Iată-le, — aceste foi — sub ochii noștri. Ai depășit, privindu-le, limitele uimirii; inima se înclină adînc în fața voinței de neclintit, în fața voinței care poate realiza imposibilul.

A voinței măreațe, generate de o cauză măreață!

Aceleași mîini sprijinind tovarășul ieșit din camera de tortură; sălțîndu-i la buze ulciorul cu apă; modelînd în lemn un glob pămîntesc, cu lanțurile robiei milenare spărgîndu-se; udînd un strat de lalele clorotice, abia înviind în umbra săracă a zidurilor; bătînd din răsputeri în ușile masive de fier, făcînd să răsune de ecouri gigantice țara:

— Nu bate! Nu bate!

Ce fel de glasuri aveau acești oameni?

Ce fel de inimi?

Oamenii aceștia: comuniștii.

Ora cea mare

...Nu, bătrînul ceas muncitoresc al anului 1889 nu și-a contenit niciodată bătaia, în nici o clipă din anii teroarei. A bătut mereu, limpede, viu, înaintînd implacabil către ora cea mare. A bătut sub zidurile prăbușite de cutremur ale Doftanei; n-a fost strivit. A bătut — greier metalic — în acoperișul de stuf al casei țărănești din Secuienii-Mureșului, printre manifestele ascunse acolo vreme de 24 de ani; n-a fost găsit. A ritmat cîntecul mașinii tipografice „Boston", în pivnița unde se tipărea „Scînteia". A sunat prelung și viforos în afișe: „Armata Roșie vine!" A pîlpîit în falduriile steagului roșu arborat (în plin centrul Bucureștiului!) pe un stîlp de lumină electrică, în dimineața zilei de 2 noiembrie 1940... De cîte ori nu i-a trezit din somn, în miez fantomatic de noapte, pe guvernanți, pe călăi, pe îmbuibați, pe tihniți? De cîte ori nu i-a scăldat în sudoarea rece a spaimei?... Între anii 1934—1938, partidul dirija peste 20 de organizații de masă și circa 30 de ziare. În anii războiului, grupurile de partizani conduse de partid înfăptuiau vitejii de legendă...

Ceasul! A bătut mereu, limpede, viu, tot mai viu, tot mai limpede, stenografiind pulsul tot mai acut al istoriei, vestind implacabil apropierea orei decisive.

23 August 1944.

Și iată-l... E în vitrina sălii Insurecției, în echipamentul unui ostean al partidului, lîngă porthart și revolverul automat... Ceasul. Pe smaltul alb al cadranului, limbile încrustează ferm Ora Victoriei.

De acum încolo o vor arăta totdeauna.

Preluarea tricolorului

S-a-nfăptuit!

O banderolă tricoloră împodobește salopeta albastră a luptătorilor din gărzile muncitorești patriotice!

Vitrina parcă s-a lărgit și sclipirea cristalului se face zi vie.

August 1944... Eliberarea... Zilele de foc și de soare, primul tanc sovietic, primul sărut iubitului cu părul cărunt, întors din anii tivizi ai Doftanelor, insurecția condusă de partid, luptele din Prahova, luptele de la Băneasa, Otopeni, Pipera... August 1944. Și printre miile de cuceriri, tricolorul.

Iată-l... Vă amintiți? A fost citeodată la ceilalți, la cîțiva, furat celor mulți din însăși clipa cînd i s-au pus, inspirate, culorile. Țara era „a lor" — așa pretindeau — era moșia lor pentru vecii vecilor, și tricolorul trebuia să le împodobească balconul conacului.

Iată-l... Vă amintiți? În sălile de pînă acum ale muzeului — pe drumul deceniilor de robie — l-am văzut de multe ori în mîinile lor... l-am văzut în 1907, murdărindu-și culorile în palele fumului, peste satele arse, peste strigătul de moarte al celor 11.000 de țărani uciși în numele lui; l-am văzut în iarna „Griviței roșii", silit și acolo să legitimeze masacrul; l-am mai văzut apoi în anii servituții fățișe, silit să urmeze tancurile führerului, după ce fusese strivit de șenilele lor, silit să lupte împotriva libertății, împotriva celor mai sfinte aspirații ale poporului nostru.

Dar acum s-a sfîrșit. Steagul revoluționarilor de la 1848 s-a întors — preluat de partid — în mîinile adevăraților urmași. În mîinile stăpînilor adevărați!

O banderolă tricoloră împodobește salopeta albastră a luptătorilor din gărzile muncitorești patriotice... Tricolorul înfășoară brațul înarmat al dreptății.

Pe verticala marilor planuri

...De acum încolo pășim pe pămîntul mereu însorit al prezentului, pe care țesătorul de priveliști al țării de azi a răspîndit o infinitate de culori și de linii...

Linii noi, noi culori... La care să te oprești mai întîi? Ce imagine să reții, astfel încît, zugrăvind-o în cuvinte puține, s-o faci oglinda unui cît mai mare spațiu din priveliștea nouă a țării?

Să poposim la machetă noilor fabrici, înălțate în timpuri record, proprii acestei epoci în care clipele sînt mai voluminoase ca niciodată? Numai în doi ani (1959—1960) s-au pus în mișcare 101 de noi întreprinderi. Dar noile sonde, răsărite pădure pe orizonturi întregi ale țării? Dar noile mine, deschizînd pămîntului nenumărați ochi către cer? O singură rotire a privirilor noastre nu poate îmbrățișa spațiul la care invită asemenea cifre...

Să ne aplecăm peste machetele orașelor noi? Să realizăm de aici, de sus, dintr-un punct ideal, harta patriei care-și înnoiește clipă de clipă veșmintele. Toate țara e o simfonie de alb: piatră, marmură, var. Robite pînă ieri orizontalei, nesuportînd perspectiva aeriană — tolerînd cel mult uitătura piezișă, de jos în sus, din noroi, — orașele se ridică astăzi pe verticala marilor planuri, construite după legile frumosului din era noastră. Arhitectul șef: partidul. Totul în ele va sluji omului și-i va fi elogiu: bulevardele largi, brăzdate monumental de clădiri impunătoare, parcurile cu arbori decorativi, marile lăcașuri ale științei și artei... Numai în București, anul acesta vor fi predate locatarilor peste 12.000 de apartamente!

Și defilarea de priveliști continuă, relevînd cu fiecare clipă, ca într-un film, o imagine, un sens, o față nouă a zilei de azi. O hartă: înflorescența de becuri indicînd noile centrale electrice; electricitatea își trimite fulgerele prelutitendeni, pînă în cele mai îndepărtate cătune, și aprinde sori noi... Iată coloana celor patruzeci de mii de tractoare care au tăiat panglicile anacronice ale haturilor, ridicînd, pe tarlalele marilor gospodării colective, dar urile pămîntului la o rodnicie nemaivăzută... Iată și imaginile revoluției culturale, marea izbîndă a alfabetizării totale, peste un milion de cărți Eminescu, victoriile de prestigiu mondial ale științei și tehnicii... Linii noi, culori noi. La care să poposești mai întîi? Curg acum, deduse din imaginile mari, scene din viața de fiecare zi, muncitorul fruntaș vorbind la tribuna Marii Adunări Naționale, copilul colectivistului alergînd pe plaja Mamaiei, țărani la palat, admirînd un tablou de Murillo, medicii urcînd în Apuseni... Țara întreagă, așa cum o știm.

Țara întreagă, așa cum o știm, așa cum o respirăm în fiecare clipă a acestor vremuri ce vor rămîne de neuitat! Simți în nări mirosul de mortar al construcției, iar mîna, uite, parcă ar vrea să desprindă mărul acela emailat din livada răsărită pe vechiul deșert... Sîntem într-un muzeu? Trăim clipa aevea?...

Sîntem într-un muzeu... Și ce vedem e doar imaginea concentrată, mult concentrată, silită să capete dimensiuni de fotografii și panouri, a grandioaselor priveliști care acoperă țara. Sîntem într-un muzeu — avem așadar, de pe acum, un „trecut" minunat de bogat al construcției! — și nu știi la ce să te oprești mai întîi...

Vom poposi totuși în fața unei fotografii. Vom poposi în fața noii săli a Palatului R. P. Romîne. Vom sui cu ochii pe coloanele mari, supli stîlpi de lumină, vom urca din bucurie în bucurie, pe toate podoabele, pînă la acel arc de azur care încheie ca o culme imaginea; și măsurînd drumul de la sala unde s-a ținut primul Congres al Partidului, vom măsura însuși drumul Patriei în aceste patru decenii.

Patru decenii de lupte, de jertfe, de biruințe strălucite, încrustate cu smalț scînteietor în istoria zbuciumată a patriei!

Patru decenii de viață a partidului nostru!

De aici, din fața noii Săli a Palatului — din sala unde s-au ținut lucrările celui de al III-lea Congres al Partidului — se deschide, ca o zare amplă, priveliștea țării de mîine.

...Pe care o țese, din ce în ce mai frumoasă, partidul, pe drumurile de lumină ce duc în comunism.

J. PERAHIM: Tipografie ilegală (tipărirea manifestului).

MATEI NATALIA: 11 februarie 1945

1961

CE E NOU IN PATRIA NOASTRA

casca de aur

de Gica Iuteș

Copiii urcă în goană cărăruia rîpoasă care duce spre colonie Cei mai mărunței abia se țin după ceată. Se poticnesc în cămășuicile prea lungi și zdrențăroase, se agață pe brînci de smocurile arse și cenușii ale ierburilor, se proptesc la deal în picioarușele lor sfrijite și nu se lasă... E o goană nefirească pentru un joc de copii. Călcîiele lor zdupăie și răsună ciudat, de parcă pămîntul ar fi pe dedesubt gol și sonor ca toba.

Înaintașul are ciuful cînepiu cucuiat în creștet ca un moț de ciocîrlan. Își ține cu amîndouă mîinile nădragii peticiți și cînd ajunge sus în culmea dealului sloboade un strigăt răsleț, ascuțit și tremurat, ca un behăit subțire de ied înjunghiat.

— Soldații, au venit soldații!

Ca un ecou, glasurile celorlalți răspund, se alătură, se adună într-un singur țipăt, care rămîne o clipă aninat în văzduhul limpede al dimineții de august, apoi izbește în lături ușile și ferestrele maghernițelor negre și posomorite.

În prag se ivesc femeile coloniei. Bătrîne ori tinere, au aceleași fețe boțite de nesomn și de neliniște. În rochiile lor fără de culoare seamănă una cu alta. Rămîn așa, împietrite în prag ori în pervazul ferestrelor, ca niște umbre ale neliniștei și spaimei.

„Au fost aduși soldații". Beau la „Casina romînă" cu chipiurile date pe ceafă, cu puștile între genunchi.

Băiețașul cu ciuf cînepiu cucuiat în creștet ca un moț de ciocîrlan se întoarce pe călcîie și, ca la un semnal, toată ceata îl urmează. Gonesc din nou la vale în oraș pe cărăruia rîpoasă, după alte vești... Se joacă de-a jocul cel nou, „de-a greva", copiii minerilor din Lupenii anului 1929. Copii palizi, îmbrăcați în zdrențe, hrăniți cu pită de mei. Dar nici pită de mei nu mai este. Nici firimitură măcar. Au fugit de foame și șoarecii din colonie. Au fugit pesemne jos, în vale, pe strada „Keseit csócolom"*) căci acolo, în cămările nevestelor domnilor de la „Societate", șuncile stau agățate în cuie, una lîngă alta, iar rotocoalele de cașcaval nu mai încap în rafturi. Așa trebuie musai să fie, căci nevestele domnilor sînt albe ca brînza, grase ca șuncile. Numai șoarecii pot să se mai strecoare printre picioarele jandarmilor, care mișună pe străzile Lupenilor. Ocoliș se mai strecoară însă și veștile. Veștile care ajung sus, în colonie, intră în odăile întunecoase și umede, ca mirozna unor pîini mari, rumene, abia scoase din cuptor. Femeile și copiii le dumică cu sfințenie, firimitură cu firimitură, chinciți laolaltă pe praguri, ori pe lîngă cuptoarele reci „Ai noștri au ocupat uzina electrică. Nici un bulgăre de cărbune n-o să mai vadă domnii de la societate pînă nu avem „contractul colectiv" Contractul colectiv, aceste două cuvinte au acolo, în colonie, mirozna pîinii, gustul dulce al zahărului și slăninei.

Dar la uzina electrică, aceste două cuvinte au alt înțeles. Acolo e ura și mînia, e lupta. Caracatița neagră a minei a înțepenit. Tentaculelor ei lacome și-au oprit ultimele zvîcniri Acolo, în afund, tăcerea și întunericul seamănă cu liniștea monstruoasă de după marile cataclisme geologice. Deasupra e însă murmurul, ecoul înnoitor al unei tinere păduri necunoscute. care-și freamătă crengile și frunzișul Clasa muncitoare care ridică fruntea. Uzina electrică, inima minei, e în mîinile greviștilor.

Soldații au înconjurat uzina. Prefectul județului Hunedoara, colonelul Rozvani, răcnește ultima amenințare. Dar stegarul pornește Urcă să înalțe steagul pe turnul uzinei. Aripa roșie a primei victorii fîlfîie în lumina zilei. Prefectul urlă comanda : Foc ! și trage. Stegarul cade și flamura îi înfășură pieptul. Sîngele lui și al tovarășilor săi se amestecă pe caldarîm, se scurge în pîrîiașe subțiri în canalul de alimentare. Jiul negru se învolbură în sîngele acesta și apele lui se fac roșii.

Culoarea roșie acoperă cu catifea masa, fotoliile, se unduiește în faldurile draperiilor de la ferestele biroului Comitetului de Partid al celei mai tinere mine din Valea Jiului : Uricani.

„N-aveam decît opt ani atunci, în august 1929", — îmi povestește tovarășul Ioan, secretarul de partid. ...„Aproape, că amintirile acestea se confundă cu însăși copilăria mea. Cînd au început să se audă împușcăturile, n-a mai rămas suflare de om în colonie. Am fugit cu toții pe colinele de sub munte. Am văzut acolo pe cei scăpați de la mina Ileana : bătuți, însîngerați, cu cămășile sfîșiate, uzi pînă la piele. Scăpaseră, hăituiți de jandarmi și grăniceri, trecînd Jiul înot, prin colonia Braia. Tata a ajuns spre sară acasă. (După grevă a fost dat afară de la lămpăria minei. A rămas zece ani șomer. Motivul : minoritate ruteană).

A doua zi, pe 6 august dimineața, un camion hodorogit urca la noi, în colonia Ștefan. Aducea la morga spitalului trupurile tovarășilor uciși. Dar camionul n-a putut înainta. Peste două sute de femei l-au înconjurat. Cînd, cum, se adunaseră acolo, dintr-odată ? ! În fruntea femeilor se aflau văduvele, orfanii, rudele minerilor răpuși. Au trebuit să fie aduși din nou jandarmii..."

Cineva bate în ușă. E inginerul șef Chira Aurel.

— Peste o oră coborîm în sectorul unu.

Ioan își pune încet palmele pe masă și se ridică. Parcă a închis o carte. Undeva, între foile ei, urcă în goană, pe o cărăruie rîpoasă, spre fosta colonie Ștefan, o ceată de copii. Strigătul lor subțire îmi țiuie în urechi : Au venit soldații !

În fața mea. sub cristalul unui piedestal îmbrăcat în catifea roșie, strălucește „Casca de aur". cea mai înaltă distincție pe întregul bazin. În urmă cu doi ani am văzut-o la Petrila. Acum aparține Uricanilor. Copiii tristelor și negrelor colonii o poartă pe frunte ca un simbol al victoriei.

Să gîndești, să îndrăznești și să vrei

Dintr-o familie de mineri din tată-n fiu, Iosif a moștenit acea robustețe fizică și morală, acele neprețuite însușiri care trebuiau să răzbune în sfîrșit umilința și mizeria în care s-au zbătut de-a lungul anilor trudnici și întunecați ai trecutului generațiile înaintașilor săi.

Tatăl său, miner la Baia Nouă de lîngă Orșova, rămîne șomer în timpul crizei capitaliste din 1932—33 E nevoit să ia drumul pribegiei și pleacă împreună cu alți 62 de mineri spre minele din Moldova în căutarea unei bucăți de pîine. Se opresc la Comănești Micul Iosif nu poate învăța. „Școala-i pentru domni" îl lămurește tata și-l ia cu dînsul în mină. Dar condițiile de viață sînt atît de grele că tatăl se hotărăște să vină în Valea Jiului. Aci tînărul Iosif trebuie să-și falsifice buletinul ca să-i fie recunoscută calificarea de miner. Și așa, cu cei doi ani adăugați cu de la sine putere, era cel mai tînăr miner de la Lupeni. Avea 21 de ani În perioada care urmează, tatăl și fiul sînt mereu alături.

În ciuda prigoanei, a carcerilor pentru cea mai mică abatere de la regimul de teroare fascistă instituită în mină, prizonierii sovietici de război, aduși în Valea Jiului și supuși celor mai neomenoase condiții de lucru și de viață, devin cei mai apropiați tovarăși de luptă ai minerilor din Lupeni. Pe atunci Iosif și Ioan lucrau în unul din abatajele frontale. Strecurau pe sub nasul jandarmilor de pază la gura minei merinde și medicamente pentru prizonieri. Ioan, pîrît de doi legionari că aduce informații despre situația jalnică a frontului hitlerist, prietenilor săi, prizonierii sovietici Pașel Slavislav din Odesa și Pilipenko Alexandru, este bătut și încarcerat. În 1943 Iosif este trimis pe front.

Dar în urma sa, tatăl rămîne să vadă de treburile familiei. Ioan își mai amintește că în zilele de pregătire a grevei din 1943 umbla din abataj în abataj și-i îndemna pe mineri să lase lucrul. Greva din 1943 a fost o puternică manifestație a muncitorimii din Valea Jiului împotriva fascismului. Sabotarea mașinii de război hitleriste a continuat pe toate căile, cu toate mijloacele, pînă în ziua eliberării Patriei de către glorioasa Armată Sovietică. În ziua de 23 August 1944, Iosif a intrat în sala de apel a minei cu acordeonul. Ioan și Iosif stau față în față. Doi prieteni, doi tovarăși. Amintirile sînt multe, prea multe, dau năvală și nu încap toate în vorbe. Nu-mi povestesc mie. Și le povestesc unul altuia. Munca după Eliberare n-a fost ușoară. A fost tot luptă Lozinca : *Totul pentru frontul antifascist* era sabotată de conducătorii vechi ai minei, ingineri sabotori, tehnicieni sabotori care nu mai intrau în mină decît formal. Valea Jiului n-avea pîine. Minerii intrau în mină cu trei cartofi în traistă, dar în celulele de partid ei discutau cu aprindere problemele de producție. În acele vremuri grele, partidul i-a încredințat comunistului Iosif sarcina de a aduce pîine pentru Valea Jiului.

În 1947 îl trimite la Școala de maiștri de la Anina. După naționalizare îi încredințează munca de director al minei Baia Nouă, de unde cu cincisprezece ani în urmă patronul îl alungase pe drumuri pe tatăl lui Iosif.

Mina era într-o stare jalnică Feciorul patronului, Ordos, o prăpădise la cărți, noul patron, un oarecare bogătaș, o închisese de frica comuniștilor. Dar îndată după naționalizare, minerii de la Baia Nouă au pornit să deschidă mina prin muncă voluntară, îl primesc pe directorul lor ca pe un fiu al lor. Patria avea nevoie de antracit și huilă. Astăzi, mina Baia Nouă este fruntașă pe bazinul Banat.

Director apoi al minei Ojasca de lîngă Ploiești, pînă în 1951, cînd partidul îl trimite la studii superioare, Iosif devine cel mai bătrîn student al Institutului de mine din Petroșani. Studentul de 34 de ani își face practica la cea mai tînără mină din Valea Jiului Pentru proiectul lucrării de diplomă își alege tema : „Deschiderea, pregătirea și exploatarea stratului între orizontul 640—670 n. Uricani sud".

Proiectul s-a și realizat, la mina al cărei director este astăzi. Nici o brigadă din această mină nu e sub plan. In cinstea celui de-al treilea Congres al Partidului, sectorul I al minei Uricani a cîștigat „Casca de aur"

Ieșirea din șut

In biroul directorului am văzut drapelul de fruntaș pe ramură în întreaga țară. Planul de producție pe 1961 a fost îndeplinit încă de la 5 martie.

In aceste condiții se desfășoară la mina Uricani întrecerea socialistă pentru calitate în preajma aniversării a 40 de ani de la înființa a Partidului.

Cărbunele de Uricani

Imbrac pentru a doua oară în viață echipamentul de mină, dar poate pentru că mi se dă în plus și un cojocel nou-nouț, mă simt ca în preajma unei mari și nemaipomenite expediții.

Afară îl îmbumb pînă sub bărbie Bate un vînt subțire. rece. Aerul. cu iz de rășină și cărbune, e tare și amețitor ca un rachiu. Soarele e un imens și inaccesibil diamant care-ți ia ochii Departe, peste munți, zăpezile imaculate fumegă parcă tivite cu purpuri de foc Pădurile de brădet și stejăriș pornite pe povîrnișuri coboară parcă spre umerii rotunzi ai colinelor ca niște negre turme de bivoli.

Tovarășul Ioan ne dă lămpile în primire. Trebuie să-l așteptăm pe inginerul șef Chira Aurel. Vine dinspre birouri cu pas alergător, măruntel, negricios și zîmbitor, cu cascheta dată pe ceafă. Dar îi taie calea un miner tînăr și voinic, cu un obraz trandafiriu și bucălat ca de copilaș. Dar ce copilaș. E mînios Foc de mînios. Un „păcătos de steril" îl ține în loc de dimineață. Nu se lasă sub ciocane Numai praf scoate „lepra afurisită". Numai cu pușcătura îi vine de hac. (Vorbește despre steril ca de-un dușman personal). Inginerul șef îi dă dezlegare și voinicul bucălat, cu salopeta fîlfîind, se repede spre magazie triumfător.

— Ăsta-i un băiat strașnic! îl laudă secretarul.

Nu-mi cred urechilor cînd aud că e chiar unul din frații Sorescu. Acuma, ce să mai fac? L-am scăpat. E doar unul din minerii de la Uricani pe care vream neapărat să-i cunosc.

— E timp berechet ! mă liniștește tovarășul Ioan. Ăsta-i Costică cel mic. Gheorghe e la Școala de maiștri, la Petroșani.

Inginerul-șef își trage nerăbdător cascheta pe frunte și dă semnalul de plecare. Și fără nici o sfială face haz de felul cum mă îndemn la drum cu cizmele mele nr. 41. Să fiu foarte atentă, mă sfătuiește cu tonul cel mai grav de care e în stare un om glumeț ca dînsul, că mă paște un mare pericol în abataj. Să nu-mi pierd încălțările.

— Eu, tovarășe inginer șef, am mai fost și la Petrila, într-un abataj cu trepte răsturnate. Așa că nici o grijă.

Străbatem un fel de tunel în pantă și cobor tîrîș, aproape pe brînci. Inginerul șef nu pierde nici un prilej ca să intervină.

— Se poate merge și în picioare.

Recunosc că are umor, dar pînă mă obișnuiesc cu întunericul nu renunț la metodele mele de înaintare.

Esențial pentru reporter nu-i decît faptul că tot timpul e stăpînit de acel rar simțămînt de plinătate, de mulțumire a muncii lui Cu fiecare pas pe care-l fac, cu fiecare lucru pe care-l observ, învăț cuvintele : am fost la Uricani...

Bătălia pentru calitate se duce aici, în adînc, asupra fiecărui bulgăr de cărbune smuls din matca stîncii. Ne-am oprit la o răspîntie să așteptăm trecerea pe galerie a unui șirag de vagonete încărcate. Ioan apucă un bulgăr de cărbune negru și lucios și mi-l arată.

Acesta e cărbunele de Uricani. Cărbune cocsificabil.

Iau și eu în mînă un bulgăre de cărbune și mi se pare că e cald. Poate că e chiar acea bucată de cărbune pe care, cu cîteva clipe mai înainte, una din acele mii de mîini negre și stăpîne au cîntărit-o în palme și i-au dat drumul îndărăt pe crater. Palma aceea i-a imprimat căldura și marca „bun de ieșit la ziuă".

Da, calitatea bulgărelui de cărbune începe să se definească din clipa cînd este smuls din matca stîncii. Ne aflăm pe stratul 8—9. Aici, cărbunele e foarte curat. In lumina lămpii se arată ca un brîu lat, paietat de sclipiri negre. Calitatea lui trebuie să rămînă nealterată. De aceea oamenii gîndesc, caută, găsesc și îndrăznesc metode noi de răpire a cărbunelui.

Prima condiție este ferirea lui de amestecul cu steril. Una din metodele noi pentru îmbunătățirea calității cărbunelui este pușcarea selectivă a pietrei intercalate și a cărbunelui. Inginerii, tehnicienii, artificierii, minerii cercetează intercalația. compoziția stratului cu cea mai mare minuțiozitate. Condiția a doua este, după cîte înțeleg, pușcarea separată a sterilului cu încărcături reduse de exploziv. In alte cazuri, de pildă la frontalul 9, unde-l întîlnesc pe vestitul miner fruntaș Augustin Demeter, intercalația e friabilă, șistoasă, și se amestecă foarte ușor cu cărbunele. Secretarul de partid al minei îmi explică : în acest caz, sterilul nu se atacă decît cu ciocanele de abataj. Piatra se depozitează pe poditură. Munca e cît se poate de anevoioasă și de aceea aici a fost plasată cea mai bună brigadă din sectorul I Brigadă formată numai din comuniști și candidați de partid...

Înțeleg acum de ce mezinul Sorescu vorbea despre intercalația de steril din frontul lui de lucru ca de un dușman personal. Intercalația nu e la fel de friabilă peste tot, și pe porțiunile unde nu mai merge ciocanul trebuie pușcat cu exploziv. Dar cea mai mică greșală în amplasarea găurilor de pușcare în frontalul de lucru atrage după sine nu numai scăderea vitezei de înaintare, a productivității muncii, dar în primul rînd se poate compromite calitatea cărbunelui.

Pentru ușurarea condițiilor de muncă, conducerea de partid și direcția E. M. Uricani a înzestrat sectorul cu o haveză poloneză. La prima vedere, haveza poloneză seamănă cu un mistreț fioros care fornăie, izbește și scurmă cu rîtul în stîncă.

In urma introducerii acestei mașini moderne, s-au redus simțitor numărul găurilor de pușcare (cu 50%). Unul din cei care urmăresc fără încetare metodele noi de ridicare a calității cărbunelui este comunistul Vasile Coconeț, secretarul de partid al sectorului I. Ca maistru artificer, el are posibilitatea să observe munca diferitelor brigăzi, metodele folosite pentru extragerea unei producții de calitate. Brigada lui Oprea Ioan întîmpina într-o vreme greutăți în privința calității superioare a cărbunelui din cauza intercalației de șist. Vasile Coconeț a stat de vorbă cu fiecare ortac în parte și împreună cu șeful brigăzii a extins metodele folosite de Ștefan Nicolae, șeful uneia din brigăzile fruntașe în întrecerea pentru calitate.

Trebuie să urcăm un suitor îngust ca un horn ca să ajungem pe locul unde lucrează Ștefan Nicolae. Dar abia pun piciorul pe prima treaptă, că o bubuitură înfundată mă trage instinctiv îndărăt. Apoi încă una și altele care se repetă ca un vuet adînc, prelung. Urechile îmi vîjîie și două ciocănele ascuțite îmi bat în timpane. E numai o părere că pereții scunzi se clatină și se apropie de mine? Desigur, e numai o părere.

— Cască gura, aud ca o șoaptă.

O casc, dar nu mai e nevoie.

S-a lăsat o liniște adîncă. Miroase usturător a pucioasă.

S-a pușcat la Costică Sorescu.

— Parcă ziceați că ați fost la Petrila ? mă întreabă în treacăt inginerul șef, de la o înălțime aproximativă a suitorului.

Am mai spus odată că tovarășul Chira are umor...

Il găsim pe șeful brigăzii de calitate, Ștefan Nicolae, în plin asalt Nu prea are timp de vorbă. Păcănitul ciocanelor, fîșîitul craterului mare, tip sovietic KR 11, care șerpuiește ca un balaur negru și solzos, cer mereu cărbune, cărbune. Nu-i nici o clipă de răgaz. Dar ce-aud.. Dulce mai sună vorba moldovenească !

— Cum am ajuns la trii virgulă trii ? Păi asta-i fala noastră. Cărbunele de calitate.

Minerul Ștefan Nicolae, decorat cu Medalia Muncii, feciorul unor țărani colectiviști din Docani, sat la o zvîrlitură de băț de locurile mele natale... Un argument în plus al acestei neașteptate și plăcute întîlniri; afară, la ieșire, Ioan face cu un gest larg-cuprinzător peste colinele care ondulează în depărtare.

— Pe-acolo umblă sondorii. Căutăm noi galerii spre Cîmpul lui Neag. Ne trebuie cărbune cocsificabil pentru Combinatul de la Galați !...

Constat cu uimire că noi înșine ne aflăm pe spinarea rotundă a colinei în al cărei rărunchi am coborît... E o zi plină, luminoasă. Nu mai bate vîntul cel subțire și rece de dimineață. Ne așezăm pe niște trunchiuri de brad proaspăt cojite, speriind un stol întreg de vrăbii gălăgioase. Lemnul încins de soare miroase a miere și rășină.

— Pe-acolo pe unde se vede schelăria o să fie intrarea principală a minei. O să lucrăm acolo cu mașini de extracție aduse din U.R.S.S.

Cărbune uricănean celui mai mare Combinat Siderurgic al nostru care se înalță la Galați.

Aceasta este, desigur, cea mai nouă veste despre calitatea cărbunelui uricănean.

Tot despre calitate

Se-aprind luminile-n Orașul Nou !

Oare fac o imagine comună dacă spun că la fiecare fereastră coboară cîte o stea ? Dar îmi dau seama că imaginea pare mai mult anacronică, atunci cînd îl aud pe tovarășul Ioan :

— Vrem să înlocuim felinarele electrice cu neon.

Nu m-aș mira să mi se spună că trebuie să luăm troleibuzul pînă acasă la Costică Sorescu. Dar cum Soreștii sînt mineri de-o vîrstă cu Uricanii, e firesc să locuiască în unul din primele blocuri care s-au dat în folosință în orașul nou. Deci nu trebuie decît să traversăm micul scuar. Urcăm scara care lucește de curățenie. La primul etaj, printr-o ușă deschisă, surprindem o gospodină în exercițiul funcțiunii. E tînără, oacheșă, un cîrlionț negru îi cade pe frunte. Freacă de nădejde mozaicul din hol.

Dinăuntru se aude cum curge cu putere apa la baie și un glas ascuțit, speriat :

— Mămicooo... vino repede. Apa e clocotită.

Urc și pasul prinde de la o treaptă la alta o anume cadență : „Aici stau mineri ! Aici stau mineri!"

Ne deschide Anica Sorescu:

— Băieții nu-s acasă. A venit Gheorghe în vacanță și s-au dus la un film. De-acuma-i vremea să vină... Nu întîrzie ei...

— Cum să întîrzie, rîde tovarășul Ioan. Știu eu că mama știe să-și țină băieții în frîu... Uite, nici picior de noră în casă...

— Apoi, sigur, nu-i las eu de capul lor, se aprinde mama. La mine ora mesii e lege !

Într-adevăr, dinspre bucătărie adie un zefir îmbătător de trandafiri de purcel la tigaie...

— Văd că ocolești capitolul nurori ?

Anica Sorescu netezește fața de masă, ne poftește pe scaune și răspunde cît se poate de prevăzătoare :

— Nici nu le ocolesc, dar nici ele nu mă slăbesc !

Dacă n-aș fi auzit încă de-acum doi ani de brigada fruntașă a fraților Sorescu, dacă nu l-aș fi văzut în curtea minei pe mezin, după felul cum vorbește Ana Sorescu despre fiii ei, aș putea crede că Gheorghe și Costică nu sînt decît niște băiețandri.

— Gheorghe a luat vacanță! zice și se uită cu-o privire bucuroasă și mîndră prin încăperea luminoasă și plăcută. Toate sînt la locul lor ? N-a rămas ceva nederetecat, o cută care trebuie netezită, un lucrușor neorînduit scăpat din vedere, nepus la locul lui ? Înțeleg. Mama cu tîmplele cărunte își trăiește acum, tîrziu, o nouă tinerețe. Aproape că-i vine greu să creadă că fiii ei sînt bărbați în toată puterea cuvîntului.

In sinea ei îi crește din nou, așa cum de mult poate că numai în vis îndrăznea să-i crească. De asta umblă zvonul că pe cei doi frați Sorescu îi ține mama lor în frîu. Dar cîteodată mama stă dusă pe gînduri și se minunează de viața asta a ei. Nimic nu-i lipsește. trăiește ca o regină : apartament modern cu trei camere, baie, bucătărie, mobilă de panel, perdele de mătase, radio, covoare, o cămară plină... Și astea toate, dar absolut toate, cîștigate în zece ani, prin munca celor doi feciori. N-are ce zice, strașnici feciori !

— Mă gîndesc cîteodată — îmi spune Ana Sorescu — la viața care-am dus-o în tinerețe. Bărbatul meu a murit cărînd piatră. Am rămas văduvă cu patru copii. Cum am să-i cresc, cum am să-i scot eu la liman, doamne ? Cum ? Mă prindeau zorii plîngînd și frămîntîndu-mă de grijă și teamă. N-am putut să-i dau la școală. Au trebuit să muncească din greu de mici. Munceam cu toții pe unde găseam, pe unde puteam. Și iată că partidul mi i-a scos la liman. I-a învățat să trăiască și să muncească...

Se ridică deodată și se îmbujorează : — Ăștia-s băieții. Ii cunosc eu după călcătură. Ca niște urși calcă.

Frații Sorescu mai aduc un oaspete Pe tovarășul director Iosif. Se pare că-i un obișnuit al casei. Am aflat că și concediile și le petrec împreună. Casa s-a umplut deodată de voie bună. Iosif a adus cu el o poveste vînătorească. Cu-o vînătoare de mistreți care s-a sfîrșit cu.. salamă de urs. Ca dovadă că povestea e adevărată, salama de urs apare pe-o tavă între două sticle de Murfatlar. Vădit lucru că-l sărbătorim pe Gheorghe, elev fruntaș în anul III la școala de maiștri din Petroșani. Vădit lucru că secretarul de partid a venit aici cu un scop anume :

— Măi Costică, ia spune, cînd te hotărăști și tu pentru școala de maiștri ?

Pe cînd lucrau în aceeași brigadă nu se știa care-i șeful. Era mare întrecere între ei. Mezinul n-a rămas cu nimic în urma celui mai mare. A primit Gheorghe Medalia Muncii, a luat-o și Constantin Dar de cînd a preluat șefia brigăzii lui Gheorghe, Costică și-a pus în gînd să-l întreacă în faimă !

— Poate fi vorba acuma de școală? Acuma-i vorba de calitate ! (Steril păcătos ca ăsta peste care-a dat dimineața n-a mai pomenit !)

Ceea ce este sigur, e că directorul și secretarul de partid schimbă unul cu altul priviri care-mi dau de bănuit că în toamnă șeful de brigadă Constantin Sorescu trebuie musai să meargă la școala de maiștri mineri. Lucrul acesta ține tot de lupta pentru calitate. Și cînd vine vorba de calitate, comuniștii de la Uricani nu dau nici un pas îndărăt...

*) *„Sărut mîna", în ungurește (n.a.).*

În arena uriașilor

de Sütö Andras

Iată-mă sosit în satul meu din mijlocul Cîmpiei ardelene! Stau și-mi bat capul: Pe unde naiba s-o iau ca să ajung acasă? Prin alte părți autobuzul se oprește în cutare loc din centrul satului cu ulițí așternute cu pietriș, podite cu piatră cubică sau chiar asfaltate, așa că cei sosiți se îndreaptă fără zăbavă spre casele lor. Pe cînd aici? Trebuie să faci mai întîi un popas: să aprinzi o țigară și să te sfătuiești cu cei ce se nimeresc prin preajmă cum și pe unde ar fi mai bine să o iei ca să ocolești oceanul de tină care îți taie calea. Se dau și se primesc povețe. Hălăduind pe poteca din dreptul lui Cutare nu-ți va fi greu să sari pîrăul... prin luncă e un drumeag care taie locuri un pic mai zvîntate... pe drumeagul cutare e ușor, iar pe dincolo e tare greu de urcat coasta. Afli astfel, dacă n-ai aflat încă pînă atunci, unde se afundă carul pînă-n butuc, unde-i pămîntul mai clisos și unde-i mai nisipos, unde-i mai alunecos și unde-i poteca mai bună.

Un cumătru al meu se repede cu gura: „Nu cumva să încerci cu mașina mică! Au trecut tractoarele și au desfundat drumul... mamă, mamă !" Cuvîntul tractor a devenit vorbă de toată ziua în graiul țăranului. Pe unde umbli numai ce auzi: „L-am dat pe băiat la școală... la tractoriști". Sau: „Nimerii un cal, măi vere, trage ca un tractor". Sau: „Fată hăi ! Iar ți-ai feștelit fusta... cu ulei. Se vede că n-ai avut astîmpăr pînă nu te-a luat nițel Mihai lîngă el, în cabină !" Sau: „...pe-acolo pe la brazdele alea adînci, de le-am tras cu tractoarele". Sau: „Mereu dau tractoarele alea cu farurile prin casă, parcă să te chiorască și mai multe nu". Sau: „Numa' ce-l aud pe nea Cutare că-l păruie pe ăla micu': „Las' că-ți dau eu ție joacă de-a v-ați-ascunselea... pe sub tractoare! Să stea iar biata mă-ta, să-ți frece hainele... de ulei?".

Copiii, chirciți pe malul gîrlei, își fac tractoare din lut galben și-apoi huruie din gură cît e ziulica făcînd pasă-mi-te — ca motorul. Ba mai aruncă și vorbe mari: „Apasă pe ambreiaj, mă nătăfleață !" Altul: „Iaca, ne-am împotmolit! Dă fuga și cheamă-l pe ăla cu bivolii..." Apoi mereu auzi de carburator, de magnet, dinam, piston și diferențial. Iar vara, la vremea secerii, mereu despre combine, despre secerătoare...

Cineva chiuie din vîrful dîmbului și numai ce vezi că iese unul din atelierul gospodăriei de stat. E un ăla cu ochi albaștri și cam adus de spate. Poartă o mulțime de chei și scule și o ia spre cîmp : „S-a oprit combina!" Omul nostru taie de-a dreptul peste zaplazuri și prin grădini, apoi trece lunca. Că-i zor mare cu secerișul ăsta! M-aș lua după el și i-aș zice : „Vin, taică, să-ți ajut". Dar dacă nu mă pricep?! E drept că nici el nu văzuse pînă mai deunăzi o asemenea mașinărie, totuși azi se pricepe. Nu i-au trebuit decît cîteva zile ca să deprindă a se orienta în noianul bolilor ce pot lovi o asemenea alcătuire. Asta în ce privește stabilirea diagnosticului. Iar... mica chirurgie? Ce-a prins și el trăgînd cu ochiul în dreapta și în stînga, de cîteodată îmi vine să cred că toate astea și le-a însușit mai de mult, pe cînd — în vreme ce dădea cu sapa sau cu secera — se lăsa furat de-un vis, de vedea ca prin ceață minunatele mașini ale viitorului... ce aveau să vină.

Cumătrul meu tot caută pe unde ar fi mai bine de mers, ca să trecem mai lesne apa. Și uitîndu-se mereu în dreapta și-n stînga, numai ce-l aud: „Firea-ar al ciorilor să fie, că satu' ăsta-i mereu vraiște, de zici că noaptea pe-aici se războiesc niscai uriești. Cînd colo-s tălpigile alea cu șenile. Văzut-ai ce-au lucrat și-acolo, la puțurile de gaze?" Bine zice cumătrul meu: parcă s-ar bate uriașii pe-aici, prin Cîmpia asta a Ardealului, că drumurile mereu sînt vraiște. Iar după ce au scormonit pămîntul, tractoarele pleacă mai departe și totul reintră în făgașul vechi. Dar copiii care se joacă pe-afară, prin cîmp, pun urechea la pămînt și ascultă cu răsuflarea tăiată: „I-auzi ce mai huiesc țevile! Măăă, cum mai urlă gazul !"

Pămîntul își vindecă rănile, așa că cel ce-i străin de loc nici nu bănuiește că pe sub fînețe sau pe sub miriști se ascunde un întreg păienjeniș de țevărie, prin care minunata materie primă a zilelor noastre, gazul metan, aleargă spre ținuturi îndepărtate.

In fața cîrciumii cineva îl lămurește pe un țăran bătrîn: „Auzit-ai, moșule, că azi și nădragi se fac din gazul ăsta?". „Vînturoși nădragi or mai fi și-ăia !"... „Da' nu zici că nici nu trebuie să-i mai calci! Ieri aflarăm și noi... la raion". „Mă băiete, mă! Tu să nu cați la părul meu ăl sur... că d-aia măgar încă nu-s! Ce nădragi pot fi ăia de nu-i vezi, ci numa-i miroși ? Că, vezi bine, nici gazul n-are alta, decît miros !" „Stăi numa', stăi ! Că-i apuca și dumneatale ziua cînd nimeni n-o mai pune cînepă, nici in, nici n-a mai toarce și n-a mai țese !".

Mașinile ne văduvesc de munca de tip vechi pe care nimeni și nimic în lume nu ne-a mai pune-o iar în circă. Și bine fac! Căci lucrul ăsta e pentru noi, nu împotriva noastră. Omul va uita pentru totdeauna o seamă de lucrări și de mișcări pe care le-a deprins în curs de mii de ani și-o seamă de cuvinte învechite vor fi șterse din vorbirea noastră. Fi-vom, oare, mai săraci? De bună seamă! Dar ne va lipsi tocmai ceea ce ne pricinuia sărăcia.

In capul satului s-a clădit un garaj nou-nouț. Este garajul în care vor fi adăpostite mașinile și tractoarele gospodăriei de stat. Portar e un țăran mai vîrstnic, căruia-i place să facă haz din te miri ce : „Hiii... mai cea! Primeeeşte! Prrr!" Așa le grăiește el tractoarelor, camioanelor, Gaz-urilor și Pobedelor. Dar cine are urechi să audă, prinde în vorbele lui și primele accente de autoironie Ceea ce înseamnă că de-acum omul a urcat cîteva trepte... Da! El nu mai e țăranul din poveste care, cînd vedea firele de telegraf, credea că-s cîrnăciori din aceia subțiri întinși la uscat. Iată că uriașii care au năpădit și Cîmpia ardeleană pornesc și se opresc la comanda lui !

Ei! De-aia-i mîndru portarul. Și bine face!

DIN TRE SUTE DE CATARGE...

Valeriu Liță

Partid

Ești ce avem mai bun în noi.
Puteri ne dai și zări desferecate
Și ca un fruct, rotund, în frunze moi
Ne dăruiești o bucurie-n toate.

Ești Lenin viu, și crez, și-avînt,
Și vis ce suie împlinit spre astre;
Cu tine-i Pacea lumii pe pămînt:
Tu viețuiești în inimile noastre.

Ești ce avem mai bun în noi —
Puternic prin noi toți uniți de tine.
Și țara-ntreagă e un harnic roi
Cu faguri plini de viață — spre mai bine!

●

George Chirilă

Cîntec în Doftana

...Cîntă și lasă visul să zboare
Peste amurguri de sînge:
Visul are miez de jăratec
Și baioneta nu-l frînge!
Te lovesc?
Întîmpină lovitura cîntînd:
Lalele roșii izbucni-vor din cînt,
Răsucindu-se prin ziduri și uși ferecate...

Nici-o durere nu arde mai viu
Ca acest cîntec tînăr de libertate!

Floarea soarelui

...Mîine vei termina institutul, floare de soare
și vei veni, zîmbitoare,
aici, în Dobrogea de aur, —
să înălțăm poemul tînăr al piinii...

Întîmpinîndu-te cu chiote largi,
copiii îți vor dărui o cravată roșie —
simbol al iubirilor sincere —
și soarele, tatăl tău, așteptîndu-te-n fiece casă,
îți va săruta obrajii și ochii și mîinile...
Impreună, colinda-vom nesfîrșite cîmpiile:
ieri — frămîntate de șerpii galbeni ai foamei, —
astăzi — brodate cu lanuri de grîu și secară...
În bucuriile oamenilor îți vei regăsi bucuriile
și-n dragostea lor izvorul dragostei tale...

De mîine, cîntecul-mesager al prieteniei și păcii,
ca un hulub, din suflet, va prinde să zboare,
ducînd de la un capăt la altul al țării
mîndria ta și a mea, floare de soare...

●

Grișa Gherghei

Soarele din schimbul de noapte

In inimile laminoriștilor
Soarele nu apune niciodată,
De aceea în hala uriașă
Noaptea nu intră
Decît strecurată
In vreo cută de salopetă
Și liniștea trece prin valțuri
Ca printre două cuvinte
Prinsă în clești
Odată cu tabla fierbinte.

Și poate somnul alungat
Din trupul laminoriștilor
Plutind ca un abur ușor
Se transformă spre zori
In picăturile limpezi de rouă
Ce strălucesc pe firele de iarbă și flori.

In inimile laminoriștilor
Soarele nu apune niciodată;
Pe tonele de tablă, sporite,
Pe toate acoperișurile lumii
Arde, strălucitor,
Soarele inimii lor.

O CUPĂ GROZAVĂ!

Aproape șapte și jumătate; ultimele umbre ale zorilor au dispărut. Le-au luat locul lumina și glasurile zilei. În urma elevilor din anul II, care par toți voinici, răsfățați și fără necazuri, Gîlmuță pășește răzleț prin hală, cu capul în jos, abătut și-ngîndurat, pe cărarea cea mai întortochiată, printre fiarele răsturnate. Nea Cincu abia se mai vede, tocmai în fund, cum stă cu spatele la atelier, așa, cu bluza și pantalonii lui înnegriți, ca o pată în perete. Gîlmuță își îndreaptă gîndurile spre meșterul lui, dar oricît vrea să și le limpezească, nu poate: nea Cincu i se pare un nor negru și atît. De aceea, îi convine să meargă cît mai încet pe cărarea aceasta, să dea cu piciorul în cîte un șurub vechi, pe care-l zboară cît colo. Iată însă că se trezește la doi pași de Cincu Ermularie. Se oprește în loc, nehotărît. Își ia apoi inima în dinți, mai face cîțiva pași și-l atinge cu cotul; cît să bage puțin de seamă.

— Bună dimineața, îi strigă; dar cum numai unui munte îi aștepți ecoul, se întoarce și pleacă la menghina lui pe aceeași parte, însă la celălalt capăt. Cincu Ermularie, care n-a scos un cuvînt și nici nu i-a aruncat vreo privire, scoate piesa din menghină, apăsînd tare pe pîrghia înțepenită, o întoarce și o prinde la loc, strîngînd-o cu o lovitură de pumn. Și-și vede pe mai departe de treabă. Gîlmuță stă puțin în cumpănă, oftează, se opintește, trage sertarul, scoate sculele, încet, să-și amintească ce are de făcut, și le îngrămădește pe banc. După aceea, ia o ladă de lemn, pe care o prinde în brațe gîfîind, plină cu de toate: lucrări mărunte ce i le dă nea Cincu să le facă; începe să lucreze, de asemenea, fixînd piesa în menghine, pieșă pe care o ciocănește, o pilește, o meșterește el după cum îi e priceperea și i-o cere lui nea Cincu; după aceea o scoate și prinde alta. Cam același lucru pe care-l face și meșterul, cu deosebirea că acesta execută lucrări grele, treabă serioasă, către care Gîlmuță nu poate tinde, oricît l-ar îndemna ambiția-i nemăsurată. Iată-l mic, doar cu un cap mai sus decît menghinea, ceea ce îl obligă să se întindă cu toată puterea; din care pricină mișcările sînt neîndemînatice, poziția nu numai incorectă ci chiar caraghioasă, cu gîtul lungit mult și coatele ridicate deasupra capului pe lîngă urechi. Pune însă atîta suflet în ce face, încît îți rupe inima. Își dă și el seama de treaba asta și de aceea se uită insistent la nea Cincu. Ce om o mai fi și ăsta! Uite-i șapca de piele — numai el, ca un făcut, poartă șapcă de piele în toată fabrica — șapca aceasta parcă-i taie fruntea lată pe jumătate, întunecîndu-i-o; are toată fața din cuburi, cuburi, ochii negri, sprîncenele groase și rele, bărbia tăioasă ca o bardă retezată și buzele mari; mari-s, doamne, și nu scoate un cuvînt! Din cînd în cînd, la zile rare... Dacă are nevoie de Gîlmuță, îi face semn, dacă-l pune să-i ajute, îi face semn; dacă trebuie să-i țină de la un capăt, să care ceva, să curețe, să spele, să facă munca în doi, îi face tot semn. Tace cînd îi supărat, tace cînd e vesel. Mult își dă Gîlmuță cu presupusul, mult își chinuiește el judecata să-l înțeleagă. Sînt lucruri pe care băiatul nu le-a putut afla și pe care nici puterea lui nu-l ajută încă să le pătrundă. Acestea intră în seama oamenilor mari, care, de asemenea, îl cercetează curioși pe Cincu Ermularie, uimiți și ei de tăcerea lui. Știe el să și vorbească. Vorbește la ședință, scurt, exact, probleme noi, serioase și profunde, care dau tonul acelei adunări. Știe să și rîdă, rar de tot, mai rar ca o zi cu soare iarna. Știe să și glumească: dar la el mai degrabă tăcerea pare că glumește, atunci cînd nu-i supărat.

Gîlmuță lucrează. La un moment dat vede privirea meșterului atîntită asupra-i. Asta îl face să-și lingă repede buzele încleiate și să-și sucească gîtul. Chipul cu linii mici, ca o nucă încrustată, a încremenit în așteptare; mîinile lucrează într-o parte conducîndu-se singure. Nea Cincu îl privește un timp, atît cît să-l vadă copleșindu-se de emoție, după care, punînd mîna pe o tinichea, îi face semn. Gîlmuță a înțeles, sare repede și o ia: trebuie să aducă ori gaz ori ulei; ca să știe ce, trage cu ochiul. Pleacă. Cincu Ermularie îl urmărește: mic, subțirel, tot cu capul în jos, umerii strînși, brațele sfrijite și lungi, merge legănîndu-se și sărind din cînd în cînd ca o broscuță: „Ce m-o fi făcut să-l iau tocmai pe el?" se întreabă Cincu Ermularie, mirîndu-se de ciudățenie. Și se cufundă iarăși în lucru, mai încruntat și mai întunecat ca întotdeauna. Iată-l, se întoarce. Pune cutia alături, plină cu gaz, ridicîndu-se în vîrful picioarelor, atent, mai atent decît ar trebui. Așteaptă chiar să i se mulțumească — degeaba o face — și pleacă la locul lui. Dar ajuns aici, întoarce capul și-și ațintește ochii definitiv, fără scăpare, pe Nea Cincu. Acesta simte cum îl arde privirea ce țîșnește dintr-o parte, continuu, siciitoare, insuportabilă...

De la un aparat de sudură din apropiere, urcă fum. Două polizoare s-au pornit și ele. Gîlmuță trage sertarul afară și caută ceva prin fund. Nu găsește, de aceea caută insistent. Are timp să se și gîndească. Gîndește: ce-ar fi dacă... cum stă sertarul așa, agățat doar un pic, să cadă deodată jos, cu scule cu tot! Nu-și termină gîndul, pentru că se și simte trîntit la pămînt și: plosc! zboară chei și șurubelnițe, peste el. Omul de alături nici nu tresare. Gîlmuță se descurcă de sub sertar, neîndrăznind să se vaiete, strînge bucățică cu bucățică, pune totul la loc și numai cînd se ridică în picioare scapă fără să vrea: „Auleu"! Dar începe să lucreze avîntat, năucit de întîmplare. Cînd Cincu Ermularie își aruncă din nou ochii spre capătul celălalt, vede cum din toată ființa vie de acolo pleacă o sumedenie de rugăminți de iertare, adînci și enervante. Nea Cincu trebuie să-și înfrîneze gîndurile atît de neobișnuite pentru el.

— Ce este? se hotărî într-un tîrziu să-l întrebe.

Gîlmuță ridică obrazul înroșit, cu mușchii împietriți, și murmură cu o voce stinsă:

— Mă doare burta...

„Asta mai lipsea", își zise Cincu rămînînd cu gura căscată.

— Ieri am fost în piață, explică Gîlmuță fără să-i ceară nimeni, strîmbîndu-și gura și vorbele, și-am mîncat singur un kilogram de prune.

„Un kilogram! repetă Cincu în gînd. Ce pot să fac?" Dar Gîlmuță lucrează. Din cînd în cînd se întoarce spre el, ridică sprîncenele și le strînge arcuit, pînă le unește cu moțul castaniu de sus; lasă buzele în jos și-și alungește fața a plîns. Gîlmuță nu vrea să-l doară burta, da' ce-i de vină! Nea Cincu e un om cum n-a mai văzut... Cînd nu să se mai împrietenească ei doi?...

Cincu Ermularie nu știe ce să facă. Iar faptul că totul se datorează unui kilogram de prune — pe care unul, numai burta de el, le înghițise nemestecate — i se părea, așa adus la cunoștința lui, și intrat în preocupările lui la această vîrstă și după atîția ani de seriozitate și corectitudine, ca un lucru nepermis, de neconceput! Și Gîlmuță rămase singur, singur cu suferințele lui...

Cam tot în timpul acesta, secretarul de partid trecea prin curte cu mîinile peste halat, prinse degete în degete. De cîteva zile îi dă ghies o idee. În atelier la Cincu Ermularie, chiar lîngă bancul lui, se găsește o cupă de vagonet, care, cine știe de cînd executată, zace răsturnată și părăsită. O fi fost vreun prototip care nu a corespuns sau n-a mai interesat, nu știe nimeni. De la locul lui, Gîlmuță e numai ochi și urechi. Îl aude pe secretar spunînd:

— Tovarășe Cincu, mă gîndesc dacă n-am putea să facem ceva din cupa asta părăsită. Îl privește pe Cincu cu atenție, dîndu-i a înțelege că rezolvarea de la el o așteaptă. Cincu nu zice mult timp nimic. Pînă la urmă îl trage pe secretar în fața cupei. În vreme ce discutau acolo, rînd pe rînd, dar după cum se vedea fără să poată ajunge la o soluție, se pomenesc cu Gîlmuță lîngă ei. Cincu îl zărește primul și-l privește de sus, aspru. Gîlmuță, pe care nu-l părăsise totuși durerea de burtă, da' se ascundea, de afurisit ce era, în sine, se băgă în vorbă curajos:

— Tovarășe secretar, m-am gîndit și eu la ce-i bună cupa asta: lîngă cuptoarele de călit din fierărie, am văzut eu, cînd m-a trimis nea Cincu, că în loc de o baie ca lumea, e o tavă mîncată de rugină; cupa asta acolo ar fi grozavă.

Într-adevăr, cupa era grozavă pentru baie. Secretarul e încîntat și-l felicită pe Gîlmuță, scuturîndu-i mîna cu putere ca unui om mare. În acest timp, Cincu Ermularie se uită la secretar, chinuit de o cumplită remușcare. Sentimentul acesta îl privea pe Gîlmuță. Secretarul pleacă, iar ei doi se întorc la banc. Gîlmuță se pune pe lucru parcă mai crescut cu încă un cap deasupra menghinei. Cincu Ermularie știe însă că tot îl mai doare burta.

— Gîlmuță, te mai doare burta?

— Mă doare, zice repede Gîlmuță, lăsîndu-și lucrul, gata să cadă jos de uimire.

— Ai avut o idee grozavă, îi spune apoi Cincu, uitîndu-se pe sub sprîncene la dînsul și arătîndu-se oarecum invidios. Gîlmuță se răsucește fericit, iar obrajii îi ard ca două beculețe. Dar pune mîna pe pilă și-și întinde brațele bărbătește, gata să le smulgă din el; nu-l mai doare nimic, sau se ascunde în el, de afurisit ce-i.

Panait Popescu

TREI SCHIȚE de Rîndunel Cîrjan

LĂUTARUL

Gerul ultimelor zile rămăsese doar în dimineți și în hainele oamenilor. Pe străzile mult umblate, la soare, zăpada se transformase într-un fel de ciocolată sărată și vîscoasă care murdărise podeaua remorcii.

Locurile așezate la umbră rămăseseră goale, apoi rînd pe rînd se ocupară. Taxatoarei îi era frig și se luă la ceartă cu cineva fiindcă n-avea bani potriviți. Între stații, razele piezișe păreau calde. Obrajii oamenilor care se întorceau de la lucru se îmbujorară. Zîmbeau toropiți. Doar glasul taxatoarei scîrțîia împreună cu vagonul vechi de tramvai.

Deodată a răsunat pătimaș, mîndru și fierbinte, timbrul unui acordeon. „Hora Bucureștiului" se învîrtea strîmtorată în spațiul îngust al vagonului, umplîndu-l. Nici țăranul cu scurtă îmblănită și ars de vînturi, nici perechea care venea de la gară cu bagaje și damigeană, sau tînărul cu ochelari și servietă, care citea, ori ostașul de pe platforma din spate nu-i dădură atenție la început. Poate nici taxatoarea.

Dar lui îi erau toți dragi.

„Hora Bucureștiului" tropotea printre ei și unul cîte unul ridicară ochii, privindu-l. A uitat să bodogănească chiar femeia care înghețase în spatele pupitrului.

Un lăutar. Atîta tot. Un om de vreo 40 de ani, cu un „Hohner" vechi, alb, pe care vremea și degetele îl îngălbeniseră, tocindu-i pe alocuri ivoriul clapelor.

Pentru toți însă „Hora Bucureștiului" acoperi huruitul și zdruncinătura, îi făcu să uite mizga de pe trotuare sau locul de lîngă ușă unde răzbea un cuțit de vînt. Ochii oamenilor căpătaseră strălucire și se căutau. Stațiile treceau una după alta; militarul a trebuit să coboare; pe urmă s-au urcat două bătrîne cu plase mari, burdușite, și cîntecul lăutarului le-a prins laolaltă cu ceilalți.

Ședea pe scaun, ghemuindu-se uneori cu capul plecat, mai aproape de vechiul acordeon. Alteori se rezema de spătar și își ridica fruntea, îndreptîndu-se mîndru. „Hora Bucureștiului" se strîngea și se învîrtea în oamenii care se întorceau de la lucru. Țăranul coborî undeva, cu un pas larg, cam mare, de om care iese vesel din circiumă. Bătrînele ședeau cu plasele în poală și banii în mînă. La fel și alții. Oamenii ascultau așteptînd, pentru că toți simțeau nevoia să-l răsplătească într-un fel.

Frîna s-a auzit pe neașteptate. Acordeonul s-a strîns gemînd. Tramvaiul ajunsese în stație și toți s-au căutat din ochi. Lăutarul a murmurat, ridicîndu-se:

— Gata. Cobor aici.

În glasul lui nu era nimic deosebit, dar parcă își cerea iertare.

Tramvaiul a plecat huruind.

Omul cu „Hohnerul" îngălbenit a cercetat o clipă strada, pe urmă la fel de mulțumit a pășit atent, să nu-și murdărească pantofii.

Pe partea cealaltă, cosmeliile din groapa Floreasca se năruiau sub tîrnăcoape.

TABLOUL

Omul își termină alene de mestecat dumicatul. Papucul de abia îl încape peste ciorapii groși de lînă. Tot încearcă să-și vîre piciorul mai adînc înăuntru.

— Uite, nea Iancule, ți-am adus și dumitale un afiș. Pune-l la vedere!

O vreme mai rămîne în poartă.

Cei trei merg liniștiți în susul străzii. Nu se opresc pînă la casa lui Antohi. Nea Iancu îi vede ciocănind și zgomotul îi ajunge la ureche abia cînd mîna e ridicată pentru o nouă lovitură. „Vasăzică nu capătă oricine...".

Intră în casă, să-și tragă bocancii. Ia tîrnăcopul din magazie și se întoarce să spargă gheața care a curs ca o lavă pe gura burlanului. Pe urmă curăță sfărîmăturile și se duce iar înăuntru.

Nevasta îl somează să-și termine masa, dar el mai are ceva de făcut. Ia un scaun din bucătărie, ciocanul, un jurnal vechi și cîteva ținte în buzunar. Bate afișul sus, la dreapta ferestrei.

Iese în stradă să se uite: „Nu-i bine. Gardul e înalt și, bunăoară, femeile n-or să-l vadă".

Intră în curte, gînditor. Se urcă iar pe scaun și trage de pătrățelele de jurnal împăturite, prin care a bătut țintele. Își ia tot dichisul și intră în casă. Știe el cum ar trebui făcut.

Seara, pe gardul lui nea Iancu, lumina încă neobișnuită a becurilor se răsfrînge în geamul unui adevărat tablou. Dacă te uiți bine, observi că rama e alcătuită din bucăți. Sub sticla prinsă în șipcă simplă de brad geluit, se văd parcă „de sus" trei blocuri. Au formă de litere: F.D.P. Pe zarea afișului se conturează coupere și furnale.

Fereastra nu-i luminată. Nea Iancu se culcă devreme, pentru că dimineața pleacă la cinci.

LUMEA RĂSTURNATĂ

Tînărul merge grăbit, ca unul care cunoaște bine locurile. Cotește după colț și pasul îi devine oarecum nesigur. Pe strada aceasta, în urmă cu ani, se adunaseră împrejurul lui copiii cartierului. Unii se înghesuiau lîngă ocheanul cu picioare de cocostîrc, încercînd, săltați pe vîrfuri, să arunce barem o privire. Alții, mai mititei, scînceau rugători. Atunci a ridicat pe cîțiva în brațe. Unul a strigat fericit:

— Mă Gicule, te văd aproape, aproape, și ești cu capul în jos. Mă, mă, se vede lumea răsturnată!..

Lumea răsturnată...

Topometrii, niște flăcăi arși de soare, au rîs și și-au văzut de treabă. Întindeau pe asfalt o panglică de oțel și făceau un șotron ciudat și nemaivăzut, cu cretă albastră. După ce și-au terminat măsurătorile, au plecat mai departe cu jaloanele lor alb-roșii pe umeri, cu aparatele și „stadiile", cu sacul în care mai rămăseseră doar cîțiva țăruși.

Pe urmă timpul a trecut, ploile și pașii au curățat ciudatele desene sinilii, iar copiii, crescînd, i-au uitat.

Acum tînărul se întorcea în mahalaua Floreascăi și n-o mai recunoștea, fiindcă privirea nu i se mai putea opri pe pomii din zare, nici pe cocioabele știute din vechile amintiri, ci pe ziduri înalte și pe cristalul vitrinelor, bogate ca niște cadre de film. În minte îi răsunară cuvintele copilului care strigase odinioară că vede lumea răsturnată. E drept, teodolitul îi răsturna imaginea, dar pe dos nu erau pomii și casele și felinarele străzii, ci însăși realitatea.

Abia acum lumea a devenit normală. Privită oricum și prin orice, tot la locul ei rămîne!

Desene de ALEX. TÎRZIU

George Boitor

Dimensiunile viitorului

Ne măsurăm cu ploile și vîntul,
Nopților le spargem ultimele carceri.
Noi nu cunoaștem înfrîngeri, întoarceri.
Partidul ne luminează pașii și gîndul.

Sub mîna noastră lutul se zmălțuie-n azur,
Cîntecele noastre ard roșii pe unde.
Steaua-n cinci colțuri și-a vădit umanul contur
Și inima noastră-i răspunde.

Știu! Mîine toți vom fi fericiți,
Plugul peste cazărmi va pătrunde...
Spre mîine ni-s pașii atît de grăbiți,
Spre mîine cresc visele noastre fecunde.

●

Nelu Chivic

Lupta de stradă

O poartă c-o singură cheie: cinstea
De-o ai, deschizi poarta și intri.
Aici,
cuvintele, oricît de poetice-ar fi,
se lovesc de metalul încins,
pipăi materia finită și simți pulsul muncitorului,
privirile ce au supraveghiat nașterea liniilor
și nașterea vieții lor subterane.

O uzină tînără, ca o floare de tînără,
ca un medalion cuibărit la pieptul orașului,
astupînd o rană și întunecatul cristal al lacrimilor,
respirînd visele noastre spre viitor.

★

O stradă lungă, străjuită de cocioabe,
de bălți și noroaie.
Nu vă uitați în oglinda bălților;
uitați-vă,
la capătul cel'alt al străzii
Noul asaltează:
cîteva blocuri, ca niște afirmații
scrise cu litere mari
pe placarda fericirii.
O stradă.
La un capăt — Noul
la cel'lalt — Vechiul.
E o luptă de stradă.
Cu fiecare pas, cu fiecare palmă,
cu fiecare cărămidă așezată
și fiecare fereastră verticală —
Noul înaintează.

În drum spre casă

De la șoseaua mare și pînă în satul Corbești, e o bucată bună de mers! Mai ales cînd vii de la Sfatul popular sau de la cămin, ar trebui să mergi pînă în dreptul morii, apoi să faci la stînga, pe lîngă Poiana Tîrgului. Oamenii au însă o potecă ce scurtează drumul aproape jumătate.

Nu se știa de cînd se ivise această potecă — poate era acolo de cînd luase ființă satul Corbești. Dacă încerca vreunul s-o strice că-i bate locul, nu reușea. Nu trăise om în sat care să nu fi trecut pe această potecă. Doar că acum nu mai trec oameni singurateci; dimineața sau seara numai ce vezi șirul de colectiviști, ducîndu-se ori venind de la muncă, și vorbele răsar ici-colo din gura lor, fie o glumă, fie o noutate. Mai izbucnește uneori și cîte un chicot sau cîntec — tinerețea dă brînci.

„Nepotu" mergea acum singur pe potecă — fiindcă era prea devreme și nu încetase munca la arie, dar brigadierul îl trimisese acasă să-și aranjeze locul unde să puie bucatele de la primul avans. In carnetul brigadierului era trecut Ion Petre Pandelea, dar lumea îl cunoștea numai după poreclă.

Cu toate că nu era în firea lui să meargă agale, de data asta gîndurile îi întîrziau pașii fără să vrea; poate unde era singur.

Cîtă lume a mai trecut și pe poteca asta — gîndea el; toți cîți au trăit în satul ăsta. Prin minte i se perindară oameni care muriseră de mult, dar pe care îi apucase și el în viață. Figurile lor se iviră încete, șterse parcă de trecerea timpului. „Moș Arsenie, Iancu Dragomir, Dobra — Radu Costăchioaii, — săracu', s-a spînzurat din cauza datoriilor, și cîți au mai trăit și i-am uitat eu. Toți au trecut p-aici și-au avut gîndurile lor ca și mine". Își mai aminti cum tot pe această potecă fugise cu Ioana Doinii — nevasta lui dintîi. Murise la douăzeci și trei de ani și-l lăsase cu doi copii. Gogu era acum milițian, iar Gheorghina avea copii mari — la școală. Se însurase a doua oară și mai făcuse trei băieți, cu care muncea acum în colectiv. Patru inși la muncă, mai venea adesea și nevasta, făcuse la zile... Gîndurile se curmară aci, la zile-muncă. Ce, nu mai făcuse el zile-muncă? La al Popii făcuse animuncă, și cu ce se alesese? Odată, cînd era la oi, spărsese o oală; chiaburul l-a înjurat și l-a pus s-aducă alta nouă de acasă. Altă dată l-a trimis la furat porumbi verzi de la oameni, și, dacă nu s-a dus, l-a băgat în grajd să-l bată cu gîrbaciul, cum avea obiceiul. Scăpase de bătaie amenințîndu-l pe chiabur că-i pune foc dacă se atinge de el; așa că pînă la urmă l-a dat afară.

„După ce am plecat eu și ce-mi trece prin cap — se mustră el. Și uite că le-am trăit pe toate — își leagă iarăși firul gîndurilor. Acum se împlinește anul de cînd am intrat în colectiv. Și trebuie să fac loc să încapă toate. Să zic că grîul îl bag în casă pe sub paturi, o-văzul în tindă, orzul în saci, da' secara, da' fasolea, ceapa, floarea soarelui, ia uite ce încurcătură și de-abia că e numai avansul, dar la toamnă?"

Cu cît se apropia de casă, cu atît i se părea mai mare bătaia de cap. El nu avea nici magazie, nici pătul, pentru că nu avusese ce pune în ele, dar acum îi trebuiau neapărat, măcar o magazie. Acum or să se prăsească și șoareci, și-i veni a rîde de o glumă a lui mai veche, cînd îl întreba Ilie Neagoie, vecinul, cum stă cu porumbul.

— Stau bine, mă... Văd urme de șoarici numa duse — întoarse nici una.

Cînd ajunse la puț se întîlni cu Tecanu — venea cu căldările la apă.

— Ți-am ieșit cu gol, „Nepoate" — nu-ți merge bine. Nu găsești muierea cu mămăliga gata.

— Dac-ar fi vorba numa de mămăliguță n-ar fi nimic, dar e cazu' și mai rău.

— Nu zău; se prefăcu mai serios Tecanu. Ia uite, ai intrat și tu la griji!

Avea vite și acareturi, vecinul ăsta al lui. Cine se putea pune cu el?

Altă dată muncise cu ziua la Tecanu. Dar azi, era pentru prima dată cînd „Nepotu" se simțea cel puțin egal cu Tecanu; și simți o mîndrie aproape copilărească, spunîndu-i:

— Bă, nu știu ce să fac de magazie, că nu am unde pune grîul și ce mai îmi dă la avans! Și dîndu-și căciula pe ceafă îl întrebă mijindu-și ochii: Ai, ce zici, nu-mi închiriezi pătulul ăla al'mneatale?

Pandelea Badea

Ideile estetice ale lui ALEXANDRU SAHIA

Criza economică și avîntul revoluționar al clasei muncitoare din anii 1929-1933, duc la ascuțirea maximă a contradicțiilor de clasă în Romînia. Unul din efectele acestei ascuțiri îl constituie faptul că se desăvîrșesc și în domeniul teoriilor estetice și în acela al creației artistice polarizarea tendințelor opuse, tendințe înlăuntrul cărora se exprimă spiritul uneia sau alteia dintre cele două culturi: de o parte tendința democratică, progresistă și revoluționară și de cealaltă parte tendința reacționară, fascistă. Împotriva acesteia din urmă, tendința progresistă și revoluționară cucerește poziții însemnate. Artistul care, datorită însușirii învățăturii și indicațiilor partidului clasei muncitoare, a înțeles cel mai bine glasul epocii sale, a fost Alexandru Sahia

Ne asociem părerii lui Pompiliu Marcea că *„pentru a sesiza specificul creației literare a lui Alexandru Sahia, cea mai bună cale este aceea de a pleca de la concepția scriitorului despre artă în general și despre rolul artei în anumite momente, în special. Dacă prima latură a fost discutată, cea de a doua nu s-a bucurat nici măcar de o mențiune* [1]). Ne vom opri în cele ce urmează, asupra ideilor lui Sahia despre artă. În această privință numele scriitorului și publicistului este indisolubil legat de revista *Bluze albastre*, pe care a condus-o. În *Cuvîntul înainte* al primului număr, din 5 iunie 1932, al revistei, se arată în mod răspicat: *„...cei ce vor să trăiască spunînd că fac literatură pură, fără interes actual, cu preocupări „eterne și abstracte", nu sînt decît reprezentanții în artă ai acelora care sînt mulțumiți cu actuala situație a profitorilor. Fixați de cealaltă parte a baricadei, înțelegem să facem o adevărată artă, literatură a realității groaznice, mascată prin multiplele legende și teoriile care au dăinuit prea mult".* Țelurile *Bluzelor albastre*, sînt, așadar, clare: promovarea unei arte militante, care să se adreseze vieții, și lupta împotriva așa-zisei arte „pure", mit creat în interesul exploatatorilor.

Alexandru Sahia exprima, în cuvinte de adîncă și caldă prețuire a setei de cultură, de frumos, ce o manifesta clasa muncitoare, necesitatea unei arte care s-o mobilizeze, s-o însuflețească în momente grele ale luptei sale. *„Se ridică... o nouă lume de cititori: muncitorimea proletară. Lumea care, desconsiderată pînă acum, stîlcită și suptă, caută proecția vieței și a luminii în cărți* — sublinia el anunțînd în luna februarie a anului 1932 apariția revistei *Bluze albastre*. *Sînt poate cei mai sinceri și autentici poeți. Exemplu: Minunata carte a lui Gladkov* — Cimentul, *a atins tirajul de 15.000 de volume. Această carte a pătruns în fabrici, a ajuns adevărata evanghelie a proletariatului... O dovadă sigură că muncitorimea închingată pînă la țipăt, conștientă și dornică de eliberare — se îndreaptă către cartea care îi arată drumul și îi luminează viața cea nouă care va veni... Noi cei tineri și puțini, care am înțeles rostul acesta deplin, vom face ca aici, în această pagină, muncitorimea să-și poată găsi cristalizate — gîndurile care o frămîntă, popas de reîmprospătare a năzuințelor. Vom lansa în curînd biblioteca de literatură proletariană:* Bluze albastre, *care va fi pentru muncitorime pîinea caldă pe care o așteaptă de multă vreme. Astfel, în orele de odihnă, muncitorul va putea să-și scoată din buzunarul bluzei albastre cartea noastră mică, pe care i-o vom trimete în fiecare lună.* [2]).

Mesajul transmis de Sahia este profund optimist, clarvăzător. El exprimă încrederea nestrămutată în socialismul căruia îi aparține viitorul. Arta nouă, în mesajul profund uman pe care-l transmite, denunță racilele orînduirii burgheze și afirmă *totodată* idealuri calitativ noi, idealurile socialismului, a căror înfăptuire necesită transformarea revoluționară a societății. Iată cum cu mulți ani în urmă, înflăcărat de lupta clasei muncitoare condusă de Partidul Comunist din Romînia, luminat de învățătura marxist-leninistă și avînd în față pilda artei realist-socialiste ce se dezvolta în țara vecină, care construia cu succes o orînduire nouă, Alexandru Sahia afirma importante principii care triumfă astăzi în țara noastră. Și este de remarcat faptul că, respectînd specificul modalității de cunoaștere artistică, Sahia nu a uitat să precizeze că arta nouă, revoluționară, oglindește lumea în prefacere vie.

Despre însemnătatea excepțională pe care Alexandru Sahia o acorda rolului artei cu deosebire în anumite momente, vorbește cît se poate de limpede articolul său intitulat *Pentru eliberarea maselor*, un răspuns dat de scriitor revistei *Facla* la ancheta *„De ce scrieți?"*.

„Din nou războiul amenință — scrie Sahia. *Guvernanții statelor actuale nu sînt preocupați, în primul rînd, decît de ideea înarmărilor pînă la maxim. Ura de rasă crește, căpătînd forme oficiale, cum este în cazul Germaniei fasciste. Alături de toate acestea, masele largi, exploatate cu îndîrjire, suferă, pauperizîndu-se, șomajul crește atingînd cifre fabuloase. Lipsește puțin numai, pentru ca din nou aceeași mulțime să fie îmbrîncită de interesații membrii spre un alt măcel. Atunci vă mai întrebați pentru ce scriu? Nu scriu, desigur, să mă distrez. Ar fi o crimă lucrul acesta. Scrisul meu e o contribuție la eforturile de eliberare a maselor muncitorești. Idealul lor este și idealul meu".*

Ceva mai departe, în același articol, Sahia lansa următoarea chemare: *„Un scriitor trebuie să fie un luptător social, el trebuie să fie continuu legat în mod strîns, de complexul social în care trăiește. Scriitorul nu poate fi străin de fenomenele economice, politice care agită întotdeauna masele. Viața zilelor noastre caută să fie împinsă după alte forme, cu mult mai aspre. Epoca romantismului languros, a extazului mistic este îngenunchiată și plesnită de alte realități ce caută să ne depășească. Ceva mai mult. Scriitorii generației mele trebuie să se convingă în momentele de față că nu pot face decît artă cu tendință și că o altă artă nu poate să existe".*

Sahia era în înalt grad *conștient* că mesajul pe care-l transmite o operă de artă autentică trebuie să fie, în raport cu epoca respectivă, unul profund *contemporan*. El avea încredere nelimitată în faptul că opera de artă strîns legată de viață, de idealurile clasei muncitoare, are excepționale virtuți mobilizatoare, că ea este capabilă să contribuie la eforturile de eliberare a maselor muncitorești. Și tocmai în acest sens Sahia promova un mesaj artistic contemporan, capabil să lovească în ideologia și politica fascistă, mesaj în stare să însuflețească masele în lupta lor împotriva crîncenei exploatări capitaliste. În lumina acestei idei trebuie considerată valoarea celor mai multe dintre nuvelele lui Sahia. Între principiile teoretice ale scriitorului și lucrările sale literare există o perfectă unitate. În acest sens se cuvin a fi amintite în special nuvelele *Uzina vie* și *Revolta din port*.

Sahia a avut fericirea să participe la primul Congres al scriitorilor sovietici și în multe dintre paginile cărții sale *U.R.S.S. — azi* (1935) rezumă fragmente ale cuvîntărilor celor ce au participat la acest congres. Congresul scriitorilor sovietici a fost pentru Al. Sahia revelator, dîndu-i posibilitatea să înțeleagă întreaga măreție a artei realist-socialiste, că ea este o necesitate istorică și că scriitorul se transformă într-un inginer al sufletului omenesc. *„Congresul scriitorilor revoluționari* — scria Sahia — *a dat noui directive scriitorilor sovietici. Aceste directive vor da posibilitatea unei perioade de mari creații în lumea literaturii proletare.*

Desigur, însă, Congresul de la Moscova va folosi nu numai scriitorilor sovietici — ci tuturor acelor scriitori împărțiți în lume — care pot să-și dea seama de imensele posibilități de creație ale literaturii revoluționare" [3]).

Sahia a înțeles, prin urmare, că Congresul scriitorilor sovietici, arta sovietică avea o însemnătate uriașă, care depășea granițele țării în care se construia atunci socialismul. Popularizarea succeselor artei sovietice, realist-socialiste, a principiilor noi, revoluționare, după care se călăuzea această artă, nu a fost făcută de Sahia în sens constatativ, ci cu scopul de a ajuta și la noi promovarea unei arte orientate în spirit revoluționar. În aceasta constă, sub aspectul problemelor de estetică, însemnătatea acestei cărți.

Pentru tot ce a scris Sahia sînt profund semnificative propriile-i cuvinte: *„Scrisul meu e o contribuție la eforturile de eliberare a maselor muncitorești. Idealul lor este și idealul meu".*

Gr. Smeu

1) *Alexandru Sahia*: Scrieri alese, *E.S.P.L.A., 1960, p. 407—408, ediția îngrijită de Pompiliu Marcea.*

2) *Alexandru Sahia*, Bluze albastre, *Articol publicat în Facla XI (1932), febr. 15, nr. 442.*

3) *Alexandru Sahia*, U.R.S.S. azi, *Editura Ramuri, pag. 173.*

DIN TRADIȚIILE LITERATURII REALIST-SOCIALISTE

II

Influența exercitată de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie s-a răsfrînt și în substanța intimă a literaturii. Iată o poezie apărută în 1926 în revista *Cultura proletară*, intitulată *Sărman miner*, în care autorul, I. Popescu-Puțuri, evocă, poate pentru prima dată în literatura noastră, pe muncitorii subterani care trudesc pentru exploatatori, în timp ce ei și familiile lor cer de milă:

„Sărman miner,
cu mîinile-ți crăpate, murdare
și osoase
tu faci grămezi de aur,
palatele frumoase
și-ai tăi de milă cer".

După primul război mondial au apărut, în literatura noastră, numeroase romane de mare valoare, pe tema războiului. Experiența atît de tragică a „marelui măcel" a lăsat urme care nu s-au putut șterge din amintirea oamenilor. Au apărut astfel *Strada Lăpușneanu* de M. Sadoveanu, *Pădurea spînzuraților* de Rebreanu, *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război* de Camil Petrescu, *Întunecare* de Cezar Petrescu, *Balaurul* de H. P. Bengescu etc.

Aceste opere sînt străbătute de ideea că războiul a fost o adevărată calamitate pentru oamenii de rînd, iar pentru exploatatori un nou prilej de afaceri josnice.

O astfel de optică realist critică, cu implicații vădit militante în spirit antirăzboinic, n-ar fi fost cu putință fără receptarea, fie chiar vagă sau întîmplătoare, a ideilor promovate de Marea Revoluție. *Decretul Păcii* din noaptea lui 7 Noiembrie 1917 nu se putea să nu fi impresionat pe cei care trăiau marea dramă a unui război stupid. Exemplul soldaților ruși care au fraternizat cu muncitorii și țăranii, aprinzînd flacăra revoluției pe imensul întins al Rusiei țariste, e luminat numeroase conștiințe.

Nu trecuseră decît cîțiva ani de la zilele glorioase ale lui Octombrie 1917, cînd Mihail Sadoveanu publică *Strada Lăpușneanu* (1921). În afara condamnării războiului, ca instrument al dezagregării umane, este deosebit de important faptul că scriitorul sugerează și forțele care vor pune capăt războaielor. Eroul principal al cărții, ofițerul Adrian Plopeanu, întîlnește în Gara de Nord un militar rus, Vladimir Ivanovici Plotnikov. Acesta, în timpul unei discuții despre război, exprimă idei cu totul îndrăznețe:

„— Război? Război nu trebuie. Toți oamenii, frați. Războiul îl fac capitaliștii burjui și poporul piere zadarnic de trei ani de zile... Poporului îi trebuie pîine și lumină."

În continuare Plotnikov împărtășește sarcinile imediate și esențiale pe care și le propunea revoluția:

„— Tot pămîntul trebuie dat țăranilor, zicea Vladimir Ivanovici zîmbind cu bunătate. Ei lucrează pămîntul, al lor trebuie să fie pămîntul. Fabricile [illegible] *rului de a-l prezenta ca pe un „revoluționar". De altfel, la un moment dat se spune: „Revoluția e pretutindeni în aer. În Rusia e numai semnalul".*

Mult mai convingător este, atît în intenția autorului cît și ca realizare, locotenentul Gross din *Pădurea spînzuraților* a lui Liviu Rebreanu. Ideile vehiculate de erou sînt, în multe împrejurări, de-a dreptul incendiare. Iată cum caracterizează el statul burghezo-moșieresc: *„— Statul!... Statul care ucide!... În spate statul nostru, în față statul dușman și la mijloc noi, cei osîndiți să murim ca să asigurăm huzureala cîtorva tîlhari care au pus la cale măcelul milioanelor de robi inconștienți".*

Alteori reflecțiile lui Gross sînt adevărate filipice îndreptate împotriva exploatatorilor și chiar îndemnuri la luptă:

„— Toți oropsiții, toți răzvrătiții își vor strînge mîinile și, într-un avînt nimicitor, se vor întoarce împotriva celor ce-i exploatează de mii de ani, și în sîngele lor buhăit de trîndăvie vor înmuia steagurile păcii și ale lumii noi". Desigur că locotenentul Gross este departe de a fi un revoluționar, atîta timp cît, deși vorbește de lupta împotriva exploatatorilor, nu întreprinde nimic practic, ci, dimpotrivă, se resemnează și dovedește totală obediență față de cei împotriva cărora pledează.

O dată cu izbucnirea crizei economice din 1929 și cu primele manifestări fasciste, mișcarea de împotrivire la politica reacțiunii burghezo-moșierești se lărgește și-și precizează obiectivele. Evenimentul capital al acestei epoci îl constituie al V-lea Congres al Partidului Comunist din Romînia, ținut în ianuarie 1932. Congresul a luat în discuție întărirea alianței dintre muncitori și țărani, punînd problema împroprietăririi țăranilor, a fixat sarcini concrete în legătură cu lupta împotriva asupririi naționale și, mai ales, a atras atenția asupra pericolului de pregătire a războiului antisovietic, declarîndu-și solidaritatea cu statul socialist.

Influența puternică exercitată de tezele Congresului al V-lea asupra mișcării literare din țara noastră se poate constata, între altele, și prin înmulțirea publicațiilor de stînga: *Veac nou* (1932), *Bluze albastre* (1932), *Viața universitară* (scos de grupul studenților democrați din Iași, în 1932), *Frontul evenimentelor culturale și sociale* (1932), *Cuvîntul liber* (seria 1933—1936), *Reporter* (1933), *Manifest* (1934), *Era nouă* (1936) etc.

Revista *Facla*, în paginile de *literatură-artă*, popularizează literatura revoluționară și, în special, pe scriitorii sovietici. Leonov, Gladkov, Ehrenburg și mai ales Gorki și Maiakovski sînt prezenți aproape în fiecare număr. Sahia, care conducea pagina respectivă, aduce o precizare teoretică în lumina idealurilor proletariatului. El scrie un articol intitulat *Lenin și literatura proletariană* (14 martie 1932). Numărul următor conține o definiție a „literaturii proletare":

„Literatura proletară este, înainte de toate, o artă revoluționară, o artă de clasă, care se înalță o dată cu venirea unei noi clase sociale care deține viitorul societății și destinele umanității".

Revistele *Veac Nou* și *Bluze albastre* joacă, în ciuda timpului scurt în care au apărut, un rol excepțional în orientarea realistă și democrat-militantă a literaturii, aducînd în mișcarea literară a acelei vremi cîteva principii fundamentale ale artei realist-socialiste. *Bluze albastre* se subintitula „revistă de literatură proletară" și se adresa „maselor muncitoare și în special proletariatului". Cititorul nou va găsi în literatura *Bluzelor albastre*, spune Sahia, „explicația vieții adevărate... lumea în prefacere vie și care se scutură din temelii pentru o altă nouă și definitivă". Dezvăluirea rădăcinilor de clasă ale „artei pentru artă", teorie a „profitorilor", și situarea pe pozițiile artei revoluționare se desprind încă din *Cuvîntul înainte* al primului număr:

„Ca orice element realmente vital, arta nu-și poate avea rădăcini decît în viață, să întrupeze viața, să se adreseze vieții. Atîta vreme cît viața este o luptă, atîta vreme cît omenirea întreagă este vrăjmășită în două tabere fundamental adverse, cînd conflictul dintre ele a atins punctul culminat, nu se poate vorbi de artă „pură", fără preocupări sociale, fără atitudini".

Bluze albastre ilustra, în același timp, prin traduceri din literatura realist-socialistă (Gorki, Maiakovski, Gladkov, Tretiakov, Becher, Dreiser, Aragon) precum și prin propria creație a lui Sahia, arta revoluționară. Se cuvine, de asemenea, să menționăm că redactorul comunist a adresat muncitorilor apeluri cheminându-i să colaboreze la revistă, ceea ce demonstrează încrederea lui Sahia în masele populare. Ceea ce a anticipat autorul *Uzinei vii* încă de la întîiul anunț al revistei s-a îndeplinit: *„Bluzele albastre* vor crește adînc, un început de muncă" (*Facla*, 15 februarie 1932). Începutul acesta de muncă a fost continuat cu succes deși, din cauza împrejurărilor, cu o combativitate mai moderată și uneori cu confuzii regretabile, de publicațiile de stînga care au urmat.

Reporter, „săptămînalul ilustrat, politic, literar și artistic" (apărut între 1933—1938 și devenind mai militant după 1936, cînd începe să fie condus de N. D. Cocea, și avînd colaboratori pe Ion Călugăru, Cezar Petrescu, Zaharia Stancu, Tudor Arghezi, Gala Galaction, Victor Eftimiu, M. Sebastian, M. R. Paraschivescu, Cicerone Theodorescu, Geo Bogza, V. I. Popa, T. Mușatescu etc.) își propunea, încă de la primul număr, să publice literatură pentru cei mulți: „Să facem o dată dovada că un ziar care nu se vinde celor de sus poate trăi cu sprijinul și simpatia celor de jos".

Cuvîntul liber care decla[illegible] încă din 1925 că se va adr[illegible] „tineretului și muncitorilor" își continuă drumul început în noua serie dintre 1933-1936. Există chiar o rubrică intitulată *Cum trăiesc muncitorii* și care oglindește, în spiritul adevărului, viața de mizerie a proletarilor și a maselor de jos Menționăm faptul că în paginile *Cuvîntului liber* Geo Bogza a publicat unele dintre reportajele sale despre condițiile de muncă din tăbăcării, din industria petrolului etc., iar Sahia a scris despre procesul muncitorilor ceferiști. În acest climat favorabil au rodit și unele dintre ideile avansate ale lui G. M. Zamfirescu despre artă, autorul *Domnișoarei Nastasia* năzuind spre un teatru pentru muncitori care să fie „factor determinant al examenului colectiv de conștiință".

Manifest are pagini întregi intitulate *De vorbă cu cititorii* în care se spune adevărul despre viața țăranilor asupriți de boieri, a muncitorilor de la C.F.R., despre condițiile de muncă ale muncitorilor tipografi, ale muncitorilor brutari etc. Ajunși aici trebuie să ne referim la nuvelele lui Sahia inspirate din viața muncitorilor (*Uzina vie* și *Revolta din port*). Scrise amîndouă în 1932, după cel de al V-lea Congres al P.C.R., aceste nuvele aduc în centrul lor o lume aproape nouă pentru literatura noastră, lumea muncitorilor. Ideea centrală a ambelor nuvele este profund revoluționară: solidaritatea de clasă a muncitorilor. Nuvela *Somaj fără rasă* (apărută în 1936 în *Era nouă*) exprimă aceeași idee a solidarității proletarilor, indiferent de rasa căreia aparțin.

Merită, de asemenea, să fie evidențiată activitatea literară a lui Ion Pas, care, în volumele scrise între 1925—1944 (*Povestea unei fete*, *Vesnicul învins*, *Simple întîmplări*) a reflectat o variată problematică socială de pe poziții democratice.

Pompiliu Marcea

Pagina deviziei

Hristo Smirnenski

UNU MAI

Voi, robi din fabrici negre, din uzini,
lăsați s-adoarmă fumul în furnale,
sfîrșiți cu munca sub stăpîni haini
și-ntîmpinați cu flamuri și urale
voi — marea zbuciumată, greu alai,
surîsul zilei noastre: Unu Mai.

Se-mbracă zarea-n straie purpurii,
vestind sfîrșitul nopților amare
și-o nouă zi se-nalță spre tării,
lumină dînd, atotbiruitoare.
Chemarea ei lovește-n putregai,
chemarea zilei noastre: Unu Mai.

O, frații mei cei palizi și trudiți,
se-aduse-un glas de clopot și ciocane:
aproape-i ora cînd să izbîndiți,
cînd va veni, prin foc și uragane,
triumful ce o viață vi-l cîntai:
triumful zilei noastre: Unu Mai.

Peste ruini, și pulbere, și fum,
și peste lumea strîmbă care cade,
din visul nostru sîngerînd acum,
dura-vom unde-s astăzi baricade
mult-așteptatul, pămîntescul rai
în imnul muncii noastre: Unu Mai.

Rămîie-n urmă chinuri și poveri,
o, frații mei ce n-aveți zi senină,
și-o lume-a tihnei, peste vechi dureri,
răsară pretutindeni, din lumină.
Și strălucească-n viitorul trai
surîsul zilei noastre: Unu Mai.

În romînește de BEN. CORLACIU

Din poeziile revoluționare ale marelui scriitor bulgar, create între cele două războaie mondiale.

MEMENTO

Într-un *Cuvînt înainte* apărut în primul număr din seria a doua a revistei **Lupta de clasă**, la 1 iunie 1926, se spunea: **„Editarea unui organ teoretic al Partidului Comunist din Romînia corespunde unei nevoi de multă vreme adînc resimțite".**

Iar în continuare, se sublinia: **„În acest scop, LUPTA DE CLASĂ va populariza teoria marxism-leninismului, va ajuta la studierea și cunoașterea realității de la noi în procesul ei de dezvoltare, la precizarea sarcinilor partidului în fiecare moment și la formularea lozincilor corespunzătoare acestor sarcini; va familiariza proletariatul romîn cu experiența partidelor-surori din celelalte țări, experiență din care el să tragă folos în luptele sale; va studia și arăta legăturile dintre mișcările muncitorești, țărănești și ale naționalităților asuprite de la noi între ele și cu celelalte din Balcani și din toată lumea; va căuta să lumineze și să îndrumeze nu numai lupta ideologică, ci și cea economică și politică a maselor, ajutînd astfel Partidul Comunist să devină conducătorul real și efectiv al maselor muncitoare în toate domeniile vieții și în lupta lor cea mare pentru dezrobirea din lanțurile capitalismului". (Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia.** vol. II, Editura pentru literatură politică, 1953, p. 439).

★

— În nr. 2 al revistei „Bluze albastre", Al. Sahia scria deschis: **„Noi credem în stilul unei munci noi, în stilul de muncă al lui Lenin".**

Prin stilul de muncă leninist, scriitorul nostru înțelegea făurirea unei literaturi în spirit revoluționar, care să afirme perspectiva viitorului, să contribuie la mersul înainte al societății, prefigurînd astfel unele principii fundamentale ale realismului socialist. **„Spiritul revoluționar** — scria în continuare Sahia — **este forța învietoare care trezește gîndirea, împinge înainte, rupe trecutul, deschide perspective întinse și fără de care nici o progresare nu este posibilă".**

★

— Versurile revoluționare scrise de M. Gh. Bujor în timpul îndelungatei sale detențiuni la Doftana, au putut fi publicate abia după Eliberare, în toamna anului 1944, în volumul intitulat **Zăbrele**. În poezia **Celor căzuți** poetul evoca sacrificiul eroic și nemuritor al muncitorilor comuniști în lupta pentru cucerirea unei lumi drepte și libere:

Stropind cu-al vostru sînge
cărarea spre izbîndă,
Descătușînd poporul din vechea
lui osîndă,
La care-l încleștară străvechi
asupritori,
Prin jertfă fără nume și fără de
căință,
Voi ați ieșit din umbră, din glod,
din umilință,
Și-ați devenit, voi micii, coloși
nemuritori.

★

— În anii grei din timpul dictaturii fasciste, din cauza cenzurii acerbe, scriitorii noștri militanți recurgeau deseori la simboluri și metafore pentru a exprima idealurile de luptă ale maselor muncitoare De pildă, în articolul **Soarele de la șapte seara**, publicat în 1938, Geo Bogza construia o pătrunzătoare metaforă, arătînd că „seara, într-un București întunecat și plin de ceață", el totuși vede „un soare splendid pe cer". Metafora avea semnificații înalte, majore. **„Sînt adevăruri atît de mari și luminoase,** — scria Geo Bogza **— încît nici o coborîre a omenirii în întuneric n-o să le poată stinge vreodată. Și soarele acesta pe care îl văd și de a cărui căldură fierbinte mă bucur infinit, n-o să-l poată întuneca nimeni. Sînt lumini secrete care vor conduce lumea și care nu vor putea fi stinse niciodată. Cum nimeni n-are să poată opri primăvara să se întoarcă și să fie stăpînă pe tot pămîntul, deasupra tuturor celorlalți vremelnici stăpînitori".**

★

— Tot astfel, în 1943, recurgînd la simboluri ușor de înțeles, Mihai Beniuc vestea vremea cînd „purpuriu păun" se va sui pe casă,

Cînd totul va fierbe, va arde
Și fluturînd din steaguri și
placarde
Va lăvui biruitoarea masă.

★

— În articolul **Impresii de la un proces**, publicat în 1936, Eugen Jebeleanu lua apărarea muncitorilor comuniști judecați și condamnați în procesul de la Brașov, din acel an, pentru lupta lor neînfricată împotriva exploatării și a fascismului. Scriitorul a fost profund impresionat îndeosebi de dîrzenia lor revoluționară.

★

— Dumitru Corbea a exprimat de multe ori, în versurile sale, ura împotriva exploatării și încrederea într-o lume nouă, dreaptă și liberă. De pildă, în poezia **Țăranul**, scrisă și publicată în acea perioadă, D. Corbea spunea:

În mine
S-au adunat
treptat,
Nedreptăți din șapte
veacuri —
Și-acum port în vine
Clocot,
Plînset de clopot,
Răsărit de soare
Și-o lume care
Din furtuni apare.

★

— Dînd glas sentimentelor maselor populare, Tudor Arghezi a publicat, în 1943, vigurosul său pamflet **Baroane**, îndreptat împotriva cotropitorilor hitleriști, în care scria: **„Mi-a dat spicul în țarină cît hulubul și mi l-ai rupt. Mi-ai luat poamele din livadă cu carul și te-ai dus cu el. Ți-ai pus pliscul cu zece mii de nări pe stînca izvoarelor mele, și le-ai sorbit din adînc și le-ai secat. Mocirlă și bale rămîn după tine în munți și secetă galbenă pustie în șes — și din toate păsările cu graiuri cîntătoare, îmi lași cîrdurile cu ciori".** În urma publicării acestui pamflet, Tudor Arghezi a fost arestat și închis în lagărul de la Tîrgu Jiu.

Teodor Vîrgolici

ZBORUL OMULUI ÎN COSMOS

VOR APĂREA ȘTIINȚE NOI

Zborul primului om în Cosmos a deschis larg porțile spre viitor, în fața tineretului din întreaga lume, în fața tineretului din patria noastră. Nu va trece multă vreme pînă cînd lui Iuri Alexeevici Gagarin îi vor urma alți și alți astronauți, care vor înscrie în istoria cosmonauticii fapte tot mai mari. Se va ajunge pe suprafața Lunii, vor fi studiate planetele „la față locului", se va păși cutezător spre adîncurile Universului.

Pășind în Cosmos, omului i se vor dezvălui tainele naturii, una cîte una. Vor apare științe noi, încă necunoscute. Vor cădea mereu ipoteze vechi, făcînd loc unor teorii noi, mai exacte, cu privire la o lume deocamdată plină de multe mistere. Dezvăluind secretele naturii, omul va învăța să-i folosească mai bine giganticele forțe pe care le ascunde, ceea ce îi va permite să-și creeze pe Pămînt și oriunde va ajunge în Cosmos surse „eterne" de energie.

La toate acestea, o contribuție de seamă va fi dată și de voi, tineri cetățeni ai patriei noastre. Veți deveni, mulți dintre voi, cercetători în domeniul multor științe care astăzi sînt abia în embrion, sau nici măcar nu există, dar care mîine — în timpul maturității voastre — vor avea o largă dezvoltare, cu valabilitate la scara cosmică a lucrurilor. Mai mult încă: unii dintre voi, alături de astronauții sovietici, veți păși pe suprafața altor corpuri cerești și veți da numele vostru descoperirilor „cosmografice" pe care le veți face.

Veți simți din plin bucuria și mîndria de a fi om, de a fi urmași ai primului cosmonaut din lume, de a vă da contribuția la progresul noii etape în istoria omenirii ce a început la 12 aprilie 1961.

Conf. univ.
ing. Pascariu Ion

OMUL VA COMANDA NATURII

Pătrunderea nemijlocită, directă a omului în spațiul cosmic din vecinătatea planetei nu reprezintă doar o treaptă de performanță a șirului mereu ascendent de victorii cosmonautice sovietice, ci marchează un triumfal salt calitativ în metoda explorării științifice a Cosmosului. Evident, pînă la lansarea de la 12 aprilie, principala și unica metodă de studiere a atmosferei superioare și a vecinătăților ei era metoda explorării automate, metoda cercetării zonelor vizitate de rachete cu ajutorul sondelor geofizice, sondelor-satelit sau al sondelor cosmice interplanetare. Admirabila realizare a științei, tehnicii și industriei sovietice — efectuarea zborului omului în Cosmos, cu reîntoarcerea sa în bune condiții din neobișnuita călătorie, — a deschis, așadar, omenirii perspectiva grandioasă a cercetării spațiului extraatmosferic prin prezența la fața locului a însuși exploratorului, singurul în stare să surprindă amănuntele de mare finețe ale caracteristicilor fizice sau de altă natură ale mediului studiat, singurul capabil să analizeze profund obiectul științific prevăzut în programul de zbor și să tragă concluziile cele mai juste asupra particularităților dinamice ale obiectivului respectiv.

Uriașă este însemnătatea istoricului eveniment prilejuit de Uniunea Sovietică. Epocală este importanța sa atît prin grăbirea aducerii în actualitate a unor complexe obiective științifice, încorporate într-un amplu program de perspectivă, cît mai ales prin nebănuitele posibilități pe care le-a deschis omenirii în organizarea expedițiilor științifice ulterioare în Cosmos.

Care sînt primele repere ale marii incursiuni cosmice începute glorios prin zborul cosmonautului Iuri Alexeevici Gagarin?

Dincolo de contururile obiectivului atins deslușim tot mai clar amănunte ale grandioaselor construcții cosmice zburătoare în jurul planetei noastre. Vedem siluetele suple ale marilor laboratoare-satelit în care fizicienii, chimiștii, astronomii, energeticienii, matematicienii, meteorologii, geofizicienii și alți mulți cercetători cosmonauți de diferite specialități, vor desfășura o intensă muncă științifică în folosul întregii omeniri. Din aceste impresionante cetăți zburătoare oamenii vor comanda celor mai aprige forțe ale naturii, care vor asculta de voința lor. Intervenind activ asupra climei terestre, oamenii de aici vor face să plouă numai acolo unde trebuie, cînd este necesar și în cantitățile programate. Și tot de aici va fi condus întregul program de secare a mlaștinilor, de fertilizare a deșerturilor, de topire a gheților, de prevenire a inundațiilor și a altor calamități naturale, de iluminare pe timpul nopții a marilor orașe de pe Pămînt, de încălzire permanentă a unor regiuni întregi de pe suprafața planetei noastre etc. etc.

Televiziunea mondială își va avea sediul tot în Cosmos. Și tot în Cosmos vor fi construite mari laboratoare de electronică, de metalurgie specială, de mineralogie, de fizică atomică, de mecanică și construcții cosmice ș.a.

Sanatorii specializate, spitale profilate pentru operații dificile, școli de specializare pentru cosmonavigatori, institute de medicină și biologie cosmică, mari sere cosmice — iată alte cîteva obiective ale unui minunat program de folosire a spațiului cosmic de către om. Chiar și din schițarea principalelor jaloane ale acestui program reiese profunda semnificație a reușitei sovietice de la 12 aprilie 1961.

Într-adevăr triumfala intrare a unui om sovietic în Cosmos are consecințe deosebite atît pentru dezvoltarea multor ramuri importante ale științei și tehnicii, dar, influențează puternic asupra relațiilor dintre popoare. Așa cum, nu de mult, remarca academicianul sovietic I. L. Sedov, președintele Federației internaționale de astronautică, însăși conștiința faptului că omul a depășit hotarele planetei sale și a pășit într-o eră nouă, în era cosmică, îi solidarizează pe oameni în lupta pentru pace și progres social.

Ing. D. St. Andreescu

CREATORII LUMINII

UN OM

Fitilul unei lămpi de petrol își pilpiie stropul de lumină. Umbre diforme tremură pe pereții încăperii ca într-un dans lent, fără sfîrșit. Cînd și cînd, geamătul unui om suferind tulbură tăcerea apăsătoare a încăperii. În clipele acestea, o bătrînă scundă și firavă întreabă fără nădejde :

— Ce-i, fata mea ?

Bolnava, acoperită cu o pătură cenușie, veche și aspră, nu răspunde. Privește într-una cu ochii închiși tavanul afumat. Răsuflă încet, anevoie, din plămînii ciuruiți. După chipul uscat, cadaveric, nu poți ști cîți ani are. Moare. Bătrîna știe. Poate că știe și ea, bolnava. De dimineață n-a mai deschis ochii, n-a mai rostit nici un cuvînt.

După un timp, bolnava geme din nou. Bătrîna se ridică de la locul ei. O umbră fantastică a pus stăpînire pe un perete, înghițind celelalte umbre.

Bătrîna e acum la capătiiul muribundei. Se uită încremenită la fruntea ei înaltă, frumoasă, strălucitoare sub sudorile reci ale morții.

— Ce-i, fata mea ?

Îi răspunde tăcerea. Tăcerea asta care-i într-adevăr atît de adîncă, încît bătrînei i se pare că aude jocul umbrelor.

Deodată, în stradă, fluierul subțire al unui gardian izbucnește sălbatic, sfredelind liniștea nopții. Bătrîna tresare neliniștită și se uită îngrijorată la fereastra camuflată cu un șorț negru. Izbucnesc alte fluierături... izbucnesc din toate părțile. Muribunda pare că ascultă și ea la ceea ce se petrece în stradă. Se aud distinct și niște pași... pași hăituiți... au un ecou ciudat... parcă ar striga : „Ajutați-mă, oameni buni !"

Portița de la drum a scîrțiit prelung. Bătrîna se uită neștiutoare în juru-i. Pentru întîia oară, umbrele tremurînde de pe pereți o sperie. Deslușește cum cineva bîjbîie prin curte. Fluierăturile gardienilor nu mai contenesc, iar pașii celui hăituit se apropie tainic de casă. Își spune : „Trebuie să pun zăvorul !" Dar în aceeași clipă o mînă a și apăsat clampa. Un tînăr, gîfîind, apare în pragul ușii. Bătrîna ar vrea să strige, însă descoperă pe chipul necunoscutului o rugă mută : „Ajută-mă, măicuță !" și, brusc, își duce mîna la gură, înăbușindu-și țipătul. Necunoscutul a închis ușa și, istovit, se reazimă de ea. Gîfîie și se uită deznădăjduit prin odaie. Descoperă dintr-odată muribunda, lampa și dansul nesfîrșit al umbrelor.

În stradă, gardienii aleargă și fluieră. Necunoscutul își stăpînește răsuflarea și închide ochii, ca și cînd în felul acesta ar putea să scape de urmăritori.

— Nu te teme de mine, măicuță.

Atunci, bătrîna, înțelegîndu-l parcă, îl ia de mînă și-l trage blînd după dînsa. El se lasă condus într-o bucătărie mică, strîmtă, întunecoasă.

— Să nu te miști de aici !

Rămîne singur. Trage cu urechea la ceea ce se petrece în stradă. Timpul trece încet. De dincolo bătrîna întreabă : „...Ce-i, fata mea ?", dar întrebarea rămîne fără răspuns. El mai aude cum gardienii cotrobăiesc prin curte și înjură. Instinctiv se lipește de peretele igrasios. Așteaptă. Gardienii înjură și caută. Și timpul ăsta blestemat, cît de încet se scurge ! A trecut un minut, ori poate un ceas ? După un timp căutările agenților se topesc în noapte. Necunoscutul iese din ascunzătoare. Lumina palidă a lămpii de petrol i se pare acum mult prea puternică. Bătrîna îl vede și-i face un semn : „Sst... Stai !" Se duce la ușă, o deschide și iese în curte.

Necunoscutul rămîne iarăși singur. Descoperă nu știe pentru a cîta oară același univers mizer : odaia scundă, pereții igrasioși, mobila mîncată de carii, zdrențe. Se apropie sfios de patul bolnavei. O privește lung și îndurerat. Ar vrea să spună ceva... ceva bun, frumos, liniștitor. Își amintește că mai păstrează asupra sa cîteva din manifestele răspîndite de el în noaptea asta. Scoate unul, îl netezește în palmă și-l pune pe noptieră, sprijinit de-o cană. Ar mai vrea să-i șteargă fruntea galbenă, îmbrobonită...

Bătrîna a revenit. E zgribulită, mică, uscată. Îi zice :

— Poți să pleci... S-au dus...

— Mulțumesc, măicuțo.

El se îndreaptă spre ușă. De acolo mai cuprinde odată încăperea : nu, nu trebuie să uite nimic din cele întîmplate în noaptea asta. Apoi dispare.

Ochii bătrînei zăresc manifestul. Uluită îl soicodește, îl apropie de lumina lămpii și-l citește silabisind :

„Frați muncitori și tineri muncitori !

Situați-vă în fruntea luptei de eliberare, pentru pacea poporului romîn. În plin război, clasa muncitoare din Romînia își afirmă de acest 1 Mai cerințele ei de viață pe care numai unită și prin luptă poate să le impună".

Ochii bătrînei se aburesc. Se uită spre ușă, așa cum te-ai uita către un om drag. Iar cînd aude întrebarea bolnavei : „A fost cineva la noi, mamă ?" ea răspunde fără să șovăie : „Da ! Un om".

Haralamb Zincă

Nu pot spune „îmi amintesc" vorbind despre oamenii care-mi sînt foarte apropiați. Expresia pare improprie, fără sens chiar. Aceștia există mereu prezenți în viața mea, imaginea lor mă însoțește pretutindeni, explicînd în bună măsură evoluția mea într-un timp anumit, devenirea, reușitele.

Nu contează despărțirile, iar plecarea de la Bicaz, nu este învăluită în regrete, tocmai fiindcă acei oameni foarte apropiați continuă să rămînă așa cum i-am cunoscut indiferent unde s-ar afla ei acum la Argeș sau la Reșița, la Galați ori la Roznov.

Sînt mulți și, firește, nu pot gîndi deodată la mii de oameni, ca să realizez hidrocentrala „V. I. Lenin" ci aleg, separ și caut pe cei mai buni prin care succesele, victoria luminii se explică deplin.

Comuniștii.

Familia Raicovici

Mă obișnuisem așa : după demonstrația de 1 Mai, pe la prînz, alergam acasă, mă echipam pentru excursie și plecam pe munte, pînă la cea mai apropiată cabană. A doua zi la amiază, coboram pe șantier și mă duceam la tunel intrare. Acum doi ani, de pildă, înfrigurată de o ploaie care mă urmărise de la cabană, vreme de vreo două ore, tunelul mi-a apărut cald, primitor. Aveam de scris un reportaj dar nu-mi venea de loc să mă documentez cu creionul și carnetul în mînă. Stăteam de vorbă cu oamenii în minuscula baracă a electricianului de schimb, urcam la platforma unde se repara un tambur și pînă la urmă m-am și plimbat cu locomotiva condusă de un pui de om ambițios și cavaler, căci mi-a cedat mie scaunul lui, unicul de acolo, unul înalt, rotund, mobil ca al pianiștilor. Atunci și acolo în tunel m-am întîlnit cu moș Luca Raicovici.

— Ce-ți mai face nepoata? Gata zestrea ?

Nepoată-sa, o fetiță de 3—4 ani, născută pe șantier, era fiica unuia dintre cei doi băieți care lucrau cu bătrînul în tunel.

Îi învățase pe amîndoi meserie, îi purtase după el pe șantiere, se preocupase ca ambii să devină membri de partid și nu-i ierta cu nici un preț cînd i se părea că Luki sau Marcu parcă nu sînt în frunte, că într-o lună sau alta, brigada condusă de vreunul dintre ei n-a dovedit tot ceea ce poate. De ani de zile această familie de minieri era vestită pe șantier și totuși niciodată bătrînul nu-i evidența în fața mea, nu mi-i recomanda pe băieții lui cînd îl rugam să-mi dea cîteva nume de muncitori buni pentru ziar.

Moș Luca Raicovici era la tunel de la întîia pușcătură. Avea aproape 70 de ani și lucrase la mai toate tunelele din țară. La Bicaz se întîlnise cu topometrul pe care-l cunoscuse la primul șantier unde învățase mineritul. Erau bătrîni amîndoi și amîndoi se gîndeau că ăsta-i ultimul tunel pe care-l mai fac împreună.

Cîteodată se distrau amintindu-și :

— Ne-a Mitică, nu mă mai iei de urechi, începea minerul, că mi-ai tras o ureche-lă odată în ucenicie...

— Fă și acuma boroboațe ca atunci, dacă-ți dă mîna și te mai urechesc o dată...

Nea Mitică și-a încheiat în adevăr activitatea odată cu străpungerea tunelului de la Bicaz. Moș Luca Raicovici a stat acolo pînă la terminarea betonării.

...Acum un an, în mai, am coborît din nou de la cabană la tunel intrare. Barăcile din colonie se demolau, în fiecare zi alt grup de muncitori își pornea bagajele către alte șantiere. Tunelul era aproape gata, se făceau cele mai mici finisări, rămăseseră foarte puțini constructori. Am făcut cîțiva pași prin tunel, trezind liniștea care coborîse în adînc. Mergeam fără lanternă și pașii erau neșovăitori iar întunericul care mi se întindea în față nu mă intimida. Știam că acolo lucraseră prietenii — Luki, Marcu sau bătrînul Raicovici, Isaia Maghiar sau Remus Baltag, Popa Ștefan mecanicul mărunțel, drăguț, nepermis de rigid în păreri la vîrsta lui, pe care-l porecliserm Saint-Just.

Peste puțin pe acolo unde călcam eu, urma să intre apa.

În ajunul stăvilirii Bistriței am trecut din nou pe la intrare. Nu mai erau nici birouri, nici barăci, nimic, cei 5—6 ingineri, tehnicieni, muncitori, stăteau pe pietre, planurile erau în buzunare, ca la începutul începuturilor tunelului. Seara, urma să se desprindă podul care lega fostul șantier de restul Bicazului. În fața intrării în tunel erau puse acum imense grătare, ca nu cumva impuritățile aduse de apă să se strecoare, către turbine. Cîțiva montori, făceau o ultimă verificare a lucrului lor, cățărați pe niște platforme. Îi știam, dar ei nu erau ai tunelului, — nu puteam să evoc prea multe cu ei, nu pregătiseră calea apei prin munte ca minierii sau betoniștii. Și totuși, parcă e cineva acolo... da, nu mă înșel : Luki Raicovici, unul din fiii bătrînului. A coborît peste puțin, am schimbat cîteva cuvinte. Aveam cu mine aparatul de fotografiat, același cu care de multe ori imortalizasem figuri de fruntași. Aici nu-și mai avea rostul, îl luasem din obișnuință. Luki m-a întrebat cît e ceasul și aflînd, a comentat :

— Mai sînt două ore pînă plec.

Nu-l știam preocupat de timp pînă într-atit. Mi-a explicat că astăzi — peste două ore — termină pentru totdeauna lucrul la tunel. Peste două ore — încheia nouă ani de muncă în subteran. Ne-am fotografiat acolo numai pentru asta ; o amintire înaintea celor două ore. Privesc fotografia : a prins exact totul și mai ales mîndria lui Luki pentru cei 9 ani, care îi lumina ochii, fața. A explicat această mîndrie în felul lui :

— Putea să lipsească un Raicovici de la încheierea tunelului ? Și rîdea bucuros că, uite, nu lipsește.

Marcu, frate-său lucra pe alt șantier, care se ocupa cu extinderea fabricii de ciment din Bicaz. Nu mi-a spus-o Luki, am aflat-o din relatările unui corespondent voluntar care evidențiase fruntașii în cinsten zilei de 23 August 1960. Putea să nu fie printre cei dintîi un membru al familiei ?

De bătrîn nu mai știam nimic. Unii spuneau că s-ar fi retras acasă, era și timpul, să crească nepoți, să se odihnească. Într-o zi, ducîndu-mă la Roznov, alt șantier de construcții hidroenergetice aflat la început, m-am abătut și pe la carieră. Peste forfota mașinilor și zgomotul excavatorului, am deslușit o voce cunoscută care striga spre a se face auzită. Bătrînul, moș Luca Raicovici, el era. Organiza cariera, se agita, dădea dispoziții sau arăta practic ceea ce trebuie făcut și cum.

— Merge ?

— Trebuie. Am găsit aici, cînd am venit, destule lipsuri. Oameni mulți, dezorganizare, treabă puțină. Știu eu cum e la început. Dar mereu să facem același început cu lipsuri ? Atunci de ce am mai îmbătrînit în meserie ?

Mă uitam la el : îmbătrînise, pasul nu mai era atît de vioi, lumina clară de zi arăta, nemiloasă, ridurile adînci pe care nu le observasem atît de numeroase în tunel. Și avea un chef de lucru... Putea un Raicovici să nu vină cu o idee bună ?

— Iar pe șantier ? Parcă ziceai că tunelul e ultimul ?

—Nepoata mea-i încă mică. După ce-o mărit — scap de-o grijă, mă liniștesc pe-acasă. Pînă atunci poate se hotărăște și tovarășul ingineer să se însoare. (Inginerul de la tunel, burlac convins, îi era șef și la noul șantier) Am promis că-l însor — nu pot să dau înapoi — obraz !

Glumea ca de obicei, părîndu-i-se că dacă ar fi declarat serios că nu se poate despărți de șantiere, de oamenii pe care-i îndrăgise, că nu concepe viața în afara realizărilor mereu mai multe, aș fi scos creionul și carnetul să-l trec printre fruntași. E modest.

Disciplină

Maistrul Aurel Varga de la baraj va pleca la Argeș. Abia aștept să fac o vizită familiei sale, să văd cum s-a aranjat pe noul șantier, să aflu cum

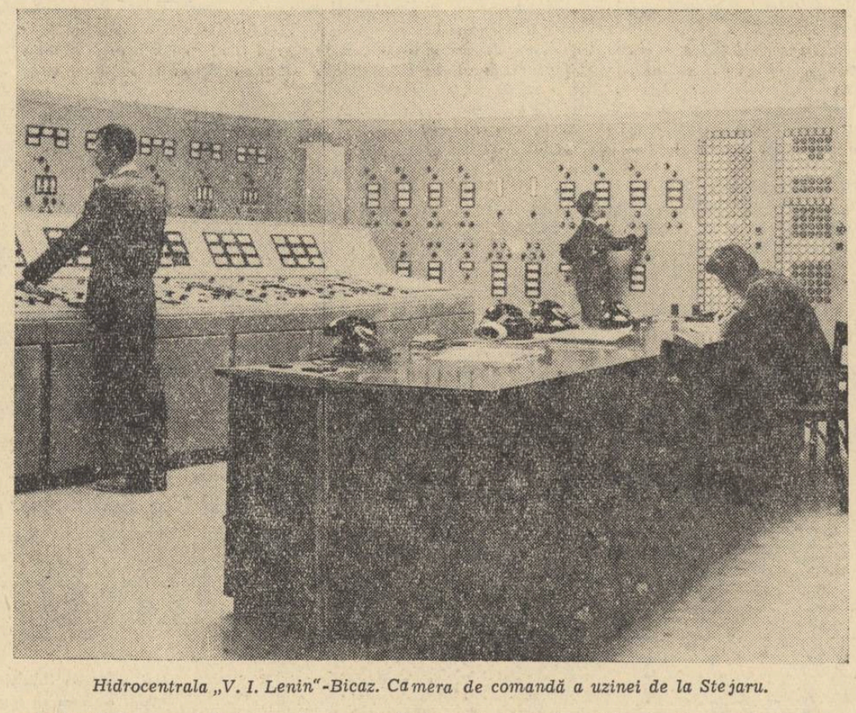

Hidrocentrala „V. I. Lenin"-Bicaz. Camera de comandă a uzinei de la Stejaru.

mai stă Ginel cu școala („domnule, e deștept, dar obraznic foc. La Bicaz s-a bătut cu cei dintr-a treia, auzi, el, boboc dintr-a-ntîia, că nu-l lăsau la la fotbal"), ce „repertoriu" mai are comicul familiei, Virgil și, mai ales, să-mi iau revanșa la remi, unde soția lui Varga mă bătea la scoruri astronomice : — 200 la + 4000.

Sînt curioasă, savurez dinainte momentul cînd voi intra în sediul organizației de partid și va fi acolo un grup de oameni, printre care și maistrul Varga, mi se va spune că nu e o ședință, ci o discuție... așa... și dintr-acea discuție „oarecare" voi afla nenumărate probleme cheie ale șantierului-nou.

La Bicaz, înainte de a-l cunoaște, auzisem despre Varga că e un meseriaș foarte priceput, are politehnica muncitorească, un comunist bun, activ în viața de organizație, ferm, disciplinat.

Dar eu știu două împrejurări în care Varga a fost — culmea ! — teribil de „indisciplinat".

Țin minte o ședință de partid în care Varga era în prezidiu. A ascultat cu atenție raportul, își nota din cînd în cînd ceva, pînă cînd în ușă a apărut capul unui mecanic tînăr, speriat, care i-a făcut semn să vie la el. A sărit de la masa prezidiului, uitînd și țigările acolo, n-a explicat nimic, din doi pași a fost la ușă și apoi afară. Ședința a continuat netulburată și mă gîndeam că ar fi fost cazul să fie informată adunarea în legătură cu plecarea lui Varga. Deodată mi-am dat seama că oamenii ascultă un zgomot anume, un vuiet întrerupt, care se repeta. Vuietul venea de la macarale, așa vibrează cablurile cînd pornesc benele. Și totuși, zgomotul e ciudat parcă s-ar face o probă, parcă nu... în orice caz, s-a întîmplat ceva. Prea sînt atenți toți oamenii, încercînd să ghicească ce se întîmplă afară, asta îi preocupă și dă o încordare deosebită figurilor.

Raportul s-a terminat ; au început înscrierile la cuvînt și discuțiile, dar oamenii își îndreaptă atenția mereu acolo unde se aude zgomotul. Cei de la prezidiu n-or fi observat oare ? Îl surprind pe unul cu mîna făcută pîlnie la ureche, ca pentru a prinde mai bine orice mișcare...

Încet, încet zgomotul se liniștește. Cablurile vibrează, vuiesc egal, neîntrerupt. Totul a reintrat în normal și întreaga sală, ca la un semn, respiră adînc, oamenii se mișcă pe scaune ca într-o pauză la concert. Peste puțin reintră Varga, transpirat, ciufulit, roșu la față. Se așează la masă, ia cîteva foi din prezidiul verbal, le citește, taie ceva din însemnările de pe carnet și se înscrie la cuvînt. Pe urmă, în așteptare, aprinde țigara și trage cu mulțumire fumul în piept. Cînd îi vine rîndul începe :

— Tovarăși, unele lucruri pe care aveam să le spun s-au discutat. Nu mai revin asupra lor. Vreau însă să vorbesc despre cîteva probleme, disciplina în ședințe, plata cotizațiilor, în fine... Tovarăși, mă uit la cîte unii care nu lipsesc de la ședințe, vin, fac act de prezență dar se strecoară între timp, pleacă, nu anunță adunarea, nu cer voie...

Nimeni nu-l contrazice, nici o întrerupere din sală. Toți înțeleg că. Varga are dreptate, că deși el a părăsit adunarea chiar pe aceasta în care vorbește despre disciplină, este îndreptățit să critice. Și plecarea lui rapidă, promptă, pentru a remedia ceva la macarale — fără a da explicații, nu stîrnește nici o nedumerire. Omul a acționat în spiritul disciplinei, nu putea face altfel. E clar pentru toată lumea și eu admir această înțelegere subtilă.

De altfel nu e prima oară cînd asist la întîmplări care nu se comentează, sensul lor adînc fiind receptat clar și exact. Întîmplarea din ședință îmi amintește tot de o împrejurare contradictorie în care Varga, omul ferm și clarvăzător, a încurcat aparent lucrurile. Tovarășa Stela Mihai, de la personal, nici nu apucase încă să înregistreze cererea pe care i-o adusese Varga, coborînd în fugă scările de la macarale la birouri. Era „cererea de lichidare" a lui Tomescu, un băiat indisciplinat, colțos, cu care se epuizaseră toate metodele de educație și toată răbdarea oamenilor. Astăzi comportarea băiatului depășise pînă și limitele răbdării maistrului și acesta semnase furios „cererea de lichidare" a lui Tomescu. La personal încă nu se înregistrase hîrtia cînd Varga a năvălit din nou pe ușă :

— Ce-i cu dumneata, a rîs Stela Mihai, urci, cobori scările într-un suflet. Vrei să slăbești ?

— Lasă gluma, a replicat Varga, unde-i cererea ? A... uite-o !

A făcut-o bucăți, azvîrlindu-le apoi la coș și văzînd uimirea funcționarei, explică :

— Ah, cîte-mi scapă! Cînd m-am dus sus, băiatul se pregătea de plecare și mi-a spus : „Acuma că tot mă duc, să vă spun ce e cu mine". Auzi, a avut o viață amărîtă, grea... vai de capul lui. Se închisese în el, singuratec, mîndru, credea că tot ajutorul nostru provenea din milă. Tînăr, orgolios, ce vrei ! Și-auzi, eu să nu-mi dau seama, și educ 5 copii, sînt tată și nu-mi vine ideea ce-i cu băiatul. Îți dai seama că am putut greși și cu ai mei cine știe de cîte ori !

— Te cred... dar nu face să mă încurci pe mine.

— Poți să mă critici, n-ai decît să rîzi, dar nu pot, pentru greșeala mea să las să se piardă un om. Cum să plece de pe șantier ?

Tomescu a plecat totuși, nu atunci ci peste un an, în armată. De acolo i-a scris maistrului Varga :

„Vă mulțumesc că m-ați făcut om, m-ați învățat să muncesc și să am încredere în tovarășii mei. Nea Aurică, n-o să te uit niciodată".

Școlarul

Am cunoscut mulți oameni pe șantier care întîi au construit și pe urmă s-au bucurat de rodul muncii lor. Era un șofer, Mihai Gherase, a plecat pe urmă la hidrocentrala de la Sadu, care întîi a muncit ca brigadier la șosea și pe urmă a circulat pe ea ca șofer, știu zidari care au lucrat la barăcile în care s-au născut copiii lor.

Dar mă gîndesc la un om care a muncit la ridicarea primei școli din Stejaru, pentru fiii constructorilor. Era pe-atunci brigadier, din Regiunea Autonomă Maghiară, abia știa cîteva cuvinte romînești. Pe urmă a lucrat în tunel, a devenit comandant de brigadă, apoi activist U.T.M. În ultimul timp era secretar de partid la Stejaru. Rareori am întîlnit o memorie atît de fidelă, un simț al expresiei plastice atît de precise, în descrierea oamenilor. Am înțeles cu timpul că acestea erau rezultatele dragostei lui față de oameni, ale atașamentului său. Să-l auziți pe Mărcuș descriind un brigadier : „Era înalt, frumos și avea părul... cum să spun eu ? — așa ca Petöfi".

Adalbert Mărcuș, în calitate de secretar de partid, cunoștea întreaga activitate a șantierului.

Cînd s-a accelerat ritmul de lucru la finisajul uzinei, inginerul șef de acolo s-a dus la Mărcuș :

— Toate ca toate, dar stăm prost cu „moara dracilor". Cei care se ocupă cu asfaltul, fabricarea și turnarea abia se mișcă.

Mărcuș a fost acolo în puține minute.

— Cine răspunde de asfalt?

— Eu.

— Cum te numești tovarășe ?

— Glonț.

— Ah, tovarășe Glonț, tovarășe Glonț ! Pe mine mă chiamă Mărcuș, dar dacă treaba nu merge ca pe roate — condiții vi s-au creat, nu vă puteți plînge — află că mă duc eu „glonț" la trust la dumneata și cer să se ia măsuri.

Pe urmă l-a luat de o parte pe inginerul Panait, un tînăr comunist de la uzină :

— Mă bazez pe dumneata, supraveghează-i, dă-le o mînă de ajutor. I-am luat repede, dar meritau. Noi depășim planul, mergem înainte ani de zile și la sfîrșit vin unii care habar n-au cum s-a muncit aici și stau și... Ah, boală grea e și lenea asta !

„Moara dracilor" a lucrat pînă la sfîrșit cu o rapiditate remarcabilă și Mărcuș n-a mai plecat „glonț" la trust deși n-ar fi ezitat o clipă s-o facă dacă s-ar fi încetinit cumva ritmul de lucru. Pe inginerul Panait l-a rugat să supravegheze treburile mai ales după amiază, deoarece atunci el avea altă muncă.

Destul de greu să faci școală la anii lui, nu mulți, dar maturi, cînd ai copii acasă care peste puțin vor păși pragul școlii. Și mai ales cînd ai o oarecare poziție pe șantier, controlezi munca inginerilor și tehnicienilor, îi tragi la răspundere pentru productivitate sau procentele de preț de cost și seara tu abia te chinui la primele ecuații...

L-am întîlnit la școală cînd toată lumea era în vacanță, învățînd singur, ca să nu fie găsit atît de ușor, l-am văzut căutînd profesorii și cerîndu-le scuze că-i deranjează, dar, în același timp, arătîndu-le caietul de teme făcute în afara lecțiilor sau alergînd la librărie după un caiet. Și l-am mai întîlnit o dată, la sărbătorirea a 6 ani de activitate a școlii din Stejaru. Fusese invitat să vorbească în calitate de secretar de partid. Era puțin intimidat, povestind despre începuturi, cînd a trebuit să spună că a lucrat la construcția școlii. Pe urmă a fost prins de moment, s-a înflăcărat. Mă așteptam să-l văd roșind în plus cînd a fost evidențiat printre elevii fruntași ai cursului seral. N-a tresărit, n-a roșit.

— Cum, tovarășe Mărcuș, l-am întrebat mai tîrziu, ești un învingător calm, nu te intimidezi deloc cînd ești lăudat ?

N-a luat-o ca o glumă ci mi-a răspuns neașteptat de serios, grav, de parcă mi-ar fi încredințat un secret :

— Uite, tovarășă, în școala pe care am construit-o eu, nu pot să învăț prost. Mi-e nu știu cum.

Poate acum nu mai învață tot acolo. Dar mi-e imposibil că cred că altundeva are note mai mici. Și acolo i-ar fi „nu știu cum", din alte motive pe care n-ar ezita să mi le explice, probabil.

Tita Chiper

PEISAJ CU TÎNĂR

Desene de TIA PELTZ

Merg spre fabrică și mă bucur. Lumina strălucește așa de tare, încît și umbra caselor și-a pierdut întunecimea obișnuită. Totul e vesel. Tramvaiele huruie vesel, vesele sînt rochiile înflorate care lunecă pe stradă, milițianul din stop zîmbește.

Sînt în schimbul de după-amiază și nu mă grăbesc. Lucrez la banda rulantă și fac o treabă ușoară, aproape neserioasă : îndoiesc copertele pentru cărți. Două îndoituri și nimic mai mult. Cînd deschide cineva o carte, niciodată nu se gîndește și la mine. Asta mă supără, mi se pare mereu că sînt inutil, aș vrea să mi se dea o muncă mai însemnată, mai grea. Aș izbuti cu siguranță. De fapt mi s-a promis că...

Acum însă mă bucur atît de mult, încît tot ceea ce fac devine important și de neînlocuit. Încep chiar să cred că oamenii știu asta. Pășesc mai mîndru, mai apăsat. După cinci pași îmi dau seama că sînt naiv și mă întristez. Hotărît, munca mea trece neobservată.

Peste drum de poarta fabricii s-a instalat un pictor. Are în față o pînză înaltă și șade pe un scăunel minuscul. Mă duc să mă uit. Pictorul e tînăr, aproape de vîrsta mea. Nu-mi place cum arată fabrica : prea puțină lumină. I-o spun. Mă privește chiondorîș.

— Trebuie să înveți să vezi...

Nu-l înțeleg și stărui. Văzînd că nu plec, mai pune puțină culoare deschisă și mormăie. Începe să-mi placă pictorul. Ce minunată e meseria asta ! Lumea îți vede tabloul, se bucură, știi că folosește cuiva ceea ce faci... Pomii pictați de el nu-mi plac : sînt vestejiți, au crengile pleoștite. Întunecă clădirea atelierelor. I-o spun. Pictorul nu se mai uită la mine. Tace și începe să pună verde aprins pe silueta copacilor.

— Eu lucrez la întreprinderea asta...

— Da?

Nu prea pare să-l intereseze. Apoi văd pe pînză, chiar lîngă grilajul porții, niște pete prelungi, violete.

— Asta ce e? — întreb eu și întind degetul.

— Oameni, muncitori...

Sînt urîți și mă supără. Muncitorii nu arată așa. I-o spun și mă încrunt. Pictorul tace, apoi pufnește și începe să radă culoarea de pe pînză.

— Ce-ai de gînd?

— Șterg tot, — mormăie el enervat.

Îi pun mîna pe braț.

— Nu se poate. În rest e foarte bine.

— Atunci de ce nu mă lași să lucrez?

— Eu stau mai departe și văd mai deslușit.

Pictorul, abătut, își șterge pensulele. Deodată tresare, se întoarce brusc și îmi zîmbește.

— Poate ai dreptate... Îți place tabloul? (Incuviințez) Atunci treci lîngă poartă, sub copacul din dreapta, și stai acolo. Am să te înscriu în peisaj...

La început nu înțeleg ce înseamnă asta. Cînd îmi explică, cît pe-aci să scap pachetul cu mîncare.

— Serios?

— Sigur. Vei ocupa un loc destul de însemnat...

Mă iau puțin în rîs, dar nu mă supăr. Fug pe partea cealaltă și pictorul îmi strigă unde și cum să stau. Lumea ne privește surîzînd și eu fluier vesel. Toate lucrurile au un rost. Aștept răbdător, dar pînă la urmă curiozitatea nu-mi dă pace. Mă întorc lîngă tablou.

— Gata ! — exclamă el, încîntat. Apoi își mai examinează o dată opera și devine grav. — Am găsit sensul, ce zici?

Într-adevăr, eu sînt acela de pe pînză, cu picioarele mele lungi, de care rîd fetele, și cu gîtul puțin aplecat înainte. Mi se deslușește și fața. Peisajul s-a însuflețit parcă. Mă bucur din caleafară de mult.

— O să meargă la expoziția regională — promite pictorul cu un zîmbet șiret, împachetîndu-și uneltele.

Imi pare rău că pleacă ; vreau să-i mai spun ceva, dar nu știu sigur ce. Poate vreau să-l întreb cît e de utilă munca lui. În loc de asta zîmbesc.

— Am făcut treabă bună, dumneata și cu mine...

Dă din cap, rîde și îmi strînge mîna. Îl urmăresc cu privirea și intru pe poartă gînditor. Portarul mă bate pe umăr sfătos. M-am întristat puțin, înțelegînd că vizitatorii expoziției nu vor ști cine e silueta de lîngă copacul din dreapta. N-are nume și probabil asta nici nu prezintă importanță. Totuși nu mă mai frămîntă gîndurile dinainte (două îndoituri și atît). Sensul unui peisaj nu poate fi descoperit la prima vedere. Cred chiar că e frumos să fii anonim. Și cu toate că aș vrea grozav să trec la altă muncă, sînt mulțumit, foarte mulțumit. Și mai trebuie să vizitez expoziția regională...

ÎNĂLȚIMI

Lucrez la etajul șaptesprezece. Propriu-zis, etajul nu există încă decît în plan. Incolăcit în jurul tubului subțire de oțel, zăresc orașul pînă departe. Deasupra mea nimic altceva decît cerul și norii. Mulți cred că meseria asta e foarte primejdioasă. Să lucrezi în vîrful scheletului metalic, prins doar în centura de siguranță... Mie nu mi se mai pare nimic deosebit. La etajul doisprezece se ridică zidul. De sus nu văd decît un fund de șapcă și mîinile care așează cărămizile. Crește zidul, îl bănuiesc cum crește spre mine.

— Ioanee...

Mă simt nespus de puternic la înălțimea asta. Sînt primul care respiră aerul la etajul șaptesprezece. Ceilalți vin în urma mea și umplu schelele.

— Ioane, pune legătura pentru transversal...

În timp ce strîng cu cheia buloanele, observ că strada s-a făcut și mai strîmtă, oamenii s-au micșorat și mai mult. Zîmbesc... Așa se întîmplă cînd te urci prea sus. Tramvaiele arată caraghios, automobilele seamănă cu niște gîndăcei. Aș vrea să fug pînă jos ca să mă uit cum sînt într-adevăr toate.

— Ține, Ioane...

Apuc un tub nou cu amîndouă mîinile și-l potrivesc în încheietură. Centura de siguranță s-a întins și schela vibrează ușor sub mine. Mă uit pe ferestrele blocurilor învecinate. O femeie gătește în bucătărie, un țînc călărește un roib de lemn. Într-un balcon, doi bătrîni mă urmăresc cu palma streașină la ochi.

— Hei, Ioane, Ioane... (Maistrul se supără lesne.) — Unde naiba te zgîiești? Pune legătura pentru mijloc.

În stradă, oamenii s-au oprit. Un bărbat arată spre mine cu brațul întins. Le aud parcă vocile și sînt foarte mîndru. E plăcut să ai prieteni necunoscuți... O față subțire, în alb, s-a oprit pe cealaltă parte a străzii.

— Mă, gură cască, ține... (Maistrul împinge către mine încă un tub și zîmbește pe sub mustață). Trecem pe optsprezece.

Lucrez repede ca să termin etajul. În sfîrșit, împlînt vertical primul tub din schela etajului optsprezece. În stradă, oamenii au plecat, numai fata cu rochie albă a rămas. Scot casca de protecție din cap și o învîrt prin aer, șuierînd tare. Casca strălucește. Fata îmi face semn cu mîna. Bănuiesc că rîde. Strig vorbe de sfidare zidarului și el desface brațele a neputință. Mă cațăr pe tubul de oțel și rămîn iar agățat în vîrf. Fata flutură din nou cu mîna. Mi se pare că mă amenință în șagă. M-am mai înălțat cu un etaj. Grinzile de beton sînt undeva, dedesubt. Nimeni nu s-a urcat atît de sus pînă acum.

— Ioanee...

George Carpat

Fragment din volumul în pregătire „A.B.C. — Bicaz".

Paul Eluard

Din întîi Mai în întîi Mai

Ca frunzele născute dintr-un acelaşi arbor
Ne strînge-un vînt năpraznic şi înăbuşitor
Oglinda ce ne-au pus-o în faţă este ştearsă
Şi nu de ieri, de multă, de foarte multă vreme
Ni s-a tot spus că numai neantul e al nostru
Noi care primăvara mereu întinerim
Intinerim cu fiecare sărutare
Şi ne sorbim lumina din vremuri viitoare
Peste stăpînii noştri un şubred cer apasă
Unită-i forţa noastră şi e primordială
Şi mîine va fi vremea cînd toată omenirea
Va mai cunoaşte numai povara fericirii
Povară-n veci uşoară de muguri şi de roade.

In romineşte de AL. PHILIPPIDE

„Haina de lucru" a reportajului

Am citit cu interes „convorbirea" purtată în nr. 1 al *Vieţii Romineşti* de Al. I. Ghilia şi Al. Oprea — şi neuitînd să-i felicit pentru modul original de a discuta o serie de probleme care ne preocupă pe toţi — îmi permit să mă opresc mai mult asupra unei formulări a lor: *reportajul în haine de lucru*; expresie nu cu totul inedită, dar peste a cărei însemnătate adîncă am trecut mulţi dintre noi cu destulă uşurinţă.

Ni se pare uşor pleonastică această formulare, dar, din moment ce discutăm în jurul ei atît de mult şi cu atîta seriozitate, înseamnă că ea exprimă totuşi un deziderat pe care reportajul nostru n-a reuşit întotdeauna să-l îndeplinească în suficientă măsură: acela al *eficienţei*, al participării lui nemijlocite, mobilizatoare la viaţă. Ar fi nedrept să nesocotim aici bunele intenţii şi rezultate obţinute pe această linie de mulţi din reporterii noştri. Volumele lui Pop Simion, V. Nicorovici, Radu Cosaşu, Ghilia şi alţii se bucură în rîndul cititorilor de o stimă unanimă. Revistele publică şi ele — deşi nu cu suficientă consecvenţă — reportaje bune şi în mare măsură axate pe problematica majoră a zilelor noastre. Am citit reportaje semnate de scriitori încercaţi, cu o lungă activitate literară — şi faptul e un motiv de mîndrie pentru noi toţi, un indiciu al suflului nou pe care cea mai tînără specie a literaturii îl imprimă scriitorilor noştri.

Totuşi vorbim la modul încă revendicativ *reportajul în haine de lucru*; simptom că viaţa a luat-o niţel înaintea reportajului nostru, că noi, reporterii, ne aflăm încă în căutare de modalităţi prin care să lichidăm această rămînere în urmă.

S-a semnalat în dese rînduri primejdia nr. 1 care ne pîndeşte: descriptivismul. Cauza? Neaprofundarea, camuflată desigur sub haine stilistice de tot feul — exclamaţii, uimiri, repetiţii, „floricele", personificări şi peisaje gratuite, poante etc. Aş mai adăuga la această listă, a viciilor descriptivismului, unul capital, mai larg şi mai cuprinzător: prezentarea simplistă a oamenilor.

Mai există reporteri care privesc reportajul nu ca pe o specie literară de înaltă tensiune, ci ca pe o cenuşăreasă oarecare, utilă numai pentru „actualizarea" coloanelor de revistă. Pentru aceştia documentările se transformă în plimbări plăcute, prin uzine sau pe şantiere, unde — fără nicio preocupare pentru *ideea* viitorului reportaj — oamenii sînt puşi să vorbească la întîmplare, despre ce vor ei, bineînţeles cu excepţia datelor de stare civilă care — împreună cu descrierea fizică a eroului şi cu detaliile pitoreşti — constituie capitole fixe şi inevitabile în procesul „documentării". Există chiar redactori şi critici care apreciază un reportaj urmărind doar cum a fost umplută această „rubricatură" rigidă, fără satisfacerea căreia colaboratorul va fi învinuit că „nu are oameni". Dar eu cred că ideea „omul în reportaj" nu poate fi redusă la satisfacerea unei scheme „etern actuale" (portret fizic, biografie succintă şi neselectată etc.), particularizată prin detalii accidentale, ci, dimpotrivă, că tocmai aceste date pot de la caz la caz, să lipsească.

Pentru unii critici şi redactori, tipizarea, încercările de sesizare a specificului unui oraş, a psihologiei unui loc de muncă etc. par să fie probleme minore, mai puţin importante decît numărul de nume proprii prezente în reportaj. O asemenea concepţie simplistă — din nefericire prezentă încă pe alocuri — este cît se poate de dăunătoare reportajului nostru: ea ne duce cu paşi conştienţi spre descriptivism, văduvind realitatea de ceea ce are mai de preţ: profilul psihologic complex al contemporanului nostru, omul societăţii socialiste. Prefer unor astfel de fişe fade, exterioare, lipsite de emoţie, portretul *colectiv* al unui grup de oameni (din care, firească, să nu lipsească specificul local, autenticitatea, tipicitatea), chiar dacă nu voi găsi în el nici un nume propriu, nici o referire la fizicul cutărui sau cutărui ins, nici o biografie (în măsura în care acest ultim lucru nu e cerut de definirea specificului).

Reportajele concepute, în linii mari, după reţeta farmaceutică a descriptivismului, sînt respinse (şi pe bună dreptate) de cititorii noştri, — şi în primul rînd de înşişi oamenii prezentaţi astfel în ele. Adesea muncitorii te admonestează pe teren: „Ei, tovarăşe, degeaba îmi pui întrebări, tot scrii ce-ţi trece dumitale prin cap. Mai bine lasă-mă să lucrez — şi poezia o faci dumneata acasă"... Şi-apoi îţi povestesc tot felul de „cazuri" cu reporteri care i-au descris schematic, vag, hiperbolizat, cu grave greşeli tehnice. Tonul e uneori ironic, alteori dispreţuitor, mai adesea plin de amărăciune. Pe oameni îi mîhneşte faptul că activitatea lor creatoare este zugrăvită în culori dulcege — şi, personal, eu cred că un astfel de reportaj, documentat în pripă şi scris fără pasiune, poate şterbi adeseori, efectul pozitiv pe care-l au asupra cititorilor zece reportaje convingătoare, militante, pline de adevărul vieţii. Cînd scriem sîntem datori să ne gîndim fără încetare la importanţa cuvîntului tipărit. Să ne închipuim, de pildă, că, aşa cum cei criticaţi în ziare răspund materialelor cu pricina, eroii noştri ar fi şi ei obligaţi să-şi spună părerea despre reportajul care le zugrăveşte munca. La drept vorbind, cred că o asemenea măsură — firească utopică — ne-ar vindeca pentru totdeauna de comoditate şi ar activiza întreaga pasiune şi tot spiritul de răspundere ce dormitează încă în unii dintre noi.

Am insistat mai mult asupra acestor aspecte, pentru a arăta sarcinile mari ce ne revin nouă şi reportajului nostru pentru lichidarea rămînerii în urmă faţă de viaţă. Ţara noastră a trecut — după cum s-a arătat la cel de al III-lea Congres al P.M.R. — într-o nouă etapă istorică — aceea a desăvîrşirii construcţiei socialiste. Am păşit în anii unor realizări fără precedent în istoria ţării noastre: colectivizarea completă a agriculturii, realizarea unui uriaş progres în industrie. Paralel, sîntem martorii ridicării continue a conştiinţei contemporanului nostru. „În prezent — a spus tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej în Raportul ţinut la cel de al III-lea Congres P.M.R — activitatea ideologică, munca de lichidare a înrîuririlor educaţiei burgheze din conştiinţa oamenilor este tărîmul principal al luptei de clasă, al luptei între vechi şi nou". În acest domeniu, al formării conştiinţei de tip nou, comunist, cred că reportajul va trebui să aibă o contribuţie calitativ nouă. El va trebui să se situeze în centrul muncii ideologice intense la care ne cheamă partidul în vederea trecerii la construcţia desfăşurată a comunismului. Revin aici la cele spuse în legătură cu „haina de lucru a reportajului" — şi vreau să fac o remarcă la observaţiile lui Al. I. Ghilia şi Al. Oprea. Am impresia că reportajul nostru este totuşi îmbrăcat într-o haină de lucru, dar că această „haină" e susceptibilă de îmbunătăţiri. Semnatarii convorbirii din *Viaţa Romînească* afirmau ceva similar despre proză şi poezie în general, eu extind afirmaţia şi asupra reportajului pe care ei îl prezentau, din acest punct de vedere, cam despuiat. Vreau să spun că, aşa cum s-a scris pînă acum reportajul la noi, el a răspuns într-o măsură însemnată sarcinilor ce-i reveneau în etapa istorică dată (exclud de aici producţiile roze, călduţe, tehniciste, descriptiviste). A fost o etapă de construcţie tenace, de modificare uimitoare a geografiei patriei, pe baza introducerii, pe locuri înainte pustii, a tehnicii celei mai avansate. Procesul din economie, ca şi contrastul între elementul nou, trepidant, şi elementul vechi—molcom, rustic, apatic — impunea, cred, un reportaj din care să nu lipsească, drept elemente componente, evocarea, comparaţia, detaliul peisajistic — pe de o parte, — prezentarea şi popularizarea tehnicii noi — pe de alta. Reportajul acestei etape a fost, ca să folosim un termen ad hoc, un *reportaj de introducere* în marea epopee a construcţiei, şi care nu a fost scutit de o palidă, în general, reprezentare morală a omului, animator omniprezent al lucrurilor. Cînd această carenţă a devenit manieră, s-a ajuns la descriptivism. Reportajul zilei de azi are datoria să umple această lacună, prin abordarea curajoasă şi profundă a problemelor de conştiinţă, a preocupărilor complexe ale omului socialist. Că se va renunţa, de la caz la caz, la descripţia tehnică, ori la evocările contrastante, nu va fi cred, un păcat, atîta vreme cît cititorul de azi (cititorul mediu, nu specialistul) e un iniţiat în problemele tehnice, al căror vocabular l-a deprins din cărţi şi ziare, din experienţa concretă sau din filme documentare. Va mai fi nevoie să explicăm ce e o şarjă rapidă? Sau un furnal? Sau o raboteză? Cu siguranţă că nu. Dar va fi nevoie să pătrundem — şi asta e mult mai greu — în gîndirea complexă a eroilor, să urmărim schimbările pe care noile relaţii de producţie le angrenează în viaţa lor familiară, obştească, profesională. Automatizarea unui proces de producţie i-a făcut adeseori *mat* pe reporteri. În faţa panourilor de comandă ne-am lăsat copleşiţi de spectaculosul abstract, am scos exclamaţii patetice la adresa perfecţiunii tehnice. Dar oamenii au rămas astfel în urmă; lipsa aparentă a activităţii lor fizice ne-a dezarmat şi n-am mai ştiut ce să scriem despre ei.

Tovarăşul Ghilia înţelegea prin *haina de lucru*, investirea reportajului literar cu ascuţişul critic eficient al articolului de ziar. Natural că, observînd în documentări, pe teren, anumite anomalii dăunătoare mersului nostru înainte, nu ne vom sfii să intervenim cu energie în coloanele ziarelor. Cred însă că nu aceasta va trebui să devină *principalul* nostru obiectiv (ce le-ar mai rămîne de făcut prietenilor noştri ziarişti?). De altfel mă îndoiesc că un asemenea reportaj-sesizare, lipsit (din punct de vedere al compoziţiei) de finalitate, se încadrează în specia reportajului literar. Dar asta e o pseudo-problemă: nu interesează încadrările în genuri şi specii, cît aportul pe care-l aducem, prin toate mijloacele ce ne stau la îndemînă, la eficacitatea muncii noastre.

Personal, văd reportajul literar deplasîndu-se spre teritoriul prozei artistice, cu toate implicaţiile ce decurg din aceasta: conflict, analiză etc. E şi normal ca anumite fenomene din viaţă adîncindu-se, căpătînd noi dimensiuni, şi reflectarea lor nemijlocită pe plan literar — reportajul — să urmeze o cale paralelă, de adîncire artistică. Şi aici cred că mă despart într-un fel de poziţia colegului meu Ioan Grigorescu, expusă în unul din numerele trecute ale „Luceafărului". Reluînd exemplul cu automatizarea, cu ce altfel de mijloace, decît cu cele ale prozei, vom putea reflecta mai bine viaţa unui muncitor care devine prin felul de trai un anumit gen de intelectual? Eroul va trebui urmărit pe o lungă perioadă de timp, va trebui să renunţăm la modul de sondare episodică a personajului, să pătrundem în reţeaua densă de fapte şi gînduri ce caracterizează în durată comportarea eroului. Iată, deci, că avem de-a face, în cazul unui prototip bine ales, cu o adevărată *schiţă* de analiză situată, prin împrejurarea că modelul e autentic, la interferenţa cu reportajul.

Aşa stînd lucrurile, problema documentării devine la fel de importantă pentru reporter ca şi pentru prozator. În timp ce ultimul alege din viaţă elementele ce se asamblează mai bine în viziunea personajului său fictiv, reporterul e silit, de specificul speciei, să respecte împrejurările de viaţă. Pentru a depista astfel de prototipi (tot mai greu de urmărit, pe măsură ce „tipicitatea" lor se axează în planul conştiinţei), reporterul va avea nevoie de un timp cel puţin la fel de lung şi de bine adîncit ca şi prozatorul. Va trebui să renunţăm pentru totdeauna la meschinele documentări de 2—3 zile, care ne-au silit în atîtea rînduri să apelăm, ca urmare a penuriei materialului cules, la recuzita descriptivistă. Redacţiilor şi Uniunii Scriitorilor le revine, cred, sarcina de a rezolva pe căile cele mai eficace problema mult discutată a *documentării*. Reporterul va trebui să aibă la dispoziţie acel răstimp necesar pentru ca intervenţia lui în viaţa colectivului pe care îl studiază să se producă cît mai neobservat, fără ostentaţia interviului, fără bruschetea grabei şi fără obsesia lipsei materialului brut din care să poată efectua selecţia, sistematizarea.

E şi aceasta o problemă de primă urgenţă, după cum însăşi îmbrăcarea reportajului în noua sa haină de lucru, creată pe măsura noilor condiţii social-politice, e o dorinţă şi un angajament al nostru, al tuturor.

Romulus Rusan

Primăvara de Aurel Mihale

După o îndelungată şi inexplicabilă tăcere, teatrul „Constantin Nottara" prezintă în sfîrşit spectatorilor o piesă originală. Dar Primăvara *nu marchează numai începutul fericit al reîntoarcerii acestui teatru spre rosturile sale fundamentale, ci şi debutul ca autor dramatic al scriitorului Aurel Mihale. Al prozatorului şi al poetului în acelaşi timp, deoarece odată cu această piesă Aurel Mihale revine şi la vechile sale unelte poetice, părăsite de timpuriu. De fapt, chiar şi pînă la acest poem dramatic, cititorul simţea în proza lui Aurel Mihale prezenţa unui filon liric autentic, această îmbinare constituind una din trăsăturile definitorii ale personalităţii sale artistice. Şi iată că trecerea sa în domeniul teatrului vine să confirme încă o dată această constatare. Nu ne referim aici la interludiile în versuri, ci la modalitatea specifică de a evoca unele momente din cronica anilor 1944—1945. Chiar din prolog intuim faptul că piesei lui Aurel Mihale îi este caracteristică o anume vibraţie patetică, prezentă în diferite game de-a lungul fiecărui episod. „Primăvara" nu-i o simplă reconstituire dramatică a unor clipe de înaltă tensiune umană, ci o frescă de epocă din cadrul căreia autorul a desprins cîteva prezenţe de prim plan.*

Nu am putea spune care din ele se detaşează cu mai multă pregnanţă artistică deoarece, de pildă, muncitorul Radu Necula ne apare mai degrabă ca un personaj

Dramaturgia originală

simbolic, asemănător — dat fiind tonul general al piesei, — cu acei eroi din folclor văzuţi unidimensional. Dacă Primăvara *nu ar fi fost concepută şi realizată cu mijloacele unui poem, figura lui ne-ar fi părut în unele momente deficitar realizată. Dar în contextul piesei ea nu se profilează numai din acţiunile sale cît şi din ceea ce ni se spune despre el. Radu Necula este mai degrabă idealul etic către care năzuiesc toate personajele cinstite ale piesei, acea prezenţă dinamică, mobilizatoare, care aduce în inimile oamenilor certitudinea împlinirii unor visuri seculare.*

Acelaşi procedeu portretistic îl întîlnim şi în cazul unor personaje din mediul sătesc, care aduc în scenă cuvintele din bătrîni (Toma Băbăruş, Zamfira) şi care au în chipul lor ceva neobişnuit şi uneori straniu. Ceilalţi (Vasile Bălaşa, Lambe Cojocaru) sînt structuri sufleteşti puternice, demne, viguroase. Aurel Mihale a reuşit cu deosebire în prima sa piesă să surprindă simultan mişcarea mulţimilor. Psihologia maselor, starea de spirit care domnea în vremea aceea, sînt redate cu siguranţă. Fiorul poematic al evocării nu alterează imaginea realistă a epocii. Dimpotrivă, cu o putere de a crea o atmosferă — care trebuie reţinută drept principala calitate a acestei piese — Aurel Mihale ne face să simţim şi să retrăim din chiar primul tablou epoca frămîntată a anilor 1944—1945. În acest sens ni se pare remarcabilă discuţia dintre rezerviştii concentraţi, precum şi scenele petrecute în sat. Ceea ce credem demn de reţinut pentru viitoarele lucrări dramatice ale lui Aurel Mihale este posibilitatea de a creiona din cîteva replici prezenţe distincte. În tablourile amintite, pe fundalul marei mişcări de masă ne apar unele personaje care se definesc din cîteva cuvinte uneori. Mai puţin realizate ni se par tablourile din uzină. Aici paleta scriitorului s-a dovedit a fi monotonă. Şi aceasta pentru că cei mai mulţi eroi sînt funcţii şi nu individualităţi pregnante, cum se întîmplă în scenele din sat despre care aminteam mai sus. Cum este şi firesc, timiditatea debutului şi-a pus uneori amprenta în această piesă. Autorul n-a avut totdeauna încredere în valoarea simbolică a personajelor, replicilor şi scenelor, şi de aceea, în fine, a fost uneori tentat să folosească elemente discursive ce nu se înscriu pe linia caracterizată prin simplitate şi firesc a acestui valoros poem dramatic. Chiar dacă tensiunea piesei nu se menţine în fiece moment la acelaşi înalt nivel, nu-i mai puţin adevărat că simţim cum, pe parcursul ei, autorul vădeşte tot mai multă fermitate artistică. De aceea stagnarea dramatică a finalului nu-şi are o explicaţie şi poate fi remediată. Demn de relevat este însă şi alt fapt. Deşi aparent Primăvara *este lucrată în tablouri de sine stătătoare, Aurel Mihale a reuşit să creeze nu o simplă suită de scene, ci o piesă unitară.*

Primăvara marchează încă un punct cucerit în bătălia pentru o dramaturgie contemporană axată pe temele majore ale istoriei noastre actuale, inspirată din lupta oamenilor muncii conduşi de partid, pentru socialism.

★

Trebuie apreciată grija cu care Teatrul Nottara *a lucrat pentru reliefarea sensurilor majore ale piesei. Regizorul, George Vraca, a mînuit cu siguranţă un număr mare de interpreţi. Chiar dacă uneori s-a făcut abuz de scene multe, chiar dacă s-a apăsat asupra unor elemente pitoreşti necerute de text, chiar dacă scena a rămas pe alocuri inutil goală, chiar dacă alteori s-a abuzat de efecte exterioare în sugerarea atmosferei, totuşi piesa a fost, în general, înţeleasă de regizor şi de actori. Patetismul şi vibraţia poetică a* Primăverii *au căpătat în spectacol tonurile cuvenite.*

Din distribuţia numeroasă citîm pe maestrul George Vraca, care a introdus de la bun început spectatorul în atmosfera dramatică a piesei, apoi pe G. Demetru, Dan Nicolae, Grigore Anghel Seceleanu, Eugenia Bosînceanu, Ion Punea (actor tînăr, înzestrat, în vădit progres) etc. Rolul principal a fost încredinţat tînărului Dorin Moga, care, deşi are sensibilitate şi naturaleţe, a fost totuşi depăşit de un text care cerea mai multă vigoare şi mai multă maturitate.

Primăvara pe scena Teatrului „Constantin Nottara" reprezintă un spectacol îngrijit.

Valeriu Rîpeanu

O CARTE DESPRE UN MARE ARTIST

Uneori, temîndu-se ca nu cumva să cadă prada primejdiei de a fi copleşit de mulţimea datelor biografice, a materialului cules din arhive, autorul unei evocări literare tinde să acorde un spaţiu exagerat aşa-zisei „literaturizări". Cu alte cuvinte, să îmbrace exactitatea istoric-literară într-o broderie complicată, estompînd caracterul ştiinţific al relatării sale.

Poate că existenţa patetică, tumultoasă, a unui mare actor cum a fost Grigore Manolescu era şi mai ispititoare din acest punct de vedere. Este meritul lui Tudor Şoimaru de a fi ştiut să dozeze cu o reală artă informaţia istorică şi prezentarea autentic literară. Bogata informaţie a omului de teatru, însuşirile sale de stilist s-au unit în mod fericit pentru a scoate la lumină figura unuia dintre marii maeştrii ai scenei româneşti. Dacă ar fi să se lege numai de împămîntenirea în teatrul nostru a dramaticului zbucium al lui Hamlet, de crearea unei puternice şcoli dramatice care avea să dea pe Brezeanu, Toneanu, Liciu, Petre Sturza, şi încă numele marelui Grigore Manolescu ar fi meritat toată admiraţia pe care o mărturisesc necontenit paginile evocării lui Tudor Şoimaru. Dar, aşa cum subliniază apăsat scriitorul, Grigore Manolescu a reprezentat, în acea epocă de indiferenţă criminală şi de nepricepere îngîmfată a oficialităţii, un minunat exemplu de abnegaţie şi de patriotism. Făcînd apel la numeroase mărturii directe, la însemnări şi la articole ale lui Manolescu, la ziarele epocii, la amintirile contemporanilor, Tudor Şoimaru reliefează convingător figura acestui luptător pentru un teatru cu adevărat popular, în sensul cel mai înalt al cuvîntului. Omul care avea să lupte nu numai cu tradiţiile unui repertoriu de melodrame, cu adversitatea unor confraţi mai interesaţi de reţeta serală decît de arta lor, ci şi cu concepţiile presei aşa-zise „de specialitate", aservită de fapt claselor avute, e desenat cu precizie, transformat într-o prezenţă vie, încărcată cu tot zbuciumul sufletesc al marelui actor. Aici se relevă calităţile de scriitor ale lui Tudor Şoimaru: prezentarea laturii majore a personalităţii lui Grigore Manolescu nu se face printr-o înşiruire convenţională. Eroul se mişcă sub ochii cititorului, se zbate, gîndeşte, acţionează ca un om viu. La aceasta contribuie, fără îndoială, prezentarea permanentă a epocii. Elementele sociale, figurile politice ale epocii, literaţii, dar mai ales publicul, imensul public căruia i se adresa şi care îl ovaţiona pe maestru, sînt schiţate cu multă siguranţă, dînd culoare şi viaţă evocării.

Tudor Şoimaru nu a despărţit, pe bună dreptate, omul, artistul şi epoca în capitole separate simplist. De aceea, în strînsa ţesătură epică a cărţii, drama sentimentală a actorului, în jurul căruia s-a făcut atîta caz, nu ocupă locul preponderent. Pe primul plan apare drama actorului în luptă cu stupida oficialitate, cu tradiţiile învechite, antirealiste, ale unora din înaintaşii săi.

Totuşi, Tudor Şoimaru a făcut uneori concesii manierei romanţioase, folosind o formulă întrucîtva dulceagă de prezentare a vieţii familiei lui Manolescu, de pildă. Nu ni se pare integrată în acţiune apariţia lui Haşdeu; aici scriitorul dă frîu liber fanteziei, exploatînd hazardat şi inutil cîteva rînduri din prefaţa la „Ion Vodă cel Cumplit". Arbitrarul coincidenţei face ca Grigore Manolescu să asiste în 1877, exact la scena pe care scriitorul o va descrie cîndva (oricum, nu în prefaţa publicată în... 1865). Şi aici, ca şi în alte locuri, era indicată precizia bibliografică. Chiar şi unele descripţii, în care peisajul e înfăţişat în cîteva fraze uşor convenţionale (ne referim la episoadele vieţii lui Grigore Manolescu la Cîmpulung) distonează cu sobrietatea ce caracterizează cartea lui Tudor Şoimaru.

Credem că unele inadvertenţe de istorie literară se datoresc acestei tendinţe de romanţare excesivă, prezentă pe alocuri în evocarea vieţii lui Grigore Manolescu. De pildă, la pag. 119, se vorbeşte (faptele se petrec în 1875) despre drama „Maria Tudor", a lui Victor Hugo, „a cărei traducere tocmai o terminase Constantin Negruzzi". Or, autorul lui „Alexandru Lăpuşneanu" murise în 1869.

Nu putem să nu subliniem buna iniţiativă a Editurii Tineretului de a prezenta cititorilor ei volume inspirate din viaţa marilor artişti romîni de odinioară. După Luchian şi Grigorescu, Grigore Manolescu vine să ofere, prin condeiul priceput al lui Tudor Şoimaru, un exemplu de creator care-şi dăruieşte poporului arta sa într-o epocă de mari vitregii. Contribuind în felul acesta la educarea morală a tineretului, luminînd figura unor oameni îndrăgostiţi de arta lor, înzestraţi cu însuşiri deosebite, Editura îşi îndeplineşte unul din rosturile sale principale.

Anton Iliescu

Povestea unui record

SPORT

Ion Soeter, recordman al ţării noastre la săritura în înălţime (graţie celor... 5 milimetri pe care, băiat stringător, a avut grijă să-i adauge la cifra recordului său de 2,05 stabilit la Ankara) ne povesteşte în cîteva rînduri inspirate, o întîmplare petrecută la Timişoara:

„În anul 1949, pe terenul de atletism din oraşul meu natal apăruse o fetiţă ca toate celelalte, dar cu un fizic ceva mai aparte, parcă făcut pentru sărituri. Vorbind sincer, uneori prezenţa ei în jurul gropii de sărituri mi-a încurcat antrenamentele şi nu odată am poftit-o — pe un ton nu tocmai prietenos — să-şi vadă de treabă. Dar nici cu vorba frumoasă, nici cu priviri severe nu o puteam depărta prea mult de stîlpi, de groapă şi de ştachetă, de parcă aceasta ar fi produs asupra ei o atracţie magică. Cuminte şi tăcută, privea ore întregi desfăşurarea antrenamentelor la săritura în înălţime, pînă cînd Luiza Ernst-Lupşa se hotărî s-o ia de mînă şi s-o ducă acasă...".

„...Au trecut mulţi ani de atunci. La groapa cu nisip o fată tînără, înaltă, neobişnuit de înaltă, se antrenează la săritura în înălţime. Stau lîngă groapă şi privesc fără încetare. E drept, nu o încurc prin prezenţa mea, nici nu stau liniştit şi cuminte: ea nu mă pofteşte mai încolo şi totuşi parcă rolurile s-au schimbat oarecum...".

★

La aceste episoade m-am gîndit în urmă cu cîteva zile, cînd Iolanda Balaş — căci dînsa era, cum spune povestea, — a stabilit un nou record mondial. (Apropos, de cartea lui Soeter, să nu uit: am sugerat Editurii Tineretului să tipărească biografii sau autobiografii ale marilor sportivi. Eventual, pentru a avea o formă literară acceptabilă, cărţile scrise de sportivi ar putea fi redactate de către scriitori. Închipuiţi-vă ce succes ar avea o carte scrisă de Petschowski, de pildă! Am a 40 de ani de la întemeierea Partidului. Ea a mai spus că a fost stăpînită de emoţie la aflarea ştirii că Iuri Gagarin, primul om care a suit în cosmos, a stabilit cel mai senzaţional record din istoria recordurilor şi că a dorit din toată inima să mai adauge un „modest" centimetru celei mai bune performanţe la săritura în înălţime femei.

Pentru a 11-a oară (cu timpul o să ne fie greu să mai ţinem minte toate „ediţiile"), Iolanda a depăşit recordul, ceea ce, practic vorbind, înseamnă a se depăşi pe sine. Iată evoluţia celui mai valoros record mondial din istoria atletismului feminin. În urmă cu patru ani, prima performanţă mondială era îndeajuns de plăpîndă, cam mititică (există diminutive pentru record?) măsura 1.74 şi aparţinea englezoaicei Hopkins.

Ocrotitoare, Iolanda a sărit într-o bună zi 1.75 şi şi-a asumat rolul de responsabilă cu... tabela finlandeză. Un an mai tîrziu, Ioli îi „împrumută" recordul americancei Mc. Daniels (1.76) a cărei performanţă o egalează însă, destul de repede. Dar cînd două se... certau, o fetiţă din Pekin, Cen Fen In *a sărit 1.77. Apoi... Apoi, Iolanda n-a mai vrut să se mai joace „de-a recordul" cu alte fete, şi-a luat „jucăriile" (ştachetele) şi-a început să se joace... singură. Jocul, un joc splendid, cu cifre, a început şi a continuat apoi cam aşa:*

1.80! (Formidabil!)
1,81! (Senzaţional!)
1,82! (De necrezut!)
1,83! (Chiar atît?).
1,84! (Să fie adevărat?)
1,85! (Gata. Oare se poate sări mai mult?)
1,86! („Gazela" a sărit fantastic!)
1,87!! (Cît e recordul lui Soeter?)
Ioli, nu-i aşa că jocul e doar la jumătate?

Cronicar

O SCURTĂ ISTORIE

Nu ne-am propus să realizăm o „scurtă istorie" a filmului romînesc. Spaţiul nu ne îngăduie să o facem şi-apoi, după activitatea febrilă pe care cineaştii au depus-o în ultimii ani, se pare că se apropie timpul alcătuirii unei istorii mai... lungi.

Vom vorbi despre un domeniu în care arta noastră cinematografică s-a afirmat din plin: filmul de desen animat. Consideräm semnificativ faptul că primele filme de mare succes realizate în ţara noastră, au fost tocmai cele turnate cu mijloacele simple ale filmului pentru copii. S-a început cu... începutul. Desigur, aceasta ne sporeşte nerăbdarea: credem că e timpul ca şi filmele pentru „oameni mari" să obţină laurii consacrării pe plan mondial. „Valurile Dunării", film realizat de colectivul: Liviu Ciulei, Titus Popovici, Francise Munteanu şi Gore Ionescu, a cucerit deja marele premiu al festivalului de înalt prestigiu de la Karlovy-Vary.

În domeniul desenului animat, cinematografia romînească ocupă un loc de frunte, iar peliculele realizate de studioul „Bucureşti" sînt proiectate în zeci de ţări, pe toate continentele lumii. Regizorul şi scenaristul Ion Popescu Gopo a devenit o „somitate" în acest gen de filme şi este nelipsit din juriile marilor festivaluri mondiale. Ciclul său de filme a entuziasmat. Scurtă istorie, 7 arte şi Homo Sapiens, au obţinut cam tot ce se poate obţine în materie de „mari premii": Cannes (oraşul olimpiadei cinematografice), Karlovy-Vary, Moscova, San Francisco, Edinburg etc. Omuleţul lui Gopo, o făptură încîntător de simpatică, desenată cu graţie, din puţine linii, a devenit o adevărată stea. Mari vedete ale ecranului n-au avut — la vremea lor — atîta „succes", ca personajul ivit din călimara lui Gopo. Surîsul uşor nedumerit al omuleţului e surîsul de totdeauna al oamenilor simpli, al oamenilor buni, pentru care viaţa înseamnă pasiune, cunoaştere, sete de frumos. Omuleţul n-are veşminte, poate fi îmbrăcat la nevoie într-o cămaşă romînească, în vreo rubaşcă rusească, poate purta turban indian, ori căciulă islandeză... Fiindcă, înainte de orice, eroul nostru e Marele Pămîntean, locuitor al planetei Pămînt, prieten cu toate stelele şi cometele, în care răsădeşte, acompaniat de muzica sferelor (imaginată magistral de Dumitru Capoianu), floarea simplă a umanităţii. Omuleţul se descoperă pe sine, descoperă apoi pămîntul drag, artele (evident şapte) şi mai apoi, lumile de stele.

Cele trei filme sînt adevărate manuale de etică socialistă. Creatorii lor („armata" lui Gopo e numeroasă şi marile succese sînt succese de echipă) sînt stăpîniţi de ideea de a găsi totdeauna cel mai potrivit şi mai sugestiv limbaj prin care să vorbească spectatorului. Ei nu vor să producă numai clipe de divertisment, ci, oferind senzaţia autentică a întîlnirii cu arta, evită locurile comune, exprimările simpliste, efectele gratuite, concesive, şi caută ca fiecare imagine să spună ceva, să dobîndească neapărat ceva. În aceste filme nu se rostesc cuvinte, nu sînt uzitate jocuri violente de culori, muzica — muzică de fond — se integrează organic atmosferii. Şi sînt în aceste filme note de umor scînteietor, care provoacă rîsul, un rîs tineresc, molipsitor. Efectele umoristice nu par căutate cu lumînarea, nu sînt artificioase. Dincolo de peliculă, auzi parcă rîsul lui Gopo, omul care se întoarce din călătoriile sale cu valizele pline de jucării, omul care pleacă în călătorii cu valiza plină cu gîngăşii, cu cîntece şi siluete luminoase.

Tişnite din trunchiul viguros al artei realismului socialist, filmele romîneşti de acest gen dovedesc multitudinea mijloacelor de creaţie ale acestui realism, propagă idei de un înalt umanism. Ele sînt rod al îndrumării de către partid a artei şi deschid largi perspective filmului romînesc.

T. G.

DIN CARTEA DE AUR A MUZEULUI DOFTANA

11 dec. 1960

Un grup de muncitori mexicani aduc aici mărturia lor de protest împotriva barbariei care a creat asemenea instrumente de tortură, pentru a lipsi de libertate pe cei ce năzuiau să construiască o lume mai bună pentru noile generații. Socotim că sacrificiul tovarășilor de partid n-a fost zadarnic, pentru că acum, cînd clasa muncitoare a dobîndit puterea în Romînia, s-a realizat progresul poporului.

Maria Alici de Teller
José Teller Maciel
J. Bellafuerte
G. Pinto etc

Membrii delegației de studii din R. D. G. mulțumesc din inimă pentru foarte buna primire și apreciază importanța politică a faptului că R.P.R. a transformat fostul lăcaș al groazei într-o școală a educației socialiste a omului.

Știm că tezaurul ideologic al comunismului se răspîndește și se întărește și mai departe în Romînia, spre binele întregului lagăr socialist și al tuturor popoarelor pămîntului.

Vă urăm și mai departe mult succes în construirea socialismului și apărarea păcii.

Delegația minerilor din R.D.G.
Kurt Albrecht, H. I. Draasch, Knapp

Cunoscînd viața închisorilor și a lagărelor de concentrare am putut înțelege întreaga suferință a tovarășilor închiși aici, care au luptat cu curaj și a căror luptă a făcut posibilă eliberarea poporului și drumul spre socialism în Romînia.

O tovarășă franceză,
Renée Raynaud
internată în închisoarea din Bordeaux,
în iulie 1943, deportată la
Ravensbrück, văduva unui executat.

25 februarie 1961

Delegația sindicală C.G.K.T. a vizitat muzeul Doftana, simbolul crimelor fascismului și al opresiunii poporului romîn.

Ea și-a întărit aici convingerile ei antifasciste și cheamă pe toți muncitorii lumii să-și sporească vigilența și elanul pentru a bara drumul fascismului care renaște.

Delegația sindicală C.G.K.T. din
Camerun în misiune.
Ndooh Isaac
membru al Biroului Sindicatului
Construcții
Ekwatta Robert
secretar al C.G.K.T.
M. Ekwe

5 august 1960

Oroarea acestor locuri este de nedescris. Ea ne amintește nouă, algerienilor, ceea ce îndură zi de zi eliberatorii poporului algerian.

Fie ca acei care au suferit, care au murit să slujească drept exemplu eroilor noștri. Omagiul nostru celor ce au căzut! Jos regimul de exploatare capitalistă. Trăiască victoria P.M.R.

Bentan Ashashi
Aued Rouis etc

31 mai 1960

Glorie memoriei acelor care au căzut, pentru ca milioane de oameni să poată trăi în libertate, pace și securitate.

Sarah Fell Yellin — poet, S.U.A. —
Los Angeles

2 septembrie 1959

Ce putere au celulele întunecoase și zăbrelele? Proletariatul lumii întregi va ști să le sfarme, așa cum poporul romîn a știut să dărîme aceste ziduri și celule ale tiraniei.

Clara Hernandez
Carola Sabina Copeha
Cuba

5 septembrie 1959

Francezii care vizitează fosta închisoare Doftana leagă inseparabil amintirea luptătorilor antifasciști de toate naționalitățile care au murit aici — printre care André Prot — de amintirea marelui Henri Barbusse, care a denunțat ororile Doftanei în fața opiniei internaționale.

Călăii n-au putut totuși lichida pe cei înlănțuiți. Doftana a fost capitala durerii, dar Doftana a fost și centrul eroismului. Calea Romîniei noi a trecut prin Doftana.

Cinste și glorie luptătorilor neînvinși. Cinste și glorie eroicei avangarde a P. C. din Romînia.

Trăiască Romînia nouă și solidaritatea internațională a muncitorilor.

Guy Besse
membru al C.C. al P.C. Francez
Monique Arradou Besse

ȘT. CONSTANTINESCU: „Demonstrația muncitorilor din Cîmpina în fața închisorii Doftana" (fragment)

Doftana înfățișează, de la prima vedere, eroica luptă revoluționară a comuniștilor romîni și nemiloasele măsuri represive luate de clasele conducătoare, care n-au reușit să suprime luptele poporului. Doftana este acum simbolul trecutului, iar istoria Romîniei revoluționare de azi constituie un permanent izvor de inspirație pentru comuniștii din țările capitaliste.

Madhavar Atchuthan
Delegat al Sindicatelor din India
— comunist —

27 august 1959

Vizitînd acest muzeu — fostă închisoare — simțim pe de o parte repulsia față de trecutul care a încercat zadarnic să ucidă eroismul, iar pe de altă parte omagiem demnitatea acelora care, cu fruntea ridicată, au putut să vadă prin întuneric lumina viitorului.

Elvio Romero
A. Dias de Moraes
Paraguay

7 octombrie 1959

Vizitarea Muzeului Doftana a fost pentru noi o lecție asupra vieții și asupra istoriei glorioase a comuniștilor, a celor mai buni fii ai poporului romîn. Fie ca aceste suferințe și amintirea celor căzuți să rămînă ca învățătură și ghid veșnic pentru noile generații, pentru ca ele să știe să apere întotdeauna, în inima și în munca lor, moștenirea glorioasă a oamenilor care au luptat pentru libertate și socialism.

Michele Russo
C. Agostino

28 octombrie 1960

Noi, studenții venezueleni, delegați la al 6-lea Congres al U.I.E., am vizitat aceasta, una din închisorile fasciste din Romînia, transformată în Muzeu de către guvernul R.P.R. Am devenit și mai convinși de justețea luptei împotriva militarismului revanșard, împotriva fascismului, pentru pace.

Felipe Ganez
Julio Penabus G.

5 august 1960

După ce am vizitat închisoarea, cunoaștem toate greutățile luptei muncitorilor și țăranilor pentru libertatea poporului, pentru democrație și pentru pace.

Trăiască în veci libertatea proletariatului.

Studenții indonezieni:
Gerhardt Arnold
M. A. Soedjak
Soedjono

Lugubră este povestea Doftanei? Nu, ea este totodată povestea minunată a vitejiei omenești, a forței omenești, o poveste ce-ți vorbește cu adevăr despre adevărul revoluției.

Pe ușile celulelor, fiule, vei citi numele celor întemnițați odată aici. Aceleași nume le vei vedea în ziare. Iar în ziua voioasei sărbători de 1 Mai vei privi la tribună pe acei oameni pe ale căror chipuri întunericul Doftanei a săpat primele cute, oameni ale căror tîmple au înălbit în temnița Doftanei. În calea ta vei întîlni pe mulți dintre aceia care luni și ani de zile au fost prizonierii Doftanei, ca astăzi să scrie pentru tine cărți, să dureze școli și uzine, să muncească pentru tine, pentru pămîntul liber al Romîniei. Pentru ei, Doftana este ca un coșmar ce de mult s-a risipit. Dar tu trebuie să-ți amintești de ea, fiule, pentru a ști prețul libertății și prețul vieții, pentru a cunoaște pămîntul pe care pășești, pentru a înțelege cine ți-e prieten și cine ți-e dușman.

Iar pînă atunci, fiule, dormi liniștit. Nu ție, ci mie, și stelelor îndepărtate, inimii mele îi depăn eu povestea însingerată, povestea sumbră dar minunată a Doftanei.

Vanda Vasilevskaia

27 ianuarie 1961

Ilarie Voronca

GÎNDUL MEU

Către voi, oameni ai viitorului
Se îndreaptă gîndul meu
Și vreau să exclamați
„Era dintre ai noștri", cînd veți citi poemele mele.

Terase luminoase. O muncă veselă
Făcută pentru binele tuturor. Și o iubire imensă
Ca un fluviu care duce spre mare toate riurile
Ca să reunească pe oameni și popoare sub un
același soare.

Totul vă aparține acum. Și văile și munții
Printre care anotimpurile-mpart forțele lor,
Și oceanul maiestuos. Și zorile. Și apusurile,
Despre care numai cîțiva puteau să zică înainte:
„Sînteți atît de frumoase".

Își mai amintește cineva printre voi de oamenii din
vremea mea
Care-și dădeau ochii, plămînii pentru un prinz și un
pat sărăcăcios?
Vederea lor se ducea odată cu fumul prin
coșurile-nalte ale uzinelor
Răsuflarea lor, tinerețea lor se prefăceau în lumini
și în cristale strălucitoare.

O! Toți erau departe, triști, în beznă.
Nu luau parte deloc la bucuriile pe care le
creaseră.
Suferința lor, agonia lor ascunsă, asemenea
stridiilor
Cu care se hrănește moartea ca să scoată perle.

„Aceste alei somptuoase! Grădinile aceste ca
niște cupe
Unde șampania cea mai fină a confidențelor face
spumă.
Și vitrinele atît de atrăgătoare ca timbre poștale
mari
Unde toate climele, toate vacanțele se întîlnesc.

N-au păstrat nici o urmă a mîinilor aspre,
Dureroase, ale oamenilor care n-au dreptul la
nimic?"
Spuneam adesea vorbele astea. Dar eram asemenea
străinului
Care vorbește în mijlocul unei mulțimi, o limbă
necunoscută.

Eram de-ai voștri, oameni ai viitorului
Și spre voi mergea gîndul meu
Cum spre ocean setea viitoare,
Caii albi ai izvoarelor și coamele lor înspumate.

În romînește de SAȘA PANĂ

ȘTEFAN HEYM
despre misiunea scriitorului

Se știe că redactați romanele dvs. în limba engleză și pe urmă le traduceți singur în germană. N-ar putea exista o controversă dacă aparțineți literaturii germane sau americane?

— *Ar fi o controversă gratuită. Două romane ale mele* Cruciații și Goldsborough *tratează într-adevăr teme din viața americană în limba engleză. Dar majoritatea cărților mele sînt închinate Germaniei. În volumele mele de publicistică „Cu mintea limpede"* (Im Kopfe sauber) *și „Pe față"* (Offen gesagt) *iau atitudine în problema scindării Germaniei. Ele sînt scrise în limba germană.*

— Și ultima dvs. carte este dedicată tot Germaniei?

— *Te gîndești la „Umbră și lumină"* (Schatten und Licht)? *Aș avea de povestit multe despre originea acestei cărți. Ea prelucrează experiența vieții cotidiene în Germania scindată. Dar uneori am mai dat și o mînă de ajutor realității. Am dat un alt înțeles fanteziei. O invenție proprie și patentată. De pildă, m-am lăsat arestat ca contrabandist la Berlin și am fost închis două săptămîni, pentru a putea studia contrabanda foarte activă de alimente, de care aveam nevoie în povestirea mea „Rețeaua"* (Netz). *Sau, pentru a putea scrie schița mea „Bacilul"* (Bazilus) *m-am dus ca așa-zisă „persoană strămutată" în Republica federală, am vorbit cu numeroși tipi de acest soi, dîndu-mă drept unul din ei, și am putut constata că „bacilul" socialismului i-a molipsit și pe aceștia.*

— Există vreo legătură între „Cruciații" și cel de al doilea despre viața americană „Goldsborough"?

— *Da, „Goldsborough" este faza următoare a evoluției societății americane. „Cruciații" arată Statele Unite în timpul celui de al doilea război mondial — la care am participat ca ofițer american. Romanul este așadar în unele privințe autobiografic; cel de al doilea roman tratează perioada agresiunii din Coreea. Este propriu-zis un roman muncitoresc. Eram condus de concepția și de experiența că muncitorii sînt oameni ca toți ceilalți, numai că au un punct de vedere special, de clasă. Ceea ce mă supără în deosebi este prejudecata — pe care o întîlnim și la noi — că muncitorii ar avea o viață sufletească mai primitivă, mai instinctuală decît a personajelor provenite din pătura burgheză.*

— Se știe că sînteți un cunoscător al problemelor propagandei. Ne puteți spune ceva despre metodele fasciste de înșelare a maselor?

— *Aceste metode au făcut ca milioane de oameni să zacă neidentificați în țărînă; ca să se poată produce inimaginabilele grozăvii de la Auschwitz și Maidanek.*

Un război nedrept, un război de agresiune cere ca masele care trebuie să ducă acest război să fie în prealabil pregătite psihologic — orice guvern care prepară un război de agresiune trebuie să procedeze astfel.

Naziștii au otrăvit în special tineretul și l-au pregătit pentru planurile lor de cotropire. Cîte tone de suferințe și de moarte cîntărește părul de femeie de la Maidanek, grijuliu strîns în jurubițe! Cîte chintale de moarte nevinovată în ghetuțele de copii frumos legate perechi la Auschwitz!

— Ce ne puteți spune despre așa-zisul război psihologic pe care îl duce Germania occidentală?

— *În Germania există oameni cărora le place moartea. Nu propria lor moarte, ci a altora. Căci moartea poate deveni o afacere pentru anumiți oameni. Traficanții cu războiul și generalii lor n-ar avea nici un fel de forță dacă n-ar găsi sprijin printre aceia care n-au învățat nimic și nu vor să învețe nimic. Un prieten mi-a povestit că a auzit pe cineva, într-un hotel din Germania occidentală, spunînd: „Cînd Adenauer al nostru va avea 24 de divizii gata de marș, vom schimba noi tonul tobelor".*

— Gîndește oare și tineretul în acest fel?

— *Nu se poate generaliza, nu putem pune pe toți în aceeași oală. Cînd vorbești despre tineretul din vest trebuie să ții seama de anumite considerente. În primul rînd este nesiguranța generală, teama că totul s-ar putea sfîrși brusc. Căci acest tineret aude mereu numai de distrugeri, rachete, război, bombe H.*

Dar sînt și tineri de părerea că toate acestea le-au pregătit cei din generațiile anterioare. Cred că se poate vorbi de o răzvrătire a tineretului din occident. Să ne gîndim la acei „tineri mînioși" (angry young men) *din Anglia sau la „generația învinsă"* (beat generation) *din S.U.A. Mai mult, chiar existențialismul este caracteristic pentru tonalitatea vieții occidentale. Jean-Paul Sartre și Françoise Sagan nu pot fi îndepărtați ca niște simpli nihiliști. „Sîntem aici, și atîta tot: trebuie să ne împăcăm cu viața" — pare a fi punctul lor de vedere asupra vieții. Ei pun deci o problemă de importanță vitală pentru „generația pierdută", o problemă caracteristică pentru o lume care apune. Acești scriitori nu pot găsi soluții.*

— Care e atitudinea forțelor reacționare din Republica federală față de asemenea aspecte?

— *Se încearcă utilizarea acestei stări de spirit a tineretului în scopuri murdare. Dar nici aici nu trebuie să generalizăm. Ceea ce este limpede, este, de pildă, că literatura pornografică, romanele cu gangsteri, anumite filme și o anumită muzică de dans nu sînt numai o afacere a unor edituri sau societăți cinematografice, ci constituie un întreg sistem. Se preamărește crima pentru că vor să comită crime și au nevoie de făptași cărora criminalii să li se pară eroi. Aici se potrivește un proverb indian: „Spune-mi cum îți crești copiii, ca să-ți spun ce ai de gînd".*

Ne dăm cu toții seama ce ar putea fi un al treilea război mondial. Omul normal nu se gîndește cu plăcere la moarte, căci moartea este ireparabilul, definitivul. Noi iubim viața. O iubim însă destul? Sînt morminte, milioane de morminte care n-ar fi trebuit să fie. Milioane de morți. Vocea lor, risetele lor, atingerea mîinilor lor ar mai fi cu noi dacă am fi iubit viața destul de mult ca să o apărăm...

— Cum am putea apăra azi pacea în modul cel mai eficace?

— *Există o lume socialistă și există o opinie publică mondială de miliarde de oameni.*

— Glezos, Lumumba arată că această forță este prezentă.

— *Da, opinia publică a reacționat imediat. Acum o sută de ani nu mulți s-ar fi sinchisit că undeva în Africa centrală s-a întîmplat ceva, că un negru a fost ucis sau mai trăiește. Astăzi lucrul acesta nu mai este posibil. Astăzi depindem unii de alții și toate se petrec la scară mondială. Și aceasta este un rezultat palpabil al sistemelor foarte perfecționate de informație și transport. Pămîntul a devenit mic.*

— Care este răspunderea scriitorului în această nouă realitate?

— *Nu trebuie să subestimăm această răspundere. Căci nu numai conducătorii politici și ei scriitorii au azi o mare răspundere. Trebuie să fim conștienți că arta și literatura influențează în ultimă analiză acel factor important care este opinia publică mondială, în problema: pace sau război. Ne dăm seama zilnic că dacă nu este chiar forța hotărîtoare, această opinie are totuși o importanță uriașă. Lumea socialistă și arta socialistă joacă un rol mare. Cu cît vom crește mai mult, cu atît va deveni viața mai frumoasă și cu atît forțele amenințătoare ale războiului vor fi împinse îndărăt.*

— Și țara noastră încearcă în acest fel să sporească forțele păcii.

— *Țara dvs. îmi place foarte mult. Romînii sînt iubitori de viață. Nu voi uita niciodată ospitalitatea lor amabilă, caldă. Frumusețea — a oamenilor și a țării — caracterizează Romînia actuală. Și mai trebuie să adaug ceva: fetele sînt foarte drăguțe și multe femei frumoase împodobesc străzile Bucureștiului. În acest sens ar putea fi comparat cu Parisul. Peste tot numai frumusețe. M-au impresionat noile construcții. În primul rînd arhitectura modernă. Foarte frumoasă este Piața Republicii, cu noua sală de concerte. N-am mai fost în Romînia, dar îmi închipui cum putea arăta Bucureștiul într-o țară balcanică dinainte de război. Romînia de astăzi pe lîngă cea de ieri, este asemenea unui fluture strălucitor pe lîngă coaja uscată a crisalidei sale.*

Dieter Schlesak

AVENTURĂ IN CUBA

Dușul rece care a urmat lichidării agresiunii americane în Cuba n-a avut încă darul să trezească definitiv pe conducătorii politici și militari ai Statelor Unite și se pare că dezorientarea și haosul care domnesc la Washington sînt echivalente ca amploare cu satisfacția și noua doză de curaj care au cuprins întreaga lume iubitoare de pace.

Pentru că nu ne aflăm în fața unui act intempestiv, pentru că el este parte integrantă dintr-o serie de acțiuni provocatoare întreprinse de imperialiști pe continentele asiatic și african, pentru că el vădește o politică și un plan de care se părea, la un moment dat, că administrația Kennedy s-ar fi desolidarizat, se impune să se facă acum un sumar bilanț și să se întrevadă, în curba sinuoasă și febrilă a diplomației Statelor Unite, o anumită perspectivă.

Pentagonul și Agenția Centrală de Informații au moștenit din „tezaurul" ideologiei hitleriste teoria „determinismului geografic": țările mici trebuie să se afle în mod necesar sub sfera de influență a puterii politice de mîna întîi, în a cărei apropiere sau rază de acțiune sînt situate geografic. „Emisferul american" a devenit o noțiune necesară justificării exploatării economice și amestecului intern în treburile țărilor din America Latină. Sub pretextul „securității" Statelor Unite, au fost instalate sau răsturnate guverne, au fost încheiate tratate economice leonine și s-a generalizat un sistem absolut de înghițire nesățioasă a bogățiilor naționale ale statelor americane.

Cuba, o insulă mică de numai 6 milioane de locuitori, pe teritoriul căreia se află încă instalată una din cele mai puternice baze aero-navale ale Statelor Unite, a avut curajul să sfideze „determinismul geografic". Guvernul ei, rezultat al unei revoluții naționale populare, a cerut Washingtonului stabilirea unor noi relații economico-politice pe picior de egalitate și reciproc avantajoase.

Cele ce au urmat — în domeniile diplomatic, economic și militar — se cunosc. Ceea ce trebuie precizat, pentru că s-a insistat mai puțin, este că nu atît pierderile economice determinate de naționalizarea bunurilor monopolurilor americane în Cuba au fost hotărîtoare în atitudinea ulterioară a Statelor Unite, cît exemplul pernicios pe care îl constituia „precedentul" cuban. Asupra „duelului Statele Unite-Cuba" erau ațintiți ochii ambelor Americi (ca și de altfel ai întregii lumi) și o înfrîngere americană, răsturnînd fatalitatea „determinismului geografic", dădea curaj atîtor state, înhămate forțat la carul Statelor Unite, să caute o desprindere, o degajare de obligații epuizante, pentru a se putea reinstala pe picioare proprii.

În acest sens, orice acțiune represivă americană împotriva Cubei trebuia să constituie un „exemplu", o încercare de intimidare a acelora care n-ar mai împărtăși teoriile geopolitice ale imperialiștilor americani.

„Exemplul" a fost minuțios pus la punct, în ciuda eșecului patent. El are trei aspecte: economic, diplomatic și militar și dovedește că noul guvern american, în pofida unor declarații care s-au dovedit simplă perdea de fum, a preluat moștenirea administrației Eisenhower.

Prima fază a agresiunii a luat forma intervenției economice. Au fost tăiate creditele importatorilor cubani, au fost micșorate cotele de export ale bunurilor alimentare și de import ale zahărului. Întrucît guvernul Fidel Castro n-a renunțat la dreptul creării unei economii independente, Statele Unite au trecut la refuzul prelucrării de către rafinăriile americane de pe teritoriul cuban a petrolului livrat de Uniunea Sovietică. A urmat embargoul petrolului american pentru Cuba, presiunea asupra armatorilor străini de a nu mai transporta cu tancurile lor petrol „străin" cu destinație cubaneză. S-a trecut la amenințarea cu privarea de „asistență economică" a statelor care ar vinde armament și muniții Cubei. Un alt embargo privea exportul de mijloace de transport și piese de schimb sau instalații industriale. În sfîrșit, s-a recurs la ultima resursă: suspendarea totală a importului de zahăr.

Cînd toate fazele agresiunii economice s-au dovedit inoperante, pe de o parte din cauza voinței dîrze a guvernului și poporului cuban și, pe de altă parte, din cauza ajutorului economic salutar acordat de către Uniunea Sovietică și de către întregul lagăr socialist, s-a trecut la faza diplomatică a agresiunii.

O intensă campanie de făgăduieli și presiuni s-a desfășurat în prima jumătate a anului trecut în cancelariile Americii Latine. Pe lîngă diplomații acreditați, trimiși speciali ai Departamentului de Stat și ai Agenției Centrale de Informații au cutreerat toate capitalele și au luat contact cu personalitățile politice pe care se conta. O vastă mișcare subversivă împotriva Cubei se țesea ca o pînză de păianjen între Washington și Strîmtoarea Magellan. Se pregătea o „explozie" anticubană în sînul Organizației Statelor Americane.

Într-adevăr, la San José, în August 1960, secretarul Departamentului de stat, Herter, a făcut tot posibilul pentru a cîștiga sprijinul țărilor sud-americane în favoarea unor măsuri economice și diplomatice represive împotriva guvernului revoluționar cuban. Deși rezoluția finală nu menționa Cuba, ea condamna oarecum vag orice stat din emisferul american care ar fi dispus să accepte ajutor „extracontinental" în cazul unei invazii străine. O lună mai tîrziu, la conferința de la Bogota, secretarul de stat adjunct, Douglas Dillon, a repetat placa „amenințărilor blocului chino-sovietic" și, în ciuda făgăduielii unui ajutor de 500 milioane dolari, n-a obținut nici o asigurare precisă că un act de agresiune al Statelor Unite va fi urmat imediat de statele Americii Latine.

O pregătire diplomatică a agresiunii ar fi cerut fără îndoială, și o „prelucrare" metodică a aliaților europeni. Acest aspect se pare că a fost lăsat de o parte și, după cum vom arăta mai jos, a constituit pînă la urmă o adevărată „surpriză" pentru Departamentul de Stat.

Ne amintim de cunoscutul roman al lui Graham Greene: un „englez liniștit", stabilit la Havana, a fost recrutat de Intelligence Service, căruia îi transmitea regulat informații total imaginare și documente ridicole. Cînd faptul a fost pînă la urmă dovedit, șefii lui n-au putut decît să-l decoreze, pentru că altfel o demascare a acestuia ar fi însemnat și o condamnare a propriei lor miopii.

„Omul nostru din Havana" nu este numai eroul satiricului englez, ci și o realitate a Agenției Centrale de Informații a Statelor Unite. Cele ce s-au petrecut în Coreea de Sud sau în Turcia, în Irak sau în Laos, în Vietnamul de Sud sau în Cuba au fost văzute de către Allen Dulles (această „instituție" a vieții publice americane: guvernele se schimbă — numai ea rămîne!) cu ochii unor agenți care au luat propriile lor dorințe drept realități. De aceea, Statele Unite au fost de atîtea ori surprinse de desfășurarea evenimentelor în lume.

„Omul nostru" de la Bagdad sau de la Vientiane, din Ankara sau Saigon, din Seul sau Havana a mizat totdeauna pe reacțiunea cea mai deșănțată și a fost decorat pentru că a raportat nu realități, ci iluzii. „Omul nostru din Havana" a raportat repetat și insistent existența unei mișcări interioare de rezistență în Cuba. Pe aceste forțe „anticastriste" sau, mai bine zis, pe imaginara lor existență, a contat A.C.I.-ul și pe ele au mizat pregătirile Pentagonului. Că ele au fost determinante în aventura americană nu mai încape nici o îndoială. Deziluzia a fost fără îndoială, amară. Dar va schimba oare cu ceva poziția centrală a lui Allen Dulles în politica de stat a Washingtonului?

Se știe azi precis că A.C.I.-ul și Pentagonul au forțat mîna președintelui Kennedy atît în problema Laosului cît și în aceea a Cubei. Mai puțin informat, s-a găsit în fața unor planuri ale administrației Eisenhower, pe care și le-a însușit pînă la urmă.

Înseamnă oare aceasta o disculpare? Nicidecum. S-a făcut oarecare vîlvă în jurul declarațiilor lui Kennedy că Statele Unite nu vor ataca niciodată Cuba. Dar trebuie scoasă în evidență, după părerea noastră, acea parte a declarației care spunea: „N-avem intenția să luăm măsuri în ce privește bunurile sau celelalte interese economice pe care cetățenii americani le posedau mai înainte în Cuba **decît prin intermediul unor negocieri oficiale și normale cu un guvern cuban liber și independent**". (Sublinierea ns.). Dacă ne gîndim la sensul în care trebuie înțeleși termenii „liber" și „independent", ne dăm imediat seama că, în momentul acestei declarații, se conta deja pe agresiunea iminentă.

Știm azi că se avea în vedere:

a) o debarcare pe front larg, pentru a se pătrunde în zona centrală Sierra de Escambray;

b) tăierea comunicațiilor cu Havana și stabilirea unui cap de pod în legătură probabilă cu baza americană de la Guantanamo;

c) joncțiunea cu forțele „rezistenței interioare".

Inspirată, pregătită, alimentată și condusă direct sau indirect de către Pentagon, de la bazele din Florida, Guatemala și Nicaragua; efectuată cu trădători ai revoluției cubane, cu fugarii lui Battista și cu mercenari, agresiunea a eșuat lamentabil în cîteva zeci de ore de luptă patriotică a întregului popor cuban. N-au slujit la nimic nici „consilierii tehnici" americani, nici armamentul livrat forțelor de debarcare. Iluzia că s-ar putea crea „un guvern cuban liber și independent", care să ceară imediat ajutor Washingtonului, s-a spulberat.

Aventura s-a terminat rușinos, lamentabil!

Pentru Departamentul de Stat, care practică o „politică de prestigiu", care-și dă seama că în conflictul S.U.A.—Cuba, aceasta a învins și că statele americane, ca să nu mai vorbim de întreaga lume, au urmărit cu suflarea întretăiată, desfășurarea evenimentelor, deșteptarea din coșmarul înfrîngerii trebuie să fi fost destul de crudă.

Au început bineînțeles, să se găsească țapii ispășitori: deficiențele serviciului de informații, slaba pregătire a Pentagonului, subestimarea forțelor militare reale ale Cubei și implicit, proporțiile relativ reduse ale forțelor de debarcare, armamentul demodat al acestora. S-au ținut în pripă consilii de cabinet, și o ședință a Consiliului național de securitate al S.U.A. S-au anunțat discuții Kennedy—Eisenhower și consultări cu liderii republicani. S-au sugerat pe de o parte un apel la Organizația Statelor Americane și, pe de altă parte, tratative „ferme" cu aliații europeni ai Statelor Unite.

Din acest punct de vedere, se poate spune că politica americană, așa cum s-a manifestat în ultimele săptămîni, și cu tot refuzul unei condamnări categorice în cadrul comitetului politic al O.N.U., s-a lovit de o rezistență semnificativă în Europa. Cercurile conducătoare britanice s-au arătat surprinse că, la recentele discuții dintre Kennedy și Macmillan, problema Cubei nici n-a fost atinsă. Cercurile similare franceze nu și-au ascuns nedumerirea că nu a fost consultat în prealabil și Quai d'Orsay-ul. E considerată oare la Londra și Paris rezerva față de aventura cubană o revanșă la atitudinea americană în aventura Suezului?

S-a trîmbițat mult în ultimele zile, paralel cu amenințările trădătorilor cubani, că vor continua agresiunea, că Statele Unite își vor revizui cursul politicii lor externe și că „la nevoie, S.U.A. își vor apăra singure securitatea". Să însemne aceasta o revenire fățișă la politica Eisenhower—Dulles, cu riscul izolării tot mai mari a Statelor Unite, sau repunerea pe făgașul inițiat de Roosevelt, a colaborării internaționale, care a constituit unul din sloganurile electorale ale președintelui Kennedy? Iată ce ne vor lămuri săptămînile și lunile viitoare.

În tot cazul, atît eșecul aventurii cubane cît și faptul că timpul lucrează în favoarea forțelor păcii, tot mai numeroase și puternice în întreaga lume, nu trebuie să micșoreze vigilența.

M. Roșca

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Biblioteca Raională
Odorheiu

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 11 (70) • 1 iunie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

CRITERIILE NOUTĂȚII (I)

de Dan Deșliu

La întrebarea „ce e nou în poezia noastră" — se poate răspunde în moduri diverse, în funcție de accepția pe care o dăm termenului principal.

Se poate întocmi, de pildă, o listă — și ea va fi destul de lungă — de lucrări poetice apărute în ultimul timp în volume, plachete, ziare, reviste. Se pot cita numeroase titluri sau nume, selectate conform gusturilor unuia sau altuia. Un răspuns „perfect", atotcuprinzător, ar fi — evident — imposibil.

Personal, cred că înainte de toate trebuie să încercăm să definim noțiunea, lămurind, pe cît ne stă în putință, care sînt criteriile noutății — ale noutății artistice, în genere — ale celei poetice, în speță.

Dacă plecăm de la premiza că nou în artă este în primul rînd o chestiune de fond, atunci vom lega întotdeauna problema noutății artistice de exprimarea esenței vieții sociale contemporane. Procedînd astfel, vom fi feriți de confuzia — oarecum „clasică" — între noutate și „modă". Într-adevăr, în timp ce noutatea este în primul rînd o chestiune de fond, moda are în vedere aspectul exterior al lucrurilor. De pildă, a înțelege noutatea poeziei lui Maiakovski, înseamnă a-i sesiza mesajul, concepția, dimensiunile etico-estetice; a te lua după „moda" Maiakovski, înseamnă a scărița versul netam-nesam, a repeta la tot pasul diferite pronume personale (eu, mie, îmi, pe mine etc.), a bombarda cititorul cu termeni „de efect", ca „răsvîjelile", „cai (sau herghelii) putere", „la dracu!" ș.a.m.d.

De fapt, problema noutății stă în centrul atenției noastre nu de azi de ieri. Ea decurge din perpetua dezbatere pe tema raportului tradiție — inovație, dezbatere care n-a fost, pare-mi-se, enunțată ca atare, deși de la ea pleacă și spre ea duc toate drumurile în discuțiile din ultimul timp.

În legătură cu aceasta, mi se par interesante și semnificative anumite aprecieri exprimate în critica literară, pe marginea unor producții poetice recente. Iată ce spune Paul Georgescu în Gazeta literară, în cronica despre placheta lui Nichita Stănescu Sensul iubirii; „Numai în raport cu acest conținut al omului total dar mereu, în toate împrejurările comunist, putem judeca toate celelalte aspecte ale poeziei noastre, care nu poate fi decît gîndire comunistă formulată în imagini ale vremii noastre".

De acord, deși sintaxa suferă. În același articol, combătînd pseudo-noutatea în haine vechi, criticul afirmă: „O gîndire revoluționară exprimată în imagini de tip tradiționalist e un lamentabil hibrid, un monstru rizibil; o expresie care nu exprimă nimic e un non sens, iar o expresie care acoperă sensul pe care ar trebui să-l exprime — un rebut".

Din păcate, întrucît autorul articolului nu exemplifică, cititorul nu înțelege precis dacă „expresia care acoperă sensul" figurează (ar fi cazul!) cealaltă tendință negativă, — de esență comună, — cu nimic mai puțin lamentabilă, hibridă, monstruoasă și rizibilă: abstractizarea, încercarea de a exprima (ca să folosim termenii proprii, pe care Paul Georgescu îi evită, probabil de teama accepției mecanice a relației conținut-formă) un conținut revoluționar într-o formă hermetizantă. De altfel, asupra acestui pericol avertizează Ov. S. Crohmălniceanu, în articolul Poeții tineri în colecția „Luceafărul", din nr. 1/1961 al Vieții Românești. După cum se știe, analiza la obiect se practică de criticii noștri aproape exclusiv pe creația tinerilor.

„Pericolul abstractizării — arată Crohmălniceanu — trebuie... semnalat ca o prevenire, și împotriva lui nu există alt remediu mai eficace decît ancorarea puternică în realitatea vieții noastre socialiste".

Într-un fel, primejdia cu pricina îi pîndește și pe unii critici, care, cine știe de ce — nu dau exemple în toate cazurile. Poate asta explică — între altele — de ce unii poeți ajung să considere drept trăsături specifice tradiționalismului claritatea ideilor și a imaginilor, folosirea versului clasic etc. — în timp ce, dimpotrivă, incoerența, nebulozitatea, antiprozodia li se par semne distinctive ale inovației. Dar despre asta — vom vorbi mai pe larg, la timpul său.

Revenind la fondul discuției, cred că noutatea în conținut nu decurge automat din abordarea unor subiecte noi. Voi încerca să argumentez printr-o comparație între două poeme ale aceluiași autor — recte, Maria Banuș. E vorba despre „Turnul", apărut în Gazeta literară în februarie 1960 și despre „Concertul", publicat în aceeași revistă în aprilie a.c. Ambele au ca subiect cucerirea Cosmosului de către om și sînt realizate într-o manieră apropiată. Dar, după mine, în timp ce primul poem este novator, celălalt rămîne corect, și iată de ce.

În primul caz, poetul tratează tema măreață a deschiderii drumului spre Cosmos cu o simplitate exemplară; relația între primul „A" care se naște pe tabla neagră, sub ochii școlăriței de șase ani și inițiala istoriei Omului în Cosmos — Racheta — ivindu-se sub pupilele nu mai puțin uimite ale femeii mature, — capătă sensuri de mare profunzime, exprimate la tonul cel mai firesc, ca și cum ar fi vorba despre niște lucruri familiare. Tocmai prin caracterul ei intim, apropiat, imaginea globală devine extrem de sugestivă. Poemul întărește încrederea în viitorul umanității, în forța invincibilă a brațelor care-au lansat în oceanul stelar primul sputnik, prima rachetă, prima navă cosmică. A vorbi despre evenimente atît de noi și de complexe ca despre niște preocupări familiare omului contemporan — iată într-adevăr o noutate poetică remarcabilă.

Poemul mai recent, „Concertul", are o metaforă globală generoasă (ideea că în zborul lui Gagarin răsună, ca într-o simfonie, nenumărate muzici contopite, zborul neîntrerupt al comuniștilor); din păcate, autoarea explicitează excesiv și, în ultimă instanță, sentimentul măreției refuză să apară. Lucrarea e de altfel bine scrisă, egal, fără surprize. *)

Victoria istorică a omului sovietic — întîia călătorie în Cosmos — a declanșat, firește, o veritabilă explozie creatoare în rîndurile poeților noștri. Rareori ne-a fost dat să citim atîta poezie consacrată unui singur eveniment. Dintre lucrările scrise cu acest prilej, m-a impresionat în mod deosebit poemul lui Geo Dumitrescu „Spre stele" (Luceafărul, nr. 8/1961). Aici totul este surprinzător: ideea, construcția, metaforele. Îndrăzneala concepției atestă influența maiakovskiană bine asimilată. Emoția nu se transmite brut, ci prin intermediul celui mai puternic amplificator — zîmbetul.

„Ascultați-mă dar, vă
transmit cele dintîi vești:
zborul decurge normal,
aparatele,
inclusiv detectorul de iluzii,
inima,
funcționează desăvîrșit.
Sînt vesel,
zbor, alerg cu viteza
libertății,
și-n goana mea, haosul se
preface în timp,
timpul în lumină, iar lumina
într-un fir de beteală
ce se-nfășură în jurul navei
mele
ca-ntr-o năzdrăvană
jurubiță,
ca pe însuși degetul
arătător al Pămîntului..."

În treacăt fie spus, un mare poet — cred că Longfellow — scria cîndva: „Copacii sînt degetele pămîntului înălțate spre cer / Ca să arate oamenilor calea spre Dumnezeu..." Imaginea finală a citatului din „Spre stele" îmi răzbună, ca să zic așa, vechea mîhnire că mijloace artistice atît de subtile slujeau, în cazul poetului de limbă engleză, unor idei prăfuite.

Cît despre Geo Dumitrescu, el se află, cred, în plin reviriment creator, iar reușitele sale din ultimul timp nu se limitează la lucrarea susamintită: de o factură foarte originală este și „Electricianul-șef", poem de mai mici dimensiuni, inspirat de grandioasa construcție de la Bicaz și publicat la începutul anului, în Gazeta literară. Din păcate, critica noastră reacționează adesea cu întîrziere la lucrurile într-adevăr noi; dimpotrivă, Steaua din Cluj a găsit prilejul unei notițe batjocoritoare — conform apucăturilor suburbane cu care ne-a deprins.

Accente noi se fac auzite tot mai puternic, în ultimul timp, în versurile dedicate construcției socialiste. Mă gîndesc, în primul rînd, la ceea ce s-ar putea numi „entuziasmul conștient".

(Continuare în pag. 5-a)

*) Aici se impune, probabil, o precizare: prezența elementului novator nu implică izbîndă artistică globală. În artă, ca și în alte domenii, pionieratul comportă riscuri sub raportul reușitei. Tot astfel, în revers, o poezie nu este automat deficitară integral, dacă nu *inovează*.

ZIUA COPILULUI

Copiii...

Întîia dimineață a lui Cireșar aprinde trandafiri în șuvițele lor de aur.

Întîia zi a verii, cu cerul ca un imens steag albastru, clătinat de adierea vîntului de la sud, copiilor — simbol al nădejdii — le-a fost închinată.

Urzită cu fir din zîmbetele lor, sărbătoarea e vestită de șuierul sirenelor atîrnînd de cîntece și se așterne un miros de grîne date în pîrg.

În dimineața aceasta, cu strălucire vegetală, ascult înfiorat imnul de bucurie pe care-l varsă în văzduhul limpede trompetele pionierilor și am înaintea ochilor întreaga țară intrată în sărbătoare. Pe toate șantierele construcției socialiste, marea armată a muncii întregește cîntecul cu zvon de unelte. Pe blocurile zvelte, lîngă mătasea steagului, zidarii, care cei dintîi se vor scălda în ploile de stele ale verii, au prins chipul unui copil și se întrec să-i scrie cu mistria cel mai frumos poem.

Acum, cînd la Hunedoara, oțelarii lui Ștefan Tripșa dau șarja pionierilor, în școli, au început serbările. O gîgîlice de om înaintează spre rampa inundată de lumina reflectoarelor și rostește sfios: Mulțumim din inimă partidului... Într-o gară așteaptă, gata de plecare, trenul pionierilor. La Palatul din Cotroceni se deschid porțile pentru Carnaval. În parcuri se rotesc călușeii și scrînciobul, în vreme ce în satul meu din Bărăgan, pe aria gospodăriei împrejmuită de salcîmi pletoși și învăluită de mirosul maghiranului, se desfășoară întîiul concurs de trotinete, cu premii pentru toți participanții. În zilele ploioase din mai, tîmplarii, la îndemnul organizației de partid, au lucrat pentru grădinița de copii o casă a păpușilor, leagăne, doi căluți de lemn și trotinete. Iar președintele gospodăriei și contabilul care, de obicei, socotesc de trei ori pînă să dezlege o dată baierele pungii, au trimis delegat special la oraș să cumpere daruri pentru 1 iunie, făcîndu-l atent să nu se zgîrcească la cheltuieli și să aleagă ce găsește mai frumos.

E ziua copiilor noștri, fericirea lor ne îmbujorează și nouă chipul și rostim, mîndri, într-un glas, cu poetul: vouă, dragi copii, vi-i dată / vremea asta minunată / care știe împleti / basmul lui a fost odată / cu al lui așa va fi... Și gîndul ne poartă, o vreme, către locurile lumii, unde copiii sînt scoși în tîrguri, la vînzare, ca vitele și se ia preț pe ei cît pe un iepure de casă. În orașul cu cele mai mari abatoare, o mamă și-a părăsit cei cinci fii în vălmășagul străzii, atîrnîndu-le de gît un capăt de carton: Nu mai aveam cu ce-i hrăni... Fiți buni cu ei... Pe pămîntul Africei atît de mult încercate, îi seceră malaria și foamea. Îi seceră gloanțele. O fotografie din Angola, transmisă de o agenție de presă străină, amintește astăzi, cutremurător, de lagărele de exterminare: într-o margine de cîmp, umbrită de amurg, zac leșurile a patru copii și, ceva mai departe, ai unei femei. Împrejur, iarbă pîrjolită de soare, iar deasupra fumegările serii și un stol de păsări, vîslind larg pe vîntul înălțimilor. Explicația ofițerului portughez, trecut în zare cu detașamentul de curățire, mi-o închipui laconică, în stil milităresc: totul e în ordine. Da, moartea a lucrat cu două coase și acum domnește liniștea, totul e în ordine...

În dimineața aceasta de iunie, cutreierată de cîntece, ne amintim de copilăria noastră desculță, strivită sub apăsarea cizmelor înrolate în umbra cîrpei înverzită de cocleală a fascismului, de școlile transformate în cazărmi și de abecedarul rupt pe jumătate și luat cu împrumut de la băiatul vecinului trecut într-a doua. Romînia eminamente agricolă și bolnavă de pelagră, situată în rîndul țărilor cu cel mai ridicat procent al mortalității infantile, ne „ocrotea" sănătatea, înscriind în prima lecție din manualele de higienă de la liceu, îndemnul: nu săriți pe gură femeile din regiunea Apusenilor și Maramureșului și din suburbiile orașelor...

Socialismul a dăruit copiilor tot ceea ce nouă ne-a lipsit în anii dintîi: bucurie, cămin, școli, asistență medicală, poveștile lui Creangă și-ale lui Andersen și, mai presus de toate, putința de a-și alege, fiecare, mai tîrziu, drumul în viață.

Pentru toate acestea, în prima zi a verii, gîndul nostru se întoarce încă odată, plin de recunoștință, ca floarea soarelui spre soare, către partidul comuniștilor.

Fănuș Neagu

Foto: LIANA GRILL

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

ORIZONT ȘI PERSPECTIVE

S-a discutat foarte puțin despre sarcinile specifice care revin istoricilor literari în lumina documentelor celui de al III-lea Congres al Partidului. Faptul este cu atît mai surprinzător, cu cît ne aflăm în perioada alcătuirii tratatului de istorie a literaturii române, operă de mare însemnătate ce nu poate fi concepută fără o dezbatere amplă, documentată și profundă, a unor probleme asupra cărora criticii nu și-au spus, sau și-au spus cu multă întîrziere și timiditate, cuvîntul. Această dezbatere se integrează sarcinilor actuale ale frontului nostru literar, urmărind să contribuie la realizarea obiectivelor concrete ale desăvîrșirii construcției socialismului, definite în lucrările celui de al III-lea Congres al Partidului. Care ar fi, pe acest tărîm, țelurile mari ce trebuie să le avem în față? În primul rînd, faptul că istoria literară (și înțeleg prin aceasta întregul complex de elemente ce compun noțiunea: monografii, studii, ediții critice și de popularizare, publicare de documente etc.) are de adus o contribuție efectivă la munca de lichidare a rămășițelor moralei burgheze din conștiința oamenilor. În același timp, documentele Congresului ne arată că în viitorii ani, revoluția culturală va cunoaște o și mai mare amploare. Generalizarea învățămîntului de șapte ani și trecerea la învățămîntul de opt ani, astfel ca durata medie a școlii să devină de 12 ani, presupune, cum e și firesc, posibilitatea ca un număr mai larg de cunoștințe literare să fie comunicate tineretului. Deci, studiul literaturii române în școală se va bucura de o importanță mărită, ceea ce impune istoricilor literari o preocupare sporită încă de pe acum în direcția aprofundării acelor aspecte care vor merita să figureze în programa analitică, să fie mai pe larg tratate în manuale etc. Mă gîndesc în primul rînd, la unul din sectoarele care deși a format obiectul a numeroase studii, încă nu este suficient cunoscut în toată adîncimea și complexitatea lui: tradițiile literaturii noastre realist-socialiste. Acest capitol însemnat al culturii noastre, care joacă un rol hotărîtor în acțiunea de combatere a ideologiei burgheze, va trebui să aibă în școală, în facultate, ca și în activitatea editorială, ponderea cuvenită. Nu cunoaștem încă suficient activitatea atît de bogată a lui Miron Radu Paraschivescu și N. D. Cocea, nu s-a generalizat experiența poeziei militante a epocii. Ar trebui întocmite nu numai monografii și studii, și ele absolut necesare, dar și antologii cuprinzînd articole, pamflete, reportaje, apărute în publicațiile conduse de partid sau influențate de ideologia proletariatului. Studiul multilateral și cuprinzător publicat de Ileana Vrancea în ultimul număr al revistei „Lupta de clasă", înfățișează cu acuitate modul în care ideile revoluționare au determinat între anii 1930—1940 un puternic curent de gîndire progresist, militant în țara noastră.

Etapa actuală a cercetării istoriei noastre literare va fi caracterizată printr-un efort de adîncire a analizei și de explicare profundă a fenomenelor de ansamblu. Dar cred că valorificarea a tot ceea ce a rămas încă nepus în lumină din pricina comodității și a unui insuficient spirit critic, trebuie să fie însoțită și de încadrarea la justa valoare a scriitorilor și operelor care au căpătat, din aceleași pricini, dimensiuni exagerate. Criteriile leniniste de apreciere a moștenirii literare, care trebuie să ne călăuzească necontenit în activitatea noastră, ne dau posibilitatea să ne orientăm sigur în universul cel mai bîntuit de furtuna contradicțiilor și să determinăm cu precizie ce anume lucrări se înscriu în tezaurul unei culturi socialiste.

Cerințele acestea vin în întîmpinarea unui proces cultural în curs de desfășurare: creșterea exigenței publicului nostru, ca urmare firească a îmbogățirii universului său cultural. Dezvoltarea rețelei de radio, televiziune, numărul mare de cărți, reviste, ziare care se vor difuza în anii următori, vor face ca cititorul cu un orizont mai larg de cunoaștere să ceară istoricilor literari explicarea cu mai multă pertinență a unor fenomene pînă acum numai vag enunțate. Va trebui, astfel, să ne gîndim mai insistent la discutarea curentelor literare, și în special a celor retrograde și diversioniste, a căror ideologie s-a infiltrat în operele unor scriitori. Căci a discuta mereu curentele literare numai sub aspectul lor teoretic, fără a urmări modul în care ele au acționat asupra creației literare propriu-zise, înseamnă a nu ne face pînă la capăt datoria. În rîndurile care urmează mă voi opri asupra semănătorismului, curent literar care a suscitat în ultima vreme discuții atît de aprinse. Dacă semănătorismul, de pildă, ar fi rămas un concept teoretic, expus de Nicolae Iorga, Aurel C. Popovici, sau A. C. Cuza și n-ar fi influențat decît scriitori minori ca sublocotenentul Vulovici, Ionescu-Boteni, Eugen Ciuchi și nu mai știu cîte alte nume de foarte multă vreme uitate, discutarea lui astăzi ar fi aproape lipsită de sens. De ce vorbim totuși despre semănătorism? Pentru că ideile preconizate de teoreticienii mai sus amintiți — și nu numai de ei — au influențat și au determinat în anume fel gîndirea și opera unor scriitori importanți, pătrunzînd în lucrări valoroase cu largă circulație și astăzi. Acestui considerent mai trebuie să-i adăugăm și faptul că aria de răspîndire a semănătorismului a fost mult mai întinsă decît cea la care ne referim în mod curent. Încercarea lui Mircea Zaciu de a pune sub semnul întrebării apariția semănătorismului înainte de 1901, dînd exemple de existența unor idei semănătoriste în lucrări din

Valeriu Rîpeanu

(Continuare în pag. 11)

Ion Brad

Copiii lumii

Dacă-mi culc neadormitul glob,
Al capului, peste pămînt,
Din patru zări i-aud cum dau năvală,
Ca o grădină de muguri cîntînd,
Ca un lan înfrunzit
Peste care cad ploile calde.
Pămîntul îi ține pe umeri uimit,
Soarele vrea-n țărînă cu ei să se scalde.
Noaptea, roiesc stelele-n jur
Ca bondarii
Și le-ating cu aripile fruntea senină.
Munții visului, înțelepții și marii,
Le stau de veghe-n lumină:
Munții crescuți din inima mea
Călcată prea des de războaie
Cu talpa de fier,
Munții tăioși în azur, ca o stea
Izvorîtă din aspre vegheri.
Stația radar a privirilor, sus,
Își plimbă oglinzile în depărtare,
Pipăind hotarele către apus
De unde soarele negru-al războiului
Se laudă că răsare.
Cu miliarde de pulsuri, vulcanul
Inimii lumii zvîcnește în mine.
Orice sandale de fier
Se-neacă-n aceste lavine!
Să vină copiii,
Să-i înălțăm pe umeri cu drag!
La casa planetei acestea
Are cine să vegheze în prag:
Ca să nu fluture aripa-nghețului
Peste muguri nicicînd,
Să nu cadă ploi de cenușă bolnavă,
Să se legene copiii-n hamacuri de stele
Cîntînd,
De pe corabia lunii
Să ne facă semne din slavă!

DIN SUMAR:

6 POEȚI DESPRE 6 VOLUME DE POEZIE
VERSURI DE: Eusebiu Camilar, Geo Dumitrescu, Tiberiu Utan
O piesă într-un act de Victor Bîrlădeanu
ARTICOLE DE: Acad. Tudor Vianu, Marcel Breslașu, Boris Cazacu, Prof. univ. Aurel Pârvu

6 POEȚI DESPRE 6 VOLUME de POEZIE

MIHAI BENIUC: „Materia și visele"

Cu ani în urmă, apariția unui volum de versuri intitulat *Materia și visele* ar fi stîrnit, printre puținii pasionați de poezie ai vremii, nedumerire sau chiar stupoare. O atare tematică părea să contrazică substanța poeziei. „Materia" reprezenta domeniul științelor exacte, trimise de burghezie la antipodul poeziei, deoarece nu vedea în ele decît mijloacele practice de cîștig. Faptul că și poezia autentică poate fi o „știință exactă" a sufletului omenesc nu dădea nici un fel de dureri de cap criticilor și teoreticienilor literari ai burgheziei. Aceasta în ciuda unei lungi istorii literare, printre capitolele căreia se înscrisese cîndva și bătrînul Lucrețiu, filozof și poet al materiei veșnice, în transformările căreia se înscrie însăși viața universului. Azi, pentru nenumărații pasionați de poezie, educați de revoluția noastră culturală, volumul de versuri al lui Mihai Beniuc, intitulat *Materia și visele*, nu poate produce nici o nedumerire, ci doar acea curiozitate iscată de asociațiile inedite dar întru totul firești. Poezia noastră realist-socialistă, tinzînd să cuprindă cît mai mult din complexitatea vieții, din frămîntările acestor ani de desăvîrșire a construcției socialiste, adună ca într-un focar toate dominantele actualității. Ampla manifestare a poeziei noastre, impresionantă prin promptitudinea și prospețimea ei, prilejuită de epocalul zbor al lui Gagarin în Cosmos, a dovedit, încă odată, cît de eficientă este această metodă de creație, cît de divers și profund se exprimă comanda socială, înțeleasă de pe pozițiile realismului-socialist, cît de intim se confundă visele poeților cu realizările oamenilor de știință care înving și folosesc tainele materiei în folosul umanității. Ceara care lega de umerii lui Icar aripile era o materie prea slabă pentru a susține visul zborului către soare. Navele cosmice sovietice reprezintă triumful, deși încă la începuturile lui, asupra materiei, visul colindării prin spații s-a materializat, materia și visele nu mai sînt antitetice.

Cu sunet nenumitele, și-mi pune
Puterea-n mînă de-a-nsemna cu
rune
Pe trăinicia pietrei și hîrtiei
Înfimu-mi rost în matca veșniciei.

Sînt versuri care, ca și puținele citate de mai înainte, nu pot aparține decît unui poet al epocii noastre, un poet al epocii comuniste. Versuri care, prin chiar convingătoarea lor existență, dovedesc sterilitatea unor discuții asupra născocirii unui nou tip de vers, corespunzător zilelor noastre. Versul contemporan este acela care se plămădește din realizările și visurile oamenilor de azi, din acțiunile și gîndirea omului comunist, versul apt să dezvăluie frumusețea încă nedescoperite, fiind, astfel, al poeziei de azi și al poeziei de totdeauna. Mihai Beniuc, ca și în atitea alte prilejuri, știe să transforme și să plasticizeze noțiunile cele mai abstracte, punîndu-le să cînte în imagini. Materia, concepută ca posesoarea unor forțe infinite, pe care omul le cunoaște și le supune rînd pe rînd înaintînd, astfel, în propria lui cunoaștere, devine eroul unor versuri în care gîndirea abstractă se îngemănează cu rezonanțele stihurilor populare și cu surprinzătoarea folosire a unor mituri străvechi :

Doar anii mei, trecuții, n-o să
poată
'Napoi să mi-i aducă niciodată
Materia.
Să nu-i întoarcă, n-am de ei
nevoie,
Sînt ca după potop străbunul Noe,
Trimisu-mi-a, să-mi facă bucurie,
Un porumbel în clonț cu creangă
vie
Materia !

Poetul se simte, în Cosmos, în prezența infinitului „neteoretic", tot atît de familiar cu imaginile ca și în fața știutelor stînci în care izbea cu barda pentru a elibera poezia. Gîndire contemporană, îndrăzneală creatoare, stăpînire a imaginii care poartă întreaga încărcătură a poeziei către cititor, — în rezolvarea originală a acestor probleme stă și secretul poeziei lui Mihai Beniuc, și nu numai al poeziei lui. Restul sînt forme. Rima rară nu ascunde ci dezvăluie și mai puternic sărăcia de gîndire. Versul liber pare mai anacronic decît hieroglifele egiptene atunci cînd imaginile nu sînt zmulse din actualitate. Iubitorul de poezie nu se mai întreabă dacă versurile sînt clasice sau ba, cu sau fără cezură, cu ritm interior sau exterior, atunci cînd ele proclamă în fața astrelor către care ne îndreptăm :

Iar unde-o să-nceteze veșnicia
Va merge mai departe poezia.

După ce s-a oprit o clipă asupra unor versuri, cine le mai poate uita ? Sînt versuri pe care memoria le selecționează de la prima lectură cu sentimentul că, ori de cîte ori va reveni în fața lor, îi vor dezvălui noi sensuri și frumusești. Imaginea exprimată atît de dens în numai două versuri indică unul dintre drumurile cele mai sigure către adevărata poezie a timpului nostru.

MIHU DRAGOMIR

RADU BOUREANU: „Moartea morilor de vînt"

O denunțare și o sancționare a don-chijotismului, a reveriei sterile, orientate anacronic și difuz către un decor fantast și gratuit ? Evident că da ! Numai că simbolul pe care îl înscrie autorul în titlul volumului *„Moartea morilor de vînt"* nu se oprește la atît, semnificația lui bate realmente mai departe. Ancorat în realitatea vremii noastre, scrutînd orizonturile patriei, sensibil față de noile preocupări, poetul Radu Boureanu aduce, prin simbolul amintit, o odă socialismului biruitor. E în acest poem o intuiție sigură a victoriei noului reliefată puternic în contrastul dintre morile cu aripi încremenite în aer — vestigii ale unui trecut de iluzii deșarte și mizerie — și uzinele prezentului, care dinamizează și schimbă viața omului. O peniță cultivată în viziunea ascuțit satirică a unui Daumier, caricaturizează morile *„care macină nimicnicia / care macină donchijotesc depărtarea și destrămarea /* care *„fac semne deznădăjduite"*, și *„mai încearcă aripi putrezite"* etc. Tabloul se îndepărtează, din prim plan țîșnește în contururi noi, luminoase, imaginea uzinelor care *„deschid ochii mari în seară"*. Rotunjit pe o idee, pe un simbol, poemul tratează, ca numeroase alte, înclinația tot mai accentuată a poetului către reflexitate, către meditația lirică *(Rodiile s-au uscat)*. Realizată pe alocuri sau numai sugerată, reflexivitatea cîștigă teren în aria lirică a lui Boureanu, efortul de concentrație e prezent. Ideea necesității participării la luptă a poetului, a încadrări lui în „basorelieful eroicului leat", *„zvîrlindu-și pelerina de umbră și de ceață / scandind pe ritmul vieții de azi poeme vii"*, e un leit motiv prețios în creația lui Radu Boureanu, de la înflăcăratele versuri din „Sîngele popoarelor" și pînă la poeme cum sînt „Mîinile poeților", „Învață-mă" și altele din ciclurile volumului de față. Accente de mînie împotriva aițiătorilor la un nou război, (Atomică), pacea și dragostea dintre oameni, setea faustică de cunoaștere, cutezanța și izbînzile umanității înaintate *(Cu fruntea către stele)* — își găsesc în modalitatea lirică amintită un făgaș de expresie de o noutate remarcabilă. Temperament liric complex, autorul volumului *„Moartea morilor de vînt"* nu e mai puțin atras de o viziune plastică proprie asupra lucrurilor. Radu Boureanu e adesea un virtuos în folosirea acurelei poetice și a desenului în culori :

Alunele, alunele din tufe / S-au copt. De le culegi smulgi bumbii toamnei / Și se desprinde verde rochia — doamnei, / Încît roșesc ciupercile sub scufe. (Tentația viziunii coloristic — metaforice, a tălmăcirii în policromie poetică a vieții, e destul de puternică — și poemele „picturale" apărute într-un număr recent din *Viața Românească* ne confirmă acest lucru).

Din păcate, experiența fecundă, în această modalitate, cum se vede — este apăsată de un balast de elemente livrești (de recuzită plastică). Poetul are, așa cum e cunoscut și îndrăgit de cititorii noștri — vocația marilor probleme care frămîntă umanitatea, destinul popoarelor.

Desfășurată — pînza libertății/Nu se mai înfășoară avar / Înapoi, pe al istoriei catarg, / Ca un șarpe de var, solemn, statuar ; / Corabia Cubei a pornit spre libertate, / în larg. / În acest volum trăiesc ritmurile eroice ale marșului nostru pentru o viață nouă, pe care le-a redat în nenumărate rînduri, cu vigoare și căldură.

VASILE NICOLESCU

EUGEN FRUNZĂ: „Și ziua ard stelele"

Eugen Frunză este astăzi în lirica noastră un poet militant, la care se aude răspicat și puternic glasul clasei muncitoare, care dă luptei sale patetismul celui mai înalt și mai sănătos patriotism.

„Frumoasă ești, țară cu libere văi, / Cu munți peste nori domnitori... / Te-nalță ca-n visul fecioriior tăi, / Grădină, grădină cu flori. / In veci neuitate sînt zilele cînd / Prin ploaia de foc în război, / Venea libertatea, sub flamuri cîntînd / Și-n țară, în țară la noi".

Sau :

„Și dacă tot mai mult iubesc / Aceste locuri sfinte, / Nu doar străvechiul plai îl cînt / În cîntecu-mi fierbinte / Ci omul liber și stăpîn / Ce-mi iese azi în cale, / Și tot ce mîine va suna / În cîntecele sale /".

Nu este, așadar, vorba de un extaz în fața peisajului, ca decor al vieții noastre, ci de întreaga ambianță, de chiuitul de bucurie, de încredere și optimism pe care îl simte aici omul care și-a cucerit libertatea. Îndrăgită nu e doar patria pitorească, ci patria vie, patria „socială", ca decor sublim și potrivit al libertății.

Eugen Frunză știe să redea și patosul jertfei pentru apărarea acestor frumuseți ale patriei. În poezia *Un vis*, el are viziunea albastrelor liniști domnind pe plaiurile dragi, dar vede și chipul hîd și dușmănos care o amenință. Ca într-o veche legendă rusească el își smulge inima din piept ca să ucidă fiara mitologică... E un vis !

Apoi :

„O clipă numai... și-n uimire / M-am deșteptat din somn. Strigam : / „Mai am o inimă ! Mai am !" / ...Și cred c-am plîns de fericire /.

Mai are o inimă pentru a înfrunta un alt dușman, altă apariție de apocalips. E consimțămîntul și bucuria jertfei în luptă, și dincolo de jertfă.

Din această pasionată fidelitate pentru apărarea libertății, a patriei decît o schiță de poem, cum ești tentat să crezi la prima lectură, *Hilton-Hotel*, deosebit de sugestivă, în ciuda construcției poetice oarecum rudimentare, și *Scrisoare de dragoste* în care întîlnim peisaje ale unui sat colectivist din apropierea mării, grupate într-un poem-reportaj, dovedind o remarcabilă putere de investigație și în care momentele de poezie sînt „distribuite" cu o rară știință printre versuri aride avînd funcții de vegetații decorative. Această „distribuire", această putință de a înlocui uneori forța emoției cu o înțelegere rece, lucidă a ceea ce *trebuie* spus, e o problemă de performanță. Nina Cassian vede efectiv colonadele, frizele, plăcile acoperișului unui complicat edificiu ' poetic, dar nu credem că greșim afirmînd că ea recoltează mari succese de foarte multe ori atunci cînd parcă *nu vede* întru totul poemul nescris, cînd își îngăduie să accepte surprize pe parcurs, cînd operația așternerii pe hîrtie a versurilor este un veritabil act de creație originală și nu pare *transcriere*.

Al doilea ciclu al cărții, *Amatevi sempre*, ni se pare cel mai reușit. Poeziile sînt scrise cu o deosebită (și evident necalculată) economie de cuvinte, sunetele versurilor au o prospețime și un abur învăluitor, aproape neobișnuit. Sînt poeme despre copilărie (și — însfîrșit — nu întîlnim aci ca la alți autori, nesfîrșite tirade despre doici și bone și despre inexpresivi căluți de lemn) ale unei copilării pe care n-o putem presupune fericită, în ciuda aparițiilor eterice, de legendă luminoasă care o străbat. *Dacă mă-ntorc, Basme vechi* și *Micul prinț* sînt printre cele mai reușite evocări. Ciclul se continuă cu poezii de dragoste de aceeași înaltă ținută.

Din păcate, ciclul *Omagii* nu este la înălțimea celorlalte. Aci, poetesa face într-adevăr schițe de poem. Remarcabile, ce-i drept, dar schițe. Ni se prezintă blocuri de marmură, de o luminiscență ideală, pe care sînt zgîriate sugestiv contururile ce trebuie să le „ispitească dalta", așa cum spune un poet anonim. Dar dalta nu mai cade. Poezia Ninei Cassian are și această facultate, te învață, te obligă să gîndești singur. Apreciem respectul autoarei pentru cititor, dar vrem ca ea să desprindă singură, cu marele talent cu care e înzestrată, statuia-minune, din blocul de marmură. E interesant că în aceste poeme pe care le socotim mai reci, mai lipsite de fantezie, Nina Cassian operează mai mult cu abstracțiuni, uzează de neologisme chiar și atunci cînd echivalentele românești sînt mai pline de sens și culoare, emoția nu mai pare izvorîtă implacabil din inimă, ci este invocată, definită încert. *De genul feminin* dovedește din plin riscurile unei asemenea maniere. Aici nu întîlnim, evident, suficient material poetic pentru o poezie. *Lirism* sfîrșește hîlar, cu aprecierea că Chopin este *„cel mai activ din liricele genii"* după cum în finalul poemului *Bach* (un poem care, în general, ni se pare remarcabil) marele compozitor este definit axiomatic *Mare Laic*. Aceasta după adevărate explozii de idei originale, după versuri memorabile.

Este demnă de remarcat străduința Ninei Cassian de a se exprima firesc, reproducînd în poeme ceva din cursivitatea convorbirilor zilnice, rînduri sau expresii din ziare, nesfiindu-se să citeze locuțiuni teoretice, ori expresii socotite ca „a-poetice". Vrem să-i semnalăm însă unele situații în care rateză efectul, nestăruind mai mult asupra versului, enunțînd dar nedemonstrînd.

Un poem care ilustrează treapta de sus a poeziei Ninei Cassian este *Noaptea, în sala de ședințe* — poem care, în chip inexplicabil, nu s-a bucurat de atenția criticii. E vorba de o adevărată odă închinată omului comunist, virtuților sale etice. Construcția poemului este extrem de originală, efectele scontate sînt obținute la capătul unor demonstrații poetice de mare finețe.

Carte mareînd un progres — și la un artist sobru, pe deplin format ca Nina Cassian progresele sînt parcă mai greu de detectat — *Sărbătorile zilnice* — vădește un temperament poetic febril, adesea contradictoriu, în stare să descopere în zonele sufletești ale omului contemporan, cîntecul cel mai pur, cîntecul demn de epoca sborurilor cosmice, cîntec de încredere și fierbinte iubire.

GHEORGHE TOMOZEI

DEMOSTENE BOTEZ: „Carnet"

În drumul parcurs din 1916, data apariției primului său volum *Munții*, pînă-n 1944, poetul evocă trecutul, zugrăvește atmosfera apăsătoare a vieții de provincie sau existența mizeră a satelor și sărăcia țăranilor, vlăguiți de un regim neomenos.

Realitatea revoluționară înconjurătoare a declanșat după Eliberare bogatele resurse afective ale poetului, — ce se cheltuiau în elegii și versuri obosite, stînd sub semnul destinului pesimist, ireversibil al omului, — transformîndu-l într-un rapsod înflăcărat al zilelor de azi. Realitatea cea nouă nu incită numai sunete și coarde noi, nemaifolosite de vioara sa, ci și mijloace de expresie artistice majore, pentru a putea comunica schimbarea produsă într-însul, ca efect al prefacerilor fundamentale survenite în istoria patriei noastre. Dacă volumul *Zilele vieții*, apărut în 1927, se deschidea cu poezia *Monotonie*, ultimul său volum, *Carnet*, se deschide în chip semnificativ cu poemul *Eliberare*, recte cu această profesie de credință : *„Dar am sfărîmat cu pumnii-ai oglinzilor miraj / Și m-am pierdut de voie-n mulțimea fără nume / Cu alții laolaltă în vastul peisaj / Și-am început cu toții să construim o lume"*, ilustrînd viața și faptele poetului de după 23 August. Poetul care-n volumele sale din trecut abia-ntrezărea primăvara acestei noi lumi, acum o proslăvește ; bardul care-n poeziile din acele volume era un admirator al peisajului natal, acum se dovedește un patriot înflăcărat.

În nou său volum distingem simțămintele de dragoste și duioșie caracteristice poeziei lui Demostene Botez, care-nfățișînd grandioasele realizări ale țării noastre, a căpătat o vibrație și o tonalitate luminoasă, sau așa cum o definește poetul : o uriașă primăvară.

Această „uriașă primăvară" a aflat în actualitatea clocotitoare climatul propice desăvîrșirii sale. Poetul a aflat forme noi, viguroase și plastice de expresie, adecvate comunicării înaltei emoții ce îl străbate de a-i fi fost dat să trăiască în aceste zile și să le fie rapsod. Pentru noi, cititorii ce-ndrăgesem din adolescență *Povestea omului*, e o satisfacție și o bucurie nemăsurată să descoperim în Demostene Botez un cîntăreț înflăcărat și inspirat al orînduirii socialiste. El poate spune, la rîndul său, cu satisfacție, în poemul compus ca un fel de încheiere a volumului *Carnet* : *„Dar poate că din fiecare tom / Ce-am scris, va dăinui și mai tîrziu / Vreun vers ca mărturia mea de om, / A zilelor de azi..."*

O poate spune cu deplină îndreptățire, după 45 de ani de activitate, căci el a reușit să fie unul din cîntăreții acestor luminoase zile de prefacere revoluționară.

CAMIL BALTAZAR

N. ȚAȚOMIR: „Un om pe promontoriu"

Volumul lui N. Țatomir pare a cuprinde o selecție din activitatea destul de îndelungată a poetului. După George Lesnea, ultimul din seria poeților de prestigiu ai Iașului de după 1900, (Topîrceanu, O. Cazimir, Mihail Codreanu, D. Botez), N. Țatomir este poetul care stabilește trecerea spre tînăra generație ce promovează astăzi poezia realist socialistă în centrul literar ieșean. Autorul volumului recent apărut înaintează în larg pe promontoriul gîndirii și năzuințelor omului contemporan, și această parafrază este justificată de cele mai bune din poeziile sale prin care se situează onorabil alături de confrații săi mai vîrstnici, Demostene Botez și George Lesnea. Cultivarea predilectă a sonetului, cum și accentele satirice, ne duc cu gîndul la Mihail Codreanu și Topîrceanu. Spiritul poeziei ieșene ar fi deci pentru N. Țatomir, cam ceea ce ar fi, (din nou parafrazînd), copilul din poezia *„Adolescență, mugur..."* :

Crescîndu-l pentru zborul de primăvară, / Din cărărui înguste l-am scos la drumul larg. / Și poate citeodată dacă-i mai sînt catarg / Pe mările din suflet îmi este stea polară.

În adevăr, prin ceea ce are mai bun ca experiență artistică, N. Țatomir se leagă de steaua polară a gloriilor literare ale orașului său. N. Țatomir găsește cuvintele și accentele potrivite de cele mai multe ori lucrurilor noi pe care le cîntă : zborul în Cosmos, cu sensurile lui sociale, copilăria și anotimpurile, Iașul întinerit, lupta popoarelor pentru libertate etc. N. Țatomir nu-i un liric în sensul deplin al cuvîntului, el interpretează lucrurile, nu se identifică și nu ni le arată prin gesturile lui personale, intime, prin, aș spune, suflarea poeziei sale. Experiența de poet satiric îl detașează de motivul poeziei, exploziile lirice, (fie și romantice), îi sînt străine, preferințele unui anume mod de exprimare se întrevăd abia printre diversele modalități ale unui meșteșug bine stăpînit. Poate că tocmai această aparentă răceală și detașare a poetului constituie trăsăturile distinctive ale identității sale poetice. În ansamblu, mesajul poeziei sale rămîne precis, uneori l-ai vrea însă mai înflăcărat, mai molipsitor, chiar cu prețul unor mai riscante încercări prozodice. Cu alte cuvinte, am dori ca poetul să realizeze el însuși, ceea ce sugerează atît de plastic în „Linotipistul".

Bineînțeles, nu poți întoarce poezia lui de pe drumul ei firesc, și experiența lui N. Țatomir, fără să aibă străluciri de cleștar și păstrînd oarecare proporție, se aseamănă cu ceea ce aduce în poezia noastră pe planuri mai variate, Cicerone Theodorescu. Experiența lirică a poetului ieșean am vedea-o în experiența inovatorului din poezia „Ideea arde, albă și înaltă", socotind poezia lirică autentică nu o piesă metalică rece și șlefuită, ci, dacă vrei, o piesă metalică incandescentă.

Constatările acestea nu vin să minimalizeze valoarea reală a poeziei lui N. Țatomir, ci vor să precizeze doar cu un punct de vedere și cu rezervele evidente o trăsătură caracteristică a poetului. Lăsînd la o parte (de vreme ce totuși au apărut) versurile terne, prozaice, ori clișeele și locurile comune, poeziile izbutite din volumul *Un om pe promontoriu* ne apropie totuși pînă la urmă de motivele lor și prin ele se adună într-un mănunchi apreciabil activitatea unui poet autentic îmbrățișată pînă acum în paginile periodicilor. Pe lîngă citatele date, dacă ar fi să mai pomenim la întîmplare *„Lorelei"*, *„O mînă-nfrigurată culegea"*, *„Balzac sau Gogol, chiar și dumnealor"*, *„Castelul"*, *„Lacul lebedelor"*, și, parțial, ciclul *„Orașul meu"*, ar fi de ajuns ca să subscriem la prețuirea sinceră pentru sensibilitatea poetului ieșean și autenticitatea mesajului său.

ION HOREA

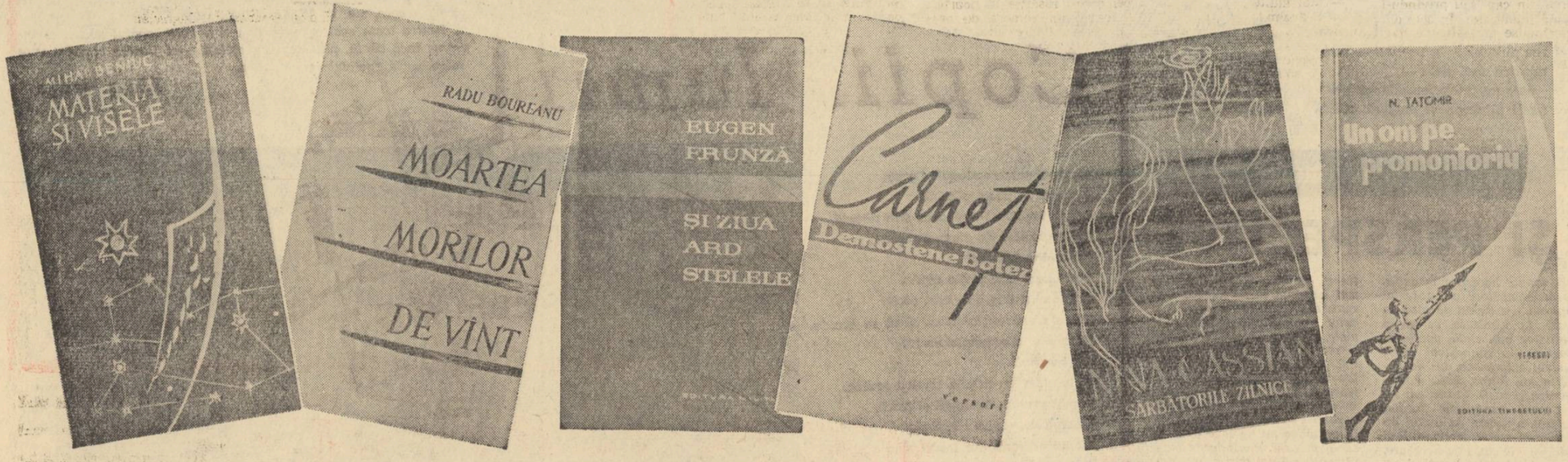

Mihai Novicov: REALISM, REALISM CRITIC, REALISM SOCIALIST

Vștejind cu hotărîre literatura anostă, cenușie, confecționată chinuit, oarecum manufacturier, critica literară are datoria de a curma și din propria-i activitate șabloanele, banalitățile, truismele care-i diminuează rosturile și sensurile ei majore. De la ea, cititorii și scriitorii așteaptă nu doar simple comentarii pe „marginea cărților" — mai ales că unii critici înțeleg expresia foarte la propriu și nu se încumetă cu nici un preț să intre în miezul operelor discutate — ci mai cu seamă articole de sinteză, care să generalizeze experiența literaturii noastre realist-socialiste, să-i stabilească direcțiile de dezvoltare, specificul și locul ei în uriașa operă de construire a socialismului.

Din păcate, puțini critici literari, chiar foarte puțini, se pot lăuda cu astfel de articole de sinteză, de generalizare teoretică. Între aceștia, în primul rînd se cade să fie pomeniț numele lui M. Novicov, care și-a strîns o parte din bogata sa activitate publicistică în volumul Realism, Realism critic, Realism socialist, **apărut, nu de mult, la E.P.L.**

Ceea ce se impune mai întîi din activitatea critică a lui M. Novicov este caracterul ei partinic, militant și activ, spiritul ei polemic, solida informație științifică, acumulată îndeosebi prin căile prilejuite de cunoașterea temeinică a limbii ruse. Informația bogată nu-i dă, însă, scrisului său un iz rigid, academic, criticul văzînd în meseria sa o armă de luptă și nu o simplă problemă de studiu în bibliotecă.

Titlul primei părți a volumului „Cercetări. Atitudini" **sugerează limpede aceste caracteristici ale criticii lui M. Novicov. Pe de o parte pasiunea pentru cercetarea științifică, pentru informarea intensă, de la sursă, pe de altă parte, nevoia de a lua atitudine, de a se defini față de un anume punct de vedere, de a combate cu intransigență revoluționară manifestări și tendințe ale ideologiei burgheze, afirmînd cu pasiune și fermitate ideile realismului socialist.**

În articolul Despre idealul estetic al epocii socialismului, **ca și în acelea consacrate discuțiilor despre realism, sau raporturilor dintre realismul critic și realismul socialist, M. Novicov dă pentru orice cititor o imagine clară a noțiunii de realism în artă, a esenței sale, își susține cu argumente logice tezele. Criticul intervine cu competență în discuțiile purtate în Uniunea Sovietică și combate convingător părerea lui Tugoev și Elsberg, care leagă cu strictețe apariția realismului de epoca Renașterii. Autorul demonstrează faptul că teoriile lui Elsberg și ale altor susținători ai punctului acestuia de vedere** „reduc la nimic noțiunea metodei tratînd-o mai mult decît arbitrar. Pe de o parte — arată **M. Novicov** — se vorbește despre realism ca despre o metodă „ce se schimbă în procesul dezvoltării ei istorice", iar pe de altă parte se definește — și pe bună dreptate — realismul socialist ca o metodă nouă de creație. Dar dacă (în ansamblu) e o metodă, atunci diferite faze istorice sînt determinate ale realismului nu mai pot fi metode, deci nici realismul socialist nu mai e o metodă. Căci un lucru nu poate fi genul proxim și diferența specifică a aceluiași lucru în același timp".

În stricta argumentare logică trebuie adăugată puterea de sintetizare a criticului — uneori, cu mijloace mai rudimentare, dar întotdeauna reală, izvorîtă din cercetarea concretă a fenomenului literar.

În studiul pomenit, Despre idealul estetic al epocii socialismului, **M. Novicov își desprinde tezele din cercetarea unui imens material beletristic, pe care-l caracterizează succint și exact în personalități artistice dintre cele mai variate, aparținînd diverselor literaturi naționale : rusă, franceză, americană, bulgară. În interiorul acestui studiu, criticul realizează, urmărind ideea idealului estetic al epocii socialismului, o adevărată panoramă a literaturii romîne contemporane cu tot ceea ce are ea mai semnificativ în poezie, proză, dramaturgie. Activitatea susținută a criticului în domeniul analizei concrete a operei, în cronici și articole, îi folosește nespus de mult în studiile sale de sinteză.**

Caracterizările scriitorilor sau ale personajelor sînt exacte, simți în ele o judecată sigură de valoare, exemplificările arătîndu-se de cele mai multe ori rod al analizei temeinice și al meditației și nu al întîmplării sau al „sfintei coincidențe", la care, din păcate, se închină unii recenzenți și cronicari literari. Uneori, însă, autorul, furat de pasiunea pentru ideea descoperită, nu-și argumentează suficient teza, ajungînd chiar la concluzii puțin probante, dacă nu eronate.

În această privință subscriem la observația lui Radu Enescu, exprimată în cronica apreciativă din „Tribuna" **(13 aprilie 1961) în care, alături de multe observații pe drept cuvînt elogioase, se combat concluziile paralelei stabilită de M. Novicov între eroii unor romane sovietice de război și eroii unor romane din literatura americană, inspirată din război, socotind că toți sînt dispuși să-și jertfească viața pentru îndeplinirea datoriei și că atitudinea aceasta e, la personajele din literatura americană, rodul unei deliberări raționale, iar la eroii din cărțile sovietice expresia unei atitudini organice.**

Radu Enescu demonstrează pe larg eroarea în conținutul ei, care practic se poate datora, credem noi, mai mult unei expresii nefericit formulată de M. Novicov, decît unei confuzii reale.

Un studiu temeinic, conținînd contribuții originale este „Literatura română pe drumul realismului socialist", **în care autorul analizează specificul dezvoltării literaturii noastre noi, determinat de particularitățile istorice, sociale și politice ale poporului romîn. Păcat numai că analiza nu îmbrățișează în egală măsură toate genurile literare, autorul arătînd o preferință specială pentru proză.**

În acest sector, însă, concluziile teoretice sînt interesante și de necontestat. Astfel, în legătură cu înflorirea romanului contemporan cu tematică rurală se arată că acesta „intervine în dezvoltarea realismului socialist prin conținutul său polemic antisemănătorist și antipoporanist dar și prin desolidarizarea netă de acea literatură antisemănătoristă, care de fapt reducea perspectiva dezvoltării sătești la aceea a sălbăticirii sub influența otrăvitoare a burgheziei. Literatura realist-socialistă neagă iluziile semănătoriste și poporaniste, dar afirmă viguros virtuțile țărănești ce reapar la suprafață și rodesc bogat în contact cu lupta revoluționară a proletariatului. Descoperirea artistică pe care o conține această poziție înseamnă, de fapt, înfățișarea într-un fel nou a drumului țăranului spre socialism".

Profilurile, cum e intitulată partea a doua a cărții lui M. Novicov, înfățișează cititorilor romîni personalități dintre cele mai proeminente ale literaturii sovietice : Maxim Gorki, Vladimir Maiakovski, ca reprezentant al poeziei luptătoare pentru etica nouă, socialistă, Nikolai Ostrovski, Alexei Tolstoi, Ilf și Petrov, Galina Nikolaeva, Leonid Leonov, Vsevolod Kocetov, Nikolai Pogodin.

Dacă în alte studii M. Novicov a arătat limpede, cu o bogată informație, rolul scriitorilor sovietici în dezvoltarea literaturii noastre, în profilurile amintite, prin caracterizări judicioase și pertinente, el contribuie și mai mult la răspîndirea și la cunoașterea capodoperelor scrisului sovietic. Prin aceste studii temeinice, mase largi de cititori de la noi, elevi și studenți, vor înțelege mai adînc personalitățile de prim rang din cea dintîi literatură realist-socialistă din lume, care a cucerit interesul oamenilor de pe toate meridianele și paralelele globului.

Prin spiritul partinic al autorului, prin vastitatea informației, prin caracterul ei polemic și prin dragostea față de literatura realismului socialist, cartea lui M. Novicov se înscrie ca un succes al criticii literare romînești.

Ea reprezintă în același timp, prin anumite aspecte ale ei, o contribuție a criticii și esteticii noastre literare la dezvoltarea teoriei metodei de creație a realismului socialist în general.

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

OASPETELE...

Sera se afla în spatele grajdurilor, pe un teren care urca în pantă. Un gard înalt de stuf închidea în formă de dreptunghi aproape o jumătate de hectar de pămînt. Din bălegarul dospit bine la soare și din pămîntul negru, adus aici cu căruțele o dată cu începutul primului dezgheț, se făceau straturi cu marginile din scînduri groase de brad. Peste scînduri se așezau geamuri. Ca să fie oprită bătaia directă a soarelui, geamurile erau stropite cu var. Seara se puneau peste ele rogojini și, dacă se lăsa prea frig, se aprindeau, din loc în loc, grămezi de coceni.

Cu vreo patru ani în urmă se încercase un soi de modernizare. Fuseseră săpate două bordeie lungi de cîte 30—40 de metri, cu acoperișurile de sticlă. Pe dinăuntru pereții erau căptușiți cu cărămidă. Fiecare bordei avea cîte o sobă în care se făcea focul zi și noapte. Întreaga poveste costase o groază de bani, dar nu dăduse nici un rezultat. Pînă la urmă, bordeiele au fost acoperite cu stuf și folosite pentru păstrarea uneltelor. Denumirea pretențioasă de seră a rămas însă.

Aici la „seră" în săptămînile de la sfîrșitul iernii, se pregătea răsadul pentru cele 60 de hectare de grădinărie. De straturile acestea cu scîndurile aproape putrezite depindea toată faima pe care și-o făcuse gospodăria „Drumul belșugului" în ultimii ani...

În fiecare vară, cu două-trei săptămîni înainte de a se arăta pe piață roșiile, ardeii grași sau vinetele, Gheorghe Andruță dădea dispoziție să se înceapă culesul. După ce se încărcau căruțele pentru piață, se urca pe scaunul cu arcuri al șaretei și pornea în trapul calului spre oraș.

În următoarele două-trei săptămîni, pînă cînd apăreau și produsele celorlalte gospodării, „Drumul belșugului" scotea venituri pentru cît s-ar fi muncit la alte culturi tot anul. Gospodăria vindea marfa direct la cumpărători și ținea prețurile ridicate pînă cînd se pomenea că-i face concurență Aprozarul.

Acum, Gheorghe Andruță ajunse la seră vesel și bine dispus, deși ochii îi erau încercănați ușor de oboseală. Nu dormise toată noaptea. Fusese invitat la balul dat de tineret în sala cea mare a căminului cultural și bineînțeles c-a trebuit să se ducă. Nu putea să lipsească tocmai el... Lîngă portița de stuf, îl întîmpină Toma Săcăleanu, unul din paznicii de zi. Era un moș greoi, cu ochii rotunzi și bulbucați.

— Te caută un tovarăș, spuse el privindu-l pe Gheorghe Andruță pe sub sprîncene.

— Ce tovarăș?

Toma Săcăleanu înălță din umeri:

— Zice că-i de la raion...

Gheorghe Andruță se uită prin deschizătura portiței și văzu în capătul celălalt al serei pe Simion Chelaru stînd de vorbă c-un ins necunoscut. Oare cine putea fi? Figura insului i se părea străină cu totul. Nu-l zărise niciodată printre activiștii de la raion. Ca să-și întîrzie intrarea, scoase pachetul cu țigări și-l întinse paznicului:

— Fumezi o mărășească, bade Toma?

Ochii bulbucați ai lui Toma Săcăleanu se însuflețiră. Întinse o mînă butucănoasă și neagră și luă din pachetul întins de Gheorghe Andruță, două țigări. Puse una din ele, tacticos, după ureche; peste cealaltă își trecu limba, ca și cînd ar fi fost atunci răsucită și ar fi vrut să o lipească, o bătu de podul palmei apoi o întinse fără grabă spre chibritul aprins de președinte.

— Nu știi ce-o fi vrînd? întrebă Gheorghe Andruță după ce își aprinse și el o țigară.

— Cine?

— Tovarășul care mă caută...

— Nu știu, că nu l-am întrebat...

— Dar nu ți-a arătat delegația?! Acolo puteai să vezi pentru ce a venit...

Ochii bulbucați ai lui Toma Săcăleanu ocoliră privirea președintelui. Spuse gîndindu-se parcă la cu totul altceva:

— Ba, i-am cerut eu delegația... numai că mi-am uitat ochelarii acasă și n-am văzut mare lucru...

Paznicul nu purta niciodată ochelari, dar ca să ascundă că nu prea știe să citească, invoca totdeauna povestea asta. Președintele îi aruncă o privire piezișă și se hotărî să intre în seră. Străinul, care vorbea cu Simion Chelaru, îi ieși înainte:

— Vă caut de dimineață, tovarășe Andruță...

Pe Gheorghe Andruță îl izbi tonul aproape familiar cu care i se adresase necunoscutul. Era un om roșcovan cu nasul cîrn și rotund ca un nasture; șapca dată mult pe ceafă descoperea o frunte înaltă, arsă de vînturi. Ținea în mîna dreaptă o geantă mare și grea. „Nu l-am mai văzut" își spuse președintele inciudat că nu reușea să ghicească pentru ce era căutat. Simion Chelaru venea mai în urmă. Gheorghe Andruță îl privi ca și cînd ar fi vrut să afle ceva pe chipul lui, dar nu reuși să vadă mare lucru. Străinul îl privea drept și scrutător. Și părea foarte vesel. Gheorghe Andruță îi întinse mîna și spuse uscat:

— Andruță!...

Necunoscutul în loc să-și spună numele și scopul pentru care venise, așa cum se aștepta, îi scutură mîna cu-o bucurie exagerată:

— Vă cunoaștem!! Vă cunoaștem!... Cine nu vă cunoaște pe dumneavoastră?...

Simion Chelaru tuși, apoi spuse, explicativ:

— Tovarășu' vine din partea Organizației Comerciale Raionale. Vrea să facem contract pentru grădina de zarzavat...

Gheorghe Andruță își mută privirea spre Simion Chelaru și întrebă mirat:

— Care grădină de zarzavat? Anul ăsta nu mai facem nici o grădină...

Se întoarse apoi spre reprezentantul Organizației Comerciale Raionale și spuse, ca și cînd acesta ar fi înțeles mai bine decît Simion Chelaru motivele pentru care se renunța la grădina de zarzavat:

— Nu ne-aduce nici un folos... Muncă și bani irosiți de pomană... Ești robul sapei toată vara și cînd crezi că ți-a căzut norocul în căciulă, dă o brumă și-ți strică toată marfa! Răsadurile astea le pregătim pentru vînzare... E mai avantajos...

Reprezentantul Organizației Comerciale îl lăsă să-și spună toate argumentele, încuviințînd mereu din cap, sau privindu-l în față înțelegător. În cele din urmă, spuse:

— Sînt de acord cu dumneavoastră, tovarășe Andruță. Aveți greutăți foarte mari. Parcă noi nu știm cum munciți dumneavoastră? Cîtă trudă, cîte ceasuri cu picioarele în apă... Și de cîte ori nu trebuie să iei boii sau caii de la alte munci, mult mai urgente, și să-i pui la căruțele care trebuie să ducă marfa la piață... Că, dacă ai cules-o, n-ai încotro, trebuie s-o vinzi, altfel se strică. O ții mai mult o zi, două, gata, ai pierdut zeci de mii de lei. Zarzavatu-i ban, tovarășe, numai în momentul în care l-ai vîndut! De aceea n-are rost să te-apuci de-un lucru așa de greu și de costisitor, cum este grădina de zarzavat. Nu mă mir că renunțați. Să fiu în locul dumneavoastră, aș face la fel! Omul vorbea repede, gesticulînd cu mîinile, cu fața, cu ochii, cu nasul, cu toată făptura lui. Gheorghe Andruță îl asculta bucuros că a scăpat prin cîteva cuvinte de-un ageamiu care venise să le încurce treburile. Contractul era bun, dar ce era nevoie să te legi la cap fără să te doară? Vrînd-nevrînd, trebuie să respecți anumite termene, anumite cantități și chiar o anumită calitate... Și-apoi, cînd îți vinzi singur marfa, e altceva! Poți s-o strecori și pe cea mai slabă... Poți, în primul rînd, să rupi un preț bun!

— Dar dacă vine cineva și-ți spune: uite ce-i, mă, tovarășe! Noi ne angajăm prin contract să-ți asigurăm buna vînzare a mărfii. Pe tine nu te interesează nimic. Decît atît: să produci. Încolo — e treaba noastră!...

Gheorghe Andruță se uită spre omul din fața lui, printre gene; așa cum se uita uneori spre soare, să vadă cam cît era ceasul, sau să-și dea seama dacă — după zăpușeala de pînă atunci — avea sau nu de gînd să plouă. Reprezentantul Organizației Comerciale Raionale nu era chiar atît de ageamiu cum își închipuise el. Își cunoștea bine interesele. Dar și el și le cunoaștea pe-ale lui. De aceea îl lăsă să vorbească.

— Noi îți transportăm marfa, o depozităm, o vindem. Ți-o asigurăm și împotriva grindinei sau a inundației, dacă-i cazul. Îți dăm și-un avans de atît la sută, înainte... Ei, ce spuneți?! Nu-i așa că lucrurile se schimbă? Omul avea un glas plăcut, puțin gutural, dar convingător. Ascultîndu-i argumentele și logica, lui Gheorghe Andruță începuse să-i placă. Cînd termină, îi spuse:

— Tovarășe, tot ce mi-ai spus e adevărat... Se vede că ne cunoști bine pîinea pe care-o mîncăm...

— Nu-i așa?! rîse reprezentantul O.C.R.-ului.

Gheorghe Andruță rîse și el și-și ciupi mustața, satisfăcut. Scoase apoi pachetul cu țigări și-l întinse oaspetelui. Acesta luă o țigară și o aprinse bucuros. Gheorghe Andruță îl întrebă:

— Nu mi-ai spus cum îți spune...

— Mihai Bobu...

— Bine, tovarășe Bobu... Îmi pare bine de cunoștință... Da', ia zi: de cînd ai venit? Poate că vrei să dormi, sau să mănînci ceva?

Președintele se întoarse spre Toma Săcăleanu, care rămăsese lîngă portița de stuf de la intrarea în seră.

— Bade Toma! Vino puțin încoace.

Moșneagul veni cu mersul lui greoi și ușor poticnit. Cînd ajunse la cîțiva pași, îi spuse:

— Condu-l pe tovarășu' Bobu pînă la camera de oaspeți. Adică nu, lasă că merg eu... Simion Chelaru îl privi dintr-o parte ca și cînd ar fi vrut să-i spună: „Vezi, nu te lăsa prins!". Fără să arate prin ceva că observase această privire, Gheorghe Andruță plecă, alături de reprezentantul Organizației Comerciale Raionale. Merseră discutînd de una și de alta, evitînd amîndoi să mai pomenească ceva de contract. Reprezentantul O.C.R.-ului era volubil și bine dispus. Orice problemă îi era cunoscută. Vorbea despre toate, cu ușurință uimitoare. Nu-și alegea cuvintele. Vorbea parcă la întîmplare, dar știa ce spune. Gheorghe Andruță îl privea dintr-o parte și încuviința din cap, sau rupea și el cîte o vorbă-două. Cînd ajunseră în camera de oaspeți, vru să-l lase:

— Tovarășe Bobu, ai aici un pat... Dacă ești obosit...

Bobu se uită la pat în treacăt. Spuse:

— Nu... Păi nu rămîn...

Gheorghe Andruță îl privi peste umăr, neîncrezător. Ce fel de om era ăsta? Vine cu el pe drum, îl turuie la cap cu de toate și cînd crede că i-a închis gura, zice să el nu de asta a venit...

— O să fiu sincer cu dumneavoastră, continuă zîmbitor Mihai Bobu, nu cred că ați renunțat să mai faceți grădină de zarzavat... Gheorghe Andruță nu păru surprins:

— Da? Și ce motive te fac să crezi asta?

— Mai multe...

— S-auzim!

Bobu își lăsă geanta pe pat și începu să numere pe degete ca un școlar care se descurcă greu cu socotitul.

— Întîi. Nu se poate renunța așa, cît ai bate din palme la 60 de hectare de grădinărie...

„Uite că știe cîte hectare avem!" se miră Gheorghe Andruță, fără să-și dezlipească ochii de pe mîna care ținea loc de răboj. Spunînd asta, Bobu își îndoise degetul cel mic în care strălucea un inel albicios de argint. Celelalte degete stăteau întinse. Erau scurte și groase cu pielea gălbuie. În podul palmei se vedeau niște urme vechi de bătături.

— Doi... Grădina de zarzavat este principala sursă de venituri a gospodăriei...

Gheorghe Andruță nu se mai uită cum îndoaie și degetul următor. Nu-l mai interesară nici urmele de bătături. Îl privi pe Mihai Bobu în față. Era uimit de adevărul pe care-l rostise acesta cu atîta precizie. De unde știa un străin, venit de două ceasuri în gospodărie, care le era principala sursă de venituri?!

— Trei... Aveți o așezare cum nu se poate mai bună... Cel puțin două sute de hectare de pămînt pot fi oricînd stropite cu apă din Jijia. Vă lipsește un motor puternic. Roțile de apă pe care le folosiți sînt primitive și costisitoare. Răpesc zilnic altor munci cel puțin zece perechi de boi sau de cai, ca să nu mai vorbim de oameni! Contractul cu noi v-ar putea înlesni cumpărarea unui motor.

Gheorghe Andruță zîmbi. Nici n-au încheiat contract și s-au și apucat să-i dădăcească, să le arate ce trebuie să facă! Parcă el nu știe că roțile de apă sînt vechi! Sînt! Dar nu costă nici-un ban! Au fost aduse de colectiviști. Fac parte din inventarul gospodăriei. E foarte ușor să spui: trebuie să vă luați motor! Dar motorul costă bani mulți, are nevoie de îngrijire, de om care să-l conducă, de combustibil...

— Patru... Ar fi o crimă să nu folosiți niște condiții ca acestea! Am umblat prin tot raionul. Cunosc grădinile de zarzavat cum mi-aș cunoaște propriile buzunare...

Gheorghe Andruță nu-l mai lăsă să continue. Îi spuse moale, cu blîndețe parcă:

— Tovarășe Bobu, nu te mai căsni degeaba să mă convingi. Îți cunosc argumentele și aș putea să vin și eu cu ale mele. Dar ce rost are toată povestea asta? Am să fiu și eu sincer. Nu încheiem nici un contract! Asta ca să ne fie clar...

Mihai Bobu îl privi lung:

— Bine, tovarășe Andruță... Nu mai insist. Cred că mi-am făcut datoria. Pot să-ți mai spun că greșești. Voi credeți că dacă luați cîteva mii de lei în plus cînd ies trufandalele, ați realizat cine știe ce! E drept, cîștigul pare ademenitor. Dar pentru asta vă concentrați toată atenția asupra grădinii de zarzavat și neglijați celelalte sectoare! Fără să știți pierdeți înzecit și chiar însutit...

Mihai Bobu își luă geanta de pe pat și se întoarse cu mîna întinsă spre Gheorghe Andruță. Acesta se feri să-l privească. Spuse:

— Fiecare își croiește plapuma atît cît să-i ajungă... Nici prea scurtă ca să rămînă cu picioarele afară și nici prea lungă... Atunci cade pe jos și se murdărește...

— Eu nu știu cum vă gospodăriți, zise Bobu oprindu-se în ușă. Dar n-aș vrea să se întîmple și la voi ca-n povestea cu pădurarul care nu vedea pădurea din cauza unui copăcel care-i răsărise în poartă...

Ieșiră din camera de oaspeți, tăcuți. Reprezentantul Organizației Comerciale Raionale avea un mers legănat și greoi.

În fața scărilor care urcau în clădirea conducerii, se opri. Întîlnind privirea lui Gheorghe Andruță, spuse cu vocea scăzută, zîmbitor:

— N-aș fi crezut că o gospodărie fruntașă pe raion își trage faima de pe urma unui spirit atît de individualist, aproape chiaburesc... Poate că te mai gîndești... Ori, cine știe?!... Poate că-ți pleci urechea să auzi ce spune și Consiliul de conducere... Adunarea generală...

Gheorghe Andruță zîmbi amuzat; vorbele reprezentantului Organizației Comerciale Raionale i se părură umflate și fără noimă. Nu-l atinseră cît de puțin. De aceea nici nu se mai obosi să-i răspundă. Îl petrecu doar cu o privire zeflemitoare. Uite cine se găsise să-i spună lui că-i individualist?! Cunoștea și el puțină teorie și putea să-și dea seama ce-i acela spirit individualist sau chiaburesc...

Urcă scările fără să-și mai întoarcă privirile. Pe birou găsi diploma de gospodărie fruntașă. Simion Chelaru îi potrivise pesemne un ochi de la geamurile vechi. Îl potrivise bine. Gheorghe Andruță o agăță în cuiul din perete și rămase cîteva clipe s-o privească. După asta se așeză la birou. Sub călimara cu cerneală găsi o notă telefonică. Raionul îi cerea iar situația cu numărul zilelor-muncă pe familii de colectiviști. Socotitorul lucra la ea de vreo săptămînă. Dar tovarășul Lazaru, secretarul cu problemele economice, i-o cerea prin telefon aproape în fiecare zi. Bătu cu pumnul în perete de trei ori. De dincolo i se răspunse la fel. Asta era bine. Dumitrache Donciu se întorsese de la ferma de păsări.

Peste cîteva clipe ușa se deschise încet și-n deschizătura ei apăru un cap ciufulit și speriat:

— M-ați chemat?

— Da. Intră...

Dumitrache Donciu închise ușa cu băgare de seamă și se apropie parcă în vîrful picioarelor. Era un om gras, solid, dar avea chipul crispat și suferind.

Gheorghe Andruță împinse nota telefonică cu dosul palmei, spre marginea biroului și întrebă sec:

— Ce-i cu situația zilelor-muncă? Am primit pînă acum nu știu cîte telefoane de la raion...

Dumitrache Donciu își trecu mîna prin păr și spuse cu glas tărăgănat:

— Mai am puțin... Pînă diseară e gata...

— Prea tîrziu. Să fie gata pînă la prînz. Cheamă cîțiva brigadieri să te ajute... Fă ce știi...

Dumitrache Donciu își plimbă ochii peste nota telefonică, apoi căută privirea lui Gheorghe Andruță. Rosti nesigur:

— Bine... Am să încerc...

Socotitorul ieși aproape nebăgat în seamă. Gheorghe Andruță se ridică și începu să se plimbe prin încăpere cu mîinile la spate. Fără să vrea, în minte îi reveni chipul reprezentantului Organizației Comerciale Raionale. Încercase s-o facă pe deșteptul, dar nu-i mersese! Auzi ce idee! Să zică despre ei că-s chiaburi! Asta trebuia neapărat să i-o spună și primului secretar. Era o glumă bună.

Se plimbă o vreme zîmbind și ciupindu-se de mustață. Apoi, simți că-i este prea cald că-l doare capul și că-ntreg corpul i se resimțea după ceasurile petrecute astă noapte la bal. Și doar alte ori, cînd era vreo petrecere, stătea pînă la ziuă! Venea direct la gospodărie, fără să mai fure nici un pic de somn și n-avea nimic! Poate că era mai bine să se ducă în camera de oaspeți să se întindă puțin pe-un pat. Sau putea să se întindă și aici pe banca de lîngă telefon. Numai să nu-l sune careva.

Se duse la ușă, luă cheia, se încuie pe dinăuntru, apoi se lungi pe bancă. Era cam tare, dar asta nu-l supăra. Stătu multă vreme cu ochii în tavan. Îi reveneau în gînd fraze din discuția cu Mihai Bobu. Priceput om și Bobu ăsta! Numai cu chiaburia n-o nimerise...

Tîrziu, cînd era gata să ațipească, cineva bătu de două ori în ușă, apoi încercă mînerul. Gheorghe Andruță deschise ochii și ascultă cîteva clipe nemișcat. Cînd pașii celui care bătuse în ușă se îndepărtară, el se întoarse cu fața spre perete, mormăind:

— Auzi colo! Să ne facă chiaburi!

Din clipa asta, simți însă că nu mai poate să doarmă.

POVESTIRE de **Costache Anton**

Tiberiu Utan

Caiet liric

CÎTEVA CUVINTE

A fost frumoasă, mi-ai spus, primăvara,
și vara, mi-ai spus, a fost foarte frumoasă,
ai uitat deschisă ușa scatiului, toamna,
să nu mai fie nimeni prizonier în casă.

Dacă din palma mea ai să zbori
și tu, odată, în zori,
cu cine rămîn, cu cine rămîn
pe frumusețile toate, stăpîn?...

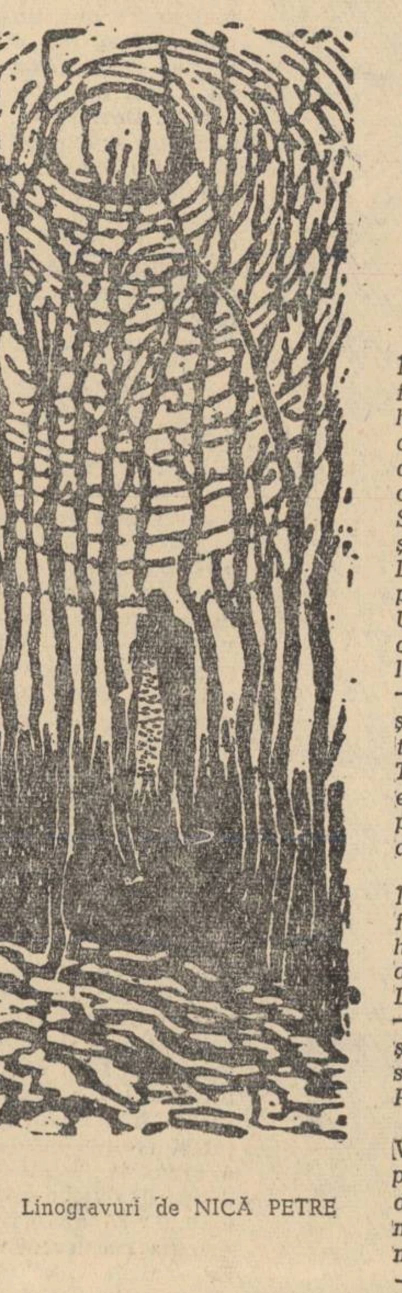

Linogravuri de NICĂ PETRE

PARTÚ PATIMÁ *)

„La Daghestan în valea cea pustie"
Lermontov

În munți mai aud rîsul tău
femeie poveste,
hangerele tale dansează pe cer
cînd pietrele stelelor scapără peste
armata lui Timur,
oștire de umbre venită cu Șchiopul de Fier.
Strîng vulturii arme din cîmpul cu morți
și-n zbor ți le-aduc.
De jur împrejur,
pădurile-s rug.
Un scut
cunoscut
lîngă tine-a căzut
— al celui pe care-l iubeai
și nu îi dăduseși nici primul sărut —
tu scutului rece i-l dai...
Tîrîndu-și piciorul olog
e-aproape Timur —
pădurile ard
de jur împrejur...

În munți mai aud rîsul tău
femeie poveste,
hangerele tale, de-atunci
dansează pe creste...
Din soare felia tăiată cu spada
— iubirii ucise căldură să-i dea —
și azi mai topește, de veacuri, zăpada
spre tine
Partú Patimá.

Vedenie albă prin ierburi cînd treci
păstorii te cheamă,
dar ceața, în pînzele-i reci
mereu te destramă,
mereu te destramă...

*) Eroină legendară din Daghestan.

SCALDA

Nu-i departe vara. Norii or să-și piardă
umbra măslinie, totul o să ardă
și va crește-n luncă, ne-mpăcat, pieptiș,
chinuit de doruri, noul lăstăriș.
Vor suna cintezii. Florile de mac
or să umble-n grîne, candele pe lac,
și-o să-mi calce pragul dăruindu-și harul
din răcoarea frunzei, vechi căsean, frăgarul.
Clar, de-acuma rîul pare că-l aud.
Și-am să dorm în păru-ți răvășit și ud...

La o fereastră

În tramvai se aflau: o femeie slabă, cocoșată, dureros de bine și de îngrijit îmbrăcată. Ea stătea în picioare, sprijinindu-se cu mîna de un scaun pe care era așezată o țărancă voinică. Aceasta o întrebă despre mersul trenurilor. Cum femeia cocoșată răspundea foarte sigur, țăranca urmă încrezătoare:

— Da' pîn' la Pitești cît o fi făcînd?

— Două ore, două și ceva, răspunse femeia cocoșată, cu glas subțire și sigur.

— Și pîn' la Piatra?

— Piatra?

— Piatra-Olt.

— Pîn-acolo mai e, lămuri femeia cocoșată cu glasul tot atît de subțire și de sigur.

Țăranca încuviință împăcată, cu capul.

Mai erau: un ceferist care-și ținea palmele deasupra unei lădițe negre; un muncitor, poate un mecanic care avusese un accident la ochi, pentru că de sub căciulă îi atîrna o batistă udă deasupra ochiului stîng. Pe un scaun, stătea o fată foarte frumoasă, cu înfățișare de studentă, care citea o carte sprijinită pe genunchi. Era așa de frumoasă, încît dacă închideai ochii nu ți-o puteai aminti, așa cum atunci cînd ești îndrăgostit de o femeie, nu o visezi noaptea. Cînd îi priveai fața, primul gînd era, cine știe de ce, acela că obrajii ei sînt răcoroși. Poate pentru că avea fața foarte albă.

În partea din față a vagonului, stătea, nefiresc de țeapăn, un om mărunțel, „cam cîrmit" cum observă țăranca. Ținea în mînă trei flori ofilite și avea pe cap o șapcă al cărei cozoroc îi cădea mereu peste ochi. Fusese, se vede, la vreo petrecere, la vreo aniversare a cuiva și cei de-acolo îi trăseseră șapca peste ochi, pînă cînd i se muiase cozorocul. El îl sălta din vreme în vreme și atunci, pe fața lui, se vedea demnitatea aceea dușmănoasă și îngrijorată pe care o au oamenii băuți, dar care nu vor să recunoască nici față de ei înșiși că sînt băuți.

Într-o stație se urcă un om înalt și gras care se așeză lîngă el. La o curbă omul înalt îl îmbrînci pe cel mărunțel. Acesta se întoarse și-l întrebă:

— Ce e?

— Nu e nimic, ce să fie? zîmbi înțelegător omul înalt.

Zîmbetul lui îl jigni pe celălalt, el își năpusti mîna cu cele trei flori ofilite în sus și țipă:

— Cum nu e nimic? Care nimic? Ce-ai buletinul populației mai mare ca al meu, să ai dreptul să-mi dai brînci?

În vagon se făcu tăcere. Neauzind această tăcere, femeia cocoșată spuse cu glasul subțire și bucuros:

— Decît așa bărbat, mai bine lipsă...

Dar bucuria nesinceră a vorbelor ei îl îndureră pînă și pe omul mărunțel și amețit. El o privi mohorît și nu-i spuse nimic.

La una din stațiile următoare se mai urcă un bărbat și o femeie îmbrăcați în niște pardesie galbene. Puful fin și gălbui al acestor pardesie și faptul că amîndoi erau cam rotunjori îi făceau să semene cu două piersici. Tramvaiul trecea prin fața unui bloc nou, isprăvit de curînd. Femeia îi spuse bărbatului ei:

— Ia uite, dragă, ce linie splendidă are.

Cuvintele ei erau firești, dar tuturor celor din tramvai ne părură necuviincioase și întoarserăm capul spre ea. E destul de greu de explicat de ce. Poate pentru că în tonul ei era ceva care vrea să însemne că înfățișarea blocului era ceva care i se cuvenea ei, numai ei. Cînd isprăvi de vorbit, din colțul buzelor femeii începură să urce spre urechi, unduindu-i obrazul, niște semicercuri. Ți se părea că suge o bomboană. Această unduire a obrazului o au mulți oameni care cred, cine știe de ce, că lor li se cuvin, foarte firesc, pe lumea asta, multe bucurii pentru că simpla lor prezență fizică și faptul că ei sînt desfătați, dau fiori de plăcere oamenilor și lucrurilor. Și obrazul lor unduiește neîncetat, încît îți vine să spui că ei trec prin viață sugînd bomboane.

Bărbatul arătă un lucrător care așeza ceva sus, la acoperișul blocului, și zise nepăsător:

— Dacă ar cădea de acolo s-ar face zob.

— Da, praf s-ar face, încuviință femeia tot așa de nepăsător.

Fata foarte frumoasă, cu înfățișare de studentă, o privi uimită. Se ridică de pe scaun și, cu toate că femeia în pardesiu galben se afla mult în urmă, îi spuse:

— Poftiți, luați loc.

Mobilitatea surîzătoare a obrajilor acesteia dispăru, alungată de o fixitate înspăimîntată. Apoi începu să surîdă iar, silindu-se să pară că nu pricepe nimic. Dar fata rămase neînduplecată și cu o autoritate pe care nu i-o bănuia nimeni îi porunci să fie bătrînă sau invalidă și să stea pe scaunul din față.

— Poftiți, scaunul dumneavoastră e liber.

Cealaltă aruncă priviri descumpănite în jur, nu află nici un sprijin, se apropie și se prăbuși dezarmată pe scaun.

Tramvaiul mergea, eu citeam un ziar și nu știu cînd s-a oprit. După ce am isprăvit de citit, mi-am dat seama că se oprise între stații și m-a mirat faptul că nimeni nu-l întreba pe vatman de ce stă. În vagon se făcuse liniște, nu se auzeau decît respirațiile oamenilor. Și atunci mi s-a lămurit tot.

La fereastra de la primul etaj al unui bloc nou, apăruse un copil îmbrăcat într-un costum alburiu. În fața blocului rămăsese o schelă de fier și chiar din dreptul ferestrei pornea o bară metalică rotundă. Copilul, între 4-5 ani, stătu un timp pe pervazul ferestrei și-și feri ochii cu palma de razele drepte ale soarelui de primăvară.

Apoi începu să meargă pe bară.

În vagon oamenii respirau repede, de parcă ar fi suit un deal.

Copilul, încălțat cu niște pantofi albi de cauciuc, străbătu cu brațele întinse în părți o bucată din bară, apoi se încovoie și o prinse între mîini. Pe urmă, își frecă fruntea de sudoare, sau poate se feri iar de razele soarelui și se uită la bara verticală pînă la care mai avea mult pînă să ajungă.

În vagon se respira mai egal.

Apoi, copilul se ridică și începu să meargă în picioare pe bară.

În spatele tramvaiului nostru se mai opri altul și vatmanul acestuia nu bătea din clopot, ca noi să pornim.

Copilul se opri din nou, se încovoie și prinse bara de metal între palme.

Femeia în pardesiu galben întoarse fața spre bărbatul ei ca să-i spună ceva. Dar fata foarte frumoasă, cu înfățișare de studentă, mîngîie palma celeilalte, aflate pe spătar, rugînd-o mut, cu ochii, să tacă. Și aceasta tăcu.

Copilul se ridică și merse cu o îndîrjire liniștită pînă acolo unde bara orizontală se lega de cea verticală. O cuprinse pe aceasta din urmă cu brațele, o mîngîie cu palmele și cu obrajii, apoi cu fruntea, și închise ochii istovit.

Tramvaiul porni și deodată cei care ne aflam în el ne-am simțit foarte buni prieteni și ne căutam privirile ca să mulțumim fiecare celuilalt. Cînd cobora la vreo stație, fiecare spunea:

— Bună ziua, la revedere.

Cu toate că pînă acum nu ne văzusem și nu vorbisem niciodată.

Și am iertat-o și pe femeia cu pardesiu galben, cînd i-a comunicat bărbatului ei, cu o bucurie care parcă i s-ar fi cuvenit doar ei:

— Ai văzut tu, copilul...

Cine știe ce-o fi vrut să spună și ea...

Noi ne despărțeam, spunîndu-ne:

— Bună ziua, la revedere...

— Bună ziua, la revedere...

— Bună ziua, la revedere...

Dar înainte, nu vorbisem niciodată.

SCHIȚĂ de **Nicolae Velea**

La balcon la Dunăre

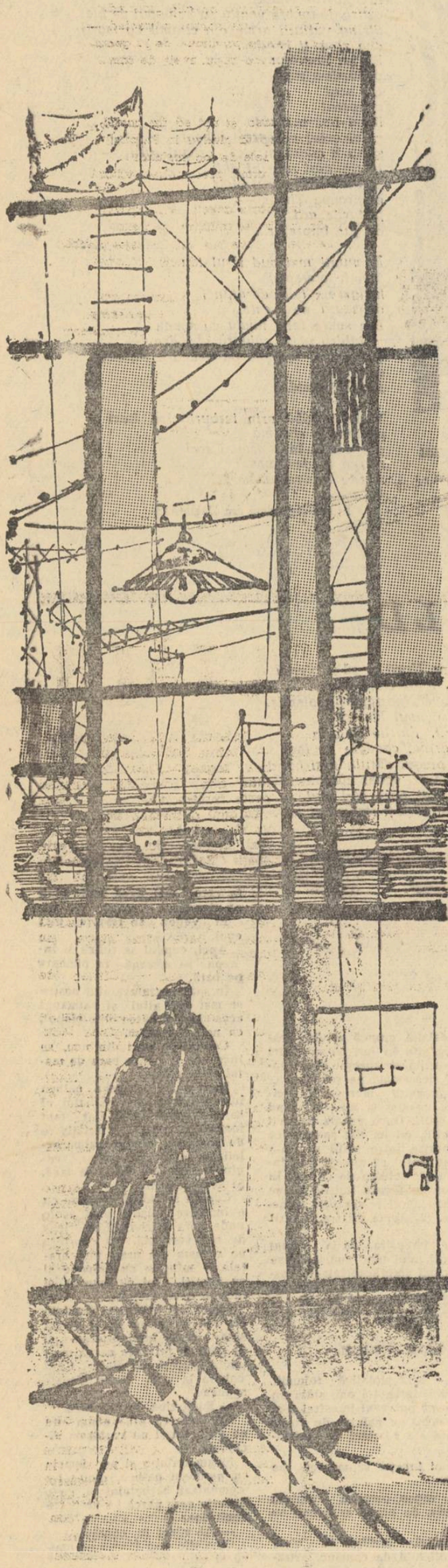

PERSONAJE:

IONEL MICLESCU — *boxer, dar —altfel — băiat bun.*
LUCIA GORGAN — *tehnician topometru pe şantierul de la Galaţi.*
NATALIŢA — *ingineră* } *ambele prietene ale Luciei.*
MARIUCA — *muncitoare* }
STANICA PAUN — *de la staţia de betoane.*
LIVIU ISPAS — *inginer la construcţia furnalului.*
IORDACHE DOGARU — *vechi constructor de oţelării.*
GARABET PAPAZIAN — *căpitanul portului.*
HARALAMBIE BOLDUR — *organizator de partid pe şantier.*

Acţiunea se petrece pe şantierul de la Galaţi, în anii viitori.

(În faţa cortinei apare, în costum de voiaj, ţinînd o valiză împestriţată de etichete, un tînăr scund şi îndesat, cu un plasture elegant pe arcada ochiului stîng).

IONEL MICLESCU (continuă o discuţie parcă de mult începută): ...De altfel, recomandările sînt inutile — nu-i aşa că mă cunoaşteţi? Cum, se găseşte în sală cineva care n-a auzit de Ionel Miclescu? De Ionel Miclescu, poreclit de admiratori, ca şi de adversari, „Upercut" pentru lovitura sa infailibilă la bărbie? (gestul respectiv). Nu-i rezistă nimeni... S-au prăbuşit ca electrocutaţi Kraşkovski şi Petersen, Hristov şi Bertini... (subit întristat). Ba unul i-a rezistat... Unul singur... Pedro Mendosa... La Santiago... Un rinocer cu o bărbie de taur... Primul knock-out din viaţa mea... Şi, vă jur, ultimul... Dar nu despre asta e vorba... Deşi de acolo a început... De undeva, între Santiago şi Buenos Aires sau între Buenos Aires şi Montevideo, nu mai ştiu exact, dar nu-mi fac nici o grijă, istoricii sportului cu mănuşi or să elucideze acest mister, că de-aceea-s istorici... Deci, undeva, pe un aeroport, m-a ajuns din urmă o scrisoare... O scrisoare de la logodnica mea, Lucia... N-o ştiţi pe Lucia Gorgan? Nu se poate! Cel mai bun topometru din ţară... O fată straşnică... Îmi scria în acea faimoasă scrisoare că lucrează la un nou combinat la Galaţi; îmi povestea despre nişte furnale, oţelării, un port şi altele. Am fost şi eu la Galaţi acum cîţiva ani... Am avut acolo un meci... Ce i-o fi venit să se ducă într-un oraş distrus, nimicit, ras la pămînt? Are şi ea ciudăţeniile ei... Eu, din partea mea, mi-am făcut datoria. Îndată ce a terminat şcoala de topometri, i-am aranjat un loc de dactilografă la noi, la asociaţie... Dar ea m-a repezit: „Ce, vrei să fac topometrie în birou? Să măsor cota nasului pe care şi-l ia la purtare şeful? Să fac harta topometrică a coridoarelor?" Uite, nu m-a ascultat şi (vădită dezamăgire) a ajuns la Galaţi... Şi-mi dădea în scrisoare un ultimatum: că nu mai poate aştepta, că nu mai vrea să fie — zicea în scrisoare — „eterna logodnică a unui upercut voiajor"... M-am aşezat la o masă şi i-am scris la iuţeală o telegramă: Vreau să facem nunta la 4 mai ora 13 şi una... două... trei... patru... pardon, mă obsedează numărătoarea arbitrului de atunci, de la knock-out. La ora 13 fix! Mă gîndeam c-o să ajung în ţară barem cu două zile înainte de nuntă... Dar, pe drum, ne-au reţinut francezii pentru o gală de box la Lyon... De data asta l-am făcut eu knock-out pe Jean-Pierre Dupont, cel mai bun „cocoş" al lor... Un upercut (gestul respectiv)... S-a prăbuşit... Un — deux — trois — quatre — dix... Gata... Triumf! (consultă ceasul neliniştit). Şi iată că azi e 4 mai şi pînă la ora 13 mai sînt exact două ore... Două ore ca să găsesc „eterna logodnică a unui upercut voiajor"... Mai am doar o singură speranţă: că n-o fi luat termenul meu decît ca pe o glumă... Că doar nu era să-l ia în serios... Dar de găsit totuşi trebuie s-o găsesc... La ora asta o fi pe şantier... S-o fi convins ea singură că chestiile astea — şantier, construcţie etc. etc. — sînt bune pentru şedinţe, pentru articole la gazeta de perete, dar că nici nu se compară munca liniştită, la căldurică, într-un birou. Dar unde s-o găsesc? Mi-a scris doar atît: că lucrează la combinat şi că locuieşte cu balcon la Dunăre"... Probabil într-o baracă pe malul Dunării... Dumneavoastră nu ştiţi, dragii mei, unde o pot găsi? Nu ştiţi! (oftează). Bine, atunci nu-mi rămîne decît s-o caut... (pleacă).

Se deschide cortina şi avem în faţa noastră o cameră frumos mobilată, într-unul din noile blocuri ale Galaţilor. În fund, prin uşa deschisă către balcon, se zăreşte peisajul dunărean în amiaza unei zile însorite de mai.

Pe scenă, în febra pregătirii pentru nuntă, Lucia Gorgan — 20 de ani, blondă, înaltă, frumoasă — cu prietenele ei: Nataliţa — vioaie, energică, expansivă — şi Măriuca — sfioasă, reţinută, veşnic tematoare).

NATALIŢA: Alb, alb, alb — ai să fii o adevărată rapsodie în alb... De altfel, ce nuntă şi ce mireasă ar mai fi aceea fără alb?

MĂRIUCA: Dar dacă... (se opreşte, înroşindu-se toată)

NATALIŢA: (o străpunge cu privirea) Dacă ce? Ei, hai vorbeşte, mironoşiţă a betonului armat!

MĂRIUCA: Dacă... dacă cumva nu vine la timp Ionel?... La ora unu fix sîntem aşteptaţi la sfat cu mare pompă. E doar prima nuntă de pe şantier şi o socotesc toţi un mare eveniment.

NATALIŢA (înveselită subit, acoperind însă o umbră de îngrijorare): Cum să nu vină? Te-ai infectat de romane proaste, Măriuco. Chiar şi în romanele siropoase şi lacrimogene pe care le citeşti e vorba doar de mirese răpite în noaptea nunţii... De ginere răpiţi n-am auzit... (dispreţ suveran). Cine are nevoie de-un ginere? Şi încă de-un boxer...

LUCIA (revoltată): De ce vorbeşti aşa, Nataliţo? (visînd) Ionel al meu nu-i la fel ca ceilalţi...

NATALIŢA: Toţi sînt la fel. Toţi bărbaţii. Toţi ginerii. Toţi boxerii. (bate furioasă cu picioarele în podea). O să vină. Nu se poate să nu vină. Nu pierde el o fată ca Lucia. În ruptul capului. Să zică mersi că nu i-a răpit-o nimeni... Cum e?

LUCIA: Frumos...

NATALIŢA: Sigur, parcă puteam să mă aştept la alt răspuns? (o imită) Înger... Adonis în persoană... Jean Marais... Nu asta te-am întrebat, fetiţo. E om de cuvînt? E punctual?

LUCIA: Mai încape vorbă? La întîlniri venea cu cel puţin o jumătate de oră înainte...

NATALIŢA: Şi tu-l credeai? Să ştii că albul ţi se potriveşte din toate punctele de vedere... E doar culoarea sfintei naivităţi...

(Intră în odaie Stănică Păun, un tînăr deşirat, cu priviri melancolice de visător, ţinînd în mînă neîndemînatic un uriaş buchet).

STĂNICĂ: Bună ziua! (nu ştie ce să facă cu buchetul).

NATALIŢA: (îl scrutează amuzată) Ce te-ai protăpit, Stănică, drept în uşă cu coşcogeamite grădina botanică-n braţe?

STĂNICĂ (fistichit la maximum): Eu... adică noi... adică toţi tinerii... de la staţia de betoane... adică, de fapt tot colectivul... cum să-ţi spun... îţi urăm, Lucico... adică îţi dorim... ce mai, să fie într-un ceas bun şi... şi cît mai multe evenimente fericite de-astea... (răsuflă uşurat)

NATALIŢA: (o pufneşte rîsul). Cum, Stănică, îi urezi să se mărite de mai multe ori? Nu-i frumos din partea ta! Ştim noi c-ai oftat destul după ea, dar nici aşa, să-ţi exprimi sentimentele direct şi fără ocol chiar în ziua nunţii...

STĂNICĂ (se pierde cu totul): N-am vrut să...

MĂRIUCA (îl salvează): Lasă-l, Nataliţo, în pace, nu te mai lega de bietul băiat! (îi ia buchetul din mîini şi-l pune într-o enormă vază).

LUCIA (cu o privire sinceră, deschisă, îi strînge mîna vizibil emoţionată): Vă mulţumesc... (accent deosebit). Îţi mulţumesc, Stănică!

STĂNICĂ (încearcă să scape de încurcătură) Dar unde-i...? (aruncă o privire semnificativă de jur împrejur).

NATALIŢA: Cine? Ginerele? N-a venit încă... Mai are, probabil, de dres vreo trei maxilare şi de aranjat vreo cinci arcade... Dar n-avea nici o grijă: între un maxilar terciuit şi o arcadă făcută zob, vine şi la nuntă, că-i băiat punctual...

LUCIA: Ce-i mai prost e că nu-mi ştie adresa exactă... După ce-am primit telegrama lui, i-am trimis şi eu vreo trei telegrame, dar niciuna n-a ajuns la destinaţie... Era pe drum... Santiago, Buenos-Aires, Montevideo, Paris, Viena...

MĂRIUCA (înfiorată): Cîte mii de kilometri să străbaţi ca să-ţi întîlneşti aleasa inimii şi să-ţi unească viaţa cu a ei! Ah, ce romantic!

NATALIŢA: Halal romantism! Tristan asta al vostru aleargă în întîmpinarea Isoldei nu pe un cal năduşit, gata să se prăbuşească de atîta goană, ci tolănit comod şi fumînd trabuc pe puntea celui mai comod transatlantic... Sau răsturnat pe fotoliul-pat al unui cvadrimotor ultramodern... (dispreţ neascuns). Tristani supersonici!

MĂRIUCA (îi trece prin cap o idee, dar nu cutează să-i dea glas): Ce-ar fi dacă...

LUCIA: Dacă?

NATALIŢA: Ei, spune o dată, nu ne fierbe!

MĂRIUCA („pipăie" fiecare cuvînt ca un teren alunecos): Dacă... Ionel a şi venit...

NATALIŢA: Şi unde să fie?

MĂRIUCA: (dă din umeri neştiind ce să răspundă). Undeva... pe şantier...

STĂNICĂ (se trezeşte brusc din starea extatică în care căzuse, cu ochii fixaţi melancolic asupra Luciei): Cum arată... vreau să spun... ginerele...?

LUCIA (fără să dea mare importanţă): E — cum să spun — mai mult scund decît înalt...

NATALIŢA: Mai mult şaten decît brunet, mai mult gras decît slab, mai mult frumos decît urît... Ai toate semnalmentele, îţi ajunge?

STĂNICĂ: N-are cumva un... un plasture deasupra ochiului stîng?

LUCIA (subit interesată şi, în acelaşi timp, alarmată): Plasture? Tot ce se poate... În box se întîmplă...

NATALIŢA: Tristan cu plasture! Asta ne mai lipsea ca bîlciul să fie gata...

STĂNICĂ (repezit): Atunci să ştii că el era...

LUCIA (îl zgîlţîie): Cînd? Unde?

STĂNICĂ (fistichit): Adineauri... Pe şantier... Tocmai veneam de la staţia de betoane... M-a oprit un tînăr... aşa cum spui... mai mult (gest)... decît (gest)... Avea o valiză cu... cu tot felul de etichete...

MĂRIUCA: Şi?

STĂNICĂ (zăpăcit): Ce, şi?

LUCIA: Ce-a spus?

STĂNICĂ: M-a întrebat dacă ăsta e şantierul...

MĂRIUCA: Şi?

STĂNICĂ: Ce, şi?

NATALIŢA (fierbe): Uitaţi-vă la el! Îmi vine să-i trag un... ăla... cum îi spune? upercut... Tu, culme a perspicacităţii, ce i-ai răspuns?

STĂNICĂ (pierdut cu totul) Că... ăsta e... şantierul...

MĂRIUCA: Şi?

STĂNICĂ (în culmea fistichelii): Şi... şi s-a dus mai departe... pe şantier...

LUCIA (pe jumătate veselă, pe jumătate iritată): El era. Sînt sigură. Mă caută.

MĂRIUCA: Cine ştie pe unde-o fi rătăcind! Şi e unsprezece jumătate... Încă o oră jumătate. Numai o oră jumătate.

NATALIŢA (grozavă): Există o singură soluţie. (îl scrutează pe Stănică înfiorător). Eşti cam sfrijit, Stănică. Şi ai de-a face cu un boxer categoria... Ce categorie, Lucico?

LUCIA: Cocoş.

NATALIŢA: Auzi, Stănică? Cocoş... Ăsta nu ştie de glumă. Te mănîncă fript la tigaie ca pe-un pui nevinovat ce eşti. Ai o singură salvare: să te duci rapid să-l cauţi şi să-l aduci aici... Dar ştii ce înseamnă în zilele noastre rapid? Supersonic!

STĂNICĂ („la pămînt"): Mă... mă duc... Fug... Alerg... (iese precipitat, ciocnindu-se nas în nas cu inginerul Liviu Ispas, un tînăr elegant şi volubil, care aduce, atîrnat pe umăr, un magnetofon, iar în mîini, un mic aparat de radio tip „Turist").

LIVIU (pune aparatul de radio în braţele Luciei): Bună ziua, scumpele mele domnişoare de onoare! Iar tu, prima mireasă a celui mai mare şantier al ţării, primeşte acest dar modest din partea constructorilor de la furnale, din partea celor care mîine-poimîine vor întîmpina nunţile cu splendidele jerbe incandescente ale şarjelor de fontă. Ne-am gîndit ce dar s-ar cuveni să-ţi oferim şi-am ajuns cu toţii la concluzia că numai tehnica înaintată a secolului XX poate onora din plin un asemenea eveniment epocal în viaţa şantierului. (arată spre aparatul de radio). Transistori! Geniul uman în slujba vocii umane...

NATALIŢA (arătîndu-l pe Liviu): Vocea umană, dar nu în slujba geniului uman...

LIVIU („gentil"): Mersi, (depune cu grijă magnetofonul pe o măsuţă). Cutia cu minuni! Mi-am adus magnetofonul personal şi netransmisibil şi-l depun la picioruşele voastre. Sau, mai bine zis, pentru picioruşele voastre. Pentru ritmul îndrăcit în care se avîntă cînd aud semnalul modern şi expansiv al saxofoanelor dezlănţuite, al bateriilor în plină explozie ritmată, al orgei electronice, în revărsare de cataracte sonore. (din magnetofon izbucneşte un „cha-cha-cha" furibund, iar Liviu schiţează cîţiva paşi de dans).

NATALIŢA: Stop! Opreşte, dom'le, bîţîiala, că nu de asta ne arde acum...

LIVIU: Am înţeles. Dansul se amînă pentru diseară, la banchet. (deodată îşi dă seama că nu e totul în ordine). Dar unde-i...?

NATALIŢA: Aha, şi-a dat, în sfîrşit, seama că lipseşte cineva...

LIVIU (întrebător): Unde-i fericitul ginere?

LUCIA (dezolată): În clipa asta rătăceşte pe şantier. Mă caută.

LIVIU (revelaţie): Te caută? Un tînăr cu o valiză plină de etichete?

MĂRIUCA: Şi tu l-ai întîlnit?

LIVIU: Mă mai întrebi dacă l-am întîlnit? Am avut şi o conversaţie cu el. Nu prea părea încîntat de şantier. Dar e un tip magistral... Am vorbit despre jazz şi knock-out-uri, despre furnalişti şi arbitri, despre fontă şi ringuri, despre Joe Louis şi Edith Piaf, despre Carnera şi Modunio... I-am arătat cît de frumoasă e munca noastră, a celor care dăm ţării fontă, dăm oamenilor puterea de foc a metalului...

MĂRIUCA: Şi?

LIVIU: Cum şi?

NATALIŢA: (îl fulgeră cu privirea). Ce caută pe şantier l-ai întrebat?

LIVIU (sincer mirat): Nu. De ce să-l întreb? În fiecare zi vin zeci de oameni pe şantier. Unul să-şi caute norocul, altul să-şi facă un rost în viaţă, altul...

MĂRIUCA: ...să-şi găsească mireasa...

LIVIU (languros): Asta o facem toţi, Măriuco. Toţi ne găsim miresele. Chiar dacă nu vrem să le găsim. (se apropie de ea, cuceritor). Chiar dacă nu ştim că, de fapt, le-am găsit. E o fatalitate biopsihologică. O lege a naturii umane. Aşa cum minereul de fier solid, la o mie de grade, se topeşte şi se preface, vrînd nevrînd, în fontă lichidă, şi noi, bărbaţii, la o anumită temperatură a sentimentelor, ne topim şi ne prefacem, vrînd-nevrînd, în gineri...

NATALIŢA (îi pune mîna pe frunte şi şi-o retrage ca arsă): Temperatura fatală... Ăsta nu-i om. E o tiradă.

LUCIA (vizibil frămîntată): Cine ştie pe unde o fi rătăcind la ora asta...

MĂRIUCA: (consultă ceasul) 12 fix. Încă o oră...

NATALIŢA (îl priveşte drept în ochi pe Liviu): Ascultă-mă bine, ginere lichefiat, în loc să porţi după tine (arată magnetofonul) bîţîitoarea asta electrică, vrei să faci o treabă utilă?

LIVIU (jignit mai mult pentru magnetofon): Natalio, nu-ţi permit să...

NATALIŢA: Ce nu-mi permiţi, dom'le? Mi-ai permis destul. Mi-ai permis să-ţi ascult o jumătate de oră tiradele. Cînd credeam c-ai terminat, o luai de la început. Acum permite-mi şi mie să-ţi dau o sarcină...

LIVIU (arătînd spre Măriuca): Nu primesc sarcini în afara serviciului decît de la dînsa...

NATALIŢA: Socoteşte că ai primit-o de la cine vrei...

MĂRIUCA: Te rog, Liviule...

LUCIA: Şi eu te rog. Poate că bietul Ionel o fi acum la celălalt capăt al şantierului.

NATALIŢA: Aleargă pe şantier, scotoceşte toate cotloanele, lasă vorbă de la om la om, fă ce ştii, numai găseşte-l pe domnul Tristan cu valiză...

LIVIU: Pe cine?

MĂRIUCA: Vrea să spună — pe tînărul cu care ai stat de vorbă, pe viitorul soţ al Luciei...

NATALIŢA: Fără el nu poate avea loc nunta, înţelegi, omule? Şi nu mi-e de alta, dar ne facem de rîs faţă de tovarăşii de la sfat. Ce-or să zică de noi, ăştia de pe şantier? Că nici o nuntă ca lumea, după grafic, nu sîntem în stare să organizăm...

LIVIU: Măriuco, porunca ta e lege pentru mine. Fug. Zbor. Ca o rachetă. Cu viteza sunetului. A luminii. A luminii ochilor tăi, bineînţeles, care mi-au fulgerat inima...

NATALIŢA: Haide, omule, pleacă o dată, că pînă-ţi termini tirada, se-nchide sfatul...

(Liviu pleacă vertiginos, ciocnindu-se în uşă cu moş Iordache Dogaru, un bătrînel vioi şi hîtru, care poartă în braţe un pachet enorm.)

IORDACHE: (accent moldovenesc, fără exagerare) Da' ce-i, fătuţelor, cu zănaticul ista? Ce l-o apucat? Dau turcii? I-o fătat vaca?

LUCIA: Nu-i nimic, moş Iordache.

NATALIŢA: Caută un ginere...

IORDACHE: (îşi ascunde nedumerirea într-o glumă) Ce caută? Ginere? De ce nu mi-aţi spus mie? Vă aduceam 847 de gineri...

MĂRIUCA: De ce tocmai 847, moş Iordache?

IORDACHE: Păi atîţia burlaci sînt pe şantier.

NATALIŢA: Le ţii evidenţa, moş Iordache...

IORDACHE: Că n-oi fi degeaba responsabilul cu asigurările sociale.

NATALIŢA: Nu cumva vrei să-i asiguri pe toţi cu cîte o nevastă?

IORDACHE: Şi de ce nu, mă rog matale? Ce, însurătoarea nu-i şi ea un soi de asigurare socială? Ba mai mult: asigurare de viaţă...

NATALIŢA: (degetul pe buze) Ssst! Vezi să nu te audă agentul ADAS-ului că se înfiinţează imediat cu poliţa...

IORDACHE: (se eliberează de pachet, punîndu-l cu grije în braţele Luciei) Ţine, fătuco! Iaca, un cadou de nuntă de la viitorii oţelari.

LUCIA: Greu cadou, moş Iordache...

NATALIŢA: N-o fi cumva vre-un voal de mireasă în oţel forjat?

IORDACHE: (enigmatic): Iaca, asta nu ştiu. Ce să spun, dacă nu ştiu — nu ştiu!

MĂRIUCA: (întoarce pachetul pe toate feţele): Mor, Lucico, dacă nu-l deschizi...

LUCIA: (nerăbdătoare, desface pachetul şi rămîne tablou): Un trusou de... prunc!

NATALIŢA: Asta zic şi eu asigurare. Mai lipsea landoul...

MOŞ IORDACHE: Cum să lipsească, fătuco? (se duce în hol şi se întoarce peste cîteva clipe împingînd un landou de toată frumuseţea).

NATALIŢA: E-n regulă. (se uită cu nervozitate la ceas) Lipseşte acum un singur factor. Oarecum esenţial.

IORDACHE: (îşi dă seama, în sfîrşit, de situaţie). Dar unde-i... viitorul...

NATALIŢA: ...Viitorul e pe şantier...

MĂRIUCA: Şi e 12 şi un sfert. Peste un sfert de oră vine maşina direcţiei. La unu fix sîntem aşteptaţi la sfat... (sfîrşită). Ce ne facem, moş Iordache?

IORDACHE: (pe gînduri): N-o fi cumva...

LUCIA: Ba el e...

MĂRIUCA: Fără îndoială că el e...

IORDACHE: De unde ştiţi?

NATALIŢA: Ştim. Un tînăr mai mult scund decît înalt, mai mult şaten decît brunet, mai mult gras decît slab, mai mult frumos decît urît şi — colac peste pupăză — cu o valiză pestriţă de tot felul de etichete.

IORDACHE: (lămurit). El e. A trecut pe lîngă mine, m-a întrebat cum stăm cu lucrările şi am rupt o lecuţă de vorbă...

NATALIŢA: ...despre jazz şi knock-out-uri, despre furnalişti şi arbitri, despre Carnera şi Modunio...

IORDACHE: Ho, fătuco, opreşte moara că s-a sfîrşit măcinişul! Care Carnera? Care Modunio? Lucrează careva cu numele aista pe şantier? Nu lucrează, bre, că-i ştiu pe toţi... Am vorbit despre alte alea...

LUCIA: Despre ce, moş Iordache?

IORDACHE: Socoteam că-i vreun ingineraş, proaspăt ieşit de la facultate, că-i umblă capul brambura şi că nu-i strică o lecuţă de prelucrare. (revelaţie majoră). L-am prelucrat!

MĂRIUCA: Cum adică?

IORDACHE: (mîndru). I-am zis şi eu cum m-am priceput că muncă mai frumoasă ca la noi nu găseşti să cutreieri lumea-n lung şi-n lat, că pentru o ditamai oţelărie ca asta, pe care o ridicăm noi, merită să vii nu de la Bucureşti, da' şi de la Polul Nord, că... Da, ce nu i-am spus?

LUCIA: Şi el?

IORDACHE: Tăcea chitic. Părea îmbufnat. Din cînd în cînd mormăia ceva cu nu ştiu ce topometru care i-a făcut figura...

NATALIŢA: (arătînd-o pe Lucia) Lucica... Ea e topometrul. Ea i-a făcut figura.

IORDACHE: Zău? Ce fel de figură?

NATALIŢA: N-a rămas la Bucureşti să facă topometrie pe bulevard. A venit pe şantier. Şi s-a supărat domnul Tristan de categoria cocoş...

IORDACHE: A, d-ăsta mi-e? (marea hotărîre). Aminăm nunta. Trebuie să-l mai lămurim. Îl mai prelucrez o leacă...

MĂRIUCA: Nu se poate.

NATALIŢA: Pierdem graficul. Ne facem de rîsul oraşului. Ce zic eu? De rîsul ţării.

LUCIA: (frămîntarea-i creşte vizibil): Nu-i chiar aşa cum îl zugrăviţi voi. E, în fond, un băiat bun.

NATALIŢA: (dispreţ suveran): Îl iubeşti.

LUCIA: Ei, şi ce-i cu asta? E o crimă?

NATALIŢA: Mare. Colosală. Şi-i să-ţi primeşti pedeapsa.

LUCIA: Care?

NATALIŢA: Ai să-l iei de soţ.

(În clipa asta intră, înalt şi impozant, Garabet Papazian, căpitanul portului. Aduce şi el un cadou: macheta unui vapor).

GARABET: Omagiile marinei, tovarăşelelor! Iar dumitale, scumpă mireasă, acest dar modest din partea unui bătrîn lup de mare, devenit deocamdată căpitan de uscat.

IORDACHE: Care uscat, tovarăşe Papazian? Mîine-poimîine vei fi căpitanul unuia dintre cele mai mari porturi ale ţării...

GARABET: Am precizat: deocamdată. Mîine-poimîine vă veţi urca, tovarăşelelor, din portul combinatului, pe care l-aţi con-

EPISOD DIALOGAT

de Victor Bîrlădeanu

struit cu fragilele voastre mînuşiţe, pe un vapor ca acesta şi veţi porni într-o croazieră încotro veţi voi, pe toate mările şi oceanele, spre insulele Polineziei sau spre Capul Bunei Speranţe...

NATALIŢA: Capul Bunei Speranţe e aici, la noi.

GARABET: Atunci vă voi alege un alt itinerar. Tombuktu vă convine? Sau poate Honolulu? Sau Santiago? A propos de Santiago, m-am întîlnit adineauri cu un tînăr extrem de simpatic care-mi spunea că a fost knock-outat la Santiago de un anume Pedro Mendoza, pe care l-am cunoscut şi eu acum cîţiva ani. Era marinar de cursă lungă...

MĂRIUCA: Cine? Tînărul?

GARABET: Nu, Mendoza.

LUCIA: Dar tînărul — ce-i cu el? Unde l-ai părăsit, nea Papaziene?

GARABET: Unde l-am părăsit? Eu nu l-am părăsit. M-a părăsit el pe mine. Părea furios. Zicea că a doua oară în viaţă nu se mai lasă knock-outat. Zicea că pleacă încotro l-or duce paşii. (profund dezolat). Zicea că nu mai aşteaptă vapoarele mele. (argument suprem). Şi să ştiţi că era decis: avea şi o valiză...

NATALIŢA: ...cu multe etichete...

GARABET: De unde ştiţi?

NATALIŢA: Noi să nu ştim? Ei, ce zici, Lucico, de Tristanul tău supersonic? De scumpul tău upercut voiajor? (Lucia e vizibil zdrobită).

MĂRIUCA: (încearcă, nici ea convinsă, s-o liniştească). O fi făcut omul o glumă. N-avea voie?

NATALIŢA: N-avea. Cu treburile astea nu se glumeşte...

IORDACHE: Păi dacă o plecat, ducă-se... Dacă nu-i, nici nu trebuie. Aşteaptă 847 la rînd.

LUCIA: Uşor îţi vine, moş Iordache. 847! Mie-mi trebuie unul. Unul singur, mă-nţeleqi? (disperată). Şi tocmai acela pleacă. Fuge. (se aude un claxon de automobil).

MĂRIUCA: Mai e un sfert de oră. A venit şi maşina. Ce ne facem?

NATALIŢA: (tranşantă). Jucăm finalul. Tragem cortina. Cu un sfert de oră mai devreme. Se mai întîmplă.

MĂRIUCA: Nu se poate. Ne facem de rîs.

NATALIŢA: Ei şi ce dacă ne facem de rîs? Nu e comedie? Tristan şi Isolda, versiune modernă. Farsă. Tot sînt la modă farsele lirice... Ce vrei mai lirică farsă decît asta?

GARABET: (dumirit). Cum? Tînărul acela pe care l-am întîlnit e... viitorul...?!?

NATALIŢA: Nu mai e viitorul. E trecutul. A fost. S-a terminat. Ne despărţim de el rîzînd (rîs demonstrativ, chinuit). (În încăpere năvălesc Stănică şi Liviu).

LUCIA: (umbră de speranţă): Ei, Stănică?!

MĂRIUCA: Ce-ai făcut, Liviule?

STĂNICĂ: Să vezi că... (se roşeşte tot). Iartă-mă... Lucica... dar... era furios...

LIVIU: Am avut fericitul prilej de a face cunoştinţă cu Orlando Furioso în carne şi (îşi freacă falca) şi... pumni. Dar ce forţă magnifică? Ce uragan dezlănţuit de furie omenească? Ce tulburătoare scăpărare a privirilor? Părea că toate fulgerele zeilor s-au adunat în ochii aceia care mă străpungeau şi mă ardeau ca un formidabil incediu...

NATALIŢA: Sfîrşeşte o dată, tiradă cu chip omenesc! Nu te juca cu incendiul meu că te face scrum. (Măriuca, descurajată, se duce pe balcon să respire puţin aer).

GARABET: Şi acum, ce facem?

LUCIA: (neputincioasă): Nu ştiu.

IORDACHE: E limpede!

NATALIŢA: Eu ştiu. (hotărîtă). Chem la telefon sfatul şi-i anunţ. Comanda se contramandează. Din lipsă de materiale. (ridică receptorul şi formează numărul).

MĂRIUCA: (năvăleşte în clipa asta de pe balcon cu sufletul la gură şi-i smulge Nataliţei receptorul din mînă): Nu... Nu face asta!

NATALIŢA: De ce?

MĂRIUCA: Vine! Vine împreună cu tovarăşul Haralambie...

IORDACHE: Cu organizatorul de partid? (satisfăcut). Şi-a găsit nănaşul...

(Intră Ionel, împreună cu Haralambie Boldur, un bărbat solid, vînjos, cu chip de copil).

BOLDUR: (continuă o discuţie începută cu Ionel): Pe vremea mea era la modă directa, nu upercutul... Uite-aşa! (face un gest în aer). Am fost şi eu un an întreg campion al Hunedoarei la semi-grea...

IONEL: Se şi vede, tovarăşe Haralambie! (o zăreşte pe Lucia şi se repede la ea îmbrăţişînd-o).

LUCIA: (e momentul să fie „supărată"). Cum, n-ai plecat? Credeam că eşti de-acum în tren?

IONEL: (confuz). Nu. Am rămas. Al doilea knock-out din viaţa mea. Şi-ţi jur, ultimul...

BOLDUR: Prima oară în istorie cînd knock-outatul iese victorios. Auzi, dom'le, vroia să-şi ia cîmpii. Zicea că-i e ruşine de tine, Lucico. Mă tot bătea la cap că nu mai poate să dea ochii cu tine după ce-a văzut minunăţia asta de şantier. Că a luptat să te convingă să nu vii aici. Şi că acum îi vine să intre-n pămînt de ruşine. I-am zis: „Lasă, dom'le, frămîntările astea mic-burgheze! Nu mai intra în pămînt, vino cu mine la etaj, că te-aşteaptă Lucica şi nuntaşii!" A, dar am uitat să vi-l prezint: Ionel Miclescu, noul nostru tehnician la construcţia oţelăriei. Că-i calificat băiatul... Da' cît pe ce să-şi piardă calificarea cu boxul ăsta... Şi încă un amănunt: viitorul antrenor al echipei de box a şantierului...

LUCIA: (nu mai poate juca „supărarea", îl îmbrăţişează pe Ionel).

MĂRIUCA: Ce frumos! Imi dau lacrimile...

NATALIŢA: (dispreţ). Tot îl mai iubeşte. O biată Isoldă leşinată...

IONEL: (se desprinde cu greu din îmbrăţişare): Asta-i lovitură nepermisă, Lucico. Deşi peste centură. Drept la inimă. (gestul respectiv). Abandonez... (merge spre balcon). Şi cînd te gîndeşti că, nu ştiu de ce, dar credeam că locuieşti într-o baracă. Cînd colo, balconul tău e chiar la Dunăre...

GARABET: Nu-i aşa că-ţi dă nostalgia mărilor şi oceanelor? (visător). Madagascar, Haiti...
(Clacsonul maşinii sună stăruitor).

NATALIŢA: (hotărîtă): Fără nostalgii. Intr-un minut trebuie să fim la sfat. Haideţi, ce mai aşteptaţi!

IONEL: Eu am crezut că termenul acela — 4 mai, ora 13 precis — e o glumă...

BOLDUR: Aşa-i la noi, tovarăşe, luăm toate termenele în serios. Chiar şi termenul pentru nuntă...

(Nuntaşii încep să părăsească încăperea, în frunte cu „eroii" principali).

MĂRIUCA: (către Natalita): Ei, vezi, şi mai ziceai că se termină cu un sfert de oră mai devreme!

NATALIŢA: Am greşit. Imi fac autocritica. (consultă ceasul). Acum însă cred că e momentul să tragem cortina! — Şi într-adevăr, cu un gest decis, trage

CORTINA.

EUSEBIU CAMILAR

Amintiri din copilărie

Desene de
MIHU VULCĂNESCU

FÎNTÎNA LUI MANIUŢ

I

Cînd mă usucă setea, de sat şi de străbuni,
Mă şi zăresc la vechea fîntînă cu minuni;
Cum îmi plecam privirea în linul clar-fantasm,
Mă răsfrîngeam deodată în şapte lumi de basm!

N-am pomenit minune mai mare, ani de ţinc...
Avea fîntîna şapte ecouri în adînc,
Şi cum dădeam un chiot spre cerurile ei,
Ţişneau şapte ecouri ca şapte porumbei.

II

Parcă te văd, Saveto, cum rizi şi mîna-ntinzi,
Spre steaua picurată în clarele oglinzi, —
Şi cum ţinteai cu piatra uşoarele văpăi,
Deodată şapte stele luceau în ochii tăi!

Mai vezi, Catrină, vasul cu şapte ceruri plin?
Cîntînd spălai în ele năframele de in,
Şi-ades rideai de mine că prind a întreba
Ce-s stropii de luceferi înfiţi pe fruntea ta!

La marginea fîntînii, Alecule, cîntai,
Şi te vedeam deodată în şapte guri de rai,
Cu fluierul chemînd-o prin linul clar-fantasm,
Pe Leana-Cosînzeana, din şapte lumi de basm...

Te văd, Ion al Tomii, o, tatăl meu, scoţînd
O ciutură cu ceruri, şi cum le beai gemînd!
Spre ciutură cum faţa mihnită se pleca,
În cele şapte ceruri cumplit se-ntuneca;

Dar cum venea şi mama, cu-ai ei suris blajin,
În cele şapte ceruri se lumina deplin!

III

N-am pomenit minune mai mare, ani de ţinc...
Avea fîntîna şapte ecouri în adînc,
Şi cum dădeam un chiot spre cerurile ei,
Ţişneau şapte ecouri ca şapte porumbei!

LA FÎNTÎNIŢA CASANDREI

Cînd a oftat din ramuri adîncul toamnei glas,
Uimit la Fîntînita Casandrei am rămas,
Şi m-am uitat în urmă, să văd pădurea iar:
Ca un potop de flăcări părea, spre Plavalar...

Ce zvon dăduse vîntul, pe-al frunzelor ţimbal?
Mă rechema la sine pămîntul meu natal!
La fîntînita veche să mă mai ţină-n loc,
Pădurea-şi aprinsese noianele de foc!

Suspinele acestea adînci, de unde sînt?
M-am aplecat spre tine, bătrînule pămînt,
Dar cum, gemînd de sete, la piept te-am apăsat,
Am şi simţit în tine străbunii cum se zbat!

Şi apa fîntînitei abia se unduia...
M-am aplecat, cu pumnii profund să iau din ea,
Şi-am dus la gură pumnii cu undele subţiri,
Dar undele, prea pline erau, de amintiri...

MEDALIONUL

Zăgăzuind cu pieptul al Timpului potop,
Am vrut, medalionul acesta să-l îngrop,
Precum odinioară vestiţi cuceritori,
Opreau din cursuri fluvii şi îngropau comori.

De-atunci, sub unde negre şi fără de alin,
Acoperiră anii profilu-ţi bizantin,
Încît, medalionul cu efigia ta
Tot mai adînc în apa uitării se-ngropa.

O, nu mă mir, că-n preajmă de insule şi stînci,
Pe fluvii colosale cît Timpul de adînci,
Corăbieri, adese miraţi privesc, zărind
În marile adîncuri comorile lucind, —

Şi ca pe nişte raze alunecă şi scot
Comoara îngropată de craiul ostrogot, —
Şi scot ca pe-o lumină de lună, din străfund,
Comoara îngropată de-un fabulos burgund.

Şi sufletu-mi, adese, ca vulturul din stînci,
De cîte ori se-ntoarce la apele adînci,
Inmărmurit rămîne pe piscuri de Olimp,
Zărind medalionul cel îngropat în Timp...

PLOAIA

Mirat din somn urcat-am ca din adînc abis:
Vuise tamburina afară, sau în vis?
Şi am aflat, tărîmul acest' cînd l-am atins,
De-un foşnet de mătase văzduhul tot cuprins.

Te-acoperise ploaia cu şaluri străvezii?
Zăream la nişte glezne inele aurii,
Şi briul plin de astre îi l-am zărit deodat',
Cînd fulgerul o clipă sub geam a luminat.

Din nişte castagnete ca picurii, sunai.
Era tîrzie noaptea şi-n ritmul lor dansai.
Se desluşeau doar astre pe briul auriu,
Şi cum se mlădiază mijlocul străveziu, —

Inelele de aur la glezne luminînd,
Necontenită fuga bulbucilor crescînd!
Cînd fulgera arare, vedeam sub ochii mei,
Tipsia argintie a unei Salomei, —

Apoi, cu cît tipsia în dans se-nvîrtejea,
Mai tare Salomeia rîdea, cumplit rîdea!

O, prea curînd, şi noaptea şi dansul se trecu,
Şi nu ştiu dacă ploaia o fi dansat, ori tu...

* * *

MARAMA DE BORANGIC

E noapte pe pămînturi şi pîn' la galaxii!
Frumoaso, cu marama de borangic să vii,
S-o potrivim pe iarba adîncilor grădini,
Asupră-i să se cearnă luceferii senini:

În infinitul spaţiu, de cine ştie cînd,
Maestrul Timp, la roata fantastică lucrînd,
Planete şlefuieşte, în site şi tipsii,
Şi pulberea se-ntinde în urmă, galaxii.

II

O, parcă văd, în altă planetă, colo-n Hău,
O fată stînd ca tine lîngă iubitul său,
Şi poate că marama şi-a aşternut-o jos,
Pe ea să cearnă pulberi Pămîntul luminos,

Cînd se iveşte-n spaţii, betează picurînd,
Pe mări din alte sfere corăbii petrecînd, —
Şi iat-o cum tresare privindu-l de la geam,
O fată ca şi tine, cu trupul zvelt, de ram...

III

Ar trebui, frumoaso, şi noi să fim merei,
Ca marmura cioplită cîndva în Propilei,
Să tot trăim, cu sete de foc mistuitor:
Puţine-au fost în urmă, prea multe-n viitor!

Îmbrăţişaţi în poarta acestor evi superbi,
Să sărutăm pe frunte întîii pui de cerbi,
Aduşi de sus, în nave mai iuţi ca nişte plumbi,
De primii şi-ndrăzneţii văzduhului Columbi!

Şi de-oi pleca, în ceasul ca inima de bun,
S-aduc de probă aur şi grîu de pe Neptun,
De-abia s-o coace pîinea în vatră, pîn-mă-ntorn,
Pe-atunci va fi distanţa cît un ecou de corn.

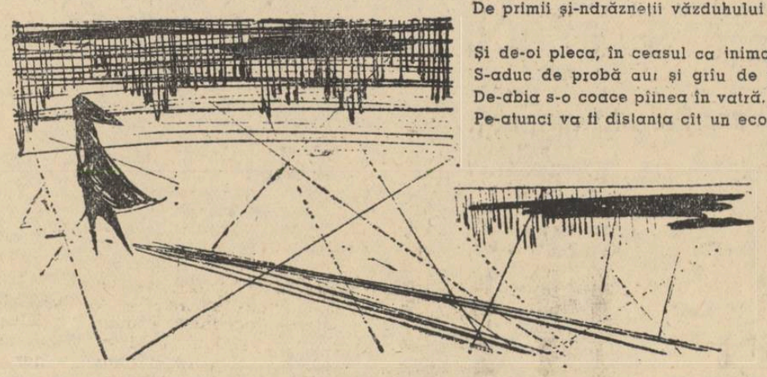

CRITERIILE NOUTĂŢII

(urmare din pag. 1-a)

Se petrece, cred, un proces de maturizare a emoţiei; jubilaţiile sonore sînt tot mai mult înlocuite de vibraţia adîncă a glasului uşor reţinut, în care distingi totuşi tremurul inimii. Fapt cu totul îmbucurător, adeseori glasul, deşi tînăr, tinde spre timbrul propriu:

„Noi, poeţii, nu sîntem decît drumurile / Pe care fug copii cu sănii / Drumuri ce duc sigur înainte. / Drumuri ce fac legătura între oameni care trăind, caută, /Drumuri ce le ascultă întîmplările de peste zi / Drumuri ce ţin minte şi aduc aminte; / Noi nu sîntem decît drumuri / Ne cuprindem între noi şi ne desfacem / Bucurînd depărtările / Unde trebuie să găsim neapărat oameni, / Şi dacă nu, să-i aducem cu noi".

(C. Buzea — „Moment la Băicoi")

„Infantilă, albă, mare bucurie — / Mîine dimineaţă cade prima nea / Ingheţatul soare destrămat prin aer / Fremătînd frenetic peste fruntea mea / ...Va isca văzduhul o imensă floare / Ca un rîs cu hohot alb, nestăvilit, / Anii mei zănatici s-or roti prin spaţii / Beţi de bucurie şi de infinit... / Meşterul încearcă încruntat mortarul: / — Dacă mîine ninge, nu putem zidi. / Nefiresc de simplu, nu mai vreau să ningă: / Dacă mîine ninge, nu putem zidi!"

(Ana Blandiana — „Cîntec de iarnă")

„Oraşul priveşte peste casa de marmură de la marginea lacului / Ca peste umărul alb al iubitei... / Ceea ce vezi peste umărul alb al iubitei, / Are întotdeauna alt înţeles. / Dincolo de ameţitorul ei umăr, / Totul e limpede, e adînc, fermecat".

(M. Negulescu — „Liniştea oraşului meu")

Citatele de mai sus nu reprezintă nişte fragmente „aparte" în creaţia unor tineri „excepţionali"; le-am înmănunchiat, considerîndu-le reprezentative pentru acea trăsătură comună celor mai buni reprezentanţi ai celei mai noi generaţii care se afirmă în poezia romînească — entuziasmul conştient. Bineînţeles, sînt destule aspecte discutabile în lirica lor, dar nu asta interesează în contextul de faţă. Important este faptul că noutatea pe care o aduc emană dintr-un fond de idei şi sentimente care sînt ale omului de tip nou. Această poetică nu reflectă pur şi simplu nişte transformări în conştiinţă, ci atestă caracterul socialist al acestor prefaceri. Tocmai această însuşire le conferă valoarea de generalizare.

Dar întîlnim numai asemenea tendinţe, într-adevăr novatoare, în poezia noastră nouă, sau avem încă de luptat cu falsa noutate, cu gîndirea banală, cu imagini criptice, destinate unui cerc de „iniţiaţi"? Cred că asemenea dificultăţi există şi despre ele trebuie să vorbim mai pe larg şi la obiect.

DAN DEŞLIU

Cîteva sugestii de regie la piesa „Cu balcon la Dunăre"

Credem că ideea: „în ţara noastră construim edificii înalte şi trainice atît în fier-beton cît şi în conştiinţe" poate fi ideea de temelie a spectacolului.

Un lucru original ca meşteşug în lucrarea lui V. Bîrlădeanu e că transformarea logodnicului întîrziat se desfăşoară nu sub ochii noştri, pe scenă, ci în culisele ei; dar deşi fizic nu-l vedem pe Ionel decît la cele două extreme ale piesei, dibăcia autorului ni-l ţine în atenţie clipă de clipă prin intermediul celorlalte personaje. Chiar lipsind din scenă el e mereu acolo. Regizorul amator trebuie să ştie şi să aţîţe curiozitatea spectatorului în legătură cu peripeţiile căutării Upercutului îndrăgostit, să asigure un ritm din ce în ce mai viu pînă la apariţia finală a eroului nostru. Sub goana clipelor spre ora 13, acţiunea scenică se cere din ce în ce mai trepidantă. Prin felul în care nuanţează cuvîntul, actorii amatori au datoria să „amăgească" uneori publicul, sugerîndu-i fie că Ionel a plecat, fie că, deşi pe şantier, nu va putea fi găsit pînă la ora fatală burlăciei sale.

Episodul dialogat al lui Bîrlădeanu cere din partea interpreţilor mult firesc şi spontaneitate, vervă, un stil de joc în afara oricărei îngroşări.

Cadrul în care se desfăşoară acţiunea e de dorit să fie cît mai luminos şi mai optimist. Camera să dovedească confortul modern al noilor locuinţe, standardul ridicat de viaţă al celor care înainte populau magherniţele periferiilor industriale. „Balconul spre Dunăre" are sensul unei perspective spre zări largi, însorite, spre viitorul nostru fericit. El trebuie să fie elementul central în decor, cu o uşă prin care să năvălească asemeni unei cascade lumina din afară. Zgomote tonice ale şantierului din preajmă. O perdea de voal alb palpitînd sub adieri de vînt poate aduce un element liric şi uşor sprinţar. Mobilă-tip, înviorată de covoare, perne, feţe de masă şi ceramică în culori vii, sugerînd că stăpîna camerei e tînără şi îndrăgostită de viaţă. Pe pereţi, cîteva reproduceri bune după mari maeştri. In camera asta de obicei abundă florile; astăzi sînt şi mai multe, în virtutea evenimentului fericit ce se aşteaptă, şi sînt grupate în special în jurul fotografiilor sportive pe care Ionel le-a dăruit logodnicei sale.

In acest cadru, compoziţia mişcării duce în general spre două puncte — a) uşa balconului de unde ba una, ba alta dintre fete scrutează împrejurimile, doar-doar îl vor vedea pe cel aşteptat, şi b) uşa intrării către care ţîşnesc toţi, ori de cîte ori intră cineva, sperînd zadarnic ca uşa să fie propulsată vijelios de erupţia Upercutului voiajor.

Mişcările lui Ionel sînt cele tipice boxerilor în afara ringului.

Natalita se mişcă asemeni unei veverite, iar Măriuca pare o pisicuţă. Stănică nu duce nici un gest pînă la capăt, toate sînt doar schiţate. Liviu Ispas îşi calculează mişcările după legile unei armonii studiate cu migală, dar şi cu o undă de pedanterie. Aducînd darul, Garabet pare un răţoi ceremonios. Se mişcă legănat, după obiceiul vechilor marinari.

Cîteva notiţe pentru grimă. Interpretul lui Ionel să-şi sublinieze bărbia pe o orizontală care să amintească maxilarul viguros al boxerilor. Să aibă grijă şi la nas — pe care-l poate turti cu o dungă de fond de ten deschis, mai lată. In nici un caz, nu trebuie caricaturizat.

Lucia Gorgan — fond de ten închis (lucrînd mereu în aer liber, soarele şi vîntul au bronzat-o splendid). O mică ridare deasupra arcadei stîngi, pricinuită de faptul că citirea teodolitului o obligă să stea cu un ochi închis o bună parte din timp.

Garabet — ten şi mai închis: e armean, şi a trăit sub bătaia vînturilor saline. Faţa specific ridată a celor de pe mare.

La ceilalţi, nu sînt necesare indicaţii deosebite.

Mihai Dimiu

Mihai Elin

Odihna şantierului

Spunem: pe mîine!
şi se rostogoleşte luna
peste noaptea zimţată a oraşului
şi cărămizile răspund
la chemarea magnetică a stelelor.

Nu ştim unde e coama zidului
— această linie despărţitoare
a muncii de azi
de a celei de mîine —
dar trebuie să fie undeva
aproape de răsuflarea tăcută şi rece
a Săgetătorului.

Asemenea îndrăgostiţilor
avem acelaşi vis
alunecat din primul somn al şantierului,
cu aceeaşi cornişă
suspendată între rotirea planetelor
şi labirintul incendiar al oraşului.

Cineva dintre noi,
cu palmele încă păstrînd
amintirea fierbinte a cărămizilor,
umanizează spaţii astrale
cu gestul firesc al zidarului.

Stelele ard,
cărămizile-s roşii;
în curînd vom clădi universul.

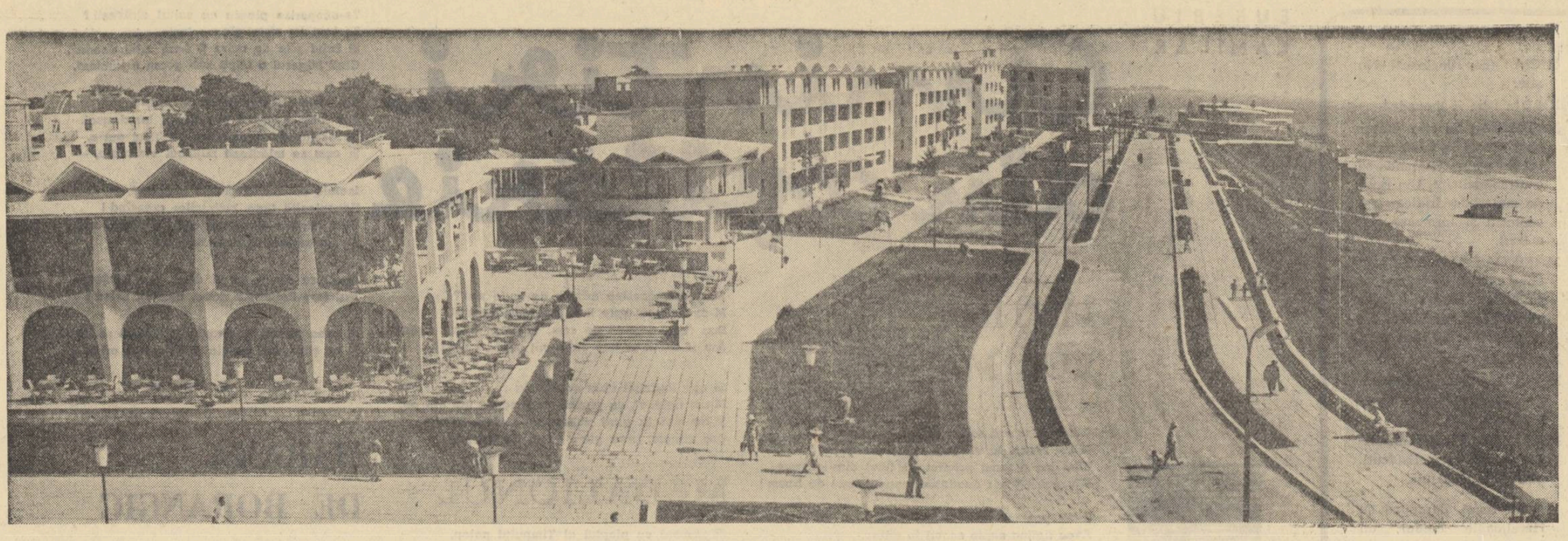

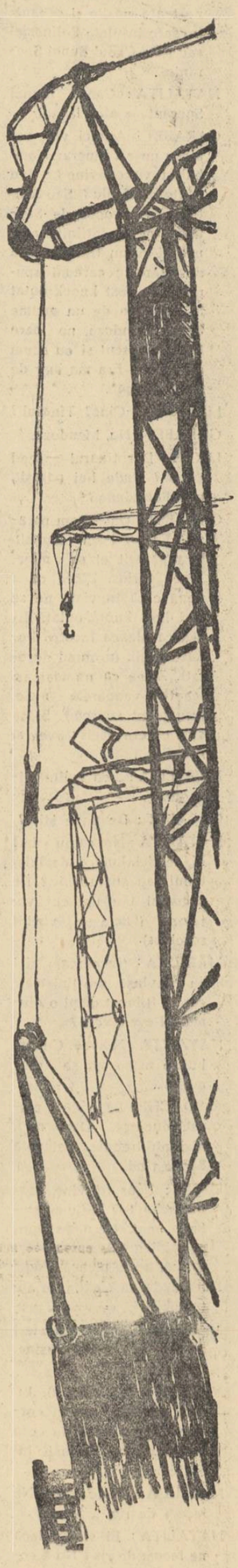

Litoral 1961

CE E NOU ÎN PATRIA NOASTRĂ

de Ilie Purcaru

La „Tomis" — noul port turistic al Constanței — sînt zile de febră. Se construiește intens. Oare de cîte secole nu s-a mișcat nimic în golfulețul acesta oval, ochi de reverie lîngă freamătul celuilalt port ? Cîndva, Ali Pașa a prăvălit în apele lui ruinele anticei Tomis...

Printre constructorii care pun, netulburați, piatra de calcar a viitorului port, foiesc în aceste dimineți marinarii, înarmați cu pensule și cutii de vopsele. Vaporașele de călători — „hidrobuzele" sau „taximarinele", cum li se zice pe-aici — își pun ultimele culori, preparîndu-se pentru ziua inaugurării sezonului. Își vor ridica atunci ancorele galbene, mici — niște ancore cît niște chei — și vor pleca spre noile porturi : Mamaia, Eforie, Vasile Roaită, Mangalia. Clienții prea devreme sosiți, ne vom mulțumi deocamdată cu troleibuzul.

Blocurile moderne de pe bulevardul Republicii... Mai încolo, palatul de cristal al noii gări a orașului, construită în 10 luni... Faleza renovată, cu plopi negri și pini, filtrînd vîntul din larg și făcîndu-l dulce ca un lichid...

Farul cel nou — 87 de metri de la apele mării — cu solzii cupolei sclipind orbitor în razele soarelui și cuprinzînd, în luminile lor, de nu știu cîte ori umbra farului genovez al anului 1300, restaurat și el în timpul din urmă... Și autostrada pe care aleargă lin troleibuzul, și stîlpii cu lămpi de neon de pe țărm, ajutînd ochiului să ritmeze mișcarea valurilor... Ne apropiem de Mamaia, febrilizați deja de ardoarea constructivă care ne-a ținut tovărășie tot drumul.

După un cot al drumului, din nou, marea. Cerul și apele, unite într-o singură culoare. Ca un reflex argintiu al văzduhului : zbor de pescăruși și lumină de scoici. Sîntem la timpul descris de poet :

Zeițe de mare-au pierit,
diafane ca apele.
Toate pe-aici și-au lăsat
vestigii, pleoapele...

Deschid ochii mari, dornic să înțeleg toate schimbările ce s-au putut petrece în acest peisaj parcă etern.

★

Intrarea în Mamaia e grandioasă... Ca s-o cuprindem exact, neștirbind perspectiva, trebuie să ne dăm cîțiva pași înapoi.

Stațiunea a fost fundată în 1906. Pe covorul acesta nisipos dintre mare și lacul Siut-Ghiol au trecut cîndva romanii, lăsînd urme de piatră prin păpurișul insulei Ovidiu ; locul mai etalează și o legendă suavă — „legenda Mamaiei" — cu o frumoasă răpită de turci, pe vremea cînd oștenii lui Mircea scrutau, de pe țărm, orizontul de neguri al mării, spre sudul unde se încorda ca un arc semiluna. Ani în șir, stațiunea a modificat prea puțin peisajul. Un pod de lemn înaintînd cîțiva pași în apele mării, cîteva cabine de lemn, cîteva vile, cîteva ceainării. Natura din jur a rămas mai departe incultă, s-au lățit bălăriile, rîpele. În 1919, în panica iscată de dispariția broșei cu diamante a unei ministrese, una din ceainării a luat foc (patronul uitase cafeaua pe vatră, alergînd la spectacolul doamnei care lesina și țipa) și incendiul a mistuit într-un ceas stațiunea. Abia în 1934 s-a deschis cazinoul, apoi „Rex"-ul — o „senzație" cu cele 3 etaje ale sale. Dar pînă în 1939, Mamaia nu era — după însemnările vremii — decît „un cuib de vile care spun intenția creării unei stațiuni"... Atît. Cu pilcurile sale de celebre „sălcii argintii", cu vilele sale minuscule, despărțite de mari spații goale în care soarele se oglindea adînc, ucigînd orice contur mărginaș, farmecul Mamaiei era albul încremenit (puțin trist), sugerînd litografii siciliene. Amețitorul „Rex" dădea vertigii celor ce-l priveau prea de aproape...

Intrînd azi în Mamaia, impresia e — fără exagerare — copleșitoare, chiar și pentru cel ce nu i-a cunoscut trecutul sumar.

Răsărite brusc din nisip, blocuri de 9 etaje deschid perspectiva grandioasă a orașului nou.

...Și ele nu-s decît presimțirea stațiunii de mîine, în care se vor ivi peste puțin blocurile de 18 etaje !

Linia verticală — o revoluție în peisajul marin ? Da, — toate construcțiile, chiar și impunătoarele alcătuiri din ultimii ani, de la esplanadele Eforiei pînă la sutele de hoteluri și vile noi, egal de înalte, diferșificîndu-se doar în culori și detalii, se supuneau aceleiași legi a orizontului apelor. Noile blocuri o sparg dintr-odată. Nu mă încumet să le judec inovația arhitectonică, ea venind la mine, profanul, pe drumuri indescifrabile ochiului, deși acea masivitate solemnă — sugerînd odihna și chemînd-o parcă — împletită cu o uimitoare suplețe, născută din jocul în linii verticale a plasticii exterioarelor, precum și distribuția savantă a culorilor cu nuanțe între galben ca mierea și roșu ca drojdia vinului, — sînt lucruri care ți se încrustează definitiv pe memorie. Important de relevat mi se pare, în primul rînd, faptul că noul cvartal va putea găzdui 10.000 de noi oaspeți. De pe acum, cele 8 blocuri pot cuprinde peste 5.000. Și cred că minerului lui Geo Bogza îi va place acolo, la ultimul etaj, lîngă cer, respirînd în voie lumina, ascultînd larma vocală a mării de jos și ce clare sînt vocile — muzici albe — pe străzile cvartalului nou.

Și important de relevat mi se pare istoria acestor construcții — o luptă de zi cu zi pentru nou, o întrecere de frenezie, de pasiune, de inventivitate și de creație — pe care mi-a povestit-o unul dintre constructori, acolo, la ultimul etaj, lîngă cer.

★

...Meșter al „cofrajelor glisante" cu care se construiesc noile blocuri, Ion Marin are 32 de ani, corp uscat și sănătos de muncitor în aer liber, ochi albaștri, șterși, și o vibrație neașteptată a vocii cînd începe să-ți vorbească despre aceste construcții. A început cu o frază banală, pe care a umplut-o apoi de sensuri profunde, culoare, must :

— Trebuie să construim repede, bine, frumos.

„Trebuie să construim repede, bine, frumos". Pînă-n toamna trecută, spațiul dintre punctul „Pescărie" și Cazino era aproape pustiu. Cîteva vile stinghere, vechi, multe bălării, mari eroziuni de pămînt. Ca să astupe rupturile de teren dintre faleză și lacul Siut-Ghiol, drăgile au scurmat fundul de mîl al apelor lacului, aducînd la suprafață o „umplutură" de 750.000 tone. S-a lucrat zi și noapte, și terenul a fost pregătit într-un timp record. Acestei operații — care se cheamă „rambleiere prin hidromecanizare" și care a fost făcută, aici, pentru prima oară în țară — i-a urmat îndată, paralel aproape, o alta, de asemenea spectaculoasă și nouă : un grup de biologi a propus fertilizarea nisipului de pe țărmul Mamaiei, prefacerea albului arid, melancolic, într-o eșarfă strălucitoare de flori și arbuști, cu ajutorul mîlului scos din Siut-Ghiol. Mîlul lacurilor e îndeobște impropriu vieții, conține prea mult hidrogen arseniat, sulfurat. Culorile fragede ale plantelor se sufocă în el. Dar prin oxigenare (sub acțiunea aerului și a razelor soarelui, hidrogenul și oxigenul se transformă în apă) mîlul devine mănos, și așa s-a întîmplat la Siut-Ghiol. Astfel — pentru prima oară la noi, pentru prima oară în Europa — solul nisipos s-a încercat a fi hrănit cu mîlul de lac. O splendidă, feerică vegetație a încununat inspirația biologilor. Și astfel, pentru împodobirea Mamaiei nu se va mai aduce pămînt de aiurea. În 1906, la întemeierea stațiunii, a fost mărunțită cu lopata și cărată încoace, cu roabele, movila antică Ponticum din Constanța, nisipul adus fixîndu-se prin plantații. Parcul Mamaiei s-a născut deci — te. Acest cofraj e o enormă cutie compartimentată, care reproduce planul clădirii și-n care se toarnă, ca la cofrajele obișnuite, betonul. Înainte ca betonul să umple cutia, cofrajul se ridică — glisează — cu 2-3 cm în sus, și mișcarea se repetă periodic, la fiecare 5-6 minute. Se economisesc cărămida, mortarul, stîlpii prefabricați etc. Priveliștea muncii e deosebit de captivantă, totul pare un impresionant spectacol demonstrativ al tehnicii moderne în mișcare. Pe suprafața clădirii sînt dispuse 100 de prese (la una din ele lucra Ion Marin, prietenul meu) care îmbrățișează aerian „cofrajul glisant" și gigantica scenă rulantă a platformei de lucru, cu oameni, cu materiale, cu utilaje, cu cabina de comandă. Blocul crește vizibil sub ochii tăi. Un etaj în 24 de ore. Astfel, suspendați pe platforma gigantică, muncitorii urcă o dată cu opera lor spre înalturi, acompaniați de flautul solemn al mării de jos.

Un martor ocular al primului „cofraj glisant" al Mamaiei i-a transcris astfel, pe bloc-notes-ul de gazetar, evoluția:

„La 27 septembrie 1960, pe plaja Mamaiei, la punctul acesta, nu se afla nimic.

La 28 septembrie a apărut primul nivel (subsolul), cenușiu-verzui...

La 30 septembrie, hotelul era la al 3-lea cat.

La 5 octombrie, hotelul avea 8 caturi.

La 8 octombrie, se termina turnarea ultimului nivel : al 11-lea (etajul 9)".

Notație telegrafică, grăbită parcă de însuși ritmul construcției.

Dar cîte clipe de febră, la încercarea noii metode ! Cîte griji, cîte mii de precauții și mii de neliniști, la pregătirea minuțioasă a lucrului, diminețile ! Cîte nopți sub ploile reci ale toamnei, așteptînd, cu sufletul la gură, „priza" betonului silit să se adapteze unor ritmuri de lucru necunoscute ! Cîtă atenție la calitatea lucrărilor, amenințată de vijelia nouă a clipelor !

Cîte pagini de eroism care așteaptă, nescrise !

„Trebuie să lucrăm repede, bine, frumos". Pentru că nu lucrăm pentru boieri, ci pentru oameni care muncesc ca și noi. Pentru noi înșine, pentru prietenii noștri. Pentru minerul lui Geo Bogza, ieșit, după lungi milenii de trudă, din întunericul buretos al pămîntului, să respire liniște și cer la țărmul de lumină albastră al mării.

★

Să privim mai departe, de pe platforma etajului 9, vertiginoasa înnoire a stațiunii. A început ridicarea unui nou mare cvartal de blocuri-hoteluri, 10 la număr, cu o capacitate de 5.000 de locuri. Pentru ele se construiesc 6 restaurante (pe lîngă cele 6 din cvartalul celor 8 blocuri de 4 și 9 etaje), se mai construiesc : un cazino, un nou centru comercial al orașului, două cluburi nautice, un mare parc cu terenuri de tenis, volei, basket etc. Trebuie notat și noul „centru gospodăresc" al Mamaiei, cu spălătoria mecanică, fabrica de gheață, depozitele frigorifice, laboratorul de cofetărie cu o „producție" de 30.000 de prăjituri pe zi... Vom alinia acestei imresionante coloane, dintre multe alte noutăți ce ne solicită, cele două teatre de vară, unul în centrul stațiunii, cu o capacitate de 1.000 de locuri, altul pe malul lacului, cu scenă pe apă ; actorii acestuia vor avea în buzunare microfoane cu tranzistori, vorbele lor putînd fi retransmise de difuzoarele teatrului fără să mai fie nevoie de instalațiile clasice.

Iarăși și iarăși, cifrele au poezia lor impecabilă, o rigoare de smalț și o forță de sugestie pe care cuvintele nu le izbutesc totdeauna. Numai pentru Mamaia, pentru construcțiile anilor 1961—62, statul nostru democrat-popular a alocat 248 milioane lei.

Acesta e Mamaia prezentului ; Mamaia care în 1958 dispunea de 18.000 de locuri, care-n vara asta va oferi 65.000, iar în vara viitoare aproape 100.000 !

...Dar celelalte stațiuni ale litoralului ?

★

Înscris în spațiul unui articol, anul 1961 pe litoral nu poate cuprinde decît enunțări, și acelea restrînse, cu riscul unui prea mare vag. Eforie, Vasile Roaită, Mangalia, Techirghiol — colan enorm de sute de piese scînteietoare, sute de noi și minunate construcții, întrupări ale vastului plan inițiat de partid și guvern pentru odihna omului muncitor.

În 1945, Eforia dispunea de 450 de locuri. Pentru vara aceasta, cifra s-a mărit impresionant : 45.000 de oameni ai muncii își vor gusta vacanța aici. Eforia n-avea pe vremuri apă potabilă, lipsindu-i cursuri de apă sau izvoare freatice, și apa se aducea cu cisternele de la Constanța. Despre sonda care o extrage, azi, de la mari adîncimi, constructorii noii stațiuni nici nu se vor osteni să-ți vorbească, e un lucru „mic", pierdut de mult sub avalanșa altor mari noutăți. Ei te vor conduce la marile ansambluri de hoteluri și vile, pe spiralele scărilor exterioare ce se evaporă parcă, brusc, în văzduh, prin camerele cu peretele dinspre mare în întregime de sticlă, prin holurile pardosite cu mozaic roman și infiltrații de marmură, care răsfrîng lumina răcorind-o discret. Te vor conduce pe aleile subliniate de flori în care domină albastrul, de vase ornamentale și arbori decorativi din care nu lipsesc chiparoșii. Te vor purta prin marile magazine moderne, deschise anul anul acesta în noul „centru comercial" al orașului. Îți vor arăta noul teatru de vară, cu o capacitate de 1.800 de locuri, și noua faleză, cu brîul ei de granit roșu și calcar, cu cele trei promenade pe trei trepte smălțuite de flori, întrerupte monumental de marile scări ce coboară spre plajă. Seara, te vor însoți la unul din restaurantele noi. La „Perla mării", parterul fără pereți sprijinit, pe stîlpi supli, palierul de sticlă suav colorat, prin care nopțile, sub lustrele de neon, forfota mulțimii dinăuntru se vede ca într-un imens acvariu. O feerie de alb e grădina „Perlei", cu mari cilindri verticali de lumină fluorescentă, așa-zișii „pitici", ca niște gnomi, prin boschete. Peste toate, luna așterne un covor hoffmannesc.

La Vasile Roaită, la noul bloc-hotel „Briza mării", 500 de camere ce dispun de toate subtilitățile confortului își așteaptă oaspeții, primii lor oaspeți. Cea mai bătrînă dintre stațiuni, Techirghiolul, s-a împodobit cu un mare ansamblu de clădiri destinate tratamentului balnear. Un capitol nou în cartea litoralului : Năvodari, Agigea, Neptun, Costinești, ieri simple sate, azi stațiuni care se proiectează impunătoare pe viitor. La Costinești se fac preparative febrile pentru redeschiderea taberei studențești internaționale, celebra (din anii trecuți) „tabără albastră", de corturi. La Neptun peisajul e încă baroc, învălmășit, contrastant, sînt doar primele pete de culoare pe pînza noului tablou : un impunător complex balnear în ondularea nesfîrșită de grîie, o faleză modernă la cîțiva pași pe cîmpia cu romanițe.

Vom face un ultim popas la Mangalia. Și de pe plaja ei — cea mai frumoasă de pe litoralul românesc — vom contempla orașul care coboară în trepte spre mare, solemn și totodată nespus de viu, arătînd soarelui la fiece pas, în fiece clipă, o altă culoare și o altă fațetă, ca o perpetuă irizare diamantină. Vechiul tîrgușor „oriental", cu cocioabe leproase, sacagii și cerșetori călări pe măgăruși, se integrează azi — nou, fără stridențe — în lumina proaspătă a litoralului socialist.

S-au ivit 26 de blocuri, multe vile, un cazino, o Casă de cultură cu teatru și cinema, un stadion cu 3.000 de locuri, 20 de magazine, un sanatoriu pentru copii, o policlinică balneară ; anul acesta s-a deschis și noul sanatoriu balneo-climatic pentru tratamente reumatice, care va funcționa în toate anotimpurile. Orașul-stațiune va fi întregit peste puțin cu alte 24 de blocuri, și cred că spiritele iubitoare de pitoresc vor putea vagabonda fără cataclisme pe străzile luminoase, printre florile și arbuștii profilați pe ziduri imaculate. Mangalia de ieri va rămîne doar în Muzeul regional al Constanței (nou și el !), pe o pînză veche de Tonitza... Iar amatorilor de arhaic li se oferă, din zi în zi tot mai mari, surprizele descoperirilor arheologice din străvechiul Callatis.

Povestea celei mai senzaționale dintre ele e, totodată, o poveste despre constructorii noii Mangalii :

Cu prilejul săpăturilor pentru amplasarea stadionului, s-a aflat un sarcofag din secolul IV î.e.n., aparținînd — după frunzele-i de bronz aurit — unui important personaj din Callatis. O coroană aurită împodobește craniul. Se pare că nu-i altul decît istoricul Demetrios, autorul reputatei scrieri despre Europa și Asia. El ține-n mînă, în chip tulburător, un sul de papirus, ca un mesaj către noi al unui timp de mult înnoptat. E singurul papirus descoperit vreodată în Europa — astfel de piese, extrem de rare, s-au mai găsit doar în Egipt — și la descifrarea lui lucrează în prezent specialiștii. Ziarele l-au salutat pe primele pagini... Puțini știu însă că sarcofagul cu tulburătorul mesaj a fost descoperit de o brigadă de muncitori săpători, care l-au dezgropat cu grijă infinită, mădăindu-și tîrnăcoapele grele ca să nu-i știrbească nimic, și l-au predat apoi arheologilor !

★

S-a făcut tîrziu. Au înviat petalele de neon ale lampadarelor de pe țărm. Cobor de la ultimul etaj al Mamaiei, luînd cu mine priveliștea marilor înălțimi ale anilor noștri.

Jos, la un parter, o fereastră deschisă. Vîntul nopții spulberă în lături perdeaua. Pe noptieră, veioeuza cu lumină fluorescentă desenează camera în miraj de albastru. Covoare moi, mobilier strălucitor, lămpi ca niște frunzișuri exotice, străvezii — totul armonios, de o eleganță delicată și sobră, atentă la odihna locatarului. Pe masa cu pînză fină, cîteva cupe de cristal răsună muzical, perceptibil, cînd le atinge vreo undă de aer. Marea s-a oprit — gravură — în rama ferestrei.

Un zgomot. Se deschide ușa. A intrat o femeie tînără, în uniforma albastră a îngrijitoarelor de hotel. Ține pe brațe un buchet enorm de trandafiri. Pune florile în vaza de pe masă, le resfiră, le privește o clipă, apoi stinge lumina și iese. Camera s-a cufundat în noapte.

Pe orizontul mării adie presimțirea ușoară, ca o năframă, a zorilor.

Undeva, spre Constanța, se aude șuieratul unui tren.

Moi bogat, mai poetic, mai plin de podoabe și de miresme, litoralul anului 1961 își așteaptă oaspeții.

Desen de
DINU VALENTINA

AUTOMATIZAREA

Nimic nu părea să fie mai derizoriu și mai umil decît paiele. Omul sărac și-a acoperit bordeiul cu ele, ostenit, drumețul din popor s-a culcat pe ele și a dormit somn adînc, fără vise. Aceste modeste deșeuri vegetale nu puteau aspira la glorie atîta vreme cît rămîneau în ograda sau în bătătura țăranului. Viitorul lor era la oraș. La fabrică.

Le-am văzut la Palas, lîngă Constanța. Disciplinate, ordonate, împachetate, își pierduseră cu totul rustica boemă a „clăii". Cine ar fi crezut că paiele or să ajungă vreodată cărturărese subțiri ? Fabrica de la Palas le va transforma în celuloză, iar de aici vor merge la fabricile de hîrtie din țară. Le vom întîlni, mai tîrziu, în librării și papetării.

La început, paiele, tocate și transformate în niște turte vegetale aburinde, împrăștie cu miros vag, un miros care evocă gospodăria țărănească cu toate implicațiile ei pitorești și poetice : puțul cu cumpănă, vaca din staul, oala cu lapte proaspăt, tuciul cu mămăligă. Dar, în timp ce nasul se află în zona mirosurilor agreste, ochii parcurg un peisaj ultramodern și de o mare tehnicitate, cu butoane, cu cadrane, cu becuri colorate care se aprind și se sting după un tipic anume. Întîlnești puțini oameni, și aceștia par complet detașați de procesul tehnic ; dar detașarea lor e numai aparentă, de fapt ei supraveghează tablourile de comandă cu o acută concentrare a creerului.

Tînărul Ion Fișie, care conduce secția de fierbere de la un astfel de tablou de comandă, a fost, zice, tehnician piscicol la o întreprindere din Constanța. Dar romantismul mării nu e potrivit pentru oricine. Unora le place să se lupte cu furtunile și să se întoarcă de fiecare dată acasă cu mirosul aspru al eroismului în nările dilatate. Fișie nu e unul dintre aceștia. Un releu electric, un labirint de fire și de scheme complicate în care mintea se afundă cu voluptate, asta e mai pe gustul său decît pescuitul unor pești fabuloși.

Automatizarea are consecințe multiple. Sînt aici muncitori care au lucrat într-un fel sau într-altul, manevrînd ciocanul, strîngînd bine menghina, spărgînd acasă butucii de lemne (căci nu întotdeauna au stat la bloc, cu calorifer, așa cum stau astăzi mulți angajați ai fabricii de la Palas). Mîinile lor se deprind astăzi cu altfel de percepții și cu altfel de gesturi. Greul muncii l-a luat acum creerul. Mîinile se odihnesc, răsfățate crăiese, pe luciul butoanelor de la tablou. O comandă a creerului și mîna apasă. Degetele ei par să se alungească, pielea s-a mai catifelat, gestul începe să capete finețe.

Puțintel la trup și de o sprinteneală și mobilitate ce te fac să te întrebi dacă n-a fost dăruit cu harul ubicuității (îl întîlnești de cîteva ori, în locuri diferite, la intervale de timp insezisabile) inginerul Gheorghe Asandei este, printre multe altele, și un fel de șef neoficial al protocolului : el îi ia în primire pe vizitatori. La 26 de ani ai săi, Asandei are o biografie foarte „încărcată" : a fost văcar, a fost argat, a fost muncitor. „Mi-ar fi plăcut să mă fac cîntăreț de Operă", zice el, cînd ne cunoaștem mai bine, nu fără o umbră de părere de rău. „Și de ce nu te-ai făcut ?", „Fiindcă aș fi regretat prea mult că nu m-am făcut inginer". În decursul acesta de automatizare cuvîntul „inginer" capătă o rezonanță și un prestigiu aparte. Și, așa chinuitoare cum va fi, alegerea lui Gherghe Asandei nu pare de loc o alegere rea.

N. Valmaru

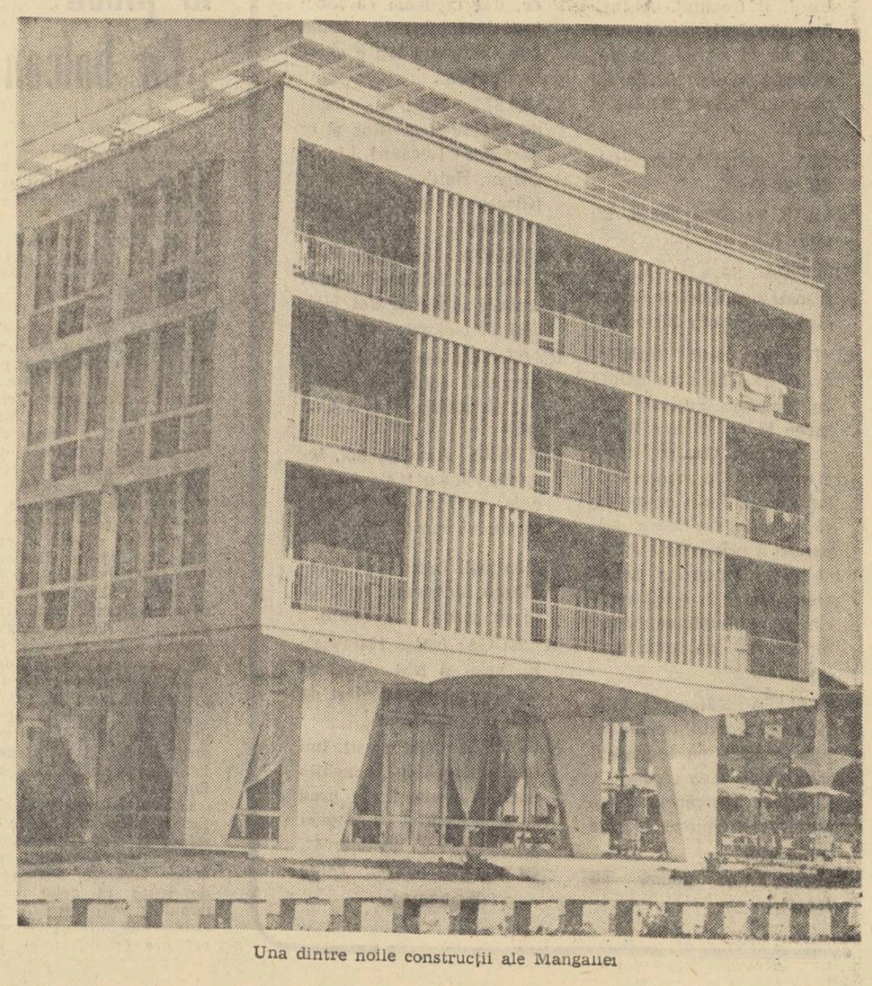

Una dintre noile construcții ale Mangaliei

macarale
LA MARGINEA ORAȘULUI

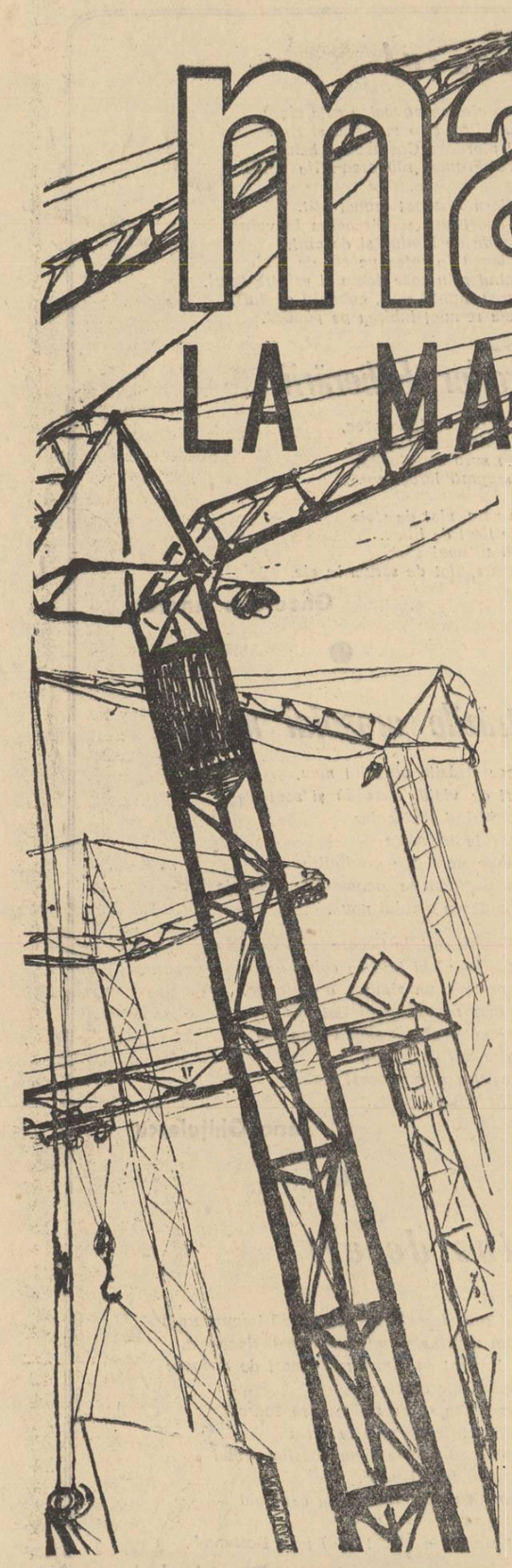

Se auzeau de mult, venind dinspre oraș,
mai cu seamă după ce seara, fugărită din centru
de exploziile biberoanelor fluorescente,
cobora cu un filfiit leneș peste grădini,
se auzeau prin aerul greu, uzat,
încărcat de nădușelile zilei,
bun conducător de sunete, închipuiri și speranțe,
pregătit pentru visele nopții,
se auzeau venind dinspre oraș
ciudate zgomote surde, zvonuri seismice, adînci,
ce dădeau vești de ieșirea orașului,
din secolul 5.
Puțini s-au mirat auzindu-le, mai ales copiii,
căci cine nu știe la noi cum sună
geamătul de plăcere
al celui ce se-ndreaptă din șale,
ori încnitura de înverșunată încordare
a celui ce-și smulge cilciiul din nămol ?...
Și zgomotele veneau crescînd, apropiindu-se,
apropiindu-se din ce în ce mai mult
de șimburele sensibil al lucrurilor...

Și totuși, în mahalaua noastră semi-rurală,
viața pare să curgă firesc,
în haine obișnuite, de lucru.
Și astăzi chiar,
în dimineața transparentă, de sticlă,
casele s-au deschis, ca întotdeauna,
odată cu florile din grădini,
iar oamenii, prin curți,
ca niște gingașe locomotive sub presiune,
leapădă aburii somnului, fumegînd
din prima țigară a zilei, tare ca un rachiu.
Apoi sirena fabricii
fluieră „mattinata" lui Leoncavallo
și oamenii pornesc în șuvoaie pe străzi
cu lădițe și cufere, negre de zgură și uleiuri,
cu genți de piele atîrnate de git,
cu coșuri și plase, cu ghiozdane și traiste,
parcă la un mare cules...

În urma lor, pe ferestrele deschise, abur viu,
răsufletul lor de noapte, păstrînd încă
taina caldă a singelui prin care a umblat,
iese din odăile somnoroase, pline de vise,
depunînd pe florile din grădini
mici broboane de rouă.
Bună dimineața ! spun cocoșii pe garduri.
Bună dimineața ! spun
arțarii tineri de pe marginea străzii.
Bună dimineața — spun tramvaiele
cu ochii roșii de nesomn.
Iar mica locomotivă bondoacă a uzinei
aleargă cu buclele negre desfăcute în vînt
aducînd în brațe primii saci cu praf de azbest
și primele țagle de fontă..

Odată cu soarele, la tutungeria din colț
a răsărit și medalia albastră
a telefonului public.
(Aici, în amiezele înăbușitoare de august,
vin foșnind sfioase delegații de păpușoi
din necăjitele tarlale vecine,
înghesuite între case,
vin și dau, stingaci, țărănește, lungi tîrcoale,
înainte de a intra, în numele grădinilor arse,
să telefoneze la O X, acolo unde se primesc
reclamații și comenzi pentru ploaie...)

Acum însă, de-aici, de la tutungeria din colț,
se-aud venind, din ce în ce mai puternice,
ciudatele zgomote înfundate,
zvonuri seismice, adînci, venind dinspre oraș,
de dincolo de marele pod de cale ferată.
Dar, în aceste ceasuri ale dimineții,
după ce oamenii au pornit să culeagă
roadele zilei,
strada rămîne în stăpînirea pruncilor,
gospodinele se învîrtesc prin ogrăzi,
în jurul plitelor încinse,
bătrînii pensionari bat cuiele zilnice
în scîndurile putrede ale gardurilor...
Iar plozii, care-ascultă ciuliți, cu mirare,
ciudatele zgomote ce vin de dincolo de pod,
n-au cum să știe că o dată cu ele,
prin marele nor alb de moloz,
vin macaralele...

Deodată, însă, ziua se arcuiește roșie
ridicîndu-se deasupra orașului, — iar oamenii
după ce au încins-o pînă la roșu,
în marile forje ale cetății,
o meșteresc îndelung, bătînd-o mărunt
cu ciocanele.
Apoi, isprăvind, o lasă încet din mîini
și pornind spre case
o mai privesc o dată din prag,
mulțumiți de noua ei înfățișare.
Și ziua rămîne să se răcească încet,
înnegrindu-se, ca o imensă roată de fier,
acoperindu-se ușor de apele ciudate,
de brumele cărunte ce rămîn pe urma
temperaturilor înalte.

Și iată ceasul cînd din nou învie
mahalaua mea semi-rurală
redobîndindu-și toate glasurile și mirezmele :
oamenii se întorc de la muncă
și femeile ies la porți
aruncînd ochii în lungul străzii,
iar grădinile, cu mari bătăi de aripi,
limpezesc aerul răcorindu-l,
astfel că ei, intrînd din șosea
pe ulițele lor curate, liniștite, pline de flori,
parcă pătrund sub bolțile pădurii...
Și ei vin liniștiți, fără grabă, spre case,
cotropiți de dulcea aromă a ostenelii,
cu un mare zîmbet lăuntric,
cu ochii strălucitori, în care se mai zbat încă
flăcările marilor cuptoare ale orașului
și în care se pot ghici conturele
încă fierbinți
ale noilor întruchipări de metal
lăsate pe bancuri, în ateliere.

Așa se întorc oamenii către case
aducînd în priviri și pe haine
mirezmele aspre ale zilei, urme de fum și ulei,
aducînd pe obraz apele ciudate ale dogorilor,
brumele cărunte ce rămîn pe urma
temperaturilor înalte.
Și femeile, întîmpinîndu-i la porți,
îi privesc lung cu o nouă mirare,
mulțumite de înfățișarea lor, nouă în fiecare zi,
și le spun: „bună seara, Gheorghe !"
și uneori
îi sărută în preajma mustății țepoase
cănită de funingine și tutun, —
și din vorba și privirile lor se vede limpede
că seara e într-adevăr bună..

Așa vin în fiecare zi oamenii de la muncă
și viața curge obișnuit, în haine de lucru,
în mahalaua noastră cu multe grădini.
Dar astă seară e ceva ciudat în ritmul străzii,

de Geo Dumitrescu

în vorba oamenilor, în privirile lor,
chiar în felul în care se-apropie de casele lor,
întorcînd capul din cînd în cînd
și ascuțind auzul spre zgomotele ce vin
de dincolo de marele pod de cale ferată.
E ceva neobișnuit, desigur,
căci bătrîna nevastă a tinichigiului
și-a adunat de mult rațele de pe stradă
discutînd îndelung cu ele, drăgăstos,
și sfătuindu-le „să ouă mai cu inimă",
e ceva neobișnuit, firește,
căci pînă și oacheșul ucenic-laminorist
a pornit în fine spre casă obosit,
plin de praf și jeluri,
ducînd de căpăstru bicicleta nouă-nouță
pe care se tot chinuiește s-o domesticească
de ieri, de cînd a dat pe ea prima lui leafă.
Fără doar și poate e ceva neobișnuit,
căci retragerea rațelor e în mod riguros
ultimul eveniment din viața zilnică a străzii,
după care,
nimic nu mai poate împiedica noaptea
să pună stăpînire, pas cu pas, pe cartier...

Dar astă seară oamenii au rămas în stradă
peste măsura firească, obișnuită, a lucrurilor,
au rămas adunîndu-se în mici grupuri
în jurul băncilor de la porți,
depănînd ușor vorbe domoale, de odihnă,
la lumina țigărilor,
deșertîndu-și sufletele pline de freamătul zilei
ca pe niște saci cu grîu rumen
și întorcînd din cînd în cînd capetele
spre zgomotele ce vin crescînd dinspre oraș,
ce vin apropiindu-se cu iuteală
de miezul sensibil al lucrurilor...

Și într-adevăr,
cineva a spus deodată cu glas tare :
„vin macaralele !..." — rupînd parcă o vrajă :
Căci zgomotele ciudate,
vibrînd adînc în trupul orașului,
se auzeau de mult venind
de dincolo de podul cel mare,
mai ales după ce seara
cobora filfiind leneș peste grădini,
dar oamenii nu s-au mirat niciodată
păstrînd o cuviincioasă tăcere, dar ascunzînd
de fapt, sub ea, ca pe o taină gingașă,
colțul unei nădejdi, făgăduiala unei minuni,
despre care nu e frumos
să vorbești în gura mare,
pe care nu e bine s-o rostești, ca nu cumva
să-i împuținezi virtuțile, frumusețea,
puterea de a se împlini...

Dar acum, de vreme ce vestea pătrunsese
pînă la miezul sensibil, arzător, al lucrurilor,
de vreme ce taina aceasta a tuturor
fusese rostită pe față, și era timpul
a fi rostită astfel,
fiecare așteptînd de la celălalt
s-o rostească mai întîi,
spre a adeveri o bănuială obștească,
fiecare căutînd în ochii celuilalt încredințarea
că venise într-adevăr clipa ca totul
să fie dat pe față,
acum că lucrurile ieșiseră din coaja lor,
din coaja cuvîntului acolo,
și începeau să facă parte
din deplinul vieții lor, al străzii, —
acum, în vorbele domoale, de odihnă,
depănate pe lîngă porți,
vorbe ce în chip firesc se învîrteau
în jurul zilei apuse,
adăugîndu-se, ca proaspete amintiri,
în marele cufăr al memoriei, acum, printre ele,
aparură și cuvinte de dimineață,
care se spun de obicei
cînd pleacă omul la drum, la lucru, în zori,
cu gîndul la ce va fi, la ce va face..

Asemenea vorbe spun oamenii și acum,
în această neobișnuită seară, și vorbele
se adună în gînduri întregi, în imagini,
ce flutură prin fața porților
ca niște mari flamuri albastre.
Vin macaralele ! spun pe rînd oamenii
ca într-un joc
de o mare frumusețe și voluptate
și-și plimbă privirile cu uimire
pe gardurile bătrîne și putrede din jur,
pe zidurile leproase de paiantă,
pe acoperișurile peticite, de carton...
Vin macaralele! spun ei, și se vede ușor
că-n această veste e amestecată
și bucuria revederii unor vechi cunoștințe dragi.
Vin macaralele ! spun
privindu-și palmele fără voie
și zîmbind ușor cu suavă plăcere șireată, —
căci ei zăresc desigur, acolo, în albia lor,
cecsul rodnic în care, din marile forje ale cetății,
și-au ridicat grumazul roșu, fierbinte,
dibăcele girafe de oțel, ce vin acum spre ei
de dincolo de marele pod al căii ferate...
Vin macaralele ! spun,
apoi, într-un tîrziu, despărțindu-se greu,
luîndu-și femeile de după umeri,
deși își spun „noapte bună",
ei își lasă unii altora cîte-o mînă
de astfel de vorbe neîncepute, de dimineață,
și intră în casele lor aplecîndu-se,
căci gîndurile pe care le poartă cu ei acum
sînt făcute pentru uși mai mari
și pentru case mult mai înalte...

În urma lor, strada rămîne pustie, liniștită.
Doar marele cîntec amețitor al grădinilor
se mai aude, în clipa cînd, deodată,
în vîrful lujerilor de beton, explodînd,
se desfac florile electrice ale străzii :
dintr-un salcîm înalt, cu un pămătuf la vîrf,
speriată, sare noaptea stîngace în patru labe,
întinzîndu-se cît e de lungă în mijlocul străzii
și scăpînd din sîn un mare clondir cu cloroform.
Pălăria albastră de catifea i-a sărit din cap
și s-a dus de-a dura
tocmai în ripele de la carieră, pe malul gîrlei,
învelind somnul plin de spaime al unui vătui.
Aerul încins al zilei
se strecoară ușor pe lîngă garduri
ducîndu-se să doarmă
pe obrazul lacului din apropiere.
În locul lui, curge de la mari înălțimi
un aer cu miros de piatră ori de stele,
ce pătrunde pe gîtlej ca o băuturâ.
E ora cînd,
prin fluxul lin, mingîietor, al aerului,
pe circuitele schimburilor dintre pămînt și cer,
încep să apară, pătrunzînd prin case, visele, —
căci umbrele oamenilor nu dorm noaptea
ci zburdă libere, de capul lor, continuînd,
în locul oamenilor, treburile din timpul zilei...

E timpul să ies, — îmi zic
urmărind preparativele nopții, — totul e gata !
și deschizînd poarta, îmi scot afară urechile,
bucuros de vechea mea cîrdășie cu noaptea,
bucuros de colosalele lovituri la drumul mare,
de marile jafuri lirice recidiviste,
pe care le pun la cale sub ocrotirea ei.
Mă uit în dreapta și-n stînga în lungul străzii,
cu prudența firească a meseriilor de noapte.
Nu e nimeni.
Rondul meu poate să-nceapă nestingherit.
Pornesc încet în sus, spre șosea,
și arțarii mă salută în șoaptă
agitînd ușor paimele lor fine, străvezii,
iar bolta albastră-neagră mă primește
ca sub un clopot tăcut.
Peste frunzișul pomilor trec stele și sputnici...
Dar, nu știu cum, deodată, plimbarea mea cade
sub stăpînirea cetății.
Pasul nu mă mai ascultă,
mînat de o poruncitoare nerăbdare,
și grăbește spre șosea, tulburîndu-mi
contemplativele treburi obișnuite de noapte
și transformîndu-mi plimbarea, treptat,
într-o alergare înfrigurată.
Cine mă cheamă ? întreb cuprins de bănuieli.
Dar pașii mă poartă grabnici, hotărîți,
și-n sunetul lor de pietre
se-amestecă, deodată, crescînd,
umflînd presimțirile pînă la revelație,
ciudatele zgomote surde, zvonuri seismice adînci,
ce vin dinspre oraș, de dincolo de calea ferată.
Vin macaralele ! mi-aruncă în față șoseaua
întinzînd două degete lungi de lumină
către marele pod
Și-n glasul ei gros, înecat de praf,
orchestrat cu stridență
pe claxoane și frîne, pe motoare grăbite
și frînturi de strigăte de lucru,
se simte o tensiune ajunsă la culme.
Vin macaralele !
Pe vadul șoselei, zgomotul lor înaintează
puternic, direct, ca pe un nerv central,
și oamenii îl primesc în piept
ca pe un vînt proaspăt,
ca pe un ghiont prietenesc.

Îi văd și acum, ca în fiecare seară
pe băncile de la porți, așteptînd noaptea,
ce-ntotdeauna vine mai tîrziu aici, la șosea,
în fiecare seară, ei stau aici pe bănci
aminînd somnul, cu ochii pierduți în depărtare,
spre capătul liniei de tramvai, urmărind
marile orbite luminoase ce sclipind
se învîrt și se-ntorc ca într-o mișcare de horă,
în fiecare seară ei privesc,
ca într-o visătoare joacă de copii, așteptînd
clipa cînd tramvaiul va uita să întoarcă
și va porni înainte, prin fața caselor lor...
Apoi oamenii intră în curți
și-n urma lor plutește îndelung o vorbă,
în care sună o adîncă bănuială sau o urare:
„La primăvară, poate la primăvară !..."

Dar astă seară ochii lor
nu se mai joacă de-a tramvaiul,
ci aleargă mult mai departe, dincolo de pod,
de unde se-aud venind macaralele.
Căci acum nu mai poate fi nici o îndoială :
chiar înainte ca glasul lor cu zimți
să se-audă, ele se văd venind.
Cu pași mari, cu brațele larg deschise,
grăbite,
ca niște mari arbori de oțel, vin macaralele !
În vîrful lor strălucesc podoabe electrice,
flutură steaguri roșii,
amestecîndu-se împreună într-o singură lumină
ce scaldă orizontul, alergînd departe,
deschizînd drum pașilor de oțel care-o poartă.
Vin, legănînd ușor gîturile prelungi,
ridicînd sub pași uriași trîmbe de pulbere
ca sub o mătură aspră, gospodărească, de nuiele,
ce scutură ograda
lepădînd vînturilor necurățeniile.
Vin, înalte, masive, punînd în mișcare în jur
o mare vibrație de putere,
împingînd înaintea lor, prin negura de moloz,
ca prin norii de fum ai unui cîmp de luptă,
pîlcuri risipite de maghernițe și bordee,
ziduri putrede, rupte,
ca niște resturi în zdrențe
ale unei armate înfrînte...
Vin, puternice, sprintene, și-n spatele lor,
cînd palele vîntului împrăștie norii de praf,
se văd alergînd înainte
umerii roșii, înalți, ai noilor case...

Mă întorc încet, tulburat, spre casă
amețit de țăria imaginilor ce flutură
în zarea șoselei,
și strada mea liniștită, curată, mă primește
ca sub bolțile unei păduri,
parcă încuviințîndu-mi
contemplativele treburi obișnuite de noapte.
Dar e numai o părere, căci la ora aceasta,
prin fluxul lin, mingîietor, al aerului,
pe circuitele schimburilor dintre pămînt și cer,
încep să învie șoaptele vagi ale străzii,
vorbele somnoroase, plutind prin unghere,
rămase prin frunzișul pomilor, vorbe răzleț
ori prinse în scînteia unui gînd întreg,
scame de gînduri, ori vorbe nerostite,
deși ajunse poate pe vîrful limbii,
ies din curți, se desprind ușor
de pe zidurile bătrîne,
ca niște grăunțe de tencuială,
plutesc din nou agitate, încrucișînd
căile iuți, laborioase, ale viselor,
ce intră și ies pe ferestre,
iscînd un freamăt neobișnuit...
Oamenii dorm. Pe ferestre fluieră ușor
răsufletul lor de noapte, abur viu,
păstrînd încă
taina caldă a singelui prin care a umblat.
Dar eu mă aflu aici,
în vacarmul neauzit al străzii,
în mijlocul acestui cosmos cald, intim,
ca o ascuțită antenă complice,
ca un părtaș adînc
la vasta uneltire creatoare, ce cutreieră
gîndurile și somnul oamenilor și-al lucrurilor,
ce curge clipocind pe marele vad al străzii,
venind dinspre oraș,
de dincolo de marele pod al căii ferate...
Vin macaralele ! aud glasuri
alcătuindu-se limpezi
din foșnete și șoapte difuze, ridicîndu-se,
umflîndu-se pînă la strigăt, —
și-n vraja copleșitoare a emoției,
mi se pare că văd strada însăși
ridicîndu-și grumazul subțire
pe deasupra grădinilor, după colțul șoselei,
și privind în depărtare dincolo de marele pod...
Vin macaralele ! — șoptesc peste ulucile știrbe
capetele rotunde, despletite,
ale unui pîlc de floarea soarelui,
și-n ochii lor mari, uimirea
oglindește înalte tulpini de metal —
ciudate rubedenii vegetale cu coroana de flăcări,
ce vin scormonind pămîntul cu rădăcinile.
Și glasuri se ridică de pretutindeni,
înmulțindu-se, întretăindu-se, alcătuind împreună
un mare cîntec de întîmpinare,
ce crește, umflîndu-se pînă la revelație :
Veniți ! spun ulițele din jur, vrem să intrăm în oraș,
veniți ! spun chirpiciul și paianta,
vrem să ne-ntoarcem la rădăcinile pomilor.
Veniți ! spun copiii în vis,
ne-a rămas mică școala,
stăm înghesuiți ca-ntr-un ghiozdan
și petecul de noapte din peretele clasei,
pe care ne scriem cu cretă lecțiile,
nu ne mai ajunge,
și literele noastre o apucă mereu în sus
spre marea tablă încăpătoare a cerului...
Veniți ! spun porumbii agitînd săbiile uscate,
vrem să ieșim afară la cîmp, spre malul apelor.
Veniți ! spun oamenii întinzînd mîinile
prin apele calde ale somnului,
aduceți-ne zidurile noi, înalte, ale orașului,
vrem să ne suim steagurile și sufletele mai sus...

Noaptea se arcuiește albastră deasupra orașului
ridicînd tot mai sus clopotul ei străveziu
și lăsînd să se vadă, întreg,
marele piersic înflorit al cerului.
Peste frunzișul pomilor trec stele și sputnici, —
dar noaptea e toată sub stăpînirea cetății,
căci pe marile fluvii nevăzute ale văzduhului
se-aud venind, apropiindu-se,
minate de puternice motoare umane,
ciudate zgomote, zvonuri seismice, adînci,
ce dau vești de ieșirea orașului din secolul 5.
Înalte, masive, punînd în mișcare în jur
o mare vibrație de forță,
de dincolo de marele pod al căii ferate,
vin macaralele !...
Vin, legănînd măreț grumazul prelung,
și-n urma lor stîrnesc
înalte flăcări de cărămidă proaspătă,
de-o culoare cu steagul ce le fluturâ-n creștet...
Vin, cu pași mari, cu brațele larg deschise,
și oamenii le așteaptă, le salută,
întinzînd mîinile prin apele calde ale somnului,
căci ei le simt venind, le văd
pe ecranele viorii ale visului,
și știu cu toții, știu bine, că acolo, în vîrful lor,
în roșia fluturare a frunților lor de lumină,
acolo se află adevăratele lor motoare,
neînvinsa putere care le mînă.

UN EDIL DOBROGEAN

Oamenii șesenalului

Pe traseul șoselei raionale, gardurile de piatră, ținînd de circumscripția lui, sînt terminate. A început acum construcția trotuarelor. Se extinde operația de aliniere, lărgire și nivelare a străzilor laterale. (Șoseaua se lărgește pînă la 17 m, dintre care 8 m trotuare de piatră. Un adevărat bulevard !)

Ne oprim în dreptul unei gospodării. Jumătate din hambar a rămas, după aliniere, în uliță. Sînt gata să întreb ce se va întîmpla cu hambarul, dar aud dinăuntru bocănituri de teslă. Intrăm în ogradă.

— Ce faci, Vasile, ce strici ?

— Ce să fac, tovarășe președinte, îl demolez !

— Ce ?

— Hambarul !

— De ce să-l demolezi ?

— Ne încurcă alinierea. N-am să-l las în uliță.

— Mută-l, omule, mai încolo, nu-l demola !

Pornim mai departe. M-a uimit gestul omului, care dărîmă cu entuziasm, în numele unui principiu estetic. Eram încă sub imperiul acestui fapt nemaiîntîlnit.

— Vi se pare ciudat ?... Ca el sînt mulți în Oltina. Au renunțat singuri, în mod benevol, unii chiar la jumătate din grădină, numai ca să fie satul frumos.

Ne oprim iar în dreptul unor case prizărite.

— Ăștia s-au judecat 14 ani pentru gardul care le despărțea gospodăriile... Acum gardul acela nu mai există. S-a trasat pe locul lui o uliță nouă, ca să aibă vecinii ieșire la șosea... Ei au propus asta, în primăvară, iar ulița s-a și făcut.

Pe drumul către lac ne strigă o femeie. Aleargă după noi cu mîinile muiate în aluat. Făcea pîine.

— Noi cînd începem, tovarășe președinte ?

— Ce să începeți ?

— Cînd începem strada ?... Am niște pui de meri și vreau să-i plantez lîngă gard, în fața casei.

Fiecare ulicioară sau cărare e numită în Oltina stradă. Oamenii nu se alintă totuși cu vorbele. Vor să facă străzi adevărate, cu trotuare, garduri de piatră și canalizare.

— Mai avem o problemă, de alt ordin, — începe tovarășul Ristea, — de un ordin mai general. Satul, așa cum îl vedeți, e o expresie a marasmului edilitar capitalist. (Nu mă mirau cuvintele ; Ștefan Ristea, ca mulți de aici, folosește cel mai ales și îngrijit limbaj)... Fiecare și-a pus casa noi, la care ne obligă viața. Au venit de la Constanța un grup de arhitecți, proiectanți, topometri, care au studiat comuna și au elaborat pentru noi un proiect cu mai multe variante. Am ales, bineînțeles, varianta cea mai frumoasă.

Am intrat, între timp, în circumscripția lui nea Levente. Levente, vicepreședinte al gospodăriei și vechi comunist. Și aici se lucra pe rupte.

— Ce veți face în prima etapă ?

— Aliniem străzile existente, trasăm străzile noi, oprim construcțiile în centrul civic al comunei pe care îl vom amenaja după proiect pînă în 1965. În plus, toate construcțiile de case, toate construcțiile de folos obștesc se fac încă de pe acum orientate după planul de perspectivă privind urbanizarea comunei.

Mi-am amintit că, numai cu cîțiva ani în urmă, prin 1947, două sate de țărani individuali, Oltina și Satul Nou, nu izbutiseră, cu toate rugămințile, să construiască un pod, un simplu pod, care să le facă să comunice mai lesne. (S-a pus atunci la dispoziție, gratuit, o mare cantitate de materiale — piatră, ciment, lemn — și totuși, construcția n-a putut măcar începe, vreme de ani).

— Faceți deci un agro-oraș ?

— Într-un fel. Traducem în viață nevoile oamenilor. Ați văzut, căminul e neîncăpător ; ne trebuie o sală de spectacole cu cel puțin o mie de locuri, ne trebuie o baie populară, ne trebuie un stadion sportiv cu tribune și piste de atletism. Ne trebuie un parc frumos, deși livezile gospodăriei înconjoară satul ca o adevărată grădină de flori. Gîndiți-vă, numai din 1956 și pînă acum s-au construit în Oltina peste 300 de case ! Ce facem cu populația de mîine a comunei, cum o creștem, ce-i dăm ? Trăim în socialism !

Se lucra intens și în circumscripția lui nea Ilie Dincu, președintele gospodăriei, cu care purtasem o discuție asemănătoare, pe problemele de viitor ale colectivei.

— Astea însă, — îmi spune tovarășul Ristea, — nu mai sînt chestiuni de viitor. Sînt probleme pe care le are în agenda lui fiecare dintre deputații noi aleși, după examenul cetățenesc din 5 martie.

La capătul unei uliți („străzi oltinene") se iscase un scandal. Un bătrîn de peste șaptezeci de ani, moș Oprea Bataiă, protesta violent că alinierea îi atinge coteneața de porci. Intervenim și noi. Nu reușim să-l domolim. Bătrînul e încăpățînat, trufaș, cu resentimente încă neofilite din mentalitatea lui de mic proprietar. Reții o replică, pe care o redau pentru frumusețea ei. Era adresată președintelui.

— Ai venit tu, un venetic din Adamclisi, să faci din Oltina, București ?

Am ris. Președintele meu era însă foarte necăjit.

I-am explicat mai tîrziu valoarea acestui compliment, frumos ca o metaforă.

— Cîți înscriși ați avut în listele electorale ? — l-am întrebat în drum spre Sfatul Popular, după ce litigiul se neutralizase.

— 2307 cetățeni.

— Cîți prezenți la urne ?

— 2307 !

— Cîte voturi exprimate pentru F.D.P. ?

— 2307 !

L-am felicitat. Între cele 2307 voturi, date pentru viitorul fericit al Oltinei, era și votul meu. Iar pentru urbanizare, cu toț litigiul de azi, votase la 5 martie și moș Oprea Bataiă.

Paul Anghel

POȘTA REDACȚIEI

Enrico Kotzbacher I

V-am îndemnat ca tragedia pe care ne-ați trimis-o s-o îndreptați spre revista Teatrul, dacă din păcate, împinși de curiozitate, n-am fi apucat s-o citim și să ne dăm seama că n-are sorți de publicare nici acolo. Tragedia dumneavoastră amintește într-un chip cu totul ostentativ și evident de Hamlet. Regina vrea să-și otrăvească soțul și își mărturisește gîndul criminal prin această tiradă aproape comică :

„Ei, află că aici
E leacul vraciului, chiar eu
I-l voi servi într-o licoare
Ce îl va șterge-n veci de veci
Din lista celor vii !...“

Într-un mod cu totul neașteptat, tragedia mai are și alte accente comice, cum e de pildă în scena ce precede vînătoarea, cînd Roxana îi spune tînărului el iubit ce pleacă în codru :

„Ai grijă : vr-un mistreț cumva
Să nu te-nghită“.
Sau ca-n această scrisoare-madrigal :
„Roxană dragă, află că nu-s mort
Și că-n curînd vom fi iar împreună.
Acceptă-i fratelui meu mîna numai
După turnirul cavalerilor
În care cere-i să te cucerească
Cu spada-n mîini prin luptă vitejească“.

Vă sfătuim să vă îndreptați atenția spre temele ce le oferă actualitatea și în locul tragediilor în versuri să vă opriți la genul pieselor într-un act. Gîndiți-vă că în întreaga țară sînt cîteva mii de scene și cîteva mii de colective artistice și acest amănunt să vă fie un imbold în muncă.

Alex. Handrea — Brașov :

Schița Un loc la cinematograf este schematică. Liliana nu vrea să iasă la plimbare cu Clement (care venise cu motocicleta s-o invite în acest scop) pentru că tînărul Clement a luat cîteva note proaste la „seral“. După refuzul ei, Clement își face o rapidă autocritică și întorcîndu-se pe drumul cel mai scurt spre casă se oprește iar la fereastra iubitei : „Călcîndu-și pe inimă, claxonă din nou la poarta Lilianei și-i strigă tare, peste umăr, că merge să învețe. Fata sări în sus de bucurie, bătu din palme și-l urmări cu privirea pînă intră în curte“.

Dacă așa de simplu și de ușor s-ar petrece lucrurile în viață, n-am mai avea nevoie de literatură.

I. Galavan — Arad :

Schița Primul rest aduce noroc dovedește reale calități de observator atent și rapid al unei mici „frizerii“ dintr-un oraș de provincie : „Îmi place mica frizerie lîngă ușă cu arhaica-i reclamă pe care stă scris „Frizer“ pe o parte, iar pe cealaltă parte „Borbelly“, cu calendarul țărănesc întins pe perete, cu lavița și cele cîteva scaune la capetele ei, cu oglinda în care se pot vedea deodată doi oameni umăr lîngă umăr, dar nu prea lați, cu gheridonul așezat într-un colț, plin cu ziare, și cu cele două scaune unde se așează clienții pe cele două pernițe umplute cu iarbă de mare“.

Dar proza nu înseamnă numai desen, ea trebuind să aibă o fabulă, un conflict, lucruri ce lipsesc din schița dvs. Reveniți cu „proze“ în care să se vadă nu numai obiectele neinsuflețite, ci și oamenii ce trăiesc în mijlocul lor, oameni cu destine și conflicte, pentru că mesajul artistic adevărat îl aduce în ultimă analiză numai omul și conștiința sa.

Mira Filip :

Schița Străbunii mei are această însemnare pe ultima pagină : „Suceava 1961“, dar această mențiune de loc și calendar e singura care face legătura cu actualitatea. De ce vă duceți așa departe în trecut — cu o mie de ani în urmă — și nu vă opriți asupra realității zilelor noastre, inspirîndu-vă din patosul construcției socialiste ? Oricînd, unei schițe despre migrația popoarelor îi vom prefera o schiță despre oamenii zilelor noastre. Schița Străbunii mei e de altfel foarte naivă și liniară, lucru firesc în cazul de față, pentru că denotă o documentare livrească, superficială și grăbită. Abordarea temelor istorice necesită în prealabil un studiu aprofundat al epocii respective, o informație serioasă care nu se poate extrage din enciclopedii de buzunar, ci din rafturi întregi de cărți și documente. Unui scriitor de romane și povestiri istorice i se cere erudiția unui profesor de istorie. Walter Scott, Sienkiewicz, Manzoni, ca să citățm numai cîțiva din pleiada celor mai remarcabili maeștri ai genului, au fost erudiți în accepția cea mai directă a cuvîntului. Lectura operelor lor atestă cu prisosință acest lucru.

Ioan Tutuianu — Ploiești :

În scrisoarea ce însoțește fragmentul de roman ce ni l-ați trimis ne dați informații sumare și asupra celorlalte părți ale romanului. Bineînțeles, nu ne putem exprima părerea decît asupra fragmentului citit de noi. Lipsa de căpătenie a prozei dv. este tonul melodramatic și sentimental în care relatați fapte de un dramatism simplu și puternic, dramatism ce nu mai are nevoie să fie îngroșat la un mod atît de vădit lacrimogen. Un copil, ortacul unui cioban la turma unui boier, a fost găsit într-o noapte degerat. Ciobanul, tovarășul său de suferință, zadarnic se duce la boier să ceară ajutor, gonit fiind îndărăt la tîrlă. Noi, bineînțeles, povestim cu totul liniar conflictul epic al fragmentului. Astfel de întîmplări s-au petrecut cu miile pe vremea moșierilor, iar Bărăganul foștilor proprietari și boieri a fost plin cu asemenea drame. În proza de față se descriu stările sufletești ale unor oameni simpli, care au revelația conștiinței de clasă. Artistic vorbind, ideea — chiar dacă nu e nouă, este interesantă. Dar în proza de față ideea aceasta prețioasă este rău slujită de tonul melodramatic adoptat de autor. Iată cîteva citate edificatoare în acest sens : „Simți ochii umezi ; era prima dată cînd plîngea în cei peste 40 de ani ai săi. Ținea trupul acela firav în brațe, îl strîngea la piept ca pe propriul lui copil, deși nu știa ce-i dragostea de tată, nu avea familie. Mila era și mai mare, știind că nici copilul nu are familie“.

Sau, această reflecție a ciobanului : „Săracul copil, ce viață crudă i-a dăruit soarta ; copiii de seama lui stau sub oblăduirea părintească, iar el este slugă la zece ani...“

Nenorocirea prin care a trecut acest băiat e dramatică prin ea însăși și nu are nevoie de absolut nici o lamentare. Compasiunea subțiază drama.

Anghel Roman (Năvodari), Cristescu Ioan (Voislova), Florin Mihăescu (Timișoara), Marcel Bunescu (Onești), Al. Dragomir (Bocșa), Iancu Bărbulescu (Arad), C. Crăciun (Fălticeni), C. Galescu (Caransebeș), C. Bucium (Arad), Sivan Maximilian (Sebeș-Alba), V. Oanță (Sighet), I. Popa Ion (București), Ștefan Alexiu (Ploiești), Andrei Mavru (Timișoara), Ștefan Ionescu (Brașov), G. Lăzărescu (București) : Mai trimiteți.

Gh. M. Mișca, N. Păuna, Dionisie Ghiță, Mircea Fulger, I. Suceveanu : Deocamdată nu.

P.S. Mult prea multe manuscrise sînt ilizibile. Nu dorim o lectură comodă și nici numai manuscrise cu o grafie de desen fără cusur, dar sînt cîteva cerințe elementare de care am vrea să se țină seama : astfel, lucrările e bine să fie scrise pe o singură parte a filelor, citeț, iar manuscrisele dactilografiate să fie corectate atent, pentru că erorile de gramatică la un manuscris literar sînt iritante și dovedesc, din partea celor ce le comit, o superficialitate și o grabă inadmisibile. Toți marii scriitori (și amintim în primul rînd pe Eminescu și pe Caragiale, iar dintre contemporani pe regretatul Camil Petrescu) au manifestat o grijă exemplară pentru corectura propriilor manuscrise.

În sfîrșit, am ruga pe colaboratori să nu mai pună în plicuri mărci poștale pentru răspuns, fiindcă nu obișnuim corespondențe în afara rubricii „Poșta redacției“. Răspunsurile sînt publice, rațiunea acestei rubrici fiind îndrumarea literară colectivă, ca la orice școală fără frecvență.

Petru Vintilă

DINTRE SUTE DE CATARGE...

În zori

Cu echerul cocorilor
primăvara măsoară
razele zorilor.
Norii se-alungă
în jocul culorilor
peste oraș.

Glasul sirenei
ridicat în vîrtej
cîntecul clocotind al furnalelor
îl leagă
cu murmurul străzii.
Aici
inima de oțel a orașului
arde ziua și noaptea întreagă.

Dimineața se lasă
albastră și plină
peste liniștea caldă-a odăilor.
Din cuptoarele zărilor
soarele săgetează
primele șarje de lumină
în cupele văilor.

Castelul Huniazilor înclină din căpătîi
Trezit din tăcerea seculară:
„Bună dimineața, Hunedoară!“
...Intră schimbul întîi.

Adrian Rădulescu

Partidului

La masa roșie, de sărbătoare,
Prinos de drag aduce fiecare.
Cu inima bătînd înfiorată
Alerg și eu spre clipa așteptată
Și cer cuvînt să mulțumesc aprins
Acelui ce din lanțuri ne-a desprins.
Mi-e mulțumirea un mănunchi de flori
Cules din viața noastră de cu zori
Și orice floare mi-a reamintit
De ură, moarte, foame, vis lovit
Pe care tu, luptînd, le-ai izgonit.
Aduc și-un dar ; tot floare prinsă-n salbă
E pana-mi vie, proaspătă și albă.
Nu e tocită încă, stroia-i șchioapă
Dar mulțumirea-i lină ca o apă.
Mi-e glasul încă mic — dar viu va crește
Căci inima îmi bate nebunește.
Simt tot ce spun — de-aceea poate sună
Copilărește vorbele-mpreună.
Dar nu priviți un vers neizbutit,
Gîndiți la ce am vrut și ce-am simțit.

Mariana Mărculescu

Martor la procesul Eichmann

Vin de la Auschwitz.
Dați-mi un pahar cu apă limpede,
Fără nici un fir de cenușă și scrum ;
Dați-mi o pîine bună, ca o clipă de pace,
Fără miros de fum
Și mai dați-mi o floare...
Gura încă mă doare,
Mîini nu mai am să le-apuc !
Spuneți-mi unde e liniște
Și scăldați-mi drumul cu soare,
Să merg încet pe-ncălzita cărare...
Aduceți toate luminile—peste pleoape să-mi cadă !
Ochii mei nu mai pot să le vadă !
Eu, eu am fost odată,
Am trăit...
Aveam mîini mlădii ca vîntul de seară
Și ochi — lumină de primăvară...
Trei ani am strîns roade din cîmp,
Trei ani am pus piatră pe piatră
Să m-aștepte iubita la vatră...
Trei ani, apoi doi, apoi unul..
O, n-am avut timp să-mi măsor tinerețea !
M-a lovit biciul,
M-a ucis tunul,
M-au strivit ei — cei de viețile noastre
mereu nesătui —.
Din mîinile mele și-au făcut aur
Și mătăsuri din părul iubitei cu miros de gutui
Și diamante din ochii noștri...
Cu inima doar n-au avut ce să facă
Și-au vrut s-o strivească.
O, inima mea — stea pămîntească ! —
Eu am fost odată,
Eu am trăit.. M-au împroșcat cu moarte
Și-au crezut c-am murit.
Dar inima mea — stea pămîntească —
A ieșit arzînd din țărînă,
S-a tîrît, oameni, pînă la voi
Și prinzînd orbitor să se-aprindă,
Dușmanilor vieții se-arată neiertătoare oglindă !
N-am de unde să vă dau nici o mînă,
Nu pot să v-ajut la zidit,
Nu vă pot mîngîia cu privirea,
Dar, cînd v-aud cîntînd fericit,
Eu, cel veșnic ucis
Și flămînd de viață,
Renasc uriaș
Și vreu copiii și iarba să crească.
Și vor crește sub inima mea — stea pămîntească !

Maria Tudor

Bicazul

Știam cîndva povestea asta clară,
A codrilor, și-o mai știa și rîul.
Aici pierduse Cosînzeana brîul,
Și Făt-Frumos răbdarea-ntîia oară.

Să fie-n rezumat numai atît.
Din codri rîul scoate-acum în valuri
Cascade de lumină și de cînt,
Și pleacă în rețea pe căi de vînt,
Trecînd prin case demn și printre fauri,
El urcă munții duri, coboară dealuri,
Spre-a re-nnoi iubirea pe pămînt.

Eroilor Eliberării

Ați înfrînt furtuna grea,
Peste timpuri și hotare.
Zarea sură s-aprindea,
Ca s-apară iarăși zare.

Altă zare, ploi de stele
Și de flori de liliac.
După ultimul atac,
Ne-am spălat de scrum în ele.

Gheorghe Andrei

Străzile orașului meu...

Iubesc străzile orașului meu,
Riuri de viață, clorofilă și soare,
Înconjurînd tentacular
Cu brațe înfiorate
Insulele verzi ale grădinilor
Și arhipelagurile geometrice, născute
Din puterea omului nou...

La fiecare colț, la fiecare
Încrucișare îmi iese în cale
Un prieten, un zîmbet, o amintire,
Și chiar necunoscuții îmi par
Prieteni — și mă simt ca un val
Printre mii de valuri,
Care curg spre aceeași mare
Sprijinindu-se tacit...

Zeno Ghițulescu

Ziua de azi

În zori
Cînd roua ferestrelor scînteiază împurpurată
M-am deprins să-mi zîmbească fiece om.
Am învățat că fără stropii mari de sudoare
Stalagmitele caselor
N-ar putea să se ridice spre soare,
Că versurile pe care le scriu
Trebuie să poarte rima acestor vremi
Și ritmul inimii mele.
Că pentru a-mi înmuia în cerneală
Liberă pana
Ziua de azi a trecut întîi prin Doftana !

Titus Andrei

REZULTATUL CONCURSULUI REVISTEI „LUCEAFĂRUL“

POEZIE:

Premiul II — RADU CÎRNECI — Bacău, pentru evocarea lirică „Stelele sînt aproape“
Premiul III — PAUL DRUMARU — Reșița, pentru poezia „Munca“
GEORGE CHIRILA — Iași, pentru poemul „Cîntecele Bărăganului“
Mențiuni: TRAIAN CANDIANO — Brăila, pentru poezia „Crinii“
PETRE VLAD — Hunedoara, pentru poezia „Peisaj nocturn la Hunedoara“
ELISABETA ORZESCU — Cluj, pentru poezia „Poetul“
ILIE RISTEA — București, pentru poezia „Casa noastră“
ADRIAN PAUNESCU — București, pentru poeziile „Partidului“ și „Noapte la Preajba“

PROZĂ:

Premiul II — MANOLE AUNEANU — Iași, pentru schițele „Dunărea își așteaptă rusalcele“ și „Lumea de dincolo“
Premiul III — COSTEL BUZDUGAN — București, pentru schița „O săptămînă de muncă patriotică“
ȘERBAN PETRE LAZAR — București, pentru schița „Șantier“
Mențiuni: ION GROZAV — București, pentru schița „Schimbul“
MIHAI MANCAȘ — Bicaz, pentru schița „Voievodul țiganilor“ și autorului schiței „Urluia“

TEATRU:

Premiul I — ILIE PURCARU — București, pentru „Balada ceferistului“ și „Zeii nu există“
Premiul II — AUREL STORIN — București, pentru piesa „Cutia de zahăr“
Premiul III — MIHAI BOTEZ — București, pentru piesa „In numele anului 2000“
Mențiuni: VALENTIN AVGRIGEANU — Oradea, pentru piesa „Pîrîiaș cu apă lină“
AUREL TABACU — București, pentru piesa „Locuințele“
MIHAI LUCAN și MIHAI ROMANȚOV — Iași, pentru piesa „Ceferiștii“.

Vlăstarul

de Kovacs Mihaly

Olanele de pe acoperișul casei vecinului sînt atît de grozave încît, în bătaia soarelui, scînteiază. Nimeni, în tot satul, n-are asemenea olane pe casă. De altfel, o și privește toată lumea. E și nouă și mai are și foișor. La noi, nimeni n-are alta la fel.

Mă duc într-un rînd acasă de la școală și văd că tata e tocmai în hartă cu zidarii. Tocmai atunci urmau să dureze casa aceea.

— Nu îngădui, Janos — spunea tata — nu pot îngădui nici mort. Nu vezi cum stă ? — se uita el la casa noastră. Dacă-i săpați la temelie, se năruie.

Zidarii voiau să sape fundațiile casei vecine taman lîngă ale casei noastre : așa, casa aceea ar fi fost și mai mare. Mama, nici să nu audă de una ca asta. Se temea că se dărîmă peretele dacă se atinge cineva de temelie ; abia se ținea.

— Asta spun și eu — încercă să-l convingă șeful zidarilor — că asta ar fi și pentru voi economicos cînd ați construi. Ar putea rămîne tot ăsta și peretele casei voastre.

Atunci am ajuns eu acolo.

— Într-adevăr, și noi ar trebui să construim — îi spusei eu tatălui meu. Casa noastră avea o înfățișare atît de jalnică încît mă gîndeam că, dacă într-o bună zi se va toläni casa vecinilor, cu umbra ei, peste ea, se va nărui sub greutate.

— Cu ce, deocamdată, fătul meu, cu ce ? — mă întrebă tata. Îmi ciufuli părul și intră pe portiță...

Ce-i drept, e drept. Știam eu că-i lucru mare să construiești o casă. E nevoie de mulți bani pentru asta. Acolo, pe locul acela, așa, cu părul ciufulit, am hotărît totuși că vom construi și noi. Morți-copți, pentru că trebuie...

Mai apoi, am stat mult de vorbă despre asta, cu tata. Ce formă ar fi bine să aibă — mi-o închipuiam cu totul altfel decît celelalte case din sat ; cam cît ar costa ; unde am muta fîntîna — pentru că, acolo unde era, cădea chiar în plan —și dacă la uliță ar fi potrivită o poartă din tăblii de fier, sau una frumoasă, verde, de lemn...

Eram tocmai în ajun de examen și mă lăsasem nițel pe tînjeală cu învățătura, de dragul planurilor. I-o fi spus-o dirigintele clasei sau de unde o fi aflat tata, că într-o seară el îmi spuse :

— Nu faci bine, socot eu, că nu înveți. Dacă aș fi putut învăța carte odinioară, acuma am avea cu siguranță o casă frumoasă.

Am dat din cap afirmativ.

— Ei, vezi ? — rosti el și iar îmi ciufuli părul.

De aci înainte, am adaus și învățătura în calcule. Am luat examenele strașnic...

Dar n-aveam timp să mă mîndresc, pentru că eram ocupat cu treburi grozave. Eram adîncit pînă peste cap în fotbal. Jucam la pronosport. Poate cîștig, mă gîndeam. Tata, bineînțeles, habar n-avea de nimic. De bani pentru buletine făceam rost cu pescuitul...

În vacanță, m-am foit neîntrerupt pe lîngă cei care făceau chirpici, să le învăț meșteșugul. Vom putea economisi cel puțin banii de chirpici...

S-a terminat și casa vecinilor. Pe lîngă ea, a noastră era mititică și urîtă...

Clasa a șasea a trecut și ea. A trecut cu bine, numai cu zece, pentru că și învățătura face parte din calcule, nu ? Și nici casa n-am uitat-o o clipă măcar, pentru că de fiecare dată, în drum spre școală sau venind de acolo, trebuia să trec pe dinaintea „cazărmii“ cu olane albe. Cum intram în „gheretuța“ noastră, pe dată mă apucam de sarcinile gospodărești. Nu știu dacă avea idee tata de unde pînă unde hărnicia asta mare pe mine, pentru că nu vorbea niciodată. Îmi ciufulea doar mai des părul. Asta-mi plăcea : era semn că atunci îi face plăcere ce săvîrșesc eu... și mîna lui e atît de încurajatoare.

Au vrut să mă trimită într-o tabără de pionieri. Rămăsei însă acasă, pentru că știam că tot voi putea pleca și mai tîrziu. Am ajutat la plivit toată vara. Pînă și femeile mă lăudau. Ne veni un nou profesor care, de cum ni se prezentă, mă întrebă ce aș vrea să mă fac. Trebuie să-i fi plăcut foarte mult, că pe nimeni altul nu l-a întrebat. Tii, în ce încurcătură am fost ! Cui i-a dat prin minte să se gîndească la asemenea lucru ?

Cugetam de zor, pentru că nu voiam să rămîn de rușine. Știam că dacă spun că aș vrea să-mi aleg meseria cea mai bine plătită, mă ia în rîs. Deși, așta ar fi fost adevărul. Nu voiam să mint prea din cale afară, și i-am spus că mă voi face zidar. Cel puțin, nu va costa casa atît de mult, dacă o construiesc eu — cugetai. Zidarii sînt din cale afară de scumpi.

— Inginer constructor poate — zise el în timp ce se uita la notele mele.

Fără îndoială că așa li se mai spune, cu alte cuvinte, zidarilor — gîndii eu. Încuviințai din cap : da, taman așa.

— Bine, fîrtate ! Așa meserie, mai zic și eu. Stătu pe gînduri nițel și abia după aceea urmă: — Într-adevăr, ne trebuiesc multe case.

— Da — spusei eu — sigur că ne trebuiesc. Și noi avem nevoie de casă nouă.

Cînd m-am întors acasă, l-am întrebat pe tata ce părere are el. Adică, de faptul că eu mă voi face inginer constructor. Îmi ciufuli părul. — Păi, să te faci — zise el.

Grozav m-am bucurat că s-a învoit. Am și învățat grozav: de aci înainte, și mai și...

La examenul de absolvire am luat numai și numai zece. Și atunci am aflat, în sfîrșit, că inginerul constructor e mai mare decît zidarii. Tovarășul profesor mi-a mai explicat și unde trebuie să merg. Mai întîi la școala medie și, după aceea, la politehnică. M-am sfiit să-l întreb ce-i politehnica asta, deși nu știam.

La examenul de admitere am reușit strașnic. Toată vara am făcut norme la colectivă, și, cu o zi înainte de începerea anului școlar, am pornit la drum. Tare greu îmi venea să-l părăsesc pe tata și toate celelalte ; m-a și podidit plînsul, și mi se părea că olanele albe de pe casa vecinilor începură să mă ia în zeflemea. Ca și cum ar fi observat, ulița noastră își lua, cu părere de rău, rămas bun de la mine. Lasă, că și noi o să avem — mă mîngîiai eu după ce încetai să mai plîng — dar nu ca asta, că asta-i fleac. Îi voi face un plan cum n-a mai fost altul. Eu, inginerul constructor !

★

Mare mai e orașul ăsta ! Adevărat că în altă parte n-am mai fost încă ; poate de aceea. Abia îndrăznesc să umblu de unul singur prin el... Totuși, așa, în mare, știu în ce direcție vine internatul, școala și parcul. Pentru că eu după gară mă orientez. Mă duc adesea acolo, poate dau peste cunoscuți de pe la noi și, totodată, ca să privesc liniile pe care trenul gonește drept, pînă acasă. Mi-e dor să văd pe tata și casa noastră și a vecinilor și vaca. Nu-mi place pedagogul, pentru că tot timpul poruncește. Tata nu e așa. Aici nici părul nu mi-l ciufulește nimeni.

Îmi iubesc colegii de clasă. Și ei pe mine. Deunăzi, Potió, care e cel mai puternic și cel mai bun la gimnastică, mi-a spus :

— Ești băiat strașnic. Vino mîine la noi.

A venit după mine și eu m-am dus cu el. Locuiesc într-o casă mare, nouă. Au o locuință grozavă. Două camere, bucătărie, baie... Una la fel ne-ar trebui și nouă, gîndeam eu, pentru că pe dată mi-a venit în minte casa noastră — și apoi bietul tata. Pînă la urmă, era cît pe ce să mă podidească plînsul, deși mătușica Szabó îmi dădea prăjituri și ceai.

Și în satul nostru sînt multe case noi, dar e de speriat cîte sînt aici !...

Grozav îmi plac casele frumoase. Duminica după-masă, eu nu la vitrine mă uit, ci mă îndrept spre parc, unde sînt numai case noi. Și tot se mai construiesc.

Într-un rînd, cum stăteam acolo, zăresc un balcon. La o casă cu șase etaje, un singur balconaș. E la etajul al cincilea și nici măcar nu-i la mijloc, ci doar așa, parcă ar fi fost trîntit acolo într-o doară. Tocmai lucrau acolo niște muncitori, pe care i-am întrebat ce rost are balconașul ăsta. Nu știau, dar m-au trimis la meșterul care sătea mai încolo.

Meșterul îmi spuse: — Uite așa, ca să ai ce întreba. M-am încruntat. Meșterul rise :

— Serios, gîndăcelule, pentru asta. Că, vezi tu, dacă nici ăsta n-ar exista, fațada ar fi atît de netedă și atît de banală, încît nimeni n-ar lua măcar seama la ea. Dar așa, se uită. Și l-au mai făcut și pentru ca să scoată în evidență caracterul monumental al clădirii.

— Ce ?

— Mărimea clădirii.

În după-amiaza aceea, nici c-am mai făcut altceva decît am alergat încoace și încolo pe dinaintea celor două case de cîte șase etaje. Cealaltă n-avea nici un balcon. Încercam să le compar, să văd care e mai mare și, într-adevăr, tot aceea cu balconașul era, de fiecare dată. Dar, poate, unde așa îmi intrase mie în cap...

Sînt abia de puțină vreme aici, dar și cunosc patru meșteri. Și ei pe mine. Țin la mine, pentru că întotdeauna obișnuiesc să-i ajut. Duminicile, nici nu mă mai îmbrac în straie de duminică, pentru că mă duc la ei să lucrez. I-am și scris tatei să n-aibă grijă, că vom avea casă. Penru că timpul trece, învățătura merge bine, iar eu o să fiu un inginer constructor pe cinste.

Cel mai tulburător lucru a fost faptul că am făcut cunoștință și cu un inginer constructor adevărat. Meșterul m-a prezentat acestuia ca „vlăstar“. De aci înainte mă puteam duce la el în birou oricînd voiam. Mi-a explicat pînă și planul unei case. Trei după-mese la rînd mi l-a explicat și atît de bine încît I-am înțeles aproape în întregime.

Așa se scurgea vremea cînd, într-o bună zi, m-am dus după o carte la unul din colegii mei de clasă. Cu el mă duceam eu și prin locurile pe unde nu mai călcasem încă niciodată. În partea lor, casele noi sînt mai puține, deși străzile au o înfățișare cît se poate de jalnică. Sînt căsuțe scunde, cu acoperișuri de tablă ruginită ; pînă și a noastră e mai acătării decît unele din ele. Tot așa e și aceea a colegului meu ; are și peretele crăpat.

M-am dus apoi drept la inginer și i-am spus cum stau lucrurile. Ei îmi ciufulește părul și zice :

— Într-adevăr, frățioare. Attea necazuri nu pot fi îngropate nici așa, deodată. Pentru asta trebuie ani. Mulți, mulți ani.

Zile întregi după aceea, am fost trist. Uitasem aproape pînă și de casa noastră, cînd iată că primesc o scrisoare de la tata. Îmi scrie că anul ăsta ne-am ales cu o parte grozav de bună de la colectivă, că mai avem ce vinde și din cea de anul trecut. Mai ia și un mic împrumut și în vară construim. Tii, grozav m-am mai bucurat !

Dădui fuga la inginer. Și el s-a bucurat și a spus că, atunci cînd se va duce la băi în Bihor, se va abate din drum și ne va face o vizită. Ba s-a mai oferit și să ne facă el planul casei. Ne-am și sfătuit pe loc cum să fie : Chiar dacă nu atît de mare ca a vecinului, dar neapărat mult mai frumoasă.

Le-am povestit tuturor acelora pe care îi cunoșteam ce-mi scrie tata. S-au bucurat grozav. Prietenul meu, acela în locuința căruia e crăpat peretele, îmi spuse rîzînd :

— Ai scăpat de grija să te faci inginer constructor.

În hainele lui ponosite, ai fi zis că e vînzătorul acela de flori de la piciorul podului, despre care îmi trecuse odată prin minte că asemenea flori frumoase nu i se potrivesc deloc.

N-am rostit o vorbă, ci m-am tras doar de o parte, să mă gîndesc nițel.

Iar seara m-am apucat și i-am scris o scrisoare tatei. I-am scris frumușel că eu, cu toate acestea, tot inginer constructor aș vrea să mă fac. „Să nu te superi, tată dragă, dar acasă la prietenul meu e crăpat peretele și casa mătușii Elvira, vecina lor, e rea și ea... Mai sînt case rele, dar se construiesc altele cum nu se poate mai frumoase...“

În curînd, am și primit răspunsul : „Acuma, dacă ai fi aici, ți-aș ciufuli părul... Tatăl tău“.

În românește
de ION URCAN

Știați că...

● În anul 1906, regimul burghezo-moșieresc a organizat așa-zisa „expoziție jubiliară" a celor 40 de ani de domnie a lui Carol I, ani plini de cruntă mizerie și asuprire pentru poporul nostru. Mărturiile însîngerate ale anului 1907 au dovedit însă cită perfidă minciună și cîtă demagogie ascundeau decorurile fastuoase ale pavilioanelor, cîtă mizerie și durere domneau în spatele „prosperității" înjghebate la comandă. Ipocrizia acestei ridicole expoziții au arătat-o faptele, au oglindit-o în operele lor mulți din scriitorii noștri clasici, printre care și Emil Gîrleanu. Chiar în zilele expoziției, scriitorul publică articolul Expoziția națională a tuturor romînilor, în care răzbătea un ecou dramatic al suferințelor țărănimii asuprite. „Cînd rătăcești prin mijlocul atîtor avuții strînse la un loc — scria Em. Gîrleanu — și te gîndești la răsplata împărtășită de acești oameni, și cînd îți amintești de chipurile lor slabe de mucenici, de copiii lor bolnavi de nemîncare, de cocioabele lor în care n-are unde sta lumina soarelui, cînd îți amintești cum i-ai văzut pe cîmp, în mijlitul zilei, începînd munca ce-o părăsesc tocmai noaptea tîrziu, muncind aproape degeaba, și cînd știi că nu cîteva mii, ci milioane ce alcătuiesc neamul tău stau în robia și ticăloșia asta, te întrebi ce cauți tu în incinta desfătării și ce caută desfătarea într-o țară unde se plînge atîta !"

● Regretatul dramaturg Alexandru Kirițescu, stins din viață în primăvara acestui an, s-a numărat printre scriitorii cu o atitudine în general democratică în perioada dintre cele două războaie mondiale. Pe lîngă valoroasa lui creație dramatică, Al. Kirițescu a desfășurat și o bogată activitate publicistică, în numeroase ziare și reviste. De pildă, între anii 1923—1925 a deținut rubrica permanentă Balta cu broaște în pagina a doua a ziarului Adevărul, în care însera articole de aspră critică la adresa moravurilor politice decăzute ale burgheziei.

● Cele două mari personalități ale literaturii bulgare din secolul al XIX-lea, Hristo Botev și Ivan Vazov, au activat mulți ani, ca emigranți politici revoluționari, în orașul Brăila. Viața cetașilor, a luptătorilor revoluționari bulgari emigrați în acest oraș, a fost descrisă impresionant de Ivan Vazov în ampla sa nuvelă Oropsiții, apărută în 1883.

● Un moment însemnat în apariția și dezvoltarea romanului romînesc îl înscrie anul 1855, bogat în producții de acest gen. În revista Romînia literară editată de Vasile Alecsandri în acest an, apar concomitent trei romane : Manoil de Dimitrie Bolintineanu, Serile de toamnă la țară de A. Cantacuzin și Logofătul Baptiste Veleli de V. Alisandrescu (V. A. Urechiă). Pe lîngă acestea, tot în 1855 mai apar, în volume aparte, romanele Coliba Măriucăi de V. A. Urechiă, și Aldo și Aminta sau Banditii de C. Boerescu. În afară de cunoscutul roman Manoil al lui Dimitrie Bolintineanu, merită interes în primul rînd romanul lui V. A. Urechiă Logofătul Baptiste Veleli, care inițiază romanul istoric în literatura romînă. Acțiunea acestui roman se petrece la începutul veacului al XVII-lea, cînd la tronul Moldovei vine Alexandru Iliaș.

● Un prim fragment din romanul Așa s-a călit oțelul de N. Ostrovski a fost tradus la noi în revista progresistă Reporter, în numărul din 26 decembrie 1937.

● Prin 1906—1910, Tudor Arghezi își ducea cu greu existența la Geneva, în căutare de lucru. Prietenii săi buni, rămași în țară — N. D. Cocea, Gala Galaction, V. Demetrius — nu-l uitaseră însă, cunoscîndu-i zbuciumul și amărăciunea traiului său din capitala Elveției. Într-un moment greu al existenței sale din acea vreme, Tudor Arghezi iese din impas prin ajutorul frățesc al lui V. Demetrius. Acest moment este evocat astfel de către autorul Cîntării omului, în articolul intitulat 5 lei, apărut în Bilete de papagal din 18 ianuarie 1945 : „Nu cîștigasem două zile nimic și a treia zi se anunța proastă. M-a sculat la ora mesei o foame aprigă. Poșta era lîngă mine și aveam o cutie a mea. M-am dus la poștă să-mi iau, dacă era, corespondența. Uitîndu-mă prin zăbrele am văzut un mandat poștal din Romînia. Îmi trimitea poetul Demetrius suma de 5 lei...
O masă destul de bogată costîndu-mă 50 de bani, m-am descurcat satisfăcător... Demetrius era la București funcționar plătit slab la o firmă de librărie și agonisea mai puțin decît mine pe continent".

● În gazeta Situațiunea, editată în 1870 la Piatra Neamț, Calistrat Hogaș publica articole satirice și polemice sub pseudonimele Agache Frige-Linte și Cucoana Zarifa.

Pagina elevilor

BIOBIBLIOGRAFIE

EUGEN JEBELEANU

Desen de SILVAN

Eugen Jebeleanu s-a născut la 24 aprilie 1911, în orașul Cîmpina. Cursurile liceale le urmează la Brașov. Încă din această perioadă începe să scrie versuri, debutînd, la vîrsta de 17 ani, în revista **Bilete de papagal** condusă de Tudor Arghezi. După absolvirea liceului, se înscrie la Facultatea de drept din București. În Capitală, tînărul poet stabilește un contact activ cu cercurile scriitoricești și cu redacțiile unor ziare și reviste, astfel că, după luarea licenței, se dedică cu pasiune literaturii și ziaristicii.

Primul său volum de versuri, intitulat **Inimi sub săbii**, a fost tipărit în 1934. Versurile dovedeau existența unui real talent ; mesajul lor era însă uneori învăluit în ceața unei exprimări ermetice.

Încă din anii tinereții, trăiți în perioada zbuciumată și întunecată dintre cele două războaie mondiale, Eugen Jebeleanu a manifestat o atitudine progresistă, fiind unul din cei mai apropiați prieteni ai lui Alexandru Sahia. Începînd din martie 1931, acești doi scriitori militanți au semnat împreună rubrica permanentă **„Mișcarea literară"** din revista **Rampa**. În cercetarea și discutarea fenomenului literar din acea vreme, Al. Sahia și Eugen Jebeleanu erau conduși de idei înaintate, străduindu-se îndeobște să imprime discuțiilor semnificații adînci sociale, legate de frămîntările și năzuințele maselor muncitoare. În articolele și notele pe care le înserau la rubrica **„Mișcarea literară"**, cei doi scriitori pledau în mod direct pentru zugrăvirea în literatură a tragismului existenței oamenilor simpli din societatea acelui timp. Ilustrativ în acest sens este articolul **Mizeria, izvor de literatură**, apărut în **Rampa** din 16 martie 1931. Denunțarea mizeriei, a grelelor condiții de viață din societatea burghezo-moșierească, o întîlnim și în articolul **Literatura șomerilor**, apărut în **Rampa** din 9 martie 1931.

În alte numeroase articole, pamflete și reportaje, publicate încă înainte de Eliberare, în ziarele și revistele de stînga, Eugen Jebeleanu a dezvăluit mizeria și asuprirea maselor muncitoare, a criticat cu asprime politicianismul și parlamentarismul burghezo-moșieresc, a demascat planurile barbare de ațîțare războinică ale hitlerismului. Multe din aceste articole și reportaje, cum sînt **Cooperare întru șterpelire** (1932) **Mizerii studențești** (1932), **Sărăcia în uniformă** (1933), **Profesorii** (1936), **Furor teutonicus** (1936), **Viața în contraste** (1937) și altele, le întîlnim reunite în prima parte a volumului **Din veacul XX**, apărut în 1955. Înainte de Eliberare, Eugen Jebeleanu a scris și poemul protestatar **Ceea ce nu se uită**, care nu a putut apărea însă decît în 1945.

După Eliberare, creația lui Eugen Jebeleanu s-a dezvoltat sub îndrumarea Partidului, s-a îmbogățit cu tot mai multe opere, poetul situîndu-se în primele rînduri ale creatorilor de frumos dăruiți din inimă, cu entuziasm, luptei poporului nostru pentru socialism și pentru apărarea păcii.

Începînd cu volumul **Poeme de pace și luptă**, apărut în 1949, lupta poporului nostru și a tuturor popoarelor lumii pentru apărarea păcii a devenit una din temele dominante ale creației lui Eugen Jebeleanu. Cunoscutele sale poeme **Lidice**, **Fîntîna din Coreea**, **Scutul păcii** au o profundă vibrație lirică, sînt străbătute de înălțătorul sentiment al umanității, chemînd, în versuri dinamice, mobilizatoare, la luptă pentru apărarea vieții oamenilor de pretutindeni, pentru apărarea păcii. Năzuințele omenirii de a trăi în liniște, de a cuceri un viitor luminos, ferit de urgia războiului, au fost cîntate avîntat și în versurile din volumul **Cîntecele pădurii tinere**, apărut în 1953, în cinstea Festivalului mondial al tineretului și studenților pentru pace și prietenie de la București.

Amplul poem **Surîsul Hiroshimei**, apărut în 1958, este o evocare lirică de mare intensitate dramatică a tragediei poporului japonez, asupra căruia imperialiștii americani au aruncat în 1945 flagelul atomic.

În poemul **Bălcescu**, apărut în 1952, Eugen Jebeleanu evocă, în stil de epopee, momentele luptei revoluționare a poporului nostru de la 1848. În centrul tuturor episoadelor se află figura lui Nicolae Bălcescu, scriitorul și luptătorul revoluționar pentru dreptatea și libertatea poporului.

Reînviind figura dîrzului scriitor comunist Alexandru Sahia, în amplul poem **În satul lui Sahia** apărut în 1952, Eugen Jebeleanu a adus imagini profund veridice, emoționante, din lupta partidului în anii grei ai ilegalității. Partea a doua a poemului înfățișează momente din viața actuală a satului în drum spre socialism.

Cu prilejul celei de a cincisprezecea aniversări a eliberării patriei, Eugen Jebeleanu a publicat **Oratoriul Eliberării**.

Paralel cu creație poetică originală, Eugen Jebeleanu a depus o bogată și remarcabilă activitate de traducător din lirica universală, publicînd mai multe culegeri, cum sînt **Poeme maghiare** (1949), **Poeme de Ady Endre** (1955), **Poeme de Pablo Neruda** (1951) **Poeți ai libertății** (1957).

Eugen Jebeleanu este membru corespondent al Academiei R.P.R., de două ori laureat al Premiului de Stat, decorat cu Ordinul Muncii clasa II-a și cu Drapelul de Stat al Coreei.

Teodor Vîrgolici

Scrieri despre Eugen Jebeleanu

Paul Georgescu despre **Bălcescu** în **Scînteia** nr. 2711 din 1953 ; George Macovescu despre **Versuri alese** în **Gazeta lit.** din 24 feb. 1955 ; Veronica Porumbacu : **Contribuții la înțelegerea unei epoci** (Despre **În satul lui Sahia**) în **Gazeta lit.** din 24 mai 1956 ; Ov. S. Crohmălniceanu despre **Surîsul Hiroshimei** în **Viața romînească** nr. 9 din 1958; I. D. Bălan în **Luceafărul** din 15 februarie 1959 și Valeriu Rîpeanu în **Gazeta lit.** nr. 51 din 1958; Perpessicius despre **Poeți ai libertății** în **Luceafărul** din 15 noiembrie 1958.

Cum am scris...

CÎNTECUL DE LEAGĂN AL DONCĂI

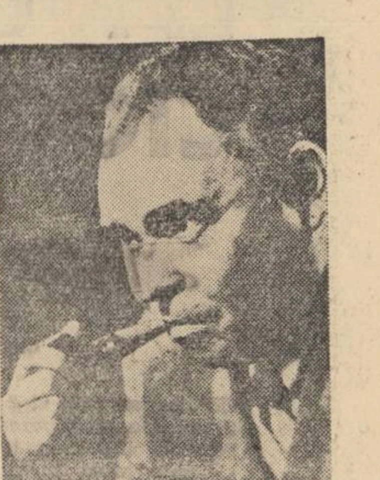

In 1938, deci cu zece ani înainte de apariția „Cîntecului de leagăn" scriam în prefața primului meu volum de poeme (Cîntarea Cîntărilor) : „...Și deși nimic nu-l stinghereşte mai tare pe poet — și în sfiala și în trufia lui — decît nevoia de a-și intredeschide, în proză, tainița crezurilor (pentrucă nimic nu îngăduie și nu îndură mai greu comentariul literar, decît poezia) el nu poate uita că rostul lui nu este să cînte numai, ci să și mărturisească. Și o face ; chiar dacă pentru aceasta puiul de cuc e silit să împrumute graiul barbar al vrăbiilor..." Simțămîntul acestei descumpăniri care mă cuprinde ori de cîte ori sînt îmbiat să vorbesc despre procesul creației poetice, pe concret — și nu în transfigurarea generalizatoare a Dialecticei Poeziei sau a Fabulelor — și-a avut dintru început și continuă să își aibă obîrșia în convingerea că explicațiile de acest soi sînt, una din două : ori zădarnice, superflue, cînd poemul este realizat, ori menite să-și justifice nereușita ! La ce bun să încerci a spune „iată ce am vrut să fac" dacă n-ai făcut-o, și la ce folos să „lămurești" lucrurile în fericitele cazuri cînd ele sînt limpezi, de la sine și prin sine grăitoare.... Mărturisirea poetului, despre care vorbeam în citatul de mai sus, poate fi înscrisă numai în sfera anecdoticului, a istoriei literare, integrată în contextul propriei sale opere (preocupări, etapă de evoluție, orientare) sau — și mai cles — în contextul momentului, pentru întregul front literar, cînd poemul a văzut lumina tiparului. Drumul sinuos, discontinuu, de la intenții la realizare, nu este revelator și cu atît mai puțin concludent pentru cititorul pașnic ca și pentru bătăiosul tînăr care-ar încerca să se avînte pe iluzoriul făgaș al altor experiențe decît propriile căutări, îndelungi și anevoioase... Așadar, în ordinea aceasta de idei, la ancheta „Luceafărului" sub rubrica lui „Cum ați scris... ?" eu aș răspunde mai curînd cu cîteva date care se cer mărginite la „DE CE am scris Cîntecul de leagăn al Doncăi ?" Povestea... începe de mai de mult, de la proiectul de a scrie o „Poveste a poveștilor", o epopee lirică, așa cum am numit în subtitlu această frescă a neostoitei strădanii, de-a lungul veacurilor, a poporului pentru menținerea ființei naționale, pentru cucerirea, crîmpei cu crîmpei, a libertății sale, pentru „lărgirea" cătușelor și a juvățului, pînă la frîngerea și la zvîrlirea lor ! Din negura legendei pînă la radioasele zile ale Eliberării — virtuțile majore ale mulțimii le-am întruchipat în cîte un erou, purtător — și cu vorba și cu fapta — al mesajului vremii sale, trecîndu-și ca într-o uriașă cursă a făcliilor, doruri și nădejdi, mînii și răsvrătiri, încrederea neabătută că pînă la urmă vor izbîndi. De ce, din multele cînturi la care lucram l-am publicat întîi pe acesta, al Doncăi ? Ce m-a împins să-l desprind din șirag și să-l înfățișez, izolat, lipsit de suportul firesc al contextului frescei ? Două argumente au cîntărit și au precumpănit la această hotărîre. Întîiul, mai lesne de înțeles : Donca este o contemporană, nu un erou anonim, imaginar, pus să lupte în ambianța „istorică" a unui trecut mai îndepărtat, ci în condiții pe care cei vîrstnici le-au cunoscut ei înșiși, pe care cei tineri le pot ușor reconstitui : exemplul ei, pornind de la datele biografiei, de la întîmplările „zilnic-neobișnuite" l-am socotit ca pe cel mai nemijlocit, mai elocvent și implicit — să mi se ierte pleonasmul, vorbind despre exemplu — mai pilduitor... A doua pîrghie care a jucat (de aceea spuneam că este mai greu să fie înțeleasă) nu privește numai scrisul meu. Mi se păruse, pe atunci, în primii ani după 23 August, că admirația și recunoștința poeților noștri față de eroii și martirii luptelor din trecut, se traduce într-un fel de fetișizare, de încremenire în monumentalitate, de supraumanizare și deci de desumanizare a lor. Sub stratul de bronz viața nu mai palpita, gesturile veșnicite-n piatră aveau un aer de lozinci în spațiu. Simțisem nevoia să mă apropiu, să mă reapropiu de erou, încercînd să-i restitui veritabilele lui dimensiuni omenești, să fac, aș spune, calea întoarsă și să văd lucrurile din perspectiva contrarie : nu de la galeria de statui la omul care a slujit drept model, ci de la acesta la trăsăturile pe care i le-a dat nemurirea.

De aceea am dat întîietate acestui minunat și încîntător chip al Doncăi, luptătoarea care și-a dominat, și-a jugulat simțămîntul cel mai adînc uman, acel al dragostei materne. Sublimul își află adevărata măsură raportat la cotidian, și nu proiectat undeva în afara granițelor firescului. Tînăra mamă care și-a părăsit „puiul" fără nădejdea de a-l mai revedea duce manifestele „ca alt prunc purtat în sîn" atunci cînd a înțeles că „toți copiii lumii cheamă" : pentru ea clasicul conflict dintre dragoste și datorie se rezolvă nu în triumful unui sentiment sau al celuilalt, ci în sinteza triumfătoare a amîndurora...

Cînd mă întîlnesc cu cititorii, utemiști sau pionieri, printre alte întrebări care mi se pun este și aceasta : „Ați cunoscut-o pe Donca ?" E cel mai măgulitor semn de prețuire al cărții mele... Nu, pe Donca nu am cunoscut-o, deși ne despărțeau numai cîțiva ani de vîrstă... Dar am cunoscut în anii ilegalității oameni care s-au jertfit cu această simplitate, bărbați și femei care ar fi fost surprinși dacă li s-ar fi spus că ceea ce fac ei sînt fapte eroice, și poate că în această simplitate stă măreția luptătorului adevărat, a comunistului. Este firesc ca noul tip de umanitate făurit de etica noastră să fi îmbogățit tipologia omenirii și cu un nou chip de erou, cu un nou concept al eroismului. Eroul nu mai este exemplarul singular, care se distinge prin comportarea sa deosebită (în așa fel încît să-l admiri fără să crezi că l-ai putea ajunge !) ci dimpotrivă exponentul, reprezentantul oamenilor obișnuiți puși în situații neobișnuite, care nu se ilustrează pe ei înșiși, ci materialul din care a fost turnat prototipul. Omul conștient nu își „depășește" limitele, ci ajunge pînă la ele! Numai că acestea sînt din ce în ce mai vaste și micimile noastre pămîntești se pierd și ele, tot mai mult, pe măsură ce, odată cu spațiul cosmic, investigăm și luăm în stăpînire conștiința noastră, punînd sub semnul egalității omul-uman și omul-social.

Marcel Breslașu

„Surîsul Hiroshimei"

Sînt nume de localități care au intrat în istoria ultimelor două decenii ca simboluri ale suferinței și ale durerii. Simboluri tragice, care au rămas în conștiința posterității nu numai spre aducere, dar și spre luare aminte. Așa ne apar Auschwitz și Maidaneck, Lidice și Hiroshima, triste nume, de amintirea cărora se leagă cele mai îngrozitoare crime ale fascismului și ale războiului. Ele și-au pierdut parcă stricta semnificație geografică, evocînd în conștiința celui care le pronunță întunecate lumi de infern. — Omenirea le poartă în suflet ca pe niște cimitire fără morminte, ca pe niște locuri pustii, unde barbaria cavernelor, dezlănțuită în plin secol al XX-lea, n-a lăsat în urmă decît nouri de pulbere. Privindu-i deasupra Hiroshimei, în îndepărtata Japonie, poetul nostru, Eugen Jebeleanu a fost pătruns de întregul fior tragic al catastrofei atomice de la 6 august 1945 și de sentimentul adînc al solidarității popoarelor în lupta lor neîncetată pentru menținerea păcii.

Autor al unor cunoscute și unanim apreciate poezii antiimperialiste, Eugen Jebeleanu s-a apropiat în chip firesc de tema, atît de emoționantă, din poemul Surîsul Hiroshimei. Toate elementele creației sale anterioare, dezvăluirea ororilor săvîrșite de hitleriști, compunerea unor poeme de largă respirație (Bălcescu, În satul lui Sahia), capacitatea de a surprinde imagini profund sugestive (ex. Lidice), îl conduceau pe Jebeleanu spre această operă, care-i încununează activitatea poetică de pînă acum.

Privit în ansamblul literaturii noastre contemporane (și cred că nu numai a noastre), Surîsul Hiroshimei reprezintă una dintre cele mai zguduitoare chemări la luptă împotriva imperialismului agresiv și a războiului nuclear. Ca și în Lidice, dar pe dimensiuni mult mai largi, poetul expune impresionantele panouri ale catastrofei atomice, provocată în 1945 din ordinul guvernanților americani. Din fiecare simbol, din fiece imagine se desprinde ideea că la Hiroshima a fost săvîrșită o enormă și odioasă crimă. Orașul își trăia viața lui cotidiană, fără arme și fără căști. Era o așezare de pescari săraci, de oameni-cai, trăgîndu-și rikșele spre grajduri, de șomeri flămînzi, de copii și infirmi. Era, de asemenea, un oraș de fabricanți și negustori, în care „nisip de oameni curge din uzine", și unde muncitorul bătrîn „cu pumni descărnați" părea „un zeu de fildeș de lumi făuritor și părăsit". Dar majoritatea populației, nevoiașii, sleiți de exploatare și război, continuau să-și pună speranța într-o zi bună, să încerce o ieșire din halucinantul calvar, fie și cu condiția de a trage în ham, alături de cai : „Primiți-mă-ntre voi... — zice japonezul de rînd — Mă mulțumesc cu orișice / stați, cai, stați, frați ai mei ! / Am șase mînji acasă... / Am șase, / șase mînji..."

În timp ce negustorul se umple de o întunecată liniște, ascultînd lugubra ploaie de oase și de cranii (simbol evident al exploatării), bătrînul pescar jinduiește o plasă cu cîțiva pești, iar mutilatul de război își visează picioarele adevărate, lăsate pradă corbilor pe cine știe ce zadarnic și îndepărtat cîmp de bătaie. Oamenii speră și cred în ei pînă în clipa cînd, ca la semnul unui mefistofelic magician, totul se preface într-un munte de pulbere, într-o uriașă ciupercă otrăvitoare. Viziunea poetului ne apare acum de-a dreptul dantescă, infernală, demonul care urăște lumina și surîsul încrezător al oamenilor nereprezentînd altceva decît îngrozitorul incendiu atomic : „Sînt cel ce cască pîlnii-n epiderma / planetei / umplîndu-le c-un vin neprețuit / din vițele albastre-ale arterelor...", „Sînt plantatorul / miraculos / al palmierilor exploziilor..." (Glasul demonului din a XX-a vale). Expresie a întunericului și a cinismului, catastrofa nu e, bineînțeles, o calamitate naturală, ci crima calculată matematic de către acele cîteva importante și sinistre personaje văzute de Jebeleanu cu o mare plasticitate : „Nu-i unul să zîmbească, nu mai poate / niciunul să zîmbească de demult... / fiece zîmbet costă o avere, fiece zîmbet poate să stîrnească oricăruia din ei / hemoragii de aur, / fiece zîmbet poate — oricînd să surpe / secretul echilibru al acestor / cetăți fără de stele, / imense orgi de piatră-n care suie / un sînge monoton de ascensoare". (Călăii).

După declanșarea bombei atomice, prin văzduh zboară „sicrie de cenușă, mari dricuri ce se surpă", iar pe pămînt „oștirile tulpinelor de bambus gem secerate, arse, / se chinuiesc zadarnic / să se ridice / ca niște colosale coloane vertebrale / ale pădurii — care nu mai e". Poetul vede cum se lasă o „noapte a soarelui", cum „piere-orașu-n beznă, -n scrum, în cenușă". Spectacolul, unic în felul său, e o imensă pulverizare în neant — în urma căreia se întinde fără margini pustiul. Și aici, între mormanele de pulbere, supraviețuitorii nu pot rosti decît bocete și blesteme.

În genere, de un patetism reținut, folosind un stil sobru, avînd ceva din crisparea și împietrirea durerii, Jebeleanu își multiplică deodată ritmurile și tonurile. Dacă solemnul Cîntec de pomenire pentru morții neștiuți împrumută stanțele unei inscripții funerare și gravitatea jurămîntului, capitolele care urmează denotă un autentic poet al blestemelor, un liric de tensiune înaltă, care ne emoționează pînă la lacrimi. Să amintim Glasul unei femei, care-și cere deznădăjduită copilul, Corul copiilor uciși, cu acel sfîșietor distih : „Ce deasă ceață, vai, ce ceață mare / Unde-i cărarea, doamnă-nvățătoare ?" sau amenințătorul glas al cenușii : „Nu vă jucați cu mine, ucigași, / V-alunec printre degete, sînt vie, / Zvîrliți-mă-n ocean, e-n van : / în cupa voastră sînt, și, sînt leșie". În această parte a cărții lirismul e alimentat încontinuu de compasiunea și revolta poetului, care nu uită să-i arate cu degetul pe ucigașii copiilor. Crima e dată în vileag nu numai prin caracterul ei premeditat, dar și prin cinismul ei de nedescris : „Cine-a văzut un om, / dar om, / un om / ce-ar mai putea să umble / și nu s-ar prăbuși / ca un copac trăznit, / știind că praful / ce i s-așterne / pe botul cizmelor, nu este praf, / ci pulberea copiilor uciși" (Cine-a văzut ?).

Poemul Surîsul Hiroshimei, la baza căruia stă imaginea-simbol (Visele orașului, Vocile), se înfățișează unitar prin temă, dar și prin compoziție. Fără a urmări o acțiune (ca în poemul epic), Eugen Jebeleanu ține seamă în asamblarea capitolelor (care, uneori, pot constitui ele însele poeme independente) de o anumită simetrie și gradație. Folosirea simbolului nu e de loc întîmplătoare, poetul urmărind cu atenție diferitele reacții ale oamenilor în fața războiului și apoi a catastrofei atomice. Am putea spune că simetria poemului e făcută din permanenta opoziție dintre exploatați și exploatatori, dintre victime și călăi, opoziție, care, din punct de vedere al construcției, creează o interesantă alternanță de planuri, menită să sublinieze și mai mult caracterul odios și mișelesc al capitalismului.

În partea a doua, se observă cum poemul crește dintr-un capitol într-altul, cum se amplifică „vocile", care ajung să se ia parcă la întrecere cu oceanul. Bocetul și blestemul se transformă treptat într-un cor uriaș, culminînd cu „Glasul celor optzeci de milioane", cu „Glasul muncitorului", superbă și miraculoasă Pasăre Fenix, ce renaște din propria-i cenușă. Puterea de neînvins a forțelor păcii, a dorinței de înțelegere pe care o împărtășesc toate popoarele, a speranței și încrederii în viitor este sintetizată în aceste versuri profund mobilizatoare : „Eu nu pot fi ucis. Sînt pretutindeni. / Cu toți cei care suferă și luptă / voi înălța cetatea din nou. / Înlănțuiți-vă, voi, brațe arse !".

Bomba atomică aruncată în îndepărtatul oraș japonez n-a reușit să cutremure decît pentru un moment omenirea înspăimîntată. Noi luptători, încolonați sub steagurile muncitorimii revoluționare, se ridică vitejește contra războiului. Și aceștia poartă pe buze surîsul păcii, al încrederii în om, în victorie. De aici, titlul simbolic al poemului compus cu cîțiva ani în urmă (1958) de Eugen Jebeleanu : „Surîsul Hiroshimei". Descifrîndu-i înțelesurile nobile și emoționanta chemare la menținerea și consolidarea păcii, recunoaștem în cartea lui Jebeleanu una dintre operele cele mai valoroase ale literaturii noastre contemporane.

Al. Săndulescu

Semnificația unei înalte cinstiri

E un sentiment ciudat, pe care nu-l trăim în fața vreunui alt scriitor contemporan. Pe Sadoveanu îl simțim în concretul istoric, în miezul viu al năzuințelor celor mai nobile care constituie prezentul; dovadă strălucitoare, cinstirea ce i s-a adus zilele acestea, cînd i s-a înmînat Premiul Internațional Lenin „Pentru întărirea păcii între popoare". Dar, în același timp, figura lui stă cumva într-o zonă mitică, împărtășindu-se din lumina de legendă a operei sale. Într-o fotografie de acum cîțiva ani, din albumul cu aspecte din viața sa, l-am văzut pe Sadoveanu la vînătoare. Monumental, părea un paznic mut al firii; al priveliștilor care ne alcătuiesc țara. Căci oriunde te duci în cuprinsurile noastre, îi afli urmele; oricare loc încîntat pe care i s-a coborît privirea, a păstrat întipărită prezența scriitorului „O coastă de dumbravă, malul unei ape, o poiană înaltă între brazi, de unde se văd cețile depărtării...". Peste tot, marele călător și-a surprins dorința să se așeze, să se încorporeze peisajului. „Mă opresc puțin — mărturisește el odată, — construiesc în cîteva clipe un cămin ș-o gospodărie și, plecînd mai departe, le las cu o părticică de suflet". Această „părticică de suflet", de suflet grav și adînc, s-a amestecat cu șoapta vîntului și cu vuietul rîurilor. Într-un fel, Sadoveanu e pretutindeni, și cine înconjură cu gîndul opera lui vastă, îmbrățișează în cuget toată țara.

Țara care vorbește și gîndește în scrisul lui, cu înțelepciune, fără zgomot războinic, cu dragoste nesfîrșită de om și de pace. În paginile sadoveniene a fost totdeauna prezent „protestul împotriva patriotismului de vorbe și de paradă"; glasul lui a vestejit ostilitatea față de alte neamuri. Ordinea suverană care se rostește în opera scriitorului răsfrînge în sine ceva din bunătatea dreaptă a unui popor. În Sadoveanu, acest popor își recunoaște unele din cele mai înalte idealuri. Și, prin el, începe să le cunoască lumea întreagă. Cinstirea lui de acum este un omagiu adus Romîniei de astăzi, luptătoare pentru progres și pace; lumina acestei cinstiri se așează pe umerii țării întregi. Nu-i prea mult de atunci — doar cîteva decenii, — o suficiență interesată îi făcea pe unii occidentali să se întrebe dacă Romînia se află undeva prin Turcia, sau dacă e un oraș al Greciei. Prezentul socialist, însă, a deschis viguros țării noastre porțile unei recunoașteri tot mai largi, ale unei aprecieri tot mai temeinice pentru valorile romînești. Premiul Internațional Lenin, cu care a fost distins Mihai Sadoveanu, e o verigă de preț în acest lanț de recunoașteri.

Distincția prestigioasă primită acum se rînduiește lîngă atîtea alte semne de admirație și simpatie, care l-au însoțit constant în ultimii ani pe scriitor; lîngă mărturiile de apreciere care i-au fost acordate de conducătorii Partidului și ai țării; lîngă răsplata fără seamăn, de a pătrunde în conștiința multor milioane de oameni. Printre atîtea dovezi de admirație, Mihai Sadoveanu a rămas „simplu și modest ca orice om mare" : cum spunea el însuși în 1946 despre un savant sovietic. De altminteri această vorbă, „mare", nu înseamnă, cînd i-o aplicăm lui, o treaptă într-o scară de epitete, o simplă măsură a valorii literare. E ceva cu mult mai larg, mai cuprinzător, mai omenesc. E ceea ce Thomas Mann a formulat o dată, vorbind despre Goethe: „Un mare poet e înainte de toate mare — și numai în al doilea rînd poet". Un mare poet ca Sadoveanu nu se poate măsura cu rigla unor înguste considerente literare; el e o existență cuprinsă în respirația morală a țării întregi și a omenirii progresiste de pretutindeni.

Acest scriitor s-a mîhnit alături de poporul său, și a înfierat alături de el ticăloșia fascismului; a luptat, cu autoritatea talentului și a reputației sale, împotriva dușmanilor democrației; a cunoscut amenințarea huliganilor, asmuțiți împotriva valorilor culturii și umanității. Dar a venit 23 August, cînd a sunat ceasul marilor răsturnări și al dreptăților. Și scriitorul învățat a păși cu reculegere „sub arcul trecutului", ca să-și umple ființa de puterea pămîntului său, a știut în aceste clipe decisive, să privească drept spre ziua de mîine. A devenit un luptător neobosit pentru socialism și pentru pace; a desfășurat o activitate civică fără răgaz spre a aduce viitorul cît mai aproape de noi. Surîsul inefabil, care-i înflorește pe buze în unele fotografii, se îndreaptă, de bună seamă, spre acest viitor. Spre generațiile care vor veni, pe care dragostea de popor și de țară le va aduna totdeauna recunoscătoare, sub cupola vastă a operei lui Sadoveanu.

Dan Hăulică

O MONOGRAFIE DESPRE HOGAȘ

Însemnătatea monografiilor pentru tot mai aprofundata cunoaștere a literaturii noastre a fost în repetate rînduri subliniată. În vremea din urmă, posibilitățile noastre de informare au fost sporite prin monografiile publicate.

Monografiile sînt în genere foarte folositoare — și cu atît mai necesare la noi într-un moment ca acesta, cînd se elaborează Tratatul de istoria literaturii romîne. Căci ele au meritul nu numai de a explica profund opera scriitorilor cercetați, dar de a lămuri și o sumă de fenomene colaterale, fie probleme sau curente, pe care drumul creației urmărite le întîlnește, fie alte opere născute în aceleași împrejurări istorice sau în împrejurări asemănătoare.

Fără îndoială, monografiile de istorie literară — lucrări de analiză și sinteză totdeodată, presupunînd o atentă și îndelungată cercetare, finețe în interpretare și solidă experiență — prezintă dificultăți numeroase, cîteodată tocmai atunci cînd te-ai aștepta mai puțin.

Sînt scriitori în aparență fără dificultăți deosebite, care însă, cînd te apropii de ei, nu te lasă ușor să pătrunzi în intimitatea operei lor și mai cu seamă să surprinzi nu atît sensul lor profund, cît măiestria lor specifică de a întruchipa artistic acest sens. Unul dintre acești scriitori este Creangă. Un altul este, fără îndoială și Calistrat Hogaș. Și faptul acesta sporește cu atît mai mult meritele profesorului Constantin Ciopraga, care ne-a dat o serioasă cercetare tocmai asupra acestui „dificil" și fermecător scriitor, izbutind să contureze o imagine globală, cuprinzătoare asupra creației lui.

Dificultățile pe care le oferă Hogaș cercetătorului său sînt încă mai mari, între altele, din cauză că acest scriitor născut înaintea lui Eminescu, Slavici, Caragiale, se afirmă propriu-zis în literatură abia după 1906, cînd și scrie o bună parte din opera sa. În consecință, încadrarea sa, explicarea sa, ridică serioase și subtile probleme. Pentru a-și înlesni biruința asupra acestor multiple dificultăți, C. Ciopraga a adoptat pentru cercetarea sa metoda preferată îndeosebi de specialiștii sovietici, aceea de a urmări concomitent drumul vieții și al creației scriitorului.

Pe bună dreptate, autorul a renunțat la studierea operei prin compartimentarea ei în genuri și specii literare. Const. Ciopraga a urmărit formația și evoluția personalității umane și creatoare a scriitorului în împrejurările istorice pe care le-a străbătut. Plecînd de la mediul de familie, trecînd la anii de învățătură la liceu și la universitate — reconstituind aceste etape pe baza unei metodice și serioase documentări istoric-literare — Const. Ciopraga ni-l înfățișează pe Hogaș în procesul său de viață, ducînd existența precară a intelectualului mic-burghez cinstit de pe la mijlocul celei de a doua jumătăți a secolului trecut, profesor modest la Piatra, la Roman, la Alexandria, trecînd din tîrg în tîrg, luptînd cu vicisitudinile create de societatea burghezo-moșierească pentru cei ce nu făceau parte dintre beneficiarii ei.

Autorul monografiei lămurește convingător cum, în aceste condiții, izolarea de lume, de prieteni, de cercuri literare just orientate — a dus totdeauna și din toate punctele de vedere la cele mai rele rezultate. Pe Hogaș această însingurare a fost gata să-l ducă la înmormîntarea darului său scriitoricesc.

Aceste capitole, poate prea multe și scurte, au oarecum un caracter introductiv. Centrale, dominante, sînt capitolele care privesc primele încercări de închegare a creației lui Hogaș în volum și mai cu seamă cele care cuprind analiza pătrunzătoare a acestei creații.

Privind viața este unul din cele mai cuprinzătoare, aici concentrîndu-se într-o bună măsură încadrarea scriitorului în mișcarea literară a vremii și, în raport cu aceasta, precizarea poziției sale față de principalele fenomene ale vieții sociale romînești. Constantin Ciopraga se dovedește bine orientat în această epocă deosebit de frămîntată, din care desprinde cu finețe profilul propriu al rapsodului munților Neamțului. Concluziile la care ajunge de aici mi se par întemeiate, chiar dacă am impresia că pe parcurs Hogaș este uneori încadrat mai mult în ideile literare, decît în împrejurări istorice ale epocii care a determinat pozițiile sale.

Capitolele Calistrat Hogaș povestitor, Între clasicism și parodie, Specificul vorbirii artistice, cel dintîi unul din cele mai ample ale întregii monografii, celelalte serios gîndite și elaborate cu finețe duc, pe baza unor bogate informații, a unei îndelungate, ingenioase și adîncite analize, la definirea specificului acestui mare scriitor moldovean. Încadrînd și comparînd cu creații literare din literatura noastră și cea universală, autorul străbate profund în sensul creației lui Hogaș și descifrează cu atenție mijloacele sale artistice. În felul acesta, pînă la urmă cercetătorul izbutește să degajeze modalitățile proprii scriitorului ; arta nuanțării culorilor, a reconstituirii celor mai variate sunete și tăceri, a plasticizării formelor din natură, arta întrupării oamenilor celor mai diverși, a realizării acelei infinite poezii, a acelui nesecat umor, care caracterizează fermecătoarea proză a lui Hogaș.

Desigur, în desfășurarea studiului, sînt unele afirmații, fie în legătură cu Hogaș, fie în legătură cu alți scriitori, care pot suscita discuții, altele care ar fi putut fi mai adîncite, ca, de pildă, comparațiile cu Sadoveanu și Bogza. Există poate chiar o confuzie, la un moment dat, între literatura de călătorii și literatura de evocări a naturii ; alteori supără abuzul de citate din Hogaș, în timp ce în unele puncte, citatele sînt insuficient comentate și exploatate.

În ansamblu, monografia lui Const. Ciopraga este rezultatul muncii unui specialist bine orientat în problemele istoriei literaturii noastre, reprezentînd, fără îndoială, cea mai cuprinzătoare și adîncită cercetare asupra lui Hogaș pe care o avem pînă azi. Ea este de un mare folos celor ce vor să pătrundă mai adînc în creația acestui scriitor, ca și tinerilor noștri cercetători care află aici un model de seriozitate în pregătire și documentare, un model de muncă temeinică — singura care duce la bune rezultate și în acest domeniu.

G. C. Nicolescu

Poeții comunismului

Maxim Rilski

LA UMBRA CIOCÎRLIEI

Lui M. UȘAKOV

„Cînd călătoream amîndoi prin stepele Ucrainei, la un popas, dumneata ai spus să ne odihnim „la umbra ciocîrliei".
Din scrisoarea lui Uşakov către autorul acestor versuri.

Călătoream prin stepă. Era vară
Şi soarele ne dogorea cumplit.
Prin pîrjolite smocuri de pelin
Cosaşii ţîrîiau înţepător,
Şi ţîrîitu-acestor verzi gîngănii,
Pe care într-o fabulă Krîlov
Le-a confundat cu fluturii, era
Uscat şi el ca şi pelinul stepei.
La ce visează un drumeţ prin stepă?
Visează apă, apă-n primul rînd,
Albastre rîuri, lacuri argintii
(Iertaţi aceste epitete vechi!)
O salcie cu piete lungi, un plic
De zvelţi mesteceni sau un şir de plopi
Cu veşnic freamăt, şi o iarbă deasă
Pe care te întinzi domol la umbră,
Învăluit de o răcoare dulce...
La toate-aceste tradiţionale
Visări de călător prin stepă, vara,
Se-alătura stăruitor şi gîndul
Că era vremea să mîncăm. Aveam
În automobil, cu grijă strînse,
Gustări de soi, luate din Odesa,
Batog, nu chiar la fel cu cel din vremea
Ciumacilor*) şi totuşi foarte bun,
Sărat cît trebuie şi străveziu,
Aşa că l-ar fi-nfulecat cu poftă
Şi teologul Halcava**). Aveam
Şi brînză, şi măsline, şi scrumbii,
Guvizi gustoşi prăjiţi în untdelemn,
Şi bere şi-alte lucruri de care au nevoie
Şoferii, vagabonzii şi poeţii...
Hai să mîncăm, dar unde să găsim
Un loc mai potrivit? Pe şesul gol,
Cu soarele ce ne-nfigea în creştet
Cumplitele lui raze, lîngă drum,
Pe iarba pîrjolită de dogoare?
Unde te uiţi nu vezi măcar o tufă.
Din zare-n zare stepă şi iar stepă,
Pămînt uscat de nemilosul soare.
Dar iată, sus de tot, deasupra noastră
În înaltul cerului, un ciripit
Se auzi. Sprintare ciocîrlii
cîntau, şi cîntecul lor vesel
Ne strecură în inimi amintirea
Unui pîrîu de munte, guraliv,
Cu apă limpede şi rece.
Nu le păsa de arşiţă, cîntau
Înviorînd cu cîntecul lor stepa.
Am spus atunci: „Ce-ar fi să stăm la umbra
Aripilor acestor ciocîrlii?"
Zis şi făcut. Ne-am aşezat la masă
Pe iarba prăfuită-a stepei
Şi am prînzit la „umbra ciocîrliei";
Şi am simţit deodată adînd
O boare blîndă, şi ne-a-nvăluit
O pace şi-o răcoare de pădure...
Îţi mulţumesc că mi-ai adus aminte
De-această întîmplare ne-nsemnată...
Prietene, trăiască poezia!

In romîneşte de AL. PHILIPPIDE

*) Ciumaci, negustori de sare de pe vremuri.
**) Personaj care în literatura clasică rusă întruchipa pe seminaristul mîncăcios şi lacom

Alexandr Prokofiev

FII MEREU CU MINE

„Dă-mi braţul, nepăsare tristă..."
S. ESENIN

Fii mereu cu mine, arzătoare
Flacără a sufletului meu!
Fii cu mine pururea, răbdare,
Întovărăşiţi-mă mereu!

Împreună — am răzbit prin stîncă,
Am găsit prin beznă drumul drept:
Dragostea de oameni şi de muncă
Înteţea văpăile din piept.

Şi-am clădit şi-am înfruntat furtuna
Şi în codru şi în şes pustiu,
Dar ne-ndestulau întotdeauna,
Pîinea, sarea, focul auriu.

Totdeauna — steagul fără moarte
L-am urmat luptînd neabătuţi
Şi ne-au dat avînt spre mai departe,
Din mormînt — tovarăşii căzuţi.

Fii cu mine, veşnică dogoare,
Suflet aprig, nu te domoli,
Să nu vină trista nepăsare,
Fără zbucium, fără flăcări vii!

In romîneşte de DAN DEŞLIU

Iulia Drunina

ÎNTOARCEREA LA VIAŢĂ

Cu timpul multe mor în inimi, da!
Dar multe şi rămîn nepieritoare.
Eu anul patru'ş'cinci nu-l pot uita,
An de izbîndă şi de-nfrometare.

Cît de uimiţi priveam atunci la noi,
Cum de scăpasem, cin' să poată spune?
Ne întorceam la viaţă din război,
Slăvind orice minut ca pe-o minune.

Şi ziua dragă ne era, oricît
De grea, dar fără haina militară.
Chiar de-nnotam în lipsuri pîn' la gît,
Chiar de-ngheţa cerneala-n călimară.

De-aceea, cînd mă prinde greu-n chingi,
Ca-n bătălie îl privesc în faţă:
Nu am uitat eu anul patru'ş'cinci,
Nu pot uita întoarcerea la viaţă.

In romîneşte de NICULAE STOIAN

Margareta Aligher

WEIMAR

Motto:

La Weimar, pe strada pe care se află casa unde a trăit şi a murit Schiller, e o fîntînă împodobită cu statueta omuleţului cu gîşte, din poveşti.

Omuleţul cu gîşte, Peter, micul gîscar...
prin amurgul de toamnă, ferecat în aramă,
din povestea uitată, glasul lui sună iar
şi mă cheamă.
Îmi plăcea să ascult basme vechi de pe Rin,
cu-mpăraţi şi porcari, cu isprăvi minunate...
Însă iată că vin
căşti verzui de oţel; năvălesc
peste holda cu grîne încă nesecerate,
peste lanul rusesc.
Lavă, lavă de fier,
sînge, moarte şi scrum;

Lorelei, Lorelei, ochii tăi, stropi de cer,
se închid, arşi de fum.
Ferdinand şi Luiza, intriga v-a înfrînt.
Poarta scîrţîie lung, umbre-aleargă prin casă,
pelerina e veche, pălăria e roasă.
Gînd viteaz de poet, nu-nţelegi? Nobil gînd...
Două oase de mort... O maşină închisă...
Gestapo. Şi atît. O adresă precisă.
Buchenwald. Cum se-ntîmplă-n poveste, ades,
se-ntîlnesc cavalerul şi eroii cei vii;
adevărul, mîndria, zac alături aci,
ochi de gheaţă şi fier îi scrutează: S.S.
Şi-n privirea lui Schiller spaime negre se-aprind:
ce tăcute siringi cresc din noaptea cea mare,
abajururi de piele de om, aurind,
cu-o lumină sinistră, crematorii bizare.
Adevăr este tot; tu să crezi că-s minciuni!
El ascultă cum urcă în noptatice ceasuri
(se întîmplă şi astăzi atîtea minuni!)
glasuri vii, glasuri, glasuri.
Imnu-acesta îl cîntă cei viteji, ne-nfricaţi;
colo-n noaptea de sînge, Buchenwaldul e viu.
Comunişti schingiuiţi, puşi în lanţ, împuşcaţi —
dar călăii se zbat în al spaimei sicriu.
Nu pier marile ţeluri, viaţa nu se sfîrşeşte
(deşi sîngele arde pe pămînt ca o floare).
Cîntul celor ucişi peste bezne tot creşte.
Ferdinand şi Luiza, tot iubirea-i mai tare!
Peste munţi şi păduri, peste zi, peste noapte,
între moarte şi pace, se întinde-un hotar.
Şi în casa lui Schiller iarăşi tremură şoapte,
şi la masa de lucru, lampa scapără iar.

Tu, prietene vechi, dintr-o vreme uitată,
Peter, nu ai pierit. N-ai să pieri niciodată.

In romîneşte de DAN GRIGORESCU

Hamid Guleam

GAROAFA

(Fragmente)

Garoafei, în baladă, eu nu i-aş face loc,
dar ghidul meu, vorbăreţ, prea-mi turuie cu foc.
Gonim din zori cu trenul. Dă soarele în scapăt.
Povestea-i cam dulceagă şi parcă fără capăt:
„Garoafa e a unui neguţător de seamă...
Mereu la piept o poartă... Şi Fergali îl cheamă...
Cu tija-ntr-o sticluţă pitită sub rever,
e proaspătă şi vara şi iarna, cînd e ger...
...Nu-i egiptean pe-acolo, unde te duc, la mare,
să nu cunoască mîndra şi roşia lui floare..."
Iar ghidul meu vorbăreţ ar vrea ca lumea toată
să afle de suava garoafă-nmiresmată.
El încă nu-şi dă seama, sporovăind mereu,
că una-i ce gîndeşte, şi alta ce cred eu.
. . . . . .
Vorbeşte-ntr-una:
„Mîine, de dis-de-dimineaţă,
îl poţi vedea cum umblă, surîzător, prin piaţă,
căci tocmai e sezonul cînd Fergali, nababul,
dă bani pentru bumbacul ce l-a muncit arabul...
O, şi-ai să-i vezi garoafa! Să vezi! E cam bătrîn,
dar mult mai tînăr pare... Ce calm şi ce stăpîn
pe sine-i, cînd adună imensa avuţie
de aur alb!... Ce vesel! Şi cîtă bărbăţie!
Şi cît e de simpatic! Şi ce măgulitor!
Ce proaspătă-i garoafa... ce roşie... Să mor!..."
. . . . . .
A doua zi, în portul
străvechii Alexandrii mă duce călăuzul.
Iar eu le pipăi toate — cu văzul, cu auzul...
O hărmălaie-nireagă. Dughene şi tarabe.
Şi case-nghesuite. Femei ca nişte scoabe.
Bărbaţi flămînzi. Şi firme. Pestriţe magazine.
Stă foamea lîngă coşuri de bunătăţuri pline.
Scîrboasă corcitură de-avere şi mizerii.
Vapoare mari, în rada speranţei şi-a durerii.
Bumbacul pleacă-n larguri. Pe ţărm rămîn jelanii.
Surîzători, nababii trec zornăindu-şi banii.
Şi deodată... iată-l! Curată poezie:
eterna lui garoafă e numai gingăşie.
E Fergali. Cuvîntu-i, uşor ca un aliniu.
Obrajii, rumeni. Părul, urzeală de argint.
Adevărat. E tînăr: pe chipul lui senin,
nici urmă nu-i de foame, nici urmă nu-i de chin.
E calm. Nici nu aleargă, nici strigă, ca acel
sărman ce-şi vinde-n piaţă şi haina de pe el.
Un singur semn de face, cu degetu-i subţire,
şi cumpărat e totul: şi muncă, şi simţire.
E drept că neaua mării de puturi şi avere,
o laudă-n cuvinte parcă muiate-n miere,
dar eu, la o adică, n-aş sta nici doar o zi
pe albele plantaţii, la domnul Fergali,
acolo unde plînsul femeilor sărace
într-o garoafă roşă, la pieptu-i, se preface
şi unde ca un taur se-mbuibă dumnealui,
pe cînd copiii slugii se sting de nesătul;
acolo unde oameni, cu miile, apun,
stringîndu-i din bumbacul imaculat şi bun
surîsul calm cu care se-arată el în piaţă,
cînd calcă grav şi mîna în aur şi-o răsfaţă;
şi unde-şi ia garoafa parfum şi gingăşii
din lacrima de flăcări a bieţilor copii...
. . . . . .

In romîneşte de BEN CORLACIU

V. Solouhin

CAPUL

În faţa casei noastre-n praf, zăcea
zvîrlit un cap de pasăre.
Un lucru de prisos părea să fie.
Îmi sta în drum şi mult nu a lipsit
să-l calc.

Piciorul însă ocoli scîrbit
măruntul ghemotoc însîngerat
pe care-apoi, c-un băţ, l-am aruncat
de-o parte, mai aproape de canal,
acolo unde trebuia să zacă.

Acolo, tocmai? Oare nu te-nşeli?
E cald... şi-i putred poate creierul acum...
În cîte milioane de vecii
natura-ntreagă,
cu tot ce-a fost în ea mai bun, cu toate
puterile pămîntului unite,
ivi cîteva grame — doar atît —
din cea mai enigmatică şi fină
materie precisă, acel creier
(cum l-am numit în grai convenţional)
şi care-acum se descompune, poate,
ascuns într-un căuş de os
cu un contur oval şi graţios.

Îi sta-n putere totul: ordona
şi aripile-n zbor se înălţau,
da ordin el şi pasărea cînta,
la semnul lui zbura din cuib să prade
ori se-ntorcea, supusă, datoriei.
Pentru viaţa care se întinde
stăpînă peste spaţiu şi pe timp,
acest cap mic de-o frumuseţe rară,
cu penele mărunte şi pestriţe
e-un semn de biruinţă-al măreţiei.
Maşinile cu sutele de mii
de-am rîndui într-un gigantic hol
n-ar suplini materia amorfă
ce strînge-o lume-n cincisprezece grame.
În institute, creierului, ştiu,
îi zmulge vălul tainei, microscopul:
Atîtea miliarde de celule
plus fosfor jumătate de procent.
Numai atît să se ascundă oare
sub fruntea mea de om cugetătoare?
Priviţi dar într-acolo şi-ţi vedea
spre-abisurile-albastre porţi deschise;
tot universu-acolo-i: nebuloasa
din Andromeda, mii de zări şi flori
şi versuri; cîte mări legănătoare
şi nume scrise-n litere de foc
şi vise sînt! O, nu-s sărac de loc!

Cîndva, în drumul vostru de veţi da
de capul meu
răpus de vreun obuz,
sau pur şi simplu rupt şi aruncat
acolo-n drum, nu-l trageţi cu piciorul
spre gura de canal
şi să nu spuneţi
că locul lui e-acolo hărăzit...
Chiar despre capul păsării ce-a fost
eu retractez şi gestul meu pripit
şi vorbele cumplite, fără rost.

In romîneşte de TEODOR BALŞ

Eduard Mejelaitis

SPRE STELE

Zori limpezi de april, — pur frontiscipiu de poem,
cu care ţara-ncepe o măreaţă carte.
Ştiu, astăzi nici un rînd nu pot în ea să-adaug —
sînt mult prea tulburat... Ştiu doar că-n veci îmi voi aduce-aminte.

Cu fiecare clipă cerul ni se răsfrînge-n ochi tot mai aproape
şi stelele ne par mereu mai mari. Dogoritoarea lor atracţie
neîncetat pulsează-n vine sîngele-n furtună.

Tovarăşe, tu, frate mîndru din acelaşi veac cu noi,
tu ai pornit în ceru-acestei dimineţi de primăvară
ca pasărea care simţind că-i cresc aripile
se-avîntă spre tării nerăbdătoare
s-audă-n zboruri largul vînt vuind.

Dar oare,
pămîntul nu ţi-a fost un cuib destul de drag?
Şi-aicea pe pămînt, tu nu-ţi găsiseşi tihna.
Şi pîinea ta prin trudă-agonisită şi sarea,
şi vinul plin de-ameţitoarele-i ispite,
şi apa rece de izvor?
Nu ţi-a cîntat pămîntul cîntece de leagăn
plimbîndu-şi degetele ploii pe strunele pădurilor de brazi?
E cu putinţă, oare, ca minutarele ceasornicelor
pe albele cadrane-ale iubirii să se fi grăbit atît
că n-au putut şi ţie să-ţi măsoare
vecia pămîntenei fericiri?...
Şi dacă toate le-ai avut, ce sete te desprinse de pămînt?...
— Am vrut, sub tălpi, nemărginite căi stelare,
şi universul ca o inimă deschisă.

In romîneşte de TAŞCU GHEORGHIU

Serghei Smirnov

POETUL

In amintirea lui V. LUGOVSKOI

Ca o minune mi-au venit în minte
Sus pe Ai-Petri, versurile tale:
„Aşa dar, vîntul începu să cînte..."
Şi vîntul, ridicîndu-se din vale
Părea că-n joacă numai se trezise
Să şuiere peste-un tărîm de vis,
Dar apucat de creanga unei tise
Rămase atîrnat peste abis.

Şi soarele svîrlea săgeţi puzderii,
În umbră se-auzeau privighetori,
Înmiresmaţi şi vişinii şi perii
Dădeau grădinii pulberi de culori, —
Atîta patimă şi frumuseţe
N-aş fi găsit cuvinte să mă-nveţe.

Am coborît şi-am stat pe ţărmul mării
Sub soarele amiezii neclintit, —
Genuni duceau o luptă-a disperării
Şi spumegau tîrîte-n infinit.

Şi sus, unde azurul doar scînteie
Deasupra stîncilor, peste stihii,
Pulverizate mări de curcubee
Urcau culori, lumini şi melodii,
Şi-n amintirea ta acestea toate
Chemau peste întinderi depărtate,
Părea că tu eşti între munţi şi mare
Şi dirijezi aceste simfonii
Cu tonul lor amar, de iod şi sare
Supuse-acum baghetei argintii
Şi sborului voinţei tale
Deasupra frumuseţii vegetale.

Părea că vin spre tine fără-ocoluri,
De dincolo de mare, gîşte-n stoluri,
Părea că dintr-un val se-ntruchipează,
Şi în dogoarea soarelui de-amiază
Răsare ca-n lumini de curcubee,
Cu-ntreaga-i frumuseţe de femeie.

Totul cînta, şi-n repetat ecou,
Cădea în mare şi ieşea din nou,
Şi-n stîncă, sub o tufă de mesteacăn,
Bătea parc-ar fi vrut din nou să treacă-n
Cîntarea apelor, neliniştită,
Inima ta neadormită.

Iubitul meu, bătrînul meu, te-ascult
Acum, din primăvară, din tumult,
Eşti peste tot şi te-nţeleg din toate
Aceste — albastre locuri şi ciudate,
Te simt în lupta valului şi pietrei
Din ţărmul mării pînă pe Ai-Petri, —
Aşa va bate pîn-la nesfîrşit
Vîntul în versul tău dezlănţuit.

In romîneşte de ION HOREA

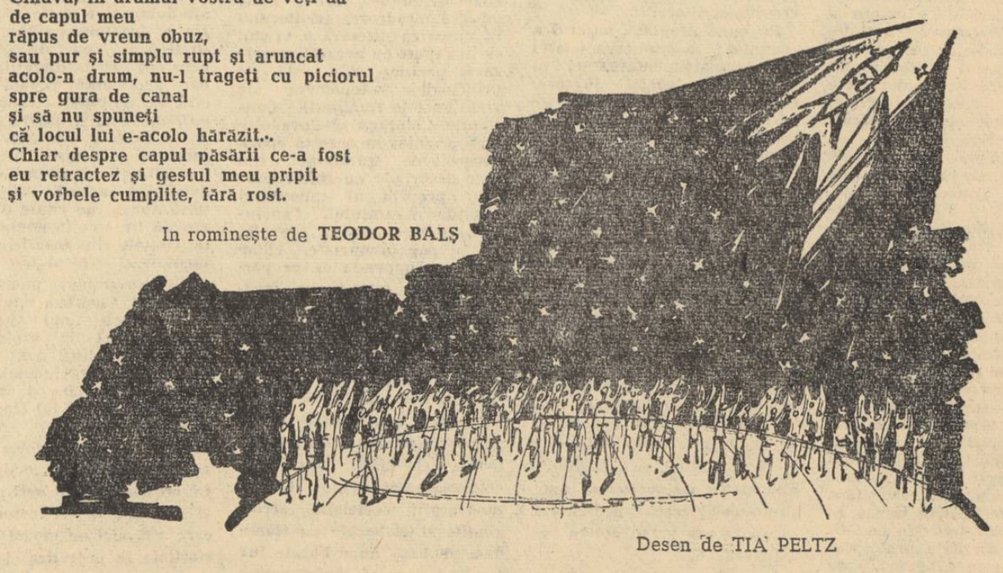

Desen de TIA PELTZ

CARTEA UNUI UMANIST VOIOS

de acad. Tudor Vianu

Urmăresc de cîtăva vreme, în revistele literare, povestirile lui Constantin Prisnea. Sînt produsele unei activități discrete, neiubitoare de zarvă, călăuzite de plăcerea aflată de povestitor în simplul exercițiu al facultății sale. Această facultate provine dintr-o vină populară și, ca toate lucrurile autentice, este marcată prin însușiri de finețe și gingășie. Au existat mulți oameni comunicativi înaintea lui, observatori atenți și plini de înțelepciune, capabili să se exprime cu haz și să rețină o ceată de oameni în jurul lor. Unul dintre ei s-a decis într-o zi să ia pana în mînă. Acest „unul" s-a putut numi Ion Creangă și, după examinarea atentă, ceea ce a apărut mai uimitor decît hazul povestitorului a fost descoperirea artei sale atît de riguroase, încît nimeni neputînd s-o lege de vreo inițiere în școala marilor clasici, toată lumea a trebuit să o atribuie desăvîrșirii prin generații și secole a deprinderii populare de a povesti.

Nu știu dacă n-a avut cineva ideea de a lega darurile afirmate, așa de discret, de către C. Prisnea, de acele ale marelui înaintaș. Afirmația are nevoie să fie nuanțată. Am acum în mîini noua carte a lui C. Prisnea, frumos legată, tipărită cu multă îngrijire, cu inițiale înflorite la începutul capitolelor, cu vignete, cu planșe desenate de Florica Vasilescu. Este un obiect frumos, pe care îți place să-l mînuiești. Lucrurile prea gingașe istovesc uneori curiozitatea de a le cerceta. Dar deschizi cartea și pătrunzi în ea. Crezi că parcurgi un reportaj asupra regiunilor vinicole ale țării și asupra progreselor lor în anii regimului popular. Dar afli mai mult, nespus mai mult decît atît.

Vinul este una din podoabele cele mai strălucite în cununa unei țări. Se alege din elementele într-un anumit fel întocmite ale pămîntului, din puterea soarelui, din lărgimea suitoare a perspectivelor. Este un document al rodniciei, dulceții și frumuseții unei țări. Este un dar al naturii, care are nevoie de toată hărnicia și priceperea oamenilor. Podgorenii ajung să cunoască tainele solului, ale căldurii și luminii, dar și soroacele foarte exacte ale îndeletnicirii lor cu via și cu vinul. S-a format deci, în toate marile regiuni vinicole ale lumii, un tip omenesc alcătuit din pricepere și îndeminare, peste care vine să se așeze harul veseliei, al sociabilității.

Purtîndu-ne prin marile podgorii ale țării, la Murfatlar și la Cotnari, la Dealul-Mare, pe Tîrnave, scriitorul manifestă temperamentul, felul de a fi, buna dispoziție atentă și exactă a cunoscătorului, dacă nu cumva și a podgoreanului. Simțurile se dezvoltă și se afinează, dobîndesc precizie și delicatețe. Evaluările lor sînt uneori uimitoare. Goethe, păcălit odată de ducele de Weimar, a putut recunoaște un vin de Mosela dintr-un anumit an în băutura care i se prezentase sub un alt nume și cu o altă datare. Regăsim acum astfel de însușiri ale fineții senzoriale, trecute și asupra altor domenii ale percepției prin simțuri. Povestitorul știe să întărească oamenii și lucrurile, să se bucure de alcătuirea lor, cînd e frumoasă. Se desfătează, nu numai de licoarea din pahare, de gustul, de mirosul, de culoarea și irizările lui, dar și de aceea a paharului, cuprins de el cu degete avizate și experte. Iubește vinul, ca pe un nobil produs al omului, țara bogată care-l produce, oamenii care-l îngrijesc, orînduirea pe care aceștia și-au dat-o. Coboară pe urmele vinului românesc în trecut. Culege datele arheologiei, ale hrisoavelor și documentelor, mărturiile literare naționale și universale. Îmi amintesc de o operă renumită, grupînd în jurul unei teme unice tot ce caută voioșia firească a omului îndrăgostit de o îndeletnicire și tot ce-i oferă cercetarea și erudiția: „Pseudokinegheticos" a lui Al. Odobescu și-a aflat, peste decenii, o replică în țara socialistă, descoperită între copertele atît de îngrijite ale volumului lui Constantin Prisnea. Și zăbovești multă vreme cu această carte cuminte și voioasă, inspirată de iubirea țării și a timpului ei.

LIMBA LITERARĂ,

LIMBA FOLCLORULUI

ȘI ÎNCEPUTURILE LIMBII ROMÎNE LITERARE

Precizarea raporturilor dintre „limba literară" și „limba folclorului" constituie una dintre problemele controversate, dezbătute în ultimii ani în lingvistica românească — care cunoaște reale succese în mișcarea științifică mai nouă a țării noastre. Rezolvarea acestei probleme prezintă nu numai un explicabil interes teoretic, principial, ci și unul cu caracter oarecum mai special, legat de datarea începuturilor limbii române literare: considerarea limbii creațiilor populare ca limbă literară ar împinge data apariției românei literare cu mult înaintea apariției scrisului în limba română.

Se știe că primele texte românești apar relativ tîrziu (în secolul al XV-lea sau al XVI-lea), datorită unor complexe împrejurări cultural-istorice și economico-politice. Admițînd că limba creațiilor folclorice reprezintă o limbă literară, ar însemna să admitem implicit — pe baza unei simple speculații teoretice, dat fiind că nu dispunem de fapte materiale — existența unei limbi literare românești cu mult înainte de apariția primelor texte.

Deși o asemenea părere, exprimată în literatura noastră de specialitate, pentru prima dată, acum cîțiva ani, n-a găsit asentimentul lingviștilor români, totuși unii dintre susținătorii ei au rămas pînă astăzi pe pozițiile lor inițiale.

★

Acad. Al. Graur *(Cum se studiază limba literară*, în *„Limbă și literatură"*. III. Soc. de științe istorice și filologice, București, 1957, p. 115—123) a încercat să demonstreze că limba folclorică ar fi o limbă literară, raportîndu-se în special la caracterul literar al limbii poemelor homerice. Am arătat (vezi *Studii de limbă literară*, București, 1960, p. 15—18), bazîndu-mă pe autoritatea lui Antoine Meillet *(Aperçu d'une histoire de la langue grecque*, ed. 4, Paris, 1935, p. 178), că există deosebiri calitative între limba acestor poeme — instrument întru totul literar, care nu aparține vreunui dialect — și limba creațiilor folclorice românești.

Părerea acad. Al. Graur este combătută, în mod elegant, și într-o recentă lucrare *(Problemî izucenîia romanskih literaturnih iazikov*, Moscova, 1961), consacrată metodologiei studierii limbilor literare, a romanistului sovietic R. A. Budagov. Autorul arată, pe bună dreptate, că limba poemelor homerice, invocată de Al. Graur ca argument în sprijinul tezei sale, nu poate fi pusă pe același plan cu limba folclorului: „Nu putem pune semnul egalității — subliniază R. A. Budagov — între limba Iliadei și a Odiseii și limba folclorului în general" (lucr. cit., p. 8).

In noua variantă a *„Studiilor de lingvistică generală"*, (București, 1960), acad. Al. Graur rămîne la părerea sa anterioară, considerînd că existența unei literaturi populare implică, în mod obligatoriu, existența unei limbi literare. „Din momentul în care există o literatură orală — arată domnia-sa — trebuie să socotim că există și o limbă literară" (lucr. cit., p. 316).

★

Pentru caracterul literar al limbii folclorului (și, implicit, pentru existența limbii literare românești înainte de apariția primelor texte scrise) se pronunțase și I. Coteanu (vezi *Gazeta literară*, nr. 47/89, 1955). Argumentul peremptoriu pentru definirea unei exprimări ca literară ar fi — după I. Coteanu — constatarea intenției unei comunicări mai îngrijite, condiție indispensabilă — adăugăm noi —, dar insuficientă (vezi și J. Byck, *Gazeta literară*, nr. 24/118. 1956). Tot I. Coteanu *(Stilurile moderne ale limbii române literare*, în *Limba română*, 1960, IX, nr. 2, p. 64) încearcă vizibil stînjenit — ca să folosim propria expresie a autorului, — să apere teza atrăgătoare a caracterului literar al limbii creațiilor folclorice, prin admiterea căreia s-ar împinge data apariției românei literare înainte de apariția primelor texte românești. Deoarece întreaga problemă este reluată, pe larg și cu noi precizări, de același autor, într-o lucrare recentă *(Romîna literară și problemele ei principale*, București 1961), interesantă mai ales prin caracterul oarecum îndrăznet al unora dintre părerile exprimate, să examinăm mai strîns și în amănunt — oprindu-ne de astă dată numai la problema în discuție — soliditatea întregului eșafodaj al argumentării sale.

I. Coteanu consideră drept criteriu decisiv, în atribuirea calificativului de „literar" unui aspect al limbii, constatarea caracterului ei „îngrijit" (p. 9 și p. 19). „Vom înțelege prin îngrijit — definește autorul — orice exprimare controlată, lipsită de spontaneitate și deci într-o oarecare măsură artificială" (p. 10). Dat fiind că în „creația literară populară ...își găsește întotdeauna — subliniază domnia-sa — o formă îngrijită a limbii întregului popor" (p. 9), limba folclorului este o limbă literară; această deducție îi permite, în continuare, să susțină că limba română literară este foarte veche, deoarece „a existat mai întîi în creațiile folclorice și apoi a fost prelucrată prin scriere, devenind limbă literară scrisă" (p. 8—9, și p. 89).

Acestei teze i s-au adus mai multe obiecții, pe care autorul a încercat, într-un fel sau altul, să le înlăture.

Cred că o primă eroare a modului în care e pusă și rezolvată problema în discuție constă în faptul că nu există o raportare la relațiile concrete ale limbii producțiilor orale ale fiecărui popor în parte, cu alte cuvinte, că nu se ține seamă de caracterul specific al folclorului fiecărui popor. Ignorarea acestui principiu pune pe autor în situația de a considera că se poate atribui calificativul de „literară" limbii oricărei creații folclorice, indiferent a cărui popor, din moment ce există, încă înainte de apariția scrisului, „un minim de elaborare, o cantitate oarecare de elemente îngrijite". (p. 90). o opoziție între limba conversației obișnuite și limba creației folclorice. Se trece nespus de ușor peste o obiecție de nivelul bunului simț — fundamentală însă, după părerea noastră — și anume: „fiindcă fiecare popor are o literatură nescrisă, ne întrebăm: există vreo limbă să nu fie și literară?", (Cf. D. Macrea, *Pe marginea discuțiilor despre limba literară*, în *Cercetări de lingvistică*, an. III, 1958, Cluj, p. 28, subl. B.C.). La această obiecție, I. Coteanu răspunde tangențial, considerînd că ea „își pierde valoarea, dacă ținem seamă de faptul că limbile în care s-a dezvoltat o cultură populară cît de cît importantă (apare aici pe parcurs, ceea ce logicienii denumesc încercare de „substituire a tezei", n.n.) nu pot pînă în cele din urmă (?) să nu fie consemnate prin scris" (p. 17, subl. B. C.) Caracterul precar al acestei încercări de argumentare este evident, iar dificultatea în sine a apărării unei asemenea teze a fost sesizată și subliniată net: „Dacă avem în vedere că nu există popor care să fie lipsit de literatură folclorică, dar sînt popoare care nu posedă încă o limbă literară, ni se pare că părerea respectivă este destul de greu de argumentat" (Pompiliu Dumitrașcu, *Despre limba poeziilor populare*, în *Studia universitatum Victor Babeș et Bolyai*, tomus III, nr. 6 series IV, fasciculus 1, Philologia, Cluj, 1958, p. 107).

A doua obiecție pe care ar fi trebuit s-o înlăture I. Coteanu, se referă la faptul că orice creație artistică populară se realizează într-unul dintre dialectele limbii întregului popor, că ea prezintă anumite particularități regionale. După ce recunoaște că această „obiecție este înlăturată, dacă judecăm raportul dintre creația folclorică și cea cultă după apariția limbii literare scrise" (p. 18), I. Coteanu încearcă, cu abilitate, s-o răstoarne, referindu-se la raportul dintre cele două noțiuni, înainte de apariția limbii literare scrise. „Înainte de acest moment (al apariției limbii literare scrise) — obiectează la rîndul său autorul — creația folclorică se confundă cu cea cultă, formînd o unitate greu de distins" (p. 18. subl. B.C.). Nu e posibil să ne alăturăm autorului în formularea acestei obiecții, deoarece, mergînd alături de el, ar trebui să admitem, în mod paradoxal, că e posibilă o confundare a creației folclorice cu ceva ce n-a apucat să existe încă înainte de apariția scrisului, adică cu creația cultă. Afirmația în continuare, că prin această confundare s-ar forma „o unitate greu de distins" nu e de natură să lămurească problema.

E interesant că, urmărind cu tot dinadinsul să-și apere teza, I. Coteanu mai găsește o obiecție de înlăturat și, de astă dată, reușește într-adevăr, s-o îndepărteze. Nu ne putem însă opri de a observa că obiecția respectivă este... imaginară sau, mai precis, că ea îi aparține în mod exclusiv, așa cum vom arăta mai jos.

Discutînd problema raporturilor dintre creația artistică cultă și creația folclorică, (vezi *Studii de limbă literară*, București, 1960, p. 16), am enumerat — cu referire la un studiu al lingvistului sovietic I. A. Ossovețki — o serie de asemănări și deosebiri menționînd între altele că în folclor creația artistică este în primul rînd colectivă și numai în al doilea rînd individuală și că, prin urmare, nu se poate vorbi, în acest caz, de un stil individual.

Această constatare, care stabilește realitatea unui anumit fapt („nu se poate vorbi, în legătură cu producția populară, de un stil individual, pentru că în folclor diferențele stilistice sînt dispuse de alte planuri" — B.C., lucr. cit., p. 16) apare în contextul lui I. Coteanu ca o cauzală („limba folclorului nu poate fi literară, *fiindcă*... în limba folclorului nu poate fi vorba de un stil individual" — I. C., lucr. cit., p. 18) și devine astfel o obiecție, atribuită însă mie, la calitatea de limbă literară a creației folclorice — prilej pentru autor de a replica: „Cît privește chestiunea a doua, după care o condiție a existenței limbii literare ar fi stilul individual, aici am impresia că se apasă din nou asupra limbii din literatura beletristică" (p. 18—19). Iar încheierea arată sentențios: „În orice caz, stilul individual nu văd cum ar putea condiționa existența unei limbi literare" (p. 19). Adaug: nu văd nici eu, dar:.. nici n-o afirm!

Presupunem că schimbarea sensului context, printr-o articulare eronată a propozițiilor, s-ar datora numai unei lecturi grăbite. Sînt mai multe fapte care pledează pentru o asemenea explicație. Amintim pe cele în directă legătură cu problema discutată: titlul articolului lui I. A. Ossovețki, citat de mine, este reprodus greșit: *Despre studiul limbii poporului rus* (p. 61). în loc *Despre studiul limbii folclorului rus*[1]); de asemenea, un text din *„Studii de limbă literară..."* deși reprodus între ghilimele, apare cu schimbări esențiale.[2]).

Am socotit necesar să aducem în discuție și să lămurim și acest aspect al problemei numai pentru a sugera autorului să efectueze cuvenita rectificare, în legătură cu obiecția amintită, la o eventuală nouă ediție a lucrării sale.

★

In fond, eroarea celor care consideră că limba creațiilor folclorice românești ar fi o limbă literară, constă în faptul că în delimitarea noțiunii de „literar" recurg la o definiție prea largă, în care singura diferență specifică ar fi caracterul „îngrijit" al exprimării. Definind această noțiune, R. A. Budagov arată însă (lucr. cit. p. 6) că prin „limba literară" se înțelege forma prelucrată („obrabotannaia forma") a limbii întregului popor, caracterizată printr-o serie de norme, consolidate — într-o măsură mai mare sau mai mică — prin scris. „După părerea noastră — precizează autorul citat — nu se poate vorbi de existența limbii literare înainte apariției scrisului" (lucr. cit. p. 8). În definirea conceptului de limbă literară, e necesar, după părerea autorului, să se sublinieze pe de o parte caracterul istoric variabil al însăși noțiunii de formă prelucrată, iar pe de altă parte caracterul relativ, într-o anumită măsură a noțiunii de consolidare a normelor. Definiția propusă de R. A. Budagov poate fi reținută, deoarece ea permite o delimitare precisă a conceptului de limbă literară, evitînd confundarea limbii literare atît cu limba creațiilor folclorice, cît și cu limba scrisă, în general.

★

În ceea ce privește datarea începuturilor limbii române literare, R. A. Budagov, bazîndu-se pe afirmația lui Ov. Densușianu că ar fi o exigență de „a căuta în textele secolului al XVI-lea măcar cîteva urme de stil literar, unele licii ale efortului spre o limbă modelată după regulele compoziției" (Ov. Densușianu, *Histoire de la langue roumaine*, t. II. Paris, 1914, p. 11—12), ajunge la concluzia că aceste începuturi trebuie situate în secolul XVII-lea și puse în legătură, în deosebi, cu scrierile cronicarilor: „de aceea — precizează R. A. Budagov — deși cele mai vechi texte românești datează din secolul al XVI-lea, limba literară se formează de abia în secolul următor" (lucr. cit. p. 14). E adevărat — așa cum menționa și Ov. Densușianu — că nu putem vorbi de un stil „literar" în textele secolului al XIV-lea; dar nu e mai puțin adevărat că același învățat, referindu-se la tipăriturile lui Coresi, arată că mai ales ele „au fost acelea care au avut cea mai mare influență și au contribuit într-o largă măsură la dezvoltarea ulterioară a romînei literare" (lucr. cit. p. 7).

Între limba primelor traduceri din nordul Ardealului, păstrate în formă de manuscris, și aceea a tipăriturilor lui Coresi există deosebiri, în sensul că în limba cărților lui Coresi se pot distinge tendințele care se vor preciza în cursul evoluției ulterioare a romînei literare, premisele viitoarelor norme supra-dialectale unice. E drept că, în efectuarea traducerilor, Coresi, pornind de la manuscrisele rotacizante, a fost influențat într-o anumită măsură de unele particularități nord-ardelene (vezi, acum în urmă, G. Ivănescu *Elemente maramureșene în limba traducerilor lui Coresi*, în *„Studii și cercetări științifice"*, X, fasc. 1—2, (filologie), 1959, Iași, p. 19—31), dar în limba lui Coresi predomină trăsăturile subdialectului din sudestul Ardealului și din Țara Românească, ale acelui subdialect pe a cărui bază mai ales[3]) se va constitui viitoarea limbă literară românească.

Iată de ce considerăm că putem rămîne la părerea noastră, afirmată și cu alt prilej, că începuturile romînei literare trebuie situate în a doua jumătate a secolului al XVI-lea și că ele trebuie legate de apariția primelor texte tipărite. (Vezi *Studii de limbă literară...* București, 1960, p. 24—25; cf. și Al. Rosetti — B. Cazacu, *Istoria limbii române literare*, I. București, 1961, p. 22—23).

B. Cazacu

[1]). Aceeași greșală apare și în articolul *„Stilurile moderne ale limbii române literare"*, „Limba română", IX (1960) nr. 2, p. 64, pe care I. Coteanu îl reproduce, cu unele schimbări, în lucrarea la care ne referim.

[2]). Dăm mai întîi textul așa cum apare în original, iar după aceea așa cum este reprodus de I. Coteanu (subliniem prin caractere cursive textul... oarecum respectat):

„*Conținutul* noțiunii de *limbă literară* nu e imuabil, ci se lărgește și se îmbogățește pe măsură ce urmărim diversele etape *ale dezvoltării* limbii literare, *ca o consecință a faptului că limba literară* dobîndește noi funcțiuni și că *se consacră*, se *consolidează prin scris*".

(B. Cazacu, *Studii de limbă literară. Probleme actuale ale cercetării ei*, Buc., 1960 p. 19).

„Conținutul limbii literare... se dezvoltă ca o consecință a faptului că limba literară... se consacră, se consolidează prin scris".

(I. Coteanu, *Romîna literară și problemele ei principale*, Buc., 1961, p. 17).

Întîmplător, am confruntat un alt text reprodus de I. C. între ghilimele, pe aceeași pagină. Rezultatul a fost de asemenea negativ. Nu putem decît să regretăm folosirea unui astfel de procedeu de a cita într-o lucrare științifică.

[3]) „Preponderența numerică a elementelor muntene nu ne îndreptățește să considerăm limba noastră literară ca bazată numai pe graiul muntean". Emil Petrovici, *Baza dialectală a limbii noastre naționale*, în *„Limba română"*, IX, (1960), nr. 5, p. 73.

Raze din Cosmos

ORIZONT ȘI PERSPECTIVĂ

(Urmare din pag. 1)

preajma lui 1848, ni se pare un exercițiu gratuit și lipsit de fond. Semănătorismul, ca fenomen istoric și literar, apare în condițiuni foarte precis determinate și anume, după răscoalele de la 1888, într-un moment în care scriitori cinstiți, dar lipsiți de posibilitatea înțelegerii relațiilor sociale, au putut să cadă cu bună credință în mrejele diversiunii oficiale. În acest sens, cred că G. C. Nicolescu are dreptate în studiile sale despre acest curent. Semănătorismul începe de fapt în paginile revistei „Vatra":

„Trebuie să ne întoarcem, pe cît întoarcerea mai e cu putință, la vatra strămoșească, la obîrșia culturală a noastră", se spunea în programul revistei apărută în 1894. Din paginile revistei „Viața", în ultimile luni ale existenței ei, semănătorismul se continuă la „Gazeta săteanului" (în special prin lucrările în proză publicate aici de Vlahuță) se ramifică la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru, în diferite publicații provinciale („Șezătoarea săteanului" etc.), pentru ca în 1901 apariția revistei condusă de Vlahuță și Coșbuc să dea acestui curent numai suportul teoretic și numele sub care avea să rămînă în literatură. Dar nici după aceea nu putem rămîne la analiza semănătorismului urmărind numai ceea ce a publicat revista care i-a dat numele, după cum nu putem accepta o explicație a gîndirismului, să spunem, rezumîndu-ne numai la „Gîndirea". Și aceasta nu din dorința de a realiza un inventar searbăd al publicațiilor de o anumită nuanță, ci din necesitatea imperioasă de a determina pînă la ultimile consecințe influența ideologiei respective în epocă și a o demasca complet. De aceea, cred că nu mai trebuie să ocolim problema esențială. Ideile semănătoriste au stăpînit destul de tiranic opera lui Vlahuță timp de aproape zece ani și s-a infiltrat destul de mult în lucrări valoroase în esență, cum ar fi „Romînia pitorească", după cum Dimitrie Anghel nu este nici el scutit în proza lui, mai ales, de anumite influențe semănătoriste, prin elogiul adus timpurilor patriarhale și boierimii „de neam". O cercetare mai atentă ne-ar duce la concluzii similare în cazul operei lui Octavian Goga, Șt. O. Iosif, Panait Cerna, ca și în cazul unor scriitori contemporani, cum ar fi Mihail Sadoveanu, Ion Agîrbiceanu, Cezar Petrescu, Victor Ion Popa.

Dar cu aceste considerente nu am epuizat modul în care avem datoria să combatem ideologia burgheză, atunci cînd discutăm curentele literare. Marxism-leninismul ne învață că un curent literar nu apare și nu trăiește în epocă fără a stîrni reacția contrară într-o societate împărțită în clase antagoniste. Nu s-au relevat acele luări de poziție din epocă ce au constituit, fie și indirect, contraponderea semănătorismului și care restabilesc adevăratul climat spiritual al vremii. În acest sens, articolele unui savant și om de larg orizont cultural ca Dr. Victor Babeș, care s-a situat în chiar perioada afirmării semănătorismului la antipodul lui, ar trebui să fie mai amplu studiat. De asemeni, istoricii literari care rămîn de cele mai multe ori numai pe tărîmul specialității lor, s-ar putea apleca cu mai multă stăruință asupra activității unor savanți ai epocii cum ar fi I. Felix, I. Cantacuzino și alții, care cercetînd condițiile de viață și de muncă ale poporului nostru, ne-au dat tablouri mai veridice uneori chiar decît literatura vremii, oferind soluții de multe ori juste pentru îndreptarea răului.

Dar aici cred că trebuie să ne oprim și asupra unei alte probleme. Încă în domeniul de care ne ocupăm, fenomenele nu sînt corelate cu celelalte forme de manifestare culturală ale epocii. Fr. Șirato făcea mai demult interesante deosebiri și apropieri între semănătorismul în literatură și în artele plastice. O privire mai atentă asupra istoriei culturii românești ne-ar arăta că nu putem privi în nici un caz izolat istoria literaturii de cea a picturii, muzicii și teatrului. Fenomenul acesta dialectic este neglijat și tratat de cele mai multe ori formal. Ne miră mai ales faptul că în studiile sau monografiile despre unii scriitori cu activitate multilaterală care au stat în mijlocul vieții culturale a epocii, care au scris și despre diverse alte forme de manifestare spirituală, aceste aspecte sînt tratate superficial sau complet trecute cu vederea. Așa se întîmplă, de pildă, în monografia lui Ov. S. Crohmălniceanu despre Tudor Arghezi, în lucrarea lui Horia Stancu despre Cezar Petrescu, în prefața lui Radu Popescu la „Prințul" de Tudor Teodorescu-Branițe. Supărătoare este expunerea seacă, lipsită de profunzime, și uneori chiar de informație a capitolului Cultură din manualul de literatură română pentru clasa a XI-a. Încă de pe băncile școlii, tînărul trebuie învățat să privească dialectic istoria unei culturi.

Articolul de față și-a propus să aducă în discuție cîteva probleme actuale ale cercetării istoriei literaturii române, autorul luîndu-și libertatea să revină asupra unora din părerile expuse și dacă vor stîrni reacții contrare să le argumenteze mai amplu.

VALERIU RÎPEANU

Prof. univ. Aurel Pârvu

Pe de o parte s-a stabilit cu precizie că în componența radiației cosmice putem distinge două componente principale: o componentă „moale", formată din electroni și protoni (raze gama) și o componentă „dură", formată în principal din particule de masă intermediară între cea a protonului și cea a electronului, numite „mesoni", particule a căror existență a fost prevăzută teoretic încă din 1933, dar au fost descoperite de abia în 1938.

Pe de altă parte a fost pusă în evidență existența în jurul pămîntului a două centuri, în care există un flux intens de particule intrînd în compoziția radiației cosmice: o centură ecuatorială situată la peste 500 km. deasupra solului și întinzîndu-se pînă la aproximativ plus sau minus 35° latitudine față de ecuatorul geomagnetic (care se știe că este înclinat față de cel geografic cu 11°) și o centură aurorală a cărei secțiune este de forma unui covrig și atinge pămîntul cam între latitudinile geomagnetice cuprinse între 55° și 67°. Originea acestor centuri și structura lor nu sînt încă complet precizate.

De unde vin aceste raze cosmice? Care este originea lor în adîncul universului? Iată întrebări pe care oamenii de știință și le-au pus și continuă să și le pună. Dacă pentru căutarea originei particulelor de slabă energie problema se pune foarte complicat, ele fiind deviate de cîmpul magnetic, adevărat foarte slab, existent în interiorul galaxiei noastre (Calea Laptelui), pentru particulele de energii mari problema se simplifică ele urmînd practic o traiectorie dreaptă. Teoretic sursa acestor radiații ar trebui să fie în nucleul central al galaxiei și deci particulele ar trebui să ajungă la pămînt din direcția constelației Săgetătorului. Observațiile făcute pînă în prezent nu par să confirme această teorie: originile particulelor de mari energii par să fie răspîndite la întîmplare în interiorul galaxiei și chiar în afara ei. De aceea a fost emisă și ipoteza că principalele surse ale radiației cosmice s-ar găsi în afara galaxiei noastre, în alte galaxii situate poate la distanțe de multe miliarde de ani lumină.

Problema originei radiației cosmice, rămîne o problemă încă deschisă, dar ritmul impetuos de dezvoltare a științei ne poate da speranța că, chiar generația noastră va fi aceea care va lămuri și această importantă problemă, menită să aducă lumină și într-o serie de probleme cosmologice, deosebit de interesante.

In jurul anului 1900, după descoperirea radioactivității, fizicienii au observat că în gazele existente în diverse aparate de laborator, apar fenomene de ionizare spontană, a căror cauză rămînea necunoscută.

Au trebuit să fie abandonate ipoteze, ca aceea care afirma că această ionizare s-ar datora unor surse radioactive aflate la o anumită distanță. De asemeni s-a renunțat și la ipoteza care susținea că ionizarea s-ar datora agitației termice a moleculelor de gaz, care ar putea produce energia smulgerii electronilor din unii atomi și transformarea lor în ioni pozitivi. Electronii eliberați s-ar fi fixat în acest caz pe alți atomi pentru a da naștere la ioni negativi. Experimental s-a arătat că montarea unor pereți groși de plumb în jurul recipientelor în care ionizarea gazelor se măsura cu ajutorul unui electroscop, reducea sensibil ionizarea gazelor fără însă a o anula, oricît de gros ar fi fost stratul protector. Fenomenul era deci datorat unei cauze exterioare, deosebit de puternice. Care putea să fie aceea? Radioactivitatea solului? Dar fenomenul putea fi observat fără diferențe sensibile și pe o corabie aflată în mijlocul oceanului.

Cauza acestui fenomen a început a fi lămurită abia în 1912. Ridicîndu-se un electroscop cu un balon pînă la 5.000 m. s-a observat că intensitatea ionizării crește cu altitudinea. Agentul misterios se găsea deci în straturile înalte ale atmosferei și poate chiar mai departe. Prima ipoteză veridică asupra lui s-a făcut numai în 1926, cînd s-a admis că e vorba de o radiație extrem de puternică venind din spațiul cosmic. Energia acestei radiații, care a fost numită „radiație cosmică", s-a dovedit a fi așa de mare încît efectele ei au putut fi constatate în mine situate la 1.000 de metri adîncime sau sub un strat de apă de grosime echivalentă.

Problema care se punea imediat era: dacă radiația cosmică vine din afara pămîntului, de ce natură este ea? Multă vreme s-a crezut că e vorba de o radiație electromagnetică de aceeași natură ca și lumina vizibilă, ca și lumina ultravioletă sau ca și razele gama emise de substanțe radioactive. Dar curînd, în 1927 și mai apoi în 1933, a fost pus în evidență un efect de latitudine a radiației cosmice: intensitatea radiației scade cu apropierea de ecuator. In apropierea polilor geomagnetici, particulele care constituie această radiație sînt foarte numeroase și au tot felul de energii mari și mici. Cu cît ne apropiem de ecuator numărul particulelor cu energii mici scade, rămînînd numai acelea dotate cu energii foarte mari.

Din existența efectului de latitudine s-a tras concluzia că razele cosmice sînt deviate de cîmpul magnetic al pămîntului și că natura acestei radiații nu este similară celei a luminii care se știe că nu este deviată de un cîmp magnetic.

Ipoteza că radiația cosmică ar fi de natură electromagnetică a fost părăsită emițîndu-se ipoteza că ar fi de natura unei radiații corpusculare, compusă adică din particule încărcate cu electricitate. Problema pe care o ridică această nouă ipoteză era următoarea: ce fel de particule sînt acelea care compun radiația cosmică? Sînt încărcate pozitiv sau negativ, adică sînt electroni sau protoni? Stabilirea naturii particulelor trebuia să ducă la confirmarea sau infirmarea acestei noi ipoteze.

Dacă razele cosmice sînt de natura unei radiații corpusculare, atunci datorită cîmpului magnetic terestru ar trebui să vină mai multe particule din vest decît din est, dacă particulele ce o compun sînt încărcate pozitiv și invers, ar trebui să vină mai multe particule din est decît din vest. Această asimetrie a fost observată, trăgîndu-se concluzia că în radiația cosmică sînt predominante particulele pozitive (reprezentînd 99,8 la sută din totalul particulelor ce conține radiația cosmică), punîndu-se astfel în evidență un nou efect „est-vest" de natură să confirme justețea ipotezei corpusculare asupra naturii radiației cosmice și să-i stabilească în mare și compoziția.

Odată trase aceste concluzii, au început să se ridice noi probleme. Observațiile noastre s-au făcut în general la nivelul solului sau la mică înălțime deasupra, la fundul oceanului aerian, atmosfera, care înconjoară planeta noastră. Printre diversele particule aflate în radiația cosmică, s-au găsit și particule dotate cu energii mari, adică particule care desigur interacționează cu atomi din straturile superioare ale atmosferei, dînd naștere unor altor radiații care la rîndul lor interacționînd cu atomii din straturile mai joase ale atmosferei dau naștere la alte radiațiuni, și așa mai departe. Era deci foarte probabil că radiațiile observate și studiate în vecinătatea solului, nu sînt radiații care vin din spațiul cosmic „radiații cosmice primare", ci radiații care iau naștere în straturile superioare ale atmosferei ca urmare a interacțiunii acestei radiații primare, adică raze cosmice secundare, terțiare etc.

Studiul radiației cosmice primare era însă acela care interesează cel mai mult. El poate să ne dea lămuriri asupra unor probleme de astrofizică, mari probleme cosmologice etc. și tot el poate să ne ajute să pătrundem cît mai mult în studiul forțelor nucleare care țin împreună particulele ce alcătuiesc nuclee atomice. Studiul nucleelor atomice făcut cu ajutorul acceleratoarelor de particule, nu ne dă decît un instrument foarte slab pe lîngă cel pe care ni-l pune la dispoziție studiul radiației cosmice primare. Cel mai puternic accelerator de particule este azi cel al Institutului unificat de cercetări nucleare de la Dubna de lîngă Moscova, care poate să accelereze particule pînă la 10.000 de miliarde electroni-volți. In prezent se construiesc acceleratoare și mai puternice cu care s-ar putea tripla sau poate încinci energia ce se poate comunica unei particule; dar ce înseamnă această energie obținută prin acceleratoare față de cele cu care sînt dotate unele particule care se găsesc în compoziția razelor cosmice. Așa, de exemplu, jerba de raze cosmice care au atins pămîntul la 3 iunie 1959 conținea mai mult de un miliard de particule și provenea dintr-un nucleu primar a cărui energie atinge 4×10^{19} electrovolți, adică o energie de peste 2 miliarde de ori mai mare decît cea comunicată unei particule de cel mai puternic accelerator din lume a cărui construcție este de abia în curs. Ar trebui construite acceleratoare de particule de un miliard de ori mai puternice decît cele care se pot construi azi, pentru a imprima unor particule asemenea energii mari.

Pînă acum cîțiva ani, cunoștințele noastre despre radiația cosmică primară erau foarte reduse, cu toate că studiul lor în laboratoarele montate pe vîrfuri de munți sau cu ajutorul unor baloane sondă se efectua în majoritatea țărilor de pe suprafața pămîntului. Crearea plăcilor nucleare, plăci fotografice foarte sensibile și ușoare care au fost urcate cu baloane la peste 30 km. deasupra pămîntului, a constituit un salt important în metodele de cercetare, ele dînd posibilitatea nu numai să se înregistreze existența unor astfel de particule, ci să se urmărească și soarta lor, prin faptul că pe placă apar urme care înaintează pînă la un punct după care se resfiră în toate direcțiile ca urmare a interacțiunii cu nucleele unor atomi din straturile superioare ale atmosferei.

De abia prin apariția rachetelor care pot transporta aștfel de plăci și alte aparate de măsură (camere Wilson, Glaser etc.) la înălțimi de cîteva sute de kilometri deasupra solului și mai ales prin lansarea sateliților artificiali ai pămîntului, cunoștințele noastre asupra naturii razelor cosmice primare au început să se completeze.

Cercetările întreprinse cu ajutorul rachetelor de mică înălțime (pînă la maximum 200 km.) au confirmat că particulele de energii mici ajung numai în așazisele zone „aurorale" situate pînă la 20°—30° în jurul polilor geomagnetici și că ele sînt cauza fenomenelor cunoscute sub numele de aurore polare (atunci cînd în straturile joase ale atmosferei apare un aflux de astfel de particule). Aceste particule de energie mică, coborînd pînă la circa 80 km. deasupra solului, provoacă ionizarea moleculelor și atomilor din aceste straturi, și recombinarea lor este aceea care dă naștere fenomenului luminos cunoscut sub numele de auroră.

Studiul făcut cu ajutorul sateliților artificiali ai pămîntului care constituie mijlocul ideal de cercetare a radiației cosmice, deoarece ei rămîn un timp îndelungat la înălțimi mari și parcurg în scurt timp o gamă largă de altitudini, au condus la o serie de rezultate surprinzătoare.

luceafarul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE:
Dumitru CORBEA (redactor șef adjunct); Dan DESLIU (redactor șef); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Tiuș POPOVICI; Al. I. ȘTEFANESCU (redactor șef adjunct); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (redactor șef adjunct).

HAITI, ridică-te şi umblă!

Articol scris pentru „Luceafărul" de René Depestre — poet haitian

PĂMÎNTUL

Haiti, în limba primilor locuitori indieni ai insulei, înseamnă „ţara munţilor". Este într-adevăr unul din ţinuturile cele mai accidentate ale lumii, fiind traversat de mai multe lanţuri muntoase care-i ocupă patru cincimi din suprafaţă. De-a lungul litoralului foarte întins, nişte platouri înalte formează numeroase cîmpii inegal de fertile. Teritoriul este format din două peninsule care se aseamănă mai mult sau mai puţin cu o potcoavă. Suprafaţa Haiti-ului este de 27.700 km pătraţi. Deşi este mai puţin întinsă decît vecina sa, Republica Dominicană, este dimpotrivă mai populată. Haiti are azi aproape 4 milioane de locuitori, adică o densitate de aproape 115 locuitori pe km. patrat. densitate foarte ridicată dacă ţinem seama de caracterul muntos al ţinutului. de puternica eroziune a solului, care lasă agriculturii o suprafaţă productivă limitată.

Climatul tropical al Haitiului este neîncetat îndulcit de alizeele caraibeene. Anotimpurile uscate alternează cu anotimpurile ploioase după variaţii foarte precise. Haiti este o ţară a florilor, a fructelor şi păsărilor, o ţară a luminii şi viaţa ar fi aici o minune veşnică dacă raporturile dintre oameni ar fi bazate pe dreptate, pe libertate, pe demnitate. Dar, vai ! Contrastul care izbeşte cel mai mult în Haiti este acela care există între somptuozitatea peisajului, care e o făgăduială de fericire, şi violenţa vieţii, dezolarea oamenilor, cruda singurătate omenească, foamea, foamea, foamea.

Haiti este un infern de toată frumuseţea...

NOŢIUNI ISTORICE

Istoria Haiti-ului este tot atît de frămîntată ca şi geografia sa. Din 1792 pînă în 1804, haitienii, conduşi de Toussaint Louverture şi apoi de Dessalines au susţinut un război eliberator, lung şi glorios, împotriva sistemului sclavagist francez. La 1 ianuarie 1804, după înfrîngerea totală a corpului expediţionar al lui Napoleon, Haiti a devenit o naţiune independentă. Sclavajul a fost desfiinţat şi Jean-Jacques Dessalines a luat măsuri energice pentru a consolida interesele revoluţiei şi a preveni orice întoarcere ofensivă a francezilor.

Haiti a fost astfel prima ţară din America Latină care s-a eliberat de robia colonială. Mişcarea de emancipare a poporului haitian s-a deosebit de aceea a popoarelor ibero-americane, în sensul că, în Haiti, spre deosebire de cele petrecute în alte părţi, masele oprimate au dus revoluţia pînă la capăt.

După plecarea francezilor. Haiti a trebuit să facă faţă multor greutăţi. Noul stat, primul stat negru al timpurilor moderne, a trebuit să lupte împotriva izolării în lumea occidentală, într-o lume albă ostilă. Ţările colonialiste ale Europei, cînd nu participau la o conspiraţie a tăcerii, se grăbeau să folosească cel mai mărunt aspect curios al folclorului religios sau al obiceiurilor politice pentru a discredita rasa noastră în ochii opiniei lor publice. Haiti constituia un exemplu periculos pentru popoarele colonializate, Haiti era o dezminţire a mitului absurd al „superiorităţii biologice a rasei albe".

Muncitori cîntînd la o sărbătoare a muncii.

În tot timpul secolului al 19-lea, şi în mare măsură pînă astăzi, Haiti a trăit închis în trecutul legendar. ca într-o cochilie de aur pe o plajă dezolată. Factorii. condiţiile interne ale dezvoltării sale istorice n-au fost favorabile unei evadări eroice din această izolare. În 1806, la numai doi ani după independenţă, Jean-Jacques Dessalines, întemeietorul naţiunii, a căzut la Pont-Royal, la intrarea în capitală, sub gloanţele ucigaşe ale contrarevoluţiei. Asasinarea lui Dessalines este 9 Thermidor al revoluţiei haitiene. Contrarevoluţia puse mîna pe putere. Haiti era din nou aruncat în afara istoriei, hărăzit pentru multă vreme unei existenţe semifeudale, vegetative, meschine, pe baza unei economii parcelare, a unei politici potrivnice intereselor naţiunii şi a unei culturi naţionale de asemenea închisă într-un corset de oţel. Noua clasă conducătoare, în loc să folosească marele impuls al Mişcării de Eliberare naţională pentru a dezvolta ţara, în loc să facă apel la iniţiativa creatoare a maselor ţărăneşti şi să modernizeze hotărît noua naţiune, a preferat să-şi apere numai interesele ei nemijlocite.

Odată cu secolul al XX-lea a început pentru Haiti o perioadă de guvernări efemere şi de violente lupte interne. Insă numeroasele contradicţii nerezolvate ale societăţii haitiene au dus la un feudalism militar. care a pus în pericol unitatea pe care naţiunea reuşise, de bine de rău, s-o salveze în cursul vicisitudinilor secolului precedent. Mai curînd sau mai tîrziu, deşteptarea s-ar fi produs, pentru că convulsiile sociale care caracterizau Haiti erau totuşi un semn de sănătate. Atunci s-a produs însă un eveniment care avea să compromită pentru multă vreme evoluţia democratică a poporului nostru. Într-o zi din vara lui 1915, puşcaşii marini ai Statelor Unite au debarcat în Haiti, punînd capăt independenţei naţionale. Pretextul acestei agresiuni împotriva unei ţări mici, fără apărare. era că „instabilitatea haitiană" primejduia „securitatea continentului american". O nenorocire mai mare nu se putea abate asupra patriei noastre. Opera eroică a lui Toussaint-Louverture şi a lui Dessalines era compromisă.

„Elita", ruptă de naţiune, a recurs acum la „mitul fatalităţii geografice". mit absurd după care n-ar exista pentru Haiti altă salvare decît tutela paternalistă a Statelor Unite. Din 1930, nici un guvern n-a îndrăznit să pună în discuţie această mistificare ideologică. Nici un ziar n-a exprimat în această privinţă adevăratul sentiment al naţiunii haitiene, care n-a uitat şi nu va uita niciodată insulta din 1915, care n-a uitat că s-a făcut totul pentru a se şterge moştenirea minunată a revoluţiei din 1804, care n-a uitat că i s-au impus instituţii de protectorat, că au fost susţinuţi inamicii, că au fost discreditaţi cei mai buni patrioţi, că au dus Haiti-ul la marginea unui dezastru naţional.

CRIZA NAŢIONALĂ

Haiti trece azi prin criza cea mai adîncă a istoriei sale. Această criză este economică, politică, culturală, morală. Ea afectează dramatic interesele tuturor păturilor sociale ale naţiunii. Este moştenirea a 19 ani de ocupaţie militară nord-americană (1915-1934) şi consecinţa directă a politicii antinaţionale practicate de guvernele care s-au succedat la putere în ultimii treizeci de ani. În tot acest timp, s-au făcut două tentative pentru a se rezolva criza în interesul poporului haitian : în ianuarie 1946, cînd a căzut guvernul poliţist al lui Elie Lescot, şi zece ani mai tîrziu, în 1956, cînd a fost răsturnată dictatura militară a lui Paul Magloire.

Între 1946 şi 1948, Haiti a trăit pentru prima oară, după decenii de dictatură, sub un regim care putea fi numit democratic. În cei doi ani ai guvernării lui Dumarsais Estimé s-au constituit sindicatele muncitoreşti şi organizaţiile de masă. Fiinţau atunci „Mişcarea muncitorească-ţărănească", „Partidul socialist popular", „Partidul comunist haitian", „Federaţia studenţilor", „Liga de acţiune socială" etc. Presa putea discuta liber problemele ţării ; exista o viaţă parlamentară şi Constituţia, promulgată atunci, fără a reflecta cu adevărat conţinutul social al mişcării populare din 1946, era totuşi cea mai avansată din istoria constituţională a ţării. Spre sfîrşitul lui 1948, sub presiunea aripei drepte conduse de colonelul Paul Magloire şi de alţi ofiţeri superiori ai armatei, corupţi şi afacerişti, guvernul lui Estimé a început să lichideze cuceririle sociale ale mişcării din 1946.

Guvernarea lui Magloire a fost o mistificare, pentru că un oarecare timp dictatorul demagog a putut înşela masele înfometate ale ţării. Însă în practică, gestiunea sa dezastruoasă n-a întîrziat să iasă la iveală ca un instrument al marelui comerţ şi al cercurilor feudale, ca un instrument al Statelor Unite, însărcinat să lichideze mişcarea din 1946 de conţinutul ei popular, revoluţionar. Cei şase ani ai lui Magloire au fost tot atîţia ani de jefuire sistematică a tezaurului public, de înjosire a conştiinţei naţionale, de gangsterism politic şi de conspiraţie împotriva culturii poporului nostru.

Dar mişcarea democratică, în pofida erorilor sale ideologice, în ciuda dezorientării sale în faţa arbitrarului poliţist, a putut să-şi reafirme spontan existenţa în ultimele zile din 1956. O nouă grevă generală a pus capăt coşmarului magloirist. Însă această mişcare n-a avut ca rezultat o politică de apărare a intereselor naţiunii. În 1957 s-au succedat patru guverne provizorii, traducînd astfel ascuţirea contradicţiilor sociale, fărîmiţarea forţelor populare şi incapacitatea diferitelor grupări care ocupau scena politică de a găsi crizei o ieşire democratică propunînd un program de salvare naţională în cadrul unui front unic.

DESPOTISMUL LUI DUVALIER

Adus la putere de farsa electorală din 22 septembrie 1957, Duvalier n-a încetat nici o clipă să practice o politică potrivnică intereselor ţării. După părerea generală, chiar dictatura lui Mogloire pare „liberală" în comparaţie cu prăbuşirea economică, violenţa administrativă, teroarea poliţistă, analfabetismul politic şi moral care caracterizează gestiunea duvalieristă. Baza socială a acestui guvern este foarte îngustă şi arierată. Duvalier se sprijină pe pătura obscurantistă a claselor mijlocii (mai ales în provincie) şi pe un sector limitat al marelui comerţ străin şi haitian.

Din octombrie 1957, Duvalier a început să ducă o politică de forţă faţă de opoziţia care denunţă ilegalitatea recentei consultări electorale. Grupele sale de asalt au început să exercite violenţe de tip gestapovist împotriva acelora care îndrăzneau să critice iniţiativele nepopulare ale guvernului. Toate ziarele opoziţiei au fost interzise, localurile lor distruse, uneori cu grenade, directorii şi colaboratorii lor întemniţaţi şi torturaţi. Grupările politice create cu ocazia alegerilor au fost aruncate în ilegalitate, conducătorii lor declaraţi în afara legii, bunurile lor sechestrate, capetele lor puse la preţ, familiile lor persecutate.

Administraţia ţării, foarte zguduită de cei şase ani de dezordine magloiristă, a fost cu totul dată peste cap. Toţi funcţionarii suspectaţi că nu simpatizează regimul au fost revocaţi. Pe plan economic şi financiar, politica lui Duvalier este tot atît de dezastruoasă. În noiembrie ţării oamenii mor de foame, activitatea economică a ţării a ajuns la un punct mort, mina de lucru e imobilizată, lucrările începute au fost suspendate din lipsă de credite. Singura soluţie concepută de guvern pentru a scoate ţara din haosul economic a fost de a solicita un ajutor american în schimbul celor mai ruşinoase concesii.

Pe plan internaţional, politica lui Duvalier este tot atît de scandaloasă. Ea a făcut tot posibilul ca Haiti să ajungă o colonie nemijlocită a Statelor Unite. A cerut chiar americanilor să neutralizeze Marea Caraibilor, pentru a încercui revoluţia cubană, pentru a proteguі regimul de teroare haitian ca şi pe acela al aliatului său Trujillo. De altfel, simpatia opiniei publice haitiene este prin instinct de partea „Mişcării de eliberare din 26 iulie". Luînd poziţie împotriva revoluţiei cubane, alături de Trujillo, Duvalier întorcea ruşinos spatele tradiţiilor revoluţionare ale poporului nostru, uita învăţămintele lui Dessalines, care arătau că, ieşită dintr-un război popular de eliberare, naţiunea noastră trebuie să fie totdeauna alături de popoarele care luptă pentru emanciparea lor.

SPRE FRONTUL UNIC AL PATRIEI HAITIENE

Există azi în Haiti condiţii obiective favorabile unui front unitar al tuturor sectoarelor opoziţiei la tiranie. Poporul s-a săturat de reţetele politicianiste şi de şiretlicurile demagogiei electorale. Toate păturile sociale caută o ieşire din situaţia dramatică în care coşmarul duvalierist a împins Haiti. Este însă mult de lucru pentru a mobiliza în mod eficace naţiunea. Confuzia ideologică a diferitelor grupări politice, relativa lor slăbiciune în ceea ce priveşte organizarea maselor, particularismele lor electorale, dezacordul lor în ceea ce priveşte o justă înţelegere a problemei naţionale sînt principalele obstacole care au întîrziat pînă acum formarea unui singur front de luptă împotriva inamicului comun.

Deşi încă din primele zile ale existenţei noastre naţionale, conducătorii noştri au înţeles că trebuie să ne solidarizăm cu celelalte popoare ale continentului care luptă pentru emanciparea de sub jugul colonial, republicile latino-americane au participat la conspiraţia tăcerii împotriva noastră. Astăzi încă se uită adesea că Haiti face parte din comunitatea latino-americană. Sîntem trataţi ca nişte rude sărace şi ni se arată un fel de paternalism care loveşte adînc în demnitatea noastră rasială şi naţională. Poporul din Haiti s-a bătut, se bate şi se va bate întotdeauna pentru interesele libertăţii omeneşti.

Deşteptarea naţională şi democratică a poporului din Haiti trebuie să pună capăt acestei stări de lucruri. Căci poporul vrea ca existenţa lui să se asemene frumuseţii ţării. El vrea ca relaţiile sale cu ţările surori ale Americii să semene cu frumosul pămînt al Antilelor, unde l-a adus acum cinci secole nebunia mercantilă a Europei. Haiti vrea să trăiască sub soarele oamenilor. Haiti are nevoie de ei. Deocamdată viaţa lui este un infern, însă lupta sa pentru libertate poate face minuni. Bineînţeles, dacă patrioţii haitieni vor fi uniţi, dacă vor şti să îndepărteze problemele care îi despart, pentru a realiza în luptă unitatea de acţiune. Cred că acest lucru a salvat Cuba. La un moment dat, poporul cuban s-a unit, urmînd făgăduiala de libertate făcută de Fidel Castro. Aceasta ar salva şi Haiti de un dezastru naţional.

Haiti, ridică-te şi umblă, căci dictaturile trec, dar popoarele rămîn nemuritoare!

Tînără ţărancă haitiană

UN POET LUPTĂTOR DIN ANGOLA: AGOSTINHO NETO

Agostinho Neto, unul dintre cei doi medici-africani ciţi există astăzi în întreaga Angolă (populaţia : 4.500.000 !) a fost aruncat încă din luna iunie a anului trecut, alături de numeroşi patrioţi angolezi, în temniţa din Luanda. El aşteaptă acolo, de un an de zile, să compară în faţa tribunalului militar portughez, pentru vina de a se fi ridicat în numele poporului său împotriva sîngerosului jug colonial al celui mai bătrîn — şi mai sîngeros ! — tiran din lume, Salazar.

În urmă cu cîţiva ani, doctorul Agostinho Neto scria : „Se întreabă în şoaptă fraţii mei : / — Cînd oare ?... / Voinţa-mi preschimbată-n Forţă / Îi va însufleţi pe fraţii mei !". Astăzi cînd întregul popor s-a ridicat la luptă, dînd răspuns întrebării pe care şi-o punea în şoaptă, pînă nu de mult, Agostinho Neto se găseşte în rîndurile luptătorilor prin poemele sale inspirate.

Neto s-a născut la 27 septembrie 1922 la Icolo e Bengo (Angola). După studii de medicină la Lisabona, a publicat poeme în revistele din Angola şi Portugalia.

Flacără şi ritm

Sunet de lanţuri pe toate căile.
Cîntec de păsări
În desişul pădurilor,
În foşnetul drag al palmierilor...
Flacără...
Flacără-s ierbile...
Flacără joacă
Pe-acoperişul cocioabelor...
Pe drumuri nesfîrşite, —
Mulţimile,
mulţimile,
poporul
Gonit de pretutindeni, —
Pe drumuri nesfîrşite,
Pînă-n zare...
Din nou, pe drumuri nesfîrşite
trec oamenii
Sleiţi, cu braţe-ncătuşate...
Văpaie,
ritm,
tam-tam-ul,
dansuri...
Ritm în lumină,
Ritm în culoare,
În sunet — ritm,
Ritm în mişcare,
Ritm în picioarele însingerate.
Toate acestea-s ritm,
Chiar singele ce curge de sub unghii...
Ritm —
Glasurile sfîşiatei Africi...

În romîneşte de TIBERIU UTAN

Caleidoscop extern

Revista germană Sonntag, din Berlin (R.D.G.), publică sub semnătura redactorului său şef, Bernt von Kügelgen, care a vizitat de curînd ţara noastră, un interviu cu Vasile Canarache, directorul Muzeului arheologic din Constanţa.

Editura Artia din Praga, în colaborare cu muzeul Ermitaj din Leningrad, a iniţiat publicarea unei vaste lucrări în trei volume, consacrate plasticii europene între secolele al 13-lea şi al 20-lea. Fiecare volum conţine aproximativ 90 de reproduceri ale lucrărilor marilor maeştri ai picturii care se găsesc în bogatele colecţii ale Ermitajului. Reproduceri din arta contemporană (ca Picasso şi Matisse) vor fi date pentru prima oară la iveală în volumul al 3-lea al lucrării.

Secţia de literatură şi lingvistică a Academiei germane de arte a ales ca membri corespondenţi străini pe scriitorii Mihail Şolohov, Salvatore Quasimodo şi Artur Lundquist.

Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. a colecţionat peste 6.000 documente — în marea lor majoritate manuscrise originale — ale lui Marx şi Engels. Multe din ele au rămas aproape nouă decenii ascunse în arhive, fiind pentru prima oară încredinţate tiparului în noua ediţie în 36 volume a operelor complete ale întemeietorilor socialismului ştiinţific, publicată de Institut.

Editura „Volk und Wissen" din Berlin (R.D.G.) a început publicarea unei „Istorii a literaturii germane" în 10 volume. Cea dintîi încercare de interpretare marxistă de proporţii atît de vaste a literaturii germane, lucrarea întruneşte colaborarea unor numeroşi universitari şi specialişti. Primul volum apărut (tomul al 4-lea) se referă la perioada 1480—1600.

Poetul Nazim Hikmet prezintă în „Lettres françaises" trei poeme scrise în închisoare de Elli Ioannidu-Beloyannis, soţia eroului grec executat pentru ideile sale patriotice. „Datoresc libertatea mea unei campanii internaţionale care a debutat în Franţa la iniţiativa lui Tristan Tzara şi în revista lui Aragon „Les lettres françaises"... Cred că revista va continua această luptă — scrie marele poet turc — pentru eliberarea lui Elli Ioannidu şi a celorlalţi patrioţi greci".

CARTEA STRĂINĂ

PORTUGALIA VĂZUTĂ DE APROAPE

Capturarea transatlanticului „Santa Maria" de către grupul de exilaţi portughezi condus de căpitanul Henrique Galvao, insurecţia populară din Angola, creşterea mişcării opoziţioniste în Portugalia, au atras atenţia lumii asupra regimului de dictatură teroristă al lui Salazar şi asupra anacronismului istoric al imperiului colonial portughez.

Desigur că nu trebuiau să intervină aceste îndrăzneţe acţiuni insurecţionale, pentru a afla că în Portugalia poporul este ţinut în laţ şi că în Angola şi în celelalte colonii portugheze populaţia de culoare nu mai poate răbda exploatarea şi teroarea. Episodul „Santa Maria" a schimbat însă imaginea oficială despre Portugalia, „stat nou, modern, model", în care populaţia, blîndă şi fericită, trăieşte în deplină armonie cu conducătorii ei. El ne arată, fără putinţă de tăgadă, că între guvernul Salazar şi popor s-a săpat o adîncă prăpastie.

*Acest lucru ni-l confirmă Franz Villier, care a călătorit recent în această veche ţară şi, înlăturînd vălul de pe imaginile false ale propagandei, cu ajutorul cărora ea încearcă să camufleze plăgile purulente ale regimului salazarist, ne zugrăveşte în cartea sa adevărul *).*

Străbătînd în lung şi în lat ţara, cu trenuri neobişnuit de încete sau autocare hîrbuite, scriitorul francez a văzut dincolo de pitorescul care impresionează pe orice turist grăbit, înclinat din capul locului să se entuziasmeze de nota exotică. Dacă a admirat Lisabona de pe terasa grădinii botanice şi s-a plimbat pe Chiado, strada librăriilor şi a cafenelelor, sau prin faţa meselor revărsate pe trotuare de pe bulevardul Libertăţii, la ora preferată a prostituatelor platinate, autorul a fost izbit de un aspect pe care nu-l mai poţi întîlni în nici o ţară din Europa : numărul mare de desculţi pe cele mai importante artere ale capitalei portugheze, „regina Tagelui", cum îi spun, plini de mîndrie, localnicii.

Coborînd de-a lungul portului, în cartierul Barreiro, unde se află instalate şantierele navale, fabricile şi uzinele chimice şi de ţesături, aparţinînd, în majoritatea lor, unui consorţiu „Uniao Fabril", Villier a fost surprins de faptul că, de două ori pe zi, în zori şi la apusul soarelui, valuri de oameni trec şi se înapoiază peste riul Tago, toţi la fel de grăbiţi. „Sînt cei 20.000 de muncitori, ne explică el, care lucrează în fabricile şi uzinele din Barreiro, dar care nu locuiesc în acest cartier, ci la zeci şi zeci de kilometri de el, în mahalaua mărginaşe, în cocioabe, adevărate maldăre de dărîmături : ar fi nevoie de 20.000 de case, dar de construit nu s-a construit pentru ei nici una. Deşi capitala Portugaliei arată acum ca pe vremea cutremurului cel mare din 1755".

Problema analfabetismului e recunoscută chiar de constituţia ţării, firească, nu în proporţiile ei reale, căci ele sînt înspăimîntătoare : din cinci portughezi, patru nu ştiu nici să scrie, nici să citească. Guvernul duce o stăruitoare campanie... de afişe, prin care afirmă că „a citi înseamnă a vedea" ; dar se pare că nu ţine chiar atît de mult ca poporul „să vadă" cu adevărat. Villier ne informează : „În primul rînd, învăţămîntul primar nu este obligatoriu decît în teorie. Pe de altă parte, guvernul n-a construit şcolile necesare, iar profesorii, nu numai că nu sînt deajuns, dar nivelul lor de pregătire lasă foarte mult de dorit. Să ne mirăm ? Statul, cu toată pretinsa lui bogăţie, nu reuşeşte să-şi plătească profesorii. Aceştia poartă pantofi scîlciaţi, haine peticite şi, neputîndu-se hrăni cu manualele lor, încearcă fel de fel de îndeletniciri umile, care îi îndepărtează de la catedră şi le răpesc ceasurile de studiu".

Cît priveşte salariile, chiar Banca Portugaliei mărturiseşte că sînt cele mai scăzute din Europa ; dar, prudentă, nu dă nici o statistică. Călătorul nostru, însă, care a stat de vorbă cu oameni din diferite straturi sociale, ne dezvăluie adevărul şi ne evocă viaţa amară a muncitorilor portughezi, pe umerii cărora apasă dublul jug al exploatării şi asupririi politice. „Deşi 15% din locuitorii Portugaliei sînt pescari, iar 27.000 de muncitori lucrează în fabricile de conserve, salariile lor, faţă de cele ale tovarăşilor lor de muncă din alte ţări europene, sînt cele mai reduse". Ţăranii sînt şi mai prost plătiţi. „În Alentejo, care ocupă mai mult de o treime din suprafaţa Portugaliei, mizeria este şi mai mare decît aceea întîlnită pe drumuri sau în gări. Te cutremură şi te indignează aici contradicţiile cele mai ascuţite. De o parte, mari latifundii, ca acelea ale ducelui de Palmela, care posedă toată peninsula Setubal ; sau acelea ale lui Don Pedro, care nici nu ştie dacă are mai multe castele decît copii ; iar de cealaltă, cîte o cocioabă de nedescris, cu un biet petec de pămînt în jur, care nu poate hrăni pe ţăran ; aşa că el este nevoit să muncească pe moşiile seniorilor, pentru cîţiva nenorociţi de scuzi pe zi : 17—25, din care vătafii au grijă să reţină, sub diverse forme şi pretexte, mai tot".

Slujbaşii, şi ei foarte prost retribuiţi, trebuie să-şi drămuiască fiecare bănuţ, pînă se îndură să-şi cumpere ceva. Toată ţara duhneşte a mizerie ! Englezii spuneau despre portughezi că trăiesc cu morun şi subsistă cu visuri. De la venirea lui Salazar însă, morunul a fost înlocuit cu sardeaua, şi încă nici aceasta întotdeauna. Căci cinci sardele, raţia unui muncitor, costă un scud. Iar de visat, portughezii au uitat de mult să mai viseze. La ce ar putea, de altfel, visa ei : la libertatea pierdută, la prezentul ingrat şi tiranic, la viitorul nesigur? „Pe feţele tuturor portughezilor este întipărită o melancolie pe care n-ai s-o mai întîlneşti la nici un alt popor european", ne spune autorul. „Melancolia aceasta n-o vezi numai pe chipurile oamenilor simpli şi săraci, ci şi pe ale acelora cu mijloace materiale şi răgazul necesar să-şi petrecă ceasuri întregi pe terasa unei cafenele. Nici ei nu par că-şi oferă o destindere sau o plăcere, ci că aşteaptă cursurile bursei sau comunicatul marelui cartier general, atît sînt de gravi şi trişti. Toţi au aerul că-şi spun, ca în sonetul poetului Antonio Nobre : „Prieteni, ce tristeţe să te naşti portughez".

„Dar populaţia a început să-şi arate pe faţă nemulţumirile. Mai ales după ultimele alegeri la preşedinţia Portugaliei, cînd candidatul opoziţiei, generalul Delgado (actualul conducător al acţiunei de insurecţionale intreprinsă de Galvao), cu toată teroarea dezlănţuită de guvern, a obţinut, în mod oficial, 23% din voturi. Observatorii străini notau că mase întregi de oameni veneau să-l vadă şi să-l asculte pe acela care anunţa că primul lui act, dacă ajunge preşedinte, va fi să-l împiedice pe Salazar de a „se mai sacrifica pentru ţară".

Un val de greve a cuprins întreaga ţară. La aceste lupte pentru o viaţă mai bună şi dreptate, au participat puţini intelectuali, frica împiedicîndu-i să mărească rîndurile rezistenţei muncitorimii portugheze împotriva celei mai vechi dictaturi fasciste din Europa. Studenţii din Coimbra au dat însă de multe ori tonul acţiunilor întreprinse împotriva unora din măsurile guvernului. Ei sînt aceia care au protestat împotriva proiectului de întărire a controlului asupra universităţilor ; studenţii din Lisabona au năvălit apoi în parlament şi au aclamat pe deputaţii care au avut curajul să se împotrivească hotărîrii guvernamentale. Bineînţeles, poliţia a operat numeroase arestări în rîndurile studenţilor, care zac şi acum în închisori, dar toate aceste greve şi demonstraţii arată în mod clar că între guvern şi popor divorţul a fost de mult pronunţat.

Înălţarea steagului libertăţilor democratice pe transatlanticul „Santa Maria" de către căpitanul Galvao, răscoala din Angola, vasta mişcare opoziţionistă din metropolă constituie răspunsul pe care patrioţii portughezi şi africani îl dau politicii guvernului reacţionar. Îndrăzneaţa acţiune a conducătorilor răsculaţilor portughezi, întreprinsă în largul Oceanului Atlantic, a avut ecouri adînci în patrie şi în coloniile portugheze, unde poporul, hotărît să-şi scuture jugul tiranic al dictaturii şi colonialismului, a manifestat împotrivirea regimului lui Salazar. Dacă demonstraţiile lor au fost reprimate cu cruzime, dacă s-au trimis noi trupe în Angola, aceste fapte nu pot decît întărîna, dar nu evita, catastrofa iremediabilă a dictaturii salazariste şi a imperiului colonial portughez.

Paul B. Marian

**) Franz Villier : „Portugal", editura Le Seuil, Paris*

Viena, iunie 1961

La Viena, în capitala unui stat neutru, se vor întîlni conducătorii celor mai puternice două state din lume. Comunicatul, care anunţa acest prim contact între preşedintele Consiliului de Miniştri al Uniunii Sovietice şi preşedintele Statelor Unite, preciza că nu vor avea loc negocieri şi nici nu va interveni un acord în probleme care interesează ţări numeroase, ci că se va face un schimb de vederi principial asupra relaţiilor dintre U.R.S.S. şi S.U.A. Importanţa evenimentului extinde însă la maximum limitele laconismului oficial şi, fără îndoială pe bună dreptate, întreaga opinie publică a lumii aşteaptă cu înfrigurare, după Viena, apariţia razelor binefăcătoare ale soarelui la sfîrşitul unei primăveri umbrite — meteorologic şi diplomatic — de nori supărători.

Însăşi ideea întîlnirii — la cel mai înalt nivel, deşi redusă — constituie un triumf al forţelor păcii. Într-adevăr, după ce incidentul „U2" a torpilat şansele conferinţei de anul trecut de la Paris, noua administraţie americană a reluat din arsenalul Departamentului de Stat aşa-zise „metode ale diplomaţiei tradiţionale". Unde a dus revenirea la o tradiţie nu totdeauna fericită, s-a văzut. Pentru că nu mai era vorba de tradiţia pe care au impus-o cele patru legislaturi ale lui F. D. Roosevelt, ci de aceea pe care — ca în orice stat militarist — au iniţiat-o Pentagonul şi C.I.A. Iată şi de ce, paralel cu atitea voci autorizate din rîndurile oamenilor politici americani, care salută ocazia întîlnirii dintre N. S. Hruşciov şi John Kennedy, se aud şi glasuri cazone, nu numai distonante, ci şi veninoase. Sînt şi oameni — mai puţini, e drept, dar încă destul de puternici — cărora o înţelegere nu le suride. Sînt aceiaşi cărora nu le convine nici dezarmarea, pentru că ar însemna finalul marelui business al armamentelor. Sînt acei care, ca o diversiune la proporţiile înspăimîntătoare ale şomajului şi la gravitatea conflictelor sociale şi rasiale interne, au împins corabia americană spre aventurile din Laos şi Cuba, din Vietnamul de Sud şi Coreea de Sud, spre Thailanda şi Algeria.

Dar iunie 1961 urmează şi unei alte serii de evenimente. În zilele şi săptămînile precedente au avut loc două întîlniri între preşedintele american şi premierul britanic, întîlnirea Kennedy—De Gaulle şi întîlnirea acestuia din urmă cu Adenauer. Ziarele şi oamenii politici informaţi n-au făcut nici un secret din faptul că serioase divergenţe despart între ei, pe cîteva teme majore, pe cei trei lideri occidentali şi statele lor respective. Se pare că aceste divergenţe n-au afectat numai mult lăudata „unitate" a lumii „libere", ci şi concepţia diplomatică a lui Kennedy. Este vorba de oarecare lărgire a orizonturilor într-o politică care trebuie să ţină seama nu numai de coeziunea monolitică a lagărului socialist, dar şi de faptul că U.R.S.S. reprezintă astăzi prima forţă tehnică a lumii.

Se ştie că, în cîteva rînduri, N. S. Hruşciov şi-a exprimat speranţa că noua administraţie americană va aborda într-o manieră mai rezonabilă problemele internaţionale. Pe de altă parte, anunţînd un „plan de pace", Kennedy condamnase cursa înarmărilor şi războiul rece. „Nici un lider, din nici o ţară, nu trebuie să se simtă liniştit atît timp cît există actualul echilibru desigur — echilibrul fricii", afirmase categoric preşedintele S.U.A. Poziţia era raţională, dar a fost urmată de politica ştiută, culminînd în ultima săptămînă, cu mesajul care cerea alocaţii suplimentare de 1,5 miliarde dolari pentru scopuri militare. Contradicţiile sînt manifeste, dar ele însele denotă existenţa unor forţe puternice, care înclină de partea discuţiilor, a înţelegerii, forţe care nu pot fi bagatelizate şi cărora trebuie să li se dea satisfacţie.

Iată de ce, acest început de iunie este privit cu speranţă şi chiar cu încredere de imensa majoritate a lumii. Acest „prim contact" va fi un necesar schimb de vederi asupra poziţiilor respective în toate marile probleme ale ceasului de faţă. Dar contactul între doi conducători care reprezintă două lumi şi două moduri de viaţă arată că dialogul este posibil. Şi atîta timp cît acest dialog va continua — se va adînci tot mai mult în conştiinţa întregii lumi ideea că coexistenţa paşnică nu e numai o lozincă, ci şi o posibilitate efectivă. A trăi împreună, a face comerţ reciproc avantajos, a colabora dezinteresat la ridicarea zonelor rămase în urmă sînt ţeluri realiste şi nu utopice, posibile şi nu problematice. A le urmări stăruitor şi cu bunăvoinţă înseamnă a da curs liber întrecerii dintre valorile creatoare ale fiecărui mod de viaţă în parte şi nu dezlănţuirea forţelor destructive.

Aşteptăm ca, la Viena, în iunie 1961, să triumfe raţiunea !

M. Roşca

REDACŢIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 19, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAŢIA : Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Biblioteca
Biblioteca Raională
Odorheiu

INIMA FIERBINTE ŞI CONŞTIINŢA POPORULUI

Izvindu-se că un vis mult aşteptat al întregului popor, din însăşi fiinţa poporului, a luat fiinţă în dimineaţa zilei de 8 mai 1921 partidul comuniştilor, partid de la naşterea căruia sărbătorim în primăvara aceasta 40 de ani, partid căruia îi era hărăzit să îndeplinească cu sfinţenie idealul de libertate, de muncă şi fericire al poporului nostru. Atunci cînd însăşi existenţa naţională a poporului nostru era într-o primejdie de moarte, partidul comuniştilor l-a ridicat la luptă, l-a înarmat şi l-a condus la victorie, lovind cu o putere uriaşă fiara antonesciană-fascistă. Partidul comuniştilor a chemat şi condus poporul la asaltul victorios împotriva monarhiei şi oligarhiei bancaro-moşiereşti, îndeplinind, printr-o luptă de o singulară şi superbă frumuseţe morală şi patriotică, măreţul verdict al istoriei : puterea politică în mîinile sigure ale poporului, puterea economică în mîinile harnice ale poporului, libertatea deplină în mîinile poporului, cultura întreagă în mîinile poporului.

Ani de zile în timpul regimului burghezo-moşieresc, comuniştii au fost ţinuţi în bezna celulelor H, dar cu o energie fără seamăn comuniştii n-au încetat să viseze ziua cînd copiilor li se vor da gratuit manualele de şcoală, ziua cînd cel din urmă neştiutor de carte se va apleca uimit şi fericit asupra primei cărţi. Ani de zile. comuniştii au fost schingiuiţi şi oprimaţi, dar ei n-au încetat să viseze ziua cînd, eliberat, poporul romîn avea să treacă la făurirea unei ţări noi, la făurirea orînduirii socialiste. Politicienii se lăudau că opinca în care era încălţată „talpa ţării" venea de la Decebal, dar ezitau să spună de unde veneau pelagra şi neştiinţa de carte, cocioabele şi foamea. Regele se autoboteza „primul agricultor", el fiind în realitate (azi nu mai e un secret pentru nimeni) „primul cartofor", „primul moşier", „primul bancher" şi „primul industriaş al ţării".

Împotriva acestor odioase tenebre ale trecutului s-au ridicat cei mai buni şi credincioşi fii ai poporului, comuniştii. Sub conducerea lor înţeleaptă şi tenace, poporul nostru muncitor a înfăptuit într-un timp istoriceşte scurt, un vis care dura de veacuri.

Istoria anilor construcţiei socialiste e plină de întreceri, încheiate sub steagul glorios al partidului, a clasei muncitoare, a ţărănimii colectiviste şi a intelectualităţii noastre noi, dar dintre toate, deasupra tuturor, s-a ridicat în primăvara acestui an, prin amploarea şi forţa ei clocotitoare, prin energia şi frenezia ei, prin semnificaţia adîncă şi prin unanimitatea ei, întrecerea desfăşurată în cinstea aniversării celor 40 de ani de la înfiinţarea Partidului Comunist din Romînia.

La modul cel mai direct, în sensul cel mai propriu al cuvîntului, întregul nostru popor muncitor a ţinut să-şi arate cu acest prilej, de sărbătoare între sărbători, ataşamentul profund, dragostea nemărginită pentru partid, preţuirea lui înaltă faţă de lupta şi ideologia Partidului Muncitoresc Romîn, respectul şi adeziunea totală faţă de exemplul strălucit şi intransigent de patriotism şi de slujire devotată a poporului pe care l-a dovedit încă din primul ceas al glorioasei sale existenţe partidul comuniştilor.

S-a dovedit astfel, încă o dată, cît de nebiruită este unitatea indestructibilă dintre Partid, guvern şi popor, cît de curat şi de profund este sentimentul de dragoste cu care poporul în unanimitatea lui înconjoară gloriosul şi încercatul Partid Muncitoresc Romîn. Într-o scrisoare adresată „Scînteii", Eroul Muncii Socialiste, Ştefan Tripşa, anunţa, el însuşi copleşit de emoţie şi mîndrie : „Zilele acestea oţelarii hunedoreni au făcut bilanţul întrecerii socialiste desfăşurate în cinstea aniversării partidului. Rezultatele sînt rodnice. În 4 luni, oţelarii noştri au produs aproape 5.000 tone oţel Martin peste plan". *Siderurgiştii reşiţeni nu s-au lăsat nici ei mai prejos, dînd, în aceeaşi perioadă, peste plan, 24.000 tone fontă şi 10.000 tone laminate.*

Sărbătoare între sărbători, aniversarea a 40 de ani de la înfiinţarea Partidului Comunist din Romînia a verificat încă o dată capacitatea creatoare a poporului nostru, avîntul său nestăvilit în construcţia socialistă. Pe şantierul complexului petrochimic de la Brazi s-au montat înainte de termen coloana 581 A, rezervoarele sferice şi trei secţii sînt gata să intre în probele tehnologice. La noua fabrică de relon din Săcineşti, în cinstea aceluiaşi eveniment au fost montate 80 la sută din utilajele şi agregatele fabricii, la Chişcani a intrat în rodaj noua secţie de electroliză a fabricii de celuloză, iar la combinatul de industrializare a lemnului de la Blaj au intrat în probele mecanice două linii. Nu e colţ al patriei noastre, din care, în aceste zile, să nu fi venit veşti despre victoriile oamenilor muncii dedicate cu însufleţire măreţei sărbători a partidului drag. Petroliştii de la Trustul de foraj Piteşti au forat în primele 4 luni ale anului 3.603 metri peste plan, constructorii de pe şantierul Pieptănari au dat în folosinţă 312 apartamente, iar în ziua de 3 mai muncitoarele fabricii „Ţesătura" din Iaşi vesteau că lucrează în contul zilei de 8 mai, ziua aniversării partidului.

Sărbătoarea partidului nostru, şi prin el sărbătoarea întregului nostru popor, a avut şi un larg şi puternic răsunet internaţional.

E o mîndrie pentru noi toţi faptul că, sub conducerea încercată şi plină de înţelepciune a Partidului Muncitoresc Romîn, poporul nostru se găseşte alături de celelalte ţări socialiste, sub steagul glorios al ideilor marxist-leniniste, în primele rînduri, în detaşamentul revoluţionar al umanităţii, în lupta cea mai grandioasă a tuturor timpurilor, pentru pace, pentru fericire şi progres.

Luînd cuvîntul la Adunarea festivă cu prilejul aniversării a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, exprimînd printr-o metaforă de o lapidară frumuseţe o realitate vie şi neostoită de 40 de ani, a rostit aceste cuvinte înflăcărate ca un imn : „Partidul întruchipează tot ce e mai bun în poporul nostru : el este inima fierbinte şi conştiinţa poporului, înţelepciunea şi voinţa sa colectivă".

Cu acelaşi prilej, în cadrul aceluiaşi memorabil Raport, conducătorul iubit al partidului şi poporului nostru a spus : „Azi, steagul glorios al partidului, care nu s-a plecat niciodată în faţa duşmanului, flutură biruitor deasupra Romîniei socialiste. N-au fost zadarnice jertfele, sacrificiile atîtor ani de aprigă luptă de clasă. Oropsiţii soartei, cei jefuiţi şi exploataţi la sînge de capitalişti şi moşieri, cei care ieri — cum spune cîntecul — nu erau nimic pe lume, sînt azi totul, sînt stăpînii ţării şi ai soartei lor".

Prin aceasta, partidul, la marea sărbătoare a sa, n-a uitat să omagieze poporul muncitor, acela care în ultimă analiză îi dă puterea, strălucirea, înţelepciunea şi vigoarea tinereţii fără bătrîneţe. Prin recunoaşterea acestui adevăr, partidul s-a înălţat pe sine la înălţimea unde nici o altă forţă politică n-a stat vreodată în îndelungata istorie a patriei noastre, cu atîta demnitate şi modestie, cu atîta credinţă şi dragoste faţă de popor.

L

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 10 (69) • 15 mai 1961 • Apare la 1 şi 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

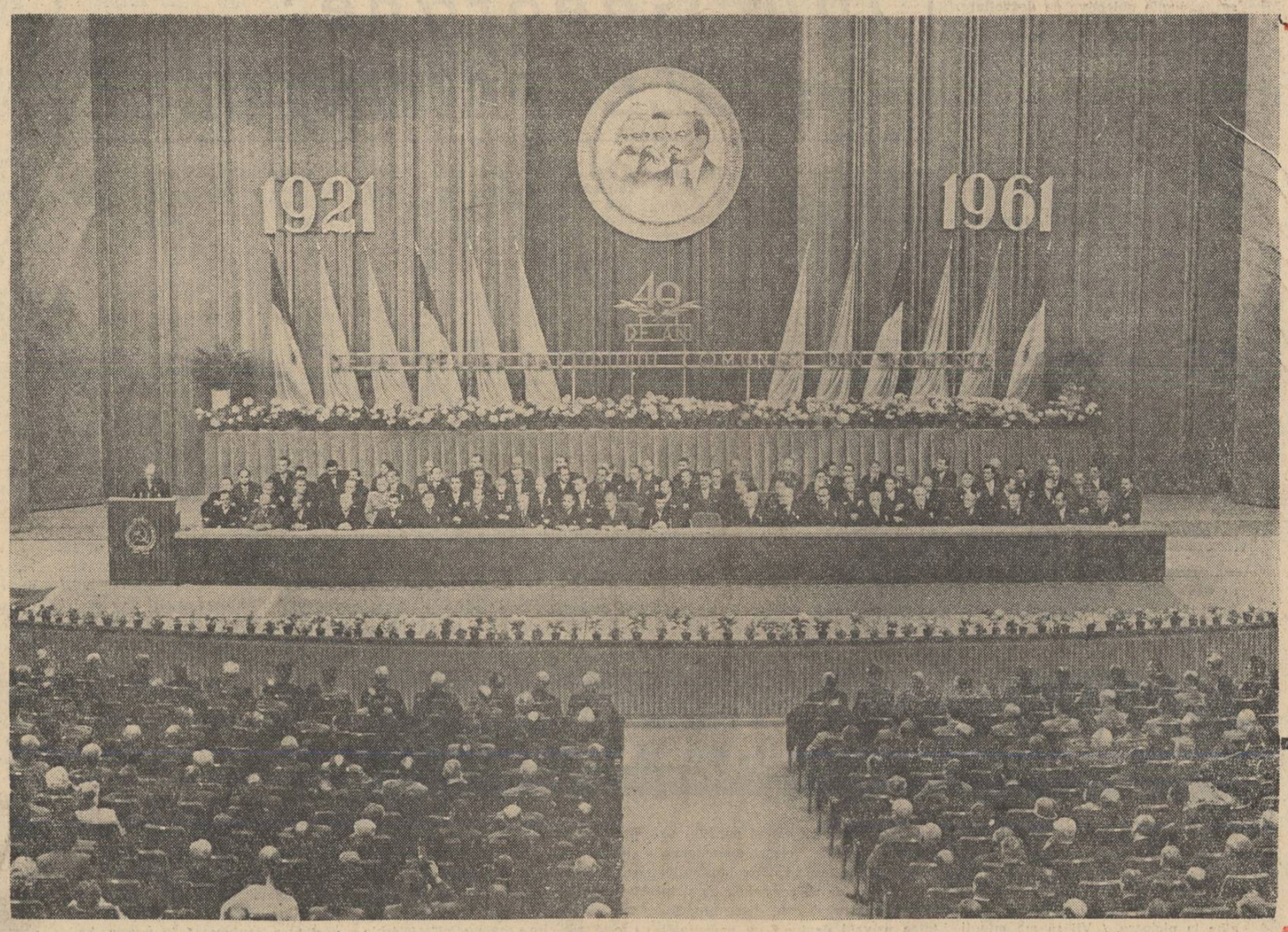

Prezidiul adunării festive organizate cu prilejul aniversării a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia. La tribună, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej

←

Demostene Botez

EU TE CUNOSC

Partid, eu te cunosc, te ştiu.
Şi după ochi te ştiu, şi după faţă.
Te întîlnesc acum mereu în viaţă
Şi te presimt în fiecare fiu.

Te întrupezi în mii şi mii de oameni
Şi te găsesc întreg în fiecare,
Cum e lumina-ntreagă de la soare
În razele cu care te asameni.

Te-am întîlnit alîtdată de armîndeni
Înaintînd neînfricat şi drept,
C-un bob de floare roşie în piept
Subt gloanţe fulgerînd de pretutindeni.

Din cei care-au căzut te-ai ridicat,
Cum se înalţă pomul din pămînt,
Să fluture peste omenire-n vînt,
Steag înroşit din sîngele vărsat.

Ca primăverile ai înflorit,
Din tine însuţi renăscînd mereu
Să porţi cu jertfa unui Prometeu
O nouă flacără pînă-n zenit.

REVOLUŢIA CULTURALĂ

Acad. Tudor Vianu

În anii regimului popular, sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn, cultura păturilor largi ale poporului nostru a făcut progrese mai mari şi mai însemnate decît în oricare din fazele istorice ale lungului său trecut. Aceste progrese, evidente pentru toţi martorii cinstiţi şi de bună credinţă ai istoriei contemporane, privesc, în egală măsură, numărul cetăţenilor chemaţi la viaţa culturii, cît şi întinderea şi felul culturii de la care se împărtăşesc.

Afirmăm un lucru îndeobşte cunoscut şi adeseori de plîns, spunînd că pînă în pragul revoluţiei culturale, Romînia deţinea, în statistica mondială, locul uneia din ţările mai greu atinse de flagelul analfabetismului. Aproape jumătate din populaţia adultă a ţării rămăsese în afară de influenţa oricărui învăţămînt. Straturi întinse ale populaţiei nu ştiau să scrie şi să citească, semnarea actelor publice se făcea prin aplicarea degetului, şi erau nenumăraţi oamenii care trăiau într-o sferă arhaică de reprezentări asupra lumii şi vieţii, astfel încît mentalitatea lor era dominată de superstiţii străvechi şi uneori, în straturile neluminate de conştiinţa drepturilor lor, de o resemnare fatalistă în faţa împilării şi a exploatării exercitate împotriva lor.

Astăzi situaţia este radical schimbată. Analfabetismul a dispărut din Romînia. Prin metode ale alfabetizării, devenite exemplare pentru multe ţări care continuă a suporta calamitatea analfabetismului, prin înmulţirea şcolilor, a construcţiilor şcolare, a personalului şi a materialului didactic, putem spune astăzi că întreg poporul romîn a fost pus în măsură de a se îndestula din bunurile culturii. Sînt cîţiva ani de zile de cînd tinerii chemaţi să satisfacă legea recrutării nu mai declară a fi lipsiţi de cunoştinţa scrisului şi a cititului. Răspîndirea acestor deprinderi elementare, dar indispensabile, a atins şi pe cetăţeni mai vîrstnici, excluşi în trecut de la izvoarele învăţăturii. Romînia a pierdut tristul ei loc din trecut în statistica analfabetismului. Romînia este astăzi una din ţările cele mai instruite din lume.

A existat şi în trecut un învăţămînt elementar de patru ani, declarat general şi obligatoriu de legile vremii. În realitate însă după cum lucrul este bine cunoscut, aceste legi erau atît de defectuos aplicate şi învăţămîntul însuşi era transmis cu metode atît de insuficiente, încît nu era de loc rar cazul cetăţenilor, care, după ce trecuseră cîţiva ani prin şcoala primară, pierdeau pînă la vîrsta adultă cunoştinţele dobîndite în timpul scurtei lor şcolarităţi. Şi în această privinţă ne găsim astăzi într-o situaţie cu totul deosebită. Extinderea învăţămîntului elementar la şapte ani, astăzi aproape de punctul generalizării lui, metode noi de predare într-o şcoală mai bine îndrumată şi controlată, dau adîncime şi temeinicie achiziţiilor culturii elementare. A dispărut fenomenul analfabetismului, refăcut, care sporea altădată pe acel iniţial.

Pătrunderea culturii în popor se datoreşte, de altfel, nu numai şcolilor elementare mai numeroase şi mai bune, dispunînd de răstimpuri mai lungi ale şcolarităţii, dar şi tuturor mijloacelor, atît de variate şi de eficiente, ale învăţămîntului extraşcolar. Înmulţirea publicaţiilor periodice şi a cărţilor, marile lor tiraje, fără analogie în trecut, înzestrarea punctelor celor mai îndepărtate ale ţării cu posturi de radiorecepţie şi de televiziune, intrarea acestora în număr din ce în ce mai mare în gospodăriile particulare, creşterea reţelei de biblioteci populare şi de case de cultură, sprijină, întăreşte şi adînceşte procesul de culturalizare a maselor populare. De cîte ori mi se întîmplă să călătoresc în ţară, îmi place să mă opresc în locuri cunoscute de mult şi unde întîlneam altădată, ca şi acum, pe oamenii simpli ai poporului nostru. Impresia schimbării produse în anii regimului popular este covîrşitoare. Cultura generală a făcut mari progrese. Oamenii dispun de o informaţie bogată în domeniul politicii interne şi externe, sînt la curent cu marile cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii moderne, sînt orientaţi în viaţa artistică a ţării. A dispărut omul arhaic. Îl înlocuieşte un om modern. Fiindcă sînt totdeauna atent la felul de a se exprima al oamenilor, înregistrez progresul formelor literare ale limbii în graiul tuturor, o împrejurare care îmi vorbeşte despre influenţa cărţii şi foii tipărite şi despre îmbogăţirea minţii, prin folosirea continuă a acestora.

Aş vrea să amintesc ceva despre cercurile de creaţie artistică, în mare dezvoltare astăzi, şi prin care ies la iveală neîncetat, din sînul maselor populare, noi talente în domeniul tuturor artelor. Îmi propun să privesc odată, ceva mai de aproape, activitatea acestor cercuri de creaţie. Dar pînă cînd îmi voi completa informaţiile, socotesc că pot face un raţionament, pe care nu cred că cineva îl va contesta. Altădată, talentele se selectau din micul număr al celor care străbăteau la viaţa culturii. Astăzi, cînd acest număr a devenit cu mult mai mare, nu este firesc ca şi numărul talentelor să crească ? Văd ridicîndu-se în viitor, din straturile adînci ale poporului nostru, rezervorul de viaţă spirituală al întregii naţiuni, din care s-au ivit altădată Eminescu şi Creangă, Caragiale şi Sadoveanu, Grigorescu şi Andreescu, Enescu şi Mincu, Gh. Marinescu, Victor Babeş, Gh. Ţiţeica şi D. Pompei, Vasile Conta, A. D. Xenopol şi Vasile Pîrvan, pentru a-i continua şi a duce la punctul realizării celei mai înaintate a posibilităţilor ascunse în firea poporului romîn, tot alte şi alte talente, scriitori, artişti plastici şi muzicieni, savanţi şi gînditori, prin care poporul nostru îşi poate da întreaga lui măsură originală în cultura întregii lumi.

Creşterea noastră spre universalitatea culturii nu este posibilă decît prin pătrunderea culturii în profunzimile vieţii populare şi prin selectarea tuturor talentelor existente în masele largi. Va fi unul din meritele, şi nu cel mai puţin însemnat, al revoluţiei culturale iniţiate şi susţinute de Partidul Muncitoresc Romîn.

Dacă acum ne întoarcem privirile spre răspîndirea şi creaţia formelor mai înalte de cultură, datele obiective vin îndată să confirme aceeaşi înflorire. Nu numai că populaţia şcolară a universităţilor şi institutelor de învăţămînt superior a crescut în proporţii nemaiîntîlnite în trecut, dar ea provine acum, în bună parte, din straturi sociale pentru care accesul la cultura mai înaltă era, altădată, literalmente imposibil. Am fost în săptămînile din urmă, cu treburi de-ale şcoalei, la Iaşi şi la Cluj. Am găsit acolo oraşe renovate, cu populaţie dublată. Marea animaţie a străzilor, aşa de izbitoare pentru cine revede aceste centre după ani de absenţă, se explică atît prin atragerea unor noi forţe de muncă în jurul industriilor şi întreprinderilor, create acum din nou, cît şi prin sporirea extraordinară a populaţiei studenţeşti. Iaşii şi Clujul, ca şi Bucureştii, sînt astăzi oraşe tinereşti. Atmosfera lor generală este creată de circulaţia tinerimii studioase. Un învăţămînt superior, de diferite specialităţi, s-a instalat şi în alte oraşe ale ţării, la Timişoara, la Craiova, la Tîrgu-Mureş, la Galaţi şi în alte părţi. Creşterea numărului studenţilor se găseşte acum în plină desfăşurare, dar acest proces nu mai provoacă astăzi îngrijorarea pe care o trezea altă dată .Se ştie că în trecut, sporirea populaţiei studenţeşti, constatată cînd şi cînd, era apreciată de politicienii vremii ca un simptom nefast, vrednic

(Continuare în pag. a 4-a)

Cu prilejul acestei glorioase aniversări, Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn aduce un călduros omagiu *puternicului nostru partid*, sub a cărui conducere înţeleaptă clasa muncitoare, în alianţă cu ţărănimea muncitoare, au răsturnat dominaţia capitaliştilor şi moşierilor, au instaurat puterea celor ce muncesc şi construiesc cu succes orînduirea nouă, socialistă; *membrilor de partid* care militează cu abnegaţie şi devotament fără margini pentru mobilizarea poporului muncitor la înfăptuirea politicii partidului; *eroicei clase muncitoare*, din mijlocul căreia s-a plămădit partidul nostru şi care îşi îndeplineşte cu cinste înalta ei misiune istorică de conducătoare a tuturor oamenilor muncii în lupta pentru construirea societăţii socialiste; *vrednicului şi talentatului nostru popor*, milioanelor de oameni ai muncii de la oraşe şi sate, care urmează cu dragoste şi încredere partidul, cu convingerea nestrămutată că el îi călăuzeşte spre noi şi noi victorii, spre culmile cele mai înalte ale progresului şi civilizaţiei umane, societatea comunistă.

(Din Raportul prezentat de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Adunarea festivă organizată cu prilejul Aniversării a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia).

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

„FOCUL CONTINUU"

„Focul continuu" e o metaforă a oţelarilor. Giganticele cuptoare nu trebuie să se stingă, focul lor trebuie să ardă continuu, flacăra trebuie veşnic hrănită ! Aceasta este şi condiţia poeziei. Generaţia noastră de scriitori, crescută sub îndrumarea partidului, are datoria de a întreţine viu, focul entuziasmului, de a-şi perfecţiona — din mers, ca în cazul cuptoarelor de oţel — armele de luptă, de a trăi o continuă înnoire. Voi încerca să spun cîteva cuvinte despre poezia agitatorică, revoluţionară, care trebuie să servească poporului cu promptitudine şi eficienţă.

Formula „poezie a cotidianului" e departe de a fi acceptabilă pe de-antregul, tocmai pentru că reclamă o anumită limitare a puterii de exprimare şi a investigaţiei poetice în general. Pentru unii critici „poezia cotidianului" pare o specie literară de o noutate tulburătoare, o descoperire a ultimilor ani, ori e ştiut că în toate timpurile, poeţii adevăraţi au răspuns imediat şi precis unor evenimente sociale de mare importanţă, au căutat să le intuiască esenţa cu precizie, lăudîndu-le, ori condamnîndu-le, hotărîţi să spună ce aveau de spus, de îndată. Astfel, creaţiile lor aveau forţă de generalizare şi prin noutatea reală a imaginilor artistice, depăşeau caracterul de improvizaţie. Nu există o poezie care să aibă azi, o mare valoare prin plinătatea ideilor sale pentru ca mai tîrziu, după consumarea evenimentului istoric care a generat-o să-şi piardă cu totul această valoare. Desigur, ca în cazul oricărei opere literare, pot exista elemente de informaţie cotidiană (nume de oameni, localităţi etc) care să nu mai intereseze, pot exista pasaje atinse de desuetudine, dar efectul operei, în totalitatea ei, nu poate fi anulat. Aceasta, evident presupunînd că această operă a însumat într-adevăr idei înaintate ale epocii. Dacă numele unor miniştri, să zicem, din poeziile revoluţionare ale lui Petöfi, pot să nu ne intereseze, nu pot să nu ne mişte patosul poetului, generozitatea ideilor sale, imaginile deosebit de sugestive.

Asemenea creaţii care să vorbească despre vremea noastră, demne de ea, ne cere cititorul de poezie. Lansarea în cosmos a primei nave-satelit cu om la bord de către Uniunea Sovietică a făcut să vibreze în chip deosebit lirele poeţilor. Au apărut cîteva zeci de poezii, scrise la cîteva ore de la anunţarea evenimentului şi majoritatea lor se înscriu printre cele mai reuşite creaţii ale respectivilor poeţi. E interesant să vezi cît de variate putinţe de exprimare poetică pot fi folosite, e interesant să-i vezi într-o clipă, pe toţi poeţii vorbindu-i cititorului pe aceeaşi lungime de undă (Editura pentru literatură ar putea tipări aceste versuri într-un volum). Ceea ce a mai impresionat deasemenea, a fost felul nou, prospeţimea cu care au fost scrise. Sînt poezii care se pot rosti la tribună, care pot fi citite pe stradă, care au ceva din fluidul superb al temei, e o rostogolire de sunete mai dinamică, mai bărbătească. În ciuda oricîtor metafore-perle ai fi găsit, era imposibil să realizezi efectul scontat exprimîndu-te placid, în versuri „aşezate,", ca despre un eveniment obişnuit. Ai fi riscat să se stingă flacăra din cuptor, să se producă ireparabile avarii. Tocmai de aceea, cred că tinerii poeţi — şi nici cei mai talentaţi dintre ei nu sînt feriţi de un asemenea păcat — mai publică deseori poezii lipsite de flacără, construite pe eşafodul fragil al unor pretexte livreşti, în care referirile mitologice, de pildă, sînt menite să înlocuiască ideile originale, ideile poetice noi, ori poezii atemporale de-a dreptul, iar ideea de actualitate este enunţată în titlu, în mod ostentativ ca o „acoperire" pentru text. Există un *calm* al gesturilor poetice confundat adesea cu sobrietatea, cu echilibrul mijloacelor artistice, calm care trădează însă o imprecizie în exprimare, o lipsă a puterii de sintetizare, lipsa unei metafore majore, centrale, o alunecare în abstract. Am impresia că în unele privinţe o asemenea manieră a fost elogiată în unele cronici la volumul „Vîntul cutreeră apele" de Ilie Constantin, căruia, în loc să i se recomande — ca unuia dintre cei mai talentaţi poeţi tineri — îmbogăţirea arsenalului de idei (nu numai imagistic) mai multă energie, mai puţină placiditate, i se facilitează o dezvoltare lineară, care poate să-l ducă mai greu pe autor la realizări de surpriză. E pripită invocarea aşaziselor *modalităţi specifice* de exprimare, în cazul unor autori aflaţi la prima lor carte. Trebuie stimulată autodepăşirea, căutarea de noi tărmuri poetice. Trebuie să învăţăm, de la marii poeţi şi de la activiştii de partid mai cu seamă, ştiinţa de a vorbi maselor. Mişcarea ideilor poetice trebuie să aibă forţă şi graţie. Nu trebuie să ne ascundem gesturile în vreo togă antică, *viitorul* în poemele noastre să nu fie un tărîm întrezărit ori bănuit numai, un simbol vag, impropriu situat în vreme, ci o certitudine, către care cu mijloacele dialecticii marxiste putem ajunge, pe un drum cu etape precise, de muncă.

Poezia cotidianului ? Da, înţelegem o asemenea idee, în două ipostaze distincte : poezie despre vremea noastră, despre ziua de *azi* şi răspundere promptă.

Poezia noastră trebuie să ajungă *mai repede* — în haine de sărbătoare ori de lucru — la oamenii muncii.

Cuptoarele acestei poezii trebuie să fie încălzite de focul continuu al marilor idei ale contemporaneităţii.

Gheorghe Tomozei

PROFILURI LITERARE

ȘTEFAN IUREȘ

Așa cum se proclama într-un poem, Ștefan Iureș este un purtător de cuvînt al celor născuți în '30, adică al generației care, după o copilărie întunecată de ororile războiului, cunoaște din plin binefacerile și măreția anilor de transformare socialistă a țării.

Autor al mai multor volume de versuri (*Cuvînt despre tinerețe* și *Urmașii lui Roaită*, în 1953, *Fructe în mai*, 1956, *În preajma lui Lenin*, 1957, *Pe acest pămînt*, 1959), poetul oferă o creație oarecum derutantă pentru cel care ar încerca să-i definească lirismul cu o formulă sintetică. De la o carte la alta observăm o anume divergență a modalităților lirice, o instabilitate care se prelungește și după faza începuturilor. Dar, înainte de aprecierile globale, să încercăm a urmări mai îndeaproape etapele drumului poetic parcurs.

În primul volum : *Cuvînt despre tinerețe*, Iureș se dedică mai ales temelor vieții cotidiene, căutînd să extragă semnificații lirice din aspectele construcției socialiste. Eroii săi, cei mai mulți tineri, sînt văzuți în procesul muncii : un sudor, o zidăriță de la furnal, marinari. Poetul aspiră acum la construcții de amploare, la poeme largi. În *Urmașii lui Roaită* de pildă, acțiunea se desfășoară pe un spațiu temporal întins, scenele din actualitate alternînd, pentru obținerea unui contrast edificator, cu momente din anii luptelor de la Griviță.

Cartea de început, *Cuvintul despre tinerețe*, denotă destul de des lipsa de maturizare atît a viziunii poetice cît și a expresiei. Adeseori realitatea revoluționară este văzută idilic, ca și cum transformările s-ar petrece fără eforturi ca-ntr-un basm: *„Cresc orașe ca-n povești, / Seacă mlaștini și cad munții / Mult e bine să trăiești / Anii marilor construcții"*.

Cu *Fructe în mai* poezia lui Iureș, ca formulă lirică, se deplasează pe alte coordonate decît cele schițate mai sus. Elementul epic, abundent în cartea anterioară, face loc reflecțiunii, poetul se preocupă mai atent de realitatea sa sufletească. Nu este vorba, vrem să precizăm, de o alunecare spre intimism, ci de o filtrare mai personală, prin prizma propriei sensibilități, a impresiilor venite din afară. *Candidat de partid*, de pildă, tot poem amplu, este o autobiografie lirică, în care predomină tonul de confesiune ardentă, expresie a dragostei nețărmurite pentru partid : *„În zece ani de grea ucenicie / Din clipa-n care te-am aflat întîi, / Mi-ai fost părinte, grijă, bucurie, / Și perină de visuri, căpătîi"*.

Volumul este edificator și în privința liricii erotice a lui Iureș. Deși poeziile de dragoste sînt reunite sub titlul *Șoaptă fierbinte*, iubirea arde potolit în majoritatea poemelor sale. Sentimentul erotic, sinonim prieteniei, este durabil prin comuniunea deplină a idealurilor. Iubita e „stea polară", menită să călăuzească ajungerea la țărm, iar rodul iubirii: mai multă înțelepciune. (*„N-am vîrstă eu, n-ai vîrstă tu, ci iată / Există-un singur om, mai înțelept, / crescînd cu cîte doi ani dintr-o dată sporim înțelepciunea"*). Este concepția lui Beniuc asupra dragostei, nu însă fără o nuanță distinctivă și anume exaltarea bucuriilor căminului, a paternității. În poezia de dragoste a lui Iureș domină un sentiment al certitudinii, al unei mari calmități neprimejduită decît de ea însăși : *„Să fim atenți la ziua prea călduță, / La noaptea prea-nstelată, fără nori, / Căci dragoste, de este, deseori, / Nu liniștea, furtunile, o cruță"*. Îndoiala e însă trecătoare, poetul rămînînd convins de durabilitatea iubirii „înțelepte" : *„mă crede, caldă patimă din piept : / Nu arzi mai slab, iubind mai înțelept"*.

În *Fructe în mai* Iureș dă o atenție sporită expresiei lirice aspirînd, spre deosebire de primul volum, la concizione. Ciclul *Din carnetul unui adolescent* este edificator în acest sens, aici poetul, impunîndu-și normele inflexibile ale sonetului.

Ultimul volum publicat, *Pe acest pămînt*, ni-l arată pe Iureș mai puțin preocupat de introspecția lirică și preferînd mai ales o poezie a generalizărilor. Gesturile obișnuite capătă valențe simbolice, sînt frecvente alegoriile. Revoluția de pildă este o erupție a marilor valori umane (*„frînturi de soare, licăriri de stele"*) care *„prin veacuri s-a săpat, sfredelitor, / prin dure straturi, prin cumplite bezne"*. Partidul este „sondorul", diriguitorul acestei erupții. Construcția socialistă este o navă care pornește în larg și pe care trebuiesc primiți numai cei destoinici : *„Plecăm în croazieră ? — spun unii, și se urcă. / Ah, groaznic rău de mare — spun mai tîrziu tot ei / și, pentru că tangajul le dă prea mult de furcă, / propun să se arunce în volbură ulei. / De dragul lor nici vorbă să se-mblînzească marea / Comozii pasageri sînt debarcați. / Rămîn pe punte, împlinind chemarea, / matrozii hotărîți și încercați"*. (*Pe bord*) Există în aceste poezii o năzuință declarată către zonele unei morale elevate, un repetat elogiu adus marii purități caracteristice omului comunist. Vechile moravuri ale lumii burgheze, în descompunere, sînt blamate. (*După trădare*). Poetul, *„flămînd de puritate și virtute"*, trăiește senzația unei mari eliberări, imaginîndu-și clipa cînd omenirea va răpune ultimul ei dușman, meschinăria, ascunsă încă în *„peșterele intime"* ale sufletelor.

Aspectele multiple ale transformărilor sociale din epoca noastră îi prilejuiesc lui Iureș o poezie de meditație — de care se arată tot mai atras în ultimul volum — și care constituie, credem, domeniul cel mai interesant al liricii sale. Poezia descriptivă, abordată în ciclul *Meridianele mele* este de cele mai multe ori minoră, poetul lăsîndu-se cucerit de pitorescul convențional. Multe din aceste poeme le citim cu impresia unor melodii prea cunoscute și cam desuete : *„Ce trist era seraiul sub bolțile înalte, / cu lacătul tăcerii înscris peste-un tumult./ Cu scoica sidefie, cu trupul mort de mult, / pustietate scumpă, ce trist era seraiul"* (*Palatul sultanului*). Ocupîndu-ne de acest capitol, al expresiei lirice, este locul să observăm că o seamă de influențe apar încă neabsorbite, ușor identificabile : *„De ce ne-am întîlnit din nou ? / De ce-a fost dat s-apară / acel dezmierdător ecou / din altă primăvară ? / Credeam că nu-i chip să tresalt / de-o jale mai adîncă, / decît aflîndu-te c-un alt, / și fericită încă. / Și totuși am intrat zîmbind, / în casa voastră, oaspe, / privind prea tulburat, cu jind, / la toate ale voastre"*... (*Pe ușă, un semn*) Nu amintesc oare, aceste catrene, armoniile eminesciene ? *„Vă cer iertare lună, soare, stele, / podoabe permanente-n poezii, / că vă restring în stihurile mele / să faceți loc cuvintului la zi. / Etern strălucitoarelor, fiți drepte : / mesajul vostru nu e prea urgent / și nu pot dimpotrivă să aștepte / luminile terestrului prezent"*. (*Cuvintul spus la timp*). Acest dialog, puțin amuzat cu elementele poetice tradiționale, apostrofate în termeni jurnalistici, nu-l evocă pe Topîrceanu ? *„Răsună atît de aproape / În marș / bătăioasa cadență, / pe stîngul ! / Bumbești ? / Livezeni ? / Așezări anonime. / Deodată o flacără. / Limpede scopul. / Și betoniera vărsă la cupe, / mulțime, Și fulgeră / viu / tîrnăcopul"* (*Șantier*). Nu recunoaștem aici, prea direct, ritmul malakovskian ?

Fără îndoială, Ștefan Iureș a înregistrat, de la un volum la altul, cum am încercat să dovedim, un progres notabil. De la ultima carte însă, (1959) poetul, — acum cîțiva ani dintre cei mai activi în frontul literaturii noastre, — publică versuri din ce în ce mai rar. Să vedem aici semnul unui impas al lirismului său, ori pauza necesară unui sporit salt calitativ ? Îi adresăm întrebarea în numele cititorilor săi care îl așteaptă cu o poezie viguroasă, de profunzime, axată pe temele revoluționare ale timpului nostru. Creația de pînă acum oferă în acest sens destule indicii favorabile.

G. Dimisianu

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director : acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Dumitru CORBEA (redactor șef adjunct) ; Dan DEȘLIU (redactor șef) ; Mihu DRAGOMIR ; V. Em. GALAN ; Silvian IOSIFESCU ; Aurel MIHALE ; Mihai NOVICOV ; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Tiluș POPOVICI ; Al. I. ȘTEFĂNESCU (redactor șef adjunct) ; Tiberiu UTAN ; Haralamb ZINCĂ (redactor șef adjunct).

Ion Gheorghe: CĂILE PĂMÎNTULUI

Există o categorie de cărți, despre care, după ce le-ai terminat de citit, simți nevoia să discuți imediat cu cineva. Vrei să-ți confrunți o seamă de impresii, să capeți un răspuns la nedumeririle ce ți s-au ivit pe parcurs. De cele mai multe ori ai dori să-l ai în față pe autor și să-i poți arăta „personal" ce ți s-a părut neclar. Dar cititorul obișnuit nu are întotdeauna, după cum e și firesc, o asemenea posibilitate. Permanenta raportare la „practică" constituie și în domeniul artistic mijlocul fundamental de verificare a adevărului. O carte bună reușește întotdeauna să-ți îmbogățească, pe căi specifice artei, cunoștințele despre oameni, despre relațiile dintre ei. Prin ea ai cîștigat o experiență de viață în plus. Dar pentru asta e necesar, desigur, ca autorul să fi cunoscut bine realitatea înfățișată și să-i fi înțeles clar sensurile, legile obiective de dezvoltare.

Pentru orice scriitor imperativul cunoașterii vieții se conjugă, de la bun început, cu acela al înțelegerii ei. Talentul, „în stare nativă", necultivat temeinic nu înseamnă încă nimic. De aceea una din problemele de bază ale formării scriitorilor tineri, cadrele de mîine ale literaturii noastre realist-socialiste, rămîne în permanență necesitatea pregătirii lor ideologice, a însușirii profunde a celei mai înaintate concepții despre lume: marxism-leninismul.

E dureros să constați, bunăoară, citind un volum de poezii cum este Căile pămîntului de Ion Gheorghe, apărut la Editura Tineretului, că deși cartea e scrisă cu evident talent, că deși autorul a fost bine intenționat cînd a pornit să-și adune poeziile într-o plachetă, ea nu-și atinge decît în mică măsură scopul.

Căile pămîntului poartă înscrise pe prima filă următoarele cuvinte: „Închin această carte lirică, istoricului Congres al III-lea al P.M.R., în ale cărui documente se prevede încheierea procesului de colectivizare a agriculturii". În mod firesc te aștepți să găsești în paginile următoare versuri avîntate, inspirate din procesul de transformare socialistă a satului românesc. Sînt în volum unele poezii realmente frumoase, în care atmosfera Bărăganului, a satului din Cîmpia Dunării, e veridic surprinsă. Izbutite ni se par îndeosebi momentele lirice simple, fără prea mari pretenții de filozofie. „Vii acum cînd vara se îndepărtează / tîrîndu-și coada de păun sub zare / vii cînd curge ceața sub amiază / și-ți toarnă vîntul frunze albe la picioare. / Vii să mă mîngîi pe frunte ca pe un miel, / să-mi dai din palme boabe mari de struguri / și să-ți las pe degetul pentru inel / rotundă umbra dinților, ca niște muguri...", începe Vii acum, una din poeziile de dragoste cuprinse în Căile pămîntului. Pe aceeași linie poate fi amintită Pastel: „Bate apa vîntului peste tărîm / digul de frunziș și de lăstare / cercul noilor plantații de salcîm / se deschide și închide în legănare. / Ca o lespede albastră lîngă cer / casa escadrilei de tractoare / s-a legat cu patru ancore de fier / aplecîndu-și prora galbenă de soare. / Lîngă ea, din ciutura de fag / flutură beteala apei după vînt. / Talerele cumpenei se trag și se retrag / de la cerul verde pînă la pămînt" și indiscutabil alte cîteva: Ploaia, Seceriș, Orație de nuntă, Legendă etc.

Trebuie subliniată viziunea neobișnuit de plastică asupra lucrurilor, simțul culorilor, vocabularul bogat, calități de care poezia lui Ion Gheorghe dă dovadă din plin.

Spuneam că „piesele" realizate din cartea lui Ion Gheorghe sînt momentele lirice simple, fără prea mari pretenții de filozofie. Din păcate, însă, ele sînt și poeziile în care autorul nu e obligat să discearnă realitatea socială; sînt descripțiile, stihurile de iubire. Căile pămîntului a vrut să fie, probabil, în planurile poetului, un fel de monografie lirică a satului românesc contemporan, o monografie a universului spiritual nou al țărănimii muncitoare. Lichidarea mentalităților învechite, legate de proprietatea privată asupra pămîntului și sădite în conștiința țăranului de sute de ani, lupta pentru eliberarea spirituală a omului de sub influența concepțiilor retrograde, a psihologiei de „proprietar", constituie o permanentă sursă de inspirație pentru scriitori. Cîte drame, cîte conflicte familiale nu se nasc zi de zi din înfruntarea elementelor noului cu cele ale vechiului, în satele patriei !

Scriind despre trecerea țărănimii de la proprietatea privată la marea formațiune agricolă colectivă, Ion Gheorghe are în vedere, în poeziile adunate în Căile pămîntului, gospodăriile mijlocașe. Ori, așa cum a arătat Lenin, țăranul mijlocaș are un dublu caracter: ca om al muncii se apropie de lupta clasei muncitoare, ca proprietar înclină către burghezie. Generînd zi de zi, ceas de ceas și în proporții de masă capitalism, proprietatea privată devine un necontenit izvor de suferințe pentru masele de oameni ai muncii, de încălcare a cinstei, dreptății, respectului uman, a dragostei, a familiei. Însuși eroul liric al poeziilor lui Ion Gheorghe, mărturisește că s-a născut dintr-o asemenea dramă. „Sînt născut din dragostea pentru pămînt străin / ce-o nutrea Anton D. Gheorghe, însurat / cu-o săteancă, — Filofteia D. Marin, / căreia atîția ani de flori i-a scuturat, / Și-am venit pe lume lanț de aur casa să leg / fata ceea, de flăcăul care n-o iubea / ce păcat că nu m-am rupt, și c-am rămas întreg / și i-am priponit pe ea de el, pe el de ea..." Dar el nu manifestă nici o clipă vreun gest de împotrivire față de mediul social în care presupunem că a fost nevoit să-și irosească copilăria.

În legătură cu dragostea aceasta de „pămînt străin", noi am vrea să stăruim ceva mai mult. Știm că dragostea de pămînt, drama proprietății private țărănești, a format în literatura romînă obiectul uneia dintre operele ei realist-critice cele mai de seamă: romanul Ion de Liviu Rebreanu. Dar în vreme ce în Ion sînt arătați precis factorii social-istorici care condiționează drama personajului, în placheta de versuri la care ne referim, goana după avere e zugrăvită ca o trăsătură ereditară, a țăranului în genere, transmisă din tată în fiu și nu numai a chiaburilor sau a celor cu tendințe de închiaburire, așa cum se întîmplă în realitate. Dacă străbunicii eroului liric al cărții „...mulți din ei făceau risipă / și-și dădeau iubirea-ntreagă pe hectare / De aceea în pămîntul nostru țipă / fiecare bulgăr plîns de-o fată mare. / Doar mîndria ce le mai rămase / n-o vindeau de dragul nici unei țărini / Însă din trufie — au vrut să aibă case / și-au voit să-și pună pe la drum fîntîni. / Veșnic puși pe hartă și pe zurbă / au crezut că pot să-nvingă cu pămînt. / N-au putut și s-au trecut de scîrbă / cu iubirea-înfrîntă, cu surîs înfrînt. (Jertfe), părinții lui, am văzut, s-au căsătorit tot din „dragoste pentru pămînt străin". Ce va face nepotul și respectiv fiul? Să-l ascultăm: „Îl mustram pe tata fiindc-a dat / carul înflorat ce l-a primit de zestre... / și cotrobăiam durile istoriei nediferențiată, împinsă de cauze obscure și care acceptă socialismul „dinainte calea hărăzită" (pag. 67), ca pe o fatalitate. „Se-ntorc cu blide-ntinse, vin ancestral / și se zbat în mine străbunicii mei / și mi-e foame-n somn ca unui animal / care-a-nceput să-și roadă funia de tei..." (Nu pot să uit). Exemplele s-ar putea înmulți. Ignorarea tuturor celorlalte pături ale țărănimii și a relațiilor dintre ele face ca tabloul satului nostru contemporan, oglindit în volumul de versuri al lui Ion Gheorghe, să fie incomplet.

Transformarea socialistă a agriculturii se reduce în poeziile publicate în volumul Căile pămîntului, numai la desființarea fizică a haturilor, la faptul că sătenii au fost izbăviți de patima îmbogățirii. Țăranii sînt pur și simplu, trași, parcă, spre socialism de pămînturi : „Ce-i cu lumea, ce îndemn căzu pe lume ? / Pleacă țarina din așezări străvechi, / galopînd către necunoscutul nume, / care nu-i mai fluturase în urechi !... / Limbile se-mpleticesc în ornice, / și pămîntul fuge să se-adune / lepădîndu-și haturile nestatornice / luminat de harul holdelor comune". (Pleacă pămîntul).

Goana după avere dispare ca prin minune și poetul poate conchide : „Bun venit, înțelepciune peste sate / la mulți ani și grîne multe, holde bune !" (Liniște). Alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare e prezentată ca o alăturare de „oștiri meșteșugare" ce vor lupta cot la cot pe viitor (Alianță). Activistul de partid se conturează în poezia Activist ca un schivnic, ca un apostol ce sfătuiește înțelept „Fiii răsculați de-acasă, care fug / de robia brazdelor stinghere, / chinuiți și oropsiți de plug". Viziunea profund eronată asupra țărănimii din prima parte a volumului, persistă, ce e drept, în mai mică măsură și în a doua, unde poetul se referă la țărănimea eliberată : „scăpată-n bîlciul vremilor de fală ; / lingîndu-și de pe piept durerea scursă / cînd o prindeau din nou după răscoală"... Colectivizarea agriculturii își găsește într-un loc expresia hiperbolică în încolăcirea haturilor „Nu știți voi cum pot să se iubească / între ele țarinele, fără număr. / Împlinirea vremii, omenească, / le adună umăr lîngă umăr / Se încolăcesc rîzînd în plîns / gură-n gură pînă ce se-nghit. / Cerul crapă-atuncea peste ele strîns / și se varsă zări fără sfîrșit" (Nașterea statornicei moșii).

Peste tot în Căile pămîntului se simte o anumită încrîncenare forțată, o tendință de a specula efectul dramatic ușor. Pămîntul călcat de oameni neleguiți, plîns de fetele mari înșelate, măritate cu sila în goana părinților după pogoane, pare un tărîm spurcat și sinistru. „Geamătul semințiî", „pururi sîngele-mi va prinde glas", „clopot de furtună", „must de sînge", „„Duhul gliei noastre", „zmei crunți", „dezvăluit cu bobii", „îndemnul semeției și al urii", „prăpăd", „încrîncenarea cea de bolovan", „ce-mi bubuie în sînge, a păcate", „Hartane de pămînt", „crunta dezlegare", „mirosul sîngelui jertfit", „sînge umezit", iată numai cîteva imagini și expresii „tari" din unele poezii ale lui Ion Gheorghe. Lirismul autentic se dizolvă, în asemenea cazuri, într-o beție de metafore bombastice și cuvinte „exotice" de proveniență regională. Multe asemenea motive poetice te duc, fără să vrei, cu gîndul la poeziile populate de vîrcolaci, zmei și moroi, la descîntecele poetice „culte", preferate în revistele ortodoxiste, — tradiționaliste de altădată, mai ales că din aceste versuri nici nu înțelegi ce a vrut să spună poetul. (Baladă, de pildă).

Părerea noastră este că volumul de versuri Căile pămîntului, luat global, reprezintă o încercare nereușită a unui tînăr poet, foarte talentat, dar insuficient pregătit ideologic, pentru a putea discerne fenomenele complexe ce au loc în realitatea noastră, de a răspunde unei probleme de stringentă actualitate pentru literatura noastră : oglindirea transformării socialiste a agriculturii. Talentul nu poate suplini ceea ce numim îndeobște pregătirea ideologică a scriitorului. Din această experiență tristă cred că trebuie să tragem cu toții învățămintele necesare pentru viitor. În primul rînd, nu trebuie uitat că oricît de talentat ar fi un scriitor și oricît de bine intenționat ar fi, dacă nu este în măsură să pătrundă adînc, să deslușească procesele complexe ce au loc în societatea noastră contemporană, dacă nu cunoaște în profunzime oamenii despre care scrie, el se va pierde în comentarii lirice confuze.

Se mai naște o întrebare : majoritatea poeziilor cuprinse în volumul Căile pămîntului, au fost publicate inițial în diverse reviste literare. De ce critica literară nu a intervenit la timp, atunci cînd poeziile au apărut în presă, să-i atragă tînărului poet atenția asupra orientării greșite a multora dintre ele. Oare o asemenea intervenție amplă nu ar fi fost mai utilă, și în același timp mai interesantă de urmărit pentru cititori, decît diversele note cu caracter „înțepător" ce mai apar cîteodată în presă ? În această privință avem cu toții o vină serioasă.

Chiar volumul Căile pămîntului, credem că ar fi putut avea astăzi altă înfățișare, altă ținută, altă valoare, dacă Editura Tineretului ar fi lucrat mai atent cu autorul, dacă i-ar fi arătat la timp lipsurile vizibile ale cărții prezentată spre tipărire.

CRONICA LITERARĂ de Gh. Achiței

MOTIVE ȘI TEME ROMÎNEȘTI ÎN LITERATURA RUSĂ A SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA

După războiul de independență de la 1877 atenția rușilor față de realitatea romînească a sporit considerabil. De ea se preocupau oameni din toate straturile sociale, începînd cu cei mai înalți demnitari țariști, interesați în creșterea puterii autocrației țariste, și terminînd cu cel mai umil țăran, al cărui fecior a căzut undeva, departe, într-o țară străină. În deceniul al șaptelea al veaculuI trecut a crescut și interesul științific față de istoria popoarelor din Peninsula Balcanică. Natural că în asemenea împrejurări Romînia nu putea rămîne în afara cercetărilor științifice, în afara interesului manifestat de scriitori și în afara curiozității cititorilor. Cercetînd vechile legende și narațiuni, învățații ruși ajungeau la concluzia că folclorul romînesc s-a dezvoltat în strînsă legătură cu folclorul ucrainean și ruso-galițian și drept rezultat se afirma că ...aici poate fi vorba și de un fenomen invers, mai precis, că poezia populară romînească atît de bogată în conținut va fi exercitat o influență asupra folclorului rus din ținuturile sud vestice [1]). *Acest lucru e cît se poate de firesc, deoarece Galiția, Secea Zaporojană, au fost teritorii în care s-au adunat tot felul de popoare și unde a avut loc un proces de asimilare și de influențare reciprocă. Fenomenul pătrunderii și influenței reciproce a sistemelor de imagini folclorice ale popoarelor vecine a trezit numaidecît interesul cercetătorilor ruși, al cititorilor de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Ca exemplu pot servi numeroasele opere ale lui Iațimirski, unul dintre primii care a observat existența unei influențe reciproce între creația literară scrisă rusă și romînă. E vorba de* Letopisețul duminical *care cuprindea și scurte însemnări despre domnitorii Moldovei. Aceste însemnări datează din secolul al XVI-lea.*

În 1908 a apărut cartea lui Iațimirski Nicolae Milescu Spătarul. *În acea vreme destinul omului despre care ne povestește savantul rus îi interesa pe mulți literați. Trebuie să remarc faptul că activității literare a spătarului îi sînt consacrate vreo paisprezece studii științifice apărute între anii 70—80 ai secolului trecut. Printre acestea cel mai de seamă este al lui I. N. Mihailovski* „Însemnări despre viața și misiunile spătarului Milescu în Rusia".

În legătură cu influența tematică a primelor începuturi de literatură romînă asupra activității științifice, nu putem trece cu vederea lucrarea lui Iațimirski „Grigorie Țamblac" [2]). *În această carte autorul se oprește îndelung asupra culturii poporului romîn.*

Pasaje și capitole întregi ale cărții sînt adevărate studii independente despre diferitele fenomene culturale ca arhitectura, pictura sau vechi monumente literare. Conținutul acestei lucrări îl putem aprecia după titlurile diferitelor capitole : „Învățăturile lui Neagoe Basarab", „Începuturile Moldovei și Valahiei", „Caracterul artei populare romîne", „Letopisețele anonime moldovenești", „Școala de pictură la romîni", „Frescele din bisericile romînești", „Problema cuvîntărilor romînești ale lui Țamblac".

Exemplele date în legătură cu studiile despre Nicolae Milescu și Grigorie Țamblac ne arată în mod convingător că întreaga lor creație cît și cu cele despre cîntecele ruso-galițiene constituie o mărturie vie a influenței reciproce scrise și orale exercitate între cele două literaturi — rusă și romînă.

Însuși studiul acestor opere în ultimele decenii ale sec. al XIX-lea și începutului sec. al XX-lea constituie un fenomen tot atît de însemnat ca și apariția acestor opere în evul mediu. Învățații ruși au insuflat acestor opere o nouă viață, ei au apreciat în mod cu totul deosebit valoarea lor științifică și literară.

Trebuie însă știut că procesul de cunoaștere științifică al monumentelor literare românești nu s-a desfășurat izolat de dezvoltarea literaturii ruse. Dimpotrivă, tocmai ea culegea tot ce era mai bun, mai viabil din tradițiile științifice.

După cum se știe, A. S. Pușkin a fost acela care a pus bazele popularizării active a creației literare românești în Rusia. După mărturia contemporanilor el a tradus în limba rusă cîntecul pandurilor : „Pom, pom, pom, eram eu pom". *Unele persoane intime ale poetului spuneau că pe el îl atrăgeau sentimentele de răzvrătire ale pandurilor exprimate în acest cîntec cît și melodia populară, foarte originală. Alt cîntec tradus de Pușkin a fost cîntecul valah „Foaie verde și-o lalea". Cîntecul a fost închinat conducătorului bulgar în mișcarea de eliberare națională. Putem socoti că Pușkin n-a rămas indiferent față de mișcarea populară a pandurilor cît și față de „Eterie". El socotea răscoala lui Tudor Vladimirescu „un eveniment de seamă" pentru „ținutul nostru" și pentru „întreaga Europă".*

A. S. Pușkin aprecia în mod deosebit creația populară romînească. Sînt cunoscute numeroase cazuri cînd el își însemna cîntece populare. Traducerile în alb el le versifica apoi. De o popularitate deosebită s-a bucurat în Rusia traducerea romanței Șalul negru. *În biografia unuia dintre întemeietorii școlii teatrale, M. S. Scepkin (broșură scrisă de V. E. Ermolaeva) se vorbește de imediata transpunere a acestei romanțe pe muzică și executarea ei în cadrul unor serate artistice. Acest cîntec, datorită lui Pușkin, a depășit hotarele Rusiei. Cunoscutul scriitor polonez Cornel Ujeyski a scris o baladă cu același titlu. Și alte opere ale lui A. S. Pușkin sînt străbătute de motive moldovenești. Le găsim în romanul în versuri* Evgheni Onegin, *în poemul* Țiganii, Lui Baratînski, Din Basarabia, *cît și în poezia* Lui Ovidiu *și altele.*

Odată cu dezvoltarea relațiilor politice și economice dintre Rusia și Romînia, motivele românești își croiesc tot mai stăruitor un drum în creația acelor scriitori care într-un fel sau altul cunoșteau viața poporului romîn. Gradul de interes al scriitorilor ruși față de realitatea română era diferit. Dacă, de pildă, cele văzute în Romînia de scriitorul V. Garșin s-au reflectat doar în cîteva schițe în care este vorba de întîlnirile dintre soldați ruși și populația romînească, [3]), în schimb la Korolenko descrierea vieții românești ocupă un loc de seamă. Acest lucru este explicabil deoarece Korolenko a vizitat de mai multe ori Romînia (în anii 1893, 1897, 1904, 1907, 1911 și 1915). În creația scriitorului fiecare din acele vizite a adus ceva nou, un material faptic, urmat la rîndul său de noi reflecțiuni care nu se refereau numai la lipoveni rascolnici, romîni, ci și la soarta Rusiei legate în mod direct de destinele Romîniei. În povestirile lui Deasupra limanului *(1897),* Ai noștri la Dunăre *(1909)* Nirvana *(1919), te uimește profunzimea cu care el a înțeles poporul și a pătruns în sufletul lui „închis" pentru atîția călători străini. Povestirile lui Korolenko ne amintesc schițele și povestirile lui Sadoveanu referitoare la realitatea romînească și mai ales la peisajele românești. O atare apropiere a creației lui Korolenko de literatura romînă — nu este un fenomen spontan, rezultat al înțelegerii uneia și aceleiași realități înconjurătoare, ci mai degrabă o identică pătrundere spirituală în adîncurile vieții românești. Korolenko știa destul de bine limba romînă. Mărturie ne stau carnetele lui de însemnări, folosirea corectă a unor expresii românești în texte, legăturile lui de prietenie cu Dobrogeanu-Gherea, cunoașterea celor mai de seamă opere ale lui I. L. Caragiale, pe care intenționa să le traducă.*

Pătrunderea tematicii românești în literatura rusă se realizează și pe alte căi: una din cele mai caracteristice pentru acea vreme era publicarea operelor literare cu caracter democratic. E interesant că printre cei mai des traduși era Al. Vlahuță. De regulă se traduceau povestirile lui despre viața țăranilor, în care autorul lui „Dan", cu un realism necruțător, înfățișa destinul amar al țărănimii romîne.

În felul acesta studiile celor mai de seamă cercetători ruși în domeniul slavisticii, tradițiile literare izvorîte din creația lui Pușkin, Korolenko, traducerea operelor românești, tematic legate de mișcarea democratică din Rusia, cît și crearea de opere originale cu motive luate din viața romînească, constituie acel modest și totodată promițător început de pătrundere a tematicii românești în literatura rusă.

I. P. Zaiuncikovski

Profesor la Universitatea „Lomonosov" din Moscova

[1]) S. C. Ceban : *„Legendele românești..."*, *Însemnări etnografice* XC—XCI, Moscova 1912, pag. 56.

[2]) *Grigorie Țamblac" — Însemnări asupra vieții și activității lui de cărturar"* — Petersburg, 1904.

[3]) V. M. Garșin : *„Din amintirile soldatului Ivanov"* — „opere complete" Saint-Petersburg, 1910.

Erată

Portretul lui Ștefan Heim, din numărul trecut al revistei noastre, aparține cunoscutului caricaturist I. Ross.

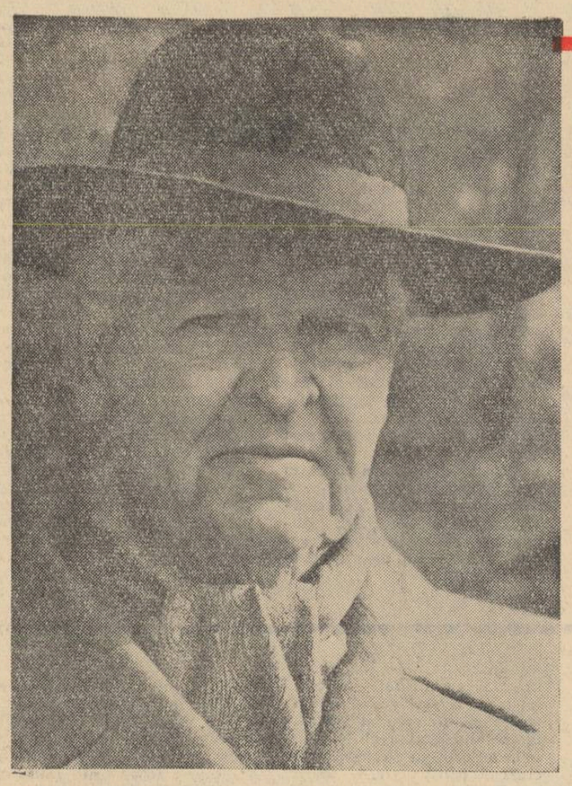

Lauri păcii

E o bucurie unanimă în țara noastră faptul că lui Mihail Sadoveanu, cel mai mare scriitor în viață de la noi, i s-a acordat pe anul 1960 pentru opera și activitatea sa, premiul Lenin pentru pace. Noi sîntem mîndri că unul dintre fiii poporului nostru, prin uriașa sa creație pusă în slujba marilor mase de cititori și prin munca sa continuă de întărire a păcii între popoarele lumii, a fost trecut în rîndul purtătorilor acestei înalte distincțiuni, cinstindu-ne astfel țara și regimul nostru democratic. E o distincțiune deplin meritată, încununînd luminos un lung și bogat drum al unui mare om, în ale cărui cărți se reflectă multilateral viața poporului și chipul țării noastre și în a cărui activitate s-au cristalizat năzuințele de pace și dragostea de progres ale oamenilor muncii. Între cei mai buni fii ai omenirii activînd prin operă și faptă pentru pace este astăzi recunoscut și Mihail Sadoveanu al nostru.

Acad. Mihai Beniuc

●

Simbolică este alăturarea acestor două nume: Lenin-Pace! Cuvîntul pace trebuie rostit mereu, fixat în toate inimile și în toate gîndurile. Numai în lumina și în umbra ocrotitoare a păcii, această planetă va continua să se rotească suverană și nealterată în Cosmos. Lipsit de pace, Pămîntul n-ar fi decît o sferă pustie, vagabondînd în spațiu fără nici un rost.

Comitetul pentru decernarea premiilor internaționale Lenin, atribuie în fiecare an acest atestat de civism universal, personalităților care și-au consacrat activitatea apărării, păstrării și întăririi celui mai de preț bun al omenirii — Pacea.

Printre cei șapte laureați ai anului 1960 am găsit cu bucurie și firească mîndrie, numele marelui nostru scriitor Mihail Sadoveanu. Paralel cu opera sa monumentală izvorîtă din năzuințele acestui popor, operă străbătută de un profund umanism, de sentimentul prieteniei între oamenii de pretutindeni, Mihail Sadoveanu a fost și este un cetățean animat de înalte idealuri. La diferite congrese și adunări internaționale el a dat glas năzuințelor de pace ale poporului nostru, luptei sale neobosite pentru prietenie și înțelegere între popoare. Pentru romanul „Mitrea Cocor" i s-a decernat Medalia de Aur a Păcii. A fost ales membru al Consiliului Mondial al Păcii. Acum iată-l răsplătit cu suprema cunună.

Inalta distincție acordată lui Mihail Sadoveanu onorează pe toți luptătorii pentru pace din Republica Populară Romînă. Să trăiești, iubite maestre, și noi cununi de laur să-ți încercuiască timplele cărunte!

Acad. Victor Eftimiu

Drumul cu căruța

După un timp lumea se pregăti de plecare. Oamenii se sculau pe rînd de la masă, mai stăteau în poartă cu gazda, schimbau cîte o vorbă despre răposat, apoi plecau. Simion și Florica rămaseră ultimii.

— Mă duc să prind caii, spuse Simion după un timp și se duse în grajd. Legă caii supărat, înjurîndu-i din cînd în cînd. „Doream să mă răzbun pe cai" își spuse.

De la neamurile astea ale ei, Florica primise o ladă cu mere. Simion puse lada în căruță pe un maldăr de fîn, să nu se bată merele. Făcu totul încruntat, fără s-o privească pe fată. Scoase căruța în drum și se bucură că iese la aer curat, că scapă de mirosul de varză și de carne de oaie de la pomană. În căruță se mai urcară două femei cam băute, care, în clipa în care căruța se urni din loc, strigară în gura mare: Pa, Pa, Petrio... Ura!" Căruța se porni dintr-odată și femeile căzură pe lada de mere. Cînd căruța fu destul de departe, Simion îi spuse Floricăi:

— Îmi stă carnea de oaie în git.

Între timp femeile, ținîndu-se de după cap, începură să cînte în gura mare, ridicînd sticla de țuică deasupra capului, ca pe un steag:

„Mîndra mea albă ca neaua
Sare gardul ca căpreaua".

Erau două femei ca de patruzeci de ani, două femei în care intraseră deodată dracii. Simion potoli caii. Îi era frică ca nu cumva cele două femei să cadă jos din căruță. Cînd ieșiră din sat începu să burnițeze ușor și Simion simți cum umezeala îi pătrunde în oase. Capul i se limpezi deodată, beția se împrăștie.

— Nu mai pot, începu una din femei să strige în gura mare. Vreau să mor, să mă nimicească toată, că nu mai pot! Au, cum n-am puterea aia să mor, au dacă aș muri, da n-am putere! Începu să cînte din nou în vreme ce cealaltă o seconda lălăind ușor. „Bate toba la Borlova" cînta ea în gura mare. „Dracu m-a pus să le iau pe împelițatele astea cu mine" își spuse încruntat Simion. Cad cumva din căruță și le am pe suflet". Florica stătea liniștită lîngă el, atît de liniștită încît parcă nici nu răsufla. În cap avea o pelerină albă de nailon ca să n-o atingă ploaia pe față. Privea drept înainte cu ochii ei mari și negri, cam bulbucați, totuși grozav de frumoși. Fața îi era vopsită cu un strat gros de pudră albă, obrajii aveau în mijloc două cercuri roșii, încît privind-o părea mai degrabă o păpușă decît o ființă vie.

Uitîndu-se la ea cu coada ochiului, Simion își aduse aminte de toate lucrurile pe care le auzise în săptămîna asta despre ea. „Poți să stai tu acum ca o mîță, nevasta mea tot n-ai să fii", își spuse deodată Simion cu ură. Înțelese că va trebui s-o lase cît mai repede, să se dezlege ca de un vis urît de ea. O ura mai ales că fusese atît de prost încît reușiseră să i-o vire în brațe.

Cu Florica, Simion se logodise înainte de-a pleca în armată. Fata era bogată, cea mai înstărită familie din sat, iar bătrînii lui umblau după avere. Astăzi, după trei ani, familia ei era singura care nu se înscrisese în gospodăria colectivă. Aveau de gînd acum să-l aducă pe Simion ca ginere și să rămînă mai departe în afara gospodăriei. Și iată că a trecut o săptămînă, o săptămînă decînd Simion s-a întors din armată acasă, o săptămînă în care el n-a scos o vorbă prin care să-și limpezească gîndurile.

În acești trei ani Florica n-a fost ușă de biserică. Umbla svonul prin sat că întîi a trăit cu un șofer, ba a fugit la el într-o seară. N-a stat mult cu șoferul — după o săptămînă, acesta a adus-o cu o motocicletă acasă. De la el, Florica s-a ales cu un capod roșu cu flori mari și în fiecare seară cînd se întorceau ceferiștii acasă avea obiceiul să iasă la poartă în capod și să stea de vorbă cu ei. După puțin timp a fugit cu un ceferist la București. La București și-a tăiat scurt părul, l-a făcut permanent și și-a luat un pardesiu larg și cam lung în mîneci.

După ce ceferistul o părăsi și el, își lăsă iar părul lung și-l împletă în coadă. La poartă nu mai ieși în capod. Îl aștepta pe Simion să se întoarcă de la armată. Își adusese aminte deodată că e logodnica lui Simion.

Cînd intrară la Bolvașnița, Simion opri căruța să coboare cele două femei. Femeile coborîră și începură să cînte din nou, îmbrățișîndu-se pe drumul noroios. Simion porni din nou caii, bucuros că poate să miie mai repede.

— Mină mai încet, îi spuse Florica. Ai să mă umpli de ímală.

Simion potoli caii fără să spună nimic. „Greu e să urăști pe cineva" își spuse. „Pînă și glasul îl urăști". Apoi începu să se gîndească cu dispreț la

Linogravură de VALENTINA DINU

ea, la părinții ei care îl credeau și acum băietanul prostuț de altădată, băietanul de care ei să-și bată joc. „Adică eu, om în toată firea, o să intru slugă la ei, o să mă rup de ceilalți oameni cu care am crescut, asta de dragul pămîntului lor și de dragul Floricăi. Pentru asta m-am întors eu acasă, să mă bag slugă la ei". Deodată se întoarse spre fată, privind-o prostește de parcă atunci ar fi văzut-o pentru prima dată. O privea mirat, așa cum se uită copiii în tîrg la păpușile de turtă dulce. Cu hainele astea albe pe ea, hainele astea cusute cu negru, Florica arăta tare frumoasă. Deodată toată frumusețea albă a femeii de lîngă el i se păru lui Simion mincinoasă, neadevărată, anume făcută să-l mintă pe el. „Toți au vrut ca să mă prostească" își spuse cu furie și un îmbold ciudat îl cuprinse. Fără să spună nimic dădu drumul la trap cailor. Ploaia abia stătuse și drumul era plin de băltoace. Copitele cailor trecînd prin băltoace aruncau spre ei stropi mari de noroi. Cum caii începură să gonească nebunește, după un timp, fața și hainele femeii se umplură de noroi. Pe pînza albă a cămășii ei, stropii aceia de noroi păreau imenși. Florica începu să tragă de el, rugîndu-l să oprească goana nebună a cailor, dar Simion se făcu că n-o aude. Hățurile le mînuia ușor, îndemnînd caii cu vorbe șoptite, de parcă ar fi spus cuvinte de dragoste. Simțea că ei îl înțeleg, și asta îl umplea de bucurie.

Trebui să treacă un timp pînă cînd domoli caii. Atunci se întoarse spre ea. Îi privi hainele și fața murdară și-l cuprinse deodată bucuria. Începu să rîdă abia simțit din colțurile gurii.

— Cu tine n-o să mă însor, îi spuse deodată fetei, liniștit și simplu, de parcă ar fi știut acest lucru de cînd lumea. N-o să mă însor pentru că nu-mi ești dragă și ți-au ieșit vorbe. De pămîntul tău n-am lipsă, pentru că n-am ce face cu el. Cine e prostul să se însoare azi pentru pămînt...

Merseră apoi în tăcere și după un timp se întoarse iar spre ea. Îi privi hainele murdare și-i spuse cu umbră de glumă în glas.

— Te-ai cam îmălat, da ce să faci, așa e drumul, îmălos. Da nu-i nimic, tot albă și frumoasă te faci pînă la urmă...

Apoi nu mai scoase o vorbă, uită de fata de lîngă el și din cînd în cînd, cu dosul mînecii, își ștergea stropii de noroi de pe față.

Sorin Titel

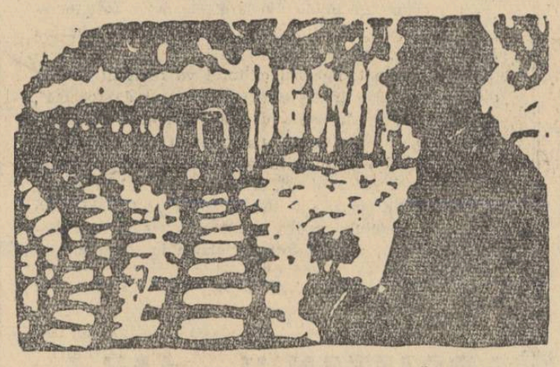

Linogravură de NICĂ PETRE

FATA URÎTĂ

Seara pleacă diseară și, lucru curios, asta îmi produce oarecare mulțumire. Mă voi liniști puțin. Încerc să-mi închipui cît se vor schimba prin lipsa ei ocupațiile mele obișnuite și constat liniștit că toate rămîn la locul lor. (Așa să fie oare?)

Vecinul Cristea mă trage de mînecă. Sînt la ședința de analiza muncii, ce naiba! Inginerul Tomescu întreabă pentru ce a întîrziat serviciul tehnic cu documentația pentru lucrările auxiliare de la Maliuc. A, da, am să răspund. Mă înscriu la cuvînt, dar uit foarte repede ce voiam să explic.

Sena e urîtă. Îmi amintesc foarte bine, citeam în pauza de prînz un volum de Jack London. N-avusesem nicio dragoste mare și mă fascina acea femeie-ideal care călătorea din nuvelă în nuvelă, femeia desăvîrșită la trup și la suflet, o statuie însuflețită. Mary, Ruth... De cînd trecusem de cea dintîi tinerețe, îndrăzneam rareori să visez. Nici nu-mi venea în minte că aș putea fi nepotrivit unei asemenea iubiri. Și Sena...

— N-am citit nimic de London. Mi-o împrumuți și mie?

Cînd Sena mi-a înapoiat cartea, am găsit în ea o foaie rătăcită. Pe mijloc se lățea mare caricatura ei (cu ochelari), pe care stîngăcia desenului o făcea oribilă. Și dedesubt, una după alta, trei întrebări: „oare? dece? pentru ce?" Apoi: „E vorba de suflet deci. Urîțenia înseamnă lipsă de caracter". De atunci am început să...

— Vezi că ți s-a dat cuvîntul.

Tresar, răspund confuz observațiilor făcute de Tomescu, și deși n-am explicat tocmai ce trebuia, cînd mă așez, simt o negrăită bucurie. Directorul se apleacă și șoptește ceva șefului de la proiectare.

Toată lumea o prețuiește pe Sena. „Cel mai bun inginer de la noi..." A dat două proiecte de simplificare a obținerii celulozei din stuf...

M-am întrebat ce soartă au în lume cei urîți. Se nasc și ei. Trăiesc în jurul nostru. Fiecare om caută fericirea, fiecare om știe ce înseamnă fericirea. Sena a înțeles că e urîtă și asta o preocupă. Poate fiindcă pare tăcută și rece, colegii nu îi fac curte. Dar a devenit tăcută, cred, fiindcă n-a condus-o nimeni acasă. Nici măcar prietenele. (Ce trist lucru să încerci să înlocuiești dragostea unui bărbat cu prietenia femeilor!)

Toată lumea o prețuiește pe Sena pentru că muncește mult. Zăbovește în birou pînă seara tîrziu. Eu am înțeles adevărul.

— Păzești birourile, Sena?

— Nu prea am ce face acasă...

Locuiește singură și i se urăște. Muncește mult ca să scape de singurătate, ca să pună în locul unor satisfacții mărunte o bucurie puternică. Muncă. (Poate oare asta să umple o existență întreagă? Să o umple, nu să o justifice...)

Sena se îmbracă frumos, se îmbracă bine, cu gust. Dar știe din păcate că e urîtă și merge trist. Pe coridor, pe stradă... Cu un trup colțuros și slab, cu o față palidă și nearătoasă... Bănuiesc că cineva a jignit-o mai de mult. Adică i-a spus adevărul (nas ascuțit, buze subțiri strînse într-o gură prea mare, git vînos, frunte...) Chiar acum îmi închipui fruntea ei și... O frunte frumoasă. Cine va rosti senin această laudă perfidă, ca o confirmare a urîțeniei?

Vecinul meu Cristea desenează pe o hîrtie. Cu un rînd de scaune mai în față, lateral, stau cele două dactilografe de la serviciul nostru. Sînt tinere, drăguțe, și foarte fardate. Îmi amintesc, odată vorbeau în birou despre Sena:

— Eh, îi va fi mai ușor decît altor femei să se despartă de tinerețe.

Nu pot să le sufăr. Sînt fiecare și răutăcioase. Ce dracu a găsit Cristea la ele interesant de desenat?

Sena citește mult, vrea să trăiască într-o lume în care frumusețea ei și a celorlalți depinde de ea.

— Ce citești, Sena?

— Ofelia... adică Shakespeare.

Afară scînteiază după-amiezile fierbinți ale verii, sau prin frunza copacilor se joacă un vînt de toamnă. Deobicei Sena privește undeva lîngă cartea deschisă și încearcă să zîmbească amuzat pentru a-și contrazice cuvintele.

— Ce minunat visează Shakespeare. Visează adevărat, ca în viață. Eu n-am învățat încă asta.

Înțeleg cît de bine se regăsește acolo, între pagini, după felul în care citește... Credeam la început că își prelungește adolescența în visurile acelea îndrăznețe, fără căpătîi, pe care eu nu le mai cutez. Mi-era străină. Dar mă înșelam.

În spatele meu vorbește inginerul Pall.

— Nu sînt sprijiniți suficient cei de la cursurile serale...

Îi simt în ceafă și pe păr răsuflarea ușoară. Da, Pall trece drept un om deosebit. Înalt și spătos, are o mobilitate neobișnuită și trăsături aspre. Dactilografele s-au îndrăgostit de el una după alta.

Un lucru îmi displace la Sena.

— Sena, dece te uiți tu așa... la colegii noștri?

Îi fixează cu o curiozitate admirativă și uneori am impresia că îi roagă pentru o privire „în afara serviciului". De ce i-am spus-o? De atunci îi simt mereu ochii atîntiți asupra mea cînd lucrez. Iar eu știu la ce se gîndește. Uneori mi se face aproape milă... Stupid. Sena e un inginer foarte apreciat; și eu voi continua să fiu un tehnician oarecare din subordinea ei. Poate își dă seama de asta. În ultimul timp a devenit din ce în ce mai aspră cu mine.

— Veselovski, încă o greșeală ca asta și pierzi prima... (Ciudat, dar lucrul ăsta nu-mi apărea altădată atît de indiferent).

Pricep de ce se poartă așa. Vrea să se desmintă. Am luat amîndoi obiceiul să plecăm împreună. Flecărim și ne despărțim în stația de autobuz. Tot departamentul ne urmărește din ochi, iar colegii sînt convinși că o însoțesc pînă acasă. Uneori trec și după-masă pe la serviciu. Într-adevăr, ne place să discutăm. Despre orice. Sînt poate singurul față de care Sena nu vrea să pară altceva decît este. Cînd vorbește cu mine își păstrează și ochelarii pe față, ca și cum nu s-ar sfii să fie și mai urîtă. Dar e deajuns ca cineva să treacă prin birou, (oricine), și Sena își scoate ochelarii, se îndreaptă în scaun, răspunde anapoda.

— Sena, ce înseamnă să te prefaci?

— Înseamnă că ți-e teamă de ceva...

Cristea face acum caricaturile celor din prezidiu. Directorul seamănă. Îi declar că nu-mi plac mîzgălelile lui și el se revoltă. Susține că are talent...

— Ei dracie, vorbești întocmai ca Sena...

Colegii glumesc mult pe seama noastră, fără răutate, prietenește. Sena se supără dar nesincer. Cred aproape că se bucură. Și m-am speriat. M-am temut să nu înțeleagă greșit purtarea mea.

— Sena, ce crezi tu despre... dragoste, așa, în general?

— Nu cred nimic. Îmi închipui. Adică mă gîndesc despre asta numai cu ochii închiși.

— De ce?

— Ca să n-o las să scape. Pentru mine dragostea înseamnă să torni ceaiul de dimineață, să speli o cămașă, să cumperi o pereche de bretele...

A doua zi, Vera, logodnica mea, m-a așteptat la poartă. Ploua. M-a văzut mergînd cu Sena la autobuz. Ne-am certat (n-aveai ce căuta acolo, tu poți ajunge pe jos acasă!) și eu fiind puțin orgolios...

Am umblat trist cîtva timp, mintea îmi zbura aiurea. O iubeam pe Vera. Nu ne-am mai împăcat. Sena m-a întrebat ce s-a întîmplat. I-am spus cum și de ce. Din ziua aceea evită să vorbească cu mine și începu să bănuiesc că o duruse ceva...

Dar eu nu pot s-o iubesc, ce naiba! Da, așa se întîmplă: cu toții recunoaștem că și femeile urîte au dreptul la fericire. O recunoaștem în general și ne dăm în lături. Orgoliu bărbătesc, egoism? Nu, în nici un caz eu nu sînt egoist...

Vorbește directorul:

— Și acum în încheiere, tovarăși, am către dumneavoastră cîteva sfaturi pe linie profesională...

Mă uit la ceas. Peste o oră Sena pleacă... Fără niciun rost îmi amintesc că la defilări niciodată nu e aleasă pentru primele rînduri...

...Însfîrșit. Vecinul meu, foarte zgomotos, îmi întinde foaia cu caricaturi.

— Ia-le acasă, să vezi că sînt bune.

Le iau întradevăr și pornesc pe jos spre casă, cu paltonul pe umeri. Afară e cald și aerul a devenit molatec, învăluitor.

Îmi dau seama că Sena știe să iubească tocmai fiindcă nimeni nu i-a făcut curte. Îmi închipui că o văd și asta îmi provoacă puțină amărăciune. Da, Sena e urîtă...

— E urîtă Sena. Și știarsă... (Protestam violent la asemenea exclamații compătimitoare ale colegilor. Dar numai în gînd... Doar e atît de greu să negi realitatea!).

...Peste o jumătate de oră pleacă. Aș vrea s-o văd și înțeleg acest lucru doar acum. Vreau s-o văd nu fiindcă pleacă astăzi, ci fiindcă... așa... Mă urc într-un tramvai și cobor la gară. Seara deabia a început și becurile de neon n-au încă destulă putere. La intrare, o țigancă mă îmbie cu niște ghiocei. Mecanic, pentru a scăpa de ea, îi dau un leu și iau buchetul. Mergînd spre peron, mă hotărăsc să ofer buchetul Senei. Și totuși mi-e jenă. Numai îndrăgostiții fac așa ceva... Iar eu, ce naiba! Totuși (și totuși!) rămîn la hotărîrea mea.

N-o zăresc pe peron și nici la ferestrele vagoanelor. Sînt gata să-mi reiau cercetările, cînd iată, o văd venind cu un geamantănaș în mînă, îmbrăcată într-un raglan verde. Instinctiv, fac o copilărie: mă ascund după un stîlp și bag buchetul în buzunarul paltonului. Sena își cumpără un „Magazin", apoi se suie în vagon. Locul ei e lîngă fereastră și cum stă așa, aplecată în afară, parcă ascultă vacarmul gării, sgomotul pașilor, strigătele, clopotul vagonetelor de la mesagerie, anunțurile la megafon...

Mai sînt două minute pînă la plecare și încă mi-e greu să-mi părăsesc ascunzătoarea. Sena, pare-mi-se, s-a împăcat cu singurătatea ei. Dar de ce a ținut morțiș să plece tocmai ea la Brăila? Doar directorul n-a vrut s-o lase...

— Sena...

Vorbele mi s-au oprit în git. Sena e înspăimîntată, aproape obidită. Voiam să-i spun: „Sena, a venit primăvara!" și să-i dau ghioceii...

— Sena, să nu uiți să ne trimiți o ilustrată...

Zîmbește silit și eu scot hîrtia cu caricaturi.

— Ți-a trimis Cristea o amintire de la ședința de analiza muncii. Zice că numai tu știi să-i apreciezi desenele.

Vagoanele se urnesc încet. Rămîn pe loc și îi fac semn cu mîna. Nu-mi răspunde, dar ghicesc că se uită spre mine. Nu se mai vede decît lumina roșie a ultimului vagon.

— Vei avea mult de lucru acolo, Sena. Ai să uiți de multe...

Simt un regret tulbure. Să fie oare părerea de rău față de orice om care ne părăsește? Aș vrea să întreb și pe alții ce cred despre asta.

Scot din buzunar ghioceii striviți. Au un miros crud, de iarbă nevîrstnică...

George Carpat

MĂRTURISIRI SADOVENIENE

Față de volumele mai vechi în care fuseseră incluse parțial unele contribuții publicistice cu caracter mai mult literar *(Foi de toamnă, Frunze-n furtună* și chiar *Caleidoscop* din 1946) precum și față de volumul de *Evocări* (1954), *Mărturisirile* tipărite acum includ mai ales profesiuni de credință ale artistului ori ale cetățeanului din care se desprinde cu un maximum de pregnanță atitudinea consecvent militantă a scriitorului ca și specificul însuși al acestui militantism sadovenian. Profilul calm al moralistului și al gînditorului care disprețuiește poza solemnă este dominant, oriunde ai deschide volumul.

Articolele sale — modele de concentrare stilistică, — conving întîi prin tonul lor măsurat, prin respectul rațiunii limpezi căreia i se adresează și pe care o stimulează evitînd violențele de limbaj, dar mai cu seamă prin încrederea neabătută care se degajă din contextul fiecărei intervenții, dincolo de înțelesul cuvintelor și al frazelor, în progresul uman. Este un optimism structural — acela al tuturor generațiilor de țărani care-l preced — rezultat din observarea ascuțită a naturii și a oamenilor, din conștiința vechimii poporului și a rezistenței lui pînă la ceasul deplinei dreptăți. Imaginea mai completă și mai exactă a lui *Sadoveanu-omul* prinde relief în baza noului volum, care înlocuiește cu multă strălucire capitole esențiale de veritabilă monografie.

Prima parte a culegerii, articolele din trecut, sînt inserate sub un titlu comun: *Sfaturi cu mine însumi*, dat de însuși autorul lor unui volum proiectat să apară în 1940. Datorită împrejurărilor politice de atunci, respectivul volum nu a mai putut să apară. El urma să fixeze, într-un moment greu, cînd țara era ca și cotropită de hitleriști, atitudinea plină de curaj a omului căruia îi repugna demagogia patriotardă și crima ridicată pe atunci la rangul de virtute de către bandele fasciste legionaro-antonesciene. Prefața publicată acum a proiectatei cărți de atunci evidențiază aceasta: „Au pierit de război și molime opt sute de mii de frați ai mei (în primul război mondial — n.n.), ca să se reia aceleași lingușiri ale poeților, aceleași declarații de patriotism și onestitate ale personajelor lui Caragiale și să repete același ritual de profanare a mormintelor. Mai mult, generația nouă — dintr-o emulație europeană — tinde să urce în pomi pe bătrînii triburilor, ca apoi să-i scuture, să-i frigă și să-i mănînce. Cuviința de vorbe a poporului nostru a fost părăsită... Astfel drumul nostru nu merge înainte, ci face o curbă îndărăt..."

Aceste cuvinte îndrăznețe despre conducătorii iresponsabili și despre huliganii fasciști au fost scrise în 1940, cînd, tot dintr-o „emulație europeană", aceea a fascismului german, ni se impunea cu forța o guvernare criminală.

Cea de-a doua parte a cărții cuprinde contribuții și studii mai noi, publicate după eliberarea țării. Ele sînt intitulate, după un articol al maestrului, *„La cumpăna veacului"* și marchează saltul calitativ săvîrșit în concepția social-politică a omului și a scriitorului, salt explicabil ținînd seama de consecventul și pronunțatul umanism democratic pe care l-a afirmat scriitorul de-a lungul întregii sale cariere literare.

Citite acum, în continuitate, în ordinea cronologică în care sînt dispuse, aceste mărturisiri sadoveniene dobîndesc dintr-o dată valoarea unui comentar care întregește și explică mult mai direct geneza operei prozatorului. În acest sens pot fi citate mai ales *Reflexiile unui explorator* (1909). Constatările făcute pe moșia Ichimeștilor constituie materialul din care se dezvoltă mai tîrziu (1912) *Bordeienii*. Tot așa, unele articole din timpul primului război pot fi considerate ca punct de plecare a romanului *Strada Lăpușneanu* iar opiniile despre vechimea culturii poporului nostru *(Ochiul care rîde)* și acelea pe marginea *Dicționarului Academiei* pot fi regăsite în romanul *Creanga de aur* (1933).

Dar nu-i vorba numai de filiația temelor publicistice în opera literară. Atitudinea *cetățeanului* manifestată cu limpezime în presă luminează profund sensul întregii opere care are la bază acea comuniune deplină a scriitorului cu poporul și atitudinea neabătută de critică a indiferenței guvernanților, a exploatării nemiloase pe care cei puțini o exercitau pe spinarea mulțimii truditorilor-țărani. Problema țărănească este centrală în preocupările ziaristului și ale scriitorului. Ani la rînd el constată cu amărăciune împovărarea vieții satelor, căutînd soluții pe care nu avea să le aducă decît răsturnarea puterii domnilor și boierilor, prin acțiunea muncitorimii condusă de partid. Țărănimea a devenit aliatul firesc al muncitorilor de la oraș și Sadoveanu a fost în primele rînduri ale luptătorilor pentru noile întocmiri bazate pe unirea gospodăriilor țărănești. Și înainte de eliberarea țării și — cu atît mai mult — după acest eveniment, scriitorul vorbea mereu de căile emancipării economice și spirituale a maselor. În 1917 el saluta Marea Revoluție Socialistă din Octombrie în termeni care lasă să se înțeleagă o deplină adeziune: „Marele popor al stepelor s-a scuturat deodată din somnu-i lung și, ca prin farmec, a început a zvîrli în juru-i zdrențele trecutului, apărînd în fața lumii într-o nouă haină de lumină... Astăzi lumea se scutură din temelii și se primenește. Ziua de mîini ne așteaptă și pe noi..."

Numeroasele articole consacrate mizeriei în care era ținută țărănimea, atitudinea combativă din perioada de pregătire, de către guvernanții trădători, a fascizării țării — nu puteau fi — logic — urmate, îndată după eliberare, decît de acele patetice declarații cuprinse în conferința „Lumina vine de la răsărit" (1945): „Negurile pe care o propagandă bolnavă le revărsase asupra lumii noastre se risipeau, soarele Răsăritului biruia balaurul îndoielilor mele... Evenimente mărețe se desfășoară în lume; e vremea cînd mi se impune să-mi fac mărturisiri de credință. E vremea să-mi fac datoria". Și datoria și-a făcut-o și de aici înainte militantul social, atît în calitate de scriitor cît și de cetățean. Dovezi despre aceasta găsim și în restul activității sale publicistice și în opera propriu zisă. *Mitrea Cocor, Nicoară Potcoavă* — ca și celelalte lucrări — răspund unor noi imperative căci, așa cum mărturisea din nou scriitorul acum zece ani, „am bucuria că, exprimînd sufletul acestui popor, am putut ajunge la ceasul dezrobirii lui".

Volumul *Mărturisiri* cuprinde numeroase pagini care celebrează acest „ceas al dezrobirii", întrezărit poate mai nebulos dar așteptat cu deplină încredințare toată viața.

Sub raportul realizării artistice, o discernare precisă între opera literară și cea publicistică e destul de greu de făcut. Am vrea să dăm un singur exemplu edificator, un pasaj dintr-un articol publicat în 1919: „A crescut pe cerul de sară luna plină a primăverii. În fiecare noapte feeria ei argintie se dezvăluie pînă-n misterioase depărtări și pînă la stele, clădind la margini de dumbrăvi castele de abur, aducînd în poieni domnițe învesmîntate în vînt țesut..." (Luna). Imaginile cele mai delicate, fantezia bogată îi stau la îndemînă scriitorului, fie că scrie literatură, fie că se adresează cititorilor unui cotidian. De aceea și articolele sale au același farmec învăluitor, farmecul specific stilului sadovenian, chiar dacă e vorba de considerații de ordin politic sau economic, de probleme privind estetica realismului socialist (sînt deosebit de valoroase mai ales contribuțiile referitoare la problemele creației, la raporturile între scriitor și critic, moștenirea clasicilor) sau construcția industrială.

Publicistica marelui nostru clasic ne oferă o imagine — am spune inedită — a lui Sadoveanu. Otilia Cazimir are meritul de a fi atras atenția pentru prima dată asupra unei laturi mai apropiate, mai puțin convenționale și mai intime a personalității scriitorului. (A se vedea și în volumul: *Prietenii mei, scriitorii*, paginile consacrate lui Mihail Sadoveanu). Un Sadoveanu plin de voioșie și de tinerețe, prieten cald și sensibil, tovarăș de vînătoare sprinten, cu o discuție vioaie și plină de spirit, — așa îl aflăm din paginile memorialistice ale apreciatei autoare.

Aceste trăsături pun în lumină *participarea* scriitorului cu tot sufletul la construcția noii vieți a poporului nostru, multilaterala prezență în actualitate a aceluia care, dacă a putut fi calificat un „taciturn", dovedește că este un entuziast martor al prezentului. Iată pentru ce volumul recent apărut interesează și sub aspectul cunoașterii mult mai profunde a structurii sufletești, preocupărilor și evoluției concepțiilor *omului-Sadoveanu*.

N. Barbu

REVOLUȚIA CULTURALĂ

(Urmare din pag. 1-a)

a fi combătut și exterminat din rădăcină. Fiindcă statul nu putea plasa pe absolvenții școlilor superioare, pe postulanții fără perspectivă, amenințați să se declaseze, se preconiza reducerea institutelor superioare de învățămînt sau, cel puțin, reducerea accesului la ele. Se știe că Gherea a combătut, pe vremuri, principiile acestei politici obscurantiste și a arătat că o orînduire, adusă să adopte o astfel de atitudine, este viținată în fundamentul ei și că ea trebuie neapărat schimbată. Astăzi, nevoile materiale și morale ale populației au crescut în asemenea măsură, rețeaua de instituții create pentru a satisface aceste nevoi a luat și ea o asemenea dezvoltare, încît postulantul fără noroc, dotat cu o diplomă superioară, este astăzi un tip social dispărut. După legile în vigoare, orice absolvent al unei școli mai înalte este îndată repartizat la un loc de muncă, unde poate împlini o funcțiune utilă, pe măsura pregătirii și talentelor lui. Tineretul nostru înțelege din ce în ce mai bine că în curînd nu va mai fi punct al țării îndepărtat de aria civilizației și că viața oricui, prin împlinirea creatoare sau, cel puțin, harnică și onestă a îndatoririi profesionale, poate deveni spornică și frumoasă. De altfel, este pe cale de dispariție și concepția că pregătirea superioară de cultură este menită a forma numai pe specialiștii profesiunilor numite altă dată „liberale". În concepția socialistă de viață, învățămîntul mai înalt este chemat a forma nu numai pe specialist, dar pe om în înțelesul cel mai deplin și cei mai înalt care se poate da acestui din urmă cuvînt. Omul socialist aspiră către participarea la toate formele civilizației și culturii; el dorește pentru sine sănătatea, prosperitatea și plăcerea, înțelegerea lumii și a vieții, a naturii și a istoriei, a tuturor creațiilor materiale și morale apărute prin dezvoltarea energiilor umane. A fi om cult, în înțelesul superior al cuvîntului, înseamnă a domina viața, prin inteligență și caracter. Nu mai este deci cu putință a rezerva cultura superioară numai îngustului strat al așa-zișilor deținători ai profesiunilor intelectuale. Întrevedem momentul în care orice om, în orice loc de muncă s-ar găsi, va dispune de întregul orizont al culturii. Revoluția culturală, inițiată de Partidul clasei muncitoare, s-a călăuzit de această năzuință, și aceasta explică numărul instituțiilor de cultură cu care e dotat poporul întreg, felul lor și îndrumarea dată creației de cultură în toate domeniile.

S-a vorbit de roadele acestei îndrumări în domeniul științelor naturale și exacte, și mie nu-mi rămîne decît de a adăuga ceva despre înflorirea literaturii și artelor în anii regimului popular, sub îndrumarea Partidului clasei muncitoare. Această înflorire este vizibilă, mai întîi, în aducerea în circulația generală a tuturor creațiilor de seamă ale trecutului. Nu numai operele apărute în limba română sau datorite unor artiști români sînt astăzi la îndemîna tuturor, astfel încît legătura cu tradiția noastră de cultură este vie și activă pentru fiecare din noi, dar și operele literaturii și artei universale ajung astăzi prin tirajele sau reproducerile în multe mii de exemplare, prin extinderea rețelei muzeologice și bibliotecare, în miinile oricui.

Niciodată, în tot trecutul culturii românești nu s-a tradus atît de mult ca astăzi. Cititorul din punctul cel mai îndepărtat al țării, din locul de muncă cel mai modest, poate astăzi citi pe toți marii poeți și gînditori ai omenirii. Deși învățămîntul limbilor streine este oferit astăzi straturilor întinse ale tineretului din învățămîntul mediu și superior, ne apropiem totuși de ceea ce constituie o caracteristică a tuturor culturilor ajunse la maturitate, și anume posibilitatea de a-ți putea însuși întregul cuprins al culturii mondiale, utilizînd numai mijloacele existente în limba națională. De pe acum, cineva care n-ar ști decît românește, poate intra în contact cu gîndirea tuturor geniilor lumii. Este o împrejurare nouă, pe care o datorăm revoluției culturale.

În același timp în literatură, în artele plastice, în creația și interpretarea muzicală, în teatru și în cinematograf apar mereu talente noi, care oglindind împrejurările noi ale țării, năzuiesc spre o artă umană, în formele unei organizări artistice superioare. Este arta realismului socialist, aceea care răsfrînge realitatea care se dezvoltă și crește, aducînd pe om cît mai aproape de tipul lui cel mai înalt. Acum aproape două secole, un gînditor german, Johann Gottfried Herder, a făcut observația că oamenii n-au găsit un alt nume pentru a desena calitatea morală cea mai înaltă decît propriul lor nume, vorbind despre umanitate, umanism sau despre omenie, cum zicem noi. Vechiul umanism, al Renașterii, era numai al unor anumite clase sociale. Noi dorim acum umanismul socialist, umanismul tuturor, înflorirea tipului uman celui mai înalt în fiecare din frații și tovarășii noștri de muncă. Este principiul cel mai general care a inspirat revoluția culturală.

Inițiativa acestei revoluții și răspunderea înaintării către scopurile propuse și-a luat-o Partidul Muncitoresc Romîn. Călăuzind-o, așa cum a făcut, partidul clasei muncitoare a binemeritat de la patrie și de la popor. Există oameni, mai ales în străinătate, care pot privi cu necaz progresele culturale realizate de poporul romîn în faza cea mai recentă a istoriei lui. Sînt mîhnit că aceste progrese pot aduce cuiva supărare. Dar noi, care știm că orice om nu-și poate împlini menirea vieții decît în locul unde a văzut lumina zilei și împreună cu întregul lui popor, rămînem credincioși țării și poporului, ne străduim a le fi de folos prin fiecare faptă a noastră și îndreptăm un gînd al prețuirii și recunoștinței tuturor acelora care ne-au stat în ajutor, creînd cadrul activității noastre și liniile lui de direcție, poporului muncitor al țării, creatorul din fiecare zi al civilizației noastre, și partidului, care asumîndu-și răspunderile, reprezintă și îndrumează poporul muncitor, făuritorul bunurilor materiale și morale ale patriei.

Acad. TUDOR VIANU

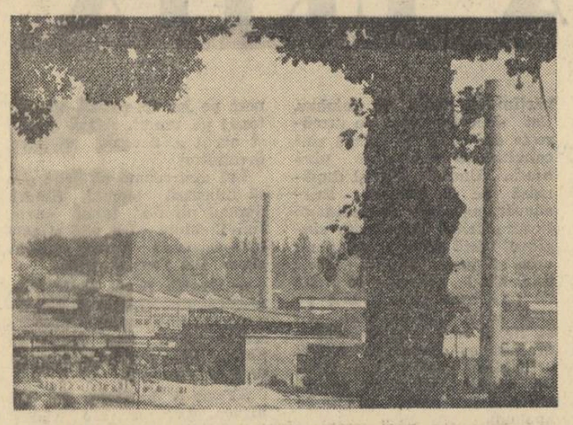

Peisaj de la „Oțelul Roșu"

Contemporaneitate și anacronism

În majoritatea creației noastre în versuri sau în proză, scrisă sub semnul marilor prefaceri ale anilor noștri, regăsim eforturile creatoare ale muncitorilor din uzine și fabrici, viața tumultuoasă de pe ogoarele înfrățite ale patriei, adîncile schimbări survenite în conștiința oamenilor, lupta partidului pentru ca viața noastră să devină din ce în ce mai bună, mai frumoasă.

Dar — și acum vom restrînge discuția noastră numai la sfera liricii — pe lîngă poeziile efectiv valoroase, emoționante ce apar în revistele noastre, se mai întîlnesc încă imagini prozaice care reflectă deformat și inexpresiv realitatea contemporană care încearcă să introducă într-o configurație social-economică nouă, caracterizată prin optimism și elan creator, mitul singurătății implacabile și iremediabile a individului, lamentațiile desuete ale unor suflete chinuite de banale și false probleme.

În nr. 4/1961 al Gazetei literare, *A. E. Baconski publică un ciclu de patru poezii. Dacă în* Spun adio pădurilor *se cîntă revelația înaripării, a izbucnirii omului spre lumină, iar* Noaptea în port *sublimează ritmul creator al epocii noastre, profilul poeziilor* Cîntec în noapte *și mai ales* Umbra bătrînului domn *este bizar și lipsit de echivalențe în realitatea noastră.*

În Cîntec în noapte, *pentru A. E. Baconski* „Stelele ard neclintite-n orbitele beznei", *iar* „zodia lor — *(trebule n.n.)* căutată în mulțimea pierdută-a străzii", *continuînd de pe o platformă filozofică idealistă să îndemne la solitudine și la retragerea în propriul EU, afirmînd că* „dacă nu-i nimeni în preajmă, / coboară-ți privirea / în suflet și caută singur oglinda aceea, / în care te uiți numai tu / și din cînd în cînd timpul".

Atitudinea aceasta dezolantă, cu reînvierea lui Don Quijotte, folosită drept simbol al dezamăgirii și al pierderii idealurilor o vădește A. E. Baconski și în Umbra bătrînului domn, *care obsedantă și sinistră, stă proiectată pe zidul odăilor poetului.* „Poate-i vre-un copac" *sau* „vreun lar rătăcit ce-mi veghează căminul ?" *se întreabă contrariat poetul. Nicidecum. Nimic din toate acestea. Copacul* „își vede umbra pe pietrele străzii", *„Larii" ocrotitori, l-au părăsit de mult, turnul gotic semănător de umbre și mistere, amintire duioasă a copilăriei a rămas departe, împreună* „cu visul falnic al anilor tineri".

În vremea asaltului omului spre cosmos, a marilor eforturi colective ale umanității, cînd „lupta cu morile de vînt" *a rămas doar o amintire în negura uitărilor fără de regrete, după apariția imnului de slavă adus geniului uman de către Arghezi în* Cîntare omului, *A. E. Baconski mărturisește :* „N-a mai rămas decît umbra cu mine / Umbra bătrînului domn de la Mancha, / Umbra bătrînului, bunului domn / Cu scut și cu sabie neagră".

Predilecția pentru pseudo-reflecții, pentru meditația sumbră cu reflexe preromantice, realizată prin readucerea la lumină a nostalgiei cimitirelor, a nopților „selenare" *și a mitului* „vieții de dincolo", *manifestă și Ion Rahoveanu în poezia* Ție *(*Tribuna *nr. 46/1960).*

„Cum nu rîzi de un erou de tragedie
Nu voi putea de-această nostalgie
Să rîd, chiar amical, nici în pămînt
Cînd norocos voi rîde-o veșnicie."

Începînd cu poemele indice, continuînd cu Sapho și Anacreon și terminînd cu clasicii întîrziați sau ultimii romantici, cîntarea sentimentului de dragoste a căpătat diferite tonalități și ipostaze determinate de concepția despre viața și preceptele morale ale epocilor respective.

Dacă „galanteriile" *Văcărești lor* (Rabdă inimă cît poți, / Nu-ți du faima pe la toți ; / Patimile vrînd să-ți spui, / Nu te-ncrede fiecui" / *sau* „Cînd nu te văd am chinuri / iar cînd te văd, leșinuri") *le privim cu îngăduință și pietatea cuvenită „pionierilor", versurile lui Negoiță Irimie din* Întîiul poem (Tribuna, *47/960) ni se par învechite, anacronice, fără legătură cu universul sănătos al gîndurilor și simțămintelor omului contemporan.*

„Eu m-am închis în mine taciturn
Și-aștept de undeva, din temelie,
Ecoul pașilor tăi iar să-nvie
În inima-mi pustie ca un turn",

Fără să țină seama de bucuria de-a trăi a oamenilor veacului nostru, de atmosfera optimistă izvorîtă din încrederea omului în forțele sale, Negoiță Irimie conchide :

„Coboară, lună, / și umple-mi paharul. / Tristețile-n jurul meu curg / Ca vinul stors / Din raze de amurg". *(Întîiul poem).*

Pe aceeași linie, a preluării formulelor poetice uzate, se înscrie și poezia lui Petre Stoica „Fotografiile oamenilor", (Steaua *nr. 11/60), care, în linii mari, este o pastișă nereușită, strident modernizată a celebrei rețete horațiene „fortuna labilis" :*

„Ce a rămas din soldatul fotografiat la Viena, cîndva ?
Doar nasturii cu vulturii imperiali...
. . . . . .
Și unde-s clipele emoțiilor vechi
ale copiilor tunși, cu lauri de hîrtie pe cap ?"

„Vîntul — *exclamă P. Stoica* — a sfîșiat și a împrăștiat cununile lor fără preț..."

Partea a doua a poemului lui P. Stoica, care emite un soi de teorie a metempsihozei, potrivit căreia tînăra generație ar reprezenta pe scara evoluției „mereu și mereu / biografiile și sufletul lor — și deseori aspirația împlinită" *a strămoșilor, pare forțată și inacceptabilă.*

Cititorul simplu, supremul judecător al creației unui poet, pentru care noțiunea „poezie", *în virtutea tradiției, a căpătat o anumită accepție, nu poate considera operă de artă prezentarea inexpresivă, lipsită de imaginație poetică, neprelucrată, a realității.*

Astfel, Iașul literar, *nr. 12/1960, publică sub semnătura lui G. Mărgărit un soi de poezie „culinară", care îndeamnă* „la cina de mame, de tați și de pruneci" (?!) *în* „amurgul tapetat pe orașe, sate, garaje" *(ca să rimeze cu cofrage) întinzînd în poezia* Cina, „masa cu hrana dorită-n străbuni / Roșii, carne, brînză, miere, căpșuni / Cartofii, orezul, plăcinta cu ouă și lapte, / E cina de azi cu merinde multe și coapte".

Același caracter de generalitate, fals obiectivată, exprimă și „poezia" *lui Grigore Hagiu,* Bicaz, *apărută în* Steaua, *nr. 11/960, care pedalează pe o așa-zisă forță de sugestie rezultată din contrapunerea unor impresii fugare ce se vor semnificative, dar care eșuează în incoerență :* „Brazii neclintiți, senzația abia definită / că pămîntul e-n încordare la rădăcina lor / barajul încremenit în alb — / un gînd fin și puternic, / în arcul lui cuprinzînd priveliștea pînă în zare. / Și omul visînd vîrtejul apelor viitoare / și-n oglinda lor, pe care mă face s-o simt și eu / umbra lui prelungită, gîndul lor, truda lui, / temelia barajului, brazilor, aerului plin de ecouri". *E mai mult o imagine prozaică și incompletă, un crîmpei superficial extras dintr-o realitate măreață, plină de semnificații și poezie, care obligă la mai mult.*

Coană după „literaturizare" *cu orice preț, construind imagini voit livrești, țipătoare, vădește și Ion Acsan (*Scrisul bănățean *nr. 12/960).*

„Simțiți cu toții vraja urbanelor lacustre *(sic)*
Cînd sus, pe stîlp, neonul aprinde albe lustre,
. . . . . .
Tot ce-n beton clădit-am deasupra frunții voastre
Acum sub noi se-mbină cu lumile de astre".

Dacă se poate concepe „urbane lacustre", *intuite ca minuni ale civilizației, sau* „beton clădit deasupra frunții" *este discutabil, la fel cum este strident să vorbim de* „orașul acesta cu nume de burg" *(Negoiță Irimie) sau despre* „oamenii *(care)* vor fi învățat poate, de la copaci / poziția verticală și să coboare în adîncuri", / „iar de la crengile lor / izbucnite spre înalt / sensul spre soare și stele" *(Ilie Constantin,* Desprindere de țărm, Viața românească, *12/1960).*

Nivelul la care a ajuns astăzi literatura noastră nouă, exigențele din ce în ce mai sporite față de producția artistică manifestate de masele largi ale cititorilor, dorința legitimă a omului contemporan de a se regăsi în creația literară, toate acestea impun ca o elementară obligație față de epoca noastră, cultivarea unei poezii a tinereții pline de elanuri, a optimismului creator,

Al. Hanță

TREI POEZII INEDITE DE *George BACOVIA*

Publicăm în această pagină trei poezii de George Bacovia. Tipărite în paginile unor periodice din anii 1914 și 1923, nu au fost retipărite în nici un volum pînă în prezent, astfel că nu sînt cunoscute publicului larg. Ele ne-au fost încredințate recent pentru publicare de tovarășa Agatha Grigorescu-Bacovia.

Și în aceste trei poezii cititorul va reîntîlni contradicțiile specifice liricii bacoviene. „Nervi de toamnă", de exemplu, mărturisește deruta ideologică a scriitorului care caută înfrigurat un drum în viață, drum pe care poetul îl întrezărea în mod simbolic „înainte" dar din pricina lipsei unui orizont nu reușea să-l întrevadă clar. Celelalte poezii sînt semnificative pentru chinurile morale ale poetului pentru durerea încercată de sufletul său sincer, ultragiat de societatea burghezo-moșierească.

PRIETENUL MEU, SMOCHINUL

Mingiie-mă, Marta, și iubește-mă,
Fiindcă
Văzutu-mi-am astăzi parcul pudrat
De brumele reci ale reginei
Cu buzele reci,
Măria-sa Toamna,
Smochinul, bătrînul meu smochin,
Uitat în ruginitul
Și,
De mult părăginitul
Parc, (Cimitirul întîiei nostalgii)
Își plînge durerea cu frîntele-i crengi...
Pe veștede foi căpărut-au lacrimi amare...
O, lacrimile, tîrziile lacrimi,
Marta, iubita mea,
Cruntа nostalgie, a prietenului meu, smochinul,
Mă-infringe.
O, Marta, iubirea și durerea mea, —
Îmbrățișez plingînd,
Pe fratele,
Prietenul,
Bunul meu prieten, smochinul.

Vrut-a destinul
Ca îngemănatele noastre suflete,
Să-și arunce mărgăritarele în noroi,
Să plîngem, prietenă dulce și bună,
Să plîngem, prieten înfrînt
Durerea-ne cruntă...

1923

ROMANTĂ

Cînd luna e o roză de argint
Hai, să te aștept în zăvoiul de argint.
De n-ai să vii nu e nimic,
E-un secol mic,
Toți mint,
Cînd totul e pentru argint.

Rămîne luna roză de argint,
Azi nu-i vreme de alint.
De vei veni,
Cînd n-o să vin,
Pe banca veche vei găsi
Un crin,
Și-o monedă de argint..

1914

NERVI DE TOAMNĂ

Toamnă... iar sînt copil
Prezența mea am pierdut-o...
Și iar defilează, umil,
Mizeria uitată de cei ce au cunoscut-o..

— Inima grea se izbește-n bizare cadențe...
Oftică, toamnă și zdrențe...
Despre asta nu, despre aceea nu,
Frunze la vînt...
Hohu,
Și eu am fost pe pămînt,
Dar unde-ai fost tu ?...

Sînt iar în orașul enorm.
De cei ce se sting, nimeni nu regretă...
Dormim...
Toamnă și amurguri de jale
Pătează cu o spaimă violetă,
Oglinzile publice, murale.

Adio, visul se ascunde...
Înainte ? Înapoi ? Oriunde...

1914

Ion Hobana:

ȘFÎRȘITUL VACANȚEI

Evenimentele din vara anului 1944, privite cu ochii unui copil de treisprezece ani. Acesta e subiectul ultimului volum al lui Ion Hobana. Pasiunea pentru literatura științifico-fantastică a lui Jules Verne, pentru filatelie, dragostea naivă și încăpățînată pentru o fată cu șase ani mai mare decît el, lasă încetul cu încetul locul unor preocupări mai mature, rezultat al unei experiențe bogate de viață. Trecerea acestui hotar dintre copilărie și tinerețe e hotărîtă de împrejurările dramatice ale acelei vacanțe a anului 1944. Treptat, atmosfera calmă, în care se desfășoară o bună parte a vacanței, se tulbură, acțiunea se precipită, fabulația devine mai bogată. Personajul central, Gelu, fiul unui profesor cu vederi democratice, asistă întîmplător la întîlniri conspirative ale patrioților antihitleriști, la acțiuni ale țăranilor răsculați împotriva lui Antonescu, la aruncarea în aer a depozitelor germane de carburanți, apoi la retragerea dezordonată a armatelor lui Hitler, la intrarea victorioasă în oraș a trupelor sovietice. Îndată după izgonirea ocupanților germani, Gelu observă cu aversiune schimbarea aparentă a concepțiilor moșierilor și a marii burghezii din oraș, pînă atunci aprigi susținători ai războiului antisovietic. În cele din urmă își dă seama de jocul acestor proaspăt „democrați" care încercau să saboteze războiul împotriva armatelor naziste. Tot printr-o întîmplare (nu lipsită de unele elemente romanești) el descoperă că rivalul său la dragostea Lianei, junele pomădat și antipatic Andrei Vîlcu, e un asasin legionar de rînd.

Acțiunea, desfășurată într-un ritm susținut, episoadele dinamice, permanenta intervenție a unor elemente neașteptate, fac ca lectura cărții lui Hobana să fie antrenantă. Din păcate, însă, autorul nu a încercat să deseneze cu o oarecare precizie portretele eroilor săi. Personajele sînt prezentate liniar, uneori părăsite pe drum (cum e cazul lui Ilie ilegalistul, care aruncase în aer rezervoarele de benzină) ceea ce face ca povestirea să păstreze un caracter cîteodată estompat.

Recentul volum al lui Ion Hobana plecînd de la o intenție lăudabilă, aceea de a prezenta împrejurările în care s-a maturizat o generație, nu și-a atins decît în parte scopul. Cu o analiză psihologică insuficientă, cu o palidă prezentare a forței principale, Partidul Comunist, care a determinat evenimentele din dramatica vacanță a verii lui 1944, rezultatele nu puteau fi mai fericite.

G. V.

PAGINI DUNĂRENE

Citind această culegere literară, editată de Casa regională a creației populare din Galați, iubitorul de literatură încearcă o dublă satisfacție : în primul rînd întîlnește nume noi de tineri poeți și prozatori și în al doilea rînd descoperă prezența unor talente în formare.

Vom începe cu proza. Autorii schițelor surprind aspecte semnificative din viața noastră contemporană. Situațiile create oferă posibilitatea de a-și dovedi bogăția sufletească. Remarcăm schițele **Lecție tîrzie** de M. Auneanu și **O călătorie întreruptă** de I. Tănăsache care sînt axate — așa cum cere și genul — pe un singur moment din viața personajelor — iar atitudinile și creațiile lor apar justificate, rezolvarea din final — reieșind logic. În celelalte schițe (**Trupă de M. Ionescu și Necazul meșterului Traian** de N. Maftei), autorii au săvîrșit unele erori de construcție. N. Maftei amplifică exagerat proporțiile dramei meșterului Traian, fără să o justifice prin fapte de viață. M. Ionescu concentrează în schița sa prea mult material de viață, iar personajul există numai prin relatările autorului, fără a prinde contur real.

În unele reportaje există tendința de a cuprinde prea multe aspecte ale realității — ceea ce duce în mod firesc la expunerea unor generalități și locuri comune și la estomparea figurilor umane. Credem că reportajul lui M. Brazdeș are această deficiență. Pe de altă parte o tendință către descriptivism este evidentă la M. Ionescu.

Poeții prezenți în culegere caută să-și găsească timbrul personal. În poeziile sale, Sebastian Costin are notă originală pronunțată. **(Activistul, Zidarul).** Simion Ajarescu evită șabloanele și platitudinile. Candiano Priceputu **(Subiect de poezie)** și Maria Mogoșanu în **(Cintecul străzilor)** aclamă marea poezie cuprinsă în realitatea înconjurătoare. Vibrația lirică este autentică. În creația tinerilor poeți există unele inegalități. Un exemplu îl constituie V. Caragea care semnează poezia **Copilul** — realmente emoționantă dar și **Orașul meu,** poezie discursivă, declarativă. O inițiativă prețioasă a autorilor culegerii a fost și aceea de a include la capitolul poezie — creații folclorice noi, culese de prof. Gogoț. Avem cuvinte de laudă pentru prezentarea grafică a cărții. Noua culegere ne îndreptățește să credem că va fi urmată de altele și mai valoroase.

M. B.

T. Teodorescu—Braniște:

PRIMĂVARA APELE VIN MARI *și* PRINȚUL

Două cărți ale cunoscutului ziarist și romancier au apărut aproape simultan în vitrinele librăriilor.

Prințul este romanul de bază al scriitorului, apărut în preajma celui de al doilea război mondial. Retipărirea lui într-o nouă ediție a fost fericit inspirată. Din paginile cărții se desprinde imaginea definitivei decadențe a unei boierimi roase de vicii, ridicolă, decrepită. Deși a văzut unilateral acest proces, T. Teodorescu-Braniște conturează totuși cu vervă caustică portretul unei clase descompuse, parazitare, creionînd în același timp și cîteva profiluri demne de reținut ale micii burghezii sătești.

Primăvara apele vin mari e un roman scris recent, în care autorul și-a clarificat unele probleme privind raportul forțelor sociale în istorie. De aceea conflictul de clasă este mai bine reliefat, culminînd cu cîteva pagini remarcabile despre răscoalele țărănești din 1888. Cu deosebire realizate sînt acele capitole în care se urmărește procesul de înavuțire al burgheziei românești (Dionisie Nedelcu, Ianache Gănescu), tipurile de parveniți din această carte fiind și cele care rețin atenția cititorului. Unele pagini de cronică amorfă, lipsite de fior artistic ca și unele elemente de roman sentimental puteau lipsi din carte.

Și **Prințul** și **Primăvara apele vin mari** sînt două romane a căror apariție a fost întîmpinată cu interes

V. R.

Lion Feuchtwanger:

SIMONE

În postfața la **Vulpile în vie,** Feuchtwanger, discutînd despre legile care cîrmuiesc evenimentele istorice, spune că a le găsi și arăta este țelul autorului „care scrie astăzi un roman istoric serios. El vrea să înfățișeze prezentul. În istorie el nu caută cenușa, caută focul. El vrea să se oblige pe sine și pe cititori să vadă mai clar prezentul, distanțîndu-se de el". Povestirea **Simone,** dedicată Rezistenței franceze de sub ocupația germană din ultimul război mondial, deși scrisă pe viu, în cea mai acută contemporaneitate, se așează tot în perspectiva romanului istoric.

Simone e o adolescentă de 15 ani, orfană și săracă, crescută în casa unchiului ei Prosper Planchard, proprietar al unui mare garaj, primită la masă ca rudă, dar folosită ca servitoare, supusă jurisdicției aspre și meschine a „Doamnei", mama unchiului Prosper și mama vitregă a tatălui ei Pierre. Acesta, dușman al colonialismului, fusese asasinat în mod misterios pe cînd călătorea în Congo pentru a întocmi un studiu despre condițiile de muncă ale indigenilor. Una din rarele bucurii ale Simonei e să citească — mai ales cărți despre Fecioara din Orléans — către care simte o chemare și o dragoste deosebite. Dar nu e vorba aici numai de o atracție romantică : Franța în care trăiește Simone, dezastrul militar și retragerea trupelor, convoaielor de refugiați pe drumuri, instalarea armatei de ocupație în orașele cucerite și pactizarea celor „două sute de familii" din marea burghezie și aristocrație cu inamicul, această Franță înfrîntă și călcată de talpa insolentă a cuceritorului e aceeași cu Franța Ioanei d'Arc.

Desigur, oamenii nu mai poartă zale, și în loc de arcuri trag cu mitraliera, dar, la fel ca și cu cinci veacuri înainte, minoritatea exploatatoare e promptă în „a colabora" și a încheia afaceri cu ocupantul, și în a reprima „rebelii" în numele ordinei. Toate acestea le înțelege curînd Simone. În jurul ei, ca să-i deschidă ochii, a stat imaginea tatălui mort, a stat moș Bastide, bătrînul legător de cărți socialist, și soferul Maurice, cu o conștiință de clasă atît de clară, viitor luptător în Rezistență. Dar a fluturat și umbra gingașă și grandioasă a Ioanei, arsă pe rug înainte de a fi împlinit douăzeci de ani. Din ce în ce, în mintea Simonei, Franța Ioanei d'Arc, faptele ei, lupta, victoria și moartea, trădarea ei de către rege și nobilii, patria vîndută, se suprapun Franței contemporane, i-o deslușesc și în același timp îi relevă propria ei misiune. Refuzul de a accepta răul, Simone și-l afirmă nu numai în visuri eroice, ci concretizat în acțiune : incendiază garajul unchiului ei pentru ca mașinile să nu cadă în mîinile dușmanului și e închisă la casa de corecție.

De-a lungul cărții, alegoria istorică intervine mereu mai des în planul prezentului, despicîndu-l și refăcîndu-l mai complet și cu o perspectivă mai profundă. Simone, în candoarea ei cutezătoare, cu figura ei de veche Franță — fruntea bombată, ochii limpezi și sprîncenele groase și blonde — devine însăși Ioana, împotrivindu-se în numele unui popor întreg cruzimii și asupririi. A o înregimenta sub stindardul Fecioarei din Orléans e cel mai frumos omagiu pe care-l putea aduce un scriitor Rezistenței franceze.

Cartea e bine tradusă de Ema Beniuc și Costa Giurgiuca într-un stil apropiat originalului. O însoțește sensibila și inteligenta prefață semnată de Zoe Dumitrescu-Bușulenga.

LILIANA ȚOPA

Arnold Zweig:

ȘCOALA VERDUNULUI

Romanul **Școala Verdunului** (1935) urmărește evoluția unui intelectual, a scriitorului Werner Bertin, pe scena măcelului de la Verdun, introducîndu-ne în viața tranșeelor, a cancelariilor și a suportului imediat frontului. Cronologic, **Școala Verdunului** este al treilea roman dintr-un ciclu care îmbrățișează perioada zbuciumată a istoriei Germaniei dintre 1913—1918, fiind precedat de **A venit vremea, Tînăra doamnă din 1914** și urmat de **Diferendul în jurul sergentului Grișa, Armistițiul** și **Instaurarea unui rege.**

Werner Bertin, scriitor și ziarist, înșelat de propaganda zgomotoasă și găunoasă a „apărării patriei", a „gloriei" este prins în mreaja „marilor idealuri". Bertin, care pînă la izbucnirea războiului nu avusese alt crez decît „dominația spiritului" inoculat de către educația burgheză, consideră că războiul îi poate servi drept ocazie de afirmare. Se înrolează voluntar și ororile războiului nu vor întîrzia să se arate. Genistul Bertin escortează pe o zi toridă un grup de prizonieri francezi, se poartă omenește, dîndu-le chiar apă din gamela sa. Dar, spre nenorocul său, burtosul colonel Stein îl observă și intervine brutal. Viața militară a lui Bertin se scurge zbuciumată, plină de tensiune. Grija zilei de mîine nu-l preocupă atît de intens, cît clipa pe care o trăiește. Măcelul nu alege pe nimeni, secera hidoasei morți se plimbă fără încetare. Pericolul este prezent pretutindeni. Pus într-o atare situație, Bertin meditează la (această) „dementă a uciderii", ajungînd la concluzia că între realitate și învățătură există o discrepanță evidentă.

Alături de Bertin, în roman mai evoluează și Eberhard Kroysing, locotenentul de pionieri care încearcă să-și răzbune fratele și să-i reabiliteze memoria, dar este și el ucis în mod fatal în timpul unui atac aerian.

Demascarea concepției ce domnea în armata prusacă, a justiției ei militare, prezentarea veridică a crimelor și hidoșeniei mașinei de război prusace (vezi episodul zidirii răniților în urma exploziei de la Donaumont), contribuie la conuoașterea și demascarea ororilor războiului și în același timp la trezirea unui sentiment de repulsie față de acest flagel îngrozitor care a prefăcut în cenușă atîtea valori. Cuvintele lui Bertin sună ca o profesiune de credință a marelui romancier care a denunțat cu vigoare militarismul și imperialismul german : „Cît timp se vor resimți efectele acestui război, misiunea cea mai de seamă a acelora care vor scăpa cu viață, va fi să depună mărturie — o mărturie sinceră și conștiincioasă".

M. R.

Cîntece de iubire

NAHABED KUCEAK

Existența lui Nahabed Kuceak, unul din marii lirici ai lumii, rămîne învăluită într-un abur de taină.

Pe la începutul veacului XVI trăia în Armenia, în ținutul Van, la Haragoniz, un poet numit Kuceak, sau Kocek. Dar, după opinia unor cercetători — îndeosebi a lui Arșag Ciobanian, principala noastră sursă de informare — nu acela ar fi autorul celebrelor cîntece de iubire. Opera ilustrului Kuceak poartă amprenta poeziei populare din regiunea Eghina; vocabularul, imaginile, stilul versificației, anumite întorsături specifice ale frazei — toate acestea diferă considerabil de manuscrisele poetului din Van. Sînt, deci, temeiuri să presupunem că Nahabed Kuceak a fost un cîntăreț rătăcitor (vartabed) care-a trăit undeva, în Eghina, într-o epocă greu de precizat, avînd un omonim în veacul 16, la Haragoniz.

Spre deosebire de majoritatea scriitorilor armeni din Evul Mediu, Kuceak n-a fost un slujitor al bisericii; ca atare, n-a avut parte nici de învățătură, de o cultură literară propriu-zisă. În afară de Biblie și de cîteva din principalele lucrări ale vechii literaturi armene, el n-a citit probabil nimic. Marele educator al artei sale, maestrul incontestabil al tuturor artiștilor de geniu, a fost creația populară. Și nu-i nimic uimitor în apariția unui asemenea cîntăreț într-un colț de pămînt unde răsună de veacuri acorduri ca acestea: „De m-oi spovedi la Sfîntul Soare, / Mi-e că-i moare pălălaia-n sfeșnic. / Spovedi-m-oi lunii zîmbitoare, / Fiindcă ea se înnoiește veșnic!" (Eghina). „Să nu adorm, iubito, cît zorii nu se-arată! / Îndeajuns dormi-vom, odată și odată, / Nenumărate toamne și ierni și primăveri, / În noaptea fără lacrimi și fără mîngîieri". (Erzerum). „O stea, deasupra mării abia tremurătoare, / S-a-ndrăgostit în taină de-un peștișor stingher; / Și nu e chip nici steaua în valuri să coboare, / Nici peștișorul n-are cum să se suie-n cer..." (Eghina).

Opera lui Kuceak, așa cum ni s-a transmis, este alcătuită din cîteva sute de mici poeme, forma prozodică de predilecție fiind catrenul. Aceasta ține, desigur, de caracteristicile poeziei orientale, îndeosebi ale poeziei persane.

Dintre cele trei categorii tematice distincte în opera sa, cîntecele gnomice-filozofice, cîntecele de pribegie și cîntecele de iubire, geniul lui Kuceak strălucește cu o intensitate aparte în acestea din urmă. Ceea ce-l înrudește pe marele liric armean cu titanii eroticei universale, dînd totodată un caracter foarte modern poeziei sale, este sentimentul priorității spiritului în dragoste. În ciuda numeroaselor elemente care, luate în sine, ar ispiti la concluzii contrarii, n-avem de-a face cu o poezie a patimii; accentele senzuale nu copleșesc ideea profundă că iubirea reprezintă o relație superioară între doi oameni, suferințele și bucuriile sale fiind atribute specific umane, nu simple ipostaze ale funcției biologice.

După cum observa pe bună dreptate Ciobanian în studiul despre trubadurii armeni, Kuceak este poate la fel de grandios ca Omar Kayam în sublimele sale accente de desnădejde erotico-filozofică, dar întrece, prin profunzimea simțirii și grația firească a expresiei, tot ce-a creat în acest gen poezia persană. Spre deosebire de Hafiz și Saadi, poeți de Curte, de un rafinament „seniorial", Kuceak nu-și instrunează lira sub bolțile aurite ale palatelor; el preferă arcadele verzi ale pădurii, covoarele neîntrecute ale cîmpurilor în floare, bolta somptuoasă a cerului înstelat. Cîntecul său, răsunînd lîngă focurile păstorilor sau în larma veselă a petrecerilor țărănești, nu omagiază nici hani, nici principi, nici sultani; unicul suveran a cărui glorie o slăvește — este iubirea.

În țara noastră, opera lui Kuceak a rămas lungă vreme aproape necunoscută. Ce-i drept, într-o culegere apărută cu mulți ani în urmă, și intitulată Din lirica armeană, *s-au publicat o parte din poemele sale, în transcriere literală, complet nesugestive din punct de vedere artistic.*

Abia în ultimul timp, sub semnătura lui Victor Tulbure, au apărut în revistele noastre cîteva transpuneri poetice, cu totul remarcabile, din Nahabed Kuceak.

În ce mă privește, pornind de la traducerea textuală în limba franceză, am încercat să armonizez în românește și în spiritul originalului, în măsura în care-l voi fi intuit, unele cîntece de iubire ale tainicului trubadur.

Nădăjduiesc că cititorii de orice vîrstă, dar mai ales cei tineri, vor găsi oarecare mulțumire în această lectură, înșirînd-se cu un zîmbet de recunoștință spre umbra cîntărețului din veac, pe-a cărui lespede funerară eu aș încrusta aceste stihuri ale sale:

„Atîtea păsări cîntă, cînd se pornesc zefirii, / Dar mai presus de toate răsună glasul tău, / Privighetoare, crainic de-a pururea iubirii! / Te-ascult și rîd spre chipul senin al fericirii /Și lăcrimez de jalea părerilor de rău.."

Blestem

Pe mîinile iubirii, Doamne, să nu ne dai, că nu-i a bună,
Sau, dacă tot ne dai – ne cruță de limbile de mătrăgună:
E drept că dragostea ne face nebuni, dar blestemat să fie
Cel care-și bate joc de-această nespus de dulce nebunie!

Trece moartea...

Colindam alaltăseară sub ferestrele vecine;
Trece Moartea și mă cheamă – Hai, flăcăule, cu mine!
Moarte, milostivă Moarte, – încă-s tînăr, nu-s de tine,
Vino să-ți arăt pe-aceea care, zău, ți se cuvine:
Apă vie ține-n mînă, nici nu bea și nici pe cine
S-ar cădea să bea, nu-l lasă ca să bea cum se cuvine!

Hei, lună...

Hei, lună, tu ești mîndră că luminezi pămîntul,
Dar luna pămînteană-i la mine în prăvor!
De nu mă crezi, așteaptă pînă-i desfac veșmîntul,
Dar mi-e că-ți pică dragă și-ai să te stingi de dor.

Privighetoarea

Se-așează lin privighetoarea pe trandafirul din grădină,
Și-n graiul ei fără pereche se tînguie la luna plină.
Tresare floarea și ascultă – apoi, cînd zorile adie,
Își leapădă rochița verde, își pune alta, singerie.

De ce?

De ce-ți feresti privirea, cînd treci pe lîngă mine?
Cu gîngășii de-acestea pe mulți i-ai îngropat!
Frumoaso, fie-ți milă – sînt un copil, vezi bine:
Nu mă zvîrli în flăcări, așa, nevinovat!

Prunc fără mamă

Mi-e inima ca pruncul fără mamă,
Pe care vreau cu dulciuri să-l împac:
Suspină zi și noapte și te cheamă...
Vrea să te vadă, ce pot eu să-i fac?

Cu toate frumusețile străine
Am încercat să-nduplec ochii mei,
Dar ei sînt veșnic însetați de tine,
Poftim și înțelege-te cu ei!

O, suflete, ia-mi viața, dacă-ți place:
Ți-o dărui vesel, nu e vreun prăpăd!
Dar de mi-ai cere ochii – ce m-aș face?
Cum aș trăi, fără să te mai văd?

Cîinele

Astăzi, cîinele iubitei m-a mușcat, fără pricină,
Și l-a dojenit stăpîna: Piei, jigodie haină!
Ce-ai cu el? Nu-l vezi că arde viu în flăcările mele?
Colo-n piept – nu-i vezi pumnalul împlintat pînă-n plăsele?

Răspuns

Cum luminează sinii tăi noaptea-ntunecoasă!
De nu mă chemi alături, alungă-mă acasă.
– N-am să te chem alături, acasă n-ai s-ajungi,
Au să te prindă zorii pribeag pe drumuri lungi...

În loc de lacrimi

Cînd a ieșit iubirea în lume prima oară,
A poposit la mine în suflet, mai întîi,
Apoi s-a dus ca șoimul răzleț, din țară-n țară,
Și m-am trezit deodată cu dorul căpătîi.

S-a-ntors de la o vreme, mi s-a lăsat pe creștet,
Sub fruntea scrijelată de brazde s-a-ncuibat,
A vrut să soarbă lacrimi din ochiul meu cel veșted,
Și-n loc de lacrimi, singe țîșni, inveninat.

Pe ulița din vale

Pe ulița din vale, niște făclii de ceară
Veghează pe flăcăul care-a murit aseară.
Și galbenele lacrimi alunecă-n țărînă,
Topite de durere făcliile îngină:
„Sărmanul, i-au luat viața două văpăi albastre,
Și-acum se zbat în flăcări și capetele noastre!"

Scrisoare

Mare fără de hotare, face-te-ai neagră cerneală,
Și voi, trestii, numai pene de scrisori, pe pergament:
Toți diecii, cărturarii citi or fi pe lumea-ntreagă,
Să tot stea să-mi scrie dorul – dar nici gînd să-l înțeleagă.

De-ai să te-ntorci

Erai, cînd ne iubeam, ca iarba de trandafiri impurpurată;
M-ai părăsit – și promoroaca și neaua te-au învăluit...
Dar dac-ai să te-ntorci la mine, cu sufletul de altădată,
Eu mă voi preschimba în soare, arzînd pe cerul nesfîrșit,
Și-n raze te-oi scălda, să piară zăpada care-a troienit
Cărarea de demult și iarba de trandafiri impurpurată!

Colindă

Ce de minuni zărește luna, pe bolta nopții cînd colindă,
Cîte frumoase adormite se scaldă-n razele-i bălaie!
Pe sinii goi lumina bate ca într-o magică oglindă,
Și-apoi se-ntoarce sus, pe boltă, umbrind a stelelor văpaie.

Spovedanie

Nu m-am spovedit la popă niciodată, nici în glumă:
Cum îmi iese unu-n cale, fug de dînsul – ca de ciumă!
Cum zăresc o jupiniță, mă ațin, cu ochii dornici:
Șoldul – ce mai mînăstire! Sînii – hei, ce mai duhovnici!

Doar piatra...

Tot o să mor odată de dorul tău, o știu.
Atunci să-ți tai o viță din părul auriu,
Să ardă ca o torță și să pornești cu ea
Prin noapte, să mă cauți, neimblînzita mea!

Să intri în grădina acelor duși din viață,
Să ți se umple ochii de umbră și de ceață,
Să vrei să-mi mîngîi fruntea cu degete de nea,
Și să găsești doar piatra de gheață, draga mea!

Mi-am zis...

Mi-am zis că depărtarea și timpul, pasă-mi-te,
Vor potoli pojarul iubirii ne-mplinite.

Și anii trec și vîntul mă bîntuie mereu,
Mereu se înteține văpaia-n pieptul meu...

Vă trebui foc? Aprindeți din inimă, de-aci!
De nu – să n-o atingeți: v-ar pîrjoli de vii.

Cel care nu se-ndură

Cel care nu se-ndură de-o inimă ce arde,
Să piară-n codru veșted, vegheat de lilieci,
Să-i împletească șerpii, din jilavele coarde,
Lințoliul de gheață al somnului de veci.
Diaconii de baltă, orăcăind subțire,
Prohodul să-i îngîne, din negre bălării;
Să-i croncăne cioroiul obștească pomenire,
Să-l jeluiască buha, în nopțile pustii.

Copacul și frunzele

Parcă-i un Făt Frumos copacul, în mantia-i de frunză verde
Ce scînteiază și foșnește în adierile de vînt...
Tîrziu, sub viforele toamnei, podoaba crengilor se pierde,
Foi galbene – tăcute lacrimi, se scurg alene la pămînt.
Copii, credeți-mă pe mine: de dragul frunzelor coboară
În ramuri – pasărea ce cîntă iubiri și doruri fără leac!
Copacul capătă noi frunze, în fiecare primăvară,
Dar frunza moartă – niciodată nu capătă un alt copac.

Și o să uiți cărarea

Frumoasa mea, cu straiul ca rodiile coapte,
Din miază-zi venit-ai, sau vii din miază-noapte?
Știu numai că-n clipita în care ne-am privit,
Căzu asupră-mi cerul albastru, nesfîrșit,
Și-acum mă rog de soare, de stelele vecine,
Ca să rămîi de-a pururi alături de mine:
O să-ți cuprind în palme obrajii amîndoi,
Și o să uiți cărarea întoarcerii-napoi.

Ochii și inima

Ochii merseră să-și plîngă inimii nefericirea:
– Tu te-ai prins în laț – și-acuma noi ne prăpădim cu firea!
Inima, zîmbind, răspunse: „Să orbesc dacă vă mint, –
Zece mii de limbi, ca zece mii de clopote de-argint,
S-ar fi străduit zadarnic să m-azvîrle în viltori,
Dacă nu-mi cădeați voi pradă altora, mai vrăjitori!"

Frumoasa și nebunul

Trecea pe drum o fată – Oprește-te, i-am spus,
Vedenie mai mîndră ca soarele de sus!

Ea se opri și rise, c-un trandafir în dinți:
– Eu sînt frumoasă – zise – iar tu, ieșit din minți.

Mi-a dat pesemne cerul un chip strălucitor,
Iar ție ochi, să plîngă, privindu-mă cu dor;

Mi-a dat surîsul mie, iar ție focul greu,
În care să te mistui, chemîndu-mă mereu...

De-aș fi

De-aș fi o rîndunică și cuibul să mi-l fac
Așa, din întîmplare, sub streșinile tale,
Aș coborî pe seară la tine în iatac
Și-n streșini m-aș întoarce, cînd zorile-s pe cale.

Aș vrea să fiu cămașa cu flori de borangic,
Mijlocul să-ți înlănțui și sînii, ziua-ntreagă –
Ori, dacă nu cămașa – doar bumbul ei cel mic,
Ori panglica ce-n jurul grumazului se leagă.

De-aș fi un suc de rodii, o apă de izvor,
Aș sta și zi și noapte în cupa la-ndemînă,
Și cînd spre gura arsă m-ai apleca ușor,
Ți-aș săruta bărbia și buzele, stăpînă...

Atunci

Îndepărtat de tine, pribeag și hărțuit,
Cu gîndurile-n flăcări, cu inima de gheață,
Mi se părea că numai în vis te-oi fi zărit...
Și-atunci, surizătoare, mi-ai răsărit în față.

Și-am fost atunci asemeni acelui călător,
Care-n pustiul veșnic descoperă izvorul
Și își afundă fața în unda de izvor
Și bea pînă ce uită de sine, călătorul.

Cînd draga mea

Cînd draga mea s-arată pe ulită, îmi pare
Că din pustia mării corabia răsare..

Ca purpura i-e rochia și vălul străveziu;
Răsufletu-i ca boarea zefirului tîrziu,

Bătînd pe trandafirii ce-au prins să înflorească...
Obrazul ei – mătase din Francia crăiască!

Tu și eu

Tu ești inelul – eu, mărgăritarul;
Ești iarba crudă – trandafirul sînt.
Ești rodia de foc și-ți sînt frunzarul
Ocrotitor de arșiță și vînt.

Cînd va pătrunde toamna în livadă,
Vor lua din ramuri fructul pîrguit
Și frunza ofilită o să cadă,
Și-apoi va ninge – fără de sfîrșit.

În românește de **DAN DEȘLIU**

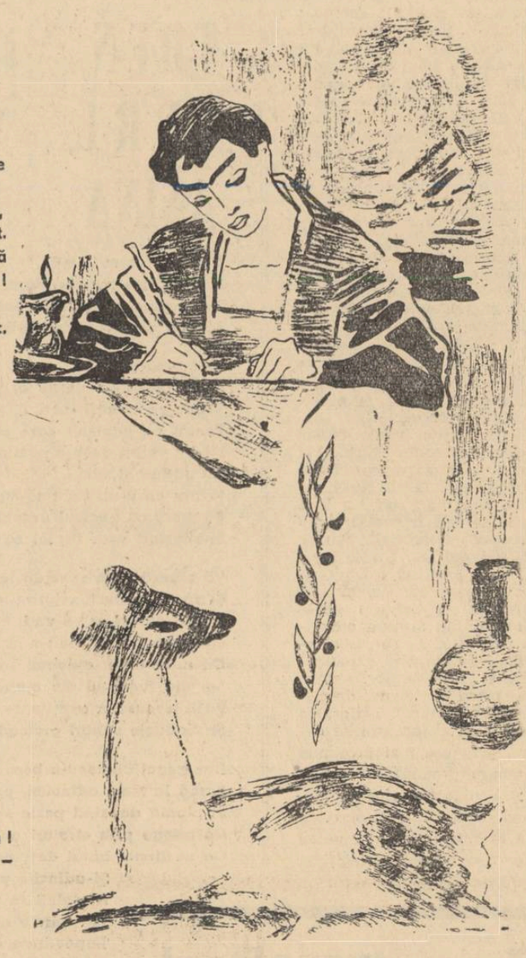

CE E NOU
IN PATRIA NOASTRA

ROMÎNIA — peisaj comparat

Cîndva, în afișele de propagandă pentru străinătate, Romînia era simbolizată printr-o țărancă voinică, de o sănătate prosperă, cu dinți albi ca laptele, o țărancă ideală, îmbrăcată într-un costum național stilizat, ie din cel mai fin borangic, și fotă bătută cu multă aurărie. Alteori, Romînia era prezentată sub înfățișarea unui ciobănaș rumen, sănătos, cu opinci dacice în picioare și mijlocelul strîns într-un brîu sărbătoresc — un ciobănaș care sufla într-un bucium. Era înconjurat de mioare albe ca spuma mării. În sfîrșit, o a treia variantă înfățișa Romînia printr-un țăran bătrîn, cu chipul zbîrcit, dar viguros, ca o coajă de stejar multisecular, cu plete argintii curgîndu-i de sub o căciulă grea pe albul imaculat al zeghei ciobănești zvîrlite tinerește pe umeri. Mîinile noduroase și le sprijinea pe măciulia unei bîte înalte.

Toate aceste imagini porneau de la o anumită realitate a economiei țării, impusă de situația ei de semicolonie și de întîrzierea feudalismului în relațiile de producție, exprimate în politica burgheziei și moșierimii prin faimoasa formulă: Romînia, țară de plugari și de păstori, țară eminamente agricolă.

Afișele de propagandă pentru străinătate porneau de la această realitate, dar o falsificau. Chiaburoaica gătită de duminică, din prima imagine, era o minciună din toate punctele de vedere, ea se simboliza pe sine însăși, simboliza existența unei burghezii țărănești în Romînia, nicidecum Romînia. Marea masă a țăranilor, milioane de femei, munceau pînă la istovire o viață întreagă, nemîncate, se decalcificau, rămîneau fără dinți, îmbătrîneau repede, se urîțeau și n-aveau nici un motiv să rîdă frumos, fericite. Ciobănașul rumen era o minciună și mai sfruntată în țara care înregistra cel mai mare procent al mortalității infantile din Europa. Cît despre bătrînul care simboliza o Romînie viguroasă și fericită printr-un monumental amurg al vieții, e deajuns să spunem de asemenea că Romîniei îi mureau anual 300.000 de oameni. La fiecare două minute murea un om.

Sifilis, pelagră, tuberculoză — boli sociale, nu datorită climei. Și 1907; o țară agrară înapoiată, deși binecuvîntată cu un subsol ca un uriaș Sesam și un sol de paradis.

★

Patria noastră de azi e simbolizată, cel mai adesea, printr-un muncitor, însoțit de o țărancă (sau un țăran), între steaguri roșii cu secera și ciocanul și steaguri tricolore, între flori și construcții. Chipurile lor nu exprimă o idilică fericire fotogenică, ci energie, hotărîre, încredere în forțele lor, fericirea adîncă a muncii pentru sine și pentru colectivitate.

Munții albesc și azi de mioare ca spuma mării, buciumele și azi se înalță spre azur, majoritatea populației o constituie și azi tot țăranii, dar cu toate astea ar fi greu să spui despre Romînia de azi că e o țară agrară, o țară de plugari și de păstori.

Plugar este acela care apasă pe coarnele plugului, gîfîind, și se uită cum lucește sudoarea pe spinarea calului sau boului prăpădit de muncă. Sau, cum spune „Dicționarul limbii literare romîne contemporane": „mic proprietar agricol care se ocupă cu lucrarea pămîntului". Asemenea mici proprietari agricoli sînt azi din ce în ce mai puțini. Populațiile tuturor marilor regiuni agricole ale țării și-au schimbat total și definitiv felul de viață: nu mai sînt plugari în vechea accepție a cuvîntului. Această schimbare a revoluționat peisajul țării. Spulberarea răzoarelor dintre micile loturi de pămînt a dat naștere unor întinse mări fertile, încît azi putem vorbi de marea fertilă a Olteniei, a Munteniei. Pe plăjile Dobrogei luminate de neon, în nopțile liniștite, poți auzi dialogul dintre cele două mări: marea de apă și marea de grîu. 85% din suprafața arabilă a țării e azi socialistă. 3 milioane de familii au devenit familii de colectiviști.

Ce înseamnă asta în peisajul satelor propriu-zise? Dispariția în cîțiva ani a 300.000 de case vechi din chirpici și apariția a 300.000 de case bune din cărămidă. Locul berzei pe un acoperiș de stuf l-a luat antena de televiziune și radio pe acoperișuri de țiglă, sau de tablă galvanizată. Nu cu prea mult timp în urmă, cele cîteva case arătoase ale chiaburilor contrastau cu peisajul general al satului, arătînd adîncimea prăpastiei ce se căsca între felul de viață al exploatatorilor și exploataților. Astăzi, ele se pierd în noianul de clădiri noi ale colectiviștilor. În peisajul social, aceasta se exprimă prin cea mai profundă schimbare produsă în ultimii ani: lichidarea chiaburimii, ultima clasă exploatatoare.

La granițele țării s-ar putea pune acum — cu o legitimă mîndrie — uriașe pancarte cuprinzînd aceste cuvinte istorice: „În această țară s-a desființat pentru vecie exploatarea omului de către om".

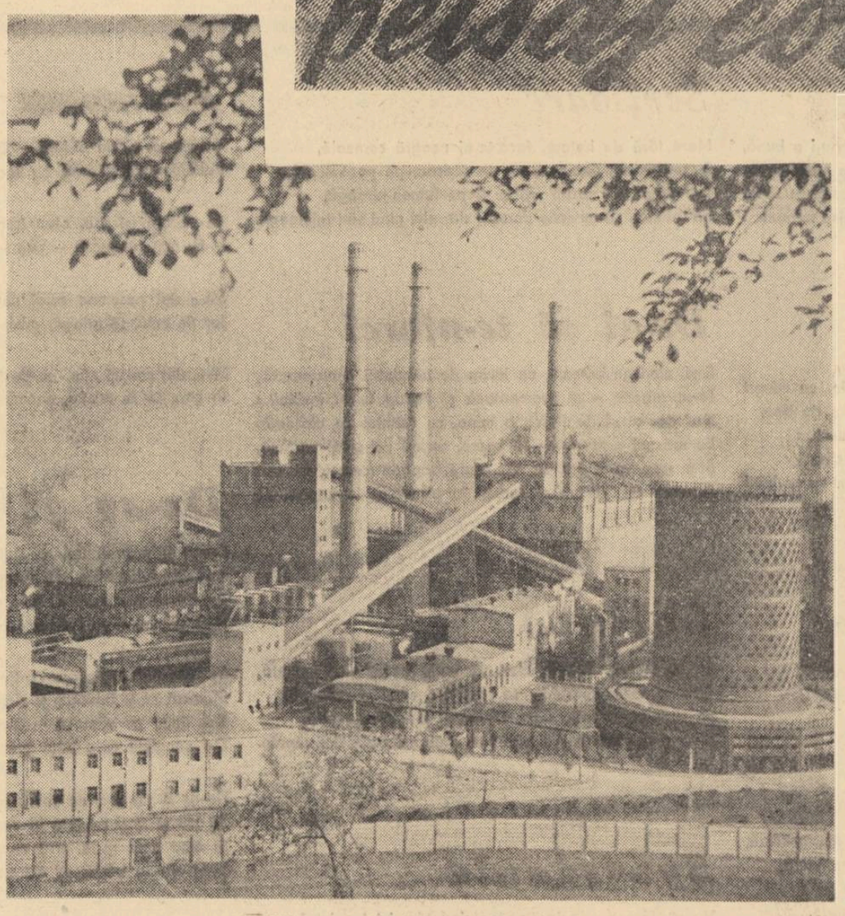

Uzina cocsochimică de la Hunedoara

Navele cu șenile plutesc pe mările de pămînt ca o emanație a acestui pămînt. Nu au la catarge pavilioane străine. Ele nu se numesc „Harvester", „International", „Fordson", nici „General Motor's". Metalul din care sînt făcute vine din adîncul țării noastre. Prelucrarea lui se face în marile universități ale industriei siderurgice de la Reșița, Hunedoara, București, Brașov, Tîrgoviște.

Mîinile clasei muncitoare l-au însuflețit și cînd în Raportul la Congresul al III-lea al P.M.R. citești că în 1965 perioada de însămînțare a cerealelor va dura 8—10 zile, iar cea de recoltare 7—8 zile, datorită înaltului grad de mecanizare a agriculturii, cifrele parcă explodează într-o imagine formidabilă a cîmpurilor pe care se revarsă în primăvară și în vară 100.000 de tractoare o dată și altă o sută douăzeci de mii se semănători, combine, secerători. Din peisajul agricol va dispare cu desăvîrșire tradițională, multimilenară imagine: om, plug, bou. Pe cîmpuri se vor profila vagoanele de dormit ale echipelor de tractoriști și mecanizatori ai agriculturii și mașinile lor.

Peisajului pastoral i s-a suprapus peisajul industrial modern; este imaginea concretă a ideii exprimată de partid: Romînia a devenit, dintr-o țară agrară înapoiată, o țară industrial-agrară înaintată. Ceea ce înseamnă că:

„Economia socialistă cuprinde întreaga industrie, transporturile, comerțul, sistemul financiar și de credit, iar în agricultură peste patru cincimi din suprafața arabilă și din numărul familiilor țărănești".

(Din Raportul C.C. al P.M.R., prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea al P.M.R.).

Moldova sleită, obosită, melancolica Moldovă de altă dată, cu drumuri rele, uitată de dumnezeu, Moldova ogoarelor zgîriate cu plugul de lemn, cu grape trase de vite costelive, regiunea în care nu se investea nici o speranță, e azi Moldova petroliferă (Lucăcești, Moinești), Moldova prelucrării bumbacului (Botoșani), a laminării metalului în țevi (Roman), a antibioticelor (Iași), a îngrășămintelor fosfatice, a celulozei și hîrtiei din lemn de rășinoase (Suceava), a rafinării petrolului și a produselor chimice derivate din petrol (Borzești), a electricității (Bicaz), a maselor plastice (Săvinești). A devenit un fapt obișnuit descrierea unui răsărit de soare, sau un amurg pe marea artificială a Moldovei: lacul de acumulare al hidrocentralei „V. I. Lenin" de la Bicaz. La școală elevii vor învăța despre varietățile de pești ce vor crește în această mare, iar Oficiul Național de Turism va tipări afișe ce vor invita la vizitarea noului punct turistic Bicaz, făgăduind plimbări cu vaporașele.

Cartografii vor trebui să înscrie pe noua hartă a Moldovei cu un cerculeț mai mare locul unui tîrgușor necunoscut pînă acum cîtva timp: Onești. Oraș nou, al chimiei și petrochimiei.

Și în perspectiva imediată, Galații, nou centru siderurgic. Acolo unde toată existența omenească, în urmă cu ani, se zbătea meschină în jurul șantierului naval al lui Fernic — un atelier meșteșugăresc pe lîngă șantierul naval de astăzi — orizontul economic și social se va lărgi brusc în viitorii zece ani și fumul furnalelor și cuptoarelor Siemens-Martin va saluta fumul coșurilor de vapoare de pe mare și Dunăre.

Oltenia de sub munții Lotrului și Retezat, partea aceea de țară în care domneau cei mai cruzi moșieri, în care scrîșnea sub apăsare cea mai săracă și mai dornică de libertate populație, alungată de sărăcie și asuprire spre orașe și transformată în vînzători ambulanți, cobiliți desculți și munciți ca vai de mama lor, are acum înfățișarea Văii Prahovei. Sonde între migdali și castani dulci, în patria fructelor și a viței de vie. Zăcăminte care produc: Țicleni și Bălteni. Mai departe, spre nord, zona deluroasă prezintă aspectul unei expediții spre o Antarctică subterană. Iar la Craiova, orașul negustorilor și circiumilor naționale, uriașa fabrică de fulgere comprimate în electromotoare și aparate electrice de mare capacitate, care a îmbogățit vocabularul poetic cu un cuvînt nou: „Electroputere".

În 1929, partidul național-țărănesc, partid de moșieri și burghezi, speriat de agitațiile minerilor șomeri din Valea Jiului, pentru a-i liniști, a promis că va începe construirea unei căi ferate: Bumbești-Livezeni, unde le va da de lucru. A fost o minciună. Cîțiva mineri au spart o lună de zile piatră, apoi au dispărut fondurile și nu s-a mai făcut nimic. Calea ferată Bumbești-Livezeni s-a făcut abia în zilele noastre. Este una din cele mai frumoase construcții feroviare din țară. O adevărată operă de artă.

Coborînd din tren în Valea Jiului, peisajul altădată de Vale a Plîngerii se înfățișează ca un peisaj căruia i-ai putea spune fără a greși peisaj de Vale a Soarelui. O uriașă uzină termo-electrică la Paroșeni. Un oraș nou muncitoresc: Uricani. Vulturii plești au fost alungați din vechea patrie sălbatică, de acest transatlantic de zid și travertin, și păsăretul mai mic, de pădure, a învățat să se ferească de stîlpii de înaltă tensiune. Redeschiderea minei de la Vulcan — închisă de capitaliști în 1931 — a schimbat fizionomia așezării Vulcan. De sus, dintr-un helicopter de exemplu, pe toată Valea Jiului ai putea vedea fagurii de aur ai locuințelor moderne, poleind orașele și așezările muncitorești. Iar dacă s-ar putea face o secțiune în pămînt chiar și cel din urmă profan și-ar schimba imaginea despre ceea ce este o mină de cărbuni în 1961, deoarece ar descoperi adevărate uzine subterane înzestrate cu mecanisme de o fantezie nebănuită.

Mergînd mai departe, spre Reșița și Hunedoara, marile centre siderurgice actuale ale țării, chiar și celui ce n-a cunoscut înainte peisajul i se va releva zidul proaspăt, fereastra largă, disocierea dintre trecut și prezent, viziunea partidului despre felul cum trebuie să trăiască omul muncii.

Hunedoara, pînă nu de mult tîrgușor ardelenesc cu aspect feudal, dominat de castelul Huniazilor, cu o topitorie cenușie, învechită, este azi pe buzele tuturor, în fiecare zi, ca o mare capitală a oțelului. Bluming în fosta țară agrară. Elementul comparativ poate fi obținut din asocieri de contraste ca acestea:

O uzină cocsochimică în „spațiul mioritic". Stîlpii de înaltă tensiune pe Vîrful cu Dor. Institut de Fizică Atomică în Bărăgan. Aeroport „T.A.R.O.M." la Satu Mare. Policlorură de vinil în țara opincarilor.

★

Înainte, auzeai destul de des spunîndu-i-se Bucureștiului „micul Paris". Prin asta, însă, nu se făcea o apropiere de Parisul culturii, al Sorbonei sau al Louvre-ului, al Pantheonului, sau al Bibliotecii Naționale, de Parisul lui Balzac, Rodin sau Delacroix, ci de Parisul frivolității desănțate, desfrîului și destrăbălării, Parisul cocotelor, tripourilor și barurilor de noapte, Parisul industriei de combinezoane și al celui mai ridicat procent de boli venerice.

Burgheziei naționale, cosmopolite, i se potrivea formula „micul Paris" pentru că în ochii ei țara din care storcea avuții de maharajahi era de rușine, pe cînd Franța, Parisul, de... Negustorul, chiar cînd era subțiat de francțuzisme, nu vedea cealaltă Franță, celălalt Paris: Franța lui Frederic Joliot-Curie, Parisul lui Barbusse și Romain Rolland. În ochii lui, „micul Paris" era mai mult decît Marele București. Suna mai șic. Mai de bonton. Nu-i vorbă, ar fi fost și greu să spui „Marele București" unui oraș celebru mai mult prin gropile sale — ale lui Ouatu, Pantazică, Tonola, Pipăilă, Iancu Hingheru-Mataghină — prin contrastul dintre centrul său — bordel imens și bursă — și periferiile sale.

De altfel, tot îmbătîndu-se cu această formulă a micului Paris, burghezul nici nu-și dădea seama de ridicolul ei crîncen, deoarece între timp îi uitase originea: „Bucureștiul este un mic Paris în mijlocul unui sat mare". Așa suna ea la origine. Remarca o făcea la începutul secolului acesta un oaspete francez, Deschanel, sublinîind, cu voie, sau fără voie, contrastul dintre viața de lux și trîndăvie a păturii parazitare, concentrată mai mult la București, și viața pustie a maselor de țărani. Romînia, țară de săteni.

Mai proprie, imaginea micului Paris în mijlocul unui sat mare se referea la înfățișarea rurală a periferiilor bucureștene. Ce-i drept, așa suna mai puțin șic.

Satul din jurul Bucureștiului a dispărut aproape cu totul, cam în ultimul deceniu. Capitalei de azi a țării i se potrivește din ce în ce mai bine — după ritmul în care se construiește, am putea spune: minut după minut — denumirea de „Marele București".

Oraș al lumii moderne, demn de epoca socialismului.

Obiectiv, sîntem o țară nu prea mare, dar pentru noi e totul — și e nespus de mare. Obiectiv, Bucureștiul n-are tradiția culturală și industrială a unui Paris, dar pentru noi e cel mai mare centru cultural al țării și unul din cele mai mari centre industriale românești. Faima lui nu mai este aceea a gropilor lui Pipăilă sau Mataghină, ci a cartierelor noi de locuințe muncitorești, Ferentari, Floreasca, Grivița Roșie, a Combinatului „Casa Scînteii", a noii săli a Palatului Republicii, a stadioanelor sale, a blocurilor ultramoderne și a marilor magazine din centru, a puternicelor uzine de utilaj petrolifer și chimic, de mașini agricole, de autobuze și troleibuze, utilaj feroviar, de echipament electric, de textile, de construcții metalice.

Cînd se scriu aceste rînduri, Bucureștiul arată ca un oraș-șantier. Aproape nu există stradă mai importantă unde să nu se dărîme case vechi, unde să nu se înalțe blocuri cu multe etaje. Bucureștiul e în ofensivă decisivă: își conturează idealul edilitar și arhitectonic.

★

O basculantă gigantică, o betonieră gigantică, o macara gigantică, cutreieră șesuri și munți, opresc ape, făuresc ape, modifică munți și orașe, conduse de o mînă gigantică, iar peisajul general se schimbă, țara agrară devine o țară cu o industrie modernă și cu o agricultură nouă, înaintată.

Peste zece, cincisprezece ani: **„Bogățiile ei puse în valoare de oamenii muncii vor permite trecerea treptată de la principiul repartiției după muncă la repartiția după nevoi, asigurînd întregului popor condiții de viață demne de epoca socialismului victorios și a construcției comunismului".** (Încheierea capitolului „Liniile directoare ale programului de dezvoltare a economiei naționale în perspectivă", din Raportul C.C. prezentat la Congresul al III-lea al P.M.R.)

H. Rohan

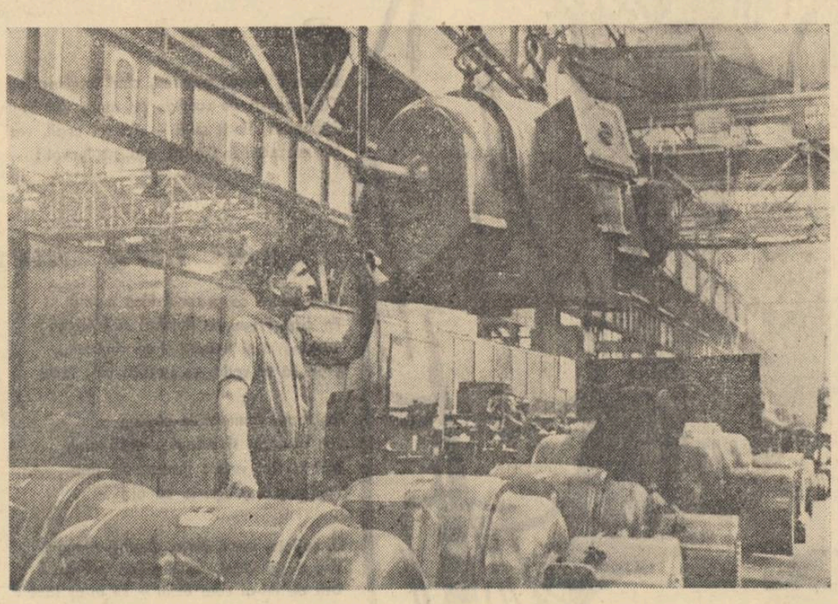

Într-una din halele uzinelor „Electroputere"-Craiova

La gurile Dunării

Odată cu toamna începe să bată deasupra bălții vîntul de nord-est, și ține săptămîni și luni, și exasperează și pare că nu se mai sfîrșește deplasarea de aer rece dinspre miază-noapte. Pe un asemenea timp începe tăierea stufului în Deltă... Imensa revărsare vegetală își schimbă culoarea în acel galben-cenușiu monoton și uniform al firului de trestie îmbătrînit și-ai cărui pereți au devenit tari și de o netezime ce amintește bambusul. Vîntul îl usucă neîncetat și desișul se face fragil și trestia e bună pentru a fi recoltată: celuloza pe care o cuprinde răscumpără greutățile cîte se ivesc în tăierea firelor; și sînt numeroase și nebănuite și necontenit altele aceste greutăți.

NIMIC MAI GREU DECÎT MLAȘTINA

Trebuie să vorbim despre ea pentru că a fost și rămîne una din problemele cele mai dificile în geografia bălților și deci în dobîndirea stufului. Dar trestiei îi place tocmai aici, în acest sol moale, fără suport trainic, și pe care apele se revarsă supunîndu-se unui ciclu implacabil. Nu rămînea decît să se găsească modalitatea de a te mișca și lucra pe mlaștină așa cum este ea.

Pe platoul presărat cu nisip și cioburi de scoici albe din mijlocul Maliucului, se putea vedea acum un an un șir neobișnuit de mașini prea puțin asemănătoare între ele. Cele de la un capăt al șirului păreau niște uriașe care scoase din luptă și erau într-adevăr așa, greoi monștri antediluvieni, dar au fost lăsate acolo poate pentru ca realizările de mai tîrziu să fie mai evidente. Tehnicienii stufului nu ascundeau primele insuccese în abordarea glodului. Bilanțul ciudatei expoziții de secerătoare pe șenile, fiecare cu rugina și amprenta neștearsă a bălții, era totuși pozitiv.

Una dintre mașini, nu chiar prima din șir, îmi amintea o iarnă de acum cîțiva ani cînd bătea același vînt de nord-est și peste balta înghețată se așternuse un strat sticlos de zăpadă. Sub acoperămîntul alb nămolul se îngroșase, cît de mult însă și dacă te ținea nu se putea ști decît încercîndu-l. Desișul înghețat părea mai neprimitor ca oricînd și vîntul șuiera printre firele îmbrăcate în chiciura ce sclipea în soare și orbea. Pasul șovăia neștiind ce va întîlni dedesubt.

L-am însoțit într-una din diminețile acelea pe inginerul B. în baltă. Ieșea pentru a nu știu cîta oară cu recoltorul pe grîndurile învecinate. Era frig și ne-am suit pe capota caldă a motorului. Așa a început, ca de fiecare dată, înaintarea încăpățînată și riscantă pe un sol incert.

— O să meargă? am întrebat.

— Nu cred să meargă prea bine.

— Atunci?

— Trebuie să încercăm pînă vom afla de ce nu merge. De cînd a dat înghețul intrăm pe un loc care fusese inundat nu de mult. Mlaștină...

Și tractorul a început să gîfîie și după cîtva timp s-a oprit. În urmă rămînea o fîșie de mirește în care mustea o apă neagră iar printre firele retezate scînteia poighița de gheață fărămițată. Inginerul sări jos, cufundîndu-se pînă mai sus de glezne în nămol. Aruncă sub șenilele înglodate cîțiva maldări de stuf și tractorul porni mai departe și dispozitivul din față începu să taie trestia deasă și încîlcită. Pe urmă se opri iarăși. Și așa de nenumărate ori pînă la marginea grîndului. Este greu să-ți închipui ceva mai extenuant decît mersul pe vicleanul strat de nămol. Dar omul acela nu înțelegea să dea înapoi și înregistra calm fiecare eșec al agregatului, fiecare sufocare a motorului și apoi încerca din nou, lua locul tractoristului la volan și cerceta perdeaua compactă de trestie din fața sa.

Așa se întîmplă și cu plaurul despre care se știe puțin și care nu poate să nu fie pomenit cînd se vorbește de stuf. Ceea ce are aparte balta este legat mai cu seamă de aceste covoare de pămînt ce plutesc pe apă și care apar, cresc și îmbătrînesc doar în cîțiva ani. Iar pe ele se înalță cea mai înaltă și mai bună trestie. Cîteva rădăcini de stuf rupte de viituri din vreun mal adună între ele mîlul adus de fluviu, pînză de pămînt se face tot mai groasă și ca pe o insulă plutitoare vîntul o poartă din loc în loc și o destramă uneori, dar ea se refface stăruitoare și viabilă. Plaurul se întinde și ia locul apei acoperindu-i cam o sută de hectare pe an și tulburea Deltă înaintează în mare lărgind aria aproximativului său uscat, zămislind noi soluri stufăriilor și un minuscul continent ia naștere sub ochii noștri.

PHRAGMITES COMMUNIS SAU NEBĂNUITE CIFRE ȘI PERSPECTIVE

Partea aceasta ar putea fi începută cu date economice legate de neobișnuitele resurse ale trestiei sau ar putea fi arătată neputința de care a dat dovadă inițiativa capitalistă în exploatarea tezaurului vegetal; sau înfățișînd ceea ce pare o inexpugnabilă domnie erbacee.

Nu putea să nu atragă oceanul galben al miliardelor de graminee. Privit de sus nesfîrșitul desiș fascinează, nu-i bănuiești dedesubtul mocirlos, ci doar inepuizabila revărsare vegetală ca în nici o pădure. Tentația de a dobîndi planta nu este nouă, dar numai în anii puterii populare s-a ajuns la întîile realizări. După numai un deceniu de socialism (capitalismului nu i-a fost suficient un timp de zeci de ori mai lung), s-au găsit mijloace pentru obținerea materiei prime nefolosite încă și totodată și oamenii. Tehnicieni, biologi, savanți și locuitorii bălții. La cel de-al doilea Congres al Partidului s-a luat hotărîrea valorificării celei mai însemnate bogății a bălții — stuful. Iar în primăvara lui 1956 pe un ostrov din mijlocul Deltei s-a ținut cel mai neobișnuit colocviu din acele locuri. În fața unei hărți enorme cu imaginea Deltei luată de la înălțimea avionului, reprezentanți ai științei și specialiști decideau cum va trebui să se desfășoare transformarea vechiului estuar.

Asta se întîmpla pe malul unui ostrov, iar dincolo de barăcile de-atunci se întindea stufăria fără capăt, amintind ceea ce era pretutindeni în jur și putea da anual aproape un milion de tone celuloză.

Cifra este impresionantă și de bună seamă s-a pornit de la posibilitatea de a o realiza într-un viitor a cărui apropiere atîrnă de efortul, priceperea și perseverența celor chemați să facă ceea ce nicăieri și niciodată nu s-a făcut pînă acum și unde nu există nici o experiență: exploatarea mecanizată și masivă a stufului.

A fost aici aceeași nobilă îndrăzneală și încredere în propriile forțe care îi îndemnase probabil pe întîii locuitori ai bălții de a se întemeia pe locuri bogate, dar unde totul le era potrivnic. Balta avea să asiste de data aceasta la cea mai temerară incursiune a omului, din istoria ei.

Știm și nu pregetăm s-o spunem că dintre aceștia cîțiva au dat înapoi; alții n-au înțeles că balta nu admite jumătățile de măsură. Dar ne gîndim totodată că altfel nu putea să fie, că orice pionierat triază fără îndulgență și rămîn doar cei puternici, inventivi și temerari, și alături de ei cresc alții asemenea. Timpul îi va face poate pe cei ce-au preferat o cale bătătorită să regrete neparticiparea la una dintre cele mai interesante, mai pline de inedit și satisfacții ofensive ale economiei noastre socialiste.

Ceea ce trebuia făcut era socotit înainte vreme ca depășind puterile omenești și ale tehnicii. Balta reușise să înece în nămolul vîscos aspirațiile capitaliste către stuf. Imensele păduri perene rămîneau, în cea mai mare parte, o bogăție intangibilă.

În cîțiva ani însă s-au răsturnat vechile păreri și defetismul în fața bălții și-a dezvăluit esența. Era neputința capitalismului de a întreprinde o acțiune științifică și rațională, neputința unor investiții mari și de durată. Economia socialistă a pornit pe singura cale justă și prevestitoare de succese în stăpînirea bălții — cea a unei temeinice baze științifice a exploatării stufului.

Evoluției Deltei nu i s-a găsit poate dezlegarea integrală. Mai abundă ipotezele și interpretările și să nu ne mire pentru că mult prea imprevizibilă arată să fie această evoluție. Păreri mai sînt pentru păstrarea mai departe a regimului natural în baltă, căci ca o muncă sisifică apare îngrădirea înămolirilor. Și totuși, balta va deveni o neobișnuită grădină desenată și supravegheată de rațiunea omului. Există pentru asta un termen larg folosit acum în acele locuri — amenajarea generală a Deltei. Îi este atît de vast conținutul încît desigur nu poate fi cuprins aici: rețele de canale vor brăzda covoarele de plauri dînd putință apelor să se primenească și să se reciștige apele cu pește; sisteme de decantare vor dirija depunerea imenselor cantități de mîl și stăvilare, și pompe vor alunga calamitatea viiturilor; șiruri de arbori vor însoți cursurile apelor întărînd malurile și plopii negri își vor fremăta frunzișul; noi așezări omenești vor răsări pe grînduri neprimejduite; deasupra lor aceeași veche rută a migrațiunilor se va repeta emoționînd și uimind; iar în ultimele luni ale iernii, cerul senin al bălții se va încărca de funinginea neagră a stufului ars, cenușa va fertiliza mlaștina și trestia va crește cu îndărătnicie, mai înaltă și mai bogată; neocuprinsa suprafață de apă și pămînt puțin va cunoaște aerisirea și prospețimea din zilele ei dintîi.

Mai mult de un milion de tone de stuf și aproape 20.000.000 kg. de pește va putea da Delta înnoită de om. O grădină așa cum nu există nicăieri în altă parte, păstrînd în mari oaze netulburate aripile albe și larg desfăcute ale încîntărilor noastre de totdeauna.

Octavian Păscăluță

Consanța Buzea

TREN SPRE ANINA

Oamenii dorm liniștiți.
Mîinile arse de vînt dorm adînc pe genunchi.
Afară ploaia pătrunde păduri,
Țipătul aerului surprins de roți fulgeră scurt.

Plouă mărunt.
Peste incendiul verde al primăverii
Vreau să răsară luna,
Pentru că oamenii care dorm liniștiți
Mi-au vorbit despre pămîntul lor înflorit
Cu păduri și stînci,
Pentru că n-au uitat să-mi spună
Să merg cu geamul deschis
Și-ntinzînd ușor brațul să le ating.

Să răsară luna rotundă la cotitură
Și să trec prin tunelul ei luminos,
Pentru că vreau să văd
Stîncile-atîrnînd pînă-n iarbă
Ca niște cerbi aplecați să pască,
Să văd ruginind din piatră în piatră
Pașii izvoarelor asprite de fier
Și viaducte subțiri arcuind peste prăpăstii...

Dar trenul alunecă-n beznă,
Parcă la mari adîncimi, prin galerii
Și ploaia dansînd peste stînci
Ne atinge prin straturi auzul,
Ca nesfîrșite bătăi de ciocan,
Și-adîncile prăpăstii, gemînd de păduri
Alergînd în urma trenului,
Par curele de transmisie
Împovărate de munți de cărbuni.

La moara dintre ape

de Ion I. Mileșan

Vlad Damaschin trecuse, înainte de amiază, în cîteva rînduri pe la poarta sediului de partid.

Trecuse de dimineață spre Guscru-său din capul satului să întrebe dacă n-are de trimis la moară; zăbovise acolo multă vreme cu bătrînul la vorbe în ușa grajdului și nu știu cum toate vorbele ajungeau în același loc: ședința de simbătă seara.

Trecuse apoi pe la prinzișor să-și ia de la bancă banii pe contract și mai trecuse într-o raită înainte de a prinde vitele, așa, numai să vadă ce-i prin sat.

Nu-l strigă nimeni, deși de fiecare dată încetini inadins pasul. O dată, căutase chiar să lege vorbă cu unul la marginea drumului, pe pajiștea verde din fața sediului, să-l întrebe una-alta, dar parcă era făcut: omul răspundea numai cu „da" și „nu" și Damaschin îi citea în ochi neliniștea. Apoi se duse. Nu știa limpede dacă trebuie sau nu să se înscrie chiar acum, dar ceva îl purta mereu acolo, la comitetul de inițiativă, să vorbească cu ei, să le explice că starea lui nu-i așa cum i-au spus-o atunci la ședință, că el nu-i contra și că vrea numai să vadă dacă și acolo, pe coastele lor, va merge gospodăria tot așa de bine ca și-n alte părți și apoi va intra și el. Toți îi cunoșteau trecutul dar i se părea că nu-l înțeleg și de-aceea vroia să le explice. Simțea mare plăcere cînd vorbea cu cineva despre cum și-a adunat el ce biată are. Venea cu capul în pămînt prin mijlocul drumului, socotindu-se. După ce trecuse de sediu, lungi pasul și așa destul de întins, cu mersul lui tăpălăgos. Feri din drum speriindu-se și alunecă în șanț, cînd cineva din spate îi strigă din puteri:

— Hei, bade Damaschine, ast' noapte n-a fost noapte? Abia atunci auzi și zgomotul căruței. Se-ntoarse și-l văzu pe al Căpușanului în picioare în căruță stînd crăcănat cu hățurile în mînă și strîmbîndu-se la el. Fișii biciul în aer și cînd caii o luară la trap îi aruncă în vînt:

— Unde-ai fost, bade Damaschine? și fără să aștepte răspunsul se depărtă rizînd.

Omul stătea cu un picior în șanț și se uită în urma lui pînă cînd spre hudița școlii. „Ce se rînjește ăsta?" se trezi întrebîndu-se Damaschin. Pe semne-mi știe necazu'. O cînd și el pe hudiță... Parcă-i mai auzea încă rîsul care-i întîrzia încurcat prin urechi. „Păi rîdă, își spuse tot el, întrînd pe portiță. Rîdă pînă li s-or sfîrteca gurile, că n-au aștia de unde și ce-o fost viața noastră".

Intră de-a dreptul în grajd să vadă de vite. Sculă vițelul bălțat. Îl mîngîie netezindu-i părul mare. Se uită dacă mai au vitele de mîncat și se așeză pe iesle. Mîngîia botul umed a lui Rezi, care stătea culcată și se uita la el clipind leneș. Pe ea a crescut-o de viței. A fost prima vacă despre care a putut să spună „e a mea" și îi era mai scumpă decît orice. De multe ori vorbea și ea îl înțelegea... În grajd era liniște... O auzea pe cealaltă cum lingea drobul cu limba lată și aspră...

Cineva izbi portița și-i reteză gîndurile.

Ieși aplecîndu-se să nu se lovească de pragul de sus al ușii joase și cînd ridică privirea se pomeni față-n față cu Parfene de peste Groapă.

— S-ai noroc, bocotane! îl luă repede omul și lui Damaschin i se tăiară genunchii. Nu putu să răspundă deodată, dar se gîndi în timp ce-și scutura ogrinjii prinși de haine.

— Ce horbă-i asta, mă, Parfene? îndrugă el minios.

Celălalt îl apucă de după gît și-l scuturî prietenește:

— Horbă românească, mă, ce, n-o știi? Îl privea drept în ochi și Damaschin căta-n lături.

— Nu face, mă, pe nea Ghiță!

Carul plin de saci aștepta în fața grajdului. Parfene privi la omul care stătea în ușă înconjurat de valuri de abur cald. Tăcură amîndoi.

— Mergi la moară, bag sama, Damaschine! rupse tăcerea Parfene.

— Dară... Eram gata să prind.

Omului îi păru bine că poate schimba vorba.

— Ai de trimis?

— Nu! Am fost la Cocoș. Cică-ntre ape-i multă lume și nu se răzbește la coș...

Tăcerea se așternuse din nou.

— Hai, Damaschine, să nu lungesc vorba dacă te păzăști. Știi de ce-am venit?

— Dacă mi-i spune.

— Îi drept, mă, ce spun oamenii?

— Ce spun oamenii?

— Că nu te dai cu noi, îi drept ori ba?

Damaschin se uită o clipă în ochii celui care-l întrebase căutînd parcă un semn care să-i arate că acesta nu vorbise despre faptul că el n-a depus încă cerere. Parfene, însă, ca totdeauna, era aspru cu el. Îl întrebă totuși pentru a nu se da de gol:

— Adică, mă, cum să nu fiu cu voi?

— Nu face pe prostu', i-o reteză acesta. Sîntem oameni bătrîni. Ai dat cererea, ori ba?

Damaschin se așeză și el liniștit pe rudă alături de Parfene. Își împinse clopul înnegrit de ploi pe frunte și scuipă printre genunchi. Ridică apoi privirea și răspunse foarte liniștit:

— Ba!

— Și nu depui?

— Deocamdată... Se gîndi un timp cu capul în pămînt. Dar tu cine ești de vii să mă descoși? vorbi în sfîrșit el încet ca și cum s-ar fi ferit să nu-l audă cineva.

— Cine sînt? sări celălalt minios, drept în fața lui. Ochii i se căscară. Izbucni: cine sînt? Frumos, mă! Cine să fiu? Io sînt ăla de peste Groapă de care rîdea mai ieri umflatu' de Kaloly că ți-am dat să nu mori de foame și n-am mai cerut înapoi. Ăla de care zicea satu' că nu știe cum se face găzdușagul.

Se bîlbîia de ciudă.—Uită-te mai bine! Uită-te, mă. Știai bine drumu' pîn' la mine că-ți eram prieten. După vacă să prinzi în jug cînd trebuia să mergi la moară sau la cărat veneai după împrumut? Veneai! Să ne sfătuim, veneai? Așa-i? Te-am ajutat totdeauna? Da' acum de ce n-ai venit, mă, să ne sfătuim? Cu cine te-ai sfătuit? Ce, ai uitat drumu'? Frumos! Mă întrebi cine sînt. Sînt ăla prostu' cu care alt'dată te sfătuiai la orice. Uită-te la mine. Ăla prostu' de peste Groapă.

— Hai, mă, nu te mînia, ce dracu', încearcă Damaschin să-l liniștească. Tu nu lovești cu vorba niciodată? Dac-am spus, ce, ți-am dat în cap de sai așa? Io n-am spus că nu m-ai ajutat. Ce, am spus io asta? Te-ntrebam numai așa,.. că toți mă bateți la cap. Iacă: nu m-am înscris, da' zic că nu m-oi înscrie? Da. Și la urmă ce-s io la un sat de oameni? V-ați înscris? Să fiți sănătoși, să puteți lucra, că pămîntul nu-l cară nimeni cu sacu'. Tot pe care-o lucrat bătrînii om lucra și noi, nu? Da' nu mă bateți la cap. Alte horbe nu mai aveți acum?

Parfene se domolise.

— Eu am venit la tine, măi Damaschine, și n-am cu cine vorbi. Așa-i sau nu-i? N-am, mă, pentru că tu te zborșăști dacă-ți zice omul. Bine, mă, vorbesc singur atunci... Uite că vorbesc singur. Vorbesc cu mine. Du-te, Parfene, acasă și-ți vezi de treburile tale și-apoi cînd s-a întîmpla să-ți mai vină la casă unu' ca Damaschin, fă-te că nu-l vezi și nu-l auzi.

★

Damaschin este de obicei frămîntat de gînduri. Își încrețește mereu fruntea și-și mută mereu clopul cînd pe ceafă, cînd pe frunte. Mereu are socotelile lui care nu-i dau pace. Și oamenii s-au obișnuit cu felul lui de-a fi. Cînd trece pe drum încruntat nimeni nu-l salută, să nu-i tulbure gîndurile.

Astăzi este și mai închis. De vreo săptămînă nu se poate odihni ca lumea nici noaptea. N-are liniște. Se trezește și stă cu gîndul dus, se-nvîrte-n pat, o trezește și pe muiere și se sfătuiesc pînă-n zori. Acum, după întîmplarea cu Parfene, ea l-a văzut foarte tulburat și i-a dat pace. A stat de urît stîlpit de tocul ușii deși se grăbea. A înjugat tîrziu și s-a dus fără să mai intre să-și ia în traistă. Mergea încet pe lîngă vite, cu capul în pămînt, boscorodind încet... Un lucru-l frămînta mai mult. El a trăit o viață întreagă aici în sat. Și-a rupt oasele lucrînd pe dealurile hotarului alături de oamenii din Badăș, nevoiași și ei, și toți îl știau de om cumsecade. Ca unul mai sărac a fost ajuns cînd la unul cu una, cînd la altul cu alta și nici unul nu l-a alungat, nu i-a spus vorbe grele. L-au ajutat și el le-a împlinit cînd i-au mai dat pace nevoile.

Și acum...? Acum nici nu-l ascultă nimeni. I-au spus între oameni, la uliță, că le e potrivnic și potrivnic îl ia-nainte fiecare. Oricare cotingău, nu numai omul bătrîn. Și n-au drept. De ce? Oare poate el sta-naintea unui sat de oameni de omenie? Nici nu-i trăznise prin cap niciodată să facă una ca asta. El totdeauna a fost cu cei mulți, a făcut ce fac toți.

Cînd a ieșit din sat, a oprit vitele, și-a aprins o țigară și s-a suit pe cetlău cu picioarele pe urechile oistei. Așa s-a trezit numai că se opresc vitele la moară.

— Vine Damaschin din Badăș, a auzit pe cineva din ograda. Unii se învîrteau la ridicatul sacilor. S-a uitat într-acolo și a văzut căruțele Gospodăriei din Sărătura. Le cunoștea. Erau mari, cu loitre lungi și cai netezi parcă unși cu unt. A tras și el mai la o parte, făcîndu-se că nu-i bagă în seamă. Mocoșea pe la car să termine „ăștia" de descărcat, să se stringă în moară.

După ce, încet, dejugă vitele lăsîndu-le în streanguri și le puse înainte un braț de fîn, încercă cu puterile lui puține să-și tragă sacii la margine, să-i lege mai strîns.

— Mă, Damaschine, mă, ce te-ai tras acolo spre gard, mă?

Fără să se uite, omul recunoscu glasul răgușit al lui Varlam, prietenul său de cătănie din Sărătura de la Brazi. Nu se așteptase să-l întîlnească astăzi aici și nu se bucura că-l întîlnește.

— Tu ești, Varlame? se apropie Damaschin de el cu aparentă bucurie. De mult nu te-am văzut, mă!

— Tot singur, hai? întrebă omul într-o doară uitîndu-se spre car. Lui Damaschin îi fulgerară prin cap alte gînduri. Îl privi cu zîmbet fals fără să răspundă. Omul completă:

— Și sacii plini ca la unul de 20 de ani.

Damaschin își dete seama că nu bate șeaua.

— D-apoi? răspunse el înveselit deodată. N-am cu cine m-ajuta. Se scărpină în cap ținîndu-și clopul între degetul mare și arătător.

Omul nu acordă atenția cuvenită acestui răspuns.

— Cum o mai duceți, mă, bădășenilor? întrebă el. N-am mai trecut de mult dumbrava. Am auzit lucruri frumoase.

Damaschin se-ntunecă.

— Toate-s bune! răspunse el repede.

Un grup de feciorași rideau zgomotos în ușa morii. Lui Damaschin i se părea că-l zgîrie pe creieri. Nu-l mai putea auzi.

Varlam parcă-i ghicise gîndurile. Se uită la car, apoi spre flăcăi.

— Măi, feciori, li se adresă el. Unul blond cu nas ascuțit, plin de pistrui ca oul de țarcă, alergă spre ei. Măi, dați o mînă de ajutor. Descărcați-i omului sacii. (Arătă înclinînd capul spre Damaschin). Voi sînteți mai în putere.

Băiatul alergă mîndru spre grupul celorlalți.

— Hai, mă, că pune-o vorbă la fetele din Badăș, adăugă unul din urmă.

Riseră. Fără a le zice un cuvînt, pistruiatul le sparse bîlciul. Făcu numai semn larg cu mîna care vroia să însemne: „Haideți după mine" apoi alergă spre car. Ceilalți, care se opriseră din rîs, îl urmară.

Cei doi trăgeau cu coada ochiului spre ei, povestind. „Săritori băieți!" făcu o remarcă, pentru el, Damaschin. „Da' nu-mi place că prea se rînjesc". Se uită mai cu seamă la unul lat în spete care ridică în picioare pe leașă sacul cel mai plin și-și băgă spatele sub el fără opinteală.

Se mîră de puterea lui. Ceilalți îi spuneau atlet. Oare ce-o fi însemnînd: „atlet"? Neavînd ce face, unul cercetă grumazul juguit al lui Rezi. Lui Damaschin i se păru că feciorul se mîră și-i fu rușine că-l trasă și rănită. Își aminti că voise să o ungă cu niște unsori luate de la oraș, dar uitase de dimineață. Întoarse capul și văzu iar caii lucioși, grași.

— Bine, mă, Damaschine că v-ați dat pe brazdă, că vă lăsam în urmă de tot, reîncepu Varlam.

— Păi cum is oamenii, răspunse încet Damaschin și i se păru că pășește pe un drum alunecos, nesigur. Ziceau că n-au magazii, grajduri...

— Dă-le-ncolo, mă, de grajduri, întrerupse Varlam. Ce, vitele noastre stau sub cer? Și știi ce-am avut cînd am intrat?

— Dară.

— Da' voi sînteți mai slăbănogi?

Omul stătea încurcat. Îi veni să se-ntoarcă să-i spună adevărul, să-l lase-n pace, că el n-a dat nici o cerere încă, dar cum s-o facă? Îl știa bine pe Varlam. Știa ce fel de om este și nu putea să-i spună așa în ruptul capului. S-ar uita la el lung și poate i-ar spune una de noroc iar a doua zi ar ști tot jurul: „El, il știu, împarte cu amîndouă mîinile", gîndi Damaschin în timp ce urmărea forfota din jurul carului. Și Varlam îi turuia mereu. Atunci, la început, n-a apucat să-i spună... L-a luat repede și acum îi turuia. Odată poate îl observase că nu-i în apele lui și-i zise că n-are el, Damaschin, ce pierde că s-a-nscris.

La început îi fu necaz că-l crede sărăntoc și-i veni să-i spună că nu-i ăla Damaschin pe care l-a cunoscut el în cătănie, că are două vaci, plug, car... dar îl lăsă. Îi apăru în minte figura flăcăului cercetînd grumazul lui Rezi. Se enervă și-și trecu palma peste barba aspră de cîteva ori...

Și Varlam îi vorbea, îi vorbea, nu-i lăsa. Că ei au atîtea vaci cu lapte, că au atîția cai și boi de jug, că au mașină, că au cutare, că iau bucate de se miră și ei. Damaschin îl aproba doar din cap. Trăgea des din țigară și cerceta uneori fața uscată cu mustața rară, tunsă scurt, a prietenului său din tinerețe. A rămas tot cum îl știa: vorbăreț. Cineva din moară îl strigă și lui Damaschin îi păru bine. Se-ntrebă doar așa, că să umple vremea: „Ce-o fi ăsta așa mare de-l ascultă toți"? Îi auzi glasul din moară. El rămase în mijlocul ogrăzii pe gînduri. Adus de spate, cu genunchii puțin îndoiți și cu pălăria înegrită, semăna cu o botă de răchită la marginea drumului. Ținea capul în pămînt și trăgea des din mucul de țigară pe care-l strivi la urmă mîgîlos cu virful bocancului. Privi spre vite, apoi cu pași măsurați intră în moară la saci.

— Ăsta-i prietenul meu din copilărie — vorbi tare Varlam spre unul cu mustața căruntă și i-l arătă pe Damaschin. Colectivist în lege, din Badăș.

Moșul rămase cu căușul de făină în mînă și privi cu ochi ingustați la el. Vorbi tare, peste scrîșnitul pietrelor și al roților.

— N-aș vrea să dau greș, da' cred că ne știm. Gîndesc că mă zăgrăiesc... Îi pe Domnica lui Lazăr din Belți, așa-i?

— Așa-i, bade Teofile. Nu greșești, Io-s.

— Oamenii de omenie se știu, continuă omul scuturîndu-și făina de pe clopul vechi a cărui bertiță era bucșită de mucuri de țigară. Se știu de peste nouă sate.

„Ăștia au prins legămînt să mă batjocorească". îi trecu prin minte lui Damaschin. Altfel ce-și bat gura? Se enervă. Simțea cum clocotește de mînie dar nu se da. Căuta totuși să pară calm.

— Da' petrecerea, mă, inaugurarea, cînd o faceți? strigă unul din alt colț, ce lucra la legatul sacilor. Ori ați făcut-o.

— Nu. N-am făcut-o, Duminică.

— Le dăm și lor, ca nași, două vițele, se amestecă și pistruiatul care stătea pe saci și clănțănea sămînță de floarea-soarelui vînturînd cojile prin moară.

— Tu le dai, mă, muce, îl apostrofă în glumă Varlam și trase cu ochiul spre Damaschin.

Acesta profită de momentul cînd bătrînul se duse să-și aprindă țigara și se trase-n colț lîngă sacii lui.

Mai avea pînă să toarne și nu mai vroia să lege vorbe cu ei. N-avea curajul. S-ar putea să se scape cumva să le spună și s-ar face de rîs.

Le auzea discuțiile... Pietrele de moară scîrșîiau... Colectiviștii măcinau făină albă, făină la sită... În coș cădea cu sunet de sticlă grîu lucios, greu ca sarea...

Făină albă, cai grași cu păr lins, lucios, vaci de lapte...

Flăcăii ieșiseră în curte și rideau. Făceau poate glume, poate rideau de îndoiala lui. Rideau și nu-l mai enervau... Parcă rideau mai liniștit... Ieși să vadă de vite. O mîngîie pe Rezi care stătea culcată și rumega. Îi cercetă grumazul rănit. Le mai dădu un braț de fîn și le acoperi cu țolul și haina rea pe care le avea în car.

Soarele se apropia de ojină. Nu mai putea intra în moară și nu mai putea vorbi cu gazdele din Sărătura... Se auzea zgomotul apei zdrumicate de roata morii...

Își dăduse seama că acum nu mai avea ce să vorbească. La ce se-ncăpățînase? Toți știau îl credeau colectivist.

Ieși cu gînd să se ducă-n sat. Mai era timp destul să toarne și nu mai avea ce să vorbească cu ei. A vorbit despre toate... Avea treabă în sat acum.

O luă pe malul apei. Abia acum observă că apa era limpede ca oglinda. La mal, în nisipul umed încă, erau îngropați tujleni, ierburi uscate. Acum era limpede... Fusese umflată dar se liniștise și el nu observase adineaori cînd a trecut cu carul. Un pește mic săgetă la suprafață...

★

Cînd a venit de la comitetul de inițiativă, a trecut pe acasă. Femeia îl văzu trecînd pe lîngă grajd cu capul ridicat, senin la față.

— Ai măcinat? îl întrebă ea mirată.

— Nu, răspunse Damaschin, arătîndu-și dinții știrbi. Am venit să mînc și să iau unsorile pentru Rezi.

Desen de MIHU VULCĂNESCU

Camil Baltazar

Închinare Partidului

Mi-i dragă viața. Aspra ei camee,
Și oameni în mlădiu avînt,
În cald, necontenit frămînt
Ades în stihuri am răsfrînt,
Dar nu-i de-ajuns o viață, epopeea
Mărețului partid s-o cînt.

Mi-s oamenii alăturați prin luptă
Și dragoste mi-au hărăzit, —
Năvalnică, sfielnică sau dreaptă,
În luptă ea m-a-nsuflețit.

Însă prin tine-am cunoscut ideea,
În zbucium, trudă și elan.
Spre a-ți cînsti în versuri epopeea
Sînt naltului tău crez oștean.
Tu-n lupta cu dușmanii-n drum spre țel
Ne-ai dat nemărginita perspectivă,
Ochiului, văz de-oțel,
Iar poeziei, forța eruptivă
A vieții. Și fierbintea ei ființă
Ne-ai învățat s-o dăm cu prisosință
În versu-n care singele ne bate
Pentru că ritmul tău în el străbate
Cu toată-a sa lumină și vigoare.

Vera Lungu

Așteptarea ploii

Bărbatul i-a spus:
Vine ploaia,
au să crească lanurile
și-o să le ascultăm legănîndu-se
sub fereastră.

I-a spus: vine ploaia;
în roțile carelor adunînd trelerișul
o să ascultăm noaptea.

Vine ploaia,
ne-o vestește licărul albastru al
serii în ferestrele caselor.

Plouă...
Pămîntul vuiește de ploaie,
Ascultă-l.

Dimitrie Rachici

Colectivist

Lui Mark Francisc, com. Bodrog, reg. Banat

I

„Ca un vin puțin și stătut,
Abia licărînd pe fundul paharului,
Amestecat cu tristețe și ură,
Pe care l-ai fi sorbit dintr-o singură-nghițitură,
Așa m-ai ținut
Aici, la marginea hotarului!
De ce-ai șoviit, de ce-ai șoviit,
Cînd celelalte ogoare-au pornit
Ca izvoarele să se caute, să-și dea mîna,
Amestecîndu-și de-a valma țărîna?
De ce-ai șoviit cînd matca lor creștea, se lărgea,
Să mă verși cu un ceas mai devreme în ea?"

Mă-ntreabă pămîntul cu glasu-i profund
Și nu știu, nu știu ce să-i răspund...

II

Cîmpia începe din brațele mele,
Cum dimineața începe din brațele orizontului
Și marea de lîngă faleză.
E-o curgere lină, de spice, cîmpia,
Ca un fluviu de soare topit,
Ca un cîntec al dragostei și-al împliniri.
O curgere necontenită-i cîmpia...
Și cînd mă-ntind către ea s-o cuprind
Zările par prelungirea brațelor mele
Din care începe această revărsare aurie.

MOMENT LA ONEȘTI

Luat prin surprindere, am sărit la fereastră și am lăsat brusc geamul în jos. Ratasem momentul: trecusem de axul preliștii...

Știam că parada începea pe dreapta și mă așteptasem la o defilare treptat desfășurată. Tabloul s-a impus însă dintr-odată, în toată amploarea lui. La fel tresărisem odinioară, cînd am văzut prima dată, într-o dimineață, abia trezit, la geamul unui vagon; panorama purpurie a Bucegilor pivotînd lent în jurul Caraimanului. Dar munții sînt opera naturii...

Aveam notat în carnet istoricul locului, trei depeșe: „Extra-urgent. Vă rugăm să binevoiți a ne trimite regimentul anunțat...". A doua: „Sătenii amenință cu devastarea... am mare nevoie pe moșie cu producte înmagazinate..." Ultima, cu nr. 8784, trimisă de un procuror, tot pe la începutul lui martie 1907, după ce semnala agitațiile, anunța ministerul de interne: „La noapte plecăm cu 400 de soldați".

Privind cu înfrigurare priveliștea, printre palele negre de fum ale locomotivei, căutînd să reciștig din urmă șiragul piscurilor de beton și cărămidă ale complexului petro-chimic, a căror notație energică pe linia zării avea ceva din explozia unei uverturi eroice, în vreme ce fumul, orbindu-mă, cînd și cînd, cu filfîirile lui repezi, mă făcea să închid ochii... mi s-a părut, o clipă, o clipă numai, că văd o mirișe goală, guri de tunuri, de pușți, învăluite într-o pîclă deasă și un om gonind îngrozit, cu pumnii strînși, cu poala cămășii în vînt.

A cui moșie se întindea peaici? mă întrebam. A lui Jorj Bogdan? A lui René Bogdan? A lui Henri Bogdan?... Și pe unde alerga, hăituit, țăranul lui Octav Băncilă? pe-acolo, pe la Combinatul chimic? pe dincoace, pe la Termocentrală? pe la Rafinăria 10? pe la Combinatul de cauciuc sintetic? sau prin partea ceastălaltă, de-a lungul magistralei cu lămpi de neon a noului oraș Onești? Clăcașul, ai cărui nepoți cereau la 18 februarie 1945: „Un guvern F.N.D."... și „să fie împroprietăriți din moșiile boierilor toți țăranii lipsiți de pămînt, iar cei ce l-au ocupat, să-l stăpînească pe veci".

★

Pe aceste locuri istorice, în mijlocul unui triunghi de sare, petrol și cărbune, partidul a ridicat, în cîțiva ani numai, cel mai tînăr oraș socialist al țării, cetatea industriei noastre petro-chimice.

Sînt cîteva lucruri care pecetluiesc existența unui oraș și care fac din el nu o simplă aglomerare de case, ci un organism viu. Lăsînd la o parte statisticile: că Onești-ul — ale cărui uzine vor asigura un procent de douăzeci și ceva la sută din produsele chimice ale țării — are (deocamdată) 45.000 de locuitori, mii de apartamente; că va avea unul dintre cele mai frumoase hoteluri; că locuitorii săi au consumat, anul trecut, 53 tone de carne, 4372 tone de pîine; că unitățile comerciale (și O.C.L.-ul șchioapătă totuși) au desfăcut în 1960 mărfuri în valoare de 118.240.000 de lei...

Întrebarea e: de cînd, de la ce punct, un oraș începe să pulseze? Fiecare așezare omenească are caracterul ei. La Brăila ești în mod cert la Brăila. La Arad, la Arad. La Tecuci, Tecuci. E vorba aici de trecut, de tradiție. Apoi monumentele, parcurile, statuile familiare care îți arată ceva, meditează, contemporane și ele într-un fel, străzile cu povestea lor, plăcile comemorative, aici s-a întîmplat cutare lucru, apoi acele mici uzuri, deteriorări, eroziuni ale vremii, care sînt ale vieții și care te încredințează că orașul există.

Fiece oraș îți dă o anumită dispoziție — e ceva subiectiv. Personal, Craiova mă înviorează. Iașul mă face melancolic.

Dar Onești? Cum poți fi la Onești?

Aici oamenii au venit din toate părțile, cu nostalgia locului de baștină. La început s-au cunoscut pe profesii, apoi pe blocuri, pe întreprinderi, în autobuze, la cinematograf și, încet, încet, țesătura relațiilor s-a întins, comunitatea s-a închegat. Cei mai mulți sînt tineri, trecutul lor se confundă cu trecutul orașului: șapte ani de muncă pasionată, de luptă cu vechiul, șapte ani de socialism intens, construit zi de zi, vizibil, într-un ritm atît de vertiginos, încît căscioarele șindrilite, care mai privesc pe după cîte un colț, mirate, ca niște țărănci bătrîne cu mîna la gură, blocurile multicolore, mi s-au părut însăși imaginea Timpului surprins, întrecut de timpul epocii noastre.

Acest ritm l-a uimit pînă și pe un localnic, pe Bucelea Gheorghe, șef de brigadă, fierar-betonist, autorul faimoasei „Inițiative Bucelea: să economisim cu 2,5% consumul specific pe materiale". E un băiat de 28 de ani. Vizitam împreună orașul nou, voia să-mi arate ceva, în jur se dărîmau, se construiau case, un buldozer se repezea ca un berbec într-un zid, trecusem de cvartalul I, primul construit, cam greoi ca stil și scump, criticat la vremea lui, și ajunsesem în cvartalul 2. Arhitectura se schimbase brusc. Blocuri moderne, luminoase, verzi, galbene, albastre, cu ceva vesel, vibrant în ele, extrem de variate — cînd, deodată, Bucelea Gheorghe se opri dezorientat. Nu mai știa unde se află. Ne rătăcisem. Atunci am simțit întîia oară că Onești-ul a început să devină un oraș mare.

Ceva mai tîrziu am trecut printr-un cartier mărginaș, cu blocuri mai mici. Era o piață cu un nuc bătrîn în mijloc. Casele îl înconjurau cu grijă, încît pomul părea că răsărise și crescuse acolo firesc.

Și nu știu, cele două cete de copii care jucau fotbal: Cvartalul 1 contra Cvartalul 2, cu țipetele și larma unei asemenea întreceri; „sentimentul cartierului" gata înfiripat și pus pe dispută; cutia de scrisori care nu mai era nou-nouță, îi sărise smaltul — dar la un moment dat am fost sigur că orașul trăiește.

Dacă veți trece curînd pe la Onești (însă cît mai repede), plimbați-vă puțin pe Magistrală. În spate se va întinde parcul cu monumente, statui, ceva mai departe, stadionul... Chiar și numele acesta: „Magistrală", arată că artera principală este cu totul altceva decît „Bulevardul" sau „Corsoul". Acum n-are trafic. Circulă pe ea doar camioanele; ici, colo, se mai construiește. Blocurile înaintează pînă în marginea ei, sau se retrag, în contratimp, ca-ntr-un dans, alternînd cu squaruri și spații de verdeață.

Aici vă veți simți cu adevărat la Onești.

De pe la mijloc, „Magistrala" începe să urce, să decoleze imperceptibil, 10 grade numai, o perspectivă dreaptă, largă, puțin fantastică — o rampă de lansare. Cu un mic efort de imaginație, veți avea certitudinea că zburați. Spre viitor.

Constantin Țoiu

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Gh. Izbășescu

ANII TINERI AI LUI VASILE ROAITĂ

Erau tineri ca și-ai mei, ca și-ai tăi,
Dornici de văzduhul albastru, de soare...
Și cum se avîntau în zbor temerar
În zilele de februarie, cu aripi de jar
Spre vuietul luptelor, presimțit în zare!...

...Țara era o furtună-a durerii
Și ei se vroiau imnul ei de izbîndă;
Ca pe-o armă-ncleștîndu-se de lanțul sirenii
Cîntau cu mînia țării flămîndă.
La Grivița înroșită de steaguri și sînge
Anii lui, fulgere de ură, erau
Lîngă fiece tîmplă,
Strigăte de îmbărbătare...

Anii lui, vulturii lui!
Cu fiece zbor, se-nfigeau — baionete,
În pieptul negru-al dușmanului...
...Și dușmanul a trimis plumbii morții
să-i frîngă
Dar ei nu s-au prăbușit! Împreună,
Pe creștetul lui Roaită, penele de văpaie
Și le-au împletit
Într-o nemuritoare cunună...

Cum să moară ei, cum să moară
Cînd îi respira înfrigurată
Întrega țară,
Cînd fiece glonte le lega tot mai mult
Inima cu infinitul?
Cum să moară! Ascultați:
De bătăile ei
Și astăzi mai răsună zenitul!

●

Ioan Țipuriță

INSTANTANEU

Seara a-nghenunchiat lîngă lac...
Seara cu veșmînt de mătase albastru...
Seara cu suflet tăcut, ca licărirea întîiului astru
Plăpînd, depărtat.

S-a oprit zidarul, s-a plecat lîngă mal,
Și-a clătit mîinile de var și de nea
În cearcănele primului ochi de stea
Cu gene de val.

O, de-aș putea s-ascult și s-aud
Ca el, glasul fetei răsfrînt din afund,
Din codrul fără doine și vînt
Al adîncului mut!

●

Petre Vălureanu

REÎNTOARCERE

Cînd mă voi întoarce
cu lumina stelară întipărită-n pupile
am să cobor pe mărul meu de lut
să-i urez „bun găsit"
și să-l sărut.

Cînd mă voi întoarce
cu pulberea stelară presărată-n păr
mereu tînăr, cu veșnicia-n priviri,
am să culeg maci și trandafiri.

Cînd mă voi întoarce
cu ani-lumină-napoi,
am să păstrez
o clipă de reculegere
pentru Icarii-anonimi
ce-au deschis omenirii
arc triumfal spre Comună.

Drepți în lumină, fără de număr,
Trecem cu cerul boltit peste umăr;
Schelele noastre-nfipte-n zenit
Taie văzduhul necontenit.

2

Și iată, masiv, cu un ceas mai devreme
Orașul coboară din planuri și scheme
Desfășurîndu-și în linii spre cer
Largi simetrii din granit și din fier.

Nu am puterea ca să măsor
Ritmul tău amplu, tulburător,
Albă vecie de piatră și stele,
Vast amfiteatru-al orașelor mele...

Seara cînd liniștea, rîu de mătase,
Curge pe străzi, pe alei și pe case,
Cînd luminoasă și calmă inundă
Somnul adînc sau iubirea profundă,
Se mai aude pe străzi și-n arcade
Muzica brațelor noastre-ncordate...

3

Am ridicat un oraș sau o sută
Totuși cetatea visată nu-i gata.
Prindem năvalnic în mîini, repetat,
Dalta, mistria, mortarul, lopata
Și sub al inimii steag omenesc
Alte cetăți se încheagă și cresc.

Anii sînt fronturi prelungi de bătaie;
Zilnic sîntem mai lucizi și mai noi
Și, izbucnind în imensă văpaie,
Steaua Comunei răsare din noi...

Și prelungindu-se necontenit
În constelații arborescente
Steaua Comunei din noi izbucnită
Crește-n azur cuprinzînd continente.

●

Ion Crudu

PRIVELIȘTE

De la coapsele mării la Țara de sus
Lumina se-ncheagă și arde supus
De parcă trezit dintre ape și stei
Timpul întreg se revarsă-n scîntei
Prelins peste creasta Carpaților mei...

Țara îmi pare-un sistem de orbite
Laborios și lucid arcuite
Ireversibil rotite mereu,
Solar, împrejurul Partidului meu.

STEAUA COMUNEI RĂSARE DIN NOI

(Fragmente de poem)

Zidul ne urcă încă un cat
Trepte de aer cedează și scad —
Mîinile noastre-nsetate de cer
Ritmic îndoaie piatră și fier.
Înc-o zvîcnire și-o să răsară
Sus, lîngă schele, steaua polară.

Soarele-n zorii zilei uimit
O să tresară de după zid...

Ion Iovan

RĂSĂRIT ÎN UNIVERS

Mă descopăr de liniștea
acestor lumi neîncepute —
Aud cum pămîntul se apropie
și se apropie galaxiile
coborînd în mișcări revolute.

Simt pe cadranele
uriașelor ogoare colhoznice
neliniștea
vibrînd,
înălțînd în tulpinele plantelor,
spre stele,
brațe de sprijin corăbiei mele.

Cu încredere
și zîmbetul vostru alături
tai prima fereastră în vid...
Spre luceferii bronzați de frigul cosmic
căile sclipesc
și se deschid.

Va urca
lîngă săgeata rachetei
aripa înflăcărătelor cuvinte —
Va urca
pretutindeni pe unde voi trece,
brațul lui Lenin
ca-n iarna lui 1917
întins
înainte:
— Pornim
insurecția
cosmică!

POȘTA REDACȚIEI

Emil Ciobanu — Vaslui.
Apreciem orientarea dvs. spre o tematică de actualitate. Subliniem ingenuitatea monologului din schița Om bătrîn. Subiectul nu e nou desigur, dar ați găsit o notă inedită de exprimare a gîndurilor și sentimentelor bătrînului colectivist. Păcat însă că elementul realist al schiței este părăsit pe drum. Problematica eroului este trădată de un sentimentalism supărător. Personajul devine simplist și neverosimil, mentalitatea lui nu mai corespunde adevărului vieții, din pricină că autorul ignoră cu desăvîrșire amara și trista experiență a trecutului. Moșierul, chiaburul, toba perceptorului, jandarmul, înseamnă trecutul acestui bătrîn colectivist pensionar. Prima „pensie" din viața lui e un eveniment pe care el nu-l poate privi cu naivitate (să creadă că e o farsă a colectivistului Pricop?!) Bunurile colectivei care intră în ograda bătrînului sînt roade din roadele revoluției noastre socialiste la sat. Autorul trebuie să caute acestui eveniment măsura potrivită a cuvîntului și imaginii artistice.

Alexandru Handrea — Brașov.
Asistăm la o ședință de producție în care se discută cu aprindere faptul dacă e admisibil sau inadmisibil procedeul organizatorului de grupă care i-a învoit pe Postelnicu și pe Firescu să plece la cinematograf. Cine-i Postelnicu? Unul căruia nu-i pasă de colectiv. „Dacă-i zice cineva că, uite, ar fi bine să faci așa și nu altfel, dă din mînă ca și cînd ar înota, sau atunci cînd mănîncă, plescăie din buze mai rău decît o turmă de porci fără să-i pese de nimeni"... Cine-i Firescu? „Așta-i de mirare c-a plecat la cinematograf, pentru că e în general un om cumsecade, tînăr încă (!) și cu simț de răspundere"...
Aflăm în final că la primele alegeri sindicale organizatorul a fost schimbat. N-am fi putut afla și ceva mai esențial despre scopul sedinței de producție?
Cealaltă schiță, Șoferul colectivei, izbutește să ne rețină atenția până în momentul cînd cititorul vrea să știe cum s-a rezolvat cearta dintre șoferul Sibianu și Baciu. Cum l-a convins Baciu pe președintele colectivei să-i dea locul de casă ales de Sibianu. Dar amănuntul acesta e o taină sau un pretext de la care a pornit autorul, ca să ne arate că Sibianu nu ține seama de interesele lui personale cînd e vorba să-și îndeplinească îndatoririle lui de șofer.
Dialogul sprinten, nota ușoară de umor a povestirii, ne îndreptățesc să așteptăm de la dvs. rezolvarea fericită a conflictului și îndeosebi o aprofundare a ideii artistice, care trebuie să stea la baza oricărei lucrări literare.

Eduard Simca — Piatra Neamț.
Transcrierea nudă a faptului întîmplat nu enunță decît datele problemei de educație pe care o punești. Ar fi interesant să o argumentați artistic, să căutați răspunderile morale și sociale ale eroilor. Un indiciu că aveți putința s-o faceți ar fi micul amănunt cu bătrîna și mărul.
Intervenția profesorului de fizică e didacticistă, neabil folosită. Feriți-vă de vulgarități și naturalisme. Subiectul e dificil, spinos, dar merită efortul.

Securiceanu Dumitru — Gilort.
Lucrările trimise nu au altă valoare decît aceea a exercițiului. În Ore tîrzii ne-ar fi interesat mai mult decît presupunerile Eugeniei cu privire la desele întîrzieri ale soțului, munca acestuia în uzină. Zlătarii e o însăilare șubredă de aspecte din viața de ieri și de azi a țiganilor. Șubrezenia vine de acolo că dvs. amestecați totul laolaltă, fără nici o grijă de selectare a materialului pe care-l cunoașteți. „Sînt copii de zlătar" — spune eroul — azi sînt doctor! Pare paradoxal? se întreabă el. Nu e paradoxal, de vreme ce în Constituția Statului nostru socialist se află consfințite drepturile egale la muncă și învățătură pentru minoritățile naționale care trăiesc în R.P.R. Paradoxal este că același erou, devenit medic, rămîne uimit cînd, întorcîndu-se pe meleagurile copilăriei, vede casele noi ale zlătarilor, copiii lor îmbrăcați în uniforme școlare. Lucrați acest moment, povestiți despre cooperativa zlătarilor.
Piesa într-un act Casa cu farmece este o farsă gratuită. Doctorul ca să combată misticismul se duce incognito la vrăjitoare și-i propune să-i ia de ajutor. Se ascunde sub pat și face pe Necuratul, în timp ce vrăjitoarea le dă antinevralgice clienților deocheați!
Ne scrieți că aveți 22 de ani și sînteți electro-tehnician. De ce vă pierdeți timpul cu „farse" din astea?
Pe viitor așteptăm să ne trimiteți lucrări de mai înaltă tensiune și vestea că ați primit insigna de prieten al cărții.

Gh. Mișca — Cheiriș.
Lucrarea nu este publicabilă. Banalizați o temă atît de bogată ca izvor de inspirație pentru creația artistică. Conflictul este artificios, personajele n-au nici o corespondență cu rolul pe care ați intenționat să-l îndeplinească.
Este cel puțin ciudată comportarea muncitorului Marin Soare. Că nu știe nimic de activitatea fiului său mai mare Vasile, se poate. Dar ca să afle acest lucru din gura copilului său mai mic, Virgil, e departe de firesc. Virgil îl snopește din bătaie pe feciorul morarului din mahala pentru motivul că acesta l-a spus „comunistule".
„Să-mi spună comunist? — strigă puștiul cu importanță! Ce e rău în asta? Dar să-mi spună cînd voi fi!"
Copilul îl lămurește pe taică-său, muncitor virstnic la fabrica intrată în grevă (!?).
Vasile, fiul cel mare, urmărit de polițiști, vine să se ascundă acasă cu valiza plină de manifeste. Părinții îl ascund într-o groapă, care ține loc de pivniță. Groapa e sub masă (!?).
„Pe poartă intră un polițist, apoi încă unul, încă unul și încă unul".
Polițiștii turbați răscolesc toate colțoanele, ciocănesc podeaua și pereții, dar nu găsesc ascunzătoarea.
„Spune drept, domnule, spune te rog! îi răcni unul oribil (!?)". După plecarea polițiștilor, Vasile iese. Noaptea are o misiune cu valiza de manifeste, Tatăl cere un manifest:
„Hm. Are dreptate — rostește muncitorul Soare, după ce citește manifestul".
Nu așa s-au petrecut aceste fapte. Nu așa au luptat muncitorii pentru libertatea și drepturile lor. De vreme ce ne spuneți în scrisoare că vreți să deveniți scriitor (în ciuda unor redactii și redactori), vă răspundem deschis că nu veți putea scrie niciodată despre ceea ce nu cunoașteți. Și munca de cunoaștere este prima condiție a scrisului.

Ion Dobre Neagu — Curtea de Argeș.
Pe cît de nejustificată apare îndîrjirea soților Girbea împotriva plantării pomilor roditori, pe alți de fulgerătoare și neverosimilă întoarcerea lor pe drumul cel bun. Ne spuneți că lucrați în domeniul agriculturii. Ne mirăm atunci sărăcia elementelor de viață, a întîmplărilor, a problemelor.

Adela Nistoreanu — Brașov.
Unitatea nuvelei suferă din pricina prea multor planuri care se interferează. Incursiunile în studenția Olgăi, viața din casa unchiului ei, prietenia cu Vera și Ștefan sînt desigur argumente în favoarea Olgăi. Omul și artistul din ea se revoltă împotriva unei existențe sterile la care este condamnată de condițiile clasei exploatatoare cu care a făcut alianță prin căsătoria cu Mihai. Dar revolta aceasta, frămîntările ei ne sînt abia schițate, enunțate. Vera, pictorița comunistă, aceea care o ajută să pășească spre o viață nouă, este atît de schematic și didacticist prezentată, încît bunele intenții ale autoarei sînt în cea mai mare parte trădate. Deficiența construcției fragmentează acțiunea, precipitarea unor momente asupra cărora ar trebui mai mult insistat (plecarea Olgăi de-acasă), lungirea altora, diluează tensiunea dramatică.

Indescifrabil.
Ne anunțați că ne-ați trimis un articol privind „unele chestiuni de limbă". De mirare atunci cum de abundă asemenea pasaje în reportajul dvs., „Adevăratul stăpîn al cîmpiilor": „Vedem cum un tînăr înalt și musculos, care mînuie plugul tras de doi boi grași și frumoși, cu niște coarne pe care se sprijină tot zefirul cerului de primăvară, cu o sprinteneală demnă de toată admirația..."
Căzînd într-un extaz fără de margini în fața realității, vă îmbătați de adjective la superlativ și uitați cu desăvîrșire că reporterul, pentru a înfățișa adevărul vieții, trebuie s-o observe mai întîi atent, să selecteze riguros faptele cele mai concludente, mai semnificative. Colectivistul Jenică Olaru nu e un simbol, e unul din acele sute de mii de țărani muncitori din patria noastră care se bucură din plin de roadele muncii lor lipsite de exploatare. Căutați deci să aflați ce schimbări s-au petrecut în viața lui, și oricît ați fi de emoționat după aceea, lăsați faptele să vorbească.

— Staiciu Constantin — București. Am reținut povestirea. — M. Ionescu-Roșiu — București. Trimiteți povestirea unei reviste pentru copii. — G. Alboi — Călărași, Șerban — București, Sudina — București, D. Beiușanu — București, Ciobanu Vasile — Onești, Gavril Mureșan — Cluj, Popescu Ligia — Rîmnicul Vîlcii, Gheorghe Constantin — Sibiu. Deocamdată nu.

Gica Iuteș

Șerban Petre-Lazăr

STEAUA fără NUME

ȘANTIER

1. Noroiul

Mă, frate, mă, noroiul ăsta parcă-i clei. Se lipește, fir-ar al dracului să fie, de nu mai poți ieși din el. Ori îmi dă Pîrvu cisme, ori îi fac o gălăgie de se surpă toate halele.

Stau pe întuneric în biroul pe care mi l-am improvizat într-o baracă și-l aud pe Nicolau cum mă amenință. Sînt însă sigur pe mine. Am făcut rost de cisme. În plus, duminică „Rapidul" a învins, așa încît meșterul nu mai are cu ce mă necăji.

O arătare în șubă se proțăpește în pragul ușii.

— Care ți-i necazul, nea Nicolau?

Meșterul atacă prin învăluire.

— Văzui întuneric și credeam că n-ați venit.

— Da' cît e ceasul, nea Cutare?

— Păi, să tot fie 7,20.

— Bine, frate-meu, așa reclamă îmi faci dumneata mie, 7 și... eu n-am venit, ai?

— Fusese vorba între noi că azi îmi faceți și mie un pustiu de bine. Credeam c-o să țineți minte și o să treceți pe unde trebuie.

— Ți-am promis eu dumitale ceva?

Nicolau s-a hotărît. Se vor surpa halele.

— Pe cinstea mea, dacă eu mai lucrez. Strîng toți oamenii și îi pun pe fiecare în parte să-mi spună cîte o poveste. Ce dracu', nu mai poți face un pas, că-ți trece noroiul de bocanc. Ori dați dispoziție să ne-aducă cisme, ori, pe cinstea mea...

„Pe cinstea mea" e expresia lui parazitară. Dar l-am supărat destul.

— Gata, meștere, ai dreptate. Uite cismele.

Nicolau se uită în dulap și nu-i vine să creadă. Mormăie necăjit:

— Mi-o făcurăți. Pe cinstea mea, mi-o făcurăți.

Ieșim afară. Noroiul e răscolit de pași. Mustește cînd îl calci. Cînd trece cîte o mașină, drumul e ceva mai bun. Mergi pe urma lăsată de roți. Dar sînt mulți cei care umblă și în scurt timp se face din nou mizgă. Înaintez greu și blestem faptul că am 90 de kg, mă admonestez că am uitat să-mi pun cisme.

Nicolau se răzbună. A găsit el să-mi arate ceva, tocmai în capătul celălalt al șantierului. Și șantierul are o suprafață de 10 ha.

Pe marginea drumului, săpătorii sînt băgați pe jumătate în pămînt. Se fac șanțurile pentru canalele de scurgere. Un săpător îl vede pe cel din fața lui, dar pe al doilea nu-l mai distinge, căci ceața e groasă. Nu se deslușește nici un contur. Cerul e aproape de tot.

O umbră se apropie de noi. S-a oprit în loc și se uită atent în jos. Meșterul Șerban și-a pierdut un pantof. Nicolau îi comandă pas alergător. Șerban înjură, iar eu ca să mă salvez îl anunț că am adus cisme. La lotul lui Șerban se toarnă betonul la placă, peste etaj. Dacă nouă ceața nu ne place, pentru beton e însă tot ce poate fi mai bun.

Sînt un laș. Ca să mai scap de noroi, urc sus pentru a vedea cum lucrează oamenii. La parter, zidarii își fac munca liniștită. Sînt privilegiați la ora asta. Nu se întîlnesc cu noroiul decît la venire și la plecare. Mă gîndesc la săpători și urmarea e că nu-mi place de loc cum a fost executat un zid. Omul e însă liniștit. Știe că și-a făcut treaba cum trebuie. Știu și eu, așa încît trec mai departe.

Cînd se toarnă betonul, se face gălăgie. Unul calcă pe fier, altul nu toarnă unde trebuie, cineva s-a săturat și amenință că o dă dracului de treabă. În urma lor se întinde însă placa netedă și în fond asta interesează și asta îi interesează.

Nicolau nu mă iartă. Mă duce la lotul lui. Pe hîrtie lucrurile apar în forma lor finală. Trebuie să le vezi crescînd. De multe ori ți se face frică.

Nicolau zîmbește subțire. El atît a avut să-mi arate. Acum o să studieze niște planuri la el în birou. Iar eu am să mă întorc singur prin noroi. Îl atac frontal:

— Cum a fost „domnule" cu fotbalul, ieri?

Nicolau face cu mîna un semn care poate să însemne orice.

— Nu-i nimic. Ai dumitale vor cîștiga anul viitor în divizia B.

Meșterul s-a dus să studieze planuri. O iau înapoi încet. De mîine nu mai ies fără cisme.

2. Pădurea

În spatele fabricii se întinde pădurea. E o pădure tînără. La doi metri de gard, săpăm un șanț pentru un cablu subteran. Cînd s-a început lucrarea, au lucrat aici zece oameni, apoi douăzeci, apoi cincizeci. Oamenii muncesc greu. În frunte, o echipă taie nomii. Se aud bufnituri seci. În urma tăietorilor, deasupra pămîntului acoperit de frunze, se înalță răzleț cioturile, dar, pe sub pămînt, ele sînt legate prin o pînză de rădăcini. Săpătorii rup des cozile de la cazmale și tîrnăcoape. Aici i-am pus pe cei mai buni oameni pe care îi am: lipovenii. Lor trebuie să le spui ce au de făcut și apoi să-i lași în pace. Lucrează uneori toată ziua, alteori de loc, dar termină întotdeauna la vreme.

Plec înainte cu Igor ca să identific punctele de racordare cu rețeaua existentă. La un moment dat, omul fluieră într-un fel ciudat. Nu mă arăt de loc entuziasmat. Ceva mai încolo, Igor se apleacă și de sub frunzele veștede date în lături apare o micșunea. N-am știut ce era. El mi-a spus. Lucrurile se complică. Am impresia că sînt cercetat în chip discret. Știu bine că sînt un citadin. Performanțele forestiere ale lipoveanului mă lasă oarecum rece. Pentru mine, pădurea este locul prin care trebuie să trag un cablu.

Am găsit punctele pe care le căutam și o luăm încet înapoi.

— Sapi de mult, nea Igore?

— Apoi, de mult. De cînd tot sap, pun cap la cap două vieți de-ale matale.

— Și tot hoinar ai fost mereu?

— Pe drumuri. Știu azi și sufletul pădurii și al cîmpiei. Iar piatra tot cu mine ține, dacă-i vorba să o sfarm.

— Cum așa, nea Igore?

— Cam greu de spus. Săpatul e și el după cum îi locul. În pădure te prinde neliniștea. Sapi grăbit, dar fără spor. Lovești repede, dar la suprafață. Te înconjoară o lume care nu-i a ta. Nu te simți bine. La cîmp însă merge gospodărește. Pămîntul parcă se vrea muncit. Astea toate le înveți cu timpul și cînd ajungi să le știi ești om bătrîn. Doar atunci faci cu pămîntul ce dorești. De asta toți lipovenii au cu ei cîte un moșneag, așa ca mine, în loc ca în fruntea lor să fie cel mai puternic. Și așa ajung ei să lucreze ca nimeni alții.

Cînd a tăcut Igor, au început să se audă izbiturile de secure. Nepoții bătrînului învățau rafinamentele naturii. Eu, însă, sînt un citadin și toate astea nu prea mă prind.

3. Dimineața

Autobuzul spre șantier eu îl iau de la mijlocul traseului, așa încît aproape întotdeauna stau în picioare. Azi însă am găsit loc pe banca din față, lîngă Dumitru Alexandru. Electricianul e băiat frumos. Mă gîndeam odată să scriu o piesă în care la un moment dat luminile reflectoarelor să cadă pe o pereche de îndrăgostiți. Mi-ar fi trebuit niște siluete elegante. Pentru el îmi imaginam ceva gen Dumitru Alexandru.

Mașina merge spre răsărit și urmărim cum se înalță soarele. Cînd s-a ridicat, întreg, deasupra orizontului, apare ca un glob roșu, precis conturat. Lui Alexandru îi place:

— E frumos, parcă ar fi un tablou.

În sinea mea îl dezaprob cu vehemență. Dacă mi-ar fi spus că e atît de frumos încît se poate face un tablou, tot nemulțumit aș fi rămas. Mă atrage altceva. Am văzut odată înfățișat un tigru feroce lîngă niște resturi de mîncare pe care le păzea cu strășnicie. Toată compoziția se intitula „Gelozie". Sau, închipuiți-vă un titlu — „Zeița înțelepciunii" — și deasupra lui o frunte, o frunte enormă, deșteaptă, rea, frumoasă, dar numai o frunte.

Toate astea nu i le spun lui Alexandru. Sînt gîndurile mele, de dimineață, care mi se rostogolesc prin minte. Imi vine să și cînt și am o poftă grozavă de lucru. Odată, după leafă, am mers cu toți la restaurant. Tîrziu de tot, Nicolau a exclamat blazat:

— Gata! La culcare tot poporul, că mîine tot la șantier mergem.

I-a răspuns un cor de murmure care, reconstituite în cuvinte, puteau să creeze imaginea unui dezacord între cei prezenți și locul lor de muncă.

Șantier! Oamenii iubesc cuvîntul acesta. Dar au un limbaj aparte. Ei spun:

— Viața e frumoasă, fir-ar a dracului să fie.

Pe drumul de la capătul liniei de autobuz pînă la șantier, fiecare merge după cum îi sînt necazurile. Davila, fierarul, a luat-o repede înainte. Almăjan, care și-a terminat lucrul de ieri, îi recomandă să-și cumpere mașină mică. Șerban și Dumitru Alexandru, care sînt cumnați, se înțeapă familiar.

Cînd ajungem aflăm un lucru neplăcut. S-a întrerupt curentul și betonarea nu s-a mai executat. Deși cineva propune să aducem o găleată ca să cărăm ciment, toate lumea rămîne nemulțumită. Azi o să stăm însă mai mult și o să recuperăm poate timpul pierdut.

Știu bine că toți vor declara că așa nu mai merge, dar în același timp vor lucra îndîrjiți, supărați pe uzina electrică, pe mine, pe ei înșiși și totuși foarte convinși că trebuie să-și termine treaba.

4. Sport

Cei care lucrează la pavarea șoselei vor s-o ia înaintea noastră. Or, dacă aceasta se întîmplă, înseamnă că va trebui să spargem șoseaua pentru a putea trece cu conductele. Iar apoi, tot noi vom fi obligați să refacem pavajul deteriorat. Drept care și noi vrem să ajungem înaintea lor.

Instalatorii mei lucrează repede, drumeții la fel. Mă duc la rezervoare unde știu că trebuie să se monteze niște conducte. Nu găsesc pe nimeni și sînt contrariat căci am venit cu oamenii în autobuz. Fierarii lucrează alături, dar nu știu unde e echipa.

Pe cei dispăruți i-am găsit singur. Plecaseră din proprie inițiativă să le ajute celor care se întreceau cu drumurile. Evident c-am vorbit destul de aspru despre ce înseamnă disciplina, în legătură cu părăsirea locului de muncă. Dar am plecat liniștit. Știam că o vom lua înaintea drumurilor și vom preda și rezervoarele în termen.

Pe șantier domnește spirit de echipă. Se face, dacă vreți, sport.

5. Sfîrșit

Problema încheierii unei lucrări mă frămîntă de multă vreme. Există diverse posibilități:

să-ți lași lucrarea suspendată, deschizînd capete de perspectivă pentru cititor...

să-ți duci eroul pînă la un deznodămînt așteptat, sau mai puțin...

mai sînt și altele...

Pentru cele de mai sus, șantierul mi-a impus un happy-end.

Normatoarea Elena Rovu s-a căsătorit cu electricianul Cătălin Ștefan.

Desen de CORNELIU BÎRSAN

ŞTIAŢI... ce ziare şi reviste au condus scriitorii noştri ?

• Curierul romînesc, cel dintîi ziar apărut în ţara noastră, la 8 aprilie 1829, era condus de Ion Eliade-Rădulescu. În 1836, acest ziar a primit suplimentul literar Curier de ambe sexe.

• La 1 iunie 1829 a apărut la Iaşi Albina romînească, sub conducerea lui Gheorghe Asachi. La 14 martie 1837 i se adaugă suplimentul literar Alăuta romînească.

• Ziarul Curiosul, subintitulat „gazetă de literatură, industrie, agricultură şi noutăţi", apărut la Bucureşti între anii 1836—1837, era condus de Cezar Bolliac. Poetul care „cînta iobagul şi-a lui lanţuri de aramă", a editat, la Braşov, între 25 martie şi 10 iunie 1849, ziarul Espatriatul. Între 10 martie şi 3 mai 1857, Cezar Bolliac a editat, la Paris, ziarul Buciumul. A doua serie a ziarului Buciumul a apărut la Bucureşti, între anii 1862—1864, tot sub conducerea lui Cezar Bolliac.

• Mihail Kogălniceanu a a condus revista Dacia literară, apărută la Iaşi din ianuarie pînă în iunie 1840. Tot el a condus şi publicaţia intitulată Foaie pentru agricultură, industrie şi negoţ, care a apărut de la 7 aprilie pînă la 8 decembrie 1840, precum şi cea intitulată Foaie de învăţături folositoare, apărută la Iaşi între 16 ianuarie şi 24 decembrie 1844. Alături de Vasile Alecsandri şi Ion Ghica, Mihail Kogălniceanu a dirijat revista Propăşirea — foaie ştiinţifică şi literară, apărută la Iaşi între 9 ianuarie şi 29 octombrie 1844. În 1855, Mihail Kogălniceanu a fondat publicaţia Steaua Dunării.

• Foaia pentru minte, inimă şi literatură, apărută la Braşov, între 2 iulie 1838 şi 24 februarie 1865, era condusă de Gheorghe Bariţ.

• Nicolae Bălcescu a condus publicaţia Magazin istoric pentru Dacia, apărută între anii 1845—1848.

• În 1855 Vasile Alecsandri a editat şi a condus revista Romînia literară.

• Dimitrie Bolintineanu a fost redactor responsabil la Popolul suveran, apărut între 19 iunie şi 11 septembrie 1848. Ziarul Dîmboviţa, subintitulat „foaie politică şi literară", apărut la Bucureşti, cu intermitenţe, între anii 1858—1865, a fost condus tot de către Dimitrie Bolintineanu.

• B. P. Haşdeu a fost mai întîi redactor responsabil la Romînia, apărută la Iaşi între 18 noiembrie şi 9 decembrie 1858. În 1859 a condus Foaia de istoria romînă, în 1860 Foiţa de istorie şi literatură, iar între 1864—1867 Arhiva istorică a Romîniei. Ziarul umoristic şi literar Aghiuţă, apărut din noiembrie 1863 şi pînă în iunie 1864 a fost condus tot de către B. P. Haşdeu. Marele nostru scriitor a mai fost director la ziarele şi revistele: Columna lui Traian (1870—1877 şi 1882—1883), Revista literară şi ştiinţifică (15 februarie — 15 mai 1876), Revista nouă (1887—1895). În timpul directoratului său la Revista nouă, erau redactori principali Barbu Ştefănescu Delavrancea şi A. Vlahuţă.

• Cotidianul Epoca, apărut în 1885, avea ca prim-redactor pe Barbu Ştefănescu Delavrancea. Din comitetul de redacţie al ziarului făcea parte şi A. Vlahuţă, care a publicat aici poezii şi pamflete antidinastice.

• Săptămînalul Epoca literară (supliment al ziarului Epoca), apărut între 15 aprilie şi 19 mai 1896, avea ca director pe I. L. Caragiale.

• Revista Adevărul ilustrat, apărută din martie 1895 şi pînă în mai 1897, era condusă de Constantin Mille.

• Din comitetul de redacţie al revistei Asachi, apărută la Piatra Neamţ între 1881 şi 1885, a făcut parte şi Calistrat Hogaş.

• La direcţia ziarului muncitoresc Dezrobirea, apărut de la 12 decembrie 1887 şi pînă la 9 aprilie 1888, s-a aflat Anton Bacalbaşa. Scriitorul a mai condus şi Moş Teacă, subintitulat Jurnal ţivil şi cazon, apărut între 1895 şi 1901.

• C. Dobrogeanu-Gherea a fost director al revistei Literatură şi ştiinţă, apărută între 1893 şi 1894.

• Primele publicaţii editate şi conduse de Al. Macedonski au fost ziarul Oltul (noiembrie 1873 — iulie 1875) şi revista antidinastică Tarara (1880). În 1887 poetul a condus Revista independentă, iar între anii 1883—1884 şi 1886—1895 s-a aflat la direcţia revistei Literatorul.

Teodor Vîrgolici

Sînt comunist, o spun c-un pic de fală,
Căci noi sîntem acei ce n-o să lase
Învolburări de flăcări peste case,
Şi razele ce-i scurmă vieţii miezul
Răpindu-i frumuseţea şi-nţelesul
Tot noi le vom opri, fără-ndoială !
Iar dacă am pretenţii, e doar una :
Cînd voi cădea, tîrziu ori mai devreme,
Sărind mărețe trepte de poeme
Şi-nsîngerînd cu fruntea-mi spartă pragul
Acestor timpuri, să-mi ridice steagul
Un altul, înfruntînd semeţ furtuna !

Din poezia „PRAG" (Cu un ceas mai devreme)

B I O B I B L I O G R A F I E

M. Beniuc

S-a născut la 20 noiembrie 1907 în comuna Sebiş din împrejurimile Aradului. Absolvind liceul „Moise Nicoară" din Arad, Mihai Beniuc se înscrie la Facultatea de Litere şi Filozofie a Universităţii din Cluj. Ia licenţa în 1933. A urmat cursurile de specializare în Germania, afirmîndu-se prin lucrări de psihologie comparată, publicate în revistele ştiinţifice. Teza de doctorat în psihologie trata despre Învăţare şi inteligenţă la animale (tipărită în 1934).

Mihai Beniuc a funcţionat ca asistent, conferenţiar, profesor de psihologie la Facultatea de Litere şi Filozofie din Cluj şi apoi la Universitatea C. I. Parhon din Bucureşti.

E deputat în Marea Adunare Naţională, membru activ al Academiei R.P.R. ales în anul 1955 şi prim-secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R. E de trei ori laureat al Premiului de Stat, decorat cu Ordinul Muncii clasa I-a şi Steaua Republicii clasa II-a.

În poezia lui Mihai Beniuc s-a simţit încă de la început un sunet nou. A tipărit prima dată în obişnuita revistă a liceului respectiv, însă, naşul său literar e Arghezi, care îi publică în Bilete de papagal, din 1928, poezia Toamna. Colaborează apoi la Universul literar, abecedar (1933—1934) şi Pagini literare (Turda, 1934) în care publică versuri din volumul Cîntece de pierzanie, proză şi articole. La aceasta din urmă a colaborat pînă în preajma celui de al doilea război mondial.

Continuator al tradiţiilor de luptă ale poeziei romîneşti din Ardeal : Coşbuc şi Goga, Mihai Beniuc aduce într-o vreme de rătăcire a poeziei în ermetism, suprarealism, gîndirism, — suflul renăscător şi sănătos din doina şi balada populară. A tipărit volumele de versuri Cîntece de pierzanie (1938) Cîntece noi (1940) Poezii (1943).

După Pagini literare îşi stabileşte colaborarea la Ţara nouă, care, cu toate că apărea în condiţii extraordinar de grele, în timpul dictaturii legionare şi antonesciene, constituie în biografia poetului un moment superior pentru clarificarea atitudinii sale artistice. Poetul se apropie de ideologia proletară şi militează pentru un nou ideal uman. „Cîntecele de pierzanie" cu o undă de durere strecurată printre chiuituri, prind viaţă prin apropierea autorului lor de Partidul Comunist.

După eliberare, poetul a desfăşurat o activitate poetică fecundă, îmbogăţind motivele liricii sale de început. Părăsind tristeţea, mîhnirea şi revolta, M. Beniuc a devenit din „vestitorul" vremurilor noi, cîntăreţul părtaş al luptei poporului muncitor, o prezenţă înflăcărată în mijlocul acestor transformări revoluţionare. „Un om aşteaptă răsăritul" (1946), Versuri alese (1949), Steaguri (1951), În frunte comuniştii (1954), Mărul de lîngă drum (1954), Partidul m-a-nvăţat (1954), Trăinicie (1955), Azimă (1956), Călător prin constelaţii (1957), Inima bătrînului Vezuv (1957), Cu un ceas mai devreme (1959), Cîntecele inimii (1960), sînt volumele de versuri publicate de Mihai Beniuc în ultimii ani.

În afară de versuri, Mihai Beniuc a îngrijit următoarele ediţii critice, clarificînd unele probleme de istorie literară în cadrul acţiunii de valorificare a moştenirii culturale a trecutului : Magda Isanos, Cîntarea munţilor, prezentare de... (1945), Mihai Eminescu, Poezii, prefaţă de... (1950), Cîntec despre oastea lui Igor (tradusă în 1951), G. Coşbuc — Poezii alese, prefaţă de... (1952), Din folclorul nostru, prefaţă de... (1953), Oct. Goga — Poezii, prefaţă de... (1956), Tudor Arghezi : Versuri (1959). Îndeosebi ultimele două prefeţe sînt două veritabile studii de analiză critică ştiinţifică, contribuţii preţioase aduse cercetării a două mari opere pe cît de complexe pe atît de contradictorii.

În 1956 apare eseul critic Poezia noastră, iar în 1957 volumul cu articole de critică literară vechi şi noi : Meşterul Manole. Cronica literară, însemnările critice despre cărţi şi creatori sînt o pasiune veche şi constantă în activitatea lui M. Beniuc. Itinerarul criticii lui Beniuc începe cu Meşterul Manole, discutarea mitului folcloric, cu prezentarea cărţilor lui Arghezi, Bacovia, Al. Philippide, Zaharia Stancu, Jebeleanu, cu medalioane critice, articole de probleme. După 23 August 1944, urmăreşte dezvoltarea fenomenului literar realist-socialist. Concomitent cu procesul creator, M. Beniuc e un critic entuziast şi un îndrumător atent al literaturii contemporane.

În ultima vreme poetul s-a afirmat şi ca prozator : Ură personală (nuvele) 1955, inspirată din frămîntările din trecut ale satului şi din ciocnirile prin care se îndreaptă spre socialism ţărănimea muncitoare, şi Pe muche de cuţit (volumul I 1959) roman al acţiunii comuniştilor, cu implicaţii în întreaga societate romînească, pentru stăvilirea ultimului război mondial, al luptei împotriva infiltraţiilor şi manifestărilor în lumea intelectuală a ideologiei fasciste.

M. Beniuc este şi autor de teatru : Piesa de debut În valea Cucului, reprezentată pe scena Teatrului Naţional în anul 1959, demonstra aceeaşi putere creatoare mutată într-un alt cîmp al observaţiei. Figura lui Toma Căbulea intră în rîndurile celor mai reuşite personaje ale dramaturgiei de azi : hîtrul şi mucalitul Toma Căbulea este comunistul care nu se împacă cu situaţia existentă în satul său pregătind cu tact demascarea şi înlăturarea elementelor ostile.

Cu ani în urmă a publicat în Gazeta literară un mic fragment din piesa Horia. În această stagiune, la Teatrul Municipal, i s-a jucat piesa Întoarcerea.

Marin Bucur

SCRIERI DESPRE AUTOR

G. Călinescu : Despre poezia lui Mihai Beniuc (Din literatura noastră nouă. **ESPLA, 1953, pag. 5—19).**

Paul Georgescu : Roadele bucuriei (Încercări critice **ESPLA, 1957, p. 20—39).**

Ov. S. Crohmălniceanu : O biruinţă a liricii (Cronici literare **ESPLA, 1957, p. 37—67).**

Valeriu Rîpeanu : Proza lui Mihai Beniuc. **Gazeta literară, an. II, 1955, nr. 36, 8 sept. p. 2.**

C. Ciopraga : Poezie de meditaţie activă (Azimă). **Iaşul literar, 1956, nr. 8, p. 94—98.**

M. Petroveanu : Mihai Beniuc, versuri alese (Pagini critice). **ESPLA, 1958, p. 16—22 ;** Inima bătrînului Vezuv, **p. 247—254).**

Victor Iancu : Despre începuturile literare ale lui Mihai Beniuc. **Scrisul bănăţean, 1958, nr. 8, p. 60—72.**

I. D. Bălan : Mihai Beniuc, Cu un ceas mai devreme, **Luceafărul, An. II, 1959, Nr. 12 şi 13 din 15 iunie şi 1 iulie, p. 3.**

D. Micu : Mihai Beniuc Pe muche de cuţit, **Viaţa romînească, an XII, 1959, nr. 12, p. 95—103.**

Nestor Ignat : Mihai Beniuc, Pe muche de cuţit. **Scînteia, an. XXX, 1960, nr. 4757, 14 febr. p. 2.**

Andrei Băleanu : In Valea Cucului, **Scînteia, XXIX, 1959, nr. 4491, 5 aprilie, p. 2.**

DIN TRADIŢIILE LITERATURII REALIST-SOCIALISTE

III

Revista **Cuvîntul liber** a jucat un rol pozitiv în lupta împotriva fascismului prin pamfletele scrise de Al. Sahia, T. Teodorescu-Branişte, Radu Popescu etc., însoţite adesea de caricaturi inspirate. În aceeaşi perioadă au apărut studii ştiinţifice asupra esenţei fascismului, cum sînt cele semnate de Atanasie Joja sau Ştefan Voicu. O contribuţie preţioasă pe plan artistic, în acelaşi sens, o constituie nuvelele antirăzboinice ale lui Sahia (**Întoarcerea tatei din război, Pe cîmpia de sînge a Mărăşeştilor, Execuţia din primăvară**) publicate în **Cuvîntul liber.** Un aspect al luptei antirăzboinice, prevăzut de asemenea la Congresul al V-lea, a fost popularizarea realizărilor din U.R.S.S., înlăturarea valului de calomnii întreţinut de reacţiune. În 1934 ia fiinţă asociaţia **Amicii U.R.S.S.** la care au aderat, între alţii, scriitori ca N. D. Cocea, Al. Sahia, G. M. Zamfirescu, Radu Boureanu. În acelaşi an, trimis de asociaţie, Sahia întreprinde cunoscuta sa călătorie în U.R.S.S., în urma căreia scoate, în 1935, la Craiova, cartea **U.R.S.S., azi.** Cartea a avut un ecou larg, apariţia ei fiind consemnată în toată presa literară romînească. Comentariile elogioase n-au lipsit, subliniindu-se mereu semnificaţia acţiunii lui Sahia : „Al. Sahia publicînd cartea şi-a făcut datoria — spune Gh. Dinu într-o recenzie. Datoria unei conştiinţe noi, unei etici a prezentului".

Un număr din **Cuvîntul liber** (15 iunie 1935) este închinat păcii şi în fruntea statelor iubitoare de pace este aşezată Uniunea Sovietică. Articole ca **Politica pacifică a Rusiei** sau **U.R.S.S., pilonul greu al păcii** demonstrau că, prin structura ei economică, prin caracterul constructiv, U.R.S.S. este bastionul luptei paşnice a popoarelor. După cum era şi firesc însă, în publicaţiile cu caracter literar se scoteau în relief mai ales realizările artei sovietice. Cititorul romîn putea cunoaşte prin **Cuvîntul liber** sau **Reporter** nu numai creaţia propriuzisă a unor scriitori ca Gorki, Maiakovski, Ehrenburg, Fedin, Gladkov, dar şi amănunte biografice, opinii despre rolul artei, despre meşteşugul scrisului etc.

Deosebit de semnificative sînt ideile despre artă, care circulă în publicaţiile de stînga.

Un elogiu al lui Romain Rolland, scriitorul militant, îl face Silvian Iosifescu în articolul „Ehrenburg şi sensul literaturii noi" (**Era nouă,** martie 1936).

Idei deosebit de preţioase aduce, în numeroase articole teoretice, Miron Radu Paraschivescu, a cărui atitudine progresistă în problemele literare ar putea constitui, singură, obiectul unei cercetări. In 1935 autorul **Cînticelor ţigăneşti** dădea o ripostă vehementă lui Mircea Eliade, care invitase pe scriitori la pasivitate civică şi apolitism, demonstrîndu-i că faţă de problemele noi ivite, faţă de lumea nouă care se naşte, o astfel de atitudine ar fi însemnat, de fapt, laşitate.

„...Cînd Mircea Eliade ne spune sfătos că trebuie să fim apolitici şi să nu ascultăm mulţimile, avem datoria să-l facem să tacă".

Necesitatea participării active la viaţă este viu subliniată :

„...Dacă nu o vom face, sîntem responsabili de cea mai ruşinoasă dezertare. Dezertare din inima unui fără precedent ev, în care trăim, din faţa conştiinţei noastre, din faţa lumii. A lumii care se naşte" („Responsabilitatea unei generaţii", **Reporter,** 22 iunie 1935).

În primul număr al **Erei noi** (febr. 1936) Miron Radu Paraschivescu se ridică din nou împotriva lui Mircea Eliade care, prin nişte personaje lamentabile din romanul **Huliganii,** calomniase marxismul, demonstrînd că autorul n-avea habar de marxism, pe care-l citise ca şi eroii săi „la cafenea". Foarte îndrăzneţ, articolul intitulat „Libertatea de creaţie" (**Reporter,** 7 noiembrie 1937) susţine, documentat, că libertatea artistică are un caracter DE CLASA (majusculele aparţin autorului).

Deosebit de interesante ni se par mărturisirile unor mari scriitori din această epocă, din care rezultă, e drept, pe de o parte, viziunea lor confuză, lipsa de claritate asupra problematicii social-politice, dar pe de alta convingerea că orînduirea vremii lor este şubredă, nu mai poate dura, că trebuie să se nască o lume nouă, mai echilibrată şi mai dreaptă. Exemplul lui Rebreanu ne apare cu totul ilustrativ.

Acordînd un interviu revistei **Cuvîntul liber** (la 30 noiembrie 1935), autorul **Răscoalei** spune următoarele :

„Se clădeşte azi o lume nouă... Toate revoluţiile care s-au înfăptuit, se înfăptuiesc sau se vor înfăptui de aci înainte, nu sînt decît momente din această sforţare de clădire a lumii noi... In orice caz este cert că ceea ce este azi nu poate să dureze. De aceea eu, ca simplu cetăţean, privesc toate zbuciumările şi din afară şi dinlăuntru cu interes şi cu simpatie... Sînt însă hotărît de partea democraţiei... Idealul meu este o societate în care un artist adevărat să poată înflori în voie".

Din păcate, din cîte se ştie, Rebreanu a alunecat, după această dată, pe poziţii reacţionare. Trebuie să bănuim însă că în sufletul scriitorului s-a produs o dramă zguduitoare ce trebuie consemnată neapărat de istoria literară.

Aşteptarea înfrigurată a lumii noi este exprimată şi în versurile unora dintre poeţii noştri de după 1930. In afară de A. Toma, ea este exprimată uneori direct, alteori metaforic, în numeroase poezii ale lui Mihai Beniuc, străbătute mai totdeauna de un suflu înnoitor şi optimist : „Pe unde n-a fost pîn-acum nimic / O lume nouă eu am să ridic" spune poetul, sau : „Aţi priceput : Cu mii de cai putere / Se crapă zorii unei alte ere".

Mesajul adresat **Poeţilor tineri** în 1934 este pe de-a întregul revoluţionar. Beniuc cheamă pe confraţi să-şi pună urechea „pe inima ţării" şi să-i asculte „bătăile neregulate", să cînte „durerea romînească". Dar nu e vorba de reflectarea pasivă a „suferinţelor străbune" pentru că poetul crede „într-o lumină nouă" şi este încredinţat că „din gogoaşa prezentului va ieşi în curînd fluturele vieţii noi", că „din zările de sînge şi de scrum" va răsări „călare pe destin Omul".

Regretatul Cristian Sîrbu, poet muncitor, ca şi Neculuţă (căruia i-a şi dedicat, în 1941, un ciclu de trei poeme) a scris poezii demne de reţinut despre muncitori, despre „marea luptă a lumii proletare".

Sub glob de cer albastru ce-n zări de-argint se-nclină
Uzinele se-mbracă în mantii de lumină,
In timp ce răsăritul ridică steag de soare
Ca un simbol de luptă al lumii proletare".
(**Sunt ei, 1932**)

Viaţa grea a minerilor, evocată încă din paginile **Culturii proletare,** preocupă pe poeţi. Demostene Botez, într-una din poeziile scrise la acea epocă („In mină", **Cuvîntul liber,** ian. 1934) sugerează că infernala muncă a minerilor se converteşte revoltător în huzurul şi luxul exploatatorilor :

Trebuie aur pentru amante,
Pe cercei cu diamante,
Şi pe broşe cu safir...
Aur !

In **Nu sînt cîntăreţ de stele** (1940) Dumitru Corbea se declară „poetul premergător / Asprului cîntec de tractor", încheind :

„Sînt cîntăreţul eroilor care-au murit
Pentru zorile întîiului nostru răsărit"

Capitolul despre poezie ar putea fi, desigur, completat şi cu alţi scriitori care au ilustrat ideile noi : Al. Voitin, M. G. Bujor, Al. Şahighian.

Dar influenţa ideilor revoluţionare trebuie înţeleasă şi într-un sens mai larg, în orientarea literaturii noastre. Nu trebuie să pierdem din vedere faptul că în epoca la care ne-am referit iau o mare dezvoltare specii şi genuri literare al căror principal conţinut îl formează critica sistemului burghezo-moşieresc. O mare dezvoltare ia, de pildă, pamfletul, prin contribuţia unora dintre iluştrii săi reprezentanţi: N. D. Cocea, T. Arghezi, Z. Stancu, Geo Bogza, etc. Tot în această vreme se dezvoltă comedia satirică prin Al. Kiriţescu, T. Muşatescu, V. Eftimiu etc. fără să pomenim monumentele romanului social romînesc prin Sadoveanu, Rebreanu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, G. Călinescu etc. Linia general-democratică, deşi cu erori şi inconsecvenţe, a unor publicaţii de prestigiu ca **Viaţa romînească, Adevărul literar şi artistic,** nu se poate, de asemenea, explica fără receptarea ideilor legate de mişcarea muncitorească.

Concluzia care se desprinde din cercetarea numai a cîtorva aspecte ale problemei abordate este aceea că ideile socialiste, după Marea Revoluţie Socialistă din 1917, au influenţat, în ciuda greutăţilor istovitoare, într-o însemnată măsură, orientarea realistă şi populară a mişcării literare din ţara noastră între cele două războaie mondiale, ceea ce a ajutat şi pregătit „cu un ceas mai devreme" marile realizări ale literaturii noastre realist-socialiste, de după 23 August 1944.

Pompiliu Marcea

Pagina elevilor

„Mărul de lîngă drum"

Poezia care încununǎ volumul cu acelaşi nume, se integrează armonios în universul operei lui Mihai Beniuc. Este una din nenumăratele profesii de credinţă ale poetului militant care încă o dată ce apleacă asupră-şi şi cercetează obîrşiile şi ţelurile fiinţei şi creaţiei sale, legate atît de strîns de pămîntul şi poporul său.

Ideea centrală este aceea a comunităţii desăvîrşite dintre poet şi popor, exprimată simbolic în legătura dintre pomul roditor şi ţărînă. Elementul vegetal e foarte ades folosit în lirica lui Beniuc ; dar aci nu mai are nuanţa pe care o avea în poezia de tinereţe, nuanţa aceea singulară de înflorire simbolică a macilor roşii sau a garoafei roşii, de pildă. Aci, pomul ajuns în etapa rodirii răsfinge o plenitudine extraordinară, sorbită din bucuria vieţii noi. Reînnoită, viaţa a căpătat finalităţi în toate fragmentele ei, s-a investit cu splendida misiune de a dărui oamenilor fericirea. In noua viziune a poetului asupra lumii, au dobîndit finalităţi umane şi sociale nu numai florile (vezi Flori şi Trandafirii din Inima bătrînului Vezuv), dar şi rădăcinile ascunse sub pămînt (O rădăcină vorbeşte). Cu atît mai mult imaginea mărului plin de roade sugerează împlinirea funcţiei sociale, a misiunii poetului.

Ideea centrală e realizată artistic printr-o perfectă unitate a poemului : raportarea tuturor elementelor se face la imaginea centrală, în ipostazele cele mai felurite. Prima strofă e prin excelenţă declarativă, alcătuită din structuri sintactice foarte simple ca şi vocabularul, de altfel. Două versuri fixează imaginea centrală :

„Sînt măr de lîngă drum şi fără gard
La mine-n ramuri poame roşii ard".

Forţa de sugestie a celor două atribute ale mărului care afirmă apropierea lui fără stavilă de oameni e mare prin concizia exprimării. Iar în versul al doilea izbeşte puternic atributul colorat „roşii", alăturat verbului specific acestei culori „ard". „Poame roşii ard" are o valoare apropae de fosforescenţă. Semnalăm efectul sonor, de scandare solemnă, obţinut prin procedeul aliterativ, cu repetarea lui. r. Urmează trei idei simple şi generoase : îmbierea trecătorului, mulţumirea care trebuie adusă ţărînei (şi e de observat folosirea dialectului mulţam) recunoştinţa tuturor faţă de ţară.

Strofa a doua înfăţişează variatele ipostaze ale mărului în succesiunea anotimpurilor. Comunitatea dintre măr şi ţărînă e exprimată frumos, foarte potrivit pentru primăvară, care e o vreme a stîrnirii vieţii efective. Mărul declară că atunci cînd ţărîna se-nfierbîntă sub soare (şi pluralul primăveri e mult mai fericit pentru valenţele lui poetice generalizatoare decît ar fi fost singularul), el simte în sine puzderie de floare, ca şi cum el ar fi instrumentul de expresie a bucuriilor ţării.

Prea adînca plecăciune cu parfumul ei arhaizant e imaginea care fixează îndoirea crengilor sub povara fructelor vara şi în acelaşi timp împreună cu sfînt creează climatul stilistic sugerînd adoraţia sacră a pămîntului ţării. Iar „tot ce-aş vrea să spun şi nu-i pot spune" sună ca un murmur de dragoste, întărind acelaşi sentiment de recunoştinţă nesfîrşită.

Populara expresie măr de măru-i, creează o rimă măiastră, bogată cu dărui în imaginea toamnei, cînd mărul în sfîrşit, cu roada-i bogată are prilejul de a-şi arăta dragostea prin dăruire. Două figuri de stil, două metafore, însoţesc imaginea iernii : căderea podoabelor (pentru frunze) şi aşternerea blănii (pentru zăpadă), cea dintîi iar cu un caracter uşor arhaizant, cea din urmă cu un pronunţat caracter popular, ţărănesc, amintind parcă de sarica strămoşească. Vîrtos, adverbul care vorbeşte de aderenţa puternică a mărului la glie, are acelaşi caracter popular. Strofa aceasta, grea de bogăţia imaginilor naturii se încheie cu două versuri în care simetria sintactică iniţială, cu repetiţia respectivă, sugerează succesiunea rodirii tot mai bogate ca şi creşterea sentimentului de dăruire al mărului :

„Şi an de an mi-i rodul mai bogat
Şi an de an mai gata sînt de dat".

Spre deosebire de strofa a II-a, stăpînită de viaţa naturii, strofa a III-a e plină de zumzetul vieţii omeneşti. Mărul îşi mărturiseşte dragostea pentru tinereţe, căreia îi dă adăpost : copiii legănaţi în ramuri şi fetele umblînd prin crengi.

Sfîrşitul strofei conţine un joc de fină psihologie. Bucuriile celorlalţi strînse simbolic în sărutarea celor doi tineri, îl mîngîie pe măr şi-l fac să uite durerile lui, foarte discret spuse, în aluzia la cei care au dat cu pietre în rămurişul rotat (iar deosebit de frumos spus cu alesul termen popular). De altfel, toţi aceşti termeni, toate aceste locuţiuni sau expresii populare ca şi cele arhaizante sînt menite să întărească odată mai mult ideea preluării tradiţiei populare de către poet.

Repetarea strofei dintîi în final realizează structura închisă a poeziei, intensificîndu-i caracterul de mărturisire solemnă.

Mărul de lîngă drum, amintind prin ideea fundamentală de poezia lui G. Coşbuc, e o calmă, clasică poemă a maturităţii împlinite.

Zoe Dumitrescu-Buşulenga

MUZEUL MEMORIAL ION SLAVICI

Cele două încăperi ale muzeului din comuna Şiria, raionul Arad, care evocă viaţa şi activitatea literară şi publicistică ale lui Ioan Slavici sînt instalate în fostul castel al Bohuş-ilor, din mijlocul comunei natale a marelui nostru clasic. Clădirea e aşezată printre brazi înalţi la poalele dealului, din vîrful căruia mai străjuieşte, ca şi în copilăria scriitorului, vechea cetate ruinată a Vilagăşului.

Muzeul memorial e deschis de un an şi, deşi tînăr, însumează preţioase mărturii, documente de epocă. Avînd sprijinul organelor de partid şi de stat, cîţiva oameni cărora le e scumpă moştenirea lui Slavici au ostenit pentru a le aduna. Cele mai multe documente şi înscrisuri au fost strînse prin străduinţa deosebită a tînărului, pînă de curînd profesor de limbă romînă, la şcoala de 7 ani din Şiria, Virgil Vintilescu. Din lungi peregrinări şi cercetări, pe la Argeş, Comlăuş (un sat vecin Şiriei, însemnat în viaţa scriitorului), Timişoara, pe la Cluj, Sibiu, Panciu, — pretutindeni pe unde l-au purtat paşii pe Ioan Slavici în lunga şi agitata-i viaţă, donaţiile familiei scriitorului — a celor două fiice, Lavinia şi Fulvia, a lui Titus Slavici şi Scarlat Struţeanu — s-a alcătuit fondul actual al muzeului, căruia i se adaugă neîncetat noi exponate.

Muzeul memorial „Ioan Slavici" are o certă valoare şi trebuie vizitat de oricine cercetează viaţa şi opera scriitorului. Amenajat cu contribuţia căminului cultural „Ioan Slavici" şi a Muzeul regional din Arad, cuprinde cîteva sute de exponate muzeale, multe unice, ceea ce le conferă o valoare sporită. Amintim primele date despre Ioan Slavici, de pe vremea cînd era elev al învăţătorului Dimitrie Voştinar : un abecedar cu scoarţele scorojite, o ediţie a Esopiei, tipărită în alfabetul de tranziţie, un călindariu din 1853. Îţi reţin atenţia şi fotografiile scriitorului, unele portret, altele în mijlocul familiei — din diferite perioade ale vieţii, ori obiectele care i-au aparţinut cîndva : masa şi tocul de scris, lampa cu agajur la care lucra pînă noaptea tîrziu. A fost un aprig truditor asupra manuscriselor, lucrînd cu migală, cîntărind cuvintele şi şlefuindu-le, pînă ce le dădea expresivitatea dorită. Iată aici, în vitrină, mult cititul lui roman, Mara, în ediţie princeps, îngălbenită de vreme : datează din anul 1906. Exemplare din ziarul sibian Tribuna, al cărui directar a fost între 1884—1889, ale revistelor Convorbiri literare şi Vatra evocă activitatea literară şi publicistică a lui Slavici. Numeroase scrisori vorbesc despre viaţa grea pe care a dus-o, îndurînd cu tărie sufletească privaţiunile. Desprindem dintr-una inaderenţa sa la societatea „aleasă" a vremii: „Cu desăvîrşire străin mă simţeam însă în lumea aşa-zisă bună şi mare, cu care nici pînă azi n-am putut să mă potrivesc".

E meritul organizatorilor muzeului de a nu-l fi izolat de epoca în care a trăit, ca om şi ca scriitor. Un document ni-l dezvăluie luînd apărarea ţăranilor din Păuliş (comună din podgoria Aradului, azi în raionul Lipova), care, în 1873, exasperaţi de sărăcie şi de abuzurile notarului, s-au răsculat. De altfel, albumul expus — datînd din 1893, donat de Titus Slavici şi purtînd 500 de semnături (unele înlocuite de amprenta degetului mare), vorbeşte şi el despre cel ce a luat partea moţilor răzvrătiţi „Cu peana domniei tale ageră şi cu inima caldă ai luptat pentru binele poporului" — scriu ei cu simplitate şi cu recunoştinţă, pe prima pagină a albumului. E parcă simbolul legăturii scriitorului cu poporul din mijlocul căruia s-a ridicat.

Astăzi legătura aceasta continuă, e mereu mai puternică. Zilnic, vizitatori, în cartea de oaspeţi, îi evocă amintirea, cu un gînd de preţuire şi dragoste. Trecerea lor prin sălile muzeului, ca şi atît de multe ediţii tipărite în ultimii ani, constituie, fără îndoială, cea mai bună dovadă că amintirea lui Slavici e mereu vie, iar prietenii lui tot mai numeroşi.

Simion Dima

Tineri prozatori sovietici

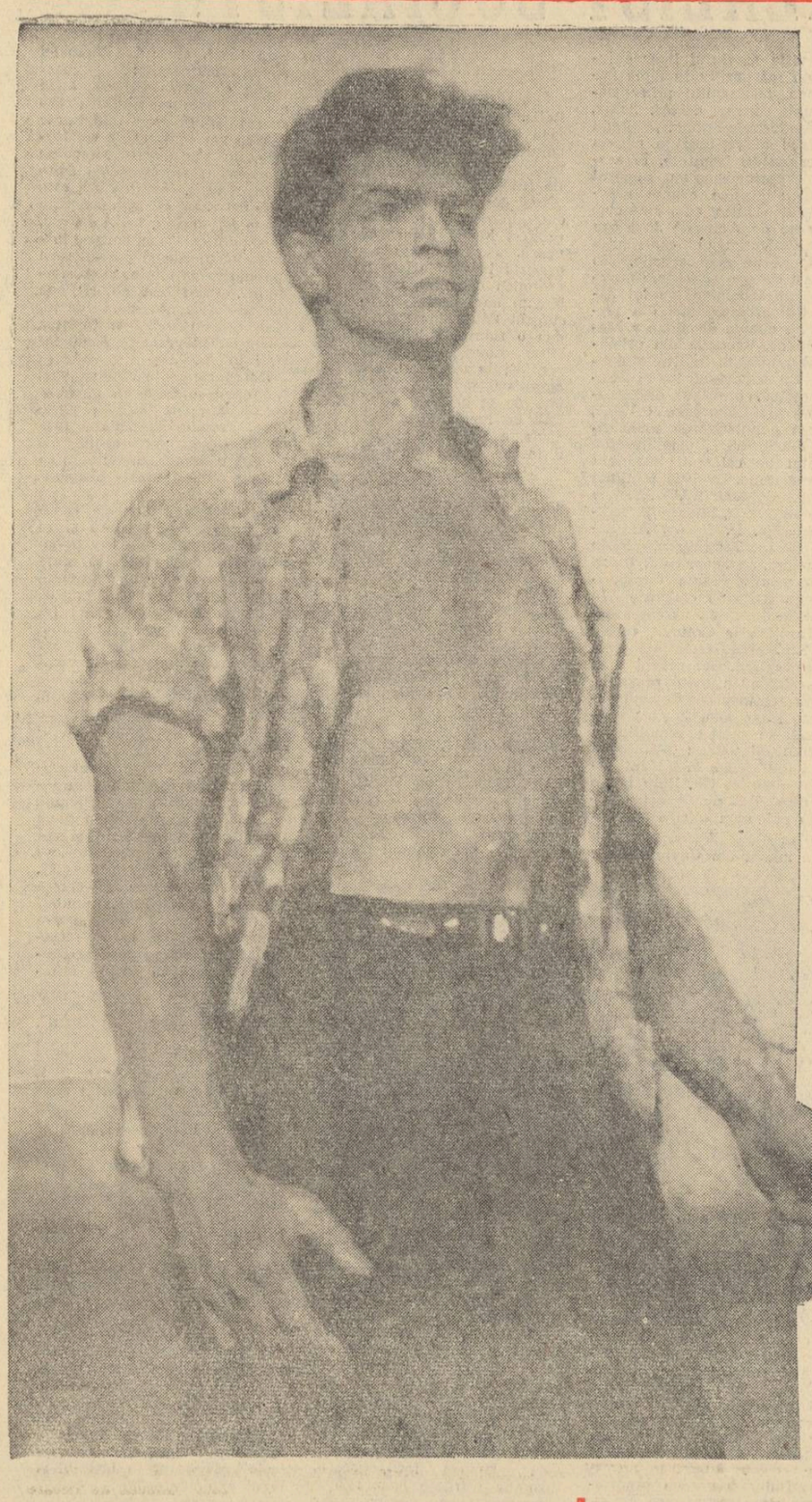

DRUMUL

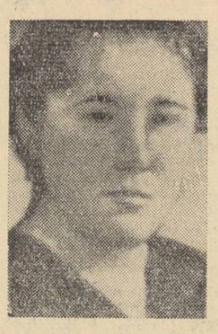

Svetlana Kurileva

Fedea merge pe drum cu pasul larg, cu mîinile în buzunar. Ghiozdanul de pînză, atîrnînd ca la ofiţeri, saltă pe şold în ritmul mersului...

In urma lui, cu paşi mărunţi, vine Zinka. Pîslarii scîrţiie în zăpadă. Nu e uşor să te ţii după Fedea. Zinka gîfiie şi tare ar vrea să-l strige, dar n-are curaj. Aşa umblă ea de o săptămînă, de cînd mama fetei, mătuşa Tatiana, l-a oprit pe Fedea în stradă şi, ţinîndu-l de un nasture al vestonului, l-a rugat cu glas sfios :

— Fedea ! Copilule... Ia-o şi pe Zinka mea cînd pleci de la şcoală şi vii acasă. Aveţi acelaşi drum. I-e frică să vină singură. Cît timp au fost zilele mai lungi, a umblat... Dar acum, zilele s-au făcut mici. Ba vede lupi, ba oameni răi...

Fedea ascultă încruntat ce spunea mătuşa Tatiana.

In primul rînd îl supără faptul că mătuşa îi spusese „copilule". El împlineşte peste două luni şaisprezece ani şi ea îi spune : „copilule !". In al doilea rînd, Zinka... e o fetişcană ! Ce să mai vorbim ! Nu e interesant să umble cu fetele... Cu atît mai mult cu cît... Dar ce poate avea comun el, elev în clasa a 9-a, cu una din clasa a 8-a ? Poftim, ar putea s-o aştepte ! Dar să meargă alături de ea şi încă să lege o discuţie ?... Asta e prea de tot ! S-avem iertare ! Să umble mai repede, dacă vrea să meargă cu el, iar dacă nu-i place, să-şi caute alt tovarăş de drum. El are alte treburi, mai importante... De pildă, trebuie să mediteze serios la schema aparatului de radio pe care-l va monta în faţa membrilor cercului de radio. Şi, îndată ce gîndurile-i zboară la aparatul de radio, îl cuprinde un sentiment de bucurie şi paşii lui se lungesc şi mai mult.

Drept în faţa lor, sub un văl siniliu, globul lunii stă nemişcat ; în jur, cît vezi cu ochii, e o întindere de zăpadă orbitoare. Şi e un ger cumplit de douăzeci de grade, dar lui Fedea i-e cald : îi ard mîinile, picioarele, obrazul...

— Fe-dea ! ţipă disperat cineva.

Fedea tresare. Uitase de Zinka.

— Ce-i cu tine ? întrebă nemulţumit, încetinind paşii.

Zinka îl ajunse în fugă, gîfiind. Şi cum era înfăşurată într-un şal mare şi cenuşiu, părea rotundă ca un colac.

— Acolo... acolo sînt lupi ! bîlbîi ea, dîrdîind de frică. El se uită în direcţia în care arăta ea cu mănuşa. Cam la o sută de paşi de marginea drumului, alergau alene, cine ştie încotro, trei cîini cu capetele plecate. Fedea privi cu atenţie : semănau în adevăr cu lupii !

— Nişte cîini ! spuse el cu dispreţ, coborînd glasul fără să vrea.

— Să mergi mai încet, Fedea. Mi-e teamă să umblu singură în urma ta !

— Fricoaso ! spuse el, înălţînd din umeri şi ridicînd de jos un băţ noduros.

Mergeau acum alături. Fedea avea înfăţişarea unui om curajos şi învîrtea băţul, nepăsător. Dar Zinka întorcea capul şi arunca priviri speriate în direcţia în care dispăruseră lupii. In sfîrşit, îşi birui spaima şi sfiala şi începu să vorbească :

— Spune, Fedea, care „obiect" îţi place mai mult ? întrebă ea cu glas tremurător.

— Ce întrebare ! Fizica, bineînţeles.

— Mie-mi place mai mult literatura.

— Ai găsit şi tu ce să-ţi placă !

— Cum aşa ? Acolo sînt poezii, proză... De pildă, Puşkin... Acum îl învăţăm pe Puşkin. Ce poet extraordinar !

— Puşkin al tău n-a făcut nimic în viaţa lui... Lucrau iobagii pentru el. Nu ştia să facă altceva decît poezii.

— Dar asta nu e muncă ?

— Ce muncă ? Chiar şi proştii pot să facă poezii !

— Şi tu ? Zinka se aprinse toată de curiozitate. Ia încearcă să faci o poezie !

— Poftim ! Despre ce vrei ? întrebă el.

— De pildă, despre faptul că mergem de la şcoală acasă. Poţi să faci o poezie despre lună, despre drumul pe care mergem...

— Imediat ! Fedea împinse din mers căciula pe ceafă şi începu să păşească hotărît.

Zinka mergea cu paşi mărunţi şi se uita la el cu o privire veselă. El se încordă o dată, de două ori, de mai multe ori, dar nu reuşi să facă nici un vers. Îi era ruşine că se lăudase în van. Ea simţi sfiala lui Fedea şi schimbă discuţia.

— Mie-mi place cel mai mult „Fata căpitanului". Există şi un film după această carte. Pe Maşa Mironova o văd, parcă e vie în faţa mea. E foarte prietenoasă şi foarte modestă...

Fedea se uită la Zinka pieziş şi o întrerupse :

— Dar noi trăim în secolul tehnicii. Versurile şi alte chestii artistice sînt lucruri fără importanţă. Trebuie să construim şpărgătoare de gheaţă, rachete, să creăm modele noi de automobile, televizoare, aparate de radio. Cu lucrurile astea or să trăiască oamenii mai bine, nu cu versurile.

— La radio şi la televizor ascultăm muzică... se transmit şi versuri, adăugă ea, sfioasă şi cu modestie, lăsînd pleoapele în jos.

Fedea îşi înfundă căciula cu necaz şi îşi spuse în gînd : „Ia lasă-mă-n pace ! Ce să discut cu o puştancă !"

— Da' ce ? Radioul şi televizorul sînt bune numai pentru muzică ? întrebă el încruntat. Dar cum primim semnalele de la sputnici ? strigă el, cu înfrigurare.

— Desigur, aprobă ea repede, ştiinţa are absolută nevoie de radio, dar sarcina lui principală este de a duce cultura în masă, rosti ea cu importanţă fraza învăţată de undeva, şi se uită la Fedea, care mergea alături, tulburat.

In sfîrşit, intrară amîndoi în sat. Fedea locuia în casa situată în acest capăt al uliţei. Zinka în casa celuilalt capăt.

— Fedea, spuse ea cu glas sfios, stai aici pînă ajung acasă !

Fedea se bucură nespus de mult. „Aha !, îşi spuse el, deşi faci pe deşteaptă, eşti totuşi o fricoasă. O fetişcană şi altceva nimic !". Zinka alerga, pîslarii scîrţîiau în zăpadă. Se întorcea, mergea cu spatele înainte ca să se convingă că Fedea n-a plecat, că mai stă acolo. Alergă pînă acasă şi-i făcu de acolo, veselă, semne cu mîna. Fedea era nemulţumit...

A doua zi, Fedea îşi dădu silinţa să bombardeze fata cu un stoc de informaţii ştiinţifice, culese din revista „Ştiinţa e putere". Ea nu putu să adauge un cuvînt, ci numai să meargă alături cu paşi mărunţi şi să se uite tot mai mult la el, cu ochi larg deschişi şi plini de uimire. Astfel, dreptatea a luat locul ce i se cuvine şi Fedea aproape că se împăcase cu Zinka.

Dar, după o săptămînă, Fedea începu să se întoarcă de la şcoală singur. Rotea privirile în jur, holba ochii prin întuneric, dar nu vedea nimic, drumul era pustiu. Simţi cu uimire că se plictiseşte singur, că drumul pare posac şi lung, nespus de lung. Chiar dacă întîrzia cîteva minute mai mult la şcoală, sau intra undeva, el se obişnuise, de îndată ce ieşea din oraşel pe cîmp şi ultima casă — baia — rămînea în urmă, s-o vadă pe Zinka apărînd nu se ştie de unde şi rostogolindu-se ca o bilă. Venea lîngă el şi umbla apoi pe drum cu paşi mărunţi.

A doua zi, Fedea trecu cu faţa posomorîtă, ca din întîmplare, prin faţa clasei unde învăţa Zinka. Dar Zinka nu era acolo. „E clar. E bolnavă. Vorbea răguşit. Probabil, o doare gîtul".

Fedea văzu la bufet lămîi cu coajă poroasă.

— Da-ţi-mi o lămîie, — ceru el pe un ton indiferent şi se apără singur : „O iau pentru Şurka, pentru fratele meu !" Dar, în aceeaşi seară, cînd Şurka pipăi în buzunarul scurtei lucrul acela minunat şi, cu ochii aprinşi de curiozitate, vîrîse mîna în buzunar, Fedea urlă cu o voce înspăimîntătoare : — Nu pune mîna !

Fedea s-a dus la Zinka cu o jumătate de oră înainte de a pleca la şcoală. „Ri-ri-rip !" scîrţîi uşa. In bucătărie nu era nimeni. Fedea păşi în odaia de alături şi o văzu pe Zinka. Era culcată pe un pat mare de lemn şi citea. Ochii ei lunecau pe şirurile negre ale cărţii şi buzele se mişcau încet.

— Zina ! chemă el în şoaptă.

Ea ridică ochii şi o bucurie nespusă îi lumină obrajii.

— Tu eşti, Fedea ? întrebă cu uimire. Stai jos, stai jos, Fedea ! Am fost bolnavă, spuse cu tristeţe-n glas şi se ridică.

Ciudat. In haina de blană de oaie şi în şalul ei, Zinka părea rotundă ca o bilă, iar acum, numai în jacheţica tricotată, cu cosiţele atîrnînd pe tîmplele palide, părea atît de firavă, că lui Fedea i se strînse inima. Se codi puţin, apoi scoase lămîia din buzunar şi o aruncă pe cuvertură.

— O lămîie ! Da ? Am văzut lămîi numai în poze. E gustoasă ? — Ea înfipse dinţişorii ei frumoşi în lămîie şi îndată îşi crispă faţa.

— Nu fi proastă ! Lămîia se bea cu ceai !

Se uitară unul la altul şi începură să rîdă de greşeala ei, o neobişnuită bucurie care le umpluse sufletele. Apoi, fără să vrea, privirile lor lunecară pe cadranul şters al ceasornicului şi zîmbetele dispărură de pe buze.

— Trebuie să mă duc.

— Du-te, spuse Zinka cu glas scăzut.

Cît au ţinut lecţiile, Fedea se uită tot timpul pe geam, pînă se întunecă. Pe costişa din faţa şcolii era un mesteacăn firav, cu crengile goale, care-i aducea aminte de Zinka, aşa cum o văzuse el : slăbuţă şi palidă, cu cosiţele despletite... Şi se trezi în el o dorinţă nespusă de a-i face un dar. Darul cel mai potrivit ar fi mărgelele de coral ale bunicii. Dar bunica o să-nceapă să-ntrebe de ce şi cui vrea să le dea ? Şi-o să zîmbească şi-o să facă cu ochiul... „Să le şterpelesc ? Nu ! E mai bine să-i fac cadou un aparat de radio. Da, un aparat de radio ! Ea iubeşte versurile şi muzica. Las-o să asculte..." Fedea aproape că săltă de bucurie. Tocmai cînd se închipuia oferind aparatul de radio învelit într-un ziar, vecinul de bancă îl împunse cu cotul :

— Fedea, te cheamă la tablă ! Ce, eşti surd ?

După două zile, cînd Fedea mergea pe drum, fără să se uite în lături, fiind convins că Zinka mai stă în pat, auzi din urmă o voce cunoscută, care striga :

— Fe-dea !

Intoarse iute capul. Pe drum venea, rostogolindu-se ca o bilă, Zinka. Se apropie în fugă, gîfiind. Rămaseră un timp, privindu-se unul pe altul, cu feţele strălucind de bucurie, parcă unul îl pierduse pe celălalt, iar acum se regăseau din nou.

— Ai fost azi la şcoală ? întrebă gelos Fedea. De ce n-ai trecut să mă iei ?

— Vrei ? spuse ea cu o mare bucurie şi aplecă să-i vadă faţa de jos în sus.

— Mai întrebi ? Serios, Zina. Treci în fiecare zi să mă iei. E mai vesel împreună... adăugă el, aproape rugîndu-se.

Ea zvîcni din cap şi scăpă ghiozdanul. După ce făcu zece paşi, îl scăpă din nou.

— Ce-i cu tine ?

— Mi-au îngheţat mîinile — recunoscu ea cu glas jalnic. N-am mănuşi. M-am grăbit, mi-a fost teamă c-ai să pleci fără mine şi le-am uitat în bancă, îl lămuri ea. Se ghemuia sub haina de blană şi încerca să-şi vîre degetele în mîneci dar mînecile erau scurte şi strîmte şi mîinile, ţepene, nu intrau în ele.

Fedea apucă ghiozdanul fetei, îl puse lîngă al lui şi se uită cu un ochi la ceea ce făcea Zinka.

— Dă mîinile încoace ! spuse el pe un ton de comandă şi începu să le frece cu zăpada îngheţată, care înţepa. Acum pune-le în buzunar !

— N-am buzunare, Fedea !

— Atunci, pune-le în buzunarele mele... Nu, mai bine pune-le aici, la piept. Or să se încălzească mai repede.

Ea îşi vîri mîinile sub haina lui şi, acestea, sfioase cum erau, se lipiră de pieptul băiatului. Rămaseră aşa un timp, fără să-şi spună un cuvînt.

— Cum îţi mai bate inima, Fedea ! spuse ea mai apoi, cu un zîmbet plin de uimire şi ridică pleoapele acoperite de brumă.

Şi deodată pe el îl cuprinse o dorinţă nespusă să-i sărute buzele mici, pîrlite de vînt, care erau foarte aproape, dar se smuci mînios, şi-şi spuse în sinea lui : „Ce, eşti logodnicul ei" ? Mîinile ei se încălziseră şi-i frigeau atît de tare, arzătoare şi liniştite cum erau, încît stîrniră în el o fierbinţeală insuportabilă, care-l speriă.

— Gata ! S-au încălzit destul ! declară pe un ton oficial şi o îndepărtă uşor şi cu băgare de seamă. Pune-ţi mănuşile mele !

Şi merg iarăşi pe vechiul drum : el păşeşte grăbit, ea merge alături cu paşi mărunţi ; el îi vorbeşte de radio şi electronică, ea de Puşkin. Din cînd în cînd, ea îl roagă încet :

— Nu umbla aşa repede, Fedea, că rămîn în urmă...

Şi el încetineşte imediat pasul şi se ţine alături de ea.

Dar mai sînt înaintea lor multe, multe drumuri, pe care vor merge iarna şi primăvara şi toamna, şi-n nopţi cu lună şi fără lună, şi prin ploaie şi prin ninsoare.

De aceea inima cîntă acum cuprinsă de o nespusă bucurie...

ATLAS LITERAR

În dorinţa de a prezenta cititorilor noştri unele aspecte ale creaţiei tinerilor scriitori şi debutanţi sovietici, publicăm mai jos trei schiţe.

Diferite ca factură şi modalităţi artistice, cele trei lucrări sînt apropiate prin faptul că eroii lor sînt copii sau tineri nu prea depărtaţi de vîrsta copilăriei. Dacă Petliovanii şi-a ales Băiatul său în categoria din care se recrutează constructorii şi luptătorii societăţii comuniste, pe Kurileva au interesat-o primele înmuguriri ale dragostei; cît despre Şuhmin, a fost atras de problema dificilă a educaţiei în relaţiile dintre părinţi şi copii.

Prima schiţă respiră un tragism nu lipsit de optimism ; Drumul aduce umor şi o mare gingăşie ; iar Gologanii unesc, surprinzător pentru un debutant, naivitatea cu o doză de poezie delicată. Trei aspecte deosebite, dar legate totuşi firesc în procesul de formare al omului nou sovietic.

GOLOGANII

Ed. Şuhmin

Omul avea opt ani. Aduna gologani, da ! gologani de aramă de cîte un ban. De ce vă miraţi ? Şi gologanii au valoarea lor !

Nici el nu ştia de ce îi trebuie gologani. Omul văzuse că unii aleargă după timbre vechi, alţii caută peniţe noi... Dar aici nu e vorba de ceea ce cauţi : timbre vechi sau peniţe noi. Aici e vorba de un lucru mai important. E vorba de cuvîntul „colecţionar", cuvînt lung, cuvînt străin, cuvînt puternic...

Omul de opt ani îşi iubea gologanii de aramă şi-i păstra într-o cutie veche de tablă. N-ar fi primit, pentru nimica în lume, altceva în locul lor ! Nici peniţe noi, nici timbre vechi !

După ce se întorcea acasă, rămînea singur cu comoara lui şi se uita la ea timp de două ceasuri.

Omul avea multe comori — mulţi gologani... Îi punea unul peste altul şi făcea turnuleţe : un turnuleţ, din gologanii bătuţi într-un an, alt turnuleţ din gologanii bătuţi în alt an... Apoi se uita mult timp la turnul cel mai înalt. Şi de fiecare dată turnul cel mai înalt era cel pe care punea gologanii bătuţi în anul 1946. Omul se mira : de ce tocmai acest turn este cel mai înalt ?

Era convins în fundul sufletului că anul patruzeci şi şase a fost anul cel mai fericit : de bună seamă că în anul acela toată lumea avusese mulţi gologani.

Omul îşi exprima bănuiala cu glas tare, dar tatăl, care şedea alături, nu-i răspundea nimic.

Tatăl considera că omul de opt ani nu trebuie să ştie că anul patruzeci şi şase a fost un an bîntuit de secetă şi că pentru o pîine neagră se punea pe masă un sutar...

Omul căuta monede pretutindeni şi nu era capricios. Pentru el gologanii vechi erau tot atît de buni ca şi gologanii noi...

Sincer vorbind, omului îi plăceau mai mult monedele şterse, aproape decolorate, şi nu cele noi. Monedele noi nu aveau nimic în ele decît luciu. Parcă erau nasturi...

Dar cu monedele vechi, omul nostru putea să stea şi să le aranjeze ore întregi.

Se uita cu mirare la gologanul care fusese bătut cu mulţi ani înainte de naşterea lui. Îl pipăia cu băgare de seamă şi se gîndea că, poate, gologanul fusese în mîna unui căpitan de cursă lungă. Fără îndoială că fusese în mîna unui căpitan : gologanul era albastru de jur împrejur. Înainte de a pleca din port în cursă lungă, căpitanul hotărîse să cumpere un pachet de ţigări. Fuma ţigări „Belomor" °) („Singurele ţigări bune !" spusese într-o zi tatăl său, cînd îl ducea pe omul nostru la grădiniţa de copii). Un pachet de „Belomor" costa 2 ruble şi 56 de gologani. Căpitanul a scos din buzunar două ruble, apoi douăzeci de gologani, apoi încă douăzeci, apoi zece, apoi încă cinci, tocmai gologanul care aparţine acum omului în vîrstă de opt ani.

Şi aşa, dincolo de fiecare gologan de aramă, se profila o istorie...

Omului îi plăcea mult să inventeze istorii, dar cu gologanii noi nu se puteau inventa nici un fel de istorii : gologanii noi erau strălucitori şi curaţi, prea netezi, şi istoriile nu aveau cum să se oprească aici.

Asemenea gologani lucioşi îl lăsau indiferent. Îl lăsa indiferent şi cîntul. Omul se plictisea la ora de cînt şi arunca în clasă porumbei de hîrtie sau cînta mai tare ca ceilalţi : „Se-ofileşte bradul în pădure !". Într-o zi, cînd se plictisi ca niciodată, el făcu aceste două lucruri deodată. Şi profesoara de cînt îi puse îndată un doi şi încă un doi şi, după ce scrise îndelung ceva în carnetul lui de elev, îi spuse pe un ton de comandă :

— Să le arăţi tatălui tău !

Şi tatăl omului văzu cele două note.

Tot atunci află că fiul său se încăpăţînează şi nu vrea să-şi ridice nivelul cultural, să-şi lărgească orizontul, — căci în vremea noastră e greu să-ţi închipui că cineva ar putea fi numit om cult fără să cunoască măcar în linii generale muzica.

Tatăl său nu uita nici o clipă că are un fiu. Şi cînd vorbea despre copii, în mintea lui apărea întotdeauna această frază : „Copiii trebuie educaţi".

Cînd fiul lui împlini cinci ani, tatăl începuse să-l conducă, din cînd în cînd, pînă la grădiniţă.

Şi nu se mai ocupase de educaţia lui.

Tatăl era un om hotărît şi cu spirit autocritic.

„Nu l-am educat ? Bine ! Chiar de azi o să mă ocup de educaţia lui !"

Studiă mai întîi cu atenţie carnetul de elev al fiului său. În carnet era un trei la aritmetică, un patru la cultură fizică, un alt patru la scris, un doi şi încă un doi la cînt. Şi tatăl se supără : „Totul e limpede ca lumina zilei. Băiatul e leneş. Umblă hai-hui şi nu-şi face lecţiile. Nici n-are timp cînd să şi le facă, fiindcă el, cum vine de la şcoală, îşi scoate gologanii... Îi cercetează, vorbeşte cu ei... E tipul avarului. Iar lecţiile aşteaptă ! Iată consecinţele : n-are nici un cinci, nici măcar la cultură fizică, la care are patru. Dar mai e ceva: el strînge astăzi gologani, dar mîine are să strîngă ruble şi va isprăvi prin a devaliza banca... Da ! Aşa se întîmplă : azi un ou, mîine un bou !"

Şi, revoltat, tatăl duse la frizerie nouăzeci şi unu de gologani — nouăzeci şi una de istorii, nouăzeci şi unu de visuri — şi, adăugînd încă zece gologani şterşi, primi în schimb o rublă nouă care foşnea şi nu se îndoia.

A doua zi omul de opt ani văzu că întreaga comoară, toţi gologanii lui dispăruseră.

Cutia de tinichea era goală. Omul o închise, o ridică şi o scuturî în aer. Poate c-o să zornăie totuşi ceva ?

Dar, golită de monede, cutia era mută şi uşoară. Şi el o puse jos şi începu să plîngă.

Tatăl se apropie de el şi începu să-i spună că e băiat mare, că trebuie să se apuce serios de carte, să devină un om cult. Şi omul de opt ani era de acord cu tatăl său şi dădea din cap că aşa este : că are opt ani, că trebuie să înveţe şi trebuie să devină un om cult...

— Da ! Dar unde au dispărut gologanii ?

— Văd că n-ai înţeles nimic !... De ce ai nevoie de nişte bucăţi de aramă ?

— Nu sînt de aramă. Sînt de bronz !

— De bronz ? întrebă mirat tatăl.

Toată viaţa lui se obişnuise să creadă că gologanii sînt de aramă. Dar acum i se spune că gologanii sînt de bronz !

Şi el se fistici şi uită deodată toate cuvintele pe care avea de gînd să le spună fiului său. Iar fiul stătea alături de el. Omul trăise numai opt ani şi reuşise să afle că gologanii se fac din bronz.

Şi tatăl scoase din buzunar rubla care foşnea şi nu se îndoia. O întinse fiului :

— Na ! Du-te şi mănîncă o îngheţată şi bucură-te de viaţă !

Dar omul de opt ani nu luă rubla. El care nu preţuise gologanii noi, n-avea ce să facă cu o rublă nouă !

Şi omul ieşi în stradă.

Tatăl nu-l opri.

Afară era toamnă, început de octombrie.

Şi dacă era toamnă, înseamnă că pe bulevard erau frunze galbene, galbene ca monedele de cîte un gologan...

Pe cer apăruseră stelele. Se vedeau departe şi erau mici, — cît un gologan, — şi erau şi ele galbene.

Omul înălţă capul spre stele şi nu se gîndea la nimic.

Şi în definitiv, ce s-a întîmplat ?

Omul aduna gologani —mărunţiş !

Oamenii în vîrstă au schimbat gologanii băiatului cu o rublă-mărunţiş...

Dar băieţaşul nu vroia să se întoarcă acasă. Alese un drum lung, care făcea un mare ocol. Umblă hai-hui prin oraş, privind cu capul înălţat stelele care, totuşi, semănau cu gologanii...

BĂIATUL

Vitalii Petliovannîi

Un colţ din subsolul clădirii, care fusese distrusă, era acoperit cu o pătură. Pilpîise aici cîteva zile la rînd un foc mic, apoi se stinsese. O explozie puternică, destul de aproape, făcu să cadă un pumn de ţărînă pe obrazul fetiţei care dormea. Fetiţa scînci în somn şi se trezi.

— Apă ! spuse ea încet. Vreau apă, mămico ! repetă ea şi mai încet.

Mama o sărută şi-i lăsă salivă în gură, ca şi cum i-ar fi dat un pic de apă.

— Taci, cu mama. N-avem apă, nu plînge...

Dar fetiţa începu să plîngă din nou. Băiatul care stătea alături de ea vorbi cu un aer foarte serios :

— Liza o să moară de sete, mamă. O să moară... Mă duc să aduc apă...

Mama nu spuse nimic. Nu ştia ce să-i spună... Bunica plecase şi ea după apă şi nu se mai întorsese. Murise, probabil... Acum are să moară şi fetiţa. N-au un pic de apă. Putea să-l oprească pe băiat ?

Băiatul se strecură printre dărîmături, se împiedică de cîteva ori, dar găsi în sfîrşit uşa. Lumina de afară pătrundea prin crăpături...

Privi printr-o crăpătură a uşii şi se înspăimîntă. În mijlocul curţii, bunica zăcea întinsă cu faţa la pămînt, cu cana de sticlă spartă lîngă ea... Bunica era desculţă. Cineva îi smulsese papucii pe care şi-i cususe ea singură dintr-o bluză veche a tatălui. Voi să se întoarcă înapoi şi să-i spună mamei, dar îşi aduse aminte că trebuia s-aducă apă. Împinse cu nădejde uşa. Uşa scîrţîi. Auzi împuşcături. I se păru că uşa scîrţîie prea tare. Fasciştii ar putea să audă şi atunci aveau să facă cu el ceea ce făcuseră cu bunica. Cine are să-i spună mamei ce s-a întîmplat cu el ? Deschise uşa cu băgare de seamă şi se strecură în curte, cu gîndul că va găsi repede apă. Poate că are să umple căldarea cu bucăţi de gheaţă... Un soldat uriaş, cu zvastică, învelit într-o pătură, apăru deodată înaintea lui. Băiatul ţipă, dar hitleristul nu trase, ci-l împinse doar cu arma ; apoi îi spuse ceva, îl apucă de mînă şi-l trase după el printre dărîmături.

— Ce-ai căutat pe stradă ? întrebă în ruseşte un alt hitlerist, cînd băiatul ajunse înapoi la subsol.

Nu l-au bătut. I-au dat o bucată de pîine şi i-au spus c-au s-o ajute pe mama şi pe sora lui să plece... Dar drumul este ocupat şi tăiat de soldaţii roşii şi de aceea nu pot să plece acum. Hitleristul zise :

— Ai să te duci pînă la capătul străzii. Acolo sînt soldaţi roşii. Ai să le spui că te duci s-o cauţi pe mama şi n-au să-ţi facă nimic. Acolo, după fiecare casă, sînt tunuri şi mitraliere...

Îi turnă băiatului o cană de cafea fierbinte.

— Bea ! Cînd o să le luăm armele, drumul o să fie deschis şi-o să puteţi ieşi din subsol...

Apoi l-au scos în stradă. Ofiţerul adăugă :

— Să mergi drept înainte. Unde ai să vezi tunuri sau mitraliere, te opreşti şi te întorci cu faţa spre noi. Am să mă uit după tine. Dacă-ţi trece prin cap s-o iei la sănătoasa, te-mpuşcăm ! Ai înţeles ?

Băiatul înţelese. Şi plecă.

Se auzeau împuşcături din toate părţile, dar nimeni nu trăgea în el. Ajunse pînă la o casă dărîmată şi pustie. Şi, deşi nu erau aici nici tunuri, nici mitraliere, el se întoarse cu faţa spre nemţi. Mai merse şi se opri de cîteva ori lîngă casele dărîmate. „Lasă să creadă ei că roşii sînt aici... şi să tragă aici". Băiatul rîse înăbuşit şi se înfioră. Dar cînd păşi mai departe, auzi deodată un glas, care-l striga ! În stînga lui, în şanţ, chiar lîngă peretele casei, era un soldat sovietic cu cască pe cap. Băiatul mai făcu cîţiva paşi şi deodată porni să alerge în cealaltă parte a străzii. O mitralieră începu să răpăie. Simţi că-l înţeapă ceva în spate şi în picioare. Mai făcu cîţiva paşi şi căzu; apoi se tîrî, lăsînd o dîră de sînge în urma lui...

Hitleriştii erau de mult alungaţi din acele locuri. Dar rănile băiatului încă nu erau vindecate şi nu putea îndoi nici genunchii. Nu ştia unde se găseau mama şi sora, dacă mai trăiau sau nu. Privea serios cu ochii lui de copil la feţele soldaţilor care-l ascultau cum povestea şi cum explica...

— Am fugit în partea ailaltă ca să nu ştie fasciştii unde sînt ai noştri !

IMPORTANȚA ISTORICĂ A DOCTRINEI LUI I. P. PAVLOV

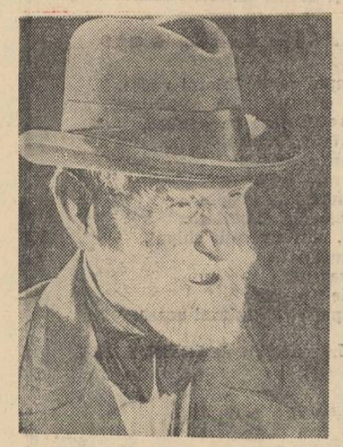

Prof. univ. dr. Emil C. Crăciun
Directorul Institutului de Anatomie Patologică „Victor Babeș"

Mostenirea științifică a lui I. P. Pavlov este într-adevăr excepțională. Marele savant a deschis căi cu totul noi și deosebit de fecunde, în special pentru fiziologie, medicină, biologie, psihologie, sociologie.

Care sînt, în linii mari, descoperirile acestui mare medic? Cum s-au înfiripat elementele unei atît de vaste concepții? În ce constă specificul înlănțuirii logice care a condiționat trăinicia operei pavloviene?

Pe scurt, iată ce se poate aminti ca răspuns la aceste întrebări: Newton, se spune, a fost incitat la raționamentele și calculele care l-au condus să descopere legea gravitației universale, pornind de la un simplu fapt: căderea fructelor din pomi. Laënnec a descoperit stetoscopul — o adevărată revoluție în clinica de acum aproape două secole — observînd jocul copiilor, care ascultau zgomote transmise la distanță prin lemn. Tot așa Pavlov a plecat de la un fapt observat în micul său laborator de fiziologie: de la „salivația psihică". Cui nu-i „lasă gura apă" în amintirea unei mîncări plăcute? La fel i s-a întîmplat și cîinelui de experiență. Numai că acestuia i se poate măsura precis cantitatea de salivă astfel obținută, pentru că Pavlov a imaginat și efectuat, cu o tehnică chirurgicală corectă, „fistula salivară". Aceasta constă în plasarea unei canule în canalul glandei parotide, cea mai mare și mai accesibilă dintre glandele salivare. Obiectivul său inițial era foarte simplu: urmărea să obțină salivă curată pentru cercetări de laborator. Dar supraveghindu-și neobosit animalul de experiență, ascuțitul său spirit de observație a mai notat un fapt (care desigur îi scăpa dacă ar fi lăsat experiența pe seama unui laborant): saliva picura uneori mai rar, alteori mai des. El a notat numărul picăturilor, — deci a adîncit experiențele cantitativ mai întîi și apoi cauzal. De ce? În ce condiții? Analizînd și verificînd, repetînd și ramificînd experiențele sale, a reușit să stabilească rolul sistemului nervos central în „salivația psihică". Dezvoltînd mereu alte experiențe tot mai minuțios studiate, el a creat, grație acestui prim model experimental, o noțiune cu totul nouă, aceea de „reflex condiționat". Ce înseamnă această noțiune?

Descartes, cu trei secole mai înainte, precizase ce este un „reflex". Actul reflex este răspunsul (conștient ori inconștient) la un stimul, la o excitație, la o provocare. Cînd lumina e prea tare, pupila se strînge reflex fără să știm, dar totodată, în mod conștient și voit, mai strîngem și pleoapele. Pavlov precizează că lumina este un excitant absolut (la fel durerea, frigul, foamea etc.) căci este legat de însăși existența multimilenară a speciei noastre. Dar dacă i se dă cîinelui sub experiență hrană și totodată de exemplu el aude și o sonerie, repetînd îndestul experiența, el va ajunge să saliveze chiar și numai la sunet (fără a-i mai da și hrană), deoarece sunetul îi amintește de hrană. Pavlov spune că salivația la hrană este un reflex absolut (necondiționat), iar salivația experimentală la sunet este un reflex condiționat și anume: condiționat de sunetul exact auzit în asociere (repetată) cu hrănirea.

Pavlov a elaborat un alt model experimental tot pe cîine: „fistula gastrică", spre a studia cantitativ și condițiile de organism ale secreției gastrice. Experiența se cheamă: „micul stomac Pavlov". Cu aceeași impecabilă tehnică chirurgicală a separat o parte din stomac, păstrîndu-i însă vasele și nervii. El a așteptat vindecarea chirurgicală deplină spre a relua cercetările pe acest nou model experimental. Ingenioasa sa tehnică îi permitea deci să realizeze condiții cît mai aproape de normal. De altfel, numeroși savanți care au vizitat laboratorul său, printre care și marele nostru neurolog, Gh. Marinescu, în primăvara 1917, au rămas impresionați de minuțioasa organizare a „spitalului de cîini", de modul în care aceștia erau îngrijiți, plimbați, alimentați, feriți de toate acele întîmplări care ar fi periclitat calitatea experiențelor. Deoarece Pavlov nu era în vederile regimului țarist, trebuia să susțină bănește aceste epocale experiențe. Se mai poate aminti faptul că el începuse munca de cercetare asupra aparatului circulator, stabilind și în acele începuturi fapte științifice memorabile.

S-au obținut astfel multe cunoștințe noi asupra fiziologiei digestiei. Rezultatele și interpretările erau de asemenea calitate, încît pentru aceste descoperiri i s-a decernat în 1904 premiul Nobel, cea mai înaltă distincție internațională din acele timpuri.

Cu totul semnificativ pentru originalitatea felului său de a gîndi este modul în care a înțeles Pavlov să dezvolte aceste experiențe. De unde scopul inițial era studiul digestiei, el a inversat firul gîndirii și al experiențelor, luînd de astă dată fistula salivară și cea gastrică drept martor cantitativ, nu al digestiei, ci al activității nervoase corespunzătoare. Așa făcînd, el întrevăzuse desigur și faptul că acea activitate nervoasă nu era de minimă importanță, fiind de fapt o interacțiune cu ambianța, oglindirea realităților obiective ale lumii în conștiința noastră.

Cu o excepțională putere de generalizare, Pavlov a înțeles prin urmare să folosească asemenea modele experimentale (multiplicate de el, de Orbeli, Bikov și alți elevi ai săi) pentru a studia fiziologia creierului.

Cercetarea sistemului nervos fusese mult dezvoltată către finele secolului XIX și primele decenii din sec. XX în direcția morfologiei și arhitectonicei, de Camillo Golgi și de Ramon Cajal, de Brodmann, de soții Vogt, de Smirnov, de Dogiel, de Gh. Marinescu (care a intrat în arena internațională cu celebrul raport asupra celulei nervoase prezentat la Congresul internațional de Medicină de la Moscova din 1896); de Marinescu și Minea, de Charles Foix și Ion Niculescu etc. Autorii vechi nu știau altă cale decît examinarea pe viu a creierului deschizînd craniul (vivisecție). Mult folosită era metoda distrugerilor parțiale spontane (Broca etc.) sau experimentale (clasic folosită de Parhon și Goldstein). Dar, așa cum scria Gley, un renumit fiziolog francez, capitolul despre funcțiile creierului rămăsese o pagină albă.

Este meritul nepieritor al lui Ivan Petrovici Pavlov de a fi abordat fiziologia creierului în condiții cît mai fiziologice cu minimum de traumatism, aplicînd excitanți ai vieții și ambianței obișnuite. Acest respect al naturii, al condițiilor normale de experiență, i-a permis orientarea sigură, interpretarea fermă, amploarea concluziilor.

Studiind reflexele condiționate pe baza unor repere viscerale analizabile cantitativ, el a pus fiziologia creierului în centrul fiziologiei întregului organism. Stimulările și excitațiile primite din afară conduc creierul în acțiunile sale de adaptare, care se fac pe organe, investite cu rol executiv, de „organ efector". Creierul s-a dovedit astfel că este condus de ambianță.

Toată această activitate a diverselor organe și pe țesuturile lor componente stabilește o perfectă coordonare pe întregul organism. Integrarea pe organism se face pentru că sistemul nervos central primește mereu „semnale" de la piele, ochi, viscere; acestor excitații și stimulări (apeluri, să zicem) de la periferie, le urmează incitații (răspunsuri) pornite de la creier (și de la centrii nervoși în subordine) către mușchi, inimă, vase, glande. Deplina coordonare a acestor procese, constituind primul sistem de semnalizare, este organizată, în ultimă instanță, de centrii nervoși din scoarța creierului. Mecanismul este fiziologic și îl găsim la toate animalele. În plus omul dispune și de un al doilea sistem de semnalizare, graiul, vorbirea. I. P. Pavlov a arătat că primul sistem de semnalizare cuprinde întreaga activitate a scoarței cerebrale și determină transformarea excitațiilor respective în semnale ale diverselor activități ale organismului. Al doilea sistem de semnalizare cuprinde întreaga activitate a scoarței cerebrale, specifică omului, asigură semnalizarea verbală între oameni, stabilirea relațiilor între obiecte și cuvîntul care le definește.

Al doilea sistem de semnalizare apare și există ca un mijloc de comunicare între oameni în procesul muncii. Analiza și sinteza — aceste aspecte fundamentale ale activității nervoase superioare — se prezintă cu toată importanța lor în activitatea celui de al doilea sistem de semnalizare. Gîndirea omului nu poate fi studiată din punct de vedere fiziologic fără cercetarea celui de-al doilea sistem de semnalizare.

Pe această clară și simplă înlănțuire de experiențe, a edificat Pavlov, cu o logică impresionant de strînsă, un întreg sistem care, depășind fiziologia și medicina, ia proporții de legitate biologică, cu foarte largi aplicări. Iar acestei triple polarități de referință (lume, organism, creier), el a arătat că îi corespund valori distincte, după cum este vorba de creier (neurologie, psihiatrie, psihologie); organism (fiziologie, patologie, medicină cu toate ramurile lor); lume (valori sociale).

Un asemenea orizont al problematicii și gîndirii științifice, cu noi și precise interrelații dialectice între realitățile obiective ale naturii și modul lor de oglindire în conștiința noastră, verificat experimental și teoretic decenii la rînd, cu o genială putere de discernămînt și sinteză, l-au asigurat creației pavloviene un adînc și durabil înțeles filozofic. Opera lui I. P. Pavlov trebuie considerată ca o piatră de temelie pentru filozofia marxist-leninistă.

În lumina timpurilor noi pe care le trăim nici nu se putea o mai clară viziune a prezentului și viitorului. Condițiile orînduirii socialiste și comuniste asigură omului puteri care altădată abia se puteau imagina. Omul este tot mai mult în măsură să modifice ambianța. Iar ambianța nouă, astfel creată de omul socialist, la rîndul ei acționează asupra omului. Această interacțiune asigură lumii socialiste posibilitatea unei neîntrerupte evoluții.

În țara noastră, un savant progresist ca Gh. Marinescu a inițiat un adevărat curent de înțelegere a descoperirilor și preocupărilor pavloviene încă de la începutul acestui secol. Elevii săi, Artur Kreindler și Oscar Sager, au continuat și dezvoltat mult această linie de cercetări. Legăturile personale cu savanții ruși și sovietici, ca și studiul noilor publicații ieșite din școala Pavlov, au făcut ca pavlovismul să cîștige lumea noastră medicală relativ de timpuriu.

În 1950, regimul nostru democrat-popular a întemeiat pe lîngă Academia R.P.R. „Institutul I. P. Pavlov" avînd ca obiectiv studiul neurologiei. Grație lui Gh. Marinescu și elevilor săi, ca și unor predecesori ca V. Babeș și altor savanți cum ar fi C. I. Parhon și școala sa, Dr. Rainer, Ion Atanasiu, Ion Cantacuzino, Toma Ionescu, Emil Racoviță, D. Voinov, — precum și vechii noastre tradiții anatomo-clinice în medicină, — biologii și medicii noștri au avut exemple și îndrumări pentru o justă orientare.

După Marea Revoluție din Octombrie, lui Pavlov i s-au creat pentru prima oară adevărate și largi condiții de lucru. Astfel, lîngă Leningrad a organizat „satul tăcerii" unde acest „princeps physiologorum" (titlul omagial ce i s-a decernat de Congresul internațional de Fiziologie din Moscova 1935) a avut toate condițiile necesare unor realizări științifice de nivel neegalat.

Pe drept s-a spus că Pavlov era un materialist, nu „inconștient", „spontan", ci un materialist combativ, convins, conștient:

„Faptele, fenomenele și procesele pe care le studiază (fiziologia, știința) există în mod obiectiv în timp și spațiu. Noi explicăm aceasta pur fiziologic, pur material, pur spațial".

Atitudinea sa era aceea a unui adevărat om de știință: „Cercetarea științifică cere pasiune. Știința cere omului întreaga sa viață și chiar dacă el ar avea două vieți, nici acestea nu i-ar ajunge. Fiți pasionați în lucrările și în cercetările voastre".

„Privită în ansamblul ei, această parte a fiziologiei (a sistemului nervos central) este într-adevăr captivantă, satisfăcînd două tendințe ale gîndirii umane, care merg totdeauna paralel una cu alta: tendința de acumulare a unor adevăruri tot mai noi, și protestul împotriva pretențiilor de a considera o cunoștință ca fiind terminată într-un anume punct".

Pavlov a fost un adevărat savant patriot:

„Orice aș face, mă gîndesc mereu că prin aceasta aduc servicii, în limita forțelor mele, în primul rînd patriei mele". „Numai oamenii de nimic n-au sentimentul înălțător și minunat al iubirii de patrie".

Puterea lui de muncă, scrupulozitatea extremă, abnegația, curajul de a înfrunta deschis opinii contrare, preocupările sale cetățenești fac din I. P. Pavlov un model al savantului creator.

Cadru din film

FILM

SETEA

Cinematografia a participat la mareața sărbătoare a poporului nostru — cea de-a 40-a aniversare a Partidului — cu o creație nouă și valoroasă: filmul Setea *— realizat după romanul cu același titlu al scriitorului Titus Popovici. Transpunerea cinematografică a unui roman comportă recrearea lui, deoarece filmul are un specific propriu, care impune restructurarea materialului epic. Recenta producție a studioului București demonstrează odată mai mult cît de mare importanță are un scenariu bine închegat, cu iabulație densă, expusă clar și concis, cu sensurile problematicii exprimate limpede. Scriitorul Titus Popovici și regizorul Mircea Drăgan n-au ecranizat romanul* Setea, *ci pornind de la această solidă realizare a prozei contemporane, au conceput o compoziție inedită, „văzută" cinematografic. Ei au selectat cu atenție numai acele fapte care oferau posibilități ecranului, au introdus personaje mai puține, dar pe acelea care sintetizează galeria de tipuri din roman. Povestirea cinematografică a căpătat ritm viu și încordat, consistența personajelor a fost accentuată.*

Un prim merit al filmului este acela că înfățișează două personaje pozitive viguros conturate: Mitru Moț și comunistul Ardeleanu. Evoluția lui Mitru Moț este urmărită minuțios, în detalii semnificative. Țăranul sărac Mitru, întors de pe front, ia contact din primele clipe cu frămîntările sociale care au loc (chiar din scena sosirii lui în gară). Începutul unui film este o problemă grea pentru creatori. Autorii Setei au știut s-o rezolve cu inteligență artistică. Setea de pămînt care mistuie pe Mitru și pe toți obidiții satelor nu poate fi împlinită decît de comuniști. Forțele reacțiunii se opun cu disperare (uciderea agitatorului comunist din gară e un exemplu edificator). Și treptat, în cursul desfășurării filmului, Mitru Moț parcurge „drumul spinos al înțelegerii", (o primă etapă a acestui drum), transformîndu-se într-un luptător activ pentru pămînt și dreptate. Firea lui dîrză l-a îndemnat mereu să fie semeț, să nu se lase doborît (reiese acest lucru și din relațiile cu chiaburul Găvrilă, și din modul în care luptă pentru dragostea lui). Acum îl convinge lupta revoluționară. Acum îi cunoaște pe comuniști. Participă la manifestația pentru răsturnarea pretorului fascist, procedează la fel cu primarul din sat. Contactul cu Ardeleanu — delegatul județenei de partid — este un moment crucial în viața lui Mitru.

Ardeleanu întruchipează trăsăturile avansate ale omului nou, comunist; este înțelept, entuziast, plin de inițiativă, cu o mare dragoste de oameni. Excelenta interpretare a lui Colea Răutu a valorificat calitățile personajului. Jocul actorului se caracterizează prin simplitate și discreție, bazate pe o adîncă interiorizare, vizibilă în orice clipă. Ilarion Ciobanu (Mitru Moț) creează personajul său cu multă convingere și naturalețe, are frumoase însușiri necesare cinematografului. Poate că ar fi trebuit ca autorii filmului să se preocupe mai mult de prietenia care-i leagă pe acești doi oameni, am fi vrut să vedem în mai multe scene cum crește Mitru, ajutat de tovarășul său comunist, să-l cunoaștem și pe Ardeleanu mai profund. De asemenea, credem că Iuliana, fiica chiaburului Găvrilă, iubita lui Mitru, este cam palid schițată, cam șterșă. Am fi dorit-o mai vie și frămîntată de iubire. Flavia Buref a interpretat corect, însă fără o intensă relietare a dramei sufletești, pe care o trăiește. Demne de remarcat sînt și alte personaje interesante ale filmului: Petre — un tînăr sărac, cunoaște o evoluție paralelă cu a lui Mitru (interpretat veridic și nuanțat de Sandu Sticlaru) și Găvrilă Ursului. Bogătanul acesta cu tendințe despotice, veninos și ipocrit, posedă o adevărată artă de a acționa în situații critice (încearcă să-și asigure simpatia lui Mitru, simulează, în final, regretul că n-a înțeles șubrezenia rînduielilor vechi, etc.), Creația maestrului Calboreanu în rolul lui Găvrilă constituie o demonstrație de înaltă virtuozitate. Și Ezechil, fiul lui Găvrilă, un dușman înrăit al noului, e conceput cu iscusință de autori. Spațiul nu ne permite să ne ocupăm de toți interpreții. Reținatenția în mod deosebit compozițiile oferite de Toma Dimitriu (Guzaru), Jules Cazaban (baronul Papp de Zerind), Șt. Ciubotărașu (Soiron). Regizorul Mircea Drăgan se dovedește un abil realizator al scenelor de masă. Filmul Setea *conține numeroase scene de acest fel. Ni se pare remarcabil episodul manifestației din tîrg și cel al înfruntării dintre moți și țăranii din Deleni. Sînt individualizate cu rapiditate numeroase figuri, mișcările de ansamblu decurg firesc, fără să fie percepută „indicația" regizorului, planurile și unghiurile variază (este desigur și meritul operatorilor Samson și Al. Roșianu care folosesc ingenios ecranul lat). Într-adevăr, după cum au remarcat și alți critici, prezentarea grupului de bandiți legionari este schematică. Dacă începutul filmului ne introduce — cum aminteam — în miezul problemei, finalul sugerează evoluția ulterioară a vieții personajelor, deschide perspectiva asupra viitorului. Momentul atacului legionarilor, uciderea mișelească a lui Ardeleanu, unește și mai strîns pe țăranii proaspăt împroprietăriți. Mitru Moț discută cu un activist de partid, întrebîndu-l cum va fi viața de acum înainte. Activistul îi arată că nu vom mai trăi ca în trecut, ci altfel, cu totul altfel. Și cuvintele acestea au ecou în conștiința lui Mitru.*

Pe tot parcursul filmului, dialogurile scurte, nervoase, expresive, frazate just de majoritatea interpreților, au transmis bogăția de idei a scenariului. Se cuvine să amintim și muzica dramatică, gravă a lui Th. Grigoriu, care comentează în limbajul sunetelor, conflictul social și psihologic.

Mihai Botez

„OCHIUL ALBASTRU" de Paul Everac

Ochiul albastru **poartă încă de la primele scene amprenta unui stil Paul Everac, de data aceasta proiectat spre zonele grandiosului (cu contribuția și a direcției de scenă). Recunoaștem pe autorul Ferestrelor deschise dar îl vedem acum înclinat parcă și mai mult spre latura monumentală a faptelor, spre construcțiile masive. Materialul de viață, — construcția hidrocentralei de la Bicaz — cere imperios o asemenea modalitate de tratare dramatică. Și Paul Everac a reușit în foarte mare măsură să comunice spectatorului imaginea măreței fapte petrecute aici, văzute atît prin prisma amplei desfășurări de forțe omenești, cît și prin cîteva destine individuale mai pregnante, mai tipice. Aici vedem meritul acestei piese: în indisolubila întrepătrundere dintre viața de fiecare zi a omului și viața șantierului. În piesele lui osmoza aceasta se realizează deplin și convingător, nu prin declarații patetice sau răsunătoare, ci prin evoluția firească, necesară, a faptelor de fiecare zi. Subtil privită din acest punct de vedere existența oamenilor nu este paralelă cu cea a șantierului, ci organic contopită. Nu este vorba nici de o privire „tehnicistă" asupra vieții omului, de o introducere forțată a „producției" în preocupările de ceas cu ceas ale eroilor, ci de modul în care întreaga ambianță a șantierului influențează structurarea într-un anume sens a personalității. Ideea aceasta, a influenței permanente, continue a mediului asupra formării individualității noastre, este, după cîte se pare, scumpă lui Paul Everac și — lucru cu deosebire demn de reținut — convertită artistic cu multă iscusință.**

În Ochiul albastru, autorul desprinde trei conflicte de prim plan. Dar nu este mai puțin adevărat că unele prezențe episodice sau complimentare, devin uneori tot atît de grăitoare ca și cele care rețin atenția principală de-a lungul întregii piese, ceea ce în evoluția lui Paul Everac, înseamnă un punct prețios cîștigat. Care se dovedește a fi totuși prezența cea mai bine individualizată? Șufragiile publicului au mers mai întîi spre Tudor Chiricuță, personajul cel mai viu și mai original în același timp, care merită să figureze în galeria eroilor tineri ai dramaturgiei noastre. A interesat de asemenea cuplul Dumitru-Corina Popescu (cel de-al doilea fir al conflictului), dar a atras mai puțin Aglaie Albu-Partenie Băjenaru. De ce? Pentru că aici Paul Everac a lucrat totuși cu elemente convenționale. De aceea discuțiile Aglaie-Partenie cu colateralii (Minodora, Doroftei), par descinse dintr-o literatură semănătoristă, cărora autorul a încercat să le dea o patină actuală. Nu negăm existența în realitate a unui asemenea conflict, dar el nu se integrează de loc problematicei morale a piesei, ci rămîne un adaos vetust. De aici și ezitările și inconsecvențele regiei, interpreților și decoratorului, care au tratat personajele pe muchia de cuțit a unui modernosemănătorism. Mult mai interesante ni s-au părut crochiurile caracterologice desprinse din masa brigadierilor. Aici autorul a realizat uneori pagini de virtuozitate artistică, reușind să dea imaginea luminoasă și tonică a unui tineret viguros, entuziast, care crește neîncetat din punct de vedere moral pe băncile acestei școli de educație comunistă, care este șantierul. Dacă dramaturgul ar fi rezistat unor tentații pitorești și ar mai fi eliminat balastul banalului despre care vorbeam, tabloul vieții brigadierilor ni s-ar fi părut încă și mai pregnant. Lipsa de selecție a dus la o aglomerare inutilă de fapte și de personaje care nu-și aveau rostul în economia piesei. Am arătat cum stau lucrurile cu conflictul Aglaie Albu — Partenie Băjenaru. Dar chiar unele replici, unele episoade mai cereau încă intervenția exigentă a autorului.

Din pricina aglomerării faptelor, autorul nu și-a mai stăpînit așa cum trebuie personajele. Astfel că piesa nu se termină o dată cu încheierea etapei respective din viața lor. De fapt Ochiul albastru se putea sfîrși o dată cu primirea lui Chiricuță în U.T.M. Dar de acolo autorul adaugă mereu noi tablouri care au un caracter pur documentar și uneori numai spectaculos.

Prezența personajelor devine pur fizică și chiar dacă ele mai spun cîteva replici, noi nu le mai simțim necesare.

*

Spectacolul, ca orice fapt artistic interesant și îndrăzneț, comportă multe discuții. Regizorul Horea Popescu și-a asociat ca autor al decorurilor și costumelor pe subtilul artist Tody Constantinescu.

DRAMATURGIA ORIGINALĂ

Ne amintim cu toții că amîndoi au dat viață cu patru ani în urmă Domnișoarei Nastasia. Colaborarea dintre acești doi tineri oameni de teatru, neobosiți în căutarea unor formule noi de expresie adecvate mersului înainte al artei noastre, nu poate fi decît plină de roade, cum s-a văzut și în spectacolul de față. Viziunea monumentală de care vorbeam la început s-a degajat din întreaga realizare scenică. Entuziasmul, clocotul, pasiunea și elanul tinereții s-au transmis sălii și s-au dovedit a fi o permanență a întregului spectacol. Decorul lui Tody Constantinescu, original și ingenios, a creat cadrul cel mai adecvat desfășurării acțiunii. Am recunoscut în elementele lui puritatea și elevația care îi caracterizează arta. Horea Popescu s-a impus prin siguranța cu care a condus uriașa navă de interpreți. A armonizat firele conflictului și mai ales a realizat o impresionantă mișcare de masă. Dacă am fi cusurgii, am spune că unele momente ni s-au părut a repeta plastica mișcării din Aristocrații. Dar important este altceva, faptul că în Horea Popescu avem, credem, cel mai bun constructor de scene de masă, agitatorice, din teatrul nostru. Totuși spectacolul n-a solicitat atenția în permanență. Cauza stă în primul rînd în precaritatea conflictului Aglaie-Partenie, care aducea de fiecare dată o scădere bruscă de tensiune. Apoi adeseori pe scenă se petreceau trei acțiuni distincte și concomitente: se interpreta textul, se cînta (orchestra) și se schimbau decorurile. Cam mult! Prezența orchestrei pe scenă nu ni s-a părut potrivită. Mișcările dirijorului, pregătirile instrumentiștilor distrăgeau atenția publicului. Și să spunem că acestea sînt considerente extra-artistice. Dar muzica lui Walter Mihai Klepper n-a adus nici un serviciu real spectacolului. Hibridă, lipsită de originalitate, naiv onomatopeică, ea n-a transmis spectatorilor nici o emoție, ci a subliniat strident unele din mișcările personajelor.

Dintre interpreți am reținut în primul rînd pe talentatul Cornel Vulpe care își trece cu succes examenul de maturitate artistic, pe Eugenia Bădulescu, Colea Răutu, Simion Negrilă, N. N. Matei, Al. Azoiței și alții. O sarcină ingrată au avut N. Sireteanu și Graziela Albini. Au luptat din răsputeri cu ingratitudinile unui text precar.

Puterea întunericului și Ochiul albastru, ultimele premiere ale Teatrului Giulești, ne arată că acolo unde entuziasmul tinereții se unește cu talentul și spiritul novator, putem saluta izbînzi artistice de cea mai certă calitate.

Valeriu Ripeanu

SPORT

LUPTA CU TIEDT

Nu am simțit un moment mai înălțător în viață, decît atunci poate, după meciul cu Tiedt, cînd prin victoria mea, care mi-a adus medalia de aur, am izbutit să fac să se ridice pentru o clipă deasupra a mii și mii de capete — la Olimpiada de la Melbourne — steagul iubit al patriei noastre în văzul lumii întregi.

Meciul din primul tur cu Hatch și cel de al doilea, cu sud-africanul André, un adversar foarte activ, s-au soldat pentru mine cu două victorii repurtate prin mare luptă, aceasta în special cu al doilea adversar.

Să lupți departe de țară, printre unii străini, care nu întotdeauna te văd cu ochi buni apărînd culorile dragi, pot spune astăzi că nu e lucru tocmai ușor. Gîndul însă că înainte de toate datorez mai mult celor de acasă decît mie însumi, m-a înarmat, mi-a insuflat curaj și multă încredere.

Din prima dispută m-am ales cu o luxație a mîinii, neajuns care m-a însoțit și mi-a pricinuit greutăți tot timpul pînă la finală. Incidentul se produsese în meciul cu Hatch. De aceea, lupta cu Gargano, italianul care apăra culorile Angliei, s-a desfășurat pentru mine în condițiuni destul de dramatice.

Într-un cuvînt, meciul acesta mi-a dat oarecare bătaie de cap. Gargano era un adversar temut pentru tactica sa eficace, în vreme ce pe mine, mîna, care ar fi trebuit să se odihnească, mă supăra îngrozitor.

Declanșînd cîteva serii de lovituri iuți și precise, am reușit să-l aduc încă de la început în colțul ringului și să-l oblig a primi lupta îndeaproape. Pentru duelul la corp am primit deseori observații în țară. Aci însă, felul acesta de a lupta mi-a făcut bune servicii. Seriile de trei și patru lovituri, primele constînd din lovituri joase, iar ultima la figură, sau invers, l-au dezorientat pe adversarul meu, făcîndu-l să-mi cedeze aproape complet inițiativa. În repriza a doua upercuturile de dreapta date cu mîna umflată, care mă deranja tot mai rău, l-au adus pe Gargano într-un serios impas din care n-a mai putut să iasă. De aici și pînă la sfîrșitul întîlnirii nu l-am slăbit nici o clipă.

Meciul cu Gargano a fost pentru mine cel mai hotărîtor din meciurile susținute pînă atunci la Olimpiadă. El mi-a deschis drumul spre finală și astfel spre mult rîvnita medalie de aur.

În noaptea aceea, am dormit puțin și m-am trezit devreme. Mîna mă chinuise și prin somn, aproape tot timpul.

În urma examenului la care mă supuse din nou medicul, se stabili că metacarpianul corespunzător policelui prezenta o fisură.

Era în dimineața de 1 decembrie, ziua întîlnirii cu Fried Tiedt, ultimul și cel mai temut adversar. Vestea stării sănătății mele care amenința disputa din finală se răspîndise cu iuțeală în lot. Eu însumi, mărturisesc sincer, eram descumpănit. Începeam ziua aceea hotărîtoare afurisîndu-mi mîna.

Cu puțin înainte de ora decisivă, am fost vizitat de cîțiva sportivi sovietici, care, auzind de impasul în care mă găseam, au adus cu ei doi medici. Aceștia mi-au controlat mîna și au sfîrșit clătinînd din cap. Unul dintre ei m-a privit în ochi și a cerut să mi se traducă.

— Dacă astăzi vei accepta totuși întîlnirea cu Tiedt, să știi, tovarășe Linca, vei avea de luptat de două ori: o dată cu el și o dată cu dumneata.

— Dar bineînțeles că voi accepta, nici nu se poate altfel, am răspuns eu oarecum contrariat, că s-ar putea pune hotărîrea mea la îndoială.

Mi s-a făcut o injecție cu novocaină și așa, pentru moment anesteziat, am pășit pe ring cu hotărîre și încredere, urmat îndeaproape de tovarășii mei și de prietenii sovietici, pe care i-am simțit tot timpul aproape de mine.

În prima repriză am atacat susținut. Irlandezul se eschiva mereu, răspunzînd cu upercuturi de stînga. Dator n-am rămas nici eu și astfel am încheiat prima repriză cu avantaj.

Și totuși, în meciul cu Tiedt am avut o clipă de șovăire. Nu teama de adversar m-a făcut să mă pierd, ci groaza față de mîna mea, care din repriza a doua începu să mă chinuie iarăși.

Ezitarea de o secundă, nebăgată de seamă de nimeni, era cît pe aci să mă piardă. Profitînd de ocazie, Tiedt m-a izbit în ficat. Amețit aproape, m-am dat îndărăt pînă în corzi.

— Ce faci, Nicule, atacă! l-am auzit pe maestrul Popa.

— Vpieriod, Linca, vpieriod! i-am auzit pe prietenii mei sovietici.

Printre spectatori se iscă un moment de încordare, mie sîngele, îmi pulsa fierbinte în mîna bolnavă, în vreme ce durerea din abdomen îmi paraliza respirația.

Împins de la spate de Popa, adunîndu-mi într-un suprem efort forțele, am pășit în mijlocul ringului și am lovit puternic din mers, exact în locul în care fusesem lovit.

Probabil că adversarul meu a simțit în momentul acela aceeași senzație pe care o avusesem eu cu cîteva clipe în urmă, căci de la lovitura aceea Tiedt s-a mai potolit.

— Bravo, Linca!... Haraşo! am auzit din nou în spatele meu.

Glasul prietenilor, înfrățit într-o emoție sinceră, m-a înviorat. Din minutul acela am început să lupt stăpînit și ordonat. Am lovit, am insistat, pînă cînd am ajuns acolo unde voiam, în lupta la corp.

Tiedt se ținea bine, dar se vedea că suferea, căci loviturile lui, deși continui și repezi, erau totuși slabe. Ultima repriză cred că s-a desfășurat într-un ritm infernal. Ca să-mi înfrîng durerea afurisitei de mîini loveam cu ea tare, în plin, ori de cîte ori mi se ivea prilejul. Pe urmă am auzit și alte glasuri din sală:

— Ça va!... Bravos!... Avanti!...

Să uit de chinul care mă stăpînea, am început să-mi onorez prietenii cu lovituri adresate adversarului. „Pentru voi tineri înfrățiți din lumea întreagă! Pentru tine maestre Popa! Și pentru voi toți cei de-acasă de la Sighet și pînă la Tulcea!".

Și după ce loveam așa în numele tuturora pe care-i iubeam, o luam iarăși de la început.

Probabil că adversarul meu a simțit în momentul acela aceeași senzație pe care o avusesem eu cu cîteva clipe în urmă, căci de la lovitura aceea Tiedt s-a mai potolit.

— Bravo, Linca!... Haraşo! am auzit din nou în spatele meu.

Glasul prietenilor, înfrățit într-o emoție sinceră, m-a înviorat. Din minutul acela am început să lupt stăpînit și ordonat. Am lovit, am insistat, pînă cînd am ajuns acolo unde voiam, în lupta la corp.

Tiedt se ținea bine, dar se vedea că suferea, căci loviturile lui, deși continui și repezi, erau totuși slabe. Ultima repriză cred că s-a desfășurat într-un ritm infernal. Ca să-mi înfrîng durerea afurisitei de mîini loveam cu ea tare, în plin, ori de cîte ori mi se ivea prilejul. Pe urmă am auzit și alte glasuri din sală:

— Ça va!... Bravos!... Avanti!...

Să uit de chinul care mă stăpînea, am început să-mi onorez prietenii cu lovituri adresate adversarului. „Pentru voi tineri înfrățiți din lumea întreagă! Pentru tine maestre Popa! Și pentru voi toți cei de-acasă de la Sighet și pînă la Tulcea!".

Și după ce loveam așa în numele tuturora pe care-i iubeam, o luam iarăși de la început.

Nicolae Linca

PARODII

Marele cîntec despre mine

...Pămîntul se încinsese ca o arie
Și părea că arde.
Pădurea își suna o mie de coarde.
Soarele turna din ulcioarele-i pline
De cer,
Cînd abia născut,
Ca o salce-n ungher,
Un copil înstrunea
Primul lui cînt.
Ci soarele era sus și nu-l auzea
Dar mie puțin îmi păsa,
Că soarele habar nu avea
De venirea mea pe pămînt!

...Și-ntr-o zi,
Am izbucnit dintre holde și oameni
Spre soare.
M-am ridicat în picioare.
Nu m-am lăsat.
Am strigat, am țipat.
Sînt contrastul dintre pămînt și cer
Și mă cheamă Ion.

Marin St. Sorescu

Din ciclul: „Stiluri și tendințe în poezia unor tineri".

Caleidoscop extern

Premiul „Heinrich Mann", al Academiei Germane de Arte, pe 1961, a fost acordat scriitorului Dieter Noll, pentru romanul Aventurile lui Werner Holt". **Motivarea premiului arăta că autorul a reușit „în mare măsură să obiectiveze artistic experiențe autobiografice și să creeze astfel în sens mai larg un roman tipic pentru așa numita „generația decepționată".**

★

Editura londoneză „Lawrence and Wishart" a publicat în traducerea lui Clemens Dutt traducerea Bazelor marxism-leninismului, **apărute la Moscova în 1960.**

★

O nouă și ameliorată ediție a operelor alese ale lui Thomas Mann este în pregătire la editura „Aufbau" din Berlin (R.D.G.). Concomitent, este în curs de pregătire volumul III și ultimul al eseurilor (1933—1950) autorului Familiei Buddenbrooks.

★

Emile Henriot, membru al Academiei franceze, cronicar literar al ziarului parizian „Le Monde" și, ca specialist în literatura secolului al 17-lea, unul din criticii actuali cei mai de vază ai Franței, a murit recent în vîrstă de 72 de ani.

★

O istorie a lagărului de la Oswiecczim (Auschwitz), așa cum reiese din însemnările foștilor internați în acest centru de exterminare a milioane de victime ale barbariei hitleriste, va apare în curînd la Frankfurt pe Main în editura „Europäischer Verlagsanstalt".

★

„Tutti compromessi" (Toți sînt compromiși), **romanul cu titlul atît de semnificativ pentru situația morală a „înaltei" societăți italiene actuale, urma să apară la cunoscuta editură „Bompiani" din Milano. Dar proprietarul editurii fiind informat că autorul romanului, Umberto Paolo Quintavale, precum și casa editoare vor fi urmăriți legal pentru „defăimare", a hotărît să rețină întreaga ediție în depozit, deși fusese complet terminată tehnic și urma să fie difuzată.**

★

Academia de Științe a U.R.S.S. a publicat primul volum din „Istoria Comunei din Paris" cu ocazia aniversării a 90 de ani de la marele eveniment istoric. Lucrarea este o operă colectivă, la care au colaborat 30 de oameni de știință sovietici precum și șase istorici din Romînia, Ungaria, Franța și Statele Unite. Pe baza a numeroase documente, multe din ele inedite, acest prim volum expune situația economică și politică a Franței în deceniul al șaptelea al secolului trecut, precum și desfășurarea revoluției. Al doilea volum, care va apare pînă la sfîrșitul acestui an, va vorbi despre desfășurarea mișcării revoluționare în provinciile franceze, ecoul în întreaga lume, precum și despre importanța Comunei în mișcarea revoluționară internațională.

★

Editura Sovietkaia Ențiklopedia **pregătește o** Mică Enciclopedie literară **în șase volume, de aproximativ 1.300 pagini fiecare. Cele 12.000 articole, scrise de cei mai buni specialiști sovietici și ilustrate cu reproduceri de epocă, vor înfățișa, pe lîngă literaturile rusă, sovietică și occidentală, și pe acelea ale țărilor din Asia și Africa.**

★

Funcționar la o importantă întreprindere industrială din Germania occidentală, scriitorul Walter Schilling a fost concediat la puțină vreme după apariția romanului său Ecoul groazei.

Demascînd ieșirea din anonimatul anilor de după război a foștilor criminali de război hitleriști, Schilling a denunțat fără cruțare reinstalarea acestora în posturile de comandă ale republicii federale: în viața politică, în Bundeswehr, în magistratură, în viața economică.

Cei vizați au exercitat presiuni asupra „patronilor" lui Schilling, care a fost pus în situația să mediteze asupra „independenței" artei în „lumea liberă".

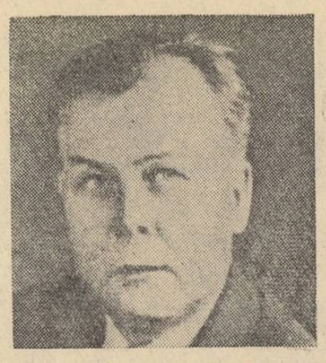

A. T. TVARDOVSKI

A. A. PROKOFIEV

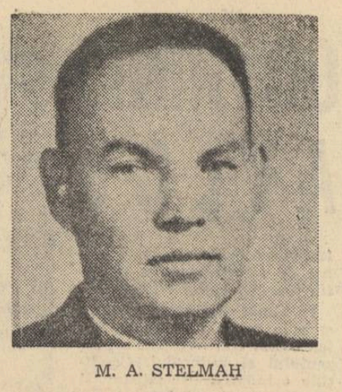

M. A. STELMAH

PREMIILE LENIN ÎN DOMENIUL LITERATURII

Dacă ar fi să încercăm o caracterizare de ansamblu a operelor literare ce au fost distinse recent cu Premiul Lenin, am putea spune că aceste creații oglindesc mersul înainte al popoarelor sovietice, drumul lor spre progres, spre ziua de mîine comunistă, lupta lor pentru fericire și pace. Desigur că această trăsătură esențială și într-un fel proprie și poemului lui A. Tvardovski Din zare în zare, și culegerii de poezie a lui Alexandr Prokofiev Invitație la călătorie, și trilogiei scriitorului ucrainean Mihail Stelmah (romanele: Pămînt și sare, Sîngele oamenilor nu-i apă, Marea familie) și-a găsit expresia într-un chip aparte, original, deosebit în fiecare din aceste opere.

Amplul poem al lui Tvardovski, rod a zece ani de muncă poetică, se impune, în primul rînd, prin coloratura sa filozofică, prin năzuința autorului de a da un vast tablou al Patriei, îmbrățișată cu privirea „din zare în zare", o sinteză a istoriei poporului și țării, cuprinzătoare și profundă, cu prezența incontestabilă a paginilor destinate anilor din urmă, mai precis a ultimului deceniu. Poemul Din zare în zare *apare ca o etapă firească, logică și în structura sa artistică consecventă cu întregul drum de creație a lui Tvardovski. Oare nu alte două poeme de o factură înrudită și în orice caz cu aceeași înclinare spre considerații filozofice și concluzii de sinteză au deschis poetului, tînăr pe atunci, porțile literaturii și mai apoi au făcut larg cunoscut pe întregul întins al Uniunii Sovietice numele lui în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei? Țara Muraviei — poemul drumului pe care-l urmează țăranul spre o formă nouă, superioară, de existență, spre colhoz, și Vasilii Tiorkin, poemul luptei eroice a omului sovietic împotriva cotropirii fasciste, au constituit premize firești, preludii logice ale marei creații* Din zare în zare. *Fiecare din ele exprimă o etapă importantă, un moment de cotitură în viața Țării Sovietice și toate laolaltă constituie un amplu tablou al istoriei poporului sovietic, zugrăvit de un om care a fost și părtaș și făuritor al ei, de un contemporan cu inima înflăcărată, cu sufletul deschis la înnoirile Revoluției, cu mintea ageră și inteligența vie. Desigur că între Țara Muraviei și poemul* Din zare în zare *s-au așternut ani de viață bogați în învățăminte, ca și în căutări literare. Talentul lui Tvardovski este astăzi în plină maturitate, în plină vigoare, strălucește în toată puterea sa epică. Continuînd și perfecționînd principiul compozițional atît de des folosit al poemului liber, născut parcă din asociații și imagini sugerate de contemplarea liberă a vieții, scriitorul folosește în noua sa creație pretextul călătoriei pentru a zugrăvi un vast tablou poetic. Poemul e într-un fel un jurnal de bord, un carnet de călătorie. Privirea și inima poetului parcurg distanțe uriașe pe harta vie a Uniunii Sovietice, de la Moscova la Vladivostok, din centrul țării pînă în depărtările Siberiei unde se nasc și cresc gigantice șantiere, orașe noi, unde munca omului rodește ca-n basme, repede și cu spor. Inima lui Tvardovski vibrează de o neasemuită bucurie „sporindu-și bătăile deodată" la priveliștile „meleagurilor tainice Siberii" altă dată „un larg ținut necunoscut" astăzi înviată la o viață nouă, încît „amara moștenire / a unui blestemat trecut / pe veci în pulbere s-a prefăcut". Imaginea măreață, mereu alta, în înnoire și schimbare a Patriei dragi, inspiră poetului versuri însuflețite:*

O, dac-aș vrea să prind în
minte tot
Ce e frumos în tine, țară
dragă,
Ar trebui să stau și să socot
O viață-ntreagă;
Dar chiar o viață cît un
veac de lungă
Nici pe departe n-ar putea
s-ajungă
Să numere atîtea frumuseți.
O, ce păcat că n-am mai
multe vieți!

Poetul trăiește intens viața țării și a poporului său, se confundă cu ea. Pe bună dreptate remarcînd această calitate a poemului, Olga Berggolț spunea: „Din zare în zare... *constituie o parte inalienabilă și din propria mea viață" și am putea adăuga din viața multor mii și mii de cetățeni ai Uniunii Sovietice — scriitori sau simpli cititori. Complex în structura sa artistică, cu puternice filoane lirice și filozofice, variat în intonații — cînd optimiste, vesele, cînd melancolice sau triste, dezvoltînd în chip original tradițiile folclorice și ale poeziei clasice ruse, poemul* Din zare în zare *apare ca o adevărată întrupare a epocii noastre, ca o enciclopedie poetică a ei.*

★

De fapt tema Patriei, a destinelor ei, a vieții clocotitoare, a mărețelor ei năzuințe realizate cu îndrăzneală reunește într-un tot unic și poeziile lui Alexandr Prokofiev din ciclul Invitație la călătorie. *Condeiul poetic al lui Prokofiev excelează prin bogăția coloritului. Sensibilitatea lui poetică vibrează îndeosebi la frumusețile naturii, la imaginile atît de dragi ale Patriei și îndeosebi ale regiunii natale Ladoga. Peisajul lui Prokofiev trăiește prin bogăția și varietatea impresiilor, prin puternicul suflu liric ce le dă căldură și o vibrație intensă. Natura apare împodobită în aur, argint, purpură de azur; ea trăiește, respiră, cîntă. O poți vedea, auzi, pipăi. De aci vigoarea senzorială, plenitudinea tablourilor de natură zugrăvite, dar și varietatea lor. Și deși în majoritatea cazurilor acest peisaj are o localizare geografică identică — regiunea Ladoga — el nu suferă de monotonie și nu se repetă. Natura apare uneori învăluită în „cețuri alburii", cu „contururi neclare", tulburată de „vînturile reci" ce se plimbă peste întinderea „căruntă și cristalină" a lacului Ladoga. Dar peisajul poate fi și plin de soare, lumină, veselie, cu „mestecenii dansînd", cu „lacul scuturîndu-și vesel coama". Panteismul poeziei lui Prokofiev este un sentiment din care se naște marea, puternica iubire pentru „pămîntul natal cu simplitatea-i aspră", pentru oamenii lui făuritori de fapte mărețe. În consecință nu e vorba de refugiu sau izolare în sînul naturii, de nici un fel de evaziune; sentimentul poetului nu poartă nici o clipă pecetea atemporalului. Natura este numai poarta spre cunoașterea și aprecierea celui ce a modelat în ritmul vieții noi, a cerințelor și idealurilor noi peisajul rusesc, clădind o lume nouă.*

★

Deși trilogia lui Mihail Stelmah nu ajunge cu descrierea evenimentelor pînă în zilele noastre, ea are înrudiri tematice cu poemul Din zare în zare *și cu ciclul* Invitație la călătorie. *Căci cele trei volume ne înfățișează retrospectiva istorică a zilei de azi, ele ne arată cum a ajuns poporul sovietic la realizările și succesele sale actuale, care a fost drumul de luptă și încercări prin care a trecut. Și această explorare a trecutului e interesantă și plină de învățăminte. Romancierul alege trei momente cruciale: anii de la sfîrșitul sec. XIX și începutul sec. XX, perioadă de frămîntări în viața satului ucrainean* (Pămînt și sare) *anii luptei pentru o viață nouă în sat, pentru transformarea lui socialistă* (Sîngele oamenilor nu-i apă) *și anii Marelui Război de Apărare a cuceririlor statului Sovietic împotriva cotropitorului fascist* (Marea familie). *Eroii lui Stelmah sînt reprezentanți ai țărănimii ucrainiene, însuflețiți de dorința de a-și croi un drum nou în viață, pentru ei și pentru întregul popor. Acești țărani asupriți și înrobiți în Rusia țaristă visează clipa cînd pe masa lor are „să apară pîinea bună ca soarele, cînd își vor avea munca lor dragă și cînd iubirea le va lumina inima". Și tocmai pentru această pîine, muncă și iubire luptă Svirid Miroșnicenko, Timofei Gorițvit și biruiesc pe dușmanii Puterii Sovietice. Iar lupta o continuă fiii lor în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei.*

Romanele lui Stelmah sînt mari fresce sociale în care colectivitățile umane se mișcă cu multă ușurință. Individualitățile sînt și ele colorate și viguros conturate. Și totodată aceste mari creații epice sînt străbătute de un autentic suflu liric, înviorate și încălzite de participarea vie, puternică, plină de emoție a autorului la desfășurarea vieții eroilor săi și a întregului popor sovietic.

Tatiana Nicolescu

Rabindranath Tagore

DE CE ATÎTA NEPĂSARE?...

De ce cu atîta nepăsare
în locul acesta rămîi,
brățările tale sunîndu-ți?
Umple-ți cofița:
e timpul să te întorni acasă.

De ce cu atîta nepăsare
unda apei
mîinile tale-o grăbesc,
cînd plină de patimi
se desmiardă privirea-ți,
de-alungul pe drum căutînd
ochii cuiva?
Umple-ți cofița:
e timpul să te întorni acasă.
Ceas cu ceas, ziua se-ntunecă,
pîrău-așul cade pe gînduri,
susurîndu-și taina.
În zare se strîng
nori rătăcitori,
și cufundă în noapte
colinele din depărtare.
Norii, întîlnindu-ți chipul,
se luminează,
și-i veselie.
Umple-ți cofița:
e timpul să te întorni acasă.

În românește de PETRE PASCU

Comemorările Consiliului Mondial al Păcii

100 ANI DE LA NAȘTEREA LUI

RABINDRANATH TAGORE

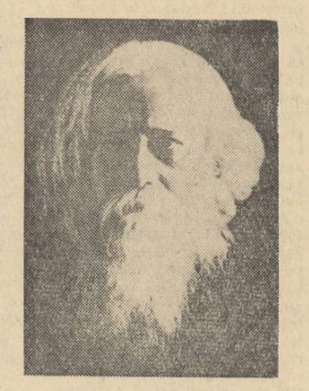

Cînd în septembrie 1912, William Butler Yeats, în prefața sa la **Gitanjali**, în traducerea engleză, prezenta Europei și lumii pe Rabindranath Tagore, acesta, celebru demult în patria lui, era dincolo de granițele Indiei necunoscut. Dar a trecut abia un an de la entuziasta prezentare a lui Yeats și poetul Indiei a ajuns cunoscut în lumea întreagă, găsindu-și a doua patrie în conștiința omenirii întregi: premiul Nobel, care i-a fost acordat în 1913, a consacrat acest fenomen, unic cu siguranță în istoria literaturii, al unui mare poet național ajuns, într-un timp atît de scurt, o culme a literaturii universale.

Sentimentul tuturor cetitorilor, datorită traducerilor în engleză mai întîi (făcute chiar de autor), apoi în curînd în principalele limbi ale pămîntului, a fost desigur acela al unei fermecate uimiri, al unei surprize pline de încîntare, așa cum tot Yeats îl exprimă în prefața sa: „Aceste traduceri în proză din Rabindranath Tagore mi-au turburat firea așa cum de multă vreme nu mă mai turburase ceva".

Sentimentul acesta, al unei revelații cu totul deosebite, era și mai adînc prin faptul că poezia lui Tagore oferea o extraordinar de bogată gîndire poetică într-o formă limpede, cu mijloace de expresie simple dar de o nemaipomenit de mare sugestivitate.

Cu Tagore a intrat în fluviul poeziei universale un curent proaspăt și înnoitor de poezie, o mare revărsare lirică, așa cum lumea nu mai cunoscuse de mult și care, purtînd în chip adînc caracterul său național, avea totodată caracterul de universalitate, de corespundere cu esențialul uman din toate timpurile și locurile, caracter pe care îl găsim la tragicii greci, la Shakespeare, la clasicii francezi din veacul al XVII-lea, la Goethe, la Tolstoi.

Poezia lui Tagore este în chip adînc transfigurare, interpretare, oglindire foarte personală a realității, dar cu rezultate valabile pentru simțirea fiecăruia dintre noi. Această îmbinare a unei puternice individualități cu ceea ce este general uman este o trăsătură esențială a creației poetice a lui Tagore și este în strînsă legătură cu concepția lui fundamentală despre armonia dintre individual și universal, concepție care stă la temelia culturii indiene și pe care Tagore a expus-o cu strălucire în **Sadhana**: „India a pus accentul pe armonia care există între individual și universal. Ea a inclus lumea și omul într-un singur mare adevăr. India a simțit că noi n-am putea să comunicăm cu lumea înconjurătoare dacă am fi complet străini de ea".

Toată poezia lui Tagore este consacrată Luminii. Nu înțeleg prin asta că versurile lui (precum și partea de lirism, care este considerabilă, din proza lui), are drept obiect lumina sau că creația lui poetică ar fi un imn luminii; vreau numai să spun că o aspirație către tot ce-i luminos, în concret ca și în abstract, este prezentă mereu în poezia lui Tagore: „Lumină, lumina mea, tu care umpli lumea, tu care îndulcești inimile!". Această aspirație către lumină este o aspirație către bucurie, este chiar bucuria însăși a vieții, este dragostea de viață: „Toate tonurile bucuriei să răsune în cîntecul meu din urmă — bucuria care îndeamnă țărîna să se reverse în belșugul năvalnic al ierbii, bucuria care îndeamnă pe cele două surori gemene, viața și moartea, să danseze pe întinsul lumii largi, bucuria care s-amestecă cu furtuna, îmboldind și trezind cu hohote de rîs viața, bucuria care se oglindește plîngînd pe roșul lotus al durerii".

Acest avînt către bucurie nu împiedică pe poet să simtă, să cunoască, să adîncească printr-o simpatie adîncă durerile și necazurile oamenilor. Ca și aspirația spre bucurie și spre lumină, simpatia profundă cu oamenii nevoiași și necăjiți, care se arată mai ales în povestirile sale, este o consecință a sentimentului adînc de comuniune cu lumea întreagă, și este chiar implicat și cuprins în acest sentiment cuprinzător care stă, cum am văzut, la temelia personalității lui Tagore și a creației sale poetice.

Tagore are în gradul cel mai înalt simțul frumuseții active, al frumuseții în mișcare; frumusețea pasivă, obiect al contemplației sterpe nu-l atrage fiindcă această frumusețe este fără viață, și nu este o realitate concretă ci o abstracție a minții care ne emoționează. De aceea căutarea frumuseții, în concepția lui, merge împreună și se acordă perfect cu căutarea adevărului: „Cu fiecare zi ce trece, știința pătrunde în regiunea care, pe harta ei, era marcată odinioară ca necercetată și necercetabilă. Simțul nostru estetic este și el mereu angajat în noi cuceriri. Adevărul este pretutindeni, așadar orice lucru este obiect al cunoașterii noastre. Frumosul este omniprezent, așadar orice lucru este capabil să ne dea o bucurie".

Ultima frază este adînc semnificativă pentru concepția lui Tagore despre frumos. Afirmînd că orice lucru este capabil să ne ofere bucurie, el afirmă implicit că nu trebuie să ne mulțumim numai cu frumusețea care sare în ochi, imediat și ușor discernabilă, ci trebuie să căutăm și să descoperim frumusețea ascunsă a lucrurilor, a tuturor lucrurilor capabile să producă o bucurie luminoasă, sănătoasă și, deci, moralmente, pură.

Un adînc optimism stă la baza acestei concepții. Lumea are un sens și viața e în continuă dezvoltare. Datorită lui Tagore, publicul din lumea întreagă a putut afla fondul adevărat al vechii înțelepciuni indiene și să alunge astfel păreri greșite despre această înțelepciune. Într-adevăr, mai ales de la Schopenhauer încoace, în publicul european se înrădăcinase părerea că vechea înțelepciune indiană era întemeiată pe contemplația pasivă și pe scufundarea treptată în neant, în inconștiență și nesimțire, în indiferență, viața fiind numai o pregătire a acestei stări finale.

În **Sadhana,** acea admirabilă carte de eseuri subintitulată semnificativ **The Realisation of Life,** Tagore revelează publicului mondial sensul adevărat și luminos al Upanișadelor. În locul vieții pasive, al contemplației statice, al idealului de indiferență și de insensibilitate pe care europenii se obișnuiseră să-l considere drept esența înțelepciunii indiene, apare în **Sadhana** lui Tagore, un conținut cu totul diferit, ba chiar opus. În prefață, spune chiar el că „în aceste articole sper că cetitorii occidentali vor avea prilejul să intre în contact cu vechiul spirit al Indiei, așa cum se arată în textele noastre sfinte și așa cum se manifestă în viața de astăzi". Iar în eseul **„Individual and Universe"** spune: „Unii filozofi moderni din Europa susțin că Brahma din India este numai o abstracție, o negație a lumii întregi. Cu alte cuvinte, că ființa infinită nu poate fi găsită decît numai în metafizică. E posibil ca o asemenea doctrină să fi fost și să fie încă predominantă la o porțiune din compatrioții noștri. E sigur însă că doctrina asta nu se potrivește cu sufletul și cu mintea indianului".

Această luminoasă afirmație a vieții și a nemuririi vieții pe care Tagore o întemeiază pe texte din Upanișade („Tot ce există a țîșnit din viața nemuritoare și vibrează în viață pentru că viața este nemărginită") nu contrazice de loc, ba dimpotrivă, se acordă foarte bine cu umanismul european, de esență greco-latină, care și el preconizează dezvoltarea infinită a vieții și perfecționarea ei. Nici urmă de vreo afirmație a neantului, de vreo doctrină a nimicniciei finale; dimpotrivă, o gîndire luminoasă și limpede, dornică de permanențe și de certitudini.

În **The Problem of Self** din **Sadhana,** Tagore dă o interpretare realistă dualismului iluzie-realitate, **maya** și **satyam,** aparență și adevăr, dualism tradițional în filozofia indiană. Această interpretare împrăștie altă părere răspîndită în Europa și anume că în filozofia indiană lumea este în ultimă analiză o iluzie, o imagine deșartă, o înșelăciune, **maya** fiind expresia acestei iluzii cosmice, a acestei neființe universale. Tagore spulberă această părere greșită. Nu aparența, nu iluzia domină lumea ci adevărul, realitatea și întotdeauna adevărul, esența covîrșitoare, iluzia care este numai un accident: „Orice lucru are dualismul său de **maya** și **satyam,** aparență și adevăr. Cuvintele sînt **maya** atunci cînd sînt numai sunete și sînt finite; ele sînt **satyam** atunci cînd sînt idei și sînt infinite. Departe de-a fi considerat drept o supremă rezolvare a lumii, **maya,** dimpotrivă trebuie privit ca o trecătoare greșeală de care eul — **the self** — trebuie să scape. Individul scapă de **maya,** de primejdia anihilantă a iluziei, atunci cînd se înfrățește cu universalul, adică atunci cînd conștiința individuală participă la conștiința colectivă. Atunci eul dobîndește „mîntuirea lui de înșelăciunea **mayei,** de aparența care provine din **avidya,** din ignoranță". Atunci eul ajunge la „emancipare lui și la întrarea în perfectul repaos în adevăr, la perfecta activitate în bunătate și la perfecta uniune în iubire".

Înțelepciunea indică nu afirmă renunțarea la lume. Cunoscînd părerile greșite care circulă în lumea întreagă în privința aceasta, Tagore, într-o prelegere despre „conștiința sufletului", ținută la Harvard University, le combate spunînd: „Am înștiințat deja pe auditorii mei și trebuie să-i mai înștiințez o dată, că nu-i adevărat că învățătorii din vechime ai Indiei au propovăduit renunțarea la lume, la sine însuși, renunțarea care duce numai la simpla negație. Scopul lor a fost realizarea sufletului, sau, cu alte cuvinte, să cunoască lumea în adevărul ei adînc".

Se poate spune că datorită lui Tagore, marele public mondial a căpătat pentru prima oară despre filozofia indiană o idee justă. Adevăr, bunătate și iubire: poezia și gîndirea lui Tagore se întemeiază pe aceste trei concepte fundamentale, pe care esențiala sa aspirație către frumos le îmbină armonios. În gîndirea lui Tagore, adevărul este inseparabil de frumos și amîndouă se sprijină și se completează, căpătînd unul prin altul o vigoare și o strălucire mai mare. Nimic mai departe de concepția lui Tagore decît ideea unei frumuseți detașate complet de adevăr și de simțul moral, așa cum o preconizează Poe în **The Poetic Principle.** Frumosul, pentru Tagore, este în strînsă legătură cu simțul moral, iar perfecțiunea artistică este inseparabilă de perfecțiunea morală, fără ca totuși la baza creației artistice să stea vreo intenție didactică sau moralizatoare: „Prin simțul nostru estetic, zice Tagore în eseul din **Sadhana,** intitulat **Realizarea frumosului,** noi realizăm armonia în univers".

Și tot acolo: „Expresia frumuseții în viața noastră ne duce prin bunătate și iubire către infinit". Și în ultimă analiză, frumosul se confundă cu adevărul: „Supremul obiect al existenței noastre este să știm că frumusețea e adevăr și adevărul frumusețe".

Tagore a purtat în lumea întreagă acest mesaj luminos al adevăratei înțelepciuni indiene prin conferințe ținute în Europa și în America. Opera lui revelatoare de mari frumuseți poetice, străbătută de un suflu moral puternic, plină de o mare dragoste de oameni, punînd un accent profund de simpatia față de cei umiliți și nevoiași, implicit pe dreptatea socială, corespunde celor mai arzătoare aspirații ale timpului nostru, aspirația popoarelor către pace. În Romînia, opera lui Tagore a fost cunoscută și tradusă în chip abundent. Bibliografia traducerilor romînești din Tagore este extrem de bogată. Principalele sale volume de versuri au fost traduse de mai multe ori. În noiembrie 1926 Tagore a fost în Romînia unde a ținut conferințe.

Creator de esențe poetice, gînditor adînc și subtil, artist desăvîrșit și totodată pasionat căutător al desăvîrșirii morale, Tagore este un strălucit exemplar de umanitate pe care acum, la împlinirea a o sută de ani de la nașterea lui, îl cinstește, odată cu patria lui, întreaga omenire.

Al. Philippide

CINE ESTE HANS GLOBKE

Așadar numele lui Hans Globke nu va fi rostit la procesul lui Eichmann. A declarat-o oficial domnul Hasid, reprezentantul procuraturii izraeliene. Așadar și de astă dată, ocrotitorul neonazismului, domnul Adenauer, s-a înțeles de minune cu sionistul Ben Gurion. Acum Hans Globke se crede în siguranță. Dar, mă rog, cine-i acest Globke, și de ce apărătorul lui Eichmann, avocatul Servatius, s-a tot dat peste cap pentru a grăbi declarația procuraturii izraeliene — „Numele lui Globke nu va fi rostit la proces"?

Să cercetăm împreună, dragi cititori, cîteva date din „Fișa personală a d-lui Hans Globke".

1932. Lui Herr doktor Hans Globke, pe atunci un tînăr jurist, îi este dat să ocupe un post mai mult decît modest în Ministerul Imperial de Interne. Venirea lui Hitler la cîrma celui de-al III-lea Reich favorizează ascensiunea tînărului avocat. Curînd, Globke ajunge consilier al aceluiași minister.

1935. În Germania se dezlănțuie teroarea nazistă. Fărădelegile hitleriste aveau nevoie de legi. Această „nobilă" misiune o încredințează lui Globke adjunctul ministrului de interne SS. Stukarth. El este acel care elaborează și scrie „comentariile la legile nürembergheze", prin care „justiția" germană avea să justifice exterminarea nearienilor. Cu timpul, Globke devine un consilier permanent al criminalilor naziști, ușurîndu-le activitatea. „Ucideți, nu vă faceți mustrări de conștiință. Eu, Globke, vă găsesc oricînd criterii juridice întru apărarea voastră!" — **iată deviza activității lui Globke în cadrul celui de-al III-lea Reich.**

1941. În calitate de colaborator apropiat al generalului SS Stukarth, consilierul Hans Globke inspectează teritoriile ocupate vremelnic de trupele naziste. Se interesează îndeaproape de metodele de exterminare ale lui Eichmann. Îl felicită pentru ingenioasele „camere de gazare" de la Auschwitz. Tot în călătoriile sale, rezolvă dintr-un condei trimiterea la Auschwitz a 40 de mii de evrei din Grecia, precum și organizarea unor ghettouri în țările aflate sub ocupație. Activitatea și preocupările îl apropie foarte mult de Eichmann. Se împrietenesc. Adolf Karl Eichmann nu-și ascunde admirația pentru „perspicacitatea" cu care Herr doktor Globke născocește „baze juridice în vederea exterminării neoamenilor". Globke, la rîndul său, își manifestă din plin admirația pentru „arta" lui Eichmann de nimicire a „neoamenilor".

1945. Armata sovietică pătrunde în bîrlogul fascismului. Ucigașii naziști „dispar", unii se predau, alții sînt arestați. La Nüremberg se deschide procesul criminalilor de război naziști. Aflăm atunci că „dosarul 101" aparține dr. Hans Globke. Pe acuzat însă ia-l de unde nu-i. Globke dispare și se ascunde într-o mînăstire dominicană de lîngă Bonn. Aici, își leapădă „toga de jurist" și-și îmbracă sutana de „frate", trăiește auster într-o chilie și se roagă domnului încercînd să-l convingă că a fost un om cumsecade, care în viață a ținut seama de „litera legii". Iar „Domnul", călăuzindu-se pesemne după aceleași „criterii juridice globkiene", îl iartă. Pastorul Laurențiu Lima — omul de legătură între biserica catolică din Germania și Vatican — îl ia sub obrăduirea sa. În zilele acelea, Vaticanul se afla în căutarea unor catolici credincioși, capabili să apere interesele Papei în Germania occidentală. Un asemenea „catolic credincios" s-a dovedit a fi Hans Globke. Curînd, „avocatul nazismului" devine o figură marcantă pe proprietățile Vaticanului din Westfalia.

1947. Allen Dulles se interesează de soarta lui Globke (de cînd așteptă „juristul" clipa asta!!). Cu acest prilej, „smeritul frate" al mînăstirii dominicane predă serviciului de spionaj american documente prețioase ale Ministerului de Interne din Germania. Tot atunci acceptă și propunerea lui Dulles de a deveni informator al Agenției Americane de Investigații. În consecință, organele americane de ocupație mușamalizează „Dosarul nr. 101" al criminalului de război dr. Hans Globke, acuzatul fiind „redat" societății, adică guvernului de la Bonn. Abia acum începe adevărata ascensiune a avocatului Globke. Într-un timp relativ scurt, „catolicul credincios" de la Bonn devine „umbra lui Adenauer".

1950. Într-o noapte, la domiciliul său de pe Dietzstrasse nr. 10, Globke primește o vizită neașteptată. Vizitatorul nocturn nu e nimeni altul decît vechiul său prieten — Adolf Karl Eichmann.

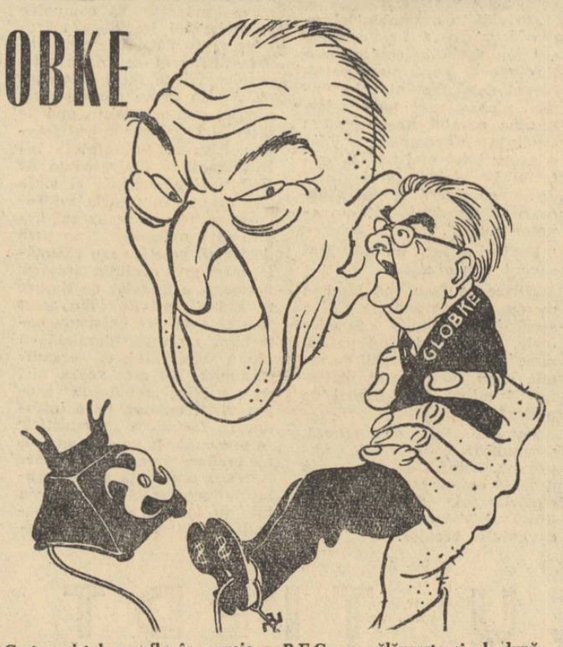

Gestapovistul se afla în nevoie. Timp de cinci ani i-a fost dat să trăiască hăituit, folosindu-se de acte false. Globke își ajută prietenul căutat în acea vreme de toate polițiile din lume. Totodată înțelege că Eichmann trebuie expediat cît mai departe de liniștea „fotoliului său". Și-l expediază. Îi face rost de un pașaport al Vaticanului și-l ajută să ajungă în America Latină. Dar îi face rost nu numai de un pașaport, ci și de un post „gras" la niște întreprinderi argentiniene.

1960. Eichmann este răpit și transportat în Izrael. Globke intră în panică. Adenauer inițiază tratative secrete cu Ben Gurion. Cu siguranță că undeva Eichman trebuie să fi devenit obiect de de speculă comercială. Globke născocește „principii juridice" ca Eichmann să fie „judecat" nu la Ierusalim, ci la Bonn. Adenauer încearcă să-și prezinte „umbra" drept „salvatorul evreilor". Agenții lui Gehlen capătă misiunea de a-l răpi pe Eichmann. Totul, însă, nu-i decît o furtună într-un pahar cu apă. De fapt, Eichmann a căzut în mîna unui guvern ale cărui interese economice și politice sînt strîns legate de interesele guvernului de la Bonn. Nu-i Ben Gurion politicianul care să tulbure apele guvernului Adenauer și să dorească lărgirea procesului de la Ierusalim. Și apoi, Ben Gurion, ținînd seama de acordurile comerciale existente între Izrael și R.F.G., se călăuzește și el după principiul „noblețea obligă". Așadar la procesul lui Eichmann nu se va rosti numele lui Globke.

1961. A început procesul lui Eichmann. Caracterul său limitat este mai mult decît vizibil: autoritățile izraeliene nu intenționează să urmărească procesul în toate consecințele sale. Judecarea lui Koch a dus la demascarea lui Oberlinder. Procesul lui Eichmann ar trebui într-un fel să oficializeze demascarea lui Globke și a clicii sale. Opinia publică se întreabă: „De ce numai Eichmann și nu și Globke?" Dar reprezentantul procuraturii izraeliene și-a rostit verdictul: „Numele lui Globke nu va fi rostit la proces". „Umbra cancelarului" răsuflă ușurată. El știe că Eichmann va fi condamnat la moarte. Mai știe că, în felul acesta, lui Eichmann „omul" care-i cunoaște activitatea nazistă, — i se va închide gura. Și, „actul lichidării" pe care Globke trebuia să-l îndeplinească în 1950 cînd „bunul Karl" a apărut pe neașteptate în locuința sa, îl vor îndeplini autoritățile izraeliene, dacă, bineînțeles, sub presiunea opiniei publice, nu vor lărgi pînă la Bonn sfera procesului...

Concluzie: interesele sionismului se înnoadă undeva cu interesele fascismului de la Bonn. Iar acel „undeva" se află, fără îndoială, în arhivele lui Allen Dulles.

Haralamb Zincă

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 19, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Bibliotecă

PROLETARI DIN TOATE TĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 12 (71) • 15 iunie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

„TREI INIMI FIERBINȚI" Foto: A. MIHAILOPOL

Eugen Frunză

PE CÎND RĂSUNĂ „INTERNAȚIONALA"

Navigator mă-nchipui și ascult
Primenitoarea timpului furtună ;
Istorii gem sub mine, și detună
Vulcanii stinși, în adîncimi, de mult.

Cu veacul meu, la cîrmă, stau de pază.
O, drum superb spre mîine și spre cer !
Milenii trec, se-nvolbură și pier...
Sus, prin zenit, Gagarin săgetează...

Viteză ! Echipajul pregătit !
Universalul cîntec ce aproape-i !
Nu, nu e vis ce-n pînzele pleoapei
Tulburător de-aproape s-a ivit —

Căci e trezia însăși, triumfala !
E adevărul avîntat în larg !
Iar inima mea arde pe catarg
Pe cînd răsună „Internaționala".

Ion Horea

NĂZUINȚELE INTIME

Nu trebuie să las nepăsător
Din lucrurile care mă-nconjoară
Cu fîlfîirea sufletului lor
Pe care-o simt acum întîia oară.
Nu trebuie să las neadunată,
Necunoscută, neîntoarsă mie,
Această-alcătuire minunată
De patimă și poezie.

Odată, mi-amintesc cum am ajuns
Prin munți, în largi poene, unde cade
Lumina în păduri de nepătruns,
Peste tremurătoarele arcade
Și-am ascultat : venea ca o chemare
Ca un îndemn prelung și repetat
Din stîncă-n stîncă pînă-n depărtare
Ca într-un basm de care n-am uitat,
Ca-ntr-o fîntînă cercurile-afunde
Subt pietrele zidite împrejur,
Ca-ntr-un tărîm din care ți-ar răspunde
O sete de verdeață și azur,
Și-am înțeles ce frumusețe poate
Să se adune-n neîntrerupt ocol,
Unde-i lumina oglindită-n toate
Din vale pînă-n piscul gol.

Era o contopire și un dar
Primit în suflet și întors naturii,
Era întîiul meu abecedar
Miracol al luminii și-al pădurii —
Și-adesea clipa-aceea, regăsită,
O strig din depărtare înapoi
De mîna mea să fie-acum rîvnită
Și înălțată timpurilor noi.
Cineva-mi spuse : „e un drept al tău,
Gîndirea ta să treacă peste toate,
Ingemănări de bine și de rău
Și de tumult și de singurătate,
E timpul să le-nveți, să le-nțelegi,
Și-așa cum ploia cade pe hotare
Adusă doar menirii ei din veci.
Tu să te-ntorci din umbră și uitare".
Cineva-mi spuse : „te-am văzut întîi
Eliberînd pămîntul, în tranșee,
Cu bărăganul pus la căpătîi,
De pușcă-mbrățișat ca de-o femeie,
E dreptul tău acum să-ți amintești
Oprite-n fața ta în alurare,
Și-n tot ce faci să-ntorci acum din nou
Lumina-aceea căutată
Să-nvii acel îndepărtat ecou
Din liniștea pădurii de-altădată",
Și era Lenin cel care-a ajuns
Să-mi știe năzuințele intime
Și căruia-i aduc acel răspuns
Nebănuit încă de nime.
Cu el pornesc în nopțile tîrzii
S-adun de-aproape și din depărtare,
Din suferințe și din bucurii
Din dragoste și din uitare
Cu el să aflu ritmul nimerit
Și stîncile din inimi luminate
Spre care sufletu-mi neliniștit
Să treacă în ecouri depărtate,
Și gîndurile mele să le-nalț
Spre piscurile colosale
Ale zidirilor de zmalț
Și-a focurilor strînse din furnale.
Să se-oglindească-n fața lor
Spre timpurile binecuvîntate
Pămîntul meu multicolor
Și neamurile lui eliberate.

În căutarea mea neîntreruptă
Cu Lenin trec întreg și-adevărat
Prin liniștea cîmpiei după luptă
Sub cerul din adînc străfulgerat.

CRITERIILE NOUTĂȚII (II)

de Dan Deșliu

Căutarea unor căi noi comportă — se știe, riscuri inerente. Nu se poate inova fără greșeli, în nici un domeniu ; între inedit și perfect există aproape o contradicție în termeni. Erorile pionieratului trebuie să fie criticate, firește, dar în nici un caz „înfierate", „condamnate" etc. Rigiditatea în această direcție frînează progresul.

Considerînd noutatea de conținut drept factor determinant în aprecierea valorii încercărilor novatoare, voi fi de acord, de pildă, cu crochiul de poem „Desprinderea de țărm" — de Ilie Constantin (Viața Românească 12/1960) în ciuda obscurităților, contorsiunilor, divagațiilor existente acolo, pentru că ansamblul domină detaliile, iar impuritățile provin de la spălarea aurului. Nu același lucru se poate spune despre unele poezii ale aceluiași autor, publicate recent în Gazeta Literară (Statornicul catarg, Am fost atîta vreme singur). Cred că nici el, nici cititorii săi n-au nimic de folosit din asemenea psalmodieri hermetizante : „O, zbor al meu prea scund și nedeplin robit, / Alunecat pe-al mării schimbător contur, / Aștept să-ți rupi carena dintr-un amar azur / Către nadir, către zenit !/ Cer oferit, continuat ciclon, / Spre-nalt izbinditor Icar... / Nu, viața mea nu e un calendar / Cu filele-n risipă, monoton !"

Probabil, pentru a stimula astfel de „inovații", Gazeta literară publică în numărul respectiv, în cadrul unei pagini speciale, un fragment din „Cronica" lui Saint John Perse, conținînd noutăți de această factură : „...Privește-n sus om al serii : marele trandafir al anilor îți înconjoară fruntea senină. Marele arbore al cerului ca un nopal (greșeală tipografică ? termen vrăjitoresc ? n.n.) se-nveșmîntează la apus cu roșii insecte. Și-n arderea unei seri cu miresme de algă uscată noi educăm, pentru mai înalte transhumanțe, marile insule din mijlocul cerului, hrănite cu fructe de ienupăr. Febră în înalturi și pat de jăratec. Statut al soțiilor pentru noapte, pe toate crestele spălate cu aur..."

Evident, hîrtia rabdă orice dar la ce bun să oferim cititorilor noștri mostre de literatură decadentă, sub scutul nu știu căror „rațiuni superioare" — și să-l chinuim pe Nichita Stănescu, poet valoros, cu traducerea unor atari elucubrații ?

Revenind la problema „erorilor pionieratului" — cred că se impune o verificare scrupuloasă a aprecierilor pe care le facem asupra unora sau altora dintre încercările colegilor noștri. Deseori ne pripim, generalizăm superficial, tindem involuntar spre simplificare. Fenomenul — complex — pretinde o abordare cu mijloace adecvate.

Recent, afirmam că poemul Ninei Cassian „Spectacol în aer liber" are un caracter prea cerebral, ceea ce nu corespunde gusturilor și concepțiilor mele. Recitind lucrarea în chestiune, mi-am dat seama că formularea cu pricina (acuza de cerebralitate) nu exprimă exact ceea ce vroiam să spun.

Nina Cassian abordează cu îndrăzneală tema dificilă a „noilor relații și noilor iubiri". Și aici socialismul aduce transformări de substanță — principala fiind, pare-mi-se, eliberarea economică a femeii. Iubirea este posibilă numai între egali — iată ideea filozofică fundamentală de la care pornește „Spectacolul în aer liber". Imaginea artistică se realizează uneori la nivel superior — ca în acel „distingo" subtil între patimă și iubire, din cintul 5 :

„Fiți atenți / să nu renegați zborul de aur sub pretextul gravității / Totul poate fi înălțat / sau frînt. / Luați aminte : ați coborît pe pămînt".

Într-adevăr, accesul pasional poate da senzația efemeră a „zborului" — dar aceasta se volatilizează la primul contact cu pămîntul, cu „gravitația" (și nu „gravitatea") — iubirea implică durată și conștiință : a iubi înseamnă a cunoaște. În această revelație de esență constă, după părerea mea, mesajul novator al poemului — căci aici se exprimă ceva (esențial) din „marea revoluție a iubirii".

Problema nu este, cum afirmă Matei Călinescu „... de a realiza o fuziune armonioasă, pregnantă, între laturile general-umane ale erosului și cele specifice noii orînduiri" — ci de a modifica prin luptă, printr-o veritabilă „bătălie în marș", însuși conținutul eroticei.

Patima — ca manifestare inferioară, ținînd mai degrabă de regn decît de specie — e lesne accesibilă : dragostea, spune poeta, pretinde exigență, o grea calificare (expresie nu tocmai fericită — deși sugestivă).

Ideea egalității inextricabile — condiție sine qua non a iubirii — se exprimă în remarcabila imagine a zborului comun, unic — observîndu-se, totodată, că orice disonanță în raportul principal atrage după sine primejdia prăbușirii :

„Poate-am fost prea lenești uneori, / poate-am crezut că, odată pornită la drum, / dragostea merge-nainte, fără oprire, ca timpul..."

Dacă problematica rămîne majoră d-a capo al fine, în schimb realizarea artistică mi se pare inegală. Există pasaje în care ideile se mențin la stadiul elementar, neîmbogățindu-se prin imagine. De aici și senzația de „cerebralism", amintită anterior.

Iată cîteva exemple de adevăruri importante, exprimate sec, într-un limbaj oarecum „tehnicist" :

„sufletul nostru nu cunoaște brutala secțiune / dintre „la locul muncii" și „acasă", / pentru că locul muncii nu mai e un surghiun, / nu mai e locul vînzării puterii noastre de lucru /..."

sau

„și ne respectăm adînc, / iubindu-ne cu o dimensiune în plus".

Nu cred că prin exprimarea „nudă" a unor adevăruri științifice acționează în primul rînd poezia asupra conștiinței, ci prin imagini plastice, cu un caracter specific (concret-senzorial). Și avem dreptul să fim foarte exigenți față de făurarul unor frumuseți de această factură : „...odaia păru că se prelungește-n adînc, / într-un șir nesfîrșit de odăi, / și la capătul lor, apăru / străveziu ca o cămășuță de copil, / Visul". (cintul 29).

Am insistat asupra poemului Ninei Cassian „Spectacol în aer liber" (asupra căruia îmi propun, de altfel, să revin, într-un articol despre poezia erotică) deoarece mi se pare un exemplu instructiv de îmbinare a succesului cu insuccesul, în lupta pentru exprimarea noului în imagini artistice.

După cum am văzut, aici lipsurile țin în primul rînd de expresie, de neconvertirea ideii în poezie.

Consider că exemple similare se găsesc în creația fiecăruia dintre poeții noștri contemporani — indiferent de generație — în acele lucrări în care se tinde curajos și consecvent spre noutate.

Cînd intervine însă eroarea de fond, de poziție, căutarea rămîne sterilă, aportul novator este nul. O asemenea eroare săvîrșesc, după opinia mea, unii autori obsedați de exprimarea eului propriu. „Operația" ca să-i zic așa — interesează doar în măsura în care este revelatoare pe plan larg, definind nu „insul", pur și simplu, ci insul social, bine determinat în timp, și în spațiu. În această problemă, noutatea de fond constă în identificarea cu interesele colectivității — ceea ce nu anulează, ci amplifică acele trăsături particulare în care se exprimă specificul uman. Individualismul este o trăsătură retrogradă, apropiată animalului : ea ține de era cavernelor și a safeurilor, constituind puntea directă între primii antropoizi și ultimii Rockfelleri. Omul modern, în accepția majoră a cuvîntului, simte răspundere nu doar pentru propria-i soartă — ci pentru soarta umanității. Încă Hamlet clama : „Vai mie, lumea și-a ieșit din țîțîni ! De ce tocmai eu trebuie s-o pun la loc ?"

Un poet care să se încline cu ostentație asupra eului propriu, necontingent (sau contingent foarte vag) cu mediul social, ar fi anacronic, în condițiile noastre, ca Don Quijotte de la Mancha în fața navei cosmice.

O asemenea ipostază ciudată il atrage, pare-se, în mod stăruitor, pe A. E. Baconski : însingurarea, melancolia, dezinteresul față de realitatea înconjurătoare caracterizează versurile sale din ultima vreme.

Poetul vădește interes pentru propria anatomie : „Vai, de-nchid ochii, din nou îmi învie-n auz / pieptul meu răsunînd ca un pod de aramă / lovit de copite de cai, sternul meu singerat /, peste care treceau hohotind nemiloase convoaie..." (Spun adio pădurilor) „...pieptul meu larg / poartă urme de lănci și de roată, / glasul mi-e de doine prea plin..." (Vis de zugrav).

Onomastica personală solicită, cînd și cînd, atenția monumentelor de arhitectură : „Goticul turn cu aripile-n jos / Stăruie-n ceață departe, / Doar cite-odată amintindu-și de numele meu / Și ritmindu-l în clopote" (Umbra bătrînului dom).

Clișeele sînt preluate de unii amatori de noutăți care le developează și le adoptă cu micile retușuri de rigoare : „...primul vuiet al uzinei noi a-mprăștiat și numele meu / Umerii mei s-au prefăcut în catarguri puternice, / multe păsări se așează cu amurgul pe ele / aducîndu-mi lumina plajelor străvezii ca strugurii, / inima mi se rotește sub cer spălat de furtuni..." (Petre Stoica „Evoluție").

Declarînd că nu-i făcut să cînte noua strălucire a țării (chestie de vocație), A. E. Baconski consideră că această atitudine cu totul aparte va atrage după sine omagiul posterității — căci „vuietul dens al marilor orașe care dorm ghemuite în stînci" — îl asigură : — „...vor veni cîntăreți străluciți în veșmînt de lumină și sunetul coardelor fi-va aproape de tot și vei sta nevăzut să-l asculți încă mult după ce-și vor fi rezemat de piatra enormă (sic !) care-ți va străjui la căpătîi lirele lungi și albastre".

După mine, o asemenea optică deformată este străină de conștiința omului socialist — și mi se pare profund regretabil că talentul autorului se irosește în imitații minore.

Dar talentul — fie chiar „mare" — înseamnă numai potențial poetic, capacitate de a crea imagini ? Asta ne poate satisface, să zicem, în cazul unui începător. Vorbind despre creația artistică propriu zisă, cred că talentul implică receptivitate față de noi, arta de a surprinde prefacerile esențiale din viața societății contemporane și a le reda în forme estetice superioare.

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

Un fenomen care generează artă

Există un fenomen, pe care poate nu-l înregistrăm întotdeauna așa cum s-ar cuveni în sfera sa și în influența pe care o exercită — și care mi se pare caracteristic, dominant, definitoriu pentru viața noastră. Fenomenul acesta nu mai apare ca o mlădiță care indică viitorul : în anumite domenii se prezintă ca un fenomen de masă, generalizant. Omul încetează să-și vadă viața sa drept un simplu act biologic. Modul de a înțelege munca doar ca un tribut pentru viață, pentru existență, devine pe zi ce trece anacronic. „Muncesc ca să trăiesc", sună astăzi învechit.

S-ar putea ca un tînăr să se angajeze într-o uzină cu concepția aceasta tradițională „trebuie să muncesc pentru ca să trăiesc" ! Dar după un timp concepția aceasta începe să dispară. Viața colectivă cu vastitatea și varietatea ei îi oferă alte orizonturi. De cele mai multe ori munca se transformă pentru tînărul respectiv într-o pasiune a vieții sale. Tînărul începe să trăiască emoțiile unui artist. În legătură cu munca sa își face visuri, și-o înnobilează (înnobilîndu-se) și-o ridică la rangul de fericire, (subliniez), de **fericire spirituală.** În sufletul acestui muncitor se naște un nou univers emoțional. Munca sa devine un generator de emoții. Emoții care încep de la întreținerea mașinii, de la estetica pieselor lucrate, pînă la înflorirea unor gînduri temerare pe cale să se transforme în inovații sau invenții. Iată că tehnicitatea ireproșabilă (pe care să spunem că tînărul o posedă ca o condiție a muncii) în loc să-l transforme într-un robot, în momentul în care ea este dobîndită într-un **anumit** colectiv, într-o **anumită** societate duce la o bogată viață spirituală.

Acest fenomen, a cărui frecvență copleșește la ora actuală, este produsul revoluției sociale pe care o trăim, este urmarea legitimă a noilor condiții de viață și de muncă înfăptuite de statul nostru. Eliberați de groaza viitorului, de nesiguranța vieții, dimpotrivă încredințați pe deplin de bogăția și frumusețea perspectivei, oamenii noștri au făcut acest salt, au depășit limitele vieții ca simplu act biologic. Noul fel de a vedea, de a înțelege, de a simți munca mi se pare covîrșitor pentru societatea noastră. Această **eliberare** e de natură în primul rînd să genereze noi relații între oameni. Este greu să surprinzi dintr-odată noutatea și adîncimea acestor relații. Ele pot fi pline de surprize și în direcția lor generală care nu poate fi decît pozitivă pot să apară elemente ciudate, contradictorii, greu de definit momentan.

Am întîlnit, de pildă, un muncitor excepțional, un adevărat pasionat al tehnicii, pe care creațiile sale l-au ridicat în rîndurile cetățenilor fruntași ai țării noastre. Dragostea sa pentru muncă îl transforma într-un model viu în uzina în care lucra. El însuși era de o energie clocotitoare. Organiza brigăzi de producție, „ridica" tineri, se ocupa de sufletul, de intelectul lor. Făceau împreună acte de curaj în tehnică și producție, se odihneau, se distrau se „cultivau" laolaltă. Urmarea generală a acestei activități era cît se poate de pozitivă pentru întreprindere, pentru colectivitate.

Am întîlnit la Cluj, într-o uzină, un inginer cu o biografie uluitoare. De copil îl atrăgea ca un magnet irezistibil tehnica. Această atracție l-a făcut ca în primele zile de după război să caute tot felul de mecanisme uitate în timpul luptelor și să le demonteze. Într-o astfel de îndeletnicire o ghiulea a explodat retezîndu-i ambele mîini. Copilul s-a trezit după luni de suferință cu antrebațele tăiate de la jumătate. Adolescența și tinerețea lui n-a însemnat altceva decît fuga de lume, groaza infirmității, o ură grea împotriva oamenilor sănătoși, și o ură și mai cumplită împotriva tehnicii sau mai de grabă o groază, o spaimă permanentă față de ceea ce însemna tehnică sau produs al tehnicii. Omul acesta, încă tînăr, e astăzi un inginer de reală valoare. Scrie, desenează, înoată (fără proteze) și mai ales lucrează. Bineînțeles, în domeniul tehnicii, e un pasionat. Drumul parcurs de el pînă la uzină a însemnat o luptă continuă cu **sine însuși.** Spun aceasta pentru că el își închipuia tot timpul că se luptă cu societatea. Chiar cînd a ajuns în uzină comportarea lui era la început ciudată. Oscila între ură și dispreț. Colectivul însă nu l-a privit nici ca pe un infirm, nici ca pe un fenomen. Nu i-a acordat din milă un post ca să supraviețuiască. L-a tratat ca om. Ca pe orice muncitor. Încetul cu încetul tînărul și-a regăsit sentimentele și pasiunile vechi. Prin atitudinea sa, colectivul l-a învățat să iubească munca. Și cît de simplu ar fi fost dus la pierzanie acest om dacă dintr-un fals umanitarism i s-ar fi asigurat o sinecură ! Dar aceste relații dintre tînărul inginer și colectiv nu-și au izvorul salutar într-o concepție nouă despre muncă ? Într-o concepție care vede munca drept o pasiune, o fericire a vieții ?

Pentru noi, ca scriitori, fenomenul acesta al muncii scoase din condiția de „povară", pe care societățile bazate pe exploatare căutau s-o facă tradițională, trebuie să fie un prilej îndelungat și de meditație și de acțiune. Cunoașterea și asimilarea acestui fenomen cu toate urmările și influențele pe care le are în viața de toate zilele, cu natura lui de a revoluționa conștiința umană, poate deveni o condiție a creației noastre și mai ales un izvor nesecat de probleme și căutări literare.

Lumea noastră, dominată de noua concepție despre muncă, mi se pare, în varietatea și vastitatea ei, o lume minunată. Esența pozitivă a acestei lumi, direcția ei pozitivă de dezvoltare ne îndeamnă spre o literatură limpede, curajoasă, dinamică.

Const. Chiriță

DIN SUMAR :

12 poeți tineri (pag. 3)
25 de ani de la moartea lui Maxim Gorki (pag. 9)
Savanții români despre CUCERIREA COSMOSULUI (pag. 12)

PROFILURI LITERARE

Al. Oprea

Activitatea îndelungată (pentru un tînăr), de aproape un deceniu, îndeosebi în paginile revistei *Viața Românească*, i-a format un „profil" distinct în mișcarea literară de azi. Tinerețea criticului se manifestă în articolele și studiile despre literatura contemporană prin francheța atitudinii, vioiciunea și pasiunea dezbaterilor.

De la început, Al. Oprea a înțeles prin critică un mod de discuție, un dialog scris în jurul unor aspecte generale ale noii creații literare. Pagina sa de critică are ascunsă pe undeva — cînd nu exprimă răspicat — o doză de polemică, de „controversă".

Al. Oprea nu profesează critica de redacție cu regularitate periodică — cronica, recenzia — ci eseul critic și articolul sinteză. Genul ales implică pe lîngă o însușire sigură și temeinică a ideilor estetice marxist-leniniste și o putere de generalizare a faptelor, prin care să se poată prinde întregul fir al problemei în discuție. (*Literatură și contemporaneitate*. „Viața românească" 1/1956 ; *Tot despre adevărul vieții*. V.r., 7,8/1956 ; *Tipologii umane și sociale în proza contemporană — Note pentru un studiu despre eroul zilelor noastre* V. r. 1-2/1958 ; *Proza scurtă și pasiunea scriitorului comunist*, V. r. 5/1959).

Criticii (de ce numai un drept al creatorilor ?) coboară și ei de pe băncile unui maestru pe care și-l revendică mai tîrziu tacit sau făți. Punctele de plecare din critica lui Al. Oprea sînt operele criticilor democrat-revoluționari ruși, îndeosebi Bielinski, al cărui sistem se pare că-i rămîne primul model. (*Semnificații actuale ale criticii lui V. G. Bielinski*. „Gazeta literară", nr. 23/1956). La aceasta se adaugă documentarea filozofică marxist-leninistă și informarea bogată în critica sovietică, toate dîndu-i tînărului critic un instrument științific în aprecierea justă a valorii operii de artă.

Critica lui Al. Oprea este o pledoarie entuziastă pentru fenomenul literar nou, o demonstrație a superiorității literaturii actuale datorită însușirii de către scriitori a metodei realist-socialiste. În articolul său critic, raportarea operii literare la realitatea contemporană și aprecierea estetică în funcție de gradul în care aceasta reflectă lupta și eforturile poporului nostru pentru construirea socialismului este imperativul prim (*Poezia prozei realist-socialiste*, 37/1958 ; *Imagini realiste și imagini deformate ale vieții satului în literatura noastră*, „Viața românească", 1/1955 ; *Proza scurtă și actualitatea*. „Luceafărul", 1-2/1959). Confruntarea literaturii cu viața, verificarea reușitei artistice cu practica construirii socialismului, în spiritul partinității comuniste, e un principiu cheie în activitatea criticului. Aceasta explică intervenția principială — care dovedește o integritate a concepției sale politice — împotriva unor manifestări izolate și străine adevăratelor țeluri ale literaturii actuale. Polemica, de care am amintit mai înainte, este, așadar, în stilul criticii lui Al. Oprea o confruntare obiectivă de opinii în scopul limpezirii unor noțiuni estetice ivite pe parcursul procesului de creație. Articolele sale poartă această pecete a intervențiilor și a provocărilor de discuții ca într-o luptă teoretică aprinsă, apărîndu-se și combătînd cu o armătură solidă și variată. Numai că în perioada de început discuția de principii atrăgea în așa măsură pe critic încît aceasta neglija însăși particularitatea fenomenului artistic. Citeodată articolul devenea un comentariu al problematicii sociale extrase din literatură, ca din oricare alt domeniu, făcînd abstracție de imaginea artistică, lipsit de spirit critic, (*Trandafir de la Moldova*, „Viața românească", 4/1953). La un moment dat spiritul polemic a alunecat pe panta criticismului violent și caricaturizant.

Dezvoltarea și desfășurarea unei demonstrații în articolul de critică a lui Al. Oprea are o încheietură logică uscată ca în expunerea științifică strictă. Rămînerea într-o totul la conținutul operei ducea însă uneori la o îngustare a perspectivei din care se face judecata de valoare. Trecerea procedeelor concrete folosite de scriitor pentru închegarea imaginei artistice pe un plan pasiv avea repercusiuni în ansamblul aprecierilor criticului, deformîndu-i scara valorii. Critica se cade a fi făcută în însuși laboratorul creației literare și prin creația literară. Unele încercări reușite în acest sens, însă cam rare, arată efortul criticului de a-și rotunji și completa sistemul său de lucru (*Stiluri în proza contemporană*, „Gazeta literară" 17-18/1956 ; *Disocieri în problemele artei romanului*, „Viața românească" 6/1960 ; *Stiluri și tendințe în proza tinerilor*, „Gazeta literară", 49/1960).

În anii din urmă, Al. Oprea a făcut un salt în privința aprofundării fenomenului literar, depășind faza generalizărilor uneori adiacente cu literatura. „Profilurile" din „Luceafărul" — pagini de analiză critică minuțioasă, de sinteze succinte și clare, în care se vede probitatea și competența, puterea de a descoperi liniile definitorii ale scrierilor unui tînăr talent, originalitatea lui artistică — sînt probe ale unei acuități și sensibilități critice mature.

Criticul a rămas încontinuu un combatant intransigent împotriva oglindirilor false și mărunte ale realității vremii noastre în scrierile literare, ca de pildă, în articolele : *Cînd criticii nu-și înțeleg menirea*. „Viața românească", 6/1953 ; *Care este obiectivul satirei*, „Gazeta literară" 33/1958 ; *Adevărata frumusețe a vieții și impasul negativismului*, 32/1958, insistînd și militînd pentru creația care să se ridice la monumentalitatea morală și materială a construcțiilor socialismului. Aici aplicația la literatură, discutarea unor probleme de creație nu în abstract, ci intrînd în însăși esența creației, înviorează articolul critic. În *Tot despre adevărul vieții*, articol de intervenție principială, categorică, în orientarea ideologică a unor scriitori tineri. Al. Oprea demască viziunea „adevărului integral", ca o viziune falsă, nesemnificativă, manifestare a influenței ideologiei burgheze. Al. Oprea include în acest fel activitatea intelectuală a criticului într-un context larg al luptei ideologice. Critica nu e o preocupare exterioară vieții obștești, ci într-un fel, expresia unei opinii colective, profesîndu-se în numele idealurilor de viață ale clasei muncitoare (*Rolul social al criticii și alte probleme arhicunoscute*. Tînărul scriitor, 12/1955). Acțiunile sale împotriva naturalismului, subiectivismului, falsului romantism (*Mirajul falsului romantism*, „Gazeta literară", 16/1959), împotriva tezelor revizioniste în literatură (*Revizionismul contemporan și adevărata libertate morală a creatorului*. „Viața românească", 9/1958), mărturisesc de la sine conștiința răspunderii sociale a criticului. Observațiile făcute unor nuvele și schițe ale lui N. Tic, concepute într-o orientare falsă asupra realității, este încă o dovadă a felului în care Al. Oprea înțelege să-și aplice modestul său sistem. Atent la probitatea meseriei, Al. Oprea critică cu cel același sentiment al răspunderii pentru viitoarele lui opere ca și propriul ei autor cu intenția de a ajuta pe scriitor, nu de a-l dezarma. Dovedind falsitatea lumii pe care ne-o înfățișează Tic în aceste lucrări, Al. Oprea nu conclude grăbit că scriitorul n-are talent ci dimpotrivă arată că el își va dezvolta din plin talentul numai cînd va reuși să cunoască complex și profund realitatea.

Aceste „elemente" ale profilului său, trebuie să crească în viitor dintr-o vină intelectuală solidă pentru a-i permite relații mai largi, explorări mai adînci în cîmpul literar, putința de a cuprinde mai mult și de a trece ușor dintr-un relief într-altul. Exact ceea ce Al. Oprea preconiza ca o îndatorire a criticilor tineri (*Polivalența criticului marxist* Luceafărul 1/1958). Indiferent dacă este mai sensibil față de lucrările în proză, el trebuie să fie interesat și de problemele poeziei, teatrului, reportajului.

Abordarea unor noi domenii o constituie seria de studii despre Panait Istrati („Viața românească 6-7/1957, 9/1960 ; „Iașul literar" 1/1961), inițiate cu ani în urmă, tot în spirit polemic, studii care stabilesc adevăratul loc al operei autorului Chirei Chiralina, acțiune permanentizată în vederea unei lucrări monografice.

Dacă în creația beletristică specializarea într-un anume gen ține de natura talentului, în critică acest lucru nu e posibil. Sistemul de valori al criticului operează în toate domeniile literaturii. Și pentru ca imaginea să fie completă, criticul trebuie să cunoască toate aspectele creației, să-i străbată toate drumurile. Iar la Al. Oprea există acea energie necesară parcurgerii lor pînă la capăt.

Marin Bucur

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director : acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Dumitru CORBEA (redactor șef adjunct) ; Dan DEȘLIU (redactor șef) ; Mihu DRAGOMIR ; V. Em. GALAN ; Silvian IOSIFESCU ; Aurel MIHALE ; Mihai NOVICOV ; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Titus POPOVICI ; Al. I. ȘTEFĂNESCU (redactor șef adjunct) ; Tiberiu UTAN ; Haralamb ZINCA (redactor șef adjunct).

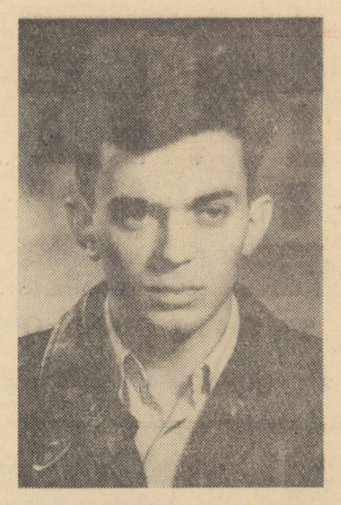

ILIE PURCARU: Ev nou în Țara Banilor

Speciile literare foarte solicitate într-un anume moment istoric au adus întotdeauna în cîmpul artei, alături de mari realizări, și numeroși hibrizi care par, citeodată, a compromite însăși esența speciei respective. Reportajul, una dintre speciile literare cele mai frecvente în vremea noastră, n-a făcut nici el excepție. Dimpotrivă... Cunoscînd izbînzi remarcabile prin pana unor scriitori ca Geo Bogza, Eugen Barbu, Petru Vintilă, Pop Simion, Ioan Grigorescu, Toma George Maiorescu, Romulus Rusan și alții, el s-a înfățișat nu o dată în paginile revistelor și ale cărților, plat, cenușiu, mai lipsit de glorie chiar decît un umil proces verbal. Nu puțini dintre cei al căror talent se ridica greu pe virfurile Parnasului, au socotit că reportajul se poate scrie numai din condei și călimară. Astfel, splendida poezie a vieții noastre noi, chipurile luminoase ale oamenilor muncii, au fost zugrăvite, nu o dată, într-un stil prăfuit, în metafore desuete, în care soarele „se înalță ca un glob de aur" și „apune ca un ochi însingerat". Un „lirism" linceed acoperea ca o apă stătută freamătul epopeic al muncii eroice de fiecare zi.

Colecția — larg răspîndită — „Patria noastră", de la Editura Tineretului, constituie esența acestei specii. Reportajul pentru a fi realizat cere talent real, cum cere poezia, drama sau romanul. Acest lucru trebuie înțeles.

O bună ilustrare a ceea ce înseamnă un reportaj autentic. este, fără îndoială, cartea tînărului scriitor Ilie Purcaru : Ev nou în Țara Banilor. **Volumul acesta cu suflu de poem și epopee nu-i durat din cîrpeli și impresii dispersate, smulse chinuit într-un bloc-notes reporteresc. El se înalță pe gînduri și sentimente fundamentale, plămădite istoric. Conceput organic într-o arhitectonică solidă, el urmărește în plan geografic, istoric, economic, politic, etnografic, psihologic și folcloric, viața unei regiuni — am zice — de la preistorie la istoria zilelor noastre. Dacă ar fi mai răsăriți nu s-ar deosebi cu nimic de Huțan și Sgribincea ; sînt la fel de spălați în zăr și unși cu unt de oaie ca și eroii din secolul trecut al drumețului prieten". Multe din cărțile apărute în această colecție au cunoscut, într-un grad mai mare sau mai mic, astfel de slăbiciuni. Neajunsurile unor reportaje nu se datoresc cu exclusivitate numai neînzestrării artistice, ci și neînțelegerii, nu atît teoretice, cît practice, a trăsăturilor estetice proprii acestei specii. Ele se mai datorează uneori și „superstiției" după care truda la manuscris în acest caz ar fi de prisos. Reportajul rămîne literatură autentică, cu inepuizabile posibilități artistice, care nu rezultă, însă, dintr-un mixtum compositum de specii, ci dintr-o aprofundare a potențelor sale intrinsece. El poate folosi portretul, narațiunea, descrierea, amintirea, efuziunea lirică, dar toate acestea se cade să nu se substituie** relatării directe, **momentului prezent, care constituie esența acestei specii. Reportajul pentru a fi realizat cere talent real, cum cere poezia, drama sau romanul. Acest lucru trebuie înțeles.**

O bună ilustrare a ceea ce înseamnă un reportaj autentic. este, fără îndoială, cartea tînărului scriitor Ilie Purcaru : Ev nou în Țara Banilor. **Volumul acesta cu suflu de poem și epopee nu-i durat din cîrpeli și impresii dispersate, smulse chinuit într-un bloc-notes reporteresc. El se înalță pe gînduri și sentimente fundamentale, plămădite istoric. Conceput organic într-o arhitectonică solidă, el urmărește în plan geografic, istoric, economic, politic, etnografic, psihologic și folcloric, viața unei regiuni — am zice — de la preistorie la istoria zilelor noastre. Dacă ar fi mai răsăriți nu s-ar deosebi cu nimic de Huțan și Sgribincea ; sînt la fel de spălați în zăr și unși cu unt de oaie ca și eroii din secolul trecut al drumețului prieten". Multe din cărțile apărute în această colecție au cunoscut, într-un grad mai mare sau mai mic, astfel de slăbiciuni. Neajunsurile unor reportaje nu se datoresc cu exclusivitate numai neînzestrării artistice, ci și neînțelegerii, nu atît teoretice, cît practice, a trăsăturilor estetice proprii acestei specii. Ele se mai datorează uneori și „superstiției" după care truda la manuscris în acest caz ar fi de prisos. Reportajul rămîne literatură autentică, cu inepuizabile posibilități artistice, care nu rezultă, însă, dintr-un mixtum compositum de specii, ci dintr-o aprofundare a potențelor sale intrinsece. El poate folosi portretul, narațiunea, descrierea, amintirea, efuziunea lirică, dar toate acestea se cade să nu se substituie** relatării directe, **momentului prezent, care constituie esența acestei specii. Reportajul pentru a fi realizat cere talent real, cum cere poezia, drama sau romanul. Acest lucru trebuie înțeles.**

O bună ilustrare a ceea ce înseamnă un reportaj autentic. este, fără îndoială, cartea tînărului scriitor Ilie Purcaru : Ev nou în Țara Banilor. **Volumul acesta cu suflu de poem și epopee nu-i durat din cîrpeli și impresii dispersate, smulse chinuit într-un bloc-notes reporteresc. El se înalță pe gînduri și sentimente fundamentale, plămădite istoric. Conceput organic într-o arhitectonică solidă, el urmărește în plan geografic, istoric, economic, politic, etnografic, psihologic și folcloric, viața unei regiuni — am zice — de la preistorie la istoria zilelor noastre. Dacă ar fi mai răsăriți nu s-ar deosebi cu nimic de Huțan și Sgribincea ; sînt la fel de spălați în zăr și unși cu unt de oaie ca și eroii din secolul trecut al drumețului prieten". Multe din cărțile apărute în această colecție au cunoscut, într-un grad mai mare sau mai mic, astfel de slăbiciuni. Neajunsurile unor reportaje nu se datoresc cu exclusivitate numai neînzestrării artistice, ci și neînțelegerii, nu atît teoretice, cît practice, a trăsăturilor estetice proprii acestei specii. Ele se mai datorează uneori și „superstiției" după care truda la manuscris în acest caz ar fi de prisos. Reportajul rămîne literatură autentică, cu inepuizabile posibilități artistice, care nu rezultă, însă, dintr-un mixtum compositum de specii, ci dintr-o aprofundare a potențelor sale intrinsece. El poate folosi portretul, narațiunea, descrierea, amintirea, efuziunea lirică, dar toate acestea se cade să nu se substituie** relatării directe, **momentului prezent, care**

Eminescu și Sadoveanu, toate ipostazele în fața naturii concurînd la sublinierea unui adînc fond uman, istoric și social. Ilie Purcaru descifrează sensibilitatea umană înscrisă în peisaj, găsește un mod de a o interpreta, transformînd un decor într-o imagine artistică. Văzută de sus, harta Olteniei îi apare ca o harpă : „Arcul de bazalt, de grezii și cremeni al Carpaților, cobora strîns, ca un adevărat arc de harpă, sculptat adînc și bogat, cu cizeluri de fantezie, pînă în punctul de legătură cu baza, întotdeauna fastuos și masiv. Pentru Oltenia acestea sînt Porțile de Fier. De aici pornește, șeasă și lucie, vasta cutie de rezonanță a Dunării. Coardele de argint, de mătase și fir, pogoară de sus și se strîng aici, încheind, cu Oltul, struna majoră. Am realizat tot atunci, într-o vibrație care a înfiorat urechea, această harpă zbuciumîndu-se viu. Coardele despleteau sonuri, reverberate amplu între Dunăre și munți, și întreg acest spațiu vibra muzical, emancipîndu-și timbrul de instrument ales, în învățăierile aceleiași orchestre. Oltenia își spune istoria în simfonia majoră a țării". **Această imagine plastică, întruchipînd funcții muzicale, e caracteristică sensibilității și viziunii lui Ilie Purcaru, în care Oltenia întreagă e un cîntec** „din piept, cu toată gura", **o** „doină cu hăulit", **exprimînd firea dîrză și demnă a olteanului. De aceea, deși ne satisface, ca imagine plastică, viziunea unei Olteni în chip de harpă, și deși e cunoscut faptul că harpa uneori în orchestră exprimă aluziuni istorice, amintiri antice sau anume culoare locală, ceea ce ar urma să implinească și în cartea lui Ilie Purcaru — această harpă cu corzi de ape — ni se pare** că — sub raportul funcției ei estetice mai adînci, se dovedește nepotrivită. Harpa este un instrument gingaș, pe care se cîntă mai mult poezie extatică, ori caracterul aprig, dinamic, haiducesc al Olteniei sugerează altceva prin trecutul revoluționar, decît calmul majestuos al acestui instrument nobil. (De altfel, autorul, la pagina 7, mărturisind că faptele din trecutul Olteniei i „s-au părut scrise toate pe același (s.n.) portativ...", subliniază, de fapt, desigur, involuntar, nepotrivirea dintre felul melodiei și instrumentul pe care aceasta se cîntă; se știe doar că muzica pentru harpă se scrie pe două portative ca și aceea pentru pian).

Toată cartea e așezată pe cîntecul popular, care devine un leitmotiv al tuturor capitolelor, integrîndu-se organic faptelor și acțiunilor oamenilor ; pe cîntecul brigadierilor : „Răsună valea, răsună valea / De la Bumbești la Livezeni", sau pe melodia graiului „cu îndemnuri pentru vite" din care Arghezi, cu obîrșii în Cărbunești Gorjului, „frămîntîndu-l mii de săptămîni", a ivit „cuvinte potrivite".

Cercetînd îndeaproape zbuciumata istorie a Olteniei, cu aprigile ei ciocniri de clasă, cu luptele pentru libertate și independență, Ilie Purcaru evocă figuri de eroi, ca Tudor Vladimirescu, sau de haiduci care au pierit de mult, rămînîndu-le amintirea în doină și baladă. Fără să se piardă în istorism sec, dar folosind datele semnificative ale istoriei, scriitorul realizează totodată remarcabile caracterizări lingvistice și psihologice, subliniind firea revoluționară a oamenilor din Țara Banilor. „Sărăcia, exploatarea barbară, jaful la drumul mare, cazna mai cruntă uneori ca aiurea, calamitățile naturii n-au avut ca rezultat nici umilința, nici plînsul". La oamenii aceștia „ca și dragostea, mînia și ura, răscolite, țin mult și incendiază ani, decenii și veacuri". Condițiile grele de viață „au oțelit și agerit simțirea făcînd-o lamă iute de brici".

Nimic nu e înfățișat rece, detașat. Peste tot vibrează un intens lirism, izvorît dintr-un profund și fierbinte patriotism-socialist. Ilie Purcaru e incontestabil și un poet, și lucrul acesta se simte atît în vibrația lirică sinceră din stilul metaforic, care nu pare totuși aproape niciodată lipsit de o anume sobrietate, cît și mai ales din viziunea și concepția de ansamblu a cărții. Ev nou în Țara Banilor, prin fundalul său folcloric, împletit din baladă și doină, face să tremure pe undeva prin paginile sale o coardă de epos eroic, care se întinde din vremuri maștere de demult, pline de amar și exploatare, pînă în vremea de azi, cînd cobilițarii și exploatații de ieri, fiii celor uciși în răscoale, au devenit stăpînii țării, sondori, mineri, activiști politici, maeștri de covoare, lucrători demni și pricepuți ai pămînturilor colectivizate. Sînt în paginile acestei cărți nenumărate chipuri de oameni noi, constructori entuziaști ai socialismului, nenumărate fapte care vorbesc de profundele transformări economice, politice, sociale și culturale petrecute pe meleagurile Olteniei, ca de altfel în toată țara, sub conducerea înțeleaptă a Partidului. Ilie Purcaru vorbește cu cifre elocvente și cu poezie răscolitoare, de noile fabrici, șantiere și uzine, de amploarea dezvoltării lor, de înflorirea artei și culturii, de trezirea la viață a unor ținuturi întregi unde omul astăzi a cunoscut pentru prima dată semnificația demnității lui umane. Pentru evocarea unor astfel de locuri, adeseori Ilie Purcaru folosește mijloace eseistice : „Există o Oltenie fără trecut... Un peisaj alb în care nu s-a încrustat nimic din timpul geologic. Acolo vremea s-a oprit în loc...

N-o să găsești acolo nici case străvechi de stejar, fiindcă acolo stejarul e rar și scump. Nici ramuri de cireși din care să-ți cioplești un fluier. Nici stîlpii de lumină ai culelor, fiindcă nici piatră nu e. Și, uneori, nici o cană de lut din care să-ți astimperi setea, fiindcă nu e nici lut, nici apă...

E zona nisipurilor zburătoare din sudul Olteniei cu 240.000 de hectare de nisip zburător !...

„...Nisipurile zburătoare din sudul Olteniei vor da țării pîine, fructe și flori!" — a decis însă noua istorie. „Deșertul acesta va trebui transformat în grădină !" În vara anului 1954, trei tineri ingineri, printre care o femeie — colaboratori științifici ai Institutului Agronomic de la Craiova — inaugurau marea expediție în Sahara olteană, plantînd pe harta albă a ținutului primul steag, primul punct cert : Timburești, stațiunea experimentală pentru fertilizarea deșertului".

După o atare prezentare cu elemente de poem și eseu, se trece la folosirea mijloacelor reportericești, urmărindu-se în amănunt realizările în această direcție, care într-adevăr au grandoarea unei epopei.

Merită o remarcă deosebită nota polemică a acestui volum, care se îndreaptă pe undeva cu nota sa eseistică. Căci Ilie Purcaru, avînd ceva din temperamentul oamenilor despre care scrie, nu numai afirmă și constată, ci și polemizează vehement cu trecutul, cu asupritorii confraților săi din vremea cînd în Oltenia se cînta :

„Decît să tai brad din codru / Mai bine să te faci lotru".

Frumusețea morală a oamenilor cărora tînărul scriitor le închină cartea sa se proiectează demn în lumina uriașelor lor realizări, înfăptuite sub conducerea Partidului. Dacă și cărțile de reportaj ale lui Vasile Nicorovici, Pop Simion, Horia Liman au tins să realizeze într-un anume fel o idee monografică, atunci cu atît mai mult a făcut acest lucru Ilie Purcaru. Ev nou în Țara Banilor este o amplă și complexă monografie a unei regiuni renăscută în anii noștri. E în ea multă istorie, multă geografie și economie politică, multă dragoste pentru viața nouă și mai ales multă artă.

E regretabil că o carte atît de izbutită trebuie să stea în mina cititorilor într-o înfățișare grafică atît de necorespunzătoare și lipsită de gust.

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

a pus și ea în circulație volume de reportaje slabe, concepute și scrise într-un stil vetust, epigonic, cu o viziune proprie unor scriitori minori de la începutul veacului al XX-lea. O mostră în această privință ne-au oferit, cu cîțiva ani în urmă, D. Almaș și M. Mancaș, de pildă, în volumul Freamătul luminii. **Autorii nu reușeau să înfățișeze trăsăturile noi ale omului de astăzi într-o viziune contemporană. Idealul lor tindea spre niște eroi depășiți istoricește :** „Așa cum poposesc acum, — **se scrie în carte** — proptiți în ciomege parcă-s scoși din cărțile lui **Coșbuc, altul** interiorizat, **liric, ca la** lei de astăzi. **Familiarizat prin trăire directă și prin minuțioase cercetări cu subiectul, Ilie Purcaru are o viziune panoramică a Olteniei, pe toate coordonatele vieții ei. Mai întîi, ai impresia clară că autorul refăcut, în cartea sa, în mod original, etapele principale ale felului cum s-a oglindit, de-a lungul vremii, în literatură peisajul românesc. Întîlnim la el un peisaj** patriotic **și** retoric, **în sensul conceput de pașoptiști (Bălcescu și Russo) ; altul,** pitoresc **și** patriotic, **ca la Alecsandri și Vlahuță ; unul** folcloristic, **ca la Coșbuc, altul** interiorizat, **liric, ca la**

Vera Hudici: Zile de primăvară

Cartea Verei Hudici întreprinde o semnificativă confruntare a prezentului cu trecutul. Nu avem de-a face cu un fir narativ continuu, care să unească timpurile rămase în urmă cu acelea pe care le trăim astăzi. Autoarea a recurs la o formulă mai concentrată, căreia în genere a știut să-i valorifice capacitatea sugestivă.

Ziarista Ana Andrei îl regăsește pe tatăl copilului ei, inginerul petrolist Andrei Romașcanu, după o despărțire de 15 ani. Cei doi, răzleți în timpul războiului și-au păstrat nealterată reciprocitatea sentimentelor. În anii care s-au scurs, Ana s-a dezvoltat mult din punct de vedere al conștiinței, devenind un om de tip nou, ferm, principial și ostil oricărui compromis. În ceea ce-l privește pe Andrei, fondul lui cinstit este ascuns sub un strat de „rugină micburgheză". El suferă mult timp influența nefastă a unui așa-zis prieten, inginerul Cărăușu.

Conflictul care ia naștere între Ana și Andrei, puțin după revederea lor neașteptată, se încheie prin recuperarea lui Andrei odată cu desprinderea sa definitivă din mrejele lui Cărăușu, a cărui acțiune de sabotor o demască.

Zile de primăvară acordă o atenție deosebită creșterii conștiinței socialiste a tinerilor muncitori. Activitatea plină de însuflețire și simț de răspundere a unor tineri sondori, constituiți într-o brigadă entuziastă de muncă socialistă, este descrisă convingător. Atrăgătoare este și figura bătrînului brigadier Taicu. Alteori însă textul alunecă spre expresia plată sau discursivă și renunță la trierea severă a faptelor. Insuficient motivată ni se pare acțiunea criminală a inginerului Cărăușu. Unele inadvertențe înregistrează și evoluția Anei.

În ansamblu, cartea Verei Hudici reprezintă o contribuție utilă la dezbaterea cu mijloacele literaturii, a problemelor legate de formarea conștiinței omului nou.

IRINA RĂDUCAN

Lucia Demetrius: Primăvara pe Tîrnave

Bătălia pentru reforma agrară — pregătirea, înfăptuirea și consecințele ei — constituie problema fundamentală a primului volum din romanul Primăvara pe Tîrnave *de Lucia Demetrius. Aceasta determină nu numai construcția sa vastă, de monografie a satului de după cel de al II-lea război mondial, ci și ritmul evoluției personajelor și maturizării lor politice. Abia întorși de pe front, foștii soldați sînt frămîntați de întrebări asupra rostului războiului purtat, asupra organizării sociale. Ianoș e un sentimental și numai cu greu se poate ridica la abstracțiuni, István — n-are nimic cu nimeni, numai să fie lăsat să trăiască. El „nu se bagă" dar nu e mulțumit de viața pe care o duce, András are procese de conștiință încă tulburi dar este însetat de dreptate și vrea ca în satul său oamenii să trăiască „altfel". Nici unul dintre ei nu știe însă bine care este drumul de urmat pentru a găsi o rezolvare.*

Satele Lamas și Bărătfalva trăiesc frămîntări și răsturnări în care sînt cuprinse toate păturile țărănești și pe care moșierii, grofii și chiaburii le simt, cu disperare, necruțătoare și definitive. Problema pămîntului devine acum, după război și în Lamas acută și imediată. Cei trei comuniști, Gábor, Asztalos și Vița, vor canaliza toate energiile spre realizarea etapelor fundamentale pe drumul construirii socialismului.

Una din preocupările scriitoarei a fost aceea de a demasca mitul fals, de a destrăma atmosfera de mister — atît cît mai rămăsese — ce învăluia fărîturile și viețile măcinate de vicii ale familiilor bogate maghiare, din Ardeal. Scena în care contesa Jolán cheamă la ea, pentru a-i orîndui fotografiile și scrisorile, trei femei din sat — Roza, Marta și Piri, încă intimidate de „onoarea" de a veni la castel — este memorabilă. Procedeul este înălțarea personajului incriminat — aici contesa Jolán — pe un postament strălucitor și provizoriu pentru ca apoi căderea să fie spectaculoasă și definitivă. Astfel iubirea cu Erdély Pál pare a o înnobila sufletește pe contesa vestită pentru răutate și egoism. Dar și această iubire se dovedește — scrisorile și amintirile contesei, depănate într-o construcție dibace în roman, o spun — mediocră și interesată. Cu totul altfel evoluează lucrurile pe celălalt plan.

Contactul cu muncitorii comuniști, veniți să repare uneltele, a fost hotărîtor în pregătirea actului revoluționar care a însemnat împărțirea pămînturilor moșierești. Șovăiala, neîncrederea de la început, tradiționala suspiciune a țăranului în fața oricărui element nou, venit din afara universului rural („Și, să fie așa ar fi bine, să vie să-ți facă pe degeaba, dar dacă pe urmă te pun să plătești cine știe cît"... „Ori poate era chiar adevărat și atunci de ce să pierzi prilejul ? Dacă spune Bokor că e gratis așa trebuie să fie"), va face loc prieteniei și încrederii. Munca de lămurire se duce aparent simplu, între o glumă și alta, dar observi că glumele sînt cu tîlc, și pătrund subtil în conștiința oamenilor.

Prestigiul activistului crește în Lamas cu fiecare zi — scriitoarea o arată mereu — căci Bokor este atent la treptatele prefaceri sufletești, străduindu-se să desvolte în oameni conștiința revoluționară.

Pe măsură ce în Lamas viața se transformă și începe să devină alta, țăranii din satul vecin, mic și izolat, regretă că „n-au un Bokor și aici, în sat" pentru ca apoi, nemulțumiți de viața pe care o duc, chinuiți de întrebări, să se îndrepte cu pași hotărîți spre comuniști. Reprezentativ pentru aceasta este modul de a gîndi și de a acționa — din ce în ce mai hotărît — al familiei Doban și frămîntările, oscilațiile dureroase ale Annei Balàcz, ce va ajunge cu ajutorul comuniștei Vița la o nouă viziune asupra menirii și rostului vieții.

Marii moșieri, pierzîndu-și averile își desvăluie brutal putrefacția morală și plăsmuiesc acte de sabotaj. Ei încearcă să împiedice desfășurarea activității comisiei de improprietărire, se dedau chiar la crime odioase — ca acea tentativă de asasinat săvîrșită împotriva comunistului Bokor. Moșierul Borkos s-a vrut toată viața o personalitate impunătoare cu prestigiul anilor de studii universitare, un om sever și stăpînit. A trebuit desigur o prefacere socială care să-i răpească avutul pentru a putea fi văzut adevăratul Borkos, ametit de furie, grosolan și crud. Comentariul fiicei sale, în scena cînd Borkos află că țăranii au intrat cu plugurile pe pămîntul său, este, în parte, edificator.

Cameleonismul contelui Baraty Tibor care din orgolios, bețiv și nepăsător devine un circiumar grotesc, serviabil, șiret, este expresia unei aversiuni și atitudini mascate împotriva a tot ce era nou, revoluționar. Întîlnirea dintre Borkos și Baraty (care toată viața s-au dușmănit) va duce, se pare, în volumul II, la momente dramatice. Cei doi vor încerca, împreună cu alții (ca avocatul moșier Terențiu Mocan) să ducă o acțiune de împotrivire și sabotaj ? Probabil că în următorul volum și atitudinea speculanților proaspăt îmbogățiți și a chiaburilor va lua un contur mai precis.

Cartea se încheie luminos, cu perspectiva largă a unor noi bătălii și noi victorii în lupta pentru construirea socialismului.

ADRIANA ILIESCU

I. Peltz: Foc în hanul cu tei

Apărut în 1934, la numai un an după „Calea Văcărești", „Foc în hanul cu tei" *venea să confirme remarcabilele virtuți scriitoricești ale prozatorului care pînă atunci se cheltuise în lucrări nereprezentative, sufocate de naturalism și pitoresc căutat. Dar nu e mai puțin adevărat că lucrările de început vesteau, dincolo de zgură, creațiile de mai tîrziu.*

Cele două romane, sondînd același mediu, au realizat o monografie a mahalalei evreești, chinuită și măcinată de mizerie și suferință. Peltz se apleacă asupra unui mediu oprimat, etic și social, într-o epocă dominată de nedreptate și exploatare. Sînt anii dintre cele două războaie, în care o burghezie venală și fals patriotardă spolia țara fără discriminări deopotrivă pe muncitorii de toate naționalitățile, acumula nestîrșite bogății, grăbind procesul de pauperizare a micii burghezii. Este lumea cartierelor mărginașe surprinsă de Ion Călugăru, G. M. Zamfirescu, Carol Ardeleanu, Stoian Gh. Tudor și mulți alții.

În Foc în hanul cu tei, *trăsăturile acestui mediu capătă plenitudine și vigoare sporită, tabloul coplesind prin originalitatea și sorbietatea tonului. Trăiește în acest roman o lume definitiv căzută „la fund", cu nădejdi irinte și doruri delicat tăinuite, zbătîndu-se fără folos către un liman niciodată întrezărit. Dar, incapabili de acțiune, micii burghezi din Hanul lui Micu Braun sînt toți ratați cu desăvîrșire, învinși pentru totdeauna în viața pe care nu știu cum s-o schimbe. Liza și Ioină, Mehală și actorul, toți aceștii oameni electiv chinuiți, încearcă la diferite intensități sentimentul ratării absolute, al zădărniciei, neizbutind să-și îndrepte ura pe căi eficiente. Zbaterea — excelent are dreptate cînd subliniază că „lirismul și sarcasmul sînt cele două mari coordonate ale operei lui Peltz". Pentru că, evident, de domeniul poeziei este lirismul amar, dureros în care-și învăluie scriitorul, eroii.*

Prefața lui Valeriu Rîpeanu, aproape o monografie, relevă analitic valorile și scăderile operei lui Peltz, subliniind cu deosebire mesajul acestui roman, reprezentativ pentru literatura mahalalei dintre cele două războaie, obiect de inspirație pentru mulți scriitori ai epocii. Roman realist, cu certe elemente de critică socială, „Foc în hanul cu tei" e o lucrare realmente valoroasă.

Z. ORNEA

O seamă de cuvinte

17 poeți tineri

Constanța Buzea

Aprilie

N-am să uit — spuneam adeseori —
Lunca verde, pasul apei, blind,
Frămîntarea surdă din pămînt
Năvălind nestăvilită-n flori.

N-am să uit că fruntea mi-o urcau
Crengile de plop albind în stele,
Că mă-nvecinam, cîntînd, cu ele
Fără să le fring și să le iau.

Dar cu cine, nu-mi aduc aminte,
Am bătut cărări în infinit...
L-am iubit, nu știu, nu l-am iubit?
Lunca tot e-n floare ca-nainte.

Dar pe cine am minţit spunînd:
„...Nu te uit, iubite, niciodată"...
Mîna mea se-ntinde nepătată
Către umbra lui foșnind în gînd.

Din stele...

Tot nu mă saturi,
Tot nu mi-ajungi
Soare văratec, roșu-n amurg.
Nu mai sînt apă de munte să curg
Către lunci.

Tot nu mă saturi,
Tot nu mi-ajungi
Dragoste — salcie albă de plîns;
Între sărutări și drumuri lungi
Nu te-am strîns.

Tot nu mă saturi,
Tot nu mi-ajungi
Viață, pe mări nesfîrșite de cer;
Timpul mă-nfruntă, vise mă cer,
Și nu mi-ajungi..

Dar, înflorind milioane de trepte,
Lumea de mîine-i în palmele mele,
Și-o să mă cînte,
Și-o să mă cheme din stele.

●

Victoria Ana Tăușan

Statornicia clipei

Liniștile brumau argintiu
cărările coborînd ca un șipot de zări.
Păsări măiestre cu penet străveziu
ne însoțeau tinerețile noastre cîntări.

Ne aminteam: Bumbești... Livezenii,
și harta vie însemnînd victorii,
cum ne-aplecam la marginea poenii
noi, dornici de frumos, culegătorii.

Visam cîntînd și drumul trecea
pe lîngă păduri ciudate, albastre.
Prin pulberea norilor albă, de nea,
luna alerga în dreapta, lîngă tîmplele noastre.

Urmele s-au pierdut sub crengi împovărate
de lună.
A venit acel mîine, poimîine...
Dar clipa trăită atunci împreună
cînd visam împlinirile noastre, rămîne.

Calea Griviței, noaptea

Lumina tencuiește cărămizile nopții în alb,
cățărîndu-se pe schele înalte, zidar,
buimăcind castanii și teii
cu vîntul mirosmelor tari, de mortar.

Perdele încă n-au înspumat ferestrele noi,
nu le-a vălurit răsuflarea sărutărilor calde,
ceasurile tîrzii nu și-au adunat apele mari,
în tainele lor să se scalde.

Pe scările cu răsuciri îndrăznețe,
urcă visările noastre lăsîndu-și urmele grele,
acolo unde mișcarea luminii nu mai ajunge,
unde tremură gîndurile de înălțimi și de stele.

Apa tulburătoare

Există undeva izvorul mulțumirii de sine,
între stîncile gîndurilor semețite spre zări
șarpe cu mișcări îmblînzite și line,
ascuns sub frunzarul rîsipitei visări.

Citeodată fruntea — bîntuită cîmpie
de viscolul fierbinte, de arșița prea mare
și pumnii strînși dureros, mă îmbie
spre unda ademenitoare.

Și anii care-mi împrăștie jar în priviri,
neîmplinirea iubirii cu vîlvătăile bete,
înțeleșc nestinsele focuri subțiri,
mă lasă cu buzele învinețite de sete...

Auzi: izvorul și-a mutat înșelătoarele ape
aici, lîngă inima mea
limpezimea de ghiață mi-e atît,
de aproape
și eu ard, dar tot nu voi bea.

Dimitrie Rachici

Pescăruș

Spiralã de foc, sclipăt alb de jungher,
Așa mă aţin între mare și cer.
Nepătrunse tăceri troienind bolta grea
Prăbușesc peste ape cu aripa mea.
Stîncile, jos, la odihnă mă-ndeamnă:
„Curmă-ți zborul — îmi spun — frunză
smulsă de toamnă!
Numai ape-mprejur, numai valuri se zbat,
Se sugrumă cu marea uraganul turbat!"

Eu trec peste stînci — sclipăt alb de jungher,
Cu văzduhul în plisc. Între mare și cer
Sînt flacăra albă ce-aprind depărtarea;
Port pe-o aripă cerul, pe alta port marea!

Marșul pădurilor

Ca-n „Machbeth",
Pădurile Deltei porniră la drum —
Plopii cei zvelți, salcîmii, gorunii.
Trece pe ele, ca pe-un riu mișcător,
Legănîndu-se pînă-n zări lotca lunii.

Sub pasul lor apăsat, cadențat,
Peste tăceri întinse, peste smîrcuri,
Tresar din somn pămînturi aride,
Spre care ciutura ploii, bogat, se apleacă.

Sub înlănțuirea de metal a pădurilor
Statornicie primesc dunele-n veci călătoare,
Iar sărățelul — iarba revărsată ca o infecție,
De pe trupul grindurilor dispare!

Pădurile Deltei iată-le-n drumul imens —
Hohotesc cînd în ele lancea furtunii se frînge
Ca-ntr-un scut mare și verde de bronz
Pe care Delta-l ridică în brațu-i viril.

Se zbate pleoapa, gene lungi se pleacă,
Grele ca niște lanțuri pe o poartă:
Inimii mele dincolo-i e frică...

Aud cum plînge după zid, mă ceartă,
Ne-ncrezătoare încă și buimacă;
Și lanțurile nu se mai ridică!

Brad

S-ar fi năruit spre poale
Iarba vie, lutul moale;
Piscul — împietrit popas —
Fără viață-ar fi rămas.

Ci-n triunghiul tău, înaltul,
Panta-și istovește saltul,
Brad stăruitor prin ere
Sub brocarte verzi, severe.

În suirea ta abruptă
Ochiul, lacom, recunoaște
Graba vieții de-a se naște
Spre primejdie și luptă.

●

A. I. Zăinescu

Ceas de seară

Olimpuri subterane, cu trepte de cărbune,
Le-am străbătut cînd cerul frumos
curgea spre seară.
Am zmuls lumina-ascunsă sub strat
de lespezi brune,
Să înflorească-n vatra furnalelor de-afară.

Am cunoscut adîncul materiei inerte
Cum reînvie-n forme lichide, tremurînd,
Și, coborînd din munții săltîndu-și
cușma verde,
Pădurile de schele le-am ancorat în vînt.

Visul ciocîrliei s-a împlinit;
L-a împlinit un om.

Primăvara trezise frunzele din somn
Și ele tremurau de bucurie, așteptîndu-i.

El avea să se întoarcă mai repede ca gîndul,
Mai puternic ca zeii,
Mai tînăr ca ei,
Și mai stăpîn,
Cheile Cosmosului aducîndu-ni-le în mîini!

●

Ion Cănăvoiu

Nopțile șantierului

S-au stins de mult și zvonuri și zgomot
de motoare
Se-aude cum respiră pămîntul citeodată
Și lebedele nopții, sfioase, se arată
La marginea cîmpiei, cu văluri de ninsoare.

Barăcile schițează pe zare siluete,
Închipuind orașul abia născut în schițe,
Sub fruntea-mpovărată de gînduri și șuvițe,
Ce mai veghează încă pe planșe și caete.

Contururi adîncite pe limpedea retină
Se pierd în albul planșei ca-ntr-un ocean
de spume...
Și dincolo de planșă se naște-n altă lume,
Urcînd spre împlinire, ca sevele-n tulpină.

Și pe cînd visu-aleargă spre mîine și în cale-i
Uzine noi și blocuri înalță tinerețe,
Afară ning luceferi și noaptea se rotește
Cu luna rezemată de brațul macaralei.

●

Desen de DINU VALENTINA

Leonida Neamțu

Începutul șantierului

Trei oameni aplecați peste hartă
și soarele oprit în balanța norilor,
sus.
Nici un drum nu tunde pînă aici
coamele codrilor.
Mii de ceasornice verzi
marchează-n pădure trecerea timpului,
în timp ce
creioanele dansează mărunt,
în ritmul
unui vals în allegro.
Trei oameni, o hartă,
soarele care apune
și un lăstun tînăr trasînd de jur împrejur
săgeți vii, în văzduhul albastru.

●

Ilie Constantin

Mă ridicam din mare

lui Nichita Stănescu

Mă ridicam din mare cu stropi amari lucind
Pe umeri și pe coapse-n retragere tîrzie.
Mă întrista căderea aceasta de argint
Și bănuita mării gelozie.

Și mă durea această pripită renunțare
A apelor tăcute pornite înapoi
Lăsînd în urmă numai cristalizata sare
— Plîns mut al cîtor pleoape? — pe
umerii mei goi...

Ochii

Atîția ochi în jurul meu se cată
Unii pe alții, fără încetare,
Și-atîtea suflete cuminți de fată
Răspund sau se ascund la întrebare.

Întorc la dreapta fruntea, la-ntîmplare,
Și ochi străini mă fulgeră pe dată,
Și-n clipa retezată scurt îmi pare
Că ani trecuți și viitori se-arată.

...Și fetele morgane pe cîmp m-au sărutat.
În pași purtai urcușul eșarfei de șosele —
Iar tulburele zgomot de ape, sacadat,
Sub aripa turbinei l-am limpezit cu stele.

Mîngîie-mi fruntea, mîna. Un cer
de vis coboară.
Și ploile, la tîmple, mai strălucesc fierbinți.
Eu mă întorc la tine și-s plin
de-ntreaga țară —
Privește-mă, ascultă... Și tu ești cîntec, simți?!

Dacă ascultați...

Dacă ascultați mai bine, piatra cîntă.
Poartă-n trunchi milenii reci de pară.
Apele ca urșii-n ea se iau la trîntă
Fluturîndu-și coamele-argintii afară.

Stelele pe lespezi au căzut, s-au spart —
Și s-a risipit sub mușchi lumina frîntă.
Dacă ascultați mai bine, piatra cîntă
Ca într-o vioară aerul înalt.

Lîngă tencuiala ca de lună plină,
Lîngă zidu-nalt ca o izbîndă,
Parcă frămîntat în rouă și lumină,
Dacă ascultați, cimentul cîntă.

L-am desprins cu palmele din munte
Din sălbăticia pietrei dură.
Și, stropindu-l cu sudoarea de pe frunte,
I-am împrumutat tărie și căldură.

●

Angela Chiuaru

Visul ciocîrliei

Mările au adunat toate oglinzile pămîntului
Răsfrînt în ele să-l vadă;
Munții s-au înălțat în vîrful picioarelor
Pe treptele de cremeni și zăpadă
Iar vîntul, ca un cîine credincios,
Abia se ținea după ei, pe nemaiumblata
cărare,

El se rotea,
El se rotea spre soare,
Desferecînd zare după zare.

Adrian Păunescu

Cîntecele...

Ce rost ar avea
seninele straturi de aer
dacă-n ele n-ar năvăli — cascadă
de bucurii, de văpaie —
și cîntecele noastre de brigadă?

Pămîntul e sterp fără noi.
Dar cînd cîntecul pașilor noștri liberi
pînă-n adîncuri stărue,
chemînd raze de soare și ploi,
pămîntul întreg ni se dăruie.

Ca prin niște cabluri lichide
cîntecele noastre de dragoste curg
dealungul țării în clipele liniștite
cînd semafoarele stelelor călăuzesc
tremurătorul amurg.

Pe fiecare din noi
altfel ne află orele
dar cîntecele noastre se-mbină
așa cum se topesc
toate culorile
în albul care naște lumină.

●

Iosif Naghiu

Casa conspirativă

Casa de pe ulița copilăriei
era ca un om ce aștepta
cu fruntea îngîndurată.

În mahalaua noastră săracă
odată cu umbrele alungite ale serii
pe ușa ei, deschisă către viitor,
umbre înalte pătrundeau înăuntru
aducînd aerul liber al vieții.
Grinzile fremătau ca o pădure de brazi
la atingerea dimineții.

Apoi ușa se închidea dintr-odată
și manifest primit pe sub ea
lumina dispărea strecurată.

Vorbeau comuniștii
înviorînd tăcerea-n odaie.
Fiece cuvînt
era o pasăre cu-aripi de văpaie.

Pe ulița strîmtă
soseau agenți căutînd...
Lanternele lor ne răscoleau sufletele,
visele, seara.

Comuniștii erau duși în Doftane.
Legată de cătușele lor,
era dusă cu ei, primăvara.

Casa rămînea singură, înfășurată-n tăcere.
Dar în fiecare zi
veneau copiii desculți
căutîndu-i umbra, ca pe o mîngîiere.

Trecută eroic prin ani
casa poartă azi decorații pe piept
ca un bătrîn partizan.

●

Ilarie Hinoveanu

Focul tractoriștilor

E focul peste vastul șes
Ca luna-n margine de cer,
Din vîlvătăile lui ies
Stelare amfore și pier.
Lumina lui ca o maree
În noapte arcuită pur
Așterne joc de curcubee
Pe farurile dimprejur.
Cu ochi de sticlă strălucind
Par farurile de tractoare
Vii pietre de hotar vestind
De unde vom porni în zare.
Talazul brazdelor la vînt
Vor răsuci în prag de zori
Solare șaluri de pămînt
Sub lungi exoduri de cocori.

●

Mihai Negulescu

Cîntec de seară

Treceam pe deal tăcut, și-n calea mea
Se răsfrîngea a glasului tău undă —
Cînd buza soarelui sorbea
Pe deal lumini, sub zări să le ascundă.

Pe cer umbrit treceau prigorii, sau
Se desena profilul tău? — cînd merii,
Mari ciucuri alburii, ademeneau
Pisicile de umbră ale serii...

Genunchii goi ai serii, prin dumbrăvi,
Se aplecau în ceață și-mpăcare...
Naiv, doar gîndul mai umbla prin slăvi,
Senin, ca o planetă visătoare...

Repovestind, creionul mi-l opresc
În aer, ca pe-o filă ne-ncepută;
Și liniștile-acuma îmi vorbesc...
Și urma ta, pe file, o sărută.

Nu, anii repezi nu au năruit
Ecourile zilelor din ceață;
Simțim același glas neauzit
Zăpada anilor cum o dezgheață.

Neastîmpăr

Ioan Grigorescu

Ploaia se așternuse așa de furioasă incit, în cameră, muștele înțepeniseră pe pereți buimăcite. Prin fereastra biroului directorial se vedea totuși un crîmpei din schela pustie scăldată în ploaia ce se cernea neostoit. În apropiere, chiar sub ferestrele blocului în care se aflau birourile schelei, se vedeau două sonde ale căror pompe lucrau singure.

Într-acolo privea bătrînul întors cu spatele spre biroul gol, întunecat. Ploaia, mișcarea aceea uniformă a pompelor care trăgeau țițeiul din fundul pămîntului, monotonia răpăitului în tabla acoperișului, țeseau în jurul ființei sale o atmosferă tristă.

— O să mai plouă așa o toamnă, două, trei... — gîndea el. Apoi... Ce mai putea fi apoi ?...

„Lasă", „lasă" — parcă ziceau pompele dînd din capetele lor cu ciocuri lungi, metalice, pe care și le tot vîrau și le tot trăgeau din puțul sondei.

— Ce să las, dom'le ?... Ce să las ?... Ce, n-oi mai fi deacum bun la nimic ?... Pe cuptor și gata ?... se trezi bătrînul întrebînd.

— Ești un prost ! Cum nu te bucuri ? Îți mai odihnești ciolanele, mai citești o carte, mai sapi o floare... Ce-ți trebuie să ceri să fi lăsat mai departe în muncă ?

— Și dacă nu pot fi altfel ?

— Ei, nu poți ! Fleacuri !... Mai bine zi că te bucuri la sutele de lei pe care le-ai putea scoate lunar peste pensie !

— Nu, zău, degeaba zici așa ! Mi-ar fi îndeajuns pensia... Dar nu pot altfel. Înțelegi ? Degeaba, nu pot să las lucrul ! Cum naiba să-l las ? Tocmai acum ? Zi-i și tu ploii ăștia să se oprească așa, netam-nesam pînă nu și-a stors toată vlaga, să vedem o face ? N-o face, eu de ce s-o fac ?... Uită-te la Mihai Nicolescu, directorul. El e director, nu vrea, nu vine. Ce dacă mi-a spus să-l aștept aici, la cinci ? Plouă, o fi ocupat undeva ori l-a prins ploaia acasă și nu-i vine să iasă, să se ude... Eu unul, așa am fost o viață întreagă. Pe ploaie, pe viscol, pe arșiță, dacă a trebuit, am venit la sondă... Și de asta zici că am fost un prost ? Hai ?... Un prost ?

Bătrînul se ridică, făcu cîțiva pași prin încăpere, se opri în fața mesei de lucru a directorului și se trînti cu năduf într-unul din cele două fotolii din piele vișinie.

— E clar ! O dată pensionat, se cheamă că ești pensionar, decî ai din ce trăi și îți meriți pensia... Cum vrei să rămîi mai departe și pensionar și sondor ?... Ori una, ori alta !

— Alta ! doar n-am vrut eu Mihăiță tată să ies la pensie! se adresă el scaunului gol.

— Dar ai ieșit ! — își dădu el singur răspunsul.

— Dă-mi o dată pace! — se miînie bătrînul pe el însuși. Ce mă tot cicălești ?

— Dacă asta meriți ? Nici măcar nu ți-a spus directorul să vii ! Tu i-ai cerut să te primească.

— Ei și ? N-a zis chiar el : Bine, moș Teoadere, vino azi, pe la cinci? A zis! Uite, am venit și îl aștept cu toate că îl știu eu... De-ar fi aici, mi-ar spune : De-acum gata, moș Toadere... Adică dacă mi-ar zice moș Toader din nou, chiar azi, cînd am venit la el pentru așa o treabă, i-aș spune una să mă pomenească !.... Să-l văd eu cînd o fi la anii mei și nu i-o mai scoate nimeni din moș Mihai !... Cum o să-i vină ?... Acum îi convine, e tînăr, mă lămurește : „Statul se ingrijește de bătrînețele dumitale, socoate că ai trudit de ajuns și îți asigură odihna... Trebuie să te bucuri !"

— Mă bucur bălatule, cum de nu ? Îmi place și că tu ești cel care mi-o spune. Ești deaici, de-ai noștri, doar ne cunoști. Cum să nu mă bucur ? Dar e o treabă așa de urgentă să las eu lucrul ?

— Numaidecît ! Legea îți cere.

— Legea, de oameni îi făcută.

— Nu te înțeleg, zău ! — i se părea bătrînului că aude dinspre birou.

Era doar o părere ori poate ploaia de afară cu zgomotele ei, cu răpăiala din acoperiș, cu șoaptele-i neînțelese lega cuvinte nerostite răspunzînd la întrebările bătrînului.

— În loc să te bucuri, te frămînți prostește. Ceilalți pensionari din schelă sar în sus de bucurie, zău !

„Zău ! Zău" ! — parcă îi spuneau pompele, întărindu-și încuviințarea cu țemenele adînci pînă la gurile sondelor învăluite în ceața ploii.

— Pe dracu ! mormăi bătrînul. Ce tot îmi dai zor cu bucuria ? Or fi sărind ăia, dar să sar și eu ?

— Ești neîmăcurit, tovarășe Toader...

— Vezi, acum mă iei cu tovarășe, nu mai imi zici moșule. Vorba asta „lămurit" nu merge decît lîngă „tovarășe", hai ?

— Păi, abia te supărași că ți se zice moș !...

— Adică eu viu la tine, adică la mata sau la dumneavoastră, cum ți-o fi plăcînd mai mult să-ți zic că eu nu mai știu cum, Mihăiță tată, și tu...

— Ce s-o mai lungim frate ? Ai 60 de ani ? De-acum ți-a fost deajuns. Legea-i clară.

„E clară, e clară..." parcă îi spuneau cele două pompe tot tăind cu cozile lor grele ploaia în sus și în jos.

— Vezi, ai început să vorbești singur, ca moșii ăia singuri și părăsiți ! De cînd naiba ai mai luat și obiceiul ăsta ?... Mai bine du-te acasă, nu-ți mai răci gura în zadar...

— Ho, că mă duc, mă duc, hodorog bătrîn ! Ți s-a și făcut lehamite ! Mă duc... Uite a trecut un ceas de cînd tot aștept și ploaia s-a mai istovit... Mă duc. Dar auzi, directore ? Măi Nicolescu, măi Mihăiță care ai crescut aici în schelă printre picioarele noastre... Auzi tu ? Mă scoateți dar cu tot am să viu. Îmi închideți ușa, întru pe fereastră... N-o să am nevoie de paralele voastre... O să viu așa, de la mine. Dacă altfel nu pot ?

Bătrînul se ridică supărat, își luă de pe brațul fotoliului vișiniu șapca soioasă, atît de îmbibată de petrol că nici cea mai năpraznică ploaie n-ar fi pătruns-o, se uită încă o dată pe fereastră, la sondele care parcă îi spuneau : „așa !... așa !...", își zise și el că face bine plecînd, și fără să mai șovăie, ieși.

Ploaie își pierduse toată puterea. Se pornise un vînt tăios care împrăștiase primii nori gonind o ploaie și stringînd la capătul schelii alte grămezi de nori întunecați pentru altă ploaie. Printre bărăcile atelierelor de reparații și pe drumul schelei se iviră oameni. Bătrînul ocoli cît putu băltoacele, se ținu pe lîngă ziduri ferind șanțurile pe care apa se scurgea potop și, mai mult pentru a trage în el o leacă de căldură și spre a se feri de vîntul tot mai tăios, intră în cabana de tablă a compresoarelor.

Condratie, cel pe care toată schela îl știa de gură spartă, grădierul de la stație, îl luă în primire de cum îl văzu intrînd și trăgînd spre godinul încins.

— Ce-i moș Toadere, a început să ți se răcească zeama-n vine ? Cum o mai duci, tot cătinel, cătinel ?

— Să te ia dracu ! — îi trînti bătrînul trecînd furios pe lîngă godin și ieșind pe ușa din capătul celălalt al cabanei de parcă compresoarele i-ar fi stat în drum și pentru ca să scurteze calea o tăiase de-a dreptul prin cabană.

— Ce-ai bre ? Ți s-au înecat corăbiile în cazanul cu apă de ploaie, ce mă drăcui ? — îi strigă din urmă Condratie, dar bătrînul ieșise trîntind ușa de tablă de zăngăni toate cabana ca un butoi hodorogit.

— Chiar așa, își zise Toader cînd se trezi din nou afară. Omu' te compătimește și tu îl dai dracului. Ție ți-ar place una ca asta ?

— Nu mi-ar plăcea dom'ne, dar nu vezi ? De-ar fi după ăștia ar trebui să mă cațăr pe cuptor și nici măcar să nu mai calc pe aici. Dar mai bine uită-te că n-ai luat-o pe drumul spre casă, ci parcă te tot trage ața la sondă... Ce mai cauți acolo ?

— Și ce dacă mă trage ața ? Ce dracu' mă tot cicălești ?

Sonda la care lucrase pînă mic. Sări pe podul sondei și apucînd un clește care zăcea pe jos, într-un colț al turlei, intră în hora de la gura puțului.

— Un' te bagi, bre omule ? — îi zise atunci Panait, unul din cei patru.

Bătrînul boscorodi ceva neînțeles și își făcu loc între tineri. Icnind de efort își calculă fiecare mișcare nu numai pentru a fi de folos operațiunii, dar și din teama de a nu-i încurca pe ceilalți. Cînd țeava nouă fu montată și o dată cu pornirea motoarelor macaraua grea de cîteva tone începu s-o apese în puțul sondei, moș Toader se retrase lîngă granic și îi făcu cu ochiul mecanicului care îi întinse un șomoiog de cîlți aproape înnegrit de petrol, pentru ștersul mîinilor.

Ștergîndu-și palmele, bătrînul privi în jur ceva mai împăcat.

Aici la sondă era altceva. Cunoștea fiecare colțișor, oricare dintre unelte păstra încă luciul pe care i-l dăduse palmele sale, duduitul motoarelor și zgomotul granicului i se păreau familiare, ca ceva cu care de prea mult timp se obișnuise pentru ca să le mai poată uita vreodată. Acum îi părea bine că bătuse atîta drum pînă aici. Vîntul se întețea tot mai mult fluierînd printre riglele metalice ale sondei, ploaia se repezea în rafale piezișe, dar aici parcă niciodată nu fusese mai liniște, mai adăpost. Cei din echipă, oameni cu care lucrase cot la cot pînă cu cîteva săptămîni în urmă, îl tot îmbiau spre cabina sondei, acolo unde ploaia nu ajungea și vîntul bătea neputincios în ferestre. Dar lui îi plăcea lîngă gura puțului, aproape de masa metalică învîrtită nebunește, în zgomotul acela asurzitor stîrnit de motoarele de foraj. Își găsea întotdeauna cîte ceva de făcut și deseori, uitînd că nu mai e „de-al echipei" și văzînd un lucru nelalocul lui, îl mustruluia pe unul sau pe altul boscorodind arțăgos. Rămase așa nevrînd să lege vorbă cu nimeni, pînă cînd prăjina la înșurubarea căreia ajutase și el dispăru înghițită aproape cu totul de adîncul pămîntului. Nu putea spune cînd trecuse timpul și nici ce avea de gînd să facă mai departe. Curînd, motoarele tăcură iar macaraua trase din știva de țevi un tub nou pe care începu să-l penduleze deasupra gurii puțului. Patru perechi de mîini înmănușate se repezîră spre coloana grea de oțel. Între ele, două mîini goale, bătrînești, ale lui moș Toader, care se ițea și el printre tineri, căutîndu-și un rost.

— Ce faci bre omule ? — se răți la el Panait, lăsîndu-i mîinile în jos. Vrei să apuci fierul cu palma goală ?

Ispas, coborînd de pe turlă după înșurubarea prăjinei îi strigă :

— Salutare generație înaintașă !... Vine iarna, ce zici ?... E rost de căldurică tată, ce te scoate din casă pe vremea asta ? Nu mai ține bătrînețea de cald ?

— Adică vrei să zici ca să nu mai vin pe-aici, nu ?... Poate că încurc... Haț mă? Ziceți-o pe șleau și plec... Adică ce să mi-o mai spuneți ? — se înfurie de-a binelea moș Toader. — Uite, al dracului să fie ăla de i-o mai călca piciorul. Să nu mai văd, să nu mai aud ! Eu bat drumul de la mine, întru pe fereastră cînd îmi faceți vînt pe ușă dar... ce zic eu ? Al dracu' să fie ăla care i-o mai călca piciorul...

— Ispas ! Te-a bătut bloaia-n cap ? — se repezi între ei Alexandru. Nu mai știi ce vorbești ? Tovarășe Toader, vino omule înapoi, te pui la mintea ăstuia ?... Tovarășe Toader...

Dar moș Toader coborise tăpșanul pe care se afla sonda și pornise călcînd cu năduf în contra vîntului. Mai auzi doar răcnetul lui Alexandru.

— Ispase ! Fugi și-ți cere scuze !... Dacă nu îl aduci înapoi să nu mai calci la sondă ! Ar putea să aibă nepoți ca tine...

— Dar dacă n-are !... I-am făcut eu ceva ?

Mai mult bătrînul nu auzi. Parcă toată supărarea pe care o strînsese în el de acolo, din biroul în care vorbise cu pompele sondelor îi răbufnise așa, deodată, din te miri ce. Gîndurile îl năpădeau îngrămădindu-i-se în cap, care mai de care mai sfredelitor, mai repezit, mai tăios. Nu-și putea da seama că boscorodește singur prin ploaie, nu simți suflarea tot mai crîncenă a vîntului, nu se uita pe unde calcă.

Să fi fost ora șase după amiază. În alte zile pe vremea asta, soarele mai avea încă mult pînă la asfinți. Dar norii prăvăliți deasupra pămîntului întunecaseră ziua. Fulgerele brăzdau cerul. Bătrînul pășea înciudat, cu bărbia în piept, cu cozorocul șepcii tras pînă la rădăcina nasului. Vîntul îi sufla năpraznic în ureche, lipindu-i scurteica în față și umflîndu-i-o ca pe o gogoașă, în spate.

Nu se zărea la doi pași. Doar sub tălpi bătrînul simțea drumul cunoscut. Trebuia să coboare măgura Viforitei în vale cu puțurile strînse în cuiburi, apoi să urce dealul schelei mari și dincolo de el, pe străduța veche din orășelul petrolifer răsărit la numai cîțiva kilometri de marginea orașului alb, cu blocuri înalte și în rafinării, il aștepta în căsuța atît de cunoscută, bătrîna lui singuratică.

Un gînd îi spunea să se întoarcă la sondă, să nu fie copilăros. Altul îl îndemna să aștepte undeva la adăpost pînă va trece mașina cu cei din schimb care să înlocuiască echipa lui Alexandru. Dar respingea acest gînd numai închipuindu-și cum îl vor menaja toți și cum vor căuta să-l împace.

— Ești un afurisit bătrîn !... Ce-ți trebuie să te iei la harță cu țîncul ăla ? Și în fond ce ți-a zis așa de-al dracului încît să-ți pui coada pe spinare și să te cărăbănești acasă pe o orgie ca asta ?

— Am făcut bine că i-am retezat-o ! A uitat puștiul să respecte omul bătrîn și ceilalți nu l-au pus la punct așa cum i se cuvenea.

— Vezi, acum faci pe bătrînu ! Și bine faci. Acasă te așteaptă tușa Irina și o fi încălzit geamul cu fruntea tot privind strada să te vadă venind. Cel puțin de cinci ori a pus pe foc ligheanul cu apă și cărămizile pentru picioare...

— Las-o că o să se tot sature văzîndu-te acasă bun numai de oblojit.

— Și chiar că o să vezi după asta oblojeală... Te-a pătruns ploaia prin scurteică și pînă și șapca s-a înmuiat cu toată scoarța ei de asfalt... Ce-o s-o mai tragi acum !...

— O să trag pe dracu !... Ce mă tot cobești ? Am trecut eu prin furtuni mai dihai ca asta și tot teafăr am ieșit.

— Da tătucă, dar n-aveai 60 de ani !

— Du-te dracului, nu mă mai tot cicăli !

I se părea că stejărișul pădurii de pe Viforita frunzișul, crengile se zbăteau fără astîmpăr, trunchiurile ude ale copacilor trozneau. Coborîse în valea cu puțuri și începuse să ia piptiș dealul Schelei mari. Vîntul împletea sfredele vijelioase pe care le răsucea pe costișa dealului în vîrtejuri nebunești. Ploaia bătea în rafale repezi, cerul era brăzdat de fulgere, milioane de cazane goale de fier păreau că se rostogolesc asupra pămîntului coborînd din slăvi pentru a se înfunda în văi înecate în întuneric. Se lăsase o noapte neagră ca smoala. Ici, colo, pe deal, se vedeau sclipind becurile sondelor și înainte, în depărtare, licăreau, luminile schelei. I se părea că merge de prea mult timp, parcă luminile îi fugeau dinainte, și, în loc să se apropie, ele se îndepărtau tot mai mult, iar pasul lui era tot mai vlăguit. Ar fi vrut mult să fugă dar simțea că nu va avea puteri s-o facă. Abia mai putea să înainteze. Deodată un vîrtej îl prinse în sfredelul lui, îl răsuci de cîteva ori, și-l repezi la pămînt.

— Așa îți trebuie... dacă ți-a venit ideea grozavă să îmbătrînești, își zise moș Toader ridicîndu-se. Era înfuriat de-a binelea, îi venea să înjure urît. — Mama ta de schelă !... Iar o să-mi petrec noaptea cu tine... M-ai vlăguit, muiere rea ce ești !...

Era, într-adevăr, la capătul puterilor. Gîndea cu ciudă că cei ce-l cruțau și-l trimiteau la odihnă trebuiau ei să aibă pe undeva dreptate din moment ce mîinile au început să-i tremure, picioarele îi calcă tot mai nesigure, nopțile îi sînt tot mai lungi și mai lipsite de somn, limba i s-a făcut albicioasă și ochii și-au împînzit lumina... Dar sufletul ?...

Își scutura cu palmele îmbrăcămintea înnoroiată și păși mai departe. În față, aproape de muchia dealului sclipea becul din vîrful unei sonde singuratice.

Ajunse pînă acolo. De s-ar fi putut adăposti cîteva minute ! Dar acolo unde trebuia să se găsească baraca de scînduri, nu mai erau decît trei stîlpi de pe care învelișul fusese smuls de furtună.

Turla sondei trosnea din toate încheieturile clătinîndu-se ușor. Ancorele de fier vibrau. Bătrînul se simțea sleit de puteri. Se întoarse sub turlă, și pe dibuite, căută scîndurile care acopereau intrarea sub podul sondei. Le găsi, le ridică una cîte una, și, după ce coborî pe scărița de fier, trase scîndurile la loc, deasupra capului.

Aici, înăuntru, ploaia nu mai ajungea. Doar conducta vibra ușor, sub presiunea țițeiului care urca spre suprafață. Bătrînul își scutură șapca, își dezbrăcă scurteica, o stoarse cu putere și după ce o îmbrăcă din nou, se așeză pe o grămadă de fiare rămasă în colțul beciului.

Era tîrziu. Ceasul vechi de buzunar, cu capace, îi stătuse și metalul lucios, alunecos de patina pe care i-o dăduseră degetele sale în atîția ani de tovărășie, era rece și umed.

Să fi fost ora opt. Pe la ora asta trebuia să treacă spre sondă mașina cu schimbul de noapte. Țițeiul bizîia pe conductă ca un bondar închis într-o cutie metalică. Zumzetul acesta constant, atît de familiar i se păru bătrînului, după urletul furtunii de afară, cald, îmbietor.

De cîteva ori i se păru că mașina cu schimbul lui Alexandru trecuse în viteză atît de aproape de sondă, încît turla de deasupra lui se cutremurase. Ciuli urechile.

Nu era mașina. Era vîntul.

Dacă ar fi fost într-adevăr mașina, i-ar fi zărit prin crăpăturile dintre scîndurile groase de deasupra capului, lumina farurilor. Capul îi căzu în piept, limba i se lipea de cerul gurii, mîinile îi alunecau slăbite de pe genunchi. În clipele cînd se smulgea din picoteală și își înălța capul, i se părea că vede lumina farurilor strecurîndu-se scurt printre crăpăturile scîndurilor. Atunci era gata să sară din loc, să urce scărița metalică și să iasă în fața mașinii cu oameni.

Dar nu erau farurile.

Fulgerul.

Țîpea din nou. Zumzetul țițeiului care urca din pămînt biruia curentul furtunii ca ceva de mult știut, de nenumărate ori ascultat, în atîția ani de muncă în vecinătatea conductelor de petrol. Dar se trezea iarăși căci mașina oprea chiar lîngă sonda lui și oamenii tropăiau în podul de scîndură dînd la o parte cu zgomot mare scîndurile cu care își astupase intrarea. Se uita în sus, scîndurile erau la locul lor, deci nici o mașină nu oprise lîngă sondă și nu oamenii erau cei care loveau în podul sondei.

Tunetul.

Sonda troznea din încheieturi, de parcă acum, grinzile ei de lemn aveau să se dezgrădinezeze.

— Îți troznesc oasele, babă ce ești, — bombăni bătrînul. Nici ție nu ți-a mers mai bine... Ca o cățea păcătoasă ai îmbătrînit...

...Adormise de-a binelea. Pentru prima dată în această zi gîndurile bătrînului se mai potoliră cufundate în moliciunea cenușie a somnului. Afară, pe coasta dealului, vijelia răsucea un vîrtej cumplit pe care îl apropia amenințător de turla sondei. După cîteva clipe vîrtejul încinse horă chiar în jurul turlei, o înșfăcă din toate părțile, îi rupse ancorele și o smulse din rădăcini.

Bătrînul căzu pe brînci. Pămîntul parcă se cutremura. Se auzi un trosnet asurzitor și zgomotul unei prăvăliri. Se ridică buimăcit și, pe dibuite, căuta scărița de fier. Genunchii îi amorțiseră, inima îi bătea să-i spargă pieptul, urechile îi era înfundate de un țiuit prelung, neobișnuit de puternic și de pătrunzător. Găsi scara, urcă în grabă cele cîteva trepte și împinse scîndurile podului. Ceva greu se așezase de-a curmezișul lor, dar una din scînduri se putea mișca. Bătrînul se opinti și, icnind, reuși s-o dea la o parte. Avea loc să iasă. Scoase capul afară și văzu că turla se prăbușise. Vîntul șuiera printre riglele răsturnate claie peste grămadă dar țiuitul acela din urechi nu slăbea, ci din contră, creștea tot mai pătrunzător, urcînd de undeva, de sub podul sondei.

— Ho nebuno !... Își dai sufletul și îți arde de fluierat ?... Uite, numai un bobîrnac ți-a dat vîntul și te-a răsturnat peste cap. Ce-o fi asta ? — își zise apoi bătrînul — Să știi că... Nu, nu n-avea cum... La sondele astea turlele nu mai folosesc la nimic și n-au ce să strice...

Cobori totuși înapoi, în beciul sondei să vadă ce era. Cînd ajunse jos, simți sub tălpi ceva viscos. Ploua și aici, înăuntru, dar picăturile nu erau reci ca ale ploii de afară, ci călduțe și uleioase. Țiței.

Șuiera subțire, lung, alarmant. Conducta care ieșea din pămînt se îndoise sub greutatea turlei prăbușite și, deasupra ventilelor de siguranță, se spărsese țeava prin care țîșnea afară cu presiune un șuvoi subțire de țiței. Bătrînul se apropie de conductă, întinse mîinile spre primul ventil dar imediat și le trase înapoi. Parcă lama unui brici i-ar fi atins degetele. Mai încercă o dată, încă o dată, își dezbrăcă scurteica și își înfășură cu ea mîinile dar așa nu putea apuca roata ventilului căci șuvoiul de țiței îl împingea înapoi cu putere.

— Ei na ! Acum ce te faci hodorogule ?

— N-are să-ți meargă... ai să vezi, n-are să-ți meargă...

Încercă să apuce ventilul cu mîna înfășurată în șapcă. Șuvoiul îi smulse șapca din pumn și i-o lipi de peretele beciului.

— Așaaaa ?... Va să zică cu d-astea îmi umbli... Mi-ai luat șapca, păcătoaso !...

— Du-te dom'ne în schelă, ce mai stai ?... Anunță-i p-aia că asta erupe, să vină s-o oprească, ce te tot ițești pe lîngă ea ca pisica pe lîngă taurul înjunghiat ?...

— Unde să mă duc ? Și pînă ajung acolo ? Asta erupe ! Nu vezi ce presiune are ? O să se ridice țițeiul pînă la cer cînd o slăbi de tot conducta...

— Dacă mai stai, te prinde aici și te acoperă cu totul...

— Mai va pînă atunci... Îl viu eu de hac !

Totuși parcă vedea tromba de țiței, ridicîndu-se în slăvi și împrăștiindu-se apoi sub vijelie prin văile din jur. La foc, nu îndrăznea să se gîndească. Văzuse multe în viața lui și mai bine orice, decît focul în schelă... Gîndul acesta îl îngrozea. Era o sondă de-a lui, își zicea că n-are de ce se teme. Săpase aici cu zece ani în urmă, nu mai știa cu ce echipă, acum numai la asta nu-i putea fi gîndul..

Țițeiul îi ajunsese pînă la genunchi. Șuvoiul care țîșnea din conductă izbea în jos și împroșca lichidul pe pereții de ciment bătuți cu putere de dușul de păcură. Bătrînul abia mai putea ține ochii deschiși. Vru să se sprijine de ceva dar se împiedică de grămada de fiare pe care abia șezuse. Instinctiv se aplecă. Pipăi un drug lung de fier pe care îl apucă și îl trase afară. Era tocmai ce îi trebuia. Încercă să pătrundă cu el șuvoiul și tot icnind și scuipînd țițeiul, care îi intra în gură potrivi capătul drugului în spărtura conductei. Fierul răzbi prin șuvoi și începu să tremure mărunt. Deasupra ventilului, în aripa erupției se făcuse o spărtură prin care putea apuca ventilul. Dar mîinile trebuiau să țină fierul și n-avea cum să mai ajungă pînă acolo. Bătrînul se încleștă cu disperare de drug. Șuvoiul șuiera gîtuit, adunîndu-și parcă toată forța pentru a zvîrli din calea lui drugul de fier și omul.

După cîteva minute, bătrînul simți că nu va putea rămîne prea mult în poziția aceea.

Nivelul țițeiului creștea, și, deși în bezna dinăuntru nu putea să vadă precis pînă unde ajunsese lichidul, îl simțea urcîndu-i-se călduț și viscos dincolo de genunchi. Puterile îi slăbeau, bătrînul se vedea alunecînd jos, iar șuvoiul țîșnind, liber, puternic. Și acolo, în căsuța de la capătul drumului, poate că tușa Irina umezise cu fruntea ei geamul tot privind prin furtună să-l vadă dacă vine...

Se încleștă mai mult de drug, cu mîinile, cu picioarele, cu gîtul, cu toată ființa. În clipa aceea printre scîndurile care acopereau ieșirea de sub sondă pătrunsese scurt luminile mașinii cu care coborau de pe Viforita băieții din echipa lui Alexandru. I se păru că aude distinct huruitul motorului și, sugrumat de bucurii, începu să strige din toate puterile :

— Alexandreee ! ... Săriți băieți !.... Măi Ispas, tată, hai că se prăpădește sonda. Săriți! Alexandreee !... Panainteee !... Ispaaas !... Hai prisleo, hai tată că nu-s supărat pe tine...

Dar huruitul mașinii se pierdu în depărtare și dincolo de crăpăturile dintre scînduri nu mai rămase să clipească decît lumina fulgerelor tot mai potolite.

Bătrînul slăbi strînsoarea. Drugul se sfredeli sub el parcă să-l rupă. Atunci încolăcindu-se pe fier cu mîinile, cu picioarele, cu întreaga sa ființă bătrînul își desfăcu o mînă și, cu un efort suprem, apucă ventilul. Învirti... Încă o dată ! Și încă o dată !... Nu mai putea. Drugul se răsuci și țîșni afară. Șuvoiul stăvilit pe jumătate se porni din nou. Acum însă nu mai tăia ca lovitura unui paloș. Lovea doar ca măciuca peste închieturile brațelor și osul bătrînesc se încăpățîna să reziste. Bătrînul mai învirti o dată.. Încă o dată !...

Presiunea scădea. Orbit de ploaia neagră, cu mîinile umflate de loviturile lichidului, bătrînul învirti pînă la capăt.

Șuieratul încetă. Doar timpanele bătrînului țiuiau lung, subțire, înfundate de păcură. De pe pereți se prelingea lichidul viscos... Își viri mîinile amorțite de durere în sinul scurteicii și se tîri pe scărița, afară.

Furtuna bătea cu furie.

Bătrînul se opri între lemnăria sondei prăbușite, își trase mîinile afară, și le privi la lumina unui fulger. Erau mîinile lui, le cunoștea chiar așa, negre de petrol, doar altfel, de puține ori le văzuse în viață.

Își întinse fața în bătaia vîntului. Trase adînc aer în piept și o porni cu pas întins spre casă, boscorodind bătrînește.

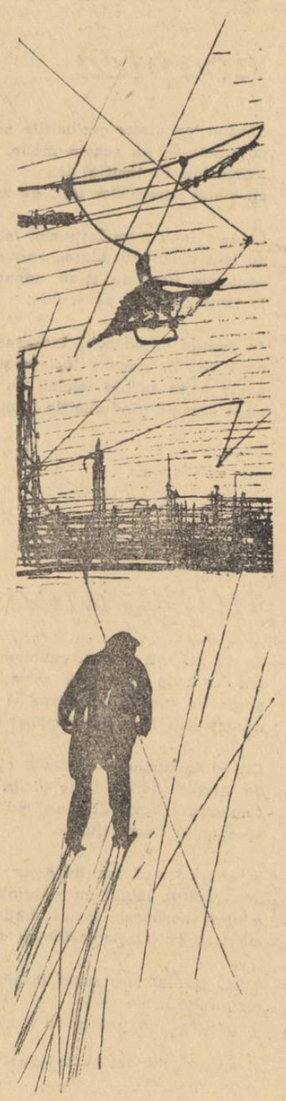

Desene de
MIHU VULCĂNESCU

MAXIM GORKI
ŞI SCRIITORII TINERI

În anul 1911, în revista „Sovremenii mir" (Lumea contemporană), apărea sub semnătura lui Maxim Gorki articolul Despre scriitorii autodidacți. **Marele scriitor proletar sintetiza aici observațiile sale pe marginea consultării unui număr de peste 400 manuscrise trimise lui din cele mai diverse colțuri ale Rusiei de către feluriți începători în ale literaturii. Cu o minuțiozitate de-a dreptul științifică, Gorki (care se afla atunci în Italia), a clasat materialul după originea socială a autorilor (114 muncitori, 67 țărani, 17 meseriași etc), după motivul care i-a îndemnat să scrie, după teme, după atitudinea față de literatura clasică etc. Dintre observațiile, interesante și pentru cercetătorul de azi, merită să fie reținută în primul rînd aceea că în timp ce în creația „profesioniștilor" predomina atunci în Rusia (în anii reacțiunii stolipiniste) descurajarea, deznădejdea, deruta ideologică, neîncrederea în om, din producțiile „autodidacților", în ciuda caracterului lor rudimentar, cu totul neîngrijit din punct de vedere al formei, se simțea „cum din mijlocul poporului rus, în chip nemijlocit, se trezește la viață un nou tip de om — un om optimist, stăpînit de o nepotolită sete de cultură, lecuit de fatalism și de pesimism și de aceea capabil de acțiune".**

Trei ani mai tîrziu, în prefața la prima antologie a scriitorilor proletari (1914), răspunzînd scepticilor care susțineau că o literatură proletară „nu a existat niciodată și nicăieri", Gorki scria: „Sînt ferm convins că proletariatul își poate crea o literatură, tot așa cum și-a creat — cu mare trudă și cu uriașe sacrificii — o presă cotidiană". Iar apoi adresîndu-se direct muncitorilor:

„Poate că nici voi înșivă nu vă dați seama, n-ați observat, ce mult ați făcut pentru generațiile viitoare de muncitori ruși și pentru întreaga lume proletară de pe fața globului; pilda voastră va fi, fără îndoială, un măreț izvor de forță în lupta pentru o nouă cultură universală".

Profetice cuvinte!

Încrederea lui Gorki că din rîndurile poporului muncitor se vor ivi mereu noi și noi talente a fost neabătută, ea fiind o consecință directă a concepției sale despre viață, a crezului său estetic. Dar abia în epoca sovietică Gorki a căpătat posibilitatea să organizeze pe scară întinsă sprijinirea „începătorilor" a „scriitorilor-începători", cum îi numea el. Ridicîndu-se, în articolul „Despre scriitorii cosacrați și începători" (1928) împotriva atitudinii de dispreț aristocratic pe care o manifestau unii colegi ai săi față de aspirațiile literare ale unor muncitori și țărani, Gorki a oferit din acest punct de vedere un minunat exemplu personal de felul cum trebuie ajutat efectiv, nu în vorbe, ci prin fapte, tineretul.

Activitatea respectivă a lui Gorki a fost intensă și multilaterală, incluzînd corespondență regulată, convorbiri cu scriitorii ridicați din rîndurile udarnicilor, organizarea revistei Învățătura literară, **unde au apărut, sub semnătura întemeietorului realismului socialist, recenzii despre lucrările unor începători, celebrele „convorbiri despre meșteșug", precum și alte articole de îndrumare ca „Despre tehnica literară" (1932), „Despre realismul socialist" (1933), „De vorbă cu tinerii" (1934) etc. Tot din inițiativa lui Gorki a luat ființă „Institutul de literatură" pentru calificarea tinerilor talentați, institut care funcționează pînă astăzi și-i poartă numele.**

Un cercetător al tuturor acestor materiale, precum și al corespondenței lui Gorki, nu poate să nu fie impresionat de excepționala minuțiozitate a fiecărei analize. Cu grijă într-adevăr părintească pentru fiecare începător, Gorki reliefa laturile pozitive ale manuscriselor, dar le și supunea unei critici temeinice, la obiect, referindu-se la temă, orientarea ideologică, subiect, ca și la limbă, atrăgînd atenția asupra fiecărei expresii nereușite, dînd explicații largi despre felul cum trebuie scrisă literatura etc.

Ideea lui Gorki, potrivit căreia fiecare generație de scriitori poartă răspunderea pentru pregătirea generației viitoare, nu numai că este justă și generoasă, dar e și o idee prin excelență socialistă, militantă. Ea exprimă lapidar și pregnant unul din aspectele esențiale ale politicii partidului clasei muncitoare în domeniul literaturii și artei.

În țara noastră, sub îndrumarea Partidului Muncitoresc Romîn, acestei sarcini i s-a dat atenția cuvenită de la înființarea Uniunii Scriitorilor. Vom aminti doar de cele trei consfătuiri pe țară ale tinerilor scriitori (în 1950, 1956 și 1960), de aportul pozitiv al școlii „Mihail Eminescu", de rolul revistei „Tînărul scriitor", de călăuzirea cercurilor literare, de activitatea din ce în ce mai bogată a revistei „Luceafărul". Dacă literatura noastră se poate mîndri cu faptul că la noi, într-un răstimp relativ scurt, s-au impus prin creația lor atîtea talente literare noi, aceasta se datorește și perseverenței cu care s-a lucrat în spiritul tradiției gorkiene.

Rămîne mereu actual sfatul lui Gorki adresat tuturor literaților, dar mai ales tinerilor, de a nu se apuca de scris pînă nu au certitudinea că au de comunicat cititorilor ceva esențial, nou, important. „Dorința de a se dedica muncii literare, **scria Gorki în articolul programatic publicat în nr. 1 al revistei „Învățătura literară" (1930),** — este în fond dorința firească, sănătoasă, a omului de a se contopi cu masa prin oglindirea, prin redarea cu ajutorul cuvîntului, a fenomenelor de o infinită diversitate din viața lăuntrică sau exterioară a oamenilor". **Iar într-un articol, vorbind despre calitățile pe care ar trebui să le posede un scriitor proletar, adică un scriitor militant pentru cauza Partidului Comunist, Gorki așează în loc de frunte năzuința** „de a însufleți prin toate mijloacele atitudinea activă a cititorilor în fața vieții, de a le întări încrederea în propriile lor forțe, în posibilitățile lor, de a învinge (...) tot ce-i împiedică să înțeleagă și să simtă mărețele rosturi ale vieții, rolul esențial și imensa bucurie a muncii".

În strînsă legătură cu cele de mai sus, se cuvine să fie subliniată apoi ideea asupra căreia Gorki va reveni nu o singură dată, și anume că mai ales cei tineri nu au dreptul să piardă din vedere că „realitatea noastră cere imperios scriitorilor să observe, să scoată la lumină, să zugrăvească tot ce se remarcă din punct de vedere calitativ, tot ce este nou, „pozitiv", tot ce se află în plină dezvoltare în cuprinsul ei". **Referindu-se la faptul că literatura (atunci, în 1929) nu oglindea suficient noua realitate socialistă și nu o oglindea în laturile ei esențiale, Gorki vedea cauza principală a neajunsului în faptul că** „atenția scriitorilor se îndreaptă mai cu seamă spre fenomenele pe cale de dispariție, iar nu spre cele care acum încep să prindă viață, să acționeze". **Preferința „atavică" a unor scriitori mai virstnici pentru zugrăvirea laturilor negative ale vieții, Gorki o explică prin influența covîrșitoare a literaturii secolului al XIX-lea, care în mod firesc se „specializase" în zugrăvirea unor asemenea fenomene. Tineretului îi era mai ușor să înfrîngă această tradiție, să aducă un cuvînt cu totul nou, punînd accent pe ceea ce era semnificativ prin conținutul înaintat al fenomenului.** „Misiunea scriitorilor noștri, — **scria Gorki** — este o misiune dificilă și complicată. Ea nu se limitează la critica realității vechi, la denunțarea caracterului contagios al racilelor ei. Misiunea lor este să studieze, să reliefeze, să zugrăvească și prin aceasta să afirme noua realitate. (...) Tinerii scriitori au destule de spus despre noile bucurii ale vieții, despre înflorirea bogată, în toate domeniile, a forțelor creatoare, la noi în țară. Ei trebuie să se inspire și să-și caute materialul literar în torentul larg și vijelios al muncii creatoare de noi forme de viață, ei trebuie să trăiască pe cît e posibil mai aproape de voința creatoare a epocii noastre, voință întruchipată de clasa muncitoare".

Dar tocmai pentru că vedea în reliefarea noului principala misiune a tînărului scriitor, Gorki critica aspru, fără nici o îngăduință, tendințele unora de a se rupe de viață, de a se „profesionaliza"(cum spunem noi astăzi) îndată după apariția unui prim volumaș.

Gorki a dat scriitorilor începători nenumărate sfaturi „tehnice", a analizat cu răbdare nemaiîntîlnită sute, chiar mii de manuscrise, dar s-a preocupat tot atît de mult de problemele etice ale tineretului. Glasul său devenea mînios cînd avea de înfierat manifestări de îngîmfare, intoleranță față de redacții, refuzuri de a ține seama de sfaturile celor maturi sau atitudinea neglijentă față de învățătură. Ideea că orice tînăr care vrea să facă literatură trebuie să învețe neîncetat e una dintre acelea care se repetă deosebit de des în lucrările lui Gorki. Autorul „Mamei" sublinia mereu că tinerii sînt datori să învețe literatura, că trebuie să citească și să recitească operele clasice și cele contemporane (cît de sarcastic vorbea Gorki despre poeții care nu-i citesc pe prozatori și despre prozatorii care nu-i citesc pe poeți), că trebuie să-și însușească tehnica literară și mai ales să cunoască foarte bine limba în care scriu. Față de greșelile de limbă, Gorki manifesta o intoleranță aproape pedantă.

Analizînd cu grijă manuscrisele începătorilor, maestrul răbdător descoperea adesea cauza nereușitei în faptul că autorul s-a mărginit să transcrie un fapt de viață interesant, care i s-a părut semnificativ. Gorki cerea neîncetat scriitorilor debutanți să-și apropie arta tipizării, artă ce nu poate fi cîștigată decît în urma unui contact viu și permanent cu lupta și munca eroică a constructorilor socialismului. Marele scriitor condamna fără cruțare pe acei tineri care socoteau că talentul lor „înnăscut" îi poate scuti de datoria de a observa și de a studia cu atenție viața poporului. Gorki numea o asemenea atitudine — „o atitudine neartistică față de viață".

Evocînd din nou, cu admirație și recunoștință, la a 25-a comemorare, figura părintetlui literaturii proletare, să ne închinăm cu smerenie în fața marelui simț de răspundere de care dădea dovadă în tot ce făcea, inclusiv în munca de îndrumare a tineretului.

Fie ca acest simț de răspundere comunist să inspire mereu și creația tinerilor scriitori din patria noastră.

Mihai Novicov

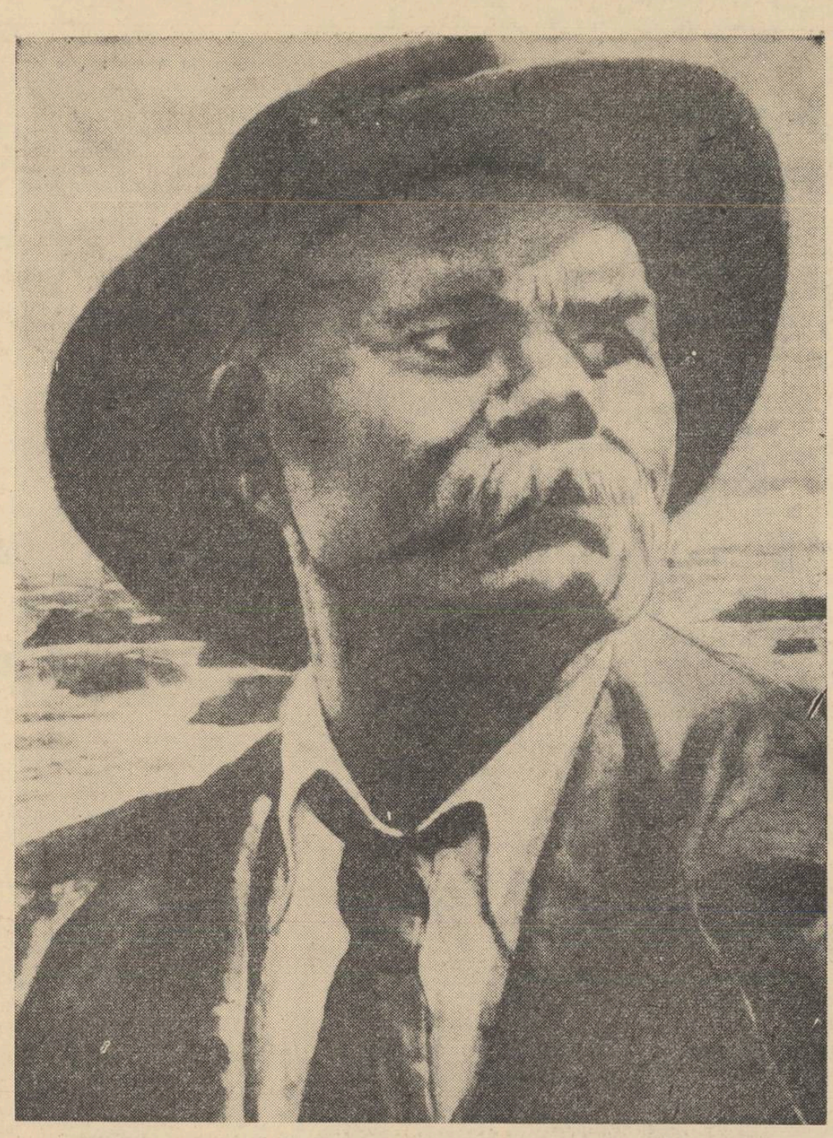

Ecoul operei lui Gorki în literatura universală

Veacul XX a început în literatura universală sub semnul unui viu interes pentru creația gorkiană. După ce cititorul european făcuse substanțial cunoștință în ultimele decenii ale sec. XIX cu opera lui Gogol, Turgheniev, Tolstoi și Dostoievski, el devenise în genere receptiv la creațiile scriitorilor ruși și atent la manifestările curente ale literaturii ruse, curios de a afla cît mai mult despre această literatură care i se dezvăluise atît de originală, de înălțătoare în idealurile ei, de minunată în arta ei. De aceea apariția oricărui talent nou era primită cu bunăvoință și interes. Cu atît mai mult putea trezi o curiozitate din cele mai vii o personalitate literară ca Gorki, care apărea înzestrată nu numai cu un talent remarcabil, dar și deschidea drumuri noi, perspective noi de dezvoltare a literaturii în genere. E semnificativ că după ce primele tălmăciri, apărute la hotarul între cele două secole, pun, pentru prima oară, la îndemîna cititorilor străini primele creații gorkiene, interesul crește puternic. Numeroase volume de opere și opere alese, culegeri de povestiri apar în anii 1901—1906 în cele mai diferite limbi europene : franceză, germană, engleză, bulgară, olandeză, daneză, italiană, spaniolă, romînă, poloneză, norvegiană, suedeză, cehă etc. Interesul arătat față de opera lui Gorki s-a dovedit a avea continuitate, manifestîndu-se ca un proces de dezvoltare și creștere, de extindere a ariei de circulație a operelor scriitorului proletar pe fiecare an ce trecea. În acest sens ar merita menționată circulația bogată pe care creația gorkiană a avut-o mai ales după 1920 în China și în anii din urmă și în alte țări ale Asiei (India, Indonezia, Vietnam etc.). Desigur unele fluctuații și momente de frînare au existat în funcție de situația politică din unele țări, cum ar fi de pildă, anii dominației fasciste în Germania. Piedici în difuzarea creației scriitorului proletar au pus și cercurile guvernante, burghezo-moșierești din țara noastră în anii dintre cele două războaie mondiale. În schimb cu atît mai puternică este răspîndirea ei astăzi într-o Romînie democrat-populară. În genere trebuie subliniată bogata prezență a scriitorului Maxim Gorki în epoca noastră în cele mai diferite țări și mai ales în acele țări care-și făuresc o viață nouă și o literatură nouă. Un roman ca *Mama* a apărut în total de circa 122 ori în 42 de limbi diferite. Și nu e mai puțin semnificativ faptul că sarcina de popularizare a operei lui Maxim Gorki și-au asumat-o cel mai adesea personalități de vază ale diferitelor literaturi — Romain Rolland sau Henry Barbusse, Stefan Zweig, Theun de Vries, Lu Sin sau Mao Dun, Bakalov sau Todorov, Iulian Tuwim sau Maria Dombrowskaia, Cezar Petrescu sau Al. Philippide la noi în țară. Interesul puternic și multilateral manifestat față de creația lui Maxim Gorki nu a avut și continuă să nu aibă nici astăzi același izvor la numeroșii săi cititori și admiratori din diferite țări. Pentru unii opera lui Gorki a fost mai ales prilej de surpriză, un moment literar senzațional. Ei vedeau în Gorki părintele unui nou exotism, pe linia temei vagabonzilor. Pentru alții, oameni cu concepții înaintate, acest interes se năștea din înțelegerea și aprecierea caracterului inovator pe care-l avea opera marelui scriitor proletar. Pentru aceștia, îndeosebi pentru scriitorii progresiști ai sec. XX, Romain Rolland, Henry Barbusse, Louis Aragon, Andersen Nexő, Theodor Dreiser, Bernard Shaw, Anna Seghers, Mihail Sadoveanu, opera lui Gorki a însemnat foarte mult. Desigur că fiecare dintre ei, ținînd seama de propriile sale concepții și poziții politice și sociale, putea înțelege mai complet sau mai puțin complet cuvîntul nou, revoluționar rostit de Gorki, de natură să schimbe dezvoltarea întregii literaturi a sec. XX. Importanța mondială a creației lui Gorki, ca operă de artă inspirată din lupta proletariatului pentru o lume nouă, mai bună, pentru socialism a fost subliniată de Romain Rolland : *„Gorki a fost primul și cel mai mare dintre scriitorii lumii care a deschis drum revoluției proletare, care a dăruit acestei revoluții toate forțele sale, prestigiul gloriei sale și bogata sa experiență de viață, de om care încă din anii copilăriei a cunoscut mizeria și înjosirea, hărăzite proletariatului înrobit".* Iar Jean Richard Bloch l-a denumit pe Gorki *„pionierul literaturii revoluționare".*

Un ecou puternic au avut în literatura mondială chemările înflăcărate ale lui Gorki la luptă, la înnoirea, la primenirea vieții, ca și mesajul său umanist de adîncă și înălțătoare iubire și încredere în om („Omul, ce mîndru sună acest cuvînt!"). Și înainte, dar mai ales după apariția romanului *Mama*, crezul revoluționar al lui Gorki a devenit limpede pentru cei capabili a-l înțelege și a și-l însuși. Pe bună dreptate scria Johannes Becher că Gorki *„găsește sprijin în iubirea înflăcărată a tuturor muncitorilor din lume".*

În anii de la începutul secolului XX și mai tîrziu, în atmosfera literară infectată de miasmele decadentismului, în perioada de slăbire în unele literaturi a vigorii realismului critic, opera lui Gorki a venit ca o adiere de vînt proaspăt, ca o afirmare luminoasă și puternică de adevăr și artă. Heinrich Mann observa : *„Gorki a extins domeniul creației literare, a deschis căi noi și perspective noi pentru literatura mondială. El ne-a dat teme noi și un cititor nou. Gorki a introdus primul în literatură ca eroi pe reprezentanții unei clase care pînă atunci nu fusese reprezentată în literatură. Gorki a făcut ca masele largi ale proletariatului să devină prietenele cărților".*

Este incontestabilă puternica înrîurire pe care au exercitat-o asupra literaturii sec. XX în căutările ei, în năzuințele ei de a găsi un erou pozitiv — figuri ca Pavel Vlasov și Cutuzov, personalități integre, de luptători pentru o societate nouă, pentru socialism, întruchipări ale celor mai înalte și mai nobile idealuri ale epocii noastre. Într-o scrisoare adresată lui Gorki, Henry Barbusse mărturisea : *„Operei Dvs. mă adresez, ca să pot rezolva cu succes sarcina de a dezvălui pînă la capăt, pe deplin și limpede, chipul omului NOU..."* Năzuința de a realiza figuri de eroi noi, asemenea lui Pavel Vlasov, a însufleți pe mulți romancieri ai secolului nostru, de la Martin Andersen Nexö cu al său *Pelle Cuceritorul* și pînă la Louis Aragon în epopeea sa *Comuniștii.*

Maxim Gorki a înnoit — și a putut-o face tocmai în virtutea poziției înaintate pe care se situa — unele teme devenite oarecum clasice pentru literatura europeană de la sfîrșitul sec. XIX și începutul sec. XX. A văzut mai adînc, pe un fundal social mai larg și într-o condiționare de fenomene mai bogată, procesul destrămării capitalismului *(Afacerea Artamanov)* decît John Galsworthy în *Forsyte Saga* sau Thomas Mann în *Familia Buddenbroock.* Învățîndu-l *„pe intelectual cum trebuie să reacționeze la drama socială"* și dezvăluind *„necesitatea și inevitabilitatea victoriei forțelor sociale asupra celor individuale",* după cuvintele lui Henry Barbusse, Gorki oferea o interesantă pildă lui Romain Rolland sau aceluiași Barbusse, de felul cum trebuie considerată de un scriitor progresist al veacului XX tema intelectualului, a relațiilor sale cu poporul, a locului său în lupta revoluționară.

Romanul-epopee *Comuniștii,* dramele lui Berthold Brecht manifestă deasemenea evidente afinități cu experiența gorkiană.

Prestigiul și importanța mondială a operei lui Gorki sînt datorate faptului că el este întemeietorul realismului-socialist. Ca cel dintîi scriitor al realismului-socialist și ca reprezentant clasic al lui, Gorki este cu adevărat dascălul unei pleiade întregi de scriitori, dascălul tuturor celor ce, atît în țările de democrație populară, cît și în cele capitaliste, merg pe un drum nou în artă și-și afirmă adeziunea la metoda realist-socialistă. *„Maxim Gorki* — scria Julius Fucik — *a fost DASCĂLUL noilor generații de scriitori și a învățat și pe mulți dintre scriitori mari, contemporani cu el".* Iar Louis Aragon mărturisea: *„...Mi-am format obiceiul să mă adresez pentru sfaturi în problemele meseriei mele de scriitor celui... ce primul a dat realismului din zilele noastre un caracter nou..."*

Preluînd și dezvoltînd creator experiența artistică a lui Maxim Gorki, urmîndu-l pe drumul deschis de el, au reușit să realizeze opere de mare importanță și valoare Louis Aragon, Anna Seghers, Jorje Amado, Leon Cruczkovski, Cazimir Brandes etc. Dar ecourile acțiunii inovatoare întreprinse în artă de marele scriitor proletar nu se circumscriu la acei creatori a căror ideologie se înscrie sub semnul socialismului și ale căror opere sînt scrise după metoda realist-socialistă. Experiența creatoare a lui Gorki îndrumă, ajută, luminează drumul căutărilor unor scriitori care nu au ajuns încă pe pozițiile realismului socialist, dar care doresc să exprime adevărul vieții (James Aldridge, de pildă).

Cu atît mai adevărate sînt cuvintele rostite odinioară de Henry Barbusse : *„În epoca noastră Gorki este o măreață făclie, ce deschide căi noi lumii întregi..."*

Tatiana Nicolescu

GORKI ÎN CONȘTIINȚA SCRIITORILOR NOȘTRI

„Maxim Gorki este un mare artist și, împreună cu Romain Rolland, scriitorul cel mai profund uman dintre contemporani".

G. Ibrăileanu (1920)

„Din toată opera lui Gorki se desprinde o sănătate sufletească, un echilibru în judecata lui intimă și acel respect desăvîrșit pentru adevăr".

Mihail Cruceanu (1928)

„Respectați omul... **Întreaga operă și întreaga viață a marelui scriitor au avut drept călăuză principiul de mai sus".**

Ion Pas (1956)

„Miezul realismului socialist trebuie căutat în opera lui Gorki. Acest realism nou, pe care Gorki l-a ilustrat cel dintîi prin opere de mare creație literară, se distinge prin preocuparea lui constructivă și prin tendința lui socială. Păstrînd toată aprimea critică, realismul socialist este preocupat de viitor și este fundamental optimist, în sensul că el crede în îmbunătățirea și în progresul societății l"

Al. Philippide (1948)

„Răsunetul lui Gorki a fost imens în țara noastră, îndată după apariția primelor volume. Iar influența lui în cugetul lectorilor și în cugetul scriitorilor e în afară de orice tăgăduială. Vestea de pe atunci e lume nouă".

Cezar Petrescu (1950)

„Cred că aveam șaisprezece ani cînd am deschis întîia oară cartea lui Maxim Gorki „Mama". După ce l-am cetit pe Gorki, am rămas cu simțămîntul că s-a răsfrînt în mine o umbră de munte sau de monument. Gorki m-a ajutat să văd sufletul oamenilor".

Eusebiu Camilar (1950)

„Gorki propovăduiește tinerilor scriitori datoria ce o au intelectualii de a sprijini necurmat și cu toată puterea lupta politică a muncitorimii pînă la izbînda finală".

Mihail Sadoveanu (1951)

„Oriunde am deschide cărțile lui Gorki, cuvintele lui vorbesc milioanelor de oameni simpli de astăzi, cu căldură de frate".

Camil Petrescu (1951)

„Ca un munte în jurul căruia gravitează o țară întreagă, figura lui Maxim Gorki se înalță peste întreaga cultură sovietică, pisc neclintit și sfînt spre care se întorc toate privirile".

Geo Bogza (1953)

„Imaginile lui au o puternicie, nemaiîntîlnită pînă la el nici la Balzac, nici la Flaubert, nici la Turgheniev, autorii lui preferați".

Tudor Arghezi (1956)

LOCURI DE MUNCĂ ȘI INSPIRAȚIE ALE LUI EMINESCU LA BUCUREȘTI

Din diferitele însemnări ale contemporanilor și din datele ce se pot culege din publicațiile timpului, vom arăta aci — pe scurt — unde au fost, în București, locurile de muncă și de inspirație ale genialului poet.

Dacă cea dintîi locuință a sa la București nu este cunoscută, în schimb se cunoaște cel dintîi loc de muncă aci, anume la Teatrul Național, de unde cerea — printr-o petiție ce ne-a rămas — un acont, la 18 septembrie 1868, dată la care deci era angajat la acest teatru. Cea dintîi locuință cunoscută a lui Eminescu în București a fost în apropiere de încrucișarea Căii Victoriei cu str. Al. Popov, pe atunci numită strada Fintînei, și anume la Mihail Pascaly (directorul trupei de teatru la care tînărul poet fusese sufleur în timpul turneului acestuia în provincie și cu care venise în București în luna august).

Al doilea loc de muncă al lui Eminescu în Capitală a fost la redacția ziarului Timpul, începînd din noiembrie 1877, cînd, întors de la Iași și stabilit în București, începe colaborarea sa la acest ziar. Pe atunci Timpul își avea redacția și administrația în Palatul Dacia, aflat la colțul Căii Victoriei cu str. Lipscani, în fața magazinului Victoria *de astăzi — unde Eminescu, care locuia într-o casă de pe str. Speranței, ajungea coborînd pe străzile aflate pe actualul traseu al Bulevardului Republicii. În acea vreme bulevardul nu fusese încă deschis.*

În toamna anului 1878 Eminescu a locuit un scurt timp la Titu Maiorescu, pe strada Herăstrău nu pe str. Sf. Vineri. (A nu se confunda str. Herăstrău de atunci cu cea de azi care nici în 1922 nu avea decît 17 case):

Voind probabil să fie mai liber, Eminescu s-a reintors însă repede în căsuța din str. Speranței. La începutul anului 1879 se mută de aci la fosta Mînăstire Caimata — dărîmată în 1890 —. Locuința se afla în dreptul casei cu nr. 44 de pe B-dul Republicii, unde închirie o chilie, pe care a descris-o, într-o poezie găsită printre postume, astfel :

„O chilia mea sărmană
Cu negritul, tristul zid..
Triști pereți, negriți de
vreme..."

Începînd de la 22 octombrie 1879, ziarul Timpul *își mută birourile în str. Academiei nr. 19,* „în curte, față în față cu poarta otelului Union" ; *drumul pînă aici era mai scurt, dar tot cam pe aceleași străzi ce nu mai există astăzi. Încă din luna ianuarie același an se mutase și Maiorescu în casa sa din str. Mercur nr. 1, azi str. Pictor Verona.*

La 16 februarie 1880, Timpul *își mută din nou sediul în str. Luterană nr. 11 b, iar poetul se mută și el, iarăși, de data aceasta în str. Segmentului nr. 9, numită azi Ion Slavici, unde în locul casei „mohorîte" în care locuia el atunci, se înalță acum un bloc modern.*

Desele schimbări de locuință ale poetului nu erau datorite vreunui capriciu, ci necesității de a se afla cît mai aproape de locul său de muncă, care era redacția ziarului Timpul *și care se muta mereu !*

Într-adevăr, strada Segmentului era în apropiere de str. Luterană, drumul dintre ele trecînd prin grădina Cișmigiului, pe care deci poetul o străbătea cel puțin de două ori pe zi. Dar, la 5 octombrie același an, redacția se mută și de aici, în strada Covaci nr. 14, cam departe deci de locuința lui Eminescu și de aceea poetul este nevoit să se mute din nou. Îl găsim cu noua adresă în str. Enei nr. 1, la pictorul Carol Pop de Szatmary. Pe locul acestei vechi case, dărîmată în 1939, se află acum blocul în care, la parter, sînt birourile Anticariatului de Stat. De aci, trecînd pe la Universitate, pe străzile Academiei și Smîrdan, poetul ajungea repede în str. Covaci.

Ulterior, Timpul *își mută din nou birourile și anume : administrația, la 4 februarie 1881, în Pasajul Romîn, „Scara nr. 7", iar la 3 martie se mută și redacția în Calea Victoriei nr. 102. De data aceasta Eminescu nu a mai avut nevoie să se mute și dînsul, căci noile sedii ale ziarului la care lucra erau și mai aproape de locuința sa din casa Szatmary, pe care nu o părăsi decît ca să se mute chiar în același imobil cu redacția și anume la colegul său Ion Slavici, care locuia acolo.*

Pentru situarea acestei case, trebuie însă confruntată numerotația de atunci a clădirilor de pe Calea Victoriei, cu cea prezentă. Așa că greșit se arată într-un articol că aceasta casă ar fi fost „lîngă Biserica Albă", căci numărul de pe atunci al actualei case de la nr. 102 (aflată aproape de această biserică) era de fapt 114, după cum se poate vedea chiar de pe plăcile vechi ale numerelor, dintre care unele au mai rămas pe zidurile caselor de pe aici. Vechea casă cu nr. 102 nu mai există, căci aceasta se află cam pe locul fostei cafenele „Corso", dărîmată de asemenea, între străzile Episcopei și C. A. Rosetti, adică în actuala piață a Palatului Republicii.

La 25 aprilie 1932, în ziarul Timpul *apare un anunț în care — într-un stil telegrafic — se spune : „Redacția și Administrația... precum și Clubul conservator... s-au mutat în Piața Teatrului, casa Mandi, lîngă Fialcovski, str. Știrbei Vodă nr. 2".*

Eminescu se mută iarăși, împreună cu prietenul și colegul său de redacție Ion Slavici, în noua locuință a acestuia, din piața Amzei nr. 6, pe locul blocului ce se ridică acum în fața Studioului Teatrului Național.

În aceste locuri și pe aceste drumuri și-a trăit Eminescu ultimele zile, înainte de prima îmbolnăvire. Însănătoșit, poetul revenì în București în primăvara anului 1888 și închirie o „odăiță sărăcăcioasă" în casa unui anume Mercuș din Piața Teatrului, unde locui pînă în ianuarie 1889, cînd a fost din nou internat.

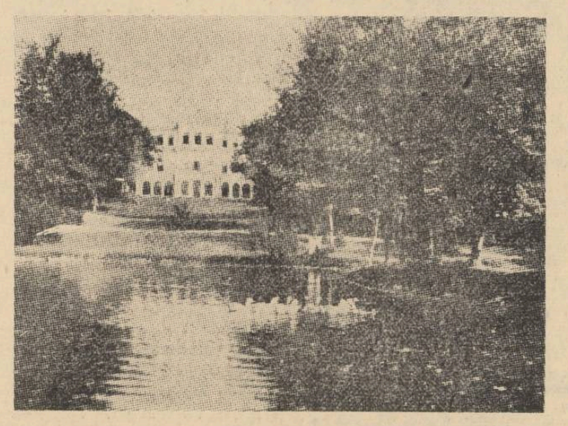

Măgurele — fostul castel Oteteleșeanu.

In acest răstimp, Eminescu a fost angajat și a lucrat ca redactor al ziarului Romînia liberă *de pe atunci, de sub direcția lui D. Aug. Laurian, care-și avea redacția în Pasajul Romîn nr. 3. Aci avea un salariu de 200 lei pe lună și scria articole de sociologie și literatură. Începînd din decembrie 1888 colaborează și la revista* Fîntîna Blanduziei, *în ale cărei prime numere este trecut în fruntea listei colaboratorilor — numele său fiind scris cu litere mai mari ca ale celorlalți.*

Dintre plimbările făcute de poet în împrejurimile orașului avem știre — din prefața scrisă de prof. Enache Ionescu unui „Ghid al Capitalei" — despre aceea făcută în satul Măgurele, ca oaspete al familiei Oteteleșanu, la castelul de aci (în prezent local de școală pedagogică), care îi inspiră frumoasele versuri din Scrisoarea a IV-a, *creată în farmecul de vis al unei nopți cu lună :*

„Stă castelul singuratic,
oglindindu-se în lacuri,
Iar în fundul apei clare,
doarme umbra lui de veacuri"

OAMENII ŞESENALULUI

SCARA PASIUNILOR

de Ilie Purcaru

La început, o bună vreme, a fost numai emoţia instalării noului utilaj. Atît de vie, că oricare alt gînd dispăruse. Pînă şi acel „Ce voi face?" — fulger de spaimă, cînd primise noul post — păruse a se tulbura printre cutele altor emoţii. Era o întrebare pe care nu şi-o mai punea, aşa cum nu-şi mai punea o mie de alte întrebări străine clipei. Trăia doar din prezent, şi noaptea, tîrziu, adormea de cum punea capul pe pernă, sleit de ostenelile lungi ale zilei.

Griji, temeri, emoţii ...La fiecare pas, cîte una. Utilajul acesta ultramodern înfricoşa prin uimitoarea-i fineţe. Totul era o cizelură, de la limbile manometrelor — piciorușe de gîză — pînă la enormii femuri albăstrii care încheiau scheletul maşinii; o nesfîrşită cizelură fină, pe care niciodată nu puteai jura că n-ai lovit-o, că n-ai zgîriat-o cumva, atingînd-o cu brutalităţi neştiute în degete. (In ce-l privea, supraveghind instalarea, Constantin ţinea mîinile la spate, prudent...). Groaza cea mare i-o inspira însă muncitorul care executa instalaţia, electricianul Nicolae Defta. Era, în primul rînd, mult prea tînăr acest flăcău. „Cîţi ani ai, tovarăşe Defta?" Aplecat, în clipa aceea, peste iedera de fire electrice pe care le împletea calm, cu mîinile sale butucănoase şi grele, pîrlite la culoare ca niste mînuşi de boxer, flăcăul cel voinic tresărise; se întoarse pe jumătate; un obraz rumen, ca de copil, şi un ochi albastru care rîdea: „Cred că sîntem leat, tovarăşe inginer. Am 26 de ani. Dumneavoastră?" Constantin tăcuse, încruntîndu-se, şi din clipa aceea îi reproşase lui Defta surîsul. Surîzînd cu superioritate tot timpul, electricianul da a-nţelege că el face o muncă „de toată ziua"; ba mai şi fredona: „Ionel, Ionelule, nu mai bea, băiatule, că te rîde fetele..." Constantin îl urmărea înspăimîntat. Printre arborii aceia de oţel cromat, cu crengi atît de subţiri că pînă şi liniştea, atingîndu-le, le făcea să vibreze, Defta se mişca parcă fără habar, fredonînd şi zîmbind. Ciudat că nici o frunză a suavei păduri nu cădea, lovită de umărul său aprig, de urs; ciudat că nici o crenguţă cromată nu scrîşnea sub tălpile-i grele.

(Ceea ce nu ştia Constantin era că nopţile, după plecarea lui, Defta rămînea mai departe lîngă maşina-minune; şi cercetîndu-i cu silinţă fiece fibră, rememorînd munca zilei şi deducînd — cu precizie maximă — gestul exact al zilei următoare, ca într-o „repetiţie generală" exigentă, severă, putea arbora cu uşurinţă zîmbetul care-l scotea din fire pe Constantin. Deseori, pe Defta îl apucau zorii acolo. Cînd se ducea acasă, cînd dormea, cînd mînca, era şi pentru Defta însuşi o taină).

Şi într-o dimineaţă, totul fu gata. Defta făcu ultima legătură electrică, o încercă, îşi şterse cu braţul sudoarea care-i şiroia pe obraji. Constantin se miră: nu-l mai văzuse niciodată asudînd. Se răzbunau multele zile de nepăsare şi calm? Aşadar?... Nu avu timp să-şi răspundă. O clipă mai tîrziu, zîmbetul lui Defta se desfăcu iar, plecăciune:

— Gata. Vă salut şi vă doresc numai bine.

Şi dincolo de uşă, în ecoul paşilor: „Ionel, Ionelule..."

Constantin rămase singur.

Doar el şi cele două ajutoare — doi băieţandri în halate albe — care-l priveau aşteptînd.

Îşi muşcă buzele. Vechea întrebare — rămase vie, totuşi, sub preocupările febrile din ultimul timp — răbufni. De acum încolo avea să-i ţiuie mereu în urechi: „Ce voi face?"

★

Absolvind Institutul Electrotehnic fusese repartizat aici, la „Electroputere"-Craiova, mai întîi într-unul din birourile vastului serviciu de proiectări. Trecerea de la facultate la „viaţă" se făcuse simplu, fără „exploziile" pe care le trîmbiţaseră atîţia, în aşteptarea de flacără a zilelor de după examene; ultima o reprodusese întocmai pe prima, poate numai la o scară mai mare, şi, student conştiincios, jalea nu-i potopi iluziile, nu-i cobori închipuirile. Poate că era mai bine aşa! Şi aici — ca şi dincolo — sta ore-n şir în faţa hîrtiei de calc, înconjurat de instrumentele familiare: tabelele de logaritmi, rigla, compasul, care se învăţaseră prin ani să-i ghicească exact orice gînd, făptuindu-i-l. Îşi putea permite să le lase să lucreze şi singure, prezenţa lui fizică asistîndu-le doar, în timp ce gîndul îi zbura cine ştie pe unde. Şi dacă uneori mai rămînea după program (după „curs", dacă vreţi), absorbit de vreo dilemă de calcul sau glosînd pe marginea vreunei soluţii tehnice noi... ei bine, nu făcea şi-n studenţie asemenea escapade?

Că inginerul Constantin Burghelea era mai departe studentul Burghelea Constantin, nu-i o metaforă. Scrisorile care plecau acasă, în Codeştii-Gorjului, păstrau într-atîta vechiul ton „studenţesc" (cu particula viitorului la fiece frază: „cînd voi fi", „cînd voi face", aluzie la ziua integrării depline în viaţa uzinei, dar părînd mai degrabă o aşteptare), încît ai lui mai-mai că se-ntrebau dacă într-adevăr absolvise şi lucra la „Electroputere".

Poate de aceea „explozia" — venită cu cîteva luni mai tîrziu — fusese atît de şocantă:

— Dumneata, tovarăşe Burghelea — îl luase repede, fără nici o introducere, directorul tehnic al fabricii — eşti numit şeful laboratorului de climatizare.

Mai întîi nu-i venise să-şi creadă urechilor. Răspunsese stupid, ca să cîştige timp pentru dezmeticire:

— Poftim?

Directorul se încruntase uşor, pe urmă începuse să rîdă (îi înţelesese altfel uimirea) şi, redevenind serios, dăduse drumul unui veritabil discurs, arpegiind pe fiecare cuvînt notele unei importanţe supreme:

— Aşa cum i-am zis: laboratorul de climatizare. Deocamdată nu-i, dar va fi. Va fi unul din sectoarele-cheie ale fabricii noastre. Să-ţi explic. Aici se va face „climatizarea" produselor, verificarea funcţionării lor la orice climă, sub acţiunea tuturor agenţilor naturali ai planetei... pe care laboratorul dumitale, vei vedea, îi va reproduce întocmai! Pasionant, nu? Va trebui să ne spui: ce-i de făcut pentru ca aparatele noastre, puse în alte condiţii de climă, să nu îmbătrînească prematur; ce materiale se cer schimbate în construcţia lor şi ce calităţi li se pretind materialelor noi. Conform directivelor partidului, produsele noastre trebuie să fie la înălţimea celor mai bune din lume. Fii cît mai exact în verdicte, de asta depinde munca proiectanţilor, a întregii fabrici. E clar?

Constantin îşi umezise buzele uscate:

— De loc.

Directorul îl privise lung. Ridicase din umeri:

— Mai mult nu-ţi pot spune. E un lucru cu totul nou, n-am idee. Vei învăţa singur, văzînd şi făcînd. Eşti suveran absolut acolo, descurcă-te! Vezi că utilajul laboratorului a şi sosit, e splendid, ultima expresie a tehnicii secolului, ca să zic aşa: ar fi bine să supraveghezi chiar dumneata instalarea.

★

Cîntecul lui Defta îşi stinsese de mult ecoul. Rămăsese doar ca o irizare ironică, undeva, într-o cută de aer. Cu ecranul ei neguros, aidoma unui ochi enorm, de ciclop, maşinăria îl privea, aşteptînd. Aşteptau — pîndindu-l printre gene — şi cei doi tineri în halate albe. Şi undeva, suspendată parcă în văzduhul oprit, peste golul clipei, aştepta răspuns întrebarea: „Ce voi face?"

Constantin încercă un surîs. Dar întrebarea nu voi să cedeze. Constantin surîse, totuşi, din nou, hotărînd că primul succes va fi tocmai înfrîngerea spaimei. Ce va face? Simplu. Va face tot ce trebuie, întocmai cum trebuie. Va pune în mişcare maşina (îl învăţase bine regulele) şi va lucra. Dincolo de ecran, în cabina marii maşini, va rîndui materialele electrotehnice care compun produsele fabricii: oţelul şi cromul, bachelita şi zincul, vinilinul şi cuprul, şi apăsînd succesiv pe butoane va crea după plac: canicule de peste 70 de grade, îngheţuri bruşte, radiaţii ultraviolete şi infraroşii, ploi de tot felul, de la bură şi pînă la torente năpraznice. Va observa cum se comportă materialele şi va consemna clar, pe rubrici exacte: la aparatul x trebuie înlocuit materialul y de la ansamblul z; propun materialul w, care prezintă avantajele... Constantin surîse din nou întrebării, dar spaima crescuse cu fiece clipă: va face faţă? Va dibui elementele noilor sarcini? Nu va greşi în verdicte? Întrebarea iniţială se multiplicase acum într-o sută de spaime.

Auzi scîrţîitul uşii. Se întoarse. In prag sta Ionuţ, colegul de la proiectări. Ionuţ rîdea; la subsoară strîngea un sul de hîrtii:

— Cum te simţi aici, şefule?

— Splendid.

Ionuţ îl privi atent. Nu mai rîse. Şi cu o undă de respect, întinzîndu-i sulul:

— Uită-te la aparatul ăsta. Să ne spui dacă materialele corespund din punctul tău de vedere...

— Bine, o să vă spun... din punctul meu de vedere.

Celălalt înghiţi un nod, intimidat:

— Cînd ne dai răspunsul?

— Cred că... Oricum... repede. Mîine dimineaţă!

La un minut după plecarea lui Ionuţ apărură materialele care trebuiau supuse la probe. Băieţandrii în halate albe aşteptau.

— Duceţi-vă la proiectare — se încruntă Constantin — şi cereţi un plan al aparatelor pe care ni le trimit luna asta. Să nu vă mişcaţi de-acolo pînă nu-i gata.

În urma celor doi, răsuci repede cheia în broască. Oftă. În sfîrşit, singur! Singur în faţa maşinii care-l privea cu ochiul ei lunatic, enorm. Singur cu întrebările care băteau din aripi în aerul dens. Constantin strînse din dinţi; se pregăti de luptă, suflecîndu-şi mînecile.

Se uită la ceas: ora 9.

Cînd se uită a doua oară — după numai o clipă — trecuse de 12.

Ore, ore...

Limbile ceasornicului aleargă nebune, tălpile lor minuscule, şi totuşi ce grele, strivesc orele ca pe nişte boabe mici de nisip. Ore, ore... Camera laboratorului e singură în noapte, singură în lume; poate prinsă de cer. Clipele nu mai sînt clipe, ci întrebări şi dileme, nelinişti stufoase ce cresc şi te-năbuşă; ţi-ar trebui o spadă ca să-ţi tai drum printre ele, ca-n junglă. Uite, materialul acela îmbătrîneşte sub infraroşii, sub un soare tropical, vertical aşadar (dacă amintirile din liceu nu înşeală); dar în împletire cu celălalt, nu păţeşte nimic; ce corelaţie de proporţii o fi? Dar dacă formula simbiozei acesteia nu va conveni încercării electrice?... Ore, ore... Ecranul, luminos acum — cu lumini colorate şi moi, de pansele — nu-i mai puţin misterios ca atunci cînd îl învăluia întunericul.

In zori, cînd ieşi pe poarta uzinei, Constantin n-avea încă răspunsul promis lui Ionuţ. Şi ştia — lucru mai apăsător ca oboselile nopţii — că nu-l va avea aşa repede. Un răspuns avea doar pentru sine: că trebuie să înveţe enorm. În afara electrotehnicii pe care-o studiase 5 ani, trebuia să mai stăpînească perfect: chimia superioară, fizica, meteorologia, climatologia generală, climatologia tehnică. Pentru început, numai atît.

★

În lunile care urmară, la Codeştii-Gorjului nu mai veni nici o scrisoare. Grija de acasă se făcea certitudine: Nu-i lucru curat. Să fi pierdut anul? Un student ca el, cu „10"-ii pe flanc? Şi totuşi...

Bănuielile s-ar fi ascuţit în camera lui, la Craiova. Prăfuită de cărţi ca o veche mansardă, luminată pînă noaptea tîrziu, camera era, hotărît, de student. În mijloc trona Constantin, cu ochii arşi de nesomn. Împrejur: ceşti de cafea, coji de pîine, scrumiere cu piramide de mucuri, maldăre de caiete, impresionante turnuri de tomuri şi de cursuri de facultate (rămăsese cu obişnuinţa de a învăţa mai uşor după „curs"), precum şi cărţi în limbi pe care le desluşea abia acum, din greu, cu dicţionarul: chimie, fizică, meteorologie, climatologie, climatologie tehnică. Zile şi nopţi, înfăşurîndu-se toate pe axul aceluiaşi scop.

Zile, nopţi.. Un răspuns amînat, ca să afle-n ermitajul bibliotecii, nopţile, argumentul ştiinţific al soluţiei abia intuite... O surpriză tehnică, scăpînd dincolo de orice norme ştiute: un material care o dată rezistă vitejeşte la bombardamentul cu ploi de magneziu (ploi tropicale) şi altă dată cedează. Ce se întîmplă? Ce carte va lumina explicaţia? Zile, nopţi... Depistarea — în casa unui bătrîn inginer — a unei biblioteci prăfuite, aproape scursă în cari; şi vechiul studiu de meteorologie smuls de acolo, studiul acela nepomenit în bibliografiile cunoscute, dar atît de preţios într-o seamă din datele sale; dumineca în care s-a închis în casă, sorbind dintr-o răsuflare cele cîteva sute de pagini in-folio; şi fuga la uzină, la orele 4 din noapte, fluturînd soluţia la o enigmă de calcul climatic care-l amăra de trei săptămîni...

Şi undeva, la colţul unei străzi, o fată care încă-l mai aşteaptă...

★

Îl privesc. Nu prea înalt, oacheş, obraz rotund, doi ochi negri extrem de vii, numai lumină, ca două rotile de sori concentrici. Îmi explică, manevrînd butoanele:

— Ultravioletele... Le vezi?

Le văd. Ecranul s-a luminat violet.

— Acum, infraroşiile... Astea atacă materialele de natură organică, bachelitele, masele plastice... Apropos, vezi ce lumină frumoasă?

Dincolo de ecran, lumina are culoarea... cum să-i spun? infraroşie...

— Ceaţa! Din pricina ei, rigiditatea dielectrică a materialelor scade... Şi acum, ploaia!

Plouă într-adevăr dincolo de micul ecran, în cabina marii maşini. Cu picături tot mai mari, tot mai repezi: acum sînt cristale scînteietoare; acum fire lungi, cenuşii, melancolice; acum boabe enorme, mari fructe străvezii şi fierbinţi, ploaie torenţială de tropice...

— Acum — urmează Constantin, închizînd aparatul — ne pregătim pentru alte verificări. Avem un mare plan de perspectivă. Vrem să aflăm cum se comportă materialele noastre la clima deşertului; vom crea deci în aparatul nostru canicula şi vînturile cu nisipuri fierbinţi... Asta-i una. Vom mai reproduce şi acţiunea microorganismelor. Apoi altă poveste: ce ne facem cînd densitatea aerului scade, pe munţii cei înalţi, de exemplu? Cum se comportă acolo aparatele produse de noi? Sau: ce se întîmplă cînd e bioxid de sulf în văzduh? O problemă grea, pe care am înscris-o cam de multişor în planul nostru de muncă, va fi să reproducem vieţuitoarele şi atacurile lor sîngeroase, perfide. Termitele, de pildă, cu fălcile lor ca oţelul, care rod cablurile şi instalaţiile subterane!

Constantin, vorbeşte, gesticulează aprins, se învîrteşte împrejurul maşinii. Constantin vorbeşte, desfăşurînd mai departe, mai viu, pe drumuri tot mai indescifrabile ochiului meu fără pricepere, probleme şi ţinte, soluţii şi scopuri.

Îl ascult, îl privesc — doi ochi negri atît de vii, că sînt numai lumină — şi mă gîndesc că voi mai scrie cîndva despre el. O astfel de pasiune a muncii, a noului, va mai crea, desigur, destule fapte despre care voi auzi la o viitoare trecere pe la „Electroputere".

Deocamdată, închei reportajul aici.

Mă ridic, întrerupîndu-l în mijlocul pătimaşei expuneri. Ieşim împreună din fabrică. E seară.

Poate că astăzi va fi punctual la întîlnire.

CASA IN CARE LOCUIEŞTE ZIDARUL

de Mihai Stoian

Astăzi, pe bulevardul Dinicu Golescu

Fără îndoială, aşa fac! Îl sfătuiesc pe noul meu prieten să-şi tipărească nişte cărţi de vizită:

TEODOR SABĂU
Întrep. 4 Construcţii
zidar
Bd. Dinicu Golescu 21-25
Scara A — et. II
apart. 21
Bucureşti

Prima asemenea carte de vizită va căpăta o destinaţie cam ciudată: „Anului 1937".

Îţi aduci aminte, an 1937, de băiatul slăbuţ, dar hotărît, care cobora din tren, în Gara de Nord, dornic „să înveţe meserie"? Îl aştepta nerăbdător, taică-său. Sabău-tatăl plecase mai de mult din sat. Avea „slujbă" în Capitală. Acasă lucrurile mergeau prost. Oamenii plecau primăvara la oraş şi se reîntorceau toamna, cu ce agonisiseră din muncă. De obicei lucrau în construcţii, iar copiii, cînd căpătau la şcoală tema „Cei vrei să fii în viaţă", răspundeau ca şi Sabău-fiul: zidar!

Nu, an 1937, nu se poate să fi uitat prima „locuinţă" din Bucureşti a lui Teodor Sabău. Era peste drum de fostul hotel „Împăratul Traian", într-un pod strîmt şi întunecos, chiar deasupra depozitului de materiale de construcţii al domnului Valter Vălimăreanu. Aici, după o zi de trudă, se adăposteau trei oameni: băiatul, Sabău-tatăl şi nea Ştefan, un tovarăş de muncă. Jos, în biroul patronului, lucea parchetul, sus, în pod, forfoteau şobolanii. Adolescentul, dornic să înveţe o meserie, învăţa deocamdată ce înseamnă exploatarea, cunoscînd chipul palid al Căii Griviţei.

Să nu uiţi, an 1937! „Mareşalatul Curţii Regale" făcea cunoscut, cam în acelaşi timp, buletinul medical dat la Florenţa în legătură cu starea sănătăţii „Marelui Voevod Mihai de Alba Iulia":

„Ora 8.

Măria Sa Marele Voevod Mihai de Alba Iulia a petrecut o noapte bună (nu i-au stingherit somnul nici şobolanii, nici ploşniţele — n. a.).

Tusea foarte moderată (la tusea adolescentului nostru de aceeaşi vîrstă cu „Maiestatea Sa" nu lua nimeni seama; mai tîrziu avea chiar să se îmbolnăvească de plămîni — n. a.).

Starea generală bună (a eroului nostru, proastă! — n. a.)".

„Ora 19

Măria Sa Marele Voevod Mihai de Alba Iulia a petrecut o zi bună (Teodor Sabău a petrecut o zi întreagă pe autocamion, colindînd capitala pe la diferite binale, ca să-i ajute tatălui său la descărcatul materialelor — n. a.).

Alimentaţia s-a făcut mai uşor graţie revenirii poftei de mîncare (alimentarea tînărului nostru s-a făcut mai greu „graţie" uriaşei pofte de mîncare şi infimelor posibilităţi — n.a)"

În sfrişit, o zi bună şi pentru Teodor Sabău! Ziua în care ucenicia lui începe prin întrebarea meşterului Negrău, de la un şantier din strada Lisabona: „Nene Crăciune, nu vrei să-mi dai băiatul ăsta mie, să-l învăţ meserie?"

Da, da, Teodor Sabău, şi lui se cuvine să-i trimitem o carte de vizită, cu noua ta adresă.

★

O altă carte de vizită ar trebui expediată pe adresa urmaşilor unui fost ministru al agriculturii pe vremea burgheziei: „Nepoţilor lui Grigore Manoilescu". Împreună cu ei, „excelenţa sa" venea zilnic să inspecteze şantierul din strada Lisabona. Îşi construia, şi el, la bătrîneţe, casă. Urca pe schelă şi îi ameninţa cu bastonul pe cei care nu-şi făceau treaba cum trebuie. Voia să se instaleze cît mai degrabă. Nu părea să fie îngrijorat de soarta ţăranilor pe care îi avusese „în grijă" şi despre care ziarele timpului scriau: „Apele Dunării... cresc zilnic... Locuitorii satului Flămînda-Ilfov au fost nevoiţi să-şi părăsească casele"... Fostul ministru al agriculturii se muta, cu sufletul împăcat, în casă nouă, trainică, la înălţarea căreia a fost nevoit să muncească şi un adolescent de treisprezece ani.

★

Dar nici în podul din preajma Gării de Nord nu i-a fost dat lui Teodor Sabău să locuiască prea mult. Daţi afară, s-au pripăşit toţi trei într-un grajd, proprietatea aceluiaşi Valter Vălimăreanu. Drept „colocatari" aveau caii. Cai de povară, care cărau materialele de construcţie pe la binalele din Bucureşti. Îngrijeau oamenii şi de bietele animale. De oameni nu mai era cine să se îngrijească. Dormeau laolaltă, oameni şi cai, pe paie.

Poate că şi în condiţiile acelea, rămas visător, vreunul din oameni să se fi încumetat a visa că are rost să parcurgă rubrica „Mica publicitate", în căutarea unui asemenea anunţ: „Apartament nou blok predabil aprilie. Albişoară No. 1 (Căluşei) Telef. 3.94.88".

Desigur, proprietarul „apartamentului nou blok" şi posesor al telefonului „3.94.88" n-a auzit niciodată, în receptor, vocea lui Teodor Sabău, fie şi pentru simplul motiv că ucenicului nu i-au prisosit cei cîţiva bănuţi, cîţi l-ar fi costat să dea un telefon.

Să-i trimitem deci şi lui, „posesorului de altădată al postului de telefon 3.94.88", o carte de vizită.

★

Voia băiatul să înveţe meserie?

Prea bine! Ce rost aveau pe lume societăţile de construcţii sau antreprizele? „Sonaco", „ing. Emil Prager" etc., etc., toate se întreceau în a-i oferi lui Teodor Sabău prilejul să pătrundă tainele zidăritului (ce-i drept, jecmănindu-l totodată).

— Ucenicia am învăţat-o cu „dreptarul" pe spinare! Surîde astăzi amar, noul meu prieten.

Aşa obişnuiau meşterii pe-atunci: cînd aveau impresia că faci treabă de mîntuială, te mai scărpinau niţel cu scîndura pe spinare, deşi altminteri ea era folosită la nivelat. Cică numai cu „dreptarul" îl puteau „îndrepta" pe ucenic.

Ucenicul devine lucrător la optsprezece ani, în plin război. Iar războiul nu clădeşte, dărîmă! Teodor Sabău ştie în sfîrşit meserie. Dar la ce-i foloseşte?

Ce zici, prietene? Tuturor acestor „societăţi, antreprize, etc.", le mai trimitem cărţi de vizită?

★

Poftiţi, poftiţi domnule *Vălimăreanu, şi dumneavoastră,* domnilor *nepoţi ai fostului ministru,* domnilor *„Sonaco" şi* domnilor *„Antrepriza Emil Prager",* domnule *„3. 94. 88", îndrăzniţi cu toţii! Zidarul abia aşteaptă să vă arate casa în care locuieşte. Vai, vai, cît de în urmă sînteţi. Nu ştiţi că hotelul „Împăratul Traian" a fost demolat şi în locul lui se înalţă un bloc nou în cvartalul „Piaţa Gării de Nord"? Căutaţi magherniţa în podul căreia îşi aveau locuinţa trei oameni: Sabău-tatăl, Sabău-fiul şi nea Ştefan? Eroare! Nu sînteţi în anul 1937. Luaţi bine aminte în jur: numai în anul 1961, Griviţa poate arăta aşa! Vechea ei paloare, domnilor, se pare că-i răsfrîntă astăzi în obrajii dumneavoastră.*

Dar curaj, domnilor *nepoţi, şi dumneavoastră domnule „3.94.88", şi dumneavoastră* domnilor *„Sonaco" etc., etc. Acesta e vestibulul. Dincoace, bucătăria utilată aşa cum se cuvine într-o gospodărie în care „alimentaţia se face mai uşor" nu datorită „revenirii poftei de mîncare", ca în buletinele medicale ale „Mareşalatului Curţii Regale", ci pur şi simplu datorită venirii la putere a clasei muncitoare. Masa se serveşte alături. Mobila din sufragerie e cumpărată numai de-o săptămînă (valorează aproape cinci mii lei). Vă miră cît de liber, de degajat, se poate mişca zidarul în casa lui? Parcă în bloc s-ar fi născut... Înţelegeţi dumneavoastră,* domnilor*, cît de şiret a fost Teodor Sabău cînd a ţinut morţiş să înveţe meserie? Presimţea pentru cine-o face: pentru el şi-ai lui!*

Dincolo? Ce se mai află dincolo? Dormitorul (tot cu mobilă nouă), baia (ultramodernă). După cum constataţi, un adevărat „apartament nou blok", pentru care actualul locatar n-o fost nevoit să telefoneze numărului „3.94.88". A muncit, atît! A muncit însă cu asemenea tragere de inimă şi pricepere la cvartalul din piaţa Gării de Nord, încît a devenit fruntaş *al întregii clădiri la care lucra,* fruntaş *al întregului şantier,* fruntaş *al întregii întreprinderi.*

★

Mie nu-i nevoie să-mi trimiţi nici o carte de vizită, tovarăşe Teodor Sabău.

Cunosc bine noua adresă şi n-o uit. Urci scara, o faci la dreapta pe coridor, suni. Îţi deschide uşa un bărbat cu o expresie calmă, hotărîtă şi binevoitoare. Pe schela blocului „D-177", în salopetă, părea mai robust. Poate unde acolo l-ai surprins asupra lucrului.

Toţi cei 18 membri ai echipei îl consideră drept cel mai meticulos dintre „şefi". Locatarul din bulevardul Dinicu Golescu 21—25, scara A, apartament 21, ştie din proprie experienţă cît de mult te poate supăra în casă un colţ strîmb zidit, ori un perete prost nivelat la tencuit. De aceea, în echipa lui nu se admite nici o încărcătură de tencuială care depăşeşte 1,5 cm (înainte se ajungea pînă la 3-4 cm; acum se realizează şi economii), nici o abatere de la „verticalitate" şi „orizontalitate". Cuvintele acestea au intrat de mult în vocabularul uzual al zidarului nostru, încă din 1952, cînd a isprăvit cursul de maiştri constructori cu calificativul „foarte bine". Acelaşi calificativ l-a obţinut şi pentru calitatea finisajului la tronsonul 3 al blocului „D-177", predat cu treizeci de zile înainte de termen. Zidarul Sabău, care a fost primit candidat de partid pe şantierul Floreasca şi în rîndurile membrilor de partid pe şantierul constructorilor Căii Griviţa, şi-a respectat angajamentul luat în cinstea aniversării a 40 de ani de la înfiinţarea Partidului Comunist din Romînia.

Şi acum Teodor Sabău se bucură că va avea în curînd alţi noi vecini de cvartal.

★

În toamnă, Teodor Sabău plănuieşte să părăsească schela. Renunţă la meseria pe care a ţinut morţiş s-o înveţe? Nici gînd! Dar dacă-i vorba de învăţat, să înveţe! Pleacă la şcoala de maiştri, cu o durată de trei ani. O isprăveşte, are echivalenţa şcolii medii. Abia apoi poate intra la Institutul de Construcţii. Pe la 45 de ani părăseşte şi băncile facultăţii, cu diploma în buzunar. Se întoarce la întreprindere şi se apucă iarăşi de lucru. E prea tîrziu la 45 de ani? Nu-i adevărat. Vor mai fi atîtea de construit.

Ei, prietene, atunci mi-ar place să-mi trimiţi şi mie o carte de vizită:

TEODOR SABĂU
inginer
Întrep. 4 Construcţii
Bd. Dinicu Golescu 21-25
Scara A — et. II
apart. 21
Bucureşti

Fănuț Neagu

PĂPUȘA

Ene Lelea se întorcea în sat de la o consfătuire cu agronomii unde șezuse trei zile. Mina caii repede, cu capul înfundat în gulerul moale al șubei și sania luneca, clătinindu-se, pe pirtia din marginea bălții. Pînă la căderea serii mai era un ceas, totuși peisajul se desfășura vînăt, căci, după prinz, vremea se învrăjbise ca o cățea fătată. Zările căzute fumegau, gerul, care arsese în draci o săptămînă, se subțiase și în cîmpia încremenită sub un strat de zăpadă, gros de două palme, se deșteptă vîntul de februarie, scheunînd. Prin scîrțîitul ca pe saciz al tălpicelor, Ene Lelea auzea trosnetul sec al buruienilor rămase încă în picioare pe răzoarele din linia cu vii și foșnetul stufului, aspru, încîlcit. Înainte, către sat, cerul deschidea un ochi mic și inexpresiv, ca de pește fiert sub care se mișca, inscriind cearcăn de funingine, un cîrd de ciori.

„Vine viscolul, se gîndi Ene Lelea, la noapte o să degere și inima pămîntului" — și scutură hățurile. Tropotul copitelor se învălmășì. Ascultîndu-l, lui Ene Lelea îi răsări în minte că e fără noimă să omoare caii cu goana, cînd Gia nu mai e acasă să-l aștepte. Gîndul îi răscoli dureros simțurile și fața lată, cu nasul puțin cărnos i se strîmbă nervos, parc-ar fi crestat-o cu briciul. La numai două luni de la nuntă, nevasta îl părăsise. Într-o seară, după ce-au stat la masă, el a coborît în beci să scoată o cană de vin și cînd s-a înapoiat n-a mai găsit-o pe Gia. Își luase lucrurile și fugise la Ilie Bigu, gestionarul de la bodegă. I-au rămas de la ea o ciupercă de lemn de țesut ciorapii, o păpușă îmbrăcată în vesminte de mireasă pe care a spînzurat-o în pridvor, deasupra ușii și o scrisoare :„Să nu mă blestemi, Ene, eu mă duc la cine mi-a fost drag pe lumea asta mare, că eu m-am măritat cu tine, fiindcă m-a bătut tata cu pumnii ca dușmanu' să te iau. Degeaba am zis eu nu și nu și am bocit și m-am rugat de ceasul morții, că și mama și toate neamurile noastre, cum dădea ziua geană, veneau să mă oropsească cu vorba ca să facem cununia amîndoi. Acum, tu, Ene, să zici așa, că Gia nici n-a fost, vai de chinu'ei ăla amaru' și să-ți cauți altă fată care să te îngrijească și să-ți facă copii frumoși, ca perele clopoțel că ești om bun și președinte de gospodărie..."

„Ehe, făcu Ene Lelea cu amărăciune, mi-a dat cu piciorul și-i cu gura plină de cîntec ca un popă".

Împrejur, zăpada începuse să se destrame în vînt; se pornea viscolul. Ene Lelea strînse umerii, instictiv, și-și frecă cu dosul palmei buzele spuzite de vînt. Usturimea îi străpunse toată gura. „Să fie al dracului, se supără, am stat trei zile la raion și nu mi-a dat prin cap să cumpăr nițică piatră acră, să-mi vindec gura." Era aproape de coliba paznicului, ridicată la un cot al drumului și înalță capul să privească pe baltă. Dincolo de perdeaua de stuf, scuturată de vînt, pescarii din brigada condusă de Dumitru Carabineanu spărgeau copci să bage năvodul. Izbiturile topoarelor răsunau puternic, parc-ar fi sfărîmat oase de vită o armată de măcelari. Ene Lelea uită de Gia. „Noi, dulgherii, își zise el cu mîndrie, nu facem niciodată atîta hărmălaie. Cu noi e altceva..."

Pînă să fie ales președinte lucrase în echipa de dulgheri și de aceea, o clipă avu senzația că acolo în vale se prind în scoabe grinzile unei case. Închizînd ochii, descoperi chiar și șuierul ferăstrăului și mirosul lemnului cioplit; iarna, în mîinile dulgherului, lemnul miroase mai frumos decît în pădure.

Deodată, unul dintre pescari, rotind minciocul într-o copcă după pește, începu să cînte și Ene Lelea recunoscu vocea lui Bigu, groasă, aspră de ger, și amețeala îi învălui tîmplele. Cîntecul punctat de bătaia topoarelor, îi da un sentiment straniu de umilință și prăbușire. Era ca și cînd s-ar fi aflat însetat dinaintea unei fîntîni secate. Un val fierbinte i se zbătea în trup, întocmai ca-n ziua cînd i se făcuse o injecție cu calciu gluconic, iar buzele i se mișcau fără voie, închegînd, prostește, aceleași cuvinte: Ilie Bigu mi-a furat nevasta și cîntă. Apoi, bruse, se trezi în el și se întări credința că lui Bigu i se făcuse de pește ca la pisici, și venise să-l momească cu rachiu pe Carabineanu. „S-au înădit la dulce, se gîndi, a, ce-am să-i mai întind eu. Pînă-n pinzele albe am să-i întind..." Dar întîiul semn al miniei, clipa ei de năuceală o trecu sorbind lacom din țigare și acum plutea într-o bucurie ciudată. Toate cîte fuseseră gata să răbufnească în el, silă, durere, revoltă, se rînduiau, se așezau la dospit, ca să izbucnească mai tîrziu nimicitoare.

Era în dreptul colinei de la cotul drumului. Trase de hățurile înghețate și-l strigă pe paznic.

— Cît rachiu a adus Bigu ?

Paznicul, un clocan de om, se apropie de sanie, amîn—amîn, tîrînd după el, prin zăpada ce sisiia în vînt, capătul unei moletiere desfăcute.

— Dă-i drumu', n-auzi, strigă Ene Lelea, sau te gîndești să-mi torni minciuni ?! Dacă te prind, gaia te ia, să știi.

— N-a adus nici-un strop, răspunse paznicul. Alaltăieri l-au dat afară de la bodegă și Carabineanu l-a luat să lucreze la noi. Asta e. A fugit nevastă-ta la el, iar președintele cooperativei s-a sculat că nu mai e bun de gestionar, altul în loc. Și Gia, zice, e gravidă. Poftește de două zile numai pepenași murați și alămiie.

Ene Lelea nu mai ascultă, învîrti biciul și caii îl înecară în viscol. Din înălțimi tăbăra peste el întunericul și fulgii mici, reci, îi înțepau fața și-i prefirau în oase, ca o spaimă, frigul. Depărtările tulburi pieriseră, curgeau amestecate în trîmbele filfiind de-a curmezișul drumului iar cerul era o zbatere de cenușă și de sare. Ene Lelea fuma, jarul țigării îi poleia mustăcioara spălăcită și bărbia groasă înfundată, ca un obliine de șa. Pînă astăzi nădăjduise că Gia se va întoarce la el. Acum, aflînd că așteaptă un copil de la Bigu, îngropa și ultimul licăr al nădejdii. Gîndul la Gia îi aduse în minte pe neașteptate aroma aspră a părului ei, proaspătă ca în prima noapte petrecută împreună. Năzărire. Se scutură, dar nu izbuti s-o alunge. Ar fi dorit-o pe Gia în sanie, adunată lîngă umărul lui, înfricoșată de viscol și de zdruncinături. „Ene, dacă se rupe o fălcie? (Așa le zice Gia tălpicelor : fălcii). „Nu te teme de asta, sînt din salcîm, lemn trainic". „Pentru copii mă tem. Cînd o fi mare, Ene, cînd o avea șapte ani și l-oi scula, dimineața, să se ducă la școală, o să atîrne la somn ca și mine și o să îndruge la prostii ! Mamă, cică, am visat că scrinciobul din abecedarul ăla al meu se rotea legat de agudul din curte. Era de-a adevăratelea. Pe urmă, să știi, au venit la mine, în odaie, porumbeii din cușca lui nea Dumitru Carabineanu : uite, am venit singuri plocon, ca să nu ne mai pui laturi, ia-ne".

Ene Lelea se dezmetici și sufla furtunos pe nări. Ce treabă era asta să țeasă povești pentru copilul altuia ?!

Între timp, caii, întețind trapul, intraseră în sat. Ațipite sub viscol, casele vărsau pale de fum pe hornuri, iar vîntul purta în răsucirile-i năstrușnice pe uliță miros de spuză. Lumini gălbui scînteiau stînjenit în ferestrele îngroșate de ger.

În dreptul casei lui, Ene Lelea cobori, deschise poarta, împingînd-o cu umărul și bagă caii la adăpost, sub șopron. Găleata de la fîntînă se bălăbănea peste ghizdele. Marginile ei, ferecate cu tablă de balot, luceau știrb în dîra aurie a becului, care ardea în pridvor, uitat aprins, de trei zile. În stînga, atîrnată pe uscior, într-un cui, tremura caraghios păpușa îmbrăcată în haine de mireasă. Ene Lelea urcă cele două trepte de piatră și se opri un moment năucit. Păpușa îl privea cu ochii Giei, albaștri, lunguieți, batjocuritori, cu pleapă grea.

— Ce-ți închipui ? întrebă Ene Lelea, înfiorat. Ce-ți închipui ? strigă el încă o dată și, orbit de minie, începu s-o croiască cu biciul. N-am pus eu să-l dea pe Bigu afară !

Obosit, zvîrli biciul și plecă la președintele cooperativei. Pe obraji i se lipiseră fire de rumeguș din păpușa ruptă.

Desen de MIHU VULCĂNESCU

Bărbuncu

Nucu Gaftii e un fecior iute, zdravăn, cu sprîncene stufoase și ochi de culoarea oțelului. Are în primire de la gospodărie doi cai de lucru. Cai negri, cu păr lins, lucios și coame bogate. Stă de vorbă cu ei, îi mîngîie pe boturile umede, iar ei mișcă urechile ascuțite și-și umflă nările.

De pe capră privește spinările lor late, strălucitoare. Nu vede nici pic de praf și-i mîndru de asta. Ochii îi rîd sub obloanele sprîncenelor... Privește apoi pînă-n zare pe sub pînza clopului cîmpul de barșon verde.

În ziua aceea am mers pe căruța lui. Era devreme. Printre dealuri cînta încă privighetoarea. Valuri de aer rece veneau dinspre pădure. El stătea îngrămădit pe scîndura din față. Îi vedeam spatele lat. Capul îi umbla încoace și încolo după cumpănirile căruții. Auzeam din cînd în cînd un fișiit scurt, ascuțit la capăt : tăia aerul cu biciul de curele, pe deasupra cailor. Gîndea la ceva și nu voiam să-l tulbur. Îmi trăgeam liniștit țigara stînd prăvălit în finul din coșul căruții. Nucu Gaftii e povestitor de altfel. Altă dată îți vorbește de nu-l mai poți opri.

Cum am trecut de povîrnișul dintre dealuri, am dat de drum drept, neted cum e cureaua. Caii o luară la trap printre tufele de lițion ce mărgineau drumul. Am ajuns între pămînturi devreme. Roua încă nu se luase, iar spre cerul albastru, smălțuit, săgetau ciocîrlii. În jur mirosea a iarbă crudă, neînflorită. El a coborît, a măsurat din ochi porumbul negru, cu foi late, apoi a desprins caii. Am așezat ulcioarele cu apă de băut la umbra tufelor de păducel. Cînd m-am întors l-am văzut între cai, cu mîinile pe gîturile lor. Stătea de vorbă cu ei.

— Hai, Puiu ! Du-te la păscut. Du-te cu Betti și păsteți. Mergeți că-mi vine și mie să mă tăvălesc prin mătasa sta.

Se cocoșă, își lăsă capul între capetele lor și le vorbi mai încet : Hai că mai tîrziu vă dau un braț de holbură și susai. Știu eu că vă place... Hai, să nu iau o măciucă la voi...

Îi bătea mărunt cu palma pe gît, apoi își apropia obrazul de pielea lor caldă și umedă de sudoare.

M-am așezat jos, pe haină, cu mîinile sub cap. Simțeam sub mine pămîntul reavăn. Cînd am auzit ronțăitul cailor m-am ridicat în capul oaselor. Nucu era la car, bodogănea singur. L-am chemat... S-a așezat tăcut pe iarbă, lîngă mine. Nu mă privea. Măsura panglica cenușie a drumului ce dispărea, ocolind spinarea dealului, ca o apă la cotitură. Acolo la capăt era luminată puternic. Răsărise soarele.

— Oare de ce nu mai vin ? întrebă el, răsucind cu o jordie iarba udă de rouă.

Nu i-am răspuns. Nici nu așteptta un răspuns.

Se scărpină între șuvițele castanii lipite de frunte. Știam că îmi va mărturisi singur ce avea pe suflet. Așteptam... Lovi nervos o frunză lată de „limba oii" și-i reteză vîrful, apoi aruncă jordia departe peste cap. Continua să tacă. Odată mă privi cu necaz. L-am văzut apoi că era gata să se ridice. Începuse să-mi pară rău că nu l-am iscodit. S-a răzgîndit însă. A prins cu două degete un smoc de iarbă și l-a rupt cu mînie.

— Bade Irimie, a început el deodată cu voce tare, sigur de sine : dumneata ai jucat în tinerețele dumitale ? Nu m-ași fi așteptat la o astfel de întrebare. Nu pricepeam ce legătură poate să aibă asta cu supărarea lui și cu toate că voiam să par și eu frămîntat de gînduri, m-a apucat rîsul. S-a uitat la mine serios, nedumerit, mustrător... Mi s-a șters zîmbetul.

— De ce mă-ntrebi, Nucule ?

— Te-ntreb...

— Păi am jucat, mă, și eu în vremea mea !

— Bărbuncu de pe cîmpie jucatu-l-ai ?

— Ce ai, mă, azi ?

S-a tras mai aproape de mine.

— Te-am întrebat dac-ai jucat bărbuncu de pe cîmpie... Știi că io-s vătaf la echipa de bărbuncași, la noi, la cămin. Și merg figurile, bade Irimie, ca apa. Nu să zici că se-ncurcă băieții. În ce ț-oi spune eu n-au ei nici o vină, numa eu m-am prostit. Eu cu capul meu. Cum să nu fii năcăjit ? Nouă figuri, toate merg strună și să te-ncurci... Și-n sat străin, bagă sama ! Doar nu jucăm întîia oară ! Să-ți povestesc bade Irimie : ne-au chemat ăi din Stupini să mergem cu program. Toată săptămîna ne-am pregătit. Am spus că pe bărbuncași îi duc cu căruța. Mă scol ieri cînd se crapă de ziuă și mă duc la grajduri. O știi pe Șarga, mînza lui Betti ? De o săptămînă-i merge rău. O slăbit și-i cu păruntors pe piele. Badea Mitru mi-o arată. O scoatem afară, o punem la fugă — fuge. Da' din minuta-n care mi-o spus grăjdaru, mi s-o dus liniștea. Prind caii, urcăm noi bărbuncașii în căruța mea și-ăilalți în alte căruțe : Dumitru Fătului, Aron...

Tot drumul m-am gîndit la Șarga și-ăștia rîdeau de mine. Lor nu le-am spus ce am. Bine ! Acolo fac băieții programul lor și urmăm noi, bărbuncașii. Da' nici prin gînd să ne treacă ceva, c-om greși ori nu știu ce. Mergem cu curaj. Știi doar că băieții noștri-s aspri. Începem noi și jucăm. Totul merge bine pînă la figura a opta, la bătaia cizmelor cu întoarcerea. Și eu, ca vătaf știi, fac figura-nainte. Da-l pune dracu pe Sănducu din rînd să se uite la mine și să facă pe supăratul, cum eram eu pe drum. Mă, și deodată mi-o venit în minte așa, nu știu cum, Șarga, ș-am uitat figura și trebuia s-o-ncep... M-o trecut o dată sudorile și m-o luat cu frig. Noroc c-am început figura nouă și nu s-o băgat de samă.

Îmi venea, bade Irimie, știi, să-mi smulg părul după ce am ieșit. Ș-ăștia mă luau în rîs și rîdeau, rîdeau... C-am văzut în sală una oacheșă ș-am uitat figura. Auzi ? Că de-aia am uitat-o ! Da' eu nu-i băgam în seamă. Îmi era năcaz pe mine. Cum să nu-ți fie năcaz ? În sat străin. Și dacă n-am știi, da' știm toate figurile. Toate nouă. Ce, jucăm întîia oară ?...

Tăcu. Se uita în jos urmărind parcă ceva în iarba mare, pieptănată.

— Și cu Șarga ? întrebai eu reținîndu-mi zîmbetul.

— Păi cu Șarga, nu ți-am spus. N-avea nimic. Schimbă gura și d-aia s-o tras. I-o spus aseară veterinaru lu' badea Mitru.

Se-ntoarse într-un cot și se uită spre cai. Pășteau cu poftă în preajma căruții. Se așeză pe spate privind talgerul cerului cu luciu de oglindă... Mi s-a părut că urmărește o ciocîrlie care se ridicase din lanul de ovăz de la Curmătură și se-nălță drept în sus bătînd mărunt din aripi. Ținea între dinți un fir lat de iarbă pe care-l muta cu limba dintr-o parte a gurii în cealaltă. Nici n-a întors capul cînd m-am ridicat de lîngă el.

Pe drumeagul dintre copaci, printre tufele de lițion, coborau lin, fără zgomot, căruțele gospodăriei.

Seara m-am dus tot cu căruța lui. Era mai vesel. Caii o țineau într-un trap. În dealul de la Țiglă a oprit să-mpiedice. S-a ghemuit jos, lîngă roată. Am auzit apoi zgomotul lanțului tras pe lîngă spiță.

— În sara asta încep o nouă figură la bărbunc, îmi zise el deodată, ridicîndu-se, înalt, pe lîngă loitre : așa, de năcaz, A zecea. Mi-a venit azi în minte...

Controlă opritorile de la hamuri și se instală din nou pe scîndura lui din față, fluierînd.

Ion Ilie Mileșan

A recunoaște ceea ce devine de nerecunoscut

Trebuie, după ce ai văzut-o o dată, să revii la expoziția Arhitecturii în R. P. Română, așa cum revii la o carte pe care ai mai citit-o, la o simfonie pe care ai mai ascultat-o, sau la o operă pe care ai mai văzut-o. Nu e nimic exagerat în afirmația aceasta, în primul rînd pentru simplul motiv că, prin ea însăși, arhitectura întrunește simbolul mai multor arte ; dar nu numai pentru atît. Ci, mai ales, pentru că, revenind, dai consistență primei impresii, care e prea strălucitoare și vastă, prea variată în elementele ei, ca să-ți îngăduie de la bun început adîncimea și amănuntul ; sau, cu alte cuvinte, ca să-ți permită din capul locului să recunoști ceea ce, de pe o zi pe alta, devine de nerecunoscut.

O expoziție, sau măcar unele din exponatele ei, dă naștere la discuții, provoacă participarea, permite concluzii, interesează ; recenta expoziție din noua sală Dalles te pasionează. De aici, aprecierile, comentariile, discuțiile în contradictoriu. Privitorul își descoperă însușiri de organizator industrial, talente de arhitect, înclinații de urbanist și, străduindu-se să-și amplaseze în spațiile pe care le știe visurile materializate în jucăriile din machete, încearcă de fapt să recunoască în miniaturile de aici, ceea ce în parte a și devenit și va deveni de nerecunoscut mîine, în cartierul, în raionul, în orașul sau în regiunea lui. Uneori, însă, macheta îi propune realități uluitoare, care anulează orice posibilitate de orientare în teren și atunci greșește amplasamentul. Dar își apără punctul de vedere.

Trebuie să-ți dai osteneala să asiști oarecum degajat la aceste întîlniri dintre privitor și actuala sau viitoarea înfățișare industrială a țării, dintre vizitator și peisajul în transformare al orașelor ei, al capitalei și litoralului. Doar așa îi poți sesiza adevăratul simbure al unei emoții pe care altfel o învestmînteză carnea plină a primei încîntări și entuziasmul provocat de bogăția plastică a panourilor, fotografiilor, cadrelor luminate, imaginilor de film sau machetelor între care se află ; pentru că, dincolo de strălucirea luxuriantă a cadrului, această adevărată emoție izvorăște din adîncime, la punctele de contact dintre o realitate trăită zilnic — în lungul străzilor, orașelor și drumurilor parcurse, în lungul complexelor industriale, al noilor orașe, al noilor cvartale de locuințe și al șantierelor din care vor răsări noi complexe industriale și noi complexe urbane, — și continuarea ei, realitatea de mîine ; e o emoție ce izvorăște la *dublele* puncte de contact dintre trecutul îndepărtat, din care moștenisem pînă mai ieri decreptitudinea și dezolarea, prezentul efervescent, care parcă se străduie să refacă „pe ultima sută de metri" deceniile risipite de indiferența culpabilă a regimurilor apuse, și viitorul a cărui construcție e în plină desfășurare.

Cine ar fi îndrăznit, vreodată, măcar în glumă, să viseze la sistematizarea orașului Călărași ? Și cîți dintre ploieștenii, ieșenii, brașovenii, craiovenii, gălățenii și alții, dintre bucureștenii de azi, puși și-așa în încurcătură de transformările propriului lor oraș, își vor mai recunoaște urbea de baștină, a cărei viitoare înfățișare încearcă s-o descifreze acum, plecați asupra miniaturilor expoziției ?

Drumul străbătut, în doar cîțiva ani, de la mizeria și insalubritatea trecutului la cele 118 întreprinderi și peste o sută de secții noi construite numai între 1956 și 1960, la cele circa 100.000 de apartamente construite în aceeași perioadă și la cele peste 20 de orașe și centre industriale apărute pe harta țării în ultimii 10 ani, e uriaș ; și tot atît de impresionat e saltul care urmează: 180 de fabrici și uzine, 300 de secții noi, 300.000 de apartamente, mii de obiective social-culturale și altele încă, pînă în 1965.

Emoția e firească. Nu te mai afli în fața unui panou, sau a unei machete. Te afli în fața unui ansamblu și, dacă vizitînd odată expoziția revii pentru a-i cerceta atent adîncimile, odată revenirea sfîrșită, parcurgi drumul invers, operezi cu magistrale și largi complexe și întrunești amănuntele într-un tot, pe fundalul căruia îți apare, impresionantă, imaginea marelui combinat siderurgic de la Galați, geometria orașelor sistematizate, întrepătrunderea de linii și suprafețe, de forme și culori ce îmbracă de pe acum, într-o nouă arhitectură, cu valoare de artă și mijloace de lucru moderne și uneori originale trupul pînă mai ieri vlăguit și în zdrențe al centrelor industriale și al orașelor noastre, a căror perspectivă de dezvoltare îți reflectă în mii de lumini tipul orașului nou, socialist.

Și aceasta este, fără îndoială, semnificația majoră a expoziției Arhitectura în R. P. Română, care este în același timp un bilant al activității în domeniul construcțiilor, o incursiune în viitor, o expoziție de artă și o mărturie convingătoare a talentului și a succeselor dobîndite de poporul romîn, condus de partid, în munca de zi cu zi și în lupta neostenită pentru dezvoltarea economică și culturală a țării.

Victor Adrian

Dimitrie Stelaru

ÎN CASĂ NOUĂ

Desene de TIA PELTZ

Degetele lui arămii, osoase,
Vorbesc tăișurilor strungului.

Umerii ei au freamătul lanurilor, seara
Cînd toate păsările își întorc
La cuiburile ascunse, mirajul
Și pulberea colorată a penelor.

E aici, întors la casă nouă
Strungarul ascultă ecoul pereților,
Inima și ochii nu pot cuprinde tot visul.

Degetele arămii, osoase, care vorbesc strungului
Acum vorbesc broderiei de spumă și ritmuri,
Vorbesc umerilor ei care-l întîmpină
Cu desfătări mlădioase.
Buchetul crepuscular
Al soarelui intrat prin fereastra înaltă
Caută muzica asta gravă
A umerilor de mărgean, a degetelor,
Și gingaș înconjură camera văruită proaspăt.
Aruncă fiori de aur peste chenarul dulapului albastru,
Peste masa rotundă, în patul meu, peste butoanele radioului
E o prăvălire dogoritoare și tăcută,
E murmurul buzelor care nu vorbesc
Și vin unele către altele.

Buchetul crepuscular al soarelui
Nu mai înconjură camera văruită proaspăt
Dar fereastra e plină de luceferii
Becurilor fluorescente ale parcului
Și luna strînge sub falduri transparente
Dreptunghiurile blocurilor din zare.

Sina Dănciulescu

CA DRAGOSTEA DE TOATE

Mă-ntîmpină o fată cu ochi mirați și gravi :
„Iubești literatura — atît de mult, desigur !"
Sînt ca un cer surprins de pomii-nfloriți sau de brazi :
„Da, artele, mult..."
Aerul are izul scenei și inima
emoția rampei unind reflectoarele
și pornirile-mi sînt mai fluide ca pașii
dansatoarei ieșind în mulțime
și ca zborul păsărilor în zori primind soarele...

Dar ce ciudat !.., Voiam să-i spun
că iubesc de fapt munca la cîmp și țăranii,
pădurile, orezăria, podgoriile natale...
Că-mi plac și punțile satului și ferestrele-i mici
(croite pentru perdele de arnici, pentru taină și floare),
Că iubesc munții cu apele repezi și stepele mari, populate,
drumul în goana trenului și-a mașinilor
sau fără frîu străbătîndu-l în mers...
Voiam să-i mai spun că iubesc vigoarea motoarelor,
tensiunea lor creatoare.
în care fulgeră suveicile printre firele fără sfîrșit...
Motoarele și-naltele cuptoare,
viața fabricii eroică, gravă, intensă,
în care oamenii-ncheie zilnic minuni.
Voiam să-i spun de fapt că sînt mîndră de oameni.
Era la fel cum i-aș fi spus că mă-ncînt
de stepa de-acasă, ori de noile sonde
răsărind pe dealul cu plute-argintii și stejari de sute de ani...
Ca și cum i-aș fi spus că iubesc
ferestrele verii-nflorate și parcul
cu arborii lui planturoși ori ca struna, subțiri...
Ca și cum i-aș fi spus că iubesc iarba adîncă de rîu
cu gustul ei dulceag și amar de robustețe și dragoste —
că mai nesățioasă ca dragostea de toate, nu știu.

Florența Albu

APARTENENȚĂ

I

Uneori mă gîndesc la liniște ;
Uneori, cornul nu se mai aude sunînd în păduri
și armele rezemate de trunchiuri
se pierd în umbre, le uit,
și clipa fulguie-albastru
și-i tăcerea adîncă
dintre două fulgere.

Numai o clipă
și veacul — frate de sînge cu mine —
dă glas din depărtate-n depărtate ;
Detună focul rachetelor semnul plecării,
învăluind în scînteeri drumuri și oameni, în sus.

Mă ridic.
Ridic liniștea pe umeri,
ridic fulgerele cerului pe umeri.

Aud cum îmbrățișează pămîntul
cîntecele revoluțiilor
și cîntecele șantierelor —
meridiane trecînd prin inima omului.

II

Legendele au rămas mici.
Anii noștri nu mai încap în legende.
Miturile nu ne cuprind,
cum marea nu-ncape-n izvoare.

Cu mîinile arse de lut și de stele
am dat dimensiuni uriașe
lumii, visării, legendelor.
În răstimpul dintre luptă și zbor
și dragostea are gust de fulger și floare.

III

Veacul acesta-i al meu
și eu sînt al lui,
cum sînt unu-al altuia pămîntul și cerul,
cum sînt unu-al altuia fulgerul și lumina,
diapazonul și sunetul
care acordează toate vocile, toate
întrumentele
într-o cantată solemnă.

IV

La ceasul răsăritului,
cînd pe cealaltă jumătate a globului soarele-apune,
e o clipă cînd vă aud,
vă văd bine,
oameni de pe toate meridianele.

E un ceas al zorilor și-un ceas al amurgului
și eu simt în ceasul acela,
cum ne trecem uneltele și steagurile unii-altora,
ca două schimburi într-o oțelărie,
în care focul trebuie să ardă-ncontinuu.

Ion Crînguleanu

MATURIZARE

Eu nu mai știu cărarea spre copilărie,
Acolo unde era o pădure
Și-o vatră măruntă,
Peste care toamna căruntă
Sufla în palme de frig.

Eu nu mai știu unde s-au oprit stejarii
În fuga lor cu flamuri pe crengi
Cînd totul era un dans al naturii fantastice
Cu flăcări ; cînd au pornit la luptă copiii,
Stejarii și oamenii,
Năruind sub flamuri blestematul fascism !
Atunci îmi pierdusem basmele,
Și copilăria cu ele.
Și-au căzut pe universul meu de copil
Atîtea perdele...

Iarna a fost lungă ca un somn chinuit
Dar s-a întors în curînd primăvara,
Și m-a găsit învățînd la Istorie
Lecția cu stejarii lui Ștefan cel Mare.
Căutam să-i privesc.
Căutam să-i aud
Și erau undeva, cu flamuri, departe.
În locul pădurilor, războiul lăsase
Neagră dîră de șarpe, uscată.

Dar s-au întors oamenii chemați de Partid,
Săracii purtători de stindarde ;
Poate erau vreo pădure de-a lui Ștefan cînd arde, —
Venea libertatea desprinsă din soare,
Pe treptele timpului cuvîntul să-și spuie ;
Chipul lor, ca un imn, în Istorie suie !
Au visat
Și-au clădit ani la rînd, —
— Fiece treaptă e un vis și-i un gînd !

...Eu învățam mereu la Istorie
Și-am ajuns cu lecția la palmele lor ;
Atunci am înțeles ce-i în lume Partidul ;
Devenisem matur !
În clipa aceea auzeam împrejur
Un cînt uriaș
Al satelor care porneau să dezlege pămîntul
De lanțul răzoarelor — durerile pîinii,
Numai stejarii, numai stejarii
Plecați alături de oameni în luptă
Nu s-au mai întors niciodată spre mine,
Dar în urma pădurilor urcă
O mare nesfîrșită de grîne...

Premiații ai concursului Luceafărul

Închin acest poem constructorilor „Cetății luminii" de la Bicaz.

Stelele sînt aproape

Fragmente din poemul

de Radu Cîrneci

I

Am venit ca păsările primăverii,
cînd munții mai dormeau îmblăniți, sub soarele rece,
ca păsările primăverii în stoluri, cîntînd,
căutînd cuiburile, locurile necunoscute,
visînd iubiri și cîntece și cîntînd, cîntînd...

Pădurile ne priveau întrebător,
cu molizii și pinii aspri, nemișcați,
dar cîntecul nostru le-a înfiorat,
le-a făcut să fremete prelung, trezind sevele-adînci,
trezind urșii din bîrloguri de piatră.

Și pădurea întreba, și riul furtunos întreba:
– Cine-s cîntăreții aceștia necunoscuți?
– De unde-aceste cîntece măiestre?
Și oamenii munților întrebau cu mirare:
– Ce vor cu cîntecele lor înalte,
în munții noștri ce vor face-acum?...

Iar noi am răspuns, privind fruntea pădurilor,
privind la munții neclintiți din veac:
– Iată, am venit cu flacăra vieții în mînă
să gonim întunericul blestematei tăceri,
să stringem în găvanele uriașe ale văilor
puterea albastră a apelor;
iată, am venit cu flacăra Partidului în suflet,
cu flacăra cunoașterii depline,
iată, am venit să trecem prin inima muntelui
artera uriașă a luminii...

Au răsunat clocotitor și prelung văile, zările,
Bistrița s-a-nvolburat îndîrjindu-se-n maluri,
creștetul munților a tresărit a spaimă,
pădurile bătrîne cu vîrfurile-n cer
începură să-și legene cetina pe apa cîntului nostru,
iar oamenii munților ne-ascultau cu uimire:
„...Și-am pornit ca să străpungem munții..."

II

Din două părți de munte pornisem la atac
spre inima de piatră ascunsă-n miez de ere,
iar zarea-n urma noastră se-ncumeta să intre
acolo unde omul pătrunse-ntîia oară.

Înaintam sub munte încet, fără răgaz,
ca-n marile atacuri, înaintam mereu;
în frunte comuniștii, în marea încleștare,
cu brațele-ncordate, în stîncă sfredeleau.

Și miliarde anii, din rocile străvechi,
ne apăsau prin noaptea care-și țipa durerea;
dar i-am proptit cu fruntea și umerii înalți,
călcînd sub noi învinse a beznelor tăceri.

Și subterane trenuri, duceau din munte-afară
stînci sfărîmate, cremeni și erele învinse;
iar zarea-n urma noastră înainta domol,
purtînd pe aripi cînturi și miros de rășină...

...Și parcă-n noaptea lungă muntele se ruga
zeilor săi de piatră și ne-arunca blesteme:
„Ajută-mă, Zamolxe, voi duhuri fără trup,
ucideți-i pe aceștia care răstoarnă firea".

Și parcă, auzindu-l, bătrînul comunist
i-a înfruntat mînia și blestemele nopții:
– Te roagă-acuma, munte, zeilor tăi ce dorm,
noi ne-nchinăm doar nouă și-nvingători sintem!...

III

Cînd ieșeam din pieptul muntelui rece
ne săruta soarele, iar aerul înălțimilor ne mingiia;
jos, lîngă argintul rostogolit al Bistriței nebune
se înălța orașul cu visele pe schele.

Văile răsunau, clocoteau de cîntecele noastre,
răspundeau depărtările dansînd cu lumina.

Cîntecul ni-l sorbea pădurea
legănîndu-l pe răcoarea cetinii,
îl cîntau fetele munților în seară
și ciobanii în poenile nopților.

Da, cîntecele noastre pătrundeau în sufletul oamenilor
ca un vis dătător de puteri neștiute,
iar ei începeau să cînte cu noi,
să ciocnească cu noi paharul cunoașterii...

...Noaptea, stelele lunecau pe creștetul zărilor,
luna se culca între stînci,
iar noi visam, în barăci, la noul oraș,
visam și vedeam aevea „lacul luminii",
dar mai ales vedeam aevea
uriașul metrou, prin care vor galopa
milioane de cai, nestruniți pînă azi.

La sediul de partid
comuniștii fixau visele pe hîrtie,
le legau în formule,
le cățărau pe grafice,
le măsurau rezistența și înaltul,
adîncul și poezia.

În nopțile lungi, cu ei, bătrînul comunist
rînduia gîndurile la temelia visurilor,
iar zorii îl găseau tînăr, mereu mai tînăr,
ca lumina ce-avea să-și înflorească nuferii de aur.

IV.

În zilele acelea au înflorit iubiri;
era albastru cerul, iar zările de piatră
se sărutau cu-naltul ca doi îndrăgostiți.

În vale, jos, orașul, cu zvelte siluete,
se bucura de soare, de miros de rășină,
se dezbrăca de schele, și alb, fermecător,
ca albele fecioare, în valurile-albastre,
sub ceruri se scălda.
Orașul se născuse, orașul înflorea...
Din patru zări de țară au poposit aici
mulți purtători de visuri și cîntece măiestre;
se logodeau deodată cu muntele și apa,
cu florile de piatră și vuietul pădurii.
În zilele acelea au înflorit iubiri
din care se născură minunile de astăzi...

Să ne-amintim, prieteni, tovarăși, să cîntăm
privind la truda noastră cum fructu-și pîrguiește:

să ne-amintim de toate, nu-s simple amintiri,
sînt anii noștri tineri, care ne cheamă, anii
care au rămas pe ziduri din aripi fluturînd,
și care-n miez de munte mai cîntă marș de luptă.
Sînt anii noștri tineri, tovarăși, să-i cîntăm!

Să ne-amintim, prieteni, de dragostele noastre,
de-mbrățișări tăcute, sub pinii uriași,
cînd, lung, privind la stele, le coboram aevea,
ne-mpodobeam iubita, – luceferi peste vis!

Da, anii noștri tineri mai cîntă pe sub cetini,
mai chiuie din munte în proaspătul oraș;
și-n nopți de primăvară mai viu ne-aprinde-n suflet
a viselor lumină sub care am luptat.

și gîndurile albe se-nvălmășau zburînd
și pătrundea prin munte a stelelor privire.

O clipă ne oprirăm! Atunci porniră ei:
prietenii, ne-nvinșii, tovarășii de visuri;
de inima de piatră a muntelui bătrîn
ne-apropiam năvalnic, nestăviliți de clipe...
...A fost o noapte mare și albă ca lumina,
cu visuri împlinite, cu doruri săgetînd,
cu frunți îmbrobonate, care zvîcneau ideea,
cu brațe încordate sfîrșind tării de ere.

A fost o noapte mare, cu zorii așteptați!
Tu, inimă nebună, ca-n noaptea ceea bați...

Un ultim val de stîncă s-a prăbușit gemînd,
iar vuietul izbînzii pluti prelung sub bolte...
Și iată-ne în față, noi cele două fronturi,
noi ce-am învins ne-nvinsul, cu-același steag arzînd!

...Era o dimineață cu cerul înghețat;
Cu mîna către-nalturi, bătrînul comunist,
cu vocea tremurată, adîncă, ne-a șoptit:
– Sînt stelele aproape, tovarăși, am învins!

Bicaz – noiembrie 1960

Desen de OANĂ MIHAI

DUNĂREA ÎȘI AȘTEAPTĂ RUSALCELE

M-am trezit dintr-odată singur, înghițit parcă de pîntecul navei. Dedesubt, dana geme izbită de vuietul apei. Soarele dăduse coate la doi nori albicioși și se strîmba la mine cu răutate. Colțarele de pe fundul vasului, nefiresc de înalte, mă loveau dușmănos. Încercai totuși să mă strecor printre ele.

Nu se mai afla nimeni la cală.

Totul mi se părea ciudat. Scheletul remorcherului bont, pălind la soare, ca o balenă cuprinsă de letargia digestiei, tabla de culoarea frunzelor moarte, pe care se jucau cîteva raze. Tresăream de fiecare dată cînd rafalele puternice de vînt se năpusteau în pereții vasului, urlînd neputincios.

Vroiau să se răfuiască cu mine?...

La probă, am găsit aparatul de sudură, aruncat pe jos, cu cablul atîrnînd în gol. L-am șters de praf cu mîneca salopetei ca pe un obiect drag. Pentru moment, senzația de neplăcut, cu gust amar și coclit, care stăruia asupra mea de mai multă vreme, mă părăsi. Simțeam nevoia să lucrez. Dar această utilitate îmi va împiedica creierul să-mi mai macine gîndurile ca o rîșniță sicîitoare?

Mi-am pus șorțul și masca de protecție. Am apăsat pe clapă. Dar, aproape furios, aparatul slobozi o flamă roșie, cu limbi albăstrui, ascuțite. Se zvîrcoleau pe fierul rece, întorcîndu-și tăișurile spre mine, ca o viperă cînd scuipă venin: „Sss... sss...". Șuierul se amplifică între pereții vasului de parcă zburau deasupra mii de lăcuste.

— Sss... sss... ești liniștit, Dobre?

— Nu, nu sînt liniștit.

– I-auzi cum vuiește Dunărea.

— Și tu urli și scoți flăcări.

Nădușeam. Pe obraji se prelingeau șiroaie de sudoare, fierbinți, ca flama sudurii. Am scos de pe față masca de protecție; aerul îmbîcsit cu pulberea de praf îmi năvăli în gură.

— Ți-e cald?

— Da, mi-e cald.

— Și lui Zaharia îi e cald. Îi este și frig. Se zvîrcolește de durere pe patul staționarului. Se uită la mîna pusă în ghips și plînge. Auzi, Dobre, plînge!

— Dar nu sînt vinovat.

— Poate că ești. Îl dușmăneai doar.

— Nu-i adevărat. Mi-era numai ciudă pe el că mi-o luase pe Sanda...

Îmi zvîcneau tîmplele. Mă dureau ochii de încordare. Aparatul de sudură tremura în mîinile mele transpirate.

— Tremuri, Dobre?

— Taci!

Apăsai din nou pe clapă și electrodul sfîrîi iar dușmănos, aruncînd în lături mii de scîntei. Auzul pierdu vuietele Dunării de sub dană și vîntul nu-mi mai urla în urechi. Mă liniștisem. O vreme gîndurile mă purtară spre Sanda. Îmi plăcea să discut cu ea la nesfîrșit. Uneori o tachinam, fiindcă ea punea seriozitate în toate și aluneca în filozofări copilărești. De fapt eram amîndoi niște copii. Mai ales eu. Cînd vorbeam de dragoste, Sanda afișa un aer de fin cunoscător, de adevărat pedagog. O întrebam, cred, pentru a zecea oară:

— Sanda, ce este după tine dragostea adevărată?

— Mai întîi dragostea nu se împarte pe categorii. Dragostea nu există decît dacă-i adevărată.

— Te legi de cuvinte.

— Nu te contrazic. Dar ce-i dragostea? N-aș găsi, ori cîtă bunăvoință aș avea, o definiție exactă. Fiecare o înțelege, o simte în felul lui.

— Nu mi-ai spus cum o înțelegi tu.

— Dacă aș fi muzician aș spune că dragostea este o mare simfonie. Și ca orice muzică adevărată, orchestra și dirijorul trebuie să formeze o unitate. Un falset al strunelor sau nesiguranța bagheței ar strica totul: armonia, tonalitatea. Însăși simfonia ar fi pîngărită. Chimistul sau medicul îți pot da, firește, alte definiții...

— Atunci ce remediu ai da „nefericiților"?

— Voință! Voința de a-și coordona simțurile! O rană, e drept, nu dispare complet, dar se cicatrizează...

— N-aș vrea să intru în pielea lor.

— Nici eu! a rîs ea.

Discuția aceasta s-a petrecut într-o seară. Cerul era senin și înalt. Mergeam amîndoi pe cheiul apei și priveam cu ochi fascinați năframa bătută în nestemate.

— Sanda, hai să ne alegem o stea.

— O stea? șopti ea pierdută. Da... S-o alegem.

A întins mîna spre carul mic și mi-a arătat o stea.

— Uite, pe aceea...

Sanda îmi devenise o necesitate aproape fără să-mi dau seama. Cu toate acestea n-am avut curajul să i-o spun niciodată. Mi se părea că introducerea unui asemenea subiect în dialogurile noastre ar fi ridicol, întocmai ca acel: „Vai dragă, ai venit?" spus unui prieten abia coborît din tren.

Și în fața Sandei nu vroiam să par ridicol. De aceea amînam mereu „marea mea destăinuire" cum îmi plăcea s-o numesc. Într-una din pauzele de prînz, pe cînd ne îndreptam spre cantină, l-am întrebat pe Zaharia:

— Ce părere ai de Sanda?

— E o fată bună. Dar de ce întrebi?

— Așa...

— Curios mai ești!

— Nu-s curios. Sînt îndrăgostit...

— Nu mai spune. Și cine-i fericita?

— Sanda.

Zaharia m-a privit uimit.

Abia mai tîrziu, cînd a început să mă ocolească, am priceput mirarea lui. Zaharia o iubea și el pe Sanda. Asta — Ce-i?

— Să știi că n-ai dreptate. Eu nu-mi găsesc nici o vină.

— Te cred!

— Nici Sanda nu-i vinovată...

— Nu vreau să mai vorbim de asta!

L-am întrerupt cu brutalitate. Dar Zaharia se făcu că nu-mi observă tonul.

— Trebuia să ne explicăm odată, Dobre. Înțelegi?

— N-am nevoie de explicațiile tale!

— Cum vrei! Dar să știi că nu-i ceea ce-ți închipui... Chiar dacă tu...

— Încetează! Tu! Tu!... Ce-i cu mine? Consideră-te mai departe basma curată și gata povestea!

— N-ai decît să complici lucrurile. Treaba ta. Dar Sanda nu-i un obiect. O iubeam amîndoi. Trebuia să aleagă pe unul.

— Și te-a ales pe tine.

— Sentimentele nu se cumpără.

— Dar nici nu se vînd.

— Ești absurd. Arunci cuvinte fără să te gîndești.

Furios, am făcut semn macaragiului să ridice tabla. Gafele scrîșniră și foaia începu să alunece din strînsoare. M-am ferit la o parte. Constatam mecanic că tabla va cădea. Preocupat de discuția noastră, Zaharia nu mă observă. Abia în ultima frîntură de timp, cînd foaia cădea, l-am prevenit:

— Fugi, Zaharia! Cade!

Nu știu cît am stat cu mîinile la ochi. Un minut, două, un ceas?... Zgomotul tablei căzute trecu prin mine ca un curent electric. M-am trezit în jurul lui. Trei băieți din echipă l-au transportat la staționar. Am alergat după ei, năucit. Zaharia, crispat de durere, cu fața cadaverică, gemea înăbușit.

M-am întors tîrziu la locul accidentului. Lumea nu se risipise. Maistrul Partene explica:

— N-au fost strînse bine gafele astea două. Tabla a alunecat și s-a smuls și din celelalte...

„Gafele n-au fost strînse bine... n-au fost strînse bine"... murmurai eu. Cum? Din cauza mea se întîmplase totul?... Am cercetat cu înfrigurare. Da, cele două gafe erau ale mele. La întrebările celorlalți n-am mai fost în stare să răspund nimic.

— De ce n-ați fost atenți, mă?

— Se certau, meștere...

— Ce-o să fie acum cu Zaharia?...

. . . . . .

Strîngeam încleștat mînerul de ebonit. Vuietul Dunării mi se spărgea din nou în timpane. Vîntul urla ca o haită de lupi. De jur împrejur zburau lăcuste... Simțeam lîngă mine răsuflarea lui Zaharia, caldă, întretăiată. Mă privea cu ochii limpezi și buni. Nu mă mustra. Îmi cerea parcă iertare pentru Sanda. „Nici ea nu-i vinovată, Dobre..." Am lăsat aparatul de sudură și m-am năpustit jos pe schele.. Văzîndu-mă fugind, portarul se cruci. Și-o fi închipuit că s-a întîmplat ceva. Alergam din ce în ce mai repede și — curios! — nu oboseam. Dimpotrivă, totul se liniștea în mine. Și gîndurile, și zvîcnirile inimii. Mîinile nu-mi mai tremurau. Eram ușor ca un fulg.

Nici nu știu cum am ajuns la staționar. Găsii cu greu salonul de chirurgie. Se afla tocmai la ultimul etaj. Dar Zaharia lipsea. De sub pătură, o voce slabă, dar glumeață, îmi răspunse:

— Caută-l jos, trebuie să fie-n grădină...

Amurgise. Cerul nu mai era vînăt. Nici vîntul nu mai bătea. Dunărea liniștită trimitea odată cu clipocirile o boare umedă și proaspătă. În fundul grădinii am deslușit două umbre. M-am apropiat tiptil. Ajuns aproape de tot, recunoscui glasul Sandei:

— Tocmai peste 15 zile îți scoate ghipsul?

— Da!

— Și mîna?

— O să fie la fel ca cealaltă. Doctorii spun că am avut mare noroc. Ce știu ei! Dacă nu era Dobre să mă prevină...

Mă îndepărtai fără să fiu auzit. Inima stătea gata să-mi sară din piept.

Zgomotul pistolului pneumatic, mînuit de mîna lui, mă va asurzi iarăși, contopindu-se cu sîsîitul aparatului meu de sudură.

Și Sanda... Undeva, deslușii nedefinit fața ei rotundă, plină de seriozitate: „O rană nu dispare complet, dar se cicatrizează"...

Pe cer se aprindeau una cîte una stelele. Mi-am ridicat ochii spre ele și-am încercat să le număr. De lîngă carul mic s-a desprins o stea mare, roșie și a alunecat în jos, lăsînd în urmă o dîră de foc.

Dunărea lucea palidă, în bătaia lunii, așteptîndu-și rusalcele.

La șantier intrase în lucru schimbul de noapte.

LUMEA DE DINCOACE

DOUĂ SCHIȚE de Manole Auneanu

Vîntul se înteți. Peste asfaltul rece cădeau fulgi mari și fluizi de zăpadă. Cerul era cenușiu și murdar. Strada pustie, devenise sumbră, crengile copacilor goi de verdeață se bălăbăneau gemînd înfundat. Telalul cobora spre piață, zgribulit, un muc de țigară stins îi atîrna de buze...

Vîntul bătea zăpada din față, șfichiuindu-i obrajii. Pașii telalului tropăiau sec, repezit.

— Haini vechi, cumpărăm!...

Glasul său era răgușit și în liniștea străzii avea un ecou nefiresc. Se uită înapoi, speriat de propriul său glas, apoi repetă ca să se liniștească:

— Haini vechi!...

Dintr-o curte ieși o fetiță înfofolită într-un palton blănit, cu gulerul ridicat, legat pe deasupra cu un fular roșu. Se opri în poartă, uimită, gata să fugă iar în casă, și-l privi pe telal cu ochi iscoditori. Acesta zîmbi, mucul îi scăpă dintre buze, lăsînd să iasă la iveală un șir neregulat de dinți galbeni, mîncați. O întrebă blînd:

— Mama e acasă?... N-are haini vechi de vînzare?...

Fetița se trase repede în spatele porții.

Începu să ningă tare. Fulgii se cerneau într-un joc îndrăcit, înghiontîndu-se unii într-alții. Telalul porni mai departe cu pleoapele strînse. După cîțiva pași întredeschise genele pleoștite și i se păru că zăpada capătă culori aprinse, că fulgii dansează într-un ritm anumit.

Auzi o muzică depărtată, trunchiurile copacilor deveniră coloane de marmoră neagră. Pașii săi îngînau ritmul muzicii, un fel de legănare aeriană, o plutire în vis, imaterială. Se văzu într-o sală imensă de bal, îmbrăcat în frac nou de mătase. În jurul lui, lumea dansa zgomotoasă, mii de confeti îi poleiau și el, bine dispus, arunca cu bani. Avea bani mulți, noi, fosnitori...

Cineva traversă strada grăbit. Telalul îl urmări inconștient, strîngîndu-și sumanul de stofă țărănească. Picioarele îi înghețară, ar fi luat-o la fugă să se încălzească, dar n-avea putere, era prea sleit.

Dinspre piață răzbătea un freamăt continuu și telalul se înviora. Curios! Numai cînd era în apropierea ei, cînd o simțea, numai atunci se înviora. Altfel, totul i se părea străin, dușmănos. Nici lumea nu-l mai lua în seamă...

Într-o vreme, piața era casa lui. Avea o dugheană cu haine vechi, vagabonzi și țărani cumpărau de la el fel de fel de lucruri. Pentru vagabonzi avea un simțămînt fratern, nu-i înșela. Stătea toată ziua în ușa dughenei, contempla panorama pieții și se credea stăpîn.

Acum era un străin oarecare.

Piața nu mai era casa lui.

Și ca orice om fără casă, se simțea singur și trist.

Strada se înfundă brusc. Telalul coti la stînga și, după cîțiva pași, se trezi în mijlocul tarabelor. Îl învălui o căldură familiară, miros de balegă și zarzavat stricat. O luă, fără țintă, pe lîngă tonetele de lemn vopsite toate în verde. Un camion opri în capătul celălalt al tarabelor. Din cabină coborî un flăcău voinic, potrivit la statură, îmbrăcat într-o ilanelă strînsă pe gît. Împreună cu alți doi, care se aflau sus, în camion, acesta începu să descarce niște saci. Telalul scoase de sub sumanul țărănesc o pereche de bocanci vechi, le dădu în grabă lustru cu mîneca și se îndreptă spre el. „Am să-i vînd ăstuia bocancii — se bucură telalul. Trebuie să-i vînd!" O vreme stătu lîngă el fără să spună nimic. Flăcăul îl cercetă o dată în treacăt și-și văzu mai departe de treabă.

— De unde ești, frățioare? întrebă telalul cu interes prefăcut.

De data aceasta deslușì în vocea sa o undă de veselie. Se simțea, în sfîrșit, stăpîn pe sine. Întotdeauna i-a plăcut să fie amical cu clienții...

— Din Scînteia, de la colectivă — răspunse flăcăul, fără să se oprească din lucru.

Telalul se învioră:

— Păi eu am fost pe acolo!

Flăcăul lăsă entuziasmul telalului fără răspuns. Acesta continuă stingherit:

— E frumos la voi în sat...

— Frumos.

— Mie îmi plac băieții din Scînteia... Nu vrei să te-ncalț?

Flăcăul lăsă sacul jos din spate.

— Ce să faci?

— Să te-ncalț...

Și-i arătă bocancii lustruiți. Flăcăul rîse ca de o glumă. Telalul zîmbi și el strîmb și dădu iar cu mîneca peste bocanci.

— Îs ca și noi!

— Noi pe dracu! dădu acesta din mînă. Unde i-ai găsit?

Telalul se făcu că nu observă ironia.

— Ți-i dau cu 50 de lei!

Flăcăul apucă sacul voinicește și-l puse pe umeri.

— 45! Hai, treacă de la mine!

După ce duse sacul la tonetă, flăcăul se apropie de el, scoase pachetul cu țigări și-i întinse una. Telalul o luă.

— Ești băiat bun. Scoate doi poli și să-i porți sănătos.

Dar întîlnind privirea flăcăului, amestec de compătimire și ironie, își plecă fără să vrea ochii. Văzu cizmele acestuia, făcute din piele fină, apoi se uită și la pantofii săi murdari, peteciți, cu bombeurile știrbe. Flăcăul, care îl urmărise tot timpul, zîmbi din nou:

— Vrei să mă-ncalți?!...

— 30 de lei — mormăi telalul.

Apoi, fără să mai aștepte răspuns, se depărtă abătut, cu umerii plecați, tîrșiindu-și picioarele încălțate în pantofii strîmbi. Celălalt venea din urma lui.

— Mai ia o țigară — îi spuse el cu prietenie.

Rătăci aproape două ceasuri pe străzi, în tot corpul îl pătrunsese moleșeala și se simțea sleit. Vîntul se oprise. Zăpada se cernea acum liniștit și pașii săi se afundau în covorul moale și pantofii strîmbi scîrțîiau...

Într-un tîrziu se rezemă obosit de un gard. Capul îi căzu pe piept, amorțit. Scoase țigara s-o aprindă, dar își aminti că n-are chibrit și o vîrî înapoi în buzunar. Peste drum era un șantier de construcție. Zidarii, îmbrăcați în pufoaice călduroase, lucrau de zor. Se uită într-acolo și i se păru că unul din ei seamănă cu el. Nu semăna cu el, cel de acum, ci cu altul mai tînăr cu 8—10 ani. Zidarul avea 25—26 de ani, era înalt, cu fața lunguiață, puțin adus din spate.

— Ăsta seamănă cu mine! făcu el înmărmurit. Da... cu mine...

Bocancii îi alunecară de sub braț și căzură fără zgomot în zăpadă. Telalul traversă strada și se duse să vadă dacă zidarul acela nu era chiar el. În urma lui, bocancii rămaseră pe covorul neted și alb ca o pată murdară, neagră...

Pagina elevilor

BIOBIBLIOGRAFIE

MARIA BANUŞ

Maria Banuş s-a născut la 10 aprilie 1914 în Bucureşti, unde urmează mai tîrziu şi cursurile facultăţilor de litere şi drept.

Primele versuri îi sînt publicate în revista „Azi" în 1932. Aici, poeta va continua să colaboreze cu versuri reunite în 1937, în volumul „Ţara fetelor". Tot aici, în revista „Azi", Maria Banuş publică traduceri din Rimbaud şi Rainer Maria Rilke, apărute în volum în 1939. Între 1937 şi 1944, atenţia artistică a poetei se va fixa asupra evenimentelor sociale. Versurile scrise în această perioadă, versuri în care Maria Banuş da glas durerii, revoltei şi urii împotriva fasciştilor, apar după eliberare. în 1949, la E.P.L.A., reunite în ciclul „Cîntec sub tancuri" din volumul „Bucurie". După eliberare, Maria Banuş devine o cîntăreaţă a vieţii noi. În volumele de versuri care se succed aproape an de an, răzbat setea de viaţă, simpatia pentru tot ce e curat şi înălţător. Poeta luptă cu arma versului chemînd, patetic, la apărarea păcii, a vieţii fericite şi a muncii libere, la ocrotirea visului şi gingăşiei, şi îşi exprimă avîntat încrederea în bucuria viitorului. Au apărut, în ordine cronologică, următoarele volume de versuri: „Fiilor mei" *poem, Ed. de Stat, 1949;* „Bucureşti, oraş iubit", *Ed. Tineretului, 1953;* „Versuri alese", *Buc. E.S.P.L.A. — 1953;* „Despre pămînt", *poem, Buc. E.S.P.L.A. 1954;* „Ţie-ţi vorbesc, Americă !", *poem, Buc. E.S.P.L.A. — 1955;* „Se-arată lumea", *Buc. E.S.P.L.A. — 1956;* „La porţile raiului", *poem, Buc. Ed. Tineretului, 1957;* „Poezii", *Buc. E.S.P.L.A. — 1958;* „Poezii", *Ed. Tineretului, 1959, în colecţia „Cele mai frumoase poezii";* „Torentul", *E.S.P.L.A. 1959. Versuri de Maria Banuş sînt publicate şi în antologia:* „Poezia nouă în R.P.R." *din 1953.*

Maria Banuş a scris şi teatru. După piesa într-un act „Petrecere-n familie" *publicată într-o culegere din colecţia „Teatru popular", în 1945, scrie piesele „Îndrăgostiţii" apărută în 1954, Buc. E.S.P.L.A. şi Ziua cea mare. Articolele, pamfletele, reportajele cu care Maria Banuş a colaborat, după eliberare, în ziare şi reviste, au fost reunite în volumul:* „Din cronica acestor ani", *E.S.P.L.A. 1955.*

Poeta şi-a continuat şi activitatea de traducător, pentru care îşi manifestase înclinarea încă de la debut. Astfel, traduce poezii din Goethe (Ed. Tin. 1957) poeme de Nazim Hikmet (E.S.P.L.A. 1952) poemul „Strugurii şi vîntul" de Pablo Neruda (E.S.P.L.A. 1956), sau „Poezii lirice" de Puşkin (E.S.P.L.A. 1949) etc.

În 1949 primeşte premiul pentru poezie „G. Coşbuc". Maria Banuş e laureată a Premiului de Stat şi decorată cu Ordinul Muncii clasa a III-a.

Bibliografie — *în ordinea cronologică a apariţiei* — D. Costea, „Despre pămînt", *Iaşul Literar, 1/1954;* D. Micu, *Despre poezia Mariei Banuş, V. Rom. 8/1955;* Ov. S. Crohmălniceanu, *Poezia Mariei Banuş, V. Rom. 5/1956;* V. Felea, *„Se arată lumea", Steaua 8/1956;* Leon Baconsky, *„Ţie-ţi vorbesc, Americă", Steaua 2/1956;* I. Vitner, *„Ură şi iubire" în vol. „Firul Ariadnei" — E.S.P.L.A. 1957;* M. Petroveanu, *„Bucurie" în vol. „Pagini alese", E.S.P.L.A. 1958* N. Ciobanu, *„Poezii", Scrisul băn. 10/1958;* G. Călinescu, *„Ceva despre poezie". Maria Banuş, Contemp. 9/1959;* R. Lupan. *Gaz, Lit. 18 VI 1959;* S. Damian *„Torentul", Gaz. Lit. 13 VIII 1959;* I. Sîrbu, *„Torentul", Iaşul Lit. 10/1959;* Radu Popescu, *„Torentul", Contemp. 7 VIII 1959;* I. D. Bălan, *„Torentul", Luceafărul 1 III 1960 etc.*

ŢIE-ŢI VORBESC, AMERICĂ !

Ţie-ţi vorbesc, Americă! se **încadrează în poemele de largă respiraţie, specie care a luat o deosebită dezvoltare în literatura noastră nouă. Alături de Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Mihu Dragomir, Dan Deşliu, Nina Cassian (ca să nu mai amintim pe Tudor Arghezi cu 1907 şi Cîntare omului), Maria Banuş cultivă cu insistenţă poemul de largă respiraţie. Înainte de Ţie-ţi vorbesc, Americă ! (1955) poeta dăduse** Despre pămînt **(în 1954) pentru ca după aceea să scrie** La porţile raiului **şi** Torentul.

Afirmînd că, Ţie-ţi vorbesc, Americă ! este un poem de largă respiraţie, am precizat însă numai genul proxim, căci poemele de largă respiraţie pot fi lirice, epice, epico-lirice, după structura şi compoziţia lor. Poemul despre care discutăm este liric. Aproape că e lipsit de fabulaţie, de un „subiect" care s-ar putea reconstitui, povesti sau rezuma. Anumite pasaje care ar fi, în aparenţă, epice, ca, de pildă, visul înspăimîntător al Europei, sînt epice numai în aparenţă, pentru că aici nu se desfăşoară propriu-zis un şir de întîmplări, ci în primul rînd o gamă de sentimente.

Ţie-ţi vorbesc, Americă ! este mai liric, în substanţa sa, decît Despre pămînt **sau decît** La porţile raiului, **fiind, din acest punct de vedere, în nota cea mai specifică Mariei Banuş, poetă de mari resurse lirice, caracterizată printr-o vibrantă sensibilitate. Pasiunea clocotitoare a artistului cetăţean care se simte chemat să atragă luarea aminte asupra calamităţilor războiului, întîmpină şi cucereşte de la-nceput pe cititor. Patetismul de calitate vibrează în fiecare vers şi el întreţine o înaltă temperatură pe aproape întreg parcursul poemului. Această stare emoţională e realizată de poetă, în general, prin două procedee: primul procedeu este apelul, chemarea înflăcărată, exprimată direct, ca într-un manifest:**

„Ţie-ţi vorbesc, Americă, ţie. / Ochii tăi neliniştiţi îi privesc, / faţa ta limpede — fără de fard — o privesc.

Nu cu America pumnului şi a linşajului, / nu cu patroana crimelor şi a orgiilor, / nu cu vrăjitoarea ce mină sabatul drăcesc aţi miliardelor, / ci cu tine, Americă simplă, vorbesc.

Pregătind atmosfera prin versurile de la început, poeta desfăşoară după aceea al doilea procedeu, de data aceasta indirect, printr-o idee poetică ingenioasă, cu multiple înţelesuri politice: America n-a cunoscut tragedia marelui măcel mondial direct din propria-i experienţă. Norii războiului ucigaş pe care vor să-l declanşeze imperialiştii ameninţă însă viaţa omului simplu din America, „micul univers" al mamei care urmăreşte, cu emoţie, primele semne ale maturizării „mezinului" ei. Mezinul e simbolul viitorului, dar al unui viitor care apare întunecat de zguduiri monstruoase:

„Peste faţa ei trece un nor, / Zîmbetul dinainte s-a şters. / Ce se va alege din tot? Ce vor să facă din micul ei univers?"

O deşănţată campanie diversionistă, care pretinde că America pregăteşte un război „de apărare", încearcă să falsifice realitatea, să trezească adeziunea omului simplu la pregătirile agresive. Poeta se simte datoare să lumineze conştiinţele, să dezvăluie adevărul, purul adevăr despre marii vinovaţi, autorii crimelor şi orgiilor şi posesorii miliardelor. Acum este introdus cel mai izbutit moment, visul mamei din Europa, înspăimîntătorul vis care exprimă, de fapt, o sfîşietoare, groaznică realitate: mama de peste ţărmurile Europei şi-a pierdut în război soţul cu care înjghebase un cămin, iar copilul ei de un an şi ceva „durduliu şi caraghios cu picioare cam strîmbe", pentru ea „cel mai frumos copil din lume", fusese prefăcut în scrum şi cenuşe. Alt soţ, aşteptarea înfrigurată a altui copil, reclădirea din cenuşe a unui nou viitor. Se va spulbera oare şi acest viitor? Ar fi înspăimîntător. De aceea mama din Europa, victimă a războiului, este hotărîtă să înfrîngă orice uneltiri şi poeta cheamă la solidaritatea activă a tuturor oamenilor simpli pentru bunul cel mai de preţ al popoarelor, pacea:

„Sora mea, prietena mea, / nu-i prea tîrziu, / încă nu-i prea tîrziu. / Desfă-te din strînsoarea minciunii... / şi ucide-o !

Autoarea a ales mijloacele cele mai simple, dar şi cele mai emoţionante; cele două continente sînt personificate prin cele două mame, acest procedeu amplifică rezonanţele sufleteşti. Mezinul adolescent al mamei din America simbolizează viitorul, ce poate fi sfărîmat de războiul pregătit de imperialişti. Mama din Europa care şi-a pierdut copilul e obsedată de amintirea micuţului mort care „urcă din întuneric pe scări" „pas cu pas". Zădărnicia visului este exprimată de poetă prin excepţionala imagine a scării ce se adînceşte la infinit. Dar truda mamei de a-şi regăsi copilul e inutilă.

„Ea întinde mîna. / El urcă mereu. / Dar scara se face tot mai adîncă / şi el rămîne tot mai mărunt, / tot mai pierdut, / la capătul ei".

Ceeace rămîne din această sfîşietoare iluzie este doar imaginea ochilor copilului, care n-o poate părăsi niciodată. Obsesia copilului ucis revine insistent în poem, subliniind marile tragedii provocate de război. Se poate spune că există în Ţie-ţi vorbesc, Americă ! **un personaj mereu prezent, ca şi în** Despre pămînt, **faţă de care se defineşte permanent atitudinea poetei. Acest personaj este războiul, monstru înfricoşetor. El este simbolizat printr-o căţea** „cu ochi injectaţi, / Cu măsele de fier, / cu pete de sînge năclăite pe pieptul lăţos".

Dintre procedeele stilistice cel mai folosit este repetiţia care subliniază mesajul poemului şi întăreşte sentimentele cîntate de poetă: O, mamă, mamă, / O, Americă simplă, / ...lumea e mică, amăgire şi fum sînt distanţele, / amăgire şi fum.

După cum este şi firesc, într-un poem de atitudine deschisă, directă, sînt pe larg folosite mijloace ale vorbirii agitatorice, care ţin de stilul oral: interjecţii, interogaţia retorică (De ce vor s-arunce bucăţi din inima ei / pe mări de sînge, în ţări străine? Cine, / cine vrea asta!,) **vocative numeroase** (Sora mea, prietena mea... Tu, Americă, fii liniştită). **Există de asemenea, în acest poem al Mariei Banuş, o răspîndire generoasă de epitete. Aceste epitete sînt distribuite mai totdeauna într-o gradaţie ascendentă, clădind astfel logic şi sigur sentimente şi convingeri în spiritul mesajului atît de profund exprimat de poem. Iată un exemplu, deosebit de elocvent:**

Ci numai aceasta mult încercata, / adevărata Europă, / Cu faţa limpede şi umană, / asemenea ţie, dar mai matur plămădită în luptă, / mai dîrză, mai neliniştită, mai înţeleaptă, mai hotărîtă să apere viaţa / greu cucerită".

Ţie-ţi vorbesc, Americă ! **şi-a asigurat un loc de frunte în literatura noastră nouă.**

Pompiliu Marcea

A. Vlahuţă în Muzeul literaturii

de Constandina Brezu

Există în arhiva M.L.R. un lot de documente originale: corespondenţă, manuscrise, note, acte care privesc viaţa şi activitatea scriitorului Al. Vlahuţă. Ele constituie pentru cercetătorul literar preţioase surse de informaţie, în stare să lămurească anumite momente biografice şi să precizeze acele date asupra cărora au existat incertitudini.

O parte din corespondenţa lui Vlahuţă, aflată astăzi la noi, se referă la trei din călătoriile făcute de scriitor în străinătate. Fire profund îndrăgostită de natură, dominată de o permanentă sete de cunoaştere, Vlahuţă a fost un pasionat călător. Nenumăratele sale excursii prin ţară, dintre care unele făcute în compania lui Delavrancea, i-au furnizat materialul necesar alcătuirii geografiei sale pitoreşti.

Seria cărţilor poştale-ilustrate, trimise în ţară prietenului său, d-rul I. N. Dona, recompune în linii mari itinerariul călătoriei în Italia, Franţa şi Anglia (aproximativ între 13 mai — 24 iunie 1908) — (două dintre cărţile poştale sînt expediate de soţia scriitorului, Alexandrina Gîlcă). Deşi, vizibil scrise în pripă, adevărate texte telegrafice, ele cuprind o seamă de impresii, care ilustrează spiritul de observaţie al scriitorului şi vădesc totodată deosebitul său interes pentru artele plastice.

Cărţile poştale-ilustrate adresate D-rului Dona, colecţionar de gust, căruia îi datorăm muzeul ce-i poartă numele, reprezentau reproduceri după celebre opere de artă ale renaşterii italiene.

Vlahuţă pregătea monografia pictorului Grigorescu. Pentru a întocmi o astfel de lucrare, scriitorul nu s-a mulţumit numai cu ceea ce ştia el despre viaţa şi opera bunului său prieten ci şi-a pus problema unei mai largi informări. Perspectiva judecării operei lui Grigorescu şi înţelegerea adîncă a valorii ei, nu putea să i-o dea decît confruntarea atentă cu valorile picturii universale clasice şi ale vremii respective.

Interesantă este reacţia scriitorului cu prilejul vizitării Salonului Oficial din Paris în 1908. Observaţiile asupra operelor pe care le prezenta salonul, relevă prin justeţea lor o convingere artistică fermă, care respinge tot ce e străin artei autentice şi opus realismului. Faţă de unele producţii decadente, pictura lui Grigorescu se deosebea net, prin caracterul ei veridic şi profund popular, prin mesajul ei înalt umanist.

Cîteva documente ne informează despre încă două călătorii ale lui Vlahuţă în străinătate, fără însă să lămurească mobilul care le-a determinat. O scrisoare din 18 mai 1912, trimisă D-rului Dona, se referea la planul unei apropiate plecări la Atena. În sfîrşit, capitolul peregrinărilor, atît cît documentele Muzeului Literaturii ne îngăduie să aflăm, se încheie cu călătoria la Constantinopol, făcută împreună cu Delavrancea în august 1913.

Paşaportul pentru străinătate nr. 30857, eliberat la 7/20 mai 1913 de Prefectura Poliţiei din Bucureşti (valabil pentru 6 luni) **expiră cu vizele călătoriei la Constantinopol. La 13 august pleacă din Constanţa cu vaporul şi la 23 august soseşte. În vara aceluiaşi an — 1913 — Vlahuţă fusese la Braşov, se oprise la Predeal după cum indică paraflele cîtorva gări: 8 mai 1913 gara Burdujeni, 8 iulie 1913 Braşov, 25 iunie 1913 Predeal.**

Transcriem datele paşaportului privitoare la identitatea lui Vlahuţă. Ele sînt preţioase pentru biografia şi conturarea portretului său fizic.

„Semnalmente":

Etatea: 54 ani; Talia: mijlocie; Părul: negru; Gura: e potrivită; Ochii: negri; Barba: rade; Faţa: brună.

„Persoanele care însoţesc pe titularul paşaportului: Ruxanda, soţia 41 ani, talia mijlocie, obrazul smead, ochii căprui, părul castaniu".

Iată acum textul scrisorilor:

Al. Vlahuţă către Dr. Dona:

Miercuri. „Am fost la Papa ş-am găsit pe coana Sita — i-am strecurat un 5 lei şi i-am spus că-i şi pentru tine. Aici şi statuele întind mîna după bacşiş. La otel avem 3 conţi, ceea ce mă face să nu-mi poţ lăsa ghetele seara la uşă de frică să nu-i aud noaptea certîndu-se.

Te îmbrăţişez
Lupu

Paris, 28 mai 1908.

„Dragă Doctore,

Să ştii că tot Veneţia e cel mai minunat oraş al Italiei. La Florenţa ai de văzut minuni de pictură şi sculptură. Napoli foarte interesant dar, Veneţia, bine a zis Taine...!) Azi e a treia zi de cînd sîntem la Paris. Scrie-ne două vorbe pe adresa: Al. Vl. Hotel de la Néva, Rue Monsigny".

(Pe partea ilustrată a c.p.)

„Dragă Doctore, mîndră-i lumea p-aici dar a dracului ţi se mai face dor de ţara ta de la o vreme. Mîine la Barbizon — săptămîna viitoare la Londra, şi pe la 15 iunie spre patrie".

Paris, 1 iunie 1908".

„Salonul, pistoale şi focuri de artifiţii. Toţi fac mare. De altfel în toate părţile se vădeşte că arta a sărit de pe şine. Dar ce bine mi-a făcut toată pînzăraia asta, şi ce pregătit mă simt pentru „Grigorescu". Vineri plecăm la Londra şi miercuri 11 iunie ne întoarcem spre casă.

Vineri 9 august 1913".

Testamentul lui Vlahuţă, întocmit la 3 mai 1913, cu cîteva zile înaintea călătoriilor pe care le întreprinde în vara acestui an în ţară şi străinătate, dă informaţii despre situaţia materială a scriitorului.

★

La Muzeul literaturii române s-au adunat din manuscrisele originale: poeziile **Noapte de iarnă, Un suflet larg...,** cîteva fragmente disparate cu caracter eseistic: **„O beţie", „Despre răutate"**, note şi cîteva maxime.

Dintre ele ne oprim asupra poeziei „Un suflet larg să mă-nţeleagă", datată 14 august 1903, Constanţa. Nefericitele căsnicii îl duseră pe Vlahuţă la unele depresiuni sufleteşti. Poetul nu încetase totuşi să spere în realizarea fericirii personale. La 50 de ani, în 1905, se căsătoreşte cu Alexandrina Gîlcă cu care trăieşte în bună înţelegere pînă la moarte. Poezia „Un suflet larg" — necunoscută pînă acum — este scrisă cu doi ani înaintea celebrării ultimei căsnicii şi exprimă năzuinţa de a găsi un tovarăş de viaţă corespunzător.

Un suflet larg, (blînd) să
mă-nţeleagă,
Să fiu al lui, să fie-al meu, —
L-am căutat o lume-ntreagă,
Si-l caut si — visez mereu,

Te-voi fi întîlnit vr-odată-n
cale,
Prietin pururi aşteptat —
Sub raza gîndurilor tale
(În umbra)
O clipă poate — am lunecat...

O clipă — şi în juru-mi iarăşi
Pustiu şi noapte s-a făcut,
Ca-n loc să fim pe veci tovarăşi,
Pe veci să-ţi fiu necunoscut!

14 aug. 1903
Constanţa

★

Un alt document este scrisoarea lui Vlahuţă, trimisă din Berlin soţiei sale, la moartea lui Caragiale. Neaşteptata moarte a lui Caragiale, l-a îndurerat profund pe Vlahuţă, care a plecat la Berlin imediat ce-a aflat trista veste. De aci îi scrie soţiei lui despre pierderea celui mai iubit prieten şi a celui mai preţuit dintre confraţi.

Miercuri, ora 4 p.m. [2])

„Îţi scriu, Mic dragă, din casa lui Caragiale, pe care l-am văzut azi în sicriul lui de stejar, odihnind în capela cimitirului protestant din Shöneberg. Îl depunem aci într-un cavou pînă la noembrie, cînd îl aducem în ţară să-l punem în pămîntul pe care l-a iubit în tăcere şi l-a glorificat cu strălucirea geniului său. A murit subit sîmbătă (9 iunie) între orele 6 şi 7, după toate probabilităţile. De cu seară se retrăsese în odaia lui de lucru — scrisese pînă pe la 1, dimineaţa ai lui şi-au văzut de treabă — au ieşit prin tîrg, au venit, au dejunat — îl aşteptau să iasă nechemat, netulburat în ale lui, căci mai ales de cîteva zile era foarte nervos şi se supăra de toate — cele, — pe la 2 Luchi zice: „Să nu-l mai lăsăm, du-te tu mamă, şi-l chiamă. Didina intră binişor în odaia lui, se uită şi nu-l vede în pat, crede c-a ieşit, îl strigă — aude din altă odaie vocea lui Luchi şi, cum ea nu prea aude bine, crede că i-a răspuns Caragiale, s-apropie de pat — şi-l găseşte pe cel care a fost un **titan** căzut jos între pat şi mesuţa de noapte, cu gazeta-n mînă, adormit de veci. A scos un ţipăt şi toţ-au înţeles... Îţi închipui (în clipa asta vine Gherea şi mă întreabă cui scriu — mă roagă să-ţi spun că-ţi sărută mîinile... da, să-i scriu, să nu uit, apoi vine şi Barbu, îţi sărută mîna şi el, şi ia pe Gherea, ca să mă lase singur cu tine).

Caragiale e îmbălsămat şi închis definitiv în veşnica-i locuinţă. Ai lui — cum om zice noi. Ce mai ştiu ei — bieţii, mai stăm 4—5 zile — sînt atîtea de făcut, mîine şi poimîine mă voi ocupa de hîrtiile lui. Îţi scriu, şi mereu m-aştept, de după o perdea, să apară Caragiale, cu verva lui, cu veselia lui... L-am văzut în sicriu, — şi — iată — nu-mi pot închipui pe omul acesta **mort.** Atîta voinţă era în el. Ai lui vin în ţară — poate chiar acum, cu noi — să stea pînă la 1 septembrie, cînd se-ntorc, se mută — într-un apartament mai mic şi rămîn aci pînă-şi isprăveşte Luchi studiile. Ce copii minunaţi are Caragiale, oare n-am putea să le înjghebăm la noi un rost pe vară? Odaia lui Jubi pentru Didina şi Tuşchi şi odăiţa mică pentru Luchi. Chibzueşte tu şi scrie-i Didinei, care te roagă să-i fii soră în nenorocirea asta năprasnică. În orice caz e bine să-i scrii cîteva rînduri, s-o mîngîi şi tu. Noi (Barbu, Gherea şi D-na) sîntem găzduiţi p-aci, p-aproape, în două odăi reţinute de Celica [3]) pentru noi — mai e aci Paul[4]) cu Fani, Gusti şi mîine aşteptăm şi pe Cerna [5]). Doctorul care a făcut autopsia lui Car. spune că niciodată n-a văzut un caz de artritism mai grav.

Am să-ţi mai scriu. Acum sunt încă aiurit. Am fost în odaia lui, care a rămas aşa cum era, cu patul vraişte, cu hîrtiile lui, cu ţigările pe mesuţă.

Sărutări de mîini mamei, şi ţaţii Mariţii. Celica a fost un adevărat erou.

Te îmbrăţişez cu dor
Al. Vlah.

1) Vlahuţă se referă la impresiile lui Taine despre Veneţia, pe care o numise „perla Italiei".

2) Data scrisorii lui Vlahuţă, este Miercuri 13 iunie.

3) Cella Delavrancea, cunoscuta pianistă, fiica scriitorului Barbu Delavrancea.

4) Paul Zarifopol şi soţia sa Fani, fiica lui C. Dobrogeanu-Gherea.

5) Poetul Panait Cerna se afla atunci la studii în Germania.

Ştiaţi că...

● *Primele traduceri în limba română din opera lui Maxim Gorki apar în* Revista modernă *din 1901. Astfel, în nr. 26, din 12 august 1901, se publică în traducere* Cîntecul şoimului, *iar în numerele 31 şi 32, din septembrie 1901, apare cunoscuta povestire* Makar Ciudra.

● *Maxim Gorki s-a impus de la început ca un creator de înalt potenţial artistic, cu un mesaj întru totul nou, umanist. Primele sale scrieri au circulat, la scurt timp de la publicarea lor, şi în traducere românească. Astfel, ziarul* Conservatorul *din 3 octombrie şi pînă în 23 octombrie 1902 publică în foileton* Malva, *iar în foiletoanele din 24 octombrie şi pînă în 5 noiembrie 1902 povestirea* Konovalov. *Apoi, în revista* Luceafărul *din 15 martie 1903 apar* Din poveştile Iserghilei, *iar în* Revista idealistă *din aprilie—mai 1903 se tipăreşte povestirea* Celcaş.

● *Un prim articol despre viaţa şi opera lui Maxim Gorki îl întîlnim în ziarul* Epoca *din 3 mai 1901. La cîteva luni, revista* Facla *publică articolele* Prima dramă a lui Maxim Gorki *(nr. 2, 8 noiembrie 1901) şi* Maxim Gorki *(nr.3, 15 noiembrie 1901). Ziarul* România Muncitoare *din 10 martie 1902 publică articolul* Maxim Gorki.

● *Cea dintîi operă a lui Gorki tradusă integral în limba română şi tipărită într-un volum aparte, este piesa* Azilul de noapte. *Traducerea, realizată de Iosif Nădejde, a apărut în 1904.*

● *În anul următor, 1905, apare volumul intitulat* Ceva mai bun, mai omenesc, *în care erau incluse povestirile lui Gorki* Cititorul, Makar Ciudra, O faptă *şi* Emilian Piliai.

● *În unicul număr al ziarului* Jos despotismul!, *editat de cercul* România Muncitoare *la 27 ianuarie 1905, s-a publicat un protest al muncitorilor şi intelectualilor ieşeni împotriva întemniţării lui Gorki în groaznica închisoare Petropavlovsk, de către regimul ţarist. În acest protest, se spunea:* „Gorki este un scriitor care onorează omenirea; el nu este numai al Rusiei, ci al omenirii; el este unul din marii intelectuali ai lumii. O glorie cu care întreaga civilizaţie se mîndreşte. Ca atare el este al nostru, al tuturor şi consideră ca o datorie de solidaritate umană să ne alăturăm în strigătul de protestare al lumii civilizate şi să cerem cu multă energie eliberarea lui din temniţa menită să-l ucidă !"

● *Traducerea romanului* Mama *a apărut mai întîi în foiletoanele ziarului* Patria, *de la 25 octombrie 1907 şi pînă la 2 februarie 1908. Traducerea integrală a romanului apare în volum în anul 1910, în editura* Poporul. *Cea mai bună traducere a romanului* Mama, *dinainte de eliberare, este cea realizată de Ion Pas şi Sarina Casvan, apărută în 1924.*

● *În volumul* Lénine et le paysan russe *de Maxim Gorki, apărut la Paris în 1925 şi răspîndit şi în ţara noastră, se reproduceau două lucrări ale marelui scriitor sovietic: cunoscutul portret închinat lui Lenin şi o scriere despre ţăranul rus. Volumul a fost recenzat în* Viaţa românească *din mai-iunie 1925. O recenzie asupra acestui volum întîlnim şi în* Cuvîntul liber *din 28 februarie 1925. Îndeosebi pentru portretul lui Lenin pe care îl conţinea, cartea lui Gorki era recomandată drept o carte* „de cea mai imediată actualitate".

● *Ample pasaje din cunoscutul portret al lui Lenin scris de Maxim Gorki au fost reproduse şi în articolul* Personalitatea lui Lenin, *apărut în revista clujeană* Societatea de mîine *din 13 şi 25 iulie 1926.*

Teodor Virgolici

RADU BOUREANU: CUM AM SCRIS „CÎNTARE CETĂŢII LUI BUCUR"

Despre Cetatea lui Bucur, cetate în care m-am născut şi am trăit cea mai mare parte a vieţii, pînă azi, am mai scris. Îmi aduc aminte de o pagină întreagă de revistă, format ziar, în care am publicat un reportaj intitulat: „Bucureşti, oraşul grădinilor". **Concluzia era că acest oraş, care a pornit din adînci vremi şi a trecut prin vitregi vremi, era amenînţat de o anarhică creştere (se clădeau pe atunci acele blocuri de speculă, cu un stil pe care-l repudiam) să fie gîtuit, strîns ca un tub de ulei sub presiunea palmei închise, isbucnindu-i toată flora, toată vegetaţia, bogată odinioară, ca uleiul dintr-un tub de verde.**

Trebuie să rectific. Azi, arhitectura lui mă atrage şi uleiul verde din tubul stors altădată, copacii şi florile s-au întors pe străzile şi în parcurile cetăţii. Oraşul nostru este iarăşi oraşul grădinilor...

Dar s-ar părea că trebuie să mărturisesc, să lămuresc, mai curînd, cititorii, cum am scris despre toate virstele acestei cetăţi a lui Bucur.

De cînd a încolţit în gîndul meu sămînţa acestei deveniri? Poate de mult, de cînd copil, cu alţii de seama mea, porneam în dimineţi de vară să cunoaştem împrejurimile oraşului. Undeva pe malurile riuleţului Colentina, sub ziduri vechi ale mînăstirii Plumbuita ciupite de agheea plumbilor scuipaţi de gurile de foc ale hoardelor de oaste turcească, într-o zi, am avut o vagă, o tulbure senzaţie, o nepipăită imagine a vremurilor străvechi, în care această aşezare a fost întîi umblată de paşi omeneşti ce se statorniceau.

Atunci, în prăbuşirea unui mal galben, pe vadul vechi al riului, noi copiii am descoperit un schelet fantastic. Nici acum nu-mi amintesc, care parte a scheletului fabulos a stat sub privirea micului grup de copii. În orice caz, forţîndu-mi memoria vizuală, ştiu bine că nu putea fi a unei vieţuitoare apropiate de vremurile noastre. Era ceva care ne uluise, ne înspăimîntase. Cu foarte multe temeri am atins vestigiile timpului adînc. Ţin minte însă că în acelaşi mal surpat, am găsit un os uriaş în forma unei măsele. Acum îmi dau seama că trebuie să fi fost un molar de (Elephas primigenius) elefantul primitiv al lui Cuvier, sau mamutul.

De atunci, sau imaginea şi sentimentul de atunci suprapuse pe reflecţiile mai tîrzii, mi-au dat închipuirii şi conştiinţei viziunea unei largi arii şi adîncimi istorice şi geologice a vetrei care a devenit Cetatea Dîmboviţei, Cetatea lui Bucur. Poate că pe datele senzaţiei de lîngă malul Colentinei am scris poemul de la pagina 15 a volumului, „Vînătoarea". **Datele întîmplării din copilărie au rămas neconsemnate — cei care le-au înregistrat — prin relatarea noastră emoţionată şi sub climat fantasmagoric, — fie copii, fie maturi — au trimis „fabulaţia" noastră la plimbare. Tîrziu, prin studiul unor cărţi de ştiinţă, am înţeles că acea descoperire a micilor geologi neverosimili, avea poate o anume rădăcină în adevărul istoric şi ştiinţific. Deci ciclurile cetăţii noastre încep din preistorie, trec prin legende, străbat istoria patriei noastre din începuturi şi iată-ne în istoria nouă, a vremii noi. Acest lanţ logic am vrut să-l încheg în imagini, am căutat să trec pe clapele imensei claviaturi de orgă toată simfonia pămîntului în prefacere şi a oamenilor în trecere, lăsînt peceţile specifice ale vieţuirii şi filozofiei vieţii lor, în straturile pămîntului şi în rafturile timpului, ale istoriei.**

S-au mai scris astfel de cîntări ale cetăţilor lumii. Unele s-au bucurat în epopei, de evocări în stări anumite, în clipe de cumpănă şi tragică lumină numai, cum Homer a cîntat Troia sub sabie, foc şi mînie. Dante, în fond, a proiectat pe vastul ecran al Divinei Comedii oameni, vieţi, conflicte tragice, din timpul său şi din străvechi vremi. A descoperit în peisagii analogii morale, care împletesc omul cu natura, deschizînd perspective visului sau meditaţiei. Ce este cert e că el a cîntat atît întîmplările reale şi a făcut să vibreze în terţine, pe meleaguri supranaturale, multe senzaţii din urbea, sa, Florenţa, sau bunăoară din micul orăşel Cesena, de pe marginea riului Savio, care trăia între tiranie şi libertate. Prin diversele chipuri, întîlnite în Infern, el evocă Genova, Pistoia, Pisa, Verona sau Ravenna.

Cetatea lui Bucur, urbea noastră, ar fi părut multora, ţinută în friu de veşnicile vitregii ale etapelor istorice, cum era — nedemnă de a fi cîntată, la periferia interesului celor care ar fi putut-o proiecta din real, în ideal şi înapoi, de a face din ea un obiect de epopee. Dar străbătînd cu ochii minţii şi cu devoţiunea pasiunii începutul pînă la treapta vremii de azi, am exclamat ca Arthur Rimbaud cînd cînta „Paris se repeuple": „Le poète te dit: Splendide est ta beauté!...

Minunată-i frumuseţea ta, Cetate, Urbe, Oraş al lui Bucur. Te-ai ridicat pe pilonii de lemn ai locuinţelor lacustre, ai trecut prin toate fazele de prefacere şi ai pierit sub flăcări şi războaie ca să renaşti mereu, să duci formele de viaţă în urcuşul timpului. Aşa mi-am spus şi am pornit să-i cutreier vremurile şi formele.

Desigur că în alcătuirea poemului au intrat în ecuaţie şi datele, multele date istorice reale. Am cercetat tot, sau aproape tot, ce s-a scris despre Cetate şi cu cît cercetam mai mult, simţeam că mă pindeşte primejdia marei anecdote şi simţeam ceţurile poeziei cum se leagănau, se despărţeau, tîrîndu-se printre date şi anecdotic, ca să se ascundă după pădurile de cuvinte.

Însă mai ştiam că trebuie să dau o imagine vie a cetăţii ce împlinise rotunda şi frumoasa sumă de cinci veacuri. Atunci am urmărit paşii istoriei, cercetîndu-i pe cei mai adînci, lîngă care, sau în tiparul cărora, se bănuiau urme de sînge, fişii invizibile de suflet, gînduri, cîntece şi lacrimi, tot omenescul, toată truda, toate vitregiile şi împilările unor clase asupra altora, a cotropitorilor străini asupra unui pămînt cu griu şi miere.

Am ales imaginile care mi-au vorbit mai mult din realităţi sau din cele închipuite, dar cu ecou trecut din legendă în istorie. Am făcut o potriveală de cuvinte de cronică, de culoare a timpului şi o osatură modernă a frazei poetice, ca să trezească muzica şi culoarea timpului cîntat.

Nu puteai trezi ecourile vremii lui Mavrogheni şi paleta vieţii de atunci fără să-i costumezi pe „Podul de Pămînt", pe Arnăuţii şi Soitarii voievodului zălud şi zaraf, cu hainele ce purtau denumirile vestimentare ale timpului. Fără să cuprinzi în ciuma lui Caragea toată culoarea apocaliptică a morţii care trecea fără vestminte, fără malotea, sau rochie de ghesemut sau belacoasă, dar evocînd, impunînd, armonia — ciudăţenia pentru noi — a fireştilor cuvinte ale vremii. Ceea ce am făcut cu pasiune a fost să consemnez, să exprim, tot ce prinsesem, copil, şi înţelesesem, adolescent sau matur, adică oraşul nostru trezit la luptă. Imaginea muncitorimii crescînd, urcînd treptele propriilor revelaţii, luptele, grevele şi eliberarea noastră de sub jugul şi împilarea burghezo-moşierească, cît şi eliberarea de sub cisma, de sub ruşinea fascistă. Curios că unii recenzenţi au găsit clamate, şi pe deasupra, aceste etape în poemele „Anilor de luptă". Dar să nu polemizăm cu critica; în fond şi ea şi noi, putem sta ades pe poziţii subiective.

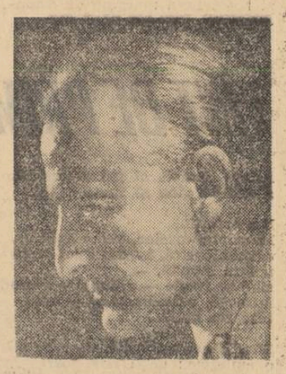

Important e că, la împlinirea jumătăţii de mileniu a urbei lui Bucur, s-a dat glas unui cîntări, care dacă nu-i mai frumoasă decît „ceia care n-a fost spusă" e mai aproape ca oricare, dintre cele care se află în crisalidă.

UN TÎNĂR POET BULGAR

PETĂR KARAANGOV

Tînărul scriitor bulgar Petăr Karaangov s-a născut în anul 1931, în orașul Sandanski de la poalele muntelui Pirin. Termină liceul în orașul natal, după aceea se înscrie la Facultatea de Filologie din Sofia, pe care o absolvă în anul 1956.

Primul său volum de poezie, „Urme pe drum", apare încă în timpul studenției și este editat de editura „Bălgarski Pisatel". În toamna anului 1957, Karaangov publică în revista „Plamăc" (Flacăra) ciclul „Anotimpurile și strada noastră". Poeziile acestui ciclu slăvesc munca creatoare a oamenilor muncii care locuiesc pe aceeași stradă cu poetul.

Cel de al doilea volum al tînărului autor poartă numele ciclului amintit și apare la sfîrșitul anului trecut, iar nu de mult volumul a fost distins de către C.C. al Comsomolului și Ministerul Învățămîntului și Culturii cu un premiu special care se acordă celor mai bune lucrări din domeniul artei și literaturii. În prezent, la editura „Bălgarski Pisatel" se află gata pentru tipar cel de al treilea volum de Karaangov, „Taină lirică". Petăr Karaangov este membru al Uniunii Scriitorilor bulgari. El lucrează în cadrul Uniunii și se ocupă de cadrele tinere.

Poeziile lui Karaangov sînt traduse în mai multe limbi : poloneză, cehă, italiană, ungară și rusă.

În țara noastră se află nu de mult timp, fiind invitatul Uniunii Scriitorilor.

RELATIVITATE

În noaptea asta,
am stat de vorbă cu Einștein.
O, lumea-i plină de relativități ! —
Știut e tot și nu se știe totul,
e împietrit și nestatornic lutul,
iar clipa se sfîrșește și e clipa
adesea nesfîrșită, ca sărutul.

Cuvinte nedescoperite-s încă,
dar relativă-i neființa lor.
Despodobindu-le de taină, mîine,
copiii le vor deslușI ușor.

Afară-i întuneric.
În geamuri bate toamna...

Și poate că-n întunecime sînt
culori ce nu le știm și se vor pierde,
dar oare ce se-ntîmplă pe pămînt,
cînd e-ntuneric, cu culoare verde ?

De ramuri, frunza verde se desparte,
dar oare absolut e acest drum
ce duce de la creangă, la pămînt,
ori alte drumuri călătoare, nu-s ?

Curînd, curînd,
o, vîntul calm, de marte
le va sui din nou, acolo sus...

Nu, nu mai ard culorile mocnite,
ard pomi — ca lumînări — și-ale tulpinii
încolăcite brațe, înnegrite,
își amintesc de aerul grădinii,

și-și amintesc de gestul frunzei, stins
ce-n liniștea-ntomnării s-a prelins...

Da, lumea este plină
de relativități...

Afară-i întuneric.
În geamuri bate toamna.
I-un întuneric plin de taine-n jur,
sub cerul străveziu
și urmărind al stelelor contur,
cu Einștein am vorbit, pînă tîrziu...

PLOAIA

Străbat orașu-n noapte-n lung și-n lat,
prin ceață, pietele respiră.
Eu sînt acela ce am apucat
ploaia ce spală case, gînduri, lîră...

...Pașii străbat întunericul ud
și printr-a picăturilor subțire
tălăzuire,
eu glasurile orașului
le aud...

Și simt cum suie primăvara-n trup
mînată ca de foc anume.
și simt lumini din ghiață cum se rup
și iarăși se întorc spre lume.

O, vînt al primăverii, te salut !
peste cîmpie, arcul tău coboară.
Semințele să fremete în lut
și iarba să răsară iară.

Să își întindă albe rădăcini,
secara, neastîmpărată,
ploaia de azi e ploaie de lumini,
trecutul potopindu-l, înstelată...

...Cei ce-au învățat lutul
să soarbă, cu buze arse, ploaia,
nu pot s-adoarmă,
somnul le ocolește odaia.

Rămîn, cu ochii deschiși,
și aud, ploaia cum bate
Vor adormi
abia în zori, poate ..

Ploaia va fi departe-n zori de zi
și numai lacuri trecătoare,
o nouă dimineață-or oglindi
și ramurile arborilor, rare...

Iar soarele, va reveni, din sud
și în oraș, de mine — aproape,
un vînt de primăvară am s-aud
pilpîitor ivit pe clape...

Un cîntec nou, pe care-l știu, acum
ferestrele — zăpezi sonore —
și blocurile-n margine de drum
înaintînd, într-ale păcii ore.

VÎNT DE PRIMĂVARĂ

Aștept demult al primăverii vînt
și iată-l : vine să învie lutul...

E-n asfințit.
Deasupra caselor, peste grădine,
ceața albastră, își destramă-nceată,
umbra învoltă, —
cînd se ivește — adîncă, — îngîndurată,
întreagă, oglindindu-se în sine,
cereasca boltă...

Știu. E aceeași boltă, de care mă desparte
o amintire : clipa fără soare
cînd o-ncălzii cu zgomotele ploii, scăpărătoare.
și-odată cu căderea frunzei, am trimis-o,
să plece, undeva departe foarte...

Și iat-o, revenind,
peste frunțile noastre
și peste omenirea toată,
adusă pe aripa legănată
a vîntului venit din zări albastre.

Aștept, demult, al primăverii vînt.

Și iată-l, c-a venit :
Orașul și-a deschis ferestrele,
crengile-și ridică umedele pleoape
și simt cum de undeva, din adînc,
din munții înghețați și goi,
pornesc cu unde tulburate spre noi
nezăritele ape.

Văd cîmpuri albe, descătușate,
dintr-al iernii descîntec,
văd brazde fără sfîrșire, tăiate-n lut și-n iubire,
simt amintiri în suflet renăscînd
și simt cum cuvintele mele
alunecă-n cîntec...

În romînește de GHEORGHE TOMOZEI

Gabriela Melinescu

STEAUA fără NUME

Litere

Număr încet
literele din alfabet
cîte una.
Se uită mirate la mine.
Niciuna
nu spune nimic
ca o foaie albă-ntr-un plic.
Dar le-adun și le torn în tipare
și cuvîntul începe să zboare.
Singură sînt
o literă din alfabet :
n-ascund nici o boare de cînt :
cînd m-adun în coloană
se înstrună viorile-n mine
și devin prima oară cuvînt.

Drumul

M-aleargă drumurile
urmărindu-mi pașii lunecători ;
le simt în urmă ademenindu-mi
genunchii, călcîile.
Prin zarea fierbinte
pătrunde coloana luminii
și drumul e sigur sub tălpile arse.
Inima n-are popas
ochii n-au lumini pentru drumuri întoarse.

Manifest

„Un singur lucru vă cer vouă,
celor care veți supraviețui
acestor timpuri : Să nu uitați !".

JULIUS FUCIK

La Birkenau
bate vîntul de vară.
Timpul, ori pluguri arară
acest pămînt al tăcerii,
de pipăie umbrele serii
iarba, cu brațe subțiri
de copii și femei ?
Ce amare-amintiri
urcă-n flacăra ei
iarba țîșnită afară,
la Birkenau
cînd bate vîntul de vară ?..

Plopii

Sînt de vină doar plopii
că-n flacăra verde-au lumină prea multă
și te văd de departe.
Cînd te chem să te-apropii,
freamăt lung de răzbate
în tăcerea de stîncă,
sînt de vină doar plopii
de neliniștea-adîncă.

Mărturisire

N-ar avea timpul nici sens, nici pornire
și n-aș putea să exist
de n-aș fi flacără dreaptă topită-n mulțime,
în marele foc comunist.
O, nu-mi ruginește iubirea
ca aurul falsei comori ;
în inimă-adun nesfîrșirea
atîtor ecouri și zări.
Ca Narcis de mă plec citeodată
peste propriul meu soare, -ndelung.
e doar ca să văd, să ajung
la mulțimea în mine-adunată.

Cîntecul

Copacii au întins brațele albe
în dreptul ferestrelor.
Oamenii cîntă ;
sînt ecouri de glasuri
sau poate ecouri de munți.
Cîntă pămîntul cu-ncreștitele frunți.
Ecuatorul încins se desface
și străbate în undele zărilor
marele cîntec de pace.

Florin Manolescu

INIMA TA

Lui Ilie Pintilie

Pentru că mîinile tale
au mîngîiat soarele,
așa cum numai un fir de iarbă
știe să mîngîie pămîntul,
pentru că privirile tale
s-au rotit îndelung împrejurul luminii,
pentru că glasul tău
a răsunat sincer, ca o bătaie de inimă,
ți-au luat soarele,
ți-au luat privirile,
ți-au luat glasul
și au crezut că ți-au luat și inima
atunci cînd au lăsat zidurile închisorii
să ți-o strivească...

N-au știut că Pămîntul
a primit-o la el, ca pe o sămînță
care caută oamenii și soarele !

N-au știut că inima ta
va ajunge pînă la noi, prin timp,
ca stelele din Drumul Robilor,
pentru a se roti împrejurul nostru
așa cum, odată, se roteau împrejurul luminii,
privirile tale !

Nicolae Dolîngă

LUI IURI GAGARIN

Știu,
palma lui Lenin a fost rampa de lansare
de pe care ai decolat.
Brațul lui întins în viitor,
ca o chemare nepotolită și albastră,
ți-a arătat drumul.
Știu,
cu ocolul acesta de foc
ai incendiat necuprinsul stepelor cerului.
Prin stepele cerului
ai alergat alături de fetițele tale
și pumnii lor mici, erau plini
cu nisipul de-argint al Căii Lactee
și luceferii lunecau, umezi,
prin pletele copilăriei lor cu miros de liliac.
Știu,
în dimineața de aprilie, neuitată,
ai rupt lanțurile care ne legau
de pămînt și de arbori.

George Ostroveanu

1944

Odată Lenin a venit la noi acasă
Într-un sfîrșit de vară tîrzie.
Ochii mei lunecau visători pe o carte,
Soră-mea, la masă,
Învăța să scrie.

În prag Lenin, și-a scos șapca.
A mîngîiat-o pe soră-mea, zîmbind,
Mie mi-a strîns mîna „bărbățește".
Am privit la arma lui cu jind
Și n-am priceput ce vorbește.

Poate-a fost doar un vis... Cine știe !
Poate erau în drum spre Berlin — rușii
Soră-mea a învățat de mult să scrie,
Iar eu mi-l amintesc pe Lenin,
Zîmbind, cu șapca-n mînă-n pragul ușii...

George Enache

PARTID

De cîte ori îți închin un poem
Îmi pare că n-am spus tot,
Că pentru cîntecele ce ți se cuvin,
Cuvintele sînt firave, spun prea puțin.
De cîte ori îți închin un poem
Aș vrea să fiu, ca tine, uriaș
Și pana mea să fie un steag purpuriu,
Iar cuvintele mele să mi le aleg pe măsură
Din cuvintele tale :
Să iau de ici un munte
Sfredelit de brațul tău de oțel
— Un tunel —
De dincolo să iau o cascadă îmblînzită
Care și-a schimbat numele în hidrocentrală ;
Să culeg și un bloc uriaș
Care-și proptește căciula de cer,
Să adun visele-mplinite,
Să string laolaltă dragostea
Cu care tot omul cinstit
Rostește cuvîntul — partid !...
Abia atunci m-aș simți mulțumit
Și recitind ce-am scris
Aș privi peste țara mea,
De jur împrejur
Fericit că ți-am închinat,
Așa cum ți se cuvine,
Un imn de slavă, bărbătesc și pur !

Nicolae Arău

INTROSPECȚIE

Cu ochii-ntorși sub pleoapele căzute,
Cum intră-n sine coarnele de melc,
Am vrut în ceruri sure, nevăzute,
Cărările luminii să le-ncerc

Și m-am văzut o pravă-n apa vremii,
Cu inima, busolă neclintită,
Purtînd în ea și dorul Cosînzenii,
Și focul pentru țara mea iubită.

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Lucian Burerlu

FORESTIERĂ

Muncitorilor exploatării forestiere
Coșteiul de Sus

Cădeau troznind
Copacii sub topoarele reci și furioase ;
Cădeau trăgînd în jos cerul cu crengile...
Nici un geamăt nu răzbătea de sub pieptul
Ascuns de scoarță.

Cădeau
Tăietorii sub topoarele foamei și bolii,
Scrijelind lutul cu degetele ;
Strigătul lor plutea — un ecou peste dealuri,
Se lipea de ele
Ca lutul...

...Sub topoare a căzut timpul
Și în aceste păduri. A țipat,
S-a zbătut și s-a scurs în ripe de umbră...
Omul s-a îndreptat de spate
Aruncînd toporul sub un dinte de lună ;
Luminiș de cabană,
fierăstraie electrice
Și tractoarele trag coamele de pe dealuri.
Biblioteci în coperțile palmelor ;
Oamenii nu mai sînt aceiași.
Doar copacii cad trăgînd dîre prin aer,
Ducînd cîmpiei soarele-aninat de crengi.

Tînăra poezie bulgară

Ultimul deceniu literar a ridicat pe crestele capricioaselor sale valuri o întreagă galerie de noi talente poetice. Și iată că acele mlădițe care, cu cîțiva ani în urmă, intrau cu sfiicîune pe poarta literaturii, au devenit acum tulpini puternice, cu rădăcinile înfipte adînc în glia timpurilor noastre.

De cîțiva ani se vorbește și se scrie foarte mult la noi despre poezia celor tineri. E și firesc să fie așa, deoarece cei tineri sînt ziua senină de azi și viitorul luminos al literaturii bulgare.

Cu mare satisfacție și bucurie am constatat cu toții faptul că tinerii poeți s-au depășit pe ei înșiși, au abandonat temele plîngăreț-sentimentale, s-au lăsat de „originalitatea" dubioasă și cum se spune, s-au pus pe picioare. Ei încearcă acum să abordeze marile teme ale contemporaneității, să introducă în creația lor problemele majore ale societății socialiste. Dar aceasta nu înseamnă nicidecum că tinerii poeți bulgari nu se deosebesc ca temperament și individualități creatoare ! Dimpotrivă.

Diferența aceasta e doar de nuanțe, ceea ce demonstrează că ei își rămîn credincioși lor înșiși, credincioși lumii care-i înconjoară. De fapt, acesta este și cel mai just drum în căutarea unității multicolore.

Adie ceva cu totul nou, proaspăt și renăscător, din poezia regretatului și talentatului Penio Penev, din creația lui Vladimir Bașev, Liubomir Levcev, Anastas Stoianov, Ștefan Tanev Damian Damianov, Slav Hristov Karaslavov, Nicolai Indjov, Krăstio Stanișev, Hristo Kațarov și Hristo Fatev. Cei mai mulți dia ei încearcă intonații noi, răsfrîngînd vechiul vers, migălesc rime interesante și pun în mișcare lăuntrică întreaga strofă clasică. Noul însă în poeziile lor nu se află în jocul de cuvinte și nici în răsfrîngerea versului. Mesajul nou pe care-l poartă poezia lor izvorăște din străduința de a se apropia cît mai mult de contemporani, de a zugrăvi în chip veridic viața, munca și frămîntările omului din zilele noastre.

Și iată că tocmai în munca aceasta anevoioasă, dar măreață prin însăși importanța ei, cei tineri folosesc cu pricepere intonația, caută imagini plastice și fraze condensate, laconice. Aceste căutări nu s-au ivit pe un loc viran al literaturii noastre. Ele își trag seva încă de la creația marilor noștri înaintași Gheo Milev, Hristo Imimenski, Elisaveta Bagreana, Nicolai Hrelcov, Hristo Radevski Nicola Vaptarov. Dar, cu toate acestea, poeziile celor tineri nu seamănă deloc nici cu poeziile lui Vaptarov și nici cu cele ale Bagreanei, ci sînt poezii pline de măreția zilelor de azi. Așa și trebue să fie !

Mlădița poetică care crește doar la umbra moștenirii literare și nu poate primi razele de lumină ale timpului în care crește, este sortită pieirii. Poamele ei seărbede vor fi lipsite de seva și prospețimea vieții adevărate. Iar redarea veridică a contemporaneității, sub toate formele întruchipării ei, este sarcina de bază a oricărei poezii militante. Conduși de dorința de a pătrunde cît mai adînc în sufletul contemporanilor lor, în esența vieții multiple și bogată în sensuri, mulți dintre tineri au plecat pe șantierele socialismului, alții ca activiști de consomol sau redactori și reporteri la ziarele din uzine. Așa s-au născut și au prins aripi multe din poeziile lui Fotev, Levcev, Tanev. Dar, fără îndoială, cel mai interesant din rîndul celor tineri este Liubomir Levcev (n. 1935). În cel de-al doilea volum al său, „Pentru totdeauna" (1960), el a ridicat pe o treaptă superioară tendințele pozitive manifestate încă în volumul de debut „Stelele sînt ale mele" (1957) : dorința arzătoare a poetului de a discuta despre temele majore ale vremii pe un ton original, sincer, de o plasticitate captivantă și în același timp pătruns de o adîncă semnificație filozofică. Creația lui Levcev este purtată pe aripile unui nou romantism, al unui entuziasm al prezentului creator. Acest romantism îl determină să intre în discuție cu Byron ; acest entuziasm izbucnește în finalul la „Cîntec despre Garcia Lorca" :

„Nu caut mormîntul tău pentru a plînge.
Deasupra mormîntului eu cîntec voi cînta,
Iar chitara mă va îngîna cu ritm voios
Și pe piatra tare ce-ți străjuie la căpătîi,
Eu am să-mi ascut cu grijă cuțitul.
Castilan, pentru luptele ce vor urma..."

sau din poeziile scrise după desenele Käthej Kollwitz. Însuflețirea romantică vibrează și la rugăciunea poetului față de încercatul navigator : „Magellan, Magellan primește-mă pe corăbiile tale" și în declarația patetică : „Eu sînt al soarelui fiu și lumină vă aduc". Versurile poetului sînt sincere, de un dramatism emotiv și cu țintă precisă. Însăși forma lor merită atenție — cu o cadență și cu un ritm precis, rime noi și expresive, cu o schimbare bruscă în lungimea silabelor rimate. Versul lui pare într-o permanentă mișcare, cu o intonație melodioasă.

Cam același lucru, dar în linii mari în ceea ce privește forma, se poate spune și despre poeziile lui Vladimir Basev (n. 1935). Totuși după temperamentul său poetic, după caracterul gîndirii sale poetice, Basev nu se poate identifica cu Levcev. Poezia lui Basev e de nuanță intelectuală. El rămîne prin definiție un poet al orașului și sentimentelor citadine, dispus spre generalizări ca :

„Dacă nu avem ce da lumii
Atunci de ce ne-am mai născut ?
Noi nu vrem nici slava și nici soarta
Geniilor mari, nemuritoare,
Nouă ne va ajunge doar recunoștința
Unei alte generații viitoare".

Deși tînăr, Basev este autorul a două volume de versuri : „Antenele neliniștite" (1957) și „Înfrîngerea gravitației" (1960). De un viu interes și de o deosebită atenție din partea criticii s-a bucurat ciclul „Șase poezii scrise la cererea iubitei mele", care a apărut în paginile celui de al doilea volum. În aceste poezii, poetul își exprimă sentimentele și gîndurile care l-au frămîntat în vara anului 1958, atunci cînd el se afla în armată, iar pacea lumii era amenințată de așa-zisa „criză irakiană".

Damian Damianov (n. 1935) este poetul durerii stoice. Fiind din naștere infirm, poetul găsește totuși forța morală de a trece peste propria durere, de a deschide larg fereastra gîndirii sale, de a prăbuși pereții strîmți ai nefericirii personale și a ieși la drumul larg al vieții noi. El este autorul a două culegeri „Dacă nu era focul" (1958) și „Așteptare" (1960).

Un poet al fineții, al semitonului și nuanțelor plastice este Nicolai Indjov (n. 1934). Volumul lui de debut, „Presimțire", (1958) a atras atenția cercurilor literare asupra acestui tînăr venit din Munții Rodopi.

Strîns legat de satul natal, Ilav Hristov Karaslavov (n. 1932) îi cîntă frumusețea renașterii. Acest lucru se simte în ambele volume „Ecoul Cavalelor" (1958) și „Pe piatra albă" (1961). E aici o duioșie asemănătoare aceleia din poeziile populare, însă fără a le imita și cu un final nou — al veseliei și bucuriei împlinite.

Anastasov Stoianov (n. 1932) a trebuit să străbată un drum anevoios și oarecum contradictoriu pînă a da culegerea „Viforniță din mai" (1961). Ajutat de tovarășii săi și înțelegînd just critica aspră cu care a fost primit debutul său în 1954 („Prima iubire"), Stoianov și-a regăsit locul adevărat și azi se numără printre cei mai talentați reprezentanți ai tinerei generații.

Interesante și în același timp foarte deosebite ca viziune poetică sînt și cele două volume ale lui Ștefan Tanev, „Orele" (1960) și poemul „Orașul soarelui", inspirat din munca minerilor și metalurgiștilor din Kărgiali.

Foarte originali în felul lor de a reda tumultul vieții noi sînt poeții Krăstio Stanisev cu „Fața lumii" (1960) și Hristo Fotev cu „Balada călătoriei" (1961). Fotev are un simț nuanțat al imaginilor vizuale. Iată un exemplu din poemul „Izpălcomul în ședință" (Comitetul Executiv în ședință), care la concursul din 1959 al ziarului „Literaturen Front", cu ocazia a 15 ani de la Eliberare a primit premiul I.

„Iar mamele, sărmanele, îmbătrînite
fără vreme,
Visau casele pline cu merinde bune
Dar pe degetele lor subțiate de
foame
Abia se mai țineau verighetele
credinței".

Toate aceste constatări nu înseamnă că poezia celor tineri e întruchiparea perfecțiunii poetice. Tinerii poeți știu că drumul spre adevărata măiestrie a cuvîntului turnat în versuri este lung și anevoios. Iar ca o cerință capitală a timpului nostru, trebuie luat în seamă profilul cititorului nou, care e deopotrivă de necruțător și față de cei consacrați și față de cei tineri. Deci, noi trebuie să satisfacem conștiincios cerințele estetice ale creatorului frumosului din viața noastră de toate zilele — omul, constructor al socialismului și comunismului. Acesta este și sensul lozincii : „Cît mai mult în mijlocul poporului, cît mai aproape de viață", pe care acum trei ani Partidul Comunist Bulgar a ridicat-o în fața oamenilor de știință, artă și literatură.

În tinerii poeți și literați, această lozincă găsește adepți și urmași, înflăcărați cîntăreți ai vieții noi.

Petăr Karaangov

Dumitran Frunză

COPILĂRIE

I

M-am născut într-un canton,
Vecin cu străvechiul oraș teuton.
Roțile trenurilor, în drumul spre zare,
Mi-au fost cele dintîi ursitoare...
Cînd abecedarul m-a dus de mînă la școală
Burgul mirosea a gunoi și a smoală.
Privirile de gresie ale negustorilor,
Îmi huiau în suflet ca pietrele morilor,
Iar coconii gălbejiți ca niște paiațe de ceară
Mi se aninau de privire, povară..

Înspăimîntat de singurătate ca mama de pelagră,
Nu mă furișam în Biserica Neagră.
Cînd mă prindea dorul de oameni, îndată
Alergam la muncitorii de la calea ferată.
Hainele lor, îmbibate de ulei și noroi,
Îmi aduceau aminte de tata plecat în război...

II

Războiul ne pîndea prin păduri și pe străzi
Peste casele risipite-n ogrăzi...

Într-o noapte, cînd pe sub o fereastră treceam,
Am auzit un cîntec, de dincolo de geam.
La pian, peste clape, lunecînd ca un vis
mîini albe de fată, mîini de narcis...

...Cînd păsări cu clonț ucigaș
Au început să-mprăștie moartea-n oraș,
Cîntecul care vibra sub cerul senin,
Se frînse ca un lujer de in.
Cînd fata se ivi tremurînd la fereastră
O lovi din ceață o spadă albastră.

Și inima ei, se anină speriată,
Într-un arbore, ca o frunză uscată.

●

Andrei Nestorescu

CÎNTECUL

Am vrut să scriu un cîntec de nimeni încă spus.
Să suie pînă-n piscurile sure,
Și-odată-ajuns pe piscuri, să zboare și mai sus,
Mesaj de împlinire azururilor pure.

Dar cînd, cioplit cu trudă din lut și diamant,
Țîșni spre soare cîntul,
Nu s-a pierdut zadarnic în neant
Ci, omenesc și simplu, a-mbrățișat pămîntul.

●

Ioan Tipuriță

MACARAUA

În dimineața asta, aduse pe grumaz
De lebăda înaltă de fier, m-au copleșit
Și cerul și lumina și floarea din pervaz
Cu cîntecul ei simplu, și cald, și nesfîrșit.

În dimineața asta purtată de zidar
Ca pe o cărămidă în palme, dezmierdată,
Vezi, lebăda-și întinse alb, ciocul ei de var,
Cu mlădierea brațului de fată.

Privește-o cum a prins și a-nălțat un zid
Ca frunza unui nufăr din prispa unui lac,
Și-n ploile de soare și vînt l-a legănat
O clipă pe cupola azurului fluid..

O, cîtă fericire și cînt nestăpînit
Mă va cuprinde-n pripă, cînd floarea din pervaz
Și blocul nou cînta-vor, cu astrul pe grumaz,
Cîntecul lor simplu, și cald, și nesfîrșit.

O picătură de soare

de **Horia Vasilescu**

Eugen Pocreanu nu se speriase cîtuși de puțin cînd totul din jurul său se întunecă și căpătă conturul mat al unui peisaj ars, de cenușă. Halele înalte ale fabricii se întunecară și zgomotul se ascuți. Ochii îi lăcrămară și începură să-l doară. Totul se petrecuse fulgerător, dar Eugen era obișnuit, mai pățise așa și altădată. Cîteodată, cînd se grăbea, lucra fără mască, doar cu ochelarii de protecție, ochii îi oboseau și atunci vedea într-o secundă totul cenușiu, iar prin aer toate se acopereau cu ninsoare de cenușă, toate tremurau într-un văl de fum și se scurgeau, fluturînd, ca niște zdrențe de vînt murdar.

Își terminase tura și se îndreptă, mai mult pipăind pereții, spre vestiar. Deschise dulăpiorul și se duse cu un prosop și săpun să facă un duș. În cabină aburii calzi îi mîngîiară ochii ca niște tampoane de vată. Cu ochii închiși se pieptănă și-și luă pe el hainele curate din dulăpior.

Cînd ieși pe poarta uzinei, aerul rece de iarnă îl învioră. Cu batista pe ochi, Eugen pășea nesigur și din cînd în cînd lăsa la o parte un colț al batistei de pe ochi și într-o clipă, prin rîurile de lumină ce îi inundau ochii, zărea drumul. Apoi simțea înțepătura luminii și batista i se umezea de lacrimi. Mergea încet, cercetînd cu greu trotuarul și aștepta după aceste lovituri de lumină în ochii lui obosiți, înțepătura. Trotuarul era pustiu și cînd ajunse în stația de autobuse, fu mulțumit că reușise să meargă pînă aici fără să se întîlnească cu cineva cunoscut, să-l vadă cu batista la ochi.

Autobusul frînă și se opri lîngă el. Simți în obraz perdeaua de praf și mirosul de benzină. Se urcă și se așeză în față, lîngă un elev. Nu se mai gîndea nici la țigări, nici la duș. Stătea cu capul întors spre geam ca și cum ar fi privit prin batistă străzile și copacii goi, despuiați. La fiecare oprire se apleca înainte și se încovoia, lăsîndu-și mult capul în jos. Cînd autobusul ajunse la stația unde cobora el, se duse la ușă și lăsă să-i lunece de pe ochi un colț al batistei. Începu să se facă seară și observă fugitiv oamenii ce se strînseră ca un ciorchine la urcare.

Ajunse acasă. Urcă treptele, numărîndu-le, cum se obișnuise. Locuia la etajul doi. Aici cunoștea totul atît de bine, încît nu-și mai dezlipi de loc batista de pe ochi. Descuie ușa. Aerul era stătut și încărcat de mirosul de țigară veche. Uitase de cu seară scrumiera plină cu scrum. O curăță în gura sobei, apoi se dezbrăcă de palton. Deschise fereastra și se trînti pe somieră. Voia să-l cuprindă repede somnul, să doarmă ore întregi ca după o beție, fără vise, cu capul înfundat sub plapumă, cu ochii îngropați în fața mătăsoasă a pernei și să nu-și mai țină batista de pe ochi ca un bandaj; dar nu reușea. Nu-i era nici somn și nu era nici obosit.

Deodată tresări. Își aminti că în după-amiaza aceea trebuia să meargă la o adunare U.T.M., la clubul uzinei lor, pentru primirea de noi membri. Nu s-ar fi putut înfățișa acolo cu batista la ochi. Cum ar fi apărut lîngă prietenii lui, cu ochii roșii și încărcați de lacrimi? Desigur că toți se vor fi întrebat ce se petrece cu sudorul Pocreanu și vor discuta absența lui. Se înciudă la gîndul că purta o vină destul de mare că lucrase din neglijență fără mască. Batista îi zbură pe pătură și rămase cu ochii umezi descoperiți. Pleoapele îi apăsau ochii ca două frunze aspre de plumb și lacrimile le simțea sărate ca sudoarea. Se ridică și se plimbă prin cameră, cu bărbia în piept.

Perdeaua de aer rece îi răvășea părul negru și îi curgeau lacrimile ca niște mărgele de gheață. Cu ochii închiși voia să-și închipuie cum arată orașul acoperit de lumină noaptea, sub plasa viorie a becurilor ca un pom de iarnă. Privise de atîtea ori pe fereastră și acum observă cu uimire că nu prea știe cum arată orașul. Ar fi vrut să se uite toată noaptea pe fiecare stradă la vitrinele înflorite de lumină roșie, să și le întipărească bine în minte. „Oare cerul cum o fi? Poate că la noapte o să ningă și dimineața o să fie zăpada pînă la glezne". Îi era ciudă cu nu putea să vadă nimic și se miră că tocmai atunci îl încerca dorința de a privi totul, ore întregi. Î se părea că orașul trebuie să fie mai minunat decît în celelalte zile.

De bună seamă că toți erau la ora aceea încă în ședință. Florica, secretara, la masa cu pînza purpurie, iar ceilalți emoționați de întrebările utemiștilor.

Ce n-ar fi dat să aibă o țigară și să stea de vorbă cu un prieten! Ar uita de gustul amărui al lacrimilor și ochii nu l-ar mai durea așa tare. Se întinse pe somieră și stătu așa multă vreme. Tîrziu, auzi cum cineva îi bate în ușă. Dezlipi pleoapele și văzu că intrase o fată cu părul scurt.

Fata bîjbîi prin întuneric și căută pe perete, lîngă ușorul ușii, comutatorul. Nu izbuti să-l găsească și întrebă cu un fir de frică în glas:

— Eugen, ești acasă?

Înțelese că era Florica, dar se nedumerise la gîndul că fata îl vizitează așa tîrziu. Se sculă și aprinse lumina. Apoi se duce și-și culcă stingherit capul pe pernă. Batista udă, mototolită căzuse pe dușumea. Fata, la un pas de prag, îl privea în tăcere. La tîmple i se urcase bătaia inimii și căldura pieptului o sugruma.

— De ce ai venit? o întrebă Eugen, cu ochii închiși și pleoapele umflate.

— Treceam spre casă, de la adunare, și am văzut că fereastra ți-e deschisă și lumina stinsă. Am urcat. Credeam că ți s-a întîmplat ceva rău...

Eugen zîmbi. Fata observă că un om cînd zîmbește cu ochii închiși are ceva straniu și neobișnuit. Fata înțelese ce se întîmplase și se liniști.

— Stai și spune-mi ce ați discutat la adunare.

Florica își trase scaunul lîngă el.

— Îmi pare rău că ai lipsit. Uite, încerc să-ți spun cîte ceva. Tudoran l-a întrebat pe Preda ce înțelege prin patriotism și prin internaționalism proletar. Preda a vorbit, nu știu cum să-ți spun, cu atîta căldură că îmi venea să plîng de bucurie... să nu-mi spui că-s fată și plîng... Tu ce-ai fi făcut, ce-ai fi spus?

Fata tăcu apoi și nu mai scoase nici un cuvînt. După cîteva minute se îmbrăcă cu raglanul și dădu să plece. Eugen tot mai stătea cu batista pe ochi și nici nu bănuia că fata pusese mîna pe clanța ușii.

— Florica, ce faci?

— Mă duc.

— Voiam să te întreb ceva...

— Ce?

— Cînd îți place de cineva și nu știi bine cum arată, ești vinovat puțin sau mult?

Florica zîmbi încurcată și șopti:

— Așa ceva nu se poate. Cînd ți-e drag cineva, nu se poate să nu știi cum arată... Cred că atunci e tocmai invers...

Fata plecă. Lăsă lumina aprinsă. Afară începu să ningă și fulgii jucară după geam ca o ploaie calmă de flori de cireș.

★

A doua zi după-masă, după ce ieși din uzină, Eugen nu mai plecă direct acasă. Se duse la cantină să mănînce. Ieri uitase de prînz. Nu se gîndise nici aseară, după ce Florica plecase de la el, că i-e foame.

La uzină lucrase tot timpul. Nu veni nimeni să-l întrebe ce făcuse ieri. Florica suda niște țevi și i se vedeau doar cîteva șuvițe de păr castaniu de sub bască. Eugen crezu că fata va veni la el să-l întrebe dacă îl mai dor ochii, cum se simte, dar fata în salopetă lucra la cîțiva pași de el, tăcută.

Eugen se miră că fata nu-i zice nimic și hotărî să nu vorbească cu nimeni. Maistrul îl măsură cu privirea și-i cercetă munca și de asemenea nu-l întreba nimic. Probabil că nu știa ce i se întîmplase ieri, altfel îl cerceta ca pe un ucenic neascultător și l-ar fi pedepsit. Din cînd în cînd, Eugen urmărea cu coada ochiului pe Tudoran și pe Preda. Nu-l întrebau nici ei nimic. Se simți uitat și asta îl indîrji. Se gîndea că nici el n-o să intre în vorbă. Părăsi uzina, ca și ieri, singur.

În sala de mese a cantinei, Eugen ocupă un loc la o masă din colțul mai îndepărtat de ușă. Stătea cu spatele către ușă. Se juca nervos cu scobitorile din solniță, pînă cînd o fată îi aduse mîncarea. Rămase cu ochii pironiți în farfuria cu supă și nici nu se gîndea la mîncare. Tocmai atunci Tudoran intrase în cantină și căută cu ochii un loc liber. Îl văzu pe Eugen și se îndreptă către el.

— Nu ți-e foame, omule? Ieri nu te-am văzut pe aici...

Eugen se întoarse și-l văzu pe Tudoran lîngă el. Băiatul ăsta mic și îndesat, cu mustața neagră de parcă era cănit sub nas se așeză alături. Eugen zîmbi fără să vrea, bucuros că Tudoran venise să mănînce cu el.

— Ce-ai făcut ieri?

Pocreanu parcă nici nu auzi întrebarea.

— Uite-o și pe Florica cu Preda, îi spuse Tudoran care se răsucea pe scaun neastîmpărat, ca să vadă pe cei ce prînzeau. Eugen nu se uită, ci-l întrebă surprins:

— Vin spre masa noastră?

— Nu, mănîncă mai încolo.

— Ranule (așa-i spune Eugen lui Tudoran), ce faci după-masă?

— Mă duc la film și cînd ies vreau să-mi cumpăr o lampă de noptieră. Vii și tu? Mergem toți. Spune Preda că vine și Florica.

— Nu știu ce să fac.

Și cînd Pocreanu nici nu se mai gîndea că Ranu l-ar putea întreba așa ceva, rămase uimit.

— Ai lucrat ieri fără mască?

— Un pic...

— Măi, ești nebun?!

— Cine ți-a spus?

— Florica.

Pocreanu se sperie și mai mult cînd auzi numele fetei. Poate că i-a spus și ce o întrebase aseară, dacă poți uita chipul celui drag și dacă, uitîndu-l ești vinovat cu ceva. Încercă să-l descoase pe Ranu:

— Și ce ți-a mai spus?

— Ce să-mi mai spună? Nimic!...

Acum Eugen se gîndea că Florica nici nu luase în seamă ce o întrebase el, că fata nu dăduse nici o importanță vorbelor lui. Poate că nici n-a înțeles ce anume voia să-i spună. Ori poate că păstra cuvintele lui ca pe o mărturisire de dragoste spusă anevoie, de-andaratelea... Poate că îl iubea de mult și-l cunoaștea bine, cu ochii închiși, îi știa trăsăturile și de aceea, ca pe o mustrare gingașă îi spusese că atunci cînd ți-e drag nu se poate să nu știi cum arată omul drag.

Desen de NICĂ PETRE

Cînd ieșiră în stradă, în fața cantinei, îi spuse lui Ranu că vine și el la film. La ora cinci jumătate se făcuse seara și Pocreanu îi aștepta pe ceilalți în holul cinematografului. Venise cu jumătate de oră mai de vreme. Se uitase la cîteva afișe din hol și pe urmă ieși în stradă. Zăpada moale se topise peste zi. Aprinse o țigară și privi de-alungul străzii. Fuma neliniștit și privea înainte. Desluși printre trecători raglanul verde al fetei. Se uită să vadă mai bine cu cine vine. Căută cu privirea pe Preda și pe Ranu. Fata mergea singură. O privi în obraz și stărui asupra ochilor. „Sînt albaștri, albaștri ca și cerul dimineața, nasul e cam mic și puțin în vînt. Buzele roșii, roșii..." se gîndi el. Fata ajunse la un pas de el și simți că o privea adînc și asta o stingheri.

Florica zîmbi și-și arătă dinții albi. Frigul îi pișcă degetele și ea le mișca mereu în mănușile de piele neagră. El nu știu ce să-i mai spună. După ce se gîndise, astăzi la cantină, la atîtea, îi era dintr-o dată teamă să-i mai vorbească. Altădată, cînd se întîlneau, vorbeau, rîdeau și nu tăceau o clipă. Fata nu era deloc nedumerită de tăcerea lui. O primise ca pe ceva firesc și asta îl descumpăni pe băiat. Poate se gîndise și ea ca el și acum stăteau unul în fața celuilalt, căutînd o cale, un drum...

Porniră încet pe stradă și se depărtară de cinematograf. Intrară la o cofetărie și cerură cîte un ceai. Pocreanu îi privea ochii și o descoperea lîngă el ca pe o fată necunoscută, pe care n-o văzuse niciodată. Îi văzuse ochii de multe ori, dar abia acum vedea cît erau de albaștri. Florica își încălzea degetele pe paharul fierbinte. El fuma și-i privea buzele roșii. Se gîndise deodată că trebuie să meargă cu ea la film, dar stătu mai departe pe scaun și asculta zumzetul caloriferului din colțul cofetăriei. Erau numai ei doi. Fata îi atinse mîinile și simți că-i sînt reci. Le apucă să le încălzească, iar el se uită la degetele subțiri.

Nici nu credea că putea să mai spună fetei ceva. Se gîndea la degetele și la ochii ei albaștri.

Tîrziu, cînd el se aștepta să-i aducă aminte că trebuiau să plece, Florica îl rugă:

— Mai fumează o țigară...

Și Eugen înțelese: fata îi mărturisea că nu era tîrziu.

POȘTA REDACȚIEI

POEZIE

MIRCEA ICHIM — Buzău

Ambele poezii au finaluri sărace; se sprijină pe afirmații, comentariile sînt didactice, în afara ideilor poetice ale căror valențe părăsite pe drum rămîn neexploatate.

Cu toate acestea, versurile reușite anunță o sensibilitate poetică de la care putem pretinde mai mult.

Din „*Evoluție*" reproducem primele două catrene, deși rămîn tributare poeziei lui Anghel și Macedonski:

Gînfașa floare de cais
În cupa ei de catifea
Ascunde pulbere de stea
Trecutu-n taină, ca un vis
Pălesc petalele de nea:
E semnul rodului ce-a-nchis
Gingașa floare de cais
În cupa ei de catifea.

Așteptăm cu interes lucruri noi.

IONEL NICOLAE — Iași

Vă dezavantajează influențele obsedante din poezia eminesciană, și nu rareori, din cea a lui Șt. O. Iosif, cărora li se adaogă o viziune romantică desuetă alternînd cu răbufniri idilice sămănătoriste. *(Doină haiducească; Ce infinituri?)* care nu pot fi salvate de finaluri de circumstanță:

Focul Comunei trezit
Vechilor mituri
Ce infinituri
Gravului lid s-au menit?

Sfera de inspirație livrescă gestul poetic provocat constrîns la mimarea unei tematici contemporane, rămîne teatral și neconvingător datorită abordării acestei tematici din afara ei

Ceea ce se cheamă *cunoașterea vieții*, participarea nemijlocită la uriașa luptă de construcție socialistă din țara noastră, rămîne la dvs. un deziderat absolut necesar a fi înfăptuit *pentru* a putea da versurilor autenticitate și substanță.

MARIANA COSTESCU — Ploești

Realizați unele succese în versurile „disciplinate" de prozodia clasică *(Mîndrie* etc.) Și aici însă vă pîndesc locurile comune, unele imagini migratoare, plate. Versul liber — cel puțin așa cum îl cultivați în actualul stadiu de evoluție poetică — vă împinge spre discursivitate și facil, spre diluarea ideii poetice în verbalism

GRIȘA GHERGHEI

Observațiile de mai sus vă privesc și pe dvs. V-am reproșa în plus abundența vagului și a generalităților *(Cîntec pentru noul prieten, Fluviul de oțel)* un ton moralizator ostentativ în care argumentul poetic este înlocuit de formularea prozaică a unor truisme:

Numai alături de oameni,
iubito,
În frontul milioanelor
de îndrăgostiți
Și dragostea noastră
Va căpăta
certitudinea-mplinirii

Cîntec pentru noul prieten, și, mai ales, *Oglinzi în care rămînem* sînt evident tributare unei inspirații livrești.

BOCANCEA MIHAI — București

Poezia *Lenin* seamănă prea mult cu versurile poetului peruvian *Alberto Hidalgo*, publicate în revista noastră.

Așteptăm ceva original.

AUREL V. SINGER

Deși versurile celor două sonete au o oarecare suplețe, platforma de afirmare a noului este vetustă. În *Sonet pentru omul nou*, cuceririle omului modern sînt înregistrate obiectivist, nedescoperindu-li-se semnificațiile, cu un limbaj poetic demn de secolul al XIX-lea:

Răstoarnă munții, sfredelesc
adîncuri...
În loc să călărească
pe oblîncuri
De cai sirepi, precum
odinioară,
Încalecă rachete năzdrăvane,
Pămîntul într-o clipă-l
înconjoară
Și cosmosu-l străbat
ca în rădvane.

LINEL BALANEL — București

Cultivați încă o poezie rudimentară, cu idei, imagini și vocabular sărac, în ciuda intențiilor bune pe care le aveți. Dar numai cu intenții bune nu se realizează decît versuri de factura celor de mai jos:

De mă destram în unda
muncii, (?!)
Din mine MÎINE se va naște;
Făclia luptei lua-vor pruncii
Și-a mea dăsagă cu-a ei
moaște.

MARINESCU PUIU — Ploești

Am remarcat în poeziile dvs. unele imagini construite cu intenția clară de a susține ideia poetică:

După truda unei zile
Dorm uneltele șirag,
Numai două dintre ele
Stau de strajă sus pe steag
(Șantier)

Chiar în poezia *Psalm* (în care ideea luptei pentru cucerirea demnității omenești și, apoi, a necunoscutului, este susținută de argumente uneori puerile) ne-a surprins plăcut ultimul vers, cu toate că, în actuala formulare ar mai fi încă discutabil:

Deschide poarta, Doamne,
că vin la tine, sus —

Lectura, exercițiul, frecventarea unui cenaclu literar și o mai curajoasă abordare a tematicii contemporane credem că vă sînt necesare.

MARIUS DRENEA — Brașov

Îndrumarea de care aveți nevoie o puteți solicita Filialei Uniunii Scriitorilor din localitate și Casei regionale a creației populare.

În afară de aceasta trebuie să faceți, în primul rînd, ceea ce depinde numai de dvs.: să citiți mult — în special poezie — și să lucrați cu mai multă migală versul, revenind asupra lui ori de cîte ori vi se pare că nu ați reușit să transcrieți gîndurile și sentimentele dvs. la intensitatea care le-au generat.

Versurile trimise nu ne permit încă o apreciere. Mai realizate par cele închinate aniversării partidului.

I. MUNTEANU — Șoimari-Teleajen.

Doină, doină... are un start promițător și un finiș bun.

În *Rădăcini adînci* începutul și finalul sînt slabe. (versuri prozaice, scrise neglijent, diluate). Ideea poeziei se conturează mai îngrijit în pasajul pe care îl reproducem:

În vine-mi fierbe sînge
de țăran.
E sîngele care-a țîșnit sub bici
În arșițele zilelor de vară,
Din rănile iobagilor bunici
În rănile părinților mei, iară.
E sîngele ce-a curs neîncetat
În lupte, -n ploi de foc,
nevinovat,
Și rîde-n mine astăzi,
răzbunat,

Transcriem *Tinerețe* pentru sinceritatea și simplitatea ei (deși primele versuri sînt vădit tributare „Mărului de lîngă drum" de Mihai Beniuc):

Sînt ca un piersic încărcat
de flori.
Atîtea doruri am,
atîtea visuri
Mi-au înflorit în fiecare ram...
Și nu mă tem de brume
c-or să cadă,
Și nu mă tem de ger
și de furtuni.
În soarele Comunei,
al sufletului cer
Se-arată-nseninat și nu mă
tem.
Ci caut cu privirile
prin vreme
Belșugul meu de fructe
dat în pîrg.
Mă uit în jur...
Mi-i țara o livadă
Cu piersici înfloriți
Și nimenea de brume
nu se teme.
Și nimenea de brume nu se
teme
Cum nu se teme-n crînguri
ghiocelul
Să-și sune prin zăpadă
clopoțelul.

CIOCOIU SEVER — Craiova.

Prin „Poșta redacției" nu ne-am propus să facem analiza exhaustivă a lucrărilor colaboratorilor noștri. Comentariile noastre se străduiesc să creioneze observații utile autorilor pentru evoluția lor poetică, semnalînd succint nereușitele și primejdiile care îi amenință. În răspunsul din nr. 8. IV. a.c. vă atrăgeam atenția că lucrările dvs. „sînt scrise sub influența prea evidentă a poeziei coșbuciene" din care împrumutați unele versuri „aproape fără modificări". E drept că mai sînteți tributar și lui Eminescu și lui Topîrceanu, ceea ce nu e o rușine, mai ales la vîrsta și pregătirea dvs. Nu v-am mai amintit reminiscențele lecturilor neasimilate din Eminescu și Topîrceanu pentru că nu aceasta ni s-au părut a fi prea supărătoare.

Deși răspunsul dvs. frizează necuviința și o infatuare greu de explicat, vă sfătuim cu aceeași atenție și dragoste de a vă ajuta, să fiți mai receptiv la observații, să vă folosiți verva și energia mai din plin în creație și mai cenzurat în misive.

V-am recomandat lecturi din poezia contemporană, în special pentru că se simte din felul în care scrieți, din tematica vetustă și idilică pe care o abordați, necunoașterea poeziei realist-socialiste. Î se poate scuza; mai ales unui tînăr ca dvs., lipsa de receptivitate față de marile evenimente și cuceriri ale epocii noastre, preferința — în secolul XX! — pentru pasteluri populare cu „doine care plîng" la stînă, în timp ce la Filarmonica din Craiova se cîntă simfoniile lui Șostakovici, cu care scîrțîind pe drum în vreme ce un om comunist conduce astronava „Vostok" la sute de kilometri înălțime, spărgînd prima zare a orizontului cosmic, sau să evoce cucuvele și ciori?

Așteptăm de la dvs. mai multă maturitate poetică și cetățenească pe care avem dreptul să o cerem unui tînăr crescut și educat în condițiile marii școli comuniste.

Petre Mazilu — București; *Mihail Grădinaru* — Iași; *Dumitra Grigoraș* — Iași; *Ilarion Axente* — București; *Florin Mihăescu* — Pitești; *Trifon Mischie* — Dragalina; *Inv. Moraru Gh.* — Ormeniș; *Dan Plăieșu* — Deva; *Florian St. Grigoriu* — Iași; *I. L.* — Gherghani; *I. Maricela; Iosif Chirilă* — Anina; *Nelu Baroană* — Drăgășani; *Victor Vișan* — Copăcioasa; *Beti Iosif* — Cluj; *Erich Kotzbacher* — Onești; *Sergiu Sîrbu* — București; *Aurel D. Codoreanu* — București; *Sorin D. Mihai* — București; *Ioan Ghiur Pauleana* — Arad; *Nicolae Bixy Mocanu* — Poiana Lacului; *Petru Duță* — com. Patru Frați; *Arthur Veronel Porumboiu* — Cojasca; *Andrei Nestorescu* — București; *Pitulice Ștefan* — Cîmpulung; *Dumitru Beleneș* — București; *Mitiș Petroz* — Botoșani; *Virgil Săbău* — Satu-Mare; *Cornel Pătrașcu* — R. Sărat; *Matilda Seicărescu* R. Sărat; *Matilda Seicărescu* — Buzău; *Tănase F. Ion* — Rîmnicu-Sărat; *Alexandru Pelle* — orașul Petru Groza; *C. D. Dumbrăvești;* MAI TRIMITEȚI.

Puiu Popescu — Moinești; *Sincero* (?!)

DEOCAMDATA NU.

Teodor Balș

●

PROZA

COMAN PUICA: *Proza trimisă de dvs. și intitulată „Poem", intenționa să fie un poem în proză, dar rămîne un simplu articol publicistic dominat de mult prea numeroase adjective și... puncte de suspensie.*

CORNELIU BUCIUM CUBLEȘAN: *Doru, eroul principal din schița „Umbra" e membrul unei brigăzi artistice de agitație. Plecînd într-o seară tîrziu dela repetiție e atacat pe întuneric de unul dintre codașii criticați în spectacolul brigăzii. Momentul este exagerat; chiar și amănuntele de peisaj nocturn sînt sumbre printr-un efort naiv de îngroșare și în acest sens autorul nu uită să arate că „O cucuvae țipă scurt în noapte, otrăvit". Atacat cu o custură. Doru poartă cu codașul un dialog lung, sfătos cu ostentație, incredibil, în acești termeni sentențioși:*

— Te mușcă adevărul? De ce nu vii regulat la muncă? Ți-i urît? Nu? Codașule!

— Să nu-mi spui codaș, Dorule!

— Arde, așa-i că te arde?

Schițele „Bocancii" și „Lumină" n-au măcar nici conflict, fiind simple înșăilări lirice la un nivel școlăresc.

MIHAI FLOREA: *„O cunosc de cînd era de-o șchioapă" este o proză derutantă, ce ezită între două genuri distincte; acela al schiței pe de o parte și cel al articolului publicistic. În partea întîia a lucrării, povestiți, nu fără oarecare haz, întîmplări din copilăria învățătoarei, într-un stil sfătos, pitoresc, totuși și aci prea încărcat de expresii dialectale, necunoscute ori prea puțin cunoscute în limba literară. Astfel de expresii inintéligibile, ori care îngreunează înțelegerea textului, ne par a fi: „pereții de grădele;", „stavina laviței", „guruieț", „polmoanele casei", „comîjit pereții", „mustățile... tăpălăzate de vremi" etc.*

Partea a doua a lucrării scade pe neașteptate ca valoare artistică și stilul în care e scrisă pare a fi acela al unui proces verbal sec și superficial.

Spre deosebire de prima parte a lucrării, unde portretul eroinii este întregit și susținut din amănunte epice caracteristice, în partea doua a lucrării portretul eroinei e susținut nu prin fapte convingătoare, ci cu afirmații cu totul generale. Acest lucru dăunează portretului, îl face transparent și fără contur, difuz. Vă sfătuim să refaceți schița pe linia celor semnalate mai sus.

BĂIATU VIRGIL: *Schița „Minutul 38" este publicabilă. Subiectul ei, antrenant e luat din viața sportivilor noștri, zugrăvind un moment dramatic din timpul unui meci internațional de fotbal susținut de reprezentativa țării.*

Schița suferă totuși, probabil prin contaminare din lectura presei sportive, de un stil tehnicist, neliterar pînă la evidență, tocit prin folosirea lui în toate știrile și cronicile sportive.

ASTRA ȚURCANU — Timișoara. *Întîmplarea din copilărie e emoționantă dar evocarea ei în forma actuală rămîne deocamdată la limita unui simplu exercițiu. În desfășurarea acțiunii trebuie să căutați elemente care să gradeze și să concentreze atenția asupra momentului culesului cireșelor de către cei doi copii, asupra hidoasei figuri a chiaburului. Aglomerarea de prea multe amănunte nesemnificative, mai ales din introducere și încheere, diluează fiorul dramatic.*

ION MURGEANU — Iași. *O tînără fată purtînd în brațe un prunc adormit, merge grăbită pe șosea. Un necunoscut îi iese în cale și se oferă să-i ducă pruncul. Dar în plăpumioară nu e nici un prunc, ci manifeste! Fata crede că are de-a face cu un copoi care-o urmărește. Dar pînă la urmă își dă seama că necunoscutul e chiar legătura, căreia trebuia să-i predea manifestele. Naivă înșăilarea subiectului, simplistă transpunerea literară a activității U.T.C.-ului în ilegalitate. Și ați omis să dați răspuns unor întrebări esențiale: în ce împrejurări istorice se petrece întîmplarea, care era scopul împărțirii manifestelor în acel sat îndepărtat, împotriva cui luptau cei doi tineri, învățătoarea și muncitorul? Nu cumva se află în aceste răspunsuri chiar mesajul pe care vi l-ați propus să-l transmiteți prin lucrarea dvs?*

MIRCEA MOLDOVAN — Luduș. *Furtuna năprasnică doboară copacul peste linia ferată, acarul fuge după ajutor: sare un gard, cheamă un grup de colectiviști. Traseul este liberat, trenul trece cu viteză, acarul agită zîmbind fanionul. Întîmplarea ca atare nu e deloc neobișnuită, ea ar fi putut trezi interesul în cazul cînd i-ați fi găsit o semnificație nouă.*

DRAGOMIR FĂGEȚEANU — Bocșa Vasiovei. *Prin povestea cu Negru împărat încercați un protest anti-monarhic, dar într-o manieră sentimentalistă, nerealistă. Singurul pasaj izbutit este moartea lui Sandor, gîndurile lui în legătură cu pasărea care-i cîntă la fereastră.*

Schița Armăsarul *enunță o problemă de conștiință a unui țăran colectivist, care în momentul intrării în G.A.C. a tăinuit un mînz. Împrejurările în care Gavrilă Ursu își repară „greșeala" sînt alături cu realitatea. Frămîntările lui sufletești se reduc doar la faptul că omul se îmbată și umblă năuc pe uliți. Ne-ar fi interesat să știm ce s-a petrecut cu Gavrilă Ursu în cei doi ani, de cînd e colectivist.*

Socialismul a adus în vechea mentalitate individualistă a țăranului transformări atît de esențiale și evidente, încît oglindirea lor în creația literară trebuie să devină una din preocupările centrale ale scriitorilor.

BURSUC VASILE — Buhuși, AGI AMET JAMAL — Constanța. *Trimiteți lucrări inspirate din actualitatea zilelor noastre.*

LUPEA CONSTANTIN — Cluj. *Adresați-vă Studioului cinematografic Al. Sahia, secția scenarii sau mai direct Operei de Stat din orașul dvs.*

GRIGORE — Fălticeni, E. MUNCELEANU — București, CÎMPEANU S. GÎRCIN. *Deocamdată nu.*

STELIAN POPOVICI — Iași. *Reținem schița* Împlinire. *Mai trimiteți.*

Gica Iuteș
Petru Vintilă

O strălucită victorie a științei sovietice:

Cucerirea cosmosului

Desen de V. SAVONEA

DIMENSIUNI TEHNICE ȘI FILOZOFICE

de Prof. univ. Aurel Pârvu

Nu sînt nici 60 de ani de cînd Constantin Eduardovici Țiolkovski, modestul profesor de aritmetică de la Kaluga, fondatorul științei cosmonauticei, spunea: „Omenirea nu va rămîne veșnic pe pămînt, ci, în goana după lumină și spațiu va pătrunde la început timid în afara hotarelor atmosferei, iar apoi va cuceri întregul spațiu din jurul pămîntului".

Cosmosul este lumea aștrilor, a asociațiilor de aștri, a galaxiilor și supergalaxiilor, lumea care, odată cu progresul științei contemporane, își dezvăluie în fiecare zi tainele, supunîndu-se astfel dorinței de cunoaștere a omului, dîndu-i posibilitatea să folosească legile naturii în interesul său.

Creatorii mecanicii cerești, adică ai științei mișcării corpurilor cerești, nici nu bănuiau că nu peste mult timp legile descoperite de ei vor servi la calculul mișcării navelor cosmice dirijate de om. Și totuși acesta este adevărul: mișcarea unei nave cosmice cu motoarele oprite se face după aceleași legi ca și mișcarea corpurilor cerești. Cunoscînd direcția, sensul și mărimea vitezei unei nave cosmice în momentul încetării funcționării motoarelor, putem calcula cu mare precizie tot drumul pe care-l va parcurge pînă în momentul în care motoarele vor fi repuse în funcțiune.

Lansarea la 4 octombrie 1957 a primului satelit artificial al pămîntului a deschis omenirii o nouă eră: era cosmică, în care ritmul progresului depășește orice închipuire a noastră. La numai trei ani și jumătate de la începutul acestei ere, primul cosmonaut, primul semen al nostru, maiorul aviator sovietic Iuri Alexeevici Gagarin a efectuat o călătorie în jurul pămîntului în nava satelit „Vostok", care odată plasată pe traiectorie s-a mișcat mai mult de un ceas după legile mecanicii cerești ca orice corp cosmic natural.

Înfăptuind zboruri în spațiul cosmic, omul pătrunde nemijlocit într-o regiune nouă pentru el, ceea ce atrage după sine descoperiri noi care adesea nici nu pot fi prevăzute.

Din șirul uriaș de probleme tehnico-științifice care s-au ridicat în fața oamenilor de știință și constructorilor sovietici în pregătirea și înfăptuirea zborului omului în spațiul cosmic, trebuiesc desprinse două de o importanță capitală: asigurarea condițiilor pentru călătoria fără pericol a viitorului cosmonaut și rezolvarea problemei readucerii lui nevătămat pe pămînt. Pentru rezolvarea acestor probleme fundamentale a fost necesară colaborarea oamenilor de știință și a tehnicienilor din toate domeniile științei și efectuarea unui număr important de experiențe.

Pentru a se evita trecerea navei cosmice în timpul călătoriei sale în jurul pămîntului prin prima zonă de radiație, trebuia să se asigure plasarea navei-satelit pe o traiectorie al cărui apogeu (punctul cel mai îndepărtat de pămînt) să se găsească sub 400 de kilometri înălțime, adică sub limita interioară a primei zone de radiații și al cărei perigeu (punctul cel mai apropiat de pămînt) să se găsească la mai mult de 150 de kilometri pentru a se evita trecerea navei sateliți prin straturile dense ale atmosferei în care frînarea datorită trecării cu atmosfera și încălzirea datorită acestei trecări ar fi putut deveni periculoase.

Traiectoria pe care s-a mișcat nava satelit „Vostok" avea înălțimea apogeului la 327 kilometri deasupra pămîntului și a perigeului la 181 kilometri deasupra pămîntului, iar inclinația orbitei de 64° 27' față de ecuator.

Decolarea navei cosmice a avut loc la orele 9 și 7 minute ora Moscovei, iar aterizarea el la ora 10 și 55 minute, ora Moscovei. Întreaga călătorie a durat 1 oră și 48 de minute din care cca. 15 minute au fost durata de punere pe orbită a navei sateliți și cca. 30 minute durata coborîrii la aterizare.

Călătoria primului cosmonaut a durat timpul necesar efectuării unui singur ocol al pămîntului. Desigur mulți dintre cei care au urmărit cu emoție și admirație acest zbor s-au întrebat asupra motivelor pentru care comanda de coborîre nu a fost dată după cîteva ocoluri ale pămîntului, ținînd seama de faptul că datele telemetrice transmise și mesagiile cosmonautului arătau că toate instalațiile funcționează perfect și că starea sănătății cosmonautului era bună. Explicația este simplă. În timpul călătoriei navei cosmice, pămîntul se rotește în jurul axei sale astfel încît după un ocol complet al pămîntului de către navă, regiunea de pe sol aflată sub ea se găsește la aproximativ 3000 de kilometri mai la vest de cît regiunea din care a decolat și cum coborîrea se efectuează urmărindu-se nava cu ajutorul unor instalații montate pe sol, este nevoie ca ea să coboare într-o regiune dinainte stabilită pe care sînt montate instalațiile necesare. Un al doilea ocol al pămîntului ar fi dus nava la aterizare într-o regiune situată cu alți 3000 de kilometri mai la vest, adică în afara granițelor Uniunii Sovietice, într-o regiune în care instalațiile pentru asigurarea aterizării nu puteau fi montate. Într-o declarație făcută presei, profesorul Pokrovsky spunea că nu peste mult timp va fi lansată o navă satelit care va călători cca 26 de ore, timp necesar ca pămîntul să efectueze o rotație completă în jurul axei sale plus timpul necesar pentru a aduce nava cosmică deasupra regiunii amenajate ca un cosmodrom de aterizare.

Deși toate măsurile de siguranță fuseseră luate și deși nava „Vostok" a coborît pe pămînt în condiții bune fără ca contactul cu solul să-i fi produs vreo deteriorare, ca o măsură suplimentară de siguranță, cosmonautul a fost catapultat în afara navei satelit la o înălțime de cca 7 kilometri deasupra solului, coborînd pe pămînt cu ajutorul unor parașute. Condițiile realizate la bordul cosmonavei pentru călătoria primului cosmonaut și suportarea în bune condiții atît a perioadelor de punere pe traiectorie și de aterizare, cît și perioada de zbor cosmic propriu-zis, în care obiectele aflate la bordul cosmonavei și cosmonautul nu cîntăreau practic deloc, dovedesc posibilitatea realizării unor călătorii ale omului în spațiul cosmic, făcîndu-se astfel posibilă vizitarea nu numai a Lunii, satelitul natural al pămîntului, ci și a celorlalte planete ale sistemului nostru solar.

Cucerirea spațiului cosmic constituie cea mai mare bătălie tehnico-științifică pe care mintea omenească a zămislit-o vreodată, dovedindu-se prin fapte că nu există în lume lucruri și fenomene ce nu pot fi cunoscute de om, că nu există „căi nepătrunse ale domnului", ci doar lucruri și fenomene pe care omul nu le-a cunoscut încă, dar al căror „mister" va fi treptat descoperit de știință.

Sateliții artificiali ai pămîntului, rachetele cosmice, navele satelit și existența primului cosmonaut, înlătură definitiv opoziția dintre „Pămînt" și „Cer", opoziția dintre spirit și materie cu primatul „Cerului", al spiritului, opoziția ce stă la baza tuturor religiilor și concepțiilor idealiste. Forța gravitației care subjuga omul nepermițîndu-i să părăsească pămîntul, creînd ideea inaccesibilității cerului, a fost învinsă. Exagerarea antitezei vremelnice „Pămînt-Cer", antiteză prilejuită de nivelul scăzut al tehnicii care nu permitea să se imprime unui corp terestru viteza necesară desprinderii de pămînt a fost depășită. Această viteză, denumită „viteza critică", reprezintă în ansamblul mișcării corpurilor granița trecerii de la acumulările cantitative la schimbările calitative și constituie un nou argument puternic împotriva gîndirii nedialectice, metafizice, care nu ține seama de limitele și condițiile caracteristice unui anumit moment istoric.

Este interesant de remarcat și faptul că mecanica clasică, rezultat al experienței zilnice a omului, consideră ca singura cauză a schimbării stării de mișcare a unui corp exercitarea unei forțe exterioare. Generalizarea acestui principiu constituie încă una din rădăcinile gnoseologice ale idealismului. Dacă izvorul mișcării nu poate fi decît o cauză exterioară corpului care se mișcă — spun idealiștii — pentru întreaga natură această cauză nu poate fi decît dumnezeu. Mișcarea rachetei în mediile lipsite de atmosferă, care nu este rezultatul acțiunii unor forțe exterioare, constituie un strălucit exemplu de infirmare pe cale tehnică a unei generalizări care stă la baza misticismului filozofic.

Superioritatea succeselor sovietice în cucerirea spațiului cosmic, mai mult ca ori care alt fenomen științific din istoria omenirii, nu poate fi considerată ca un fapt izolat și întîmplător. Această superioritate este posibilă în primul rînd datorită faptului că orînduirea socialistă este cea mai înaintată din lume, că la baza ei stau noile relații de producție socialistă. Orînduirea socialistă, prin caracterul planificat și de colaborare pe care-l imprimă dintr-o necesitate obiectivă activității oamenilor, creează condițiile în care se pot obține cele mai rapide și mari succese în domeniul științei. Ea a permis crearea erei cosmice din istoria omenirii, eră a lărgirii uriașe a sferei vitale și de activitate a umanității, eră a cuceririi de către om a spațiului cosmic.

Pentru a se asigura o navă cosmică împotriva deteriorării ce ar putea-o suferi datorită încălzirii pereților ei prin frecarea cu straturile dense ale atmosferei și a evita ridicarea temperaturii în interiorul cosmonavei peste limitele admisibile, pereții navei sînt acoperiți pe fața exterioară cu mai multe straturi metalice separate prin materiale izolante. Pereții metalici exteriori se construiesc din beriliu, niobiu, titan, tantal, molibden și wolfram, aliați în diverse proporții. Aceste aliaje se topesc la temperaturi de peste 1500° și nu-și schimbă caracteristicile mecanice la o încălzire pînă la 700°. Cînd temperatura cămășii exterioare se apropie de 700° un dispozitiv automat comandă desprinderea ei de navă. Pentru structurile următoare se folosesc cămăși de oxid de beriliu care la o temperatură de 2400° C se „sublimează", adică trec direct din stare solidă în stare de vapori. Conductibilitatea termică foarte scoborîtă a oxidului de beriliu îi dă posibilitatea să absoarbă o mare cantitate de căldură fără a o transmite corpului navei înainte de a se sublima.

Cînd la începutul secolului al XIX-lea Parlamentul englez discuta proiectul de lege care propunea ridicarea de-a lungul liniilor ferate a unor garduri înalte ca să ferească pe călători de vederea peisajului care se derula în fața ochilor lor și pe pietoni de privirea „uriașei" viteze a trenurilor, nimeni nu se gîndea că la 12 aprilie 1961, cosmonautul Iuri Alexeevici Gagarin va călători în jurul pămîntului cu peste 28000 de kilometri pe oră. Azi se știe că în zborul liber al unei nave cosmice absența oricăror zgomote și trepidații și a unor obiecte situate în apropierea cosmonavei care să constituie puncte de reper, cosmonautul are senzația că în spațiu cosmonava stă nemișcată. Nu vitezele oricît de mari sînt simțite de călător. Schimbările de viteză ca mărime sau direcție sînt acelea care provoacă o creștere a greutății cosmonautului, măsurată în sensul în care ele se produc. Această creștere a greutății poate fi suportată pe un timp limitat, destul de scurt și numai pînă la de opt ori greutatea pe pămînt a cosmonautului.

Viitorii cosmonauți sînt instruiți și antrenați în mod special un timp îndelungat.

Ei studiază bazele tehnicii rachetelor cosmice, construcția navelor cosmice și o serie de probleme de astronomie, geofizică, biologie și medicină cosmică.

Antrenamentele prevăd zboruri pe avioane în condiții de imponderabilitate, izolare în camere special utilate și izolate fonic, sărituri cu parașuta din avion și exerciții în cabine, care se rotesc în jurul unor axe, cu viteze mari. De asemenea, ei sînt antrenați să rămînă un timp îndelungat în costume de scafandru, menite să le asigure viața în cazul pierderii etanșeității navei.

Pînă nu de mult astronomii nu cunoșteau o serie de date cu privire la planeta Venus. După cum se știe, această planetă este înconjurată de nori groși, astfel încît fața ei nu este vizibilă. Din această cauză nu se putea determina perioada de rotație a acestei planete în jurul axei sale și nici nu existau informații despre suprafața planetei.

De curînd, Academia de Științe a U.R.S.S. a putut da un răspuns acestor chestiuni, utilizînd metode de radar. În acest scop, cu ajutorul unor emițătoare foarte puternice s-au trimis semnale de radio spre Venus, captîndu-se apoi undele reflectate de către această planetă. Din analizarea acestor ecouri s-a stabilit că perioada de rotație a planetei în jurul axei sale este de aproximativ 240 de ore, deci durata unei zile venusiene este de circa zece zile terestre.

Grație acelorași metode de radiolocație, s-a pus în evidență faptul că suprafața planetei Venus prezintă regiuni cu proprietăți diferite de reflectare a undelor de radio — ceea ce indică o neuniformitate a suprafeței.

Tot prin aceleași metode s-a putut determina cu precizie valoarea unității astronautice. Pînă în prezent, astronomii nu cunoșteau destul de exact distanțele medii dintre Soare și diferitele planete, nedispunînd decît de raporturile dintre aceste distanțe și distanța Pămînt—Soare (distanța medie Pămînt—Soare este tocmai „unitatea astronomică").

Prin ultimele măsurători radar, efectuate în Uniunea Sovietică, s-a stabilit că unitatea astronomică este de 149.457.000 km.

În perioada măsurătorilor, distanța Pămînt—Venus depășea cu puțin cifra de 40 milioane de km.

REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE

Prof. univ. Călin Popovici

șeful sectorului astrofizică-sateliți de la Observatorul Astronomic București al Academiei R.P.R.

Consecințele noii ere deschise omenirii prin lansarea primului satelit artificial al Pămîntului la 4 oct. 1957 în Uniunea Sovietică și de zborul cosmic al primului om, al maiorului I. Gagarin, sînt din cele mai felurite și sînt extrem de importante. Unele din ele privesc cercetarea științifică, altele au un caracter practic, mai apropiat sau mai îndepărtat, iar altele mai generale privesc dezvoltarea viitoare a civilizației umane și încă nu pot fi întrevăzute în amănunt. Lansarea sateliților artificiali, a navelor cosmice, cît și zborul cosmic al primului astronaut nu sînt decît etape pe o nouă cale deschisă omenirii, iar calea este mai importantă decît fiecare etapă în parte. Aceasta este o nouă metodă de cercetare a cosmosului și un nou mod de acțiune al omului și nimeni nu poate prevedea de pe acum tot ce va aduce omenirii zborul cosmic. Să ne gîndim o clipă la rezultatele indirecte ale imensei sforțări științifice și tehnice pentru cucerirea cosmosului.

Progresele realizate în automatizare, telecomandă și comunicații radio și de televiziune la milioane de kilometri distanță, în dezvoltarea unor noi metode de propulsare a rachetelor (rachetele ionice spre exemplu), în descoperirea de noi combustibili pentru rachete, în realizarea de noi aliaje termorezistente etc. se vor întoarce cu beneficii înzecite în industria noastră de pe Pămînt, pentru folosul pămîntenilor. Dar ca ori și ce descoperire importantă, și aceasta, ca și energia atomică, ar putea fi folosită de clasele condamnate la pieire.

În lumea capitalistă s-au ridicat tot mai multe glasuri de generali și politicieni care au căutat în spațiul cosmic o nouă armă militară. Astfel după cum citează revista *Mejdunarodnaia jizni* (nr. 3, 1961) șeful secției proiectilelor balistice din Forțele aeriene militare S.U.A., generalul maior Ritland, a declarat: „Noi tindem spre Cosmos nu fiindcă el ne-ar atrage ca orice element necunoscut, ci fiindcă el este un spațiu în care se pot efectua operațiuni militare de proporții strategice cu mare eficacitate"... „națiunea care se va folosi de avantajele noului teatru de operații militare... va deveni inevitabil națiunea conducătoare". Aceasta nu este o simplă declarație academică, ea se traduce într-o politică periculoasă. S.U.A. au avut alocate, după aceeași revistă, în bugetul pe anul 1959-1960, circa 8 miliarde de dolari în vederea planurilor folosirii cosmosului pentru scopuri militare! O întreagă serie de sateliți sînt lansați în S.U.A. pentru scopuri militare și de spionaj. Astfel, sateliții din seria Discoverer sînt construiți pentru diferite încercări în vederea realizării sateliților militari propriu-ziși, iar frecvențele pe care emit nu sînt comunicate; sateliții din seria Courier sînt destinați spionajului și retransmisiei mesajelor imprimate pe bandă magnetică la o comandă de pe sol, sateliții din seria Midas Samos, au ca scop mărturisit detectarea prin raze infra-roșii a lansărilor de rachete intercontinentale și fotografierea cu așifel de raze a întinse teritorii etc. Planurile pentru rachete distrugătoare de sateliți și de sateliți folosiți în bombardamente, sînt foarte avansate. Față de aceste tendințe periculoase omenirea este îngrijorată și trebuie să fie atentă și vigilentă astfel încît cucerirea spațiului cosmic de către om să fie folosită numai în scopuri pașnice și pentru progresul omenirii, nu pentru distrugerea ei. Războiul termonuclear cu folosirea rachetelor intercontinentale și a sateliților artificiali ar fi o catastrofă planetară, iar partizanii păcii din lumea întreagă luptă pentru ca masele largi populare conștiente de grozăviile războiului atomic să zădărnicească planurile atîțătorilor la război și să se ajungă la o dezarmare generală și totală.

Uniunea Sovietică dă un exemplu strălucit omenirii prin folosirea sateliților artificiali și a rachetelor cosmice exclusiv pentru scopuri pașnice și pentru progresul științei. Astfel declarația maiorului I. Gagarin că pe bordul navei cosmice nu se află nici un aparat de fotografiat Pămîntul este o dovadă că Uniunea Sovietică nu folosește sateliții artificiali pentru scopuri de spionaj. Lăsînd la o parte perspectivele sumbre pe care ar vrea să le deschidă omenirii cîțiva irresponsabili adepți ai „războiului cosmic", să privim cu încredere viitorul și să enumerăm cîteva din aplicațiile practice și din cercetările științifice întreprinse cu sateliții artificiali și cu rachetele cosmice.

Cea mai importantă aplicație practică a viitorilor sateliți artificiali va fi în domeniul meteorologiei în vederea obținerii datelor privind acoperirea noroasă a planetei noastre și a mișcărilor ciclonilor, a cantității de energie solară primită și retransmisă de Pămînt (bilanțul lui termic), a legăturii dintre fenomenele solare și unele fenomene din atmosfera înaltă etc. Aceasta va duce la rezolvarea unei probleme economice foarte importante și anume la precizarea vremii pe o durată lungă de timp. Dacă s-ar prevedea mersul vremii pe o durată de cîteva luni, ar fi posibilă o creștere a recoltei de 1½ la 2 ori! Dar precizarea timpului are o importanță deosebită și în alte sectoare economice.

Sateliții pot fi utilizați pentru comunicații intercontinentale fie prin reflexie simplă a undelor radio pe suprafețele lor, fie ca stații active de retransmisie. Astfel de comunicații prin reflexie au și fost realizate. La o distanță de 36.000 de km. de suprafața Pămîntului un satelit s-ar roti în jurul planetei noastre în 24 ore rămînînd mereu deasupra aceluiași punct al Pămîntului. Trei sateliți de acest fel cu posturi de televiziune ar acoperi tot Pămîntul și rezolvarea problemei televiziunii mondiale ar fi astfel posibilă. Acoperirea unui teritoriu imens ca acela al Uniunii Sovietice (22½ milioane kilometri pătrați) cu stații releu este extrem de costisitoare. Dacă costul unui kilogram de încărcătură utilă a unor rachete destinate plasării în orbită a unor asfel de posturi era după unii specialiști americani în 1958-1959 de circa 3 milioane de dolari, acest cost va scădea în 1964 la cîteva sute de dolari și operația va deveni economic posibilă și mult mai avantajoasă decît aceea a construirii stațiilor releu pe mari întinderi ale Pămîntului.

În ceea ce privește navigația, ea va fi mult ușurată de sateliți speciali cu orbite foarte bine cunoscute, emițînd pe anume frecvențe radio, care nu sînt influențate de tulburările ionosferei. Acești sateliți vor putea fi folosiți și pe vreme noroasă, nu ca luna care este folosită actualmente în navigație. Astfel de sateliți sînt pe cale de a fi realizați.

Alte aplicații practice ale sateliților și rachetelor geofizice speciale sînt și în legătură cu localizarea geodefizică precisă a unor insule izolate ca și conexarea precisă a măsurătorilor geodezice din diferite continente pentru stabilirea hărților precise. Măsurătorile geodezice directe sînt limitate la continente, deoarece vizări peste mări nu se pot face. Este de asemenea foarte probabilă folosirea zborurilor sub-orbitale ale rachetelor intercontinentale pentru comunicații extrem de rapide, așa cum a declarat președintele Academiei de Științe din U.R.S.S., M. V. Keldîș: „Zborul lui Gagarin a deschis noi posibilități de comunicare suprarapidă. El demonstrează posibilitatea creării unor sateliți și stații interplanetare locuite, precise de marele nostru compatriot K. E. Țiolkovski. Poporul sovietic a deschis omenirii calea pătrunderii în Univers și a cuceririi bogățiilor noilor lumi".

Cucerirea bogățiilor altor lumi cere însă realizarea unor nave cosmice masive capabile nu numai să zboare pînă la Lună, Venus și Marte, ci să se și reîntoarcă din acele zboruri cu o încărcătură importantă.

II

De pe acum sateliții și rachetele cosmice ne-au dus la descoperiri științifice de cea mai mare importanță. Astfel numai studiul mișcării sateliților — al frînării lor — ne-a dat informații prețioase asupra întinderii, densității și temperaturii atmosferei înalte. La perigeul sateliților sovietici, adică la 225 km. înălțime, densitatea atmosferei s-a dovedit a fi de circa 14 ori mai mare decît cea admisă mai înainte. Atmosfera se întinde nu cum se credea înainte pînă la 1000 km, ci pînă la 2000—3000 km. Ea suferă adevărate pulsații sub influența fenomenelor solare, în special a erupțiilor solare care aduc o creștere a densității atmosferei prin încălzire. S-a pus, de asemenea, în evidență și influența presiunii de radiație a Soarelui asupra mișcării satelitului. Cu ocazia unei puternice furtuni solare de la 12 XI 1960 din cauza creșterii radiației de scurtă lungime de undă a Soarelui și a radiației crepusculare, rezistența urmelor de aer de la 1600 km la cît evoluează satelitul a crescut de aproape două ori! Aceste radiații produse cu ocazia marilor furtuni solare (cam o dată pe lună) sînt dăunătoare organismelor și formează cel mai mare pericol al zborurilor interplanetare, dincolo de centura protectoare a magnetismului terestru. Întrucît energia acestor radiații nu este prea mare, s-ar putea folosi unele blindaje corespunzătoare însă nu se vor încerca zboruri cosmice mai departe de Pămînt pînă ce această problemă nu va fi lămurită prin trimiterea unor stații interplanetare automate cu o aparatură adecvată.

Studiile mișcărilor sateliților au dus la cunoașterea mai exactă a turtirii Pămîntului și a unor ondulații meridiane a așazisului geoid. Ba mai mult: s-a pus în evidență în ultimul timp și o mică turtire a ecuatorului terestru, care nu ar fi putut fi dedusă din măsurătorilor geodezice directe. Recepționarea și studierea undelor radio a sateliților zburînd deasupra sau dedesubtul celor mai importante pături ionosferice, după ce ele au suferit diferite reflexii și refracții în ionosferă sub cele mai diferite unghiuri duc la o mai bună cunoaștere a acesteia. Ionosfera era studiată în trecut prin metoda ecoului ionosferic: trimiterea unor semnale din stații terestre speciale care se reflectau pe diferite pături ionosferice, iar ecoul era recepționat apoi pe sol în aceleași stații. Studiul ionosferei are și o mare importanță practică în problema comunicațiilor radio. Au fost executate până acum un mare număr de lucrări în această direcție cu sateliții, dar interpretarea lor este destul de complicată, dată fiind complexitatea fenomenelor.

Cu ajutorul rachetelor geofizice s-au realizat numeroase sondaje în atmosfera înaltă pentru a se studia compoziția ei chimică și ionică, pentru studiul vîntului, densității, presiunii, temperaturii cîmpurilor magnetice etc.

Folosindu-se metoda telemetrării măsurătorilor diverse executate pe sateliții artificiali și rachetele cosmice, s-au realizat numeroase descoperiri științifice însemnate. Poate cea mai importantă este aceea a zonelor de radiații din jurul Pămîntului. Începînd de pe la 1000 km, uneori chiar mai jos, se observă o intensificare a radiațiilor X mergînd pînă la 100 röntgeni pe oră (omul nu suportă în mod normal decît 0,3 r. pe săptămînă). Aceasta este o radiație secundară provocată de bombardarea pereților metalici ai sateliților de o radiație crepusculară primară formată din protoni și electroni. În zona internă, întinzîndu-se cam pînă la o rază terestră, predomină protoni; intensitatea radiațiunilor este cea mai mare. Mai sus, în zona a doua, întinzîndu-se cam pînă la zece raze terestre, intensitatea radiațiilor este mai mică și predomină electronii cu energie mai mică. În ultimul timp s-a pus în evidență cu ajutorul planetelor artificiale Pioneer V și Venusik și existența unui al treilea brîu de radiațiuni mai îndepărtat și mai puțin intens aflat pe la 50—75.000 km. de suprafața terestră. Brîurile externe au întindere și concentrare variabilă cu activitatea solară, totuși sînt destul de stabile. Faptul că în zona polară nu există zone radioactive lasă o poartă de ieșire viitoarelor nave cosmice ce vor părăsi Pămîntul.

Cu ajutorul planetelor artificiale s-a pus în evidență existența de mult bănuită a unui curent ecuatorial de particole electrizate aflat cam la o distanță de la 7 la 13 raze terestre și care este extrem de important în lămurirea particularităților magnetismului terestru. De altfel, descoperirea zonelor de radiații și mecanismului formării și regenerării în legătură cu fluxurile corpusculare solare (în special în zonele externe) a aruncat o lumină nouă în explicarea aurorelor polare.

Continuare în nr. viitor

RADIOELECTRONICA ȘI CUCERIREA COSMOSULUI

Prof. univ. Edmond Nicolau

Sprijinul pe care radioelectronica îl dă zborurilor cosmice începe cu mult înainte de startul rachetelor. Pentru ca o lansare să aibă sens, este necesar să se stabilească cu precizie orbita de lansare. Aceasta se face prin metode de calcul foarte laborioase. De exemplu, determinarea modului în care se deplasează o rachetă de la Pămînt spre Lună, lansarea făcîndu-se în condiții date, necesită aproximativ 9 milioane de operații matematice. Un om, efectuînd o operație matematică la fiecare 10 secunde și lucrînd incontinuu opt ore pe zi, ar avea nevoie de circa nouă ani spre a determina traiectoria respectivă. Cu unele simplificări în calcule, în orice caz ar fi nevoie de multe luni de zile spre a calcula drumul rachetei, utilizînd numai tehnicieni manuali. Dar calculatorul electronic rapid „Ural II" efectuează toate aceste calcule numai în 30 de secunde. Marea viteză de lucru a permis să se studieze numeroase clase de traiectorii posibile, ajungîndu-se la unele concluzii interesante. Astfel, s-a demonstrat că o rachetă trimisă de la Pămînt în spre Lună, și care nu are motoare în funcțiune, deplasîndu-se numai sub influența impulsului inițial, nu poate fi captată de Lună, transformîndu-se într-un satelit artificial al acesteia. Dar poate fi realizat un înconjur al Lunii, cu revenire în spre Pămînt. Distanța de înconjur este destul de mare, de circa 66.000 km. Pentru a se ocoli Luna la distanțe mai mici, este necesar ca racheta să aibă motoare suplimentare.

În ceea ce privește contribuția electronicii în timpul lansării, trebuie să menționăm că toate aparatele de măsură întrebuințate sînt electronice. Ele permit să se stabilească, în fiecare moment, care este viteza pe care o are racheta, comparîndu-se viteza reală cu cea antecalculată și dîndu-se imediat comenzile de corecție.

De asemeni, toate măsurătorile efectuate la bordul satelitului se fac cu aparate electronice. Comunicarea rezultatelor la sol se face prin mijloace radiotehnice.

Astăzi, cînd s-a acumulat experiență în crearea unor planete artificiale, pentru radiotehnicieni apar probleme legate de comunicații la scara sistemului solar. Pe Pămînt, unde meridianul nu are decît 40.000 km, distanța maximă de la un punct la antipod e de numai 20.000 km: aceasta e și distanța maximă la care se poate stabili o legătură la sol. Dar în marile spații cosmice problema se schimbă. De pe acum s-au stabilit legături la distanțe de ordinul a 40 milioane de km, iar după cum arăta recent prof. A. Kuguşev într-un articol din „Izvestia", ne putem gîndi la radiocomunicații pînă la 300 de milioane de km!

Desigur că radioelectronica a avut un rol deosebit și în istoricul zbor al lui Iuri Gagarin, primul cosmonaut. Cu siguranță că pe cosmodromul respectiv se afla o bogată aparatură radioelectronică, ca și pe nava „Vostok". Puternicele motoare de 20.000.000 CP ale acestei nave satelit erau comandate de micile dispozitive electronice, care au avut un rol determinat și în succesul aterizării.

Dar radioelectronica privește și spre viitor. De pe acum inginerii electroniști se preocupă de sursele de energie ce urmează a alimenta stațiile automate din cosmos. O primă soluție — deja folosită — este aceea a semiconductorilor utilizați în bateriile solare. Sateliții sovietici au utilizat astfel de surse, în paralel cu surse chimice. Astăzi se profilează însă și alte perspective. Este vorba de termocupluri cu plasmă, o nouă formulă de utilizare a efectului termoelectric, descoperit la începutul secolului trecut de Seebeck. Acest fenomen constă în aceea că dacă două bare din metale diferite sînt sudate cap la cap ca un circuit închis, și dacă cele două suduri se află la temperaturi diferite, atunci în inel apare o forță electromotoare. În ultimul timp se încearcă înlocuirea uneia din barele metalice printr-un tub în care se află un gaz ionizat. Experiențele de pînă acum par a indica faptul că acest gen de termocupluri are performanțe superioare. Evident, și aci unul din contactele dintre gazul ionizat și metal se încălzește cu ajutorul energiei solare.

Amintim, în fine, faptul că o serie de experiențe prevăd ca în viitor chiar mișcarea rachetelor să se facă cu contribuția electronicii. Este vorba de rachetele fotonice, la care în loc de a asigura propulsia dintr-un jet de gaz, se înlocuiește acest jet printr-o emisie de energie electromagnetică radiată sub forma unor unde de radio. Dar aceasta aparține, cu siguranță, unui viitor mai îndepărtat.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"